

NAN KALIN APU DIOS

Tuwali Ifugao 2004 Edition

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Genesis.....	4	Nahum.....	710
Exodus.....	45	Habakkuk	713
Libiticus	83	Sephaniah	716
Numbers	107	Haggai	719
Deuteronomy	139	Sekariah	721
Joshua.....	169	Malachi	729
Hanadan Huwes.....	190	Mateo	732
Ruth	210	Marcos.....	766
1 Samuel	214	Lucas.....	787
2 Samuel	242	Juan.....	823
1 Patul	265	Apostoles	849
2 Patul	293	Roma	881
1 Chronicles	321	1 Corinth	898
2 Chronicles	347	2 Corinth	915
Ezra	378	Galatia	925
Nehemiah	387	Ephesus.....	932
Esther	400	Philippi.....	938
Job.....	407	Colossae	942
Psalms	428	1 Tesalonika	946
Proverbs.....	487	2 Tesalonika	950
Ecclesiastes.....	512	1 Timothy	952
Song of Songs	520	2 Timothy	957
Isaiah.....	525	Titus	960
Jeremiah.....	576	Pilimon	962
Lamentations	622	Hebrews	963
Ezekiel	627	James	976
Daniel	668	1 Pedro	981
Hosea	682	2 Pedro	986
Joel	691	1 Juan.....	989
Amos.....	694	2 Juan.....	994
Obadiah	700	3 Juan.....	995
Jonah	702	Juda.....	996
Mikah.....	705	Impainilan.....	998

Genesis

Hay mipanggep ketuwen liblu an Genesis

Hituwen liblu an Genesis di nitudokan nadan inat Apu Dios an nunlutuh kabunyan ya luta ya am-in nadan matagun wadah di. Hitu boy nitudokan nan ugge nangun-unudan handidan namangulun lalaki ya babai ke Apu Dios. Gapu ketuwen inat da ya naliwat da ot madadag nan maphod an nakihayyupan dan Apu Dios. Mu takon di athidiy naat ya pinhod Apu Dios an mibangngad di maphod an pakihayyupan di tagun hiya. Kinali hinamad nan kinalin itud-ak nay mangihwang hi tatagu. (3:15) Ot hay inat nat umannung hituwen kinalina ya pinili nah Abraham an gayyum nan bendisyonanat wadan tuy ohan holag nah udum hi algon mangihwang hi taguh tuh luta (12:1-3).

Hay liblu an Genesis di nitudokan di pamaptok ya paminhod Apu Dios hi tatagun lintuna. Hituwen pamaptok na ya nipatibo nah inat na nadah tatagu, nadah pamilya, nadah holag ya nadah boble. Nipatiboh tuwen pamaptok nah tataguh nangipanaptokanan Abraham ya hi Isaac, hi Jacob ya nadan holag da.

Hanadan nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nunlutuwan Apu Dios hi kabunyan ya luta. (1:1—2:25)
2. Hay nungngohayan nan namangulun tagu ot munliwat ke Apu Dios. (3:1-24)
3. Hanadan namangulun tatagu ya nadan holag da. (4:1—5:32)
4. Hay nangipaptokan Apu Dios ke Noah ya hay nalbongan di luta. (6:1—9:26)
5. Hanadan holag Noah ya hay nangipatnaan nadan tatagun mamohwat hi Tower an Babel. (10:1—11:26)
6. Hanadan inat Apu Dios ke Abraham. (11:27—25:11)
7. Hanadan holag Ishmael. (25:12-18)
8. Hanadan inat Apu Dios hi biyag Isaac ya nadan imbabalena ya hi Jacob ke Esau. (25:19—36:43)
9. Hanadan inat Apu Dios hi biyag Joseph. (37:1—50:26)

Hay nunlutuwan Apu Dios hi am-in

(Juan 1:1-3,10; Apostoles 4:24; Colossae 1:16; Hebrews 1:2; Revelation 4:11)

1 Handih lappuna ya lintun Apu Dios di kabunyan ya luta. ² Mu maid ni-an di napkol an umat tuh luta ya maid di niha-ad hidi te adallom an danum ya abuy wadah di ya tapottapol. Ya wada nan Espiritun Apu Dios an umat hi dibdib nah tap-on di danum.

Hay namangulun algo

³ Ya kimmalih Apu Dios an kananay "Mawaday pat-al." Ya pimmat-al. ⁴ Ya maphod hidiyen lintuna. Inappil nay pat-al ya tapol ⁵ ot nan pat-al ya nginadananah mapat-al ya nan tapol ya nginadananah hilong. Ot mala-uh diyen hilong ot mabigat ya hidiyey namangulun algo.

Hay mikadwan algo

^{6,7} Kanan bon Apu Dios di "Mawaday mangodwa nah danum ta wadah nuntap-o [†] ya wadah nundaul." Ya athidiy naat. Hanan wadad tap-o ya hidiye nadan kula-but an kalpuwan di udan ya nan wadad da-ul ya nan danum tuwali tuh luta. ⁸ Hanan nuntap-o ya nginadanan Apu Dios hi kabunyan. Nahilong bon diye ot mabigat ot hidiyey mikadwan algo.

Hay mikatlun algo

⁹ Ya kanan Apu Dios di "Amungok nan danum ta maappil ta matiboy luta." Ya athidiy naat. ^{††10} Ot nan mamaga ya nginadananah luta ya nan naamung an danum ya nginadananah baybay. Ya hidiyen lintun Apu Dios ya maphod. ^{11,12} Kimmali boh Apu Dios an kananay "Tummol tuh lutan am-in di nunhihinatkon an mitanom ya kakaiw an bumungan waday buwana ta nanongnan waday athidin mitanom." Ya nawadan

[†] *Psalms 148:4* ^{††} *2 Pedro 3:5*

am-in. Ya maphod dadiyen lintun Apu Dios. ¹³ Ot mahilong bo ot mabigat ya hidiyey mikatlun algo.

Hay mikap-at an algo

¹⁴ Kanan bon Apu Dios di "Mawada day pumat-al hi kabunyan ta maappil di algo nah hilong ta pangiangangan hi tiempo, algo, toon ya nadan tiempon di toon. ¹⁵ Ta dadiyen pumat-al hi kabunyan ya pat-alan day luta." Ya naat datuwe. ¹⁶ Lintunay duwan o-ongal an pumat-al. Hanan algo an mamat-al tuh luta nah mapat-al ya nan bulan an mamat-al tuh luta nah hilong. Ya athidi bon winadana nadan dakol an bittuwon. ¹⁷ Inha-ad na datuwen pumat-al ad kabunyan ta mamat-al hi luta ¹⁸ nah hilong ya nah mapat-al ta maappil di mapat-al ya hilong. Ya hidiyen lintun Apu Dios ya maphod. ¹⁹ Nahilong bo ot mabigat ya hidiyey mikap-at an algo.

Hay mikaliman algo

²⁰ Kanan bon Apu Dios di "Mawadan am-in di nunhihinnatkon an matagun mihaad hi danum ya mapnuy kabunyan hi nunhihinnatkon an muntayyapan." ²¹ Ot mawadan am-in di nunhihinnatkon an matagun wadahan baybay an o-ongngal day udum. Ya athidi bon lintunay nunhihinnatkon an hamuti. Ya maphod dadiyen lintun Apu Dios. ²² Binendisyonana nadan wadahan danum ta dumakol dat mapnuy baybay ya athidi bon binendisyonana nadan hamuti ta dumakko-dakkol da. ²³ Nahilong bon diye ot mabigat ya hidiyey mikaliman algo.

Hay mikan-om an algo

^{24,25} Kanan bon Apu Dios di "Mawada tuh lutan am-in di nunhihinnatkon an aggayam, mailom ya adi. Ya mawada day mundallanan, nadan mungkaddapan ya nadan mumbulluhan." Ya nawada da. Ya maphod dadiyen lintun Apu Dios.

²⁶ Ya kanan bon Apu Dios di "Ad uwani ya lutuwon taku moy tagu an umat ke ditaku † ta pun-ap-apun am-in nadan mumbibiyag tuh luta, kabunyan ya baybay." ²⁷ Athidiy inat Apu Dios an lintu nay tatagu an miingngoy pangi-eda hi pangi-ena. Ya nan lintuna ya lalaki ya babai. ††²⁸ Ot bendisyonan Apu Dios dida an kananay "Mahlag kayu ta dumakol kayu ta maboblayan am-in tun luta ya dakayuy nangamung tuh luta. Dakayu boy nangamung nadah dolog hi baybay, nadah hamuti ya am-in di aggayam."

²⁹ Kanana boy "Indadaan kuy nunhihinnatkon an nitanom ya kaiw an bumunga ta waday kanon yu. ³⁰ Ya winadak di holok ya nadan udum an nitanom ta kanon nadan waday biyag na umat hi aggayam ya hamuti." Ya am-in datuwe ya inat na ta kiphodan da. ³¹ Ya

maphod am-in dadiyen lintun Apu Dios. Nahilong kediye ot mabigat ya hidiyey mikan-om an algo.

Hay mikapitun algo

² Athituy nunlutuwan Apu Dios hi luta ya kabunyan ya am-in di wadah di. ² Ginibbunan am-in dadiyen ngununa ot nah mikapitun algo ya nun-iyatu. ³ Binendisyonanah diyen mikapitun algo ya imbilang nah diyen algon ngilinon te kediye nangibbunanah ngununa ot mun-iyatu.

⁴ Athituy nunlutuwan APU DIOS hi kabunyan ya luta ya am-in nadan wadah di.

Hanan Lagunta an Eden

Kediyen nunlutuwan APU DIOS hi luta ya kabunyan ya ⁵ maid di nitanom ya maid di tinummol hi nganneh diye te maid di impaalinah udan ya maid di muntanom, ⁶ mu indani ya wadaday mun-otbol ta madanuman di luta.

⁷ Indani ya immalah APU DIOS hi luta ot kapyaoanay adol di tagu ot hap-udanay olong na ya yimmahya. ††

⁸ Wada nan Lagunta an Eden an tinanoman APU DIOS nah nangappit hi timilan di algo ot hidiy pangiha-adanan diyen tagun lintuna. ⁹ Impatmol nah diy nunhihinnatkon an mungkakaphod an kaiw an maphod di bunga da. Hanah gawwan diyen lagunta ya wada nan kaiw an umidat hi nitaguwan ya wada bo nan kaiw an umidat hi laing di tagu ta inilaon day maphod ya gaga-iho.

¹⁰ Ya wada bo nan wangwang hidid Eden an mundanum nah nitanom nah lagunta. Mu nah e-elena ya naganodwan numbalin hi opat an wangwang. ^{11,12} Hay ngadan nan namangulu ya Pishon an indalana nah bobled Habilah. Hidiy kahamakan di namahman bali-tuk ya nadan nabalol an batu ya nadan konakkonan an nabanglun lotan di kaiw. ¹³ Ya nan ngadan di mikadwan wangwang ya Gihon an indalana nah bobled Kush. ¹⁴ Ya hana ken mikatlun wangwang ya Tigris an indalanad Assyria nah nangappit hi timilan di algo. Ya nan mikap-at an wangwang ya hidiye nan nangadanan hi Euphrates.

¹⁵ Hi APU DIOS ya inha-ad na nan lintunan tagu hidid Eden ta hiyay mumpaptok hidi. ¹⁶ Kanan APU DIOS ke hiyay "Am-in di bunggan tudan kaiw ya damanan kanom, mu ¹⁷ ammuna nan ohan kaiw an adim kanon di bungana. Hidiye nan mangidat hi laing an manginilah maphod ya gaga-iho. Te deket kanom hidiye ya mate ka."

† Tibon yuy 1 Corinth 11:7 †† Mateoh 19:4, Marcos 10:6

‡ Hebrews 4:4, 10 †† Tibon yuy 1 Corinth 15:45.

Hay naltuwan Eva

¹⁸ Indani ya kanan APU DIOS di “Adi maphod an maoh-ohhah tuwen lalaki. Mangapyaak hi daydayu-nan pungkadwana an bumaddang ke hiya.”

^{19,20} Hi APU DIOS ya lintuna tuwalin am-in nadan ag-gayam ya hahamuti an lutay nakapyaan da. Dadiyen lintuna ya ena impatibo nah lalaki ta ngadanana dida ot nan nungngadanah hin-oh-an dida ya hidiyey nun-nanong an ngadan da. Mu maid ke dadiyey daydayu-nan pun-ibbanan bumaddang ke hiya. ²¹ Ot hay inat APU DIOS ya impahuyop na nan lalaki ot kaanonay ohan gunit nah taglang na ot ahina punduttumon nan laman. ²² Kinapyanah diyen gunit hi babai ot iena nah kad-an nan lalaki. ²³ Kanan nan lalakiy “Maphod ta dehtu on pun-ibbak an kapaddung ku. Hiya ya nalpuh gunit ku ya laman ku. Babaiy ngadana te nalpuh lalaki.” ²⁴ Hituwey gapunan deket malahin di lalaki ya tayanana da inanan amana ta miaddum nah babai ta kay da oha. †

²⁵ Datuwen namangulun lalaki ya babai ya uggeda nabulwatiyan, mu adida bumain.

Hay nunliwatan di tagu

3 Am-in di aggayam an lintun APU DIOS ya nan ulog di katalalaman. Kanan nan ulog nah babaiy “Kon makulug an kinalin Apu Dios ke dakayun adi kayu kuman hi bungan di kumpulmin kaiw ketuwen lagunta?” ² Ya kanan nan babaiy “Damanan kanon miy bungan di kumpulnan kaiw hitu, ³ mu kanan Apu Dios di ammuna nan bungan nan kaiw an nigawwa an adimi kanon ya adimi dapaon, te mate kami hin kanon mi.”

⁴ Kanan nan ulog nah babaiy “Makangullug kayu! Adi kayu kaya mate. ⁵ Man-uket kananah di ya inilanan deket kanon yu ya kay madyat di matayu an miingngo kayu mon hiya an inilaon yu hin nganney maphod weno gaga-iho.”

⁶ Indani ya hay nangang-ang nan babai ya makaphod ya mahong-oy bungan nan kaiw. Ya immalih nomnom nan maphod di lumaing ot e umala ot kuman. Indatana nan inayana ot kuman damdama.

⁷ Kediye kinan da nan bunga ya makulug an kay nadyat di matada ot papohdanan dan maid di bulwati da. Ot kumugut da moh tubun di kaiw an fig ot panani dah adol da.

⁸ Kediye mungkahilong kediye ya dingngol dah APU DIOS an mundaldallanan nah lagunta ot eda mitalu nadah waday kakaiw. ⁹ Mu kimmalih APU DIOS ke Adam an kananay “Daan kayu?” ¹⁰ Himmumang hi Adam an kananay “Dingngol kun mangali ka ya timmakutak ya adik pinhod an tibonak an maid di bulwatic kinali nuntaluwak.”

† Mateo 19:5, Marcos 10:7-8, 1 Corinth 6:16, Ephesus 5:31

¹¹ Kanan APU DIOS di “Dahdiy nangalin he-an num-bollad ka? Kon kinan yu nan bungan kinalik an adiyu kanon?” ¹² Kanan nan lalakiy “Tun indat mun pun-ib-ibbak an babaiy nangidat ke ha-on ot kanok.” ¹³ Ot kanan APU DIOS nah babaiy “Antipet em inat di athidi?” Kanan nan babaiy “Hinaulak nah ulog.”

¹⁴ Ot kanan APU DIOS nah ulog di “Makastigu ka gapuh nangatam kediye. Ta am-in hanadah aggayam an lintuk ya he-ay namahig di punholtapanah dug-ak. Kinali mipalpud uwani ya mumbulluwan ka ya hay dapul di kanom. ¹⁵ He-a ya nadan holag mu ya nan babai ya nadan holag na ya mumbuhhulan kayu ta inggana. Ya he-a ya kalatom di huki nan holag nan babai mu ahina tugmilan di ulum.”

¹⁶ Kanan APU DIOS damdama nah babaiy “He-a ke ya udmak di ligat mu nah puntungowam an namahig di hakit na on ahika nuntungo. Yaden pinhodom metlaing nan inayam ya hiyay un-unudom an pun-apum.”

¹⁷ Ya kinalin APU DIOS damdama ke Adam di “Gapu te inidngol mu nah inayam ot kanom nan bungan iadiy ya dug-ahak tun luta ta maliligatan kat ingganah ngunum on ahi waday kanon yu. ¹⁸ Tummol day holok ya pagit, ta hidiye nan ahiyu pungan di kumpulmin nitanom. ¹⁹ Kah-in di munligat ka ya ilingotam di ngunum ta ahi waday aniyom. Athidit nangamung di biyag mu inggana kibangngadam hi lutan nalpuwam te lutay nakapyaam, kinali luta boy pumbalinam.”

²⁰ Hay nungngadan Adam nah inayana ya Eva te hiyay ahi pun-inan am-in di tatagu. ²¹ Indani ya binulwatiyan APU DIOS didah bulwati an nakapyaah bolat di aggayam.

Hay nundog-alan APU DIOS ke da Adam ke Eva nah lagunta

²² Ot kanan APU DIOS di “Ad uwani ya niingngo moy tagun ditaku an inilada hin nganney maphod weno gaga-iho. Ta hidiye nan mahapul an adida kuman nah bungan di kaiw an umidat hi biyag te indani ya munnananong di biyag da.” ²³ Ot dog-alon mon APU DIOS dida nah Lagunta an Eden ta eda ngunuwon nan lutan nangal-ana hi kinapya na nah lalaki. ²⁴ Ya nah nangappit hi timilan di algo nah Lagunta an Eden ya inha-ad Apu Dios nan anghel †† an pungguwalyana an mundadalang di otak na an kumpulmiy pangihangaana. Ta maid di e mih-up kediye kaiw an umidat hi biyag.

†† Hay cherubim ya ohan klasen anghel. Hituwen klasen anghel ya wada payak da. Kinali deket waday nakalih payak di anghel ya hay pinhod nan nangitudok ketuwen liblun kalyon ya nan cherubim.

Da Kain ke Abel

4 Inhuyop Adam nan inayanan hi Eva ya nawadaan ot mun-imbabale ya lalaki. Ot kanan Evay “Gapuh baddang APU DIOS ya wadah tuwen imbabalek.” Ot ngadananah Kain. ² Indani ya nitun-ud di oha bon lalaki ot ngadananah Abel.

Naongngal ot hay ngununa ya mumpattol hi kalnero. Hi Kain ke damdama ya munliyak hi payo. ³ Ohan algo ya immianamut hi Kain hi inani nan intanom na ot iappit nan APU DIOS. ⁴ Hi ke Abel ya inalana on namangulun impa di kalnerona ot iappit nan Apu Dios nadan dotag an makalamman. Immamlong hi APU DIOS nah inat Abel ot abulutonah diyen in-appit na. ⁵ Mu uggena inabulut di in-appit Kain, ta hidiye nan bimmubungot hi Kain an matiboh angangan mumboldang. ⁶ Ot kanan APU DIOS ke Kain di “Tipet bumubungot ka? Tipet athinay angam an mumboldang? ⁷ Gulat nat niptok di inat mu ya wada ot an matbal ka. Mu gapu te adi maphod nan inat mu ya halipat-an Satanas di punhaulanan he-a ta hiyay nangamung ke he-a, mu takon di athidi ya mahapul an iwalong muy punliwatan.”

Hay namatayan Kain ke Abel

⁸ Ohan algo ya inayagan Kain hi tulang nan hi Abel an kananay “Makat ibbaanak ta eta mundaldallanan nah payo.” Indanit wadada nah payo ya pinaten Kain hi tulang na.

⁹ Indani ya kanan APU DIOS ke Kain di “Daan hi tulang mun hi Abel?” Kanan Kain di “Uggek inila. Kon hayo di mumpaptok ke tulang ku?”

¹⁰ Kanan APU DIOS ke hiyay “Kain, tipet em in-athidi? Inilak nan inat mu te tinibok di dalan nan ibam nah luta, kinali mahapul an ibalok. ¹¹ Kinali nadug-ahan ka ta maid moy hilbin di ingunum kediye n luta an initmog nay dalan tulang mu hi namatayam ke hiya. ¹² Maid di idat di lutah aniyom takon di ipanaptok mu. Ya maid di em kiha-adan ta humanawwangan ka.”

¹³ Kanan Kain ke APU DIOS di “Nahalman hituwen kastiguk, adiyak pakaippol. ¹⁴ Te dog-alonak tuh lutan punliyakak ya midawwiyak ke he-a. Abuna moy eyak humanawwangan ta kumpulnay mangakhup ke ha-on ya patayonak.”

¹⁵ Mu kanan APU DIOS ke hiyay “Adi, te wada key maten he-a ya pitun tataguy awit mu.” Ot marka an APU DIOS hi Kain ta pangimatunan di tatagu ta adida patayon. ¹⁶ Ot tumayan hi Kain nah kad-an APU DIOS ot mumpa ed Nod an nangappit hi timilan di algo ad Eden. (Hay kibalinan di Nod ya punhanawwangan.)

Hanan holag Kain

¹⁷ Nalahin hi Kain ot muntanud ya lalaki ot ngadananah Enoch. Impumbalin Kain hi ongal an boble nan numboblalan da ot ngadananah Enoch an ngadan nan imbabalena. ¹⁸ Nahlag hi Enoch ot hi Irad. Nahlag hi Irad ot hi Mehujael. Nahlag damdamah Mehujael ot hi Metusael. Ya nahlag hi Metusael ot hi Lamek.

¹⁹ Hi Lamek ya duway inayana an da Adah ke Sillah. ²⁰ Nun-imbabaleh Adah ot ngadanan dah Jabal an hiyay nahlagan nadan mumpattol ya mumbale dah kampu. ²¹ Hay tulang Jabal ya hi Jubal an hiyay nahlagan nadan nalaing an mun-ayyuding ya nadan mun-ippiip. ²² Hi ke damdama Sillah ya nun-imbabale ot da Tubal Kain ya nan babain hi Naamah. Hi Tubal Kain ya numbalin an mumpanday.

²³ Indani ya kanan Lamek nadah duwan inayanan “Dakayu Adah ke Sillah ya donglon yu tun kalyok. Pinatek on kumat-agun lalaki te pinat-uwanak. ²⁴ Deket pituy awit apun hi Kain ya ha-on ke ya napitut pituy awit ku.”

²⁵ Nawada boy ohan lalakin imbabalen da Adam ke Eva. Ot kanan Evay “Indat Apu Dios ta mihannot ke Abel an pinaten Kain.” Ot ngadananah Seth. ²⁶ Handih kimmat-aguh Seth ya nalahin ot muntanud ya lalaki ot ngadananah Enos. Ya kediye n tiempoy nangipalpuwan di tagun maamung an mundasal ke APU DIOS.

Hanadan holag Adam

5 ¹² Handih nunlutuwan Apu Dios hi tagu ya in-umat nah pangi-ena. Lintuna didan lalaki ya babai †† ya binendisyonana dida ot ngadananah didah tagu. Hituway tonton di holag Adam.

³ Handih hinggatut ta tulumpuluy toon Adam ya nahlag boh ohan lalakin nanguk-ukbun hiya ot ngadananah Seth. ⁴ Timmagu pay hi waluy gatut an toon ya nawada day udum an imbabalena. ⁵ Handih natayana ya hiyam di gatut ta tulumpuluy toona.

⁶ Hi Seth ya hinggatut ta limay toona ot ahi mawada nan imbabalenan hi Enos. ⁷ Timmagu pay hi waluy gatut ta pituy toon ot mawada day udum an imbabalena. ⁸ Handih natayana ya hiyam di gatut ta himpulut duway toona.

⁹ Hi Enos ya nahiyam di toona ot ahi mawada nan imbabalenan hi Kenan. ¹⁰ Timmagu pay hi waluy gatut ta himpulut limay toon ot mawada day udum an imbabalena. ¹¹ Handih natayana ya hiyam di gatut ta limay toona.

¹² Hi Kenan ya napituy toona ot ahi mawadah Mahalalel. ¹³ Timmagu pay hi waluy gatut ta nap-at an toon

† Hebrews 11:4

†† Mateo 19:4, Marcos 10:6

ot mawada day udum an imbabalena. ¹⁴ Handih natayana ya hiyam di gatut ta himpuluy toona.

¹⁵ Hi Mahalalel ya nan-om ta limay toona ot ahi mawadah Jared. ¹⁶ Timmagu pay hi waluy gatut ta tulumpuluy toon ot mawada day udum an imbabalena. ¹⁷ Handih natayana ya waluy gatut ta nahiyam ta limay toona.

¹⁸ Hi Jared ya hinggatut ta nan-om ta duway toona ot ahi mawada nan imbabalenan hi Enoch. ¹⁹ Ot tumagu pay hi waluy gatut an toon ot mawada day udum an imbabalena. ²⁰ Handih natayana ya hiyam di gatut ta nan-om ta duway toona.

²¹ Hi Enoch ya nan-om ta limay toona ot ahi mawada nan imbabalenan hi Methuselah. ²² Timmagu pay hi tulun gatut an toon ot mawada day udum an imbabalena. Hiya ya nakihayyup ke Apu Dios. ²³ Hay ngamut di toon an numbiyagana ya tulun gatut ta nan-om ta lima. ²⁴ Kediyeen numbiyagana ya maphod di nakihayyupanan Apu Dios. Indani ya mama-id te ingkuyug Apu Dios. †

²⁵ Hi Methuselah ya hinggatut ta nawalut pituy toona ot ahi mawada nan imbabalenan hi Lamek. ²⁶ Timmagu pay hi pitun gatut ta nawalut duwan toon ot mawada day udum an imbabalena. ²⁷ Ot mate handih hiyam an gatut ta nan-om ta hiyam di toona.

²⁸ Hi Lamek ya hinggatut ta nawalut duway toona ot ahi mawada nan imbabalenan lalaki. ²⁹ Ya kananay "Maphod ta wada tun ungan kalpuwan di alubyag takun am-in tuh naligat an ngunu taku tuh lutan dinug-ahan APU DIOS." Ot ngadana nah Noah. ³⁰ Ot tumaguh Lamek hi liman gatut ta nahiyam ta liman toon ot mawada day udum an imbabalena. ³¹ Handih natayana ya pituy gatut ta napitut pituy toona.

³² Hi Noah ya nuntoon hi liman gatut ot ahi mawada nan tulun imbabalenan da Sem, hi Ham ya hi Japet.

Mungkilodlod di kinagaga-ihon di tagu

¹² Dimmakol da moy tatagu ot mungkihinap da tuh luta ya wadaday mamaddikit an binabai. Ya handih inang-ang nadan wadad kabunyan dadiyen binabai tuh luta ya in-ine da nan pinhod da. ³ Kanan APU DIOS di "Waday poppog di pangan-anusan di Espirituk hi tatagu te namahig di kinagaga-iho da, kinali idat ku ya abuy hinggatut ta duwan puluy toon hi puntutuyuwandah liwat da." ††

⁴ Hidiyey nawadaan di o-ongal an tatagu tuh lutan nahlag nadah binabain nakiine nadah nalpud kabunyan. Datuwen holag da ya ongal di kabaelan da ot makalkali da handih done.

⁵⁶ Gapu te tinibon APU DIOS di kinagaga-ihon di tagu ya makatuttuyu hi nunlutuwanah dida te gaga-ihot nangamung di wadah nomnom da. ⁴⁷ Ot kananay

† Hebrews 11:5 †† Tison yuy 1 Pedro 3:20 ‡ Mateo 24:37-39

"Dadagok ta mama-id tun tatagun lintuk ya takon nadan aggayam ya nadan hamuti te makatuttuyuwak an nunlutu ke dida." ⁸ Mu hi Noah di pun-amlongan APU DIOS te maphod di pangi-ena.

Hay nangibagaan Apu Dios ke Noah ta mangapyah bapor

(Hebrews 11:7)

^{9,10} Hituwey na-na-at ke Noah. Hi Noah ya maphod an tagu dih tiempona te maphod di nakihayyupanan Apu Dios. Waday tulun linalakin imbabalena an hi Sem, hi Ham ya hi Japet.

¹¹ Mu nadan udum an tatagu tuh luta ya namahig di kinagaga-iho da ya mumpapatte da. ¹² Ta hi Apu Dios ya tibtibbonan ad-adi tun lutan pumboblayan te gaga-iho dan am-in di tatagu. ¹³ Ot kananan Noah di "Dadagok tun luta ta mapoppog di biyag di tagu te nahalman an gaga-ihoy atoaton dan mumpapatte da.

¹⁴ Kinali mangapya kah bapor an kaiw ya kuwakuwartuwom. Ya hulata hi pukot nadan numbattanan di dingding ta maid di humgop hi danum.

¹⁵ Hay lukud di kadukkena ya opat di gatut ta naliman piye ya napitut liman piyey kabilog na ya nap-at ta liman piyey katag-ena. ¹⁶ Atopam, mu tibom ta waday ohat kagodwan piyey pumbattanan nan atop ya dingding. Kapyam an tulun gladu ya pantowam nah pinigging na. ¹⁷ Man-uket kanak di mangapya kah bapor ya ahik lobngon tun luta ta madadag am-in di matagu. ¹⁸ Mu he-a ke ya waday planuk an ipaannung ku, kinali ihwang dakayun ha-on. Humgop kayun nah inayam ya nadan imbabalem ya nadan inayan da nah bapor. ^{19,20} Ya pakighop yu nah bapor di numbullubullug am-in hanadah nunhihinatkon an aggayam ya nadan hahamuti ta tumagu da. ²¹ Ipaghop yu damdamay kanon yu ya hay kanon da." ²² Ot aton am-in Noah nan kinalin Apu Dios.

Hay hinumgopan da Noah nah bapor

7 Kanan APU DIOS ke Noah di "Humgop kayun am-in an himpamilya nah bapor. Man-uke ya tibtibbok an am-in hantudah tatagu ya he-a ya abuy maphod. ² Tibom ta umipaghop kah himpipitun numbullubullug nadah aggayam an napilin miappit ke ha-on ya ohan numbullug ya abu nadah adi miappit. ³ Ya pakipaghop yu boy himpipitun numbullubullug am-in hanadah hahamuti. Athituy atom am-in hanadah nunhihinatkon an aggayam ta waday mumbunat hituh luta. ⁴ Te mala-uy pitun algo ya ipaalik di udan ta umudan hi nap-at an algo ya nap-at an hilong ta mama-id am-in di matagun lintuk."

⁵ Ot aton Noah am-in dadiyen kinalin APU DIOS an atona. ⁶⁻¹² Hiya ya nan inayana, nadan imbabalena ya nadan inayan da ya hinumgop da nah bapor ta adida

malting. Hanadan numbullubullug an aggayam an miappit ya nadan adi miappit ya immali da ot humgop da nah bapor. Takon nadan numbullubullug an hamuti, nadan mungkaddapan ya nadan mumbulluhan ya immali da damdama nah bapor ot humgop da. Ot handih nala-uy pitun algo an kediye ya mikahimpulut pitun algon diyen mikadwan bulan kediye toon ya linappuwana tut-uwa anhan an umudan. Intottool nay udan hi nap-at an algo ya nap-at an hilong ya mumpun-otbol di danum ya takon nan kabunyan ya kay nalukatan ta namahig di udan ot malbongan di luta. Ya kediye ya onom di gatut di toon Noah.

¹³ Nalbongan di luta, mu da Noah, nan inayana ya nadan imbabalena an hi Sem, hi Ham ya hi Japet, takon nadan inayan da ya uggeda naling te hinumgop da tuwali nah bapor. ^{14,15} Ya nadan numbullubullug an nunhihinnatkon an aggayam, maayum ya mailom, takon nadan muntayyapan ya nakiha-ad dan am-in ke dida. ¹⁶ Hidiyey kinalin Apu Dios an aton da. Ot kediye hinumgopan da am-in nah bapor ya indakkig APU DIOS nan panto.

Hay nalbongan di luta

(2 Pedro 2:5)

¹⁷ Taganay udan hi nap-at an algo ot adallom mo nan danum ya timmap-o nan bapor. ¹⁸ Nabigat on mungkadakol nan danum an tumag-en tumag-e yaden muntaptap-o nan bapor. ^{19,20} Takon nadan nungkatag-en bibilid tuh luta ya hinabyat na. Tagan di danum di tag-e ta loktat ya nahawwal hi onom an metroy katag-ena nah tap-on dadiyen natag-en bibilid. ²¹⁻²³ Ot mama-id am-in di matagun munyahyahya tuh luta, nadan tatagu, nadan aggayam, mailom ya maayum, nadan mumbulluhan ya nadan hahamuti te naling dan am-in. Hay ya abu nihwang an ugge naling ya da Noah ya nadan udum an wadan nah bapor. ²⁴ Hanan danum ya ug-ugge dimma-ul inggana nala-uy hinggatut ta nalimay algo.

Hay natdukan nan danum

8 Ugge kinal-iwan Apu Dios da Noah ya nadan aggayam an wadan nah bapor ot ipaali nay dibdib ot matmatdukan nan danum. ² Ya natikod mo nadan danum an malpud dalom ya ad kabunyan ³ ot mun-ululen natduk hi liman bulan. ⁴ Handih mikapulut pituy algon di mikapitun bulan ya nipattuk nan bapor nah Bilid an Ararat. ⁵ Mungkatduk nan danum ot handih namangulun algo kediye mikapulun bulan ya matibo moy tuktuk di bibilid.

⁶ Nala-uy nap-at an algo ot ahi ibughul Noah di ohan tawang nan bapor. ⁷ Ot ipatayap nay ohan gawwang, mu ugge nibangngad te timmanayyapan ta inggana matduk nan danum. ⁸ Ot ipatayap na bo nan ohan

paloma ta panginil-ana hin natduk nan danum. ⁹ Mu maid di ena opaan te ugge ni-an natduk di danum ot mibangngad nah bapor ot alan Noah ot ipaghop na. ¹⁰ Hin-od nay pitun algo ot ahina bo ipatayap nan paloma. ¹¹ Mungkahilong kediye ya nibangngad nan paloma an waday himbat nah tubun di kaiw an oliba. Ot hidiyey nanginilaan Noah an natduk mo nan danum. ¹² Ot pala-uwona boy pitun algo ot ahina ipatayap hidiyen paloma, mu ug-ugge nibangngad.

¹³ Handih onom di gatut ta ohay toon Noah kediye namangulun algoh namangulun bulan ya maid moy danum ot ibughul na nan bapor ot mun-ang-ang-ang ya mungkamag-anan moy luta. ¹⁴ Ya handih nala-uy duwampulut pitun algoh mikadwan bulan ya nakamag-anan mo nan luta.

¹⁵ Kanan Apu Dios ke Noah di ¹⁶ "Damana mon lumah-un kayun nah inayam, nadan imbabalem ya nadan inayan da. ¹⁷ Ya palah-unom nadan aggayam takon nadan hamuti ta mumbunat dat mihinap da tuh luta." ¹⁸ Ot lumah-un hi Noah ya nan familyana nah bapor. ¹⁹ Takon nadan aggayam, nadan hamuti ya nadan mungkaddapan ya limmah-un da an waday oha on nun-uunnud da nadah kaingngo da.

Hay nun-appitan Noah ke Apu Dios

²⁰ Nangapyah Noah hi pun-appitan ke APU DIOS ot alanay hin-oh-a nadah aggayam ya hamuti an miappit ot gobhonan in-appit nan hiya. ²¹ Ya inabulut APU DIOS hidiyen niappit ke hiya. Ot kananah nomnom nay "Adik mo ipidwan dug-ahan di luta takon di gaga-ihoy pangi-en di tagu. Te inilak an nunna-ud tuwali handih kaunga dan adi maphod di wadah nomnom da. Adik mo ipidwan lobngon tun lutat adi madadag am-in di matagu. ²² Ya adi mapa-i tun luta ta nanongnan waday tiempon puntanoman ya waday ahiani, wadat nangamung di tialgo ya ahiudanan ya waday pat-al ya hilong."

Hay impainilan Apu Dios ke Noah

9 Hi Apu Dios ya binendisyonanah Noah ya nadan iimbabalena an kananay "Mangaddu kayu ta dumakol kayu ta boblayan yun am-in tun luta. ² Am-in di aggayam, nadan hahamuti ya nadan matagun wadah baybay ya tumakut dan dakayu ya dakayuy nanga-mung hi pangiatan yun dida. ³ Am-in datuwe ya idat kun dakayu ta pananud yuh adol yu umat nadah nitanom an indat kun dakayu. ⁴ Mu iadik an kanon yu nadan dotag an nanongnan waday dalana te nan dalay kawad-an di biyag. ⁵ Kinali nan tagun patayonay ibbanan tagu ya kastiguwok ya kate damdamay pangastiguk nah aggayam an pumateh tagu. ⁶ Te lintuk di tagu an umat ke ha-on, ta hidiyey nan waday pumateh ibbanan tagu ya patayon yu damdama. ⁷ Maphod di

mangaddu kayu ta dumakol di imbabale yu ta mihinap da tuh luta.”

⁸ Kanan bon Apu Dios ke Noah ya nadah imbabale-nay ⁹ “Dakayu ya takon nadan holag yu ya ipaannung kuy planuk hi kiphodan yu ¹⁰ takon nadan aggayam ya hahamutin impalah-un yu nah bapor. ¹¹ Ya punna-udok mon kalyon ke dakayu an adi mo malbongan tun luta ta adi mo madadag am-in di matagu. ^{12,13} Hay pangitib-an yun umannung tun kinalik ke dakayu takon nadan aggayam ya punnanongok ta nangamung di nakitobbalak ke dakayu an wadaok di at-atibungalon nah kulabut hi kabunyan ta ahi damdama pangitib-an di holag yu. ¹⁴ Ta deket nah waday at-atibungalon hi kabunyan ^{15,16} ya hidiyey panginomnomak nah kinalik ke dakayu ya am-in di matagun wada tuh luta an adi mo mapidwan malbongan tun luta. ¹⁷ Hidiyey pangimatunan yu nah kinalik an kiphodan am-in di matagu tuh luta.”

Hi Noah ya nadan imbabalena

^{18,19} Hanadan tulun imbabalen Noah an limmah-un nah bapor ya hi Sem, hi Ham ya hi Japet. Diday nalpuwan am-in di tatagun nihinap tuh luta. Hi Ham ya hiyay aman Kanaan.

²⁰ Hay ngunun amadan hi Noah ya muntanom. Hiyay namangulun nuntanom nah grapes. ²¹ Waday naminghan an kinapya na nan grapes hi mainum ot inumona. Handih nabutong ya numbollad ot pamaganah bakilang nah abung nan nakapyah tulda. ²² Hi Ham an hi aman Kanaan ya tinibonah amana an hi Noah an numbollad ya ena kinali nah duwan tulang na an da Sem ke Japet. ²³ Ot diday e nangulon amada an inwang-al da nan uloh indoggan da ot ihunohhunod dan mangeh kad-an amada ta adida iang-ang ke hiya ot handih nih-up da ya ingga da nan ulo ot maulohan hi amada. ²⁴ Handih napaey binutong Noah ot inilaonay inat Ham an udidiyan an imbabalena ²⁵ ya kananay “Hay dug-an di iKanaan an holag Ham ya diday ahi kababbabaan an muttatyun nadan holag da tulang nan hi Sem ya hi Japet. ²⁶ Madayaw hi AP-APU an Dios Sem ya mabendisyonan anhan hiya. Mu nadan iKanaan ya mumbalin dan muttatyuna. ²⁷ Ya hana ot ta hi Apu Dios ya padakkolonay holag Japet ya mid-um da nah holag Sem. Mu mumbalin nadan iKanaan an himbut nadan holag Japet.”

²⁸ Hi Noah ya timmaguh tuluy gatut ta naliman toon nipalpu handih nagibbuwan di nalbongan di luta. ²⁹ Ta hay ngam-ut am-in di toona ot ahi nate ya hiyam di gatut ta nalima.

Hay holag nadan imbabalen Noah

10 Datuwey holag nadan tulun imbabalen Noah an hi Sem, hi Ham ya hi Japet handih nagibbuwan

di nalbongan di luta. ² Hanadan holag Japet ya hi Gomer, hi Magog, hi Madai, hi Jaban, hi Tubal, hi Meshek ya hi Tiras. ³ Hi Gomer ya nahlag ot wadada Askenas, hi Ripat ya hi Togarmah. ⁴ Hi Jaban ya nahlag ot dadiye nan numpumbobled Elishah, Tarsis, Kittim, ya ad Rodes. ⁵ Datuwen holag Japet di aammod nadan tatagun numpumbobleh nungkih-up ya nungki-gawwah baybay. Datuwey holag Japet an nun-aappil di numboblaysan da ya nunhihinnatkon di kalida.

⁶ Nahlag hi Ham ya da Kush, hi Misraim, hi Put ya hi Kanaan. ⁷ Hanadan holag Kush ya dadiye nadan tatagud Seba, Habilah, Sabtah, Raamah ya ad Sabteka. Ya nadan holag Raamah ya dadiye nadan tatagud Seba ya ad Dedan. ⁸ Waday imbabalen Kush an hi Nimrod an numbalin hi ap-apun di makigubat. Hiyay namangulun nanganapput hi nakigubatanah kabobboble ⁹ ya hiya ya nakala-ing an mun-anup gapuh badang APU DIOS. Kinali kanan di tataguh ibbaday “Hana ot ta pumbalinon dakan APU DIOS an makan-gannup an umat ke Nimrod.” ¹⁰ Hanadan boblen pun-ap-apuwana ya Babel, Erek, Akkad ya Kalneh. Datuwen boble ya sakup di Babilon. ¹¹ Inlagat na boy Assyria ot iphod na nadan boblen Nineveh, Rehobot Ir, Kalah ¹² ya Resen an numbattanan di Nineveh ya ad Kalah an ohan onngaongngal an boble.

¹³ Hanadan holag Misraim ya dadiye nadan bimbobled Lydia, Anam, Lehab, Naptuh, ¹⁴ Patrus, Kasluh ya ad Crete an nahlagan nadan Pilistia.

¹⁵ Hanadan holag Kanaan ya hi Sidon an panguluwan ot ahi hi Het. ¹⁶⁻¹⁸ Nawaday udum hi imbabalen Kanaan ot dadiyen imbabalenay nahlagan nadan Jebusite, Amorite, Girgashite, Hibite, Arkite, Sinite, Arbadite, Semarite ya nadan Hamatite. Datuwen holag Kanaan ya nihinap da. ¹⁹ Ta hay poppog di numboblaysan da ya nipalpu Sidon ingganad Gerar an nih-up ad Gaza, nah nangappit hi timilan di algod Sodom, Gomorrah, Admah ya ad Seboim an nih-up ad Lasha. ²⁰ Datuwey holag Ham an nihinap hi kabobboble an waday oha on hinnatkon di kalida.

²¹ Hi Sem an nihaynod an Japet ya hiyay nahlagan nadan Hebrew. ²² Nahlag hi Sem ot wadada Elam, hi Assur, hi Arpachshad, hi Lud, ya hi Aram. ²³ Hay holag damdaman Aram ya dadiye nadan wadad Us, Hul, Gether ya Meshek. ²⁴ Hi Arpachshad ya nahlag ot hi Selah an aman Eber. ²⁵ Hi Eber ya duway imbabalanan linalaki. Hay ngadan nan oha ya hi Peleg te handih kataguna ya naganodwa day tatagu tuh luta. Ya nan oha ya hi Joktan. ²⁶ Hituwen hi Joktan di nahlagan nadan tatagun wadad Almodad, Selep, Hasarmabet, Jerah, ²⁷ Hadoram, Usal, Diklah, ²⁸ Obal, Abimael, Seba, ²⁹ Ophir, Habilah ya Jobab. Datuwen am-in di nahlag ke Joktan. ³⁰ Hay numboblaysan da ya nipalpu Mesha ing-

† Hay Tarsis ya bobled Spain handi. Tibon yuy Jonah 1:3.

ganad Separ an mabilid an boble nah nangappit hi timilan di algo.

³¹ Datuwey holag Sem an nihinap dah dakol an boble an waday oha on hinnatkon di kalina.

³² Datuwen am-in di nahlag nadah imbabalen Noah nipalpu dih nagibbuwan di nalbongan di luta. Ot mihi- nap dah kabobboble mipuun hanadah nahlagan da.

Hay nawadaan di nunhihinnatkon an kali

11 Handih pinghana ya oha ya abuy kalin di tatagu. ² Handih mungkadakol da ya numpae dah nangappit hi timilan di algo ya dinatngan da on nundotal an lutad Babilon ot mumboble dah di. ³⁴ In-dani ya waday ninomnom dah aton da. Ot kanan day "Aga ket iphod taku tun boble takut mundingngol. Mangapya takuh nakattag-en binattun bale ta datnganad kabunyan ta mundingngol taku ya adi taku miwahit." Ot ilappu dan mangapya.

⁵ Indani ya immalih APU DIOS ot tibona nan boblen pun-iphod datuwen tatagu ya nan binattun balen pungkapy da. ⁶ Kananay "Datuwen tatagu ya niohha da ya ohay kalida. Hituwey kilappuwan di pangatan da nadah pinpinhod dan aton, ta loktat ya am-in di nom-nomon dan aton ya mabalin an aton da. ⁷ Kinali agat punhihinnatkonon takuy kalida ta adida mungkakain-nawatan."

⁸ Athidiy inat APU DIOS ot miwahit da tuh luta ot itikod dan mangapya nah pumboblayan da. ⁹ Hay nungngadan dan diyen boble ya Babel te hidiy nunhi-mongan APU DIOS ke dida an hinannotanay kalida hi nunhihinnatkon ot iwahit na didah kabobboble tuh lu-ta.

¹⁰ Datuwey holag Sem. Handih nala-uy duwan toon nipalpuh nagibbuwan di nalbongan di luta, handih hinggatut di toon Sem ya nahlag ot wadah Arpachshad. ¹¹ Timmagu pay hi Sem hi limay gatut an toon ot mawada day udum an imbabalena.

¹² Kimmat-aguh Arpachshad ot handih tulumpulut limay toona ya nahlag ot hi Selah. ¹³ Ot tumagu pay hi opat di gatut ta tuluy toon ot mawada day udum an imbabalena.

¹⁴ Kimmat-aguh Selah ot handih tulumpuluy toona ya nahlag ot hi Eber. ¹⁵ Timmagu pay hi Selah hi opat di gatut ta tuluy toon ot mawada day udum an imba-balena.

¹⁶ Handih tulumpulut opat di toon Eber ya nahlag ot hi Peleg. ¹⁷ Timmagu pay hi Eber hi opat di gatut ta tulumpuluy toon ot mawada day udum an imbabalena.

¹⁸ Hi Peleg ya nuntoon hi tulumpulu ot mawada nan imbabalenan hi Reu. ¹⁹ Timmagu pay hi Peleg hi duway gatut ta hiyam an toon ot mawada day udum an imbabalena.

²⁰ Handih tulumpulut duway toon Reu ya nawadah Serug an imbabalena. ²¹ Timmagu pay hi duway gatut ta pituy toon ot mawada day udum an imbabalena.

²² Handih tulumpuluy toon Serug ya nawada nan im-babalenan hi Nahor. ²³ Timmagu pay hi duway gatut an toon ot mawada day udum an imbabalena.

²⁴ Hi Nahor ya duwam pulut hiyam di toona ot mawada nan imbabalenan hi Terah. ²⁵ Timmagu pay hi Nahor hi hinggatut ta himpulut hiyam ot mawada day udum an imbabalena.

²⁶ Hi Terah ya napituy toona ot ahi mawada nadan imbabalenan da Abram, hi Nahor ya hi Haran.

Hanadan holag Terah

²⁷ Datuwey holag Terah an hi aman da Abram, hi Na-hor ya hi Haran. Nahlag hi Haran ot hi Lot. ²⁸ Hi Haran ya nate nah bobledad Ur ad Babilon yaden matagu ni-an hi amanan hi Terah. ²⁹ In-inen Abram hi Sarai ya hi Nahor ke ya in-ine nah Milkah an imbabalen Haran an hi aman damdaman Iskah. ³⁰ Hi Sarai ya adi pakaimba-bale.

³¹ Hi Terah ya ingkuyug nah Abram an imbabalena, hi Lot an inap-apuna an imbabalen Haran ya hi Sarai an inayan Abram ot taynan dad Ur hidid Babilon ot umga dan ume dad Kanaan. Mu nundag-u dad Haran ot mihaad dah di. ³² Ot hidiy natayan Terah handih duway gatut ta limay toona.

Hay nangayan da Abram ad Kanaan

(Apostoles 7:2-3; Hebrews 11:8)

12 Handih uggeda ni-an tinaynan di Babilon ya kanan APU DIOS ke Abram di "Tayanam nan boblem ya nadan iibam ta ume kan nah boblen itud-duk ke he-a. ² Idattan dakah dakol hi holag mu ta mundingngol kayu. Bendisyonan daka ta mundingngol di ngadan mu ya mabendisyonan di udum an tatagu gapun he-a. ³ Ya bendisyonak nan tagun mum-bendisyon ke he-a, mu dug-ahak nadan mundug-an he-a. Ya gapun he-a ya bendisyonak am-in di tatagu tuh luta." †

⁴⁵ Handih napitit limay toon Abram ya tinaynanad Haran an inun-unud nay kinalin APU DIOS ke hiyan atona. Ingkuyug na nan inayana, nan imbabaleyonan hi Lot ya impakiala da nadan limmu dad Haran, nadan muttaty da ya am-in di kinadangyan da ot ume dad Kanaan.

Kediyen dimmatong dad Kanaan ⁶ ya nangenange da ot ingganay datngan da nan pundayawan di tataguh di nah kad-an nan kaiw ad Moreh ad Sekem. Hay numpumbobleh di kediyen tiempo ya nadan nahlag ke Kanaan. ⁷ Numpatiboh APU DIOS ke Abram

† *Tibon yuy Genesis 18:18 ya 22:18 ya 26:4 ya 28:14. Tibon yuy Acts 3:25 ya Galatia 3:8.*

ot kananay "Hiyah tuwe nan boblen idat kuh holag mu." Ot mangapyah Abram hi pun-appitan. †

⁸ Indani ya nit-an da bon nah mabilid an boble ot mungkampu dah di an numbattanan di Bethel an wadah nangappit hi kalin-oban di algo ya nan bobled Ai an wadah nangappit hi timilan di algo. Ot mangapya boh dih pun-appitan ot dayawonah APU DIOS. ⁹ Mu ugge nunnanong hidi te nun-ottaottan da an numpae dad Negeb ad Kanaan.

Hay niha-adan da Abram ad Egypt

¹⁰ Indani bo ya waday nahalman an bitil ad Kanaan ot mumpae bo da Abram ad Egypt ot miha-ad da ni-an hidi. ¹¹ Handih manatong dad Egypt ya kanan Abram ke Sarai di "He-a ya maddikit ka. ¹² Ya deket tibon daka nadah tataguh tu ya deket inilaon dan inayan daka ya patayonak ta alan daka. ¹³ Kinali hay kalyom ya tulang daka ta adiyak patayon, mu maphod di aton dan haon gapun he-a."

¹⁴ Handih dimmatong dad Egypt ya makulug tutuwan maddikit di panibon nadan tatagu ke Sarai. ¹⁵ Ya tinibon damdaman nadan mungngunuh balen nan patul ot eda kalyon nah patul an maddikit hi Sarai ot e ipaawit nan patul. ¹⁶ Ya gapun Sarai ya maphod di pangat nan patul ke Abram an indatanah dakol an kalnero, gulding, baka, kamel, kabayu ya muttatyu.

¹⁷ Mu gapuh nangalaan nan patul ke Sarai ya impundogon APU DIOS nan patul takon nadan tatagun wadah din nah balena. ¹⁸ Ot ipaayag nan patul hi Abram ot kanan hiyay "Tipet athituy inat mun haon? Tipet unggem kinalin inayam hi Sarai? ¹⁹ Tipet kanam di tulang mu ta deyan ek ot iine? Awitom tun inayam ta mange kayu!" ²⁰ Ot mandalon nan patul nadan tataguna ot patayanon dah Abram ya nan inayana kediyen boble da. Handih timmayan da ya impakial-ala dan am-in nadan ngunut da ya limmu da.

Hay nunhi-anan da Abram ke Lot

13 Timmayan da Abram ad Egypt ot mibangngad dad Kanaan an ingkuyug na nan inayana ya hi Lot ya impakialanan am-in nadan wadan dida. ² Kadakaddangyan hi Abram te dakol di bakana, kalnerona, gulding na, balituk na ya pihhuna. ³ Nange nange da bo ot loktat ya dinatngan da nan niha-adan da handi nah numbattanan di Bethel ya Ai ⁴ an hidi nan nangapyaanah pun-appitan handi. Kediyen dinatngan da ya dinayaw nah APU DIOS.

⁵ Hi Lot ya wada damdamay pamilyana ya athidi bon wadada damdamay kalnerona, bakana, gulding na ya muttatyuna. ⁶ Ta hidiye nan kumudang moy pumpattolan da te dimmakol di halun dan Abram. ⁷ Hidiyey humlun hi punhahannuwan nadan pumpattolon da.

† Acts 7:5, Galatia 3:16

Kediyen tiempo ya nanongnan hidiy numboblalan nadan holag Kanaan ya nadan Perisite.

⁸ Ot kanan Abram ke Lot di "Adi maphod an munhanu ta ya takon nadan pumpattolon ta te hin-ama ta. ⁹ Kinali kudukdulna kattog di munhi-an ta. Potkom di pinhod mun kiha-adan ta mumpae kayuh di ta munappil ta. Hanan adim piliyon ya hidiy pangayak."

¹⁰ Ot mun-ang-ang-ang hi Lot ya tinibona on nundotal ad Jordan ingganad Soar. Maphod hidiye te dakol di danum hidi an umat nah laguntan APU DIOS ad Eden ya wada boy niingngohanad Egypt. Naat hituwe handih ugge ni-an dinadag APU DIOS ad Sodom ya Gomorrah. ¹¹ Hidiyen nundotal ad Jordan di pinilin Lot ot ipluy dah nangappit nah timilan di algo. ¹² Ya hi Abram ya nunnanong ad Kanaan ya hi Lot ke ya nakiboble nah nundotal an nih-up ad Sodom. ¹³ Mu nadan tataguh di ya gaga-iho da ya nahalman di liwat dan APU DIOS.

Hay nangayan da Abram ad Hebron

¹⁴ Handih nunhi-anan da Abram ke Lot ya kanan APU DIOS ke Abram di "Tang-ang muh nunlinikkod ingganay kipoppogan di ang-angom. ¹⁵ Te idat kun am-in dadiyen lutan he-a an tawid yun nadah holag mu ta nangamung. ¹⁶ Ya idattan dakah holag mu an umat hi kadakol di dap-ul tuh lutan adi mabilang. ¹⁷ Eka ta em tibon am-in nan lutan idat kun he-a." ¹⁸ Ot idlig mo bon Abram nan kampu da ot eda mihaad nah nih-up nadah kakaiw nah bobled Mamre ad Hebron. Ot mangapya boh dih pun-appitan ke APU DIOS.

Hay nangihwangan Abram ke Lot

14 Indani ya waday gubat te nadan patul an hi Amraphel ad Babilon, hi Ariok ad Ellasar, hi Kedorlaomer ad Elam ya hi Tidal ad Goyim ² ya eda nakigubat nadah liman patul an da Bera ad Sodom, hi Birsad ad Gomorrah, hi Sinab ad Admah, hi Semeber ad Seboim ya nan patul ad Bela an Soar di ohan ngadana. ³ Danaen liman patul ya nun-aaddumon day tindalu da nah Nundotal an Siddim an nih-up nah Naten Baybay.

⁴ Handi ya hi Kedorlaomer di patul dadiyen liman patul hi himpulut duway toon. Mu handih mikahimpulut tuluy toon ya ngohayon da mo. ⁵ Ot amungon Kedorlaomer titindaluna ya nadan tindalun nadan udum an papatul an bumaddang ke hiya ot eda gubaton nadan tatagun ngimmohe handih mikahimpulut opat an toon. Dadiye ya nadan Repaim ad Asterot Karnaim, nadan Susim ad Ham, nadan Emim ad Kiriathim ⁶ ya nadan Horite nah mabilid ad Seir. Pindug da dida ot inggana nah adi maboblalan ad El Paran. ⁷ Imbangngad da bod En Mispas an hay ngadana mod uwani ya Kades ot gubaton da bo nadan holag Amalek ya nadan Amorite an numbobled Hasason Tamal ot apputon da dida.

⁸Indani ya inamung nadan liman patul ad Sodom, ad Gomorrah, ad Admah, ad Seboim ya ad Bela an Soar di ohan ngadanay titindalu da ot eda munhood ad Siddim ⁹ot gubaton dah Kedorlaomer ya nadan ibanan tulun patul. ¹⁰Mu hidin nah eda nundadammuwan ya dakol di luyun ta handih e bumtik nadan tindalun nan duwan patul an patul di Sodom ya patul di Gomorrah ya naknay udum hanadah luyun, mu nadan tulun ibba dan patul ya binumtik da nah mabilid. ¹¹Ot nadan opat an patul an nangapput ya nun-ala dan am-in di kumpulmin wadad Sodom ya Gomorrah takon di makan ot ahida tayanan dadiyen boble.

¹²Takon hi Lot an numbobled Sodom an imbabaley-on Abram ya nadan haluna ya am-in di wadan hiya ya impakiala da. ¹³Mu maphod udot ta wada nan ohan binumtik ot ena idatdatong nah Hebrew an hi Abram an nungkampu nah nih-up nadah kakaiw Mamre an iAmorite. Hi Mamre ya nadan tutulang nan da Eskol ke Aner ya gagayyum Abram dida. ¹⁴Handih dingngol Abram an impakialan nadan opat an patul hi Lot an imbabaleyona ya inamung nan am-in nadan tatagunan damanan makigubat an umeh tuluy gatut ta himpulut walu. Imme dan inunud da nadan patul an nanggal-an Lot inggana nah bobled Dan. ¹⁵Dimmatong dah di ot ganodwaon Abram nadan tataguna. Nahilong kediye ot ahida gubaton nadan patul an pindug da dida ingganad Hobah an indalan dad Damascus. ¹⁶Ot bangngadon dan am-in di inibtik da. Takon hi Lot an imbabaleyona ya am-in di limmuna ya nadan udum an tataga ya nadan binabain inibtik da ya binangngad da.

Hay numbendisyonan Melkasidek ke Abram

(Hebrews 7:1-10)

¹⁷Handih nibangngad da Abram hi nangapputan dan Kedorlaomer ya nadan ibanan patul ya dinamun nan patul di Sodom dida ad Sabe an Nundotal an Boblen di Patul di ohan ngadana. ¹⁸Takon nan patul di Salem an hi Melkasidek an padin nan Katagtag-ayan an Dios ya in-e nay mainum † ya tinapay. ^{19,20}Ot bendisyonanah Abram an kananay

“Abram, hana ot ta paphodon dakan Apu Dios an Katagtag-ayan ya nunlutuh kabunyan ya luta. Ya hana ot ta madayaw hiya an nangipangapput ke he-a.” Ot ne idat Abram ke Melkasidek di mikapulun am-in nah inapput dah eda nakigubatan.

²¹Indani ya kanan nan patul di Sodom ke Abram di “Takon di nan tataguk ya abuy ibangngad mun ha-on. Hanada ken nabalol an ngunut an naalah boble mi ya takon di ibagim am-in.” ²²Mu kanan Abram di “Adik aton hina te insapatak ke APU DIOS an Katagtag-ayan an nunlutuh kabunyan ya luta ²³an maid di ek alan

takon di gakod di apatut yu ta maid di ahim kalyon hi udum hi algo an he-ay nangipakadangan ke ha-on.

²⁴Abuna nan kinan mi nadah tataguk an e nakigubat di adik ibangngad ke he-a. Mu idat muy bingay da Aner, hi Eskol ya hi Mamre an gagayyum kun bimmdang ke ha-on.”

Hay kimmaliyan APU DIOS ke Abram

15 Indani ya numpatiboh APU DIOS ke Abram hi in-inop na. Kananay “Adika tumakut Abram te paddungnay ha-oy di happiyom ya ha-oy di mangipaphod ke he-a.” ²³Hinumang Abram an kananay “APU DIOS an Nakattag-e, takon di atom hina ya nganne damdamay hilbinan maid di indat muh imbabalek an pangipaboltanak nadah wadan ha-on. Hay ya abu mabalin an mamoltan ya nan muttatyuk an iDamascus an hi Elieser.”

⁴Ya himmumang hi APU DIOS an kananay “Bokon hi naen muttatyum an hi Elieser di mamoltan te hay imbabalem.” ⁵Impalah-un APU DIOS hi Abram ot kananay hiyay “Itangad mud kabunyan ta bilangom nadan bittuwon hin pakabilang ka. Te ahi athidiy kadakol di holag mu.” ††

⁶Ya kinulug Abram hi APU DIOS. Gapun tuwen nangulugan Abram ke APU DIOS ya imbilang nah Abram an maphod an tagu. ⁷Ot kanan APU DIOS ke hiyay “Ha-on nan DIOS an nangipakaan ke he-a nah bobled Ur ad Babilon ta idat kun he-ah tuwen luta.”

⁸Kanan Abram ke hiyay “APU DIOS an Nakattag-e, nganney panginilaak an ahik boltanon?” ⁹Kanan APU DIOS ke hiyay “Eka umalah baka, gulding ya kalnero an tangbal an hintutluy toon da ta ialim hitu. Ya im-mala ka boh ohan paloma ya ohan balug.” ¹⁰Ot e alan Abram am-in dadiyen imbagan Apu Dios ke hiya. Din-aut na didan impapinni-ang na ot punduwaonan pinalpaldang, mu nada ken duwan hamuti ya uggena pini-ang. ¹¹Indani ya natapangan nadan hamutin mangan hi naten aggayam, mu inabul Abram dida.

¹²Indanit tuwen malimuy algo ya nakayyongyong hi Abram ya waday kay munhihlong an katatakut. ¹³Ya kanan APU DIOS ke hiyay “Hi udum an algo ya ume nadan holag mun makibobleh udum an boble. Mumbalin dah himbut hi opat di gatut an toon ya pahol-holtapon da dida. ¹⁴Mu ahik kastiguwon nadan tatagu kediye boblen mangipaholholtap ke dida. Ya deket tumayan datuwen holag mu kediye boble ya pakiala day kinadangan diyen boble. ††¹⁵He-a ya maka-amama kat ahika mate ya malinggop di katayam. ¹⁶Ingganay mikap-at an holag mu ya ahida mibangngad ke-tuwen boble. Ahi milodlod di kinagaga-ihon tudan Amorite ta kastiguwok dida.”

† Handi ya hay kaingnon di baya da ya nakapyah grapes an bungan di wakal. Hay nangibalin mih baya ya mainum.

†† Romans 4:18, Hebrews 11:12 ‡ Tibon yuy Romans 4:3 ya 4:9 ya 4:22. Tibon yuy Galatia 3:6 ya James 2:23. †† Acts 7:6-7

¹⁷ Kediye nalmuy algo an nahilong mo ya waday tinibon Abram hi bangan mun-aahuk ya apuy an mundadalang an naaliwannat nah numbattanan nadan dotag an impunduwanan pinalpaldang. ¹⁸ Ya kediye ya kanan APU DIOS ke hiyay "Hituwen luta ya idat kun he-a ya nadan holag mu, mipalpu nah pop-pog di Egypt inggana nah Wangwang an Euphrates an ¹⁹⁻²¹ numboblayan nadan Kenite, Kenissite, Kadmonite, Hittite, Perisite, Repaim, Amorite, Kanaanite, Gergashite ya nadan Jebusite."

Hay nitungawan Ismael

16 Hi Sarai an inayan Abram ya adi pakaimbabale, mu ninomnom nan iabulut nah Hagar an muttatyunan iEgypt an ihuyop Abram. ²³ Ta hidiye nan kanan Abram di "Takomboy ihuyop mu tun muttatyuk ta kal-ina ot ya imbabaleyam ta waday imbabale ta tedan adi iabulut APU DIOS an mun-imbabaleyak." Ya inabulut Abram hidiye kinalin Sarai. Hay naatan tuwe ya handih nala-uy himpulun toon hi nihaadan dad Kanaan. ⁴ Nunhuyop da Abram ke Hagar ot mawadaan hi Hagar.

Handih ininnilan Hagar an nawadaan ya mumpah-hiya ya namahig di pamihul na ke Sarai. ⁵ Ot kanan Sarai ke Abram di "He-ay kon bahul hi pamihulan nan muttatyuk ke ha-on. Man-u te in-abulut kun ihuyop mu, mu nipalpu handih nawadaan ya pihupihulonak ke hiya. Hana ot ta tibon APU DIOS hin dahdiy niptok ke ditan duwa, he-a weno ha-oy." ⁶ Ya kanan Abram ke hiyay "He-ay kon muttatyun hiya, nangamung kah pinhod mun aton ke hiya." Ot nahalman di aton Sarai an palohalohanah Hagar ot loktat ya binumtik.

⁷ Indani ya inakhupan nan anghel APU DIOS hi Hagar nah ob-ob nah adi maboblayan hi pingngit di kalantan mumpaed Sur. ⁸ Kanan hiyay "Hagar an muttatyun Sarai, tipet wada kah tu? Daanay nalpuwam ya daanay pangayam?" Ya kanan Hagar di "Binumtikak an tinayanak hi Sarai an kon muttatyun ha-on." ⁹ Ot kanan nan anghel ke hiyay "Mibangngad ka ke hiya ta munnanonng kan muttatyuna. ¹⁰ Idattan dakah dakol hi holag mun adi mabilang. ¹¹ Hinaen imbutyug mu ya lalaki. Ya deket mitungo ya ngadanam hi Ismael te dingngol APU DIOS di numpahpahmokam ke hiya. ¹² Hinaen ahim iimbabale ya ahi mialig nah mailom an kabayu. Ya pakaibboh-ol nay ibbanan tagu ya pakaibboh-ol damdaman di udum an tatagu. Ya ahi mihi-an hi iibana."

¹³ Kanan Hagar hi nomnom nay "Kon nin makulug an tinibok hi Apu Dios yaden kapyanan mataguwak ta ahik kalkalyon di mipanggep ketuwe?" Ot ngadanah APU DIOS an kimmalin hiya hi "Hanan Dios an manmannibon ha-on." ¹⁴ Ta hidiye nan hay pungngadan di tatagu kediye ob-ob an numbattanan di Kades ya

Bered ya "Ob-ob nan wadat nangamung an manmannibon ha-on."

¹⁵ Intungon Hagar nan imbabale dan lalaki ot ngadanah Abram hi Ismael. ¹⁶ Hay toon Abram kediye ya nawalut onom.

Hay pumpakugitan di kitib-an di nakitobbalan Apu Dios nadah Hebrew

17 Handih umeh nahiyam ta hiyam di toon Abram ya numpatibo boh APU DIOS ke hiya ot kananay "Ha-oy nan Dios an Kabaelasan amin. Un-unudonak ya hay maphod di atom ta nangamung. ² Paannungok nan kinalik ke he-a an idattan dakah dakol hi holag mu." ³ Kediye mungkalih Apu Dios ya nunyuung hi Abram hi punlispitu nan hiya. Kanan bon Apu Dios di ⁴ "Kalyok ke he-a an he-ay ahi kahlagan di dakol an tataguh kabobboble. ⁵ Ad uwani ya hay mo ngadan mu ya hi Abraham, bokon mo Abram, te pumbalinon dakah pun-aman di dakol an tataguh kabobboble. ⁶ Idattan dakah dakol an holag mu. Mumbalin day udum hi patul ya dumakol di numboblayan da. ⁷ Punnanongok hituwen kinalik ke he-a takon hanadah holag mu udum hi algo. Hituwen nakitobbalak ke dakayu ya munnanonng an maid di poppog na. Ya munnanonng an ha-on di Dios an dayawom ya athidi bon hanadah holag mu an ha-on di Dios an dayawon dat nangamung. ⁸ Hituwen boblen Kanaan an nakiboblayan ya idat kun am-in ke he-a ya nadah holag mu ta dakayuy kon lutat inggana ya ha-oy an Dios di dayawon da.

⁹⁻¹³ Mahapul an he-a ya nadan holag mu ya mumpakugit kayu ta kitib-anan punnanongon yu tun nakitobbalak ke dakayu. Kinali mipalpud uwani ya makugit am-in di lalakin mitungo nah mikawalun algo mipalpuh nitungawan da, takon nadan itungon di himbut yuh nunhituwan yu ya nadan himbut an ialid dan malpuh udum an boble ya makugit da damdama. Hituwen kakugitan yuy kitib-ana an adi mapoppog di nakitobbalak ke dakayu. ¹⁴ Hanan lalakin ugge nakugit ya adi mibilang an taguk te uggena inun-unud nan kinalik an planuk."

¹⁵ Kanan bon Apu Dios ke Abraham di "Hi Sarai an inayam ya hi Sarah moy ngadana mipalpud uwani.

¹⁶ Bendisyonak ta mun-imbabale kayuh lalaki. Pumbalinok hi Sarah an pun-inan di tataguh kabobboble. Ya wadaday ahi mumpatul hi holag na."

¹⁷ Ya nunyuung hi Abraham hi pundayaw nan Apu Dios. Mu makatattawah nomnom na te kananay "Kon e mo uppe pakaimbabaley tagun hinggatut di toon na? Ya takon di hi Sarah an nahyam di toona ya kon e mo pakaimbabale?" ¹⁸ Ot kanan Abraham ke Apu Dios di "Daan mot hi Ismael ot ya abu?"

¹⁹ Mu kanan Apu Dios di “Bokon te mun-imbabaleh Sarah hi lalaki ta ahiyu ngadanan hi Isaac. Hiya ya nadan holag nay ahik pangipaannungah nah kinalik ke he-a an planuk an adi mahannotan, mu munnananong ta inggana. ²⁰ Dingngol ku nan imbagam an kiphodan Ismael, kinali bendisyonak damdamat idatak hi dakol an holag na. Hiyay ahi punaman di himpulut duwan aap-apu ya datuwen holag na ya ongngaongngal di pumboblasyon da ya madmadngol da damdama. ²¹ Mu hay pangipaannungah nah kinalik ke he-an planuk ya nan imbabalem an hi Isaac an ahi itungon Sarah hi athitun tiempo tuh umalin toon.” ²² Ginibbun Apu Dios hidiyen kinalina ot tayanana Abraham.

²³ Kediyeen algo ya inun-unud Abraham nan kinalin Apu Dios ot kugitona nan imbabalenan hi Ismael ya am-in nadan linalakih nunhituwana takon nadan imbabalen di muttatyuna. ²⁴ Ya takon hiya ya numpakugit an hay toon an diye ya nahiyam ta hiyam ²⁵ ya hi Ismael ke ya himpulut tuluy toona. ²⁶ Nundihhan dan hin-ama an numpakugit kediyeen algo ²⁷ ya takon nadan linalakin muttatyuna.

Impainilan Apu Dios an mahlag hi Abraham

18 Waday ohan maka-al-algo an um-umbun hi Abraham nah panton di abung da ya numpati-boh APU DIOS ke hiya nah waday kakaiw ad Mamre. ² In-ang-ang na ya tinibo nay tulun linalakin muntat-taddog ot ume ot munyuung hi punlispitu nan dida. ³⁻⁵ Ot kananay “Aap-apu, mundag-u kayu ni-an ot dehtuwak an idadaan kuy mahapul yu. Ongal di amlong kuh nangidalanan yu tuh nunhituwak. Mun-iyatu kayu ni-an tuh puun di kaiw ta eyak umalah danum hi pangula yuh hukiyu, dammunay pundadaanak hi kanon yu ta waday ikilog yun ume nah pangayan yu.” Ya timbal da an kanan day “Takombo mo.”

⁶ Galagalah Abraham an hinumgop nah abung da ot kanan Sarah di “Umala ka nah makakkaphod an alina ta manginkakapya kah tinapay.” ⁷ Gimmagala bo nah halun da ot dumpap nah makaphod an bakana ot paguyud nah ohan muttatyuna ot ena partiyon. ⁸ Nalutun am-in ot idadaana nadan udum an makan ya gatas ot iena ot mangan nadan tulun tatagu nah puun di kaiw.

⁹ Kediyeen mangmangngan da ya kanan day “Daan moh Sarah an inayam?” Ya kananay “Dehdih bohongna.” ¹⁰ Kanan APU DIOS di “Umaliyak boh toon hi athitun tiempo ya wada moy imbabalen Sarah an lalaki.”

Ya hi Sarah an wadan nah pantoh indoggan Abraham ya dingngol nah diyen kinali da. ¹¹ Ya gapu te naam-amah Abraham ya nain-ina damdamah Sarah ya

natikod moy malpuh adol na, ¹² kinali makatattawah Sarah hi nomnom na an kananay “Ad uwani ke moppen in-inaak ya am-ama moh Abraham ya kon eyak mo mawadaan?”

¹³ Ot kanan APU DIOS ke Abraham di “Tipet makatattawah Sarah an kananay ‘Kon mabalin moppen mun-imbabaleyak yaden in-inaak?’ ¹⁴ Kon waday adi kabaelan APU DIOS? Deya bon kanak di, hantuh kibangngadak an mala-uy hiyam an bulan ya muntungoh Sarah hi lalaki.” ¹⁵ Timmakut hi Sarah ot ihaut nan kananay “Uggeyak timmatawa.” Mu kanan Apu Dios di “Makulug an timmatawa ka.”

¹⁶ Nagibbuh diyen nunhuhummanganan da ot ahida ume nah pangayan da. Ot ibbaan Abraham dida inggana nah mauhdungan di Sodom. ¹⁷ Indani ya kanan APU DIOS di “Kudukdul nay ipainilak ke Abraham di ni-nomnom kun atok. ¹⁸ Hanadan holag na ya ahida mumbalin an ongal an boble ya diday madmadngol. Ya gapun hiya ya bendisyonak am-in di nunhihin-natkon an tatagu tuh luta. ¹⁹ Hiyay pinilik ta wada ot an tugunona nadan holag na ta ha-oy di un-unudon da ya maphod di aton da. Deket un-unudon dah diyen pinhod ku ya atok am-in nadan kinalik ke hiya.”

²⁰ Ot kanan APU DIOS ke Abraham di “Dingngol kuy mipanggep hi gaga-ihon at-atton nadan tatagud Sodom ya ad Gomorrah. ²¹ Kinali mahapul an umeyak ta ek tibon hin makulug.”

²² Hanadan duwan lalaki ya intuluy dan numpaed Sodom. Mu nan katlu da an hi APU DIOS ya numbati an ugge naki-e.

Hay nakihummanganan Abraham ke Apu Dios mipanggep nadah tatagud Sodom

²³ Kanan Abraham ke APU DIOS di “An ma-idom tutuwa am-in nadan tatagud Sodom ta takon nadan maphod di at-atton da ya milagat da? ²⁴ Nungay ta waday nalimay bilang di tatagun maphod di at-atton da, kon dadagom hidiyen boble? Weno adim ta adi milagat nadan maphod an tatagu? ²⁵ He-a an Huwes am-in tuh luta ya limpiyu ka, kinali inilak ot adim pakidadag nadan maid di bahul na nadah nabahulan.” ²⁶ Kanan APU DIOS di “Deket wadaday naliman tatagun maphod di at-atton da ya adik dadagon hidiyen boble.”

²⁷ Ot kanan bon Abraham di “Apu, pasensiyaanak anhan hin maid di agol kun mangibagan he-a ketuwe te inilak an gulat na ya maid di lebbeng kun kumali te taguwak ya abu. ²⁸ Nungay ta nap-at ta lima ya abuy maphod hidi, kon dadagom hidiyen boble?” Ya kanan APU DIOS di “Adik dadagon hidiyen boble hin waday nap-at ta liman maphod an tatagu.”

† Hebrews 13:2

†† Mateo 19:26, Lucas 1:37, 18:27 ‡ Galatia 3:8

²⁹ Ya kanan bon Abraham di “Nunggay ta nap-at da ya abu?” Ya kanan bon Apu Dios di “Adik dadagon, takon di nap-at da ya abuy maphod.” ³⁰ Ya kanan bon Abraham di “Apu Dios, adika anhan bumoh-ol te wada pay di ibagak. Nunggay ta tulumpulu ya abuy maphod hidi?” Ya kanan Apu Dios di “Adik dadagon hin wadaday tulumpulu.”

³¹ Ya kanan bon Abraham di “Apu Dios, iabulut mu ta ituluy kun ibaga tun wadah nomnom ku. Nunggay ta wada ya abuy duwampulu?” Ya kanan bon Apu Dios di “Adik dadagon hidiyen boble takon di duwampulu ya abuy maphod an tataguh di.” ³² Kanan bon Abraham di “Apu, adika anhan umingle, hituwe moy manguddidih ibagak. Nunggay ta himpulu da ya abuy maphod hidi?” Ya kanan Apu Dios di “Adik dadagon hidiyen boble takon di himpulu da ya abu.”

³³ Nagibbuh diyen nunhummanganan da ot taynan APU DIOS hi Abraham. Ot umanamut damdamah Abraham hi bale da.

Hay kinagaga-ihon nadan tatagud Sodom

19 Mungkahilong kediye ya dimmatong dadiyen duwan anghel ad Sodom. Hi Lot ya um-umbun nah hoob diyen boble ya tinibona dida ot ena dammuwon dida an nunyuung hi punlispitu na. ² Kananay “Iiba, makayu ta ume takuh balemi. Ipaptok dakayun hayoy ta ulahan yuy hukiyu ya mun-iyen taku. Ta deket hi biggatna ya ahi kayu immeh pangayan yu.” Mu kanan day “Takon di kumpulnay kahuypan mih tu.” ³ Mu namahig di pangayag Lot ke dida ot indani ya timbal da ot maki-e dah balena. Indadaanan diday makan ya tinapay an ugge nakammohan hi mumpalbag ot mangan da.

⁴ Kediyeen ugge ni-an nahuyop dadiyen bisitan Lot ya linikkub nadan bimmoblen kakat-agu ya nadan aamamay balen da Lot. ⁵ Ot pun-itkuk dan Lot an kanan day “Ipalah-un mu nadan linalakin bisitam ta ihuyop mi dida.”

⁶ Limmah-un hi Lot ot inay-unan indakkig nan panto. ⁷ Ot kanana nadah tataguy “Dakayun iibba, adiyu bo anhan iathina. ⁸ Takon kattog di nan duwan imbabalek an binabain ugge ni-an nangahaway ipalah-un kut nangamung di pinhod yun aton ke dida. Ta bokon hantudan bisitak te mahapul an ipaptok ku dida.” ⁹ Mu kanan day “He-a ke boppon immalin makibobleh tu ya makaan kah na ya bokon he-ay manuttudun dakami. Loktat ya he-ay pangimal-iyen mi ya nahalhalman mo udot di aton min he-a!” Intulud dah Lot ta eda ot pa-iyon nan panto, ¹⁰ mu ingguyud nadan duwan tataguh Lot hi bohongna ot idakig da nan panto ¹¹ ot kulapon da nadan tatagun wadad dola, ta adida pakaptok nah panto.

¹² Kanan nadan duwan lalaki ke Lot di “Kon wadaday udum hi imbabalem, inapum weno tutulang mun wada tuh boble? Deket wada ya kalyom ke didat makaan kayuh tu ¹³ te dadagon mih tuwen boble. Inilan APU DIOS an namahig an gaga-ihoy atoaton di tataguh tu, kinali intud-ak dakamin e manadag ketuwen boble.”

¹⁴ Ot e kalyon Lot nadah linalakin mangiine nah duwan imbabalenan kananay “Gal-an yu ot ta makaan takuh tu te dadagon APU DIOS hituwen boble.” Mu uggeda naki-e te pangali da pe on langlangkak na.

Timmayan da Lot ad Sodom

¹⁵ Kediyeen mungkabigat ya pumbangun nan duwan anghel hi Lot an kanan day “Bumangun ka ot ta awitom nan inayam ya nan duwan imbabalem ta tumayan kayuh tu ta adi kayu milagat hi kadadagan tuwen boble.” ¹⁶ Mu munhalinduwah Lot an tumayan. Mu himmok APU DIOS dida ot podnon nadan duwan anghel di taklen Lot, nan inayana ya nadan imbabale-na ot ipangulu da dida inggana bimmuddu da kediyeen boble. ¹⁷ Ya kanan nan ohan anghel ke diday “Galgal-an yun bumtik dih bilid! Adiyu iwingi nah boblen tinaynan yu. Ya adi kayu mundag-un dih nundotal ta adi kayu milagat nah kadadagan datuwen boble.”

^{18,19} Ot kanan Lot di “Maphod anhan ta himmok dakami ot inihwang dakami, mu bokon nah bilid di eyu kanan hi butikan mi te nidawwi ya kal-ina ya adi kami dumatong ya maakhupan kami ta milagat kami. ²⁰ Daan mot hidiyen it-ittay an bobley butikan mi tedeyan nihnih-up ta siguladun mihwang kami. Takombo ot deyan it-ittay hidiyen boble.” ²¹ Ot kanan nan anghel di “Takombo moy hidiy pangayan yu, adimi pakidadag hidiyen boble. ²² Gal-an yu! Butikon yun umeh di! Adimi ni-an dadagon tun boble inggana dumatong kayuh di.” Nipalpun diye ya Soar di ngadan diyen boble an hay kibalinana ya ittay.

Hay nanadagan Apu Dios hi Sodom ya Gomorrah

²³ Handih dimmatong da Lot hidid Soar ya timmimil di algo. ²⁴ Kal-ina di ya pun-ogan APU DIOS di mundadalang an sulfur ya apuy hidid Sodom ya ad Gomorrah. ²⁵ Ot mapa-i dadiyen boble, takon nadan boblen nungkipaldang ya am-in di matagu, nadan tatagu, aaggayam ya nadan nungkitanom. ²⁶ Hana ken inayan Lot ya nunwingi ot mumbalin an kimmulhin ahin. †

²⁷ Mungkabigat kediye ya immeh Abraham nah timmaddogan dan APU DIOS handih nunhummanganan da ²⁸ ot mun-uhdung ad Sodom ya Gomorrah ya namahig an ahuk am-in di matibo. ²⁹ Mu ninomnom Apu Dios hi Abraham ot homkonah Lot ot ugge nilagat handih nanadagana ke dadiyen boble.

† Tibon yuy 2 Pedro 2:6, Jude 7 †† Lucas 17:32

Hi Lot ya nadan duwan imbabalenan binabai

³⁰ Hi Lot ya nadan duwan binabain imbabalena ya tumakut dan miha-ad ad Soar ot eda miha-ad hi ohan liyang nah bilid.

³¹ Ohan algo ya kanan nan panguluwan nah ibanay "Hi ama ya naam-ama ya maid di udum hi lalakin mangiinen dita ta mawaday imbabale ta. ³² Butongon tah amata ta ihuyop ta, ta waday innun tan mahlag ta adi mapoppog di holag taku." ³³ Kediyeen hilong ya binutong dah amada ot ihuyop nan panguluwan. Mu ugge inilan amada te nabutong.

³⁴ Nabigat ot kanan nan panguluwan nah ibanay "Dih hilong ya inhuyop kuh ama. Butongon ta boh ama ta ihuyop mu po ta waday innun tan mahlag."

³⁵ Binutong da boh amada kediyeen hilong ot makihuyop damdama nan nihaynod ke hiya. Mu ugge bo inilan amada te nabutong. ³⁶ Hituwey inat nadan duwan imbabalen Lot ot mawadaan da.

³⁷ Hanan panguluwan an imbabalen Lot ya nun-imbabaleh lalaki ot ngadananah Moab. Hiyay nahlagan nadan iMoab ad uwani. ³⁸ Hanan nihaynod an imbabalen Lot ya nun-imbabale boh lalaki ot ngadananah Ben-Ammi. Hiyay nahlagan nadan iAmmon ad uwani.

Hay nangayan da Abraham ad Gerar

20 Indani ya ninomnom Abraham an taynan ad Mamre ot ume dad Negeb an numbattanan di Kades ya Sur. Indani ya eda bo niha-ad ad Gerar. ² Ot handih wadadah di ya kanana nadah tataguh diy tulang nah Sarah. Kinali nan patul an hi Abimelek ya impaayag nah Sarah ta iinena. ³ Ohan hilong ya nun-inop hi Abimelek an kanan Apu Dios ke hiyay "He-a ya mate ka te hinaen babain em impaawit ya waday inayana."

⁴ Mu hi Abimelek ya uggena inhuyop hi Sarah ot kananay "Apu, kon patayon dakamin nadah tataguk yaden maid di ad-adih inat kun hiya? ⁵ Hi Abraham ya kananay tulang na ya athidi bon nah babai an kananay hintulang da. Kinali uggek inilan gaga-ihoy inat ku."

⁶ Kanan Apu Dios ke hiyay "Om, inilak an uggem ninomnom an aton di gaga-iho, kinali uggek in-abulut an ihuyop mu ta adika mumbahul ke ha-on. ⁷ Kinali mahapul an ibangngad muh naen babai nah inayana. Hanan inayana ya idasalan dakat adika mate te hiya ya profetas. Te deket adim ibangngad ya mate kayun amin hanadah tatagum."

⁸ Mungkabigat kediye ot ipaayag Abimelek am-in nadan opisyal na ot kalyonan diday mipanggep nah inin-inop na ya namahig di takut da. ⁹ Impaayag nah Abraham ot kananay hiyay "Nganneh tuwen inat mu ke dakami? Nganneh bahul kun he-a ta edakami

idatan hi kadadagan mi? Adina lebbeng an e maat hituwen ha-on. ¹⁰ Tipet em inat di athitu?"

¹¹ Ya kanan Abraham di "Man-uket inat kuh nae ya kanak on maid di mangulug ke Apu Dios hitu ta kalina ya patayonak ta pulhon da tun inayak. ¹² Om, himbale kami, mu hi kakulugana ya hintulang kami te hiya ya imbintan ama. ¹³ Handih kanan Apu Dios di tayanak nan numboblaysan min da ama ya kanak ke Sarah di "Takon di daanay pangayan mi ya kalyonah tatagu an hintulang kami. Hidiyey pangipatibonah pamhod nan ha-on ya kiphodak hidiye."

¹⁴ Ot ibangngad mon Abimelek hi Sarah ot idatanah Abraham hi kalnero ya baka ya muttatyuna. ¹⁵ Ot kanana bon Abraham di "Damanan mamili kah pinhod mun kiha-adan tuh boblen pun-ap-apuwak." ¹⁶ Ot kanana bon Sarah di "Idat kun tulang mu tun hinlibun kalang ta kitib-anan maid di bahul mu. Ya hituwey panginilaan nadan iibbam an maid di ad-adih inat mu."

¹⁷ Ot idasal Abraham ke Apu Dios ta paphodona nan patul, nan inayana ya am-in nadan binabain wadah nunhituwanat damana mon mawaday imbabale da.

¹⁸ Te ugge ni-an inabulut APU DIOS an eda mawadaan hi imbabale an hidiyey kastigun Abimelek hi ena nangal-an ke Sarah an inayan Abraham.

Hay nitungowan Isaac

21 Indani ya impaannung APU DIOS nan kinalinan Sarah handi. ² Ot mawadaan handih am-ama moh Abraham. Intungona nan golang handih nadatngan nan gintud Apu Dios. ³⁻⁵ Ot ngadanan Abraham hidiyen imbabale da hi Isaac. Hay toon mon Abraham kediye ya hinggatut. Ya handih waluy algon Isaac ya kinugit na te hidiyey kinalin Apu Dios an atona. †

⁶ Immamlong hi Sarah an kananay "Indatanak ke Apu Dios hi pun-an-anlaak ya inilak ot am-in di mangngol ketuwen nun-imbabaleyak ya makian-anla dan ha-on. ⁷ Te takon di dahdi ya inila dan adiyak pakaimbabale. Mu deyan ad uwani ya nitungo tun lalakin imbabale min Abraham yaden am-ama mo."

Hay nangitud-akan Abraham ke da Hagar an hin-ina

⁸ Immongngal hi Isaac ot handih naphuwana ya numpahamul hi Abraham. ⁹ Ohan algo ya taltalangaan Ismael an imbabalen Abraham nah iEgypt an muttatyun hi Hagar hi Isaac an imbabalen da Abraham ke Sarah. ¹⁰ Tinibon Sarah diye ot kananay Abraham di "Itud-ak mu hanan himbut ya nan imbabalena te adi mabalin an e makibingay nah boltanon tun imbabalek an hi Isaac." ††¹¹ Mabulubulun hi Abraham kediye te imbabalena damdamah Ismael. ¹² Mu kim-

† Acts 7:8 †† Galatia 4:30

malih Apu Dios ke hiya an kananay "Adika madanagan ke Ismael ya hi inanan hi Hagar. Un-unudom di kinalin Sarah te hi Isaac di pangipaannungak nah kinalik ke he-an dumakol di holag mu. ¹³ Hinaen imbabalem nah muttatyu ya idatak hi dakol an holag na te hiya ya imbabalem damdama."

¹⁴ Ot mungkabigat kediye ya indadaan Abraham di makan ya danum an ipabalunan da Hagar an hin-ina ot itud-ak na dida.

Imme da ot eda humanawwangan nah adi maboblayan ad Beersheba. ¹⁵ Indani ya nap-uhan dah danum ot taynan Hagar nan imbabalena nah puun di ka-kaiw. ¹⁶ Ot e umbun nah e-elena an kananay "Adiyak pakaitulid an mangang-ang hi katayan nan imbabalek." Ya mungkokkoggan um-umbun.

¹⁷ Dingngol Apu Dios di kogan nan unga ot indani ya kimmali nan anghel Apu Dios ke Hagar an kananay "Nganney kabulubulunam Hagar? Adika madanagan ot dingngol Apu Dios di kogan nan imbabalem. ¹⁸ Tumaddog ka ot ta em awiton ya inal-aluk mu. Ahik pumbalinon an aman di dakol an tataguh udum hi algo."

¹⁹ Indani ya kay diniyat Apu Dios di matan Hagar ya tinibona on bubun ot humagob hi ena painum nah imbabalena.

^{20,21} Impappaptok Apu Dios nan unga nah kiha-hadan da nah adi maboblayan ad Paran. Hidiy im-mongngalana an numbalin hi nakala-ing an mun-anup. E inhamakan inanan kaboblayan an iEgypt ot ipaahawanan hiya.

Hay nunhummanganan da Abimelek ke Abraham

²² Handih immayan da Abimelek ya nan ap-apun di tindalunan hi Pikol hi kad-an Abraham ya kanan Abimelek ke hiyay "Inilak an badbaddangan dakan Apu Dios am-in nah atom. ²³ Ta hituwe nan makihummanganak ke he-at isapatam ke Apu Dios an adika makibuhul ke ha-on, nadah imbabalek ya inap-apuk, mu makigayyum kan dakami umat hi pangat kun he-a tuh boble min nakiboblayam." ²⁴ Ya kanan Abraham di "Om, isapatak ke Apu Dios an athinay maat."

²⁵ Ot ne mundiklamu poh Abraham ke Abimelek mipanggep nah bubun an pinlon nadan muttatyun Abimelek. ²⁶ Kanan Abimelek di "Uggek inilah naen naat ya uggek inila hin dahdiy nangat. Tipet uggem kinali handi?" ²⁷ Indattan Abraham hi Abimelek hi kalnero ya baka an kitib-an di nahamad an punggayyuman da. ²⁸ Immappil boh Abraham hi pitun impan di kalnero. ²⁹ Ya kanan Abimelek di "Tipe nae?"

³⁰ Ya kanan Abraham di "Alam datuwe ta kitib-anan abulutom an ha-oy di nanga-ut tuh bubun." ³¹ Ot ngadanan dah diyen boble hi Beersheba te hidiy naatan nan hummangan da. ³² Nagibbuh diyen hum-

mangan da ot mibangngad da Abimelek ke Pikol ad Pilistia.

³³ Intanom Abraham on kaiw an tamarisk hidid Beersheba ot dayawonah dih APU DIOS an wadat nanga-mung. ³⁴ Ot hidid Pilistia di numboblayan da Abraham hi nabayag.

Hay namatnaan Apu Dios hi pangulug Abraham

(Hebrews 11:17-19; James 2:21)

22 Ohan algo ya pinatnaan Apu Dios hi Abraham. Kimmali ke hiya an kananay "Abraham." Himmumang hi Abraham an kananay "Om, Apu." ² Ya kanan Apu Dios di "Awitom nan binugtung an imbabalem an hi Isaac an impakappinhod mu ta ume kayud Moriah ta iappit mun ha-on nah bilid an ahik ituddu."

³ Ot mungkabigat hi nabigatana ya dimmikhal hi Abraham hi kaiw an usalon da nah eda pun-appitan. Indadaana nan kabayu an pangitakkayanah karga da ot awitonah Isaac ya hay duwan muttatyuna ot ume da nah intuddun Apu Dios an pangayan da. ⁴ Handih mikatlun algo ya tinibon Abraham nan pangayan da. ⁵ Kanana nadah muttatyu nay "Mihtu kayuh tu takon tun kabayu ta madagga kamin hin-ama ta ekami mundayaw ke Apu Dios ne ahi kami nibangngad."

⁶ Impipah-on Abraham ke Isaac nan itungu ot hiyay mangdon nah uwa ya nan pun-apuy da. Handih mange da ⁷ ya kanan Isaac di "Ama, tipet man-ut waday pun-apuy ya kaiw, mu daan nan kalneron miappit?" ⁸ Kanan Abraham di "Nangamung hi Apu Dios." Ot ituluy dan mange.

⁹ Dimmatong da nah kinalin Apu Dios ot iphod Abraham nan pun-appitan an iniphod nan nun-uuhhunon nadan kaiw. Binobodanah Isaac ot ihakmo na nah kaiw nah pun-appitan. ¹⁰ Inukat na nan uwa ta ena ot patayon nan imbabalenat iappit nan APU DIOS, ¹¹ mu kimmali nan anghel APU DIOS ad kabunyan an kananay "Abraham!" Kanan Abraham di "Om, Apu!"

¹² Kanan nan anghel di "Adim patayon nan unga! Inilak mon paka-un-unudom hi Apu Dios te uggem kinawwanan nan ohan imbabalem." ^{††}

¹³ Indani ya inang-ang Abraham nah e-elena on kalneron nihab-ut di hakgud nah ka-kaiw. Ot ena alan ot hidiyey iappit na an bokon mo nan imbabalena.

¹⁴ Ta hay nungngadan Abraham kediye lugal ya "Hi APU DIOS di umidat hi mahapul." Ot ingganad uwani ya hidiyey punggadan di tatagu kediye bilid.

¹⁵ Kanan bon nan anghel APU DIOS ke Abraham di ¹⁶ "Ha-oy an APU DIOS ya isapatak hi ngadan ku an gapuh uggem nangawwanan nah binugtung an imbabalem an em ot iappit ke ha-on ¹⁷ ya ongal di bendisyon kun he-a ta idattan dakah dakol an holag mu umat hi kadakol di bittuwon hi kabunyan ya lona nah pingn-

† Romans 9:7, Hebrews 11:18

†† Juan 3:16, Romans 8:32

git di baybay. † Ya apputon dan am-in di makibuhul ke dida. ¹⁸ Ya gapun dida ya bendisyonak am-in di tataguh kabobboble tuh luta te inun-unudak ke he-a.”
††

¹⁹ Ot mibangngad da Abraham nah nunhoodan nadan muttatyuna ot umanamut dan am-in ad Beer-sheba.

Hanadan holag Nahor

²⁰⁻²³ Indani ya dingngol Abraham an walu day linalakin imbabalen tulang nan hi Nahor nah inayanan hi Milkah. Hay panguluwan ya hi Us ot ahih Bus, hi Kemuel an hi aman Aram, hi Kesed, hi Haso, hi Pildas, hi Jidlap, ot ahi nan udidiyan an hi Bethuel an kon imbabalen Rebekah. ²⁴ Wadada boy udum an imbabalen Nahor hi ohan babai an hi Reumah. Hay ngadan da ya hi Tebah, hi Gaham, hi Tahas ya hi Maakah.

Hay natayan Sarah

23 Hi Sarah ya hinggatut ta duway pulut pituy toona ² ot ahi mate nah numboblaysan dad Hebron hidid Kanaan. Ot ibaluwan Abraham.

³ Imneh kad-an nadan Hittite ot kanan diday ⁴ “Ha-oy ya bokonak ihitu ta deyan maid di ek pangilubukan nah inayak. Deket damana ya umigatang kayun ha-on hi luta yu ta pangilubukak ke hiya.” ^{5,6} Ya kanan day “Dakami ya ibilang dakan ohan nakattag-en ap-apu. Kinali damanan ituddum di pinhod mu tuh boble mih pangilubukam nah inayam ta idat mi.”

⁷ Ot munyuung hi Abraham hi pangipatibonah lispitunan dida ⁸ ot kananay “Athina ken iabulut yun ilubuk kuh tu nan inayak ya eyu ibaga ke Eplon an imbabalen Sohar ⁹ ta igattang nan ha-on nan liyang ad Makpelah an paldang di payona. Mahmahan yu hin kaatnay pangigattang na ta bayadak an wada kayun manibo ta pumbalinok an gungat di pamilyak.”

¹⁰ Hi Eplon ya wadah din makibkib-un hanadah tatagun naamung nah hoob ¹¹ ot kananay “Apu, idat kun he-ah diyen liyang ta em pangilubukan nah inayam ya pakidat ku pay nan payok. Ot deyan dingngol tudan iibbak an idat kun he-ah diye.” ¹² Nunyuung boh Abraham hanadah Hittite ¹³ ot kanan Eplon di “Iabulut mu ot ya abun gatangkok ta ahik pangilubukak nah inayak, bayadak hi ustu.” Hidiyen kinalina ya dingngol nadan tatagu an naamung hidi.

¹⁴ Kanan Eplon di ¹⁵ “Apu, hay balol diyen payo ya opat di gatut an kalang. Mu takombo. Em ot ilubuk hidi nan inayam.” ¹⁶ Inabulut Abraham hidiyen kinalin Eplon ot ipadngol na nadah Hittite an binilang di opat an gatut an kalang an pamayad na nah lutan in-ingngo nah pangigattang nadan mumpunggattang.

† Hebrews 6:14 †† Acts 3:25

¹⁷ Ot hidiyen lutan Eplon ad Makpelah an nih-up ad Mamre an payo ya liyang ya waday kakaiw ya numbalin mon lutan Abraham te ginatang na. ¹⁸ Am-in da nan Hittite an wadah din nanibo ya inila dan hi Abraham moy kon lutan diye.

¹⁹ Ot ena mo ilubuk nan inayanan hi Sarah kediyen liyang ad Makpelah hidid Kanaan. ²⁰ Hidiyen lutan nan Hittite ya lutan mon Abraham ot pumbalinonah gungat di pamilyana.

Hay nalahinan Isaac

24 Naka-am-ama moh Abraham ya binendisyonan APU DIOS am-in di inainat na. ² Ohan algo ya kanana nah muttatyun nangidinolanan am-in hi wadan hiyay “Thakmom di taklem tuh ulpuk ³ ta munsapata ka. Isapatam ke APU DIOS an Dios hi kabunyan ya luta an bokon hitud Kanaan di pumpiliyam hi iinen tun imbabalek an hi Isaac. ⁴ Mahapul an ume ka nah boblen nitungowak ta nan imbabalen tulang kuy em pumpiliyan hi iinena.”

⁵ Mu kanan nan muttatyuy “Nungay ta waday hamakok, mu adina pinhod an maki-ali, kon mabalin an mibangngadak ta awitok hi Isaac ta iek hidi?” ⁶ Ya kanan Abraham di “Adi mabalin! Tibom ot ta adim ieh di nan imbabalek. ⁷ Hi APU DIOS an Dios hi langit di nangali an tayanak hidiyen boble min da ama ya nan tutulang ku. Ot hammadonan kalyon ke ha-on an hituwen lutay ipaboltanan ha-on ya nadah holag ku. Ya pamanguluwonay anghel na nah pangayam ta waday awitom hi iinen tun imbabalek. ⁸ Mu kal-ina ket adi pinhod nan babain maki-ali ke he-a ya ilamangam ot kattog. Malibli ka tuh insapatam. Mu mahapul an takon di nganney maat ya adim ie tun imbabalek hidi.”

⁹ Ot ihakmon nan muttatyuy takle nah ulpun Abraham ot isapatanan un-unudonay kinalin Abraham.

¹⁰ Ot pakialan tuwen muttatyuy himpulun kamel an impungkargana nadah mungkaphod an ena idat ot umed Mesopotamia an boblen Nahor.

¹¹ Dimmatong hidi ya tinibona on bubun ot pun-iyatuwona nadan kamel nah e-elena. Himbatangan an kediyey humagoban nadan binabaih di. ¹² Ya nundasal an kananay “APU DIOS an dayawon Abraham an kon muttatyun ha-oy, ipatibom anhan di ulem ke hiya ta adi mibahho nan ena ipaat ke ha-on. ¹³ Dehtuwak tuh bubun an umaliyan nadan binabai ketuwen boble an humagob. ¹⁴ Ahik kalyon hanadah binabaiy ‘Umidat ka anhan hi inumok’ ta deket painumanak ya painumana bo nadan kamel, ya hana ot ta hidiyey piliyom an iinen nan muttatyum an hi Isaac. Deket maat di athidi ya hidiyey panginilaak an impaannung muy kinalim nah kon muttatyun ha-oy.”

¹⁵ Uggena ginibbuh diyen dasal na ya dimmatong hi Rebekah an e humagob. Hituwey imbabalen Bethuel

an imbabalen nan tulang Abraham an hi Nahor an inayan Milkah. ¹⁶ Hi Rebekah ya maddikit an babai an ugge nalahin. Immen nah bubun ot e humagob ot mung kibangngad ¹⁷ ya e dinammun nan muttatyu ot kananay "Umidat ka anhan hi inumok." ¹⁸ Ya kanan nan babaiy "Om, apu, damana." Ot lokahona nan hinagob na.

¹⁹ Nagibbun imminum ya kanan bon Rebekah di "Agat ek pay painuman nadan kamel mu." ²⁰ Ot mumbinangngad an e himmagob hi impainum na ingana nainuman am-in nadan kamel. ²¹ Hanan muttatyu ya op-opya an tibtibbona hin hiyay ituddun APU DIOS.

²² Kediye ginibbun Rebekah an pinainuman nadan kamel ya inukat nan muttatyu nan balituk an hingat ot ipahingat nan hiya. Inukat na bo nan duwan balituk an takkalang ot ipahuklub nah taklena. ²³ Kanan nan muttatyu ke hiyay "Dahdiy kon imbabalen he-a? An damanan waday kahuyopan hi baleyu ta mun-iyam kami ke datuwen iibbak?" ²⁴ Ot kalyon Rebekah di "Imbabaleyak ke Bethuel an imbabalen da Nahor ke Milkah. ²⁵ Damanan waday kahuyopan yu ya deyyah diy kanon hantudan kamel."

²⁶ Hanan muttatyu ya nundukkun ot dayawonah APU DIOS. ²⁷ Ot kananay "Madayaw ka APU DIOS an Dios Abraham an kon muttatyun ha-oy te maule ka nah apuk ya ongal di baddang mun hiya. Ta hidiye nan impanguluwak hi kad-an tudan tutulang nan kon muttatyun ha-oy."

²⁸ Bintik Rebekah an immeh baleda ot kalyonan inayah diyen naat. ^{29,30} Hi Laban an lalakin tulang Rebekah ya tinibona nan hingat ya nadan takkalang na ya dingngol na nan pungkalina ot butikonan imme nah bubun ya muntattaddog nan muttatyuh kad-an nadan kamel na. ³¹ Ot kananay hiyay "Ume tah balemi! Binendisyonan dakan APU DIOS! Waday indadaan kuh kiha-adan yu ya hantudan kamel mu."

³² Ot maki-e da. Impaptok Laban nadan karga ot ahina panganon nadan kamel. In-ap-ap nay dagamin nah allung an kiha-adan nadan kamel. Ya immie boh danum hi pangulan nadan muttatyun Abraham hi hukida. ³³ Handih nidadaan di kanon da ya kanan nan muttatyuy "Adiyak ni-an mangan ingganay kalyok di gapunah immaliyak hitu." Kanan Laban di "Ot takon, agam kalyom."

³⁴ Kananay "Ha-on nan muttatyun Abraham. ³⁵ Hi APU DIOS ya ongal di bendisyona ke hiya ot kumadangan. Dakol di kalnerona, bakana, kamel na ya kabayuna. Ya dakol boy pihhuna, balituk na ya muttatyuna. ³⁶ Hi Sarah an inayana ya in-ina ot ahi mawada nan ohan imbabale dan lalaki an hiyay nangipaboltanan Abraham am-in hi kinadangyana. ³⁷ Impunsapataak ke Abraham an bokon nadan binabaih did Kanaan di pumpiliyak hi iinen nan imbabalena an

hi Isaac, ³⁸ mu mumpiliyak kanu ke dakayun iibanah tu.

³⁹ Ot kanak di 'Nganney atok hin adi pinhod nan babain maki-alin ha-on hi kibangngadak?' ⁴⁰ Kananay 'Maki-ali te hi APU DIOS an nanongnan un-unudok ya paki-ayonay anghel nan bumaddang ke he-at awitom nan iinen tun imbabalek an malpuh iibak hi appit ama. ⁴¹ Atom hinaen kinalik ta deke kattog ta adida abuluton ne nganney innun muden ta inat mu nan insap- atam ke ha-on.'

⁴² Kinali handih dimmatongak nah bubun ya nundasalak an kanak di 'He-a APU DIOS an dayawon nan kon muttatyun ha-oy, baddanganak anhan ta adi mibahho nan gapunah immaliyak hitu. ⁴³ Deket waday kat-agun babain umalin humagob ya ibagak an idatanak hi inumok. ⁴⁴ Ta deket ipainumanak ya nadan kamel ku ya hidiyey panginilaak an hiyah diye nan pinhod mun iinen nan imbabalen nan kon muttatyun ha-oy.'

⁴⁵ Uggek ginibbu nan dasal ku ya mangalih Rebekah an e humagob. Nagibbun himmagob ot kanak ke hiyay 'Uminumak anhan nah hinagob mu.' ⁴⁶ Ya lingkana nan hinagob na ot kananay 'Teya, uminum kat ahik e painuman nadan kamel mu.' Ot uminumak ot ahina painuman nadan kamel ku. ⁴⁷ Ot hanhanak di ngadan amana ya kananay 'Hi Bethuel an imbabalen da Nahor ke Milkah.' Ot ipahingat ku mo nan balituk ya impahuklub ku bo nadan balituk an takkalang hi taklena. ⁴⁸ Nundukkunak ot dayawok nan AP-APU an Dios nan ap-apuk an hi Abraham hi nangipanguluwanan ha-on hi kad-an yun iibana ot potkok nan iinen nan imbabalen Abraham an kon muttatyun ha-on. ⁴⁹ Kinali pinhod kun kalyon yu hin pinhod yun makiapu nah kon muttatyun ha-oy weno adi ta inilaok hin nganney atok."

⁵⁰ Ya kanan da Laban ke Bethuel di "Deyan nainila an athinay pinhod APU DIOS ya dahdi kamin e mangalih pinhod mi? ⁵¹ Takon, awitom hi Rebekah ta iinen nan imbabalen nan kon muttatyun he-a te hidiyey pinhod APU DIOS."

⁵² Dingngol nan muttatyuh diyen kinali dan hiya ya nundukkun ot dayawonah APU DIOS. ⁵³ Ot ukatona nadan intabinan gamgam an balituk ya silber ya nadan makakkaphod an bulwati ot idat nan Rebekah. Indatana damdamah tulang Rebekah an hi Laban ya hi inada nadah udum an nabalol an intabina. ⁵⁴ Ot ahida uppe mangan an didan am-in hanadah ibbana ot mun-iyam da.

Nabigat ot bumangun da ot kanan nan muttatyuy "Agat ume kami." ⁵⁵ Mu kanan Laban ya hi inayah "Indanit mala-u ni-moy himpulun algoh kiha-adan Rebekah tu ta ahi dakami taynan." ⁵⁶ Mu kanan nan muttatyuy "Adiyu anhan e taktakon di kibangngadak ot

deyan maphod ta binaddanganak ke APU DIOS ta ugge nibahhoy immaliyak hitu."

⁵⁷ Kanan day "Indanit mot ayagan takuh Rebekah hin nganney kanana." ⁵⁸ Ot kanan dan Rebekah di "Kon pinhod mun maki-e ketuwen tagu?" Ya kanan Rebekah di "Om, pinhod kun maki-e."

⁵⁹ Ot iabulut da mon maki-eh Rebekah nadah muttatyun Abraham. Ya impaki-e da bon Rebekah nan muttatyun nangipaptok ke hiya nipalpuh kagolang na. ⁶⁰ Binendisyonan dah Rebekah an kanan day "Hana ot ta mumbalin kah inan di dakol an tatagu. Ya nadan holag muh udum hi algo ya ahida apputon nadan mak-ibuhul ke dida."

⁶¹ Nagibbu ot e mitakke da Rebekah ya nadan muttatyuna nadah kamel nan muttatyun Abraham ot ume da.

Hay nundammuwan da Isaac ke Rebekah

⁶² Hi ke Isaac ya numbobled Beer Lahai Roi ad Negeb. ⁶³ E nundaldallanan hi mungkahilong ya tini-bona on kakamel an mangali. ⁶⁴ Tinibon Rebekah Isaac ot marka nah kamel na. ⁶⁵ Hinanhanana nah muttatyun kananay "Dahdih diyen tagun mangalin manamun ditaku?" Kanan nan muttatyuy "Hidiye nan imbabalen nan kon muttatyun ha-oy." Ot munhukyung hi Rebekah.

⁶⁶ Handih dimmatong nan muttatyuy ya kinalinan am-in ke Isaac di na-na-at. ⁶⁷ Inawit Isaac hi Rebekah ot eda mihaad nah abung inanan hi Sarah ot munhimbale da. Impakappinhod Isaac hi Rebekah ya hiyay naal-alubyagana hi natayan inana.

Hanadan udum an holag Abraham

25 Hi Abraham ya numbintan ke Keturah ² ot mawadah Simran, hi Joksan, hi Medan, hi Midian, hi Isbak ya hi Suah. ³ Nahlag hi Joksan ot da Seba ke Dedan. Ot muntanud hi Dedan ot nadan Assurim, Letushim ya Leummim. ⁴ Nahlag hi Midian ot da Ephah, hi Epher, hi Hanok, hi Abida ya hi Eldaah. Datuwen am-in di holag Keturah.

⁵ Hay nangipaboltanan Abraham am-in hi wadan hiya ya hi Isaac. ⁶ Mu wada damdamay indat na nadah udum an imbabalena nadah udum an inayana. Ot ahi-na itud-ak didan e mumboble nah nangappit hi timilan di algo ta midawwi dan Isaac.

Hay natayan ya nilubukan Abraham

⁷⁸ Hay toon Abraham ya hinggatut ta napitit lima an naka-am-ama ot ahi mate ot e mid-um hanadah aammod nan nungkakate. ^{9,10} Ot e ilubuk nadan imbabalena hi Ismael ya hi Isaac nah ginatang Abraham ke Eplon an imbabalen nan Hittite an hi Sohar an liyang

an nilubukan Sarah nah paldang nan payo ad Makpelah an nih-up ad Mamre.

¹¹ Hi Isaac an imbabalen Abraham ya binendisyonan Apu Dios. Hay numboblayana ya ad Beer Lahai Roi.

Hanadan holag Ismael

¹² Hi Ismael an imbabalen Abraham ke Hagar an iEgypt an muttatyun Sarah ya nahlag. ¹³ Ot datuway nunhahaynod an imbabalena, hi Nebayot an pangu-luwan, hi Kedar, hi Adbeel, hi Mibsam, ¹⁴ hi Misma, hi Dumah, hi Massa, ¹⁵ hi Hadad, hi Tema, hi Jetur, hi Naphis ya hi Kedemah an udidiyan. ¹⁶ Datuwen himpulu-put duwan imbabalen Ismael ya nip-ong dan nun-apu nadah himpulu-put duwan boblen niha-adan da an ningadanan di ngadan da. ¹⁷ Hay bilang di toon Ismael ya hinggatut ta tulumpulut pitu ot ahi mate. ¹⁸ Hay numboblayan nadan holag na ya nah numbattanan di Habilah ya Sur an nih-up nah poppog di Egypt nah nangappit hi timilan di algon dalanon an umed Assyria an naappil da nadah udum an imbabalen Abraham.

Hay nitungowan da Esau ke Jacob

¹⁹ Hituway na-na-at ke Isaac an imbabalen Abraham. ²⁰ Hi Isaac ya nap-at di toona handih nun-adduman dan Rebekah an tulang Laban an dida nan imbabalen Bethuel an iAramea ad Mesopotamya. ²¹ Dumasadasal ke APU DIOS te adi pakaimbabaleh Rebekah ot indani ya dingngol APU DIOS di dasal na ot mawadaan hi Rebekah. ²² Hanan imbutyug Rebekah ya nundappil ta kay da bumanultung hi putuna. Ot mundasal ke APU DIOS an kananay "Tipet athituy ma-ma-at ke ha-on?" ²³ Ya kanan APU DIOS ke hiyay "Hanan imbutyug mu an nundappil ya ahi mun-appil di holag dan mumboble. Hanan oha ya makodkodhol mu nan ibana. Ya nan mamangulu ya hiyay ahi pummuttatyun nan mi-haynod." †

²⁴ Handih nuntungoh Rebekah ya makulug an duwan linalaki. ²⁵ Hanan namangulun bimmuddal ya ma-maingit ya nakabu-ukkan di adol na, kinali nginadanan dah Esau. ²⁶ Nitun-ud nan mikadwa ya inhamad nan inid-on hi mukud Esau ot ngadanan dah Jacob. Hi Isaac ya nan-om di toona handih nitungo datuwen imbabalena.

Hay nangiwalongan Esau nah kalebbenganan panguluwan

(Hebrews 12:16)

²⁷ Handih kimmat-agu da ya nalaing hi Esau an mun-anup ta nah muyung di imminghah pangapangayana. Hi ke Jacob ya hi nunhituwan day kiha-ha-adana. ²⁸ Hi Isaac ya pinpinhod nah Esau te gapu nah anuponan

† *Romans 9:10-12*

oggana ihda. Mu hi Rebekah ya hi Jacob di pinpinhod na.

²⁹ Ohan algon munha-ha-ang hi Jacob hi ihda ya dimatong hi Esau an nalpuh muyung an nakaaggangan. ³⁰ Kananan Jacob di "Iyalim aga nan ma-maingit an inha-ang mun ihda ta kanok te deh tun nakaagganganak." Ot ngadanan dah Esau hi Edom. (Hay kibalinan di Edom ya maingit.) ³¹ Kanan Jacob ke hiyay "Damana, mu mahapul an idat mu nan kalebbengam an panguluwan." ³² Kanan Esau di "Takombo, nganney pangiatok nah kalebbengak yaden dehtun mateyak hi inagang ku." ³³ Ot kanan Jacob di "Mahapul an isapatam an idat mun ha-oy nan kalebbengam ta ahik idat."

Ot isapatan Esau an idat nan Jacob nan kalebbengangan panguluwan. ³⁴ Ot idat nuppen Jacob nan kanona. Nabhug ot ipayu na bon mange. Kediye ya impatibon Esau an adina ibilang nan kalebbengangan panguluwan.

Hay numboblakan da Isaac ad Gerar

26 Indani ya wada boy bitil kediyen boble an hinatkon pe tuwali nan bitil handih katagun Abraham. Ot ume da Isaac ad Gerar nah boblen nan patul di Pilstia an hi Abimelek. ² Numpatiboh APU DIOS ke Isaac ot kananan hiyay "Adi kayu madaggad Egypt, mu munnanong kayu nah itudduk an kiha-adan yu. ³ Ununudom ta mihtu kayu ot wadaak ta nangamung an mangipaptok ke he-a ya bendisyonan daka. Idat kun he-a ya nadan holag mun am-in hituwen boble an hidiye din insapatak handi ke amam an hi Abraham. ⁴ Idatan dakah dakol an holag mu umat hi kadakol nadan bittuwon hi kabunyan an adi mabilang. Ya diday pangidata am-in datuwen luta. Ya gapun dida ya bendisyonak am-in di tatagu tuh luta. ⁵ Man-uket athidiy atok ya inun-unud Abraham am-in di tugun ku." ⁶ Ot hidi mod Gerar di numboblakan da Isaac.

⁷ Deket minahmahan nadan tataguh di ke Isaac di mipanggep ke Rebekah on kananay hintulang da. Man-uke ya tumakut an kal-ina ya patayon dat alan dah Rebekah te maddikit an babai.

⁸ Mu indani ya waday naminghan an in-uhdung nan patul an hi Abimelek nah tawang na ya tinibona da Isaac ke Rebekah an mun-aw-awwalan da. ⁹ Ot ipaayag Abimelek hi Isaac ot kananan hiyay "Ya-kon himbale kayu yaden kanam di hintulang kayu." Ya kanan Isaac di "Man-uket kanak di tulang ku ya tumakut an kal-ina ya patayonak ta alan dah Rebekah." ¹⁰ Ot kanan Abimelek di "Tipet athidiy atom ke dakami? Gulat nat wada hantudah linalakih tuy nangi-huyop nah inayam ya he-ay humlun hi pumbahulan mi."

¹¹ Ot kalyan Abimelek nadan tatagunan kananay "Hanan tagun mangat hi adi maphod ke da Isaac an himbale ya mipipate."

Hay kimmadangyanan Isaac

¹² Nunliyak da Isaac hidi ya dakol di inani da an pad-dungnay naminhingtatut di kadakol na gapuh ongal an baddang APU DIOS ke hiya. ¹³ Ot kumadangan hi Isaac, mu mungkaudman pay di kinadangyana.

¹⁴ Dakol di bakana, kalnerona ya muttatyuna. Ta hidiye nan umamo nadan iPilstia. ¹⁵ Ot eda tababon am-in di bubun an impaka-ut Abraham an aman Isaac.

¹⁶ Loktat ya kanan nan patul an hi Abimelek ke Isaac di "Makaan ka tuh boble mi te numbalin ot ya abun ong-ongal di kabaalam mu dakami." ¹⁷ Ot makaan mo da Isaac hidi ot eda mumboble nah nundotal an Gerar. ¹⁸ Ot paka-ut na bo nadah muttatyunan am-in nadan bubun an impaka-ut din hi amanan hi Abraham. Te handih nate ya tinabab nadan iPilstia dadiyen bubun. Impunnanong na nadan ngadan an impungngadan amana ke dadiyen bubun. ¹⁹ Ot kuma-ut bo nadan muttatyun Isaac hi udum an bubun ya pintok da on waday mun-otbol hi danum hidi. ²⁰ Mu indani ya imme nadan mumpumpattol an iGerar ya makiawwit da nadah pumpattolon Isaac te kanan nadan iGerar di danum da kanuh diye. Ot ngadanan mon Isaac hidiyen bubun hi "punhahannuwan." ²¹ Ot e mo bo mumpaka-ut hi Isaac ya athidi bon nun-aawwitan da. Ot ngadanan bon Isaac hidiyen bubun hi "pun-aawwitan." ²² Imme-ele da ot mumpaka-ut bo ya maid moy makiawwit ke dida ot ngadana nah diyeh Rehobot an hay kibalinana ya bubun an waday linggop. Ot kanan Isaac di "Ad uwani ya in-abulut APU DIOS an miha-ad takuh tu ta hituy pumhodan di biyag taku."

²³ Indani ya tinaynan da Isaac boh diye ot ume dad Beersheba. ²⁴ Kediyen hilong hi dimmatongan da ya numpatiboh APU DIOS ke hiya an kananay "Ha-on nan Dios an daydayawon din hi amam an hi Abraham. Adika tumakut te wadaak ta nangamung an mangipaptok ke he-a. Ya bendisyonan daka. Ya idatan dakah dakko-dakkol an holag mut mumbalin dah ongal an boble. Athituy atok gapu nah muttatyuk an hi Abraham." ²⁵ Ot mangapyah Isaac hi pun-appitan dah di ot dayawonah APU DIOS. Nungkampu dah di ot e bo kuma-ut nadan muttatyunah oha bon bubun.

²⁶ Ohan algo ya imme da Abimelek, hi Ahussat an konsihal na ya hi Pikol an ap-apun di tindaluna an nalpu dad Gerar an e manibon Isaac. ²⁷ Kanan Isaac ke diday "Tipet ekayu immali, nunna-ud an adi maphod di manibon ha-on. Handi ya inihhingitak ot dog-alonak ke dakayu nah bobleyu?" ²⁸ Ya kanan day "Man-uke ya ininnila mi mon wadah APU DIOS ke he-a. Kinali pinhod min munhahayyup taku. ²⁹ Ihuhummangan takun

† Acts 3:25

maid di atom ke dakamih ad-adi, umat ke dakamin maid di inat min he-ah ad-adi takon handih nangitud-akan min he-an tumayan nah boble mi ot deyan ongal di bendisyon APU DIOS ke he-a."

³⁰ Ot mumpadadaan hi Isaac hi makan ot mangan da ya nanginum da. ³¹ Bimmangun dah kabigatana ot isapata dan maid di aton dah ad-adih hin-oh-an dida. Nagibbuh diye ot umanamut da Abimelek hi boble dan malinggop da te nunggayyum da mo.

³² Kediyen algo ya immanamut nadan muttatyun Isaac ot kalyon dan hiyan waday danum nah bubun an eda kina-utan. ³³ Ot ngadanan Isaac hidiyen bubun hi "Siba" an hay kibalinana ya nunsapataan. Hidiyey naalaan nan ngadan diyen boblen Beersheba.

Hanadan inayan Esau

³⁴ Handi nap-at di toon Esau ya nalahin hi duwan babain Hittite an da Judith ke Basemat. Hi Judith ya imbabalen Beeri ya hi Basemat ya imbabalen Elon. ³⁵ Mu datuwen inayan Esau ya ongal di idat dan da Isaac ke Rebekah hi kabulubulunan da.

Binendisyonan Isaac hi Jacob

27 Handih naam-amah Isaac an adi mo pakatibo ya impaayag nah Esau an imbabalena. Immalih Esau ot kananay "Tipe- ama?" ² Kanan Isaac di "Deyan am-amaak mo ya maid uhup ya mateyak. ³ Alam nan panam ta eka mun-anup. ⁴ Pinhod ku nan oggan mu pana-ang an mahong-o. Deket nagibbun nanganak ya ahik kinali nan bendisyon kun he-an kiphodam ta ahiyak mate."

⁵ Mu hi Rebekah ya dongdonglonah diyen kinalin Isaac ke Esau ot handih immeh Esau an e nun-anup ⁶ ya kanan Rebekah ke Jacob di "Dingngol kun kinalin amam ke Esau ⁷ an e mun-anup hi ipahidanan hiya. Ta deket nagibbun nangan ya ahina indat di bendisyonan hiyah hinangngab APU DIOS ta ahi mate. ⁸ Kinali donglom ya unudom tun kalyok ke he-a. ⁹ Mangin-e-e kat eka dumpap hi duwa nadah gulding taku. Piliyom di duwah mataban mungkaong-ongal, ne in-alim ta iha-ang ku nan pakappinhod amam pana-ang hi ihdana. ¹⁰ Ta em pihdan hiya ta he-ay pangidatanah bendisyonat ahi mate."

¹¹ Mu kanan Jacob ke inayan "Nganney innuk an hi ke Esau ya nakabu-ukkan di adol na yaden ha-on ke ya madangiy bolat ku? ¹² Nungay dapaonak ya inilaonan bokonak hi Esau ta kanan ot ya abuy kalyonay kiphodak ya bokon te dug-ahanak." ¹³ Kanan inayan "Kal-ina ket waday athidi ya takon di ha-oy di kiayan di dugana. Eka ot ta em alan nan gulding."

¹⁴ Ot e alan Jacob di duwa nah gulding ot iha-ang inana nan pakappinhod amanan hi Isaac an ihda. ¹⁵ Inalan Rebekah nan makaphod an bulwatin Esau an in-

dulina ot ipabulwati nan Jacob. ¹⁶ Impahuklub na boh taklen Jacob ya inha-ad nah tongod na nan bolat di gulding an nakabu-ukkan ¹⁷ ot ahina idat ke Jacob nan mahong-on inha-ang nan ihda ya nan kinapya nan tinapay.

¹⁸ In-en Jacob ke amana ot kananay "Ama." Ya kanan amanay "An dahdi ka?" ¹⁹ Kanan Jacob di "Ha-oy nan panguluwan an hi Esau. Inun-unud ku nan kanam. Inalilik tun kanom. Bumangun ka, ama, ta mangan ka ne binendisyonanak." ²⁰ Kanan Isaac di "Nganney inat mun imbabalek ta maid uhup ya waday inanup mu?" Kanan Jacob di "Binaddanganak ke APU DIOS an day-dayawom." ²¹ Ya kanan Isaac di "Mih-up kat dapaon daka hin makulug an he-ah Esau." ²² Ot mih-up hi Jacob ot dapaon amana ya kananay "Hay kalim ya hi Jacob, mu hay taklem ya taklen Esau." ²³ Uggena inimatunan an hi Jacob hidiye te nakabu-ukkan di taklena an umat hi taklen Esau. Ot bendisyonanah Jacob muden ²⁴ impidwana bon hinanhanan an kananay "Kon makulug an he-ah Esau?" Kanan Jacob di "Om, ha-oy."

²⁵ Ot kanan Isaac di "Ialim nan inanup mut ihdak ta ahik kalyon nan bendisyon an kiphodam." Ot idat Jacob nan kanona ot mangan ya indat na bo nan inumona.

²⁶ Ot kanan Isaac ke hiyay "Makan imbabalek ta iawal mun ha-oy." ²⁷ Inawal Jacob hi amana ot hamuyon amanay bulwatina ot ahina kalyon di bendisyonan hiya an kananay

"Hay hamuy mun imbabalek ya umat nah hamuy di payon binendisyonan APU DIOS. ²⁸ Hana ot ta ipaalin Apu Dios di udan nah payom ya paphodonat dumakol di aniyom ta dakol di makan ya mainum. ²⁹ Ya hay tataguh kabobboble ya mumbalin dan muttatyum an he-ay tangadon dan ap-apu. Ya takon nadan tutulang mu ya nadan holag inam ya he-ay ibilang dan ap-apuda. Ya nadan mundug-a ke he-a ya madug-ahan da ya nadan mumbendisyon ke he-a ya mabendisyonan da."

³⁰ Nagibbu ot lumah-un hi Jacob ya dimmatong hi Esau an e nun-anup. ³¹ Inha-ang na damdama nan pakappinhod amanan ihda ot iena ot kananay "Ama, bumangun kat mangan ka ta ihdam tun inha-ang ku ta ahim kalyon nan bendisyon mun ha-on." ³² Ya kanan amanay "An dahdi ka?" Ya kanan Esau di "Ha-oy hi Esau an panguluwan an imbabalem."

³³ Ya munggayonggong hi Isaac. Kananay "Dahdi mo nan nangialih dotag an inihdak dih indani ot ahika umali? Hiya moy nangidata hi bendisyon. Deyan nil-u ya athidi mot inggana an adi mabaliwan." ³⁴ Ya nahalman di kogan Esau hi nangngolanan diye ot kananay "Ama, takon, mu umidat ka damdaman ha-oy hi bendisyon ku."

³⁵ Kanan Isaac di "Hinaulak ke tulang mu ot hiya moy nanawat nah idat ku ot ke he-an bendisyon mu."

³⁶ Kanan Esau di "Kinali anhan tuwali hi Jacob di ngadana! Hituwey pidwanah nunhaulanan ha-on. Handi ya hinaulak ot alana nan kalebbengak an panguluwan ya ad uwani bo ya pinlona nan bendisyon an midat ot ke ha-on. Ot kon maid moy idat mun ha-oy hi bendisyon ku?"

³⁷ Hinumang Isaac an kananay "Nganney innun an imbabalek an nagibbu mon indat ku? Impumbalin kun hiyay natagtag-e ke dakayun duwa. Ya am-in day iibana ya numbalinok an muttatyuna. Ya hiyay binendisyonak hi dakol an makan ya mainum. Kinali maid moy mabalin an idat kun he-an imbabalek."

³⁸ Mu nahalman an pihpihmok hi Esau ke amanan kananay "Kon abunah diyen bendisyon mu, ama? Bendisyonanak anhan damdama." Ya namahig boy koga na. †

³⁹ Kanan amanay "Hanan lutan kiha-adam ya adi maphod an puntanoman ya maid di udan an malpuh kabunyan. ⁴⁰ Ta nan apputom hi pakigubatam di pangal-am hi kitaguwam. Mumbalin kan muttatyun nan ibam, mu loktat ya ngohayom ta adika munnanong an muttatyuna."

⁴¹ Ot nipalpun diye ya nahalman di boh-ol Esau ke Jacob gapu nah bendisyonan an pinlona. Ta hay nomnomnomona ya patayonah Jacob ten mateh amada.

⁴² Dingngol Rebekah diyen planun Esau ot ipaayag nah Jacob ot kananan hiyay "Deyan planun tulang mun hi Esau an patayon dakat ibalo nay inat mu. ⁴³ Kinali bumtik kah kad-an nan ammodom an hi Laban hidid Haran. ⁴⁴ Ta hidi ni-an di em kiha-adan inggana maalubyag di boh-ol tulang mu. ⁴⁵ Ta deket nakaliwana nan inat mun hiya ya ahiyak umitud-ak hi mangayag ke he-a. Te adik pinhod an ekayu mumpatte te ugge inila ya mundihhan kayun mateh ohan algo."

⁴⁶ Ohan algo ya kanan Rebekah ke Isaac di "Dehtun impainglek mo anhan hantudan Hittite an inayan Esau. Deket Hittite an babai boy iinen Jacob ya kudukdulnay mateyak."

Hay nangitud-akan Isaac ke Jacob ad Mesopotamya

28 Ot ipaayag Isaac hi Jacob ot bendisyonana ya tinugunan kananay "Mahapul an bokon ihituy iinem. ² Kudukdulnay ume kad Mesopotamya an boblen da apum an hi Bethuel ta iinem di ohan nah imbabalen Laban an hi tulang inam. ³ Hana ot ta bendisyonan Apu Dios an Kabaelasan am-in ta mahlag kat udum hi algo ya he-ay pun-ammod am-in di katagutagu. ⁴ Ya hana ot ta nan kinalinan Abraham an bendisyon ya mipaannung ke he-a ya nadah holag mu ta takon di makibobboble takuh tu ya abu ya loktat ya dakayuy ahi mangiluta ketuwen indat Apu Dios ke Abraham." ⁵ Ot itud-ak nah Jacob ad Mesopotamya

† Hebrews 12:17

hi balen da Laban. Hi Laban ya tulang Rebekah an hi inan da Jacob ke Esau. Ya hay aman da Laban ya hi Bethuel an iAramea.

Nalahin boh Esau

⁶ Inninilan Esau an binendisyonan amanan hi Isaac hi Jacob ot ahina itud-ak ad Mesopotamya ta hidiy kalahinana ta bokon hay iKanaan di iinena. ⁷ Ya inninila na bon inun-unud Jacob di intugun da amanan inana ot umed Mesopotamya. ⁸ Ketuwe ya naawatanan adi pinhod ama day pangahawaan dah iKanaan. ⁹ Ot umeh Esau hi balen da Ismael an hi tulang amana ot iinena boh Mahalat an hi tulang Nebayot an imbabalen Ismael an imbabalen Abraham.

Hay nun-in-inopan Jacob ad Bethel

¹⁰ Hi Jacob ya tinayanana ad Beersheba ot mumpaed Haran. ¹¹ Nahilngan hi dalan ot mungkampu. Immalah batu ot pangippinganah uluna ot mahuyop. ¹² Kediye nayongyong ya inin-inop nan wada on teten dinatnganay kabunyan. Ya wadaday anghel Apu Dios an timmikid da on dimmayyu da kediye tete. ¹³ Ya wadah APU DIOS an timmaddog nah udun nan teten kananay "Ha-oy hi APU DIOS an dayawon din hi apum an hi Abraham ya hi amam an hi Isaac. Hituwen lutan nibakilangam ya idat kun he-a ya nadan holag mu. ¹⁴ Ahi dumakkodakkol di holag mun adida mabilang umat hi kadakol di hupuk ta mihinap dah kabobboble tuh luta. Ya gapun he-a ya nadan holag mu ya bendisyonak amin di tatagu tuh luta. ¹⁵ Ya am-in nah pangayam ya wadaak an mangipaptok ke he-a ya ha-oy boy nanga-mung an ahi mangipabangngad ke he-a ketuwen boble. Adi daka iwalong, mu ipaannung ku nan kinalik ke he-a." ††

¹⁶ Inggibok Jacob ya kananay "Uggek inilan wada gayam hi APU DIOS hitu." ¹⁷ Timmakut hi Jacob ya kananay "Katatakut hitu! Hituwey hoob an umeh langit an balen Apu Dios."

¹⁸ Bimmangun hi Jacob hi nabigatana ot alana nan batun impungana ot ha-adonah panginomnomanan Apu Dios kediye naat ot duyaganah lana. ¹⁹ Nginadanana diyen bobleh Bethel, mu hay tuwali ngadan diyen boble ya Lus.

²⁰ Ot isapatan Jacob an kananay "APU DIOS, ituluy mu ken maki-kien ha-on hi kumpulnan pangayak ta ipaptokak ke he-a ya idat mun am-in di mahapul ku, umat hi kanok ya bulwatik ²¹ ta ingganah kibangngadak hi balen ama ya he-an AP-APU di dayawok an Dios ku. ²² Hituwen batun hina-ad kuy panginomnomak hi nangin-inopak ke he-a ya hituy punday-dayawak ke he-a. Ya am-in di idat mun ha-oy ya ibangngad kun he-ay mikapulu."

†† Hebrews 13:5

Hay dimmatngan Jacob hi balen da Laban

29 Intultuluy Jacob an mangel nah pangayanan numpaeh nangappit hi timilan di algo. ² Indani ya dinatngana on pumpattolan an waday bubun an pun-inuman di kalnero. Wada dahdiy tulun halun an kalneron munluklukbub dah nunlinikkod kediyen bubun ya waday ongal an batun nim-ut kediyen bubun. ³ Deket naamung nadan kalnero on dinlig nadan mumpattol nan batu ta uminum da. Deket nag-ibbun imminum da on imbangngad dan inim-ut nan batu.

⁴ E nunhanhan hi Jacob nadah mumpattol an kananay "Tiba, daan di bobleyu?" Ya kanan day "Ad Haran."

⁵ Kananan diday "Kon inila yuh Laban an hi nak Nahor?" Ya kanan day "Om, inila mi."

⁶ Kananay "Nganney innuna?" Ya kanan day "Maphod. Deyan mangalih Rachel ya nadan kalneron amana."

⁷ Kanan Jacob di "Deyan uhup ta ahi mahilong ya tipet adiyu ot ya abu painuman didat ibangngad ya bon e ipattol?" ⁸ Ya kanan day "Adi te kah-in di umali dan am-in nadan kalnero ta ahimi duligon nan batun nim-ut nah bubun ya ahimi impainuman didan am-in."

⁹ Kediyen munhuhummangan da ya dimmatong hi Rachel ya nadan kalneron ipattol na. ¹⁰ Tinibon Jacob hi Rachel ya nadan kalnero ya ena kinaan nan batun nim-ut nah bubun ot painumana nadan kalneron pangamaonan hi Laban. ¹¹ Ot awalonah Rachel ya mungkogah amlong na. ¹² Ot kanan Jacob ke Rachel di "Ha-oy ya imbabaleyak ke Rebekah an tulang amam." Ot butikon Rachel ot ena kalyon ke amana.

¹³ Dingngol Laban an wada nan imbabaleyona ya bintik na damdama ot ena damuwon. Inawal nah Jacob ot awitonah baleda. Ot kalkalyon Jacob am-in di na-na-at. ¹⁴ Kanan Laban di "Makulug an hin-ama ta."

Hay namoklaan Jacob hi pangahawaana ke da Rachel ke Leah

Nakiha-ad hi Jacob hidih himbulan ¹⁵ ot ohan algo ya kanan Laban ke Jacob di "Adi gapu te imbabaleyon daka ya abunay edaka pungngunngunuwon. Kinali maphod ten kalyom di pinhod mun idat kun he-ah boklaom."

¹⁶ Hi Laban ya waday duwan binabain imbabalenan hay ngadan nan panguluwan ya hi Leah ya nan nihaynod ya hi Rachel. ¹⁷ Hi Leah ya mapmaphod di matana, mu hi Rachel ya maddikit ya mapmaphod di adol na.

¹⁸ Hi Jacob ya pinpinhod nah Rachel. Kinali kanan Laban di "Takon di ingunuwan dakan ha-oy hi pituy toon mu ta iabulut mun iinek hi Rachel." ¹⁹ Ot kanan

Laban di "O a, kudukdul nan he-ay pangipaahawaak ke hiya mu hay udum. Kinali mihtu taku."

²⁰ Ot ingunuwan Jacob hi Laban hi pituy toon ta iine nah Rachel. Mu hidiyen pituy toon ya kay ya abu nabilang an algo gapuh naminhod nan Rachel.

²¹ Nagibbuh diyen pituy toon ot kalyon Jacob ke Laban an pinhod nan mun-addum da mon Rachel. ²² Ot idadaan Laban di pungkasan nan imbabalena ot ipaayag nan am-in di tagu. ²³ Mu nahilong kediyen ya hi Leah ot ya abuy impiinen Laban ke Jacob ot hiyay ihuyop na. ²⁴ Indat Laban nan muttatyu dan hi Silpah ta punmuttatyun Leah.

²⁵ Nabigat ya ininnilan Jacob an hi Leah di inhuyop na. Ot ena ibagan Laban an kananay "Tipet athidiy inat mu? Kon bokon hi Rachel di ingngunungunuwak? Tipet eyak hinaul?" ²⁶ Ot kanan Laban di "Man-uke ya hay pangi-e mihtu ya mahapul an hay panguluwan di maunnan malahin. ²⁷ Mu takon di athina ya had-om ta magibbuh tuwen hinlingguwan an pungkasan yun Leah ta ahik iabulut hi Rachel. Mu mahapul an ingunuwan boh pituy toon."

²⁸ Timbal Jacob ot magibbuh diyen hinlingguwan ot ahi iabulut Laban hi Rachel an iine na bo. ²⁹ Ya hay indat damdaman Laban ke Rachel an pummuttatyuna ya hi Bilhah. ³⁰ Ot ihuyop bon Jacob hi Rachel ya ongongal di impaminhod nan hiya mu hi Leah. Ot ingunuwana boh Laban hi pituy toon.

Hanadan imbabalen Jacob

³¹ Handih tinibon APU DIOS an ongongal di impaminhod Jacob ke Rachel ya hi Leah di in-abulut nan mawadaan hi imbabale, mu hi Rachel ya uggena in-abulut an mawadaan. ³² Nawadaan hi Leah ot muntungo ya lalaki. Ot ngadananah Reuben an kananay "Maphod ta tinibon APU DIOS tun hakit di nomnom ku. Pinhodonak mo nah inayak ad uwani."

³³ Indani ya nawadaan bo ot mun-imbabale ya lalaki bo ot kananay "Maphod ta indat APU DIOS boh tuwen imbabalek te inilanan adiyak pinhod tuh inayak." Ot ngadana nah Simeon.

³⁴ Indani bo ya nawadaan ot mun-imbabale ya lalaki bo ot ngadana nah Libay. Ya kananay "Wadan pinhodonak mo tuh inayak te tulu moy imbabale min linalaki."

³⁵ Indani ya nawadaan bo ot mun-imbabale ya lalaki bo ot ngadana nah Judah. Kananay "Ad uwani ya hi APU DIOS di dayawok." Ya nipalpun diye ya ugge mo nawadaan.

30 Ma-ma-id di imbabalen Rachel ta hidiye nan nakapyay amo nan tulang nan hi Leah. Kananan Jacob di "Idattanak damdamah imbabalek te maid ke ya kudukdulnay mateyak." ² Ya bimmoh-ol hi Jacob ke

Rachel an kananay "Kon ha-oy hi Apu Dios? Hiyay adi mangipaimbabalen he-a, bokon ha-on."

³ Ya kanan Rachel di "Takomboy ihuyop mu nan muttatyuk an hi Bilhah ta deket inimbabaleyam ya mibilang an imbabale ta." ⁴ Timbal Jacob ot ihuyop nah Bilhah. ⁵ Nawadaan hi Bilhah ot muntungo ya lalaki.

⁶ Nginadanan Rachel hi Dan te kananay "Impatibon Apu Dios an ha-oy di lebbengnan kon inayan ke Jacob, kinali dingngol nay dasal kun hiya ot idat nah tuwen imbabalek an lalaki."

⁷ Indani ya nawadaan boh Bilhah ot muntungo ya lalaki bo ⁸ ot ngadanan Rachel hi Naptali te kananay "Impanatnan tulang kun pulhon nan inayak, mu ad uwani ya inapput ku."

⁹ Handih magibok Leah an natikod di pun-imbabaleyana ya in-abulut na bon ihuyop Jacob nan muttatyunan hi Silpah. ¹⁰ Indani ya nawadaan hi Silpah ot mumbilang an lalaki. ¹¹ Nginadanan Leah hi Gad te kananay "Nagahatak te nawada boh tuwen imbabalek."

¹² Nawadaan boh Silpah ot muntungo ya lalaki bo. ¹³ Ot kanan Leah di "Ongal di amlong ku! Hay punnom nom mon nadan binabain ha-on ya maka-am-amlongak." Kinali nginadananah Asher.

¹⁴ Ohan algon ahiani ya immeh Reuben hi payo ya waday hinamak nah nitanom an mihda an mandrake. Inalana ot ena idat ke inanan hi Leah ya mungkodoh Rachel. ¹⁵ Mu kanan Leah ke hiyay "Deya bon pinlom nan inayak ya ad uwani bo ya pinhod mun alan tun inanamut di imbabalek." Mu kanan Rachel di "Idattanah anhan ta takon di he-ay makihuyop ke Jacob hi hilong."

¹⁶ Nahilong kediyeen manganamut hi Jacob an nalpuh payo ya e dinamun Leah ot kananah hiyay "Ha-oy di makihuyop ke he-ah hilong te binayadan dakah mandrake an makan an in-anamut nan imbabalek." Ot hiyay inhuyop Jacob kediyeen hilong.

¹⁷ Ya dingngol Apu Dios di dasal Leah ot mawadaan. Nuntungoh lalaki an hidiyey mikalima. ¹⁸ Ot ngadananah Issakar te kananay "Hituwey ginun-ud kun indat Apu Dios hi nangiabulutak an makihuyop nan muttatyuk nah inayak."

¹⁹ Indani bo ya nawadaan hi Leah ot muntungo ya lalaki an hidiyey mikan-om. ²⁰ Ot ngadananah Sebulun te kananay "Hi Apu Dios ya indatanak hi maphod. Ot wadan pohdonak mon nah inayak tedeyan onom moy imbabalemi."

²¹ Indani ya nawadaan bo ya babai ot ngadananah Dinah.

²² Indani ya ninomnom mon Apu Dios hi Rachel ot iabulut nan mawadaan hi imbabalena. ²³ Nawadaan ot muntungo ya lalaki ya kananay "Maphod ta indat Apu Dios on imbabalek ta adiyak mo pihulon hi tatagu."

²⁴ Nginadananah Joseph an kananay "Hana ot anhan ta kadwaan APU DIOS hi oha bon lalaki."

Hay nangalyan Jacob ke Laban an pinhod nan mibangngad hi bobleda

²⁵ Kediyeen nawadah Joseph ya kanan Jacob ke Laban di "Ad uwani ya pinhod kun mibangngad moh boble mi. ²⁶ Iabulut mut awitok tudan inayak ya nadan imbabalemi ot deyan impakabboklak dida. Ya inilam an namahig di impungngunuk nah impangunum ke ha-on." ²⁷ Ya kanan Laban ke hiyay "Adim ot doldolawwon ta eyak taynan ke he-a. Te hay kinalin nan mun-abig ya kananay dakol kanuy maphod an inat APU DIOS ke ha-on gapun he-a. ²⁸ Kalyom ot ya abu hin kaatnay pinhod muh binoklam ta idat ku."

²⁹ Ya kanan Jacob ke hiyay "Inilam hin kaatnay nungngunuk nah impangunum ke ha-on hi kaatnay toon ot dumakol di halun mu te impanaptok ku.

³⁰ Handih ka-alik ya o-ohay halun mu. Mu deyan dimmakol ya ongal di kiphodam an indat APU DIOS gapun ha-on. Ta ad uwani ya hay mahapul mo damdaman di pamilyak di hangudok."

³¹ Kanan Laban ke hiyay "Ot kalyom nimpey pinhod mun binoklam ta idat ku." Ya kanan Jacob di "Adiyak mumbagah binoklak, mu tobalom ke tun kalyok ya takon di ituluy kun ipaptok di halun mu. ³² Hay atok ya ek appilon am-in nadan mangitit an impan di kalnero ya nan nabatokan an impan di gulding ta dadiyey kay ku binokla. ³³ Ta udum hi algo ya makainnila an maid di pinlok ke he-a. Matibo te deket waday ugge nabatokan an gulding ku weno bokon mangitit an kalnero ya mainilan nalpuh halun muhiye." ³⁴ Ya timbal Laban hidiye.

³⁵ Mu hay inat Laban kediyeen algo ya immen nah haluna ot appilonan am-in nadan mangitit an kalnero ya nadan nabatokan an laki ya laba an gulding. Ot ipipaptok na nadah imbabalanan linalaki. ³⁶ Ot ie dah nidawwi an tuluy algoy nundallanan da. Ot nadan imbati da ya hidiyey impipaptok na ke Jacob.

³⁷ Mu hay inat Jacob ya nangalah hapang di nunhinnatkon an kaiw ot wihwihanay hingkitay nah uki ta mumbobolay matibo. ^{38,39} Inip-ong na dadiyey impahangngab na nadah pun-inuman da te deket nah eda uminum an kediyeen punmiminnayaan da. Ta deket nun-impa da on nungkakulitan ya nungkabatokan.

⁴⁰ Bokon ya abuh diyen inat Jacob, mu inappil na payni-an nadan labah an bagin Laban. Ot impamaya na nadah mangitit an lakin bagina. Athituy dimmakkolan di halun Jacob. Mu hi ke pe Laban ya ugge nad-uman di haluna. ⁴¹ Ya deket mummiminnaya nadan mungkahod ya mungkahodhol on impahangga nan dida nan nawihwihan an kaiw nah pun-inuman da.

⁴² Mu adina aton hidi nadah nungkakuug. Ot loktat ya

mungkaphod am-in nadan haluna an maid di dogoda, mu nada ken halun Laban ya nungkuug da. ⁴³ Loktat ya kimmadangyan hi Jacob ya dimmakol di muttatyuna ya haluna takon nadan kamel na ya kabayu na.

Hay timmayanan da Jacob

31 Hi Jacob ya dingngol nan kanan nadan linalakin imbabalen Laban di "Inalan Jacob am-in nan halun ama taku ot ikadangyana." ² Ya inilmu na bon takon hi Laban ya numbaliw te makudang moy pangapnga nan hiya an adi umat handih lappuna. ³ Kanan APU DIOS ke hiyay "Kudukdulnay mibangngad kah boblen nan aammod mu ya nan tutulang mu ot wadaak an mangipatok ke he-a."

⁴ Indani ya impaayag Jacob da Rachel ke Leah ot umali da nah pumpattolanah kalnero. ⁵ Kananan diday "Magibok kun hi amayu ya numbaliw te makudang moy pangapnganan ha-oy an adi umat handih lappuna. Mu maphod ta hi Apu Dios an daydayawon ama ya nanongnan baddanganak. ⁶ Inila yu met kattog an nahalman di nungngunuk am-in nah impangunun ama yun ha-on. ⁷ Mu kapyanan linugilugiyak ke hiya te naminhimpulun kinudakudanganay binoklak. Mu maphod ta ugge in-abulut Apu Dios an dadagonak ke hiya. ^{8,9} Hay kitib-anan ongal di baddang Apu Dios ke ha-on ya deket kanan ama yuy hay nungkabatokan an gulding di idat nah boklaok on nungkabatokan di iimpa da. Ya deke bot hinannotanay nomnom nat kananay hay nungkagulitan di boklaok on nungkagulitan di iimpa da. Ta hidiye nan kay hiyay nangit-an ke ha-on hanadah halun amayu.

¹⁰ Handih mummaya nadan gulding ya inin-inop kun nada ken lakin gulding an munmanada ya nungkagulitan ya nungkabatokan di udum. ¹¹ Mungkali nan anghel Apu Dios ke ha-on nah in-inop ku ot kanak di 'Deh tuwak Apu.' ¹² Kananay 'Tibom ken am-in nadan lakin gulding an munmanada ya nungkabatokan da ya nungkagulitan di udum. Iathitik te tinibok am-in nan inainat Laban ke he-a. ¹³ Ha-oy nan Dios an numpati-bon he-a ad Bethel ot duyagam hi lana nan hina-ad mun batun panginomnomnomam ke ha-on ya nunsapata kan ha-on. Ot ad uwani ya mundadaan ka ta mibangngad ka nah boblen nitungawam."

¹⁴ Ya kanan da Rachel ke Leah di "Takon di dakami ya maid anhan di impaboltanan dakami ¹⁵ ya kay kami hintaguwan hi pangat na. Kay dakami inihbut ot umahonan am-in di bayad mi. ¹⁶ Hidiyen kanam an kinadangan aman kay inalan Apu Dios ot it-anan he-a ya bagi takun am-in ke datuwen u-unga. Kinali nan kinalin Apu Dios ke he-ay un-unudom."

¹⁷⁻¹⁹ Ot ohan algon e nangaan hi Laban hi dutdut di kalnero na ya indadaan Jacob am-in di mahapul dah kibangngadan dad Kanaan an boblen amana.

Hanadan imbabalena ya inayana ya impuntakke na didah kamel. Ot ipangulu na dida ya nadan halun da ot mange dan impakial-ala dan am-in nadan wadan didan limmu dad Padan Aram ad Mesopotamya. Ot gapu te maid hi amada ya inibtik Rachel nadan nakapyan dios amana. ²⁰ Indalunun da Jacob an immen uggeda impainilan Laban. ²¹ Inal-alan Jacob am-in nadan wadan dida ot umagwat da nah Wangwang an Euphrates ot mumpae da nah mabilid ad Gilead.

Hay namdugan Laban ke da Jacob

²² Handih mikatlun algoh timmayanan da Jacob ya waday nangipainilan Laban kediye binumtikan da. ²³⁻²⁵ Inamung na nadan tataguna ot unudon dah Jacob. Handih mikapitun algo ya nih-up da mo ke dida nah mabilid ad Gilead an nungkampuwan da. Nahilong kediye ya inin-inop Laban an kanan Apu Dios ke hiyay "Tibom ot ta maid di kalyom ke Jacob hi ad-adi."

²⁶ Ot umeh Laban ke Jacob ot kananay "Tipet athinay inat mun kay mu inibtik tudan imbabalek hi gubat?"

²⁷ Tipet eyu indalunun timmayan? Gulat nat impainila yun ha-oy ya wadan nundadaanak hi pun-an-anlaan takun am-in ta ahi kayu tumayan. ²⁸ Uggeyak anhan nakiap-apnga hantudah inap-apuk ya hantudah imbabalek ya timmayan kayu. Adi maphod hituwen inat mu. ²⁹ Gulat na ya takon di nganney atok ke he-a ya mabalin, mu numpain-inop nan Dios an dayawon amam handih hilong an kananay maid di kalyok ke heah ad-adi. ³⁰ Inilak di gapunah timmayanan yu te uma-abtu kan umanamut hi balen amam. Mu takon ot, tipet eyu impakiala nadan tinattagun dios ku?"

³¹ Kanan Jacob di "Man-uke ya umagolak an kal-ina ya iadim hantudan imbabalem. ³² Mu nan kanam an nakapyan dios mu ya punhamak yu ta deket hamakon yu ya mipipate nan nangala. Ya deket waday tibom hi bagim ya ituddum ta pun-hintitib-an tun tatagun nun-ibba taku." Athidiy nangalin Jacob te uggena inilan hi Rachel di nangala.

³³ Ot op-opngon Laban an hinamak nadah kampun Jacob ot ahih kampun Leah, nah kampun nan duwan muttatyu ot ahih kampun Rachel. ³⁴ Mu maid. Hi Rachel ya inhudu na nadan nakapyan dios amana nah ubunan hi puntakkayan ot ub-ubunnana.

³⁵ Kananan amanay "Adim ad-adiyon di ek adi tumadogan te waday malpuh adol ku." Ot maid di hinamak Laban. ³⁶ Hidiyey bimmoh-olan Jacob ot kananan Laban di "Nganney numbahulak ke he-a ta eyak inunud?" ³⁷ Deyan binalukitkit mun am-in ya deket waday hinamak muh kanam hi bagim ya ibudal mut tibon tudan ibbam ya tudan ibbak ta diday mangiuh-u hin dahdi ke ditay nihalla.

³⁸ Inilam an duwampuluy toon di nungngunuwak ke he-a ot ipanaptok kuy halun mu ot deyan dimmakol.

Ya takon di oha ya maid di ek kinlong ot ihdak. ³⁹ Ya wada key pinaten di layon nah halun mu on uggek impainilan he-a on hinannotak. Athidi bo nadah maakoh hilong weno mapat-al an ipahannot mun ha-on. ⁴⁰ Ya initpoitpol kuy potang nah mapat-al ya kotol nah hilong ya deke on matukatukalak. ⁴¹ Athituy hinolholtap kuh duway pulun toon te himpulut opat di toon di namoklaak ke datuwen duwan imbabalem ya onom di toon di namoklaak ke datuwen halun ku. Mu naminhimpulun kinudangam di binoklak. ⁴² Gulat nat uggeyak binaddangan ke Apu Dios an dayawon nadan aammod kun hi Abraham ya hi Isaac ya wadan intudakak an ma-ma-idan di indat mu. Mu maphod ta tini-bon Apu Dios di nunligatak ya hay inat kun nungnungu ot handih hilong ya kinalinan he-an maid di kalyom ke ha-on hi ad-adi."

Hay inhummanan da Jacob ke Laban

⁴³ Ya kanan Laban di "Hantudan binabai ya imbabalek dida ya inap-apuk tudan imbabaleda. Ya takon tun halun ya nalpun ha-on. Hay kakulugana ya am-in tun matibom ya bagik. Mu gaput maid moy maat ku ya ⁴⁴ mahapul an munhummanan ta. Aga, umiha-ad tah batun panginomnoman ta."

⁴⁵ Ot umalah Jacob hi batu ot ha-adona ta panginomnoman da kediyen ihummangan da. ⁴⁶ Ya kinalina nadah ibbana ot umipiggil dah batu ot mangan dan am-in hidi. ⁴⁷ Nginadanan Laban hidiyeh Jegar Sahadutah. Hay impungngadan damdaman Jacob ya Galeed.

⁴⁸ Kanan Laban ke Jacob di "Hituwen piniggil di panginomnoman tan duwa." Kinali hay ngadan diyen boble ya Galeed. ⁴⁹ Mu nginadanan da boh Mispah te kanan Laban di "Hi APU DIOS di manmannibon ditan duwa ta nan inhummanan ta ya maunud takon di nundawwiyan ta. ⁵⁰ Adik inilaon hin iboh-ol mu tudan imbabalek weno malahin ka boh udum, mu nomnomom an wadah Apu Dios an manmannibon he-a. ^{51,52} Hay mangipanomnom ke dita ya hituwen piniggil an batu ya nan batun hina-ad mu. Ya adi mabalin an la-uwak ta waday atok ke he-ah ad-adi ya athidi bon he-an adi mabalin an la-uwam ta waday atom ke ha-on hi ad-adi. ⁵³ Hanan Dios an dayawon din hi Abraham ya hi Nahor di nangamung an mangastigu nah mangibahho ketuwen inhummanan ta."

Ot munsapata damdamah Jacob nah Dios an dayawon Isaac an un-unudonah tuwen inhummanan da. ⁵⁴ Ot iappitan Jacob hi Apu Dios nah bilid. Inayaganan am-in nadan tatagu ot mangan da. Ot mun-iyen dahdi kediyen hilong.

⁵⁵ Nabigat ot bumangun hi Laban ot awalona nadan inap-apuna ya imbabalena ot bendisyonana dida ot ahida umanamut hi bobleda.

Hay panammuwan Jacob ke Esau

32 Da Jacob damdama ya intuluy dan imme ya indani ya wadaday anghel an nidamun dida. ² Tini-bon Jacob dida ot kananay "Wada gayam hi Apu Dios." Ot ngadananah diyen boble hi Mahanaim.

³ Ot ipamangulun Jacob di udum nah tatagunat ume dad Edom ta eda makihummangan ke tulang nan hi Esau. ⁴ Kananay "Hituway kalyon yun Esau: 'Hanan muttatyum an hi Jacob ya nakiha-ha-ad hi balen da amaon yun hi Laban an tulang inayu ot ad uwani ya pinhod nan mibangngad. ⁵ Waday halunah kalnero, baka, kabayu ya gulding ya wadada boy muttatyu nah binabai ya linalaki. Ya impamangulu dakamin intudak ta ipainila min he-ay umaliyan da hin abulutom."

⁶ Nibangngad datuwen intudak Jacob ot kanan dan hiyay "Kinali min tulang mu ot tuwen e ditaku damuwon an waday ingkuyug nah opat di gatut an tataguna." ⁷ Dingngol Jacob hidiye ya namahig di takut na ya danag na ot hay inat na ya ginodwa na nadan tataguna ya nan haluna. ⁸ Hay nomnom na ya kal-ina ket mundadamu da ya pumateh Esau ya waday innun nadan nanguddidin bumtik.

⁹ Ot mundasal hi Jacob an kananay "He-an AP-APU an Dios an dayawon apun hi Abraham ya hi aman hi Isaac, he-ay nangalin ha-on an mibangngadak nah numboblayan nadan iibak ya aammod ku ta nanga-mung kan mangipaptok ke ha-on ta pumhod di nitaguwak. ¹⁰ Hay punnomnom ku ya adina ot lebbeng an eyak impatipatib-an hi ulem ot deyan ongal di bendisyon mun ha-on te handih timmayanak hi balemi ot agwatok nan Wangwang an Jordan ya abunay patanong kun intabtabin ku, mu ad uwani ya deyan nunduwa-an hantudan ingkuyug ku. ¹¹ Kinali dawatok ke he-a, Apu, ta ihwang dakami anhan hi kumpulmin adi maphod an nomnomnomon tulang kun hi Esau an aton ke dakami. Te dehtun tumattakutak an abu te kal-ina ya patayon dakamin am-in takon hantudan inayak ya hantudan imbabalek. ¹² Kinalim handi an ipap-tokak ke he-a ya idattanah hi dakol an holag kun umat hi kadakol di lona nah pingngit di baybay an adi mabilang."

¹³ Nahilong ot mun-iyen da. Nabigat ya ninomnom nan idattanah tulang nan hi Esau hi aggayam ot umappil hi idat nan hiya ¹⁴ an duway gatut an laban gulding, duway pulun laki, duway gatut an laban kalnero ya duway pulun laki, ¹⁵ tuluy pulun kamel an waday impana, nap-at an baka ya himpulun bulug, duway pulun laban kabayu ya himpulun laki. ¹⁶ Ginanodwana ot ip-ong na nadan muttatyuna an ohan halun on ipaptok di oha. Kananan diday "Mamangulu kayu ya tibon yu ta waday pumbabattanan yu."

¹⁷ Ot kanana nah namangulun muttatyu nay “Deket dammuwon yuh Esau ta hanhananan kananay ‘Daanay pangayam ya dahdiy kon muttatyun he-a? Ya dahdiy kon halun ke datuwe?’ ¹⁸ Ya kanan yun hiyay ‘Halun nan muttatyum an hi Jacob datuwe an idat nan he-an apuna. Ya hi Jacob ya mangalin nanguddidi.’” ¹⁹ Kinalinan am-in hanadah muttatyunan mitun-ud an athidin am-in di kalyon da. ²⁰ Kanana bon dida “Adiyu kal-iwan an kalyon ke hiyay ‘Hi Jacob an muttatyum ya mangali.’” Te hay wadah nomnom na ya maal-alubyag di boh-ol tulang nan hiya hin tibona datuwen idat na ke hiya. ²¹ Ot pamanguluwona didan impae, mu dida ke ya nun-iyen da kediyen hilong.

Hay nakibultungan Jacob ad Peniel

²² Kediyen hilong ya bimmangun hi Jacob ot paman-guluwona nadan duwan inayana, nadan duwan mut-tatyu dan mibilang an inayana ya nadan himpulut ohan imbabale dat umagwat da nan Wangwang an Jabbok. ²³ Impae na bon am-in nadan ngunut da ya nadan limmu da. ²⁴ Ot oh-ohhana mo nah nungkam-puwan da. Kal-ina di ya wada on immalin tagu ot mumbultung da inggana mungkabigat. ²⁵ Mu magibok nan tagun adi pakaipali ke Jacob ot pungkubhilonay gunit di tipana.

²⁶ Ot kananay “Agat umeyak tedeyan mungkabigat.” Mu kanan Jacob di “Adi mabalin an ume ka, mahapul an bendisyonanak ni-an.” ²⁷ Kanan diyen taguy “Kaly-om boh moy ngadan mu.” Ot kanan Jacob di “Ha-oy hi Jacob.”

²⁸ Ya kanan diyen taguy “Mipalpu uwani ya bokon mo Jacob di ngadan mu te Israel. Te nakihangga kah tagu ya ke Apu Dios ya nangapput ka.” ²⁹ Kanan Jacob di “Nganne poy ngadan mu?” Mu kanan diyen taguy “Adi mahapul an inilaom di ngadan ku.” Ot bendisy-onanah Jacob.

³⁰ Ot ngadanan Jacob hidiyen bobleh Peniel. Te kananay “Tinibok di angan Apu Dios, mu maphod ta uggeyak nate.”

³¹ Timmimil di algo handih timmayan hi Jacob ad Penuel an mungge-ek te nungkubhil di gunit nan tipana. ³² Ta hidiye nan ingganad uwani ya adi ihdan nadan holag Israel di ulat an nipkot nah gunit di tipan di kumpulmin aggayam te hidiyey nikubhil an gunit Ja-cob.

Hay nundammuwan da Jacob ke Esau

33 Tinibon Jacob an mangalih Esau ya nan opat an gatut an ingkuyug na ot pun-aappilona nadan pamilyana ot muntutun-ud da. ² Impamangulu na nan duwan muttatyuna ya nadan imbabalena dida ot ahih Leah ya nadan imbabaleda ot ahi nadan hin-ina an da Rachel ke Joseph. ³ Mu hi Jacob di namangulu ke

didan am-in. Handih mungkih-up da ya nunyuung hi namimpitu ke tulang nan hi Esau.

⁴ Yaden bintik Esau an ena dinammuh Jacob ot awalona ya mungkoga dan duwa. ⁵ In-ang-ang Esau ya tinibona nadan binabai ya nadan u-unga ot kananay “Dahdi datuwen ingkuyug mu?” Ya kanan Jacob di “Im-babalek datuwe an indat Apu Dios gapuh homok nan ha-on.”

⁶ Immali nadan duwan muttatyun da Jacob ya nadan imbabaleda ot munyuung dan Esau. ⁷ Nitun-ud hi Leah ya nadan imbabalena ot munyuung da damdama ot ahi uppe da Rachel ke Joseph.

⁸ Minahmahan bon Esau an kananay “Tipe nadan aaggayam an namangulun dinammuk?” Ya kanan Ja-cob di “Hidiyey ninomnom kun idat kun he-a ta abulu-tom di immaliyak.”

⁹ Mu kanan Esau ke hiyay “Tulang ku, adik mahapul dadiye te wada damdamay halun ku, kinali takon di bangngadom ot ya abu.” ¹⁰ Mu kanan Jacob di “Abulu-tom tedan inabulut muy immaliyan mi. Ot deyan im-patibom di apngam ke dakami ya kay ku tiniboh Apu Dios.”

¹¹ Ipapilit Jacob an kananay “Alam ot ya abu tun idat kun he-a te dakol di halun kun indat Apu Dios gapuh homok nan ha-on.” Ot abuluton Esau.

¹² Nagibbuy nunhummanganan da ot kanan Esau di “Ot etaku mot ipanguluk di dalan.” ¹³ Mu kanan Jacob ke hiyay “O, mu deyan nakapuy dan mundallan hantu-dan u-unga. Takon hantudan halun ya nadan impada ya adik honanon dida te indani ya mungkakate da.

¹⁴ Kinali kudukdulnay mamangulu kayu ta mituntun-ud kami ta takon di mun-ul-ule kami hantudah u-unga ya nadan halun ta ahi dakayu datngan ad Edom.”

¹⁵ Ot kanan Esau di “Aga mot ibatik di udum hantu-dah tataguk.” Mu kanan Jacob di “Adi mahapul, mu ta maphod di ipatibom ke ha-on.” ¹⁶ Ot mibangngad mo da Esau hidid Edom kediyen algo.

¹⁷ Mu da Jacob ya numpae dad Sukkot ot mangapya dah kampu da ya hay punhiduman nadan halun da. Kinali nginadanan dah diyen bobleh Sukkot. ¹⁸ Intuluy da bon mange nah pangayan da ot loktat ya dimma-tong dad Sekem ad Kanaan. Ot mungkampu dan nah nihag-on nah boble. Malinggop di nundallanan da ni-palpu handih timmayan dad Mesopotamya ot inggana dimmatngan dad Sekem. ¹⁹ Ginatang Jacob hidiyen lu-tah hinggatut an kalang nadah holag Hamor an aman Sekem. ²⁰ Ot ngadananah El Elohe an hay kibalina na ya Dios an daydayawon Israel.

Hay naat ke Dinah

34 Waday ohan algo an hi Dinah an babain imba-balen da Jacob ke Leah ya e nakiay-ayyam hanadah binabai kediyen boble. ² Hi Sekem an imba-

balen Hamor an Hibite an ap-apu kediyen boble ya tinibonah Dinah ot ena piliton an ihuyop. ³ Mu nawa-day naminhod Sekem ke Dinah te maddikit, ta hidiye nan makihanummangan ta mun-ine da. ⁴ Kinali na bon amanan hi Hamor an kananay “Eyak ikali nah aammod tun babai te pinhod kun iine.”

⁵ Hi Jacob ya ininnila nah diyen adi maphod an naat nah imbabalenan babai, mu maid di maat na te ugge immanamut nadan imbabalenan linalakin e numpat-tol.

⁶ Hi aman Sekem an hi Hamor ya e nakihummangan ke Jacob. ⁷ Nipaddin diyen mangali nadan imbabalen Jacob an e numpattol ya dingngol dah diyen naat ke tulang da ya nahalman di boh-ol dah e nama-inan Sekem ke didan Hebrew.

⁸ Kanan Hamor ke Jacob di “Nganney innunan deyan impakappinhod tun imbabalek nan imbabalem an hi Dinah? Kinali daan mo anhan ta iabulut mut mun-ine da. ⁹ Maphod di munhuhummangan taku ta mun-aapu taku. ¹⁰ Ya miha-ad takuh tun am-in ta takon di daanay tudduwon yuh tun kiha-adan yu ya mabalin. Ya damana bon kumpulnay ngunuwon yuh tu, gumatang kayu ya munggatang kayu hin pinhod yu.”

¹¹ Kanan Sekem ke Jacob ya nadah iiban Dinah di “Tobalon yu anhan nan imbagan ama an iinek hi Dinah. Ta kumpulnay ibaga yu ya idat ku. ¹² Adi kayu munogon an mangibaga takon di kaatna ya idat ku, mu ta iabulut yun iinek hi Dinah.”

¹³ Mu gapu te ad-adiy inat Sekem ke Dinah ya hinaul nadan linalakin imbabalen Jacob da Sekem an hin-ama. ¹⁴ Ot kanan day “O, mu adi mabalin an makiine nan ibamin babai nah tagun ugge nakugit te adi maphod ke dakami. ¹⁵ Mu deket tobalon yu ta mumpakugit kayu ta umat kayun dakami ya damanan iabulut mi. ¹⁶ Ta mun-aapu taku ya makiboble kamih tu ta munhahayyup taku. ¹⁷ Mu deket adiyu tobalon an mumpakugit kayun linalaki ya awiton mi nan ibamin babai ya timmayan kamih tu.”

¹⁸ Timbal da Sekem an hin-ama te maphod hidiyen eda inhumummangan. ^{19,20} Hi Sekem ya hiyay madayaw am-in hanadah imbabalen Hamor. Gapuh ongal an naminhod na nah imbabalen Jacob ya gahugahu dan hin-aman imme nah kaam-amungan di tatagu nah hoob diyen boble ot kalyon da nadah tataguy ²¹ “Datuwen immalin tatagu ya maphod di pakiib-ibbaan dan ditaku. Maphod ot hin makiboble dan ditaku tu ya gumatang da ya munggatang da ot deyan ambilog tun boble taku, ta deke ya nakiapu takun dida. ²² Mu kanan day tobalon dan makibobleh tu, hin mumpakugit takun am-in an linalaki ta umat takun dida, ta ahida makiapu ke ditaku. ²³ Kon adi taku tobalon ta makihtu dat kal-ina ot ya ibagi takun am-in nadan halun da ya nadan wadan dida?” ²⁴ Timbal am-in nadan linalaki kediyen boble ot mumpakugit da.

²⁵ Nala-uy tulun algo numpakugitan da an munlobag nadan kugit da ya imme da Simeon ke Libay an tutulang Dinah an inala day otak da ot idalunu dan numpate nadan linalaki. ²⁶ Impakipate da nadan hin-ama an da Sekem ke Hamor ot awiton da nan ibadan hi Dinah ot mange da. ²⁷ Imme da damdama nadan udum an imbabalen Jacob ot eda pun-ibtik di wada nah boble ta pangibalowan da nah naat nah ibadan babai. ²⁸ Inibtik dan am-in di halun da ya am-in di wada nah boble, ²⁹ takon nadan nabalol an ngunut. Ya impakiala da nadan u-unga ya binabai.

³⁰ Hi ke Jacob ya kanana ke da Simeon ke Libay di “Hidiyen inat yu ya humlun hi pakibuhhulan nadan tataguh udum an boble ke ditaku. Nungay ta miohha nadan Kanaanite ya Perisite ya nadan udum ta umali dat gubaton ditaku, kon adi ditaku patayon am-in an deyan o-oha taku?” ³¹ Mu kanan day “Bahul da te tipet na-ala ya athidiy nangat da nah ibami an babai an kay maid di bilang nan tagu.”

Hay nangalyan Apu Dios ke Jacob an ume dad Bethel

35 Indani ya kanan Apu Dios ke Jacob di “Mit-an kayud Bethel ta hidiy pumboblayan yu. Mangapya kayuh dih pun-appitan yun ha-on an Dios an numpatibon he-a handih inibtikam hi tulang mun hi Esau.”

² Ot kanan Jacob nadah pamilyana ya nadan makihaad ke diday “Iwele yu nadan dios dan kinapyan di tagu ya nun-amo kayu ya numbulwati kayuh malini. ³ Tumayan taku ta ume takud Bethel ta mangapyaak hi pun-appitan ke Apu Dios an namanaddang ke ha-on am-in hi ligat ku ya nangipanaptok ke ha-on am-in hi nangayak.” ⁴ Ot idat dan Jacob am-in nadan dios da ya hingat da ot ika-ut na nah puun nan ohan kaiw an oak hidid Sekem.

⁵ Handih mange da Jacob ya impatakut Apu Dios nadan tatagu nadah nungkih-up an boble ot uggeda pindug dida. ⁶ Dimmatong dad Lus an hay mo ngadana ya Bethel ad Kanaan. ⁷ Nangapyah Jacob hi pun-appitan ke Apu Dios hidi ot ngadana nah El Bethel te hidiy numpainilaan Apu Dios ke hiya handih binumtikana gapu ke tulang na.

⁸ Indani ya nateh Deborah an nangipanaptok ke Rebekah ot ilubuk da nah puun di kaiw an oak an nih-up ad Bethel. Hidiyen kaiw ya nginadanan dah pungko-gaan.

⁹ Handih nibangngadan Jacob an nalpud Mesopotamya ya numpatibo boh Apu Dios ke hiya ot bendisyonana. ¹⁰ Kanan Apu Dios ke hiyay “Ad uwani ya bokon mo Jacob di ngadan mu te he-a moh Israel.” Ot hituwe moy ngadana.

¹¹ Kanan bon Apu Dios di “Ha-oy nan Dios an Kabaelanan amin. Punholagon dakah dakol ta he-ay

kalpuwan di nunhihinnatkon an tatagu tuh luta. Ya mumpatul day udum an holag mu. ¹²Ya hituwen lutan indat kun da apum an hi Abraham ya hi amam an hi Isaac ya ipaboltan kun he-a ya nadan holag mu.”

¹³Nagibbun kinalin Apu Dios hidiye ot taynana.

¹⁴Immalah Jacob hi batu ot ha-adonah di nah nanib-anan Apu Dios ot duyaganah lana ya mainum ta panginomnomana kediyeen naat. ¹⁵Ot ngadana nah diyen bobleh Bethel.

Hay natayan Rachel

¹⁶Indani ya ninomnom bon Jacob an tayanan ad Bethel ot ume dad Eprat. Mu uggeda dimmatong ad Eprat ya inhakit nay putun Rachel ot muntungo.

¹⁷Numpaligat an nuntungo ot handih bimmuddu nan golang ya kanan nan manayay “Maphod kaya, lalaki bo tun intungom.” ¹⁸Mu kediye ya mungkaguyud di yahyan Rachel ot ikutyam nan kananay “Hay ngadana ya Ben Oni.” Mu hay impungngadan amana ya Benjamin.

¹⁹Nateh Rachel ot ilubuk dah di nah pingngit di dalan an umed Eprat an hidiye nan Betlehem ad uwani. ²⁰Ot ha-adon bon Jacob on batu nah nangilubukan dan Rachel an panginomnomnomana ot ingganad uwani ya dehdi nan batun sinyal nan lubuk.

²¹Intuluy bon da Jacob an mange ot mungkampu da nah mala-uwana ad Migdal Eder ot ikapya day kampu dah di. ²²Kediyeen niha-adan dah diy nangihuyopan Reuben ke Bilhah an muttatyu dan oha bon inayan amana. Hi Jacob ya ininnila nah diye ot namahig di boh-ol na.

Hanadan imbabalen Jacob

Hay ngadan nadan himpulut duwan imbabalen Jacob ²³ya hi Reuben an panguluwan, hi Simeon, hi Libay, hi Judah, hi Issakar, ta ahi uppe Sebulun. Datuwey imbabale dan Leah. ²⁴Ya hay imbabale dan Rachel ya da Joseph ke Benjamin. ²⁵Hay imbabale da ke Bilhah an muttatyun Rachel ya hi Dan ya hi Naptali. ²⁶Ya hay imbabale dan Silpah an muttatyun Leah ya hi Gad ya hi Asher. Am-in datuwen imbabalen Jacob ya nitungo dad Mesopotamya.

Hay natayan Isaac

²⁷Immanamut da Jacob hi kad-an amanan hi Isaac ad Mamre an boblen apunan hi Abraham an nih-up ad Hebron. ^{28,29}Kediye ya naka-am-ama moh Isaac an hinggatut ta nawaluy toona. Nate ot ilubuk nadan duwan imbabalenan da Esau ke Jacob.

Hanadan holag Esau

36 Datuwey nahlag ke Esau an Edom di ohan ngadana. ²In-inenay tulun iKanaan an hay oha ya hi Adah an imbabalen Elon an iHittite. Ya nan mikadwa ya hi Oholibamah an imbabalen Anah ya inap-apun Sibeon an iHibite. ³Ya nan mikatlu ya hi Basemat an hi tulang Nebayot an imbabalen Ismael. ⁴Hay imbabale dan Ada ya ohan lalaki an hi Eliphas ya oha bon lalakiy imbabale dan Basemat an hi Reuel. ⁵Ya hay imbabale dan Oholibamah ya tulun linalaki, hi Jeus, hi Jalam, ya hi Korah. Am-in datuwen imbabalen Esau ya nitungod dad Kanaan.

⁶Indani ya ninomnom Esau an mit-an hi ohan boble ta midawwi ke Jacob ot awitona nadan inayana, imbabalena ya nadan tataguna. Impakial-alana nadan haluna ya am-in di nganneh diyen wadan dida ⁷te adi mo gumla nan boble dad Kanaan an mananud hi halun dan hintulang te dimmakol. ⁸Ot eda miha-ad nah mabilid ad Edom.

⁹Datuwey nahlag ke Esau an ammod nadan iEdom. ^{10,13}Hi Eliphas an imbabalen da Esau ke Adah ya nahlag ot wadaday liman linalaki, hi Teman, hi Omar, hi Sepho, hi Gatam ya hi Kenas. Ya nikan-om hi Amalek an imbabalena ohan babain hi Timna. Hi Reuel an imbabalen da Esau ke Basemat ya nahlag ot wadada bo damdamay opat an linalaki, hi Nahat, hi Serah, hi Sammah ya hi Missah.

¹⁴Ya nadan imbabalen da Esau ke Oholibamah ya hi Jeus, hi Jalam ya hi Korah. Hi Oholibamah ya imbabalen Anah ya inap-apun Sibeon.

^{15,16}Hay imbabalen da Esau ke Adah ya hi Eliphas an panguluwan. Nahlag hi Eliphas ot hi Teman, hi Omar, hi Sepho, hi Kenas, hi Korah, hi Gatam ya hi Amalek.

¹⁷Hi Reuel an imbabalen da Esau ke Basemat ya nahlag ot hi Nahat, hi Serah, hi Sammah ya hi Missah an diday aap-apun di holag da.

¹⁸Hanadan imbabalen da Esau ke Oholibamah an imbabalen Anah ya hi Jeus, hi Jalam ya hi Korah ya dida damdamay aap-apun di holag da. ¹⁹Am-in datuwen natonton ya holag Esau.

Hanadan holag Seir

^{20,21}Hanadan datin tatagud Edom ya nahlag da nadah holag Seir an Horite. Datuwe ya hi Lotan, hi Sobal, hi Sibeon, hi Anah, hi Dishon, hi Eser ya hi Dishan.

²²Hi Lotan ya waday tulang nan babai an hi Timna. Hi Lotan di kon imbabalen Hori ya hi Heman.

²³Ya hi Sobal ya hiyay aman da Alban, hi Manahat, hi Ebal, hi Sepho ya hi Onam.

²⁴Hi Sibeon ya wadaday duwan imbabalenan linalakin da Aiah ke Anah. Hituwen hi Anah nan nana-

mak nah mun-otbol an maatumg an danum handih ena impattol nadan kabayun amana nah adi maboblayan. ^{25,26} Nahlag hi Anah ot da Dishon ke Oholibamah. Hi Dishon ya hiyay aman da Hemdan, hi Esban, hi Itran ya hi Keran.

²⁷ Hi Eser ya hiyay aman da Bilhan, hi Saaban ya hi Akan.

²⁸ Hi Dishan ya hiyay aman da Us ya hi Aran.

^{29,30} Kinali datuwey aap-apun nadan Horite hidid Edom: hi Lotan, hi Sobal, hi Sibeon, hi Anah, hi Dishon, hi Eser ya hi Dishan. Datuwe nadan Horite an nun-apud Edom.

Hanadan nahanhanot an patul ad Edom

³¹ Handih maid da ni-an di numpatul ad Israel ya wadada tuwaliy nahanhanot an patul ad Edom. ³² Hay namangulu ya hi Bela an imbabalen Beor an iDinhaba. ³³ Nateh Bela ot mihannot hi Jobab an imbabalen Serah an iBosrah. ³⁴ Nateh Jobab ot mihannot boh Husham an iTeman. ³⁵ Nateh Husham ot ahi mihannot hi Hadad an imbabalen Bedad an iAbit. Hituwen hi Hadad nan nangapput nadah iMidian handih nungugubatan dad Moab. ³⁶ Nateh Hadad ot mihannot hi Samlah an iMasrekah. ³⁷ Nateh Samlah ot mihannot hi Saul ad Rehobot an boble nah kad-an di Wangwang an Euphrates. ³⁸ Nateh Saul ot mihannot hi Baal Hanan an imbabalen Akbor. ³⁹ Nateh Baal Hanan ot mihannot hi Hadad an iPau. Hay inayan Hadad ya hi Mehetabel an imbabalen Matred ya inap-apun Mesahab.

⁴⁰ Hi Esau di nahlagan nadan tatagud Edom an holag da Timna, hi Albah, hi Jethet, ⁴¹ hi Oholibamah, hi Elah, hi Pinon, ⁴² hi Kenas, hi Teman, hi Mibsar, ⁴³ hi Magdiel ya hi Iram an oha on naappil da an nungkingadan di ngadan dah boblen niha-adan da.

Hay inin-inop Joseph

³⁷ Hi Jacob ya nunnanong ad Kanaan an boblen da amana. ² Ot athituy na-na-at ke da Jacob. Handih mangat-agu nan imbabalenan hi Joseph an himpulut pituy toona ya naki-kie nadah udum an tutulang nan imbabalen amana ke da Bilhah ke Silpah an e nakipanattol hi halun amada. Deke on waday oggana idatdatong ke amanah adi maphod an at-atton nadan tutulang na.

³ Hi Jacob ya hi Joseph di pakappinhod nan am-in hanadah imbabalena te hiyay nitungo handi mungkaam-ama. Ohan algo ya indatanah bulwatin andukke an makakkaphod. ⁴ Hanadan tutulang Joseph ya inilmu dan hiyay impakappinhod amada. Ta hidiye mo nan humihingit dan Joseph ta takon di pakihumanganan dan hiya ya pabinnoh-ol da.

⁵ Indani ya wada on inin-inop Joseph mipanggep nadah tutulang na ot namam-ay hingit dan hiya.

⁶ Kananay "Athituy inin-inop ku. ⁷ Imme taku kanun hintutulang hi payo ot etaku pun-uyun nadan nagapas an page. Indani ya naha-ad nan inuyun ku ya nan inuyun yu ya linikkub da ot munyuung da." ⁸ Ya namam-ay boh-ol dan kanan day "Nganney pinhod mun kalyon? Kon hay kanam ya mumbalin kah patul ta he-ay un-unudon mi?" Bokon ya abuh tuwen in-inop nay pangibobboh-olan dan hiya, mu hana bon atonan mangalkali nah inin-inop na.

⁹ Indani ya wada boy inin-inop na ot kalkalyona bo nadah tutulang na an kananay "Inin-inop kun nunyuung da kanun ha-oy nan algo ya nan bulan ya hay himpulut ohan bittuwon." ¹⁰ Kinalina damdaman amanah diyen in-inop na ya binoh-olan amanan kananay "Nganne boppoh naen in-inop mu! Kon takon di ha-oy ya hi inam ya hantudan iibam ya munyuung kamin he-a?" ¹¹ Gapun diye ya waday amon nadan tutulang Joseph ke hiya. Mu hi ke amana ya ad-addi makaan hi nomnom nah diye.

Hay nihbutan Joseph ad Egypt

¹² Waday ohan algon imme nadan tutulang Joseph ad Sekem an eda impattol nan halun amada. ^{13,14} Ya kanan Jacob ke Joseph di "Miunud ka nadah tutulang mu ta em tibon hin maphod di ma-ma-at ke dida. Ne nibangngad kat ipainilam ke ha-on." Inun-unud Joseph ot tumayan ad Hebron an boble da ot umed Sekem.

Handih dimmatong ¹⁵ ya ena hinamahamak dida. Ya wada on tagun nanibon Joseph ot kananan hiyay "An dahdiy em hamahamakon?" ¹⁶ Ya kanan Joseph di "Nadan tutulang kun e numpattol, mu deyan adiyak pakahamak ke dida. Kon tinibom dida?" ¹⁷ Kanan nan taguy "Om, mu dingngol kun kanan day ume dad Dothan." Ot miunud moh Joseph hidi.

¹⁸ Handih manatong ya tinibon nadan tutulang na ot ihuhummangan dan patayon da. ¹⁹ Kanan day "Tuwe nan makangngin-inop. ²⁰ Patayon taku ot ne ingga takuh bitu. Ta deket ibagan ama taku ya kanan takuy kinan di layon. Ta tibon taku peman hin nganney pumbalanan nadan in-inop na."

²¹ Dingngol Reuben hidiye ya adina pinhod an patayon da. Ot kananay "Adi taku patayon. ²² Kudukdulnay na-ala ya ingga takun nah bitu." Man-uket kinali nah diye ya nomnomnomonan ahina awiton ta ianamut na ke amada.

²³ Dimmatong hi Joseph ya dimpap da ot pungkana da nan andukken bulwatinan makakkaphod. ²⁴ Ot eda ogahon nah bitun maid di danum na.

²⁵ Indani ya tiempon di pinnangan ot mangan da. Kediye ya wadaday tinibo dah tatagun nalpud Gilead an mumpae dad Egypt. Dadiyen tatagu ya holag Ismael an hay ngunuda ya munggattang hi kumpulna. Hanadan kamel da ya dakol di kinarga dan umat

nadah mikamoh ihda ya raisin. ²⁶ Kanan Judah nadah tutulang nay "Maid di gun-udon takun mamate tuh tulang taku, takon di haulon takuh ama taku. ²⁷ Kudukdulnay igattang taku hantudah holag Ismael ta adi taku patayon te tulang taku tut-uwa." Ya timbal da. ²⁸ Ot eda guyudon hi Joseph nah bitu ot igattang dah duwampulun kalang ke dadiyen holag Ismael an umed Egypt. †

²⁹ Nibangngad hi Reuben ta ena tibon hi Joseph nah bitu ya maid hidi. Ta makahakkit di nomnom na ot pumbik-inay bulwatina. ³⁰ Ot umeh kad-an nadan tutulang na ot kananay "Maid hidih Joseph, nganne nin moy atok?"

³¹ Hay mo inat da ya pinate day ohan gulding ot itam-ol da nan bulwatin Joseph nah dala. ³² Ot ipatibo dan amada handih immanamutan da. Kanan day "Tini-bo mih tuwe nah dalan. Imatunam hin kal-ina hinae nan bulwatin nan imbabalem." ³³ Inimmatunana ot kananay "Om. Hituwe nan bulwatin nan imbabalek. Maid mo anhan an nabanik-i nin di adol nah nangat di mailom aggayam ke hiya." ³⁴ Ot pumbik-in Jacob di bulwati nah hakit di nomnom na ot hay langgotey ibulwatina. Athidih kaatnay algon u-umyungan gapu kediyen nama-idan nan imbabalena. ³⁵ Immali nadan imbabalena ya nadan inayan dan mangalubyag ke hiya, mu nanongnan u-umyungan. Kananay "Inggana mateyak ta ahik kal-iwan nan imbabalek an nama-id."

³⁶ Handih indatong dah Joseph ad Egypt ya inggat-tang da bon Potipar an ap-apun di mungguwalya nah balen di patul.

Hay nalahinan Judah

38 Ketuwen tiempo damdamay nanayanan Judah nadah tutulang na ot e makiha-ad nah ohan tagu an hi Hirah an iAdullam. ² Hidiy nanamuwana nah in-ine nan iKanaan an imbabalen Sua. ³⁵ Ot mawaday tulun imbabalenan linalaki. Hay nungngadan Judah nah panguluwan ya hi Er ya nadan duwan nitun-ud ya hi ina day nungngadan ke dida. Hi Onan di oha ya nan udidian ya hi Selah an hiya nan nitungo handih kawada dad Kesib.

⁶ Kimmat-aguh Er an panguluwan ot ipaahawan amana ke hiya on babain hi Tamar. ⁷ Mu hi Er ya namahig an gaga-ihoy atoatonan adi pinhod APU DIOS ot patayona.

⁸ Athidiy naat ot kanan Judah nah mikadwan hi Onan di "Iinem hi Tamar te hidiyey lebbengnan aton ta deket waday imbabale yu ya mibilang an imbabalen tulang mun nate." Ot iahawan Onan hi Tamar. ⁹ Mu gapu te inilan Onan an takon di waday imbabaleda ya bokon damdama hiyay mibilang an kon imbabale ya deket nunhuyop da on pakawahona nan malpuh adol

nat maid di makapyah golang. ¹⁰ Hidiyen inat na ya adi pinhod APU DIOS ot patayona bo.

¹¹ Ot kanan mon Judah ke Tamar di "Mibangngad ka kattog hi balen da amam ta deket kimmat-aguh Selah ya ahi daka in-ine." Man-uket kananah di ya umagol te kal-ina bo ya maat ke Selah nan naat nadah duwan iibana. Ot mumbangngad moh Tamar hi balen da amana.

¹² Indanit nabaybayag ya nate nan inayan Judah. Imbaluwanah diyen natayan nan inayana ot handih nag-ibbu ya imme da ke Hirah an gayyum nan iAdullam ad Timnah an eda mangaan hi dutdut di kalneron Judah. ¹³ Waday nangalin Tamar an immeh Judah an nanga-pun hiya ad Timnah an e mangaan hi dutdut di kalnerona. ¹⁴ Ot hannotanah makakkaphod nan imbulwatinan bulwatin di nabalu ot munhukyung ta adi maimatunan di angana ot e um-umbun nah hoob ad Enaim an boblen dalanon an umed Timnah. Man-uket in-athituna ya inilanan kat-agu moh Selah yaden adida ipaahawan hiya.

¹⁵ Handih mala-u da Judah ya inang-ang nah Tamar, mu kanana pe on hiya ya oha nadah babain pabpabayad nay adol na te nunhukyung an nakaluban di angana. ¹⁶ Ot umeh kad-ana ot kananay "An kaatnay pinhod muh pamayad kuh pangihuyopak ke he-a?" Ya kanan Tamar di "Nangamung ka hin kaatnay pinhod mun idat ke ha-on." Ugge inilan Judah an hidiyen nan inapuna.

¹⁷ Ya kanan Judah di "Ahik ipaalin he-ay ohan gulding ku." Ya kanan Tamar di "Damana, mu kah-in di waday idat mud uwani ta deket impialim nan gulding mu ya ahim binangngad." ¹⁸ Kanan Judah di "Nganney pinhod mun idat kun he-a?" Ya kananay "Mabalin nan imbanggol mu ya nan patanong mu." Ot hidiyen moy indat Judah ot ahina ihuyop ot mawadaan hi Tamar. ¹⁹ Immanamut hi Tamar ot kaanona nan hukyung na ya nan imbulwatina ot ibulwatina bo nan bulwatin di nabalu.

²⁰ Handih intud-ak Judah nan gayyum nan hi Hirah ta iena nan gulding ta bangngadona nah babai nan patanong ya banggol ya maid hidi nan babai. ²¹ Ot ena pun-ibaga nadah linalakih did Enaim an kananay "Daan nan babain pabpabbayad nay adol nan inum-umbun ni-an nah hoob hitu?" Ya kanan day "Maid man di inila mih athinan babaih tu." ²² Ot mibangngad mo ot kalyona ke Judah an kananay "Maid hidi nan babai ya takon nadan linalakih di ya kanan day maid kanuy inila dah athidin babaih di." ²³ Ot kanan mon Judah di "Takon kattog di bagina nan indat kun hiya. Te katataw-an dita hin mibangngad tan e manapul ke hiya."

²⁴ Indanit nala-uy tuluy bulan ya waday nangidatdalong ke Judah an hi Tamar an inapuna ya numbalin an pabpabbayad nay adol na ot deyan nawadaan. Ya bim-

† Acts 7:9

moh-ol hi Judah ot kananay "Eyu palah-unon ta gobhon yu." ²⁵ Mu handih imme da nan e mangalan hiya ya kananay "Eyu ni-an ipatibo tun patanong ya tun banggol ke Judah. Kalyon yun hiyan hay aman tun golang hi putuk ya nan kon bagin datuwe."

²⁶ Handih eda impatibo ke Judah ya inimmatunana an bagina dadiye ot kananay "Bokon peman bahul Tamar hidiyen naat te uggek inat nan kinalik an ipaa-hawak ke hiyah Selah."

²⁷ Handih nadatngan di puntungawan Tamar ya nainila an nundappil nan wadah putuna. ²⁸ Kediyen ihakhakkit na ya impabudal nan ohay taklena ot nan babain manaya ya ginakdanah maka-ingit an tinulid. Ot kananay "Hituwey namangulu." ²⁹ Mu indani ya ginuyud nan golang di taklena ot nan ohay bimmudal. Hanan babain manaya ya kananay "Tipet he-ay namangulun bimmudal." Ot ingadananah Peres. ³⁰ Indani uppe ya bimmudal nan nagakdan di taklena ya lalaki bo ot ngadananah Serah.

Hay nangikalabutan dan Joseph hidid Egypt

39 Handih dimmatngan nadan holag Ismael ad Egypt ya eda damdama inggatang hi Joseph ke Potipar an ap-apun di guwalya nah balen nan patul.

² Hi Joseph ya wadat nangamung APU DIOS an bu-maddang ke hiya, kinali handih niha-adanah balen Potipar ya maphod di numbalinan am-in di inat na.

³ Ta nan ap-apu an hi Potipar ya inilanan badbaddangan APU DIOS hi Joseph am-in hi ngununa. ⁴ Kinali ongal di dinol Potipar ke Joseph ot hiyay pumbalinonan mangipaptok am-in hi nganneh diyeh balena ya nadan wadan hiya. ⁵ Ot nipalpun diye, gapu ke Joseph ya biondisyonan APU DIOS am-in nadan makiha-ad hi balen Potipar, takon nadan ingunu dah payona. ⁶ Hi Joseph moy nangiukodan Potipar hi am-in nadan wadah nunhituwana. Abunay oggan ibagan Potipar di pinhod nan kanon.

Hi Joseph ya maphod di kinalalaki na ⁷ ot nabaybayag ya nawaday naminhod nan inayan Potipar ke hiya ta loktat mo anhan ya ayaganan makihuyop ke hiya. ⁸ Mu adih Joseph an kananay "Adi mabalin an pa-iyok di ongal an dinol nan apuk ke ha-on. Tibom an indinol nan ha-on am-in di wada tuh baleyu. ⁹ Man-ut nun-ingngoy kalebbengan min duwa tuh bale, mu hea ya abuy maid di kalebbengak te ugge daka indinol ke ha-on. Kinali adi mabalin an ek aton di athinan punliwatan ke Apu Dios." ¹⁰ Mu adi manghop nan inayan Potipar ta kabigabigat an ayaganah Joseph ta munhuyop da, mu adi pinhod Joseph takon di hay ena pakibkib-unan ke hiya.

¹¹ Ohan algon hinumgop hi Joseph an ena aton di ngununa ya nipaddin maid nadan muttatyun nah bale, takon di oha. ¹² Ot ipudon nan inayan Potipar an pilito-

nan munhuyop da. Mu binumtik hi Joseph nah dola an nabati nan bulwatinan nangid-onan nan babai.

¹³ Handih tinibon nan babain nabatiy bulwatin Joseph an nanongnan oodnana ya ¹⁴ muntukuk nadah muttatyu dan kananay "Tibon yu key inat nan Hebrew an in-anamut nan inayak. Babainon ditaku! Hinumgop an eyak piliton an ihuyop, mu muntukukak ¹⁵ ya binumtik an uggena hinangud tun bulwatina."

¹⁶ Ot ena italuh diyen bulwatin Joseph ot had-onan umanamut nan inayana kediyen hilong. ¹⁷ Ot idatdatong nan kananay "Deya on Hebrew an in-anamut mun na-ala ya hinggopak ta eyak piliton an ihuyop.

¹⁸ Mu muntukukak ya binumtik ad dolan uggena hinangud tun bulwatina."

¹⁹ Ya nahalman di boh-ol Potipar ²⁰ ot ena ipakalabut hi Joseph an inid-um da nadah udum an impakalabut nan patul. ²¹ Mu nanongnay baddang APU DIOS ke Joseph, ta hidiye nan pakappinhod nan ap-apun di kalabut. ²² Impumbalinah Joseph an ap-apun am-in di balud ya hiyay nangamung am-in hi ma-ma-at nah kalabut. ²³ Hanan ap-apun di kalabut ya ongal di dinol nah at-atton Joseph te inilanan badbaddangan APU DIOS ta maphod am-in di pumbalinan di atona.

Kinalin Joseph di kibalinan di inin-inop nadan duwan balud

¹² Indanit nabaybayag ya bimmungot nan patul te waday numbahulan nan mangapyah tinapay na ya nan mumpaptok hi bayan inumona. ³ Ot ipakalabut na dida nah nikalabutan Joseph hi balen nan ap-apun di guwalya. ⁴ Nabaybayag dah di nah kalabut ta loktat ya impumbalin nan ap-apun di guwalyah Joseph an mangipaptok ke dida.

⁵ Ohan hilong ya waday inin-inop dadiyen duwan balud an nunhinnatkon di kibalina. ⁶ Ta kediyen nabigatana an e tibon Joseph dida ya matibon mabulubulun da. ⁷ Hinanhanana an kananay "Tipet mabulubulun kayu?" ⁸ Ya kanan day "Man-uke ya waday inin-inop mi, mu maid di mangipainilah kibalina." Kanan Joseph di "Hi Apu Dios di kalpuwan di kabaelan an mangipainilah kibalinan di in-inop. Kalyon yun ha-on di inin-inop yu."

⁹ Ot kanan nan mumpaptok hi bayay "Athituy in-inop ku. Wada nan nitanom an grapes an ¹⁰ tuluy hapang na. Indani ya himmabung ot mumbalin hi bunga ya gagalalan-um. ¹¹ Inodnak nan basun nan patul ot umalaak nah grapes ot pohpohok nah basu ot idat ku nah patul."

¹² Ya kanan Joseph di "Hay kibalinan nae ya athitu: Nan tulun hapang ya tulun algo. ¹³ Mala-uy tulun algo ya mipae kat pumbanggadon dakan nah patul nah ngunum tuwali. ¹⁴ Ya deket anhan ta mibanggad ka nah ngunum ya adiyak kal-iwan ta ahiyak pakikalkali

nah patul ta kal-ina ot ya mipaeyak damdama. ¹⁵ Te ha-oy ya inibtikak an inilpuwak hi boble min Hebrew ot deyan dehtuwak hi kalabutan mu maid di bahul ku."

¹⁶ Dingngol nan pangapyaon nan patul hi tinapay an maphod di kibalanan nan inin-inop nan ibbana ya kinali na damdaman Joseph di in-inop na. Kananay "Hay inin-inop ku ya waday in-agtuk hi tulun basket. ¹⁷ Ya nah nuntap-on basket ya waday niha-ad hi mungkaphod an tinapay an kanon nan patul, mu nungkan di hamuti." ¹⁸ Kanan Joseph ke hiyay "Hay kibalanan naen tulun basket ya tulun algo. ¹⁹ Mala-uy tulun algo ya ipaputul nan patul di ulum ya itattayu nay adol mut pungan di hamuti."

²⁰ Handih nala-uy tulun algo ya nadatngan di algon nitungawan nan patul ot ayaganan am-in nadan aapapun punggunguwona ot munhamul da. Impalahuna nadan duwan nikalabut an dadiye nan mangapyah tinapay ya nan mumpaptok hi mainum ot paaliyona didah kad-ana. ²¹ Hanan mumpaptok hi bayan inumona ya nipae ot mibangngad nah ngununa tuwali. ²² Mu nan mangapyah tinapay ya impipatena. Dadiyen naat ya dadiyey inabig Joseph an kibalanan di in-inop da. ²³ Mu hanaken mumpaptok hi bayan inumon nan patul ya nakakkal-iwanay mipanggep ke Joseph.

Kinalin Joseph di kibalanan nadan in-inop nan patul

41 Nala-uy duwan toon ya inin-inop nan patul an wada nah pingngit di Wangwang an Nile an muntattaddog. ² Kal-ina di ya bimmudal di pitun makatabban baka nah wangwang ot ipayu dan mangan hi holok nah pingngit na. ³ Indani ya bimmudal boy pitun nakuug an baka ot eda mipaldang nadah mataban baka. ⁴ Indani bo ya kinan da nadan mataban baka. Ya inggibok nan patul. ⁵ Nibangngad an nahuyop ya inin-inop na bo on ohan puun an pagen waday pitun udongnan mabga ya nat-ong. ⁶ Indani ya timmul-u boy pitun udong, mu nakupo gapu nah maatung an dibdib an malpuh timilan di algo. ⁷ Indani bo ya kinan da nadan makabgan page. Inggibok nan patul ot bumangun ya kon ot in-inop na.

⁸ Handih nabigatana ya mabulubulun nan patul mipanggep nah in-inop na. Ot ipaayag nan am-in nadan nanginilah magic ya nadan nungkanomnoman hidid Egypt. Naamung da ot kalkalyon nan patul ke dida nan in-inop na, mu maid ke diday nanginilah kibalinalana.

⁹ Hanan mumpaptok hi mainum ya kanana nah patul di "Handih waday numbahulan mi ot ¹⁰ bumoh-ol kan dakami nah mangapyah tinapay ya ingkalabut dakami nah balen di ap-apun di mungguwalya. ¹¹ Ohan hilong ya waday inin-inop min duwan nunhinnatkon di kibalanan da. ¹² Ya wada on kat-agun Hebrew an ibbamin nikalabut an hiyay nangalih kibalinalana. Hituwen He-

brew ya muttatyun nan ap-apun di guwalya. ¹³ Hanan inabig nan kibalanan nan inin-inop mi ya makulug an naat. Deyan ha-oy ke ya nibangngadak hi ngunuk yaden nan mangapyah tinapay ya impipatem."

¹⁴ Dingngol nan patul hidiye ya immitud-ak hi e mangayag ke Joseph nah kalabut. Numpapu-lit ni-an hi Joseph ot hannotanay bulwati nah maphod ot ahi umeh kad-an nan patul. ¹⁵ Kanan nan patul ke hiyay "Waday inin-inop ku, mu maid di nanginilah kibalinalana. Waday nangalin inilam kanuy kibalanan di in-inop." ¹⁶ Ya kanan Joseph di "Apu, adik kabaelan, mu hi Apu Dios ya kabaelana."

¹⁷ Kanan nan patul di "Nun-in-inopak an wadaak nah pingngit di Wangwang an Nile an muntattaddogak.

¹⁸ Ya kal-ina di ya wadaday pitun mataban bakan bimmudal nah wangwang ot ipayu dan mangan hi holok nah pingngit na. ¹⁹ Indani bo ya bimmudal di pitun bakan nakuug. Dadiyen bakay kaku-kuugan an bakan tinibok hitud Egypt. ²⁰ Indani ya kinan da nadan mataban baka, ²¹ mu maid di ena kiang-angan te nanongnan nakuug da. Indani ya inggibok ku. ²² Indanit nayongyongak ya inin-inop ku bon wada on ohan puun an pagen waday pitun udongnan makabga da ya nat-ong da. ²³ Indani ya timmul-u boy pitun udong an nakupo gapu nah dibdib an malpuh timilan di algo. ²⁴ Hanadan nakupo ya kinan da nadan makabga. Kinalik hinaen ininop ku, mu ugge inilan nadan nanginilah magic di kibalinalana."

²⁵ Kanan Joseph ke hiyay "Danaen duwan in-inop mu ya nun-ingngoy kibalanan da. Hi Apu Dios ya impainilanan he-ay atonah udum hi algo. ²⁶ Hanan pitun mataban baka ya nan pitun mabgan page ya nun-ingngon pitun toon di kibalanan da. ²⁷ Ya hay kibalanan nan pitun bakan nakuug ya pitun pagen nakupo ya pitun toon an bitil. ²⁸ Kinalik dih indani an hi Apu Dios ya impainilanan he-ay ahina aton. ²⁹ Hitud Egypt ya waday pitun toon an makabunga day nitanom an dakol di apiton yu, ta ahi mahawwahawwal di makan. ^{30,31} Mu ahi mitun-ud boy pitun toon an bitil. Namahig hidiyen bitil an manadag tuh boble, ta hidiye nan makal-iwan nadan nalana-un toon an dakol di makan. ³² Ya manuket naminduway nangin-inopam ya hidiyey pangipainilaan Apu Dios an makulug an ipaannung na ya gagala ya maat. ³³ Hay mahapul an atom ya piliyom di ohan nanomnoman ya nalaing ta hiyay nangamung an mangipaptok am-in tuh boble. ^{34,35} Ya pumili ka boh udum an aap-apu ta amungon day oha hi liman botok an maani ke dadiyen pitun toon an dakol di makan ta idulin dah aalang nadah kabobboble ya ginuwalyaan da. ³⁶ Ta waday makan hantuh kadatngan di pituy toon an bitil ta adi matey tataguh inagang da."

Hay nunggubernadolan Joseph ad Egypt

³⁷ Hanan patul ya nadan opisyal na ya timbal dah diyen kinalin Joseph. ³⁸ Ot kediye ya kanan nan patul nadah iibba nay "Hay punnomnom ku ya maid di udum hi umat ke Joseph te waday Espiritun Apu Dios ke hiya." ³⁹ Kanan nan patul ke Joseph di "Deyan he-ay nangipainilaan Apu Dios ke nae ya nainilan maid di udum hi umat ke he-an nanomnoman. ⁴⁰ Tudduwon dakan mihaynod ke ha-on an mun-ap-apu tuh boble ya am-in di tagu ya un-unudon day kalyom. ⁴¹ Ad uwani ya he-ay munggubernador hitud Egypt." ⁴² Ot kaanon nan patul nan singsing hi taklenan namarkaan hi sinyal na ot ihuklub nah gamat Joseph. Hidiyen nangidatan nan patul ke Joseph nah singsing di kitib-anan hiyay tinuddunan munggubernador. Ya indatanah makaphod an bulwati ya impabanggolanah balituk. ⁴³ Indat na pay ke hiya nan punluganan di mihaynod an ap-apud Egypt. Deket waday pangayana ya wadaday mamangulun mangit-itkuk ta kumiwang day tataguh pangipatibo dah lispitu dan hiya. Ot ne hi Joseph moy gubernador ad Egypt. ⁴⁴ Kanan bon nan patul di "Ha-oy di patul hitud Egypt, mu hin waday nganneh diyen adim iabulut ya adi mabalin an e maat." ^{45,46} Nginadananah Joseph hi Saphenat Paneah an ngadan di iEgypt ya impaahawanan hiyah Asenat an imbabalen Potipera an padid Heliopolis.

Handih nangilappuwan Joseph an munggubernador ad Egypt ya tulumpuluy toona. Kediye ya ena tinibon am-in nadan bobleh di.

⁴⁷ Handih namangulun pitun toon ya makulug an dakol di makan hi kabobbobled Egypt. ⁴⁸ Impaamung Joseph di inanin di tatagu ot ipadulina nadah aalang an kinapyan di gubilnu nadah boble. ⁴⁹ Namahig an dakkodakkol di makan an umat hi lona nah pingngit di baybay ta adina mo hangudon an lukudon.

⁵⁰ Duwa day imbabalen Joseph ke Asenat handih ugge ni-an nadatngan di bitil. ⁵¹ Hay nungngadan Joseph nah panguluwan ya hi Manasseh te kananay "Hi Apu Dios di nangalubyag ke ha-on nah ongal an nunligligatak ya nah ek nidawwiyan ke ama." ⁵² Ya nan nikadwa ya nginadananah Eplaim te kananay "Hi Apu Dios di nangidat hi imbabalek hituh boblen nunhol-holtapak."

⁵³ Indani ya napoppog nan pitun toon an dakol di makan ad Egypt. ⁵⁴ Inlappuna mo nan pitun toon an bitil an hidiye nan kinalin Joseph. Am-in hi kabobboble ya nap-uhan dah makan, mu ad Egypt ya dakol di makan. ⁵⁵ Indani ya mungkap-uhan damdama nadan tatagud Egypt hi kanon da ot eda mumbaga nah patul. Mu kanan nan patul di "Ekayu mumbagan Joseph, nangamung di kalyona."

⁵⁶ Namahig moy bitil ad Egypt ot ipabughul Joseph nadan aalang ot pun-igattang na nadan indulin dan makan hanadah tatagu. ⁵⁷ Indani ya mange dad Egypt di tataguh kabobboble tuh luta ta eda gumatang hi makan ke Joseph te namahig di bitil.

Hay gimmatangan nadan tutulang Joseph hi makan ad Egypt

(Apostoles 7:11,12)

42 Dingngol Jacob an waday makan ad Egypt ot kanana nadah imbabalenay "Tipet naala ya munhintotkol kayun matama kayuh aton yu? ² Deyan dingngol kun wada kanuy makan ad Egypt. Daan mot ekayu gumatang ta adi taku mateh inagang." ³ Ot ume da nan himpulun imbabalen Jacob ad Egypt an e gumatang hi makan. ⁴ Ugge impakien Jacob hi Benjamin te umagol an kal-ina ya wada boy maat damdaman hiya.

⁵ Dadiyen imbabalen Jacob ya naki-e da nadah udum an tatagun e gumatang hi makan ad Egypt te takon ad Kanaan ya bitil damdama.

⁶ Hi Joseph an gubernador ad Egypt gumattangan di tataguh makan. Ot ume da nan tutulang na ot munyung dah hinangngab nah pangipatibo dah lispitu da. ^{7,8} Uggeda inimatunan hi Joseph an tulang da. Mu hi Joseph ya inimmatunana dida, mu impatibonan kay na ugge inila dida. Ta makabbungot an kumalin didan kananay "Daanay bobleyu?" Ya kanan day "Nalpu kamid Kanaan. Immali kamin gumatang hi makan." ⁹ Ya ninomnom Joseph nan in-inop na handi mipanggep ke dida. Ot kananan diday "Man eyu si-si-imon tun boble mi ta inilaon yuy ine-ena hin mabalin an apputon dakamih gubat." ¹⁰ Kanan day "Apu, maid kattog di athinah nomnom mi te dakamin muttatyum ya immali kami ya abun gumatang hi makan. ¹¹ Adi kami muniim te maphod di nomnom min immalih tu. Dakami ya hintutulang kami an ohay amami."

¹² Mu ipapilit Joseph an kananay "Langkak yu, immali kayun muniim." ¹³ Ya kanan day "Adi apu, te dakami ke ya himpulut duwa kamin am-in an hintutulang an imbabalen di ohan tagud Kanaan, mu nama-id di oha ya nan udidiyan ya dehadin nabati ke amami."

¹⁴ Mu hi Joseph ya namahig an ipapilit nan kananay "Adik kulugon hinae. Inilak ot immali kayun muniim."

¹⁵ Hay pamatnak ke dakayu ta panginilaak hin bokon langkak nan kinali yu ya adi mabalin an umanamut kayu ingganay umalih tu nan udidiyan yu. Ya hinaen kinalik ya kay mandal damdaman nan patul. ¹⁶ Kinali umey ohan dakayu ta eyu awiton nan udidiyan yu. Ya dakayun udum ya mikalabut kayu ya maguwalyaan kayu ingganay inilaok an makulug di kinali yu. Te deket langkak ya hidiyey kitib-anan makulug an muni-siim kayu." ¹⁷ Ot ipakalabut Joseph didah tuluy algo.

¹⁸ Handih mikatlun algo ya kanan Joseph ke diday "Ha-oy ya hi Apu Dios di un-unudok, kinali adi dakayu pipate hin un-unudon yu tun kalyok. ¹⁹ Takon di oha ya abun dakayuy mabatin tuh kalabut ta ume kayun udum ta ie yu nan ginatang yun makan ta adida mateh inagang nadan tinaynan yuh bobleyu. ²⁰ Mu mahapul an ialyuh tu nan udidiyan yu ta kitib-anan adi kayu munlangkak, ta adi dakayu pipate." Ya timbal nadan hintutulung hidiye.

²¹ Munhuhummangan dan kanan day "Ad uwani ya holholtapon taku mo nan inat taku nah tulang takun hi Joseph. Pihpihmok peyampo ke ditaku, mu ugge taku hinangud." ²² Kanan Reuben di "Kinalik tuwalin adi dakodakol di aton yun hiya, mu adiyak donglon. Deyan mibalo mon ditaku nan ena nama-idan."

²³ Hi Joseph ya naawatanah diyen ihuhummangan da, mu uggeda inila te deket makihummangan dan hiya ya waday mangibalin hi kalyon da. ²⁴ Tinaynan Joseph dida te adi pakaippol hi koga na. Ot ahi mibangngad ya hi Simeon di impabalud na yaden ang-angon nadan iibana.

²⁵ Kinalin Joseph nadah muttatyunan ha-adan da nadan sakuda ya ipabangngad da nadan pihhun imbayad dan itap-o da nadah sakuda. Ya indadaan da didah balun dan kanon dah dalam. ²⁶ Nun-ikarga da nadah kabayu nadan ginatang da ot mange da.

Hay immanamutan nadan iiban Joseph

²⁷ Handih nun-iyanan da nah dalam te nahilngan da ya inubad di ohay bobod di sakunat umalah pakanah kabayuna ya tinibona nan pihhun imbayad nan nitap-oh sakuna. ²⁸ Kanana nadah tutulang nay "Makayu ket tibon yu, imbangngad da nan imbayad kun dehtun intap-o da tuh sakuk!" Kediye ya timmattakut dan kanan day "Nganne mo anhan hituwen aton Apu Dios ke ditaku?"

²⁹ Immanamut dah boble dad Kanaan ot kalkalyon dan am-in ke amaday na-na-at ke dida. ³⁰ Kanan day "Hanan gubernador ya makabungot an kumalin dakami. Kananay imme kamin munsiiim nah bobleda. ³¹ Kanan min hiyay 'Adi kami munsiiim te dakami ya maphod kamin tatagu. ³² Dakami ya himpulut duwa kamin am-in an hintutulung an ohay amami. Mu nama-id di oha ya nan udidiyan mi ya dehdin nabati ke ama mid Kanaan.' ³³ Ya kanan nan gubernador di 'Hay panginilaak an adi kayu munlangkak ya mibatiy ohan dakayu ta ume kayun udum ta ianamut yu nan ginatang yun makan ta adida mateh inagang nadan tinaynan yu. ³⁴ Mu deket umali kayu ya mahapul an ikuyug yu nan udidiyan yu ta panginilaak an bokon langkak nan kinali yun adi kayu munsiiim. Ya pabangngadok nan tulang yu ya mabalin bon umali kayun gumatang hi pidwana."

³⁵ Indani ot ubadon dan am-in di sakuda ya nipnip-ong nadah saku nadan imbayad dan pihhu. Ya timmakut da, takon hi ama dan hi Jacob. ³⁶ Ot kanan ama day "Kon pinhod yun mama-id am-in di imbabalek? Deyan nama-id hi Joseph, deya bon hi Simeon ya ad uwani ya kanan yuy ikuyug yuh Benjamin. Dehtun mam-aon yuy punholholtapak!"

³⁷ Mu kanan Reuben ke amanay "Ha-oy di nanga-mung, ama. Deket adik ianamut ya takon kattog di nan duwan imbabalek di patayom." ³⁸ Mu kanan bon amadan hi Jacob di "Adi mabalin an maki-e tun imbabalek an hi Benjamin ad Egypt. Te inila yun hiya ya abuy natdaan an imbabale min inanan hi Rachel te nama-id nan oha. Kal-ina bo ya waday maat ke hiya nah dalam. Ha-oy ya naam-amaak mo ya mateyak hin mama-id hituwen imbabalek."

43 Mungkilodlod nan bitil ad Kanaan ot ² handih nap-u moy kanon da Jacob an hin-am-a ya kanana bon hanadah imbabalenay "Ume kayu bot ekayu gumatang hi kanon taku."

³ Ya kanan Judah ke hiyay "O, mu kanan nan gubernador di adi mabalin an ekami bo gumatang hin adimi ikuyug nan udidiyan mi. ⁴ Kinali deket iabulut mut maki-e ya ume kamit ekami gumatang hi kanon taku.

⁵ Mu deket adim iabulut ya adi kami ume te kanan nan gubernador di 'Adi mabalin an ekayu bo umalih tu hin adiyu ikuyug nan tulang yu."

⁶ Ya kanan ama day "Ya- kon pun-udman yu ot ya abuy kabulubulunak! Antipe bo tuwalit eyu kinalin waday ohan tulang yu?" ⁷ Ya kanan day "Man-uke ya mahapul an humangon miy ibagana. Kananay 'Kon mataguh amayu ya kon wada pay di tulang yu?' Nganney panginilaan min mahapul an ikuyug mi nan tulang mi?"

⁸ Ot kanan Judah ke amanay "Iabulut mun maki-eh Benjamin ta adi taku maten am-in hi inagang.

⁹ Takomboy ha-oy di nangamung. Deket adik ianamut ya ha-oy di kon bahul ta inggana. ¹⁰ Kon gulat nat ugge kami natanaktak ya numpidwa kami ot mon imme."

¹¹ Ot kanan amaday "Deket athina ne umidadaan kayu nadah mungkaphod an wada tuh boble taku, hay danum di iyyukan, hay mikamoh ihda ya nadan udum an bungan di nitanom ta eyu idat nah gubernador.

¹² Ya mahapul an maminduway kadakol di pihhuh itabin yu ta ibangngad yu nan pihhun imbangngad dah sakuyu handih pinghanah nangayan yu. Wadan nahimong da. ¹³ Takon kattog di ikuyug yu tun ibayu ta ume kayu. ¹⁴ Hi Apu Dios an Kabaelasan am-in di nangamung an mangipaule kediyen gubernador ta homkon dakayun hiya ta ipaenah Simeon ya iabulut na boh Benjamin ta umanamut kayun am-in. Mu kal-ina ket kapyanan waday maat ke dida ya nganney inun."

Naki-eh Benjamin ad Egypt

¹⁵ Inun-unud dah diyen kalin amada ot umala dah eda idat nah gubernador ot udman day intabin dah pihhu ot ikuyug dah Benjamin ad Egypt. Ot ume dah kad-an nan gubernador an hi Joseph. ¹⁶ Handih tinibon Joseph hi Benjamin ya kanana nah muttatyu nan mumpaptok nah balenay "Ipangulum didah bale. Ahi-da makikan ke ha-on hi maal-algo, kinali kumlong kayuh ihda mi." ¹⁷ Inun-unud nan muttatyu ot ipanguluna nadan iiban Joseph.

¹⁸ Handih mange nadan hintutulang ya kumanobkob dan kanan dah nomnom day "Man-uke in-ali ditakuh tu ya gapu nah pihhun numbayad takun dih pinghanan nibangngad nadah saku taku. Kal-ina ya nganney aton dan ditaku ya pumbalinon ditakun muttatyuna ya impakialana hantudan kabayu taku."

¹⁹ Dimmatong da nah hogpan hi balen Joseph ya kanan da nah muttatyun mumpaptok hi balenay ²⁰ "Apu, dakami nan immali handi an gimmatang hi makan. ^{21,22} Mu handih umanamut kami ya tinibo min nipnip-ong nadan pihhun imbayad mi nah tap-on nadan saku mi. Ya unggemi inila hin dahdiy nangiha-ad hidi. Kinali dehtun impakiala mi ta ibangngad mi te immali kami bon gumatang hi ianamut mi."

²³ Kanan nan muttatyuy "Adi kayu madanagan ya adi kayu tumakut. Hi Apu Dios an dayawon ama yuy nangiha-ad kediyen pihhu. Te hana ken imbayad yu ya wada an inalak." Indani ya impabudal nah Simeon ²⁴ ot ahina paghopon didan am-in nah balen Joseph. Nundadaan boh danum hi pun-olahan dah hukida ot panganona bo nadan kabayu da. ²⁵ Hanadan hintutulang ya nun-ukat da nadan idat dan Joseph hi anamutanah maal-algo te dingngol dan makikan dan hiya.

²⁶ Handih immanamut hi Joseph ya indat dan hiya nadan inilpu dah boble dan idat dan hiya ya nunyuung dah punlispitu dan hiya. ²⁷ Imbaga na hin nganney inun da ya kananay "Nganne ta-way innun amayu, an matagu pay?" ²⁸ Ya kanan day "Om apu, nanongnan mataguh amami." Ot munyuung da bon hiya.

²⁹ Tinibon Joseph hi Benjamin an tulang nan mismu ya kananan diday "Ah, hiyah tuwe nan udidiyan yu?" Ot kananan Benjamin di "Hi Apu Dios di mumbendisyon ke he-an unga." ³⁰ Indani ya adi pakaippol hi Joseph hi koga nah nanib-anan tulang na ot manginlalah-un ot umeh kuwartuna ot e kumgah di. ³¹ Intikod nay koga ot mun-ihu ot ahi bumudal. Ot kalyona nadah muttatyun idadaan day makan.

³² Hi Joseph ya naappil an mangan nah ohan lamesaan. Ya nadan tutulang na ya naappil da damdamah ohan lamesaan. Naappil bo nadan iEgypt te adida pinhod an mid-um an makikan hanadah Hebrew te nakababbay panibo dan dida. ³³ Hanadan tutulang

Joseph ya nah lamesaan hi hinangngab nay inumbunan da ya namodwong da te impumpapaldang da didan nipalpuh panguluwan ingganah udidiyan.

³⁴ Hanan kanon da ya malpu nah lamesaan Joseph. Hi ke Benjamin ya dakdakol di indat dan hiyah kanonan maminlimay kadakol na mu hay indat da nadah iibana. Ya mun-an-anla dan am-in an nangan ya nanginum.

Hay mipanggep nah basun Joseph

44 Handih nundadaan nadan tutulang Joseph an umanamut ya kanana nah muttatyun mangipaptok hi balenay "Punhuduwam di sakudah kabaelan dan kargaon ya ipabangngad mu nadan pihhun imbayad dan itap-om hi sakuda. ² Ya pakiha-ad mu nan basuk an nakapyah silber hi sakun Benjamin." Ot ununodon nan muttatyu.

³ Nabigat ot humalaman nadan tutulang Joseph an immen ginuyud da nadan kabayu da. ⁴ Uggeda bo imme-ele ya kanan Joseph nah muttatyu nay "Ekat unudom dida. Deket inakhupam dida ya kanam di "Tipet mapmaphod di impatibon nan gubernador ke dakayu yaden eyu inat di adi maphod? ⁵ Tipet eyu inala nan nakangnginan basun nan apuk? Hidiyey pun-inumana ya hidiyey usalonan mun-abig. Ongal an bahul hinaen inat yu."

⁶ Ot miunud nan muttatyu ya inakhupana dida ot kalyonan dida nan kalin Joseph. ⁷ Mu kanan dan hiyah "Apu, nganneh naen pungalim? Makulug an maid di inat mih athina. ⁸ Inilam met an imbangngad mi nan pihhun hinamak min nitap-oh sakumi handih immanamutan mid Kanaan. Ya tipe bot ekami umalah basu weno nganneh diyen wadah balen nan gubernador? ⁹ Agamana, punhamak mun am-in tuh kakarga mi, ta deket wada ya takon di patayon yu nan nangala ya impumbalin dakamin udum an muttatyuna."

¹⁰ Ya kanan nan muttatyuy "Mabalin hinae, mu hay pinhod ku ya ammuna nan nangalan mumbalin hi muttatyun Joseph ya nada ken udum ya umanamut da." ¹¹ Ot punloka da nadan karga dan waday oha on inubad nay gakod di sakuna. ¹² Inlappun nan muttatyun Joseph an manamak nah sakun nan panguluwan. Indanit dinatngana nan sakun nan udidiyan ya hinamak na nan basu. ¹³ Hanadan hintutulang ya numbik-i day bulwati dah hakit di nomnom da. Ot pun-itakke da mo boy kakarga da nadah kabayu da ot mibangngad dan am-in nah boble.

¹⁴ Handih dimmatong dah balen Joseph ya deh di ot munyuung dan hiya. ¹⁵ Ya kanan Joseph ke diday "Nganneh naen inat yu? Kon uggeyu inilan hay umat ke ha-on an mun-abig ya mabalin an inilaonay nangakon diye?"

¹⁶ Ya kanan Judah di "Uggemi inilay ihumang min he-a, apu gobernador. Ya takon di kalyon miy makulug an ugge kami numbahul ya maid damdamay hilibina te hituway pangastigun Apu Dios ke dakami hi numbahulan mi. Ta hidiye nan takon kattog di mumbalin kamin am-in hi muttatyum ta adi ammuna nan nangalah basum."

¹⁷ Mu kanan Joseph di "Adi mabalin an ek iathina! Ammuna nan nangalah basuk di mumbalin an muttatyuk. Dakayu ken udum ya damanan umanamut kayuh kad-an amayu."

¹⁸ Mu nakihummangan hi Judah ke Joseph ot kananay "Apu gobernador, he-a ya niingngoy kalebbengam nah patul, mu donglom anhan tun kalyok ya adika anhan bumoh-ol. ¹⁹ Handih lappuna ya minahmaham ke dakami hin waday amami weno hay tulang mi. ²⁰ Ot kalyon min waday amami an naam-ama ya waday udidiyan min lalakin niimbabale handih mungkaam-amah amami. Ot kalyon mi bon waday tulang tuwen udidiyan mi, mu nate ta ohana mon natdaan hi imbabalen inana ya hiyay pakappinhod amami. ²¹ Ya kinalim ke dakamin ikuyug mit tibom. ²² Ot kalyon min he-a, apu gobernador, an adi mabalin an tayanahan amami te kal-ina ya abunadi ya ikaten amami. ²³ Mu kanam di adi mabalin an ekami bo mumpatibon he-a hin adimi ikuyug hituwen udidiyan mi. ²⁴ Kinali handih immanamut kami ya kinali min amamih diyen kinalim.

²⁵ Ot handih nap-u nan ginatang mih tun makan ya kanan bon amamiy umali kami bon gumatang. ²⁶ Mu kinali min hiya nan kanam an adi mabalin an umali kami boh tu hin adimi ikuyug hituwen udidiyan mi. ²⁷ Ya kanan amamiy 'Inila yun duwa ya abuy imbabale min Rachel. ²⁸ Mu nama-id nan oha. Nunna-ud an nabanikiy adol nah nangat di mailom an aggayam te maid an nibangngad. ²⁹ Deke bot eyu ikuyug tun oha ta waday maat ke hiya ya pun-udman yuy hakit di nomnom ku. Deya bo udot an naam-amaak ya kal-ina ya humlun hi katayak.'

^{30,31} Ot ad uwani, apu, deket umanamutak an adi maki-e tun udidiyan mit maid an tibon amami ya makulug an mate te kay nitakap di biyag na ketuwen udidiyan. Kinali deket idatan mih ama mih hakitan di nomnom na yaden naam-ama bo udot, ta mate ya dakamiy kon bahul. ³² Oha bo ya kinalik ke ama min ha-oy di nangamung ketuwen udidiyan mi ta ha-oy di kon bahul ta nangamung hin maid an mibangngad. ³³ Kinali ibagak anhan ke he-a apu gobernador an takon kattog di ha-oy di pumbalinom an muttatyum ta bokon tun udidiyan ta umanamut ke amami. ³⁴ Te adi metlaing mabalin an eyak umanamut hin maid tun udidiyan mi te adiyak pakaitulid an manibon diyen ad-adin ahi maat ke amami gapuh adina panib-an tuh ibami."

Hay numpainilaan Joseph nadah tutulang na

(Apostoles 7:13-15)

45 Indani ya adi mo pakaippol hi Joseph an numpainila. Ot palah-unona nadan muttatyuna te pinhod nan ammuna dan hintutulang hi pangalyanan hiya nan tulang da. ² Namahig di koga na ya dingngol am-in nadan wadah balena ot eda ipainila nah patul. ³ Kanana nadah tutulang nay "Ha-oy hi Joseph. Kon makulug an nanongnan mataguh ama?" Mu nadan tutulang na ya adida pakahumang te nahn-gang da.

⁴ Ot ayagan mon Joseph didat mihmih-up dan hiya ot kanana boy "Ha-oy hi Joseph an tulang yu an inggatang yu handi nadah mumpaalih tud Egypt. ⁵ Mu adiyu pabahulon di adol yu kediyen eyu inat, te hi Apu Dios di kon nomnom an nangipaalih tun ha-oy ta mihwang di tatagud uwanin bitil. ⁶ Duwan toon mod uwaniy nala-u, mu waday pay di liman toon an umali ta ahi mapoppog nan bitil. ⁷ Impamanguluwak hitu ke Apu Dios ta ihwang dakayu tuh bitil ta adi taku mateh inagang ta mahlag taku. ⁸ Makulug an hi Apu Dios di nangipaalin ha-oy hitu, bokon dakayu. Ot pumbalinak an mihaynod nah ap-apu ta ha-oy di nangamung am-in hi ma-ma-at hitud Egypt.

⁹ Kinali aga, gal-an yu ta ume kayu ta kanan yun ama takuy 'Nan imbabalem an hi Joseph ya impumbalin Apu Dios an gobernador ad Egypt. Kananay ume taku ot ya abun am-in hidi. ¹⁰ Mumboble takud Goshen hidi Egypt. Takon nadan imbabale taku ya inap-apu taku ya nadan halun taku ya miha-ad dahdi ta mih-up takun hiya. ¹¹ Deket miha-ad takuh di ya hiya kanuy nangamung hi kanon taku te wada pay di liman toon an bitil ya adina pinhod an mate takuh inagang takon nadan halun taku.'" ¹² Intuluy bon Joseph an kananay "Maimatunanak ke dakayun ha-oy hi Joseph takon di he-a Benjamin. ¹³ Ipainila yun amay kinatag-ek ketuwen boble ya kalyon yun hiyan am-in nadan tinibo yu. Aga, ekayu ta eyu awiton."

¹⁴ Ot awalonah tulang nan hi Benjamin an mungkokoga. Takon hi Benjamin ya inawal na damdaman mungkokoga. ¹⁵ Nanongnan mungkokogah Joseph ya ena nun-awal nadan udum an tutulang na. Indani ya maki-hummangan da nuppen hiya.

¹⁶ Dingngol nan patul ya nadan opisyal nan immali nadan tutulang Joseph ya immamlong da. ¹⁷ Kananan patul ke Joseph di "Kalyom hanadah tutulang mu ta kargaan da nadan kabayu dah makan ta mibangngad dad Kanaan. ¹⁸ Ta eda awiton hi amam ya nadan pamilya da ta umali dah tu ta itudduk ke diday kapkaphodan an lutah tud Egypt ta hidiy kiha-adan dat adida makudangan hi mahapul da. ¹⁹ Ya kalyom ke didat uminay-un dah punluganan nadan inayan da ya nadan iimbabale da ya ikuyug dah ama yu ta umali

dah tu. ²⁰ Kalyom bon didan adida kumakkaguh panaynan dad Kanaan te idat kun dida nan kapkaphodan an lutah tud Egypt ta pumboblayan da.”

²¹ Ot tobalon nadan imbabalen Jacob hidiyen kinalin nan patul. Ot mundadaan dan ume ot idat Joseph nadah tutulang nay ahida punluganan ya hay balun dan kanon dah dalam te hidiyey kanan nan patul an atona. ²² Indatana bo didah hin-oh-an bulwatin punhannotan da. Mu hi ke Benjamin ya limay indat na ya indatana pay hi tuluy gatut an kalang. ²³ Ya hay impae nan amana ya himpulun kabayun nungkarga nadah dakol an makakkaphod an wadad Egypt ya himpulun laban kabayun nungkargah page, tinapay ya nadan udum an mahapul dah dalam. ²⁴ Nidadaan am-in ot kanan diday “Ekayu, mu adi kayu bo mun-aawwit nah dalam.”

²⁵ Tinaynan day Egypt ot umanamut dad Kanaan hi kad-an amada. ²⁶ Dimmatong da ot kanan dan amada day “Mataguh Joseph an hiyay gobernador ad Egypt.” Mu namodwong hi amada ya adina kulugon. ²⁷ Mu kinali dan am-in di impaad Joseph ya inang-ang na nadan punluganan dan impialin Joseph ya kinulug na uppe. ²⁸ Ot kananay “Maphod anhan ta makulug an matagu nan imbabalek an hi Joseph! Mahapul an umeyak ta ek tibon ta ahiyak mate.”

Hay nangayan Jacob ya nadan imbabalenad Egypt

46 Ot mundadaan da Jacob an impakial-ala dan am-in nadan wadan dida ot umga dan ume.

Dimmatong dad Beersheba ot iappitana nan Dios amanah hi Isaac. ² Kediye hilong ya inin-inop Jacob an numpatiboh Apu Dios an mungkalin kananay “Jacob!” Ot humangon Jacob an kananay “Om, Apu!”

³ Ya kananay “Ha-oy nan Dios an dinaydayaw din hi amam! Adika tumakut an umed Egypt. Te ahik ipadakol di holag muh di. ⁴ Wadaak ta nangamung ke dakayuh pangayan yuh di. Ya ha-oy boy ahi nangamung an mangipabangngad nadah holag muh tu. Ahika mated Egypt ya hantuh mungkatkate ka ya wadah Joseph hi kad-am.”

⁵⁻⁷ Nabigat ot ilugan bon nadan hintutulang hi amadan hi Jacob, nadan imbabaleda ya nadan inayan da nadah punluganan an impitabin nan patul ot tumayan dad Beersheba. Impakial-alan da Jacob am-in di halun da ya nadan limmu da ad Kanaan ot ume dad Egypt.

Hanadan holag Jacob an immed Egypt

⁸ Datuwey ngadan nadan holag Jacob an immed Egypt. Hi Reuben an panguluwan ⁹ ya nadan imbabalenan hi Hanok, hi Pallu, hi Hesron ya hi Karmi. ¹⁰ Hi Simeon ya nadan imbabalenan hi Jemuel, hi Jamin, hi Ohad, hi Jakin, hi Sohar ya hi Saul an imbabalena nah

ohan babain iKanaan. ¹¹ Hi Libay ya nadan imbabalenan hi Gershon, hi Kohat ya hi Merari. ¹² Hi Judah ya nadan imbabalenan hi Selah, hi Peres ya hi Serah. (Nate day duwan imbabalen Judah an da Er ke Onan handih wada dad Kanaan.) Ya wadaday inap-apun Judah an imbabalen Peres an da Hesron ke Hamul. ¹³ Hi Issakar ya nadan imbabalenan hi Tola, hi Puah, hi Jashub ya hi Simron. ¹⁴ Hi Sebulun ya nadan imbabalenan hi Sered, hi Elon ya hi Jahleel. ¹⁵ Datuwey nahlag ke da Jacob ke Leah handih kawada dad Mesopotamya an ugge nid-um nan babain hi Dinah. Tulumpulut tuluy bilang dan am-in.

¹⁶ Hi Gad ya nadan imbabalenan hi Sephon, hi Haggi, hi Suni, hi Esbon, hi Eri, hi Arodi ya hi Areli. ¹⁷ Hi Asher ya nadan imbabalenan hi Imnah, hi Isbah, hi Isbi, hi Beriah ya hi Serah an babai ya nan duwan inap-apun Asher an imbabalen Beriah an da Heber ke Malkiel.

¹⁸ Danaen himpulut onom di nahlag ke da Jacob ke Silpah an muttatyun Leah.

¹⁹ Hay imbabalen da Jacob ke Rachel ya da Joseph ke Benjamin. ²⁰ Hay imbabalen Joseph hidid Egypt ya da Manasseh ke Eplaim. Hay inada ya hi Asenat an imbabalen Potipera an padid Heliopolis. ²¹ Hay imbabalen damdaman Benjamin ya hi Bela, hi Beker, hi Asbel, hi Gera, hi Naaman, hi Ehi, hi Ros, hi Muppim, hi Huppim ya hi Ard. ²² Danaen himpulut opat di nahlag ke da Jacob ke Rachel.

²³⁻²⁵ Ya nada uppen pitun nahlag da Jacob ke Bilhah ya hi Dan ya nan imbabalenan hi Hushim, hi Naptali ya nadan imbabalenan hi Jahseel, hi Guni, hi Jeser ya hi Sillem. Hi Bilhah ya indat Laban ke Rachel an imbabalenat pummuttatyuna.

²⁶ Hay ngam-ut am-in di holag Jacob an immed Egypt an adi makibilang di inayan nadan imbabalena ya nanom ta onom. ²⁷ Deket mid-um nadan duwan imbabalen Joseph an nitungod Egypt ya napitu da.

Hay dimmatngan da Jacob ad Egypt

²⁸ Handih manatong da Jacob ad Egypt ya impaman-gulunah Judah ta ena kalyon ke Joseph ta ena damuwon didad Goshen. ²⁹ Ot munlugan hi Joseph nah kalesanat ena damuwon hi amanad Goshen. Handih dimmatong ya inawal nah amana ot taganay koga.

³⁰ Kanan Jacob ke hiyay “Takombo moy mateyak ot deyan tinibo dakan matagu ka.”

³¹ Ot kanan Joseph ke amana ya nadah tutulang na takon hanadah udum an wadah nunhituwan amanay “Ek ipainilan nah patul an immali kayun nalpud Kanaan. ³² Ya kalyok ke hiyan mumpattol di ngunu ya ya inal-ala yun am-in di halun ya ya am-in di wadan dakayu. ³³ Deket ipaayag dakayun hiya ta ibagana hinnganney ngunu ya ³⁴ ya kalyon yun nipalpu handih kaunga ya ya mumpattol kayuh halun an umat handi-

dah aammod taku. Te deket hidiyey kalyon yun hiya ya hitud Goshen di ituddunan pumboblayan yu ta maappil kayu nadah iEgypt te pihulon day tatagun mumpatol di ngunuda."

¹² Ingkuyug Joseph di lima nadah tutulang na ot ume dah kad-an nan patul ot eda makihummangan.

Kanana nah patul di "Dimmatong da ama ya nadan tutulang kun nalpud Kanaan an impakial-ala dan am-in di halun da ya am-in di wadan dida ya dehdi da mod Goshen." Ot ipainilana nah patul nan tutulang nan ingkuyug na.

³ Ya kanan nan patul ke diday "Nganney ngunu yu?" Ya kanan day "Dakami, apu patul ya hay halun di ipapaptok mi, umat handidah aammod mi. ⁴ Mu deyan ad uwani ya immali kamih tu te nahalman di bitil hidid Kanaan an takon anhan di kanon di halun mi ya maid. Kinali deket iabulut mu ya hidid Goshen di kiha-adan mi." ⁵ Ya kanan nan patul ke Joseph di "Deyan immali da amam ya nadan iibam ya ⁶ nangamung di pinhod dan pumboblayan ya ituddum ke diday Goshen an hidiyey kapkaphodan an lutah tud Egypt. Ya deket wadan diday kabaellan mumpattol hi halun ku ya iukod mun dida."

⁷ Ot awiton Joseph hi amanan hi Jacob ot ena ipatibo nah patul. Binendisyonan Jacob nan patul ⁸ ot kanan nan patul ke hiyay "Kaatnay toon mu?" ⁹ Ya kanan Jacob di "Hinggatut ta tulumpuluy toon kud uwani. Naligat ya antikkey biyag kun adi umat hi biyag handidan aammod kun andukke." ¹⁰ Impidwan Jacob an binendisyonan nan patul ot ahida lumah-un an hin-ama.

¹¹ Inun-unud Joseph di kinalin nan patul ot ituddu na ke amana ya nadan iibana nan kapkaphodan an boblen nih-up nah ongal an bobled Rameses ad Egypt ta hidiy kiha-adan da.

¹² Indatan Joseph hi amana ya nadan tutulang nah kanon da mipuun hi bilang di pamilya da.

Inlodlod nay bitil

¹³ Inlodlod nay bitil, takon ad Egypt ya ad Kanaan ot ma-ma-idan di kanon di tatagu.

¹⁴ Kinali mahapul an gumatang nadan tataguh makan ke Joseph. Ya deket waday nunggatangana on in-e nah balen nan patul. ¹⁵ Indani ya maid moy natdaan hi pihhun nadan tatagud Egypt ya ad Kanaan ot kanan dan Joseph di "Maid moy pihhu mih pangatang mih makan, mu idattan dakami anhan ta adi kami mateh inagang mi."

¹⁶ Ya kanan Joseph di "Deket maid moy pihhu yu ya mabalin bon hay halun yuy ialy yun ihannot yuh makan." ¹⁷ Ot pun-ien nadan tataguy kalnero, gulding, baka, ya kabayu ot dadiyey inhanannot dah makan ke Joseph hi hintoon.

¹⁸ Nala-uh diyen toon ya nap-u nadan halun nadan tatagu ot ume da bon Joseph ot kanan day "Apu, maid moy ihannot mih makan te nap-uy pihhu mi ya takon di halun mi ya maid moy natdaan. Abuna moy adol mi ya luta mi. ¹⁹ Homkon dakami anhan ta adi kami mate. Takon kattog di pummuttatyuwon dakamin nah patul ya hiyay mangiluta nah luta mi. Mu ta idattan dakamih kanon mi ya itanom mi ta ekami bo muntanom ta adi madadag nadan luta mi."

²⁰ Loktat ya numbalin an lutan nan patul am-in di lutad Egypt te ginatang am-in Joseph ot ibagin nan patul. Am-in nadan iEgypt ya napilit dan nangigattang hi luta da te namahig di bitil. ²¹ Ya numbalin bon am-in nadan tataguh muttatyun nan patul. ²² Hay ya abu ugge nigatang an luta ya hay niha-adan nadan papadi te wada tuwaliy id-iddat nan patul hi kanon dat adi mahapul an gumatang dah makan. ²³ Kanan Joseph nadah tataguy "Deyan ginatang dakayu, takon nadan luta yu ta muttatyu dakayu mon nah patul. Mu idatan dakayuh eyu itanom hi papayo yu. ²⁴ Ta deket nadatong ta aniyon yu ya idat yu nah patul di oha hi liman botok ya bagi yu nan udum ta waday kanon yun nadah pamilya yu." ²⁵ Ya kanan nadan tataguy "Umamlong kami te himmok dakamit ugge kami nate. Ot gapu tedden maphod kan dakami ya mummuttatyu kamin nah patul."

²⁶ Impumbalin Joseph an olden hidiyey an deket ahi-ani on indat nadan tataguy bingay nan patul. Ta ingganad uwani ya maun-unud hidiyey olden ad Egypt. Hay ya abu lutan nadan papadiy ugge imbagin nan patul, kinali adi mahapul an idatan dah inani da.

²⁷ Hanadan holag Israel ya nunnanong dad Goshen ya loktat ya kimmadangyan da ya dimmakol di imbabaleda. ²⁸ Hi Jacob ya immeh himpulut pituy toon di niha-adanad Egypt ot ahi mate an hay ngam-ut di toon an diye ya hinggatut ta nap-at ta pitu.

²⁹ Handih dandanin mate ya impaayag nah Joseph ot kananan hiyay "Thakmom di taklem tuh ulpuk ta isapatam an adiyak ilubuk hitud Egypt. ³⁰ Adiyak nimpe ilubuk hitud Egypt, mu eyak ilubuk nah nilubukan nadan aammod ku." Kanan Joseph di "Om ama, atok hinaen kinalim." ³¹ Ya kanan Jacob ke hiyay "Mahapul an munsapata ka." Ot munsapatah Joseph ya nunyung hi amanan hi Jacob an inihkag na nan patanong na ot mundaydayaw ke Apu Dios. †

Hay numbendisyonan Jacob ke da Eplaim ke Manasseh

48 Indani ya waday nangipainila ke Joseph an mundogoh amana. Ot ikuyug na nan duwan imbabalanan da Manasseh ke Eplaim ot eda tibon.

† Hebrews 11:21

² Handih dingngol Jacob an dimmatong da Joseph ya inhanakul nan bimmangun ot umbun nah kahuypana.

³ Ot kanan Joseph di "Inilam an handih wada kamid Lus hidid Kanaan ya numpatiboh Apu Dios an Kabaelasan am-in ke ha-on ot bendisyonanak."

⁴ Kananan ha-on di "Idattan dakah dakkodakkol an holag mut diday kahlagan di nunhihinnatkon an tataguh kabobboble tuh luta. Ya idat kun he-a ya nadan holag muy Kanaan ta didat nangamung di kon luta."

⁵ Ya kanana boy "Hanan duwan imbabalem an da Eplaim ke Manasseh an nitungoh tud Egypt ot ahiyak umali ya ibilang ku didan imbabalek an umat ke da Reuben ke Simeon an waday boltanon dan ha-on. ⁶ Mu nan udum an ahim iimbabale ya adi athidi. Hay pangal-an dah boltanon da ya da Eplaim ke Manasseh. ⁷ Athituy atok te gapun inam an hi Rachel an nated Kanaan nah nih-up ad Eprat handih nalpuwan takud Mesopotamya. Kediyeen natayana ya namahig di u-umyunganak hi hakit di nomnom ku. Inlubuk kuh inam nah pingngit di dalam an umed Eprat." (Hay ngadan di Eprat ad uwani ya Betlehem.)

⁸ Tinibon Jacob nadan imbabalen Joseph ya kananay "An datuwe nadan imbabalem?" ⁹ Ya kanan Joseph di "Om, datuwe nadan imbabalek an indat Apu Dios ke ha-on hitud Egypt." Kanan Jacob ke Joseph di "Ih-up mu didan ha-on ta bendisyonak dida."

¹⁰ Hi Jacob ya adi tumittibo te am-ama mo. Ot ih-up mon Joseph nadan imbabalena ke hiya ot awalona dida. ¹¹ Kanan Jacob ke Joseph di "Handi ya kanak on maid moy ek panib-an ke he-a, mu maphod ta deyan in-abulut Apu Dios an tibon daka, takon hantudan imbabalem."

¹² Impakiwang Joseph nadan imbabalena ot munyung ke amanan hi Jacob. ¹³ Ot ahina bo pabangngadon didah hinangngab apu dan inha-ad nah Manasseh hi winawwan ya hi Eplaim nah iniggid. ¹⁴ Mu numpakhiwon Jacob di taklena ta hay ulun Manasseh di nangihakmowanah iggid an taklena ya hi Eplaim nah wawwana yaden hiyay udidiyan. ¹⁵ Binendisyonana damdamah Joseph an kananay

"Hana ot ta nan dinaydayaw din aammod kun hi Abraham ya hi Isaac an Dios an nangipanaptok ke ha-on ingganad uwani ¹⁶ an hiya nan Anghel an nangihwang ke ha-on ya hiyay mumbendisyon ke datuwen ununga. Hana ot ta gapun dida ya mundingngol di ngadan ku ya ngadan handidan ammod kun hi Abraham ya hi Isaac. Ya hana ot ta mahlag dat dumakko-dakkol da."

¹⁷ Mu adi pinhod Joseph hidiyen inat amanan nah ulun Eplaim an udidiyan di nangihakmowanah wawwan an taklena. Ot odnanay taklen amana ot it-anah ulun nan panguluwan an hi Manasseh.

¹⁸ Kananan amanay "Bokon athina ama, tun panguluwan di pangihakmowam hi wawwan mu." ¹⁹ Mu

kanan amanay "Om, inilak. Hi Manasseh ya dumakol damdamay holag na. Mu tun udidiyan ya ahi natag-tag-e ya ahi mundingngol nadan holag na."

²⁰ Binendisyonana bo didan kananay "Hana ot ta hay ngadan yuy ngadanon di holag Israel hin mumbendisyon dan kanan day 'Bendisyonan dakayun Apu Dios ta kumadangan kayu umat ke da Eplaim ke Manasseh.'" [†] Ketuwen kinalin Jacob ya impamangulunan kinaliy ngadan Eplaim an bokon hi Manasseh.

²¹ Kanan Jacob ke Joseph di "Inilak an adi mabayag ya mateyak. Mu ahi dakayu ipaptok ke Apu Dios ta ibangngad dakayuh boblen nadan aammod taku. ²² Ya he-a an bokon nadan tutulang muy pangidataki hi Sekem an maluwab di mitanom hidi. Hidiyen boble ya inapput ku nadah Amorite an inusal kuy otak ku ya panak."

Hay numbendisyonan Jacob nadah imbabalena ot ahi mate

49 Indani ya impaayag Jacob an hi Israel di ohan ngadana am-in nadan imbabalena ot kananan diday "Makayu ta donglon yuy kalyok an ahi maat ke dakayu."

² Kananan diday "Dakayun imbabalek, donglon yu tun kalyok an hi amayu an hi Israel. ³ He-a Reuben an panguluwan, he-ay kodhol ku, te he-ay nawada handih kat-aguwak. He-ay makakkatbal ya kalkal-otan. ⁴ Mu he-a ya umat ka nah olwang an kumpulmiy daplugona, ta hidiye nan adi munnanong di kinatag-em gapun nah himpappangen inat mun ha-on an hi amam hi em nangihuyopan nah ohan inayak.

⁵ Dakayu ke Simeon ke Libay ya nun-ingngo kayun wada di on hay matadom di odnan yu ta pumate kayu gapuh bungot yu. ⁶ Ha-oy an hi amayu ya adik pinhod hinaen at-aton yu an gapuh bungot yu ya pumate kayu, bokon ke bo ya naala on pinate yuy akhupan yun aggayam. ⁷ Kinali hay kastigu yu gapuh bungot yu ya miwahit nadan holag yu hi am-in nah pumboblayan di holag ku.

⁸ He-a Judah ya tobalon daka nadah tutulang mu ya he-ay tangadon da ya apputom di buhul mu. ⁹ Mialig ka nah layon an deket kinana nan pinate na ya imanamut ta mahmahhuyop ya umagol dan manganung ke hiya. ¹⁰ Hanadan holag muy ahi mumpatul ya mun-ap-apun mahanhanot da inggana umali nan ohan pinilin Apu Dios an mun-ap-apu ta hiyay un-unudon di tatagu. ¹¹ Ya am-in di mahapul na ya wada. Hay itanom nan grapes ya maluwab ya makabbunga ta hi puunay pangigakdanah kabayuna ya makadannum di bunganan damanan pangibalbalanah bulwatina. ¹² Ya gapuh kadakol di mainum an grapes ya bu-

[†] Hebrews 11:21

matag di matanah panginum na ya mabayak di bob-anah panginumanah gatas.

¹³ He-a Sebulun ya miha-ad kah pingngit di baybay an pundag-uwan di bapor ya hay poppog di kiha-adam ya ingganad Sidon.

¹⁴ He-a Issakar ya umat ka nah kabayun nakal-ot, ¹⁵ mu deket tinibo nay mapmaphod an pumpattolan ya immet e mahmahhuyop hidi. Ya gapu te hidiy pinhod nan kiha-adan ya loktat ta numbalin hi muttatyun nan kon lutan diye.

¹⁶ He-a ke Dan ya maandong di pangat mu nadah iibam an holag ku. ¹⁷ Mialig ka nah ulog nah pingngit di dalan an wada key mala-uh kabayu ya ikalat nah hu-ki nat mag-a nan nitakke."

¹⁸ Indani ya kanan Jacob di "Hadhad-ok di pangih-wangam ke ha-on, APU DIOS."

¹⁹ Ya kanana boy "He-a Gad ya wadada key mangakon mamdug ke he-a ya loktat ta he-a ot ya abuy mamdug ke dida.

²⁰ Ya he-a Asher, hanah puntanomam ya mawaday mungkaphod an makan an umat hi kanon di patul.

²¹ He-a Naptali ya mialig ka nah nibukan makawan makaphod di impada.

²² Ya he-a Joseph ya mialig ka nah maluwab ya mabungan nitanom nah waday ob-ob an kumayat nadah dopla. ²³ Namahig di hinoltap muh inainat dan he-a an kay daka nunhimpapannaan. ^{24,25} Mu uggeka naapput te binaddangan dakan nah Dios ku an ongal di kabaelana. Ta hiya an mangipaptok ke ditakuy kay batun kihikugan takun Hebrew ya idat nan am-in di mahapul mu, umat hi udan ya potang ya nadan danum an malpu nah luta. Ya dumakol di halun mu ya holag mu. ²⁶ Danaen ibendisyon kun hi amam ke he-a hi kiphodam ya maid kiingngohana. Danaen am-in ya umannung ke he-a Joseph an matbal nadah tutulang mu.

²⁷ Ya he-a ke Benjamin ya natulid kan umat ka nah kanan dan wolf. Ahim apputon di buhul mu ya nun-ianamut muy maalam ke dida."

²⁸ Danaey kinalin Jacob nadah himpulut duwan imbalenan niunnud nah nunhihinnatkon an pangi-eda.

Hay natayan Jacob ya hay nilubukana

^{29,30} Indani ya kanan bon Jacob ke diday "Inilak an dandaniy katek ta eyak mid-um hanadah aammod kun nungkakate. Ya hay pinhod kun pangilubukan yun hayoy ya hidid Kanaan nah liyang ad Makpelah an dom-mang di Mamre. Hidiye ya ginatang din hi apun hi Abraham nah Hittite an hi Eplon ot pumbalinonah gungat taku. ³¹ Ot hidiy nilubukan dan himbale ke Sarah, takon da apu yun da Isaac ke Rebekah. Hidi boy nangilubukak ke inayun hi Leah. ³² Ilubukak nimpeh di

nah liyang nah kad-an di payon ginatang apun hi Abraham nah Hittite."

³³ Nagibbun kinalin Jacob dadiye ot mibakilang nah kahuypana ot ipayunan mate.

50 Nitongbah Joseph ke amanan in-ipping nan hiya ya mungkoga. ² Indani ya ena kalyon hanadah mun-embalsamo ot embalsamowon dah amana. ³ Immeh nap-at an algo ot ahida gibbuwon an nun-embalsamo. Ot ibaluwan dah duway bulan ta himpuluy algo te in-un-unud da nah pangat di iEgypt.

⁴ Napoppog nan pumbaluwan da ot kanan Joseph nadah opisyal nan patul di "Eyu anhan kalyon nah patul tun kalyok: ⁵ 'Handih mungkatkateh ama ya impun-sapataak ke hiyan ek ilubuk ad Kanaan nah indadaan kilubukana. Kinali iabulut mu anhan ta ek ilubuk hi ama ne ahiyak bo nibanggad."

⁶ In-abulut nan patul an kananay "Om, atom nan insapatam ke amam." ⁷ Ot umeh Joseph an naki-en am-in nadan opisyal nan patul, nadan ap-apu ya nadan madayaw an tatagud Egypt, ⁸ nadan familyan Joseph ya nadan iibanan holag Jacob. Hay ya abu nataynan ad Goshen ya nadan imbabale da ya nadan halun dan kalnero, gulding ya baka. ⁹ Naki-e damdama nadan nungkabayu ya nungkalesa ot dakkodakkol dan imme.

¹⁰ Handih dimmatong da nah pumpolagan ad Atad hi page an nih-up nah Wangwang an Jordan ya nuntikod da ot namahig di nangibaluwan dan hiya hi pituy algon impangpangulun Joseph.

¹¹ Ya nadan iKanaan an nanibon diyen pumbaluwan di iEgypt ya kanan day "Anakkaya bo paman an nahamad di pangibaluwan dah nate." Ot ngadanan dah diyen boble hi Abel Misraim.

¹² Hanadan imbabalen Jacob ya inun-unud day kinalin amada ¹³ ot eda ilubuk ad Kanaan nah liyang ad Makpelah an nih-up ad Mamre an hidiye nan ginatang Abraham nah Hittite an hi Eplon an impumbalinah lubukan di pamilyana. ¹⁴ Nagibbun inlubuk da Joseph hi amada ot mibangngad dad Egypt an didan am-in hanadah tutulang na ya nadan iEgypt an naki-en dida.

Nawaday olom nadan tutulang Joseph ke hiya

¹⁵ Hanadan imbabalen Jacob ya nawaday takut da ke tulang dan hi Joseph handih maid moh amada. Kanan day "Ad uwanin maid moh ama taku ya wadan ibalona nan inat takun hiya." ¹⁶ Ot itud-ak day ohan e mangipainila ke Joseph an kanan day "Handih matagu ni-an hi ama taku ya ¹⁷ kinalinan dakamin ibaga min he-at kal-iwam nan gaga-ihon inat min he-a. Kinali deyan ibaga min pasensiyaan dakami anhan an muttatyun nan Dios an dinaydayaw din hi ama taku." Handih kinali dan Joseph hidiye ya mungkoga.

¹⁸ Indani ya immali nadan tutulang na ot munyuung da ot kanan day "Nundadaan kamin mumbalin an

muttatyum.”¹⁹ Mu kanan Joseph ke diday “Adi kayu tumakut ke ha-on, bokonak hi Apu Dios an munhumalya ya mangastiguh tatagu.²⁰ Man-ut gaga-ihoh diyen inat yun ha-on, mu impumbalin Apu Dios hi maphod ta mihwang di dakol an tatagu ketuwen bitil.^{†21} Kinali adi kayu tumakut. Ha-oy di nangamung an mangipaptok ke dakayu takon nadan imbabale yu.” Ot maal-alubyag uppey nomnom dah nangngolan dan diye te mauley nungkalin Joseph ke dida.

Hay natayan Joseph

²² Hi Joseph ya am-in nadan iibanan holag amana ya nunnanong dad Egypt. Nate handih immeh hinggatut

† *Romans 8:28*

ta himpuluy toona.²³ Mu maphod udot te tinibo nay inap-apunan imbabalen Eplaim ya hay inap-apun tuwen imbabalena. Takon di hay imbabalen Makir an imbabalen Manasseh ya tinibona dida.

²⁴ Handih kataggun Joseph ya kinalina nadah tutulang nan kananay “Gagala mo ya mateyak, mu nangamung hi Apu Dios an mangibangngad ke dakayu nah boblen kinalinan ipaboltanah holag handin apu takun Abraham, hi Isaac ya hi ama takun hi Jacob.²⁵ Ya hantuh kibangngadan yud Kanaan ya adiyu kal-iwan an ianamut di gunit ku.” Ot isapata dan aton dah diyen kinalina.²⁶ Nate nimpeh Joseph ad Egypt handih hinggatut ta himpuluy toona. Inembalsamo da ot ilungun dah di.

Exodus

Hay mipanggep ketuwen liblu an Exodus

Hituwen liblu an Exodus di nitudokan di timmayanan nadan holag Israel ad Egypt. Hay ohan ngadan Israel ya Jacob. Nakiboble da hi 430 an toon ya numbalinon nadan iEgypt didan himbut. Ipainilan tuwen libluy inat APU DIOS an nangipatikod hi nihbutan da mipuun hi ongal an kabaelana. Nipainilan bo ketuwen libluy nangidatan APU DIOS hi Tuguna ke Moses nah Bilid an Sinai. Hituwen Tugun ya nidat nadah holag Israel ta un-unudon dat ipadayaw dah APU Dios ta bendisyonana dida. Hanan Himpulun Tugun ya parten tuwen Tugun. Ya impainilan tuwen liblu nadan intugun APU DIOS hi pamohwatan da nah ongal an abung an nangadanan hi Tabernacle ya nadan usalon dan mangapya nah Tabernacle ya nadan ngunut an mahapul hi pun-appitan dan APU DIOS.

Hay ohan importanten mahapul an maawatan ketuwen liblu an Exodus ya hay planun APU DIOS an mangi-hamad hi kawadana nadah tatagunat makiha-ad bon dida. Hanadan namangulun tatagu tuh luta ya mina-id day maphod an pakihayyupan dan APU DIOS gapuh liwat da. Nipatibo ketuwen liblu an Exodus di inat APU DIOS an nangibangngad hi maphod an pakihayyupan nadan holag Israel ke hiya hi nangihwanganan didah nihbutan da ya hay liwat da. Ketuwen inat na ya numbalinona didan tataguna. Ya impatibo na hin dahdi hiya nadah umipamodwong an inat na ya impainilanay kawadanan dida nah Tabernacle.

Hanadan nitudok ketuwen liblu:

1. Inihwang APU DIOS nadan holag Israel hi nihbutan da ya impanguluna didan timmayan ad Egypt. (chapters 1-18)
2. Nakitobbalan hi APU DIOS nadah holag Israel hi nangidatanan didah Tuguna. (chapters 19-24)
3. Indat APU DIOS di tuguna mipanggep hi aton nadan holag Israel an mamohwat nah Tabernacle ya hay aton dan mundayaw ke hiyah di. (chapters 25-40)

Hay nunholholtapan nadan Hebrew ad Egypt

1 Datuwey ngadan nadan imbabalen Jacob an naki-en hiyad Egypt an intabin day pamilya da: ² hi Reuben, hi Simeon, hi Libay, hi Judah, ³ hi Issakar, hi Sebulun, hi Benjamin, ⁴ hi Dan, hi Naptali, hi Gad ya hi Asher. ⁵ Napitun am-in di bilang datuwen holag Jacob an Israel di ohan ngadana an nakibilang da Joseph an wada tuwalid Egypt.

⁶ Indani ya naten am-in datuwen hintutulung takon hi Joseph. ⁷ Mu dakol day imbabale dan nihannot ke dida. Nahlag damdama datuwen imbabale da ot loktat ya dakkodakkol dan nihinap dad Egypt.

⁸ Nala-uy kaatnan toon ya waday nihannot an patul ad Egypt an uggena inilay mipanggep ke Joseph ya nadan inainat nan kiphodan nan boble da. ⁹ Kanana nadah tatagu nay "Dimmakkodakkol hantudan holag Jacob ta ugge inila ya waday ahida aton ke ditakuh ad-adi. ¹⁰ Mahapul an waday aton takut adi mad-uman di

† Acts 7:18

bilang da. Te wada key gubat ya kal-ina ya mid-um dah buhul taku ta deket inapput ditaku ya taynan da tun boble taku."

¹¹ Ot hay inat nadan iEgypt ya numbalinon da nadan holag Israel an himbut da ot punholholtapon da dida. Tinuddu day makabungot an porman ot pangunu dan diday nakalligat an ngunu. Impakapya dan dida nadan duwan boble an Pithom ya Rameses an pumbodegaan nan patul. ¹² Mu deket pun-udman nadan iEgypt di ligat nadan Hebrew ya namam-a ot ya abun mungkadakol dat mungkihinap da, kinali nawaday takut nadan iEgypt ke dida. ^{13,14} Ta hidiye nan maid moy homok da ot paligligaton da didah am-in hanadah ipangunu da umat hi ngunuh payo, ya mangapyah bale.

¹⁵ Indani bo ya minandal nan patul nadan duwan Hebrew an da Siprah ke Puah an dadiye nadan oggan bumaddang nadah ibba dan binabain Hebrew nah puntungawan da. Kananan diday ¹⁶ "Deket lalakiy itungon nan babain Hebrew ya patayon yu, mu deket babai ya

adiyu.”¹⁷ Mu ugge inun-unud datuwen duwan binabaiy kinalin nan patul te tumakut dan APU DIOS ot uggeda pinate nadan linalakin nitungo.¹⁸ Kinali impaayag nan patul dida ot kananay “Tipet uggeyu numpate nadan linalakin intungon nadan Hebrew?”¹⁹ Kanan day “Apu, maid di maat mi te hanada ken binabain Hebrew ya adida umat hi binabain iEgypt te nakalakka dan muntungon adi kami dumatong on bimmuddu mo nan golang.”

^{20,21} Kinali dimmakkodakkol day holag Israel ya im-mongngal di kabaelan da. Ya gapuh pangun-unudan datuwen binabai ke Apu Dios ya binendisyonana dida ot malahin da ot mawada damdamay imbabaleda.

²² Indani mo anhan ya in-olden nan patul nadah tata-gunan eda pun-iwele nadan linalakin ka-itungon imba-balen di Hebrew nah Wangwang an Nile hidid Egypt, mu adida ilagat nadan binabain ka-itungo.

Hay nitungawan Moses

2 Ketuwen tiempo ya waday himbalen holag Libay.² Nawadaan nan babai ot mun-imbabale ya lalaki. Tinibon nan inana an makakkaphod di kagolang na. Ena it-ittaluh diyen golang hi tuluy bulan.¹³ Mu handih adina mo mabalin an italu ya immalah basket an papyrus ot pumpudlitanah pukot ta adi humgop di danum. Inhudu na nan golang hidi ot ena iha-ad nah makatlubung nah pingngit di Wangwang an Nile.⁴ Hanan babain tulang tuwen golang ya wadah din mitmittalu nah e-elena ta tibona hin nganney maat ke hiya.

⁵ Indani ya immali nan babain imbabalen nan patul an e mun-amo nah wangwang yaden nadan binabain muttatyuna ya mundaldallanan da nah pingngit na. Indani ya tinibon nan imbabalen nan patul nan basket an muntaptap-on nah makatlubung ot itud-ak nay oha nadah muttatyuna ot ena alan.⁶ Binukatan nan imbabalen nan patul ya wada on golang an lalakin taganay koga ya himmok na. Kananay “Hituwe man bo kattog di oha nadah imbabalen di Hebrew.”

⁷ Ot mih-up nan babain tulang nan golang ot kanana nah imbabalen nan patul di “An pinhod mut eyak umayag hi babain Hebrew ta hiyay mangipaptok tuh golang?”

⁸ Ya kananay “Om, eka.” Ot ume nan babai ot hi inana ot ya abuy inayagana.⁹ Kanan nan imbabalen nan patul ke hiyay “Awitom tun golang ta ipaptok mut tangdanan daka.” Ot awitona nan golang ot ipaptok na.¹⁰ Naong-ongal nan golang ot ien inana kediyen imbabalen nan patul ot ibilang nan imbabalena. Ya nginadanah Moses an hay kibalinana ya “idakal” te indakal na nah danum.

Hay binumtikan Moses ot umed Midian

¹¹ Ohan algo, handih kimmat-agu moh Moses ya limmah-un nah balen nan patul ta ena tibon nadan ibanan Hebrew ya tinibo nay pangipaligligatan nadan iEgypt ke didah ipangunu da. Indani ya tinibona on ohan iEgypt an punhuplit nay oha nadah ibanan Hebrew ot bumungot.¹² Munwingiwingi ya maid di manggang-ang ke hiya ot patayonah diyen iEgypt ot ika-ut na nah lona.

¹³ Nabigat bo kediyen ya tinibonay duwan Hebrew an mun-awwit. E nun-anawa an kanana nah numbahul di “Antipe bot pundaw-em tun ibbam an Hebrew?”¹⁴ Mu kanan ot ya abun nan lalakiy “Dahdiy nanuddun he-an mumbalin an ap-apu mi ya huwes mi? An patayonak damdama umat nah inat mu nah iEgypt ad nakugab?”^{††} Timmakut hi Moses hi nangngolanan diye an kananah nomnom nay “Ya- ininnilan mon di tataguh diyen inat ku.”

^{15,16} Indani tut-uwa ya dingngol nan patul ta ena ot pipateh Moses, mu binumtik ad Midian ot e maki-bobleh di.

Hi Jetro an padid Midian kediyen tiempo ya waday pitun binabain imbabalena. Waday ohan algon umumbun hi Moses nah bubun ya immali datuwen binabain e humagob hi ipainum da nadah kalnero ya gugulding amada.¹⁷ Mu nadan udum an mumpattol ya dinog-al da datuwen binabain imbabalen Jetro. Tinibon Moses hidiye ya nabaal ot ena baddangan didan humagob ot painumana nadan aggayam da.

¹⁸ Handih immanamut dadiyen binabai ya kanan ama day “Tipe udot ta imma-alijan kayud uwani?”¹⁹ Ya kanan day “Man-uke ya wada on iEgypt an bimmandang ke dakami ot painumana nadan aggayam taku.”²⁰ Kanan ama day “Daan hidiyen tagu? Tipet eyu tinaynan? Eyu ayagan ta makikan ke ditaku.”

²¹ Naki-eh Moses ot loktat ya pininhod nan makihaad hi balen da Jetro. Indani ya impaahawan Jetro ke hiyah Sipporah an oha nadah imbabalena.²² Nun-imbabaleh Sipporah lalaki ot ngadanan Moses hi Gersom te kananah nomnom nay “Ha-oy ya hintaguwanak hitu.”

²³ Nala-uy kaatnan toon ya nate nan patul di Egypt, mu nanongnan munholholtap nadan holag Israel ta namahig di pumpahpahmokan dan Apu Dios hi pumpagaan dah baddang.²⁴ Dingngol Apu Dios hidiyen pumpahpahmokan da ya ninomnom na handin nakitobbalanan Abraham, hi Isaac ya hi Jacob²⁵ te inilana tuwalih diyen pumpalpaligat nadan iEgypt nadah holag Israel ot homkona dida.

† Hebrews 11:23

†† Acts 7:27-28, 35

Hay nakihummanganan Apu Dios ke Moses

3 Hi Moses ya hiyay mangipappaptok nadah ag-gayam nan nangapun hiyan hi Jetro an padid Mid-ian. Ohan algo ya ena impattol dida nah binah-el nan ugge naboblayan ot dumatong ad Sinai an bilid an kawad-an APU DIOS. ²Indani ya numpatibo on anghel APU DIOS ke hiya nah mundadalang an ittay an kaiw. Tinibon Moses an man-ut mundadalang nan kaiw, mu ad-addi magbu. ³Namodwong hi Moses an kananah nomnom nay "Nangimalad mo anhan hituwe, tipe nin ta adi magbu din kaiw? Agannat ek pakatibbon."

⁴Tinibon APU DIOS an mungkih-up hi Moses ya kananah hiyay "Moses!" Himmumang an kananay "Om, dehtuwak, Apu!"

⁵Kanan Apu Dios di "Umohnong kah na. Adika mih-up hitu. Ya kaanom di apatut mu te dehtuwak ke-tuwen lugal an timmaddogam. ⁶Ha-oy nan Dios an daydayawon handidan aammod mu an da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob." ^{††}Ot haniyan Moses di angana te tumakut an mangang-ang ke Apu Dios.

⁷Ot kanan bon APU DIOS di "Tinibok di nahalman an ligat nadan tataguk ad Egypt. Ya dingngol kuy pumpahpahmokaan dah pumbagaan dah baddang ta matikod di punholholtapan da. Homhomkok dida, ⁸ki-nali immaliyak ta ihwang ku didah at-atton nadan iEgypt ke dida. Ipakaan ku dida kediyen boble ta ume da nah ambilog an lutan maluwb di mitanom an numboblayan nadan Kanaanite, nadan Hittite, nadan Amorite, nadan Perisite, nadan Hibite ya nadan Jebusite ad uwani. ⁹Makulug an dingngol kuy palak nadan holag Israel ya tinibok di pangipaholholtapan nadan iEgypt ke dida. ¹⁰Kinali ad uwani ya itud-ak dakat eka makihummanganan nah patul di Egypt ta ipangulum nadan tataguk an tumayan hidi." [‡]

¹¹Mu kanan Moses di "Apu, kon dahdiyak an e maki-hummanganan nah patul ta iabulut nat ipanguluk nadan ibbak an holag Israel ta tumayan kamih di." ¹²Kanan Apu Dios di "Adika madanagan te wadaak an mamad-dang ke he-a. Hay kitib-anan ha-oy di nangitud-ak ke he-a ya athitu: Hantuh pangipanguluwam hanadah tataguk hi panaynan yud Egypt ya ahiyak dayawon ke dakayu ketuwen bilid."

¹³Mu kanan Moses di "Mu nungay umeyak hidi ta ka-lyok nadah holag Israel an intud-akak ke he-an Dios handidan aammod mi ya kanan day 'Dahdih diyen Dios an pungkalm? Nganney ngadana?' Nganney panumang ku?" ¹⁴Kanan Apu Dios di "HA-OY NAN WA-DAT NANGAMUNG. Kanam ke diday 'Hiya an WADAT NANGAMUNG di nangitud-ak ke ha-on.' ¹⁵Kalyom ke didan ha-oy di AP-APU an Dios handidan aammod yun

hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob di nangitud-ak ke he-a. ^{††}Hidiyen ngadan kuy punggadan di tatagun ha-on ta nangamung.

¹⁶Ume kat amungom nadan ap-apun di holag Israel ta kalyom ke didan ha-oy an AP-APU an Dios din aam-mod yun da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob ya numpati-bowak ke he-a. Kalyom ke dida an baddangak dida te tinibok di pumpaholholtap nadan iEgypt ke dida. ¹⁷Ni-nomnom kun pakaanon didad Egypt ta mapoppog di punligligatan da. Ta ipaek dida nah lutan maluwb di mitanom an boblen nadan Kanaanite, Hittite, Amorite, Perisite, Hibite ya nadan Jebusite.

¹⁸Ume ka, ot nunna-ud an kulugon daka ke dadiyen aap-apun nadan holag Israel ta ekayu makihumman-gan nah patul hidid Egypt ta kanan yun hiyay 'Hanan AP-APU an Dios min Hebrew ya numpatibon dakami ta mahapul an iappitan mi. Kinali iabulut mu anhan ta ume kami nah ugge naboblayan an tulun algoy pun-dalanan mi ta emi dayawon nan AP-APU an hiya nan Dios mi.'

¹⁹Mu inilak an adina iabulut an ekayu ume hin adik piliton. ²⁰Ta hidiye nan dakol di ahik aton an umi-pamodwong an kapa-iyen di Egypt ta loktat ya iabulut nan tumayan kayuh di.

²¹Ya tibok bot ahi maphod di punnomnom nadan iEgypt ke dakayu ta deket ekayu tumayan ya idatan dakayun didah mahapul yu ta waday itabin yu hantuh tumayanan yuh di. ²²Ta am-in nadan binabain holag Israel ya eda kumdoh bulwati ya kumpulnan usal di babai umat hi balituk ya silber nadah hinag-on dan binabain iEgypt an kon muttatyun dida. Ta pun-ipahuklub da nadah imbabale dat itabin day kinadan-ghan nadan iEgypt an kay da inibtik hi gubat."

Indatan APU DIOS hi Moses hi kabaelasan mangat hi milagro

4 Hinumang Moses hi APU DIOS an kananay "Mu kal-ina ya adi kulugon nadan holag Israel di ka-lyok? Ya nganney atok hin kanan day adi makulug an numpatibo kan ha-oy?" ²Ya kanan Apu Dios ke hiyay "Nganne nan inodnam?" Ya kanan Moses di "Patanong."

³Kanan APU DIOS di "Ibkam nah luta." Ot ibkan Moses ya numbalin hi ulog ya e ot bumtik te tim-makut. ⁴Mu kanan APU DIOS ke hiyay "Odnam di iwit na." Ot piditon Moses ya numbangngad bon patanong.

⁵Kanan bon APU DIOS di "Hituwe boy atom ta pan-gitib-an nadan holag Israel an ha-on an AP-APU yu an Dios handidan aammod yun hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob ya makulug an numpatibowak ke he-a. ⁶Ihwong muy taklem nah bulwatim." Inihwong Moses di takle-

[†] Acts 7:30 ^{††} Tison yuy Mateo 22:32, Marcos 12:26, Lucas 20:37, Acts 7:32. [‡] Acts 7:33-34

^{††} Mateo 22:32

na ot guyudona ya naleprosy an kay nakupliyan ta kalulugnin.

⁷ Kanana boy "Ipidwam bon ihwong nan taklem." In-un-unud Moses ot ihwong na ot guyudona ya nakaan nan kay kupli.

⁸ Ot kanan APU DIOS di "Deket uggeda kinulug nan namangulun milagro ya wada ot an kulugon dah tuwen mikadwan ipatibom. ⁹ Mu deket atom datuwen duwa ya nanongnan kahing da ya umala kah danum nah Wangwang an Nile ta iduyag mu nah luta. Ya hituwen danum ya mumbalin hi dala."

¹⁰ Mu kanan Moses di "Apu, bokon ha-oy di itud-ak mu te nganney innun dan mangulug ke ha-on an ha-oy ke ya adiyak pe tuwali mahapit takon ad uwani."

¹¹ Ya kanan APU DIOS ke hiyay "Kon dahdiy nangapyah tokon di tagu? Ya dahdiy mangipalulok weno mangipangangah tagu? Dahdi boy kabaelasan mangulap hi tagu weno maniyat hi matana ta pakatibo? Dahdiy udum an kabaelasan mangat ke datuwe hin bokon ha-oy ya abu an DIOS? ¹² Kinali eka ot ya abu ot badangan dakan ha-oy ta ituttuduk di ahim kalyon."

¹³ Mu kanan bon Moses di "Apu, adiyak! Hay udum di itud-ak mu." ¹⁴ Ketuwe ya bimmoh-ol mo anhan hi APU DIOS ke Moses ot kananay "Aga, deket adika pakahap-pit ya baddangan dakan tulang mun hi Aaron an holag Libay. Inilak an hiya ya mahapit. Wadah dalam an mangalin manamun he-a ya inilak an mun-am-amlong hi panib-an daka. ¹⁵ Kalyom ke hiya nan pinhod mun kalyon ta hiyay mangali. Ha-oy di mangituttudun dakayuh kalyon yu ya aton yu. ¹⁶ Hiyay punhapitom ta kalyona nadah tataguy pinhod mun kalyon ke dida ya he-ay kay Dios an mangalih kalyona. ¹⁷ Ya tibom ta itabin mu tun patanong te hituway usalom an mangat hi dakol an milagro."

Hay nibangngadan Moses ad Egypt

¹⁸ Immanamut hi Moses ot kanana nah nangapun hiya an hi Jetroy "Iabulut mu anhan ta mibangngadak ad Egypt ta ek papohdanan hin nanongnan matagu nadan iibak hidi." Ya timbal Jetro ot umgah Moses.

¹⁹ Ugge ni-an timmayan hi Moses ad Midian ya kim-mali boh APU DIOS ke hiya an kananay "Mibangngad kad Egypt ot nate mo nadan naminhod an mamaten he-ah di." ²⁰ Ot puntakkeyon Moses nan inayana ya nadan imbabaleda nah kabayu ot ume dad Egypt an inal-alana nan patanong an kinalin Apu Dios an al-alana.

²¹ Kalyon bon APU DIOS ke Moses di "Deket duma-tong kayud Egypt ya adim kal-iwan ta atom hi hinangngab nan patul nadan milagro ot indat kuy kabaalam an mangat ke dadiye. Mu ahik pumbalinon an mangoheh diyen patul ta adina iabulut an tumayan nadan tataguk. ²² Kinali mahapul an ahim kanan ke

hiyay 'Kinalin APU DIOS an ibilang na hantudan holag Israel an panguluwan an imbabalena. ²³ Ya kananay iabulut mu kanu ta ume dan e mundayaw ke hiya an Dios da, muden mangohe ka, kinali patayona nan panguluwan an imbabalem an lalaki."

²⁴ Handih mange da Moses ad Egypt ot mungkampu dah dalam ya numpatiboh APU DIOS ya innang an patayonah Moses. ^{25,26} Mu immalah uwa nan inayanan hi Sipporah ot kugitona nan imbabale da. Inalana nan bolat an ginogod na ot idahida nah hugin Moses an kananay "Himpappangeh tuwen pangi-e yun mahapul an makugit kayu!" Ot ugge mo pinaten APU DIOS hi Moses gapun diyen inat Sipora.

²⁷ Indani ya intud-ak APU DIOS hi Aaron an e mana-mu ke Moses nah ugge naboblayan ot e damuwon Aaron ot awalona. ²⁸ Ot kalyon Moses ke Aaron am-in nadan kinalin APU DIOS ke hiya takon nadan milagron aton dah kibangngadan dad Egypt.

²⁹ Ot mibangngad dad Egypt ot amungon dan am-in nadan aap-apun di holag Israel. ³⁰ Ot kalyon Aaron ke didan am-in nadan kinalin APU DIOS ke Moses. Ya hi Moses ke damdama ya inat na nadan milagro ot tibon dadiyen tatagun naamung, ³¹ ya kinulug dan intud-ak APU DIOS dida. Ya kediye nanginilaan dan ongal di homok APU DIOS ke dida nah punholholtapan da ot munyuung da ot dayawon da.

Hay nangayan da Moses ke Aaron hi kad-an nan patul

5 Indani ya imme da Moses ke Aaron hi kad-an nan patul di Egypt ot kanan dan hiyay "Hanan AP-APU mi an hiya nan Dios an dayawon min holag Israel ya kananay iabulut mu nadan tatagunat eda maamung nah ugge naboblayan ta mundayaw dan hiya." ² Mu kanan nan patul di "Dahdi ni-boh naen kanan yun AP-APU yu? Tipet ek un-unudon yaden uggek inila? Adinadaman tumayan kayun holag Israel!"

³ Kanan bon da Moses ke Aaron di "Numpatibo ke dakami nan Dios an dayawon min Hebrew. Kinali iabulut mu anhan ta ume kami nah ugge naboblayan an umeh tulun algoy pundalanan ta emi iappitan nan AP-APU an Dios mi. Te deket adimi iathidi ya pundogohon dakamit mungkakate kami weno umitud-ak hi mangu-bat ke dakamit patayon dakami."

⁴ Ya kanan nan patul di "Tipet eyu taktakon nadan tatagun pungngunuwok te kon dahdi kayu! Eyu ot kalyon hanadah ibbayu ta eda mungngunu! ⁵ Ad uwani mo udot an dimmakkodakkol kayu mu dakamin iEgypt ya pinhod yun itikod an mungngunu!"

⁶ Kediye algo ya impaen nan patul di olden hanadah porman nadan himbut an Hebrew ⁷ an kananay "Adiyu mo idatan nadan mungngunuh dagamin mikamoh pula an makapyah brick an pund-ingding ta nangamung dan e manamak. ⁸ Mu tibon yu

ta nan datin bilang di oggan da kopyaon an pan-ingding an brick ya hiya damdamah diyey bilang di kopyaon da ya tibon yu ta adi makudangan takon di oha. Mangidlu da tuwali, kinali ibagabaga dan ha-on an iabulut ku kanun eda iappitan nan Dios da. ⁹ Uzman yuy ngunuda ta wadat nangamung di ngunuwon dat maid di innun dan e mundongdongngol hi langkak."

¹⁰ Ot e kalyon dadiyen porman hanadah himbut an kanan day "In-olden nan patul an adi dakayu mo idatan hi dagami ¹¹ ta nangamung kayun e manamak, takon di daana. Mu mahapul an nan datin bilang nan kanopyaon yun brick ya hiyah diyey kopyaon yu." ¹² Ot hinapon nadan holag Israel di Egypt hi eda panamakan hi dagami. ¹³ Hanadan porman ya ipilit dan mahapul an nan datin bilang nan oggan da kopyaon an brick ya hidiyey bilang di kopyaon da, takon di diday e manamak hi dagami. ¹⁴ Ya adida mo kabaelan an kopyaon nan datin bilang di oggan da kopyaon. Ot imal-in nadan iEgypt di boh-ol da nadah holag Israel an napilin porman ot punhoplat da dida. Kanan dan diday "Tipet makudang moy kopyaon yun brick an adi umat handi?"

¹⁵ Gapu ketuwe ya imme nadan holag Israel an porman ot eda mundiklamu nah patul. Kanan day "Apu patul, tipet athituy pangat yun dakami? ¹⁶ Intikod yun umidat hi dagami yaden ipapilit yun kopyaon miy umat metlaing hi kadakol di kopyaon mi handi, ta deyan punhoplat dakami yaden bokon mi bahu."

¹⁷ Ya kanan nan patul di "Makahigga kayu ot tuwalin adiyu pinhod an mungngunu, kinali wadadan dakayuy nangibagan ha-oy an iabulut dakayun e mun-appit nah AP-APU yu. ¹⁸ Mibangngad kayu ot ya abu ta ekayu mungngunu! Adi kayu midatan hi dagami, mu mahapul an kopyaon yuy umat nah datin bilang di brick an oggan yu kopyaon."

¹⁹ Kediye mo ya ininnilan nadan porman an holag Israel an maid di maat da nah nimandal ke didan aton da, mu mahapul an un-unudon dat kabigabigat ya mangapya dah brick, takon di maid di midat ke didah dagami.

²⁰ Handih limmah-un da nah balen nan patul ya tini-bo dah Moses ke Aaron an munho-ho-od ke dida, ²¹ ot kanan dan diday "Kastiguwon dakayun APU DIOS te inilanan hinaen inat yuy humlun hi bumobboh-olan nan patul ya nadan opisyal nan dakami. Om, hinaen inat yuy gumapuh pamatayan dan dakami."

Hay nangalyan APU DIOS an baddangana nadan tataguna

²² Gapu kediye naat ya nakihummangan boh Moses ke APU DIOS an kananay "Tipet iabulut mun eda munholholtap hantudan tatagum? Kon hituway ga-

punah nangitud-akam ke ha-on hitu? ²³ Tipet nipalpu handih nakihummanganak nah patul mipanggep nah kinalim ke ha-on ya pun-imam-ana ot ya abuy pangipaholholtapana hantudah tatagum yaden maid di kanam on baddangam dida!"

6 Hinumang APU DIOS hi Moses an kananay "Aduwani ya tibom di atok nah patul ta mapilit an mangiabulut an tumayan kayun tataguk hina. Hay kakulugana ya hiyay ahi mangipilit an makaan kayu nah boble da ten tibonay atok gapuh ongal an kabaelak.

² Ha-oy di AP-APU. ³ Numpatibowak ke da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob, mu hay inila dah ngadan ku handi ya Dios an Kabaelasan am-in. Uggeda inilah tuwen ngadan kun impainilak aduwani an ha-oy di AP-APU. ⁴ Kinalik ke didan diday pangidata nah bobled Kanaan an nakiboblayan da handi. ⁵ Aduwani ya ipaannung kuh diyen kinalik ke dida te dingngol kuy pumpahpahmoka nadan holag Israel an impumbalin nadan iEgypt an himbut. ⁶ Kinali kalyom hanadah ibbam an holag Israel an kanak di "Ha-oy di AP-APU. Ipatibok di ongal an kabaelak nah namahig an pangastiguk nadah iEgypt ta patikodok di nihbutan yun dida ya mihwang kayu nah punholholtapan yu. Ya hantuh pangatak ketuwe ya inilaon yu an ha-oy di AP-APU an Dios yu ya dakayuy tataguk. ⁸ Ipangulu dakayu nah boblen insapatak an idat ku ke da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob ta dakayuy mamoltan kediye boble. Ya nomnomon yun ha-oy di AP-APU."

⁹ Impainilan Moses nadah ibbanan holag Israel hituwen kinalin Apu Dios, mu adida mo kulugon, gapuh nahalman an punligligatan da.

¹⁰ Indani ot kanan APU DIOS ke Moses di ¹¹ "Ekat em kalyon nah patul di Egypt an mahapul an iabulut nat tumayan kayun holag Israel hina."

¹² Mu kanan Moses di "Ta deyan takon nadan ibbak an holag Israel ya adida kulugon di kalyok, ot immamanan diyen patul an adiyak kulugon te adiyak mahapit."

¹³ Ot mandalon APU DIOS da Moses ke Aaron an kananan diday "Ume kayu mon duwat eyu kalyon nah patul ya nadah holag Israel an in-olden kun ipangulu yu nadan holag Israel an tumayan hinad Egypt."

Hay holag da Moses ke Aaron

¹⁴ Datuway tonton nadan udum an holag Jacob: hi Reuben an panguluwan ya opat di imbabalenan linalakin hi Hanok, hi Pallu, hi Hesron ya hi Karmi. Datuwe nadan mangipangpanguluh puun di pamilyan Reuben. ¹⁵ Hi Simeon ya onom di imbabalenan linalakin hi Jemuel, hi Jamin, hi Ohad, hi Jakin, hi Sohar ya hi Saul an imbabalena nah inayanan iKanaan.

Datuwe nadan mangipangpanguluh puun di pamilyan Simeon.

¹⁶ Hi Libay ya tuluy imbabalenan linalakin hi Gershon, hi Kohat ya hi Merari. Hi Libay ya hinggatut ta tulumpulut pituy toona ot mate. ¹⁷ Nahlag hi Gershon hi duwan linalaki ot hi Libni ya hi Simeai. Nahlag damdama datuwe ot dumakol di holag da. ¹⁸ Nahlag boh Kohat hi opat an linalaki ot hi Amram, hi Ishar, hi Hebron ya hi Ussiel. Hay toon Kohat handih natayana ya hinggatut ta tulumpulut tulu. ¹⁹ Nahlag damdamah Merari hi duwan linalaki ot hi Mahli ke Mushi. Am-in datuwen nangadan ya imbabalen Libay ya nadan holag da.

²⁰ Hi Amram ya in-ine nah Jokebed an tulang aman an hi Kohat. Nahlag da ot wada da Aaron ke Moses. Hay toon Amram handih natayana ya hinggatut ta tulumpulut pitu. ²¹ Nahlag damdamah Ishar hi tulun linalaki ot hi Korah, hi Nepheg ya hi Sikri. ²² Nahlag hi Ussiel hi tulun linalaki ot hi Mishael, hi Elsaphan ya hi Sitri.

²³ In-inen Aaron hi Elisheba an tulang Nashon an imbabalen Amminadab ot hay imbabale da ya hi Nadab, hi Abihu, hi Eleasar ya hi Itamar. ²⁴ Hi Korah ya nahlag hi tulun linalaki ot hi Assir, hi Elkanah ya hi Abiasap. Di da nadan makalin holag Korah. ²⁵ Hi Eleasar an imbabalen Aaron ya in-inenay oha nadah binabain imbabalen Putiel ot mahlag da ot hi Pinehas. Am-in datuwen nangadan ya dida nadan mangipangpanguluh holag Libay ya nadan pamilya da.

²⁶ Da Aaron ke Moses an nangadan ketuwen tonton di minandal APU DIOS an e mangipangpanguluh holag Israel ta tumayan dad Egypt. ²⁷ Ya diday nakihumangan nah patul di Egypt ta iabulut nan tumayan nadan holag Israel hidi.

Tinuddun APU DIOS hi Aaron an mangitakdog ke Moses an humapit

²⁸ Handih kimmalih APU DIOS ke Moses ad Egypt ya ²⁹ kananay "Ha-oy an DIOS, kalyom nah patul ad Egypt am-in tun kalyok ke he-a."

³⁰ Mu kanan Moses di "Inilam an adiyak pe kattog mahapit, nganney innun nan patul an mangulug ke ha-on?"

7 Ya kanan APU DIOS ke Moses di "Idatan dakah ongal an kabaalam ta he-ay mangitakdog ke ha-on nah hinangngab nan patul di Egypt ya hi tulang mun hi Aaron di kay mu profetas. ² Kalyom ke Aaron am-in di kalyok ke he-a ta hiyay mangali nah patul ta iabulut nat tumayan kayun holag Israel ad Egypt. ³⁻⁵ Mu pumbalinok nan patul an mangohe ta adi dakayu un-unudon takon di dakol di atok an katatakut ad Egypt. Namahig di ahik pangastigu nadah iEgypt ta

ahi dakayu ipangulun ha-on an tataguk ta tumayan kayu. Kediye ahida panginilaan an ha-oy di AP-APU."

⁶ Ot aton da Moses ke Aaron am-in di kinalin APU DIOS an aton da. ⁷ Kediye tiempon nakihumangan da nah patul ya nawaluy toon Moses ya hi ke Aaron ya nawalut tulu.

Hay naat nah patanong Aaron

⁸ Kanan APU DIOS ke da Moses ke Aaron di ⁹ "Deket ibagan nan patul an mahapul an aton yuy ohan milagro ta panginil-an dan intud-ak dakayun ha-on ya kalyom ke Aaron ta ibkana nan patanong nah hinangngab nan patul. Ya hidiye patanong ya mumbalin hi ulog."

¹⁰ Ot ume da Moses ke Aaron hi balen di patul ot aton dah diyen kinalin APU DIOS. Inibkan Aaron nan patanong nah hinangngab nan patul ya nadan opisyal na ya numbalin nan patanong hi ulog.

^{11,12} Mu inayagan damdaman nan patul am-in nadan nungkalaing ya nadan kabaalam dan mangat hi magic ot ibka day papatanong da nah hinangngab na ya numbalin da damdamah ulog. Mu inukmun nan ulog Aaron dida. ¹³ Mu mangohe nan patul an adina kulong da Moses ke Aaron an hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS an maat.

Numbalin am-in di danum ad Egypt hi dala

¹⁴ Indani ya kanan bon APU DIOS ke Moses di "Deyan mangohe nan patul an adina iabulut an tumayan kayun tataguk. ¹⁵ Kinali, ume kat em dammuwon hi biggatnah pangayana nah Wangwang an Nile ya hinod mu pingngit na. Ya al-alam nan patanong an impumbalin mu ni-an hi ulog. ¹⁶ Kanam ke hiyay 'Intud-akak nah AP-APU an Dios min Hebrew ta kalyok ke he-at iabulut dakamin e mundayaw ke hiya nah ugge naboblayan. Mu gapu te ingganad uwani ya adim tobalon, ¹⁷ ya kananay inilaom mod uwani an hiyay AP-APU nah ahina aton. Ihoplat ku tun patanong tuh Wangwang ta mumbalin hi dala nan danum. ¹⁸ Ahi mungkakate nadan dolog ta humamuy di danum ta himpappangen adi mabalin an eyu inumon.'

¹⁹ Ya kalyom damdama ke Aaron ta ena idongdong nan patanong na nadah wangwang, wa-el ya lobong hinad Egypt ta mumbalin am-in nadan danum hi dala takon nadan hinagob da."

²⁰ Inat da Moses ke Aaron hi hinangngab nan patul ya nadan opisyal na nan kinalin APU DIOS an aton da. Ihoplat Aaron nan patanong na nah danum nah wangwang ot mumbalin hi dala. ²¹ Ya nungkakate nadan dolog ot humamuy nan danum ta adi mo mabalin an inumon nadan iEgypt. Am-in di danum ad Egypt ya numbalin hi dala. ²² Mu impumbalin damdaman nadan mangat hi magic an iEgypt di danum hi dala. Kinali, mangohe nan patul an adina ku-

lugon da Moses ke Aaron an hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS an maat. ²³ Mu ugge hinangud nan patul hidiyen naat, ot umanamut hi balena. ²⁴ Ot waday oha nadah iEgypt ya nungka-ut hi bubun nah pingngit di wang-wang ta waday pangal-an dah danum an inumon da te numbalin am-in nan danum nah wangwang hi dala.

²⁵ Nala-uy pitun algo nipalpu handih impumbalin APU DIOS nan Wangwang an Nile hi dala.

Dimmakkodakkol di bakbak ad Egypt

8 Indani ya kimmali boh APU DIOS ke Moses an kananay "Ume ka bo nah patul ta kanam ke hiyay 'Kinalin nan AP-APU min iabulut mut ume kamin tata-gunan e mundayaw ke hiya. ² Te deket mangohe ka ya ipaali nay dakol an bakbak ta umapnal da tuh boble yu. ³ Makakkapnuy Nile ta mangali day udum tuh balem takon hanadah balen nadan opisyal mu ya tatagum. Humgop dah kukuwartum ya ume dah kamam di udum ya mange day udum nah punha-angan yu ya nadah babanga yu. ⁴ Takon di daanay kad-an yu nadah tatagum ya opisyal mu ya umali day bakbak ke dakayu.'

⁵ Ne kinalim ke Aaron ta ena idongdong nan patanong na nadah wangwang, wawa-el ya lobong hi-nad Egypt ta bumudal day dakol an bakbak ta umapnal da nah boble."

⁶ Ot e idongdong Aaron nan patanong na nadah waday danum ya bimmudal di dakol an bakbak ot umapnal dad Egypt. ⁷ Mu athidi damdamay inat nadan mangat hi magic an iEgypt an impabudal day dakol an bakbak.

⁸ Impaayag nan patul da Moses ke Aaron ot kananan diday "Mundasal kayu nah AP-APU ta kaanona datuwen bakbak ta iabulut kun ume kayun tataguna ta eyu iappitan nan AP-APU." ⁹ Kanan Moses di "Gutudom di algo ta idasalan dakayun am-in hanadah opisyal mu ya tatagum ta mama-id hantudan bakbak ta ammuna nah Wangwang an Nile di kiha-adan da."

¹⁰ Kanan nan patul di "Hi bigat." Ot kanan Moses di "Damana hin hinaey pinhod mu ta panginilaam an maid di udum an Dios an umat nah AP-APU an Dios mi. ¹¹ Mama-id hantudan bakbak an mamulubulun ke dakayun am-in hanadah opisyal mu ya tatagum ta ammuna nah Wangwang an Nile di kiha-adan da."

¹² Tinaynan da Moses ke Aaron nan patul ot mundasal hi Moses ke APU DIOS ta kaanona nadan dakol an bakbak an impaalina. ¹³ Ya dingngol APU DIOS hidiyen dasal Moses ot mungkakate nadan bakbak nadah babale, nadah dola ya nadah papayo. ¹⁴ Ot amungon nadan iEgypt an impu-upu-ul da. Indanit nabuluk nadan bakbak ya namahig an mun-agub nan boble. ¹⁵ Mu handih nama-id nadan bakbak ya ni-bangngad boy ngohen nan patul an adina un-unudon

da Moses ke Aaron an hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS an maat.

Nihannot day langaw an dimmakol ad Egypt

¹⁶ Kanan bon APU DIOS ke Moses di "Kalyom ke Aaron ta ihoplat nay patanong na nah lutat am-in di hupuk hitud Egypt ya mumbalin dah langaw." ^{17,18} In-hoplat Aaron nan patanong na ya numbalin hi langaw nadan hupuk ot namahig an al-alibungbungan day tatagu ya aaggayam. Takon di daana ya dakkodakkol di langaw. Impatnan damdaman nadan mangat hi magic an ipabudal di langaw, mu adida kabaelan.

¹⁹ Ot kanan da nah patul di "Hi Apu Dios di nangat ketuwe!" Mu kapyanan mangohe nan patul. Hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS an adi un-unudon nan patul da Moses ke Aaron.

Nihannot boy lihing an dimmakol

²⁰ Kanan bon APU DIOS ke Moses di "Humalaman kah bigat ta em had-on nan patul nah wangwang ta kanam ke hiyay 'Kinalin APU DIOS an iabulut dakamin tataguna ta ekami mundayaw ke hiya. ²¹ Mu deket ngohayom ya kastiguwon daka bot ipaali nay dakol an lihing ta kaalibungbungan dakayu, nadan opisyal mu ya nadan tatagum. Mapnuy babale yu ya takon di daana ta maid di gattinon yu.

²² Mu adina ilagat di Goshen an boblen nadan tata-guna. Athituy aton APU DIOS ta panginilaam an hiya nan AP-APU. Hiyay mangmangngat ke datuwen ma-ma-at hitud Egypt. ²³ Hiya ya inilana hin dahdi day tataguna ya dahdi day tatagum. Atonah tuwen mila-groh bigat."

²⁴ Nabigat ya nadadag am-in di bobled Egypt te impaalin APU DIOS di dakkodakkol an lihing. Takon nan balen nan patul, hay balen nadan opisyal na ya hi babalen nadan tataguna ya napnuh lihing.

²⁵ Impaayag bon nan patul da Moses ke Aaron ot kananan diday "Damanan iappitan yu nan Dios yu, mu hituh bobley pangatan yu." ²⁶ Ya kanan Moses di "Adinadaman hituy pangatan mi te nunna-ud an balawon nadan tatagum nadan kolngon min aggayam an iappit mi nah Dios mi ya tugmilan dakamih batu. ²⁷ Mahapul an un-unudon miy kinalin nan AP-APU an Dios min emi iappitan nah ugge naboblayan an tulun algoy pundallanan."

²⁸ Ya kanan nan patul di "Takombo. Damanan ume kayu! Mu tibon yu ta adi kayu midaddawwi ya idasalanak." ²⁹ Hinumang Moses an kananay "Hi indanih pangayan mi ya mundasalak ke APU DIOS ta mama-id nadan lihing an umalibungbung ke dakayu nadah opisyal mu ya tatagum. Mu adi dakami bo haulon an deke udot ta nama-id nadan lihing ya ahim bo in-adiy emi pundayawan ke APU DIOS."

³⁰ Tinaynan Moses nan patul ot e mundasal ke APU DIOS. ³¹ Ya dingngol APU DIOS di dasal na ot makam-ma-id am-in nadan lihing. ³² Mu imbahho ot ya abu bon nan patul nan kinalina te nibangngad boy ngo-hena ot adina bo iabulut didan ume.

Hay namatayan APU DIOS hi aaggayam di iEgypt

9 Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Em bo kalyon nah patul an kanam di ‘Kanan nan AP-APU an Dios min Hebrew di: Iabulut mu nadan tataguk an e mundayaw ke ha-on. ² Deke kahing kat adim bo ipae dida ³ ya kastiguwon dakat ipaalik di dogon di ag-gayam ta mungkakate day kabayu yu, kamel yu, baka yu, kalnero yu ya gulding yu. ⁴ Mu maid di mate nadah aggayam nadan holag Israel te imatunak di aggayam da nadah aggayam yu! ⁵ Ha-oy an AP-APU ya atok hi bigat hituwe!”

⁶ Ot mabigat ya inat APU DIOS hidiyen kinalina ot mungkakate nadan aggayam di iEgypt. Mu maid di nate nadah aggayam nadan holag Israel, takon di oha. ⁷ Ot umitud-ak nan patul hi e manibo hin makulug an maid di nateh aggayam nadan holag Israel ya makulug an athidiy naat. Muden kapyanan mangohe nan patul an adina iabulut didan ume.

Hay nangipaaliyan APU DIOS hi pogha nadah iEgypt ya nadah aggayam da

⁸ Kanan APU DIOS ke da Moses ke Aaron di “Ekayu gumamal hi dap-ul nah pun-apuyan ta patu-ugon Moses an ihabuwag hi hinangngab nan patul ⁹ ta umuhbuk an mihinap hi kabobbobleh nad Egypt ta mungkapoghaan day tatagu ya nadan aaggayam da.”

¹⁰ Eda immalah dap-ul ot ume dah kad-an nan patul ot ipatu-ug Moses an ihabuwag. Indani ya nungkapoghaan tut-uwa nadan tatagu ya aaggayam.

¹¹ Kediye ya maid moy maat nadan mangat hi magic te takon di dida ya nadan ibba dan iEgypt ya nungkapoghaan da. ¹² Mu minam-an APU DIOS di ngohen nan patul ta adina un-unudon da Moses ke Aaron. Hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS ke Moses an ahi maat.

Hay nun-ogahan APU DIOS hi o-ongal an dalalud Egypt

¹³ Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Humalaman kah bigat ta em bo tibon nan patul ta kanam ke hiyay ‘Kanan nan Dios an AP-APU min Hebrew di: Iabulut mu nadan tataguk ta eyak dayawon. ¹⁴ Te deket adim iabulut dida ya bokon ya abu nadan opisyal mu ya nadan tatagum di kastiguwok, mu takon di he-a ta panginilaam an maid di udum an Dios an miingngon ha-on hi-tuh tap-on di luta. ¹⁵ Te gulat nat impaalik di nahalman an dogo ya nunna-ud an nungkakate kayun am-in.

¹⁶ Mu ingnguddan kun adi dakayu patayon ta tibon

yuy ongal an kabaalak ya ta mundingngol di ngadan kuh kabobboble tuh luta. ¹⁷ Muden ingganad uwani ya mangohe kan adim iabulut nadan tataguk an tumayan. ¹⁸ Ta hidiye nan hi athitun oras hi bigat ya ipaalik di o-ongal an dalalu. Himpappangen abuh tuwen maat an maid di athidin naat hitud Egypt nipalpu handih numbalin hituwen boble. ¹⁹ Kinali iolden mut mihigup am-in di aggayam yu ya kumpulnan odon yu te deket ipaalik di dalalu ya maten am-in nadan tatagu ya aggayam an wadah dolan miknaan.”

²⁰ Hanadan udum an opisyal an nangngol nah kinalin APU DIOS ya timmattakut da ot ipahigup da nadan muttatyu da ya am-in di aggayam da. ²¹ Mu nadan udum an uggeda hinangud di kalin APU DIOS ya uggeda impahigup nadan muttatyu da ya nadan aggayam da.

²² Kanan APU DIOS ke Moses di “Idongdong muy taklem hi kabunyan ta umaliy dalalut mag-ahan di tatagu, aaggayam ya nadan nungkitanom hitud Egypt.” ²³ Ot idongdong Moses di patanong nah kabunyan ya impakidul APU DIOS ya impaalinay dalalu ya kil-at hi luta. ²⁴ Namahig nan dalalu ya mungkil-at ta nahalman an katatakut hituwen naat ad Egypt an maid di niingngohana nipalpu handih numbalin hituwen boble. ²⁵ Ot mungkapa-i nadan nitanom ya nungkakatey tatagu ya aaggayam an nag-ahan hi dalalu. Takon di kakaiw ya nadadag da. ²⁶ Ammunad Goshen an numboblasyon nadan holag Israel an maid di dalalun nag-ah di.

²⁷ Impaayag nan patul da Moses ke Aaron ot kananan diday “Abulutok an numbahulak. Niptok hi APU DIOS ya dakamin nadah tataguk di nihalla.

²⁸ Mundasal ka anhan APU DIOS ta ipatikod na tun dalalu ya kil-at. Ta iabulut kut takomboy ume kayu.”

^{29,30} Kanan Moses ke hiyay “Takon di athinay pangalim ya inilak an he-a ya nadan opisyal mu ya adi kayu tumakut ke APU DIOS. Mu takon, itaggek di taklek ta mundasalak ke APU DIOS ta ipatikod na tun kil-at ya kidul ya dalalu. Kediye panginilaam an hantun lutan numboblasyon takun tatagu ya bagin APU DIOS.”

^{31,32} Hanadan nitanom an flax ya barley an dandanin mat-ong ya nungkapai, mu nadan wheat ya spelt ya uggeda pay ni-an tinummol.

³³ Immeh Moses nah e-elen di boble ot mundasal ke APU DIOS an intagge nay taklena ya natikod nan kidul, nan udan ya dalalu. ³⁴ Mu indanit natikod dadiye ya nunliwat bo nan patul ya nadan opisyal na te nibangngad boy ngohe da. ³⁵ Ta immannung nan kinalin APU DIOS ke Moses an adi iabulut nan patul nadan holag Israel an ume.

Hay nangipaaliyan APU DIOS hi dakol an dudun ad Egypt

10 Kanan APU DIOS ke Moses di “Ume ka boh kadan nan patul ta makihummangan kan hiya. Mu impumbalin kun mangohe, takon nadan opisyal nat waday innuk an mangipatibon dida ke datuwen milagro. ² Ta ahiyu kalkalyon hanadah imbabale yu ya inapapu yuy mipanggep ke datuwen inat kun milagron pangastiguk hantudah iEgypt ta panginilaan yun am-in an ha-oy di AP-APU.”

³ Ot ume da Moses ke Aaron ot kanan da nah patul di “Hituway kanan nan Dios an AP-APU min Hebrew: Kakon-anay pumpakumbabaam? Iabulut mu nadan tataguk an e mundayaw ke ha-on. ⁴ Deket nanongnan mangohe kat adim iabulut didan ume ya paaliyok hi bigat hituh boble yuy dakol an dudun ⁵ ta maap-apan am-in tun bobleyu ta maid di matiboh luta. Kanan dan am-in di nganneh diyen natdaan an ugge pina-in di dalalu, takon di kakaiw. ⁶ Ya mapnuy balem ya hay balen nadan opisyal mu ya tatagum. Himpappangeh tuwen maat an takon nadan aammod yu dih done ya maid di eda tiniboh umat hitu nipalpu dih pinghanah numboblaysan dah tu.” Nagibbun kinalin Moses hituwe ot tayanana nan patul.

⁷ Hanadan opisyal nan patul ya eda nundiklamun hiya an kanan day “Kakon-anay pangitikodan tun tagun mamulubulun ke ditaku? Iabulut mu hantudan holag Israel ta eda dayawon nan Dios da. Kon adim tibon an deyan nadadag mo anhan tun boble taku?”

⁸ Ot paayag bon nan patul da Moses ke Aaron ot kanan diday “Iabulut kun ume kayu ta eyu dayawon nan AP-APU an Dios yu. Mu pinhod kun inilaon hin dahdi day ume.” ⁹ Ya kanan Moses di “Mahapul an ume kamin am-in takon nadan goggolang ya nadan nungkaam-ama ya nungkain-ina. Mahapul bon pakialala mi nadan kalnero mi, gulding mi ya baka mi te munhamul kamin mundayaw nah AP-APU mi.”

¹⁰ Kanan nan patul di “Isapatak nah AP-APU an adik iabulut an maki-e nadan imbabale yu takon nadan binabai te makainnilan waday gaga-ihon planu yu.

¹¹ Abunay linalakin iabulut kun umen mundayaw nah AP-APU an Dios yu tedan pinhod yun abun e mundayaw.” Kinalin nan patul hidiye ot palah-unona da Moses ke Aaron nah balena.

¹² Kanan APU DIOS ke Moses di “Idongdong muy taklem hituh bobled Egypt ta umaliy dakkodakkol an dudun ta pungan dan am-in nadan nitanom an tinnaan di dalalu.”

¹³ Ot idongdong Moses di patanong na ya impaalin APU DIOS di dibdib an nalpuh timilan di algo ot ial-algona ya inhilhilong nan dimmanibdib. Nabigat kediye ya dakkodakkol di dudun an in-alin di dibdib.

¹⁴ Namahig an dakkodakkol da ta naap-apan am-in di bobled Egypt. Maid di athitun naat handi ya maid di ahi maat hi athitu. ¹⁵ Inumpa da ya mangitit am-in di matibo. Kinan dan am-in nadan nitanom an ugge pina-in di dalalu takon nadan bungan di kakaiw, ta ma-ma-idan di maang-ang hi tubu weno bunga.

¹⁶ Ginalgal-an nan patul an nangipaayag ke da Moses ke Aaron ot kanan diday “Abulutok an numbahulak nah Dios an AP-APU yu ya ke dakayu. ¹⁷ Kinali kal-iwan yu anhan ta mundasal kayu nah Dios yu ta patikodonah tuwen pumpalpaligat nan dakamin humlun hi katayan mi.”

¹⁸ Ot lumah-un hi Moses nah balen nan patul ot mundasal ke APU DIOS. ¹⁹ Dingngol APU DIOS di dasal Moses ot bangiwonay puluyon nan dibdib an impaena nah nangappit hi timilan di algo ot ien di dibdib am-in nadan dudun nah Maingit an Baybay, ot maid di natdaan ad Egypt takon di oha. ²⁰ Mu impangohen APU DIOS nan patul ta iadinan ume nadan holag Israel.

Timmapol di Egypt gapuh inat APU DIOS

²¹ Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Itaggem di taklem hi kabunyan ta tumapol di kabobbobled Egypt.”

²² Intaggen Moses di taklenah kabunyan ya timmapol ad Egypt hi tuluy algo. ²³ Adi pakatibo nadan iEgypt ot mihahhaad dah babale dah tuluy algo. Mu hanada ken holag Israel ya mapat-al nah numboblaysan da.

²⁴ Inayagan bon nan patul hi Moses ot kanan hiyay “Iabulut kun eyu dayawon nan AP-APU yu an takon di paki-ayon yu nadan imbabale yu ya nadan binabai. Mu adiyu al-alan nadan kalnero yu, gulding yu ya baka yu.” ²⁵ Ya kanan Moses di “Adi mabalin te mahapul an waday iappit mi nah Dios an AP-APU mi. ²⁶ Kinali mahapul an itabin min am-in nadan aggayam mi. Adi bo mabalin an hituy pamiliyan mih emi iappit ke APU DIOS te mahapul an deket dimmatong kami nah pundayawan mi ya ahi kami nuppe numpilih iappit mi.”

²⁷ Mu impangohen bon APU DIOS nan patul ta iadina bon ume nadan Hebrew. ²⁸ Kanan nan patul ke Moses di “Tumayan ka ya adika mo mumpatibon ha-on! Te patayon daka ten umali ka bo!” ²⁹ Kanan Moses di “Om, niptok ka. Adiyak mo mumpatpatibon he-a.”

Hay natayan di panguluwan an linalakin imbabalen nadan iEgypt

11 Kinali tuwalin APU DIOS ke Moses an kananay “Hituway ahi manguddidin ligat an ipaalik nah patul ya nadah tataguna. Deket nagibbuh tuwe ya iabulut nan ume kayu. Hay kakulugana ya hiyay ahi mangipakaan ke dakayuh tu. ² Em kalyon hanadah holag Israel an binabai weno linalaki ta mumbaga dah nungkanginan odon an nakapyah balituk ya silber nadah hinag-on dan iEgypt.” ³ Kediye mo ya numbali-

non APU DIOS nadan iEgypt an makallispitu ya maule nadah holag Israel. Takon nadan opisyal nan patul ya nadan tataguna ya imbilang dah Moses an natag-en tagu.

⁴ Kinali kalyon mon Moses nah patul di "Kanan APU DIOS di 'Hi gawan di hilong ya ena hinapon am-in di bobled Egypt ⁵ ta am-in nadan linalakin panguluwan an imbabale yu ya mungkakate da. Mipalpu nah panguluwan an imbabalem an hiya ot di mihaynod an mumpatul, inggana nah panguluwan an imbabalen nan kababbabaan an muttatyum. Takon nadan namangulun impan di aaggayam yu ya mungkakate da damdama. ⁶ Ahi makadngol di koga yu an maid di ki-ingngohana te maid di naat hi athidi handi weno ahi maat hi athitu. ⁷ Mu ahida makallinggop nadan holag Israel te maid di maat ke dida takon hanadah aggayam da. Takon nadan ahu ya maid di mungggung-gung.' Kediye ahiyu panginilaan an hi APU DIOS ya hinnatkon di pangibilang na nadah holag Israel ya dakayun iEgypt. ⁸ Ta am-in nadan opisyal mu ya ahida umalin munyuung ke ha-on an mumpahpahmok dat ipanguluk nadan tataguk ta tumayan kami. Ya kediye ya makulug an tumayan kami." Kinalin Moses hidiye ot lumah-un an namahig di boh-ol na.

⁹ Kinalin tuwalin APU DIOS ke hiya an kananay "Ahi ngohayon nan patul di kalyom ta waday innuk an mangipatiboh dakol an milagroh tud Egypt."

¹⁰ Kinali handih inat da Moses ke Aaron am-in datuwen milagroh hinangngab nan patul ya kapyanan mangohen adina iabulut an tumayan nadan holag Israel ad Egypt.

Hay Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios

12 Indani ya kanan APU DIOS ke da Moses ke Aaron di ² "Hituwen bulan di ibilang yun mamangulun bulan nah hintoon. ³ Kalyon yun am-in hanadah ibba yun holag Israel ta hantuh mikapulun algo ketuwen bulan ya pumili kayuh impan di kalnero an hin-oh-ah ohan pamilya. ⁴ Mu deket waday pamilyan adida pakap-u nah ohan kalnero ya mahapul an pumbingayan da nah hinag-ona mipuun hi kadakol nan pamilya da ya nan umustun kanon da. ⁵ Mahapul an hay piliyon yu ya nan hintoonan maid dipektonan kalnero weno guldung. ⁶ Pakaippaptok yu datuwen aggayam inggana mikahimpulut opat an algo ta ahiyu kolngon hi kahilongana. ⁷ Ahiyu ha-adan hi dala nadan pamadingan yu ya nadan tap-on di panton pangikanaan yu. ⁸ Itbong yu nan dotag ya ihda yuh tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag ya hinidaan yu nadah mitanom an mapait. ⁹ Adiyu mataon weno pahinnaang, mu itbong yu takon di ulu, huki, puhu, alte ya putu. ¹⁰ Mahapul an kanon yun am-in nah mahmahdom ta maid di matdaan. Mu deket

waday matdaan ya gobhon yu. ¹¹ Ya athituy aton yu, mumbulwati kayun kay waday pangayan yu ya mumpatul kayu ya mumpatanong kayu. Ya gal-an yun mangan, te hituwen hilong nan kala-uwan di Anghel APU DIOS.

¹² Kediye hilong ya hinapok di Egypt ta patayok am-in nadan linalakin panguluwan an imbabalen nadan iEgypt takon nadan namangulun impan di aggayam da. Ya pa-iyok am-in nadan daydayawon dat panginilaan dan ha-oy an DIOS. ¹³ Hanan dala an idan-i yuh panto yuy ahik pangimatunan hi babale yu ta la-uwak ta maid di mate ke dakayuh pangastiguwak nadah iEgypt. ¹⁴ Mahapul an adiyu kal-iwan ta nangamung hituwen algo. Aton yuh tuwen piyestah katootoon ta panginomnomnoman yun ha-on an AP-APU yu. Ya ituttudu yu damdamah tuwe nadah imbabale yu ya inap-apu yu ta adi matalak hituwen pangi-e.

¹⁵ Pitun algoy adiyu panganan hi tinapay an naha-adan hi mumpalbag. Hanah mamangulun algo ya mahapul an kaanon yu nadan mumpalbag hi tinapay an wadah babale yu. Te deket wadan dakayuy kuman hi tinapay an naha-adan hi mumpalbag kediye pitun algo ya adi mo mibilang an taguk. ¹⁶ Hanah mamangulu ya mikapitun algo ya mahapul an maamung kayu ta mundayaw kayun ha-on. Ya tibon yu ta adi kayu mungngunu ke dadiye pitun algo. Hay ya abu mabalin an aton yu ya hay pundadaan yuh kanon yuh pumpiyestaaan yu.

¹⁷ Mahapul an aton yu ta nangamung hi tuwen pangi-e te ketuwen algoy pangaanak ke dakayud Egypt. Ya punnanongon yuh tuwen pangi-e an Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag. ¹⁸ Milapun tuwen hilong di mikapulut opat an algo nah mamangulun bulan ingganah hilong di mikaduwapulut ohan algo kediye bulan ya adi kayu nimpe kuman hi tinapay an naha-adan hi mumpalbag. ^{19,20} Pituy algon maid di kuman hi tinapay an naha-adan hi mumpalbag ya maid di e miha-ad hi babale yuh mumpalbag hi tinapay ke datuwen nabilang an algo. Mahapul an am-in kayu ya un-unudon yuh tuwe takon di nadan nakiboblen dakayu te hanan mangahing ketuwe ya adi mo mibilang an taguk."

Hanan namangulun Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios

²¹ Ot paayag Moses am-in nadan ap-apun di holag Israel ot kanan diday "Ekayu pumilih impan di kalnero yun kolngon yu ta hamulon di pamilya yuh pumpiyestaaan yuh Nala-uwan di Anghel Apu Dios.

²² Bumtok kayuh hapang di hissop ta itam-ol yu nah dalan nan kinlong yu ya indan-i yuh tap-on di panto yu ya nadah pamadingan yu. Ya tibon yu ta maid di e lumah-un ke dakayu inggana mabigat. ²³ Ta deket hi-

napon APU DIOS tun boblen e mamate nadah panguluwan an imbabalen nadan iEgypt ya la-uwang dakayunah anghel nat adi dakayu ilagat ten tibona nan dalah panto yu ya pamadingan yu.

²⁴ Dakayu ya nadan holag yu ya mahapul an aton yu nimpeh katootoon hituwen pangi-et adi matalak.

²⁵ Deket bot dimmatong kayu nah boblen kinalin APU DIOS an pangayan yu ya mahapul an aton yuh tuwen Piyestan di Nala-uwang di Anghel Apu Dios. ²⁶ Deket hanhanan nadan imbabale yu hin tipet aton yuh tuwen piyesta ²⁷ ya kanan yun diday 'Hituwey pun-appointan ke APU DIOS te handih ena pamatayan hanadah iEgypt ya lina-uwang di anghel nay babale min holag Israel ot ugge dakami inlagat an pinate.'"

Dingngol nadan tataguh tuwe ot mundukkun da ot dayawon dah APU DIOS. ²⁸ Ot aton dan am-in nadan kinalin APU DIOS ke da Moses ke Aaron.

Nungkakate day linalakin panguluwan an imbabalen nadan iEgypt

²⁹ Kediye gawan di hilong ya pinaten APU DIOS am-in nadan linalakin panguluwan an imbabalen nadan iEgypt nipalpu nah imbabalen nan patul an ahi ot mi-haynod an mumpatul inggana nadah imbabalen nadan nungkilalabut. Takon nadan namangulun impan di aggayam da ya nate da. ³⁰ Kediye hilong ya nabangun nan patul ya nadan opisyal na ya am-in nadan iEgypt ot ahi kokoga da te maid di ohan baled Egypt an maid di nate.

³¹ Ot kediye hilong ya impaayag nan patul da Moses ke Aaron ot kanan diday "Eyu ipangulu nadan ibba yun holag Israel ta mumpapange kayu! Tumayan kayu tuh boble mi ta eyu dayawon nan AP-APU an Dios yun hidiye nan imbagabaga yun aton yu.

³² Pakial-ala yu nadan kalnero yu ya nadan udum an aggayam yu, mu idasalanak anhan ta mawaday kiphodak damdama."

³³ Nun-igag-a nadan iEgypt nadan holag Israel ta galan dan tumayan te kanan day "Loktat ya mate kamin am-in hin adi kayu tumayan hitu." ³⁴ Inal-alan nadan holag Israel di napalut an alinan kapyeon dah tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag an linibbutan dah luput ot pun-ipah-on da, ^{35,36} ot mange da. Ya impakiala day kinadangan di iEgypt te inun-unud da handin kinalin Moses an aton da. Ot handih numbaga dan didah balituk, silber ya bulwati ya nun-idat da datuwen ibaga da te impumbalin APU DIOS didan makallispitu ya maule ke dida. Athituy inat nadan holag Israel an nangalah kinadangan nadan iEgypt.

Hay timmayanan nadan holag Israel di Egypt

³⁷ Nundallan dan inlappu dad Rameses ot ingganad Sukkot. Ya hay bilang dan am-in an timmayan ad

Egypt ya umeh onom an gatut di libu, mu ugge nauyap di goggolang ya binabai. ³⁸ Dakol di aggayam dan intabin da umat hi kalnero, guling ya baka ya dakol boy bokon da ibban holag Israel an naki-en dida. ³⁹ Ot mangapya dah tinapay an kinapya da nah alinan indaddaan dad Egypt an ugge naha-adan hi mumpalbag te ginagaddud di timmayanan da ot maid di tiempodan nundadaan hi kanon da.

^{40,41} Hay bilang di toon an niha-adan nadan holag Israel ad Egypt nipalpu handih nangayan dah di ingganad uwanin tumayan da ya opat di gatut ta tuluy pulun toon. ⁴² Hanadan holag Israel ya mahapul an iappit dan APU DIOS hituwen hilong hi katootoon te ketuwen hilong di nangihwanganan dida ot tumayan dad Egypt.

Hanadan maun-unud nah Piyestan di Nala-uwang di Anghel Apu Dios

⁴³ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke da Moses ke Aaron an kananay "Datuwen kalyok di maunud nah pangatan yuh Piyestan di Nala-uwang di Anghel ku. Hay oha ya adinadaman makikan di hintaguwan an bokon yu ibban holag Israel nah panganan yu nah panginomnomnoman yuh nala-uwang di anghel ku. ⁴⁴ Mu nada ken himbut yu ya damanan makikan da, mu mahapul an makugit da ni-an. ⁴⁵ Adinadaman makikan di nalpuh udum an boblen nakiboblen dakayu weno nadan tinangdanan yun punggunguwon yu. ⁴⁶ Ya nadan idadaan yun makan ya mahapul an kanon yun am-in hi bohongnan adi kayu umilah-un. Ya tibon yu bot adiyu gi-uwon di gunit nan kolngon yu. ⁴⁷ Am-in kayun holag Israel ya mahapul an aton yuh tuwen piyesta. ⁴⁸ Mu adinadaman makikan di ugge nakugit. Deket waday nalpuh udum an boblen nakiboblen dakayu an pinhod nan makid-um hi pangatan yun naen panginomnomnoman yuh nala-uwang di anghel ku ya mahapul an makugit am-in di linalakih nunhituwana ta ahi damanan makid-um dat kay da tonok an ibbayun holag Israel. ⁴⁹ Ya am-in di holag Israel ya nadan nalpuh udum an boble ya mahapul an aton da datuwen maunud hi pangatan nah Piyestan di Nala-uwang di Anghel ku."

⁵⁰ Ya am-in nadan holag Israel ya timbal dah tuwen tugun an nalpuh APU DIOS an intugun da Moses ke Aaron ke dida. ⁵¹ Ot ipangulun APU DIOS nadan holag Israel an tumayan dad Egypt kediye algo.

Hay pangidawatan nadan holag Israel hi linalakin panguluwan an imbabale da ke APU DIOS

13 Kanan bon APU DIOS ke Moses di ² "Idawat yun ha-on nadan linalakin panguluwan an imbabale yu te midawat ke ha-on am-in di panguluwan an imba-

† Juan 19:36

bale yun holag Israel, takon nadan namangulun impan di aggayam yu."

³ Ot e kalyon Moses nadah ibbanan holag Israel an kananay "Adi taku kal-iwan hituwen algon nanayanan takud Egypt an nihbutan yu gapuh ongal an kabaelan APU DIOS. Ya tibon yu nimpe ta adi kayu mangan hi tinapay an naha-adan hi mumpalbag. ^{4,5} Ad uwanin mamangulun bulan an Abib ya taynan takuy Egypt ta ume taku nadah boblen kinalin APU DIOS handidah aammod takun ipaboltanan ditaku. Datuwe nadan numboblayan di Kanaanite, Hittite, Amorite, Hibite ya nadan Jebusite, an dakol di makan ya maluwab di mitanom. Deket dumatong kayuh di ya adiyu kal-iwan an mun-an-anla ketuwen algoh katootoon. ^{6,7} Ya kediye ya mahapul an adi kayu mangan hi tinapay an naha-adan hi mumpalbag nah mamangulun pitun algoh mamangulun bulan. Ya mahapul an maid di mumpalbag hi tinapay hi nunhituwan yu ya hi boble yu ke dadiyen algo ya ahi kayu mumpiyestan munhahamul kayuh pun-dayaw yun APU DIOS nah mikapitun algo.

⁸ Kediye piyesta ya ahiyu kalyon hanadah imbabale yun man-uket aton yuh tuwe ya gapu nah inat APU DIOS ot ahiyu tayanan ad Egypt. ⁹ Hituwen piyesta ya paddungnay markah takle weno hi tuktuk taku ta panginomnomnoman takut nangamung nadah tugun APU DIOS. Aton takuh tuwen piyesta te gapuh ongal an kabaelana ya impakaan ditakud Egypt. ¹⁰ Kinali aton takuh tuwen piyesta nah nagtud an algoh katootoon.

¹¹ Hantuh datngan yu nah boblen kinalin APU DIOS handidah aammod takun ipaboltanan ditakun numboblayan nadan iKanaan ¹² ya mahapul an idawat yu nadan linalakin panguluwan an imbabale yun hiya, takon nadan mamangulun lakin impan di aggayam yu. Te am-in di panguluwan an linalakin imbabale yu takon nadan namangulun impan di aggayam yu ya bagin APU DIOS. ¹³ Mu dadiyen panguluwan an linalakin imbabale yun idat yu ya damanan hannotan yuh impan di kalnero. Ya takon nadan namangulun impan di kabayu yu ya damanan hannotan yu boh impan di kalnero. Mu deket adiyu pinhod an hannotan ya gi-uwon yuy bagang nan kabayu. ¹⁴ Deket hanhanan di imbabale yuh udum hi algo hin nganney gapunah pangatan yun datuwe ya kanan yuy 'Man-uke ya gapuh ongal an kabaelan APU DIOS ya impakaan dakamid Egypt an nihbutan mi. ¹⁵ Te handih wada kamih did Egypt ya mangohe nan patul an adi dakami iabulut an tumayan hidi, ot patayon APU DIOS nan panguluwan an imbabalena ya am-in di panguluwan an imbabalen nadan iEgypt, takon nadan namangulun impan di aggayam da. Hidiyey gapunan mahapul an idawat takun APU DIOS nadan namangulun linalakin imbabale taku ya hay namangulun impan di aag-

gayam taku. Mu hay mihannot nadah panguluwan an linalakin imbabale taku ya hay impan di kalnero. ¹⁶ Hituwen aton taku ya kay nimarkah takle taku weno hi tuktuk taku ta panginomnoman takut nangamung hi nangaanan APU DIOS ke ditakud Egypt gapuh ongal an kandamana."

Hay nangipanguluwan APU DIOS nadah holag Israel ot tumayan dad Egypt

^{17,18} Handih in-abulut nan patul an tumayan nadan holag Israel ya bokon nan dalan an mumpaed Pilistiy impangulun Apu Dios an dinalan da, yaden hidiye ot kumay antiktiken pangidalanan dan ume nah pangayan da. Ot hay impangulunan dinalan da ya nah ugge naboblayan an mumpaen nah Maingit an Baybay. Te kanan Apu Dios di "Adik pinhod an kal-ina ya muntutuyu datuwen tatagu ta mibangngad da ten tibon dan mahapul an makigubat da." Hituwey ninomnom nan aton takon di waday almas nadan holag Israel an timmayan ad Egypt.

¹⁹ Handih timmayan da Moses ad Egypt ya impakial-ala da nan gunit Joseph te hidiyey kinalina tuwali handi nadah iibanan holag Israel an kananay "Hantuh pangihwangan Apu Dios ke dakayu ta tumayan kayuh tu ya mahapul an pakial-ala yuy gunit ku."

²⁰ Tinaynan nadan holag Israel di Sukkot ot dumatong dad Etham an boble nah pingngit di ugge naboblayan ot mungkampu dah di. ²¹⁻²² Hay inat APU DIOS an nangipangulun dida ya deket mapat-al ya wadat nangamung nan kulabut an mangipangpangulun dida. Ya deket hilong ya mumbalin hidiyen kulabut hi ongal an apuy an mundadalang ta mapat-alan di dalanon da. ††

Impunhi-an APU DIOS nan danum nah Maingit an Baybay

14 Indani ya kanan APU DIOS ke Moses di ² "Kalyom hanadah ibbam an holag Israel ta mibangngad kayu nah nih-up ad Pi Hahirod an numbattanan di Migdol ya nan Maingit an Baybay ta mungkampu kayu nah dommang di Baal Sephon. ³ Ta pangalin nan patul di Egypt on nahamma kayu ya nahkuk kayu te numbattanan dakayu nah ugge naboblayan ya nan baybay ⁴ ta pudugon dakayu te pumbalinok bon mangohe. Implanuk hituwe ta usalok nan patul ya nadan tindalunah mangipatiboh ongal an dayaw ku. Hituwey ahi panginilaan nadan iEgypt an ha-oy di AP-APU." Ot umeh Moses an e nangalin tuwe nadah holag Israel ot un-unudon dah diye.

⁵ Handih dingngol nan patul di Egypt an timmayan mo nadan holag Israel an adida mibangngad ya

† Lucas 2:23

†† Exodus 40:30

makatuttuyu takon nadan opisyal nan kanan day "Nganneh tuwen etaku inat! Tipet etaku in-abulut didan ume? Dahdi moy pummuttaty taku?" ⁶ Impidadaan nan patul nan punlughananan kalesa ta ipanguluna nadan tindalunan mamdug nadah holag Israel. ^{7,8} Impangohen APU DIOS nan patul ot mandalona nadan onom an gatut an tindalunat pudugon da didan usalon da nadan kapkaphodan an kalesa ya nadan udum an kalesad Egypt an usalon dan makigubat. Naki-e damdama nadan aap-apun di numpungkalesa ot pudugon da nadan holag Israel an maid di takut dan mange. ⁹ Hanan patul, am-in nadan tindaluna nungkalesa, nadan nungkabayu, ya nadan tindalun nundallan ya numpudug da nadan holag Israel ot akhupan da didan nungkampu nah pingngit nan Maingit an Baybay an nih-up ad Pi Hahiroh ya dom-mang di Baal Sephon.

¹⁰ Handih tinibon nadan holag Israel an mangali nan patul ya nadan tindaluna ya timmattakut da ot pih-pihmok dan APU DIOS ta baddangana dida. ¹¹ Kanan dan Moses di "Tipet e dakami in-ali tuh ugge naboblayan ta hituy emi katayan? Kon makudang di lubukan ad Egypt? ¹² Kinali mi tuwalin he-an adi dakami pakibibiyangan ta takombo pey mihdi kamid Egypt. Kudukdul nay nunnanong kamin himbut hidi mu nan ekami mateh tu!"

¹³ Mu kanan Moses di "Adi kayu tumakut! Patulidon yuy nomnom yu ta tibon yuy aton APU DIOS an mangihwang ke dakayud uwani. Te dadiyen iEgypt an tibtibbon yu ya mama-id dan am-in ta maid moy pangang-angan yun dida. ¹⁴ Hay maphod an aton taku ya dumin-ong taku ta nangamung hi APU DIOS an makigubat ke dida."

¹⁵ Kanan APU DIOS ke Moses di "Tipet mumpah-pahmok kayun ha-on? Kalyom ot ya abu nadah tatagum ta ituluy yun ume! ¹⁶ Idongdong mu nan patanong mu nah baybay ta munhi-an nan danum ta mamagay dalanon yu nadah ibbam an holag Israel. ¹⁷ Pungngohayok bo nan patul ta mange kayu yaden pun-unud dakayu. Mu ha-oy di makigubat ke didat ap-putok nan patul, nadan tindaluna, nadan tindalunan nungkalesa ya nadan nungkabayu ta mipatiboy ongal di kabaelak. ¹⁸ Ta hidiyen pangapputak ke diday panginilaan dan ha-oy di makulug an AP-APU."

¹⁹ Indanit mange nadan holag Israel ya imme nan anghel Apu Dios an mangipangpangulun didah indogan da ya imme damdama nan kulabut hi numbat-tanan ²⁰ nadan holag Israel ya nadan iEgypt ot mihanit muntatapol nah kad-an nadan iEgypt, mu mapat-al nah kad-an nadan holag Israel ot maid di innun dan mih-up ke dida kediyen hilong.

²¹ Dimmatong da nah baybay ot idongdong Moses nan patanong nah di ya impaalin APU DIOS di nal-ot an dibdib an nalpuh nangappit hi timilan di algo ot du-

manibdib inggana mabigat. Loktat ya nagodwa nan danum ot mabudhan nan luta. ²² Ot idalan nadan holag Israel hidi. Hanan danum nah numbinah-el nah inggid ya winawwan ya kay nabanong.

²³ Nipdug da nadan iEgypt an nungkalesa da ya nungkabayu da. ²⁴ Mu indanit mungkabigat ya nun-uhdung hi APU DIOS an wada nah kulabut ya apuy ot wadaonay takut nadan tindalun di Egypt. ²⁵ Maid maptok ya mungkilunok di pilid nadan kalesa dat mumpaligat dan ume. Ot kanan day "Tumayan taku ot hitu te deyan nan AP-APU an Dios nadan holag Israel di makihanggan ditaku!"

²⁶ Handih wada mon am-in nadan holag Israel nah binnah-el nan baybay ya kanan APU DIOS ke Moses di "Idongdong mu boy taklem nah baybay ta mundammu nan danum ta malting hantudan iEgypt an mungkipdug."

^{27,28} Ot idongdong Moses di taklena nah baybay hi biggatna ya numbanggad nan danum ot mungkaanud nadan kalesa ot malting nadan tindalu ya nadan nungkitakkeh kakabayu. Ipatnan ot nadan iEgypt an dumakal, mu nalting dan am-in an maid di ohah natdaan gapun diyen inat APU DIOS ke dida. ²⁹ Mu hanada ken holag Israel ya nundalan da nah magagan lutan kay nabanong nan danum hi numbinah-el.

^{30,31} Namodwong da ya ongal moy dinol dan APU DIOS ya nah muttatyunan hi Moses handih tinibo day ongal an kabaelan APU DIOS hi nangihwanganan dida kediyen algon inapput na nadan iEgypt an nungkalting dah impangat na ot mungkiwahit di adol da nah pingngit di baybay.

Hay kantan Moses

15 Gapuh nangihwangan APU DIOS ke dida ya nungkanta da Moses ya nadan ibbanan holag Israel an kanan day "Ikantaak hi APU DIOS te impaka-apput na nadan buhul nan inibka na dida ya nadan kabayu dah baybay. ² Hi APU DIOS di nal-ot an mangitakdog ke ha-on ya hiyay nangihwang ke ha-on. Hiyay Dios ku, kinali hiyay dayawok. Hiya boy Dios an dayawon ama, kinali ikantak di mipanggep hi kinatag-ena.

³ Hi APU DIOS ya natulid an makigubat ya hiyay AP-APU. ⁴ Inibkana nadan tindalun di Egypt ya nadan kalesa da nah baybay. Ta am-in nadan katultulidan an ap-apun di tindalu da ya nungkalting dan nah Maingit an Baybay. ⁵ Nalnong dan kay da batun immed dalom nan baybay.

⁶ APU DIOS, ongal di kabaelam, paddungnay gudu-wom nadan buhul mu. ⁷ Gapuh kinatag-em ya inapput mun am-in nadan makilaban ke he-a. Impatibom di boh-ol mu ot ma-idom dida umat hi punggohoban di apuy hi ulut. ⁸ Inhap-ud mun nah baybay ya nagodwa

nan danum an kay nabanong ya kay nadingding ya numbalin an makulhi nan dallom di baybay.

⁹ Kanan nan buhul miy 'Pudugok didat deket akhupak dida ya numpalang ku dida. Ne inalak am-in nadan odon dat punggogodwaan mi nadah tataguk.'

¹⁰ Mu inhap-ud mu bo, APU DIOS ot mundammu nan danum ot malting da. Ot malnong da nah baybay an kay da gumok an nalnong ad dalam.

¹¹ APU DIOS, dahdiy udum hi dios an umat ke he-a? Kon waday makakkaphod ya madayaw an umat ke he-a? Ya dahdiy kabaelasan mangat nah umipamodwong an at-attom? ¹² Indongdong muy wawwan an taklem ya nauhbung nadan buhul mi ot ume dad dalam di luta.

¹³ Inihwang dakami ya impangulu dakami gapuh ongal an pamhod mun dakamin tatagum. Ya gapuh ongal an kabaalam ya ipaptok dakami inggana dumatong kami nah boblen intuddum an kiha-adam.

¹⁴ Dakol day tataguh kabobboblen ahi mangngol nah naat ya gumayonggong dah takut da. Namam-a nadan iPilistia, ¹⁵ nadan aap-apun di iEdom, iMoab ya nadan ap-apun di iKanaan.

¹⁶ Ahida tumattakut gapu nah ongal an kabaalam, APU DIOS ta op-opya dan maid di eda aton ke dakami inggana mala-u kamin tatagum an liniblim hi nihbutan mi.

¹⁷ Ahi dakami ien paddungnay edakami itanom nah bilid an hidiye nan pinilim, APU DIOS, an kiha-adam. Hidi nah balem an kinapyam. ¹⁸ He-a, APU DIOS di mun-ap-aput nangamung."

¹⁹ Handih wada nadan kakabayu ya kalesa ya nadan nuntakken tindalun di Egypt nah gawwan di baybay ya impaen APU DIOS di danum ot malting da. Mu nada ken holag Israel ya namag-anan di nundalanan da nah baybay.

Hay kantan Miriam

²⁰ Indani ya hi Miriam an tulang Aaron ya oha nadah profetas APU DIOS ya inalana nan ayyuding na ot ipanguluna nadan ibbanan binabai ot waday ohan dida on pun-ipagango day ayyuding da ya nannannayo da. ²¹ Nungkantah Miriam an kananay "Ikantaan takuh APU DIOS te inapput nay buhul taku ta kidayawana. Inibkana nadan kakabayu ya nadan nungkitakke nah baybay ot malting da."

Hanan mumpait an danum ad Marah

²² Indani ya impangulun bon Moses nadan holag Israel ot tumayan da nah Maingit an Baybay ot ipayu dad Sur an ugge naboblasyon. Kediye pangayan dah di ya uggeda imminum hi tulun algo te maid di hinamak dah uminuman da. ²³ Indani ya dimmatong dad Marah ya waday danum hidi, mu mumpait, kinali ngi-

nadanan dah diyen boble hi Marah. Te hay kibalanan di Marah hi Hebrew ya mumpait. ²⁴ Ya mundiklamu nadan tatagun kanan dan Moses di "Nganney inumon taku?"

²⁵ Ot mumpahpahmok hi Moses ke APU DIOS. Intudun APU DIOS nan hapang di kaiw ot alan Moses ot igyang na nah danum ya nakaan di pait na ot mabalin mon inumon da.

Impainilan APU DIOS ke didah di nadan tugun an mahapul an un-unudon dat tibona hin un-unudon da weno adi. ²⁶ Kananay "Deket paka-un-unudonak ke dakayu ta aton yuy pinhod ku ya aton yuy maphod ya adi dakayu kastiguwon ta adi kayu umat nadah iEgypt an kinastiguk didah dogo. Ha-oy di AP-APU an mangipaphod ke dakayu."

²⁷ Indani ya dimmatong dad Elim an waday himpulut duwan ob-ob ya napitun niyug ot mungkampu da nah nih-up ke dadiyen ob-ob.

Hanan makan an nalpun APU DIOS

16 Tinayanan day Elim ot ume dad Sin an oha bon ugge naboblasyon an numbattanan di Elim ya Sinai ot mungkampu dah di. Kediye dimmatongan dah di ya nala-uy himbulan ta himpulut limay algo nipalpu handih timmayanan dad Egypt. ² Kediye wada dah di ya namahig boy diklamun nadan tatagu ke Moses ya hi Aaron ³ an kanan day "Kudukdul na boy pinate dakamin APU DIOS ad Egypt mu nan edakami ingkuyug ke dakayu tuh ugge naboblasyon ta ekami mateh inagang. Hidid Egypt ya dakol di makan an deket pinhod di dotag ya wada, athidi bo nadah udum an klasen makan."

⁴ Ot kanan APU DIOS ke Moses di "Ogahok di makan an malpud kabunyan. Mu mahapul an kabigabigat on imme nadan tatagut umamung dah umustuh kanon da kediye algo. Ketuwey panginilaak hin un-unudon day kalyok. ⁵ Deket nah mikan-om an algo hi kalinggulinggu ya dakdakolon day amungon dan mumpidway kadakol nan oggan da amungon hi hin-algo ta waday kanon da nah mikapitun algo."

⁶ Ot amungon da Moses ke Aaron nadan ibba dan holag Israel ot kanan dan diday "Hi hilong ya inilaon yun hi APU DIOS di nangipangulun ditaku ot tayanan takud Egypt, ^{7,8} ya hi biggatna ya tibon yuy kabaelana. Dingngol nay diklamu yun hiya te man-ut dakamiy nangalyan yuh diklamu yu, mu hay kakulugana ya hiyay nundiklamuwan yu te dakami ya muttatyu dakami ya abun hiya. Hiyay mangidat hi ihda yun dotag nah hilong ya hiya boy mangidat hi mahapul yun tinapay nah biggatna. Dingngol nay diklamu yun hiya te am-in di diklamu yun dakami ya hiyay nundiklamuwan yu."

⁹ Kanan Moses ke Aaron di “Kalyom am-in hanadah tatagut maamung dah kawad-an APU DIOS te dingngol nay diklamu da.” ¹⁰ Mungkalih Aaron hanadah tatagu ya nunliggu da ot iang-ang da nah ugge naboblayan ya tinibo day makahhiyon dayaw APU DIOS nah kulabut.

¹¹ Kimmalih APU DIOS ke Moses an kananay
¹² “Dingngol kuy diklamun nadan tatagu. Kalyom ke di-da an hi mungkahilong ya waday dotag an idat ku. Ya nah biggatna ya idat kuy tinapay an mahapul da. Hituwey panginilaan dan ha-oy di AP-APU an Dios yu.”

¹³ Indani peman ot mahilong ya immaliy dakol an hamuti nah kampu da. Ya nabigat ya dimmulnu nah nunlinikkod di nungkampuwan da. ¹⁴ Namag-anan nan dulnu ya nanapnapan nan lutah mungkaingpin mabayak an kay dalaluy ang-ang na. ¹⁵ Handih tinibon nadan tatagu ya kanan day “Nganne nin datuwe?” Hinumang Moses an kananan diday “Datuwe nan makan an indat APU DIOS ke dakayu.” ¹⁶ Kanan APU DIOS di “Am-in kayu ya mahapul an hay umustun kanon yuh hin-algoy amungon yun hintalub hi ohan tagu.”

¹⁷ Ot waday oha nadah tatagu ya e nangamung hi kanona, mu ugge nun-iingngoy inamung dan dak-dakol di inamung di udum mu nadan ibba da. ¹⁸ Mu indanit eda lukudon di inamung di hin-oh-an dida ya maid di nahawwal weno makudang. Waday oha on umustuy inamung na nah kanonah hin-algo. †

¹⁹ Kanan Moses ke diday “Mahapul an upuwon yun am-in nadan makan ad uwanin hilong ta maid di mat-daan.”

²⁰ Mu wadaday udum ke didan ugge nangun-unud kediyen kinalin Moses ot tod-an day udum, mu eda tibon hi biggatna ya nabigiyen ya himpappangey hamuy na. Indanit inninlan Moses hidiye ya bimmohol.

²¹ Kabigabigat nah biggatna on imme nadan tatagun e mangamung hi damanan kanon di pamilya dah hin-algo. Deket inumlot di potang on nauma nadan ugge-da inamung. ²² Deket nah mikan-om an algo ya dubliyon day kadakol nan makan an amungon dat hindudwamon talub hi ohan tagu. Indani ya imme nadan napilin aap-apu ot eda mahmahan ke Moses hin tipet athidi. ²³ Ya kanan Moses ke diday “Man-uket mahapul an dubliyon yuy amungon yud uwanin algo ya intugun APU DIOS an hi bigat ya mun-iyatu kayun maid di mungngunu ta mundayaw takun hiya. Mahapul an pakiha-ang yud uwaniy kanon yuh bigat.”

²⁴ Inun-unud day kinalin Moses ot umiha-ad dah kanon dah kabigatana. Indanit eda tibon ya ugge nadang-o ya ugge nabigiyen. ²⁵ Kanan Moses ke diday “Hinaen tindaan yuy kanon yud uwanin Sabadu te ad

uwanin algoy pundayawan ke APU DIOS ya maid di eyu mahamak hi makan. ²⁶ Mipalpud uwani ya athidiy aton yun ekayu mangamung hi kanon yuh onom an algo. Mu hi mikapitun algo an Sabadu ya maid di mahamak yuh makan.”

²⁷ Athidiy kinalin Moses, mu kapyanan wadada nadan adi manghop ta kediyen Sabadu ya eda ot mangamung hi makan, mu maid di hinamak da. ²⁸ Ot kanan APU DIOS ke Moses di “Kon-ana nin ta ahi mangun-unud hantudan tataguh itugun ku? ²⁹ Kon adida nomnomon an mumpidway kadakol nan makan an idat kun dida nah mikan-om an algo ta umustuh kanon dah duwan algo? Te ha-oy an AP-APU yu ya winadak nan mikapitun algo an pun-iyatuwan yun adi kayu umen e manamak hi kanon yu, mu tumungo kayu.” ³⁰ Ot mipalpun diye ya tumungo nadan holag Israel nah mikapitun algon adida mungngunu.

³¹ Hay nungngadan da kediyen makan ya “manna” †† ya umat hi bayak nan buwan di coriander ya hay tam-tam na ya umat nah tinapay an naha-adan hi danum di iyyukan. ³² Kanan Moses nadah tataguy “Kinalin APU DIOS an umitalu taku ketuwen manna an indat nan ditaku tuh ugge naboblayan handih nangipakaanana ke ditakud Egypt ta ahi tibon di iimbabale taku ya inap-apu takuh udum hi algo.”

³³ Ot kanan Moses ke Aaron di “Umala kah buhi ta huduwam hi kagodwan di talub an manna ya em inhad nah kad-an APU DIOS ta ahi panginomnomnoman nadan holag takut nangamung.”

³⁴ Inun-unud Aaron hidiyen kinalin APU DIOS ke Moses ot ena iha-ad nan buhuh hinangngab nan kahon nah bohongnan di Tabernacle. ³⁵ Hituwen manay kinakinan nadan holag Israel handih niha-adan dah nap-at an toon nah ugge naboblayan inggana dimmatong dad Kanaan. ³⁶ (Hay inusal da handi an nunlukud nah manna ya nan omer an maalanay ohan talub.)

Hay nangipabudalan APU DIOS hi danum nah batu

17 Tinaynan nadan holag Israel di Sin an oha bon ugge naboblayan ot tagan day ee an un-unudon day kalyon APU DIOS an pangayan da. Indani ya dimmatong dad Repidim ot mungkampu da boh di, muden maid di danum hidi. ² Bumobboh-ol nadan tatagu ke Moses an mungngudu ya munlili dan kanan day “Idatan dakamih danum an inumon mi!” Mu kanan Moses di “Adi kayu bumobboh-ol ke ha-on! Tipet pinhod yun patnaan di anus APU DIOS ke dakayu?”

³ Mu naka-uwo nadan tatagu, ta hidiye nan mungngudu dan kanan day “Tipet edakami impangulun tumayan ad Egypt ta ekami mateh inuwo takon nadan iimbabale mi ya aaggayam mi?”

† *Tibon yuy 2 Corinth 8:15.*

†† *Hay kibalinan nan “manna” ya “Nganneh diye?”*

⁴ Ot mundasal hi Moses ke APU DIOS an kananay "Apu, nganney atok? Deyan bumobboh-ol hantudan tatagu ke ha-on an tugmilanak mo anhan ke dida."

⁵⁶ Ot kanan APU DIOS ke Moses di "Mamangpangulu kayun ume nadah napilin mangipangpanguluh holag Israel. Had-on dakayu nah batu nah Bilid an Sinai. Al-alam nan patanong mun inhoplat mu nah Wangwang an Nile ta ihoplat mu nah batut bumudal di danum an inumon yu." Inun-unud Moses hituwen kinalin APU DIOS ot ihoplat na nan patanong na nah batu ya bimudal di danum an ang-ang-angon nadan napilin mangipangpanguluh holag Israel.

⁷ Ot ngadanan Moses hidiyen boble hi Massah te hidiy namatnaan nadan holag Israel hi pangan-anusan APU DIOS ke dida. Nginadanana boh Meribah te nundiklamu nadan tatagun hiyan kanan day "An makulug nin an wadah tuh APU DIOS an mangipaptok ke ditaku weno maid?"

Hay nakigubatan nadan holag Israel nadah iAmalek

⁸ Handih wada nadan holag Israel ad Repidim ya imme nadan iAmalek ot eda gubaton dida. ⁹ Kanan Moses ke Joshuay "Pumili kah linalakin e manamu nadah mangalin iAmalek an gumubat ke ditaku. Hi bigat ya tumaddogak nah tuktuk di bilid an odnak nan patanong an kinalin Apu Dios an usalok."

¹⁰ Inun-unud Joshuay kinalin Moses ot makigubat da nadah iAmalek. Kediye munggugubat da ya imme da Moses, hi Aaron ya hi Hur nah tuktuk nan bilid hidi. ¹¹ Deket itagtaggen Moses nan patanong na on mangap-apput nadan holag Israel. Mu deket nablet inda-ul nay taklena on mangap-apput nadan iAmalek. ¹² Indani mo anhan ya nabley taklen Moses an mangi-tatagge nah patanong ot pumulig da Aaron ke Hur hi batu ot ubunan Moses. Numbinah-el dan hiya ot itatag-e day taklena inggana nalin-ob di algo. ¹³ Ot ap-puton da Joshua nadan iAmalek.

¹⁴ Indani ya kimmalih APU DIOS ot kanan Moses di "Itudok yuy mipanggep ketuwen nangapputan yu ta ad-addi makal-iwan. Ya kalyom ke Joshua an ma-idok am-in nadan iAmalek."

¹⁵ Nangapyah Moses hi pun-appitan ke APU DIOS hi di ot ngadana nah "Hi APU DIOS di bandelak."

¹⁶ Kanana nadah tataguy "Maphod an hi APU DIOS di nanongnan pundinolan takut hiyat nangamung di makigubat nadah iAmalek."

Hay e numbisitaan Jetro ke Moses

18 Indani ya dingngol nan aman nan inayan Moses an hi Jetro an padid Midian am-in nan maphod an inat Apu Dios ke Moses ya nadan ibbanan holag Israel takon di hay nangipakaananan didad Egypt. ²⁴ Ot ikuyug na nan imbabalenan hi Sipporah

an inayan Moses ya nadan imbabale da an da Gersom ke Elieser. Handi ya impaanamut ni-an Moses hi Sipporah ya nadan imbabaleda ot eda mihaad hi kad-an Jetro. Man-uket nginadanan Moses nan panguluwan hi Gersom ya kananay "Ha-oy ya immaliyak ya abun nakibobleh tu." Ya nan mihaynod ya nginadananah Elieser gapuh namaddangan Apu Dios ke hiya. Kananay "Hi Apu Dios an daydayawon di aammod ku ya binaddanganak ot ihwangak hi pamatayan nan patul di Egypt ke ha-on."

⁵ Ingkuyug Jetro dida ot ume dah nungkampuwan Moses nah bilid nah ugge naboblakan an numpatib-an Apu Dios handi. ⁶ Inilan Moses an mangali da te impamangulu tuwalin amanan impainilan hiyay pangayan dah di.

⁷ Manatong da ya e dinamun Moses dida ot munyung hi hinangngab Jetro ot awalona ot ahina ikuyug didah kampuna. ⁸ Ot ab-abigon Moses am-in nadan inat APU DIOS nah patul di Egypt ya nadah tataguna ot ahina ihwang nadan ibbanan holag Israel. Ya inababig na bo nadan hinolholtap da mipalpuh kimmaanan dad Egypt inggana dimmatong dah kampu da takon di hay namanaddangan APU DIOS ke dida ke dadiyen nunligatan da.

⁹ Dingngol Jetroh datuwe ya maan-anla ¹⁰ ot kananay "Dayawon takuh APU DIOS te inihwang dakayu nadah inat diyen patul di Egypt ya nadan tataguna ya impatikod nay pumpalpaligat dan dakayun holag Israel. ¹¹ Ad uwani ya inilak mon hi APU DIOS ya natagtag-e tut-uwa mu nadan dios an dayawon di udum an tatagu te ipaptok dakayun tataguna. Ot ihwang dakayun nadah iEgypt an nakababbay panibo dan dakayu."

¹² Indani ya nun-appit hi Jetroh hi maghob ya nadan udum an miappit ke Apu Dios. Kediye ya immali da Aaron ya nadan udum an aap-apun di holag Israel an manamun hiya ta makihumul dah pundayaw dan Apu Dios.

Hay tugun Jetro

¹³ Nabigat kediye ot ituluy Moses nan at-attona tuwalih kabigabigat an mangipanuh diklamun nadan tatagu. Te mipalpuh biggatna inggana hilog ya mahanhanot day tatagun mundiklamu. ¹⁴ Handih tinibon Jetroh tuwen namahig an naligat an ngunun Moses ya kananay "Tipet oh-ohhaam hituwen am-in an maid di kabaddang mu? Tibtibbok ya madam-ot an abuy ngunum te dakkodakkol ta nangamung di tatagun umalin mumbagah baddang ke he-a."

^{15,16} Ya kanan Moses di "Mahapul an atok hituwe te hanah pangipanuwak hi diklamu da ya kediye pangipainilaak ke dida nah tugun Apu Dios ya am-in nadan pinhod nan maunud." ¹⁷ Kanan Jetro ke hiyay "Adi

maphod di athitu, ¹⁸ te nakalligat hituwen ngunum yaden ohhaam. Ta loktat ya immingle ka ya athidi bo nadah tatagu. ¹⁹ Kinali maphod hin donglom tun tu-gun ku, ot baddangan dakan Apu Dios. Man-u te lebbeng nan itakdog muy tataguh hinangngab Apu Dios ya mumpabaddang kan hiya mipanggep nadah punhahallaan da ²⁰ ya ituttudum ke dida nadan tugu-na, hay maphod an pangi-e ya nadan lebbengnan aton da, ²¹ mu mahapul muy bumaddang ke he-a. Kinali pumili ka nadah maphod di pangi-e dat diday tuduwom an mangitakdog nadah tatagu. Wadaday mun-ap-apuh hinlibu, hinggatut, nalima ya himpulu. Ya nadan mun-ap-apu ya mahapul an paka-un-unudon dah Apu Dios ya damanan pundinolan didan adida mabayadan hi pangatan dah gaga-iho. ²² Ta diday nangamung an mangipanu nadah i-itay an punhahallaan nadan tatagun niukod ke dida. Mu nadan naligat an mipanu ya dadiyey iali dan he-at ipanum ta yumapyap-oy ngunum. ²³ Deket un-unudom hituwen kinalik ya deket miunnud hituwep pinhod Apu Dios, ya adika makaliggatan nah ngunum ya malinggop am-in hantudan tatagun umanamut hi nunhituwan da te nipanuy punhahallaan da.”

²⁴ Inun-unud Moses hidiyen tugun Jetro, ²⁵ ot piliyona nadan kabaelan dan mumpangpangulu. Tinuddu na didan mun-ap-apuh himpulu, nalima, hinggatut ya hinlibu. ²⁶ Dadiyen napiliy nangamung an mangipanu punhahallaan nadan tatagut ammuna nadan naligat an adida kabaelan di ie dan Moses.

²⁷ Nagibbu datuwen naat ot ahi umanamut hi Jetroh boble na.

Hay nungkampuwan nadan holag Israel nah puun nan Bilid an Sinai

¹² Tinaynan nadan holag Israel di Repidim ot ume da nah ugge naboblayan ad Sinai ot mungkampu da nah puun diyen bilid. Handih dimmatngan dah di ya duway bulan di nala-u nipalpuh timmayanan dad Egypt.

³ Indani ya nuntikid hi Moses nah bilid ot e maki-hummangan ke APU DIOS. Ya kanan APU DIOS ke hiyay “Kalyom hanadah ibbam an holag Israel an kanam di ‘Hituwey kanan APU DIOS: ⁴ Tinibo yuy inat ku nadah iEgypt ya hay inat kun nangialin dakayuh tun kay dakayu intayyap hi hamuti. ⁵⁶ Takon di bagik am-in tun wadah luta ya dakayun holag Israel ya abuy piliyok an tataguk hin un-unudonak ta aton yu nadan kalyok an aton yu. Ya mumbalin kayun papadik an mangiat hi pinhod ku.” †

⁷ Nundayyuh Moses ot amungona nadan mangi-pangpangulu ot kalyonan dida nan kinalin APU DIOS.

† *Tibon yuy 1 Pedro 2:9.*

⁸ Ya kanan am-in nadan tataguy “Aton min am-in di kinalin APU DIOS.”

Imme boh Moses ot ena kalyon ke APU DIOS hidiyen kinali da, ⁹ ya kanan APU DIOS ke hiyay “Umaliyak an manibon dakayu an hay ang-ang ku ya mahdol an kulabut ta makihummanganak ke he-a ta wada ot an mipalpud uwani ya kulugon daka nadah tatagu. ¹⁰ Ekate em kalyon hanadah tatagut mundadaan dad uwanin algo ta hi bigat ke ya mundayaw dan ha-on. Kalyom bon didat ibalbal day bubulwati da ¹¹ ta midadaan dah ohhandi an mundayaw ke ha-on te umaliyak tuh tap-on tun bilid ta tibonak ke didan am-in. ¹² Mu likkodom an koltogon tun bilid ta kalyom ke didan maid di bumah-el ya maid di tumikid, te wada key adi mangun-unud ya mate. ¹³ Hanan adi mangun-unud ya adiyu daw-ayon, mu panaon yu weno tugmilan yu, takon di aggayam. †† Ya kalyom ke didan deket waday gimmangoh tangguyub ya umali dan am-in nah puun tun bilid.”

^{14,15} Dimmayyu boh Moses ot kalyona nadah tataguy “Mundadaan kayun mundayaw ke APU DIOS hi ohhandi. Dakayu ken nalihin ya adiyu ni-an ihuyop di inayan yu.” Inat nadan tataguy ine-en di punlini dah adol da ya linabaan day bubulwati da.

¹⁶ Kediye biggatnah mikatlun algo ya mungkikidul ya mungkikil-at, waday mahdol an kulabut nah tap-on nan bilid, ya waday nal-ot an gangon di tangguyub. Ya munggayonggong nadan holag Israel gapuh takut da. ¹⁷ Impangulun Moses didan e manamu ke Apu Dios ot umohnong da nah puun nan bilid. ¹⁸ Hi APU DIOS ya apuy di numpatib-ana, kinali nan bilid ya nahophopan hi mahdol an ahuk an mumpaed tap-o an kay nalpuh onggaongngal an apuy ya namahig an mungkokyog nah bilid. ¹⁹ Ya pun-olot nan tangguyub di gangona. Indani ya munhummangan da Moses ke Apu Dios an deket kimmalih Moses on himmumang hi Apu Dios an kay gangon di kidul di kalinat donglon am-in nadan tatagu.

²⁰ Indani ya dimma-ul hi APU DIOS nah tuktuk nan bilid ot ayaganah Moses hi kad-ana. ²¹ Kanan APU DIOS ke hiyay “Em kalyon hanadah tatagut adida bumah-el nah koltog an umalih tun e manibon ha-on te deket ipapilit dan umali ya mate da. ²² Ya takon nadan padin miabulut an mih-up hi kad-ak ya mahapul an inat da nan ine-en di punlini dah adol da. Te deket uggeda yaden umali dah tu ya kastiguwok dida.”

²³ Kanan Moses ke APU DIOS di “Adi tumikid nadan tatagu te kanam di adi mabalin an bumah-el da nah koltog.” ²⁴ Ot kanan APU DIOS di “Em ikuyug hi Aaron ta umali kayun duwah tu. Mu hanada ken papadi ya nadan tatagu ya adi mabalin an bumah-el da nah

†† *Hebrews 12:20*

koltog an umalih tu te umali da ke ya kastiguwok di-da.”

²⁵ Ot mundayyu boh Moses ot ena kalyon hidiyen kinalin APU DIOS nadah tatagu.

Hanadan himpulun Tugun APU DIOS

20 Hi Apu Dios ya intuguna datuwe an kananay ² “Ha-oy an AP-APU an Dios yun nangipakaan ke dakayud Egypt an nihbutan yu.

³ Ha-oy ya abuy Dios an dayawon yun maid di udum.

⁴ Adi mabalin an ekayu mangapyah ing-ingon di nganneh diyen wadah kabunyan ya luta weno kumpulnan wadah danum ta dayawon yu. ⁵ Adi mabalin an ekayu munyuung ke dida ya eyu dayawon didan dios yu, te ha-oy an AP-APU an Dios yu ya adik iabulut an waday udum an ibilang yun dios yu. Kastiguwok nadan mangihhingit ke ha-on takon nadan imbale da ya hay inap-apu da ya nadan imbabalen datuwen inap-apu da. ⁶ Mu adi mapoppog di naminhod ku nadah naminhod ke ha-on ya mangun-unud hi tugun ku, takon di nadan mikahinlibun holag da.

⁷ Adi bo nalgom di pangiusalan yuh ngadan kun AP-APU yu te nan tagun mangiathidi ya adik homkon, mu kastiguwok.

⁸ Un-unudon yuy ine-en di Sabadun Tungo an niongong ke ha-on ta aton yu nadan lebbeng nan maat kediyen algo. ⁹ Hanan onom an algo nah hinlingguwan di panginguwan yu nadah ngunu yu. ¹⁰ Mu hana ken mikapitun algo an Sabadu ya niongong ke ha-on an AP-APU an Dios yu. Maid di mungngunu ketuwen algo, takon di dakayu, nadan imbabale yun linalaki ya binabai, ya nadan muttaty yun linalaki ya binabai, nadan aaggayam yu, ya takon nadan hingatuan an nakiboblen dakayu. ¹¹ Te onom di algoy nunlutuwak tuh luta, nan kabunyan ya nan baybay ya am-in nadan wada ke datuwe. Ot handih mikapitun algo ya nun-iyatuwak, kinali ha-oy an AP-APU yu ya ngilinnok hidiyen algon tungo.

¹² Un-unudon yu da amayun inayu ta mabayag di kihaladan yu nah boblen kinalik an idat kun dakayu. †

¹³ Adi kayu pumate. ††

¹⁴ Adiyu ihuyop di bokon yu inayan. ‡

¹⁵ Adi kayu mangako. ‡‡

¹⁶ Adiyu kalyon di adi makulug mipanggep hi ibbayu. ‡‡‡

¹⁷ Ya hay manguddidin tugun ku ya adiyu omnawan an ibagi nganneh diyen wada nah ibba yun tagu umat hi balena, inayana, hay muttatyuna, bakana, kabayuna weno kumpulnan odona.” ‡‡‡

¹⁸ Handih dingngol nadan tatagu nan kidul, nan nalot an gangon nan tangguyub ya tinibo da nan

† *Tibon yuy Eph. 6:2-3, Mateo 15:4 ya 19:19, Marcos 7:10 ya 10:19 ya Lucas 18:20.* †† *Mateo 5:21, James 2:11* ‡ *Mateo 5:27, James 2:11* ‡‡ *Romans 13:9* ‡‡‡ *Mateo 19:18-19* ‡‡‡‡ *Romans 7:7*

namahig an kil-at ya nan mun-aahuk an bilid ya munggagayonggong dah takut da ot mibata-an da.

¹⁹ Kanan dan Moses di “He-ay mangibagan dakami nah pinhod Apu Dios an aton mit un-unudon mi ta bokon hiyay kumalin dakami te mate kami.”

²⁰ Kanan Moses ke diday “Adi kayu tumakut. Athituy pamatnan Apu Dios ke dakayu ta mangun-unud kayun hiya ta adi kayu munliwat.”

²¹ Mu nanongnan dehdi nadan tatagu nah nidaw-dawi yaden hi ke Moses ya e nih-up nah mun-aahuk an bilid an kad-an Apu Dios.

Kinalin APU DIOS an mangapya nadan holag Israel hi pun-appitan dan hiya.

²² Kanan APU DIOS ke Moses di “Kalyom hanadah ibbam an holag Israel an kanam di: Hituwey kanan APU DIOS ‘Tinibo yuy inat ku an Dios hi langit an nakihumangan ke dakayu. ²³ Kinali ha-oy ya abuy dayawon yu. Adi kayu mangapyah kumpulna on dinayaw yun dios yu umat nadah nakapyah gumok ya balituk.

²⁴ Umala kayuh lutat mangapya kayuh pun-appitan yun ha-on, ta hidiy pun-appitan yuh baka weno kalneron maghob an iappit yun ha-on. Am-in di ituduk an pundayawan yun ha-on ya wadaak an bumad-dang ke dakayu. ²⁵ Adiyu usalon di napahok an batu ten batuy kapyon yun pun-appitan yun ha-on. Te deket napahok di usalon yu ya adik abuluton di iappit yu. ²⁶ Ya adiyu e ikapya nah matalukadan di dalanon yun umeh di. Te deket tumikid kayun mun-appit ya kal-inat waday tagud da-ul ya tibonay tipa yu weno kumpulnan nahaniyan an parten di adol yu.”

Hay kinalin APU DIOS mipanggep hi kihbutan ya kalahinan nadan tatagu

21 Kanan Apu Dios ke Moses di “Kalyom hanadah tatagun ² kanam di hituwey kinalin Apu Dios ‘Deket waday ginatang yun himbut an ibba yun holag Israel ot ingunuwan dakayuh onom an toon, ya ipae yun libli nah mikapitun toon an maid di bayadanan dakayu. ³ Deket ugge nalahin handih nihbutanan dakayu, mu indani ya nalahin ya malibli ten magibbuh diyen onom an toon, mu adi malibli nan babai. Mu deket nalahin tuwali handih nihbutanan dakayu ya malibli dan duwah kagibbuwan di onom an toon.

⁴ Deket linahin yu nan himbut yu ta waday imbale da ya oha nan himbut yun malibli kagibbuwan di pungngunuwanan dakayu. Adi malibli nan inayana ya nan imbale da te nanongnan dakayuy kombagin dida. ⁵ Mu deket adi pinhod nan himbut yun tumayan te nanongnan pinhod dakayu ya adina pinhod an tayanan nan inayana ya nadan iimbabalena, ⁶ ya mahapul an ie yuh diyen himbut yu nah pundayawan yun Apu Dios ta ipataddog yuh kad-an di panto ya tinlok

yuy inganah kadaklan di tatagu ta kitib-anan mihbut ke dakayu inggana mate.

⁷ Mu deket babai nan himbut yu ya adi malibli. Adi umat nah lalakin maliblih kagibbuwan di onom an toon. ⁸ Ya deket waday gimmatang hi babain himbut ot iine na, mu indani ya adina pinhod, ya damanan ipabangngad nan igattang hidiyen babai nah pamilyan nangattangana. Adi mabalin an igattang nah hinguwan te adi maphod hidiyen inat na nah babai. ⁹ Weno deket wadan dakayuy gumatang hi ohan babait ipaahawana nah imbabalena ya mahapul an ibilang yuh diyen babain imbabale yu damdama. ¹⁰ Weno deket wadan dakayuy gumatang hi iiena, mu indani bo ya nangahawah oha ta duwa moy inayana, tibonat adina iwalong hidiyen namangngulun inayana ya adina kaanan nan datin pananud nan hiya takon nan bulwatina, ya adi malumman di pangibilang nan hiya. ¹¹ Te deket adina aton datuwen lebbeng nan atona ya mahapul an ipaenan libli ta maid moy utang nan hiya.”

Hay kastigun di ohan tagun liniputanay ibbana

¹² Kanan bon Apu Dios ke Moses di “Kalyom bo nadah tatagun kanam di hituwey kinalin Apu Dios: ‘Deket wadan dakayuy dimmaw-e ot mate nan dinawena ya mahapul an mateh diyen dimmaw-e. ¹³ Mu deket uggena ingnguddan an pinate nan tagu ya kudukdul nay bumtik nah potkonan butikan ta maid di ad-adin maat ke hiya. ¹⁴ Mu deket pimmatey ohan tagun ingnguddana gapuh bungot na ya mahapul an mateh diyen tagu. Takon hin kananat e muntalu nah pundayawan ya eyu lupdukon ta patayon yu.

¹⁵ Ya deket wadan dakayuy daw-eyonay aammod na ya mahapul an mate.

¹⁶ Hanan umibtik hi ohan tagut ena igattang weno ena pumbalinon hi muttatyu na ya mahapul an mate.

¹⁷ Hanan tagun idutanay aammod na ya mahapul an mate. †

¹⁸ Deket nun-awwit di duwan tagu ta dinanug nan oha nan kaawwit na weno tinuktukanah batu ot maliputan, mu ugge nate ya adi makastiguh diyen dimmaw-e. Mu mahapul ¹⁹ an baddanganah diyen dinawena inggana pumhod. Ya bayadanay nataktakan diyen naliputan hi ngununa.

²⁰ Hanan tagun hinalmanan hinoplat di muttatyu nan babai weno lalaki gapuh bungot na ot mate nan muttatyu ya mahapul an makastigu. ²¹ Mu deket nala-uy duwan algo ya ugge nate nan muttatyu ya adi makastigu nan tagu te bagina nan muttatyu.

²² Deket waday nun-awwit ot ilagat da on numbutyug an babai ot mangunu yaden maid di udum an naat ke hiya ya mahapul an mamolta nan tagun nangi-

lagat ke hiya. Hay molta na ya nangamung di kalyon nan inayan nan babain tobalon nadan mangipanuh diklamu. ²³ Mu deket naliputan nan babai ya mahapul an makastigu nan tagu. Ya deket nate nan babai ya mahapul an mate nan tagu.

²⁴ Deket kinulap di ohan taguy ohan matan di ibbana ya mahapul an kulapon yu damdamay ohan matan nan numbahul. Deke bot pinlag di ohan taguy ohan bab-an di ibbana ya mahapul an polagon yu damdamay ohan bab-an nan numbahul. †† Deket giniun di ohan taguy taklen di ibbana ya mahapul damdaman gi-uwon yuy taklen nan tagun numbahul. Deket hay hukin nan taguy nagiu ya mahapul an giuwon yuy hukin diyen tagun numbahul. ²⁵ Ya deket inatungan weno liniputan di ohan taguy ibbana ya mahapul an atungan yu ya liputan yu damdamah diyen tagun numbahul.

²⁶ Hanan dumaw-eh muttatyu nan babai weno lalaki ot gapun diye ya nakulap nan muttatyuna ya mahapul an ipaenan liblih diyen muttatyu nat hidiyey bayad di nakulapana. ²⁷ Ya deket nakaan di bob-an nan muttatyu ya ipaenan libli nan muttatyu nat hidiyey bayad di naplagan di bab-ana.”

Hay kastigun di tagun waday liniputan weno pinaten di aggayam na

²⁸ Kanan Apu Dios ke Moses di “Kalyom hanadah tataguh tuwe: ‘Deket waday nipaen aaggayam yu ya himmakgud hi tagu ot mateh diyen hinakgud na ya mahapul an tugmilan nan aggayam ta mate. Adi makastigu nan kon bagi nah aggayam ya adiyu ihdah diyen natugmilan an aggayam. ²⁹ Mu deket inilan nan kon aggayam an waday hinakgud na handi ya uggena impukung ya deket pimmate nan aggayam hi tagu ya mahapul an matugmilan nan aggayam ta mate ya mahapul an mate damdama nan kon bagi. ³⁰ Mu mabalin an adi mipipate nan tagu hin bayadanay ibagan nadan tutulang nan nate ya tobalon nadan mangipanuh diklamu.

³¹ Takon di lalaki weno babaiy pinaten nan aggayam ya mun-ingngoy kastigun nan kon aggayam. ³² Deket pinaten nan aggayam di lalaki weno babain muttatyu ya mumbayad nan kon aggayam hi tulumpulun silber nah kon muttatyu ya mahapul an matugmilan nan aggayam ta mate.

³³ Deket waday kimma-ut hi bitu ya uggena tinabab ot waday mauhbung hi aggayam di udum an tatagu ³⁴ ya mahapul an bayadana nan aggayam. Deket nagibbin binayadana nan kon aggayam ya mabalin an ianamut na nan naten aggayam an kay na ginatang.

³⁵ Deke bot waday duwan bulug an numpatte ot matey oha ya munhummangan nadan kon aggayam

† Mateo 15:4, Marcos 7:10

†† Tibon yuy Libiticus 24:20 ya Deut. 19:21 ya Mateo 5:38.

ta igattang da nan pimmatet godwaon day bayad na. Ya punggodwa-an da boy dotag nan naten aggayam. ³⁶ Mu deket dakol tuwaliy pindug nan bulug hi udum an aggayam mu ugge impukung nan kon bagi takon di kinali dan hiya te mangindol ot deyan pimmate mo anhan hi udum an aggayam ya mahapul an hannotan nan kon bagi nan naten aggayam. Ya deket iabulut nan kon bagi, mabalin an ianamut na nan naten aggayam.”

Hay ibayad nadan Judyu hi molta da

22 Kanan Apu Dios ke Moses di “Kalyom hanadah tatagun kanam di ‘Hituwey kinalin Apu Dios: Deket waday nangakoh aggayam di ibbana ot patayona weno inggattang na ya naakhupan, ya mahapul an hannotanah diyen inako na. Deket bakay inako na ya liman bakay ihannot na. Deket kalneroy inakona ya opat an kalneroy ihannot na.

²⁴ Mu deket naakhupan mu uggena pinate weno uggena inggattang nan inakonan aggayam ya duway ihannot na, takon di nganneh diyen aggayam. Mu deket adi kabaelan nan nangakon manannot nah inakona ya mahapul an mumbalin an muttatyun nan tagun nangakawanat boklaonay moltana.

Deket waday nangakoh hilong ot patayon nan kon bale ya adi makastigu nan pimmate te bokona bahul. Mu deket pinate nah mapat-al te igadul nan mangakoh diyen tagu ya mabahulan ta mahapul an makastigu.

⁵ Deket waday nanginguddan an nangipaeh aggayam na ot kanonay intanom di udum ya mahapul an hannotan nan kon aggayam di kinan nan aggayam na. Ya hay ihannot na ya nan kapkaphodan an malpuh intanom na.

⁶ Deket nunlogab di ohan taguh lutana ya indani ya immongngal nan apuy ot ilagat nay intanom di udum ya mahapul an bayadana nan nadadag an nitanom.

⁷ Deket waday duwan tagun nunhummangan ot ipatalun nan ohay pihhuna weno kumpulnan ngunut na nah oha ya indani ya naakoh diyen impatalu na ya nahamak nan nangako, mahapul an mundubliy ihannot nan nangako. ⁸ Mu deket nama-id nan nipatalu ya kanan nan nangitaluy naako, mu adi mahamak hin dahdiy nangako, mahapul an mahumalyah diyen nangitalu nah pundayawan yu ta mainilaan hin makulug peman nan kinalina.

⁹ Deket waday diklamu yuh mipanggep hi aggayam yu umat hi baka, kabayu, kalnero weno bulwati weno waday natalak an ngunut yu ya mahapul an eyu ipanu nah pundayawan yu. Ya deket waday natalakan hi kumpulmi ya indani ya hinamak yu nah balen di udum an tagu mu ipilit nan kon balen bagi nah diye ya ma-

hapul an eyu ipanu nah pundayawan yu ta nan kalyon Apu Dios an numbahul ya mundubliy ibayad na.

¹⁰ Deket impaptok nan ohan taguy aggayam nan ohan tagu mu indani ya nate nan aggayam weno naliputan weno naako ya maid di tistigu hin nganney makulug an naat, ¹¹ ya mahapul an ume nan nangipaptok ta e munsapatan Apu Dios an maid di ad-adin inat na nah aggayam. ¹² Deket ugge naako nan aggayam, adi bayadan nan nangipaptok nan aggayam. Mu deket makulug an naako nan aggayam ya mahapul an bayadan nan nangipaptok hidiyen aggayam.

¹³ Deket pinaten di mailom an aggayam ya adi mamolta nan nangipaptok, mu mahapul an ena ipatibo nah kon bagi nan naten aggayam ta panginnilaanah naat ya adi bayadan nan numpaptok nan aggayam.

¹⁴ Deket waday bimmanoh aggayam di ibbana mu indani ya waday naat nah aggayam ya ugge tinibon nan kon bagi hin nganney ustun naat ya mahapul an hannotan nan bimmano weno bayadanah diyen aggayam. ¹⁵ Mu deket wada nan kon aggayam ot tibonay naat nah aggayam ya adi bayadan nan namano. Mu deket naabangan nan aggayam ya adi mahapul an mabayadan te nan abang di kay nibayad.”

Hay maphod an paki-kieh ibban tagu.

¹⁶ Kanan Apu Dios ke Moses di “Kalyom hanadah tatagun kanam di: Hituwey kinalin Apu Dios ‘Deket inhuyop di ohan lalaki on babain ugge nitbin hiya ya mahapul an iine na nan babai ya idat nay bayad diyen inayana mipuun hi maunud an pangi-e da. ¹⁷ Mu deket adi pinhod nan aman nan babain muntuluy da ya adida mun-ahawa, mu mahapul an ien nan lalakiy imbanggo na nah babai.

¹⁸ Hanadan mun-ayak ya mahapul an mate da.

¹⁹ Mahapul an matey makipollot hi aggayam.

²⁰ Ya mahapul an mate nan tagun dayawona ya iapitanay udum an dios an bokon ha-on ya abu.

²¹ Adiyu aton di gaga-iho nadah hintaguwan an nalpuh udum an boblen immalin makiboblen dakayu te takon di dakayu ya ekayu nakibobled Egypt handi.

²² Ya adiyu aton di ad-adih nabalun babai ya nadan napuh-ig an u-unga, ²³ te deket mumpahpahmok dan mumbagah baddang ke ha-on ya baddangak dida.

²⁴ Ta gapuh namahig an bungot ku ya ipaalik di mangubat ke dakayu ta patayon dakayu ta mabalu nadan iinayan yu ya mapuh-ig nadan iimbabale yu te maid kayun aama da.

²⁵ Ya deket mumpautang kayuh pihhuh ibba yun Hebrew an munhapul hi baddang, ya adiyu iun-unud nadah udum an mumpautang hi pihhu. Adiyu ipapor-sientoy ipautang yu. ²⁶ Ya deket inala yuy bulwatan pangid-onan yu nah inutang na ya kahilohilong on imbangngad yu ni-an nan bulwati na ²⁷ ten ammunah

diyen wadan hiya. Te deket adiyu iathidi ya maktol ta adi mo pakahuyop hi kintol na. Te deket adiyu ipa-bangngad ta mumpahpahmok ke ha-on ya makulug an idat kuy ibagana, te ha-oy ya makaulleyak nadah mahmok an tatagu. ²⁸ Adiyu pihulon weno eyu kalyon di gaga-iho nadah napilin mangipangpangulun dakayu. †

²⁹ Deket nat-ong di page yu, napgot di mainum yu ya nal-um di bungan di intanom yu ya adiyu ibbahon umiappit ke dadiyen lebbengnan miappit ke ha-on.

Ya mahapul an iappit yun ha-on nadan panguluwan an imbabale yu, mu hay aggayam di ihannot yun iappit. ³⁰ Ya iappit yun ha-on nan namangulun impan di baka yu weno kalnero yu. Pakiadduman yun inannah pitun algo ya in-appit yun ha-on hi mikawalun algo.

³¹ Deket waday aggayam yun pinaten di mailom an aggayam ya adiyu ihda, mu ipakan yuh ahu yu te tagu dakayun ha-on.”

Hay limpiyun pangat hi ibban tagu

23 Kanan Apu Dios ke Moses di “Kalyom hanadah tatagun kanam di ‘Hituwey kinalin Apu Dios: Adiyu ihinap di kumpulnan adi makulug. Ya deket muntistigu kayu ya adiyu kalyon di langkak ta baddangan yu nan numbahul.

² Takon di dakdakol day mangat hi gaga-ihon munlangkak dan muntistigu ta adi maat di limpiyu ya adiyu itakdog weno eyu unnudan hidiyen aton da. ³ Ya adi gapu te nawotwot nan nundiklamu ya hiyay bad-dangan yu.

⁴ Deket waday tinibo yun bimmukan an aggayam ya guyudon yu ta ie yu nah kon bagi, takon di buhul yuh diyen tagu. ⁵ Deket mumpaligat di nuwang nan buhul yun adi pakataddog te madam-ot di kargana ya bad-dangan yu nan tagu ta pataddogon yu nan nuwang na, adi na-ala ya eyu la-uwana.

⁶ Adiyu kastiguwon di ohan tagu, takon di inila yun maid di bahul na gapu te nawotwot.

⁷ Ya adi na-ala on pabahulon yuy ohan tagu, takon di inila yun maid di bahul nat pipate yu, te kastiguwok di mangat hi athinan gaga-iho.

⁸ Deket kanan di ohan taguy bayadan dakayu ta itakdog yu nah gaga-ihon atona ya adiyu abuluton. Hay athidin bayad ya kay na kulapon di tagu ta adi maat di limpiyu nadah maid di bahulna.

⁹ Adiyu aton di ad-adi nah hintaguwan an immalih boble yu te inila yuy gibok na te takon di dakayu ya hiniktaman yuy athidi handih nakiboblayan yud Egypt.”

Hay kinalin APU DIOS an algo ya toon an pun-iy-atuwan nadan Judyu.

^{10,11} Kanan Apu Dios ke Moses di “Kalyom hanadah holag Israel an kanam di ‘Onom an toon di punliyakan yuh papayo yu ya onom an toon di puntanoman yuh lalagunta yu ta waday aniyon yu weno apiton yuh kanon yu. Mu hanah mikapitun toon ya miathidi, adiyu ngunuwon. Ya deket waday ibungan nan datin intanom yuh di ya ihulug yu nadah nawotwot ta pangalaan dah kanon da. Deket waday tindaan da ya miathidit panganan damdaman nadan aggayam hi muyung.

¹² Hi hinlingguwan ya onom an algoy pungguwan yu, mu hanah mikapitun algo ya itikod yun mungngunu. Ta mun-iyatu damdama nadan muttatyu yu ya nadan nalpuh udum an boblen pungguunuwon yu, takon nadan aggayam yun pun-aladuwon yu ya mun-iyatu da damdama.

¹³ Tibon yu ta un-unudon yun am-in datuwen kinalin APU DIOS. Adiyu dayawon di udum an dios ya adiyu oggan kalyon di ngadan da.”

Hanadan tulun piyestan di Judyu

¹⁴ Kanan Apu Dios ke Moses di “Kalyom hanadah tatagun kanam di: Hituwey kinalin Apu Dios: ‘Adiyu kal-iwan an aton nan tulun piyestah katootoon. ¹⁵ Hay mamangulu ya nan Piyestan di Tinapay an ugge nahanadan hi mumpalbag an miunnud nah kinalik ke dakayun aton yu handih wada kayud Egypt. Adi kayu mangan hi pitun algo hi tinapay an nakammohan hi mumpalbag. Ya mahapul an waday iappit yu nah pun-dayawan yun ha-on ketuwen piyesta.

¹⁶ Hay mihaynod ya nan Piyestan di Ani. Aton yuh tuwen piyesta nah pangilappuwan yun pun-anian. Ya aton yu nan Piyestan di Kampu nah ahi polagan hi grapes ya nan udum an bungbunga-an ¹⁷ Katootoon hi pangatan yu ke datuwen tulun piyesta ya mahapul an umalin am-in di linalakin mundayaw ke ha-on an AP-APU an Dios yu.

¹⁸ Adiyu iappit di tinapay an nakammohan hi mumpalbag nah pun-appitan yuh aggayam. Tibon yu ta maid di matdaan hi kabigatana nadah taban di aggayam an iappit yun ha-on ke datuwen piyesta.

¹⁹ Ya mahapul an ie yuh balek an AP-APU an Dios yuy kapkaphodan hanadah mamangulun bungan di intanom yu ta miappit ke ha-on.”

Adiyu iha-ang di impan di kalnero weno gulding nah gatas inana.

† Acts 23:5

Hay kinalin APU DIOS an atonan kiphodan nadan Judyu

²⁰ Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Kalyom hanadah tatagu an kanam di hituway kinalin APU DIOS: ‘Itud-ak kuy anghel kun mangipangpangulun dakayu inggana dumatong kayu nah boblen indadaan kun pangayan yu. ²¹ Un-unudon yuy kalyon tuwen anghel. Adiyu ngohayon te ha-oy di nangitud-ak ke hiya. Deket ngohayon yu ya adi dakayu pakawanan. ²² Mu deket un-unudon yu ta aton yun am-in di kalyona ya ha-oy di nangamung an manangga nadah makibuhul ke dakayu. ²³ Hidiyen anghel kuy mangipangpangulun dakayu inggana dumatong kayu nah boblen nadan Amorite, Hittite, Perisite, Kanaanite, Hibite ya nadan Jebusite. Ha-oy an Dios di makihanggan dida ta dadagok dida. ²⁴ Adiyu dayawon nadan dios da ya adiyu un-unudon nadan aton dan mundayaw hi dios da. Dadagon yu ot ya abu nadan kinapya dan dios da ya nadan hina-ad dan batun dayawon da.

²⁵ Deket ha-oy an AP-APU an Dios yuy dayawon yu ya idatan dakayuh kanon yu ya hay danum an inumon yu, ya kaanok di dogo yu. ²⁶ Ya maid nadah babai yuy mangunu ya maid di adi pakaimbabale. Ya idatan dakayuh andukken biyag.

²⁷ Patakutok ya allilawok nadan mangubat ke dakayu ta mangali kayu yaden mamtik da. ²⁸ Pamanguluwok an ipaey inalit ta abulon da nadan Hibite, nadan Kanaanite ya nadan Hittite an wadah di. ²⁹ Mu tibok ta adida mamingpinghan makaan am-in hi ohan toon ta maid di e matdaan. Te deket matoan nadan boble ya dumakol di mailom an aggayam ya katatakut bo kayay athidi. ³⁰ Hay atok ya in-inutok didan pakaanon hidi inggana dumakol kayu ta punuwon yu nan boble. ³¹ Ahik ihamad di poppog nan boblen pangayan yu mipalpun nah Maingit an Baybay ta dumatong nah baybay ad Pilistia ta umen nah ugge naboblayan inggana nah Wangwang an Euphrates. Baddangan dakayu ta apputon yu nadan numbobleh did uwani, ta dog-alon yu didah pangayan yuh di.

³² Mu adi kayu makihayyup ke dida weno ekayu makid-um an mundayaw nadah dios da. ³³ Ya adiyu iabulut didan makiboble ke dakayu te maawis kayun mangat hi punliwatan nah pundayawan dah adi maku-lug an dios. Te deket aton yuh diye ya madadag kayu.”

Hanadan Olden APU DIOS an un-unudon nadan Judyu

24 Kanan APU DIOS ke Moses di “Ikuyug mu da Aaron, hi Nadab, hi Abihu ya nadan napitun mangipangpangulu nadah holag Israel ta tumikid kayu tuh kad-ak. Mu umohnong da nah nibata-an an mundayaw ke ha-on. ² He-a ya abuy mih-up ke ha-on,

mu nadan ikuyug mu ya midawdawi da. Ya nadan tatagu ya adi mabalin an tumikid da tuh bilid.”

³ Dimmayyuh Moses ot kalyona nadah tatagun am-in nadan intugun APU DIOS an aton da. Ya am-in nadan tatagu ya kanan day “Aton min am-in danaen kinalin APU DIOS.”

⁴ Am-in nadan kinalin APU DIOS an tuguna ya intu-dok Moses. Nabigat kediye ya himmalaman hi Moses ot e mangapyah pun-appitan ke APU DIOS nah puun nan bilid ot ha-adonay himpulut duwan batun nah nunlinikkod diyen pun-appitan an mangitakdog nadah himpulut duwan imbabalen din ammod dan hi Israel. ⁵ Indani ot ahina baalon di kakat-agun linalakin mun-appit ke APU DIOS hi maghob ya ka-ongal nan lakin babakan miappit hi punlinggopan da. ⁶ Inalan Moses di godwan di dalan nadan niappit ot pun-iha-ad nah mamalukung. Hanan godwana ya inwaghik na nah kinapya nan pun-appitan.

⁷ Ya inalana nan liblun nangitudkana nadah Tugun APU DIOS ot oltonan ibidbid nadah tatagu. Kanan nadan tataguy “Un-unudon mih APU DIOS ya aton min am-in di kinalina.”

⁸ Inalan Moses nadan malukung ot waghikana nadan tataguh dalan kananay “Hituwen dalay mangi-hamad nah kinalin APU DIOS an atonan dakayu handih nangidatanan am-in ke datuwen Tugun.” †

⁹ Nagibbuh diye ot ikuyug Moses hi Aaron, hi Nadab, hi Abihu ya nadan napitun mangipangpangulu ot tumikid da nah bilid ¹⁰ ya tinibo da nan Dios dan holag Israel. Hanan timmaddogana ya kay naap-apan hi batun sapphire an munlinnang an kay ang-ang di kabunyan ten maid di kulabut. ¹¹ Takon di inang-ang datuwen mangipangpangulun holag Israel hi Apu Dios ya uggena dinadag dida. Nangan da ya nanginum dah dih hinangngab na.

Hay niha-adan Moses hi nap-at an algo ya nap-at an hilong nah Bilid an Sinai

¹² Indani bo ya kanan APU DIOS ke Moses di “Tumikid ka tuh bilid an kad-ak ta mihtu kat idat kun he-a nan duwan batun kitudokan nadan Tugun kun un-unudon nadan tatagu.”

¹³ Ot umgah Moses an ibbana nan bumadbaddang ke hiyan hi Joshua ot tumikid da nah bilid. ¹⁴ Kediye inumgahan da ya kimmalih Moses nadah udum an aap-apun kananay “Had-on dakami inggana mibangngad kami. Deket waday diklamu yu ya ume kayun da Aaron ke Hur.”

¹⁵ Handih manikid da Moses ya hinophopan di kulabut nan bilid. ¹⁶ Hidiyen kulabut an kitib-an di kawadan APU DIOS ya niha-ad kediye bilid hi onom an algo. Ya hanah mikapitun algo ya kimmalih APU DIOS nah ku-

† Hebrews 9:20

labut ke Moses. ¹⁷ Hay nangang-ang nadan holag Israel an wada nah puun nan bilid hi dayaw APU DIOS nah tap-on nan bilid ya kay mundadalebdeb an apuy. ¹⁸ Immeh Moses nah tap-otap-on nan bilid an hinophopan nan kulabut ot mihdih nap-at an algo ya nap-at an hilong.

Hay kinalin APU DIOS an iappit nadan holag Israel an mausal nah Tabernacle

25 Kanan APU DIOS ke Moses di ² “Kalyom hanadah holag Israel ta iappitanak ke dida. Dawatom dadiyen iappit dan ha-on mipuun hi pinhod dan idat. ³ Datuway damanan iappit da: Hay balituk, silber ya giniling, ⁴ hay tinulid an blue, purple ya maka-ingit, hay makaphod an luput ya hay luput an nakapyah dutdut di gulding, ⁵ hay lalat di lakin kalneron numbalin hi maingit, hay lalat di matagun wadah baybay, hay kaiw di akasia, ⁶ hay lanan di oliban mihuduh kingke, nadan makapyah lanan miduyag hi ulu, hay bangbanglun insenso, ⁷ hay onyx ya nadan udum an nungkinginan batun mitakap hi ephod nan padi ya nah luput an mitakap nah pagona. ⁸ Ya mahapul an ikapyaanak hi abung an tuldand kiha-adak ta makibobleyak ke dakayu. ⁹ Kapyaan yuh tuwen Tabernacle an miunnud nah itudduk an pangapya yu.”

Hay kinalin APU DIOS an pangapya da nah kahon an kiha-adan nan nitudok an tuguna.

¹⁰ Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Umala kah kaiw an akasia ta mangapya kayuh kahon an nap-at ta liman pulgadaday kadukke na, duway pulut pitun pulgadaday kabilog na, ya duway pulut pitun pulgadaday katagena. ¹¹ Amhon yuh balituk an namahma, takon nan dalomna. Ya takapan yu boh balituk hi nunlinikkod ta milibod ketuwen kahon. ¹² Ya ikapya yu boy opat an natuligonggong an balituk kediyen kahon an hindudwah numbinah-el. ¹³ Ya mangapya kayuh pun-attang hi kaiw an akasia an takapan yuh balituk. ¹⁴ Iduduk yu datuwe ke dadiyen natuligonggong an nitakap nah Kahon ta pun-attang. ¹⁵ Datuwen pun-attang ya miathidin adi mabalin an e makaan. ¹⁶ Nagibbu ke ya ihudum kediyen Kahon nan idat kun he-an duwan batun nitudokan nadan Tugun ku.

¹⁷ Mangapya kah hukap tuwen Kahon † an hay kapyaoom ya namahman balituk. Hay kadukkena ya nap-at ta liman pulgada ya duwampulut pitun pulgadaday kabilog na. ^{18,19} Mangapya kah duwan anghel hi numbinongwa ketuwen hukap an mioh hay kapyana. ²⁰ Munhinnangga dan mabokyag di payak dat hophopan dah tuwen hukap. ²¹ Ihukap mu kediyen Ka-

† Mipuun hi pangulug nadan holag Israel ya kulugon dan inumbun hi APU DIOS nah tap-on nan hukap diyen Kahon. Ya hidiy pangipatib-anah homok nah tataguna.

hon an kapyaoon yun pangiha-adam hanadah duwan batun ahik idat ke he-a. ²² Ahiyak umali nah tap-on nan hukap an numbattanan dadiyen duwan anghel ta idat kun he-an am-in nadan Tugun kun un-unudon yun am-in an holag Israel.”

Hay kinalin APU DIOS an pangapya da nah lamesaan an kiha-adan di tinapay an miappit ke hiya

²³ Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Umala kah tablan akasia ta mangapya kah lamesaan. Hay kadukkena ya tulun piye, ohat godwan piyey kabilog na ya duwan piye ya tulun pulgadaday katagena. ²⁴ Oddahan yuh balituk ya takapan yu boh balituk di nunlinikkod nan pingngit na. ²⁵ Da-itan yuh tulun pulgadaday pipingngit nan lamesaan ya tinakapan yuh balituk. ²⁶ Kapyaan yuh hin-oh-an natuligonggong an balituk nadan opat an hugin diyen lamesaan hanadah duguna. ²⁷ Ikapya yu datuwen natuligonggong nah da-ul di pingngit nan lamesaan. ²⁸ Ya mangapya kayuh akasian pun-attang nah lamesaan an amohon yuh balituk. ²⁹ Mangapya kayuh namahman balituk an duyu, basu, buwod ya malukung an pangiduyagan yuh mainum an iappit yu. ³⁰ Mahapul an wadat nangamung di tinapay an iha-ad yuh hinangngab ku nah lamesaan an kapyaoon yu.”

Hay kinalin APU DIOS an pangapya da nah kipattukan di kingke

³¹ Kanan bon APU DIOS di “Mangapya kayuh namahman balituk an pangipattukan hi dilag. Pandayon yuy puuna ya palat na. Iohha yuy pangapya yun dadiye nadah kay basun kiha-adan nadan dilag ya nadan palawer an al-alkus na. ³² Hidiyen pangipattukan hi kingke ya onom di hapang nan hintutluh numbinah-el. ³³ Nip-ong ke dadiyen onom an hapang di basun kay habung di almond di pormana. ³⁴ Hanan adol nan pangipattukan hi kingke ya naal-alkusan hi opat an kay damdama habung di almond di pormana. ³⁵ Ya ipong yuy hin-oh-an habung an ugge nabokyag an ikapya yu nah da-ul di nundammuwan nadan hindudwan hapang nan pangipattukan hi kingke. ³⁶ Datuwen habung an ugge nabokyag ya nadan hapang ya miohhan kapyaoon yu nah kipattukan di kingke. Am-in datuwe ya makapyah namahman balituk. ³⁷ Mangapya kayuh pitun kingket ipattuk yu ketuwen kapyaoon yun kipattukan dat madilagan di hinangngab na. ³⁸ Mahapul an namahman balituk di kapyaoon yu nadah ipit ya ambilog an duyun pangiha-adan hi bala. ³⁹ Umeh tulumpulut opat an kiloy dam-ot nadan balituk an kapyaoon yu ketuwen pumpattukan hi kingke ya nadan kapkapyana.

⁴⁰ Mahapul an paka-i-un-unud yun kapyaoon datuwe nah impatibok ke dakayu tuh bilid.” ††

Hay kinalin APU DIOS an pangapya dan nah Tabernacle

26 Kanan bon APU DIOS di "Athituy pangapya yu nah Tabernacle an kiha-adak: Mangapya kayuh himpulun kurtinan makaphod an luput an usalon yuy tinulid an blue, purple, ya maka-ingit ya bordaan yu datuweh anghel. ² Am-in datuwen kurtina ya mun-iingngoy kabilog dan umeh nap-at ta duwan piyey kadukke da ya onom an piyey kabilog da. ³ Pundadaiton yuy lima ke datuwen luput ta miohha da. Athidi bo nah liman kurtinan pundadaiton yu dida. ⁴ Ya ahi kayu immalah blue an linubid ta tuligonggongon yu ya ingkugut yu datuwe nadah pingngit nadan duwan namingngit an kurtina. ⁵ Hinnanalimay ikapya yun natuligonggong hi pingngit dadiyen duwan kurtina ya mahapul an mumpopottok da. ⁶ Ya mangapya kayuh naliman balituk an ipit ta pangipit yu ke datuwen duwan kurtina ta miohha nan dingding nan Tabernacle.

⁷ Umala kayu dutdut di gulding ta kapyaoon yuh himpulut ohan kurtinan pun-odda yu nadah luput an kurtinan nan Tabernacle. ⁸ Pun-iingngohon yu dadiyen kurtinan hay kadukken di oha ya nap-at ta liman piye ya onom an piyey kabilog na. ⁹ Pundadaiton yuy lima ke datuwen kurtinat miohha da. Athituy aton yu nah onom bon kurtinan pundadaiton yu dida. Hanan mikan-om ya makuppin an mauy-uy nah hogpan nan Tabernacle. ¹⁰ Ikapya yuy hinnanaliman natuligonggong nadah nundammuwan dadiyen lima ya onom an kurtinan nundadait. ¹¹ Ya mangapya kayuh naliman giniling an pangipit yuh pundammuwan datuwen kurtinat miohha da. ¹² Mauy-uy di udun tuwen tulda nah indoggan nan Tabernacle. ¹³ Ya mauy-uy boh numbinah-el hi pingngit nan Tabernacle hi umeh himpulut walun pulgaday kabilog na. ¹⁴ Mangapya kayu pay hi duwan tuldan lalat di lakin kalnero ya lalat di gulding ta iodda yu. Athituy aton yun mangatop nah Tabernacle.

¹⁵ Ikapya yu boy akasian kaiw hi kalkalimangngan nan Tabernacle. ¹⁶ Hay katag-en nadan frames an ikapya yu ya himpulut liman piye ya hay kabilog da ya duwampulut pitun pulgada. ¹⁷ Ha-adan yun am-in nadan frames hi mun-iingngon hindudwan nidongdong an kaiw ta munhuhu-up da. ¹⁸⁻²¹ Ipataddog yuy hindudwampulun datuwen frames hi nangappit hi south ya hi north nan Tabernacle. Ya ikapya yuy nawalun silber an pangipab-unan ke datuwen frames an hindudway mikapyah puun di oha. ²² Hanan awidan nan Tabernacle an nangappit hi kalin-oban di algo ya ipataddog yuy onom hanadah frames ²³ ya ipataddog yu boy hin-oh-an hanadah duwan duguna. ²⁴ Datuwen

duwan frames an mikapyah duguna midokkop da mipalpuh puuna inggana tap-onan mihuklub di natuligonggong ta miohha da. Athidiy aton yu nadah duwan dugu. ²⁵ Kinali, walun am-in di frames di ikapya yu kediyen indoggan nan Tabernacle ya iha-ad yu boy himpulut onom an silber an pangipab-unan ke dadiyen frames ta hindudwah ohan frame.

^{26,27} Mangapya kayuh himpulut liman kaiw an akasian miballabag nadah frames nan Tabernacle. Ikapya yuy hinlilmah nangappit hi north, hi south ya hi awidan an nangappit hi kalin-oban di algo. ²⁸ Hana ken migawwan miballabag nah gawwan nadan mipataddog an frames ya mikapyah ohan pangngelna ya munlikkod nah ha-ob na. ²⁹ Ya amhon yuh balituk datuwen frames an mipataddog ya nadan miballabag an kaiw. Mangapya kayu boh natuligonggong an balituk an mangdon hanadah miballabag an kaiw.

³⁰ Kapyaoon yu nan Tabernacle an iingngo yu nah impatibok ke dakayu tuh bilid."

³¹ Kanan bon APU DIOS ke Moses di "Holdakon yuh kurtinay bohongnan Tabernacle hi makaphod an luput an nabordaan hi anghel. Hay color diyen luput ya blue, purple ya maka-ingit. ³² Ihable yuh tuwen kurtinah opat an tukud an akasia an matakapan hi balituk ya makapyaan hi balituk an hablaysan. Dadiyen tukud ya mipataddog hi silber an pangipataddogan. ³³ Iha-ad yu nan kurtinah bohongnan nan Tabernacle an hidiyey munholdak nah Nasantun Kuwartu ya nah Nakassantun Kuwartun APU DIOS.

³⁴ Ya iha-ad yu nan hukap nan Kahon APU DIOS hidi nah Nakassantun Kuwartu. ³⁵ Iha-ad yu nan lamesaan an kapyaoon yu nah binnah-el nan kuwartun APU DIOS, takon nan kipattukan di kingke. Munha-ob dan mihaad hi kannigid nan lamesaan ya nan kipattukan di kingkeh kannawan.

³⁶ Mangapya kayu boh ohan kurtinah hogpan nan Tabernacle. Hay kapyaoon yu ya makaphod an luput an blue, purple ya maka-ingit, ya ip-iphod yun bordaan.

³⁷ Ikapyaan yuh tuwen kurtinah balituk an kawit na ya liman tukud an akasian maamoh balituk ya mipab-un dah giniling."

Hay kinalin APU DIOS an pangapya da nah pun-appitan.

27 Kanan bon APU DIOS ke Moses di "Kapyaoon yu nan altar an usalon yuy akasian kaiw. Hidiyen altar ya kuwadladun pitut kagodwan piyey kadukkena ya kabilog na, ya opat ta kagodwan piyey katag-ena.

² Ya ikapya yuy kay hakgud nadah tap-on nan opat an dugunan miohhay kapyana nah altar. Nagibbu ken kinapya yu ya amhon yuh giniling. ³ Mangapya kayu bo nadah mahapul hi pun-appitan umat hi baldin pangiamungan yuh dap-ul, hay pala, hay palanggana, hay to-

bong di dotag an miappit ya hay palhun pangaan yuh balan di nun-apuyan yu. Giniling di kapyaoon yun am-in ke datuwe. ⁴Ya mangapya kayuh giniling an nalagga ya takapan yuh opat an giniling an natuligonggong nan opat an duguna. ⁵Iha-ad yuh tuwen nah dallom nan altar nah gawwanan mihak-ot nah nakapyan kihak-otana. ⁶Mangapya kayuh duwan akasian kaiw an pun-attang nah altar an amohon yuh giniling. ⁷Iduduk yu datuwe nadah natuligonggong an mitakap hi numbinah-el nan altar ta pangid-onan nadan mangiat-tang. ⁸Hanan pun-appitan an kapyaoon yu ya makapyah tabla, mu adi madulungan di puuna. Iun-unud yuy pangapya yu nah impatibok ke dakayu tuh bilid.”

Hay kinalin APU DIOS hi aton dan mangiha-ad hi kurtina nah nunlinikkod di Tabernacle

⁹Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Mangapya kayuh dolan nan Tabernacle ya kurtinaan yuh makaphod an luput hi nunlinikkod diyen dola. Hanah nangappit hi south ya hinggatut ta naliman piyey kadukken di ikurtina yu. ¹⁰Duwampulun tukud an giniling an mipab-un hi duwampulu bon giniling an pangipab-unan di mangdon ke dadiyen kurtina. Mihable dan nadah silber an kawit ya silber an pangihablayan an nikapya nadah tukud. ¹¹Athidi bo damdamay aton yu nah nangappit hi north. Hinggatut ta nalimay piyen kadukken di ikurtina yun mihableh silber an kawit ya silber an pangihablayan an mikapya da nadah duwampulun giniling an tukud an mipab-un hi duwampulun giniling an pangipab-unan. ¹²Ya hanah nangappit hi kalin-oban di algoh indoggan nan Tabernacle ya napitut limay kadukken nan mikurtina. Himpuluy tukud nan mipataddog hi himpulun pangipataddogan. ¹³Athidi bo nah hogpan nah Tabernacle nah nangappit hi timilan di algon makurtinaan hi napitut liman piyey kabilog na. ^{14,15}Kediyen hogpan ya ikapya yuy duwan kurtina, ohan kurtinah kannawan ya oha bon kurtinah kannigid. Hindudwampulut duwat kagodwan piyey lukud di oha ya hintutluy tukud an mipataddog hi tulun nakapyan pangipataddogan di kihablayan datuwen kurtina.

¹⁶Hana ken gawwan nan hogpan nah dolan nan Tabernacle an tulumpulun piyey kabilog na ya kurtinaan yuh makaphod an luput ya inip-iphod yun binordaan hi blue, purple ya maka-ingit an tinulid. Mihableh tuwen kurtinah opat an tukud an mipab-un hi opat an makapyan pangipab-unan. ¹⁷Am-in nadan tukud nah dolan nan Tabernacle ya makapyaan hi silber an kawit ya pangihablayan, ya mipab-un dah namahman giniling an pangipab-unan. ¹⁸Kinali, hay lukud di dolan nan Tabernacle ya hinggatut ta naliman piyey kadukkena ya napitut liman piyey kabilog na ya

pitut kagodwan piyey katag-ena. Hanan kurtinan mausal ya mahapul an makapyah makaphod an luput. Hanadan pangipab-unan hanadah tukud an mangdon hanadah kurtina ya makapyah giniling.

¹⁹Am-in nadan mausal nah Tabernacle, nadan paghok na ya paghok nan dolana ya makapya dah giniling.”

Hay kinalin APU DIOS hi aton da nah kingke

²⁰“Imandal mu nadah ibbam an holag Israel ta umiali dah kapkaphodan an lanan di oliban mausal nadah kingken miha-ad nah Tabernacle ta mundadalang dat nangamung. ²¹Hanan kipattukan di kingke ya miha-ad hi binnah-el nan kurtinah kuwartun APU DIOS. Hi Aaron ya nadan imbabalenan linalakiy mumpaptok ke dadiyen kingke ya mahapul an mundadalang dat nangamung nah hilong inggana biggatnah dihi APU DIOS. Munnananong hituwen olden an aton di holag Israel ya nadan imbabale da.”

Kinalin APU DIOS an da Aaron ya nadan imbabalenay mumpadi

28 Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Hi Aaron an ibam ya nadan imbabalenan linalakin hi Nadab, hi Abihu, hi Eleasar ya hi Itamar di natuddun mumpadin munhilbin ha-on.

Hay kinalin APU DIOS an pangapya dan am-in nah ibulwatin nan padi

²Mumpakugut kah bulwatin di padin ibulwatin Aaron ta midayaw ya ta maphod di ang-ang na nah pangatanah ngunu na ya ta kitib-anan hiya ke ya niong-ong ke ha-on an Dios. ³Kalyom hanadah nalaing an mungkugut ta kuguton day bulwatin Aaron ta matibon hiya ke ya niong-ong an mumpadi ta munhilbin ha-on. ⁴Datuwe nadan makugut an usalon di padi: Hay luput an mitakap hi pago, hay ephod, hay mioddah bulwati, hay nabordaan an bulwati, hay mipngot hi ulu ya hay miawako. Mumpakugut ka boh makaphod an ibulwatin nadan linalakin imbabalen Aaron hi pangatan da nah ngunu dan padi ke ha-on. ⁵Mahapul an makaphod an luput di makugut ke datuwe ya mabordaan dah balituk an tinulid, hay blue, hay purple, ya hay maka-ingit.

⁶Hay makaphod an luput di kapyaoon yun ephod ya mabordaan hi balituk an tinulid, hay blue, hay purple ya hay maka-ingit. ⁷Hituwen ephod ya duwan luput an nun-appil an ohah hinangngab ya ohah odog an odnan di duwa bon luput an mihableh pukol. ⁸Mahapul damdaman hay makaphod an klasen luput di mausal ketuwen duwan luput an mangdon nah ephod ya mipmiphod an mabordaan hi balituk an tinulid, hay blue, hay purple ya hay maka-ingit. ⁹Umala kayuh

duwan batun onyx ta ikul-it yuh diy ngadan nadan holag Israel. ¹⁰ Onom an ngadan di mikul-it hi ohan batu ya onom bo nah oha ta mikul-it am-in di ngadan nadan holag Israel mipuun hi nunhahaynodan dan nitungo, mipalpuh panguluwan ingganah uddiyan.

¹¹ Iku-it mu datuwen ngadan di holag Israel umat hi pangat nan nalaing an mangikul-it hi sinyal nah nangingan batu. Itakap mu datuwen duwan batu nah balituk an kiha-adan da. ¹² Itakap mu datuwe nah duwan luput an nunha-ob an mihableh pukol an nikugut nah ephod ta panginomnomnoman hanadah himpulut duwan holag Israel. Ahi ihablen Aaron hi pukol na dadiyen nikul-itan di ngadan dat nomnomnomok ta nangamung di tataguk. ¹³ Itakap mu nimpe nadan duwan batu nah balituk. ¹⁴ Mangapya kah duwan kay linubid an nakapyah namahman balituk ta igakod mu nadah duwan batu.

¹⁵ Mangapya kayuh mitakap nah pagon nan padit usalonan manginilah pinhod APU DIOS an maat. Miingngoy usalon yu ketuwe nah kapyaon yu nah ephod ya ip-iphod yu damdaman bordaan. ¹⁶ Kuwadladuh tuwen luput ya makuppin an hiyam an pulgaday kadukkena ya kabilog na. ¹⁷ Itakap yu ketuwey opat an linyan nunhihinatkon an nabalol an batu. Hanah mangulun linya ya itakap yuy ruby, topaz ya garnet. ¹⁸ Hanah mikadwan linya ya emerald, saphire ya diamond. ¹⁹ Hanah mikatlun linya ya turquoise, agate, ya amethyst. ²⁰ Ya hanah mikap-at an linya ya beryl, onyx ya jasper. Mitakap datuwen am-in an nangingan batu hi balituk. ²¹ Mip-ong di ngadan nadan himpulut duwan imbabalen Jacob an mitudok nadah nangingan batut itakdog day himpulut duwan holag Israel.

²² Ikapyaan yuh tuwen luput an mitakap hi pagoh kay nalubid an banggol an namahman balituk, ²³ ya mangapya kayuh duwan natuligonggong an balituk ta mikugut nah duwan nuntap-on duguna, ²⁴ ya inggakod yu nan duwan kay nalubid an balituk ke datuwen natuligonggong. ²⁵ Igakod mu boy udun datuwen duwan linubid an balituk nah duwan batun onyx an mitakap nah luput an mihableh pukol. ²⁶ Mangapya kayu boh duwan natuligonggong an balituk ya ingkugut yu nah duwan dugun nan puun nan luput an mitakap hi pago. Mikugut datuweh ballin nan luput ta midapot da nah ephod. ²⁷ Mangapya kayu boh duwan natuligonggong an balituk ya ingkugut yuh hinangngab nan luput an mihableh pukol nah tap-on nan balikit nan ephod. ²⁸ Usalon yuy blue an linubid an mangitakod nadah natuligonggong an mikugut nah luput an mitakap hi pago ya nah ephod ta mihak-ot nan luput nah tap-on nan balikit nan ephod ta adi maunu.

²⁹ Deket humgop hi Aaron nah Nasantun Kuwatu nah Tabernacle ya iusal nah diyen luput an mitakap hi pagon waday ngadan nadan imbabalen Israel an

mipottok nah puhu na ta mipanomnom kayun tataguk ke ha-on ta nangamung. ³⁰ Ihudu yu nan Urim ya Tumim nah bulsan diyen luput an mitakap hi pago ta mihakmoh pottok di puhun Aaron ten ibulwati nah panyayanah kuwartuk. Athidi nimpen wadat nangamung ke Aaron dadiyen panginilaan hi pinhod kun aton yun tataguk.

Hay mioddan bulwatin nadan padi

³¹ Kumugut kayu boh bulwatin blue an miiodda nah ephod. ³² Ha-adan yuh uwang nat kihukluban di ulu ya kinugutan yuh luput di pingngit diyen uwang umat hi udum an bulwati ta adi mabik-i. ³³ Mangapya kayu boh ing-ingon di bungan di pomegranates an usalon yuy blue, purple ya maka-ingit an tinulid ya intayun yu didah nunlinikkod hi lupit tuwen bulwati an mibanattan di kingking an balituk. ³⁴ Intayun yu key ohan kingking on intun-ud yuy ohan pomegranate inggana malikkod nan udun nan bulwati. ³⁵ Ibulwatin Aaron hituweh hogpanah Nasantun Kuwatu nah Tabernacle an munhilbin ha-on an AP-APU. Ya datuwen i-itay an kingking ya munggangogangoh humgopana ya lumah-unanat adi mate. ³⁶ Mangapya kayu boh medal an namahman balituk ta itudok yuh tuwe: 'Niong-ong ke APU DIOS.' ³⁷ Gakodam hituwen medal hi blue an takod ya intakap mu hinangngab nan kapyaon yun mipngot ke Aaron. ³⁸ Mipottok hituwen medal hi tuk-tuk nat paddungnay iagtu nay bahul ten waday kibahawan nadan holag Israel mipanggep hi iappit da. Mahapul an iusal nat nangamung hituwen pongot ta haoy an AP-APU ya abulutok am-in di iappit nadan tatagu.

³⁹ Hay makaphod an luput di ipakugut yuh oddan di bulwatin Aaron. Athidi bon makaphod an luput di ipakugut yuh pongot na. Ya mumpakugut kah nip-niphod an nabordaan an miawakoh gitang na.

⁴⁰ Kumugut kayuh mioddan bulwatin damdaman nadan imbabalen Aaron, hay miawakoh gitang da ya hay pongot dat maphod di ang-ang da ya midayaw da ketuwen ngunu da. ⁴¹ Ibulwatim nah tulang mun hi Aaron hidiyen ipakugut mun bulwatina ya ipabulwatim damdama nadah imbabalena nadan ipakugut mun bulwati da. Ne dinuyagam di ulu dah lanan di oli-ba ta kitib-anan natuddu dan mumpadin munhilbi ke ha-on. ⁴² Kumugut kayu boh andukken mundallom an bulwati dan mipalpuh gitang da ingganah ulpu da.

⁴³ Mahapul an iusal da Aaron ya nadan imbabalena datuwe nah hogpan da nah Tabernacle ya ten ume da nah altar hidi nah Nasantun Kuwatu mangat hi ngunu da. Ta deket athituy aton da ya adida mabahu-lan ta adida mate. Hituwen olden kun un-unudon Aaron ya nadan holag nan mahanhanot an mumpadi ya munnananong ta nangamung."

Hay niong-ongan nadan padi

29 Kanan APU DIOS ke Moses di "Athituy atom hi pangiong-ongam ke Aaron ya nadan imbabalena mumpadit munhilbi dan ha-on. Umala kah ka-ongal nan lakin baka ya duwan lakin kalneron maid di dipekto da, ² ya mangapya kah tinapay an usalom di kapkaphodan an alina ya adim kammohan hi mumpalbag. Mangapya ka boh maingpin tinapay ya makayyam-oy udum an naha-adan hi mantekan di oliba. ³ Iha-ad mu datuweh hukup ta iappit mun ha-on an iunnud mu nah ka-ongal nan lakin baka ya duwan lakin kalnero nah hogpan nah Tabernacle.

⁴ Atom nan ine-en di mun-ong-ong ke Aaron ya nadan imbabalena nah hogpan nah Tabernacle ya ulaham didah danum. ⁵ Ipausal mun Aaron nan mioddan bulwatina, nan mabordaan an mioddah ephod, nan ephod, nan luput an mitakap hi pago ya nan miawako. ⁶ Ipapngot mu bon hiya nan pongot nan natakapan hi balituk an medal. ⁷ Ya ha-adam di ulunah lanan di oliba ta kitib-anan natuddu hiyan mumpadi. ⁸ Nagibbu keh Aaron ya iong-ong mu damdama nadan imbabalena ipabulwatim nadan oddan di bulwati da. ⁹ Ya ipausal mun dida nadan naabol an miawakoh gitang da ya ipapngot mun dida nadan pongot da. Athituy atom an mangiong-ong ke Aaron ya nadan imbabalena linalaki ta diday mumpadit nangamung.

¹⁰ Talim di ka-ongal nan lakin baka nah hinangngab nah Tabernacle ta ihakmon da Aaron ya nadan imbabalena takle dah ulun diyen baka. ¹¹ Ne kinlong mu nah kad-ak nah hogpan nah Tabernacle. ¹² Ya umala kah dala nat itdok muy taklem ya hina-adam nadan kay hakgud nan altar ya iduyag mu nan udum an dala nah puun diyen altar. ¹³ Kaanom am-in di tabanan nikuyaput nadah wadah putun nan baka takon nan ong-ongal an alena, nan duwan palina ya nan tabanat gobhom nah altar. ¹⁴ Hanan adol na, nan bolat na ya kinana ya iem nah e-elen nan boblet iappit mun gobhom gapuh liwat.

^{15,16} Ne alam di oha nadah lakin kalnero ta kolngom yaden ihakmon da Aaron ya nadan imbabalena takle dah uluna. Ya tayaom di dala na ne inwaghik mu nah dingding nan altar. ¹⁷ Tanogtogom hidiyen kalnero ya ulaham di putuna ya hukina, ya inhakmom nah kawad-an nan uluna ya nan udum an parten di adol na, ¹⁸ ya ginjob mu nah altar. Hay hamuy tuwen maghob an miappit ya pun-amlongak.

¹⁹ Alam bo nan mikadwan kalnero ya kalyom ke Aaron ya nadan imbabalena ihakmo day takle dah ulunat ²⁰ kolngom. Tayaom di dalana ya indan-im hi wawwan an ingan Aaron ya nadan imbabalena. Ha-adam boh dalay wawwan an am-ama-an di takle da ya huki da. Ya inwaghik mu nan matdaan an dala nah

dingding nan altar. ²¹ Umala ka boh dala nah altar ya kinammohan hi lanan di oliba ya winaghikam hi Aaron ya nadan imbabalena takon di bulwati dat miong-ong da ya nadan bulwati dan ha-on.

²² Alam boy taban nan lakin kalneron kolngom, takon nadan putuna, nan ong-ongal an alena, hay palina ya nadan taban nikuyaput, nan mataban iwit na, nan wawwan an ulpu na. Hituwen lakin kalneron kinlong mu ya miappit hi pumpadiyan Aaron ya nadan imbabalena. ²³ Ya umala ka nadah tinapay an niappit ke ha-on an niha-ad hi basket an ugge naha-adan hi mumpalbag. Alam di ohan tinapay an naha-adan hi mantekan di oliba, ohan ugge, ya ohan maingpin tinapay ya ²⁴ impad-on mu datuwen tinapay ke Aaron ya nadan linalakin imbabalena itagge dan ipresentan ha-on. ²⁵ Alam ta gobhom takon nan kalnero nah altar ta umamlongak hi hamuy na. ²⁶ Hanan pagon nan kinlong mun kalnero ya itaggem an ipresentam an iappit ke ha-on. Deket nagibbun in-appit mu ya inalam te hidiyey bingay mu.

²⁷ Appilom nan pago ya ulpun nan kalneron maklong an miappit hi pumpadiyan Aaron ya nadan imbabalena nipresentan ha-on ta idat mun dida. ²⁸ Ta hi udum hi algo ya deket mun-appit nadan holag Israel hi pakihayyupan weno pumasalamatan dan ha-on an AP-APU ya midat ke didat nangamung datuwe.

²⁹ Deket mateh Aaron ya mipaboltan nadan nangilinan an bulwati nah oha nadah imbabalena pilion yun mihannot ke hiya. ³⁰ Ya hidiyen mihannot an natag-en padi ya ibulwatina datuwen bulwatih pitun algon kiong-ongana ya ahina inlappun munhilbi nah Tabernacle ya nah Nasantun Kuwartuk.

³¹ Hanan pago ya ulpun nan kalnero ya iha-ang mu nah nangilinan an lugar. ³² Kanon Aaron ya nadan imbabalena dadiye takon nan tinapay an niha-ad nah basket nah hogpan hi Tabernacle. ³³ Dida ya abun padiy damanan mangan kediyen niappit hi kakaanan di liwat da. Adi kanon di kumpulmin tagu dadiye te niong-ong dadiyen dotag. ³⁴ Ya deket waday tindaan da nah dotag weno tinapay hi kabigatana ya mahapul an gobhon. Maid di mabalina an mangan kediyen te niong-ong.

³⁵ Athidiy aton yun mangat nah ine-en di pumpadiyan da Aaron ya nadan imbabalena. Aton yuh tuweh pitun algo. ³⁶ Kabigabigat ya kolngon yuy ohan ka-ongal nan lakin baka ta miappit hi kakaanan di liwat. Ya mun-appit kayuh pangatan yu nah ine-en di punlini nah altar ya dinuyagan yu boh lanan di oliba ta mibilang an malini. ³⁷ Pitun algo pangatan yu diye. Nagibbu ke ya daydayuna mon pun-appitan hidiyen altar ta am-in di midatum hidi ya miong-ong ke APU DIOS."

³⁸ Kanan APU DIOS ke Moses di "Hay iappit yu nah altar hi kabigabigat ya duwan hintoonan kalnero ³⁹ an

ohah biggatna ya ohah mahmahdom. ⁴⁰ Hanan iappit yuh biggatnan ohan kalnero ya unnudan yuh umeh ohan kilon alinan nakammohan hi ohan butilyan man-teka. Umiappit kayu boh ohan butilyan mainum. ⁴¹ Ya nan iappit yuh mahmahdom an ohan kalnero ya unnudan yu damdamah nun-ingngon kadakol an alina, mantekan di oliba ya mainum. Datuwen miappit ya maghob dat umamlong hi APU DIOS hi hamuy da.

⁴² Mipalpud uwani ya mun-appit kayun tataguk hi kabigabigat, takon nadan holag yuh udum hi algo nah hogpan hi Tabernacle an kawad-ak ta makihumman-ganak ke dakayuh di. ⁴³ Makidammuwak hi tataguk hi di nah Tabernacle te miong-ong hidiye ke ha-on te wadaak hidi. ⁴⁴ Om, miong-ong ke ha-on nan Tabernacle, nan altar ya hi Aaron ya nadan imbabalena ta munhilbi dan ha-on. ⁴⁵ Makiha-adak nadah holag Israel an tataguk ta ha-oy di Dios da. ⁴⁶ Ya inilaon dan ha-oy di AP-APU an Dios dan nangipakaan ke didad Egypt. Om, makih-adak ke dida te ha-oy tuwaliy AP-APU an Dios da.”

Hay kinalin APU DIOS an pangighoban dah miappit an bangbanglu

30 Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Umala kah kaiw an akasia ta mangapya kah altar an pangighobam hi bangbanglun iappit mun ha-oy. ² Kuwadladuh tuwen hay kadukkena ya kabilog na ya himpulut walun pulgada, ya tulun piyey katag-ena. Kapyao di midongdong an kay hakgud nah tap-on nadan opat an dugunan miohhay kapyana nah altar. ³ Takapam hituwen altar hi balituk, nan tap-ona, nadan nidongdong an kay hakgud, nan linikkod na ya titigil na. ⁴ Mangapya kah duwan natuligonggong an balituk ta ikapyam nah da-ul nan tigil nat kidudukan nan duwan pun-attang ta pangid-onan di mangiattang ketuwen pun-appitan. ⁵ Ya mangapya kah akasian pun-attang an takapam hi balituk. ⁶ Iha-ad mu datuweh binnah-el nan kuwartun kiha-adan nan kahon an niha-adan nadan nitudokan di Tugun kun dakayu. ⁷ Ya hi kabiggabiggatnah e pangipaptokan Aaron hanadah kingket odpona ya gobhona nan bangbanglu ketuwen altar. ⁸ Athidi bo nah hilong hi puntologana nadah kingke an gobhona bo nan bangbanglu. Mahapul an aton yuh tuwe ta nangamung takon nadan holag yuh udum hi algo. ⁹ Adim iappit ketuwen altar di adi mibilang an malinin bangbanglu weno kumpulmin maghob an miappit umat hi page weno mainum.

¹⁰ Aton Aaron di ine-en di punlini ketuwen altar hi maminghan hi hintoon an ha-adana nadan opat an dugunan kay hakgud hi dalan nan aggayam an miappit gapuh liwat di tatagu. Mahapul an aton yuh tuwe ta nangamung. Te hituwen altar ya miong-ong ke ha-on an AP-APU.”

Hay kinalin APU DIOS an ibayad nadan tatagu

¹¹ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ¹² “Deket bilan-gom nadan ibbam an holag Israel ya mahapul an waday oha on umidat hi pihhun bayad di adol na ke ha-on kediyen nabilangana ta maid di ligat an umalin dida kediyen pumbilangam. ¹³ Hay ibayad di ohan tagu ya mipuun nah maunud an olden mipanggep hi Tabernacle. Hidiyen pihhu ya iappit dan ha-on. ¹⁴ Makibilang nadan muntoon hi duway pulu weno nahawwal. ¹⁵ Hituwen bayad di adol yun idat yun ha-on ya mun-iingngo, kadangyan weno nawotwot. ¹⁶ Dawatom datuwen ibayad nadan ibbam an holag Israel ta usalom hituwen pihhun mangipaptok nah Tabernacle an kiha-adak. Hituwen ibayad da ya kay mibayad hi biyag da ya mangipanomnom ke ha-on ta ipaptok ku dida.”

Kinalin APU DIOS an mangapya dah palangganahan pun-olahan di padi

¹⁷ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ¹⁸ “Mangapya kah gombang an palanggana ya gombang an kipat-tukana. Iha-ad muh tuweh numbattanan nan Tabernacle ya nan altar. Ha-adam hi danum ¹⁹⁻²¹ ta pun-olahan da Aaron ya nadan imbabalena takle da ya huki da ta ahida ume nah Tabernacle hi kad-ak ya ten eda mung-gohob hi miappit nah altar. Mahapul an un-unudon dah tuwe ta adida mate. Hituwen olden ya mahapul an munnananong an un-unudon nadan holag Israel ta nangamung.”

Hay kinalin APU DIOS hi aton dan mangapya lana

²² Kanan bon APU DIOS ke Moses di ²³ “Umala kah kapkaphodan an pumpabanglu: Hay myrrh an umeh onom an kilo, hay tulun kilon cinnamon, hay tulun kilon una, ²⁴ hay onom ta godwan kilon cassia ya ohan galon nah lanan di oliba. ²⁵ Pungkakammohom datuwe ta mangapya kah lanan usalon hi kumpulmin kanan APU DIOS an pangusalan. ²⁶ Usalom hituwen pangiong-ongam nah Tabernacle, nan kahon APU DIOS, ²⁷ nan lamesaan ya nadan ngunut an wadah di, nan pangipattukan hi dilag, ya nadan ngunut an mausal hidi ya nan altar an punggohoban hi bangbanglu. ²⁸ Athidi bo nah altar an pangighobam hi miappit, nadan mausal hidi nan palanggana ya nan kipat-tukana. ²⁹ Ha-adam hi lana datuwet miong-ong dan ha-on. Ya am-in nadan midatum ke datuwe ya miong-ong dan ha-on. ³⁰ Hituwey iduyag muh ulun da Aaron ya nadan imbabalena pumpadiyan dat munhilbi dan ha-on. ³¹ Kalyom hanadah ibbam an holag Israel an itultuluy dan mangapya ketuwen lana ta usalon yuh pundayawan yun ha-on ta nangamung. ³² Adi mabalin an em iduyag hi ulun di kumpulmin tagu ya adi mabalin an em un-unudon di templanat kumapya kat us-

alom hi pinhod mun pangiusalan. Te hituwe ya niong-ong hi pinhod kun kiusalana kinali adi nalgom di pangiusalam. ³³Hanan tagun mangapyah athitun templo weno iduyag nah kumpulnan tagu takon di bokon padi ya adik mo ibilang an taguk.”

Hay kinalin APU DIOS hi pangapya da nah bangbanglun insenso

³⁴Kanan APU DIOS ke Moses di “Umala ka nadah bangbanglu umat hi raisin, mollusk, galbanum ya namahman insenso an mun-iingngoy kadakol nat ³⁵mangapya kah nabanglun insensoh umat nah pangapya dah bangbanglu. Udmam hi ahin ta mamahma ya adi nalgom di pangiusalon yu. ³⁶Gilingom di udum ta mapinu ya iha-ad mu nah hinangngab nan kahon kun niha-adan nadan Tugun kun nah Tabernacle an pakidammuwak ke he-a. Hituwen bangbanglu ya niong-ong ke ha-on. ³⁷Adi naala on eka kimmapya ta usalom hi pinhod mun pangiusalam. ³⁸Hanan tagun mangapyah athitun usalonah pinhod nan pangiusalan ya adik mo ibilang an taguk.”

Hanadan mangapya nah Tabernacle

31 Kanan bon APU DIOS ke Moses di ²“Pinilik di ohan holag Judah an hi Besalel an imbabalen Uri ya inap-apun Hur. ³Winadak ke hiya nan Espirituk ot mawaday laing nan mangapyah nganneh diyen naal-alkusan. ⁴Nalaing an mangapyah mungkaphod an ngunut an usalonay balituk, silber ya giniling an pun-alkus na ⁵takon nadan maalkusan hi nanginan batu. Nalaing bon mumpanday ya mumpaot hi kumpulmin maphod di ang-ang na.

⁶Pinilik boh Oholiab an imbabalen Ahisamak an nahlag ke Dan an bumaddang ke hiya. Wadada boy udum hi pinilik ot wadaok ke diday ongal an kabaelan dan mangat am-in ke datuwen kinalik an pakapyam: ⁷Hanan Tabernacle, nan Kahon kun niha-adan nadan Tugun ku, nan hukap na ya am-in nadan ngunut an wada nah Tabernacle ⁸umat hi lamesaan ya nadan ngunut hidi, nan balituk an kipattukan di kingke ya nadan mausal hidi, ⁹nan altar an pun-appitan yuh kolngon yu ya am-in nadan ngunut an mausal hidi, ya nan palanggan an pun-ulahan ya nan kipattukana. ¹⁰Dida boy mangugut nadah bulwatin di padin usalon da Aaron ya nadan imbabalenah pumpadiyan da. ¹¹Ya diday mangapyah lana ya nan bangbanglun insenso nah Nasantun Kuwartu. Deket kapyon da datuwe ya mahapul an paka-un-unudon da nan kinalik ke he-an pangapya yu.”

Hay kinalin APU DIOS hi aton da nah Sabadun Tungo

¹²Kanan bon APU DIOS ke Moses di ¹³“Kalyom hanadah ibbam an holag Israel ta aton da nan ine-en

di Sabadun Tungo an adida mungngunu te hidiyey panginomnomnoman yu ta nangamung hi nakitobbalan yun ha-oy an AP-APU yu ot pumbalinon dakayun tataguk.

¹⁴Om, maid di mungngunu kediyen algo te niong-ong ke ha-on. Deket waday mungngohen tuwen tugun ta mungngunu kediyen algo ya mahapul an mate. ¹⁵Te waday onom an algon pangatan yun am-in hi ngunu yu, mu nan mikapitun algon Sabadun tungo ya pun-iyatuwan yu. Ipidwak an kalyon: Gapu te hituwen algo ya niong-ong ke ha-on ya wada key kahing ta mungngunu kediyen algo ya mahapul an mate. ¹⁶Aton yun holag Israel hituwen ine-en di Sabadun Tungo ta panginomnomnoman yu ta nangamung nah nakitobbalak ke dakayu. ¹⁷Hituwey panginomnomnoman yun ha-on te lintuk di kabunyan ya lutah onom an algo ot mun-iyatuwak handih mikapitun algo.”

¹⁸Ginibun Apu Dios di kinalinan Moses nah Bilid an Sinai ot idat nan hiya nan duwan batun nitudkan amin datuwen Tugun, an hay taklena mismuy nangitudok.

Hay nangapyaan nadan holag Israel hi balituk an baka ot dayawon da

32 Handih nabaybayag hi Moses nah bilid ya naamung nadan tatagu ot kanan dan Aaron di “Agam! Mangapya ka ot kayah dios takun mangipangpangulun ditaku, te hi ke Moses an nangipangulun ditakun tumayan ad Egypt ya ugge taku inilay naat ke hiya nah nangayana.” †

²Ya kanan Aaron ke diday “Deket athina ya pun-ialiyun ha-on nadan balituk an hihingat nadan inayan yu ya iimbabale yu.”

³Ot pungkaan nadan tataguy hihingat da ot idat dan Aaron. ⁴Inayug Aaron dadiye ot mangapyah balituk an baka. Tinibon nadan tatagu ya kanan day “Ditakun holag Israel, hituwen dios di nangipangulun ditaku ot tumayan takud Egypt.”

⁵Handih matibon Aaron an immamlong nadan tatagu ya nangapyah pun-appitan nah hinangngab nan balituk an baka ot kanan diday “Hi bigat ya mumpiyesta takut dayawon takuh APU DIOS.”

⁶Indanit nabigat ya nun-ihalaman nadan tatagun inali nadan aggayam an iappit dan maghob ya nadan aggayam an iappit dan pakihayyupan ke APU DIOS. Nunhahumul nadan tatagu ya nangnanginum da ot manmannayo da ya loktat ya at-atton day oggan aton nadan adi mangulug ke APU DIOS ten mundaydayaw dah dios da. ††

⁷Indani ya kanan APU DIOS ke Moses di “Gal-am ta mundayyu ka te inwalongak nadah tatagun impangulum an timmayan ad Egypt ot deyan at-atton day pun-

† Acts 7:40 †† Tibon yuy 1 Corinth 10:7.

liwatan. ⁸ Kinahing dan am-in nadan tugun kun dida ot mangapya dah balituk an bakan dayawon da ot iappitan da. Kanan day hidiyey dios dan nangipangulun didan timmayan ad Egypt.

⁹ Namahig di ngohen datuwen tatagu. ¹⁰ Adim haniyan didat ma-idok dida gapuh boh-ol ku. Ta he-a ya abu Moses, di pangadduwok ta dumakkodakkol di holag mu."

¹¹ Mu numpahpahmok hi Moses ke APU DIOS an kananay "Apu, tipe bo anhan ta namahig di bungot mu hantudah tatagun an inihwang mu ot pakaanom didad Egypt hi nangipatib-am hi ongal an kabaelam?

¹² Atom ke bo nan kanam an ma-idom dida ya pangalin nadan iEgypt di hay gapunah nangipanguluwam ke dida ya ta patayom didat maid di matdaan ke dida. Itikod mu anhan an bumoh-ol ya adim anhan ma-idon dida. ¹³ Nomnomom nan nakitobbalam handidah mutatyum an hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob. Hinamad mun kinalin dida handi an kanam di padakkolom di holag dat umat da nadah bittuwon hi kabunyan an adi mabilang. Nomnomom bon kanam ke diday datuwen holag day pangidatam nah boblen kanam an pumboblayan dat nangamung."

¹⁴ Kay anhan ya dingngol APU DIOS hidiye ot uggena mina-id nadan tataguna.

¹⁵ Nagibbun nakihummangan hi Moses ke APU DIOS ot mundayyuh kad-an nadan ibbanan inodnana nadan duwan batun nitudok hi numbinah-el nadan Tugun.

¹⁶ Kinapyan Apu Dios dadiyen batu ya hiyay nangitudok ke dadiyen Tugun.

¹⁷ Manatong da Moses ke Joshua ya dingngol Joshuay ngalan nadan tatagu ot kanan Moses di "Tipet kay da munggugubat nah nungkampuwan taku?"

¹⁸ Kanan Moses di "Hay pangngol ku ya bokon ngalan di mangap-apput weno palak di mungkaapput, mu kay da mun-an-anla."

¹⁹ Handih nih-up da Moses nah kampu da nah puun di bilid ya tinibona nan balituk an bakan kinapyan nadan tatagun itaytayawan da. Bimmubbungot ot itongba na nadan duwan nadampilag an batun kikiwolona ot mapani-ang da. ²⁰ Ya inalana diyen balituk an baka ot gobhona. Impumbalanan kay dap-ul ot ikammonah danum ot ipainum na nadah tatagu.

²¹ Kananan Aaron di "Nganney inat datuwen tatagun he-a ta em in-abulut an aton dah tuwen himpappangen liwat?"

²² Kanan Aaron di "Adika bumoh-ol ke ha-on te inilam an hay gaga-ihoy pinhod dan abun aton. ²³ Kanan dan ha-oy di 'Agam! Mangapya ka ot kayah dios takun mangipangpangulun ditaku, te hi ke Moses an nangipangulun ditakun tumayan ad Egypt ya ugge taku inilay naat ke hiya nah nangayana.' ²⁴ Ot kalyok mon di-

day ialli dan ha-on di balituk an hingat da ot puniwelek nah apuy ya naukat tun balituk an baka!"

²⁵ Inninilan Moses an in-abulut Aaron hidiyen himpappangen pinhod nadan tatagun aton ta gapun diye ya katataw-an di buhul da dida ²⁶ ot e tumaddog hi Moses nah hoob nan kampu ot itkuk nan kananay "Dakayun naminhod an mundayaw ke APU DIOS, maappil kayuh tu." Ya ammuna nadan holag Libay an immeh kad-ana.

²⁷ Kananan diday "Kanan nan AP-APU an Dios takun holag Israel di alan yuy ispada yu ta pumpate yu datuwen ibbayun ipalpu yuh tu inggana dih bah-el na. Pumpate yu nadan tutulang yu, nadan gagayyum yu ya nadan hinag-on yu." ²⁸ Inun-unud dah tuwen kinalin Moses ot eda pumpate dida ya tulun libuy pinate da kediyen algo.

²⁹ Indani ya kanan Moses ke dadiyen holag Libay di "Ad uwanin algo ya maappil kayu nadah udum an tatagu te numbalin kayun padin munhilbi ke APU DIOS te inun-unud yuy kinalinan aton yu ot pumpate yu takon di tulang yu ya imbabale yu, ot bendisyonan dakayun APU DIOS gapun diye."

³⁰ Handih nabigat ya kanan Moses nadah tataguy "Himpappangen punliwatan di inat yu. Mu tumikidak bo nah bilid an kad-an APU DIOS ta eyak makihummangan ke hiya ta kal-ina ot ya pakawanan dakayu."

³¹ Nibangngad boh Moses hi kad-an APU DIOS ot kananan hiyay "Ongal di nunliwatan datuwen tatagu te immala dah balituk ot mangapya dah kanan dan dios dan dayawon da. ³² Mu ibagak anhan ke he-a ta kal-iwam di numbahulan da te deket adim ya kudukdul nay kaanom di ngadan ku nah nangitudokam hi ngadan di tatagum."

³³ Mu kanan APU DIOS di "Adi mabalin, ammuna nadan nunliwat ke ha-on di kaanok di ngadan da nah nangitudokak. ³⁴ Eka ot ya abu ta ipangpangulum didat ume kayu nah boblen kinalik handin pangayan yu ot wada nan anghel kun mangipaptok ke dakayu. Mu kastiguwok danaen tatagu gapuh liwat da."

³⁵ Indani tut-uwa ya impaalin APU DIOS di dogo ke datuwen tatagu gapu kediyen nunliwatan dan pinilit dah Aaron an mangapyah balituk an bakan dayawon da.

Kinalin APU DIOS ke Moses an taynan day Sinai

33 Kanan bon APU DIOS ke Moses di "Tumayan kayuh tu hantudah tatagun impangulum an timmayan ad Egypt ta ume kayu nah boblen insapatak ke da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob an ipaboltan kuh holag da. ² Umitud-akak hi anghel an mangipangpangulum dakayu ta dog-alona nadan Kanaanite, Amorite, Hittite, Perisite, Hibite ya nadan Jebusite an num-

bobleh di ta dakayuy mihannot. ³ Wadan am-in di mahapul yu kediyen boblen mahawwahawal di gatas ya iyyukan. Mu adiyak maki-en dakayu te makangohhe kayu. Kal-ina ya paboh-olonak ta pumpate dakayu bo nah dalan.”

⁴ Handih dingngol nadan tataguh tuwen kinalin APU DIOS ya u-umyungan da ya adida pinhod an usalon nadan gamgam da. ⁵ Te kanan APU DIOS ke Moses di “Kalyom hanadah tataguh tuwe: ‘Mangohe kayu! Ta hidiye nan takon nin di hingkatang di paki-ayak ke dakayu ya dadagon dakayu. Kaanon yu nadan in-usal yun gamgam yu, umat hi hingat ya balituk an banggol, ta nomnomok hin nganney atok ke dakayu.” ⁶ Ot mipalpu handih timmayan da kediyen Bilid an Sinai ya uggeda mo nun-usal nadah gamgam da.

Hay mipanggep nah Tabernacle

⁷ Deke on ingkapyan Moses nan Tabernacle hi e-elen nan pungkampuwan dat deket waday naminhod an makihummangan ke APU DIOS ya umeh di. Hituwen Tabernacle nan kiha-adan APU DIOS.

⁸ Deket immeh Moses hidi nah Tabernacle on tumaddog nadan tataguh panton di kampu dat ang-ang-angon dah Moses inggana humgop. ⁹ Mungkohop nan kay tukud an kulabut nah panton nan Tabernacle ten hinumgop hi Moses an makihummangan ke APU DIOS an wadah kulabut. ¹⁰ Deket tinibon nadan tataguh tuwen kulabut an nungkohop nah panton nan Tabernacle ya tumaddog dah panton di kampu dat munyung da. ¹¹ Makihinnangngab hi APU DIOS an makihummangan ke Moses umat hi punhummanganan di duwan tagun munggayyum. Nagibbu da ken munhummangan on nibangngad hi Moses nah nungkampuwan da, mu nan kat-agun imbabalen Nun an hi Joshua an bummaddang ke hiya nah Tabernacle ya adi tumayan hidi.

Hay nangang-angan Moses hi dayaw APU DIOS

¹² Kanan Moses ke APU DIOS di “Kanalyom ke ha-on an ipanguluk datuwen tataguh ume kami nah boblen kanam an pangayan mi, mu uggem kinali hin dahdi day maki-en ha-on. Kinalim bon impakainnilaak ke he-a ya maka-am-amlong kah at-attok. ¹³ Deket makulug datuwen kinalim ya ipainilam boh mon ha-on am-in di planum ta maawatan daka ya ta atok di pinhod mu. Ya nomnomom an pinilim datuwen tataguh.”

¹⁴ Ya kanan APU DIOS ke Moses di “Ha-oy mismuy maki-en he-a ta mun-iyatu ka ya ta maphod am-in di maat ke he-a.” ¹⁵ Kanan Moses di “Man-uke ya deket adika maki-en dakami ya kudukdul nay mihtu kami, adi kami tumayan hitu. ¹⁶ Nganney innun di udum an tatagun manginilan pinpinhod mu datuwen tataguh ya pinpinhodak ke he-a hin adika maki-en dakami? Te

deket maki-e kan dakami ya hidiyey kitib-anan hinatkon kami nadah udum an tataguh tuh luta.”

¹⁷ Ya kanan APU DIOS ke Moses di “Tobalok hinaen ibagam te maka-am-amlongak nah at-attom ya maphod di pakihayyupam ke ha-on.”

¹⁸ Indani ya wada pay di ohan imbagan Moses ke APU DIOS. Kananay “Daan mo anhan ta ipatibom ke ha-on di dayaw mu?”

¹⁹ Ya himmumang hi APU DIOS an kananay “Ipatibok ke he-ay kaphod ku ya ipainilak ke he-a an ha-oy di AP-APU. Ipatibok boy ulek ya homok ku nah tagun pinhod ku. ²⁰ Mu adi mabalin an ang-angom di angak te mate day mangang-ang hi angak. ²¹ Tumaddog ka tuh batun pinaldang ku ²² ta iha-ad daka ni-an tuh dohak di batu ne haniyan dakah taklek inggana mala-uwak, ²³ ya ahik kinaan di taklek ta tibom di odog ku, mu adim tibon di angak.”

Hanan duwan batun nitudokan di Tugun an nihannot nah namangulun pina-in Moses

34 Kanan APU DIOS ke Moses di “Pumahok kah duwan nadampilag an batun umat dih namangulu ta ipidwak an itudok nadan intudok ku nah namangulun batun pina-im. ² Ne hi bigat hi biggatna ya tumikid ka bo tuh Bilid an Sinai ta mundammu ta nah tuktuk na. ³ Maid di maki-alin he-a ya maid di e mundallanan nah puun di bilid. Takon di kalnero ya baka ya maid umen e mangan hidi.”

⁴ Inun-unud Moses ot pumahok hi duwan nadampilag an batu ot humalaman an timmikid nah tuktuk nan Bilid an Sinai an inal-alana dadiyen batu.

⁵ Indani ya dimma-ul on kulabut an wadah dih APU DIOS ot kananan hiyay hay ngadana ya “nan AP-APU” ya dehdih Moses an timmaddog hi kad-ana. ⁶ Nala-uh APU DIOS hi hinangngab Moses ot kananan hiyay “Ha-oy di AP-APU an makaulle ya huhummok an Dios. Adiyak kabinnungot ya adi malumman di pamhod ku ya adik ibahhon aton di kinalik.

⁷ Punnanongok di pamhod kuh kalibulibun munhahaynod an holag ya pakawanak am-in di liwat da, takon nadan mungngohen ha-on, mu adik ibahhon mangastiguh nunliwat nadan imbabale da, inap-apu da ya nadan imbabalen di inap-apu da.” ⁸ Ya nunlukbub hi Moses nah luta ot dayawonah APU DIOS.

⁹ Ot kananan Apu Dios di “Apu, deket makulug an maka-am-amlong kan ha-on ya maki-e ka anhan ke dakami. Ya takon di makangohhe datuwen tataguh ya kal-iwam anhan di gaga-ihon inat dat abuluton dakamin tataguh.”

¹⁰ Hinumang APU DIOS hi Moses ot kananay “Takombo. Makitobbalanak mod uwani ke dakayun holag Israel. Ahiyu tibon datuwen atok hi kiphodan yun umi-

† *Romans 9:15*

pamodwong an maid di ena naatan hi udum an boble tuh luta. Ahi tibon am-in di tataguh nunlinikkod datuwen atok an AP-APU yu. ¹¹ Mahapul an un-unudon yun holag Israel nadan tugun kun idat kun he-ad uwani. Ya kalyok ke he-a an hantuh dandanin dumatong kayu nah boblen kinalik an pangayan yu ya dogalok nadan numbobleh din Amorite, Kanaanite, Hittite, Perisite, Hibite ya Jebusite. ¹² Tibon yu ta adi kayu makihayyup nadah numbobleh pangayan yu te mumbalin dan kay bitun kaknaan yu. ¹³ Pumpa-i yu ot ya abu nadan pun-appitan da, takon nadan batun niong-ong hi dios da ya nadan tukud an panginomnomnoman da nah babain dios an hi Asherah. ¹⁴ Adiyu dayawon di udum an dios te ha-oy an AP-APU ya adik pinhod an waday udum an dayawon yun dios hin bokon ha-on ya abu.

¹⁵ Adi kayu nimpe makihayyup nadah tatagun numboble nadah pangayan yu. Mialig dadiye nadah pabayad day adol da ya munliwat da te mun-appit da nadah adi makulug an dios. Deket makihayyup kayun dida ya awison dakayun mundayaw nadah dios da, ya loktat ya naawis kayu. ¹⁶ Ya loktat bo ya nun-iahawan di imbabale yun linalakiy binabai da ta diday humlun hi pangiwalongan dan ha-on ta hay udum an dios di dayawon da. ¹⁷ Adi mabalin an ekayu mangapyah dios yun dayawon yu.

¹⁸ Mahapul an itultuluy yun aton nan pitun algon Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag nah mamangulun bulan hi katootoon te ketuwen bulan di timmayanan yud Egypt.

¹⁹ Am-in di namangulun lalakin impan di aaggayam yu umat hi baka ya kalnero ya bagik. ²⁰ Mabalin bon ihannot yuy impan di kalnero nah namangulun impan di kabayu ta hidiyey miappit, mu deket adiyu pinhod an hannotan ya gi-uwon yuy bagang diyen kabayu. Hanada ke bon panguluwan an linalakin imbabale yu ya mahapul an gattangon yu ta mibangngad dan dakayu. Ya mahapul an am-in kayu ya mun-appit ke ha-on.

²¹ Mahapul an onom an algo ya ammunay pungngunuwan yuh ohan linggu. Adi kayu mungngunu nah mikapitun algo takon di ahigaud weno ahiani ta muniyatu kayu. ²² Mahapul bon aton yu nan Piyestan di Ani nah kagibbuwan di ahiani. Ya aton yu nan Piyestan di Kampu nah ahi polagan di bungan di intanom yu. ²³ Hi katootoon ya mahapul an mumpitlu dan umalin am-in di linalakin holag Israel an mumpresentan ha-on an AP-APU an Dios di holag Israel. ²⁴ Deket un-unudon yuh naen mumpitlu kayun umalih kad-ak ya maid di mangubat ke dakayu ya maid di mamloh boble yu. Dogalok bo nadan numboble nadah boblen pangayan yu ta umambilog di boble yu.

²⁵ Adiyu iappit di tinapay an nakammohan hi mumpalbag nah pun-appitan yuh aggayam. Deket

mun-appit kayun ha-on hi impan di kalnero nah Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios ya mahapul an maid di tod-an yuh dotag kediyen hilong. ²⁶ Ya mahapul an ie yuh balek an AP-APU an Dios yuy kaphodan hanadah mamangulun bungan di intanom yu ta miappit ke ha-on.

Ya adiyu iha-ang di impan di kalnero weno gulding nah gatas inana."

²⁷ Kanan bon APU DIOS ke Moses di "Itudok mun am-in danaen kinalik te danaey pangipuunak hi pakitobalalok ke he-a ya nadan ibbam an holag Israel."

²⁸ Niha-ad hi Moses nah Bilid an Sinai hi nap-at an algo ya hilong an ibba nah APU DIOS. Kediyen niha-adanah di ya ug-ugge nangan ya ug-ugge imminum. Kediyen tiempoy nangitudokana nah duwan nadampilag an batu nadah himpulun Tugun APU DIOS an datuwey nipuunan nan nakitobbalana.

Humiliy angan Moses

²⁹ Handih dimmayyuh Moses nah Bilid an Sinai an indonana nadan nadampilag an batun nitudkan nan Himpulun Tugun APU DIOS ya humiliy angana te nakihumhummangan ke APU DIOS, mu uggena inila.

³⁰ Tinibon da Aaron ya nadan tataguh diyen humilin angan Moses ya tumakut dan mih-up ke hiya.

³¹ Mu inayagan Moses dida ya nadan aap-apu ta munhuhummangan da. ³² Immali da ot kalyon Moses ke didan am-in nadan Tugun an indat APU DIOS ke hiya nah Bilid an Sinai. ³³ Handih nagibbun kimmalih Moses ya nunhukyung ot mahaniyan di angana. ³⁴ Mu deket hinumgop nah Tabernacle an e makihummangan ke APU DIOS on kinaana nan inhukyung na. Limmah-un ke ta kalyona nadah tataguy intugun APU DIOS ke dida ³⁵ on tinibon nadan tatagu nan humilin angana. Deke bo on nunhukyung inggana madatngan nan ena pakihummanganan ke APU DIOS.

Hay Tugun mipanggep hi Sabadun Tungo

35 Inamung bon Moses am-in nadan ibbanan holag Israel ot kalyonan didah tuwe: "Mahapul an un-unudon yu datuwen intugun APU DIOS. ² Hi hinlingguwan ya onom an algoy pungngunuwan yu ya nun-iyatu kayu nah mikapitun algon Sabadun Tungo te hidiyen algoy niong-ong ke APU DIOS. Hanadan adi mangun-unud ta mungngunu da kediyen algo ya mate da. ³ Adi bo miabulut an ekayu mun-apuy hi nunhituwan yu."

Hay tinonton Moses an iappit nadan tatagu

⁴ Kanan Moses nadah tataguy. "Hituwey kanan APU DIOS: Mun-appit kayun ha-on. ⁵ Deket mun-appit kayu ya datuwey mabalin an iappit yu: Hay balituk, silber ya giniling, ⁶ hay tinulid an blue, purple ya maka-ingit,

hay makaphod an luput ya hay udum an luput an nakapyah dutdut di gulding, ⁷ hay lalat di lakin kalneron numbalin hi maingit, hay lalat di matagun wadah baybay, hay kaiw di akasia, ⁸ hay lanan di oliban miha-ad hi kingke, nadan makapyah lanan miduyag hi ulu, hay bangbanglun insenso, ⁹ hay onyx ya nadan udum an nungkinginan batun mitakap hi ephod nan padi ya nah luput an mitakap hi pagona. ¹⁰ Dakayu ken nalaing an mangiat hi ngannen ngunu ya umali kayu ta aton yu datuwen ipangunun APU DIOS: ¹¹ nan Tabernacle, nan tuldán mihophop, nadan mikurtina, nadan pun-ipit ke datuwen kurtina, nadan kalkalimangngana ya nadan miballabag, nadan tukud ya nadan nipataddogan datuwen tukud, ¹² nan kahon APU DIOS, nadan pun-attang, nan hukap na, nan kurtinah bohongnan mangodwah kuwartun APU DIOS, ¹³ nan lamesaan, nadan pun-attang ya am-in nan mausal nah lamesaan, nan tinapay an mihaad nah kuwartun APU DIOS, ¹⁴ nan kipattukan di kingke ya am-in nadan mausal kediyé, nadan kingken mihaad hidi ya nan lanan miha-ad ke datuwen kingke, ¹⁵ nan pun-appitan an pangighoban hi bangbanglun miappit, nadan pun-attang, nan lanan miduyag hi ulu, nan bangbanglun insenso, nan kurtinah hogpan nah Tabernacle, ¹⁶ nan altar an pangighoban hi miappit an aggayam, nan nalaggan giniling an pangihakmowan nah maghob an aggayam, nadan pun-attang, nadan ngunut an mausal kediyen pun-appitan, nan ongal an palanggan pun-olahan, nan kipattukana, ¹⁷ nadan mikurtinah nunlinikkod nan Tabernacle, nadan tukud, nadan nipataddogan datuwen tukud, nan kurtinah hogpan nah dolan nan Tabernacle, ¹⁸ nadan paghok an pangigakodan hi gakod nan Tabernacle, nan dolana, nadan gakod, ¹⁹ nadan makaphod an bulwatin di padin iusal nah pangatanah ngununa nah kuwartun APU DIOS ya nadan nangilinan an bulwatin Aaron ya nadan imbabalena.”

²⁰ Immanamut am-in nadan tataguh kampu dan tinaynan dah Moses ot eda idadaan di iappit da. ²¹ Ot am-in nadan naminhod an mun-appit ya in-ali day iappit dan APU DIOS an mikapya nah Tabernacle ya nadan ngunut hidi takon di hay ibulwatin nadan padi. ²² Ya nadan linalaki ya binabain naminhod an umialih iappit da ya in-ali day mungkakaphod an iappit dan umat hi balituk an hingat, singsing ya banggol da. Am-in an klasen di balituk an odon da ya in-appit dan APU DIOS. ²³ In-alin di udum di blue, purple ya maka-ingit an luput, hay makaphod an luput an nakapyah linen, † dutdut di gulding, hay lalat di lakin kalneron nitam-ol hi maingit ya hay maphod an lalat. ²⁴ Hay udum ya in-ali day giniling weno silber an iappit dan APU DIOS. In-alin damdaman di udum di kaiw an akasia.

† Hay luput an linen ya nakapyah intanom an flax.

²⁵ Nun-ialin damdaman nadan binabain nalaing an mumpudun di makaphod an tinulid an blue, purple ya maka-ingit ya makaphod an luput. ²⁶ Ya nadan binabain nalaing an mun-abol ya immiali dah inabol dan dutdut di gulding. ²⁷ Hanadan aap-apun di holag Israel ya in-ali day onyx ya nadan udum an nangingan batun mitakap nah ephod ya nan luput an mitakap hi pagon di padi. ²⁸ In-ali da pay di pumpabangluh makan, lanan di oliban miha-ad nadah kingke, lanan miduyag hi ulu ya bangbanglun insenso. ²⁹ Am-in nadan holag Israel, binabai ya linalakin naminhod an mun-appit ke APU DIOS ya in-ali day kahapulan kediyen ipangununan di-dan in-oldenan Moses.

³⁰ Kanan Moses nadah tataguy “Hi APU DIOS ya pinili nan midatan di ohan holag Judah an hi Besalel an imbabalen Uri ya inap-apun Hur ³¹ hi laing an mangapya nganneh diye, ³² umat hi mumplanun mun-alalkus ya mangapya ngunut an usalonay balituk, silber weno giniling. ³³ Nalaing bon mumpanday ya mumpaot hi batu ya kaiw ya nalaing an mangapya kumpulmin maphod di ang-ang na. ³⁴ Hay pinilin APU DIOS an pun-ibban Besalel ya hi Oholiab an imbabalen Ahisamak an nahlag ke Dan. Indatan APU DIOS didah kabaelan dan mangituttuduh inila dah ibbada. ³⁵ Ya indatan APU DIOS didah laing dan mangapya mungkakaphod an banggol, hingat, singsing, hay nunhihinnatkon an pangugut hi bulwati, hay pun-abol, hay pumbordah blue, purple ya maka-ingit hi makaphod an luput. Indatana bo didah laing dan mangiplanuh pangapya dan dadiyet mapmaphod di ang-ang na.

36 Kinali hi Besalel, hi Oholiab ya nadan udum an indatan APU DIOS hi laing di mangikapya nah Tabernacle mipuun hi olden nan AP-APU.”

² Impaayag Moses da Besalel ke Oholiab ot kalyonan ilappu dan mungngunun ibbada nadan udum an indatan APU DIOS hi laing an mangat nah ipangununa. ³ Indat Moses ke dida nadan in-alin nadan tatagun usalon dan mangapyan nah Tabernacle. Ya kabiggabig-gatna ya pun-ialin nadan tataguy udum an idat da. ⁴ Loktat ya imme datuwen mungngunu ⁵ ke Moses ot kanan dan hiyay. “Nahawwal bo kaya nadan mausal nah ipakapyan APU DIOS.”

⁶ Ot mangapya Moses hi olden an impaena nadah tatagu. Kanana nah oldenay “Maid moy umialih iappit nan mikapya nah Tabernacle te nakahhawwal moy indat yu.” Ot itikod mon nadan tatagun mangieh iappit dan mikapya nah Tabernacle ⁷ te nahawwal bo kayay in-ali dan mausal nah ipangunun APU DIOS.

Hay nakapyaan nan Tabernacle

⁸ Nangapya nadan nalaing an mun-abol hi himpulun kurtinan inusal day makaphod an tinayyum ot bor-

daan di ohan didah blue, purple ya maka-ingit an ing-ingon di anghel. ⁹ Am-in datuwen kurtina ya nun-iingngo dan umeh nap-at ta duwan piyey kadukke da ya onom an piyey kabilog da. ¹⁰ Impundada-it day lima ke datuwen kurtina ta miohha da. Athidi boy inat da nah liman kurtina. ¹¹ Tinuligonggong day linubid an blue ot ikugut da datuwe nadah pingngit nadan duwan namingngit an kurtina. ¹² Ot ikapya day hin-nanaliman natuligonggong nah pingngit dadiyen duwan kurtinan numpopottokon da dida.

¹³ Nangapya da boh naliman balituk an ipit ta pangipit dah pingngit nan duwan nundada-it an kurtina ta miohha nan dingding nan Tabernacle. ¹⁴ Im-mala dah dutdut di gulding ot kapyeon dah himpulut ohan kurtinan pun-odda da nadah luput an kurtinan nan Tabernacle. ¹⁵ Nun-iingngohon da dadiyen kurtinan inodda dan hay kadukken di oha ya nap-at ta liman piye ya onom an piyey kabilog na. ¹⁶ Impundada-it day lima ke datuwen kurtina ot miohha da. Athidi boy inat da nah onom an kurtinan nundada-iton da dida. ¹⁷ Ingkapyay day hinnanaliman natuligonggong nadah nundammuwan dadiyen lima ya onom an kurtinan nundada-it. ¹⁸ Ya nangapya dah naliman giniling an ipit ot pangipit dah nundammuwan datuwen kurtina ot miohha da. ¹⁹ Nangapya da pay hi duwan tuldán lalat di lakin kalnero ya lalat di gulding ta miodda. Athidiy inat dan nangatop nah Tabernacle.

²⁰ Ingkapyay da boy akasian kaiw nah kalkalimangngan nan Tabernacle. ²¹ Hay katag-en nadan nikapyan frames ya himpulut liman piye ya hay kabilog da ya duwampulut pitun pulgada. ²² Hina-adan dan am-in datuwen frames hi nun-ingngon hindudwan nidongdong an kaiw ot munhuhu-up da. ²³⁻²⁶ Impataddog day hindudwampulun datuwen frames hi nangappit hi south ya hi north nan Tabernacle. Ya ingkapyay day nawalun silber an pangipab-unan ke datuwen frames an hindudway nikapyah puun di oha. ²⁷ Hanan awidan nan Tabernacle an nangappit hi kalin-oban di algo ya impataddog day onom an frames na ²⁸ ya impataddog da boy hin-oh-an hanadah duwan pikdol na.

²⁹ Datuwen duwan frames an nikapyah dugu ya nidokkop da mipalpuh puuna inggana tap-onan nihuklub di natuligonggong ta niohha da. Athidiy inat da nadah duwan dugu. ³⁰ Kinali, walun am-in di frames an ingkapyay da kediyen indoggan nan Tabernacle ya inha-ad da boy himpulut onom an silber an nangipab-unan da ke dadiyen frames ta hindudwah ohan frame.

^{31,32} Nangapya dah himpulut liman kaiw an akasian miballabag nadah frames nan Tabernacle ot ikapya day hinlilmah nangappit hi north, hi south ya hi awidan an nangappit hi kalin-oban di algo. ³³ Hana ken nigawwan niballabag nah gawwan nadan nipataddog an frame ya nikapyah ohan pangngelna ot munlikkod nah ha-ob na. ³⁴ Inamo dah balituk datuwen frames an

nipataddog ya nadan niballabag an kaiw ot mangapya da boh natuligonggong an balituk an mangdon hanadah niballabag an kaiw.

³⁵ Hanan kurtinah bohongnan nan Tabernacle ya nakapyah makaphod an luput an blue, purple ya maka-ingit an tinulid ya niborday ing-ingon di anghel. ³⁶ Ingkapyaan dah tuwen kurtinah opat an akasian tukud na an naamoh balituk ya opat an silber an pangipataddogan ke dadiyen tukud ya opat bon kawit an balituk an pangihablayan nah kurtina.

³⁷ Nangapya da boh ohan kurtinah hogpan nah Tabernacle. Hay kinapya da ya makaphod an luput an blue, purple ya maka-ingit an inip-iphod dan binordaan. ³⁸ Ingkapyaan dah tuwen kurtinah balituk an kawit na ya liman tukud an naamoh balituk di tap-o da ya al-alkus dan nipab-un dah giniling.

Hay nakapyaan nan Kahon APU DIOS

37 Nangapyah Besalel hi Kahon APU DIOS an inusal nay kaiw di akasia. Nap-at ta liman pulgaday kadukkena, duwampulut pitun pulgaday kabilog na ya duwampulut pitun pulgaday katag-ena. ² Tinakapanah diyen Kahon hi namahman balituk, takon nan dallomna ya tinakapana boh balituk di nunlinikkod an nilibod ketuwen Kahon. ³ Kinapyanah opat an natuligonggong an balituk hidiyen kahon an hindudwah numbinah-el. ⁴ Ya nangapyah pun-attang hi kaiw an akasia an tinakapana boh balituk ⁵ ot iduduk na ke dadiyen natuligonggong hi numbinah-el.

⁶ Hay hukap diyen Kahon ya nakapyah namahman balituk. Nap-at ta liman pulgaday kadukkena ya duwampulut pitun pulgaday kabilog na. ⁷ Namahma bon balituk di kinapya na nah duwan ing-ingon di anghel. ⁸ Inha-ad na didah numbinongwa nah udun nan hukap nan kahon. Hay inat nan nangikapya ya niohhay kapyana nah hukap. ⁹ Nunhinnangngab dadiyen anghel an nabokyag di payak dan kinaluban day hukap diyen kahon.

Hay nakapyaan nan lamesaan

¹⁰ Nagibbuh diye ot mangapya boh lamesaan hi kaiw an akasia an tulun piyey kadukkena, ohat kagodwan piyey kabilog na ya nahawwal an duwan piyey katag-ena. ¹¹ Linibodanah namahman balituk di nunlinikkod diyen lamesaan, ¹² ya nan nida-it kediyen pingngit di lamesaan an kaiw an tulun pulgaday kabilog na ya linibodana boh balituk nan tigil na. ¹³ Inha-ad nay opat an natuligonggong an balituk nadah hukin nan lamesaan ya ¹⁴ nah da-ul di pingngit na. Dadiyen opat an natuligonggong di kidudukan nan kaiw an pun-attang. ¹⁵ Dadiyen pun-attang ya nakapyah akasia ot amohonah balituk. ¹⁶ Hay nihaynod an kinapya na ya nadan miha-ad nah lamesaan an duyu, basu, buwod

ya malukung an pangiduyagan hi mainum an miappit. Namahman balituk di kinapya nan datuwe.

Hay nakapyaan nan pangipattukan hi dilag

¹⁷ Nangapya boh Besalel nah pangipattukan hi dilag an inusal nay namahman balituk. Pinanday nay puuna ya palat na. Niohhay kapkapy da nadah basun kiha-
adan nadan dilag ya nadan palawer an al-alkus na.
¹⁸ Hidiyen pangipattukan hi dilag ya onom di hapang nan hintutluh numbinah-el. ¹⁹ Nip-ong ke dadiyen onom an hapang di basun kay habung di almond di pormana. ²⁰ Hanan adol nan pangipattukan hi dilag ya naalkusan hi opat an kay damdama habung di almond di pormana, ²¹ ya nip-ong di hin-oh-an habung an ugge nabokyag an nikapya nah da-ul di nun-dammuwan nadan hindudwan hapang nan pangipattukan hi dilag. ²² Datuwen habung an ugge nabokyag ya nadan hapang ya niohhan nakapya nah kipattukan di dilag. Namahman balituk di nakapyan am-in ke datuwe. ²³ Namahman balituk damdamay nakapya nadah ipit ya ambilog an duyun pangiha-adan hi bala. ²⁴ Hay ingkapyana nah pangipattukan kediye dilag ya am-in nadan partena ya umeh nahawwal hi tulun pulut liman kilon balituk.

Hay nakapyaan nan altar an pangighoban hi insenso

²⁵ Hana ke bon altar an pangighoban hi insenso ya nakapyah kaiw an akasia. Kuwadladuy pormanah himpulu walun pulgaday kabilog na ya himpulu bot walun pulgaday kadukkena ya tulun piyey katag-ena. Hanadan opat an dugunan nidongdong an kay hakgud ya niohhay kapyana nah altar an ugge nida-it. ²⁶ Natakapan di tap-on diyen altar hi balituk, takon nadan dingding na ya nadan nidongdong an kay hakgud. Nilibod boy balituk hi nunlinikkod diyen altar. ²⁷ Ingkapyana nay hindudwan natuligonggong an balituk hi numbinah-el diyen altar nah da-ul nan pingngit nat kidudukan nadan pun-attang. ²⁸ Dadiyen pun-attang ya nakapyah akasia ya naamoh balituk.

²⁹ Nangapya boh lanan niong-ong an punlanah padi ya namahman insenson bangbanglu umat hi pangapyan di nalaing an mangapyah insenso.

Hay nakapyaan nan altar an pangighoban dah maghob an miappit

38 Nangapya bo da Besalel ya nadan ibba nah altar an pun-appitan hi maghob an inusal day akasian kaiw. Hidiyen altar ya kuwadladun pitut kagodwan piyey kadukkena ya kabilog na, ya opat ta kagodwan piyey katag-ena. ² Ingkapyana da boy kay hakgud nadah tap-on nan opat an dugunan niohhay kapyana nah altar. Nagibbun kinapya da ot amhon dah giniling. ³ Nangapya da bo nadah mahapul hi pun-

appitan umat hi baldin pangiamungan hi dap-ul, hay pala, hay palanggana, hay tobong di dotag an miappit ya hay palhun pangaan dah balan di nun-apuyan da. Am-in datuwe ya nakapyah giniling. ⁴ Nangapya dah giniling an nalagga ot iha-ad dah dallom nan altar an nihak-ot nah gawwana. ⁵ Ingkapyana da boy opat an natuligonggong nah opat an dugun diyen altar an kidudukan nadan pun-attang. ⁶ Nangapya dah akasian kaiw an pun-attang ot amhon dah giniling. ⁷ Induduk da dadiyen pun-attang nadah nakapyan natuligonggong an nikapya nah duwan pinigging nan altar ta pangid-onan nadan mangiattang. Nakapyah tabla nan altar, mu ugge nadulungan.

⁸ Kinapya da nan giniling an palangganan pun-ulan ya nan giniling an nipattukanan inusal da nadan pundiggalan an indat nadan binabain munhilbi nah hogpan nah Tabernacle. ⁹ Kinapya da nan dolan nan Tabernacle ot kurtinaan dah makaphod an luput. Hanah nangappit hi south ya hinggatut ta naliman piyey kadukken di nikurtina. ¹⁰ Duwampulun tukud an giniling an nipab-un hi duwampulun pangipab-unan an giniling di nangdon nah kurtina. Silber di nakapyah kawit da ya punhablayan. ¹¹ Athidi bo nah ha-ob nah kannawan hi nangappit hi north an hinggatut ta naliman piyey kadukken nan kurtinan ingkapyana dan inodnan di duwampulun giniling an tukud an nipataddog hi giniling ya silber an kawit ya punhablayan. ¹² Hanah awidan an nangappit hi kalin-oban di algo ya napitit liman piyey kadukken nan kurtinan nikapyan inodnan di himpulu tukud ya himpulu bon nipab-unan da. Silber di nakapyah kawit ya punhablayan. ¹³ Hana ken hogpan nan Tabernacle nah nangappit hi timilan di algo ya napitit liman piyey kabilog na.

^{14,15} Kediye hogpan ya nikapya ohan kurtinah kannawan ya oha boh kannigid an hindudwampulut duwat kagodwan piyey lukud da. Hintutlun tukud an nakapyah pangipab-unan di nangdon ke dadiyen kurtina. ¹⁶ Am-in nadan kurtinan nihableh nunlinikkod nan dolan nan Tabernacle ya nakapyah makaphod an luput. ¹⁷ Ya am-in nadan nipab-unan nadan tukud ya nakapyah giniling, mu hanada ken kawit ya punhablayan hi kurtina ya nakapyah silber. Takon nadan udun di tukud ya naamoh silber. Am-in nadan tukud ya nakapyaan hi silber an punhablayan.

¹⁸ Hanan kurtinan nihani nah hogpan ya tulumpulun piyey kadukkena ya pitut godwan piyey katag-ena, umat nadah kurtinan nidingding an nakapyah makaphod an luput ya nabordaan hi tinulid an blue, purple ya maka-ingit. ¹⁹ Opat di tukud na ya nipab-un hi giniling an pangipab-unan. Naha-adan damdamah silber di udun da ya takon nadan nilibod ya nadan punhablayan hi kurtina ya nakapyah silber.

²⁰ Ya am-in nadan paghok an nausal nah Tabernacle, takon nadan nunlinikkod hi dolana ya nakapya dah giniling.

Hay bilang am-in nadan niusal nah Tabernacle

²¹ Hay bilang di balituk, silber ya giniling an nausal nah Tabernacle ya nitudok mipuun hi olden Moses. In-tudok nadan holag Libay an hay ap-apu da ya hi Itamar an imbabalen Aaron an padi. ²² Hi Besalel an imbabalen Uri ya inap-apun Hur an nahlag ke Judah di ingkalgadun am-in ke datuwen in-olden APU DIOS ke Moses an maat. ²³ Bimmaddang ke hiyah Oholiab an imbabalen Ahisamak an nahlag ke Dan. Hiya ya nalaing an mun-alkus ya mangibordah blue, purple ya maka-ingit an tinulid hi makaphod an luput.

²⁴ Datuwey bilang da: Immeh hinlibun kilon balituk di in-alin nadan holag Israel an nausal nah Tabernacle, ²⁵ ya hay naamung an silber an indat nadan tatagu handih nabilangan da ya immeh tuluy libut opat di gatut ta tulumpulut duwan kilo. ²⁶ Hay nangidat ke datuwen silber ya nadan linalakin muntoon hi duwampulu weno nahawwal an ume dah onom di gatut ta tuluy libu ta limay gatut ta nalima. ²⁷ Tuluy libut opat di gatut an kiloy nausal nadah hinggatut an nipataddogan nadan tukud di Tabernacle ya nadan nipataddogan di tukud an punhablayan hanadah kurtina. ²⁸ Hanan nahawwal an silber an umeh duwampulun kilo ya nakapyah kawit ya nadan nibad-dong an punhablayan nadan kurtina ya nuntakap dah tap-on nadan tukud.

²⁹ Hay naamung an giniling an indat nadan tatagu ya umeh duway libut opat di gatut an kilo. ³⁰ Nakapya datuweh nipataddogan nadan tukud nah hogpan nah Tabernacle, nan altar, nan nalaggan niha-ad nah dal-lomna ya nadan ngunut an mausal hidin nah altar. ³¹ Niusal boy giniling nah nipataddogan nadan tukud an nangdon hanadah kurtinah nunlinikkod nah dolan nah Tabernacle, nah hogpan ya nadan paghok an kigakodan dadiyen kurtina.

Hay bulwatin di padi

39 Hanadan nalaing an mungkugut ya nangapya dah makaphod an luput an blue, purple ya maka-ingit ot kuguton dah ibulwatin nadan padih pangatan dah ipangunun APU DIOS. Hituwe damdaman luput di kinugut dah bulwatin Aaron mipuun hi olden APU DIOS ke Moses.

² Nangapya dah ephod an nakapyah makaphod an luput ya nabordaan hi balituk, blue, purple ya maka-ingit an tinulid. ³ Nangapya da boh balituk an tinulid an hay inat da ya minanantilyu da nan balituk ot um-ingpi ot ahida kanaltibon hi nakappinu. Inip-iphod dan

imbordah tuwen balituk an tinulid nadah blue, purple ya maka-ingit an tinulid nah makaphod an luput.

⁴ Ingkapyaan da nan ephod hi duwan luput an mih-ableh pukol ta mangdon nah duwan pingngit na. ⁵ Ya hituwen duwan luput an nangdon nah ephod ya makaphod an luput di nausal ya nipniphod an nabor-daan hi balituk, blue, purple, ya maka-ingit an tinulid, mipuun hi intugun APU DIOS ke Moses. ⁶ Inipkot da nadan batun onyx hi balituk ot ip-iphod dan ikul-it nadan ngadan di holag Israel ke dadiyen batun umat nah aton dan mangikul-it hi sinyal. ⁷ Intakap da datuwe nadah duwan luput an munha-ob an nihableh pukol an nikugut nah ephod. Datuwen batuy mum-balin an panginomnomnoman APU DIOS nadah holag Israel. Naat datuwen am-in mipuun hi olden APU DIOS ke Moses.

⁸ Nangapya da boh luput an mitakap hi pagon nan padin nun-ingngoy inusal da nah kinapya dan ephod ya inip-iphod da damdaman binordaan. ⁹ Kuwadladuh tuwen luput ya makuppin an hiyam an pulgaday kadukkena ya kabilog na. ¹⁰ Intakap da ketuwen luput di opat an linyan nunhihinnatkon an nabalol an batu. Hanah namangulun linya ya intakap day ruby, topaz ya garnet. ¹¹ Hanah mikadwan linya ya emerald, saphire ya diamond. ¹² Hanah mikatlun linya ya turquoise, agate ya amethyst, ¹³ ya hanah mikap-at an linya ya beryl, onyx ya jasper. Nipkot am-in datuwen nanginan batuh balituk. ¹⁴ Nip-ong di ngadan nadan himpulut duwan imbabalen Jacob an nitudok nadah nanginan batut itakdog day himpulut duwan holag Israel.

¹⁵ Ingkapyaan dah diyen luput an mitakap hi pagoh kay nalubid an banggol an namahman balituk, ¹⁶ ya nangapya dah duwan balituk an natuligonggong ot ikugut da nah duwan dugun nan luput. ¹⁷ Inggakod da nan duwan nalubid an balituk ke datuwen natuligong-gong, ¹⁸ ya inggakod da boy udun datuwen linubid nah duwan batun onyx an nitakap nah luput an mih-ableh pukol. ¹⁹ Nangapya da boh duwan natuligong-gong an balituk ot ikugut da nah duwan dugun nan puun nan luput an mitakap hi pago. Ingkugut da nah dallom nan luput ta nidapot da nah ephod. ²⁰ Nangapya da boh duwan natuligonggong an balituk ot ikugut dah hinangngab nan luput an mihableh pukol nah tap-on nan balikit nan ephod. ²¹ Inusal day blue an linubid ot itakod da nadah natuligonggong an nikugut nah luput an mitakap hi pago ya nah ephod ta mihak-ot hidiyen luput nah tap-on nan balikit nan ephod an adi maunu, mipuun hi intugun APU DIOS ke Moses.

²² Numpakugut dah blue an bulwatin miodda nah ephod. ²³ Hanan bagang tuwen bulwati an pangihuk-luban hi ulu ya naoddahan hi naabol an luput ta adi nalakan mabik-i. ²⁴ Kinapyan dah diyen bulwatih ing-ingon di bubungan di pomegranates an inusal day

blue ya purple ya maka-ingit an tinulid ya makaphod an luput. ²⁵ Nangapya da boh namahman balituk an kingking ot ibanattan da nadah ing-ingon di bungan di pomegranate an intayun dah nunlinikkod nan udun nan bulwati. ²⁶ Intayun day ohan kingking on intun-ud day ohan pomegranate inggana nalikkod nan udun nan bulwati mipuun hi intugun APU DIOS ke Moses.

²⁷ Ingkugutan dah Aaron ya nadan linalakin imbalenah kamahhita, ²⁸ pongot, taddung, antikken pantalon ²⁹ ya nan miawakon inusal day makaphod an luput an nabordaan hi blue, purple, ya maka-ingit an tinulid an inun-unud day kinalin APU DIOS ke Moses. ³⁰ Hay nanguddidih kinapya da ya nan namahman balituk an ongal an medal an nigakod hi hinangngab nan pongot. Nikul-it hidiy "Niong-ong ke APU DIOS."

³¹ Inusal day blue an tinulid an nangigakod kediye medal nah tap-on nan pongot. Inat da datuwe mipuun hi olden APU DIOS ke Moses.

³² Hituwe moy nagibbuwan nan Tabernacle. Ya inat nadan holag Israel am-in nadan in-olden APU DIOS ke Moses. ³³ In-e dan Moses am-in nadan makapyah Tabernacle an datuwe ya: nadan kawit, nadan tukud na, nadan kaiw an miballabag, nadan pangipab-unan, ³⁴ nadan bolat di lakin kalneron numbalinon dah maingit, nan makaphod an lalat, nan kurtinah bohong nah kuwartun APU DIOS, ³⁵ nan Kahon APU DIOS ya nadan kaiw an pun-attang, ya nan hukap diyen Kahon, ³⁶ nan lamesaan ya nadan ngunut an miusal hidi, nan tinapay an miappit ke APU DIOS, ³⁷ nan balituk an pangipattukan hi dilag, nadan kingke, nadan miusal kediye, nan lanan mihudu nadah kingke, ³⁸ nan altar an nakapyah balituk, nan lanan miduyag hi ulun di padi, nan insenso, nan kurtinan mihanah hogpan nah Tabernacle, ³⁹ nan altar an nakapyah giniling, takon nan nalaggan giniling an miha-ad nah dallom na, nadan kaiw an pun-attang, ya am-in nadan ngunut an miusal hidi, nan palanggana, ya nan pangipattukan kediye palanggana, ⁴⁰ nadan kurtinan midingding ya nadan tukud na ya nadan nipab-unan da, nan kurtinan nihanah hogpan nah dolan nan Tabernacle ya nadan gakod, nadan paghok, ya am-in nadan udum an ngunut an miusal nah Tabernacle, ⁴¹ nadan makaphod an bulwatin di padin iusal dan mungngunu nah Tabernacle, nadan bulwatin Aaron ya nadan imbabalenan linalaki.

⁴² Datuwey inat nadan holag Israel an inun-unud dan am-in di in-olden APU DIOS ke Moses. ⁴³ Tinibon Moses am-in datuwen kinapya da ya inun-unud day in-olden APU DIOS an pangapya da ot bendisyonana.

Hay kinalin APU DIOS an pangikapya da nah Tabernacle

⁴⁰ Kanan mon APU DIOS ke Moses di ² "Hanah mamangulun algo nah mamangulun bulan di pangikapyaan yu nah Tabernacle. ³ Ipaghop yu nan Kahon hidi ya ingkanya yu nan kurtina ta mahaniyan. ⁴ Ie yu boh di nan lamesaan ya inhaad yu nadan mihaad hidi. Ya ipaghop yu nan pangipattukan hi dilag ta ipattuk yu nadan kingkeh di.

⁵ Hanan altar an punggohoban yuh bangbanglu ya iha-ad yu nah ha-ob nan Kahon ku. Ya iha-ad yu nan kurtinah panton nan Tabernacle. ⁶ Hana ken altar an punggohoban hi miappit ya iha-ad yu nah hinangngab nan panton nan Tabernacle. ⁷ Ya punuwon yuh danum nan palanggana ya iha-ad yu nah numbattanan tuwen altar ya nan Tabernacle. ⁸ Ikanya yuy dolan nan Tabernacle ya hina-adan yuh kurtinay hogpan hidi.

⁹ Deket nagibbu ya waghikam nan Tabernacle hi lana ya am-in nadan wadah di ta miong-ong dan ha-on.

¹⁰ Waghikam damdamah lana nan altar an pun-appitan hi maghob, nadan ngunut an mausal hidi ta miong-ong dan ha-on ¹¹ takon nan palanggana ya nan kipattukana.

¹² Ie yu da Aaron ya nadan imbabalenat ulahan yu di da nah hogpan hi Tabernacle, ¹³ ya ipabulwatim Aaron nan bulwatin di padi ya duyagam hi lanay ulunat kitibanan hiya ke ya niong-ong an padin munhilbin ha-on.

¹⁴ Ibulwatim damdama nadah imbabalena nadan kinalik an ibulwati da ¹⁵ ya duyagam hi lanay uluda, umat hi atom ama da ta miong-ong dan padin munhilbin ha-on. Hituwen pangiduyagam hi lana ke Aaron ya nadan imbabalenay kitibanan ammunay holag dan mahanhanot an mumpadit nangamung nadah holag Israel."

¹⁶ Inun-unud Moses am-in datuwen kinalin APU DIOS an atona.

¹⁷ Handih namangulun algo nah namangulun bulan hi mikadwan toon nipalpuh nanayanan dad Egypt ya nakapya nan Tabernacle an kiha-adan APU DIOS. ¹⁸ Impataddog Moses nadan tukud nadah kipataddogan da ot ahina pun-ikanya nadan kalkalimangngana.

¹⁹ Inatopannah na-oddan tuldan inun-unud na nan kinalin APU DIOS an atona.

²⁰ Inha-ad na nadan duwan batun nitudkan di Tugun APU DIOS nah Kahon ot iduduk na nan duwan kaiw an pun-attang nadah natuligonggong an nitakap nah Kahon ot hukapona. ²¹ Impaghop nah tuwen Kahon nah Tabernacle ot itayuna nan kurtinan mihanah nah Kahon. Inat na datuwe mipuun nah kinalin APU DIOS an atona.

²² Impaghop na bo nan lamesaan nah bohongnan di Tabernacle ot iha-ad nah bah-el nan kurtinah nangap-

pit hi kannawan. ²³ Inha-ad nah di nan tinapay an niappit ke APU DIOS an inun-unud na nan kinalinan atona.

²⁴ Inhaad na nan pangipattukan hi dilag nah dom-mang nan lamesaan ²⁵ ot ipattuk na nadan kingken hi-di kad-an APU DIOS an inun-unud nay in-oldenan atona.

²⁶ Inha-ad na nan altar an punggohoban hi insenso nah hinanggab nan kurtinah bohongnan nan Tabernacle, ²⁷ ot gobhonah di nan nabanglun insenson miappit ke APU DIOS an inun-unud na bo nan in-oldenan atona. ²⁸ Nagibbuh diye ot kurtinaana nan hogpan nah Tabernacle.

²⁹ Inhaad na nan altar an punggohoban hi miappit nah nih-up nah panton nan Tabernacle. Ginhob nah di nadan aggayam an miappit ke APU DIOS takon nan pagen miappit an inun-unud nay in-oldenan atona.

³⁰ Inhaad nan palangganah nah numbattanan nan panton di Tabernacle ya nan altar an punggohoban hi miappit ot punuwonah danum. ³¹ Hidiy pun-olahan da Aaron ya nadan imbabalenah hukida ya takle da ³² ten humgop da nah Tabernacle. Inat nah tuwe mipuun nah in-olden APU DIOS an atona.

³³ Hay nanguddidin inat Moses ya kinurtinaanay nun-linikkod nan dolan di Tabernacle ya nan hogpan kediyen dola ot hidiyey ginibbun di ngunu nah Tabernacle.

Hay immaliyan nan kulabut nah Tabernacle

³⁴ Indani ya hinophopan di kulabut nan Tabernacle ya humihhili te wadah APU DIOS hidi. ³⁵ Ot adi mo pakahgop hi Moses te hinophopan diyen kulabut ya humiliy dayaw APU DIOS hidi.

³⁶ Deket timmap-o nan kulabut ta mange on ahida inumga nadan holag Israel an umeh pangayan dan miun-unud da. ³⁷ Mu deket nuntikod on nuntikod da damdama. Deket nadlig on nadlig da damdama.

³⁸ Deket mapat-al on nuntikod nan kulabut an mipotok nah tap-on nan Tabernacle ya deket nah hilong on numbalin hi kay apuy ta panilag nadan holag Israel ta pakatibo da. Hidiyen kulabut ya wadat nangamung kediyen nundanallanan da. †

† *Tibon yuy Exodus 13:21-22.*

Libiticus

Hay mipanggep ketuwen liblu an Lebiticus

Hituwen liblu an Lebiticus di nitudokan nadan mahapul an aton nadan holag Israel an mumbiyag ta damanan tobalon APU DIOS an mibilang dan maphod ya malini. Hay ohan aton dat damanan abuluton APU DIOS didan malinihinangngab na ya iappit da nadan intugunan iappit dan hiya. Tinuddun APU DIOS hi Aaron ya nadan linalakin imbabalenan mumbalin an padit diday mangiat nadah iappit nadan tatagut mipmiphod an miappit ke APU DIOS.

Ya intugun APU DIOS ke didan mahapul an makaphod da ta umat da ke hiya an makaphod ta paamlongon da hiya. (11:44-45; 1 Pedro 1:15-16) Intuguna bon didan mahapul an pinhodon day ibba da umat hi naminhod dah adol da. (19:18, Marcos 12:31)

Hanadan nitudok ketuwen liblu:

1. Hay mipanggep nadah liman nunhihinnatkon an miappit ke APU DIOS. (1:1—7:38)
2. Hay numpadiyan Aaron ya nadan linalakin imbabalena. (8:1—10:20)
3. Hanadan Tugun an panginilaan hin mibilang an malini weno adi maliniy ohan tagu, nadan makan ya hay mipanggep hi dogo. (11:1—16:34)
4. Hanadan panion aton di tatagu ya nadan udum an ine-en mahapul an aton da. (17:21—25:55)
5. Hanadan bendisyon ya nadan kastigu. (26:1-46)
6. Hanadan mipanggep hi tatagu, aggayam ya lutan niong-ong ke APU DIOS. (27:1-34)

Hanadan miappit an maghob

¹ Hi APU DIOS an wada nah Tabernacle ya inayaganah Moses ot kalyonan am-in ke hiyay ² un-unudon nadan holag Israel ten mun-appit dah aggayam da, umat hi baka, kalnero ya guldin.

³ Kananan hiyay "Hituway kalyom ke dida: 'Deket hay iappit nan tagu ya maghob an baka, mahapul an hidiye ya laki ya maphod an maid di dipektona. Iali nah diyet idawat na nah padi nah hogpan hi Tabernacle ta abuluton APU DIOS. ⁴ Ihakmon diyen taguy takle na nah ulun nan baka ta abulutonah diyen iappit nat makaan di liwat na. ⁵ Kolngon diyen tagu nan bakah di ne alan nadan padin imbabalen Aaron di dalan diyet iwaghik da nah altar nah hinangngab nan Tabernacle. ⁶ Ne latlatona nan bolat diyen baka ta ahina tanogtoga ⁷ yaden punha-adan nadan padin imbabalen Aaron hi kaiw nan altar ta mun-apuy da. ⁸ Ne itap-o da nadan natanogtog an dotag nan baka takon nan uluna ya tabana nah mumbabalan kaiw. ⁹ Mu nadan putuna, alena ya balana, takon nadan hukina ya ulahan nan tagu ta id-um nan padin gobhon nah altar ta iappit nah APU DIOS ya hay hamuy tuwen miappit ya umipaamlong ke hiya.

¹⁰ Deket hay iappit nan tagu ya kalnero weno guldin, mahapul an hidiyen iappit na ya laki ya maid di dipektona. ¹¹ Kolngona nah nangappit hi kannawan nan altar hi hinangngab APU DIOS. Ya iwaghik nadan padiy dalana nadah dingding diyen altar. ¹² Tanogtogan nan taguy dotag diyen kalnero weno guldin ne alan nan padit itap-o na nah mumbabalan kaiw nah altar takon di uluna ya tabana. ¹³ Ya mahapul an ulahan nan taguy putuna diye, hay alena ya balana takon nadan hukinat id-um nan padin gobhon nah altar ta iappit nan APU DIOS ya hay hamuy tuwen miappit ya umipaamlong ke hiya.

¹⁴ Deket hay miappit an maghob ya hamuti, mahapul an hidiye ya paloma weno balug. ^{15,16} Ien nan padi nan hamuti nah altar ta tilononay bagang na ya kaanonay bintuul na ya nan kinanat iwele na nah pangiha-adan dah dap-ul nah e-elen nan altar nah nangappit hi timilan di algo. Ya itodtod nay dalan diyen hamuti nah dingding nan altar. ¹⁷ Ne hoklaonah diyen hamuti mu tibonat adi malahla nan payak na ne ginahob na nah altar ya hay hamuy tuwen miappit ya umipaamlong ke APU DIOS.

Miappit an page

2 Deket hay miappit ya boga, mahapul an magiling ta mumbalin an alinah. Ya ha-adanah mantekan di oliba ya bangbanglun insenso ² ya iena nadah padin imbabalen Aaron. Gumamal nan padi kediyen alinan naha-adan hi mantekan di oliba ya bangbanglun insenso ne ginhob na nah altar ta kitib-anan niappit ke APU DIOS hidiyen alina ya hay hamuy tuwen miappit ya umipaamlong ke hiya. ³ Hay udum kediyen alinan niappit ya midat nadah padi an hi Aaron ya nadan imbabalena. Hidiyen alina ya niong-ong ke APU DIOS te niappit ke hiya.

⁴ Deket hay miappit ya tinapay, mahapul an nakapyah makaphod an alinan naha-adan hi mantekan di oliba ya naha-adan hi bangbanglun insenso, mu adi makammohan hi mumpalbag. ⁵ Ya deket nan iappit yun alina ya miha-ang hi palyuk ya mahapul an hidiye ya makaphod an alinah ya maha-adan hi mantekan di oliba, mu adi makammohan hi mumpalbag. ⁶ Mabuklih diyen tinapay ya maduyagan hi mantekan di oliba ta hidiyey miappit an alina. ⁷ Deket hay miappit ya tinapay umat hi milutuh palhu, mahapul an hidiye ya makakkaphod an alinah ya maha-adan hi mantekan di oliba.

⁸ Ien nan tagu nah padih diyen iappit nan APU DIOS ta ien nan padi nah altar. ⁹ Ne umala nan padih ittay ta gobhona nah altar ta kitib-anan niappit hidiyen APU DIOS ya hay hamuy tuwen miappit ya umipaamlong ke hiya. ¹⁰ Hay udum kediyen miappit an tinapay ya midat nadah padi te niong-ong dadiyen niappit ke APU DIOS.

¹¹ Mahapul an adi makammohan hidiyen miappit ke APU DIOS hi mumpalbag weno iyyukan te adinadaman maghob di mumpalbag hi tinapay ya hay iyyukan ten hay miappit ya maghob. ¹² Deket hay miappit ya nan makamanggulun naani ya damanan makammohan hi mumpalbag weno iyyukan, mu adi mabalin an maghob hidiyen miappit ke APU DIOS. ¹³ Maha-adan hi ahin nadan bogan [†] miappit ke APU DIOS ta mangipanomnom ke dakayu nah nakitobbalan yun hiya. Ipidwak an kalyon, mahapul nimpén adiyu kal-iwan an udman hi ahin nadan iappit yu.

¹⁴ Ihanglag nan taguh diyen mamangulun aniyonan iappit nan APU DIOS. ¹⁵ Ya ha-adanah mantekan di oliba ya bangbanglun insenso. ¹⁶ Umala nan padih ittay kediyen iappit nan nihanglag an nakammohan hi mantekan di oliba ya bangbanglun insenso ne ginhob na nah altar.

[†] *Handi ya hay itanom di tataguh payo da ya wheat, barley ya flax. Mu hay pangali dah iappit da ya grain. Hay nangibalin mih grain ya boga weno page. Mu hin-uddum on kanan day alinay iappit da weno wheat ya barley. Ot dadiyen kaliy inusal mi.*

Hay miappit hi pakihayyupan ke APU DIOS

3 Deket mun-appit di ohan taguh pakihayyupanan APU DIOS ya mahapul an bulug weno kaba-yan an bakan maid di dipektona. ² Ihakmo nay taklenah ulun nan bakan iappit na ya kolngona nah nih-up hi hogpan nah Tabernacle. Ne iwaghik nadan padin imbabalen Aaron di dalan diyen baka nadah dingding nan altar. ³ Ya am-in nadan taban wadah dalom di adol na, ⁴ nadan duwan batin ya nan tabana, nan alte ya nan nikuyaput an taba ya miappit ke APU DIOS. ⁵ Itapon nadan imbabalen Aaron datuwe nadah dotag an miappit ke APU DIOS ta gobhon da ya hay hamuy tuwen miappit ya umipaamlong ke APU DIOS.

⁶ Deket hay miappit ya kalnero weno gulding, mabalin di laba weno laki ya mahapul an maid di dipektona. ⁷ Ihakmon nan taguy taklenah ulun nan kalneron iappit na ne kolngona nah nih-up hi hogpan nah Tabernacle. Ne iwaghik nadan padiy dalan nan kalnero nadah dingding nan altar. ⁹ Hanan iwit na ya nan tabana, nadan taban di puhu ya putu, ¹⁰ nadan duwan batin ya nan tabana ya nan taban nikuyaput nah alte ya miappit ke APU DIOS. ¹¹ Ya gobhon nadan padi datuwen makan an miappit ke APU DIOS.

¹² Deket gulding di iappit nan tagun APU DIOS ¹³ ya ihakmo nay taklenah ulun diyen gulding ne kolongona nah nih-up hi hogpan nah Tabernacle. Ne iwaghik nadan padin imbabalen Aaron di dalana nadah dingding nan altar. ¹⁴ Hanan taban di puhu ya putuna, ¹⁵ nadan duwan batin takon nan tabana ya nan taban nikuyaput nah alte ya kaanon ¹⁶ nadan padi ne ginhob da nah altar ta miappit ke APU DIOS ya hay hamuy tuwe ya umipaamlong ke hiya. Am-in di taba ya niong-ong an miappit ke APU DIOS.

¹⁷ Adi mabalin an eyu kanon di taba ya dala. Hituwen tugun ya munnananong ta nangamung ya mahapul an un-unudon nadan holag yu takon di daanay pumbobluyan da.”

Hay iappit hin waday liwat an ugge ingguddan

4 Kanan APU DIOS ke Moses di ² “Kalyom hituwe nadah holag Israel: ‘Deket ugge inun-unud di ohan taguy tugun an APU DIOS ot munliwat, mu uggena ingguddan ya datuway mahapul an aton na.

³ Deket hanan natag-en padiy nunliwat ot milagat nadan tatagu nah liwat na ya mahapul an iappit nan APU DIOS on lakin kilaw an bakan maid di dipektona. ⁴ Ie na nah nih-up hi hogpan nah Tabernacle an pundayawan ta ihakmo nay takle na kediyen aggayam ne kolngona nah hinangngab APU DIOS. ⁵ Hanan padin natuddun munhilbi kediyen algo ya umala nah dalat ihgop na nah Tabernacle. ⁶ Ne itdok nay gamat na kediyen dala ta iwaghik nah mamimpituh hinangngab

nan kurtina ya hinangngab APU DIOS. ⁷ Ya ha-adanah dala nadan opat an nidongdong an dugun nan altar an punggohoban hi bangbanglun insenso nah kawadana. Hanan udum an dala ya ena iduyag nah puun nan altar an punggohoban hi miappit an wada nah nih-up hi hogpan nah Tabernacle. ⁸ Mahapul an kaanon nan padin am-in di taban diyen baka, takon nadan tabah putuna. ⁹ Pakikaana nadan batin takon nan tabana ya nan alte na ¹⁰ ne ginhob na nah altar an pangighoban hi miappit. Athidi damdamay atona nah taban di lakin bakan kolngonan miappit hi pakihayyupanan APU DIOS. ¹¹ Mu nan udum an parten nan baka umat hi bolat na, hay lamana, hay uluna, hay hukina ya hay putuna ya alan nan padi ¹² ta ie na nah e-elen nan boblen mibilang an malini ne ginhob nah di nah punwelleyan dah dap-ul.

¹³ Ya deket nunliwat am-in nadan bimmoblen holag Israel te imbahho day Tugun APU DIOS, mu uggeda ingngudan ya mibilang an naliwat dan am-in. ¹⁴ Deket nainnilaan dan nunliwat da ya umala nadan aap-apuh kilaw an lakin bakan miappit gapuh liwat ta ipresenta da nah nih-up hi hogpan nah Tabernacle ¹⁵ ne ihakmo day takle da nah ulun diyen lakin baka ta kolngon dah dih hinangngab APU DIOS. ¹⁶ Ya alan nan padiy udum an dala nat ihgop na nah Tabernacle. ¹⁷ Ne itdok nay gamat na nah dala ta iwaghik na nah mamimpituh hinangngab nan kurtina ya hinangngab APU DIOS. ¹⁸ Alan bon nan padi nan udum an dala ta iha-ad na nah nidongdong an dugun nan altar an punggohoban hi insenso nah bohongnan nan Tabernacle an hinangngab APU DIOS. Ya nan natdaan an dala ya iduyag na nah puun nan altar an wada nah hogpan nah Tabernacle an punggohoban hi miappit. ¹⁹ Mahapul an kaanon nan padin am-in di tabanat gobhona kediyen altar, ²⁰ ya atonay umat hi pangat na nah iappit na gapuh liwat na, ta makaan di liwat nadan tatagu. ²¹ Ya ie na nadan udum an parten nan baka nah e-elen nan boblet gobhonah di, umat hi inat na nah in-appit na gapuh liwat na. Hituwen miappit di manganan hi liwat nadan bimmoblen holag Israel.

²² Deket nunliwat di ap-apu te uggena inun-unud di Tugun APU DIOS, takon di uggena ingnguddan ya mibilang an naliwat. ²³ Deket nainnilaana ya mahapul an ialy nay lakin gulding an maid di dipektona. ²⁴ Ne ihakmonay taklenah ulun diyen gulding ta kolngonah di nah altar nah hogpan nah Tabernacle an pangiklongan dah maghob an miappit ke APU DIOS ta makaan di liwat na. ²⁵ Itdok nan padiy gamat na nah dalan diyen gulding ta itottod na nadah nidongdong an dugun diyen altar an punggohoban hi miappit. Ya nan natdaan an dala ya iduyag na nah puun diyen altar. ²⁶ Hanada ken taba ya gobhonan am-in nah altar, umat hi atona nah taban nan miappit an pakihayyupan

ke APU DIOS. Aton nan padih diyen makaan di liwat diyen ap-apu.

²⁷ Deket kumpulmi nadah tataguy ugge nangun-unud hi Tugun APU DIOS ya maliwat da takon di uggeda ingnguddan. ²⁸ Deket nipainilan hiyah diyen nunliwatana ya ialinay ohan gulding an laba an maid di dipektona. ²⁹ Ne ihakmonay takle na nah ulun diye ya kolngona nah altar an pangiklongan hi miappit an maghob. ³⁰ Hanan padi ya itdok nay gamat na nah dalat itottod na nadah nidongdong an dugun diyen altar. Ne iduyag na nan natdaan an dala nah puuna. ³¹ Ya kaanonay taban nan gulding, umat nah miappit hi pakihayyupan ke APU DIOS ne ginhob na nah altar ta umamlong hi panamuyana nah nabanglun hamuy diye. Gapu ketuwen aton nan padi ya makaan di liwat nan tagun nun-appit.

³² Deket ka-ongal nan kalneroy in-alin nan tagun iappit na ya mahapul an laba an maid di dipektona.

³³ Ihakmo nay takle nah ulun diyen kalnero ne kolngona nah altar an pangiklongan hi miappit an maghob.

³⁴ Itdok nan padiy gamat na nah dalan nan kalnero ta itottod na nadah nidongdong an dugun nan altar an pun-appitan hi maghob. Ya nan natdaan an dala ya iduyag na nah puun diyen altar. ³⁵ Kaanonan am-in di tabana umat nah ka-ongal nan kalneron miappit hi pakihayyupan ke APU DIOS, ne ginhob nan itap-ona nadah udum an maghob an miappit. Aton nan padih diye ta makaan di liwat nan tagu.

Hay liwat an ugge ingnguddan

5 Deket nipaayag di ohan tagut muntistigu mipanggep hi tinibona weno dingngol na, mu adi kumalin pamganay op-opya ya munliwat ta mahapul an makastigu.

² Deket ugge ingnguddan nan tagun dinapa on panion aggayam te mibilang an adi malini, hay naten aggayam an mailom weno adi ya nadan mungkaddapan ya mibilang an nunliwat hidiyen tagu te hidiye ya mibilang an adi malini.

³ Ya deket nidatum nan taguh nganneh diyen panio yaden uggena inila ya mibilang an nunliwat.

⁴ Deke bot nunsapatay ohan tagu yaden uggena ipakannomnom hin hidiyen insapata na ya maphod weno adi ya mibilang an nunliwat.

⁵ Deket inat nan tagu datuwe ya mahapul an kalyonan inat na. ⁶ Ya mahapul an iappit nan APU DIOS di ohan laba an kalnero weno gulding ta makaan di liwat na. Hanan padiy mangiappit kediyen gapuh liwat diyen tagu.

⁷ Deket adi gol-an nan taguy kalnero weno gulding ya umialih duwan paloma weno balug ta hidiyey iappit na gapuh liwat na. Hay oha ke dadiyen hamuti ya miappit gapuh liwat ya nan oha ya miappit an maghob.

⁸ Ie na dadiyen hamuti nah padit mamangulun iappit na nan miappit gapuh liwat. Tilononay bagang diyen hamuti mu adi maputul di uluna. ⁹ Ya iwaghik nay dalan diyen hamuti nah dingding nan altar ya iduyag na nan udum an dalan diyen hamuti nah puun diyen altar. Hituwe ya miappit gapuh liwat. ¹⁰ Hanan mikadwan hamuti ya iappit nan padi mu miohhan maghob mipuun hi ine-en di miappit an maghob. Iappit nah tuwe ta makaan di liwat nan tagu.

¹¹ Deket adi gol-an nan taguy duwan paloma weno balug, mahapul an umialih duwan kilon makaphod an alinah ta iappit na gapuh liwat na. Adina ha-adan hi mantekan di oliba weno ngannen mumpabanglu te hidiye ya miappit gapuh liwat. ¹² Ie na nah padi ta gumamal ta kitib-anan miappit ke APU DIOS ta gobhonan itap-ona nadah udum an miappit an maghob nah altar. Hituwe ya miappit gapuh liwat. ¹³ Hanan padiy mangiappit kediye gapuh liwat diyen tagu ta makaan di liwat na. Alan nan padi nan udum an alina te bagina, umat hi atona nah alina an miappit.”

Hay miappit ke APU DIOS gapuh liwat ya bahul

¹⁴ Datuwey kinalin APU DIOS ke Moses an mahapul an maunud. ¹⁵ Deket waday ohan tagun nunliwat te inat nay adina lebbeng an aton hi nganneh diyen niong-ong ke APU DIOS, mu uggena ingguddan ya mahapul an iappit nay ohan lakin kalnero weno lakin guling an maid di dipektona. Hidiyey makalin miappit gapuh liwat na. Hay pumbalol dan diye ya mipuun nah kinalin nadan aap-apun maunud. Hituwe ya miappit gapuh liwat. ¹⁶ Mahapul an mumbayad nan tagu gapun diyen inat na ya udmanay ibayad nah duwampulun porsiento ta hidiyey moltana. Idat na nah padih diyen ibayad na ya nan padiy mangiappit kediye takon nan aggayam ta makaan di liwat diyen tagu.

¹⁷ Deket nunliwat di ohan tagu te uggena inun-unud di Tugun APU DIOS ya mahapul an mumbayad hi moltana takon di uggena inilan inat nah diye. ¹⁸ Ya mahapul an iena nah padiy ohan lakin kalnero ta iappit nan padi gapuh liwat nan tagu. Mahapul an maid di dipektion diyen iappit na ya ustuy balol na. Miappit hidiyen kalnero ta makaan di liwat na. ¹⁹ Hidiyen miappit ya gapuh nunliwatan diyen tagu ke APU DIOS.

6 Kanan bon APU DIOS ke Moses di ² “Deket nunliwat di ohan tagun ha-on an APU DIOS te nunlangkak an kananay natalak weno naako nan impatalun di ibbanan hiya, weno kinuluk na weno naakoh diyen nipadulin ke hiya, ³ weno hin kananat hinamak na on natalak yaden isapata nan kananay maid di hinamak na, weno waday inat nah udum hi athidin pumbahulan ya mahapul an atona datuwe: ⁴ Mahapul an ipabangngad nay inalana gapuh langkak na weno inako na takon di dadiye ya nipadulin weno nidinol ke

hiya, weno hidiye ya natalak ot hamakona ⁵ weno ingguddanan inalana ot munlangkak. Mahapul an ibangngad nah diye ya mumbayad pay hi duwampulun porsiento nah tagun nangatana kediye pumbahulan kediye algon pun-appitana gapuh liwat na. ⁶ Mahapul an iena nah padi on lakin kalneron maid di dipektona ta iappit nan padin ha-on an APU DIOS. Bokon ke ya hay balol nah pihhuy iena, mipuun nah maunud an balol na ⁷ ta hidiyey iappit nan padit makaan di liwat diyen tagu.”

Hay maunud hi pun-appitan hi maghob

⁸ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ⁹ “Itugun mun Aaron ya nadan linalakin imbabalena datuwen maunud hi pun-appitan hi maghob: Hanan miappit an maghob ya mahapul an miha-ad nah altar hi ohan hiling inggana biggatna ya mahapul an munnanong nan apuy an adi mad-op. ¹⁰ Ne ibulwatin nan padi nan makaphod an bulwatin di padi takon nan bulwatin mioddah nundallom ta linihana nan altar an kaanona nan dap-ul nan niappit an maghob ta iha-ad na nah paldang diyen altar. ¹¹ Ne deket nagibbu ya kaanona bo nan makaphod an imbulwatinat ihannot na nan datin imbulwatinat iena nan dap-ul nah e-elen di kampu ta ena iwele nah mibilang an malini. ¹² Hanan apuy nah altar ya mahapul nimpem adi mad-op. Kinali mahapul an ha-adan nan padih itungu nan altar hi kabigabigat ya iphod nan iha-ad hidi nan miappit an maghob ta gobhonay taban diyen miappit hi pakihayyupan ke APU DIOS. ¹³ Nomnomon yun mahapul nimpem munnanong nan apuy nah altar an adi mad-op.

Hay maunud hi pun-appitan hi makaphod an alina

¹⁴ Datuwey maunud hi pun-appitan hi makaphod an alina. Alan di ohan padin imbabalena Aaron nan alinat ipresentanan APU DIOS nah hinangngab nan altar. ¹⁵ Umalah hinggamal kediye alina an naha-adan hi mantekan di oliba ya bangbanglun insenso ta gobhonah diyen niappit ke APU DIOS nah altar ta umamong hi hamuy na. ^{16,17} Hanan natdaan kediye alinah ya midat ke Aaron ya nadan imbabalena ta kanon da. Kapyaoon dah tinapay an adida ha-adan hi mumpalbag ta kanon da nah dolan nan Tabernacle. Hidiye ya bingay nadan padi kediye niappit an makan ke APU DIOS. Ya nangilinan hidiye umat nah miappit gapuh liwat ya bahul. ¹⁸ Midatan am-in di linalakin holag Aaron takon di hay holag nah udum hi algo te hidiyey bingay da. Ya am-in di nganneh diyen midatum kediye ya mumbalin an niong-ong ke APU DIOS.”

¹⁹ Datuwe boy kinalin APU DIOS ke Moses an maunud: ²⁰ “Hanah algon miong-ong di holag Aaron an mumpadi ya iappit dan APU DIOS di hin-oh-an kilon

alinah, umat nah miappit hi kabigabigat. Miappit di godwan tuwe nah biggatna ya miappit bo nah mungkahilong di godwana. ²¹ Mahapul an maka-ikkammo nan alina ya mantekan di oliba ya milutuh palhu ya maganodwa. Hituwen miappit ya umipaam-long di hamuy na ke APU DIOS. ²² Am-in di mahanhan-ot an holag Aaron ya iappit dat nangamung hidiye ke APU DIOS nah algon miong-ong dan mumpadi. Hidiyen miappit ya maghob. ²³ Ya adi mabalin an makan hidiyen iappit dadiyen padi te mahapul an maghob am-in."

Hay miappit gapuh liwat

²⁴ Kinalin bon APU DIOS ke Moses di ²⁵ "Itugun mun Aaron ya nadan linalakin imbabalena datuwen maunud hi pun-appitan da gapuh liwat. Hanan ag-gayam an miappit gapuh liwat ya niong-ong ke APU DIOS ta hidiye nan mahapul an kolngon dah hi-nangngab na nah altar an pangiklongan hi maghob an miappit. ²⁶ Hanan padin mangiappit kediye ya damanan kanonay bingay na nah dolan nan Tabernacle an niong-ong ke APU DIOS. ²⁷ Ya nan manapa weno midatum ketuwen niappit ya mumbalin an miong-ong ke APU DIOS. Ya nan bulwatin napawaghikan nah dala ya mahapul an maulahan nah natuddun pun-olahan. ²⁸ Deket pulan bangay kiha-angan nan niappit ya mahapul an mabuwe. Deket giniling nan banga ya mahapul an maad-adan ya makaullahan. ²⁹ Ammunay linalakin imbabalen di padiy mabalin an mangan kediye miappit. ³⁰ Mu nan miappit gapuh liwat an mi-paghob di dalana nah Tabernacle ta makaan di liwat nadan tatagu ya mahapul an maghob. Te adi mabalin an miyday dotag diye."

Hay miappit ta makaan di liwat

7 Datuwe nadan maunud hi pun-appitan gapuh liwat: Hidiyen miappit ya miong-ong ke APU DIOS. ² Mahapul an kolngon dah diyen miappit nah pangiklongan hi miappit an maghob. Ya miwaghik di dalana nadah opat an dingding nan altar. ³ Ya iappit nan padin am-in di tabana, umat nah taban di iwit na, taban di wadah dalom di adol na, ⁴ nadan duwan batin, ya nan tabana, ya nan nikuyaput hi altenan milaggat an makikaan hanadah batin. ⁵ Iappit nan padi ke APU DIOS datuwen gobhona nah altar gapuh liwat. ⁶ Am-muna nadan linalakin imbabalen di padiy mangan kediye niappit an aggayam nah Tabernacle an niong-ong ke APU DIOS te hidiye ya niappit ke hiya. ⁷ Nun-ingngoy maunud hi pun-appitan gapuh bahul ya liwat. Hanan padin mangiappit ya alanay dotag nadan aggayam an niappit hi kakaan di liwat nadan tatagu. ⁸ Mu nan padin mangiappit nah maghob ya nan bolat diyen aggayam di alana. ⁹ Ya am-in nadan

miappit an boga an kumpulmiy niha-angana ya alan nan padin nangiappit kediye. ¹⁰ Mu am-in nan boga an miappit takon nan alinah an nakammohan hi mantekan di oliba weno ugge ya midat nadah papadin imbabalen Aaron.

Hanadan maunud hi pun-appitan hi pakihayyupan ke APU DIOS

¹¹ Datuwey kinalin APU DIOS ke Moses an maunud hi pun-appitan di taguh pakihayyupanan APU DIOS.

¹² Deket iappit nan taguh diyeh pumpasalamatanan Apu Dios ya id-um nan iappit di mahdol ya maingpin tinapay an naha-adan hi mantekan di oliba ya ugge nakammohan hi mumpalbag ya id-um nay tinapay an nakapyah makaphod an alinan naha-adan hi mantekan di oliba. ¹³ Ya damanan id-um nan iappit di tinapay an nakammohan hi mumpalbag. ¹⁴ Hin-oh-a ke datuwen tinapay di iappit nan APU DIOS. Ya midat datuwe nah padin nangiwaghik nah dala nah altar. ¹⁵ Ya mahapul an makan kediye algon am-in di dotag nan aggayam an niappit an maid di matdaan.

¹⁶ Mu deket mun-appit di ohan taguh pangipatib-an impaannung nay insapatana weno ingguddanan mun-appit ya adi mahapul an makan am-in nan dotag kediye algo. Deket waday natdaan ya takon di kanon dah kabiggatana. ¹⁷ Mu deket waday matdaan an adi makan kediye mikadwan algo ya mahapul mon maghob. ¹⁸ Ya deket kanon da nan matdaan nah mikatlun algo ya adi mo abuluton Apu Dios di in-appit nan tagu ta maid moy hilbin diye te mibilang an adi malini. Hanan tagun mangan kediye matdaan ya holtaponay maat ke hiya.

¹⁹ Deket waday kidattuman nan dotag hi kumpulmin mibilang an adi malini ya adi mabalin an makan hidiye dotag te panio, kinali mahapul an maghob. Mu nan udum an dotag diyen niappit ya damanan kanon nan tagun mibilang an malini. ²⁰ Ya deket kanon nan tagun adi mibilang an malini diyen niappit ya adi mo makid-um hidiye tagu nadah tatagun Apu Dios. ²¹ Hanan tagun dinapana weno nidatum hanadah mibilang an adi malini tagu weno aggayam weno ngan-neh diye yaden kinanay dotag nan aggayam an niappit ya adi mo makid-um hanadah tatagun Apu Dios.

²² Kanan bon APU DIOS ke Moses di ²³ "Kalyom hanadah holag Israel an adida kanon di taban di baka, kalnero ya gulding. ²⁴ Ya adida kanon di taban nan aggayam an nate weno pinaten di mailom an aggayam, mu damanan miusal nan tabah udum an kiusalana.

²⁵ Hanan tagun mangan hi taban nan maghob an aggayam an miappit ke APU DIOS ya adi mo makid-um hanadah tatagun APU DIOS. ²⁶ Dida an holag Israel ya adi mabalin an eda kanon di dalan di aggayam ya hamuti takon di daanay pumboblayan da. ²⁷ Hanan adi

mangun-unud ketuwe ya adi mo makid-um hanadah tatagun Apu Dios.”

²⁸ Kinalin bon APU DIOS ke Moses di ²⁹ “Itugun mu nadah holag Israel hituwe: Hanan tagun mun-appit hi pakihayyupan ya idat nay udum ke APU DIOS.

³⁰ Odnan nan taguh diyen maghob an iappit nan taba ya pagon nan aggayam ta itagge nan ipresenta ke APU DIOS. ³¹ Ne gobhon nan padih diyen taba nah altar mu hanan pago ya midat nadah padin hi Aaron ya nadah imbabalena. ³² Takon nan wawwan an ulpun nan aggayam ³³ ya midat nah padin nangiaghik nah dala ya nungghob nah taba nah altar. ³⁴ Te hay pago ya hay wawwan an ulpu ya idat APU DIOS nadah papadi. Hidiyey lebbengnan midat an ibingay nadan holag Israel ke didan papadi nah iappit dan pakihayyupan ke APU DIOS. Hituwe ya mahapul an maunud ta nangamung. ³⁵ Hituwey midat an bingay nadan papadin imbabilen Aaron takon nadan holag dah udum hi algo. Natuddun bingay dah tuwe nipalpu handih natuddu dan mumpadi ta munhilbi dan APU DIOS. ³⁶ Kediyen algon natudduwan dan mumpadi ya in-olden APU DIOS nadah holag Israel an idat dah tuwen bingay nadan papadi ya nadan holag dah udum hi algo. Ya mahapul an maunud ta nangamung hituwe.

³⁷ Danaey maunud hi pun-appitan hi maghob, pun-appitan hi page, pun-appitan gapuh liwat, pun-appitan gapuh bahul, pun-appitan hi pumpadiyan, ya pun-appitan hi pakihayyupan ke APU DIOS.” ³⁸ Intugun APU DIOS datuwe ke Moses nah adi maboblaysan nah Bilid an Sinai handih in-oldena nadah tatagunan mun-appit dan hiyah di nah adi maboblaysan.

Hay natudduwan nadan linalakin imbabilen Aaron an mumpadi

8 Handi ya kanan APU DIOS ke Moses di ² “Tem hi Aaron ya nadan linalakin imbabilena nah hogpan hi Tabernacle. Itabin day bulwati dan bulwatin di padi, hay lana, kilaw an lakin bakan miappit gapuh liwat, hay duwan lakin kalnero ya hay tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag an niha-ad hi hukup. ³ Ayagam am-in nadan bimmoblet umali dah di nah hogpan hi Tabernacle.”

⁴ Inun-unud Moses ot handih naamung nadan tatagu ya ⁵ kananan diday “Deyan atok di kinalin APU DIOS.” ⁶ Ot ienah Aaron ya nadan linalakin imbabilenah hinanggab nadan tatagu ot ipaat nan dida nan ine-en di pun-amo. ⁷ Impabulwati nan Aaron nan bulwatin di padi ya impabalkona. Impabulwati na bo nan ephod an hidiye nan mioddan muntap-on bulwatin di padi ot ipabalko na nan balkon naabol ta mangdon nah ephod. ⁸ Ya itakap na nan luput an mitakap nah pagon nan ephod ot ihudu nah di nan Urim ya Tummim. ⁹ Impapngot nan Aaron nan pongot ot

itakap na nan balituk an medal nah hinanggan diyen pongot. Athidiy kinalin APU DIOS an atona.

¹⁰ Inalan bon Moses nan lana ot waghikana nan Tabernacle ya am-in nadan wadah di ta miong-ong dan APU DIOS. ¹¹ Inwaghik na nan lanah namimpitu nah altar takon nadan ngunut an mausal hidi, nan palanggana ya nan nipattukana ta miong-ong da. ¹² Ot duyaganay ulun Aaron hi lanat miong-ong damdaman APU DIOS. ¹³ Hanada ke bon linalakin imbabilen Aaron ya in-e na didah hinanggab di Tabernacle ot ipabulwatina nan bulwati da, impabalkona nan balko da ya impapngot nay pongot da. Inun-unud nay kinalin APU DIOS an atona.

¹⁴ Nagibbuh diye ot iappit na on lakin baka gapuh liwat. Inhakmon Aaron ya nadan linalakin imbabilenay takle da nah ulun diyen baka ¹⁵ ot kolngona. Immala boh Moses hi dalan diyen baka ot itdok nay gamat na ot itodtod na nadah opat an nidongdong an dugun nan altar ta atonay ine-en di punlini. Ya induyag na nan natdaan an dala nah puun diyen altar ta miong-ong ke APU DIOS. ¹⁶ Hanada ken taban di puhu, taban di putu, nan taban nikuyaput hi alte, nadan batin ya nadan taba ya ginhob nan am-in nah altar. ¹⁷ Ya nan natdaan an dotag diyen baka an dadiye ya bolat, laman ya silit ya ena ginhob nah e-elen di kampu. Hidiyey kinalin APU DIOS an atona.

¹⁸ Impresentan bon Moses on lakin kalneron iappit nan maghob. Ot ihakmon da Aaron ya nadan linalakin imbabilenay takle da ¹⁹ ot kolngon Moses. Inalanan nan dalan diye ot iwaghik na nadah dingding nan altar. ²⁰ Ya tinanogtog nah diyen lakin kalnero ta gobhona takon di uluna ya tabana. ²¹ Inulahana nan putu takon nan huki ot pakighob na nah altar. Hanan nabanglun hamuy diyen in-appit nan maghob ya umipaamong ke APU DIOS. Hidiyey inat Moses mipuun hi kinali APU DIOS an atona.

²² Indani ya impresentan bon Moses ke APU DIOS nan mikadwan lakin kalneron maklong hi pumpadiyan da Aaron ya nadan linalakin imbabilena. Inhakmo day takle dah ulun diyen kalnero ²³ ot kolngon Moses. Immalah dalana ot ha-adanay wawwan an ingan Aaron, hay wawwan an am-ama-an di taklena ya hukina. ²⁴ Ya hina-adanay wawwan an ingan damdaman nadan linalakin imbabilen Aaron, hay wawwan an am-ama-an di takle da ya hukida. Inwaghik na nan udum an dala nadah dingding nan altar.

²⁵ Inalanay taban nan iwit, am-in di taban nadan puhu, putu, alte, nadan batin ya nan wawwan an ulpuh. ²⁶ Ya immalah ohan tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag, hay ohan tinapay an naha-adan hi mantekan di oliba ya ohan maingpin tinapay, ot itapona ke dadiyen taba ya wawwan an ulpuh. ²⁷ Impadonan am-in datuwe ke da Aaron ya nadan linalakin imbabilena ot itagge dan impresentan APU DIOS. ²⁸ In-

alan bon Moses dadiye ot itap-ona nadah miappit an maghob nah altar ot gobhona. Hidiye ya miappit hi pumpadiyan da Aaron ya nadan linalakin imbabalena. Hay hamuy dadiye ya umipaamlong ke APU DIOS.
²⁹ Inalan bon Moses nan pago ot itagge nan impresentan APU DIOS. Hidiyey bingay na kediyen lakin kalneron niappit hi pumpadiyan nadan padi. Hidiyey inat na mipuun hi kinalin APU DIOS an atona.

³⁰ Immala boh Moses hi lana ya nan dala nah altar ot iwaghik nan da Aaron, nadan imbabalena ya hi bulwati da. Athituy inat nat miong-ong dan APU DIOS.

³¹ Kanan Moses ke da Aaron ya nan imbabalenay "Ie yu nan dotag nah hogpan hi Tabernacle ta iha-ang yu ta kanon yuh di. Ya kanon yu damdama nadan tinapay nah basket an niappit hi numpadiyan yu mipuun hi tugun APU DIOS. ³² Ya gobhon yun am-in di matdaan an dotag ya tinapay. ³³ Adi kayu tumayan hituh pitun algo inggana magibbuy ine-en di pumpadiyan yu. ³⁴ Hituwen inat takud uwani ya mipuun hi tugun APU DIOS ta makaan di liwat yu. ³⁵ Mahapul nimpem miha-ad kayu nah Tabernacle hi pitun algo ya pitun hilong ta aton yuy tugunat adi kayu mate. Hituwey intugun APU DIOS an kalyok ke dakayun aton yu." ³⁶ Inun-unud Aaron ya nadan imbabalenan am-in dadiyen tugun APU DIOS an kinalin Moses.

Hay nangilappuwan Aaron an mun-appit

9 Handih nabiggatanah nagibbuwan di natud-duwan da Aaron ya nadan linalakin imbabalenan mumpadi ya inayagan Moses dida ya nadan mangipangpanguluh holag Israel. ² Kananan Aaron di "Umala kah hintoon an lakin baka ya hay lakin kalneron maid di dipektionat iappit mun APU DIOS. Hanan hintoonan lakin baka ya miappit gapuh liwat ya nan lakin kalnero ya miappit an maghob. ³ Ya kalyom hanadah tatagun mun-appit dah lakin guldin gapuh liwat da, hay hintoon an baka ya kalneron maid di dipekto dat iappit dan maghob, ⁴ hay bulug an baka ya hay lakin kalnero ta iappit dah pakihayyupan dan APU DIOS. Ya unnuan da datuwen iappit da hi alinah an naha-adan hi mantekan di oliba. Mahapul an aton nadan tatagu datuwe te mumpatiboh APU DIOS ke didad uwani."

⁵ In-en nadan tatagun nah hinangngab nan Tabernacle dadiyen kinalin Moses ot maamung dan mundayaw ke APU DIOS. ⁶ Kanan Moses di "Hituwey kinalin APU DIOS an aton yu ta mumpatibon dakayu nan humilin dayaw na."

⁷ Kanan Moses ke Aaron di "Eka nah altar ta mun-appit ka gapuh liwat ya mun-appit kah maghob ta makaan di liwat mu ya hay liwat nadan tatagu. Atom hituwe mipuun hi tugun APU DIOS."

⁸ Ot umeh Aaron nah altar ot kolngona nan hintoonan bakan miappit gapuh liwat. ⁹ Indawat nadan linalakin imbabalena nan dala ot itdok nay gamat na ot itodtod na nadah nidongdong an dugun nah altar ya induyag nay udum nah puuna. ¹⁰ Ginhob na kediyen altar nah taba, nadan batin ya kuyaput di alten nan niappit gapuh liwat an inun-unud na nan intugun APU DIOS ke Moses. ¹¹ Mu nadan dotag ya bolat ya ena ginhob nah e-elen nan kampu.

¹² Indani ya kinlong bon Aaron nan aggayam an iappit nan maghob ot idawat nadan linalakin imbabalena nan dalam diyen aggayam ot iwaghik na nadah dingding nan altar. ¹³ Inohhaohha dan indawat ke hiya nadan dotag an maghob nah altar takon nan ulu.

¹⁴ Inulahana nan putu ya nadan huki ot itap-o na nadah maghob ot gobhona nah altar.

¹⁵ Nagibbuh diye ot ipresenta na nan guldin an miappit gapuh liwat nadan tatagu ot kolngona, umat hi inat na nah niappit gapuh liwat na. ¹⁶ In-appit nah diyen maghob an inun-unud na nadan maunud hi pun-appitan. ¹⁷ Ot ahina ipresenta nan iappit nan pagen gimamal ot pakighob na nah altar an inid-um na nadah udum an miappit an maghob.

¹⁸ Kinlong na nan bulug an baka ya nan lakin kalneron iappit nadan tataguh pakihayyupan dan APU DIOS ot idawat nadan linalakin imbabalena nan dalam dadiye ot iwaghik na nadah dingding nan altar. ¹⁹⁻²¹ Intaggena nadan pago ya ulpu ot ipresenta nan APU DIOS, mipuun hi kinalin Moses an atona. Intap-o na ke dadiyen pago nadan taban nan bulug an baka ya lakin kalnero, hay taban di iwit da ya putu da, nadan batin da ya kuyaput di alte da ta maghob nah altar.

²² Nagibbuh diye ot idongdong nay taklena nadah tatagu ot bendisyonana dida ot ahi duma-ul an nalpu nah altar. ²³ Ot humgop da Aaron ke Moses nah Tabernacle. Limmah-un da ot bendisyonan da nadan tatagu ya numpatiboy humilin dayaw APU DIOS ke didan amin. ²⁴ Pinghanadi bo ya impaalin APU DIOS di mundadalang an apuy ot gobhonan am-in nadan niappit an maghob ya nadan taba. Handih tinibon nadan tataguh diye ya muntukuk da gapuh anla da ya nunlukbub da nah luta.

Hay nunliwatan da Nadab ke Abihu

10 Hanadan duwan linalakin imbabalen Aaron an da Nadab ke Abihu ya inha-ad day bala nah duyun pangighoban hi bangbanglu ot waghikan dah insenso. Uggeda inun-unud di kinalin APU DIOS hi aton dan mungghob hi insenso. ² Kinali maid maptok ya impaalin APU DIOS di apuy ot mate dah hinangngab na.

³ Kanan Moses ke Aaron di "Hituwey pinhod APU DIOS an kalyon nah kananay 'Mahapul an am-in nadan

munhilbin ha-on ya inilaon dan ha-oy ya makakkaphodak ya midayawak nadah tataguk.” Mu pamgan Aaron di op-opya.

⁴ Ot ayagan Moses da Mishael ke Elsaphan an imbalen Ussiel an amaon Aaron ot kanan diday “Kanon yuy adol datuwen iiba yu tuh pundayawan ta ie yu dida nah e-elen di kampu.” ⁵ Immali da ot id-on da nah imbulwati dan bulwatin di padi ot ie da dida nah e-elen di kampun inun-unud day kinalin Moses ke dida.

⁶ Indani ya kanan Moses ke Aaron ya nadan imbalenan da Eleasar ke Itamar di “Hugudon yuy buuk yu ya adiyu bik-iyon di bulwati yu ta adiyu ipatibon u-umyung kayu. Te deket ipatibo yun u-umyungan kayu ya mate kayu ya ilagat APU DIOS am-in di holag Israel gapuh boh-ol na. Mu nadan ibba takun holag Israel ya damanan ipatibo dan u-umyung da gapuh natayan datuwen pinaten APU DIOS hi apuy. ⁷ Ya dakayu ke ya adi kayu tumayan hitu te niong-ong kayun pungguwuon APU DIOS nipalpu handih naha-adan hi lanay ulu yu.” Ot un-unudon dah diyen kinalin Moses.

⁸ Kanan APU DIOS ke Aaron di ⁹ “Adika mabalin an humgop nah Tabernacle an kawad-ak, takon nadan linalakin imbabalem ten imminum kayuh mainum an bumutong te deket humgop kayu ya mate kayu. Mahapul an un-unudon di holag mut nangamung hituwen olden. ¹⁰ Mahapul bon inilaon yu hin nganne nadan niong-ong ke ha-on ya hin nganney kiusalan da. Ya mahapul an inilaon yu nadan panio te mibilang dan adi malini ya nadan adi panio ten mibilang dan malini. ¹¹ Ya mahapul an ittutudu yun am-in hi holag Israel nadan Tugun kun kinalik ke Moses.”

¹² Kanan Moses ke Aaron ya nadah duwan linalakin imbalenan da Eleasar ke Itamar di “Alan yu nan nataan an nagiling an bogan niappit ke APU DIOS ta kopyaon yuh tinapay an adi makamhan hi mumpalbag ta kanon yuh paldang nan altar, te niong-ong ke hiya. ¹³ Kanon yu datuweh kawad-ana te datuwen makan an niappit ke hiyay bingay yun nadah holag mu. Hituway tugunan kalyok ke dakayu. ¹⁴ Mu damanan kanon yu nadan pago ya ulpun nipresentan APU DIOS nah lugar an mibilang an malini. Dadiyen iappit di ibba yun holag Israel hi pakihayyupan dan APU DIOS ya bingay yun nadah imbabalem. ¹⁵ Dadiyen ulpu ya pago ya idum yu nah taban maghob an miappit ta itagge yun ipresentan APU DIOS. Datuwe ya mibingay ta nangamung ke dakayun nadah holag yu mipuun hi tugun APU DIOS.”

¹⁶ Minahmahan Moses di mipanggep nah gulding an miappit gapuh liwat ot inilaonan naghob ya binoholana da Eleasar ke Itamar an nabatin imbalen Aaron. ¹⁷ Kananan diday “Tipet uggeyu kinan nah dolan nan Tabernacle hidiyen niappit gapuh liwat? Indat APU DIOS ke dakayu ta iappit yu ta makaan di li-

wat nadan tatagu. ¹⁸ Gulat na ot kuma te uggeyu in-ey dalan nan niappit nah Tabernacle ya kinan yu ot kumah di nah dola. Kon uggek kinalin athidiy aton yu?”

¹⁹ Hinumang Aaron hi Moses an kananay “Om, nun-appit nadan linalakin imbabalek ad uwani ke APU DIOS gapuh liwat ya nun-appit dah maghob, mu kon abuluton nin APU DIOS ten kinan mih diyen niappit gapuh liwat? Man-uket uggegi kinan te umagol kami mipanggep nah naat nadah duwan imbabalek.” ²⁰ Ya inabulut Moses hidiyen in-esplikar Aaron.

Hanadan makan an mabalin an kanon ya nadan adi

11 Kanan APU DIOS ke da Moses ke Aaron di “Kalyon yu ² nadah ibbayun holag Israel an datuwen aggayam di mabalin an mihda. ³ Hanadan nagodway kukub nan panidwaon dan galgalon di kanon da.

⁴ Mu adi mabalin an kanon yu nadan kamel, badger ya rabbit. Te man-ut panidwaon dan galgalon di kinan da mu ugge nagodway kukub da. Kinali adida mibilang an malini. ⁷ Ya adiyu ihday babuy. Te man-ut nagodway kukub da, mu adida panidwaon an galgalon di kanon da. Kinali adida mibilang an malini.

⁸ Adiyu ihda ya adiyu dapaon di adol am-in dadiyen aggayam ten nate da te adida mibilang an malini.

⁹ Ya hi am-in hanadah mataguh danum ya ammuna nadan waday hiphip na ya ipenay mabalin an kanon yu. ¹⁰ Mu nadan maid di hiphip na ya ipe na ya adiyu kanon. ¹¹ Adi mibilang an malini dadiye. Ya adiyu kanon weno dapaon di naten adol da. ¹² Ipidwak an kalyon, adi mabalin an kanon yu nadan matagun wadah danum an maid di hiphip na ya ipe na.

¹³⁻¹⁹ Datuwe nadan klasen hamutin adiyu kanon: tuldu, akup, gawwang, falcon, kukkuk, hamutin mangan hi nate, butbut, ostrich, seagull, stork, heron, pelican, cormorant, hoopoe, hay panniki ya littalit.

²⁰ Hanadan napayakan umat hi insect an opat di hukinan mungkaddapan ya adiyu kanon te adida mibilang an malini. ²¹ Mu nadan udum an napayakan an insect an mungkaddapan an nahu-up di huki nat pumaytuk ya damanan kanon yu. ²² Datuwe ya dudun, cricket weno ba-atong. ²³ Ya nadan udum an man-ut napayakan da mu kumadap da ya adiyu kanon te adida mibilang an malini.

²⁴ Hay tagu ya mibilang an adi malini inggana hilong ten dapaonay naten adol datuwe. ²⁵ Deket duligon nan taguy adol datuwen naten aggayam ya mahapul an galanan balbalan di bulwati na mu munnanong an mibilang an adi malini inggana mahilong. ²⁶ Hanadan naten aggayam an ugge nagodway kukub na ya mibilang dan adi malinit nan tagun manapah adol datuwe ya mibilang an adi malini inggana mahilong.

²⁷ Hanadan naten aggayam an opat di huki dan waday

komong da ya mibilang dan adi malinit nan tagun manapah adol datuwe ya mibilang an adi malini inggana mahilong. ²⁸ Deket pinidit nan tagu weno dinlig nay naten adol di aggayam ya mahapul an gal-anan balbalan di bulwatina mu munnanong an mibilang an adi malini inggana mahilong.

^{29,30} Am-in di klasen moles, utut, kallulu ya banniya ya mibilang dan adi malini. ³¹ Ya nan tagun manapan dadiye, matagu weno nate ya mibilang an adi malini inggana mahilong. ³² Mibilang bon adi maliniy ngan-neh diyen kag-ahan di naten adol da, umat hi kaiw, luput, lalat, saku, weno ngannen ngunut an waday kiusalana. Ya kal-ina ket mag-ahan dadiye ya mahapul an mitam-ol dah danum mu mibilang metlaing an adi malini inggana mahilong.

³³ Kal-ina ket nag-ay naten adol dah pula an banga ya mibilang an adi malini takon nan nihuduh dit hidiye nan mahapul an puhikon yuh diyen banga. ³⁴ Hanadan makan an naduyagan hi danum an niha-ad kediyen banga ya adiyu kanon te mibilang da mon adi malini. Ya adi mabalin an inumon yu nan danum an niha-ad kediyen banga te mibilang an adi malini. ³⁵ Takon di pugun an pangapyaan hi tinapay weno banga ya deket nag-ahan hi naten adol dadiye ya mibilang dan adi malini, ta hidiye nan mahapul an pa-iyon yu.

³⁶ Mu deket ob-ob weno bubun di nag-ahan di naten adol dadiye ya nanongnan mibilang an malini nan danum mu nan tagun e mangaan ke dadiye ya mibilang an adi malini. ³⁷ Mu deket buwan mitanom di nag-ahan hi naten adol dadiye ya nanongnan mibilang an adi malini. ³⁸ Mu deket nitam-ol nan buwa ya nag-ahan hi naten adol dadiye ya mibilang an adi malini.

³⁹ Hanan aggayam an mabalin an kanon ya mibilang an adi malini ten nate ta nan tagun manapah naten adol na ya mibilang an adi malini inggana mahilong. ⁴⁰ Hanan tagun mangan weno mangdon kediye ya mahapul an balbalanay bulwatina mu nanongnan mibilang an adi malini inggana mahilong.

⁴¹⁻⁴² Adi mabalin an kanon yu nadan mumbulluhan weno mungkaddapan nah lutan opat weno dakol di hukina te adida mibilang an malini. ⁴³ Adiyu kanon dadiye ta adi kayu mibilang an adi malini. ⁴⁴ Te ha-oy an AP-APU an Dios yu ya makakkaphodak, kinali mahapul an makaphod kayun un-unudon yun am-in dadiyen mipanggep hi malini. ⁴⁵ Ha-oy di AP-APU yun nangipangulun dakayun timmayan ad Egypt ta ha-oy di dayawon yun Dios yu. Ta hidiye nan mahapul an makaphod kayun maid di aton yuh gaga-iho te ha-oy an AP-APU an Dios yu ya makaphodak an abu. †

⁴⁶ Danaey maunud mipanggep hi aggayam, hamuti, nadan matagun wadah danum ya nadan matagun mungkaddapan, mumbulluhan ya mundallanan hi lu-

ta. ⁴⁷ Mahapul an pakatibbon yu hin nganne nadan makan an mibilang an malini ya nadan adi mibilang an malini.”

Hay maunud hi puntungawan di babai

12 Kinalin bon APU DIOS ke Moses di maunud hi puntungawan di babai an kananay ² “Deket numbutyug di babai ya nuntungoh lalaki ya mibilang an adi malinih pitun algo umat nah umaliyan di malpuh adol nah kabulabulan. ³ Hanan golang ya mahapul an makugit nah mikawalun algo na. ⁴ Ne mibilang bon adi malinih inana inggana mala-uy himbulan ta tuluy algo gapu nah dalan impakawana nah nuntungawana. Kediye ya adi mabalin an dapaona nadan mausal hi pundayawan ya adi mabalin an humgop hidi inggana magibbuy pangatana nah ine-en di punlini. ⁵ Deket babaiy intungona ya mibilang an adi malinih duwan lingguwan umat nah umaliyan di malpuh adol na. Ya had-onay duway bulan ta onom di algo ta ahina aton nan ine-en di punlini nah dalan gapuh nuntungawana.

⁶ Deket nagibbun inat nan babaiy ine-en di punlini nah intungonan babai weno lalaki ya mahapul an ie na on hintoon an kalnero nah padi nah hogpan di Tabernacle ta gobhon dan iappit ke APU DIOS. Ya ie na boy ohan paloma weno balug ta iappit na gapuh liwat na. ⁷ Alan nan padih diyet iappit nat mibilang mon malini nan babain nuntungo. Datuwey mahapul an un-unudon di nuntungo.

⁸ Mu kal-ina ket nawotwot nan babai ya adina kabaelan di kalnero ya mabalin di duwan balug weno paloma. Hanan oha ya miappit an maghob ya miappit nan oha gapuh liwat na. Deket nagibbun inat nan padih diye ya mibilang mon malini nan babai.”

Hay maunud mipanggep nah mit-an an dogo

13 Kanan APU DIOS ke da Moses ke Aaron di ² “Hanan tagun waday mit-an an katatakut an gulidnan linumbag weno mumbobbola ya ie yu nadah padi an hi Aaron ya nadan imbabalena. ³ Mahapul an tibon nan padi nan gulid ta deket binumla nan buuk nah bolat an nagulid ya himmalom ya katatakut hidiyen dogo te mit-an ya mahapul an kalyon nan padin mibilang an adi malinih diyen tagu.

⁴ Mu deket ugge himmalom nan gulid ya ugge binumla nan buuk ya abunay appilon nan padi nan taguh pitun algo. ⁵ Hanah mikapitun algo ya tibon bon nan padih diyen tagut deket ugge nihinap nan gulid na ya appilona pay hi pitun algo. ⁶ Ne ahi bo tibon nan padi nah mikapitun algot deket napoy-an ya kalyon nan padin mibilang an malinih diyen tagu te gulid ya abuh diye. Mu mahapul an ibalbal nan taguy bulwati nat ahi mibilang an malini. ⁷ Mu kal-ina ket mibangn-

† *Tibon yuy 1 Pedro 1:16.*

gad bo nan gulid nat mihinap ya mahapul an mumpatibo bo nah padi. ⁸ Ne tibon bon nan padit deket nihinap ya kalyonan mibilang an adi malini nan tagu ya kalyonan katatakut nan dogona te mit-an.

⁹ Am-in di tagun waday dogonan gulid an mit-an ya e mumpatibo nah padit ¹⁰ deket tibonat linumbag ya nababla ya binumlay buuk kediye ¹¹ ya hidiyey kitibanan mit-an hidiyen gulid ta hidiye nan kalyon nan padin mibilang an adi malini diyen tagu. Adi mahapul an appilonat obserbalona te nunna-ud an mibilang an adi malini diyen tagu.

¹² Deket tibon nan padin nagoggonol am-in di adol nan tagu mipalpuh hukina ingganah uluna ¹³ ya kalyon nan padin mibilang an malini diyen tagu te nibangngad nan datin ang-ang di bolat na. ¹⁴ Mu deket waday nabablah bolat nan tagu ya kalyon nan padin mibilang an adi malini diyen tagu. ¹⁵ Mahapul an pinghanadi ya kalyonan adi malini nan taguh panib-anan nababla adol na te hay nababla kitibanan mit-an hidiyen gulid. ¹⁶ Mu deket napoy-an nan nababla ot mibangngad nan datin ang-ang nan bolat na ya mahapul an ume nah padi ¹⁷ ta tibona bot deket siguladun pinumhod mo nan bolat na ya kalyonan mibilang an malini nan tagu.

¹⁸ Deket waday tagun napoy-an di poghana ¹⁹ mu indani bo ya linumbag ya immingit an waday mabla kediyen tinummolan di poghana ya mahapul an ume bon mumpatibo nah padi. ²⁰ Ne tibon nan padit deket himmalom ya binumla nan buuk kediye ya kalyonan mibilang an adi malini diyen tagu. Te hidiyen dogona ya mit-an. ²¹ Mu deket ugge himmalom nan poghana ot loktat ya nauma ya ugge binumla nan buuk kediye ya mahapul an appilon nan padi nan taguh pitun algo. ²² Mu deket kediyen pitun algo ya nihinap nan nabablah adol na ya mahapul an kalyon nan padin mibilang an adi malini nan tagu te mit-an nan dogona. ²³ Mu deket napoy-an ya ugge nihinap ta abunay napiklatan ya kalyon nan padin mibilang an malini mo nan tagu.

²⁴ Hanan tagun naatungan an immingit weno binumlay pottok nan naatungan ²⁵ ya mahapul an tibon nan padit binumla key buuk kediyen naatungan ya himmalom ya mibilang an adi malini diyen tagu te mit-an nan dogona. ²⁶ Mu deket ugge himmalom ya ugge binumlay buuk kediye ya mungki bangngad nan datin ang-ang di bolat na ya appilon metlaing nan padih diyen taguh pitun algo ta obserbalona. ²⁷ Ne pidwaona bon tibon nah mikapitun algo ta deket mungkihinap bo nan nabablah adol diyen tagu ya kalyonan mibilang an adi malini. ²⁸ Mu deket maid moy nababla, mu abunay piklat nan naatungan an bolat na, hidiyey kitibanan adi mit-an hidiyen dogo. Ta hidiye nan kalyon nan padin mibilang an malini nan tagu.

²⁹ Hanan lalaki weno babain waday nabablah uluna weno pangal na ³⁰ ya mahapul an tibon nan padit

deket himmalom ya numbaliw di ang-ang nan buuk kediye ya kalyon nan padin mibilang an adi malini nan tagu te mit-an nan dogona. ³¹ Mu deket tibon nan padi ya adi athidi ya appilonah pitun algot obserbalona.

³² Ne tibon bon nan padi nah mikapitun algot deket ugge nihinap ya ugge himmalom ya deket numbaliw di ang-ang di buuk kediye ya ³³ mahapul an mamukmukan nan tagu mu adina labahaon nan buuk nah nababla. Ne appilon nan padih pitu pay an algo. ³⁴ Ne tibon bon nan padi nah mikapitun algo ta deket ugge nihinap ya ugge himmalom ya kalyonan mibilang an malini diyen tagu. Ya mahapul an balbalan nan taguy bulwati nat malini. ³⁵ Mu kal-ina ket nibangngad bo nan dogonat nihinap ³⁶ ya mahapul an tibon bon nan padi ta kalyonan mibilang an adi malini diyen tagu ten nihinap nan nababla takon di ugge numbaliw di ang-ang nan buuk kediye. ³⁷ Mu deket tibon nan padi ya ugge nihinap te napoy-an ya mammol di buuk kediye ya kalyon nan padin mibilang an malini nan tagu.

³⁸ Deket wada day mablah adol di tagu, babai weno lalaki ³⁹ ya mahapul an tibon nan padi ta deket adi umat hi ang-ang di kamanaw ya kalyonan mibilang an malini nan tagu te adi mit-an hidiyen dogo.

^{40,41} Deket namukmukan on tagu te naplag di buuk na ya mibilang an malini diyen tagu. ⁴² Mu deket nawaday ma-maingit ya mablan gulid kediyen naplagan di buuk hi uluna ya mit-an hidiyen dogona. ^{43,44} Ne mahapul an tibon nan padih diyen tagut deket waday ma-maingit ya mablan gulid hi uluna ya kalyon nan padin mibilang an adi malini diyen tagu gapu kediyen mit-an an dogona.

⁴⁵ Hanan tagun waday dogonan mit-an ya mumbulwath nabik-i ya adi munhugud ya haniyanay godwan di anganat abunay matana ya tuktuk nan matibo. Ne itkuitkuk nay "Adi malini. Adi malini." ⁴⁶ Hanan tagu ya mibilang an adi malini inggana makaan nan mit-an an dogona. Ya mahapul an maappil ta e miha-ad nah e-len di kampu.

Hay olden mipanggep hi buut hi luput

⁴⁷⁻⁴⁹ Deket waday tinummol an buut hi bulwatin nakapyah linen weno dutdut di kalnero weno kumpulmin nakapyah lalat ya deket dadiye ya ma-maingit da weno green di kolor da ya dadiye nan mihinap. Kinali mahapul an mipatibo nah padi. ⁵⁰ Tibon nan padih diye ne indulinah pitun algo. ⁵¹ Deket nadatngan nan mikapitun algo ya tibona bot deket nihinap dadiye ya mibilang an adi malini. ⁵² Ne am-in nadan luput weno lalat an waday athidin nihinap an buut ya mahapul an gobhon nan padi.

⁵³ Mu deket tibon nan padi ya ugge nihinap, ⁵⁴ ipa-balbal na nan luput ne indulinah pitu bon algo. ⁵⁵ Ne

tibona bot deket ugge numbaliw di kolor na ya takon di ugge nihinap ya mibilang metlaing an adi malini ta hidiye nan mahapul an maghob takon hin kananat hidiyen buut ya wadah indoggan weno hinangngab nan bulwati. ⁵⁶ Mu deket tibon nan padi ya mungkakaan hidiye te nabalbalan ya bik-iyonat kaanonah diye. ⁵⁷ Mu deket mawada bot mihinap ya mahapul mon gobhon nan kon bulwatin diye. ⁵⁸ Mu deket binalbalan nan tagu ya nakaan nan mangmangitit ya mahapul an ipidwanan ibalbal ta mibilang bon malini. ⁵⁹ Datuwey mahapul an aton hin buut nan bulwatin nakapyah luput, weno dutdut di kalnero weno kumpulmin nakapyah lalat ta ahi makalin mibilang an malini weno adi.”

Hay aton nan tagun nakaan di dogon di bolat na

¹² Kanan APU DIOS ke Moses di “Datuwey un-unudon nan mangat hi ine-en di punlini ten nakaan di dogon di bolat na: Mahapul an mie nah padi nan tagun nakaan hidiyen dogo na. ³ Ta ien nan padih diyen tagu nah e-elen di boblet ena pakatibbon hin hiya peman an nakaan nan dogo na. ⁴ Ne kalyon nan padi nah tagut umialih duwan hamutin miappit, hay kaiw an sadar, hay maka-ingit an tinulid ya nan haping di hissop. ⁵ Ya iolden nan padin kolngon day ohan hamuti nah pulan malukung an naha-adan hi kahagob an danum hi ob-ob. ⁶ Ne nan ohan hamuti ya itam-ol nan padi nah dalam nan hamutin naklong ya pakitam-ol nah di nan maka-ingit an tinulid ya nan kaiw an sadar. ⁷ Hanan dala ya iwaghik na nah mamimpitu nah tagun nakaan di dogona. Ya kalyonan mibilang mon malinih diyen tagu. Ne ipatayap na nan ohan hamuti nah e-elen di boble.

⁸ Ibalbal diyen taguy bulwatina ya labahaonan am-in di buuk hi adol na, takon di emeng na ya buuk nat ahi mun-amo ta mibilang an malini. Ta humgop mo nah kampu mu adi humgop hi bale dah pitun algo.

⁹ Hanah mikapitun algo ya mahapul nimpén labahaonay buuk hi uluna, emeng na, kidena ya am-in di buuk hi adol na ya ibalbal nay bulwatina ya mun-amo ta mibilang an malini.

¹⁰ Ne hi mikawalun algo ya umiali nan tagu hi duwan hintoon an laki ya laba an impan di kalneron maid di dipektona, hay nahawwal an duwan kilon nagiling an bogan nakamhan hi mantekan di oliba ya hay himbasun namahman mantekan di oliba. ¹¹ Ne ien nan padi nan tagu ya nadan iappit na nah hogpan nah Tabernacle an kawad-ak an APU DIOS. ¹² Alan nan padiy oha nadah ka-ongal nan lakin kalnero ya himbasun mantekat itagge nat ipresenta nan ha-on ta miappit gapuh bahul. ¹³ Kolngonah diyen aggayam nah pangiklongan hi miappit gapuh liwat ya miappit an maghob. Hidiyen aggayam an miappit gapuh bahul, umat nah miappit

gapuh liwat ya midat nadah padi. Hidiyen miappit ya nangilinan. ¹⁴ Ne umala nan padih dalam diyen aggayam ta ha-adanay wawwan an inga ya am-ama-an di wawwan an takle ya hukin diyen tagut mibilang mon malini.

¹⁵ Umala bo nan padi nah lanan di olibat iduyag nah iggid an tapayanat ¹⁶ itdok nay wawwan an lodlodongngana ta iwaghik nah mamimpitu nah Tabernacle. ¹⁷ Ya iha-ad nan padi nan natdaan an lanan di oliba ke dadiyen naha-adan hi dalam wawwan an inga, wawwan an am-ama-an di takle ya hukinan tagut mibilang an malini. ¹⁸ Ya iha-ad bon nan padiy udum kediyen lanan di olibah ulun nan tagut makaan di liwat nat mibilang mon malini.

¹⁹ Iappit bon nan padi nan miappit gapuh liwat ya atona nan ine-en di punlini nah tagun nakaan di dogona. Deket nagibbu ne kolngona nan miappit an maghob ²⁰ ya id-um na nah bogan miappit nah altar. Atonah diyen ine-en di punlini nah tagu ta mibilang an malini.

²¹ Nawotwot ke nan tagut adina gol-an di duwan lakin ka-ongal nan kalnero ya takon di ohay ialin nan miappit gapuh bahul, hay duwan kilon makaphod an alinan naha-adan hi mantekan di oliba ya hay himbasun namahman mantekan di oliba. Hidiyen miappit an kakaanah di liwat nan tagu ya itaggen nan padit ipresentana. ²² Umiali boh diyen tagu hi duwan paloma weno duwan balug ta miappit di oha gapuh liwat na ya nan oha ya miappit an maghob. ²³ Ya hanah mikawalun algo ya ialin diyen tagu nah padi nadan miappit ta aton da nan ine-en di punlini nah kad-ak an APU DIOS nah Tabernacle. ²⁴ Ne alan nan padi nan ka-ongal nan kalneron miappit gapuh bahul ya nan mantekan di olibat itagge nan ipresentan ha-on. ²⁵ Kolngonah diyen ka-ongal nan kalnero ya umalah dala nat ha-adanay wawwan an ingan nan tagu ya hay am-ama-an di wawwan an taklena ya hukina.

²⁶ Umiduyag bo nan padih lanan di oliba nah iggid an tapayana ²⁷ ne itdok nay wawwan an lodlodongnganat iwaghik nah mamimpituh kawad-ak an APU DIOS. ²⁸ Ne ha-adan nan padih lanan di oliba dadiyen naha-adan hi dalam wawwan an inga, wawwan an am-ama-an di takle ya hukin nan tagu. ²⁹ Ne iduyag na nan natdaan an lanah ulun diyen tagut atonay mangat hi ine-en di punlini ke hiya.

^{30,31} Ne iappit bon nan padiy oha nadah duwan paloma weno balug gapuh liwat nan tagu hin hidiyey kabaelan diyen tagu. Ya naken oha ya miappit an maghob an id-um nan padi nah miappit an boga. Hituwe boy aton nan padih pangatana nah ine-en di punlini nah tagu. ³² Datuwey maunud hi pangatana nah ine-en di punlini nadah nawotwot an waday dogo dan mit-an.”

Hay ine-en maunud hi punliniyan hi bale

³³ Indani ya kanan bon APU DIOS ke da Moses ke Aaron di, ³⁴ "Deket dumatong kayud Kanaan an indat kun pumboblayan yu ya wadaok hi udum an babaley lumuy an mihinap, ³⁵ ta mahapul an ahi ume nan kon bale nah padit kananay 'Waday lumuy hi balek.' ³⁶ Ahi iolden nan padin milah-un am-in di ngannen wada nah bale ta ahi umen e manibo te mibilang an adi malini nadan nganneh diyen akhupanah din ugge nilah-un. Deket nilah-un am-in ne ahi humgop nan padi nah bale ³⁷ ta tibonah diyen lumuy. Deket waday tibonah ma-maingit weno green an manged dalom hanadah dingding, ³⁸ lumah-un nan padit idakkig na nan baleh pitun algo. ³⁹ Ahi mibangngad nah baleh mikapitun algot tibona. Deket mungkihnap hidiyen lumuy ⁴⁰ ya ioldenan mapokwal nan batun nidingding an waday lumuy nat ena iwele nah e-elen di boblen mibilang an adi malini. ⁴¹ Iolden nan padin gadgadan da nadan dingding ya alan da nadan ginadgad dat eda iwele nah e-elen di boblen mibilang an adi malini. ⁴² Ya hanotan da nadan napokwal an batu takon nadan nakaan an pumpokot nadah dingding.

⁴³ Deket bumudal bo nan lumuy yaden nagibbun nalinihan ot mahannotan nadan batu ya nan pumpokot ya ⁴⁴ e bo tibon nan padi. Deket nihinap nan lumuy ya kalyonan mibilang an adi malini nan bale ⁴⁵ ta mahapul an pa-iyon da ta ie da nah e-elen nan boblen mibilang an adi malini. ⁴⁶ Hanan tagun humgop nah balen nidakkig te mibilang an adi malini ya mibilang bon adi malini inggana hilong. ⁴⁷ Ya nan mibakilang weno mangan hidi nah bale ya mahapul an ibalbal nay bulwatina.

⁴⁸ Mu deket tibon nan padin ugge mo bimmudal di lumuy nah bale ya kalyonan malini nan bale te nakakkaan nan lumuy. ⁴⁹ Mahapul an aton nan kon bale ine-en di punlinin umalah duwan hamuti, hay sedar an kaiw, hay maka-ingit an tinulid ya hay haping di hissop. ⁵⁰ Ya kolngonay oha nadah hamuti nah nitayan pula an malukung an naha-adan hi danum an ka-hagob hi ob-ob. ^{51,52} Ne alana nan sedar an kaiw, nan haping di hissop, nan maka-ingit an tinulid ya nan ohan hamutit itam-ol na dida nah dalan nan naklong an hamutin nakammohan hi danum ta waghikana nan baleh mamimpitu. Deket nagibbun inat nah tuwen ine-en di punlini nah bale ⁵³ ya ipatayap na nan matagun hamuti nah e-elen di boble. Atonah tuwet mibilang bon malini nan bale.

⁵⁴⁻⁵⁶ Danaey maunud an aton ten mipanggep hi mihi-nap an buut hi bulwati ya lumuy hi bale, ya mipanggep hi mit-an an dogon di bolat.

⁵⁷ Mahapul an maunud danae ten mipanggep hi mit-an an dogon di bolat weno lumuy hi bale. Danaey

panginilaan nadan tatagu hin mibilang an maliniy nganneh diyen ngunut weno adi."

Hay mipanggep nadah malpuh adol an mibilang an adi malini

15 ² Kanan bon APU DIOS ke da Moses ken Aaron di ² "Kalyon yu nadah ibba yun holag Israel datuwe: Hanan lalakin waday malpuh adol na ya mibilang an adi malini ³ takon hin kananat mamuddal weno natikod ya mibilang metlaing an adi malini. ⁴ Mibilang bon adi malini nan inumbunana weno nahuy-opana.

⁵ Ya nan tagun midatum kediyen kahuyopana ya mahapul an ibalbal nay bulwatina mu mibilang an adi malini inggana hilong. ⁶ Hanan tagun umbun nah inumbunan nan lalakin waday malpuh adol na ya mahapul an ibalbal nay bulwatina ya mun-amo, mu nanongnan mibilang an adi malini ingganah hilong. ⁷ Athidi bo nah tagun manapa nah lalakin waday malpuh adol nan mahapul an ibalbal nay bulwatina, mu mibilang an adi malini inggana hilong. ⁸ Deket tinuppaan nan lalakin waday malpuh adol nay ohan tagu, mahapul an ibalbal diyen taguy bulwatina, mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ⁹ Ya nan ubunan diyen lalaki, takon nan ulon miap-ap hi odog di kabayun ubunanan muntakke ya mibilang an adi malini. ¹⁰ Takon nan tagun manapah inumbunan diyen lalaki ya mahapul an ibalbal nay bulwati na, mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ¹¹ Hanan lalakin waday malpuh adol nan uggena inulahan di taklena ya dinapana on tagu ya mahapul an ibalbal nan taguy bulwatina ya mun-amo, mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ¹² Hanan pulan bangan dapaon diyen lalaki ya mahapul an maphik ya nan kaiw an malukung an dapaona ya mahapul an maulahan.

¹³ Deket natikod moy malpuh adol diyen lalaki ya pala-uwon nay pitun algot ahina aton nan ine-en di punlini an ibalbal nay bulwatina ya e mun-amo nah ob-ob ta mibilang mon malini. ¹⁴ Hanah mikawalun algo ya mahapul an umalah duwan paloma weno duwan balug ta ume nah hogpan nah Tabernacle ta idat na nah padi. ¹⁵ Ne iappit nan padiy oha gapuh liwat ya nan oha ya miappit an maghob. Aton nan padih diyet mibilang an malinih diyen lalaki hi hinangngab ku an AP-APU. ¹⁶ Deke bot waday malpuh adol nan lalaki ya mahapul an mun-amo, mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ¹⁷ Takon di ngannen luput weno lalat di naha-adan kediyen ya mahapul an mabalbalan, mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ¹⁸ Deket nunhuyop di lalaki ya babai, mahapul an mun-amo da, mu nanongnan mibilang dan adi malini inggana hilong. ¹⁹ Ya deket im-

maliy binulan an malpuh adol di babai ya mibilang an adi malinih pitun algo. Hanan tagun manapan hiya ya mibilang an adi malini inggana hilong. ²⁰ Ya am-in di kahuyopan nan babai weno ubunana ke dadiyen algo ya mibilang an adi malini. ²¹ Hanan tagun manapah nahuyopan diyen babai ya mahapul an ibalbal nay bulwatina ya mun-amoh mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ²² Ya nan manapah ngannen inumbunan diyen babai ya mahapul an ibalbal nay bulwatina ya mun-amoh, mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ²³ Takon hin kananat ubunan weno nahuyopan diyen babaiy dinapan nan tagu ya mibilang an adi malini inggana hilong. ²⁴ Hanan lalakin makihuyop kediyen babait midatum nah malpuh adol na ya mibilang an adi malinih pitun algo. Takon nan kahuyopan diyen lalaki ya mibilang an adi malini. ²⁵ Hanan babain waday malpuh adol nah kaatnan algo, mu bokon hidiye nan binulan ya mibilang an adi malini inggana matikod hidiyen malpuh adol na. ²⁶ Hanan kahuyopana weno inumbunana ya mibilang an adi malini, umat hin waday malpuh adol nah binulan. ²⁷ Hanan tagun manapa kediyen kahuyopana weno inumbunana ya mahapul an ibalbal nay bulwatina ya mun-amoh, mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ²⁸ Deket natikod nan malpuh adol diyen babai ya bilanganay pitun algot ahi mibilang an malini. ²⁹ Hanah mikawalun algo ya umalah duwan paloma weno duwan ka-ongal nan balug ta iena nah padi nah hogpan hi Tabernacle. ³⁰ Miappit nan oha gapuh liwat ya nan oha ya miappit an maghob. Atonah diyet mibilang an malini nan babai hi hinangngab ku an DIOS.” ³¹ Kanan APU DIOS ke Moses di “Datuwey ituttudum ta adi pumbalinon nadan holag Israel di adol dan adi malinit adida hibiton nan Tabernacle an dehdih kad-an dat adida mate. ³² Datuwey ituttudum an un-unudon di lalakin mibilang an adi malini gaput te waday bimmudal an nalpuh adol na, ³³ ya hay un-unudon di babaih umaliyan nan binulan an malpuh adol na, hay un-unudon di lalaki weno babain waday malpuh adol da, ya hay un-unudon di lalakin nangihuyop hi babain waday binulan an malpuh adol na.”

Hanan natuddun algon pun-appitan Aaron ta makaan di liwat am-in nadan holag Israel

16 Handih nate nadan duwan imbabalen Aaron gapuh hinnatkon an ine-en nun-appit da ² ya kanan APU DIOS ke Moses di “Kalyom ke tulang mun hi Aaron ta adi naala on hinumgop nah Nakassantun Kuwartuk an nahaniyan hi kurtina nah hinangngab nan nahukapan an kahon te mate hin athidiy atona. Man-uke ya wadaak nah kulabut hi tap-on diyen kahon.

³ Kinali, deket humgop hi Aaron hidi ya hay mamangulun atona ya mahapul an waday iappit nah hintoon an bakan miappit gapuh liwat ya ohan lakin kalneron miappit an maghob. ⁴ Mahapul an mun-amoh ya ibulwatinay bulwatin di padi ya nan miiodda. Ya mahapul an balkowanay gitang na ya mumpongot. Danae nadan niong-ong an bulwatina. ⁵ Ne hanada ken holag Israel ya iall dan hiyay duwan lakin gulding ta miappit gapuh liwat ya hay ohan lakin kalneron miappit an maghob.

⁶ Iappit Aaron hidiyen lakin baka gapuh liwat na ya liwat di pamilyana. ⁷ Ya iall nay duwan gulding ta ipresentanan ha-on an APU DIOS nah hogpan nah Tabernacle. ⁸ Ne ibunut na ten ngannen dadiyen duwan gulding di iappit na weno ipaena. ⁹ Iappit Aaron ke ha-on an APU DIOS nan mabunut an miappit gapuh liwat. ¹⁰ Ya nan gulding an mabunut an mipae ya ipresentanan ha-on an APU DIOS ne ipaena nah adi maboblayan ta kitib-anan nakaan di liwat nadan tatagu.

¹¹ Iappit Aaron nan lakin baka gapuh liwat na ya liwat di pamilyana. ¹² Ya alana nan punggohoban hi bangbanglun naha-adan hi balan nalpu nah altar hi hinangngab ku an DIOS, ne umalah duwan gamal nah nagudun bangbanglu ya hinumgop nah nakurtinaan an kuwartun kawad-ak ¹³ ne iha-ad nah diyen bangbanglun insenso nah bala. Ya nan tumap-on ahuk ya haniyana nan hukap nan kahon. Deket un-unudon Aaron datuwe ten humgop ya adi mate. ¹⁴ Hay oha bon atona ya itdok nay gamat na nah dalan nan lakin bakat iwaghik na kediyen hukap ya nah kahon hi mamimpitu.

¹⁵ Ne kolngona nan gulding an miappit gapuh liwat nadan tatagu. Ya ihgop nay dalan diye nah kuwartun nakurtinaan ta waghikana nan hukap nan kahon ya hay hinangngab diyen kahon hi mamimpitu, umat hi inat nah dalan nan baka. ¹⁶ Aton nan padin hi Aaron hidiye nah Nakassantun Kuwartuk an APU DIOS ya nan Tabernacle ta atona nan ine-en di punlini. Manuket aton Aaron hidiye ya gapuh liwat ya ngohen nadan holag Israel ke APU DIOS ¹⁷ Deket hinumgop hi Aaron nah Tabernacle an mun-appit nah Kuwartuk ta makaan di liwat na, hay liwat di pamilya na ya hay liwat nadan holag Israel ya adi mabalin an waday humgop hidi.

¹⁸ Ne lumah-un hi Aaron ta ena aton di ine-en di punlini nah altar an umalah dalan nan lakin baka ya gulding ta ha-adana nadan nidongdong an dugun diyen pun-appitan. ¹⁹ Ya itam-ol nay gamat na nah dalan dadiyen aggayam ta waghikanah diyen pun-appitan hi mamimpitu ta makaan di liwat nadan holag Israel ta mibilang an malinih diyen altar an umat handi.

²⁰ Nagibbu ken inat nah diye nah Kuwartuk an APU DIOS, nan Tabernacle ya nan pun-appitan ya ihgop na

nan matagun gulding. ^{21,22} Ne ihakmo nay duwan takle nah ulun diyen gulding ya kalyonan am-in di nunliwatan nadan holag Israel ta kay na it-an kediyen gulding. Ne idawat na nah natuddun tagun mangipae nah adi maboblayan ta ien diyen gulding am-in di liwat nadan tatagu.

²³ Hanah hogpan bon Aaron nah Tabernacle ya kaanona nan imbulwatan hinumgop nah Kuwartuk an APU DIOS ta iha-ad nah di. ²⁴ Mahapul an mun-amo nah nangilinan an pun-amohan, ne imbulwatina nan datin bulwati nat lumah-un, ta mun-appit hi maghob an dadiye nan iappit na ya iappit nadan tatagu. Ketuwen atona ya makaan di liwat na ya hay liwat nadan tatagu. ²⁵ Ne gobhona nah altar am-in di taban dadiyen aggayam an niappit gapuh liwat.

²⁶ Hanan tagun nangipae nah gulding nah adi maboblayan ya mahapul an ibalbal nay bulwatina ya mun-amoh nangilinan an danum ta ahi mibangngad nah kampu.

²⁷ Hanan lakin baka ya gulding an niappit gapuh liwat an kon dala nah ihgop Aaron nah Kuwartuk an APU DIOS ta makaan di liwat nadan holag Israel ya milih-un dah e-elen di kampu da ta maghob hidi.

Makighob di bolat da diyen aggayam, hay laman da ya putu da. ²⁸ Ya nan tagun mungghob ke dadiye ya mahapul an ibalbal nay bulwatina ya mun-amo nah nangilinan an danum ta ahi mibangngad nah kampu.

²⁹ Hituway tugun an maunud ta nangamung: Am-in kayun holag Israel, takon nadan nakiboblen dakayu ya tumungo kayun adi kayu mungngunu ya muntopol kayun adi kayu mangan nah mikapulun algoh mikapitun bulan. ³⁰ Kediyen algoy pangatan yu nah ine-en di kakaan di liwat yu ta malini kayuh hinangngab ku an AP-APU ³¹ Hidiyen algoy makalin Sabadun Tungon pun-iyatuwan yu ya puntopolan yun adi kayu mangan. Mahapul an maunud ta nangamung hituwen Tugun.

³² Hay ahi mangiat ketuwen ine-en di kakaan di liwat yu ya nan holag Aaron an natuddun katagtag-ayan an padi. Ibulwati na nan bulwatin di padit ³³ atona nan ine-en di punlini nah Kuwartuk an APU DIOS, nan Tabernacle ya nan altar. Ya atona nan ine-en di kakaan di liwat nadan padi ya am-in kayun holag Israel takon nadan nakiboblen dakayu. ³⁴ Maunud ta nangamung hituwen tugun mipanggep hi ine-en di kakaan di liwat yun holag Israel. Maminghan an maat hituwe hintoon." Inun-unud Moses am-in datuwen tugun an kinalin APU DIOS ke hiya.

Hay adi panganan hi dala

17 Kanan bon APU DIOS ke Moses di ² "Kalyom ke Aaron, nadah imbabalena ya nadah holag Israel hituwen mahapul an un-unudon da.

^{3,4} Deket mun-appit di holag Israel hi lakin baka, hay impan di kalnero weno hay gulding nah kampu weno hi e-elena ya mibilang an nunliwat hidiyen tagu ten bokon nah hogpan hi Tabernacle di pun-appitanat ipresentanan iappit ke APU DIOS. Ta gapun diye ya adi mo makid-um hi tatagun APU DIOS. ⁵ Man-uket wadah tuwen tugun ya ta ialin nadan holag Israel ke APU DIOS nadan eda ianappit hi kumpulnan lugar. Mahapul nimpenn iali da dadiyen iappit nan APU DIOS nah padi nah hogpan hi Tabernacle ta iappit nan pakihayyupan dan APU DIOS. ⁶ Iwaghik nan padiy dalam nan aggayam nah altar ya gobhona nan taba te pinpinhod APU DIOS di hamuy na. ⁷ Mahapul an itikod nadan holag Israel an mun-appit nadah dimonyo ta io-hha dan APU DIOS di pundayaw da. Ya mahapul an un-unudon dat nangamung hituwen tuguna."

⁸ Kalyom bon didah tuwe: "Hanan holag Israel weno hintaguwan an nakiboblen man-ut mun-appit ke APU DIOS hi maghob, ⁹ mu adina ialin nah hogpan nah Tabernacle ya adi mo makid-um hi tatagun APU DIOS.

¹⁰ Ya deket kanon nan holag Israel weno dahdin nakiboble nan aggayam an ugge nakaan di dalana ya adi mo mibilang an tagun APU DIOS ya adi mo makid-um hanadah tataguna. ¹¹ Te hay dalay kawad-an di biyag, kinali iolden APU DIOS an mie nah altar nan dala ta makaan di liwat di tagu. ¹² Kinali intugun APU DIOS an adi mabalin an ihdan di holag Israel ya nadan nakiboblen diday dotag di aggayam an ugge nakaan di dalana.

¹³ Hanan tagun mampap hi aggayam weno hamutin mabalin an mihda ya mahapul an ipatodtod nay dalana ne tinab-unanah luta. ¹⁴ Hay biyag di aggayam ya wadah dalana. Kinali intugun nimpenn APU DIOS nadah holag Israel an adida kanon weno inumon di dalam di aggayam ya hamuti. Ta hidiye nan deket adi un-unudon nan tagu ya adi makid-um hi tatagun APU DIOS.

¹⁵ Hanan tagun mangan hi dotag di aggayam an nate weno pinaten di mailom an aggayam ya mahapul an ibalbal nay bulwatina ya mun-amo, mu nanongnan mibilang an adi malini inggana hilong. ¹⁶ Deket adina un-unudon hituwe ya makastigu."

Hay adi mabalin an ihuyop

^{1,2} Kanan APU DIOS ke Moses di "Kalyom hanadah holag Israel hituwe: Ha-oy di AP-APU an Dios yu. ³ Adiyu iun-unud hi pangien nadan tatagud Egypt an numboblayan yu handi. Ya adiyu iun-unud hi pangien nadan iKanaan an numboble nah boblen pangiyak ke dakayu. ⁴ Aton yuy pinhod ku ya un-unudon yuy tugun ku. Ha-oy di AP-APU an Dios yu. ⁵ Deket un-unudon yuy tugun ku ya maphod di kitaguwan yu gapuh pangatan yun dadiye. Ha-oy di AP-APU.

⁶ Datuwey tugun kun maunud. Adiyu ihuyop di iiba yu. Ha-oy di AP-APU an Dios yu. ⁷ Adiyu ihuyop hi inayu ta eyu babainon hi amayu. Nomnomon yu an hi inayuh diye. ⁸ Ya adiyu ihuyop di dahdin inayan amayu.

⁹ Adiyu ihuyop di tulang yun babain imbabalen amayuh hinnatkon an babai weno imbabalen inayuh hinnatkon an lalaki takon hin ugge nitungoh nunhi-tuwan yu.

¹⁰ Adiyu ihuyop di inap-apuyun babai, te kibabainan yu. ¹¹ Adiyu ihuyop di imbintan amayu te tulang yuh diye. ^{12,13} Adiyu ihuyop di babain tulang amayu weno tulang inayu te iban amayu ke inayu dida. ¹⁴ Adiyu ihuyop di inayan di tulang amayu ya tulang inayu ta adiyu babainon dida te ammodon yu dida. ¹⁵ Adiyu ihuyop di inapu yun babai, te inayan di imbabale yu. ¹⁶ Adiyu ihuyop di inayan di tulang yu ta adiyu babainon di tulang yu.

¹⁷ Adiyu ihuyop di hin-ina. Ya adiyu ihuyop di inap-apuna te gaga-iho.

¹⁸ Adiyu iiney tulang di inayan yu ten matagu nan inayan yu.

¹⁹ Adiyu ihuyop di babain waday malpuh adol na te hiya ya mibilang an adi malini.

²⁰ Adiyu ihuyop di inayan di hinag-on yu te mibilang kayun adi malini.

²¹ Ya adiyu iabulut an miappit di imbabale yu ke Molek te babainon yuy ngadan ku. Ha-oy di AP-APU.

²² Adi mabalin an ihuyop di lalakiy ibbanan lalaki te gaga-ihon abuh diye.

²³ Adi mabalin an ihuyop di babai weno lalakiy ag-gayam te mibilang an adi maliniy ohan tagun mangat hi athidi ya himpappangeh tuwen aton di ohan tagu.

²⁴ Adiyu aton dadiye ta adi kayu mibilang an adi malini te athidiy inainat nadan tatagu nadah boblen pang-iyak ke dakayu. Nibilang dan adi malini, kinali dog-alok dida. ²⁵ Ta gapun dadiyen inat da ya numbalin an adi malini nan boble dat hidiye nan kastiguwok didat makaan dahdi. ²⁶ Mu dakayu, takon nadan nakiboblen dakayu ya mahapul an un-unudon yuy tugun kut adiyu aton datuwen gaga-iho.

²⁷ Handidan numbobleh di ya inat da nimpen am-in dadiyen umipaboh-ol ot mumbalin di boble dan adi malini. Mu dakayu ya nadan nakiboblen dakayu ya adinadaman eyu aton dadiye. Mahapul an un-unudon yuy tugun ku. ²⁸ Deket aton yu damdama dadiye ya balawon dakayu nah luta umat nadah numbobleh din balawon nan numboblasyon da dida. ²⁹ Deket wadan dakayun holag Israel di mangat hi athidi ya adi mo makid-um hi tataguk. ³⁰ Un-unudon yuy tugun ku ya adiyu un-unudon di aton nadan tatagun numbobleh nah pangayan yun eyu pumboblasyon ta adi kayu mibilang an adi malini. Ha-oy di AP-APU an Dios yu."

Hanadan udum an Tugun

^{1,2} Kanan bon APU DIOS ke Moses di "Kalyom hituwen itugun ku nadah ibbam an holag Israel: Mahapul an makaphod kayun maid di aton yuh gaga-iho te ha-oy an AP-APU an Dios yu ya makaphodak an abu.

³ Mahapul an lispituwon yuy ama yu ya ina yu. Mahapul an un-unudon yuy ine-en di Sabadun Tungo. Ha-oy di AP-APU an Dios yu. ⁴ Adiyu dayawon di udum an dios. Ya adi kayu mangapyah gumok an dayawon yun dios. Ha-oy di AP-APU an Dios yu!

⁵ Deket mun-appit kayuh aggayam an pakihayyupan yun ha-on an Dios ya mahapul an un-unudon yuy intu-gun kun aton yu mipanggep kediye ta abulutok. ⁶ Ya mahapul an kanon yuy dotag na kediye algon nak-longana weno hi kabigatana. Deket waday matdaan nah mikatlun algo ya gobhon yu. ⁷ Deket waday man-gan kediye nah mikatlun algo ya adik mo abuluton hidiye miappit te mibilang an adi mo malini. ⁸ Ya nan tagun mangan kediye ya munliwat ke ha-on te uggena linispitu nan niong-ong ke ha-on. Ta adi mo makid-um hanadah tataguk.

⁹ Deket mun-ani kayu ya adiyu pakiani nadan nungkipingngit ya adi kayu mibangngad ta eyu pakaanniyon di uggeyu inani. ¹⁰ Athidi bo nah grapes an adi kayu mibangngad ta eyu alimahmahon di uggeyu pinlag. Ibatu yu dadiye ta waday alan nadan nawotwot ya nadan nakiboblen dakayu. Ha-oy di AP-APU an Dios yu.

¹¹ Adi kayu mangako. Adi kayu humaul. Adiyu kalyon di adi makulug.

¹² Adiyu isapatah ngadan ku hin nomnomnomon yun adiyu paannungon hidiye insapata yu te mibabain di ngadan ku. Ha-oy di AP-APU an Dios yu.

¹³ Adiyu pangal-an di ibba yun tagu ya adiyu pulhon di limmun di hintaguwan an immalih boble yu. Adiyu bo nguddanon an adi idat am-in di tinangdan di impungngunu yu.

¹⁴ Adiyu kalyon di gaga-iho nah nalulok an tagu ya adiyu e iha-ad di kahalapdungan nan nakulap an tagut mihubag. Hidiye pangipatibo yun lispituwonak an Dios yu. Ha-oy di AP-APU.

¹⁵ Mahapul an limpiyuy pangipanu yuh kasu ta adiyu ipahhig di bahul hi nawotwot weno hi kadangyan.

¹⁶ Adiyu ihinap di langkak an istorya mipanggep hi ohan tagu. Adiyu aton di humlun an katayan di ohan tagu. Ha-oy di AP-APU.

¹⁷ Adiyu punnanongon di hingit yuh dahdin ibayu. Deket waday nunhallaan yu ya ihummangan yu ta adi kayu munliwat gapun diye.

¹⁸ Adiyu nomnomon an ibalo hin waday ad-adih inat di ohan tagun dakayu, weno eyu punnanongon di hin-

† *Tibon yuy 1 Pedro 1:16.*

git yu nah tagun nangat hi ad-adin dakayu, mu pin-hodon yuh diyen tagu umat hi pamhod yuh adol yu. † Ha-oy di AP-APU.

¹⁹ Un-unudon yuy tugun ku. Adiyu ipamayay ohan aggayam hi hinnatkon an klasen aggayam. Adiyu itanom hi payo yuy duwan klasen nitanom. Ya adiyu ibulwatiy nakapyah duwan klase.

²⁰ Hanan himbut an iinen di ohan lalaki mu ugge naliblih kinahimbut na te ugge nabayadan ya deket waday ohan lalakin mangihuyop ke hiya ya makastigu dan duwa, mu adida mipipate te ugge naliblih diyen babaih kinahimbut na. ²¹ Hanan lalakin nangihuyop ke hiya ya mahapul an umieh moltanan lakin kalnero nah hogpan hi Tabernacle ta iappit nan ha-on. ²² Ya hidiyey pangiatan nan padih ine-en di kakaan di liwat diyen tagu ta kal-iwak di liwat na.

²³ Deket ume kayud Kanaan ta muntanom kayuh bungbunga-an ya adiyu kanon di bunga dah tulun toon te panio. ²⁴ Ya iappit yun ha-on am-in di bunga da nah mikap-at an toon ta pangipatibo yuh pundayaw yun ha-on an AP-APU. ²⁵ Hanah mikaliman toon ya damanan kanon yu. Deket un-unudon yu datuwe ya dumakkol an dumakkol di ibungan di intanom yu. Ha-oy di AP-APU an Dios yu.

²⁶ Adiyu kanon di dotag an ugge nakaan di dalana. Adi kayu mun-agba weno mun-ayak.

²⁷ Adiyu pu-litan di buuk hi numbinah-el di uluyu ya adiyu pututan di emeng yu.

²⁸ Adiyu batokan di adol yu weno eyu liputan ta pangipatibo yun u-umyung kayu gapu nah nate. Ha-oy di AP-APU.

²⁹ Adiyu iabulut di binabain imbabale yun mumpabayad hi adol dah linalaki te kediye ya ibabain yu dida. Te loktat ta dumakol di mumpabayad hi adol dat mumbalin nan boble yuh gaga-ihon pumboblayan.

³⁰ Aton yuy ine-en di Sabadun Tungo ya lispituwon yu nan balek an pundayawan ke ha-on. Ha-oy di AP-APU.

³¹ Adi kayu mumpabaddang hi kumpulan tagun hay kalpuwan di kabaelan da ya bokon hi APU DIOS, mu nadan udum an linnawa. Te deket aton yuy athidi ya mibilang kayun adi malini. Ha-oy di AP-APU an Dios yu.

³² Lispituwon yuy aam-ama ya iin-ina! Ya un-unudon-ak ke dakayu. Ha-oy di AP-APU.

³³ Adiyu aton di gaga-ihon nadah tatagun nakiboblen dakayu. ³⁴ Aton yun diday umat hi aton yuh ibbayun holag Israel. Nomnomon yun nakiboble kayu damdamad Egypt handi. Ha-oy di AP-APU an Dios yu.

³⁵ Adiyu talamon di ibba yuh eyu pangusalan hi adi ustun pungkilo, hay punlukud ya hay pumbilang.

³⁶ Hay ustun pungkilo usalon yu, hay ustun punlukud ya hay ustun pumbilang di usalon yu. Ha-oy di AP-APU an Dios yun nangipangulun dakayun timmayan ad

Egypt. ³⁷ Un-unudon yun am-in di tugun ku ya olden ku. Ha-oy di AP-APU an Dios yu."

Hay kastigun di adi mangun-unud

20 Kanan APU DIOS ke Moses di ² "Itugun mu nadah holag Israel an kanam di: 'Hituwey kanan APU DIOS: Mahapul an matugmilan ta mate nan holag Israel weno hintaguwan an nakiboblen dakayu ten idat nay imbabalenan maghob an miappit nah dios an hi Molek. ³ Iwalong kuy tagun mangat ketuwe ya adi mo mibilang an makid-um hanadah tataguk te pumbalinonan adi maliniy balek ya ibabainay ngadan ku. ⁴ Ya deket baybay-an nadan bimmoble diyen inat nat adida patayon ⁵ ya ha-oy mismuy mangiwalong kediyen tagu, nadan pamilyana ya nadan ibbanan mundaydayaw ke Molek ta adida mo makid-um hanadah tataguk.

⁶ Deket waday ohan tagun mumpabaddang ya mangun-unud hi kalyon nadan tatagun makihummangan hi linnawan di nate ya iwalong kut adi mo makid-um hanadah tataguk. ⁷ Tatagu dakayun ha-on, kinali tibon yu ta hay maphod di aton yu, ha-oy di AP-APU an Dios yu. ⁸ Un-unudon yuy tugun ku, te ha-oy di APU DIOS ya pumbalinon dakayun makaphod.

⁹ Hanan tagun idutanay ammod na ya makastiguh kate te hidiyey kastigun di bahul na.

¹⁰ Deket ihuyop di ohan lalakiy inayan di ohan tagu ya hay kastigun diyen lalaki, takon nan babain inhuyop na, ya kate. ¹¹ Hanan lalakin inhuyop nay inayan amana ya imbabainah amana. Hay kastigu dan duwa nah babain inhuyop na ya kate. Dida pey kon bahul hi katayan da. ¹² Hay kastigun di ohan lalakin mangihuyop hi inayan di imbabalena ya kate. Takon nan babain inhuyop na ya mate damdama. Gaga-ihon abuy inat dan hidiyey gapunan mahapul an mate da.

¹³ Hay kastigun di lalakin ihuyop nay ibbanan lalaki ya kate. Athidi damdamay kastigun nan lalakin inhuyop na. Himpappangeh diyen inat da, kinali dida pey kon bahul hi katayan da. ¹⁴ Deket inahawan di lalakiy hin-ina ya makastigu dan tuluh kate ta maghob da gapun diyen kababain an inat da. Adi mabalin an waday mangat hi athidi ke dakayu.

¹⁵ Hanan lalakin ihuyop nay aggayam ya mahapul an makastiguh kate. Takon nan aggayam ya mahapul damdaman patayon yu. ¹⁶ Deket ihuyop di ohan babaiy ohan aggayam ya mahapul an patayon yu didan duwa. Hanan babai pey kon bahul hi katayan da.

¹⁷ Hanan lalakin iine nay tulang na weno imbintan amana weno hi inana ya ba-inan yu didah kadaklan di tagu ya dog-alon yu didat adida makiboblen dakayu. Holtapon day kastigu da te inhuyop day tulang da.

¹⁸ Hanan lalakin ihuyop nay babain waday malpuh

† Mateo 5:43

adol na ya madog-al dan duwat adida makiboblen dakayu te uggeda inun-unud nan ine-en di punlini.

¹⁹ Hanan lalakin ihuyop nay tulang inana weno tulang amana ya makastigu takon nan babai te imbahho day tugun an maunud mipanggep hi ine-en di punhin-tutulangan. ²⁰ Hanan lalakin ihuyop nay inayan nan tulang amana ya numbahul nah tulang amana. Ya makastigu nan lalaki takon nan babai ta mate dan maid di imbabale da te diday pey kon bahul. ²¹ Hanan lalakin pulhonay inayan di tulang na ya mibilang an adi malinih diyen inat na te uggena linispituh tulang na. Kinali maidutan dat adida pakaimbabale.

²² Un-unudon yun am-in di tugun ku ya olden ku te deket adiyu un-unudon ya madog-al kayu nah boblen pangipaayak ke dakayu. ²³ Ya adiyu iun-unud hi pangien nadan numbobleh di. Man-uket dog-alok dida ya at-atton da nadan himpappangen gaga-iho ot paboholonak ke dida. ²⁴ Mu dakayu ke ya kinalik tuwali handin idat kun dakayuh tuwen lutan maluwab di mitanom ta pumboblayan yu. Ha-oy di AP-APU an Dios yu ya dakayuy pinilik an tataguk hi am-in an tagu tuh luta.

²⁵ Kinali, mahapul an pakatibbon yu hin nganne nadah aggayam weno hamutiy mibilang an malini weno adi malini. Adiyu nimpe kanon di aggayam weno hamutin mibilang an adi malini. Ha-oy di nangalin adi malini dadiye. Ta hidiye nan deket kanon yu dadiye ya mibilang kayu bon adi malini. ²⁶ Mahapul an makaphod kayu te ha-oy an hi APU DIOS ya makaphodak an abu. † Ha-oy di namili ke dakayun tataguk hi am-in an tatagu tuh luta.

²⁷ Hanan lalaki weno babain makihummangan hi linawan di nate ya matugmilan ta mate te hiya pey kon bahul.”

Hay aton di padi ta mibilang an makaphod

21 Kanan APU DIOS ke Moses di “Kalyom hanadah padin imbabalen Aaron hituwe: Adida nadaman maki-at di padi nah pangat hi naten iiba ta adida mibilang an adi malini. ² Mu deket natey inana, amana, imbabalanan lalaki weno babai, tulang nan lalaki weno ³ hay ugge nalahin an tulang nan babain makiha-ad ke hiyah balena ya damanan maki-at nah pangat hi nate. ††⁴ Mu adi maki-at hi pangat hi nate hin nakiapu nah nate te mibilang an adi malini.

⁵ Adinadaman mukmukan di padiy uluna weno ena puttutan di emeng na weno ena liputan di adol na. ⁶ Mahapul an makaphod di padi ta adina ibabain di ngadan APU DIOS te iappit nay maghob an makan ke hiya.

⁷ Ya adi mabalin an iinen di padiy babain mumpabayad hi adol nah linalaki weno babain inhuy-

op di lalaki weno nakibolhe. Man-uke ya mahapul an hanada ken padi ya makaphod da. ⁸ Mahapul an makaphod di pangibilang di tatagu nadah padi te hiyay mangiappit hi makan ke APU DIOS. Hi APU DIOS ya makaphod an abu, pumbalinonay tatagunan makaphod. ⁹ Deket pabayad nan babain imbabalen di padiy adol nah linalaki ya mahapul an gobhon dan matagu te ibabainah amana.

¹⁰ Hanan katagtag-ayan an padi ya naduyagan di ulunah lana handih numpadiyana ot miong-ong ke APU DIOS ot ibulwatinay bulwatin di padi. Hiya ya takon di u-umyungan ya hugudonay buuk na ya adina bik-iyon di bulwatina. ^{11,12} Hiya ya niong-ong ke APU DIOS, ta hidiye nan adi mabalin an taynana nan Tabernacle an kawad-ana ta umeh kad-an di naten tagu, takon hin kananat hi amana weno inana te gapun diye ya hibitona nan Tabernacle.

¹³ Mahapul nimpen hay iinen di padi ya nan babain maid di nangihuyop ke hiya ¹⁴ ya ohan puun di nahlagan da. Adi mabalin an iine nay nabalu, nibolhe, ya nan babain pabayad nay adol nah linalaki. ¹⁵ Man-uke ya mahapul an mibilang an maliniy iimbabalena. Kanan APU DIOS di ‘Ha-oy di AP-APU an namili ke hiyan miong-ong an makaphod.”

¹⁶ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ¹⁷ “Kalyom ke Aaron hituwe: Maid nadah imbabalem an waday dipekton di adol day ahi mumpadin mangiappit hi makan ke APU DIOS. Hituwen tugun ya mahapul an maunud ta nangamung. ¹⁸ Adi mabalin an mih-up ke APU DIOS nadan tatagun waday dipekton di adol da, umat hi nakulap, napilay, nadahuy, ¹⁹ naik-ik di taklena weno hukina, ²⁰ nabakug, ittaittay di kataguna, waday dipekton di matana, waday nabablah adol na ya nadadag di batbatuna. ²¹ Maid nimpe nadah holag Aaron an waday dipektonay mun-appit ke APU DIOS hi makan. ²² Mu damanan kanona nadan makan an niappit ya nadan makan an mibilang an malini. ²³ Muden adi mabalin an e mih-up nah nakurtinaan weno e mih-up nah altar te hibitona dadiyen ngunut, te kanan APU DIOS di ‘Ha-oy di nangiong-ong ke dadiye ot mumbalin dan makaphod.”

²⁴ Danaey kinalin Moses ke Aaron, nadan imbabalena ya am-in hanadah holag Israel.

22 Kanan bon APU DIOS ke Moses di ² “Kalyom ke Aaron ya nadan linalakin imbabalena hituwe: Lispituwon yu nadan iappit di holag Israel ke ha-on ta adiyu ibabain di ngadan ku an DIOS. Ha-oy di AP-APU. ³ Deket wada nadah holag muy mibilang an adi malini yaden e nih-up nadah in-appit di ibbayun holag Israel ke ha-on ya adi mo mabalin an e munhilbi nah altar gapun diye. Hituwen tugun ya maunud ta nangamung. Ha-oy di AP-APU.

⁴ Maid bo nadah holag Aaron an waday dogon di bo-lat dan mit-an weno waday malpuh adol day mabalin

† *Tibon yuy 1 Pedro 1:16.* †† *Hanadah padi ya panioy manapah adol di nate weno humgop hi balena.*

an mangan hanadah miappit ke ha-on inggana mibilang dan malini. Mibilang an adi malini nan padi ten dapaonay adol di naten tagun waday bimmuddal an malpuh adol na, ⁵ waday dinapanan aggayam weno tagun mibilang an adi malini. ⁶ Ya mibilang an adi malini nan padi inggana hilong ya adi mabalin an kuman hanadah niappit ke ha-on inggana mun-amo. ⁷ Deket nalimuy algo ya mibilang mon malini ta mabalin an mangan hanadah niappit ke ha-on an dadiye tuwaliy kanon da. ⁸ Adi mabalin an kanon day dotag di naten aggayam weno pinaten di mailom an aggayam te mibilang an adi malini dadiye. ⁹ Mahapul an un-unudon am-in di padi nadan tugun ku te makastigu dat mate da hin adida un-unudon. Ha-oy di AP-APU an namili ke didan miong-ong an makaphod.

¹⁰ Abuna nadan familyan di padin mangan hanadah niappit ke ha-on, maid di udum. Takon nadan makihad ke dida ya adi mabalin an kanon da dadiye. ¹¹ Mu nan muttatyun ginatang nan padin pihhunay nangatang na weno nan muttatyun nitungoh nunhituwana ya damanan makikan dan diye. ¹² Hanan babain imbabalen di padin in-inenay bokon padi ya adi mabalin an makikan kediye. ¹³ Mu deket nabalu nan babain imbabalen di padi weno nibolhe ya maid di imbabalena ot mibangngad an miha-ad hi balen amana ya damanan makikan nah midat ke amanan makan. Adi mabalin an kumpulmin taguy mangan kediye, abuna nimpey familyan di padi.

¹⁴ Hanan tagun ugge nibilang hi familyan di padi yaden kinanah diye, mu uggena ingguddan ya mahapul an bayadana ya udmanah duwampulun porsiento. ¹⁵ Adi mabalin an ibabain di padiy iappit nadan holag Israel ¹⁶ hi pangiabulutan kanon di kumpulmin taguh diye. Maliwat hidiyen tagu, ta hidiye nan mahapul an makastigu. Ha-oy di AP-APU an mangalin niong-ong nan makan ke ha-on.”

¹⁷ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ¹⁸ “Kalyom ke Aaron ya nadah linalakin imbabalena ya am-in hanadah holag Israel hituwe: Deket mun-appit hi maghob nan holag Israel weno bokon holag Israel an nakiboblen dida hi pangipaannunganah insapatana weno ingguddana pen mun-appit ¹⁹ ya mahapul an maid di dipektion nan lakin baka, kalnero weno gulding an iappit na. Abulutok nan iappit na hin laki ya maid di dipektiona. ²⁰ Adik abuluton di iappit nan tagu hin waday dipektion nan aggayam.

²¹ Athidi bo nah miappit hi pakihayyupana ke ha-on weno miappit hi pangipaannunganah insapata weno minguddan an miappit an mahapul an maid di dipektion nan aggayam ta abulutok. ²² Adiyu iappit ke ha-on an Dios di aggayam an nakulap, napilay, naliputan weno waday gudgud weno nabablay adol na. Ya adiyu iabulut an miappit di athidi ke ha-on an Dios nah altar. ²³ Mabalin an abulutok di aggayam an nahuti weno

waday dipektiona hin minguddan an miappit. Mu adi mabalin an miappit hi pangipaannungan hi nisapatan aton. ²⁴ Adi bo mabalin an iappit yun ha-on di aggayam an nakapun, napdit weno naliputan weno nagogod ot makaan di batbatuna. Adi miabulut di athidih tuh boble yu. ²⁵ Ya adiyu iappit di athidin aggayam an ginatang yuh hintaguwan. Adik abuluton di athidin aggayam te mibilang an waday dipektiona.

^{26,27} Deket niimpay baka, kalnero, weno gulding, ya adi mabalin an appilon nah inana inggana mala-uy pitun algo. Nala-u key pitun algo ya damanan miappit an maghob hidiyen impana. ²⁸ Adi mabalin an iappit yuy hin-inan baka weno kalneroh ohan algo. ²⁹ Deket mun-appit kayuh pumasalamatan yun ha-on ya mahapul an un-unudon yu nadan intugun kun maunud ta abulutok di iappit yu ³⁰ ne kinan yun am-in kediye algo. Adi mabalin an waday tod-an yu. Ha-oy di AP-APU.

³¹ Un-unudon yuy tugun ku. Ha-oy di AP-APU.

³² Adiyu ibabain di makaphod an abun ngadan ku. Mahapul an am-in di tatagud Israel ya abuluton dan makaphodak. Ha-oy di Dios ya numbalinon dakayun makaphod. ³³ Man-uket impangulu dakayun ha-on an timmayan ad Egypt ya ta ha-oy an Dios yuy dayawon yu. Ha-oy di AP-APU.”

Hanadan mipanggep hi piyesta

^{1,2} Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Kalyom hanadah holag Israel hituwe: Datuwe nadan piyestan maat ta maamung nadan holag Israel an mundayaw. ³ Miabulut kayun mungngunuh onom an algo ta ingunu yu nadan ngunu yu. Mu nah mikapitun algon Sabadun Tungo ya mahapul an mun-iyatu kayu te niong-ong ke ha-on hidiye algo ta maamung kayun mundayaw ke ha-on, takon di daanay pumboblayan yu. ⁴ Datuwe nadan piyestan aton yu nah nagtud an algo.

Hay Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios

⁵ Mahapul an aton yuy Piyestan di Nala-uan di Anghel. Ya hay pangatan yun tuwe ya ilappu yu nah mahmahdom di mikahimpulut opat an algo nah mamangulun bulan. ⁶ Ne nah mikahimpulut liman algo ya adi kayu mangan hi tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag hi pitun algo. ⁷ Ya hanah mamangulun algo kediye pumpiyesta an yu ya abunay maamung kayu ta mundayaw kayun ha-on. Maid nimpey mungngunu kediye algo. ⁸ Mun-appit kayuh maghob hi kabi-gabigat ke dadiye pitun algo. Ya maamung kayu bo nah mikapitun algo ta mundayaw kayun ha-on ya adi kayu mungngunu.

Hanan piyestan di mamangulun bunga

^{9,10} Deket ume kayu nah boblen idat kun dakayu ta mun-ani kayu ya ie yu nah padi nan mamangulun ohan botok an inani yu. ¹¹ Ne itaggen nan padih diye ta ipresentanan ha-on an Dios nah algon mitun-ud hi Sabadun Tungo ta abuluton dakayun ha-oy. ¹² Kediyen algo ya iappit yun ha-on di hintoonan lakin impan di kalneron maid di dipektona ta gobhon yu. ¹³ Pakighob yuy umeh duwan kilon miappit an alinan naha-adan hi mantekan di oliba. Umipaamlong ke ha-on di hamuy dadiyen iappit yun maghob. Id-um yun iappit di ohan litron mainum. ¹⁴ Deket uggeyu ni-an in-appit hidiye ya adi mabalin an kanon yu nan ka-ani yu, takon nan maata, nihanglag, weno nakapyah tinapay. Mahapul an munnanong an un-unudon di holag yu ta nanga-mung hituwen Tugun, takon di daanay kawad-an da.

¹⁵ Bilangon yuy pitun minggu mipalpu nah kabigatan di Sabadun Tungoh nangieyan yu nah padih ohan botok an page ot iappit nan ha-on an Dios. ¹⁶ Ne mun-appit kayu boh page nah algon kabigatan di mikapitun Sabadun Tungo. ¹⁷ Ohan pamilya on iappit nan ha-on an Dios di duwan tinapay an umeh duwan kilon nakammohan hi mumpalbag. Hidiyen iappit nan mamangulun inani nan page ya idat nan ha-on an Dios. ¹⁸ Id-um yu kediyen iappit yun ha-on an Dios di pitun hintoonan lakin impan di kalnero, ohan bulug an baka, duwan lakin kalneron maid di dipekto dat iappit dan maghob. Ya id-um yun iappit di page ya mainum. Hay hamuy datuwe ya umipaamlong ke ha-on an Dios. ¹⁹ Ya mun-appit kayuh ohan lakin gulding gapuh liwat ya duwan hintoonan lakin impan di kalneron pakihayyupan yu ke APU DIOS.

²⁰ Itaggen nan padin ipresentan ha-on an Dios dadiyen duwan lakin impan di kalnero ya nadan tinapay an nakapyah ka-anin page ta iappit nan ha-on. Ya midat ke didan padih diye. ²¹ Adi kayu nimpe mungngunu ketuwen algo, abunay maamung kayu ta mundayaw kayun ha-on. Munnananong hituwen tugun ya mahapul an un-unudon nadan holag yu, takon di daanay pumboblayan da.

²² Deket mun-ani kayu ya adiyu pakaallan nadan page an nungkipingngit ya adi kayu mibangngad ta eyu pakaallan nadan lina-uwang yu. Bay-an yu dadiyet waday aniyon nadan nawotwot ya nadan nakiboblen dakayu. Ha-oy an AP-APU an Dios yuy nangitugun ketuwe."

Hanan Piyestan di Tangguyub

^{23,24} Kanan APU DIOS ke Moses di "Kalyom hanadah holag Israel hituwe: Hanah mamangulun algoh mikapitun bulan ya mahapul an mun-iyatu kayu. Ya ipagan-go yuy tangguyub ta maamung kayun am-in an mun-

dayaw. ²⁵ Adi kayu nimpe mungngunu, abunay mun-appit kayuh maghob ke ha-on an Dios.

Hanan ine-en di kakaanan di liwat

^{26,27} Ya aton yu nan ine-en di kakaanan di liwat di tatagu nah hintoon hanah mikapulun algo kediyen mikapitun bulan. Ya muntopol kayun adi kayu mangan kediyen algo. Abunay maamung kayun mundayaw ya mun-appit hi maghob ke ha-on an DIOS. ²⁸ Adi kayu nimpe mungngunu kediyen algo te kediyey pangatan yu nah ine-en di kakaanan di liwat. ²⁹ Hanan tagun mangan an adi muntopol kediyen algo ya adi mo makid-um hanadah tataguk. ³⁰ Hanan tagun mangibahho ta mungngunu kediyen algo ya mate. ³¹ Maid nimpey mungngunu kediyen algo. Munnanong hituwen Tugun ya mahapul an un-unudon am-in di holag Israel takon di daanay pumboblayan da. ³² Hituwen algon pun-iyatuwan ya mipalpuh nalin-ob di algo nah mikahiyam an algo inggana malin-ob di algoh kabigatanan hidiyey mikahimpulun algo kediyen mikapitun bulan. Ya kediyen algo ya miadi nimpey mangan."

Hay mipanggep nah piyestan di kampu

^{33,34} Kanan bon APU DIOS ke Moses di "Kalyom hanadah holag Israel hituwe: Hay Piyestan di Kampu ya aton yuh pitun algo, mipalpu nah mikahimpulut liman algo kediyen mikapitun bulan. ³⁵ Hanah mamangulun algo ya maamung kayun mundayaw ke ha-on. Ya maid di mungngunu. ³⁶ Mun-appit kayuh maghob hi kabigabigat kediyen pitun algo. Ne hanah mikawalun algo ya maamung kayu bo ta mundayaw kayu ya mun-appit kayuh maghob. Ya maid nimpe ke dakayuy mungngunu.

³⁷ Aton yu dadiyen piyesta ya mun-appit kayuh maghob, hay page, hay makan ya hay mainum ta pundayaw kayun ha-on an Dios yu. Mahapul an aton yu datuwe nadah natuddun tiempon kaatana. ³⁸ Datuwen piyestan aton yu ya mid-um nah pangun-unudan yuh ine-en di Sabadun Tungo ya nadah pun-appitan yuh insapata yu ya nadan inguddan yun idat ke APU DIOS.

³⁹ Athidi nimpey aton yun deket mun-ani kayu ya mumpiyesta kayuh pitun algo. Ilappu yu nah mikahimpulut liman algo nah mikapitun bulan. Hanah mamangulu ya nah mikawalun algo ya mun-iyatu kayu.

⁴⁰ Kediyen mamangulun algo ya umala kayu nadah kapkaphodan an bungan di intanom yun kaiw, hay tubun di palma ya hay makattubun hapang di kaiw ta ilappu yu nan piyestan pundayaw yun ha-on an DIOS hi pitun algo. ⁴¹ Dakayu ya nadan holag yu ya mahapul an aton yuh tuwen piyestah pitun algo nah mikapitun bulan hi katootoon. ⁴² Ya mahapul an miha-ad kayuh kampu pitun algo, ⁴³ ta panginilaan di holag yuh

udum hi algo an ha-on an DIOS ya impungkampuk handidan aammod yu handih nangipanguluwak ke di-dan timmayan ad Egypt. Ha-oy di AP-APU an Dios yu.”

⁴⁴ Danaey piyestan kinalin Moses an aton nadan holag Israel hi pundayaw dan APU DIOS.

Hay mipanggep nah dilag

24 Kanan APU DIOS ke Moses di ²“Kalyom hanadah holag Israel ta umiali dah namahman lanan di oliba ta iha-ad yu nadah kingke nah Tabernacle ta munnananong an adi mad-op di dilag hidi. ³Tolgan Aaron dadiyen dilag hi kahilohilong ya tibonat munnananong dan mundidilag inggana mabigat nah binnah-el nan kurtinan kawad-ak an DIOS. Hituwen olden ya munnanong an maunud ta nangamung. ⁴Mahapul an mipaptok ta nangamung dadiyen dilag an nipattuk nadah balituk an pangipattukan nah kawad-ak an DIOS.

Hanadan tinapay an miappit ke APU DIOS

⁵Usalon yuy himpulut duwan kilon alinat mangapya kayuh himpulut duwan tinapay. ⁶Iha-ad yu dadiyen tinapay an munduwan matuntun-ud di hin-on-om nah naamoh balituk an lamesaan hidi nah kawad-ak. ⁷Waghikan yu didah bangbanglun insenso ya in-appit yun maghob ke ha-on an DIOS. ⁸Mahapul an iha-ad yuy athidin tinapay nah kawad-ak an DIOS hi kasabasabadun Tungon iappit yu ta nangamung dadiyen tinapay ke ha-on ta munnanong di nakitob-balak ke dakayu. ⁹Midat dadiyen tinapay ke Aaron ya nadan linalakin imbabalenat kanon da nah kawad-ak te hidiyey bingay da nah makan an niappit ke ha-on.”

Hay pangitib-an hi maandong an pangastigu

¹⁰Wada on tagun iEgypt hi amana ya holag Israel hi inana. Nakiawwit hi ohan holag Israel ¹¹an imbabalen Selomit an imbabalen Dibri an holag Dan. Kediyeen nun-awwitan da ya gaga-ihoy kinalin diyen imbabalen di iEgypt ke APU DIOS. Ot mieh diyen tagu ke Moses ta kalyona hin nganney maat ke hiya. ¹²Ya ginuwalyaan da ot had-on da hin nganney pinhod APU DIOS an aton da ke hiya.”

¹³Indani ya kanan APU DIOS ke Moses di ¹⁴“Te yuh naen tagu nah e-elen tun kampu. Ne am-in nadan nangngol nah gaga-ihon kinalina ya ihakmo day takle dah ulunat tistiguwan dan nunliwat ta tugmilan yun am-in an bimmoblet mate. ¹⁵Hituway kalyom hanadah holag Israel: Hanan tagun gaga-ihoy kalyonan ha-on an APU DIOS ya holtaponay kastiguna gapu kediyeen liwat na. ¹⁶Ya hay kastigun di tagun munliwat hi athidi ya tugmilan nadan bimmoblen holag Israel ta mate.

¹⁷Hanan pumate ya mahapul an mate.

¹⁸Hanan mamateh aggayam di udum an tagu ya mahapul an hannotana. Ya mahapul an hay matagun aggayam di ihannot nah pinatena.

¹⁹Hanan tagun liniputanay ibbana ya mahapul an maat damdaman hiyah diyen inat na. ²⁰Deket gini-unay gunit di ohan tagu ya mahapul an magi-u damdamay gunit nan numbahul. Deket kinulap di ohan taguy ohan matan di ohan tagu ya mahapul an makulap damdamay ohan matan nan numbahul. Deke bot pinlag di ohan taguy ohan bab-an di ohan tagu ya mahapul an maplag damdamay ohan bab-an nan numbahul. † Mahapul an maat damdama nah taguy inat nah ibbana.

²¹Deket pinaten di ohan tagu on aggayam ya mahapul an hannotana. Mu deket pimmatey ohan tagu ya mahapul an mate damdama.

²²Datuwen olden ya mahapul an un-unudon am-in di holag Israel ya nadan tatagun nalpuh udum an boblen nakiboble dakayu, te ha-oy di AP-APU an Dios yu.”

²³Nagibbun kinalin Moses dadiye nadah holag Israel ot ie dah diyen nunliwat nah e-elen di boble ot tugmilan da ot mate an inun-unud day kinalin APU DIOS ke Moses an aton da.

Hanan mikapitun toon

25 Handih kawadan Moses nah Bilid an Sinai ya kinalin APU DIOS datuwen tuguna nadah holag Israel. ²Kananan Moses di “Athituy itugun mu nadah holag Israel: Deket ume kayu nah boblen idat kun dakayu ya adiyu liyakon di payo yu nah mikapitun toon ta pangipatibo yun dayawonak. ³Onom an toon di punliyakan yuh payo yu, pangaanan yuh haping di intanom yun grapes, pun-aniyan yu ya pamlagan yuh bungan di intanom yun bungbunga-an. ⁴Mu nah mikapitun toon ya mahapul an pun-iyatuwon yuy luta yu te niong-ong di luta ke ha-on an AP-APU. Adiyu nimpe tanoman di payo yu ya adiyu kaanon di haping di intanom yun grapes kediyeen toon. ⁵Ya adinadaman ekayu muntanom ya mun-ani ya eyu alan di bungan nadan pamga ot tummol takon di bungan nadan intanom yun grapes an uggeyu kinaan di haping na. Te hidiyen toon di pun-iyatuwan damdaman di luta yu. ⁶Takon di ugge naliyak nan payo yuh hintoon ya adi kayu makudangan hi kanon yu nadah pamilya yu, nadan muttaty yu, nadan matangdanan an punggunuwon yu ya nadan hintaguwan an nakiboblen dakayu, nadan ⁷aggayam yu ya nadan mailom an aggayam an wada nah luta yu. Damanan kanon yuy bungan nadan malpuh payo yu ya lagunta yun uggeyu impaptok.

⁸Bilangom di nap-at ta hiyam an toon an hidiyey ya mamimpituy pitun toon. ⁹Ne hanah mikapulun algo

† *Tibon yuy Leviticus 24:20, Deut. 19:21 ya Mateo 5:38.*

nah mikapitun bulan nah mikanaliman toon an hidiyey algon kakaan di liwat di tatagu ya mipagangoy tangguyub am-in hanadah boble. ¹⁰ Hituwen mikanaliman toon ya miong-ong ke ha-on. Mun-am-amlong kayu ketuwen toon te takon nadan nigattang an himbut ya mibangngad da nah datin pamilya da. Ya am-in nadan lutan nigattang ya mibangngad nah datin kon bagi. ¹¹ Kediye mikanaliman toon ya adi kayu nimpe muntanom ya adi kayu mun-ani ya adiyu alan di bungan nadan impamganay tomol takon nadan bungan di grapes nah lagunta yun uggeyu impaptok. ¹² Mu damanan kanon yuy bungan di nganneh diyen malpuh payo yu ya lagunta yun uggeyu impaptok. Hidiye hintoon ya niong-ong ke ha-on. ¹³ Ya mibangngad nimpe kediye toon am-in nadan nigattang nah datin kon bagi.

¹⁴ Kinali deket waday igattang yu weno gatangan yuh luta hi ibba yun holag Israel ya adiyu talamon.

¹⁵ Hay pumbalol yu ya mipuun hi kaatnay maala yuh bungana ya hin kaatnay toon ta ahi madatngan nan toon an pangibangngadan. ¹⁶ Deket mabaybayag ta ahi madatngan hidiyen toon ya nangingina, mu deket gagal madatngan ya nalaklaka, te hay magatang ya nan kadakol di maani kediye luta. ¹⁷ Adi kayu munhintatallam, te hidiyey pangipatibo yun mangun-unud kayun ha-on. Ha-oy an AP-APU di Dios yu.

Hay maat nah mikapitun toon

¹⁸ Un-unudon yun am-in di tugun ya olden ku ta malinggop di kiha-adan yu nah boble yu ¹⁹ ya pumhod di iliyak yun adi kayu makudangan hi kanon yu ya luminggop kayu kediye pumboblayan yu. ²⁰ Kal-ina ket kalyon yuy 'Nganney kanon mo nah mikapitun toon hin adi kami muntanom ta maid di emi aniyon?' ²¹ Hay humang nae ya athitu: 'Ahik bendisyonan di iliyak yu nah mikan-om an toon ta dakol di aniyon yu ta umustun kanon yuh tulun toon. ²² Deket muntanom kayu mo nah mikawalun toon ya nanongnan wada pay nan inani yu nah mikan-om an toon an ta waday kanon yu inggana madatong hidiyen inliyak yu.'

²³ Hanan luta yun igattang yu ya adina lebbeng an munnanong an migattang te bagik hidiyen luta, bokon yu bagi. Makibobboble kayu ya makipaypayyo kayu ya abu tuh boblek.

Hay pangibangngadan hi nganneh diyen ginatang

²⁴ Deket nigattang di luta ya waday kalebbengan nan kon lutan mamangngad. ²⁵ Deket numbalin an nawotwot di ohan holag Israel ta kapilitan an igattang nay lutana ya damanan hay kaih-upan an iibanay mamangngad kediye luta. ²⁶ Deket maid di iibanan kabaelasan mamangngad mu kay anhan ya waday pamangngad nan nangigattang ya damanan hiya mis-

muy mamangngad. ²⁷ Mahapul an ibangngad nay pihhun nan nangatang an mipuun di balol na hin namingkaat an nun-ani kediye luta inggana nah nagtud an toon an pangibangngadan hi ginatang. ²⁸ Mu deket makudang di pihhun diyen tagun pamangngad na nah lutana ya munnanong di kalebbengan nan nangatang inggana madatngan nan toon an pangipabangngadan hi ginatang. Kediye toon di pangipabangngadan am-in hi ginatang nah datin kon bagi.

²⁹ Deket nan balen nigattang ya wada nah nahamad an naaladan an boble ya waday kalebbengan nan kon balen mamangngad ten nala-uy hintoon mipalpu nah algon nigatangana. ³⁰ Mu deket adi bangngadon nan nangigattang kediye toon ya mumbalin mon permanenten balen nan nangatang. Adi mo mabalin an mibangngad nah nangigattang takon di madatngan nan toon an pangipabangngadan hi ginatang. ³¹ Mu hana ken bale nah ugge naaladan ya mibilang an kay payon waday kalebbengan nan kon balen mamangngad kediye bale nah kumpulmin tiempo ya mahapul an mibangngad nah nangigattang nah nagtud an toon an pangipabangngadan hi ginatang.

³² Mu nada ken holag Libay ya waday kalebbengan dan mamangngad hi nigattang an bale dan wada nah boble dah kumpulmin tiempo. ³³ Deket waday balen inggatang dan wada nah boble dan ugge nabangngad ya mahapul an mibangngad kediye nagtud an toon an kibangngadan di ginatang, te nada ken bale da nadah numboblasyon da ya bale da tuwalit nangamung. ³⁴ Mu nadan pumpattolan hanadah nunlinikkod nah boble da ya adi mabalin an igattang da, te bagidat nangamung.

Hay mipanggep hi mipautang nadah nawotwot

³⁵ Deket wada nadah hinag-on yun holag Israel di numbalin an nawotwot ta adi pakatanud hi adol na ya mahapul an idatan yuh kahapulana umat hi pangat yu nah tangdanan yun punggunuwon yu ta nanongnan makiboble ke dakayuh diyen ibba yun holag Israel. ³⁶ Adiyu ipaporsientoy ipautang yun hiya, mu un-unudon yuh APU DIOS ta ibilang yun iba yu ya pakiboblayan yu nah numboblasyon yu. ³⁷ Adiyu nimpe ipaporsientoy ipautang yun hiya ya adiyu pungganasyaan di makan an igattang yun hiya. ³⁸ Hituway inolden ku an AP-APU an Dios yun nangipangulun dakayun timmayan ad Egypt ot idat kuy Kanaan an pumboblasyon yu ta dayawonak an Dios yu.

Hay kalibliyan di himbut

³⁹ Deket waday holag Israel an nakawwotwot ta mahapul an ihbut nay adol nan dakayu ya adiyu punggunuwon an kay himbut. ⁴⁰ Makiha-ad ke dakayun umat nah matangdanan an punggunuwon yu ing-

gana madatngan nan nagtud an mikanaliman toon an kalibliyana. ⁴¹ Ta kediyen toon, hiya ya nan pamilyana ya mibangngad dah pamilya da nah boblen di nahlagan da. ⁴² Dakayun holag Israel ya muttatyu dakayun ha-on an DIOS an nangipangulun dakayun timmayan ad Egypt. Kinali, adi mabalin an mihbut kayu. ⁴³ Adi kayu makabbungot ke dida, mu un-unudonak an Dios yu.

⁴⁴ Deket mahapul yuy himbut, gumatang kayu nadah bobleh nunlinikkod ke dakayu. ⁴⁵ Mabalin bon gumatang kayuh imbabalen nadan hintaguwan an nakiboblen dakayu. Damanan punhimit yu nadan imbabalen nadan hintaguwan an nitungo nah boble yu.

⁴⁶ Ya mabalin an ipatawid yu didah imbabale yu ta punhimit da dida inggana mate da. Mu nada ken ibba yun holag Israel ya adi mabalin an athidiy pangat yun dida.

⁴⁷ Deket wada on hintaguwan an nakiboblen dakayun kimmadangan ya waday ibba yun holag Israel an numbalin an nawotwot ot ena inggatang di adol na kediyen tagu weno nadah iimbabalenat munhimit ⁴⁸ ya waday kalebbenganan mabangngad. Damanan hay linalakin tutulang na, ⁴⁹ hay linalakin tutulang di ammod na, hay naka-ih-up an iibana weno hiya mismuy mamayad hi kalibliyana ten waday inamung nah pihhuna. ⁵⁰ Mahapul an kalyona nah nangatang ke hiya ta bilangon day toon mipalpuh nigatangana inggana kadatngan diyen nagtud an toon an kibangngadan di ginatang. Ta ihummangan day mibayad hi kalibliyanan mipuun hi tangdanon di matangdanan an pungngunuwon. ⁵¹ Deket mabayag di kadatngan nan toon an pangibangngadan hi ginatang ya mahapul an ong-ongal an pihhuy pabangngadona nah nangatang ke hiya. ⁵² Deket gagalang madatngan hidiyen toon, mahapul an kuwentaon dat hanan lebbeng nan pamangngad nay bayadana, ⁵³ ta kay natangdanan hi katootoon. Mahapul an tibon yu ta adi palohanan nan nangatang ke hiya. ⁵⁴ Deket ugge nalibilih kumpulmi ke datuwen toon ya mahapul an malibli nah kadatngan nan mikanaliman toon an pangipabangngadan hi ginatang. ⁵⁵ Hay holag Israel ya adi mabalin an munhimit ta nangamung te himbut dakayun ha-on. Te ha-on an Dios yu ya impangulu dakayun timmayan ad Egypt. Ha-oy di AP-APU an Dios yu."

Hay bendisyon APU DIOS nadah mangun-unud hi tuguna

26 Kanan bon APU DIOS di "Adi kayu mangapyah dayawon yu umat hi tinattaggu, nadan pinaot an kaiw weno batu te ha-on ya abuy dayawon yu.

² Punnanongon yun aton di ine-en di Sabadun Tungo

ya lispituwon yu nan balek an pundayawan yun ha-on. Ha-oy di AP-APU an Dios yu.

³ Deket un-unudon yuy tugun kut miunnud nah pinhod kuy pumbiyag yu ⁴ ya ipaalik di udan nah tiempon panapulan yu ta pumhod di iliyak yu ya bumung nadan bungbunga-an an intanom yu. ⁵ Ya dumakol di aniyon yu ta adi mapoppog di pun-anian yuh inliyak yu yaden madatngan boy pumpugahan yuh grapes. Adi bo magibbuy pumpugahan yuh grapes yaden madatngan boy puntunodan yu. Ahi wadan am-in nadan makan an pinhod yun kanon ya malinggop kayuh boble yu.

⁶ Wadaok an DIOS di din-ong hi boble yu ta malinggop kayun makahuyop an maid di takutan yu. Iadawwik bo nadan katatakut an aggayam an pumat-en dakayu ya maid di iabulut kun gumubat ke dakayu. ⁷ Ya dakayuy pangapputok hin waday gumubat ke dakayu, ⁸ ta ammunay liman dakayu ya apputon yuy hinggatut. Ya takon di ammunay hinggatut ke dakayu ya apputon yuy himpulun libu.

⁹ Bendisyonan dakayu bon ha-on ta mahlag kayuh dakol ta umannung di kinalik ke dakayu handi.

¹⁰ Bendisyonak bo nadan iliyak yu ta mahawwahawwal di kanon yu. Ya gapu te athidi ya mahapul an iwele yuy baak an page yu ta waday pangiha-adan yuh pakaani yu. ¹¹ Makiha-adak ke dakayun adi dakayu iwalong.

¹² Om, makiha-ad ke dakayu ta nangamung, ta ha-oy di dayawon yun Dios yu ya dakayuy tataguk. ¹³ Ha-oy di AP-APU an Dios yu. Impakaan dakayud Egypt ta adi kayu munnanong an munhimit nadah tataguh di. Ya kinaan kuy kabaelan dan mangipaholholtap ke dakayu ta malibli kayun adi kayu mo mibabain."

Hay pangastiguwan APU DIOS nadah adi mangun-unud hi tuguna

¹⁴ Mu deket adiyak un-unudon ke dakayu ¹⁵ ya deket iwalong yuy tugun ku an adiyu aton di kalyok an aton yu ya deket ibahho yuy nakitobbalak ke dakayu ya ¹⁶ kastiguwon dakayun ha-on. Ta ipaalik di ligat ke dakayu, umat hi dogon adi maagahan, namahig an atung di adol an kumulap ya hay dogon mangpuy adol. Deke bot muntanom kayu ya maid di maala yu te hogpon dakayuh buhul yu ta diday mangan hi intanom yu. ¹⁷ Iwalong dakayun ha-on ta maapput kayuh gubat ya nadan mangihihingit ke dakayuy pun-ap-apu yu. Ya ahi namahig di takut yu ta takon di maid di mamdug ke dakayu ya mamtik kayu.

¹⁸ Ya deket takon di maat datuwe ke dakayu, mu kapyanan adiyak un-unudon ya udmak moy ligat yun pumbalinok an mamimpituy kinaligat na. ¹⁹ Adik ipaalik udan ta kumukkulhi nan lutan puntanoman yun kay gumok ta pamoppog kuh pumpahhiya yu.

²⁰ Ya takon di kaatnay pangat yun munliyak ya maid di hilbina te maid di ibungan di itanom yu.

²¹ Deket punnanongon yun mungngohen ha-on ta adiyak un-unudon ya kastiguwon dakayu bo ya mamimpitu pay kinaligat di pangastiguk ke dakayu.

²² Ipaalik di katatakut an aggayam ta pumpate day imbabale yu, pa-iyon day aggayam yu ya o-ohay tod-an dan dakayu ta matoan di kakalata yu.

²³ Ya deket ugge kayu pay nagilat ke datuwen pangastiguk ke dakayu ta nanongnan ngohayonak an adiyak donglon ya ²⁴ kastiguwon dakayu bon ha-on hi mamimpitu pay di kinaligat na, mu nan impala-u yun nangastiguk ke dakayu. ²⁵ Ta ipaalik di mangubat ke dakayu gapuh nangibahhowan yuh nakitobbalan yun ha-on. Ta deket naamung kayun mihikug nadah o-ongal an boble yu ya ipaalik di adi maagahan an dogo ta mapilit kayun munsuku nadah buhul yu. ²⁶ Dadagok di pangal-an yuh kanon yu ta umustuy ohan punha-angan hi tinapay an usalon yun mangiha-ang nah natdaan an alina yu. Ya iatal yu dadiye. Ya takon di kinan yu ya nanongnan naagangan kayu.

²⁷ Mu deket ugge kayu pay nagilat ta nanongnan mungngohe kayun adiyak un-unudon ²⁸ ya gapuh boh-ol ku ya kastiguwon dakayu boh mamimpitu pay di kinaligat na mu nan impala-u yun nangastiguk ke dakayu. ²⁹ Ahi namahig di inagang yun adi kayu pakaippol ta kanon yu moy imbabale yu. ³⁰ Dadagok bo nadan pundayawan yu nadah tap-on di duntug takon nadan punggohoban yuh bangbanglun insenso ya iwelek di naten adol yuh kad-an nadan kinapyan di tagun dios yu. ³¹ Dadagok di boble yu ya nadan pundayawan yu ya adik abuluton di iappit yun ha-on ya hingngitan dakayu. ³² Om, pakadadaggok di boble yu ta nadan buhul yun umalin mumbobleh di ya mahngang dah pangang-angan dan nakadaddag. ³³ Ipaalik di mangubat ke dakayu ta iwahit dakayuh kabobboble. Ta matoan di luluta yu ya munnanong an nadadag di boble yu. ^{34,35} Ta nadan luta yu ya kay da umamlong an mun-iyatu te uggeyu impun-iyatu nadah natuddun toon an kinalik an adiyu liyakon. Ya ke dadiyen toon an kiha-adan yuh boblen nadan buhul yu ya matoan nadan luta yu ta mun-iyatu da.

³⁶ Ya dakayu ken matdaan ya pumbalinon dakayun makattakut hidi nadah boblen di buhul yun kiayan yu ta takon di gangon di tubun di kaiw an midibdib ya bumtik kayu gapuh takut yun kay dakayu pumpudug hi buhul yuh gubat. Ya takon di maid di mih-up an buhul yu ya matu-i kayu. ³⁷ Ahi kayu mungkatutu-i takon di maid di mamdug ke dakayu. Maid boy kabaellan yun makihangah buhul yu. ³⁸ Ahi kayu bo mate nadah boblen kiayan yu an kay dakayu inukmun ke dadiyen boblen di buhul yu. ³⁹ Ya nadan o-ohan ahi matdaan ke dakayu ya map-u da nah boblen di buhul da, gapuh liwat da ya gapuh liwat di ammod da.

⁴⁰ Mu kay anhan ya ahi mumpakumbaba nadan tataguk ta muntutuyu dat kalyon day liwat da ya hay liwat di aammod dan nungngohen ha-on. ⁴¹ Hantuh namahig an pangastiguwak ke didan ipaek didah boblen di buhul da. ⁴² Ya gapun diye ya nomnomok bo nan nakitobbalak ke da Jacob, hi Isaac ya hi Abraham ta ipaannung ku nan kinalik handin idat ku nan boble ke didan tataguk. ⁴³ Hidiyen pangipaeyak ke didah udum an bobley kastigu da gapuh liwat da te uggeda inun-unud nadan tugun ku, mu pinihul da. Ta kediyen panayanan dah boble da ya mun-iyatu nan luta.

⁴⁴ Mu takon di athidi ya adik ma-idon di nakitobbalak ke didat adik dadagon didan am-in. Ha-oy di AP-APU an Dios da. ⁴⁵ Ahik bo nomnomon nan nakitobbalak handidah aammod dah nangipanguluwak ke didan timmayan ad Egypt ot ang-angon am-in di tataguh kabobboble ongal an kabaalak. Ha-oy di AP-APU."

⁴⁶ Danaen am-in di kinalik ke Moses nah Bilid an Sinai ta intuguna damdaman dakayun holag Israel.

Hay maunud mipanggep hi miong-ong ke APU DIOS

27 Kanan bon APU DIOS ke Moses di ² "Kalyom hanadah holag Israel di 'Deket munsapata on tagut iong-ong nay ohan tagu ke APU DIOS ya bayadan nay balol na. ³⁻⁷ Datuwey maunud an ibayad: Hay lalakin muntoon hi duwampulu inggana nan-om ya naliman kalang di mibayad. Hay kat-agun babai ya tulumpulun kalang. Hay lalakin muntoon hi lima inggana duwampulu ya duwampulun kalang. Hay ungan babai ya himpulun kalang. Hay golang an lalakin himbulana inggana limay toona ya liman kalang. Hay bayad di babain athidiy toona ya tulun kalang. Hay lalakin nahawwal hi nan-om di toona ya himpulut li-man kalang. Mu hay babain nahawwal hi nan-om di toona ya himpulun kalang. ⁸ Deket nawotwot nan tagut adina gol-an nan nakalin mibayad ya ienah diyen niong-ong an taguh kad-an nan padi ta nanga-mung nan padin mangalih kabaellan diyen nawotwot hi pamayad na.

⁹ Deket hay insapatana ya aggayam an mibilang an malinin abuluton APU DIOS an miappit ke hiya, hidiyen aggayam ya mumbalin an nangilinan ¹⁰ ya adi mabalin an mahannotan. Deket hannotan nan tagu ya ibagin APU DIOS hidiyen nakalin aggayam ya nan ihannot na. ¹¹ Mu deket hay in-ong-ong nan tagu ya nan aggayam an adi mibilang an malinin adi abuluton APU DIOS an miappit ke hiya, mahapul an ien nan tagu nah padi. ¹² Ta nan padiy mangali hin maphod weno ad-adi ne nangamung nan padin mangalih bayad na ya hidiyen nakalin bayad na ya adi mabalin an mahannotan. ¹³ Deket pinhod nan tagun bangngadon ya mahapul an bayadana ya udmana pay nan imbayad nah duwampulun porsiento.

¹⁴ Deket in-ong-ong di ohan taguy balena, hay padiy mangalih bayad na mipuun hi klasen nan bale ya hidiyen nakalin bayad na ya adi mabalin an mahannotan. ¹⁵ Mu deket pinhod diyen tagun bangngadon hidiyen bale, mahapul an bayadana ya udmana pay nan imbaya nah duwampulun porsiento.

¹⁶ Deket hay in-ong-ong di ohan tagu ke APU DIOS ya hay lutana, hay bayad na ya mipuun hi kadakol di mitanom hidi. Hay bayad di ohan bushel ya himpulun kalang. ¹⁷ Deket niong-ong nan luta nah mikanaliman toon an kibangngadan di nigattang ya munnanong di balol na. ¹⁸ Deket nabaybayag di niong-ongana ya kuwentaon nan padiy bayad na mipuun hi bilang di toon inggana madatngan nan nagtud an toon an kibangngadan am-in di nigattang, ta hiyay mangalih balol na. ¹⁹ Deket pinhod nan tagun bangngadon hidiyen luta, mahapul an bayadana ya udmanah duwampulun porsiento. ²⁰ Mu deket inggattang nah diyen lutah udum an tatagu yaden uggena binayadan hi APU DIOS handih nangiong-ongana ya mama-id moy kalebbenganan mamangngad kediyen lutana. ²¹ Ta hidiye nan deket madatngan nan mikanaliman toon an pamangngadan hi nigattang ya mibangngad mo nadah padi te numbalin mon niong-ong ke APU DIOS hidiyen luta.

²² Deket in-ong-ong di tagu ke APU DIOS nan payon ginatang na, ²³ ya kuwentaon nan padiy balol na mipuun hi bilang di toon inggana madatngan hidiyen mikanaliman toon an pangipabangngadan hi nigattang ta bayadan diyen tagu kediyen algo. Hanan pihun ibayad na ya miong-ong ke APU DIOS. ²⁴ Ya kediyen nagtud an toon ya mibangngad nan payo nah datin kon payo weno nadah holag na. ²⁵ Hay pumbalol am-in di nganneh diye ya mipuun hi maunud an pamayad.

²⁶ Am-in boy namangulun impan di aggayam umat hi impan di baka, kalnero ya gulding ya niong-ong ke APU DIOS. Ta hidiye nan adi mabalin an inguddan di ohan tagun iong-ong dadiye ke hiya te niong-ong tuwali dadiye. ²⁷ Mu nan namangulun impan nadan adi mibilang an malinin aggayam an niong-ong ya damanan bangngadon nan tagu ten bayadana mipuun nah maunud an pamayad ya udmanah duwampulun porsiento. Deket adina bangngadon hidiyen aggayam ya migattang hidiye mipuun hi maunud an pamayad.

²⁸ Mu am-in nadan niappit pe tuwali ke APU DIOS te niong-ong dadiye ke hiya umat hi aggayam, tagu ya luta ya adi mabalin an mabangngad weno migattang te niong-ong ta nangamung dadiye ke APU DIOS.

²⁹ Hanan tagun tinuddun APU DIOS an madadag ya adi mabalin an mabayadan ta bangngadon te mahapul an mipipate.

³⁰ Am-in di bungan di mitanom ya miong-ong ke APU DIOS di mikapulu. ³¹ Deket pinhod nan tagun bangngadon dadiye ya mahapul an bayadana mipuun nah maunud an pamayad ya udmanah duwampulun porsiento. ³² Ya am-in di mikapulun aggayam ya miong-ong ke APU DIOS. Deket numbilang di taguh aggayam na ya miong-ong ke APU DIOS nimpey mikapulu. ³³ Adi mabalin an e potpotkon nan tagu nadan aggayam an waday dipektonat kananay dadiyey mikapulu. Ya adi bo mabalin an ena hannotan nan naptok an mikapulu. Deket hannotana nan naptok an mikapulu ya miong-ong ke APU DIOS hidiye, takon nan ena ot ihannot. Ya adi mabalin an e bayadan nan tagu dadiyet bangngadona.”

³⁴ Danaey kinalin APU DIOS ke Moses nah Bilid an Sinai an ituguna nadah holag Israel.

Numbers

Hay mipanggep ketuwen liblu an Numbers

Hituwen liblu ya nangadanan hi Numbers te nitudok hituy duwan nunhinnatkon an nabilangan nadan tindalun holag Israel. Hay namangulun nabilangan nadan tindalu ya handih mikadwan toon hi timmayanan am-in nadan holag Israel ad Egypt. Hay mikadwa ya naat handih nala-uy tulumpulut walun toon an kediye ya nate mo an am-in nadan namangulun tindalu ya kediye ya dandanin dumatong nadan tatagu nah boble an Kanaan. Insapatan APU DIOS handi nadah holag Israel an idat nan dida nan boble an Kanaan. (Exodus 3:17) Mu handih dimmatong nadan holag Israel nah poppog nan boble ya uggeda kinulug di kinalin APU DIOS an idat nan didah diyen boble. Maid di dinol dan baddangan APU DIOS didan makigubat nadah tatagud Kanaan. Ta hidiye nan hay kastigun nadan holag Israel an muntoon hi duway pulu ya nahawwal ya uggeda niabulut an humgop nah boble an Kanaan ot humanawwangan da nah adi maboblayan inggana nate da. (14:26-35) Mu takon di ugge inun-unud nadan holag Israel hi APU DIOS ya impaptok na didah nap-at an toon kediyen himmanawwangan da nah adi maboblayan. (Deut. 29:5 ya Neh. 9:21) Ya indat na nadah imbabale da nan boble an Kanaan an hidiye tuwaliy insapatanan dida.

Hanadan nitudok ketuwen liblu:

1. Hay namangulun numbilangon Moses nadah holag Israel. (chapters 1-4)
2. Hanadan tugun an un-unudon di tatagu. (chapters 5-10)
3. Nakastigu nadan dumaniklamu. (chapters 11-12)
4. Namindakol an nginohen nadan tataguh APU DIOS. (chapters 13-20)
5. Himmanawwangan nadan holag Israel nah adi maboblayan. (chapters 21-25 and 33)
6. Hay mikadwan numbilangon Moses nadah holag Israel. (chapters 26-27)
7. Hanadan nunhinnatkon an iappit nadan holag Israel ke APU DIOS. (chapters 28-30)
8. Naganodway Kanaan ot ikap-ong nadan holag Israel. (chapters 31-36)

¹ Handih namangulun algoh mikadwan bulan hi mikadwan toon nipalpuh timmayanan nadan holag Israel ad Egypt ya nanongnan wadadah did Sinai ya kimmalih APU DIOS ke Moses hidi nah pundayawan da ot kananay ²³“Kalyom ke Aaron ta bilangan yu nadan ibba yun holag Israel an mipuun hi puun da ya pamilya da ya ilista yuy ngadan nadan linalaki. Ya bilangan yu nadan damanan makigubat an muntoon hi duwampulu weno nahawwal. ⁴Ibagam hanadah aapun di hin-oh-an puun ta baddangan dakan mumbilang.

⁵ Datuwe nadan natuddun mun-ap-apu nadah hin-oh-an puun: Hanah holag Reuben ya hi Elisur an imbabalen Sedeur. ⁶ Hanah holag Simeon ya hi Selumiel an imbabalen Surishaddai. ⁷ Hanah holag Judah ya hi Nashon an imbabalen Amminadab. ⁸ Hanah holag Issakar ya hi Nethanel an imbabalen Suar. ⁹ Hanah holag Sebulun ya hi Eliab an imbabalen Helon. ¹⁰ Hanah holag Eplaim an imbabalen Joseph ya hi Elishama an

imbabalen Ammihud, ya hanah holag Manasseh an imbabalen Joseph ya hi Gamaliel an imbabalen Pedahsur. ¹¹ Hanah holag Benjamin ya hi Abidan an imbabalen Gideoni. ¹² Hanah holag Dan ya hi Ahieser an imbabalen Ammisaddai. ¹³ Hanah holag Asher ya hi Pagiell an imbabalen Okran. ¹⁴ Hanah holag Gad ya hi Eliasap an imbabalen Deuel. ¹⁵ Hanah holag Naptali ya hi Ahira an imbabalen Enan.” ¹⁶ Datuwe nadan natuddun mangipangpangulu nadah hin-oh-an puun di holag Israel.

¹⁷ Da Aaron ke Moses ya datuwen himpulut duwan natuddun mangipangpangulu ¹⁸ ya impaayag dan am-in nadan holag Israel kediyen algo ot ilista da bon am-in di ngadan nadan linalakin muntoon hi duwampulu weno nahawwal mipuun hi nahlagan da ya pamilya da. ¹⁹ Ot bilangan Moses didah di nah adi maboblayan ad Sinai. Man-uke ya in-olden nan AP-APU an hidiyey maat.

²⁰⁻⁴⁶ Mipalpu nah panguluwan an imbabalen Israel an hi Reuben ya inlista da nadan damanan muntindalun muntoon hi duwampulu weno nahawwal mipuun hi puun da ya pamilya da. Datuway bilang da: Hay nahlagan da Hay bilang da Hi Reuben 46,500 Hi Simeon 59,300 Hi Gad 45,650 Hi Judah 74,600 Hi Issakar 54,400 Hi Sebulun 57,400 Hanadan duwan imbabalen Joseph an da Eplaim ke Manasseh ya nibilang dan imbabalen Israel. Hi holag Eplaim 40,500 Hi holag Manasseh 32,200 Datuwe nadan udum an holag Israel: hi Benjamin 35,400 Hi Dan 62,700 Hi Asher 41,500 Hi Naptali 53,400.

Hay bilang dan am-in ya 603,550.

⁴⁷ Hanadan holag Libay ya uggeda nid-um an nilista ⁴⁸ te kinalin APU DIOS ke Moses an kananay "Adim ⁴⁹ id-um an ilista didan muntindalu. ⁵⁰ Hay ingunu da ya mumpaptok da nah Tabernacle ya nadan ngunut hidi. Ya diday mangipah-on nah Tabernacle ya nadan ngunut hidi ten tumayan kayu ta mit-an kayu. Ya mahapul bon mungkampu kayuh nunlinikkod kediye. ⁵¹ Ta deket mit-an kayu ya paluhon nadan holag Libay nan Tabernacle ne ahida bo inha-ad nah kit-anan yu. Hanada ken udum an ibba yun holag Israel ya adinadaman eda mih-up hidi te mate da. ⁵² Ya waday oha nadah ibba yun holag Israel ya maanappil dan mungkampu mipuun hi puun da ya waday oha nadah mangipangpangulu on itakdog nay puuna ya waday bandela da. ⁵³ Mu nada ken holag Libay ya mungkampu dah nunlinikkod nah Tabernacle ta mungguwalya da. Ta maid nadah holag Israel di umalin mih-up hidit adik kastiguwon dida gapuh boh-ol ku."

⁵⁴ Ot aton nadan holag Israel dadiyen kinalin Moses an intugun APU DIOS.

2 Kanan APU DIOS ke da Moses ke Aaron di ² "Am-in nadan puun di holag Israel ya matudduy pungkampuwan da ya mahapul an waday oha on waday bandela da. Mungkampu dah nunlinikkod ya migawwa nan Tabernacle." ³ Hanah nangappit hi timilan di algo ya hidiy pungkampuwan di holag Judah ya nadan nakid-um hi bandela da. Hay mangipangpanguluh holag Judah ya hi Nashon an imbabalen Amminadab. ⁴ Hay bilang da ya 74,600. ⁵ Mihaynod di holag Issakar an hay mangipangpangulun dida ya hi Nethanel an imbabalen Suar. ⁶ Hay bilang da ya 54,400. ⁷ Mihaynod boy holag Sebulun an hay mangipangpangulun dida ya hi Eliab an imbabalen Helon. ⁸ Hay bilang da ya 57,400. ⁹ Hay bilang di holag Judah an nid-um danaen udum an holag Israel ya 186,400.

Diday mangipangpanguluh holag Israel nah pangayan dan eda kit-anan an pungkampuwan da.

¹⁰ Hanah nangappit hi south ya hidiy pungkampuwan di holag Reuben ya nadan nakid-um hi bandelada. Hay mangipangpanguluh holag Reuben ya hi Elisur an imbabalen Sedeur. ¹¹ Hay bilang da ya 46,500. ¹² Mihaynod

di holag Simeon an hay mangipangpangulun dida ya hi Selumiel an imbabalen Surishaddai. ¹³ Hay bilang da ya 59,300. ¹⁴ Mihaynod di holag Gad an hay mangipangpangulun dida ya hi Eliasap an imbabalen Deuel. ¹⁵ Hay bilang da ya 45,650. ¹⁶ Hay bilang di holag Reuben an nid-um danaen udum an holag Israel ya 151,450. Diday mihaynod nah puntutun-udan dah pangayan da.

¹⁷ Hanan Tabernacle ya nan kampun di holag Libay di migawwa nah pungkampuwan am-in nadan holag Israel. Didan holag Libay ya umga dan malpu da nah gawwanan itabin da nan Tabernacle, ne am-in nadan ibba dan holag Israel ya muntutun-ud dan ume, mipuun nah nuntutun-udan di kampu da. Ya waday oha on mipottok hi bandelan di holag da. ¹⁸⁻²⁴ Hanah nangappit hi kalin-oban di algo ya hidiy pungkampuwan di holag Eplaim ya nadan nakid-um hi bandela da: Hay mangipangpanguluh holag Eplaim ya hi Elishama an imbabalen Ammihud. Hay bilang da ya 40,500. Mihaynod di holag Manasseh an hay mangipangpangulun dida ya hi Gamaliel an imbabalen Pedahsur. Hay bilang da ya 32,200. Mihaynod di holag Benjamin an hay mangipangpangulun dida ya hi Abidan an imbabalen Gideon. Hay bilang da ya 35,400. Hay bilang di holag Eplaim an nid-um danaen udum an holag Israel ya 108,100. Diday nitun-ud nah holag Libay. ²⁵⁻³¹ Hanah nangappit hi north ya hidiy pungkampuwan di holag Dan ya nadan nakid-um hi bandela da. Hay mangipangpanguluh holag Dan ya hi Ahieser an imbabalen Ammisaddai. Hay bilang da ya 62,700. Mihaynod di holag Asher an hay mangipangpangulun dida ya hi Pagiel an imbabalen Okran. Hay bilang da ya 41,500. Mihaynod di holag Naptali an hay mangipangpangulun dida ya hi Ahira an imbabalen Enan. Hay bilang da ya 53,400. Ot hay bilang di holag Dan an nid-um danaen udum an holag Israel ya 157,600. Diday manguddidin ume hanah eda kit-anan hi pungkampuwan da. ³² Hay bilang am-in di tindalun di holag Israel an nitudok ya 603,550. ³³ Ugge nid-um nadan holag Libay an nilista te hidiyey intugun APU DIOS ke Moses. ³⁴ Hanadan holag Israel ya inat dan am-in di intugun APU DIOS ke Moses an aton da. Ingkapy day kampu dah pottok di bandela da. Ya deke bot mit-an da ya mun-uunnud da an waday ohan grupu on waday bandela da te hidiyey kinalin APU DIOS an aton da.

Hanadan holag Libay

3 Datuwe nadan pamilyan da Aaron ke Moses an nitudok handih kimmaliyan APU DIOS ke Moses nah Bilid an Sinai.

² Hanadan linalakin imbabalen Aaron ya hi Nadab an panguluwan, hi Abihu, hi Eleasar, ya hi Itamar.

³ Natuddu da ya niong-ong dan mumpadi, ⁴ mu nate

da Nadab ke Abihu hi hinangngab APU DIOS handih nun-appit dan hiyah ugge nangilinan an apuy nah adi maboblayan ad Sinai. Maid di linalakin imbabale da ot ammuna mo da Eleasar ke Itamar an numpadi an didan am-in ke da ama dan hi Aaron.

⁵ Kanan APU DIOS ke Moses di ⁶ "Ayagam hitu nadan holag Libay ta tudduwom didan bumaddang ke Aaron an padi. ⁷ Diday mangiat nadah mahapul an mingunu nah Tabernacle an kawad-ak ta munhilbi da nadah padi ya nadan ibba dan bimmoble. ⁸ Mahapul bon ipaptok da nadan ngunut nah Tabernacle ya munhilbi dah din itakdog da nadan ibba dan holag Israel. ⁹ Tudduwom nimpe didan bumaddang ke da Aaron an hinam-a. ¹⁰ Ammunah Aaron ya nadan linalakin imbabalenay tudduwom an mumpadi. Deket waday kumpulmin tagun e mih-up nah Tabernacle ta ena aton di ngunun di padi ya mipipate."

¹¹ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ^{12,13} "Hanadan holag Libay di pinilik nadah holag Israel an miong-ong ke ha-on ta diday mihannot hi am-in hanadah linalakin panguluwan an imbabalen di holag Israel te bagik amin di linalakin panguluwan an imbabalen di holag Israel. Handih pinatek nadan panguluwan an linalakin imbabalen nadan iEgypt ya niong-ong ke ha-on nadan panguluwan an linalakin imbabalen di holag Israel takon nadan namangulun impan di aggayam da. Haoy di AP-APU an Dios yu." ¹⁴ Kanan bon APU DIOS ke Moses hidi nah adi maboblayan ad Sinai di ¹⁵ "Bilangom nadan linalakin holag Libay mipuun hi puun da ya pamilya da an ohay bulana ya nahawwal." ¹⁶ Ot bilangon Moses didan inun-unud nay intugun APU DIOS an atona. ¹⁷ Datuwey ngadan nadan linalakin imbabalen Libay: hi Gershon, hi Kohat ya hi Merari. ¹⁸ Hi Gershon ya duway linalakin imbabalena: hi Libni ya hi Simeai. ¹⁹ Hi Kohat ya opat di linalakin imbabalena: hi Amram, hi Ishar, hi Hebron ya hi Ussiel. ²⁰ Hi Merari ya duwa boy linalakin imbabalena: da Mahli ke Mushi. Datuwey nahlag ke Libay an nitudok mipuun hi pamilya da.

²¹ Hanadan nahlag ke Gershon ya dadiye nadan pamilyan Libni ya pamilyan Simeai. ²² Hay bilang am-in di linalakin holag dan nilista an ohay bulana ya nahawwal ya 7,500. ²³ Dadiyen nahlag ke Gershon di mungkampuh indoggan nan Tabernacle hi nangappit hi kalin-oban di algo. ²⁴ Hay mangipangpangulun dida ya hi Eliasap an imbabalen Lael. ^{25,26} Diday nangamung an mangipaptok nah Tabernacle takon nadan ngunut ya nadan kurtinan mihanah hogpan hi bohongna ya nah dola ya nah nunlinikkod hi Tabernacle takon nan altar. Ya diday nangamung an mangipaptok nadah linubid ya nadan udum an ngunut an mausal hidi.

²⁷ Hanadan nahlag ke Kohat ya dadiye nadan holag Amram, hi Ishar, hi Hebron ya hi Ussiel. ²⁸ Hay bilang am-in di linalakin holag dan nilista an ohay bulana ya

nahawwal ya 8,600. Diday mangipaptok nadah nangilinan an ngunut ²⁹ ya mungkampu dah nangappit hi south. ³⁰ Hay mangipangpangulun dida ya hi Elisaphan an imbabalen Ussiel. ³¹ Datuwe nadan ipaptok da: nan Kahon APU DIOS, nan lamesaan, nan pangipattukan hi dilag, nadan altar, nadan udum an ngunut an usalon di padi nah bohongnan di Tabernacle ya nan kurtinan nihanih hogpan nah kawad-an APU DIOS. ³² Hi Eleasar an padin imbabalen Aaron di mangipangpangulun am-in hanadah holag Libay. Ya hiyah ingkalgadun hanadah mungngunu nah Tabernacle.

³³ Hanadan nahlag ke Merari ya dadiye nadan pamilyan da Mahli ke Mushi. ³⁴ Hay bilang am-in di linalakin holag dan nilistan ohay bulana ya nahawwal ya 6,200. ³⁵ Diday mungkampu nah north nan Tabernacle. Ya hi Suriel an imbabalen Abihail di mangipangpangulun dida. ³⁶ Diday nangamung an mangipaptok nah kalkalimangngan nan Tabernacle: nadan mibalabag, nadan tukud, nadan pangipataddogan da nadah tukud, ya am-in nadan mausal hi pangipataddogan. ³⁷ Dida boy nangamung an mangipaptok nadan wadah dolan nan Tabernacle: nadan tukud, nadan pangipataddogan hi tukud, nadan paghok ya nadan mahapul an linubid.

³⁸ Ya hay mungkampu nah hinangngab nan Tabernacle nah nangappit hi timilan di algo ya nituddu ke da Moses ke Aaron ya nadan imbabalena. Diday mangingunu nadah nganneh diyen miat hidi nah Tabernacle ta munhilbi da nadah holag Israel. Hanan kumpulmin tagun mangipatnan mangiat ke dadiye ya mipipate.

³⁹ Hay bilang am-in nadan linalakin holag Libay an nilistan ohay bulana ya nahawwal ya 22,000. Inat da Aaron ke Moses hinae mipuun hi intugun APU DIOS an aton da.

Hay pangitakdogan nadan holag Libay nadah panguluwan an linalakin iimbabalen di holag Israel

^{40,41} Kanan APU DIOS ke Moses di "Am-in di linalakin panguluwan an holag Israel ya miong-ong ke ha-on. Kinali mahapul an ilista yuy ngadan nadan ohay bulan da ya nahawwal. Muden hay mangitakdog ke didan miong-ong ke ha-on ya nadan holag Libay. Haoy di AP-APU. Kalyok an miong-ong pay ke ha-on am-in di aggayam di holag Libay ta mihannot nadah mamangulun iimpan di aggayam di holag Israel."

⁴² Inun-unud Moses ot bilangonan am-in nadan panguluwan an linalakin holag Israel mipuun hi tugun APU DIOS. ⁴³ Ya hay bilang dan am-in an panguluwan an linalakin holag Israel ya 22,273.

⁴⁴ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ⁴⁵ "Tong-ong mun ha-on nadan holag Libay ta mihannot dan am-in hanadah panguluwan an linalakin holag Israel. Ya iiong-ong mun ha-on am-in di aggayam dat mihannot

nadah mamangulun iimpan di aggayam di holag Israel. Ha-oy di AP-APU. ⁴⁶ Ya nadan duwan gatut ta napitut tulun panguluwan an linalakin holag Israel an nahawwal hi bilang nadan holag Libay ya mahapul an mabayadan da. ⁴⁷ Hay bayad di oha mipuun nah maunud an pumbayad ya liman kalang. ⁴⁸ Hidiyen pihun bayad da ya midat ke Aaron ya nadan imbabalena.”

⁴⁹ Ot amungon Moses di bayad dadiyen nahawwal an nihannotan nadan holag Libay ⁵⁰ ya 1,365 kalang. ⁵¹ Ot idat nan Aaron ya nadan linalakin imbabalena mipuun hi tugun APU DIOS.

Hay ngunun nadan holag Kohat an imbabalen Libay

4 Kinalin bon APU DIOS ke Moses ya hi Aaron ² an ilista dan am-in di holag Kohat mipuun hi nahlagan da ya pamilya da. ³ Ot bilangon dan am-in nadan linalakin damanan mungngunu nah Tabernacle an muntoon hi tulumpulu inggana nalima. ⁴ Hay ngunuwon da nah Tabernacle ya ipaptok da nadan nangilinan an ngunut.

Hay ngunun nadan padih pun-ottanan dah pungkam-puwan da

⁵ Hanah pun-ottanan nadan holag Israel hi pungkampuwan da ya mahapul an humgop ni-an da Aaron ya nadan imbabalena paluhon da nan kurtinan nihanih Kuwartun APU DIOS ta hophopan da nan Kahona. ⁶ Ne ihophop da boy makaphod an lalat ne ahi-da intak-op di blue an luput ne induduk da nadan pun-attang.

⁷ Ya nan lamesaan ya ap-apan dah blue an luput ne inha-ad dah di nadan duyu, nadan malukung an kiha-adan di miappit, nadan buhin kiha-adan nadan mainum miappit ya nadan tinapay an niha-ha-ad hidin miappit ke APU DIOS. ⁸ Hophopan da dadiyeh maka-ingit an luput ne intak-op dan ihophop nan makaphod an lalat ne induduk da nadan pun-attang.

⁹ Ya hophopan dah blue an luput nan pangipattukan hi dilag, nadan kingke, nadan pun-ipit, nadan ambilog an duyu ya nadan pangiha-adan hi lanan di oliba. ¹⁰ Ne libbutan da datuweh makaphod an lalat ta iha-ad da nah pun-attangan.

¹¹ Ya mahapul an hophopan da damdamah blue an luput nan balitik an altar ya itak-op da kediye makaphod an lalat, ne induduk da nan pun-attang.

¹² Libbutan da boh blue an luput nadan ngunut nah Tabernacle ne inhophop da kediye makaphod an lalat, ne inha-ad da nah pun-attangan.

¹³ Mahapul bon kaanon da nah altar nan dap-ul ya hophopan dah luput an purple. ¹⁴ Iha-ad dah di nadan ngunut an mausal nah altar umat hi pundalukduk hi bala, nadan tobong, nadan pala ya nadan palanggana.

Ne inhophop dan dadiye makaphod an lalat, ne induduk da nadan pun-attang.

¹⁵ Ta hidiye nan kediye pun-ottanan yun mungkam-pu ya mahapul an nagibbun hinophopan Aaron ya nadan imbabalena dadiye am-in an nangilinan an ngunut ta ahi attangan nadan holag Kohat. Man-uke ya adinadaman eda dapaon dadiye, takon di oha, te mate da hin dapaon da.

¹⁶ Hi Eleasar an imbabalen Aaron an padiy nanga-mung an mangipaptok am-in nah Tabernacle ya nadan nangilinan an mausal hidi, umat hi lanan di oliban miha-ad nadah kingke, nadan bangbanglu, nadan pagen miappit ya lanan di oliba.

¹⁷ Kinalin bon APU DIOS ke da Moses ke Aaron di ¹⁸ “Hituwe boy ohan mahapul an maat ta adi mate nadan holag Kohat takon di mih-up da nah nangilinan an ngunut. ¹⁹ Makighop hi Aaron ya nadan linalakin imbabalena ke dida nah Tabernacle ta ituddu dan diday ngunuwon da ya hin nganney attangan da. ²⁰ Te deket adida iathidi ya adinadaman humgop nadan holag Kohat nah Tabernacle te mate da hin tibon da nadan nangilinan an ngunut, takon di hingkatang.”

Hay ngunuwon nadan holag Gershon an imbabalen Libay

²¹ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ²² “Ilistam am-in di holag Gershon an imbabalen Libay mipuun hi puun da ya pamilya da. ²³ Ya bilangom am-in di linalakin damanan mungngunu nah Tabernacle an muntoon hi tulumpulu inggana nalima.

²⁴ Diday mangdon ke datuwe: ²⁵ hanan Tabernacle, nan niatop an luput ya nan nitak-op an makaphod an lalat, nan kurtinah hogpan hi Tabernacle, ²⁶ nadan kurtina ya linubid nah dolan nan Tabernacle ya nan altar, nan kurtinah hogpan nah dola ya am-in nadan mausal hi pangitayunan hanadah kurtina. Dida boy mangiat nadah mahapul hi pangipaptok ke datuwe ten mit-an nadan holag Israel. ²⁷ Hi Aaron ya nadan linalakin imbabalena manibo hin at-aton nadan holag Gershon am-in di niukod ke didan aton da, umat nadan maat ten mun-ottan da weno nadan udum an ngunu. Ya ituddu dan dida hin nganney odnan da.

²⁸ Danaey nitudduh ngunun nadan holag Gershon nah Tabernacle. Ya hi Itamar an imbabalen Aaron di ukod an mangitudduh ngunu da.”

Hay ngunun nadan holag Merari an imbabalen Libay

²⁹ Kanan bon APU DIOS ke Moses di “Ilistam am-in di holag Merari mipuun hi puun da ya pamilya da. ³⁰ Ya bilangom am-in di linalakin damanan mungngunu nah Tabernacle an muntoon hi tulumpulu inggana nalima.

³¹ Diday mangdon hanadah kalkalimangngan nan Tabernacle umat nadah miballabag, ³² nadan tukud,

nadan pangipataddogan hanadah tukud, nadan paghok, nadan linubid hi nunlinikkod nan Tabernacle ya am-in nadan mausal hi pangikapyaan ke dadiye. Waday ohan dida on nangamung nan mangiat nah nituddun ngununa. ³³ Danaey natuddun ngunun nadan holag Merari nah Tabernacle. Hi Itamar an imbabalen Aaron di mangitudduh aton da.”

Hay listaan di holag Libay

^{34,48} Da Moses ke Aaron ya nadan mangipangpangulu nadah holag Israel ya inun-unud day olden APU DIOS ot ilista dan am-in di linalakin holag Kohat, hi Gershon ya hi Merari an imbabalen Libay mipuun hi puun da ya pamilya da. Binilang dan am-in nadan damanan mungngunu nah Tabernacle an muntoon hi tulumpulu inggana nalima. Datuwey bilang di holag da: hi Kohat ya 2,750, hi Gershon ya 2,630, hi Merari ya 3,200. Hay bilang dan am-in ya 8,580.

⁴⁹ Nilista dan am-in mipuun hi kinalin APU DIOS ke Moses an atona. Ya intuddu nah hin-oh-an diday ngunuwon da weno odnan da.

Hanadan tatagun mibilang an adi malini

5 Kanan APU DIOS ke Moses di ² “Itugun mu nadah holag Israel an pakaanon dah kampu da nadan tatagun waday katatakut an dogon di bolat dan mit-an ya nadan tatagun waday malpuh adol da ya nadan adi mibilang an malini te dinapa da weno nidatum dah nate. ³ Mun-ingngon maat hituweh linalaki ya binabai an pakaanon yu dida nah kampu yu te adik pinhod an adi malini tun boblen pakiboblayak ke dakayun tataguk.”

⁴ Inun-unud nadan holag Israel di intugun APU DIOS ke Moses ot pakaanon da nah kampu da nadan mibilang an adi malini.

Hay molta gapuh adi maphod an inat di tagu

⁵ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ⁶ “Itugun mu datuwe nadah holag Israel: Hanan tagu, lalaki weno babain adina un-unudon hi APU DIOS ta atonay adi maphod hi ibbanan tagu ya mumbahul. ⁷ Mahapul an abulotonan numbahul ta bayadanay moltana nah tagun numbahulana ya udmanah duwampulun por-siento. ⁸ Mu deket nate nan tagu ya maid di nih-up an iibanan pangidatan da nah bayad ya bagi mon APU DIOS hidiye, ta midat mo nadah papadi. Ya miunnud hituwen mibayad nah lakin kalneron maklong hi pangatan nan numbahul hi ine-en di punlini. ⁹ Ya am-in di ialin nadan holag Israel an ibagin APU DIOS ya ibagin nan padin eda pangidatan. ¹⁰ Ya am-in di midat nah padi ya ibagi na.”

Hay mipanggep nah lalakin mun-annil

¹¹ Datuwey kinalin APU DIOS ke Moses ¹² an ituguna nadah holag Israel: Deket e nanibo nan babai hi udum an lalaki ¹³ ot ihuyop da, mu maid di tistigu te maid di nangakhup ke hiya ¹⁴ ya deket mun-annil nan inayan diyen babai weno mun-olom di ohan lalaki takon di maid di inat di inayanah gaga-iho ¹⁵ ya mahapul an ien nan lalaki nan inayana nah padi. Ya mahapul an umieh hingkilon alina, mu adina ha-adan hi mantekan di oli-ba weno bangbanglu te hidiye ya miappit hi pun-mahmahan di mun-annil an lalaki ta mainila hin numbahul nan inayana.

¹⁶ Hanan padi ya ena pataddogon nan babaih hinangngab nan altar. ¹⁷ Ne umalah danum nah pula an buhi ya umala boh luta nah dulung nan Tabernacle ta pungkammohona. ¹⁸ Deket impresentan nan padi nan babai ke APU DIOS, ibukanay buuk diyen babai ne iha-ad na nan niappit an alinan in-appit nan lalakin mun-annil nah taklen diyen babai ta mainila hin makulug nan humlun an pun-annilan nan lalaki. Hanan padi ya tumaddog hi hinangngab nan babai ya odnanah diyen pula an buhi an niha-adan nan mumpait an danum an mangidut hi nabahulan. ¹⁹ Punsapataon nan padi nan babai ya kalyonan hiyay “Deket uggeka nakihuyop hi udum an lalaki ya maid di inat muh malalaon humlun hi eka mibilang an adi malini ya adi maat ke he-a tun idut. ²⁰ Mu deket nakihuyop kah udum an lalaki ya ^{21,22} hana ot ta hituwen danum an umeh putum an umidut ya pumbalinon dakan adi pakaimbabale ta tibon di tatagun maat ke he-ay idut APU DIOS ta mapihul ka.” Ne humangon nan babaih diyen kananay “Abulutok hinaen maat.”

²³ Itudok nan padih tuwen idut nah lalat, ne ahina bo inula nan nitudok nah mumpait an danum nah buhi.

²⁴ Ta ipainum nah babaih diyen danum an umidut ta munholholtap hin numbahul. ²⁵ Ne alan bon nan padi nan inodnan nan babain alinan niappit gapuh annil ta itagge nan ipresentana ke APU DIOS ta ahina ie nah altar. ²⁶ Ne gumamal nan padi kediye alinat gobhonah di. Ne impainum na bo nah babai nan danum. ²⁷ Deket nakihuyop nan babaih udum an lalaki ya holholtapona nan namahig an ligat an idat nan naidutan an danum ya mumbalin an adi pakaimbabale. Hay ngadana ya mumbalin an gaga-ihon kalin usalon di tatagu.

²⁸ Mu deket uggena inat di athidi ya mahlag te adi maat ke hiya nan idut.

²⁹ Hinaey tugun mipanggep hi annil. Deket nakihuyop nan babaih udum an lalaki, ³⁰ weno mun-olom nan lalakin hay punnomnom na ya waday udum an lalakin nan inayana ya ie nat pataddogon nan padih hinangngab APU DIOS ta atonah tuwen tugun kediye

babai. ³¹ Mibilang an maid di bahul nan laki, mu nan babai ya holtaponay kastiguna hin numbahul.

Hay un-unudon nadan Nasirite

6 Datuwe boy kinalin APU DIOS an itugun Moses ² nadah holag Israel: Hanan laki weno babain mangisapatan pinhod nan mumbalin an Nasirite ta iong-ong nay adol nan APU DIOS ³ ya adi uminum an bumutong. Adi uminum hi ngannen mainum an nakapyah grapes ya adi mangan hi grapes ya raisins. ⁴ Maid nimpey inumona weno kanona hi ngannen nakapyah grapes, takon di buwana weno ukina.

⁵ Kediye tiempon numbalin hidiyen taguh Nasirite, adinadaman paputul nay buuk na ya adina labahaon di emeng na mu padukkayona. Ya mahapul an punnanongan aton nan insapatana ta mibilang an malini inggana mala-uh diyen tiempon insapatanan munhilbi ke APU DIOS. ⁶ Ya kediye punhilbiyanan APU DIOS ya adinadaman e mih-up hi naten tagu. ⁷ Takon hin kananat hi amana, hi inana ya tutulang nay mate ya adinadaman ena hibiton di adol na gapun dida. Te niong-ong ke Apu Dios ya hay kitib-ana ya nan buuk na. ⁸ Te deket insapatan di tagun mumbalin an Nasirite ya niong-ong ke APU DIOS ta mahapul an atona nan nitugun ke hiya.

⁹ Deket nahibit di buuk nan Nasirite te nipaldang nah tagun nabiglan nate, mahapul an labahaonay buuk na nah mikapitun algon pangiatanah ine-en di punlini ta ahi mibilang an malini. ¹⁰ Hanah mikawalun algo ya iena nah padiy duwan paloma weno duwan balug nah hogpan hi Tabernacle. ¹¹ Ta iappit nan padiy oha gapuh liwat diyen tagu ya gobhona nan oha nah altar ta makaan di liwat nah nidattumanah nate. Ne kediye algo ya ipidwana bon munsapata ke APU DIOS ya padukkayona boy buuk na. ¹² Ta ipidwanan iong-ong di adol nan APU DIOS ta mumbalin bon Nasirite. Manuke ya maid di hilbin nan inat na handi te numbalin an adi malini. Ta hay mo atona ya umiappit hi hintoonan laki kalnero gapuh bahul na.

¹³ Deket nagibbun inat nan Nasirite di insapatana, ume nah hogpan nah Tabernacle ¹⁴ ta ipresentanan iappit ke APU DIOS di ohan hintoonan laki kalneron miappit an maghob, hay ohan hintoonan laban kalneron miappit gapuh liwat ya hay ohan laki kalneron miappit an pakihayyupan ke APU DIOS. Dadiyen aggayam ya mahapul an maid di dipekto da. ¹⁵ Umiappit boh himbasket an tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag. Hanan mahdol ya makammohan hi mantekan di oliba ya nan maingpi ya maha-adan hi mantekan di olibah. Mahapul bon umiappit hi page ya mainum.

¹⁶ Ipresentan nan padi datuwen miappit ke APU DIOS ya mun-appit gapuh liwat ya mun-appit hi

maghob. ¹⁷ Ne ahina impresenta ke APU DIOS nan miappit hi pakihayyupan ke hiya an datuwe ya laki kalnero, himbasket an tinapay ya nan page ya mainum.

¹⁸ Labahaon diyen Nasirite di buuk na nah hogpan kediye Tabernacle ta gobhona nah apuy hi da-ul nah punggohoban hi aggayam an miappit hi pakihayyupan ke APU DIOS.

¹⁹ Ne iha-ad nan padiy ohan nalutun lapan di laki kalnero ya nadan mahdol ya maingpin tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag hi takle na. ²⁰ Itaggen nan padin ipresenta ke APU DIOS dadiyen midat an ibagin nan padi ta mid-um nah pago ya lapan nan kalnero. Deket nagibbuh diye ya uminum uppe nan Nasirite hi mainum.

²¹ Danaey tugun mipanggep hi miappit an un-unudon di Nasirite. Deket wada pay di kalyonah iappit nan mid-um ya damana. Mu mahapul an ipaannung na nan insapatana.

Hay pumbendisyon nadan padi

²² Kanan APU DIOS ke Moses di ²³ "Kalyom ke da Aaron ya nadan imbabalenan athituy pumbendisyon da nadah holag Israel:

²⁴ 'Hana ot ta bendisyonan dakayu ya ipaptok dakayun APU DIOS. ²⁵ Ya ulayan dakayun hiya. ²⁶ Ya hana ot ta umamlong hi APU DIOS ke dakayu ya palinggoon dakayu.'

²⁷ Kanan bon APU DIOS di 'Deket ngadanonak hi pumbendisyonan nadan padi nadah holag Israel ya bendisyonak dida.'"

Hay iappit nadan mangipangpanguluh holag Israel

7 Ginibbun Moses an hina-ad nan Tabernacle ot atona nan ine-en di pangiong-ongan ke APU DIOS kediye Tabernacle, nadan ngunut an mausal hidi, nan altar ya nadan mausal kediye. ² Hanadan aap-apun di holag Israel an munlista nadah tatagu ya ³ in-ali day idat dan APU DIOS. Dadiye ya onom an kuliton ya himpulut duwan bulug an baka. Ohan kuliton di indat di duwan ap-apu ya hin-oh-an bulug an bakay indat di ohan ap-apu. Ot ipresenta da dadiye nah AP-APU nah hinangngab di Tabernacle.

⁴ Indani ya kanan APU DIOS ke Moses di ⁵ "Abulutom datuwen indat da ta miusal hi ngannen ngunu tuh Tabernacle. Idat mu nadah holag Libay ta usalon dah ngunu da."

⁶ Ot idat Moses nadan kuliton ya nadan bulug an baka nadah holag Libay. ⁷ Indat nay duwan kuliton ya opat an bulug an baka nadah holag Gershon an mahapul dah ngunuda, ⁸ opat an kuliton ya walun bulug an baka nadah holag Merari an mahapul dah ngunuda. Hay ap-apu dan mangitudduh ngunu da ya hi Itamar

an imbabalen Aaron. ⁹ Mu nada keh holag Kohat ya maid di indat Moses ke didah kuliton te adida mausal hi ngunu da. Man-uke ya diday mumpaptok nadah nangilinan an ngunut an mahapul an mipah-on.

¹⁰ Handih nidawatan nan altar ya in-alin nadan aap-apu dadiyen midat ot ipresenta dan inha-ad dah hinangngab nan altar. ¹¹ Te kinalin tuwalin APU DIOS ke Moses di "Kalyom hanadah holag Israel an kabigabigat hi himpulut duwan algo ya ialin di ohan ap-apuy idat nan mausal hi pangiong-ongan nah altar."

¹²⁻⁸³ Hay nangialih idat na nah namangulun algo ya hi Nashon an imbabalen Amminadab hi holag Judah. Hanah mikadwan algo ya hi Nethanel an imbabalen Suar hi holag Issakar. Hanah mikatlun algo ya hi Eliab an imbabalen Helon hi holag Sebulun. Hanah mikapat-an algo ya hi Elisur an imbabalen Sedeur hi holag Reuben. Hanah mikaliman algo ya hi Selumiel an imbabalen Surishaddai hi holag Simeon. Hanah mikanom an algo ya hi Eliasap an imbabalen Deuel hi holag Gad. Hanah mikapitun algo ya hi Elishama an imbabalen Ammihud hi holag Eplaim. Hanah mikawalun algo ya hi Gamaliel an imbabalen Pedahsur hi holag Manasseh. Hanah mikahiyam an algo ya hi Abidan an imbabalen Gideon hi holag Benjamin. Hanah mikapulun algo ya hi Ahieser an imbabalen Ammisaddai hi holag Dan. Hanah mikahimpulut ohan algo ya hi Pagiell an imbabalen Okran hi holag Asher. Hanah mikahimpulut duwan algo ya hi Ahira an imbabalen Enan hi holag Naptali. Am-in da ya indat day hin-oh-an duyun silber an umeh hingkilot kagodway dam-ot na, ya hin-oh-an malukung an silber an umeh hingkiloy dam-ot na, mipuun hi maunud an pungkilo da. Napnu dadiyeh makaphod an alinan nakammohan hi mantekan di oliba. Hidiyey iappit dan page. Indat da boy hin-oh-an ittay an malukung an balituk an umeh 1/8 kiloy dam-ot na an naha-adan hi bangbanglun insenso, hay hin-oh-an ka-ongal nan lakin baka, hay ohan lakin kalnero, hin-oh-an hintoonan impan di kalneron miappit an maghob, ya hin-oh-an gulding an miappit gapuh liwat. Ya datuwe boy indat dah miappit hi pakihayyupan: hindudwan bulug an baka, hinlilman lakin kalnero, hinlilman gulding ya hinlilman hintoonan impan di kalnero.

⁸⁴⁻⁸⁸ Ot datuwey bilang am-in di indat nadan himpulut duwan aap-apun di holag Israel an miusal hi kiong-ongan nan altar. Himpulut duwan silber an duyu ya himpulut duwan silber an malukung an hay dam-ot da ya umeh tuluy pulun kilo. Himpulut duwan ittay an malukung an balituk an pangiha-adan hi bangbanglun insenso an hay ngam-ut di dam-ot da ya umeh hingkilot kagodwa. Ya hay in-ali dah miappit gapuh liwat ya himpulut duwan lakin baka, himpulut duwan lakin kalnero, himpulut duwan hintoonan impan di kalnero, nan alinan iappit dan pagen miunnud ke dadiyet

maghob da, ya hay himpulut duwan gulding an miappit gapuh liwat. Hay in-ali dah boh miappit hi pakihayyupan ke APU DIOS ya duwampulut opat an lakin baka, nan-om an lakin kalnero, nan-om an lakin gulding, ya nan-om an hintoonan impan di kalnero. Dadiyey niappit hi nagibbuwan di niong-ongan nan altar.

⁸⁹ Handih hinumgop hi Moses nah Tabernacle ta makihummangan ke APU DIOS ya dingngol nay kalina nah numbattanan nan duwan napaot an anghel nah tap-on nan kalub nan kahona.

Hay pangiha-adan hanadah dilag

8 Kanan nan AP-APU an Dios ke Moses di ² "Kalyom ke Aaron ta deket ipattuk na nadan dilag nah pangipattukan ya iphod nat madilagan di hinangngab na."

³ Inun-unud Aaron ot ipahangngab na nadan dilag nah hinangngab nah pangipattukan da. ⁴ Hidiyen pangipattukan hi dilag mipalpuh uduna ingganah puuna ya nakapyah balituk an naun-unud nan impatibon APU DIOS ke Moses an pangiun-unudana.

Hay ine-en di punlini ya pangiong-ongan hanadah holag Libay

⁵ Kanan APU DIOS ke Moses di ⁶ "Appilom nadan holag Libay nadah ibba dan holag Israel ta atom di ine-en di punlini ke dida. ⁷ Waghikam didah danum an punlini ya ipalabaham di buuk hi ulu da ya adol da ya ipabalbal mun diday bulwati dat mibilang dan malini. ⁸ Kalyom bon didan umiali dah ka-ongal nan lakin baka ya alinan nakamhan hi mantekan di oliba an miappit. Ya kalyom ke didan umiali dah kilaw an lakin baka ta iappit mu gapuh liwat. ⁹ Ayagam am-in nadan holag Israel ne pataddogom nadan holag Libay nah hogpan hi Tabernacle. ¹⁰ Ta ihakmon nadan holag Israel di takle dah ulun dadiyen holag Libay. ¹¹ Ne ipresentan Aaron didan mibilang an iong-ong nadan holag Israel ke ha-on ta diday mangat nadah ipangunuk.

¹² Ya dadiyen holag Libay ya ihakmo day takle dah ulun nadan duwan bulug an baka. Miappit di oha gapuh liwat ya miappit an maghob nan oha. Hidiyey ine-en di punlini nadah holag Libay. ¹³ Pataddogom didah hinangngab Aaron ya nadan imbabalenat miong-ong dan ha-on. ¹⁴ Athidiy atom an mangiong-ong nadah holag Libay te diday pinilik nadah ibba dan holag Israel ta bagik didan mangiat hi ngunuk.

¹⁵ Deket nagibbun inat muh diyen ine-en di punlini ke dida ya ipresentam didat damana mon humgop da nah Tabernacle ta aton da nadan ipangunuk ke dida. ¹⁶ Niong-ong nadan holag Libay ke ha-on te diday nihannot am-in hi panguluwan an lalakin imbabalen di holag Israel. ¹⁷ Man-uke ya bagik am-in di panguluwan

an lalakin imbabalen di holag Israel takon nadan namangulun impan di aggayam da. Tinudduk tuwali didan bagik kediyen hilong an namatayak am-in hi panguluwan an lalakin imbabalen nadan iEgypt. ¹⁸ Kinali nadan holag Libay di tudduwok an bagik ta mihannot da nadah panguluwan an lalakin imbabalen di holag Israel. ¹⁹ Ya diday tinudduk hi am-in hi holag Israel an mangiat nah ituddun Aaron ya nadan imbabalenan ngunuwon da nah Tabernacle ta itakdog da nadan ibba dan holag Israel. Ya aton da nan ine-en di punlini ke didat maid di maat ke dida ten mih-up da nah Tabernacle.”

²⁰ Inun-unud da Moses, hi Aaron ya nadan holag Israel nan intugun APU DIOS an aton da nadah holag Libay. ²¹ Hanadan holag Libay ya inat da nan ine-en di punlinih adol ya imbalbal day bulwati da. Ot ipresentan Aaron dida ke APU DIOS. Ot ahina aton nan ine-en di kakaan di liwat dat mibilang dan malini. ²² Nipalpun diye ya umeume mo nadan holag Libay an mungngunu nah Tabernacle ta baddangan dah Aaron ya nadan linalakin imbabalena. Inun-unud dan am-in di intugun APU DIOS ke Moses an aton da.

²³ Kanan APU DIOS ke Moses di ²⁴ “Datuwe boy mahapul an un-unudon nadan holag Libay: Deket muntoon nadan linalakih duwampulut lima ya ilappu dan mungngunu nah Tabernacle. ²⁵ Ya itikod dan mungngunuh di ten muntoon dah nalima. ²⁶ Deket dinatngan dah diyen toon ya bumaddang da mo ya abu nadah ibba dan holag Libay ta mungguwalya da nah Tabernacle, mu bokon diday mangiat nadah ngunu nah Tabernacle. Datuwey ituttudum an ingunun nadan holag Libay.”

Hay mipanggep nah Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios

9 Handih namangulun bulan hi mikadwan toon nipalpuh timmayanan nadan holag Israel ad Egypt ya kimmalih APU DIOS ke Moses nah adi maboblayan ad Sinai. ² Kananay “Kalyom hanadah holag Israel ta aton day Piyestan di Nala-uan di Anghel nah nagtud an tiempo. ³ Aton yuh nae mipalpuh mungkahilong hi mikahimpulut opat an algo kediyen bulan. Mahapul an paka-un-unudon yu nadan intugun kun aton yu mipanggep kediyen Piyesta.”

⁴ Ot kalyon Moses nadah tatagun aton dah diyen Piyesta ⁵ hi mahmahdom di mikahimpulut opat an algoh namangulun bulan hidi nah adi maboblayan ad Sinai. Ot aton nadan tataguh diye an inun-unud da nan intugun APU DIOS ke Moses.

⁶ Mu wada day ugge naki-at kediyen te dinapa day naten tagu ot mibilang dan adi malini ot ume dan Moses ke Aaron kediyen algo. ⁷ Kanan dan Moses di “Adi kami mibilang an malini te dinapa miy naten tagu,

mu takon di athidi ya tipe anhan ta edakami iadin mun-appit ke APU DIOS ketuwen natuddun tiempo yaden man-u nadan ibbamin holag Israel te nun-appit da?”

⁸ Kanan Moses ke diday “Had-on yu inggana inilaok hin nganney kalyon APU DIOS hi mipanggep ke dakayu.”

⁹ Indani ya kanan APU DIOS ke Moses di ¹⁰ “Kalyom hanadah holag Israel an deket wada ke didad uwani weno hi udum hi algoy mibilang an adi malini nah tiempon di Piyestan di Nala-uan di Anghel te dinapanay nate weno waday nangayan dat maid da kediyen nagtud an tiempo ya damanan aton dah diyen Piyesta ¹¹ nah mahmahdom di mikahimpulut opat an algo nah mihaynod an bulan. Ihda day dotag nan ka-ongal nan kalnero ya nan mumpait an nateng nah tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag. ¹² Mahapul an kanon dan am-in an maid di tod-an dan ihda dah kabiggatana. Maid di gi-uwon dah gunit nan aggayam an niappit † ya un-unudon dan am-in nadan maunud ten aton dah diyen Piyesta. ¹³ Mu nan tagun adi mangat kediyen, takon di malini weno takon di maid di nangayana ya adi mo makid-um hanadah tataguk te uggeyak in-appitan kediyen natuddun tiempo. Ta hidiye nan holtaponay kastiguna gapun diyen liwat na.

¹⁴ Hanan hintaguwan an nakiboblen dakayun naminhod an mangat kediyen Piyesta ya damanan atona, ya mahapul an paka-un-unudona nan maunud an pangat. Takon di hintaguwan weno tonok an holag Israel ya mahapul an un-unudon dah diyen maunud an pangat.”

Hanan kulabut an nangipangulu nadah holag Israel

¹⁵ Handih nikapyaan nan Tabernacle ya dimma-ul nan kulabut ot hophopana nah mapat-al. Ya deket hilong on numbalin hidiyen kulabut hi kay apuy.

¹⁶ Athidiy oggan maat an deket mapat-al ya dimma-ul nan kulabut ya deket hilong on numbalin hi kay apuy. ^{17,18} Ya deket timmap-o nan kulabut ya inilan nadan holag Israel an pinhod APU DIOS an mit-an da. Ta hidiye nan paluhon da nan kampu dat mit-an da ne ikapya da bo ten muntikod ya duma-ul nan kulabut. Mu deket munnananong nan kulabut nah Tabernacle ya inila dan pinhod APU DIOS an mihdi da nah nungkampuwan da. ¹⁹ Takon di mabayag di kiha-adan nan kulabut nah Tabernacle ya miha-ad dah din adida mit-an hi pungkampuwan dan un-unudon day pinhod APU DIOS. ²⁰ Hin-udum on mabilang ya abuy algon kiha-adan nan kulabut nah Tabernacle. Ya deket in-olden APU DIOS an munnanong da nah nungkampuwan da on nunnanong dahdi mu deket in-oldenan mit-an da on inun-unud dat mit-an da. ²¹ Hin-uddum bo ya ohan

† Juan 19:36

hilong di kiha-adan nan kulabut nah Tabernacle on nit-an dah kabiggatana hin timmap-o. Takon di mapat-al weno hilong ya umga dat mit-an da ten timmap-o nan kulabut. ²² Mu adida mit-an takon di duwan algo, himbulan weno hintoon weno nahawwal hi hintoon hin adi tumap-o nan kulabut. Mu deke nimpet timmap-o on pinalu day kampu dat mit-an da. ²³ Gapuh pangun-unud dan APU DIOS ya deke on pinalu day kampu da ya deke bo on ingkapy da ten hidiyey kinalin APU DIOS ke Moses an aton da.

Hanadan silber an tangguyub

10 Kanan APU DIOS ke Moses di ² “Kumapya kah duwan silber an tangguyub an pun-ayag hi tatagut maamung da ya hidiye boy usalon dan mangipainilan paluhon day kampu da. ³ Deket nipagangoh nal-ot dadiyen duwan tangguyub ya maamung am-in nadan tataguh kad-am nah hogpan hi Tabernacle. ⁴ Mu deket ohan tangguyub ya abuy nipagango ya ammuna nadan mangipangpanguluh tataguy maa-mung hi kad-am. ⁵ Ya deket muntikkotikkod di gangon nan tangguyub ya paluhon nadan nungkampuh nangappit hi timilan di algoy kampu dat mit-an da. ⁶ Hanah pidwanan kipagangowanan muntikkotikkod ya paluhon damdaman nadan nungkampuh nangappit hi south di kampu dat mit-an da. ⁷ Mu deket maayagan am-in nadan tatagut maamung da ya dukdukayyon dan pagangohan nan tangguyub. ⁸ Hanadan padin imbabalen Aaron ya abuy miabulut an mangipagango nah tangguyub. Ya mahapul an munnanong an un-unudon nadan mitun-ud an holag dah tuwe. ⁹ Ya ipagango yu bo datuwen tangguyub ta pangipainila yun waday gubat ten waday buhul yun manggop hi boble yu ta mahapul an makigubat kayuh pundipendal yu. Baddangan dakayun ha-oy an AP-APU an Dios yu ta mihwang kayuh buhul yu. ¹⁰ Ipagango yu bo nadan tangguyub yu nah tiempon pun-an-anlaan yu umat hi Piyestan di Natalak di Bulan weno nadah udum an piyesta. Ya ipagango yu boy tangguyub yu nah pun-appitan yuh maghob ya pakihayyupan ke APU DIOS. Hidiyen gangon di tangguyub di mangipanomnom ke dakayun APU DIOS. Ha-oy an AP-APU di Dios yu.”

Hay nangit-anan nadan holag Israel hi nungkam-puwan da

¹¹ Handih mikaduwampulun algoh mikadwan bulan hi mikadwan toon nipalpuh timmayanan nadan holag Israel ad Egypt ya timmap-o nan kulabut an wada nah Tabernacle ¹² ot umga nadan holag Israel ta tumayan da nah adi maboblaysan ad Sinai ot ituluy dan mange inggana nuntikod nan kulabut nah adi maboblaysan ad

Paran. ¹³ Nit-an da te kinalin APU DIOS ke Moses an mit-an da.

¹⁴ Handih nit-an da ya nuntutun-ud dan immen namangulu nadan holag Judah ya nadan ibbada an impangulun Nashon an imbabalen Amminadab. ¹⁵ Nitun-ud ke dida nadan holag Issakar an impangulun Nethanel an imbabalen Suar, ta ahi ¹⁶ nadan holag Sebulun an impangulun Eliab an imbabalen Helon. ¹⁷ Ot mitun-ud nadan holag Gershon ya holag Merari an nangdon nah pinalu dan Tabernacle.

¹⁸ Nitun-ud nadan holag Reuben an impangulun Elisur an imbabalen Sedor ya nadan ibba da. ¹⁹ Nitun-ud nadan holag Simeon an impangulun Selumiel an imbabalen Surishaddai ²⁰ ot ahi nadan holag Gad an impangulun Eliasap an imbabalen Deuel ²¹ ot mitun-ud nadan holag Kohat an nahlag ke Libay an diday nangdon hanadah nangilinan an ngunut nah Tabernacle. Handih dimmatong da nah eda kit-anan an pungkampuhan da ya nikapya mo nan Tabernacle.

²² Nitun-ud damdama nadan holag Eplaim an impangulun Elishama an imbabalen Ammihud. ²³ Nitun-ud bo nadan holag Manasseh an impangulun Gemaliel an imbabalen Pedahsur. ²⁴ Nitun-ud bo nadan holag Benjamin an impangulun Abidan an imbabalen Gideoni.

²⁵ Ya hay nanguddidi ya datuwen guwalyan di holag Israel hi indoggan an impangulun di holag Dan an impangulun Ahieser an imbabalen Ammisaddai. ²⁶ Ot mitun-ud nadan holag Asher an impangulun Pagiel an imbabalen Okran. ²⁷ Ot nada uppen holag Naptali an impangulun Ahira an imbabalen Enan. ²⁸ Athinay ineen di naganodwaan nadan holag Israel nah nuntutun-udan dah nangayan dah eda nit-anan.

²⁹ Ohan algo ya kanan Moses nah aydunan hi Hobab an imbabalen Jethro an iMidian di “Ume kami nah boblen kinalin nan AP-APU min idat nan dakamin holag Israel. Maki-ali kan dakami ta idatan dakah kiphodam te kinalin APU DIOS an idat nay kiphodan min tataguna.”

³⁰ Mu kanan Hobab di “Adiyak maki-alin dakayu. Mahapul an mibangngadak nah pamilyak hi boble mi.”

³¹ Kanan bon Moses ke hiyay “Daan mo anhan ta adim iathina. Maki-ali ka ot ya abu, ta he-ay mangipangpangulun dakamih emi pungkampuhan nah adi maboblaysan, ³² ta idatan daka nadah dakol an kiphodan min idat APU DIOS.”

³³ Ot mundallan dah tulun algo mipalpu nah Bilid an Sinai. Namangulu nan Kahon APU DIOS ta deket nuntikod ya hidiy pungkampuhan da. ³⁴ Deket mangmangnge da nah mapat-al on mipottok ke dida nan kulabut.

³⁵ Ya deke bot inumga dat eda umen in-attang da nan Kahon APU DIOS on kanan Moses di “APU DIOS, deyan umga taku bo. Em pabtikon ya em iwahit nadan buhul mun humingit ke he-a.”

³⁶ Deket dimmatong da nah pungkampuwan dat inha-ad day kampu da on kanan Moses di "APU DIOS, mibangngad ka bon dakamin kalibulibun holag Israel."

Hay pundiklamuwan nadan tatagu ke Moses

11 Indani ya inlappun nadan holag Israel an mundiklamu ke APU DIOS gapu nadah punligatan da. Dingngol APU DIOS di diklamu da ya bimmoh-ol ot paalizonay apuy ot malgab di pangngel di nungkampuwan da. ² Muntukod nadan tatagu ke Moses ta baddangana dida ot mundasal ke APU DIOS ot mad-op nan apuy. ³ Hidiyen nungkampuwan da ya nginadanan dah Taberah. Hay kibalina ya "Mun-aapuy an boble" te immaliy apuy APU DIOS ke dida.

⁴ Indani ya hapulon nadan udum an tatagun naki-e nadah holag Israel nadan maphod an makan an wadad Egypt, umat hi dotag. Ya takon nadan holag Israel ya mundiklamu da damdaman kanan day "Wada kumay dotag an ihda taku. ⁵ Hidid Egypt ya pinhod taku key dolog on wada ya libli pay. Dakol pay di bihut, melon, nunhihinatkon an danggu, ya amput! ⁶ Mu ad uwani ya immi-ingle taku mo anhan hi manna. Abunay manna an kanokanon takuh kabigabigat!"

⁷ Hanan manna ya kay ittay an buwa an adi makabayak. ^{8,9} Mag-a dadiye nah hilog nah nungkampuwan nadan holag Israel ta deket nabigat on inamung da. Ne bayuwon dat mumbalin an kay naubud an boga ne inha-ang da weno kapyeon dah tinapay. Ya hay tamtam na ya kay naha-adan hi mantekan di oli-ba.

¹⁰ Dongdonglon Moses an kahididiklamu nadan tatagun naamung nah hogpan hi kampu da ya mabulun te bimmobboh-ol hi APU DIOS. ¹¹ Ot kanan APU DIOS di "Tipet athituy pangat mun ha-on an muttatyum an paligatonak? Ya nganney inat kun balawom ta ha-oy di em nangiukodan hantudah dakol an tatagun athitu?"

¹² Bokon ha-oy di nunlutun dida ya bokon ha-oy di ammod da! Tipet eyak mumbalin hi kay mun-abban didat iek dida nah boblen kinalim an idat mu handidah aammod mi? ¹³ Daanay ek pangal-an hi dakol an dotag an ipahidak ke datuwen dakol an tatagu? Takon anhan ot dumaniklamu dan bumagabaga dah dotag. ¹⁴ Adik kabaelan an ohhaan an mangipaptok ke dida. Makaliggatanak an abu! ¹⁵ Deket athituy pangat mun ha-on ya kudukdul nay patayonak ke he-a ta adiyak munholholtap hi umat hitu. Ya deket umipaamlongak ke he-a ya adiyak anhan paligligaton."

¹⁶ Kimmalih APU DIOS ke Moses an kananay "Umayag kah napitun mangipangpangulu nadah holag Israel ta maamung da nah Tabernacle hi kad-am. ¹⁷ Umaliyak ta kumaliyak ke he-ah di. Ya wadaok ke dida nan Espiritun umat hi winadak ke he-a ta baddan-

gan dakan didan mangipaptok nadah tatagu ta adim ohhaan.

¹⁸ Kalyom hanadah tatagun mahapul an aton da nan ine-en di punlini te ha-oy an AP-APU ya dingngol kuy diklamu dan kanan day 'Wada kumay dotag an ihda taku ya kudukdul di biyag takud Egypt.' Kinali wadaok hi bigat di dotag ya mahapul an kanon da. ¹⁹ Bokon ya abu hin-algo weno duwan algo weno lima weno himpulu, weno duwampulun algo mu mahapul ²⁰ an kanon dah kabigabigat hi himbulan inggana makahingla dat kay da mo umuta. Man-uke ya dehtuwak bo tuwali yaden iwalongak ta deyan mundiklamu dan ha-on an kanan day 'Tipe tuwalit etaku timmayan ad Egypt?'"

²¹ Mu kanan Moses ke APU DIOS di "Hay bilang am-in hantudan tatagu ya onom an gatut di libu ya em kanan di idatam didah dotag hi himbulan. ²² Takon hin kananat kolngon min am-in di aggayam mi, kon umustu ke didan am-in? Ya takon hin dopapon min am-in di dolog nah baybay, kon e umustun dida?"

²³ Ot kanan APU DIOS ke Moses di "Kon malkud di kabaalak? Ad uwaniy panib-am hin umannung di kalyok weno adi!"

²⁴ Ot e kalyon Moses nadah tatagu nan kinalin APU DIOS. Inayaganay napitun mangipangpangulu nadah holag Israel ot ena pataddogon didah nunlinikkod nah Tabernacle. ²⁵ Ya immalih APU DIOS nah kulabut ot kumalin Moses. Winada na ke dadiyen napitun tatagu nan Espiritun umat hi winadana ke Moses. Indani ya umat da nadah profetas, mu kediye ya abuy nangatan dah athidi.

²⁶ Hanadan duwa an da Eldad ke Medad an nakilista nadah napitun tatagu ya wadadah kampu da te uggeda imme nah Tabernacle mu nun-abig da damdamah di nah kampu da handih nawadan dida nan Espiritu.

²⁷ Wada on kat-agun bintik na ot ena kalyon ke Moses an da Eldad ke Medad ya dehdi dah kampu dan mun-abig da.

²⁸ Hanan imbabalen Nun an hi Joshua an kabaddang Moses nipalpu handih kaungana ya kanan Moses di "Ipatikod mu dida, apu!"

²⁹ Mu kanan Moses di "Adika kumakkagu ke ha-on. Kon adi ot kuma maphod hin wadaon APU DIOS am-in hi tatagunay Espiritunat mumbalin dan am-in hi profetas?" ³⁰ Ot mibangngad hi Moses ya nadan napitun mangipangpanguluh kakampu da.

Hay nangipaaliyan APU DIOS nadah hamuti

³¹ Indani ya impaalin APU DIOS di dibdib an nangialih dakkodakkol an hamutin nalpu nah baybay. Ot umpa da nah luta ya nipu-ul dah tulun piyey katag-ena ya naap-apan di ambilog nah nungkampuwan nadan holag Israel umat hi kabilog di dallanon hi hin-algo.

³² Ot ito-ol nadan tataguy alan in-al-algo da ya inihilhi-long da ot ial-algo da boh kabiggatana. Ta hay inalan di hin-oh-an dida ya umeh naliman bushel. Ot eda pun-iha-ad nah nungkampuwan da. ³³ Mu indanit punihda da nadan hamuti ya impaalin APU DIOS ke diday himpappangen dogo te bimmobboh-ol ke dida. ³⁴ Ot matey dakol ke dida ot ngadanan dah diyen nungkampuwan da hi "Kibrot Hattaabah." Hay kibalinana ya "Kilubukan nadan nahpuh dotag" te inlubuk dah di nadan tatagun nundiklamu mipanggep nah makan an idaidat APU DIOS.

³⁵ Indani ya timmayan nadan holag Israel hidi ot ume dad Haserot ot mungkampu dah dih nabayag.

Hay diklamun da Miriam ke Aaron

12 Da Miriam ke Aaron ya imbaag dah Moses handih wada dad Haserot te Kushite di inayana.

² Indani ya kanan day "Kon hi Moses ya abuy kumaliyan APU DIOS? Kon ugge damdama kimmalih APU DIOS ke dita?" Ya dingngol APU DIOS hidiyen kinali da.

³ (Hi am-in an tagu tuh luta ya maid di umat ke Moses an napakumbaba.)

⁴ Pinghana di dingngol APU DIOS hidiye ya impaayag nah Moses, hi Aaron ya hi Miriam ot kananan diday "Ekayun tulu nah Tabernacle!" Ot ume dan tulu. ⁵ Indani ya dimma-ul hi APU DIOS nah kulabut an kay tukud nah hogpan hi Tabernacle. Ot ayagana da Aaron ke Miriam. Inun-unud da ot ume dan duwah kad-ana.

⁶ Kanan APU DIOS ke diday "Donglon yu tun kalyok! Deket waday pinhod kun kalyon hanadah profetas ya ipainilak ke didah in-inop. ⁷ Mu hi ke Moses an muttatyuk ya adi athidi te in-ukod kun hiyan am-in di holag Israel. ⁸ Kinali makihinnangngabak an makihumangan ya idilitsuk di pinhod kun kalyon ke hiya. Ta kayak tinibon hiya. Tipet adi kayu tumakut an mangibaag ke hiya?"

⁹ Ot taynan APU DIOS didan bimmoh-ol.

¹⁰ Indani ya nawaday leprosy ke Miriam an numbalin an mabayak di bolat na handih timmayan nan kulabut nah tap-on nan Tabernacle. Tinibon Aaron an waday himpappangen dogon di bolat Miriam ¹¹ ya kananan Moses di "Apu, adi dakami anhan kastiguwon gapu ketuwen numbahulan min unggemi impakannomnom ot aton mi. ¹² Tibom anhan ta adi mumbalin hi Miriam an umat nah nitungon golang an naten mungkabuluk mo tuwalih naukatana."

¹³ Ot mundasal hi Moses ke APU DIOS an kananay "Paphodom, anhan Apu Dios hi Miriam!"

¹⁴ Ya himmumang hi APU DIOS an kananan Moses di "Kon kanana ket tinuppaan amanay angana ya kon adina itpolan di ba-inah pitun algo? Kinali idawwi yu nah kampuh pitun algo. Nala-u keh diyen hinlingguwan ya

damanan mibangngad nah kampu." ¹⁵ Indawwi dah Miriam nah nungkampuwan dah pitun algo ot uggeda nadlig inggana imbangngad dah Miriam nah kampu da.

¹⁶ Timmayan dah did Haserot ot ume da nah adi maboblaysan ad Paran ot mungkampu da boh di.

Hay nanudduwan Moses nadah e munsiim nah bobled Kanaan

13 Kanan APU DIOS ke Moses di ² "Piliyom di hin-oh-a nadah himpulut duwan holag Israel ta diday ipaem an e munsiim nah bobled Kanaan an idat kun dakayu."

³ Ot aton Moses di kinalin APU DIOS. Intud-ak nay himpulut duwan linalakin mangipangpangulu nadah holag Israel an inumga dah did Paran an nungkampuwan da. ⁴ Datuwey ngadan da: hi Sammua an imbabalen Sakkur hi holag Reuben, ⁵ hi Saphat an imbabalen Hori hi holag Simeon, ⁶ hi Kaleb an imbabalen Jephunneh hi holag Judah, ⁷ hi Igal an imbabalen Joseph hi holag Issakar, ⁸ hi Hoshea an imbabalen Nun hi holag Eplaim, ⁹ hi Palti an imbabalen Raphu hi holag Benjamin, ¹⁰ hi Gaddiel an imbabalen Sodi hi holag Sebelun, ¹¹ hi Gaddi an imbabalen Susi hi holag Manasseh an imbabalen Joseph, ¹² hi Ammiel an imbabalen Gemalli hi holag Dan, ¹³ hi Sethur an imbabalen Michael hi holag Asher, ¹⁴ hi Nahbi an imbabalen Bopsi hi holag Naptali, ¹⁵ ya hi Geuel an imbabalen Maki hi holag Gad.

¹⁶ Danae nadan intud-ak Moses an e nunsiiim nah boblen pangayan da. Ketuwen tiempo ya hinannotan Moses di ngadan Hoshea an imbabalen Nun hi Joshua.

¹⁷ Handih nangitud-akan Moses ke dida ya kananan diday "Ume kayuh nangappit hi north an mundalan kayud Negeb inggana nah nangappit hi south di Kanaan ya madagga kayu nah mabilid an boble. ¹⁸ Ta tibon yuy ine-en diyen boble ya nadan bimmoble hin dakol weno oh-ohha da ya hin nal-ot da weno adi. ^{19,20} Tibon yu boy ine-en nan boble hin maphod weno adi. Ya tibon yu hin naalad weno ugge. Tibon yu bo nan luta hin maluwab di mitanom weno adi ya hin dakol di kaiw. Ya deket mibangngad kayu ya adiyu ilah-on umianamut hi bungan di bungbunga-an hidi." (Kediyen tiempo ya nalappuwan an mal-um di grapes.)

²¹ Imme dadiyen linalaki ot impalpu dan nun-ang-nah adi maboblaysan ad Sin hidid Kanaan ingganad Rehob an nih-up ad Hamat. ²² Numpae da ni-an nah nangappit hi north ot mundalan dad Negeb ot ahida umed Hebron an numboblaysan da Ahiman, hi Seshai ya hi Talmi an holag di o-ongal an tatagun kanan dan Anakim. (Hay Hebron di namangpangulun nakapyan boble hi pitun toon ot ahiy Soan an bobled Egypt.) ²³ Handih imme da nah nundotal an kanan dan

Eskol ya immala dah himpulngut an grapes ya makadam-ot ta mahapul an iattang di duwan tagu. Ya immala da boh pomegrenate ya fig ot ianamut da. ²⁴ Nginadanan dadiyen holag Israel hidiyen nundotal hi Eskol an hay kibalinana ya napulngut, te hidiy nanggal-an da nah himpulngut an grapes.

Hay indatdatong nadan e nungsiim handih nibangngadan da

²⁵ Nala-uy nap-at an algon nungsiiman da ot mibangngad ²⁶ dad Kades ad Paran an kawad-an da Moses ke Aaron ya nadan ibbadan holag Israel. Kinali da nadan inanang-ang da ya impatibo da nadan bungan in-anamut da. ²⁷ Kanan dan Moses di "Imme kami nah boblen nangitud-akam ke dakami ya tinibo min makaphod ya makatmol ya maluwab di mitanom hidi ya dakol di iyyukan, ya dehtu day in-anamut min bungan inilpu mihdi. ²⁸ Mu nadan tatagun numbobleh di ya nungkal-ot da ya ambilog di boble da ya nahamad di alad na. Ya katatakut te wada day o-ongal an tataguh din holag Anak. ²⁹ Hanadan iAmalek ya numboble dad Negeb. Ya nadan Hittite, Jebusite ya Amorite ya numboble da nah mabilid hidi. Ya nadan iKanaan ya numboble dah pingngit di baybay ya nadah pingngit di Wangwang an Jordan."

³⁰ Mundiklamu nadan holag Israel ke Moses mu impadin-ong Kaleb didan kananay "Etaku ot ta etaku gubaton dida ta ditakuy mumbobleh di ot nunna-ud an apputon taku dida."

³¹ Mu nadan ibbanan e nungsiim ya kanan day "Adi taku man anhan pakaapput ke dida te matibon ongal di kabaelan da mu ditaku." ³² Ot ihinap da nan adi makulug mipanggep nah boble nadah ibba dan holag Israel. Kanan day "Adi maphod nan luta te kumudang di ibungan di mitanom hi kanon am-in di mumbobleh di. Ya o-ongal nadan tatagun numbobleh di. ³³ Dehdi da bo udot nadan giant an holag Anak. Ta hay panibo mih adol mi ya kay kami ba-atong an i-itay ya nunna-ud an athidi damdamay panibo dan dakami."

Hay diklamun bon nadan holag Israel

14 Kinali kediyen hilong ya namahig di kogan nadan holag Israel te maid moy namnama da. ² Ot mundiklamu dan Moses ya hi Aaron an kanan day "Kudukdulnay nate kamid Egypt weno hituh adi maboblayan! ³ Tipe e ditaku in-alin APU DIOS tuh boblet ekami mateh gubat ta alan day iinayan mi ya iimbabale mi ta pumbalinon da didan himbut? Kudukdulnay mibangngad takud Egypt." ⁴ Indani ya waday oha on kananay "Mumpili takuh mangipangulun ditakut mibangngad takud Egypt."

⁵ Ot mundukkun da Moses ke Aaron hi hinangngab nadan tatagu. ⁶ Ya hi Joshua an imbabalen Nun ya hi

Kaleb an imbabalen Jephunneh an naki-en e nungsiim ya binik-i day bulwati da gapuh hakit di nomnom da. ⁷ Kanan da nadah tataguy "Makakkaphod nan boblen emi tinibo. ⁸ Deket paamongon takuh APU DIOS ya ie ditakun malinggop nah boblen idat nan ditakun makatmol ya maluwab di mitanom ya dakol di makan ya iyyukan. ⁹ Adi taku ot e ngohayon hi APU DIOS. Adi taku tumakut nadah tataguh di te nunna-ud an apputon taku dida. Dida ke ya maid di mangihwang ke dida, mu ditaku ke ya wadah APU DIOS an mamaddang ke ditaku kinali adi taku tumakut."

¹⁰ Indani ya e tugmilan ot nadan tatagu dida mu kalinadi ya numpatiboh APU DIOS ke didan am-in an humihhiliy hiyona nah Tabernacle an pundayawan da.

Hay numpahpahmoka Moses ke APU DIOS

¹¹ Indani ya kimmalih APU DIOS ke Moses an kananay "Antipe anhan ta nanongnan ngohayonak hantudah tatagu? Ya tipe anhan ta maid di dinol dan ha-on takon di tinibotibo day inainat kun milagro. ¹² Aduwani ya ipaalik di dogo ta madadag datuwen tatagu ta he-ay punholagok hi dakkodakkol ya idatan dakah ongal an kabaelan mu dida!"

¹³ Mu nakihummangan hi Moses ke hiya an kananay "APU DIOS, inilan nadan iEgypt an impakaan mu datuwen tataguh boble da gapuh ongal an kabaelan. Ya deket atom di athinat donglon da ya diday mangipainila ¹⁴ nadah numbobleh tu kenaen atom. Dingngol dan he-a APU DIOS ya numpatibo kan dakami ya wada ka nah kulabut an mipottok ke dakami nah mapat-al ta ipangpangulu dakami ya deket hilong on mumbalin hidiyen kulabut hi apuy ta panilag mi. ¹⁵ Muden deket athinay atom an dadagom am-in hantudan tatagum ya pangalin nadan tataguh udum an boblen nangngol hi mipanggep ke he-a ya nan ongal an kabaelan an hay ¹⁶ gapunan pinatem nadan tatagum nah adi maboblayan ya adim kabaelan an padatngon dida nah boblen kinalim an idat mun dida.

¹⁷ Kinali idasal ku APU DIOS an ipatibom anhan di pangi-em an hidiye handin kinalim an kanam di: ¹⁸ "Hayo an Dios ya adiyak nalakan bumoh-ol ya ongal di pamhod kun dakayu ya kal-iwan di liwat yu ya ngohe yu. Mu adik kal-iwan di liwat yu ta ahik kastiguwon di imbabale yu, hay inap-apu yu, ya hay imbabale da inggana nah inap-apu da." ¹⁹ Kinali gapu nah ongal an pamhod mu, APU DIOS, ya idasal kun kal-iwam di liwat datuwen tatagu umat hi inat mun dida nipalpu handih nanayanan mid Egypt."

²⁰ Hinumang APU DIOS an kananay "Takombo, kal-iwak di liwat da deden imbagam ke ha-on. ²¹ Mu ha-oy an wadat nangamung ya madayaw an Dios ya isap-atak an ²² maid ke diday matagun e dumatong kediyen boble. Te takon di tinibo dad Egypt ya nah adi

maboblayan di dayaw ku ya nadan inat kun adi kabaelan di tagu ya kapyanan adida un-unudon di tugun kut patnaan day anus kun dida. ²³ Kinali adinadaman e wadan diday dumatong nah boblen kinalik an idat ku handidah aammod da. Te adinadaman e makidatong nadan tatagun adi mangun-unud ke ha-on. ²⁴ Mu hi Kaleb an muttatyuk an nanongnan ongal di dinol nan ha-on ya hiya ya abuy makidatong hidi nah boblen ena siniim ta mumboble nadan holag nah di. ²⁵ Adi kayu mumpae nah nundotal an numboblayan nadan iAmalek ya iKanaan te hi bigat ke ya mumpae kayu nah adi maboblayan nah nangappit hi Maingit an Baybay.”

Hay nangastiguwan APU DIOS nadah tatagun nundik-lamu

²⁶ Kanan bon APU DIOS ke da Moses ke Aaron di ²⁷ “Maid di poppog nay diklamun datuwen tatagu ke ha-on ta deyan immingleyak mo anhan. ²⁸ Kalyon yun didah tuwe: ‘Nunna-ud an atok ke dakayu nadan dingngol kun kinali yun maat ke dakayu. ²⁹ Ta mate kayun am-in an nabilang handih numbilangan yun muntoon hi duwampulu ya nahawwal hituh adi maboblayan. ³⁰ Man-u te kinalik handi an hidiy eda pumboblayan mu adi mo nadama. Ammunah Kaleb an imbabalen Jephunneh ya hi Joshua an imbabalen Nun di makidatong hidi. ³¹ Ya nadan imbabale yun kanan yuy alan di buhul yu ya diday ipadatong ku kediyen boblen pinihul yu ta diday mumbobleh din mun-am-amlong da. ³² Mu dakayun aammod da ya mate kayuh tuh adi maboblayan. ³³ Didan imbabale yuy munholholtap hituh adi maboblayan hi nap-at an toon ta humanawwangan da gapuh uggeyu nangun-unudan hi tugun ku inggana maid di matdaan ke dakayu takon di oha. ³⁴ Hanan nap-at an algon eyu nunsiiiman ad Kanaan ya pumbalinok hi nap-at an toon an punligatan yu gapuh liwat yu ta hiktaman yuy boh-ol kun dakayu.’ ³⁵ Makulug an athidiy atok nadah gaga-ihon tatagun nungngohen ha-on ta mate dan am-in tuh adi maboblayan. Ha-oy an AP-APU di nanganalin tuwe.”

^{36,37} Hanadan intud-ak Moses an e nunsiiim ot idatdatong day adi makulug ot humlun hi nundiklamuwan nadan tatagu ya impundogon APU DIOS dida ot mate da. ³⁸ Ot ammuna da Joshua an imbabalen Nun ya hi Kaleb an imbabalen Jephunneh di nanongnan matagu nadah himpulut duwan e nunsiiim.

Hay nakigubatan nadan holag Israel nadah tatagud Kanaan

³⁹ Indani ya kinalin Moses nadah tatagu nan kinalin APU DIOS ya namahig an u-umyung da. ⁴⁰ Kanan day “Om, abuluton min numbahul kami. Kinali nundadaan kamin ume nah boblen insapatan APU DIOS an idat

nan ditaku.” Ot mungkabigat ya inumga dan ume da nah mabilid an bobled Kanaan.

⁴¹ Mu kanan Moses ke diday “Kon inat yu keh nae ya kon inun-unud yuh APU DIOS nah kananan mibangngad kayu nah adi maboblayan? Maid di hilbina! ⁴² Adi kayu ot ume! Te adi dakayu baddangan ke hiya. Nunna-ud an maapput kayuh ⁴³ eyu pakigubatan hanadah iAmalek ya iKanaan ta pumpate dakayun dida. Manuket adi dakayu baddangan ke APU DIOS ya te uggeyu inun-unud.”

⁴⁴ Mu impilit nadan tatagun ume da nah mabilid an boble yaden uggeda intabin nan Kahon APU DIOS ya ugge naki-eh Moses. ⁴⁵ Indani ya immali nadan iAmalek ya iKanaan an mumbobleh di ot apputon da dida ya numpudug da dida ingganad Hormah.

Hay tugun APU DIOS mipanggep hi miappit ke hiya

15 Kanan bon APU DIOS ke Moses di ² “Kalyom hituwe nadah ibbam an holag Israel: Deket dumatong kayud Kanaan an idat kun pumboblayan yu ³ ta mun-appit kayun ha-on hi maghob an umipaamlong ke ha-on an AP-APU ya mahapul an dadiye ya aggayam yun kalnero, gulding ya baka. Mu deket mun-appit kayuh maghob gapuh insapata yu, weno ingnguddan yun mun-appit weno nan iappit yuh katootoon nah piyesta ya ⁴ mahapul an maunnudan hi duwan kilon makaphod an alinan naha-adan hi ohan litron mantekan di oliba. ⁵ Hay miunnud hi ohan kaongal nan kalneron miappit an maghob ya ohan litron mainum.

⁶ Deket lakin kalneroy miappit an maghob ya maunnudan hi duwan kilon alinan nad-uman hi dandanin ohat kagodwan litron mantekan di oliba ⁷ ya dandanin ohat kagodwan litron baya an miappit an mainum. Ta ha-oy an AP-APU ya umamlongak gapu nah nabanglun hamuy da.

⁸ Deket kilaw an lakin bakay miappit an maghob gapuh insapata weno gapuh pakihayyupan ke APU DIOS, ⁹ mahapul an maunnudan hi tulun kilon alinan nakam-mohan hi opat an litron mantekan di oliba ¹⁰ ya hay duwan litron mainum. Ta umamlongak gapuh hamuy da. ¹¹ Datuway mahapul an maunud nah pun-appitan hi kilaw an lakin baka weno lakin kalnero ya kaongal nan kalnero weno gulding. ¹² Athidiy aton yuh hin-oha ke dadiyen aggayam an iappit yu.

¹³ Mahapul an am-in kayun holag Israel ya un-unudon yu datuwe hi am-in nah pun-appitan yun ha-oy an AP-APU ya umamlongak gapu nah nabanglun hamuy na. ¹⁴ Takon nadan nalpuh udum an boblen nakiboblen dakayu ya mahapul an un-unudon da datuwen maunud nah pun-appitan dah maghob ke ha-on. ¹⁵ Dakayun tonok an holag Israel ya nadan tataguh nalpuh udum an boblen nakiboblen dakayu

ya mahapul an un-unudon yu datuwen tugun an maun-unud ta nangamung. Man-uke ya nun-iingngoy kayuh pangibilang ku. ¹⁶ Mun-ingngoy tugun an un-unudon yun holag Israel takon nadan nakiboblen dakayu."

¹⁷ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ¹⁸ "Kalyom datuwe nadah holag Israel: Deket wada kayu mo kediyen boblen pangieyak ke dakayu ¹⁹ ya mahapul an waday appilon yuh iappit yun ha-on an Dios yu nadah makan an bungan di nitanom hidi. ²⁰ Deke bot mangapya kayuh tinapay an malpu nah pakaani yu ya mahapul an umappil kayuh miappit umat hi aton yu nadah mamangulun maanin intanom yu. ²¹ Mahapul an mun-appit kayuh katootoon ke dadiyen tinapay an kapyon yu nah namangulun inani yu.

²² Deket waday ugge nangun-unud nadah Tugun kun indat kun Moses, ²³ ya hin kananat wadadah holag yuh udum hi algoy adi mangun-unud ke datuwen Tugun, ²⁴ mu uggeda ingnguddan ya ugge ininnilan am-in nadan holag Israel hidiye ya mahapul an iappit dan maghob di ohan kilaw an lakin baka. Ya unnudan dah alina ya mainum ta umamlongak gapuh nabanglun hamuy na. Ya mahapul bon mun-appit dah ohan lakin gulding gapuh liwat da. ²⁵ Iappit nan padi dadiyeh pangatana nah ine-en di punlini ta pakawanak di nunliwatan dan am-in an bimmoble te uggeda ingnguddan ya te nun-appit dan ha-on hi maghob ya nun-appit da gapuh liwat da. ²⁶ Takon nadan nakiboblen dida ya nilagat dan am-in nah uggeda ingnguddan an nunliwatan da mu kal-iwak di liwat da gapu ke dadiyen miappit.

²⁷ Kal-ina ket oha nan nunliwat an uggena ingnguddan ya hay iappit na gapuh liwat na ya ohan hintoonan gulding an laba. ²⁸ Iappit nan padi ke ha-on an AP-APU hidiyen iappit nan tagu ta kal-iwak di liwat na. ²⁹ Hinaen tugun ya mahapul an un-unudon am-in di holag Israel ya nadan nakiboblen dida te nilagat dan am-in kediyen ugge ningnguddan an liwat.

³⁰ Deket ingnguddan nan holag Israel weno nan nakiboblen didan nunliwat ya hidiyey kitib-anan ngohayonak ta hidiye nan adida makid-um hanadah tataguk ³¹ te imbilang nan maid di hilbinay tugun ku ot ingnguddanan ugge inun-unud. Kinali hiya pey kombahul hi kakastiguwana."

Hay naat nah tagun nungngohe nah Sabadun Tungo

³² Handih kawad-an nadan holag Israel nah adi maboblayan ya wada on naakhupan an e nangaiw yaden Sabadun Tungo. ³³ Ot alan da ot ie dah kad-an da Moses ke Aaron ya nadan tatagu. ³⁴ Impaguwalya da ni-an ta nangamung di ipainilan APU DIOS hi aton dan hiya. ³⁵ Indani ya kanan APU DIOS ke Moses di "Mahapul an mateh diyen nunliwat. Ta hidiye nan ie

yuh diyen taguh e-elen di nungkampuwan yu ta tugmilan yuh dit mate." ³⁶ Inun-unud nadan holag Israel di intugun APU DIOS ot ie dah diyen tagu nah e-elen nan nungkampuwan da ot tugmilan da ot mate.

Hay mipanggep hi bulwatin nadan holag Israel

³⁷ Kanan bon APU DIOS ke Moses di ³⁸ "Kalyom bo nadah tatagu ta ha-adan day bulwati dah baluybuy an nabobod hi tinulid an blue. Mahapul an munnanong an athidiy ahi aton di holag yuh udum hi algo.

³⁹ Mangipanomnom ke dakayu nadah tugun ku ten inang-ang yu ke datuwen baluybuy di bulwati yu. Ta un-unudon yu ta bokon nadan pinpinhod yuy aton yu, dadiye bo udot nadan daydayunan aton yu. ⁴⁰ Ta nomomon yun un-unudon datuwen Tugun ku ta adiyu kal-iwan an dakayuy tataguk. ⁴¹ Ha-oy di AP-APU an Dios yu! Impakaan dakayun ha-on ad Egypt ta dayawonak. Ha-oy di AP-APU an Dios yu."

Hay nungngohayan da Korah, hi Dathan ya hi Abiram ke APU DIOS

16 Ohan algo ya nuntutuggun da Korah an imbalen Ishar an holag Kohat an imbalen Libay, ya nadan holag Reuben an da Dathan ke Abiram an imbalen Eliab ya hi On an imbalen Peleth ² an ngohayon dah Moses. Indani ya nid-um ke diday duwan gatut ta naliman mangipangpangulu nadah tatagu. ³ Imme dah kad-an da Moses ke Aaron ot kanan dan diday "Hogla bo kayah naen at-atton yu. Inila taku met an wadah APU DIOS ke ditakun am-in. Ya tipet hay punnomnom yuh adol yu ya natagtag-e kayu mu hantudan tatagun APU DIOS?"

⁴ Handih dingngol Moses ya nunlukbub nah luta ot mundasal. ⁵ Ot ahina kanan ke Korah ya nadan ibbanay "Ipainilan APU DIOS hi biggatnah bigat hin dahdi ke ditakuy tinuddunan muttaty na ya hin dahdin ditakuy makaphod hi hinangngab na. Ta nan piliyonan ditaku ya ipaenah kad-ana. ^{6,7} Kinali he-a Korah ya mahapul an athituy aton yu nadah ibbam. Hi biggatna ya umala kayun am-in hi pangighoban hi insenson iappit yun APU DIOS. Ya ha-adan yuh insenson gobhon yu ta ie yu nah pun-appitan ke APU DIOS. Ta tibon taku hin dahdiy piliyonan makaphod. Hay kakulugana ya dakayun holag Libay di hoglan mumpahhiya!"

⁸ Kanan bon Moses ke Korah di "Donglom hituwe, dakayun holag Libay! ⁹ Kon kulangon yuy inat APU DIOS an hi am-in hanadah holag Israel ya dakayun holag Libay di tinuddunan mih-up ke hiya nah pangatan yu nadah ngunu yuh Tabernacle ya ekayu tumaddog hi hinangngab nadan tataguh pangatan yu nadah kiphodan da? ¹⁰ Dakayu ya abu ya nadan ibbam an holag Libay di nangidatana kenaen ngunu, mu pinhod yun dakayu pay di mumpadi. ¹¹ Hi APU DIOS di ngino-

he yun nadah ibbam te kon dahdih Aaron ta hiyay pundiklamuwan yu?"

¹² Impaayag Moses da Dathan ke Abiram an imbalen Eliab mu kanan day: "Adimi pinhod an umali!
¹³ Tipe Moses, kon kudang nan inat mun impakaan dakamid Egypt an makatmol ya matabay mitanom ya dakol di makan ya iyyukan ot ial i dakamih tuh adi maboblayan ta patayon dakami? Ag-agam, pinhod mu pay an he-ay mun-ap-apun dakami. ¹⁴ Hay oha bo ya ugge dakami in-e nah boblen makatmol di nitanom ya dakol di makan ya iyyukan. Ya daan bo nan kinalim an idat mun dakamin luta ya payo? Kon tuwali ot in-langkakan dakami. Adi kami man umali!"

¹⁵ Indani ya bimmoh-ol hi Moses ot mundasal ke APU DIOS an kananay "APU DIOS, idasal kun adim anhan abuluton di iappit datuwen tatagu ke he-a. Maid di gaga-ihon inat kun dida ya maid di inalak hi aggayam da yaden athituy aton dan ha-on."

¹⁶ Kanana bon Korah di "Mahapul an umali kayun am-in hanadah ibbam nah pundayawan hi bigat. Takon hi Aaron ya umali. ¹⁷ Umiali kayu nimpem am-in hi pangighoban hi insenson duwan gatut ta nalima ya ha-adan yuh insenso ta iappit yu nah AP-APU nah pun-appitan. Takon hi Aaron ya umiali damdamah iappit na." ¹⁸ Ot umiali dan am-in hi pangighoban an hina-adan dah bala ya insenso ot makitaddog dan da Moses ke Aaron nah hogpan hi Tabernacle. ¹⁹ Hi Korah di nanuttudu nadah ibbanan ngohayon dah Moses ya hi Aaron. Handih naamung dan am-in ot tumaddog da nah hogpan nah Tabernacle ya kal-ina di ya numpati-boy dayaw APU DIOS ke didan am-in. ²⁰ Kimmalih APU DIOS an kanana ke da Moses ke Aaron di ²¹ "Mibata-an kayun dida ta dadagok didad uwani."

²² Mu nunyuung da Moses ke Aaron ot mundasal dan hiyan kanan day "Apu Dios an kalpuwan di biyag, kon deket numbahul di ohan tagu ya ilagat mun boh-olan am-in hantudan ibbada?"

²³ Kanan APU DIOS ke Moses di ²⁴ "Kalyom hanadah tatagut mibata-an dah kampun da Korah, hi Dathan ya hi Abiram."

²⁵ Ginalgal-an Moses an immeh kampun da Dathan ke Abiram ya niunud nadan aap-apun di holag Israel ke hiya. ²⁶ Kananan diday "Ume-ele kayu ta mibata-an kayuh kampun datuwen gaga-ihon tatagu ya tibon yu ta maid di dapaon yuh ngunut da. Ta adi kayu milagat an makikaten dida gapuh nunliwatan da." ²⁷ Ot mibata-an nadan tataguh kampun da Korah, hi Dathan ya Abiram. Limmah-un da Dathan ke Abiram, nadan in-ayan da, nadan iimbabale da takon nadan goggolang an imbabale da ot tumaddog dah pottok di hogpan hi kampu da.

²⁸ Kanan Moses di "Hituwey panginilaan yun hi APU DIOS di nanuddun ha-oy an mangiat ke datuwe, bokon ha-oy di kon nomnom. ²⁹ Deket mate datuwen

tatagun bokon gapuh kastigun APU DIOS ke dida ya hidiyey kitib-anan uggeyak tinuddun APU DIOS. ³⁰ Mu deket maat ke dida on umipamodwong an naala ya naunug da nah luta takon nadan ngunut dat ume dad dalam nah lubuk ya hidiyey panginilaan yun inwalong dah APU DIOS."

³¹ Nagibbun kimmalih Moses ya pinghanadi ya nadhak nan lutan timmaddogan da ³² ot maunug da takon nadan pamilya da ya iiba da. Athidiy naat an naunug nadan ibban Korah ya nadan pamilya da takon nadan nganneh diyen wadan dida. ³³ Matagu dan naunug hi kad-an di nungkakate. Nakiunug am-in di wadan dida ot ahi bo mundammu nan luta ot mama-id da.

³⁴ Hanadan holag Israel an wadah din nangngol hi pokaw da ya namtik da. Pun-itkuk day "Bumtik taku te indani ya milagat taku." Indani ya impaalin APU DIOS di apuy ot maghob ³⁵ nadan duwanggatut ta naliman nun-appit hi insenso.

³⁶ Kanan APU DIOS ke Moses di ³⁷ "Kalyom ke Eleasar an imbabalen Aaron an padi ta ena amungon nadan punggohoban hi insenson inusal nadan naten linalaki. Ya kalyom ta ena iwahit nadan mumbabalan insensoh e-elen nan kampu te nangilinan dadiyen punggohoban hi insenso ³⁸ an inusal dadiyen linalakin nate gapuh liwat da. Ya kalyom ta kapyona dadiyen punggohoban hi maingpin mitakap nah pun-appitan ta mumbalin an warning nadah holag Israel. Dadiyen punggohoban hi insenso ya nangilinan te nipresenta dan ha-on an Dios."

³⁹ Ot amungon Eleasar an padi nadan duwanggatut ta naliman punggohoban hi insenso ot kapyonah mitakap nah pun-appitan an inun-unud nay kinalin APU DIOS ot kalyon Moses ke hiya. ⁴⁰ Hidiyey mangipanom-nom hanadah holag Israel an maid di udum, ammuna nadan holag Aaron di mabalin an munggehob hi insenson miappit ke APU DIOS. Te deket nalgom an taguy umeh din munggehob hi insenso ya madadag umat ke Korah ya nadan ibbana.

⁴¹ Mu handih nabigatana ya mundiklamu bo nadan tatagu ke da Moses ke Aaron an kanan day "Pinate yu nadan udum an tatagun APU DIOS."

⁴² Kediyeen naamungan dah pundiklamuwan da ke da Moses ke Aaron ya tinibo da nah pundayawan nan humihilin hiyon APU DIOS nah kulabut an nihophop hidi. ⁴³ E timmaddog da Moses ke Aaron nah hogpan hi Tabernacle ⁴⁴ ya kimmalih APU DIOS ke Moses an kananay ⁴⁵ "Mibata-an kayu hantudah tatagu ta dadagok dida!" Mu nunlukbub da Moses ke Aaron nah luta ta pangipatibo dan tumakut dan APU DIOS te pakallispituwon da.

⁴⁶ Ot kanan Moses ke Aaron di "Gal-am ta em alan nan pangighoban hi insenso ya ha-adam hi bala nah altar ya hay insenso ta ume kah kad-an nadan tatagut iappit mun APU DIOS gapuh liwat da. Bimmoh-ol mo

anhan hi APU DIOS ke dida ot ipaalinay dogo ta deyan nilappun mungkakate da.”⁴⁷ Inun-unud Aaron ot ena alan nan pangighoban hi insenso ot butikanan immeh gawwan nadan tatagu. Tinibo nan nilappuy dogo nadah tatagu mu nun-appit hi maghob an insenso ke APU DIOS gapuh liwat da.⁴⁸ Ot matikod nan dogo ta ena imama-uan ya dehding timmaddog hi numbat-tanan nadan matagu ya nadan nungkakate.⁴⁹ Hay bilang nadan tatagun nate ya himpulut opat di libu ta pituy gatut mu ugge nakibilang nadan naten ibban Korah.⁵⁰ Ot mibangngad hi Aaron hi kad-an Moses nah hogpan hi Tabernacle te natikod mo nan dogo.

Hay naat nah patanong Aaron

17 Indani ya kimmali boh APU DIOS ke Moses an kananay² “Kalyom hanadah himpulut duwan mangipangpanguluh holag Israel ta umidat dah hinoh-ah patanong ke he-a. Ya itudok muy ngadan da nah patanong da.³ Hana keh patanong nan mangipangpanguluh holag Libay ya itudok muy ngadan Aaron. Mahapul an wadan am-in di patanong nadan aap-apun di holag Israel.⁴ Ipaghop mu dadiyen patanong nah Tabernacle nah kuwartun kawad-ak an oggan ta pundammuwan ta iha-ad muh hinangngab nan Kahon an niha-adan nan nitudok an Tugun ku.⁵ Ahi humaping di patanong nan tagun piliyok ta matikod di pundiklamuwan nadan ibbam an holag Israel ke he-a gapu kediyen ahik aton.”

⁶ Ot kalyon Moses nadah tatagu ot umidat nadan himpulut duwan mangipangpanguluh holag Israel hi hinoh-an patanong ke Moses takon hi Aaron.⁷ Inhad Moses am-in dadiyen patanong hi bohongnan di Tabernacle nah hinangngab nan Kahon an niha-adan nan nitudok an Tugun APU DIOS.

⁸ Handih nabigat ot humgop hi Moses nah Tabernacle ya tinibonan himmapping nan patanong Aaron an nangitakdog hi holag Libay ya waday bunganan almond an nal-um.⁹ Inalanan am-in nadan patanong ot ena ipatibo nadah ibbanan holag Israel ot tibon da nan naat nah patanong Aaron. Ot ibangngad na dadiyen patanong nadah mangipangpangulu.

¹⁰ Kanan APU DIOS ke Moses di “Ibangngad muy patanong Aaron hi hinangngab nan Kahon an niha-adan nan nitudok an Tugun kut mangipanomnom hanadah mungngohen tatagun deket adida itikod an mundiklamu ya mate da.”¹¹ Ot aton Moses hidiyen kinalin APU DIOS.

¹² Kanan nadan tatagu ke Moses di “Kay kami metlaing nate! Te nunna-ud an mate kami¹³ ten mih-up kami nah Tabernacle. Kinali kay kami metlaing nate!”

Hay ngunun nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay

18 Kanan APU DIOS ke Aaron di “He-a ya nadan imbabalem ya nadan iibam an holag Libay di mabahulan hi ngannen maat tuh Tabernacle. Mu deket mipanggep hi mihallah punhilbiyan yun papadi ya dakayun nadah imbabalem ya abuy mabahulan.² Damanan ayagan yu nadan iiba yun holag Libay an bumaddang ke he-a ya nadan imbabalem hi pangatan yu nadah maat hituh hinangngab nan Tabernacle.³ Mu tibon yu ta adida dapaon nadan ngunut an nangilinan takon nan pun-appitan nah pangatan dah ngunu da te deket dapaon da ya mate kayun am-in.⁴ Mahapul bon makid-um dan dakayuh pangatan da nadah ngunu dan mangipaptok tuh Tabernacle, mu adinadaman waday bokon holag Libay an e makid-um ke dakayun mungngunu.

⁵ Hay ngunu yu nadah imbabalem ya ipaptok yu nan Tabernacle ya nan altar. Deket un-unudon yu datuwen tugun ku ya adiyak mo bumoh-ol ke dakayun holag Israel.⁶ Ha-oy mismuy numpili nadah ibba yun holag Libay hi am-in hanadah holag Israel ta bumaddang dan dakayu. Niong-ong dan ha-on an AP-APU ta mungngunu dah tuh Tabernacle.⁷ Mu mahapul an he-a ya nadan imbabalem mismuy mangiat nadah ngunun di padi nah altar ya nah kawad-ak. Hanan ngunun di padi ya indat kun regalok ke dakayu. Mu nadan udum an tatagun umalin mih-up tuh kad-ak ya mate da.”

Hay midat nadah padi

⁸ Datuwe boy intugun APU DIOS ke Aaron: “Dakayun papadiy pinilik an mangiappit nadah iappit nadan holag Israel ke ha-on ya idatan dakayu ta nangamung hi bingay yu ke dadiyen iappit da.⁹ Midatan kayu nadah miappit an adi maghob, nadah miappit an page, nadah miappit gapuh liwat ya nadah miappit gapuh bahul.¹⁰ Deket kanon yu danae ya nomnomon yun niong-ong ke ha-on. Ya ammunay linalakin mangan ke danae.

¹¹ Ya midatan pay bo nadah udum an iappit nadan holag Israel an itagge dan ipresenta ke ha-on. Damanan kanon nadan imbabalem an linalaki ya binabai. Mu ammuna nadan mibilang an maliniy mabalin an mangan ke dadiye.

¹² Idat ku bon dakayu nan kapkaphodan an mantekan di oliba, kapkaphodan an mainum, kapkaphodan an page ya nadan mamangulun bungan di intanom da.¹³ Am-in dadiyen ialin nadan ibba yun holag Israel ke ha-on ya bagi yu. Mu ammuna nadan mibilang an maliniy mangan kedie.

¹⁴ Ya am-in di inguddan dan iappit ke ha-on ya bagi yu. ¹⁵ Am-in boy panguluwan an linalakin imbabalen nadan ibba yun holag Israel takon nadan mamangulun impan di aggayam dan in-ong-ong dan ha-on ya bagi yu. Ta hidiye nan dakayuy mangala nah ibayad dah pamangngadan da nadah panguluwan an linalakin imbabale da ya nadan ibayad da nadah namangulun lakin impan di aggayam dan adi malini. ¹⁶ Hay golang an himbulana ya liman kalang di mibayad hi pamangngadan dan hiya, mipuun nah maunud an mibayad.

¹⁷ Mu adinadaman mabangngad nadan namangulun impan di baka, kalnero ya gulding. Te bagik dadiyen nangilinan an miappit ke ha-on. Iwaghik yuy dala da nah pun-appitan ya gobhon yuy taba dat miappit dan maghob ke ha-on ta umamlongak hi hamuy da. ¹⁸ Bagi yuy dotag dadiye umat hi pago ya kannawan an lapan dadiyen mipresentan miappit ke ha-on. ¹⁹ Idat ku nimphe-a ya nadan holag mun linalaki ya binabain am-in di niong-ong an iappit nadan ibba yun holag Israel ke ha-on. Hituwen kinalik ya munnanong an adinadaman mibabawi weno e mabaliwan."

²⁰ Ot kanan bon APU DIOS ke Aaron di "Man-uke ya adi dakayu idatan an papadi hi lutan tawidon yu te hay an AP-APU di mialig an tawid yu.

Hay bingay nadan holag Libay

²¹ Hanada ken ibbam an holag Libay ya idat kun dida nan mikapulun lumuwon am-in di holag Israel an iappit dan ha-on ta hidiyey tangdan dah punggunuwan dah tuh Tabernacle. ²² Ya mipalpud uwani ya adinadaman maka-ih-up nah Tabernacle nadan ibba yun holag Israel an bokon holag Libay ya bokon padi te makastigu dat mate da. ²³ Dida ya abuy mungngunuh tu ta deke pet waday nihallah inat da ya diday kon bahul. Hituway olden an munnanong ta nangamung an adi mabaliwan. Ya maid di midat ke didah tawidon dah luta da. ²⁴ Te hay idat kun dida ya nan mikapulun iappit am-in di holag Israel. Kinali maid di tawidon dah luta da."

²⁵ Kinalin APU DIOS damdama ke Moses di ²⁶ "Itugun muh tuwe nadah holag Libay an deket dawaton day mikapulun limmun nadan ibba dan holag Israel an dadiyey idat kun tawid da ya mahapul an iappit dan ha-on damdamay mikapulun dadiyen dawaton da. ²⁷ Hidiyen iappit dan ha-on ya paddungna nan mamangulun page weno mainum an iappit nadan ibba dan holag Israel ke ha-on. ²⁸ Hidiyen iappit da damdaman ha-on an mikapulu nadah dawaton dah mikapulun limmun nadan ibba yun holag Israel ya idat dan Aaron an padi. ²⁹ Mahapul an iappit dan ha-on nadan kapkaphodan an dawaton da.

³⁰ Hanadan kapkaphodan an iappit dan ha-on ya paddungna nan mamangulun page weno mainum an iappit nadan ibba dan holag Israel ke ha-on.

³¹ Hanadan udum an dawaton da ya damanan kanon da nadah pamilya dah kumpulmin lugar te binokla da dadiyeh punggunuwan dah Tabernacle. ³² Adida mabahulan hi panganan dan dadiye ten in-appit dan ha-on di kapkaphodan. Mu mahapul an adida hibiton dadiyen iappit di ibba dan holag Israel ke ha-on. Te deket nalgom di pangat da ya mate da."

Hanan danum an punlini

19 Kanan bon APU DIOS ke da Moses ke Aaron di ² "Kalyon yu nadah holag Israel hituwen Tugun kun dida: Mahapul an umiali dah maingit an bakan laban an maid di dipektona ya uggena ni-an pinatnaan an nungngunu ³ ta idat dan Eleasar an padi. Mahapul an mieh e-elen nan nungkampuwan dat kolngon dah hinangngab na. ⁴ Ne umalah Eleasar hi dalan diyen bakat itdok nay gamat nat iwaghik nah mamimpituh nangappit hi hinangngab nan Tabernacle. ⁵ Miappit an maghob hidiyen bakah hinangngab Eleasar an adi madaut ta makighob di bolat na, hay lamana, dalana, ya putuna. ⁶ Ne umalah Eleasar hi kaiw an sedar, hay hapang di hissop ya hay maka-ingit an tinulid ta pakighob na nah baka. ⁷ Deket nagibbuh diye ya balbalanay bulwatina ya mun-amo ta ahi mabalin an humgop nah kampu, mu munnanong an mibilang an adi malini inggana hilog. ⁸ Mahapul an balbalan damdaman nan tagun nungghob nah bakay bulwatina ya mun-amo, mu munnanong an mibilang an adi malini inggana hilog.

⁹ Ne alan nan tagun mibilang an malini nan dap-ul nan bakan naghob ta ena iha-ad nah mibilang an malini nah e-elen di kampu. Ta usalon di holag Israel hi pangatan da nah ine-en di punlinin ikamo dah danum. Hidiyen aton dan ine-en di punliniy mangaan hi liwat da. ¹⁰ Hanan tagun mangala nah dap-ul ya mahapul an balbalanay bulwatina, mu munnanong an adi mibilang an malini inggana hilog. Munnanong an maunud ta nangamung hinaen tugun hanadah holag Israel ya nadah udum an tatagun nakiboblen dida.

¹¹ Hanan tagun manapah adol di naten tagu ya mibilang an adi malinih pitun algo. ¹² Ta mahapul an atona nan ine-en di punlini nah mikatlu ya nah mikapitun algo ta mibilang bon malini. Mu deket adina aton ya adi mo mibilang an malini takon di nala-uy pitun algo.

¹³ Hanan tagun adina aton di ine-en di punlini yaden dinapanay adol di nate ya hibitona na nan Tabernacle ta hidiye nan adi mo makid-um hanadah tataguk. Ta munnanong an adi malinih diyen tagun ugge niduyag ke hiya nan danum an punlini.

¹⁴ Deket waday mate nah ohan abung nah kampu ya mibilang an adi malini nan tagun wadah di hi pitun algo, takon nan tagun humgop hidi. ¹⁵ Am-in di buhi weno bangan ugge nahukapan an wadah di ya mibilang an adi malini.

¹⁶ Hanan tagun manapah napate weno nate nah e-len di boble ya mibilang an adi malini, takon nan tagun mundapah gunit di nate weno lubuk ya mibilang damdaman adi malinih pitun algo.

¹⁷ Deket wada on tagun mibilang an adi malini mangat hi ine-en di punlini ya alan nan tagun mibilang an malini nan dap-ul nan naghob an bakat iha-ad nah buhi ya duyaganah danum. ¹⁸ Ne hidiyen tagu ya umalah hapang di hissop ta itam-ol na nah danum ta iwaghik na nah abung nan tagun adi malini ya am-in nadan nganneh diyen wadah di takon di tatagu. Ya waghikan nan tagun dinapanay gunit di nate, hay napate weno nate ya hay lubuk. ¹⁹ Dadiyen mibilang an adi malini ya mawaghikan da nah mikatlu ya mikapitun algo. Ya nan tagun nawaghikan ya balbalanay bulwatina ya mun-amo nah mikapitun algo ta hi kahilongana ya mibilang an malini. ²⁰ Mu nan tagun mibilang an adi malini yaden adina aton di ine-en di punlini ya adi mo makid-um hanadah tataguk te hinibit na nan Tabernacle ya munnanong an adi mo malini te uggena dinuyagan di adol nah danum an punlini.

²¹ Mahapul an maat ta nangamung hituwen ine-en di punlini.

Hanan tagun mangiwaghik nah danum an punlini ya mahapul an ibalbal na damdamay bulwati na. Ya nan tagun manapa nah danum an punlini ya adi mibilang an malini inggana hilong. ²² Ya am-in di dapaon nan tagun mibilang an adi malini ya adi mo mibilang an malini ya nan tagun manapan dadiye ya mibilang an adi malini inggana hilong."

Hay naat handih wada nadan holag Israel ad Kades

20 Handih namangulun bulan ya dimmatong nadan holag Israel ad Sin an adi maboblayan ot mungkampu dad Kades. Kediye wada dah di ya nateh Miriam ot milubuk hidi.

² Maid di danum hidi ot hanggaon nadan tatagu da Moses ke Aaron. ³ Mundiklamu dan Moses an kanan day "Kudukdul nay nakikate kami nadah ibba takun pinaten APU DIOS. ⁴ Tipet edakami ingkuyug hituh adi maboblayan ta ekami maten am-in, takon di hay aggayam mi? ⁵ Ya tipe tuwalit edakami impangulun tumayan ad Egypt ta etaku umali tuh boblen maid di tummol hi mitanom? Daan hituy pangal-an hi boga, nateng ya bungbunga-an? Ya maid boy danum an inumon!"

⁶ Tinaynan da Moses ke Aaron nadan tatagu ot eda tumaddog nah hogpan hi Tabernacle, ot munlukbub

da nah luta. Indani ya numpatibo nan humihhilin hiyon APU DIOS. ⁷ Kanan APU DIOS ke Moses di ⁸ "Alam nan patanong nah hinangngab nan Kahon ta amungon yun Aaron am-in nadan tatagu. Deket naamung kayu ya kimmali ka nah batu ta bumudal di danum. Ta waday inumon nadan tatagu ya nadan aggayam da."

⁹ Inun-unud Moses hidiye ot ena alan nan patanong an niha-ad nah kad-an APU DIOS. ¹⁰ Ot amungon dan Aaron nadan tataguh kad-an nan batu. Kanan Moses di "Donglon yu ke, dakayun mangohen tatagu. Kon ipilit yun pabudalon di danum ketuwen batu?" ¹¹ Ot iho-plat na nan patanong hi numpidwa nah batu ya maddal di dakol an danum ot uminum nadan tatagu, takon nadan aggayam da.

¹² Mu bimmoh-ol hi APU DIOS ke da Moses ke Aaron. Ot kananan diday "Gapu te uggeyak inun-unud ot uggeyak impadayaw kediyen inat yu ya bokon dakayuy mangidatong nadah ibba yun holag Israel nah boblen kinalik an idat kun dida."

¹³ Hidiy nundiklamuwan nadan tatagu ke APU DIOS ot mangadanan hi Meribah. Hidi boy nangipatib-an APU DIOS an hiya ya limpiyu ya maandong di pangat na.

Hay adi pangiabulutan nan patul di Edom hi mundalan da Moses nah boble da

¹⁴ Handih wada da Moses ad Kades ya immitud-ak hi e makihummangan nah patul di Edom. Kanan day "Hituwey kinalin nadan iibam an holag Israel: Inilam anhan ot namahig di nunholholtapan mi. ¹⁵ Numboble handidan aammod mid Egypt hi nabayag ya impunholholtap di iEgypt dida takon di dakami. ¹⁶ Ot mumpahpahmok kamin APU DIOS ya dingngol nay numpahpahmokan mi ot itud-ak na on anghel an nangimpangulun dakamin timmayan hidi.

Ot dehdi kamid Kades an poppog tun bobleyu. ¹⁷ Ad uwani ya ibaga mi anhan ta iabulut mun mundalan kamin nadah aggayam mi tuh boble yu. Iun-unud mih kalata ta adi kami mundalan hanadah payo yu weno habal yu ya adi kami uminum hi danum nah bubun yu. Hay kalata ya abuy un-unudon mi inggana mala-u kami tuh boble yu."

¹⁸ Mu kanan nan patul di Edom di "Adi kayu mundalan tuh boble mi te deket mundalan kayuh tuh ya gubaton dakayu!"

¹⁹ Kanan bon nadan holag Israel di "Daan mo anhan ta iabulut mu ot deyan kanan miy iun-unud mih kalata. Deket kal-inat uminum kamin nadah aggayam mih danum yu ya takon kattog di bayadan mi, mu ta mundalan kami anhan tuh boble yu."

²⁰ Mu kanan nan patul di Edom di "Adinadama! Adi kayu mundalan tuh boble mi."

Kediye ya indadaan di iEdom di dakol an tindalu dan mangubat nadah holag Israel. ²¹ Ot hinnatkon moy nangidalanan da te in-adin nadan iEdom di pangidalanan da nah boble da.

Hay natayan Aaron

²² Handih timmayan nadan holag Israel ad Kades ya numpae da nah mabilid an Hor nah poppog di Edom. ²³ Kediye wadadah di ya kimmali boh APU DIOS ke da Moses ke Aaron. ²⁴ Kananay "He-a ke Aaron ya adika makidatong nah boblen idat kun dakayun holag Israel te mate ka. Man-uke ya uggeyak inun-unud ke dakayun Moses ad Meribah. ²⁵ Ya he-a ke Moses ya ikuyug muh Aaron ya nan imbabalanan hi Eleasar ta tumikid kayu nah Bilid an Hor ²⁶ ta kaanom nan bulwatin di padin imbulwatin Aaron ta ipabulwatim ke Eleasar. Te mateh Aaron hidi."

²⁷ Ot un-unudon Moses hidiyen kinalin APU DIOS. Handih timmikid dan tulu ya tibtibbon nadan tatagu dida. ²⁸ Dimmatong da nah tap-on nan bilid ot kaanon Moses nan bulwatin di padin imbulwatin Aaron ot ipabulwatinan Eleasar. Indani ya nateh Aaron hidi nah tap-on nan bilid ot dumayyu da Moses ke Eleasar. ²⁹ Ot u-umyung nadan holag Israel hi tulumpulun algo gapuh natayan Aaron.

Hanan ulog an nakapyah giniling

21 Hanan patul di Kanaan an hi Arad an numbobled Negeb ya dingngol nan mangali nadan holag Israel an wada da nah kalatad Atharim. Ot ena gubaton didan dimpap nay udum ot pumbalinona didan balud. ² Nunsapata nadan holag Israel ke APU DIOS an kanan day "Deket baddangan dakamit apputon mi datuwen tatagu ya pakadadaggon miy boble da." ³ Dingngol APU DIOS di dasal da ot baddangana didan nangapput ke dadiyen iKanaan. Ot pakadadaggon da dida ya nadan boble da ot ngadanan dah Hormah.

⁴ Tinaynan nadan holag Israel nan Bilid an Hor an indalan da nah kalatan mumpae nah Maingit an Baybay ot malikkod dad Edom. Mu handih mange da ya mundiklamu da. ⁵ Ad-adiy kalyon dan APU DIOS ya ke Moses an kanan day "Tipet edakami impangulun tumayan ad Egypt ta edakami ialu tuh adi maboblayan an maid di danum an inumon ya maid di kanon ta deyan mate kami ot ya abuh tu. Oha bo ya immingle kami mo anhan tuh himpappangen makan."

⁶ Indani ya impaalin APU DIOS di katatakut an nagitaan an ulog. Ot pungklat day dakol nadah holag Israel ot mungkakate da. ⁷ Imme nadan tatagu ke Moses ot kanan day "Abuluton min nunliwat kami gapuh ad-adin kinali min APU DIOS ya ke he-a. Idasalan

dakami anhan ta makaan hantudan ulog." Ot idasalan Moses nadan tatagu.

⁸ Indani ya kanan APU DIOS ke Moses di "Kumapya kah ing-ingon tudan ulog. Ya ipalat muh udun di patanong ta deket itangad nan tagun kinalat di ulog kediye ya adi mate." ⁹ Inun-unud Moses ot kumapyah gombang an ulog ot ipalat nah patanong ta deket iang-ang nadan nakalat kediye ya pumhod dat adida mate.

Hay nangayan nadan holag Israel ad Moab

¹⁰ Indani ya numpae bo nadan holag Israel ad Obot ot mungkampu dah di. ¹¹ Timmayan dad Obot ot ume dad Iye Abarim nah adi maboblayan an poppog di Moab nah nangappit hi timilan di algo. ¹² Indani ya eda nungkampu nah nundotal ad Sered. ¹³ Timmayan da boh di ot ume da nah binnah-el nan Wangwang an Arnon nah adi maboblayan an nipaldang nah boblen di Amorite. Hay Arnon di numpoppogan di Moab ya nan boblen di Amorite.

¹⁴ Wada on Liblun Mipanggep hi Gubat APU DIOS an nitudok hidiy "Waheb ad Suphah, nadan dopla ya nan Wangwang an Arnon, ¹⁵ nadan doplah udun nan naboblayan ad Ar nah poppog di Moab."

¹⁶ Timmayan dah di ot ume dad Beer an kad-an nan bubun ot kumalih APU DIOS ke Moses an kananay "Amungom nadan tatagut idatak didah danum."

¹⁷ Ot ikantan nadan holag Israel hituwe: "Bumudal kan danum tuh bubun ta ikankanta miy mipanggep ke he-a. ¹⁸ Ikanta mih tuwen bubun an kina-utan di imbabalen di patul, kina-utan di aap-apun inusal day patanong da."

Timmayan bo nadan holag Israel kediye adi maboblayan ot ume dan lina-uan day Mattanah ¹⁹ ot dumatong dad Nahaliel. Limma-u da boh di ot ume dad Bamot. ²⁰ Limma-u dah di ot ume da nah nundotal ad Moab nah da-ul di Pisgah an bilid an mauhdungan nan adi maboblayan.

Hay naapputan Sihon an patul di Amorite

²¹ Indani ya immitud-ak nadan holag Israel hi e maki-hummangan ke Sihon an patul di Amorite. Hituway eda kalyon ke hiya:

²² "Tabulut mu anhan ta idalan mi tuh boble yu. Iun-unud mih kalata inggana lumma-u kami. Ya tibon mit maid ke dakami ya nadan aggayam miy mangigatin hi intanom yuh payo yu ya lagunta yu. Ya adi kami uminum hi bubun yu."

²³ Mu hi Sihon an patul hidi ya adina iabulut an mundalan nadan holag Israel hi boble da. Inamung na ot ya abuy tindaluna ot eda gubaton nadan holag Israel nah adi maboblayan ad Jahas. ²⁴ Mu numpaten nadan holag Israel dadiyen Amorite an buhul da ot di-

day miha-ad ke dadiyen boble mipalpu nah Wangwang an Arnon inggana nah Wangwang an Jabbok. Mu hay Ammon ya adida kabaelan an hogpon te namahig an nakahammad di alad na. ²⁵ Sinakup di holag Israel am-in di boblen nadan Amorite, takon di Hesbon ya nadan nunlinikkod an bobleh di ot mumboble da ke dadiyen boble. ²⁶ Hay Hesbon an ongal an bobley numboblasyon nan patul an hi Sihon. Handi ya inapput Sihon nan patul di Moab ot sakuponay Hesbon ya am-in nadan boble inggana nah Wangwang an Arnon.

²⁷ Wada on kantan nitudok an athitu: "Umali kayud Hesbon an ongal an boblen Sihon. Ta iphod yuh tuwen boble nat mibangngad nan dati.

²⁸ Handi ya mialig an nalpuy apuy ad Hesbon an boblen Sihon ot malgab di Ar an ongal an bobled Moab takon nadan bilid nah tap-on di Arnon.

²⁹ Mahmok kayun iMoab, dakayun mundaydayaw ke Kemos te nadadag kayu. Impumbalin dakayu nah diosyun hi Kemos an balud nan patul di Amorite an hi Sihon.

³⁰ Mu ad uwani ya nakadaddag di Amorite takon di boble da mipalpu Hesbon ingganad Dibon ya mipalpu Nophah ingganad Medeba."

³¹ Hanadan holag Israel ya numboble da nadah boblen di Amorite.

Hay naapputan nan patul an hi Og

³² Indani ya intud-ak Moses di e munsim ad Jaser an ongal an boble. Ot eda gubaton nadan bobleh nunlinikkod hidi. Sinakup da dadiyen boble ot dog-alon dan am-in nadan Amorite an numboble di. ³³ Indani ya inunud da nan kalata ot mumpae dad Bashan. Hi Og an patul kediyen boble ya impangulunay tindaluna ot eda gubaton nadan holag Israel ad Edrei.

³⁴ Mu kanan APU DIOS ke Moses di "Adika tumakut ke hiya. Te baddangan dakat apputom takon nadan tindalunat sakupom di boble da. Atom ke hiyay umat hi inat mu nah patul di Amorite an hi Sihon ad Hesbon."

³⁵ Ya nangapput bo nadan holag Israel kediyen gubat. Pinate dah Og, nadan imbabalena ya nadan bimoblen maid di natdaan ot sakupon day boble da.

Hay nangipaayagan nan patul di Moab ke Balaam

22 Intuluy nadan holag Israel an nangnangge ot dumatong da nah nundotal ad Moab an nih-up nah Wangwang an Jordan ya dommang di Jericho.

² Hanan patul di Moab an hi Balak an imbabalen Sippor ya dingngol nan dakkodakkol nadan holag Israel ya dingngol na bon inapput da nadan Amorite. ³ Ot gapun diye, hiya ya nadan tataguna ya namahig di takut da.

⁴ Kanan nadan aap-apud Moab nadah aap-apud Midian di "Mangali nadan dakkodakkol an holag Israel. Nunna-ud an dadagon dan am-in di nganne tuh boble taku, umat hi pangat di bakan mangan hi holok nah kudal."

Hi Balak an patul di Moab ⁵ ya immitud-ak hi e maki-hummangan ke Balaam an imbabalen Beor ad Pethor an boblen nih-up nah Wangwang an Euphrates. Athituy kinalinan idatong dan Balaam ta umalit baddangan:

"Immaliy dakkodakkol an tatagun nalpu Egypt ya namahig an mungkihnap dah kabobboble tuh luta ya dehtu dan numboble dah nih-up hi boble mi. Kinali tumakutak te kal-ina ya pulhon day boble mi. ⁶ Maid di kabaelak an makihanggan dida, kinali umali ka anhan ta idutam didat kal-ina ot ya apputon mi didat bumtik da. Man-uke ya inilak an mabendisyonan nadan tatagun bendisyonam ya inilak bon maidutan nadan idutam."

⁷ Hanadan binaal Balak an aap-apun di Moab ya Midian ya eda nakihummangan ke Balaam an immal-ala dah eda ibayad ke hiyah pangidutana nadah holag Israel. Ot pakakkalyon dan Balaam di pinhod Balak an maat.

⁸ Kanan Balaam di "Mun-iyen kayu ta nangamung di ipainilan APU DIOS ke ha-on hi kalyok ke dakayu." Ot mun-iyen nadan iMoab an intud-ak Balak hi kad-an Balaam.

⁹ Kediyen hilong ya kanan Apu Dios ke Balaam di "Dahdi danaen ibbam?"

¹⁰ Kanan Balaam di "Datuwe nadan intud-ak Balak an patul di Moab an mangipainilan ha-on an ¹¹ nihinap kanu nadan dakkodakkol an tatagun nalpu Egypt. Ot hay ibagan diyen patul ya idutak kanu didat deket gubaton dida ya apputona dida ta dog-alona dida."

¹² Kanan Apu Dios ke Balaam di "Adika maki-en dida ya adim idutan nadan holag Israel te binendisyonak dida."

¹³ Ot handih kabigatana ya kanan Balaam hanadah tataguy "Ekayu ot, te adi iabulut APU DIOS an maki-eyak ke dakayu."

¹⁴ Nibangngad da ot kalyon dan Balak an adi umalih Balaam.

¹⁵ Mu adi manghop hi Balak ot umitud-ak boh dakkodakkol ya natagtag-ey saad da mu nadan namangulun intud-ak na. ¹⁶ Imme da ot kanan dan Balaam di "Hituwey kanan Balak an imbabalen Sippor: 'Umali ka anhan ta baddangan dakami. Hana ot ta maid di humlun hi em adi aliyan. ¹⁷ Tangdanan dakah ustu ya atok di ngannen ibagam, mu ta maki-ali kat idutam nadan holag Israel.'"

¹⁸ Mu kanan Balaam di "Takon anhan di idat Balak ke ha-on di balenan balen di patul ya am-in di wadah di, umat hi balituk ya pihhu ya adinadaman ek ngohayon

di intugun APU DIOS ke ha-on. ¹⁹ Mu takon di athidi ya mun-yan kayu, umat hi inat nadan namangulun immalit inilaok hin kal-ina waday pinhod APU DIOS an ipainilan ha-on."

²⁰ Kediyeen hilong ya kanan Apu Dios ke Balaam di "Deket hay gapunah immaliyan datuwen tatagu ya edaka ikuyug, aga, mundadaan kat maki-e ka. Mu atom ya abu nan kalyok ke he-an atom."

²¹ Ot handih nabigat ya nuntakkeh Balaam nah kabayuna ot maki-e nadah aap-apun iMoab. ²² Bim-moh-ol hi Apu Dios hi naki-ayan Balaam. Ot handih mange da Balaam an ibbana nan duwan muttatyuna ya nunhood on anghel Apu Dios nah dalan an nihanih dalanona. ²³ Handih tinibon nan kabayun Balaam nan anghel an muntattaddog an intagge nay ispadana ya inhingngi nan indalana nah payo. Ot hupliton Balaam nan kabayu ot ibangngad na nah kalata.

²⁴ Indani ya e bo timmaddog nan anghel nah kalatan nahkit an numbattanan di duwan laguntan naaladan hi binattu. ²⁵ Handih tinibo bon nan kabayu nan anghel an timmaddog ya impilit nan immukip nah bi-nattun alad ot migadgad di huki Balaam te naipit ot huplitora bo nan kabayuna.

²⁶ Indani ya dimmayyu bo nan anghel nah nakakkahkit an dalan an maid di innun nan kabayun umukip an mala-u. ²⁷ Tinibo bon nan kabayu nan anghel ya nunlukbub mo anhan. Ot pun-ihoplat Balaam nan patanong na nah kabayu te bimmobboh-ol. ²⁸ Ot pakalyon APU DIOS nan kabayun kanana ke Balaam di "Nganney inat kun he-at eyak hinuplit hi nam-intulu?"

²⁹ Hinumang Balaam an initkuk nan kananay "Te im-patibom an kay makudang di nomnom ku. Konna ket waday ispadak, nunna-ud an patayon daka."

³⁰ Kimmali bo nan kabayun kananay "Mu kon bokon ha-oy nan kabayun an nuntanakkayam? Kon waday nangiathituwak ke he-a handi?"

Kanan Balaam di "Maid!"

³¹ Indani ya kay diniyat APU DIOS di matan Balaam ot tibona nan timmaddog an anghel an inodnanay ispadana ya nunlukbub hi Balaam nah luta. ³² Kanan nan anghel ke hiyay "Tipet em hinuplit nan kabayun hi numpitlu? Man immaliyak ta hanyak di dalanom te ipilit mun ume te ngohayonak. ³³ Tinibowak nah kabayun ot mamintulun adina pinhod an ume. Gulat-na ya pinate daka ot ke ha-on."

³⁴ Himmumang hi Balaam an kananay "Abulutok an numbahulak. Uggek inilan timmaddog kah tut hanyam di dalanok. Takon di mibangngadak ten adim pinhod an maki-eyak."

³⁵ Kanan nan anghel APU DIOS ke hiyay "Mabalin an maki-e ka ke datuwen aap-apun intud-ak Balak, mu mahapul an nan kalyok ke he-ay kalyom ya abu." Ot it-ului Balaam an naki-en dida.

³⁶ Dingngol Balak an mangali da Balaam ya ena di-nammu didad Ar an ongal an boble nah pingngit di Wangwang an Arnon nah poppog di Moab. ³⁷ Kanan Balak ke hiyay "Tipet uggeka immali handih ping-hanah nangipaayagak ke he-a? Kon pangalim on adi daka bayadan hi ustu?"

³⁸ Kanan Balaam di "Deya bon immaliyak mu maid di kabaalak an mangalih nganneh diye. Ammunay kalyon Apu Dios di kalyok."

³⁹ Ot maki-e Balaam ke Balak ad Kiriati Husot. ⁴⁰ Nun-appit hi Balak hi babaka ya kakalnero ot idatanah Balaam ya nadan aap-apun ingkuyug na. ⁴¹ Kabiggatana ya impangulun Balak hi Balaam ad Bamot Baal an mauhdungan di udum hanadah holag Israel.

Hay namangulun inabig Balaam

23 Kanan Balaam ke Balak an patul di "Ikapyaanak hi pitun pun-appitan hitu ya indadaan muy pitun ka-ongal nan lakin baka ya pitun lakin kalneron miappit." ² Inun-unud Balak hidiyen kinalin Balaam ot iappit nay hin-oh-an lakin baka ya hin-oh-an lakin kalnero nadah pun-appitan.

³ Kanan Balaam ke Balak di "Tumaddog kah kad-an hantudan in-appit mun maghob ta ume-eleyak ta tibok hin humangonak ke APU DIOS. Ne ahik kalyon ke he-a hin nganney ipainilanan ha-on." Ot ohah Balaam an imme nah tap-on nan bilid ⁴ ot dammuwon Apu Dios hidi. Kanan Balaam di "Nangapyaak hi pitun pun-appitan ot mun-appitak hi hin-oh-an lakin baka ya hin-oh-an lakin kalnero nadah pun-appitan."

⁵ Kinalin APU DIOS ke Balaam di kalyona ke Balak ot ahina kanan ke hiyay "Ekah kad-an Balak ta kalyom ke hiya nan kinalik ke he-a."

⁶ Nibangngad hi Balaam ya dehdi pay hi Balak an muntattaddog nah kad-an nadan niappit an maghob an ibbana nadan aap-apun di Moab.

⁷ Kimmalih Balaam an kananay "Eyak impaayag ke Balak an patul di Moab nah boblek nah bilid hi nangappit nah timilan di algod Aram, ta idutak kanu nadan holag Israel an kalyok di ad-adin maat ke dida. ⁸ Muden tipet ek idutan nadan ugge naidutan ya adi idutan APU DIOS hi udum hi algo? ⁹ Timmaddogak hi tap-on di bilid ya nadah duntug ya tinibok an dakol da yaden niohha da ya adida umat hi udum an tatagu.

¹⁰ Dakkodakkol dan holag Israel an kay da hupuk an adi mabilang. Dahdi udot di mamilang hi takon di adi umeh godwan di bilang da? Hana ot ta mateyak an malinggop umat ke dadiyen tatagun APU DIOS an ibi-lang nan maphod."

¹¹ Kanan Balak ke Balaam di "Tipe bot kanak di idutam dadiyen buhul ku yaden binendisyonam ot ya abu dida."

Hay mikadwan inabig Balaam

¹² Kanan Balaam di “Om, te ammuna nan kinalin APU DIOS ke ha-on an kalyok.”

¹³ Indani ya kanan Balak ke Balaam di “Makat ume ta boh di nah matibom di udum hanadah holag Israel ta idutam dida te hidiyey pinhod kun atom.” ¹⁴ Ot ie nah Balaam ad Sophim nah tuktuk nan Bilid an Pisgah. Ingapya nay pitun pun-appitan hidi ot mun-appit hi hinoh-an bulug an baka ya hinoh-an lakin kalnero nadah pun-appitan. ¹⁵ Kanan Balaam ke Balak di “Tumaddog kah tuh kad-an di in-appit mun maghob ta ek damuwon hi Apu Dios hidih e-elena.” ¹⁶ Dinammun APU DIOS hi Balaam ot kalyonay ena kalyon ke Balak. ¹⁷ Ot mibangngad hi Balaam hi kad-an Balak ya nadan ibanan ap-apun di Moab ya dehdin muntadtaddog nah kad-an nan in-appit nan maghob. Ya kahanhahanhan hin nganney kinalin APU DIOS. ¹⁸ Kanan Balaam di “Donglom Balak an imbabalen Sippor hituwen kalyok. ¹⁹ Hi Apu Dios ya adi umat hi tagun munlangkak ya mumbaliw di nomnom na. Atonan am-in di kalyonan kimmali on naat. ²⁰ Nimandal ke ha-on an bendisyonak di nabendisyonan ya adinadaman ek ibabawi. ²¹ Maid di ad-adin maat nadah holag Israel ya maid di eda kabulubulunan te wadah APU DIOS ke dida ya hiyay kinali dan patul da. ²² Ya hiyay nangihwang ke didad Egypt. Hiya ya mialig nah mailom an bulug an nakal-ot an ihangga da. ²³ Maid di maat di magic ya mun-ayak nadah holag Israel. Athitu moy ahi kalyon di tatagu mipanggep ke dida: Tibon yuy inat Apu Dios nadah holag Israel. ²⁴ Mialig da nah layon an nakal-ot ya adi mun-iyatu inggana banik-iyonat kanona ya inumonay dalan di pinatena.”

²⁵ Indani ya kanan Balak ke Balaam di “Deket adim idutan dida ya adim ni-mo anhan bendisyonan dida.”

²⁶ Kanan Balaam di “Kon uggek kinalin he-an atok ya abuy kalyon APU DIOS ke ha-on?”

Hanan mikatlun inabig Balaam

²⁷ Kanan Balak di “Maki-e kan ha-on ta ie daka nah ohan boble. Kal-ina ya mabalin an iabulut Apu Dios an idutam didah di.” ²⁸ Ot ienah Balaam nah tuktuk nan Bilid an Peor an mauhdungan nan adi maboblayan.

²⁹ Kanan Balaam ke hiyay “Ikapyaanak hi pitun pun-appitan hitu ya ialim di pitun bulug an baka ya pitun lakin kalneron miappit.” ³⁰ Inun-unud Balak ot mun-appit hi hinoh-an bulug an baka ya hinoh-an lakin kalnero nadah pitun pun-appitan.

24 Kediye ya ininnilan Balaam an umamlong hi APU DIOS an mabendisyonan nadan holag Israel, ot uggena inayak dida umat hi oggana aton hi hin-uddum. Inliggu na ot iang-ang na ot ya abu nah adi maboblayan ² ya tinibona nadan holag Israel an

nungkampu, mipuun hi nahlagan da. Indani ya im-maliy Espiritun Apu Dios ke hiya ³ ot kalyonah tuwe: “Ha-oy an imbabalen Beor an hi Balaam an makatnong di panibok ya ⁴ dongdonglok di kalyon Apu Dios an Kabaelasan am-in ya tibtibbok di ipatibona ke ha-on. Ot munlukbubak hi hinangngab na. Hituwey abigok:

⁵ ‘Makakkaphod nadan kampun di holag Israel ya makaphod di nunhituwan da, ⁶ umat da nadah natuntun-ud an palma, umat da nadah garden hi pingngit di wangwang, umat da bo nadah mumpabangluh makan an intanom Apu Dios ya umat da nadah sedar hi pingngit di lobong. ⁷ Ahi dakol di danum ta takon nadan intanom da ya adi makudangan. Ahi ongal di kabaelan di patul da mu hi Agag. Ya sakupon day pun-ap-apuwan hi dakol an boble. ⁸ Impangulun Apu Dios didan timmayan ad Egypt ya nakal-ot dan umat da nah mailom an bulug an baka. Paka-apputon day makibuhul ke didan punggu-u day gunit da ya pumpana da dida. ⁹ Mialig da nah layon an munho-ho-od hi dopapona ya mialig da bo nah babain layon an katatakut an madistulbu.’ Hanan mumbendisyon ke dakayun holag Israel ya mabendisyonan ya nan mangidut ke dakayu ya maidutan.”

¹⁰ Namahig di boh-ol Balak ke Balaam an ginomgom nay taklena ot itkuk nan kinalin hiyay “Inayagan dakat idutam dadiyen buhul ku, yaden binendisyonam ot ya abu didah namintulu.

¹¹ Umanamut kah boble yu. Man-ut kinalik an idatan dakah gun-udom mu ugge in-abulut APU DIOS an alam di ginun-ud mu.” ¹² Himmumang hi Balaam an kananay “Kinalik tuwali nadah intud-ak mun man-gayag ke ha-on ¹³ an takon di idat mun ha-on am-in di silber ya balituk nah balem ya adinadaman ek ngohayon hi APU DIOS ta ek aton di pinhod ku. Ya kinalik bon he-an ammunay kalyon APU DIOS an kalyok.

¹⁴ Mibangngadak moh boble mi mu kalyok ni-an ke hey ahi aton nadan holag Israel hi tatagum hi udum hi algo.”

Hay nanguddidin inabig Balaam

¹⁵ Athituy kinalin Balaam:

“Ha-oy an imbabalen Beor an hi Balaam an makatnong di panibok ya ¹⁶ dongdonglok di kalyon Apu Dios an Katagtag-ayan an Ap-apu ya tibtibbok di ipatibona ke ha-on. Ot munlukbubak hi hinangngab na. ¹⁷ Matibok an hi udum hi algo ya mawada nadah holag Israel di ohan patul an mialig nah makahhiyon bittuwon. Ahina punggumik di ulun di iMoab ya nadan bim-mobled Seth. ¹⁸ Ya ahina apputon nadan buhul nad Edom ya Seir ta sakuponay boble da. Ya mawaday ongal an kabaelan nadan holag Israel. ¹⁹ Hidiyen patul an

ahi malpuh holag Israel ya dadagona nadan ahi matadaan an matagu.”

²⁰ In-uhdung bon Balaam hanadah iAmalek ot abigonah tuwe:

“Man-u te hay Amalek di kaongngalan di kabaelasan am-in hi boble mu ahi makadaddag ta mama-id ta ingana.”

²¹ In-uhdung na bo nadah Kenite ot abigonah tuwe:

“Man-ut malinggop kayu nah boble yun mialig nah buyah tap-on di mabatu, ²² mu ahi kayu madadag hantuh umalihan di iAssyria ta alan dakayu ta mumbalin kayun balud hi boble da.”

²³ Hituwe boy inabig Balaam:

“Dahdiy munnanong an matagu ten aton Apu Dios di athitu? ²⁴ Ahi mangaliy bapor an malpu nah pingngit di baybay ad Cyprus. Punholholtapon day iAssyria ya iEber, mu takon di dida ya makadaddag da.”

²⁵ Nagibbun nun-abig hi Balaam ot umanamut hi boble da ya immanamut damdamah Balak.

Hay inat di iMoab nadah holag Israel

25 Handih nungkampu nadan holag Israel ad Akaasia ya inhuyop di udum an linalaki day binabain iMoab. ² Ot ayagan dadiyen binabai dida nah eda punappitan hanadah dios dan iMoab. Indani ya nakihumul dan dida ya dinayaw da mo dadiyen dios di Moab. ³ Ya nakid-um da bon nundayaw ke Baal ad Peor. Ot bumoh-ol hi APU DIOS ke didan tataguna. ⁴ Ot itugunan Moses datuwen atonan kananay “Ayagam am-in nadan nangipangpangulun nangat kediye ta pipatem didah hinangngab am-in nadan holag Israel ta adiyak mo bumoh-ol ke didan holag Israel.”

⁵ Kanan Moses nadah huwes di Israel di “Tibon yun am-in hanadah puun yuy mundayaw ke Baal ad Peor ta pipate yu.”

⁶ Indani ya waday ohan holag Israel an inihgop na on babain iMidian hi kampu da yaden ang-ang-angon Moses ya nadan tatagu kediye naamungan dan mungkoga da ya mun-iyo da nah hogpan nan Tabernacle. ⁷ Hi Pinehas an padin imbabalen Eleasar ya inap-apun Aaron ya tinibo na damdamah diye ot ena alan di pahul na. ⁸ Ot unudonah diyen lalaki nah kampuna. Imbawok na nan pahul na nah lalaki ot matuduk takon nan babai. Ot matikod nan dogon nihinap nadah holag Israel ⁹ muden nil-un natey duwan pulut opat an libu ke dida.

¹⁰ Kanan APU DIOS ke Moses di ¹¹ “Gapu kediye inat Pinehas ya adiyak mo bumobboh-ol ke dakayun holag Israel. Matibok an adina pinhod an waday udum an dios mu ha-oy ya abu, kinali adik mo ituluy nan planuk an dadagon dakayu gapuh boh-ol ku. ¹² Ta hidiye nan kalyom ke hiyan isapatak an wadat nangamung di linggop na. ¹³ Ya hiya ya nadan holag na ya

munnanong dat nangamung an mumpadi te uggena in-abulut an waday udum an dios mu ha-oy ya abu ot kal-iwak di liwat nadan tatagu.”

¹⁴ Hay ngadan nan lalakin holag Israel an naten ibba na nan babain iMidian ya hi Simri an imbabalen Salu an nahlag ke Simeon. ¹⁵ Hay ngadan nan babai ya hi Kosbi an imbabalen Sur an oha nadah mangipangpanguluh iMidian.

¹⁶ Indani ya kinalin APU DIOS ke Moses di ¹⁷ “Gubaton yu nadan iMidian ta dadagon yu dida ¹⁸ te gagaiho dan hinaul dakayu ot dayawon yuh Baal ad Peor ya gapu nah imbabalen di mangipangpanguluh iMidian an hi Kosbi an napate handih nihinap di dogod Peor.”

Hay pidwananah numbilang Moses nadah holag Israel

26 Handih natikod hidiyen dogon nangastigun APU DIOS ke dida ya kanan da Moses ke Eleasar an imbabalen Aaron di ² “Bilangon yu bo nadan linalakin muntoon hi duwampulu weno nahawwal ta mainilay kaatnah ohan pamilyay mabalin an muntindalu.”

³ Kediye ya nungkampu nadan holag Israel nah nundotal ad Moab nah pingngit nan Wangwang an Jordan ya dommang di Jericho. Inun-unud da Moses ke Eleasar hidiye ot iolden da nadah aap-apun holag Israel di aton dan mumbilang nadah linalaki. ⁴ Kanan day “Bilangon yun am-in di linalakin holag Israel an muntoon hi duwampulu weno nahawwal mipuun hi kinalin APU DIOS an maat. Datuwe nadan holag Israel an timmayan ad Egypt.”

Hay holag Reuben

⁵ Datuwey nahlag ke Reuben an panguluwan an imbabalen Jacob an Israel di ohan ngadana: nadan holag Hanok, nadan holag Pallu, ⁶ nadan holag Hesron, ya nadan holag Karmi. ⁷ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Reuben ya 43,730. ⁸ Hi Pallu di nahlagan Eliab ⁹ an aman Nemuel, hi Dathan ya hi Abiram. Da Dathan ke Abiram handin nangipangpanguluh holag Israel an nakibaddang ke Korah an nungngohe da Moses, hi Aaron ya hi APU DIOS. ¹⁰ Mu nadhak nan luta ot maunug dad dalam takon hi Korah. Ya pinaten di apuy nadan nangun-unud ke didan 250. Hidiyen naat ke diday pangitib-an di udum an tatagut tumakut dan mangat hi umat hi inat da. ¹¹ Mu nadan imbabalen Korah ya uggeda nate kediye algo.

Hanadan nahlag ke Simeon

¹² Datuwey nahlag hi imbabalen Simeon: nadan holag Nemuel, nadan holag Jamin, nadan holag Jakin, ¹³ nadan holag Serah ya nadan holag Saul. ¹⁴ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Simeon ya 22,200.

¹⁵ Datuwey nahlag ke Gad: nadan holag Sephon, nadan holag Haggi, nadan holag Suni, ¹⁶ nadan holag Osni, nadan holag Eri, ¹⁷ nadan holag Arodi ya nadan holag Areli. ¹⁸ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Gad ya 40,500. ¹⁹ Da Er ke Onan an imbabalen Judah ya nate dad Kanaan. ²⁰ Hanadan nahlag ke Judah ya nadan holag Selah, nadan holag Peres ya nadan holag Serah. ²¹ Hanadan nahlag ke Peres ya nadan holag Hesron ya nadan holag Hamul. ²² Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Judah ya 76,500. ²³ Hanadan nahlag ke Issakar: nadan holag Tola, nadan holag Puah, ²⁴ nadan holag Jashub ya nadan holag Simron. ²⁵ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Issakar ya 64,300. ²⁶ Hanadan nahlag ke Sebulun: nadan holag Sered, nadan holag Elon ya nadan holag Jahleel. ²⁷ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Sebulun ya 60,500. ²⁸ Hanadan nahlag ke Joseph: nadan holag da Manasseh ke Eplaim. ²⁹ Hanadan nahlag ke Manasseh: nadan holag Makir ya nadan holag Gilead. (Hi Gilead ya imbabalen Makir.) ³⁰ Hanadan nahlag ke Gilead: nadan holag Ieser, nadan holag Helek, ³¹ nadan holag Asriel, nadan holag Sekem, ³² nadan holag Semida ya nadan holag Hepher. ³³ (Hi Selophehad an imbabalen Hepher ya maid di linalakin imbabalena. Binabai ya abuy imbabalena an hi Mahlah, Noah, Hoglah, Milkah ya hi Tirsah.) ³⁴ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Manasseh ya 52,700. ³⁵ Hanadan nahlag ke Eplaim: nadan holag Suthelah, nadan holag Beker ya nadan holag Tahan. ³⁶ Nahlag hi Suthelah ot nadan holag Er-an. ³⁷ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Eplaim ya 32,500. ³⁸ Hanadan nahlag ke Benjamin: nadan holag Bela, nadan holag Asbel, nadan holag Ahiram, ³⁹ nadan holag Supham ya nadan holag Hupham. ⁴⁰ Hanadan nahlag ke Bela: nadan holag Ard ya nadan holag Naaman. ⁴¹ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Benjamin ya 45,600. ^{42,43} Nahlag hi Dan ot nadan holag Suham. Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag da Dan ya 64,400. ⁴⁴ Hanadan nahlag ke Asher: nadan holag Imnah, nadan holag Isbi ya nadan holag Beriah. ⁴⁵ Hanadan nahlag ke Beriah: nadan holag Heber ya nadan holag Malkiel. ⁴⁶ (Hi Asher ya waday imbabalena babain hi Serah.) ⁴⁷ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Asher ya 53,400. ⁴⁸ Hanadan nahlag ke Naptali: nadan holag Jahseel, nadan holag Guni, ⁴⁹ nadan holag Jeser ya nadan holag Sillem. ⁵⁰ Hay bilang am-in dadiyen linalakin holag Naptali ya 45,400. ⁵¹ Hay bilang am-in di linalakin holag Israel an nitudok ya 601,730.

⁵² Kanan APU DIOS ke Moses di ⁵³ "Ganodwaom nan luta mipuun hi kadakol nadan holag Israel ta ikap-ong mun dida. ⁵⁴ Idat muy bilbilog an luta nah dakdakol ya idat muy it-itay nah o-oha. Matiboy kadakol nan ohan puun nah kabilog di lutan midat ke dida. ⁵⁵ Tibom ta ibunut muy atom an mangikap-ong nah luta ya mipu-

un nah nitudok an bilang nadan nahlag hi imbabalen Israel. ⁵⁶ Mahapul nimpem mibunut di atom an mangikap-ong nah luta ta deket dakdakol da nah ohan puun ya bilbilog di midat ke dida ya deket o-oha dah ohan puun ya it-itay boy midat ke dida."

⁵⁷ Hanadan nahlag ke Libay: nadan holag Gershon, nadan holag Kohat ya nadan holag Merari. ⁵⁸ Datuwey udum an nahlag ke Libay: nadan holag Libni, nadan holag Hebron, nadan holag Mahli, nadan holag Mushi ya nadan holag Korah. Hi Kohat di aman Amram ⁵⁹ an nangiinen Jokebed. Hi Jokebed an nitungod Egypt ya nahlag metlaing ke Libay. Nun-imbabale dah duwan lalaki ot da Aaron ke Moses ya ohan babai an hi Miriam. ⁶⁰ Hi Aaron ya opat di linalakin imbabalena: hi Nadab, hi Abihu, hi Eleasar ya hi Itamar. ⁶¹ Nate da Nadab ke Abihu handih nun-appitan dan APU DIOS yaden uggeda inun-unud di kinalin APU DIOS hi aton dan munggohob hi insenso.

⁶² Hay bilang nadan linalakin nahlag ke Libay an himbulana ya nahawwal ya 23,000. Naappil pey listaan di bilang da te adida midattan hi tawidon dan lutad Israel.

⁶³ Danaey binilang da Moses ke Eleasar handih numbilangan dan am-in hi holag Israel nah nundotal ad Moab nah pingngit di Jordan an Wangwang ya dom-mang di Jericho. ⁶⁴ Uggeda nakibilang handih naman-gulun numbilangan Moses nadah holag Israel handih kawada dad Sinai an adi maboblayan. Dadiyen nabilang handi ya maid ke diday natdaan an matagu. ⁶⁵ Te kinali tuwalin APU DIOS handi an mate dan am-in nah adi maboblayan. Mu ammunah Kaleb an imbabalen Jephunneh ya hi Joshua an imbabalen Nun an matdaan an matagu.

Hanadan binabain imbabalen Selophehad

27 ¹⁴ Ohan algo ya datuwen binabain imbabalen Selophehad an hi Mahlah, hi Noah, hi Hoglah, hi Milkah ya hi Tirsah ya imme da nah hogpan hi Tabernacle hi kad-an da Moses, hi Eleasar an padi, nadan mangipangpangulu ya nadan ibba dan bimmoble ot kanan day "Nateh amami nah adi maboblayan yaden maid di tulang mih lalaki. Mu hiya ya nate pe gapuh li-wat na, bokon gapuh nakid-umana nadah naki-unnud ke Korah an nungngohe ke APU DIOS. Yaden tipet nakaan di ngadana nah listaan di nahlagana gapu te maid di imbabalena lalaki? Daan mo anhan ta pakidat dakami nah lutan indat yu nadah iiban amami?" Hi Selophehad ya imbabalen Hepher an imbabalen Gilead an imbabalen Makir an imbabalen Manasseh an imbabalen Joseph.

⁵ Nakihummangan hi Moses ke APU DIOS mipanggep kediye ya ⁶ kanan APU DIOS ke hiyay ⁷ "Ustu paman hidiyen ibagan nadan imbabalen Selophehad

an waday kalebbengan da, kinali idatam dida nah lutan nidat hi iiban amada. Ta nan tawid amada ya hidiyey idat mun dida.

⁸ Kalyom hanadah holag Israel an deket natey ohan laki yaden maid di lalakin imbabalena ya midat di tawid na nadah binabain imbabalena. ⁹ Deket maid di imbabalena ya midat di tawid na nah lalakin tulang na. ¹⁰ Deket maid di lalakin tulang na ya midat di tawid na nadah linalakin tulang amana. ¹¹ Deket maid di linalakin tulang amana ya midat moy tawid nah kumpulmin naka-ih-up an iibanat ibagi da. Mahapul an un-unudan nadan holag Israel hituwe mipuun nah Tugun APU DIOS an indat nan Moses."

Hay natudduwan Joshua an mihannot ke Moses

¹² Ohan algo ya kanan APU DIOS ke Moses di "Tumikid ka nah tap-on nan Bilid an Abarim nah nangapit hi timilan di algot tibom nan boblen idat ku nadah holag Israel. ¹³ Nagibbu ken tinibom ya mate ka, umat ke tulang mun hi Aaron ¹⁴ te nginohe yu damdamay tugun ku handih nundiklamu nadan tatagu ke ha-on handih wada kayud Meriba nah adi maboblayan ad Sin. Man-uke ya unggem impatibo ke diday ongal an kabaalak." (Hay Meribah ya hidiye nan ob-ob ad Kades.)

¹⁵ Nundasal hi Moses ke APU DIOS an kananah dasal nay ^{16,17} "Daan anhan APU DIOS an kalpuwan di biyag, ta tudduwom di ohan kabaelasan mangipangulu han-tudah tatagum ta adida umat nadah kalneron maid di mumpattol ke dida ya kabaelasan mangipangulun didan makigubat."

¹⁸ Kanan APU DIOS ke Moses di "Hi Joshua an imbalen Nun di waday kabaelana. Ayagam ta ihakmom di taklem hi uluna. ¹⁹ Ipataddog muh hinangngab Eleasar an padi ya am-in nadan ibba yun holag Israel ta kalyom ke didan hiyay mihannot ke he-an mangipangulun dida. ²⁰ Ya ipaboltan mun hiyay kabaalam ta mangun-unud am-in nadan tatagun Israel ke hiya. ²¹ Deket waday pinhod dan ibagan ha-on ya tumaddog hi Joshua hi hinangngab Eleasar an padi ta inilaona hin nganney inhumang ku mipuun nah bunut an Urim ya Tummim. Athituy panginilaan Eleasar hi kalyonan Joshua ya nadan tatagu ten nganney aton da."

²² Inun-unud Moses hituwen intugun APU DIOS ot pataddogonah Joshuah hinangngab Eleasar an padi ya am-in nadan tatagu. ²³ Ot ihakmon Moses di taklenah ulun Joshua ot kalyonan hiyay mihannot ke hiya. Inat Moses hituwen inun-unud nay kinalin APU DIOS an atona.

Hanan miappit hi kabigabigat

28 Kinalin bon APU DIOS ke Moses an ² ituguna nadah holag Israel hituwe: "Mahapul an ipresen-

ta yun ha-on nah nagtud an tiempo nadan umipaam-long ke ha-on an makan an maghob. ³ Hay iappit yun maghob an makan hi kabigabigat ya duwan hintoonan lakin kalneron maid di dipektona. ⁴ Iappit yuy oha nah biggatna ya oha nah mungkahilong. ⁵⁻⁷ Ya un-nudan yuh pagen iappit yun hidiye ya dandani hingkilon alinan maha-adan hi ohan litron mantekan di oliba ya ipresenta yun ha-on nan ohan litron mainum miduyag nah altar ta iappit yun miunnud nah ohan hintoonan lakin kalnero. Gobhon yu datuwen iappit yun ha-on hi kabigabigat ta umamlongak hi hamuy na. Hituwen aton yu ya nilappu tuwalin niappit nah bilid ad Sinai. ⁸ Athidiy aton yu nah iappit yuh biggatna ya nah mungkahilong. Hituwen iappit yun makan an maghob ya umipaamlong ke ha-on di hamuy na.

Hanan miappit nah Sabadun Tungo

⁹ Hana keh Sabadun Tungo ya iappit yuy duwan hintoonan lakin kalneron maid di dipektona, hay dandani duwan kilon alinan miappit an page an waday mantekan oliba ya hay miappit an mainum. ¹⁰ Miohhan maghob datuwen iappit yu nah Sabadun Tungo ya mid-um nah iappit yu pe tuwalin maghob hi kabigabigat an maunnudan hi miappit an baya.

Hanan miappit nah mamangulun algoh kabulabulan

¹¹ Ipresenta yuy maghob an iappit yun ha-on nah mamangulun algo nah kabulabulan an duwan ka-ongal nan lakin baka, ohan lakin kalnero ya pitun hintoonan lakin kalnero. Mahapul an am-in datuwen ag-gayam ya maid di dipekto da. ¹² Unnudan yu nan ohan lakin baka hi pagen iappit yun umeh tulun kilon alinan naha-adan hi mantekan di oliba ya unnudan yu nan lakin kalnero hi pagen iappit yun umeh duwan kilo alinan naha-adan hi mantekan di oliba. ¹³ Ya nan hin-ohan hintoonan lakin impan di kalnero ya unnudan yuh pagen iappit yun umeh ohan kilon alinan naha-adan hi mantekan di oliba. Hituwen miappit an maghob ya miappit an makan ya umipaamlong ke ha-on di hamuy na. ¹⁴ Mahapul bon umiappit kayun ha-on hi bayan umeh opat an litron miunnud hi ohan baka. Hay ohan lakin kalnero ya nahawwal hi ohan litron mainum ya hay ohan lakin impan di kalnero ya ohan litro ya abun mainum. Datuway miappit nah mamangulun algoh kabulabulan. ¹⁵ Ya iappit yu boy ohan lakin gulding an miappit gapuh liwat an id-um yu nah iappit yuh kabigabigat an unnudan yu boh mainum iappit yu.

Hay iappit yun panginomnomnoman yuh Nala-uwan nan Anghel Apu Dios

¹⁶ Hanah mikahimpulut opat an algo nah mamangulun bulan di pangatan yu nah Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios. ¹⁷ Ya nah mikahimpulut liman algo

ya milappu nan pitun algon piyesta yun adi kayu mangan hi tinapay an naha-adan hi mumpalbag. ¹⁸ Hanah mamangulun algo kediyeen piyesta yu ya maamung kayu ta mundayaw kayu ya adi kayu mungngunu.

¹⁹ Mun-appit kayuh maghob ta hidiyey makan an iappit yun APU DIOS. Datuwey iappit yu: duwan ka-ongal nan lakin baka, ohan lakin kalnero ya pitun hintoonan lakin kalnero. Mahapul an am-in datuwen aggayam ya maid di dipekto da. ²⁰ Hay hin-oh-an danae ya unnudan yuh miappit an page an hidiye ya alinan naha-adan hi mantekan di oliba: hay ohan baka ya maunnudan hi umeh tulun kilon alina, hay ohan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh duwan kilon alina, ²¹ ya hay ohan ka-ongal nan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh ohan kilon alina. ²² Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. ²³ Ipresenta yun am-in datuwen iappit yun maghob an hinnatkon pe tuwali nan iappit yuh kabiggabiggatna. ²⁴ Hidiye nimpey aton yuh kabigabigat ke dadiyen pitun algon piyesta an mun-appit kayun ha-on hi makan an gobhon yu ta umamlongak hi hamuy na. Hinnatkon nimpe nadan iappit yun maghob ya iappit yun mainum hi kabigabigat. ²⁵ Hanah mikapitun algo ya maamung kayu bo ta mundayaw kayun ha-on ya adi kayu mungngunu.

Hay iappit nah Piyestan di Pun-aniyan

²⁶ Hanah mamangulu bon algo piyestan di ani ya maamung kayu ta mundayaw kayun ha-on ya adi kayu mungngunu. ²⁷ Mun-appit kayuh maghob ta umamlongak hi hamuy na. Datuwey iappit yu: duwan ka-ongal nan lakin baka, ohan lakin kalnero ya pitun hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipekton am-in datuwen aggayam. ²⁸ Mun-appit kayu boh pagen iappit yuy alinan naha-adan hi mantekan di oliba: hay ohan baka ya maunnudan hi umeh tulun kilon alina, hay ohan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh duwan kilon alina ²⁹ ya hay ohan ka-ongal nan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh ohan kilon alina. ³⁰ Mun-appit kayu boh ohan lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hidiyen pun-appitan yuy pangatan yuh ine-en di punlini nadah tatagu. ³¹ Datuwen iappit yun maghob ya unnudan yuh miappit an mainum an hinnatkon pe tuwali nan iappit yun maghob ya alinah kabiggabiggatna. Mahapul an am-in nadan iappit yun aggayam ya maid di dipekto da.”

Hay Piyestan Tangguyub

²⁹ “Maamung kayu bon am-in ta mundayaw kayun ha-on nah mamangulun algo nah mikapitun bulan. Adi kayu mungngunu kediyeen algo ya ipagango yuy tangguyub yu. ² Ya mun-appit kayun ha-on hi maghob ta umamlongak hi hamuy na. Datuwey iappit

yu: ohan lakin baka, ohan lakin kalnero ya pitun hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipekton am-in datuwen aggayam. ³ Hay hin-oh-an danae ya unnudan yuh miappit an page an hidiye ya alinan naha-adan hi mantekan di oliba: hay ohan baka ya maunnudan hi umeh tulun kilon alina, hay ohan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh duwan kilon alina ⁴ ya hay ohan ka-ongal nan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh ohan kilon alina. ⁵ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. ⁶ Hinnatkon datuwe nadah iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algo kabulabulan ya kabigabigat. Hay hamuy datuwen maghob an iappit yu ya umipaamlong ke ha-on.

Hay miappit hi kaanan di liwat di tatagu

⁷ Maamung kayun mundayaw ke ha-on nah mikapitun bulan. Muntopol kayun adi kayu mangan ya adi kayu mungngunu. ⁸ Mun-appit kayuh maghob ke ha-on ta umamlongak hi hamuy na. Datuwey iappit yu: ohan ka-ongal nan lakin baka, ohan lakin kalnero ya pitun hintoon an lakin kalnero. Mahapul an maid di dipekton am-in datuwen aggayam. ⁹ Hay hin-oh-an danae ya unnudan yuh miappit an page an hidiye ya alinan naha-adan hi mantekan di oliba: hay ohan baka ya maunnudan hi umeh tulun kilon alina, hay ohan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh duwan kilon alina ¹⁰ ya hay ohan ka-ongal nan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh ohan kilon alina. ¹¹ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yun mid-um nah iappit yuh kakaan di liwat. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algo kabulabulan ya kabigabigat.

Hay Piyestan di Kampu

¹² Maamung kayu bot mundayaw kayun ha-on nah mikahimpulut liman algo nah mikapitun bulan. Adi kayu mungngunu kediyeen pitun algo. ¹³ Hanah mamangulun algo ya mun-appit kayuh maghob an hidiyey iappit yun makan ke ha-on ta umamlongak hi hamuy na. Datuwey iappit yu: himpulut tulun ka-ongal nan lakin baka, duwan lakin kalnero ya himpulut opat an hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipekton am-in datuwen aggayam. ¹⁴ Hay hin-oh-an danae ya unnudan yuh miappit an page an hidiye ya alinan naha-adan hi mantekan di oliba: hay ohan baka ya maunnudan hi umeh tulun kilon alina, hay ohan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh duwan kilon alina ¹⁵ ya hay ohan ka-ongal nan lakin kalnero ya maunnudan hi umeh ohan kilon alina. ¹⁶ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an

maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algoh kabulabulan ya kabigabigat.

¹⁷ Hanah mikadwan algo ya iappit yuy himpulut duwan ka-ongal nan lakin baka, duwan lakin kalnero ya himpulut opat an hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipektion am-in datuwen aggayam.

¹⁸ Dadiyen aggayam ya maunnudan hi iappit yun boga ya mainum. ¹⁹ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algoh kabulabulan ya kabigabigat. ²⁰ Hanah mikatlun algo ya iappit yuy himpulut ohan ka-ongal nan lakin baka, duwan lakin kalnero ya himpulut opat an hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipektion am-in datuwen aggayam. ²¹ Dadiyen aggayam ya maunnudan hi iappit yun boga ya mainum. ²² Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algoh kabulabulan ya kabigabigat.

²³ Hanah mikap-at an algo ya iappit yuy himpulun ka-ongal nan lakin baka, duwan lakin kalnero ya himpulut opat an hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipektion am-in datuwen aggayam. ²⁴ Dadiyen aggayam ya maunnudan hi iappit yun boga ya mainum. ²⁵ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algoh kabulabulan ya kabigabigat.

²⁶ Hanah mikaliman algo ya mun-appit kayuh hiyam an ka-ongal nan baka, duwan lakin kalnero ya himpulut opat an hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipektion am-in datuwen aggayam. ²⁷ Dadiyen aggayam ya maunnudan hi iappit yun boga ya mainum. ²⁸ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algoh kabulabulan ya kabigabigat.

²⁹ Hanah mikan-om an algo ya mun-appit kayuh walun ka-ongal nan lakin baka, duwan lakin kalnero ya himpulut opat an hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipektion am-in datuwen aggayam. ³⁰ Dadiyen aggayam ya maunnudan hi iappit yun boga ya mainum. ³¹ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algoh kabulabulan ya kabigabigat.

³² Hanah mikapitun algo ya mun-appit kayuh pitun ka-ongalnan lakin baka, duwan lakin kalnero ya himpulut opat an hintoon an lakin kalnero. Mahapul an maid di dipektion am-in datuwen aggayam. ³³ Dadiyen aggayam ya maunnudan hi iappit yun boga ya

mainum. ³⁴ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algoh kabulabulan ya kabigabigat.

³⁵ Ya hanah mikawalun algo ya amungom am-in nadan tatagu ya adi kayu mungngunu kediyen algo.

³⁶ Datuwey iappit yun maghob an umipaamlong ke ha-on: ohan ka-ongalnan lakin baka, ohan lakin kalnero ya pitun hintoonan lakin kalnero. Mahapul an maid di dipektion am-in datuwen aggayam. ³⁷ Dadiyen aggayam ya maunnudan hi iappit yun boga ya mainum.

³⁸ Mun-appit kayu boh lakin gulding gapuh liwat ta makaan di liwat yu. Hinnatkon pe tuwali danaen iappit yun maghob an maunnudan hi boga ya mainum nah mamangulun algoh kabulabulan ya kabigabigat.

³⁹ Am-in dadiyen miappit ke dadiyen piyesta ya hinnatkon hanadah miappit an maghob, hay page, hay mainum ya nan iappit yun pakihayyupan ke APU DIOS ya hinnatkon bo nan isapata yu ya inguddan yun iappit." ⁴⁰ Intugun Moses am-in danaen tugun APU DIOS nadah holag Israel.

Hay maunud mipanggep hi isapata

30 Hituwey Tugun APU DIOS an kinalinan Moses an kalyona nadah mangipangpanguluh holag Israel. ² "Deket insapatan di ohan tagun idat nay ngan-neh diye ke ha-on ya mahapul an ipaannung nay insapatanan adina ibahho. †

³ Hanan babain makiha-ad ke amanan nunsapatan ha-on hi nganneh diye ya mahapul an ipaannung nah diyen insapatana. ⁴ Takon hin kananat ininnilan amanah diye mu maid di kalyonan hiyah pangadina ya mahapul an munnanong hidiyen insapatana. ⁵ Mu kalina ket dingngol amanay mipanggep kediye ya adina pinhod ya damanan adina paannungon an aton hidiyen insapatana. Pakawanan APU DIOS hidiyen babai te in-adin amanay pangatanaan diyen insapatana.

⁶ Deket nan ugge nangahawan babaiy nunsapata takon hin kananat ninomnom nan ustuweno uggena impakannomnom ot munsapata yaden indani ya nalahin, ⁷ ya takon di dingngol nan inayanay mipanggep kediye mu adi iadiy pangatanaan diye. Ya munnanong nan insapatanat mahapul atona. ⁸ Mu deket mun-adi nan inayana ya damanan adina aton hidiyen insapatana ya adi ibilang APU DIOS an numbahul.

⁹ Hay nabalun weno nibolhen babai ya mahapul an atonay insapatanan APU DIOS.

¹⁰ Deket nunsapata nan nalahin an babain nun-ad-dum dah nah inayana, ¹¹ mahapul an atona nan insap-

† Mateo 5:33

atana hin maid di kalyon nan inayanah pangadina. ¹² Mu deket inninlan nan inayana ya iadina, damanan adina aton hidiyen insapatana ya adi ibilang APU DIOS an numbahul. ¹³ Waday kalebbengan nan inayanan mangiadi weno mangiabulut hi pangatanah kediyen insapatana. ¹⁴ Mu deket inninlan nan inayana ya maid di kalyonah pangadina ya mahapul an atonah diyen insapatana. Ya hay kitib-anan inabulut na ya ten ugge nun-adi kediyen algon nangngolana. ¹⁵ Mu deket nabaybayag ot ahi mun-adi, hiyay makastiguh ugge nangatan nan inayanah insapatana.”

¹⁶ Datuwey kinalin APU DIOS ke Moses mipanggep hi punhimbaleyan di babai ya lalaki ya hay aton di ohan ama nah imbabalenan babain ugge nalahin an makiha-ad hi balena.

Hay mipanggep hi nakigubatan nadan holag Israel nadah iMidian

31 Indani kanan APU DIOS ke Moses di ² “Kastiguwom nadan tatagud Midian gapuh inat da nadah ibbam an holag Israel. Deket nagibbun inat muh diye ya mate ka mo.”

³ Ot kanan Moses nadah tataguy “Mundadaan kayun makigubat ta itakdog yuh APU DIOS ta mibaloy inat di iMidian. ⁴ Mahapul an hinlilibuy malpu ke dakayun holag di imbabalen Israel.” ⁵ Ot pumili nadan holag di imbabalen Israel hi hinlilibu. Ot hay bilang dan am-in an makigubat ya himpulut duwan libu. ⁶ Intud-ak Moses dadiyen tindalun makigubat an impangulun Pinehas an imbabalen Eleasar an padi. Hiyay ukod nadah nangilinan an ngunut, takon nan tangguyub an usalonan mangipainila ten waday gubat.

⁷ Ginubat day Midian mipuun hi kinalin APU DIOS ke Moses an aton da ot patayon dan am-in di linalaki, ⁸ takon nadan liman patul hidin hi Ebi, hi Rekem, hi Sur, hi Hur, ya hi Reba. Ya impakipate dah Balaam an imbabalen Beor. ⁹ Inala da nadan binabai kediyen boble takon di u-unga, hay baka da, hay kalnero da ya am-in di kinadangan da ¹⁰ ot logabon da nadan boble, takon di kampu da. ¹¹ Inamung dan am-in nadan inala da kediyen boble, nadan tatagu ya aggayam ¹² ot ianamut dah kad-an da Moses ke Eleasar an padi ya nadan ibba dan holag Israel nah nungkampuwan da nah nundotal ad Moab an pingngit nan Wangwang an Jordan ya dommang di Jericho.

¹³ E dinamun da Moses, hi Eleasar an padi ya nadan mangipangpanguluh holag Israel dida nah e-elel di nungkampuwan da. ¹⁴ Ya bimmoh-ol hi Moses nadah opisyal ya nadah aap-apun nadan tindalun nibangngad an nakigubat.

¹⁵ Kananan diday “Tipet uggeyu pinaten am-in nadan binabai? ¹⁶ Diday nangilul-uh ibba taku ot ngohayon dah APU DIOS nah Bilid an Peor te inun-unud day intu-

gun Balaam. Ta gapun diye ya impaalin APU DIOS di dogo ke ditakun tataguna. ¹⁷ Pumpate yun am-in di u-ungan linalaki, takon nadan binabain inhuyop di lalaki. ¹⁸ Mu adiyu nadan u-ungan binabai ya nadan binabain ugge inhuyop di lalaki ta alan yu dida.

¹⁹ Dakayun waday pinatena weno inodnanah adol di nate, miha-ad kayuh e-elel di kampu takuh pitun algo. Mahapul an aton yuy ine-en di punlini takon nadan balud yu nah mikatlu ya mikapitun algo. ²⁰ Mahapul bon aton yuy ine-en di punlini nadah bulwati yu weno kumpulmin nakapyah lalat, buuk di gulding, ya nadan nakapyah kaiw.”

²¹ Indani ya kinalin Eleasar an padi nadah linalakin nakigubat an kananay “Datuwe nadan kinalin APU DIOS ke Moses an maunud: ²² am-in nadan adi maghob, umat hi balituk, silber, giniling, gumok, lata weno lubay ²³ ya mahapul an ipadalan yuh apuy ta mibilang dan malini. Ya mahapul pay an maduyagan datuwe nah danum an punlinit mibilang dan malini. Mu nada ken maghob ya mahapul an hay danum ya abuy usalon an punlini. ²⁴ Ya hay aton yu nah mikapitun algo ya ibalbal yuy bulwati yu ta mibilang kayun malini ta mabalin an humgop kayuh kampu taku.”

Hay nagodwaan nadan naalah gubat

²⁵ Kanan APU DIOS ke Moses di ²⁶ “Mahapul an bilangan yun da Eleasar ya nadan mangipangpanguluh tatagun am-in nadan naalah gubat takon nadan balud ya aaggayam. ²⁷ Godwaom ta idat muy godwana nadah tindalu ya nan godwana ya idat mu nadah tatagu. ²⁸ Mu hay mamangulun atom ya umala kah hin-oh-ah hinlilimanggatut an balud, baka, kabayu, kalnero ya gulding ta idat mun ha-on. ²⁹ Idat mun Eleasar an padit iappit nan ha-on. ³⁰ Ya nan midat nadah tatagu ya bagik di hin-oh-ah hinnanaliman balud, baka, kabayu, kalnero ya gulding. Dadiye ya idat mu nadah holag Libay an mumpaptok tuh Tabernacle.” ³¹ Ot un-unudon da Moses ke Eleasar hidiyen kinalin APU DIOS.

³² Datuwey bilang di inalan nadan tindalu: hay lakin kalnero ya 675,000, ³³ hay bulug an baka ya 72,000, ³⁴ hay lakin kabayu ya 61,000 ³⁵ ya hay binabain balud an ugge inhuyop di lalaki ya 32,000.

³⁶ Hay kagodwan diyen natdaan an nidat nadah tindalun nakigubat ya 337,500 an kalnero ³⁷ ya niappit ke APU DIOS di 675, ³⁸ hay baka ya 36,000 ya niappit ke APU DIOS di 72, ³⁹ hay kabayu ya 30,500 ya niappit ke APU DIOS di 61, ⁴⁰ hay balud an binabain ugge inhuyop di lalaki ya 16,000 ya niappit ke APU DIOS di 32.

⁴¹ Ot idat Moses ke Eleasar an padiy bingay APU DIOS mipuun hi intuguna.

⁴² Hanan inappil Moses an nidat nadah tatagu ⁴³ ya 337,500 an kalnero, ⁴⁴ 36,000 an baka, ⁴⁵ 30,500 an

kabayu ⁴⁶ ya 16,000 an binabain ugge inhuyop di lalaki. ⁴⁷ Ya in-appit Moses ke APU DIOS di hin-oh-a hi hin-nanaliman balud ya aggayam ot idat na datuwe nadah holag Libay an mumpaptok nah Tabernacle. Inat Moses am-in datuwe te hidiyey kinalin APU DIOS an atona.

⁴⁸ Hanadan opisyal ya ap-apun di tindalu ya imme dan Moses ⁴⁹ ot kanan day "Apu, binilang min am-in nadan tindalu mi ya wada dan am-in. Maid di nama-id takon di oha. ⁵⁰ Kinali in-ali min iappit ke APU DIOS datuwen balituk an padang, mihuklub hi takle, hay singsing, hay hingat ya banggol an inala mih gubat ta pangipatibo mih pumasalamat min maid ke dakamiy nate takon di oha."

⁵¹ Ot dawaton da Moses ke Eleasar an padi dadiye nadah aap-apun di tindalu. ⁵² Hay dam-ot dadiyen balituk an in-appit dadiyen aap-apu ke APU DIOS ya nahawwal hi duwan gatut an kilo. ⁵³ Am-in nadan tindalu ya inala day bingay da nadah inala dah gubat. ⁵⁴ Dinawat da Moses ke Eleasar nadan balituk an indat nadan aap-apun di tindalu ot ie da nah Tabernacle ta panginomnoman APU DIOS nadah holag Israel.

Hanadan holag Israel an wadad Jordan hi nangappit di timilan di algo

32 Hanadan holag Reuben ke Gad ya dakkodakkol di aggayam da. Handih tinibo dan maphod di Jaser ya Gilead an pumpattolan dah aggayam da ² ya imme dan Moses ke Eleasar an padi ya nadan udum an mangipangpanguluh holag Israel ot kanan dan diday ³⁴ "Dakamin muttatyu yu ya dakol di aggayam mi ya maphod an pumpattolan datuwen boble an Atarot, Dibon, Jaser, Nimrah, Hesbon, Elealeh, Sebam, Nebo ya Beon an sinakup taku gapuh baddang APU DIOS ta pumboblayan takun holag Israel. ⁵ Daan mot idat yun dakamit mumboble kamih tu ta takon di adi kami umagwat nah Jordan."

⁶ Kanan Moses di "Kon hay pinhod yun kalyon ya miha-ad kayuh tu ta nadan ibba yun holag Israel ya abuy e makigubat? ⁷ Kon pinhod yun dismayaon nadan ibba yun umagwat nah Jordan ta ume da nah boblen indat APU DIOS ke dida? ⁸ Athinay inat handidan aammod yu handih intud-ak ku didad Kades Barnea ta eda tibon hidiyen boble. ⁹ Imme da ot mipoppog da nah nundotal ad Eskol, mu handih nibangngad da ya dinismaya day ibba dan holag Israel an ume nah boblen indat APU DIOS ke dida. ¹⁰ Gapu kediyen inat da ya bim-moh-ol hi APU DIOS ke dida ot isapatanan ¹¹ kananay 'Isapatak an maid nadah muntoon hi duwampulu weno nahawwal an timmayan ad Egypt di dumatong nah boblen kinalik ke Abraham, hi Isaac ya hi Jacob an idat kun dida. ¹² Ammunah Kaleb an imbabalen Jephunneh an Kenissite ya hi Joshua an imbabalen Nun

di dumatong hidi te impaka-un-unudak an hi APU DIOS.' ¹³ Bimmobboh-ol hi APU DIOS ot punhanawwangona dida nah adi maboblayan hi nap-at an toon inggana nate dan am-in nan nunliwat ke hiya.

¹⁴ Yaden de kayu boh nan nakaliwwat an tatagun aton yu ot ya abuy umat hi inat handidan aammod yu. Mam-ahon yu ot ya abuy boh-ol APU DIOS ke ditakun holag Israel. ¹⁵ Deket adiyu bo un-unudon hi APU DIOS, dakayun holag Reuben ya holag Gad, ta bumoh-ol ta iwalong ditaku bon holag Israel hituh adi maboblayan ya dakayuy kon bahul hi kadadagan taku."

¹⁶ Hinumang dah Moses an kanan day "Hay pinhod mi kuman aton ya mangapya kamih pukungan di kalnero mi ya hammadon min aladan di boble mit kiha-adan di inayan mi ya nadan imbabale mi. ¹⁷ Ta deket nagibbu ya alan miy almas mit maki-e kami nadah ibba mit impangulu min didan e makigubat inggana mumboble da nadah boblen nidat ke dida. Yaden nada ken pamilya mi ya malinggop da tuh boblen kapyon mi te maid nadah tataguh tuy e mangubat ke dida nah naaladan an boble mi. ¹⁸ Adi kami umanamut inggana maala da nadan boblen nidat ke dida. ¹⁹ Takomboy maid di emi ibagi nadah punggogodwaan dan luta nah bah-el tun Wangwang an Jordan te hitu moh nangappit hi timilan di algod Jordan di bingay mi."

²⁰ Ot kanan Moses di "Deket makulug hinaen kinali yun gagaid kayun e makigubat ta itakdog yuh APU DIOS, ²¹ ya deket umagwat nadan tindalu yu ta ipangulun APU DIOS didan e mangubat nadah buhul taku inggana dog-alona didat ²² ibagi taku nadan boble, damanan mibangngad kayu te inat yuy lebbengnan aton yuh pangun-unudan yun APU DIOS ya inat yuy lebbengnan ibaddang yu nadah ibba yun holag Israel. Ta mumboble kayu ketuwen bobleh nangappit hi timilan di algod Jordan an idat APU DIOS ke dakayu.

²³ Mu deket adiyu paannungon hinaen kinali yu ya kalyok ke dakayun munliwat kayun APU DIOS. Kinali tibon yu ot ta adi kayu munliwat te makastigu kayu.

²⁴ Aga, damanan ikapya yuy babale yu ya pukungan di aggayam yu mu adiyu ibahhon aton nan kinali yu."

²⁵ Kanan dadiyen holag Reuben ya holag Gad di "Dakamin muttatyum ya un-unudon miy kinalim. ²⁶ Mihtu day inayan mi, hay imbabalemi ya aggayam mih tud Gilead, ²⁷ mu dakamin linalaki ya nundadaan kamin makigubat an hi Apu Dios di AP-APU mi. Un-unudon miy kinalim an agwatun miy Jordan ta ekami makigubat."

²⁸ Intugun Moses ke da Eleasar, hi Joshua ya nadan mangipangpanguluh tatagun kananay ²⁹ "Deket umagwat nadan holag Gad ya holag Reuben nah Jordan ta maki-e dan dakayun e makigubat an ipangulu dakayun APU DIOS ya deket sinakup yun am-in nan

boble ya idat yun diday Gilead ta pumboblayan da.
³⁰ Mu deket adida pinhod an maki-en dakayun e makigubat ya nah bobled Kanaan di pakibingayan dah pumboblayan da.”

³¹ Kanan nadan holag Gad ya holag Reuben di “Apu, un-unudon miy intugun APU DIOS. ³² Ihamad min mun-almas an umagwat nah Jordan ta ume kamid Kanaan ta ekami makigubat an hi Apu Dios di AP-APU mi, mu hay tawidon mi ya hituh bah-el di Jordan.”

³³ Ot idat Moses nadah holag Reuben, holag Gad ya godwan di holag Manasseh an imbabalen Joseph di boblen Sihon an patul di Amorite, hay boblen Og an patul di Bashan ya am-in nadan nunlinikkod an bobleh di.

³⁴ Iniphod di holag Gad nadan boble an Dibon, Atarot, Aroer, ³⁵ Atrot-Sophan, Jaser, Jogbehah, ³⁶ Bet Nimrah ya Bet Haran. Nahamad an naaladan hi binatu datuwen boble ya wada da boh diy pangipukungan dah aggayam da. ³⁷ Hanadan holag Reuben ya iniphod da nadan boble an Hesbon, Elealeh, Kiriaticim, ³⁸ Nebo, Baal Meon ya Sibmah. Hinannotan day ngadan nadan udum an boblen sinakup da ot iphod da.

³⁹ Ya nadan holag Makir an imbabalen Manasseh ya sinakup day Gilead ot dog-alon da nadan Amorite an numbobleh di. ⁴⁰ Ot idat Moses di Gilead nadah holag Makir an imbabalen Manasseh ot mumboble dah di. ⁴¹ Hanadan udum an bobled Gilead ya sinakup di holag Jair an holag damdaman Manasseh ot hannotan day ngadan da ot ngadanan dah Boblen Jair. ⁴² Hi Nobah ya ginubat nay Kenat ya nadan udum an bobleh di ot sakupona ot ingadanay Nobah an ngadana.

Hanadan nungkampuwan nadan holag Israel handih immaliyan dad Moab hi nalpuwan dad Egypt

33 Datuwey nitudok an ngadan nadan nungkampuwan nadan holag Israel handih nalpuwan dad Egypt an impangpangulun da Moses ke Aaron. ² Intudok Moses di ngadan dadiyen nungkampuwan da te hidiyey kinalin APU DIOS an atona. Datuwey dinaladalan dan mainila nadah nungkampuwan da.

³ Timmayan nadan holag Israel handih mikahimpulut liman algoh namangulun bulan hi nabigatan di nala-uwang di anghel APU DIOS. Inadugan APU DIOS didan timmayan nah ongal an boblen ningadanan Rameses yaden ang-angon nadan tatagud Egypt dida.

⁴ Kediye ya pun-ilubuk dadiyen iEgypt nadan pangu-luwan an imbabale dan pinaten APU DIOS. Ketuwen inat APU DIOS ya impatibonan ongal di kabaelana mu nadan dios di Egypt.

⁵ Timmayan nadan holag Israel ad Rameses ot umali dad Sukkot ot mungkampu dah di. ⁶ Indani ya imme dad Etham nah pingngit nan adi maboblayan ot

mungkampu dah di. ⁷ Tinaynan day Etham ot ibang-bangngad da ot mumpalikkod dad Pi Hahirod an dom-mang di Baal-Sephon ot mungkampu dad Migdol.

⁸ Tinaynan day Pi Hahirod ot umagwat da nah Maingit an Baybay ot mumpae da nah adi maboblayan. Nundalan dah tulun algo ot dumatong dad Marah ot mungkampu dah di. ⁹ Timmayan dah di ot ume dad Elim ot mungkampu da boh di te waday himpulut duwan ob-ob ya napitun palmah di. ¹⁰ Timmayan da boh di ot eda mungkampu nah pingngit di Maingit an Baybay. ¹¹ Timmayan dah di ot ume da nah adi maboblayan an Sin ot mungkampu dah di.

¹² Indani ya imme dad Dopkah ot mungkampu dah di. ¹³ Tinaynan day Dopkah ot eda mungkampud Alus.

¹⁴ Indani ya timmayan da boh di ot eda mungkampud Repidim an maid di uminumang da. ¹⁵ Indani ya imme da nah adi maboblayan an Sinai ot mungkampu dah di. ¹⁶ Timmayan dah di ot eda mungkampud Kibrot Hattaabah. ¹⁷ Indani ya imme dad Haserot ot mungkampu dah di. ¹⁸ Tinaynan day Haserot ot eda mungkampud Ritmah. ¹⁹ Timmayan dah di ot eda mungkampud Rimmon Peres.

²⁰ Indani ya imme dad Libnah ot mungkampu dah di. ²¹ Imme dad Rissah ot mungkampu dah di. ²² Tinaynan day Rissah ot eda mungkampud Kehelathah. ²³ Tinaynan day Kehelathah ot mungkampu dad Sepher an Bilid. ²⁴ Timmayan dah di ot eda mungkampud Haradah. ²⁵ Indani ya imme dad Makhelot ot mungkampu dah di. ²⁶ Tinaynan day Makhelot ot mungkampu dad Tahat. ²⁷ Timmayan dad Tahat ot eda mungkampud Terah. ²⁸ Timmayan dad Terah ot eda mungkampud Mitkah. ²⁹ Indani ya imme dad Hasmonah ot mungkampu dah di. ³⁰ Timmayan dah di ot eda mungkampud Moserot. ³¹ Timmayan dad Moserot ot eda mungkampud Bene Jaakan.

³² Indani ya imme dad Hor Haggidgad ot mungkampu dah di. ³³ Timmayan dah di ot eda mungkampud Jotbathah. ³⁴ Timmayan dah di ot eda mungkampud Abronah. ³⁵ Indani ya imme dad Esiyon Geber ot mungkampu dah di. ³⁶ Tinaynan dah diye ot eda mungkampud Kades nah adi maboblayan an Sin. ³⁷ Tinaynan day Kades ot eda mungkampu nah Bilid an Hor nah popog di Edom.

³⁸ Kediye wada dah di nah puun nan bilid ya kinalin APU DIOS ke Aaron an tumikid nah tap-on diyen bilid ot mateh di. Naat hituwe handih nungginawway tialgo handih mikap-at an pulun toon nipalpuh timmayan dan holag Israel ad Egypt. ³⁹ Kediye natayan Aaron ya hinggatut ta duwampulut tuluy toona. ⁴⁰ Kediye boy nangngolan Arad an patul di Kanaan an mangali nadan holag Israel an mungkih-up da nah boblena.

⁴¹ Tinaynan day Bilid an Hor ot eda mungkampud Salmonah. ⁴² Timmayan dad Salmonah ot eda mungkampud Punon. ⁴³ Tinaynan day Punon ot eda

mungkampud Obot. ⁴⁴ Indani ya imme dad Iye Abarim nah poppog di Moab ot mungkampu dah di. ⁴⁵ Tinayan day Iye Abarim ot eda mungkampud Dibon Gad. ⁴⁶ Timmayan dad Dibon Gad ot eda mungkampud Almon Diblatim. ⁴⁷ Indani ya imme da nadah bilid ad Abarim an nih-up nah Bilid an Nebo ot mungkampu dah di.

⁴⁸ Timmayan dah di ot eda mungkampu nah nundotal ad Moab an pingngit nan Wangwang an Jordan ya dommang di Jericho. ⁴⁹ Hidi nah nundotal ad Moab ya numpapaldang di kampu da nah pingngit di Wangwang an Jordan nipalpud Bet Jeshimot ingganad Abel Sittim.

⁵⁰ Kimmalih APU DIOS ke Moses hidu an kananay ⁵¹ "Kalyom hanadah holag Israel an deket umagwat da tuh Wangwang an Jordan ta ume dad Kanaan ya ⁵² mahapul an dog-alon dan am-in nadan numbobleh di. Ya mahapul an dadagon dan am-in nadan dios dan kinapyan di tagu takon nadan balen dadiyen dios. ⁵³ Sakupon dat mumbobleh dah di te indat kun didah diyen boble. ⁵⁴ Hay atom an mangikap-ong nah luta ya ibunut yu ya hay kabilog di lutan idat mu ya mipuun hi kadakol nadan pangidatam. Deket ittay nan luta ya midat nadah ittay di bilang da. Ya hana ken midat hi hinoh-an dida mipuun hi binunut ya adinadaman mahanotan. Hinaey aton yun holag Israel an mangikap-ong nah luta. ⁵⁵ Mu deket adiyu pakaanon nadan tatagun numbobleh di ya ahida mumbalin an kay butah mata yu weno kay pagit. Ahi dakayu paligaton hidu nah pumboblasyon yu. ⁵⁶ Ya kastiguwon dakayun ha-on umat nah implanuk an atok ke dida."

Hay poppog di Kanaan

34 Datuwey kinalin APU DIOS an itugun Moses nadah holag Israel ² "Gagala mo ya ume kayud Kanaan an boblen indat kun dakayu ya datuwey popoppog na: ³ hay poppog nah nangappit hi south ya mipalpu nah adi maboblasyon an Sin nah poppog di Edom. Ya hay poppog nah nangappit hi timilan di algo ya mipalpu nah Naten Baybay. ⁴ Numpalikkod nah south an mala-uan di Scorpion Pass ta mumpaed Sin ingganad Kades Barnea, ya mumpaed Hasar Addar ingganad Asmon. ⁵ Mipalpud Asmon ot mumpalikkod nah wa-el di Egypt ot mipoppog nah Baybay an Mediterranean. ⁶ Hay poppog nah nangappit hi kalinoban di algo ya nan pingngit di Baybay an Mediterranean. ⁷ Hay poppog nah nangappit hi north ya mipalpu nah Baybay an Mediterranean ta mumpaeh nangappit hi timilan di algo nah Bilid an Hor ⁸ ingganad Lebo Hamat ta mumpaed Sedad ya ⁹ Sipron ingganad Hasar Enan. Danaey poppog nan boble yuh nangappit hi north. ¹⁰ Hay poppog nah nangappit hi timilan di algo ya mipalpud Hasar Enan ta mumpaeh

nangappit hi south ad Sepham ¹¹ ya mumpadayyud Riblah nah nangappit hi timilan di algo Ain. Mipalpu boh di ot mumpadayyuh nah pingngit di Baybay an Galilee nah nangappit hi timilan di algo. ¹² Ya in-un-unud na nah Wangwang an Jordan inggana nah Naten Baybay. Danaen am-in di poppog nan boble yu."

¹³ Kanan bon Moses nadah holag Israel di "Hituwen bobley punggogodwaan yun ibunut yu. Hay mangikap-ong ketuwe ya nadan hiyam ta godwan di holag Israel. ¹⁴ Hanada ken holag Reuben ya holag Gad ya godwan di holag Manasseh ya nidatan da mo tuwalih luta da ot ganodwaan da mipuun hi pamilya da. ¹⁵ Hidiyen boblen nunggogodwaan da ya pingngit nan Wangwang an Jordan nah nangappit hi timilan di algo ya dommang di Jericho."

Hanadan aap-apu an nangodwa nah luta

¹⁶ Indani ya kanan APU DIOS ke Moses di ¹⁷ "Datuwey nadan tatagun mangodwa nah luta, hi Eleasar an padi ya hi Joshua an imbabalen Nun. ¹⁸ Ya ayagan yuy hinoh-a nadah holag Israel an bumaddang. ¹⁹ Datuwey ngadan da: hi Kaleb an imbabalen Jephunneh hi holag Judah, ²⁰ hi Semuel an imbabalen Ammihud hi holag Simeon, ²¹ hi Elidad an imbabalen Kislun hi holag Benjamin, ²² hi Bukki an imbabalen Jogli hi holag Dan, ²³ hi Hanniel an imbabalen Ephod hi holag Manasseh an imbabalen Joseph, ²⁴ hi Kemuel an imbabalen Siptan hi holag Eplaim an imbabalen Joseph, ²⁵ hi Elisaphan an imbabalen Parnak hi holag Sebulun, ²⁶ hi Paltiel an imbabalen Assan hi holag Issakar, ²⁷ hi Ahihud an imbabalen Selomi hi holag Asher ²⁸ ya hi Pedahel an imbabalen Ammihud hi holag Naptali." ²⁹ Datuwey nadan tatagun pinilin APU DIOS an maniboh kaganodwaan di Kanaan ta mikap-ong nadah holag Israel.

Hay boblen nidat nadah holag Libay

35 Handih nanongnan dehdi da ni-an nah nundotal ad Moab an pingngit di Jordan ya dommang di Jericho ya kanan APU DIOS ke Moses di ² "Kalyom hanadah holag Israel an idatan da nadan holag Libay hi pumboblasyon dan maunnudan hi kudal. ³ Ibagi da dadiyen boblet pumboblasyon da ya pumpattolan dah baka da, kalnero da ya hay udum an aggayam da. ⁴ Hay kabilog di pumpattolan da mipalpu nah alad hi nunlinikkod hi hinoh-a nadah boblen midat ke dida ya umeh liman gatut an metro. ⁵ Hay kabilog nan kuwadladuh numbinbinah-el ya umeh hinlibun metro. Ya migawwah diy ongal an boble. ⁶ Hay bilang di boblen idat yun didan holag Libay ya nap-at ta duwa. Ya idat yu pay di onom an boblen kihikugan di tagun pimmaten uggena ingnguddan. ⁷ Hay mo bilang am-in di boblen idat yun dida ya nap-at ta walun maunnudan hi kudal. ⁸ Hay bilang di boblen idat di hinoh-a nadah holag Is-

rael nadah iiba dan holag Libay ya mipuun hi kabilog di lutan nidat ke dida.”

Hanadan boblen kihikugan

⁹ Hituwe boy kinalin APU DIOS ke Moses an ¹⁰ ituguna nadah holag Israel: “Deket umagwat kayu nah Wangwang an Jordan ta ume kayud Kanaan ¹¹ pumili kayuh boblen kihikugan an butikan di tagu ten pim-maten uggena ingnguddan. ¹² Ta maid di innun nadan iiban nan pinatenan mangibalo. Hay tagun pim-mate ya adinadaman mipipate ten ugge nihuhummangan hi hinangngab nadan bimmoble. ¹³ Tudduwom di onom an onngal an boblen kihikugan, ¹⁴ tuluh nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan ya tulu ad Kanaan nah nangappit hi kalin-oban di algo. ¹⁵ Dadiyen bobley kihikugan di holag Israel, nadan hin-taguwan an nakiboble ya takon di dahdin pim-maten uggena ingnguddan. ¹⁶⁻¹⁸ Mu deket waday in-usal nan taguh namatena, umat hi gumok, batu weno kaiw ya makalin pim-mate ta hidiye nan mahapul mon mipipate. ¹⁹ Nangamung di iiban nan naten mangibalon mamate kediyen pim-mate. Ta deket akhupan da ya patayon da.

²⁰ Deket nan ohan tagu ya pakahingngitanay ibbana ot itulud na weno tinongbana ²¹ weno dinuntuk na ot mate ya mibilang an pim-mate, ta hidiye nan mahapul an mipipate. Hanan nih-up an iiban nan natey mamate nah pim-mate. ²² Mu hin kananat intulud di ohan tagu nan ohan tagu weno intongba na on batu ot matugmilan nan tagu ²³ weno inggahanah batu ot mate mu uggena ingnguddan ya adi mabahulan nan pim-mate. ²⁴ Deket waday athidi ya adi kanan nadan bimmoblen munhuwes di nabahulan nan pim-mate ya adida kanan di lebbengnan ibalon nadan iiban nan nate.

²⁵ Hanadan bimmoble ya tibon dat adi patayon nadan iiban nan nate ya ibangngad dah diyen tagu nah boblen kihikuganan niha-adana ni-an. Ya mahapul an mumboble moh di inggana mate nan katagtag-ayan an padi. ²⁶ Mu deket timmayan nan pim-mate nah boblen kihikugan ²⁷ ot akhupan di iiban nan pinatena ot patayon da, adida makastigu kediyen inat da.

²⁸ Hanan tagun pim-maten uggena ingnguddan ya mahapul tuwalin munnanong an mumboble nah boblen kihikugan inggana mate nan katagtag-ayan an padi. Ne damana mon mibangngad hi boble da. ²⁹ Datuwen tugun ya mahapul an un-unudon yun nadah holag yu ta nangamung takon di daanay pumboblayan yu.

³⁰ Hanan tagun pim-mate te pinhod nan pumate weno gapuh bungot na ya makastigu ta mipipate hin waday duwa weno dakdakol an tistigun mangiu-hu nah inat na. Deket ohay tistigu ya adi umustuh diyen

mangidat hi ebidensiya. ³¹ Hay tagun pim-mate gapu te pinhod na weno gapuh bungot na ya mahapul nimpen mipipate. Adinadaman mumbayad ta malibli kediyen kastiguna. ³² Deket hay athidin pim-mate ya binumtik an imme nah boblen kihikugan, adiyu iabulut an mumbayad ta damanan mibangngad hi boble da yaden ugge ni-an nate nan katagtag-ayan an padi. ³³ Deket inat yuy athidi ya mabahulan kayu te hinibit yuy boble yu. Hay athidin pumatayan ya hibitonay boble ta hidiye nan mahapul an pipate yu nan pim-mate ta hidiyey mibilang an punlini nah boble. ³⁴ Kinali adiyu hibiton nan boblen eyu pumboblayan te maki-bobleyak ke dakayun holag Israel.”

Hay tawidon di nalahin an babai

36 Hanadan mangipangpanguluh pamilyan nadan holag Gilead an imbabalen Makir an imbabalen Manasseh an imbabalen Joseph ya imme da ke Moses ya nadan udum an mangipangpangulu ot ² kanan day “Kinalin APU DIOS an ipabinnunut muy panganod-waam nah lutat ikap-ong min holag Israel. Kinalinan idat muy lutan Selophehad an tulang mi nadah bin-abain imbabalena. ³ Mu deket hay iine da ya malpuh udum an puun ya ume mo nan lutan nidat ke dida nadah nangapun dida. Deket athidiy maat ya umittay mo nan lutan nidat ke dakami. ⁴ Ya deket nadatngan nan toon an pangibangngadan hi ngannen ginatang ya mibangngad nah datin kon bagi, ta nan lutan Selophehad an binoltan di imbabalena ya mid-um hi lutan nadan nakiahawaan dat ibagi dat nangamung ya makaan moh luta mi.” ⁵ Ot itugun Moses di kinalin APU DIOS nadah tatagu. Kananay “Niptok di kinalin nadan holag Manasseh. ⁶ Kanan APU DIOS di damanan kumpulmiy pinhod nadan binabain holag Manasseh an iine mu mahapul an hay ibba yun holag Manasseh di iine da. ⁷ Ta nan binoltan di hin-oh-an holag Israel ya munnanong ke didan ohan puun. ⁸ Ta hidiye nan am-in di binabain holag Israel an waday binoltana ya iine nay lalaki nah puun da ta munnanong nan boltanon da ke didan ohan puun. ⁹ Ta adi umeh udum an puun di nganneh diyen boltanon da mu munnanong ke dida.” ¹⁰ Ot un-unudon nadan binabain imbabalen Selophehad hidiyen intugun APU DIOS ke Moses. ¹¹ Hi Mahlah, hi Tirsah, hi Hoghlah, hi Milkah ya hi Noah ya in-ine day iiba dan imbabalen di tulang amadan ¹² holag Manasseh an imbabalen Joseph. Ot munnanong ke dida ohan puun nan lutan binoltan da. ¹³ Danaey intugun APU DIOS ke Moses. Ot ituguna damdama nadah ibbanan holag Israel handih nungkampuwan da nah nundotal ad Moab nah pingngit di Jordan ya dommang di Jericho.

Deuteronomy

Hay mipanggep ketuwen liblu an Deuteronomy

Hituwen liblu nitudokan nan nanguddidin intugun Moses nadah holag Israel. Impanguluna datuwen holag Israel handih nunlanikkodan da nah adi maboblayan hi nap-at an toon. Ketuwen tiempo ya dimmatong da nah Nundotal an Moab an dommang nan pingngit di Kanaan an boblen insapatan APU DIOS an idat nan dida. Inilan Moses an dandani moy katayana ot ihamad nan intugun nadah ibba nan Hebrew an mahapul an pohdon da ya un-unnudon dah APU DIOS ya impanomnom nan diday ongal an impaminhod APU DIOS ke dida. (4:37, 6:4-5, 7:6-8, 10:12-13, 11:1 ya 30:6)

Hituwen impaminhod nan dida ya nipainila nadah tuguna ya nah nakitobbalanan dida. Deket un-unudon day nakitobbalanan dida ya nadan tuguna ya bendisyonana didad Kanaan an idat nah pumboblayan da. Mu deket ngohayon da ya kastiguwona dida. (7:9-15 ya 30:15-20)

Hanadan nitudok ketuwen liblu:

1. Impanomnom Moses di nunhanawwangan nadan holag Israel nah adi maboblayan. (chapters 1-4)
2. Impidwan Moses an kinali nadan tugun APU DIOS nadah holag Israel. (chapters 5-26)
3. Hay mipanggep hi nakitobbalan APU DIOS nadah holag Israel. (chapters 27-30)
4. Hay nanguddidin tugun Moses nadah holag Israel ya hay kanta nan pundayaw nan APU DIOS. (chapters 31-32)
5. Hay nangalyan Moses hi bendisyon APU DIOS nadah Himpulut Duwan holag Israel. (chapter 33)
6. Hay Natayan Moses. (chapters 34)

Hay nitugun hanadah holag Israel ya tumayan dad Sinai

1 Hituwen liblu nitudokan nadan kinalin Moses nadah holag Israel handih wada da nah adi maboblayan nah nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan. Nungkampu dah di nah nundotal an nih-up ad Sup ya numbattanan di Paran ya nadan boble an Topel, Laban, Haserot ya Disahab. ² Hay ustuh bilang di algon pundalanan an malpu nah Bilid an Sinai ingganad Kades Barnea ten idalan da nah Bilid an Seir ya himpulut ohan algo. ³ Handih namangulun algoh mikahimpulut ohan bulan nah mikanap-at an toon nipalpuh nalpuwan dad Egypt ya kinalin Moses am-in di intugun APU DIOS nadah ibbanan holag Israel. ⁴ Kediye ya nagibbun inapput APU DIOS hi Sihon an patul di Amorite an nun-ap-apud Hesbon ya hi Og an patul di Bashan an nun-ap-apud Astarot ya Edrei. ⁵ In-esplikar Moses di mipanggep nadah tugun ya nadan tutudun Apu Dios handih wada dad Moab nah nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan.

⁶ Kananay "Handih wada taku nah Bilid an Sinai ya kanan nan AP-APU an Dios takuy 'Nabayag kayu mon niha-ad hitu. ⁷ Paluhon yuy kampu yu ta ume kayu nah mabilid an boblen nadan Amorite, nadah nunlinikkod an bobleh di, nah nundotal ad Jordan, nadah boblen nah mabilid ya nah nundotal an boblen nangappit hi kalin-oban di algo ad Negeb ya nadah bobleh pingngit di Baybay an Mediteranean. Ya ume kayud Kanaan ya la-uwan yu nadan bilid ad Lebanon inggana nah Wangwang an Euphrates. ⁸ Datuwe nadan boblen kinalik an idat kun Abraham, hi Isaac, hi Jacob ya nadah holag dat pumboblayan da."

Hay nanudduwan Moses nadah mangipangpanguluh holag Israel

⁹ Kanan Moses nadah tataguy "Handih wada taku ni-an nah Bilid an Sinai ya kinalik ke dakayun adik kabaelan an mangipaptok ke dakayun am-in. ¹⁰ Te im-padakkodakkol dakayun nan AP-APU an Dios yuh umat hi kinadakol nadan bittuwon hi kabunyan. ¹¹ Man-uke ya kinalik tuwalin hana ot ta paannungon nan AP-APU an Dios handidan aammod takuy kinalinan dida handi an padakkolon dakayu pay hi mamin-

hinlibu, ya pakadanganon dakayu. ¹² Muden nganney innuk an mangipanu nadah punhahallaan yu ya pun-aawwitan yu ten ohaak an mangiat? ¹³ Manomnom yun kinalik an pumili kayuh hin-oh-a nadah holag Israel hi nalaing, nalakan mun-awat ya maphod di pangi-enat tudduwok didan mangipangpangulun dakayu. ¹⁴ Ya timbal yun maphod hidiyen ninomnom kun aton taku. ¹⁵ Ot dadiyen pinili yu ya impumbalin ku didan huwes ya opisyal. Ya hay udum ya tinudduk an mun-ap-apuh hinlibun tatagu, hay udum ya mun-ap-apuh hinggatut, hay udum ya mun-ap-apuh nalima ya hay udum ya mun-ap-apuh himpulu.

¹⁶ Intugun kun dadiyen huwes an kanak ke diday 'Mahapul an maandong ta nangamung di pangat yu, bokon ya abu nadah holag Israel mu takon hanadah nakiboblen dakayu. ¹⁷ Iphod yuy punhahallaan di ibba yun holag Israel. Adiyu paboran nan tagu gapu te kadangan. Mahapul an mun-iingngoy pangat yu nadah nawotwot ya kakadangan. Adi kayu tumakut hi ngannen aton da te itakdog yuh Apu Dios hi pangipanuhan yu nadah kasu. Hanadan kasun naligat yun ipanu ya ialu yun ha-on.' ¹⁸ Kediye bo ya kinalik ke dakayun am-in nadan mahapul an aton yu."

Hay nipaeyan nadan e munsiiim

¹⁹ Indani ya timmayan taku nah Bilid an Sinai te hidiyey kinalin APU DIOS an Dios takun aton taku ot mundalan taku nah adi maboblasyon an ambilog ya katatakut an tinibo yu mismu. Ot ahi taku mumpae nah mabilid an boblen di Amorite. Ya handih dimmatong takud Kades Barnea ya ²⁰ kanak ke dakayuy "Dimmatong taku mo nah boblen indat AP-APU an Dios ke ditaku. ²¹ Deya! Ekayu mumbobleh di! Adi kayu munhalinduwa ya adi kayu tumakut. Te kinalin AP-APU an Dios handidan aammod takun idat nah tuwen boble. ²² Mu kanan yuy 'Umitud-ak takuh e munsiiim ya ta panginilaan taku hin daan di maphod an dalanon ya hin ngannen bobley etaku hogpon.'

²³ Ya hay punnomnom ku ya maphod hidiyey ot pumiliyak hi himpulut duwan linalakin nalpuh hin-oh-a ke dakayun nahlag nadah holag Israel.

²⁴ Imme dan lina-uan da nadan bibilid ot ume da nah nundotal ad Eskol ot eda hinapon an tiniboh diyen boble. ²⁵ Ya handih nibangngad da ya waday in-ana-mut dah bungan di nitanom an inilpu dah di. Ya kinali dan maluwab di mitanom kediyen boblen indat AP-APU an Dios ke ditaku.

Hay nungngohayan nadan holag Israel ke APU DIOS

²⁶ Mu nginohe yuy kinalin AP-APU an Dios yun aton yu te adiyu pinhod an umeh di. ²⁷ Mungngudu kayu ya mundiklamu kayun kanan yuy 'Kahingngitan ditaku nin ke APU DIOS te impangulu ditakun tumayan ad

Egypt ta ialu ditakuh tu ta patayon ditaku nadah Amorite. ²⁸ Kinali adi taku kaya umeh di. Te kinalin nadan intud-ak takun e nunsiiim an natagtag-e ya nalnal-ot nadan tataguh di mu ditaku. Ya nakattag-ey binattun alad dan datnganay kabunyan. Ya tinibo da pay kanuy o-ongal an tatagun holag Anak.'

²⁹ Mu kinalik ke dakayun adi kayu tumakut ke dadiyen tatagu ³⁰ te ipangulu dakayun AP-APU an Dios yu ya hiyay makigubat ta itakdog dakayu, umat nah tinibo yun inat nad Egypt ³¹ ya nah adi maboblasyon. Takon di dakayu ya tinibo yuy numpanaptok APU DIOS an Dios yu ke ditaku tuh adi maboblasyon, umat hi pamaptok di ohan ama hi imbabalena. Ot deyan ialu ditakuh tu. ³² Mu takon di inainat AP-APU an Dios yu dadiye ya adi kayu metlaing madinol ke hiyan ³³ nangi-pangulun ditaku nadah maphod an etaku pungkampuwan an mumbalin hiyan apuy nah hilong ya mumbalin an kulabut nah mapat-al.

Hay nangastiguwan APU DIOS nadah holag Israel

³⁴ Kinali handih dingngol nay diklamu yu ya namahig di boh-ol na. Ot isapata nan kananay ³⁵ 'Maid ke dakayun gaga-ihon tatagud uwaniy tumagun umeh din e manibo nah maphod an boblen insapatak an idat ku handidah aammod yu. ³⁶ Ammunah Kaleb an imbabalen Jephunneh di umeh di. Idat kun hiya ya nadan holag na nadan boblen hininap na. Te hiya ya abuy nanongnan mangun-unud ke ha-on.' ³⁷ Gapun dakayu ya bimmoh-ol hi APU DIOS damdaman ha-on ot kananay 'Takon di he-a Moses ya adika umeh di. ³⁸ Mu patulidom nan bumadbaddang ke he-an hi Joshua an imbabalen Nun ta hiyay mangipangulu nadah tatagun e mumbobleh di.

³⁹ Hanadan iimbabale yun ugge pay ni-an nanginilah maphod ya ad-adin itattakut yun madpap ta mikalabut di umen e mumbobleh di. ⁴⁰ Mu dakayu ke ya mibangngad kayun idalan yu nah adi maboblasyon ta mumpae kayu nah Maingit an Baybay.'

⁴¹ Indani ya kanan yun ha-on di 'Nunliwat kamin APU DIOS an Dios mi, mu ume kami ta ekami makigubat ta mumboble kami nah boble mi te hidiyey kinalina.' Ot pun-ihakbat yuy almas yu te pangali yu on nalakay panggopan yun diyen mabilid an boble.

⁴² Mu kanan APU DIOS ke ha-on di 'Kalyom ke didah tuwe: Adi kayu umen e mangubat ke diyen boble te adiyak maki-en dakayu. Deket ume kayu ya nunna-ud an apputon dakayuh buhul yu.'

⁴³ Ot kalyok ke dakayu, mu adiyak donglon. Ot kay kayu hiyyahiyyan e nangubat kediyen mabilid an boble te nginohe yuh APU DIOS. ⁴⁴ Bimmudal nadan dakkodakkol an Amorite an kay da iyyukan an nangubat ke dakayu. Ot pumpudug dakayu mipalpud Seir ingganad Hormah ot apputon dakayu nah mabilid an

bobled Edom. ⁴⁵ Indandani ya nibangngad kayu ot mumpahpahmok kayun mumpabaddang ke APU DIOS, mu adina donglon di dasal yu ya adi dakayu hangudon ke hiya. ⁴⁶ Ot mabayag takun nungkampud Kades Barnea.”

Hay nipanomnoman di nunhanawwangan nadan holag Israel

2 Nibangngad taku ot mumpae taku nah adi maboblaysan hi nangappit nah Maingit an Baybay te hidiyey kinalin APU DIOS ke ha-on an aton taku. Ot humanawwangan takuh nabayag nah mabilid ad Edom.

² Indani ya kinali bon APU DIOS ke ha-on di ³ “Mumpae kayuh nangappit hi north te nabayag kayun himmanawwangan tuh mabilid an boble. ⁴ Ya itugun mu datuwe nadah tatagu: ‘La-uan yuy boblen nadan Edomite an iiba yun holag Esau an numbobled Seir. Ahida tumakut ke dakayu, mu tibon yu ot di aton yu. ⁵ Adi kayu makigubat ke dida te indat kun dida nadan boblen nunlinikkod nah Bilid an Seir. Maid ke dadiyen bobley ek idat ke dakayu takon di ittay. ⁶ Mu damanan gumatang kayuh makan ya danum ke dida.’

⁷ Nomnomon yun binendisyonan ditakun APU DIOS an Dios taku hi am-in hanadah inat taku. Ya impaptok ditakun hiyah niha-ha-adan taku tuh ambilog an adi maboblaysan ya nikuyukuyug ke ditaku hantuh nala-un nap-at di toon ya indat nan am-in di mahapul taku.”

⁸ Nangnangnge taku ot la-uan takuy numboblaysan nadan iiba takun holag Esau ad Seir. Ya ugge taku indalan nah kalatan Arabah an numpatikid an nalpud Elat ya Esion Geber. Ya handih intuluy takun nangen numpae takuh nangappit hi north an indalan taku nah adi maboblaysan ad Moab ⁹ ya kimmalih APU DIOS an kananay “Tibon yu ta maid di eyu aton hi humlun hi pakigubatan nadan iMoab an holag Lot ke dakayu. Te indat kuy Ar an boble ke dida ya maid kediyen bobley ek idat ke dakayu.”

¹⁰ Hay numbobled Ar handi ya nadan o-ongal ya nungkatatag-en tatagun holag Emim. Nun-iingngo da nadah holag Anakim an o-ongal an tatagu. ¹¹ Dida ya nadan Anakim ya nangadanan dah Repaim, mu hay pungngadan di iMoab ke dida ya Emim. ¹² Handi ya nadan Horite di numboble nah Bilid an Seir, mu dinog-al di holag Esau dida. Dinadag dadiyen holag Esau hi diyen boble ot diday mihannot an numbobleh di, umat hi inat nadan holag Israel an dinog-al day buhul dan numbobled Kanaan an indat APU DIOS ke dida.

¹³ Ot agwaton taku nan Wa-el an Sered te hidiyey tuwalay kinalin APU DIOS an aton taku. ¹⁴ Kediye ya nala-uy tulumpulut walun toon nipalpu handih dimatongan takud Kades Barnea inggana immagwat taku kediyen Wa-el an Sered. Man-uket nabayag takuh

di ya insapatan APU DIOS an mahapul an maten am-in nadan mabalin an makigubat. ¹⁵ Namahig di inat APU DIOS ke dida inggana nate dan am-in.

Hay kinalin APU DIOS an pangidalanan dan umed Kanaan

¹⁶ Handih naten am-in dadiyen aammod yu ¹⁷ ya kanan APU DIOS ke ha-on di ¹⁸ “Tumayan kayud Moab ad uwanin algo an idalan yud Ar an poppog na ¹⁹ ta ume kayud Ammon an numboblaysan nadan Ammonite an holag Lot. Mu adiyu gubaton dida te maid di idat kun dakayu kediyen luta, man-uke ya indat kun didah diye.”

²⁰ Hidiyen boble ya Repaim ni-an di ngadana an hidiyey ngadan nadan numbobleh di handi. Ya hay pungngadan di Ammonite ke dida ya Samsummim.

²¹ Natag-e dan umat hi kinatag-en nadan Anakim ya dakol da ya nakal-ot da bo udot. Mu dinadag APU DIOS dida ot mihannot nadan Ammonite an numbobleh di. ²² Athidi boy inat APU DIOS nadah Horite an numboble nah Bilid an Seir an dinadag na dida ta numboble nadan Edomite an nahlag ke Esau nah boble da. Ot diday numbobleh di ingganad uwani.

²³ Athidi boy inat nadan tatagun nalpud Crete an ginubat da nadan Abbite ot dadagon da dida ot didan tatagud Crete di mihannot an numbobled Gaza an boble da.

²⁴ Handih lina-uan takud Moab ya kanan APU DIOS di “Agwaton yu nan Wangwang an Arnon ta eyu gubaton hi Sihon an Amorite an patul di Hesbon ot pangaputon dakayun ha-oy ta dakayuy numboble nah numboblaysan da.” ²⁵ Kanana boy “Mipalpu uwani ya wadaok di takut am-in hanadah mangngol hi mipanggep ke dakayun holag Israel ta takon di ammunay ngadanon day ngadan yu ya gumayonggong dah takut da.”

Hay nangapputan nadan holag Israel ke Sihon an patul ad Hesbon

²⁶ “Ya handih wada taku nah adi maboblaysan ad Kedemot ya immitud-akak hi e makihummangan ke Sihon an patul di Hesbon ta maphod di punhahayyupan taku. ²⁷ Kanak di ‘Daan mot iabulut mun mundalan kami tuh boble yu. Takombo ot ammunay iun-unud mih kalatay dalanon min adi kami humingngi nadah papayoh numbinnah-el. ²⁸ Bayadan min am-in di kanon ya inumon min alan min dakayu. Hay ya abu pinhod mi ya iabulut mu anhan an dumalan kami tuh boble yu ²⁹ umat hi inat nadan holag Esau an numbobled Seir ya nadan iMoab an numbobled Ar an in-abulut dan mundalan kamih boble da, inggana immagwat kamid Jordan ta ume kami nah boblen idat APU DIOS an Dios ke dakami.’ ³⁰ Mu ugge in-abulut Sihon an pat-

ul di Hesbon an etaku mundalan hi boble da. Man-uke ya hi APU DIOS an Dios taku ya impumbalina didan mangohe ya kahing ta waday humlun an munggugubat takut pangapputon ditaku ot deyan inat nad uwani.

³¹ Indani ya kanan bon APU DIOS ke ha-on di 'Ipaap-put ku nan patul an hi Sihon ya idat kuy boble dan dakayu. Kinali eyu gubaton ta mumboble kayuh boble da.' ³² Ot handih wada takud Jahas ya immalih Sihon ya nadan titindalu na ot gubaton ditaku. ³³ Mu impaapput APU DIOS an Dios taku dida ot patayon taku nan patul da, nadan iimbabalenan linalaki ya nadan titindaluna. ³⁴ Dinadag taku boy boble da ya numpate taku nadan bimmoble, linalaki, binabai ya u-ungnga ot maid di natdaan takon di oha. ³⁵ Ya inala takuy aaggayam da ya am-in di nabalol an wadah boble da. ³⁶ Binaddangan ditaku bon APU DIOS an Dios taku ot sakupon takuy Aroer an pingngit di nundotal ad Arnon, ya nan boblen nigawwah di takon nadan bobled Gilead. Maid ke dadiyen naaladan an bobley etaku ugge kinabaelan an hinggop. ³⁷ Mu ugge taku numpae nah num-boblayan nadan Ammonite, takon hanadah bobleh pingngit di Wangwang an Jabbok, nadan bobleh mabilid ya am-in nadan boblen kinalin APU DIOS an Dios takun adi taku pangayan."

Hay nangapputan nadan holag Israel ke Og an patul di Bashan

3 "Indani ya numpae takud Bashan ya nan patul an hi Og ya impangulunay tindaluna ot gubaton ditaku di nah nih-up ad Edrei. ² Mu kanan APU DIOS ke ha-on di 'Adika tumakut ke hiya, ipaboltan kun dakayuy tataguna ya boblena. Aton yun hiyay umat hi inat yun Sihon an patul di Amorite ad Hesbon.'

³ Ot paapput APU DIOS an Dios takuh Og ya nadan tindaluna ot patayon taku didan am-in. ⁴ Ot hogpon taku nadan nan-om an bobled Argob ad Bashan an numpatulana. ⁵ Yaden nungkatag-e ya nahamad di binattun alad dadiyen o-ongal an boble ya waday hoob da. Ya hinggop taku bo nadan ugge naaladan an bobleh di. ⁶ Ot dadagon taku dadiyen boble ya numpate taku nadan bimmoble, linalaki, binabai ya u-unga umat hi inat taku nadah bobleh pun-ap-apuwan Sihon an patul ad Hesbon. ⁷ Ya nun-ala takuy aaggayam da ya nadan nganneh diyen wada ke dadiyen boble.

⁸ Ot kediye tiempo ya sinakup takuy boblen dadiyen duwan patul di Amorite nah nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan mipalpu nah Wangwang an Arnon inggana nah Bilid an Hermon. ⁹ (Hay pungngadan di iSidon kediye Bilid ya Sirion ya nadan Amorite ya pungngadan da ya Senir.) ¹⁰ Sinakup takun am-in di boblen Og an patul di Bashan an

dadiye ya nadan o-ongal an bobleh tap-on di bilid, am-in nadan bobled Gilead ya hay Bashan inggana nadah bobled Salekah ya Edrei. ¹¹ (Hi Og an patul di Bashan ya abuy natdaan hanadah o-ongal an tagun holag Repaim. Hay lunguna ya nakapyah gumok an onom an piyey kabilog na ya dandanin himpulut opat an piyey kadukkena mipuun nah maunud an punlukud. Dehdi pay ad uwanih diyen lungunad Rabbah an ongal an bobled Ammon.)

Hanadan numbobleh nangappit hi timilan di algod Jordan

¹² Kediye sinakup takuh diyen boble ya indat ku nadah holag Reuben ya holag Gad di north di Aroer an nih-up nah Wangwang an Arnon, hay godwan di Gilead ya nadan i-itay an bobleh di. ¹³ Indat kuh godwan di holag Manasseh nan udum an bobled Gilead, am-in di bobled Bashan an boblen Og an dadiyen am-in nadan bobled Argob. (Hanadan bobled Argob ad Bashan ya boblen di holag Repaim handi. ¹⁴ Ya hi Jair an oha nadah mangipangpanguluh holag Manasseh di nidatan am-in dadiyen bobled Argob inggana nah poppog di Geshur ya Maakah. Ningadan di ngadana ke dadiyen boble ot hay ngadana ingganad uwani ya 'Boblen Jair'.)

¹⁵ Indat kuy Gilead nadah holag Makir. ¹⁶ Mu nada keh holag Reuben ya holag Gad ya indat kun dida nadan boble mipalpu poppog di Gilead inggana nah Wangwang an Arnon. Ya hay poppog diyen boble dah nangappit hi south ya nan gawwan nan wangwang. Hay poppog nah nangappit hi north ya nan Wangwang an Jabbok an hidiyey poppog di Ammon. ¹⁷ Hay poppog nah nangappit hi kalin-oban di algo ya nan Wangwang an Jordan, mipalpu nah Baybay an Galilee hi nangappit hi north inggana nah Naten Baybay hi nangappit hi south ya inggana nah puun nan Bilid an Pisgah nah nangappit hi timilan di algo.

¹⁸ Kediye bo ya intugun ku nadah holag Israel an mumboble nah nangappit hi timilan di algod Jordan an kanak di 'Man-ut indat APU DIOS an Dios yu ke dakayuh tuwen boble ta pumboblayan yu, mu mahapul an mundadaan nadan mabalin an makigubat an mun-almas dat umagwat da nah wangwang ta baddangan da nadan ibba dan holag Israel an e munsakup nah nituddun pumboblayan da. ¹⁹ Mu nadan inayan yu, iimbabale yu ya nadan dakkodakkol an aaggayam yu ya mihtu dah tuh boblen idat kun pumboblayan yu. ²⁰ Man-uke ya mahapul an baddangan yu nadan ibba yun holag Israel an munsakup nadah bobleh nangappit hi kalin-oban di algo nah Wangwang an Jordan an idat APU DIOS an Dios yu ke dida. Ta deket malinggop dan mumbobleh di, umat ke

dakayun impalinggop dakayun APU DIOS hitu ya ahi kayu uppe nibangngad boble yun indat kun dakayu.'

Ugge niabulut an umeh Moses ad Kanaan

²¹ Kediye bo ya intugun kun Joshua an kanak di 'Tini-bom nadan inat APU DIOS an Dios mu nadah duwan patul an hi Og ya hi Sihon. Athidi boy ahina aton hi aap-apun nadan boblen eyu sakupon. ²² Adika tumakut ke dida te itakdog dakan APU DIOS an Dios mu ta hiyay makihanggan dida.'

²³ Kediye ya namahig di dasal kun kanak di ²⁴ 'APU DIOS an Nakattag-e, inilak an nadan na-na-at an im-patibom ke ha-on an muttatyum di lappun nan dakol an ahim aton an kitib-an di ongal an kabaalam. Maid di udum an dios hi kabunyan ya hituh lutan kabaelanan mangat hi umat nadah inat mun umipamod-wong. ²⁵ Daan mo anhan APU DIOS ta iabulut mun umagwatak nah Wangwang an Jordan ta tibok di bah-el tun wangwang an maluwab di mitanom, nadan makakkaphod an boble nah mabilid ya nadan bibilid ad Lebanon.'

²⁶ Mu gapun dakayu ya bimmoh-ol hi APU DIOS ke ha-on ya adina mo donglon di dasal kut kanana ot ya abuy 'Abu! Itikod mun mundasal ke ha-on. ²⁷ Adik iabulut an agwatom nan Wangwang an Jordan. Muntikid ka nah tap-on nan Bilid an Pisgah ta mun-uhdung kat tibom am-in nadan bobleh nunlinikkod ad Kanaan. ²⁸ Ya kalyam ya patulidom ot ya abuh Joshua te hiyay mangipangulu nadah tatagun umagwat nah Wangwang an Jordan ta eda sakupon dadiyen boblen tini-bom ta mumboble dah di.'

²⁹ Ot miha-ad takuh di nah nadayyukung an dom-mang di Bet Peor." Danaey kinalin Moses nadah tatagu.

Kinalyan Moses nadan holag Israel ta un-unudon da nadan Tugun

4 Kanan Moses nadah tataguy "Pakaddonglon ya hantudan Tugun an kalyok ke dakayu. Ya un-unudon yu ta adi kayu mate ya ta ekayu mumboble nah kinalin APU DIOS an Dios handidan aammod takun idat nan dakayu. ² Adinadaman eyu kaanan weno ud-man hantudan kinalik an Tugun APU DIOS an Dios taku. Un-unudon yun am-in datuwen Tuguna.

³ Dakayu ya impakattibo yuy inat APU DIOS nah bilid ad Baal Peor an pinaten APU DIOS an Dios taku nadan ibba takun holag Israel an nundayaw ke Baal. ⁴ Mu dakayun impunnanong nan nangun-unud ke APU DIOS an Dios yu ya nanongnan matagu kayu.

⁵ Intuttuduk ke dakayu nadan Tugun APU DIOS an Dios ku an un-unudon yu nah boblen eyu hogpon ta pumboblayan yu. ⁶ Deket paka-un-unudon yu datuwen Tugun ya hidiyey pangitib-an di tataguh udum an

boblen nalaing kayu ya nanomnoman kayu. Ne kanan day 'Anakkayang peman, kon waday umat ke datuwen himpamoblen nakala-ing da ya nanomnoman da?'

⁷ Maid di udum an boblen takon di nundingngol ya e waday dios dan umat ke APU DIOS an Dios takun wadat nangamung ke ditaku ya humangonay dasal takuh pumpabaddangan takun hiya. ⁸ Ya kon waday ohan nundingngol an boblen waday tugun dan makaphod an umat nadah Tugun an un-unudon taku? ⁹ Mu halipat-an yu ta pakappohdanan yun adiyu kal-iwan nadan tinibo yun inat APU DIOS an kiphodan yu. Ya mahapul an pakannomnomon yu bon kalkalyon hanadah imbabale yu ya inap-apu yuy mipanggep ke dadiye. ¹⁰ Adiyu bo kal-iwan handih timmaddog kayud Sinai hi hinangngab APU DIOS an Dios yu. Man-uke ya kinalinan ha-on di 'Ayagam am-in nadan tatagu ta maamung dah hinangngab ku ta kalyok ke diday pinhod kun aton da. Ta adalon dan tumakut ya mangun-unud ya mundayaw ke ha-on ya ta ittutudu da damdama dadiyeh iimbabale dah udum hi algo.'

¹¹ Ot kediye ya ekayu nimpe timmaddog nah nih-up hi puun diyen bilid an mundadalang an mumpatap-oy ahuk na ya nihophop di mahdol an kulabut ya mangi-tit an ahuk kediye bilid. ¹² Kimmalih APU DIOS ke dakayun nalpuy kalina nah apuy. Ya man-ut dingngol yuy kalina, mu uggeyu tiniboy angana. ¹³ Kinalinah nakitobbalanan dakayu an mahapul an un-unudon yu nadan Himpulun Tugun an intudok nah duwan nadampilag an batu. ¹⁴ Kediye tiempoy nangalyanan ha-on an ittutuduk ke dakayun am-in nadan Tugun an un-unudon yu nah boblen eyu sakupon ta pumboblayan yu.

Miadiy pundayawan di holag Israel nadah dios an kinapyan di tagu.

¹⁵ Mu halipat-an yu! Uggeyu tiniboy ang-ang APU DIOS handih nalpuy kalina nah apuy ad Sinai an Bilid, kinali tibon yu ot ¹⁶ ta adi kayu e mangapyah dayawon yun ing-ingon di nganne, lalaki weno babai, ¹⁷ ag-gayam weno hamuti, ¹⁸ hay mungkaddapan, weno hay dolog. ¹⁹ Ya deket itangad yuh kabunyan ta tibon yu nan algo, bulan ya bittuwon ya am-in nadan wadah di, ya adi kayu e mahaul ta eyu dayawon dadiyen inha-ad APU DIOS an Dios yuh di takon di dayawon pen di udum an tatagu. ²⁰ Mu nomnomon yun dakayu ke ya impangulu dakayun APU DIOS an tumayan ad Egypt an boblen nunholholtapan yun kay punlodangan hi gumok. Man-uke ya dakayuy pinilinan tatagunan nabalol ot deyan ingganad uwani ya tatagu dakayun hiya. ²¹ Mu gapun dakayu ya bimmoh-ol hi APU DIOS ke ha-on ot isapatanan adi mabalin an eyak umagwat nah Wangwang an Jordan ta umeyak nah makaphod an boblen idat APU DIOS an Dios yu ke dakayun pum-

boblayan yu. ²² Man-ut mun-agwat kayu tuh wang-wang ta ume kayu nah eyu pumboblayan yu, mu haoy ke ya mihtuwak ta mateyak hituh bah-el na. ²³ Kinali nomnomon yu ta adiyu ibahhoy nakitobbalan yun APU DIOS an Dios yu hanah eyu pangapyaan hi ing-ingon di ngannen eyu dayawon. Man-uke ya adina pippinhodan di athidi. ²⁴ Hi APU DIOS an Dios yu ya kay apuy an gumhob. Ya hiya an Dios ya umamo ten mundayaw kayuh udum an dios.

²⁵ Deket udum hi algo ta nabayag kayu mon num-bobleh din wada moy iimbabale yu ya inap-apu yu, adi kayu mangapyah ing-ingon di ngannen dayawon yu ta ekayu munliwat. Gaga-ihoh diye ya umipaboh-ol ke APU DIOS an Dios yu. ²⁶ Puntistiguwok di kabunyan ya lutad uwani ta deket adiyu un-unudon nadan intugun kun dakayu ya gagala kayun mama-id nah boblen eyu pumboblayan hi pangagwatan yu tuh Wangwang an Jordan. Ya nakatang di pumboblayan yuh di yaden kastiguwon dakayu. ²⁷ Ta iwahit dakayun APU DIOS hi kabobboblet loktat ya o-ohay matdaan ke dakayu. ²⁸ Ya hidi nadah boblen kiayan yu ya dayawon yu nadan kinapyan di tagun dios an kaiw ya batun adi pakatibo, adi pakaddongol, adi mangan ya adi pakahamuy. ^{29,30} Deket munholholtap kayuh udum hi algo ya hapulon yu uppe hi APU DIOS an Dios yu. Ya deket makulug an hapulon yuh APU DIOS an Dios yu hi puhu yu ya hi nomnom yu ya hamakon yu. Ta ibangngad yu mon mundayaw ya mangun-unud ke hiya. ³¹ Te hi APU DIOS an Dios yu ya huhummok, adi dakayu iwalong weno e dakayu dadagon. Ya adina ibahhon ipaannung nan nakitobbalana handidah aammod yu.

³² Ekayu munhanhan hi kabobboble hin waday athitun na-na-at nipalpu handih nunlutuwan Apu Dios hi tagu ingganad uwani. Takon di daana tuh lutan da-ul di kabunyan ya maid di umat hitun umipamodwong an naat. ³³ Kon waday udum an tatagun nangngol ke Apu Dios an kimmali nah apuy umat ke dakayu yaden timmagu da? ³⁴ Kon kinabaelan di udum an dios an kinaan di dakkodakkol an tataguh ohan boblen nahlag hi ohan puun ot pumbalinona didan tataguna, umat hi inat APU DIOS an Dios yu ke dakayud Egypt? Tinibo yu mismun gapuh ongal an kabaelana ya olot na ya impaalinay ligat ya gubat ya inat nay umipamodwong ya nadan nganneh diyen katatakut. ³⁵ Man-uket impatibon APU DIOS an Dios dadiyen dakayu ya ta inilaon yun hiya ya abuy Dios, maid di udum. ³⁶ Ya man-uket impadngol nan dakayuy kalinan nalpuh langit ya ta kalyonan dakayuy pinhod nan aton yu. Impatibona boy apuy na tuh luta ta waday innunan kumalin dakayu kediyen apuy. ³⁷ Ya gapuh ongal an naminhod na handidah aammod yu ya binendisyonan dakayun holag da ot ipangulu dakayu mismun hiyan tumayan ad Egypt

gapuh ongal an kabaelana. ³⁸ Handi boh mangali kayu ya dinog-al nay tatagun dakdakol ya onngal di kabaelan da mu dakayu ta ie dakayu nah boble dat pumboblayan yu. ³⁹ Ta hidiye nan iha-ad yuh nomnom yu an hi APU DIOS ya Dios hi kabunyan ya hi luta. Ya hiya ya abuy Dios, maid di udum. ⁴⁰ Deket un-unudon yun am-in di tugunan kalyok ke dakayud uwani ya maphod am-in di maat ke dakayu ya nadan holag yun mitun-ud ke dakayu. Ya munnananong kayun mumboble tuh boblen idat APU DIOS an Dios yu."

Hanadan boblen kihikugan

⁴¹ Indani ya tinuddun Moses di tulun o-ongal an boblen kihikugan nah nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan. ⁴² Ta nan tagun pimmaten uggena ingnguddan ya bokon gapuh bungot na ya bumtik hidit ihwang nay adol na. ⁴³ Datuwe nadan boblen tinuddu na: Hay Beser nah tap-on nan bilid an adi maboblayan di nituddu nadah holag Reuben. Hanan Ramot ad Gilead di nituddu nadah holag Gad, ya hay Golan ad Bashan di nituddu nadah holag Manasseh.

⁴⁴ Indat Moses nan Tugun APU DIOS Moses nadah holag Israel: ⁴⁵ Datuwe nadan kinalinan mahapul an maunud an Tugun ya nadan mahapul an aton nadan holag Israel handi timmayan dad Egypt ot ⁴⁶ mungkampu da nah nundotal nah nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan. Hidiye ya Bet Peor an numboblayan handin hi Sihon an Amorite an patul ad Hesbon an inapput da Moses ya nadan ibanan holag Israel handih nalpuwan dad Egypt. ⁴⁷ Sinakup dah diyen boble takon nan numboblayan Og an patul di Bashan. Diday patul ke dadiyen bobleh nangappit hi timilan di algod Jordan. ⁴⁸ Hanadan boblen sinakup da ya mipalpud Aroer nah pingngit nan Wangwang an Arnon inggana nah Bilid an Sirion an Hermon di ohan ngadana. ⁴⁹ Ya nid-um am-in di Arabah nah nangappit hi timilan di algod Jordan inggana nah Naten Baybay di Arabah an da-ul di Pisgah.

Hanan himpulun Tugun APU DIOS

5 Inamung Moses nadan tatagu ot kanan diday "Pakaddonglon yu hantudan Tugun APU DIOS an kalyok ad uwanin dakayu ta inilaon yu ya un-unudon yu. ² Te handih kawada taku nah Bilid an Sinai ya nakitobbalan hi APU DIOS an Dios taku ³ bokon handidah aammod taku dih done, mu ditakun matagud uwani. ⁴ Kediye kimmaliyan APU DIOS ya numpatib-anan ditaku nah apuy. ⁵ Ot gapu te tumakut kayu kediyen apuy ya ugge kayu timmikid nah bilid ot itakdog dakayun ha-oy an makihummangan ke APU DIOS. Ya nan ituguna ya hidiye itugun kun dakayu."

⁶ Kananay “Ha-oy hi APU DIOS an Dios yun nangih-wang ke dakayuh nihbutan yud Egypt.

⁷ Ha-oy ya abuy Dios an dayawon yu, maid di udum.

⁸ Adi mabalin an ekayu mangapyah ing-ingon di nganneh diyen wadah kabunyan ya luta weno kumpulnan wadah danum ta dayawon yu. ⁹ Adinadaman ekayu munyuung ke dida ya eyu dayawon didan dios yu. Te ha-oy an AP-APU an Dios yu ya namahig di boh-ol ku hin waday udum an ibilang yun dios yun bokon ha-oy ya abu. Kastiguwok nadan mangihhingit ke ha-on takon nadan imbabale da ya hay inap-apu da ya nadan imbabalen datuwen inap-apu da. ¹⁰ Mu adi mapoppog di naminhod ku nadah naminhod ke ha-on ya mangun-unud hi tugun ku.

¹¹ Adi bo nalgom di pangiusalan yuh ngadan kun APU DIOS an Dios yu te nan tagun mangiathidi ya adik homkon, mu kastiguwok.

¹² Un-unudon yuy ine-en di Sabadun Tungo ta aton yu nadan lebbeng nan maat mipuun hi tugun ku an APU DIOS an Dios yu. ¹³ Hanan onom an algo nah hilingguwan di pangingunuwan yu nadah ngunu yu. ¹⁴ Mu hana ken mikapitun algo an Sabadu ya niongong ke ha-on an AP-APU an Dios yu. Kediye alгой pun-iyatuwan yun am-in, kinali maid di mungngunun dakayu, nadan imbabale yun linalaki ya binabai, nadan muttaty yun linalaki ya binabai, takon nadan ag-gayam yun baka ya kabayu ya nadan udum an ag-gayam yu, ya nadan hintaguwan an nakiboblen dakayu. ¹⁵ Nomnomon yun nihbut kayud Egypt handi ot ipangulu dakayun ha-on an APU DIOS an Dios yun tumayan gapuh umipamodwong an kabaalak ya gapu nadah inat ku. Kinali itugun kun aton yuy ine-en di Sabadun Tungo.

¹⁶ Un-unudon yu da amayun inayu ta mabayag di ki-ha-adan yu nah boblen kinalik an idat kun dakayu. †

¹⁷ Adi kayu pumate. ††

¹⁸ Adiyu ihuyop di bokon yu inayan. ‡

¹⁹ Adi kayu mangako. ‡‡

²⁰ Adiyu kalyon di adi makulug mipanggep hi ibbayu. ‡‡‡

²¹ Hay manguddidin Tugun ku ya adiyu omnawan ta eyu alan nan ngannen wadah ibba yun tagu umat hi inayana, balena, payona, hay muttatyuna, bakana, kabayuna weno kumpulnan odona.” ‡‡‡

²² Danaey intugun APU DIOS ke ditakun am-in an holag Israel handih inlot nan kimmalin ditaku nah apuy an linikkub di kulabut ya tapol. Ot itudok nah duwan nadampilag an batu ot idat nan ha-on.

²³ Mu handih dingngol yuh tuwen kinalina nah tapol yaden mundadalang nan apuy ya immali nadan ap-

apuy ke ha-on. ²⁴ Ot kanan day “Impatibon nan AP-APU an Dios takuy dayaw na ya kinatag-ena ya dingngol takuy kalinan nalpu nah apuy. Deyan dingngol takun kimmalih Apu Dios yaden nanongnan matagu taku. ²⁵ Mu ad uwani ya tipet etaku mate? Nunna-ud an deket kumali boh APU DIOS an Dios taku ke ditaku ya mate taku ya gobhon ditaku nah namahig an apuy. ²⁶ Kon waday tagun nanongnan matagu takon di dingngol nay kalina nah apuy? ²⁷ Eka Moses ta em donglon di kalyon APU DIOS an Dios taku. Ne mibangngad kat kalyom ke dakamiy kinalinan he-a ta un-unudon mi.”

²⁸ Dingngol APU DIOS hidiye ya kananan ha-on di “Dingngol kuy kalinin datuwen tatagu ya om, niptok da peman. ²⁹ Deke ot ta athidiy punnomnom da ya wada nin an dayawonak ya un-unudon day Tugun kut nangamung. Deket athidiy aton da ya maphod ta nangamung di maat hi biyag da ya nadan holag da. ³⁰ Ekat em kalyon ke didan mibangngad dah kampu da. ³¹ Mu he-a ke Moses ya mihtu kat kalyok ke he-an am-in nadan tugun kut ituttudum ke didat un-unudon da nah idat kun didan pumboblasyon da.”

³² Ta hidiye nan, dakayun holag Israel tibon yu ta un-unudon yun am-in di intugun APU DIOS an Dios yu. Maid di eyu adi un-unudon takon di oha nadah tuguna. ³³ Paka-un-unudon yu nan kalinin APU DIOS an Dios yu ta maphod am-in di maat ke dakayu ya ta munnanong kayun mumboble nah pumboblasyon yu.”

Hay nahamad an pamhod ke APU DIOS

6 Nagibbun kalinin Moses am-in datuwen tugun APU DIOS ot kananay “Danaen am-in di Tugun APU DIOS an Dios yun kalininan ituttuduk ke dakayun un-unudon yu nah eyu pumboblasyon. ² Ta dakayu ya nadan imbabale yu, nadan imbabale da ya dayawon yuh APU DIOS an Dios yu ta nangamung. Ya deket un-unudon yu dadiyen Tuguna ya andukkey biyag yu. ³ Pakaddonglon yun holag Israel am-in datuwen kalyok ke dakayu: Tibon yu ta makangngun-unud kayun hiya ta maphod di nitaguwan yu, ta dumakol di holag yu, ta dakayuy mumbalin an nal-ot ya ta nanongnan mumboble kayu nah makaphod an boble ya maluwab di mitanom te hidiyey kalinin APU DIOS an Dios handidan aammod taku.

⁴ Donglon yuh tuwe! Deyan ipidwak an kalyon ke dakayu! Ammunah APU DIOS an Dios. ⁵ Pohdon yuh APU DIOS an Dios yu hi puhu yu, hi nomnom yu ya am-in hi aton yu. ⁶ Adiyu kal-iwan datuwen itugun kun dakayud uwani. ⁷ Ya ituttudu yu damdama datuwen Tugun hanadah imbabale yu. Ipanidwa yun kalyon ke dida nah nunhituwan yu takon nah eyu pundaldalanan, nah mahmahdom ya nah biggatna. ⁸ Itudok yu datuwen tugun ta ilipot yuh takle yu ya ibobod yuh

† Tibon yuy Ephesus 6:2-3, Mateo 15:4 ya 19:19, Marcos 7:10 ya 10:19, Lucas 18:20. †† Mateo 5:21, James 2:11 ‡ Mateo 5:27, James 2:11 †† Romans 13:9 ‡‡ Mateo 19:18, Romans 13:9 ‡‡‡ Romans 7:7

tuktuk yu ta mipanomnom ta nangamung ke dakayu. ⁹Ya itudok yu takon hi pamadingan di bale yu ya hi hoob yu.

¹⁰Gagala ya ie dakayun APU DIOS an Dios yu nah boblen kinalinan idat na handidah aammod takun hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob. O-ongal ya makaphod dadiyen boblen idat nan pumboblayan yu, takon di bokon dakayuy nangiphod. ¹¹Hanada ke bon babalen eyu kiha-adan ya napnuh mahapul yun uggeyu inlingotan. Ya dehdi day humagoban yun bubun an bokon dakayuy nungka-ut ya dehdiy kanon yun bungbunga-an umat hi grapes ya oliba an bokon dakayuy nangitanom. Takon di wadan am-in di mahapul yu nah eyu pumboblayan ¹²ya tibon yu ta adiyu kal-iwan hi APU DIOS an nangihwang ke dakayuh nihbutan yud Egypt. ¹³Hi APU DIOS an Dios yu ya abuy un-unudon yu ya dayawon yu. Ya deket munsapata kayu ya isapata yu ya abuh ngadana. ¹⁴Adiyu dayawon nadan dios an dayawon nadan numbobleh nunlinikkod ke dakayu. ¹⁵Te hi APU DIOS an Dios yun makiha-ad ke dakayu ya adina pinhod an waday udum an dios an dayawon yu. Te deket waday udum an dios an dayawon yu ya namahig di bungot nat dadagon dakayu ta mama-id kayu tuh tap-on di luta.

¹⁶Adiyu patpatnaan hi APU DIOS an Dios yu, umat hi inat yu handih nundiklamu kayud Massah. ¹⁷Paka-un-unudon yu nadan intugun APU DIOS an Dios yu ke dakayu. ¹⁸Ya aton yu nadan kanan APU DIOS an nip-tok ya maphod ta maphod am-in di maat ke dakayu. Ta ume kayun e numbobleh nah maphod an boblen insapatan APU DIOS an idat na handidah aammod yu. ¹⁹Nunna-ud an dog-alon yu nadan buhul yun numbobleh nah eyu pumboblayan te hidiyey kinalin APU DIOS an aton yu.

²⁰Deket hanhanan di iimbabale yuh udum hi algon kanan day 'Nganne datuwen Tugun APU DIOS an Dios taku an etaku un-unudon?' ²¹Ya kanan yun diday 'Man-uke ya gapuh ongal an kabaelan APU DIOS ya inihwang dakamin hiyah nihbutan mi nah patul ad Egypt. ²²Tinibo miy inat APU DIOS an umipamodwong ya nan katatakut an inat nad Egypt, takon nah patul da ya nadah opisyal da. ²³Impangulu dakamin timmayan ad Egypt ta idat nan dakami tun boblen insapatanan idat handidah aammod taku. ²⁴Ot iolden APU DIOS an Dios takun un-unudon min am-in datuwen Tuguna ya hiyay dayawon mi ta paphodon dakami ya tibonat matagu kami ot deya peman an athidiy naat ingganad uwani. ²⁵Te ibilang dakamin maphod hin paka-un-unudon min am-in di Tuguna.'

Hay ongal an pamhod APU DIOS hi tataguna

7 Hantuh pangiyayan APU DIOS an Dios yu ke dakayu nah boblen eyu pumboblayan ya dog-

alona nadan dakol an numpumbobleh di. Dida nadan Hibite, Girgashite, Amorite, Kanaanite, Perisite, Jebusite ya Hittite. Datuwen tatagu ya nalnal-ot da ya dakdakol da mu dakayu. ²Ya deket paapput APU DIOS an Dios yu didat mumbobleh kayuh boble da ya mahapul an patayon yu didan am-in ya maid di eyu pakitobbalan ke dida ta eyu homkon an eyu adi patayon. ³Adi kayu bo makihayyup ke dida weno makiapun dida. ⁴Te deket aton yu dadiye ya awison da nadan iimbabale yun mangiwalong ke APU DIOS ta dayawon day udum an dios. Ta gapun diye ya dadagon dakayun APU DIOS gapuh namahig an boh-ol na. ⁵Ya hay aton yu ya pa-iyon yun am-in di pun-appitan da, nadan nangilinan an batu ya nadan miusal hi pundayawan dan Assera. Ya gobhon yu nadan kinapya dan dios da. ⁶Te tatagu dakayun APU DIOS an Dios yu. Man-uke ya hi am-in an tatagu tuh luta, ya dakayuy pinilinan nabalol ke hiya.

⁷Pinili dakayun APU DIOS an pakappinhod na, mu bokon gapuh kinadakol yu weno gapuh olot yu, te hay kakulugana ya o-oha kayu mu hay udum an tatagu.

⁸Mu man-uke ya pinhod dakayun APU DIOS ya pinhod nan dakayuy pangipaannungana nah hinamad nan kinali handidah aammod taku. Kinali inihwang dakayun APU DIOS gapuh ongal an kabaelan ot poppogonay nihbutan yu nah patul ad Egypt. ⁹Ta hidiye nan mahapul an maawatan yu an hi APU DIOS an Dios yu ya makulug an Dios. Hiya nan Dios an pundinolan an adina ibahhon aton di kinalinan atona, takon di mala-uy kalibulibun munhahaynod an holag di tatagu. Ya adi malumman di pamhod na nadah naminhod ke hiya ya mangun-unud hi tuguna. ¹⁰Mu adi bo munhalinduwan mangastigu ya manadag nadah humingit ke hiya. ¹¹Ta hidiye nan mahapul an un-unudon yu nadan nitut-tudun dakayu ya nadan Tugunan kinalik ke dakayud uwani.

¹²Deket donglon yu ya paka-un-unudon yu datuwen Tuguna ya punnanongon APU DIOS an Dios yu naki-tobbalanan dakayu ya adi malumman di pamhod na te hidiyey kinalina handidah aammod taku. ¹³Pohdon dakayu ya bendisyonan dakayu ta munholag kayuh dakol. Bendisyonana boy iliyak yu ta adi kayu makudangan hi mantekan di oliba. Bendisyonan dakayu bo ta padakkolonay baka yu ya kalnero yu. Idat nan am-in datuwen bendisyon ke dakayu nah boblen kinalina handidah aammod yun idat nan dakayu. ¹⁴Maid di udum an tatagu tuh lutan makabbendisyonan hin bokon dakayu ya abu. Ahi maid ke dakayu ya nadan aggayam yuy e adi pakaimbabale. ¹⁵Ya ipaptok dakayun APU DIOS ta maid di katatakut an dogon umalin dakayu, umat nadah tinibo yud Egypt, mu hanada keh buhul yun humihhingit ke dakayu ya ipaalinan diday dogo. ¹⁶Mahapul an dadagon yu nadan boblen ipaapput APU DIOS an Dios yu ke

dakayu. Adiyu homkon nadan numbobleh di ya adiyu dayawon nadan dios da te mialig dan kaknaan yu.

¹⁷ Kal-ina ya kanan yuh nomnom yuy 'Nganney innun takun mangapput nadah numbobleh din ongal di kabaelan da mu ditaku?' ¹⁸ Adi kayu tumakut ke dida. Nomnomon yuy inat APU DIOS an Dios yu nah patul di Egypt ya am-in nadan tataguna. ¹⁹ Nomnomon yu bo handidan himpappangen ligat an tinibo yun impaalin APU DIOS an Dios yu ke dida, nadan milagron inat na ya hay nangihwanganan dakayuh nihbutan yu gapuh ongal an kabaelana ya olot na. Ya ihwang dakayu nah AP-APU an Dios yu nadah buhul yu umat hi nangihwangan dakayu nadah iEgypt. ²⁰ Ya wadaon APU DIOS an Dios yuy takut ke dida ya dadagona nadan mangipatnan bumtik. ²¹ Kinali adi kayu tumakut ke dadiyen tatagu. Te baddangan dakayun APU DIOS an Dios yu an ongal di kabaelana ya umipamodwong an Dios. ²² Handi tuwalih mangali kayu ya hin-ittay an dinog-al APU DIOS an Dios yu nadan bimmoble. Adina pinhod an paminghanon yun dadagon dida te mangin-dadakkol nadan mailom an aggayam. ²³ Mu ipaapput APU DIOS an Dios yu dida ke dakayun wadaonay takut da inggana dadagon yu dida. ²⁴ Ipaapput na bon dakayu nadan patul dat mama-id ya makal-iwan dah tu tap-on di luta. Maid di mabalin an makihanggan dakayu te dakayu mah-udot di manadag hi dahdin buhul yu. ²⁵ Mahapul an gobhon yu nadan kinapya dan dios da ya adiyu gamgaman ta eyu alan nadan silber ya balituk an nikapya ke dadiye. Te deket alan yu ya mumbalin dan kaknaan yu te kahingngitan APU DIOS an Dios yu dadiye. ²⁶ Adiyu ianamut dadiyen kinapyan di tagun dios te milagat kayun makidadag ke dadiye. Mahapul an hihingngitan yu dadiyen kinapyan di tagun dios te nunna-ud an madadag da.

Hay mipanggep hi pamaptok APU DIOS hi tataguna

8 Punnanongon yun un-unudon am-in nadan tugun an indat kun dakayud uwani ta tumagu kayu ya dumakol kayu ya ta ekayu mumboble nah insapatan APU DIOS an idat na handidah aammod yu. ² Nomnomon yuy inat APU DIOS an Dios yun nangipangulun dakayu nah adi maboblaysan hi nap-at an toon ot tudduwan dakayun mumpakumbaban idatan ditakuh dakol an ligat ta pamatna na hin un-unudon takuy tuguna weno adi. ³ Kinali in-abulut nan maagan-gan taku, mu indani ot ipaali nay kanon takun mana an ugge taku inila ya ug-ugge taku tinamtaman takon handidan aammod taku. Mu man-uket inat nah diye ya ta panuddunan ditakun adi taku idinol ya abuh makan di kitaguwan taku, mu mahapul an mundinol takuh kalin APU DIOS. ¹⁴ Tibon yun ug-ugge nadunot di bulwati taku ya ugge linumbag di huki takun e dim-

† Mateo 4:4, Lucas 4:4

manallanan hi nap-at an toon nah adi maboblaysan. ⁵ Nomnomon takun mahapul an disiplinaon ditakun APU DIOS an Dios taku, umat nah ama an mahapul an disiplinaonay imbabalena. ⁶ Un-unudon yuy Tugun APU DIOS an Dios yu ya ipuun yuy pumbiyag yu nah pinhod na ya hiyay daydayawon yu. ⁷ Te hiya an APU DIOS an Dios yu ya ie dakayu nah boblen maluwab di mitanom an waday wawa-el, lolobong, ya oob-ob an malpu nadah duntug ta mumpae nadah nundotal. ⁸ Maluwab di mitanom hidin wheat, barley, grapes, figs, pomegrenate, oliba ya waday iyyukan hidi. ⁹ Adi kayu maagangan ya adi kayu makudangan hi mahapul hidi. Hay kadakol di gumok kediyen boble ya umat hi kadakol di batu ya hay gombang ya umat hi kadakol nadan duntug. ¹⁰ Wada bon am-in hidiy pinhod yun kanon. Kinali mumpasalamat kayun APU DIOS an Dios yu gapu ke danaen boblen idat nan dakayun maluwab di mitanom.

¹¹ Mu kediyen tiempo ya mahapul an halipat-an yu! Papohdanan yu ta nah tiempon di dakol ya adiyu iwalong hi APU DIOS ya adiyu ibahhon un-unudon datuwen tugunan intugun kun dakayud uwani. ¹² Deket hi udum hi algo ya wadan am-in di kahapulan yu ya mungkaphod di babale yu, ¹³ dimmakol di baka yu ya kalnero yu ya kimmadangyan kayun dakol di silber yu ya balituk yu ya dakol di ngunut yu, ¹⁴ ya ketuwen tiempoy punhalipat-anan yu. Adi kayu e mumpahhiyat kal-iwan yu moh APU DIOS an Dios yun nangihwang ke dakayu handih nihbutan yud Egypt. ¹⁵ Nomnomon yun impaptok dakayun hiya nah ambilog ya katatakut an adi maboblaysan an wada day katatakut an ulog ya ip-ipit. Makamaggah diyen boblen adi maboblaysan, mu impabudal nay danum nah makulhin batu ot waday ininum yu. ¹⁶ Indatan dakayu pay hi manah di an makan an ugge inilan handidan aammod yu. Ya impaaliyan dakayuh ligat hi pamatna na, mu hi udidina ya bendisyonan dakayu. ¹⁷ Inat nah diye ta adiyu e nomnomon an hay gapunan kimmadangyan kayu ya gapuh ongal an kabaelan yu ya gapuh olot yu. ¹⁸ Mu mahapul an nomnomon yu ta nangamung an hi APU DIOS an Dios yuy mangidat hi kabaelan yun kumadangyan. Man-uket atonah di ya ta ipaannung nay nakitobbalana handidah aammod yu. ¹⁹ Deket iwalong yuh APU DIOS an Dios yu ta hay udum an dios di un-unudon yu ya dayawon yu ya munyuung kayun dadiye ya tistiguwak an nunna-ud an madadag kayu. ²⁰ Dadagon dakayun APU DIOS, umat nadah numpumbobleh dalanon yu ten adiyu un-unudon hi APU DIOS an Dios yu."

Hay pangapputan gapuh ulen APU DIOS

9 Kimmalih Moses nadah ibbanan holag Israel an kananay "Donglon yu, dakayun iibbak an holag Is-

rael! Ad uwani ya dandanin agwaton yu nan Wang-wang an Jordan ta ekayu mumbobleh numboblaysan nadan tatagun dakdakol ya nalnal-ot mu ditaku. Numboble dah o-ongal an boblen nungkatag-ey binattun alad dah nunlinikkod an datnganay kabunyan. ² Ya natatag-e, o-ongal ya nakal-ot nadan tatagun numpumbobleh di te dida nadan kanan dan giant an holag Anak an dingngol takun maid di pakaapput ke dida. ³ Mu ad uwaniy panginilaan yun ipangulu dakayun APU DIOS an Dios yun kay apuy di atonan manadag ke dida. Ta hantuh pangayan yuh di ya dogalon yu ya patayon yu dida te hidiyey kinalin APU DIOS an maat.

⁴⁵ Ya deket impakaan APU DIOS an Dios yu dida ya adiyu kanan hi nomnom yuy man-uket inhannot dakayun APU DIOS an mumbobleh di ya maphod kayu ya maphod di at-atton yu ta dakayuy lebbeng nan mumbobleh di. Mu man-uke ya gaga-iho da. Oha bo ya pinhod APU DIOS an Dios yun ipaannung di kinalina handidah aammod takun hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob. ⁶ Mahapul nimpen nomnomon yun man-uket idat APU DIOS an Dios yuh diyen pumboblaysan yun maluwab di mitanom ya ta ipaannung na nan kinalina handi, adi gapu te kalebbengan yu, te hay kakulugana ya makangohhe kayun tatagu.

⁷ Nomnomon yu handin nangipaboh-olan yun APU DIOS an Dios yu nah adi maboblaysan. Nipalpu tuwali handih timmayanan yud Egypt inggana handih dimmatongan yuh tu ya nginohe yuh APU DIOS. ⁸ Takon hidi nah Bilid an Sinai ya impaboh-ol yuh APU DIOS, kinali nidadaan ot an manadag ke dakayu. ⁹ Kediye timmikidak nah bilid an nanawat nah duwan nadampilag an batun nitudokan di nakitobbalan APU DIOS ke dakayu. Ot miha-adak hidi hi nap-at an algo ya nap-at an hilong an ug-uggeyak nangan ya ug-uggeyak imminum hi danum. ¹⁰ Indat APU DIOS ke ha-on dadiyen duwan nadampilag an batun nangitudokana nadah Tugunan kinalinan dakayu nah apuy nah bilid. ¹¹ Handih nala-u nan mikanap-at an algo ya hilong ya indat APU DIOS nan duwan nadampilag an batun nitudokan nan nakitobbalanan dakayu.

¹² Indani ya kanan APU DIOS ke ha-on di 'Gal-am ta dumayyu ka te bimmongang nadan tatagun impangulum an timmayan ad Egypt ot aton day gaga-iho. Inwalong da bo udot di intugun kun aton da ot mangapya dah balituk an dios an dayawon da.

¹³ Inilak di kinangohen datuwen tatagu. ¹⁴ Adiyak patikodon, ta dadagok didat munnanong dan makaliwan. Ta nadan holag muh udum hi algoy pumbalinok hi ongal ya nakakkal-ot mu dida.'

¹⁵ Ot dumayyuwak an nalpuwak nah mundadalang an bilid an inodnak nadan duwan nadampilag an batun nitudokan nan nakitobbalana. ¹⁶ Handih dimmayyuwak ya tinibok an nunliwat kayun APU DIOS an

Dios yu hi nangapyaan yuh balituk an ing-ingon di impan di baka. Ot kanak di 'Tipe anhan ta gagala bo udot ya inwalong yuy kinalin APU DIOS an aton yu.' ¹⁷ Gapun diye ya intongbak dadiyen nadampilag an batuh hinangngab yu ot mabukli da. ¹⁸ Ot munlukbubak ta mumpahpahmokak boh nap-at an algo ya nap-at an hilong ke APU DIOS an ug-uggeyak nangan ya ug-uggeyak imminum hi danum. Man-uket inat kuh diye ya nunliwat kayun APU DIOS ot paboh-olon yu. ¹⁹ Timmakutak te gapuh namahig an boh-ol APU DIOS ya dadagon dakayun hiya, mu kay anhan ya dingngol nay dasal ku ot ugge dakayu dinadag. ²⁰ Bimmobboh-ol damdamah APU DIOS ke Aaron ot innang an patayona, mu indasalak bo ot uggena pinate. ²¹ Inalak hidiyen kinapya yun ing-ingon di baka ot gobhok nah apuy. Ot banukliyok hidiye inggana numbalin an kay dap-ul ot ek iwele nah wa-el an numpadayyu nah bilid.

²² Impaboh-ol yu boh APU DIOS handih wada kayud Taberah, ad Massah ya ad Kibrot Hattaabah. ²³ Ya handih wada kayud Kades Barnea ya kinalin APU DIOS an Dios yu ume kayun e mumboble nah idat nan dakayu, mu nginohe yu boy tuguna te maid di dinol yun hiya. ²⁴ Nipalpu tuwali handih nanginilaak ke dakayu ya mangohe kayun APU DIOS.

²⁵ Kinali nunlukbubak bo ot mundasalak ke APU DIOS hi nap-at an algo ya nap-at an hilong te kananay dadagon dakayu. ²⁶ Kanak hi dasal kuy 'APU DIOS an Nakatag-e, adim anhan dadagon hantudan pinilim an tatagum an inihwang mud Egypt gapuh ongal an kabaalam ya olot mu. ²⁷ Nomnomom handidan mutatyum an da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob ta pakawanom anhan di ngohe da ya liwat da. ²⁸ Te deket dadagom dida ya pangalin nadan iEgypt di: Man-uket impangulun APU DIOS di tataguna nah adi maboblaysan ot patayona didah di ya adina kabaalan an mangidatong ke dida nah boblen kinalinan pangiyanaan dida. Oha bo kahingngitana didan tataguna. ²⁹ Diday pinilim an tatagum an impangulum an tumayan ad Egypt gapuh ongal an kabaalam ya olot mu.'

Hanan duwan ka-apyan nadampilag an batun nitudokan nadan himpulun Tugun APU DIOS

10 Kediye ya kanan APU DIOS ke ha-on di 'Kumapya ka boh duwan nadampilag an batun umat nah duwan namangulu. Ya kumapya kah kahon an kaiw ta pangiha-adam ke dadiye. Ne tumikid ka bo tuh bilid an kad-ak.

² Ta itudok ku bo nadan umat nah intudok ku nah pina-im. Ne iha-ad mu dadiyen nadampilag an batu kediye nangilinan an kahon.' ³ Ot kumapyaak hi kahon an inusal kuy akasia ya kimmapyaak boh duwan nadampilag an batun umat handin duwan namangu-

lu. Intikid ku dadiyen batuh nah bilid an kad-ana ⁴ ot itudok na kediyen batu nadan himpulun intugunan dakayu handih kimmaliyana nah apuy. Indat na bon ha-on dadiyen nadampilag an batu, ⁵ ot dumayyuwak ot iha-ad ku dadiye nah kahon an kinapyak. Ot ingganad uwani ya dehdida.

⁶Indani ya inumga taku nah ob-ob di ijaakan ot mumpae takud Moserah an natayan Aaron ot milubuk hidi. Ot hi Eleasar an imbabalenay nihannot an natagen padi. ⁷Inumga taku bo ot mumpae takud Gudgoda ot ahi taku tumayan ot mumpae takud Jotbathah an waday wawa-el hidi. ⁸Hidiy nanudduwan APU DIOS nadah linalakin holag Libay an mumpaptok nah Kahonat diday mumpadi ya diday mangitakdog ke hiyan mumbendisyon. Ot ingganad uwani ya danaey ngunu da. ⁹Maid di nidat ke didah lutan tawidon da, adi umat ke dakayun tutulang dan nidattan kayuh pumboblayan yu. Hay tawidon da ya hi APU DIOS te hidiyey kinalin APU DIOS an Dios yu ke dida.

¹⁰Kinalik handi an niha-adak hi nap-at an algo ya nap-at an hilong hi kad-an APU DIOS, umat hi inat ku di pinghana. Ot maphod ta dingngol APU DIOS boy dasal ku ot ugge dakayu dinadag. ¹¹Indani ya kinalin APU DIOS ke ha-on an ipangulu dakayu ta ekayu mumboble nah kinalina handidah aammod takun idat nan pumboblayan yu.

¹²Ot ad uwani, nganne nadan kinalin APU DIOS an Dios yu ke dakayun mahapul an aton yu? Mahapul an takutan yuh APU DIOS an Dios yu, un-unudon yun am-in di pinhod na. Dayawon yu ya pohdon yu hi am-in an nomnom yu ya puhu yu. ¹³Un-unudon yu nadan Tugun APU DIOS an intugun kun dakayud uwani ta kiphodan yu. ¹⁴Hi APU DIOS an Dios taku ya baginay kabunyan, hay luta, ya am-in di wadah di. ¹⁵Yaden pinilin APU DIOS handidan aammod takun pangipahiganah pamhod na. Kinali hi am-in an tatagu tuh luta ya dakayun holag day pinilinan tataguna ingganad uwani. ¹⁶Kinali mipalpud uwani ya daan mot baliwan yuy pangie yu ya itikod yun mungngohen hiya. ¹⁷Hi AP-APU an Dios yuy Katagtag-ayan an Dios. Ya hiyay Ap-apun am-in di ap-apu ya ongal di kabaelana. Maandong di pangat na, maid di pahhigana ya adi umat hi tagun tobalonan mabayadan an mangat hi gaga-iho. ¹⁸Itakdog na nadan napuh-ig ya nadan nabalu ta midat di kalebbengan da. Ya pohdona nadan hintaguwan an nakiboblen ditakun idatana didah kanon da ya bulwati da. ¹⁹Kinali patibo yu damdamay pamhod yu nadah hintaguwan an nakiboblen dakayu te takon di dakayu ya ekayu damdama nakibobled Egypt handi. ²⁰Takutan yuh APU DIOS an Dios yu ya munhilbi kayun hiya. Hiyay dayawon yu ya un-unudon yu ya isapata yuh ngadana ya abu. ²¹Hiyay Dios yu, hiyay lebbengnan dayawon yun hiyay nangat nadah umipamodwong ya makaphod an tinibo yu. ²²Handih

nangayan handidan aammod takud Egypt ya napitu da ya abu. Mu ad uwani ya impadakkol ditaku ke APU DIOS an Dios taku, umat hi kinadakkol di bittuwon hi kabunyan.

Hay magun-ud nadan holag Israel hi pangun-unudan dan APU DIOS

11 Mahapul an pohdon yuh APU DIOS an Dios yu ya un-unudon yu ta nangamung di Tuguna.

²Donglon yuh tuwen kinalik te dakayuy pangikalyak, bokon nadan imbabale yu te dakayuy nunhiktam hi pundisiplinan APU DIOS an Dios yu ya dakayuy nani-boh ongal an kabaelana ya kinatag-ena. ³Om, dakayuy nanibo nadah inat nan milagron pangimatanan ya umipamodwong ad Egypt an nihangga nah patul ya nadah tataguna, mu nadan iimbabale yu ya uggeda tinibo dadiye. ⁴Ya uggeda bo tiniboy inat APU DIOS nadah tindalun di Egypt ya nadah kabayu ya kalesa dan usalon dah gubat an inanud na dida nah Maingit an Baybay handih namdugan dan dakayu. Ot nanongnan nadadag da ingganad uwani. ⁵Uggeda bo tiniboy nangipaptok APU DIOS ke dakayu nah adi maboblayan inggana dimmatong kayuh tu. ⁶Ya uggeda bo tiniboy inat na ke da Dathan ke Abiram an imbabalen Eliab an holag Reuben handih nadhak di luta ot maunug dad dalom takon di pamilya da, hay kampu da ya nadan muttaty da ya aggayam da. ⁷Mu dakayuy nanibo ke datuwen umipamodwong an inat APU DIOS.

⁸Ta hidiye nan, paka-un-unudon yun am-in nadan intugun kun dakayud uwani ta nal-ot kayun ume nadah eyu pumboblayan. ⁹Ya ta mabayag kayun mumboble nah kinalin APU DIOS an idat na handidah aammod yu ya dakayun holag da. Hidiyen boble ya maluwab di mitanom ya dakol di iyyukan. ¹⁰Adi umat ad Egypt hidiyen eyu pumboblayan te adi mahapul an palukon yuy danum ta ipae yu nadah garden yu. ¹¹Mu hidiyen eyu pumboblayan ya wadaday duntug ya wadaday nundotal ya adi makudangan hi danum te oggan umudan. ¹²Ya adi ibahhon APU DIOS an Dios yun mangipaptok ta nangamung kediyen boble. Aduganah kabigabigat nah hintoon.

¹³Kinali deket paka-un-unudon yun am-in nadan Tugun an kinalik ke dakayud uwani ya deket pakappohdon yuh APU DIOS an Dios yu hi puhu yu ya hi nomnom yu ya hiyay dayawon yu ¹⁴ya ipaalina yu nadah tiempon punhapulan yu ta waday aniyon yuh page, waday grapes an kapyeon yuh mainum, waday oliban manteka yu ¹⁵ya waday holok an kanon di aggayam yu. Ya wadan am-in di makan an mahapul yu. ¹⁶Mu tibon yu ta adiyu iwalong hi APU DIOS ta bokon hay udum an dios di dayawon yu. ¹⁷Te deket iwalong yuh APU DIOS ya bumoh-ol ta adina paalinyon di udan ta

mamag-anan di lutat adi tumaguy intanom yu. Ya loktat mo ya mate kayu nah maphod an boblen idat APU DIOS ke dakayu.

¹⁸ Ta hidiye nan ihaha-ad yuh nomnom yu datuwen kinalik ya itudok yu datuwet ilipot yuh takle yu ya ibobod yuh tuktuk yu ta mipanomnom ta nangamung ke dakayu. ¹⁹ Ituttudu yu datuweh iimbabale yuh nunhituwan yu, takon di daanay kawad-an yu, nah pun-iyatuwan yu ya ten mungngunu kayu. ²⁰ Ya itudok yu datuwen Tugun hanadah pamadingan di bale yu ya nadah hoob yu. ²¹ Ta mabayag kayun nadah imbabale yun mumboble nah kinalin APU DIOS an idat na handidah aammod taku. Om, munnanong kayun mumboble di inggana mama-id di kabunyan ya luta.

²² Punnanongon yun un-unudon am-in nadan intugun kun dakayu. Ipatibo yuy pamhod yu ke APU DIOS an Dios yu hi pangatan yu nadah kalyonan aton yu. Ya punnanongon yun mundayaw ke hiya. ²³ Ta dog-alonan am-in nadan numboble nadah eyu pumboblayan takon di nalnal-ot da ya ongngal di kabaelan da mu dakayu. ²⁴ Pumboblayan yun am-in nadan boblen gatinon yu mipalpu nah adi maboblayan hi south ingganad Lebanon nah north ya mipalpu nah Wangwang an Euphrates hi nangappit hi timilan di algo inggana nah Baybay an Mediterranean nah nangappit hi kalinoban di algo. ²⁵ Maid di mabalin an manangga ke dakayu te impumbalin APU DIOS an Dios yun tumakut nadan tatagu ke dakayu takon di daanay pangayan yu.

²⁶ Ad uwani ya pumpiliyon dakayu hin nganney pinhod yu, hay bendisyon weno hay idut. ²⁷ Mabendisyonan kayu ten piliyon yun un-unudon nadan Tugun APU DIOS an Dios yun kinalik ke dakayud uwani. ²⁸ Mu maidutan kayu ten adiyu un-unudon datuwen Tugun ya ten iwalong yuh APU DIOS an Dios yu ta hay udum an dios an uggeyu inila handiy dayawon yu. ²⁹ Deket ie dakayun APU DIOS an Dios yu nah boblen eyu pumboblayan ya kalyon yu nah Bilid an Gerisim di bendisyon. Ya kalyon yu nah Bilid an Ebal di idut na.

³⁰ Datuwen bilid ya wadadah nangappit hi kalinoban di algo nah Wangwang an Jordan an nih-up hi muyung ad Moreh hi boblen nadan iKanaan ad Arabah ad Gilgal. ³¹ Deyan umagwat kayu mo tuh Wangwang an Jordan ta ekayu mumboble nah idat APU DIOS an Dios yun pumboblayan yu. Ya deket hinggop yu ta numboble kayu moh di ³² ya mahapul an paka-un-unudon yu nadan Tugun an idat kun dakayu.

Mahapul an dayawon hi APU DIOS nah piliyonan pundayawan ke hiya

12 Donglon yu datuwen intugun kud uwanit un-unudon yu ta inggana nah eyu pumboblayan an idat APU DIOS an Dios handidan aammod yu. ² Mahapul an dadagon yun am-in di pundayawan nadan

tataguh dios da nadah tap-on di bilid ya duntug ya nadah puun di kaiw. ³ Ya pakadadaggon yu nadan pun-appitan da ya bukliyon yu nadan hina-ad dan nangilinan an babatu. Ya gobhon yu nadan panginomnomnoman da nah dios dan hi Asherah ya pumbongwa yu nadan kinapya dan dios dat adida mo dayawon didah di.

⁴ Adiyu iingngoy pundayaw yun APU DIOS an Dios yu nah pundayaw di udum an tataguh dios da. ⁵ Kinali hay aton yu ya dayawon yuh APU DIOS an Dios yu nah piliyonan pundayawan yun hiya ohan hanadah boble yun holag Israel. ⁶ Ya hidiy pun-appitan yu nadah iappit yu ke APU DIOS, umat nadah iappit yun maghob, nadan idat yun mikapulun limmu yu, nadan nganneh diyen iappit yu, nadan insapata yu ya inguddan yun iappit ya nadan iappit yun namangulun impan di baka yu ya kalnero yu. ⁷ Munhahamul kayun nadan pamilya yuh kad-an APU DIOS an Dios yu ya mun-am-amlong kayu hi am-in hanadah inat yu te binendisyonan dakayun hiya an Dios yu.

⁸ Ad uwani ya nadan pinpinhod yuy at-atton yu, mu adi athidi ⁹ ten ume kayu nah boblen idat APU DIOS an Dios yun eyu pun-iyatuwan. ¹⁰ Gagala mo nimpe ya umagwat kayu nah Wangwang an Jordan ta ekayu mumboble nah idat APU DIOS an Dios yun pumboblayan yu. Ta deket dehdi kayun malinggop kayun maid di takutan yuh buhul yu te ipaptok dakayun hiya, ¹¹ ya mahapul an ialy yun am-in nadan kinalik an iappit yun maghob, hay mikapulun limmu yu, nadan inguddan yun iappit, nadan insapata yun iappit yu nah piliyon APU DIOS an Dios yun pundayawan yun hiya. ¹² Mahapul bon am-in kayun nadah imbabale yu ya nadan muttaty yu ya munhahamul kayuh kad-an APU DIOS an Dios yu. Ya pakiayag yu nadan iiba yun holag Libay te uggeda nidatan hi lutan tawid da. ¹³ Tibon yu ta adi kayu mun-appit hi maghob nadah kumpulmin pinhod yun pun-appitan. ¹⁴ Mahapul an ammuna nah piliyon APU DIOS an boblen di ohan puun di ibbayun holag Israel di pun-appitan yuh maghob ya hidiy pangatan yu nadah udum an kinalik an aton yu.

¹⁵ Mu nada ken aggayam an ihda yu umat makawa ya gasela ya damanan kolngon yu, takon di daana nadah numboblayan yu ya libli kayun kumlong takon di kaatnan dadiyey pinhod yu te idat APU DIOS an Dios yu ke dakayun kanon yu, takon hin mibilang kayun malini weno adi. ¹⁶ Mu adinadaman kanon yuy dala da, mahapul an iduyag yu nah luta umat hi danum. ¹⁷ Ya adinadaman eyu kanon hi nunhituwan yu nadan iappit yu, hay mikapulun aniyon yun page, hay mamangulun hiiton yun mainum, hay mantekan di oli-ba, nadan mamangulun impan di baka ya kalnero yu, nadan idat yun APU DIOS, nadan inguddan yun iappit ya nadan udum an iappit yu. ¹⁸ Mu datuwe ya kanon yu nadah imbabale yu, nadah muttaty yu ya nadah ii-

ba yun holag Libay an nakiboblen dakayu nah pilion APU DIOS an Dios yun pundayawan yun hiya. Ya mun-am-amlong kayuh dih hinangngab APU DIOS an Dios yun pun-am-amlongan yu nadan inat yu. ¹⁹ Ya tibon yu ta adiyu iwalong nadan ibba yun holag Libay an makiboblen dakayu nah eyu pumboblasyon.

²⁰ Deket ipaannung APU DIOS an Dios yu handin kinalinan paambillogonay pumboblasyon yu ya takon di deket pinhod yu on nunhida kayuh dotag. ²¹ Ya deket kal-inat nakaiddawwi nan ituddun APU DIOS an Dios yun eyu pun-appitan ya takon di kumlong kayuh baka yu weno kalnero yun indat APU DIOS ke dakayu ta ihda yuh nunhituwan yu. Hinaey kinalik an aton yu.

²² Takon di dahdin tagun mibilang an malini weno adi ya damdaman ihdada dadiyen dotag umat hi dotag di makawa ya gasela. ²³ Hay ya abu adinadaman kanon yu ya hay dalana te hay biyag ya wada nah dala. Kinali adinadaman eyu pakikan di dala nah dotag. ²⁴ Hay aton yu nah dala ya iduyag yun umat hi pangiduyag yuh danum nah luta. ²⁵ Deket un-unudon yuh tuwen tugun ya umamlong hi APU DIOS ta maphod am-in di maat ke dakayu ya nadah holag yuh udum hi algo.

²⁶ Ie yu nimpe nah napilin pundayawan am-in di iappit yu ya nadan idat yun insapata yun APU DIOS. ²⁷ Iappit yu nah altar APU DIOS an Dios yu nan dotag an iappit yun maghob, takon nan dalana. Ya hay dalan nadan iappit yun hamulon yu ya iduyag yu nah paldang nan altar APU DIOS an Dios yu. Ya mabalin nimpen ihda yuy dotag na. ²⁸ Paka-un-unudon yun am-in nadan intugun kun dakayu ta maphod am-in di maat ke dakayu ya nadah holag yuh udum hi algo, te danaen aton yu ya umipaamlong ke APU DIOS an Dios yu.

²⁹ Deket dadagon APU DIOS an Dios yu nadan tatagu nadah eyu pumboblasyon ya deket pundog-al yu dida ta mumboble kayuh di ³⁰ ya tibon yu ta adiyu iun-unud hi pundayaw dah dios da. Adiyu kanan di 'Agannat emi tibon di pangat dan mundayaw hi dios dat iun-unud mi.' ³¹ Adiyu dayawon hi APU DIOS an Dios yu hi umat hi pundayaw di udum an tataguh dios da. Te kahingngitan APU DIOS am-in nadan aton dan mundayaw nadah dios da. Gobhon da nadan linalaki ya binabain imbabale dat iappit da nadah dios da.

³² Aga, paka-un-unudon yu nimpe hantudan intugun kun dakayu, mu adiyu udman ya adiyu kaanan.

Hay pamatnan APU DIOS hin nahamad di pamhod nadan tatagunan hiya

13 Nungay ta wada day profetas weno nangin-inop hi maat hi udum hi algo ya kinali dan hay pangimatunan ya milagro ² ya immannung peman an naat ya kananay "Agat dayawon takuy udum an dios an ug-ugge yu dinayaw handi," ³ ya adi kayu kaya maawis ta eyu aton di kalyona. Man-uke ya pamatna

ya abun APU DIOS an Dios yuh diyen dakayu ta tibona hin hiyay pakappinhod yuh puhu yu ya nomnom yu.

⁴ Dayawon yu ya abuh APU DIOS an Dios yu ya un-unudon yuy Tuguna ya donglon yuy kalina ya adiyu iwalong. ⁵ Mahapul bon pipate yun am-in nadan profetas ya nadan nanginilah kibalinalan di in-inop an mun-awis ke dakayun mungngohen APU DIOS an Dios yun nangihwang ke dakayuh nihbutan yud Egypt. Mahapul nimpen pipate yu dida ta makaan di gaga-ihon dakayu te awison dakayun mangiwalong ke APU DIOS an Dios yu.

⁶ Kal-ina ya hay tulang yu, hay imbabale yu, weno hay inayan yun pakappinhod yu ya hay gagayyum yu ya haulon dakayu ta awison dakayun mundayaw hi udum an dios an uggeyu inila ya ugge inilan handidan aammod yu, ⁷ weno kal-ina pay ya awison dakayun mundayaw hi dios an dayawon nadan tataguh nihup weno naka-iddawwin boble, ⁸ ya adi kayu maawis ya adiyu dongdonglon di kalyon da. Adiyu homkon dida ya adiyu dipendalan dida. ⁹ Patayon yu ot ya abu dida! Dakayun pamilya day lebbengnan mamangulun manugmil ke didat ahi nadan udum an tatagu. ¹⁰ Om, tugmilan yu didat mate da. Man-uke ya edakayu ot awison an mangiwalong ke APU DIOS an Dios yun nangihwang ke dakayud Egypt an nihbutan yu. ¹¹ Ta deket donglon am-in di holag Israel di mipanggep kediye ya tumakut dat maid ke dakayuy mangiat kediyen gaga-iho.

¹² Deket numboble kayu mo nah eyu pumboblasyon an idat APU DIOS an Dios yun dakayu ya kal-inat ¹³ waday donglon yun numbalin hi gaga-ihoy ibba yu ot awison da nadan ibba dan bimmoblen holag Israel an mundayaw hi udum an dios, ¹⁴ ya mahapul an pakammahmahan yu. Ya deket makulug an naat ya wada day muntistigun diye, ¹⁵ mahapul an patayon yu nadan tatagu kediyen boble, takon di hay aggayam da. ¹⁶ Ya nadan ngunut ya limmu da ya ipu-ul yuh gawwan nan plasa yu ta gobhon yu ya logabon yuy boble dat iappit yun maghob ke APU DIOS an Dios yu. Ta miathidin madadag ta nangamung hidiyen boble. ¹⁷ Maid di nganneh diyen lebbengnan madadag di eyu idulin ta ibagi yu ta adi bumoh-ol hi APU DIOS ke dakayu, mu homkon dakayu ot ya abu ta pumbalinon dakayun dakkodakkol an hidiye tuwaliy kinalina handidah aammod yu. ¹⁸ Om, homkon dakayun APU DIOS an Dios yu ten un-unudon yu nadan tugunan intugun kun dakayud uwani ya ten aton yu nadan pinhod nan aton yu.

Hanadan mibilang an malini ya adi malinin aggayam

14 Gapu te tatagu dakayu ke APU DIOS an Dios yu ya deket ibaluwan yuy nate, adiyu punggogod di adol yu weno eyu mukmukan di tap-on di tuktuk yun

umat hi aton di udum an tatagu, ² te tatagu dakayun APU DIOS an Dios yu. Dakayuy pinilinan am-in hi tatagu tuh lutan nabalol ke hiya.

³ Adiyu kanon di nganneh diyen mibilang an adi malini. ⁴ Datuwe nadan aggayam an mabalin an kanon yu: hay baka, kalnero, gulding, ⁵ makawa, mailom an kalnero, mailom an gulding ya gasela, ⁶ takon nadan aggayam an nagodway kukub dan panidwaon dan galgalon di kinan da. ⁷ Mu adi mibilang an malini nadan aggayam umat hi kamel ya rabbit ya man-ut panidwaon dan galgalon di kinan da, mu ugge nagodway kukub da. ⁸ Hanan babuy ya man-ut nagodway kukub na, mu adina panidwaon an galgalon di kinana ya adi mibilang an malini. Adiyu kanon weno dapaon di naten adol datuwen aggayam.

⁹ Hanada ken mataguh danum an waday hiphip da ya ipeda ya damanan kanon yu. ¹⁰ Mu nadan maid di hiphip na ya ipena ya adiyu kanon te adida mibilang an malini.

¹¹ Hanadan hamutin mibilang an malini ya damanan kanon yu. ¹²⁻¹⁸ Mu wada nadan hamutin adinadaman kanon yu, dadiye ya tuldu, butbut, hay akup, nadan hamutin mangan hi adol di nate, hay gawwang, falcon, buzzard, ostrich, seagull, stork, heron, pelican, cormorant, hoopoe, litalit ya panniki.

¹⁹ Ya am-in nadan insect an napayakan an dakol dan mungkuuyug ya adi mabalin an kanon yu te mibilang dan adi malini. ²⁰ Mu wada nadan insect an napayakan an mibilang an malinin damanan kanon yu.

²¹ Adinadaman kanon yuy datin naten aggayam te tagu dakayun APU DIOS an Dios yu. Idat yu weno igatang yu nadah hintaguwan an nakiboblen dakayu te mabalin an kanon da dadiye.

Ya adi mabalin an iha-ang yuy impan di gulding an pananum yuy gatas inana.

²² Umappil kayuh katootoon hi mikapulun am-in hi inappit yuh intanom yu takon di page. ²³ Ie yu dadiyen page, mainum ya lanan di oliba nah pinilin APU DIOS an Dios yun pundayawan yun hiya ta eyu kanon hidi. Ya ie yuh di nadan namangulun lakin impan di kalnero ya baka yu ta gapun datuwen aton yu ya adalon yun mundayaw ya mangun-unud ta nangamung ke APU DIOS an Dios yu. ²⁴ Deket nidawwi nan pinilin APU DIOS an Dios yun eyu pundayawan ke hiya, ²⁵ ya damanan igatang yu dadiye ta nan pihhun nunggang-tangan yuy ie yuh di. ²⁶ Deket imme kayuh di ya gim-matang kayuh ngannen pinhod yun iappit, hay baka, kalnero ya hay ngannen mainum. Ta mun-an-anla kayu ya munhamul kayu nadah pamilya yuh dih kad-an APU DIOS an Dios yu.

²⁷ Adiyu kal-iwan nadan holag Libay an nakiboblen dakayu te maid di lutan midat ke didah tawid da. ²⁸ Ie yuy mikapulun am-in hi in-appit yuh intanom yu nah poppog di mikatlun toon ta eyu idulin nah boble yu.

²⁹ Idat yu datuwe nadah holag Libay te maid nimpey nidat ke didah tawid da. Idatan yu damdama nadan tatagun nalpuh udum an boblen nakiboblen dakayu, nadan napuh-ig ya nadan nabalun ibbayun bimmoble ta waday kanon dat adida maagangan. Un-unudon yu datuwe ta bendisyonan APU DIOS an Dios yun am-in di aton yu.

Hay pangilibliyan hi impautang

15 Deket nala-uy pitun toon ya adiyu mo singilon di impautang yuh pihhu. ² Athituy ine-ena. Am-in nadan numpautang hi pihhu hi ibbadan holag Israel ya adida mo singilon di impautang da. Adida mo piliton an pabayad di impautang dah iiba da ya hinag-on da ten nadatngan hidiyen tiempon kinalin APU DIOS an pangilibliyan hi impautang. ³ Mu deket hay impautang yuh tataguh udum an boblen nakiboblen dakayu ya singilon yuy impautang yu, mu deket hay impautang yuh ibba yun holag Israel ya adiyu singilon.

⁴ Bendisyonan dakayu ke APU DIOS an Dios yu nah idat nan pumboblasyon yu, Ta maid di mawotwot ke dakayun holag Israel, ⁵ ten un-unudon yuh APU DIOS an Dios yu ya aton yun am-in di itugun kun dakayud uwani. ⁶ Ipaannung nay kinalinan bendisyonan dakayu, ta bokon dakayuy umutang, mu dakayuy mumpautang hi pihhu hi dakol an boble ya adiyu pun-ap-apuy udum an tatagu, mu dakayuy mun-ap-apuh dakol an boble.

⁷ Deket mumboble kayu nah pumboblasyon yun idat APU DIOS an Dios yu ke dakayu ta waday ibbayun holag Israel an munhapul hi baddang ya baddangan yu dida an adiyu ukuwan. ⁸ Ulayan yu didat pautangan yu didah mahapul da. ⁹ Adiyu ukuhan ta eyu adi pautang di mahapul nan ibba yu, gapu te gagala mon matatngan nan toon an adi pamayadan hi inutang. Deket adiyu pautangan, ta mumpahpahmok hidiyen tagu ke APU DIOS ya mabahulan kayu. ¹⁰ Gagaid kayun mangidat nah mahapul na, adiyu hakiton hi nomnom yuy ngannen idat yu ta bendisyonan APU DIOS an Dios yun am-in di aton yu. ¹¹ Wadan waday nawotwot an ibba yun holag Israel, kinali itugun kun dakayun adiyu imutan dida.

Hay pangilibliyan hi himbut

¹² Deket waday ibba yun holag Israel an lalaki weno babain inihbut nay adol nan dakayu ot ingunuwan dakayuh onom an toon, ipae yun liblih nihbutana nah mikapitun toon. ¹³ Deket ipae yuy ohan lalakin himbut ya adiyu ipaen e ma-ma-idan. ¹⁴ Idatan yuh imbendisy-on APU DIOS an Dios yu ke dakayu umat hi kalnero, page ya mainum. ¹⁵ Nomnomon yun nihbut kayud Egypt handi, mu pinoppog APU DIOS an Dios yuy nihbutan yu. Kinali itugun kun dakayu datuwed uwani.

¹⁶ Mu deket adi pinhod nan himbut an mipae ta munnanong an mihbut ke dakayu te pinhod dakayu ya nan familia yu ya maphod di nitaguwanan mihbut ke dakayu, ¹⁷ ie yu nah panto yu ta tolkon yuy inganat kitib-anan nunhimit ke dakayu inggana mate. Athidi metlaing di pangat yuh babain himbut. ¹⁸ Adiyu hakiton hi nomnom yuy pangipaeyan yuh himbut yu, takombo ot ingngunuwan dakayuh onom an toon an godway tangdana nah matangdanan an pungngunuwon. Un-unudon yuh naen intugun ku ta bendisyonan APU DIOS an Dios yun am-in di aton yu.

¹⁹ Appilon yu nadan mamangulun lakin impan di baka yu ya kalnero yu te miappit dan APU DIOS an Dios yu. Adiyu pungngunuwon dadiyen baka ya adiyu pulitan dadiyen kalnero yu. ²⁰ Hamulon yun nadah familia yu dadiyen aggayam hi katootoon hi hinangngab APU DIOS an Dios yu nah tinuddunan pundayawan yun hiya. ²¹ Mu hin kananat napilay weno nakulap hidiyen aggayam weno waday udum an dipektona ya adiyu iappit ke APU DIOS an Dios yu. ²² Hamulon yun nadah familia yuh nunhituwan yuy umat hi makawa weno gasela an kumpulmiy mangihda, takon hin mibilang kayun malini weno adi. ²³ Mu adiyu pakikan di dala na. Mahapul an iduyag yuh luta umat hi danum.

Hanan Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios ya nan Piyestan di ugge naha-adan hi mumpalbag

16 Mahapul an aton yu nan Piyestan di Nala-uan di Anghel APU DIOS an Dios yu nah bulan di Abib te kediyey nangipanguwuwan APU DIOS an Dios yu ke dakayun tumayan nah hilong ad Egypt. ² Eyu kolngon nan iappit yun kalnero weno baka nah tinuddun APU DIOS an Dios yun pundayawan ke hiya ta hamulon yuh di. ³ Ihda yuh tinapay an ugge nakammohan hi mumpalbag kanon yuh pitun algoy athidin tinapay an makalin tinapay di punholholtapan, umat hi kinan yud Egypt handih galagalaan yun tumayan hidi. Hidiyey panginomnoman yu ta nangamung nah timmayanan yud Egypt. ⁴ Tibon yu ta maid di mahamak an mumpalbag hi tinapay hi babale yu weno hi boble yuh pitun algo. Ya mahapul an ihda yun am-in kediyen hilong di dotag nan kolngon yun kalnero.

⁵ Adinadaman eyu kanon hidiyen iappit yun kalnero nadah pumboblayan yun idat APU DIOS an Dios yu. ⁶ Mahapul an iappit yu nah pinilin APU DIOS an Dios yun pundayawan yun hiya nah mungkahilong an nalin-ob di algo te kediyen tiempoy timmayanan yud Egypt. ⁷ Itbong yuh diyen impan di kalnero ta kanon yu nah piliyon APU DIOS an Dios yun pundayawan yu ta ahi kayu mibangngad nah kampu yuh biggatna. ⁸ Adi kayu mangan hi tinapay an nakammohan hi mumpalbag hi onom an algo. Adi kayu mungngunu

nah mikapitun algo, mu maamung kayu ta dayawon yuh APU DIOS an Dios yu.

Hanan Piyestan di Ani

⁹⁻¹⁰ Aton yuy Piyestan di Anih mala-uy pitun linggu mipalpuh nangilappuwan yun mun-ani. Ya umie kayuh inguddan yun iappit ke hiya mipuun hi imbendisyonan dakayu. Hidiyen aton yu ya pundayaw yun APU DIOS an Dios yu. ¹¹ Ta mun-an-anla kayun nadah familia yu, nadan muttaty yu, nadan holag Libay an wadah boble yu, nadan hintaguwan an nakiboblen dakayu, nadan napuh-ig ya nadan nabalu, nah pinilin APU DIOS an Dios yun pundayawan yun hiya. ¹² Nomnomon yun nunhimit kayud Egypt handi ya mahapul an paka-un-unudon yu datuwen tugun.

Hay Piyestan di Kampu

¹³ Hay Piyestan di Kampu ya aton yuh pitun algo nah kagibbuwan di ani ten nagibbun nailik di page ya nakopal di grapes. ¹⁴ Ketuwen tiempoy pun-an-anlaan yun nadah familia yu, nadah muttaty yu, nadah holag Libay, nadah hintaguwan an nakiboblen dakayu, nadah napuh-ig ya nadah nabalu. ¹⁵ Aton yuh tuwen piyestah pitun algo ta pundayaw yun APU DIOS an Dios yu nah piliyonan pundayawan ke hiya te hi APU DIOS an Dios di mangidat ke dakayuh dakol an aniyon yu ya hiyay mumbendisyon hi am-in hi ngunu yu ta maid di kudang di pun-an-anlaan yu. ¹⁶ Am-in di linalakid Israel ya mahapul an aton da datuwen tulun piyestah katootoon nah piliyon APU DIOS an Dios yun pundayawan yun hiya. Dadiye ya Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios, Piyestan di Ani ya Piyestan di Kampu. Ya mahapul an waday oha on umialih idat nan APU DIOS, ¹⁷ nangamung di kabaelana mipuun hi bendisyon an idat APU DIOS an Dios yu ke hiya.

Hanadan matuddun munhuwes

¹⁸ Tudduwon yuy munhuwes ya opisyal ta mip-ong dan mun-ap-apu nadah puun an nahlagan yu hi am-in hanadah boblen idat APU DIOS an Dios yu ke dakayu. Mahapul an maandong di punhuwes dan am-in hanadah tatagu. ¹⁹ Maid di eda pahhigan hi punhumalyaan da ya mahapul an adida dawaton di mibayad ke didat aton day gaga-iho. Te hituwey paddungnay mangulap hi matan di tagu, ta hidiye nan takon di nanomnoman ya limpiyu ya mihalla moy pangat nan mangipanuh kasu. ²⁰ Mahapul an hay limpiyuy maat ta nangamung ta tumagu kayu ya ta mumboble kayu nah idat APU DIOS an Dios yu pumboblayan yu.

²¹ Adinadaman ekayu mangapyah panginomnomnoman yun Asherah ta ipaldang yuh altar APU DIOS an Dios yu. ²² Ya adi kayu e mangiha-ad hi tukud an batun

dayawon di tatagu te kahingngitan APU DIOS an Dios yuh diye.

Mahapul an maunud di kalyon nan padi ya huwes an mangipanu nah kasu

17 Adiyu iappit ke APU DIOS an Dios takuy baka weno kalneron waday dipektona te adina pinhod di athidi.

² Deket wada on lalaki weno babain nunliwat ke APU DIOS an Dios yu te imbahhonay nakitobbalanan hiya ³ ot dayawonay udum an dios, hay algo, hay bulan ya hay bittuwon an adik iabulut an dayawon yu, ⁴ ot mipainilan dakayuh diye ya pakammahmahan yu hin makulug. Deket makulug an naat di athidih tud Israel ya ⁵ mahapul an alan yuh diyen tagu ta ie yu nah hoob nan boble ta tugmilan yu ta mate. ⁶ Mu deket maid weno oha ya abuy muntistigu ya adinadaman eyu tugmilan ta mate. Mahapul an duwa weno tuluy muntistigu. ⁷ Hanadan tistiguy mamangulun manugmil kediyen tagu ta ahi mitun-ud nadan udum an tatagu. Athidiy aton yu ta mama-id di athidin gaga-iho ke dakayu.

⁸ Wada day udum an kasun naligat an ipanun di huwes nadah boble, umat hi panginilaan ten implanun di ohan tagun pumaten maid di gapuna, weno pimmate on tagu te waday gapuna, hay gapunah naliputan di ohan tagu ya nadan udum an kasun naligat an mipanu. Dadiye ya mahapul an mie nah pinilin nan AP-APU an Dios yun pundayawan yu ⁹ ta ipresenta yu nadah padin holag Libay ya nah huwes an munopisina kediyen tiempo ta diday mangipanu ya diday nangamung hin nganney aton da. ¹⁰ Mahapul an maunud di kalyon nadan padi ya huwes nah napilin pangipanuhan te hidiyey niptok. Tibon yu ta paka-un-unudon yu. ¹¹ Abuluton yuy kinali da ya paka-un-unudon yuy intugun dan aton yu. ¹² Hanan mungngohen adi mangun-unud hi kalyon nan huwes weno nan padin munhilbin nan AP-APU an Dios yun nangipanun diyen kasu kediyen tiempo ya mipipate. Athidiy aton yu ta mama-id di athidin gaga-iho ke dakayu. ¹³ Deket donglon am-in di tataguh diyen maat ya tumakut dat maid di munnomnom an mangat hi athidi.

Hanadan tugun an mahapul an un-unudon di mumpatul

¹⁴ Hantuh eyu pumboblayan nah idat nan AP-APU an Dios yu ya hapulon yu moy mumpatul ke dakayu umat nadah numbobleh nunlinikkod ke dakayu. ¹⁵ Mu mahapul an nan piliyon yun mumpatul ya hidiyey pinilin nan AP-APU an Dios yu ya mahapul an ibba yun holag Israel. Adinadaman hay hintaguwan di mumpatul ke dakayu. ¹⁶ Hanan mumpatul ya adinadaman ena dakkodakkolon di kabayuna. Ya adinadaman e umi-

tud-ak ad Egypt hi tatagunan e gumatang hi kakabayu te kanan APU DIOS di adinadaman eda bo mibanggad hidi. ¹⁷ Adinadaman e dakkolon di patul di inayana te diday gumapuh pangiwalonganan APU DIOS. Ya adinadaman ena tagan hi amung hi silber ya balituk ta ikadangyana. ¹⁸ Deket inumbun nan patul ya mahapul an waday liblu nah mipanggep nadah Tugun ya tutudun APU DIOS an naala nah liblun inodnan nadan padin holag Libay. ¹⁹ Mahapul an wadat nangamung hituwen libluh kad-anat banidbidona inggana mapopog di biyag na ta adalonan mundayaw ya mangun-unud nadah Tugun APU DIOS an Dios na. ²⁰ Ya gapuh pumbanidbidana ya adalonan adi mumpahhiya ta ena ibilang di adol nan kudkuddukdul mu nadan ibbanan holag Israel. Ya gapu bon diye ya adina iwalong nadan Tugun APU DIOS. Ta hiya ya nadan holag nay munnananong an mumpatul ad Israel.

Hay bingay nadan padi

18 Hanadan padi ya nadan udum an ibba dan holag Libay ya maid di tawidon dah lutah tud Israel. Adi umat nadan iiba dan holag Israel an waday mipaboltan ke didah luta. Hanadan miappit ke APU DIOS di kitaguwan da te hidiyey kay da binoltan. ² Diday maid di tawid da ke dakayun am-in an holag Israel te hi APU DIOS di mialig an boltanon da mipuun nah hinamad nan kinalin dida.

³ Datuwey parten di baka weno kalneron miappit an midat ke dida: hay lapa, hay pangal ya putu. ⁴ Ya midat ke diday mamangulun maanin page, mamangulun mahiit an mainum, hay mantekan di oliba ya hay mamangulun mapu-lit an dutdut di kalnero. ⁵ Te hi am-in ke dakayun holag Israel ya dida an holag Libay ya nadan holag day pinilin APU DIOS an Dios yun pumpa-di nat nangamung.

⁶ Deket waday ohan holag Libay an pinhod nan mumpadi takon di daanay bobleh tud Israel ya ume nah piliyon APU DIOS an pundayawan ke hiya ⁷ ta munhilbin APU DIOS an Dios na, umat nadah ibbanan holag Libay an padih di. ⁸ Damanan makibingay nadah makan an miappit ke APU DIOS, umat bo nadah ibbanan padin holag Libay, takon hin kananat wada pey idat di pamilyanah nganneh diye.

⁹ Deket ekayu mo mumboble nah idat APU DIOS an Dios yun pumboblayan yu, tibon yu ta adiyu un-unudon nadan mangipaboh-ol an at-atton nadan bim-mobleh di. ¹⁰ Adiyu iappit di imbabale yun gobhon dida nah pun-appitan. Adiyu bo iabulut an wadan dakayuy mun-agba, mun-abig, weno mun-ayak, ¹¹ munhap-ud, mungketema weno makihummangan hi linnawan di nate. ¹² Hanadan mangat ke datuwe ya umipaboh-ol ke APU DIOS ya katatakut di atonan dida. Man-uke ya athidiy at-atton nadan numboble nadah

boblen pangayan yu, kinali dog-alon APU DIOS an Dios yu dida. ¹³ Mahapul an maid di eyu aton hi punliwatan yun APU DIOS an Dios yu.

¹⁴ Hanadan tatagun numboble nadah eyu pumboblayan ya mumpabaddang da nadah mun-agba, mun-abig ya mun-ayak, mu adi iabulut APU DIOS an Dios yun aton yu dadiye.

Hay mipanggep hi makulug ya adi makulug an profetas

¹⁵ Hi APU DIOS an Dios yu ya ahina wadaon ke dakayuy ohan profetas an umat ke ha-on, mu mahapul an un-unudon yuy kalyona. †

¹⁶ Te hituwey imbaga yun APU DIOS an Dios yu handih naamungan taku nah Bilid an Sinai an kanan yuy adi mabalin an dudugon APU DIOS an Dios yun kumalin dakayu weno eyu tibon nah mundadalebdeb an apuy te tumakut kayun kanan yuy mate kayu. ¹⁷ Ot kanan APU DIOS ke ha-on di "Maphod, atok hinaen kinali da. ¹⁸ Kinali ahik pilion ke dakayuy ohan profetas an umat ke he-an mangipainila nadah pinhod kun ipainilan dida. ¹⁹ Ta nan tagun mungngohen adina donglon di kalyon diyen profetas an punhapitok ya kastiguwok. ²⁰ Ya nan profetas an kananay nalpun ha-on di inabig na yaden adi makulug weno kananay nalpuh udum an dios di inabig na ya mahapul an mate.

²¹ Wada nin an pangali yuy 'Nganney panginilaan hin makulug an nalpun APU DIOS di abigon di ohan profetas weno adi?' ²² Deket kanan nan profetas di nalpun APU DIOS nan inabig na yaden adi umannung, hidiyey kitib-anan ugge kaya nalpun APU DIOS. Hidiyey inabig nan profetas ya nalpu peh nomnom na, kinali adiyu kulugon.

Hanadan matuddun boblen kihikugan

19 Deket dinadag APU DIOS an Dios yu nadan numboble nadah boblen idat nan pumboblayan yu ta mumboble kayu moh di ²⁻³ ya puntuluwon yun ganodwaon dadiyey boblen idat APU DIOS an Dios yu ke dakayu ya iong-ong yuy hin-oh-an ongal an boblen migawwa ke dadiye. Ya mangapya kayuh kalatan mumpae ke dadiyey boble. Ta deket waday ohan tagun pimmate ya bumtik ta e mihikug hidit mihwang hi ngannen maat. ⁴ Deket ugge ingnguddan nan tagun pinatey ohan tagun adina kahingngitan ya bumtik hidin e mihikug ta mihwang hi ngannen maat. ⁵ Umat hin immey duwan tagun e munlongoh kaiw hi muyung ya nipattik di tadam nan wahe nah oha ot mate, mahapul an bumtik hidiyey tagu nah boblen kihikugan ta maid di maat ke hiya. ⁶ Deket oha ya abuy matuddun kihikugan ta nidawwin e butikan nan pimmate ya wada nin an akhupan nadan natuddun man-

gibalon iiban nan nate ta patayon da gapuh boh-ol da yaden bokona bahul te uggena ingnguddan an pinate nan tagu. ⁷ Hidiyey gapunan iolden kun umituddu kayuh tulun boblen kihikugan.

⁸ Deket kal-inat idoldol APU DIOS an Dios yuy pumboblayan yu ta umambilog mipuun hi kinalina handidah aammod takut idat nan dakayun am-in dadiyey boble ⁹ ya mahapul an tudduwon yu pay di tulun boblen mid-um an kihikugan. Nunna-ud an idat nan dakayuh pumboblayan yu ten un-unudon yun am-in nadan tugunan kinalik ke dakayu ya hin pinhodon yu ta nangamung hi APU DIOS an Dios taku ya iummat yuy pangi-e yuh pangi-ena. ¹⁰ Om, aton yuh tuwen kinalik ta adi milaw-an an mapatey ugge nabahulan an tagu nah boblen idat APU DIOS an Dios yu ke dakayu ya ta adi kayu mabahulan an mangipipateh tagu.

¹¹ Mu hin kananat kahingngitan di ohan taguy hinagona ot nguddanonan hin-od ot patayona ot bumtik nah boblen kihikugan, ¹² ya mahapul an ipaalan nadan aap-apu nah boble nat ipaboltan da nadah mangibalon iiban nan pinate nat patayon da. ¹³ Adiyu homkon di athidin tagun pumapatte ta makaan hitud Israel di gaga-ihon tagu ta maphod am-in di maat ke dakayu nah pumboblayan yu."

¹⁴ Intugun bon Moses an kananay "Hantuh pumboblayan yu nah boblen nakaballol an idat APU DIOS an Dios yu ke dakayu ya adiyu doldolon di lutan di ibbayu ya adiyu duligon di kiggad an inha-ad di aammod yu.

¹⁵ Adiyu ibilang an numbahul di tagu hin oha ya abuy tistigu. Mahapul an duwa weno tuluy muntistigu.

††¹⁶ Deket kanan nan ohan munlangkak an taguy numbahul di ohan tagu yaden adi makulug, ¹⁷ mahapul an ume dan duwa nah pundayawan ke APU DIOS ta nadan padi weno huwes an mungngunu kediyen tiempoy munhumalyan dida, ¹⁸ ta pakammahmahan day numbahul. Deket nainilan langkak nan impabahul nan tagu nah oha ya ¹⁹ nan munlangkak di munholtap nah kastigu ot nan kanan numbahul. Athidiy aton yu ta matikod di athidin gaga-ihoh tud Israel. ²⁰ Ta deket donglon am-in di tatagu ya tumakut dat maid di mangat hi athidin gaga-iho.

²¹ Hanan tagun numbahul ya lebbeng nan makastigu mipuun hi bahul na. Kinali, nan tagun pimmate ya mahapul an mate. Deket kinulap di ohan taguy ohan matan di ibbana ya mahapul an makulap damdamay ohan matana. Deke pinlag di ohan taguy ohan bab-an di ibbana ya mahapul an maplag damdamay ohan bab-ana. Ya deket liniputan di ohan taguy takle weno hukin di ibbana ya mahapul an maliputan damdamay takle weno hukina. ‡

† Tibon yuy Acts 3:22 ya 7:37.

†† Mateo 18:16 ‡ Tibon yuy Mateo 5:38, Exodus 21:24 ya Libiticus 24:20.

Hay maunud mipanggep hi e pakigubatan

20 Deket ekayu makigubat hi buhul yu ya adi kayu tumakut takon di dakdakol di tindalu da, kalesa da ya kabayu da mu dakayu te baddangan dakayun APU DIOS an Dios yun nangihwang ke dakayud Egypt. ² Hay aton nan padi ta ahi kayu umen makigubat ya umeh hinangngab nadan tindalu ta kumalin kananay ³ 'Dakayun ibbak an holag Israel, mundongol kayu! Deyan ekayu makigubat! Adi kayu tumakut, adi kayu madismaya ya adiyu talakon di nomnom yu gapuh takut yu. ⁴ Maki-en dakayuh APU DIOS an Dios yu ta hiyay makigubat nadah buhul yu ta pangapputon dakayu.'

⁵ Ne kanan damdaman nadan aap-apuh tindalu day 'Kon wadan dakayuy ka-apyay nay balena ya uggena ni-an indawat ke APU DIOS? Deket wada ya umanamut te kal-ina ya mateh gubat ya hinnatkon moy mangidawat nah balena ke APU DIOS. ⁶ Kon wadan dakayuy nuntanom hi grapes ya uggena ni-an pinlag di bungana? Deket wada ya umanamut te kal-ina ya mateh gubat ya hinnatkon an taguy mangan kediyen intanom na. ⁷ Kon wadan dakayuy niey imbango na te nitbi? Deket wada ya umanamut ta malahin te kal-ina mateh gubat ya hinnatkon mon lalakiy mangiine nah babain iine na.'

⁸ Induman nadan opisyal an kanan day 'Kon wadan dakayuy tumakut an e makigubat? Deket wada ya kudukdulnay umanamut te indani ya maagalinan nadan udum ta mama-id di tulid da.' ⁹ Deket nagibbun kimmali dadiyen aap-apu nadah tindalu ya tudduwon da nadan mangipangpangulun mip-ong nadah grupun di titindalu.

¹⁰ Deket eyu gubaton di ohan boble, idatan yu ni-an nadan bimmoble hi waya dan munsuku. ¹¹ Deket ibughul day hoob dat munsuku da ya mahapul an ingunuwan dakayun adida matangdanan. ¹² Mu deket adida munsuku ya gubaton yu dida. ¹³ Ya deket iabulut APU DIOS an Dios yun hogpon yu nan boble ya patayon yun am-in di linalaki. ¹⁴ Hanadan binabai, u-unga, nadan aggayam ya am-in di wada nah boble ya damanan alan yu ta ibagi yu. Damana bon usalon yun am-in di nganneh diyen wada nah boblen bagin nadan buhul yu te indat mon APU DIOS an Dios yu dadiyen dakayu. ¹⁵ Athidiy aton yu ya abu nadah boblen nidawwi, bokon hanadah nih-up hi numboblasyon yu.

¹⁶ Mu hana keh boblen idat APU DIOS an Dios yun pumboblasyon yu ya patayon yun am-in di wadah din matagu. ¹⁷ Mahapul an patayon yun am-in bimmoble an Hittite, Amorite, Kanaanite, Perisite, Hibite ya Jebusite mipuun hi immandal APU DIOS an Dios yun aton yu. ¹⁸ Man-uke ya ta maid di mangituttuduh pangat dan mundayaw nadah dios dan kinapyan di tagun

umipaboh-ol ke APU DIOS an Dios yu te hidiyey humlun hi punliwatan yun hiya.

¹⁹ Deket kal-inat gubaton yu on boble ya mabay-bayag di panggopan yu, adiyu dadagon nadan kakaiw. Kanon yu ot ya abuy bunga da, mu nadan buhul yu ya mahapul nimpén patayon yu dida. ²⁰ Hanada ken kakaiw an adi makan di bunga da ya damanan longhon yu ta usalon yun manggop nah boble.

Hay pangatan hi ine-en di punlini gapuh ugge nainilan pimmate

21 Nungay ta waday napaten tagun nahamak nah boblen idat APU DIOS an Dios yu ke dakayu ya uggeyu inila hin dahdiy namaten hiya? ² Deket waday athidi, nadan aap-apu ya huwes yuy manibo hin ngannen bobley kaih-upan nah nanamakan dah adol nan napaten tagu. ³ Ya nadan aap-apu kediyen boble ya umala dah ka-ongal nan bakan uggena impatnan nungngunu, weno uggena pinatnaan an manguyud hi aladu. ⁴ Ta ie da nah natoan an nundotal an waday wael ta gi-uwon day bagang nah di. ⁵ Mahapul an ume damdama nadan padin holag Libay hidi te pinilin APU DIOS an Dios yu didan munhilbin hiya, mumbendisyon hi ngadana, mangipanuh punhahallaan di tatagu ya diday mangali hin lebbengnan makastiguy tagu weno adi. ⁶ Hanadan aap-apu nah boblen kaih-upan nah natayan nan tagu ya ulahan day takle dah tap-on diyen bakan nagiy bagang na, ⁷ ne kanan day 'Bokon dakamiy namate tuh tagu ya uggemi tiniboy nganneh naat. ⁸ APU DIOS, pakawanam di tatagum an holag Israel an inihwang mu. Adim pabahulon didah natayan tun tagum an maid di bahul na.' Athidiy aton dat adida mabahulan hi natayan nan tagu. ⁹ Deket un-unudon yu datuwen intugun ku ya aton yuy pinhod APU DIOS ya makaan di bahul yuh natayan diyen tagu nah boble yu.

Hay maunud an tugun hi pangiineyan hi balud an babai

¹⁰ Deket impangapput dakayun APU DIOS an Dios yuh gubat ta wada day inala yun balud ¹¹ ya kal-ina waday tibon yu ke dadiyen hi maddikit an babain pinhod yun iine, ¹² damanan awiton yuh diyen babaih nunhituwan yu, mu mahapul an mukmukanay uluna, kaanonay kukuna ¹³ ya hannotanay bulwatina. Ya miha-ad hidiyen babaih bale yu ya ibaluwana nadan aammud nah himbulan. Deket nagibbuh diyen himbulan ya damana mon iine yu. ¹⁴ Ya kal-ina ket mabay-bayag ya adiyu mo pinhod hidiyen babai, damanan ipae yu, mu adinadaman punhambut yu. Ya gapu te pinilit yun inhuyop ya adinadaman kay himbut di pangat yun hiya ya adiyu igattang.

Hay kalebbengan di panguluwan an lalaki

¹⁵ Hin kananat hanan ohan lalaki ya duway babain inayana ya nun-imbabale dan duwah lalaki, mu nan namangulun an imbabalenan lalaki ya bokon nan pakappinhod nan inayanay nangiimbabale ¹⁶ ya deket godwaona nan ipatawid na nadah imbabalena ya adi mabalina an ena idat di ong-ongal an tawid nah lalakin imbabalena an inayanan pakappinhod.

¹⁷ Mahapul an ong-ongal di ipatawid na nah panguluwan an lalakin imbabalena te hiyay kitib-an di kinalalakin amana ya hiyay lebbengnan mangala nah midat hi panguluwan an lalaki, takon di imbabalena an adina pinhod an inayana. ¹⁸ Deket waday imbabalena mangohe ya adina un-unudon hi amana weno inana takon di tugutugunon da ¹⁹ ya ien amana ya hi inanah diyen imbabale da nadah aap-apu nah punhumalyaan nah boble. ²⁰ Ta kanan day 'Hituwen imbabale mi ya mangohe ya adi mangun-unud. Mangidlu an abunay mangan ya mumbutong di atoatona.' ²¹ Ne am-in di linalaki kediyen boble ya tugmilan dat mate. Athidiy aton yu ta maid di midmid-um ke dakayuh gaga-iho. Ta deket donglon am-in di holag Israel ya tumakut dat adida aton di athidi.

Hanadan udum an tugun

²² Deket waday numbahul ya lebbengnan mipipate ta hidiyey kastiguna. ²³ Deket itayun yuh kaiw, mahapul an lokahon yu kediyen algot ilubuk yu ta adi mabiggatan hidi te idutan APU DIOS nan boble. Manuke ya ta adiyu hibiton nan boblen idat APU DIOS an Dios yuh tawid yu. †

22 Deket waday tibon yuh nibukan baka weno kalneron di ibba yu ya adiyu baybay-an an kay hanan uggeyu tinibo, mu alan yu ta ie yu nah kon baka. ² Deket nidawwi nan kon bagi weno deket uggeyu inilay kon bagi, ianamut yu ta igakod yu ta deket umalinan kon bagit ena hamakon ya idat yun hiya. ³ Athidi metlaing di aton yu hin kananat kabayu, bulwati, weno kumpulmin tinalak di hinag-on yu. Adiyu kahintamaon an kanan yuy uggeyu tinibo.

⁴ Deket natu-iy baka weno kabayun di hinag-on yu nah dalan ya adi kayu kahin-ang-ang hi hinnatkon an kay hanan uggeyu tinibo. Baddangan yu ot ya abu nan hinag-on yu ta bohwatan yuh diyen aggayam.

⁵ Hay babai ya adinadaman ibulwatinay bulwatin di lalaki ya athidi boh lalakin adinadaman ibulwatinay bulwatin di babai. Hi APU DIOS an Dios yu ya adina pinhod di tagun mangiathidi.

⁶ Deke bot waday inakhupan yuh buyan di hamuti nah kaiw weno nah lutan nap-a weno mangob-ob, adiyu pakialay inana. ⁷ Damanan alan yu nadan im-

pana, mu adiyu pakialay inana. Deket athidiy aton yu ya pumhod di biyag yu ya andukkey pumbiyagan yu.

⁸ Ya deket mangapya kayuh bale yu ya ha-adan yuy balundilyah nunlinikkod nan nundotal an atop yu. Athidiy aton yu ta maid di maaksidenten mag-at mate ta adi mabahulan di pamilya yu.

⁹ Adinadaman eyu iganawway udum an klasen itanom yuh numbattanan di intanom yun grapes. Te deket iathidi yu ya adinadaman eyu alan di bungan nan grapes weno hay bungan nan nibanattan an intanom yu.

¹⁰ Adiyu pun-unnudon di bulug an baka ya kabayun mun-aladu.

¹¹ Ya adiyu ibulwatinay bulwatin nakapyah dutdut di kalnero ya nan luput an niohhan naabol.

¹² Ha-adan yuh baluybuy nan opat an dugun nan luput an oggan yu iawakoh adol yu.

¹³ Deket in-inen di ohan lalaki on babai, mu indani ya nuntutuyuh nagibbuwan di nangihuyopana ¹⁴ ot mangapyah pabahul na nah babain kananay 'Handih in-in-ek ya ahik ininnilan inhuyop di udum an lalaki.'

¹⁵ Hanan ammod nan babai ya mahapul an ialinay pangitib-an an maid di nangihuyop nah babai ta ipatibo da nadah aap-apu nah boble. ¹⁶ Kalyon nan aman nan babai ke diday 'In-abulut ku tun imbabalek an babain iinen tun lalaki yaden ad uwani ya hay pangat nan hiya ya kay na buhul na. ¹⁷ Kababain di ipabahul nan hiyan kananay handih in-inena ya ahina ininnilan inhuyop di udum an lalaki. Mu deyyay kitib-anan maid di lalakin nangihuyop tuh imbabalek.' Ne ipatibo da nan luput nadah huwes, ¹⁸ ta kastiguwon nadan huwes nan lalakin ¹⁹ moltaon dah hinggatut an kalang gapuh pangipabahulana nah inayanah adi makulug. Hidiyen moltana ya midat nah aman nan babai. Ya nan babai ya munnanong an inayan nan lalaki. Adinadaman ena ibolhe nan babai.

²⁰ Mu hin kananat makulug nan ipabahul nan lalaki ya maid di pangitib-an hin maid di udum an lalakin nangihuyop nah babai ya ²¹ ie da nan babaih hinanggab di panton amanat tugmilan nadan linalaki kediyen boblet mate. Te kababain di inat na ya bahul ad Israel hidiyen inat na kediyen niha-ha-adanah balen di ammod na. Adinadaman miabulut di athidin gaga-iho ke dakayu."

²² Kanan bon Moses di "Deket ihuyop di ohan taguy inayan di udum ya mipipate dadiyen duwan nunhuyop. Ta mama-id di athidin gaga-iho ke dakayu.

²³ Deket dinamun nan lalaki on babain nitbih udum an lalaki ot ihuyop na ya ²⁴ mie da nah e-elen di boblet matugmilan dat mate da. Man-uket mahapul an mipipate takon nan babai ya te gulat na ya tinumkuk nan babait wada ot di namaddang ke hiya. Hanaken lalakin nangihuyop ke hiya ya mahapul an mipipate tuwali te

† Galatia 3:13

inhuyop nay nitbin babai. Aton yuh diye ta mama-id di athidin gaga-iho ke dakayu.

²⁵ Mu hin kananat dinammun nan lalaki on babain nitbi nah maid di tatagu ot pilitonan ihuyop, ammuna nan lalakin mate. ²⁶ Adi makastigu nan babaih kate te ugge numbahul. Hiya ya umat nah tagun na-ala ot mapate yaden maid di bahul na. ²⁷ Ya gapu te pinilit nan lalakin inhuyop nan babai nah maid di tagu ya nunna-ud an tinumkuk nan babai, mu maid di nangihwang ke hiya.

²⁸ Deket naakhupan on lalakin pinilit nan inhuyop di babain ugge ni-an nitbi, ²⁹ mahapul an mumbayad hi naliman kalang nah aman nan babai. Ya mahapul an iine na nan babai te numbahul nah babai ya adinadaman ena ibolhe.

³⁰ Hay lalaki ya adinadaman ena ihuyop di inayan amana te ongal an bahul nan amanah diye."

Hay Tugun mipanggep hi pundayaw

23 Hanan ohan lalakin nakapun weno naputul di indonana ya adi mabalin an makiamung ke dakayun mundayaw ke APU DIOS.

² Hanadan nilaglag-a takon nadan imbabale da inggana mikawalun inap-apu da ya adi mabalin an makiamung ke dakayun mundayaw ke APU DIOS. †

³ Ya nadan iAmmon weno iMoab takon di imbabale da inggana mikapulun inap-apu da ya adida mabalin an makiamung ke dakayun mundayaw ke APU DIOS. ⁴ Te ugge dakayu anhan indatan hi makan ya danum handih mangali kayuh nalpuwan yud Egypt. Mu tinangdanan da ot ya abuh Balaam an imbabalen Beor an iPethor ad Aram Naharaim ta idutan dakayu. ⁵ Muden hi APU DIOS an Dios yu ya uggena dingngol di kinalin Balaam. Mu impumbalin APU DIOS an Dios yu ot ya abuh diyen idut hi bendisyon te ongal di naminhod nan dakayu. ⁶ Adi kayu ot e makihayyup nadah iAmmon ya iMoab ad uwanin kataggu yu takon di nganne.

⁷ Mu nada ken iEdom ya adiyu hingngitan dida te iiba yu dida ya adiyu hingngitan nadan iEgypt te nabayag kayun nakiboblen dida. ⁸ Muden adi mabalin an e mibilang an tatagun APU DIOS nadan tatagun naki-alin dakayu, mu damanan mibilang nadan inap-apu da.

⁹ Deket ekayu makigubat hi buhul yu, tibon yu ta adi kayu mih-up nadah mibilang an adi malini. ¹⁰ Hanan lalakin numbalin an adi malini te waday bimmudal an nalpuh adol na nah hilong ya mahapul an tumayan ta e miha-ad hi hin-algo nah e-elen di kampu.

¹¹ Ne mun-amo nah mungkalin-ob di algo ya umanamut mo ten nalin-ob di algo. ¹² Umala kayuh punga-

† Hay aton di Hebrew an mumbilang hi "generation" ya hinatkon te pakibilang day ammod ya hay imbabale, kinali kalyon day "tenth generation."

ut yu ten ekayu tumai nah e-elen di nungkampuwan yu ta deket nagibbu kayun timmai ne tinab-unan yu.

¹³ Mu mahapul an am-in kayu ya waday itabin yuh pala te deket e kayu tumai on kuma-ut kayuh lutat tabunan yu nan tai. ¹⁴ Man-uke ya mahapul an malini nan nungkampuwan yu te wadah dih APU DIOS an Dios yun mangadug ya mamaddang ke dakayu ta apputon yuy buhul yu. Ya mahapul an maid di ena tibon hidi hi nganneh diyen kababain te kal-ina ya iwalong dakayu.

¹⁵ Deket waday himbut an inibtikanay kon himbut ke hiya ot mihikug ke dakayu, adiyu piliton an pabangngadon. ¹⁶ Iabulut yun makiboblen dakayu nah boblen pinili nan pumboblasyon ya adiyu paligaton.

¹⁷ Maid ke dakayun holag Israel di mumbalin an pibayad nay adol na nadah kumpulmin templon di udum an dios. ¹⁸ Adiyu iappit nah balen APU DIOS an Dios yuy nganneh diyen binoklan nadan pibayad day adol da, linalaki weno binabai. Man-uke ya umipabohol da ke APU DIOS an Dios yu.

¹⁹ Adiyu ipaporsientoy ipautang yuh pihhu weno kumpulmin mipautang an maporsientohan hanadah ibba yun holag Israel. ²⁰ Mu damanan ipaporsiento yuy ipautang yu nadah tatagun nalpuh udum an boble. Mu deke nimpet ibba yun holag Israel ya adiyu ipaporsiento ta bendisyonan APU DIOS an Dios yuy am-in di aton yu nah pumboblasyon yu.

²¹ Deket waday insapata yun APU DIOS an Dios yu ya mahapul an adiyu baybayaggon ya adiyu ibahho te hi APU DIOS an Dios yu ya adina iabulut an eyu adi ipaannung di insapata yu. ²² Muden adi kayu po udot maliwat ten adi kayu munsapata. ²³ Mu deket nunsapata kayu ya mahapul an aton yu te dakayu pey kon nomnom an munsapata ke APU DIOS an Dios yu.

²⁴ Deket imme kayuh laguntan di hinag-on yu, damanan kanon yuy kaatnan pinhod yu nah intanom na inggana mahingla kayu, mu adinadaman eyu ibasket di udum. ²⁵ Deke bot imme kayuh payon di hinag-on yu ya damanan pumutting kayuh kutimon yu, mu adinadaman eyu aniyon ta ianamut yu.

Hay mipanggep hi kalahinan

24 Deket waday lalakin nangahawa, mu indani ya nakaan di naminhod na nah inayana gapu te waday nainila nah kababain an adina pinhod nah babai, itudok nay pangibolhayana nah babai ne indat nah diyen papel ke hiya ta ahina palah-unon nah bale-na. †² Mu hin kananat timmayan nan babai ot mumbintan ³ ya imbolhen bon diyen mikadwan inayana weno nate, ⁴ adi mo nadaman e bangngadon nan namangulun inayana te panio te nahibit hidiyen babai. Adi pinhod APU DIOS di athidi. Kinali tibon yu ta

†† Tibon yuy Mateo 5:31 ya 19:7 ya Marcos 10:4.

adiyu aton di athidin punliwatan ke APU DIOS an Dios yu nah boblen idat nan pumboblayan yu.

⁵ Deket ka-lahin di lalaki ya adinadaman e muntin-dalu weno e midatan hi ngunun di gubilnu hi ohan toon. Man-uke ya adi midawwih nunhituwan dat paamlongona nan inayana.

⁶ Deket waday impautang yuh ohan tagu, adiyu alan nan gilinganan nangid-onan yu nah inutang na te hidiyey usalonan mangidadaan hi kanonat tumagu.

⁷ Hanan tagun ibtik nay ibbanan holag Israel ta punhambut na weno ihbut nah udum an tatagu ya mahapul an mipipatet mama-id di athidin gaga-iho ke dakayu.

⁸ Halipat-an yu nan dogon leprosy ya paka-un-un-udon yuy itugun nadan papadin holag Libay mipanggep ketuwen dogo te intugun ku dadiyen dida.

⁹ Nomnomon yu handin inat APU DIOS an Dios taku handi ke Miriam handih mangali takuh nalpuwan takud Egypt.

¹⁰ Deket waday impautang yuh hinag-on yu ya adi kayu e humgop hi balenat eyu ibagay nganneh diyen maala yu ta pangid-onan yu nah inutang na. ¹¹ Had-on yu nah dola ta ialin nan tagu. ^{12,13} Deket nakawwotwot nan hinag-on yu ta abuna on oddan di bulwatinan idat nah pangid-onan yuh utang na, alan yu nan bulwatina, mu deket nalin-ob di algo ya ibangngad yu ta wada anhan di ibulwati nan mahuyop ta bendisyonan dakayu. Hidiyen aton yu ya ibilang APU DIOS an Dios yun maphod.

¹⁴ Adiyu talamon nadan nawotwot an makibokboklan nakiboblen dakayu weno ibba yun holag Israel. ¹⁵ Idat yuy binokla da nah himbatangan te dida ya nawotwot da ya kal-ina ya hidiyey ididinol dan iala dah mahapul da. Te deket adiyu idat ya kal-ina ya mumpahpahmok dan APU DIOS ta gapun diye ya munliwat kayu.

¹⁶ Hay aammod ya adida lebbeng an makastigun mate gapuh bahul di imbabale da. Athidi boh u-ungan adina lebbeng an diday makastigun mate gapuh bahul di aammod da. Hanan numbahul di lebbeng nan mipipate.

¹⁷ Mahapul an midat di kalebbengan nadan nakiboblen dakayu takon nadan napuh-ig. Ya adiyu alan di bulwatin nan nabalun gapuh utang na. ¹⁸ Adiyu kal-iwan an handi ya nihbut kayud Egypt ot ihwang dakayun APU DIOS an Dios taku. Kinali athituy itugun kun aton yu.

¹⁹ Deket nun-ani kayu weno inappit yuy bungan di intanom yu ya waday kinal-iwan yuh ohan botok, adi kayu mibangngad an e mangala, bay-an yu ta alan nadan napuh-ig, nadan tatagun nakiboblen dakayu ya nadan nabalun. Ta bendisyonan APU DIOS an Dios yu am-in di ngunuwon yu. ²⁰ Deket polagon yuy bungan di oliba yu, adiyu panidwaon an alimahmahon ta adiyu pakaallan di bungana. Ibatu yuy udum ta waday alan

nadan tatagun nakiboblen dakayu, nadan napuh-ig ya nadan nabalun. ²¹ Athidi bo nadah grapes nah lagunta yun adiyu alimahmahon di uggeyu inalan bungana, bay-an yu ta waday alan nadan nakiboblen dakayu, nadan napuh-ig ya nabalun. ²² Nomnomon yun nunhol-holtap kayu handih nihbutan yud Egypt. Kinali itugun kun aton yu datuwe.

25 Deket waday duwan tagun ie dah kortey punhallaan da ya kalyon nadan huwes di niptok nan oha ya nihalla nan oha, ² ya deket nan tagun numbahul ya lebbeng nan mahoplat ya iolden nan huwes an munlukbub hidiyen tagu ta mahoplat di odog nah hinangngab na. Ya mabilang hin kaatnay hoplat na mipuun hi bahul na. ³ Mu adinadaman e mahawwal hi nap-at an hoplat. Deket nahawwal hi nap-at ya mibabain peman poh diyen tagu.

⁴ Hay oha bon tugun ya adiyu iadin mangan nan nuwang yaden mun-ilik. †

⁵ Deket wada day hintulang an linalakin miha-ad hi ohan bale ya nate nan nalahin an tulang da yaden maid di imbabale dan lalaki ya mahapul an bintanon di ohan tulang na nan nabalun babai ta bokon hay udum an tataguy pumbintanana. †† Ta nan namangulun lalakin iimbabale da ya mibilang an imbabalen nan naten tulang na ta adi makal-iwan di ngadanad Israel. ⁷ Mu hin kananat adi pinhod nan mihaynod an tulang nan naten iine nan nabalun babai, mahapul an ume nan babai nah hoob nan boblet kanana nadah mangipangpanguluy "Adi pinhod nan tulang nan naten inayak an punnanongon di ngadan tulang na te adina pinhod an bintanonak." ⁸ Ipaayag mon nadan mangipangpangulu nan lalakit makihummangan dan hiyat deket adin abun mangiine nah babai, ⁹ umeh diyen babaih kad-an diyen lalakit kaanonay apatut na ne tinuppaanay anganah hinangngab dadiyen mangipangpangulu. Ne kananay "Athituy maat nah lalakin adina pinhod an mawaday lalakin imbabalen nan naten tulang na." ¹⁰ Ta mundingngol ad Israel di pamilyan nan lalakin makalin nakaan di apatut na.

¹¹ Deket mun-awwit di duwan lalakin holag Israel ya nan inayan di oha ya kinawot nay batbatun nan ohat pamaddang na nah inayanat ihwang na, ¹² mahapul an adiyu homkon hidiyen babait puttuton yuy taklena.

¹³ Deket mungkilu kayu, mahapul an ustuy pungkilo yu ¹⁴ ya mahapul an usalon yuy ustun punlukud.

¹⁵ Om, mun-usal kayuh ustun kilowan ya ustun punlukud ta mumboble kayun mabayag nah idat APU DIOS an Dios yun pumboblayan yu ¹⁶ te adi pinhod APU DIOS an Dios yu nadan adi limpiyun pangat.

¹⁷ Adiyu kal-iwan di inat nadan iAmalek ke ditaku handih mangali takuh nalpuwan takud Egypt. ¹⁸ Uggeda timmakut ke Apu Dios ot gubaton ditaku handih

† *Tibon yuy 1 Corinth 9:9 ya 1 Tim 5:18.* †† *Tibon yuy Mateo 22:24, Marcos 12:19 ya Lucas 20:28.*

humihigga taku te naka-atu taku ot pumpate da nadan ibba takun nanguddidi. ¹⁹ Ta deket nihamad kayu mon numboble nadah idat APU DIOS an Dios yun pumboblayan yu, ya dadagon yu dadiyen iAmalek ta mama-id da tuh da-ul di kabunyan ta makal-iwan da. Nonomnomon yuh tuwen itugun kun dakayu.

Hay mipanggep nadah midat an namangulun bungan di intanom ya nan midat an mikapulun limmu.

26 “Deket dumatong kayu nah boblen idat APU DIOS an Dios takun pumboblayan yu ta mum-boble kayu moh di, ² umappil kayu nadah mamangulun apiton yun bungan di intanom yu. Iha-ad yuh basket ta ie yu nah piliyon APU DIOS an Dios yun pun-dayawan yun hiya. ³ Ume kayu nah padin munhilbi kediyen tiempo ta kanan yun hiyay ‘Hituwen in-alik an idat kuy kitib-anan abulutok an in-aliyak ke APU DIOS an Dios taku tuh boblen kinalina handin idat na handidah aammod taku.’

⁴ Alan nan padih diyen basket ta iha-ad na nah hinangngab di altar APU DIOS an Dios taku. ⁵ Ne kanan yuh hinangngab APU DIOS an Dios yuy ‘Handin aammod min hi Jacob an Aramean an maid di ustuh boblena ya e numbobled Egypt. O-oha da handih nangayan dah di, mu indani ya dimmakkodakkol da ya numbalin an ongal di kabaelan dad Egypt. ⁶ Muden kamin holag da ya numbalin kamin himbut nadah iEgypt ot punholholtapon dakami, ⁷ ot mumpahpahmok kami ke APU DIOS an Dios handidan aammod mi. Ya dingngol nay dasal mi, tinibonay punligligatan mi, nadan nakalligat an ngunu mi ya nan pumpaholholtap dan dakami. ⁸ Ot ipangulu dakamin APU DIOS an tumayan ad Egypt an impatibo nay umipamodwong an kabaelana, hay namahig an umipatakut an pangat na ya nadan milagro na. ⁹ In-ali dakamin hiya tuh nidat nan pumboblayan min mahawwahawwal di gatas ya iyyukan. ¹⁰ APU DIOS, ad uwani ya in-alijan dakah idat min namangulun bungan di intanom mi nah lutan indat mun dakami.’

Iha-ad yuh diyen basket hi hinangngab APU DIOS an Dios yu ne dinayaw yu hiya. ¹¹ Deket nagibbu, munhahamul kayu ya mun-an-anla kayu gapu nadah ongal an bendisyon APU DIOS an Dios yun dakayu ya nadah pamilya yu. Pakiayag yu nadan holag Libay ya nadan tatagun nakiboblen dakayu ta makian-anla dan dakayu.

¹² Deket nala-uy tulun toon on inat yuh tuwen appilon yuy mikapulun am-in hi bungan di intanom yu ta idat yu nadah holag Libay, nadah nakiboblen dakayu, nadah napuh-ig ya nadah nabalu ta waday kanon dat adida maagangan. ¹³ Ne kanan yun APU DIOS an Dios yuy ‘Inalak hi bale mi nadan nangilinan an inappil ku ot idat ku nadah holag Libay, nadah nakiboble, nadah

napuh-ig ya nadah nabalu te inun-unud kuy intugun mun atok ya maid di kinal-iwak. ¹⁴ Uggeyak kinumman ke dadiye nah tiempon u-umyunganak, uggek dinapa dadiye nah tiempon mibilangak an adi malini, ya maid ke dadiyey in-appit kuh nate. Inun-unud daka APU DIOS an Dios ku ya inat kun am-in di intugun mun atok. ¹⁵ Uhdungan dakami nah makaphod an kawadam hinah kabunyan ta bendisyonan dakamin tatagum an holag Israel ya bendisyonam tun boble min indat mu mipuun hi insapatam an idat mu handidah aammod mi tun boblen mahawwahawwal di gatas ya iyyukan.’

¹⁶ Ad uwani ya in-olden APU DIOS an Dios yun un-unudon yun am-in di Tuguna. Ya mahapul an ihamad yun mangun-unud ke hiya. ¹⁷ Kinali yud uwani an hi APU DIOS di Dios yu ya hinamad yun kinalin un-unudon yuy Tuguna ya aton yuy kalyonan aton yu. ¹⁸ Ya kinali damdaman APU DIOS ad uwanin dakayuy tatagunan mialig nah nabalol an odonan hidiye tuwali din kinalinan dakayu ya kinalinan mahapul an un-unudon yun am-in di Tuguna. ¹⁹ Deket un-unudon yu nimpen am-in di Tuguna ya pumbalinonan ongal di kabaelan yu mu hay tataguh udum an boble tuh luta. Ta gapun diye ya midayaw kayu ya mundingngol kayu. Ya munnananong an dakayuy pinilin APU DIOS an Dios yun tataguna mipuun hi kinali na.”

Hay mipanggep nah pun-appitan nah Bilid an Ebal

27 Kanan bon Moses ya nadan aap-apu nadah ibba dan holag Israel di “Mahapul an un-unudon yun am-in nadan intugun min dakayud uwani. ² Hantuh pun-agwatan yu nah Wangwang an Jordan ta ume kayu nah boblen idat APU DIOS an Dios yu ke dakayu ya ha-adon yuy o-ongal an batu ya pokotan yuh plaster. ³ Ta itudok yun am-in hidi nadan Tugun ku ya tutuduk. Aton yu nimpeh tuwe hantuh pun-agwatan yu nah Jordan ta ume kayu nah boblen idat APU DIOS an Dios yun dakayun mahawwahawwal di gatas ya iyyukan an hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS an Dios handidah aammod takun dakayu. ⁴ Ipidwak an kalyon an hantuh pangagwatan yu nah Jordan ya ha-adon yuy babatuh di nah Bilid an Ebal ya pokotan yuh plaster. ^{5,6} Kumapya kayuh altar APU DIOS an Dios yu an usalon yuy ugge napahok an batut pangiappitan yuh maghob an miappit ke APU DIOS an Dios yu. ⁷ Ya iappit yuh diy miappit hi punhahayyupan ya hamulon yuh di nan in-appit yu ya mun-an-anla kayuh hinangngab APU DIOS an Dios yu. ⁸ Itudok yu nimpen am-in nadan Tugun ya nadan intutuduk nadah ha-adon yun babatun napkotan hi plaster.”

⁹ Kimmali boh Moses ya nadan papadin holag Libay nadah tatagun kanan day “Dakayun ibba min holag Israel, op-opya kayu ya mundongol kayu! Ad uwani ya

tatagu dakayu mon APU DIOS an Dios yu. ¹⁰ Ta hidiye nan mahapul an un-unudon yu nadan Tugun ya tut-tudun APU DIOS an Dios yun kinalik ke dakayud uwani."

¹¹ Kanan bon Moses nadah tataguy ¹² "Deket umagwat kayu nah Wangwang an Jordan, mahapul an tumaddog nadan holag Simeon, holag Libay, holag Judah, holag Issakar, holag Joseph ya holag Benjamin hi di nah Bilid an Gerisim ta kalyon day bendisyon dan dakayu. ¹³ Ya tumaddog damdama nadan holag Reuben, holag Gad, holag Asher, holag Sebulun, holag Dan ya holag Naptali nah Bilid an Ebal ta mun-idut da. ¹⁴ Ne nadan holag Libay ya mahapul an itkuk day:

¹⁵ 'Maidutan nan tagun mumpaot weno mangapyah dios ta idalunu nan dayawon. Hi APU DIOS ya kahingngitanay dios an kinapyan di tagu.'

Humangon am-in nadan tatagun kanan day 'Amen.'

¹⁶ 'Maidutan nan tagun pihulonay amana ya inana.'

Humangon bon am-in nadan tatagun kanan day 'Amen.'

¹⁷ 'Maidutan nan tagun dumoldol hi lutan di hinag-onan it-anay kiggad.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

¹⁸ 'Maidutan nan tagun ipangulu nay nakulap an tagu nah bokon ustun dalan.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

¹⁹ 'Maidutan nan tagun adi limpiyuy pangat na nadah nakiboble, nadah napuh-ig ya nadah nabalu.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

²⁰ 'Maidutan nan lalakin ihuyop nay inayan amana. Te ad-adih diyen inat na ke amana.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

²¹ 'Maidutan nan tagun ihuyop nay aggayam te malalaoh diye.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

²² 'Maidutan nan lalakin ihuyop nay tulang nan babai takon hin kananat imbabalen amana weno imbabalen inana.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

²³ 'Maidutan nan lalakin ihuyop na nan babain nangapun hiya.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

²⁴ 'Maidutan nan tagun indalunu nan mamateh ib-banan tagu.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

²⁵ 'Maidutan nan tagun mabayadan ta patayona on tagun maid di bahul na.'

Humangon nadan tatagun kanan day 'Amen.'

²⁶ 'Maidutan nan tagun adina tobalon datuwen tugun te adina un-unudon.' †

Am-in nadan tatagu ya humangon dan kanan day 'Amen.'

Mabendisyonan nadan mangun-unud ke Apu Dios

28 Deket paka-un-unudon yuh APU DIOS an Dios yu ta aton yun am-in nadan itugun kun dakayud uwani ya ipadayaw dakayun APU DIOS an Dios yu hi am-in hi tagu tuh luta. ² Ya umalin am-in datuwen bendisyon ke dakayu ten un-unudon yuh APU DIOS an Dios yu.

³ Mabendisyonan kayu nadah pumboblayan yu.

⁴ Mabendisyonan kayuh dakol an imbabale, dakol an aniyon ya dakol an aggayam.

⁵ Mabendisyonan kayuh dakol an bungan di intanom yun bungbunga-an ta mamapnuy basket yu ya mahaha-adan ta nangamung hi tinapay nadan mamalukung yu.

⁶ Ya mabendisyonan am-in di aton yuh takon di daanan boblen umanamutan yu ya pangayan yu.

⁷ Hi APU DIOS di mangapput nadah buhul yu ten gubaton dakayu. Ta takon di ohay dalanon dan umalin mangubat ke dakayu ya mahiyak dat maid di maptok moh dalanon da.

⁸ Bendisyonan dakayun APU DIOS ta mamapnuy aalang yuh page ya bendisyonanan am-in di aton yu. Om, bendisyonan dakayun APU DIOS an Dios yu nah boblen idat nan pumboblayan yu.

⁹ Deket un-unudon yuy Tugun APU DIOS an Dios yu ta aton yu nadan pinhod nan aton yu ya dakayuy piliyon APU DIOS an tataguna mipuun nah kinalina handi.

¹⁰ Ta deket tibon am-in di tataguh kabobboblen dakayuy pinilin APU DIOS an tataguna ya tumakut dan dakayu. ¹¹ Idat APU DIOS ke dakayuy dakol an mungkaphod nah boblen idat nan pumboblayan yu umat hi dakol an imbabale, dakol an aggayam ya dakol an bungan di itanom. Hidiyen pumboblayan yuy kinali na handidah aammod yun idat nan dakayu.

¹² Ipaalin APU DIOS di udan nah tiempon punhapulan yun malpu nah nun-amunganah dih kabunyan. Ya bendisyonanan am-in di ingunu yu ta dakayuy mumpautang hi dakol an tataguh kabobboble, mu adi mahapul an ekayu umutang ke dida. ¹³ Pumbalinon dakayu bon APU DIOS an Dios yu an mangipangpan-guluh kabobboble ta bokon dakayuy mangun-unud ke dida. Om, munnananong kayun athidi ten paka-un-unudon yun am-in hantudan Tugun APU DIOS an idat kun dakayud uwani. ¹⁴ Adiyu iwalong datuwen Tugun ta eyu dayawon di udum an dios.

Maidutan nadan adi mangun-unud ke APU DIOS

¹⁵ Mu deket adiyu un-unudon hi APU DIOS an Dios yu ta ngohayon yu datuwen itugun kun dakayud uwani ya maat ke dakayu datuwen idut.

¹⁶ Maidutan kayun am-in nah pumboblayan yu ¹⁷ ta maid di miha-ad hi eyu polagon hi bungan iha-ad yuh

† Galatia 3:10

basket yu ya maid di miha-ad hi tinapay nadah malukung yu ¹⁸ ya ta o-ohay imbabale yu, matoan di papayo yu ya adi mahlag di aggayam yu umat hi baka ya kalnero.

¹⁹ Ya maidutan kayu takon di daanan bobley pangayan yu weno kiha-adan yu ta maid di pumbalanan di ingunu yu.

²⁰ Ipaalin APU DIOS di idut ke dakayu ya matama kayun am-in hanadah aton yu ya punholholtapon dakayu inggana makadaddag kayu. Man-uket maat datuwen idut ke dakayu ya gapuh gaga-ihon inat yun inwalong yuh APU DIOS. ²¹ Ya matuntun-ud di dogon ipaalin APU DIOS ke dakayu inggana maid di matdaan ke dakayu nah boblen indat nan pumboblayan yu.

²² Mundogo kayu nah dogon mun-ul-ule kayun mate ya lumbag ya mun-aatung di adol yu. Adina ipaaliiy udan ta mamag-anan di boble yu, mu hay ipaalina ya maatung an dibdib ta madadag di intanom yu. Umalin am-in datuwen ligat ke dakayu inggana mama-id kayu. ²³ Maid nimpey ipaalinah udan ta kumukkulhin kay gumok nadan luta yu. ²⁴ Kanan ot ya abuy udan di ipaalina ya bokon te dap-ul ya lonan malpuh kabunyan inggana madadag kayu.

²⁵ Ya paapput dakayun APU DIOS hi buhul yu. Man-ut idalan yuh ohan dalan an mangubat hi buhul yu, mu gapuh takut yu ya mahiyak kayu ta maid di maptok moy dalanon yu. Ya ahi namahig di takut di tataguh kabobbobleh panib-an dan diyen ahi maat ke dakayu.

²⁶ Ahi umaliy hahamuti ya mailom an aggayam an mangan hi adol yu ten mate kayu yaden maid di mangabul ke dida. ²⁷ Ipaalin bon APU DIOS di pogha ke dakayu umat hi inat na handidah tatagud Egypt ta mun-aayuy nonah adol yu. Ahi namahig di kiyakin di adol yu, mu maid di agana. ²⁸ Ya pun-angowon dakayun APU DIOS, kulapon dakayu ya pumbalinon dakayun makattakut. ²⁹ Ta takon di makappat-al ya mundapdapa kayun kay kayu nakulap. Ya maid di pumbalanan am-in di aton yu, mipaligligat kayu ta nangamung ya maakoakowan kayu yaden maid di mangihwang ke dakayu.

³⁰ Hay ohan lalaki ya mitbi nah babai, mu hinnatkon ot di mangiahawan hiya. Ya man-ut mangapya kayuh bale, mu bokon dakayuy miha-ad hidi. Ya man-u bot muntanom kayuh grapes, mu bokon dakayuy mangan hi bungana. ³¹ Ang-angon yun kolngon day baka yu, mu adiyu pay ni-mo tamtaman di dotag na. Ahida guyudon di kabayu yu ya adida ibangngad. Ya ahi midat nadan kalnero yuh buhul yu, mu maid di mamad-dang ke dakayu. ³² Ya mumbalin hi himbut di iimbabale yun linalaki ya binabaih tataguh udum an boble, mu maid di maat yu. Ta abunay kabigabigat on maatuy mata yun mangiaang-ang nah dalan an kal-ina ot ya ihawwang da, mu maid dan umanamut. ³³ Hay tataguh udum an boblen uggeyu inilay ahi mangan

am-in hi bungan di intanom yu yaden dakayu ke ya kanayun an punholholtapon dakayun dida. ³⁴ Ta gapuh namahig an punholholtapan yu ya umango kayu.

³⁵ Ipaalin APU DIOS di poghan am-in hi adol yu mipalpuh hukiyu inggana uluyu ya adi bo udot maagahan.

³⁶ Ya ipae dakayun APU DIOS an ibba yu nan patul yu nah boblen maid ke dakayu weno handidan aammod yuy nanginila. Ya nah boblen kiayan yu ya dayawon yu hidi nadan dios hidin nakapyah kaiw ya batu. ³⁷ Ya kumaynit ya tumakut nadan tatagu nadah boblen pangiwahitan APU DIOS ke dakayu ta taltalanggaan dakayun dida gapuh nah naat ke dakayu.

³⁸ Takon di dakol di iliyak yu ya ittay di aniyon yu te kanon di dudun. ³⁹ Ya takon di pakaippaptok yu nadan itanom yun grapes ya maid di kanon yuh bunga da ya maid di kopyaon yuh mainum te kanon di bigi nan wakal da. ⁴⁰ Man-ut dakol di itanom yuh oliba, mu maid di kopyaon yuh lana te madluy bunga da. ⁴¹ Ya man-ut wada day iimbabale yun linalaki ya binabai, mu mama-id dan dakayu te alan di buhul yu didat mumbalin dan balud hi udum an boble. ⁴² Ahi kanon di dudun di kakaiw yu takon nadan udum an intanom yu.

⁴³ Hanadan tatagun nakiboblen dakayu ya ahi dida moy ongal di kabaelan da mu dakayu te mama-id di kabaelan yu. ⁴⁴ Diday mumpautang ke dakayu yaden dakayu ya maid di ipautang yu. Ya loktat ya diday pun-apu yu.

⁴⁵ Maat am-in datuwen idut ke dakayu inggana madadag kayu ten adiyu un-unudon hi APU DIOS an Dios yu ta ngohayon yu nadan Tuguna. ⁴⁶ Datuwen katatakut an idut di mangipatibo ya mangipanomnom ta nangamung ke dakayu ya nadan holag yu hi pangastigun APU DIOS. ⁴⁷ Kinali deket adi kayu maan-anlan mundayaw ya munhilbin APU DIOS an Dios yu nadah dakol an indat nan kiphodan yu ⁴⁸ ya ahiyu ingunuwan nadan ipaalinan buhul yun mangubat ke dakayu. Ahi kayu maagangan ya mauwo kayu, maid di bulwati yu ya makudangan kayu nadah mahapul yu. Paligligaton dakayu ya punholholtapon dakayun dida inggana madadag kayu. ⁴⁹ Dadiyen ipaalin APU DIOS ya malpu da nadah pingngit di lutan hingkatang di pakigubatan dan kay da tuldu. Adiyu maawatan di kalin dadiyen ⁵⁰ katatakut an tatagun adida lispituwon di aam-ama ya iin-ina ya adida homkon di u-unga.

⁵¹ Kanon day aggayam yu ya am-in di intanom yu. Maid di tod-an dah page yu, mainum yu, hay lanan di oliba yu, impan di baka yu ya impan di kalnero yu ta mate kayuh inagang yu. ⁵² Ya dadagon dan am-in nadan o-ongal an boble yu ta matlob nadan nahamad an alad dan pundinolan yun kihikugan yu ta hogpon da dadiyen boble yun idat APU DIOS an Dios yun dakayu.

⁵³ Ya kediyen panadagan di buhul yuh boble yu ya adi kayu pakaippol hi namahig an inagang yu ta gapun diye ya kanon yu moy iimbabale yun indat APU DIOS an Dios yun dakayu. ⁵⁴ Takon mo nan makaulen tagu ya adina homkon di tulang na, nan inayanan pakappinhod na ya nadan natdaan an imbabalena ⁵⁵ ta adina idatan dida nah pungkakan imbabalena te maid di udum hi mabalin an makan kediyen panggopan di buhul yu nadah boble yu. ⁵⁶ Athidi bo nah makaulen babai ya nakadilikkadun uggena ni-mo pinatnaan an ginatin di lutan loktat ta imutanay inayana ya imbabalena. ⁵⁷ Italuna nan ka-itungonan golang na ya nan balayyanat idalununan kanon. Manuke ya ma-ma-idan moy makan kediyen panggopan di buhul yuh boble yu ta punholholtapon dakayu.”

⁵⁸ Kanan bon Moses di “Deket adiyu un-unudon am-in nadan Tugun an nitudok ke tuwen liblu ya adiyu dayawon hi APU DIOS an Dios yun madayaw ya umipamodwong ya ⁵⁹ ipaalinan dakayu ya nadah holag yuy himpappangen dogon holtapon yu, hay dakol an ligat, dogon mabayag ya naligat an makaan. ⁶⁰ Ipaalinan dakayu nadan katatakut an dogon tinibo yu handih kawada yud Egypt ya adi kayu pumhod. ⁶¹ Takon nadan udum an dogon ugge nitudok tuh liblun nitudkan di Tugun ya ipaalin APU DIOS inggana madadag kayu. ⁶² Ta mumbalin kayun o-oha takon di umat hi kinadakol di bittuwon hi kabunyan di kinadakol yu hin adiyu un-unudon di Tugun APU DIOS an Dios yu. ⁶³ Hi APU DIOS an ongal di naminhod nan dakayu ya bendisyonan dakayuh dakol an holag ya hiya metlaing di manadag ke dakayu ta makaan kayu kediyen boblen eyu pumboblayan.

⁶⁴ Iwahit dakayun APU DIOS hi kabobboble takon di daanah pingngit tun luta. Ta dayawon yuh di mo nadan dios an nakapyah kaiw ya batu takon di maid handidah aammod yuy e nundayaw hi athidi. ⁶⁵ Maid di linggop yu nadah boblen kiayan yu ya maid ke dadiyen bobley mabalin an eyu pun-iyatuwan. Wadaon APU DIOS di takut yu ya mama-id di namnama yu ta umyungan kayu. ⁶⁶ Maid di potok nay nitaguwan yu. Kabigabigat ya kahilohilong ya tumattakut kayun kalina ya hidiye moy poppog di biyag yu. ⁶⁷ Ya deket nabigat, umabtu kayu bon mahilong an kanan yuy ‘Mahilong kuma’ ya deke bot nahilong, umabtu kayu bon mabigat an kanan yuy ‘Ehem ya adi mabigat!’ Manuket athidiy kanan yu ya gapuh namahig an takut yun mangang-ang nadah katatakut an ma-ma-at. ⁶⁸ Ne loktat ya pabangngadon dakayun APU DIOS ad Egypt an milugan kayuh bapor, takon di kanak di adi kayu mo mibangngad boh di. Ya hantuh pangayan yu boh di ya ihbut yu mo anhan di adol yu nadah buhul yu, mu maid di maminhod an mangatang ke dakayu.”

Hay pangipidwaan nadan holag Israel an makitobbalan ke APU DIOS

29 Datuwe nadan intugun APU DIOS an kalyon Moses nadah holag Israel nah bilid ad Moab ta mid-um hanadah kinalinan aton dah nakitobbalanan dida handi nah Bilid an Sinai.

²³ Inayagan Moses am-in nadan holag Israel ot kananan diday “Impakattibo yun am-in nadan inat APU DIOS nah patul di Egypt, nadah opisyal na ya am-in nah boble da, nadan ligat an pamatnana, nadan milagro ya nadan umipamodwong an inat na. ⁴ Mu ingganad uwani ya ugge in-abulut APU DIOS an maawatan yu nadan na-na-at ke dakayu. ¹⁵ Impangulu dakayun ha-on hi nap-at an toon nah adi maboblayan ot miha-ad kayuh di yaden ugge nadunut di bulwati yu ya apatut yu. ⁶ Maid di tinapay an kanon yu ya maid nadan bumutong an inumon yu, mu indatan dakayun APU DIOS hi mahapul yu ta ipainilanan dakayun hiyay Dios yu. ⁷ Ya handih immali takuh tu ya nakigubat hi Sihon an patul di Hesbon ya hi Og an patul di Bashan ke ditaku, mu inapput taku dida. ⁸ Inala taku tun boble da ot idat takun tawid nadan holag Reuben ya holag Gad ya godwan di holag Manasseh. ⁹ Ta hidiye nan paka-un-unudon yun am-in nadan maunud ketuwen nakitobbalan yu ta maphod di pumbalanan am-in di aton yu.

¹⁰ Dehtu kayun am-in, dakayun aap-apu, opisyal, huwes, ya dakayun linalakin holag Israel an muntat-taddog hituh kawad-an APU DIOS an Dios yu. ¹¹ Takon di inayan yu, iimbabale yu ya nadan nakiboblen dakayun mangaiw hi itungu yu ya humagob hi danum yu ya dehtu da. ¹² Dehtu kayud uwanit makitobbalan kayun APU DIOS an Dios yu. Ya hituwen pakitobbalan APU DIOS ke dakayu ya insapatanan maat. ¹³ Pinhod nan mihamad ad uwanin algoy pangibilanganan dakayun tataguna ya hiyay Dios yun hidiyey kinalinan dakayu ya hidiye boy insapatana handidah aammod takun hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob. ^{14,15} Mu bokon dakayu ya abun dehtud uwanih hinangngab nay nakitobbalana, mu takon nadan holag Israel hi udum hi algo.

¹⁶ Inilak ot manomnom yuy ine-en di nitaguwan taku handih kawada takud Egypt ya handih nalpuwan takuh di ot mundalan takuh boblen nadan buhul taku. ¹⁷ Ya inilak ot manomnom yu nadan tinibo yun makangngad-adin dios dan nakapyah kaiw, batu, silber ya balituk. ¹⁸ Manuket nakitobbalan hi APU DIOS ke dakayu ya ta maid di ohan lalaki weno babai weno hay ohan holag weno ohan puun di e mangiwalong ke APU DIOS an Dios taku ta e mundayaw hi dios nadan tatagun numbobleh di ya ta maid ke dakayuy e mangi-

bunat hi gaga-ihon tagun mialig nah kumdot an kaiw.
¹⁹ Tibon yu ta maid ke dakayun nangngol ke datuwen idut di e munnomnom an adi maat ke hiya datuwen idut ta ena kanan di 'Adi maat ke ha-on dadiye takon di at-attok pey pinhod kun aton.' Man-uke ya hidiyey humlun hi kadadagan yu. ²⁰ Adinadaman pakawanon APU DIOS di athidin aton di tagu. Te nan namahig an boh-ol na nah athidin tagu ya mialig nah mundadalang an apuy. Ta maat ke hiyan am-in nadan idut an nitudok tuh liblu ta kaanon APU DIOS di ngadana tuh tap-on di luta. ²¹ Appilon APU DIOS di athidin tagu nadah holag Israel ta ipaenan hiya nadan idut nan nitudok tuh liblun nitudokan di Tuguna.

²² Ne hi udum hi algo ya ahi tibon di holag yu ya nadan makiboblen diday ligat ya nadan dogon im-paalin APU DIOS tuh boble. ²³ Ahi mumbalin hi sulfur ya ahin hituwen boble ta maid di tummol hi nganne takon di ohan holok ta mumbalin an umat hi Sodom, Gomorrah, Admah ya Seboim an dinadag APU DIOS gapuh boh-ol na. ²⁴ Ta nadan tataguh nunlinikkod ya ahida kanan di 'Tipe nin ta e in-athitun APU DIOS hituwen boble na? Tipe nin ta e namahig di boh-ol na?' ²⁵ Ya ahi kalyon di tataguy 'Man-uke ya imbahhon nadan bimmobley nakitobbalan dan APU DIOS an Dios handidan aammod da handih nangilpuwanan didad Egypt. ²⁶ Ot hay dios di udum an bobley dinayaw da yaden kinalin APU DIOS dan adida aton di athidi. ²⁷ Hidiyey gapunan bimmobboh-ol hi APU DIOS da ot ipaalinan am-in tuh boble da nadan idut an nitudok nah liblu. ²⁸ Ya kinaan APU DIOS am-in nadan tataguna ketuwen boble da gapuh namahig an boh-ol na ot ipaena didah udum an boble ot dehdi da ingganad uwani.'

²⁹ Hanadan ugge nipainilah tagu ya nangamung hi APU DIOS an Dios taku ke dadiye, mu nadan nipainila ya wadat ingganan ditaku ya nadan holag taku ta kalina ot ya un-unudon takun am-in nadan maunud nah Tugun.

Ahi bo homkon APU DIOS nadan holag Israel hin muntutuyu dah liwat dat ibangngad dan mangun-unud ke hiya

¹² Deket hiktaman yu nadan bendisyon ya idut an kinalik ad uwanit iwahit dakayun APU DIOS an Dios yuh kabobboble tuh luta ya deket dakayu ya nadan holag yu ya nomnomon yu uppen muntutuyu ta paka-un-unudon yu moy tugun APU DIOS an Dios yu ³ ya homkon dakayun APU DIOS an Dios yu ta edakayu awiton hanadah boblen nangiwahitanan dakayu ta pabangngadon dakayu nah boblen nalpuwan yu ta paphodon dakayu bon hiya. ⁴ Takon di ie dakayun APU DIOS an Dios yu hi nakaiddawwin boble ya eda kayu hamakon ke hiya ta ianamut dakayu ⁵ ta dakayuy nanongnan

mumboble nah boblen indat na handidah aammod taku. Ya pakadanganon ya padakkolon dakayu ta mumbalin kayun kadkadanganon ya dakdakol mu handidan aammod yu. ⁶ Baliwan APU DIOS di pangi-e yu ya hay pangi-en di iimbabale yu ta hiyay paka-un-unudon yu ya pakappohdon yu ta nanongnan mumboble kayu kediyen boble. ⁷ Idutan APU DIOS an Dios yu nadan buhul yun humihhingit ya mangipaligligat ke dakayu. ⁸ Ne dakayu ke ya un-unudon yu moh APU DIOS ya adiyu iwalong datuwen Tugunan kalyok ad uwanin dakayu. ⁹ Baddangan dakayun APU DIOS an Dios yu ta maphod di pumbalanan am-in di ngunuwon yu ya punholagon dakayuh dakol, padakkolonay ag-gayam yu, paphodonay iliyak yu ya pumbalinonan mahawhawwal di aniyon yu. Om, umamlong boh APU DIOS ke dakayu ta bendisyonan dakayu umat hi numbendisyona handidah aammod yu, ¹⁰ ten hiyay umanhan an un-unudon yuh nomnom yu ya hi puhu yun adiyu iwalong nadan Tugunan nitudok nah liblu.

Hay pumpiliyan nadan holag Israel, hay kitaguwan weno hay kadadagan

¹¹ Datuwen Tugun an pungalik ad uwanin un-unudon yu ya adi naligat an maawatan weno un-unudon. ¹² Bokon hidih kabunyan di kad-an datuwen Tugun ta adiyu bo kanan di 'Dahdiy umeh din e mangala ta idaul nah tu ta donglon takut un-unudon taku?' ¹³ Ya kon dehdi binnah-el nan baybay ta eyu kanan di 'Dahdiy umagwat ta ialinah tut kalyonat un-unudon taku?' ¹⁴ Mu wadan dakayu hi toko yu ya puhu yu datuwen Tugun ta maid di pangigadulan yuh adiyu pangun-unudan.

¹⁵ Kinali ad uwani ya kalyok ke dakayuy pumpiliyan yu, hay kiphodan weno hay kadadagan, hay kitaguwan weno hay katayan. ¹⁶ Hay itugun kun dakayud uwani ya pinhodon yuh APU DIOS an Dios yu ta iummat yun hiyay pangi-e yu ya un-unudon yu nadan Tuguna ta tumagu kayu ya mumbalin kayun ongal an boble nah eyu pumboblakan. ¹⁷ Mu deket mungngohe kayu ta adiyu un-unudon di tuguna ya maawis kayun mundayaw ya munyuung hi udum an dios ¹⁸ ya kalyok ke dakayun makulug an madadag kayu ta adi kayu mumbayag an mumboble nah boblen pangayan yuh pangagwatan yu nah Wangwang an Jordan. ¹⁹ Datuwe nimpey pumpiliyan yu, hay kitaguwan weno hay katayan, hay bendisyon Apu Dios weno hay idut na. Kalyok hi kabunyan ya lutan muntistigu da nah pilion yu ya hana ot ta pilion yuy kitaguwan ta tumagu kayu nadah holag yu. ²⁰ Pilion yun pinhodon hi APU DIOS an Dios yu ya un-unudon yu ya mundinol kayu ya abun hiya te hiyay nalpuwan di nitaguwan yu. Ta mabayag kayun mumboble nah

insapatan APU DIOS an idat na handidah aammod yun hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob.”

Hay nangipatulidan Moses ke Joshua

31 ¹⁻² Indani ya kanan bon Moses am-in hanadah holag Israel di “Am-amaak mo anhan an hing-gatut ta duwampuluy toon ku ya adik mo kabaelan an mangipangulun dakayu. Oha bo ya kinalin tuwalin APU DIOS an adik agwaton nan Wangwang an Jordan. ³ Mu ipangulu dakayun APU DIOS an Dios taku ta dadagon yu nadan tatagu nadah boblen pangayan yu. Ta dakayuy mihannot an mumbobleh di. Hi Joshua moy mangipangulun dakayu te hidiyey kinalin APU DIOS. ⁴ Dadagon APU DIOS nadan tataguh di umat hi nanadagana ke Sihon ya hi Og an patul di Amorite. ⁵ Ipaapput APU DIOS didan dakayu ya mahapul an aton yun didan am-in nadan kinalik an aton yu. ⁶ Mahapul bon pakodholon yuy nomnom yun adi kayu tumakut ke dida. Te maki-eh APU DIOS an Dios yu ke dakayu ya adi dakayu iwalong ke hiya.” †

⁷ Nagibbun kinalin Moses danae ot ayagana Joshua ot kanan hiyah hinangngab nadan tataguy “Mahapul an pakodholom di nomnom mu te he-ay mangipangulu hantudah tatagun e mumboble nah insapatan APU DIOS an idat na handidah aammod taku. Ganodwaom ta idat mun diday tawid da. ⁸ Ipangulu dakayun APU DIOS ya adi dakayu iwalong. Kinali adi kayu madismaya ya adi kayu tumakut.”

⁹ Ot itudok Moses datuwen Tugun ot idat na nadah padin holag Libay an nangdon nah kahon APU DIOS takon hanadah aap-apun di holag Israel. ¹⁰ Ot kalyonan dida datuwe: “Hanah kagibbuwan di mikapitun toon an hidiye nan adi pangipabayadan hi utang, ya aton yu nan Piyestan di Kampu. ¹¹ Mahapul an bidbidon yu datuwen Tugun hi am-in hanadah holag Israel nah kaamungan yuh hinangngab APU DIOS an Dios yu nah boblen piliyonan pundayawan ke hiya. ¹² Maamung kayun am-in, linalaki, binabai, u-unga ya nadan nakiboblen dakayu ta donglon yu ta tumakut kayun mungngohen APU DIOS an Dios yu ta paka-ununodon yun am-in nadan maunud nah Tugun. ¹³ Iathi di yu ta nadan iimbabale yun ugge nanginila ke datuwe ya donglon dat tumakut da nimpun mungngohen APU DIOS an Dios yu. Aton yu ta nangamung datuwe nah eyu pumboblayan hi pangagwatan yu nah Wangwang an Jordan.”

Hay nangipainilaan APU DIOS hi ahi punliwatan nadan holag Israel ke hiya

¹⁴ Kanan APU DIOS ke Moses di “Nadatngan moy tiempon katayam. Ayagam hi Joshua ta ikuyug mu nah Tabernacle ta kalyok ke hiya nadan atona.” Ot ume da

Moses ke Joshua nah Tabernacle. ¹⁵ Indani ya numpati-boh APU DIOS hi kulabut an kay tukud nah hogpan hi Tabernacle.

¹⁶ Ot kumali ke Moses an kananay “Dandani moy katem ta eka mid-um hanadah aammod mu. Nunna-ud an maid ka ke mo ya ilappun hantudan tatagun mundayaw nadah dios dadiyen boblen pangayan da. Ta iwalongak ta ibahho da nan nakitobbalan dan ha-on. ¹⁷ Ta gapun diye ya ahi namahig di boh-ol kut iwalong ku dida. Ya adik mo baddangan didat madadag da. Ipaalik ke diday dakol an himpappangen ligat ta ahida kanan di ‘Immaliy namahig an ligat taku te inwalong ditaku mon Apu Dios.’ ¹⁸ Nunna-ud an ahik iwalong dida gapuh liwat dan ha-on hi pundayawan dah udum an dios.

¹⁹ Itudok muh tuwen kantat ituttudum hanadah holag Israel. Tuttuduwam didan mangikantan tuwe ta mangipanomnom ke dida nah gaga-ihon inat da. ²⁰ Te iek dida nah boblen insapatak handidah aammod dan idat kun didan mahawwahawal di gatas ya iyyukan. Ahi makaphod di biyag dah di te kumadangyan dat am-in nadan pinpinhod dan makan ya damanan kanon da. Muden ahida dayawon di udum an dios ta pihulonak ya ibahho da nan nakitobbalak ke dida. ²¹ Ahi mo umalin diday dakol an himpappangen ligat ta hituwen kantay mangipanomnom ke dida nah gaga-ihon inat da te adi kal-iwan di holag dah tuwen kanta. Inilak tuwaliy katatagu da takon di adida pay ni-an umen e mumbobleh nah pumboblayan dan insapatak an idat kun dida.”

²² Ot itudok Moses kediyen algo nan kanta ot ituttudu na nadah holag Israel.

²³ Kimmalih APU DIOS ke Joshua an imbabalen Nun ot kananay “Ipakodhol muy nomnom mu ya adika tumakut. Mahapul an ipangulum nadan ibbam an holag Israel nah boblen insapatak an idat ku. Wadaak an maddang ke he-a.”

²⁴ Hi Moses ya impakaittudok nan am-in nadan tugun Apu Dios hi liblu. Maid di ohan ena ugge intudok.

²⁵ Handih ginibbu na ya tinuguna nadan holag Libay an diday mangipaptok nah Kahon an niha-adan nan nitudok an Tugun APU DIOS. Kananan diday ²⁶ “Eyu ipaldang tun liblun nitudkan di Tugun APU DIOS nah Kahon ta deket waday inat yuh bahul ya maid di pangigadulan yu te wadah tuwen mialig an tistigu.

²⁷ Te inilak an mangohe kayu ya nalgat kayun matuttuduwan. Takon pe tuwalid uwanin dehtuwak an mataguwak ya nungngohe kayun APU DIOS, ot namam-a ten mateyak an ilodlod yuy ngohe yu! ²⁸ Ayagan yun am-in nadan aap-apu ya opisyal di holag Israel ta kalyok ke didah tuwe ta tistiguwan di luta ya kabunyan. ²⁹ Man-uke ya inilak an deket maidak mo ya mumbalin kayun gaga-ihon iwalong yu nadan intugun kun un-unodon yu. Ta hidiye nan ahi umaliy namahig

† Hebrews 13:5

an ligat ke dakayu te ahiyu ipaboh-ol hi APU DIOS hi punliwatan yun hiya.”

Hay kantan Moses

³⁰ Ot ikantan Moses nan kanta yaden dongdonglon am-in nadan tatagu:

32 “Dakayun kabunyan ya luta, donglon yu tun kalyok hi kantik: ² Hana ot ta nan tuttuduk ya mag-an kay udan, kay hipuk ya kay dulnu nadah ka-to-molnan nitanom ya kay dakol an udan hanadah holok. ³ Ipadayaw kuy ngadan APU DIOS ya nan kinatag-ena.

⁴ Hiya ya mialig hi batun kihikugan. Maid di mihallah atona, limpiyu ya maandong di pangat na. Om! Hiya an Dios taku ya makaphod ya ipaannung nan am-in di kalyonan maid di ibahhona.

⁵ Mu nadan tataguna ya gaga-iho da ya humahhaul da, ta hidiye nan adina lebbeng an mibilang dan tataguna. ⁶ Dakayun maid di nomnom nan tatagu, kon athidi uppe anhan di aton yu ke APU Dios hi pumpasalamat yun hiya? Kon bokon hiyay Ama yun nunlutun dakayu ot pumbalinon dakayun him-pamoblayan?

⁷ Nomnomon yu ke handidan nala-un tiempo. Hanhanan yuh aammod yu ya nadah nungkaam-ama ot kalyon dan dakayuy na-na-at handi. ⁸ Handih indat APU DIOS an Katagtag-ayan di pumboblayan di katagutagu tuh luta ya inha-ad na dida nadah pinhod nan eda kiha-adan mipuun hi bilang nadan holag Israel. ⁹ Te hay holag Israel di pinilin APU DIOS an tataguna.

¹⁰ Impaptok na ya inadugana didan nakaballo an tataguna nah adi maboblayan an eda nunhawangan.

¹¹ Mialig hi APU DIOS nah tuldun tuttuduwanay impanan tumayap ne tippaona metlaing dida nah nabokyag an payak na. Athidiy inat na nadah tatagunan holag Israel. ¹² Ammunah APU DIOS an nangipangulu nadah tataguna, maid di dios di udum an boblen bimmaddang ke dida.

¹³ In-e na dida nadah mabilid ya indadaanay kanon dan naanah papayo. Ya indadaanan diday iyyukan ya mantekan di oliban mahamak nadah batu, ¹⁴ ya gatas di baka ya kalnero. Indatana bo didah mungkataban impan di kalnero ya guldin an nalpud Bashan ya indatana didah makakkaphod an alina ya indatana didah mainum an nakapyah grapes.

¹⁵ Didan holag Israel an makalin Jeshurun ya kim-madangyan da, matataba da ya mamabhug da, mu mangohe da. Inwalong dah APU DIOS an mialig an batun kihikugan da. Yaden hiyay nunlutun dida ya nangihwang ke dida. ¹⁶ Umamoh APU DIOS hi nundayawan dah dios an kinapyan di tagu ya impaboh-ol da gapun dadiyen gaga-ihon at-atton da. ¹⁷ Nun-appit da nadah dimonyo, nadah dios an kinapyan di tagun

uggeda inila handi ya ugge dinaydayaw handidan aammod da.

¹⁸ Dakayun tatagu, kinal-iwan yu nan Dios an mialig an batun kihikugan. Hiyay nangihwang ya nangidat hi biyag yu. ¹⁹ Handih tinibon APU DIOS dadiyen gaga-ihon at-atton yu ya bimmobboh-ol ot iwalong dakayun ibilang nan imbabalena. ²⁰ Kananay ‘Adik mo hangudon dadiyen tatagu ya adik baddangan didat ti-bok hin nganney maat ke didan makulhiy ulu dan adida mangun-unud ke ha-on. ²¹ Impaboh-olak ya im-paamowak gapuh pundayawan da nadah maid di hilbinan dios an kinapyan di tagu. Hay kakulugana ya adi makulug an dios dadiye. Ad uwani ya paboh-olok ya paamowok dida te bendisyonak di udum an tatagun adi mangulug ke ha-on an Dios. ²² Mialig di boh-ol ku nah dimmalang an apuy an gobhongan am-in di nganneh diye inggana nah dalom di luta takon nan nipab-unan di bilid.

²³ Muntutun-ud di ipaalik an ligat ke didan paddung-nay pumpanak dida. ²⁴ Ipaalik boy namahig an bitil ta mate dah inagang da ya mate da gapuh namahig an atung di adol da ya gapuh pumaten dogo. Ipaalik di katatakut an mailom an aggayam an kuman hi tagu. Ya ipaalik di katatakut an ulog. ²⁵ Ipaalik boy mangu-bat ke didat mungkakate dah kakalata. Ya takon hi nunhituwan da ya namahig di takut di aam-ama, iin-ina, kakat-agun linalaki ya binabai, u-unga ya gog-golang. ²⁶ Ninomnom kun iwahit ku kuma didat maid moy munnomnom ke dida. ²⁷ Mu umagolak an kal-ina ya mumpahhiya nadan buhul dat kanan day: Nangap-put taku gapuh ongal an kabaelan taku. Bokon hi APU DIOS di nangipangapput ke ditaku.

²⁸ Didan holag Israel ya makudang di nomnom da ya maid di pun-awat da. ²⁹ Kon gulat nat nanomnoman da ya maawatan day gapunan naat dadiye ya inilaon day ahi maat ke dida. ³⁰ Kon gulat na ya tipet e appu-ton di ohan buhul day hinlibun dida? Ya tipe mo anhan ta pabtikon di duwan buhul day himpulun libu ke dida? Man-uke ya hi APU DIOS an mialig an batun kihikugan da ya inwalong na didan tataguna. ³¹ Yaden inilan dadiyen buhul dan maid di kabaelan di dios dan adi umat hi Dios Israel. ³² Ya dadiyen buhul da ya umat da nadah iSodom ya iGomorra an mialig nah nitanom an grapes an numbalin an kumdot di bungana ³³ ya mialig da bo nah mainum an nakapyah gitan di ulog.’

³⁴ Kinali, kanan APU DIOS di ‘Adik kal-iwan dadiyen at-atton di buhul nadan tataguk ta ahik kastiguwon dida nah gintud kun tiempo. ³⁵ Ha-oy di ahi mangibalo. Ha-oy di mangastigu nadah tatagun mangat hi gaga-ihon te hidiyey lebbengnan maat ke dida. Ta hantuh katatngan diyen tiempo ya paddungnay mikudli da. ††

† Romans 10:19 †† Romans 12:19, Hebrews 10:30

Nih-up mo nan nagtud an tiempon kadadagan da.³⁶ Hi APU DIOS ya nomnomona nadan tatagunat homkona dida ten tibonan maid di mihwang ke dida. Ihwang na dida ya hiyay mangibalo nat at-atton nan buhul dan dida.³⁷ Ahina kanan ke didan tatagunay 'Daan bo nadan pundinolan yun dios yun kinapyan di tagun pundinolan yu?'³⁸ Daan bo dadiyen dios yun in-appitan yuh taba ya baya? Ayagan yu didat baddangan dakayu ta ihwang dakayu.

³⁹ Hay kakulugana ya ha-oy ya abuy makulug an Dios, maid di udum! Ha-oy di kalpuwan di biyag di tagu ya ha-oy boy mamoppog. Athidi bon ha-oy di munliput ya ha-oy di mangipaphod ten pinhod ku. Am-in di pinhod kun aton ya atok. Maid di mabalin an mangipatikod ke ha-on.⁴⁰ Ha-oy an Dios an wadat nangamung ya itaggek di taklek ta isapatak⁴¹ an haitok di ispadak ta pun-ipalang ku ta ibalok di inat di buhul kun humihhingit ke ha-on.⁴² Ahi muntottod di dala dah panak. Ya usalok boy ispadak an pamatek hi buhul ku. Ya maid ke didan makihanggan ha-on di e mihwang te takon nadan naliputan weno nikalabut an aap-apu da ya mate da damdama.'

⁴³ Dakayun tatagu, makiam-amlong kayuh tatagun APU DIOS † te ibalonay natayan nadan muttatyuna. Atonah diye nadah buhul na ya kal-iwanay liwat nadan tataguna."

⁴⁴ Immalih Moses an ibbanah Joshua an imbabalen Nun ot kalyona datuwe nadah ibba dan holag Israel.

⁴⁵ Ginibbun Moses an kinali datuwe nadah tatagu,⁴⁶ ot kanana bon diday "Iha-ad yuh puhu yu ya nomnom yu datuwen tugun an kinalik ke dakayud uwani ta ahiyu damdama itugun hanadah iimbabale yu ta un-unudon da.⁴⁷ Te bokon kali ya abu datuwe, mu kipuunan di biyag yu. Deket un-unudon yu ya mabayag di pumboblayan yu nadah boblen pangayan yuh pun-agwatan yu nah Wangwang an Jordan."

Hay nangipainilaan Apu Dios hi katayan Moses nah Bilid an Nebo

⁴⁸ Kediyen algo ya kinalin APU DIOS ke Moses di⁴⁹ "Ekad Moab nadah Bilid an Abarim ta tumikid ka nah Bilid an Nebo an dommang di Jericho. Ta mun-ang-ang kad Kanaan an hidiye nan boblen idat ku nadah holag Israel an pumboblayan da.⁵⁰ Te mate kah di nah bilid an tinikid mut eka mid-um nah nangayan handidan aammod mun naten nangayan damdaman tulang mun hi Aaron an nate nah Bilid an Hor.⁵¹ Dakayun hintulang ke Aaron ya imbahho yuy tugun kuh hinanggab nadan holag Israel ad Meribah ad Kades an kawad-an di danum nah adi maboblayan ad Sin. Te uggeyu impatiboy kaphod ku nadah tatagu.⁵² Kinali ammunay ang-angom ya abuh diyen boble, mu adika

† Romans 15:10

nadaman ume kediyen boblen idat kun e pumboblayan di holag Israel."

Hay numbendisyonan Moses nadah tatagu

33 Hituwey imbendisyon Moses an tagun Apu Dios nadah holag Israel ot ahi mate:

² Nalpuh APU DIOS nah Bilid an Sinai ya kay algon timmimil nah Bilid an Seir. Himmiyon nalpu nah Bilid an Paran ya waday mundadalang an apuy hi kanawana an inibbaan di himpulun libun anghel.³ Kanan Moses ke APU DIOS di "Pakappinhod muy tatagum ya ipaptok mu dida. Ya nadan tatagum ya munyuung dan he-a ya un-unudon day kalyom an aton da, takon nadan Tugun mun⁴ nabalol an odon ke didan holag Israel.⁵ Hi APU DIOS di numbalin an patul nadan holag Israel handih naamungan nadan aap-apu ya nadan tataguna."

⁶ Hituwey kanan Moses mipanggep nadah holag Reuben: "Hana ot ta tumagu kayun holag Reuben takon di o-oha kayu."

⁷ Hituwey kanana nadah holag Judah: "Donglom anhan APU DIOS di pumpahpahmokaan dah pumpabadangan dan he-a. Iaddum mu bo dida nadah ibba dan holag Israel ya baddangam didan makihanggah buhul da."

⁸ Hituwey kanana damdamah mipanggep hi holag Libay: "APU DIOS ipainilam ke didan muttatyum di pinhod mu mipuun nah Urim ya Tummim. Handih pinatnaam didad Massah ya tinibom hidid Meribah an kawad-an di danum an maphod di pangat da.⁹ Inun-unud day Tugun mu ya uggeda imbahhoy nakitobbalan dan he-a. Ya impatibo dan nahamhamad di naminhod dan he-a mu nadah ammod da, hay imbabale da, ya hay tutulang da.¹⁰ Ituttudu da nadah tatagum di tugun mu. Ya mun-appit da nadah altar mu.¹¹ APU DIOS, bendisyonom dida ya umamlong ka nadah ingunu dah punhilbiyan dan he-a. Dadagom ta mama-id nadan makibuhul ke dida ta mama-id da."

¹² Hituwey kanan Moses mipanggep nadah holag Benjamin: "Hituwen holag Benjamin di pakappinhod ya pakaaddugan APU DIOS ta nangamung ta maid di ad-adin maat ke dida."

¹³ Hituwe damdamay kanan Moses mipanggep hi holag Joseph: "Hana ot ta bendisyonan APU DIOS di luta dat maudanan ya mawaday mun-otbol ta adi maku-dangan hi danum.¹⁴ Hana ot ta maptangan nadan bungbunga-an an itanom da ya dumakol di ibungdah kabulabulan.¹⁵ Hana ot ta am-in bo nadan bilid da ya duntug da ya matanoman hi mungkaphod an bungbunga-an.¹⁶ Hana ot ta mawadan am-in hi boble day mungkaphod. Ya hana ot ta bendisyonan nan AP-APU an kimmali nah mundadalang an ittay an kaiw dida. Hana ot ta umalin am-in hi holag Joseph datuwen

bendisyon te hiyay kay ulun nadan iibana. ¹⁷ Hi Joseph ya umat hi bulug an bakan nal-ot. Mialig bon hay inlot na ya umat hi hakgud di mailom an baka. Ya mialig an hakgudon nadan himpulun libun holag Eplaim ya kalibulibun holag Manasseh di tataguh kabobboblet it- ulud da didah pingngit di luta.”

^{18,19} Hituwey kanan Moses mipanggep hi holag Sebulun ya holag Issakar: “Hana ot ta kumadangyan di holag Sebulun hi negosyo nah baybay ya hana ot ta madmad-uman di kinadangyan di holag Issakar nah boble da. Ikadangyan da nadan wadah baybay ya nadan nitaluh dallom di Iona. Ayagan dah di nah bilid day tataguh udum an boblet iappit da nadan lebbengnan miappit ke Apu Dios.”

²⁰ Hituwey kanan Moses mipanggep hi holag Gad: “Madayaw hi Apu Dios an nangidat hi ambilog an pumboblasyon di holag Gad. Mialig hi layon di holag Gad an munho-ho-od hi dopaponat liputana ya patayona. ²¹ Makakkaphod di pintok dan pumboblasyon da. Diday kidatan nadan miong-ong nah mangipangpangulu. Deket naamung nadan aap-apu ya diday mangitakdog nah limpiyun pinhod APU DIOS an maat.”

²² Hituwey kanan Moses mipanggep hi holag Dan: “Mialig di holag Dan nah ka-ongal nan layon an im-mongngal ad Bashan.” ²³ Hituwey kanan Moses mipanggep hi holag Naptali: “Pakappinhod APU DIOS di holag Naptali ya ongal di bendisyonan dida. Mumboble dah nangappit hi kalin-oban di algo ya nangappit hi south.”

²⁴ Ya hituwe damdamay kanana mipanggep hi holag Asher: “Ong-ongal di bendisyon di holag Asher mu hay bendisyon di holag nadan iibana. Hana ot ta diday pakappinhodon nadan iiba da. Ya hana ot ta mahaybong di oliban mitanom hi lutada. ²⁵ Hana ot ta maid di manggop hi boble da te gumok ya giniling di hoob na. Ya hana ot ta malinggop dan maid di eda takutan.”

²⁶ “Dakayun holag Israel an makalin Jeshurun, maid di ohan e miingngo nah Dios yun madayaw hi kabunyan an kay nunlutan hi kulabut an umalin mamaddang ke dakayu. ²⁷ Hiyay kihikugan yu ya hiyay maddang ke dakayu ta nangamung. Dinog-al na nadan buhul yu ot kalyonan dakayuy ‘Dadagon yu didan am-in.’ ²⁸ Ta deyan malinggop kayu mon holag Israel nah boble yun mahawwahawwal di iliyak yun page ya mainum ya adi makudangan hi udan.

²⁹ Dakayun holag Israel, umamlong kayu! Maid di

udum an tatagun umat ke dakayun inihwang APU DIOS. Hiyay mialig an happiyo yu ya ispada yu. Badangan dakayun hiya ta mangapput kayu. Ahi umaliy buhul yun mumpahpahmok ke dakayu, mu ahiyu dadagon nadan pundayawan dah dios da.”

Hay natayan Moses

34 Nalpuh Moses nah nundotal ad Moab ot mumpatikid nah Bilid an Nebo ot taganay tikid inggana nah tap-on nan Bilid an Pisgah an dommang di Jericho. Ot ipatibon APU DIOS ke hiyan din am-in nadan bobled Kanaan, mipalpud Gilead ingganad Dan ² ya am-in di numboblasyon nadan holag Naptali, Eplaim ya hi Manasseh takon nan numboblasyon nadan holag Judah ya inggana nah Baybay an Mediterranean nah nangappit hi timilan di algo, ³ nan bobled Negeb ya nan nundotal an mipalpud Jericho an dakol di palma ingganad Soar. ⁴ Kanan APU DIOS ke Moses di “Danae nadan boblen kinalik ke Abraham, hi Isaac ya hi Jacob an idat kuh holag da. Deyan ipatibok ke he-a, mu adi daka padatngon hidi.”

⁵ Ot mateh Moses an muttatyun APU DIOS ad Moab. ⁶ Inlubuk APU DIOS hi Moses nah nundotal an nih-up ad Bet Peor, mu ingganad uwani ya maid di nanginilah ustun pottok di nilubukana. ⁷ Nateh Moses handih hinggatut ta duwampuluy toon an nanongnan nal-ot. Takon di panibona ya ugge nalumman. ⁸ Kediye natayana ya inu-umyung ya kinogkog-an nadan ibanan holag Israel hi himbulan hidi nah nundotal ad Moab inggana nagibbu nan algon nangipatib-an dan u-umyung da.

⁹ Indatan APU DIOS hi Joshua an imbabalen Nun hi laing handih nangihakmowan Moses hi taklenen hiya te hiyay pinilinan mihannot ke Moses. Ta hidiye nan am-in di holag Israel ya un-unudon dah Joshua ya aton dan am-in nadan kalin APU DIOS ke Moses.

¹⁰ Hi am-in nada profetas APU DIOS ya maid di e ningngon Moses te hiya ya nakihinnangngab an nakihummangan ke hiya. ¹¹ Maid boy umat ke hiyan dakol di impaat APU DIOS hi milagro an dadiye ya nadan inat nad Egypt nah patul ya nadah opisyal na ya kediye am-in an boble. ¹² Maid boy udum an profetas an nangat hi umat nah impaat APU DIOS ke hiyan umipamodwong ya katatakut an adi kabaelan di tagun tinibotibon nadan holag Israel.

Joshua

Hay mipanggep nah liblu an Joshua

Hituwen liblu an Joshua ya ipainilanay nangipaannungan APU DIOS nah insapatanan Abraham an idat na nan boble an Kanaan hanadah holag na an nadan holag Israel. (Genesis 15:18-21 ya 17:18) Intugun APU DIOS hanadah holag Israel an gubaton da nadan tatagud Kanaan ya patayon dan am-in di numbobleh di. (Deut. 7:1-5) Datuwen iKanaan ya nahalman di kinagaga-iho da te patayon da pay ahan di iimbabale dan gohbon dat iappit da nadah dios da. (Lebiticus 18:21-30)

Indat APU DIOS di kabaelan Joshua ya nadah ibbanan holag Israel an mangapput nadah tatagun numbobled Kanaan. Hituway kitib-anan hi APU DIOS di makulug an Dios ya ongal di kabaelana mu nadan dios di iKanaan. Hay maadal nadan holag Israel hitu ya mahapul an punnananongon dan mangun-unud ke APU DIOS. Hiya ya abuy dayawon da ya punhilbiyan da te pinili na didan tataguna. (Deut. 7:6-11)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hinggop nadan holag Israel di Kanaan an boblen insapatan APU DIOS an idat nan dida. (chapters 1-5)
2. Nakigubat nadan holag Israel nadah iKanaan ot apputon da dida. (chapters 6-12)
3. Nunggogodwaan nadan holag Israel di Kanaan. (chapters 13-22)
4. Hay nanguddidin intugun Joshua nadah holag Israel ya nan natayana. (chapters 23-24)

Kinalin APU DIOS ke Joshua an ipangulu na nadan holag Israel ta ume dad Kanaan

1 Handih maid moh Moses an muttatyun nan AP-APU an Dios ya kimmalih diyen AP-APU nah kabaddang Moses an hi Joshua an imbabalen Nun. ²Kananan hiyay "Ad uwanin maid moh Moses an muttatyuk ya mundadaan kayun am-in hanadah tatagut umagwat kayu nah Wangwang an Jordan ta ume kayu nah boblen idat kun dakayun holag Israel. ³Kinalik tuwalin Moses handi an idat kun dakayun holag Israel am-in hidiyen boblen pangayan yu. ⁴Hay poppog diyen boble ya mipalpu nah adi maboblasyon hi south inggana nadah bibilid ad Lebanon. Ya mipalpu nah Wangwang an Euphrates nah nangappit hi timilan di algo, takon nan numboblasyon nadan Hittite inggana nah Baybay an Mediterranean nah nangappit hi kalinoban di algo. ⁵Kalyok ke he-a Joshua an maid di mabalalin an mangapput ke he-ad uwanin kataggum te wadaak ta ingganan bumaddang ke he-a, umat hi namaddangak ke Moses. Adi daka iwalong ke ha-on. ⁶Pakodholom di nomnom mu ya mundinol kan ha-on ta adika tumakut te he-a moy mangipangulu nadah ibbam an holag Israel an e numboble nah kinalik handidah aammod yun idat kun dakayu. ⁷Mu mahapul an pakodholom di nomnom mu ya adika tumakut. Ya ti-

bom ta un-unudom am-in nadan intugun kun indat Moses ke dakayu. Adim iwalong takon di oha ke datuwen tugun ta maphod ta nangamung di maat ke dakayu takon di daanay pangayan yu. ⁸Mahapul an itugutugun mu datuwen nitudok an Tugun ku nadah tatagu. Ya takon di hilong weno mapat-al ya adaadalom nadan mituttudu ke dadiyen Tugun ku. Mahapul an un-unudom am-in dadiye, ta pumhod kayu ya maphod di pumbalanan am-in di aton yu. ⁹Ya nomnomom nimpem wadaak ta nangamung an bumaddang ke he-a takon di daanay pangayam. Kinali adika madismaya ya adika tumakut. Pakodholom ot ya abuy nomnom mu ya mundinol kan ha-on."

Hay in-olden Joshua nadah tatagu

¹⁰Indani ya in-olden Joshua nadah aap-apun ¹¹ume dah kampun nadan tatagu ta kalyon dah tuwe ke dida: "Mundadaan kayuh makan te mala-uy tulun algo ya umagwat taku nah Wangwang an Jordan ta etaku numboble nah boblen indat APU DIOS ke ditaku."

¹²Ya kanana nadah holag Reuben ke Gad ya nadah kagodwan di holag Manasseh di ¹³"Adiyu kal-iwan di kinalin din hi Moses ke dakayu an idat APU DIOS an Dios taku tun bobled Jordan an nangappit hi timilan di algo ta pumboblasyon yu. ¹⁴Hanadan inayan yu, nadan imbabale yu ya nadan aggayam yu ya mihtu da. Mu

dakayu ken tindalu ya ipangulu yu nadan ibba yun holag Israel ta umagwat taku nah Wangwang an Jordan ta baddangan yu dida ¹⁵ inggana sakupon takuh diyen indat APU DIOS damdaman didan bobled Jordan nah nangappit hi kalin-oban di algo. Ta deket malinggop mon am-in di holag Israel ya damanan mibangngad kayu ta mumboble kayu tuh nangappit hi timilan di algon intuddun Moses an muttatyun APU DIOS ke dakayu.”

¹⁶ Hinumang nadan tataguh Joshua an kanan day “Aton min am-in di iolden mu. Ya takon di daanay pangitud-akam ke dakami ya ume kami. ¹⁷ Un-unodon mi bon am-in di kalyom umat hi nangun-unudan min Moses. Hana ot ta baddangan dakan nah AP-APU an Dios taku, umat hi namaddanganan Moses. ¹⁸ Deket waday ohan tagun ngohayonay kalyom weno waday adi mangun-unud hi iolden mu ya mipipate. Adika munhalinduwa, mu mundinol ka ya atom am-in di kabaelam.”

Hay nangitud-akan Joshua nadah duwan linalakin e munsiiim ad Jericho

2 Handih nungkampu da Joshua nah kanan dan Akasia ya intud-ak nay duwan e munsiiim ad Kanaan, namam-a nan boble an Jericho. Hay nun-iyanan dadiyen munsiiim ya hi balen Rahab an babain pabpabbayad nay adol nah linalaki.

² Mu dingngol nan patul di Jericho an wada day holag Israel an immali kediyen hilong an munsiiim kediyen boble da. ³ Ot umitud-ak hi e nangalin Rahab ketuwe: “Palah-unom nadan duwan linalakin impaghop mu nah balem te danae nan immalin munsiiim tuh boble taku.”

⁴⁶ Kanan Rahab ke diday “Om, wadaday immali, mu uggek inilay nalpuwan da. Muden imme da mo tuwali dih mungkahilong ot ahi midakig nan hoob nan boble. Ya uggek inilay pangayan da, mu deke nin ta galgal-an yu ta eyu hamakon dida ya damanan akhupan yu dida.” Mu hay kakulugana ya intalun Rahab dida kaya nah nundotal an atop di balena ot hophopana didah dagami. ⁷ Handih limmah-un nadan tindalun intud-ak nan patul ya nidakkig bo nan hoob. Imme dadiyen tindalun dan in-unud dah kalata inggana nah pun-agwatan nah Wangwang an Jordan.

⁸ Kediyen ugge ni-an nahuyop nadan munsiiim ya im-meh Rahab nah atop an nuntaluwan da. ⁹ Ot kanan diday “Inilak an indat APU DIOS ke dakayu tun boble. Kinali namahig an takutan dakayun am-in hi tataguh tu. ¹⁰ Dingngol miy mipanggep hi nangodwaan APU DIOS nah danum nah Maingit an Baybay ot deyan umagwat kayu handih nalpuwan yud Egypt. Dingngol mi boy mipanggep hi namatayan yu nadah duwan patul an da Sihon ke Og an patul nadan Amorite an

numboble pingngit di Jordan nah nangappit hi timilan di algo ot patayon yun am-in nadan bimmoble.

¹¹ Kinali namahig di takut mi ta hidiye nan maid di namnama mih nitaguwan mi. Makulug an nan AP-APU an Dios yu ya Dios ad kabunyan ya hituh luta. ¹² Ya ibagak anhan ke dakayun isapata yun ha-oy hi ngadan diyen Dios yu ta homkon dakami anhan an hin-am-a hantuh umaliyan yu, umat hi inat kun dakayu. Ya ipainila yun ha-oy ad uwani ta madinolak ¹³ an adiyu pakipate da ama ke ina, nadan tutulang ku ya nadan pamilya da hantuh umaliyan yu.”

¹⁴ Kanan day “Om, athinay aton mi. Adimi ibahho te kastiguwon dakamin APU DIOS. Mu mahapul an adim kalkalyon di in-innat mi tuh boble.”

¹⁵ Hanan balen Rahab ya nidummit nah natag-en binnattun alad diyen boble. Kinali inuy-uy nay linubid nah binnah-el di alad an impadalanah tawang ot hidiye pangidalanan dadiyen munsiiim. ¹⁶ Kananan diday “Mumpae kayu nah mamuyung ta mitalu kayuh dih tuluy algo ta dammunay kibangngadan nadan intud-ak nan patul an e manamak ke dakayu ya ahi kayu maukat ta mange kayu.”

¹⁷ Kanan dadiyen munsiiim ke Rahab di “Adika madanagan, adi mi ibahhon aton nan kinali min he-a.

¹⁸ Mu mahapul an umigakod kah maka-ingit an linubid nah tawang an nangidalanan mi. Ya mahapul an awitom hi amam, hi inam, nadan tutulang mun linalaki ya am-in nadan pamilyan amam ta maamung kayu tuh balem. ¹⁹ Te deket waday maakhupan nah dola ta milagat an mapate ya hiya pey kon bahul mu deket waday ad-adih maat hi oha nadah wadah bohongna, ya dakamiy mabahulan. ²⁰ Mu deket ibahhom ta ipainil-am tun at-aton mi ya adimi bo ipaannung nan kinali min he-a.”

²¹ Timbal Rahab ot itud-ak na dida ot igakod na nan maka-ingit an linubid nah tawang.

²² Dadiyen munsiiim ya numpae da nah mamuyung ot mitalu dah dih tulun algo. Ya nada ken intud-ak nan patul ya adida pakahamak ke dida ot mibangngad dad Jericho. ²³ Bimmuddal nadan munsiiim ot mundayyu da. Nun-agwat da nah Wangwang an Jordan ot mibangngad dah kad-an Joshua. Ot kalyon dan am-in ke hiyay na-na-at ke dida. ²⁴ Kanan dan Joshuay “Nun-na-ud an impaboltan APU DIOS am-in hidiyen boble ke ditaku. Ya namahig di takut am-in nadan tataguh din ditaku.”

Hay nun-agwatan nadan holag Israel nah Wangwang an Jordan

3 Bimmabbangun am-in nadan holag Israel nah nabigatana. Ot taynan da nan nungkampuwan da nah kanan dan Akasia ot eda mungkampud Jordan inggana mun-agwat da nah wangwang. ² Nala-uy tu-

lun algo ya hininap nadan aap-apu nadan kampu³ ot kalyon dah tuwen aton nadan tatagu: “Deket tinibo yun inumga nadan padin in-attang da nan Kahon nan AP-APU an Dios taku ya paluhon yuy kampu yu ta maki-e kayu. ⁴ Mibata-an kayuh dandanin kagodwan di kilometro. Diday mangipanguluh dalanon yu te uggeyu inila te maid di immaliyan yuh tu. Mu adi kayu mih-up ke dida.”

⁵ Kimmalih Joshua nadah tatagun kananay “Aton yu nan ine-en di punlini te waday aton nan AP-APU hi umipamodwong ke ditaku.”

⁶ Kinalinan attangan nadan padi nan Kahon APU DIOS ne mamangpangulu dat ahi mitun-ud nadan tatagu. Ot un-unudon nadan papadih diyen kinalin Joshua.

⁷ Indani ya kimmali nan AP-APU ke Joshua an kananay “Mipalpud uwani ya ipatibok nadah ibbam an holag Israel an he-ay mangipangpangulun dida, ta inilaon dan baddangan dakan ha-on umat hi namad-dangak ke Moses. ⁸ Kalyom hanadah padin mangiattang nah Kahon di ‘Deket dumatong kayu nah pingngit di wangwang, gumawa kayu ne in-ohnong yu ni-an.”

⁹ Ot ayagan Joshua nadan tatagu. Kananan diday “Makayu ta donglon yuy kinalin APU DIOS an Dios taku. ¹⁰ Hiya an Dios an wadat nangamung ya ipatibonay ongal an kabaelana nah pamaddanganan ditaku te dog-alona nadan iKanaan, nadan Hittite, nadan Hibite, nadan Perisite, nadan Girgashite, nadan Amorite ya nadan Jebusite an numboble nadah boblen pangayan taku. ¹¹ Inilaon yun hiya an Dios an ap-apun am-in tuh luta ya baddangan ditaku nah kiagwatan nan Kahona nah Wangwang an Jordan. ^{12,13} Ahi muntikod nan danum an kay nabongbong hantuh gumawwaan nadan padin mangiattang kediye Kahon.” Kinalin pay Joshuan pumilin am-in nadan himpulut duwan holag Israel hi mangitakdog ke dida.

Hay nun-agwatan nadan holag Israel nah Wangwang an Jordan

^{14,15} Pinalun nadan holag Israel di kampu da ot mamangulun inumga nadan padin nangiattang nah Kahon APU DIOS. Kediye tiempon pun-agwatan da nah Wangwang an Jordan ya ahiani ya namahig an dakol di danum. Mu handih gimmawa nadan padi nah Wangwang ¹⁶ ya nuntikod nan danum nah tap-onah pottok di Adam an ongal an boblen nih-up ad Sarethan. Ot matduk nan danum ta maid moy ume nah Naten Baybay umagwat nadan tatagu nah Wangwang ot ume da nah dommang di Jericho. ¹⁷ In-ohnong nadan papadi nah gawwan nan natduk an wangwang inggana immagwat am-in nadan ibba dan holag Israel.

⁴ Handih immagwat da nah Wangwang an Jordan ya kanan APU DIOS ke Joshuay ² “Pumili kah hinoh-a nadah himpulut duwan holag Israel hi mangitakdog ke didat ³ kalyom ke didan umala dah himpulut duwan batuh timmaddogan nadan papadi nah gawwan nan wangwang. Ya al-alan da dadiyen babatut iha-ad da nah pungkampuwan yuh indanih hi-long.”

⁴ Inayagan Joshua nadan himpulut duwan linalakin pinilina ⁵ ot kananan diday “Ume kayuh timmaddogan nadan nun-attang nah Kahon ta pumah-on kayuh hinoh-an batun mangitakdog nadah himpulut duwan holag Israel an nahlagan taku. ⁶ Dadiyen batuy ahi mangipanomnom hanadah holag Israel hi inat nan AP-APU taku. Ta deket munhanhan di iimbabale takuh udum hi algo hin tipe dadiyen batu ⁷ ya kalyon takun didan nuntikod di danum nah Wangwang an Jordan handih nangiagwatan taku nah Kahon APU DIOS. Ya datuwen batuy mangipanomnom ta nangamung nadah holag Israel mipanggep ketuwen naat hitu.”

⁸ Inun-unud day intugun Joshuan nalpun APU DIOS ot ume da nah gawwan nan wangwang ot umala dah himpulut duwan batun mangitakdog nah himpulut duwan holag Israel. Inal-alan da dadiye nah eda nungkampuwan ot iha-ad dah di. ⁹ Ya impaha-ad damdaman Joshuay himpulut duwan batu nah gawwan nan Wangwang an Jordan an timmaddogan nadan papadin nangiattang nah Kahon APU DIOS. Ot nanongnan dehdi dadiyen batu ingganad uwani.

¹⁰ Hanadan papadin nangiattang nah Kahon ya timmataddog da nah gawwan nah wangwang inggana naat am-in di intugun APU DIOS an indat Moses ke Joshua.

Hanada ke damdaman tatagu ya ginal-an dan immagwat ¹¹ ot handih wada da mon am-in nah binah-el na ya ahi immagwat damdama nadan papadin nangiattang nah Kahon APU DIOS. ¹² Namangpangulun nun-agwat nadan tindalun nalpuh holag Reuben, holag Gad ya godwan di holag Manasseh. Nun-almas da ya nidadaan dan makigubat. Hidiye tuwaliy kinalin Moses an aton da. ¹³ Nap-at an libuy bilang am-in dadiyen tindalun nundadaan an makigubat. Immagwat dah hinangngab APU DIOS ot mumpae da nah nundotal ad Jericho.

¹⁴ Kediye algo ya impadayaw APU DIOS hi Joshua hi hinangngab nadan holag Israel ot mipalpun diye ingganah natayana ya ongal di nundayaw dan hiya umat hi nundayaw dan Moses.

¹⁵⁻¹⁷ Kanan APU DIOS ke Joshua di “Mandalom nadan padin nangiattang nah Kahon ku ta dumakal da. Ot un-unudon Joshuah diyen kinalin APU DIOS.

¹⁸ Kediye dimmakal nadan padi ya mange mo nan danum ya limmakbi bo nah pingngit na, umat handi.

¹⁹ Handih nun-agwatan nadan holag Israel nah Wangwang an Jordan ya kediye mikapulun algon diyen namangulun bulan. Ot mungkampu dad Gilgal ad Jericho nah nangappit hi timilan di algo. ²⁰ Inha-ad Joshuah di nan himpulut duwan batun naala nah wangwang an mangitakdog nadah himpulut duwan holag Israel. ²¹ Kanana nadah tataguy "Deket hananan di iimbabale yuh udum hi algo hin tipe datuwen babatu, ²² ya kalyon yun diday 'Man-uke ya namaganan nan Wangwang an Jordan handih nun-agwat kamin aammod yun holag Israel.' ²³ Kalyon yun dida an nan AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios taku ya impuntikod nay danum nah Wangwang an Jordan ot mamag-anan ot umagwat taku. Hidiyen inat na ya umat handin inat na nah Maingit an Baybay ot umagwat taku. ²⁴ Man-uket inat APU DIOS hidiye ya ta ini-laon am-in di tatagu tuh tap-on di lutan hiya ya ongal an abuy kabaelana. Ya pinhod na bon hiya ya abuy dayawon takun Dios."

5 Hanadan patul di Amorite nadah bobled Jordan nah nangappit hi kalin-oban di algo ya nadan patul di iKanaan an numpumboble nadah pingngit di Baybay an Mediterranean ya namahig di takut da ya nama-id di tulid da handih dingngol dan impatikod APU DIOS nan danum nah Wangwang an Jordan ot mamag-anan ot umagwat nadan holag Israel.

² Kanan APU DIOS ke Joshuay "Mangapya kah ilap ta kugitom nadan linalakin holag Israel." ³ Inun-unud Joshuah diyen APU DIOS an atona ot kugitona dida nah bilid ot mangadanan hidiye hi Bilid an Gibeat Haaralot.

⁴⁷ Man-ut nakugit am-in di linalakin holag Israel handih timmayan dad Egypt muden ugge nakugit nadan nitungo nah adi maboblasyon handih niha-adan dah dih nap-at an toon. Ya nada ken linalakin kakat-agun damanan makigubat handih wada dad Egypt ya nate dan am-in. Man-uke ya uggeda inun-unud hi APU DIOS. Insapatan tuwalin APU DIOS an adina iabulut an dumatong da nah makaphod an boblen kinalinan idat na handidah aammod dan maluwab di mitanom. Ot didan balun holag Israel di kinugit Joshuah. ⁸ Nagibbu dan nakugit ot mihi da ni-an hi kampu da inggana napoy-an di kugit da.

⁹ Kimmali boh APU DIOS ke Joshuah ot kananay "Kinaan kud uwaniy nibabainan yuh nihbutan yud Egypt." Hidiye gapunan nangadanan hidiye hi Gilgal ingganad uwani.

¹⁰ Kediye nungkampuwan nadan holag Israel ad Gilgal nah nundotal an nih-up ad Jericho ya numpiyesta da kediye mikahimpulut opat an algo kediye bulan. Hidiye panginomnoman da handih nala-uwani di anghel APU DIOS hi babalen di holag Israel ad Egypt. ¹¹ Ot hi kabigatana ya hidiye lappunah nanganan dah bungan di nitanom ad Kanaan. Hay ki-

nan da ya nihanglag an boga ya tinapay an ugge nah-adan hi mumpalbag. ¹² Nipalpun diye ya maid moy mag-ah mana. Nipalpu bon diye ya hay nitanom hidid Kanaan di kalpuwan di kanon da.

¹³ Handih nih-up hi Joshuah ad Jericho ya maid maptok ya tinibo na on tagun timmaddog hi hinangngab nan inodnanay ispada. Kanan Joshuah ke hiyay "An hey oha nadah tindaluk, weno buhul daka?"

¹⁴ Himmumang nan tagun kananay "Bokonak tin-dalum ya bokonak buhul mu. Dehtuwak te ha-oy di apapun di tindalun APU DIOS." Nunlukbub hi Joshuah nah luta ot dayawona. Kanan hiyay "Muttatyuwak ke he-a, nganney pinhod mun atok?"

¹⁵ Kanan diyen tagu ke hiyay "Kaanom di apatut mu te wadahan APU DIOS hitu." Inun-unud Joshuah ot kaanonay apatut na.

Hay kinalin APU DIOS an aton nadan holag Israel

6 Nidakkig nan hoob nah hogpan ad Jericho ya naguwalyaan ta maid di damanan e lumah-un weno humgop. Ya takon nadan holag Israel ya adida pakahgop.

² Kanan APU DIOS ke Joshuay "Indat kuh tuwen boble an Jericho ke dakayu, kinali paapput ku nan patul ketuwen boble takon nadan tindaluna. ³ Hay aton yun am-in hanadah tindalum ya likkodon yuh mumpinghan hidiye bobleh kabigabigat hi onom an algo.

⁴ Ya nah mikapitun algo ya mamimpitun likkodon yu yaden hanada ken pitun padin nitun-udan nadan nun-attang nah Kahon ku ya pun-ipagango day tangguyub da. ⁵ Ne nah manguddidin pangipagangowan da ya baybayaggon dan adida tikkotikkodon. Deket dingngol yuh diyen nipagango ya mundidihhan kayun tumkuk. Ahi matlob nadan binattun alad an nun-linikkod kediye boble ta waday innun yun am-in an humgop."

⁶⁷ Inayagan Joshuah nadan papadi ot kalyonan didan iattang da nan Kahon APU DIOS ta mitun-ud da nadah pitun padin mangdon hi tangguyub. Ya in-oldena nadah tatagun mun-altitu dan munlikkod nah boble ya mamangulu day udum an tindalu ta guwalyaan da nadan padin mangdon kediye Kahon.

^{8,9} Inun-unud day in-olden Joshuah ot mamangulu day udum an tindalu ya nitun-ud nadan papadin mumpagangoh tangguyub ot ahi mitun-ud nadan papadin nangiattang nah Kahon ot ahi mitun-ud bo nadan udum an tindalu. Hanadan papadin nangdon hi tangguyub ya pagpagganggohon day tangguyub da.

¹⁰ Mu in-olden Joshuah nadah tatagun adida kumali ya adida tumkuk inggana ioldena. ¹¹ Ot ipanguluna nadan tatagun munlikkod hi mumpinghan kediye boble ot ahida mibangngad nah nungkampuwan da.

¹²⁻¹⁴ Nasapa bon bimmangun hi Joshuah kabigatana ot ipanguluna bo nadan tindalu ot likkodon dah diyen boble. Namangulu bo nadan tindalun mungguwalya ot ahi nadan pitun padin muntangguyub ot ahi nadan papadin nangiattang nah Kahon APU DIOS ot ahida mitun-ud nadah udum an tindalu. Ta mangmangne da yaden pun-ipagangon nadan papadiy tangguyub da. Numpinghan dan nunlikkod ot mibangngad dah kampu da. Athidiy inainat dah onom an algo.

¹⁵ Nasapa da bon bimmangun kediyen mikapitun algo ot likkodon da boy Jericho. Kediye ya abun algoy nunlikkodan dah namimpitu nah boble. ¹⁶ Ya kediyen mikapitun punlikkodan dan hidiyey pangipagangowan nadan papadih tangguyub da ya kimmalih Joshuah nadah tatagun kananay "Tumkuk kayu! Impaboltan APU DIOS ke ditaku tun boble! ¹⁷ Mahapul an madadag tun boble ya am-in nadan wadah tut miappit ke APU DIOS. Ammunah Rahab ya nan familyanan adi taku pakipate te intalu na nadan impunsiim taku.

¹⁸ Mu maid di eyu alan hi nganneh diye te mahapul an mapa-in am-in. Deket waday adiyu pa-iyon ta alan yu ya hidiyey humlun hi kadadagan takun holag Israel.

¹⁹ Ta hidiyen nan am-in nadan nakapyah silber, balituk, gombang weno gumok ya midulin ta miusal hi pun-dayawan ke APU DIOS."

²⁰ Impagangon nadan papadiy tangguyub da ya nun-didihhan nadan holag Israel an tinumkuk ot matlob nan natag-en binattun alad an nunlinikkod nah boble. Ya pinghanadi ya hinggap nadan titindalu nan boble.

²¹ Ot pumpate dan am-in di tatagu takon nadan ag-gayam da umat hi baka, kalnero ya kabayu.

²² Mu hi Rahab ya nan familyana ya uggeda pinate. Kinalin tuwalin Joshuah nadah duwan e nunsiiim di "Eyu awiton nan babain mumpabayad hi adol nah linalaki, takon nadan familyana ta mihwang dat ipaannung yu nan kinali yun hiya handi." ²³ Inawit dah Rahab, hi amana, hi inana, nadan tutulang na ya nadan mut-tatyu da ot ie da dida nah nih-up hi nungkampuwan nadan holag Israel.

²⁴ Ot ahida logabon nan boble. Ginhob dan am-in di nganneh diyen wadah di ot maid di natdaan. Hay ya abu uggeda ginhob ya nadan nakapyah balituk, silber, gombang ya gumok ot eda id-um nah miappit ke APU DIOS. ²⁵ Ugge impakipaten da Joshuah Rahab ya nan familyana te intalu na nadan duwan intud-ak nan nunsiiim. Ot makiboble mo da Rahab nadah holag Israel ingganad uwani.

²⁶ Handih nagibbun nadadag di Jericho ya kimmalih Joshuah nadah tatagu. Hituway kanana: "Hanan tagun munnomnom an mangiphod tuh boble an Jericho ya umalin hiyay idut APU DIOS. Hanan e mangilappun mangiha-ad nah binattun alad tun boble ya matey panguluwan an imbabalenan lalaki. Ya nan tagun e

mangiha-ad hi hoob nah hogpan ya matey uddiyan an imbabalenan lalaki."

²⁷ Hi Joshuah ya pakabbaddangan APU DIOS, kinali nundingngol di ngadanah kabobboble.

Hay naapputan nadan holag Israel gapuh nunliwatan Akan

7 Kinalin APU DIOS nadah holag Israel an mahapul an madadag am-in nadan nganneh diyen wadah Jericho ta maid di eda ibagi ke dadiye. Mu waday ohan didan ugge nangun-unud kediyen olden. Hidiye ya hi Akan an imbabalen Karmi an nak Sabdi an nahlag ke Sera an holag Judah. Ot namahig di boh-ol APU DIOS ke dida.

² Indani ya immitud-ak hi Joshuah hi e munsiim ad Ai an nih-up ad Bet Aben ya nangappit hi timilan di algo hin wada tad Bethel.

³ Handih nibangngad da ya kinali dan Joshuah an takon di ammunay duwa weno tulun libun tindaluy ipaenan e mangubat kediyen boble te ittay. ⁴ Ot am-muna moy umeh tulun libuy impaena, mu inapput nadan tatagud Ai dida. ⁵ Numpudug da dadiyen holag Israel inggana nah madayyun pangal-an hi batu ot patayon day tulumpulut onom. Gapun diye ya maid moy tulid da ya namahig di takut da.

⁶ U-umyung hi Joshuah ya nadan ibbanan aap-apun holag Israel. Hina-adan day ulu dah dap-ul ya numbik-i day bulwati da ot munlukbub dah hinangngab nan Kahon APU DIOS inggana mungkahilong. ⁷ Kanan Joshuah dasal nay "APU DIOS an Nakattag-e, tipet e dakami binaddangan an nun-agwat nah Wangwang an Jordan ta edakami paapput nadah Amorite ta dadagon dakamin dida? Gulat na, takon di ugge kami immagwat ta nihdi kami ot udot nah binnah-el nan Wangwang an Jordan. ⁸ Ne nganne uppe anhan AP-APU an Dios hituwen naat an nibangngad hantudan ibbak an holag Israel te impatakut di buhul mi dida?

⁹ Kal-ina ya donglon nadan iKanaan ya nadan udum an numbobleh tu ya likkubon dakamit patayon dakami ta mama-id kami tuh tap-on di luta te pangali da on maid di kabaelam an mamaddang hi tatagum. Nganne moy innun an midayaw ten athidi?"

¹⁰ Kanan APU DIOS ke Joshuah "Umina ka! Adika munluklukbub! ¹¹ Ipainilak ke he-an nunliwat hantudan holag Israel! Uggeda inun-unud di kinalik. Kinalik ke didan bagik am-in nadan ngunut ad Jericho ta hidiyen nan mahapul an dadagon dan am-in. Muden wadan diday nangidalunun immala nadah ngunut ot ikamo dah ngunut da mu ihaut da. ¹² Hidiyey gapunan adida pakahangga nadah buhul yu ot bumtik da. Kinali lebbengnan madadag da. Adi dakayu mo baddangan ke ha-on inggana pa-iyon yu nadan inala yun kanak an dadagon yu.

¹³ Aga, umina ka. Em kalyon hanadah tatagut aton da nan ine-en di punlini ta makihinnangngab dan ha-on hi bigat. Ha-oy an AP-APU an Dios yun holag Israel ya hituwey kalyok ke dida: 'Waday intalu yu nadah kanak an dadagon yu. Maid di kabaelan yun maki-hanggah buhul yu inggana dadagon yu dadiye.' ¹⁴ Kinalik an mahapul an umali kayu tuh kad-ak hi bigat ya mahapul an maanappil da mipuun hi nahlagan da. Deket tinudduk di ohan holag ya maanappil da bo mipuun moh holag da. Ne hana bon tudduwok an ohan holag ya maanappil da bo mipuun hi pamilya da. Ne hanan pamilyan tudduwok ya maanappil da bo mu maohhaohha da. ¹⁵ Ta nan tagun matuddun hiyay nangako nadah ngunut an kanak an dadagon yu ya mahapul an gobhon yun am-in di wadan hiya takon di hiya ya nan pamilyana. Te hidiyen taguy gimmapuh ni-babainan yun holag Israel."

¹⁶ Handih biggatnah kabigatana ya inamung Joshua nadan tatagu ot maanappil da mipuun hi holag da ya naptok di holag Judah. ¹⁷ Ot ayagana didan naappil da mipuun hi holag da. Indani ya naptok di holag Serah. Naanappil da bo mipuun hi pamilya da ya naptok di pamilyan Sabdi. ¹⁸ Naohhaohha nadan pamilyan Sabdi ya naptok hi Akan an imbabalen Karmi an inap-apun Sabdi.

¹⁹ Kanan Joshua ke hiyay "Kalyom an imbabalek di makulug ke APU DIOS an dayawon takun holag Israel. Agam, kalyom di inat mu. Adim ihaut."

²⁰ Kanan Akan di "Om, nunliwatak ke APU DIOS an dayawon takun holag Israel. Hay inat ku ya ²¹ inalak on mapmaphod an andukken bulwatin nalpud Babilon ya hay duwan kilon silber ya dandanin kagodwan kilon balituk. Ginamgamak datuwe handih tinibok ot alak. Dehdin ingka-ut ku nah lutah kampuk an nundallom nan silber."

²² Ot umitud-ak hi Joshuah e manamak ke dadiyen inalan Akan. Bintik nadan nitud-ak an immeh kampuna ya hiya peman an dehdin nika-ut an nundallom nan silber. ²³ Inukat da ot ie dah kad-an da Joshua ya nadan ibba dan holag Israel, ot iha-ad dah dit ipatibo dah hinangngab APU DIOS.

²⁴ Impudon da Joshua ya nadan tataguh Akan. Ya inala da nadan silber, nan andukken bulwati, nadan balituk, nadan imbabalena, nadan bakana, kabayuna, kalnerona, nan kampuna ya am-in di nganneh diyen wadan hiya ot ie da didad Akor. ²⁵ Kanan Joshuan hiyay "Tipet em inat hinae ot gumapuh nunligatan taku? Ad uwani ya kastiguwon dakan APU DIOS."

Tinugmilan nadan tataguh Akan ya nan pamilyana. Ya ginahob da didan am-in takon nadan limmuna ya ag-gayam na. ²⁶ Tinab-unan dah nipiggil an batuh Akan ot nanongnan dehdin ingganad uwani. Handih inat dah diye ya nakaan moy boh-ol APU DIOS ke dida. Gapun

diye ya nangadanan hidiyen boble hi Boblen di Ligat ingganad uwani.

Hay nadadagan di Ai

8 Kanan APU DIOS ke Joshuay "Ikuyug mun am-in nadan tindalum ta ume kayud Ai. Adika tumakut. Baddangan dakan ha-oy ta apputon yu nan patul hidi ta ibagi yun am-in nan boble takon nadan tataguh di. ² Aton yu kediye bobley umat hi inat yud Jericho ya aton yu bo nah patul hidiy umat hi inat yu nah patul di Jericho. Mu ad uwani ya ibagi yun am-in di nganneh diyen maala yu kediye boble umat hi ngunut ya ag-gayam. Aga, mundadaan kayu ta eyu gubaton hidiyen boble. Maphod ten ume kayu nah binnah-el nan boble ta idalunu yun mangubat ke dida."

³ Ot mundadaan hi Joshua ya am-in nadan tindalunan umed Ai. Pinilinay tulumpulun libun kala-laingan an tindaluna ot ipae na didah hilong. ⁴ Hituwey in-old-enan dida: "Muntalu kayu nah binnah-el nan boble, mu adi kayu maka-iddawwi. Ya makadadaan kayun makigubat. ⁵ Ume kami nadah ipanguluk an tindalu nah matibo kami. Ta deket bumudal nadan tindalun di Ai, umat nah inat da ya bumtik kami. ⁶ Nunna-ud an pudugon dakamin didat inggana nah nidawdawi nah boble te pangali da on timmakut kamin dida, umat handi. ⁷ Ne dakayu ke, bumudal kayu ta hogpon yu nan boble da. Nunna-ud an indat nan AP-APU an Dios takuh diyen boblen ditaku. ⁸ Ne deket hinumgop kayu kediye boble ya logabon yun am-in di baleh di. Hituwey iolden kun dakayu mipuun hi kinalin APU DIOS an maat."

⁹ Impaen Joshua dida ot eda mitalu nah puntaluwan da ot munhood da nah nangappit hi kalin-oban di algon numbattanan di Ai ya Bethel. Yaden da Joshua ke ya nun-iyah dah kampu da.

¹⁰ Bimmabbangun da Joshuah kabigatana ot idadaana nadan tindalunan e makigubat. Ot humalaman dan nadah ibbanan aap-apun di holag Israel an nangipangulun didad Ai. ¹¹ Nungkampu da nah nangappit hi north di Ai an nundotal di numbattanan da nah boble. ¹² Dadiyen liman libun tindalun impangulun Joshua ya eda nuntalu nah numbattanan di Ai ya Bethel nah nangappit hi kalin-oban di algo ot ahida maukat an gumubat. ¹³ Nakadadaan am-in nadan tindalun makigubat ya nipustu dah nangappit hi north, mu nadan udum an e numbotak ya eda nipustuh nangappit hi kalin-oban di algo. Ya da Joshua ke ya eda nungkampu kediye hilong nah nundotal kediye boble.

¹⁴ Handih tinibon nan patul di Ai nadan tindalun Joshua ya ginal-anan inamung nadan tindaluna ot mumpae da nah nundotal ad Jordan ta eda gubaton dadiyen holag Israel. Hidi boy nungugubatan da han-

di. Muden ugge inilan diyen patul an wada day gumubat ke didah indoggan da. ¹⁵ Kahimbuttikon da Joshua ya nadan tindalunan impayu dah nangappit nah maid di numboble. ¹⁶ Naamung am-in nadan linalakid Ai ot pudugon dah Joshua ya nadan tindaluna yaden mungkidawwi da ot ya abu nah boble da. ¹⁷ Nakaib-bughul nan boble dan bimmudal am-in nadan linalakin namdug nadah holag Israel ta maid di nataynan nah boble dan makihangghah buhul da.

¹⁸ Indani ya kanan APU DIOS ke Joshuay "Idongdong muy pahul mud Ai. Bagi yuh diyen boble te indat kun dakayu." Ot un-unudon Joshuah diyen kinalin APU DIOS. ¹⁹ Kediyen intagge nay taklena ya bintik nadan nuntalun tindalunan hinumgop nah boble ot logabon da.

²⁰ Handih nunwingi nadan tindalun di Ai ya tinibo day mumpatap-on ahuk an nalpu nah boble da. Mu maid mo boy innun dan mibangngad te nunliggu bo nadan pumpudug dan holag Israel ta makihanggha da mon dida. ²¹ Indani damdamat tinibon da Joshua ya nadan tindalunan hinggop nadan ibbada nan boble ot logabon da ya nunliggu da damdama ot pumpate da mo nadan tindalun di Ai an namdug ke dida. ²²⁻²⁴ Immali mo bo nadan ibbadan holag Israel an nanggop nah boble ot bumaddang dan makigubat ot pumpate da nadan tindalun di Ai. Dimpap da nan patul kediyen boble ot ie dah kad-an Joshua. Ya nada ken udum an tindalun di Ai an numpae nah adi maboblasyon ya numpudug da ot patayon da dida. Ot ahida bo mibangngad nah boble ot patayon dan am-in nadan tataguh di.

^{25,26} Nanongnan idodongdong Joshua nan pahul nad Ai an ug-uggena inda-ul inggana napatem am-in nadan himpulut duwan libun linalaki ya binabai kediyen boble. ²⁷ Mu nada ken aaggayam ya nadan nganneh diyen wadah did Ai ya inalan nadan holag Israel te hidiyey kinalin APU DIOS an aton da.

²⁸ Linggab da Joshua nadan babale ya dinadag da nan boble ot munnanong an athidi ingganad uwani. ²⁹ Ya naken patul di Ai ya intattayun Joshuay adol na nah kaiw inggana mungkahilong ot ioldena nadah tindalunan lokahon dat eda iwele nah hogpan kediyen boble. Tinab-unan dah babatu ot dehdi ingganad uwani.

³⁰ Indani ya numpakapyah Joshua nah Bilid an Ebal hi pun-appitan nah AP-APU an Dios di Israel. ³¹ Ot munappit da ke APU DIOS hi aggayam an maghob ya mahamul. Hay ingkapyan Joshua kediyen pun-appitan ya ugge napahok an batu te hidiyey kinalin Moses nah nitudok an Tuguna. ³² Mun-ang-ang-ang nadan ibbanan holag Israel ya pun-itudok Joshua ke dadiyen batu nadan Tugun an intudok Moses. ³³ Am-in nadan iIsrael, nadan bimmoble ya nadan nakiboblen dida, nadan aap-apu da, nadan opisyal da, ya nadan huwes da ya

timaddog dah numbinah-el nah Kahon APU DIOS an inhangga da nadah holag Libay an nangiattang. Kagodwa ke diday nangidkug nah Bilid an Gerisim. Ya nadan kagodwa ya inidkug da nah Bilid an Ebal. Athidiy inat da te in-olden Moses an athidiy aton da nah pundawatan dah bendisyon.

³⁴ Indani ya binidbid Joshuan am-in nadan tugun an nitudok nah liblun nitudkan di Tugun takon nadan bendisyon ya idut. ³⁵ Maid ke dadiyen tugun Moses an aton Joshuay uggena imbidbid nadah naamung an tatagu, takon di binabai ya u-unga ya nadan hin-taguwan an naki-en dida.

Hay nunhulan di iGibeon ke Joshua

9 Dingngol am-in nadan papatul nadah bobled Jordan nah nangappit hi kalin-oban di algo, nadah bibilid, nadah bobleh puun di bibilid ya am-in hanadah bobleh pingngit nan Baybay an Mediterranean ingganad Lebanon nah nangappit hi north di na-na-at. Hay numpumbobleh di ya Hittite, Amorite, Kananite, Perisite, Hibite ya Jebusite. ² Ot pun-aaddumon nadan papatul ke dadiyen bobley titindalu dan makigubat ke Joshua ya nadan ibbanan holag Israel.

³ Mu dingngol nadan Hibite an numbobled Gibeon di inat da Joshua ad Jericho ya ad Ai ⁴ ot hay ninomnom dan aton ya haulon da dida. Ot pumili dah itud-ak dad Gilgal an e makitobbalan ke Joshua. Immal-ala dadiyeh makan, hay daan an saku ya nalkonalkoban an bolat an nangiha-adan dah mainum. ⁵ Nabikbik-iy imbulwati da ya nalkonalkoban di apatut da. Ya nakammag-anan ya nabuutan nadan tinapay an binalun da. ⁶ Imme dad Gilgal nah nungkampuwan nadan holag Israel ot kanan dan Joshua ya nadan ibbanay "Nalpu kamih naka-iddawwin boble. Immali kami te pinhod min makitobbalan ke dakayu ta munhahayyup taku."

⁷ Mu kanan nadan holag Israel di "Tipet ekami makitobbalan ke dakayu? Nih-up ot nin di numboblasyon yu?" ⁸ Kanan dan Joshuay "Muttatyu dakamin he-a." Kanan Joshua ke diday "Dahdi kayu ya daanay nalpuwan yu?"

⁹ Kanan dah inhumang dan hiyay: "Nalpu kami apu, hi naka-iddawwin boble. Immali kami te dingngol miy mipanggep am-in hanadah inat nan AP-APU an Dios yud Egypt ¹⁰ ya hay inat na nadah duwan patul di Amorite ad Jordan nah nangappit hi timilan di algo an hi Sihon ad Hesbon ya hi Og ad Bashan an numbobled Astarot. ¹¹ Kanan nadan mangipangpanguluh boble mi ya am-in nadan ibba miy umal-ala kamih makan an itabin min manamun dakayu. Kanan day takon kattog di mummuttatyu kamin dakayu ya ibaga min dakayu ta makitobbalan kayun dakami. ¹² Tibon yu tun tinapay an binalun min nabuutan. Maatung datuwe handih

inumgahan min umalin makidammun dakayu. Mu ad uwani ya deyan nakammag-anan ya nabuutan.

¹³ Umat bon datuwen bolat an punhuduwan hi mainum an balbalu handih inumgahan mi, mu tibon yun nabik-i da mo. Takon di bulwati mi ya apatut mi ya nabik-i da mo te ehem an nidaddawwiw nalpuwan mi.”

¹⁴ Inabulut nadan holag Israel nadan makan yaden uggeda hinanhanan ke APU DIOS hin mabalin. ¹⁵ Ot makitobbalan hi Joshua ke didan maphod di punhahayyupan da ot uggena impipate dida. Ya insapatan nadan mangipangpanguluh holag Israel an adida ibahhoh diyen nuntotobbalan da.

^{16,17} Indanit nala-uy tulun algo ya ininnila uppen nadan holag Israel an nih-up gayam di numboblalan dadiyen iGibeon an immalin nakihummangan ke dida. Hay boble da ya Gibeon, Kephirah, Beerot ya Kiriath Jearim. Inumga nadan holag Israel nah nungkam-puwan da ot dumatong da ke dadiyen opat an boble handih mikatlun algo. ¹⁸ Mu uggeda pinate nadan tatagu ke dadiyen boble te insapatan nadan mangipangpangulu ke didan holag Israel hi ngadan APU DIOS an Dios dan holag Israel an maid di aton dan dida. Gapun diye ya mundiklamun am-in nadan tatagu nadah mangipangpangulun dida, ¹⁹ mu hinumang dan kanan day “Nganney innun an insapata mih ngadan APU DIOS an Dios takun holag Israel, ta hidiye nan adinadaman waday gaga-ihoh etaku aton ke dida. ²⁰ Mahapul an bay-an taku didan mumbiyag mipuun nah insapata mi. Deket adi taku ipaannung hidiyen insapata mi ya kastiguwon ditakun Apu Dios. ²¹ Kinali takon di adi taku patayon dida, mu mahapul an ikaiwan ditaku ya ihagoban ditakun dida.” Dadiyen mangipangpangulun holag Israel ya inat dah diyen insapata da.

²² In-olden Joshua an ie dah kad-ana nadan iGibeon. Ot kanan diday “Tipet edakami hinaul ke dakayun kanan yuy nakaidawwiw boble yu yaden hitu gayam di numboblalan yu? ²³ Gapu ketuwen inat yu ya makastigu kayu ta mumbalin kayu himbut ta inggana takon nadan imbabale yu. Ta mangaiw kayu ya humagob kayuh danum an miusal nah balen nan Dios ku.”

²⁴ Himmumang dan kanan day “Man-uket in-athidi mi, apu ya ininnila min makulug an in-olden nan AP-APU an Dios mu ke Moses an idat nan am-in hantudan boble ke he-a ya in-oldena bon deket umali kayu ya mahapul an patayon yun am-in di tatagu ke datuwen boble. Ot gapuh namahig an takut min dakayu ya in-athidi mi ta tumagu kami ni-mo. ²⁵ Ne ad uwani ke ya nangamung kattog di pinhod yun aton ke dakami hin ganney punnomnom yu.”

²⁶ Ot hay inat Joshua ya uggena in-abulut an patayon nadan ibbanan holag Israel dida. ²⁷ Mu impumbalina didah himbut ta ikaiwan da ya ihagoban da didan ho-

lag Israel. Ya aton da bo datuwe nah pun-appitan ke APU DIOS.

Hay naapputan nadan Amorite

10 Hi Adonisedek an patul ad Jerusalem ya dingngol nan sinakup da Joshuay Ai ot pakappa-iyon dah diyen boble. Dingngol na bon pinate da nan patul hidi, umat hi inat dad Jericho an dinadag da ya pinate da nan patul hidi. Dingngol na bon nakitobbalan di iGibeon ke dida ot munhahayyup da mo ya nakiboble da mon dida. ² Gapun diye ya mabulun nadan tatagud Jerusalem te inila dan ongal an bobley Gibeon umat nadah o-ongal an boblen waday papatul da. Ya ong-ongal mu hay Ai. Oha bo ya inila dan nala-laing nadan iGibeon an makigubat. ³ Ot hay inat Adonisedek ya impipaeh tudok nah patul di Hebron an hi Hoham, hi Piram an patul di Jarmut, hi Japhia an patul di Lakis ya hi Debir an patul di Eglon. ⁴ Hituwey kinalina nah tudok na: “Umali kayu anhan ta mumbabaddang takun mangubat nadah tatagud Gibeon te nakihayyup dan Joshua ya nadah ibbanan holag Israel.”

⁵ Impun-addum datuwen liman patul di Amorite di titindalu da ot likkubon day Gibeon ot gubaton da.

⁶ Hanadan iGibeon ya immipae dah tudok ke Joshua an nungkampud Gilgal. Hituwey kinali da nah tudok da: “Adi dakami anhan iwalong, apu. Mangin-a-ali kayu ta baddangan dakami ta ihwang dakami. Teden impun-aaddum nadan liman patul di titindalu da ot gubaton dakami.”

⁷ Inumgah Joshua ad Gilgal an ingkuyug nay titindaluna, takon nadan kala-laingan. ⁸ Kimmalih APU DIOS ke Joshua an kananay “Adika tumakut ke dida te nunna-ud an mangapput ka. Maid ke diday kabaelanan makihanggan he-a.”

⁹ Kediye nangayan da Joshuad Gibeon an nalpu dad Gilgal ya hilong. Ot idalunu dan ginubat nadan Amorite. ¹⁰ Impatakut APU DIOS dadiyen Amorite hi naniban da nadah tindalun di Israel. Ot pumpaten nadan holag Israel di dakol ke didad Gibeon. Ya pindug day udum inggana nah kalatad Bet Horon, ad Asekah ya Makkedah nah nangappit hi south. ¹¹ Handih mamtik nadan Amorite an manayyu da nah kalata ta ibtikan da nadan holag Israel ya nun-ogan APU DIOS di o-ongal an dalalu ke dida ingganad Asekah. Ot dakdakol di naten didah niptokan hi dalalu mu hay pinaten nadan holag Israel.

¹² Kediye namaddangan APU DIOS nadah holag Israel an nangapput nadah Amorite ya nundasal hi Joshua ke APU DIOS an dongdonglon nadan ibbanan holag Israel. Kananah dasal nay “AP-APU an Dios mi, paohnongom anhan nan algoh pottok di Gibeon. Ya paohnongom nan bulan hi pottok nan Nundotal an Aijalon.” ¹³ Ya nuntikod nan algo ya bulan inggana inap-

put nadan holag Israel nadan buhul da. Hituwen naat ya nitudok nah Liblun Jashar. Handih nungaway algo ya in-ohnong nan algo ot ug-ugge nalimuh ohan algo. ¹⁴ Kediye ya hi APU DIOS di himmangghah buhul nadan holag Israel. Maid di umat hidih inat APU DIOS an nunhumang hi ohan tagun nundasal ke hiya nipalpu handih done ingganad uwani.

¹⁵ Nagibbuh tuwe ot mibangngad hi Joshua ya nadan tinaluna nah kampu dad Gilgal.

¹⁶ Hanadan liman patul di Amorite ya binumtik da ot mitalu da nah liyang ad Makkedah. ¹⁷ Waday nanibon dida ot ipainila dan Joshuay nuntaluwan da. ¹⁸ Ot mandalon Joshua nadan tinalunan kananay "Puligon yuy o-ongal an batu nah panton nan liyang an nuntaluwan da ya mungguwalya kayun udum an tinaluh di. ¹⁹ Labanon yu nadan buhul yuh indoggan ya pudugon yu dida ya tibon yu ta adida mibangngad hi boble da. Nunna-ud an pangapputon ditakun APU DIOS."

²⁰ Pinaten da Joshua nadan buhul da. Mu wadaday ohan ugge napate te nihikug da nah boble dan naaladan hi binattu. ²¹ Malinggop nadan tinalun Joshua an nibangngad am-in hi kad-ana nah kampu dad Makkedah. Ya nadan tatagun numbobleh di ya namahig di takut da ot maid di ohan didan mungkalkallih ad-adi mipanggep nadah holag Israel.

²² Indani ya kanan Joshua nadah tinalunay "Kanon yu nadan batun nihani nah panton nan liyang ta ialih yuh kad-ak nadan liman patul." ²³ Kinaan da nadan batu ot pabudalon da nadan patul di Jerusalem, patul di Hebron, patul di Jarmut, patul di Lakis ya patul di Eglon. ²⁴ Impaayag Joshuan am-in nadan tinaluna ot kanana nadah ap-apun di tinalunay "Makayu ta igatin yuy bagang datuwen papatul!" Ot un-unudon nadan opisyal hidiyen kinalin Joshua.

²⁵ Kanan bon Joshua ke diday "Adi kayu tumakut ya adi kayu madismaya. Tumuled kayu. Athituy pinhod nan AP-APU an maat am-in hi buhul taku." ²⁶ Indani ya pinaten Joshua nadan patul ot itayuna didah liman kaiw ot miathidi da inggana mungkahilong.

²⁷ Handih mungkalimuy algo ya kanana nadah udum an tinalunay "Lokahon yu dadiyen nitayun ta eyu iwele dida nah liyang an nuntaluwan da. Ya tangobon yuh diyen liyang hi o-ongal an batu." Ot ingganad uwani ya nanongnan dehdi dadiyen batu.

Hay nunsakupan da Joshua hi udum pay an boblen di Amorite

²⁸ Kediye algo ya sinakup da Joshuay Makkedah ot patayon da nan patul hidi ya impakipate dan am-in nadan numbobleh di, umat hi inat dad Jericho. ²⁹ Indani ya tinaynan day Makkedah ot eda bo gubaton di Libnah.

³⁰ Hinggop dah diyen boble te indat APU DIOS ke didah diye ot patayon da nan patul hidi takon nadan tatagu, umat hi inat dad Jericho.

³¹ Impangulun bon Joshuay tinaluna ot ume dad Lakis ot likkubon da ot gubaton da. ³² Ot sakupon dah kabiggatana te binaddangan APU DIOS dida. Pinate da bon am-in di tataguh di umat hi inat dad Libnah.

³³ Man-ut immalih Horam an patul di Geser ya nadan tinalunan bumaddang nadah tatagud Lakis, mu inaput da Joshua dida ot patayon da didan am-in.

^{34,35} Timmayan bo da Joshuad Libnah ot ume dad Eglon. Linikkod dah diyen boble ot hogpon da kediye algo ot patayon da bon am-in di tataguh di umat hi inat dad Lakis.

³⁶ Tinaynan da boy Eglon ot mumpae dad Hebron.

³⁷ Hinggop dah diyen boble ot patayon dan am-in di tataguh di takon nan patul da. Ot pakipate da nadan numboble nadah bobleh nunlinikkod hidi. Impakadaddag dah diyen boble, umat hi inat dad Eglon ot maid di natdaan hi mataguh di.

³⁸ Indani ya nibangngad da Joshua ot mumpae dad Debir an ibbana nadan tinaluna ot gubaton da.

³⁹ Hinggop dah diyen boble ot gubaton da nadan numbobleh di takon nadan numbobleh nunlinikkod hidi. Ot patayon dan am-in dadiyen bimmoble takon nan patul da, ya dinadag da bon am-in di wadah di umat hi inat dad Libnah ya Hebron.

⁴⁰ Sinakup da nadan boble nah mabilid, nadan bobleh puun nadan bibilid nah nangappit hi kalinoban di algo, takon nadan boblen nuntigging hi nangappit hi timilan di algo, ya nah Negeb hi south. Inaput da nadan papatul ke dadiyen boble ya pinate dan am-in nadan tataguh di. Athidiy inat da te hidiyen inolden nan AP-APU an Dios di holag Israel an aton da.

⁴¹ Sinakup Joshuan am-in di bobled Kades Barnea ingganad Gaza ya am-in di bobled Goshen inggana bod Gibeon nah nangappit hi north. ⁴² Namingpinghan di nangapputan da Joshua nadah patul ya nadan boble da te binaddangan APU DIOS didan holag Israel ot hiyay makihangga nadah buhul da.

⁴³ Nagibbun sinakup dan am-in dadiyen boblen ginubat da ot mibangngad dad Gilgal an nungkampuwan da.

Hay nangapputan Joshua nadah bobleh nangappit hi north

11 Handih dingngol nan patul di Hasor an hi Jabin di mipanggep hi nanganapputan nadan holag Israel ya impaenay tudok nan Jobab an patul di Madon ya nadah patul di Simron ya Aksap, ² nadah patul nadah mabilid an bobleh nangappit hi north, nadah bobleh nundotal ad Jordan nah nangappit hi south ad Galilee, nadah bobleh puun di bibilid ya nadah bobleh

pingngit di baybay an nih-up ad Dor. ³ Impae na boy tudok na nadah iKanaan nah numbinah-el di Jordan, nadah Amorite, nadah Hittite, nadah Perisite, nadah Jebusite an numbobleh mabilid ya nadah Hibite an numbobleh puun nan Bilid an Hermon ad Mispah. ⁴ Immalin am-in dadiyen papatul an ingkuyug day titindalu da ya anakayang an dakkodakkol dan umat dah kadakol di lonah pingngit di baybay. Ya dakko-dakkol boy kabayu da ya kalesa da. ⁵ Impun-aaddum dadiyen papatul di titindalu da ot mungkampu da nah Wa-el an Merom di ngadanat makigubat da nadah holag Israel.

⁶ Kimmalih APU DIOS ke Joshua an kananay "Adika tumakut ke dida, Joshua. Te hi athitun oras hi bigat ya patayok didan am-in. Ya pilayom am-in di kakabayu da ya gobhom di kakalesa da."

⁷ Indalunun da Joshuan nangubat ke didah di nah wa-el an Merom ⁸ ot pangapputon APU DIOS dida. Numpudug da pay dida ingganad Misreput Maim nah nangappit hi north, ya ad Sidon inggana pay ad Mispah nah nangappit hi timilan di algo. Intultuluy day gubat inggana maid di natdaan hanadah buhul da. ⁹ Inun-unud Joshua nan in-olden APU DIOS ot pilayon day kakabayun nadan buhul da ya ginhob da nadan kalesa da.

¹⁰ Indani bo ya hinggop da Joshua nan boble an Hasor ot patayon da nan patul hidi. (Hanan patul di Hasor di ap-apun am-in hanadah boblen numbabaddang an nangubat nadah holag Israel.) ¹¹ Ya pinate dan am-in di numbobleh di ot maid di matagun natdaan ot logabon da pay nan boble.

¹²⁻¹⁵ Sinakup da Joshuan am-in di numboblaysan nadan buhul da ot logabon day Hasor. Mu uggeda linggab nadan udum an boble nah nabillid. Pinate da bon am-in nadan bimmoble ke dadiye takon nadan patul da ot maid di natdaan. Ya inala dan am-in di wadah din aggayam ya nadan nabalol an ngunut. Man-uke ya hidiyey intugun APU DIOS ke Moses ot ituguna damdaman Joshua ot un-unudona. Inat nan am-in di intugun APU DIOS ke Moses an atona.

¹⁶ Sinakup da Joshuan am-in nadan mabilid an boblehang nangappit hi north, nadan boblehang puun di bibilid nah nangappit hi kalin-oban ya timilan di algo, nadan mamagan boblehang nangappit hi south ya am-in di bobled Goshen takon nadan boble nah nundotal ad Jordan. ¹⁷⁻¹⁸ Sinakup da pay nadan boble mipalpu nah Bilid an Halak an nih-up ad Edom inggana nah nangappit hi north ad Baal-Gad ya inggana nah nundotal ad Lebanon an nangappit hi south di Hermon an bilid. Nabayag di nakigubatan Joshua nadah patul ke dadiyen boblehang ot loktat ya impadpap na dida ot pipatena dida. ¹⁹ Abuna nadan Hibite an numbobled Gibeon di nakihayyup nadah holag Israel. Hanada ken tatagun nadah udum an boblehang ya inapput di holag Is-

rael didah gubat ot sakupon day boblehang da. ²⁰ Impatulid APU DIOS didan makigubat nadah holag Israel ta waday innunan adi homkon nadan holag Israel didat pakadadaggon da dida. Hituwey intugun APU DIOS ke Moses an aton da.

²¹ Ketuwen tiempoy namatayan da Joshua nadah holag Anak an o-ongal an tatagun numboblehang mabilid ad Hebron, Debir, Anab, ya am-in hanadah mabilid ad Judah ya Israel. Impakadaddag Joshua dida takon nadan numboblaysan da. ²² Ot maid ke diday natdaan hanadah numboblaysan di holag Israel, mu waday udum ke didan holag Anak di numbobled Gaza, Gat ya Asdod ot diday natdaan. ²³ Athidiy nunsakupan da Joshua ke dadiyen boblehang te hidiyey in-olden APU DIOS ke Moses. Ot ganodwaona ot ip-ong na nadah ibbanan holag Israel. Kay anhan ya waday moy linggop am-in hanadah numboblaysan nadan holag Israel.

Hanadan papatul an inanapput nadan holag Israel

12 Sinakup mo tuwalin nadan holag Israel nadan boblehang nangappit hi timilan di algod Jordan, mipalpu nah Nundotal an Arnon inggana nah nundotal ad Jordan, inggana nah nangappit hi north nah Bilid an Hermon ot pumboblaysan da. Inapput da nadan duwan patul ² an hay oha ya hi Sihon an patul di Amorite an nun-ap-apud Hesbon. Hay sakup di pun-ap-apuwana ya kagodwan di Gilead an mipalpud Aroer an paldang nan nundotal ad Ammon ya mipalpuh gawwan diyen ongal an boblehang inggana nah Wangwang an Jabbok an poppog di Arnon. ³ Sakup pay di pun-ap-apuwana nan nundotal ad Jordan mipalpu nah Baybay ad Galilee nah nangappit hi south ingganad Bet Jeshimot an nangappit hi timilan di algo nah Naten Baybay inggana nah puun di Bilid an Pisgah.

⁴ Hay oha bo ya hi Og an patul di Bashan an oha nadah natdaan an holag Repaim. Ya hiyay patul di Ashtarot ya Edrei. ⁵ Hay sakup di pun-ap-apuwana ya nadan boblehang nah Bilid an Hermon, ad Salekah ya am-in nadan bobled Bashan ingganah poppog di Geshur ya Maakah takon nan kagodwan di Gilead. Hay godwan tuwen boblehang ya sakup di pun-ap-apuwan Sihon an patul di Hesbon.

⁶ Inapput tuwalin da Moses ya nadan ibbanan holag Israel datuwen duwan patul ot idat Moses an mutatyun APU DIOS datuwen numboblaysan da nadah holag Reuben, holag Gad ya godwan di holag Manasseh ot pumboblaysan da.

⁷ Inapput damdaman da Joshua ya nadan tindalunan holag Israel am-in nadan papatul nadah boblehang nangappit hi kalin-oban di algo nah Wangwang an Jordan, mipalpud Baal-Gad nah nundotal ad Lebanon inggana nah Bilid an Halak nah nangappit hi south an nih-up

ad Edom. Ot ganodwaona ot ikap-ong na nadah ibanan holag Israel ta pumboblayan dat inggana. ⁸ Nid-um ke datuwe nadan boblen mabilid, nadan bobleh puun di bibilid nah nangappit hi kalin-oban di algo, nadan bobleh nundotal ad Jordan ya nadan bobleh puun di bilid hidi, nadan boble nadah natigging hi nangappit hi timilan di algo ya nan mamagan lutah nangappit hi south. Datuwen bobley numboblayan handi nadan Hittite, Amorite, Kanaanite, Perisite, Hibite ya Jebusite.

⁹⁻²⁴ Ya datuway numboblayan nadan udum an papatul an inapput da Joshua an papatul: Jericho, Ai an nih-up ad Bethel, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis, Eglon, Geser, Debir, Geder, Hormah, Arad, Libnah, Adullam, Makkedah, Bethel, Tappuah, Hephher, Aphek, Lasharon, Madon, Hasor, Simron Meron, Aksap, Taanak, Megiddo, Kedes, Jokneam ad Carmel, Dor nah pingngit di baybay, Goyim ad Gilgal ya Tirsah. Hay bilang nadan patul hidi ya tulumpulut oha.

Ugge naalan am-in nadan boblen pumboblayan nadan holag Israel

13 Handih naam-ama moh Joshua ya kimmalih APU DIOS ke hiya an kananay "Naam-ama ka mo, yaden dakol pay nadan boblen uggeyu sinakup.

²⁻⁷ Hanadan boblen uggeyu sinakup ya am-in nadan bobled Pilistia ya Geshur, nadan bobled Abbim nah nangappit hi south, mipalpu nah wa-el an Sihor nah poppog di Egypt inggana nah poppog di Ekron nah nangappit hi north an nibilang an boblen di Kanaanite ya nan boblen nadan liman patul di Pilistia an Gaza, Asdod, Askelon, Gat ya Ekron, hay udum an boblen nadan Kanaanite an wadah nangappit hi north an hay poppogna ya mipalpu Mearah an bagin di iSidon ingganad Aphek nah poppog di boblen nadan Amorite, hay boblen nadan Gebalite ya am-in di Lebanon nah nangappit hi timilan di algo mipalpu Baal-Gad nah nangappit hi south ten wada ta nah bilid ad Hermon ingganad Hamat. Nibilang datuwe nadah boblen di iSidon nah numbattanan di Misreput Maim ya nadan Bilid an Lebanon. Baddangan dakayun ha-oy an mun-sakup ke datuwen boble ta pakaanon yu nadan tataguh di. Mahapul an ganodwaom datuwen boble ta ip-ong nadan hiyam an holag Israel ya nan godwan di holag Manasseh te hidiyey intugun kun atom."

⁸ Hana ken lutah nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan ya indat Moses nadah holag Reuben, holag Gad ya godwan di holag Manasseh.

⁹ Hay sakup di boble da ya mipalpu Aroer nah pingngit nan nundotal an Arnon takon nan boble nah gawwan diyen Nundotal ya takon nadan boble nadah duntug mipalpu Medeba ingganad Dibon. ¹⁰ Nangnangenangney poppog di sinakup da nah poppog di Am-

mon an nid-um nadan boblen nun-ap-apuwan nan patul di Amorite an hi Sihon an numpatul ad Hesbon. ¹¹ Sinakup da pay di Gilead, nadan bobled Geshur ya Maakah, am-in nadan boble nah Bilid an Hermon ya am-in nadan bobled Bashan ingganad Salekah. ¹² Ya sinakup da pay di nun-ap-apuwan nan patul an hi Og an natdaan hanadah holag Repaim an nun-ap-apud Astarot ya Edrei. Dinog-al Moses dida kediyen boble handi te inapput na didah gubat. ¹³ Mu nada ken tatagud Geshur ya Maakah ya ugge dinog-al nadan holag Israel dida kinali ingganad uwani ya nanongnan nakiboble da nadah holag Israel.

¹⁴ Ugge indatan Moses nadan holag Libay hi luta te kinalin tuwalin APU DIOS an hay midat ke dida ya nan bingay da nadah miappit ke APU Dios ta ahida gobhon dadiyen miappit.

¹⁵ Datuway indat Moses hi pumboblayan nadan holag Reuben. ¹⁶ Hay sakup di boble da ya numpaed Aroer nah pingngit nan Nundotal an Arnon, takon nan nigawwan ongal an boble nah nundotal ya nadan bobleh tap-on di duduntug ad Medeba. ¹⁷ Nid-um pay di Hesbon ya am-in nadan boble nadah tap-on di duntug an Dibon, Bamot Baal, Bet Baal Meon, ¹⁸ Jahas, Kedemot, Mephaat, ¹⁹ Kiriaticim, Sibmah, Seret Sahar nah duntug nah nundotal, ²⁰ Bet Peor, nadan boble nah natigging nah Duntug an Pisgah ya Bet Jeshimot. ²¹ Sinakup da pay nadan bobleh tap-on nan duntug ya am-in nadan boblen nun-ap-apuwan nan Amorite an patul an hi Sihon an nun-ap-apud Hesbon. Inapput din hi Moses hidiyen patul takon nadan patul ad Midian an da Ebi, Rekem, Sur, Hur ya hi Reba. Dadiyen papatul ya nunhilbi da nah patul an hi Sihon. ²² Hay oha nadah pinaten nadan holag Israel ya nan mun-abig an hi Balaam an imbabalen Beor. ²³ Hay poppog nan boblen nidat nadah holag Reuben ya nan nangappit hi kalin-oban di algo nah Wangwang an Jordan. Danae nadan boblen nidat nadah holag Reuben.

²⁴ Indatan damdaman Moses nadan holag Gad hi pumboblayan da.

²⁵ Ya hay sakup di boblen nidat ke dida ya Jaser ya am-in nadan bobled Gilead ya godwan di boblen di Ammon ingganad Aroer an nih-up ad Rabbah. ²⁶ Hay poppog di boble da ya mipalpu Hesbon ingganad Ramat Mispheh ya Betonim, mipalpu Mahanaim inggana nah poppog di Lo Debar, ²⁷ takon nan nundotal ad Jordan. Ya nid-um di Bet Haram, Bet Nimrah, Sukkot ya Saphon ya nadan udum an boblen nun-ap-apuwan nan patul an hi Sihon ad Hesbon. Hay poppog di boble dah nangappit hi kalin-oban di algo ya nan Wangwang an Jordan inggana nah Baybay an Galilee. ²⁸ Danaey boblen nidat nadah holag Gad.

Hanadan boblen nidat hi holag Manasseh

²⁹ Indatan damdaman Moses nan godwan di holag Manasseh hi pumboblaysan da.

³⁰ Sinakup di boble day Mahanaim ya am-in nadan bobled Bashan takon nadan nan-om an boblen Jair hi-di. Datuwen am-in an bobley nun-ap-apuwan handin patul an hi Og. ³¹ Nid-um damdamay godwan di Gilead ya nadan boblen nan patul an hi Og an Astarot ya Edrei. Datuwen am-in di nidat nadah holag Makir an imbabalen Manasseh.

³² Athidiy nanganodwaan Moses nah ambilog an nundotal ad Moab nah nangappit hi timilan di algod Jericho nah binnah-el nan Wangwang an Jordan. ³³ Mu nada ken holag Libay ya maid di indat Moses ke dida te kinalinan hay tawid da ya nan bingay da nadah mipappit nah DIOS di holag Israel.

Hay naganodwaan di Jordan nah nangappit hi kalin-oban di algo

14 Athituy naganodwaan di Kanaan nah nangappit hi kalin-oban di algod Jordan ot ikap-ong nadan holag Israel. Hi Eleasar an padi, hi Joshua an imbabalen Nun ya nadan mangipangpanguluh holag Israel di nanganodwa kediyen boble. ²⁵ Kinalin APU DIOS ke Moses handi an am-in nadan bobled Jordan nah nangappit hi kalin-oban di algo ya maganodwan mibunut ta ikap-ong nadan hiyam an holag Israel ya nan godwan di holag Manasseh. Mu nan nangappit hi timilan di algo ya ingkap-ong mo tuwalin Moses nadah duwat godwan holag Israel. (Hay holag Joseph ya nunduwa an dadiye ya holag Manasseh ya holag Eplaim.) Mu nada ken holag Libay ya abunay pumboblaysan da ya pumpattolan di nidat ke dida. Adi umat hi nidat nadah ibba dan holag Israel an ambibilog. Hay inat nadan holag Israel an nanganodwa nah luta ya mipuun hi intugun APU DIOS ke Moses.

Indat Joshua ke Kaleb di Hebron

⁶ Handih nungkampuwan dad Gilgal ya wada day im-meh kad-an Joshua. Ya hi Kaleb an imbabalen Jephuneh an Kenissite di ohan dida. Kananan Joshuay "Kon manomnom mu din kinalin APU DIOS ad Kades Barnea ke Moses an muttatyuna mipanggep ke ditan duwa? ⁷ Nap-at di toon ku handih nangitud-akan Moses ke ha-on an nalpuwak ad Kades Barnea ot umaliyak an munsiim ketuwen boble. Nibangngadak ot kalyok ke hiyay ustuh mipanggep ketuwen boble. ⁸ Mu nadan ibbak an immalin nunsiim ya umipatakut di kinali da nadah ibba taku. Mu ha-oy ke ya impaka-un-unud ku peh APU DIOS an Dios ku. ⁹ Ot kediyen algo ya kanan Moses ke ha-on di 'Gapu ke naen inat mu

ya ibagi yuh nadah imbabalem nadan boblen dinalan muh em nunsiiman.'

¹⁰ Nap-at ta limay bilang di toon an nala-u nipalpu handih nangalyan APU DIOS kediyen ke Moses hidi nah adi maboblaysan an nundalanan takun holag Israel. Maphod ta impaannung APU DIOS di kinalina ot punnanongonak an matagu takon di nun-ine-e taku ot deyan nawalut limay toon kud uwani. ¹¹ Yaden nanongna pay an nal-otak ingganad uwani, umat hi inlot ku handih nangitud-akanak ke Moses an e munsiim. Nal-otak pay an makigubat ya mangiat hi nganneh diye. ¹² Kinali hay ibagak an idat mun ha-oy ya nan mabilid an boblen kinalin APU DIOS handi an midat ke ha-on an hidiye nan nahamad an naaladan hi binattu an boblen nadan o-ongal an tatagun holag Anak. Hana ot anhan ta baddanganak ke APU DIOS ta dogalok dadiyen tatagu te hidiyey kinalinan ha-on."

¹³ Binendisyonan Joshuah Kaleb an imbabalen Jephuneh ot idat nay Hebron ke hiya. ¹⁴ Ingganad uwani ya nanongnan bagin nadan holag Kaleb di Hebron. Man-uket nidat ke Kaleb an imbabalen Jephuneh an Kenissite hidiyen boble ya makangngun-unud nah AP-APU an Dios Israel. ¹⁵ Handi ya hay ngadan di Hebron ya Arba an ngadan din hi Arba an nundingngol am-in hanadah Anakite. Hidiyen bobley kaongngalan ya kaim-importanteyan an boblen hanadah holag Anak.

Ad uwani ya malinggop moh diyen boble.

Hay boblen nidat nadah holag Judah

15 Hay poppog di boblen nadan holag Judah ya numpaeh south ingganah poppog di Sin an adi maboblaysan an poppog damdaman di Edom. ² Hay poppog nah south ya mipalpu nah pingngit di Naten Baybay, ³ ot mumpae nah kalata an Scorpion Pass inggana bod Sin an lina-uanay Kades Barnea ya Hesron ot mumpaed Addar, ot ahi mumpalikkod an numpaed Karka, ⁴ ot mumpae bod Asmon ot unudona nan wa-el nah pingngit di Egypt inggana nah Baybay an Mediteranean ot mipoppog hidi. Hidiyey poppog di boblen di holag Judah nah nangappit hi south.

⁵ Hanah nangappit hi timilan di algo ya niun-unnud nah kadukken nan Naten Baybay inggana nah udun nan Wangwang an Jordan. Hidiy nipalpuwan di poppog nah nangappit hi north ⁶ ot mumpatikid ad Bet Hogleh ya numpaeh nangappit hi north di Bet Arabah inggana nah Batun Bohan. (Hi Bohan ya imbabalen Reuben.) ⁷ Nipalpu boh nah Nundotal an Akor ot mumpaed Debir ot ahi mumpalikkod an numpaeh north ad Gilgal an dommang nan dalan an Adummim nah south nan kay lotang an dalanon. Ot mumpaen niun-unnud nah Wangwang an En Semes ot mumpaed En Rogel, ⁸ ot ahi mumpatikid nah Nundotal an Ben

Hinnom nah south di bilid ad Jerusalem an num-boblayan nadan Jebusite. Mipalpuh di ya numpatikid nah tap-on nan bilid nah nangappit hi kalin-oban di algonah Nundotal an Hinnom ya nah udun nan Nundotal an Repaim nah north. ⁹ Mipalpu boh di nah tap-on di bilid ya numpae nah Ob-ob an Neptoah ot mumpae bo nadah boblen nih-up nah Bilid an Eplon ot mundayyud Baalah an Kiriath Jearim di ohan ngadana. ¹⁰ Numpalikkod hi nangappit hi kalin-oban di algo nah Bilid an Seir ya niun-unnud nah north nan Bilid an Jearim an Kesalon di ohan ngadana. Ya numpadayyud Bet Semes ot Ia-uwanad Timnah. ¹¹ Ya nangngenangnge inggana nah bilid ad Ekron ot mumpalikkod ad Sikkeron ot mala-u nah Bilid an Baalah ot dumatong ad Jabneel ot mipoppog nah Baybay an Mediterranean.

¹² Hidiyey poppog nah nangappit hi kalin-oban di algo. Datuwey sakup di boblen nadan holag Judah.

Hay nunsakupan Kaleb hi Hebron ya Debir

¹³ Hi Joshua ya inun-unud nay in-olden APU DIOS ke hiya idat nan Kaleb an imbabalen Jephunneh an holag Judah di Hebron an boblen Arba an aman Anak ta hidiyey bingay na nadah boblen midat hi holag Judah. ¹⁴ Dinog-al Kaleb kediyen boble nadan holag Anak an dadiye nadan holag Seshai, holag Ahiman ya holag Talmi. ¹⁵ Indani ya imme bod Debir hi Kaleb ot gubaton nadan tataguh di. (Hay ngadan di Debir handi ya Kiriath Sepher.) ¹⁶ Kanan Kaleb di "Ipaahawak nan babain imbabalek an hi Aksah nah lalakin kabaelasan manggop hi Kiriath Sepher." ¹⁷ Hi Otniel an imbabalen Kenas an tulang Kaleb di nanggop kediyen boble ot ipaahawan Kaleb ke hiya nan imbabalenan hi Aksah.

¹⁸ Kediyen algon nun-ahawaan da ya kinalin Otniel ke Aksah ta ena ibagan amanat hay lutan madanuman di ipaboltanan hiya. Ot umeh Aksah ke amana. Handih dimma-ul hi Aksah nah kabayuna ya hinanhanan amana hin nganney ibagana.

¹⁹ Kanan Aksah ke amanay "Daan mo anhan, ama ta idatanak pay hi lutan waday danum na. Te makamagga nan lutan impaboltan mun ha-oy." Ot idat amanan hiya nan lutan waday ob-ob hi nuntap-o ya nundaul.

Hanadan boblen nidat hi holag Judah

²⁰ Datuwe nadan boblen nidat hi holag Judah nah nangappit hi south: ²¹ Hanadan boblen nih-up ad Edom ya Kabseel, Eder, Jagur, ²² Kinah, Dimonah, Adadah, ²³ Kedes, Hasor, Itnan, ²⁴ Sip, Telem, Bealot, ²⁵ Hasor Hadattah, Keriot Hesron (weno Hasor) ²⁶ Amam, Sema, Moladah, ²⁷ Hasar Gaddah, Hesmon Bet Pelet, ²⁸ Hasar Sual, Beersheba, Bisiotiah, ²⁹ Baalah, Iim, Esem, ³⁰ Eltolad, Kesil, Hormah, ³¹ Siklag, Madmannah, Sansannah, ³² Lebaot, Silhim, Ain ya Rim-

mon. Duwampulut hiyam di bilang datuwen o-ongal an boble ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh nunlinikkod hidi.

³³ Hanadan bobleh puun nadan bilid ya Estaol, Sorah, Asnah, ³⁴ Sanoah, En Gannim, Tappuah, Enam, ³⁵ Jarmut, Adullam, Sokoh, Asekah, ³⁶ Saaraim, Adithaim, Gederah ya Gederothaim. Himpulut opat di bilang datuwen o-ongal an boble ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh nunlinikkod hidi.

³⁷ Hanadan udum an boble da ya Senan, Hadashah, Migdal Gad, ³⁸ Dilean, Mispah Jokteel, ³⁹ Lakis, Boskat, Eglon, ⁴⁰ Kabbon, Lahmam, Kitlis, ⁴¹ Gederot, Bet Dagon, Naamah ya Makkedah. Himpulut onom di bilang datuwen o-ongal an boble ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh di.

⁴² Hay udum pay an boble da ya Libnah, Ether, Ashan, ⁴³ Iptah, Asnah, Nesib, ⁴⁴ Keilah, Aksib ya Mare-shah. Hiyam di bilang datuwen o-ongal an boble ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh di.

⁴⁵⁻⁴⁶ Sinakup da pay di Ekron takon nadan i-itay an bobleh di. Nid-um pay nadan o-ongal ya i-itay an boblen nih-up ad Asdod mipalpuh Ekron inggana nah Baybay an Mediterranean. ⁴⁷ Datuwe pay di udum an boble da: Asdod ya Gaza ya nid-um nadan i-itay an bobleh di, mipalpu nah wa-el ingganad Egypt ya inggana nah pingngit nan Baybay an Mediterranean.

⁴⁸ Ya nadan bobleh mabilid ya Samir, Jattir, Sokoh ⁴⁹ Dannah, Kiriath Sannah an Debir di ohan ngadana, ⁵⁰ Anab, Estemoh, Anim, ⁵¹ Goshen, Holon ya Giloh. Himpulut ohan am-in datuwen o-ongal an boblen nid-um nadan i-itay an bobleh di.

⁵² Datuwe boy udum an boble da: Arab, Dumah, Eshan, ⁵³ Janim, Bet Tappuah, Aphekah ⁵⁴ Humtah, Hebron, ya Sior. Hiyam datuwen o-ongal an boblen nid-um pay nadan i-itay an bobleh di.

⁵⁵ Hay udum an boble da ya Maon, Carmel, Sip, Jutta, ⁵⁶ Jesreel, Jokdeam, Sanoah, ⁵⁷ Kain, Gibeah ya Timnah. Himpuluy bilang datuwen o-ongal an boble ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh di.

⁵⁸ Hay udum an boble da ya Halhul, Bet Sur, Gedor, ⁵⁹ Maarat, Bet Anot ya Eltekon. Onom di bilang datuwen o-ongal an boble ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh di.

⁶⁰ Datuwe pay di udum an boble da: Kiriath Baal an hay ohan ngadana ya Kiriath Jearim ya Rabbah. Duwa ya abu datuwen o-ongal an boble ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh di.

⁶¹ Ya datuwe pay di boble da nah makamagga: Bet Arabah, Middin, Sekakah, ⁶² Nibsan, Maahin an boble ya En Gedi. Onom datuwen o-ongal an boble ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh di.

⁶³ Mu nadan Jebusite an numbobled Jerusalem ya ugge kinabaelan nadan holag Judah an nanog-al ke dida, ot nanongnan makiboble dan dida.

Hanadan boblen nidat hi holag Eplaim ya holag Manasseh

16 Hanan poppog nan boblen nidat nadah holag Joseph nah nangappit hi south ya nipalpu Jordan an nih-up ad Jericho inggana nadah ob-ob di Jericho nah nangappit hi timilan di algo ot mumpatikid nah adi maboblayan. Nipalpu boh di ot mumpae nah mabilid an boble ingganad Bethel. ² Ot mumpae bod Lus an indalanad Atarot Addar an numbobl原因 nadan Arkite. ³ Ya numpae boh numbobl原因 nadan holag Japlet nah nangappit hi kalin-oban di algo inggana bo nah da-ul di Bet Horon. Ot mumpaed Geser inggana bo nah Baybay an Mediterranean.

⁴ Datuwen bobley nidat nadah holag Eplaim ya godwan di holag Manasseh an imbabalen Joseph an pumbobl原因 da.

⁵ Datuway poppog di boble da: mipalpu Atarot Addar ot mumpaeh nangappit hi timilan di algo inggana nah tap-on di Bet Horon. ^{6,7} Ot ahi mumpae nah Baybay an Mediterranean. Hay poppognah nangappit hi timilan di algo ya lina-uwanay Mikmetah ot mumpaed Taanat Siloh ot mumpalikkod ad Janoah. Nipalpu boh di ot mumpadayyud Atarot ya Naarah ingganad Jericho ot mipoppog nah Wangwang an Jordan. ⁸ Nipalpu bod Tappuah ot mumpaeh nangappit hi kalin-oban di algo inggana nah wa-el an Kanah ot mipoppog nah Baybay an Mediterranean. Datuway nidat nadah holag Eplaim an pumbobl原因 da. ⁹ Nid-um an nidat ke dida nadan i-itay an boblen wadah poppog di lutan di holag Manasseh.

¹⁰ Mu uggeda dinog-al nadan Kanaanite an numbobled Geser ot makiboble da nadan holag Eplaim ingganad uwani. Mu numbalin dadiyen tataguh himbut nadah holag Eplaim.

17 Hay udum hanadah lutad Jordan nah nangappit hi kalin-oban di algo ya nidat nadah udum an holag Manasseh an panguluwan an lalakin imbabalen Joseph. Hi Makir an aman Gilead di panguluwan an lalakin imbabalen Manasseh. Hiya ya nakatullid an makigubat ot midat ke hiyay Gilead ya Bashan nah nangappit hi timilan di algod Jordan. ² Ya nadan udum an bobleh nangappit hi kalin-oban di algod Jordan ya nidat nadah udum an holag Manasseh. Hay ngadan da ya hi Abieser, hi Helek, hi Asriel, hi Sekem, hi Hopher ya hi Semida. Datuway ngadan nadan linalakin imbabalen Manasseh an panguluwan an imbabalen Joseph.

³ Hi Selophehad an imbabalen Hopher an imbabalen Gilead an imbabalen Makir an imbabalen Manasseh ya maid di imbabalenah linalaki, abunay binabai. Hay ngadan da ya hi Mahlah, Noah, Hoglah, Milkah ya Tirshah. ⁴ Imme da nah padin hi Eleasar ya hi Joshua an

imbabalen Nun ya nadah mangipangpanguluh holag Israel ot kanan day "Hi APU DIOS ya in-oldenan Moses an idatan dakamih lutan pumbobl原因 mi umat nadah linalakin iiba mi." Ot midatan dah pumbobl原因 da mipuun nah olden nan AP-APU. ⁵ Kinali himpulun pumbobl原因 di nidat ke Manasseh ot mid-um di Gilead ya Bashan nah nangappit hi timilan di algod Jordan ⁶ te nidatan damdama nadan binabain holag Manasseh. Nid-um nimpey Gilead ot midat nadah udum an holag Manasseh.

⁷ Datuwe nadan boblen nidat hi holag Manasseh. Hay poppogna ya nipalpu Asher ot mumpaed Mikmetah nah nangappit hi timilan di algod Sekem. Ot ahi mumpaeh south ot mid-um di numbobl原因 nadan tatagud Entapuah. ⁸ Hanadan bobleh nunlinikkod ad Tappuah ya nidat nadah holag Manasseh. Mu nan boble an Tappuah nah pingngit di boblen nadan holag Manasseh ya nidat nadah holag Eplaim. ⁹ Hay poppogna ya numpadayyu nah wa-el an Kanah. Nidat nadah holag Eplaim nadan o-ongal an bobleh nangappit nah south nan wa-el takon di wada nah numbobl原因 nadan holag Manasseh. Hay poppog nan boblen nidat nadah holag Manasseh ya numpaeh nangappit hi north an in-unnud na nah Wa-el an Kanah ot mipoppog nah Baybay an Mediterranean. ¹⁰ Hay lutan nidat nadah holag Eplaim ya nangappit hi south. Ya hay lutan nidat nadah holag Manasseh ya nan nangappit hi north ya nah Baybay an Mediterranean di poppog hi nangappit hi kalin-oban di algo. Hay poppognah nangappit hi northwest ya nan numbobl原因 nadan holag Asher. Ya hay poppognah nangappit hi northeast ya nan numbobl原因 nadan holag Issakar.

¹¹ Datuwe nadan boblen di holag Manasseh an wadah sakup di boblen nadan holag Issakar ya holag Asher: hay Bet San ya Ibleam ya nadan i-itay an bobleh di, hay Dor nah pingngit di baybay, En Dor, Taanak, Megiddo ya nadan bobleh nunlinikkod hidi.

¹² Muden ugge kinabaelan nadan holag Manasseh an dinog-al nadan Kanaanite an numbobleh di ot nanongnan dehdi da ingganad uwani. ¹³ Takon tuwali handih nal-ot da mon kabaelan dan dog-alon dida ya uggeda te numbalin dadiyen Kanaanite an himbut ke dida.

¹⁴ Ohan algo ya imme nadan holag Joseph ke Joshua ot kanan dan hiyay "Tipet abunah diyen lutan indat mun dakamin pumbobl原因 mi yaden dakol kami te binendisyonan dakamin APU DIOS."

¹⁵ Himmumang hi Joshua an kananay "Deket kumulang nan mabilid an boblen ningadanan Eplaim an pumbobl原因 yu te dimmakol kayu, mumpae kayu nadah mamuyung an numbobl原因 nadan Perisite ya nadan Rephaim ta ekayu mun-umah dih pumbobl原因 yu."

¹⁶ Kanan day “Takon nin di iathidi mi ya kumulang metlaing hidiyen mabilid an pumboblayan mi. Adi kami bo nadaman dumayyu nah Nundotal an Jesreel te nadan iKanaan an numbobled Bet San ya nadah udum an bobleh di ya gumok di kalesa dan iusal dan makigubat.”

¹⁷ Kanan Joshuay “Om, makulug an dakol kayu ya ongal di kabaelan yu. Kinali tobalok an idatan dakayu pay hi pumboblayan yu. ¹⁸ Bagi yuh diyen mabilid ya ahiyu umaan takon di mamuyung ta pumboblayan yun amin hidiye mipalpuh puuna inggana uduna. Hanada ken iKanaan ya kabaelan yun dog-alon dida takon di gumok di kalesa dan usalon dan makigubat ya takon di nungkal-ot da.”

Hay naganodwaan nadan udum an luta

18 Handih sinakup nadan holag Israel nadan udum an boble ya naamung dad Siloh ot hadon dah diy Tabernacle APU DIOS. ² Mu wada da pay di pitun holag Israel an ugge nidatan hi luta.

³ Kanan Joshua nadah ibbanan holag Israel di “Konanat ahi kayu e mumboble nah indat nan Dios handidan aammod yu ke dakayun pumboblayan yu? ⁴ Tuduwon yuy hintutlun linalakin mangitakdog hi holag yu ta itud-ak ku didat eda tibon am-in nadan boblen ugge taku ni-an sinakup ta itudok day pinhod dan pangat an mangodwa ke dadiye ne nibangngad da tuh kad-ak. ⁵ Muntuluy pangodwaan kediyen boblet ikap-ong yu. Mumboble nadan holag Judah nah nituddun didan pumboblayan dah nangappit hi south. Ya nadan holag Joseph ya mumboble da nah nituddun didan pumboblayan dah nangappit hi north. ⁶ Itudok day mipanggep ke dadiyen boblen mumpitun maganodwat iall dan ha-on. Ne imbunut kut panginil-an takuh pinhod APU DIOS an Dios takuh mituduh pumboblayan nadan pitun holag Israel. ⁷ Mu nada ken holag Libay ya adida midatan hi boblen umat hi nidat nadah ibbadan holag Israel te munhilbi dan padin APU DIOS. Man-u nadan holag Gad, hay holag Reuben ya nadan godwan di holag Manasseh te nidat mon dida nan nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan an indat Moses an muttatyun APU DIOS ke dida.”

⁸ Inumga nadan linalakin e mummapa nah boble ya kanan Joshuan diday “Ekayu ta eyu tibon nan boble. Itudok yuy tinibo yu ya ibangngad yun ha-on ta ikap-ong kuh holag yun ipabunut kun didah hinangngab APU DIOS hitud Siloh.” ⁹ Inat dadiyen linalakiy nakalin didan aton dan intudok day mapan nan boble ot pumpituwon dan ginanodwa. Intudok day ngadan amin nadan boble ot mibangngad dah kad-an Joshuad Siloh. ¹⁰ Ot ipabunut Joshua nadah ibbanan holag Is-

rael ta inilaon da hin dahdin diday pinhod APU DIOS an pangikap-ongan ke dadiyen luta.

Hay nidat nadah holag Benjamin

¹¹ Indani ya namangulun nabunut di holag Benjamin an midatan hi luta. Hidiyen luta ya numbattanan di lutan nadan holag Judah ya holag Joseph.

¹² Hay poppog nan midat ke dida nah nangappit hi north ya nipalpu nah Wangwang an Jordan ot mumpatikid ad Jericho nah nangappit hi north ya numpaeh nangappit hi kalin-oban di algo nah mabilid ingganad Bet Aben. ¹³ Ya numpaey poppog nad Lus an Bethel di ohan ngadana nah nangappit hi south. Ya numpadayyud Atarot Addar ot mumpae bo nah bilid nah da-ul di Bet Horon nah nangappit hi south.

¹⁴ Numpalikkod hi south an nipalpu nah bilid hi nangappit hi kalin-oban di algo ot mumpaed Kiriati Baal an Kiriati Jearim di ohan ngadanan oha nadah boblen nadan holag Judah. Hituwey poppognah nangappit hi kalin-oban di algo.

¹⁵ Hay poppognah nangappit hi south ya nipalpu pingngit di Kiriati Jearim inggana nah ob-ob ad Nephtoah. ¹⁶ Ya numpadayyu nah puun nan bilid an mauhdungan nan Nundotal an Hinnom an wadah nangappit hi north di Repaim. Intuluy nan numpae nah Nundotal an Hinnom nah nangappit hi south ya nah tap-on di bilid ad Jebus hi nangappit hi south ot mumpaed En Rogel. ¹⁷ Ya numpalikkod boh nangappit hi north di En Semes ot mumpaed Gelilot an dommang nan kalatad Adummim. Ot ahi mumpadayyu nah Batun Bohan. (Hi Bohan ya imbabalen Reuben.) ¹⁸ Numpae boh nangappit hi north an in-un-unud nah tap-on nan bilid an mauhdungan nan nundotal ad Jordan. Ot mumpadayyu nah nundotal ¹⁹ an indalanah tap-on di Bet Hoglah nah nangappit hi north ot mipoppog nah pingngit nan Naten Baybay ya udun nan Wangwang an Jordan. Hituwey poppog nah nangappit hi south.

²⁰ Ya ad Jordan di poppognah nangappit hi timilan di algo. Danaey poppog nan lutan nidat nadah holag Benjamin an pumboblayan da.

²¹ Datuwe nadan boblen nidat ke dida: Jericho, Bet Hoglah, Emek Kesis, ²² Bet Arabah, Semaraim, Bethel, ²³ Abbim, Parah, Oprah, ²⁴ Kephrah Ammoni, Opni ya Geba. Himpulut duwa datuwen o-ongal an boble ya nid-um nadan i-itay an bobleh di.

²⁵ Datuwe nadan udum an bobleh di: Gibeon, Ramah, Beerot, ²⁶ Mispah, Kephrah, Mosah, ²⁷ Rekem, Irpeel, Taralah, ²⁸ Sela, Haelep, Jebus an Jerusalem di ohan ngadana, Gibeah, ya Kiriati Jearim. Himpulut opat datuwen o-ongal an boble ya nid-um nadan i-itay an bobleh di.

Datuwey boblen nidat nadah holag Benjamin an pumboblayan da.

Hay nidat nadah holag Simeon

19 Hay mikadwan nabunut an midatan hi luta ya nadan holag Simeon. Waday udum an boblen nidat ke dida nah lutan nadan holag Judah.

² Datuwe nadan boblen nidat ke dida: Beersheba an kanan dan Seba, Moladah, ³ Hasar Sual, Balah, Esem, ⁴ Eltolad, Bethul, Hormah, ⁵ Siklag, Bet Markabot, Hasar Susah, ⁶ Bet Lebaot ya Saruhen. Himpulut tuluy bilang nadan o-ongal an boble ya nid-um nadan i-itay an bobleh di.

⁷ Hay udum pay an bobleh di ya Ain, En Rimmon, Ether ya Ashan. Opat datuwen o-ongal an boble ya nid-um nadan i-itay an bobleh di. ⁸ Ya nid-um pay nadan i-itay an bobleh nunlinikkod ingganad Baalat Beer an Ramah di ohan ngadanan wadah nangappit hi south.

Datuwen bobley nidat nadah holag Simeon an pumboblayan da. ⁹ Gapu te ong-ongal di lutan nidat hi holag Judah mu hay mahapul da ya nidat di udum hi boble da nadah holag Simeon.

Hanan lutan nidat hi holag Sebulun

¹⁰⁻¹² Hay mikatlun nabunut an nidatan hi luta ya nadan holag Sebulun. Hay sakup di lutan nidat ke dida ya dimmatong ad Sarid. Nipalpuh di ot mumpaeh nangappit hi kalin-oban di algod Maralah ot dumatong ad Dabbeshet ya nah pingngit nan ittay an wa-el nah nangappit hi timilan di algod Jokneam. Ya mipalpu nah binnah-el di Sarid ya numpaeh nangappit hi timilan di algo nah pingngit di Kislot Tabor ingganad Daberat ot mumpatikid ad Japhia. ¹³ Nangngenangnge ingganah nangappit hi timilan di algo ot mipalpuh di ya numpae bod Gat Hopher ya Et Kasin ot mumpalikkod ad Neah ingganad Rimmon. ¹⁴ Hay poppognah nangappit hi north ya numpaed Hanaton ot mipoppog nah Nundotal an Iptahel. ¹⁵ Ya nid-um di Kattat, Nahalal, Simron, Idalah ya Betlehem. Himpulut duwan o-ongal an boble datuwe ya nid-um nadan i-itay an bobleh di.

¹⁶ Datuwen bobley nidat nadah holag Sebulun an pumboblayan da.

Hay lutan nidat nadah holag Issakar

¹⁷ Hay nikap-at an nabunut an nidatan hi luta ya nadan holag Issakar. ¹⁸ Datuwe nadan boblen nidat ke dida, Jesreel, Kesullot, Sunem, ¹⁹ Haparaim, Sion, Anaharat, ²⁰ Rabbith, Kishion, Ebes ²¹ Remet, En Gannim, En Haddah ya Bet Passes. ²² Hay poppogna ya dimmatong ad Tabor, Sahasumah ya Bet Semes ot mipoppog nah Jordan. Himpulut onom di bilang datuwen o-ongal an boble ya nid-um nadan i-itay an bobleh di.

²³ Datuwen bobley nidat nadah holag Issakar an pumboblayan da.

Hanadan boblen nidat hi holag Asher

²⁴ Hay nikaliman nabunut an nidatan hi luta ya nadan holag Asher. ²⁵ Datuwe nadan boblen nidat ke dida, Helkat, Hali, Beten, Aksap, ²⁶ Allammelek, Amad, ya Mishal. Hay poppog nah nangappit hi kalin-oban di algo ya indalanah pingngit di Carmel ya Sihor Libnat. ²⁷ Numpalikkod hi nangappit hi timilan di algo ot mumpaeh pingngit di Bet Aagon. Dimmatong ad Sebulun ya nah Nundotal an Iptahel ot mumpaeh nangappit hi north ingganad Bet Emek ya Neiel. Ot mumpae pay hi north ad Kabul, ²⁸ Ebron, Rehob, Hammon ya Kanah ingganad Sidon. ²⁹ Numpalikkod bod Ramah ot dumatong ad Tyre an nakaalladan an boble. Ya numpalikkod ad Hosah ot mipoppog nah Baybay an Mediterranean. Nid-um di Mahalab, Aksib, ³⁰ Ummah, Aphek, ya Rehob. Duwampulut duwan amin datuwen o-ongal an boble ya nid-um nadan i-itay an bobleh di.

³¹ Datuwen bobley nidat nadah holag Asher an pumboblayan da.

Hay lutan nidat nadah holag Naptali

³² Hay nikan-om an nabunut an nidatan hi luta ya hay holag Naptali. ³³ Hay poppognan lutan nidat ke dida ya numpaed Helep inggana nah kaiw an Oak ad Saananim ingganad Adami Nekeb ya Jabneel inggana bod Lakkum ot mipoppog ad Jordan an Wangwang. ³⁴ Nipalpuh di ot mumpalikkod ad Asnot Tabor hi nangappit hi kalin-oban di algo ot mumpaed Hukkok. Dimmatong hi pingngit di lutan nadan holag Sebulun nah south. Ot mumpaeh pingngit di lutan di holag Asher nah nangappit hi kalin-oban di algo ya ad Jordan an Wangwang nah nangappit hi timilan di algo. ³⁵ Hanadan o-ongal an nakaalladan an bobleh di ya Siddim, Ser, Hammat, Rakkat, Kinneret, ³⁶ Adamah, Ramah, Hasor, ³⁷ Kedes, Edrei, En Hasor, ³⁸ Yiron, Migdal El, Horem, Bet Anat ya Bet Semes. Himpulut hiyam datuwen o-ongal an boble ya nid-um nadan i-itay an bobleh di. ³⁹ Datuwe nadan boblen nidat nadah holag Naptali an pumboblayan da.

⁴⁰⁻⁴⁸ Hay mikapitun nabunut an nidatan hi luta ya nadan holag Dan. Datuwe nadan boblen nidat ke dida: Sorah, Estaol, Ir Semes, Saalabbin, Aijalon, Itlah, Elon, Timnah, Ekron, Eltekeh, Gibbethon, Baalat, Jehud, Bene Berak, Gat Rimmon, Me Jarkon, Rakkon ya nadan boblen dommang di Joppa. Datuwe nadan o-ongal an boblen nidat nadah holag Dan an pumboblayan da. Mu handih adida kabaelan an sakupon nan eda pumboblayan ya eda mo ginubat di Lais. Hinggop dah diyen boble ot pumpate da nadan tataguh di ot ibagi dah diyen boble. Numboble dahdi ot hannotan day

ngadana hi Dan an ngadan di ammod dan nahlagan da.

⁴⁹ Handih nagibbun nunggodwaan nadan holag Israel nadan luta da ya indatan dah Joshua an imbabalen Nun hi lutana. ⁵⁰ Indat dan hiya nan boblen ibaganan Timnat Serah ad Eplaim an mabilid an boble mipuun hi olden APU DIOS. Iniphod Joshua diyen boble ot hidiy pumboblayana. ⁵¹ Hi Eleasar an padi, hi Joshua an imbabalen Nun ya nadan ap-apun di holag Israel ya ingkap-ong da danaen boble handih naamung dad Siloh hi kad-an APU DIOS nah hinangngab di Tabernacle an imbunut da ot makaggibbuh diyen pangikap-ongan da ke dadiyen luta.

Hanan boblen kihikugan

¹² Ohan algo ya kanan APU DIOS ke Joshua "Kalyom hanadah ibbam an holag Israel ta pumili dah boblen kihikugan an hidiy din kinalik ke Moses an kalyonan dakayu. ³ Ta deket waday pimmate, mu uggena ingnguddan ya hidiy pangayanat ibtikana nan tagun mangiawit nah pinatena.

⁴ Deket binumtik hi oha ke dadiyen boble ya ume nah pangipanuhan hi kasu nah hogpan kediyen boblet kalyona nadah ap-apuh diy ustun inat na. Ne abuluton dat itudduwan dah kiha-adanat makibobleh di. ⁵ Deket unudon nan mangiawit hidi ya adi iabulut nadan tataguh din ipadpap hidiyen pimmate. Man-uke ya uggena ingnguddan an pimmate ya bokon gapuh bungot nay namatayana nah tagu. ⁶ Hanadan tataguh diy mangipanut nangamung di kalyon da hin numbahul weno ugge. Deket bokona bahul ya miha-ad kediyen boble inggana mate nan natag-en padi kediyen tiempon naatan diye. Ne damana uppen mibangngad nan pimmate nah boblen nalpuwana."

⁷ Hanadan boblen kihikugan an nuntotobbalan nadan holag Israel nah nangappit hi kalin-oban di algo nah Wangwang an Jordan ya Kedes ad Galilee nah mabilid an boblen di holag Naptali, Sekem nah mabilid an boblen di holag Eplaim ya Hebron nah mabilid an boblen di holag Judah. ⁸ Hanah nangappit hi timilan di algod Jordan hi hinangngab di Jericho ya Beser nah nundotal an adi maboblasyon nah boblen di holag Reuben, Ramot ad Gilead nah boblen di holag Gad ya Golan ad Bashan nah boblen di holag Manasseh.

⁹ Datuwan bobley natuddun butikan ta kihikugan di pimmaten holag Israel weno udum an tatagun nakiboblen didan uggena ingnguddan an pimmate. Ta takon di miunud nan mangiawit ya maid di maat ke di da inggana mipanu nan kasu da.

Hay numboblasyon nadan holag Libay

21 ¹⁻² Hanadan ap-apun di holag Libay ya eda nakihummangan ke da Eleasar an padi ya hi Joshuan

imbabalen Nun ya nadah mangipangpanguluh holag Israel. Ot kanan dan diday "Kinalin APU DIOS ke Moses an itudduwan dakamih pumboblasyon min maun-nudan hi kudal an pumpattolan mih aggayam mi." ³ Ya timbal da te hidiyey kinalin nan AP-APU ot umidat dah pumboblasyon ya pumpattolan dadiyen holag Libay hi aggayam da. Hanadan nidat ke dida ya parten nan lutan nidat nadah ibba dan holag Israel.

⁴ Hay holag Kohat di namangulun nabunut an midatan hi pumboblasyon da. Nidat ke dadiyen holag Aaron di himpulut tulun boblen pumboblasyon dan parten di lutan di holag Judah, holag Simeon ya holag Benjamin. ⁵ Nidat nadah udum an holag Kohat di himpulun boblen pumboblasyon dah parten di lutan di holag Eplaim, holag Dan ya holag Manasseh nah nangappit hi kalin-oban di algo.

⁶ Nidat nadah holag Gershon di himpulut tulun boblen parten di lutan di holag Issakar, holag Asher, holag Naptali ya holag Manasseh nah nangappit hi timilan di algo.

⁷ Ya nidat nadah holag Merariy himpulut duwan boblen parten di lutan nidat hi holag Reuben, holag Gad ya holag Sebulun.

⁸ Inat nadan holag Israel hidiy mipuun hi kinalin APU DIOS an intugun Moses an umidat dah pumboblasyon nadan holag Libay ya hay kudal an pumpattolan dah aggayam da.

⁹ Datuwe nadan boblen ibban di lutan di holag Judah ya holag Simeon an nidat ¹⁰ nadah namangulun nabunut an holag Kohat an holag Aaron an nahlag ke Libay.

¹¹ Nidat ke diday Arba an boblen ningadanan Arba an aman Anak. Ya Hebron moy ngadan diyen mabilid an boblen nidat hi holag Judah an niunnud nan kudal hi nunlinikkod hidi. ¹² Mu nadan papayo ya nadan i-itay an boblen nih-up hidi ya nidat tuwali handi ke Kaleb an imbabalen Jephunneh.

¹³ Hanadan holag Aaron ya nidat ke diday hiyam an boblen naunnudan dah kudal: Dadiye ya Hebron an boblen kihikugan, Libnah, ¹⁴ Jattir, Estemoa, ¹⁵ Holon, Debir, ¹⁶ Ain, Juttah, ya Bet Semes. Hiyam datuwan o-ongal an boblen naunnudan dah kudal ya ibban di lutan nidat hi holag Judah ya holag Simeon.

¹⁷ Opat an o-ongal an bobley nidat hi lutan di holag Benjamin. Datuwe ya Gibeon, Geba, ¹⁸ Anatot, ya Almon an niunnud di kudal datuwan boble.

¹⁹ Himpulut tuluy boblen naunnudan hi kudal di nidat nadah padin holag Aaron.

²⁰ Hanadan udum an holag Kohat an holag Libay ya nidatan dah opat an boble nah lutan di holag Eplaim ²¹ an datuwe ya Sekem an oha nadah natuddun boblen kihikugan nah mabilid an bobled Eplaim, hay Geser, ²² hay Kibsaim ya Bet Horon. Datuwan opat an boble ya naunnudan hi kudal. ²³ Ya nidat di opat an

boblen parten di lutan di holag Dan an datuwe ya El-tekeh, Gibeton, ²⁴ Aijalon, ya Gat Rimmon, ya naunnudan dah kudal. ²⁵ Duwan bobley nidat hi lutan di kagodwan di holag Manasseh, datuwe ya Taanak ya Gat Rimmon an naunnudan dah kudal.

²⁶ Datuwen holag Kohat ya nidatan dah himpulun boblen naunnudan hi kudal.

²⁷ Datuwey boblen di kagodwan di holag Manasseh an nidat nadah holag Gershon an holag Libay: Hay Golan ad Bashan an oha nadah boblen natuddun kihikugan ya Beesterah an naunnudan dah kudal.

²⁸ Hanadan nidat an boblen parten di lutan di holag Issakar ya Kishion, Dabarat, ²⁹ Jarmut ya En Gannim an naunnudan dah kudal.

³⁰ Hanadan nidat an boblen parten di lutan di holag Asher ya Mishal, Abdon, ³¹ Helkat ya Rehob an naunnudan dah kudal.

³² Hanadan boblen nidat hi parten di lutan di holag Naptali ya Kedes ad Galilee an oha nadah boblen natuddun kihikugan, hay Hammot Dor ya Kartan an naunnudan dah kudal.

³³ Himpulut tuluy bilang am-in dadiyen boblen nidat hi holag Gershon an naunnudan dah kudal.

^{34,35} Ya nadan holag Merari an holag Libay ya nidat ke diday opat an boblen parten di lutan di holag Sebulun. Hay ngadan dadiyen boble ya Jokneam, Kartah, Dimnah, ya Nahalal an naunnudan dah kudal.

^{36,37} Hanadan holag Reuben ya indat da nadah holag Merari datuwen boble: Hay Beser, Jahas, Kedemot ya Mephaat an naunnudan dah kudal. ^{38,39} Hanadan holag Gad ya indat da damdamay Ramot ad Gilead an oha nadah boblen natuddun kihikugan, hay Mahanaim, Hesbon ya Jaser an naunnudan dah kudal.

⁴⁰ Himpulut duway bilang am-in di boblen nidat hi holag Merari.

^{41,42} Ya hay bilang am-in di boblen nadan holag Israel an nidat hi holag Libay ya nap-at ta walun naunnudan hi kudal.

⁴³ Indat APU DIOS nadah holag Israel am-in nadan boblen insapatanan idat handidah ammod da. Ot hogpon da dadiyen boble ot diday mihannot an numbobleh di. ⁴⁴ Winadan APU DIOS linggop dan am-in ke dadiyen numboblasyon da. Man-uke ya hidiye tuwali insapatana handidah aammod da. Ya maid di oha nadah buhul day kinabaelanan makihanggan dida te impaapput nan am-in nadan buhul da ke dida. ⁴⁵ Am-in nadan insapatan APU DIOS nadah holag Israel ya immannung an maid di nibahho takon di oha.

22 Ohan algo ya impaayag Joshua nadan holag Reuben, holag Gad ya godwan di holag Manasseh ot maamung da. ² Kanan Joshua ke diday "Inun-unud yun am-in di intugun Moses an muttatyun APU DIOS an aton yu. Ya inun-unud yu bon am-in di kinalik an aton yu. ³ Ot uggeyu tinaynan nadan ibba yun ho-

lag Israel, mu binanaddangan yu dida ingganad uwani. Athinay inat yun nangun-unud hi tugun APU DIOS an Dios taku. ⁴ Winadan APU DIOS an Dios takuy linggop nadan ibbayun holag Israel te hidiyey kinalinan atona. Kinali takon di umanamut kayu mo nah pumboblasyon yud Jordan nah nangappit hi timilan di algon indat Moses an muttatyun APU DIOS ke dakayu. ⁵ Mu pakatibbon yu ta paka-un-unudon yu datuwen Tugun Moses an muttatyun APU DIOS ke ditaku: Pohdon yuh APU DIOS ta aton yu nadan pinhod nan aton yu. Punnanongon yuy pundayaw yu ya munhilbi kayun hiya ya abu hi am-in hi biyag yu."

^{6,9} Ot paanamuton Joshua dida. Ya binendisyonana didan kananay "Umanamut kayu ot deyan dakol hantudan inala yuh buhul yun ikadangyan yu umat hi silber, balituk, giniling ya gumok. Ya dakol di bulwati yu. Ianamut yu ya idatan yu nadan ibbayun holag Israel."

Ot taynan dadiyen holag Reuben ya holag Gad ya nadan godwan di holag Manasseh nadan ibba dan holag Israel ad Siloh ad Kanaan ot mibangngad dad Gilead an boblen nidat ke dida mipuun hi tugun APU DIOS an kinali nan Moses. Indat tuwalin din hi Moses di Bashan an wadah nangappit hi timilan di algod Jordan hanadah godwan di holag Manasseh, mu hanada ken godwan di holag da ya indat Joshuay nangappit hi kalin-oban di algod Jordan.

^{10,11} Handih dimmatong nadan holag Reuben ya holag Gad ya nadan godwan di holag Manasseh ad Gelilot an nih-up ad Jordan ad Kanaan ya ingkapyah dah diy ongal an pun-appitan nah pingngit nan wangwang. Handih dingngol nadan ibbadan holag Israel di mipanggep kediye inat da ¹² ya naamung dan am-in ad Siloh ta eda gubaton dadiyen ibbadan holag Israel.

¹³ Muden intud-ak da ni-an hi Pinehas an imbabalen Eleasar an padin e makihummangan ke dida. ¹⁴ Impaki-en nadan holag Israel ke Pinehas di himpulun mangipangpangulun mangitakdog hi oha nadah himpulun holag Israel. Ya diday mun-ap-apu nah puun an nahlagan da.

¹⁵ Ot umed Gilead hi Pinehas an ibbana dadiyen mangipangpangulu ot kanan da nadah holag Reuben, holag Gad ya godwan di holag Manasseh di ¹⁶ "Naamung kamin am-in hanadah ibba takun holag Israel ot itud-ak dakamin munmahman dakayu hin tipet uggeyu impunnanong di pundayaw yu nah Dios taku. Ya tipet eyu binohwat tun pun-appitan yu? Hituwey pangipatib-an yun inwalong yu nan Dios takun holag Israel. Nganney gapunat eyu ngohayon? ¹⁷ Kon ugge kayu nagilat handih nunliwatan takud Peor? Kinastigu ditakun APU DIOS ot ipaalina nahalman an dogo ot matey dakol ke ditaku. Ya deyan nanongnad uwanin munholholtap taku gapun diyen liwat. ¹⁸ Yaden munliwat kayu bo! Deket adiyu itikod an mungngohen APU DIOS ya bumoh-ol ta kastiguwon ditaku bon am-in.

¹⁹ Ya deket hay punnomnom yu ya adi maphod tun boble yun pundayawan yun APU DIOS ya umagwat kayu kattog hidih boble min kawad-an nan Tabernacle ta mumboble takun am-in hidi. Mu ta adiyu e ngohayon hi APU DIOS ta edakami ilagat hi eyu pangapyaan hi oha bon pun-appitan. ²⁰ Kon adiyu manomnom di naat handih nungngoheh Akan an imbabalen Serah ot alanay udum hanadah ngunut an bagin APU DIOS? Ot gapun diye ya namahig di boh-ol nan am-in ke ditaku. Bokon ya abuh Akan an nate gapu kediyen inat na, mu hiyay hinumlun hi natayan di dakol an ibba taku.”

²¹ Himmumang nadan holag Reuben, holag Gad ya godwan di holag Manasseh an kanan day ²² “Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in di tistigu mi. Te inilana hin mungngohe kamin hiya weno adi hi nangapyaan min diyen pun-appitan. Deket adi mi punnanongon di pun-dayaw min hiya te mungngohe kami ya takon di adi dakami ihwang ad uwani. Agat kalyon miy gapunah nangapyaan min diyen pun-appitan. ²³ Deket unggemi inun-unud hi APU DIOS ot mangapya kamih hinnatkon an pun-appitan mih aggayam an maghob, weno pun-appitan mih page, weno pun-appitan mih hamulon mi ya takon kattog di kastiguwon dakamin hiya.

^{24,25} Athituy gapuna, kinapya mih diyen pun-appitan te kal-ina udum hi algo ya ahi kalyon di holag yuh holag miy ‘Impumbalin APU DIOS nan wangwang an pumpopoppogan taku ta maappil kayu. Hi APU DIOS ya Dios mi tuwalin holag Israel. Ya dakayu ke ya ugge kayu nibilang ke hiya.’ Ta hidiye nan kal-ina ya ahi patikodon di holag yuy holag min mundayaw ke APU DIOS.

²⁶ Kinali kanan miy ‘Agat mangapya takuh pun-appitan mu adi taku pun-appitan hi maghob weno nadan udum an miappit an mangipaamlong ke APU DIOS.’ ²⁷ Te mangipanomnom ya abun ditaku ya nadah holag takuh udum hi algon dayawon takuh APU DIOS nah Tabernacle nan mun-appit takun hiyah maghob ya mahamul. Ta adi kalyon di holag yuh holag mih udum hi algoy ‘Maid di lebbeng yun mibilang ke APU DIOS.’

²⁸ Mu kal-ina ket athidiy kalyon di holag yuh holag mih udum hi algo ya ahi kanan di holag miy ‘Tibon yuh tuwen kinapyan handidan aammod mi, nun-ingngo da nah pun-appitan ke APU DIOS. Hituwe ya bokon pun-appitan hi maghob ya bokon pun-appitan hi hamulon, mu mangipanomnom hi holag yu ya holag min tatagu ditakun am-in ke APU DIOS.’

²⁹ Adinadaman ekami mungngohen APU DIOS weno emi itikod an mangun-unud ke hiya gapu ketuwen pun-appitan an kinapya mi. Ya adinadaman ekami mun-appit hi maghob, ekami mun-appit hi page ya ekami mun-appit hi hamulon ketuwen kinapya mi. Te adinadaman ekami mangapyah ohan pun-appitan ta emi kadwaan nan pun-appitan ke APU DIOS nah hinangngab di Tabernacle.”

³⁰ Maphod di nangngol da Pinehas ya nadan ibbanan mangipangpanguluh holag Israel kediyen kinalin dadiyen ibbadan holag Reuben, holag Gad ya nadan godwan di holag Manasseh. ³¹ Kanan Pinehas an imbabalen Eleasar an padiy “Inila taku mod uwanin baddangan ditakun APU DIOS te ugge kayu kaya nunliwat ke hiya an hidiyey wadah nomnom mi. Inihwang yuy holag Israel hi kastigun APU DIOS.”

³² Timmayan da Pinehas ya nadan ibbanad Gilead ot mibangngad dah boble dad Kanaan ot kalyon da nadah tataguy mipanggep hi nunhuhummanganan da nadah holag Reuben, holag Gad ya godwan nadan holag Manasseh. ³³ Ya immamlong dan nangngol kediyen ot dayawon dah Apu Dios. Ot maid moy kalkalyon dah eda munggugubat ta dadagon day numbobl原因 nadan ibbadan holag Israel an dadiye ya holag Reuben, holag Gad ya godwan di holag Manasseh.

³⁴ Nginadanan nadan holag Reuben ya holag Gad hidiyen kinapya dan pun-appitan hi “Tistigu.” Ot kanan day “Hituwey tistigu takun mangipanomnom ke ditakun am-in an Dios taku damdaman nan AP-APU.”

Hay tugun Joshua nadah holag Israel

23 Handih nabayag moy niha-adan nadan holag Israel ad Kanaan ya impalinggop APU DIOS di- dan maid moy inat di buhul dan dida. Kediyen ya naka-am-ama moh Joshua. ² Impaayag nan am-in nadan holag Israel, nadan mangipangpanguluh dida, nadan aap-apu da, nadan huwes da ya nadan opisyal da ot maamung da. Kananan diday “Deyan naam-amaak mo ya hituwey kalyok ke dakayu. ³ Tinibo yun am-in di inat APU DIOS an Dios taku nadah tatagu tuh boble gapu ke ditaku. Ya inila yun hiyay nakihangga nadah buhul taku. ⁴ Deyan ingkap-ong kun dakayun am-in nadan lutan sinakup taku mipalpu nah Wangwang an Jordan inggana nah Baybay an Mediterranean nah nangappit hi kalin-oban di algo, takon nadan boblen ugge taku pay ni-an sinakup ta pumbobl原因 yu. ⁵ Ya hantuh pangayan yuh di ya nunna-ud an pabtikon nan AP-APU an Dios taku nadan numbobleh di ta dakayuy mi-hannot ke dida te kinalina tuwali handi an idat nan dakayuh diyen boble.

⁶ Kinali mahapul an tumulid kayu! Tibon yu ta paka-un-unudon yun am-in nadan intudok Moses an Tugun APU DIOS. Adiyu iwalong takon di oha ke dadiyen Tugun. ⁷ Adi kayu makihayyup nadah tatagun nanongan dehdin makiboblen dakayu. Adiyu oggan dalaton an kalyon di ngadan nadan dios da. Ya adiyu isapatah ngadan da weno dayawon dadiyen dios da. ⁸ Maphod di punnanongon yun mangun-unud ke APU DIOS an Dios taku umat nah inainat yu ingganad uwani.

⁹ Dakayu mismu ya inila yun inapput APU DIOS di buhul taku takon nadan numbobleh o-ongal an

boblen ongal di kabaelan da. Ot deyan maid ke diday ena kinabaelan an nangapput ke ditaku. ¹⁰ Takon di dahdin dakayu ya kabaelan yun mangipabtik hi hinlibun tatagu gapuh baddang APU DIOS an Dios taku te hidiyey kinalina handi. ¹¹ Kinali tibon yu ta punnanongon yuy pamhod yun APU DIOS an Dios taku.

¹² Deket adiyu punnanongon di pamhod yun hiya ta makihayyup kayu ya makiapu kayu nadah tatagun natahanadah numboblaysan yu ¹³ ya makulug an adi dakayu baddangan ke APU DIOS an Dios taku ta adina pabtikon nadan tatagu ke dadiyen boble hi panguabatan yun dida. Ta ahi dakayu punholholtapon ke dida ot ya abu an kay dakayu kinnah bitu ya kay dakayu hanoplaton ya kay da pagit hi mata yu inggana mapu kayu ta mama-id kayu tuh maphod an boblen indat APU DIOS ke ditaku.

¹⁴ Ha-on ke ya inilak an adi mabayag ya taynan dakayu. Mu hituwe boy kalyok ke dakayu: Am-in kayu ya impakainnila yun impaannung APU DIOS an Dios takun inat am-in nadan kiphodan takun kinalina handi. Maid di imbakhona ke dadiyen kinalina. ¹⁵ Ya adina ibahhon mangastigun dakayu ¹⁶ hin adiyu punnanongon an mangun-unud hi tuguna. Mu deket hay udum an dios di dayawon yu ya bumoh-ol ke dakayu ta maidon dakayu tuh maphod an boblen indat nan dakayu.”

24 Impaayag bon Joshuan am-in nadan holag Israel ad Sekem, takon nadan mangipangpangulun dida, nadan ap-apu da, nadan huwes da ya nadan opisyal da ot maamung dah hinangngab Apu Dios. ² Kanan Joshua ke diday “Hituwey kinalin APU DIOS an Dios Israel: Numboble handidan aammod yu dih done nah binnah-el nan Wangwang an Euphrates ya dinaydayaw day hinnatkon an dios. Hay oha ke dadiyen aammod yu ya hi Terah an aman da Abraham ke Nahor. ³ Indani ya inawit kuh Abraham an ammod yun inilpuk kediyen boblen binnah-el nan Wangwang an Euphrates ot ipanguluk ad Kanaan. Indani ya winadak hi Isaac an imbabalena ot padakkolok di holag na. ⁴ Nahlag hi Isaac ot da Jacob ke Esau. Indat kuy Edom an tawid Esau. Mu hi Jacob an ammod yu ya nadan imbabalena ya imme dad Egypt. ⁵ Nabayag ot ahik wadaon da Moses ke Aaron an binaal kun immed Egypt ot atok nadan himpappangen ligat hidi. Ot ipangulu dakayun tumayan ad Egypt. ⁶ Mu handih wada kayu nah Maingit an Baybay ya pindug dakayu nadah iEgypt an nungkalesa da ya nuntakke dah kabayu. ⁷ Indani ya mumpahpahmok kayun ha-on an DIOS ot paalik di tapol hi numbattanan yu nadah iEgypt, ot anudok dida nah baybay. Dakayu mismu ya tinibo yuy inat kun, impae dakayu nah adi maboblaysan ot mihaad kayuh dih nabayag. ⁸ Indani ot iall dakayu nah boblen nadan Amorite ad Jordan nah nangappit hi timilan di algo. Nakigubat dan dakayu, mu impangap-

put dakayun ha-on ot pulhon yuy boble da, te handih mangali kayu ya dinadag ku mo tuwali dida. ⁹ Indani bo ya nakigubat ke dakayu nan imbabalen Sippor an hi Balak an patul di Moab, ot kalyonan Balaam an imbabalen Beor an idutan dakayu. ¹⁰ Mu uggek hinangud an dingngol hi Balaam, ot bendisyonan dakayu ot ya abun hiya. Athidiy inat kun nangihwang ke dakayu nah e ot aton Balak ke dakayu. ¹¹ Handih nun-agwat kayu bod Jordan ot umali kayud Jericho ya nakigubat bon dakayu nadan ijericho umat damdama nadah Amorite, Perisite, Kanaanite, Hittite, Girgashite, Hibite, ya nadan Jebusite, mu impangapput dakayun ha-on. ¹² Man-uke ya impatakut ku dida handih mangali kayu ot bumtik nadan duwan patul di Amorite. Kinali bokon hay ispada yu ya pana yuy gapunah nangapputan yu. ¹³ Indat kuy lutan uggeyu nun-atuwan ya indat kun dakayuy boblen ugge kayu nun-atun nangapya. Ot aduwani ya dehna kayun numboblens kankannon yu pay di bokon yu intanom umat hi grapes ya oliba.”

Hay nanguddidin intugun Joshua

¹⁴ Kanan bon Joshua nadah ibbanan holag Israel di “Dayawon yuh APU DIOS ya paka-un-unudon yu. Hiya ya abuy punhilbiyan yu. Ya iwalong yu nadan adi makulug an dios an dinayaw handidan aammod yu handih wada da nah binnah-el nan Wangwang an Euphrates ya Egypt. ¹⁵ Mu deket munhalinduwa kayun mangiohhah pundayaw yun APU DIOS, weno pakudukdulon yun dayawon nadan dios an dinayaw handidan aammod yu weno pakudukdulon yu nadan dios an dayawon nadan Amorite an kon boble tuh kawad-an takud uwani, pakannomnomon yu ta piliyon yud uwanin algo hin dahdiy pinhod yun dayawon. Hay oy ke ya nan familyak ya munhilbi kami pen APU DIOS.”

¹⁶ Himmumang nadan tatagun kanan day “Takon di dakami ya hi APU DIOS ya abuy dayawon mi! Adimi dayawon di udum an dios! ¹⁷ Man-uke ya hiya an hi APU DIOS an Dios takuy nangipakaan handidah aammod takud Egypt an nihbutan da. Oha bo ya tinibo mi nadan umipamodwong an inat na ya inihwang ditakun am-in hanadah boblen nangayan taku ya lina-uan taku. ¹⁸ Ya handih pangaliyan taku ketuwen boble ya impabtik na nadan Amorite an numbobleh tu. Kinali hi APU DIOS di dayawon mi damdama te hiyay Dios taku!”

¹⁹ Ot kanan Joshuan diday “An kabaelan yu nin an punnanongon di pangun-unud yun APU DIOS? Te hiya an maphod an abu ya adina abuluton an waday udum an dios an dayawon yu ya adina pakawanan di ngohe yu ya liwat yu. ²⁰ Deket iwalong yu ta dayawon yuy udum an dios ya ipaalina kastigu yu ta kadadagan yu takon di pakauillayan dakayu handi.”

²¹ Mu kanan nadan tataguy “Adi athina te hiya an APU DIOS di dayawon mi ya un-unudon mi.”

²² Kanan Joshua ke diday “Nomnomon yuh naen kinali yu. Dakayu mismuy nangali an hi APU DIOS di un-unudon yu.” Kanan nadan tataguy “Om, nonomnomon min dakamiy nangalin nae.”

²³ Kanan Joshua ke diday “Deket athina ya mahapul an iwalong yu nadan adi makulug an dios an daydayawon yu ta hi APU DIOS an Dios Israel ya abuy dayawon yu.”

²⁴ Kanan bon nadan tatagu ke Joshuay “Om, hi APU DIOS an Dios takuy dayawon mi ya un-unudon mi.”

²⁵ Ot hidid Sekem an kawad-an da ya intudok Joshuah diyen inhuhummangan da ya indat nan dida nadan udum an tugun an un-unudon da kediye al-goh. ²⁶ Ot pakitudok na dadiyen tugun nah liblun nitudkan di Tugun. Ya immalah ongal an batu ot hadona nah puun nan kaiw an oak an nih-up nah punappitan ke APU DIOS.

²⁷ Kananan am-in hanadah tataguy “Hituwen batuy panginomnoman taku ke dadiyen kinalin APU DIOS ya nan etaku inhumangan. Hituway tistigu takuh adiyu pangiwalongan ke hiya an Dios yu.”

²⁸ Nagibbuh diyen nunhuhummanganan da ot paanamuton Joshua nadan tataguh boble da.

Hay natayan Joshua

²⁹ Indani ya nateh Joshua an muttatyun APU DIOS an imbabalen Nun handih hinggatut ta himpuluy toona.

³⁰ Inlubuk da nah lutan binoltanad Timnat Serah hidi nah mabilid ad Eplaim nah Bilid an Gaas hi nangappit hi north.

³¹ Handih katagun Joshua ya hi APU DIOS di dayawon nadan holag Israel. Takon handih nate ya nanongnan hiyay dayawon da te wadada nadan ibanan aap-apun nanibo nadah kiphodan dan inainat APU DIOS.

³² Ya hana ke damdaman gunit Joseph an inilpu dad Egypt ya inlubuk dad Sechem an lutan ginatang Jacob hi hinggatut an kalang nadah linalakin imbabalen Hamor an hi aman Sekem. Hidiyen lutay nipaboltan hanadah holag Joseph.

³³ Hi Eleasar an imbabalen Aaron ya nate ot milubuk ad Gibeah an boble nah mabilid ad Eplaim. Hidiyen luta ya nipaboltan nah imbabalenan hi Pinehas.

Hanadan Huwes

Hay mipanggep ketuwen liblu an Huwes

Hituwen liblu an Huwes di mangipainilan ugge impaka-un-unud nadan holag Israel di intugun APU DIOS ke didan mahapul an patayanon dan am-in di numbobled Kanaan ya hiya ya abuy dayawon da ya punhilbiyan da. Mu kon ot nakid-um da ot ya abu nadah iKanaan ot dayawon day dios dadiyen numbobleh di. Deket inat nadan holag Israel hituwe on in-abulut APU DIOS nadan iKanaan an mangubat ke dida on inapput da dida. Deket naapput dat munholholtap da on nuntutuyu dah uggeda nangun-unudan ke APU DIOS ne numpah-pahmok dan hiyat ihwang na didah buhul da. Deket hinumang APU DIOS di dasal da on tinuddu nay ohan ibba dan mangipangpangulun dida ya mumbalin an huwes da. Hiyay mangipangulun didan makigubat hi buhul dan numpaholholtap ke dida. Ta deket nakigubat da on inapput day buhul dat mihwang da. Mu deket nate nan mangipangpangulun dida on kinal-iwan bon nadan holag Israel hi APU DIOS on nakid-um da nadah iKanaan on nunhilbi dah dios da. Namindakol an naat di athitu. Tinuddun APU DIOS di himpulut opat an nahanhanot an nangipangpangulun dida ya nangihwang ke didah buhul da ke datuwen am-in an toon. Ya maid di patul an nun-ap-apu nadah holag Israel. Ya gapu te adida pinhod an un-unudon hi APU DIOS ya waday oha on inat nay kananah maphod hi punnomnom na. (17:6)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Nungngohe nadan holag Israel ke APU DIOS ya adida pinhod an un-unudon. (1:1—3:6)
2. Impangulun Othniel nadan holag Israel hi gubat ta poppogon day nun-ap-apuwan nadan iAram ke dida. (3:7-11)
3. Impangulun Ehud nadan holag Israel hi gubat ta poppogon day nun-ap-apuwan nadan iMoab ke dida. (3:12-30)
4. Impangulun Samgar nadan holag Israel ot ihwang na dida. (3:31)
5. Impangulun da Deborah ke Barak nadan holag Israel hi gubat ta poppogon day nun-ap-apuwan nadan iKanaan ke dida. (chapters 4-5)
6. Impangulun Gideon nadan holag Israel hi gubat ta poppogon day nun-ap-apuwan di iMidian ke dida. (chapters 6-8)
7. Hay nun-ap-apuwan Abimelek, hi Tola, hi Jair, hi Jeptah, hi Ibsan, hi Elon ya hi Abdon. (chapters 9-12)
8. Inapput Samson nadan iPilistia. (chapters 13-16)
9. Nungngohe day udum ke APU DIOS ot dayawon day dios an kinapyan di tagu. (chapters 17-18)
10. Ginubat di udum an holag nadan holag Benjamin. (chapters 20-21)

Hay nundopapan nadan holag Judah ya nadan holag Simeon ke Adoni-Besek

1 Handih nateh Joshua ya kanan nadan holag Israel ke APU DIOS di “Dahdi ke dakamiy mangan-gulun mangubat nadah iKanaan?”

² Hinumang APU DIOS an kananay “Hay holag Judah di mamangulu. Ipaapput kun dida nadan numbobled Kanaan an eda pumboblayan.”

³ Kanan nadan holag Judah nadah holag Simeon an iiba day “Maki-e kayun dakami hanah nituddun dakamin boble ta mumbabaddang takun mangubat

nadah iKanaan ta ahi dakayu po baddangan nah nituddun dakayun pumboblayan yu.” ⁴⁵ Ot mumbabaddang nadan holag Judah ya holag Simeon an nangubat nadah iKanaan. Impaapput APU DIOS ke dida nadan iKanaan ya nadan Perisite ot patayon day himpulun libun tindalun dadiyen buhul dad Besek. Hidiy nundammuwan da nah patul hidin hi Adoni-Besek ot makigubat dan hiya. ⁶ Binumtik hi Adoni-Besek, mu pindug da ot dopapon da ot puttuton day am-ama-an di taklena ya hukina. ⁷ Kanan Adoni-Besek di “Handi ya impaputtut kuy am-ama-an di takle ya hukin di napitun patul ot mumpidippidit dah mag-an makan hi

da-ul di lamesaak. Ad uwani ya imbalon Apu Dios hidiyen inat kun dida." In-e dad Jerusalem hi Adoni-Besek ot hidiy natayana.

Hay nanggopan nadan holag Judah hi Jerusalem ya Hebron

⁸ Ginubat nadan holag Judah di Jerusalem ot hogpon da ya pinate da nadan numbobleh di ot logabon da nan boble. ⁹ Eda bo ginubat nadan iKanaan an numboble nadah mabilid, nadan iNegeb, nadan numboble puun diyen bilid ya nadan numboble nah mamagan boblen wadah south. ¹⁰ Eda bo ginubat nadan iKanaan an numbobled Hebron an Kiriat Arbe di ngadana handi ot apputon da nadan holag da Seshai, Ahiman ya Talmai an numbobleh di.

Hay nanggopan Othniel hi Debir

¹¹ Imme bo nadan holag Judah ad Debir an hay ngadana handi ya Kiriat Sepher. ¹² Indani ya kanan Kaleb di "Idat ku nan babain imbabalek an hi Aksah nah tagun mangubat ya manggop hi Kiriat Sepher ta iinena." ¹³ Hi Othniel an imbabalen nan udidiyan an tulang nan hi Kenas di nanggop kediyen boble ot i-inen Othniel hi Aksah. ¹⁴ Kediyen algon nun-ine da ya kinalin Othniel ke Aksah an mumbagan amanah id-um nah tawidona. Imme Aksah ke amana ot duma-ul nah kabayun nuntakkayana ot hanhanan amana hin nganney ibagana. ¹⁵ Kanan Aksah di "Ibagak anhan an hay idat mun ha-on an tawidok ya hay lutan waday danum na. Te nan indat mun ha-on an wadad Negeb ya mamagan boble." Ot idat Kaleb ke hiya nan waday nundaal ya nuntap-on ob-ob.

Hay nanganapputan nadan holag Judah ya holag Benjamin

¹⁶ Handih timmayan nadan holag Judah ad Jericho ya naki-e nadan Kenite an holag din aman nan inayan Moses ot eda makiboble nadah tatagud Amalek nah adi maboblaysan nah nih-up ad Arad ad Negeb. ¹⁷ Indani ya e nid-um nadan holag Judah nadah holag Simeon an e nangubat nadah iKanaan an numbobled Sephat ot apputon da dida ot dadagon da nan boble. Hay nungngadan dan diyen boble ya Hormah. ¹⁸ Sinakup da pay di Gaza, Askelon ya Ekron ya nadan iittay an bobleh nunlinikkod. ¹⁹ Ya sinakup da bo nan mabilid an boble te binaddangan APU DIOS dida. Mu uggeda dinog-al nadan numboble nadah nundotal te gumok di kalesa da. ²⁰ Hay Hebron ya nidat ke Kaleb te hidiy tuwaliy kinalin Moses handi. Man-uke ya hiyay nanog-al nadah holag nadan tulun imbabalen Anak. ²¹ Mu nada ken holag Benjamin ya uggeda dinog-al nadan Jebusite an numbobled Jerusalem ot ingganad uwani ya in-abulut da didan makiboblen dida.

²² Binaddangan APU DIOS damdama nadan holag Eplaim ya holag Manasseh ot eda gubaton di Bethel. ²³ Hay ngadana handih nangipaeyan dah munsiim kediyen boble ya Lus. ²⁴ Kediye ya inakhupan dadiyen munsiim on tagun nalpu nah boble ot kanan dan hiyay "Ituddum di dalan an ume nah boble ta adi daka liputan." ²⁵ Intuddun diyen tagu ot ume nadan holag Eplaim ya nadan holag Manasseh ot patayon dan amin nadan bimmobleh di, mu uggeda nan tagu ya nan pamilya na. ²⁶ Indani ya immeh tuwen tagu nah boblen nadan Hittite ot mangapyah ongal an boble ot ngadananah Lus an hidiyey ngadana ingganad uwani.

Hanadan tatagun ugge dinog-al nadan holag Israel

²⁷ Hanadan holag Manasseh ya uggeda kinabaelan an dinog-al nadan numbobled Bet San, Taanak, Dor, Ibleam, Megiddo ya nadan nih-up an boble te inhamad nadan iKanaan an numbobleh din adida madog-al. ²⁸ Ya handih wada moy ongal an kabaelan nadan holag Israel ya uggeda impakaan dadiyen iKanaan nah boble, mu pungngunuwon da didan kay himbut.

²⁹ Athidi bo nadah holag Eplaim an uggeda kinabaelan an impakaan nadan iKanaan an numbobleh did Geser ot munnanong dan nakiboblen dida.

³⁰ Athidi bo nadah holag Sebulun an uggeda kinabaelan an impakaan nadan iKanaan an numbobled Kitron weno Nahalol ot munnanong dan nakiboblen dida, mu pinilit da didan mungngunu an kay himbut.

³¹ Ugge damdama kinabaelan an dinog-al nadan holag Asher nadan iKanaan an numbobled Akko, Ahlab, Aksib, Helbah, Aphek, Sidon ya Rehob. ³² Ot gapuh uggeda nanog-alan ke dida ya diday dakdakol di numboblaysan da mu nadan holag Asher.

³³ Athidi bo nadah holag Naptali an uggeda kinabaelan an dinog-al nadan iKanaan an numbobled Bet Semes ya Bet Anat. Kinali didan iKanaan di dakdakol di numboblaysan da mu hin-uddum on pinilit nadan holag Naptali didan mungngunun kay himbut.

³⁴ Hanada ken holag Dan ya numboble da nah mabilid te adi iabulut nadan Amorite an dumayyu da nah nundotal. ³⁵ Hanadan Amorite ya adida madog-al te inhamad dan numbobled Aijalon, Saalbim ya nah Bilid an Heres mu handih ongal moy kabaelan nadan holag Eplaim ya holag Manasseh ya pinilit da nadan Amorite an mungngunun kay himbut.

³⁶ Hay poppog di boblen dadiyen Amorite ya nipalpu nah Dalan an Akrabbim inggana mala-uan di Sela.

Hay mipanggep nah anghel APU DIOS ad Bokim

2 Imme nan anghel APU DIOS ad Bokim an nalpud Gilgal ot kanana nadah holag Israel di "Kinaan dakayud Egypt ot iali dakayu nah boblen insapatak

nadah aammod yu ya aapu yu. Handi ya kanak di 'Adik ibahho nan nakitobbalak ke dakayu, ² athidi bon dakayun adiyu damdama ibahho ta adinadaman ekayu makitobbalan hanadah numbobleh tu. Ya mahapul an pa-iyon yu nadan pun-appitan da.' Mu tipet uggeyu inun-unud hituwen kinalik an aton yu? ³ Gapu ketuwen inat yu ya kalyok ke dakayun adik pakaanon nadan tatagun nakiboblen dakayun mialig dan pagit ke dakayu ya nadan dios day mialig an bitun kaknaan yu." ⁴ Handih ginibbun nan anghel APU DIOS an kinalih tuwe ya kinumgah nal-ot nadan holag Israel. ⁵ Nginadanan dah diyen boble hi Bokim an hay kibalina na ya "mungkoga" ot mun-appit dan APU DIOS hidi.

Hay natayan Joshua

⁶ Impaanamut Joshua nadan holag Israel ot eda sakupon nadan boblen nitudduh hin-oh-an dida. ⁷⁻⁹ Hi Joshua an muttatyun APU DIOS an imbabalen Nun ya nate handih hinggatut ta himpuluy toona. Nilubuk ad Timnat Serah an tawid na nah mabilid ad Eplaim an nangappit hi north nah Bilid an Gaas. Kediye katagun da Joshua ya nadan aam-aman ugge ni-an naten nanibon am-in hanadah maphod an inat APU DIOS hi kiphodan da ya inun-unud dah APU DIOS.

Hay nangitikodan nadan holag Israel an mundayaw ke APU DIOS

¹⁰ Handih naten am-in nadan kaingngon Joshua toon ya nihannot ke dida nadan imbabale dan ugge nanginila ke APU DIOS ya nadan inainat nan kiphodan da. ¹¹ Ot atoaton da nadan gaga-ihon adi miunnud hi pinhod APU DIOS ya dinayaw dah Baal an adi makulug an dios. ¹² Inwalong dah APU DIOS an Dios handidan aammod dan nangihwang ke didad Egypt. Ot dayawon day dios nadan udum an tatagun nakiboblayan da. Gapun diye ya impaboh-ol dah APU DIOS ¹³ te inwalong da nimpe ot dayawon dah Baal ya hi Astoret. ¹⁴ Gapuh boh-ol APU DIOS ya in-abulut na mon punalan di mumpangkoy limmu da. Ya in-abulut na didan mihbut hi buhul dah nunlinikkod te maid moy kabaelan dan manangga ke dida. ¹⁵ Am-in boy eda pakigubatan ya baddangan APU DIOS nadan buhul da ta maanapput da te hidiye tuwaliy kinalinan didan atona ta hidiye nan mahmok da mo.

¹⁶ Indani ya winadan APU DIOS di huwes an mangihwang ke didah aton di buhul da. ¹⁷ Mu adi un-unudon nadan holag Israel dadiyen huwes ot dayawon day adi makulug an dios. Adida umat handidah aammod dan inun-unud dah APU DIOS, mu didan holag da ya adi bo udot ya inwalong dah APU DIOS. ¹⁸ Deket waday tinuddun APU DIOS hi huwes ya baddangana inggana mate ta ihwang na nadan tataguh buhul da te namahig di homok APU DIOS ke didah pumpahol-

holtap di buhul dan dida. ¹⁹ Mu deket nate nan huwes on imbangngad nadan tatagun mangat hi gaga-ihon namammam-ay pangat da, mu handidan aammod da. Dayawon day udum an dios ya munhilbi dan dida. Adida pinhod an iwalong di gaga-iho ya adida itikod an mungngohe. ²⁰ Ta hidiye nan namahig di boh-ol APU DIOS ke didan holag Israel. Kananay "Imbahhon datuwen tataguy nakitobbalak handidah aammod da ot iwalong day tugun ku. Ta hidiye nan ²¹ adik mo dogalon nadan tatagu tuh boblen ugge dinog-al Joshua ot ahi mate. ²² Man-uke ya usalok didan mamatna ke datuwen holag Israel ta tibok hin un-unudonak an Dios da weno adi umat hi pangun-unud handidan aammod dan ha-on." ²³ Hidiyey gapunan ugge ginaganan APU DIOS an dinog-al nadan bimmoble ya ugge-na in-abulut an apputon Joshua didan am-in.

Hanadan tatagun natdaan ad Kanaan

3 Ugge tuwali impakaan APU DIOS di udum hanadah numboble ta pamatnana nadah holag Israel an uggeda pinatnaan an makigubat ad Kanaan. ² Ya oha bo ya panudduna nadah holag Israel hi aton dan makigubat te uggeda ni-an pinatnaan nimpen makigubat. ³ Hay ugge nadog-al ya nadan liman iPilistia an patul ya nadan tatagu da, am-in di iKanaan, nadan Sidonite, nadan Hibite an numboble nadah bibilid ad Lebanon nipalpud Baal-Hermon inggana nah kalatad Hamat. ⁴ Man-uke nimpet natdaan dadiyen tatagu ya ta pamatnan APU DIOS nadah holag Israel hin un-unudon day tugunan indat Moses handidah aammod da. ⁵ Ot makiboble da mo nadah iKanaan, Hittite, Amorite, Perisite, Hibite ya Jebusite. ⁶ Ya nakiapu dan dida ya dinayaw day dios dadiyen nakiapuan da.

Hanadan huwes di holag Israel

⁷ Hanadan holag Israel ya in-innat day gaga-iho ya inwalong dah APU DIOS an Dios da ot dayawon da nadan adi makulug an dios an hi Baal ya hi Asherah. ⁸ Gapun diye ya bimmobboh-ol hi APU DIOS nadah holag Israel ot paapput na dida ke Kushan Rishatam an patul di Mesopotamia ot mun-ap-apun didah walun toon. ⁹ Indani ya mumpahpahmok nadan holag Israel ke APU DIOS ot tuduwonah Otniel an imbabalen Kenas an udidiyan Kaleb an mangihwang ke dida. ¹⁰ Waday Espiritun APU DIOS ke hiya ot mumbalin an huwes nadan holag Israel. Ot e makigubat nah patul di Mesopotamia ya binaddangan APU DIOS ot mangaput. ¹¹ Nipalpun diye ya waday linggop hi boblen nadan holag Israel hi nap-at an toon inggana nateh Otniel.

¹² Indani ya at-atton bon nadan holag Israel di punliwatan ke APU DIOS ot pumbalinonan waday kabaelan

Eglon an patul di Moab an mangapput ke dida. ¹³Inalaluk Eglon nadan Ammonite ya Amalekite ot mid-um dan gubaton nadan holag Israel ot pulhon day Jericho. ¹⁴Ot mun-ap-apuh Eglon ke didah himpulut waluy toon.

¹⁵Indani ya numpahpahmok bo nadan holag Israel ke APU DIOS ot tudduwonah Ehud an naiggid an mangihwang ke dida. Hiya ya imbabalen Gera an holag Benjamin. Indani ya impaen nadan holag Israel ta ie nay buwis da ke Eglon an patul di Moab. ¹⁶Hi Ehud ya nangapyah hinalung an ohat kagodwan piyey kadukkena. Imbobod nah diyen hinalung hi wawwan an ulpu na ot haniyanah bulwatina. ¹⁷Ot umen intabina nan buwis an ena idat ke Eglon an makatabban tagu. ¹⁸Nagibbun indat na nan buwis ot paanamutona nadan ibbanan nangdon ke dadiye. ¹⁹Handih dimmatong hi Ehud nah kad-an nadan tinattaggun batun nihup ad Gilgal ya nibangngad ot kananan Eglon an patul di "Waday pinhod kun ipainilan he-a ya abu."

Ot iolden nan patul nadah muttatyunan umop-opya da ya tumayan da nah kuwartu. ²⁰E nih-up hi Ehud nah patul an um-umbun nah nuntap-on matmattuning an kuwartu ot kananan hiyay "Waday pinhod Apu Dios an ipainilan he-a."

Ya kediyen e tumaddog hi Eglon ya ²¹hinuknut di kannigid an taklen Ehud nan hinalung an nibobod hi kannawan an ulpu na ot itwik nah putun nan patul. ²²Immeimmed dalom nan hinalung takon nan palok na ya hinophopan di tabana ot humawwang hi odog na. Ugge ginuyud Ehud hidiyen hinalung ot munnanong an niathidi. ²³Indakkig Ehud nan panto ot ialaddu na ot lumah-un. ²⁴Timmayan hi Ehud ot ahi umali nadan muttatyun nan patul ya tinibo dan nialaddu nan kuwartu nah nuntap-o ot kanan da pe on e kimmattilyat nan patul hidi nah bohong na. ²⁵Ot munho-ho-od da. Loktat ya bimmain dan munho-ho-od. Mu handih ad-addi lumah-un nan patul ya immalah aladdu ot ibughul da nan panto ya tinibo dan nate nan patul nah dulung.

²⁶Kediyen munho-ho-od dadiyen muttatyun nah panto ya indalan Ehud nah kad-an di binattun tinattaggun dios ot bumtik ad Seirah. ²⁷Dimmatong hidi nah mabilid an bobled Eplaim, ot pagangohonay tangguyub ta pangipainila na nadah ibbanan holag Israel an mundadaan dan makigubat ta ipangulu na dida. ²⁸Inoldenan kananay "Miunud kayun ha-on ta etaku gubaton nadan buhul takun iMoab te ipaapput APU DIOS dida." Eda hinggop nan boblen pun-agwatan di iMoab nah Wangwang an Jordan ot maid di iabulut dan umagwat hidi. ²⁹Kediyen algo ya pinate day himpulun libun kalkal-otan ya katultulidan an tindalun di Moab ya maid di ohah e nakabtik. ³⁰Ot mipalpun diyen algo ya nun-ap-apuy holag Israel ad Moab ot luminggop nan bobleh nawalun toon.

³¹Nitun-ud hi Samgar an imbabalen Anat ke Ehud an huwes. Inihwang na damdamay Israel an hay almas na ya patanong an pun-abul hi baka ot patayonay onom di gatut an iPilistia.

Hi Debora ya hi Barak

4 Handih nateh Ehud ya in-innat bon nadan holag Israel di gaga-iho ot munliwat da bon APU DIOS. ²Ot ipaapput bon APU DIOS dida nah patul di Kanaan an hi Jabin an nun-ap-apud Hasor. Hi Sisera an numbobled Haroshet Haggoyim di ap-apun nadan tindalu na. ³Hiyam an gatut an kalesan gumok di usalon Jabin an makigubat ya namahig di numpaholholtap na nadah holag Israel kediyen nun-ap-apuwanah duwampulun toon. Ot mumpahpahmok bo nadan holag Israel ke APU DIOS.

⁴Kediyen ya nan babain hi Deborah an profetas an in-ayan Lappidot di numbalin an huwes nadah holag Israel. ⁵Hiyay pangiyayan nadan tataguh diklamu dat ipanu na nah puun di palma Deborah an numbat-tanan di Ramah ya Bethel nah mabilid an bobled Eplaim. ⁶Ohan algo ya impaayag nah Barak an imbabalen Abinoam an numbobled Kedes ad Naptali. Kananan hiyay "Hi APU DIOS an Dios di holag Israel ya in-oldenah tuwe: 'Ayagam di himpulun libun tindalun malpuh holag Naptali ya holag Sebulun hidi nah Bilid an Tabor. ⁷Tapangak hi Sisera an ap-apun di tindalun nan patul an hi Jabin ta iala na nadan kalesana ya tindalunat gubaton dakayu nah Wangwang an Kishon, mu ipaapput ku didan dakayu.'"

⁸Hinumang Barak hi Deborah an kananay "Umeyak, hin maki-e kan ha-on!"

⁹Kanan Deborah di "Om, maki-eyak. Mu gapu ketuwen ine-em ya bokon he-ay midayaw te ipaapput APU DIOS hi Sisera hi babai." Ot maki-kieh Deborah ke Barak ad Kedes. ¹⁰Impaayag Barak nadan himpulun libun tindalun nalpuh holag Sebulun ya holag Naptali ot ipangulu na didad Kedes an ibba dah Deborah.

¹¹Kediyen ya wada on ohan Kenite an hi Heber an himmi-an hanadah ibbanan Kenite an nahlag ke Hobab an tulang din inayan Moses ot mangapyah kampunah nih-up ad Kedes nah kad-an di kaiw an oak ad Saanannim.

¹²Handi ininnilan Sisera an timmikid hi Barak nah Bilid an Tabor ¹³ya impaayag nan am-in di tindaluna, takon nadan hiyam an gatut an tindalunan nungkalesah gumok an wadad Haroshet Haggoyim ot ipangulu na dida nah Wangwang an Kishon.

¹⁴Kediyen ya kanan Deborah ke Barak di "Mundadaan kayu! Hi APU DIOS di mangipangulun ditaku! Ipaapput APU DIOS hi Sisera ke ditakud uwanin algo." Ot dumayyu da Barak ya nadan himpulun libun tindaluna nah Bilid an Tabor an e makigubat. ¹⁵Handih mange

nadan tindalun Barak an makigubat nadah tindalun Sisera ya impatakut APU DIOS hi Sisera ya nadan tindaluna takon nadan nungkalesa ot mamtik da. Hi ke Sisera ya dimmop-a nah kalesana ot mamtik. ¹⁶ Mu pindug da Barak nadan nungkalesa ya nadan tindalun Sisera ingganad Haroshet Haggoyim ot patayon da didan am-in an maid di ohan natdaan.

¹⁷ Mu binumtik hi Siserah kampun Jael an inayan Heber an Kenite te maphod di pakihayyupan di pamilyana ke Jabin an patul di Hasor. ¹⁸ E dinamun Jael an inayan Heber hi Sisera ot kananay "Apu, humgop ka tuh kampu mi. Adika tumakut." Hinumgop hi Sisera ot likbutan Jael hi ulo. ¹⁹ Kanan Sisera ke Jael di "Idatanak anhan hi danum te nakauwoak." Inalan Jael nan lalat an niha-adan di gatas ot painum na ot ahina bo likbutan. ²⁰ Kananan Jael di "Tumaddog ka nah panton nan kampu ta wada key umalin munhanhan ten waday taguh tu ya kalyom di maid."

²¹ Mu handih nakayyongyong hi Sisera te naka-atu ya inalan Jael on paghok ya mantilyu ot mun-ul-ulen im-meh kad-an Sisera ot ipaghok nah numbattanan di matana ya ingana ot humawwang nah luta ot mate. ²² Indani ya immalih Barak an manamak ke Sisera. E dinamun Jael ot kananan hiyay "Maka ta ek ituddu nan tagun em hamahamakon." Hinumgop hi Barak ya tinibo nah Sisera an naten napaghokan di ulu na.

²³ Kediye algo ya tinibon nadan holag Israel an ipaapput APU DIOS nan patul di Kanaan an hi Jabin. ²⁴ Nipalpun diye ya mungkawaday ongal an kabaelan nadan holag Israel an makigubat nah patul di Kanaan an hi Jabin ot ingganay dadagon da.

Hanan kantan da Deborah ke Barak

5 Hituwey kantan da Deborah ke Barak an imbalen Abinoam:

² "Madayaw hi APU DIOS te impatulid nay nomnom nadan holag Israel an makigubat! ³ Mundongol kayun papatul ya dakayun aap-apu te ikantaak hi APU DIOS an Dios Israel ya mumpagangowak hi pundayaw kun hiya! ⁴ APU DIOS, handih nalpu kad Seir ot mange kad Edom ya kimmolyog di luta ya inggan nan mungkukulabut an kabunyan di udan. ⁵ Ya kimmolyog nadan bilid handih immali ka APU DIOS. Takon nan Bilid an Sinai ya mungkolyog hi kawadan APU DIOS an Dios Israel!

⁶ Handih katagun da Samgar an imbalen Anat ya hi Jael ya ihingngin di tatagut adida idalan nah kalata! ⁷ O-ohay tatagun natdaan hanadah iittay an bobled Israel inggana handih wadaak an hi Deborah an mialig an inada! ⁸ Deket dinayaw nadan holag Israel di udum an dios on magubat da, mu maid ni-moy oha nadah nap-at an libun tindalun di Israel di mangitakdog hi boble da! ⁹ Umamlongak ke dakayun ap-apun di Israel

ya nadan gagaid an mangun-unud! Madayaw hi APU DIOS! ¹⁰ Dakayun nuntakkeh maphod an kabayun maphod di ubunana ya dakayun mahapul an mundalan hi kakalata, mundongol kayu. ¹¹ Donglon yu nadan mungkantah kad-an di bubun, ikankanta day kaphod APU DIOS ya hay kaphod nadan tindalunan holag Israel hi nangapputan dah buhul da.

Indani ya mange nadan tatagun APU DIOS nadah hogpan nah boble da ot kanan day ¹² 'Deborah, bumangun kat ipangulum an mungkanta. Ya he-a, Barak an imbalen Abinoam, iem nadan binalud mu.'

¹³ Hanadan natdaan an tatagun APU DIOS ya nundayyu da nah bilid an nidadaan dan makigubat nadah nakal-ot an titindalu. ¹⁴ Nalpu dad Eplaim an boblen ni-an nadan Amalekite ya mituntun-ud ke dida nadan holag Benjamin. Hanadan holag Makir di nangipangulun dida ya nadan holag Sebulun di ap-apu da. ¹⁵ Naki-damdama nadan holag Issakar ke da Deborah ke Barak an e nakigubat. Mu nada ken holag Reuben ya munhalinduwa da hin maki-e da weno adi. ¹⁶ Ot mabati dat mumpappaptok da nadah kalnero da. Manuke ya munhalinduwa da nimpem maki-e weno adi. ¹⁷ Ya hanada ke damdaman holag Gad ya nunnanong dah nangappit hi timilan di algod Jordan ya nadan holag Dan ya nunnanong dah boble dah nih-up hi dumakalan di bapor. Ya nadan holag Asher ya nunnanong da nah boble dah pingngit di baybay. ¹⁸ Mu nadan holag da Sebulun ke Naptali ya inlamangan day nitaguwan da ot ume dan makigubat.

¹⁹ Hanadan patul di Kanaan ya immali dan nakigubat ad Taanak nah nih-up hi ob-ob di Megiddo, mu maid di inala dah silber ya nganneh diyen kinadangan kediye boble. ²⁰ Ya nadan bittuwon hi kabunyan ya paddungnay nakigubat dan Sisera ya nadah tindaluna. ²¹ Ya in-anud nan Wangwang an Kishon didan am-in. Hidiyen wangwang ya wada tuwali handih done. Ya kanak di 'Sigi! Tumuledak!' ²² Namahig di gangon di hukin nadan kabayun Sisera an mamtik da.

²³ Kanan nan anghel APU DIOS di 'Maidutan nadan tatagud Meros te uggeda immalin bimmaddang ke APU DIOS an nakigubat nadah nakal-ot an tindalu.'

²⁴ Hi Jael an inayan Heber an Kenite di mabendisyonan hi am-in hanadah binabain miha-ad hi kampu. ²⁵ Numbagah Siserah danum mu gatas di indat nan inha-ad nah makaphod an basun umat hi basun di natag-ey saad na. ^{26,27} Mu indani ya inadang di kanningid an taklenay paghok ya nan kannawanay mantilyu ot ipaghok nah numbattanan di mata ya ingan Siserah ot mate. Om, nate Siserah an nibakilang hi kad-an di hukin Jael.

²⁸ Yaden dehdih inan Siserah bale dan hadhad-onay umanamutana. Kananay 'Tipe nin ta makabayyag ya ad-addi umalih Sisera an nunlugan hi kalesana? Mamma-id di donglok hi gangon di kalesana.' ²⁹ Himmu-

mang nan kala-laingan an babain muttatyunan kananay ³⁰ 'Man dehdi da nin an punggogodwaan day nganneh diyen kinadangyan an inala da nah boblen ginubat da. Ta hin-oh-a weno hindudway babain nadan titindalu ya makakkaphod an bulwatiy imbagin Sisera ya naboldaan an bubulwatiy idat nan ha-on.'

³¹ Hana ot ta am-in di buhul mu, APU DIOS ya mate da umat hi natayan Sisera. Mu am-in nadan naminhod ke he-a ya hana ot ta mialig an humiyo dan umat nah potang hi bigatna."

Indani ya waday linggop nah boblen di holag Israel hi nap-at an toon.

Hi Gideon

6 Indani ya at-atton bon nadan holag Israel di gaga-iho ot ipaapput APU DIOS didah iMidian ot mun-ap-apu dan didah pitun toon. ² Namahig di numpaholholtap nadan iMidian hanadah holag Israel ot bumtik dan e numboble nadah mabilid ot muntalu da nadah liyang. ³ Deket imboklan nadan holag Israel di papayo da ya dandanin maani di page on immali nadan iMidian, iAmalek ya nadan numbobleh adi maboblayan ta gubaton da dida. ⁴ Mungkampu da nah boblet alan day pinhod da ne dinadag day udum an intanom nadan holag Israel ingganad Gasah nangappit hi south. Alan day makan ta maid di kanon nadan holag Israel ya pakiala day aaggayam dan kakalnero, babaka ya kakabayu. ⁵ Dakkodakkol dan kay da dudun an muntakkeh dakkodakkol an kamel an adi mabilang. Itabin da boy dakol an babaka dat numboble dah di inggana ma-ma-idan moy makan nah boble.

⁶ Gapun diyen atoaton nadan iMidian ya numbalin an nakawotwot nadan holag Israel ot mumpahpahmok dan APU DIOS. ⁷ Ya kediyen numpahmokan dan APU DIOS ya ⁸ impaali nay ohan profetas. Kanan diyen profetas ke diday "Hituway kinalin APU DIOS an Dios di holag Israel: 'Impakaan dakayud Egypt an nihbutan yu ⁹ ya inihwang dakayun ha-on ke dida ya nadah mangubat ya mangipaholholtap ke dakayu. Ot dog-alok dida ya impaboltan kuy boble dan dakayu. ¹⁰ Kinalik ke dakayun ha-oy hi APU DIOS an Dios yu ya adinadaman eyu dayawon nadan dios di Amorite an kon lutah numboblayan yud uwani. Mu uggeyak inununud ke dakayu.'"

¹¹ Immali nan anghel APU DIOS ad Oprah ot umbun nah oak an kaiw an intanom Joash an holag Abieser. Kediye ya mitmittaluh Gideon an imbabalenan munilik hi page nah pungkopalan hi grapes ta adi tibon nadan iMidian. ¹² Numpatiboh diyen anghel APU DIOS ke hiya ot kananay "He-an nakatullid an makigubat, baddangan dakan APU DIOS!"

¹³ Himmumang hi Gideon ot kananay "Apu, deket makulug an baddangan dakamin APU DIOS, tipet ma-

ma-at di athitun dakami? Daan bo nadan umipamodwong an kinalin handidan aammod min kanan day 'Kon ugge dakami inihwang ke APU DIOS handih nihbutan mid Egypt?' Tipet iabulut APU DIOS an eda kami punholholtapon hanadah iMidian?"

¹⁴ Kanan APU DIOS ke hiyay "Pal-oton dakan ha-on ta ihwang mu nadan ibbam an holag Israel nadah iMidian. Ha-oy di mamaal ke he-a."

¹⁵ Mu kanan Gideon di "Nganney atok, APU DIOS, an mangihwang ke dida? Hay pamilyak di kakapkapuyan hanadah holag Manasseh ya ha-oy di kakapkapuyan hi pamilya mi."

¹⁶ Hinumang APU DIOS an kananay "Adika madanagan te wadaak ta nangamung an mamaddang ke he-a. Ta paddungnay paminghanom an patayon am-in nadan iMidian."

¹⁷ Hinumang Gideon an kananay "Deket makulug an baddanganak ya ipatibom di pangimatunak an makulug an he-a APU DIOS di kimmalin ha-on. ¹⁸ Adika boh mo tumayan ta eyak umalah iappit kun he-a."

Kanan APU DIOS di "Mihtuwak inggana mibangngad ka."

¹⁹ Ginal-an Gideon an immeh baleda ot kolngona on ka-ongal nan gulding ot iha-ang na ya nangapyah tinapay an uggena hina-adan hi mumpalbag. Inha-ad na nan dotag nah basket ya nan punhibul nah banga ot ena idat dadiyen makan nah anghel an dehdi nah puun nan kaiw an oak. ²⁰ Kanan nan anghel APU DIOS di "Iha-ad mu nan dotag ya nan tinapay nah batu ya dinuyagam nah ihbul." Ot aton Gideon hidiyen kinalin nan anghel. ²¹ Indani ya inidok nan anghel APU DIOS nan inodnanan patanong nah dotag ya nah tinapay. Ya pinghana di ya waday apuy an nalpu nah batu ot maghob am-in dadiyen dotag ya tinapay. Indani ya nama-id nan anghel APU DIOS.

²² Handih immama-uwan Gideon an anghel APU DIOS hidiyen tinibona ya kananah takut nay "Nakattag-en APU DIOS, tinibok mismuy anghel mu!"

²³ Mu kanan APU DIOS ke hiyay "Luminggop ka. Adika tumakut te adika mate." ²⁴ Ot mangapyah Gideon hi pun-appitan ke APU DIOS an nginadananah "Hi APU DIOS di kalpuwan di linggop." Hidiyen pun-appitan ya nanongnan wadad Oprah nah lutan di pamilyan Abieser ingganad uwani.

²⁵ Kediyen hilong ya kanan APU DIOS ke Gideon di "Em alan nan mikadwan bulug an bakan amam an pituy toona. Ya pa-iyom nan pun-appitan amam ke Baal takon nan tukud an nipaldang an panginomnoman nah dios an hi Asherah. ²⁶ Ta mangapya kah nahamad ya nipniphod an pun-appitan ke ha-on an APU DIOS an Dios mu nah tap-on nan bilid. Ya iappit mun maghob hidiyen bulug ya puntungum nan tukud an panginomnoman ke Asherah." ²⁷ Inayagan Gideon di himpulun muttatyun na ot aton da nan kinalin APU

DIOS. Hilong di nangatan dan diye te tumakut nadah kapamilyana ya nadah kaboblayana. Man-uke ya inilanay maat hin inilaon day nangat kediye.

²⁸ Handih nabigat ya ininnilan nadan tatagun napa-i nan pun-appitan ke Baal ya nan panginomnoman dan Asherah. Ya ininnila da bon waday niappit nah kapayan pun-appitan hidi. ²⁹ Kanan nadan tataguy "Dah-di nin di nangat ketuwe?" Eda nunhananhan ya ininnila dan hi Gideon an imbabalen Joash di nangat kediye. ³⁰ Ot kanan dan Joash di "Talim nan imbabalem hitu. Mahapul an mate te dinadag na nan pun-appitan ke Baal ya nan panginomnoman ke Asherah."

³¹ Mu initkuk Joash ke didan kananay "Tipet namahig an itakdog yun abuh Baal? Tipet ekayu makihangga gapun hiya? Am-in nadan mangitakdog ke Baal ya mipipate dah mungkabigat. Deket makulug an dios hi Baal ya itakdog nay adol nat dadagona nan numpa-i nah altar na." ³² Ot nipalpun diye ya nginadanan dah Gideon hi "Jerub Baal." Hay kibalinana ya "Itakdog Baal di adol na." Man-uke ya pina-i nay pun-appitan ke Baal.

³³ Indani ya nun-addum di tindalun di Midian ya Amalek ya nadan tatagun numboble nah nangappit hi timilan di algon mangubat nadah holag Israel. Inagwat da nan Wangwang an Jordan ot eda mungkampu nah nundotal ad Jesreel. ³⁴ Kay anhan ya immali nan Espiritun APU DIOS ke Gideon ot pagangohonay tangguyub nah pundadaan an makigubat ya nadan holag Abieser di immalih kad-ana. ³⁵ Immitud-ak boh e nangayag nadah holag Manasseh, holag Asher, holag Sebulun ya holag Naptali ta miohha dan am-in an makigubat ya pininhod da udot.

³⁶ Kanan Gideon hi dasal nan Apu Dios di "Deket makulug an ipadalan mun ha-on di baddang mu ta ihwang dakamin holag Israel ³⁷ ya athituy ahik pangimatunan. Iha-ad kuh hilong tun mahdol an luput an nakapayah dutdut di kalnero tuh dulung di pun-ilikan ne hi biggatna ke ya ammunah tuwen madudulnu yaden mamaga nan luta. Ta hidiyey panginilaak an makulug an ha-oy di pinilim an mangitakdog hantudah ibbak an holag Israel." ³⁸ Ya naat hidiye. Bimman-gun hi Gideon hi mungkabigat ot poghotona nan mahdol an luput ya napnu nan malukung hi danum.

³⁹ Indani ya nundasal boh Gideon ke Apu Dios an kananay "Anusanak anhan ta kalyok hituwen mangud-didin hanhanak ke he-a. Ipidwam anhan ta hantun mahdol an luput di mamag-anan hi biggatna yaden matinay lutah dulnu." ⁴⁰ Kediye hilong ya naat boh diyen natina nan lutah nabigatana yaden namag-anan nan luput.

Hay nangapputan Gideon hanadah iMidian

7 E nungkampu da Gideon ya nadan tataguna nah waday ob-ob ad Harod hi mungkabigat. Yaden nadan iMidian ya nungkampu da nah nundotal an nihup ad Moreh hi nangappit hi north.

² Kanan APU DIOS ke Gideon di "Dakkodakkol nadan tatagum an ek ihanggan mangapput nadah iMidian. Indani ya ipahhiya dan man-uket nangapput da ya gapuh kabaelan da te dakol da an bokon gapuh bad-dang ku. ³ Kinali kanam hanadah tatagum di "Deket wadan dakayuy gumayonggong gapuh takut na ya kudukdulnay tumayan tuh Bilid an Gilead ta umanamut." Indani ya timmayan di duwampulut duwan libu nadah tatagu ot matdaan di himpulun libun gagaid an makigubat.

⁴ Mu kanan bon APU DIOS ke Gideon di "Dakko-dakkol pay nadan tatagum. Iem dida nah ob-ob ta haoy di mumpili hin dahdiy maki-e ya dahdiy adi."

⁵ Handih in-en Gideon dida nah ob-ob ya kanan APU DIOS ke hiyay "Appilom nadan iinum dah takle dan umat hi panginum di ahuy panginum da ya appilom nadan mundukkun an iyuung dan uminum." ⁶ Tulun gatut ke diday in-inum dah takle da ya nadan udum ya nundukkun da ot indutum day toko dan imminum nah danum. ⁷ Kanan APU DIOS ke Gideon di "Hantudan tulun gatut di ihanggak an mangapput nadah iMidian ta mihwang kayu. Paanamutom nadan udum." ⁸ Ot bangngadon Gideon nadan nidat an usalon dadiyen ugge nakibilang an e makigubat, takon nadan hakgud di lakin kalneron tangguyub ot paanamutona dida. Ammuna nadan tulun gatut an ipangulunan makigubat. Hanadan iMidian ya nungkampu da nah nundotal nah nundaal di nungkampuwan da Gideon.

⁹ Kediye hilong ya kanan APU DIOS ke Gideon di "Bumangun kat dumayyu ka nah kampun nadan iMidian ta em gubaton dida te ipaapput ku didan he-a.

¹⁰ Mu deket tumakut kan mangubat ke dida ya ikuyug mu nan muttatyum an hi Purah ta dumayyu kayu.

¹¹ Donglon yuy kalkalyon da ot tumulid kayu ta loktat ya gagaid kayun mangubat ke dida." Ot dumayyu da Gideon ke Purah nah pingngit di kampun nadan buhul da. ¹² Hanadan iMidian, nadan iAmalek ya nadan tatagun numboble nah adi maboblayan ya nungkampu da nah nundotal. Ya dakkodakkol dan umat hi kadakol di dudun. Dakkodakkol boy kamel dan umat hi kadakol di lonah pingngit di baybay.

¹³ Handih dimmatong da Gideon nah kampun di buhul da ya dingngol dan kalkalyon nan oha nah ibanay in-inop na. Kananay "Inin-inop kun wada on tinapay an napulig nah kampun di iMidian ot tukkadona."

¹⁴ Kanan nan ibbanay “Oha ya abuy kibalinal nae. Baddangan Apu Dios hi Gideon an imbabalen Joash ta apputona nadan iMidian ya nadan makibaddang ke didan makigubat.”

¹⁵ Handih dingngol Gideon hidiyen in-inop nan tagu ya nan kibalinalana ya nundukkun ot mumpasalamat ke APU DIOS. Nibangngad hi kampu da ot kananay “Mundadaan kayu! Baddangan ditakun APU DIOS ta apputon taku nadan iMidian.” ¹⁶ Impuntulu na nadan tulun gatut an tindaluna ot idatana didan am-in hi hinoh-an tangguyub ya hinoh-an pulan buhin waday nihad hidih hinulat an dilag. ¹⁷ Kananan diday “Ang-angonak ta deket immeyak nah pingngit nan kampu ya un-unudon yuy atok. ¹⁸ Deket impagango mi nadah ibbak di tangguyub mi ya dakayun am-in an wadah nunlinikkod di kampu ya ipagango yu damdamay tangguyub yu ya itkuk yuy ‘Makigubat takut itakdog takuh APU DIOS ya hi Gideon!’”

¹⁹ Nala-uy gawwan di hilong an kediyey punhannotan di guwalya ya dimmatong hi Gideon ya nadan hinggatut an tindaluna nah pingngit di kampun nadan iMidian. Ot ipagango day tangguyub da ya pinhik da nadan buhin inodnan da. ²⁰ Inun-unud nadan duwan grupuy inat da Gideon an inodnan dah kanniggid an takle day hinulat an dilag da ya inodnan di kannawan an takle day tangguyub da. Muntukuk dan kanan day “Makigubat takut itakdog takuh APU DIOS ya hi Gideon!” ²¹ Am-in da ya timmaddog dah numpustuwan da nah nunlinikkod di kampu da ya ang-ang-angon dan timmakut nadan iMidian an muntukuk da ya logmon day butik. ²² Man-uke ya handih impagangon nadan tulun gatut an iIsrael di tangguyub da ya tinalak APU DIOS di nomnom dadiyen buhul da ot dida pe ot mumpapatte da. Hanadan ugge nate ya namtik dan impayu dad Bet Sittah ingganad Sererah ya Abel Meholah an nih-up ad Tabbat.

²³ Impaayag Gideon nadan holag Naptali, holag Asher ya holag Manasseh ot mid-um dan mamdug nadah iMidian. ²⁴ Ya immitud-ak hi e mangayag am-in hanadah holag Eplaim an numboble nah mabilid an boble. Ot hituwey kinali dan dida “Dumayyu kayu ta etaku gubaton nadan iMidian. Lohton yu dida nah Wangwang an Jordan ya nah ob-ob ad Bet Barah ta adida umagwat.” Ot maamung nadan linalakin holag Eplaim an inun-unud dah diyen kinalin Gideon. ²⁵ Dimpap da nadan duwan ap-apun di tindalun di Midian an da Oreb ke Seeb. Pinate dah Oreb nah kanan dan Batun Oreb ot patayon da boh Seeb nah kanan dan Pungkopalan Seeb. Ya intuluy dan pindug nadan iMidian. Hanadan ulun da Oreb ke Seeb ya imme dan Gideon nah nangappit hi timilan di algod Jordan.

Hay nangudidin naapputan nadan iMidian

8 Athituy kanan nadan holag Eplaim ke Gideon “Tipet athidiy inat mun ugge dakami impaayag handih lappunah nangubatan yu nadah iMidian?” Namahig di pakihannu dan Gideon mipanggep kediyen.

² Mu hinumang Gideon didan kananay “Kon adi kudkudukdul di inat yu mu hay inat min nadah ibbak an holag Abieser? ³ Te gapuh baddang Apu Dios ya pinate yu nadan ap-apun di tindalun di Midian an da Oreb ke Seeb kinali kanak pey kudukdul hidiyen inat yu mu hay inat ku.” Dingngol dah tuwen kinalin Gideon ya nakaan di boh-ol da.

⁴ Indani ya inagwat Gideon nan Wangwang an Jordan an ibbana nadan tulun gatut an tindaluna, takon di naka-atu da ot ituluy dan pudugon nadan iMidian.

⁵ Dimmatong da Gideon ad Sukkot ot kanana nadah numboble diy “Idatan yu anhan hantudan tataguk hi tinapay, naka-atu da ya pumpudug mi nadan duwan patul di Midian an da Sebah ke Salmunnah.”

⁶ Mu kanan nadan aap-apud Sukkot di “Tipet emi idatan didah tinapay yaden uggeyu ni-an dimpap da Sebah ke Salmunnah?”

⁷ Kanan Gideon ke diday “Deket dimpap mi da Sebah ke Salmunnah gapuh baddang APU DIOS ya mibangngad kamit pumbik-i miy laman ya bolat yun usalon miy papagit nah adi maboblayan.” ⁸ Imme boh Gideon ad Penuel ot mumbaga boh makan hanadah tatagu, mu athidi boy inhumang dan umat hi inhumang nadan tatagud Sukkot. ⁹ Ot kanan Gideon ke diday “Deket mibabangngadak an mangapput ya dadagok tun natag-en balen pungguwalyaan yu.”

¹⁰ Kediyen ya wada da Sebah ke Salmunnah ya nadan himpulut limay libun tindalu dad Karkor. Dadiyey nataan hanadah nun-aaddum an tindalun hanadah bobleh nangappit hi timilan di algo te napatey hinggatut ta duwampulun libu. ¹¹ Indalan da Gideon nah nunlinikkod an kalata nah nangappit hi timilan di algod Nobah ya Jogbehah an dalanon nadan tatagun maid di ustuh boble da ot idalunu dan gubaton nadan iMidian. ¹² Binumtik nadan duwan patul an da Sebah ke Salmunnah mu pindug da Gideon dida ot dopapon da dida takon nadan tindalu da.

¹³ Handih nibangngad da Gideon ya indalan da nah dalan ad Heres. ¹⁴ Dimpap da on kat-agun lalakin iSukkot ot ipatudok dan hiyay ngadan nadan pitumpulut pitun aap-apu ya opisyal ad Sukkot. ¹⁵ Nibangngad da Gideon hidid Sukkot ot kanana nadah aap-apuy “Manomnom yu handih mumbagaak ke dakayuh kanon nadan naka-atun tindaluk ya taltalangaanak. Kanan yuy adiyak idatan inggana dopapon mi da Sebah ke Salmunnah. Deya da Sebah ke Salmunnah!”

¹⁶ Inalana nadan papagit hi adi maboblayan ot

namahig di numpaholholtap na nadah aap-apu ya opisyal ad Sukkot ta katugunan da. ¹⁷ Imme da bod Penuel ot dadagona nan natag-en balen pungguwalyaan dah di ya pinatenan am-in di linalaki kediyen boble.

¹⁸ Indani ya hinanhanan Gideon ke da Sebah ke Salmunnah an kananay "Nganney ang-ang nadan tatagun pinate yud Tabor?"

Kanan day "Kaing-ingngo dakan kay da imbabalen di patul."

¹⁹ Kanan Gideon di "Dadiye nadan tutulang ku! In-sapatak ke APU DIOS an gulat nat uggeyu pinate dida ya adi dakayu patayon." ²⁰ Kanana nah panguluwan an lalakin imbabalenan hi Jether di "Patayom dida!" Mu ugge ginuyud Jether di ispada na te tumakut te unga pay ni-an.

²¹ Kanan da Sebah ya Salmunnah ke Gideon di "Atom ot ya abu. Adim ipaat hi ungay lebbengnan aton di nanomnoman." Ot patayon Gideon didan duwa ya inalana nadan nibanggol nadah kamel da.

²² Indani ya kanan nadan ibbanan holag Israel ke hiyay "He-a moy pun-ap-apu mi ya ahi mihannot nadan iimbabalem ya inap-apum ke he-a te he-ay nangihwang ke dakami nadah iMidian."

²³ Kanan Gideon di "Bokon ha-oy weno hay iimbabalek di mun-ap-apun dakayu te hi APU DIOS di pun-ap-apu taku. ²⁴ Mu waday ohan pinhod kun ibagan dakayu. Am-in kayu ya umidat kayuh hingat an inala ya nadah buhul yu." (Hanadan holag Ismael an buhul da ya makahhingat dah balituk.)

²⁵ Himmumang nadan tatagun kanan day "Umam-long kamin mangidat nah ibagam." Imbiklag nadan tataguy ohan luput ot am-in da ya inha-ad day hin-ohan balituk an hingat an inala da nadah buhul da.

²⁶ Umeh duwampulun kiloy dam-ot am-in dadiyen hingat an indat dan Gideon. Ugge pay nid-um nadan udum an gamgam, umat hi banggol, nadan makakkaphod an bulwatin di patul di Midian ya nadan nibanggol nadah kamel da. ²⁷ Ingkapyan Gideon dadiyen balituk an hingat hi ephod ot iha-ad nad Oprah an boble na. Mu loktat ya daydayawon nadan holag Israel hidiye, takon hi Gideon ya nadan pamilyana ya kay da naknan diye te daydayawon da damdama.

²⁸ Athinay inat di iIsrael an nangapput nadah iMidian ot mama-id di kabaelan da mon gumubat. Nipalpun diye ya waday linggop hi numboblakan nadan holag Israel hi nap-at an toon ingganah natayan Gideon.

Hay natayan Gideon

²⁹ Nibangngad hi Gideon hi boble nad Oprah ot miha-ad hidi. ³⁰ Napituy imbabalenan linalaki te dakol di inayana. ³¹ Wada boy ohan imbabalenan lalaki nah im-

bilang nan inayanad Sekem an nginadananah Abimelek. ³² Naam-amah Gideon an imbabalen Joash ot mate ot milubuk nah lubuk amanad Oprah an boble dan holag Abieser.

³³ Handih nateh Gideon ya nunliwat bo nadan holag Israel an dinayaw day ing-ingon Baal. Ya numbalinon dan dios dah Baal Berit ³⁴ an adida mo dayawon hi APU DIOS an Dios dan nangihwang ke didah buhul da. ³⁵ Ya uggeda ni-mo numpasalamat hi pamilyan Gideon hi nangatana nadah kiphodan dan holag Israel.

Hi Abimelek an imbabalen Gideon

9 Ohan algo ya immeh Abimelek an imbabalen Gideon ad Sekem hi kad-an nadan tutulang inana. Ot kananan dida ya nadan udum an iiban inanay ² "Mahmahan yu nadah tataguh tud Sekem hin nganney pinhod da, mun-ap-apun dida nadan napitun imbabalen Gideon weno hay oha ya abu? Ya adiyu kal-iwan an tutulangak ke dakayu." ³ Nakihummangan nadan iiban inana nadah tatagud Sekem mipanggep kediyen ot ihummangan dan hi Abimelek di pinhod da te iba da. ⁴ Ya indatan dah Abimelek hi napitun kalang an inala dah templon Baal Berit, ta panangdanah tatagun miunud ke hiya. ⁵ Impanguluna didah balen amanad Oprah ot alan dan am-in nadan napitun linalakin tutulang na. In-e da dida nah ohan batu ot hidiy pamatayan dan dida. Mu hi Jotham an udidian ya binumtik ot muntalu. ⁶ Indani ya naamung nadan tatagud Sekem ya Bet Millo nah kad-an di kaiw an oak nah paldang nan tukud hidid Sekem ot tudduwon dah Abimelek an patul da.

⁷ Dingngol Jotham di mipanggep kediyen ot tumikid nah tuktuk nan Bilid an Gerisim ot tumukod an kananay "Mundongol kayun tatagud Sekem. Donglon yu tun kalyok ten pinhod yun donglon dakayun Apu Dios! ⁸ Ohan algo ya ninomnom nadan kakaiw an tuduwon di patul da. Kanan da nah kaiw an Olibay 'Mumpatul kan dakami.' ⁹ Mu kanan nan kaiw an olibay 'Maid di innuk an mumpatul ke dakayu te adinadaman itikod kun mangapyah lanan usalon hi pundayawan ke Apu Dios ya usalon di tatagu.' ¹⁰ Kanan bon nadan kakaiw nah fig di 'Mumpatul kan dakami.' ¹¹ Mu kanan damdaman nan kaiw an fig di 'Maid di innuk an mumpatul ke dakayu te adinadaman itikod kun bumungah maphod ya malumiin bungan makan.'

¹² Kanan bon nadan kakaiw nah wakal an grape di 'Mumpatul dakan dakami.' ¹³ Mu kanan damdaman nan wakal di 'Maid di innuk an mumpatul ke dakayu te adinadaman itikod kun bumungah makapyah mainum an mumpa-anlan Apu Dios ya hay tatagu.' ¹⁴ Loktat ya kanan nadan kakaiw nah pagit di 'He-a mo kattog di mumpatul ke dakami.' ¹⁵ Ya kanan nan pagit ke diday 'Deket makulug an pinhodak an mumpatul ke dakayu,

makayu ta munhidum kayun ha-on. Deket adi kayu, pabudalok di apuy hantudah hahapang kut maghob nadan Sedar ad Lebanon.'

¹⁶⁻¹⁹ Gulat nat maphod di nomnom yuh nanudduwan yun Abimelek an mumpatul ke dakayu ya hana ot ta umamlong kayun hiya ya umamlong bon dakayu. Ya gulat na ya maphod di inat yun aman hi Gideon ya dakamin imbabalena ya gulat na ya linispitu yu te kalebbenganah diye te inlamanganay nitaguwanah nakigubatana ot ihwang dakayu nadah iMidian mu nginohe yu ot patayon yu nadan napitun linalakin imbabalena nah ohan batu ot pumpatulon yud Sekem nan iba yun hi Abimelek an imbabalen ama nah mutatyuna. ²⁰ Ta hidiye nan gapun diyen adi maphod an inat yu ya hana ot ta bumudal di apuy ke Abimelek ta maghob kayun iSekem ya iBet Millo. Ya hana ot ta bumudal di apuy ke dakayu ta maghob hi Abimelek!" ²¹ Binumtik hi Jotham ot e mumbobled Beer te tumatakut ke tulang nan hi Abimelek.

²² Handih numpatul hi Abimelek ad Israel hi tulun toon ²³ ya impumbalin Apu Dios an munhihinngit da Abimelek ya nadan tatagud Sekem ot gapu te athidi ya ngohayon dah Abimelek. ²⁴ Athituy inat Apu Dios hi pangibalonah inat Abimelek ya nadan tatagud Sekem hi namatayan da nadah napitun linalakin imbabalen Gideon. ²⁵ Hanadan tatagud Sekem ya ngohayon dah Abimelek ot eda botakon nadah mabilid ya pinlo day limmun di dahdiy mala-u. Mu waday e nangipainilan Abimelek mipanggep ketuwe.

²⁶ Kediyeen tiempo ya immalih Gaal an imbabalen Ebed ya nadah tutulang na ot makiboble dad Sekem. Ya nundinol nadan bimmoble ke dida. ²⁷ Indani ya nadatngan nan katootoon an Piyestan di Ani an maat nah kad-an di pun-appitan nah dios hidi ya dakol di mainum ya gaga-ihoy kalkalyon dah mipanggep ke Abimelek. ²⁸ Kanan Gaal di "Dahdi ni-boh Abimelek? Tipe ni-bot etaku munhilbin hiya? Bokon ustun holag Sekem hidiyen tagu te imbabalen Gideon ya kon bokon hi Sebul di opisyal nan mumpaptok hi ma-maat nah pun-ap-apuwana? Hi Hamor an ustun holag Sekem di punhilbiyan taku. Adi taku munhilbin Abimelek. ²⁹ Gulat nat ha-oy di mun-ap-apu ya patayok hi Abimelek, weno kanak ke hiyay 'Em ayagan di titindalum ta mungugubat taku."

³⁰ Handih dingngol Sebul an gobernador hidiyen kinalin Gaal ya bimmobboh-ol. ³¹ Immitud-ak hi kad-an Abimelek ad Arumah ot eda idatdatong hituwen kanan day: "Hi Gaal an imbabalen Ebed ya nadan tutulang nan immalin nakibobled Sekem ya ipangpangulu da nadan tatagun mungngohen he-a. ³² Hay atom ya umali kayu nadah tatagum hi hilong ta ekayu muntalu nadah natoan ta munhood kayuh di. ³³ Ya deket timmimil di algoh kabigatana ya eyu hogpon nan boble.

Deket makigubat da Gaal ke dakayu ya aton yuy ngannen pinhod yun aton ke dida."

³⁴ Ot ume da Abimelek hi hilong an impun-opat na nadan tindaluna ot muntalu da. ³⁵ Handih tinibon da Abimelek hi Gaal an bimmudal ot muntadtaddog nah hoob nan boble ya bimmudal da nah nuntaluwan da. ³⁶ Tinibon Gaal dida ya kanan Sebul di "Deya day tatagun mundayyu dih bilid!"

Mu kanan Sebul di "Bokon nin tatagu dadiye te a-on nin nadan bilid."

³⁷ Kanan bon Gaal di "Adi te tatagu dadiyen mundayyu dih bilid ya wada da boy mangali nah kalatan nalpu da nah 'Oak an kaiw di mun-agba."

³⁸ Indani ya kanan Sebul ke hiyay "Daan boy pun-at mu? Kon bokon he-a nan kumahing ke hiyan kanam di 'Dahdi ni-boh Abimelek ta etaku mummuttatyun hiya?' Dida nadan taltalanggaam. Eka makigubat ke dida."

³⁹ Ot ipangulun Gaal nadan tatagud Sekem an makigubat, ⁴⁰ mu naapput ot bumtik. Dakol nadah tindalun di Sekem di nate ya nan luta ya napnuh nate inggana nah hoob di boble. ⁴¹ Nunnanong hi Abimelek ad Arumah ya hi Sebul ya impakaanah Gaal ya nadan tutulang nad Sekem.

⁴² Handih nabigatana ya implanun nadan tatagud Sekem an bumudal dan e makigubat. Dingngol Abimelek di mipanggep kediye ⁴³ ot puntuluwonan ginanodwa nadan tindaluna ot eda mumbotak. Handih tinibo dan mamuddal nadan tatagu nah hoob ya bimmudal dan mangubat ke dida. ⁴⁴ Ot gal-an nadan tindalunan e mungguwalya nah hoob nan boble. Hanada ken duwan grupu ya eda numbotak nah e-elen nan boble. ⁴⁵ Nungugubat dah ohan algo ya hinggop mon Abimelek di Sekem ot patayon dan am-in nadan numbobleh di ya dinadag da nan boble ot wahitanah ahin.

⁴⁶ Dingngol nadan tatagun miha-ad nah natag-en balen pungguwalyaan ad Sekem ot eda mihikug nah nahamad an templon Baal Berit. ⁴⁷ Waday nangipainilan Abimelek kediye ot amungonay tindaluna ot ipanguluna dida kediye Bilid an Salmon. ⁴⁸ Inalanay wahe ot bumongwah hapang di kaiw ot ipah-ona. Kanana nadah tindalunay "Gal-an yun aton di umat hi inat ku." ⁴⁹ Inun-unud nadan tindaluna ot eda ipiggil di kaiw hi puun nan nahamad an alad nan templo ot logabon da. Ot maten am-in nadan tatagu nah bohongnan umeh hinlibun linalaki ya binabai.

⁵⁰ Imme bo da Abimelek ad Tebes ot sakupon da. ⁵¹ Mu waday nahamad an natag-en balen pungguwalyaan nah gawwan nan boble ot e mihikug am-in nadan tataguh di. Indakkig dan am-in di hoob na ot ume dah atop diyen natag-en bale. ⁵² Inunud Abimelek dida, mu handih pun-idadaan logabon hidiyen natag-en bale ⁵³ ya wada on babaih din di nanggah batu ot miptok hi ulun Abimelek ot magmek. ⁵⁴ Nang-

ingkakalih Abimelek nah muttatyunan mangmangdon hi almas nan kananay "Gal-am ta uknutom nan is-padam ta patayonak ta adi kanan di tataguy 'Babai namaten hiya.'" Ot patayon nan muttatyuna. ⁵⁵ Tinibon nadan iIsrael an nateh Abimelek an patul da ot umanamut dan am-in.

⁵⁶ Hidiyey nangiballohan Apu Dios hi namatayan Abimelek nadah napitun tutulang na. ⁵⁷ Impunholholtap na damdama nadan tatagud Sekem gapuh kinagaga-iho da. Hidiyey immannungan di idut Jotham an imbabalen Gideon ke dida.

Hi Tola, hi Jair ya hi Jeptah

10 Handih nateh Abimelek ya hi Tola an imbabalen Puah an imbabalen Dodo di waday kabaelasan mangihwang hi holag Israel. Hiya ya holag Issakar ya numbobled Samir nah mabilid an boblen Eplaim.

² Hiyay huwes di Israel hi duwampulut tulun toon ot mate ot milubuk ad Samir.

³ Hay nihaynod ke Tola an huwes ya hi Jair an iGilead. Hiyay huwes di Israel hi duwampulut duwan toon.

⁴ Tulumpulun linalakiy imbabalenan waday hin-oh-a kabayun puntakkayan da. Ya tulumpulun bobley nun-ap-apuwan dad Gilead an Habbot Jair di ngadan da ingganad uwani. ⁵ Nateh Jair ot milubuk ad Kamon.

⁶ Nunliwat bo nadan holag Israel ke APU DIOS te daydayawon dah Baal, hi Astoret ya nadan dios di Syria, Sidon, Moab, Ammon ya Pilistia. Inwalong dah APU DIOS an adida mo dayawon ya adida munhilbin hiya.

⁷ Gapun diye ya bimmoh-ol hi APU DIOS ke dida ot iabulut na nadan iPilistia ya iAmmon an mun-ap-apun dida. ⁸ Impunholholtap dah himpulut walun toon nadan holag Israel an numbobleh bobled Gilead nah nangap-pit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan an boblen di Amorite handi. ⁹ Hanada ken iAmmon ya im-magwat da nah Wangwang an Jordan ot gubaton da nadan holag Judah, holag Benjamin ya holag Eplaim, ot punholholtapon da nadan holag Israel.

¹⁰ Ot mumpahpahmok dadiyen holag Israel ke APU DIOS an kanan day "Nakaliwwat kami te inwalong daka an Dios mi ot dayawon mih Baal."

¹¹ Hinumang APU DIOS an kananay "Handi ya impunholholtap dakayu nadah iEgypt, Amorite, iAmmon, iPilistia, ¹² iSidon, iAmalek ya iMaon ot mumpahpahmok kayun ha-on, ot ihwang dakayu. ¹³ Mu inwalongak bo ot dayawon yuy udum an dios. Kinali adi dakayu mo ihwang ad uwani. ¹⁴ Ekayu nadah udum an dios yu ta mumpahpahmok kayun dida. Hana ot ta ihwang dakayu."

¹⁵ Mu kanan nadan holag Israel ke APU DIOS di "Nunliwat kamin he-a, Apu. Atom di ngannen pinhod mun pangastigum ke dakami, mu ta ihwang dakami anhan ad uwani." ¹⁶ Ot ibangngad dan mundayaw ya

munhilbin APU DIOS. Ta adi mo e pamgan APU DIOS di op-opyah nah namahig an punholholtapan nadan tataguna.

¹⁷ Indani ya naamung nadan tindalun di Ammon ot mundadaan dan makigubat an nungkampu dad Gilead yaden nadan holag Israel ke ya naamung da ot mungkampu dad Mispah. ¹⁸ Nunhuhummangan nadan mangipangpanguluh holag Israel an kanan day "Hanan mamangulun ditakun mangubat nadah iAmmon ya hiyay mun-ap-apud Gilead."

11 Indani ya wada on hi Jeptah an natulid an tindalun imbabalen Gilead hi ohan babain pabayad nay adol na. ² Ya waday udum an linalakin imbabalen Gilead nah ustun inayana. Handih mungkaong-ongal da ya dinog-al dah Jeptah. Kanan dan hiyay "Maid di tawidom ke ama te imbabale dakah udum an babai." ³ Ot bumtik hi Jeptah ot e numbobled Tob. Wada nadan tatagun rebelden nakigayyum ke hiya ot pumbalinon dan ap-apu da.

⁴ Kediye tiempoy nangilappuwan nadan iAmmon an mangubat nadah holag Israel. ⁵ Indani ya imme nadan mangipangpanguluh holag Israel ad Gilead ot eda tibon hi Jeptah ad Tob. ⁶ Kanan dan hiyay "He-ay pun-ap-apu mi ta ipangulu dakamin e mangubat nadah iAmmon."

⁷ Mu kanan Jeptah di "Tipet ad uwani uppen waday kabulunan yu ya umali kayu mon mangayag ke ha-on yaden makahhingit kayun handi ot dog-alonak nah balen ama?"

⁸ Kanan dan hiyay "Man-uke ya mahapul dakan mangipanggulun dakamin e mangubat nadah iAmmon. Ya pumbalinon dakan ap-apu mid Gilead."

⁹ Kanan Jeptah di "Hin kananat maki-eyak ta ipangulu dakayun makigubat nadah iAmmon ta pangapputonak ke APU DIOS an makulug an ha-oy di pumbalinon yun ap-apu yu?"

¹⁰ Ya kanan day "Om. Ya un-unudon miy pinhod mu ya hi APU DIOS di tistigu mi." ¹¹ Ot maki-eh Jeptah ke dida. Imme dad Mispah ot pumbalinon nadan tatagun hiyay pun-ap-apu da ot kalyonah diyen nuntobbalan dah hinangngab APU DIOS.

¹² Indani ya intud-ak Jeptah di e makihummangan nah patul di Ammon ta kalyon da tuwe: "Tipet gubaton yuy boble mi?"

¹³ Hinumang diyen patul an kanana nadah intud-ak Jeptah di "Handih nalpuwan nadan holag Israel ad Egypt ya pinlo da nadan luta mi nah Wangwang an Arnon inggana nah Wangwang an Jabbok ya inggana nah Wangwang an Jordan. Ad uwani ya mahapul an malinggop di pangibangngadan yuh luta mi."

¹⁴ Immitud-ak boh Jeptah an makihummangan kediye patul di Ammon ta kalyonah tuwen hiya:

¹⁵ "Ugge pinlon di holag Israel di lutan di Moab weno lutan di Ammon. ¹⁶ Athituy naat: Handih nalpuwan

nadan holag Israel ad Egypt ya inagwat da nan Maingit an Baybay ot dumatong dad Kades. ¹⁷ Immitud-ak dah e mangibaga nah patul di Edom ten mabalin an idalan da nah boble da, mu iadin diyen patul. Imme da bo nah patul di Moab ya athidi boy inhumang na. Ot miha-ad da mo ni-an ad Kades.

¹⁸ Hay mo inat da ya nunlikkod dad Edom ya Moab ot idalan da nah adi maboblayan hi nangappit hi timilan di algod Moab nah bah-el di Wangwang an Arnon, mu uggeda immagwat te hidiyey poppog di Moab.

¹⁹ Ot umitud-ak bo nadan holag Israel hi e mangibaga ke Sihon an Amorite an patul di Hesbon ten mabalin an idalan dah boble da, ²⁰ mu iadina damdama te adi madinol ke dida. Hay inat ot ya abun diyen patul ya inamung nay tindaluna ot mungkampu dad Jahas ta gubaton da nadan holag Israel.

²¹ Mu binaddangan APU DIOS an Dios nadan tatagunan holag Israel ot apputon da dida. Ot sakupon da mon am-in di boblen nadan Amorite an ²² mipalpu nah Wangwang an Arnon nah south inggana nah Wangwang an Jabbok nah north, nan adi maboblayan nah nangappit hi timilan di algo inggana nah Wangwang an Jordan nah nangappit hi kalin-oban di algo.

²³ Ot ne gapu te hi APU DIOS an Dios Israel di nundog-al nadah Amorite ot idat na dadiyen boble nadah holag Israel an tataguna, adinadaman emi idat ke dakayu. Kon waday kalebbengan yun e mangalan dadiyen boble? ²⁴ Ibagi yun am-in di indat nan dios yun hi Kemos ya athidin dakamin ibagi min am-in di indat APU DIOS an Dios min dakami. ²⁵ Kon pangali yu on mapmaphod kayu mu hi Balak an patul di Moab an imbabalen Sippor? Ugge dakami ginubat ke hiya.

²⁶ Numbobley holag Israel hi tuluy gatut an toon ad Hesbon, Aroer, nadan bobleh nunlinikkod ya nadah bobleh pingngit di Arnon, yaden uggeyu binangngad dadiyen boble kediyen tiempo ingganad uwani.

²⁷ Maid di inat kuh ad-adin he-a, mu he-ay ad-adiy attona te ginubat dakami. Hi APU DIOS an huwes di mangi-uh-ud uwani hin hay Israel weno hay Ammon di numbahul."

²⁸ Mu ugge hinangud nan patul di Ammon hidiyen kinalin Jeptah an indatong dan hiya.

²⁹ Nawaday Espiritun APU DIOS ke Jeptah ot mibangngad ad Mispah an indalanad Gilead ya Manasseh an impanguluna nadan tindaluna ot ume dad Ammon ta eda gubaton nadan tataguh di. ³⁰ Nunsapatah Jeptah ke APU DIOS an kananay "Deket baddanganak ta apputok nadan iAmmon hi gubat ³¹ ya iappit kun he-a an gobhok nan mamangulun lumah-un nah balek an manamun ha-on hi kibangngadak."

³² Impangulun Jeptah nadan tindalunan mangubat nadah iAmmon ya impangapput APU DIOS. ³³ Inapput da Jeptah nadan iAmmon an hinggop day duwampulun bobled Ammon mipalpu Aroer ya nadan bobled

Minnit ingganad Abel Keramim. Kediye moy nangaputan di holag Israel nadah iAmmon.

Hanan babain imbabalen Jeptah

³⁴ Handih nibangngad hi Jeptah hi boble dad Mispah ya bintik nan binugtung an imbabalenan babain e manamun hiyan manmannayo te maka-an-anla yaden ipagpagango nay tamburin. ³⁵ Handih tinibon Jeptah nan imbabalena ya binik-inay bulwatina te u-umyung. Kananay "Imbabalek, u-umyungak an abu te he-ay immalin manamun ha-on yaden adinadaman adik aton di insapatak ke APU DIOS."

³⁶ Kanan nan imbabalenay "Ama, mahapul an atom di insapatam ke APU DIOS te binaddangan daka ot apputom nadan iAmmon. ³⁷ Mu ibagak anhan ke he-an iabulut muh duwan bulan an eyak mundaldallanan hanadah duntug ta ekami kumkumga ya u-umyung nadah gagayyum ku te adiyak pe kattog malahin yaden mateyak." ³⁸ Ot iabulut Jeptah nan imbabalenan e mundaldallanan hi duwan bulan. Imme da nadah gagayyum na nadah duntug ot eda kumkumga te maten adi malahin ya adi mun-imbabale. ³⁹ Nala-uy duwan bulan ot mibangngad hi bale da ot aton amana ke hiya nan insapatana ot maten ugge nalahin.

Hituwey nipuunan nan ine-en di binabaid Israel ⁴⁰ an hi opat an algoh katootoon ya bumudal dat eda mungkokkoggah panginomnoman dah naat nah babain imbabalen Jeptah.

Hi Jeptah ya nadan iEplaim

12 Inamung nadan holag Eplaim di tindalu da ot agwaton da nan Wangwang an Jordan ot ume dad Saphon. Kanan dan Jeptah di: "Tipet ugge dakami impaayag an bumaddang an mangubat nadah iAmmon? Gapun tuwen inat mu ya logabon miy balem ya pakighob daka."

² Hinumang Jeptah an kananay "Impaayag dakayu handih nilappuwan di punhahallaan mi nadah iAmmon ya ugge kayu immalin bimmaddang ke ha-on. ³ Ot naala mo ot mun-agwat kamin inangamungak hin nganney maat ot ekami makigubat ke dida ya impangapput dakamin APU DIOS. Ad uwani ke bo ya umali kayu ta ha-oy di waday bahul nat aton yun ha-on di gaga-iho?"

⁴ Kanan nadan mangipangpanguluh iEplaim di "Dakayu boppon tuwalin iGilead di ngimmohe kayu ot humi-an hanadah holag Eplaim ya holag Manasseh." Ot amungon mon Jeptah ya nadan tindaluna ot gubaton nadan iEplaim ot apputona dida. ⁵ Ya sinakup da nadan boblen pun-agwatan ad Jordan an mumpaed Eplaim. Ta deket waday iEplaim an e umagwat ya hanhanan nadan iGilead an kanan day "An nahlag kan Eplaim?" Deket kananay "Bokon," ne kanan dan hiyay,

kalyom di "Shibboleth." ⁶ Mu deket kananay "Shibboleth" te adi pakaikalih "Sibboleth" ya patayon da nah pun-agwatan ad Jordan. Hay bilang am-in di napate ya umeh nap-at ta duwan libun holag Eplaim.

⁷ Nun-ap-apuh Jeptah ad Israel hi onom an toon. Handih nate ya nilubuk ad Gilead.

Hi Ibsan, hi Elon ya hi Abdon

⁸ Hi Ibsan an iBetlehem di nihannot ke Jeptah an huwes ad Israel. ⁹ Tulumpuluy linalaki ya tulumpulun binabaiy imbabalena. Impaahawana nadan binabai ya linalakin imbabalena hinnatkon an puun. Nun-ap-apuh Ibsan ad Israel hi pitun toon. ¹⁰ Handih nate ya nilubuk ad Betlehem.

¹¹ Nihannot ke hiyah Elon an holag Sebulun ot hiyay huwes ad Israel hi himpulun toon. ¹² Nateh Elon ot milubuk ad Aijalon an bobled Sebulun.

¹³ Nihannot ke hiyan nunhuwes hi Abdon an imbalen Hillel an iPiraton. ¹⁴ Nap-at di linalakin imbabalena ya tulumpuluy linalakin inap-apuna. Ya napitun kabayuy puntaktakkayan da. Hiyay huwes ad Israel hi walun toon. ¹⁵ Nate ot milubuk ad Piraton nah poppog di boblen Eplaim nah mabilid an boblen di Amalek.

13 Indani ya nunliwat bo nadan holag Israel ke APU DIOS ot pumbalinonay iPilistia an mun-ap-apun didah nap-at an toon.

² Kediye ya waday ohan tagun hi Manoah an holag Dan an numbobled Sorah. Maid di imbabalena te adi pakaimbabale nan inayana. ³ Indani ya numpatibo on anghel APU DIOS nah inayana ot kananay "Takon di adika pakaimbabale ya ahika mawadaan ta mun-imbabale kah lalaki. ⁴ Mu mahapul an adika uminum hi baya weno kumpulmin bumutong ya adika mangan hi panion makan. ⁵ Mawadaan ka nimpeh imbabalem an lalaki ya mipalpu nah algon kitungawana ya adi mapulitan di buuk na te miong-ong ke Apu Dios ta mumbalin hi Nasirite. Hiyay mangihwang hi holag Israel nadah iPilistia."

⁶ Imme nan babaih kad-an nan inayana ot kananay hiyay "Wada on immalin tagun kay anghel Apu Dios an katatakut di ang-ang na. Uggek hinanhanan di nalpuwana ya uggena kinaliy ngadana. ⁷ Mu kananay ha-on di 'Ahika mawadaan ta mun-imbabale kah lalaki. Mu adinadaman uminum kah baya weno kumpulmin bumutong ya adika mangan hi panion makan te ahi miong-ong nan unga ke Apu Dios ta mumbalin hi Nasirite mipalpu kitungawana ingganah katayana."

⁸ Ot mundasal hi Manoah ke APU DIOS an kananay "Apu, daan mo anhan ta paaliyom bo nan tagut kalyonan dakamiy aton min mangipatok nah golang an ahi mitungo."

⁹ Hinumang Apu Dios nan dasal na ot mumpatibo bo nan anghel nah inayan Manoah an inumbun nah

payo, mu maid hi Manoah kediye. ¹⁰ Ginalgal-an diyen babain e kinali nah inayanan kananay "Immali bo nan tagun numpatibon ha-on dih ohan algo!"

¹¹ Naki-eh Manoah ot kanana nah taguy "An he-a nan nakihummangan tuh inayak dih ohan algo?" Kanan nan anghel di "Om, ha-on."

¹² Kanan Manoah di "Deket umannung nan kinalim ya nganney innun di pumpaptok mi nah golang? Ngannen pumbiyag di un-unudona?"

¹³ Kanan nan anghel APU DIOS di "Mahapul an tibom ta un-unudon nan inayam am-in nan kinalik ke hiya.

¹⁴ Mahapul an adina kanon di bungan di grapes ya adi uminum hi kumpulmin bumutong ya adina bo kanon di panion makan."

¹⁵ Kanan Manoah nah anghel APU DIOS di "Daan mot adika ni-an umet kolngon mi on ka-ongal nan gulding ta ihda taku."

¹⁶ Mu kanan nan anghel APU DIOS di "Takon di adiyak ume ya adiyak makikan hi kanon yu. Mu deket mundadaan kayuh miappit an maghob ya iappit yun APU DIOS." Hi Manoah ya uggena inilan anghel APU DIOS hidiye.

¹⁷ Kanan Manoah nah anghel APU DIOS di "Kalyom ke dakamiy ngadan mut deket umannung nan kinalim ya dayawon daka."

¹⁸ Kanan nan anghel APU DIOS di "Tipet pinhod mun inilaon di ngadan ku? Adim metlaing maawatan ten kalyok."

¹⁹ Ot iappit Manoah on ka-ongal nan gulding ya page ke APU DIOS nah batu. Indani ya waday umipamodwong hi inat APU DIOS yaden ang-ang-angon Manoah ya nan inayana. ²⁰ Kediye mundadalang nan in-appit da ya tinibo da nah apuy nan anghel APU DIOS an manmannap-oh kabunyan. Ot munlukbub hi Manoah ya nan inayana nah luta. ²¹ Maid mon numpatibo nan anghel ke Manoah ya nan inayana ot hidiyey nanginilaan dan anghel APU DIOS gayam hidiye.

²² Kanan Manoah nah inayanay "Mate ta mo te tinibo tah Apu Dios!"

²³ Mu kanan nan inayanay "Gulat nat patayon ditan APU DIOS ya uggena ot inabulut nan page ya nan naghob an in-appit tan hiya. Ya gulat na ya ugge numpatibon mangali ke datuwen dita ya uggena ot inat datuwen umipamodwong."

²⁴ Handih nun-imbabalenan inayan Manoah ya nginadanan dah Samson. Ot maongal hi Samson an binendisyonan APU DIOS. ²⁵ Ya waday Espiritun APU DIOS ke hiya handih kawad-anad Mahaneh ad Dan an numbattanan di Sorah ya Estaol.

14 Ohan algon immeh Samson ad Timnah ya tinibona on ohan babain iPilistia. ² Immanamut hi baleda ot kananay da amana ke inayanay "Waday tinibok hi babain iPilistia ad Timnah an pinhod kun iine."

³ Mu adi pinhod an abu da amanan inana an kanan day “Kon maid anhan di mahamak muh babain ibba taku weno nadan udum an ibba takun holag Israel an iinem? Tipe mo anhan ta hay iPilistia adi mangun-und ke APU DIOS di em hamakon?”

Mu kanan Samson ke amanay “Hiyay pinhod ku. Eyu awiton ta iinek.”

⁴ Ugge inilan da amana ke inanan implanun APU DIOS hituwe ta waday innunan makihangga nadah iPilistia an nunsakup hi Israel.

⁵ Immeh Samson ya nadan ammod nad Timnah. Ot handih dimmatong hi Samson nah nih-up nah laguntad Timnah ya mangali on ka-ongal nan layon an munoimom. ⁶ Kediye ya impal-ot di Espiritun APU DIOS hi Samson ot hopwakonay tokon nan layon an kay ka-ongal nan gulding di nangat na. Mu uggena kinalin da amanan inana tuwen inat na.

⁷ Dimmatong dad Timnah ot e makihummangan hi Samson nah babain iPilistia ya pininhod nan babai.

⁸ Nala-uy kaatnan algo ya nibangngad bo da Samson ad Timnah ta mungkasal da mo nah babai. Handih wada da nah dalam ya inhingngi na ni-an ta ena tibon nan adol nan layon ya waday numbalen iyyukan hidi ya waday danum na. ⁹ Immakup nah iyyukan ya nan danum na ot kankannona yaden mangmangnge. Indat nay udum ke da amanan inana ot kanon da damdama, mu uggena kinalin didan inalanah diyeh adol nan naten layon.

¹⁰ Kediye nagibbu nan kasal ot e makihummangan hi amana nadah ammod nan inayan Samson ya numpahamul hi Samson te hidiyey ine-eda kediye tiempo. ¹¹ Ya naayagan di tulumpulun kakat-agun linalaki kediye boblen impun-ibba na. ¹² Kanan Samson ke diday “Waday kalyok ke dakayuh laglagunnok. Deket inila yuy kibalinated kalyon yun ha-on ad uwanin pitun algon punhahamulan taku ya idatan dakayuh tulumpulun makaphod an luput ya tulumpulun makakkaphod an bulwati. ¹³ Mu deket uggeyu inilat adiyu kalyon ke ha-on ketuwen pitun algo ya dakayuy mangidat ke ha-on hi tulumpulun makaphod an luput ya tulumpulun makakkaphod an bulwati.”

Kanan dan hiyay “Ne agam, kalyom ke dakamiy laglagunnok mu.” ¹⁴ Ot kalyon Samson hituwen laglagunnok na: “Nalpu on makan nah mangan ya nalpu nah nal-ot on malumiin makan.”

Nagibbuy tulun algo ya uggeda pay inilay kibalinated laglagunnok.

¹⁵ Handih mikap-at an algo ya kanan da nah inayan Samson di “Hanhanam nah inayam di kabalinated laglagunnok nat inilaom. Adim ke aton ya gobhon mi nan balen amam ta makighob kah bohongna. Kon inayagan dakamih tuh punhahamulan ta e dakami wotwoton?”

¹⁶ Ot ume nan inayan Samson hi kad-ana ya mungkogan kananay “Kahingngitanak ot tuwalin he-an adiyak pinhod. Tipet em kinali nadah ibbak an iPilistia laglagunnok mu yaden adim kalyon ke ha-on di kibalinated?”

Kanan Samson di “Uggek pay kinalin ama ya hi inay kibalinated ya tipet ek kalyon ke he-a?” ¹⁷ Ya wada nan babaih kad-an Samson on into-ol nah koga ya athidit inggana handih mikapitun algon nan hamul. Immingle mo anhan hi Samson ot kalyona nah inayanay kabalinated laglagunnok na. Ot ume nan inayana ot ena kalyon hanadah ibbanan iPilistia. ¹⁸ Ya kediye mikapitun algoh mungkahilong ya kanan datuwen kakat-agun linalaki ke Samson di “Nanney malumlumii mu hay danum di iyyukan ya nanney nalnal-ot mu hay layon?”

Kanan Samson di “Gulat nat ugge kayu naki-hummangan nah inayak ya uggeyu ot inilay kibalinated!”

¹⁹ Impal-ot nan Espiritun APU DIOS hi Samson ot umed Askelon ot patayonay tulumpulun linalaki ot ena idat di bulwati da nadah kakat-agun linalakin nangalih kabalinated laglagunnok na. Mu bimmobboh-ol hi Samson gapun diyen naat ot umanamut hi balen da amanan inana. ²⁰ Ot hanaken inayan Samson ya inahawan nan gayyum nan oha nadah nun-ibban hiya handih kasal na.

15 Indani ya nadatngan di ahiani ya in-en Samson on ka-ongal nan gulding ta ena idat nah inayana. Pinhod nan ihuyop mu iadin nan aman nan babai. Kananan Samson di ² “Hay inilak ya kahingitam, ot ipaahawak mo nah kat-agun lalakin in-ibbam handih nungkasalan yu. Mu deket pinhod mu ya wada nan udidyanan maddikit mu hiya. Hiya ot ya abuy iinem.”

³ Kanan Samson di “Ad uwani ya waday kalebbengak an mangibaloh inat di iPilistia ke ha-on.” ⁴ Dinumpap hi Samson hi tulun gatut an mailom an ahu ot bobodonay iwit di hindudwa ot ibobod nay hinulat ke dadiyen iwit. ⁵ Tinlogana nadan hinulat ot ahina ipae dadiyen mailom an ahuh papayon nadan iPilistia. Ot malgab nadan naani takon nadan ugge naani ya nilagat an nalgab nadan kaiw an oliba nah lagunta ya nadan wakal an grapes. ⁶ Kanan nadan iPilistia “Dahdiy nangat kediye?” Kanan di tataguy “Hi Samson di nangat ke nae te impaahawan nan iTimnah an nangapun hiya nan inayanah oha nadah linalakin nun-ibbana handih kasal na.” Imme nadan iPilistia balen nan nangapun Samson ot logabon da ot makighob nan babai takon hi amana.

⁷ Kanan Samson hanadah iPilistia “Gapu ketuwen inat yu ya adik itikod an mangat hi pangibalok ta nangamung ke dakayu.” ⁸ Indani ya pinatenay dakol ke dida gapuh bungot na. Ot e miha-ad nah liyang nah mabatud Etam.

⁹ Hanadan iPilistia ya eda nungkampud Judah ot hogpon day Lehi. ¹⁰ Kanan nadan iJudah di "Tipet e dakami gubaton?"

Kanan nadan iPilistiy "Immali kamin mampap ke Samson ya ibalo miy inat nan dakami."

¹¹ Ot ume day tulun libun iJudah nah liyang ad Etam an nuntaluwan Samson. Kanan dan hiyay "Kon adim nomnomon an nadan Pilistiy ap-apu taku? Nganneh tuwen at-attom?"

Kanan Samson di "Inat kuh diyet pangibalok hi inat dan ha-on."

¹² Mu kanan day "Immali kamin mampap ke he-at ipaboltan daka nadah iPilistia."

Kanan Samson ke diday "Mabalin, mu isapata yun adiyak patayon."

¹³ Kanan day "Adi daka patayon, ammunay baludon dakat ipaboltan daka nadah iPilistia." Ot baludon dah duwan balun linubid ot ibudal da.

¹⁴ Handih dimmatong hi Samson ad Lehi ya mangali nadan iPilistia an muntutukuk da gapuh amlong dan nadpap hi Samson. Mu impal-ot bon nan Espiritun APU DIOS hi Samson ot bohatona nan linubid an nibobod hi taklenen kay tinulid di binhat na. ¹⁵ Indani ya pinidit na on pangal di naten kabayu ot usalonan numpateh hinlibun iPilistia.

¹⁶ Kanan Samson di "Pangal di kabayuy namatek hi hinlibun tatagu ya pangal di kabayuy inusal ku ot ipulul ku dida!"

¹⁷ Kinalinah diye ot ahina iwele nan gunit. Ot ngadanan da nan nangiweleyana nah gunit hi "Ramath Lehi." Hay kibalinana ya "Duntug an kay pangal."

¹⁸ Indani ya nakauwwo ot kanan APUS DIOS di "Man-ut impangapputak ke he-a, mu kon gapuh inuwok ya mateyak ta alanak hantudah tatagun adi mangulug ke he-a?" ¹⁹ Ot pa-otbolon Apu Dios di danum nah naka-utan ad Lehi. Ot uminum hi Samson ya mungkibangngad di inlot na. Ot ngadanan Samson hidiyen immotbolan di danum hi En Hakkore ot ingganad uwani ya dehdid Lehi. Hay kibalinana ya "Ob-ob nan numbagah baddang."

²⁰ Hi Samson di huwes ad Israel hi duwan pulun toon yaden nanongnan nun-ap-apu nadan iPilistia ke dida.

16 Ohan algo ya immeh Samson ad Gaza an ongal an boblen di Pilistia ot ihuyop nay ohan babain pabayad nay adol na. ² Nainnilaan nadan tatagud Gaza an wadah Samson hidi ot eda hadhad-on kediyen hilang hanah hogpan di boble. Op-opya da kediyen hilang an kanan dah nomnom day "Patayon takuh mungkabigat." ³ Mu nahuyop hi Samson ingganah gawwan di hilang ot bumangun. Imme nah hogpan nah boble ot lokha-ona nan dakkig na takon nan tukud na ot ipah-onan in-e nah mabilid an dommang di Hebron.

⁴ Indanit nabaybayag ya wada on babain pininhod Samson an hi Delilah ad Sorek an nundotal an boble.

⁵ Imme nadan aap-apun di iPilistia ke hiya ot kanan day "Talamom hi Samson ta inilaom hin nganneh mumpal-ot ke hiya ya hin nganneh aton an mundopap ke hiyat baludon mi. Ta am-in kami ya idatan dakah hinlilibut ohan gatut an kalang."

⁶ Timbal Delilah diye ot kanan Samson di "Daan mo anhan ta kalyom ke ha-on hin nganneh mangipal-ot ke he-a ya hin nganneh aton ta mabalin dakan ipudon ta baludon daka?"

⁷ Himmumang hi Samson an kananay "Baludonak keh pitun balun ugge namag-anan an gakod di pana ya mumbalin an maid di olot kun umat hi udum an tatagu."

⁸ Ot idatan nadan aap-apun di Pilistiah Delilah hi pitun ugge namag-anan an gakod di pana ot baludonah Samson. ⁹ Yaden wada day linalakin nuntaluh ohan kuwartu. Indani ya tinumkuk hi Delilah an kananay "Samson! Dehtu day iPilistia an mampap ke he-a." Mu binhat Samson nan gakod an numbalud dan hiyan kay tinulid an kabinohhat takon di abunay ih-up hi apuy. Ya ugge inilan nadan iPilistia hin tipet nakakkal-ot hi Samson.

¹⁰ Kanan bon Delilah ke Samson di "Tinaltalang-gaanak ya linangkakanak met ke he-a. Daan mo anhan ta kalyom hin nganneh aton an mamalud ke he-a?"

¹¹ Kanan bon Samson di "Deket baludonak hi tulun balun linubid an ugge nusal ya mumbalin an maid di olot kun umat hi udum an tatagu."

¹² Ot baludon Delilah balun linubid. Ya wada boy linalakin intalun Delilah nah ohan kuwartu. Indani ya tinumkuk an kananay "Samson! Dehtu day iPilistia an mampap ke he-a." Ya binhat bon Samson nan linubid an kay ya abu tinulid.

¹³ Kanan bon Delilah di "Taltalangaanak ingganad uwani ya lanangkakanak ke he-a. Kalyom hin nganneh aton an mangihamad an mamalud ke he-a."

Kanan Samson di "Deket pakiappid muy pitun naappid an buuk ku nadah miabol ta ipitom hi paghok ya mama-id di olot kun umat hi udum an tatagu." Ot pahuyop Delilah hi Samson ot pakiappid na nan pitun naappid an buuk na nah miabol ot ipitonah paghok.

¹⁴ Indani ya tinumkuk an kananay "Samson! Dehtu day iPilistia an mampap ke he-a." Ya pinghanadi ya bimgangun hi Samson ot lupdukona nan pun-abolan takon nan nigakodana.

¹⁵ Kanan bon Delilah ke hiyay "Tipet kanam di pinhodak yaden adim kalyon ke ha-on di makulug? Hituwey pitlunah panaltalangaam ke ha-on an uggem kinaliy gapunat nakal-ot ka." ¹⁶ Ta kabigabigat mon hananhan Delilah diye ot loktat ya immingle moh Samson.

¹⁷ Ot pakakkalyonan am-in an kananay "Ug-ugge na-

pu-litan weno naklotan di buuk ku te niong-ongak ke Apu Dios nipalpu dih nitungowak. Deket mamuk-mukanak ya mama-id di olot kun umat hi udum an tatagu.”

¹⁸ Kediye ya ininnilan Delilah an kinalinay makulug ot umitud-ak hi mangayag nadah aap-apun di iPilistia. Athituy kanana: “Umali kayu pay hi maminghan ot kinalina uppey makulug.” Ot ume nadan aap-apun inalala da nan kalang an pihhun ibayad dan Delilah. ¹⁹ Impahuyop Delilah hi Samson an in-ipping nah ulpu na. Ot ayaganay ohan tagun nunmukmuk ke hiya ot makaan nadan pitun naappid an buuk na. Ya nilappu mon mungkama-id di olot na. Indani ya nakamma-id moy olot na. ²⁰ Ot tumkuk boh Delilah an kananay “Samson! Dehtu day iPilistia an mampap ke he-a.” Bim-mangun hi Samson an kananah nomnom nay “Adiyak metlaing dopapon ke dida, te atok boy umat hi inat ku handi.” Mu uggena inilan maid moy olot na te tinayan APU DIOS. ²¹ Ot baludon nadan iPilistiah Samson ot kaanon day matana. Ya binangkilingan dah nakapyah giniling ot ie dad Gaza, ot punggiligilingon dah boga nah kalabutan. ²² Mu indani ya mammol boy buuk na.

²³ Hanadan patul di Pilistia ya naamung dat mun-amamlong da ya munhahamul da ya mun-appit da nah dios dan hi Dagon. Kanan day “Impadpap nan dios taku tun hi Samson an buhul taku.” ²⁴ Handih tinibon nadan tataguh Samson ya daydayawon da nan dios dan kanan day “Impadpap nan dios taku tun hi Samson an buhul taku. Hiya nan impumbalinay boble takuh maid di hilbina ya dakol di pinatenan ditaku.” ²⁵ Indanit mungkabutong da ya kanan day “Ibudal yuh Samson ta mumpabuyan dakami.” Ot ilah-un dah Samson ot pataddogon da nah gawwan nan templon di dios da nah numbattanan nan duwan o-ongal an tukud an nunhodol nah atop. ²⁶ Kanan Samson nah ungan nangdon hi taklenan mangipangpangulun hiyay “Ipataddogak nah mabalin an ihkak nadah tukud nan templo ta midangkigak.” ²⁷ Hanan ongal an balen punhahamulan da ya nakakapnuh tatagu. Wada dah din am-in nadan aap-apun di Pilistia. Ya wada nah atop diyen ongal an baley umeh tulun libun tatagun ang-ang-angon dah Samson ya taltalangaan da.

²⁸ Indani ya nundasal hi Samson ke APU DIOS an kananay “Nakattag-en APU DIOS, nomnomonak anhan ke he-a. Mumpahpahmokak, Apu, ta idatanak boh olot kut ibalok di nangaanan nadan iPilistiah matak.” ²⁹ Ot ihkan Samson nah duwan nungawwan o-ongal an tukud nan ongal an bale ot umlot an nangitulud. ³⁰ Ya initkuk nay “Makikateyak hantudah iPilistia!” Ya natlob nan ongal an bale ot matab-unan am-in nadan tatagu, takon nadan aap-apuh di. Kediye natayan Samson ya dakdakol di pinate nah iPilistia mu hay pinate na handih kataguna.

³¹ Immali nadan linalakin tutulang na ya hay udum an iibana ot alan day adol na ot eda ilubuk nah nilubukan amanan hi Manoah nah numbattanan di Sorah ya Estaol. Hi Samson ya nunhuwes ad Israel hi duwampulun toon.

17 Indani ya waday ohan tagun hi Mikah di ngadanan numboble nah mabilid ad Eplaim.

² Ohan algo ya kanan inananay “Dingngol kun inidutam nan nangibtik hi himpulut ohan gatut an silber mu. Ha-oy di nangal-an diye ot dehtun ha-on.”

Kanan inananay “Bendisyonan dakan APU DIOS hi nangiuu-uwam an imbabalek!” ³ Imbanggad Mikah nan pihhun inana ot kanan inanan hiyay “Idawat kun APU DIOS datuwen silber ta adi umannung nan idut kun he-a. Ya mumpakapyaak hi kaiw an dios an maamoh silber.” ⁴ Immalah inanan duwan gatut kediye silber ot umeh kad-an nan mumpanday ot mumpakapyaah dios an nakapyaah kaiw an maamoh silber. Ot ena iha-ad nah balen Mikah.

⁵ Hituwen hi Mikah ya nangapyaah balen di dios an pundayawana. Nangapya boh udum an dios ot ena iha-ad hidi ya nangapya boh ephod an nangilinan an bulwatin di padi ya impumpadi nay oha nadah linalakin imbabalanan munhilbih di. ⁶ Kediye tiempo ya maid di patul di Israel, kinali aton am-in di tataguy kumpulmin kanan dan maphod.

⁷ Indani ya wada on ohan holag Libay an numbobled Betlehem ad Judah an ⁸ tinayanay Betlehem ta e maniboh ena pakiboblayan hi udum an boble. Handih numbaatana ya nipaddin nan nundag-uwana ya balen Mikah nah mabilid an bobled Eplaim. ⁹ Kanan Mikah ke hiyay “Daanay nalpuwam?”

Kananay “Nalpuwak ad Betlehem ad Judah an eyak maniboh pakiboblayak. Ha-oy ke ya nahlagak ke Libay.”

¹⁰ Kanan Mikah ke hiyay “Makiha-ad kan ha-on ta mumbalin kan padik ya konsehal ku ta idatan dakah himpulun silber hi katootoon ya idatan dakah bulwatin ya kanom.” ¹¹ Ot tobalon diyen tagun makiha-ad ke Mikah. Ot ibilang Mikah an ohan imbabalena. ¹² Ya numbalinonan padi na ot makiha-ad hi balena.

¹³ Kanan Mikah di “Inilak an bendisyonanak ke APU DIOS te waday ohan holag Libay an munhilbin padik.”

18 Kediye tiempo ya maid di patul di Israel. Ya kediye ya manibotibo nadan holag Dan hi pumboblayan da te adida pakadog-al nadah tatagun numboble nah lutan nituddun dida. ² Tinuddun nadan holag Dan di lima nadah puun dan nalpud Sorah ya Estaol an e manibo ya e munsiiim hi lutan eda pumboblayan. Handih dimmatong da nah mabilid ad Eplaim ya eda nakiiyan hi balen Mikah. ³ Kediye wada dah di ya inimmatunan da nan pungkalkalin nan holag Libay ot kanan dan hiyay “Tipet wada kah tu? Dahdiy nangialin he-a ya nganney at-atom hitu?”

⁴ Kananay “Nunhummanganan min Mikah an mumpadiyak ke hiya ta tangdananak.”

⁵ Kanan dan hiyay “Hanhanam ke Apu Dios hin maphod di pumbalanan tun punbaatan mi.”

⁶ Kanan diyen padin diday “Malinggop kayun ume te ipaptok dakayun APU DIOS hi punbaatan yu.”

⁷ Ot ume dadiyen liman tatagud Lais ya tinibo dan malinggop ya maphod di nitaguwan nadan tataguh din maid di takutan dan umat da nadah iSidon an kadangyan dan maid di pungkudangan dah mahapul da te maluwab di mitanom hi boble da. Ya nidawwi Sidon ya maid di nih-up hi nakihayyupan dan bumad-dang ke dida. ⁸ Handih nibangngad nadan holag Dan hi boble dad Sora ya Estaol ya hinanhanan nadan ibba da hin waday hinamak da. ⁹ Hinumang dan kanan day “Etaku sakupon di Lais! Tinibo min makakkaphod di lutha din maluwab di mitanom. Adi taku mumbaybayag! Gal-an takut etaku sakupon hidiyen boble.” ¹⁰ Ongngal hidiyen boblen idat APU DIOS ke ditaku ya wadan amin di mahapul hidi. Ya nada ken bimmobleh di ya makadinnol dan maid di takutan da ya maid di pun-danangan da.

¹¹ Ot maamung di onom an gatut an tindalun holag Dan an nalpud Sorah ya Estaol an makigubat. ¹² Eda nungkampud Kiriati Jearim ad Judah nah nangappit hi kalin-oban di algo. Kinali nginadanan dah diyen boble hi “Mahaneh Dan” an hay kibalinana ya Kampun Dan. ¹³ Ot ahida umeh balen Mikah nah mabilid an bobled Eplaim.

¹⁴ Kanan nadan liman e nunsiiim ad Lais nadah iiba day “Waday ohan baleh tun waday dios an nakapyah kaiw ya naamoh silber ya wada day udum an nakapyan dios ya nan waday ephod. Nganne y aton taku?” ¹⁵ Hinumgop nadan limah balen Mikah ot maki-hummangan da nah holag Libay an makiha-ad hidi. ¹⁶ Ya nadan onom an gatut an tindalun holag Dan ya timmaddog da nah hogpan nah boble. ¹⁷ Hanadan liman munsiiim ya hinumgop da nah balen nadan dios na ot alan da nadan dios an naamoh silber, nan udum an dios, ya nan ephod. Yaden kediyen ya nan padin holag Libay ya makitattaddog nadah tindalu nah hogpan nah boble.

¹⁸ Handih tinibon nan padin holag Libay an pun-alan nadan munsiiim nadan nakapyan dios ya kananan diday “Nganneh naen aton yu?”

¹⁹ Kanan dan hiyay “Op-opya ka ya maki-e ka ot ya abun dakamit he-ay padi mi ya konsehal mi. Ta bokon oh-ohhan familyay punhilbiyam mu hay ohan puun an holag Israel.” ²⁰ Immamlong nan padi ot maki-en inal-ala na nadan dios, nan nangilinan an bulwatin di padi ya nadan udum an nakapyan dios.

²¹ Dadiyen holag Dan ya impamangulu da nadan iimbabale da, nadan aaggayam da ya nadan ngungunut da. ²² Handih nidawwi da mo nah balen Mikah ya ina-

mung Mikah nadan hinag-ona ot pudugon da dida.

²³ Handih pun-akhupan da Mikah nadan holag Dan ya tingkukan da dida. Nunliggu dadiyen holag Dan ot humangon dan kanan day “Nganne y pinhod yu? Tipet eka immamung hi tatagut edakami pudugon?”

²⁴ Kanan Mikah di “Tipe udot ta eyu ingkuyug nan padik ya nun-ala yu nadan kinapyak an dios ku ot maid moy natdaan ke ha-on yaden eyu kanan di nganne y pinhod ku?”

²⁵ Kanan nadan holag Dan di “Habalina y umop-opya ka te kal-ina ya waday kabinnoh-ol ke dakamit patayon daka ya nadan familyam.” ²⁶ Ot mange da. Handih tinibon Mikah an dakkodakkol da ya naala ot mibangngad hi bale da.

²⁷ Imme nadan holag Dan ad Lais an ingkuyug da nan padi ya inal-ala da nadan nakapyan dios ot hogpon dah diyen boblen makallinggop di numbobleh di. Pinate dan am-in nadan numbobleh di ya dinadag da nan boble. ²⁸ Maid di mangihwang nadah numbobleh di te nidawwi Sidon ya maid di udum an boblen nakihayyupan da. Hituwen boble ya wada nah nundotal ad Bet Rehob. Ot iphod nadan holag Dan hidiyen boble ot mumboble dah di. ²⁹ Nginadanan dah diyen boble hi “Boblen Dan” an imbabalen Jacob an nahlagan da, mu Lais di ngadana handi. ³⁰ Hanadan holag Dan ya inhad dah di nadan nakapyan dios an dayawon da ot tuduwon dah Jonathan an imbabalen Gersom ya inapapun Moses an mumpadin dida. Ya numpadin am-in nadan holag na inggana handih numbalin dan balud hi udum an boble. ³¹ Dadiyen dios an kinapyan Mikah di dinaydayaw nadan holag Dan an dios da handih wadan nan Tabernacle APU DIOS ad Siloh.

19 Kediyen tiempo ya maid di patul di Israel. Indani ya wada on holag Libay an numboble nah nidawwin boblen mabilid ad Eplaim. Ohan algo ya inanamut nay ohan babain iBetlehem ta ibilang nan inayana, ² mu makilalakah diyen babai. Indani ya imanamut hi boble da ot mihaad hidih opat an bulan. ³ Nunnomnom nan lalakin unudonah diyen inayana ot ayaganay ohan muttatyu na ya immalah duwan kabayuna ot unudon da nan babaid Betlehem. Handih dimmatong dah balen nan aman nan babai ya inapnga na dida. ⁴ Pinilit nan miha-ad ni-an nan lalakah di ot mun-iyen hi tulun algo ya nakikkikkan ya naki-kiinum hidi. ⁵ Handih mikap-at an algo ya masapan bimman-gun nan lalaki ot umga dat mibangngad da. Mu kanan nan aman nan babai ke diday “Mangan kayu ni-an ta waday ikilog yun ume.”

⁶ Ot mangan da ya nakiin-innum nan lalaki nah aman nan babai. Indani ya kanana boy “Mun-iyen kayud uwanin hilong ta mun-an-anla taku.”

⁷ Timmaddog nan lalakin tumayan, mu pinilipilit nan aman nan babain mumbati da kediyen hilong ot mun-iyen da bo. ⁸ Handih kabiggatana an hidiyey mikali-

man algo ya nasapa da bon bimmangun da bo ot umga dan ume, mu kanan bon nan aman nan babaiy "Mangan kayu ni-an. Ahi kayu umeh himbatangan." Ot makikan bo nan lalaki nah aman nan babai.

⁹ Handih e tumayan mo nan lalakin ibbana nan babain ibilang nan inayana ya nan muttatyuna ya kanan bon nan aman nan babaiy "Habalinay mun-iyantaku ot ya abu te mahilongan kayuh dalam. Mun-ananla takud uwanin hilong ta ahi kayu humalaman hi bigat."

¹⁰ Mu ihik mo anhan nan lalakin umanamut ot umga da nah ibilang nan inayana ya intabin da nadan kabayu dan nungkarga. Numpae dah nangappit ad Jebus an Jerusalem di ngadanad uwani. ¹¹ Handih manatong dah di ya mungkahilong ot kanan nan muttatyunan hiyay "Mungkahilong mo. Daan mot mun-iyantakuh tud Jebus ad uwanin hilong."

¹² Mu kanan nan lalakiy "Bokon hituy pun-iyantanaku te maid di nanginilan ditakuh tu ya maid di holag Israel an numbobleh tu. Ume takud Gibeah. ¹³ Ta hidiyetaku panib-an hi pun-iyantanaku, bokon ke ya ad Ramah." ¹⁴ Nahilong mo ot ahida dumatong ad Gibeah an boblen nadan holag Benjamin. ¹⁵ Nundag-u dah di ot eda manibo kahuyopan da. Imme da nah plasa an oggan kaamungan di tatagu, mu maid anhan di ohah umayag ke didah eda pakiiyanan.

¹⁶ Kediyen hilong ya waday ohan naam-aman nalpuh payona. Hiya ya numboble handi nah mabilid an bobled Eplaim, mu nakiboble moh tud Gibeah an boblen nadan holag Benjamin. ¹⁷ Tinibon diyen amama dida ot kananay "Daanay nalpuwan yu ya daanay pangayan yu?"

¹⁸ Kanan day "Nalpu kamid Betlehem ad Judah ya umanamut kami mo nah mabilid an boble mid Eplaim ta ume kami nah Tabernacle APU DIOS. Nundag-u kamih tu mu maid di umayag ke dakamih pakiiyanan mid uwanin hilong. ¹⁹ Waday dagamin kanon di kabayu mi ya waday binalun mih tinapay ya mainum. Wadan am-in di mahapul mi."

²⁰ Kanan nan am-amay "Etakuh balek ta mun-iyantakuh di. Idatan dakayuh mahapul yu. Adi kayu ot mun-iyan hitu." ²¹ Ot maki-e da kediyen am-amah balena ot pakanona dida takon nadan aggayam da handih nagibbu dan nun-ulah hukida.

²² Kediyen mun-ap-apnga da ya immali day gaga-ihon tatagun linikkod da nan bale. Ya pumpagpag da nan panto ya pun-itkuk da nah am-amay "Palah-unom nan bisitam an lalakit ihuyop mi!"

²³ Limmah-un nan am-ama ot kanan diday "Tutulangk ku, adiyu anhan aton di gaga-iho. Hituwen tagu ya bisitak ya kababain di athina. ²⁴ Deya nan imba-balek an babain maid ni-an di inayana ya dehdi bo nan inayan nan lalaki. Aton yuy pinhod yun aton ke dida, mu ta adiyu aton di gaga-iho kediyen bisitak te

kababain." ²⁵ Mu adi donglon nadan tataguh diyen kinalina. Ot itulud mo nan holag Libay nan inayana nah dola. Ot piliton nadan tatagun inhuyop an nahanhanot da inggana mungkabigat ot ahida ipae.

²⁶ Kediyen mungkabigat ya nibangngad nan babai nah balen nundag-uhan dan nakiiyanan nan inayana ot matu-ih kad-an nan panto ot miathidi inggana pimmat-al. ²⁷ Handih imbughul nan inayana nan panto ya dehdi nan babain nunhakub an inid-ona nah hagpo. ²⁸ Kanan nan lalakin hiyay "Bumangun kat ume taku mo." Mu adi humumang nan babai. Linak-en mon nan lalakiy adol diyen babai ot itakke na nah kabayuna ot umanamut da. ²⁹ Dimmatong nan lalaki balena ot tanogtotonay adol nan babain impunhimpulu nat duwa. Ot ipae nay hin-oh-a nadah himpulut duwan holag Israel. ³⁰ Am-in di nanibon diye ya kanan day "Maid mo anhan di tinibo taku weno dingngol takuh umat hi athitun naat? Kon pamga takuy op-opya?"

20 Am-in nadan holag Israel nipalpuh Dan nah nangappit hi north ingganad Beersheba nah nangappit hi south ya naamung dad Mispah hi hinangngab APU DIOS. ² Nakiamung nadan mangipangpanguluh holag Israel, takon nadan opat di gatut an libun tindalun numpustuh di. ³ Indani ya dingngol nadan ibba dan holag Benjamin an naamung am-in nadan holag Israel ad Mispah hidiyen naat.

Dadiyen naamung an holag Israel ya hinanhanan da hin nganney innunan e naat hidiyen. ⁴ Kanan nan holag Libay an inayan nan naten babaiy "Imme kami nah inayak ad Gibeah an bobled Benjamin ot mun-iyankamih di. ⁵ Mu kediyen hilong ya immali day linalaki kediyen boblen ot likkubon da nan balet patayonak mu nan inayak ot ya abuy inala da ot piliton dan inhuyop an nunhahannot da inggana nate. ⁶ Ot ianamut kuy adol na ot tanogtogok an impumbalin kuh himpulut duwa ot ipaek di hin-oh-an ditakun himpulut duwan holag Israel gapu ketuwen gaga-iho ya kababain an inat da. ⁷ Ta ad uwani ya punhuhumangan takun am-in an holag Israel hin nganney aton taku mipanggep ketuwe."

⁸ Ya timmaddog am-in nadan tatagun kanan day "Maid di oha ke ditakun umanamut hi boble nat ⁹ athituy aton taku. Ibutut takuy e mangubat hi Gibeah. ¹⁰ Hay mikapuluh tataguh nadah hin-oh-an holag Israel di nangamung an mangidat hi kanon nadan tindalu ya ditakun udum ya etaku ibaloy kababain an inat nadan iGibeah tud Israel." ¹¹ Ot mihha nadan tindalun di holag Israel an e nangubat kediyen boble.

¹² Immitud-ak nadan udum an holag Israel hi e mangali nadah holag Benjamin ketuwe: "Himpappange mo anhan hituwen inat yu! ¹³ Ipaboltan yun dakami nadan gaga-ihon tatagun sangat ketuwe ta patayon mi didat makaan hituwen kinagaga-ihoh tud Israel." Mu kahing nadan holag Benjamin. ¹⁴ Kon ot ya abu naamung dan

am-in ad Gibeah ta makigubat da ke dadiyen ibba dan holag Israel. ¹⁵ Duwampulut onom an libun titindaluy inamung dan nun-almas hi ispada ot mid-um da nadah pitun gatut an napilin tindalun numbobled Gibeah. ¹⁶ Hanadah holag Benjamin ya naiggid di pitun gatut ke dida ya nakala-ing dan mumbayyaben maid di mihalla. ¹⁷ Hana ke damdaman holag Israel ya inamung day opat di gatut an libun nalaing an tindalu, mu ugge nakibilang nadan tindalun nahlag ke Benjamin.

¹⁸ Handih ugge ni-an inumga nadan holag Israel an makigubat ya eda hinanhanan ke Apu Dios ad Bethel an kanan day "Dahdi ke dakamin holag Israel di mangulun e mangubat nadah holag Benjamin?"

Kanan APU DIOS di "Hay holag Judah di mamangulu."

¹⁹ Himmalaman nadan holag Israel kediyen bigatna ot eda mungkampu nah nih-up ad Gibeah. ²⁰ Handi manatong dad Gibeah ta eda gubaton nadan holag Benjamin ²¹ ya bimmudal nadan holag Benjamin ot patayon day duwampulut duwan libu nadah holag Israel hi ohan algo. ²² Mu impatulid nadan holag Israel di nomnom da ot eda mipustu nah nunggubatan da handih namangulun algo. ²³ Imme dad Bethel ot mumpahpahmok dan APU DIOS inggana nahilong. Ot nunhanhan da bon APU DIOS an kanan day "Kon ume kami pay ta emi gubaton nadan holag Benjamin an ibba min holag Israel?"

Ya kanan APU DIOS di "Om, ume kayu ta eyu gubaton dida."

²⁴ Ot ipidwa dan e mangubat nadah tindalun holag Benjamin. ²⁵ Ya bimmudal da bo ot patayon day himpulut walun libun tindalun di holag Israel an nalaing an makiispada. ²⁶ Imme bo nadan holag Israel ad Bethel ot mumpahpahmok dan APU DIOS an nuntopol dan ug-uggeda nangan inggana nahilong. Ya nun-appit dan APU DIOS hi maghob ya nun-appit da boh luminggopan da. ²⁷ Hanadan holag Israel ya eda nunhanhan ke APU DIOS hi aton da. Kediyen tiempo ya hidid Bethel di kawad-an nan Kahon APU DIOS ²⁸ an ipaptok Pinenas an imbabalen Eleasar ya inap-apun Aaron. Nunhanhan bo nadan holag Israel ke APU DIOS an kanan day "An ume kami pay ta emi gubaton nadan ibba min holag Benjamin weno itikod mi mo."

Kanan APU DIOS di "Ekayu! Pangapputon dakayun ha-oy hi bigat."

²⁹ Ot e mumbotak nadan tindalun di holag Israel nadah nunlinikkod ad Gibeah. ³⁰ Handih mikatlun algo ya eda naamung nah nunggubatan da, umat hi inat da handi. ³¹ Indani ya bimmudal nadan holag Benjamin an natapangan da nah e-elen nan boble ot patayon da boy umeh tulumpulun holag Israel nah kalatan mumpaed Bethel ya Gibeah nunggugubatan da. ³² Ya

muntukuk nadan holag Benjamin an kanan day "Pun-apput taku bo dida umat handi."

Mu gapu te implanun tuwalin nadan tindalun di holag Israel ya kahimbutbutikkon da ot pudugon nadan holag Benjamin didah kakalatat midawdawi dah boble da. ³³ Tinayanan am-in nadan tindalun holag Israel nadan nipustuwan da ot eda mipustud Baal Tamar. Ya nadan ibba dan nuntalun numbotak nah nangappit hi kalin-oban di algod Gibeah ya bimmudal da. ³⁴ Ot gubaton da nadan holag Benjamin hi indoggan da. Ya himpulun libun nakala-ing an tindalun di holag Israel di nangubat nadah holag Benjamin hi hinangngab da. Namahig hidiyen nunggubatan da ya ugge inilan dadiyen holag Benjamin an mungkaapput da. ³⁵ Binadangan APU DIOS nadan ibba dan holag Israel ot ap-puton da nadan holag Benjamin. Ya immeh duwampulut limay libut hinggatut di pinaten nadan holag Israel nadah holag Benjamin kediyen algo. ³⁶ Kediye ya mati-bon mon nadan holag Benjamin an naka-apput da.

Hanadan ohan grupun tindalun di holag Israel ya in-hunod dat waday innun nadan ibba dan numbotak an nuntalu nah nih-up ad Gibeah an humgop. ³⁷ Bimmudal dadiyen nuntalun tindalun di holag Israel ot hogpon da nan boble. Ot pumpate dan am-in nadan tataguh di. ³⁸ Nunhummanganan tuwali nadan numbotak an tindalun holag Israel ya nadan udum an ibba dan logabon da nan boblet mumpatap-oy namahig an ahuk ³⁹ ta pangimatunan nadan udum bon ibba dan mibangngad ta gubaton da nadan tindalun holag Benjamin. Kediyey namatayan nadan holag Benjamin hi tulumpulun tindalun nadan ibba dan holag Israel. Ot itkuk day "Pun-apput taku bo dida, umat handi!" ⁴⁰ Mu handih nunliggu ot iang-ang da ya tinibo dan munaahuk am-in di boble da. ⁴¹ Dadiyen holag Israel ya nunliggu da ot makihangga da nadah holag Benjamin. Ya timmattakut nadan holag Benjamin te matibo dan mungkaapput da. ⁴² Ot bumtik da nah adi maboblaysan ta ibtikan da nadan tindalun di holag Israel, mu pindug da dida ot patayon da dida. ⁴³ Linikkub da nadan holag Benjamin ya pindug day udum ot akhupan da dida nah nangappit hi timilan di algod Gibeah.

⁴⁴ Kediyen algo ya natey himpulut walun libun kalaingan an tindalun di holag Benjamin. ⁴⁵ Hanadan matagun natdaan ya binumtik dan numpae da nah adi maboblaysan nah Batun Rimmon. Mu pinaten nadan holag Israel di liman libu ke dida nah kalata. Intuluy dan pindug dida ot patayon day duwan libu nah nih-up ad Gidom. ⁴⁶ Hay bilang am-in di naten natulid an tindalun di holag Benjamin kediyen algo ya duwampulut liman libu.

⁴⁷ Ot ammunay onom an gatut an linalakin holag Benjamin di binumtik nah Batun Rimmon nah adi maboblaysan ot mihaad dah dih opat an bulan. ⁴⁸ Ni-bangngad nadan holag Israel nadah boblen nadan ho-

lag Benjamin ot patayon dan am-in di matagu, linalaki, binabai, u-unga ya aaggayam. Ot ahida logabon nadan boble.

21 Hanadan holag Israel ya insapata dad Mispah an adida mo ipaahaway binabain imbabale da nadah holag Benjamin. ² Imme dad Bethel hi kad-an Apu Dios ot um-umbun dah di ingganah nahilong an mungkokoga da ya pun-olot day dasal dan kanan day ³ "APU DIOS an Dios Israel, tipet naat di athitud Israel? Ad uwani ya nama-id moy ohan holag ke dakami."

⁴ Handih nabigatana ya nangapya nadan holag Israel hi pun-appitan hidi ot mun-appit dah hamulon ya nun-appit dah maghob. ⁵ Kanan day "Kon wada ke ditakun holag Israel di ugge immali handih naamungan takuh kad-an APU DIOS ad Mispah?" (Man-uke ya insapata dan APU DIOS kediye deket waday adi makiamung ya mipipate.) ⁶ U-umyung nadan holag Israel gapu nadah holag Benjamin an kanan day "Ad uwani ya nama-id di ohan puun an ibba takun holag Israel. ⁷ Daan nin moy pangalaan takuh binabain iinen nadan natdaan an linalaki da yaden insapata takun APU DIOS an adi taku ipaahawan diday binabain imbabale taku?"

⁸ Ot hanhanan da ten waday holag Israel an ugge immen nakiamung hi hinangngab APU DIOS ad Mispah. Ya nainnilaan dan maid nadah ijabes ad Gilead di imme ⁹ te handih binilang da nadan tatagu ya maid di nalpud Jabes Gilead. ¹⁰ Ot itud-ak dad Jabes Gilead di himpulut duwan libun tindalud ta patayon dan am-in di tataguh di takon di binabai ya u-unga. ¹¹ Kanan da tuwalin diday "Patayon yun am-in di linalaki ya am-in di binabain inhuyop di linalaki." ¹² Waday hinamak dah dih opat an gatut an kakat-agun binabain ugge inhuyop di linalaki, ot ie da didad Siloh ad Kanaan.

¹³ Indani ya impae bo nadan holag Israel hi e mangipainila nadah holag Benjamin an wadad Batun Rimmon an napoppog moy gubat. ¹⁴ Ot mibangngad dadiyen holag Benjamin ot idat dan dida nadan bin-

abain ijabes an uggeda pinate, mu kumudang dadiyen binabai. ¹⁵ Homhomkon da nadan holag Benjamin te in-abulut APU DIOS an maat hidiyen gubat ot humlun ot ya abun mama-idan di ohan holag Israel an iiba da. ¹⁶ Kinali kanan nadan mangipangpangulun holag Israel di "Ad uwanin nadadag nadan binabain holag Benjamin, daana moy pangalaan takuh iinen nadan natdaan an linalaki da? ¹⁷ Mahapul an mahlag dat adi mama-id di ohan holag Israel, ¹⁸ mu adinadaman iine da nadan binabain iimbabale taku te insapata takun idutan APU DIOS nan tagun iabulut nan ipaahaway imbabalena holag Benjamin."

¹⁹ Indani ya ninomnom dan dandanin madatngan nan katootoon an piyestan APU DIOS ad Siloh. (Hay Siloh ya wadah north di Bethel, south di Lebonah ya nangappit hi timilan di algo nah kalatan numbattanan di Bethel ya Sekem.) ²⁰ Tinugun da nadan holag Benjamin an kanan day "Ekayu muntalu nadah lagunta ²¹ ne mun-ang-ang-ang kayu ta deket bumudal nadan kakat-agun binabain iSiloh an e manayo ya gal-an yun umiguyud hi ianamut yu ta iine yu. ²² Ya deket umaliy aammod da ya tutulang dan linalaki ya ahimi kanan ke diday 'Adiyu anhan awiton nadan imbabale yu ta iinen nadan holag Benjamin te makudang di hinamak dan binabaid Jabesh te dinadag mih diyen boble. Hana ot anhan ta maawatan yu. Deket mipanggep nah insapata yu ya adi kayu mabahulan te uggeyu ingnguddan an indat didan iinen nadan holag Benjamin."

²³ Inun-unud nadan holag Benjamin ot aton dah diyen eda inibtik nadan manmannayon binabain iSiloh ot ianamut da didah boble da. Iniphod da nan boble da ot mumboble dah di. ²⁴ Indani ya nunhihi-an mo nadan naamung an holag Israel an waday ohan dida on immanamut.

²⁵ Kediye tiempo ya maid di patul di Israel ot at-aton nadan tataguy kumpulmin maphod hi punnomnom da.

Ruth

Hay mipanggep ketuwen liblu an Ruth

Mipatibo ketuwen libluy inat Apu Dios an nangipaptok hi tataguna takon di nunligligat da ya nunholholtap da. (Romans 8:28) Ya matibo ketuwen liblu an hay pamhod ya pamaptok Apu Dios ya bokon ya abu nadah holag Israel te takon nadah udum an tatagun mangun-unud ya mangidinol ke hiya. (Romans 1:5)

Hituwen kat-agun babai an hi Ruth ya iMoab. Hanadan iMoab ya buhul di holag Israel dida. Mu hi Apu Dios ya nakitobbalan handin nadah holag Israel an ipaptoknan tataguna. Hituwen hi Ruth ya mahmok ya maid di mangipaptok ke hiya. Indani ya numbalin an mangulug nah Dios nadan holag Israel. Nipatibon tuh libluy inat Apu Dios an numbendisyon ke Ruth gapuh nahamad an pangulug na ya gapuh impaminhod nan Naomi an inan din inayana.

Hituwen ab-abig mipanggep ke da Ruth ke Boaz ya ipatibo nay nun-ingngohan da Boaz ke Jesu Kristo an ahi mahlag ke Boaz ya hi Ruth. Hi Boaz ya nih-up di nitulanganan Ruth ya hiyay mangipaptok ke hiya (3:9). Athidin Jesus an nih-up an tulang taku ya hiyay mangipaptok ke ditakun mangulug an tataguna. (Romans 1:3 ya Hebrews 2:14)

Hi Boas ya ginatang nay payon Naomi, athidi bon Jesus an binokla nay liwat takut waday aton takun mibangngad ke Apu Dios. (1 Pedro 1:18-19)

Hi Boaz ya ugge bimmain an nangiinen Ruth ot ihwang nah kinawotwot, athidi bon Jesus an adi bumain an mangibilang ke ditakun tutulang nah nangihwanganan ditakuh liwat taku. (3:11 ya 4:9-10 ya Hebrews 2:11)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nunholholtapan Naomi. Hay pamhod Ruth ke Naomi ya hay pangulug nan Apu Dios. (chapter 1)
2. Hay nangipatib-an Boaz hi homok na ya pamaptok nan Ruth. (chapter 2)
3. Hay nun-in-innilaan da Boaz ke Ruth. (chapter 3)
4. Hay nun-ahawaan da Boaz ke Ruth ya nadan holag da. (chapter 4)

Hay e nakiboblayan da Elimelek an hin-am-a ad Moab

¹² Handih tiempon maid ni-an di numpatul nadah holag Israel ya huwes di nun-ap-apun dida ya waday bitil ad Israel. Ta hantun hi Elimelek an holag Eprathah ya timmayan nah numboblayan dad Betlehem ad Judah ot e makibobled Moab. Naki-en hiya nan inayanan hi Naomi ya nadan duwan imbabale dan linalaki an da Mahlon ke Kilion.

³ Indani ya nateh Elimelek ta abuna mo da Naomi an hin-in-ay natdaan. ⁴ Hanadan duwan imbabale da ya in-ine day duwan binabain iMoab an da Ruth ke Orpah. Handi umeh himpulun toon di niha-adan dah di ⁵ ya nate bo da Mahlon ke Kilion.

Hay nibangngadan da Naomi ke Ruth ad Betlehem ad Judah

⁶ Indani ya ninomnom Naomi an mibangngad hi boble dad Judah handih dingngol nan wada moy

makan hidi te binendisyonan uppen Apu Dios nadan tatagu. ⁷ Ot umga an inibbaan nadan duwan inapuna. Mu handih wada dah dalan ya numanomnom hi Naomi.

⁸ Kananan diday "Kudukdulnay umanamut kayu. Mibangngad kayu kattog nadah aammod yu. Idasal kun hana ot ta nan uleyu nadah inayan yu ya ke ha-on ya athidiy pangat Apu Dios ke dakayu. ⁹ Ya hana ot ta iabulut nan malahin kayu bo ta wada boy naduttuk hi nunhituwan yu."

Hidiyey kinalin Naomi an pun-awal na dida ta eda ot munhihi-an, mu mungkoga nadan duwan inapuna ¹⁰ an kanan day "Maki-e kamih boble yu ta makiha-ad kamih di."

¹¹ Mu kanan Naomi ke diday "Dayun imbabalek, umanamut kayu ot ya abu. Kon mabalain an eyak bo malahin ta mun-imbabaleyak ta iine yu? ^{12,13} Ha-oy ya in-inaak ya takon hin kananat mun-imbabaleyak boh lalaki ya kon pakah-od kayuh kumat-aguwana, ta ad-

addi kayu mo malahin? Adi mabalin di athidi! Ongal di homok kun dakayu, mu nganney innun an hidiyey in-abulut Apu Dios an maat ke ha-on. Kinali hay maphod ya umanamut kayu ot kattog!”

¹⁴ Kinalinah diye ya mungkoga da bo, mu loktat ya timbal Orpah ot awalonah inana ot umanamut. Mu hi ke Ruth ya iid-ona ke inana.

¹⁵ Ot kanan Naomi ke hiyay “Tibom ke nan ibbam an nibangngad nadah iibana ya nah dios nan dayawona. Kinali aga ot pot umanamut ka.”

¹⁶ Mu kanan Ruth ke hiyay “Adiyak anhan paanamuton ta maki-eyak ke he-a. Takon di daanay pangayam ya maki-eyak ya takon di daanay kiha-adam ya hidi damdamay kiha-adak. Hanadan iibam ya iibak damdama dida. Ya nan Dios an dayawom ya dayawok damdama. ¹⁷ Ya nah boblen katayam ya hidi damdamay katayak ta hidiy kilubukak. Ya takon di nahalman di pangastigun Apu Dios ke ha-on hin edaka tayanan. Kudukdul nay nangamung di katen mangapil ke ditan duwa.”

¹⁸ Handih matibon Naomin adi mihapitan hi Ruth ta umanamut ya uggena mo impilit an paanamuton.

¹⁹ Ot ume da mon duwad Betlehem. Handih manatong da ya immamlong nadan tatagun nanibon dida. Kanan nadan binabaiy “An makulug an he-ah Naomi?”

²⁰ Ya kanan Naomiy “Bokon mo Naomiy pungngadan yun ha-on ta hay Mara. Man-uke ya paddungnay mumpait pe kattog di indat Apu Dios an Kabaelasan am-in hi nitaguwak. ²¹ Handih timmayan kamih tu ya wada kamin am-in. Muden ad uwanin imbangngadak ke Apu Dios hitu ya ohaak ta maid moy mangipaamlong ke ha-on. Adi mo nidaydayunan eyak mangadanan hi Naomi te namahig di ligat an indat Apu Dios ke ha-on.”

²² Athidiy naat an nibangngad hi Naomi ad Bethlehem an iibana nan inapunan hi Ruth an iMoab ya kediye ya nilappuy ahianih di.

Hay e nangamungan Ruth hi nag-an barley hi payon Boaz

2 Wada on hi Boaz an kadangyan ya matbal hi tatagu. Hiya ya iban din hi Elimelek an inayan Naomi.

² Ohan algo ya kanan Ruth ke inanan hi Naomiy “Daan mot eyak mangamung hi barley an ugge impaka-alan nadan munggapas hin mabalin an waday mangitbal?”

Kanan inanan “Takon an imbabalek, ume ka.”

³ Ot umeh Ruth nituntun-ud nadah munggapas ta amungona nadan ogahon dan adida pakaallan. Indanit ena inilaon ya hi Boaz an iban Elimelek di kon payon diye.

⁴ Indani ya immalih Boaz an nalpud Betlehem. Naki-ap-apnga ni-an hanadah munggapas an kananay “Hana ot ta paamlongon dakayun Apu Dios.”

Ya kanan day “Athidi bon he-a ya hana ot ta idat nay kiphodam.” ⁵ Kanan Boaz nah mangipangpanguluh munggapas di “Dahdih diyen babai?”

⁶ Kanan nan mangipangpanguluy “Hidiye nan iMoab an ingkuyug Naomi. ⁷ Imbaga na hin mabalin an mangamung hi mag-an barley ot iabulut ku. Ya in-hahapot na paman nipalpu dih biggatna ingganad uwani. Ammuna dih namahig di potang an e nunhidum hi hingkatang.”

⁸ Nih-up hi Boaz ke Ruth ot kananay “Donglonak an imbabale. Kudukdulnay hituh payok ya abuy pangamungam, adika umeh udum an payo. Ya maphod di maki-kie ka nadah binabain pungngunuwok. ⁹ Tibom hin daanay eda punggapasan ta hidi damdamay em pangamungan. Hanada ken linalaki ya kalyok ke didat maid di aton dah adi maphod ke he-a. Ya deket nauwo ka ya he-a pe on eka imminum hi hinagob da.”

¹⁰ Kinalin Boaz hidiye ya nunyuung hi Ruth ke hiya ot kananay “Mumpasalamatak ke he-a te takon di taguwak hi udum an boble ya maule kan ha-on.”

¹¹ Kanan Boaz di “Man-uke ya dingngol kuy mipanggep hi ulem nah nangapun he-a takon di nate nan inayam. Tinayanam di bobleyu ya nadan aammod mu ot maki-ali kah tu, takon di uggem inilay ine-e mih tu. ¹² Hana ot ta hi Apu Dios ya idat nay gun-udom hi nangatam hi maphod. Ya hana ot ta idat Apu Dios an nihikugam di dakol an gun-udom.”

¹³ Hinumang Ruth an kananay “Makaulle kan ha-on, apu. Naalubyagak nah maphod an kinalim takon di nakababbaak mu nadan binabain muttatyum.”

¹⁴ Indanit nadatngan di pinnangan ya inayagan bon Boaz hi Ruth an kananay “Makat mangan taku. Umala ka nah tinapay ya itam-ol mu hin pinhod mu.” Ot makikan hi Ruth nadah nunggapas ot idatan Boaz damdamah Ruth nah nihanglag an barley. Nakakkabhug ya wada pay di uggena kinan te dakol di indat da.

^{15,16} Imme Ruth an mangamung boh pagen barley ya kanan Boaz nadah punggapasonay “Takon di e mangamung nadah waday bintok ya adiyu kalyan ta adi maba-inan. Ya deke on inguddan yun gumuyud nadah botkon yu ne ingga yu ta waday amungona.”

¹⁷ Into-ol Ruth di amung inggana nahilong. Indanit inilik na nan inamung na ya umeh godwan di saku.

¹⁸ In-anamut na ot ipatibonan inana ot idat na bo nan makan an tindaana nah indat dan hiya.

¹⁹ Kanan inanan hi Naomiy “Daanay em nangamungan ketuwen barley? Dahdiy kon payo? Hana ot ta bendisyonan Apu Dios hidiyen tagun hinummok ke he-a.” Ot kalyon Ruth an hi payon Boaz di ena nangamungan.

²⁰ Ya kanan Naomi “Hidiyen hi Boaz ya nih-up di nitulanganan ditaku ya hiyay nangipanaptok ke dakami. Hana ot ta bendisyonan Apu Dios hi Boaz. Makulug an hi Apu Dios ya punnanongonay ulena nadah matagu ya nadah nate.”

²¹ Kanan Ruth di “Kinalin pay Boaz ke ha-on an maphod hin maki-kieyak nadah punggunguwonah eda punggapan inggana magibbu.” ²² Ya kanan Naomi “Maphod peman an diday pakiun-unudam te kal-inat ume kah udum an payo ya adi maphod di aton dan he-a.” ²³ Ot makingunuh Ruth nadah binabain muttatyun Boaz hi payona ot mun-amuamung inggana nagibbuy anin di barley ya wheat.

Hay e nanib-an Ruth ke Boaz

3 Ohan algo ya kanan Naomi ke Ruth di “Maphod di humamakak hi mangiinen he-at wada puboy nunhituwam. ² Nomnomom an hi Boaz an numpabok-la nadah binabain nakiun-unudam ya iba taku. Ya dingngol kun e mun-ilik hi indanihilong. ³ Athituy atom, maka-ammo ka ya munlana kah nabanglu ya iphod mun mumbulwatit ume ka nah pun-ilikana. Mu deket ume kah di ya tibom ta adi inilaon Boaz di kawadam hidih inggana magibbun mangan ya uminum. ⁴ Ya tibom di ena kahuyopan ta deket inilam an nayongyong ya luyaham di huki nat mibakilang ka nah uyyadana ta mipatibon pinhod mun hiyay mangipaptok ke he-a. Ne had-om di kalyonan atom.”

⁵ Ya timbal Ruth an atonah diye. ⁶ Ot ume nah punlikan Boaz ta atona nan kinalin inana.

⁷ Tinibon Ruth an nagibbuh Boaz an nangan ya nagibbun imminum ya maphod di gibok na ot e mahuyop nah waday nailik. Handih nayongyong ya nun-ul-u leh Ruth ot ena luyahan di huki Boaz ot mibakilang hi uyyadana.

⁸ Indanit gawan di hilong ya inggibok Boaz ot mumballin ya waday nibakilang hi uyyadana.

⁹ Ot kananay “An dahdi ka?” Ya kanan Ruth di “Ha-oy hi Ruth. Ihakmon ke ha-on di pingngit di ulom te nih-up kanuy nitulangam ke dakami ot lebbengnan he-ay mangipaptok ke ha-on ta mihannot ka di imbabaley-om an inayak.”

¹⁰ Ya kanan Boaz ke hiyay “Paamlongon dakan Apu Dios te hituwen inat mu ya impatibom an ong-ongal di pangibilang muh pamilyan nan inayam mu nan nangatam hi maphod ke inam. Maphod tun inat mu te kon gulat na ya in-ang-ang mu nadah uung-ungan kadangyan weno nawotwot. ¹¹ Hay kalyok ya adika madanagan ot atok hinaen imbagam. Takombo ot inilan tudan bimmoblen maphod kan tagu. ¹² Muden takon di nih-up di nitulangak nah inayam ya wada pay di nihnih-up mu ha-on. ¹³ Ne takon di mihtu kat biggatna ke ya ek ibagan hiya ta deket pinhod nan hiyay

mangipaptok ke he-a ya maphod. Mu deket adina pinhod ya isapatak hi ngadan Apu Dios an ipaptok dakan ha-on.”

¹⁴ Ot mun-iyen moh Ruth hidih kad-an Boaz. Mu ugge nakabiggat ya bimmangun hi Ruth te adi pinhod Boaz an waday manibon hiyan nun-iyen hidih.

¹⁵ Kanan Boaz ke hiyay “Agat ha-adan tah barley nan in-oddam hi bulwatim.” Kinaan Ruth ot ha-adan Boaz hi nahawwal an duwampulun kilon barley ot piagtunan hiya. Ot umanamut hi Ruth.

¹⁶ Handih dimmatong ya minahmahan inanay nunhummanganan da ot kalyon Ruth am-in ke hiyay naat.

¹⁷ Kinalina pay an kanan Boaz di “Adinadaman e maid di em ianamut ke inam” ot idatanak hi barley.

¹⁸ Kanan Naomi ke Ruth di “Adika madanagan an imbabalek. Nunna-ud an aton Boaz ad uwaniy mahapul an maat.”

In-inen Boaz hi Ruth

4 Nabigat kediye ot umeh Boaz nah hoob diyen boblen oggan pundadammuwan di tatagu hin waday mihuhummangan. Immali nan lalakin kanan Boaz an naka-ih-up di nitulanganan Elimelek ot kanan Boaz ke hiyay “Makah tut umbun ta.” Ot umbun hidiyen tagu.

² Ya inayagan Boaz di himpulun aap-apu kediyen boble ot makib-un dan dida. ³ Kanan Boaz kediyen taguy “Nibangngad hi Naomi an nalpud Moab ya deyan kananay igattang na nan lutan din ibatan hi Elimelek. ⁴ Ya hay punnomnom ku ya lebbengnan ipainilak ke he-a. Ta deket pinhod mu ya gatangom te nihnih-up di niibaam ke hiya mu ha-on. Kinali deket pinhod mun gatangon ya kalyom ad uwanin dehtu hantudan aap-apun mangngol. Mu adim ke ya kalyom ke ha-on ta gatangkok. Man-uke ya he-ay mamangulun waday lebbengnan mangatang mu ha-on.”

Ya kanan diyen iban Boaz di gatangona.

⁵ Kanan Boaz di “Deket athinan gatangom hidiyen lutan Naomi ya mahapul an iinem nan balu an hi Ruth an iMoab. Ta deket waday imbabale yu ya hidiyey mibilang an imbabalen din naten inayanat hiyay mamoltan kediyen luta da.”

⁶ Kanan diyen iban Boaz di “Deket athina ya adik mo pinhod an gatangon hidiyen luta te hin kananat gatangkok ya makaanan ot ya abuy ipaboltan ku nadah iimbabalek. Kinali takomboy he-ay mangatang.”

⁷ Hay ine-en nadan holag Israel ya deket waday migattang an luta ya mahapul an kaanon nan tagun mamangulun waday lebbengnan mangatang di apatut nat idat na nah mihaynod an waday lebbengnan mangatang ta kitib-anan nagibbun nihuhummangan.

⁸ Hidiyen lalaki ya kinalinan hi Boaz moy mangatang ot kaanonay apatut na ot idat nan hiya.

⁹ Kanan Boaz nadah naamung an aap-apu ya nadan udum an tataguy "Deyan tinibo yu ya dakayuy tistigun ginatang kun Naomi nan lutan din ibamin hi Elimelek an impaboltana handidah duwan imbabalenan da Mahlon ke Kilion. ¹⁰ Ya iinek moh Ruth an iMoab an inayan din hi Mahlon ta deket waday imbabale mi ya mi-bilang an imbabalen din naten inayamat hiyay mamoltan kediyen luta. Ta munnanong an adi mapop-pog di holag dat adi makaan di ngadan da nah listaan di tatagu tuh boble taku ya dakayu nimpey tistigu."

¹¹ Ot kanan dadiyen naamung di "Om dakamiy tistigu. Ya hana ot ta hinaen babain umanamut hi nunhituwam ya bendisyonan Apu Dios ta umat ke da Rachel ke Leah an nahlagan di dakol an holag Israel. Athidi bon he-a an bendisyonan dakan Apu Dios ta hi am-in hanadah holag Eprathah ya kumadangyan kat mundingngol kad Betlehem. ¹² Ya hana ot ta dumakol di imbabalem an idat APU DIOS umat hi kinadakol di holag Peres an imbabalen da Tamar ke Judah."

¹³ Nagibbuh diye ot ianamut Boaz hi Ruth hi balena ot munhimbale da. Indani ya binendisyonan Apu Dios

ot mawadaan ot mun-imbabale ya lalaki. ¹⁴ Ya kanan di binabai ke Naomiy "Madayaw hi Apu Dios te ad uwani ya indatan dakah inap-apum an ahi mangipaptok ke he-a. Hana ot ta hinaen golang ya ahi mundingngol am-in hi numboblaysan di holag Israel. ¹⁵ Te hiya an imbabalen nan inapum ya hiyay ahim pundinolan hi kain-inaam. Bokon hinae ya abu, mu nan inapun ya ongal di naminhod nan he-a mu hay pamhod di pitun linalakin imbabale."

¹⁶ In-ap-appupun Naomih diyen inap-apuna ya impappaptok na. ¹⁷ Hanadan hinag-on dan binabai ya nginadanan da nan unghah Obed. Ya athituy kanalkalyon di katagutagu "Nahlag moh Naomi!"

Kimmat-aguh Obed ot mahlag ot hi Jesse an aman David.

¹⁸⁻²² Athituy tonton di puun da mipalpu ke Peres inggana ke David. Nahlag hi Peres ot hi Hesron. Nahlag hi Hesron ot hi Ram an aman Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot hi Nashon. Nahlag hi Nashon ot hi Salmon an aman Boaz. Nahlag hi Boaz ot hi Obed. Nahlag hi Obed ot hi Jesse an aman David.

1 Samuel

Hay mipanggep ketuwen liblu an 1 Samuel

Hituwen liblu an 1 Samuel ya ipainila nay na-na-at handih kataggun Samuel. Hi Samuel di naguddidin huwes an nangipangulu nadah holag Israel. Hiya boy nangitakdog nadah holag Israel ke Apu Dios. Muden nginohe dah Apu Dios ot ipilit dan mahapul day tagun mumpatul ke dida umat nadah udum an boble. Ot takon di athidin nungngohe da ya in-abulut Apu Dios an maat nan imbaga da ot tudduwonah Saul an pumatul da. Man-uh lappuna te maphod hi Saul an patul, mu indani ya numbalin an mumpahhiya ot uggena mo inun-unud hi Apu Dios.

Ot hidiye nan ninomnom Apu Dios an mahapul an kaanonah Saul an patul nadan holag Israel ta ihannot nah David an makangngun-unud am-in hi pinhod Apu Dios. (13:14)

Hay nanguddidin nitudok ketuwen liblu ya hay mipanggep hi numpaligligatan Saul ke David te umamoh pangapputan David hi buhul di Israel. Hay oha bo ya umamo te nundingngol hi David nadah holag Israel.

Hituway nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nitungawan Samuel ya hay nun-ap-apuwana nadah holag Israel. (chapters 1-7)
2. Hay numpatulan Saul ad Israel ya hay uggena nangun-unudan ke Apu Dios. (chapters 8-15)
3. Hay natudduwan David an mihannot ke Saul an mumpatul nadah holag Israel ya hay numpaligligatan Saul ke David. (chapters 16-30)
4. Hay natayan Saul. (chapter 31)

Hay nitungawan Samuel

1 Wada on tagun holag Eplaim an hi Elkanah di ngadana an imbabalen Jeroham ya inap-apun Elihu an nahlag hi familyan Tohu an holag Sup. Hiya ya numbabled Ramah nah mabilid ad Eplaim. ² Hi Elkanah ya duway inayana an da Hannah ke Peninnah. Man-un Peninnah te waday imbabalena, mu hi Hannah ya maid.

³ Katootoon on ume da Elkanah ad Siloh an e mundayaw ke APU DIOS an Kabaelasan am-in ya eda munnappit ke hiya. Kediye tiempo ya nadan duwan imbabalen Eli an da Hopni ke Pinehas di padin APU DIOS hi di. ⁴ Deket e nun-appit hi Elkanah on idattanay pamilyanah dotag. Idat nay ohan atal ke Peninnah ya hinoh-a damdama nadah imbabalena. ^{5,6} Mu hi Hannah ya duwan atal di idat na te hiyay impakappinhod na takon di maid di imbabalena te impumbalin APU DIOS an nabati. Ot gapu te adi pakaimbabaleh Hannah ya hi Peninnah an makipulloh pamhod Elkanah ya tanaltalangaana ya bana-inanah hiya. ⁷ Athidiy ma-ma-at hi katootoon nah pangayan dah balen APU DIOS, ta hidiye nan ad-adiy gibok Hannah gapu kediye at-aton Peninnah ta deke on mungkoga ya adi mangan.

⁸ Deke on kanan Elkanah ke hiyay "Hannah, tipet deke on mungkoga ka ya adika mangan? Ya tipet u-umyung ka? Kon adi kudukdul nan ongal an pamhod kun he-a mu hay himpulun linalakin imbabale?"

^{9,10} Waday naminghan an nagibbu dan nangan hidi nah balen APU DIOS ad Siloh ya timmaddog hi Hannah ot ume-oleh pangngelna ot mundasal an u-umyung ya taganay koga. Yaden nan padin hi Eli ya um-umbun nah ubunana nah kad-an di panto. ¹¹ Nunsapatah Hannah nah dasal nan kananay "APU DIOS an Kabaelasan am-in, tibom tun ongal an kabulubulunak ta baddanganak anhan an muttatyum! Donglom anhan di dasal kut idatanak hi lalakin imbabalek ta isapatak an ibangngad kun he-at punmuttatyum ta nangamung. Ya takomboy adi mumpapu-lit te hidiyey kitibanan indinol ku hiyan he-a, Apu."

¹² Kediye mundasal hi Hannah ya ang-ang-angon Eliy tokona. ¹³ Hi Hannah ya ikutkutyam nay dasal nat mauwauwap di tokona, mu maid di madngol hi kalina ta hidiye nan pangalin Eli on nabutong hi Hannah.

¹⁴ Ot kanan hiyay "Tipet mabutong kan umalih tu? Itikod mun manginum!"

^{15,16} Kanan Hannah di "Apu, uggeyak nabutong ya uggeyak nanginuinum! Ya adim pangaliy gaga-ihowak

an babai. Man-uket mundasalak ya mahmokak kattog anhan gapu nah ma-ma-at ke ha-on, kinali pun-idasal kun APU DIOS di hakit di nomnom ku."

¹⁷ Kanan Eli ke hiyay "Malinggop ka kaya, hana ot ta idat Apu Dios an Dios takun iIsrael nan imbagam ke hiya."

¹⁸ Kanan Hannah di "Hana ot ta maphod di punnom-mun mun ha-on ta nangamung." Immanamut ot mang-an an adi mo u-umyungan.

Hay nitungowan Samuel ya hay nidinolanan APU DIOS

^{19,20} Nabigat ot humalaman hi Elkanah ya nan pamilyanan nundayaw ke APU DIOS ot ahida mibangngad hi boble dad Ramah.

Indani ya nawadaan hi Hannah te dingngol APU DIOS nan dasar na. Nuntungo ya lalaki ot ngadananah Samuel an hay kibalina ya "Nakdo ke APU DIOS" te kananay "Kindok ke APU DIOS."

Hay nangidawatan Hannah ke Samuel ke APU DIOS

²¹ Indani ya nadatngan boy pangayan da Elkanah ya nan pamilyanad Siloh ta eda mun-appit ke APU DIOS te hidiye tuwaliy atoaton dah katootoon ya nipaddin waday insapatanan iappit ke APU DIOS an kediye pangipaannungana.

²² Mu kediye ya ugge naki-eh Hannah. Kanan Hannah di "Adiyak maki-ed uwani. Had-ok ta maphu tun golang ta ahiyak maki-et iek nah balen APU DIOS ad Siloh ta idinol kun hiya ta miha-ad hidit inggana."

²³ Kanan Elkanah di "Nangamung ka, atom di maphod an wadah nomnom mu. Mihtu ka mot nangamung hantuh kaphuwan tun golang. Hana ot ta paannungon APU DIOS hinaen kinalim an atom." Ot ugge naki-eh Hannah ot ipaptok na nan golang.

²⁴ Handih nala-uy kaatnan toon an naphu mo nan golang ya inaw-awit Hannah ot ie dad Siloh hi balen APU DIOS. Immitabin dah ohan lakin baka an tuluy toon na, hay kagodwan sakun alina ya ohan guling an mainum. ²⁵ Nagibbun kinlong da nan bakan iappit dan APU DIOS ot ieda nan golang ke Eli. ²⁶ Kanan Hannah ke hiyay "Apu, an immatunanak ke he-a? Ha-oy nan babain tinibom handin muntattaddog hitun mundasal ke APU DIOS. ²⁷ Indasal kun idattanah hi imbabalek ot deya tun indat na. ²⁸ Ad uwani ya ibangngad ku tun imbabalek ke APU DIOS ta hiyay nangamung ke hiya ingganah katayana." Ot dayawon dah APU DIOS.

Hay dasar Hannah

2 Nundasal hi Hannah an kananay "APU DIOS, ongal di amlong kun he-a te binaddanganak ta hidiye nan katataw-ak mo nadan mamihul ke ha-on.

² Maid di udum an umat ke he-a, APU DIOS an

makakkaphod. Ya maid di udum an mialig hi batun kihikugan hin bokon he-a ya abu.

³ APU DIOS, patikodom nadan mumpahhiyan kumalikali te he-a ya abun Ap-apuy nanginila hin ad-adi weno maphod di at-atton di ohan tagu ta nangamung kah atom ke hiya. ^{4,5} Hanadan nungkal-ot an tatagu ya loktat ta mumbalin dan nakakapuy umat nah nag-iun pana. Ya nadan nakapuy ya mumbalin dah nakakkal-ot. Hanada bon kakadangyan handi ya eda mo bumuntul hi kanon da. Ya nadan maagangan handi ya adida mo makudangan hi kanon da. Athidi bo nah babain adi pakaimbabale an wada moy pituh imbalena, mu nan babain dakol di imbabalena handi ya u-umyungan te nama-id nadan imbabalena.

⁶ Kabaalam bon poppogon di biyag di tagu ya ipaem di linnawana nah boblen di nate an kanan dan kadungayan ya kabaalam bon taguwon di nate. ⁷ He-a ya pumbalinom an nawotwot di udum an tatagu ya pumbalinom an kadangyan di udum. Athidi boh saad an pumbalinom an natag-ey udum ya nababay udum.

⁸ Ya pakadanganom nadan nakawwotwot ya pumbalinom didan natag-en aap-apun ongal di kabaalan da. Maat mu, APU DIOS, datuwe te he-ay nunlutuh luta ya inhamad mun inha-ad nah kiha-adana ya mipuun nah ine-ena.

⁹ He-a, APU DIOS ya ipaptok mu nadan tatagun mangun-unud ke he-a. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya ipaem dida nah tapottapol an boblen di nate. Ya nan tagun idinol nah olot na ya abu ya adi mabalin an mangapput.

¹⁰ He-a, APU DIOS ya humalyaom am-in di tagu tuh luta ta patibom di namahig an boh-ol mu nadah buhul mu panadagam ke dida. Te he-a an wadah langit ya ipaalim di namahig an pangastigum ke dida. Mu wada nan tinuddum an mumpatul an pangidatam hi ongal an kabaalanat maid di pakaapput ke hiya."

¹¹ Immanamut da Elkanah boble dad Ramah, mu nibatih Samuel ad Silo ta munhilbin APU DIOS hidih kadan Eli an padih di.

Hanadan gaga-ihon imbabalen Eli

¹² Hanadan imbabalen Eli ya gaga-iho da. Adida un-unudon hi APU DIOS ya adida pagan-anu hin munliwat dan hiya weno adi. ¹³ Ya adida lispituwon nan olden an un-unudon nadan padi mipanggep hi alan da nadah iappit di tatagu. Adida had-on nan midat ke dida. Tugunon da nan muttatyu dat deket waday immalin mun-appit on ¹⁴ takon di dehdin nibang-ot nan dotag ya ituduk na nan tulun tobong an niohhay palat nat nan kumpulmin tudukona ya kananay hidiyey atal nan padi ne inadu na. Athidiy inainat dadiyen imbabalen Eli hi am-in hanadah iappit nadan umalin mun-appit an holag Israel ad Siloh. ¹⁵ Hay oha boh oggan da aton

ya takon di ugge ni-an niappit nan dotag nah pun-appitan ya ugge ni-an nakaan nan taba ya tugunon day muttatyu dat kanana nah tagun mun-appit di "Umidat kah dotag nah padi, mu bokon hay nalutu te adina pinhod. Maatay pinhod na ta itbong na."

¹⁶ Deket kanan nan taguy "Adi! Indanit kaanok ni-an nan tabanan maghob ta ahim alan di kumpulnan pinhod mu." Mu hay oggan ihumang nan muttatyu ya kananay "Adi! Iyalim ot ya abu te mahapul metlaing an alak te deket adim ya pulhok."

¹⁷ Athidiy in-innat nadan imbabalen nan padin hi Eli nadah mun-appit ke APU DIOS. Impatibo dan maid di lispitu da nah niappit ke datuwen inat da. Ya hituwe ya ongal an bahul ke APU DIOS.

Handih wadah Samuel ad Siloh

¹⁸ Hanan ungan hi Samuel ya ingngunuwanah APU DIOS. Ya ibulbulwatina damdama nan kanan dan ephod an bulwatin di padi. ¹⁹ Katootoon on ingkapyaan inannah bulwatin ena idat ke hiya nah pangayan dah eda pun-appitan ke APU DIOS. ²⁰ Ne oggan bendisyonan nan padin hi Eli didan himbale an kanan an Elkanah di "Hana ot ta idatan dakan APU DIOS hi udum an imbabalem ketuwen inayam ta mi-hannot tuh imbabale yun indat nan APU DIOS."

Deket nagibbu on immanamut da. ²¹ Indani ya immanung hidiye an binendisyonan APU DIOS hi Hanah ot mawaday udum an imbabale dan tulun lalaki ya duwan babai.

Hay namoh-olan

Hanan imbabale da an hi Samuel ya immongngal an nunhilbin APU DIOS.

²² Hi Eli ya naam-ama mo ya inilanay mipanggep ke dadiyen gaga-ihon at-atton nadan imbabalena hi amin hanadah holag Israel an mun-appit. Dingngol na pay an ihuyohuyop dadiyen imbabalena nadan binabain mumpaptok nah hogpan nah Balen APU DIOS. ²³ Ot kanan diday "Tipe mo anhan ta athidiy kayu? Indatdatong di tatagun ha-on di mipanggep nadah gaga-ihon at-atton yu. ²⁴ Adi maphod dadiyen inainat yun imbabalek an kanalkalyon nadan tatagun APU DIOS! ²⁵ Deket numbahul di taguh ibbanan tagu ya damanan bumaddang hi APU DIOS an mangipanu kediye. Mu deket hi APU DIOS di numbahul di tagu ya maid moy mangitakdog ke hiya."

Mu datuwen imbabalena ya uggeda metlaing dingngol di tugun amada te ninomnom mo tualin APU DIOS an patayon dida gapu ke dadiyen himpappangen atoaton da.

²⁶ Hi Samuel ya mungkaongal ya mungkaudman di inilana ya matbal hi tatagu ya ke APU DIOS.

Hay naabig mipanggep hi pamilyan Eli

²⁷ Indani ya wada on profetas Apu Dios an immali ke Eli ot kananan hiyay "Hituwey kanan APU DIOS ke he-a 'Inilam an handih nunhimbunan handidan aammod mu nah patul ad Egypt ya numpainilaak ke dida.' ²⁸ Ot tudduwok hiya ya nadan holag nan mumbalin an padik an mun-appit ke ha-on hi maghob ya mangibulwati nah ephod an bulwatin di padi ta makihumman-gan dan ha-on. Ya indat kuy kalebbengan dan midatan hanadah iappit di holag Israel ke ha-on. ²⁹ Ya tipet maid di lispitu yu nadah niappit ke ha-on ta namahig an pinhod yu ot pay an alan dadiyen iolden kun iappit di tataguk ke ha-on? Tipet iabulut mu nadan imbabalem an alan day kapkaphodan an dotag ke dadiyen niappit ta itabtaba da? Hidiyey kitib-anan ong-ongal di pangidayaw mu nadah imbabalem mu ha-on.

³⁰ Ha-oy an AP-APU an Dios di holag Israel ya insap-atak handi an nadan nahlagan yu ya nadan holag day mumpadin munhilbin ha-on ta nangamung. Mu ad uwani ya poppogok ta nadan mundayaw ya abu ke ha-on di ibilang ku. Ya nadan adi mundayaw ke ha-on ya adik ibilang dida. ³¹ Ahi madatngan di tiempon patayok am-in di kat-agun linalakih pamilyam ya hi pamilyan nadan iibam ta maid hi pamilya yuy maam-ama. ³² Ahika u-umyungan ya mahakit di nomnom mun mangang-ang an man-u nadan udum an ibbam an holag Israel te mabendisyonan da, mu nah pamilyam ya maid di e madukdukey biyag na te adida maam-ama on nate da. ³³ Mu ahi waday ohan holag mun ahi mumpadin munhilbin ha-on, mu ahi u-umyung an mama-id di namnamana. Ya hay kakulugana ya maid di maam-ama nadah holag mu te kimmat-agu da on nate da. ³⁴ Ya hay panginilaam an umannung datuwen kinalik ya mundihhan an mate nadan duwan imbabalem an da Hopni ke Pinehas.

³⁵ Bokon mo hay holag muy pumbalinok an padi, mu ahik tudduwon di ohan padin makangngun-unud an mangat hi pinhod ku. Ahik idatan hi holag nat ingunuwanat nangamung nan ahik tudduwon an patul. ³⁶ Hanadan matdaan nah pamilyam ya ahida munyung ke hiya ya mumbaga dan hiyah pihhu ya makan. Ya ahida kanan ke hiyay 'Alan dakami anhan an bumaddang ke dakayun papadit waday pangal-an mihkanon mi.'"

Hay numpatib-an APU DIOS ke Samuel

3 Hanan ungan hi Samuel ya nunhilbin APU DIOS an badbaddangana nan padin hi Eli. Ke dadiyen tiempo ya konan di tagun pakihummanganan APU DIOS ya kinnonan boy pumpatib-ana.

² Ohan hilong ya e nahuyop hi Eli. Hiya ya adi mo pakatibo te naam-ama. ³ Hi Samuel ya nahuyop hidi

nah kad-an di Kahon nah Balen APU DIOS. Ugge ni-an nabigat an nanongnan ugge nad-op di dilag ⁴ya kimmalih APU DIOS ke Samuel. Ot humangon Samuel an kananay "Om, Apu!" ⁵Ginal-anan immeh kad-an Eli ot kananan hiyay "Immaliyak te pun-ayaganak ke he-a!"

Mu kanan Eli ke hiyay "Mibangngad kat eka mahuyop! Ugge daka inayagan." Ot mibangngad hi Samuel an e nahuyop. ^{6,7}Indani ya mungkali boh APU DIOS ke hiya, mu uggena inilan hi APU DIOS di kimmali te ugge kimmali hiya handi. Bimmangun boh Samuel ot umeh kad-an Eli. Kananay "Immaliyak te inayaganak ke he-a." Mu kanan bon Eli ke hiyay "Ugge daka inayagan. Mibangngad ka ot ya abut eka mahuyop."

⁸Indani ya impitlun APU DIOS an kimmali ke Samuel. Bimmangun bo ot umeh kad-an Eli ot kananan hiyay "Inayaganak ke he-a kinali immaliyak." Immalih nom-nom Eli an hi APU DIOS di kimmali ⁹ot kananan Samuel di "Mibangngad kat eka mahuyop ta deket kumali bo ya humangom an kanam di 'Om APU, kalyom di pinhod mu, nidadaanak an mangun-unud hi kalyom.'" Ot mibangngad boh Samuel an nahuyop.

¹⁰Indani ya immalih APU DIOS hi kad-ana ot tumadog ot kanana boy "Samuel!" Himmumang hi Samuel an kananay "Om APU, dingngol kuy kalim!" ¹¹Kanan APU DIOS ke hiyay "Waday ahik aton hi udum hi algod Israel an umipamodwong. ¹²Te kediye ya paannungok an aton am-in nadan katatakut ke Eli ya nan pamilyanan hidiyé tuwaliy kinalik ke hiya handi. ¹³Kinalik mo tuwalin hiya an holholtapon di pamilyanat nangamung di pangastiguk ke dida te pihulonak nadah imbabalena. Inilan Eli an athidiy at-atton da, mu uggena kinalyan dida. ¹⁴Ta hidiyé nan isapatak nadah pamilyan Eli an adida mapakawanan takon di nganney iap-pit dan ha-on."

Inabig Samuel di kinalin Apu Dios ke hiya

¹⁵Hi Samuel ya nibangngad an nahuyop inggana nabigat ot ahina ibughul nan panton nan balen APU DIOS. Tumakut hi Samuel an mangalin Elih mipanggep nah inin-inop nan kinalin Apu Dios ke hiya, ¹⁶mu inayagan Eli ot kananan hiyay "Samuel an imbabalek, makah tu!" Kanan Samuel di "Om, Apu."

¹⁷Minahmahan Eli an kananay "Nganney kinalin APU DIOS ke he-a? Adim ihaut! Kalyom am-in ke ha-on di kinalinan he-a te deket ihaut mu ya kastiguwon dakan hiya." ¹⁸Ot kalyon mon Samuel am-in an maid di ihaut na. Ya kanan Eliy "Nangamung hi APU DIOS te hiyay AP-APU! Kalebbenganan mangat am-in hi inilanan maphod."

¹⁹Mungkaongal hi Samuel ya badbaddangan APU DIOS am-in nah atona ya ipaannung nan am-in di abigona. ²⁰Loktat ya nun-innilan am-in hanadah holag Israel takon di daanay numboblaysan da an hi Samuel

ya makulug an profetas APU DIOS. ²¹Intultuluy APU DIOS an numpatibod Silo ya hidiy nangipainilaanan Samuel hi mipanggep hi pangi-ena.

4 Am-in nadan holag Israel ya abuluton dan makulug am-in di abigon Samuel.

Pinlon nadan iPilistiy Kahon APU DIOS

Kediye ya naamung bo nadan iPilistia an mangubat nadah holag Israel. Ya nada ken holag Israel ya inumga da damdaman e makigubat ke dida ot mungkampungdad Ebeneser. Ya nadan iPilistia ya nungkampungdad Aphek. ²Hanadan iPilistiy nangilappu kediye gubat. Inapput da nadan tindalun holag Israel an pinate day opat an libu ke didah nah punggugubatan da. ³Handih nibangngad nadan natdaan an holag Israel hi kampu da ya kanan nadan aap-apu day "Tipet e ditaku inapput nadah iPilistiad uwani? Etaku alan nan Kahon ad Siloh an niha-adan di Nakitobbalan APU DIOS ta itabin taku ta mihwang takuh buhul taku."

⁴Ot umitud-ak dah e mangala nah Kahon APU DIOS an Kabaelasan am-in. Hituwen Kahon ya waday duwan napaot an anghel nah tap-onan hidiy kawad-an APU DIOS. Hanadan duwan imbabalen Eli an da Hopni ke Pinehas ya naki-e da nadah nangdon hi Kahon Apu Dios. ⁵Handih indatong da nan Kahon APU DIOS nah kampu da ya muntutukuk am-in nadan holag Israel gapuh anla da ta namahig an mundolyon di luta.

⁶Dingngol nadan iPilistiah diyen tukuk nadan holag Israel ya kanan day "Antipet muntutukuk da nah kampun nadan Hebrew?" Handih ininnila dan indatong nadan Hebrew nan Kahon APU DIOS nah kampu da ya ⁷timmakut dan kanan day "Immali on dios hi kampu da! Maid! Nunna-ud an katatakut di maat ke ditaku! Maid di e nangiathidi handi nadah udum an buhul taku! ⁸Kon dahdiy mabalin an mangihwang ke ditaku ke dadiyen ongal di kabaelan dan dios di Hebrew? Dadiyen dios di namate handidah iEgypt hidi nah adi maboblaysan. ⁹Mahapul an tumulid takun iPilistia! Ihamad takun makigubat an hidiyey pangipatibo takuh kinalalaki taku. Te adi ke ya pumbalinon ditakun himbut ke dadiyen Hebrew, umat hi inat takun dida. Kinali ilaput takun makigubat ke dida."

¹⁰Inlaput da peman ot apputon da nadan holag Israel an mamtik dan mungki-bangngad dah boble da. Kediye ya dakol di pinate dah tindalun di holag Israel an umeh tulumpuluy libu. ¹¹Ya pinlo da nan Kahon Apu Dios ya pinate da nadan imbabalen Eli an da Hopni ke Pinehas.

Hay natayan Eli

¹²Indani ya wada on holag Benjamin an binumtik an nalpu nah gubat ot ipayu nad Siloh ot dumatong kediye algoh di. Numbik-inay bulwatina ya nunha-

adanah dap-ul di ulunat hidiyey pangipatibonan u-umyungan. ¹³⁻¹⁵ Handih dimmatong ya wadah Eli an um-umbun nah pingngit di kalatan munho-ho-od, takon di adi mo tumittiboy matana te hiya ya naam-aman nahyam ta waluy toona. Man-uke ya namahig di kaguna mipanggep nah Kahon Apu Dios.

Kediyen dimmatngan diyen holag Benjamin ya kinalina nadah tataguy mipanggep hi namlohan nadan iPilistia nah Kahon Apu Dios. Ya am-in nadan tatagu ya muntutukuk da gapuh takut da. Dingngol Elih diye ot hanhanana an kananay "Antipeh diye?" Ginal-an nan tagun immeh kad-an Eli ot kalyonay gapuna. ¹⁶ Kanan nan tagu ke Eliy "Ka-alkuk ad uwanin algo nah punggubatan da."

Kanan Eliy "Ne nganney naat an imbabalek?"

¹⁷ Kanan diyen taguy "Binumtik nadan tindalu taku ya dakkodakkol ke diday nate. Takon nadan duwan imbabalem an da Hopni ke Pinehas ya nate da. Ya pinlon nadan iPilistia nan Kahon Apu Dios."

¹⁸ Kediyen kinalinay mipanggep nah Kahon Apu Dios ya nunlotwad hi Eli ot mag-a nah inumbunanah pingngit nan hogpan nah boble ot magi-uy bagang na ot mate, te hiya ya naam-ama ya madam-ot te mataba. Hiyay nun-ap-apun nadan holag Israel hi nap-at an toon.

¹⁹ Hanan babain inapunan inayan Pinehas ya dandanin muntungo. Ya handih dingngol nan naplo nan Kahon Apu Dios ya dingngol na bon nate nan inayana, takon hi aman nan inayana ya pinghana di ya inhakit di putuna. Ot kediyen nuntungawana ya numpaligat. ²⁰ Handih mungkatkate ya kanan nadan binabain dehdin bumaddang ke hiyay "Pakodholom di nomnom mu. Deyan lalaki tun intungom." Mu ugge mo himmumang.

²¹ Hay impungngadan diyen inayan Pinehas nah golang na ya Ikabod an hay kibalina ya "Maid moy dayaw Apu Dios ke ditakun holag Israel." Man-uket kananah di ya pinlon nadan iPilistia nan Kahon Apu Dios ya nate nan inayana, takon di hi aman nan inayana. ²² Impidwanan kinaliy "Maid moy dayaw Apu Dios ke ditakun holag Israel te pinlo da nan Kahona."

Hay niha-adan nan Kahon Apu Dios hi boblen nadan iPilistia

5 Handih pinlon nadan iPilistia nan Kahon Apu Dios ya intabtabin da an inilpu dad Ebeneser ot ie da nah ongal an boble dad Asdod. ² Eda inha-ad nah balen nan dios dan hi Dagon an impaldang da kediyen adi makulug an dios da. ³ Indanit nabigat ya tinibon nadan tatagud Asdod an nag-ah diyen dios dan hi Dagon an nunhakkub nah lutah hinangngab nan Kahon APU DIOS. Ot alan da ot ibangngad da nah niha-adana. ⁴ Nabigat ya tinibo da bon nag-an nunhakkub

hi hinangngab nan Kahon APU DIOS. Ya kediyen ya naputul di uluna ya nakaan nadan taklenan nipatik da nah pottok di hogpan. Ammuna nan adol nan nunnanong an maid di napa-i. ⁵ Kinali ingganad uwani ya adi gumatin nan padin Dagon takon nadan tatagu nah nag-ahana.

⁶ Namahig di nangastigun APU DIOS nadah tatagud Asdod ya nadah nunlinikkod an boble ot wadaonay nungkamukkol an laman hi adol da. ⁷ Ot gapu ke dadiyen naat ya kanan nadan tatagud Asdod di "Mahapul an makaan hitu nan Kahon nan Dios nadan holag Israel teden namahig di pangastigunan ditaku ya ke Dagon an dios taku."

⁸ Impaayag da nadan liman patul ad Pilistia ot kanan dan diday "Nganney innun taku nah Kahon nan Dios nadan holag Israel?" Ya kanan nadan liman patul di "Ie yud Gat." Ot ie dad Gat an oha bon bobled Pilistia.

⁹ Kediyen niha-adanah di ya kinastigu bon APU DIOS nadan tatagu kediyen boble ot namahig di takut da. Hay nangastigu na nadah tatagu ya winada na boy nungkamukkol an laman hi adol dan am-in, takon di uunga, naam-ama ya nain-ina.

¹⁰ Ot ipae da bo nan Kahon Apu Dios ad Ekron an oha bon bobled Pilistia. Mu handih indatong dah di ya muntutukuk nadan tatagun kanan day "Deyan in-ali dah tuh boble taku nan Kahon nan Dios nadan holag Israel ta patayon ditaku!"

¹¹ Ot paayag bon nadan tatagu kediyen boblen am-in nadan patul ad Pilistia ot kanan dadiyen liman patul di "Ibangngad yu nan Kahon nan Dios nadan holag Israel ta adi taku maten hanadah pamilya taku." Man-uket dakol di nate nadah tatagu ya namahig di nangastigun Apu Dios ke dida. Ot namahig di takut da.

¹² Hanadan ugge naten dida ya nawadah adol day nungkamukkol an laman, ta hidiyen nan mumpahpahmok dan mumbagah baddang nah dios da.

Hay nangibangngadan nadan iPilistia nah Kahon Apu Dios nadah holag Israel

6 Niha-ha-ad hidiyen Kahon nan DIOS nadan holag Israel ad Pilistia hi pituy bulan. ² Impaayag nadan iPilistia nadan papadi da ya nadan mun-agba ot kanan dan diday "Nganney aton taku nah Kahon nan DIOS nadan holag Israel? Deket kanan takuy ibangngad taku, nganney ipae takun miunnud nah Kahon?"

³ Kanan day "Deket ibangngad takuh naen Kahon nan Dios nadan holag Israel ya mahapul an waday miunnud an iappit yu kediyen Dios ta makaan di liwat yu. Ya kay anhan ya pumhod kayu ya mainilaan hin tipet kanastiguwon dakayu."

⁴ Kanan nadan tataguy "Nganney idat takun hiya?" Kanan day "Hay hinlilman namukkol an balituk an ingingon di napkol an laman ya hay balituk an nakapyah

ing-ingon di utut an ohan dadiye on itakdog nay oha nadah liman patul. Te bokon ditakun tatagu ya abuy nakastigu mu takon nadan patul taku. ⁵ Mahapul an kapyaoon yu datuwen balituk an ing-ingon di napkol an laman an dogdoghon taku ya ing-ingon nan utut an impaalin nan Dios nadan holag Israel an manadag hi boble taku. Ketuwen aton yu ya dayawon yuh diyen Dios nadan holag Israel ta kal-ina ot ya itikod nan mangastigun ditaku ya nadan dios taku ya adina dadagon hantun boble taku. ⁶ Adi kayu mungngohe! Adiyu iun-unud nadah iEgypt an mangohe da ot kastiguwon nan Dios di holag Israel dida ot ahida ipae handidan holag Israel.

⁷ Hay bo aton yu ya kumapya kayuh balbalun kuliton ta ipaguyud yuh duwan bakan nun-impan uggeda pinatnaan an nunggujud. Dadiyey pungguyudon yu nah kapyaoon yun kuliton. Mu naken impada ya ibangngad yun ipukung nah kudal. ⁸ Ilugan yu nan Kahon APU DIOS nah kuliton ya pakilugan yu nadan balituk an idat yun molta yuh numbahulan yun iha-ad yu damdamah ohan kahon an ipaldang yu kediye Kahon APU DIOS. Ya ihamad yun ibobod nah kuliton, ne impaguyud yu nadah bakat nangamung di pangiyaan da. ⁹ Pamga yuy ang-ang-ang ta deket mumpae dad Bet Semes, ne hidiyey kainnilaana an nan DIOS nadan holag Israel di nangipaali ketuwen eyu kadadagan. Mu deket adida mumpaeh di ya bokon hiyay nangipaali te kapyanah diye.”

¹⁰ Inun-unud nadan tataguy kinalin nadan patul ke dida ot umala dah duwan baka ot ipaguyud da nan kuliton. Hanada ken impada ya impukung da. ¹¹ Inlugan dah diyen kahon APU DIOS nah kuliton, takon nan kahon an niha-adan nadan ing-ingon di napkol an laman ya nadan ing-ingon di utut an nakapyah balituk. ¹² Ot iguyud nadan baka ya numpae dad Bet Semes an ug-uggeda inhingngi. Niunuunud nadan liman patul di Pilistia ke dadiyen baka inggana dimmatong da nah poppog di Bet Semes.

¹³ Hanadan tatagud Bet Semes ya munggapas dah wheat nah nundotal kediye boble. Maid maptok ya wada nan Kahon Apu Dios an nilugan hi kuliton. Ya namahig di amlong dah nangang-angan da. ¹⁴ Indutuk nadan baka nah payon Joshua an iBet Semes ot umohnong da nah kad-an di ongal an batu. Dadiyen iBet Semes ya dinikhal da nan kuliton ot kolngon da nadan baka ot gobhon dan in-appit ke APU DIOS. ¹⁵ Hanadan holag Libay ya lingka da tuwali nan Kahon APU DIOS ya nan kahon an niha-adan nadan balituk ot ipattuk da nah ongal an batu.

Kediye algo ya nun-appit dadiyen iBet Semes hi udum pay an maghob ya nadan udum an miappit ke APU DIOS. ¹⁶ Inang-ang nadan liman patul di Pilistia datuwen naat ot ahida mibangngad hi boble da kediye algo. ¹⁷ Dadiyen impaen nadan iPilistia an in-

appit dan APU DIOS hi molta da gapuh bahul da ya liman napkol an balituk. Intakdog da nadan liman patul ya nadan boblen pun-ap-apuwan da. Datuwen boble ya Asdod, Gaza, Askelon, Gat ya Ekron. ¹⁸ Athidi bon hanadah balituk an ing-ingon di utut an oha ke dadiye on itakdog nay oha nadah udum an boblen naalad ya nadan ugge an pun-ap-apuwan nadan liman patul di Pilistia. Hanan ongal an batud Bet Semes an nangipatukan da nah Kahon APU DIOS ya nanongnan dehdiduwani nah payon Joshua an hidiyey panginomnomnomna da kediye naat.

¹⁹ Hi Apu Dios ya pinate nay napitu nadah bimobled Bet Semes te inuhdungan da nan Kahona. Ta hidiye nan u-umyungan dadiyen iBet Semes gapu ke dadiyen pinaten APU DIOS an ibbada. ²⁰ Kanan day “Dahdi udot di adi tumakut ketuwen AP-APU an makakkaphod an Dios? Daanay pangipaeyan taku ketuwen Kahona ta adi mihaad hitu?” ²¹ Immitud-ak dad Kiriati Jearim hi e mangali ketuwe nadah tatagu: “Umali kayu ta alan yu tun Kahon APU DIOS ta alan yuh boble yu te imbangngad nadan iPilistia.”

Hay nun-ap-apuwan Samuel ad Israel

7 Ot ume dadiyen iKiriati Jearim ot alan da nan Kahon APU DIOS. In-e dah balen Abinadab an numboble nah bilid ot eda iha-ad hidi ot piliyon dah Eleasar an imbabalen Abinadab an mangipaptok kediye. ² Nabayag di niha-adan diyen Kahon APU DIOS an ume nin hi duwampuluy toon. Kediye tiempo ya munholholtap nadan holag Israel ot mumpahpahmok dan APU DIOS ta baddangana dida.

³ Ot kanan Samuel nadah tataguy “Deket hi APU DIOS di pangiohhaan yuh pundayaw yu ya hiyay pakaun-unudon yu ya mahapul an iwalong yu nadan wadan dakayun dios di udum an boble, takon nan nakapyan ing-ingon nan babain dios an hi Astoret. Idinol yuy biyag yun APU DIOS ta ihwang dakayun hiya nadah iPilistia.” ⁴ Inun-unud nadan holag Israel ot iwalong da nadan kinapya dan ing-ingon da Baal ke Astoret ot hi APU DIOS mo ya abuy dayawon da.

⁵ Impaen Samuel hi kabobbobled Israel di e mangalin am-in hanadah tatagut maamung dan am-in ad Mispah. Hituway kinalinan eda kalyon: “Maamung kayun am-in ad Mispah ta idasalan dakayun ha-on hidi.” ⁶ Handih naamung dan am-in ad Mispah ya timman-uk dah danum ot iduyag da nah lutah iappit dan APU DIOS. Ya nuntopol dan uggeda nangan kediye algo ta pangipatibo dan nuntutuyuh dah liwat da. Kanan dah asal day “Abuluton min nunliwat kamin he-a, APU DIOS.” Kediye tiempo ya ad Mispah di nun-ap-apuwan Samuel.

⁷ Hanadan iPilistia ya dingngol dan naamung nadan holag Israel ad Mispah ot umga nadan liman patul da

ya nadan tindalu da ta eda bo gubaton dida. Ya tim-mattakut nadan holag Israel. ⁸ Kanan dan Samuel di "Thamad mu anhan an mundasal ke APU DIOS ta ih-wang ditakuh aton nadan iPilistia ke ditaku." ⁹ Inalan Samuel di ohan impan di kalnero ot iappit nan APU DIOS an ginhob nan am-in. Ot mundasal ke hiya ta baddangana dida. Ya dingngol APU DIOS hidiyen dasal na.

¹⁰ Athituy inat APU DIOS an namaddang ke dida: Handih pun-iat Samuel nan gobhonan iappit nan hiya ya nih-up mo nadan iPilistia an mangubat ke didan holag Israel. Mu kal-ina di ya winadan APU DIOS di nal-ot an kidul ya nahiyak nadan iPilistia ot logmon day ee te timmakut da. ¹¹ Hanadan holag Israel ya ginal-an dan inumgah did Mispah ot pun-unud da dadiyen iPilistia ot padaldalanon day paten dida inggana dimmatong dad Bet Kar.

¹² Hina-ad Samuel on batu nah numbattanan di Mispah ya Sen ot kananay "Binaddangan ditakun APU DIOS ingganad uwani." Ot ngadananah Ebeneser hidiyen hay kibalinana ya "Batun nan Bumaddang."

¹³ Naapput nadan iPilistia ot ug-uggeda mo hinggop di boblen nadan holag Israel kediyen kataggun Samuel te adi iabulut APU DIOS. ¹⁴ Binangngad da nadan boblen pinlon di iPilistia an numbattanan di Ekron ya Gat, takon nadan udum an boblen datin sakup di Israel. Loktat ya intikod damdaman nadan Amorite an mangubat nadah holag Israel.

¹⁵ Hi Samuel di impun-ap-apun nadan holag Israel inggana handih nate. ¹⁶ Handih mataguh Samuel ya katootoon on ena idung-on am-in nadan bobled Israel an ipalpu nad Bethel ta ahi umed Gilgal ne ahi ad Mispah ta ipanu nay punhahallaan nadan tatagu. ¹⁷ Ne deke, on nibangngad ad Ramah an bobleda te mangipanhuh punhahallaan di tataguy ngununa boh di. Ya hidid Ramah di nangapyaanah pun-appitan dan APU DIOS.

Pinhod nadan holag Israel an waday patul da

8 Handih naam-ama moh Samuel ya impumbalinan huwes nadan imbabalenad Israel an bumaddang ke hiya. ² Hanan panguluwan ya hi Joel ya hay mihaynod ya hi Abijah. Diday huwes ad Beersheba. ³ Mu uggeda in-un-unud hi pangat amada te dida ke ya namahig an hay pihhuy gamgaman dat bokon mo limpiyuy pangat dan mangipanhuh punhahallaan di tatagu. Impuun dah pihhuy pangipangapputan da nah tagu takon di hiyay numbahul.

⁴ Indani ya naamung am-in nadan mangipangpanguluh holag Israel ot ume dah kad-an Samuel ad Ramah. ⁵ Kanan dan hiyay "Apu Samuel, nganney in-nun an deyan naam-ama ka ya adi iun-unud nadan imbabalem nah maphod an pangat mun munhuwes?

Daan mot tudduwom di ohan mumpatul ta waday patul min pun-ap-apu mit umat nadah udum an boble."

⁶ Adi pinhod Samuel hidiyen imbaga dan mahapul day mumpatul ke dida. Ot mundasal ke APU DIOS. ^{7,8} Kanan APU DIOS di "Takombo un-unudom di pinhod datuwen tatagu. Inwalong dakan dida umat ke ha-on an inwalongak tuwali handi. Nipalpuh handih nangi-pakaanak ke didad Egypt ot hay udum an dios di dinaydayaw da. Kinali hay kakulugana ya bokon he-ay iwalong da, mu ha-on. ⁹ Kinali takon di iun-unud muh pinhod da, mu ipainilam ke didan namahig di ahi aton nan mumpatul ke dida."

¹⁰ Ot kalyon Samuel hidiyen kinalin APU DIOS ke dadiyen tatagun mumbagah pumpatul da. ¹¹ Kananay "Athituy ahi aton nan mumpatul ke dakayu: Puntindaluwonay udum hanadah linalakin imbabale yu. Pummanehowonay udum hanadah kalesanan miusal hi gubat, mamangpangulu day udum an mundallan da yaden mituntun-ud nadan kalesanan miusal di gubat. ¹² Pumbalinonay udum hi ap-apun di hinlibun tindalu ya hay udum ya pumbalinonan ap-apun di nalima. Munliyak di udum hi payona ya mangapyay udum hi almas ya kalesa. ¹³ Ya pangapyaonay udum hanadah imbabale yun binabaih bangbanglun usalona, punhangonay udum ya pangapyaonay udum hi tinapay an kanona.

¹⁴ Ibagi na nadan kapkaphodan an payo yu ya nadan puntanoman yuh bungbunga-an, takon nadan puntanoman yuh oliba ta idat na nadah opisyal na. ¹⁵ Ya alanay mikapuluh inani yu an deket himpuluy botok di inani yu ya alanay oha athidi boy atona nadah grapes. ¹⁶ Alanay muttatyu yun linalaki ya binabai ya nadan kapkaphodan an baka yu ya kabayu yu ta punggunguwona. ¹⁷ Alana boy mikapulu nadah aggayam yun deket himpuluy kalnero yu ya gulding yu ya alanay oha ya pumbalinon dakayun himbut na. ¹⁸ Kediye ya namahig di diklamu yu nah ahiyu piliyon an pumpatul yu, mu adi dakayu baddangan ke APU DIOS."

¹⁹ Hanadan holag Israel ya adida hangudon hidiyen kinalin Samuel an kanan da ot ya abuy "Adi nin bo kaya athidi! Hay importante ya hay mumpatul ke dakami ²⁰ umat hi udum an boble. Ta wada damdamay patul min mangipangpangulun dakami hin waday gubat."

²¹ Dingngol Samuel hidiyen kinali da ot kalyonan APU DIOS. ²² Kanan APU DIOS ke hiyay "Agamana peman, un-unudom di pinhod da!" Ot kanan Samuel nadah tataguy "Umanamut kayu ni-an hi boble yu."

Hay na-na-at ot ahi milappuy pumpatulan ad Israel

9 Wada on tagun kadangyan ya nundingngol an hay ngadana ya hi Kish an holag Benjamin. Hi Kish ya imbabalen Abiel ya inap-apun Seror an imbabalen Bekolat an imbabalen Aphiah an holag Ben-

jamin. ²Waday kat-agun imbabalenan lalaki an hi Saul an makaphod di kalalakina. Hiya ya nakattag-en lina-uwana hohan piyen am-in di ibbanan holag Israel, takon nadan katagtag-ayan. Ya hiyay kapkaphodan di kalalakina.

³Naminghan ya wadaday maid nadah kabayun Kish ot kanana nah imbabalenan hi Saul di "Umawit kah oha nadah muttatyu taku ta pun-ibbam ta eyu hamakon nadan kabayu takun natalak." ⁴Inun-unud Saul hidiyen kinalin amanan atona ot mangngemangnge da nadah mabilid ad Eplaim ya nadah nunlinikkod ad Salishah, mu adida pakahamak. Ya numpae dad Saalim, mu maid da boh di. Ot mumpae da nadah numboblaysan nadan holag Benjamin, mu athidi bon maid da. ⁵Handih dimmatong da nadah bobled Sup ya kanan mo anhan Saul nah muttatyuy "Aga ot kattog ta umanamut ta! Kal-ina ya bokon mo nadan kabayun pundandanagan ama mu dita ot ya abu."

⁶Mu kanan nan muttatyuy "Adita, apu! Wada ketuwen boble nan profetas Apu Dios an pakallispituwon di tatagu te umannung am-in di kalyona. Eta tibon ta ibaga tan hiya, kal-ina ot ya ituddunay kad-an nadan kabayu." ⁷Kanan Saul di "Deket ume tan hiya, nganney eta idat an nap-u moy balun ta?"

⁸Kanan nan muttatyuy "Apu, wada on oh-ohhan gumok an pihhuk an idat kun hiyat ituddunay kad-an nadan kabayu."

⁹⁻¹¹Kanan Saul di "Maphod hinaen ninomnom mun aton ta." Ot ume da nah boblen numboblaysan nan mun-abig. Indanit manikid da nah boble ya wadaday dinammu dah binabain e humagob. Hinanhanan Saul ke didan kananay "An wadah di nan mun-abig?" (Handi ya mun-abig di pungngadan dah profetas Apu Dios ta deket waday pinhod di tatagun ibaga ke Apu Dios on kanan day "Etaku tibon nan mun-abig ta hiyay nangamung.")

^{12,13}Hinumang nadan binabain kanan day "Om wadah di. Ka-ali nah tuh boble mi te ad uwanin algoy pun-appitan nadan tatagu ke Apu Dios nah bilid. Kinali deket pinhod yun tibon ya gal-an yu te gagala ya ume da nah bilid an pun-appitan. Dehdi day tatagun manman-od ke hiya. Ya adi mabalin an e mangan nadan tatagun naayagan inggana dumatong hidiyen mun-abig te mahapul an bendisyonana nan miappit. Kinali deket gal-an yun ume ya datngan yu nah boblet adi ni-an ume nah bilid."

¹⁴Ot umeh Saul an ibbana nan muttatyuna. Indanit manatong da ya dinammu dah Samuel an ume nah bilid an e mundayaw. ¹⁵Kinali tuwalin APU DIOS ke Samuel ad nakugab an kananay ¹⁶"Hi bigat hi athitun oras ya itud-ak kuy ohan holag Benjamin ta duyagam di ulunah lana ta kitib-anan hiyay pinilik an pun-apapun di holag Israel. Hiyay mangihwang ke dakayu

nadah iPilistia an buhul yu. Tinibok di punholholtap di tataguk ya dingngol kuy pumphapahmok da."

¹⁷Handih tinibon Samuel hi Saul ya kanan APU DIOS ke hiyay "Hiyah nae nan kanak. Hiyay ahi pun-apapun nadan tataguk." ¹⁸E nih-up hi Saul ke Samuel ot kananay hiyay "An inilam di kad-an nan mun-abig?"

¹⁹Ya kanan Samuel di "Ha-oy hidiyen mun-abig. Aga, ipangpangulu yuh di nah pundayawan ta mitun-udak. Ahi taku mangan am-in hidi. Ahik kalyon hi biggatna nan nganneh diyen nomnomom an ibagan ha-on ta ahi kayu umanamut. ²⁰Adi kayu madanagan hanadah kabayu yun natalak dih ohhandi te nahamak da. Mu hanan importanten tagun namnamaon nadan ibba takun holag Israel an pun-apapu da ya maid di udum hin bokon he-a ya nan pamilyam."

²¹Kanan Saul di "Antipe udot ta nganne naen pungkalm ke ha-on? Ha-oy ya nahlagak ke Benjamin an kababbabaan an holag Israel. Ya hana ke bon pamilyan aman nibilangak ya dida boy kababbabaan hanadah holag Benjamin."

²²Imme da nah bilid an pundayawan ot ipangulun Samuel hi Saul ya nan muttatyu na nah ambilog an panganan hidi ya dehdi da mo tuwaliy umeh tulumpulun tatagu ot pab-unona dida nah ubunan di madayawan tagu. ²³Kanan Samuel nah mumpaptok nah makan di "Daan nan ihdan kanak an appilom?" ²⁴Imbanon nan mumpaptok nan nalutun dotag an kapkaphodan an parten nan ulpu ot idadaanah hinangngab Saul. Kanan Samuel di "Ihdam hinae! Impadulin ku te inong-ong ku tuwalin he-ad uwanin punhahamulan taku. Aga, mangan takun am-in ke datuwen inayagak an ibba taku." Ot makikan hi Saul ya nan muttatyuna ke dida.

²⁵Handih nagibbu dan nundayaw ke Apu Dios ya dimmayyu da nah boble. Impangulun Samuel hi Saul nah atop hi balena ot idadaanay kahuyopana. ²⁶Indanit mungkabigat ya binangun Samuel hi Saul an kananay "Bumangun kat deke ya nangnangnge kayu."

²⁷Bimmangun hi Saul ot lumah-un dan duwan Samuel ot unudon da nan kalata. Handih wadada nah pingngit di boble ya kinalin Samuel ke Saul di "Kalyom nah muttatyum ta mamangpangulun ume." Ot umeh diyen muttatyu. Ot ahi kanan Samuel ke Saul di "Indani ni-an ta kalyok ke he-a nan kinalin Apu Dios."

10 Immalah Samuel hi lanan di oliba ot duyaganay ulun Saul ot awalona. Kananay "Tinuddu dakan APU DIOS an mun-ap-apuh holag Israel ta ihwang mu didah buhul da. Athituy panginilaam an hi Apu Dios di nanuddun he-an mun-ap-apu. ²Hi indani pangayam ya waday duwan tagun damuwon yu nah nih-up hi lubuk Rachel ad Selsa nah numboblaysan nadan iibam an holag Benjamin. Ahida kalyon ke he-ay 'Nahamak nadan kabayun eyu hamahamakon. Kinali adi mo madanagan hi amam, mu madanagan ke he-a te e hu-

mananhan an kananay: Nganne nin di naat nah imba-balek?

³ Ne tagan yu key ee inggana nah ongal an kaiw ad Tabor ya damuwon yu boy tulun tatagun e mun-appit ke Apu Dios ad Bethel. Hanan oha ya guyguyudonay tulun ka-ong-ongal nan guldin, nan oha ya inodnanay tulun tinapay ya nan oha ya waday inodnanah mainum. ⁴ Apngaon dakan dida ya idatan dakah duwan tinapay. Ya he-a ke ya dawatom hidiyen idat dan tinapay.

⁵ Ya ituluy yun mumpatikid nah bilid ad Gibeah an kad-an Apu Dios an nih-up hi kampun di iPilistia. Hanah hogpan kediyen boble ya wadaday damuwon yuh profetas an manayyu dan nalpu da nah pun-appitan nah bilid. Mitutun-ud ke dida nadan mumpangan-goh ayyuding, hay ingngiing ya nadan udum an pag-gango. Yaden pun-iat dadiyen profetas di ngunu da. ⁶ Ya he-a ke ya makid-um kan dida kediyen at-atton da ya huminnatkon di pangi-em te mihkop ke he-a nan Espiritun APU DIOS. ⁷ Deyan kalyok ke he-a, ta deket umannung an maat datuwe ya un-unudom di ngan-neh diyen ipanomnom Apu Dios an atom. ⁸ Ahika mamangulun umed Gilgal an hidiy ahita pundammuwan ta umiappitak ke Apu Dios hi maghob ya mahamul. Mu munhood kah hinlingguwan hidi inggana umaliyak ta kalyok di atom."

⁹ Kediyen tinaynan Saul hi Samuel ya linumman Apu Dios di pangi-en Saul ot maat am-in kediyen algo nadan kinalin Samuel ke hiya. ¹⁰ Te kediyen paman an dimmatong hi Saul ya nan muttatyunad Gibeah ya dinamun di profetas dida. Indani ya nihkop nan Espiritun Apu Dios ke hiya ot makid-um ke didan mangat hi ngunun di profetas. ¹¹ Hanadan tatagun nanginilan hiya ya kanan day "Aka, nganney naat tuh imbabalen Kish? An numbalin damdaman profetas?"

¹² Wada on taguh din kananay "Adi kayu masdaaw hin profetas moh Saul yaden bokon profetas hi amana. Man hi Apu Dios di manudduh tagun mumbalin hi profetas, te adi maboltan hi ammod di kinapropetas." Nipalpun diye ya deket waday at-atton di ohan tagu hi umipamodwong on kanan di tataguy "Kay hi Saul hidiyen tagu. An profetas tuwalin sigud hi Saul? Weno an takon nan imbabalen Kish an hi Saul ya numbalin hi profetas?"

¹³ Intikod Saul nan at-attona ot tumikid nah pun-appitan nah bilid. ¹⁴ Tinibon tulang amana dida nah muttatyuna ot kanan diday "Daanay nangayaayan yu?" Kanan Saul di "Emi hinamahamak nadan natalak an kabayu. Mu handih adi kami pakahamak ya imme kamih kad-an Samuel."

¹⁵ Kanan tulang amanay "Ot nganney kinalinan dakayu?" ¹⁶ Kanan Saul di "Kinalinan nahamak nadan kabayu." Mu uggena kinalin hiya nan kinalin Samuel mipanggep hi ahina pumpatulan.

Hay natudduwan Saul an mumpatul

¹⁷ Nala-uy kaatnan algo ot amungon Samuel nadan ibbanan holag Israel ot mundayaw dan APU DIOS ad Mispah. ¹⁸ Kananan diday "Hituwey kinalin APU DIOS an dayawon takun holag Israel: 'Impangulu dakayun timmayan ad Egypt ot ihwang dakayu nadah iEgypt ya nadan udum an tatagun nangipaholholtap ke dakayu! ¹⁹ Ha-oy nan Dios yuy nangihwang ke dakayu nadah nunligligatan yu. Mu ad uwani ya inwalongak ta deyan mumbaga kayuh pumpatul yu. Takombo, aga, maa-mung kayuh hinangngab ku, mipuun hi holag yu ya hay pamilya yu."

²⁰ Inayagan Samuel dida mipuun hi holag da ot ahiy pamilya da. Indani ya pinilin APU DIOS di holag Benjamin. ²¹ Ot ayagana bo nadan pamilya dan inohhao-hha na dida. Ya pinilin APU DIOS di pamilyan Matri. Loktat ya napilih Saul an imbabalen Kish. Mu punhamak dah Saul ya maid. ²² Ot kanan nadan tatagu ke APU DIOS di "An waday udum hi pinilim?"

Ya kanan APU DIOS di "Maid di udum! Dehdih Saul an nuntaluh indoggan nadan nipu-ul an ngunut." ²³ Ginal-an dan e impabudal hi Saul ot tibon nadan tatagu ya anakayang an hiyay katagtag-ayan an lina-uanay katagutaguh himpulgada.

²⁴ Kanan Samuel nadah tataguy "Hiyah tuwe nan pinilin APU DIOS an pun-ap-apu yu. Maid di ohan ditakuy umat ke hiya." Ya muntutukuk nadan tatagun kanan day "Munnananong kan mumpatul!"

²⁵ Indani ot iesplikar Samuel di mipanggep hi ine-en di mun-ap-apu ya hay aton di patul. Intudok na dadiye ot iha-ad na nah kiha-adan APU DIOS ot ahina paanamuton am-in nadan tatagu.

²⁶ Ya immanamut damdamah Saul ad Gibeah an inibbaan nadan nungkatag-ey saad nan winadan Apu Dios di pamhod dan hiya. ²⁷ Mu wadaday udum an pihulon dah Saul an kanan day "Nganney maat tuwen taguh kiphodan taku?" Ya uggeda indatan hi regalon pangipatibo dah punlispitu dan hiya an patul. Mu pamganay op-opya handih dingngol nah diye. †

Hay nangapputan Saul nadah iAmmon

11 Indanit nala-uy himbulan ya impangulun bon Nahas an patul di Ammon di tindalunan eda gubaton nadan numbobled Jabes ad Gilead ot likkubon da dida. Kanan dadiyen ijabes ke Nahas di "Munhuhummangan takut deke ya takon kattog di dakayuy ingunuwan mi mu ta adi dakami patayon."

† Kediyen tiempo ya hi Nahas di patul di iAmmon an namahig di nangipaligligat na nadah holag Gad ya holag Reuben an numboble nah binnah-el di Jordan. Minandal nay titindaluna ot kaanon day wawwan an mata da. Abunay pitun libun tataguy uggena in-athidi te inibtikan da dadiyen tindalun iAmmon ot mumpae dad Jabes Gilead.

² Kanan Nahas di "Mabalin, mu mahapul an ipakaan kun am-in di wawwan an matayu ta kibabainan yun am-in an holag Israel." ³ Kanan mon nadan aap-apud Jabes di "Takon mu idatan dakami ni-moh pitun algon waya mi ta umipae kamih e mangipainilan am-in hanadah ibba min holag Israel ta deke kattog ta maid di mamaddang ke dakami ne takon di munsuku kamin dakayu." Ya inabulut Nahas hidiye.

⁴ Dimmatong nadan intud-ak di ijabes ad Gibeah an boblen Saul ot ipainila day mipanggep kediye ya u-umyung nadan tatagu ya mungkoga da. ⁵ Kediye ya mangalih Saul an nalpuh payon ginuyud nay duwan bakana. Kananay "Tiket mungkoga kayu? Nganney naat?" Ot kalyon dan hiyay kinalin nadan ijabes.

⁶ Kediye dingngol Saul hidiye ya impatulid Apu Dios ya namahig di boh-ol na. ⁷ Kinlong na nadan duwan baka ot tanogtogona ot pun-ipaenah kabobbobled Israel an kananay "Athituy maat hi bakan nan tagun adi maki-en da Saul ke Samuel an e makigubat." Impatakut APU DIOS nadan holag Israel handih tinibo dan waday ongal an kabaelana ke Saul ot ume dan am-in an maid di nun-adi. ⁸ Inamung Saul didad Besek ya ume dah tulun gatut an libun tindalun iIsrael ya nid-um ke diday tulumpulun libun tindalun ijudah.

⁹ Kanan da nadah ijabes di "Eyu ipainilah dih boble yu an hi maal-algoh bigat ya mihwang kayu." Dingngol nadan ijabes hidiyen kinalin dadiyen intud-ak da ya immamlong da.

¹⁰ Eda hinaul hi Nahas an kanan day "Hi bigat ya munsuku kami ta nangamung kattog di pinhod yun aton ke dakami." ¹¹ Mungkabigat hi kabigatana ya impuntulun Saul nadan tindaluna ot gal-an dan immeh nungkampuhan nadan iAmmon ot patayon day dakol ke dida nipalpuh biggatna inggana maal-algo. Ya nada ken ugge napate ya nahiyak dan waday oha on namtik.

¹² Indani ya kanan nadan udum an holag Israel di "Daan da bo nadan kanan day bokon hi Saul di mumpatul? Paaliyon yu didat pumpate mi dida!" ¹³ Mu kanan Saul di "Maid di e mapated uwanin algo te ad uwaniy nangihwangan APU DIOS ke ditakun holag Israel."

¹⁴ Kanan Samuel ke diday "Ume takun am-in ad Gilgal ta etaku ipidwan ipainilan hi Saul di patul taku."

¹⁵ Ot ume dan am-in nah pundayawan ad Gilgal ot ipainila dan hi Saul di patul dah hinangngab APU DIOS. Nun-appit hi Saul ya nadan holag Israel ke APU DIOS hi hamulon da ot mun-an-anla da ya nun-hahamul da.

Hay kinalin Samuel nadah ibbanan holag Israel

12 Kanan Samuel nadah ibbanan holag Israel di "Inun-unud kuy kinali yun atok ot tudduwok di

pumpatul yu ² ta hiya moy mangipangpangulun dakayu. Te ha-oy ke ya naam-amaak mo. Ya hanada ken imbabalek ya dedah tu. Ha-oy di nun-ap-apu yu nipalpu handih kimmat-aguwak ot ingganad uwani.

³ Deket waday inat kuh ad-adi, kalyon yud uwanih hinangngab APU DIOS ya hantun patul an pinilina. Nom-nomon yu hin wadan dakayuy inalak di bakana weno kabayuna, weno kal-ina ya wadan dakayuy dinalogat ku ya impunholholtap ku. Ya nomnomon yu hin waday nangatak hi bokon limpiyu gapu te nabayadanak. Pakannomnomon yu hin waday inat kun danaet kalyon yud uwani ta bayadak weno hannotak."

⁴ Kanan nadan tataguy "Apu, maid di inilamih athinan inat mu." ⁵ Ot kanan Samuel di "Deket athina, hi APU DIOS ya hantun patul di tistigun maid di numbahulak." Kanan nadan tataguy "Om, hi APU DIOS di tistigu taku."

⁶ Intuluy Samuel an kimmalin kananay "Hi APU DIOS di nanuddun da Moses ke Aaron ot ipangulu da handidan aammod takun timmayan ad Egypt. ⁷ Aga, duminong kayu ta ipainilak ke dakayuy numbahulan yun APU DIOS te impilit yun mahapul an waday patul yun hidiyey kitib-anan ugge kayu nundinol ke hiya takon di dakol di impatibonan dakayuh maphod an inihwang dakayu ya handidan aammod takun holag Israel.

⁸ Impunholholtap nadan iEgypt handi dan aammod takuh nangayan dad Egypt. Ot mumpahpahmok dan APU DIOS ot baddangana dida. Indani ya intud-ak na da Moses ke Aaron an mangipangulu ke dida ot tumayan dah di ot umali dan mumbobleh tu. ⁹ Mu inwalong dah APU DIOS an Dios da ot iabulut na mon gubaton di buhul da dida an dadiye ya iPilistia, nan patul di Moab ya hi Sisera an ap-apun di tindalun di Hasor ot maapput da.

¹⁰ Ot mumpahpahmok da bon APU DIOS an kanan day 'Abuluton min numbahul kamin he-a, APU, te inwalong daka ot dayawon mi nan ing-ingon Baal ya hi Astoret. Mu pakawanan dakami anhan ta ihwang dakami nadah buhul mi ta he-a ya abuy dayawon mi.'

¹¹ Ot indani ya winadan APU DIOS nadan nangipangpangulun dida an hi Gideon, hi Barak, hi Jeptah ot ahiyak. Am-in kami ya inihwang dakayuh buhul taku ot deyan malinggop takun am-in.

¹² Indani ya ininnila yun nundaddadaan hi Nahas an patul di Ammon an mangubat ke ditaku ya inwalong yu boh APU DIOS an Dios yun patul yu ot kanan yun ha-on di 'Mahapul taku mo anhan di patul an mun-apapun ditaku.' ¹³ Ot deya tun patul an pinhod yun mun-apapun dakayu. Hiya nan imbaga yun APU DIOS ot deyan impaannung nay pinhod yu.

¹⁴ Kalyok ke dakayu an maphod am-in di maat ke dakayu hin dakayu ya nan patul yu ya un-unudon yu ya dayawon yu ya aton yuy pinhod APU DIOS an Dios

taku. ¹⁵ Mu deket adiyu un-unudon ya kastiguwon dakayun hiya takon nan patul yu.

¹⁶ Aga, dumin-ong kayu ta tibon yuy umipamodwongan aton APU DIOS. ¹⁷ Am-in taku ya inila takun maugod uwani! Mu mundasalak ta ipaalin Apu Dios di kidul ya udan. Deket maat hituwe ya inilaon yun numbahul kayun hiya hi numbagaan yuh patul yu."

¹⁸ Ot mundasal hi Samuel ya impaalin APU DIOS di kidul ya udan kediyeen algo. Ya timmattakut nadan tatagu ke APU DIOS ya ke Samuel. ¹⁹ Kanan dan Samuel di "Apu, daan anhan ta makihummangan kan APU DIOS an Dios mut adi kami mate. Abuluton min numbahul kamin pun-udman miy dakol an bahul mi hi numbagaan mih patul mi."

²⁰ Kanan Samuel di "Adi kayu tumakut, adi kayu mate! Om, numbahul kayuh numbagaan yuh patul yu. Mu hay importante ya itikod yun mundayaw ya munhilbih udum an dios ta iohha yun APU DIOS di pundayaw yu. ²¹ Adiyu dayawon nadan adi makulug an dios te adida pakabaddang ke dakayu ya adi dakayu ihwang ke dida. Te maid di hilbi dan adi makulug an dios. ²² Hinamad APU DIOS an kinalin adi dakayu iwalong te dakayuy pinili nan tataguna.

²³ Ha-oy ke ya adiyak munliwat ke APU DIOS hi ek pangitikodan an mundasal hi kiphodan yu. Ituluy kun mangituttudun dakayu hi maphod an aton yu. ²⁴ Pakau-unudon yuh APU DIOS ya hiya ya abuy pangiohhaan yuh pundayaw yu. Ya adiyu kal-iwan nadan inat nan kiphodan yu. ²⁵ Mu deket itultuluy yun munliwat ya apputon dakayuh buhul yu, takon nan patul yu ta ie dakayuh boble da."

Hay ugge nangun-unudan Saul ke Apu Dios

13 Hi Saul ya numpatul handih tulumpuluy toona ot mun-ap-apud Israel hi nap-at ta duwan toon. ² Piniliny tulun libun tinalun pun-ibbanan makigubat nadah iPilistia ot makiha-ad dan hiyad Mikmas ya nah mabilid ad Bethel di duwan libu. Impakie nay hinlibu ke Jonathan an imbabalena ot mumpae dad Gibeah nah numboblasyon nadan holag Benjamin. Mu nadan udum an ugge napili ya impaanamut na dida.

³ Hi Jonathan ya nadan tinaluna ya eda ginubat nadan tinalun di Pilistia ad Geba ot apputon da dida. Ya nundingngol am-in hanadah iPilistiy mipanggep kediye. Ot itud-ak Saul di umen am-in hanadah boblen di holag Israel an impagango day tangguyub dan mangayag nadah ibba da. ⁴ Dingngol am-in nadan holag Israel an e ginubat Saul nadan nungkampun iPilistia, ta hidiye nan namam-a moy hingit nadan iPilistia ke dida. Ot ume dad Gilgal hi kad-an Saul.

⁵ Naamung damdama nadan iPilistia an e mangubat nadah holag Israel an tulun libuy kalesan miusal hi gubat ya onom an libun tinalun milugan. Ya nadan

udum ya dakkodakkol dan adida mabilang. Ot eda mungkampud Mikmas nah nangappit hi timilan di algo hin wada tad Bet Aben. ⁶ Handih ginubat da nadan holag Israel ya namahig di impangat dan dida. Ta hidiye nan e nitaluy udum ke dida nadah liyang, nadah bitu ya nadah o-ongal an batu. ⁷ Binumtik di udum an inagwat da nan Wangwang an Jordan ot mumpae da nadah bobled Gad ya Gilead.

Yaden hi Saul ya nadan tinaluna ya wada dad Gilgal an timmattakut da. ⁸ Hin-od Saul hi Samuel ad Gilgal hi hinlingguwan te hidiyey kinalinan hiyan atona, mu ma-ma-id an umali ot loktat ya puntayanan nadan tinalun Saul. ⁹ Ya gapu te adi pakah-od ya kanana nadah tinalunay "Ekayu umalah miappit an maghob ya miappit an hamulon." Ot mun-appit hi maghob.

¹⁰ Kediyeen mungkagibbu ya dimmatong hi Samuel ot e damuwon Saul ot apngaona. ¹¹ Mu kanan Samuel di "Tipet inat muy athitu?"

Kanan Saul di "Man-uke ya puntayananak nadah tinalun ya ma-ma-id kan umali yaden wada mo nadan tinalun iPilistia ad Mikmas. ¹² Ot mahnanak ot mun-appitak te kanak hi nomnom kuy gubaton dakamid Gilgal yaden uggeyak nakihummangan ke APU DIOS hin pangapputonak ke hiya!"

¹³ Kanan Samuel di "Uggem inusal di nomnom mu! Tipet uggem inun-unud di intugun APU DIOS ke he-an atom? Gulat nat inun-unud mu ya he-a ya nadan holag muy pun-ap-apun di holag Israel ta nangamung. ¹⁴ Kinali adi munnanong hi pamilyam hinaen pun-ap-apuwam. Ta hidiye nan manamak moh APU DIOS hi pinhod nan mihannot ke he-at hiyay pun-ap-apun di tataguna te uggem inun-unud di tuguna." †

¹⁵ Timmayan hi Samuel ad Gilgal ot umeh pangayana. Hi Saul ya immeh kad-an nadan tinalunad Gibeah an numboblasyon nadan holag Benjamin ya naki-e nadan tatagu ke hiya. Binilang na nadan tinaluna ya ume da ya abuh onom di gatut.

¹⁶ Nungkampu da Saul ke Jonathan ya nadan tinalu dad Gibeah ya nungkampu damdama nadan iPilistia ad Mikmas. ¹⁷ Nuntulu nadan gumubat an iPilistia an numpaed Oprah ad Sual di ohan grupu. ¹⁸ Ya numpaed Bet Horon nan mikadwan grupu. Ya nan mikatlu ya numpae da nah poppog di boblen maudungan nan nundotal ad Seboim ya nan adi maboblasyon.

¹⁹ Hanadan tatagud Israel ya maid ke diday nanginilan mumpanday te adi pinhod nadan iPilistia an didan Hebrew ya inilaon dan mangapyah ispada ya pahul.

²⁰ Kinali ad Pilistiy pangal-an nadan Hebrew hi aladu, gabyon, wahe ya gapas. Ya deke on numpahait dah di.

²¹ Hay bayad di punhaitan dah wahe ya pahul ya ohan ittay an gumok an pihhu. Ya hay bayad di punhaitan

† Acts 13:22

dah aladu ya gabyon ya duwan gumok an pihhu. ²² Ta kediyen punggugubatan da ya maid di almas nadan holag Israel. Abunah Saul ya nan imbabalenan hi Jonathan di waday ispadada ya pahul da.

²³ Hanadan iPilistia ya intud-ak day tindalu dan e mi-pustu nah kalatad Mikmas.

Hay nangapputan da Saul ke Jonathan hanadah iPilistia

14 Ohan algo ya kanan Jonathan nah kat-agun tindalunan nangdon hi happiyona ya almas nay "Eta ya- tibon di kampun didan iPilistia dih ha-ob na." Hidiyen ninomnom Jonathan an aton ya uggena impainilan amanah hi Saul an ² nungkampu nah kawadan nadan kaiw an promegranate ad Migron an nih-up ad Gibeah. Hay bilang di tindalun amana ya onom di gatut. ³ Hay oha ke dadiyen tatagun Saul ya nan padin numbulwatih ephod an hi Ahijah an imbabalen Ahitub an tulang Ikabod an imbabalen Pinehas an imbabalen Eli an padin APU DIOS ad Siloh.

Hi Saul ya nadan tataguna ya uggeda inilan timmayan hi Jonathan. ⁴ Hi Jonathan ya nan kat-agun tindaluna ya mahapul an idalan dad Mikmas ta waday inun dan ume nah kampun nadan iPilistia. Waday duwan o-ongal an batun nunha-ob nah kalatan dalanon da. Hanan oha ya nginadanan dah Boses ya nan oha ya Seneh. ⁵ Wadah north di oha an nihanggad Mikmas ya nan oha ya nangappit hi South an nihanggad Geba. ⁶ Kanan Jonathan nah tindalunay "Etah dih nungkampuwan didan ugge nanginilan Apu Dios an iPilistia. Kal-ina ot ya baddangan ditan APU DIOS. Deket baddangan dita ya nunna-ud an maid di e humanih pangapputan takun dida takon di o-oha taku."

⁷ Kanan diyen tindalunay "Takon di nganneh diyen pinhod mun aton ya pinhod ku damdaman baddangan daka." ⁸ Kanan Jonathan di "Ot agat ume ta. Mumpatibo tan didah umeyan tah dih kad-an da. ⁹ Deket kanan day had-on ta dida ne munnanong ta nah kad-an ta. ¹⁰ Mu deket kanan day ditay umeh dih kad-an da ne, ume tah di te hidiyey kitib-anan pangapputon ditakun APU DIOS."

¹¹ Ot mumpatibo da nadah iPilistia ya taltalangaan dadiyen iPilistia didan kanan day "Deyan mamuddal nadan Hebrew nadah liyang an nuntaluwan da."

¹² Timmukod da ke Jonathan ya nan tindalunan hingi-hingiton da didan kanan day "Tumikid kayu keh tu ta tuttuduwan dakayu!" Kanan Jonathan nah tindalunay "Maka! Miunud kan ha-on. Pangapputon ditakun APU DIOS."

¹³ Manikid hi Jonathan ya nitun-ud nan tindaluna ot iusal nay taklena ya hukinan nakilaban ya nungkatutu- i nadan iPilistia ot nan tindalunan mituntun-ud an nangdon hi almas nay namaten dida. ¹⁴ Duwampulu

bo udot di pinaten Jonathan ya nan tindaluna ke dadiyen iPilistia kediyen dimmatongan da. ¹⁵ Hanadan iPilistia ya mungggagayonggong dah takut da takon nadan tindalun wada nadah udum an kampu ya nadan udum an tindalun naki-en e makigubat. Ya takon di luta ya kay mungggagayonggong damdama te namahig hidiyen nangipatakut Apu Dios ke dida.

¹⁶ Hanadan impustun Saul ad Gibeah nah num-boblayan nadan holag Benjamin ya tinibo dan mamtik nadan iPilistia te timmakut da. ¹⁷ Kanan Saul nadah opisyal nay "Amungon yu nadan tindalut tibon taku hin dahdiy maid hitu." Indanit naamung da ya maid hi Jonathan ya nan tindalunan nangdon hi almas na.

¹⁸ Kanan Saul nah padin hi Ahijah di "Iyalim hitu nan ephod." Hidiyen bulwatin di padi ya itabitabin Ahijah takon di daanay pangayan da nadah holag Israel.

¹⁹ Mungkalkallih Saul ke Ahijah yaden hana keh kampun nadan iPilistia ya maid di kapotok nah eda aton. Kanan Saul di "Maid moy tiempo takun munhanhan ke Apu Dios."

²⁰ Ot ume da Saul ya nadan tindalunan e mangubat nadah iPilistia. Mu dinatngan da didan dida pe ya mumpapatte da te kay natalak di nomnom da.

²¹ Hanadan udum an Hebrew an nakid-um handi nadah iPilistia ya timmayan da ot makid-um da mo bo kayan hanadah ibbadan holag Israel an impangulun da Saul ke Jonathan. ^{22,23} Hanada damdaman udum an ibbadan nuntalu nadah bilid ad Ephraim ya dingngol dan mamtik nadan iPilistia ot maukat da ot mid-um dan nangubat nadah iPilistia ingganay lina-uwang dad Bet Aben. Kediyen algo ya inihwang Apu Dios nadan holag Israel nadah iPilistia.

²⁴ Hanadan holag Israel ya kimmakapuy da gapuh inagang da te impunsapatan Saul didan muntopol dan adida mangan. Kananay "Adi maphod di maat nah tagun mangan ad uwanin algo. Te mahapul an maid di mangan inggana ibalok an apputon nadan buhul taku." Kinali maid di nangan kediyen algo. ^{25,26} Indanit wadada nah muyung ya dayyadah diy iyyukan. Mu adi mabalin an eda kuman te tumakut dan Saul.

²⁷ Mu hi Jonathan ya uggena dingngol hidiyen kinalin amanah panattatakut na nadah tatagu. Kinali hinukit na nan iyyukan ot kuman ya pinghana di ya inum-um-lot. ²⁸ Indani ya kanan nan ohan tindaluy "Takon anhan ot kimmakapuy kami gapuh inagang mi, mu tumakut kami te kanan amam di 'Adi Maphod di maat nah tagun kuman hi kumpulan makan ad uwanin algo."

²⁹ Kanan Jonathan di "Himpappange mo anhan hinaen inat ama. Tibon yun kudukdul mon waday olot ku te kinummanak hi iyyukan. ³⁰ Kudukdul nin hin kinumman kayun am-in hanadah pinlo yun makan nah eyu nakigubatan te dakdakol ot nin di pinate yu nadah buhul taku."

³¹ Kediyeen algo ya inapput nadan holag Israel nadan iPilistia an impalpu day gubat ad Mikmas ingganad Aijalon. Mu kediye ya nakaaggangan mo nadan holag Israel. ³² Kinali nadan aggayam umat hi kalnero ya baka an inala da nadah buhul da ya ginal-an dan kinlong ot pungan da yaden ugge nakakkaan di dala da.

³³ Wadaday nangidatdatong ke Saul an kanan day "Deya man an pun-iat nadan tindaluy punliwatan ke APU DIOS. Imbahho da nan tugun an adi kanon di dotag an waday dalana." Indani ya timmukod hi Saul an kananay "Nunliwat kayu! Pumulig kayuh tuh kad-ak hi batu. ³⁴ Ya eyu kalyon am-in hanadah ibba takun holag Israel ta umiali dah baka ya kalnero ta kolngon dat hamulon dah tu. Adi mabalin an eda pungan di dotag an waday dalana ta eda munliwat ke APU DIOS."

Ot umiali dan am-in hi aaggayam da ot kolngon da. ³⁵ Nangapyah Saul hi pun-appitan ke APU DIOS an hidiyey namangulun kinapya na.

³⁶ Nagibbuh diye ot kanan Saul nadah tatagunay "Ahi taku umeh hilong an mangubat nadah iPilistia ta patayon taku didat alan takuy nganneh diyen wadan dida." Kanan dan hiyay "Un-unudon miy kumpulnan nomnomom an maphod." Mu kanan nan padiy "Ibaga taku ni-an ke Apu Dios."

³⁷ Ot ibagan Saul ke Apu Dios an kananay "An gubaton mi ke nadan iPilistia ya pangapputon dakami?" Mu ugge himmumang hi Apu Dios.

³⁸ Kinalin Saul am-in hanadah aap-apun di holag Israel an kanan diday "Makayuh tun am-in ta inilaon taku hin nganne boy liwat an naat ad uwani. ³⁹ Isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung ya mangihwang ke ditakun holag Israel an nan nunliwat ya mipipate takon hin kananat nan imbabalek an hi Jonathan." Hanadan tatagu ya pamga dah op-opya.

⁴⁰ Indani ya kanan Saul ke diday "Tumaddog kayun am-in hidi ta tumaddog kamin hin-amah tu." Kanan nadan tataguy "Un-unudon miy pinhod mun aton mi."

⁴¹ Kanan Saul ke APU DIOS an Dios dan holag Israel di "APU DIOS, tipet ad uwani ya uggeyak hinumang ke he-a? Humangonak anhan, APU DIOS an Dios min holag Israel mipuun ketuwen bunnutan. Deket ha-oy weno tun imbabalek an hi Jonathan di numbahul ya mabunut di Urim. Ya deket nadan tataguy numbahul ya mabunut di Tummim." Indani ya nainilan da Jonathan ke amanay numbahul an bokon nadan tatagu.

⁴² Kanan Saul di "Dahdin dakamin nah imbabalek?" Ya hi Jonathan di nabunut. ⁴³ Hinanhanan Saul ke Jonathan an kananay "Nganneh inat mun imbabalek?" Kanan Jonathan di "Kinummanak hi ittay an iyyukan. Kon abunah diye ya patayonak?"

⁴⁴ Nunsapatah Saul an kananay "Takon di patayonak ke Apu Dios hin adi daka pipate." ⁴⁵ Mu kanan nadan tatagu ke Saul di "Kon pipatem hi Jonathan an nangi-

pangapput ke ditakun holag Israel? Isapata min APU DIOS an wadat nangamung an maid di e mag-ah buuk na takon di oha. Hi Apu Dios di namaddang ke hiya nah inat nad uwanin algo."

Ot ugge nipipateh Jonathan kediye te inihwang nadan tatagu. ⁴⁶ Indani ya intikod mon da Saul ya nadan tindalunan mamdug nadah iPilistia ot umanamut dah bobleda.

Hay pun-ap-apuwan Saul ya hay pamilyana

⁴⁷ Handih numpatulan Saul ya nakigubat am-in hanadah buhul dah nunlinikkod nah bobleda ot apputona dida. Makangngapput hi Saul takon di daana ya takon di dahdiy pakigubat na. Hanadan nakigubat na ya iMoab, iAmmon, iEdom, nadan patul di Sobah ya nadan iPilistia. ⁴⁸ Takon nadan iAmalek an nakigubatana ya inlaput nan nakilaban ot apputona dida. Inihwang Saul nadan holag Israel hi am-in hanadah nangubat ke dida.

⁴⁹ Datuwey linalakin nahlag ke Saul. Hi Jonathan, hi Isbi ya hi Malkishua. Hay panguluwan an imbabalen Saul an babai ya hi Merab ot ahi nan nihaynod an hi Mikal. ⁵⁰ Hay ngadan nan inayan Saul ya hi Ahinoam an imbabalen Ahimaas. Hay ap-apun di tindaluna ya hi Abner an imbabalen Ner an tulang amana. ⁵¹ Hi aman Saul an hi Kish ya hintulang dan Ner an aman Abner. Hay aman da Kish ke Ner ya hi Abiel.

⁵² Kediyeen katagun Saul ya hay gubagubat nadah iPilistiy hinanghangga na. Kinali deket waday tinibo nah lalakin nal-ot ya natulid on impumbalinah tindaluna.

Hay nangaanan APU DIOS ke Saul an mumpatul

15 Ohan algo ya kanan Samuel ke Saul di "Intudakak handi ke APU DIOS ot tudduwon dakan pumpatul di holag Israel. Kinali mahapul an donglom tun kalyonan atom. ² Hituwey kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Kastiguwok nadan holag Amalek te ginubat da handidan aammod yun holag Israel handih immaliyan dan nalpuwan dad Egypt. ³ Kinali ipangulum ta eyu dadagon am-in di wadad Amalek ta iappit yun ha-on. Mahapul an maid di ibati yu. Patayon yun am-in di linalaki ya binabai, nain-ina ya naamama, u-unga ya goggolang. Ya pakipate yun am-in di aggayam da umat hi baka, kalnero, kamel ya kabayu."

⁴ Ot amungon Saul nadan tindalunah did Telaim an umeh duwan gatut di libu. Inid-um na pay nan himpulan gatut an libun tindalun ijudah. ⁵ E nungkampu da Saul nah nadayyukung ot hidiy punhoodan da. ⁶ Ya imitud-ak hi e mangali nadah Kenite ta makaan dah dit adida milagat hi pamatayana nadah iAmalek te dadiyen Kenite ya maule da handidah holag Israel

handih nalpuwan dad Egypt. Ot tayanan nadan Kenite nadan iAmalek.

⁷ Inapput da Saul nadan iAmalek an numpate da di-da mipalpud Habilah ingganad Sur nah nangappit hi timilan di algo hin wada tad Egypt. ⁸ Dimpap na nan patul dan hi Agag ot ammuna nadan tatagunan impi-patenan am-in. ⁹ Mu uggena impipateh Agag. Ya nada ke bon makaphod an aggayam umat hi kalnero ya baka ya nadan makaphod an impada ya uggena impakipate dida. Ammuna nadan adi maphod an maid di hilbinan aggayam di impipatena. Ya uggeda bo pina-i nadan makaphod an ngunut an waday kiusalana.

¹⁰ Kanan APU DIOS ke Samuel di ¹¹ "Makatuttuyuwak an namili ke Saul an numpatul te inwalongak ya kinahing nay kinalik an atona." Mabulun hi Samuel ot kediyen hilong ya namahig di dasal nan APU DIOS.

¹² Nabigat ot umeh Samuel an e manibon Saul, mu maid hidi. Kanan day immed Carmel. Ena hina-ad hidiy batun panginomnoman dan hiya ot ahi bo umed Gilgal. ¹³ Inunud Samuel ot apngaon Saul an kananan hiyay "Hana ot ta bendisyonan dakan APU DIOS. Inunud kuy kinalin APU DIOS an atok."

¹⁴ Mu kanan Samuel ke hiyay "Ya tipet dongdonglok di ungol di baka ya kalnero?" ¹⁵ Kanan Saul di "Hanadan tataguk di nangala ke danae nadah iAmalek. Man-uket uggeda impakipate dida ya iappit min APU DIOS an Dios mu. Hanadan udum ya dinadag min am-in."

¹⁶ Ya kimmalih Samuel an kananay "Abu! Itikod muy kali. Agat kalyok ke he-ay kinalin APU DIOS ke ha-on dih hilong." Kanan Saul di "Nganneh diye?"

¹⁷ Kanan Samuel ke hiyay "He-a ya inilam an nababay saad mu handi, mu impumbalin dakan APU DIOS an patul di Israel. ¹⁸ Ot itud-ak dakan em patayon am-in nadan iAmalek an maid di em ibati te gaga-iho da.

¹⁹ Yaden tipet uggem inun-unud? Tipet nadan maala yun nah bobley impapaptokam ta deyan balawon dakan APU DIOS?"

²⁰ Himmumang hi Saul an kananay "Mu kon uggek inun-unud hi APU DIOS? Kon uggek inat di kinalinan atok? In-alik hi Agag an patul da ya pinatek am-in nadan tataguna. ²¹ Mu nadan tindaluk ya uggeda pinate nadan mataban baka ya kalneroh tud Gilgal ta miappit ke APU DIOS an Dios mu, takon nadan makaphod an ngunut ya uggeda dinadag ta miappit ke hiya."

²² Mu kanan Samuel di "Kon umipaamlong ke APU DIOS nadan miappit ke hiya an bokon hay pangun-unudan hi tuguna? Hanan pangun-unud ke hiyay nabal-balol mu nadan gobhon an taban di aggayam an miappit ke hiya. ²³ Hay pungngohayan hi tuguna, umat hi aton nadan gumamud weno mun-ayak ya liwat. Athidi bon liwat damdamay pumpahhiyaan ta e ngohayon di kalyonan paddungnay daydayawon di adi makulug an

dios. Kinali gapu te uggem inun-unud hi APU DIOS ya adi daka mo ibilang an patul."

²⁴ Kanan Saul di "Om, abulutok an numbahulak ke hiya te uggek inun-unud di tugunan hidiye nan kinalim. Man-uke ya tumakutak nadah tindaluk ot iunnud kuh pinhod da. ²⁵ Mu kal-iwam anhan hidiyen gaga-ihon inat kut maki-e kan ha-on hi kad-an nadan tataguk ta eyak mundayaw ke APU DIOS."

²⁶ Kanan Samuel di "Adiyak maki-en he-a te uggem inun-unud di tugun APU DIOS, kinali adi daka mo ibilang an patul." ²⁷ Ot munligguh Samuel an e ot ume, mu inid-on Saul hi bulwatina ot mabik-i. ²⁸ Kanan Samuel ke hiyay "Ad uwani ya bokon mo he-ay patul di Israel te indat APU DIOS moh naen saad muhan kudkudukdul mu he-an paddungnay binik-inan he-a umat hi nabik-iyen tun bulwatic te ingguyud mu.

²⁹ Hiya an madayaw an Dios Israel ya bokon tagu kinali adi munlangkak weno e mumbaliw di nomnomna."

³⁰ Kanan Saul di "Om, abulutok an numbahulak, mu takon ni-mo ya maki-e kan ha-on hi pangayak hi kad-an nadan tataguk an e mundayaw ke APU DIOS an Dios mu ta pangipatibom hi lispitum ke ha-on hi hinangngab nadan holag Israel." ³¹ Ot tobalon Samuel ot maki-e. Kediyen dimmatongan da ya dinayaw Saul hi APU DIOS.

³² Indani ya kanan Samuel di "Iali yuh tuh Agag an patul di Amalek." In-e dah Agag ya malinggop an kananah nomnom nay "Madinolak an adiyak patayon te gulat na ya pinateyak tuwali." ³³ Kanan Samuel ke hiyay "Mina-id muy imbabalen di kaatnan binabai! Kinali ad uwani ya mama-id ka damdaman imbabalen inam." Ot patayon Samuel hi Agag ya tinanogtog na nah hinangngab di pun-appitan ke APU DIOS ad Gilgal.

³⁴ Timmayan hi Samuel ot umed Ramah ya immanamut damdamah Saul hi boble dad Gibeah. ³⁵ Kediyen kataggun Samuel ya ug-uggena mo e tiniboh Saul ya namahig an u-umyungan gapu ke hiya. Ya makatuttuyu damdamah APU DIOS an namilin Saul an mumpatul ad Israel.

Hay natudduwan David an mumpatul

16 Indani ya kanan APU DIOS ke Samuel di "Tipet u-umyung kah nangaanak ke Saul an patul? Adik mo pinhod an hiyay mumpatul. Aga ot umala kah lanan di oliba ta ume kad Betlehem. Em hamakon nan tagun nungngadan hi Jesse te pinilik di ohan imbabalanan mihannot an patul."

² Mu kanan Samuel di "Adi mabalin an ek aton hinae te donglon ken Saul ya patayonak!" Kanan APU DIOS di "Umala kah impan di bakah pangayam hidi. Deket munhanhan hin tipet imme ka ya kanam di ume kah din e mun-appit ke ha-on an APU DIOS. ³ Ayagam hi

Jesseh di nah em pun-appitan ta ahik kalyon hidiy atom. Ahim tudduwon an mumpatul nan ahik ituddun he-a."

⁴ Ot umeh Samuel ad Betlehem an inun-unud nay kinalin APU DIOS ke hiya. Dimmatong ad Betlehem ya munggayonggong nadan aap-apun e nanamun hiya gapuh takut da. Kanan dan hiyay "Hana ot ta linggop di in-alim." ⁵ Kanan Samuel di "Immaliyak an munappit ke APU DIOS. Mundadaan kayun mundayaw ke hiya ya umali kayu ta iappitan taku." Ya kinalina damdamah diye ke Jesse ya nadan imbabalena. Ot ayagana didan makikan nah in-appit na.

⁶ Handih dimmatong da Jesse ot tibon Samuel hi Eliab an imbabalen Jesse ya kananah nomnom nay "Hituwe nin nan pinilin APU DIOS an mumpatul." ⁷ Mu kanan APU DIOS ke hiyay "Bokon hiyay pinilik te ha-oy ke ya iang-ang kuh pangi-e. Adiyak umat hi tagun hay ibilang na ya hay ang-ang di tagu. Kinali he-a ke ya pangalim on hiyay pinilik te in-ang-ang muh kaphod di ang-ang na ya hay katinag-ena."

⁸ Intud-ak Jesse nan oha bon imbabalena hi nangngab Samuel, mu kananay bokon hidiyen pinilin APU DIOS. ⁹ Intud-ak bon Jesseh Sammah, mu kanan bon Samuel di bokon hiyay pinilin APU DIOS. ¹⁰ Intud-ak Jessen am-in nadan pitun imbabalena wadah di, mu kinalin Samuel ke hiyan maid di pinilin APU DIOS ke dida.

¹¹ Kanan Samuel ke hiyay "Kon wada pay di udum an lalakin imbabalem?" Kanan Jesse "Wada pay nan udidian, mu e numpattol hi kalnero." Kanan Samuel di "Ayagam ta umalih tu, adi mabalin an etaku munappit inggana umali."

¹² Ot piyag Jesseh diyen udidian. Hidiyen unga ya maphod di ang-ang na, namam-a nan matana ya maphod boy adol na. Ot kanan APU DIOS ke Samuel di "Em duyagan di ulunah lana, hiyay pinilik." ¹³ Ot duyagan Samuel di ulun David hi lanah hinangngab am-in nadan iibana. Pinghana di ya nawada nan Espiritun APU DIOS ke hiya ot nipalpun diye ya adi taynan nan Espiritun Apu Dios. Hi Samuel ya immanamut ad Ramah.

¹⁴ Hi Saul ya tinaynan mon nan Espiritun APU DIOS ot mihannot nan gaga-ihon espirtun intud-ak APU DIOS. ^{15,16} Kanan nadan muttatyunan hiyay "Inila min nan gaga-ihon espirtun intud-ak Apu Dios di mangipaholholtap ke he-a. Deket pinhod mu ya ekami mani-boh mun-ayyuding ta deket immali nan espirtun mangipaholholtap ke he-a ya ipagangona nan ayyuding nat pumhod boy punggibok mu."

¹⁷ Kanan Saul di "Ekayu mot deket wada ya ikuyug yuh tu." ¹⁸ Kanan nan ohan muttatyuy "Waday inilak, hidiyen nan imbabalen Jesse ad Betlehem. Hiya ya makaphod di kalalakina, nalaing an mun-ayyuding,

natulid ya nalaing hi mipanggep hi gubat ya Maphod di pungkalkalina. Ya wadah APU DIOS ke hiya."

¹⁹ Ot umitud-ak hi Saul hi e mangali ke Jesse. Hituwey kinalinan kalyon nadan intud-ak na ke Jesse "Ipaalim hitu nan mumpattol an imbabalem an hi David." ²⁰ Ot ipaen Jesse nan imbabalena impaal-alana nadan impakargana nah kabayunan tinapay, mainum ya impan di gulding an idat nan Saul. ²¹ Immeh David ot munhilbin Saul ya pakappinhod nah David ot hiyay oha nadah mangdon hi almas na.

²² Indani ya immitud-ak boh Saul ta eda kalyon ke Jesseh tuwe: "Tabulut mun makiha-ad hi David ke ha-on ta punggunguwok te pakappinhod ku." ²³ Nipalpun diye ya deket immali nan espirtun intud-ak Apu Dios an mangipaholholtap ke hiya on nun-ayyuding hi David ta tumayan nan espirtut pumhod di punggibok na.

Hay nangapputan David ke Golayat

17 Ohan algo ya naamung nadan tindalun di Pilistia ad Sokoh an bobled Judah ta eda makigubat. Ot mungkampu dad Ephes Dammim an numbattanan di Sokoh ya Asekah. ² Hi Saul ya nadan tindaluna ya naamung da damdama ot mungkampu da nah bilid nah kad-an di nundotal ad Elah. Ta mundadaan dan makigubat nadah iPilistia. ³ Nundinom mang dan nadan iPilistia ohan bilid ya nadan holag Israel nah oha bon bilid an numbattanan da nan nundotal.

^{4,5} Indani ya bimmudal nah kampun di iPilistia on tagun onggaongngal an hingihingitona dida. Hiya hi Golayat an kalkal-otan hanadah tindalun di Pilistia an numbobled Gat. Umeh tulun metroy katag-e na. Hay helmet na ya nadan udum an inhuklub nah adol nan gumok ya nalimat pitun kiloy dam-ot na. ⁶ Nahukluban di hukinah gumok ya waday antikken pahul nan giniling. ⁷ Ya wada boy ohan pahul nan ongal ya mahdol an pitun kiloy dam-ot na ya ongal di palat na. Deket mange on mamangpangulu nan nangdon hi happyona mu hiya.

⁸ Deke on naukat hi Golayat ta tukodana nadan holag Israel an kananay "Dakayun holag Israel an muttatyun Saul! Kon talagan nundadaan kayun makihanggan ha-on? Aga, pumili kayuh ohan makihanggan ha-on. Ha-oy nan natulid an tindalun di Pilistia! ⁹ Deket mangapput nan pilion yu ta patayonak ya mumbalin kamin himbut yu. Mu deket ha-on di mangapput ya mumbalin kayun himbut mi. ¹⁰ Aga, daan di ohan dakayun makihanggan ha-on?" ¹¹ Handih dingngol da Saul ya nadan tataguna ya namahig di takut da.

¹² Hi David ya imbabalen nan holag Eprat an hi Jesse ad Betlehem ad Judah. Hi Jesse ya waluy linalakin imbabalena ya naam-ama kediyen numpatulan Saul. ¹³⁻¹⁵ Hanadan tulun nunhahaynod mipalpuh pangu-

luwan an hi Eliab, hi Abinadab ya hi Sammah ya imme dan e nid-um hi tindalun Saul an e makigubat nadah iPilistia. Hi David an udidiyan ya hiyay oha nadah munhilbin Saul, mu deke on immanamut an bumad-dang ke amanan mumpattol hi kalnero da.

¹⁶ Hi Golayat an tindalun di Pilistia ya hingihingitona nadan holag Israel hi kabigabigat nah biggatna ya nah mahmahdom hi nap-at an algo.

¹⁷ Ohan algo ya kanan Jesse ke David an imbabalenay "Gal-am an ie tun hinsakun nihanglag an boga ya hantun himpulun tinapay nadah iibam. ¹⁸ Ya hantu ken himpulun mahong-on makan an cheese ya idat mu nah ap-apu da ya papohdanam hin nganney innun nadan iibam. Ya kalyom ta ipaali day tudok da. ¹⁹ Deh-di nadan iibam ya nadan ibbadan tindalu, takon nan patul an hi Saul nah nundotal ad Elah an makigubat da nadah iPilistia."

²⁰ Nabigat kediye ot itayan David nadan kalnero da hi ohan mumpattol ot mangan inal-ala na nadan makan an ienan inun-unud nay kinalin amana. Kediye dimmatong nah e-elen nan nungkampuwan nadan ibbadan holag Israel ya dingngol nan muntukuk dan eda makigubat. ²¹ Indani ya nunhinnunupan mo anhan nadan iPilistia ya holag Israel. ²² Inha-ad David nan kargana nah kad-an nan ap-apun di tindalu ot ena hamakon nadan iibana. Ot ne hanhanana hin nganney innun da. ²³ Kediye makihumhummangan ke dida ya bimmudal boh Golayat an pun-itkuk nay punhingit na nadah tindalun holag Israel. Ya dingngol David hidiye.

²⁴ Indani ya mamtik nadan holag Israel gapuh takut dah nanib-an dan Golayat. ²⁵ Munhimbabaggaan dan kanan day "An tinibo yu nan ongal an tagu? Pinadngolan ditakun holag Israel. Ya kon dingngol yuy kinalin nan patul taku an hana ke kanun mamaten Golayat ya ipaahawana nan imbabalanan hiya ya adi pay kanu mumbayad di pamilyanah buwis?"

²⁶ Hinanhanan David nadah tindalun kananay "Nganne kanuy midat nah mamate kediye ongal an tagun iPilistia ta maid moy mumpadngol ke ditakun holag Israel? Dahdi ni-boh naen iPilistia an adi mangu-lug ke Apu Dios an ena udot padngolan di tindalun nan Dios an wadat nangamung?" ²⁷ Ot kalyon dan hiyay gun-udon nan tagun mamaten Golayat.

²⁸ Dingngol Eliab an panguluwan an tulang David hidiyen kinalina ya binoh-olana. Kananan hiyay "Man he-a ke ya gaga-iho ka ya kay ka hiyyahiyya! Tipe tuwalit dehtu kan nganney at-attom hitu? Dahdiy mangipaptok nadah kalneron ipattol mu? Man tuwali ot immali ka nin mun-ang-ang hi ine-en tun gubat!"

²⁹ Hinumang David an kananay "Maid di udum hi kalkalyok, ammunay munhanhanak!" ³⁰ Imme boh David nadah udum an tindalu ot munhanhan ya nun-iingngoy inhumang dan hiya. ³¹ Indani ya naawatan

day pinhod David ot eda ipainilan Saul an patul ot ipaayag nah David.

³² Kanan David di "Hinae ke ya adi kayu madanagan, ha-oy di nangamung ketuwen iPilistia!" ³³ Kanan Saul di "Bokon man langlangkak hituwe! An nganne udot di atom an makihanggan hiyan unga ka? Hiya ke ya im-palpu na tuwali dih kaunga nan nakigubagubat."

³⁴ Mu hi David ya adi manghop. Kananay "Hana keh pumpattolak hi halun ama ya deket waday inibtik di layon weno bear hi impan di kalnero on ³⁵ numpudug kun mun-odonak hi bakdung. Ne pinlok nan inhakmal nan kalnero. Deket eyak kalaton on inid-on kuh hun-gahung na on binakdungak ta mate. ³⁶ Kinali hin kin-abaelak an in-athidih layon ya bear ya kon adik damdama iathidi kediye iPilistia an makangohhen Apu Dios an wadat nangamung? ³⁷ Madinolak an hi APU DIOS an nangihwang ke ha-on hanadah layon ya bear ya ihwangak bo kediye iPilistia." Loktat ya in-ab-ulut Saul an kananay "Takombo moy ume ka. Nanga-mung hi APU DIOS an mamaddang ke he-a."

^{38,39} Indat Saul ke hiya nadan usal nah gubat umat hi helmet, happiyo ya nan gumok an mihuklub hi adol. Ot ipatnan David an in-usal dadiye ta gibokona hin nganney innuna te maid di ena nun-usalan hi umat hidi. Indanit in-akkad nah naminduwa ya midam-otan. Ot pungaana te kananay maligatan an kumihal. ⁴⁰ In-alana ot ya abu nan bayyabe na ya nan patanong na ot ume. Nundag-u nah wa-el ot pumidit hi liman i-itay an muling an batu ot ihudu nah libbutana na ot man-gen ena dammuwon hi Golayat.

^{41,42} Hi ke Golayat ya mangali damdaman namangu-lun nangdon hi happiyona. Ya patpatibonan aamihona nan ungan hi David an pakihanggana. ⁴³ Pun-tukukanah David an kananay "Kon tipeh naen patanong? Kon ahuwak ta em ilaban ke ha-on hinae?" Ya pun-itobotbal na nah dios nat atonay adi maphod ke David.

⁴⁴ Kananan bon David di "Maka ta ipakan daka nadah hamuti ya nadah mailom an aggayam!" ⁴⁵ Hi David ya initkuk na damdaman hiyan kananay "Ilaban mun ha-on di ispadam ya pahul mu, mu hay bumaddang ke ha-on hi pakihanggaak ke he-a ya nan DIOS an Kabae-lanan am-in an Ap-apun di tindalu min holag Israel an hidiye nan Dios an pakangohayyom. ⁴⁶ Ad uwani ya ipaapput dakan APU DIOS ta patayon dakan ha-on ya putulok di ulum. Ya ipakan kuy adol nadan tindalum hi hamuti ya nadah mailom an aggayam ta panginilaan di tataguh kabobboblen waday Dios an mangipaptok nadah holag Israel. ⁴⁷ Ya ta panginilaan damdaman nadan ibbak an holag Israel an adi mahapul APU DIOS di almas an mangihwang ke dakami. Hiyay nanga-mung hin dahdiy mangapput hi gubat. Kinali paapput dakayun hiya ta dakamiy pangapputona."

^{48,49} Indani ya mangalih Golayat ya mange damdamah David an e manamun hiya. Kediye mangeh David ya hinumwong hi batu ot bayyabeyonah Golayat ya niptok hi tuktuk na. Immed dalom nan batu ot munhakkub hi Golayat. ^{50,51} Bantik David ot ena uknuton di ispadan Golayat ot pamutul nah uluna. Athidiy nangapputan David ke Golayat an uggena inusal di ispadana, mu abuna nan bayyabe na.

Handih tinibon nadan iPilistia an nate nan tobalon dan nakatullid an tindalu da ya namtik da gapuh takut da. ⁵² Ya muntukuk nadan holag Israel yaden pumpudug da dida nah kalatan mumpaed Saaraim ingganad Gat ya Ekron. Numpate da dida ot kawah-wahit nadah kakalatay adol nadan iPilistian nungkakate. ⁵³ Nibangngad dadiyen holag Israel ot eda pun-alan am-in di wadah kampun nadan iPilistia. ⁵⁴ Inalan David nan ulun Golayat an iPilistia ot ie nad Betlehem an boble dan nih-up ad Jerusalem. Impakialana nan almas Golayat ot ena idulin hi bale da. Nabaybayag ot ahida iey ulun Golayat ad Jerusalem.

⁵⁵ Handih tibtibbon Saul hi David an makilaban ke Golayat ya kanan Abner an ap-apu nadan tindalunay "Dahdiy aman din unga?" Ya kanan Abner di "Uggek damdama inila apu patul." ⁵⁶ Ot kanan Saul ke Abner di "Em hanhanan."

⁵⁷ Indani ya immalih David nah kampu dan nanongan oodnanay ulun Golayat. Ot ipangulun Abner hi kad-an Saul. ⁵⁸ Ya kanan Saul ke hiyay "Kalyom ke haon hin dahdih amam." Ya kanan David di "Hi Jesse ad Betlehem."

Hi Saul ya aammohanah David

18 Handih nagibbun nunhumman da Saul ke David ya pinpinhod Jonathan an imbabalen Saul hi David, umat hi naminhod nah adol nat nawada bo udot di nahamad an punggayyuman da. ² Nipalpun diye ya in-adin Saul hi David an umanamut ot makihad mon hiya. ³ Insapatan Jonathan ke David an punnonganat nangamung di punggayyuman dan David. ⁴ Hay nangipatibon Jonathan hi kahamad diyen punggayyuman da ya indat nan David nan bulwatina, ispadana, panana ya balikit na.

⁵ Hi David an numbalin mon mihaynod nah patul di saad na ya kabaelana peman an mangat nadah ipangunun nan patul ke hiya. Hiya boy tinuddun Saul an ap-apun am-in di tindaluna. Ya takon nadan tatagu ya tobalon dah David. ⁶ Hituwey naat handih nagibbun pinaten David hi Golayat. Handih manganamut da David ya nadan tindalun di holag Israel ya bimmudal nadan binabai ot eda dammuwon hi Saul. Manayo da ya maan-anla dan mungkanta ya pun-ipagango day gitala da ya tamburin da. ⁷ Muden hay ingkanta da ya

kanan day "Hi Saul ya pinate nay linibuh buhul mi. Mu hi David ya kapulupulun libuy pinatena."

⁸ Gapun diye ya bimmobboh-ol hi Saul ya nawada moy amo nan David. Kananah nomnom nay "Nganne, kanan hantudan tataguy linibuy pinatek, mu hi ke David ya kapulupulun libuy pinatena! Maid! Loktat ya hiyay ahida pumbalinon hi patul da."

⁹ Nipalpun diye ya halipat-an Saul hi David. ¹⁰ Namam-a bo udot te handih nabiggatana ya in-abulut Apu Dios an punholholtapon nan gaga-ihon esprituh Saul ta kay mo mun-ang-ango. Ta deket immathidi ya ipagangon David nan ayyuding nat pangalubyag nan Saul. Mu waday naminghan an pagpaggangngohon David nan ayyuding nat alubyagonay punholholtapan Saul ¹¹ ya maid maptok ya intanod Saul di pahul nan David, mu ingkiwangana udot ot mipanot nah dingding. Hituwey pidwanah nangiatan Saul ketuwe, mu ingkiwangana David.

¹² Man-uke ya tumakut hi Saul ke David te inilanan inwalong APU DIOS hiya ot hi David moy baddangana.

¹³ Loktat ya adi mo anhan pinhod Saul an ang-angon di angan David. Ot ipaenah udum an boble ya impumbalinah ap-apun di hinlibun tindalu ya abu. Mu takon di athidi ya impapaptok David an impangpangulu nadan tindalunan e nakigubagubat. ¹⁴ Ya maphod di numbalinan am-in di inat na te binanaddangan APU DIOS.

^{15,16} Handih tibtibbon Saul an athidiy ma-ma-at ya namam-an mabulun. Mu am-in nadan holag Israel ya ongal di naminhod dan David gapu te hiyay nangipangulu nadah tindalu da ot apputon da nadan buhul da.

¹⁷ Ohan algo ya kanan Saul ke David di "Deyan ni-nomnom kun ipaahawak mon he-a nan panguluwan an imbabalek an hi Merab. Mu mahapul an ipatibom an he-a ya natulid kan tindalu. Hay pangipatib-am ya eka bo makigubat an itakdog muh APU DIOS." Kanan Saul hi nomnom nay "Ek ihanggah David nadah iPilistia ta diday mamaten hiyat bokon ha-oy." ¹⁸ Mu kanan David di "Mu nganney innunan e mabalin di athina, te kon dahdiyak ya nganney saad di pamilyak hitud Israel ta eyak apuwon hi patul? Hi ama ya nawotwot an tagu."

¹⁹ Mu handih nadatngan nan nagtud an algon punineyan da ya impaahawan ot ya abun Saul nan imbabalena ke Adriel an iMeholah. ²⁰ Muden nan ohan imbabalanan hi Mikal ya nakappinhod nah David ya immamlong hi Saul hi nangngolanan diye. ²¹ Kanan bon Saul hi nomnom nay "Ah! Mabalin an ketuwey pamatayan di iPilistia ke David." Iniphodana boh kalih David an kananay "Deya ot an apuwon daka metlaing te ipaahawak ke he-a nan udiyan an imbabalek."

²² Tinuttudun Saul nadan tataguna ot eda kalyon ke David an kanan day "Umamlong ke he-a nan patul takun hi Saul ya takon di dakamin am-in an opisyal na

ya pinhod daka damdama. Ta hay ot kanana ya abulutom an apuwon daka. Kinali maphod paman hin abulutom.”²³ Mu kanan David di “Nganney innun di nawotwot an tagun e mangiineh imbabalen di patul? Daanay pangal-anah ibango na?”

²⁴ Handih indatdatong dan Saul hituwen kinalin David ya hinumang nan kananay²⁵ “Kalyon yun hiyan hay mahapul ku ya hinggatut an bolat di kinugit nan iPilistian pinate nat ibalo nay inainat dadiyen buhul ku.” Hituwey kinalin Saul an aton David te hay wadah nomnomna ya kal-ina ot ta hi David di patayon da.

²⁶ Hi David ya immamlong kediyen kinalin nan patul an atona. Ot handih ugge pay ni-an nadatngan nan nagtud an algon pangiatanan diye²⁷ ya immeh David an ibbana nadan tindaluna ot eda patayon di duwanggatut bo udot an iPilistia. Eda ipatibon Saul dadiyen bolat an inala da nadah pinate da. Ot ipaahawan Saul hi Mikal.

²⁸ Handih matibon Saul an pakabbaddangan APU DIOS hi David ya pakappinhod nan imbabalenan hi Mikal hi David²⁹ ya mungkamam-ay takut nan David ta numbalin mon buhul nah David ta inggana.

³⁰ Hanadan iPilistia ya oggan da gubaton da David, mu manganapput da David. Mu nadan ibbanan ap-apun di tindalun Saul ya adi athidi. Ta hidiye nan nundingngol moh David hi kabobboble.

Hay e ot pamatayan Saul ke David

19 Hi Saul ya kinali na nah imbabalenan hi Jonathan ya nadan muttatyunan patayon dah David. Mu hi Jonathan ya pakaibbilang nan tulang hi David.² Ot kalyonan hiyay planun amanan hi Saul. Kananan David di “Waday planun aman mamaten he-a, kinali hi bigat hi biggatna ya mahapul an eka mitalu nadah pumpattolan.³ Ahik kalyon ke amat umali kamih di ne kinalkalik di mipanggep ke he-a ta kediyen ya mainilak hin nganne tuwaliy wadah nomnom nat ahik ipainilan he-a.”

⁴ Handih nabigatana ya nunhumngan da Jonathan ke amana ot kalyonan hiyay kaphod David. Ya numpahpahmok bon amana ta adina hingitan hi David. Kananan amanay “Tipet gaga-ihoy atom ke David yaden maid di bahul na? Nganney gapunat em patayon? Kon adi ongal di ginun-ud mun am-in hanadah inainat na? ⁵ Ya kon kinal-iwam handin inat nan inlamanganay nitaguwana ot e makihanggan Gelayat ot pangapputon ditakun APU DIOS? Kediyen ya ongal di amlong mu. Ya tipet nganney gumapuh em pamatayan ke hiya yaden maid di bahul na?”

⁶ Nidngolan hi Saul kediyen kinalin nan imbabalena ot isapatanan APU DIOS an wadat nangamung an adi mipipateh David.⁷ E inayagan Jonathan hi David ot kalyonan hiyay nunhumnganan dan hin-ama. In-

gkuyug nah David ot ume dah kad-an amana ot ingunuwan David hi Saul an umat tuwali handi.

⁸ Indani ya wada boy gubat nadan iPilistia ya nadan holag Israel ot ipangulun David nadan tindaluna ot pumpate day dakol ke dadiyen buhul da ya binumtik di udum.

^{9,10} Nibangngad da David an nalpuh gubat ot umanut hi balen da Saul. Ohan algon um-umbun hi Saul an mundongdongngol hi ayyuding David ya nihkop bo nan espiritun intud-ak APU DIOS an mumpaholholtap ke hiya ot tanodonah David, mu ingkiwangana ot mipanot nah dingding nan pahul. Ot bumtik boh David.

¹¹ Kediyen hilog ya impaen Saul di tindalunan e mungguwalyah balen David ta deket lumah-un ya patayon da. Hi Mikal an inayan David ya kananan hiyay “Habalinay bumtik kad uwanin hilog ta eka mitalu te nunna-ud an hi biggatna ya patayon daka.”

¹² Binaddanganah David an limmah-un an indalanah tawang ot bumtik.¹³ Immalah Mikal hi tinattaggu ot iha-ad nah kahuyopan David ot ulohana. Ya hanan kinapya nan uluna ya linibbutanah bolat di gulding an nunnanong di buuk na.¹⁴ Handih immali nadan tindalun mangalan David ya kinalinan didan adi pakalah-un hi David te mundogo.

¹⁵ Nibangngad dah kad-an Saul ot kalyon dan hiyan kinalin Mikal an mundogoh David. Mu impabangngad Saul didat eda tibon hin makulug an mundogoh David. Ya deket makulug an mundogo ya pakiattang da nah kama nat patayona.¹⁶ Eda tinibot iattang da ot kuma mu tinibo dan tinattaggu nan dehdin nibakilang an nalibbutan hi bolat di gulding an nunnanong di buuk na. Ot eda bo kalyon ke Saul di mipanggep kediyen tinibo da. Ot ipaayag Saul hi Mikal.¹⁷ Kanan Saul ke Mikal di “Tipet eyak hinaul ta deyan binumtik hidiyen buhul ku?” Ya kanan Mikal di “Napilitak an nangiathidi te kananay patayonak hin adik iathidi.”

¹⁸ Impayun David ad Ramah hi kad-an Samuel ot kalyonan am-in di in-innat Saul ke hiya ot ikuyug Samuel hi David ot ume dad Naiot ot miha-ad dah di.¹⁹ Handih ininnilan Saul an wadah David ad Naiot ad Ramah ya²⁰ intud-ak nay titindalunan e mampap ke hiya. Mu handih dimmatong da ot tibon dah Samuel ya nadan profetas an mundayaw ya nawada damdamay Espiritun Apu Dios ke dida ot takon di dida ya numbalin dan profetas ot mundayaw da damdama.²¹ Dingngol Saul di mipanggep kediyen naat ya immitud-ak boh tindalu, mu takon di dida ya numbalin dah profetas. Immitud-ak bon hidiyey pitluna, mu athidi bon numbalin dah profetas.

²² Loktat ya inumga mo anhan hi Saul ot umed Ramah. Dimmatong nah ongal an bubun ad Seku ot munhanhan hin daan di kad-an da Samuel ke David. Kanan day “Dehdi dad Naiot.”²³ Numpaeh Saul hidi, mu handih wadah dalan ya nawadan hiyay Espiritun

Apu Dios ot loktat ya mundayaw damdama an kay profetas. ²⁴ Kinaanay bulwatina ot atonah hinangngab Samuel nan pundayaw di profetas an nibakbakillang hi ohan algo ya ohan hilong hidi. Hanadan tataguna ya kanan day "An takon di hi Saul ya profetas mo damdama?"

Hay nangipatib-an Jonathan hi naminhod nan David

20 Indani ya timmayan boh David ad Naiot ad Ramah ot umeh kad-an Jonathan. Kananan hiyay "Kon nganney numbahulak ke amam ta deyan ihik nan abun patayonak?" ² Kanan Jonathan di "Adi makulug hinaen edaka patayon ke ama. Te kon gulat na ya ininnilak ot hinaen ena aton ke he-a te am-in di planuna ya ipainilanan ha-on. Mu maid di impainilana athina kinali adi makulug hinae."

³ Mu kanan David di "Uggem po tuwali inila! Hi ke amam ya inilanan nahamad di punggayyuman ta kinali adina ipainilan he-a te adina pinhod an mahakit di nomnom mu gapun diyen atona. Isapatak ke he-ah ngadan APU DIOS an wadat nangamung an katatakut di nitaguwak te dandanin patayonak."

⁴ Ot kanan Jonathan di "Kalyom ke ha-on hin nganney pinhod mut atok." ⁵ Kanan David di "Hi bigat an waday hamul te Piyestan di Natalak di Bulan ya lebbengnan wadaak ta mangan takun am-in ke da amam. Mu hin mabalin kuma ya kudukdulnay eyak mitalu inggana hilong hi ohhandi. ⁶ Ya deket tibon amam an maidak ta hanhanana ya kanam ke hiyay 'Kinalinan ha-on ot umanamut ni-an ad Betlehem te maamung da kanun hin-am-at mun-appit dan hidiyey oggan da pe aton hi katootoon.' ⁷ Deket kananay 'Takombo.' Ne hidiyey kainilaanan maid di ad-adin planunan aton ke ha-on. Mu deket bumoh-ol ya hidiyey kitib-anan nunna-ud an waday ad-adin planuna. ⁸ Kinali atom anhan hituwen kinalik ke he-at pangipaannungam nah insap-atom ke ha-on. Mu deket hay punnomnom mu ya numbahulak ke amam ya kudukdulnay patayonak ot kattog ke he-at adi mahapul an hi amam di mamaten ha-on."

⁹ Ya kanan Jonathan di "Adi mabalin an ek aton di athina. Gulat nat waday inilmuk hi athinan aton ama ya kinalik ot ke he-a." ¹⁰ Kanan bon David di "Ne nganney innuk an manginila hin bumoh-ol hi amam weno adi?"

¹¹ Kanan Jonathan ke hiyay "Makat ume tah di nah pumpattolan." Ot ume dan duwa. ¹² Ot kalyon Jonathan ke David di aton da. Kananay "Hi APU DIOS an Dios takun holag Israel di tistigu ta. Hi himbatangan hi bigat hi athitun oras ya makihummanganak ke ama. Deket maphod di kalina mipanggep ke he-a ya umitud-akak hi mangipainilan he-a. ¹³ Mu deket ihik nan abun aton ke he-ay ad-adi yaden adik ipainilan he-

at mihwang ka ne takon di patayonak ke APU DIOS. Mu hana ot ta nanongna kayan baddangan dakan Apu Dios umat ke ama an binanaddangana handi. ¹⁴ Ya hay ibagak anhan ke he-a David ya punnanongom ta ingganay ulem ke ha-on umat nah adi malumman an ulen APU DIOS. Mu takon hin kananat mateyak ¹⁵ ya punnanongom anhan damdamay ulem hi pamilyak ta inggana. Ya deket dadagom am-in nadan makibuhul ke he-ah kabobboble gapuh baddang APU DIOS ya tibom anhan ta adim pakidadag di pamilyak. ¹⁶ Hana ot ta maid ke ditay mangibahho nah kinali tan aton ta. Mu deket ibahhom ya kastiguwon dakan APU DIOS."

¹⁷ Indani ya impunsapatan Jonathan hi David mipanggep hi naminhod nan hiya te hay naminhod nan David ya umat hi naminhod nah adol na. ¹⁸ Kanan bon Jonathan ke David di "Hi bigat ya Piyestan di Natalak di Bulan ya nonomnomon daka te maid kan ahi umbun nah oggan mu ubunan. ¹⁹ Ya nunna-ud an mainilah ohhandiy kamaid mu, kinali mahapul an eka muntalu nadah nipiggil an batun em nitaluwan handi. ²⁰ Ahik ipanay tulun panah din kay hanan waday panpanaok hidi. ²¹ Ne itud-ak ku nan muttatyuk an e mangala nah ipanak. Deket kanak ke hiyay wadah nangappit hi kad-am nan pana, alam! Hay kibalinana ya maid di maat ke he-ah ad-adi ta mabalin an maukat ka. Ya isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung an makulug an maid di maat ke he-a. ²² Mu deket kanak nah ungay 'Dehdih binnah-el na nan pana.' Ya hidiyey panginilaam an mahapul an bumtik ka te pinhod APU DIOS an hidiyey atom. ²³ Hana ken mipanggep hi inhumangan ta ya nomnomom an wadat nangamung hi APU DIOS an tistigu tan duwa."

²⁴ Ot e mitaluh David. Kediyen Piyestan di Natalak di Bulan an eda mangan ²⁵ ya inumbun nan patul nah oggana tuwali ubunan nah nangappit hi dingding. Ya inumbun hi Abner hi paldang na ya inumbun hi Jonathan nah ha-ob amana. Mu nah ubunan David ya maid di inumbun. ²⁶ Ya op-opyah Saul te kananah nomnom na on waday inat David hi panio ot mibilang an adi malini, ta hidiyey nan adi mabalin an makihumul. ²⁷ Nabigat bon hidiyey mikadwan algo kediyen bulan ya maid boh David. Kanan Saul nah imbabalenan hi Jonathan di "Tipet ingganad uwani ya maid nan imbabalen Jesse an makihayuyung ke ditaku?"

²⁸ Hinumang Jonathan an kananay "Kinali nan ha-on an umanamut kanu ni-an hi boble dad Betlehem. ²⁹ Te impaayag kanun nadan tutulang na te mahapul an wada dan am-in an hin-am-a ta aton da nan pangidan mun-appit. Kananay 'Deke anhan ta mabalin ya iabulut yu ta umanamutak ni-an ta ek tibon nadan iibak.' Ot iabulut ku. Kinali maid ad uwani."

³⁰ Bimmoh-ol hi Saul ke Jonathan an kananay "Nangimbabalen inam ke he-a! Ya- kon maid di nomnom mu! Kon pangalim on uggek inilan pakah-

handiyam hidiyen imbabalen Jesse yaden kibabainam ya kibabainan damdaman inam? ³¹ Deket adi mateh diyen tagu ya nunna-ud an bokon kan mumpatul. Kinali eka ot ta em ikuyug te mahapul an mate."

³² Kanan Jonathan ke amanay "Kon tipet e mipipate yaden maid di inat nah ad-adi?" ³³ Ya gapuh boh-ol Saul ya intanod nay pahul ke Jonathan an imbabalenat patayona. Kediye nanginilaan Jonathan an nunna-ud an patayon amanah David. ³⁴ Imminah Jonathan ot tumayan nah lamesaan an namahig di boh-ol na ot ugge nangan kediyen algon hidiyey mikadwan algon nan piyesta. Mahakit di nomnomna gapu kediyen kababain an at-atton amana ke David.

³⁵ Ot handih nabigatana ya immeh Jonathan nah nuntaluwan David ta muntibbowan dan hidiyey inhumhangan dan aton da. Waday ingkuyug nah unga ³⁶ ot baalonan e mangala nah pana. Kanana nah ungay "Butikam an e manamak tuh ipanak. Mamtik nan unga ya impaena nan pana ot mala-u." ³⁷ Handih wada nan ungar pottok nan nitaluwan David ya initkuk Jonathan nah ungar kananay "Ume-ele ka pay te wadah e-elena nan pana. ³⁸ Galgal-am ta em alan." E inalan nan unga nan pana ot ena idat ke Jonathan an kon muttatyun hiya. ³⁹ Hanan unga ya uggena inilay mipanggep nah inhumhangan da David ke Jonathan. ⁴⁰ Indat Jonathan nadan panana nah unga ot paanamutona.

⁴¹ Handih imme nan unga ya naukat hi David nah nuntaluwanah kad-an di batu ot munyuung hi namintulu ke Jonathan. Nun-awwalan da ya mungkoga dan duwa, namam-an David. ⁴² Kanan Jonathan ke David di "Hi APU DIOS di nanongnan mangipatok ke he-a. Tibonat nadan holag mu ya holag ku ya punnanongon dan adida ibahhon aton nan inhumhangan tan adida ibahho." Timmayan hi David ot umanamut damdamah Jonathan.

Inibtakan David hi Saul

21 Impayun David ad Nob ot umeh kad-an nan padin hi Ahimelek. Ya mungggagayonggong hi Ahimelek an timmakut hi nanib-anan David. Kananan hiyay "Tipet oha kan maid di ibbam?" ² Hinumang David an kananay "Impaalihak nah patul hitu, mu kananay adik kalkalyon hi tataguy gapunah nangitud-akanan ha-on hitu. Hanada ken tataguk ya kinalik ke diday ahi mi pundadammuwan. ³ Ay-o ta-wa, an dehnay mabalin an makan? Idatanak hi liman tinapay ya kumpulan wada tedeh tun nakaagganganak."

⁴ Kanan nan padin hi Ahimelek di "Maid di tinapay, ammuna nan niappit ke Apu Dios. Damanan umala kan tuwe, mu adi mabalin an kanon nadan tindaluk hin nakihuyop dah inayan da weno dahdin babai."

⁵ Kanan David di "Man-uh nae te adi tuwali oggan

makihuyop nadan tindaluk hi babai ten waday pangayan mi. Namam-ad uwanin importanten abu nan emi aton."

⁶ Ta hidiyen nan gapu te maid di udum an tinapay ya immidat hi Ahimelek ke David nah tinapay an niappit ke APU DIOS an ka-kaan da nah lamesaan an niha-adana ot hannotan da boh ka-apy.

⁷ Nipaddin diyen wadah Doeg an iEdom an ap-apun nadan pumpattolon nan patul an hi Saul an pun-iat na nan mahapul an atona mipuun hi tugun ta mibilang an malinih hinangngab APU DIOS.

⁸ Kanan David ke Ahimelek di "Kon waday pahul yu ya otak yu ta usalok ni-an? Maid di ek intabin hi almas ku takon di ispada te ginagaddud di inumgahak te importantey nangitud-akan nan patul ke ha-on."

⁹ Kanan nan padiy "Wadah tu nan ispadan Golayat an iPilistian pinatem nah nundotal ad Elah. Nalibbutan hi luput ot dehdih indoggan nan ephod. Deket mahapul mu ya alam, ammunah diyen wada." Kanan David di "Iyalim mot alak. Hinae mah-udot di kapkaphodan an ispada!"

¹⁰ Inibtakan David hi Saul kediyen algo ot umed Pilistia hi kad-an Akis an patul di Gat. ¹¹ Hanadan opisyal nan patul ya kanan day "Kon bokon hituweh David an patul hidih boble da? Hiya nan ikankantaan dan kanan day 'Hi Saul ya pinatenay kalibulibu, mu hi David ya pinatenay kapulupulun libu.'"

¹² Handih dingngol David hituwe ya nawaday takut na ke Akis an patul di Gat. ¹³ Ta kahin-ang-angawwona hin wadadan mangmangang-ang ke hiyan loglogmonay kul-ikul-it nah panton di hogpan nah boble ya paay-ayuhonay angiw nah emeng na hin eda baludon.

¹⁴ Tinibon Akis ya kanana nadah muttatyunay "Tibon yu ke din tagu, ya- kon mun-ango! Pun-itud-ak yu ta mangleh pangayana! ¹⁵ Adik mahapul di mun-angon umali tuh balek! Deyya dah na bo tuwaliy mumpun-ango ya e pun-udman!"

Hay nangipipatayan Saul nadah padid Nob ke Doeg

22 Tinaynan David hidiyen boblen Gat ot ume nah liyang an nih-up ad Adullam. Handih dingngol nadan tutulang David an nuntaluh David hidi ya imme dah kad-ana. ² Nakid-um nadan nawotwot tatagu nadah tataguna ot hiyay pun-ap-apu da. Ya umeh opat di gatut di bilang da.

³ Timmayan da David hidi ot ume dad Mispah ad Moab. Ot kanana nah patul hidiy "Daan mo anhan ta makiha-ad ni-an da ama ke inah tu inggana inilaok hin nganney innun Apu Dios an mamaddang ke ha-on?"

⁴ Ya inabulut nan patul an makiha-ad da nah boblena yaden hi David ya nadan tindaluna ya eda pe niha-ad nah kitaltalluwan da.

⁵ Indani ya immali nan profetas an hi Gad ot kananan David di "Gal-an yu ta ume kayud Judah ad uwani ta adi kayu miha-ad hitu." Ot ume da David nah mamuyung ad Heret. ⁶ Ohan algo ya wadah Saul ad Gibeah an od-odnanay pahul na ya um-umbun nah puun di kaiw hi tap-on nan ittay an bilid. Ya muntat-taddog dah kad-ana nadan opisyal na. Indani ya waday nangalin hiya an hinamak day kad-an da David.

⁷ Kanana nadah tindalunay "Donglon yu tun kalyok ke dakayun holag Benjamin! Kon pangali yu on hidiyen hi David ya mumbalin keh patul ya idatan dakayun am-in hi payo yu ya idatan dakayuh laguntan puntanoman yuh grapes ya pumbalinon dakayun opisyal di tindaluna?" ⁸ Kon hidiyey gapunan eyu iplanun makihanggan ha-on? Maid pay anhan ke dakayuy nangipainilan ha-on an badbaddangan nan imbabalek hi David. Ya maid di ohan dakayuy nangipainilan ha-on an eyak hamahamakon ke David an oha nadah tataguk ta patayonak!"

⁹ Hi Doeg an iEdom ya dehdin makitattaddog. Kinalinan Saul an tinibonah David an hi nak Jesse an immeh kad-an nan padin hi Ahimelek an imbabalen Ahitub ad Nob. ¹⁰ Ot mahmahan Ahimelek ke APU DIOS ot ibagana hin nganney maphod an aton David. Ya indatanah David hi makan ya indat na bon hiya nan ispadan Golayat an iPilistia.

¹¹ Pinghanadi ya impaayag Saul hi Ahimelek ya am-in nadan iibanan padid Nob ot umali dan am-in. ¹² Kanan Saul ke hiyay "Donglom tun kalyok ke he-a Ahimelek an imbabalen Ahitob." Kanan Ahimelek di "Om, apu patul."

¹³ Kanan Saul di "Tipet binaddangam hi David an buhul ku ot idatam hi makan ya ispada? Ya tipet nakihummangan kan Apu Dios ot ibagam hin nganney maphod an aton David ta deyan eyak botakon ke hiya?" ¹⁴ Kanan Ahimelek di "Kon dahdin am-in hanadah muttatyum di nakahammad di pangitakdog nan he-a hin bokon hi David an inapum? Hiya ya matbal am-in nah familyam ya nadah ap-apun am-in di guwalyam. ¹⁵ Kon abuna kediye nakihummanganak ke Apu Dios hin nganney maphod an atona? Adim anhan iathinay pangalim ke ha-on an muttatyum ya nah familyak te maid pey inilak hi mipanggep ke naen kalkalyom."

¹⁶ Mu kanan Saul di "He-a Ahimelek, takon da amam ke inam ya nadan tutulang mu ya mate kayun am-in."

¹⁷ Ot mandalona nadan guwalya nan kananay "Patayon yuh Ahimelek ya nadan tutulang nan padin APU DIOS. Man-uke ya badbaddangan dah David. Inila dan binumtik yaden uggeda kinalin ha-on." Mu adi pinhod nadan oopisyal nan patayon nadan padin APU DIOS.

¹⁸ Ot mandalon mon Saul hi Doeg an kananan hiyay "Patayom am-in datuwen papadi." Ot pumpaten Doeg an iEdom an bokon holag Israel dadiyen papadi.

Nawalut limay bilang dadiyen papadin pinatenan nunnanong an imbulwati day ephod. ¹⁹ Inlagat Saul an impipate nadan numbobled Nob takon di binabai, unga ya goggolang ya nadan aggayam da umat hi baka, kabayu ya kalnero.

²⁰ Mu hi Abiathar an imbabalen Ahimelek ya binumtik ot e mid-um ke da David. ²¹ Ot idatdatong nan hiyan impipaten Saul nadan padin APU DIOS.

²² Kanan David ke Abiathar di "Kediye tuwalin algon nanib-ak ke Doeg an iEdom an wadah di ya impunnaud kun kalyonan Saul di nganneh diyen tinibo nah di. Ha-oy ot ya abuy gimmapuh natayan am-in nadan iibam ya aammod mu. ²³ Mu nganney innun, maki-kie ka kattog ke ha-on ya adika tumakut. Hidiyen tagun e mamaten he-a ya eyak damdama anuanupon ta patayonak. Mu maid kayay maat ke ditaku."

Hay nangihwangan David nadah iKeilah

23 Dingngol David an ginubat nadan iPilistia nadan bimmobled Keilah ot ibtik da nadan kani dan page. ² Ot mundasal ke APU DIOS an kananay "Nganney atok? An ek gubaton nadan iPilistia?" Ya timbal APU DIOS an kananay "Om, em gubaton didat ihwang mu nadan bimmobled Keilah!"

³ Mu kanan nadan tindalun David di "Kon kabaelan taku? Deyan hitu pay ni-mod Judah ya tumakut taku ya namam-a pen katatakut di etaku pangubatan hanadah iPilistiad Keilah!"

⁴ Minahmahan bon David ke APU DIOS ya kananay "Ume kad Keilah te piapput kun he-a nadan iPilistia."

⁵ Ot ume da David ya nadan tindalunad Keilah ot gubaton da nadan iPilistia. Dakol di pinate da ke dadiyen iPilistia ya nun-ala day aggayam da. Ot ihwang da nadan tatagud Keilah.

⁶ Handih inibtikan Abiathar hi Saul ya immeh kad-an David ad Keilah an inal-alanay ephod na. ⁷ Dingngol Saul an dehdid Keilah David ot kananay "Ipadpap mo anhan Apu Dios hidiyen tagu ke ha-on ad uwani te immeh di yaden nakaalladan ya nakahammad di dakkig di hoob diyen boble."

⁸ Impaayag na nadan tindaluna ot ume dad Keilah ta eda hukukon hi David ya nadan tataguna. ⁹ Mu dingngol David hidiyen planun Saul an e mangubat ke dida ot kananan Abiathar an padiy "Talim nan ephod ta inilaon taku hin nganney pinhod Apu Dios an aton taku."

¹⁰ Ot mundasal ke APU DIOS an kananay "APU DIOS an Dios min holag Israel, dingngol kun plinanun Saul an umalih tud Keilah ta dadagona tun boble gapun ha-on an muttatyum. ¹¹ Kon talagan umalih Saul? Ya hin kananat umali, kon ipadpapak nin hantudah bimmobled tu? Humangom anhan, APU DIOS an Dios min holag Israel tun dasal kut ipainilam ke ha-on hin nganney maat."

Ot kalyon APU DIOS ke hiyan nunna-ud an umalih Saul. ¹² Hinanhanan bon David ke APU DIOS an kananay "Kon ipadpap dakami hantudah bimmoble ke Saul?" Ya hinumang Apu Dios an kananay "Om, ipadpap dakayu nadah bimmoble ke Saul."

¹³ Ot ipangulun David nadan tindalunan umeh onom an gatut ta tumayan dah di. Ya deke on nit-an dat adida mabaybayag hi ohan boble. Handih dingngol Saul an timmayan da David ya uggeda intuluy an immeh di.

Hay nangunuunudan Saul ke David

¹⁴ E nitaluh David ya nadan tindaluna nadah bibilid nah adi maboblayan ad Sip. Ya hi ke Saul ya ena hama-hamakon hi David, mu ugge in-abulut Apu Dios an akhupana.

¹⁵ Handih wadada David nah adi maboblayan ad Hores ya ininnila nan e punhamak Saul ta patayona. ¹⁶ Kediye ya immeh Jonathan hi kad-an David ot ena alubyagon. Ya kinalyanat ihammad nay pundinol nah pamaptok Apu Dios ke hiya. ¹⁷ Kananan hiyay "Adika tumakut. Adi iabulut Apu Dios an patayon dakan ama. Nunna-ud tuwalin he-ay ahi mumpatul hi boble takud Israel ya ha-oy di mihaynod hi saad mu. Takon hi ama ya inila nah tuwe." ¹⁸ Ot isapata da bon duwa ke APU DIOS an nahamad di punggayuman da. Immanamut hi Jonathan ya hi ke David ya nunnanong hidid Hores.

¹⁹ Indani ya wadaday tatagud Sip an e nangalin Saul ad Gibeah an kanan day "Wadah David hidih boble min mitmittalu nah Bilid an Hakilah ad Hores an nih-up ad Jeshimon. ²⁰ Inila mi, apu patul an pinhod mun abun dopapon, kinali immali kamin mangipainilan he-at umali ka. Dakamiy mampap ke hiyat baddangan daka."

²¹ Kanan Saul di "Maphod ta athina! Hana ot ta bendisyonan dakayun APU DIOS teden maule kayun ha-on. ²² Ume kayu ta eyu pay pakammahmahan hin daanay maptok hi kad-ana ya hin dahdiy nanibon hiya te kanan day nalaing hidiyen tagu. ²³ Eyu tibon hin daanay napintok an kitaltalluwanat deket hinamak yu ya impaali yuy mangipainilan ha-on ta maki-aliyak. Deket nanongnan dehdi ya nunna-ud an hamakok takon di hinapok am-in di bobleh tud Judah."

²⁴ Namangpangulu dan nibangngad hi boble dad Sip ot ahi mitun-ud da Saul. Da ke David ya wadada nah adi maboblayan nah nundotal ad Maon an nih-up ad Jeshimon. ²⁵ Immeh Saul ya nadan tindaluna an e manamak ke David ya nadan tindaluna, mu waday nangipainilan David ot eda mitalu nah mabatun bilid kediyen bobled Maon.

Handih dingngol Saul an dehdi da David ya inunud na dida ²⁶ ta wadada nah bah-el nan bilid ya dehdi damdama da David nah binnah-el na. Ginal-an da David an timmayan hidi te mungkih-up da Saul an

dandani mon maakhupan da. ²⁷ Indani ya dimmatong nan immalin mangayag ke Saul. Kananan Saul di "Gal-am ta umali ka te gubaton nadan iPilistiy boble taku."

²⁸ Intikod mon da Saul an mangunud ke David ot eda makigubat nadah iPilistia. Kinali nginadanan dah diyen boble hi Selah Hamahleket. Hay kibalinana ya bilid an punhihi-anan. ²⁹ Hi ke David ya nadan tindaluna ya binumtik dad En Gedi ot hidi boy eda nitaluwan.

Hay ugge namatayan David ke Saul

24 Handih nibangngad da Saul an e nakigubat nadah iPilistia ya wada boy nangalin hiyan wadada David nah adi maboblayan an nih-up ad En Gedi. ² Ot amungon Saul di tulun libun kala-laingan an tindalun holag Israel ta eda anupon hi David ya nadan tindaluna nah nih-up nah Batun di Mailom an Gulding. ³ Indani ya immeh Saul nah liyang an nih-up nadah pukungan di kalneroh pingngit di kalata ta e tumaih di, yaden kediyen liyang di nuntaluwan David ya nadan tindaluna, mu nakaihhudok dah di nah liyang.

⁴ Kanan nadan tindalun David di "Ad uwani moy tiempon pangapputam hi buhul mu, apu David. Kinalin APU DIOS an paapput nan he-a nadan buhul mut nangamung kah pinhod mun aton ke dida." Hidiyey kanan nadan tindaluna. Nun-ul-uleh David an imme ot gumogod hi ittay nah bulwatin Saul ya uggena inggi-bok.

⁵ Mu ad-adih punnomnom nay ena pangatan hi iathi-di ke Saul ⁶ ot kanana ke dadiyen tindalunay "Adi mabalina an ek aton di umat hina. Hi APU DIOS mismuy namilin hiyan mumpatul, kinali adina iabulut an ek aton di adi maphod ke hiya." ⁷ Hituwey kinalin David ot ugge pinaten nadan tindalunah Saul.

Indani ya timmaddog hi Saul ot mange. ⁸ Bimmudal hi David ot kumalin hiyan kananay "Apu patul!" Ya nungguh Saul ot munyuung hi David ke hiyat lispitu-wona.

⁹ Kananan hiyay "Tipet kulugom di kalkalyon di tata-gun kanan day waday ad-adin atok ke he-a? ¹⁰ Deya ot an he-a mismu ya matibom an adi makulug hidiyen kinali da te kon gulat na ya pinate daka, te in-abulut APU DIOS an nangamung di atok ke he-a tuh liyang. Takon nadan udum an tindaluk ya kanan day patayon daka, mu kanak di maid di ek aton hi ad-adi ke he-a te he-ay tinuddun APU DIOS an mumpatul. ¹¹ Tibom ke, ama, tun luput an inodnak, ginogod kuy ittay nah bulwatim! Kon gulat na ya pinate dakan ha-on. Mahapul an maawatam an maid di bahul ku ya uggeyak nungngohen he-a. Muden eyak anuanupon ke he-at patayonak. ¹² Nangamung hi APU DIOS an manibo hin dahdin ditay numbahul. Ya hiyay nangamung an mangibalo nah at-attom ke ha-on. Mu ha-oy ya maid di adadin ek aton ke he-a. ¹³ Wada nan kali an kananay 'Hay

gaga-ihon taguy mangat hi gaga-iho.' Kinali ha-on ke pe ya maid di ek aton ke he-a hi gaga-iho. ¹⁴ Tibom ke apu patul, tipet anuanuponak ta eyak patayon yaden bokonak importanten tagu! Paddungnay em anuanupon di naten ahu weno timol. ¹⁵ Hana ot ta hi APU DIOS ya tibona hin dahdin ditan duway numbahul ya hana ot ta hiyay nangamung mipanggep ketuwen ma-at ta ihwangak nah gaga-ihon em aton ke ha-on."

¹⁶ Kanan Saul di "An makulug an he-ah David an imbabalek nan mungkalkalli?" Ya mungkoga. ¹⁷ Ot ahina kanan ke David di "Tobalok an he-ay niptok ya ha-oy di nihalla. Makakkaphod kan ha-on yaden gaga-ihoy atoatok ke he-a. ¹⁸ Impatibom ad uwanih naen ulem te uggeyak pinaten he-a takon di in-abulut APU DIOS an atom hidiyen ha-on. ¹⁹ Gulat nat hay udum an tagu ya kon ena udot kanan ta ena adi patayon di buhul nan dimpap na? Muden he-a ya uggem in-athidi. Kinali hana ot ta bendisyonan dakan APU DIOS gapu ke naen inat mun ha-on. ²⁰ Ad uwani ya punna-udok an he-ay ahi mumpatul hituh boble takun Israel ta pumhod tun boble taku. Ya nunna-ud an munnanong kan patul. ²¹ Mu mahapul an isapatam ke APU DIOS an adim ma-idon nadan holag ku ta adi anhan mapoppog di ngadan ku ya hay ngadan di nahlagak."

²² Ot isapatan David an atonah diyen imbaga na. Ot umanamut hi Saul ya hi ke David ya nadan tinaluna ya nibangngad da nah nuntaluwan da.

Hay mipanggep ke da David, hi Nabal ya hi Abigail

25 Indani ya nateh Samuel ot umalin am-in nadan holag Israel ya u-umyung da gapuh natayana. Nagibbun inlubuk dad Ramah an boblena ot mumpae da David ad Maon an adi maboblasyon ot hidiy kiha-adan da. ²³ Hidi ya wada on kadangyan an tagun nungngadan hi Nabal an holag Kaleb an iMaon an waday kudal nan nih-up ad Carmel. Hiya ya makabbungot. Hay bilang di kalnero na ya umeh tuluy libu ya hay gulding na ya hinlibu. Hi Abigail an inayana ya maddikit.

⁴ Kediyen wadah David nah adi maboblasyon ya dingngol nan wadah Nabal an mangaan hi dutdut di kalnerona. ^{5,6} Intud-ak David di himpulun uung-ungan tinalunad Carmel an kanan diday "Eyu hamakon hi Nabal ta kanan yun hiyay 'Intud-ak dakamin David ta kalyon min he-ah tuwen kinalina: Hana ot ta andukkey biyag mu, takon nadan wadah nunhituwam. ^{7,8} Dingngol kun mangaan kah dutdut di kalnerom. Ya nipaddid uwanin punhahamulan yuy immaliyan min nadah tataguk. Kinali daan mo anhan ta umidat kah mabalin an idat mu ke ha-on an muttatyum ya gayyum mun hi David. Te ha-oy ya nadan tataguk ya maphod kami nadah pumpattolom ya maid di inat mi ya maid di inako mih aggayam mu. Takon di mahmaham hanadah

pumpattolom." ⁹ Hituwey e kinalin nadan tinalun David ke Nabal. Ot hadhad-on da hin nganney ihu-mang na.

¹⁰ Indani ya himmumang hi Nabal an kananay "Dahdih diyen tagun hi David! Kal-ina ya hiyay oha nadah muttatyun binumtik te dakol ad uwani nadan oggan bumtik an muttatyu. ¹¹ Ha-oy ya adi na-ala on ek indatan hi makan ya danum nan tagun uggek inila ya adi na-ala on ek impartiyen. Hanadan punngunuwok an mangaan hi dutdut di kalnerok di idatak hi tinapay ya diday ipartiyak." ¹² Nibangngad nadan tatagun David ot idatdatong dan hiya nan kinalin Nabal.

¹³ Kanan David ke diday "Aga, mundadaan kayu ya munhikot kayu." Nunhikot damdamah David ot ipangguluna nadan opat an gatut an tinaluna. Ugge naki-nadan duwan gatut an tinaluna te adugan da nadan ngunut da.

¹⁴ Hanan ohan muttatyun Nabal ya kanan Abigail an inayan Nabal di "Kon uggem dingngol di mipanggep hi immaliyan nadan impaalin David an maki-hummangan nah inayam an ap-apu mi? Man impadngolana ot ya abu dida. ^{15,16} Dida ke ya makaphod da paman ke dakami. Maid di ad-adin inat da ya maid di natalak nadah aggayam an ipappaptok mi ya maid di naat ke dakamih ad-adi nipalpu handih kawadada te binanaddangan dakami. ¹⁷ Kinali nomnomom ot di maphod an atom. Te katatakut man di maat nah apu min hi Nabal ya dakayun wadah nunhituwana. Hi Nabal ke boppo tuwali ya himpappangey pangienan maid di lispituna takon di dahdi."

¹⁸ Ginalaan Abigail an immidadaan hi duwan gatut an tinapay, duwan buhin mainum ya liman nitbong an kalnero, duwan latan nihanglag an boga, hay hing-gatut an bungul an raisin ya hay duwan gatut an tinapay an nad-uman hi fig ot ipakarganah kabayu.

¹⁹ Kanan Abigail nadah muttatyuy "Ekayu! Ipangpangulu yu ta ahiyak mitun-ud." Hanan inayanan hi Nabal ya uggena inilah diye te ugge impainilan Abigail ke hiya.

²⁰ Nuntakkeh Abigail nah kabayuna ot mitun-ud. Indanit wada nah nadayyukung ya mangali da David ya nadan tinalunan midamu dan hiya. ²¹ Kanan David hi nomnom nay "Antipe ni-bo tuwalit eyak bimmanadang kediyen tagu ot maid di natalak hi halunah tuh adi maboblasyon ya maid di naako yaden athidi udot di atonan ha-on? ²² Takon di patayonak ke Apu Dios hin adik patayon hi Nabal ya am-in nadan wadah nunhituwana ta ahi mabigat."

²³ Handih tinibon Abigail hi David ya galagalan linumka nah kabayuna ot munyuung ²⁴ ke David ot kanan hiyay "Apu, donglom anhan tun kalyok ke he-a! Ha-oy di numbahul! ²⁵ Kal-iwam anhan di inat Nabal te hidiyen tagu ya maid di nomnomna ya makangn-

gad-adiy pangi-enan hidiye tuwaliy kibalinan nan ngadana. Nip-ot bo te kediyen immali da nan intud-ak mu ya maidak. Kinali kal-iwam anhan apuh diyen naat.

²⁶ Inilak an hi APU DIOS di ugge nangiabulut ke he-an manudug an mangibaloh inat di buhul mun he-at adika pumate. Ya isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung an am-in nadan buhul mun ihik an mamaten he-a ya kastiguwona dida umat ke Nabal. ²⁷ Abulutom hantun in-alik an idat kun he-a ya nadah tin-dalum. ²⁸ Kal-iwam anhan hidiyen naat, apu. Ahi daka pumatulon ke APU DIOS takon nadan holag muh udum hi algo tedan he-ay makihanangga nadah buhul na. Hana ot ta maid di em aton hi gaga-ihod uwanin katagum.

²⁹ Hin wada nan e mamaten he-a ya adugan dakan APU DIOS ta mihwang ka umat hi pangadug di ohan taguh nakaballo an ngunut na. Ya hana ot ta naala ya mina-id APU DIOS di biyag nadan buhul mu umat hi batun ten inwilin di tagu. ³⁰ Ta deket impaannung APU DIOS nadan kinalinan he-an atonat pumbalinon dakan patul di Israel ³¹ ya maid di ahim puntutuyuan hi adadin inat mu umat hi pumateh maid di gapuna weno mangibaloh inat di buhul mun he-a. Ya hantuh pumbendisyonan APU DIOS ke he-a ya adiyak anhan kal-iwan."

³² Kanan David ke hiyay "Madayaw hi APU DIOS an Dios di Israel an nangitud-ak ke he-ad uwanin e manibon ha-on. ³³ Ya mumpasalamatak ke APU DIOS gapuh kaphod di punnomnom mu ta uggeyak nil-un pim-mateh pangibalowak hi inat di buhul kun ha-on.

³⁴ Man-u te makulug an hi APU DIOS an Dios di Israel di ugge nangiabulut ke ha-on an pumate, mu gulat nat uggem ginal-an an immali ya wadan biggat nah bigat ya maid di matdaan ke da Nabal ya nadan tataguna." ³⁵ Dinawat David nan in-alin Abigail an idat nan hiya ot kananay "Umanamut ka ya adika madanagan, ot atok am-in nan kinalim."

³⁶ Nibangngad hi Abigail hi baleda ya numpahamul hi Nabal an umat hi pumphahamul di patul. Ta gapuh an-anla da ya dakol di ininum na ot makabbutong ta maid di kinalkalin Abigail ke hiya inggana kediyen biggatna. ³⁷ Handih nakaan moy binutong Nabal ot kalyon Abigail ke hiya nan naat ya pinghanadi ya adi pakakihal di adol na. ³⁸ Indanit nala-uy himpulun algo ya pinoppog APU DIOS di biyag Nabal.

³⁹ Dingngol David an nateh Nabal ya kananay "Madayaw hi APU DIOS te imbalonay namadngolan Nabal ke ha-on ot kastiguwona gapun diyen gaga-ihon inat na. Ya madayaw te uggena in-abulut an atok di adadi."

Indani ya intud-ak nay mangigawin hiya ke Abigail. ⁴⁰ Imme nadan muttatyun David ad Carmel ot kanan dan Abigail di "Intud-ak dakamin David ta awiton dakat iine dakan hiya." ⁴¹ Timbal Abigail ot munyuung

an kananay "Ha-oy ya muttatyuwak ke hiya ya gagaidak an munhilbin hiya."

⁴² Galagalan immina ot e muntakkeh kabayunan ibanay liman muttatyuna ot maki-e ot iinen David. ⁴³ Hi David ya wada tuwaliy ohan inayana an hi Ahinoam an ijesreel ot ahina bo iineh Abigail. ⁴⁴ Hanaken naman-gulun inayan David an hi Mikal an imbabalen Saul ya impaahawan amanan hi Saul ke Palti an imbabalen Lais ad Gallim.

Hay ugge namatayan bon David ke Saul

26 Wadaday tatagud Sip an immalin nangipainilan Saul ad Gibeah an wadah David an nuntalu nah bilid ad Hakilah an nih-up ad Jeshimon. ² Nangin-e-e da Saul an ingkuyug nay tulun libun kala-laingan an tindalunan holag Israel ot mumpae da nah adi maboblaysan ad Sip ta eda hamakon hi David. ³ Eda nungkampu nah pingngit di kalatan mumpaeh did Hakilah. Ya da David ke ya nanongnan wadada nah adi maboblaysan. Dingngol David an immali da Saul an e manamak ke hiya ⁴ ot umitud-ak hi e munsim ke dida ya makulug an wadada Saul hidi.

⁵ Indani ya e hinamak da David di nungkampuwan da Saul ot potkonay nahuyopan dan Abner an imbabalen Ner an ap-apun di tindaluna. Nahuyop hi Saul nah bohongnan di kampunan ibbanah Abner. Hanada ken tindaluna ya nungkampu dah nunlinikkod ke dida. ⁶ Kanan David ke Ahimelek an Hittite ya hi Abishai an imbabalen Seruah an tulang Joab di "Dahdin dakayuy naminhod an maki-en ha-on hi kampun Saul?" Kanan Abishai di "Ha-oy, pinhod kun maki-en he-a."

⁷ Ot ume da kediyen hilong ya dehdi Saul an nakahuyop an niluhad di pahul nah ulluwana. Hi Abner ya nadan tindaluna ya nahuyop dan linikkod dah Saul.

⁸ Kanan Abishai di "Deyan indadaan Apu Dios ke he-a tun buhul mut nangamung kah atom ke hiya. Kinali iabulut mut ibawok kun hiya tun pahul nat mipanot tuh luta. Maminghan ya abuy pangibawokak ot nuna-ud an mate."

⁹ Mu kanan David ke Abishai di "Adim! Te mabahulan nan tagun mamate ke hiyan tinuddun APU DIOS an mumpatul. ¹⁰ Nangamung hi APU DIOS an wadat nangamung an mangastigu ke hiya. Inilak ot hiyay ahi mamaten hiya an pundogohona weno pipate nah gubat. ¹¹ Hana ot anhan ta adi iabulut APU DIOS an ha-oy di mamate ke hiyan tinuddunan mumpatul. Agat din pumbalunanah danum ya din pahul nay alan ta ya imme ta ot."

¹² Inalan David nan pumbalunan Saul hi danum ya nan pahul nan nipaldang hi uluna ot mange da. Maid ke da Saul di nangigibok te impaalin APU DIOS di namahig an hinuyop da. ¹³ Indani ya dimmatong da David nah dommang nah tap-on di bilid. Nidawdawi

da ¹⁴ ot tukodan David hi Abner ya nadan tindalun Saul. Kananay "Hoy Abner, kon madngol hinay tukuk ku?" Inggibok Abner ot kananay "An dahdi kan muntukuk an bangunom tun patul an nahuyop?"

¹⁵ Hinumang David an kananay "Kon bokon he-ah Abner an ap-apun am-in di tindaluh tud Israel? Tipet unggem hinalipat-an ta deyan waday immalih na dih indanin mamate ot nah patul an ap-apum?" ¹⁶ He-a Abner ya unggem inat di ngunum. Isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung an lebbengnan mate kayun am-in te adiyu adugan di ap-apu yun tinuddun APU DIOS an mumpatul. Aga tibon ya hin daan nan pahul na ya nan pumbalunanah danum! Dehtun inala mi."

¹⁷ Inimmatunan Saul di kalin David ot kananay "An he-ah David an imbabalek?" Hinumang David an kananay "Om, apu patul!" ¹⁸ Tipet ingganad uwani ya eyak anuanupon an muttatyum? Nganney inat kuh numbahulak ke he-a? ¹⁹ Donglom tun kalyok apu patul, deket hi APU DIOS di nanuttudun he-an mangihihingit ke ha-on ya mun-appitak ke hiyat patikodonay hingit mun ha-on. Mu deket hay taguy kon planu ketuwen ma-ma-at ya hana ot ta idutan APU DIOS. Te gapuh athinan tatagu ya nadog-alak nah boblen kawadan APU DIOS ot ipaeyak nah boblen hinnatkon di dios da. ²⁰ Adim iabulut an eyak patayon hi boblen di udum an tatagu an bokon boblen APU DIOS. Tipet he-an patul di holag Israel di mamaten ha-on yaden maid di kabaalak an lumaban ke he-a te paddungnay timolak? Tipet anuanuponak an kayak aggayam?"

²¹ Hinumang Saul an kananay "Abulutok an nihallay inat ku. Maid di nomnom ku ot atok di athinan himpappangen pumbahulan. Mu kal-iwam danaen inat kut umanamut kan imbabalek! Maid moy ek aton ke he-ah gaga-iho te unggem pinoppog di biyag kud uwanin hilong."

²² Kanan David di "Dehtu tun pahul mu apu patul, ipaalim di tindalum an mangala. ²³ Idat APU DIOS di gun-udon nadan tagun midinol ya maandong di pangat da. Ad uwani ya indadaan dakan hiyat nangamung di pangat kun he-an tinuddunan mumpatul, mu ugge daka pinate. ²⁴ Ot gapu tedan ugge daka pinated uwani ya hana ot ta athidi damdamay aton APU DIOS ke ha-on an ihwangak hi ek kabulubulunan."

²⁵ Kanan Saul ke David di "Bendisyonan dakan hiyan imbabalek, ta am-in di atom ya maphod di pumbalinana!" Ot munhi-an da. Nangeh David hi pangayana ya immanamut damdamah Saul.

Hay nakiboblayan David nadah iPilistia

27 Kanan David hi nomnom nay "Nunna-ud an ahi waday algon patayonak ke Saul. Habalina kattog di bumtikak ad Pilistia ta kal-ina ot ya itikod Saul an manganuanup ke ha-on ta luminggopak."

² Ot ipanguluna nadan onom an gatut an tindaluna ot eda mihikug ad Gat an ongal an bobled Pilistia. Hay patul hidi ya hi Akis an imbabalen Maok. ³ Hi David ya nadan tindaluna ya in-e day pamilya dad Gat ot maki-boble dah di. Ingkuyug na nadan duwan inayanan hi Ahinoam an ijesreel ya hi Abigail an iCarmel an inayan din hi Nabal. ⁴ Handih impainila dan Saul an binumtik hi David ad Gat ya intikod na mon e manganuanup ke hiya.

⁵ Kanan David ke Akis di "Umituddu kah pumboblayan mi, takon di ittay ta pangipatibom hin maku-lug an munggayyum ta, ta takon di bokon ad Gat an boblem." ⁶ Ot idat Akis ke hiya nan boble an Siklag. Kin-nali nipalpun diye ya nibilang mon sakup di Judah diyen boble. ⁷ Numbobleh di da David hi nahawwal an hintoon ta opat di bulan.

⁸ Kediyeen niha-adan dah di ya oggana ipangulu nadan tindalunan e gumubat. Ginubat da nadan tatagud Geshur, Girsites ya Amalek an nabayag an bobleh di. Ya inlappu dan ginubat di Sur ingganad Egypt. ⁹ Deket waday ginubat dah boble on maid di ibati dah matagu te patayon dan am-in, babai weno lalaki. Mu nada ken aaggayam umat hi baka, kalnero, kabayu ya kamel, takon nadan ngunut an umat hi bulwati ya alan dan am-in. Ne ahida nibanggad hi kadan Akis ¹⁰ on kanan Akis di "Dahdi day eyu ginubat ad uwani?" On kanan David di "Hanadan wadah pingngit di Judah weno nadan holag Jerahmeel weno nadan Kenite."

¹¹ Deket inapput da David dida on pinate dan am-in dida, binabai ya linalaki. Maid ke diday ianamut nah boble dan pumbalinonah himbut te kananah nomnom nay "Indani ya ume dad Gat ta eda idatdatong di mipanggep hi makulug an inat ku." Athidiy inainat na kediyeen niha-adan dad Pilistia. ¹² Ongal di dinol Akis ke hiya, ta hidiye nan mun-am-amlong hi nomnomnan kananay "Ah, maphod ta athidiy atoaton David nadah iibbanan iIsrael ta ibobboh-ol dat gapun diye ya mumbalin an muttatyuk ta nangamung."

28 Indani ya inamung bon nadan iPilistiy tindalu dat eda bo gubaton nadan holag Israel. Kanan Akis ke David di "Lebbengnan mid-um kayun dakamin e makigubat nadah holag Israel." ² Kanan David di "Om, pinhod kut ahim tibon di pangat ku!" Ot kanan Akis di "Maphod! Pumbalinon dakan guwalyak."

Hay e nunhanhanan Saul nah mun-agba

³ Hi Samuel ya nate tuwali handi ot milubuk ad Ramah an boblena. Ya namahig an u-umyung am-in di holag Israel hi nateyana. Handi tuwali ugge ni-an nateh Samuel ya pinilit Saul an impakaan ad Israel nadan mun-abig ya nadan mamakko an dadiye nadan kabaalan dan makihummangan hi linnawan di nate.

⁴ Hanadan tindalun di iPilistia ya eda nungkampu nah nih-up ad Sunem. Ya hi Saul ya inamung na damdamay tindaluna ot eda mungkampu nah bilid ad Gilboa. ⁵ Handih tinibon Saul nadan tindalun di iPilistia ya timmakut ⁶ ot ibaganan APU DIOS hin nganney atona. Mu hi APU DIOS ya uggena hinumang hi in-inop weno nah binunut weno nah profetas na. ⁷ Ot hay inat mon Saul ya in-oldenan humamak dah babain mamakko ta hiyay ena pangibagaan hin nganney pinhod APU DIOS an atona. Kanan dan hiyay "Waday ohad En Dor."

⁸ Ot lummanon Saul di ang-angnan uggena imbulwatiy bulwatin di patul. Ot eda tibon nan babai kediyen hilong an ibbanay duwan tindaluna. Kanana kediyen babaiy "Makihummangan ka nah kon linnawan kalyok ke he-a." ⁹ Kanan nan babaiy "Inilak ot inila yuy inat nan patul takun hi Saul an impakaanah tud Israel nadan tatagun kabaelan dan makihummangan hi linnawa. Yaden tipet ekayu dehtun e manual ke ha-on ta pangali yu ta mipipateyak?"

¹⁰ Ot isapatan Saul an kananay "Isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung an adika makastiguh pangatam ketuwe." ¹¹ Kanan nan babaiy "Dahdiy pinhod mun ayagak?" Kanan Saul di "Hi Samuel."

¹² Handih inimmatunan nan babaih Samuel ya kinumli ot kananan Saul di "Tipet eyak hinaul ke he-a? He-a met hi Saul an patul!" ¹³ Kanan Saul ke hiyay "Adika tumakut! Kalyom ot ya abu hin nganney tinibom." Kanan nan babaiy "Tinibok on linnawan mamuddal an nalpuh luta."

¹⁴ Kanan Saul di "Nganney ang-ang na?" Kanan nan babaiy "Am-ama ya andukkey bulwatina!" Inilan Saul an hi Samuel hidiye ot munyuung hi punlispitunan hiya.

¹⁵ Indani ya kimmalih Samuel an kananan Saul di "Tipet impaayagak ta eyak distulbuwon?" Kanan Saul di "Man-uke ya namahig di kabulubulunak! Deyan gubatonak nadah iPilistia yaden inwalongak ke Apu Dios. Adiyak mo humangon ke hiya hi in-inop ya takon hanadah profetas ya adina kalyon ke dida. Kinali he-ay inayagak ta kalyom ke ha-on hin nganney atok."

¹⁶ Kanan Samuel di "Tipet ad uwani ke moppe ya ayanak yaden takon hi APU DIOS ya adi daka hangudon te numbalin kan buhul na? ¹⁷ Impaannung APU DIOS nan kinalinan impainilak ke he-a handi. Ot deyan kaanon dakah pumpatulam ot ihannot nah David an mumpatul. ¹⁸ Man-uke ya uggem inun-unud di kinalin APU DIOS ke he-an atom te uggem pinaten am-in nadan iAmalek ya uggem dinadag nadan ngunut da. ¹⁹ Kinali hi bigat ya paapput dakan APU DIOS, takon nadan tindalum hanadah iPilistia. Ta he-a ya nadan imbabalem ya mitun-ud kayun ha-on an umalih tuh boblen di nate."

²⁰ Pinghanadi ya natu-ih Saul te timmakut kediyen kinalin Samuel ya oha bo ya ug-ugge nangan kediyen al-go. ²¹ Imme nan babaih kad-ana ya matibonan timmattakut hi Saul ot kananan hiyay "Nganney innum, apu patul? Inlamangak di nitaguwak ot un-unudok di kinalim an atok! ²² Aga, un-unudom tun kalyok. Eyak umalah kanom te mahapul an mangan kat waday ikilog mun ume."

²³ Mu adi pinhod Saul an mangan. Takon nadan opisyal na ya ipilit dan mangan ot un-unudona. Indani ya immina ot umbun nah kama. ²⁴ Hanan babai ya ginalgal-anan impaklong nan timmaban impan di bakan impanaptok na. Ot umala boh alina ot mangapyah tinapay an uggena hina-adan hi mumpalbag. ²⁵ Indadaana ot mangan hi Saul ya nadan opisyal na ot ahida mibangngad hi bobleda kediyen hilong.

Hay nangiadiyan nadan iPilistia an makid-um da David ke dida

29 Hanadan iPilistia ya inamung day tindalu dad Aphek. Ya nada ke damdaman holag Israel ya nungkampu da nah waday ob-ob ad Jesreel.

² Hanadan papatul di Pilistia ya inumga dan impangulu da nadan tindalu dan naganodwah hinggatut ya hinlilibu. Hanada ken tindalun da Akis ke David an nidum ke dida ya nanguddidi da.

³ Indani ya kanan nan ap-apun di tindalun di Pilistiy "Tipet de dah tu hantudan Hebrew?" Hinumang Akis an kananay "Hay ap-apuda ya hi David an ap-apu handin nadan tindalun Saul an patul di Israel. Maphod hituwen tagu, te nabayag dan nakiha-ad hidih boble mi ya maid di gaga-ihoh in-innat na nipalpun dih immaliyan dan nakibobleh di."

⁴ Mu bimmoh-ol nadan ap-apu ke Akis an kanan dan hiyay "Pabangngadom dida nah boblen indat mun dida. Adim iabulut an mid-um dan ditakun e makigubat. Kal-ina ya ditaku ot ya abuy gubaton da te kon nganney udum hi aton David ta mibangngad di naminhod nan ap-apu nan hiya hin bokon hay pamatayanah dakol ke ditaku? ⁵ Te kon bokon hiya nan ingkankantaan di binabai ya intaytayawan kanan dah kanta day 'Pinaten Saul di kalibulibu, mu hi David ya kapulupulun libu?'"

⁶ Inayagan Akis hi David ot kananan hiyay "Isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung an maphod kan ha-on, ta hidiye nan pakappinhod kun mid-um kayun dakamin e makigubat, mu adi pinhod nadan udum an ibbak an aap-apu. ⁷ Mu adika madanagan! Takon katog di mibangngad ka ya tibom ta maid di atom hi balawon da."

⁸ Kanan David di "Nganney ad-adin inat ku, apu patul? Deyan kanam di maid di inat kuh ad-adi nipalpun dih immaliyan min nakiboblen dakayu. Ya nganney ga-

punan adi kami mid-um ke dakayun e makigubat nadah buhul yu ta baddangan dakayu?"

⁹ Kanan Akis di "Ha-oy ke ya maid di ek kalyon ke he-a te abulutok an maphod kan ha-on umat nadah anghel an iohha dan Apu Dios di pamhod da. Mu nadan udum an patul di adi maminhod an mid-um kan dakamin e makigubat. ¹⁰ Kinali he-a David ya nadan tindalum an timmayan ke Saul ot umali kayun makiboblen ha-on ya mahapul an humalaman kayun mibangngad nah numbobl原因 yun intudduk."

¹¹ Nabigat ot humalaman da David an nibangngad ad Pilistia yaden hanada ken tindalun di Pilistia ya numpae dad Jesreel.

Hay nakigubatan da David nadah iAmalek

30 ¹⁻³ Nala-uy duwan algo ya dimmatong da David ad Siklag an numbobl原因 da ya tinibo dan nalgab nan numbobl原因 da ot maghob am-in di wadah di. Ya nada ken inayan da ya imbabaleda ya inibtik nadan iAmalek an immalin nangubat nah boble da. ⁴ Namahig di kogan David ya nadan tindaluna ya u-umyungan da. ⁵ Takon nadan duwan inayan David an da Ahinoam ke Abigail ya inibtik da. ⁶ Ongal hidiyen kabulubulunan David te mahakit an abuy nomnom nadan tindaluna, ta hidiye nan pinhod dan abun tugmilan hi David, mu impatulid APU DIOS an Dios na.

⁷ Kanan David ke Abiathar an imbabalen Ahimelek di "Talim hitu nan ephod an bulwatim ta inilaon taku hin nganney pinhod APU DIOS an aton taku." Ot ien Abiathar nan ephod ke hiya. ⁸ Nakihummangan hi David ke APU DIOS an kananay "APU DIOS, an pudugok ke dadiyen iAmalek ta akhupak dida ya apputok dida?" Kanan APU DIOS di "Om, pudugom didat bangngadom nadan inibtik da."

^{9,10} Ot unudon David an ibbana nadan onom an gatut an tindaluna dadiyen iAmalek. Handih dimmatong dad Besor ya nibati day duwanggatut te naka-atu da. Mu intuluy da David ya nadan opat an gatut an tindalunan imme.

¹¹ Inakhupan nadan tindaluna on kat-agun iEgypt nah nidawwih boble ot awiton da. In-e dah kad-an David ot idatan dah kanona ya indatan dah danum an inumona. ¹² Indatan da boh fig ya raisin ot kanona ya nibangngad di olot na. Hidiyen tagu ya ug-ugge nangan hi tulun algo ya tulun hilong.

¹³ Kanan David ke hiyay "Dahdiy ap-apum ya daan di boblem?" Ya kanan diyen taguy "Ha-oy ya mutatyuwak hi iAmalek, mu ad Egypt di boblek. Tinayananak nah kon muttatyun ha-on handih nala-uy tulun algo te nundogowak. ¹⁴ Emi ginubat nadan Kerethite ad Judah ya nadan holag Kaleb ya takon nadan numbobled Siklag ot logabon miy boble da."

¹⁵ Kanan David ke hiyay "Daan mot ipangulum di kad-an nadan iAmalek an immalin gimmutat!" Ya kanan diyen taguy "Damanan ipangulu dakayu, mu mahapul an isapatam an adiyak patayon ya adiyak pangbangngadon nah kon muttatyun ha-on."

¹⁶ Ot ipangulun diyen tagu da David hi kad-an dadiyen iAmalek. Dayyadah din mangmanginum da ya munhahamul da te dakol di inibtik dad Pilistia ya Judah. ¹⁷ Hi David ya nadan tindaluna ya numpate da didan inlappu dah biggatna inggana mungkahilong. Mu binumtik udot anhan di opat an gatut an kakat-agun linalakin numpuntakke dah kamel. ¹⁸ Mu maphod udot ta binangngad dan am-in nadan inibtik da takon nadan duwan inayana, ¹⁹ nadan inayan nadan tindaluna, takon nadan imbabaleda ya am-in nadan ngunut da. Ot maid di ugge nabangngad hi inibtik dadiyen iAmalek takon di oha. ²⁰ Takon nadan aggayam da ya binangngad da ot dulunon nadan tindaluna ot ianamut da. Kanan day "Bagin David am-in datuwe."

²¹ Ot mibangngad da David ad Besor hi kad-an nadan ibba dan ugge naki-e gapuh inatu da. Immali dan e manamu ke da David ot apngaon David dida. ²² Mu wadada nadan gaga-ihon tindalun David an naki-en e nakigubat an kanan day "Adi mabalin di athina! Adi mabalin an eda makibingay nadah in-anamut taku! Hay ya abu mabalin an bangngadon da ya nadan inayan da ya nadan iimbabale da. Ne ahida numpapange!"

²³ Mu kanan David di "Iibbak dida, bokon athidiy aton taku nadah indat Apu Dios ke ditaku. Kon adiyu tibon an maid di ad-adih naat ke ditaku te impaptok ditaku ya impangapput ditakun APU DIOS?" ²⁴ Inilak ot maid di naminhod ke naen ninomnom yun aton, kinali mahapul an mun-iingngoy mikap-ong ke ditakun am-in, nadan nibati ya nadan e nakigubat." ²⁵ Impumbalin David hituwen olden an un-unudon da ot nipalpun diye ya hidiyey naun-unud ad Israel.

²⁶ Immanamut da David ad Siklag ot ipaenay udum hanadah inala dah eda nakigubatan hanadah gagayyum nan dadiye nadan ap-apun di Judah. Impakipae nay tudok nan kananah diy "Ipaalik tun idat kun dakayun inalak hi nakigubatak nadah buhul APU DIOS." ²⁷ Impaeyana damdama nadan gagayyum nan aapu nadah boblen nangayaayan dad Bethel, ad Ramot Negeb ya nadan udum an gagayyum nad Jattir, ²⁸ Aroer, Sipmot, Estemoa, ²⁹ Rakal, nadah holag Jerahmeel, nadah holag Kenite ³⁰ ya nadah tatagud Hormah, Borashan, Athak ³¹ ya Hebron an dadiye nadan boblen maulen dida.

Hay natayan Saul ya nadan imbabalena

31 Ginubat nadan iPilistia nadan holag Israel nah Bilid an Gilboa ot dakol di nate nadah holag Is-

rael hidi. Hanadan udum ke dida takon nan patul an hi Saul ya nadan imbabalena ya binumtik da. ² Mu inakhupan nadan iPilistia dida ot patayon day tulu nadah imbabalen Saul, hi Jonathan, hi Abinadab ya hi Malkishua. ³ Nakalipputan damdamah Saul te niknaan hi panan nadan buhul da te namahig di laban hidih kad-ana. ⁴ Ot kanana nah tagun mangmangdon hi almas nay "Uknutom nan ispadam ta patayonak te adik pinhod an umali nadan iPilistian adi mangulug ke Apu Dios ta punholholtaponak, ne ahiyak pinate."

Mu tumakut hidiyen tagun mangiathidi ot hay inat Saul ya inuknut nay ispadana ot lukbubana ot matuduk di adol na. ⁵ Handih tinibon nan mangmangdon hi almas Saul an nate nan kon muttatyun hiya ya inuknut na damdamay ispadana ot lukbubana ot mate da mon duwa. ⁶ Kediye algo ya nateh Saul, nadan tulun imbabalena, nan mangmangdon hi almas na ya am-in nadan opisyal na.

⁷ Handih dingngol nadan udum an holag Israel an numboble nah nundotal an Jesreel ya nadah binnah-el nan Wangwang an Jordan an binumtik nadan tindalu dan holag Israel ya nateh Saul ya nadan tulun imba-

balena ya binumtik dan tinaynan day boble da. Ot umali nadan iPilistia ot mumboble dah di.

⁸ Nabigat kediye algon nunggugubatan da ya imme nadan iPilistia ot eda pun-alay nganneh diyen maala da nadah nungkakaten holag Israel. Indani ya hina-mak day adol Saul ya nadan imbabalena nah Bilid an Gilboa. ⁹ Ot putulon day ulun Saul ya inala dan am-in di almas na. Ya intud-ak day e mangipainilan am-in hanadah ibbadan iPilistia nadah boble da ya nadah templon di adi makulug an dios dan inapput da nadan holag Israel. ¹⁰ Indulin day almas Saul nah balen nan dios dan hi Astoret ya impatak day adol na nah alad di Bet San an ongal an boble.

¹¹ Handih dingngol nadan ijabes ad Gilead di inat nadan iPilistia ke Saul ¹² ya am-in nadan natulid an linalaki da ya nundallan dah hilong ot ume dad Bet San. Lingka day adol da Saul ya nadan imbabalena nah alad di Bet San ot ie dad Jabes ot gobhon da.

¹³ Hanadan ugge naghob an gunit da ya inlubuk da nah puun di kaiw an tamarisk hidid Jabes. Nagibbuh diye ot muntopol dan uggeda nangan hi pitun algo.

2 Samuel

Hay mipanggep hi liblu an 2 Samuel

Hituwen liblu an 2 Samuel ya ipainila nay na-na-at handih tiempon David an patul di Israel. Ya kediyen numpatulana ya dakol di problemana. Te ginubat nadan buhul di Israel da David ya nadan tataguna. Ya nan imbabalen David an hi Absalom ya nginohenah amana ot ipatnanan pulhon di kinapatul na. Mu binaddangan Apu Dios hi David ya nadan tindaluna ot manganapput da nadah nakihangga dah gubat.

Mu indani ya inat David di himpappangen liwat an inhuyop nah Bathsheba an inayan Uriah. Indani ya impipate nah Uriah ta adi mainilah diyen nunliwatana. Indani bo ya nunliwat ke Apu Dios hi numbilangana nadah holag Israel. Mu takon di athidi ya impunnanong David an inun-unud hi Apu Dios handih kataguna.

Impainilan Apu Dios di ulena ya impaminhod nan David di nakitobbalanan hiya ot isapatanan hay holag nay mumpatul ta nangamung. (7:1-29) Hituwen nakitobbalanan hiya ya ahi umannung hantuh pumpatulan Jesu Kristo an holag David hi kabobboble tuh luta. (Luke 1:32-33)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay numbalinan David an patul ya hay nihamadan di nun-ap-apuwana. (chapters 1-10)
2. Hay nunliwatan David ya nadan problemana handih numpatulanad Israel. (chapters 11-24)

Hay nanginilaan David an nate da Saul ke Jonathan

¹² Pinaten di iPilistiah Saul ot handih nala-uy kaatnan algo ya nibangngad da David ad Siklag handih nagibuwan di eda nakigubatan hanadah iAmalek ot apputon da dida. Handih mikatlun algo nipalpuh dimmatongana ya wada on tagun immalin nalpuh kampun da Saul an binik-inay bulwatina ya dinap-ulanay ulunah pangipatibonan u-umyungan. Immeh kad-an David ot munyuung hi punlispitunan hiya. ³ Kanan David ke hiyay "Daanay nalpuwam?" Ya kanan diyen taguy "Binumtikak an nalpuwak hi kampun nadan holag Israel." ⁴ Kanan David di "Kalyom ke ha-on di na-na-at!" Ot kalyon diyen tagun kananay "Binumtikak an nalpuwak nah gubat. Dakol nadah iIsrael di nate, takon hi Saul ya hi Jonathan ya nate da." ⁵ Kanan David di "Nganney nanginilaam an nateh Saul ya hi Jonathan?" ⁶ Kanan diyen taguy "Man-uket inilak ya wadaak hidi nah Bilid an Gilboa ot tibok hi Saul an timmaddog an inodnanay pahul na yaden tuwen likkubon nadan iPilistia an numpungkabayu ya numpunlugan hi kalesa. ⁷ Indani ya nunliggu ya tinibowak ot ayaganak. Ot humumangak an kanak di 'Tipe?' ⁸ Hinanhanana hin dahdiyak ot kalyok ke hiya an ha-oy ya iAmalek. ⁹ Ya kanan ha-on di 'Makat patayonak! Nakaihalom damdamay liput ku ya nunna-ud an mateyak.' ¹⁰ Ot umeyak ot patayok te inilak an gagala damdama ya

mate. Ot alak nan inipngot nan pongot di patul ya takkalang na ot deyan in-alik ke he-a, apu."

¹¹ Dingngol da David ya nadan tindalunah diye ot pumbik-i day bulwati da. ¹² Kimmogakoga da ya inu-umyung da ya ug-uggeda nangan kediyen algo te hay natayan Saul, hi Jonathan ya nadan ibbadan holag Israel an tatagun APU DIOS. ¹³ Hinanhanan David nah kat-agun lalaki hin daanay boblena ya kanan diyen taguy hiya ya iAmalek, mu nakiboblen dida. ¹⁴⁻¹⁶ Kanan David ke hiyay "Tipet natulid kan namaten hiya yaden hiyay tinuddun APU DIOS an mumpatul? Ad uwani ya mate ka te he-a pey kon bahu! He-a pe ot kalyom di numbahulam an pinatem nan tinuddun APU DIOS an mumpatul." Inayaganay oha nadah tindaluna ot kanan hiyay "Patayom hituwen tagu!" Ot patayon nan tindalunah diyen iAmalek. ¹⁷ Nangapyah David hi kantan mipanggep hi u-umyunganah natayan nadan hin-ama an da Saul ke Jonathan. ¹⁸ Ot ioldenan mitut-tuduh tuwen kanta nadah holag Israel an numbobled Judah. (Hituwen kanta ya nitudok nah liblun Jashar.)

¹⁹ Kanana nah kantanay

"Dakayun ibbak an holag Israel, nate nadan matbal an aap-apu taku nadah bilid hi boble taku, takon nadan katultulidan ya kalaingan an tindalu taku.

²⁰ Adiyu ipainila nadah tatagun adi mangulug ke Apu Dios an numbobled Gat ya Askelon ad Pilistia ta adi umanla nadan binabai da. ²¹ Hana ot ta adi umudan

hanadah bilid ad Gilboa ya hana ot ta maid di maanit nangamung nadah payo da te nateh dih Saul an katul-tulidan an tagut adi mo oggan malamuy happiyo nah lana. ²² Hanan panan Jonathan ya ispadan Saul an makataddom ya in-usal dan namateh nadah nakal-ot an buhul da. ²³ Nomnomnomon taku da Saul ke Jonathan an hin-ama an makaphod dan ditaku. Handih katagu da ya maka-unnud da. Nate da bo ya nun-unnud da. Al-alistu da mu nan tuldu ya nalnal-ot da mu nan layon. ²⁴ Kinali dakayun binabain holag Israel, u-umyung kayu gapuh natayan Saul! Te hiya ya binul-watiyan dakayuh makakkaphod ya indatan dakayuh gamgam an balituk. ²⁵ Nate nadan natulid an tindalu taku, takon hi Jonathan ta dehding hanadah bilid di adol na. ²⁶ Tulang ku Jonathan, mahakit an abuy nom-nom kuh natayam. Ongal di naminhod mun ha-on an maid di kiingngohana takon hay pamhod di babai. ²⁷ Takon anhan ot mahakit di nomnom kuh natayan yun am-in an nungkatulid an tindalut maid moy hilbin nadan almas yu."

2 Indani ya minahmahan David ke APU DIOS an kananay "An damanan eyak mumbobled Judah?" Kanan APU DIOS di "Damana!" Kanan David di "Daanah di?" Kanan APU DIOS di "Ad Hebron." ²³ Ot ipangulun David nadan tatagunan ingkuyug day pam-ilya da ya ingkuyug na damdama nadan duwan in-ayanan da Ahinoam an ijereel ya hi Abigail an iCarmel an inayan din hi Nabal, ot mumboble dad Hebron ya nadah nunlinikkod an bobleh di. ⁴ Indani ya immali day aap-apud Judah ot tudduwon dah David an mumpatul hi boble dan hina-adan day ulunah lana.

Handih ininnilan David an inlubuk nadan ijebes ad Gilead hi Saul ⁵ ya immipaeh tindalunan mangieh tudok nan dida. Kanana nah tudok nay "Hana ot ta bendisyonan dakayun APU DIOS hi nangilubukan yun Saul an hidiyey nangipatib-an yun nanongnan uggeyu inwalong nan patul yu. ⁶ Ya hana ot ta ulayan dakayun APU DIOS ya punnanongonay pamaptok nan dakayu. Ha-oy damdama ya maphod di pangat kun dakayu gapu kenaen maphod an inat yu. ⁷ Takon di nate nan patul yu, mu adi kayu madismaya, tumulid kayu ya mundinol kayu ha-on. Pinhod kun abulutonak an patul yu umat nadah ijudah an tinudduwak an mumpatul ke dida."

Hay nunggugubatan nadan tatagun David ya nadan tatagun din hi Saul

⁸ Hi Abner an imbabalen Ner an ap-apun di tindalun Saul ya binumtik da nah imbabalen Saul an hi Isboset an inagwat da nan Wangwang an Jordan ot mumpae dad Mahanaim. ⁹ Impumbalin Abner hi Isboset an patul nadah bobled Gilead, Asher, Jesreel, Eplaim ya Benjamin ya takon nadan udum an bobled Israel. ¹⁰ Hi Is-

boset ya numbalin an patul handih nap-at di toona ot mun-ap-apud Israel hi duwan toon, mu nada ken ijudah ya hi David di imbilang dan patul da. ¹¹ Nun-ap- apuh David ke didah pitut kagodwan toon ad Hebron ya hidiy niha-adana.

¹² Hi Abner ya nadan opisyal Isboset ya timmayan dad Mahanaim ot ume dad Gibeon. ¹³ Hi Joab an inarah Seruiah ya nun-ibbanay udum an opisyal David ot eda damuwon dida nah lobong ad Gibeon ta maki-hangga dan dida. Hanadan opisyal David ya inumbun da nah pangngel nan lobong yaden inumbun damdama da Abner nah ha-ob na. ¹⁴ Kanan Abner ke Joab di "Agat punhanggaon ta hantudan uung-ungan tindalu tan iusal day almas da." Ya timbal Joab.

¹⁵ Ot pumilih Abner hi himpulut duwa nadah tindalun itakdog dah Isboset ya hay holag Benjamin ot makilaban da nadah himpulut duwan mangitakdog ke David. ¹⁶ Indani ya waday oha on inhabuy-ut nay ulun nan kalabana ot itwik nay ispada nay taglang na. Ot maten am-in dadiyen duwampulut opat kediye algo. Ot ngadanan dah diyen nunlalabanan dad Gibeon hi "Boblen di Ispada."

¹⁷ Nagibbun naat hidiye ot munggugubat nadan tindalun Isboset an impangulun Abner ya nadan tindalun David. Inlaput dan am-in an nunggugubat, mu inap-put nadan tindalun David hi Abner ya nadan tindaluna. ¹⁸ Hanadan tulun imbabalen Seruiah an hi Joab, hi Abishai ya hi Asahel ya tindalun damdaman David dida. Hi Asahel ya nakal-ot an bumtik an kay makawa ¹⁹ ya numpudug nah Abner. ²⁰ Inwingin Abner ot kananay "An he-ah Asahel?" Kanan Asahel di "Om."

²¹ Kanan Abner di "Itikod mun mamdug ke ha-on! Pudugom di ohan hanadah tindalut hiyay patayom ya inalam di almas na!" Mu tagan Asahel di pudug ke hiya. ²² Impidwa bon Abner an kananay hiyay "Itikod mun mamdug ke ha-on. Tipet pilitonak an mamaten he-a? Nganney angak ke tulang mun hi Joab ten patayon daka?" ²³ Mu adina itikod. Hay mo inat Abner ya nunliggu ot itwik nay pahul nah putun Asahel ot humawwang hi odog na ot mate. (Deket mala-uy tatagu nah natayana on umohnong da ni-an ta pangipatibo dah lispitu da.)

²⁴ Nun-unnud da Joab ke Abishai hi Abner ot handih mungkalin-ob di algo ya dimmatong da nah bilid ad Ammah an nih-up ad Giah nah kalatan mumpaed Gibeon. ²⁵ Hanadan holag Benjamin ya naamung da boh kad-an Abner ot mumpustu da nah tap-on di bilid. ²⁶ Timmukod hi Abner ke Joab an kananay "Kon munlababan tat inggana? Kon adim nomnomon an hay pumbanagana ya hakit di nomnom? Dita metlaing an holag Israel, daan mot patikodom nadan tatagum an mamudupudug ke dakami?"

²⁷ Kanan Joab di "Isapatak ke Apu Dios an gulat nat uggeka kimmali ya tagan nadan tindaluk di pudug ke

he-a ingganah biggatna.”²⁸ Ot ipagangon Joab di tangguyub nat panginil-an nadan tindalunan itikod dan mamdug ke dida. Ot itikod da mon munlalaban.

²⁹ Hi Abner ya nadan tindaluna ya nundalan dah hi-long nah nundotal ad Jordan ot agwaton da nan Wangwang an Jordan ot dumatong dad Mahanaim hi dandanin maal-algoh kabigatana.

³⁰ Intikod da Joab an mamdug ke da Abner ot amungona nadan tindaluna ya himpulut hiyam di nateh tindalunan ugge nid-um hi Asahel. ³¹ Mu nadah tindalun Abner an holag Benjamin ya tulunggatut ta nan-om di pinaten nadan tindalun Joab. ³² In-anamut da Joab ya nadan tindaluna nan adol Asahel ot eda ilubuk nah gungat di pamilya dad Betlehem. Inumga da Joab ya nadan tindaluna kediyen hilong ot dumatong dad Hebron handih nabigatana.

3 Nabayag an gimmubagubat nadan tatagun Saul ya nadan tatagun David, mu loktat ya mangap-apat hi David.

² Hi David ya waday onom an nunhahaynod an linalakin imbabalenan nitungod Hebron. Hay pangu-luwan ya hi Amnon hi Ahinoam di inanan iJesreel.

³ Hay nihaynod ya hi Kileab an hi Abigail di inanan in-ayan din hi Nabal an iCarmel. Hay mikatlu ya hi Absalom an hi Maakah di inanan imbabalenan patul an hi Talmai ad Geshur. ⁴ Hay mikap-at ya hi Adonijah an hi Haggit di inana. Hay mikalima ya hi Sephatiah an hi Abital di inana, ⁵ ot ahi nuppeh Iream an hi Eglah di inana. Datuwen imbabalenan David an linalaki ya nitungo dan am-in ad Hebron.

Hi David moy pakiunnudan Abner

⁶ Kediyen punggugubatan nadan tatagun David ya nadan tatagun Saul ya pun-ihamad Abner di saad na ot mumbalin an ap-apun nadan tatagun din hi Saul.

⁷ Waday ohan algon kanan Isboset an imbabalenan Saul di inhuyop Abner hi Rispah an imbabalenan Aiah an oha nadah inayan amanah hi Saul. ⁸ Ya bimmungot hi Abner ot kananay “Tipet athinay punnomnom mun ha-on? Kon damanan atok di athina yaden namahig di pangitakdog kun amam an hi Saul? Deket athinay punnomnom mu ya wadan pangalim di badbaddangak nadan iJudah! Kon unggem inilan nipalpu handih lappuna ya intakdog kuh amam, dakayun pamilyana ya takon nadan gagayyum na ot uggek in-abulut an dopapon daka nadah tindalun David? Yaden tipet eka mangapyah pumbahulak gapuh babai?”^{9,10} Kalyok ke he-an hinamad APU DIOS an kinali ke David an hiyay ihannot nan Saul an mumpatul ta mapoppog di pumputulana ya hay pumputulan di holag na. Ta hi David di mumpatul ad Judah ya am-in hanadah numboblalan di holag Israel. Ya isapatak ke APU DIOS an takon di patayonak ke hiya hin adik baddangan hi David ta

umannung am-in nan insapatan APU DIOS ke hiya.”

¹¹ Ya pamgan Isboset di op-opya te makattakut ke Abner.

¹² Indani ya immitud-ak hi Abner hi tatagunan e makihummangan ke David an wadad Hebron. Hituwey kinalinan kalyon nadan intud-ak na ke David “Kon waday udum an lebbengnan mun-ap-apu tuh boble takun holag Israel? Munhummangan tat deket muntobbalan ta ya baddangan dakat he-ay mun-ap-apu.”

¹³ Kanan David ke diday “Maphod ta athina! Tobalok an makihummangan ke hiya, mu mahapul an ialina nan inayak an hi Mikal an imbabalenan Saul hantuh aliyanan manibon ha-on.” ¹⁴ Impaad bon David ke Isboset an kananay “Itud-ak muh tu nan inayak an hi Mikal te binayadak hi pinatek an hinggatut an iPilistia te hidiyey imbagan ama yun bayad na.” ¹⁵ Inun-unud Isboset di kinalin David ot umitud-ak hi tatagunan e mangawit ke Mikal ot taynana mo nan inayanan hi Paltiyel an imbabalenan Lais. ¹⁶ Hi Paltiyel ya niunuunod ke Mikal ingganad Bahurim an mungkoga. Kinalyan Abner an kananay hiyay “Umanamut ka ot ya abu Paltiyel.” Inun-unud Paltiyel ot umanamut.

¹⁷ Imme Abner nadah aap-apun di iIsrael ot kananay diday “Inilak an nabayag an pinhod takun am-in an pumbalinon hi David an patul taku. ¹⁸ Daan mot aton takud uwani? Nomnomon yu nan kinalin APU DIOS an kananay ‘Hi David an muttatyuk di pumbalinok an mangihwang hi tatagun nadah iPilistia ya am-in hanadah buhul da.’” ¹⁹ Imme boh Abner ot e makihummangan hanadah holag Israel an holag Benjamin ya abuluton da. Ot ahi umed Hebron an ena impainilan David an timbal am-in nadan holag Israel, takon nadan ibbadan holag Benjamin an hiyay pumputul da.

²⁰ Handih imme Abner hi kad-an David ad Hebron an ingkuyug nay duwan pulun tataguna ya kinumlong hi David hi hinamul da. ²¹ Kanan Abner ke David di “Mibangngadak ta ek hayhayukon am-in nadan holag Israel ta he-ay pun-ap-apu da. Abuluton dan he-ay pumputul da, ta he-ay pun-ap-apun am-in di holag Israel, an hidiye tuwaliy pinhod mu.” Nagibbu dan nunhummangan ot paanamuton David hi Abner ot kalyonan hiyan tibonat maid di maat ke hiyah ad-adi.

Hay namatayan Joab ke Abner

²² Indani ya nibangngad da Joab ya nadan udum an aap-apun di tindalun David an nalpu dah eda nakigubatan ya dakol di in-anamut dah inala da. Maid moh dihi Abner te imme da ya madinol an maid di maat ke hiyah ad-adi te hidiyey kinalin David. ²³ Mu handih dimmatong da Joab ya kinali dan hiyan immalih Abner hi kad-an David ot malinggop an impaanamut na. ²⁴ Imme Joab hi kad-an David ot kananay “Tipet

athidiy inat mun immalih Abner ya in-abulut mun imanamut? ²⁵ Man hay in-ali nah tu ya e daka haulon ta waday innunan manginilan am-in hi atoatom ya hay pangapangayam. Inilak ot takon di he-a ya inilam an makulug tun kinalik.”

²⁶ Timmayan hi Joab hidih kad-an David ot umitud-ak hi e mangibagan Abner ta mibangngad. Inakhupan da nah bubun ad Sirah ot awiton da, mu ugge inilan David hidiye. ²⁷ Handih dimmatong da Abner ad Hebron ya inayagan Joab nah e-elen nan hogpan nah boble, mu pangalin Abner on waday kalyon Joab ke hiya ya abu. Mu timpig ot ya abun Joab di putuna ot mate. Pinaten Joab hi Abner te imbalo nay namatayana ke tulang nan hi Asahel. ²⁸ Dingngol David hidiyen naat ya kananay “Inilan APU DIOS an ha-oy ya nadan udum an tataguk ya maid di bahul mi ke naen natayan Abner. ²⁹ Hay makastigu ya hi Joab ya hay pamilyana! Ta am-in nadan ahi mitun-ud an holag na ya waday mumpundogo ke dida nadah katatakut an dogo umat hi dogon di indonan, hay dogon mangpuy adol ya mage-ek di udum ke didat mahapul day patanong ya wadan diday mateh gubat ya inagang.” ³⁰ Hidiyey kinalinah kastigu da te pinaten da Joab ke Abishai hi Abner te imbalo day namatayan Abner ke tulang dan hi Asahel handih nunggugubatan dad Gibeon.

³¹ Ot iolden David ke da Joab ya nadan tatagunan bik-iyon day bulwati dat mumbulwati dah langgote ta pangipatibo dan u-umyung dah natayan Abner. Handih pun-ie dah Abner an eda ilubuk ya nituntun-ud hi David nah lungun an hidiyey pangipatibonah lispitunan hiya. ³² Ot eda ilubuk hi Abner ad Hebron. Kediye natayan Abner ya namahig di kogan David ya nadan tatagunah di nah lubukan. ³³ Nangapyah David hi kantan mipanggep hi u-umyunganah natayan Abner. Kananah kantanay

“Tipet hay ine-en di natayan Abner ya umat hi natayan di gaga-ihon tagu? ³⁴ Ugge nabobodan di taklena ya hukinah namatayan dan hiya. Hiya ya maid di bahul na, mu pinaten di gaga-ihon tagu.” Ya kinumgan am-in nadan tatagu.

³⁵ Kediye algo ya ug-ugge nangan hi David. Kanalyan nadan tatagut mangan, mu adin kananay “Kudukdulnay patayonak ke Apu Dios hin manganak yaden ugge nala-uh tuwen algo.” ³⁶ Totobalon nadan tataguh tuwen inat David, takon nadan udum an inat na ya totobalon da. ³⁷ Kediye ya maawatan am-in nadan iIsrael an makulug paman an maid di bahul nah natayan Abner. ³⁸ Kanan David nadah opisyal nay “Kon adiyu nomnomon an hantun nate ya natag-en apapuh tud Israel? ³⁹ Ha-oy ya nakapuy moy punggibok ku, takon di piniliyak ke APU DIOS an mumpatul. Adik mo anhan maanusan hantudan imbabalen Seruah te namahig an gaga-ihoy atoaton da. Hana ot ta kastigu-

won APU DIOS dida nah gaga-ihon inat da te hidiyey lebbeng nan maat ke dida.”

Hay namatayan dan Isboset

4 Handih dingngol Isboset an imbabalen Saul an napateh Abner ad Hebron ya hiya, takon nadan udum an tatagu ya timmakut da. ² Waday duwan hingtulang an ap-apun di tindalun Isboset an da Baanah ke Rekab an imbabalen Rimmon an iBeerot an holag Benjamin. (Hay Beerot ya nibilang an boblen nadan holag Benjamin ³ Wadaday datin numbobleh di, mu binumtik dad Gittam ot hidi moy numboblaysan da ingganad uwani.)

⁴ Hay ohan nahlag ke Saul ya hi Mepiboset an imbabalen Jonathan an limay toona handih natayan da amanan hi Jonathan ke apunan hi Saul. Handih nipainilah nunhituwan dad Jesreel di mipanggep hi natayan da ya nanginlalak-e nan mun-adug ke hiya ot bumtik da, mu nag-ah Mepiboset ot madahuy gapun diye.

⁵ Ohan algo ya imme da Rekab ke Baanah hi balen Isboset. Dimmatong dah maka-al-algon kediye ya nahuyop hi Isboset ta mun-iyatu. ⁶ Hana ke damdaman babain wada nah panton munyakayak hi alina ya muntumtumog ot mayongyong. Kinali uggena inggibok di hinggopon da Rekab ke Baanah. ⁷ Hinumgop da Rekab ke Baanah kuwartun Isboset ot patayon da. Pinutul day uluna ot al-alan da ot mange da kediye hilong an indalan da nah nundotal ad Jordan. ⁸ Imme dad Hebron ot eda impatibo nan ulun Isboset ke David. Kanan dan hiyay “Dehtu nan ulun Isboset an imbabalen nan buhul mun hi Saul an nanganuanup ke he-at edaka patayon. In-abulut APU DIOS ad uwanin ibalom ke hiya ya nadan holag nah diyen inainat dan he-a.”

⁹ Mu hinumang David didan kananay “Isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung an nangihwang ke ha-on am-in hi gaga-ihon mipipate kayu gapun naen inat yu. ¹⁰ Umat handin immali on nangipainilan ha-on ad Siklag mipanggep hi natayan Saul te pangalina on umamlongak kediye ena ipainilan ha-on. Ya impi-patek hidiye tagu ta hidiyey ginun-ud na kediye indatdatong nan ha-on. ¹¹ Athidiy inat kun hiya gapu kediye indatdatong na, ot namam-a moy atok ke dakayun gaga-ihon pinate yuy tagun nahuyop hi bale-nan maid di bahul na. Numbahul kayu, kinali pipate dakayu ta mama-id kayu tuh tap-on di luta.” ¹² Ot kalyon David nadah tindaluna ot patayon dah Rekab ya hi Baanah. Pinutul day takle da ya huki da ot itayun day adol da nah nih-up hi lobong ad Hebron. Ya naken ulun Isboset ya eda inlubuk nah nilubukan Abner ad Hebron.

Hay numpatulan David am-in hanadah bobled Israel

5 Indani ya am-in nadan iIsrael ya imme dan David ad Hebron ot kanan dan hiyay "Ditakun am-in ya hintutulung taku te ohay nahlagan taku. ² Takon tuwali handih hi Saul di patul taku ya he-ay nangipangulun dakamin makigubat. Ya kinalin tuwalin APU DIOS di 'He-ay ahi mangipaptok ya pumpatul nadan tataguk an holag Israel.'" ³ Kediye inaliyan dadiyen mangipangpangulun iIsrael ad Hebron hi kad-an David ya nakitobbalan hi David ke didah hinangngab APU DIOS an iaddum na mo didan am-in hanadah tataguna. Timbal dan hi David di pumpatul da ot duyagan day ulunah lana.

⁴ Handih numpatulan David ya tulumpuluy toona ot mumpatul hi nap-at an toon. ⁵ Pitun toon ta kagodway numpatulanad Hebron ad Judah ya hay numpatulanad Jerusalem am-in hanadah holag Israel ya tulumpulut tulun toon, kinali hay ngam-ut am-in di numpatulana ya nap-at an toon.

⁶ Hay lappun di nun-ap-apuwan David ad Jerusalem ya athitu: Impanguluna nadan tindaluna ot eda gubaton nadan Jebusite an numbobled Jerusalem. Pangalin nadan Jebusite on adi kabaelan David an apputon dida ot kanan dan hiyay "Adiyu man anhan kabaelan an mih-up hitu te takon nadan nakulap ya nage-ek ya patakuton dakayu." ⁷ Mu da David ya hinggop dad Zion an nakaalladan hi tuping ot apputon da dida ot ngadanan dah Boblen David. †

⁸ Handi ya kinalin David nadah tatagunay "Kon wadan dakayuy umat ke ha-on an pakahingngitana nadan Jebusite ta ihik nan patayon dida? Deket dakayuh na ya ume kayu! Iunnud yu nah kinapya dan dalanon di danum ta eyu pumpate dadiyen makalin nakulap ya nage-ek." Hidiyey gapunan kanan day "Adi pakaghop hi balen Apu Dios nadan makalin nakulap ya nage-ek."

⁹ E numbobleh David hidi ot ngadananah "Boblen David." Takon nadan nunlinikkod an pingngit nan boble ya iniphod na. ¹⁰ Hi David ya mungkihamad di pun-ap-apuwana te banaddangan APU DIOS an Kabaelasan am-in.

¹¹ Hanan patul an hi Hiram ad Tyre ya immipaeh udum an tatagunah kad-an David. Ya impaeyanah kakaiw ya kakarpentero ya nadan mumpahok hi batu ta kapyaoon day makaphod an palasyona. ¹² Kediye ya inila mon David an tinuddun APU DIOS hiya an mumpatul ad Israel ya inhamad nay pun-ap-apuwana gapu nadah ibbanan holag Israel an tatagun APU DIOS.

¹³ Ot taynanad Hebron ot mit-an ad Jerusalem. Inudmanay inayana ya nadan mibilang an inayana ot mad-

† *Hituwey ohan ngadan di Jerusalem.*

uman di imbabalena. ¹⁴ Datuwey imbabalena handih wadada mod Jerusalem: hi Sammua, hi Sobab, hi Nathan, hi Solomon, ¹⁵ hi Ibhar, hi Elishua, hi Nepheg, hi Japhia ¹⁶ hi Elishama, hi Eliada ya hi Eliphelet.

¹⁷ Indani ya dingngol nadan iPilistia an hi David moy patul di Israel ot ipae day titindalu dan e mampap ke hiya. Mu dingngol David di mipanggep kediye ot e mitalu nah naligat di kadpapana. ¹⁸ Handih immali dadiyen iPilistia ya eda iwahit nah nundotal ad Repairim. ¹⁹ Hi David ya nundasal ke APU DIOS an kananay "An ekami makigubat hantudah iPilistia? Kon pangapputon dakami?" Hinumang APU DIOS an kananay "Om, ekayu, pangapputon dakayun ha-on!"

²⁰ Imme da David ad Baal Perasim ot apputon dah di nadan iPilistia. Kanan David di "Nakalakkay nangipaapputan APU DIOS nadah buhul kun umat hi pangat di dakol an danum an umianud." Kinali nanganadanan hidiyen boble hi Baal Perasim. ²¹ Handih mamtik nadan iPilistia ya nungkihati nadan kinapya dan ing-ingon di dios da ot pun-alan da David.

²² Indani ya nibangngad nadan iPilistia ot miwahit da bo nah nundotal ad Repairim. ²³ Ot makihummangan boh David ke APU DIOS hin nganney atona. Himmumang hi APU DIOS an kananay "Bokon hi nangappit hituy punggubatan yun dida. Hay maphod ya mumpae kayuh dih binnah-el nat eyu gubaton didah di nah nih-up nadah kaiw an balsam. ²⁴ Ya ilappu yun mangubat ke dida ten waday donglon yuh mun-altituh tap-on dadiyen kakaiw te mamanguluwak an e maki-hangga nadah iPilistia ta apputok dida." ²⁵ Inun-unud David hidiyen kinalin APU DIOS ot dog-alona nadan iPilistian impalpu nan nangubat ke didad Giba ingganad Geser.

Hay naliyan nan Kahon APU DIOS ad Jerusalem

6 Indani bo ya inamung David am-in nadan tindalunan nalaing an makigubat an ume dah tulumpulun libu. ² Ot impangulu na didad Baalah ad Judah ta eda alan hidi nan Kahon Apu Dios. Hay ngadan diyen Kahon ya nalpun APU DIOS an Kabaelasan am-in. Hiya ya wadah din inumbun nah numbattanan nadan pinaot an ing-ingon di anghel. ³ Eda imbudal hidiyen Kahon Apu Dios an niha-ad hi balen Abinadab nah bilid ot ilugan dah ka-apyan kuliton. Ingguyud da Ussah ke Ahio an imbabalen Abinadab nadan bakan nanguyud kediye kuliton. ⁴ Impangulun Ahio ⁵ ot ahi mitun-ud da David ya am-in nadan ibbada. Mahaldot di kanta da ya nannannayo dah pundayaw dan APU DIOS. Ya pun-ipagango da nadan gitara, ayyuding, tamburin, castanets ya cymbals.

⁶ Handih dimmatong da nah pun-ilikan Nakon ya nikudli nadan bakan nangiguyud nah nitakkayan nan Kahon Apu Dios ot ipudon Ussah diyen Kahon. ⁷ Bim-

moh-ol hi APU DIOS ot pinghanadi ya pinate nah Usah nah paldang nan Kahon gapu te impudonah diyen Kahon. ⁸Ya bimmoh-ol hi David gapu kediye namatayan APU DIOS ke Ussah. Nginadanan dah diyen bobleh "Peres Ussah" ot nipalpun diye ya hidiyey ngadana ingganad uwani.

⁹Indani ya tumakut moh David ke APU DIOS an kananay "Nganne nin moy atok an mangianamut nah Kahon APU DIOS?" ¹⁰Ninomnom David an adina mo ianamut hidiyen Kahon APU DIOS ad Jerusalem ot ihingngi day dinalan da ot ena iha-ad hidiyen Kahon hi balen Obed Edom an iGat. ¹¹Niha-ha-ad nan Kahon hidih tulum bulan ot ongal di bendisyon APU DIOS ke Obed Edom ya nan pamilyana.

¹²Indani ya dingngol David an gapu nah Kahon an niha-ad hi balen Obed Edom ya ongal di bendisyon APU DIOS ke hiya. Ena inalah diyen Kahon hi balen Obed Edom ot maan-anla dan nangied Jerusalem.

¹³Handih eda nangal-an ya imme-ele dah ittay ot ipaohnong David didat iappitanah APU DIOS hi ohan lakin baka ya ohan ka-ong-ongal nan baka. ¹⁴In-awakon David nan ephod hi gitang na ya nahamad di panayo nah nundayaw nan APU DIOS handih mang-mangnge dan ¹⁵am-in hanadah holag Israel an naki-en e nangala nah Kahon APU DIOS. Indatong dad Jerusalem ya muntutukuk dah anla da ya pun-ipagan-go day tangguyub.

¹⁶Handih pun-idatong da nan Kahon APU DIOS nah boble ya indung-on Mikal an imbabalen Saul hi tawang ya tinibonah David an patul an manmannayo ya mumpaypaytuk hi pundayaw nan APU DIOS ya pinihul nah David hi nomnom na. ¹⁷Inihgop da nan Kahon ot eda iha-ad nah nahiduman hi tuldand impidadaan David. In-appitana boh APU DIOS hi naghob an ag-gayam ya in-appitana boh hamulon da. ¹⁸Nagibbuh David an nun-appit ot bendisyonana nadan tataguh ngadan APU DIOS an Kabaelasan am-in ¹⁹ot ikap-ongana didah makan an tinapay, raisin ya nihongban dotag. Ot umanamut nadan tatagu.

²⁰Immanamut damdamah David ot apngaonay pamilyana. Mu bimmudal hi Mikal an kananay "Anakkayang paman tun patul di Israel an e numpah-hiyan nanayon impatpatibo nay adol na nadah bin-abain muttatyun di oopisyal na!"

²¹Hinumang David an kananay "Man ha-oy ke pe ya manayowak hi pundayaw kun APU DIOS an nanuddun ha-on an nihannot ke amam ya nadan holag nat ha-oy di mangipangpangulun am-in hi holag Israel. Ya hituwey nomnomom, adik itikod an manayoh pundayaw kun APU DIOS, ²²takon di kanam di kibabainak, mu immam-anan agak ot ta pundayaw kun APU DIOS. Hay punnomnom mu ya kababain di at-attok, mu nadan muttatyu ya totobalonak ke dida!"

²³Kinali, nipalpun diye ya ug-ugge mo nun-imbabaleh Mikal an imbabalen Saul.

Hay hinamad APU DIOS an kalin David

7 Hi APU DIOS ya inhamad nay pun-ap-apuwan David ta maid moy gaga-ihon inat nadan buhul nan hiya te ipapaptok na, ta hidiyen nan malinggop moh David hi nunhituwana nah palasyona. ²Indani ya kanan Nathan an profetas di "Man-un ha-on te miha-adak hi nahamad an balen nakapyah kaiw an sedar yaden nan Kahon Apu Dios ya miha-ad nah naatopan hi tulda!"

³Kanan Nathan di "Atom di pinhod mu ot wadah APU DIOS an mamaddang ke he-a." ⁴Mu kediye hi-long ya kanan APU DIOS ke Nathan di ⁵"Em kalyon nah muttatyuk an hi David tun kalyok: 'Bokon he-ay mamohwat hi templon kiha-adak. ⁶Nipalpu handih ini-hwang ku handidan aammod yun holag Israel ad Egypt ingganad uwani ya ug-uggeyak niha-ad hi templo. Nun-in-eyak an numboblen nun-abungak hi naatopan hi tulda. ⁷Ya ke dadiyen nakiakiyak ke dida ya ug-uggek imbaga handidah tinudduk an mangipan-gulun dida hin tipet uggeyak ingkapyaan hi balen nakapyah sedar an kaiw.'

⁸Kinali kalyom ke David an kanak di 'Ha-oy an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kinaan daka nah nakababban ngunum an mumpattol hi kalnero ot pumbalinon dakan patul hantudah tataguk an holag Israel. ⁹Naki-eki-eyak ke he-a takon di daanay nangayam. Ya deket mange kan e makigubat nadah buhul mu on impamanguluk an inapput mo tuwali dida. Pumbalinon dakan makatbal an ap-apu ta mundingngol kah kabobboble tuh luta. ^{10,11}Intudduwak di tataguk an holag Israel hi pumboblayan dat nanga-mung ta adi mo punholholtapon di gaga-ihon tatagun ke dida. Nipalpu handih waday tinudduk an mun-apu nadah tataguk ya ginubagubat di gaga-ihon tatagu dida, mu mipalpu uduwani ya adik mo iabulut di athidi.

Ha-oy an hi APU DIOS ya hammadok an kalyon ke he-a, David an nadan holag muy ahi mumpatul.

¹²Deket mapoppog di biyag mut nilubuk ka mo nah lubukan di aammod mu ya pumbalinok di ohan imbabalem an mumpatul ya ahik ihammad di pun-ap-apuwana. ¹³Hiyay ahi mangapyah templon kiha-adak. Ya tibok ta munnananong di pun-ap-apuwanat nanga-mung. ¹⁴Ha-oy di amana ya hiyay imbabalek. Deket waday atonah gaga-iho ya kastiguwok umat hi pangastigun di ohan amah imbabalena. ¹⁵Mu takon di kastiguwok ya nanongnan ulayak ya baddangak. Adi umat hi inat kun Saul an kinaan kuh pun-ap-apuwana ot ihannot daka. ¹⁶Mahlag ka ya mahlag da boy holag

mut mahanhanot dan mumpatul ta munnananong di pun-ap-apuwam.”

¹⁷ Imme Nathan hi kad-an David ot kalyonan am-in ke hiyay kinalin Apu Dios.

Hay dasal David

¹⁸ Indani ya immeh Patul an hi David hi kad-an APU DIOS nah abung ot mundasal an kananay “APU DIOS an Nakattag-e, ha-oy ya nan pamilyak ya maid di kalebbengan mi nadah inat mun kiphodan mi. ¹⁹ Ya deyan pun-udmam ot ya abuy bendisyon mun ha-on, APU DIOS an Nakattag-e ya hinamad mun kinaliy ahim aton hi kiphodan nadan holag kuh udum hi algo. Ot mipuun ke datuwe ya maawatak mo, APU DIOS an Nakattag-en makaulle kan ha-on ya nadan pamilyak. Makakkaphod kan abun dakami! ²⁰ Takon di impakain- nilam di katataguk an muttatyum ya kapyanan maphod kan ha-on. Kinali maid moy udum an mahapul kun ibagak ke he-a. ²¹ Impainilam ke ha-on di pinhod mun maat an kiphodak. Ya inilak an maat hituwe te hinamad mun kinalin ha-on ya hituwe tuwaliy pinhod mun maat. ²² APU DIOS an Nakattag-e, makulug an matbal ka. Maid di udum an umat ke he-an inila min Dios mi hin bokon he-a ya abu. ²³ Ya maid di udum an umat ke dakamin holag Israel an inihwang muh nihbutan mid Egypt ta pumbalinon dakamin tatagum ta waday innunan mundingngol di ngadan muh kabobboble tuh luta. Ya inat muy umipamodwong an impakaan mu nadan numpumboble, takon nadan dios da ot mihannot kamin tatagum. ²⁴ Om, APU DIOS, impumbalin dakamin holag Israel an tatagum ta nangamung ya he-a moy Dios mi.

²⁵ Ot ad uwani APU DIOS ya idasal kun ipaannung mut maat ta nangamung nan hinamad mun kinalin atom an kiphodak ya kiphodan nadan holag ku. ²⁶ Ya hana ot ta paannungom hidiyen kinalim ta mundingngol di ngadan mut nangamung hi kabobboble ya ta ahi kanan di tataguy ‘Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya hiyay Dios an dayawon nadan holag Israel.’ Kinali punnanongom anhan di pun-ap-apuwak ta nangamung.

²⁷ APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios min holag Israel, waday tulid kun mangidasal ke datuwe te impainilam ya kinalim ke ha-on an muttatyum an ahim pumpatulon di holag ku.

²⁸ APU DIOS an Nakattag-e, he-a ya Dios ka ya midinol kan mangat hi kalyom. Hinamad mun kinalin ha-on nadan makaphod an ahim aton an kiphodak. ²⁹ Ta hidiye nan ipaannung muh diyen kinalim ya bendisyonam ta nangamung nadan holag ku. APU DIOS an Nakattag-e, hinamad mun kinali, ta hidiye nan makulug an bendisyonam nadan holag ku ta nangamung.”

Hay mipanggep hi nanganapputan David ya nadan opisyal na

8 Indani ya nakigubat boh David nadah iPilistia ot apputona dida ot mapoppog moy pun-ap-apuwan da ke didan holag Israel.

² Indani ya inapput na damdama nadan iMoab. Impunlukbub nah luta dadiyen iMoab an hinintuhintutlu na dida. Ot pipatenay duwa ya ugge nay oha. Dadiyen iMoab ya ingunuwan dah David an patul ya mumbayad da moh buwis ke hiya.

³ Indani ya e nakigubat da David nah imbabalen Rehob an hi Hadadeser an patul ad Sobah an bobled Syria. Hituwen gubat ya naat handih hi Hadadeser ya nadan tindaluna ya mange da nadah bobleh pingngit nan Wangwang an Euphrates ta sakupon da bo. ⁴ Mu inapput da David dida ot pulhon day hinlibun kalesan di tindalu ya dimpap day pitun libun tindalun nangi-manehon dadiyen kalesa ot dopapon da boy duwampulun libun tindalun ugge nunlugan hi kalesa. Ot ahi imandal David an pilayon da nadan kabayun mangiguyud ke dadiyen kalesa. Abunay hinggatut ke dadiyen kabayuy uggena impapilay ta usalon nadan tindaluna.

⁵ Handih immipae nadan iSyria ad Damascus hi tindalu dan e mamaddang ke Hadadeser ya ginubat David dida ot patayon nay duwampulut duwan libun dadiyen tindalu. ⁶ Kimmapyah David hi kampun di tindaluna ke dadiyen boblen sinakup na ot mumbaybayad nadan tataguh dih buwis ke hiya. Hi APU DIOS ya impanganapput nah David takon di daanay ena nakigubatan. ⁷ Indani ya in-en David nadan happiyon balituk an inalana nadah opisyal Hadadeser ot ie nad Jerusalem. ⁸ Inala na boy dakol an giniling ad Betah ya ad Berothai an o-ongal an boblen pun-ap-apuwan Hadadeser.

⁹ Handih dingngol Toi an patul ad Hamat an inapput David am-in nadan tindalun Hadadeser ¹⁰ ya intud-ak na nan imbabalenan hi Joram an e mangapnga ya mangipatiboh pambal nan David gapuh nangapputanan Hadadeser. Da Toi ke Hadadeser ya nabayag an numbuhhulan da. Immal-alah Joram hi balituk ya silber ya giniling an ena idat ke David. ¹¹ Ot iappit David am-in datuwe ke APU DIOS umat hi inat na nadah silber ya balituk an inala na nadah udum an boblen inapput na. ¹² Dadiyen boble ya Edom, Moab, Ammon, Pilistia ya Amalek. Takon nadan inala nan Hadadeser an patul ad Sobah an imbabalen Rehob ya in-appit nan Apu Dios.

¹³ Hi David ya namam-an nundingngol handih namatayanah himpulut walun libun tindalun iEdom nah nundotal an kanan dan Maahin. ¹⁴ Kediye nangapputana nadah iEdom numpakapyan am-in nah bobled

Edom hi kampun di tindalu ot hiyay mumbalin an apu ke dadiyen boble. Hituwe boy pangitib-an an hi APU DIOS ya impanganapput nah David takon di daanay ena nakigubatan.

¹⁵ Hi David di nun-ap-apun am-in hanadah holag Israel ya maphod ya limpiyuy nangat nan didan ibbanan holag Israel. ¹⁶ Hay ap-apun di tindaluna ya hi Joab an imbabalen Seruiah. Hi Jehoshaphat an imbabalen Ahilud di mumpaptok nadah dokumenton nan boble da. ¹⁷ Ya hay natag-en padi da ya da Sadok an imbabalen Ahitub ke Ahimelek an imbabalen Abiathar. Ya hi Seraiah di sekretarin di korte. ¹⁸ Hi Benaiah an imbabalen Jehoiada di ap-apun di guwalyan nan patul an hi David. Ya nadan imbabalen David di opisyal † nan bu-maddang ke hiya.

Da David ke Mepiboset

9 Ohan algo ya minahmahan David an kananay “An wadaday mataguh holag Saul? Deket wada ya pinhod kun ipaptok ta pangipatibok hi ulek an hidiyey hinamad kun kinali ke Jonathan handi.”

² Indani ya dingngol nan wada on tagun hi Siba an muttatyun Saul handi. Impaayag na ot kananan hiyay “An he-ah Siba?” Kanan Siba di “Om, apu patul.”

³ Kanan David ke hiyay “Kon waday natdaan hi pamilyan Saul ta waday pangipatib-ak hi ulen Apu Dios?” Kanan Siba di “Waday ohan imbabalen Jonathan an hi Mepiboset. Hidiye ya napilay.”

⁴ Kanan David di “Daanay kad-ana?” Kanan Siba di “Dehdih balen da Makir an imbabalen Ammiel ad Lo Debar.” ⁵ Ot ipaayag nah diyen imbabalen Jonathan.

⁶ Immalih Mepiboset an imbabalen Jonathan ya inapapun Saul ot munyuung hi hinanggan David. Kanan David ke hiyay “An he-ah Mepiboset.” Himmumang ot kananay “Om. Immaliyak an muttatyum, apu patul.”

⁷ Kanan bon David ke hiyay “Adika tumakut ke ha-on Mepiboset. Ipaptok daka ya ulayan daka te hidiyey insapatak ke amam an hi Jonathan. Ibangngad kun he-an am-in di lutan apum an hi Saul ya damanan hituh balek di panganam.”

⁸ Nunyuung boh Mepiboset ke David ot kananay “Apu patul, tipet ulayanak ke he-a yaden ha-oy ya mialigak nah naten ahu te maid di hibik?”

⁹ Impaayag David hi Siba an muttatyun Saul handi ot kananan hiyay “Deya, impabangngad kun Mepiboset am-in di limmun apunan hi Saul. ¹⁰ He-a ya nadan imbabalem ya muttatyum ya payowon yu dadiyen payona ta ialy yun hiyay dowana. Hi Mepiboset ya damanan mangan hituh balek.” (Hi Siba ya himpulut limay imbabalenan linalaki ya duwampuluy muttatyuna.)

† Hay udum ya kalyon day hay kibalinan di “opisyal” hitu ya “padi.”

¹¹⁻¹³ Hinumang Siba an kananay “Atok am-in di imandal mun ha-on, apu patul.”

Hi Mepiboset an napilay di duwan hukina ya immed Jerusalem ot e miha-ad hi balen nan patul an hi David. Ot makikkikan ke hiyan kay na imbabale. Waday ungan lalakin imbabalen Mepiboset an hi Mika di ngadana. Hi Siba ya am-in nadan pamilyana ya muttatyun Mepiboset dida.

Hay nangapputan David ya nadan tindaluna nadah iAmmon

10 Nabaybayag hi ittay ya nateh Nahas an patul ad Ammon ot mihannot nan imbabalenan hi Hanun an numpatul. ² Dingngol David hituwe ot kananay “Mahapul an ipatibok di nahamad an pakigayyumak ke Hanun umat nah maphod an impatibon amanan ha-on handih kataguna.” Ot umitud-ak hi e mangidung-on Hanun ta ipainila dan hiyan u-umyung damdamah David mipanggep hi natayan amanan hi Nahas.

Mu handih dimmatong dad Ammon ³ ya kanan nadan mangipangpangulu nadah iAmmon di “Apu patul, kon pangalim on hay gapunah nangitud-akan David ke datuwen tataguna ya ta ipainila dan u-umyung hi David te nateh amam? Man bokon te im-mali dan munsiiim tuh boble takut nalaka ditakun apuputon hi gubat!”

⁴ Impadpap Hanun dadiyen intud-ak David ot labahaon day pangngel di emeng da ya pinuttutan day bulwati dan inippog dah tipa da ot ahida paanamuton dida. ⁵ Gapu kediyen naat ke dida ya bumain da mon umanamut. Dingngol David hituwe ot umitud-ak hi e mangalin didan mihdi da ni-an ad Jericho inggana tummol boy emeng da.

⁶ Indani nuppe ya ahi ninomnom nadan iAmmon an impumbalin da ot ya abuh David hi buhul da. Tinang-danan day duwampulun libun tindalun iSyria ad Bet Rehob ya Sobah. Tinangdanan da boy himpulut duwan libun tindalud Tob. Ya tinangdanan da nan patul an hi Maakah ya nadan hinlibun tindaluna. ⁷ Dingngol bon David di mipanggep kediyen ot itud-ak nah Joab ya am-in nadan tindaluna ta eda makigubat ke dida. ⁸ Bimmudal nadan iAmmon ot eda mipustu nah hogpan ad Rabhah an ongal an boble da. Hanada ken iSyria, takon nadan nalpud Tob ya Maakah ya nipustu da nadah e-elen di boble.

⁹ Tinibon Joab an gubaton da didah hinangngab ya indoggan ot pilionay kala-laingan an tindaluna ot diday inhangga na nadah iSyria. ¹⁰ Tinuddu nah tulang nan hi Abishai an mangipangulu nadah udum an tindalunat diday makihanggan hanadah iAmmon.

¹¹ Kanan Joab ke Abishai di “Deket tibom an pun-apputak nadah iSyria ya umali kat baddanganak. Ya

deket tibok an pun-apput dakan hanadah iAmmon ya umaliyak ta baddangan daka. ¹² Mahapul an tumulid taku ya adi taku tumakut! Ya ihapot takun makigubat ta itakdog takuy tatagu taku ya nadan boblen indat Apu Dios ke ditaku! Ya hana ot ta hay pinhod APU DIOS di maat!”

¹³ Mange da Joab an eda gubaton nadan iSyria ya mamtik da. ¹⁴ Handih tinibon nadan iAmmon an mamtik nadan iSyria ya binumtik da damdama te timmakut dan Abishai ya nadan tindaluna ot humgop da nah boble da. Ot mibangngad moh Joab ad Jerusalem.

¹⁵ Tinibon nadan iSyria an inapput nadan holag Israel dida ot maamung da bo. ¹⁶ Ot umayag dah udum an titindalu dan wadan nah binnah-el nan Wangwang an Euphrates. Ot ume dad Helam an impangulun Sobak an ap-apun di tindalun Hadadeser ad Sobah. ¹⁷ Handih dingngol David di mipanggep kediye ya inamung na nadan tindalunan iIsrael ot agwatan da nan Wangwang an Jordan ot ume dad Helam nah nipustuhan nadan iSyria ot ilappu dan munggugubat. ¹⁸ Mu naapput nadan iSyria ot mamtik da bo. Pinaten da David di pitun gatut an numpungkalesan iSyria, ya nap-at an libu nadan udum an tindalu ya liniputanah Sobak an ap-apu da ot mateh di nah nunggugubatan da.

¹⁹ Handih tinibon nadan patul nadah boblen sinakup Hadadeser an naapput da ya nakihayyup dan David ot mumbalin da mon tataguna.

Nipalpun diye ya tumakut mo nadan iSyria an maddang nadah iAmmon.

Da David ke Bathsheba

11 Handih nadatngan nan tiempon di toon an oggan pakigubatan di papatul an kediye ya nagibuy ahi kotolan ya intud-ak David hi Joab ya nadan udum an opisyal ya nadan tindalunat eda gubaton nadan iAmmon. Inapput da dida ot sakupon da nan ongal an boble dan Rabbah. Mu kediye eda nakigubatan ya niha-ad hi David ad Jerusalem an ugge naki-e.

² Ohan himbatangan an bimmangun hi David ya imme nah atop di baleda. Mundaldallanan hidi ya inuhdungana on babain mun-amo. Hidiyen babai ya maddikit an abu. ³ Immitud-ak hi e munhanhan hin dahdih diyen babai ot inilaonan hi Bathsheba an imbabalen Eliam ya inayan Uriah an Hittite. ⁴ E impaawit David hi Bathsheba ot handih in-ali da ya inhuyop na. Kediye ya ka-gibbun di pangatana nah ine-en di punlini te nagibbuy malpuh adol na. Nagibbun nunhuyop da ot umanamut hi Bathshebah baleda. ⁵ Indani ya ginibok nan nawadaan ot ipaenay mangipainilan David mipanggep kediye.

⁶ Ot ipaad David ya ke Joab an kananay “Itud-ak mun ha-on hi Uriah an Hittite.” Ot itud-ak Joab hi Uriah ke

David. ⁷ Handih dimmatong hi Uriah ya hinanhanan David ke hiya hin nganney innun nan gubat ya hin malinggop da Joab ya nadan tindaluna. ⁸ Ot ahina kanan ke Uriah di “Umanamut ka ni-an hi baleyu ta eka muniyatu.” Indanit limmah-un hi Uriah nah balen David ya ninomnom David an umipaeh balen Uriah hi idat nan hiya ot ien di muttatyuna. ⁹ Mu hi Uriah ya ugge immanamut hi baleda ot makihuyop nadah guwalya nah hogpan hi balen David. ¹⁰ Handih ininnilan David an ugge immanamut hi Uriah ya kananan hiyay “Tipet uggeka immanamut yaden nabayag an nidawwi kah pamilyam?”

¹¹ Hinumang Uriah an kananay “Hanadan ibbak an tindalun iIsrael ya iJudah ya dehdi dan makigubat da ya dehdi dida nan Kahon Apu Dios, ta hidiye nan dehdi nan ap-apuk an hi Joab ya nadan opisyal nan mungkampu da. Yaden man-un ha-oy te umanamutak ta mangmangnganak ya mangmangnumak ya makihuyopak hi inayak? Isapatak an adinadaman atok di athidi!”

¹² Indani ya kanan David ke hiyay “Ne mihtu ka mot ahika mibangngad hi bigat.” Ot mihdih Uriah ad Jerusalem kediye algo ot mun-iyen hidi. ¹³ Hi nabigatana ya inayagan David an makikan ke hiya ot butongona. Mu ugge bo immanamut hi Uriah ot mahuyop nah kuwartun nadan guwalya.

¹⁴ Nabigat ot mangapyah David hi tudok nan Joab an ipaal-alanan Uriah. ¹⁵ Kanana nah tudok nay “Hi Uriah di pamanguluwom nah kad-an di namahig an laban ne deke ya tinaynan yu ta patayon da.” ¹⁶ Handih e hogpon da Joab nan ongal an boble ya impaen Joab hi Uriah nah kipahhigan di kalaban da. ¹⁷ Bimmudal nadan kalaban da nah boble ot makigubat dan nadah tindalun Joab ot patayon day udum ke dida takon hi Uriah.

¹⁸ Indani ya impaen Joab di e mangipainilan David hi mipanggep nah gubat. ¹⁹ Tinuttudu na nan intud-ak nan kananay “Deket kinalim nah patul am-in di mipanggep nah gubat ²⁰ ya wada nin an bumoh-ol an kananay ‘Tipe tuwalit ekayu naka-ih-up an nakilaban ke dida? Kon uggeyu inilan wadada nah alad yaden pumpana dakayu? ²¹ Kon adiyu manomnom di natayan Abimelek an imbabalen Gideon? Babaiy namaten hiyad Tebes an wada nah alad ya intongba nay batun hiya ot mate! Tipet uggeyu ninomnom hidiyet ekayu tuwali naka-ih-up nah alad?’ Deket kalyon nan patul ke he-a datuwe ya kanam ke hiyay ‘Takon nan tindalum an hi Uriah ya nate.’”

²² Imme nan intud-ak Joab ot kalyonan David nan kinalin Joab an kalyona. ²³ Hituway kinalinan David: “Nalnal-ot nadan kalaban mi. Bimmudal da ot makilaban dan dakami, mu inlaputan min impabangngad dida nah hogpan hi bobleda. ²⁴ Indani ya numpana

dakamin wadada nah alad ot mate day udum an tindalum takon hi Uriah.”

²⁵ Kanan David nah intud-ak Joab di “Iphodam hi kalih Joab ta adi madismaya te hay kakulugana ya ugge taku inila hin dahdi day mateh gubat. Kalyom ke hiyat ihamad dan makilaban ta apputon da nadan kalaban da.”

²⁶ Handih dingngol Bathsheba an pinate da nan inayana ya imbaluwana. ²⁷ Nagibbuh diyen pitun algon nangibaluwan Bathsheba nah inayana ya e impaayag David ot iinena ot itungona nan imbabaleda. Mu hi APU DIOS ya adina pinhod hidiyen inat David.

Hay nuntutuyuwan David

12 Intud-ak APU DIOS hi Nathan an profetas ta ena kalyon hituwen ab-abig ke David: “Waday duwan tagun miha-ad hi ohan boble. Kadangyan di oha ya nawotwot di oha. ² Hanan kadangyan ya dakol di kalnerona ya bakana. ³ Ya nan nawotwot an tagu ya ammuna nan ginatang nan impan di kalneron ag-gayam na. Impanaptok nah diyen kalneroh dih balena ot makiongngal nadah imbabalena. Pakikanonah diyen kalnero nah kanona ya pakiinumona. Ya deke on in-ap-appupunan kay na imbabale. ⁴ Ohan algo ya waday bisitan nan kadangyan an tagu. Adina pinhod an kumlong hi aggayam nan pihdana nah bisitana ot ena pamgah ala nah kalneron nan nawotwot an tagu ot hidiyey impihda na nah bisitana.”

⁵ Bimmobboh-ol hi David gapuh inat diyen kadangyan an tagu ot kananay “Isapatak hi ngadan APU DIOS an wadat nangamung an hidiyen tagu ya mahapul an mate. ⁶ Ya mahapul an mamin-opat an bayadanah diyen inalana te ad-adih diyen inat nan maid di homok na.”

⁷ Kanan Nathan ke hiyay “He-ah diyen tagu! Ya hituwey kanan APU DIOS an Dios di Israel ke he-a: ‘Impumbalin dakan patul di Israel ya deket edaka patayon ke Saul on inihwang dakan ha-on. ⁸ Indat kun he-ay pun-ap-apuwana ya familyana. Ya he-ay impumbalin kuh patul di Israel ya Judah. Gulat nat makudang datuwe ya indumak ot di indat kun he-a. ⁹ Tippet uggeyak inun-unud ke he-a ta em inat di gaga-iho. Impipatem hi Uriah nadah iAmmon hi gubat ot boltanom nan inayana. ¹⁰ Gapu kediye inat mu ya athituy maat hi familyam: Am-in hanadah matuntun-ud an holag mu ya waday mapaten dida. ¹¹ Isapatak an ahik pumbalinon di oha nadah familyam an umidat hi kabulubulunam. Hay ahim panib-an ketuwen maat ya iabulut ku nadan inayam an ihuyop di ohan lalakin imbabalem dida nah punhin-aang-angan am-in di tagu. ¹² Handih nangihuyopam hi inayan di ohan tagu ya indalunum di nangatam ketuwe, mu ahi maat

nadah inayam nah punhin-aang-angan am-in di tatagud Israel.”

¹³ Indani ya kanan David ke Nathan di “Abulutok an nunliwatak ke APU DIOS.”

Kanan Nathan di “Om, mu pinakawanan APU DIOS di liwat mu, adika mate. ¹⁴ Mu gapu te hituwen inat mu ya humlun hi pamihulan di buhul APU DIOS ke hiya ya ahi mate nan imbabalem an lalaki.”

¹⁵ Ot umanamut hi Nathan. Indani ya impundogon APU DIOS nan golang an intungon Bathsheba. ¹⁶ Nundasal hi David ke Apu Dios ta kaanonay dogon nan imbabalena. Ya adi mangmangngan ya kahilohilong on immeh kuwartunat mibabakilang nah dulung. ¹⁷ Imme nadan opisyal nat eda ip-iphodan hi kali ta uminat mangan, mu adi. ¹⁸ Handih mikapitun algo ya nate nan golang. Umagol nadan opisyal David an mangipainilan hiya te kanan dah nomnom day “Namahig an u-umyung hi David handih pundogohana. Nganney nin moy atonah adol na hin ipainila takun hiyan nate nan imbabalena?” ¹⁹ Tinibon David an mungbukutyamman nadan opisyal na ya immalih nomnom nan nate nan golang. Hinanhananan didan kananay “An nate nan golang?”

Kanan day “Om, nate.”

²⁰ Imminah David ot e mun-amo. Ya impakahhugud nay buuk na ot hannotanay bulwatina ot umeh balen APU DIOS an e nundayaw ke hiya. Nibangngad hi bale-da ya mumbagah makan ot idadaan da ot mangan. ²¹ Kanan nadan opisyal nan hiyay “Handih matagu nan golang ya u-umyung ka ya adika mangan. Mu indanit nate ya immina ka ot eka mangan.”

²² Kanan David di “Om, nuntopolak an ug-uggeyak nangan ya kimmogakogaak handih matagu nan golang te kanak pe on homkonak ke APU DIOS ta adi mate. ²³ Mu ad uwanin nate ya tipet adiyak mangan? Kon damanan pabangngadok di biyag nan imbabalek? Udum hi algo ya umeyak hi kad-ana, mu adinadaman e mibangngad ke ha-on.”

²⁴ Inal-alubyag David hi Bathsheba an inayana. In-huyop na boh Bathsheba ya nawadaan ot muntungo ya lalaki bo ot ngadananah Solomon. Ya pakappinhod APU DIOS hidiyen golang. ²⁵ Ta hidiyen nan intud-ak na nan profetas an hi Nathan ta ena kalyon ke David ta ngadanana nan golang hi Jedidiah an hay kibalinalana ya “Pakappinhod APU DIOS hidiyen golang.”

²⁶ Da ke Joab ya nadan tindaluna ya tagan dan mangubat hi Rabbah an ongal an bobled Ammon ot sakupon day pangngelna. ²⁷ Indani ya immitud-ak hi e mangipainilan David mipanggep nah gubat. Hituwey kinalinah eda ipainilan David: “Ginubat kuy Rabbah ya kinahwa mi nan pangal-an dah danum da. ²⁸ Hay atom mo ya amungom nadan udum an tindalut hogpom nan boblet he-ay makalin nangapput ta bokon ha-on.” ²⁹ Ot amungon David nadan tindaluna ot eda gubaton

di Rabbah ot sakupon da.³⁰ Kediye boble ya wada nan tinattagun dayawon nadan iAmmon an hi Molek an waday niha-ad hi ulunan balituk an pongot an umeh tulumpulut opat an kiloy dam-ot na. Hidiyen pongot ya naal-alkusan hi nanginan batu. Ot kaanon David dadiyen nanginan batu ot iha-ad nah pongot na. Ya inala nay dakol nadah inibtik dah gubat kediye boble.³¹ Sinakup dah diyen boble ot pilitona nadan bimmobleh din mungngunun usalon day golgol, gabyon, ya wahe. Ya pinilit na bo didan mangapyah bricks. Athidi damdamay inat na nadah udum an numpumbobled Ammon. Nagibbun naat datuwe ot ahi mibangngad da David ya nadan tindalunad Jerusalem.

Hay malalaon inat Amnon ke Tamar

13 Hi Absalom an imbabalen David ya waday tulang nan babai an hi Tamar. Hidiyen hi Tamar ya maddikit an abu, ta nan tulang nan hi Amnon an imbabalen amanah oha bon inayana ya impakappinhod na.² Gapu kediye namahig an naminhod Amnon ke Tamar ya u-umyung ta loktat ya nundogo. Maid di inunan makihummangan ke Tamar an am-ammuna dan duwa te wadat nangamung di ibbana.³ Mu wada nan natalam an gayyum Amnon an hi Jonadab. Hidiye ya ibana te imbabalen Simeah an tulang amanah hi David.⁴ Ohan algo ya kanan Jonadab ke Amnon di "An nganney kabulubulunam? Antipet imbabale dakah patul yaden hay ang-ang muh kabigabigat ya kay mu inadadluwan di nitaguwam?"

Kanan Amnon ke hiyay "Man-uke ya impakappinhod ku nan ibak an hi Tamar an tulang Absalom an tulang ku damdama, mu nunhinnatkon di inami."

⁵ Kanan Jonadab ke hiyay "Athituy atom: Ipatibom an kay ka tut-uwa-ahan mundogo ta deket umalih amam an manibon he-a ya kalyom ke hiyan ipaalinah Tamar ta umidadaan hi kanom hituh kad-am. Ya kalyom bon pumhod di punggibok mu hin pakanon dakan hiya."

⁶ Timbal Amnon hidiye ot handih immalih amanah hi David an manibon hiya ya imbaganan hiyan paaliyona anhan hi Tamar ta umidadaan nah pakappinhod nan kanon ta pakanon.

⁷ Timbal David hidiye ot umitud-ak hi e mangalin Tamar ta umeh balen Amnon ta ena idadaan hi kanona.⁸ Ot umeh Tamar ya tinibonah Amnon an mibakbakilang nah kuwartunah di balena. Immalah alina ot mangapya tinapay hidih kad-an Amnon.⁹ Nalutu nan makan ot ienan Amnon, mu adi mangan. Kanan Amnon hanadah muttatyunay "Lumah-un kayun am-in an muttatyuk!" Ot tumayan dan am-in.¹⁰ Kanana bon Tamar di "Ialim hitu nan kanok ta pakanonak!" In-en Tamar hi kad-an Amnon nan kanona¹¹ ya impudon Amnon an kananan hiyay "Munhuyop ta!"¹² Kanan Tamar di "Adiyak anhan pili-

ton an mangat ketuwen gaga-iho. Adina lebbeng an aton di athitu hituh boble takud Israel.¹³ Ya hin kanana ya daanay pangayak ta adiyak mibabain. Ya kon adika damdama mibabain hituh boble takud Israel? Kudukdulnay makihummangan kan amata. Inilak ot iabulut nan iineyak ke he-a."¹⁴ Mu adi ot ya abu hangudon Amnon nan pungkalin Tamar ot gapu te nalnal-ot ya pinilit nan inhuyop.

¹⁵ Indani bo udot ya namahig an ong-ongal di hingit nan Tamar mu nan naminhod na ni-an ke hiya. Ot kananan hiyay "Makaan kah tu, lumah-un ka!"

¹⁶ Kanan Tamar di "Adiyak! Deket palah-unonak ke he-a ya ong-ongal an pumbahulam mu hantun inat mun ha-on!"

Mu adi bo donglon Amnon.¹⁷ Immayag hi muttatyuna ot kananay "Palah-unom tun babai ya indakkig mu!"¹⁸ Ot ipalah-un nan muttatyuh Tamar ot idakkig na nan panto.

Hanan bulwatin Tamar ya andukke ya andukke boy taklen diyen bulwatina te athidiy bulwatin di babain imbabalen di patul an ugge nalahin.¹⁹ Nundap-ulan Tamar di uluna ya binik-i na nan bulwatina ya iyuyung nan mangen inhani nay taklenah anganan mungkoga.²⁰ Tinibon tulang nan hi Absalom ot hanhananan kananay "Kon waday gaga-ihon inat Amnon ke he-a? Pakodholom di nomnom mu! Nganney innun, ibam metlaing hi Amnon. Adim kalkalyon hi udum hinaen naat." Hi Tamar an u-umyung ta nangamung ya nihahhaad hi balen tulang nan hi Absalom nipalpun diye.

²¹ Handih dingngol nan patul an hi David hidiyen naat ya namahig di bungot na.²² Namahig moy hingit Absalom ke Amnon gapuh kediye inat nan tulang nan hi Tamar ta hidiye nan adi mo makihummangan ke hiya.

Hay nangipipatayan Absalom ke Amnon

²³ Nala-uy duwan toon ya kediye pangipakaan Absalom hi dutdut di kalnero nad Baal Hasor an nihup ad Epraim. Inimbital nan am-in nadan tutulang nan imbabalen amana ot ume dah di.²⁴ Ena inimbital damdamah amanah kananay "Deyan ad uwaniy pangipakaanak hi dutdut di kalnerok ya ayagan daka ya nadan opisyal mut umali kayuh din makihumul."

²⁵ Mu kanan amanah hi David di "Adiyak an imbabalek. Adina lebbeng an ekami umalin am-in te maligatan ka ot ya abu gapun dakami." Ipirit Absalom mu adih amana.

²⁶ Kanan Absalom di "Deket adika, ne iabulut muh Amnon ta maki-alin dakami."

Kanan amanah "Tipet e maki-eh Amnon?"²⁷ Mu ipapilit Absalom ot loktat ya in-abulut amanah maki-eh Amnon takon nadan udum an imbabalena.

Hay impadadaan Absalom ya nahamad an hamul an kay hamul di patul. ²⁸ Tinugun tuwalin Absalom nadan tatagunan kananay "Athituy aton taku, deket nabu-tong hi Amnon ta insinyas kun patayon yu ya un-un-udon yu. Adi kayu tumakut, ha-oy di ukod. Kinali tumulid kayu, adi kayu munhalinduwa." ²⁹ Inun-unud nadan tatagun Absalom di intugunan aton da ot patayon dah Amnon. Hanadan udum an imbabalen David ya nuntakke dah kabayu da ot bumtik da.

³⁰ Handih wadadah dalan an uggeda ni-an dimmatong ya waday nangipainilan David an kanan day "Apu patul! Pinaten Absalom am-in nadan imbabalem! Maid di natdaan ke dida." ³¹ Timmaddog nan patul ya numbik-inay bulwatina ot munlukbub nah luta gapuh hakit di nomnom na. Takon nadan opisyal na ya numbik-i da damdamay bulwatida. ³² Mu kanan Jonadab an imbabalem Simeah an tulang David di "Apu patul, uggeda pinaten am-in nadan imbabalem, am-munah Amnon an nate. Implanun tuwalin Absalom hidiye nipalpu handih pinilit Amnon an ihuyop hi tulang nan hi Tamar. ³³ Kinali adim kulugon nan indatdatong dan he-an naten am-in nadan imbabalem. Am-muna kayah Amnon an nate."

³⁴ Hi Absalom ya binumtik.

Hana ken guwalya nah hoob ad Jerusalem ya tinibonay dakol an tatagun manayyu nah kalatah nangappit ad Hononaim ot ena kalyon nah patul hidiyen tinibona. ³⁵ Kanan Jonadab nah patul di "Dadiye nadan imbabalem an mangalin kinalik ke he-a." ³⁶ Dimmatong da ya mungkoga da, takon hi David ya nadan opisyal na ya namahig di koga da damdama.

^{37,38} Hay binumtik an Absalom ya ad Geshur an hay patul hidi ya hi Talmai an imbabalen Amihud. Niha-haad hi Absalom hidih tulun toon. Yaden hi ke amanan hi David ad Jerusalem ya nabayag an u-umyungan gapuh natayan nan imbabalenan hi Amnon. ³⁹ Indani ya naalalubyag hi David an adi mo u-umyung ot minomnom-noman bo kayan Absalom an pinhod nan abun tibon.

Hay nibangngadan Absalom ad Jerusalem

14 Hi Joab ya inilanan namahig an nonomnomon David hi Absalom. ² Ot umitud-ak hi e mangayag nah natalam an babain iTekoa. Dimmatong hidiyen babai ya kananay hiyay "Mumbulwati kah bulwatin di nabalunay patibom an u-umyung kat kay makulug an nabalunay ka. Adim hugudon di buuk mu ya ipatibom an kay nabayag di nabalunay. ³ Ne imme kah kad-an nan patul an hi David ta kalyom ke hiyay kalyok ke he-a." Ot kalyon Joab di kalyon nan babai.

⁴ Imme nan babai kad-an nan patul ot munyuung hi punlisipitanan hiya. Kananay "Baddanganan anhan, apu patul." ⁵ Kanan David di "Nganney kabulubulunam?"

Kanan nan babai "Natey inayak, apu patul. ⁶ Ya waday duwah imbabalek. Mu ohan algo ya numpatte dah payo ya maid di mun-anawan dida ot matey oha. ⁷ Aduwani apu patul, ya am-in nadan iibak ya kanan day idat ku nan imbabalek ke didat patayon da gapuh namatayana nah ibana. Mu deket iathidi da ya mama-id moy imbabalek. Ma-idon da moy namnamak ya ma-idon day mangingadan hi ngadan nan inayak."

⁸ Kanan nan patul di "Umanamut kat nangamungak ke nae. Tibok ta maid di maat ke he-ah gaga-iho."

⁹ Kanan nan babai "Apu patul, takon kattog di ha-on ya nan imbabalek di mabahulan hi ngannen ahi maat ta bokon he-a ya hay familyam."

¹⁰ Kanan nan patul di "Deket waday manaktakut ke he-a ya ipainilam hidiyen tagun ha-on ot punna-udok ke he-an adi mo ipidpidwan diyen tagun aton di athidi."

¹¹ Kanan bon nan babai "Daan anhan ta idasal mun APU DIOS an Dios mut adi aton nadan iibak di ong-ongal an bahul hi pamatayan da nah ohan imbabalek."

Kanan David di "Isapatak hi ngadan APU DIOS an wadat nangamung an maid di e munliput nah imbabalem."

¹² Kanan bon nan babai "Anusanak anhan te waday pay di ohah kalyok."

Kanan David di "Om, nganneh diye?"

¹³ Kanan nan babai "Apu patul, gapuh ongal an homok mun ha-on ya deyan hinamad mun kalinin ha-on an atom di athina. Daan mot atom di athidi damdama nadah ibbam an tatagun Apu Dios? Nangapya kah bahul mu ketuwe te he-a mismu ya maid di homok mu nah imbabalem te adim paanamuton."

¹⁴ Intuluy nan babain kananay "Hay pumbubuhhulan ya adi munnananong an adi umat hi kate. Ya adi bo umat hi danum an deket niduyag ya adi mabalin an e bo amungon. Mu hay tatagun numbuhhulan ya damana bon munhahayyup da. Takon hi Apu Dios ya adi naala on pinoppog nay biyag di numbahul an tagu, mu waday atonat hidiyen tagun nihi-an ya damanan mibangngad ke hiya. Kinali, daan anhan, apu patul ta paanamutom nan imbabalem an nipaeh nidawwin boble? ¹⁵ Man-uke immaliyak, apu patul an makihum-mangan ke he-a ya tanaktakutonak nadah tatagu ya namnamaok an atom di ibagak. ¹⁶ Ninomnom kun donglonak ta ihwang mu nan imbabalek ta adida patayon ta adi anhan makaan di ngadan mi tuh boblen indat Apu Dios ke ditakun tataguna. ¹⁷ Apu patul, madinolak an mihwang kami gapu kediyen hinamad mun kinali te he-a, apu patul ya paddungnay anghel dakan Apu Dios an inilam di maphod ya gaga-iho. Hana ot ta baddangan dakan APU DIOS ta ingana."

¹⁸ Kanan David nah babai "Waday ibagak ke he-a mu mahapul an kalyom di makulug."

Kanan nan babaiy "Om, apu patul."

¹⁹ Kanan David di "An bokon hi Joab di nangitud-ak ke he-ah tu?"

Kanan nan babaiy "Om, apu patul. Adinadaman ihaut ku. Intud-akak ke hiya ya hiyay nangalih kalyok ke he-a. ²⁰ Mu in-athidinat waday innunan miphod di ngannen ad-adin naat. He-a mismu ya inilam am-in di ma-ma-at an kay ka nimpe anghel Apu Dios."

²¹ Indani ya impiayag nan patul hi Joab ot kananan hiyay "Abulutok nan kinalim an atok. Ume kat em awiton hi Absalom."

²² Nunyuung hi Joab hi punlispitunan David an kananan hiyay "Bendisyonan dakan Apu Dios, apu patul. Inilak mon umamlong kan ha-on te inabulut mu nan kinalik an atom."

²³ Immech Joab ad Geshur ot ena awiton hi Absalom ot umanamut dad Jerusalem. ²⁴ Mu nan patul ya inoldenan adi miha-ad hi Absalom nah balena. Kanan nan patul di "Adik pinhod an tibon hi Absalom." Ot umiweh Absalom ya ugge numpatibon amanan hi David.

²⁵ Am-in nah bobled Israel ya hi Absalom di kapkaphodan di kalalakina. Ya makaphod di adol na mipalpuh dapana ingganah uluna. ²⁶ Mahdol di buuk na ya maminghan di pangipaputtuttanah hintoon hin dimmukket madam-ot an hingkilot kagodway dam-ot na. ²⁷ Tuluy imbabalenan linalaki ya ohan babain madikit an nginadananah Tamar.

²⁸ Nala-u moy duwan toon hi niha-adan Absalom ad Jerusalem, mu ug-uggena tinibo nan patul an hi amana. ²⁹ Impaayag nah Joab ta hiyay itud-ak nan e makihummangan ke amanan hi David, mu ugge immech Joab. Impidwa bon Absalom an impaayag hi Joab, mu ugge bo immech. ³⁰ Ot kanan mon Absalom hanadah tatagu nay "Ekayu nah payon Joab an nipaldang hi payok ta logabon yu nan inliyak na. Inun-unud da ot eda logabon."

³¹ Loktat ya immech Joab hi balen Absalom ot kananan hiyay "Tipet e linggab nadan muttatyum di inliyak ku?"

³² Kanan Absalom di "Te impaayag daka on adika umali. Pinhod kun itud-ak dakat em hanhanan ke ama hin tipet eyak inawit ad Geshur ot ialiyak hitu yaden adiyak pinhod an tibon ke hiya. Kudukdulnay uggeyak pe in-alih tut nihdiyak. Pinhod kun tibon ta deket nabahulanak ya takon di pipateyak ke hiya."

³³ Immech Joab ot ena kalyon nah patul di kinalin Absalom. Ot piayag nan patul hi Absalom ot ume. Nunyuung hi hinangngab amana ot awalon amana.

Hay namlohan Absalom hi pumpatulan David

15 Indanit mangmangngey tiempo ya immalah Absalom hi kakabayuna ya kalesa na. Ya wada

boy nalimah tatagunan pun-ibbanah pangayan da.

² Deke on humahallaman ta e muntattaddog nah pingngit di kalata nah hogpan nah boble. Ta deket waday immalin waday ena idiklamu nah patul on inayagan Absalom ta hanhanana hin daanay boblena on kinalin nan taguy numboblayana. ³ Ne, kanan Absalom kediyen taguy "Matibok ya waday kalebbengam ketuwen diklamum, mu maid di mangitakdog nah patul an mangipanun tuwen diklamu. ⁴ Man-u ot mu waday kalebbengak an mangipanuh diklamut deket waday immalin mundiklamu on ha-oy di mangipanut idat kuy kalebbengana." ⁵ Deke bo udot ta e munyuung di tatagun hiya on inawal na dida ot ya abu. ⁶ Athidiy atoatona ten waday immalih ibbanan holag Israel an e manibo nah patul ta ipanunay diklamuna, ta gapun diye ya tuwen hiyay pinpinhod di tatagu.

⁷ Nala-uy opat an toon ya kanan Absalom ke amanan hi David di "Daan mot iabulut mun umeyak ad Hebron ta ek aton nan insapatak ke APU DIOS an atok. ⁸ Handih wadaak ad Geshur ad Syria ya insapatak ke hiyan deket ibangngadak hitud Jerusalem ya ek dayawon ad Hebron."

⁹ Kanan amanan hi David di "Damanan ume ka." Ot umeh Absalom ad Hebron. ¹⁰ Mu hay inat Absalom ya indalunu nan immitud-ak hi e mangipainilan am-in hanadah holag Israel ketuwe "Deket waday donglon yuh gangon di tangguyub ya itkuk yuy 'Hi Absalom di patul ad Hebron!'" ¹¹ Inimbital nay duwan gatut an tatagud Jerusalem an naki-en hiya, mu uggeda inilay planuna. ¹² Handih pun-iat Absalom nan pun-appitanan Apu Dios ya impaayag na nan iGiloh an hi Ahithophel an oha nadah konsehal David. Kediye ya mungkadakol day mid-um ke da Absalom ta nal-ot dan mangiat nah planuna.

¹³ Waday immen e nangidatdatong ke David an kananay "Am-in day holag Israel ya hi Absalom moy patul da." ¹⁴ Kanan David am-in hanadah ibbanan opisyal ad Jerusalem di "Mahapul an gal-an takut bumtik taku ta adi ditaku akhupan ke Absalom ta mihwang taku, takon nadan tataguh tud Jerusalem."

¹⁵ Kanan nadan opisyal nay "Un-unudon miy pinhod mun aton." ¹⁶ Ot tumayan da David takon nadan pamilyana ya nadan opisyal na. Mu nadan himpulun binabain imbilang nan inayana ya nabati dad Jerusalem ta ipaptok da nan balena.

¹⁷ Handi manatong da David nah pingngit nan boble ya in-ohnong da ¹⁸ ot pamanguluwon da nadan guwalyana ya nadan onom an gatut an tindalunan nikuyug ke hiyan nalpud Gat.

¹⁹ Indani ya kanan David ke Ittay an ap-apun nadan tindalun di Gat di "Tipet eka maki-en dakami? He-a ya nakiboble ka ya abu tuh boble mi, kinali takomboy mibangngad kat munhilbi ka nah balun patul an hi Absalom. ²⁰ Ugge nabayag di nakiboblayam ke dakami,

kinali adik pinhod an ekayu maki-kien ha-on ta eka makililigat ke ha-on. Uggek bo udot inila hin daanay pangayak. Ipangulum ta mibangngad kayu ot ya abu nadah tatagum. Hana ot ta nanongnan ipaptok dakayun Apu Dios.”

²¹ Mu kanan Ittay di “Apu patul, isapatak hi ngadan APU DIOS an wadat nangamung an maki-kieyak ke he-a takon di daanay pangayam ya takon di hidiyey hum-lun hi katayak.”

²² Kanan David di “Maphod hin athina. Etaku mo.” Ot maki-e da Ittay an didan am-in hanadah tindaluna takon nadan pamilya da. ²³ Handih tumayan da David ya mungkoga nadan tatagu. Inagwat da David ya nadan tataguna nan wa-el ad Kidron ot mumpae da nah adi maboblayan.

²⁴ Hanadan padi an da Sadok ke Abiathar ya nadan ibbadan padiy nangiattang nah Kahon Apu Dios. Inha-ad da ni-an nah pingngit di kalata inggana timmayan am-in nadan tatagun David nah boble. ²⁵ Kanan David ke Sadok di “Ibangngad mu nan Kahon Apu Dios nah boble. Deket nanongnan umamlong hi APU DIOS ke ha-on ya ahiyak ibangngad hitu ta tibok hituwen Kahon ya nan Tabernacle an kiha-adana. ²⁶ Mu deket adi umamlong ke ha-on ya nangamung di pinhod nan aton ke ha-on.” ²⁷ Indani ya kanan David ke Sadok di “Athituy planuk, mibangngad ka nah boble ya adim aton di nganneh diyen humlun hi kabulubulunan. Ikuyug mu nan imbabalem an hi Ahimaas ya hi Jonathan an imbabalen Abiathar. ²⁸ Ahi kami umohnong nah pun-agwatan nah wangwang nah adi maboblayan ta had-ok di ipaalim an ipainilan ha-on.” ²⁹ Ot mibangngad da Sadok ke Abiathar ad Jerusalem an intabin da nan Kahon Apu Dios ot miha-ad dah di.

³⁰ Intuluy David ya nadan ibbanan mangmangen numpatikid da nah Bilid an Oliba yaden mungkoga. Nunhukyung ya ugge nun-apatut an hidiyey pangipat-ibonan u-umyung. Takon nadan naki-en hiya ya nunhukyung da ya mungkoga da damdama. ³¹ Handih dingngol David an nakid-um hi Ahithophel ke da Absalom ya kananah dasal nay “APU DIOS, pumbalinom anhan an maid di hilbin di itugun Ahithophel ta adi midngolan hi Absalom.”

³² Dimmatong da nah tap-on di bilid an waday pun-appitan ya dinamun nan gayyum nan hi Hushai an iArkite an nabik-iy bulwatina ya nadap-ulan di uluna.

³³ Kanan David ke hiyay “Deket maki-e kan ha-on ya maid damdamay mabalin an ibaddang mun ha-on.

³⁴ Mu damanan baddanganak ke he-a hin mibangngad kad Jerusalem ta kanam ke Absalom di ‘Ingunuwan dakan ha-on, apu patul, umat handin ingngunuwak hi amam.’ Ta hay atom ya adim iunnud hi itugun Ahithophel. ³⁵ Ot dehdi nadan padi an da Abiathar ke Sadok an mamaddang ke he-a ne kalyom ke didan am-in di donglom nah balen nan patul. ³⁶ Ya dehdi

nadan imbabale dan da Ahimaas ke Jonathan. Diday itud-ak mun mangipainilan ha-on am-in hi ngannen pinhod mun idatdatong ke ha-on.”

³⁷ Ot mibangngad hi Hushai ad Jerusalem yaden kediyeypung kibangngadan damdaman Absalom nah boble.

Hay namaddangan Siba ke David

16 Handih imme-ele da David an lina-uwan dah itay nan tap-on di bilid ya dinamun nan mutatyun Mepiboset. Wadaday kabayun impungkarga nah duwan gatut an tinapay, hinggatut an nabungul an raisin, hinggatut an nabungul an maatan fig ya mainum. ² Kanan David di “Tipet em in-ali datuwe, nganney pangiatam?”

Kanan Siba di “Hanadan kabayu ya puntakkayan di pamilyam ya nadan makan ya fig ya raisin ya kanon nadan tatagum ya nan mainum ya inumon da hin naatu da tuh adi maboblayan.”

³ Kanan David di “Daan hi Mepiboset an inap-apun din apum an hi Saul?”

Kanan Siba di “Wadad Jerusalem te hay wadad nom-nom na ya mibangngad ke hiya nan pun-ap-apuwan din hi apunan hi Saul.”

⁴ Kanan David di “Deket athina ya idat kun he-an am-in di lutan Mepiboset.”

Kanan Siba di “Salamat, apu patul. Mummutatyuwak ke he-a ya pinhod kun paamlongon daka.”

⁵ Nangnangnge da David ot dumatong dad Bahurim ya wada on iiban din hi Saul an hi Simei an imbabalen Gera. Bimmudal ot taganay kalih gaga-iho ke David.

⁶ Nunggayang nah batu da David ya nadan opisyal na takon di wada nadan guwalyana. ⁷ Kanan Simei di “Tumayan kah tu, David, he-an tagun pumapatte! ⁸ Imbalon mon APU DIOS ke he-ay namloham hi pun-ap-apuwan Saul ya hay namatayam ke hiya ya nadan pamilyana. Ot deyan ipaboltanay pun-ap-apuwam nah imbabalem an hi Absalom. Hinaey lebbengnan kastigum.”

⁹ Kanan Abishai an imbabalen Seruah ke David di “Tipet athituy pungkalkallin tun maid di hilbinan tagu? Aga ket ek putulon di ulu nat tibona!”

¹⁰ Mu kanan David ke Abishai ya hi tulang nan hi Joab di “Adiyu iathidi. Te deket hinaey in-abulut APU DIOS an kalyonay gaga-ihon ha-on, kon dahdiyak an mangibagan hiya hin tipet iathidi na? ¹¹ Deket ihik nan mis-mun imbabalek an mamaten ha-on, kon mamasdaaw kayun eyak iathitu ketuwen holag Benjamin? Bay-an yu te hi APU DIOS di nangiabulut an athidiy atonan ha-on. ¹² Hana ot ta tibon APU DIOS tun punholholtapak ta pumbalinona tun gaga-ihon kalidan ha-on hi bendisyon.” ¹³ Intuluy da David an mange yaden mi-unuunud hi Simei an taganay kalikalin David hi gaga-

iho ya punggayang nah batu ya kumpulmin lugit.

¹⁴ Dimmatong da David ad Jordan ya naka-atu da ot mun-iyatu dah di.

¹⁵ Yaden hi ke Absalom ya nadan tataguna ya dimmatong dad Jerusalem an ibbanah Ahithophel. ¹⁶ E dinamun Hushai an nahamad an gayyum David hi Absalom ot kananan hiyay "Munnanong kan mumpatul, apu Absalom!"

¹⁷ Kanan Absalom ke Hushai di "Kon athinay pangipatibom hi naminhod mu nah gayyum mun hi David? Gulat na ya naki-e kan hiya!"

¹⁸ Kanan Hushai di "Uggeyak naki-en hiya te hay ingunuwak ya nan piliyon APU DIOS ya nan piliyon am-in di holag Israel an mumpatul. ¹⁹ Oha bo ya ingunuwak hi amam handih numpatulana, kinali lebbengnan ingunuwan daka bon ha-on."

²⁰ Indani ya kanan Absalom ke Ahithophel di "Deyan de takuh tu ya nganney itugun mun atok?"

²¹ Kanan Ahithophel ke hiyay "Em ihuyop nadan inayan amam an imbati nan mangipaptok nah balenat panginilaan am-in di holag Israel an imbilang dakan buhul na ta nahamad di dinol dan an maki-en he-a."

²² Numpakapyah Absalom hi allung nah atop di balen di patul an damanan matibon am-in di tagu. Ot ihuyop nan am-in nadan inayan amanah di nah allung yaden tibtibbon di tatagu.

²³ Hi Absalom ya pakatbalonay itugun Ahithophel kediye an kay hanan hi Apu Dios di nalpuwan dadiyen ituguna umat handi ke amanan hi David an pakatbalona damdamay itugun Ahithophel.

Hay nunhulan Hushai ke Absalom

17 Indani ya kanan bon Ahithophel ke Absalom di "Daan mot pumiliyak hi himpulut duwan libun tindalut ya umga kamih hilong an e mangunud ke David. ² Ek gubaton ad uwanin naka-atu ya nakaddis-maya ot nunna-ud an mahiyak nadan tataguna gapuh takut da. Hiya ya abuy patayok ³ ta nada ken tataguna ya ibangngad ku didan he-a." ⁴ Hi Absalom ya nadan mangipangpangulud Israel ya tobalon dah tuwen planun Ahithophel.

⁵ Mu indani ya kanan Absalom di "Eyu ayagan hi Hushai ta donglon taku hin nganney kalyona." ⁶ Immalih Hushai ot kanan Absalom ke hiyay "Athituy kinalin Ahithophel, nganney punnomnom mun tuwe? Un-unudon taku weno adi? Deket adi ne kalyom hin nganney aton taku?"

⁷ Kanan Hushai ke Absalom di "Hinaen intugun Ahithophel ya adi maphod an etaku un-unudon ad uwani. ⁸ Inilam an hi amam ya nadan tataguna ya nalaing dan makigubat ya katatakut dan umat da nah inan di bear hin inibtik day impana. Oha bo ya hi amam an in-am-amaanay makigubat ya adi oggan

makid-um hanadah tataguna nah hilong. ⁹ Nunna-ud an dehdin nuntaluh liyang weno hi udum an pun-taluwan. Hin kananat gubaton amam nadan tatagum ya takon di dahdin mangngol ya punna-udon dan maapput nadan tatagum. ¹⁰ Ta takon mo nadan katul-tulidan an tatagum an kay da layon an maid di takut da ya tumakut da mo te am-in di taguh tud Israel ya inila dan nalaing hi amam an makigubat ya nakatullid nadan tataguna. ¹¹ Hay itugun ku ya amungom am-in di tataguh tud Israel mipalpuw Dan ingganad Beersheba ta dakkodakkol di tagum an e makigubat an umat hi kadakol di lonah pingngit di baybay an adi mabilang. Ya maphod di he-a mismuy mangipangulu. ¹² Etaku gubaton takon di daanay kad-anat dadagon taku didan am-in an maid di e matdaan. ¹³ Takon hin kananat e mihikug hi ohan boble, ya am-in takun tataguh tud Israel ya etaku dadagon di alad diyen boble."

¹⁴ Kanan Absalom ya nadan tatagud Israel di "Maphod di intugun Hushai mu hay intugun Ahithophel." Hidiyey ninomnom da te adi pinhod APU DIOS an maunud nan niptok an intugun Ahithophel ta waday innunan madadag hi Absalom yaden hidiye ot kumay maphod an planu.

¹⁵ Hi Hushai ya ena kinali nadah padin da Sadok ke Abiathar di intugunan da Absalom ya nadan tatagud Israel ya nan intugun damdaman Ahithophel. ¹⁶ Ya kinalina bon didan gal-an dan umet eda kalyon ke David ta adida mun-iyen kediye hilong hidi nah pun-ag-watan nah Wangwang an Jordan. Mahapul an umagwat dat mumpae da nah adi maboblayan te adida ke ya mate dan am-in hanadah tataguna.

¹⁷ Da Jonathan ke Ahimaas an imbabalen Sadok ya niha-ha-ad dad En Rogel an e-elen di Jerusalem te adida pinhod an waday manibon didad Jerusalem. Hay inat da ya wada on muttatyun babain oggan da baalon an mangalin dida nah ma-ma-at on ahida damdama e kinalin David. ¹⁸ Mu indani ya waday katagun lalakin nanibon dida ot ena ipainilan Absalom. Da Jonathan ke Ahimaas ya binumtik dad Bahurim ot ume dah balen di ohan taguh din waday bubun hi dolan di balena ot hidiy eda kitaluwan. ¹⁹ Immala nan inayan diyen taguh nunhukbung nan diyen bubun ot ahina punhap-ayan hi page ta maid di manginilan waday nitaluh di. ²⁰ Indani ya immali day tatagun Absalom ot hanhanan dan hiya hin waday tinibonan da Jonathan ke Ahimaas. Kinalinan didan imme dan inagwat da nan wangwang.

Dadiyen tatagun Absalom ya eda nunhamak dida, mu maid da ot mibangngad dad Jerusalem. ²¹ Naukat moppe da Jonathan ke Ahimaas nah nuntaluwan da ot mange dan numpae dah kad-an da David. Kanan dan hiyay "Mundadaan ka ot ta umagwat kayu tuh Wangwang an Jordan ad uwanin hilong." Kinali da bon hiyay

intugun Ahithophel an dopapon da hiya ta patayon da.²² Ot umagwat da David ya nadan tataguna kediyen hiling ot mungkabigat hi kabigatana ya dehdi da mo nah binnah-el nan wangwang.

²³ Hi Ahithophel ya nakabba-inan handih ugge inunud Absalom di intuguna ot muntakkeh kabayuna ot umeh bobleda. Iniphod nan am-in di nganneh diyeh nunhituwana ya kinalinan am-in di ahida aton ot ahi mumbitkol. Ot ilubuk day adol na nah lubukan di aammod na.

²⁴ Hi David ya nadan tataguna ya dimmatong dad Mahanaim handih inagwat da Absalom ya nadan tataguna nan Wangwang an Jordan.²⁵ Hi Amasa di tinuddun Absalom an mihannot ke Joab an mun-ap-apuh tindaluna. (Hi Amasa ya imbabalen Jether an holag Ismael. Hi Abigail di inana an imbabalen Nahas an tulang Seruah an inan Joab).²⁶ Hay nungkampuwan da Absalom ya nadan tataguna ya ad Gilead.

²⁷ Handih dimmatong da David ad Mahanaim ya inapngan Sobi an imbabalen Nahas an iAmmon ad Rabash, hi Makir an imbabalen Ammiel ad Lo Debar ya hi Barsillai ad Rogelim ad Gilead.^{28,29} In-alijan dah David hi mamalukung, babangan nakapyah pula, hay uulo ya aabok ya hay kanon da nadah tataguna umat hi boga, nihanglag an boga, alina, bulhe ya kuldi, hay iyyukan, gatas, cheese ya kalnero. Te inila dan nakaatu da, naagangan da ya nauwo da.

Hay natayan Absalom

18 Inamung David am-in nadan tataguna ot ganodwaona didah hinlilibu ya hinggatut an ohan libu ya ohan gatut on waday ap-apuda.² Nuntuluwona didat hay ap-apuh ohan grupu ya hi Joab, ne hi Abishai an tulang Joab hi ohan grupu ya hi Ittay an iGat hi ohan grupu. Kanan David ke diday "Ume takun am-in an e makigubat."

³ Kanan dan hiyay "Adika maki-alin dakami. He-ay e hamakon di buhul taku te nakaballol ka. Hay balol mu ya himpuluy libun tindalu. Kinali nadan buhul taku ya adida ikagu hin bumtik kami weno kagodwan dakamiy mate. Kudukdulnay mihtu kat hay baddang di ipaalim ke dakami."

⁴ Timbal David hidiyen kinali dan hiya ot mabatin ugge naki-e nadah tindaluna ta dehdi muntattaddog nah pingngit di hoob yaden mange nadan tindalunan naganodwa dah hinlilibu ya hinggatut.⁵ In-oldena ke da Joab, hi Abishai ya hi Ittay an kananay "Tibon yu anhan ta adiyu patayon nan imbabalek an hi Absalom." Ya am-in nadan tindaluna ya dingngol dah diyen in-oldena nadah opisyal na.

⁶ Imme datuwen tatagun David ot munggugubat dan nadah ibba dan holag Israel an tindalun Absalom nah muyung ad Eplaim.⁷ Inapput nadan tatagun

David nadan ibbadan iIsrael an pinate day duwampulun libu.⁸ Nihinap hidiyen gubat nadah bobled Israel ya dakdakol moh udot nadah tataguy nateh muyung mu hay nateh nunlalabanan da.

⁹ Kediyen munggugubat da ya inakhupan Absalom di udum hanadah tatagun amana ot bumtik an nuntakkeh kabayuna. Ya immuduk nah kaiw an oak nan kabayuna ya nihab-ut di ulun Absalom hi hapang diyen kaiw ot muntattayun yaden mamtik nan kabayuna.¹⁰ Waday oha nadah tindalun David di nanibo ot ena kalyon ke Joab. Kananay "Apu, dehdi man hi Absalom an nuntattayun nah kaiw!"

¹¹ Kanan Joab di "Nganneh! Tinibom ya tipet uggem pinate? Gulat na ot ya idatan dakan ha-oy hi himpulun kalang ya ipatag-ek di saad mu ya idatan dakah balikit di opisyal."

¹² Kanan diyen taguy "Takon nin di idatanak hi hinlibun kalang ya maid di nganneh diyen ek aton nah imbabalen nan patul. Kon ugge taku dingngol nan kinalin nan patul ke he-a, hi Abishai ya hi Ittay an kananay 'Tibon yu anhan ta adiyu patayon nan imbabalek an hi Absalom.'¹³ Gulat nat uggek inun-unud hidiyen kinalin nan patul ta pinatek nan imbabalenat ininnila na te hiya ya mainilaanan am-in di ma-ma-at ya inilak ot adiyak itakdog ke he-a."¹⁴ Kanan Joab di "Nganneh naen pungkalm?" Inalanay tulun pahul na ot itanod na nah pagon Absalom an nanongnan nuntattayun nah kaiw.¹⁵ Indani ya immali day himpulun tatagun Joab ot punhintatannodan da damdamah Absalom ot mate.

¹⁶ Ot ipagangon Joab di tangguyub ta matikod nan gubat. Ot itikod mon nadan tindalunan mamdug nadah ibba dan tindalun iIsrael.¹⁷ Lingka day adol Absalom ot eda iwele nah adallom an bitu nah muyung ot tababon dah dakol an batu. Hanadan tindalun Absalom ya namtik dan numpanganamut dah nunhituwan da.

¹⁸ Handih katagun Absalom ya hina-ad na nah nundotal an kanan dan lutan di patul on tukud an batun nitudok di ngadanat panginomnoman dan hiya te maid di imbabalenah lalakin mamoltan hi ngadana. Ya nginadananah ngadana ot ingganad uwani ya nanongnah diyen panginomnoman dan hiya.

¹⁹ Kanan Ahimaas an imbabalen Sadok di "Agat ek ipainilan nah patul hituwen maphod an naat an inihwang APU DIOS hi buhul na."

²⁰ Kanan Joab di "Adika! Maid di maphod an em idatong nah patul ad uwani te nate nan imbabalena. Damanan ahi daka baalon hi udum hi algo, mu bokon ad uwani."²¹ Indani ya kanan Joab nah muttatyunan Kushitey "Ekat em ipainilan David di tinibom." Nunyuung nan muttatyu ot butikanan imme.

²² Hi Ahimaas ya ipilit nan iabulut Joab an ume. Kananay "Takon di nganney maat ke ha-on ya umeyak ta ek po ipainilay naat."

Kanan Joab di "Tipe anhan ta ihik kan abun ume? Man maid damdamay gun-udom."

²³ Ya kanan Ahimaas di "Takombo, pinhod kun ume."

Loktat ya in-abulut Joab. Immeh Ahimaas an inilhot nay dinalana nah nundotal ot mamangulun dumatong mu nan muttatyun Kushite.

²⁴ Hi David ya um-umbun hi numbattanan di duwan hoob an hogpan nah boble. Hanan guwalya imme nah atop di hoob ot mun-ang-ang-ang ya tinibona on tagun butibutikanan mangali. ²⁵ Intukod nan David hidiyen tinibona ya kanan David di "Deket ohana ya nunna-ud an maphod di ialinan e ipainila." Ya hidiyen tagun mangali ya mungkih-up mo.

²⁶ Indani ya tinibon nan guwalyay oha bon mangali. Intukod diyen guwalya nah mumpaptok hi hoob di "Tibom ke, deyan mangali boy oha!"

Hinumang nan patul an kananay "Maphod damdamay in-alin tuwen e ipainila."

²⁷ Kanan nan guwalyay "Kay ot hi Ahimaas din namangulu te hay pamtik na."

Kanan nan patul di "Hi Ahimaas ya maphod an tagu ya nunna-ud an maphod di in-alinan e ipainilan ha-on."

²⁸ Inapngan Ahimaas nan patul ya nunyuung hi punlispitu nan hiya. Kananay "Madayaw nan AP-APU an Dios mun namaddang ke he-a ot apputom nadan buhul mun nungngohen he-a, apu patul."

²⁹ Kanan David di "Nganney innun Absalom, an maphod? An maid di naat ke hiyah ad-adi?"

Kanan Ahimaas di "Handih pun-itud-akak ke Joab an umali tuh kad-am ya tinibok an waday kaam-amungan nadan tatagu, mu uggek inila hin nganney naat."

³⁰ Kanan David ke hiyah "Indani, tumaddog ka ni-an hitu." Ot tumaddog ni-an hi Ahimaas.

³¹ Dimmatong nan muttatyun Kushite ya kanana nah patul di "Maphod di in-alik an ipainilan he-a, apu patul! Ad uwani ya binaddangan dakan APU DIOS ot aputom am-in nadan mungngohen he-a."

³² Kanan nan patul di "Nganney innun Absalom, an maphod? An maid di ad-adih naat ke hiya?"

Kanan nan muttatyuy "Hana ot ta nan naat nah imbabalem ya maat am-in hanadah buhul mu ya nadan mungngohen he-a!"

³³ Dingngol nah diye ya u-umyung ot mungkogan manged tap-o nah kuwartuh tap-on nan hoob. Kananay "Absalom an imbabalek, kudukdulnay ha-oy di natet bokon he-a." Kediye mungkoga ya ipanidwanan kanalyon di ngadan nan imbabalanan hi Absalom.

Hay naat handih nagibbuwan di gubat

19 Indani ya dingngol Joab an u-umyung ya kumogakoga nan patul an hi David gapuh natayan Absalom. ² Dingngol damdaman nadan tindalun u-umyung nan patul dan hi David ya namaid moy amlong dah nangapputan da kediye algo. ³ Ot op-opya dan nibangngad nah boblen umat da nah naba-inan an tindalun binumtik hi gubat. ⁴ Tagan nan patul hi kogan hinaniyanay anganah taklena. Ya itukutukuk nan kananay "Absalom an imbabalek, Absalom an imbabalek!"

⁵ Immeh Joab hi balen nan patul ot kananan hiyay "Naba-inan kamin tindalum. Kanan bot inihwang daka, nadan imbabalem ya inayam, takon nadan imbilang mun inayam ya athinay patibom an kay waday gaga-ihon inat mi. ⁶ Wadan ong-ongal di naminhod mu nadah humihingit ke he-a ya hingngitam nadan ongal di naminhod dan he-a. Kenaey nangipatib-am an maid di bilbilang nadan opisyal mu ya tindalum ke he-a. Gulat nat mataguh Absalom ta nate kamin am-in ya wadan maan-anla ka. ⁷ Eka ot ya abut em iphodan hi kali nadan tatagum ta madinol dan he-a. Te isapatak hi ngadan APU DIOS an adim ke iathidi ya mumpapange dat maid di ohah e matdaan hituh bigat. Ya hinaey himpappangen maat ke he-ah biyag mu." ⁸ Ot umina nan patul ot e umbun nah pingngit di hogpan nan boble. Handih dingngol nadan tatagunan dehdi ya eda naamung hi kad-ana.

Hanadan holag Israel ya binumtik da ot mumpanganamut dah nunhituwan da. ⁹ Ya am-in hidid Israel ya munhahannu nadan tatagun kanan day "Hi David an patul taku ya inihwang ditaku nadah buhul taku. Ya hiyay nangihwang ke ditaku nadah iPilistia. Muden gapu ke Absalom ya binumtik an tinayanana tun boble taku. ¹⁰ Mu deya bon maid moy patul taku te hi Absalom an pinili takun mumpatul ya pinate dah gubat. Kinali daan mot tibon takuy mabalin an aton takut ibangngad takuh David an mumpatul ke ditaku?"

¹¹ Dingngol David di mipanggep kediye kanalkalyon nadan ibbanan holag Israel ot itud-ak na nadan padi an da Sadok ke Abiathar ta eda makihummangan hanadah ibba dan holag Israel an aap-apud Judah. Ta kanan dan diday "Hituwey kanan David: 'Nundadaan nadan udum an ibba yun holag Israel an mangibangngad ke ha-on an mumpatul ke dakayu. Dakayu ngay, tipet dakayuy manguddidin mangibangngad ke ha-on an mumpatul?' ¹² Hintutulang taku mismu yaden munathina kayun dakayuy manguddidin mangibangngad ke ha-on an mumpatul.' ¹³ Hituwe damdamay kalyok ke Amasa 'He-a ya iba dakan ha-on, kinali he-ay iha-ad kun ap-apun di tindaluk ta bokon hi Joab. Deket ibahok ya takon di patayonak ke APU DIOS.'" ¹⁴ Ot am-in

nadan tatagud Judah ya pinhod dan hi David di pumpatul da ot umipae dah e mangipainilan hiya ya nadan opisyal nat umanamut dad Jerusalem.

¹⁵ Mangali da David an wadadad Jordan ya immali nadan iJudah an nanamun hiya ot ibbaan da didan immagwat nah wangwang. ¹⁶ Hanan hi Simei an iBahurim an imbabalen Gera an holag Benjamin ya immali damdama ot gal-anan maki-en hanadah iJudah an e nakiapngan David. ¹⁷ Ibbanay hinlibun holag Benjamin. Takon hi Siba an muttatyun din hi Saul ya nadan himpulut liman imbabalenan linalaki ya duwampulun muttatyuna ya naki-e dan e nakiapngan David.

¹⁸ Imme dan e mamaddang nah patul, nadan pamilyana ya tatagunan mun-agwat ya mangiat hi kumpulmin ipangunun nan patul ke dida.

Hay nangipatib-an David hi ulena ke Simei

Handih eda umagwat ya nunyuung hi Simei hi hinangngab David. ¹⁹ Kananan David di "Apu patul, kaluwam anhan nan inat kun he-a handih timmayan kah tud Jerusalem. Adim anhan nonomnomon hidiyen inat kun he-a! ²⁰ Abulutok an numbahulak ke he-a, kinali ha-oy di nakamangngulu nadah holag Joseph an immalin makiapngan he-a." ²¹ Indani ya kimmalih Abishai an imbabalen Seruiah an kananay "Lebbengnan mateh Simei te gaga-ihoy kinalina tuh tinuddun APU DIOS an mumpatul."

²² Kanan David nadah hintulang an da Abishai ke Joab di "Namahig kayun abu! Adik pinhod di athina! Maid di e mipipate te mun-an-anla takud uwani te ha-oy moy patul am-in hi bobleh tud Israel." ²³ Insap-atanan kinalin Simei an kananay "He-a Simei, adika mipipate."

Hay nangipatib-an David hi ulena ke Mepiboset

²⁴ Indani ya immalih Mepiboset an inap-apun Saul an e makiapngan David. Uggena impaptok di adol na nipalpu handih timmayan hi David ad Jerusalem an uguggena inulahan di hukina ya uguggena linabaan di bulwatina. Takon di emeng na ya uguggena linabaha. ²⁵ Kanan nan patul ke hiyay "Tipet uggeka naki-en ha-on, Mepiboset?"

²⁶ Kanan Mepiboset ke David di "Athituy naat: Inilam an ha-on ya napilayak, ta hidiyen nan kanak anhan ke Siba an muttatyuk di idadaana nan puntakkayak an maki-e, mu uggena. ²⁷ Kon ot ya abu nunlangkak ke he-a ot kananay adik pinhod an maki-e, mu inilak ot inilam di kakulugana te kay ka anghel Apu Dios, kinali atom di inilam an niptok. ²⁸ Am-in kamin nadah iibak ya pamilyak ya lebbengnan pipate dakamin he-a, apu patul, mu impadayawak ot ya abun he-a hi nangim-bitalanak an mangan hi balem hi kabigabigat. Kinali

adina lebbeng an eyak mumbaga pay ke he-ah kiphodak."

²⁹ Kanan David ke hiyay "Takombo. Hay ninomnom kun aton yu ya pun-ingngohon yun punggodwa-an ke Siba nan lutan indat kun hiya."

³⁰ Kanan Mepiboset di "Takon di idat mun am-in ke Siba. Hay pun-amlongak ya abu ya maphod ta ni-bangngad kan maid di ad-adin naat ke he-a!"

Hay nangipatib-an David hi ulena ke Barsillai

³¹ Indani ya immali damdamah Barsillai an iGilead. Nalpu Rogelim ot umalin e mangapnga ya mangibba nah patul an mun-agwat nah Wangwang an Jordan.

³² Hi Barsillai ya nawaluy toona. Hiya ya kadangyan, kinali hiyay nangipaptok hi mahapul da David umat hi makan handih niha-adan dad Mahanaim hi binumtikan dad Jerusalem. ³³ Kanan David ke hiyay "Maki-e kan ha-on ad Jerusalem. Ha-oy di nangamung an mangipaptok ke he-a."

³⁴ Mu kanan Barsillai ke David di "Takombo adiyak maki-e te naam-amaak mo damdama. ³⁵ Nawaluy toon ku ya higaak mo nadan pun-an-anlaan, adi umat handih kaung-ungak. Takon di makan ya mainum ya kay makudang moy hong-ona. Ya takon nadan ngan-neh diyen umipaamong umat hi mungkaphod an kanta ya adik mo hangudon dadiye. Kinali ammuna ot ya abuy eyak mungkid-um hi punligatam. ³⁶ Adi mahapul an em aton hidiyen ha-on. Hay pinhod ku ya abu ya makiagwatak ke he-a nah wangwang, ³⁷ ne ni-bangngadak peh bobleh mit hidiy katayak ta milubukak hi lubuk nadan aammod ku. Mu dehtu tun imbabalek an hi Kimham an maki-en he-at punmuttatyum, apu patul. Ikuyug mut nangamung kah idat mun hiya."

³⁸ Kanan nan patul di "Maphod! Maki-alih Kimham ke ha-on ta atok ya idat kun am-in di pinhod mun kiphodana ya kiphodam." ³⁹ Handih immagwat nadan tatagu takon da David nah Wangwang an Jordan. Ot awalon David hi Barsillai ya binendisyonana ot ahi umanamut hi Barsillai.

⁴⁰ Imme da David ad Gilgal an ingkuyug nah Kimham ya am-in nadan holag Judah ya kagodwan hanadah ib-badan holag Israel an datuway nun-ibban David an immagwat nah Jordan. ⁴¹ Indani ya nundiklamu nadan iIsrael ke David an kanan day "Tipet nada ya abun ib-bamin holag Israel an iJudah di waday lebbengnan immalin bimmaddang ke dakayun nadah pamilyam ya tatagum an nun-agwat?"

⁴² Kanan nadan iJudah di "Man-uke ya nahlag tun patul ke Judah an nahlagan mi damdama! Tipet ekayu bumoh-ol ke nae? Ugge kami numpatangdan ya ugge dakami pinakan!"

⁴³ Kanan nadan iIsrael di "Mu ad Israel ya himpuluy puun an nahlagan min am-in. Kinali dakami ot di

umanhan an waday lebbengnan e mangikuyug nah patul! Ya tipet ugge dakami inayagan? Oha bo ya dakamiy namangulun nunnomnom an pabangngadon takut hiya boy pumatul taku."

Loktat ya adida itikod an munhahannu ya pabinnungot nadan ijudah an kumali.

Hay ugge nangabulutan Seba ke David an patul

20 Ya wada on iGilgal an kabinnungot an tagun hi Seba an imbabalen Bikri an holag Benjamin. Impagangonay tangguyub ya tinumkuk an kananay "Dakayun iibbak an iIsrael. Aga ot ta mange taku! Nganney pangiatan takun David, bokon hiyay patul taku!" ² Hanadan iIsrael ya inun-unud da ot mange da ot ammuna nadan ijudah di naki-en da David nipalpu Jordan ingganad Jerusalem.

³ Handih dimmatong hi David hi balenad Jerusalem ya in-oldenan eda appilon nadan himpulun nibilang an inayanan tinayananan mangipaptok nah balena ot paguwalyana dida. Man-ut hiyay mangipaptok hi mahapul da umat hi makan, mu adina mo ihuyop dida ta kay da nabalua ya nipukung da inggana nate da.

⁴ In-olden David ke Amasa an kananay "Em ayagan nadan ijudah ta maamung dan am-in hi ohhandi."

⁵ Immeh Amasan e mangayag ke dida, mu nababayag an nibangngad an uggena inun-unud nan tulun algon kinalin David. ⁶ Kanan David ke Abishai di "Ongongal di gulu an idat Seba mu hi Absalom. Kinali galan yun mundadaan ta eyu unudon te indani ya bumtik nadah nahamad an naaladan an boblet naligat hi e pampapan ke hiya." ⁷ Ot nadan tindalun Joab, nadan guwalyan nan patul ya nadan udum an tindalu ya inumga dad Jerusalem an impangulun Abishai ta eda unudon hi Seba. ⁸ Handih dimmatong da nah ongal an batud Gibeon ya nundammu dan Amasa. Hi Joab ya numbulwatih bulwatin di tindalu ya waday inhikot nan hinalung an nag-a nah luta hi ena panammuan ke Amasa. ⁹ Kananan Amasay "Umamlongak an nanibon he-an iba." Yaden indapanay wawwan an taklenah emeng Amasa ta pangapngana. ¹⁰ Hi Amasa ya uggena tinibo nan hinalung an inodnan nan ohan taklen Joab. Initwik Joab hidiyeh putun Amasa ot bumudal di putuna ya kinaana ot mate ot adi mahapul an pidwaon Joab an tuwikon.

Tinaynan dan hintulang ke Abishai hi Amasan intu-pak nay dalana ot ituluy dan mangen e mangunud ke Seba. ¹¹ Hanan ohan opisyal Joab ya timmukod nadah tatagun Amasa an kananay "Deket hi David di pinhod yun pumatul yu ya hi Joab di ap-apu yu ya makayu ta miunud kayun Joab." ¹² Hanan adol Amasa ya nigawwah kalata ya ang-ang-angon diyen opisyal Joab an kaam-amungan di tatagun munla-u ot iguyud na nan adol Amasa ot iena nah e-elena ot hophopanah

luput. ¹³ Handih nakaan hidiyen adol Amasa nah kalata ya mungkiunud nadan tatagu ke Joab an mampap ke Seba.

¹⁴ Da Seba ya lina-uan dan am-in di numboblayan nadan holag Israel ot ume da nah boblen kanan dan Abel Bet Maaka. Ya nadan holag Bikri ya naamung da ot miunud dan hiyah di nah boble. ¹⁵ Indani ya dingngol nadan tatagun Joab an wadah Seba nah boble ot likkubon dah diyen boble. Nunha-adan dah luta nan binnah-el nan alad diyen boble ya punga-utan di udum di pupuun dadiyen alad nah binnah-el nat matu-i. ¹⁶ Hidi ya wada on nalaing an babain muntukod nah alad nadah tatagun Joab. Kananan diday "Kalyon yun Joab ta umalih tu ta waday kalyok ke hiya!" ¹⁷ Immeh Joab ya kanan nan babaiy "Kon he-ah Joab?"

Kanan Joab di "Om, ha-on!"

Kanan babaiy "Donglom tun kalyok!"

Kanan Joab di "Om, agam."

¹⁸ Kanan nan babain hiyay "Wada nan kanan dan deket waday punhahannuan yu ya eyu donglon di itugun dad Abel. Ya makulug an athidiy aton da. ¹⁹ Hituwen boble mi ya maphod ya malinggop ya maphod di pakihayyupahan Israel yaden tipet eyu dadagon? Kon pinhod yun dadagon di boblen APU DIOS?"

²⁰ Kanan Joab di "Bokon athinay wadah nomnom mi!"

²¹ Hay emi tibon hitu ya hi Seba an iEplaim. Hiyay nangipangpangulun mungngohen nah patul min hi David. Hay pinhod ku ya dopapon yu ta ipaboltan yun dakami ta tumayan kamih tu."

Kanan nan babaiy "Ahimi iweley ulunan dakayu nah binnah-el di alad."

²² Immeh diyen babai ot ena kalyon hanadah tatagu ot putulon day ulun Seba ot eda iwelen nah binnah-el nan alad hi kad-an Joab. Ot ipagangon Joab di tangguyub na an hidiyey panginilaan nadan tatagu nan tumayan da nah boble, ot umanamut dah boble da. Hi ke Joab ya nibangngad hi kad-an nan patul ad Jerusalem.

Hanadan opisyal David

²³ Datuwey opisyal David: Hi Joab di ap-apun nadan tindalun di Israel, hi Benaiah an imbabalen Jehoiaday ap-apun nadan guwalyan David, ²⁴ hi Adoniram di ap-apun manibon hanadah mumpungngunu, hi Jehoshaphat an imbabalen Ahilud di mangitudok nadah ma-ma-at nah boble, ²⁵ hi Seba di puntudokon da, da Sadok ke Abiathar di padi, ²⁶ ya hi Ira an holag Jair di oha bon padin David.

Hay nipipatayan nadan holag Saul

21 Kediye numpatulan David ya waday bitil hi boble dah tulun toon. Nundasadasal hi David ya

hinumang APU DIOS an kananay “Man-uket waday bitil ya gapun am-in hi bahul din hi Saul ya nadan pamilyana te numpate da nadan iGibeon.”² Dadiyen iGibeon ya bokon da holag Israel. Dida nadan natdaan an Amorite an insapatan di iIsrael handin ipaptok da. Mu handin hi Saul ya dandanin dinadag na didan am-in gapuh namahig an pangitakdog nah ibbanan iIsrael ya iJudah.³ Impaayag David nadan iGibeon ot kananan diday “Nganney atok ke dakayuh kiphodan yu ta kal-iwan yu handin gaga-ihon naat ke dakayu ta binendisyonan dakamin pinilin APU DIOS an tataguna?”

⁴ Kanan day “Hidiyen pumbubuhhulan min nadah pamilyan Saul ya bokon hay pihhuy pun-aleglon diye ya adi mabalin an emi ibalo ta emi pumpatey kumpulnan holag Israel.”

Kanan David di “Nganne moy pinhod yun atok?”

⁵⁶ Kanan day “Idat yun dakamiy pitun holag Saul ta itayun mi didah hinangngab APU DIOS ad Gibeah an boblen Saul an tinuddunan mumpatul. Te handi ya pinhod Saul an patayon dakamit mama-id kamih tud Israel.”

Kanan David di “Tobalok hinae.”

⁷ Mu ugge indat David hi Mepiboset an inap-apun Saul gapuh nuntobbalan dan Jonathan handi.⁸ Hay indat nan dida ya nadan duwan linalakin imbabalen Saul ke Rispah an imbabalen Aiah. Dadiye ya hi Armoni ya hi Mepiboset. Inid-um nay liman linalakin imbabalen Merab an imbabalen Saul. Hay inayan Merab ya hi Adriel an imbabalen Barsillai an iMeholah.⁹ Indat David dida nadah iGibeon ot itayun da dida nah bilid hi hinangngab APU DIOS handih lappun di ahiani da. Ot mate datuwen am-in an pitun holag Saul.

¹⁰ Hi Rispah an inan da Armoni ke Mepiboset ya ena in-abbung di langgote nah batu ta punhidum na ot miha-ad hidi nipalpu handih lappun di ani inggana handih inlappunay ahiudanan. In-adug nay adol dadiyen nipipaten deket mapat-al ya adugana didah umalin hamuti ya deket hilong ya adugana didan umalin mailom an aggayam.

¹¹ Dingngol David hidiyen inat Rispah¹² ot ena impaalay gunit da Saul ke Jonathan hanadah ijabes ad Gilead. Dadiyen ijabes ya eda inibtik datuwen gunit ad Bet San an nangitayunan nadan iPilistiah adol da Saul ke Jonathan handih nagibbun pinate da dida nah Bilid an Gilboa.¹³ Impaala na boy gunit nadan pitun holag Saul an intayun nadan iGibeon¹⁴ Ot ioldenan pak-ilubuk nadah adol da Saul ke Jonathan hi lubuk din hi Kish an aman Saul ad Selah an boblen di holag Benjamin. Loktat ya impatikod Apu Dios nan bitil.

Hay nakigubatan nadan iIsrael nadah o-ongal an tatagun iPilistia

¹⁵ Indani ya wada boy gubat di Pilistia ya Israel. Ot e makigubat da David ke dida. Waday namingham kediyen namahig di laban an naka-atuh David.

¹⁶ Hanan ongngaongngal an tagun hi Isbi Benob an giniling di pahul nan tulut kagodwan kiloy dam-ot na ya balbaluy ispada na. Hinnup nah David ot innang an patayona,¹⁷ mu immalih Abishai an imbabalen Seruiah ot patayonah diyen iPilistia. Kediye mo ya kanan nadan tataguy “Mipalpud uwani ya adika maki-keh gubat. Adimi pinhod an mama-id kan patul min holag Israel te maat keh diye ya kay nad-op nan dilag min holag Israel.”

¹⁸ Indani ya wada boy gubat di Israel ya Pilistia ad Gob. Kediyen tiempoy namatayan Sibbekai an iHushah hi ohan ongngaongngal an tagun nungngadan hi Sap.

¹⁹ Impidwa bon nadan iIsrael ya iPilistian nunggugubat ad Gob ot patayon Elhanan an imbabalen Jair an iBetlehem hi Lahmi an tulang din hi Golayat an iGat. Ongal di pahul Lahmi an umat hi kaongngal nan tukud an nitakodan nan pun-ablan di mun-abol.

²⁰ Indani ya wada boy gubat di Pilistia ya Israel ad Gat. Hidid Gat ya wada boy ohan ongngaongngal an tagun hin-on-om di gamat di taklena ya hin-on-om boy gamat di hukina. Hiya ya holag nadan o-ongal an tataguh di.²¹ Namahig di ngohe na nadah iIsrael, mu pinaten Jonathan an imbabalen Simeah † an tulang David.

²² Datuwen opat an o-ongal an tatagun pinaten David ya nadan titindaluna ya nahlag da handidah o-ongal an tatagud Gat.

Hay kantan David handih nangapputana

22 Hituwey ingkantan David handih inihwang APU DIOS hiya ke Saul ya nadan udum an buhul na.

²³ Ipaptokak ya ihwangak ke he-an Dios kun mialig an batun kihikugak ya mialig an happiyok. Hiyay mangipaptok ke ha-on nadah gaga-ihon maat.

⁴ Numpahpahmokok ke hiya ya inihwangak nadah buhul ku, kinali hiyay dayawok.

⁵⁶ Gaga-ihoy na-na-at ke ha-on ot namindakol an innang an mateyak ya paddungnay munho-ho-od nan lubuk ke ha-on.⁷ Ot gapu ke dadiyen namahig an nunholholtapak ya numpabaddangak ke APU DIOS an Dios ku ya dingngol nay dasal ku nah Templonah langgit ot baddanganak.

⁸ Gapuh boh-ol na nadah buhul ku ya nungkolyog ta takon nan tinaddogan di kabunyan ya niwagot.⁹ Paddungnay mun-aahuk di olong na ya mamuddal hi tokonay dalang di apuy an gumeeng.¹⁰ Imbughul nay

† Hay udum an ngadan na ya Sammah. 1 Samuel 16:9, 17:13

kabunyan ot duma-ul an inggattinah mangitit an kula-but. ¹¹ Ya nuntakkeh anghel ot mangen pun-itayap di dibdib. ¹² Inhaninan hiyay tapol ya mangitit an kulabut an nangdon hi udan. ¹³ Linumsut di hiyona nan mah-dol an kulabut ot pun-ipae nay kil-at.

¹⁴ Hiya an AP-APU an Katagtag-ayan an Dios ya kidul di kalina. ¹⁵ Impaenay pananat mungkiwahit day buhul na ya impaalinay kil-at ta mamtik da. ¹⁶ Ya gapuh namahig an boh-ol na nadah buhul na ya nabudhan di dalinat di baybay takon nan nipab-unan tun luta.

¹⁷ Takon di dehdih tap-onad kabunyan ya nunyuung ot guyudonak nah adallom an danum. ¹⁸ Inihwangak ke hiya nadah mungkakodhol ya nungkal-ot an buhul kun adik kabaelan an hanggaon. ¹⁹ Ya inihwangak ke hiya handih immali day buhul kun mangubat ke ha-on nah tiempon waday ligat ku. ²⁰ Man-uket binaddanganak ya inihwangak ke hiya nah katatakut an maat ke ha-on te umamlong hi at-attok.

²¹ Inat nah diyen hidiyey ginun-ud ku te maphod di at-attok ya maid di bahul ku. ²² Inun-unud ku nadan tuguna ot uggek inat di gaga-ihon te ek inwalong hiya an Dios ku. ²³ Ya uggek kinal-iwan nadan tuguna, mu inun-unud kun uggek nginohe. ²⁴ Inilanan maid di bahul ku te uggek inat di gaga-iho. ²⁵ Kinali indat APU DIOS di ginun-ud ku te maphod di at-attok ya inilanan maid di bahul ku.

²⁶ APU DIOS, makulug an adim iwalong nadan adi mangiwalong ke he-a ya maphod di pangat mu nadah maid di bahul na. ²⁷ Maandong di pangat mu nadah maphod di at-atton da, mu kastiguwom nadan mangat hi gaga-iho. ²⁸ Baddanganak nadan mumpakumba-ba, mu ipababam nadan mumpahhiya.

²⁹ APU DIOS an Dios ku, mialig kan dilag kun mamatal hi tapol an biyag ku. ³⁰ Gapuh baddang mu ya kabaalak an apputon nadan makigubat ke ha-on ya gapuh olot kun indat mu ya hogpok di boble takon di nakaalladan.

³¹ Makaphod hi Apu Dios, maid di nihallah pangi-ena. Ya makulug am-in di kalyona. Hiya ya mialig an happiyon manani nadah mihikug ke hiya. ³² Hiya ya abuy AP-APU. Hiya ya abuy mialig nah batun kihwangan taku. ³³ Hiya ya abuy mangipal-ot ke ha-on ya hiyay bumaddang hi pangatak hi maphod. ³⁴ Baddanganak ke hiyat nal-otak an bumtik ta ibtikak nadan buhul ku umat hi makawan ibtikany mun-anup ta ume nadah natag-en bilid ta mihwang. ³⁵ Tinudduwanak ta nalaingak an makigubat ya nal-otak an mangiusal hi makodhol an pana.

³⁶ APU DIOS, impaptokak ke he-a ot ihwangak an paddungnay hinaniyanak nah happiyom. Binaddanganak te ongal di kabaalam ya maka-ulle kan ha-on ot deyan natag-ey saad ku. ³⁷ Gapuh baddang mu ya pamaptok mun ha-on ya maid di oha nadah buhul kuy nangapput ya nampap ke ha-on. ³⁸ Mu numpudug ku

ot ahan dida ot apputok dida. Ya uggek intikod an nakigubat ke dida inggana dinadag ku didan am-in.

³⁹ Nungkatu-i dah hinangngab ku ya adida mo pakataddog.

⁴⁰ Man-uke ya indatanak ke he-ah olot kun makigubat ot apputok dadiyen buhul ku. ⁴¹ Impatakut mu nadan buhul ku ot bumtik da. Ya gapuh boh baddang mu ya dinadag kun am-in dan humihhingit ke ha-on. ⁴² Indani ya manamak dah bumaddang ke dida, mu maid. Numpahpahmok da bon APU DIOS, mu uggena inihwang dida. ⁴³ Numpatek nadan buhul ku ot mungkiwahit dah kakalata, umat nah dap-ul di luta.

⁴⁴ Inihwangak ot uggeyak pinate nadah mangohen tatagu ya tinudduwak an mun-ap-apu takon nadah tataguh udum an boble. ⁴⁵ Ya deket kumaliyak ya unudon dan am-in di kalyok. Takon nadan bokon ku tatagu ya munyuung dah punlispitu dan ha-on. ⁴⁶ Nama-id di tulid nadan buhul ku ot mungggagayonggong dan mungkaukat nadah nuntaluwan da.

⁴⁷ Madayaw hi APU DIOS an wadat nangamung. Hiya ya mialig nah batun kihikugak. Om, madayaw hi APU DIOS an mangihwang ke ha-on. ⁴⁸ Hiya an Dios di mangibaloh gaga-ihon aton nadan buhul kun ha-on. Binaddanganak ot apputok nadan buhul kuh kabob-boblet ha-oy di pun-ap-apu da. ⁴⁹ Ya inihwangak hi buhul ku. APU DIOS, uggem in-abulut an waday gaga-ihon aton di buhul kun ha-on. ⁵⁰ Kinali, ikantak di pun-dayaw kun he-a, APU DIOS, hi kabobboble tuh luta. ^{†51} Impanganapputak an patul an pinilim ya munnananong di ulem ke ha-on an hi David ya nadah holag ku.

Hay manguddidin kalin David

23 Hi David an imbabalen Jessey nangidatan nan Ap-apu an Dios Jacob hi natag-en saad ya hiyay tinuddunan mumpatul. Hiyay kon kanta nadah makaphod an a-apod Israel. Datuwey nanguddidih kinalina:

² Hanan Espiritun APU DIOS ya ha-oy di punhapitonan ha-oy di mangalih kalyona. ³ Hiya an DIOS takun iIsrael ya mialig an batun kihikugan taku. Kananay "Hanan patul an maandong di pun-ap-apuwana te dayawonah Apu Dios ⁴ ya mialig nah algon mumpotang nah biggatnan maid di kulabut ya mialig nah algon hay pangat nah ang-ang di holok ya makaphod nah ka-gibbun di udan."

⁵ Hanadan holag kuy bendisyonan Apu Dios te ha-oy di nangalyana nah adi malumman ya munnananong an planuna. Ya nunna-ud an ipaannung nan ihwangak an hidiyey pinhod ku.

⁶ Mu nadan gaga-ihon tatagu ya iwalong na didan umat da nah pagit an adinadaman e amungon ta

† *Romans 15:9*

akupon hi takle,⁷ ta hidiye nan mahapul an usalon day gumok an nangamung. Dadiyen pagit ya maapuyan ta maghob da.

Hanadan natulid an tindalun David

⁸ Datuwey ngadan nadan katultulidan an tindalun David: hi Josheb Bassebet an iTakemon di mangipangpangulu nadah Tulun Katultulidan. Waday naminghan hi nakigubatanan pinatenay walun gatut an buhul dan in-usal nay pahul na.

⁹ Hay mikadwa nadah Tulun Katultulidan ya hi Eleasar an imbabalen Dodai an nahlag ke Ahoh. Waday naminghan an ibbana da David an hiningit da nadan iPilistia naamung an makigubat ke dida. Maid maptok ya binumtik nadan ibba dan iIsrael,¹⁰ mu hiya ke ya inlaput nan makilaban ot pumpate na nadan iPilistia ingganah kimmihol di takle nan adi pakai-walakan nah ispadana. Kediye ya binaddangan APU DIOS dida ot makangngapput da. Indani nuppet nag-ibbu ya ahi nibangngad nadan ibbanah kad-an Eleasar ot pun-ala day almas nadan nungkakate.

¹¹ Hay mikatlu ke dadiyen Katultulidan ya hi Sammah an imbabalen Agee an iHarar. Indani ya naamung bo nadan iPilistia ad Lehi nah natanoman hi dakol an kul-di ya binumtik nadan iIsrael te timmakut da nadah iPilistia,¹² mu hi Sammah ya inlaput nan nakilaban hanadah iPilistia ta pamaptok nan diyen natanoman hi kuldi ot pumpatena nadan iPilistia. Ya gapu boh bad-dang APU DIOS ya nakangngapput da.

¹³ Waday naminghan handih dandanin malappuwan di ahianin imme day Tulun Katultulidan hanadah Tulumpulun Nakatullid hi kad-an David nah liyang ad Adullam. Kediye ya wada da on iPilistia an nungkampu nah nundotal ad Repaim.¹⁴ Kediye damdama ya wadah David nah bilid an nalgat an hogpon di buhul na. Ya nadan udum an iPilistia ya sinakup day Betlehem.¹⁵ Indani ya ninomnom David nan boble dan Betlehem ot kananay "Pinhod kun abun uminum hi danum an malpu nah bubun nah kad-an di hoob ad Betlehem!"¹⁶ Dadiyen Tulun Katultulidan ya inlaput dan hinggop di nungkampuwan nadan iPilistia ot eda humagob nah bubun ot ie dan David. Mu adina bo inumon ot iduyag na ot ya abu nah luta ta iappit nan APU DIOS¹⁷ an kananay "APU DIOS, adi mabalin an ek inumon hituwe te kapaddungnay dalam datuwen linalaki te inlamangan day biyag da ot eda humagob." Ot adina inumon hidiyen danum.

Datuwey inat nadan tulun nakatullid an tindaluh nangipatib-an dah kinatulid da.

¹⁸ Hi Abishai an tulang Joab an hi ina dah Seruiah di nangipangpangulu ke dadiyen Tulumpulun Nakatullid an tindalu. Man-uket nibilang ke dadiyen Tulumpulu ya pinatenay tulunggatut an buhul dah ohan gubat an

in-usal nay pahul na.¹⁹ Ot gapu te hiyay katultulidan ke dadiyen Tulumpulu ya hiyay numbalin an mangipangpangulun dida. Mu hiya ya ugge niingngo nadah Tulun Katultulidan an nundingngol.

²⁰ Hi Benaiah an imbabalen Jehoiada an iKabseel di oha bon nakatullid an tindalu. Dakol bo damdamay inat na gapuh kinatulid na. Hay oha nadah inat na ya pinate nay duwan iMoab an nakala-ing an makigubat. Oha bon algoh tiempon di ahi kotolan ya pinate nay layon hi bitu.²¹ Pinate na boy ohan iEgypt an kat-agun tagun nun-odon hi pahul. Ammunay bakdung an inusal na, mu pinlonay pahul diyen iEgypt ot hidiyey pamate nan hiya.²² Datuwey inat Benaiah an nakatullid damdaman dandani miingngoy nundingngolana nadah Tulun Katultulidan an tindalun David.

²³ Hiya ya makatbal nadah Tulumpulun nakatullid, mu ugge niingngo nadah Tulun Katultulidan. Hiyay tinuddun David an ap-apun nadan guwalyana.

²⁴ Datuwey ngadan nadan udum an tindalun nibilang nadah Tulumpulu:

Hi Asel an tulang Joab, hi Elhanan an imbabalen Dodo an iBetlehem,²⁵ da Sammah ke Elika an iHarod,²⁶ hi Heles an iBet Pelet, hi Ira an imbabalen Ikkes an iTekoa,²⁷ hi Abieser an iAnatot, hi Mebunnai an iHushah,²⁸ hi Salmon an iAhoh, hi Maharai an iNetopah²⁹ ya hi Heled an imbabalen Baanah an iNetopah damdama, hi Ittay an imbabalen Ribai an iGibeah an holag Benjamin,³⁰ hi Benaiah an iPiraton, hi Hiddai an numboble nah nundotal ad Gaas,³¹ hi Abi Albon an iArabah, hi Asmabet an iBahurim,³² hi Eliahba an iSaalbon ya nadan imbabalen Jashen ya hi Jonathan³³ an imbabalen Sammah an iHarar. Hi Ahiam an imbabalen Salar an iHarar,³⁴ hi Eliphelet an imbabalen Ahasbai an iMaakah, hi Eliam an imbabalen Ahithophel an iGiloh,³⁵ hi Hesro an iCarmel, hi Paarai an iArab,³⁶ hi Igal an imbabalen Nathan an iSobah, hi Bani an holag Gad,³⁷ hi Selek an iAmmon, hi Naharai an iBeerot an mangmangdon hi happiyon Joab,³⁸ da Ira ke Gareb an ijattir³⁹ ya hi Uriah an Hittite.

Hay bilang datuwen natulid an titindalu ya tulumpulut pitu.

Hay nangioldenan David an mabilang nadan linalakin damanan muntindalu

24 Indani ya namahig boy boh-ol APU DIOS nadah iIsrael ot usalonah David an mangipaligat ke dida. Kanan APU DIOS ke hiyay "Ekat em bilangan am-in di tatagud Israel ya Judah."² Ot iolden David ke Joab ya nadan udum an opisyal di tindalunan kananay "Opngon yun am-in nadan bobled Israel an ilappu yuh boblen Dan hi north ingganah nah bobled Beersheba hidih south ta bilangan yun am-in di holag Israel. Te pinhod kun inilaon hin kaatna dan am-in."

³ Mu kanan Joab di "Apu patul, hana ot ta mamin-hinggatut di pangipadakkolan APU DIOS an Dios muh tatagum ta dumakkodakkol da mu nan bilang dad uwani. Ya hana ot ta ahim tibon di kipaannungana. Mu tipet mahapul an aton di athina?" ⁴ Mu hi David ya ipapilit nan aton da Joab ya nadan opisyal di tindaluna hituwen in-oldena. Ot ume dan e mamilang nadah tatagu.

⁵ Immagwat dad Jordan ot mungkampu da nah nigawwa nah nundotal an lutah e-elen di Aroer an bobled Gad ot ahida mumpaed Jaser. ⁶ Ya imme dad Gilead ya ad Kades an boblen di Hittite. Ya imme dah numboblaysan nadan holag Dan ot ahida mumpaed Sidon hi nangappit hi kalin-oban di algo. ⁷ Numpae da pay nah naaladan an bobled Tyre, nadah boblen di Hibite ya boblen di iKanaan ot ahida umed Beersheba an bobled Judah. ⁸ Hininap dan am-in nadan numboblaysan dan holag Israel hi hiyam di bulan ya duwampulun algo ot ahida mibangngad ad Jerusalem. ⁹ Ot ipainilan Joab ke David an hay bilang di linalakin kabaelasan makigubat ya walunggatut an libun iIsrael ya limanggatut an libun iJudah.

¹⁰ Indanit nagibbuh diyen numbilang da ya mahakit ot ya abuy nomnom David ot kanan APU DIOS di "Abulutok an ongal di nunliwatak ke he-a hi nangatak ketuwe. Pakawananak anhan. Uggek inusal di nomnom ku ot atok hituwe."

¹¹ Handih kabigatanan ugge ni-an bimmangun hi David ya kanan APU DIOS ke Gad an profetas David di ¹² "Em kanan ke David di 'Hituwey kinalin APU DIOS: Idatan dakah tulun klasen pangastiguk ke he-a, ta nan piliyom ya hidiyey atok.'" ¹³ Immeh Gad ke David ot kalyonan hiyay kinalin APU DIOS. Kananay "Nganney pinhod mun kastigum, tulun toon an bitil weno tulun bulan an pudupudugon dakayuh buhul yu, weno tulun algon ipaalik di namahig an dogon mihinap hi boble yu? Nganney pinhod mun ihumang kun APU DIOS?"

¹⁴ Himmumang hi David an kananay "Nakalligat an munnomnom hi mipanggep hi athitu. Mu adik pinhod an hay tataguy mangat hi kastiguk. Pakudukdulok an hi APU DIOS mismuy mangastigun ha-on te ongal di

homok na." ¹⁵ Ot ipaalin APU DIOS di dogon impalpuna biggatnan diyen algo inggana nala-uh diyen kinalinan pangipatikodana. Hay bilang di tatagun nate mipalpud Dan ingganad Beersheba ya napituy libu.

¹⁶ Handih dimmatong nan anghel ad Jerusalem ta dadagon nadan tatagu ya nuntutuyuh APU DIOS an adina mo pinhod an dadagon nadan tatagu ot kalyana nan anghel nan kananay "Abu, itikod mu mon mamate nadah tatagu."

Kediye ya wada diyen anghel nah pun-ilikan Araunah an Jebusite.

¹⁷ Tinibon David diyen anghel an namate nadah tatagu ot kanan APU DIOS di "Ha-oy di nunliwat, bokon hantudan mahmok an tatagu. Kinali lebbeng nan ha-on ya nadan pamilyak di makastigu!"

¹⁸ Kediye algo ya immalih Gad hi kad-an David ot kanan hiyay "Ume kah di nah pun-ilikan Araunah ta eka kumapyah pun-appitan ke APU DIOS." ¹⁹ Ot un-unudon David nan kinalin Gad an hidiyey pinhod APU DIOS an atona. ²⁰ Mangeh David ya nadan ibbana ya tinibon Araunah didan mangalih kad-ana ot munyung hi hinangngab David an niduttum di anganah luta. ²¹ Kananay "Apu patul, tipet immali kayu?"

Kanan David di "Immaliyak ta gatangkok tun pun-ilikan ta mangapyaak hi pun-appitan ke APU DIOS ta matikod tun pistin di tatagu."

²² Kanan Araunah di "Apu patul, alam di nganneh diyen mahapul mu ya iappit mu di pinhod mun iappit ke hiya. Dehtu day bakan iappit mu. Ya takomboy puntungum hantudan panakul ya dulung di pun-ilikan."

²³ Indat Araunah dadiyen am-in ke David ot kanan David di "Hana ot ta abuluton APU DIOS tun iappit mun hiya."

²⁴ Mu kanan David ke Araunah di "Adi, te mahapul an bayadak. Te adik oggan iappit ke APU DIOS an Dios kuy uggek binayadan." Ot gatangonah diyen pun-ilikan takon nadan bulug an bakah naliman silber an palatah. ²⁵ Nangapyah pun-appitan ot mun-appit ke APU DIOS hi maghob ya pakihayyupan ke hiya. Ya dingngol APU DIOS hidiyen dasal David ot patikodona nan anghel an mamaten hanadah iIsrael.

1 Patul

Hay mipanggep hi Liblu an 1 Patul

Handih nateh David an patul ya hi Solomon an imbabalenay nihannot ke hiyan numpatul ad Israel. Hi Solomon ya maphod ya nalaing an patul. Impakapyana nan Templo ad Jerusalem ya dakol di udum an inat nah kiphodan di tataguna. Ot mundingngol di mipanggep ke hiya takon hi udum an boble.

Nateh Solomon ya nihannot an numpatul nan imbabalenan hi Rehoboam. Mu hi Jeroboam ya kinahing nay kalebbengan Rehoboam an mumpatul. Hanadan himpulun holag Israel hi north ya pinili dah Jeroboam an pumpatul da. Hanada ken holag Judah ya holag Benjamin an numbobleh nangappit hi south ya hi Rehoboam di pinili dah pumpatul da. Ot ketuwey nagodwaan di Israel ot mumbalin hi duwan boble. Hituwen nangappit hi north ya nangadanan hi Israel ya nan nangappit hi south ya nangadanan hi Judah. Datuwen duwan boble ya waday patul da ya tindalu da.

Deket natey patul da on nihannot di lalakin imbabalen diyen patul. Am-in nadan numpatul ad Israel hi nangappit hi north ya gaga-iho da te uggeda inun-unud hi Apu Dios. Mu ad Judah nah nangappit hi south ya waday udum an maphod an numpatul hidi te un-unudon dah Apu Dios. Mu nadah ken udum ya gaga-iho da te uggeda inun-unud hi Apu Dios.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hanadan na-na-at handih ugge nagodwa nan boble an Israel. (chapters 1-11)
2. Hanadan na-na-at handih nagodwaan di Israel ot mumbalin an duwan boble. (chapters 12-22)

Handih naam-amah David

¹ Hi David an patul ya naka-am-ama mot takon di maod-oday pun-ulon nadan muttatyu ke hiya ya kapyanan makaktol. ² Ot kanan nadan muttatyu nan hiyay "Apu, daan mot manamak kamih ung-ungan babain makiha-ad ke he-at ipaptok daka. Ya makihuyop ke he-at mun-attung kayu ta adika maktol."

³ Ot manamak dah ung-ungan babai hi am-in hanadah bobled Israel ya waday tinibo dan maddikit ad Sunem an hi Abishag ot ieda nah patul. ⁴ Hituwen babai ya maddikit an abu, mahlu ya pakaippaptok na nan patul, mu maid di inat nan patul ke hiya hin mahuyop da.

Implanun Adonijah an hiyay mumpatul

⁵⁶ Nateh Absalom ta nan imbabalen David ke Haggit an hi Adonijah di kay panguluwan hanadah matagun linalakin imbabalen David. Hiya ya makaphod di kalalaki na. Ya ug-ugge kinalyan David nadah kumpulmin at-attona. Indani ya immalih nomnom nan hiyay mumpatul ot umalah kakalesa, kakabayu ya immawit hi naliman tatagun pun-ibbana.

⁷ Handih nakihummangan ke Joab an imbabalen Seruiah ya nan padin hi Abiathar ya timbal dan hiyay mumpatul. ⁸ Mu hi Sadok an padi, hi Benaiah an imbabalen Jehoiada, hi Nathan an profetas, hi Simei, hi Rei, ya nadan guwalyan David ya adida tobalon an hi Adonijah di mumpatul.

⁹ Ohan algo ya immeh Adonijah nah kanan dan Batun Ulog an nih-up nah ob-ob di En Rogel ot e munappit hi kakalnero, bubulug an baka ya matataban kalongal nan baka. Inayagana nadan udum an tutulang nan linalakin imbabalen amanan hi David ya nadan opisyal ad Judah an makihumul. ¹⁰ Mu uggena impakiayag nan ohan tulang nan hi Solomon ya hi Nathan an profetas, hi Benaiah ya nadan guwalyan nan patul.

Hi Solomon di numpatul

¹¹ Indani ya immeh Nathan ke Bathsheba an inan Solomon ot kanan hiyay "Kon uggem dingngol an hi Adonijah an imbabalen Haggit ya impumbalinay adol nah patul? Yaden ugge inilan nan patul an hi David di mipanggep kediye! ¹² Hin pinhod mun mihwang kayu nah imbabalem an hi Solomon ya hituwey itugun kun he-a. ¹³ Ume ka nah patul an hi David ta kalyom ke hiyay 'Apu, kon uggem insapatan ha-on an nan imba-

balek an hi Solomon di mihannot ke he-an mumpatul? Ya tipet numbalin an patul hi Adonijah?"¹⁴ Kanan pay Nathan di "Ahiyak humgop nah punhummanganan yu ta iuh-uk an makulug di kinalim."

¹⁵ Ot umeh Bathsheba nah kuwartun kahuypan nan patul an hi David. Hiya ya naka-am-ama mon ipappap-tok nan kat-agun babain hi Abishag an iSunem.

¹⁶ Nunyuung hi Bathshebah punlispitu na ot kanan nan patul di "Nganney mahapul mu?"

¹⁷ Kanan Bathshebay "Apu, insapatam hi ngadan Apu Dios an nan imbabale tan hi Solomon di mihannot an mumpatul. ¹⁸ Mu ad uwani ya hi Adonijah di numbalin an patul, mu uggem inila. ¹⁹ Nun-appit hi dakol an bulug an baka, kalnero ya matataban ka-ongal nan baka. Ya inayagana nadan linalakin imbabalem, nan padin hi Abiathar ya hi Joab an ap-apun di tindalum nah hamul, mu uggena impakiayag nan imbabale tan hi Solomon. ²⁰ Am-in di tataguh tud Israel ya hadhad-on day kalyom, apu patul, hin dahdiy mihannot ke he-an mumpatul. ²¹ Deket mate ka yaden uggem tinudduy mihannot ke he-an mumpatul ya mibilang kamin Solomon an buhul diyen mumpatul."

²² Kediye nanongnan mungkalkallih Bathsheba nah patul ya dimmatong hi Nathan nah balen nan patul.

²³ Waday nangalin nah patul an wadah dih Nathan ot piayag na ot umeh Nathan. Nunyuung hi hinangngab nan patul ²⁴ ot kananay "Apu patul, kon kinalim mon hi Adonijah di mihannot ke he-an mumpatul? ²⁵ E nun-appit ad uwanin algo hi dakol an bulug an baka, kalnero ya matataban ka-ongal nan baka. Ot aya-ganan am-in nadan imbabalem an linalaki, hi Joab an ap-apun di tindalum ya nan padin hi Abiathar. Ot dehdan munhahamul an pun-itkuk day 'Munnanong an mumpatul hi Adonijah!' ²⁶ Mu dakamin da Sadok an padi, hi Benaiah ya hi Solomon ya ugge dakami inayagan. ²⁷ Hin kananat he-a, apuy nangiolden kediye ya tipe anhan ta uggem kinali nadah opisyal mun hiyay mihannot an mumpatul?"

²⁸ Ot kanan David di "Kalyon yun Bathsheba ta umalih tu." Immalih Bathsheba ot tumaddog hi hinangngab na. ²⁹ Ya kanan David ke hiyay "Isapatak ke he-a hi ngadan Apu Dios an wadat nangamung an nangihwang ke ha-on am-in hi buhul ku ³⁰ an paan-nungok ad uwanih diyen insapatak an nan imbabale tan hi Solomon di mihannot ke ha-on an mumpatul. Ya tistiguk nan Dios di Israel."

³¹ Nunyuung hi Bathshebah hinangngab nan patul hi pangipatibo nah lispituna ot kananay "Hana ot ta matagu kat nangamung, apu patul."

³² Indani ya impaayag David da Sadok, hi Nathan ya hi Benaiah. Immalih dah kad-ana ³³ ot kanan diday "Ayagan yu nadan opisyal kut puntakkeyon yu nan imbabalek an hi Solomon nah kabayuk ya ibbaan yu ta ume kayu nah Ob-ob an Gihon. ³⁴ Ta ha-adan da Sadok

ke Nathan hi lanay ulunat hiyay mumpatul hitud Israel. Ipagango yu nan tangguyub ya itkuk yuy 'Munnanong an mumpatul hi Solomon!' ³⁵ Ya ibbaan yuh aliyanan umbun tuh ubunak an patul. Hiyay mihannot ke ha-on an mumpatul te hiyay tinudduk an mun-ap-apud Israel ya Judah."

³⁶ Hinumang Benaiah an kananay "Maat am-in hinae ya hana ot ta tobalon Apu Dios an Dios mu! ³⁷ Ya hana ot ta baddangan Apu Dios hi Solomon, umat hi namaddanganan he-a, ya hana ot ta ahi ongal di pun-ap-apuwana mu hay pun-ap-apuwam."

³⁸ Ot ien da Sadok an padi, hi Nathan an profetas, hi Benaiah an imbabalen Jehoiada ya nadan guwalyan nan patul hi Solomon nah Ob-ob ad Gihon an nuntakke nah kabayun amanan hi David. Ya naki-e nadan guwalyan David ke dida. ³⁹ Inalan Sadok nan niha-adan nan lanan di oliba an intabtabinan nalpun nah Tabernacle ot ha-adanay ulun Solomon. Ot ipagango da nan tangguyub ya initkuk am-in nadan tataguy "Munnanong an mumpatul hi Solomon!" ⁴⁰ Inibaan dan nibangngad an muntutukuk da ya pun-ipagango day ayyuding te maka-an-anla da ot gapun diye ya kay mundolyon di luta.

⁴¹ Handih mungkagibbu da Adonijah an numhamul ya dingngol day mungngala. Dingngol Joab nan tangguyub ya kananay "Tipet mungngala da nah boble?"

⁴² Uggena ginibbu nan pungkali na ya dimmatong hi Jonathan an imbabalen Abiathar. Kanan Adonijah di "Makah tu. Nunna-ud an maphod di in-alim an kalyon ke dakami te maphod kan tagu."

⁴³ Himmumang hi Jonathan an kananay "Adi! Tinuddun amam an hi David hi Solomon an mumpatul. ⁴⁴ Intud-ak na da Sadok, hi Nathan, hi Benaiah ya nadan guwalyana ot ibbaan da. Ya impuntakke dah kabayun di patul. ⁴⁵ Ot ha-adan da Sadok ke Nathan hi lanay uluna nah Ob-ob an Gihon ta mihannot an mumpatul. Handih nibangngad da nah boble ya muntutukuk nadan tataguh anla da ot hidiye nan dingngol yun mungngangala. ⁴⁶ Ya imme moh Solomon an inumbun nah ubunan di patul. ⁴⁷ Ya imme nadan opisyal hi kadan nan patul an hi David ot kanan day 'Hana ot ta nan Dios mu ya baddanganah Solomon ta namam-an mundingngol, mu he-a ya umong-ongal di pun-ap-apuwana, mu hay nun-ap-apuwam.' Ya nunyuung hi David nah kama nah pundayaw nan Apu Dios ⁴⁸ ot mundasal an kananay 'Dayawon daka AP-APU an Dios di Israel te tinuddum nan imbabalek an mihannot ke ha-on an mumpatul! Ya te impunnanongak an matagu pay ni-an ta tibok.'"

⁴⁹ Handih dingngol nadan ibban Adonijah diye ya pinghana di ya nahiyak dan waday oha ya timmayan. ⁵⁰ Timmakut damdamah Adonijah ke Solomon ot ume nah Tabernacle ot id-ona nadah dugun nan altar.

⁵¹ Waday nangipainilan Solomon an timmakut hi Adonijah ke hiya ot dehdi inid-ona nah dugun nan altar an kananay "Daan mo anhan ta isapatan nan patul an hi Solomon an adiyak patayon."

⁵² Kanan Solomon di "Deket damanan madinolak ke hiya ya maid di maat ke hiya, takon di ohan buuk na, mu hin adi mabalin an pundinolan ya mipipate." ⁵³ Ot umitud-ak nan patul an hi Solomon hi tindalun mangawit ke Adonijah an ginuyud da nah nangid-onanah dugun nan altar. Imme Adonijah nah patul ot munyuung hi punlispitunan hiya ya kanan nan patul an hi Solomon ke hiyay "Umanamut ka ot ya abu!"

Hay nanguddidin tugun David ke Solomon

2 Handih mungkatkateh David ya impaayag nah Solomon ot kalyonay manguddidin tuguna.

² Kananay "Gagala mo ya mateyak. Mundinol kah adol mu, pakodholom di nomnom mu ³ ya atom di pinhod Apu Dios an Dios mu. Paka-un-unudom am-in nadan tuguna ya oldenan wada nah Tugun Moses ta takon di daanay pangayam ya takon di nganney atom ya maphod am-in di pumbalinana. ⁴ Deket un-unudom hi Apu Dios ya umannung handin kinalinan ha-on an kananay 'Deket paka-un-unudon di holag mun am-in di olden ku ya hay holag muy mun-ap-aput nangamung.'

⁵ Wada pay di itugun kun he-a. Nomnomom nan inat Joab an imbabalen Seruiah an pinatena nadan duwan ap-apun di tindaluk an hi Abner an imbabalen Ner ya hi Amasa an imbabalen Jether. Nomnomom an pinate na dida hi tiempon di linggop te imbalo nay naat hi tiempon di gubat. Adina lebbeng hidiyen inat na te ha-oy ot ya abuy nabahulan kediyen inat na te ha-oy di ap-apuna. ⁶ Nangamung kah pinhod mun aton ke hiya. Mu nomnomom an mahapul an mipipate.

⁷ Hanada ken imbabalen Barsillai an iGilead ya ulayam didat ipaptok mu dida te impaptokak ke dida handih numpudugak nah ibam an hi Absalom.

⁸ Ya nomnomom boh Simei an imbabalen Gera an iBahurim an holag Benjamin. Gaga-ihon abuy kinalinan ha-on handih mangeyak ad Mahanaim, mu handih nibangngadak ya eyak dinammu nah Wangwang an Jordan ot isapatak hi ngadan Apu Dios an adik pipate. ⁹ Mu takon di insapatak di athidi ya mahapul an makastigu kinali pipatem te nanongnan numbahul. In- ilam di atom te nalaing ka."

Hay natayan David

¹⁰ Nateh David ot ilubuk da nah ongal an boblen nanggadan an hi Boblen David. ¹¹ Hiya ya numpatul ad Israel hi nap-at an toon. Niha-ad ad Hebron hi pitun toon ya ad Jerusalem hi tulumpulut tulun toon kediyen

numpatulana. ¹² Nihannot hi Solomon ke amanan hi David an numpatul ya nihamad di pun-ap-apuwana.

Hay natayan Adonijah

¹³ Indani ya immeh Adonijah an imbabalen Haggit ke Bathsheba an inanan Solomon. Kanan Bathsheba ke hiyay "An maphod di in-alim hitu?" Kanan Adonijah di "Om! ¹⁴ Ya wada anhan kumay ibagak ke he-a." Kanan Bathshebaya "Nganney ibagam?"

¹⁵ Himmumang an kananay "Inilam an gulat na ya ha-oy di patul ya am-in di holag Israel ya hidiyey wadah nomnom da. Muden nan ibak di numpatul te hidiyey pinhod APU DIOS. ¹⁶ Wada anhan di ibagak ya hana ot ta tobalom." Kanan Bathshebaya "Nganneh diye?"

¹⁷ Hinumang Adonijah an kananay "Inilak an tobalon nan patul an hi Solomon di ibagam ke hiya, kinali daan mot itakdogak ta kalyom ke hiyat iabulut nan iinek hi Abishag an iSunem." ¹⁸ Kanan Bathshebaya "Om! Nangamungak an makihummangan ke hiya."

¹⁹ Ot umeh Bathshebah kad-an nan patul an hi Solomon ot kalyonay imbagan Adonijah. Timmaddog nan patul ot munyuung hi punlispitunan inana. Ot umbun bo nah ubunan di patul ot mumpaalah ohan ubunan an miha-ad nah winawwan ta ubunan inana. ²⁰ Kanan Bathshebaya "Waday ibagak ke he-a ya hana ot anhan ta tobalom."

Kanan Solomon di "Nganneh diye, ina? Kalyom ot inilam an tobalok."

²¹ Kanan inananay "Idat muh Abishag ke tulang mun hi Adonijah ta iinena."

²² Kanan Solomon di "Tipet em ibagan ha-on ta iabulut kun iine nah Abishag? Wadan ibagam ot pay an ihulug kun hiya tun pumatulak. Hiya bo udot di pangpanguluwan mu ha-on. Ya oha bo ya hiyay pinhod nan padin hi Abiathar ya hi Joab an mumpatul."

²³ Indani ya insapatan Solomon hi ngadan Apu Dios an kananay "Deket adik patayon hi Adonijah gapu ketuwen ibaganan ha-on, takomboy patayonak ke Apu Dios. ²⁴ Hi Apu Dios di nangiha-ad ke ha-on an umbun tuh ubunan aman hi David ta ha-oy di mumpatul. Impaannung na handin insapatana an ha-oy ya nadan holag kuy mumpatul. Isapatak hi ngadan Apu Dios an wadat nangamung an mahapul an mateh Adonijah ketuwen algo."

²⁵ Ot itud-ak nah Benaiah an e mamaten Adonijah.

Hay nangipaayan Solomon ke Abiathar hi udum an boble ya hay natayan Joab

²⁶ Indani ya kanan Solomon ke Abiathar an padiy "Mibangngad ka nah bobled Anatot an nalpuwam. Lebbeng nan mipipate ka, mu adi daka pipated uwani te he-ay nangdon nah Kahon APU DIOS an Nakattage-

handih naki-ayam ke aman hi David ot holtapom di hinoltap na.”²⁷ Ot kaanon Solomon hi Abiathar an munhilbin padi ke Apu Dios, ot umannung handin kinalin Apu Dios ad Siloh mipanggep nadah holag Eli an padi.

²⁸ Handih dingngol Joab di mipanggep ketuwen naat ya binumtik nah balen Apu Dios ot id-ona nadah dugun nan altar. Hiya ya intakdog nah Adonijah, mu uggenah Absalom. ²⁹ Waday nangipainilan Solomon kediye ot itud-ak nah Benaiah an imbabalen Jehoiada ta ena patayon.

³⁰ Immeh Benaiah nah balen Apu Dios ot kananan Joab di “In-olden nan patul an bumudal ka.”

Kanan Joab di “Adiyak! Hituy katayak!”

Imbangngad Benaiah nah patul ot kalyonan hiyay kinalin Joab.

³¹ Kanan Solomon di “Atom di kalyon Joab. Patayom ne inlubuk mu. Ta ha-oy ya nadan holag ama ya adi kami mabahulan nah inatnan pinate nay tatagun maid di bahul da. ³² Kastiguwon APU DIOS hi Joab gapu ke dadiyen pinate nan ugge inilan aman hi David. Pinate Joab di duwan tagun maid di bahul da, hi Abner an apapun di tindalun di Israel ya hi Amasa an apapun di tindalun di Judah an mapmaphod da pay mu hiya.

³³ Munnanong ta nangamung ke Joab ya nadah holag nay kastiguna gapuh namatayana ke dida. Mu hi David ya nadan holag na ya palinggopon ya pun-aapuwon APU DIOS dida.”

³⁴ Immeh Benaiah nah balen APU DIOS ot patayonah Joab ot ilubuk da nah lutanah nih-up nah adi maboblayan. ³⁵ Ot pumbalinon Solomon hi Benaiah an apapun di tindaluna ot mihannot ke Joab. Ya impumbalina damdamah Sadok an padi ot mihannot ke Abiathar.

Hay natayan Simei

³⁶ Indani ya e impaayag Solomon hi Simei ot kananan hiyay “Mangapya kah balem hitud Jerusalem. Mihaad kah tu ya adika tumayan ketuwen boble. ³⁷ Te deket bumudal kat la-uwam nan Wa-el an Kidron ya nunna-ud an mate ka ya he-a pey kon bahul.”

³⁸ Himmumang hi Simein kananay “Om, apu patul, atok hinaen kinalim.” Ot mihahhaad ad Jerusalem.

³⁹ Mu handih nala-uy tulun toon ya binumtik di duwan muttatyun Simei ot ume dah kad-an Akis an imbabalen Maakah an patul di Gat. Handih dingngol Simei an wada nadan muttatyun nah did Gat ⁴⁰ ya nuntakkeh kabayu na ot umeh kad-an Akis an patul di Gat ta ena hamakon nadan muttatyuna. Hinamak na dida ot ibangngad na didah nunhituwana.

⁴¹ Handih dingngol Solomon di inat Simei ya

⁴² impiayag na ot kananan hiyay “Impunsapata dakah ngadan APU DIOS an adim taynan di Jerusalem. Ot ka-

lyok ke he-an tumayan ka ke ya nunna-ud an mate ka. Kon uggem timbal hidiye ya kon uggem kinalin un-unudonak? ⁴³ Tipet imbahhom di insapatam ya nginohem di olden ku? ⁴⁴ Impakainnilam hi puhum am-in nadan gaga-ihon inat mu ke aman hi David kinali hana ot ta kastiguwon dakan Apu Dios. ⁴⁵ Mu ha-oy ke ya hana ot ta bendisyonanak ke hiya ta pumbalinon nahamad ta nangamung di pun-ap-apuwan David.”

⁴⁶ Ot iolden Solomon ke Benaiah ot ena patayon hi Simei. Hay pun-ap-apuwan Solomon ya nahamad mon maid di mungngohen hiya.

Hay kinalaing Solomon

3 Nakihayyup hi Solomon nah patul di Egypt handih in-inena nan imbabalen diyen patul. Ot mihaad da nah Boblen David inggana nagibbu nan palasyo na, nan Templon Apu Dios ya nan natag-en tuping hi nunlinikkod di Jerusalem. ² Mu handih maid ni-an di nakapyah Templon Apu Dios ya mun-appit nadan holag Israel nadah nunhihinnatkon an pun-appitan di udum an tatagu. ³ Hi Solomon ya impakappinhod nah Apu Dios ya inun-unud na nadan tugun amanan hi David, mu nun-appit hi aaggayam hanadah dakol an pun-appitan hi udum an dios.

⁴ Waday namingham an immed Gibeon an mun-appit te hidiy kad-an nan nundingngol an pun-appitan ot mun-appit hi hinlibun maghob an miappit. ⁵ Kediye hilong ya numpatiboh Apu Dios ke hiyah in-inop nan kananan hiyay “Nganney pinhod mun idat kun he-a?”

⁶ Hinumang Solomon an kananay “Impatibom di ongal an impaminhod mun aman din hi David an muttatyum, te hiya ya maphod, limpiyu ya makangngun-unud ke he-a. Ya impatibom di ongal an naminhod mun hiya hi nangidatam hi imbabalenen nihannot ke hiyad uwanin mun-ap-apu.

⁷ Apu Dios an Dios ku, ha-oy di inhannot mun ama an mumpatul takon di ungaak an uggek inilan mun-ap-apu, ⁸ muden dehtuwak an mangipangulu hantudah pinilim an tatagum an dakkodakkol dan adida mabilang. ⁹ Kinali hay ibagak anhan ya idattanah hi laing ta maphod di pangat kun mun-ap-apu hantudah tatagum ya ta kabaalak an manginila hin nganney maphod weno gaga-iho, te kon dahdiy tagun ena kabaalan an mun-ap-apu hantudah dakkodakkol an tatagum?”

¹⁰ Immamlong hi Apu Dios hi nangibagaan Solomon kediye ¹¹ ot kananan hiyay “Gapu te hay laing an mun-ap-apuy imbagam ta maandong di pangat mun mun-ap-apu an bokon hay andukken biyag weno kinadangan weno katen di buhul mu ya ¹² idat ku nan ibagam. Pumbalinon dakan nakala-ing ya idatan dakah kabaalam an mun-awat. Ya maid di umat ke he-a nadah namangulu weno mitun-ud an mumpatul.

¹³ Idat ku pay ke he-a nadan uggem imbaga umat hi kinadangyan ya dayaw ta ad uwanin kataggum ya he-ay kakadkadangyanan ya he-ay makaddayaw hi am-in an patul. ¹⁴ Ya deket un-unudom am-in nadan tugun ku ya olden ku, umat hi nangun-unudan amam an hi David ya idatan dakah andukken biyag."

¹⁵ Handih inggibok Solomon ya immama-uwanan in-inop hidiyen kimmaliyan Apu Dios ke hiya. Ot umed Jerusalem ot tumaddog hi hinangngab nan Kahon Apu Dios ot mun-appit hi maghob ya nun-appit hi paki-hayyupan ke Apu Dios. Nagibbuh diye ot mumpahamul nadah opisyal na.

Impanun Solomon di ohan naligat an kasu

¹⁶ Ohan algo ya immalih kad-an Solomon on duwan babain dadiye nadan ipabayad day adol dah linalaki. ¹⁷ Kanan nan ohay "Apu patul, miha-ad kamin tuwen babaih ohan abung. Indani ya nuntungowak hi lalaki ya kediyen ya wadah tuwen babai. ¹⁸ Handih nala-uy duwan algo ya nuntungo damdamah tuwen babaih golang an lalaki. Duwa kami ya abu nah abung an maid di udum hi ibba mi.

¹⁹ Ohan hilong ya inipit na nan golang nah numballinana mu uggena ingnguddan. Ot mateh diyen golang na. ²⁰ Bimmangun kediyen hilong ot alana nan imbabalek nah paldang ku, mu uggek inggibok te nahuyopak ot ienah kamana ot ihannot nan inha-ad nah kamak nan naten golang na. ²¹ Nabigat ot bumangunak ta painumak ot nan golang ku ya tinibok an nate. Indanit pakatibbok ya bokon hidiye nan imbabalek."

²² Mu kanan nan ohan babaiy "Adi! Imbabalek nan matagun golang ya imbabalem nan nate!"

Himmumang nan babain kananay "Adi mabalin! Imbabalek nan matagun golang ya imbabalem nan nate!"

Indani ya munhannu dah hinangngab nan patul.

²³ Kanan Solomon di "Nganney innun naen waday ohan dakayu on kananay imbabalena nan matagun golang?"

²⁴ Ena impaalay ispada ot iala da ya ²⁵ kananay "Godwaon yu nan matagun golang ta punggodwa-an tun duwan babai."

²⁶ Hanan makulug an kon imbabalena matagun golang ya ongal di impaminhod na nah imbabalena ta hidiye nan kanana nah patul di "Apu patul, adiyu anhan patayon nan golang! Takon kattog di idat mun hiya!"

Mu nan ohan babai ya kananay "Adi te maid ke ditan duway mangala tuh golang. Godwaon yu!"

²⁷ Kimmalih Solomon an kananay "Adiyu patayon nan golang! Idat yu nah namangulun babai, hiyay makulug an kon imbabale."

²⁸ Handih dingngol nadan holag Israel di inat Solomon an nangipanun diye ya onngal di lispitu dan hiya te inila da mo kediyen hi Apu Dios di nangidat hi laing nat maandong di pangipanun nah kasu.

Hanadan opisyal Solomon

4 Hi Solomon di patul am-in ad Israel ² ya datuwe nadan natag-en opisyal na:

Hi Asariah an imbabalen Sadok di padi. ³ Hi Elihorep ya hi Ahijah an imbabalen Sisha di muntudok mipanggep hi ma-ma-at nah boble.

Ya hi Jehoshaphat an imbabalen Ahilud di mangipaptok nadah nitudok.

⁴ Hay ap-apun am-in nadan tindalu ya hi Benaiah an imbabalen Jehoiada.

Ya da Sadok ke Abiathar di padi da.

⁵ Hay ap-apun nadan gobernador ya hi Asariah an imbabalen Nathan.

Ya hay padin konsehal nan patul an hi Solomon ya hi Sabud an imbabalen Nathan.

⁶ Hay mumpaptok nadah muttatyu nah palasyo ya hi Ahishar.

Hay mumpaptok nadah tatagun mapilit an munggunu ya hi Adoniram an imbabalen Abda.

⁷ Indani ya tinuddun Solomon di himpulut duwan tatagun munggogovernador ad Israel. Hay ngunu da ya diday nangamung an umialih makan an kanon nan patul, nan familyana ya nadan makiha-ad ke dida nah palasyo. Hay ohan gobernador ya hiyay ukod nah makan hi ohan bulan. ⁸ Datuwe nadan himpulut duwan gobernador ya nadan bobled Israel an pun-apuwan da:

hi Ben Hur di gobernador nah mabilid an bobled Eplaim,

⁹ hi Ben Deker di gobernador nadah boble an Makas, Saalbim, Bet Semes, Elon ya Bet Hanan,

¹⁰ hi Ben Hesed di gobernador nadah duwan boble an Arubbot ya Sokoh ya am-in nadan bobled Hepher,

¹¹ hi Ben Abinadab an inayan nan imbabalen Solomon an hi Taphat di gobernador hi am-in hanadah bobled Dor,

¹² hi Baana an imbabalen Ahilud di gobernador nadah bobled Taanak, Megiddo ya am-in nadan bobled Bet San an nih-up ad Sarethan an wadah south di Jesreel. Hay sakup di pun-ap-apuwana ya ingganad Abel Meholah ya Jokmeam.

¹³ Hi Ben Geber di gobernador ad Ramoth Gilead ya nadah iittay an bobled Gilead an boblen di holag Jair an holag Manasseh ya nadah bobled Argob ad Bashan. Nan-om am-in datuwen boblen naalad hi natag-en tuping ya nakapyah giniling di dakkig di hoob na.

¹⁴ Hi Ahinadab an imbabalen Iddo di gobernador nadah sinakup di Mahanaim.

¹⁵ Hi Ahimaas an inayan Basemat an imbabale bon Solomon di gobernador am-in hanadah bobled Nap-tali.

¹⁶ Hi Baana an imbabalen Hushai di gobernador nadah bobled Asher takon di Bealot.

¹⁷ Hi Jehoshaphat an imbabalen Paruah di gober-nador nadah bobled Issakar.

¹⁸ Hi Simei an imbabalen Ela di gobernador nadah bobled Benjamin. ¹⁹ Hi Geber an imbabalen Uri di gob-ernador nadah bobled Gilead an nun-ap-apuwan han-didan patul an hi Sihon an iAmor ya hi Og an iBashan. Hiya ya abuy gobernador hi am-in ke danaen boble.

Hay maphod an nun-ap-apun Solomon

²⁰ Hay kadakol di tatagud Israel ya Judah ya umat hi kadakol di lona nah pingngit di baybay. Mahawwa-hawwal di kanon da ya inumon da ya maan-anla da.

²¹ Hay sinakup di nun-ap-apuwan Solomon ya am-in nadan boble mipalpu nah Wangwang an Euphrates ingganad Pilstia ya nah poppog di Egypt. Ya mum-bayad dadiyen boble ke hiyah buwis ya hiyay patul da inggana handih nate.

²² Hay mahapul Solomon hi makan hi ohan algo ya hinggatut ta naliman sakun alina, tulun gatut an sakun meal an kay alina, ²³ himpulun bakan kinompay di kanona, himpulut duwan bakan nipattol, ya hing-gatut an kalnero ya gulding ya hinnatkon pe tuwali nadan makawa, manuk, gawgawa ya hamuti.

²⁴ Nun-ap-apuh Solomon am-in hanadah boblen wadah nangappit hi kalin-oban di algo hin wada ta nah Wangwang an Euphrates mipalpud Tipsah ing-ganad Gaza nah kalin-oban di algo. Ta am-in nadan patul ke dadiyen boble ya hiyay ap-apuda. Ya maphod di pakihayyupan nadan ap-apun di nungkih-up an boblen hiya. ²⁵ Handih katagguna ya malinggop nadan iIsrael ya iJudah an maid di takutan dan waday ohan pamilya on waday nunhituwana ya laguntana mi-palpud Beersheba ingganad Dan.

²⁶ Hanan patul an hi Solomon ya waday nap-at an li-bun pukunganah kabayun mungguyud hi kalesa ya himpulut duwan libun kabayun matakayan an mausal hi gubat.

²⁷ Hanadan himpulut duwan gobernador an waday ohan dida on natudduy bulan hi pangiyayan dah makan an mahapul Solomon, nan pamilyana ya nadan mihaad hi palasyona ya oggan da ien am-in di maha-pul na. ²⁸ Pakidat da pay di kanon nadan kabayun usa-lon dah gubat ya nadan punggunguwon dan ag-gayam.

Hay kinalaing Solomon

²⁹ Indatan Apu Dios hi Solomon hi umipamodwong an laing, hay pun-awat ya dakol an inilanan adi malkud. ³⁰ Hiya ya nakannomnoman ya nakala-ing mu nadan nalaing an tataguh nangappit hi timilan di algo ya ad Egypt. ³¹ Hiyay kala-laingan am-in hi tatagu. Nala-laing mu da Ethan an holag Ezrah, hi Heman, ya hi Kalkol ke Darda an imbabalen Mahol. Ya nundingngol boy ngadanan am-in hanadah nunlinikkod an boble. ³² Intudok nay tulun libun kalin mahapul an maadal di kibalina ya nangapyah nahawwal hi hinli-bun kanta. ³³ Inilana ya intuttudu nay mipanggep hi kakaiw ya nadan udum an mitanom, umat hi sedar ad Lebanon ya nadan hissop an tummol hi tuping ya hay mipanggep hi aaggayam, hahamuti ya nadan mataguh danum, umat hi dolog ya nadan udum. ³⁴ Ya gapu te nundingngol di laing nah kabobboble, ya am-in di patul ya immitud-ak dah tatagu dan umalin mundongol hi tuguna.

Hay nundadaan Solomon an mangapya nah Templo

(2 Chronicles 2:1-18)

5 Hanan patul di Tyre an hi Hiram ya nahamad di pakihayyupan David. Ot handih dingngol nan nihannot nan imbabalenan hi Solomon ke hiyan numpatul ya immitud-ak hi tatagun makihummangan ke Solomon.

² Indani ya nuntudok hi Solomon ke Hiram an kananay ³ "Inilak ot inilam an gapuh nakigubagubatan aman hi David nadah buhul na nadah nunlinikkod an boble ya maid di innunan nangapyah Templon pun-dayawanan APU DIOS an Dios na inggana ipaapput APU DIOS am-in di buhul na. ⁴ Mu ad uwani ya impal-inggopak ke APU DIOS an Dios ku ot maid hantudah numbobleh nih-up an bobley makibuhul ke ha-on ya maid di mumplanun mangubat ke dakami. ⁵ Insapatan tuwalin Apu Dios handi ke aman hi David an kananay 'Hanan imbabalem an mihannot ke he-an mumpatul di ahi mangapyah Templon pundayawan ke ha-on.' Ot ad uwani ya ninomnom kun bohwatan di Templon pundayawan ke APU DIOS an Dios ku.

⁶ Kinali, daan mot iolden muh tatagum ta eda munlongoh sedar ad Lebanon? Umali day tataguk an bu-maddang ke dida ya bayadak di tangdan nadan tatagum hin kaatnay kalyom hi panangdan kun dida. Te inilam met an hantudan tataguk ya uggeda inilan munlongoh kaiw adi umat nadah tatagum."

⁷ Maka-an-anlah Hiram hi nangngolanah intudok Solomon ke hiya ot kananay "Madayaw hi Apu Dios ad uwanin algo te indatanah David hi nakala-ing an imba-balenan nihannot ke hiyan mumpatul ad Israel an nundingngol an boble!"

⁸Immipae damdamah Hiram hi tudok nan Solomon an kanana nah tudok nay "Dinawat ku nan tudok mu. Ya nidadaanak an mangat nah ibagam. Ipaalik nadan sedar ya bolbol. ⁹Idadaan nadan tataguk dadiyen talutu ta idayyu dan ilpu dad Lebanon inggana nah baybay ne ahida ikaput hi bangkat ipadalan da nah baybay ta ipadakal da nah boblen pinhod mun pangipopogon da. Ne ubadon bon nadan tataguk dadiyen talutu ta nangamung moppe nadan tatagum an mangianamut. Hay ibagak ya abun he-a ya idat muy kanon da nadan tataguk."

¹⁰Indat Hiram am-in nadan sedar ya bolbol an mahapul Solomon. ¹¹Ya indat Solomon di hinggatut an libun sakun page ya hinggatut ta himpulun libun galon an namahman mantekan di olibah katootoon ke Hiram ta usalon nadan tatagunah baleda.

¹²Hi Apu Dios ya indat nay laing Solomon an hidiyey insapatana. Da Hiram ke Solomon ya maphod di punhayyupan da ya nahamad di nuntobbalan da.

¹³Indani ya impalistan Solomon di tulumpulun libun tatagud Israel an mapilit an mungngunu. ¹⁴Ya tinuddu nah Adoniram an pun-ap-apu da. Impuntulun Solomon an ginanodwa dida ta himpulun libun tataguy umed Lebanon an mungngunuh himbulan ya mungngunu dah duwan bulan hi boble da. Deket nagibbuy himbulan on nihannot di ohan grupu. Athidiy ine-en di pungngunun dadiyen tulun grupun munhahannot da. ¹⁵Nawalun libun tataguy pumpahokon nan patul an hi Solomon hanadah mabilid an boble ya napitun libun tataguy mamah-on hanadah batun pinahok da. ¹⁶Ya tinuddu nay tulun libut tuluy gatut an porman an manibo ya mangitudduh aton nadan mungngunu. ¹⁷Inun-unud nadan mumpahok di kinalin Solomon ot pumahok dah mausal hi kipataddogan nan Templo. ¹⁸Hanadan tatagun Solomon ya tatagun Hiram ya nadan tatagun nalpud Gebal di nangidadaan hanadah batu ya kaiw an mausal hi pangapyaan da nah Templo.

Binohwat Solomon nan Templo

6 Inlappun Solomon an mamohwat nah Templo handih mikadwan bulan an kanan dan Sib hi mikap-at an toon an numpatulan kediye ya opat di gatut ta nawalun toon di nala-u nipalpuh timmayanan nadan holag Israel ad Egypt.

²Nahyam an piyey kadukken nan Templo ya tulumpulun piyey kabilog na ya nap-at ta liman piyey katinag-ena. ³Waday balkon an nihu-up nah Templon himpulut liman piyey kadukkena. Hay kabilog na ya tulumpulun piyen niingngoh kabilog nan Templo.

⁴Hanan dingding nan Templo ya waday tawang nan bilbilog nah nangappit hi bohongna ne nahnahkit nah nangappit ad dola. ⁵Ya nada keh numbinnah-el an

kob-al ya nah awidan nan Templo ya inda-it nay tulun gladun balen hay katag-en di ohan gladu ya pitut kagodwan piye. ⁶Ya pitut kagodwan piyey kabilog nadan kuwartu nah gladuh puuna ya nadan kuwartuh nigawwan gladu ya hiyam an piyey kabilog na ya nadan kuwartuh mikatlun gladu ya himpulut kagodwan piyey kabilog na. Man-uket athidin maing-ingpiy dingding nan nuntap-on gladu mu nan dingding nah gladuh da-ul na ya ta damanan mipattuk nan dinangal nah dingding nan nundaal an gladu ta adi kah-in an maha-adan hi beams.

⁷Kediyen pungkapy da nan Templo ya maid di madngol hi gangon di mattilyu, wahe weno kumpulmin alumentan gumok te iniphod da tuwalin pinahok nadan batun mausal hidi.

⁸Hay hogpan nah mamangulun gladun nida-it nah Templo ya wada nah nangappit hi south ya wadah diy agdan an mumpae nah mikadwa ya mikatlun gladu.

⁹Ingakpayan Solomon di bobidan nan Templon in-usal nay sedar an tabla. Ot magibbu nan Templo. ¹⁰In-usal na boy sedar nah tulun gladun nida-it nah Templon pitut kagodwan piyey katag-en di ohan gladu.

¹¹Kanan Apu Dios ke Solomon di ¹²"Deket un-unudom am-in di tugun ku ya olden ku ya atok ke he-an am-in handin insapatak ke amam an hi David. ¹³Makihadadak nadah tataguk an holag Israel tuh Templon pungkapyam ya adik iwalong dida."

¹⁴Kediye ya ginibbu mon Solomon an kinapya nan Templo.

Hanadan niha-ad nah bohong nan Templo

(2 Chronicles 3:8-14)

¹⁵Hay nikapyah dingding nah bohongnan Templo mipalpuh dulung ingganah bobida ya sedar an tabla. Ya hay dulung na ya bolbol. ¹⁶Ya hay dingding nan Nakassantun an Kuwartun Apu Dios mipalpu nah dulung inggana bobida ya sedar an tabla. Hidiyen kuwartuna ya wadah huddok nan Templo ya tulumpulun piyey kadukkena. ¹⁷Waday ambilog an kuwartuh hinangngab nan Nakassantun Kuwartun Apu Dios an nan-om an piyey kadukkena. ¹⁸Am-in di bohongnan Templo ya nioddan nidingding di sedar an kaiw an napaotan hi ing-ingon di malabaha ya habung. Ot maid di maang-ang nadah batun nidingding.

¹⁹Hanan Kahon Apu Dios ya niha-ad nah Nakassantun Kuwartu nah huddok na. ²⁰Hay kadukken diyen kuwartu ya tulumpulun piye ya tulumpulun piye boy kabilog na ya tulumpulun piyey katag-ena. Ya natakapan hi namahman balituk am-in di dingding na, takon di dulung na ya bobida na. Ya takon nan pun-appitan an nadingding hi sedar ya natakapan hi balituk. ²¹Ya am-in di bohongnan di Templo ya natakapan damdamah namahman balituk. Ya niballabag on kade-nan balituk nah hogpan nah nihuddok an kuwartu.

Hidiyen kuwartu ya natakapan damdamah namahman balituk. ²² Ot am-in di bohongnan di Templo, takon nan pun-appitan nah kuwartun Kawad-an Apu Dios ya natakapan hi namahman balituk.

²³ Waday duwan anghel an pinaot an kaiw an oliba nah Kuwartun Nakassantuwan an Kawad-an APU DIOS. Hay katinag-eda ya himpulut liman piye. ²⁴⁻²⁶ Naka-ingngoy nangapya da ke dadiyen pinaot. Naka-ingngoy boy kaongal da ya hindudway payak dan pitut kagodwan piyey kadukkena. Ta hay kadukken nadan payak mipalpuh udun nan ohan payak inggana nah udun nan oha ya himpulut liman piye. ²⁷ Numpaldang da nah Nakassantun Kuwartun Apu Dios ya nundammuy udun nadan nabokyag an payak da nah gawwan diyen kuwartu. Ya dimmatong boy udun di payak da nah nunha-ob an dingding. ²⁸ Ya naamoh balituk dadiyen duwan anghel an pinaot.

²⁹ Ya nipaot hi dingding nadan duwan kuwartuy ingingon dadiyen anghel, hay palmera ya habung. ³⁰ Ya naamoh balituk di dulung da.

³¹ Hanah hogpan nah Nakassantun Kuwartun Apu Dios ya impakapyan Solomon di duwan onob nan panton nakapya kaiw an oliba. Hay posten nangdon nah panto ya bokon kuwadladu. ³² Naal-alkusan dadiyen panto hi nipaot an ing-ingon dadiyen anghel, hay palmera ya habung. Ya dadiyen nipaot ya naamo dah balituk. ³³ Athidi bo nadah pamadingan nah hogpan nah Templon nakapya kaiw an oliba. ³⁴ Ya nan duwan dakkig diyen panton matiklup ya nakapya bolbol, ³⁵ ya naal-alkusan hi nipaot an ing-ingon dadiyen anghel, hay palmera ya habung an naamoh balituk.

³⁶ Hanah hinangngab nan Templo ya waday kinapyanah dola ya nalikkod hi dingding hidiyen dolan tulun nun-ootton an batun nituping on natap-owan hi kaiw an sedar.

³⁷ Nikapya nan pangipataddogan nan Templon Apu Dios handih mikadwan bulan an kanan dan Sib hi mikap-at an toon hi numpatulan Solomon. ³⁸ Ya handih mikawalun bulan an kanan dan Bul hi mikahimpulut ohan toon hi numpatulan Solomon ya nakaggibun am-in nan Templon impaka-un-unud na nan planu. Hi Solomon ya binohwat nah tuwen Templo hi pitun toon.

Hanan Palasyon Solomon

7 Indani ya binohwat Solomon di palasyo nan im-meh himpulut tulun toon ot ahi magibbu. ²³ Ot ngadananah Muyung di Lebanon hidiyen palasyon kinapya na. Hingatut ta naliman piyey kadukkena ya napitut liman piyey kabilog na ya nap-at ta liman piyey katag-ena. Tulun linyay tukud nan nakattag-en natukkudan hi himpulut liman tukud ta kipattukan nadan wanan an sedar. Ya nabobidaan hi sedar ing-

gana nah natukkudan an kuwartun pangitaluwan hi ngunut. ⁴ Waday tulun nuntutun-ud ya numpapaldang an tawang nah numbinnah-el an dingding. ⁵ Ya nadan tulun tawang an nuntutun-ud nah nunhinna-ob ya nunhinnangngab da. Nundinnukke dadiyen tawang takon nan panto.

⁶ Ya nan nangadanan hi Kuwartun Dakol di Tukud ya napitut liman piyey kadukkena ya nap-at ta liman piyey kabilog na. Waday balkonan naatopan ya natanukkudan damdama.

⁷ Ya nan Kuwartun Ubunan di Patul an hay ohan ngadana ya Kuwartun Punhumalyaan an hidiy pangipanuhan Solomon hi kasu. Nadingdingan hi sedar mipalpuh dulung na ingganah atop na.

⁸ Athidi metlaing nah kiha-adan Solomon an wadah indoggan tuwen Ongal an Kuwartun Punhumalyaan. Ya athidi boy kinapya nah balen nan imbabalen nan patul di Egypt an oha nadah inayana.

⁹ Am-in datuwe ya nakapya maphod ya nanginan batu nipalpu nah nipataddogan nan bale inggana nah hibe. Nidadaan tuwali nadan batu nah eda nangal-an an iniphod dan lingkud on ahida binongwah golgol an inip-iphod dat mun-iingngoy. ¹⁰ Hanadan o-ongngal an babatun nika-ut an nipataddogan dadiye ya himpulut duwan piyey kadukken di udum ya himpulut liman piyey udum. ¹¹ Ya nadan udum an batun nungkit-on ya nalkud dah ustuy ya nadan wanan ya sedar. ¹² Hanan dolan nan Templon Apu Dios ya nalikkod hi alad an kada tulun nun-ootton an batun nituping on natap-owan hi kaiw an sedar an umat nah nakapya nah dola nah bohongnan Templo ya nan balkona.

Hay ngunun Huram

¹³ Indani ya impaayag Solomon an patul hi Huram ad Tyre an nakanginnilah ngunun mipanggep hi giniling. ¹⁴ Ya timbal nan hiyay mangipatok am-in hanadah mingunun giniling. Hi inana ya nahlag ke Naptali. Handin hi amanan iTyre ya nalaing damdamah ngannen ngunu mipanggep hi giniling.

Hanan duwan giniling an tukud

¹⁵ Kinapyan Huram di duwan giniling an tukud an nikapya nah hogpan nan Templo. Datuwen tukud ya duwampulut pitun piyey katag-e da ya himpulut walun piyey kaongal da. ¹⁶ Ya nangapya duwan giniling an nikapya nah tap-on dadiyen tukud an himpipitut kagodwan piyey katag-e da. ¹⁷ Datuwen nikapya nah tap-on nadan tukud ya inal-alkusanah kadenan giniling ¹⁸ ya duwan linyan natuntun-ud an giniling an ingingon di bungan di pomegranate.

¹⁹ Hidiyen kinapya nan giniling an niha-ad nah tap-on nadan tukud ya ing-ingon di palawer an lily an onom an piyey katag-ena. ²⁰ Dadiyen natulligonggong ya

naal-alkusan hi kadena ya duwanggatut an giniling an ing-ingon di bungan di pomegranate di natuntun-ud hi duwan linyan nilibod ke dadiye.

²¹ Impataddog Huram dadiyen duwan tukud nah pingngit nan hogpan nan Templo. Hanan wadan nah nangappit hi south ya nangadanan hi Jakin ya nan wadah nangappit hi north ya nangadanan hi Boaz.

²² Dadiyen giniling an ing-ingon di palawer an lily ya niha-ad dah tap-on nan tukud. Nagibbu dadiyen ngunu nadah tukud.

Hanan giniling an tangki

²³ Nangapya pay hi Huram hi natuligonggong an onngaongngal an tangkin nakapyah giniling. Pitut kagodwan piyey katag-ena, himpulut liman piyey kaongal na ya nap-at ta liman piyey lukud nah nunlinikkod. ²⁴ Naalkusan di nunlinikkod di da-ul di hubil nah duwan natuntun-ud an giniling an ing-ingon di malabahan nina-ud an nikapya nah tangki.

²⁵ Nipab-un hituwen onngaongngal an tangki nadah odog di himpulut duwan giniling an bulug an bakan tulu on hinnatkon di nangihangga dan inidkug dan am-in hi gawwana. ²⁶ Hay hindol nan tangki ya tulun pulgada. Hanan hubil na ya umat hi hubil nan basun numbakuy an umat nah palawer an lily. Hay mi-hudu nah tangki ya nahawwal hi himpulun libun galon an danum.

Hanadan giniling an kuliton

²⁷ Ya nangapyah Huram hi himpulun giniling an kuliton an hin-on-om an piyey kadukkena ya kabilog na ya opat ta kagodwan piyey katag-ena. ^{28,29} Hay dingding dadiyen kuliton ya napaotan hi ing-ingon di layon, hay bulug an baka ya ing-ingon nadan anghel. Ya hanah nuntap-o ya nundaul dadiyen layon ya bulug an baka ya nipaot di naanappid an al-alkus na. ³⁰ Am-in dadiyen kuliton ya hin-op-at di pilid dan nakapyah giniling ya nakapya boh giniling nan nangdon hi puntilonan nadan pilid. Ya waday naha-ad an nakapyah giniling an kipattukan di palanggana nadah opat an dugun nadan kuliton. Dadiyen naha-ad an kipattukan nan palanggana ya nipaot di naappid an al-alkus na.

³¹ Wada boy natuligonggong an mangdon nah palanggana kediyen naha-ad an kipattukan di palanggana. Himpulut walun pulgaday katag-ena ya numpada-ul di pingngit nah pitun pulgada. Ya hay nunlinikkod ya napaotan hi al-alkus na. ³² Hanadan pilid na ya duwampulut liman pulgaday katag-enan nida-it da nah da-ul nadan tablan porma ya nadan nangdon hi puntilonan di pilid ya nina-ud di kapyana nah kuliton.

³³ Dadiyen pilid ya kay pilid di kalesan miusal hi gubat. Ya am-in di parten diyen pilid ya nakapyah giniling.

³⁴ Takon nadan naha-ad nah opat an dugun nadan kuliton ya nina-ud di kapyana nah kuliton. ³⁵ Hay hindol nadan nilibod hi tap-on nadan kuliton an nina-ud di kapyana ya hiyam an pulgada. ³⁶ Ya napaotan dadiyen naha-ad hi ing-ingon dadiyen anghel, hay layon ya palmera. Ya nipaot bo nadan naappid an al-alkus nah nunlinikkod. ³⁷ Athituy nangapya da nadah kuliton an nun-iingngoy kaongal da ya nun-iingngoy nangapya da.

³⁸ Nangapyah Huram hi himpulun palanggana nipong nadah kuliton. Hay ohan palanggana ya onom an piyey kaongal na ya hay kadakol di miha-ad kediyen ya nahawwal hi duwan gatut an galon an danum. ³⁹ Inhad nay liman kuliton hi nangappit hi south nah Templo ya lima nah nangappit hi north. Ya nan inhad nan onngaongngal an tangki nah nangappit hi southeast nan Templo.

Hay nangiha-adan da nadah ngunut nah Templo

⁴⁰ Ya nangapyah babanga, papala ya mamalukung. Kediyen ya ginibbuna mon am-in nadan mausal nah Templon APU DIOS an impakapyan patul an hi Solomon ke hiya. Datuwe nadan kinapya na:

⁴¹ Hanadan duwan tukud, nadan duwan ing-ingon di malukung an nikapya nah tap-on nadan tukud, nadan nial-alkus an nalaggan kadena nadah tap-on dadiyen tukud, ⁴² nadan opat an gatut an ing-ingon di pomegranate an nakapyah giniling an nihable ke dadiyen kadena nah tap-on nan duwan tukud. Duwan natuntun-ud an pomegranates di nihableh ohan kadena hi ohan tukud, ⁴³ nadan himpulun kuliton an kipattukan nadan himpulun palanggana, ⁴⁴ nan onngaongngal an tangki ya nadan himpulut duwan ing-ingon di bulug an bakan nipattukana, ⁴⁵ nadan babanga, papala ya papalanggana.

Am-in datuwen mausal nah Templon APU DIOS an impakapyan Solomon ke Huram ya nakapyah giniling ⁴⁶ nah pumpanyan nah nundotal ad Jordan an numbattanan di Sukkot ya Sarethan. ⁴⁷ Ugge inilan Solomon di dam-ot datuwen giniling te dakkodakkol ot uggena impakilo.

⁴⁸ Hanadan ngunut an nakapyah balituk an mahapul nah Templon impakapyan nan patul an hi Solomon ya nan altar, nan lamesaan an kiha-adan di tinapay an miappit ke Apu Dios, ⁴⁹ nadan himpulun pangipattukan hi dilag an niha-ad nah hinangngab nan Nakasantun Kuwartun Apu Dios an limah nangappit hi south ya limah nangappit hi north, nadan habung an nialkus, nadan kingke, nadan pangipit hi bala, ⁵⁰ nadan basu, pun-odop hi kingke, nadan palanggana, nadan duyun pangiha-adan hi insenso, nadan pundalukduk hi mumbabalan uling, nadan bitaglan nan panton nan Nakasantun Kuwartun APU DIOS ya

nadan bitaglan nan panton di Templo. Am-in datuwe ya nakapyah balituk.

⁵¹ Ginibbun nan patul an hi Solomon am-in nadan mingunu nah Templo ot iha-ad nan am-in nadan balituk, silber ya nadan udum an in-appit amanan hi David ke APU DIOS nah bodegan nan Templo.

Hay niayan nan Kahon Apu Dios nah Templo

(2 Chronicles 5:2—6:2)

8 Inayagan nan patul an hi Solomon am-in nadan mangipangpangulun hanadah holag Israel ya nadan pamilya da ot maamung dad Jerusalem ta eda alan nan Kahon an niha-adan nan Nakitobbalan APU DIOS ad Zion an Boblen David ta ieda nah Templo.

² Handih mikapitun bulan an bulan an Ethanim an kediyey Piyestan di Kampu ya inamung Solomon am-in nadan tatagu.

³ Dimmatong am-in nadan mangipangpanguluh holag Israel ya in-attang nadan padi nan Kahon APU DIOS ⁴ ot ieda nah Templo. Takon nan Tabernacle ya nadan ngunut an miusal hidi ya naki-en dadiyen padi ya nadan holag Libay hidi. ⁵ Ya kediyen naamungan da Solomon ya nadan tatagun holag Israel nah hi-nangngab nan Kahon ya nun-appit dah dakkodakkol an kalnero ya bakan adi mabilang.

⁶ Indani ya inihgop nadan padi nan Kahon nah Templo ot ie da nah Nakassantun Kuwartun APU DIOS ot iha-ad dah da-ul nadan napaot an anghel. ⁷ Hanadan nabokyag an payak nadan anghel ya hinophopan da nan Kahon ya nadan kaiw an nun-attang da. ⁸ Matibo ya abuy udun dadiyen kaiw hin wada ta nah hi-nangngab nan Nakassantun Kuwartun Apu Dios. (Dadiyen kaiw an pun-attang ya dehdi da ingganad uwani.) ⁹ Hay nihudu nah Kahon Apu Dios ya ammuna nan duwan nadampilag an batun inha-ad Moses handih wada da nah Bilid an Sinai. Hidiy nakitobbalan APU DIOS nadah holag Israel handih nalpuwan dad Egypt.

¹⁰ Handih limmah-un nadan padi nah Kuwartun Apu Dios ya maid maptok ya napnu nan Temploh kulabut ¹¹ an humihili te wadah APU DIOS ot maid di innun dan mangat nadah ngunuda.

¹² Ot mundasal hi Solomon an kananah dasal nay "APU DIOS, kanam di miha-ad ka nah kulabut, ¹³ mu ad uwani ya nangapyaak hi makaphod an Templon kiha-adam ta nangamung."

Hay kinalin Solomon hanadah tatagu

(2 Chronicles 6:3-11)

¹⁴ Indani ya nunligguh Solomon ot bendisyonanan am-in nadan tatagud Israel an muntattaddog dah hi-nangngab na.

¹⁵ Kananay "Madayaw hi nan AP-APU an Dios di holag Israel! Te impunnonong na handin insapatanan

aman hi David an kananah hiyay ¹⁶ 'Nipalpu handih impakaan ku nadan tataguk ad Egypt ingganad uwani ya maid di ek pinilih bobleh tud Israel an pamohwatan hi Templon pundayawan ke ha-on. Muden pinili daka, David, an mun-ap-apu hantudah tataguk an holag Israel.'" ¹⁷ Intuluy Solomon an kananay "Implanun aman hi David an mangapyah Templon pundayawan ke APU DIOS an Dios takun holag Israel, ¹⁸ mu kanan APU DIOS ke hiyay 'Ugge nihallah naen plinanum an mangapyah Templon pundayawan ke ha-on, ¹⁹ mu bokon he-ay mangapya. Te hay ohan hanadah imbabalem di ahi mamohwat kediyen Templo.'

²⁰ Ot ad uwani ya impaannung APU DIOS hidiyen insapatana. Nihannotak ke aman mumpatul hitud Israel ot bohwatok tun Templon pundayawan ke APU DIOS an Dios takun holag Israel. ²¹ Numpakapyaak hituh Temploh pangiha-adan nah Kahon Apu Dios an niha-adan nadan batun nadampilag an nitudkan nan nahamad an nakitobbalan APU DIOS handidah aammod taku handih nangipakaananan didad Egypt."

Hay dasal Solomon

²² Nanongnan dehdi nadan tatagun mun-ang-ang-ang ya immeh Solomon hi hinangngab nan altar ot itagge nay taklena.

²³ Ot mundasal an kananay "APU DIOS an Dios di holag Israel, maid di Dios an umat ke he-ah kabunyan ya luta. Punnanongom nan nahamad an nakitobbalam hanadah tatagum an makangngun-unud ya mangipaanhan an mangat hi pinhod mu. ²⁴ Uggem imbabawi nan insapatam handi ke aman hi David an muttatyum ot deyan ipaannung mud uwanin am-in nadan kinalim.

²⁵ APU DIOS an Dios di holag Israel, punnanongom nan oha bon hinamad mun kinali ke ama handin kanam di wadat nangamung di oha nadah holag nan mumpatul hitud Israel, hin paka-un-unudon day tugun mun umat hi nangat na. ²⁶ Ot ad uwani, APU DIOS an Dios di holag Israel, ipaannung mun am-in nadan kinalim ke aman hi David an muttatyum.

²⁷ Mu kon makulug, Apu Dios an mihtu ka tuh luta? Te hay kabunyan an ambiambilog ya kumudang an kiha-adam, kinali nganney atom an miha-ad tuh ittay an Templon binohwat ku? ²⁸ APU DIOS an Dios ku, donglonak anhan an muttatyum an mumpahpahmok an mundasal ke he-a. Om, donglon anhan tun dasal kud uwani. ²⁹ Ipaptok mu nah mapat-al ya nah hilang hituwen Templon pinilim an pundayawan min he-a. Ya donglonak anhan an mundasal ten inhangngab kuh nangappit hitu. ³⁰ Om, donglon dakami anhan hantudah tatagum hinah langit an nunhituwam ten

mundasal kamin ihangngab mih nangappit tuh Templo ta kal-iwam anhan di liwat mi.

³¹ Deket waday ohan tagun numbahul hi ibbanat niali tuh hinangngab di altar ketuwen Templo ta munsapatan ugge numbahul, ³² ya donglom anhan Apu Dios hinah kawad-am hi langit ta nangamung kan munhuwes nadah muttatyum. Kastiguwom nan numbahul te hidiyey lebbengna ya ipainilam hin dahdiy maid di bahul na.

³³ Deket gapuh liwat hantudan tatagum an holag Israel ya inapput di buhul da dida, mu indani ya nuntutuyu dat umali da tuh Templo mundasal ta mumbaga dah baddang mu, ³⁴ ya donglom anhan di dasal da nah kawad-am hi langit. Ta kal-iwam di liwat da ya ibangngad mu dida nah boblen indat mu handidah aammod da.

³⁵ Deke bot nunliwat dan he-a ot kastiguwom didan uggem impaaliy udan, mu indani ya nuntutuyu dat itikod dan munliwat ta mundasal dan he-an ihangngab dah nangappit tuh Templo, ³⁶ ya donglom anhan di dasal da nah kawad-am hi langit. Ya kal-iwam di liwat hantudan muttatyum an holag Israel ta itudu-wam didan mangat hi niptok an pangat hi kitaguwan, ya impaalim di udan tuh boblen indat mun pumboblayan hantudan tatagum ta nangamung.

³⁷ Deket waday bitil tuh boble, weno pistin di tagu, weno dogon di intanom, weno dudun, weno waday buhul hantudan tatagum an mangubat ke dida, weno waday nganneh diyen dogon umalin dida, weno nganneh diyen dumadag, ³⁸ ya donglom anhan di dasal da. Ya deke bot wada hantudah tatagum an holag Israel di namahig an munholholtap ta mundasal an itagge na ya idongdong nay takle nah nangappit hituh Templo, ³⁹ ya donglom di dasal dah nah kawad-am hi langit ta kal-iwam di liwat da ya baddangam dida. He-a ya abuy nanginilah nomnom di tagu. Ta hidiye nan he-ay nangamung hi lebbengnan atom hi hin-oh-a ke didan tatagum, ⁴⁰ ta mangun-unud dat nangamung ke he-a tuh boblen pumboblayan dan indat mu handidah aammod mi.

⁴¹ Deket waday hinnatkon an tagun nalpuh nidawwin boblen umalin mundayaw ke he-a ⁴² te nunna-ud an donglon day mipanggep nah nundingngol an ngadan mu ya nadan dakol an umipamodwong an inat muh tatagum, ya deket mundasal dan ihangga da ketuwen Templo, ⁴³ ya donglom di dasal da hinah langit an kawad-am ta atom di ibaga dan he-a. Ta inilaon dakah tataguh kabobboble tuh luta ya un-unudon daka, umat hi aton hantudan tatagum an holag Israel, ya ta inilaon dan hituwen Templo binohwat ku ya hituy pundayawan ke he-a.

⁴⁴ Deket minandal mu nadan tatagum an e makigubat nadah buhul da, ta mundasal dan he-a, takon di daana, an ihangngab da ketuwen boblen pinilim ya

ketuwen Templo an kinapyak, ⁴⁵ ya donglom anhan hinah kawad-am hi langit di dasal dat pangapputom dida.

⁴⁶ Deket nunliwat hantudan tatagum ke he-a, te am-in di tagu ya munliwat, ta gapuh boh-ol mu ya impaapput mu didah buhul dat alan da didan balud ta ieda didah udum an boblen nidawwi weno nih-up, ⁴⁷ mu kal-ina ke anhan ta muntutuyu da ya mumpahpahmok dan he-a nah boblen niayan dat mundasal dan he-a ya tobalon dan nunliwat da te inat day gaga-iho ya donglom anhan di dasal da, APU DIOS. ⁴⁸ Ya deket hanah wada dah boblen di buhul da ya imbangngad dan makangngun-unud ke he-at mundasal dan ihangngab da ketuwen boblen indat mu handidah aammod mi, ya ketuwen boblen Jerusalem an pinilim ya ketuwen Templo an binohwat ku, ⁴⁹ ya donglom anhan di dasal da nah langit an kawad-am ta baddangam dida. ⁵⁰ Kal-iwam anhan am-in di liwat nadan tatagum ke he-a ya pakawanam di nungngohayan dan he-a ya pumbalinom an maule nadan buhul dan namalud ke dida, ⁵¹ te tatagum didan impakaan mud Egypt an boblen nunholholtapan dan kay punlodangan hi gumok.

⁵² Apu Dios, ulayam anhan hantudan tatagum an holag Israel ya ulayanak an patul da ya donglom anhan di dasal mih pumbagaan min he-ah baddang.

⁵³ Dakamiy pinilim an tatagum hi am-in hi katagutaguh kabobboble. APU DIOS an Nakattag-e, hinaey kinalim tuwali nah muttatyum an hi Moses handih nangipakaanam handidah aammod mid Egypt."

Hay bendisyon Solomon

⁵⁴ Handih ginibbun Solomon an nundasal ke Apu Dios hidih hinangngab nan altar an nundukunana ya timmaddog ot itagge nay taklena. ⁵⁵ Ot oltonay kalinan numbendisyon hanadah tatagun kananay,

⁵⁶ "Madayaw hi Apu Dios an nangidat hi tatagunah linggop an hidiye din kinalina tuwali handi. Impaan-nung nan am-in di hinamad nan kinali handi nah muttatyu nan hi Moses. ⁵⁷ Hana ot ta hiya an AP-APU an Dios taku ya adi ditaku iwalong ke hiya, mu baddangan ditaku, umat handidah aammod takun binaddangan dida. ⁵⁸ Hana ot ta pumbalinon ditakun makangngun-unud ke hiya ta aton takun am-in nadan oldena ya tugunan indat na handidah aammod taku. ⁵⁹ Ya hana ot ta nonomnomon, APU DIOS an Dios takut nangamung datuwen dasal ku ya datuwen ibagak ke hiya. Hana ot ta maulet nangamung ke dakayun tatagun holag Israel ya ke ha-on an patul yu ta idat nay mahapul takuh kabigabigat. ⁶⁰ Ta waday innunan inilaon am-in di tataguh kabobboble tuh lutan hiya an AP-APU taku ya hiya ya abuy Dios, an maid di udum. ⁶¹ Hana ot ta ditakun tataguna ya munnananong di pangulug taku ya dinol takun APU DIOS an Dios taku

ya un-unudon takun am-in di oldena ya tuguna umat tuh at-attton takud uwani.”

Hay nidawatan nan Templo ke Apu Dios

⁶² Ot ahi mun-appit hi Solomon an patul ya am-in nadan tatagu ke APU DIOS. ⁶³ Hay in-appit Solomon hi pakihayyupan ke APU DIOS ya duwampulut duwan libun baka ya hinggatut ta duwampulun libun kalnero ya guldung. Athituy inat da Solomon ya nadan tatagun nangiong-ong nah Templon APU DIOS.

⁶⁴ Kediye bon algo ya indawat Solomon nan gawwan nan dolan hinangngab nan Templo ot mun-appit hidi hi maghob, hay page ya taban nadan aggayam an niappit hi punhahayyupan. Hidiy nun-appitana te ittay nan giniling an pun-appitan an adi umustuh pangiapitanan am-in hanadah dakol an niappit an maghob, nadan page ya nadan taba.

⁶⁵ Ot mun-an-anla bo da Solomon ya am-in nadan tatagun holag Israel te inat da nan Piyestan di Tabernacle hi hinangngab APU DIOS an Dios da. Dakko-dakkol di tatagun immalin nalpuh nungkidawwin boblen mipalpuh Lebo Hamat hi north inggana nah wa-el ad Egypt hi nangappit hi south. Hidiyen nunhahamulan da ya immeh himpulut opat an algo te pitun algoy nunhahamulan dah nangiong-ongan da nah Templo ya pitun algoy nunhamulan dah Piyestan di Tabernacle. ⁶⁶ Handih nagibbu nan Piyesta ya impaanamut Solomon nadan tatagu. Binendisyonan dah Solomon ya maan-anla dan immanamut te maphod di inat APU DIOS ke David an muttatyuna ya ke didan tatagunan holag Israel.

Hay numpatib-an bon Apu Dios ke Solomon

9 Handih ginibbun Solomon an kinapya nan Templo, nan palasyona ya am-in nadan pinhod nan kapyaan ya ² numpatibo boh APU DIOS ke hiya, umat hi numpatib-anan hiyad Gibeon. ³ Ot kanan APU DIOS ke hiyay “Dingngol kuy dasal mu. Nginihinak hituwen Templon kinapyam ta hituy pundayawan yun ha-on ta nangamung. Adugak ya ipaptok kut nangamung.

⁴ Deket maphod ya limpiyuy pangun-unudam ke ha-on, umat hi inat amam an hi David ya deket un-unudom am-in di kinalik an atom, takon nadan tugun ku ya olden ku, ⁵ ya ihamad kuy pun-ap-apuwam. Ipaanung kuy insapatak handi ke amam an hi David an hay holag nay mun-ap-apuh tud Israel ta nangamung.

⁶ Mu kalyok ke he-a, takon nadan holag mun deket iwalong yu nadan tugun ku ya olden kun indat kun dakayu ya dayawon yuy udum an dios, ⁷ ya pakaanon dakayun tataguk an holag Israel hituh boblen indat kun dakayu. Ya iwalong kuh tuwen Templon in-ong-ong kun pundayawan yun ha-on, ta ahi taltalangga ya hihingngitan am-in di tataguh kabobboble nadan

holag Israel. ⁸ Ya takon di makakkaphod di ang-ang tun Templo uwani ya ahi makadaddag, ta am-in di mala-u ya ahida mamodwong. Ahida kanan di ‘Tipet athituy inat APU DIOS ketuwen boble ya ketuwen Templo?’ ⁹ Ahi kanan di tataguh panumang day ‘Naat hituwe te inwalong da nan AP-APU an Dios dan nangihwang handidah aammod dad Egypt ot dayawon day udum an dios. Ot hidiyey gapunan impaalin APU DIOS hituwen ongal an ligat da.”

Hay nahamad an nunhumnganganan da Solomon ke Hiram

¹⁰ Duwampulun toon di nala-u ot ahi gibbuwon Solomon nan palasyona ya nan Templon APU DIOS.

¹¹ Hanan patul di Tyre an hi Hiram ya indat nan am-in di sedar, bolbol ya balituk an mahapul Solomon kediye kinapya na. Hay indat damdaman Solomon ke hiya ya himpulut duwan bobled Galilee. ¹² Mu indanit e tibon Hiram datuwen boble ya adina pinhod, ¹³ ot kanan Solomon di “Maid di hilbin datuwen boblen indat mun ha-on, tulang ku.” Hidiyey gapunan nginadanan Hiram dadiyen bobleh Kabul ingganad uwanin hay kibalinana ya “maid di hilbina.” ¹⁴ Hay indat Hiram ke Solomon an balituk ya immeh limay libun kilo.

Hay udum an inat Solomon

¹⁵ Datuwe nadan impakapyan Solomon hanadah napilit an impungngunu na: Hanan Templon Apu Dios, nan palasyona, nan Millo, nan binattun alad di Jerusalem ya nadan boble an Hasor, Megiddo ya Geser. ¹⁶ Hanan patul di Egypt ya ginubat nay Geser handi ot sakupona. Pinate na nadan bimmoble ot ahina logabon hidiyen boble da. Indat nan regaloh diyen boble nah babain imbabalena handih nun-ine dan Solomon. ¹⁷ Ot iphod Solomon hidiyen boble an Geser ya nan nundaal an Bet Horon, ¹⁸ Baalat, ya Tamar nah mamagan bobled Judah. ¹⁹ Ya kinapya na nadan boblen pumbodegaan ya nadan boblen kiha-adan nadan kabayuna ya kalesanan miusal hi gubat. Bino-hwat na boy kumpulmin pinhod nan makapyad Jerusalem, ad Lebanon ya am-in hanadah boblen nun-ap-apuwana.

²⁰ Hanah numboblasyon nadan holag Israel ya waday Kanaanite an nunnanong hidi. Datuwe nadan Amorite, Hittite, Perisite, Hibite ya Jebusite ²¹ an holag nadan tatagun ugge pinaten nadan holag Israel handih nalpuwan dad Egypt. Diday pinilit Solomon an impungngunu ingganad uwani. ²² Maid nadah holag Israel di pinilit Solomon an mungngunu, mu numbali-nona didan opisyal di gubilnu, titindalu, ap-apun di tindalu, mumpungkalesa ya mungkabayun makigubat.

²³ Ya impumbalinay liman gatut ta naliman porman an manibo nadah napilit an pungngunuwona.

²⁴ Handih init-an Solomon nan inayanan imbabalen nan patul di Egypt nah palasyon kinapya nan kiha-adana ya kinapya na nan Millo.

²⁵ Inun-unud Solomon nadan maat nah Templon namitluh hintoon an nun-appit hi maghob, nun-appit hi pakihayyupan ke APU DIOS ya nun-appit hi bangbanglun insenso nah pun-appitan an kinapya na.

²⁶ Ya nangapyah dakol an bapor ad Esion Geber an nih-up ad Elat ad Edom nah pingngit nan Maingit an Baybay. ²⁷ Hi Hiram ya immitud-ak hi tatagunan mungngunuh bapor an nakanginnilah mipanggep hi baybay ta makibaddang da nadah tatagun Solomon.

²⁸ Indani ya numbapor dan numbaat ad Ophir ot handih nibangngad da ya in-anamut day himpulut onom an libun kilon balituk ot idat dan Solomon.

Hay immaliyan nan babain ap-apud Seba

(2 Chronicles 9:1-12)

10 Handih nainnilaan nan patul an babai di Sebay mipanggep nah nundingngol an kaphod Solomon ya hay pangun-unudanan APU DIOS ya im-malin mamatnan hiya hin nganney ihumang na nadah naligat an mahmahana. ² Dimmatong ad Jerusalem an dakol di ingkuyug nah muttatyuna, ya dakol di kamel-nan nungkarga nadah mikamoh makan, nadan nabalol an batu ya dakkodakkol an balituk. Handih nun-hummangan dan Solomon ya minahmahanan am-in di kumpulmin umalih nomnom na, ³ ya hinumang Solomon am-in di pinhod nan mahmahan an maid di naligat ke hiya. ⁴ Inang-ang nan patul di Sebay kinalaing Solomon, nan palasyon kinapya na, ⁵ nadan makan an midadaan nah bale na, nadan kiha-adan nadan opisyal na, hay maphod an aton nadan mungngunu nah palasyo na, hay nun-iingngon bulwatida, nadan muttatyun mumpaptok hi mahapul na ten mumpahamul, nadan iappit na nah Templon APU DIOS, ya nakammodwong.

⁶ Ot kananan Solomon di "Makulug di dingngol kuh boblek mipanggep hi laing mu ya nadan inat mu!

⁷ Muden uggek ni-an kinulug dadiyen kinali dan ha-on, mu deyan immaliyak ot tibok am-in ad uwani. Hay kakulugana ya kagodwa ya abuy dingngol ku te nalalaing ka ya kadkadangyan ka mu hay nangalin di tatagun ha-on. ⁸ Nagahat nadan tatagum! Takon nadan opisyal mun wadat nangamung hi kad-am te danongdonglon day kalin di nalalaing an tagu! ⁹ Ya madayaw nan AP-APU an Dios mu! Impatibonan pun-amlongan dakan hiya ot iha-ad dakan mumpatul nadah holag Israel. Ya gapuh munnananong an impaminhod na nadah holag Israel ya impumbalin dakan patul ta maphod ya limpiyuy atom an mun-ap-apun dida."

¹⁰ Indat nan Solomon nadan in-alinan nahawwal an opat an libun kilon balituk, hay dakkodakkol an mikamoh makan ya hay nungkabalol an batu. Maid di udum hi e immidat ke Solomon hi athidiy kadakol an mikamoh makan, ammunah diyen patul ad Seba.

¹¹ Handih nangialiyan nadan bapor Hiram hi balituk an nalpud Ophir ya impakiali day dakol an kaiw an almug ya nungkanginan batu. Ot idat dan am-in ke Solomon. ¹² Inusal Solomon nan kaiw an nangapyah pangid-onan hanadah agdan nan Templo ya palasyo ya inusal nay udum an nangapyah ayyuding ya gitalan usalon nadan mungkanta. Maid di udum hi athidin kadakol di almug an kaiw hi e nagatang weno nidat nipalpu kediye.

¹³ Hi Solomon ya indat na kediye babain nalpud Sebay ngannen ibaganan hinnatkon pe tuwalih nadan indat nan hiyan umat nah oggana tuwali idat hi bisi-tana. Ot mibangngad hi diyen babaih boblenan ibana nadan muttatyuna.

Hay kinadangyan Solomon an patul

(2 Chronicles 9:13-29)

¹⁴ Katootoon on dawaton Solomon di umeh duwampulut liman libun kilon di balituk. ¹⁵ Hinnatkon pe tuwali nadan buwis an bayadan nadan mumpung-gatang, ya hinnatkon boy malpu nadah papatul ad Arabia ya nadah gobernador hi nunhihinnatkon an bobled Israel.

¹⁶ Nangapyah Solomon hi duwanggalat an o-ongal an happiyon ohan datuwe on umeh pitun kilon balituk di niusal. ¹⁷ Ya nangapyah tulunggatut an iit-itay an happiyon umeh duwan kilon balituk di niusal hi oha. Ot ipadulina nah balenan nangadanan hi Muyung ad Lebanon.

¹⁸ Numpakapya boh ongal an ubunan di patul an naal-alkusan hi bakgit di elepante ya naamoh namahman balituk. ¹⁹ Hidiyen ubunan di patul ya napattuk an onom an agdan di mumpatap-oh di. Ya hay kidangkigan hi indoggan diyen ubunan ya numbakuy an ugge nun-andong di udunah tap-ona. Waday pangihakmowan hi takle kediye ubunan ya waday duwan ingingon di layon an timmaddog nah numbinnah-el nah ubunan. ²⁰ Nangapya boh Solomon hi himpulut duwan ingingon di layon ot ipataddog na dida nah udun nan onom an agdan hi numbinnah-el. Hidiye ya abun ubunan di patul di athidin maid di udum hi ena kiingngohan.

²¹ Am-in bo nadan pun-inuman an basun Solomon ya am-in nadan ngunut nah ongal an balen Muyung ad Lebanon ya nakapya namahman balituk. Hay silber handih tiempon Solomon ya maid di balol na, kinali maid di nakapya silber an ngunut nah balena. ²² Wada da boy bapor nan maki-kie nadah bapor Hiram. Nala-u key tulun toon on nibangngad datuwen bapor

an waday ianamut dah balituk, silber, bakgit di elepante ya bulangon.

²³ Hi patul an hi Solomon di kakadkadangyanan ya kala-laingan am-in hanadah numpatul hi kabobboble tuh luta. ²⁴ Ya hay tataguh kabobboble ya imme dan mundongol nah laing nan indat Apu Dios ke hiya. ²⁵ Am-in da ya ialiyen dah Solomon hi kumpulmin nakapyah silber ya balituk, andukken bulwati, almas, nadan mikamoh makan, hay kakabayu ya nadan mule an pungkargaon. Athituy ma-ma-at hi katootoon.

²⁶ Inamung Solomon di hinlibut opat di gatut an kalesan miusal hi gubat ya himpulut duwan libun kabayu, ot iena dida nadah boblen kinapya nan kiha-adan da, ya inha-ad nay udum ad Jerusalem. ²⁷ Hay silber handih nun-ap-apuwana ya umat hi kadakol di babatud Jerusalem, athidi boh kaiw an sedar an umat hi kadakol nadan kaiw an sycamore nadah duntug ad Judah. ²⁸ Hanadan kabayun Solomon ya gatangon nadan ahentenad Egypt ya Silisia an bayadan da mipuun hi maunud an pamayad. ²⁹ Kediyeen tiempo ya onom di gatut an silber di pamayad dah ohan kalesan miusal hi gubat an nidatong ad Jerusalem an nalpud Egypt. Ya hay ohan kabayu ya hinggatut ta naliman silber di bayad na. Gattangon nadan ahenten Solomon datuwe ya ahida bo inggatang nadah patul di Hittite ya Syria.

Inwalong Solomon hi Apu Dios

11 Hi Solomon ya pinpinhod nay binabaih udum an boble. Bokon ya abu nan imbabalen nan patul di Egypt di in-inena te in-inena bo nadan binabain Hittite ya nadan binabain iMoab, iAmmon, iEdom ya iSidon. ² In-ine na dida takon di in-olden Apu Dios ke didan tatagunan adida makiineh binabaih udum an boble te loktat ya awison da didan mundayaw hi dios da. ³ Ot iine nay pitun gatut an iimbabalen di papatul ya hinnatkon pay nan tulun gatut an binabain imbilang nan inayana. Indani tut-uwa anhan ya impumbalin datuwen binabaih Solomon an adi mo mangun-unud ke Apu Dios. ⁴ Ot handih naam-amah Solomon ya naawis an mundayaw hi dios dadiyen inayana. Uggena impunnanong an mangun-unud ke Apu Dios an Dios na. Adi umat ke amanan hi David an in-ohha nay pundayaw nan Apu Dios. ⁵ Dinayaw nah Astoret an babain dios di Sidon ya hi Molek an umipaboh-ol an dios di Ammon. ⁶ Nunliwat ke Apu Dios ya nakaan di dinol nan hiyan adi umat ke amanan hi David.

⁷ Nangapya boh Solomon hi pundayawan da ke Kemos an umipaboh-ol an dios di Moab nah bilid an wadah nangappit hi timilan di algod Jerusalem. Ya nangapya boh pundayawan ke Molek an umipaboh-ol bon dios di Ammon. ⁸ Indani ya nangapya boh pundayawan nadan iinayanan nalpuh udum an boblet wa-

day punggohoban dah insenso ya waday pun-appitan da nadah dios da.

⁹⁻¹⁰ Takon di numpidway numpatib-an Apu Dios an Dios nadan holag Israel ke Solomon ot ioldenan hiyan adina dayawon di udum an dios ya uggena inun-unud, mu inwalong na ot ya abu. Ta hidiye nan bimmoh-ol hi Apu Dios ke hiya ¹¹ ot kananay "Gapu te ingnguddan mun ugge inun-unud nan nahamad an nunhumman-ganan ta ya uggem inun-unud di Tugun ku ya isapatak an idat ku nan pun-ap-apuwam hi oha nadah opisyal mu. ¹² Mu gapu ke amam an hi David ya adik ni-an aton ad uwanin kataggum ta ahik aton hantuh pumpatulan nan imbabalem. ¹³ Adik pakamma-idon di pun-ap-apuwana mu iabulut kun mumpatul hi ohan holag gapu nah muttatyuk an hi David ya gapuh Jerusalem an boblek."

Hanadan buhul Solomon

¹⁴ Indani ya impumbalin Apu Dios hi Hadad an nahlag hi patul di Edom an buhul Solomon. ^{15,16} Handi tuwalih kataggum David ya imme da David, hi Joab an ap-apun di tindaluna ya nadan tindalunad Edom ta eda ilubuk nadan ibbadan holag Israel an nateh gubat. Kediyeen onom an bulan an nunggugubatan da ya pinaten da Joab ya am-in di linalakid Edom. ¹⁷ Mu hi Hadad ya nadan udum an opisyal amana ya binumtik dad Egypt ot uggeda nilagat an napate. Kediyeen tiempo ya unga ni-an hi Hadad. ¹⁸ Tinaynan dad Midian ot ume dad Paran ot umikuyug dah mangipangulun dida ot ume dad Egypt hi kad-an nan patul ot idatanah Hadad hi luta, bale ya hay makan.

¹⁹ Nakigayyum hi Hadad nah patul ot ipaahawan nan patul ke hiya nan tulang Tahpenes an inayana. ²⁰ Waday imbabale dan hi Genubat an nakiong-ongal nadah imbabalen nan patul nah palasyo.

²¹ Handih dingngol Hadad ad Egypt an nateh David ya hi Joab an ap-apun di tindaluna ya kanan Hadad nah patul di "Daan mot iabulut mut mibangngadak hi boble mi?"

²² Kanan nan patul di "Tipe, kon waday uggek indat ke he-a? Kon hidiyey gapunan pinhod mun umanamut?"

Kanan Hadad di "Bokon hidiye. Abunay ibagak an iabulut mu anhan ta umanamutak." Ot mibangngad hi Hadad hi boblena.

²³ Indani bo ya impumbalin Apu Dios hi Reson an imbabalen Eliada an buhul Solomon. Hiya ya inibtikana nan patul an hi Hadadeser an patul ad Sobah an ap-apuna ²⁴ ot mumbalin hi ap-apun di buhul di boble da. Handih inapput David hi Hadadeser ot patayonan am-in nadan ibban Hadadeser an iSyria ya immeh Reson ya dadiyen tatagunad Damascus ot diday mun-ap- apuh di. ²⁵ Hiyay himpappangen buhul di Israel ta

nangamung handih kataggun Solomon. Nid-um hiya ke Hadad an umidat hi kabulubulunan di holag Israel. Hiya ya kahingngitanan abu nadan holag Israel.

Hay insapatan Apu Dios ke Jeroboam

²⁶ Hay oha bon numbalin an buhul Solomon ya hi Jeroboam an oha nadah opisyal nan imbabalen Nebat an iSeredah ad Eplaim. Hay inana ya hi Seruah an balu.

²⁷ Athituy naat mipanggep ke hiya ot ahi mumbalin an buhul di boblena. Handih pun-iphod Solomon nan Millo ya nan natag-en binattun alad nan boblen amanan hi David ²⁸ ya kediye ya kat-aguh Jeroboam an nal-ot an mungngunu. Tinibon Solomon di hinluna ot tuduwonan porman an manibon am-in hanadah mapilit an mungngunun holag Manasseh ya Eplaim.

²⁹ Ohan algon nalpuh Jeroboam ad Jerusalem ya dinamun nan profetas an hi Ahijah an iSiloh nah kalata ya didan duwa ya abu nah e-elen nan boble. Hi Ahijah ya balu nan oddan di bulwatina. ³⁰ Kinaan Ahijah diyen balun oddan di bulwatina ot bik-iyonan impunhimpulunat duwa. ³¹ Kananan Jeroboam di "Alam di himpulu ketuwen nabanik-in bulwati te kanan Apu Dios an Dios di Israel di 'Mialig an bik-iyok nan pun-ap-apuwan Solomon ta idat kuy himpulun holag Israel ke he-a.

³² Mu punnanongok di ohan holag ke Solomon gapu ke David an muttatyuk ya gapuh Jerusalem an pinilik am-in nadah bobled Israel an pumboblayak. ³³ Athituy atok te inwalongak ke Solomon ot dayawonah Astoret an babain dios di Sidon, hi Kemos an dios di Moab ya hi Molek an dios di Ammon. Uggeyak inun-unud ke hiya takon nadan tugun ku ot atona nadan adik pinhod. Hiya ya adi umat ke amanan hi David.

³⁴ Muden adik ma-idon di pun-ap-apuwan Solomon ta punnanongok an hiyay patul ad uwanin kataggu na gapu ke David an pinilik an muttatyuk an nangun-unud hi olden ku ya tugun ku. ³⁵ Ipaboltan kun he-ay pun-ap-apuwan nan imbabalen Solomon ta he-ay mumpatul hi himpulun holag Israel. ³⁶ Punnanongok di pun-ap-apuwan di imbabalen Solomon hi ohan holag ta nanongnan mumpatul di holag David ad Jerusalem an pinilik an boblen pundayawan ke ha-on. ³⁷ He-a ke Jeroboam ya pumbalinon dakan patul di Israel ya mun-ap-apu kan am-in hanadah boblen pinhod mu. ³⁸ Deket paka-un-unudonak ta atom nadan ibilang kun niptok gapuh pangun-unudam hi tugun ku umat hi inat handin muttatyuk an hi David ya wadaak ta inganan mamaddang ke he-a. Pumbalinon dakan patul di Israel ya punnanongok an mumpatul ta nangamung di holag mu, umat ke David. ³⁹ Mu hay holag David ya kastiguwok gapuh liwat Solomon mu adi athidit nangamung."

⁴⁰ Hi Solomon ya impatnanan patayon hi Jeroboam mu binumtik ad Egypt hi kad-an Sishak an patul hidi ot mihi inggana nateh Solomon.

Hay natayan Solomon

(2 Chronicles 9:29-31)

⁴¹ Hanadan udum an naat handih numpatulan Solomon, am-in nadan inat na ya hay kinalaing na ya nitudok nah liblun nitudkan di Inainat Solomon. ⁴² Hi Solomon ya nun-ap-apud Jerusalem ya am-in hanadah bobled Israel hi nap-at an toon. ⁴³ Nate ot milubuk nah Boblen David ot nan imbabalenan hi Rehoboam di nihannot ke hiyan numpatul.

Hay nungngohayan di udum an holag Israel ke Rehoboam

(2 Chronicles 10:1-19)

12 Immeh Rehoboam ad Sekem te naamung am-in nadan holag Israel an numbobleh nangappit hi north ta hiyay pumbalinon dan patul. ² Ketuwen tiempo ya wadah Jeroboam an imbabalen Nebat ad Egypt te binumtik hidi handih numpatulan Solomon. Mu handih dingngol nan mumbalin hi Rehoboam an patul ya immanamut ad Israel. ³ Indani ya impaayag nadan mangipangpangulun hanadah holag Israel an numbobleh nangappit hi north hi Jeroboam ot ume dah kad-an Rehoboam ot kanan dan hiyay ⁴ "Makabungot hi amam an hi Solomon ke dakami ya impunligligat dakami. Deket payapyap-owom di ligat mi ya deket ka-kaanam di bayadan mih buwis ya punnanongon min he-a ya abuy punhilbiyan mi."

⁵ Hinumang Rehoboam an kananay "Idatanak hi tulun algot pakannomnomok di ihumang ku kenaen kinali yu ya ahi kayu nibangngad." Ot tumayan dadiyen tagatu.

⁶ Nakihummangan hi Rehoboam an patul nadah naam-aman konsehal an nunhilbin amanan hi Solomon mipanggep ketuwe ot kananan diday "Nganney kanan yuh ihumang kun dida?"

⁷ Kanan day "Deket maphod di atom an munhilbih tagatu ya ipatibom di ulem ke didat tobalom hidiyen imbaga da ya munhilbi dan he-at nangamung."

⁸ Mu uggena inun-unud hidiyen intugun dadiyen naam-aman konsehal ot ume ot ya abun hanadah ka-tonanan konsehal na ot ena ibagan dida hin nganney itugun da. ⁹ Kananan diday "Nganney itugun yun panumang ku nadah tatagun kanan day ka-kaanak di ligat da?"

¹⁰ Kanan dan hiyay "Hituwey kalyom ke dida: 'Tun ikikingngan ku ya ong-ongal mu nan gitang ama! ¹¹ Indatan dakayun amah madam-ot an ligat yu, mu pumbalinok an madamdandam-ot. Inusal nay paul an nanuplit ke dakayu, mu hay usalok ya bakdung!'"

¹² Handih nala-uy tulun algo ya nibangngad da Jeroboam ya am-in nadan tataguh kad-an patul an hi Rehoboam an inun-unud da nan kinali nan dida. ¹³ Mu impabinnugot Rehoboam an kimmalin dida te uggena inun-unud di intugun nadan naam-aman konsehal na. ¹⁴ Inun-unud na ot ya abuy intugun nadan ung-ungan konsehal na ot kananay "Indatan dakayun amah madam-ot an ligat, mu pumbalinok an madamd-ot. Hinuplit dakayuh paul, mu hay usalok ya bakdung!" ¹⁵ Ugge inun-unud Rehoboam di pinhod nadan tatagu te hidiye tuwaliy imbagan APU DIOS an maat ya hituwey immannungan nan kinalina handi ke Ahijah an profetas ad Siloh ot ena kalyon ke Jeroboam an imbalen Nebat.

¹⁶ Handih ininnilan nadan tatagun adi donglon nan patul dida ya muntukuk dan kanan day "Mapoppog di pun-ap-apuwan di holag David! Nganne ni-boy inat dah kiphodan taku? Ditakun holag Israel, umanamut taku ot! Nangamung paman hi Rehoboam an holag David!"

Ot umanamut dadiyen holag Israel an bokon moh Rehoboam an ibilang dan patul da.

¹⁷ Mu nadan holag Israel an numbobled Judah ya hi Rehoboam di nanongnan numpatul ke dida.

¹⁸ Indani ya intud-ak Rehoboam hi Adoniram an apapun nadan napilit an mungngunut ena tibon nadan iIsrael, mu nuntugmilan da ot mate. Gapu ketuwen inat da ya galagalalah Rehoboam an nuntakkeh kalesanan miusal hi gubat ot bumtik ad Jerusalem. ¹⁹ Nipalpun diye ingganad uwani ya nada ken holag Israel an numbobleh nangappit hi north ya ngohayon day pun-ap-apuwan di holag David ke dida.

²⁰ Nundingngol mo nadah iIsrael an nibangngad hi Jeroboam an nalpud Egypt ot maamung da ot hiyay tudduwon dan mumpatul ke dida. Ammunay holag Judah an nunnanong an hay holag David di patul da.

Hay inabig Semaiah

(2 Chronicles 11:1-4)

²¹ Handih dimmatong hi Rehoboam ad Jerusalem ya inamung nay hinggatut ta nawalun libun kala-laingan an tindalunan holag Judah ya holag Benjamin. Hay ninomnom na ya ena gubaton nadan numbobleh north ta nanongnan hiyay pun-ap-apu da.

²² Mu kimmalih Apu Dios ke Semaiah an profetas nan kananay ²³ "Em kalyon ke Rehoboam an patul ya nadah holag Judah ya holag Benjamin an kanam di: ²⁴ Hituwey kinalin APU DIOS 'Adiyu gubaton nadan iiba yun holag Israel. Umanamut kayu ot ya abun am-in. Man-uket naat hinae ya hidiyey pinhod kun maat."

Am-in da ya inun-unud dah diyen olden APU DIOS ot umanamut da.

Inwalong Jeroboam hi Apu Dios

²⁵ Hi Jeroboam an patul di Israel ya inhamad nan inaladan di Sekem nah maduntug an bobled Eplaim ot miha-ad ni-an hidi. Indani ya timmayan ot ena iphod di Penuel. ²⁶⁻²⁷ Kananah nomnom nay "Deyan athitun oggan ume hantudan tataguk ad Jerusalem ta eda mun-appit ke APU DIOS nah Temploh di ta loktat ya pinateyak ta mibangngad di pun-ap-apuwan nah patul an hi Rehoboam."

²⁸ Ot mipuun hi intugun nadan konsehal na ya ninomnom na ot mangapyah duwan balituk an ing-ingon di bulug an baka. Kanana nadah tataguy "Nakalligat di eyu pangayan ad Jerusalem an mundayaw. Dehtu da tun dios an nangihwang handidan aammod yud Egypt!" ²⁹ Inha-ad na nan ohan bulug an bakan balituk ad Bethel ya nan ohad Dan. ³⁰ Ot munliwat nadan tatagu te eda dinayaw datuwen dios an bakad Bethel ya Dan.

³¹ Nangapya boh Jeroboam hi pundayawan hanadah tuktuk di bilid ot tudduwonay ugge nalpuh holag Libay an mumpadi.

Hay pundayawan ad Bethel ya gaga-iho

³² Ya inlappu nay ohan Piyestan di Kampu ta pundayawan da handih mikahimpulut liman algoh mikawalun bulan umat nah piyestan inat dad Judah. Ya nun-appit damdama nah pun-appitan ad Bethel mu nadah balituk an bulug an bakan kinapya nay nun-appitana. Ya inha-ad na bo damdamah did Bethel nadan papadin munhilbi nadah kinapya nan pundayawan.

³³ Ya handih nadatngan nan gintud nan mikahimpulut liman algoh mikawalun bulan ya e nun-appit nah pun-appitan ta pun-an-anlaan nadan iIsrael nah piyestan inlappuna.

13 Binaal Apu Dios on ohan profetas ot umed Bethel an nalpud Judah. Dimmatong hidi ya dehdih Jeroboam an timmaddog nah kad-an nan altar an mun-appit. ² Inun-unud nan profetas di kinalin Apu Dios ke hiyan atona ot oltonan kumalin kananay "He-an pun-appitan, hituwey kanan Apu Dios: 'Ahi mitungoh pamilyan David di lalakin golang an mungngadan hi Josiah. Ahina iappit hitu nadan papadin mangun-unud ke he-an umalih tun mun-appit. Ya ahi maghob hituy gunit di tatagu.'" ³ Kediye metlaing an algo ya kanan nan profetas Apu Dios di "Ahi mapi-ang tun pun-appitan ta miwahit nan dap-ul. Hidiyey ahiyu pangimmatunan an hi Apu Dios di nangalin tuwe."

⁴ Bimmboboh-ol hi Jeroboam an nangngol kediye ot lodngona nan profetas ya in-oldenan kananay "Dopapon yuh tuwen tagu!" Mu pinghanadi ya kimmodhol nan nidongdong an taklen nan patul ya adi mo maguyud. ⁵ Ya pinghanadi bo ya nadhak nan pun-ap-

pitan ot miwahit nan dap-ul nah lutan hidiyey immanungan nan kinalin nan profetas an pangimmatunan an hi Apu Dios di nangali kediyen naat.

⁶ Kanan Jeroboam nah profetas di "Idasalanak anhan ke he-a ke Apu Dios an Dios mut paphodona tun taklek."

Ot mundasal nan profetas ke Apu Dios ya pinumhod nan taklen nan patul.

⁷ Kanan nan patul nah profetas di "Makat ume tah balet eta mangan ya waday idat kun he-ah regalo."

⁸ Hinumang nan profetas an kananay "Takon di idat mun ha-on di kagodwan di kinadangyan mu ya adiyak maki-en he-a ya adiyak makikan weno makiinum hitu.

⁹ Te in-olden Apu Dios an adiyak mangan weno uminum hi kumpulmi ya deket umanamutak ya adik idalan nah dinalan kun immalih tu." ¹⁰ Ot umanamut an hinnatkon di dinalanan uggena indalan nah dinalanan immalid Bethel.

Hanan naam-aman profetas ad Bethel

¹¹ Kediyen tiempo ya wada on naam-aman profetas ad Bethel. Immali nadan linalakin imbabalena ot kalyon dan hiyay mipanggep hi inat nan profetas kediyen algo. Kinali da pay ke hiyay kinalinan Jeroboam an patul. ¹² Hinanhanan ama dan kananay "Daan di dinalana handih imme?" Ot ituddun nadan imbabalenay dinalan nan profetas an nalpud Judah. ¹³ Ot kalyonan didan idadaan da nan donkey na. Indadaan da ot muntakken ¹⁴ mundayyun pun-unud na nan profetas an nalpud Judah ot akhupanan um-umbun nah puun nan kaiw an oak. Kananan hiyay "An he-a nan profetas an nalpud Judah?"

Hinumang nan tagun kananay "Om, ha-oy."

¹⁵ Kanan nan naam-aman profetas di "Makat ume tah balet eta mangan."

¹⁶ Mu kanan bon nan profetas di "Adinadaman maki-eyak ke he-ah bale yu weno ek tobalon nan maphod an pun-apngaam ke ha-on. Ya adiyak makikan weno makiinum ke he-a takon hitu. ¹⁷ Te in-olden Apu Dios ke ha-on an adiyak mangan weno uminum hitu. Ya deke bot umanamutak ya adik idalan nah dinalan kun immali."

¹⁸ Kanan diyen naam-aman profetas an iBethel di "Takon di ha-oy ya profetasak damdama umat ke he-a. Ya in-olden Apu Dios nah ohan anghel ot kalyonan ha-on an awiton dakah bale ya apngaon daka." Mu langkak kayah diyen kinalin nan naam-aman profetas.

¹⁹ Ot maki-e nan profetas an iJudah nah naam-aman profetas hi balela ot makikan hidi.

²⁰ Kediyen um-umbun da ya kimmalih Apu Dios nah naam-aman profetas ²¹ ot oltonay kalina nah profetas an iJudah an kananay "Kanan Apu Dios di nginothem ot uggem inun-unud di in-oldenan he-a. ²² Nibangngad

ka ot mangan ka ya imminum ka tuh boblen in-olde-nan adim panganan ya uminum. Gapun tuwe ya mate ka ya adi milubuk di adol mu nah gungat di ammod mu."

²³ Handih nagibbu dan nangan ya indadaan nan naam-aman profetas nan donkey ot puntakkayan nan profetas an iJudah ²⁴ ot mange. Dinammun di layon nah dalan ot patayona. Nuntangngad hidiyen profetas nah kalata yaden timmaddog nan layon ya nan donkey nah paldang na. ²⁵ Wadaday tatagun nala-u ot tibon day adol diyen profetas nah kalata ya nan layon an muntattaddog hi paldang na. Imme dad Bethel an numboblayan nan naam-aman profetas ot kalkalyon day mipanggep kediyen tinibo da.

²⁶ Handih dingngol nan naam-aman profetas hidiyey ya kananay "Hidiye nan profetas an nginohenay in-olden Apu Dios! Impaannung Apu Dios nan kinalinan atonan intud-ak na on layon an mamaten hiya."

²⁷ Indani ya kanan nan naam-aman profetas nadah imbabalenay "Idadaan yu nan donkey." Indadaan nadan imbabalenay donkey na ²⁸ ot muntakke ot mange ya hinamak na nan adol nan profetas nah kalata. Ya nunnanong an dehdi nan layon ya nan donkey an timmaddog da nah paldang na. Ugge kinan nan layon nan adol nan profetas ya uggena pinate nan donkey. ²⁹ Intaggen nan naam-aman profetas di adol nan nate ot itakke na nah donkey ot mibangngad ad Bethel ta atonay ine-en di nate. ³⁰ Inlubuk na nah gungat na ot u-umyung da nadah imbabalena. Kanan nan profetas di "Mahmok ka tulang ku!"

³¹ Kanan nan profetas nadah imbabalenay "Deket mateyak ya ilubukak ketuwen gungat an nilubukan tun muttatyun Apu Dios. Ipaldang yuy adol kuh adol na. ³² Te am-in di kinalin Apu Dios ke hiyan maat an inabig na nah pun-appitan ad Bethel ya nadan pun-dayawan hi kabobbobled Samaria ya makulug an maat."

Hanan kagaga-ihawan an inat Jeroboam

³³ Hi Jeroboam an patul ad Israel ya nanongnan mangohen adina iwalong nadan gaga-ihon at-attona mu intultuluy na ot ya abun mamilih papadin malpuh kumpulmin pamilya ta diday munhilbi nadah pun-dayawan an kinapya na. Ya kumpulmin tagun naminhod an mumpadi on tinudduna didan mumpadi. ³⁴ Gapu ketuwen kagaga-ihawan an inat na ya nakadaddag di pun-ap-apuwana ya gapu bon diye ya naten am-in di pamilyana.

Hay natayan nan imbabalen Jeroboam an lalaki

14 Indani ya nundogo nan lalakin imbabalen Jeroboam an hi Abijah. ² Kanan Jeroboam nah inayanay "Lummanom di ang-ang mut adi daka imatu-

nan an he-ay inayak ta ume kad Siloh hi kad-an Ahijah. Hiya nan profetas an nangali handi an ha-oy di mumpatul hitud Israel. ³ Umala kah himpulun tinapay nadah cake ya hay ohan galapon an iyyukan ta maki-kan hiya. Ahina kalyon di maat tuh imbabale ta." ⁴ Ot umeh diyen inayanah balen Ahijah ad Siloh.

Hi Ahijah ya nakulap te naka-am-ama mo. ⁵ Ugge ni-an dimmatong nan inayan Jeroboam ya kinali mon Apu Dios ke Ahijah an kananay "Mangali nan inayan Jeroboam ta hanhananan he-ay mipanggep nah imbabalena te mundogo. Ahina ipatnan ihaut di katataguna ten dumatong. Ahim kalyom ke hiyay kalyok ke he-a."

Handih dimmatong ya uggena tut-uwa impainilan hiya nan inayan Jeroboam.

⁶ Mu handih dingngol Ahijah an manggop nah panto ya kananay "Humgop ka. Inilak an he-a nan inayan Jeroboam. Tiptet adim pinhod an ipainilan he-ay inayana? Waday ad-adin kalyok ke he-a. ⁷ Em kalyon ke Jeroboam an hituway kanan Apu Dios an Dios di holag Israel ke hiya: 'He-ay pinilik am-in hanadah tatagu ot pumbalinon dakan patul hantudah tataguk an holag Israel. ⁸ Impaboltan kun he-ay pun-ap-apuwan di holag David mu adika umat ke hiyan muttatyuk an inohhanan mundinol ke ha-on ya inun-unud nay tugun ku ot atona nadan pinhod ku. ⁹ Mu he-a ke ya hi am-in hanadah namangulun nun-ap-apu ya he-ay kagagaihawan di inat na. Inwalongak ot mangapya kah dios an dayawom. Ya impaboh-olak gapu ke dadiyen gumok an dios an kinapyam.

¹⁰ Gapun diye ya ipaalik di kadadagan nan pun-ap-apuwam ya patayok am-in nadan linalakin holag mu, u-unga ya am-ama, takon nadan muttatyum. Om, dagdagok di pun-ap-apuwam ta mama-id umat lugit an gohbon ta mama-id da. ¹¹ Ahi pungan di ahuy maten pamilyam nah ongal an boble ya nada ken udum an mate nah e-elen di boble ya kanon di hamuti. Hituway kinalin Apu Dios."

¹² Kanan Ahijah nah inayan Jeroboam di "Umanamut ka ot. Te mate nan imbabalem hi dumatongam nah boble yu. ¹³ Am-in di holag Israel ya kog-an da ne ahida inlubuk. Ohana ya abuh pamilyan Jeroboam an miphod an milubuk te hiya ya abuy umipaamlong ke Apu Dios an Dios di Israel.

¹⁴ Ahi tudduwon Apu Dios di ohan mumpatul am-in hitud Israel ta mamoppog di pun-ap-apuwan Jeroboam ya nadan holag na. ¹⁵ Ahi kastiguwon Apu Dios di Israel ta umat nah bilauh wa-el an ib-ibbuyong di danum. Ahina kaanon di holag Israel ketuwen maphod an boblen indat na handidah aammod da ta iwahit na dida nadah bobleh binnah-el an Wangwang an Euphrates te impaboh-ol dah Apu Dios hi nundayawan dan Asherah. ¹⁶ Inwalong Apu Dios di Israel

te nunliwat hi Jeroboam ot ipangpanguluna nadan tatagun munliwat."

¹⁷ Nibangngad hidiyen inayan Jeroboam ad Tirsah. Ya kediyen hinumgop hi baleda ya nate nan imbabale da. ¹⁸ U-umyung nadan iIsrael ot ilubuk dan immannung di kinalin Apu Dios nah profetas an hi Ahijah.

Hay natayan Jeroboam

^{19,20} Numpatul hi Jeroboam hi duwampulun toon. Ot mate ot milubuk. Ya nihannot ke hiya nan imbabalenan hi Nadab an numpatul. Am-in di inat Jeroboam, hay nakigubatana ya hay nun-ap-apuwana ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel.

Hay mipanggep nah patul di Judah an hi Rehoboam

(2 Chronicles 11:5-12,15)

²¹ Hanan imbabalen Solomon an hi Rehoboam ya nap-at ta ohay toona handih numpatul ad Judah ya nun-ap-apuh himpulut pitun toon ad Jerusalem an boblen pinilin Apu Dios hi am-in hanadah bobled Israel an pundayawan ke hiya. Hay inan Rehoboam ya hi Naamah an iAmmon.

²² Hanadan tatagud Judah ya nunliwat dan Apu Dios ot paboh-olon da te nahalhalman di nunliwatan da mu handidan aammod da. ²³ Nangapya dah pundayawan da nadah adi makulug an dios ya hina-ad day batun tutukud an pundayawan dan Asherah nadah duntug ya nadah puun di kakaiw. ²⁴ Ipabayad di linalaki ya binabaiy adol da nadah pundayawan ke dadiyen adi makulug an dios hi am-in hanadah boble. Umipaboh-ol an abu datuwen in-innat dan umat hi inainat nadan tatagun numbobleh din dinog-al Apu Dios handih mangali da.

²⁵ Handih mikaliman toon an nun-ap-apuwan Rehoboam, ya ginubat nan patul di Egypt an hi Sishak di Jerusalem. ²⁶ Inalanan am-in di nungkabalol an wada nah Templo ya nah palasyo ya impakialana nadan balituk an happiyon kinapyan Solomon. ²⁷ Indani ot ahi hannotan Rehoboam dadiyen balituk an happiyo hi giniling ot idinol nan hanadah ap-apun di guwalya nadah hoob di palasyona. ²⁸ Deket ume nan patul nah Templo on inusal nadan guwalya datuwen happiyo on ahida bo imbangngad nah kuwartun di guwalya.

²⁹ Hanadan in-innat Rehoboam ya hay numpatulana ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah. ³⁰ Da Rehoboam ke Jeroboam ya gimmubagubat da. ³¹ Nateh Rehoboam ot milubuk nah lubukan di patul nah Boblen David ot mihannot nan imbabalenan hi Abijah an numpatul. Hay inan Rehoboam ya hi Naamah an iAmmon.

Hay numpatulan Abijah ad Judah

(2 Chronicles 13:1—14:1)

15 Handih mikahimpulut walun toon an nun-ap-apuwan Jeroboam ad Israel ya numpatul hi Abijah ad Judah. ² Nun-ap-apud Jerusalem hi Abijah hi tulun toon. Hay inana ya hi Maakah an imbabalen Absalom.

³ Inat na damdama nadan punliwatan an umat hi innat amana ya uggena in-ohha ke APU DIOS an Dios nay pundayaw na. Nundayaw hi udum an dios an adi umat handi ke apunan hi David. ⁴ Mu gapun David, ya indatan APU DIOS an Dios nah Abijah hi imbabalenan mihannot ke hiyan mun-ap-apud Jerusalem ta mangitakdog kediyeen boble. ⁵ Man-uke ya umipaamlong ke APU DIOS nadan in-innat David ya ug-uggena nginohe nadan tuguna, ammuna nan inat nan Uriah an Hittite.

⁶ Takon hi Abijah kediyeen katagguna ya nung-gubagubat dan Jeroboam. Hanadan in-innat Abijah ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah.

⁸ Nateh Abijah ot milubuk nah lubukan di papatul nah Boblen David ot mihannot nan imbabalenan hi Asa an numpatul.

Hay numpatulan Asa ad Judah

(2 Chronicles 15:16—16:6)

⁹ Handih mikaduwampulun toon an nun-ap-apuwan Jeroboam ad Israel ya numpatul hi Asa ad Judah.

¹⁰ Nun-ap-apuh Asa ad Jerusalem hi nap-at ta ohan toon. Hi apu nah Maakah an imbabalen Absalom.

¹¹ Inat Asa nadan umipaamlong ke APU DIOS an umat nah inat handin hi apunan hi David. ¹² Dinog-al na nah boble nadan linalaki ya binabain pabayad day adol dan munhilbih pundayawan da nadah adi makulug an dios ya kinaanan am-in nadan dios an kinapyan handidan ammod nan numpatul an nitun-udana. ¹³ Kinaanah apunan hi Maakah nah saad nan inat di patul. Man-uke ya numpabohwat hi tukud an pundayawan dan Asherah. Dinikhal Asah diyen tukud ot ena itungu nah nundotal an Kidron. ¹⁴ Takon di ugge pinain Asan am-in nadan pundayawan hanadah adi makulug an dios an wada nadah duntug ya nunnananong di dinol nan Apu Dios handih kataggu na. ¹⁵ Inha-ad nan am-in nah Templo nadan ngunut an in-ong-ong amana ke Apu Dios ya nadan silber ya balituk an in-ong-ong na damdama.

¹⁶ Hi Asa an patul ad Judah ya hi Baasha an patul ad Israel ya nunggubagubat da kediyeen nun-ap-apuwan da. ¹⁷ Ginubat Baasha nadan iJudah ot ilappunan hamadon an aladan di Ramah ta maid di humgop ya bumudal ad Judah.

¹⁸ Ot hay inat Asa ya inalanan am-in nan natdaan an silber ya balituk nah Templon APU DIOS takon nah

palasyo ot ipae nah udum an opisyal na ot eda idat nah patul ad Damascus ad Syria an hi Ben Hadad an imbabalen Tabrimmon ya inap-apun Hesion. Hituwey impaad Asa ke hiya: ¹⁹ "Daan mot ibangngad ta handin maphod an punhayyupan di aammod ta? Mumbinadang ta. Hituwen silber ya balituk ya idat kun he-at poppogom anhan di punhayyupan yun Baasha an patul di Israel ta tumayan da nadah tinaluna tuh boblek."

²⁰ Timbal Ben Hadad hidiyen imbagan Asa ot itud-ak na nadan ap-apun di tinaluna ya nadan tinalu da ot eda gubaton nadan bobled Israel. Hinggop da ot sakupon day Ijon, hay Dan, hay Abel Bet Maakah, am-in di bobled Kinneret ya am-in nadan bobled Naptali.

²¹ Handih dingngol Baashay ma-ma-at ya intikod nan mangalad hi Ramah ot umed Tirsah.

²² Indani ya in-olden Asa nadah tatagud Judah ot eda pah-onon dadiyen batu ya kaiw an in-alad Baasha nah boble. Ot usalon Asa datuwen batu ya kaiw an nun-alad hi Mispah ya Geba nah boblen di holag Benjamin.

²³ Am-in nadan inat Asa, hay mipanggep hi kabaelanan mun-ap-apu ya nadan boblen binohwat na ya nitudok am-in nah Liblun Nadan Patul di Judah. Handih naam-ama ya adi pakadallan te waday dogon di hukina. ²⁴ Nateh Asa ot mid-um an nilubuk hi lubukan di patul nah Boblen apunan hi David ot mihannot nan imbabalenan hi Jehoshaphat an numpatul.

Hay numpatulan Nadab ad Israel

²⁵ Handih mikadwan toon an numpatulan Asa ad Judah ya hi Nadab an imbabalen Jeroboam di nihannot an numpatul ad Israel ot mun-ap-apuh duwan toon.

²⁶ Inat nay gaga-iho ot munliwat ke Apu Dios, umat ke amanan intultuluy nan nundayaw hi dios an kinapyan di tagu. Hi amanan hi Jeroboam di nangipangpangulun nangat kediyeen punliwatan ot munliwat damdama nadan tatagu.

²⁷ Hi Baasha an imbabalen Ahijah an holag Issakar ya numplanuh ad-adin atona nah patul dan hi Nadab ot patayona handih nangubatan Nadab ya nadan tinalunah Gibbethon ad Philistia. ²⁸ Pinaten Baashah Nadab handih mikatlun toon an numpatulan Asa ad Judah. Ot mihannot an numpatul ad Israel.

²⁹ Handih inlappunan mun-ap-apu ya pinate nan am-in di holag Jeroboam ot maid di nihwang takon di oha. Hidiyey immannungnan nan kinalin Apu Dios nah muttatyunan profetas an hi Ahijah an iSiloh. ³⁰ Naat hituwe te impaboh-ol Jeroboam hi Apu Dios an Dios nadan holag Israel gapuh liwat na ya gapuh nangipangpanguluwana nadah tatagud Israel an munliwat.

³¹ Am-in nadan inat Nadab ya nitudok nah liblun di Patul di Israel. ³² Da Asa an patul di Judah ke Baasha

an patul di Israel ya nunggubagubat da kediyen numpatulan da.

Hi Baasha an patul di iIsrael

³³ Handih mikatlun toon an numpatulan Asa ad Judah ya numpatul hi Baasha an imbabalen Ahijah ad Israel ot mun-ap-apud Tirsah hi duwampulut opat an toon. ³⁴ Hiya ya umat ke Jeroboam an namangulun numpatul an nunliwat ke Apu Dios ya impangpangulu nay tatagud Israel an nunliwat.

16 Indani ya kimmalih Apu Dios nah profetas an hi Jehu an imbabalen Hanani ot kalyonan hiya ta ena kalyon ke Baashah di ² "Handi ya paddungnay pinidit daka nah dap-ul ot pumbalinon dakan patul hantudah tatagak an iIsrael. Mu in-un-unud mun Jeroboam ot munliwat ka ya impangpangulum nadan tatagak an munliwat ot paboh-olonak. ³ Ta hidiye nan dadagon daka ya nadan pamilyam umat hi nanadagak hi holag Jeroboam an imbabalen Nebat. ⁴ Ahi kanon di ahu nadan iibam an mate nah boble ya kanon di hamutiy mate nadah e-elen di boble."

⁵ Am-in nadan na-na-at handih numpatulan Baasha ya nitudok nah liblun di Patul di Israel. ⁶ Nateh Baasha ot milubuk ad Tirsah ot mihannot nan imbabalenan hi Elah an numpatul.

⁷ Handi ya binaal Apu Dios hi Jehu an profetas an imbabalen Hanani ta kumalin Baasha ya nadan pamilyana te impaboh-ol Baashah Apu Dios gapu nadah gaga-ihon inainat nan umat hi inat handin hi Jeroboam an namangpangulun numpatul ya gapuh namatayanan am-in hi pamilyan Jeroboam.

Hay numpatulan Elah ad Israel

⁸ Handih mikaduwapulut onom an toon hi numpatulan Asa ad Judah ya hi Elah an imbabalen Baasha di numpatul ad Israel ot mun-ap-apud Tirsah hi duwan toon.

⁹ Hi Simri an oha nadah opisyal nan ap-apun di kagodwan hanadah tindalun mangusal hi kalesa ya numplanuh gaga-ihon atona nah patul. Kediye ya wada nan patul an hi Elah ad Tirsah an mangmanginum dah balen Arsa an hiyay mumpaptok hi balen Elah an patul ot dandanin mabutong. ¹⁰ Hinumgop hi Simrih balen Arsa ot patayonah Elah handih mikaduwapulut pitun toon hi nun-ap-apuwan nan patul an hi Asa ad Judah. Ot hiyay mihannot an numpatul.

¹¹ Handih inlappun Simri an mun-ap-apu ya impipatenan am-in di pamilyan Baasha, hay iibana ya gagayyum na ot maid di natdaan hi linalaki takon di oha. ¹² Hidiyen inat Simri an pinate nan am-in di pamilyan Baasha di immannung handin kinalin Apu Dios nah profetas an hi Jehu mipanggep ke Baasha. ¹³ Naat hidiye gapuh liwat Baasha ya nan imbabalenan hi Elah

te impangpangulu da nadan tatagun munliwat hi nun-dayawan dah dios an kinapyan di tagu ot paboh-olon dah Apu Dios an Dios dan holag Israel.

¹⁴ Am-in nadan inat Elah ya nitudok nah Liblun di Patul di Israel.

Hay numpatulan Simri ad Israel

¹⁵ Numpatul hi Simri ad Tirsah ad Israel handih mikaduwapulut pitun toon hi numpatulan Asa ad Judah, mu pitun algo ya abuy numpatulana. Kediye ya ginubat di tindalun di Israel di Gibbethon an ongal an bobled Pilistia. ¹⁶ Handih ininnilan dadiyen tindalun pinaten Simri nan patul da ya tinuddu dan mumpatul ad Israel hi Omri an ap-apun di tindalun di Israel. ¹⁷ Hi Omri ya nadan tindaluna ya tinaynan day Gibbethon ot eda gubaton di Tirsah. ¹⁸ Indani ya tinibon Simri an hinggop da nan boble ya imme nah nakaalladan hi bohong nan palasyo ot logabona nan palasyo ot mateh di. ¹⁹ Naat datuwe gapuh liwat nan Apu Dios an inununud nay in-innat handin hi Jeroboam an patul ya gapuh nangipangpanguluwanah tatagud Israel an munliwat.

²⁰ Am-in nadan inat Simri, takon nan implanunan inat na nah patul ya nitudok nah liblun di Patul di Israel.

Hay numpatulan Omri ad Israel

²¹ Hanadan tatagud Israel ya nagodwa da. Hay udum ya pinhod dan hi Tibni an imbabalen Ginat di mumpatul ya nadan udum ya pinhod dah Omri. ²² Hi udidina ya nangapput nadan naminhod ke Omri. Nateh Tibni ot hi Omri di numpatul.

²³ Hi Omri ya numpatul ad Israel handih mikatulumpulut ohan toon hi numpatulan Asa ad Judah ot mun-ap-apuh himpulut duwan toon. Hanan namangulun onom an toon ya niha-ad ad Tirsah. ²⁴ Indani ya ginatang na nan duntug ad Samaria hi onom an libun kalang ke Semer. Inala nah diyen duntug ot mangapyah bobleh di ot ngadananah Samaria an ningadanan Semer an kon luta.

²⁵ Mu hi Omri di nahalhalman di nunliwatanan Apu Dios hi am-in hanadah nitun-udanan numpatul. ²⁶ Hiya ya umat handin hi Jeroboam an namangulun numpatul an impaboh-ol nah Apu Dios an Dios dan holag Israel gapun hanadah liwat na ya gapuh nangipangpanguluwana nadah tatagun munliwat an dinayaw da nadan dios an kinapyan di tagu.

²⁷ Am-in nadan inat Omrih numpatulana ya nitudok nah liblun di Patul di Israel. ²⁸ Nateh Omri ot milubuk hi nilubukan di aammod nad Samaria ot mihannot an numpatul nan imbabalenan hi Ahab.

Hay numpatuluan Ahab ad Israel

²⁹ Handih mikatulumpulut walun toon an numpatuluan Asa ad Judah ya numpatul hi Ahab an imbabalen Omri ad Israel. Ot mun-ap-apud Samaria hi duwampulut duwan toon. ³⁰ Nahalman boy nunliwatanan Apu Dios mu nadan nitun-udanan numpatul. ³¹ Bokon amuna nadan nunliwatanan umat hi nunliwatan Jeroboam di nangipaboh-ol ke Apu Dios, mu in-ine nah Jesebel an imbabalen Etbahal an patul di Sidon ot dayawonah Baal. ³² Binohwat nay templod Samaria an pundayawan dan Baal ya nangapyah pun-appitan hidi nah templo. ³³ Ya nangapyah ing-ingon nan babain dios an hi Asherah. Kinali dakdakol di inat nan nangipaboh-ol nah Apu Dios an Dios nadan holag Israel mu nadan numpatul an nitun-udana.

³⁴ Kediye numpatuluan Ahab ya iniphod Hiel an iBethel di Jericho. Handih pun-ikapyanay pangibohwatana nah boble ya nate nan panguluwan an lalakin imbabalenan hi Abiram. Handih ginibunan inha-ad nadan hoob kediye boble ya nate bo nan udiyan an lalakin imbabalenan hi Segub. Datuwen naat di immanungan handin kinalin Apu Dios ke Joshua an imbabalen Nun mipanggep hi Jericho.

17 Indani ya wada on profetas an hi Elijah an iTisbe ad Gilead an kananan Ahab di "Hi ngadan Apu Dios an wadat nangamung an Dios takun holag Israel an kon muttatyun ha-on ya isapatak an maid di dulnu weno udan hi umalin duwa weno tulun toon inggana kalyok bon umudan."

² Indani ya kanan Apu Dios ke Elijah di ³ "Taynam hituwen boblet mumpae kah nangappit hi timilan di algo ta eka muntalu nah nih-up nah Wa-el an Kerit hi nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan. ⁴ Kediye wa-el di pangal-am hi inumom ya baalok nadan gawwang an umialih kanom hidi."

⁵ Inun-unud Elijah hidiyen kinalin Apu Dios ot e miha-ad nah pingngit nan Wa-el an Kerit. ⁶ Hidi nah wa-el di uminumana ya deke on immiali nadan gawwang hi kanonan tinapay ya dotag hi kabigabigat nah biggatna ya nah mungkahilong.

⁷ Indani ya namag-anan nan wa-el te ma-ma-id di udan.

Hi Elijah ya nan nabalun babai ad Sarephat

⁸ Kanan Apu Dios ke hiyay ⁹ "Ume kad Sarephat an boblen nih-up ad Sidon ta miha-ad kah di. Wada on nabalun babaih din umidat hi kanom te kinalik ke hiya." ¹⁰ Ot umeh Elijah ad Sarephat. Handih dimmatong nah hoob nan boble ya tinibona on nabalun babain mamating. Kanan Elijah nah nabalun babaiy "Umidat ka anhan hi danum ta inumok." ¹¹ Handih mange nan nabalun babain e umalah danum ya in-

tukod Elijah an kananay "Daan mot umala ka pay hi tinapay ta kanok."

¹² Himmumang nan nabalun babain kananay "Isapatak hi ngadan nan wadat nangamung an Apu Dios an Dios mun makulug an maid di tinapay ku. Abuna on itay an alinan niha-ad hi malukung ya ittay bon mantekan di oliba an niha-ad hi galapon. Immaliyak hitun mamating ta ianamut kut waday pana-ang kun diye ta kanon mi nah imbabalek an lalaki. Hidiyey mangudidin pinnangan mi ne mate kami moh inagang mi."

¹³ Mu kanan Elijah ke hiyay "Adika mabulun. Ekat em idadaan di kanon yu, mu hay mamangulun atom ya mangapya ka ni-an hi ittay an tinapay nah dehdi alina ne in-alim ke ha-on. Kopyaom nan udum ta kanon yu nah imbabalem. ¹⁴ Man-uke ya kanan Apu Dios an Dios di holag Israel di: 'Adi kayu map-uhan te wadat nangamung di alina yu ya manteka yun oliba inggana hantuh, ha-oy an hi Apu Dios ya ipaalik di udan.'"

¹⁵ Ot un-unudon nan nabalun babaiy kinalin Elijah an atona. Nipalpun diye ya waday kanon da ke da Elijah kabigabigat. ¹⁶ Takon di kaatnay usalon dah manteka ya alina ya uggeda nap-uhan te wadanwada te hidiyey kinalin Apu Dios.

¹⁷ Ohan algo ya nundogo nan imbabalen nan nabalun babai. Indani ya namam-ay dogona ot mate. ¹⁸ Kananan Elijah di "He-an muttatyun Apu Dios, tipet em inat di athitun ha-on? Kon immali kat patayom tun imbabalek ta hidiyey kastiguk gapuh liwat ku?"

¹⁹ Kanan Elijah di "Ialim hitu nan unga!" Ot iapupun Elijah nan unga ot iena nah mikadwan gladun nan bale nah kuwartun kiha-adana ot ipabakilang na nah kama. ²⁰ Inlot nan mundasal an kananay "Apu Dios an Dios ku tipe bo anhan ta athituy inat muh imbabalen tun nabalun? Makaulen ha-on an impaptokak yaden em pinate tun imbabalena!" ²¹ Nihakmoh Elijah numpitlu nah unga ot mundasal ke Apu Dios an kananay "Apu Dios an Dios ku, pabangngadom anhan di biyag tun unga!"

²² Hinumang Apu Dios nan dasal Elijah ot tumagu nan unga. ²³ In-en Elijah nan unga ke inana ot kananan hiyay "Tibom, matagu tun imbabalem!"

²⁴ Himmumang nan babain kananay "Inilak mon makulug an muttatyu daka ya profetas dakan Apu Dios."

Hi Elijah ya nadan profetas Baal

18 Ohan algo kediye mikatlun toon an maid di udan ya kanan Apu Dios ke Elijah di "Eka kad-an nan patul an hi Ahab ta kalyom ke hiyan ipaalik di udan." ² Ot umeh Elijah hi kad-an Ahab.

Kediye ya namahig an abuy bitil ad Samaria. ³ Indani ya inayagan Ahab hi Obadiah an mumpaptok nah palasyona. Hi Obadiah ya nanongnan mangun-unud

ke Apu Dios. ⁴ Handih pumpaten Jesebel nadan profetas Apu Dios ya intalun Obadiah di hinggatut ke didah duwan liyang an hinnanaliman profetas hi ohan liyang. Ya in-inenay kanon da ya inumon da. ⁵ Kanan Ahab ke Obadiah di "Eta tibon am-in nadan ob-ob ya wa-el tuh numboblakan taku ten waday umustuh holok an kanon nadan kabayuk ta tumagu ni-moy udum. Kal-ina ot anhan ya adi mahapul an etaku patayon di udum hanadah aggayam taku." ⁶ Nunhum-manganan dan mumpaey ohah pangngelna ya nan ohah ha-ob na ot munhi-an da.

⁷ Indanit mangeh Obadiah ya dinamuh nah Elijah. In-immatunana ot munyuung ke hiyan kananay "An makulug an he-ah Elijah, apu?"

⁸ Kanan Elijah di "Om, ha-oy hi Elijah. Ekat em kalyon nah patul an ap-apum an dehtuwak."

⁹ Hinumang Obadiah an kananay "Kon nganney inat kut pinhod mun pipateyak nah patul an hi Ahab? ¹⁰ Is-apatak hi ngadan nan wadat nangamung an Apu Dios an Dios mu, an impahamahamak daka nah patul hi kabobboble tuh luta. Deke bo udot ta kinalin di ohan patul an maid ka kediyen boblena ya pilitonan punsapataon hin makulug an maid ka kediyen boble. ¹¹ Yaden ad uwani ya kanam di ek kalyon an wada kah tu?"

¹² Nungay ta mangeyak ta ek kalyon ke Ahab an wada kah tu ya indani ya immali ot bo nan Espiritun Apu Dios ta alan dakat ie dakah daanan boble? Kon adiyak patayon ke hiya hin umali ya maid ka? Ha-oy ke pe ya dinaydayaw kuh Apu Dios nipalpu handih kaungak.

¹³ Kon unggem dingngol an handih pumpaten Jesebel nadan profetas Apu Dios ya intaluk di hinggatut ke didah duwan liyang an hin nanalimah ohan liyang ot i-iayyak didah kanon da ya inumon da? ¹⁴ Kinali adiyak baalon an e mangali nah patul an dehtu ka te nunnaud an patayonak ke hiya!"

¹⁵ Hinumang Elijah an kananay "Isapatak hi ngadan nan wadat nangamung an Dios an Nakattag-en Apapun kon muttatyun ha-on an mumpatibowak nah patul ad uwanin algo."

¹⁶ Immeh Obadiah ot ena kalyon ke Ahab an patul ot umeh Ahab an e nanibon Elijah. ¹⁷ Handih tinibon Ahab ya kananay "Deya ot an dehna kan umiiddat hi kabulunan di Israel."

¹⁸ Kanan Elijah di "Bokon ha-oy te dakayun amam di nangapkapyah kabulunan yu. Ngohayon yuy tugun Apu Dios ya dayawon yu nadan dios yun hi Baal.

¹⁹ Ekat em oldenan am-in di tataguh tud Israel ta mundadammu taku nah Bilid an Carmel. Ya paki-aliyom am-in nadan opat an gatut ta naliman profetas Baal ya nadan opat an gatut an profetas nan babain dios an hi Asherah an pangpangannon nan inayam an hi Jesebel."

²⁰ Ot ayagan Ahab am-in nadan tatagud Israel takon nadan profetas ot maamung da nah Bilid an Carmel.

²¹ Immeh Elijah hinangngab nadan tatagu ot kananan diday "Kakon-anat ahiyu nomnomon di ustu? Deket hay punnomnom yu ya hi Apu Dios di makulug an Dios, hiyay dayawon yu, mu deket hay punnomnom yu ya hi Baal di dios ya hiyay dayawon yu!"

Mu op-opya nadan tatagu.

²² Kanan bon Elijah ke diday "Ha-oy ya abuy natdaan hanadah profetas Apu Dios, mu nada ken profetas Baal ya opat di gatut ta nalimay bilang da. ²³ Iali yuy duwan bulug an baka. Idat yuy oha nadah profetas Baal ta kolngon da ne dinaut dat tanogtogan da ne inha-ad dah tap-on nadan kaiw an itungu mu adida apuyan. Athidi damdamay atok nah oha. ²⁴ Ne nundasal kayu nah dios yun hi Baal ya mundasalak damdaman APU DIOS an Dios ku. Hanan mangipaalih apuy ya hidiyey makulug an Dios."

Muntukuk nadan tatagun kanan day "Om peman!"

²⁵ Kanan Elijah nadah profetas Baal di "Dakayuy mangulu te dakol kayu. Piliyon yuy oha nadah bulug an bakat idadaan yu. Mundasal kayun nah dios yu mu adi kayu mun-apuy."

²⁶ Inala da nan bulug an bakan nidat ke dida ot idadaan da, ot mundasal dan Baal mipalpuh biggatna inggana maal-algo. Kanan dah dasal day "Humangom di dasal mi Baal!" Mu maid di humumang.

Ya into-ol day tayo an lumanikkodan da nah pun-appitan an kinapya da.

²⁷ Indanit maka-al-algo ya taltalangkaan Elijah dida. Kananay "Ol-olton yu pay di dasal yu! Ot kon hiya ya bokon dios? Kal-ina ya waday nomnomnomona weno waday pun-ingunu na. Bokon ke, wada nin di nangayana! Weno nahuyop ta mahapul an bangunon yu!"

²⁸ Ot pun-olot nadan profetas Baal di dasal da ya punliputan day adol dah pahul ya hinalong te hidiyey tuwaliy oggan da aton inggana mundadala da. ²⁹ Inloinlot day dasal da ya tinagan day dasal an kay da mun-ango ingganah himbatangan an hidiyey boy tiempun pun-appitan da, mu ugge naat nan idasal da te maid di himmumang.

³⁰ Indani ya kimmalih Elijah nadah tatagun kananay "Makayu tuh kad-ak." Naamung nadan tataguh kad-an Elijah, ot pun-iphod na nan napa-in pun-appitan ke Apu Dios. ³¹ Inalanay himpulut duwan batun mangitakdog nadah imbabalen Jacob an nahlagan da. (Hi Jacob di nangalyan APU DIOS handin kananay "Hay ngadan mud uwani ya Israel.") ³² Ot iphod nan pun-appitan dan Apu Dios ya nangapyah kanal hi nunlinikkod kediyen pun-appitan. Ya maalan diyen kanal di opat an galon an danum. ³³ Intap-o nay kaiw an itungu nah pun-appitan ot kolngona nan bulug an baka ot itap-o na nah kaiw. Kananay "Iduyag yuy opat an buhin danum nah miappit ya nah kaiw." Ot duyagan dah opat an buhin danum. ³⁴ Kananay "Ipidwa yu!" Ot ununodon da. Kanana boy "Duyagan yu pay!" Ya inun-un-

ud day kinalina ot duyagan da pay.³⁵ Immayu nan danum nah pun-appitan ot mapnu nan kanal.

³⁶ Kediyeen tiempon pun-appitan ya nundasal hi Elijah. Kananah dasal nay "Apu Dios an Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob, ipatibom ad uwanin he-ay Dios hitud Israel. Ipatibom an muttatyuwak ke he-a ya ipatibom bon inat kun am-in datuwe te in-olden mu.³⁷ Humangom anhan Apu Dios tun dasal kut panginilaan hantudan tatagun he-a tuwaliy makulug an Dios. Ya ta panginilaan dan pinhod mun mibangngad dan he-a."

³⁸ Indani ya impaalin Apu Dios di apuy ot maghob nan niappit, nadan itungu, nadan batu ya nan luta ya natduk nan danum nah kanal.

³⁹ Handih tinibon nadan tataguh tuwe ya nunlukbub da nah luta. Ya pun-itkuk dan kanan day "Hi Apu Dios di makulug tuwalin Dios! Hiya ya abuy Dios!"

⁴⁰ Indani ya in-olden Elijah an kananay "Dopapon yu nadan profetas Baal! Tibon yu ta maid di bumtik, takon di oha!" Dimpap nadan tatagun am-in nadan profetas Baal ot ipangulun Elijah dida nah Wa-el an Kishon ot patayona didan am-in hidi.

Hay immudanana

⁴¹ Nagibbuh tuwe ot kanan Elijah ke Ahab an patul di "Eka mo mangan. Deyan munggangoy mangalin nal-ot an udan."⁴² Immeh Ahab ot e makangngan yaden timmikid hi Elijah nah Bilid an Carmel ot umbun an inlukluk nay ulunah numbattanan di lulug na.

⁴³ Kanana nah muttatyu nay "Ekat iang-ang muh nangappit hi baybay."

Imme nan muttatyu ya nibangngad an kananay "Maid di matibok hidi."

Naminpituy nangitud-akan Elijah ke hiyan e mangiang-ang hi nangappit nah baybay.

⁴⁴ Handih mikapituh e nangiangan nan muttatyu nah baybay ya kananay "Waday inang-ang kuh ittay an kulabut an ong-ongal mu hay taklen di tagun manulun nalpu nah baybay."

Binaal Elijah nan muttatyun kananay "Em kalyon ke Ahab ta munlugan nah kalesan miusal hi gubat ta umanamut te maakhupan hi udan ya malalom."

⁴⁵ Indani ya himmilong te mangitit nan kulabut ya mundibdib ya pun-olot nay udan. Hi Ahab ya ginalgalanan immed Jesreel.⁴⁶ Hi Elijah an inhamad nan binalikisan di bulwati na ya impal-ot Apu Dios ot butikanan immed Jesreel ot lah-iyana Ahab an patul.

Binumtik hi Elijah ad Sinai

19 Dimmatong hi Ahab ot kalyona nah inayanan hi Jesebel di mipanggep hi inat Elijah ya mipanggep hi namatayanan am-in hanadah profetas Baal.² Immitud-ak hi Jesebel hi e mangalin Elijah ke-

tuwe "Patayonak nadah dios ten hi athitun oras hi bigat ya adik aton ke he-ay inat mu nadah pinatem."

³ Timmakut hi Elijah ot bumtik an ingkuyug na nan muttatyuna ot ume dad Beersheba ad Judah.

Dimmatong dah di ot taynana nan muttatyunah di.

⁴ Yaden hiya ke ya nundallan hi hin-algo ot ume nah adi maboblaysan. In-ohnong na ot umbun an nunhidum nah puun di kaiw an kanan dan higid ot mundasal te pinhod nan mate. Kananah dasal nay "Nakahhalman mo anhan tun ma-ma-at ke ha-on, Apu Dios. Poppogom ot kattog di nitaguwak tedan umatak damdama handidah aammod ku."

⁵ Nibakilang nah puun di kaiw ot makahhuyop. Pinghanadi ya dinapan di anghel ot kananan hiyay "Bumangun kat mangan ka."⁶ In-ang-ang Elijah ya tinibona on ongal an tinapay ya ohan buhin danum an niha-ad hi kad-an di ulluwana. Nangan ot uminum ot mibakilang bo.

⁷ Nibangngad bo nan anghel Apu Dios ot ban-gunonan kananay "Bumangun kat mangan ka te nidawwi pay di pangayam."⁸ Bimangun hi Elijah ot mangan ot uminum ya nal-ot mo ot mundalan hi nap-at an algo ya nap-at an hilong an immed Sinai an Bilid Apu Dios.⁹ Dimmatong ot e mun-iyana hi ohan liyang.

Mu indani ya kimmalih Apu Dios ke hiyan kananay "Elijah, nganney at-attom hitu?"

¹⁰ Himmumang hi Elijah an kananay "Apu an Nakattag-en Dios, nummuttatyuwak ke he-at nanga-mung ot he-a ya abuy nunhilbiyak. Dehtuwak te ihik nadan holag Israel an mamaten ha-on yaden ohaak pe tuwalin natdaan te pinate dan am-in nadan profetas mu. Inwalong day planum ke dida ya pina-i day pun-appitan ke he-a!"[†]

¹¹ Kanan Apu Dios di "Bumudal kat ume ka nah bilid ta tumaddog kah hinangngab ku nah tuktuk nan bilid." Indani ya mundibdib hi nal-ot ya nadhak nadan duntug ya nungkapi-ang nadan batu, mu maid hi Apu Dios nah dibdib. Natikod nan nal-ot an dibdib ya mungkolyog, mu maid boh Apu Dios nah kolyog.

¹² Dimmin-ong nan kolyog ya waday apuy, mu maid boh Apu Dios nah apuy. Indani moppet maid mo nan apuy ya waday ma-ma-ullen kali.

¹³ Dingngol Elijah diye ya inupup nay angana nah andukken bulwatina ot tumaddog nah hogpan nah liyang ya kanan nan mungkalin hiyay "Nganney at-attom hitu, Elijah?"

¹⁴ Himmumang boh Elijah an kananay "Apu Dios an Kabaelasan am-in an Dios, nunmuttatyuwak ke he-at nangamung, ya he-a ya abuy ingngunuwak. Mu nadan holag Israel ya inwalong da nan planum ke dida, pina-i da nadan pun-appitan ke he-a ya pinate dan am-in

[†] Romans 11:3

nadan profetas mu. Ha-oy ya abuy natdaan yaden pinhod dan patayonak.”

¹⁵ Kanan Apu Dios di “Mibangngad kan idallan mu nah dinalan mut ume ka nah adi maboblayan an nihup ad Damascus ne imme ka kediyen ongal an boblet tudduwom hi Hasael an duyagam hi lanay ulunat hiyay mumpatul ad Syria. ¹⁶ Athidi boy atom ke Jehu an imbabalen Nimshi an tudduwom ta hiyay mumpatul ad Israel ya hi Elisha an imbabalen Saphat an iAbel Meholah di tudduwom an mihannot ke he-an profetas. ¹⁷ Ta am-in nadan makabtik an adi patayon Hasael ya patayon Jehu ya am-in nadan makabtik an adi patayon Jehu ya patayon Elisha. ¹⁸ Mu takon di athidi ya waday tod-ak hi pitun libun adi maten tatagud Israel an dadiye nadan nunnanong di dinol dan ha-on ya uggeda nunyuung ke Baal.” †

Hay numbalinan Elisha an profetas

¹⁹ E hinamak Elijah hi Elisha ya dinatnganan munaladun himpulut duwan paris an bulug an bakay punaladuwona. Himpulut ohan paris di namangulu ya ohan paris nan nanguddidin manmandalona. Ot kaanon Elijah nan andukken bulwatina ot ipabulwatan Elisha. ²⁰ Tinaynan Elisha nadan baka na ot mipdug ke Elijah ot kananay “Daan mot umeyak ni-an ta ek kalyon ke ama ya hi inat ahiyak maki-en he-a?”

Kanan Elijah ke hiyay “Damana. Adik iadi.”

²¹ Nibangngad hi Elisha ot kolngona nan ohan paris an bakana ot iha-ang nan impuntungu na nan panakul. Ot hamulon dan nadah tatagu. Ot ahi maki-en Elijah ta ibbaana ya baddangana.

Hanan gubat di Israel ya Syria

20 Hi Ben Hadad an patul di Syria ya inamung nan am-in di tinaluna. Ya nid-um ke diday tinalun di tulumpulut duwan patul. Inumga dan nuntakke dah kabayu ya nunlugan dah kalesa ot eda gubaton di Samaria. ² Immitud-ak hi Ben-Hadad hi tatagunan umeh dit eda kalyon ke Ahab an patul di Israel hituwe: “Kanan nan patul an hi Ben Hadad di ³ Bagik nadan silber ya balituk mu, takon nadan kapkaphodan an inayam ya imbabalem.”

⁴ Hituway inhumang Ahab: “Tobalok nan ibagam apu patul. Takomboylan anak ya am-in di wadan ha-on.”

⁵ Indani ya immali bo nadan binaal Ben Hadad an kanan day “Hituway kanan Ben Hadad ‘Imbagak mon idat mun ha-on nadan silber ya balituk mu, takon nadan inayam ya imbabalem. ⁶ Mu hi bigat hi athitun oras ya ipaalik nadan opisyal kut pakahinnapon dan tibon nan palasyom ya am-in di balen nadan opisyal mut alan da pay am-in di ngannen nabalol.”

⁷ Inayagan Ahab am-in nadan mangipangpangulu nah boble ot kananay “Tibon yu ke, manmanniboh guluh diyen tagu. Handih immitud-ak hi mangibagan haoy an idat kuy iinayak, hay iimbabalek ya nadan balituk ya silber ku ya timbal ku.”

⁸ Kanan dadiyen mangipangpangulu nah boble ya nadan tataguy “Adim hangudon ya adim kaya idat di ibagana.”

⁹ Ot kanan Ahab nadah intud-ak Ben Hadad di “Kalyon yu nah patul yun timbal ku nan namangulun imbagana mu hantun ibagana na bod uwani ya adik mo tobalon.” Timmayan da ot eda kalyon ke Ben Hadad di inhumang Ahab.

¹⁰ Indani ya immitud-ak boh Ben Hadad hi e mangali ke Ahab ketuwe: “Talik di dakol an tinalut pa-iyon mi nan ongal an boblem ta hay dap-ul na moy alan mi. Ya takon di patayonak nadah dios hin adik aton hituwe!”

¹¹ Hinumang bon Ahab an kananay “Kalyon yu nah patul yun hi Ben Hadad hituwe: ‘Hay ohan natulid an tinalu ya adi ni-an mumpahhiya ten mundaddadaan an makigubat, deket nagibbu nan gubat ta nangapput ne ahi numpahhiya.’”

¹² Nibangngad nadan binaal Ben Hadad ot idatong dan hiyay inhumang Ahab. Ot hi Ben Hadad an manginum da nadah ibbanan patul nah kampu da ya ioldenan mundadaan nadan aap-apun di tinalunan e makigubat ot ume dan e nungkipustun mangubat nah ongal an boblen Ahab.

¹³ Kediye ya imme on profetas ke Ahab ot kananan hiyay “Kanan Apu Dios di ‘Adika tumakut ke danaen dakkodakkol an tinalu! Piapput ku dida ke he-ad uwanin algo ta panginilaam an ha-oy tuwalih Apu Dios.’”

¹⁴ Hinumang Ahab an kananay “Dahdiy mangipangulu nadah tinalun makigubat?”

Kanan nan profetas di “Kanan Apu Dios di nadan ung-ungan aap-apun di tinalun hanadah probinsiya.”

Kanan bon Ahab di “Dahdiy mangipangulu nadah tinalun e makigubat?”

Kanan nan profetas di “He-a.”

¹⁵ Ot paayag Ahab nadan uung-ungan aap-apun di tinalu nadah probinsiya an duwan gatut ta tulumpulut duway bilang da. Ot ahina amungon nadan udum an tinalunan pitun libu.

¹⁶ Inumga dah maal-algon e mangubat nadah iSyria yaden kediye ya mungkabutong hi Ben Hadad an patul da ya nadan tulumpulut duwan patul an ibbana.

¹⁷ Namangulu nadan uung-ungan tinalun imme. Handih manatong da ya tinibon hanadan impunsiim Ben Hadad an patul di Syria dida ot eda idatdatong ke hiyan kanan day “Wada day tinalun mangalin nalpud Samaria.”

† Romans 11:4

¹⁸ Kanan Ben Hadad ke diday “Dopapon yu dida mu adiyu patayon dida takon hin kananat immali dan makigubat weno makihummangan.”

¹⁹ Namangulu nadan uung-ungan aap-apun nadan tindaluh probinsiya ot mitun-ud nadan ibbadan tindalun di Israel. ²⁰ Waday ohan dida on pinate nay naki-hanggana. Ya mamtik nadan tindalun di Syria ot pumpudug nadan tindalun di Israel dida. Mu hi Ben Hadad ya ginal-anan nuntakkeh kabayu na ot bumtik an inibbaan nadan udum an tindalunan numpuntakke kabayu. ²¹ Impaka-apput Ahab nadan tindalun iSyria takon nadan nuntakkeh kabayu ya nadan nungkalesa.

²² Indani ya imme on profetas ot kananan Ahab di “Mibangngad kayu ke ya pakaidaddaan muy titindalum ya pakaipplanum di ustu te hantuh umalin toon hi athitun tiempo ya gubaton daka bo nah patul di Syria.”

²³ Kanan nadan opisyal Ben Hadad ke hiyay “Manuket naapput taku ya dios hi mabilid nan dios di Israel. Mu deket nadah nundotal di punggugubatan taku ya apputon taku dida. ²⁴ Athituy atom: Kaanom nadan patul an mangipanguluh gubat ta ihannot mun diday ap-apun di tindalu. ²⁵ Idadaan muy umat hi kadakol nadan tindalun nungkakate ya athidi boy kadakol di kakabayu ya kalesan miusal hi gubat. Ta gubaton taku nadan iIsrael hi nundotal ta apputon taku didad uwani.”

Timbal Ben Hadad hidiye ot atonay intugun da.

²⁶ Indani ya nala-u boy ahi kotolan ot amungon bon Ben Hadad di titindaluna ot ume da nah boble an Aphek ta eda makigubat nadah iIsrael. ²⁷ Kediye ya nundadaan damdama nadan iIsrael ot ume dan makigubat ke dida. Hanadan iIsrael ya kay da duwan ittay ya abun halun an kalnero yaden nada ken iSyria ya nihinap da nah pangngel di bilid an nungkampu dah nundinnommang.

²⁸ Imme nan profetas ke Ahab ot kananay “Hituwey kanan Apu Dios ‘Gaput kanan nadan iSyriay ha-oy di dios hi mabilid ya bokon nah nundotal ya paapput kun dakayu nadan dakol an tindalu dat panginilaan yu nadah tatagum an ha-oy di makulug tuwalin Dios.”

²⁹ Pitun algoy niha-ha-adan nadan iSyria ya nadan iIsrael nadah kampu dan nundinnommang. Handih mikapitun algo ya inlappu day gubat ya pinaten di iIsrael di hinggatut an libun tindalun di Syria. ³⁰ Hanadan ugge nate ya binumtik dad Aphek. Muden natlob bo nadan binattun alad diyen boble ot mungkatab-unan da ot matey duwampulut pitun libun dida.

Mu hi ke Ben Hadad ya binumtik damdamah di ot e mitalu nah nitalun kuwartun di ohan bale. ³¹ Imme nadan opisyal nah kad-ana ot kanan dan hiyay “Dingngol min huhhummok nadan papatul di Israel. Iabulut mut ume kamin nah patul di Israel an iawako miy saku

ya ibanggol miy linubid ta kal-ina ot ya adi daka patayon.”

³² Athidiy inat dan in-awako day saku ya imbanggol day linubid ot ume dah kad-an Ahab ot kanan dan hiyay “Kanan Ben Hadad di damana ke anhan ya adim patayon.”

Kanan Ahab di “Kon matagu pay? Maphod! Kay ku metlaing tulang hi Ben Hadad!” ³³ Naawatan nadan opisyal Ben Hadad an maphod di maat ot pinghanadi ya inunnudan dah diyen kinalin Ahab ot kanan day “Om, tulang muh Ben Hadad!”

In-olden Ahab an kananay “Paaliyon yuh tu.” Handih dimmatong hi Ben Hadad ya inayagan Ahab ot umbun dan duwa nah kalesan usalonah gubat.

³⁴ Kanan Ben Hadad ke hiyay “Ibangngad kun he-a nadan boblen inalan ama ke amam ya damanan mangipataddog kah ongal an punggattangan yud Damascus an umat hi inat amah nad Samaria.”

Kanan Ahab ke hiyay “Mipuun ketuwen punhum-manganan ta ya ipae daka.” Ot munhummangan dan adida mo munggubat ot ipaena.

Kinalin di ohan profetas an gaga-ihoh Ahab

³⁵ Indani ya kanan APU DIOS nah ohan profetas di “Kalyom nah ibbam an kanam di ‘Bakdunganak.’” Inununud diyen profetas hidiye mu adi pinhod nan ib-banan aton.

³⁶ Ot kanan nan profetas di “Gapu te uggem inun-unud di olden Apu Dios ya patayon dakah layon hi indanih panayanam ke ha-on.” Handih timmayan hidiyen profetas ya immali on layon ot patayona.

³⁷ Imme boh ohan taguh tuwen profetas ot kananan hiyay “Bakdunganak!” Ot bakdungan nan tagu ot maliputan. ³⁸ Hinophopan nan profetas di angana ot ammunay matanan matibot adi maimatunan ot e tumaddog hi pingngit di kalata ot hadhad-onay kala-uwana nan patul. ³⁹ Handih mungkala-u nan patul ya kimmali nan profetas an kananay “Apu patul, nakigubatak handi ya wada on ohan tindalun in-alinan ha-on di dimpap nan buhul taku. Kananay ‘Guwalyaam hituwen tagu. Deket bumtik ya patayon daka weno moltaon dakah tulun libun kalang an silber.’ ⁴⁰ Muden maid di kapotok nay hanggaok ot uggek impapohdanan ya binumtik nan tagu.”

Hinumang nan patul an kananay “Kinalim di kastigum ot hidiyey maat ke he-a.”

⁴¹ Kinaan nan profetas nan inhophop nah angana ya inimatunan nan patul an hiyay oha nadah profetas.

⁴² Ot kanan nan profetas nah patul di “Hituwey kanan Apu Dios: ‘Gapu te in-abulut mun mihwang nan tagun in-olden kun mipipate ya bayadam hi biyag mu. Ya mate nadan tindalum te uggeda pinate nadan tindalu-na.’”

⁴³ Ot umanamut hi Ahab an patul di Samaria an bumobboh-ol ya u-umyung.

Hanan laguntan Nabot

21 Wada on puntanoman hi grapes an nih-up nah palasyon nan patul an hi Ahab ad Jesreel. Hidiye ya lutan Nabot. ² Ohan algo ya kanan Ahab ke Nabot di "Daan mot idat mun ha-on nan lutam an tinanomam hi grapes. Nih-up tuh palasyok ya pinhod kun tanoman hi nateng. Makihannotak hi mapmaphod an puntanoman hi grapes hin pinhod mu. Bokon ke, ya bayadak hi ustu."

³ Hinumang Nabot an kananay "Tinawid kuh tuwen puntanoman hi grapes. Hana ot ta adi iabulut Apu Dios an ek idat ke he-a!"

⁴ Immanamut hi Ahab an bumobboh-ol ya u-umyung gapu nah kinalin Nabot ke hiya. Nibakilang nah kama nan inhangga nah dingding ya adina pinhod an mangan.

⁵ Imme nan inayanan hi Jesebel ot hanhananan kananay "Tipet u-umyung ka? Ya tipet adika mangan?"

⁶ Hinumang Ahab an kananay "Man-uke ya kinalik ke Nabot an gatangkok nan puntanomanah grapes weno hannotak hi umat hidi ya adina pinhod an kananay adinadama!"

⁷ Kanan Jesebel di "Nganne, kon ka bokon patul? Umina ka! Mun-an-anla ka ya mangan ka. Alak hidiyen laguntan Nabot."

⁸ Nangapyah Jesebel hi dakol an tudok ot ipelma nay ngadan Ahab ot markaana nah pummarkan di patul ot ipaena nadah opisyal na ya nadan aap-apud Jesreel.

⁹ Athituy nitudok kediye:

"Tolden yun muntopol takun adi taku mangan ad uwani. Ya amungon yu nadan tatagu ne impab-un yuh Nabot hi ubunan di madayaw an tagu. ¹⁰ Mu umawit kayuh duwan tagun mabungot ya maid di hilbin di nitaguwan dat kalyon dan gaga-ihoy kinalina ke Apu Dios ya nan patul. Ne in-e yuh Nabot nah e-elen tun boble ta tugmilan yu ta mate."

¹¹ Ot un-unudon nadan opisyal ya nadan ap-apuh diyen in-olden Jesebel. ¹² Gintud day ohan algon puntopolan dan adida mangan ya inamung da nadan tatagu ot ipab-un dah Nabot hi ubunan di madayaw an tagu. ¹³ Hanan duwan mabungot an maid di hilbinan tagu ya inumbun dah hinangngab na ya kinali dan inidutan Nabot hi Apu Dios ya nan patul ot ieda nah e-elen nan boble ot tugmilan da ot mate. ¹⁴ Immitud-ak dah e mangipainilan Jesebel an kanan day "Nate moh Nabot."

¹⁵ Handih dingngol Jesebel hidiye ya kananan Ahab di "Nate moh Nabot. Bagim mo nan laguntanan adina pinhod an igattang ke he-a." ¹⁶ Ininnilan Ahab an

nateh Nabot ya galagalan imme nah lagunta ot pumbalinonan laguntana.

¹⁷ Kanan Apu Dios ke Elijah an profetas an iTisbe ¹⁸ "Ume kah kad-an Ahab an patul ad Samaria an dehdi nah puntanoman Nabot hi grapes te kananay laguntanah diye. ¹⁹ Hituwey kalyom ke hiya: Kanan Apu Dios di 'An tipet pinatem bo tuwali nan tagu ya pinlom pay di lutana? Gapu te athinay inat mu ya ahi dildilan di ahuy dalam hidi mismu nah nundildilan di ahuh dalam Nabot nah e-elen nan boble!"

²⁰ Handih tinibon Ahab hi Elijah ya kananay "Hina-makak bo ke he-an buhul ku."

Hinumang Elijah an kananay "Om, hinamak daka. Impaanhan muh biyag muy pangatam hanadah gaga-ihon balawon Apu Dios. ²¹ Ta hidiye nan kanan Apu Dios ke he-ay 'Ipaalik di manadag ke he-a. Patayon daka ya am-in nadan linalakih pamilyam, takon di u-unga ya naam-ama. ²² Mumbalin nan pamilyam hi umat nah pamilyan din hi Jeroboam an imbabalen Nebat ya umat bo nah pamilyan din hi Baasha an imbabalen Ahijah. Man-uke ya impaboh-olak hi nangipangpanguluwam hanadah holag Israel an munliwat.'

²³ Ya kanan bon Apu Dios di 'Ahi kanon di ahuy adol Jesebel nah alad ad Jesreel.'

²⁴ Hanada ken maten pamilyam nah boble ya kanon di ahuy adol da ya nada ken mate nah e-elen di boble ya kanon di hahamutiy adol da."

²⁵ (Maid di umat ke Ahab an impaanhanan aton di gaga-ihoh hinangngab Apu Dios te linalit nan inayanan hi Jesebel. ²⁶ Himpappangey nunliwatana te dayawonay dios an kinapyan di tagun umat hi inat handidan Amorite an dinog-al Apu Dios nah boble handih mangali handidan holag Israel.)

²⁷ Handih dingngol Ahab dadiyen kinalin Elijah ya binik-inay bulwatina ot mumbulwatih langgote ya ug-ugge nangan. Inhuyop na nan langgoten imbulwatina ya e nundallanan an u-umyung.

²⁸ Kanan Apu Dios ke Elijah di ²⁹ "An tinibom di numpakumbabaan uppen Ahab hi hinangngab ku? Gapu te athidi ya adik ipaaliy manadag ke hiyad uwanin matagu. Deket mate ya ahik kastiguwon nadan holag na."

Kinalyan nan profetas an hi Mikaiah hi Ahab

(2 Chronicles 18:2-27)

22 Hay Israel ya Syria ya uggeda nunggubat hi duwan toon, ² mu handih mikatlun toon ya im-meh Jehoshaphat an patul di Judah an e nanibon Ahab an patul di Israel.

³ Handih ugge ni-an immeh Jehoshaphat ad Israel ya kinalin Ahab nadah opisyal nay "Hanan Ramoth Gilead ya boble taku. Mu tipet ug-ugge taku binangngad nah patul di Syria?" ⁴ Ot kediye immalih Jehoshaphat ya

kanan Ahab ke hiyay "Daan mot baddanganak ta eta gubaton di Ramoth Gilead?"

Hinumang Jehoshaphat an kananay "Damana! Nun-dadaanak an bumaddang ke he-a te hintulang ta mo. Takon nadan tindaluk ya nangamung kan mummandal ke dida. Damana bon usalom nadan kabayuk. ⁵ Mu mahapul an inilaon ta ni-an hin nganney kanan Apu Dios."

⁶ Ot ayagan Ahab nadan opat di gatut an profetas na ot kanan diday "Nganney punnomnom yu, an etaku gubaton di Ramoth Gilead weno adi?" Himmumang dan kanan dan hiyay "Om, etaku gubaton dida ot nunna-ud an pangapputon ditakun Apu Dios."

⁷ Mu kanan Jehoshaphat di "Kon maid di profetas APU DIOS hitun punhanhanan taku?"

⁸ Kanan Ahab di "Waday ohan hi Mikaiiah an imbalen Imlah, mu kahingngitak te maid di maphod hi kalyonan ha-on. Ad-adit nangamung!" Kanan Jehoshaphat di "Adim iathinay kalim! Maphod di donglon taku damdamay kalyona."

⁹ Ot itud-ak Ahab di oha nadah opisyal nan e mangayag ke Mikaiiah ta mangin-a-ali.

¹⁰ Didan duwan patul an numbulwati dah bulwatin di patul ya inumbun dah ubunan di patul nah pun-ilikan an nih-up nah hoob di Samaria. Am-in nadan profetas ya wada dah hinangngab dan mun-abig da. ¹¹ Waday ohan didan hi Sedekiah an imbalen Kenaanah an nangapyah hahakgud an gumok ya kanan Ahab di "Kanan Apu Dios di 'Datuwey usalom an makipatte nadah iSyria ot nunna-ud an paka-apputom dida.'" ¹² Ya am-in nadan profetas ya athidiy kinali da. Kanan day "Em gubaton di Ramoth Gilead ot nunna-ud an mangapput ka te pangapputon dakan APU DIOS."

¹³ Hanan opisyal an e nangawit ke Mikaiiah ya kanan hiyay "Tibom ot te am-in nadan udum an profetas ya kanan day mangapput nan patul. Kinali, mahapul an athidi damdamay kalyom!"

¹⁴ Mu hinumang Mikaiiah an kananay "Ha-oy ke ya isapatak hi ngadan APU DIOS an wadat nangamung an hay kalyona ya abuy kalyok."

¹⁵ Dimmatong hi Mikaiiah ya kanan Ahab ke hiyay "Mikaiiah an ume kamin Jehoshaphat an mangubat nadah iRamoth Gilead weno adi?" Himmumang hi Mikaiiah an kananay "Om! Ekayu ot nunna-ud an mangapput kayu te pangapputon dakayun APU DIOS."

¹⁶ Kanan Ahab ke hiyay "Namingkaat an kinalik ke he-an hay makulug ya ammunay kalyom hi ngadan APU DIOS?"

¹⁷ Ot ahi kanan Mikaiiah di "Tinibok nadan tindalun di holag Israel an nawahit dan am-in hanadah duntug, umat da nadah kalneron maid di mumpattol ke dida. Indani ya kanan Apu Dios di 'Datuwen tatagu ya maid di mangipangpangulun dida. Paanamuton yu didat luminggop da.'" ¹⁸ Kanan Ahab ke Jehoshaphat di "Tibom! Kinalik tuwalin he-an maid di maphod an abigona mipanggep ke ha-on te ad-adit nangamung."

¹⁹ Intuluy Mikaiiah an kimmalin kananay "Donglon yu tun kalyon APU DIOS! Tinibok hi APU DIOS an inumbun nah ubunana ya timmaddog dan am-in nadan anghel nah paldang na. ²⁰ Indani ya kanan APU DIOS nadah anghel di 'Dahdiy umen e manual ke Ahab an patul di Israel ta ena gubaton di Ramoth Gilead ta mateh di?'

Ya waday oha on hinnatkon di kalyonat maid di kapotok na. ²¹ Loktat ya imme hinangngab APU DIOS di ohan espiritu ot kananay 'Ha-oy di umen e manual ke hiya.' ²² Kanan APU DIOS di 'Nganney atom?'

Kanan nan espirituy 'Umeyak ta ek punlangkakon am-in nadan profetas Ahab.' Ya kanan APU DIOS di 'Eka, ot nunna-ud an mahaul.' ²³ Kinali, athituy naat an impunlangkak APU DIOS hantudan profetas mu, mu hiya metlaing di nangiolden an mate ka!"

²⁴ Indani ya imme Sedekiah an imbalen Kenaanah ot ampingonah Mikaiiah ya kananay "Kon-ana ni-boy nanayanan nan Espiritun Apu Dios ke ha-on ot kumalin he-a?"

²⁵ Kanan Mikaiiah di "Ahim inilaon hantuh eka mitalu nah nitalun kuwartu."

²⁶ Indani ya in-olden Ahab hi oha nadah opisyal nan kananay "Alan yuh Mikaiiah ya in-e yun Amon an gubernador ya nah imbabalek an hi Joash. ²⁷ Kalyon yun didan ikalabut da ya abunay tinapay an ipakan dan hiya ya painuman dah danum inggana mibangngadak an maid di naat ke ha-on."

²⁸ Mu kanan Mikaiiah di "Deket matagu kan mibangngad ya hidiyey kitib-anan bokon hi APU DIOS an kimmalin ha-on!" Kanana boy "Am-in kayun naamung, nomnomnomon yu datuwen kinalik!"

Hay natayan Ahab

²⁹ Ot da Ahab an patul di Israel ke Jehoshaphat an patul di Judah ya eda ginubat di Ramoth Gilead.

³⁰ Handih eda ume ya kanan Ahab ke Jehoshaphat di "Ha-oy ke ya hinnatkon di ibulwatik ta maid di mangimatun ke ha-on. Mu he-a ke ya mumbulwati kah bulwatin di patul." Ot athidiy inat Ahab ot eda makigubat.

³¹ Hanan patul di Syria ya in-oldena hanadah tulumpulut duwan aap-apun di numpungkalesan tindalunan kananay "Ammuna nan patul di Israel an potkon yun patayon." ³² Kinali handih tinibon nadan tindalun di Syria hi Jehoshaphat ya eda ot patayon te pangali da on hiya nan patul di Israel, mu handih pumpudug da ya muntukuk ³³ ya nainnilaan dan bokon hiya nan patul di Israel ot itikod dan mamdug ke hiya.

³⁴ Mu wada on tindalun iSyria an nipaddin naka-iptok di impana na ke Ahab hi numbattanan nan nunhu-up-an nan gumok an inhuklub na. Indani ya intukod Ahab nah munmanehoh kalesanan kananay “Napanaak! Aga ot ta mibangngad tat tumayan ta tuh punggugubatan!”

³⁵ Munggugubat da yaden dehdihi Ahab an nidangkig nah kalesanan inhanggana nadah iSyria. Ya mamud-dal di dalam nah liput na ot dalam am-in di dulung nan kalesana. Indanit mungkahilong ya nate.

³⁶ Kediye mungkahilong ya waday nangitkuk nadah tindalun kananay: “Umanamut takun am-in hi boble taku.”

³⁷ Athidiy natayan nan patul an hi Ahab. In-e day adol nad Samaria ot milubuk hidi. ³⁸ Hanan kalesan inusal nan nakigubat ya eda inulahan nah lobong ad Samaria an oggan pun-amhan nadan binabain pibayad day adol da. Ya naken dalam Ahab nah kalesa ya nundildilan di ahu. Hidiyen naat di immannung handin impaabig Apu Dios.

³⁹ Am-in nadan inat nan patul an hi Ahab, takon nan balenan naal-alkusan hi ivory ya nadan ongal an boblen kinapya na ya nitudok nah liblun di Patul di Israel. ⁴⁰ Nihannot ke hiya nan imbabalenan hi Ahasiah an numpatul.

Hi Jehoshaphat an patul di Judah

(2 Chronicles 20:31—21:1)

⁴¹ Handih mikap-at an toon an numpatulan Ahab ad Israel ya numpatul hi Jehoshaphat an imbabalen Asa ad Judah. ⁴² Tulumpulut limay toona kediye ot mun-ap-apud Judah hi duwampulut liman toon. † Hay ngadan inana ya hi Asubah an imbabalen Silhi. ⁴³ In-un-unud

† *Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handi numpatulan da.*

Jehoshaphat hi pangi-en amanan hi Asa an inat nay pinhod APU DIOS. Mu uggena pina-i nadan pundayawan hi adi makulug an dios, kinali nanongnan mun-appit nadan tatagu ya munggohob dah insensoh di. ⁴⁴ Hi Jehoshaphat ya maphod di pakihayyupana nah patul di Israel.

⁴⁵ Am-in di inat Jehoshaphat, ya nadan gubat an naki-hananggaana ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah. ⁴⁶ Impakaana nah boble nadan pibayad day adol dan mungngunu nadah pundayawan di tataguh adi makulug an dios. Dadiyey natdaan an ugge nakaan handih nun-ap-apuwan amanan hi Asa.

⁴⁷ Hanan Edom ya maid di numpatul hidi ot hay nun-ap-apu ya hay tinuddun di patul di Judah.

⁴⁸ Ya wadaday bapor Jehoshaphat an mumbiyahed Ophir an eda umalah balituk, mu napa-i nadan bapor ad Esion Geber ot adida mo mausal. ⁴⁹ Indani ya kanan Ahasiah an patul di Israel di pinhod nan maki-ey tataguna nadah tatagun Jehoshaphat an mumbapor, mu adih Jehoshaphat.

⁵⁰ Handih nateh Jehoshaphat ya inlubuk dah nilubukan di aammod na nah Boblen David. Ot mihan-not nan imbabalenan hi Jehoram an numpatul.

Hi patul Ahasiah di Israel

⁵¹ Handih mikahimpulut pitun toon an numpatulan Jehoshaphat ad Judah ya numpatul hi Ahasiah ad Israel ot mun-ap-apud Samaria hi duwan toon. ⁵² Nunli-wat damdamah Ahasiah ke Apu Dios an umat ke amanan hi Ahab, hi inanan hi Jesebel ya handin patul an hi Jeroboam an nangipangpangulu handidah holag Israel an nunliwat. ⁵³ Hiya damdama ya dinyaw na ya nunhilbin Baal umat ke amanan nihannotana ot paboh-olonah Apu Dios an Dios dan holag Israel.

2 Patul

Hay mipanggep ketuwen liblu an 2 Patul

Am-in nimpe nadan patul di Israel ya gaga-iho da. Mu dakol damdama nadah patul di Judah ya gaga-iho. Uggeda inun-unud hi Apu Dios te nadan adi makulug an dios nadan nakiboblen diday inun-unud da. Ot hanadan tatagu ya in-innat day gaga-ihon inun-unud da nadah adi mangulug ke Apu Dios. Ugge immamlong hi Apu Dios ketuwen inat da, mu takon di athidi ya adina pinhod an iwalong nadan pinilinan tataguna. Kinali intud-ak nay profetas nat kalyana datuwen patul ya nadan tatagut itikod day gaga-ihon at-aton dat hiya ya abuy dayawon da. Handih nala-uy kaatnan toon hi adida pangun-unudan ya adida pangngolan hi kalyon Apu Dios ya in-abulut na datuwen tatagud Israel ya Judah an apputon di buhul da didat alan da didan balud hi udum an boble.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Ginibbun Elijah di punhilbiyanan Apu Dios ot umeh langit (1:1—2:11)
2. Hi Elisha an prophet ya hay nunhilbiyanan Apu Dios. (18:1—25:30)
3. Hanadan na-na-at inggana dadagon di iAssyriay boble an Israel. (8:16—17:41)
4. Hanadan na-na-at hi boble an Judah inggana naapput nadan tataguh di ot mie dan balud ad Babylon. (18:1—25:30)

Hay kinalin Apu Dios an kastigun Ahasiah

1 Handih nateh Ahab an patul di Israel ya ginubat di iMoab di Israel.

² Hi Ahasiah an nihannot an patul ya nag-an nalpu nah balkon nah mikadwan gladun di balenad Samaria ot adi pakadalan. Immitud-ak hi tatagun e makihumangan ke Baal Sehub an dios ad Ekron an ongal an bobled Pilistia ta inilaona hin mapoy-an nadan liput nat pumhod.

³ Mu kanan nan anghel APU DIOS ke Elijah an profetas an iTisbe di "Em damuwon nadan binaal nan patul an hi Ahasiah ta kanam ke diday 'Tipet eyu tibon hi Baal Sehub an dios di Ekron an kay maid di Dios takuh tud Israel? ⁴ Gapu te athina ya eyu kalyon nah patul hituwen kanan APU DIOS: Munnanong kan mibakbakilang nah kamam te adika pumhod. Ya nunna-ud an mate ka!"

Ot umeh Elijah an inun-unud nay kinalin Apu Dios.

⁵ Handih nibangngad nadan intud-ak nan patul ya kanan diday "Tipet ekayu nibangngad?"

⁶ Himmumang dan kanan day "Dinammu dakami nah ohan tagun kananay mibangngad kamit kalyon min he-ah tuwen kinalin Apu Dios: 'Kon maid di Dios hitud Israel ta baalom di tatagum an e makihumangan ke Baal Sehub an dios di Ekron? Gapu te athinay

inat mu ya adika pumhod ta munnanong ka nah kamam. Ya nunna-ud an mate ka!"

⁷ Kanan nan patul di "Nganney ang-ang nan tagun nanamun dakayu?"

⁸ Kanan day "Nadutdutan di bulwatina ya lalat di balikis na."

Kanan nan patul di "Ay, hi Elijah diye!" ⁹ Indani ya intud-ak Ahasiah di ohan ap-apun di tindalun ibbanay naliman tindaluna ta eda dopapon hi Elijah. Indani ya hinamak diyen ap-apun di tindaluh Elijah an um-umbun nah duntug. Kananan hiyay "Muttatyun Apu Dios, in-olden nan patul an maki-ali kan dakami."

¹⁰ Himmumang hi Elijah an kananay "Deket muttatyuwak ke Apu Dios an hidiyey kanam ya hana ot ta umaliy apuy an malpud kabunyan ta gobhon daka ya nadan tindalum!" Pinghanadi ya immaliy apuy ot patayonah diyen ap-apu ya nadan tindaluna.

¹¹ Immitud-ak bo nan patul hi ohan ap-apun di tindalun ibbana boy naliman tindalunah kad-an Elijah ot kanan da bon hiyay "Muttatyun Apu Dios, in-olden nan patul an dumayyu kad uwani!"

¹² Himmumang hi Elijah an kananay "Deket muttatyuwak ke Apu Dios an hidiyey kanam ya hana ot ta umaliy apuy an malpud kabunyan ta gobhon daka ya nadan tindalum!" Pinghanadi ya immaliy boy apuy ot patayonah diyen ap-apu ya nadan tindaluna.

¹³ Impitlun nan patul an immitud-ak hi ap-apun di tindalun ibbana boy naliman tindaluna. Timmikkid da nah duntug ot mundukkun hidiyen ap-apuh hi nangngab Elijah an mumpahpahmok an kananay "Muttatyun Apu Dios, homkon dakami hantudah tindaluk, ta adi dakami patayon!" ¹⁴ Nate nadan duwan ap-apu ya nadan tindalu da gapuh apuy an nalpuh kabunyan, mu homkonak anhan!"

¹⁵ Kanan nan anghel APU DIOS ke Elijah di "Mikuyug kan hiyan dumayyu ya adika tumakut." Ot maki-eh Elijah nah ap-apun di tindalu ot ume dah kad-an nan patul.

¹⁶ Kanan Elijah nah patul di "Hituwey kanan APU DIOS: 'Gapu te immitud-ak kah e makihummangan ke Baal Sebut an dios di Ekron an kay hanan maid di Dios hitud Israel ya adika pumhod, mu mate ka!"

¹⁷ Immannung hidiyen kinalin APU DIOS an impaabig nan Elijah ot mateh Ahasiah. Ya gapu te maid di lalakin imbabalen Ahasiah ya hi Joram an tulang nay nihannot ke hiyan numpatul handih mikadwan toon hi nun-apuwan Jehoram an imbabalen Jehoshaphat an patul di Judah.

¹⁸ Am-in nadan inat Ahasiah an patul ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel.

Hay nieyan Elijah hi kad-an Apu Dios

2 Indani ya nadatngan moy tiempon pangal-an APU DIOS ke Elijah an usalonay alipuhhapu. Da Elijah ke Elisha ya wadada nah dalam an nalpu dad Gilgal. ² Kanan Elijah ke Elishay "Mihtu ka. Umeyak ad Bethel te hidiyey kinalin APU DIOS."

Mu himmumang hi Elisha an kananay "Isapatak nah wadat nangamung an DIOS an pundinolak ya isapatak bon he-an adi daka taynan." Ot ume dan duwad Bethel.

³ Indani ya naamung nadan profetas kediyen boble ot ume dah kad-an Elisha. Kanan dan hiyay "Kon inilam an alan APU DIOS nan mittulum ad uwanin algo?"

Kanan Elishay "Om, inilak. Mu bokon hidiyey punhummanganan takud uwani." ⁴ Indani ya kanan Elijah ke Elishay "Mihtu ka. Umeyak ad Jericho te hidiyey kinalin APU DIOS."

Mu kanan bon Elishay "Isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung ya isapatak bon he-an adiyak mihi-an ke he-a." Ot ume dan duwad Jericho.

⁵ Wadaday naamung an profetas an ijericho an im-meh kad-an Elisha ot kanan dan hiyay "Kon inilam an alan APU DIOS nan mittulum ad uwanin algo?"

Himmumang hi Elisha an kananay "Om, inilak. Mu bokon hinaey punhummanganan takud uwani."

⁶ Indani ya kanan bon Elijah ke Elishay "Mihtu ka. Umeyak nah Wangwang an Jordan te hidiyey kinalin APU DIOS."

Mu himmumang boh Elisha an kananay "Isapatak ke APU DIOS an wadat nangamung ya isapatak bon he-an adiyak mihi-an ke he-a." Ot mangmangnge da mon duwa. ⁷ Ya niunud ke diday naliman profetas ot ume dad Jordan. In-ohnong da Elijah ke Elisha nah pingngit nan wangwang yaden wada nadan naliman profetas nah e-elenan mun-ang-ang-ang da. ⁸ Indani ya kinaan Elijah nan andukken bulwati na ot luddunona ot iho-plat na nah danum. Ya nunhi-an nan danum ot umagwat dan duwan Elisha an nundalan dah mamagan luta.

⁹ Handih wada dah pingngit nan wangwang nah bin-nah-el na ya kanan Elijah ke Elishay "Nganney pinhod mun atok an kiphodam ta ahiyak alan?"

Himmumang hi Elisha an kananay "Daan mot mi-paboltan ke ha-on di kabaalam ta mihannotak ke he-a nah ngunum."

¹⁰ Kanan Elijah di "Naligat hinaen imbagam, mu deket tibonak hi pangal-an dan ha-on ya damanan boltanom. Deket adiyak tibon ya adim boltanon."

¹¹ Mangmangnge da yaden munhummanganan da ya maid maptok ya immali on mundadalang an kalesan miusal hi gubat an ingguyud di mundadalang an kabayu ot mundalan hi numbattanan da ya in-en di alipuhhapuh Elijah ad kabunyan. ¹² Tinibon Elisha ot muntukuk an kananay "Ama! Ama, an mangitakdog hi Israel! Imme ka mo anhan!" Ot mipalpun diye ya ug-uggena mo tiniboh Elijah.

Namahig an u-umyung hi Elisha ot bik-iyona nan andukken bulwatina ot munduwa. ¹³ Pinidit na nan andukken bulwatin Elijah an nag-a ot mibangngad nah Wangwang an Jordan ot umohnong nah pingngit na.

¹⁴ Inhoplat nah diyen bulwatin Elijah nah danum ot kananay "Daan ka, APU an Dios Elijah?" Kediyen nangi-hoplatana nah bulwati ya nunhi-an nan danum ot umagwat nah binnah-el na.

¹⁵ Handih tinibon nadan naliman profetas an nalpud Jerichoh diyen naat ya kanan day "Wada ke Elishay ongal an kabaalam Elijah!" Eda dinammu ot munyuung dan hiya. ¹⁶ Kanan day "Nalima kamin profetas ya kalyom ke dakamit emi hamakon nan mittulum, kabaalam min e hamakon hin pinhod mu. Wada nin an in-en nan Espiritun APU DIOS nah bilid weno nah nundotal ot ibati nah di."

Kanan Elishay "Adi! Adi mahapul an eyu hamakon."

¹⁷ Muden namahig an impilit da inggana timbal na ot iabulut nan ume da. Ot e hamakon dadiyen naliman profetas hi Elijah nadah bilid ya nadah nundotal hi tulun algo, mu maid. ¹⁸ Ot mibangngad dad Jerichoh kad-an Elisha an dehdin munho-ho-od ke dida.

Kananan diday "Kon uggek tuwali kinalin dakayun adi kayu umen e manamak ke hiya?"

Hanadan umipamodwong an inat Elisha

¹⁹ Indani ya wadaday linalakin ijericho an immeh kad-an Elisha. Kanan dan hiyay "Apu, nganne nin di in-nun tuwen boblen makaphod di kawad-ana muden adi maphod di danum hitu ya adi tummol di mitanom."

²⁰ Kanan Elishay "Ha-adan yu on balun malukung hi ahin ta ialy yuh tu." Ot ie dan hiya. ²¹ Imme nah ob-ob ot iwele na nan ahin nah danum ot kananay "Hituwey kanan APU DIOS: 'Pumbalinok hi makallinih tuwen danum ta adi mo humlun hi katayan di tatagu ya tummol moy mitanom.'" ²² Ot mumbalin mon makallini diyen danum ingganad uwanin immannung nan kinalin Elisha an maat.

²³ Tinaynan Elishay Jericho ot umed Bethel. Indanit mangmangnge ya wadaday linalakin u-ungan nalpu nah boblen immalin manaltalangan hiya. Pun-itkuk day "Taynam tun boble mi, he-an namukmukan an tagu!"

²⁴ Inliggun Elisha ot itokkol nan didan bimmoh-ol ot idutana didah ngadan APU DIOS. Indani ya waday duwan laba an bear an nalpun nah muyung ot namahig di nunliput dah nap-at ta duwa ke dadiyen linalakin u-unga.

²⁵ Numpaeh Elisha nah Bilid an Carmel ot ahi mibangngad ad Samaria.

Hay nunggubatan di Israel ya Moab

3 Handih mikahimpulut walun toon hi numpatulan Jehoshaphat ad Judah ya numpatul hi Joram an imbabalen Ahab ad Samaria ad Israel hi himpulut duwan toon. ² Nunliwat hi Joram ke APU DIOS, mu adi umat ke amana weno hi inanan hi Jesebel di kinagaga-iho na. Man-ut impakaana nan batun hina-ad amanan pundayawan dan Baal ³ muden intultuluy nan inat nadan gaga-iho, umat hi inat handin namangulun patul an hi Jeroboam an impangpangulu na nadan holag Israel an nunliwat.

⁴ Handih numpatulan Ahab an aman Joram ya hi Meshah an patul di Moab ya nadan tataguna ya mumpatol dah kalnero ta umidat dah katootoon nah patul di Israel hi hinggatut an libun impan di kalnero ya hay dutdut di hinggatut an libun lalakin kalnero. ⁵ Mu handih nateh Ahab an patul di Israel ya ginubat Meshah di Israel. ⁶ Ot tumayan hi Joram ad Samaria ot amungan am-in nadan tindaluna. ⁷ Immitud-ak hi e mangali ke Jehoshaphat an patul di Judah ketuwe: "Deyan gubatonak nah patul di Moab, kinali daan mot bad-danganak an mangubat ke dida?"

Hinumang Jehoshaphat an kananay "Om, tobalok. Nidadaan nadan tindaluk, takon nadan kabayu. ⁸ Daan di pangidalanan takon e makigubat?"

Kanan Joram di "Idalan taku nah nalikaw an dalam nah adi maboblayan ad Edom."

⁹ Ot ume da Joram an patul di Israel, nan patul di Judah ya nan patul di Edom. Nala-uy pitun algon nundalanan da ya nap-uhan dah danum ta maid moy inumon nadan tindalu da ya nadan kakabayun nungkar-ga. ¹⁰ Kanan Joram di "Nganne aton taku? Kon in-ali ditaku nin ke APU DIOS hitut apputon ditaku nah patul di Moab?"

¹¹ Kanan Jehoshaphat an patul di Judah di "An wadan ditakuy ohan profetas APU DIOS ta ibaga takut makihummangan ke hiyat inilaon taku hin nganne aton taku?"

Kimmalih oha nadah ap-apun di tindalun Joram an kananay "Wadah tuh Elisha an imbabalen Saphat. Hiyay nihannot ke Elijah."

¹² Kanan Jehoshaphat di "Makulug an profetas APU DIOS hi Elisha." Ot ume dan tuluh kad-an Elisha.

¹³ Kanan Elisha ke Joram an patul di Israel di "Tipet edaka baddangan ke ha-on? Eka nadah profetas an nanugutugun ke da amam ke inam ta diday em pangibagaan."

Kanan Joram di "Adi! Inat APU DIOS di athitut ipaap-put ditaku nah patul di Moab."

¹⁴ Hinumang Elisha an kananay "Hi ngadan APU DIOS an Kabaelasan am-in an kon muttatyun ha-on ya isapatak an gulat na ya adiyak makibiyang ke he-a muden lispituwok nan ibbam an hi Jehoshaphat an patul di Judah. ¹⁵ Eka umawit hi ohan munggitala."

Handih munggitala nan eda inawit ya nawaday ongal an kabaelasan APU DIOS ke Elisha ¹⁶ ot kananay "Hituwey kanan APU DIOS: 'Mungka-ut kayuh kanal hituh nundotal.' ¹⁷ Maid di tibon yuh udan ya dibdib, mu dumakol di danum tuh nundotal ta waday inumon yu, nadan baka yu ya nadan udum an aggayam yu.

¹⁸ Nakalakkan aton APU DIOS hituwe. Ya paapput na pay ke dakayu nadan iMoab. ¹⁹ Ta hogpon yu nadan mung-kaphod ya nakaalladan an boble da. Ne lingngo yu nadan kakaiw dan bumunga, hulatan yuy oob-ob da ya punuwon yuh babatu nadan mung-kaphod an papayo dan maluwab di mitanom."

²⁰ Handih nabigatanah tiempon di pun-appitan hi mi-appit hi biggatna ya mangaliy dakol an danum an nalpuh pottok di Edom.

²¹ Hanadan iMoab ya dingngol dan mangali nadan tulun patul an mangubat ke dida ot ipaayag dan am-in di linalakin aam-ama ya u-ungan pakad-on hi almas ot eda mungguwalya nah poppog di boble. ²² Handih bimmangun dah biggatna ya mun-iingit nan danum an kay dala gapuh hiyon nan mamuddal an algo.

²³ Muntutukuk dan kanan day "Dalah diye! Wadan numpapattey titindalun nadan tulun patul an buhul taku. Etaku ibtik am-in di wadah kampu da!"

²⁴ Mu handih dimmatong da nah nungkampuwan nadan holag Israel ya bimmudal da ot gubaton da nadan iMoab ot mamtik da. Mu numpudug nadan holag Israel dida ot pumpate da dida. ²⁵ Dinadag da nadan boblen di iMoab ya nun-igyang day babatu nadah maphod an papayo da ot mumbalin hi mabatu. Ya nunhulatan da nadan ob-ob da ya nunlongo da nadan kakaiw an bumunga. Ammunay Kir Hereset an uggeda hinggop ot ugge nadadag, mu loktat ya linikkub nadan ibbadan mumpumbayyabe ot hogpon da.

²⁶ Handih immama-uan nan patul di Moab an mungkaapput da ya inamung nay pitun gatut nadah nun-ispadan tindalu na ot ipilit dan lusuton nadan tindalun nan patul di Edom an buhul da ta bumtik da, mu uggeda kinabaelan. ²⁷ Indani ya in-appit na nah dios di Moab nan panguluwan an imbabalenan lalaki an mihannot ot ke hiyan mumpatul nah dios di iMoab nah binattun alad nan ongal an boble da. Ya nahngang nadan holag Israel kediyen inat nan patul ot mibangngad dah boble da.

Binaddangan Elisha on babain nabalun

4 Ohan algo ya wada on ohan babain nabalun inayan di profetas an ibban Elisha an immeh kadana ot kananay "Apu, nate nan inayak! Hiya ya inilam an mangulug ke APU DIOS. Ad uwani ya immali nan tagun immutanganah pihhun mangala nadah duwan imbabalek an linalakit munhimit dat mibayad nah inutang ama da."

² Kanan Elishay "Nganney atok an bumaddang ke hea? Nganney wadah bale yu?"

Kanan nan nabalun babai "Maid kattog, abuna nan ittay an lanan di oliba nah buhi."

³ Kanan Elisha ke hiyay "Eka nadah hinag-on mut bu-mano kah kaatnan buhin mabalin an ipabano da.

⁴ Humgop kayu nadah linalakin imbabalem hi bale yu ya mundakkig kayu. Ne inalam nan buhim ta iduyag mu nan lana nadah buhin banhom. Deket napnyuhan buhi on inwaklin mu."

⁵ Imme nan nabalun babai bale da ot mundakkig dan nadah imbabalena. Ot alana nan buhin waday niha-ad hi lanan di oliba ot iduyag na nadah buhin i-i-en nadan imbabalena kad-ana. ⁶ Handih pinnu dan amin nadan buhi ya kanana nadah imbabalena "Kon wada pay di udum an buhi?" Kanan nan imbabalena "Maid mo." Kediye ya maid moy lanan miduyag.

⁷ Nibangngad nan babai kad-an Elisha ot kalyonan hiyay mipanggep kediye ya kananay "Igatang mu nan lanan di oliba ta pamayad mu utang mu. Ya wada pay di matdaan nah pihhun umustuh pananud mu nadah imbabalem."

Hay nanaguwan Elisha nah imbabilen nan kadangan an babain iSunem

⁸ Ohan algo ya immeh Elisha ad Sunem an num-boblayan di ohan kadangan an babai. Inayaganah Elisha an makikan ot mipalpun diye ya deket umeh Elisha ad Sunem ya mundag-uh balen diyen babai ta mangan.

⁹ Kanan nan babai nah inayanay "Nunna-ud an muttatyun APU DIOS hituwen tagun oggan umalih tu.

¹⁰ Ikapyaan tah ittay an kuwartu nah atop ya ha-adan tah kama, hay ohan lamesaan, hay ohan ubunan ya hay kingke, ta deket immali on hidiy kiha-adana."

¹¹ Ohan algo ya imme boh Elisha ad Sunem ot ume nah kuwartu nah nuntap-ot mun-iyatu. ¹² Indani ya kanana nah muttatyun nan hi Gehasiy "Em ayagan nan babai." Immali nan babai ot tumaddog hi kad-ana.

¹³ Kanan Elisha ke Gehasiy "Kanam ke hiyay 'Nganney aton mih kiphodam tedon ipaptok dakami ya idat muy kahapulan mi? Kon pinhod mut eyak makihumangan nah patul weno ap-apun di tindalu mipanggep hi kiphodam?"

Himmumang nan babain kananay "Adi mahapul, waday pamilyak an mangipaptok ke ha-on!"

¹⁴ Kanan bon Elisha ke Gehasiy "Nganne moy aton tah kiphodana?"

Kanan Gehasiy "Maid di imbabalena yaden naam-ama pay anhan nan inayana."

¹⁵ Kanan Elishay "Em ayagan ta umalih tu." Immali ot tumaddog nah panto. ¹⁶ Kanan Elisha ke hiyay "Hantuh umalin toon hi athitun tiempo ya mawaday imbabalem an lalakin iapupum."

Namodwong nan babai ot kananay "Apu an muttatyun Apu Dios, adiyak anhan langkakan hi athina!"

¹⁷ Mu immannung di kinalin Elisha ot handih nadatngan hidiyen tiempo kediyen nitun-ud an toon ya nuntungoh lalaki.

¹⁸ Nala-uy kaatnan toon ot madatngan di ahiani ya imme nan ungan lalakin e mangang-ang ke amanan e nakiani nadah punggunguwon da. ¹⁹ Maid maptok ya mungkali ke amanan kananay "Makahakkid di uluk!"

Kanan amana nah ohan muttatyun "Tabbam ta iem ke inana." ²⁰ In-abban nan muttatyun nan unga ot ienan inana. Inhaklin inana inggana maal-algo ya nate nan unga. ²¹ Ot ien inana nah kuwartun Elisha. Impabakilang na nah kama ot taynanan indakkig na nan panto. ²² Impaayag na nan inayana ot kananay hiyay "Umitud-ak kah tuh ohan muttatyun ta ialinay ohan kabayu ta gumagalaak an e manibo nah profetas an hi Elisha. Mibabangngadak!"

²³ Kanan nan inayanay "Tipet kah-in di ad uwanin algoy pangayam an bokon Sabadun Tungo weno Piyestan di Natalak di Bulan?"

Kanan nan babaiy "Takombo." ²⁴ Impaha-ad nay ubunan nah odog di kabayu ot muntakke ot ioldena nah muttatyun kananay "Pabtikom tun kabayu ya adim pun-ulayon ten adik kalyon ke he-a." ²⁵ Numpae da nah Bilid an Carmel hi kad-an Elisha.

Nidawwi da pay ya tinibon Elisha didan mangali. Kanana nah muttatyun nan hi Gehasiy "Deyan mangali nan babain iSunem! ²⁶ Gal-am an e manamun hiya ta hanhanam hin nganney innun dan himpamilya?"

Hinumang nan babain iSunem hi Gehasi an kananay maphod da. ²⁷ Mu immeh kad-an Elisha ya nunyuung hi hinangngab na ot id-onah hukina. E ot pakaanon Gehasi nan babai, mu kanan Elishay "Adim! Waday kabulubulunana yaden ugge kinalin APU DIOS ke ha-on hin nganneh diye."

²⁸ Kanan nan babai ke hiyay "Kon eyak tuwali numbaga ke he-a, apu, hi imbabalek an lalaki? Ya kon uggek kinalin he-an adiyak idatan hi ek namnamaon?"

²⁹ Inliggun Elisha ke Gehasi ot kananay "Iphod mun balikitan nan bulwatim ya alam nan patanong kut butikam an ume! Adika makihumhummangan ten waday dammuwom. Ya deket waday kumalin he-a ya adim humangon. Munduttuk ka kediyeen bale ne inha-ad mu nan patanong hi angan nan unga."

³⁰ Kanan nan babai ke Elishay "Isapatak hi ngadan nan wadat nangamung an DIOS ya ke he-an adiyak umanamut hin adika maki-e!" Ot maki-eh Elisha.

³¹ Namanguluh Gehasi an dimmatong ot iha-ad na nan patanong hi angan nan unga, mu maid di kitibanan timmagu. Ot mibangngad an ena dammuwon da Elisha. Kananay "Ugge bimmangun nan unga."

³² Dimmatong hi Elisha ot ohanan humgop nah kuwartu ya tinibo na nan naten ungan nibakilang nah kama. ³³ Indakkig na nan panto ot mundasal ke APU DIOS. ³⁴ Ot mit-on nah ungan impottok nay tokona nah tokon nan unga, hay matana nah matan nan unga ya hay taklena nah taklen nan unga ya tuwen umatung di adol nan unga. ³⁵ Imminah Elisha ot mundallanan nah kuwartu ot ahi bo e mihakmo nah unga. Indani ya himmakti nan ungang namimpitu ot ahina diyaton.

³⁶ Inayagan Elishah Gehasi ot kalyonan hiyan ayagana nan inan nan unga. Hinumgop hidiyen babai ot kanan Elisha ke hiyay "Awitom tun imbabalem." ³⁷ Nundukkun nan babaih hinangngab Elisha an indutum nay angana nah dulung ot ahina iapupu nan imbalena ot lumah-un.

Hanadan duwa pay an milagro

³⁸ Hi Elisha ya nibangngad mod Gilgal ya waday bitil hidi. Ohan algon naamung nadan ibbanan profetas ya kanana nah muttatyunay "Mumbang-ot kah kanon datuwen tatagu."

³⁹ Waday ohan didan immen e nangalah nateng hi payo ya waday tinibo nah wakal an umat hi bihu-ut ot taganay alah bungana. In-anamut na ot pulinana ot iha-ang nan uggena inila hin nganneh diye. ⁴⁰ Nalutu ot ibano dat mangan da, mu handih tinamtaman da ya kanan dan Elishay "Pumate tun makan te waday kodot na!" Ot uggeda intuluy an nangan.

⁴¹ Numbagah Elishah ittay an alina ot id-um nan diye ot kananay "Ibano yu." Ot ibano da ya maphod uppey tamtam na.

⁴² Ohan algo ya waday immalin tagun nalpud Baal Salisha an in-ali nay duwan pulun tinapay an nakapyah naunna inani dan barley kediyeen toon. Ya wada pay di in-ali nah ka-anin barley. Ot kalyon Elisha nah muttatyunay "Idat muh tuwe nadah profetas ta kanon da."

⁴³ Mu himmumang nan muttatyun kananay "Kon pangalim on gumlah tuwen kanon di hinggatut an tatagu?"

Kanan Elishay "Idat mun didat kanon da, te kanan APU DIOS di mangan da ya wada pay di matdaan."

⁴⁴ Ot idadaan nan muttatyun nan makan ot mangan da ya wada pay di natdaan an immannung di kinalin APU DIOS.

Hay nakaan di dogon Naaman

5 Hi Naaman an ap-apun di tindalun di Syria ya pakallispituwon ya pakatbalon nan patul di Syria te gapun hiya ya impanganapput APU DIOS didah gubat. Nalaing hidiyen ap-apun di tindalu, mu waday katatakut an dogonan leprosy di adol na. ² Waday namingham hi nangubatan dah iIsrael an inibtik day ohan ungan babai ot pummuttatyun nan inayan Naaman. ³ Ohan algo ya kanan diyen muttatyun unga nah kon muttatyun hiyay "Mabalin ke ot ya ume nan inayam ad Samaria ta ena tibon nan profetas hidit kaanonay dogona."

⁴ Handih dingngol Naaman hidiye ya imme nah patul ot kalyonay kinalin nan ungan babai. ⁵ Kanan nan patul di "Om, mahapul an ume ka! Muntudokak nah patul di Israel ta al-alam ta em idat ke hiya."

Immeh Naaman an immal-alah tulumpulun libun kalang an silber, onom an libun balituk ya himpulun bulwatin punhannotan. ⁶ Hituwey kanan diyen tudok: "Nuntudokak ke he-an kaanom di dogon tun opisyal kun hi Naaman an nangdon ketuwen tudok ku."

⁷ Handih binidbid nan patul di Israel nan tudok ya binik-inay bulwatina gapuh kagunan kananay "Nganney wadah nomnom nan patul di Syria ta ena kanan di kaanok di dogon tuwen tagu? Kon ha-oy hi Apu Dios ta damanan pumateyak ya kabaalak bon idat di biyag nan pinatek? Makattibon pinhod nan makigubat ke ha-on!"

⁸ Handih dingngol nan profetas an hi Elishah diye ya immitud-ak hi e mangali ketuwe nah patul: "Tipet makabullun ka? Ipaalim ke ha-on nan tagu ta ipatibok ke hiyan waday makulug an profetas hitud Israel!"

⁹ Ot umeh Naaman an impaki-e na nadan kabayunan nungguyud hi kalesana ot munhood hi hinangngab di balen Elisha. ¹⁰ Immitud-ak hi Elishah muttatyunat ena kalyon ke hiyan mun-ulah mamimpitu nah Wangwang an Jordan ta makakkaan hidiyen dogona.

¹¹ Mu timmayan hi Naaman an bimmobboh-ol an kananay "Kanak pe on lumah-un ni-mot tibonak ta mundasal ke APU DIOS an Dios nan idongdong nay taklena tuh mungkangpun adol kut pumhodak!" ¹² Oha bo ya kon adi kudukdul nadan Wangwang an Abana ya Parpar ad Damascus mu nadan wangwang hitud Israel? Kudukdul nay dadiyey pun-ulahak ta pumhodak!" Hi Naaman ya immanamut an namahig di boh-ol na.

¹³ Mu kinalyan nadan muttatyu nan kanan day "Apu, kon gulatnat kalyon nan profetas an atom di nganneh diyen ongal an ngunu ya kon adim aton? Kon anhan naligat hinaen kinalinan atom? Daan mot un-unudom ta eka mun-ulah dit pumhod ka?" ¹⁴ Ot umeh Naaman ad Jordan ot mitam-ol hi namimpitu an hidiyey kinalin Elishan atona. Ot makakkaan hidiyen dogona ot pumhod di bolat nan kay bolat di unga.

¹⁵ Nibangngad hi kad-an Elisha an ibbanan am-in nadan tindaluna ot kananan hiyay "Ad uwani ya inilak mon maid di udum an dios hin bokon nan AP-APU an Dios di Israel. Kinali, abulutom anhan tun idat kun hea, apu."

¹⁶ Himmumang hi Elisha an kananay "Hi ngadan nan wadat nangamung an DIOS an kon muttatyun ha-oy ya isapatak an adik abuluton di nganneh diyen midat ke ha-on."

Ipilit Naaman an alana, mu adina. ¹⁷ Kanan mon Naaman di "Deket adim abuluton tun idat ku ya iabulut mu anhan an pungkargaok nadan duwan kabayuk hi luta te mipalpud uwani ya adiyak mun-appit hi maghob weno nganneh diye nadah kumpulmin dios hin bokon ya abu nah AP-APU an Dios. ¹⁸ Mu hana ot ta pakawanonak ke Apu Dios ten makihgopak nah patul ku nah templon e mundayaw ke Rimmon an dios di Syria ya ten inid-onan ha-on ta munyuung ta makiyu-ungak mo damdama."

¹⁹ Kanan Elishay "Malinggop di pundalanam."

Mange da Naaman an nidawdawi dah ittay ²⁰ ya nan hi Gehasi an muttatyun Elisha ya kananah nomnom nay "In-abulut nan apuk an timmayan hi Naaman an maid di imbayad na! Gulat na ya inalana diyen idat ot nan iSyria. Isapatak hi ngadan APU DIOS an wadat nangamung an mahapul an pudugok ta kumpulmiy alak ke hiya." ²¹ Ot unudonah Naaman.

Handih tinibon Naaman an waday mungkipdug ke hiya ya dimma-ul nah kalesana ot dammuwona. Kananay "Kon waday adi maphod an naat?"

²² Kanan Gehasih di "Maid. Mu intud-akak nah kon muttatyun ha-on ta kalyok ke he-ah tuwe 'Waday duwan linalakin ibban nadan profetas an dimmatong an nalpu da nah mabilid an bobled Eplaim. Kinali kananay idatam didah tulun libun kalang an silber ya duwan makaphod an bulwati."

²³ Ot kanan Naaman di "Daan mot alam di onom an libun kalang an silber." Impapilit na ot ihudu nah duwan iittay an langgote nadan silber ot bobodana ya inunnudana duwan makaphod an bulwati. Impad-ona nah duwan muttatyuna ot paki-ayona dida ke Gehasi an mituntun-ud. ²⁴ Handih dimmatong da nah bilid an kawad-an di balen Elisha ya inalana Gehasi nadan duwan langgote ot ipah-onan inihgop nah bale ot pabangngadona nadan muttatyun Naaman. ²⁵ Indani ya imbangngad na bon hinumgop nah bohongna ya kanan Elishan hiyay "Daanay nalpuwam?"

Himmumang hi Gehasi an kananay "Maid, apu."

²⁶ Mu kanan Elishay "Kon maid nan linnawak hidi handih dimma-ul hi Naaman nah kalesana ot edaka damuwon? Bokon ad uwaniy tiempon pundawatan hi midat an pihhu, hay bulwati, weno hay lutan pun-tanoman hi oliba ya grapes, hay kalnero ya baka weno muttatyu!" ²⁷ Kinali gapun diyen inat mu ya mawadat nangamung ke dakayun nadah holag muy dogon Naaman." Kediye timmayan hi Gehasi ya nawadan hiya nan dogon Naaman. Ot mumbalin an makabla nan bolat nan kay dalalu.

Hay nahamakan nan wahe

6 Ohan algo ya mundiklamu nadan profetas an ipangpangulun Elisha. Kanan dan hiyay "Ittattay tun kiha-adan taku! ² Iabulut mut ume kami nah Jordan ta ekami munlongoh kaiw ta mangapya kami kiha-adan taku."

Kanan Elishay "Om, ekayu."

³ Am-in nadan profetas ya ipilit dan maki-eh Elisha ke dida. Ya timbal na ot ume dan am-in.

⁴ Dimmatong dad Jordan ot ilappu dan munlongoh kaiw. ⁵ Handih punlongon nan ohan dida nan kaiw ya nipatik di wahena nah danum, mu nan palat na ya nabati. Kananan Elishay "Apu, nganneh atok? Binanok bo udot hidiyen wahe!" ⁶ Kanan Elishay "Daanay nipatikana?"

Intuddun nan taguy pottok na ot bumongwah Elishah paul ot ibkana nah danum, ya maid maptok ya timmap-o nan wahe. ⁷ In-oldenan kananay "Gal-am, em alan!" Ot e mangin-a-ala nan tagu nah wahe.

Hay naapputan nadan iSyria

⁸ Indani ya nakigubat nan patul di Syria nah patul di Israel. Hinummangana nadan ap-apun di tindaluna ot kalyonan diday pangiha-adan dah kampu da. ⁹ Hi Elisha ya immitud-ak hi e mangipainila nah patul di Israel ta adida mih-up hidi te dehdi nadan iSyria an numbotak. ¹⁰ Ot umitud-ak nan patul di Israel hi e manibo hin daan di intuddun nan profetas. Oggan kalyon tuwalin Elisha nah patul di Israel di maat, kinali nakadaddaan dat nangamung.

¹¹ Gapun diye ya namahig di boh-ol nan patul di Syria ot ayagana nadan ap-apun di tindaluna ot kananan diday "Nunna-ud an waday ohan ditakun munhudhudul nah patul di Israel ot ipainilanan hiyay planuk."

¹² Himmumang nan oha an kananay "Apu patul, maid ke dakamiy nangiathidi. Hanan profetas an hi Elisha di oggan mangali nah patul di Israel hi ngannen kalyom, takon nadan kalyom hi kuwartum ya inilanan am-in dadiye."

¹³ Ot iolden nan patul an kananay "Hamakon yu hin daanay kad-anat dopapon yu."

Handih kinali dan hiyan wadad Dothan hi Elisha ya ¹⁴ immitud-ak hi dakkodakkol an tindalun nuntakkeh kabayu ya nunlugan hi kalesay udum. Dimmatong dah hilong ad Dothan ot likkubon da. ¹⁵ Bimmangun nan muttatyun Elishah mungkabigat hi kabigatana ot lumah-un ya tinibo na on titindalun di Syria, hay kakabayu da ya hay kakalesa dan linikkub da nan boble. Ot ena kalyon ke Elisha an kananay "Apu, nunna-ud an mate ta! Nganney aton ta?"

¹⁶ Hinumang Elisha an kananay "Adika tumakut. Dakdakol taku mu dida." ¹⁷ Ot mundasal hi Elisha an kananay "APU DIOS, diyatomi di matan tun muttatyuk ta tibona!" Dingngol APU DIOS di dasal na ot diyatonyan matan nan muttatyu. Handih in-ang-ang nan muttatyu ya tinibo nay dakkodakkol an kabayu nadah duntug ya dakol an kalesan apuy an nalikkub ke didan Elisha.

¹⁸ Kediyen mangali nadan buhul dan iSyria ya nundasal hi Elisha. Kananah dasal nay "APU DIOS, kulapom datuwen tindalu!" Dingngol APU DIOS di dasal na ot kulapona nadan tindalun di Syria. ¹⁹ Ot ahi umeh Elishah kad-an da ot kananay "Nihallay dinalan yu, bokon hitu nan boblen pangayan yu. Unudonak ta ipangulu dakayu nah tagun eyu hamakon." Ot ipangulu na didad Samaria.

²⁰ Handih dimmatong da kediyen boble ya nundasal hi Elisha an kananay "APU DIOS, diyatomi di mata dat pakatibo da." Dingngol bon APU DIOS hidiyen dasal na ot madiyat di mata da ot iang-ang da ya wadadad Samaria.

²¹ Tinibon nan patul di Israel dadiyen tindalun iSyria ya kananan Elishay "Apu, nganney atok, kon patayok dida?"

²² Kanan Elishay "Adim. Takon nadan tindalun dopapon yuh gubat ya adiyu patayon. Mu, idatan yu ot ya abu didah kanon da ya inumon da. Ne impaanamut mu didah boble da nah patul da."

²³ Ot mumpahumul nan patul di Israel. Nagibbu dan nangan ot ipabangngad na didad Syria nah patul da. Nipalpun diye ya intikod mon di iSyria an mangubat hi Israel.

Hay namahig an bitil ad Samaria

²⁴ Handih nala-uy kaatnan toon ya impangulun Ben Hadad an patul di Syria nadan tindaluna ot gubaton day Israel ot likkubon day Samaria. ²⁵ Gapun diye ya makudang di makan nah boble. Indani ya timmag-ey balol di magatang ot hay bayad di ohan ulun di kabayu ya nawalun kalang ya hay bayad di himbasun kuldi ya liman kalang.

²⁶ Waday naminghan an mundallanan nan patul di Israel hi nangappit nah binattun alad ya kimmali on ohan babain kananay "Madayaw an patul, baddanganak anhan!"

²⁷ Himmumang nan patul an kananay "Deket ugge daka binaddangan ke APU DIOS ya namam-an ha-on an maid di mabalin hi ibaddang kun he-a. Maid di makan ya mainum an idat kun he-a. ²⁸ Kon nganney kabulubulunam?"

Kanan nan babaiy "Hanan ohan babai ya kananay kanon mi nan golang an imbabalek ne nabigat ke ya kanon mi po kanu nan imbabalena. ²⁹ Ot iha-ang mi nan imbabalek an lalaki ot kanon mi. Handih nabigat ya kanak ke hiyay mahapul an kanon mi po nan imbalenan lalaki, mu intalu na!"

³⁰ Handih dingngol nan patul hidiye ya binik-inay bulwatina ya tinibon nadan tatagun langgotey nundallom an imbulwatina. ³¹ Kanan diyen patul di Israel di "Mahapul an paputul kuy ulun Elisha an imbabalen Saphat ad uwanin algo! Deket adik ya takon di patayonak ke Apu Dios!" ³² Ot umitud-ak hi e mangawit ke Elisha.

Kediyen ya wadad Elishah balenan ibbana nadan aapapu. Ugge ni-an dimmatong nan intud-ak nan patul an mangawit ke hiya ya kanana nadah ibbanay "Immitud-ak nan pumapatten tagu hi mamaten ha-on. Kinali deket umali ya ipattit yu tun onob ya adiyu paghopon te mituntun-ud nan patul ke hiya."

³³ Uggena ginibuh diyen pungkalina ya dimmatong nan intud-ak nan patul ya kanan nan patul di "Hi APU DIOS di nangipaali ketuwen punligligatan taku! Adinadaman hadhad-ok hin nganne pay di atona."

7 Hinumang Elisha an kananay "Donglom tun kinalin APU DIOS! Hi bigat hi umat hitun oras ya

lumakay magatang ad Samaria. Hay liman kilon kap-kaphodan an wheat weno himpulun kilon barley ya ohan kalang di bayad na.”

² Hinumang nan muttatyun kadwan nan patul an kananay “Adinadaman maat di athina, takon hin kananat pinghanadi ya ibughul APU DIOS di kabunyan ta ipaali na dadiyen makan!”

Kanan Elishay “Ahim tibon an maat, mu adim tamtaman dadiyen makan.”

Hay timmayanan nadan tindalun iSyria

³ Wada day opat an linalakin mumpundogon leprosy di adol dan miha-ha-ad dah e-elen nan hoob diyen boble. Munhuhummangan dan kanan day “Tipet etaku miha-ha-ad hitu inggana mate taku? ⁴ Mu maid boy hilbina hin ume taku nah boble te mate takuh inagang. Athidi bon mate taku metlaing hin mihtu taku. Kinali etaku ot nah kampun nadan iSyria. Kal-ina ot ya adi ditaku patayon. Mu kal-ina ket patayon ditaku, nganney innun, mate taku metlaing.”

⁵ Ot indanit mungkahilong ya imme dah kampun nadan iSyria, mu handih dimmatong da ya maid di tagu. ⁶ Te hay inat Apu Dios ya impadngol na nadah iSyriay gangon di dakkodakkol an mangalin tindalun nungkabayu ya numpungkalesa. Hanadan iSyria ya pangali da on binayadan nan patul di Israel nadan patul di Hittite ya Egypt ya nadan tindalu dat gubaton da dida. ⁷ Kinali namtik nadan iSyria kediyen hilong ta mi-hwang da. Tinaynan da nadan kampu da, ya nadan kakabayu dan niathidi.

⁸ Handih dimmatong dadiyen opat an linalakin mungkangpuy adol da nah nungkampuwan nadan iSyria ya hinumgop dah ohan kampu on kinan day makan ya ininum day mainum an wadah di. Ya nun-ala da nadan balituk, silber ya bubulwati ot eda italu. Nibangngad da ot humgop da boh ohan kampu ot athidi boy aton da. ⁹ Mu indani ya kanan day “Adi maphod hituwen inat taku! Gulat na tedan maphod hituwen naat ad uwanin algo ya etaku kalyon hi ibba takut bokon ditaku ya abuy manginila. Te deket adi taku ipainila inggana bigat ya nunna-ud an makastigu taku. Aga ot ta etaku ipainila nadah ap-apun di tindalun nan patul!”

¹⁰ Timmayan da nah kampun di iSyria ot mibangngad da nah boble ot tumukod da nadah guwalya nah hoob. Kanan day “Imme kamin nah nungkampuwan di iSyria ya maid di tinibo mih taguh di. Ammuna nadan nigakod an kakabayu ya nunnanong an niathidi nan kampun nataynan.”

¹¹ Impainilan nadan guwalyah diyen dingngol da nadah tatagu ot eda kalyon nah patul. ¹² Bimmangun nan patul kediyen hilong ot kanana nadah opisyal nay “Athituy naat: Inilan nadan iSyriay mipanggep nah bitil hitu kinali timmayan dah kampu dat eda mitalu nadah

bibilid. Pangali da on taynan taku tun boble takut etaku manamak hi kanon taku ne dopapon ditakun matagu ta hogpon da tun boble taku.”

¹³ Kimmaliy oha nadah opisyal nan kananay “Kudukdulnay umitud-ak takuh e manibo hin nganney ustun naat. Ya ipausal takun diday lima nadah kabayun nadaan. Deket patayon da dida, ne takon kattog, mu ta imme dan e manibo te kon adi taku metlaing maten am-in hitu, umat nadah namangulun nate?”

¹⁴ Ot idadaan day duwan kalesa ya hay kakabayu ot umitud-ak nan patul an impunlugana dida nah kalesa ya kinalinan didan eda tibon hin nganney naat nadah tindalun di Syria. ¹⁵ Dimmatong da nah Jordan ya tinibo da nah dalam di nungkiwahit an bubulwati ya ngan-neh diyen miusal hi gubat an inwelen nadan iSyriah binumtikan da. Nibangngad dadiyen intud-ak nan patul ot kalyon dan am-in di tinibo da. ¹⁶ Ot ume nadan tatagu nah nungkampuwan nadan iSyria ot pun-ala dan am-in di wadah di. Ot gapun diye ya bimmabay bayad di magatang ot hay bayad di liman kilon kap-kaphodan an wheat weno himpulun kilon barley ya ohan kalang an silber an hidiyey kinalin APU DIOS.

¹⁷ Kediye ya tinuddun nan patul di Israel di ohan opisyal nan mumpaptok nah hoob nan boble. Mu nunhingagattinan nadan tatagun mumpupullon bumudal ot mateh. Hidiyey immannungan nan inabig Elisha handih e nanib-an nan patul ke hiya. ¹⁸ Kinalin tuwalin Elisha nah patul an hi athidin oras hi kabigatana ya ohan kalang di bayad di liman kilon wheat ya himpulun kilon barley. ¹⁹ Mu hinumang nan opisyal nan patul an kananay “Adinadaman maat di athina, takon hin kananat pinghanadi ya ibughul APU DIOS di kabunyan ta ipaalinay dakol an makan!” Ya hinumang Elishah diyen kananay “Ahim tibon an maat, mu adim tamtaman dadiyen makan.” ²⁰ Ya immannung hidiyen naat te nunhingagattinan di tatagu nah hoob nan boble ot mate.

Hay nibangngadan nan babain iSunem hi bale da

8 Handi ya kinalin Elisha nah babain iSunem an kon imbabalenah minahuwanay “Ume kayun nadah pamilyam hi udum an boble te kinalin APU DIOS an ipaalinay bitil hi pitun toon hitud Israel.” ² In-un-unud nan babaih diyen intuguna ot ume dan nadah pamilyanad Pilistia ot mihdi dah pitun toon.

³ Handih nala-uh diyen pitun toon ya nibangngad dad Israel ot umeh kad-an nan patul ot ibaganan bangngadona mo nan balena ya lutana. ⁴ Kediye ya makihumhummangan nan patul ke Gehasi an muttatyun Elisha. Kanan nan patul di “Kalyom ke ha-on nadan milagron inat Elisha.” ⁵ Kediyen kalkalyon Gehasiy mipanggep hi nunmahuwan Elisha nah naten unga ya hinumgop nan babain kon imbabalenah mi-

nahuwan Elisha ot kalyona nah patul an pinhod nan bangngadon nan balena ya lutana. Kanan Gehasi nah patul di "Madayaw an patul, hituwe nan babain kon imbabalenah minahuwan Elisha ya hituwe nan imbabalenan minahuwana!"

⁶ Hinanhanan nan patul nah babaiy mipanggep nah kinalin Gehasi ya kinalin diyen babain makulug paman hidiye. Ot ayagana nan opisyal na ot ioldenan hiyan ibangngad nan am-in nadan limmun nan babai takon nadan nunggattangan dah naanah payona handih nala-un pitun toon.

Hi Elisha ya nan patul di Syria an hi Ben Hadad

⁷ Hi Elisha ya immed Syria ya nipaddin mundogo nan patul hidi an hi Ben Hadad. Dingngol Ben Hadad an wadah dih Elisha ⁸ ot kananan Hasael an ohan opisyal nay "Umala kah em idat nah profetas ya kalyom ke hiyat makihummangan ke APU DIOS ta hanhanana hin pumhodak weno adi."

⁹ Ot pungkargaon Hasael di nap-at an kamel hi nganneh diyen kapkaphodan an nakapyad Damascus ot umeh kad-an Elisha. Handih dinamun Hasael ya kananay "Intud-akak nah patul an hi Ben Hadad an muttatyum ta hanhanak hin makaan nan dogonat pumhod weno adi."

¹⁰ Kanan Elishay "Impainilan APU DIOS ke ha-on an mate, mu hay kalyom ke hiya ya pumhod." ¹¹ Indani ya totokolon Elishah Hasael an matiboy takut hi angana. Loktat ya bimmain hi Hasael. Indani ya mungkogah Elisha.

¹² Kanan Hasael di "Tipet mungkoga ka, apu?" Hinumang Elisha an kananay "Man-uke ya inilak an himpappangey ahim aton hanadah tatagud Israel. Ahim logabon nadan naaladan an boble, ahim puntuduk hi ispadam nadan kakat-agun linalakin imbabale da ya ahim pun-igatin nadan u-unga dat mate da ya butyakom di putun di numbutyug an binabai."

¹³ Hinanhanan Hasael an kananay "Nganneh innuk an mangat hi athidi yaden maid di kabaalak? Ha-oy ke ya muttatyuwak ya abu!"

Kanan Elishay "Impainilan APU DIOS ke ha-on an mumbalin kan patul di Syria."

¹⁴ Timmayan hi Hasael hi kad-an Elisha ot mibangngad nah patul di Syria. Hinanhanan Ben Hadad an kananan hiyay "Nganneh kinalin Elisha ke he-a?"

Kanan Hasael di "Kinalinan ha-on an pumhod ka."

¹⁵ Mu hi kabigatana ya immalah Hasael hi ulon intam-ol nah danum ot ihukbung nah angan nan patul ot mate.

Ot mihannot hi Hasael ke Ben Hadad an numpatul ad Syria.

Hay numpatulan Jehoram ad Judah

(2 Chronicles 21:1-20)

¹⁶ Hi Jehoram an imbabalen Jehoshaphat ya numpatul ad Judah handih mikaliman toon an numpatulan Joram an imbabalen Ahab ad Israel. ¹⁷ Tulumpulut duway toona handih numpatulan ad Judah ot mun-apuh walun toon. ¹⁸ In-un-unud nah inainat nadan patul di Israel an umat ke Ahab an gaga-ihon abu, namammam-a te in-inenay imbabalen Ahab. Inat nay gaga-ihon pakabalawwon APU DIOS. ¹⁹ Mu gapu ke David ya ugge in-abulut APU DIOS an madadag di Judah, gapu te insapatanan punnanongonay holag David an mumpatul ta nangamung.

²⁰ Handih numpatulan Jehoram ad Judah ya ngimmohe nadan iEdom ot maappil dan ohan boblen tinuddu day patul da. ²¹ Indadaan Jehoram am-in nadan tindalunan nungkalesa ot ume dad Sair. Ya linikkub di tindalun di Edom hi Jehoram ya nadan ibbanan apapun di tindalunan numpungkalesa. Mu binumtik hi Jehoram kediyen hilog. Hanada ken tindaluna ya niwahit dan waday oha on immanamut. ²² Nipalpun diye ya naappil moy Edom an bokon mo parten di Judah. Kediye bon tiempoy nangubatan di Libna hi Judah.

²³ Am-in nadan inat Jehoram ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah. ²⁴ Nateh Jehoram ot milubuk hi lubukan di patul nah boblen David ot mihannot nan imbabalenan hi Ahasiah an numpatul.

Hay numpatulan Ahasiah ad Judah

(2 Chronicles 22:1-6)

²⁵ Handih mikahimpulut duwan toon an nun-apuwan Joram an imbabalen din hi Ahab an patul di Israel ya hi Ahasiah an imbabalen Jehoram di mumpatul ad Judah. ²⁶ Hi Ahasiah ya duwampulut duway toona handih numpatul ot mun-ap-apud Judah hi hintoon. Hi inannah Athaliah ya inap-apun Omri an patul di Israel. ²⁷ Gaga-iho damdamay inainat Ahasiah umat hi inainat nadan papatul ad Israel. Inainat nay gaga-ihon pakabalawwon APU DIOS umat hi inainat nadan pamilyan Ahab te inapu da hiya.

²⁸ Handi ya naki-e nan patul an hi Ahasiah ke Joram an patul di Israel ot gubaton da nan patul di Syria an hi Hasael. Nundadamuy tindalu da ot mumpapatte dad Ramoth Gilead ya naliputan hi Joram. ²⁹ Ot mibangngad hi Joram ad Jesreel ta mapoy-an nadan liput na. Ot umeh dih Ahasiah an e mangidung-on hiya.

† ya 8:26 Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handi numpatulan da.

Hay numpatulan Jehu ad Israel

9 Inayagan Elisha an profetas on ohan ung-ungan profetas ot kananan hiyay "Mundadaan kat ume kad Ramoth Gilead. Al-alam hituwen buhin di lanan di oliba² ta deket dumatong kah di ya hamakom hi Jehu an imbabalen Jehoshaphat ya inap-apun Nimshi. Ayagam ta ume kayu nah naappil an kuwartu ta midawwih ibbana,³ ne dinuyagam hi lanan di olibay uluna ya kanam di 'Hituwey kanan APU DIOS: Tinuddu dakan mumpatul ad Israel.' Ne nangimbubughul ka nah pantot bumtik ka."

⁴ Ot ume nan ung-ungan profetas ad Ramoth Gilead. ⁵ Handih dimmatong ya dinatnganah Jehu an mak-ibkib-un hanadah aap-apun di titindalu. Ot kananay "Apu, waday kalyok ke he-a." Kimmalih Jehu an kananay "Dahdin dakamiy pungkalyam?" Kanan diyen ung-ungan profetas di "He-a, apu." ⁶ Timmaddog hi Jehu ot humgop dan duwah bohongna ot duyaganah lanan di olibay uluna ya kananay "Kanan nan AP-APU an Dios di Israel di 'Tudduwon dakan mumpatul nadah tatagak an holag Israel. ⁷ Ya mahapul an dadagom di holag Ahab ta ibalok di namatayan Jesebel an inayana nadah profetas ku ya nadah udum an muttatyuk. ⁸ Mahapul an maten am-in di holag Ahab! Ta ma-idok am-in di linalakin holag na, u-unga ya aam-ama takon di himbut. ⁹ Atok hi holag Ahab di umat hi inat kuh holag handidan patul di Israel an da Jeroboam an imbabalen Nebat ya hi Baasha an imbabalen Ahijah. ¹⁰ Ya hi ke Jesebel ya adi milubuk di adol na, mu ahi kanon di ahud Jesreel." Kinalinah diye ya pinghanadi ya imbughul na nan panto ot bumtik.

¹¹ Nibangngad hi Jehu nadah ibbanan opisyal ya kanan dan hiyay "Nganney naat? Tipet edaka inayagan kediyen tagun mun-ango?" Kanan Jehuy "Inilak ot inilayuh diyen tagu ya nadan oggana kalyon." ¹² Himmumang dan kanan day "Uggemi inila! Kalyom ke dakamiy kinali na." Kanan Jehuy "Athituy kinalina: Kanan APU DIOS di 'Tudduwon dakan mumpatul ad Israel."

¹³ Pinghanadi ya imbiklag nadan ibban Jehun ap-apun di tindaluy oddan di bulwati dan kay ulo nah tapon di agdan ta taddogan Jehu. Ya impagango day tangguyub yaden muntukuk dan kanan day "Hi Jehuy patul!"

Hay natayan Joram an patul di Israel

¹⁴ Indani ya numplanuh diyen hi Jehu an imbabalen Jehoshaphat an imbabalen Nimshi hi gaga-ihon atona ke Joram (Hi Joram ya am-in nadan tatagud Israel ya intakdog day Ramoth Gilead ot ugge hinggop Hasael an patul di Aram. ¹⁵ Mu ad uwani ya nibangngad hi Joram hidid Jesreel ta mapoy-an di liniputan nadan

iAram ke hiya handih nakigubatana kediyen patul dan hi Hasael.) Kanan Jehu nadah ibbanan ap-apun di tindaluy "Deket makulug an athinay punnomnom yun itakdogak, tibon yu ta maid di umen e mangipainilad Jesreel ketuwen naat."

¹⁶ Nunlugaan hi Jehu nah kalesanan miusal hi gubat ot umed Jesreel hi kad-an Joram an dehdin mun-iy-iyatu. Ya hi Ahasiah an patul di Judah ya imme damdamah din mangidung-on Joram. ¹⁷ Tinibon nan ohan guwalya nah natag-en balen pungguwalyaan hidid Jesreel hi Jehu ya nadan tatagunan mangali ot itukod nan kananay "Waday tibtibbok an mangalin tatagu!"

Kanan Joram di "Umitud-ak kah ohan muntakkeh kabayu ta ena tibon hin ibba taku weno buhul taku dadiye."

¹⁸ Imme nan binaal dan e manamun Jehu ot kananan hiyay "Pinhod nan patul an inilaon hin linggop di in-ali yu."

Kanan Jehu ke hiyay "Nganney pangiatam hi linggop? Miunud ka ot ya abun ha-on."

Hanan ohan guwalya ya ena impainila nah patul an kananay "Imme nan intud-ak mu an ena dinamu dida, mu tipe nin ta ad-addi mibangngad?"

¹⁹ Intud-ak bon nan patul di ohan tagu ta ena bo hanhanan ke Jehu hin nganney in-ali na. Mu athidi boy inhumang Jehu an kananay "Nganney pangiatam hi linggop! Mid-um ka ot ya abun dakami."

²⁰ Kanan bon nan guwalya nah patul di "Imme nan intud-ak mu, mu maid bon mibangngad. Ya nan mummaneho nah kalesa ya kay hi Jehu an imbabalen Nimshi te namahig di pummanehonan kay mun-ango!"

²¹ Indani ya in-olden Joram an kananay "Idadaan yu nan kalesak an miusal hi gubat." Indadaan da ot munlugaan ot mange dan ibbanah Ahasiah an nunlugaan damdamah kalesana ta eda dammuwon hi Jehu nah lutan Nabot an ijesreel.

²² Handih tinibon Joram hi Jehu ya kananan hiyay "An linggop di in-alim?"

Hinumang Jehu an kananay "Nganney innunan waday linggop ten mundayaw kayuh adi makulug an dios ya mun-ayak kayu an datuwey impangpangulun inam an hi Jesebel?"

²³ Imbangiw Joram nan kalesana ot munliggun muntukod ke Ahasiah yaden mamtik an kananay "Pumloh tuwen tagu hi pun-ap-apuwan."

²⁴ Mu pinanan Jehu Joram ya niptok hi odog na ot matuduk di puhu na ot matu-ih nah kalesana. ²⁵ Kanan Jehu ke Bidkar an opisyal nan mumpaptok nah kalesay "Alam nan adol nat em iwele nah payon Nabot an ijesreel. Kon manomnom mu handih nuntakkayan tan tuntun-udon ta handin patul an hi Ahab an aman Joram ya impaabig APU DIOS hituwen maat mipanggep

ke hiyan kananay ²⁶ 'Tinibok di natayan Nabot ya nadan imbabalenan linalakid nakugab. Isapatak an ahi mibalon he-ah diyen naat hitu metlaing an lutan Nabot.' Kinali alam nan adol Joram te em iweleh kediyen lutana ta umannung di insapatan APU DIOS."

Hay natayan Ahasiah an patul di Judah

²⁷ Handih tinibon Ahasiah an patul di Judah diyen naat ya mamtik an numpatikid nah kalatan mumpaed Bet Haggan. Ot pumpudug Jehu yaden pun-itkuk nay "Patayon yu!" Ot liputan da nah kalesana nah matikid an kalatan mumpaed Gur an nih-up nah boblen Ibleam. Mu taganah ee inggana dimmatong ad Megiddo ot hidiy katayana. ²⁸ Intakken nadan opisyal nay adol na ot ibangngad dad Jerusalem ot ilubuk da nah lubukan di patul nah Boblen David.

²⁹ Hi Ahasiah ya numpatul ad Judah handih mikahimpulut ohan toon di numpatulan Joram an imbabalen Ahab ad Israel.

Hay napatayan Jesebel an inayan handin patul an hi Ahab

³⁰ Dimmatong hi Jehu ad Jesreel. Ya dingngol Jesebel di mipanggep kediyen ot pintolanay matana ya iniphod nay buuk na ot ahi e tumaddog hi pottok di tawang nah balena ot uh-uhdunganay kalata. ³¹ Handih nalah Jehu nah hoob di boble ya kanan Jesebel ke hiyay "An linggop di in-alim, Simri? Tipet dekah tu, he-an pumapatte?"

³² Intangad Jehu ya tinumkuk an kananay "Dahdiy makidlop ke ha-on?" Ya waday duwa weno tulun kapun an opisyal nah balen di patul an nangi-uhdung nah tawang ke hiya. ³³ Kananan diday "Ogahon yuh Jesebel nah tawang!" Inggah dah Jesebel ot mungkipagik di dalana nadah dingding takon hanadah kabayu. Ya impadalan Jehu nadan kabayuna ya kalesanah adol Jesebel ot mungkigatin ya nungkapilidan.

³⁴ Hinumngop hi Jehu nah balen di patul ot mangan ya imminum. Nagibbun nangan ot kananay "Naidutan hinaen babai, mu eyu ilubuk di adol na te hiya ya imbabalen di patul." ³⁵ Mu ammunay gunit di uluna, taklena ya hukinay naalan nadan tatagun e mangalah adol na ot eda ilubuk.

³⁶ Nibangngad da ot kalyon dan Jehun dadiyen gunit ya abuy naala da ya kananay "Hituwe tuwaliy kinalin APU DIOS an maat handih impaabig nan Elijah an iTisbe an kananay: 'Ahi kanon di ahuy adol Jesebel nah bobled Jesreel. ³⁷ Kay tain miwahwahit di adol nat maid di mangimatun ke hiyat mangalin hituweh Jesebel.'"

Hay nipipatayan nadan holag Ahab

¹⁰ Waday napitun holag handin patul an hi Ahab an numbobled Samaria. Nuntudok hi Jehu ot ipaena nadah ap-apuh di, nadah mangipangpanguluh tatagu ya nadan mumpaptok nadah holag Ahab. Hituwey kanana kediyen tudok: ² "Deket dawaton yu tun tudok teden dakayuy mumpaptok nadah holag nan patul ya dakayuy ukod nah kalesan miusal hi gubat, nadah kabayu, almas ya nadan ongal an boblen nahamad an naaladan, ³ pinghanadi ya pumili kayuh kalaingan hanadah holag nan patul yun hi Ahab ta tudduwon yun pumpatul yu ne nundadaan kayun makigubat hi pangitakdog yuh holag na."

⁴ Mu timmakut nadan ap-apud Samaria an kanan day "Kon kabaelan takun makihanggan Jehu? Takon da Joram ke Ahasiah ya maid di naat da." ⁵ Kinali nadan aap-apun mumpaptok nah balen di patul ya nan opisyal an mumpaptok nah ongal an boblen ibbada nadan mangipangpangulun hanadah tatagu ya nadan mangipaptok nadah holag Ahab ya impae dah tuwen tudok an panumang dan Jehu. Kanan da nah tudok day "Muttatyu dakamin he-a ya nidadaan kamin mangat hi pinhod mu. Kinali maid di tudduwon mih patul mi. Ta hidiye nan atom di ngannen maphod an wadah nomnom mu."

⁶ Nangapya boh Jehu hi ohan tudok na ke didan kananay "Deket makulug an itakdogak ke dakayu ya deket nidadaan kayun mangun-unud hi olden ku ya ialy yun ha-on di uulun nadan holag din patul an hi Ahab ad Jesreel hi umat hitun oras hi bigat."

Hanadan napitun holag Ahab ya impappaptok nadan aap-apud Samaria ot diday mangong-ongal ke dida. ⁷ Dinawat da nan tudok Jehu ot patayon dan amin dadiyen napitun holag Ahab ot iha-ad day uulu dah basket ot ipae dan Jehu ad Jesreel.

⁸ Waday e nangipainilan Jehu an nidatong di uulun nadan holag Ahab ot ioldenan punduwaon dan ipu-ul nah hoob diyen boble ta miathidi inggana mabigat.

⁹ Immeh Jehu hi nabigatana nah hoob nan boble ot kanana nadah tatagun wadah diy "Maid di bahul yu te ha-oy di kon nomnom an mateh Joram an patul. Mu datuwe ngay dahdiy namaten am-in ke dida? ¹⁰ Mu hituwey immannung nan impaabig APU DIOS ke Elijah an maat hi holag Ahab te adi mibahhon maat di impaabig na." ¹¹ Indani ya impipaten Jehu nadan iiban Ahab an numbobled Jesreel, takon nadan opisyal na, nadan gayyum na ya nadan padi ot maid di natdaan an matagu takon di oha.

Hay natayan di iiban nan patul an hi Ahasiah

¹² Da Jehu ya timmayan dad Jesreel ta ume dad Samaria ya handih wada da nah dalan an nangadanan

hi Kampun di Mumpattol hi Kalnero ¹³ ya dinammu day udum hanadah holag din hi Ahasiah an patul di Judah ot kanan diday "Dahdi kayu?"

Kanan day "Tiba dakamin Ahasiah. Ume kamid Jes-reel ta emi idung-oh Jesebel an inan nan patul ya nan pamilyana."

¹⁴ Pinghanadi ya initikuk Jehuy oldena nadah tindalunan kananay "Dopapon yu didan matagu!" Dimpap da didan nap-at ta duway bilang da ot pipatena dida nah bubun ad Bet Eked ya maid di natdaan ke dida takon di oha.

Napaten am-in di natdaan an iiban Ahab

¹⁵ Mangmangnge boh Jehu ya dinammunah Jehonadab an imbabalen Rekab. Kanan Jehu ke hiyay "Kon nun-ingngo tah punnomnom ta makiunnud kan ha-on?"

Ya kanan Jehonadab di "Om."

Kanan Jehuy "Deket athina, idongdong muy taklem." Indongdong nay takle na ot baddangan Jehu an munlugan nah kalesa na. ¹⁶ Kananay "Maki-ali kan haon ta tibom di nahamad an pundinol kun APU DIOS." Ot maki-eh Jonadab ad Samaria. ¹⁷ Dimmatong dah di ot patayon Jehun am-in nadan iiban Ahab. Ot hidiyey immannung handin impaabig APU DIOS ke Elijah.

Hay napatayan nadan mundayaw ke Baal

¹⁸ Inamung Jehu nadan tatagun iSamaria ot kanan diday "Handin patul an hi Ahab ya adi nahamad di nundayaw nan Baal an dios mu ha-oy ke ya nahamad di pundayaw ku. ¹⁹ Amungon yun am-in nadan profetas Baal, nadan mundayaw ke hiya ya nadan padi na. Mahapul an wada dan am-in an makiamung. Te munappitak hi dakol ad uwani ke Baal. Mipipate nadan adi makiamung." Mu talam Jehuh diye te hay wadah nomnom na ya patayonan am-in nadan mundayaw ke Baal.

²⁰ Hituwe pay di in-olden Jehu: "Gutudon yuy ohan algon pundayawan takun Baal!" Ot un-unudon da. ²¹ Intud-ak nay e mangipainilan am-in hanadah numbobled Israel ta umali dan mundayaw ke Baal. Ya immali da paman am-in an maid di ohan ugge immali ot makakkapnu nan templon Baal. ²² In-olden Jehu nah padin mumpaptok nadah nangilinan an bulwatin kananay "Ibudal mu nadan bulwatit mumbulwatin am-in nadan mundayaw ke Baal." Ot ibudal na nadan bulwati.

²³ Hinumgop damdamah Jehu nah templon ibbanah Jonadab an imbabalen Rekab. Ot kanana nadah tataguy "Tibon yu ta ammuna nadan mundayaw ke Baal di wadah tu. Maid di mid-um hanadah mundayaw ke APU DIOS." ²⁴ Nun-appit hi Jehu an ibbanah Jonadab hi maghob ya hay insenso ke Baal nah bohongnan di

templo. Hi Jehu ya impustu na tuwaliy nawalun mungguwalya nah dolan di templo. Kananan diday: "Mahapul an patayon yu didan am-in! Deket waday bumtik hi oha ya hay biyag nan nangipabtik di mibayad!"

²⁵ Handih nagibbu nadan tatagun nun-appit hi maghob ya minandal na dadiyen nungguwalya ya nadan ap-apu dan kananay "Humgop kayu ta patayon yu didan am-in. Maid di eyu pabtikon takon di oha!" Ot patayon da didan am-in an inusal day ispada da. Nuniguyud day adol dadiyen tatagun nungkakate ot iwele da nah dola. Ya hinumgop da nah kiha-adan Baal ot ²⁶ ilah-un da nadan kaiw an tukud an pundayawan dan Baal ot gobhon da. ²⁷ Ya pina-i da nadan nangilinan an batun Baal ya nan templo na ot pumbalinon dan kahilyat ingganad uwani.

²⁸ Athidiy inat Jehu an nangaan hi mundayaw ke Baal ad Israel. ²⁹ Mu uggena dinadag nadan dios an nakapyah balituk an ing-ingon di ka-ongal nan baka ad Bethel ya Dan an impakapyan handin patul an hi Jeroboam an dayawon di tatagu.

³⁰ Kanan APU DIOS ke Jehuy "Inat mun am-in nadan pinhod kun atom hanadah holag Ahab. Kinali isapatak an ingganah pidwan di inap-apum di ahi mumpatul ad Israel." ³¹ Mu ugge impaka-un-unud Jehun am-in nadan tugun nan AP-APU an Dios di Israel te impangpangulu na nadan tatagun munliwat, umat hi inat Jeroboam.

Hay natayan Jehu

³² Kediye tiempo ya inlappun APU DIOS an ipaittay di boblen nadan holag Israel. Inapput Hasael an patul di Aram hi gubat nadan tatagud Israel ³³ an numbobleh nangappit hi timilan di algo ad Jordan, hay Gilead, hay boblen di holag Gad, hay boblen di holag Reuben ya hay boblen di holag Manasseh, takon nan pingngit di Aroer ingganad Gilead ya Bashan hi north ot sakupona dadiyen boble da.

³⁴ Am-in nadan inat Jehu ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel. ³⁵ Nateh Jehu ot milubuk ad Samaria ot mihannot nan imbabalenan hi Jehoahas an numpatul. ³⁶ Hi Jehu ya nun-ap-apud Samaria ad Israel hi duwampulut walun toon.

Hay numpatulan Athaliah ad Judah

(2 Chronicles 22:10—23:15)

11 Handih ininnilan Athaliah an nate nan imbabalenan patul an hi Ahasiah ya in-oldenan mipipaten am-in di iiba ya pamilyan Ahasiah. ² Mu indalun Jehosheba an inawit hi Joash an golang an imbabalen Ahasiah ya nan babain mangipaptok ke hiya ot ena italu dida nah ohan kuwartu nah Templo ta adi mi-lagat nan golang nadah iibanan ipipaten Athaliah. Hi Jehosheba ya babain tulang Ahasiah an imbabalen din

patul an hi Jehoram. ³ Impaptok nah Joash an ena in-tattaluh Templon APU DIOS kediyen onom an toon an nun-ap-apuwan Athaliah.

⁴ Mu handih mikapitun toon ya impaayag nan padin hi Jehoiada nadan aap-apun di guwalyah balen di patul ot makitobbalan ke dida nah Templo. Nunsap-ataona didan munhilbi da nah ustun patul. Ot ne ahina ipatibo ke didah Joash an imbabalen handin patul an hi Ahasiah.

⁵ Hituwey kinalin Jehoiada ke dida "Mahapul an athituy aton yu. Mungguwalyay udum ke dakayu nah balen di patul nah Sabadun Tungo. ⁶ Ya mungguwalyay udum nah Hoob an Sur ya nadan udum ya mihaad dah indoggan nadan udum an guwalya. ⁷ Ya dakayun duwan grupun adi mungngunu nah Sabadun Tungo ya mungguwalya kayu nah Templon APU DIOS ta maguwalyaan nan patul an hi Joash. ⁸ Mahapul an nakadadaan kayun mungguwalya ke Joash an nauknut di ispada yu, ya miun-unnud kayuh pangayana. Patayon yuy kumpulmin mih-up ke dakayu."

⁹ Inun-unud nadan ap-apun di guwalyay kinalin Jehoiada an aton da. Ot ie dan hiya nadan tatagu dan mungngunu kediyen Sabadun Tungo, takon nadan nagibbun nungngunu. ¹⁰ Indat Jehoiada ke dadiyen ap-apu nadan pahul ya happiyon din patul an hi David an nidulin nah Templon APU DIOS. ¹¹ Dadiyen guwalyan nauknut di ispada da ya nipustu dah nunlinikkod, nah hinangngab di Templo ya linikkub da nan altar ta guwalyaan da nan patul.

¹² Imbudal Jehoiadah Joash an imbabalen din patul an hi Ahasiah ot ipapngot nan hiya nan pongot di patul. Ya indat nan hiya nan liblun nitudokan di tugun mipanggep hi pun-ap-apu. Dinuyaganay ulunah lana ot kalyonan hiyay mumpatul. Ya mungkalapkap nadan tatagu ya pun-itkuk day "Munnanong kan mumpatul!"

¹³ Handih dingngol Athaliah di ngalan nadan tatagu ya nadan guwalya ya galagalan imme nah Templon APU DIOS an naamungan nadan tatagut ena tibon di ma-ma-at. ¹⁴ In-ang-ang na ya dehdi nan nihannot an patul an timmaddog nah paldang nan tukud nah hogpan hi Templo te hidiye tuwaliy oggan aton di patul. Ya nipaldang nadan opisyal ya nadan mumpagangoh tangguyub ke hiya. Hanadan tatagu ya muntutukuk da gapuh anla da ya pun-ipagango day tangguyub da. Indani ya binik-in Athaliah di bulwatina ya muntutukuk an kananay "Tinalamak! Tinalamak!"

¹⁵ Kediye ya in-olden Jehoiada an padi nadah aap-apun di tindalun kananay "Ilah-un yuh Athaliah ya patayon yuy dahdin tagun mangipatnan mangihwang ke hiya. Adiyu patayon hituh bohongnan di Templon APU DIOS!" ¹⁶ Impudon da ot ie da nah balen di patul ot patayon da nah Hoob di Kabayu.

Hanadan impaphod Jehoiada

(2 Chronicles 23:16-21)

¹⁷ Hi Jehoiada an padi ya impakitobbal na nan patul an hi Joash ya nadan tatagu ke APU DIOS ta hi APU DIOS ya abuy un-unudon da. Ya impakitobbal na damdama nan patul ya nadan tatagu ta maphod di aton dah hin-oh-a. ¹⁸ Indani ya imme nadan tatagu nah templon Baal ot pa-iyon da. Binukli da nadan pun-appitan ya nadan kinapya dan ing-ingon Baal an dios da. Ya pinate dah Mattan an padin Baal nah hinangngab diyen pun-appitan.

Impustun Jehoiada nadan mungguwalya nah Templon APU DIOS ¹⁹ ot hiya ya nadan ap-apun di tindalu, nadan tindalun Karite ya nadan guwalyan di patul ya inibbaan da nan patul an nalpu nah Templon APU DIOS ot ume da nah balen di patul yaden niunud nadan tatagu. Indalan Joash nah Hoob di Guwalya ot e umbun nah ubunan di patul. ²⁰ Ya maka-an-anlan amin nadan tatagu ya malinggop da mo te pinate dah Athaliah nah balen di patul.

²¹ Hi Joash ya numpatul ad Judah handih pituy toona.

Hay numpatulan Joash ad Judah

(2 Chronicles 24:1-16)

12 Handih mikapitun toon an numpatulan Jehu ad Israel ya numpatul hi Joash ad Judah ot mun-ap- apuh nap-at an toon. [†] Hay ngadan inana ya hi Sibiah an iBeersheba. ² Umipaamlong ke APU DIOS di inainat Joash handih katagguna te hidiyey intugun nan padin hi Jehoiada an atona. ³ Muden uggena dinadag nadan pundayawan hanadah adi makulug an dios ya intultuluy nadan tatagun mun-appit ya munggohob hi insensoh di.

⁴ Impaayag Joash nadan papadi ot kananan diday "Amungon yu nadan pihhun in-alin nadan tatagun in-appit da nah Templon APU DIOS. Dadiye nadan ibayad dah pun-appitan da, nadan pihhun inguddan dan idat ya nadan ibayad da ten waday isapata da. ⁵ Waday ohan hanadah papadi ya diday ukod nadah pihhun ialin nadan tatagun punhilbiyanat waday miusal hi kumpulmin napa-i nah Templon mahapul an miphod."

⁶ Mu handih mikaduwapulut tulun toon an numpatulan Joash ya ugge pay iniphod nadan padi nan Templo. ⁷ Ot ipaayag Joash hi Jehoiada ya nadan udum an papadi ot kananan diday "Tipet adiyu iphod nadan napa-i nah Templo? Adiyu mo alan nadan pihhu. Te mipalpud uwani ya bokon mo dakayuy mangdon hanadah pihhun dawaton yu. Mahapul an idat yu ta miusal hi pangipaphodan nah Templo." ⁸ Ya timbal nadan padih tuwe ya timbal da bon bokon diday mangiphod nah Templo.

[†] *Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handi numpatulan da.*

⁹Inalan Jehoiada on ongal an kahon ot uwanganay gawwan nan hukap na ot ena iha-ad nah paldang di pun-appitan hi winawwan nan hogpan hi Templon APU DIOS. Ta kediyen kahon di pangiunugan nadan padin mungguwalya nah hogpan hanadah pihhun idat nadan tatagun umalin mundayaw. ¹⁰Deket napnu nan kahon on immali nan sekretari nah balen di patul ya nan natag-en padi ta bilangan da dadiyen pihhun inalin di tatagu on inhudu dah libbutan ta ikilo da.

¹¹Deket nagibbun nitudok nan ustun kilo na on indat da nadah tatagun mangipaptok hi ngunu nah Templo. Diday mamayad nadah karpentero, ¹²nadan mason ya nadan mumpahok hi batu. Dida boy mamayad nadah kaiw ya nadah napahok an batun mausal ya nadan udum an mahapul an mabayadan hi pangiphodan nah Templo.

¹³Mu maid ke dadiyen pihhuy mibayad hi pangapyaan dah silber an palanggana, malukung, tangguyub, nadan miusal hi pangipaptok nadah kingke weno kumpulmin nakapyah silber weno balituk an mahapul nah Templo. ¹⁴Man-uke ya miusal dadiyen pihhu hi tangdanon nadan mumpungngunu ya nadan mahapul hi pangipaphodan da nah Templo. ¹⁵Midinol nadan tatagun mumpaptok nah ngunu, kinali adi mahapul an ipatibo dan am-in di nangiatan da ke dadiyen pihhu. ¹⁶Mu nadan pihhun niappit gapuh ugge nangun-unudan hi Tugun ya gapuh nunliwatan ya adi miha-ad nah Templo te midat nadah padi.

¹⁷Ketuwen tiempo ya ginubat Hasael an patul di Aram di Gat ot sakuponah diyen boble. Ya nomnomona ot kuman gubatona pay di Jerusalem. ¹⁸Mu inalan nan patul an hi Joash am-in nadan nangilinan an ngunut an in-appit nadan nitun-udanan patul an da Jehoshaphat, hi Jehoram ya hi Ahasiah ot id-um na nadah in-appit nan Apu Dios ya am-in nadan balituk an odon an nidulin nah Templo ya nah balen di patul ot idat nan am-in ke Hasael an patul di Aram ot tumayan da nadah tindalunad Jerusalem.

¹⁹Am-in nadan inainat Joash ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah.

²⁰⁻²¹Hanadan opisyal na an hi Josakar an imbabalen Simeat ya hi Jehosabad an imbabalen Somer ya nunnomnom dah gaga-ihon aton dan hiya ot patayon dad Bet Millo nah kalatan mumpadayyud Silla. Dida ya midinol dan konsehal Joash an patul. Inlubuk dah Joash nah lubukan di patul nah Boblen David ot mihannot an numpatul nan imbabalenen hi Amasiah.

Hay numpatulan Jehoahas ad Israel

13 Handih mikaduwapulut tulun toon an numpatulan Joash an imbabalen Ahasiah an patul di Judah ya numpatul hi Jehoahas an imbabalen Jehu ad Israel ot mun-ap-apud Samaria hi himpulut

pitun toon. ²Hiya ya umat ke Jeroboam an imbabalen Nebat an namangulun numpatul ad Israel an nunliwat ke Apu Dios ya impangpangulu nay tatagud Israel ot munliwat da damdama. Ya ug-uggena intikod an mangat ke dadiyen punliwatan. ³Kinali bimmobboh-ol hi APU DIOS nadah tatagud Israel ot iabulut nan sakupon Hasael an patul di Aram ya nan imbabalenen hi Ben-Hadad di Israel hi nabayag.

⁴⁶Nundasal hi Jehoahas ya dingngol APU DIOS di dasal na te namahig di pangat diyen patul di Aram hanadah tatagud Israel. Ot wadaon APU DIOS di ohan mumpatul ad Israel ot ihwang na nadan tatagu nadah iAram. Kinali da malinggop mo umat handi. Mu ugge-da inwalong an in-innat nadan gaga-ihon impangpangulun handin hi Jeroboam ot nanongnan at-atton da dadiye. Ya nanongnan dehdid Samaria nan tukud an pundayawan da nah babain dios an hi Asherah. ⁷O-o ha moy natdaan hi usalon Jehoahas an makigubat, ammunay naliman tindalun muntakkeh kabayu, himpulun kalesan miusal hi gubat ya himpulun libun tindalu. Man-uke ya dinadag nan patul di Aram di udum an nun-igatina didan kay da dap-ul.

⁸Am-in nadan inat Jehoahas ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel. ⁹Nate ot milubuk ad Samaria ot mihannot an numpatul nan imbabalenen hi Jehoash ad Israel.

Hay numpatulan Jehoash ad Israel

¹⁰Handih mikatulumpulut pitun toon an numpatulan Joash ad Judah ya numpatul hi Jehoash an imbabalen Jehoahas ad Israel ot mun-ap-apud Samaria hi himpulut onom an toon. ¹¹Hiya ya nunliwat damdaman APU DIOS umat handin patul an hi Jeroboam an inat nay gaga-iho ot ipanguluna nadan tatagud Israel an munliwat. ¹²Am-in nadan inat Jehoash, takon nan nakigubatana ke Amasiah an patul di Judah an kitib-an di kinatulid na ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel. ¹³Nateh Jehoash ot milubuk nah lubukan di patul ad Samaria ot mihannot nan imbabalenen hi Jeroboam an numpatul.

Hay natayan Elisha

¹⁴Hi Elisha an profetas ya nundogoh adi maagahan. Ot handih mungkatkate ya immeh Jehoash an patul di Israel ot ena idung-o. Mungkoga ya kananay "Ama, ama, mialig ka nah kalesa ya kabayun ihanggan di Israel!"

¹⁵Kanan Elisha ke hiyay "Umala kah pana." Ot umalah Jehoash. ¹⁶Kanan bon Elisha ke hiyay "Odnam nan pana." Ot un-unudona bo. Handih inodnana nan pana ya inhakmon Elishay takle nah taklen Jehoash.

¹⁷Kanan bon Elishay "Ibughul mu nan tawang nah nangappit hi timilan di algon nihanggad Syria ta

ipanam." Ot ipanan Jehoash ya initkuk Elishay "Hinaey panan APU DIOS an mangapput nadah iSyria. Ahim paka-apputon nadan iSyria ad Aphek." ¹⁸ Kinalin bon Elisha ke Jehoash an patul di "Ibawok muh luta nadan udum an pana." Ot un-unudonan imbawok nah namintulu. ¹⁹ Bimmoh-ol hi Elisha nah patul ot kananay "Gulat na ya imbawok muh naminlima weno naminonom ta paka-apputom nadan iSyria. Mamintulu mo ya abuy pangapputam ke dida."

²⁰ Loktat ya nateh Elisha ot milubuk.

Katootoon on wadaday iMoab an mangubat hi Israel nah ka-gibbun di ahi kotolan. ²¹ Waday namingham an pun-ilubuk nadan holag Israel on naten tagu ya tinibo day mangalin iMoab ot manginwewwele da mo nah adol nan nate nah lubuk Elisha ot mamtik da. Handih niduttum di adol nan nateh gunit Elisha ya timmagu nan nate ot tumaddog.

Hanan gubat di Israel ya Aram

²² Hanadan iIsrael ya pinalpaligat Hasael an patul di Aram handih numpatulan Jehoahas. ²³ Mu mauleh APU DIOS ke dida ya homkona dida gapuh nakitobbalana ke da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob. Ot uggena in-abulut an madadag da ingganad uwani.

²⁴ Handih nateh Hasael an patul di Aram ya nihannot nan imbabalenan hi Ben Hadad an numpatul. ²⁵ Inapput Jehoash an patul di Israel hi Ben Hadad hi numpitlu ot bangngadona nadan boble dan pinlon Ben Hadad handih numpatulan amanan hi Jehoahas.

Hay numpatulan Amasiah ad Judah

(2 Chronicles 25:1-24)

14 Handih mikadwan toon an numpatulan Jehoash an imbabalen din patul an hi Jehoahas ad Israel ya numpatul hi Amasiah an imbabalen Joash ad Judah. ² Duwampulut limay toona kediyen numpatulana ot mun-ap-apud Judah hi duwampulut hiyam an toon. † Hay ngadan inana ya hi Jehoaddin an iJerusalem. ³ Umipaamlong ke APU DIOS di inainat na, mu adi umat handin ammod nan hi David an patul. Te inununud nay inat amanan hi Joash. ⁴ Uggena dinadag nadan pundayawan hi adi makulug an dios ot ituluy nadan tatagun mun-appit ya munggohob hi insensoh di.

⁵ Indani ya nihamad moy pun-ap-apuwan Amasiah ot pipatena nadan namaten amanan hi Joash an patul.

⁶ Mu uggena mipipate nadan imbabale da te inununud na nan olden APU DIOS an nitudok nah Tugun Moses an kananay "Adina lebbeng an mipipatey aammod gapuh numbahulan di imbabale da ya adina bo lebbeng an mipipatey imbabale gapuh numbahulan di

ammod da. Man-uke ya hay ohan tagun numbahul ya mahapul an mipipate gapuh bahul an inat na."

⁷ Indani ya pinaten Amasiah di himpulun libun tindalun iEdom nah kanan dan Nundotal an Maahin ya sinakup na pay di Selah an ongal an boble ot ngadananah Jokteel. Ot hidiyey ngadan diyen boble ingganad uwani.

⁸ Indani bo ya immipaeh Amasiah hi opisyal nat ena hingiton nan patul di Israel an hi Jehoash an imbabalen Jehoahas ya inap-apun Jehu. Athituy kanana: "Umali kat mundammu tah gubat!"

⁹ Mu ab-abig di impanumang Jehoash an patul di Israel ke Amasiah an patul di Judah. Hituwey ab-abig na: "Wada on pagit nah bilid ad Lebanon an kanana nah kaiw an Sedar di 'Iabulut mut iinen nan imbabalek nan babain imbabalem.' Mu indani ya immali ot ya abu on mailom an aggayam ot pun-igatinah diyen pagit. ¹⁰ Inilak Amasiah an inapput mu nadan iEdom, kinali mumpahhiya ka. Ya mun-am-amlong ka gapun diyen nangapputam ot mundingngol ka. Mu hay itugun kun he-a ya tumungo ka ot ya abu, adika bumudal an makigubat. Tipet eka mangilailah punligatan yun humlun hi kadadagan yu nadah tatagum an iJudah?"

¹¹ Mu kahing hi Amasiah. Ot amungon Jehoash an patul di Israel nadan tindaluna ot eda gubaton hi Amasiah an patul di Judah ad Bet Semes. ¹² Kediyen nungugubat da ya inapput nadan iIsrael nadan tindalun Amasiah ot mamtik dah babale da. ¹³ Binalud Jehoash hi Amasiah an patul di Judah hidid Bet Semes ya numpaed Jerusalem ot dadagon nadan tindalu nay onom di gatut an piye nah binattun alad hidi, mipalpu nah Hoob Eplaim inggana nah Hoob nah Dugu. ¹⁴ Inalanan am-in nadan balituk ya silber ya am-in nadan mausal nah Templon APU DIOS takon nadan nakabal-lol an ngunut nah balen di patul. Ya waday inibtik nah tatagu ot iena didad Samaria.

¹⁵ Am-in nadan inat Jehoash, takon nan nunggu-batan dan Amasiah an patul di Judah ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel. ¹⁶ Nateh Jehoash ot ilubuk da nah lubukan di patul ad Samaria ot nan imbabalenan hi Jeroboam di nihannot an numpatul. ††¹⁷ Hi Amasiah an patul di Judah ya timmagu pay hi himpulu-liman toon nipalpuh natayan Jehoash an patul di Israel. ¹⁸ Hanadan udum an inat Amasiah ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah.

Hay natayan Amasiah an patul di Judah

(2 Chronicles 25:25-28)

¹⁹ Indani ya wada day numplanun mamate ke Amasiah ad Jerusalem. Ot bumtik ad Lakis. Mu intud-ak nadan buhul nay mangunud ke hiya ot patayon dah di. ²⁰ Imbangngad day adol nad Jerusalem an intakke

† Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handi numpatulan da.

†† Hituwen patul an hi Jeroboam ya hinnatkon nah namangulun numpatul an hi Jeroboam nah 1 Patul 11:26.

dah kabayu ot ilubuk da nah lubukan di aammod na nah Boblen David.

²¹ Hanadan tatagud Judah ya impumpatul da nan imbabalen Amasiah an hi Ussiah an himpulut onom di toona. ²² Hi Ussiah ya binangngad nay Elat hi nangaputanah gubat handih nagibbuwan di natayan amanan hi Amasiah ot iphod na.

Hay numpatulan Jeroboam ad Israel

²³ Handih mikahimpulut liman toon an numpatulan Amasiah an imbabalen Joash ad Judah ya numpatul hi Jeroboam an imbabalen Jehoash an patul di Israel ot mun-ap-apuh nap-at ta ohan toon ad Samaria. ²⁴ Hiya ya nunliwat ke APU DIOS te inun-unud nay gaga-ihon inainat handin namangulun patul an hi Jeroboam an imbabalen Nebat ya impangpangulu nay tatagud Israel an nunliwat. ²⁵ Binangngad nah gubat nadan bobleh numbattanan di Lebo Hamat ya nan Naten Baybay an sakup di Israel. Hidiyey insapatan APU DIOS an Dios di Israel hanah muttatyunan profetas an hi Jonah an imbabalen Amittai ad Gat Hepher.

²⁶ Man-uke ya tinibon APU DIOS di namahig an punholholtapan nadan tatagud Israel yaden maid di maddang ke dida takon di oha. ²⁷ Ya gapu te adi pinhod APU DIOS an pakadadaggonay Israel ya inusal na nan patul an hi Jeroboam an mangihwang hi iIsrael.

²⁸ Am-in nadan inat Jeroboam, nadan kinapya na, nadan nakigubatana ya hay namangngadanah Damascus ya Hamat an bobled Judah handi ot mibangngad hi Israel ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel. ²⁹ Nateh Jeroboam ot milubuk nah lubukan di patul ad Samaria. Ot mihannot nan imbabalenan hi Sekariah an numpatul.

Hay numpatulan Ussiah ad Judah

(2 Chronicles 26:1-23)

15 Handih mikaduwapulut pitun toon hi numpatulan Jeroboam ad Israel ya numpatul hi Ussiah an imbabalen Amasiah ad Judah. ² Himpulut onom di toona handih numpatulana ot mun-ap-apuh nalimat duwan toon. [†] Hay ngadan inana ya hi Jekoliah an iJerusalem. ³ Hiya ya inat nay umipaamlong ke Apu Dios, umat ke amanan hi Amasiah. ⁴ Mu uggena dinadag nadan pundayawan hanadah adi makulug an dios ot itultuluy nadan tatagun mun-appit ya munggohob hi insensoh di. ⁵ Impundogon APU DIOS hi Ussiah hi leprosy ya ug-ugge nakaan hidiyen dogona. Naappil hi ohan bale ya bokon hiyay nangat nadah lebbeng nan ngunun di patul ot nan imbabalenan hi Jotham di nun-ap-apu nadah tatagu nah boble.

[†] Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handi numpatulan da.

⁶ Am-in nadan inat Ussiah ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah. ⁷ Nateh Ussiah ot milubuk nah e-elel nan lubukan di patul nah Boblen David ot mihannot nan imbabalenan hi Jotham an numpatul.

Hay numpatulan Sekariah ad Israel

⁸ Handih mikatulumpulut walun toon an numpatulan Ussiah ad Judah ya numpatul hi Sekariah an imbabalen Jeroboam ad Israel ot mun-ap-apud Samaria hi onom an bulan. ⁹ Nunliwat ke APU DIOS umat hi inat handidan aammod na. In-un-unud nah inat handin patul an hi Jeroboam an imbabalen Nebat an impangpangulu nay tatagud Israel an nunliwat. ¹⁰ Indani ya numplanuh gaga-ihoh Sallum an imbabalen Jabes ot patayona nan patul an hi Sekariah hinangngab nadan tatagu ot mihannot an numpatul.

¹¹ Am-in nadan inat Sekariah ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel.

¹² Hidiyey immannungan handin impaabig APU DIOS ke Jehu an kananay "Ahi mumpatul di holag mud Israel, mu mipoppog hi kip-atnan inap-apum ya abu."

Hay numpatulan Sallum ad Israel

¹³ Handih mikatulumpulut hiyam an toon an numpatulan Ussiah ad Judah ya numpatul hi Sallum an imbabalen Jabes ad Israel ot mun-ap-apud Samaria hi ohan bulan.

¹⁴ Man-uke ya hi Menahem an imbabalen Gadi ya nalpud Tirsah ot umed Samaria ot patayonah Sallum ot mihannot an numpatul. ¹⁵ Hanadan inat Sallum takon nan namatayana nah patul da ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel.

¹⁶ Handih nalpuwan Menahem ad Tirsah ya dinadag nay Tappuah takon nadan boblen nih-up hidi, ya pinatena nadan tatagu ke dadiyen boble te uggeda nunsukun hiya. Ya binughi nay putun di binabain numbutyug.

Hay numpatulan Menahem ad Israel

¹⁷ Numpatul hi Menahem an imbabalen Gadi ad Israel handih mikatulumpulut hiyam an toon an numpatulan Ussiah ad Judah ot mun-ap-apud Samaria hi himpulun toon. ¹⁸ Nunliwat ke APU DIOS te inainat nay gaga-iho inggana handih nate. In-un-unud nah inat handin patul an hi Jeroboam an imbabalen Nebat an impangpangulu nay tatagud Israel an nunliwat. ¹⁹ Indani ya ginubat Tiglath Pileser an patul di Assyriay Israel ot idat Menahem ke hiyay umeh tulumpulut walun libun kilon silber ta pangalinat baddangan Tiglath Pilaser hiyan mihamad di pun-ap-apuwanad Israel. ²⁰ Inalan Menahem datuwe nadah kakadangan ad Israel te pinilit na didan umidat hi naliman kalang.

Ot alan Tiglath Pileser hidiye ot mibangngad hi boble-na.

²¹ Am-in nadan inat Menahem ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel. ²² Nate ot milubuk ot mihannot an numpatul nan imbabalenan hi Pekahiah.

Hay numpatulan Pekahiah ad Israel

²³ Handih mikalimampulun toon an numpatulan Ussiah ad Judah ya numpatul hi Pekahiah an imbabalen Menahem ad Israel ot mun-ap-apud Samaria hi duwan toon. ²⁴ Nunliwat ke APU DIOS an in-un-unud nah gaga-ihon inat handin patul an hi Jeroboam an imbabalen Nebat an impangppangulu nay tatagud Israel an nunliwat.

²⁵ Hanan imbabalen Remaliah an hi Pekah an apun di tindalun nan patul an hi Pekahiah ya numplanuh gaga-ihon atona nah patul an ibbanay naliman tindalun nalpud Gilead ot patayon da nan patul nah gawwan di pungguwalyaan nah balen di patul ad Samaria ot mihannot an numpatul.

²⁶ Am-in nadan inat Pekahiah ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel.

Hay numpatulan Pekah ad Israel

²⁷ Handih numpatul hi Pekah an imbabalen Remaliah ad Israel ot mun-ap-apud Samaria hi duwampulun toon ya hidiyey mikalimampulut duwan toon an numpatulan Ussiah ad Judah. ²⁸ Nunliwat ke APU DIOS an in-un-unud nah gaga-ihon inat handin patul an hi Jeroboam an imbabalen Nebat an impangppangulu na nadan tatagud Israel an nunliwat.

²⁹ Kediye numpatulan Pekah ya ginubat bon Tiglat Pileser an patul di Assyriay Israel ot sakuponay Ijon, Abel Bet Maakah, Janoah, Kedes, Hasor an o-ongal an boble, nadan bobled Gilead, Galilee ya Naptali ot ie dad Assyria nadan bimmoble ot pumbalinona didan balud.

³⁰ Indani ya numplanuh gaga-ihoh Hoshea an imbabalen Elah ot patayonah Pekah ot mihannot an numpatul. Inlappunan nun-ap-apud Israel handih mikaduwampulun toon an numpatulan Jotham an imbabalen Ussiah ad Judah. ³¹ Am-in nadan inat Pekah ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel.

Hay numpatulan Jotham ad Judah

(2 Chronicles 27:1-9)

³² Handih mikadwan toon an numpatulan Pekah an imbabalen Remaliah ad Israel ya numpatul hi Jotham an imbabalen Ussiah ad Judah. ³³ Duwampulut limay toona kediye numpatulana ot mun-ap-apud Jerusalem ad Judah hi himpulut onom an toon. Hay ngadan inana ya hi Jerusha an imbabalen Sadok.

³⁴ Hanadan inat na ya umipaamlong ke Apu Dios,

umat hi inat amanan hi Ussiah. ³⁵ Mu uggena dinadag nadan pundayawan hi adi makulug an dios ya nanongnan mun-appit ya munggohob nadan tataguh di. Hiyay nangipaphod nah nuntap-on Hoob nan Templon APU DIOS.

³⁶ Am-in nadan inat Jotham ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah. ³⁷ Kediye numpatulanay nangilappuwan APU DIOS an nangipaen Resin an patul di Aram ya hi Pekah an patul di Israel an mangubat hi Judah. ³⁸ Nateh Jotham ot milubuk nah lubukan di patul nah Boblen David ot mihannot an numpatul nan imbabalenan hi Ahas.

Hay numpatulan Ahas ad Judah

(2 Chronicles 28:1-27)

16 Handih mikahimpulut pitun toon an numpatulan Pekah an imbabalen Remaliah ad Israel ya numpatul hi Ahas an imbabalen Jotham ad Judah.

² Duwampuluy toona handih numpatulana ot mun-ap-apud Jerusalem ad Judah hi himpulut onom an toon. Uggena inun-unud di maphod an inat handin ammod nan hi David an patul te inat nay adi umipaamlong ke APU DIOS an Dios na. ³ In-un-unud na ot ya abu nadah gaga-ihon inat nadan patul di Israel. Ya in-appit nan maghob di imbabalenan lalaki nadah adi makulug an dios. Ya in-un-unud nah himpappangen inainat handidan tatagun dinog-al APU DIOS ke dadiyen boble handih mangali handidan aammod dan holag Israel an nalpud Egypt. ⁴ Hiya ya nun-appit ya nunggohob hi insenso nadah pundayawan hi adi makulug an dios, nadah tap-on di duntug ya hi pupuun di mahaybong an kaiw.

⁵ Hi Resin an patul di Aram ya hi Pekah an patul di Israel ya ginubat day Jerusalem ot likkubon da, mu uggeda kinabaelan an inappit hi Ahas. ⁶ Kediye damdama ya binangngad nan patul di Edom di Elat ot dog-alona nadan iJudah an numbobleh di. Ot mumbobled Elat nadan iEdom ingganad uwani.

⁷ Immitud-ak hi Ahas an patul di Judah hi e maki-hummangan nah patul di Assyria an hi Tiglat Pileser an hituwey kanana: "Ha-oy di makulug an muttatyum. Umali kat ihwangak nadah patul di Aram ya patul di Israel an mangubat ke ha-on." ⁸ Inalan Ahas nadan silber ya balituk nah Templon APU DIOS ya nah pangitaluwan hi nabalol nah balen di patul ot ipae nan idat nah patul di Assyria. ⁹ Ot ipangulun Tiglath Pileser nadan tindaluna ot eda gubaton di Damascus an ongal an bobled Aram. Impumbalin dan balud nadan tataguh di ot pumboblayon da didad Kir ya pinate dah Resin an patul di Aram.

¹⁰ Handih immeh Ahas an patul di Judah ad Damascus ta ena dammuwon hi Tiglat Pileser ya tinibona on hinnatkon an pun-appitan hidi ot ipaena ke Uriah an padiy ing-ingon diyen pun-appitan ta pangiuun-

udana. ¹¹ Ot mangapyah Uriah hi pun-appitan an naka-ingngon diyen ginibbuna handih ugge ni-an nibangngad hi Ahas. ¹² Nibangngad hi Ahas an nalpud Damascus ya tinibonan nagibbu nan pun-appitan. ¹³ Ot mun-appit hi maghob an aggayam ya page ya nun-appit hi mainum ya inwaghik na nah altar nan dalam di in-appit nah pakihayyupan ke Apu Dios.

¹⁴ Kinaana nan datin giniling an altar an wadah numbattanan nan ka-ikapya dan pun-appitan ya nah hinangngab nan Templon Apu Dios ot idlig nah piniging diyen balun pun-appitan. ¹⁵ In-olden Ahas ke Uriah an kananay "Hituh ongal an pun-appitan an impakapyak di pun-appitam hanadah maghob nah biggatna, nadan maghob an pagen miappit nah mungkahilong, nadan iappit di patul hi pagen maghob ya nadan udum an miappit an maghob ya nadan iappit di tataguh mainum ya iduyag mu ketuwen balun pun-appitan nadan dalam di aggayam an miappit. Mu nan giniling an pun-appitan ya pun-appitak ten waday pinhod kun inilaon." ¹⁶ Ot un-unudon Uriah diyen kinalin nan patul an hi Ahas.

¹⁷ Pinalun Ahas nadan giniling an kuliton an mausal nah Templo ya kinaana nadan palanggan nippattuk ke dadiye. Kinaana bo nan ongngaongngal an palyuk an nakapyah giniling an punha-adan hi danum hanadah odog di giniling an himpulut duwan lakin baka ot ipattuk na nah batu. ¹⁸ Ya gapu te pinhod Ahas an paamongon nan patul di Assyria ya kinaana nan ubunana nah Templon APU DIOS nah Sabadun Tungo ya indakkig na nan hogpan di patul nah Templo.

¹⁹ Am-in nadan inat Ahas ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah. ²⁰ Nateh Ahas ot milubuk ad Jerusalem, mu ugge nilubuk hi lubukan di papatul. Ot mihannot nan imbabalenan hi Hesechia an numpatul.

Hay numpatul Hoshea ad Israel

17 Handih mikahimpulut duwan toon an numpatulan Ahas ad Judah ya hi Hosea an imbabalen Elah di numpatul ad Israel ot mun-ap-apud Samaria hi hiyam an toon. ² Hiya ya nunliwat ke APU DIOS, mu adi umat hi nunliwatan nadan nitun-udanan patul ad Israel.

³ Indani ya ginubat Salmaneser an patul di Assyria Hoshea an patul di Israel ot apputona ot mahapul an mumbayad hi Hosea hi buwis ke hiyah katootoon.

⁴ Mu indani ya immitud-ak hi Hosheah opisyal nan e mangali ke So an patul di Egypt ta bumaddang ke hiyat itikod nan mumbayad hi buwis hi katootoon nah patul di Assyria. Loktat ya ininnilan Salmaneser an ngohayon Hoshea hiya ot ipadpap nah Hosea ot ipakalabut na.

⁵ Ot gubaton mon Salmaneser di Israel ot likkubon di tindalunay Samaria tulun toon. Handih mikatlun toon

an ⁶ hidiyey mikahiyam an toon an numpatulan Hoshea, ya hinggop Salmaneser an patul di Assyria Samaria. Inalana nadan iIsrael ot iena didad Assyria ot mumbalin dan balud hidi. Numboblayonay udum ad Halah an ongal an bobleh di ya numboblayonay udum nah pingngit nan Wangwang di Habor, ad Gosan ya nadah bobled Medes.

⁷ Man-uket naat di athidi nadah iSamaria ya gapuh nunliwatan dan tatagud Israel ke APU DIOS an Dios dan nangihwang ke didah nihbutan dad Egypt. Dinayaw day udum an dios ⁸ ya in-un-unud dah ininat handidan tatagun dinog-al APU DIOS ke dadiyen boble handih mangali da ya at-atton day punliwatan an impangpangulun nadan namangulun numpatul ad Israel. ⁹ Indaldalunu da bon ininat di adi pinhod APU DIOS an nangapya dah pundayawan da nadah adi makulug an dios am-in hi boble da, takon hanadah itay an boble. ¹⁰ Ya immiha-ad dah tutukud an pundayawan da nah babain dios an hi Asherah takon di hay ing-ingonah am-in hanadah duntug ya nadah pun di makahaybong an kakaiw. ¹¹ Ya immiappit dah maghob an insenso nadah pundayawan dah adi makulug an dios, umat hi at-atton handidan tatagun dinog-al APU DIOS nah boble. Ot paboh-olon dah APU DIOS gapu ke dadiyen gaga-ihon at-atton da. ¹² Te ngohayon da hiya takon di intugutugunan didan adida dayawon di udum an dios.

¹³ Hi APU DIOS ya intanud-ak nay muttatyunan profetas ot kalyan da nadan iIsrael ya iJudah. Hituway kinali da: "Iwalong yu nadan gaga-ihon at-atton yu ya un-unudon yun am-in nadan Tugun kun indat ku handidah aammod yu ya handidah muttatyuk an profetas."

¹⁴ Mu adi mangun-unud nadan holag Israel, mangohe dan umat da handidah aammod dan adida mundinol ke APU DIOS an Dios da. ¹⁵ Inwalong da nadan Tuguna ya nan nakitobbalana handidah aammod da ya uggeda hinangud di kinalinan dida. Dinayaw da nadan maid di hilbinan dios an kinapyan di tagu ot mumbalin da damdaman maid di hilbina. Ya in-un-unud dah at-atton nadan udum an tatagun numbobleh nunlinikkod ke dida takon di kinalin APU DIOS ke didan adida aton di athidi. ¹⁶ Maid di inun-unud dah Tugun APU DIOS an Dios da, takon di oha. Nangapya da ot ya abuh duwan ing-ingon di bakan nakapyah gumok ot dayawon da. Nangapya dah ing-ingon nan babain dios an hi Asherah ot dayawon da ya dinayaw dah Baal ya nadan bituwon hi kabunyan. ¹⁷ In-appit dan maghob di iimbabale dan linalaki ya binabai nadah adi makulug an dios. Mundinol dah kalyon di mun-agba ya mun-ayak ya ipaanhan dan mangat hi gaga-ihon umipabobboh-ol ke APU DIOS.

¹⁸ Ot gapuh boh-ol APU DIOS ya kinaana didah kadana. Ot ammuna nadan holag Judah di nunnanong hi-

di. ¹⁹ Mu indani ya takon nadan holag Judah ya uggeda inun-unud di pinhod APU DIOS an Dios da. Ot aton day umat hi inat nadan tatagud Israel. ²⁰ Ta hidiye nan am-in nadan holag Israel ya inwalong dida mon APU DIOS. Ot paapput na didah buhul dan nangubat ke dida inggana nadadag da. Hidiyey nangastigun Apu Dios ke dida.

²¹ Handih nangappilan APU DIOS hi Israel nah pun-ap-apuwan David ya pinilin nadan tatagud Israel hi Jeroboam an imbabalen Nebat an mumpatul ke dida. Impangpangulun Jeroboam didan mangiwalong ke APU DIOS ya munliwat hi himpappangen liwat ke hiya. ²² Ya intultuluy dan inainat am-in nadan gaga-ihon inat handin Jeroboam, ²³ inggana handih impakaan APU DIOS didah boble dan hidiye tuwaliy kinalina handidah muttatyunan profetas an atona. Ot hidiyey naat an in-en di iAssyria didah boble da ot munnanong dah di ingganad uwani.

Hay numboblaysan di iAssyria ad Israel

²⁴ Nun-ialin nan patul di Assyriay tatagun nalpud Babilon, Cuthah, Abba, Hamat ya Sepharbaim ot mihan-not dan numbobled Samaria. Te sinakup day Samaria ya nadah udum an bobled Israel ot mumboble dah di. ²⁵ Datuwen tatagun nalpuh udum an boblen numbobled Samaria ya uggeda dinayaw hi APU DIOS. Ta kediyen ka-ali dah di ya intud-ak APU DIOS nadan layon ot pumpate day udum ke dida.

²⁶ Waday e nangipainila nah patul di Assyria an kanan day "Hanadan tatagun impumboblem ad Samaria ya uggeda inilay aton dan mundayaw nah Dios hidi ot ipaalin diyen Dios di lalayan an namaten dida te nihallay nundayaw dan hiya." ²⁷ Ot gapun diye ya in-olden nan patul an kananay "Pabangngadon yud Samariay oha nadah padin balud taku ta ituttuduna nadah tataguy ine-en di pundayaw da nah Dios hidi." ²⁸ Ot pabangngadon day ohan padin holag Israel ad Samaria ot e mumbobled Bethel ot ituttuduna nadah tataguh diy aton dan mundayaw ke APU DIOS.

²⁹ Mu dadiyen tatagun immalin numbobled Samaria ya nanongnan dayawon da nadan dios dah boble da. Ya nanganapya dah tinattaggu da ot iha-ad da nadah pundayawan an kinapyan nadan holag Israel.

³⁰ Hanadan nalpud Babilon ya dayawon da nan kinapya dan dios an hi Sukkot Benot di ngadana. Hana-da ken nalpud Kuthah ya dayawon da nan dios dan hi Nergal. Ya nadan nalpud Hamat ya dayawon dah Ashima an dios da. ³¹ Hanadan nalpud Ivvah ya dayawon da nadan dios dan hi Nibhas ya hi Tartak. Ya nadan nalpud Sepharbaim ya iappit dan maghob di imbabaleda nadah dios dan hi Adrammelek ya hi Anammelek.

³² Ya man-ut dayawon da damdamah APU DIOS, mu kumpulmiy piliyon dan mumpadi ke didan mun-appit nadah pundayawan dah adi makulug an dios.

³³ Athidin man-ut dayawon dah Apu Dios, mu dayawon da damdama nadan adi makulug an dios da mipuun hanadah pangi-en maunud nadah boblen nalpuwan da.

³⁴ Athidiy at-atton da ingganad uwanin adida dayawon hi Apu Dios ya adida un-unudon di Tugunan indat na nadah holag Jacob an nginadananah Israel.

³⁵ Handih nakitobbalan hi APU DIOS nadah holag Jacob ya kanan diday "Adiyu dayawon di udum an dios, adi kayu munyuung ke dida weno munhilbi weno mun-appit ke dida. ³⁶ Ha-oy ya abuy APU DIOS an nangipangulun dakayun tumayan ad Egypt gapuh ongal an kabaalak. Mahapul an un-unudonak ya munyuung kayun ha-on ya mahapul an mun-appit kayun ha-on. ³⁷ Mahapul an un-unudon yu nadan Tugun kun impitudok kun un-unudon yu. Adinadaman dayawon yuy udum an dios. ³⁸ Ya adiyu kal-iwan nan nahamad an nakitobbalak ke dakayu. Adiyu nimpe dayawon di udum an dios. ³⁹ Mahapul an un-unudonak an APU DIOS an Dios yu ta ihwang dakayuh buhul yu."

⁴⁰ Mu kahing dan adida donglon di kalyona ot itultuluy da nadan gaga-ihon at-atton da tuwali. ⁴¹ Kinali man-ut dayawon dah APU DIOS, mu dayawon da damdama nadan adi makulug an dios da. Ya itultuluy nadan holag dan at-atton dadiye ingganad uwani.

Hay numpatulan Heseekiah ad Judah

(2 Chronicles 29:1-2; 31:1)

18 Handih mikatlun toon an numpatulan Hoshea an imbabalen Elah ad Israel ya numpatul hi Heseekiah an imbabalen Ahas ad Judah. ² Duwampulut limay toona handih numpatulana ot mun-ap-apud Judah hi duwampulut hiyam an toon. Hi Abijah an imbabalen Sekariah di inana. ³ Umipaamlong ke APU DIOS di inainat na, umat hi inat handin ammod nan hi David an patul. ⁴ Kinaana nadan pundayawan hi adi makulug an dios, binuklina nadan nangilinan an batu, pina-i na nadan tukud an panginomnoman da nah babain dios an hi Asherah ya pina-i na nan gombang an ulog an kinapyan Moses an nginadanan dah Nehustan te day-dayawon nadan holag Israel an iappitan dah maghob an insenso.

⁵ Hi Heseekiah ya nahamad di pundinol nan APU DIOS an Dios Israel. Maid di kiingngohana nadah udum an namangulun numpatul ad Judah ya nadah nitun-ud.

⁶ Impunnanong nan mangun-unud ke APU DIOS an maid di imbakhona nadah tugun an indat APU DIOS ke Moses. ⁷ Ot gapuh baddang APU DIOS ke hiya ya maphod di numbalinan am-in di inat na. Nginohena nan patul di Assyria ot itikod nan mumbayad hi buwis ke hiya. ⁸ Nakigubat pay nadah iPilistia ot apputona di-

da ot hogpona nadan boble da mipalpu nah pungguwalyaan inggana nah ongal an boble, takon di Gaza ya nadan bobleh di.

⁹ Handih nangubatan Salmaneser an patul di Assyria hi Israel ot likkubon day Samaria ya kediyei mikap-at an toon an numpatulan Heseekiah ya hidiyei mikapitun toon hi numpatulan Hoshea an imbabalen Elah ad Israel. ¹⁰ Hinggop dah diyen bobleh mikatlun toon an kediyei mikahiyam an toon hi numpatulan Hoshea ad Israel. Ya hidiyei damdamay mikan-om an toon hi numpatulan Heseekiah ad Judah. ¹¹ In-en nimpen nan patul di Assyria nadan holag Israel hi boblena ya in-e nay udum ad Halah, in-e nay udum nah nih-up nah Wangwang an Habor ad Gosan ya in-e nay udum hi boblen nadan iMedes.

¹² Man-uket naapput di Samaria ya uggeda inun-unud hi APU DIOS an Dios da. Imbahho day nakitobbalan dan hiya ya uggeda inun-unud nadan Tugunan indat nan Moses an muttatyuna. Adida mangngol ya adida mangun-unud.

Hay nangubatan di Assyria hi Judah

(2 Chronicles 32:1-19; Isaiah 36:1-22)

¹³ Handih mikahimpulut opat an toon an numpatulan Heseekiah ad Judah ya ginubat Sennakerib an patul di Assyria iJudah ot sakupona nadan o-ongngal an bobleh din binattuy alad da. ¹⁴ Ot umitud-ak hi Heseekiah hi e mangali ke Sennakerib ad Lakis ketuwe: "Abulutok an numbahulak! Daan mo anhan ta itikod mun mangubat ke dakami? Wada key nganneh diyen ibagam ya takon kattog di idat ku."

Hinumang nan patul di Assyria an kananay "Pinhod ku, Heseekiah, an umipaali kah himpulun libun kilon silber ya hinlibun kilon balituk." ¹⁵ Ot ipaen Heseekiah amin nadan silber an wada nah Templon APU DIOS ya nah balen di patul. ¹⁶ Kinaana nadan balituk nadah panto ya nadah pamadingan nan Templo ot dadiyei ipaenan Sennakarib.

¹⁷ Mu immitud-ak metlaing nan patul di Assyria hi dakkodakkol an tindalun nalpud Lakis an mangubat hi Jerusalem an impangulun nadan tulun katagtag-ayan an opisyal na. Dimmatong dad Jerusalem ot mipustu da nah kalatan punggungunuwan nadan mangapyah luput nah pingngit nan alak an dalanon di danum an malpu nah nuntap-on lobong. ¹⁸ Impaayag da nan patul an hi Heseekiah, mu intud-ak nay tulu nadah opisyal na ot diday e nakidammun dida. Datuwen tulun opisyal ya hi Eliakim an imbabalen Hilkiah an mumpaptok am-in hi nganneh diyen wadah balen nan patul, hi Sebna an sekretarin di patul ya hi Joah an imbabalen Asap an mangitudok hi dokumenton nan boble.

¹⁹ Kanan nan ohan opisyal di Assyria ke diday "Hituwey kanan nan patul mi ke Heseekiah 'Tipet makadin-

nol ka, Heseekiah an patul? ²⁰ Kon pangalim on waday kabaelan nadan tindalum an makihanggan dakami? Kanam di nalaing kayun mumplanun mangapput ke dakami, mu man kali ya abu danae. Dahdi ni-boy pundinolan yun bumaddang ke dakayu hin gubaton dakayun dakamin iAssyria? ²¹ Kon pangalim on badangan dakayu nadah iEgypt? Deket mundinol kah Egypt ya paddungnay mumpatanong kah katlubung an magi-ut mitbong ot ya abuh taklem. Hay kakulugana ya athinay pangi-en nan patul di Egypt nadah mumpabaddang ke hiya.

²² Weno kal-ina ya kanam di: Mundinol kamin APU DIOS an Dios mi! Deket athidiy kanam ya kon bokon hiyay tinaltalanggaam, Heseekiah? Te kon uggem pina-i nadan pun-appitan ya pundayawan yun hiya ot kalyom hanadah iJudah di ammuna nah altar ad Jerusalem di pundayawan da?"

²³ Aga ke ot ta munhuhummangan taku! Hanan patul di Assyria ya kananay 'Deket wada ni-mo on duwan libun tindalu yu ya idatan dakayuh duwan libun kabayun puntakkayan dat munggugubat taku. ²⁴ Mu kon gumlah diyen ilaban yu, takon hanadah nakakkapuy an tindalun di Assyria? Takon hin kananat waday ibaddang di Egypt ke dakayuh kalesa ya tindalun muntakkeh kakabayu ya maid metlaing di kabaelan yun lumaban ke dakami. ²⁵ Oha bo ya, kon pangali yu on umaliyak an manadag ketuwen boble hin ugge in-abulut APU DIOS? Hay kakulugana ya kinali nan ha-on an umaliyak ta dadagok tun boble yu."

²⁶ Indani ya kanan Eliakim, hi Sebna ya hi Joah kediyei opisyal di "Daan anhan ta ikalim ke dakamin muttatyum hi Aramaik, ot maawatan mi. Adim ikalih Hebrew te donglon am-in nadan tatagun wada nah alad."

²⁷ Mu kanan diyen opisyal di "Adi, te uggeyak intud-ak nah ap-apuk ta nan patul yu ya dakayu ya abuy pangipainilaak ketuwen kalyok! Te ipainilak damdaman dida an deket adi kayu munsuku ya ahida damdama kanon di tai da ya inumon day ihbu da umat ke dakayu!"

²⁸ Ot tumaddog hidiyei opisyal ot itkuk nan ingkali nah Hebrew an kananay "Donglon yuh tuwen kalyon nan patul di Assyria ke dakayu! ²⁹ Kananay 'Adi kayu pihaul ke Heseekiah te adina kaya kabaelan an mangihwang ke dakayu. ³⁰ Ya tibon yu ta adi dakayu ihapitan ta ekayu mundinol ke APU DIOS. Ya adiyu kulugon takon di kananay adimi sakupon tun boble yu te nuna-ud an ihwang dakayun APU DIOS. Te hay kakulugana ya adi kayu mihwang nadah dakol an tindaluk an iAssyria an umalin manggop tuh boble yu.

³¹ Adi kayu nimpe midngolan hi kalyona. Ha-oy nan patul di Assyria ya in-olden kun bumudal kayu ta munsuku kayu. Miabulut kayun mangan hi bungan di intanom yu umat hi grapes ya figs ya miabulut kayun

humagob nadah ob-ob yu ³² inggana mie kayuh udum an boblen eyu pakiboblasyon. Hidiyen boble ya umat metlaing tuh boble yun wadan am-in di mahapul yu umat hi grapes an makapyah mainum, hay wheat an makapyah tinapay ya hay bungan di oliba an kanon yu ya kapyaan yuh lana. Ya wada boh diy danum di iyyukan. Athinay maat ten un-unudon yu nan olden kun munsuku kayu ta adi kayu mipipatet tumagu kayu.

Adi kayu nimpe midngolan hi kalyon Heseekiah an kananay ihwang dakayon APU DIOS. ³³ Te hay kakulugana ya maid di ohan boblen e inihwang nadan dios da nah patul di Assyria. ³⁴ Umat nadah bimobled Hamat, Arpad, Sepharbaim, Hena ya Ibbah an indinol da nadan dios dan mangihwang ke dida, mu maid di inat dadiyen dios da. Ya uggeda bo kinabaelan an nangihwang hi Samaria nah ongal an kabaelan mi. ³⁵ Kon wada ni-moy oha nadah dios ke dadiyen boblen nangihwang ke dida nah ongal an kabaalak? Maid! Yaden tipet eyu nomnomnomon an ihwang APU DIOS di Jerusalem?"

³⁶ Hanadan tatagu ya op-opya dan maid di himmumang te kinalin Heseekiah ke didan umop-opya da.

³⁷ Hanadan tulun opisyal an hi Eliakim, hi Sebna ya hi Joah ya nibangngad dah kad-an Heseekiah an binik-i day bulwati da ot kalyon dan hiyay kinalin nan opisyal an iAssyria.

Hay nihwangan di Jerusalem

(Isaiah 37:1-7)

19 Handih dingngol Heseekiah nan indatdatong dadiyen tulun opisyal na ya binik-i nay bulwatina te u-umyung. Ot mumbulwatih langgoten imme nah Templon APU DIOS. ² Intud-ak nah kad-an nan profetas an hi Isaiah an imbabalen Amos hi Eliakim an opisyal nan mumpaptok nah balen di patul, hi Sebna an sekretari ya nadan ap-apun di padin nambulwati dan am-in hi langgote. ³ Imme da ot kanan dan Isaiah di "Athituy kanan Heseekiah: Ad uwaniy algon u-umyung taku, kakastiguwan taku ya kibabainan taku. Mialig taku nah muntungon babain tuwen bumudal nan golang, mu maid moy olot na. ⁴ Hanan patul di Assyria ya nundadaan an mangubat ke ditaku ot deyan intud-ak na nan ap-apun di tindaluna ot taltalangaana nan Dios an wadat nangamung. Mu hana ot ta dingngol nan AP-APU an Dios mu dadiyen kinali nat kastiguwona dida. Kinali daan mo anhan ta mundasal kan APU DIOS ta baddangan ditakun tatagun natdaan?"

⁵ Handih dingngol Isaiah nan impaad nan patul an hi Heseekiah ⁶ ya impae nay humang na ke hiyan kananay "Kanan APU DIOS di 'Adika tumakut kediyen kinalin nan ap-apun di tindalun nan patul di Assyria an adi dakayu ihwang ke ha-on. ⁷ Te ahik haulon hidiyen patul di Assyria ta donglonay kalkalyon di tataguh boble-

na ta gapun diye ya mibangngad hidih boble dat ahik pipatek hidi."

Hay oha bon panaktakut nadan iAssyria nadah iJudah

(Isaiah 37:8-20)

⁸ Indani ya dingngol diyen opisyal di Assyria an tinaynan nan patul day Lakis ot dehdin makigubat ad Libnah an nih-up an boble ot miunud hidit waday hanhananan hiya. ⁹ Kediye ya dingngol nan patul di Assyria an mangalih Tirhakah an iKus an patul di Egypt an mangubat ke hiya. Handih e umen makigubat nah patul di Egypt ya immitud-ak ni-an hi mangieh tudok nan Heseekiah an patul di Judah. ¹⁰ Kanana nah tudok nay: "Ha-oy an patul di Assyria ya kanak ke he-ay: Adika mahaul nah kalyon nan dios mu, takon di kananay adimi kabaelan an sakupon di boble yun Jerusalem.

¹¹ Nunna-ud an inilam di in-innat nadan patul di Assyria hi kumpulmin boblen pinhod dan dadagon. Inilam bon impakadaddag dan am-in nadan mangipatnan makihanggan dida. Kinali, adim e kanan di dakayu ke ya mihwang kayu. ¹² Dinadag handidan aammod kuy boblen Gosan, Haran ya Resep. Ya numpate da nadan iBetheden an numbobled Telassar. Daan ta inihwang di dios da dida? ¹³ Kon kinal-iwam boy naat handidah patul nadan boble an Hamat, Arpad, Sepharbaim, Hena ya Ibbah? ¹⁴ Nama-id da mo!"

¹⁴ Binidbid Heseekiah diyen tudok ot ena iha-ad hi hinangngab APU DIOS nah Templo ¹⁵ ot mundasal an kananay "He-a, APU an Dios di Israel an inumbun an mun-ap-apuh numbattanan nadan anghel, he-a ya abuy Dios am-in di pun-ap-apuwan hi kabobboble tuh luta. Ya he-a boy nunlutuh luta ya kabunyan. ¹⁶ APU DIOS, donglom anhan tun pumphapahmokak ya tibom tun ma-ma-at ke dakami. Donglom boy panaltalanggan Sennakerib ke he-an Dios an wadat nangamung.

¹⁷ APU DIOS, makulug paman an dinadag nadan patul di Assyriay dakol an boble ot mumbalin dadiyen boble hi maid di hilbina. ¹⁸ Ya ginhob da nadan dios ke dadiyen boble. Bokon da makulug an dios te nakapya dah kaiw ya batun kinapyan di tagu. ¹⁹ Kinali ad uwani, APU an Dios mi, ihwang dakami anhan hanadah iAssyria ta inilaon am-in di tataguh kabobboble tuh lutan he-a ya abuy Dios."

Hay kinalin Isaiah nah patul

(Isaiah 37:21-38)

²⁰ Indani ot ipaen Isaiah an imbabalen Amos di e mangalin Heseekiah an kananay "Hituwey inhumang nan AP-APU an Dios di Israel: Dingngol kuy dasal mu

† Hanadan boblen nangadan hitu ya wadadad Mesopotamia an Iraq di ngadanad uwani. †† Hanadan boblen nangadan hitu ya wadadad Syria ketuwen tiempo.

mipanggep ke Sennakerib an patul di Assyria. ²¹ Ya hituwey kalyok mipanggep ke hiya:

Hanadan tataguk ad Zion an Jerusalem ya ibaag daka Sennakerib, ya taltalangga daka ya nadan tindalum. Ya munwigiwigiwig ya matattawa nadan binabaih din manibon dakayun bumtik. ²² Kon dahdiy imbaag mu ya tinaltalanggaam hin bokon ha-oy an Dios di Israel an makaphod an abu? ²³ Binaal mu nadan opisyal mut ipahhiya dan ha-on an gapu nadah kalesa yun usalon yuh gubat ya sinakup yu nadan katagtag-ayan an bilid ad Lebanon. Ot punlongo yu nadan nungkatatag-en kaiw an sedar ya kapkaphodan an saypres. Ipahhiya yu bon nakae kayuh gawwan di madongog an muyung. ²⁴ Ipahhiya yun nungka-ut kayuh bubun hanadah boblen sinakup yu ot pun-inum yuy danum da. Ya ipahhiya yun impaka-apput nadan tindalu yuy kabobbobled Egypt an paddungnay nun-igatin day Wangwang an Nile hidi ot mamag-anan. ²⁵ Mu kon uggem inilan ha-oy an DIOS ya implanuk tuwali dadiyen naat handih done? Implanuk an dadagom di nungkahamad an naaladan an boble ot deyan impaannung kud uwani. ²⁶ Kinali maid di kabaelan nadan tatagun numpumbobleh di ot nalakay nangapputam ke dida. Umat da nah holok hi payo weno nan mam-mol an holok an nalakan midopdop. Ya umat da nah holok an tinummol hi atop an gagalang makleng ten pinumtang. ²⁷ Mu impakainnila dakan ha-on. Inilak hin daanay pangayam ya daanay nalpuwam ya inilak amin di at-attom. Ya inilak an namahig di boh-ol mun ha-on. ²⁸ Kinali gapu te dingngol kuy namahig an boh-ol mun ha-on ya namahig an pumphahhiyaam ya tobngok di olong mu ya ha-adak hi gumok di tokom ta ibangngad daka nah nalpuwam an idalan mu metlaing nah dinalan mun immali."

²⁹ Ot ahi kanan Isaia ke Hesechia di "Hituwey ahim pangimatunan an baddangan APU DIOS tun boble. Mipalpud uwani inggana hantuh umalin toon ya mangan kayuh ibungan nadan pamga day tomol. Mu nah mikatlun toon ya muntanom kayuh page ya grapes ya dakayuy mangani ya mangan hi ibungan dadiyen intanom yu. ³⁰ Ya nada ken ahi matdaan hi gubat an tatagud Judah ya ahida mihamad an mumbobleh boble dat dumakol di holag da ya kumadangyan da. ³¹ Wadaday tatagun ahi matdaan ad Jerusalem ya nah Bilid an Zion gapuh ongal an pamhod APU DIOS an Kabaelasan am-in."

³² Kanan bon Isaia di "Athituy kinalin APU DIOS mipanggep nah patul di Assyria: Adi mabalin an e humgop weno ena ipanay panana, takon di ohah tud Jerusalem. Maid di tindalunan nunhappiyon e umalin mih-up hitu. Ya maid ke diday humgop hitu ya maid di lutan panabab da ya maid di batun ipiggil da nah binattun alad dan pangidalanan dan humgop hitu.

³³ Man-u te ahi umalih diyen patul, mu adi dumatong

ketuwen boble. Ya mibangngad an idalana metlaing nah dinalanan immali. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe. ³⁴ Ipaptok ku ya itakdog kuh tuwen boble gapuh dayaw ku ya gapu nah muttatyuk an hi David."

³⁵ Kediye hilong ya imme on anghel APU DIOS nah nungkampuhan nadan iAssyria ot patayonay hing-gatut ta nawalut liman libun tindalu da. Handih nabigatana ya kawahwahit di adol nadan tindalum nungkakateh kampu da. ³⁶ Ot hay inat mon nan patul an hi Sennakerib ya inamung na nadan natdaan an tindaluna ot mibangngad dad Nineveh. ³⁷ Indanit ohan algon dehdih Senakerib an mundayaw nah templon nan dios nan hi Nisrok ya inunud nadan duwan imbalenan da Adrammelek ke Sareser ot tuwikon dah ispada da ot mate ot bumtik dad Ararat. Ot mihannot hi Esar Haddon an ohan imbalenan numpatul.

Hay nundogohan nan patul an hi Hesechia

(Isaiah 38:1-8,21-22; 2 Chronicles 32:24-26)

20 Kediye ya nundogoh Hesechia ot innang an mate. Imme nan profetas an hi Isaia an imbalen Amos an nangidung-on hiya ot kananay "Kanan APU DIOS di: Iphod mun am-in di wadah nunhituwam te adika pumhod. Ya mundadaan ka te mate ka."

² Handih dingngol Hesechia tuwe ya inhangga na nah dingding ot mundasal an kananay ³ "APU DIOS, nomnomom anhan an impunnanong kun nunhilbin he-a. Ya maid di udum hi ek inun-unud mu bokon he-a ya abu. Ya inat kun am-in di kabaalak an nangat nadah mangipaamong ke he-a." Ginibunah diyen dasal na ya namahig di koga na.

⁴ Tinaynan Isaia hi Hesechia, mu handih wada Isaia nah gawwan nan dolan diyen balen di patul ya kanan APU DIOS ke hiyay ⁵ "Mibangngad kah kad-an Hesechia an mangipangpangulu nadah tataguk ta kalyom ke hiyay 'Kanan Apu Dios di: Ha-oy an AP-APU an Dios handin ammod mun hi David ya dingngol kuy dasal mu ya tinibok di luwam. Paphodon dakat mala-uy tulun algo ya pakadallan kat ume ka nah Templok. ⁶ Ya pataguwon daka pay hi himpulut liman toon. Ihwang daka, takon tun boble an Jerusalem hi ngannen aton nan patul di Assyria. Ipaptok kuh tuwen boble gapuh dayaw ku ya gapu nah muttatyuk an hi David."

⁷ Ot kalyon Isaia nadah mumpaptok nah patul an umala dah tubun di fig ta toptopon dat iapuwap da nah poghana ot mapoy-an.

⁸ Kanan Hesechia di "Nganney pangimatunak an makulug an paphodonak ke APU DIOS ta mala-uy tulun algo ya paka-eyak nah Templona?"

⁹ Kanan Isaia di "Waday ipatibon APU DIOS ke heah pangimatunam an ipaannung nay kinalina. Nganney pinhod muh pangimmatunan, tumul-uy a-on nan agdan hi himpulun akdang an mumpatap-o weno mumpada-ul hi himpulun akdang?"

¹⁰ Kanan Heseekiah di "Nalakan mumpatap-oy a-on nan agdan hi himpulun akdang mu hay mumpada-ul. Kinali pinhod kuy duma-ul hi himpulun akdang."

¹¹ Nundasal hi Isaiah ke APU DIOS ot pada-ulon APU DIOS hi himpulun akdang di a-on nan agdan an kinapyan din patul an hi Ahas.

Hanadan nalpud Babilon

(Isaiah 39:1-8)

¹² Indani ya dingngol nan patul di Babilon an hi Merodak Baladan an imbabalen Baladan an nundogoh Heseekiah ot umipaeh tudok an inunnudanah regalo nan hiya. ¹³ Inapngan Heseekiah dadiyen immalin iBabilon ot ipatibonan didan am-in di kinadangyana, umat hi silber, balituk, nadan pumpabangluh kanon, hay lana, nadan usalonah gubat ya am-in nadan nabalol an odona. Am-in nadan wadah bodega na weno nah pun-ap-apuwana ya impatibonan am-in. Maid di uggena impatibon dida.

¹⁴ Indani ya imme nan profetas an hi Isaiah ke Heseekiah ot hanhananan kananay "Daanay nalpuwan dadiyen tatagu ya nganney kinali dan he-a?" Kanan Heseekiah di "Nalpu dad Babilon an nakaiddawwin boble."

¹⁵ Kanan Isaiah di "Nganney tinibo da nah balem?" Hinumang nan patul an kananay "Tinibo dan am-in nadan kinadangyan ku. Maid di uggek impatibon dida."

¹⁶ Ot kanan Isaiah ke hiyay "Donglom hituwen kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in! ¹⁷ Ahi madatngan nan algon ibtik dad Babilon an am-in di wada tuh balem, takon nadan inamung handidan aammod mu ingganad uwani ta maid di matdaan. ¹⁸ Mie boh diy udum hanadah holag mut makapun dat munhilbi da nah balen nan patul di Babilon."

¹⁹ Hay nun-awat Heseekiah kediyen kinalin Isaiah ya mawaday din-ong ya linggop kediyen katagguna. Ot kananah nanumang nay "Maphod hinaen impainilam ke ha-on an kinalin APU DIOS."

Hay napoppogan di nun-ap-apuwan Heseekiah

²⁰ Am-in nadan inat Heseekiah, nadan kinapya na, nan kinapya nan ongal an pun-amungan hi danum ya nan kina-utanah dallom di lutan dalanon di danum an umali nah ongal an boble ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah. ²¹ Nateh Heseekiah ot mihannot nan imbabalenan hi Manasseh an numpatul.

Hay numpatulan Manasseh ad Judah

(2 Chronicles 33:1-20)

21 Himpulut duway toon Manasseh handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh dih nali-mat limay toon. † Hay ngadan inana ya hi Hepsibah.

² Nunliwat ke APU DIOS hi Manasseh te inat na nadan gaga-ihon umat hi inat handidan numbobleh din dinog-al APU DIOS handih mangali handidan aammod dan holag Israel an nalpud Egypt. ³ Impakapya na bo nadan pundayawan hi adi makulug an dios an pina-in amanan hi Heseekiah. Ya ingkapya nay pun-appitan ke Baal ya hina-ad na nadan tukud an ing-ingon nan babain dios dan hi Asherah, umat hi inat Ahab an patul di Israel. Ya dinayaw nay bibittuwon. ⁴ Nangapya pay hi pun-appitan hanadah adi makulug an dios nah Templon kanan APU DIOS an pundayawan hi ngadana. ⁵ Ya nangapyah pun-appitan hanadah bituwon nah duwan dolan nan Templon APU DIOS. ⁶ Bokon abuna dadiyen inat na te in-appit nan maghob nan lalakin imbabalena. Inat na boy mun-ayak ya mun-agba ya nundinolana nadan mumpalad ya mungketema. Ot gapu ke dadiyen himpappangen inat nan punliwatan ya impaboh-ol nah APU DIOS.

⁷ Hina-ad nay napaot an ing-ingon nan babain dios an hi Asherah nah Templo. Yaden kinalin APU DIOS handi ke David ya nan imbabalenan hi Solomon an kananay "Midayaw ta nangamung di ngadan ku tuh Templo ya hitud Jerusalem an pinilik hi am-in hanadah numboblaysan di holag Israel. ⁸ Deket punnanongon di holag Israel an mangun-unud am-in hanadah intugun kun Moses an muttatyuk ya adik iabulut an eda madog-al tuh boblen indat ku handidah aammod da." ⁹ Mu ugge inun-unud nadan ijudah di tugun ku. Impangpangulun Manasseh didan mangat hi gaga-ihon nahalhalman mu hay inat handidan numbobleh din dinog-al APU DIOS handih manatong handidan aammod dan holag Israel an nalpud Egypt.

¹⁰ Hituway kinalin APU DIOS nadah profetas an muttatyuna: ¹¹ "Inat Manasseh nadan gaga-ihon nahalhalman mu hay inat handidan Amorite. Ya impangpangulu na pay nadan tatagud Judah an mundayaw hi dios an kinapyan di tagu. ¹² Kinali, ha-oy an AP-APU an Dios di Israel ya ipaalik di manadag hi Jerusalem ya Judah. Ta mamodwong am-in nadan mangngol ketuwe.

¹³ Kastiguwok di Jerusalem, umat hi inat kud Samaria ya umat hi inat ku nah patul di Israel an hi Ahab ya nadah holag na. Ta ma-idok di tataguh din paddung-nay pakaddan-iyak umat hi duyun nakaddan-iyen ot mihakkub. ¹⁴ Takon nadan ahi matdaan hanadah tataguk ya iwalong ku didat alan di buhul da didan pakialan di buhul day limmu da. ¹⁵ Athituy atok hi tataguk te nunliwat dan ha-on ya impaboh-olak nipalpu tuwali handih timmayan handidan aammod dad Egypt ingganad uwani."

¹⁶ Dakkodakkol di impipaten Manasseh hi tatagun maid di bahul nat mialig an nalbong nan kalatad Jerusalem hi dala da mipalpuh puuna ingganah

† ya 21:19 Am-in nadan patul ad Judah ya numbobleh dad Jerusalem handi numpatulan da.

uduna. Nid-um hituwen inat na nadah inat na tuwalin gaga-ihoh hinangngab APU DIOS an impangpangulu na nadan tatagud Judah an nundayaw hi adi makulug an dios.

¹⁷ Am-in nadan inat Manasseh, takon nadan gaga-ihoh ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah.

¹⁸ Nateh Manasseh ot milubuk nah garden Ussa hidih balena ot mihannot nan imbabalenan hi Amon an numpatul.

Hay numpatulan Amon ad Judah

(2 Chronicles 33:21-25)

¹⁹ Duwampulut duway toon Amon handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh dih duway toon. Hay inana ya hi Meshullemet an imbabalen Harus an ijotbah. ²⁰ Hi Amon ya gaga-ihoh damdama nadan inat nan pakabalawwon Apu Dios, umat hi nadah inat din hi amanan hi Manasseh ²¹ In-un-unud nah inainat amana ya dinayaw na damdamay adi makulug an dios an dinayaw amana. ²² Inwalong nah APU DIOS an dinayaw handidan aammod na ya uggena inun-unud nadan Tuguna.

²³ Indani mo anhan ya numplanu nadan opisyal Amon ot patayon da nah balena. ²⁴ Mu pinaten damdaman nadan ijudah nadan namaten Amon ot ihannot da nan imbabalenan hi Josiah an numpatul.

²⁵ Am-in nadan inat Amon ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah. ²⁶ Inlubuk dah Amon nah lubukan hi garden Ussa ot mihannot nan imbabalenan hi Josiah an numpatul.

Hay numpatulan Josiah ad Judah

(2 Chronicles 34:1-2)

22 Waluy toon Josiah handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh dih tulumpulut ohan toon. Hay ngadan inana ya hi Jedidah an imbabalen Adaiah an iBoskat. ² Inat Josiah nadan umipaamlong ke APU DIOS an inun-unud nah inainat handin ammod nan patul an hi David. Impunnanong nan inat di maphod.

Hay nahamakan nan nitudokan di Tugun

(2 Chronicles 34:8-28)

³ Handih mikahimpulut walun toon hi numpatulan Josiah ya intud-ak na nah Templon APU DIOS nan sekretari nan hi Sapan an imbabalen Asaliah ya inapapun Meshullam ot iolden nah tuwe: ⁴ "Ume ka nah natag-en padin hi Hilkiyah ta inilaom hin kaatnay inamung nadan guwalya nah hoob hi pihhun in-alin nadan tatagun idat da nah Templo. ⁵ Kalyom ke hiyat idat na nan pihhu nadah mumpaptok hi miphod nah Templot ibayad dah tangdan nadan mangingunu ke dadiye. ⁶ Mahapul an tumangdan dah karpentero ya mumpahok hi batu ya mahapul an gumatang dah

kaiw ya batun mahapul nah pangiphodan hi Templo. ⁷ Hanadan porman ya limpiyu da, kinali adi mahapul an it-ittudok dan am-in di pangigastuwan da nah pihhu."

⁸ Indani ya kanan nan natag-en padin hi Hilkiyah ke Sapan di "Hinamak ku nah Templon APU DIOS nan liblun nitudokan nan Tugun." Ot idat na ke Sapan ot bidbidona.

⁹ Nibangngad hi Sapan nah patul ot kananay: "Inalan nadan opisyal mu nan pihhu nah Templo ot idinol da nadah mungngunu ya mumpaptok nadah miphod hi Templo. ¹⁰ Ya dehtu on liblun indat nan padin hi Hilkiyah ke ha-on." Ot ibidbid nah diyen liblu nah patul.

¹¹ Handih dingngol nan patul nan nitudok kediyen liblu ya binik-i nay bulwatina ya u-umyung. ¹² Ot ioldena ke Hilkiyah an padi, hi Ahikam an imbabalen Sapan, hi Akbor an imbabalen Mikaiah, hi Sapan an sekretari ya hi Asaiah an konsehal nan ¹³ kananay "Ume kayu nah Templot makihummangan kayun APU DIOS ta itakdogak ya hantudan tataguh tud Judah mipanggep nah nitudok ketuwen liblun nahamak. Nunna-ud an bu-mobboh-ol hi APU DIOS ke ditaku te ugge inun-unud handidan aammod taku nadan nitudok hitu."

¹⁴ Imme da Hilkiyah, hi Ahikam, hi Akbor, hi Sapan an sekretari ya hi Asaiah an konsehal nan patul ot eda makihummangan nah babain profetas an hi Huldah ot kalyon dan hiyay naat. Hi Huldah ya inayan Sallum an imbabalen Tikbah ya inapapun Harhas. Hi Sallum di mumpaptok nadah bulwatih Templo. ¹⁵ Kanan Huldah ke diday "Eyu kalyon nah nangitud-ak ke dakayu. Hituwey kinalin nan AP-APU an Dios di holag Israel: ¹⁶ Nunna-ud an dadagok di Jerusalem takon nadan bimmoble mipuun nah nitudok nah liblun binidbid nan patul. ¹⁷ Man-uke ya inwalongak ke dida ot inapapitan day udum an dios. Ta hidiye nan namahig di boh-ol kun dida gapun dadiyen inat da. Makulug ot adi maalubyag tun namahig an boh-ol ku ke dadiyen tatagu.

¹⁸ Mu hituwey kalyok nah patul yu: Ha-oy an AP-APU an Dios di Israel ya hituwey ipainilak ke he-a mipanggep nah nitudok nah liblu: ¹⁹ Gapu te nuntutuyu ka ot mumpakumbaba ka ke ha-on an DIOS ot bik-iyom di bulwatim ya mungkoga ka handih dingngol muy nitudok nah liblun ahik aton hi Jerusalem ya nadah bimmoblen idutak ta maid di hilbida ya dingngol kuy pumpahpahmok mu. ²⁰ Kinali adik ni-an ipaaliy panadag kuh Jerusalem ya nadan bimmoble inggana mate kat adim tibon di panadagak tuh boble yu. Ahi malinggop di katayam ta miphod kan milubuk."

Ot umanamut dadiyen intud-ak Josiah an patul ot kalyon dan hiyay kinalin diyen babain profetas.

Inwalong Josiah an mundayaw nadah adi makulug an dios

(2 Chronicles 34:3-7,29-33)

23 Indani ya impaayag Josiah am-in nadan aap-
apud Judah ya Jerusalem ² ot ikuyug na dida nah
Templo. Impakiayag na nadan padi, nadan profetas ya
nadan tatagu, kadangyan ya nawotwot. Ot oltonan
ibidbid ke dida nan liblun nahamak nah Templon nitu-
doka di nakitobbalan APU DIOS ke dida. ³ E timmad-
dog hi Josiah nah paldang nan tukud nah Templo ot is-
apata nan paka-un-unudona moh APU DIOS ta atonan
am-in nadan tugun an nitudok nah liblu. Ya am-in
nadan tatagu ya insapata da damdaman un-unudon
dah diyen nakitobbalan APU DIOS ke dida.

⁴ Ot iolden Josiah nah natag-en padin hi Hilkiah,
nadan padin bumaddang ke hiya ya nadan guwalya
nah hogpan hi Templon APU DIOS an ilah-un dan am-
in nadan mausal hi pundayawan ke Baal, nan babain
dios an hi Asherah ya nadan wadah kabunyan. Ot gob-
hon nan patul am-in datuwe nah e-elen di boblen nih-
up nah Nundotal an Kidron ot ipaena nan dap-ul ad
Bethel. ⁵ Kinaana nadan padin tinuddun nadan nitun-
udanan patul di Judah te nun-anappit dah maghob an
bangbanglu nadah pun-appitan hi adi makulug an
dios nadah bobled Judah ya Jerusalem. Ya kinaana bo
nadan mun-appit hi maghob an bangbanglu ke Baal,
nah algo, bulan ya nadah bittuwon. ⁶ Kinaana bo nah
Templo nan tukud an ing-ingon nan dios an hi Asher-
ah ot iena na nah e-elen di Jerusalem nah Nundotal an
Kidron ot gobhonah di. Tinanoptop na inggana num-
balin hi dap-ul ot pun-iwahit na nadah lubukan. ⁷ Pina-
i nay kiha-adan nadan linalakin pabayad day adol dah
di nah Templon APU DIOS. Hidi boy pun-abolan di bin-
abai nadah luput an mausal hi pundayawan dan
Asherah.

⁸ Pina-inan am-in nadan pun-appitan an pung-
gohoban dah bangbanglun iappit da nadah adi maku-
lug an dios mipalpu Geba ingganad Beersheba. Ya
pinaina nan pundayawan hi adi makulug an dios nah
hoob Joshua an gobernador di Jerusalem an wadah
iniggid nan hoob di Jerusalem. Ya in-ali nad Jerusalem
nadan padin APU DIOS an numboble nadah udum an
bobled Judah. ⁹ Dadiyen papadin nun-appit nadah
pundayawan hi adi makulug an dios ya ug-uggeda ni-
abulut an mun-appit nah altar APU DIOS nah Templo,
mu damanan makikan da nah tinapay an ugge naha-
adan hi mumpalbag an nidat nadah ibbadan padi.

¹⁰ Pinain pay Josiah nan pun-appitan an nangadanan
hi Topet nah Nundotal an Ben Hinnom ta maid di pun-
appitan nadan tataguh imbabale dan lalaki weno
babai nah dios an hi Molek. ¹¹ Ya kinaana nadan ing-in-
gon di kabayu nah hogpan nah Templon APU DIOS an
in-ong-ong handidan numpatul di Judah nah algo. Ya

ginhob na nadan kalesan mausal hi pundayawan da
nah algo. Niha-ad dadiye nah nih-up hi kiha-adan
Nathan Melek an kapun an opisyal an mumpaptok
nah dolan nan Templo.

¹² Pina-i na nan pundayawan an inha-ad handidan
patul di Judah nah atop di balen di patul nah pottok di
kuwartun din hi Ahas an patul. Ya pina-i na nadan pun-
appitan an kinapyan handin patul an hi Manasseh nah
duwan dolan nan Templo. Binukli na dadiyen pun-ap-
pitan ot ena iwele nah Nundotal ad Kidron. ¹³ Pina-i na
nadan impakapyan handin patul an hi Solomon nah
nangappit hi timilan di algod Jerusalem ya pinigging
nan Bilid an Oliba an pun-appitan hanadah himpap-
pangen adi makulug an dios, hi Astoret an binabain
dios di Sidon, hi Kemos an dios di Moab ya hi Molek an
dios di Ammon. ¹⁴ Ya pina-i na nadan tukud an pangi-
nomnoman da nah babain dios an hi Asherah. Ot
iwahit nay gunit di naten taguh di ot mahibit nan lutan
nipataddogana.

¹⁵ Ya pina-i na nan pun-appitan ya pundayawan ad
Bethel an kinapyan handin patul an hi Jeroboam an
imbabalen Nebat an nangipangulu nadah tatagud Is-
rael an munliwat. Binanukli na inggana numbalin hi
kay dap-ul ya ginhob na nan ing-ingon Asherah. ¹⁶ In-
dani ya tinibon Josiah on lulubuk nah duntug hidi ot
ipaka-ut na nadan gunit ot gobhona nah altar hidid
Bethel ot mahibit hidiyen pun-appitan. Datuwen inat
Josiah di immannung handin kinalin APU DIOS an
inabig handin profetas. Indani ya tinibo bon Josiah di
ohan lubuk ¹⁷ ot hanhananan kananay "Dahdiy kon
lubuk kediye?"

Kanan nadan tataguh did Bethel di "Hidiyey lubuk
handin profetas an nalpu Judah an nangabig ke-
tuwen inat mu tuh pun-appitan."

¹⁸ In-olden Josiah an kananay "Miathidih diyen lubuk.
Adiyu ibudal nadan gunit."

Ot ugge nakihal nadan gunit, takon nadan gunit nan
profetas an nalpu Samaria.

¹⁹ Inat Josiah di umat hi inat nad Bethel an pina-i na
nadan pundayawan hi adi makulug an dios an ki-
napyan handidan patul di Israel ad Samarian hinum-
lun an namahig di boh-ol APU DIOS. ²⁰ Pinate nan am-
in nadan padin di adi makulug an dios nadah pun-ap-
pitan an nun-anappitan da. Ya ginhob nay gugunit di
tatagu ke dadiyen pun-appitan ot mahibit da. Ot ahi
mibangngad ad Jerusalem.

Hay numpiyesta an Josiah hi panginomnoman dah Nala-uwan nan Anghel APU Dios

(2 Chronicles 35:1-19)

²¹ In-olden Josiah an numpiyesta nadan tataguh
panginomnoman dah Nala-uwan nan Anghel ta daya-
won dah APU DIOS an Dios da mipuun hi nitudok nah
liblun nakitobbalan dida. ²² Nipalpu handih nun-ap-

apuwan nadan huwes ya patul ad Israel ya Judah ya ug-ugge naat di athitun Piyestan di Nala-uwan nan Anghel APU DIOS. ²³ Inat nadan tataguh tuwen Piyestan di Nala-uwan di Anghel ad Jerusalem hi pundayaw dan APU DIOS handih mikahimpulut walun toon hi numpatulan Josiah.

Hanadan udum an maphod an inat Josiah

²⁴ Ya gapu te pinhod Josiah an maun-unud nadan nitudok an tugun nah liblun hinamak nan natag-en padin hi Hilkiyah nah Templon APU DIOS ya kinaan Josiah ad Jerusalem ya nadah bobled Judah am-in nadan mun-agba ya mungketema. Ya kinaana nadan dios hi nunhituwan nadan tatagu, hay ing-ingon nadan dios ya am-in nadan mausal hi pundayawan da nadah adi makulug an dios. ²⁵ Maid nadah namangpangulu ya nitun-ud ke hiyan numpatul di umat ke hiyan in-ohha na ya impaahanay pundayaw na ke APU DIOS ya impaka-un-unud nay Tugun Moses.

²⁶ Mu takon di athidi ya ugge nakaan nan namahig an boh-ol APU DIOS nadah tatagud Judah ingganad uwani gapuh gaga-ihon inat din patul an hi Manasseh. ²⁷ Ot kanan APU DIOS di "Atok hi Judah di umat hi inat kud Israel. Ipaek nadan tataguh nidawwi ya iwalong kuy Jerusalem an pinilik an boblek ya iwalong ku nan Templon kanak an pundayawan dan ha-on."

Hay napoppogan di numpatulan Josiah

(2 Chronicles 35:20—36:1)

²⁸ Am-in nadan inat nan patul an hi Josiah ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah.

²⁹ Kediye numpatulan Josiah ya impangulun Neko an patul di Egypt di dakol an tindalu na ot mumpae da nah Wangwang an Euphrates ta baddangana nan patul di Assyria. Inumga damdamah Josiah an impangulunay tindaluna ta eda makigubat ke dadiyen tindalun di iEgypt, mu pinaten Neko hi Josiah ad Meggido. ³⁰ Inluga nadan opisyal nay adol nah kalesa ot mibangngad dad Jerusalem ot ilubuk da nah lubuk na.

Ot ihannot nadan tatagud Judah nan imbabalenan hi Jehoahas an numpatul.

Hay numpatulan Jehoahas ad Judah

(2 Chronicles 36:2-4)

³¹ Duwampulut tuluy toon Jehoahas handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh tulun bulan. Hay inana ya hi Hamutal an imbabalen Jeremiah an iLibnah.

³² Hiya ya nunliwat ke APU DIOS te inat nay gaga-ihon, umat handidan aammod na.

³³ Napoppog di pun-ap-apuwana handih dimpap Neko an patul di Egypt ad Riblah ad Hamat ot ibalud nah dit adi mun-ap-apud Jerusalem. Impumbayad diyen patul di Egypt di Judah hi tulun libut opat an

gatut an kilon silber ya tulumpulut opat an kilon bali-tuk hi buwis da. ³⁴ Indani ya impumbalin Neko hi Eliakim an imbabalen Josiah an mumpatul ad Judah. Ot hannotanay ngadan Eliakim hi Jehoiakim. Hi ke Jehoahas ya in-en Neko ad Egypt ot hidiy natayana.

Hay numpatulan Jehoiakim ad Judah

(2 Chronicles 36:5-8)

³⁵ Hi Jehoiakim an patul di Judah ya binuwisana nadan tatagu, mipuun hi kuwentan di limmu dat waday pamayad nah buwis an ibagan nan patul di Egypt.

³⁶ Duwampulut limay toon Jehoiakim handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apud Jerusalem hi himpulut ohan toon. Hay ngadan inana ya hi Sebidah an imbabalen Pedaiah an iRumah. ³⁷ Takon hi Jehoiakim ya nunliwat damdaman APU DIOS umat hi inat handidan aammod na.

24 Kediye numpatulan Jehoiakim ya ginubat Nebukadnesar an patul di Babilon di Judah.

Nunsukuh Jehoiakim ot mumbayad boh buwis hi tulun toon ot ahina ngohayon. ² Indani ya impaalin APU DIOS di iBabilon, iAram, iMoab ya iAmmon ot dadagon day Judah. Ot hidiyey immannungon di kinalin APU DIOS an impaabig na handidah profetas mipanggep hi Judah. ³ Man-uket naat di athidi nadah iJudah ya inolden APU DIOS an makaan dah dih kad-ana gapu nadah dakol an punliwatan an inat handin patul an hi Manasseh. ⁴ Namam-ah namatayanah dakol an tatagun maid di bahul da. Dadiyen gaga-ihon inat Manasseh ya adi kal-iwan Apu Dios.

⁵ Nateh Jehoiakim ot mihannot nan imbabalenan hi Jehoiachin an numpatul. Am-in nadan inat Jehoiakim ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah.

⁷ Ug-ugge mo impangulun nan patul di Egypt nadan tindalunan makigubat te sinakup mon nan patul di Babilon nadan boblen sinakup ni-an di Egypt, mipalpu nah wa-el ad Egypt inggana nah Wangwang an Euphrates.

Hay numpatulan Jehoiachin ad Judah

(2 Chronicles 36:9-10)

⁸ Himpulut waluy toon Jehoiachin handih numpatulanad Judah, mu nun-ap-apu ya abuh tulun bulan. [†] Hay ngadan inana ya hi Nehusta an imbabalen El-nathan an iJerusalem. ⁹ Hi ke Jehoiachin ya umat ke amanan nunliwat ke APU DIOS.

¹⁰ Kediye numpatulana ya immali day ap-apun di tindalun di Babilon ad Jerusalem ot likkubon da. ¹¹ Indani ya immalid Jerusalem hi Nebukadnesar ¹² ot munsukuh Jehoiachin an patul di Israel, takon hi inana, nadan imbabalena, nadan opisyal di tindaluna ya nadan opisyal nah balena ke dadiyen iBabilon.

[†] ya 24:18 Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handi numpatulan da.

Handih mikawalun toon an nun-ap-apuwan Nebukadnesar ya in-e nad Babilon hi Jehoiachin ot mibalud hidi. ¹³Inalan Nebukadnesar am-in nadan nabalol an wada nah Templon APU DIOS ya nah balen nan patul ot ienad Babilon. Impakialanan am-in nadan ngunut an balituk nah Templon impakapyan handin patul an hi Solomon an mausal hidi. Hidiyey immanungan di kinalin APU DIOS. ¹⁴Ya in-e nad Babilon nadan tatagud Jerusalem. Dadiye nadan linalakin imbabalen nan patul, nadan aap-apu, nadan titindalu, nadan nalaing an mungngunu ya nadan mumpanday. Hay ngam-ut dan am-in ya himpulun libu. Ammuna nadan kawotwotan an tataguy uggena impakiala ot di-day nabati.

¹⁵In-en Nebukadnesar ad Babilon nan patul an hi Jehoiachin, hi inana, nadan inayana, nadan opisyal na ya nadan natag-ey saad nan tatagud Judah. ¹⁶Ya impakie nay pitun libun kapkaphodan an tindalun nungkal-ot an makigubat ya hinlibun nalaing an mungngunu ya mumpanday.

¹⁷Tinuddun Nebukadnesar an nihannot an mumpatul ad Judah ya hi Mattaniah nan tulang di ammod Jehoiachin. Hinannotanay ngadan Mattaniah hi Sedekiah.

Hay numpatulan Sedekiah ad Judah

(2 Chronicles 36:11-12; Jeremiah 52:1-3a)

¹⁸Duwampulut ohay toon Sedekiah handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apud Jerusalem an bobleh dih himpulut ohan toon. Hay inana ya hi Hamutal an imbabalen Jeremiah an iLibnah. ¹⁹Hi Sedekiah ya umat nah patul an hi Jehoiakim an nunliwat ke APU DIOS. ²⁰Gapuh namahig an boh-ol APU DIOS di nangi-pakaanana nadah tatagud Jerusalem ya nadah bimobobled Judah ot maid di natdaan kediye boblen kawad-ana.

Hay nadadagan di Jerusalem

(2 Chronicles 36:13-21; Jeremiah 52:3b-11)

Indani ya nginohen Sedekiah nan patul di Babilon an hi Nebukadnesar.

25 Handih mikahimpulun algoh mikahimpulun bulan hi mikahiyam an toon hi numpatulan Sedekiah ya impangulun Nebukadnesar di tindaluna ot gubaton day Jerusalem. Nungkampu da nah e-elen di Jerusalem ot pumpiggilan day puun di nunlinikkod nan binattun alad diyen boble ta waday innun dan humgop. ²Athidiy inainat da inggana handih mikahimpulut ohan toon an numpatulan Sedekiah.

³Handih mikahiyam an algoh mikap-at an bulan kediye toon an ma-ma-idan moy makan nah boble ⁴ya dinadag nadan iBabilon nan binattun alad ot hogpon dah diyen ongal an boble. Mu takon di linikkub

nadan iBabilon nan boble ya binumtik metlaing am-in nadan tindalun Sedekiah kediye hilong. Indalan da nah garden di patul ot humawwang da nah hoob an numbattanan nan duwan binattun alad ot mamtik dan numpae da nah Nundotal an Jordan.

⁵Mu pindug nadan tindalun di Babilon da Sedekiah ot dopapon da nah nundotal an nih-up ad Jericho. Ya tinaynan am-in nadan tindaluna. ⁶In-e dah Sedekiah ke Nebukadnesar an wadad Riblah ot humalyaonah di. ⁷Pinate da nadan imbabalenah di yaden ang-ang-angona. Ya impakaan Nebukadnesar di matan Sedekiah, ot ahida bangkilingan ot ie dad Babilon.

Hay nadadagan nan Templo

(Jeremiah 52:12-13)

⁸Indani ya immalid Jerusalem hi Nebusaradan an konsehal Nebukadnesar ya ap-apun di guwalyana handih mikapitun algoh mikaliman bulan hi mikahimpulut hiyam an toon an numpatulan Nebukadnesar ad Babilon. ⁹Ot logabona nan Templon APU DIOS, nan balen di patul ya nadan balen am-in nadan natag-en tatagud Jerusalem. ¹⁰Ya pinain di tindaluna nadan binattun alad di Jerusalem. ¹¹In-e nad Babilon nadan udum an tatagun nabati, takon nadan tindalun naminhod an makid-um hi iBabilon ya nadan udum an tatagu. ¹²Mu imbatinad Judah nadan kawotwotan an maid ni-moy nganneh diyen odon da ot pungngunuwona dida nadah lagunta ya nadah papayo.

¹³Indani ya pina-in nadan iBabilon nadan o-ongal an giniling an tukud nan Templon APU DIOS, nadan kuliton an wadah di ya nan ongngaongngal an giniling an palyuk ot ie dan am-in nadan giniling ad Babilon.

¹⁴Impakiala day babanga, nadan pala, nadan pundalukduk hi dap-ul, nadan mausal hi kingke ya nadan giniling an ngunut an mausal nah Templo. ¹⁵Ya impakiala da nadan malukung an puntayah dala ya nadan malukung an punggohoban hi insenso ya am-in nadan ngunut an nakapyah balituk ya silber, ¹⁶takon nadan impakapyan din patul an hi Solomon an duwan o-ongal an tukud, nadan kuliton ya nan ongngaongngal an giniling an palyuk an makaddamot. ¹⁷Dadiyen duwan o-ongal an tukud ya nun-ingngo dan hindudwampulut pitun piyey katag-e da ya waday giniling an nihi-up an hin-op-at ta kagodwan piyey katag-ena. Ya naal-alkusan di nunlinikkod ke dadiyen tukud hi pomegranate an nakapyah giniling.

Hay niayan nadan Judah ad Babilon

(Jeremiah 52:24-27)

¹⁸In-ena damdaman balud da Seraiah an natag-en padi, hi Sephaniah an mihaynod ke hiya ya nadan tulun opisyal nah Templo. ¹⁹Ya inala nad Jerusalem nan ap-apun di tindalu, liman konsehal nan patul an nabati

nah boble, nan opisyal an mihaynod nah ap-apun di tindalu ya nan sekretarin di tindalu ya nan-om hanadah tatagu. ²⁰ Ot ien Nebusaradan didah kad-an nan patul di Babilon an wadad Riblah an ongal an bobled Hamat. ²¹ Ot pipaten nan patul dida.

Hidiyey naat an nien am-in nadan tatagud Judah hi udum an boble.

Hi Gedaliah di gobernador ad Judah

(Jeremiah 40:7-9; 41:1-3)

²² Impumbalin Nebukadnesar hi Gedaliah an imbabalen Ahikam ya inap-apun Sapan hi gobernador ad Judah ta hiyay mangipaptok nadah tatagun ugge nied Babilon. ²³ Handih dingngol nadan aap-apu ya tindalun iJudah an ugge nunsuku nadah iBabilon di mipanggep kediyey ya eda nakihayyup ke Gedaliah ad Mispah. Datuwen aap-apu ya da Ismael an imbabalen Nethaniah, hi Johanan an imbabalen Kareah, hi Seraiah an imbabalen Tanhumet an iNetopah ya hi Jaasaniah an holag Maakah an ibba da nadan tindalu da.

²⁴ Kanan Gedaliah ke diday "Adi kayu tumakut nadah opisyal di Babilon. Mihtu kayu tuh boble ya munhilbi kayu nah patul di Babilon ta maphod am-in di maat ke dakayu."

²⁵ Mu handih mikapitun bulan kediyen toon ya immed Mispah Ismael an imbabalen Nethaniah ya inap-apun Elishama an membro nah pamilyan di patul an ibbanay himpulu nadah tataguna ot patayon dah Gedaliah takon nadan ibbanan iJudah ya iBabilon an wadah di. ²⁶ Ot tumayan am-in nadan natdaan an ijudah an wadwada-an ya ma-ma-idan takon nadan aap-apu ya tindalu ot bumtik da Egypt te tumakut da nadah iBabilon.

Impae dah Jehoiachin an nibalud

(Jeremiah 52:31-34)

²⁷ Handih mikaduwapulut pitun algoh mikahimpulut duwan bulan di mikatulumpulut pitun toon an nibaludan Jehoiachin ya numpatul hi Ebil Merodak ad Babilon. Maule hiya ke Jehoiachin an patul ad Judah ot ipaena. ²⁸ Ya gapu te makaulleh Evil Merodak ya indatanah natagtag-en madaydayaw an saad mu nadan udum an patul an nie damdamad Babilon. ^{29,30} In-abulut nan mahannotan nan imbulwatin Jehoiachin an bulwatin di balud ya in-abulut nan makikan ke hiya. Ya indatana pay hi kabigabigat hi igattang nah mahapul na inggana handih nate.

1 Chronicles

Hay mipanggep ketuwen liblu an 1 Chronicles

Hituwen liblu an 1 Chronicles ya ipainila nan ugge inwalong Apu Dios nadan tatagunan holag Israel. Takon di inapput nadan iAssyria ya nadan iBabilon dida ot alan da didan balud hi boble da ya ugge kinal-iwan Apu Dios dida. Wadaday udum ke didan immanamut ad Israel an nalpu ad Babilon, mu nadismaya da te nadadag di Templo da ya nakapuy di gubilnu da.

Ot hay inat nan nangitudok ketuwen liblu ta mibangngad di dinol datuwen holag Israel ke Apu Dios ya impanomnom nan diday inat Apu Dios an numbendisyon hi aammod da handi ya nan nangipaptokanan dida ta baddangana dida ya tumulid da. Athidi kuma damdamay aton nadan holag Israel an mundinol dan Apu Dios an mangipaptok ke didad uwani ya hi udum hi algo. Te hi Apu Dios ya adi malumman, mu munnananong di pamhod na ya pamaptok nah tataguna. (Psalm 100:5)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay numbendisyonan Apu Dios nadah aammod di holag Israel ot dumakkodakkol da. (chapters 1-9)
2. Hay numbendisyonan Apu Dios nadah holag Israel hi nanudduwanan David an mumpatul ke dida. (chapters 10-21)
3. Hay numbendisyonan Apu Dios nadah holag Israel hi nangidadaananan am-in nadah tatagu ya nadan mahapul hi pamohwatan da nah Templo ya nadan udum an mahapul da. (chapters 22-29)

Hituway tonton mipalpun Adam inggana ke Abraham

1 Nahlag hi Adam ot wadah Seth. Nahlag hi Seth ot wadah Enos. Nahlag hi Enos ot wadah Kenan.
² Nahlag hi Kenan ot wadah Mahalalel, nahlag hi Mahalalel ot wadah Jared. ³ Nahlag hi Jared ot wadah Enoch an aman Methuselah. Nahlag hi Methuselah ot wadah Lamek. ⁴ Nahlag hi Lamek ot wadah Noah an tuluy imbabalenan hi Sem, hi Ham ya hi Japet.
⁵ Nahlag hi Japet ot wadah Gomer, hi Magog, hi Madai, hi Jaban, hi Tubal, hi Meshek ya hi Tiras. ⁶ Nahlag hi Gomer ot wadah Askenas, hi Riphath ya hi Togarmah.
⁷ Nahlag hi Jaban ot wadah Elishah, hi Tarsis, hi Kittim ya hi Rodanim. ⁸ Nahlag hi Ham ot wadah Kush, hi Misraim, hi Put ya hi Kanaan. ⁹ Nahlag hi Kush ot wadah Seba, hi Habilah, hi Sabta, hi Raamah ya hi Sabteka. Nahlag hi Raamah ot da Seba ke Dedan. ¹⁰ Wada boy ohan holag Nimrod an hi Kush an namangulun nangangapput hi nakigubagubatanah kabobboble. ¹¹ Hay nahlag damdaman Misraim ya dida nadan numpumbobled Lydia, Anam, Lehab, Naptuh, ¹² Patrus, Kasluh ya ad Crete. Diday aammod nadan iPilistia.
¹³ Nahlag hi Kanaan ot wadah Sidon an nahlagan nadan Sidonians. Nahlag bo ot nadan Hittite, ¹⁴ nadan Jebusite, Amorite, Girgashite, ¹⁵ Hibite, Arkite, Sinite,

¹⁶ Arbadite, Semarite ya Hamatite. ¹⁷ Hanadan imbabalen Sem ya hi Elam, hi Assur, hi Arpachshad, hi Lud, hi Aram, hi Us, hi Hul, hi Gether ya hi Meshek. ¹⁸ Hi Arpachshad di kon imbabalen Selah an aman Eber. ¹⁹ Duway imbabalen Eber: hi Peleg di ngadan nan oha te handih katagguna ya naganodway tataguh kabobboble tuh luta mipuun hi nunhihinnatkon an kali da. Hay ngadan nan oha ya hi Joktan. ²⁰ Hi Joktan di aman Almodad, hi Selep, hi Hasarmabet, hi Jerah, ²¹ hi Hadoram, hi Usal, hi Diklah, ²² hi Obal, hi Abimael, hi Seba, ²³ hi Ophir, hi Habilah ya hi Jobab. ²⁴ Datuwe nadan nuntutun-ud an holag mipalpu ke Sem inggana ke Abram. Nawadah Sem, ot ahi wadah Arpachshad, hi Selah, ²⁵ hi Eber, hi Peleg, hi Reu, ²⁶ hi Serug, hi Nahor, hi Terah ²⁷ ya hi Abram an hi Abraham di ohan ngadana.

²⁸ Hi Abraham ya duway imbabalenan da Isaac ke Ismael. ²⁹ Hanadan himpulut duwan imbabalen Ismael ya hi Nebayot an panguluwan, hi Kedar, hi Adbeel, hi Mibsam, ³⁰ hi Misma, hi Dumah, hi Massa, hi Hadad, hi Tema, ³¹ hi Jetur, hi Naphis ya hi Kedemah an udiidian. ³² Hanadan onom an imbabalen Abraham nah babain imbilang nan inayanan hi Keturah ya hi Simran, hi Joksan, hi Medan, hi Midian, hi Isbak ya hi Suah. Hi Joksan ya duway imbabalenan da Seba ke Dedan. ³³ Hi Midian

ya limay imbabalena: hi Ephah, hi Epher, hi Hanok, hi Abida ya hi Eldaah. Datuwen am-in di holag Keturah.

³⁴ Hi Isaac an imbabalen Abraham ya duway imbalenan da Esau ke Jacob. ³⁵ Hanadan imbabalen Esau ya hi Eliphaz, hi Reuel, hi Jeus, hi Jalam ya hi Korah. ³⁶ Hanadan imbabalen Eliphaz ya hi Teman, hi Omar, hi Sephi, hi Gatam, hi Kenas, hi Timna ya hi Amalek. ³⁷ Hanadan imbabalen Reuel ya hi Nahat, hi Serah, hi Sammah, ya hi Missah.

Hanadan datin numbobled Edom

³⁸⁻⁴² Hanadan datin numbobled Edom ya nahlag da nadah imbabalen Seir an hi Lotan, hi Sobal, hi Sibeon, hi Anah, hi Dishon, hi Eser ya hi Dishan. Hi Lotan ya duway imbabalenan da Hori ke Homam. Waday tulang Lotan an babai an hi Timna. Hanadan imbabalen Sobal ya hi Alban, hi Manahat, hi Ebal, hi Sephi ya hi Onam. Hi Sibeon ya waday duwan imbabalena an da Aiah ke Anah an aman Dishon. Hanadan imbabalen Dishon ya hi Hamran, hi Esban, hi Itran ya hi Keran. Hanadan imbabalen Eser ya hi Bilhan, hi Saaban ya hi Jaakan. Hanadan imbabalen Dishan ya da Us ke Aran.

Hanadan numpatul ad Edom

⁴³ Handih maid da ni-an di numpatul ad Israel ya wadada tuwaliy nahanhanot an patul ad Edom. Hay namangulu ya hi Bela an imbabalen Beor an iDinhaba. ⁴⁴ Nateh Bela ot mihannot hi Jobab an imbabalen Serah an iBosrah. ⁴⁵ Nateh Jobab ot mihannot boh Husham an iTeman. ⁴⁶ Nateh Husham ot mihannot hi Hadad an imbabalen Bedad an iAbit. Hituwen hi Hadad nan nangapput nadah iMidian handih nungugubatan dad Moab. ⁴⁷ Nateh Hadad ot mihannot hi Samlah an iMasrekah. ⁴⁸ Nateh Samlah ot mihannot hi Saul ad Rehobot an boble nah kad-an di Wangwang an Euphrates. ⁴⁹ Nateh Saul ot mihannot hi Baal-Hanan an imbabalen Akbor. ⁵⁰ Nateh Baal-Hanan ot mihannot hi Hadad an iPau. Hay inayan Hadad ya hi Mehetabel an imbabalen Matred ya inap-apun Mesahab. ⁵¹ Indani ya nate damdamah Hadad.

Hanadan mangipangpanguluh iEdom mipuun hi nahlagan da ya hi Timna, hi Albah, hi Jethet, ⁵² hi Oholibamah, hi Elah, hi Pinon, ⁵³ hi Kenas, hi Teman, hi Mibsar, ⁵⁴ hi Magdiel ya hi Iram.

Hanadan nahlag ke Judah

2 Hi Jacob ya himpulut duway imbabalenan linalaki. Datuway ngadan da: hi Reuben, hi Simeon, hi Libay, hi Judah, hi Issakar, hi Sebulun, ² hi Dan, hi Joseph, hi Benjamin, hi Naptali, hi Gad ya hi Asher. ³ Hi Judah ya liman am-in di linalakin imbabalena. Tulu nah inayanan iKanaan an hi Sua. Hay ngadan da ya hi Er, hi Onan ya hi Selah. Hi Er an panguluwan an imbabalena

ya gaga-iho ot patayon APU DIOS. ⁴ Hay imbabalena ke Tamar an inapunan nabalun ya duwa an da Peres ke Serah an nundappil da. ⁵ Hi Peres ya duway imbalenan da Hesron ke Hamul. ⁶ Hi tulang nan hi Serah ya limay imbalenan hi Simri, hi Ethan, hi Heman, hi Kalkol ya hi Darda. ⁷ Hi Akan an imbabalen Karmi an holag Serah di hinumlun handi an nakastigu nadan holag Israel te waday intalu na nadah inala dah gubat an niong-ong ke APU DIOS. ⁸ Hi Ethan ya ohay imbalena an hi Asariah.

Hay tonton di ammod nan patul an hi David

⁹ Hi Hesron ya tuluy linalakin imbabalenan hi Jerahmeel, hi Ram ya hi Kaleb. ¹⁰ Hi Ram di aman Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot wadah Nashon an matbal am-in hanadah holag Judah. ¹¹ Nahlag hi Nashon ot wadah Salmon. Nahlag hi Salmon ot wadah Boaz. ¹² Hi Boaz di aman Obed. Hi Obed di aman Jesse. ¹³ Hi Jesse ya pitu day imbabalenan linalaki. Hay panguluwan ya hi Eliab, nihaynod hi Abinadab ot ahiah Sammah, ¹⁴ hi Nethanel, hi Raddai, ¹⁵ hi Osem ot ahiah David. ¹⁶ Hanadan duwan binabain imbabalena ya da Seruah ke Abigail. Hi Seruah ya tulu day linalakin imbabalenan hi Abishai, hi Joab ya hi Asahel. ¹⁷ Hi Abigail ya in-inena on holag Ismael an hi Jether ot waday ohan lalakin imbabale dan hi Amasa.

Hanadan holag Hesron

¹⁸ Hi Kaleb an imbabalen Hesron ya in-ine nah Asubah ke Jeriot. Nun-imbabaleh Asubah ot nadan tulun linalakin hi Jeshar, hi Sobab ya hi Ardon. ¹⁹ Nateh Asubah ot mumbintan hi Kaleb ke Eprat ot waday ohan lalakin imbabale da an hi Hur. ²⁰ Nahlag hi Hur ot hi Uri. Nahlag boh Uri ot hi Besalel. ²¹ Handih nan-om di toon Hesron ya in-inena nan babain imbabalen Makir ya tulang Gilead ot waday lalakin imbabale da an hi Segub. ²² Hi Segub ya imbabalena Jair an nun-apuh duwampulun o-ongal an bobled Gilead. ²³ Mu indani ya sinakup nadan ap-apud Geshur ya Aram di nan-om an bobleh di takon di Jair ya Kenat ya nadan udum an boblen nih-up hidi. Am-in nadan numbobleh di ya nahlag dan Makir an aman Gilead. ²⁴ Hi Hesron ya nated Kaleb Eprathah. Waday imbabale dan Abijah hi lalaki an hi Ashur an nangapya nah boble an Tekoa.

Hanadan holag Jerahmeel

²⁵ Hi Jerahmeel an panguluwan an imbabalen Hesron ya limay linalakin imbabalena. Hi Ram an panguluwan, hi Bunah, hi Oren, hi Osem ya hi Ahijah. ²⁶ Nalahin boh Jerahmeel hi ohan babain hi Atarah ot waday lalakin imbabale da an hi Onam. ²⁷ Tuluy linalakin imbabalen Ram an panguluwan an imbabalen Jerahmeel: hi Maas, hi Jamin ya hi Eker. ²⁸ Hi Onam ya waday duwan

imbabalenan da Sammai ke Jada. Hi Sammai ya duway linalakin imbabalenan da Nadab ke Abishur. ²⁹ Nalahin hi Abishur ke Abihail ot waday duwan linalakin imbabale dan da Ahban ke Molid. ³⁰ Hi Nadab an tulang Abishur ya waday duwan linalakin imbabalenan da Seled ke Appaim. Mu hi Seled ya naten maid di imbabalena. ³¹ Hi Appaim di aman Ishi. Nahlag hi Ishi ot hi Seshan. Nahlag damdamah Seshan ot hi Ahlai. ³² Hi Jada an tulang Simea ya waday duwan linalakin imbabalenan da Jether ke Jonathan. Mu hi Jeter ya naten maid di imbabalena. ³³ Hi Jonathan ya waday duwan linalakin imbabalenan da Peleth ke Sasa. Datuwen am-in di nahlag ke Jerahmeel. ^{34,35} Hi Seshan ya maid di linalakin imbabalena ot ipaahawa na nan ohan babain imbabalena nah muttatyu nan hi Jarha an iEgypt ot waday ohan imbabale dah lalaki an hi Attai. ³⁶ Hi Attai di aman Nathan, hi Nathan di aman Sabad, ³⁷ hi Sabad di aman Eplal. Hi Eplal di aman Obed, ³⁸ hi Obed di aman Jehu, hi Jehu aman Asariah. ³⁹ Hi Asariah di aman Heles, hi Heles di aman Eleasah. ⁴⁰ Hi Eleasah di aman Sismai, hi Sismai di aman Sallum. ⁴¹ Hi Sallum di aman Jekamiah, hi Jekamiah di aman Elishama.

Hanadan udum an nahlag ke Kaleb

⁴² Hanadan imbabalen Kaleb an tulang Jerahmeel ya hi Meshah an panguluwan an aman Sip. Hay mikadwa ya hi Mareshah an aman Hebron. ^{43,44} Waday opat an linalakin imbabalen Hebron an hi Korah, hi Tappuah, hi Rekem ya hi Sema. Hi Semay aman Raham ya hi Raham di aman Jorkeam. Hi Rekem an tulang Sema ya nahlag ot hi Sammai ⁴⁵ an aman Maon. Nahlag hi Maon ot hi Bet Sur. ⁴⁶ Hi Kaleb ya imbilang nah Ephah an inayana ot wada boy tulun linalakin imbabale dan hi Haran, hi Mosa ya hi Gases. Hi Haran ya waday ohan lalakin imbabalena ot ngadananah Gases. ⁴⁷ Wada on ohan lalakin hi Jahdai an onom di imbabalenah linalakin hi Regem, hi Jotham, hi Geshan, hi Pelet, hi Ephah ya hi Saap. ⁴⁸ Wada boy ohan imbilang Kaleb an inayanan hi Maakah ot waday duwan linalakin imbabale dan hi Seber ya hi Tirhanah. ⁴⁹ Indani ya wada pay di duwan linalakin imbabale dan hi Saap an nangapya nah boble an Madmannah, ya hi Seba an nangapya damdama nadah boble an Makbenah ya Gibeah. Waday ohan babain imbabalen Kaleb an hi Aksah.

Hanadan udum an nahlag ke Kaleb

⁵⁰ Datuwey udum an nahlag ke Kaleb. Hi Hur di panguluwan an imbabalen da Kaleb ke Eprathah. Hi Sobal an imbabalen Hur di nangapya nah boble an Kiriath Jearim. ⁵¹ Hanan mikadwa ya hi Salma ya hiyay nangapya nah boble an Betlehem ya nan mikatlu ya hi Harep ya hiyay nangapya nah boble an Bet Gader. ⁵² Hi Sobal an nangapya nah boble an Kiriath Jearim di am-

mod nadan numbobled Haroeh, nadan godwan nadan numbobled Menuhot ⁵³ ya nadan numbobled Kiriath Jearim an dadiye nadan holag Itrit, Puthite, Sumathite ya Misraites ya ibba da nadan numbobled Sorah ya Estaol. ⁵⁴ Hi Salma an nangapya nah boble an Betlehem ya hiyay ammod nadan iNetopah, iAtrot Bet Joab ya nadan godwan nadan holag Manahat ya nadan iSorah ⁵⁵ ya nadan nalaing an muntudok nadah importanten dokumento ya nadan numbobled Jabes: dadiye nadan Tiratite, Sukatite ya Simeatite. Datuwen am-in ya Kenite an nahlag ke Hammat an nahlagan nadan pamilyan Rebab.

Hanadan imbabalen nan patul an hi David

3 ¹³ Datuwe nadan linalakin imbabalen David handih kawadanad Hebron mipalpuh panguluwan inganah udidayan: hi Amnon an inayah Ahinoam an iJesreel, hi Daniel an inayah Abigail an iCarmel, hi Absalom an inayah Maakah an imbabalen nan patul an hi Talmai ad Geshur, hi Adonijah an inayah Haggit, hi Sephatiah an inayah Abital ya hi Iream an inayah Eglah. ⁴ Datuwen am-in ya nitungo dad Hebron handih numpatulan David hidih pitun toon ta kagodwa. Numpatul bod Jerusalem hi tulumpulut tulun toon ⁵ ot mitungo da boy udum an imbabalena di. Opat di linalakin imbabale dan Bathsheba an imbabalen Amiel: hi Simea, hi Sobab, hi Nathan ya hi Solomon. ⁶ Wadada boy udum an linalakin imbabalenan hi Ibhah, hi Elishua, hi Eliphelet, ⁷ hi Nogah, hi Nepheg, hi Japhia, ⁸ hi Elishama, hi Eliada ya hi Eliphelet. ⁹ Datuwey linalakin imbabalena, mu ugge nid-um nadan imbabalena nadah imbilang nan inayana. Ya waday imbabalena babai an hi Tamar.

Hanadan nahlag ke Solomon

¹⁰ Datuwey holag Solomon: hi Rehoboam, hi Abijah, hi Asa, hi Jehoshaphat, ¹¹ hi Jehoram, hi Ahasiah, hi Joash, ¹² hi Amasiah, hi Ussiah †, hi Jotham, ¹³ hi Ahas, hi Heskiah, hi Manasseh, ¹⁴ hi Amon ya hi Josiah. ¹⁵ Waday opat an linalakin imbabalen Josiah: hi Johanan, hi Jehoiakim, hi Sedekiah ya hi Joahas. ¹⁶ Hi Jehoiachin di nihannot ke amanan hi Jehoiakim an numpatul. Ya hi Sedekiah di nihannot ke Jehoiachin.

Hanadan nahlag ke Jehoiachin

¹⁷ Datuwey holag nan patul an hi Jehoiachin an numbalin na balud ad Babilon. Hi Jehoiachin ya pituy imbabalenan linalakin hi Sealtiel, ¹⁸ hi Malkiram, hi Pedaiah, hi Senassar, hi Jekamiah, hi Hoshama ya hi Nedabiah. ¹⁹ Duway imbabalen Pedaiah an da Serubbabel ke Simeai. Hi Serubbabel ya duwa boy imbabalenan da Meshullam ke Hananiah ya ohan babain hi Selomit.

† Hay ohan ngadana ya hi Asariah.

²⁰Wadaday nid-um an liman imbabalen Serubbabel an da Hashubah, hi Ohel, hi Berekiah, hi Hasadiah, ya hi Jushab Hesed. ²¹Hi Hananiah ya duway imbabalenah linalakin hi Pelatiah ya hi Jeshaiyah an aman Repaiah an aman Arnan an aman Obadiah an aman Sekaniah. ²²Ohay imbabalen Sekaniah an hi Semaiah, ya limay inap-apunan hi Hattus, hi Igal, hi Bariah, hi Neariah, ya hi Saphat. ²³Hi Neariah ya tuluy imbabalenan linalakin hi Elioenai, hi Hiskiah ya hi Asrikam. ²⁴Hi Elioenai ya pituy linalakin imbabalenan hi Hodabiah, hi Eliashib, hi Pelaiah, hi Akkub, hi Johanan, hi Delaiah ya hi Anani.

Hanadan holag Judah

4 Datuway holag Judah: hi Peres, hi Hesron, hi Karmi, hi Hur ya hi Sobal. ²Hi Sobal ya nahlag ot hi Reaiah an hi aman Jahat. Nahlag hi Janat ot hi Ahumai ke Lahad an diday nahlagan nadan iSorah. ³⁴Nahlag da Kaleb ke Eprathah ot hi Hur an panguluwan. Nahlag hi Hur ot diday numbobled Betlehem. Tulu day imbabalen Hur an hi Etam, hi Penuel ya hi Eser. Nahlag hi Etham ot nadan tulun linalakin hi Jesreel, hi Isma ya hi Idbas ya nan ohan babain hi Hasselponi. Hanadan holag Penuel di numbobled Gedor ya nadan holag Eser di numbobled Hushah. ⁵Hi Ashur an nangapya nah boble an Tekoa ya duway inayanan da Helah ke Naarah. ⁶Opat di linalakin imbabalen da Ashur ke Naarah an hi Ahussam, hi Hephher, hi Temeni ya hi Haahastari. ⁷Ya nadan imbabalen da Ashur ke Helah an hi Seret, hi Ishar, hi Etnan ya ⁸hi Kos di aman da Anub ke Sobebah ya hiyay ammod nadan holag Aharhel an imbabalen Harum.

⁹Wada bo on hi Jabes an pakallispituwon di pamilyana ya iibana. Nunlohanana inana handih e mitungo, kinali Jabes di impungngadanan hiya. ¹⁰Mu nundasal hi Jabes nah Dios nadan holag Israel ot kananah dasal nay "Bendisyonanak Apu Dios ta idatanak hi ambilog an luta. Ya baddanganak ta adik aton di gagaihon humlun hi punholholtapak." Dingngol Apu Dios hidiyen dasal na ot idat na nan imbaganah dasal na.

Hanadan udum an pamilyan nitudok

¹¹Hi Kelub an tulang Suhah ya nahlag ot nan ohan lalakin imbabalenan hi Mehira. Nahlag hi Mehira ot hi Eston ¹²an tuluy linalakin imbabalena: hi Bet Rapha, hi Paseah ya hi Tehinnah an nangapya nah boble an Nahas. Hanadan holag da ya numboble dad Rekah. ¹³Hi Kenas ya duway linalakin imbabalenan da Otniel ke Seraiah. Duwa damdamay linalakin imbabalen Otniel an da Hathat ke Meonothai. ¹⁴Nahlag hi Meonothai ot hi Oprah. Hi Seraiah di aman Joab an nangapya nah boble an kanan dan Boblen di Makangunnu te am-in nadan numboble di ya nalaing dah mipanggep hi ngannen ngunu. ¹⁵Hi bo Kaleb an imbabalen Jephun-

neh ya tuluy linalakin imbabalenan hi Iru, hi Elah, ya hi Naam. Nahlag hi Elah ot hi Kenas. ¹⁶Hi Jehallelel ya opat di linalakin imbabalenan hi Sip, hi Sipah, hi Tiria ya hi Asarel. ^{17,18}Hi Ezra ya opat di linalakin imbabalenan hi Jether, hi Mered, hi Ephraim ya hi Jalon. In-inen Mered hi Bithiah an imbabalen nan patul di Egypt ot waday ohan babain imbabale dan hi Miriam, ya duway linalakin imbabale dan da Sammai ke Isbah. Hi Isbah di nangapya nah boble an Estemoa. In-ine bon Mered di ohan babain holag Judah ot waday tulun linalakin imbabale dan hi Jered di oha an hiyay nangapya nah boble an Gedor. Hi Heber boy mikadwa an hiyay nangapya nah boble an Soko. Ya hi Jekutiel di mikatlu an hiyay nangapya nah boble an Sanoah. ¹⁹Hi Hodiah ya in-inena nan tulang Naham. Hay imbabalena ya aman Keilah an Garmite ya hi Estemoa an Maakatite. ²⁰Hi Simon ya opat di imbabalenan linalakin hi Amnon, hi Rinnah, hi Ben Hanan ya hi Tilon. Duway imbabalen Ishi an linalakin da Sohet ke Ben Sohet. ²¹Datuway holag Selah an imbabalen Judah: hi Er an aman Lekah, hi Laadah an aman Mareshah. Hanadan udum an holag na ya nalaing dan mun-abol an numboble dad Bet Asbea, ²²hi Jokim ya nadan iibanan numbobled Koseba ya da Joash ke Sarap an nangiineh binabain iMoab ot eda numbobled Jeshubi Lehem. Nipalpu tuwali handih done ya diday ²³manganapya banga te ingunuwan da nan patul. Hay numboblayan da ya ad Nethim ya ad Gederah.

Hanadan holag Simeon

²⁴Hi Simeon ya limay linalakin imbabalenan hi Nemuel, hi Jamin, hi Jarib, hi Serah ya hi Saul. ²⁵Hay imbabalen Saul ya hi Sallum an aman Mibsam an aman Misma. ²⁶Hi Misma ya aman Hammuel an aman Sakkur an aman Simeir. ²⁷Himpulut onom di linalakin imbabalen Simeir ya onom di binabaih imbabalena. Mu o-ohay imbabalen di tutulang na, kinali o-ohay nahlag ke Simeon. Adi umat ke Judah an dakdakol di holag na. ²⁸Inggana handih numpatulan David ya hay numpumboblayan nadan holag Simeon ya ad Beer-sheba, Moladah, Hasar Sual, ²⁹Bilhah, Esem, Tolad, ³⁰Bethuel, Hormah, Siklag, ³¹Bet Markabot, Hasar Susim, Bet Biri ya Saaraim. ³²Numboble da pay ad Etam, Ain, Rimmon, Token ya ad Ashan, ³³takon hanadah nungkih-up an boble ingganad Baalat. Datuway listaan di aammod da ya nadan numboblayan da. ³⁴⁻³⁸Datuway udum an holag Simeon: hi Meshobab, hi Jamlek, hi Joshah an imbabalen Amasiyah, hi Joel, hi Jehu an imbabalen Joshibiah an imbabalen Seraiah an imbabalen Asiel, hi Elioenai, hi Jaakobah, hi Jeshohaiah, hi Asaiah, hi Adiel, hi Jesimiel, hi Benaiah, hi Sisa an imbabalen Siphai an imbabalen

Allon an imbabalen Jedaiah an imbabalen Simri an imbabalen Semaiah.

³⁹ Indani ya mungkadakol di holag da ot mumpae dah nangappit hi kalin-oban di algod Gedor ot ipattol day aggayam da nah nundotal hidih kad-an nan boble. ⁴⁰ Dinatngan dah diyen boblen maphod an pumpattolan, ambilog ya ugge linikkub di bilid ya madin-ong ya malinggop. Hay numbobleh di ya nadan holag Ham. ⁴¹ Handih numpatulan Heseekiah ad Judah ya imme datuwen natonton an tatagud Gerar ot gubaton da dadiyen holag Ham ya nadan Meunites an numbobleh di. Pina-i day babale da ya kampu da ot dogalon da dida ot diday nihannot an numbobleh di te makaphod hidiyen boblen pumpattolan te dakol di kanon di kalnero da. ⁴² Wada boy liman gatut an holag Simeon an numpaed Edom † hi nangappit hi timilan di algo. Hay nangipangulun dida ya nadan imbabalen Ishi an hi Pelatiah, hi Neariah, hi Repaiah ya hi Ussiel. ⁴³ Pinate da nadan natdaan an iAmalek hidid Edom ot diday numbobleh di nipalpun diye.

Hanadan holag Reuben

5 Datuwey holag Reuben an panguluwan an imbabalen Jacob. Gapu te inhuyop nay oha nadah imbilang amanan inayana ya nama-id moy kalebbengangan panguluwan. Hidiyen kalebbengana ya nidat ke Joseph. ² Numbalin di holag Judah an diday kaong-ongalan di kabaelana ot malpun diday nun-ap-apun amin hanadah holag Jacob, mu nunnanong nan kalebbengan di panguluwan ke Joseph. ³ Opat di linalakin imbabalen Reuben: hi Hanok, hi Pallu, hi Herson ya hi Karmi.

⁴⁶ Datuwey holag Joel inggana nadah nahayhaynod an holag na: hi Semaiah, hi Gog, hi Simei, hi Mikah, hi Reaiah, hi Baal ya hi Beerah. Hi Beerah an ap-apun di holag Reuben ya dimpap nan patul di Assyria an hi Tiglat Pileser ot pakaanona didah boble da ot iena didad Assyria. ⁷ Datuwey nilistan aap-apun di holag Reuben: hi Jeiel, hi Sekariah ⁸ ya hi Bela an imbabalen Asas an imbabalen Sema an nahlag ke Joel. Numboble datuwen tatagud Aroer, ad Nebo ya ad Baal Meon. ⁹ Dakol di aggayam dah did Gilead ot sakupon da inggana nah pingngit nan adi maboblaysan nah nangappit hi timilan di algo inggana nah Wangwang an Euphrates. ¹⁰ Handih numpatulan Saul ya ginubat datuwen holag Reuben nadan Hagrite. Numpate da dida ot diday nihannot an numboble nah bobled Gilead hi nangappit hi timilan di algo.

Hanadan holag Gad

¹¹ Hanadan holag Gad ya numboble da nah nih-up hi numboblaysan nadan holag Reuben ad Bashan ing-

† Hay ohan ngadana ya Seir.

gana nah nangappit hi timilan di algod Salekah. ¹² Hi Joel di mangipangpanguluh did Bashan. Ya hi Sapham, hi Janai ya hi Saphat di nihaynod ke hiyan mangipangpangulu. ¹³ Datuwey udum an nahlag ke Gad: hi Michael, hi Meshullam, hi Seba, hi Jorai, hi Jakan, hi Sia ya hi Eber. ¹⁴ Nahlag am-in datuwe ke Abihail an imbabalen Huri an imbabalen Jaroah an imbabalen Gilead an imbabalen Michael an imbabalen Jeshihai an imbabalen Jahdo an imbabalen Bus. ¹⁵ Hi Ahi an imbabalen Abdiel an imbabalen Guni di ap-apu da. ¹⁶ Am-in dadiyen holag Gad ya numboble dad Bashan ya Gilead ya nadah pumpattolan ad Saron. ¹⁷ Datuwen nitudok ya niohha handih tiempon numpatulan Jotham ad Judah ya hi Jeroboam ad Israel.

Hanadan tindalun nadan numbobleh nangappit hi timilan di algo

¹⁸ Hanadah holag Reuben, hi Gad ya nadah holag Manasseh an numbobleh nangappit hi timilan di algo ya nap-at ta opat di libut pituy gatut ta nan-om di tindalu dan nalaing an mun-usal hi happiyo, ispada ya nalaing dan pumana. ¹⁹ Eda ginubat nadan Hagrite ya nadan tatagud Jetur, Naphis ya Nodab. ²⁰ Nundinol dan Apu Dios an numbaga dah baddang ke hiya ya binaddangana dida ot mangappit da. ²¹ Nun-ala day aggayam nadan buhul dan nalimay libun kamel, duwanggatut ta naliman libun kalnero, ya duwan libun kabayu. Impakiala da boy hinggatut an libun tatagun impumbalin dah balud. ²² Man-uket naapput dadiyen buhul da an pinate day dakol ke dida ya hidiyey pinhod Apu Dios an maat. Nipalpun diye ya numboble dah di inggana handih niayan dah udum an boble.

Hay numboblaysan nadan udum an holag Israel

²³ Hanadan holag Manasseh an numbobleh nangappit hi timilan di algo ya dimmakkodakkol da ot eda mumpumbobled Bashan, Baal Hermon, Senir ya nah Bilid an Hermon. ²⁴ Datuwe nadan aap-apun nangipangpanguluh holag da: hi Epher, hi Ishi, hi Eliel, hi Asriel, hi Jeremiah, hi Hodabiah ya hi Jahdiel. Didan amin ya nundingngol dan nalaing ya nakatullid dan tindalu ya matbal dan ap-apun di holag da. ²⁵ Mu datuwen udum an holag Manasseh ya inwalong da nan Dios handidan ammod da ot dayawon da nan dios nadan tatagun dinadag Apu Dios. ²⁶ Gapun diye ya impaalin Apu Dios nan patul di Assyria an hi Pul an Tiglat Pileser di ohan ngadana ot gubatona dida. Impakaana nadan holag Reuben, holag Gad ya didan godwan di holag Manasseh. Ena impumboble didad Halah, Habor ya Hara ya nah pingngit nan Wangwang an Gosan. Ot hidiy pumboblaysan da ingganad uwani.

Hanadan holag Libay

6 Nahlag hi Libay hi tulun linalaki: hi Gershon, hi Kohat ya hi Merari. ² Nahlag damdamah Kohat hi opat an linalaki: hi Amram, hi Ishar, hi Hebron ya hi Ussiel. ³ Hi Amram ya duway linalakin imbabalenan da Aaron ke Moses, ya ohan babain hi Miriam. Nahlag hi Aaron hi opat an linalaki an hi Nadab, hi Abihu, hi Eleasar ya hi Itamar. ⁴ Datuwey nahayhaynod an holag Eleasar: Nahlag hi Eleasar ot hi Pinehas. Nahlag hi Pinehas ot hi Abishua an ⁵ aman Bukki. Nahlag hi Bukki ot hi Ussi ⁶ an aman Serahiah an aman Meraiot ⁷ an aman Amariah an aman Ahitub. ⁸ Nahlag hi Ahitub ot hi Sadok an aman Ahimaas. ⁹ Nahlag hi Ahimaas ot hi Asariah an aman Johanan. ¹⁰ Nahlag hi Johanan ot hi Asariah an hiya din nungngunu nah Templon impakapyan din patul an hi Solomon ad Jerusalem. ¹¹ Hi Asariah di aman Amariah an aman Ahitub ¹² an aman Sadok an aman Sallum ¹³ an aman Hilkiyah an aman Asariah ¹⁴ an aman Seraiah an aman Jehosadak. ¹⁵ Hi Jehosadak ya nadan ibba nan holag Israel an ijerusalem ya ijudah ya impumbalin handin patul an hi Nebukadnesar an balud ot ipaena didah udum an boble.

Hanadan udum an holag Libay

¹⁶ Hanadan tulun imbabalen Libay an hi Gershon, hi Kohat, hi Merari ¹⁷ ya waday linalakin imbabale da. Nahlag hi Gershon ot hi Libni ke Simeï. ¹⁸ Nahlag damdamah Kohat ot hi Amram, hi Ishar, hi Hebron ya hi Ussiel. ¹⁹ Nahlag damdamah Merari ot da Mahli ke Mushi. ²⁰ Datuwey nahayhaynod an holag Gershon: Nahlag hi Gershon ot hi Libni an aman Jahat an aman Simmah. ²¹ Nahlag hi Simmah ot hi Joah an aman Iddo an aman Serah an aman Jeaterai.

²² Datuwe damdamay nahayhaynod an holag Kohat: Nahlag hi Kohat ot hi Amminadab an aman Korah an aman Assir an aman ²³ Elkanah an aman Ebiasap an aman Assir an aman ²⁴ Tahat an aman Uriel an aman Ussiah an aman Saul.

²⁵ Hi Elkanah ya duway imbabalenan linalakin da Amasai ke Ahimot. ²⁶ Datuwey nahayhaynod an holag Ahimot: hi Ahimot ya aman Elkanah an aman Sophai an aman Nahat an aman ²⁷ Eliab an aman Jeroham an aman Elkanah an aman Samuel.

²⁸ Hi Samuel ya duway linalakin imbabalenan hi Joel di panguluwan ya udidiyan hi Abijah.

²⁹ Datuwe damdamay nahayhaynod an holag Merari: Nahlag hi Merari ot hi Mahli an aman Libni an aman Simeï an aman Ussah an aman ³⁰ Simea an aman Hag-giah an aman Asaiah.

Hanadan mumpaptok hi kanta ya paggango nah pundayawan

³¹ Datuwe nadan linalakin tinuddun David an mumpaptok hi kanta ya paggango nah pundayawan ad Jerusalem nipalpu handih nangiayan da nah Kahon Apu Dios hidi. ³² Nipalpun diye inggana handih kinapyan Solomon nan Templo ya diday nahanhanot an nungngunuh di nah pundayawan ke APU DIOS.

³³ Datuwey puun di nahlagan nadan nungngunuh di nah pundayawan: hi Heman an imbabalen Joel an holag Kohat di ap-apun nan namangulun grupun mumpaptok hi kanta nah pundayawan. Hi Heman di imbabalen Joel an imbabalen Samuel ³⁴ an imbabalen Elkanah an imbabalen Jeroham an imbabalen Eliel an imbabalen Toah ³⁵ an imbabalen Sup an imbabalen Elkanah an imbabalen Mahat an imbabalen Amasai an imbabalen ³⁶ Elkanah an imbabalen Joel an imbabalen Asariah an imbabalen Sephaniah ³⁷ an imbabalen Tahat an imbabalen Assir an imbabalen Ebiasap an imbabalen Korah ³⁸ an imbabalen Ishar an imbabalen Kohat an imbabalen Libay an imbabalen Israel.

³⁹⁻⁴³ Hay ap-apun nan mikadwan grupun mumpaptok hi kanta ya hi Asap an iban Heman. Datuwey nahayhaynod an nahlagana: hi Asap ya imbabalen Berekiah an imbabalen Simea an imbabalen Michael an imbabalen Baaseiah an imbabalen Malkijah an imbabalen Etni an imbabalen Serah an imbabalen Adaiyah an imbabalen Ethan an imbabalen Simmah an imbabalen Simeï an imbabalen Jahat an imbabalen Gershon an imbabalen Libay. ⁴⁴ Ya hay ap-apun nan mikatlun grupun mun-a-apo ya hi Ethan an holag Merari. Datuwey nahayhaynod an nahlagana: hi Ethan an imbabalen Kishi an imbabalen Abdi an imbabalen Malluk an imbabalen ⁴⁵ Hashabiah an imbabalen Amasiah an imbabalen Hilkiyah an imbabalen ⁴⁶ Amsi an imbabalen Bani an imbabalen Semer ⁴⁷ an imbabalen Mahli an imbabalen Mushi an imbabalen Merari an imbabalen Libay. ⁴⁸ Am-in nadan ibbadan holag Libay ya diday mangingunu nadah udum an mingunu nah Tabernacle an balen Apu Dios.

Hanadan holag Aaron

⁴⁹ Ya nadan holag Aaron di natuddun mumpadin mangiappit nadah bangbanglu ya nadah maghob an miappit ke Apu Dios nah altar. Ya dida ya abuy umen nah Nakassantun Kuwartun Apu Dios an mangiappit nah kakaan di liwat di holag Israel. Aton dan am-in datuwe mipuun nah tugun Moses an muttatyun Apu Dios. ⁵⁰ Datuwey nahayhaynod an holag Aaron: hi Aaron di aman Eleasar an aman Pinehas an aman Abishua an aman ⁵¹ Bukki an aman Ussi an aman Ser-

ahiah ⁵² an aman Meraiot an aman Amariah an aman Ahitub an aman ⁵³ Sadok an aman Ahimaas.

Hay numboblayan nadan holag Aaron

⁵⁴ Hanan lutan nituddun pumboblayan nadan holag Aaron an holag Kohat ⁵⁵ ya Hebron ad Judah ya nadan nunlinikkod an kudal hidi. ⁵⁶ Mu nadan payo ya nadan i-itay an boblen nih-up hidi ya nidat tuwali handi ke Kaleb an imbabalen Jephunneh. ⁵⁷⁻⁵⁹ Datuwe nadan boblen nidat nadah holag Aaron: Hay Hebron an boblen kihikugan, hay Libnah, Jattir, Estemoa, Hilan, Debir, Ashan, Juttah ya Bet Semes an niunnud di kudal datuwen boble. ⁶⁰ Hanadan nituddun numboblayan nadan holag Benjamin ya Gibeon, Geba, Alemet ya Anatot an niunnud di kudal datuwen boble ta hay ngam-ut am-in di boblen nidat ke didan pumboblayan dan nadah pamilya da ya himpulut tulu. ⁶¹ Hay nidat nadah udum an holag Kohat hi numboblayan di kagodwan di holag Manasseh ya himpulun boble. ⁶² Hay nidat damdaman hanadah holag Gershon hi numboblayan nadan holag Issakar, Asher, Naptali ya nadan holag Manasseh an numbobled Bashan ya himpulut tulun boble. ⁶³ Ya hay nidat damdamah holag Merari hi numboblayan di holag Reuben, Gad ya Sebulun ya himpulut duwan boble.

⁶⁴ Datuwe nadan boblen naunnudan hi kudal di indat nadan udum an holag Israel ke didan iiba dan holag Libay. ⁶⁵ Am-in datuwen boble ya nidat ke dida mipuun hi nangibunutan da, takon di nadan boblen indat nadan holag Judah, Simeon ya hi Benjamin.

⁶⁶ Hanadan udum an holag Kohat ya nidatan dah boblen nadan holag Eplaim. ⁶⁷ Hay ngadan datuwen boble ya Sekem an boblen kihikugan di pimmate nah mabilid an bobled Eplaim, Geser, ⁶⁸ Jokmeam, Bet Horon, ⁶⁹ Aijalon ya Gat Rimmon. ⁷⁰ Duwan bobley nidat hi lutan di kagodwan di holag Manasseh. Datuwe ya Aner ya Bileam an niunnud di kudal da.

⁷¹ Hanadan boblen naunnudan hi kudal an nidat nadah holag Gershon hanadah numboblayan di kagodwan di holag Manasseh ya Golan ad Bashan ya Astarot.

^{72,73} Hanadan holag Issakar ya indat da datuwen boble: Kedes, Daberat, Ramot ya Anem an naunnudan dah kudal.

^{74,75} Hanadan holag Asher ya indat da datuwen boble: Mashal, Abdon, Hukok ya Rehob an naunnudan dah kudal.

⁷⁶ Hanadan holag Naptali ya indat da datuwen boble: Kedes ad Galilee, Hammon ya Kiriaticim an naunnudan dah kudal.

⁷⁷ Hanadah holag Merari an holag Libay ya nidat ke diday opat an boblen parten di lutan di holag Sebulun. Hay ngadan dadiyen boble ya Jokneam, Kartah, Rim-

mono ya Tabor an niunnud di kudal da. ^{78,79} Hanadan holag Reuben ya indat da nadah holag Merari datuwen boble: Beser an wada nah pingngit di adi maboblayan, Jahsah, Kedemot ya Mephaat an naunnudan dah kudal. Hay numboblayan nadan holag Reuben ya nah nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan an dommang di Jericho. ^{80,81} Hanadan holag Gad ya indat da damdamay Ramot ad Gilead, Mahanaim, Hesbon ya Jaser an naunnudan dah kudal.

Hanadan holag Issakar

7 Hi Issakar ya opat di imbabalenan linalaki: hi Tola, hi Puah, hi Jashub, ya hi Simron. ² Hi Tola ya onom di imbabalenan linalaki: hi Ussi, hi Repaiah, hi Jeriel, hi Jahmai, hi Ibsam ya hi Semuel. Diday puun di holag Tola ya nundingngol dan maphod an tindalu. Hay ngam-ut di bilang dan tindalun holag Tola handih katagun David ya duwampulut duway libu ta onom di gatut. ³ Hi Ussi ya ohay imbabalenan lalaki an hi Israhiah. Ya hi Israhiah ya opat di linalakin imbabalena: hi Michael, hi Obadiah, hi Joel ya hi Issiah. Diday puun di holag da. ⁴ Namahig an dakol di inayan da ya imbale da ot hay bilang am-in di linalaki dan damanan muntindalu ya tulumpulut onom an libu. ⁵ Hay bilang am-in di holag Issakar an nuntindalun nilistah nah dokumenton di boble da ya nawalut pituy libu.

Hay holag da Benjamin ke Dan

⁶ Hi Benjamin ya tuluy linalakin imbabalenan hi Bela, hi Beker ya hi Jediael. ⁷ Hi Bela ya limay linalakin imbabalena: hi Esbon, hi Ussi, hi Ussiel, hi Jerimot ya hi Iri. Diday puun di holag da ya nundingngol da bon maphod an tindalu. Hay bilang am-in di holag dan linalakin nuntindalu ya duwampulut duway libu ta tulumpulut opat. ⁸ Hi Beker ya hiyam di linalakin imbabalena: hi Semirah, hi Joash, hi Elieser, hi Elioenai, hi Omri, hi Jeremot, hi Abijah, hi Anatot ya hi Alemet. ⁹ Hay bilang am-in di holag dan linalakin nuntindalun nilistah dokumenton di boble da ya duway pulun libu ta duwan gatut. ¹⁰ Hi Jediael ya ohan lalakiy imbabalenan hi Bilhan. Hi Bilhan ya pituy imbabalenan linalaki: Hi Jeus, hi Benjamin, hi Ehud, hi Kenaanah, hi Sethan, hi Tarsis ya hi Ahishahar. ¹¹ Diday puun di holag da ya nundingngol dan maphod an tindalu. Hay bilang di holag dan damanan nuntindalu ya himpulut pituy libu ta duwanggatut. ¹² Da Suppim ke Huppim ya nakibilang dan dida. Hi Dan ya ohay lalakin imbabalenan hi Hushim.

Hay holag Naptali

¹³ Hi Naptali ya opat di linalakin imbabalena: hi Jahsiel, hi Guni, hi Jeser ya hi Sallum. (Hay inan amada ya hi Bilhah.)

Hay holag Manasseh

¹⁴ Waday duwan linalakin imbabalen Manasseh nah imbilang nan inayanan iAramea an hi Asriel ya hi Makir. Hay ohan imbabalen Makir ya hi Gilead. ¹⁵ Hi Makir di nanamak hi in-inen Huppim ya hiya boy nana-mak hi in-inen Suppim. Hi Makir ya waday tulang nan babai an hi Maakah. Hay oha bon lalakin imbabalen Makir ya hi Selophehad an binabai dan am-in di imbabalena. ¹⁶ Hay inayan Makir ya Maakah boy ngadana. Duway linalakin imbabale dan hi Peres ya hi Seres. Hi Peres ya duwa boy linalakin imbabalenan hi Ulam ya hi Rakem. ¹⁷ Ya hi Ulam ya waday ohan lalakin imbabalenan hi Bedan. Datuwey linalakin imbabalen Gilead an imbabalen Makir ya inap-apun Manasseh. ¹⁸ Hi Hammoleket an babain tulang Gilead ya nahlag ot tuluy imbabalenan linalaki: hi Ishod, hi Abieser ya hi Mahlah. ¹⁹ (Hi Semida ya opat di linalakin imbabalenan hi Ahian, hi Sekem, hi Likhi ya hi Aniam.)

Hay holag Eplaim

²⁰ Datuwey nahayhaynod an holag Eplaim. Hi Suthelah ya imbabalena Bered an imbabalena Tahat an imbabalena Eleadah ²¹ an imbabalena Tahat an imbabalena Sabad an imbabalena Suthelah. Waday duwan linalakin tulang Suthelah an imbabalen Eplaim an hi Eser ya hi Elead, mu pinaten di tatagud Gat dida handih imme dah din e ot umibtik hi baka da. ²² Hi ama dan hi Eplaim ya nabayag an u-umyung gapuh natayan da ot umali day iibana ot alubyagon da. ²³ Indani ya nawadaan bo nan inayana ot mun-imbabale ya lalaki ot ngadananah Beriah an hay kibalina ya "ligat" gapu kediyen naat hi pamilya da. ²⁴ Hanan babain imbabalen Eplaim ya hi Seerah. Impakapya na nadan bobleh nundaal ya nuntap-on Bet Horon ya impakapya na boy Ussen Seerah. ²⁵ Datuwey udum an nahayhaynod an holag Eplaim: hi Rephah ya imbabalena Reshep an imbabalena Telah an imbabalena Tahan an imbabalena ²⁶ Ladan an imbabalena Ammihud an imbabalena Elishamah an imbabalena ²⁷ Nun an imbabalena Joshua. ²⁸ Hay nituddun didan numboblaysan da ya ad Bethel takon nadan boblen nunlinikkod hidi, ingganad Naaran nah nangappit hi timilan di algo ya nah nangappit hi kalin-oban di algod Geser an nid-um nadan nungkih-up an bobleh di. Sinakup da pay di Sekem ya nadan nih-up an bobleh di ingganad Ayyah ya nadan boblen nih-up hidi. ²⁹ Nid-um an numboblaysan da nadan boblen poppog di lutan nadan holag Manasseh: Dadiyen boble ya Bet San, Taanak, Megiddo ya Dor an nid-um bo nadan nih-up an iittay an bobleh di. Dadiyen numboble ke datuwen nakalin boble ya holag Joseph an imbabalen Israel.

Hay holag Asher

³⁰ Datuwey holag Asher: hi Asher ya opat di linalakin imbabalena hi Imnah, hi Isbah, hi Isbi ya hi Beriah ya nan ohan babain hi Serah. ³¹ Hi Beriah ya duway linalakin imbabalena hi Heber ya hi Malkiel. Hi Malkiel di nangapya nah boblen Birsait. ³² Hi Heber ya tuluy linalakin imbabalena: hi Japlet, hi Somer ya hi Hotham ya nan tulang dan babain hi Sua. ³³ Hi Japlet ya tuluy linalakin imbabalena: hi Pasak, hi Bimhal ya hi Asbat. ³⁴ Hi Somer ya opat di linalakin imbabalena: hi Ahi, hi Rohgah, hi Hubbah ya hi Aram. ³⁵ Ya hi tulang dan hi Helem ya opat di linalakin imbabalena: hi Sophah, hi Imna, hi Seles ya hi Amal. ³⁶ Hanadan linalakin imbabalen Sophah ya hi Suah, hi Harneper, hi Sual, hi Beri, hi Imrah, ³⁷ hi Beser, hi Hod, hi Samma, hi Silsah, hi Itran ya hi Beera. ³⁸ Hanadan linalakin imbabalen Jether: hi Jephunneh, hi Pispah ya hi Ara. ³⁹ Hanadan linalakin imbabalen Ulla ya hi Arah, hi Haniel ya hi Risia. ⁴⁰ Datuwen holag Asher di natuddun puun di holag da. Dida ya nundingngol dan maphod an tindalu ya makaphod dan ap-apu. Hay bilang am-in di holag Asher an nuntindalu ya duwampulut onom an libu.

Hay tonton di ammod Saul an holag Benjamin

8 Hi Benjamin ya limay linalakin imbabalena: hi Bela ot hi Asbel, hi Aharah, ² hi Nohah ya hi Rapha. ³ Hanadan imbabalen Bela ya hi Addar, hi Gera, hi Abihud, ⁴ hi Abishua, hi Naaman, hi Ahoah, ⁵ hi Gera, hi Sephuphan ya hi Hiram. ⁶ Hanadan imbabalen Ehud an puun nadan numbobled Geba ya hi Naaman, hi Ahijah ya hi Gera. Mu naapput dah gubat ot pakaanon da didah di ot eda numbobled Manahat. Gera an aman da Ussa ke Ahihud di nangipanguluh nangayan dah di. ⁸ Hi Saharaim ya imbolhena nadan duwan inayanan da Hushim ke Baara. Indani ot e numbobled Moab ot iinenah Hodes ot mawaday pitun linalakin imbabaleda an hi Jobab, hi Sibia, hi Meshah, hi Malkam, ¹⁰ hi Jeus, hi Sakia ya hi Mirmah. Am-in datuwen imbabalena ya diday numbalin an puun di holag da. ¹¹ Wada boy duwan linalakin imbabalena nah inayanan hi Hushim an hi Abitub ya hi Elpaal. ¹² Hi Elpaal ya tuluy linalakin imbabalena: hi Eber, hi Misham ya hi Semed. Hi Semed di nangapya nadah ongal an boble an Ono ya Lod ya nadan nunlinikkod an bobleh di.

Hanadan holag Benjamin an numbobled Gat ya Aijalon

¹³ Da Beriah ke Sema ya diday puun nadan holag Benjamin an numbobled Aijalon ya dida boy nanog-al nadah numbobled Gat. ¹⁴ Hanadan linalakin imba-

balen Beriah: hi Ahio, hi Sasak, hi Jeremot, ¹⁵ hi Sebadiah, hi Arad, hi Eder, ¹⁶ hi Michael, hi Ispah ya hi Joha.

Hanadan holag Benjamin an numbobled Jerusalem

¹⁷ Hanadan holag Elpaal ya hi Sebadiah, hi Meshullam, hi Hiski, hi Heber, ¹⁸ hi Ismerai, hi Isliah ya hi Jobab. ¹⁹ Hanadan holag Simei ya hi Jakim, hi Sikri, hi Sabdi, ²⁰ hi Elienai, hi Sillethai, hi Eliel, ²¹ hi Adaiah, hi Beraiah ya hi Simrat. ²² Hanadan holag Sasak ya hi Ispan, hi Eber, hi Eliel, ²³ hi Abdon, hi Sikri, hi Hanan, ²⁴ hi Hananiah, hi Elam, hi Antotijah, ²⁵ hi Ipdeiah ya hi Penuel. ²⁶ Hanadan holag Jeroham ya hi Samserai, hi Sehariah, hi Athaliah, ²⁷ hi Jareshiah, hi Elijah ya hi Sikri. ²⁸ Datuwey puun nadan holag Benjamin an numbobled Jerusalem.

Hanadan udum an holag Benjamin ad Gibeon ya Jerusalem

²⁹ Hi Jeiel ya numbobled Gibeon. In-ine nah Maakah. ³⁰ Datuwey linalakin imbabalena: hi Abdon ot hi Sur, hi Kish, hi Baal, hi Ner, hi Nadab, ³¹ hi Gedor, hi Ahio, hi Seker, ³² ya hi Miklot an aman Simeah. Hanadan holag da ya numboble dad Jerusalem an nih-up da nadah udum an iiba da.

Hay pamilyan nan patul an hi Saul

³³ Hi Ner di aman Kish an aman Saul an patul. Hi Saul ya opat di linalakin imbabalena: hi Jonathan, hi Malkishua, hi Abinadab ya hi Esbaal. ³⁴ Hi Jonathan di aman Meribaal an aman Mikah. ³⁵ Hi Mikah ya opat di linalakin imbabalena: hi Pithon, hi Melek, hi Tarea ya hi Ahas. ³⁶ Hi Ahas di aman Jehoaddah an tuluy linalakin imbabalena: hi Alemet, hi Asmabet ya hi Simri. Hi Simri di aman Mosa ³⁷ an aman Binea an aman Raphah an aman Eleasah an aman Asel. ³⁸ Hi Asel ya onom di imbabalenan linalaki: hi Asrikam, hi Bokeru, hi Ismael, hi Seariah, hi Obadiah ya hi Hanan. ³⁹ Hi Eshek an tulang Asel ya tuluy linalakin imbabalena: hi Ulam, hi Jeus ya hi Eliphelet. ⁴⁰ Datuwen imbabalen Ulam ya natulid dan tindalu ya nalaing dan pumana. Hinggatut ta nali-may linalakin imbabalena ya inap-apuna. Datuwen am-in ya holag Benjamin.

9 Am-in di holag Israel ya nilista da mipuun hi pamilya dan nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel.

Hanadan nibangngad an balud hi nidawwin boble

Hanadan tatagud Judah ya nipae dan balud ad Babilon te hidiyey kastigu da gapuh liwat da. ² Ot datuwey namangulun nibangngad hi numboblalayan da ya nadan udum an holag Israel. Wada day naki-alin didah padi, nadan iiba an holag Libay ya nadan iiba dan mungngunuh Templo. ³ Hanadan holag Judah, Benjamin, Eplaim ya holag Manasseh ya niha-ad dad

Jerusalem. ⁴⁶ Hay bilang di pamilyan di holag Judah an nibangngad ot mumbobled Jerusalem ya onom di gatut ta nahiyam. Hi Uthai di mangipangpanguluh holag Peres an imbabalen Judah. Hi Uthai ya imbabalen Ammihud ya inap-apun Omri an imbabalen Imri an imbabalen Bani. Hi Asaiah damdamay nangipangpanguluh holag Selah an imbabalen Judah ya hiya boy apapun di pamilyana. Hi Jeuel di nangipangpanguluh holag Serah an imbabalen Judah. ⁷ Datuwe nadan holag Benjamin an nibangngad ad Jerusalem: hi Sallu an imbabalen Meshullam an imbabalen Hodabiah an imbabalen Hassenuah, ⁸ hi Ibneiah an imbabalen Jeroham, hi Elah an imbabalen Ussi ya inap-apun Mikri, ya hi Meshullam an imbabalen Sephatiah an imbabalen Reuel an imbabalen Ibnijah. ⁹ Hay bilang am-in di pamilyan di holag Benjamin an nibangngad ad Jerusalem ya hiyam di gatut ta nalimat onom. Am-in datuwen linalakin nakali ya diday apapun di pamilya da.

Hanadan padin nibangngad ad Jerusalem

¹⁰⁻¹² Datuwe nadan padin nibangngad ad Jerusalem: hi Jedaiah, hi Jehoiarib, hi Jakin, hi Asariah an imbabalen Hilkiyah an imbabalen Meshullam an imbabalen Sadok an imbabalen Meraiot an imbabalen Ahitub an natag-en opisyal di Templo. Hay oha bon padin nibangngad ya hi Adaiah an imbabalen Jeroham an imbabalen Pashur an imbabalen Malkijah, ya hi Maasai an imbabalen Adiel, an imbabalen Jahserah an imbabalen Meshullam an imbabalen Mesillemit an imbabalen Immer. ¹³ Hay bilang am-in di padin nibangngad ya hinlibut pituy gatut ta nan-om. Diday nakanginnila nadah ngunu nah Templo.

Hanadan holag Libay an nibangngad ad Jerusalem

¹⁴⁻¹⁶ Datuwe nadan holag Libay an nibangngad ad Jerusalem: hi Semaiah an imbabalen Hassub an imbabalen Asrikam an imbabalen Hashabiah an holag Merari, hi Bakbakkar, hi Heres, hi Galal, hi Mattaniah an imbabalen Mika an imbabalen Sikri an imbabalen Asap, hi Obadiah an imbabalen Semaiah an imbabalen Galal an imbabalen Jeduthun ya hi Berekiah an imbabalen Asa an imbabalen Elkanah an nakiboble nadah iNetopah.

Hanadan guwalyan di templon nibangngad ad Jerusalem

¹⁷ Datuwe nadan guwalyah Templon nibangngad ad Jerusalem: hi Sallum, hi Akkub, hi Talmon ya hi Ahiman ya nadan iiba da. Hi Sallum di ap-apu da. ¹⁸ Datuwe ya holag Libay an diday mungguwalya nah Hogpan di Patul nah nangappit hi timilan di algo. Handi ya diday guwalya nadah hogpan hi kampun nadan holag Libay.

¹⁹ Hi Sallum an imbabalen Kore ya inap-apun Ebiasap ya nadan iibanan holag Korah di mungguwalya nah hogpan nah Tabernacle APU DIOS, umat hi ngunun di ammod da handih donen diday ingkalgadun mungguwalya nah Tabernacle. ²⁰ Handin hi Pinehas an imbabalen Eleasar di ap-apuda handi ya binanaddangan APU DIOS. ²¹ Hi Sekariah an imbabalen Meshelemiah ya guwalya damdamah di. ²² Hay bilang am-in di linalakin guwalya nadah hogpan ya hoob ya duway gatut ta himpulut duwa. Diday napilih boble da mipuun hi tonton di ammod da. Ya handin hi David an patul ya hi Samuel an profetas di nanuddu handidah ammod da te midinol dadiyen ammod da. ²³ Dida ya nadan holag day nunnanong an mungguwalya nah Templo. ²⁴ Nip-ong dan mungguwalya nadah opat an hoob nah nangappit hi timilan ya kalin-oban di algo ya nadah duwan hoob hi pinigging. ²⁵ Datuwen guwalya ya oggan baddangan di iibada didan mungguwalyah himpipitun algo. ²⁶ Mu nadan opat an aap-apun nadan guwalyan ibba dan holag Libay ya diday ingkalgadun mumpaptok nadah kuwartu nah Templo ya nadan nidulin hidin mausal. ²⁷ Miha-ad dah nih-up kediye Templo te hay ngunu da ya mungguwalya nah hilong ya mapat-al ya diday mangibughul hi hoob nah big-gatna.

Hanadan udum an holag Libay

²⁸ Hanadan udum an holag Libay ya diday ingkalgadun mumpaptok nadah ngunut hi pundayawan. Pakatibbon da nadan miusal an milah-un ne tibon da bot mipabangngad am-in. ²⁹ Hanadan udum ya ipap-tok da damdama nadan udum an mausal takon nadan alina, mainum, lana, bangbanglun insenso ya nadan mikamoh insenso. ³⁰ Hanadan padiy mangikamon dadiyen insenso. ³¹ Ya hi Mattitiah an panguluwan an imbabalen Sallum an holag Korah di nidinolan nan ngunun mangapyah tinapay an miappit ke Apu Dios. ³² Ya nadan holag Kohat di kon ngunun mangidadaan hi tinapay nah Templo nah Sabadun Tungo. ³³ Hay udum hanadah holag Libay di mumpaptok nadah pag-gango ya kanta nah Templo. Dida ya nadan puun di pamilyan di holag Libay ya mihaad da nah Templo ya adida makingunu nadah udum an mingunu te wada nan naduttuk an ngunuda nah mapat-al ya hilong. ³⁴ Am-in danaen nangadan ya aap-apun di puun di pamilyan di holag Libay mipuun hi tonton di ammod dan numboble dad Jerusalem.

Hay ammod ya holag Saul an patul

³⁵ Hi Jeiel ya hiyay nangipangpangulun numbobled Gibeon. Hay ngadan nan inayana ya hi Maakah. ³⁶ Datuwey ngadan nadan imbabale da: hi Abdon di panguluwan ot ahih Sur, hi Kish, hi Baal, hi Ner, hi

Nadab, ³⁷ hi Gedor, hi Ahio, hi Sekariah ya hi Miklot ³⁸ an hi aman Simeam. Hanadan holag da ya numboble dad Jerusalem an nih-up da nadah udum an iiba da. ³⁹ Hi Ner di aman Kish an aman Saul. Hi Saul ya opat di linalakin imbabalena: hi Jonathan, hi Malkishua, hi Abinadab ya hi Esbaal. ⁴⁰ Hi Jonathan di aman Meribaal an aman Mikah. ⁴¹ Hi Mikah ya opat di linalakin imbabalena: hi Pithon, hi Melek, hi Tahrea ya hi Ahas. ⁴² Hi Ahas di aman Jarah an tuluy linalakin imbabalena: hi Alemet, hi Asmabet ya hi Simri. Hi Simri di aman Mosa ⁴³ an aman Binea. Hi Binea di aman Repaiah. Hi Repaiah di aman Eleasah. Hi Eleasah di aman Asel. ⁴⁴ Hi Asel ya onom di linalakin imbabalena: hi Asrikam, hi Bokeru, hi Ismael, hi Seariah, hi Obadiah ya hi Hanan.

Hay natayan Saul an patul

10 Ginubat nadan iPilistia nadan holag Israel nah Bilid an Gilboa ot dakol di nate nadah holag Israel hidi. Hanadan udum ke dida takon nan patul an hi Saul ya nadan imbabalena ya binumtik da. ² Mu inakhupan nadan iPilistia dida ot patayon day tulu nadah imbabalen Saul an hi Jonathan, hi Abinadab ya hi Malkishua. ³ Nakalipputan damdamah Saul te naknaan hi panan di buhul da te namahig di laban hi kad-ana. ⁴ Ot kanana nah tagun mangmangdon hi almas nay "Uknutom nan ispadam ta patayonak te adik pinhod an umali nadan iPilistian adi mangulug ke Apu Dios ta punholholtaponak."

Mu tumakut hidiyen tagun mangiathidi ot hay inat Saul ya inuknut nay ispadana ot lukbubana ot matuduk di adol na. ⁵ Handih tinibon nan mangmangdon hi almas Saul an nate nan ap-apuna ya inuknut na damdamay ispadana ot lukbubana ot mate da mon duwa. ⁶ Kediye algo ya nateh Saul ya nadan tulun imbabalena ta maid moy mumpatul hi pamilyana. ⁷ Handih dingngol nadan udum an holag Israel an numboble nah nundotal an Jesreel an binumtik nadan tindalu dan iIsrael ya nateh Saul ya nadan tulun imbabalena ya binumtik dan tinaynan day boble da. Ot umali nadan iPilistia ot numboble dah di.

⁸ Nabigat kediye algon nungugubatan da ya imme nadan iPilistia ot eda pun-alay nganneh diyen maala da nadah nungkakaten holag Israel. Indani ya hina-mak day adol Saul ya nadan imbabalena nah Bilid an Gilboa. ⁹ Pinutul day ulun Saul ya inala dan am-in di almas na. Ot umitud-ak dah e mangipainilan hanadah ibbadan iPilistian inapput da nadan iIsrael, takon hanadah adi makulug an dios da ya impainila dan dida. ¹⁰ Indulin da nadan almas Saul hi oha nadah pundayawan da ya inhable day uluna nah balen nan dios dan hi Dagon.

¹¹ Indani ya dingngol nadan ijabes ad Gilead di inat nadan iPilistia ke Saul ¹² ot itud-ak da nadan natulid an linalaki da ot eda alan di adol Saul ya hay adol nadan tulun imbabalena ot ie dad Jabes. Ot eda ilubuk didah puun nan kaiw an oak hidi. Nagibbuh diye ot muntopol dan uggeda nangan hi pitun algo. ¹³ Manuket athidiy naat ke Saul an nate ya uggena inun-unud hi APU DIOS. Nginhe nay tugun APU DIOS ot maki-hummangan hi linnawan di nate ta ibagana hin nganey maphod an atona yaden ¹⁴ gulat na ya hi APU DIOS di pumbagaanah baddang. Kinali pinaten APU DIOS ta hi mo David an imbabalen Jesse di inhannot nan numpatul.

Hay numbalinan David an patul di Israel ya Judah

11 Indani ya am-in nadan iIsrael ya imme dan David ad Hebron ot kanan dan hiyay "Ditakun am-in ya hintutulung taku te ohay nahlagan taku. ² Takon tuwali handih hi Saul di patul taku ya he-ay nangipangpangulun dakamin makigubat. Ya kinalin nan AP-APU an Dios muy "He-ay ahi pumatul nadan tataguk an holag Israel ya he-ay ahi mangipaptok ke dida." ³ Kediye inaliyan am-in nadan udum an holag Israel ad Hebron hi kad-an David ya nakitobbalan hi David nadah aap-apu dah hinangngab APU DIOS an iaddum na mo didan am-in hanadah tataguna. Timbal dan hi David di pumatul da ot duyagan day ulunah lana. Hidiyey immannung nan kinali tuwalin APU DIOS handi ke Samuel an profetas. ⁴ Indani ya immeh David an ibbana nadan iIsrael ot eda gubaton di Jerusalem an ongal an boblen hay ohan ngadana ya Jebus. Ya hay tatagun numbobleh di ya Jebusite. ⁵ Kanan dadiyen Jebusite ke David di adida mabalin an e humgop kediye nahamad an naalad an boble. Mu da David ya hinggop dad Zion an Jerusalem an nakaalladan hi tuping ot apputon da dida ot ingadanan dah "Boblen David." ⁶ Kanan David nadah tindalunay "Hanan mamangulun pumateh Jebusite ya pumbalinok an ap-apun di tindaluk!" Indani ya hi Joab an inanah Seruah di namangulu ot hiyay numbalin an ap-apun di tindalun David. ⁷ E numbobleh David hidi ot ngadananah "Boblen David." ⁸ Impaphod David hidiyen boble an binilbilog nan tinabab na nan nangappit hi timilan di algo. Takon nadan nunlinikkod an pingngit nan boble ya iniphod na. Iniphod damdaman Joab di pangngel diyen boble. ⁹ Hi David ya mungkihamad di pun-ap-apuwana te banaddangan APU DIOS an Kabaelasan am-in.

Hanadan nalaing an tindalun David

¹⁰ Hanadan iIsrael ya pininhod dan mumbalin hi David an patul dan hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS an maat. Ya binaddangan dah David ot munnanong an

ongal di kabaelasan nan pun-ap-apuwana. Datuwey nilistan nungkalaing an tindaluna:

¹¹ Hay namangulu ya hi Jashobeam an holag Hakmoni an nangipangpangulu nadah Tulun Katultulidan. Waday namingham hi nakigubatanan pinatenay tulun gatut an buhul dan in-usal nay pahul na.

¹² Hay mikadwa nadah Tulun Katultulidan ya hi Eleasar an imbabalen Dodai an nahlag ke Ahoh.

¹³ Hiyay ibban David handih eda nakigubatan hanadah iPilistia ad Pas Dammim. Wadada nah natanoman hi barley ya maid maptok ya mamtik nadan ibbanan iIsrael. ¹⁴ Mu inlaput dan David an nakilaban hanadah iPilistiah di nah gawwan diye. Kediye ya binaddangan APU DIOS dida ot makangngapput da.

¹⁵ Ohan algo ya dadiyen Tulun Katultulidan hanadah Tulumpulun Nakatullid an tindalu ya imme da nah ongal an batun kawad-an David an nih-up nah liyang ad Adullam. Kediye ya wada da on iPilistian nungkampu nah nundotal ad Repaim. ¹⁶ Kediye damdama ya wada nimpeh David nah bilid an naligat an hogpon di buhul na. Hanadan udum an iPilistia ya sinakup day Bethlehem. ¹⁷ Hi David ya ninomnom nay boble dan Bethlehem ot kananay "Pinhod kun abun uminum hi danum an malpu nah bubun nah kad-an di hoob ad Bethlehem!" ¹⁸ Ot dadiyen Tulun Nakatullid an tindalu ya inlaput dan hinggop di nungkampuwan nadan iPilistia ot eda humagob nah bubun ot ie dan David. Mu handih indatong da ya adina bo inumon ot iduyag na ot ya abu nah luta ta iappit nan APU DIOS ¹⁹ an kananay "Adi mabalin an ek inumon hituwen danum te kapaddungnay dalan datuwen linalaki te inlamangan day biyag dan e himmagob." Ot adina inumon hidiyen danum. Datuwey inat nadan Tulun Nakatullid an tindaluh nangipatib-an dah kinatulid da.

²⁰ Hi Abishai an tulang Joab di nangipangpangulu ke dadiyen Tulumpulun Nakatullid an tindalu. Manuket nibilang ke dadiyen Tulumpulu ya pinatenay tunggatut an buhul dah ohan gubat an in-usal nay pahul na. ²¹ Ot gapu te hiyay katultulidan ke dadiyen Tulumpulu ya hiyay numbalin an nangipangpangulun dida. Mu hiya ya ugge niingngo nadah Tulun Katultulidan an nundingngol.

²² Hi Benaiah an imbabalen Jehoiada an iKabseel di oha bon nakatullid an tindalu. Dakol bo damdamay inat na gapuh kinatulid na. Hay oha nadah inat na ya pinate nay duwan iMoab an nakala-ing an makigubat. Oha bon algoh tiempon di ahi kotolan ya pinate nay layon hi bitu. ²³ Naminghan bo ya pinate na on iEgypt an ongngaongngal ya nakattag-en tagun pitut kagodwan piyey katag-ena ya hay pahul na ya makahdol an umat nah kaiw an pangitakodan nan mun-abol hi punablana. Ammunay bakdung an inusal Benaiah, mu pinlonay pahul diyen iEgypt ot hidiyey pamate nan hiya. ²⁴ Datuwey inat Benaiah an nakatullid damdaman dan-

dani miingngoy nundingngolana nadah Tulun Katultulidan an tinalun David. ²⁵ Hiya ya makatbal nadah Tulumpulun Nakatullid, mu ugge niingngo nadah Tulun Katultulidan. Hiyay tinuddun David an ap-apun nadan guwalyana.

²⁶ Datuwe nadan udum an nungkalaing an tinalu: hi Asahel an tulang Joab, hi Elhanan an imbabalen Dodo ad Betlehem, ²⁷ hi Sammot an iHarod, hi Heles an iPelon, ²⁸ hi Ira an imbabalen Ikkes an iTekoa, hi Abieser an iAnathot, ²⁹ hi Sibbekai an iHushah, hi Ilai an iAhoh, ³⁰ hi Maharai an iNetopah, hi Heled an imbabalen Baanah an iNetophah damdama, ³¹ hi Ithai an imbabalen Ribai an iGibeah ad Benjamin, hi Benaiah an iPiraton, ³² hi Hurai an nalpu nadah nundotal an boblen nih-up ad Gaas, hi Abiel an iArabah, ³³ hi Asmabet an iBahurim, hi Eliahba an iSaalbon, ³⁴ nadan imbabalen Hashem an iGison, hi Jonathan an imbabalen Sagee an iHarar, ³⁵ hi Ahiam an imbabalen Sakar an iHarar, hi Eliphal an imbabalen Ur, ³⁶ hi Hopher an iMekerat, hi Ahijah an iPelon, ³⁷ hi Hesro an iCarmel, hi Naarai an imbabalen Esbai, ³⁸ hi Joel an tulang Nathan, hi Mibhar an imbabalen Hagri, ³⁹ hi Selek an iAmmon, hi Naharai an iBeerot an mun-od-oddon hi almas Joab, ⁴⁰ da Ira ke Gareb an ijattir, ⁴¹ hi Uriah an Hittite, hi Sabad an imbabalen Ahlai, ⁴² hi Adina an imbabalen Sisa an holag Reuben an mangipangpangulu nadah holag da ya nadan tulumpulun tinaluna, ⁴³ hi Hanan an imbabalen Maakah, hi Joshaphat an iMithan, ⁴⁴ hi Ussia an iAsterot, hi Sama ya hi Jeiel an imbabalen Hotham an iAroer, ⁴⁵ da Jediael ke Joha an imbabalen Simri ad Tis, ⁴⁶ hi Eliel an iMahabah, da Jeribai ke Joshabiah an imbabalen Elnaam, hi Itmah an iMoab, ⁴⁷ hi Eliel, hi Obed ya hi Jaasiel an iSobah.

Hanadan tinalun David an holag Benjamin

12 Handih inibtikan David hi Saul ot e miha-ad ad Siklag ya niunud dan hiyay dakol an maphod an tinalun ² sigud an ibban Saul an holag Benjamin. Dida ya kabaelan dan pumana weno mumbayyabe an kannawan weno kannigid an takle day usalon da. ³ Hay ap-apu da ya da Ahieser ke Joash an imbabalen Semaah ad Gibeah. Datuwe nadan tinalu: Da Jesiel ke Pelet an imbabalen Asmabet, da Berakah ke Jehu an iAnatot, ⁴ hi Ismaiah an iGibeon an nalaing an tinalu ya oha nadah aap-apun nadan "Tulumpulu", hi Jeremiah, hi Jahasiel, hi Johanan, hi Josabad an iGederah, ⁵ hi Elusai, hi Jerimot, hi Bealiah, hi Semariah, hi Sephatiah an iHarup, ⁶ nadan Korahite an hi Elkanah, hi Issiah, hi Asarel, hi Joeser ya hi Jashobeam ⁷ ya da Joelah ke Sebadiah an imbabalen Jeroham an iGedor.

Hanadan tinalun David an holag Gad

⁸ Datuwe damdama nadan nalaing an tinalun holag Gad an e nakid-um ke David handih kawadana nah naaladan nah adi maboblayan. Nalaing dan pumahul, katatakut dan kay da layon ya alistu dan bumtik an umat dah makawa. ⁹⁻¹³ Athituy rangko da mipuun hi kabaelan da: hi Eser di ap-apuda, hi Obadiah di nihaynod ke hiya, hi Eliab di nikatlu, hi Mismannah di nikap-at, hi Jeremiah di nikalima, hi Athai di nikan-om, hi Eliel di nikapitu, hi Johanan di nikawalu, hi Elsadad di nikahiyam, hi Jeremiah di nikahimpulu ya hi Makbannai di nikahimpulut oha. ¹⁴ Datuwen holag Gad ya diday aap-apun di tinalu. Hay udum ke dida ya ap-apun di hinlibu ya hay udum bon dida ya ap-apun di hinggatut. ¹⁵ Hanah mamangulun bulan di hintoon an kediye ya lumakbi nan Wangwang an Jordan ya umagwat dat eda pabtikon nadan numboble nah binnah-el nan Wangwang nah nangappit hi timilan ya kalin-oban di algo.

Hanadan holag Judah ya nadan udum an holag Benjamin an e nakid-um ke David

¹⁶ Indani ya wadada boy immalin holag Benjamin ya holag Judah an e nakid-um ke David. ¹⁷ E dinamun David dida ot kananan diday "Deket maphod di in-ali ya an bumaddang ya tobalon dakayun makid-um ke ha-on ya nadan tinaluk. Mu deket hay wadah nom-nom yu ya ihdulak nadah buhul ku takon di maid di inat kun dakayuh ad-adi ya inilaon Apu Dios ta kas-tiguwon dakayu." ¹⁸ Indani ya immaliy Espiritun Apu Dios ke Amasai an ohan dida an hiyay oha nadah ap-apun di "Tulumpulu" ya kananay "Tinalu dakamin he-a David an imbabalen Jesse. Maphod di pumbalanan am-in di atom takon nadan bumaddang ke he-a te baddangan dakan Apu Dios." Ot abuluton David an mid-um dan dida ot pun-ap-apuwona dida nadah tinaluna.

Hanadan holag Manasseh an nid-um ke da David

¹⁹ Hanadan udum an tinalun nalpuh holag Manasseh ya imme dan nid-um ke David handih nakiyana nadah iPilistia an eda ot pangubatan ke Saul. Mu kediye ya ugge in-abulut nadan iPilistia an mid-um da David ke didan e makigubat ot pumbanggadon da dida. Man-uke ya tumakut dan kal-ina ya ihdul David dida ke Saul an patul na handi. ²⁰ Datuwe nadan tinalun holag Manasseh an nid-um ke da David handih mungkiyanggad dad Siklag: hi Adnah, hi Josabad, hi Jediael, hi Michael, hi Josabad, hi Elihu ya hi Silletai. Datuwen am-in ya ap-apun di hinlibun tinalu. ²¹ Kediye nidan dan David ya numbalin dan aap-apun di tinaluna te nungkalaing dan tinalu. Indani

ot mumbalin dan aap-apun hanadah tindalun di holag Israel. ²² Kabigabigat ya mungkad-uman di tindalun David ta loktat ya dimmakkodakkol da.

Hay listaan di tindalun David

²³ Handih wadah David ad Hebron ya dakol nadan nundadaan an tindalun nid-um ke hiya ta baddangan dan mumpatul ta mihannot ke Saul an hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS an maat. ²⁴ Athituy bilang dan am-in: hi holag Judah ya onom di libut walunggatut an nun-almas dah pahul ya happiyo. ²⁵ Hi holag Simeon ya pituy libut hinggatut an nalaing an tindalu. ²⁶ Hi holag Libay ya opat di libut onom di gatut. ²⁷ Nid-um hituh Jehoiada an ap-apun di familyan Aaron an tulun libut pituy gatut di impangpangulu na. ²⁸ Nid-um bo damdamah Sadok an kat-agun lalakin ap-apu dan nakatullid. Hiya ya nadan duwampulut duwan iibanay aap-apun di tindalu. ²⁹ Hi holag Benjamin an nahlagan Saul an patul ya tulun libuy tindalu ke dida. Mu kadakkolan hanadah ibba da ya inggana ketuwen tiempo ya hi Saul di pinhod da. ³⁰ Hi holag Eplaim ya duwampulun libut waluy gatut dan nalaing da damdaman am-in. ³¹ Hi kagodwan di holag Manasseh ya himpulut walun libu dan nitud-ak an mamaddang ke David an mumpatul. ³² Hi holag Issakar ya duway gatut an aap-apun ibbada nadan tindalu da. Dida ya inila da hin nganney kapkaphodan an tiempoy eda pakigubatan. ³³ Hi holag Sebulun ya nalimay libun tindalun midinol da ya nahamad di pangihakit dan David ya maphod dan tindalun nidadaan dan makigubat ya nalaing dan mangusal am-in hi almas. ³⁴ Hi holag Naptali ya hinlibun aap-apu an ibba da nadan tulumpulut pitun libun tindalu dan nalaing an mangusal hi pahul ya happiyo. ³⁵ Hi holag Dan ya duwampulut walun libut onom di gatut an tindalun nalaing mon makigubat. ³⁶ Hi holag Asher ya nap-at di libun tindalun nidadaan an makigubat. ³⁷ Ya nadah numboble pingngit di Jordan nah nangappit hi timilan di algon numboblayan nadan holag Reuben, nadan holag Gad ya nadan kagodwan di holag Manasseh ya hinggatut ta duway pulun libun tindalun nalaing an mangusal hi am-in an klasen almas. ³⁸ Am-in datuwen tindalun nidadaan an makigubat ya imme dad Hebron hi kad-an David ta eda pumbalinon an patul am-in ke didan holag Israel. ³⁹ Nakiha-ad dan David hi tulun algon kinkinnan da nadan makan an indat di kaboblayan da ya in-ininum da bo nadan mainum an indadaan dan dida. ⁴⁰ Mipalpuh holag Issakar, holag Sebulun ya holag Naptali ya nun-iali day makan an umat hi alina, bungan di fig, raisin, mainum ya mantekan di oliba an nun-itakke dah kabayu, kamel, lakin baka ya mule. Nun-iali da boy baka ya kalneron ihda da. Am-in

datuwe ya pangipatibo dah anla dan am-in an holag Israel.

Hay nianamutan nan Kahon Apu Dios an inilpu dad Kiriati Jearim

13 Hinummangan David am-in nadan aap-apun di tindalunan ap-apun di hinlibu ya hinggatut ² ot ahina ipainilan am-in hanadah ibbada holag Israel an kananay "Deket tobalon yu ya pinhod APU DIOS an Dios taku ya umitud-ak takuh mangipainilan am-in hanadah ibba takun holag Israel takon nadan papadi ya nadan udum an holag Libay ta maamung takun am-in hitu. ³ Te ad uwani moy tiempon etaku pamangngadan nah Kahon Apu Dios an niwalong handih numpatulan Saul." ⁴ Pininhod nadan holag Israel hidiye ot tobalon da. ⁵ Ot amungon David am-in nadan ibbanan holag Israel mipalpu nadah numboble nah poppog di Egypt ingganad Lebo Hamat ta eda alan nan Kahon Apu Dios ad Kiriati Jearim ta ie dad Jerusalem.

⁶ Indani ot umeh David ad Baalah an ongal an bobled Judah an Kiriati Jearim di ohan ngadanan ibbana nadan tatagun e mangala nah Kahon nan Dios an AP-APU an inumbun nah numbattanan nadan pinaot an ing-ingon di anghel. ⁷ Eda imbudal hidiyen Kahon Apu Dios an niha-ad hi balen Abinadab ot ilugan dah ka-apyan kuliton an ingguyud nadan bakan ingguyud da Ussah ke Ahio. ⁸ Nitun-ud da David ya am-in nadan ibbada. Mahaldot di kanta da ya manmannayo dah pundayaw dan Apu Dios. Ya munggitala da, mun-ayyuding da ya pun-ipagango da nadan tamburin, cymbal ya nadan tangguyub.

⁹ Mu handih dimmatong da nah pun-ilikan Kidon ya nikudli nadan bakan nangiguyud nah nitakkayan nan Kahon Apu Dios ot ipudon Ussah diyen Kahon, ¹⁰ ya bimmoh-ol hi APU DIOS ot pinghana di ya pinate nah Ussah te impudonah diyen Kahon. Athidiy naat an nateh Ussah hi hinangngab Apu Dios. ¹¹ Hidiyey gapunan nginadanan dah diyen boble hi "Peres Ussah" ot hidiyey ngadana ingganad uwani. Hi David ya bimobboh-ol te pinaten APU DIOS hi Ussah.

¹² Indani ya tumakut moh David ke Apu Dios an kananay "Nganne nin moy atok an mangianamut nah Kahon Apu Dios?" ¹³ Ugge mo in-anamut David hidiyen Kahon Apu Dios ad Jerusalem ot ihingngi day dinalan da ot ena iha-ad nan Kahon hi balen Obed Edom an iGat. ¹⁴ Niha-ha-ad nan Kahon hidih tulum bulan ot ongal di bendisyon APU DIOS ke Obed Edom, nan pamilyana ya am-in nadan wadan hiya.

Hanadan inat David ad Jerusalem

14 Hanan patul an hi Hiram ad Tyre ya immipaeh udum an tatagunah kad-an David. Impaeyana

boh kakaiw ya kakarpentero ya nadan mumpahok hi batu ta kapyon day makaphod an palasyona. ² Kediye ya inila mon David an hiyay tinuddun APU DIOS an pumatul di Israel ya inhamad nay pun-ap-apuwana gapu nadah ibbanan holag Israel an tatagun APU DIOS. ³ Kediye wadah David ad Jerusalem ya inud-manay inayana ot mad-uman di iimbabalenan linalaki ya binabai. ^{4,7} Datuwe nadan imbabalenan linalakin nitungo handih kawada dad Jerusalem: hi Sammua, hi Sobab, hi Nathan, hi Solomon, hi Ibhar, hi Elishua, hi Elpelet, hi Nogah, hi Nepheg, hi Japhia, hi Elishama, hi Beeliada ya hi Eliphelet. ⁸ Indani ya dingngol nadan iPilistia an hi David moy patul am-in nadan holag Israel ot ipae day titindalu dan e mampap ke hiya. Dingngol David di mipanggep kediye ot ena hanggaon dida. ⁹ Immali nadan iPilistian mangubat nah boble nah nundotal ad Repaim. ¹⁰ Ot mundasal hi David ke Apu Dios an kananay "Kon iabulut mun emi gubaton hantudan iPilistia? Kon pangapputon dakami?" Hinumang APU DIOS an kananay "Om, eyu gubaton dida, pangapputon dakayun ha-on!"

¹¹ Ot ume da David ad Baal Perasim ot apputon dah di nadan iPilistia. Ya kanan David di "In-usalak ke Apu Dios an kayak lobong an nanadag nadah buhul ku." Kinali nangadanan hidiyen boble an Baal Perasim.

¹² Handih mamtik nadan iPilistia ya nungkibati nadan kinapya dan ing-ingon di dios da ot imandal David nadah tatagunan gobhon dan am-in dadiye.

¹³ Indani ya immali bo nadan iPilistian mangubat kediye boble. ¹⁴ Ot makihummangan boh David ke Apu Dios hin nganney atona. Himmumang hi Apu Dios an kananay "Bokon hi nangappit hituy punggubatan yun dida. Hay maphod ya mumpae kayuh dih binnah-elna ta eyu gubaton didah di nah nih-up nadah kaiw an balsam. ¹⁵ Deket waday donglon yuh mun-altituh tap-on dadiyen kakaiw ya ilappu yun makigubat te mamanguluwak an e mangubat nadah iPilistia ta apputok dida." ¹⁶ Inun-unud David hidiyen kinalin Apu Dios ot dog-alona nadan iPilistian mipalpud Gibeon ingganad Geser. ¹⁷ Gapu ke datuwe ya nundingngol hi David hi kabobboble ya impumbalin Apu Dios di tataguh kabobboblen makattakut ke hiya.

Hay pangiha-adan David nah Kahon Apu Dios

15 Numpakapya David hi babalen pumbalayana nah boblen ningadan di ngadana ya kinapya nay pangiha-adana nah Kahon Apu Dios ot atopanh tulda. ² Ot kananay "Deket it-an taku nan Kahon Apu Dios ya ammuna nadan holag Libay an mangdon te dida ya abuy tinuddun APU DIOS an munhilbin hiya ta nangamung."

³ Impaayag David am-in nadan ibbanan holag Israel ta maamung dad Jerusalem ta ie da nan Kahon Apu

Dios nah kinapya nan pangiha-adan da. ⁴ Ya impaayag na bo nadan holag Libay takon nadan papadin holag Aaron. Datuwe nadan immali: ⁵ Hanadah holag Kohat ya immalih Uriel ya nadan ibbanan hinggatut ta duwampulu. ⁶ Hanadah holag Merari ya hi Asaiah an ibbanay duwan gatut ta duwampulu. ⁷ Hanadah holag Gershon ya hi Joel an ibbanay hinggatut ta tulumpulu. ⁸ Hanadah holag Elisaphan ya hi Semaiah an ibbanay duwanggatut. ⁹ Hanadah holag Hebron ya hi Eliel an ibbanay nawalu. ¹⁰ Ya nadah holag Ussiel ya hi Amminadab an ibbanay hinggatut ta himpulut duwa.

¹¹ Inayagan David nadan padi an hi Sadok ya hi Abiathar ya nadan onom an holag Libay an hi Uriel, hi Asaiah, hi Joel, hi Semaiah, hi Eliel ya hi Amminadab ¹² ot kanan diday "Dakayuy mangipangpangulu nadah ibba yun holag Libay. Aton yun am-in nan ineen di punlinih adol yu ta ie yu nan Kahon nan AP-APU an Dios di holag Israel nah indadaan kun kiha-adana. ¹³ Man-uket kinastigu ditaku handi ke APU DIOS an Dios taku ya uggeyu impah-on hidiyen Kahon handih etaku ot kuma ibangngad ad Jerusalem. Ketuwen inat taku ya ugge taku dinayaw hi APU DIOS."

¹⁴ Inat nadan padi ya nadan holag Libay nan ineen di punlini dah adol da ot ahida ie nan Kahon nan AP-APU an Dios di holag Israel nah kiha-adana. ¹⁵ Inatang nadan holag Libay nan Kahon APU DIOS te hidiyetuwaliy kinalina handi ke Moses an aton da.

¹⁶ In-olden David nadah mangipangpanguluh holag Libay an piliyon da nadah ibba day mungkanta ya mangipagangoh cymbal, ayyuding ya gitara ya mungkantah mumpaan-anla nah pundayawan da.

¹⁷ Ot datuwe nadan pinili da: hi Heman an imbabalen Joel ya nan ibanan hi Asap an imbabalen Berekiah. Ya napili bo nan ohan iba dan hi Ethan an imbabalen Kusaiah an nahlag ke Merari. ¹⁸ Hanadan udum an napilin mamaddang ke dida ya hi Sekariah, hi Jaasiel, hi Semiramot, hi Jehiel, hi Unni, hi Eliab, hi Benaiah, hi Maaseiah, hi Mattitiah, hi Eliphelehu, hi Mikneiah ya nadan mangidakig hi hoob an da Obed Edom ke Jeiel. ¹⁹ Hi Heman, hi Asap ya hi Ethan di napilin mangipagangoh giniling an cymbal. ²⁰ Hi Sekariah, hi Asiel, hi Semiramot, hi Jehiel, hi Unni, hi Eliab, hi Maaseiah ya hi Benaiah di mangdon hi ayyuding. ²¹ Ya nadan napilin munggitara ya hi Mattitiah, hi Eliphelehu, hi Mikneiah, hi Obed Edom, hi Jeiel ya hi Asasiah. ²² Hay ap-apu dan am-in an holag Libay an kon ngunuh mungkanta ya mumpagango nah pundayawan ya hi Kenaniah.

^{23,24} Hay guwalyan nan Kahon Apu Dios ya hi Berekiah, hi Elkanah, hi Obed Edom ya hi Jehiah. Hanadan padin mumpagangoh tangguyub nah hinangngab nan Kahon Apu Dios ya hi Sebaniah, hi Joshaphat, hi Nethanel, hi Amasai, hi Sekariah, hi Benaiah ya hi Elieser.

²⁵ Imme da David ya nadan mangipangpanguluh holag Israel ya nadan aap-apun di hinlibun tindalunah balen Obed Edom an e mangala nah Kahon APU DIOS an niha-adan di Nakitobbalana. Ya anakkayang an nun-an-anla da. ²⁶ In-appit dan Apu Dios di pitun bulug an baka, pitun kalnero te badbaddangan Apu Dios nadan holag Libay an nangiattang nah Kahona. ²⁷ Makaphod di imbulwatin David. Ya makaphod damdamay imbulwatin nadan mungkanta ya mumpagangoh ayyuding ya gitala ya hi Kenaniah an ap-apu da ya nadan nangiattang nah Kahon Apu Dios. ²⁸ Amin nadan holag Israel ya naki-e dan e nangala nah Kahon APU DIOS an niha-adan di Nakitobbalana. Indatong dad Jerusalem ya muntutukuk dah anla da ya pun-ipagango day tangguyub, cymbals, ayyuding ya gitala.

²⁹ Kediyeen pun-idatong da nan Kahon APU DIOS nah boble ya indung-on Mikal an imbabalen Saul hi tawang ya tinibonah David an patul an manmannayo ya mumpaypaytuk gapuh anlana ya pinihul nah hiyah nomnom na.

16 Inihgop da nan Kahon ot eda iha-ad nah nahiduman hi tuldan impidadaan David. In-appitan da boh Apu Dios hi aggayam an maghob ya in-appitan da boh hamulon da. ² Nagibbuh David an nun-appit ot bendisyonana nadan tataguh ngadan Apu Dios ³ ot ikap-ongana didah makan an tinapay ya nihongban dotag ya hay raisin.

⁴ Tinuddu nay udum hanadah holag Libay an mangipangpangulu nadah tatagun mundayaw ke APU DIOS an Dios di holag Israel nah hinangngab nan Kahon hi pumbagaan dah bendisyon ya pumpasalamatan da ya pundayaw dan hiya. ⁵ Pinili nah Asap an mangipangpangulu, hi Sekariah di mihaynod ya hi Jeiel, hi Semiramot, hi Jehiel, hi Mattitiah, hi Eliab, hi Benaiah, hi Obed Edom ya hi Jeiel di bumaddang ke dida. Diday mun-ayyuding ya munggitala. Hi Asap di mangipangpangoh cymbal ⁶ ya nadan duwan padin da Benaiah ke Jahasiel di mangipangpangoh tangguyub hi hinangngab nan Kahon Apu Dios. ⁷ Kediyeen algoy nangidatan David ke Asap ya nadan ibbanan holag Libay ketuwen kantan pumpasalamatan da ke Apu Dios.

Hay kantan David

⁸ Mumpasalamat takun APU DIOS! Hiyay pundasalan taku. Ya ipainila takun am-in hi tataguh kabobboble nadan inat na! ⁹ Mungkanta takuh pundayaw takun hiya ya kalkalyon takuy mipanggep nadah maphod an inat na. ¹⁰ Dayawon takuy ngadan APU DIOS an makaphod an abu. Ya mun-an-anla takun am-in an mundayaw ke hiya! ¹¹ Hiyay pumbagaan takuh bad-dang ya makihayyup takun hiyat nangamung. ^{12,13} Dakayun holag Israel an muttatyun Apu Dios,

dakayun holag Jacob an pinilinan tataguna, nom-nomon yu nadan umipamodwong an inat na ya nom-nomon yun maandong di punhumalyana.

¹⁴ Hiyay AP-APU an Dios taku, kinali mahapul an un-unudon am-in di tatagu tuh luta nadan tuguna. ¹⁵ Adina kal-iwan di nakitobbalana, mu punnanongonat nangamung ya paannungonay kinalinan atona, takon di mala-uy kaatnan toon. ¹⁶ Paannungonay nakitobbalanan Abraham ya nan hinamad nan kinali ke Isaac. ¹⁷ Om, impidwana bon kinalih diyen nakitobbalanan Jacob an kiphodan nadan holag Israel ta nangamung. ¹⁸ Kananay "Ahik idat ke dakayuy Kanaan, ta hidiyey tawidon yu."

¹⁹ O-ohay tatagun Apu Dios handi ya maid di ustuh boble da. Bokon da bobley Kanaan te nakiboble da ya abuh di. ²⁰ Nun-in-e dah kabobboble ya nunhihinatkon di nun-ap-apun dida. ²¹ Mu takon di athidi ya ugge in-abulut Apu Dios an mipaligligat da te kinalyana nadan patul ot uggeda impunholholtap dida. ²² Kananan diday "Adiyu aton di ad-adi nadah pinilik an tataguk ya nadah profetas ku."

²³ Ditakun am-in an tataguh kabobboble tuh luta, ikantaan takuh Apu Dios! Ipainila takuh kabigabigat nan maphod an inat na an inihwang ditaku. ²⁴ Ipainila taku boh katagutaguy ongal an dayaw na ya nadan umipamodwong an oggana aton. ²⁵ Hi APU DIOS ya Nakattag-e. Hiyay lebbengnan dayawon taku an bokon nadan kumpulnan dios. ²⁶ Hanada ken dios an dayawon di udum an tataguh udum an boble ya kinapkapayan di tagu. Mu hi ke APU DIOS ya hiyay nunluluh kabunyan. ²⁷ Matiboy dayaw na hay kinatag-ena ya ongal an kabaelana nah Templona ya makaggibok di an-anlah di. ²⁸ Kinali ditakun am-in an tatagu, dayawon takuh APU DIOS. Dayawon takuy kinatag-ena ya ongal an kabaelana. ²⁹ Dayawon takuy ngadan Apu Dios an etaku iappitan nah Templona te hidiyey tuwali lebbengnan aton taku. Ya mundukun takun hiya an makaphod an abu. ³⁰ Gumayonggong takun am-in an tataguh kabobboble tuh luta gapuh takut takun hiya. Nakaihammad di nangiha-ad na tuh lutat adi madlig. ³¹ Mun-am-amlong takun am-in an wadah luta ya dakayun wadah kabunyan. Kalyon takuh katagutaguh kabobboble an hi APU DIOS di patul.

³² He-an baybay ya am-in di wadah nan matagu, itkuk yuy pundayaw yun hiya. Dakayun papayo ya am-in di tinummol, mun-am-amlong kayu. ³³ Ahi itkuk di kakaiw hi muyung di amlong da hantuh aliyen APU DIOS an mun-ap-apu tuh luta.

³⁴ Mumpasalamat takun APU DIOS gapuh kaphod na. Hay pamhod na ya munnananong. ³⁵ Kanan yun hiyay "Apu Dios an mangihwang ke dakami, ihwang dakami nadah boblen niayan mi ta mundayaw kami ya mumpasalamat kamin he-a."

³⁶ Madayaw nan AP-APU an Dios di holag Israel. Om, madayaw ta nangamung.

Ya kanan am-in nadan tataguy "Amen! Madayaw hi Apu Dios."

³⁷ Hi David ya tinuddu nah Asap ya nadan ibbanan holag Libay an mumpaptok ta nangamung nah pundayawan nah niha-adan nan Kahon Apu Dios. Mahapul an aton day ngunu dah dih kabigabigat. ³⁸ Hi Obed Edom an imbabalen Jeduthun ya nadan nan-om ta walun ibbana ya diday bumaddang ke dida. Hay ngunun da Obed Edom ke Hosah ya mungguwalya da nadah hoob.

³⁹ Ya hi Sadok ya nadan ibbanan papadiy mumpaptok hi pundayawan ke APU DIOS ad Gibeon. ⁴⁰ Hanah biggatna ya nah mungkahilong ya mahapul an dehdi dan manghob nah miappit nah altar mipuun nah nitudok an Tugun APU DIOS an indat na nadah holag Israel. ⁴¹ Nid-um ke dida da Heman ke Jeduthun ya nadan ibba dan napilin mungkantah pundayaw dan Apu Dios gapu nah pamhod nan munnananong. ⁴² Dida boy kon ngunuh mumpagango nadah tangguyub ya cymbal ya nadan udum an mipagango nah pangikantaan dah pundayaw dan Apu Dios. Hana ken pamilyan Jeduthun ya diday kon ngunu nah mungguwalya nah hoob.

⁴³ Handih nagibbu datuwen inat da ya immanamut am-in nadan tataguh kawad-an di pamilya da. Takon di hi David ya immanamut damdamah bale da.

Hay kinalin Apu Dios ke David

17 Handih niha-ad moh David nah balenan impakapyana ya kananan Nathan an profetas di "Man-un ha-on te miha-adak hi nahamad an balen nakapyah kaiw an sedar yaden nan Kahon APU DIOS ya miha-ad nah naatopan hi tulda." ² Ot kanan Nathan ke hiyay "Atom di pinhod mu ot wadah Apu Dios an mamaddang ke he-a."

³ Mu kediyen hilong ya kanan Apu Dios ke Nathan di ⁴ "Em kalyon nah muttatyuk an hi David tun kalyok. Kanam di 'Bokon he-ay mamohwat hi templon kiha-adak. ⁵ Te nipalpu handih inihwang ku handidan tataguk an holag Israel ad Egypt ingganad uwani ya ug-uggeyak niha-ad hi templo te nihaha-adak hi abung an naatopan hi tulda ya nadandani on nidligak. ⁶ Ya ke dadiyen nakiakiyak ke dida ya ug-uggek imbaga handidah tinudduk an mangipangulun dida hin tipet uggeyak ingkapyaan hi balen nakapyah sedar an kaiw.'

⁷ Kinali kalyom ke David an kanak di 'Ha-oy an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kinaan daka nah nakababban ngunum an mumpattol hi kalnero ot pumbalinon dakan patul hantudah tataguk an holag Israel. ⁸ Naki-eki-eyak ke he-a takon di daanay nan-

gayam. Ya deket mange kan e makigubat nadah buhul mu on namanguluwak ta apputok dida. Ya ahi daka pumbalinon an makatbal an ap-apun mundingngol hi kabobboble tuh luta. ^{9,10} Intudduwan dakayuh pumboblayan yun tataguk an holag Israel. Ot hituwen boble ya bagi yun maid moy mangipaholholtap ke dakayu. Handih immaliyan yuh tu ya ginubagubat dakayuh gaga-ihon tatagu, mu mipalpud uwani ya adi mo maat di athidi. Hammadok an kalyon an ahik ap-puton am-in di buhul yu ya idatan dakayuh holag yu.

¹¹ Deket napoppog moy biyag mun nilubuk kah lubukan di aammod mu ya ahik pumbalinon di ohan imbabalem an mumpatul an ihamad kuy pun-ap-apuwana. ¹² Hiyay ahi mangapyah Templon kiha-adak. Ya tibok ta munnananong di pun-ap-apuwanat nangamung. ¹³ Ahi ha-oy di amana ya hiyay imbabalek. Punnanonok di ulek ya pamaddang kun hiya, adi umat hi inat kun Saul an kinaan kuh pun-ap-apuwana ot ihan-not daka. ¹⁴ Hiyay pumpaptokok nadah ibbanan holag Israel an tataguk ya punnanonok ta nangamung di pun-ap-apuwana."

¹⁵ Immeh Nathan hi kad-an David ot kalyonan am-in ke hiyay kinalin Apu Dios.

Hay dasal David

¹⁶ Indani ya immeh patul an hi David nah kad-an APU DIOS nah Tabernacle ot mundasal. Inumbun ot kananah dasal nay "APU DIOS, ha-oy ya nan pamilyak ya maid pe kattog di lebbeng mi nah inat mun kiphodan mi, ¹⁷ mu deyan pun-udmam ot ya abuy bendisyon ku gapuh ulem ke ha-on, Apu Dios. Hinamad mun kinalin ahim aton nadan kiphodan di holag kuh udum hi algo. Ya deya pay an hay at-attom ke ha-on ya kay nakattag-ey saad ku. ¹⁸ Kinali maid moy udum hi ek hapulon ke he-a. Impakainnilam di katataguk yaden lispituwonak an muttatyum. ¹⁹ He-ay kon nomnom an mangat hi athitun kiphodak an muttatyum ya he-a boy mangipatibon ha-on hi natag-en saad kuh udum hi algo. ²⁰ APU DIOS, maid di udum an umat ke he-an inila min Dios mi hin bokon he-a ya abu. ²¹ Ya maid di udum an umat ke dakamin holag Israel an inihwang muh nihbutan mid Egypt ot pumbalinon dakamin tatagum ta waday innunan mundingngol di ngadan muh kabobboble tuh luta. Ya inat muy umipamodwong an impakaan mu nadan numpumboble ot mihannot kamin tatagum. ²² Om, APU DIOS, impumbalin dakamin holag Israel an tatagum ta nangamung ya he-a moy Dios mi.

²³ Ot ad uwani, APU DIOS ya idasal kun ipaannung mut maat ta nangamung nan hinamad mun kinalin atom an kiphodak ya kiphodan nadan holag ku. ²⁴ Ya hana ot ta paannungom hidiyen kinalim ta mundingngol di ngadan mut nangamung hi kabobboble ta ahi

kanan di tataguy 'Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in di Dios nadan holag Israel.' Kinali punnanongom anhan di pun-ap-apuwak ta nangamung.

²⁵ APU DIOS, waday tulid kun mangidasal ke datuwe te impainilam ya kinalim ke ha-on an muttatyum an ahim pumatulon nadan holag ku. ²⁶ APU DIOS, he-a ya Dios ka, hinamad mun kinalin ha-on nadan makaphod an ahim aton an kiphodak. ²⁷ Ta hidiye nan ipaannung mu dadiyen kinalim ta bendisyonam ta nangamung nadan holag ku. He-a, APU DIOS, di numbendisyon ke dida, kinali nunna-ud an munnananong hidiyen bendisyon mun dida."

Hay nanganapputan David hi gubat

18 Indani ya nakigubat boh David nadah iPilistia ot apputona dida. Pinlonay Gat an boblen dadiyen iPilistia takon nadan nunlinikkod an bobleh di. ² Inapput na pay nadan iMoab ot sakuponay boble da ta mumbayad da mon hiyah buwis.

³ Intun-ud nan ginubat nan patul an hi Hadadeser ad Sobah an sakup di Syria an nih-up ad Hamat te pinhod Hadadeser an hiyay mun-ap-apu nadah bobleh tap-on nan Wangwang an Euphrates. ⁴ Pinlon da David di hinlibun kalesa ya dimpap day pitun libun tindalun nangimanehon dadiyen kalesa ya duwampulun libun tindalun ugge nunlugan hi kalesa. Indani ot imandal David an pilayon da nadan kabayun mangiguyud nadah kalesa. Abunay hinggatut ke dadiyen kabayuy uggena impapilay ta usalon nadan tindaluna. ⁵ Handih immipae nadan iSyria ad Damascus hi tindalun e maddang ke Hadadeser ya ginubat da David dida ot patayon day duwampulut duwan libun tindalu da. ⁶ Kimmapyah David hi kakampun di tindaluna ke dadiyen boblen sinakup na ot mumbaybayad nadan tataguh buwis ke hiya. Hi APU DIOS ya impanganapput nah David takon di daanay ena nakigubatan.

⁷ Pinlon da David nadan happiyon balituk nadan opisyal Hadadeser ot ie dad Jerusalem. ⁸ Dakol boy inala dah giniling ad Tibhat ya ad Kun an o-ongal an boblen pun-ap-apuwan Hadadeser. (Dadiyey in-usal Solomon an nangapya nah tangki, nadan tukud ya nadan udum an mausal nah Templo.)

⁹ Handih dingngol Toi an patul ad Hamat an inapput David am-in nadan tindalun Hadadeser an patul di Sobah ¹⁰ ya intud-ak na nan imbabalenan hi Joram an e mangapnga ya mangipatiboh pambal nan David gapuh nangapputana. Da Toi ke Hadadeser ya nabayag an numbuhhulan da. Immal-alah Joram hi balituk ya silber ya giniling an ena idat ke David.

¹¹ In-appit David am-in datuwe ke APU DIOS, umat hi inat na nadah silber ya balituk an inala na nadah udum an boblen inapput na. Hay ngadan dadiyen boble ya Edom, Moab, Ammon, Pilistia ya Amalek.

¹² Hi Abishai an imbabalen Seruiah ya inapput na nadan iEdom nah Nundotal an Ahin ot patayonay himpulut walun libun tindalu da. ¹³ Numpakapyan am-in nah bobled Edom hi pungkampuwan di titindalu ot mumbalin hi David an ap-apu ke dadiyen boble. Hituwe boy pangitib-an an hi APU DIOS ya impanganapput nah David takon di daanay ena nakigubatan.

¹⁴ Hi David di nun-ap-apun am-in hanadah holag Israel ya maphod ya limpiyuy nangat na nadah tataguna. ¹⁵ Hay ap-apun di tindaluna ya hi Joab an imbabalen Seruiah. Hi Jehoshaphat an imbabalen Ahilud di mumpaptok nah dokumenton nan boble da. ¹⁶ Ya nadan natag-en padi da ya hi Sadok an imbabalen Ahitub ya hi Ahimelek an imbabalen Abiathar. Ya hi Seruiah di sekretarin di korte. ¹⁷ Hay ap-apun di guwalyan nan patul ya hi Benaiah an imbabalen Jehoiada. Hanadan imbabalen David ya diday opisyal nan bu-maddang ke hiya.

Inapput David nadan iAmmon ya iSyria

(2 Samuel 10:1-19)

19 Nabaybayag hi ittay ya nateh Nahas an patul ad Ammon ot mihannot nan imbabalenan hi Hanun an numpatul. ² Dingngol David hituwe ot kananay "Mahapul an ipatibok di nahamad an pakigayyumak ke Hanun umat nah maphod an impatibon amanan ha-oy handih katagguna." Ot umitud-ak hi e mangidung-on Hanun ta ipainila dan hiyan u-umyung damdamah David mipanggep hi natayan amanan hi Nahas.

Mu handih dimmatong dad Ammon ot ume dah kadan nan patul an hi Hanun ³ ya kanan nadan mangipangpangulu nadah iAmmon di "Apu patul, kon pangalim on hay gapunah nangitud-akan David ke datuwen tataguna ya ta ipainila dan u-umyung hi David te nateh amam? Man bokon te immali dan munsiiim tuh boble takut nalaka ditakun apputon hi gubat!"

⁴ Kinali, impadpap Hanun dadiyen intud-ak David ot labahaon dan am-in di emeng da ya pinuttutan day bulwati dan inippog dah tipa da ot ahida paanamuton dida. ⁵ Gapu kediyen naat ke dida ya bumain da mon umanamut. Dingngol David hituwe ot umitud-ak hi e mangalin didan mihdi da ni-an ad Jericho inggana tummol boy emeng da.

⁶ Hi patul an hi Hanun ya nadan iAmmon ya immalih nomnom dan impumbalin dan buhul dah patul an hi David, kinali numbayad dah umeh nap-at an libun kilon di silber an nun-abang dah kalesan usalon dah gubat ya nadan muntakke ke datuwen nalpun nah Nuntap-on Mesopotamia ya nadah boblen di Syria an Maakah ya Sobah. ⁷ Hanadan tulumpulut duwan libun kalesan mausal hi gubat an inabangan da ya nan dakol an tindalun nan patul di Maakah ya immali da ot eda mungkampud Medeba. Ya nadan iAmmon ya im-

mali dan mungkalpu nadah ongal an boble da ot eda makigubat.

⁸ Dingngol bon David di mipanggep kediye ot itud-ak nah Joab ya am-in nadan tindaluna ta eda makigubat ke dida. ⁹ Bimmudal nadan iAmmon ot eda mipustunah hogpan ad Rabbah an ongal an boble da ya nadan patul an immalin bumaddang ya nungkipustu da nadah e-elen di boble.

¹⁰ Tinibon Joab an gubaton da didah hinangngab ya indoggan ot pilyonay kala-laingan an tindaluna ot diday inhanggana nadah iSyria. ¹¹ Tinuddu nah tulang nan hi Abishai an mangipangpangulu nadah udum an tindalu da ta diday makihanggan hanadah iAmmon. ¹² Kanan Joab ke hiyay "Deket tibom an pun-apputak nadah iSyria ya umali kat baddanganak. Ya deke bo damdamat tibok an pun-apput dakan hanadah iAmmon ya umaliyak ta baddangan daka. ¹³ Mahapul an tumulid taku ya adi taku tumakut! Ya ihapot takun makigubat ta itakdog takuy tatagu taku ya nadan boblen indat Apu Dios ke ditaku! Ya hana ot ta hanan pinhod APU DIOS di maat!"

¹⁴ Mange da Joab an eda gubaton nadan iSyria ya mamtik dadiyen buhul da. ¹⁵ Handih tinibon nadan iAmmon an mamtik nadan iSyria ya binumtik da damdama te timmakut dan Abishai ya nadan tindaluna ot humgop da nah boble da. Ot mibangngad mo da Joab ad Jerusalem.

¹⁶ Tinibon nadan iSyria an inapput nadan iIsrael dida, ot umayag dah udum an titindalu dan wada nah binah-el nan Wangwang an Euphrates. Ot ipangulun Sopak didan hiyay ap-apun nadan tindalun nan patul an hi Hadadeser ad Sobah. ¹⁷ Handih dingngol David di mipanggep ketuwe ya inamung na bo nadan tindalunan iIsrael ot agwaton da nan Wangwang an Jordan ot ipustu na didan hinangngab da nadan tindalun di Syria. Ot ilappu dan munggugubat ¹⁸ ya dinog-al nadan iIsrael nadan tindalun di Syria. Hi David ya nadan tindaluna ya pinate day pitun libun iSyria an mummanehoh kalesa ya nap-at an libun tindalun mundallan. Pinate da bo nan ap-apun di tindalun di Syria an hi Sopak. ¹⁹ Handih tinibon nadan patul nadah boblen sinakup Hadadeser an naapput da ya naki-hayyup dan David ot mumbalin da mon tataguna.

Nipalpun diye ya adi mo pinhod nadan iSyria an bumaddang nadah iAmmon.

Sinakup David di Rabbah

(2 Samuel 12:26-31)

20 Handih nadatngan nan tiempon di toon an oggan pakigubatan di papatul an hidiye nan maid moy kotol ya impangulun Joab nadan tindaluna ot eda gubaton di Ammon, mu hi David ya niha-ad ad Jerusalem. Linikkub da nan ongal an boblen Rabbah ot hogpon da ot pa-iyon da. ² Kediye boble ya wada nan

tinattaggun dayawon nadan iAmmon an hi Molek an napngotan hi balituk an umeh tulumpulut opat an kiloy dam-ot na. Hidiyen pongot ya naal-alkusan hi nungkinginan batu. Indani ya niunud hi David ad Rabbah ot handih dimmatong hidi ya kinaana dadiyen nanginan batu ot iha-ad nah pongot na. Inala na damdamay dakol an inibtik dah gubat kediye boble. ³ Sinakup da David hidiyen boble ot pilitona nadan bimmobleh din mungngunun usalon day golgol, gabyon ya wahe. Athidi damdamay inat na nadah udum an numpumbobled Ammon. Nagibbun naat datuwe ot ahi mibangngad da David ya nadan tatagunad Jerusalem.

Hay nakigubatan da nadah o-ongal an tatagud Pilistia

(2 Samuel 21:15-22)

⁴ Indani ya wada boy gubat di Israel ya Pilistia ad Geser ot maapput di iPilistia. Kediye tiempoy namatayan Sibbekai an iHushah hi ohan ongngaongngal an tagun nungngadan hi Sippai.

⁵ Impidwa bon nadan iIsrael ya iPilistian nunggugubat ot patayon Elhanan an imbabalen Jair hi Lahmi an tulang din hi Golayat an iGat. Ongal di pahul Lahmi an umat hi kaongngal nan tukud an nitakodan di punablan di mun-abol.

⁶ Indani ya wada boy gubat di iPilistia ya iIsrael ad Gat. Hidid Gat ya wada boy ohan ongngaongngal an tagun hin-on-om di gamat nadan taklena ya hin-on-om boy gamat nadan hukina. Hiya ya holag nadan o-ongal an tatagu dih done. ⁷ Namahig di ngohena nadah iIsrael, mu pinaten Jonathan an imbabalen Simea an tulang David.

⁸ Datuwen tulun o-ongal an tatagun pinaten da David ya nadan titindaluna ya nahlag da handidah o-ongal an tatagud Gat.

Impabilang David am-in di tatagud Israel

(2 Samuel 24:1-25)

21 Pinhod Satanas an idatan nadan holag Israel hi punligatan da ot ipanomnom nan David an ipabilang am-in nadan tataguna. ² Ot iolden David ke Joab ya nadan udum an opisyal di tindalunan kananay "Opngon yun am-in nadan bobled Israel an ilappu yuh boblen Dan hi north ingganan nah bobled Beersheba hidih south ta bilangan yun am-in nadan tatagun holag Israel, te pinhod kun inilaon hin kaatna dan am-in."

³ Mu kanan Joab di "Hana ot ta pumbalinon APU DIOS an maminhinggatut di kadakol takun tataguh tud Israel mu hay bilang takud uwani! Apu patul, mutatyum am-in dida. Tipet em aton hituwet punliwatan am-in di holag Israel?" ⁴ Mu ipapilit David an aton Joab hituwen in-oldena. Ot e hinapon Joab am-in hanadah bobled Israel ot ahi mibangngad ad Jerusalem. ⁵ Ot

ipainilan Joab ke David an hay bilang di linalakin kabaelasan makigubat ya ohan milyon ya hinggatut an libud Israel ya opat an gatut ta napitun libud Judah. ⁶ Gaput adi pinhod Joab nan olden nan patul ya uggena nakibilang nadan holag Libay ke Benjamin.

⁷ Adi damdama pinhod Apu Dios nan naat, kinali kinastigu na nadan holag Israel. ⁸ Kanan David ke Apu Dios di "Abulutok an ongal di nunliwatak ke he-a hi nangatak ketuwe. Kal-iwam anhan tun nunliwatak. Uggek inusal di nomnom ku ot atok hituwe."

⁹ Ot kanan APU DIOS ke Gad an profetas David di ¹⁰ "Em kalyon ke David an kanam di 'Hituwey kinalin APU DIOS: Idatan dakah tulun klasen kastigun pumpiliyam, ta nan piliyom ya hidiyey atok."

¹¹ Immeh Gad ke David ot kalyonay "Datuwey kastigun indat APU DIOS ke he-an pumpiliyam: ¹² Tulun toon an bitil, weno tulun bulan an panadagan dakayun nadah buhul yu, weno tulun algon nahalman an ligat an ialin nan anghel APU DIOS ta hinaponan am-in hitud Israel. Nganney pinhod mun ihumang kun APU DIOS?"

¹³ Himmumang hi David an kananay "Nakalligat an munnomnom hi mipanggep hi athitu. Mu pakudukdulok an hi APU DIOS mismuy mangastigun ha-on te ongal di homok na ta bokon hay tataguy kastiguwona."

¹⁴ Ot ipaalin APU DIOS di dogon hanadah iIsrael ya pitun libun diday nate. ¹⁵ Ya immitud-ak hi anghel an e mamate nadah tatagud Jerusalem mu numbabawi ot kananah nah anghel di "Abu, itikod mu mon mamate nadah tatagu."

Kediye ya muntattaddog nan anghel nah kad-an di pun-ilikan Araunah an Jebusite. ¹⁶ Indanit intangad David hi kabunyan ya inang-ang nah diyen anghel an muntattaddog an inodnanay ispadah taklenen nundadaan an mamateh iJerusalem. Ot hi David ya nadan mangipangpanguluh tatagu ya numbulwati dah langgote ya nunyuung dan niduttum di anga dah luta. ¹⁷ Ya nundasal hi David an kananay "Apu Dios, ha-oy di nunliwat. Ha-oy di nangipabilang nadah tatagu. Kinali APU DIOS an Dios ku, ha-oy ya hay pamilyak di kastiguwom. Adim ilagat datuwen tatagu te maid di bahul da."

¹⁸ Ot kalyon nan anghel APU DIOS ke Gad an ena kalyon ke David ta umen nah pun-ilikan Araunah ta mangapyah pun-appitan ke APU DIOS hidi. ¹⁹ Inun-unud David nan olden APU DIOS an kinalin Gad ke hiya. ²⁰ Hidin nah pun-ilikan ya wadah Araunah ya nadan opat an imbabalenan mun-ilik dah wheat. Ya handih tinibo da nan anghel ya binumtik nadan imbabalena ot eda mitalu. ²¹ Handih tinibon Araunah an mangalih patul an hi David ya tinayanana nan kad-an di punilikan ot ena dammuwon ot munyuung an nidatum di anganah luta.

²² Kanan David ke hiyay "Igattang mun ha-on tun lutan pun-ilikam ta mangapyaak hi pun-appitan ke Apu Dios ta matikod tun pistin di tatagu. Idat kuy ustun bayad na."

²³ Kanan Araunah di "Apu patul, idat kun he-at usalom hi pinhod mun pangusalan. Deya dah tu tudan bakan iappit mun maghob ya deya dah tuy kaiw di pun-ilikan an itungum, ya deya day wheat an mid-um an miappit. Idat kun he-an am-in datuwe."

²⁴ Mu himmumang nan patul an kananay "Adi, bayadak nah ustun bayad na tuwali. Adik iappit ke APU DIOS di nganneh diyen malpun he-an adik bayadan." ²⁵ Ot bayadanah Araunah hi onom an gatut an balituk an kalang an bayad nan pun-ilikan. ²⁶ Nangapyaah pun-appitan ke APU DIOS ot umiappit hi maghob ya immiappit hi pakihayyupan ke hiya. Nundasal ya hinumang APU DIOS ot umipaalih apuy an nalpuh kabunyan ot maghob nadan niappit nah pun-appitan. ²⁷ Indani ya kinalyan APU DIOS nan anghel ot ibangngad nan anghel nan ispadana nah hikot na.

²⁸ Handih tinibon David an hinumang APU DIOS di dasal na ya nun-appit nah pun-ilikan. ²⁹ Hana ken Tabernacle an kinapyan Moses nah adi maboblayan ya nan pun-appitan hi maghob ya wadada ni-an ad Gibeon ketuwen tiempo. ³⁰ Mu adi pakaeh dih David an mundayaw ke Apu Dios te tumakut nah ispadan nan anghel nan AP-APU.

22 Kinali kanan David di "Hituy ahi kiha-adan nan Templon nan AP-APU an Dios. Ya hituy kiha-adan nan altar an ahi pun-appitan di holag Israel hi maghob an miappit."

Hay nundadaan dan mangapyan nah Templo

² Inamung patul an hi David am-in nadan tatagun nalpuh udum an boblen numbobled Israel ot ioldenan mangapya dah kuwadladun batun mausal nah pamohwatan nah Templo. ³ Indat nay dakol an gumok an mahapul dah pangapyaan dah patak ya punhipit nadah hoob an nakapyaah kaiw ya dakkodakkol an giniling an adi malkud di kilona. ⁴ Impadadaana boy dakol an adi mabilang an talutun di sedar an indat di Tyre ya Sidon. ⁵ Kanan David hi nomnom nay "Hanan Templon ahi bohwatan nan imbabalek an hi Solomon ya mahapul an makaphod ya mundingngol hi kaboboble. Mu unga ni-an ya makudang ni-an di inilana, kinali idadaanak nadah mahapul na." Ot idadaan David hi dakol an miusal nah pamohwatan nah Templo ot ahi mate.

⁶ Impaayag na nan imbabalenan hi Solomon ot kalyonan hiyay atonan mangapya nah Templon nan AP-APU an Dios di holag Israel. ⁷ Kanan David ke hiyay "Imbabalek, nabayag an pinhod kun kapyaon nan Templo ta pundayaw kun nah AP-APU an Dios ku. ⁸ Mu

kanan APU DIOS ke ha-on di 'Dakkodakkol di pinatem hi tataguh ena nakigubagubatan. Ya gapu nadah dakol an dalam impaayum ya bokon he-ay mamohwat nah Templo an kidayawak.'⁹ Muden insapatanan ha-on an kananay 'Ahi waday imbabalem an mumpatul nah tiempon di linggop te adi gubaton nadan buhul na. Hay ahina ingadan ya hi Solomon te idat kuh Israel di linggop ya din-ong.¹⁰ Hiyay ahi mamohwat hi templon kidayawak. Ahik ibilang an imbabalek ya ha-oy di ahina pun-ama. Ya ahik punnanong di pun-ap-apuwan di holag nad Israel."

¹¹ Intuluy David an kimmalin kananay "Ad uwani, imbabalek, hana ot ta hi APU DIOS an Dios muy mawadan he-a ya hana ot ta umannung an maphod di maat hantuh pamohwatam nah Templo na.¹² Ya hana ot ta idatan dakan APU DIOS an Dios muh laing ta kabaalam an mun-ap-apuh tud Israel mipuun nah Tuguna.¹³ Deket un-unudom am-in nadan tugun an idat APU DIOS ke Moses ya nadah holag Israel ya maat am-in di pinhod mu. Mahapul an pakodholom di nomnom mu ya adika munhalinduwa, ya adika tumakut weno madismaya.¹⁴ Deyan ingkalkaligatak ot idadaan ku nadan mahapul hi pamohwatan nah Templo. Opat an milyon di kilon nan balituk di nidadaan ya nap-at an milyon an kilon silber. Dakol boy giniling ya gumok an adi mabilang di kilo da. Ya indadaan kuy kaiw ya batu, mu mahapul an udmam datuwe.¹⁵ Dakol di tatagun damanan pungngunuwom. Wadaday tatagun pungngunuwom hanadah pangal-an hi napahok an batu ya wadaday mumpahok hi batu ya karpentero ya dakol an nalaing an mungngunu¹⁶ mipanggep hi balituk, silber ya gumok. Ilappum mon ingunud uwani ya hana ot ta hi APU DIOS di mawadan he-a."

¹⁷ Ot iolden David am-in hanadah mangipangpanguluholag Israel an mahapul an baddangan dah Solomon ketuwen ngunu.¹⁸ Kananan diday "Hi APU DIOS an Dios yuy bimmanaddang ke dakayu ya indatan dakayuh linggop. In-abulut nan apputok am-in nadan tatagu nadah nunlinikkod an boble ot ad uwani ya tatagu yu dida ya un-unudon dah APU DIOS.¹⁹ Ad uwani ya iohha yun munhilbin APU DIOS. Ilappu yun bohwatan nah Templo ta damanan iha-ad yuh di nan Kahon di Nakitobbalanan ditaku ya am-in nadan mausal nah pundayawan ke hiya."

23 Handih naka-am-ama moh patul an hi David ya impumbalina nan imbabalenen hi Solomon an patul di Israel.

Hay ngunun nadan holag Libay

² Inamung patul an hi David am-in nadan mangipangpanguluholag Israel ya am-in nadan padi ya holag Libay.³ Binilang nan am-in nadan linalakin holag Libay an nuntoon hi tulumpulu ya nahawwal ya tu-

lumpulut walun libuy bilang da.⁴ In-oldena nadah duwampulut opat an libun diday mangipaptok nah ngunu nah Templon APU DIOS. Hanadan onom an libuy mangipaptok nadah mitudok ya mangipanuh diklamun di tatagu,⁵ nadan opat an libuy mungguwalya nadah hoob, ya nadan opat an libuy mundayaw ke APU DIOS an usalon da nadan paggangon miusal an idat nan patul.

⁶ Ginanodwan David nadan holag Libay hi tulun grupun mipuun hi nahlagan dan hi Gershon, hi Kohat ya hi Merari.

⁷ Hi Gershon ya waday duwan linalakin imbabalenen da Ladan ke Simei.⁸ Hi Ladan ya waday tulun linalakin imbabalenen hi Jehiel, hi Setham ya hi Joel.⁹ Dida nadan ap-apun nadan nahlag ke Ladan. Hi Simei ya waday tulun linalakin imbabalenen hi Selomot, hi Hasiel ya hi Haran.^{10,11} Hi Simei ya wada boy opat an linalakin imbabalenen hi Jahat, hi Sina, hi Jeus ya hi Beriah. Da Jeus ke Beriah ya o-ohay holag da, kinali nibilang dan ohan puun.

¹² Hi Kohat ya waday opat an linalakin imbabalenen hi Amram, hi Ishar, hi Hebron ya hi Ussiel.¹³ Nan panguluwan an hi Amram ya hiyay aman da Aaron ke Moses. (Hi Aaron ya nadan holag nay natuddu dan mangipaptok ta nangamung nadah nangilinan an mausal. Diday mun-appit nah pundayawan ke APU DIOS ya munhilbin dan hiya, ya mumbendisyon hanadah tataguh ngadana.¹⁴ Mu hi ke Moses an tagun Apu Dios ya nid-um nadan imbabalenen holag Libay.)¹⁵ Hi Moses ya waday duwan linalakin imbabalenen da Gersom ke Elieser.¹⁶ Hay mangipangpanguluholag nadah holag Gersom ya hi Sebuel.¹⁷ Hi Elieser ya waday oha ya abun lalakin imbabalenen hi Rehabiah, mu dakol di holag Rehabiah.

¹⁸ Hanan mikadwan imbabalen Kohat an hi Ishar ya waday ohan linalakin imbabalenen hi Selomit an apapun di holag da.¹⁹ Hanan mikatlun imbabalen Kohat an hi Hebron ya waday opat an linalakin imbabalenen hi Jeriah, hi Amariah, hi Jahasiel ya hi Jekameam.

²⁰ Nan mikap-at an imbabalen Kohat an hi Ussiel ya waday duwan linalakin imbabalenen da Mikah ke Issiah.

²¹ Hi Merari ya waday duwan linalakin imbabalenen da Mahli ke Mushi. Hi Mahli ya wada damdamay duwan linalakin imbabalenen da Eleasar ke Kish,²² mu nateh Eleasar an maid di lalakin imbabalena, ammunay binabai. Hanadan binabain imbabalena ya nalahin dan nadah iiba dan linalakin imbabalen Kish.²³ Hanan mikadwan imbabalen Merari an hi Mushi ya waday tulun linalakin imbabalenen hi Mahli, hi Eder ya hi Jeremot.

²⁴ Datuwe nadan holag Libay mipuun hi nahlagan da ya pamilya dan waday ohan dida on nitudok di ngadana. Am-in nadan holag nan duwampulu weno

nahawwal di toona ya waday ingununa nah Templon APU DIOS.

²⁵ Kanan David di "Nan AP-APU an Dios di holag Israel ya indatanah linggop nadan tataguna ya hiya mis-mu ya mumbobleh tud Jerusalem ta nangamung.

²⁶ Hidiye nan adi mo mahapul an panah-onon nadan holag Libay nan Tabernacle ya am-in nadan mahapul nah pundayawan." ²⁷ Mipuuun nah nanguddidin intugun David ya am-in nadan holag Libay an muntoon hi duwampulu ya nahawwal ya mitudok di ngadan dat munhilbi da nah Templon APU DIOS. ²⁸ Hay nidat ke didan ngunuwon da ya datuwe: Baddangan da nadan papadin nahlag ke Aaron nah pundayawan nah Templo, ipaptok da nadan dola ya nadan kuwartu ya tibon dat adi mahibit nadan nangilinan an mausal nah Templo. ²⁹ Diday mangipaptok nah tinapay an miappit ke Apu Dios, nan alinan mausal nah pun-appitan, nadan maingpin tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag, nadan niha-ang an miappit ya nan alinan nakamhan hi lanan di oliba. Diday mangikilo ya munlukud nadah miappit nah Templo. ³⁰ Ya mungkantah pundayaw dan APU DIOS hi kabigabigat nah biggatna ya nah mungkahilong. ³¹ Ya diday bumaddang hin waday miappit an maghob nah Sabadun Tungo, nah Piyestan di Natalak di Bulan ya nadah udum an piyesta. Munhilbi dan APU DIOS hi kabigabigat mipuuun nah nituddun ngunu da ya nan pangat da. ³² Diday mangipaptok nah Tabernacle ya nan Templo ya bumaddang nadah iiba dan padin nahlag ke Aaron nah pundayawan nah Templo.

Hanan ngunun nidat nadah padi

24 Datuwe nadan grupun naganodwaan nadan nahlag ke Aaron: hi Aaron ya waday opat an imbabalanan hi Nadab, hi Abihu, hi Eleasar ya hi Itamar. ² Mu nate da Nadab ke Abihun maid di imbabaleda, yaden matagu pay hi amada, kinali da Eleasar ke Itamar ya ammunay numbalin an padi. ³ Binaddangan da Sadok an holag Eleasar ke Ahimelek an holag Itamar nan patul an hi David an nanganodwa nadah holag Aaron hi dakol an grupu mipuuun hi natuddun ngunuwon da. ⁴ Hanadan holag Eleasar ya naganodwa dah himpulut onom an grupu ya nadan holag Itamar ya naganodwa dah walun grupu. Naat hituwe te dak-dakol di lalakin holag Eleasar. ⁵ Gapu te dakol nadah holag Eleasar ke Itamar di opisyal ya mangipangpanguluh pundayawan ya impabinnunut day nanuddu hin nganney midat ke didan ngunuwon da. ⁶ Munhihin-nannot nadan holag Eleasar ke Itamar an bumunut on inlistan nan sekretari an hi Semaiah an imbabalen Nethanel an holag Libay di natuddun ngunu da. Inat da datuweh hinangngab nan patul, nadan opisyal na, nan padin hi Sadok, hi Ahimelek an imbabalen Abi-

athar ya nadan mangipangpangulu nadah pamilyan di padi ya pamilyan nadan ibba dan nadan holag Libay.

⁷⁻¹⁸ Datuwey nunhahaynod nadah duwampulut opat an pamilyan nangidatan dah ngunu mipuuun hi num-bubunnutan da. Hay namangulu ya hi Jehoiarib ot mitun-ud da Jedaiah, da Harim, da Seorim, da Malkijah, da Mijamin, da Hakkos, da Abijah, da Jeshua, da Sekaniah, da Eliashib, da Jakim, da Huppah, da Jeshebeab, da Bilgah, da Immer, da Hesir, da Happises, da Pethahiah, da Jeheskel, da Jakin, da Gamul, da Delaiah ot da Maasiah di nanguddidi.

¹⁹ Datuwen tatagu ya nilista da mipuuun hi ngunu da nah Templo ya mipuuun hi pangat dah ngunun inlap-pun handin ammod dan hi Aaron hi nangun-undanah tugun APU DIOS an Dios di holag Israel.

Hay listaan nadan holag Libay

²⁰ Datuwe nadan udum an mangipangpanguluh pamilyan nahlag ke Libay:

Hi Sebuel di mangipangpangulun hanadah holag Amram. Hi Jehdeiah di mangipangpangulun hanadah holag Sebuel.

²¹ Hi Issiah di mangipangpangulu nadah holag Rehabiah.

²² Hi Selomot di mangipangpangulun hanadah holag Ishar. Hi Jahat di mangipangpangulun hanadah holag Selomot.

²³ Hi Jeriah di mangipangpangulun hanadah holag Hebron ya hi Amariah di mikadwa, mikatluh Jahasiel ya mikap-at hi Jekameam.

^{24,25} Hi Mikah di mangipangpangulu nadah holag Ussiel ya hi Samir an holag Mikah ya hi Issiah an tulang Mikah di mangipangpanguluh holag Mikah. Hi Sekariah di mangipangpanguluh holag Issiah.

²⁶ Da Mahli ke Mushi di mangipangpanguluh holag Merari. Hi Beno di mangipangpanguluh holag Jaasiah.

²⁷ Hanadan imbabalen Jaasiah an hi Beno, hi Soham, hi Sakkur ya hi Ibri di mangipangpanguluh holag Merari.

²⁸ Hi Eleasar di mangipangpanguluh holag Mahli mu maid di imbabalanan lalaki. ²⁹ Hi Kish ya waday ohan imbabalanan lalakin hi Jerahmeel ot hiyay mangipangpangulu nadah holag na. ³⁰ Hi Mahli, hi Eder ya hi Jerimot di mangipangpanguluh holag Mushi.

Datuwe nadan pamilyan di holag Libay.

³¹ Umat nadah iiba dan holag Aaron an numbubunut da damdamah hinangngab patul an hi David, hi Sadok ya hi Ahimelek ya nadan mangipangpangulu nadah pamilyan di padi ya pamilyan di iiba dan holag Libay ta inilaon da hin nganney ngunuwon da.

Hanadan mumpungkantah Templo

25 Hi patul an hi David ya nadan opisyal di tindaluy nanudduh udum hanadah pamilyan Asap, hi He-

man ya hi Jeduthun an mangipainilah kinalin Apu Dios nah pangipagangowan dah ayyuding, cymbal ya gangha. Hituwey listaan nadan napilin mangipangpangulu ya nan aton dah pundayaw da:

² Hanadan opat an imbabalen Asap ya hi Sakkur, hi Joseph, hi Nethaniah ya hi Asharelah. Hi ama dan hi Asap di mangipangpangulun dida ya hiyay mangipainilah kinalin Apu Dios mipuun hi olden nan patul.

³ Hanadan onom an imbabalen Jeduthun ya hi Gedaliah, hi Seri, hi Jeshaiyah, hi Simeih, hi Hashabiah ya hi Mattitiah. Hi ama day mangipangpangulun dida ya hiyay mangipainilan nah kinalin Apu Dios an maun-nudan hi ayyuding ya kantan pundayaw ya pumapasalamat ke APU DIOS.

⁴ Hi Heman ya waday himpulut opat an linalakin imbabalenan hi Bukkiah, hi Mattaniah, hi Ussiel, hi Se-buel, hi Jerimot, hi Hananiah, hi Hanani, hi Eliathah, hi Giddalti, hi Romamti Eser, hi Josbekashah, hi Mallothi, hi Hothir ya hi Mahasiot. ⁵ Hi Heman an profetas nan patul ya indatan APU DIOS hi himpulut opat an linalakin imbabalena ya tulun binabain hidiye tuwaly kinalinan hiya ta matbal hi Heman. ⁶ Hiya ya mangipangpangulun datuwen imbabalenan linalakin mung-gangha ya mun-ayyuding ya mumpagangoh cymbal nah pundayawan dah Templo mipuun hi olden nan patul. Ya da ke Asap, hi Jeduthun ya hi Heman ya nan patul di mangidat hi olden an aton da. ⁷ Datuwen tulun linalaki ya nadan pamilya da ya nakala-ing da ya nun-adal da mipanggep hi kanta ya paggangoh pun-dayaw dan APU DIOS. Hay bilang dan am-in ya duway gatut ta nawalut walu. ⁸ Natudduy ngunu da mipuun hi bubunut. Te am-in da takon di unga weno am-ama, muntuttudu weno mun-adal ya numbubunut da ot matuddu nimpe ngunu da. ⁹⁻³¹ Datuwen duwanggatut ta nawalut walun tatagu ya naganodwa dah duwampulut opat an grupun mipuun hi pamilya dan waday ohan mangipangpanguluh hin-oh-an grupu. Hay bilang di ohan grupu ya himpulut duwa. Datuwey nunhahaynod an nabunut: hi Joseph an holag Asap, hi Gedaliah, hi Sakkur, hi Seri, hi Nethaniah, hi Bukkiah, hi Asarelah, hi Jeshaiyah, hi Mattaniah, hi Simeih, hi Ussiel, hi Hashabiah, hi Se-buel, hi Mattitiah, hi Jeremot, hi Hananiah, hi Josbekashah, hi Hanani, hi Mal-lothi, hi Eliathah, hi Hothir, hi Giddalti, hi Mahasiot, ya hi Romamti Eser.

Hanadan mungguwalyah Templo

26 Datuwey grupun di holag Libay an munhilbin guwalya nah Templo. Hay grupun Meshelemiah an imbabalen Kore hi pamilyan Asap an holag Korah.

² Pituy linalakin imbabalenan nitudok da mipalpuh panguluwan inggana udidiyan: hi Sekariah, hi Jediael,

hi Sebadiah, hi Jatniel, ³ hi Elam, hi Jehohanan ya hi Eliehoenai.

⁴ Wada damdamah Obed Edom an binendisyonan Apu Dios ot idatanah walun linalakin imbabalenan nitudok da mipalpuh panguluwan inggana udidiyan: hi Semaiah, hi Jehosabad, hi Joah, hi Sakar, hi Nethanel, ⁵ hi Ammiel, hi Issakar ya hi Peulleta.

^{6,7} Hi Semaiah an panguluwan an imbabalen Obed Edom ya onom di linalakin imbabalenan hi Othni, hi Rephael, hi Obed, hi Elsabad, hi Elihu ya hi Semakiah. Dida ya natag-ey saad dan nah puun da gapuh ongal an kabaelan da, namam-a nadan duwan nanguddidi te nidatan dah hinnatkon an laing.

⁸ Nan-om ta duway bilang am-in di nalpuh pamilyan Obed Edom an mungngunu. Dida ya inila da ya kabaelan dan aton di ngunu da.

⁹ Hi pamilya damdaman Meshelemiah ya himpulut walun linalakiy mungngunun nakainnila day ngunu da.

^{10,11} Hay nalpuh holag Merari ya wadah Hosah an opat di linalakin imbabalenan hi Simri an tinuddunan mangipangpangulu takon di bokon hiyay panguluwan, hi Hilkihah, hi Tebaliah ya hi Sekariah. Hay bilang am-in nadan nalpuh pamilyan Hosah an mung-guwalyan nah Templo ya himpulut tulu.

¹² Datuwen mungguwalya nah Templo ya naganodwa da mipuun hi pamilyan nalpuwan da ya nidatan dah naduttuk an ngunuwon da umat nadah udum an holag Libay. ¹³ Hay ohan pamilya ya numbubunut da takon di unga weno am-ama weno takon di nganney adal na ta mainila hin ngannen hoob di guwalyaan da.

¹⁴ Hi Selemiah ya binunut na nan Hoob an nangappit hi timilan di algo ya nan imbabalenan hi Sekariah an maphod di panuguna ya nan North an Hoob di binunut na. ¹⁵ Hi Obed Edom ya nidat ke hiya nan south an hoob an guwalyaana ya nada ken linalakin imba-balena ya nituddun dida nadan bodegan guwalyaan da. ¹⁶ Da Suppim ke Hosah ya binunut da nan Hoob nah nangappit hi kalin-oban di algo ya nan Hoob an Salleket nah nuntap-on kalata. Hay pungguwalya da ya mahapul an munhihinnannot da. ¹⁷ Kabigabigat ya onom di mungguwalya nah nangappit hi timilan di algo, opat nah north ya opat bo nah south. Ya opat damdamay mungguwalya nadah bodegan hindudwah ohan bodega. ¹⁸ Hanah dolah nangappit hi kalin-oban di algo ya opat di mungguwalya nah kalata ya duwa nah dola mismu. ¹⁹ Datuwey natuddun guwalyaan nadan holag Korah ke Merari.

Hanadan udum an mingunun nah Templo

²⁰ Hanadan udum hanadah holag Libay ya diday mangipaptok nadah pangitaluwan hi nabalol an ngunut nah Templo ya nadah bodegan kiha-adan

nadan niong-ong ke Apu Dios. ²¹ Hi Jehieli di mangipangpanguluh familyan Ladan an holag Gershon. ²² Hanadan duwa pay an imbabalen Jehieli an da Setham ke Joel ya nid-um dan mangipaptok nah pangitaluwan hi nungkalalol an ngunut nah Templo ya nadah bodega.

²³ Datuwey mangipangpangulun nahlag ke Amram, hi Ishar, hi Hebron ya hi Ussiel.

²⁴ Hi Sebucl an nahlag ke Gersom an imbabalen Moses ya hiyay ap-apun nadan mangipappaptok nah pangitaluwan hi nungkalalol nah Templo. ²⁵ Hay tulang Gersom an hi Elieser ya aman Rehabiah an aman Jeshaiiah an aman Joram an aman Sikri an aman Selomit. ²⁶ Hi Selomit ya nadan familyana ya diday mangipaptok nadah niong-ong ke APU DIOS an nalpu nah patul an hi David, nadah mangipangpanguluh familya, nadah mangipangpanguluh nahlagan da ya nadah opisyal di titindalu, ²⁷ ya nadan inala dah gubat an niappit ta mausal nah Templo. ²⁸ Hi Selomit ya nan familya na ya diday ukod am-in hanadah niappit an miusal nah Templo takon nadan in-alin nan profetas an hi Samuel, nan patul an hi Saul, hi Abner an imbabalen Ner ya hi Joab an imbabalen Seruiah.

Hay ngunun nadan udum an holag Libay

²⁹ Hanadah holag Ishar ya hi Kenaniah ya nadan imbabalenay opisyal ya huwes an mangipanuh diklamun nadan holag Israel.

³⁰ Hanadah holag Hebron ya hi Hashabiah ya nadan hinlibut pitun gatut an iibanan nungkalalaing. Diday nangamung an mangat hi mipanggep hi punhilbayan ke APU DIOS ya nadan mipanggep hi pingunun nan patul ad Israel. Hanadan tatagun ipangpangulu da ya numboble dan nah nangappit hi kalin-oban di algon nan Wangwang an Jordan. ³¹ Hi Jeriah di mangipangpangulun hanadah holag Hebron. Handih mikap-at an pulun toon hi numpatulan David ya tinibo da nan dokumento ot inilaon dan nada ken nalaing an tindalun holag Hebron ya numboble dad Jaser an sakup di Gilead. ³² Pinilin patul an hi David di duway libut pitun gatut an nalaing an mangipangpanguluh familya an iiban Jeriah ot iha-ad na didan munhilhilbi ke Apu Dios ya hi patul nah nangappit hi timilan di algon nan Wangwang an Jordan an datuwe nan sakup di Reuben, Gad ya nan numboblasyon nadan kagodwan di holag Manasseh.

Hay nangipanu dah tindalu ya gubilnu

²⁷ Hituwey listaan nadan ap-apun di tindalun holag Israel an munhilbin nah patul an ipangpangulu da nadan grupun di tindalun natuddun mungngunuh kabulabulan nah hintoon. Ohan bulan on ohan

grupuy munhilbi. Duwampulut opat an libuy tataguh ohan grupu.

²⁻¹⁵ Datuwe nadan mangipangpanguluh hin-oh-an bulan:

Hanan mamangulun grupun mungngunu nah mamangulun bulan ya ipangpangulun Jashobeam an imbabalen Sabdiel. Hiya ya wadah grupun di familyan Peres an nalpuh holag Judah.

Nah mikadwan bulan: hi Dodai an nahlag ke Ahohi. Hi Mikloth di nihaynod ke hiyan mangipangpangulu.

Nah mikatlun bulan: hi Benaiah an imbabalen Jehoia-da an padi. Hiya nan ap-apun "Nadan Tulumpulu" nan imbabalenan hi Ammisabad di nihaynod ke hiyan mangipangpangulu ketuwen grupu.

Nah mikap-at an bulan: hi Asahel an tulang Joab. Hi Sebadiiah an imbabalenay nihaynod ke hiyan mangipangpangulu ketuwen grupu.

Nah mikaliman bulan: hi Samhut an nahlag ke Israh.

Nah mikan-om an bulan: hi Ira an imbabalen Ikkes an iTekoa.

Nah mikapitun bulan: hi Heles an holag Eplaim an iPelon.

Nah mikawalun bulan: hi Sibbekai an iHushah an nahlag ke Serah.

Nah mikahiyam an bulan: hi Abieser an iAnatot an sakup di boblen nadan holag Benjamin.

Nah mikahimpulun bulan: hi Maharai an iNetopah an nahlag ke Serah.

Nah mikahimpulut ohan bulan: hi Benaiah an iPiraton an sakup di boblen holag Eplaim.

Nah mikahimpulut duwan bulan: hi Heldai an iNetopah an nahlag ke Otniel.

Hanadan mangipangpanguluh holag Israel

¹⁶⁻²² Hituwey listaan nadan mangipangpanguluh holag Israel:

Hanadan holag Israel: Hanadan mangipangpangulun dida: Reuben: Hi Elieser an imbabalen Sikri, Simeon: Hi Sephatiah an imbabalen Maakah, Libay: Hi Hashabiah an imbabalen Kemuel, Aaron: Hi Sadok, Judah: Hi Elihu an ohan tulang patul an hi David, Issakar: Hi Omri an imbabalen Michael, Sebulun: Hi Ismaiah an imbabalen Obadiiah, Naptali: Hi Jeremot an imbabalen Asriel, Eplaim: Hi Hoshea an imbabalen Asasiah, Manasseh hi nangappit hi kalin-oban di algo: Hi Joel an imbabalen Pedaiah, Manasseh hi nangappit hi timilan di algo: Hi Iddo an imbabalen Sekariah, Benjamin: Hi Jaasiel an imbabalen Abner, Dan: Hi Asarel an imbabalen Jeroham.

²³ Ugge impabilang nan patul an hi David nadan tatagun makudang hi duwampuluy toon da te insapatan APU DIOS an padakkodakkolona nadan holag Israel an umat hi kadakol nadan bittuwon hi kabunyan.

²⁴ Hi Joab an inanah Seruiah ya inlappunan mumbilang nadah tatagu, mu uggena ginibbu. Kinastigun Apu Dios di Israel gapun tuwen namilangan dah tatagu kinali ugge nitudok di ustun bilang da nadah liblun patul an hi David.

Hanadan mangipaptok nadah lutan nan patul

²⁵⁻³¹ Hituwey listaan nadan mangipaptok nadah kinadangan di patul:

Hanadah alang ya bodegan di patul nah balena: hi Asmabet an imbabalen Adiel.

Hanadah bodega nadah probinsiya, nadah munisipyo ya barangay, takon hanadah pungguwalyaan: hi Jonathan an imbabalen Ussiah.

Hanadah mungngunuh payo: hi Esri an imbabalen Kelub.

Hanadah puntanoman hi grapes: hi Simei an iRamah.

Hanadah pangitaluwan hi mainum: hi Sabdi an iSephram.

Hanadan kaiw an oliba ya sycamore nadah bilid an nangappit hi kalin-oban di algo: hi Baal Hanan an iGeder.

Hanadah pangiamungan hi lanan di oliba: hi Joash.

Hanadan baka ad Saron: hi Sitrai an iSaron.

Hanadan baka nadah nundotal: hi Saphat an imbabalen Adlai.

Hanadan kamel: hi Obil an holag Ismael.

Hanadan donkey: hi Jehdeiah an iMeronot.

Hanadan gulding ya kalnero: hi Jasis an holag Haggi.

Hanadan konsehal ke David

³² Hi Jonathan an amaon nan patul an hi David di ohan nalaing an tumugun ke hiya. Nakannomnoman ya hiya boy ohan puntudokon nan patul hi pinhod nan ipatudok. Hi Jehiel an imbabalen Hakmoni di mangipaptok nadah imbabalen nan patul. ³³ Hi Ahithophel di oha bon manugun nah patul. Hi Hushai an Arkite an gayyum nan patul di oha bon konsehal na. ³⁴ Handih nateh Ahithophel ya nihannot ke hiya da Abiatar ke Jehoiada an imbabalen Benaiah. Hi Joab di ap-apun nadan tindalun nan patul.

Hay intugun David mipanggep nah Templo

28 Indani ya inayagan David am-in nadan opisyal di Israel ta maamung dad Jerusalem. Ot umalin am-in nadan mangipangpangulu, nadan ap-apun di titindalu ya nadan mangipaptok hi luta ya mangipaptok hi aaggayam nan patul ya nadan imbabalena. Im-mali damdaman am-in nadan opisyal nah palasyo, nadan tindalun natulid ya nalaing an makigubat an tindalu ad Jerusalem.

² Timmaddog hi David ot kananan diday "Dakayun iibak ya tataguk, donglon yuy kalyok. Nabayag an pin-

hod kun kapyon di nahamad an kiha-adan nan Kahon an niha-adan nan Nakitobbalan APU DIOS ke ditaku an paddungnay pangipattukan nan AP-APU an Dios hi hukina ya indadaan ku nadan mausal nah pamohwatan hi Templo an kidayawana, ³ mu kanan Apu Dios ke ha-on di 'Bokon he-ay mangapya nah Templon kidayawan di ngadan ku, te tindalu kan dakol di tatagun pinatem.'

⁴ Hi APU DIOS an Dios takun holag Israel ya piniliyak ya nadan holag kun mumpatul hitud Israel ta nanga-mung. Pinili nay holag Judah ot nadah holag Judah ya pinili nay pamilyan aman mumpatul. Ha-oy di pinili na nadah imbabalen aman mumpatul am-in hitud Israel.

⁵ Indatanak hi dakol an imbabalek an linalaki ot deyan ad uwani ya hi Solomon di pinili nan mumpatul hitud Israel an boblen APU DIOS.

⁶ Kanan APU DIOS ke ha-on handiy 'Hanan imbabalem an hi Solomon di ahi mamohwat nah Templok. Hiyay pinilik an pun-imbabalek ya ahi ha-oy di amana.

⁷ Pumbalinok an munnananong nan pun-ap-apuwana hin itultuluy nan mangun-unud nadah tugun ya olden ku, umat nah at-attonad uwani.'

⁸ Kinali ad uwani, hituwey itugun kun dakayun tataguk hi hinangngab APU DIOS ya dakayun am-in an naamung an holag Israel an tataguna: Mahapul an pak-un-unudon yun am-in nadan Tugun APU DIOS an Dios taku ta munnananong takun mumboble ketuwen maphod an luta ya hi udum an algo ya ipaboltan takun munnananong an tawid nadah mungkitun-ud an holag taku."

⁹ Ya kananan Solomon di "He-an imbabalek, itugun kun he-a an hi Apu Dios an inun-unud kun hi amam di dayawom ya iohham di puhum ya nomnom mun munhilbin hiya. Inilanan am-in di wadah nomnom taku ya nadan pinhod takun aton. Deket hiyay pundi-nolam ya baddangan daka, mu deket iwalong mu ya iwalong dakat nangamung. ¹⁰ Nomnomom an he-ay pinilin APU DIOS an mamohwat nah Templo na. Kinali pakodholom di nomnom mut atom hidiye."

¹¹ Ot idat David ke Solomon nadan planun nan Templo an dadiye ya planun nadan bodega ya nadan planun di kukuwartu, ya nan planun nan Nakassantun Kuwartun APU DIOS an kakaan di liwat. ¹² Indat bon David ke hiya nadan pinhod nan planun nan dola, nadan kuwartuh nunlinikkod ya nadan planun nadan bodegan kiha-adan di mausal nah Templo ya planun nadan kuwartun kiha-adan di miong-ong ke AP-APU.

¹³ Intuguna bon Solomon di ngunun nadan padi ya nadan holag Libay nah Templon APU DIOS, ya hay aton dan mangipaptok nadah ngunut an mausal hidi.

¹⁴ Intuguna bo hin kaatnan silber ya balituk di mausal hi pangapyaan da ke dadiyen ngunut an mausal nah Templo ¹⁵ umat nah balituk ya silber an makapya nah pangipattukan hi kingke ya nadan kingke ¹⁶ nadah sil-

ber an lamesaan ya nadan balituk an lamesaan an ki-ha-adan nadan nangilinan an tinapay an miappit ke Apu Dios. ¹⁷ Intuguna bo hin kaatnan namahman balituk di makapyah tobong, malukung ya buwod, ya kaatnan silber ya balituk di mausal hi pangapyaan hi duyu, ¹⁸ ya hin kaatnan namahman balituk di mausal hi pangapyaan dah pun-appitan an punggohoban hi insenso, hay kapyaoon da nah anghel an nabokyag di payak da nah tap-on nan Kahon an niha-adan di Naki-tobbalan APU DIOS. ¹⁹ Ya kanan bon patul an hi David nah imbabalenan hi Solomon di "Am-in datuwe ya wada nah planun nitudok an indat APU DIOS ke ha-on."

²⁰ Ot ahi kanan David ke hiyay "Pakodholom di nom-nom mu, adika tumakut weno madismaya. Ilappum ya tibom ta maid di mangipatikod ke he-a, takon di ngan-neh diye. Te nan AP-APU an Dios kun punhilbiyak ya baddangan daka. Adi daka iwalong ke hiya, mu baddangan daka inggana magibbu nan Templo.

²¹ Hanadan padi ya nadan holag Libay ya aton da nadan ngunu da nah Templo. Ya nundadaan nadan nalaing hi ngannen ngunun bumaddang. Ya am-in nadan tatagu, takon nadan mangipangpangulu ya nidadaan dan mangun-unud hi iolden mun dida."

Hanadan nidat an miusal hi pamohwatan da nah Templo

29 Indani ya kanan David nadah tataguy "Hantun imbabalek an hi Solomon an pinilin Apu Dios ya unga pay ni-an ya maid di pinatnaanah nganneh diye. Yaden nan ngunun maat ya ongngaongngal te bokon palasyon di tagu, mu Templon nan AP-APU an Dios.

² Inat kun am-in di kabaalak an mangamung nadah mahapul nah pamohwatan nah Templo, umat hi balituk, silber, giniling, gumok, kaiw, nadan nanginan an batu ya nadan gamgam, nadan udum an batun mial-alkus ya dakol an marbol. ³ Ad uwani ya idat ku nadan silber ku ya balituk kut mid-um hanadah indadaan ku gapuh ongal an pamhod ku nah Templon Apu Dios.

⁴ Idat kuy hinggatut ta himpulut liman libun kilon namahman balituk ya duwanggatut ta nan-om ta liman libun kilon namahman silber an pun-al-alkus nadah dingding nan Templo ⁵ ya am-in hanadah kapyaoon nadan nalaing an mangapyah kumpulmin mausal nah Templo. Ad uwani, dahdi damdamay nam-inhod an umidat ke APU DIOS?"

⁶ Ot idat damdaman nadan mangipangpanguluh holag Israel, nadan opisyal, nadan ap-apun di tindalu ya nadan mangipaptok nadah luta ya aaggayam nan patul ya nadan imbabalena ta miusal hi pangapyaan da nah Templo di nahawwal an hinggatut ta napitit duwan libun kilon balituk, nahawwal an tulunggatut ta nap-at an libun kilon silber, nahawwal an onom an gatut ta himpulut tulun libun kilon giniling ya na-

hawwal an tulun million an kilon gumok. ⁸ Hanadan waday odon dan nanginan batu ya indat da ot miha-ad da bodegan nan Templo an hi Jehiel an nahlag ke Gershon an holag Libay di mangipaptok. ⁹ Hanadan tagu ya uggeda napilit an immidat ke APU DIOS ya maka-an-anla da te dakkodakkol di nidat. Takon di hi patul an hi David ya maka-an-anla.

Dinayaw David hi Apu Dios

¹⁰ Hi David ya dinayaw nah APU DIOS hi hinangngab nadan naamung an tatagun kananay "AP-APU an Dios din ammod min hi Jacob, hana ot ta madayaw kat nangamung! ¹¹ Madayaw ka ya ongal di kabaalam te am-in di wadah langit ya luta ya nalpun he-a. He-ay patul an makangngapput ya he-ay Katagtag-ayan. Matbal kan abu. ¹² Malpun he-ay kinadangyan ya dayaw. He-a ya abuy ap-apu, kabaalam an pumbalinon di ohan tagun madayaw ya nal-ot te he-ay kalpuwan di ongal an kabaalam. ¹³ Ot ad uwani ya mumpasalamat kamin he-a an Dios mi ya dayawon mi nan madayaw an ngadan mu.

¹⁴ Ha-oy ya hantudan tataguk ya adimi kanan di dakamiy umidat ke he-a te am-in di wadan dakami ya nalpu tuwalin he-a. Impabangngad mi ya abuy indat mun dakami. ¹⁵ APU DIOS, kay kami nakiboble ya abu tuh luta ya kay kami hintaguwan, umat handidah aammod mi. Hay kiha-adan mi tuh luta ya mialig nah a-on nala-u ya abu. ¹⁶ AP-APU an Dios mi, in-ali min am-in datuwen kinadangyan ta mamohwat kamih Templon pundayawan min he-a, mu nalpun he-a datuwe te he-a tuwaliy nalpuwan di am-in. ¹⁷ Inilak, Apu Dios an patnaam di wadah nomnom di tagu ya maan-anla ka ten maphod di at-atton da. Hay kakulugana ya maka-am-amlongak an nangidat ke he-an am-in ke datuwe ya tinibok an maka-am-amlong damdama hantudan tatagun nangialih indat dan he-a. ¹⁸ AP-APU an Dios handidan ammod min hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob, punnanongom ta nangamung anhan di pangun-unud hantudan tatagun he-a, takon nan ongal an pamhod dan he-a. ¹⁹ Wadaom tuh imbabalek an hi Solomon di ongal an pamhod nan mangun-unud am-in hanadah tugun mu ya ongal an pamhod nan mamohwat nah Templon indadaanak hi mahapul."

²⁰ Ginibun David an nundasal ot ahina iolden hanadah tatagun kananay "Dayawon yu nan AP-APU an Dios taku!" Ot am-in nadan naamung an tatagu ya dinayaw da nan AP-APU an Dios handidan aammod dan nunyuung da ya nundukkun dah hinangngab nan AP-APU an Dios ya hinangngab nan patul an hi David.

²¹ Handih nabigatana ya nun-appit dan APU DIOS ot ahida idat an kanon nadan tatagu. In-appit da boy hinlibun lakin baka, hinlibun lakin kalnero ya hinlibun impan di kalnero an ginhob da nah pun-appitan. Ya in-ali

day miappit an mainum. ²² Ot kediyen algo ya maan-
anla dan am-in ya nangan da ya nanginum dah hi-
nangngab APU DIOS.

Ad uwaniy pidwanan pangabulutan dan hi Solomon
an imbabalen David di mihannot an patul da. Ta hidiye
nan duyagan day ulunah lana ta kitib-ana ya duyagan
da damdamah Sadok ta hiyay pumpadi da. ²³ Ot mi-
hannot hi Solomon ke amanan hi David an inumbun
nah ubunan di patul APU DIOS. Makaphod di na-na-at
hi numpatulana ya inun-unud am-in di tatagud Israel
hiya. ²⁴ Am-in nadan opisyal ya tindalu ya insapata dan
hiya ya abuy punhilbiyan da. Takon nadan udum an
imbabalen David ya insapata dan hiya ya abuy
pumpatul da. ²⁵ Impumbalin APU DIOS an umipamod-
wong di numpatulan Solomon ya impumbalanan kad-
dakaddangyan ya madaydayaw mu nadan udum an
numpatul ad Israel.

Hay natayan David

²⁶ Hi David an imbabalen Jesse ya numpatul ad Israel
²⁷ hi nap-at an toon. Numbobled Hebron hi pitun toon
ya ad Jerusalem hi tulumpulut tulun toon kediyen
numpatulana. ²⁸ Hiya ya maphod di biyag na, kadan-
gyan ya ongal di lispitun di tatagun hiya. Nate handih
naka-am-ama ot mihannot ke hiya nan imbabalanan
hi Solomon an numpatul. ²⁹ Am-in nadan naat hi
numpatulan David, nipalpu handih lappuna ingganah
udidina ya nitudok hi liblun nadan tulun profetas an hi
Samuel, hi Nathan ya hi Gad. ³⁰ Nitudok nadan inat
nan kitib-an di ongal an kabaelana ya nadan na-na-at
ke hiya ya nah boble an Israel ya nadah bobleh nun-
linikkod.

2 Chronicles

Hay mipanggep ketuwen liblu an 2 Chronicles

Hituwen liblun 2 Chronicles ya ipainila nan hi Apu Dios ya uggena inwalong nadan tatagunan holag Israel. Wadaday o-ohan didan nibanggad ad Israel an nalpud Babilon an nihbutan da. Kediyeen numbobled da bod Israel ya nadismaya da te dakol di buhul da ya takon nadan adi mangulug ke Apu Dios an nakiboblen dida ya makibuhul ke dida.

Mu impanomnom nan nangitudok ketuwen liblu ke didan bendisyonan bon Apu Dios dida umat handi. Ya hay maphod an aton da ya abu ya mundinol dan hiyan mamaddang ya mangipaptok ke didad uwani ya hi udum hi algo.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Binendisyonan Apu Dios di aammot nadan holag Israel hi nangidatanan dida nah Templon pundayawan dan hiya ya hay nanudduwanan Solomon an pumpatul da ot idat nay laing nan mun-ap-apun dida. (chapter 1-9)

2. Idatan Apu Dios nadan nanongnan mangun-unud ke hiya hi gun-udon da, mu kastiguwona nadan adi mangun-unud ke hiya. Matiboh tuwe nah inat na nadah patul di Judah ya nadah tatagu da handi. (chapters 10-36)

Nundasal hi patul an hi Solomon hi ongal an laing

(1 Patul 3:1-15)

1 Hi Solomon an imbabalen patul an hi David ya nihamad moy nun-ap-apuwanad Israel te binendisyonan APU DIOS an Dios na ya indatanah ongal an kabaelasan mun-ap-apu.

²Inayaganan am-in di tatagud Israel, nadan ap-apun di titindalu, nadan huwes, am-in nadan opisyal di gubilnu ya am-in nadan ap-apun di pamilya ³ot ipangulu na dida nah pundayawan ad Gibeon te hidiy kad-an nan Tabernacle APU DIOS an kinapyan handin muttatyunan hi Moses nah adi maboblayan. ⁴Mu hanan Kahon APU DIOS ya niha-ad hi tuldand kampun ingkapyan patul an hi David ad Jerusalem handih ena nangal-an kediyen Kahon ad Kiriath Jearim. ⁵Mu hanan pun-appitan an giniling an kinapyan Besalel an imbabalen Uri ya inap-apun Hur ya nanongnan dehdid Gibeon nah hinangngab nan Tabernacle nan AP-APU. Kinali immeh dih patul an hi Solomon ya am-in nadan tatagun mundayaw ke APU DIOS. ⁶Hidi nah hinangngab nan Kampu ya dinayaw nan patul hi APU DIOS an nun-appit dah hinlibun aggayam an maghob nah giniling an altar.

⁷Kediyeen hilong ya numpatiboh Apu Dios ke Solomon an kananay "Nganney pinhod mun idat kun he-a?"

⁸Himmumang hi Solomon an kananay "Impatibom di ongal an impaminhod mun aman hi David ya ad uwani ya impumbalinak an nihannot ke hiyan mumpatul. ⁹Hea an AP-APU an Dios, paannungom anhan di insapatam ke ama. Impumbalinak hi patul hantudah dakkodakkol an tatagun adida mabilang, ¹⁰kinali idatanak anhan hi laing ta manomnomanak ta maphod di pangat kun mun-ap-apun dida. Te kondahdiy tagun ena kabaelan an mun-ap-apu hantudah dakkodakkol an tatagum?"

¹¹Hinumang Apu Dios hi Solomon ya kananay "Gapu te hinaey pinhod mun abun kodawon an bokon hay kinadangyan, hay kidayawam weno hay katayan nadan buhul mu, hay andukken biyag, mu hay ot ya abu laing an mun-ap-apu hantudah tataguk ¹²ya idat kun he-a nan ibagam. Ya bokon ya abuh nae te idatan dakah kinadangyan ya dayaw an ugge pinatnaan di udum an patul handi weno nadah ahi mitun-ud."

Hay ongal an kabaelan ya kinadangyan patul an hi Solomon

(1 Patul 10:26-29)

¹³Indani ot tayanan Solomon ad Gibeon an kad-an nan Tabernacle ot ibanggad nad Jerusalem. Hidiy niha-adanan numpatul ad Israel. ¹⁴Inamung Solomon di hinlibot opat di gatut an kalesan miusal hi gubat ya himpulut duwan libun kabayu ot iena dida nadah kinapya nan boblen kiha-adan da ya inha-ad nay udum ad Jerusalem. ¹⁵Handih nun-ap-apuwana ya dakko-dakkol di silber ya balituk ad Jerusalem umat hi kadakol di batuh di ya dakkodakkol boy kaiw an sedar umat hi kadakol di kaiw an sycamore nadah puun di duduntug ad Judah. ¹⁶Hanadan kabayun Solomon ya gatangon nadan ahentenad Egypt ya Silisia an bayadan da mipuun nah maunud an pamayad. ¹⁷Kediyen tiempo ya hay bayad di ohan kalesan miusal hi gubat an midatong ad Jerusalem an malpud Egypt ya onom di gatut an silber ya hay bayad di ohan kabayu ya hinggatut ta naliman silber. Gattangon nadan ahenten Solomon datuwe ne inggattang da damdama nadah patul di Hittite ya Syria.

Hay nundadaan dan mamohwat nah Templo

(1 Patul 5:1-18)

2 In-olden patul an hi Solomon an bohwatan da nan Templon pundayawan ke APU DIOS ya nan palasyon kiha-adana. ²Impungngunu nay napitun libun tatagun mun-ubu nadah mahapul an mikapya ya nawalun libun tatagun mumpahok hi batu. Ya tulun libut onom an gatut di porman manibo ke datuwen mumpungngunu.

³Indani ya nuntudok hi Solomon ke Hiram an patul ad Tyre an kananay "Daan mot paaliyanak nadah talutun sedar umat nah inat mu handi ke aman hi David handih nangapyaana nah palasyo na. ⁴Pumbohwal kuy Templon pundayawan ke APU DIOS an Dios ku an miong-ong ke hiya ta punggohoban hi insenso ya nadan mikamoh makan ya pangiha-adan hanadah tinapay an miappit ke hiya. Ya hidiy pangiappitan hi maghob an miappit hi biggatna ya mungkahilong, nah Sabadun Tungo, nah Piyestan di Natalak di Bulan ya nadah udum an algon pun-an-anlaan ta kidayawan nan AP-APU an Dios mi. In-olden nan Dios mi ke dakamin holag Israel an aton mit nangamung datuwe.

⁵Planuk an mamohwat hi makaphod ya ongal an Templo te nan Dios mi ya ongngal di kabaelana mu hay udum an dios. ⁶Muden hay kakulugana ya maid di makabael an mamohwat hi balen kiha-adan Apu Dios te takon nan ambiambilog an kabunyan ya makudang an kiha-adana. Dahdiyak udot an ena kabaelan an

mangapyah Templo na? Hay damanan kapyaoak ya abu ya hay punggohoban hanadah miappit ke hiya.

⁷Kinali, ipaaliyanak hi ohan tagun nalaing an mungkul-it an mungngunuh balituk, silber, giniling ya gumok ya nalaing an mangapyah blue, purple ya maingit an luput. Ahi makingunu nadah nalaing an ijudah ya ijerusalem an pinilin aman hi David. ⁸Ya ipaaliyanak nadah talutun di sedar, saypres ya juniper an malpud Lebanon te inilak an nalaing nadan tatagun an munlongoh kaiw. Nidadaanak an mangipaalih tataguk an mamaddang nadah tatagun ⁹an mangidadaan hi dakol an talutu te hituwen Templon planuk an bohwatan ya ongal ya makaphod. ¹⁰Umi-paaliyak hi kanon nadan tatagun punlongohom. Idat kuy hinggatut an libun sakun wheat, hinggatut an libun sakun barley, hinggatut ta himpulun libun galon an mainum ya hinggatut ta himpulun libun gallon an mantekan di oliba."

¹¹Intudok patul an hi Hiram di humang na ke Solomon ot ipaena. Kanana nah tudok nay "Gapu te impakappinhod APU DIOS nadan tataguna ya impumbalin dakan patul da. ¹²Madayaw nan AP-APU an Dios di holag Israel an nangapyah kabunyan ya luta! Indatanah David hi nakala-ing an imbabalenan dakol di inilana. Ad uwani ya pinhod nan mamohwat hi Templon nan AP-APU ya hay palasyon kiha-adana. ¹³Ipaalik ke he-ay ohan nakala-ing ya makaphod di pungngunuwonan hay ngadana ya hi Hiram. ¹⁴Hi inana ya nahlag ke Dan ya hi amana ya tonok an iTyre. Inilanan mangapyah ngunut an makapyah balituk, silber, giniling, gumok, batu ya kaiw. Ya kabaelanan mumbatok hi luput an usalonay blue, purple ya maingit ya inilanan mangingunuh linen. Kabaelanan aton di kumpulmin pungkul-it ya kabaelanan un-unudon di kumpulmih alalkus an kalyon ke hiya. Damanan baddangana nadan tatagun ya nadan pungngunuwon amam an hi David. ¹⁵Ipaalim nadan wheat, barley, mainum ya mantekan di oliban kinalim an idat mu. ¹⁶Longhon min am-in nadan sedar an mahapul mu nadah bilid ad Lebanon ya bobodon mi didat ianud mi nah baybay ingganad Joppa. Ahiyu alan hidi ne in-e yud Jerusalem."

Hay nilappuwan nan nakapyaan nan Templo

(1 Patul 6:1-38)

¹⁷Impabilang patul an hi Solomon am-in nadan nalpuh udum an boblen nakibobled Israel umat hi inat amanan hi David, ya hinggatut ta nalimat tulun libut onom an gatut di bilang da. ¹⁸Impungngunu nay napitun libun mun-ubu ke datuwen mausal ya hay nawalun libun mumpahok hi batu nadah bilid ya tinuddu nay tulun libut onom an gatut an porman an manibon dida ya nan pungngunu da.

3 Indadaan tuwalin patul an hi David an aman Solomon di pangibohwatan da nah Templo ad

Jerusalem nah Bilid an Moriah an numpatib-an nan AP-APU ke David. Hitu ni-an nan kad-an di pun-ilikan Araunah an Jebusite. ²Inlappun patul an hi Solomon an mamohwat nah Templon APU DIOS handih mikadwan bulan di mikap-at an toon hi numpatulana.

³Hanan Templon bohwatona ya nahyam an piyey kadukkena ya tulumpulun piyey kabilog na. ⁴Waday balkon an mida-it nah Templo. Hay kabilog na ya tulumpulun piyen umat nah Templo. Ya hay katag-ena ya hinggatut ta nawalun piye. Hay bohongnan tuwen balkon ya natakapan hi namahman balituk. ⁵Hanan kaongngalan an kuwartu ya nadingdingan hi sedar ya natakapan hi namahman balituk an waday al-alkus nan ing-ingon di kaiw an palma ya ing-ingon di kadena. ⁶Inal-alkusan nan patul nan Temploh makaphod an nangingan babatu ya balituk an nalpud Parbaim. ⁷Tinakapanah balituk nadan dingding di Templo, nadan nangdon nah atop, nadan hogpan ya nadan panto. Hanadah dingding ya nipaot di ing-ingon an anghel. ⁸Hanan nihuddok an kuwartun Nakassantun Kuwartun APU DIOS ya tulumpulun piyey kadukke na ya tulumpulu bon piyey kabilog na ya katag-enan athi-di damdamay kabilog nan Templo. Duwampulut liman libuy kilon balituk di nausal an nitakap nadah dingding nan Nakassantun Kuwartun APU DIOS. ⁹Nangapya dah patak an balituk an hay dam-ot di oha ya nahawwal hi kagodwan di kilo. Hanadan dingding nadan nuntap-on Kuwartu ya natakapan damdamah balituk.

¹⁰Numpakapya boh patul an hi Solomon hi duwan ing-ingon di anghel an naamoh balituk ot iha-ad da nah Nakassantun Kuwartun APU DIOS. ¹¹⁻¹³Numpaldang dan nipataddog an hinangngab da nan hogpan. Hindudway payak dan pitut kagodwan piyey kadukken di oha an nabokyag dat nundattum di udu dan nah gawwana ya dinatngan di udun di ohan payak day nunhinna-ob an dingding nan Kuwartu. Hay kabilog nan hindudwan payak dan nabokyag ya tulumpulun piye. ¹⁴Hay kurtinan nan Nakassantun Kuwartun APU DIOS ya nakapyah linen ya hay udum an luput ot matatokan hi blue, purple ya maingit an naal-alkusan hi ing-ingon di anghel.

Hanadan duwan giniling an tukud

(1 Patul 7:15-22)

¹⁵Numpakapya bo nan patul hi duwan tukud an mikapya nah hogpan nan Templo. Hay katag-en di oha ya duwampulut pitun piye. Ot ahi bo mumpakapyah duwan mihu-up nah tap-on dadiyen tukud an himpipitut kagodwan piyey katag-e da. ¹⁶Hanah tap-on datuwen tukud ya waday al-alkus an kadenan nalagga ya hinggatut an giniling an ing-ingon di pomegranate. ¹⁷Impataddog na datuwen duwan tukud nah pingngit di hogpan nan Templo. Hanan nikapyah nangappit hi

south ya nangadanan hi Jakin ya nan nikapyah nangappit hi north ya nangadanan hi Boaz.

Hanadan mausal nah Templo

(1 Patul 7:23-51)

⁴Numpakapyah patul an hi Solomon hi pun-appitan an tulumpulun piyen kuwadladu ya himpulut liman piyey katag-ena. ²Numpakapya boh natuligong-gong an ongngaongngal an tangkin nakapyah giniling. Pitut kagodwan piyey katag-ena, himpulut liman piyey kaongal na ya nap-at ta liman piyey lukud nah nunlinikkod. ³Naalkusan di nunlinikkod di da-ul di hubil nah duwan natuntun-ud an giniling an ing-ingon di malabahan nina-ud an nikapya nah tangki. ⁴Nipab-un hituwen ongngaongngal an tangki nadah odog di himpulut duwan giniling an bulug an bakan tulu on hinnatkon di nangihangga dan inidkug dan am-in hi gawwana. ⁵Hay hodol nan tangki ya tulun pulgada. Hanan hubil na ya umat hi hubil nan basun numbakuy an umat nah palawer an lily. Hay mihudu nah tangki ya himpulut liman libun galon an danum.

⁶Nangapya da boh himpulun palangganan limay mihaad nah nangappit nah south ya liman nah nangappit hi north nan Templo. Hay kiusalan datuwe ya punulahan hanadah parten di aggayam an maghob an miappit. Hanan danum nah ongal an tangki ya usalon nadan padin pun-ulahan.

^{7,8}Nangapya dah himpulun balituk an kipattukan di kingke an niunnud nah aton dan mangapya ya himpulun lamesaan ot iha-ad dan nah Templo an hinlilman kipattukan di kingke ya hinlilman lamesaan hi numbinah-el. Ya nangapya dah hinggatut an malukung an balituk.

⁹Nangapya dah dolan usalon nadan padi ya ohan ambilog an dola. Hanadan panton nadan hoob an numbattanan datuwen dola ya naamo dah giniling.

¹⁰Hanan tangki ya niha-ad nah nih-up nah southeast an dugun nan Templo.

¹¹Nangapya boh Hiram hi babanga, papala ya mamalukung. Kediye ya ginibbuna mon am-in nadan mausal nah Templon APU DIOS an impakapyan patul an hi Solomon ke hiya. Datuwe nadan kinapya na:

¹²Hanadan duwan tukud, nadan duwan ing-ingon di malukung an nikapyah tap-on nadan tukud, nadan nial-alkus an nalagga kadena nadah tap-on dadiyen tukud, ¹³nadan opat an gatut an ing-ingon di pomegranate an nakapyah giniling an nihable ke dadiyen kadena nah tap-on nan duwan tukud an duwan natuntun-ud an pomegranates hi ohan kadena, ¹⁴nadan kuliton an kipattukan nadan palanggana, ¹⁵nan ongngaongngal an tangki ya nadan himpulut duwan ing-ingon di bulug an bakan nipattukana, ¹⁶nadan babanga, papala, titinidor ya am-in nadan udum an ngunut.

Am-in datuwen mausal nah Templon APU DIOS an impakapyan Solomon ke Hiram ya nakapyah giniling.

¹⁷ Impakapyan nan patul am-in datuwe nah pumpan-dayan an wadan nah numbattanan di Sukkot ya Sarethan nah nundotal ad Jordan. ¹⁸ Dakkodakkol di giniling an nausal ta maid di nanginilah lukud di damot na.

¹⁹ Hanadan ngunut an nakapyah balituk an mahapul nah Templon impakapyan nan patul an hi Solomon ya nan altar, nadan lamesaan an kiha-adan nan tinapay an miappit ke Apu Dios, ²⁰ nadan kipattukan di kingke ya nadan kingke an nakapyah namahman balituk an mundaldallang nah hinangngab nan Nakassantun Kuwartun Apu Dios mipuun nah planu, ²¹ nadan habung an al-alkus, nadan kingke ya nadan pun-ipit hi bala, ²² nadan pun-odop hi kingke, papalanggana, duduyun pangiha-adan hi insenso, nadan pundalukduk hi mumbabalan uling, nadan bitaglan nan panto nah Nakassantun Kuwartun APU DIOS ya nadan bitaglan nan panto nah Templo. Am-in datuwe ya nakapyah balituk.

5 Ginibun nan patul an hi Solomon am-in nadan mingunu nah Templo ot iha-ad nan am-in nadan balituk, silber ya nadan udum an in-appit amanah hi David ke APU DIOS nah bodegan nan Templo.

Hay nialiyah nan Kahon APU DIOS nah Templo

(1 Patul 8:1-9)

² Indani ot ayagan Solomon am-in nadan mangipangpangulu nadah holag Israel ya nadan pamilya da ot maamung dad Jerusalem ta eda alan ad Zion an Boblen David nan Kahon an niha-adan nan Nakitobalan APU DIOS ta ieda nah Templo. ³ Kediyeen naamungan am-in nadan tataguh hinangngab Solomon ya tiempon di Piyestan di Kampu.

⁴ Dimmatong am-in nadan mangipangpanguluh holag Israel ot iatang nadan holag Libay nan Kahon APU DIOS ⁵ ot ie da nah Templo. Takon nan Tabernacle ya nadan ngunut an miusal hidi ya naki-en nadan padin holag Libay hidi. ⁶ Ya kediyeen naamungan da Solomon ya nadan tatagun holag Israel nah hinangngab nan Kahon ya nun-appit dah dakkodakkol an kalnero ya bakan adi mabilang.

⁷ Indani ya inihgop nadan padi nan Kahon nah Templo ot ie da nah Nakassantun Kuwartun APU DIOS ot iha-ad da nah da-ul nadan napaot an anghel.

⁸ Hanadan nabokyag an payak nadan anghel ya hinophopan da nan Kahon ya nadan kaiw an nun-attang da. ⁹ Matibo ya abuy udun dadiyen kaiw hin wada ta nah hinangngab nan Nakassantun Kuwartun Apu Dios. (Dadiyen kaiw an pun-attang ya dehdi da ingganad uwani.) ¹⁰ Hay nihudu nah Kahon Apu Dios ya ammuna nan duwan nadampilag an batun inha-ad Moses handih wada da nah Bilid an Sinai. Hidiy nakito-

bbalan APU DIOS nadah holag Israel handih nalpuwan dad Egypt.

Hanan dayaw nan Ap-apu

¹¹⁻¹⁴ Am-in nadan padin nakiamung ya inat da nan ine-en di punlinih adol takon nadan adi mungngunu kediyeen algo. Ya am-in nadan holag Libay an mungkanta ya mumpagango an hi Asaph, hi Heman ya hi Jeduthun ya am-in nadan pamilya da ya numbulwati dah nakapyah linen. Hanadan holag Libay ya timmaddog da nah nangappit hi timilan di algon nan pun-appitan an inodnan day cymbal ya ayyuding an ibbaday hinggatut ta duwampulun padin mumpagangoh tangguyub. Hanadan mungkanta ya makaphod di nakiunndan di kanta da nadah muntangguyub. Mungkanta da ya pun-ipagango day tangguyub, cymbal ya nadan udum an paggangon pundayaw da ke Apu Dios. Pun-ikanta day:

“Madayaw nan AP-APU te makaphod ya munnananong di pamhod na.”

Handih puntayanan nadan padi nan Templo ya maid maptok ya napnuh humihhilin kulabut te wadad APU DIOS hidi ot maid innun dan mangituluy an mundayaw.

Hay kinalin Solomon hanadah tatagu

(1 Patul 8:12-21)

6 Indani ot mundasal hi patul an hi Solomon an kananah dasal nay:

“APU DIOS, kanam di mihaad ka nah mahdol an kulabut, ² mu ad uwani ya nangapyaak hi makaphod an Templon kiha-adam ta nangamung.”

³ Ot munligguh Solomon ot bendisyonanan am-in nadan naamung an holag Israel an muntattaddog dah hinangngab na. ⁴ Kananay “Madayaw nan AP-APU an Dios di holag Israel! Te impaannung nay insapatanan aman hi David an kananah hiyay ⁵ ‘Nipalpu handih impakaan ku nadan tataguk ad Egypt ingganad uwani ya maid di ek pinilih bobleh tud Israel an pamohwatan hi Templon pundayawan ke ha-on ya maid di ek pinilin mun-ap-apu hantudah tataguk an holag Israel. ⁶ Mu ad uwani ya pinilik di Jerusalem an pundayawan ke ha-on ya he-a David di pinilik an mun-ap-apu hantudah tataguk.”

⁷ Intuluy Solomon an kananay “Implanun aman hi David an mangapyah Templon pundayawan ke APU DIOS an Dios takun holag Israel, ⁸ mu kanan APU DIOS ke hiyay ‘Ugge nihallah naen ninomnom mun mangapyah Templon pundayawan ke ha-on, ⁹ mu bokon he-ay mangapya. Te hay ohan hanadah imbabalem di ahi mangikapyah Templok.’

¹⁰ Ot ad uwani ya impaannung APU DIOS hidiyen insapatanana. Nihannotak ke aman patul hitud Israel ot

bohwatok tun Templon pundayawan ke hiya an Dios takun holag Israel. ¹¹ Inha-ad ku nah Templo nan Kahon an niha-adan nan duwan batun nadampilag an nitudkan nan nahamad an Nakitobbalan APU DIOS hi holag Israel.”

Hay dasal Solomon

(1 Patul 8:22-53)

¹² Nanongnan dehdi nadan tatagun mun-ang-ang ya e timmaddog Solomon nah hinangngab nan altar ot itagge nay taklenen mundasal. ¹³ (Hi Solomon ya nangapyah giniling an pumpattukan an inha-ad na nah gawwan nan dola. Kuwadladun walun piyey kadukkena ya kabilog na ya liman piyey katag-ena. Timmaddog hidi ot mundukkun an matibon am-in nadan tatagu ot itagge nay taklena.)

¹⁴ Kananah dasal nay “APU DIOS an Dios di holag Israel, maid di Dios an umat ke he-a hi kabunyan ya luta. Punnanongom anhan nan nahamad an nakitobbalam ke dakamin tatagum an makangngun-unud an mangat hi pinhod mu. ¹⁵ Uggem imbabawi nan insapatam handi ke aman hi David an muttatyum ot deyan ipaannung mud uwani. ¹⁶ APU DIOS an Dios di holag Israel, punnanongom nan oha bon hinamad mun kinali handi ke ama an kanam di wadat nangamung di ohan holag nan mumpatul hitud Israel, hin paka-un-unudon day Tugun mun umat hi inat na. ¹⁷ Hana ot anhan APU DIOS an Dios di holag Israel ta ipaannung mun am-in nadan kinalim ke aman hi David an muttatyum.

¹⁸ Mu kon makulug, Apu Dios, an umali ka tuh lutat makiboble kah tatagu? Hay kabunyan an ambiambilog ya kumudang an kiha-adam ot namam-a mo tun ittay an Templon binohwat ku. ¹⁹ APU DIOS an Dios ku, donglonak anhan an muttatyum an mumpahpahmok an mundasal ke he-a. Om, donglom anhan tun dasal kud uwani. ²⁰ Ipaptok muh tuwen Templo nah hilong ya nah mapat-al. Insapatam an hituy pundayawan dan he-a, kinali donglonak anhan an mundasal ten inhangngab kuh nangappit hitu. ²¹ Om, donglon dakami anhan hantudah tatagum hinah kad-am hi langit ten mundasal kamin inhangngab mih nangappit hituh Templo ta pakawanan dakami.”

²² “Deket waday ohan tagun numbahul hi ibbanat niali tuh hinangngab di altar ketuwen Templo ta munsapatan ugge numbahul, ²³ ya donglom anhan Apu Dios hinah kawad-am hi langit ta nangamung kan munhuwes ke dida. Kastiguwom nan numbahul te hidiyey lebbeng na ya impainilam hin dahdiy maid di bahul na.

²⁴ Deket gapuh liwat hantudan tatagum an holag Israel ya inapput di buhul da dida, mu indani ya nuntutuyu dat umali da tuh Templon mundasal ta mumbaga dah baddang mu, ²⁵ ya donglom anhan di dasal da nah kawad-am hi langit. Ta kal-iwam di liwat da ya

ibangngad mu dida nah boblen indat mun dida ya handidah aammod da. ²⁶ Deke bot nunliwat dan he-a ta kinastigum didan uggem impaaliy udan, mu indani ya nuntutuyu dat itikod dan munliwat ta mundasal dan he-an inhangngab dah nangappit hituh Templo, ²⁷ ya donglom anhan di dasal da nah kawad-am hi langit. Kal-iwam di liwat hantudan muttatyum an holag Israel ta itudduwam didan mangat hi niptok an pangat hi kitaguwan ya impaalim di udan tuh boblen indat mun pumboblasyon di tatagum ta nangamung.

²⁸ Deket waday bitil tuh boble, weno pistin di tagu, weno dogon di intanom, weno dudun, weno buhul hantudan tatagum an mangubat ke dida, weno ngan-neh diyen dogon umalin dida, weno nganneh diyen dumadag, ²⁹ ya donglom anhan di dasal da. Ya deke bot wada hantudah tatagum an holag Israel di namahig an munholholtap ya u-umyung ta mundasal an itagge na ya idongdong nay takle nah nangappit hituh Templo, ³⁰ ya donglom di dasal da hinah langit an kawad-am ta kal-iwam di liwat dat baddangam dida. He-a ya abuy nanginilah nomnom di tagu. Ta hidiyen nan he-ay nangamung hi lebbengnan atom hi hin-oh-a hantudan tatagum, ³¹ ta he-ay daydayawon da ya mangun-unud dat nangamung ke he-a tuh boblen pumboblasyon dan indat mu handidah aammod mi.

³² Deket waday hinnatkon an tagun nalpuh nidawwin boblen umalin mundayaw ke he-a, te nunna-ud an donglon day mipanggep nah nundingngol an ngadan mu ya nadan dakol an umipamodwong an inat muh tatagum, ya deket mundasal dan inhangngab da ketuwen Templo, ³³ ya donglom di dasal da hinah langit an kawad-am ta idat muy ibaga dan he-a. Ta inilaon daka ya un-unudon dakah tataguh kabobboble tuh luta, umat hi aton hantudan tatagum an holag Israel, ya ta inilaon dan hituwen Templon binohwat ku ya hituy pundayawan ke he-a.

³⁴ Deket minandal mu nadan tatagum an e makigubat hi buhul da, ta mundasal dan he-a, takon di daana, an inhangngab dah nangappit ketuwen boblen pinilim ya ketuwen Templo an binohwat ku, ³⁵ ya donglom anhan hinah kawad-am hi langit di dasal dat pangapputom dida.

³⁶ Deket nunliwat hantudan tatagum, te am-in di tatagu ya munliwat, ot gapuh boh-ol mu ya impaapput mu didah buhul dat alan da didan balud ta ieda didah udum an boblen nidawwi weno nih-up, ³⁷ mu kal-ina ke anhan ta muntutuyu da ya mumpahpahmok dan he-a nah boblen niayan dat mundasal dan he-an kalyon da ya tobalon dan inat day gaga-iho, ya donglom anhan di dasal da, APU DIOS. ³⁸ Ya deket kediyen wada dah boblen di buhul da ya imbangngad dan makangngun-unud ke he-a ta mundasal dan inhangngab dah nangappit ketuwen boblen indat mu handidah aam-

mod mi, ya ketuwen ongal an boble an Jerusalem an pinilim ya ketuwen Templom an binohwat ku, ³⁹ ya donglom anhan di dasal da hinah langit an kawad-am ta baddangam dida. Kal-iwam anhan am-in di liwat di tatagum ke he-a.

⁴⁰ Apu an Dios ku, tibon dakami ya donglom anhan am-in di idasal mih tu. ⁴¹ APU DIOS, umali kat humgop ka tuh balem an pun-iyatuwam an niha-adan nan Kahon mun kitib-an di ongal an kabaalam. Humgop ka tuh Templo ya mihtu kat nangamung. Bendisyonam nadan padim hi am-in an aton da ya hana ot ta mun-an-anla dan am-in di tatagum gapuh kaphod mun dida. ⁴² Apu Dios an AP-APU, adim anhan iwalong tun patul an pinilim. Punnanongom nan adi malumman an pamhod mu nah muttatyum an hi David."

Hay nangiappitan da nah Templo

(1 Patul 8:62-66)

7 Handih ginibbun Solomon di dasal na ya immaliy apuy an nalpuh kabunyan ot gobhona nadan niappit ya indani ya napnu nan Temploh humihhilin dayaw APU DIOS te wada hiyah di. ² Ot adi pakahgop nadan padi gapu kediyen humihhilin dayaw na.

³ Handih tinibon nadan holag Israel hidiyen apuy an nalpuh kabunyan ya nan humihhilin dayaw nah Templo ya nundukkun da ot iyuung da ot dayawon dah APU DIOS an kanan day "Makaphod hi APU DIOS ya munnananong di pamhod na!" ⁴ Ot ahi mun-appit hi Solomon an patul ya am-in nadan tatagu ke APU DIOS. ⁵ Hay in-appit da ya duwampulut duwan libun baka ya hinggatut ta duwampulun libun kalnero ya gulding. Athituy inat da Solomon ya nadan tatagun nangiongong nah Templon APU DIOS. ⁶ Hanadan padi ya timmaddog da nadah nituddun didan kiha-adan dan nunhinangngab da nadah ibba dan holag Libay an dayawon dah APU DIOS an pun-ikanta day "Munnananong di pamhod na." Yaden pun-ipagango da nadan paggangon impakapyan patul an hi David. Pun-ipagangon damdaman nadan padi nadan tangguyub yaden timmaddog am-in nadan holag Israel.

⁷ In-ong-ong Solomon ke APU DIOS nan gawwan nan dolan hinangngab nan Templo ta mun-appit hidih maghob ya taban nadan aggayam an miappit hi punhahayyupan. Man-uket hidiy nun-appitana ya adi umustu nan giniling an altar an pangiappitanan am-in hanadah dakol an miappit an maghob, nadan page ya nadan taba.

⁸ Ya kediyey tiempo ya nun-an-anla da Solomon ya am-in nadan tatagud Israel te inat da nan Piyestan di Kampu hi pitun algo. Dakkodakkol di tatagun immalin nalpuh nungkidawwin boblen mipalpud Lebo Hamat hi north inggana nah wa-el ad Egypt hi nangappit hi south. ⁹ Pitun algoy nun-an-anlaan dah nangidawatan da nah altar ya pitu bon algoy nangatan da nah

Piyestan di Kampu. Nabigat kediyen ot maamung dan am-in. ¹⁰ Ya handih kabigatanan mikaduwapulut tulun algoh mikapitun bulan ya impaanamut Solomon am-in nadan tatagu. Maan-anla da gapu te makaphod hi APU DIOS an binendisyonana nah David, hi Solomon ya didan am-in an tatagunan holag Israel.

Hay numpatib-an bon Apu Dios ke Solomon

(1 Patul 9:1-9)

¹¹ Handih ginibbun Solomon nan Templo ya nan palasyona ya inat nan am-in nadan planunan datuwe ya ¹² numpatibo tuwalih APU DIOS ke hiyah ohan hi-long. Ot kananay "Dingngol kuy dasal mu ya abulutok an ketuwen Temploy pangiappitan yun nadah miappit ke ha-on. ¹³ Deket waday tiempon adik ipaaliy udan, weno mandalak di dudun an mangan hanadah nitanom, weno ipaalik di dogo nadah tataguk, ¹⁴ mu deket mundasal dan ha-on ya muntutuyu da ya iwalong day gaga-ihon at-atton da ya donglok didah langit ta kal-iwak di liwat da ya paphodok di luta dat dakol di aniyon da. ¹⁵ Adugak hituwen Templo ya nidadaan an mangngol nadah idasal dah tu, ¹⁶ te pinilik ya binendisyonak hituwen pundayawan dan ha-on ta nangamung. Kinali, adugak ya ipaptok kut nangamung.

¹⁷ He-a ke ya deket munhilbi kan ha-on an umat hi inat amam an hi David ya un-unudom am-in di kinalik an atom, takon nadan tugun ku ya olden ku, ¹⁸ ya ihamad kuy pun-ap-apuwam an hidiyey insapatak ke amam an hi David handi an kanak ke hiyay hay holag nay mun-ap-apuh tud Israel ta nangamung. ¹⁹ Mu deket iwalong yu nadan tugun ku ya olden kun indat kun dakayu ya dayawon yuy udum an dios, ²⁰ ya pakaanon dakayun tataguk an holag Israel tuh boblen indat kun dakayu. Ya iwalong kuh tuwen Templon in-ong-ong kun pundayawan yun ha-on, ta am-in di ahi himpappangey ang-ang nah tataguh kabobboblet talalangga da.

²¹ Kinali man-u te makakkaphod di ang-ang tun Templo uwani, mu am-in di ahi mala-u ya ahida mamodwong ta kanan day 'Tipet athituy inat APU DIOS ketuwen Templo ya ketuwen boble?' ²² Ne ahi kanan di tataguy 'Hay gapuna ya inwalong da nan AP-APU an Dios dan nangihwang handidah aammod dad Egypt ot dayawon day udum an dios. Kinali impaalin APU DIOS datuwen ongal an ligat da.'"

Hanadan kiphodan an inat Solomon

(1 Patul 9:10-28)

8 Duwampulun toon di nala-u ot ahi gibbuwon Solomon nan palasyona ya nan Templon APU DIOS. ² Ya iniphod na nadan boblen indat patul an hi Hiram ke hiya ot umitud-ak nadah iIsrael an mum-

bobleh di. ³Ya kediye bon tiempoy nangubatanah Hamat Sobah ot sakupona. ⁴Iniphod nay Tadmor nah desert ya am-in nadan bobled Hamat ot pumbalinona didan bodega. ⁵Iniphod pay Solomon di Nuntap-o ya Nundaal an Bet Horon takon nadan alad da ot hadanah dakig nadan hoob. ⁶Ya iniphod nay Baalat ya am-in nadan boblen pumbodegaan. Ya binohwat na nadan boblen kiha-adan nadan kabayuna ya kalesanan miusal hi gubat. Ya kinapya nan am-in di ngannen pinhod nan makapyad Jerusalem, ad Lebanon ya am-in hanadah boblen nun-ap-apuwana.

⁷Kediye ya wadaday iKanaan an numbobled Israel an dadiye ya Amorite, Hittite, Perisite, Hibite ya Jebusite. ⁸Diday holag nadan tatagun ugge pinaten nadan holag Israel handih nalpuwan dad Egypt. Pinilit Solomon didan impungngunu ot ingganad uwani ya himbut da dida. ⁹Maid nadah holag Israel di pinilit Solomon an mungngunu, mu numbalinona didan opisyal di gubilnu, titindalu, ap-apun di tindalu, mumpungkalesa ya mungkabayun makigubat. ¹⁰Tinuddu bon Solomon di duwanggatut ta naliman opisyal an manibon hanadah pinilit nan mungngunu nadah pinhod nan mingunu.

¹¹In-en Solomon nan inayanan imbabalen di patul di Egypt nah kinapya nan balenan inilpuna nah Boblen David te kananay "Mahapul an adi mihaad nan inayak nah palasyon aman hi David te niha-ad ni-an hidi nan Kahon APU DIOS ot mumbalin an nasantu."

¹²Nun-appit hi Solomon hi maghob nah altar APU DIOS an ingkapyana nah hinangngab nan Templo. ¹³Hay bilang di iappit nah kabigabigat ya mipuun nah Tugun an indat Moses. Hinnatkon pe tuwali nadan miappit hi Sabadun Tungo, nadah Piyestan di Natalak an Bulan ya nadan tulun piyestan maat hi tinoon an Piyestan di Nala-uan di Anghel, Piyestan di Ahiani, ya Piyestan di Kampu. ¹⁴Inun-unud nay olden amanan hi David an tinuddu na nadan padin munhilbih kabigabigat takon nadan holag Libay an bumaddang nadah padin mungkanta nadah kantah pundayawan da. Ya intuddu na damdama nadan mungguwalya nah Templon grinupu na dida mipuun hi ngunun aton dah kabigabigat nah hoob te hidiyey olden amanan hi David an tagun Apu Dios. ¹⁵Am-in nadan intugun David an aton nadan padi ya nadan holag Libay mipanggep nadah bodega ya nadan udum an maat ya naunud.

¹⁶Ketuwen tiempo ya nagibbun am-in nadan impangunun Solomon. Milappuh nah nangikapyaan da nah nipab-unan nan Templon nan AP-APU ingganah nagibuwana ya maphod am-in nan ngunun naat.

¹⁷Indani ot ahi umeh Solomon ad Esion Geber ya Elat nah pingngit di baybay an sakup di Edom. ¹⁸Impaayan patul di Tyre an hi Hiram hi babapor an hay kapitan ke dadiye ya nadan tatagunan ibba da nadan

imminghan mungngunuh bapor. Imme dan am-in hanadah opisyal Solomon ad Ophir ot handih nibangngadan da ya immala dah idat dan Solomon hi balituk an umeh himpulut onom an libun kilo.

Hay immaliyan nan babain patul di Seba

(1 Patul 10:1-13)

⁹Handih nainnilaan nan babain patul di Sebay mipanggep ke Solomon an nundingngol an patul ya immalid Jerusalem an munmahman hiya hin nganney ihumang na nadah naligat an mahmahana. Dakol di ingkuyug nan muttatyuna ya dakol boy kamel nan nungkargah mikammoh makan, nadan nabalol an batu ya balituk. Minahmahanan Solomon am-in di umalih nomnom na, ²ya hinumang Solomon am-in di pinhod nan mahmahan an maid di naligat ke hiya. ³Hidiyen patul di Seba ya nakammodwong handih ininnilanay mipanggep hi kinalaing Solomon ya tinibo na nan palasyon kinapya na. ⁴Makammodwong boh nan nanib-ana nadah dakkodakkol an makan an midadaan nah bale na, nan kiha-adan nadan opisyal na, nan maphod an aton nadan mungngunu nah palasyo na, takon nadan makaphod ya nun-iingngon bulwati-da ya nadan iappit na nah Templon APU DIOS.

⁵Ot kananan Solomon di "Makulug di dingngol kun mipanggep hi laing mu ya nadan inat mu! ⁶Mu uggek ni-an kinulug dadiyen dingngol ku inggana immaliyak ot tibok. Hay kakulugana ya kagodwa ya abuy dingngol ku te nala-laing ka ya kaddangyan ka mu hay kinali da. ⁷Nagahat nadan tatagum! Takon nadan opisyal mun wadat nangamung hi kad-am te danongdonglon day kalin di nalaing an tagu! ⁸Madayaw nan AP-APU an Dios mu! Impatibonan pun-amlongan dakan hiya handih impumbalin dakan patul an mun-ap-apu nadah tatagunan holag Israel. Ya gapuh munnananong an impaminhod nah tatagunan holag Israel ya pinili dakan patul ta maphod ya limpiyuy atom an mun-ap-apu."

⁹Indat nan Solomon nadan in-alinan nahawwal an opat an libun kilon balituk, hay dakkodakkol an mikamoh makan ya nadan nabalol an batu. Maid di udum hi e immidat ke Solomon hi athidiy kaphod nan mikamoh makan, ammunah diyen patul ad Seba.

¹⁰Handih nangidatan Hiram ke Solomon hi balituk an nalpud Ophir ya indatana boh kaiw an juniper ya nabalol an batu. ¹¹Inusal Solomon hidiyen juniper an kaiw hi agdan nan Templo ya nan palasyo na ya inusal nan nangapyah ayyuding ya gitala an usalon nadan mungkanta. Maid di udum hi athidin kinaphod di angang nadan paggangon nakapyad Judah.

¹²Hi Solomon ya indat na kediye babain nalpud Sebay ngannen ibaganaan hinnatkon pe tuwalih nadan indat nan hiyan umat nah oggana tuwali idat hi bisi-

tana. Ot mibangngad hi diyen babaih boblenan ibana nadan muttatyuna.

Hay kinadangyan patul an hi Solomon

(1 Patul 10:14-25)

¹³ Katootoon on dawaton Solomon di umeh duwampulut liman libun kilon balituk ¹⁴ an ugge nidum nadan buwis an bayadan nadan mumpunggangtang. Hinnatkon boy malpu nadah patul di Arabia ya nadah gubernador nadan bobled Israel an silber ya balituk. ¹⁵ Nangapyah Solomon hi duwanggatut an o-ongal an happiyon umeh pitun kilon balituk di niusal hi oha. ¹⁶ Ya nangapyah tulunggatut an iit-itay an happiyon umeh tulut kagodwan kilon balituk di niusal hi oha. Impadulina datuwen happiyo nah balenan nanggadanan hi Muyung di Lebanon.

¹⁷ Numpakapya boh ongal an ubunan di patul an naal-alkusan hi bakgit di elepante ya naamoh namahman balituk. ¹⁸ Hidiyen ubunan ya waday onom an agdan an mumpatap-oh di. Nitakap kediyen ubunan di naamoh balituk an pun-uyyadan hi huki. Waday pangihakmowan hi takle kediyen ubunan ya waday duwan ing-ingon di layon an timmaddog nah numbinnah-el nah ubunan. ¹⁹ Nangapya boh Solomon hi himpulut duwan ing-ingon di layon ot ipataddog na dida nah udun nan onom an agdan hi numbinnah-el. Hidiye ya abun ubunan di patul di athidin maid di udum hi ena niingngohan.

²⁰ Am-in nadan basun pun-inuman Solomon ya nakapya dah balituk ya am-in nadan mausal nah Ongal an Balen Muyung di Lebanon ya nakapya dah namahman balituk. Hay silber handih tiempon Solomon ya maid di balol na. ²¹ Wada da boy bapor nan maki-kie nadah bapor Hiram. Ya nala-u key tulun toon on nibangngad datuwen bapor an waday ianamut dah balituk, silber, bulangon ya bakgit di elepante.

²² Hi patul an hi Solomon di kakadkadangyanan ya kala-laingan am-in hi numpatul hi kabobboble tuh luta. ²³ Ya nadan patul hi kabobboble ya imme dan mundongol nah laing nan indat Apu Dios ke hiya. ²⁴ Am-in da ya inalian dah Solomon hi kumpulmin nakapyah silber ya balituk, andukken bulwati, almas, nadan mikamoh makan, kakabayu ya nadan mule an pungkargaon. Athituy na-na-at hi katootoon.

²⁵ Wada boy opat an libun pangiha-adan Solomon hanadah kalesana ya kabayuna ya waday himpulut duwan libun kabayunan usalonah gubat. Hanadan udum ya inha-ad nad Jerusalem ya nadan udum ya inip-ong na nadah o-ongal an boble. ²⁶ Hiyay ap-apun nadan udum an patul hidi mipalpun nah Wangwang an Euphrates ingganad Pilstia ya nah poppog di Egypt. ²⁷ Handih nun-ap-apuwana ya umat hi kadakol di babatud Jerusalem di kadakol di silber, athidi boh

kaiw an sedar an umat hi kadakol nadan kaiw an sycamore nadah duntug ad Judah. ²⁸ Ya nadan kabayun Solomon ya gatangon nadan ahentenad Egypt ya nadah udum an boble.

Hay natayan Solomon

(1 Patul 11:41-43)

²⁹ Hanadan udum an inat Solomon mipalpuh lap-puna ingganah udidina ya nitudok nah liblun Hanadan Inat nan Profetas an hi Nathan, hanah liblun Hay Ababig Ahijah an iSiloh, ya nah liblun Hay In-inop Iddo an Profetas an nid-um damdaman nitudok hidiy mipanggep nah nun-ap-apuwan patul an hi Jeroboam ad Israel. ³⁰ Numpatul hi Solomon ad Jerusalem ya am-in hanadah bobled Israel hi nap-at an toon. ³¹ Nate ot milubuk nah boblen David an amana ot mihannot nan imbalenan hi Rehoboam ke hiyan numpatul.

Hay nungngohayan di udum an holag Israel ke Rehoboam

(1 Patul 12:1-20)

10 Immeh Rehoboam ad Sekem te naamung amin nadan holag Israel an numbobleh nangappit hi north ta hiyay pumbalinon dan patul. ² Ketuwen tiempo ya wadah Jeroboam an imbabalen Nebat ad Egypt te binumtik hidi handih numpatulan Solomon. Handih dingngol nan mumbalin hi Rehoboam an patul ya immanamut ad Israel. ³ Indani ya impaayag nadan mangipangpangulu nadan holag Israel an numbobleh nangappit hi north hi Jeroboam ot ume dah kad-an Rehoboam ot kanan dan hiyay ⁴ "Makabbungot hi amam an hi Solomon ke dakami ya impunligligat dakami. Deket payapyap-owom di ligat mi ya deket ka-kaanam di bayadan mih buwis ya punnanongon min he-a ya abuy punhilbiyan mi."

⁵ Hinumang Rehoboam an kananay "Idattanak hi tulun algo ta pakannomnomok di ihumang ku kenaen kinali yu ya ahi kayu nibangngad." Ot tumayan nadan tatagu.

⁶ Nakihummangan hi Rehoboam an patul nadah aam-aman konsehal an nunhilbin amanan hi Solomon mipanggep ketuwe an kananan diday "Nganney kanan yuh ihumang ku ke datuwen tatagu?"

⁷ Kanan dadiyen aam-aman konsehal di "Deket maphod di atom ke dadiyen tatagu ya ipatibom di ulem ke didat tobalom hidiyen imbaga da ya munhilbi dan he-at nangamung."

⁸ Mu uggena inun-unud hidiyen intugun da ot ume ot ya abu nadah katoonanan konsehal na ot ena ibagan dida hin nganney itugun da. ⁹ Kananan diday "Nganney itugun yun panumang ku nadah tatagan kanan day ka-kaanak di ligat da?"

¹⁰ Kanan dan hiyay "Hituwey kalyom ke dida: 'Tun ikikinggak ya ong-ongal mu nan gitang ama! ¹¹ Indatan dakayun amah madam-ot an ligat yu, mu pumbalinok an madamd-ot. Inusal nay paul an nanuplit ke dakayu, mu hay usalok ya bakdung!'"

¹² Handih nala-uy tulun algo ya nibanggad da Jeroboam ya am-in nadan tataguh kad-an patul an hi Rehoboam an inun-unud da nan kinali nan dida. ¹³ Mu impabinnugot Rehoboam an kimmalin dida te uggena inun-unud di intugun nadan aam-aman konsehal na. ¹⁴ Inun-unud na ot ya abuy intugun nadan ung-unggan konsehal ot kananay "Indatan dakayun amah madam-ot an ligat, mu pumbalinok an madamd-ot. Hinuplit dakayuh paul, mu hay usalok ya bakdung!" ¹⁵ Ugge inun-unud Rehoboam di pinhod nadan tatagu an hidiye tuwaliy pinhod APU DIOS an maat te hidiyey immannungan nan kinalin APU DIOS ke Jeroboam an imbabalen Nebat an inabig Ahijah an profetas ad Siloh.

¹⁶ Handih inninan nadan tatagun adi donglon nan patul dida ya muntukuk dan kanan day "Mapoppog di pun-ap-apuwan di holag David! Nganne ni-boy inat dah kiphodan taku? Ditakun holag Israel, umanamut taku ot! Nangamung paman hi Rehoboam an holag David!"

Ot umanamut dadiyen holag Israel an bokon moh Rehoboam an ibilang dan patul da. ¹⁷ Mu nadan holag Israel an numbobled Judah ya hi Rehoboam di nanongnan numpatul ke dida.

¹⁸ Indani ya intud-ak Rehoboam hi Adoniram an apapun nadan napilit an mungngunu ta ena tibon nadan iIsrael, mu nuntugmilan da ot mate. Gapu ketuwen naat ya galagalah Rehoboam an nuntakkeh kalesana ot bumtik ad Jerusalem. ¹⁹ Nipalpun diye ingganad uwani ya ngohayon nadan holag Israel an numbobleh nangappit hi north di holag David an mumpatul ke dida.

Hay inab-abig Semaiah

(1 Patul 12:21-24)

11 Handih dimmatong hi Rehoboam ad Jerusalem ya inamung nay hinggatut ta nawalun libun kala-laingan an tindalunan holag Judah ya holag Benjamin. Hay ninomnom na ya gubatona nadan numbobleh north ta nanongnan hiyay pun-ap-apu da. ² Mu kimmalih APU DIOS ke Semaiah an profetas an kananay ³ "Em kalyon ke Rehoboam an patul ya nadah holag da Judah ke Benjamin an kanam di: ⁴ Hituwey kinalin APU DIOS 'Adiyu gubaton nadan iiba yun holag Israel. Umanamut kayu ot ya abun am-in te man-u ket athinay naat ya hidiyey pinhod ku.'"

Inun-unud dah diyen olden APU DIOS ot uggeda immen nakigubat ke Jeroboam.

Inalmasan Rehoboam nadan ongal an boble

⁵ Nunnanong hi Rehoboam ad Jerusalem ot ihamad nan ikapyaan datuwen ongal an bobled Judah ya Benjamin hi pundipensa dah buhul da: ⁶ hay Betlehem, hay Etam, hay Tekoa, ⁷ hay Bet Sur, hay Soko, hay Adullam, ⁸ hay Gat, hay Mareshah, hay Sip, ⁹ hay Adoraim, hay Lakis, hay Asekah, ¹⁰ hay Sorah, hay Aijalon ya hay Hebron.

¹¹ Impakaihammad nan inalmasan dida ya nangihad hi ap-apun di tindaluh hin-oh-a ke datuwen ongal an boble ya immidat nadah mahapul dan umat hi makan, lanan di oliba, mainum, ¹² happiyo ya pahul. Ketuwen inat na ya inhamad nay nun-ap-apuwanad Judah ya Benjamin.

Hay immaliyan nadan padi ya holag Libay ad Judah

¹³ Nangali day padi ya nadan ibba dan holag Libay ad Judah an nalpu dan nadah kabobbobled Israel. ¹⁴ Inwalong nadan holag Libay nadan pumpattolan da ya nadan udum an luta da ot ume dad Judah ya Jerusalem te iadin patul an hi Jeroboam ya nadan nihaynod ke hiyan munhilbi dan padin APU DIOS. ¹⁵ Tinuddun Jeroboam di papadinan munhilbin hanadah pundayawan hi adi makulug an dios ya mundayaw nadah dimonyo ya nadan dios dan impakapyanan inggon di gulding ya lakin baka. ¹⁶ Kinali am-in nadan holag Israel an naminhod an mundayaw ke APU DIOS an Dios da ya niunud da nadah holag Libay ad Jerusalem ta waday aton dan mun-appit nah AP-APU an Dios handidan aammod da. ¹⁷ Hituwey nangipal-ot hi Judah ot hi tulun toon ya binaddangan dah Rehoboam an imbabalen Solomon ya inun-unud dah APU DIOS an umat hi inat da handih nun-ap-apuwan da David ke Solomon.

Hay pamilyan Rehoboam

¹⁸ In-inen Rehoboam hi Mahalat an imbabalen Jerimot an imbabalen David an hi inanah Abihail an imbabalen Eliab ya inap-apun Jesse. ¹⁹ Waday tulun imbabale dan linalakin hi Jeus, hi Semariah ya hi Saham. ²⁰ Indani ya in-ine na boh Maaka an imbabalen Absalom ya waday opat an imbabale dan linalakin hi Abijah, hi Attai, hi Sisa ya hi Selomit. ²¹ Hay bilang di inayan Rehoboam ya himpulut walu ya hay bilang di inid-um nan inayana ya nan-om. Hay imbabalenan linalaki ya duwampulut walu ya hay binabain imbabalena ya nan-om da. Am-in hanadah inayana ya hi Maaka di impakappinhod na ²² ot pumbalinona nan imbabale dan hi Abijah an mihaynod ke hiyan mumpatul. ²³ Nalaing hi Rehoboam te inip-ong na nadan imbabalenan linalaki nadah bobled Judah ya Benjamin an nahamad an naaladan. Ya indatana didah

dakol an kanon da ya ngannen mahapul da ya in-datana didah dakol an inayan da.

Ginubat di Egypt di Judah

(1 Patul 14:25-28)

12 Mu handih nihamad di pun-ap-apuwan Rehoboam ya inwalong na nan Tugun APU DIOS ot iun-unud am-in nadan tatagu ke hiya. ² Handih mikaliman toon an nun-ap-apuwana ya kinastigun APU DIOS dida gapuh nangiwalongan dan hiya ot gubaton nan patul di Egypt an hi Sishak di Jerusalem ³ an inusal nay himpulut duwan gatut an kalesa, nan-om an libun tindalun numpungkabayu ya dakkodakkol an tindalun adida mabilang ya nid-um ke diday tindalun iLibya, iSukkot ya iSudan. ⁴ Sinakup Sishak nadan boblen nihamad an naaladan ad Judah ingganad Jerusalem.

⁵ Indani ot ume nan profetas an hi Semaiah ke patul an hi Rehoboam ya nadan mangipangpanguluh ijudah an naamung ad Jerusalem te inibtikan dah Sishak ot kananan diday "Hituway kanan APU DIOS ke dakayu: 'Inwalongak ke dakayu, kinali iwalong dakayu damdaman ha-on ta nangamung di pangat Sishak ke dakayu.'"

⁶ Inabulut nan patul ya nadan mangipangpangulun nunliwat da ot kanan day "Niptok peman hi APU DIOS nah atonan ditaku."

⁷ Handih tinibon APU DIOS an inabulut day nunliwat da ya kimmali bon Semaiah ot kananay "Gapu te abuluton nadan tatagun nunliwat da ya adik pakadadaggon dida. Mu hantuh umeh Sishak an mangubat ke dida ya maka-apput dan dandani da mate takon di athidi ya hay Jerusalem ya adina pakagibokon di boh-olku, ⁸ mu sakupon metlaing Sishak dida ta kediyey panginilaan dan makaphod di munhilbin ha-on mu hay munhilbih ohan tagun ap-apu."

⁹ Immalih patul an hi Sishak ad Jerusalem ot alanan am-in di nungkalaloh nah Templo ya nah palasyo takon di nadan balituk an happiyon kinapyan patul an hi Solomon. ¹⁰ Indani ot ahi hannotan Rehoboam dadiyen balituk an happiyo hi giniling ot idinol nan hanadah ap-apun di guwalya nadah hoob di palasyona. ¹¹ Deket ume nan patul nah Templo ya usalon nadan guwalya datuwen happiyo on ahida bo imbanggad nah kuwartun di guwalya. ¹² Gaput numpakumbabah Rehoboam ya naalubyag di boh-ol APU DIOS ot uggena pinate. Ya pinumhod di na-na-at ad Judah.

Hay mipanggep hi nun-ap-apuwan Rehoboam

¹³ Nihamad di pun-ap-apuwan Rehoboam ad Jerusalem ot itultuluy nan mun-ap-apu. Nap-at ta ohay toona handih numbalin an patul ot mun-ap-apuh himpulut pitun toon ad Jerusalem an boblen pinilin APU

DIOS am-in hanadah numboblakan di Israel an pun-dayawan ke hiya. Hi Naamah an iAmmon di inan Rehoboam. ¹⁴ Gaga-ihoy inat na te uggena pinatnaan an inilaon di pinhod APU DIOS an maat.

¹⁵ Hanadan inat Rehoboam handih lappuna ingganah udidina ya nadan nitudok mipanggep hi pamilyana ya wadan nah liblun Semaiah an profetas ya nah Liblun Iddo an oha bon profetas an nitudokan di tonton di aammud dan holag Israel. Da Rehoboam ke Jeroboam ya nadandani on nunggubat da. ¹⁶ Indani ya nateh Rehoboam ot milubuk nah lubukan di papatul nah Boblen David ot mihannot nan imbabalenan hi Abijah an numpatul.

Hay nunggubatan da Abijah ke Jeroboam

(1 Patul 15:1-8)

13 Handih mikahimpulut walun toon an nun-ap-apuwan Jeroboam ad Israel ya numbalin hi Abijah an patul di Judah. ² Ot mun-ap-apuh tulun toon ad Jerusalem. Hi Maakah inanan imbabalen Uriel an iGibeah.

Indani ya nunggubat da Abijah ke Jeroboam. ³ Opat an gatut an libuy tindalun Abijah ya walun gatut an libuy tindalun damdaman Jeroboam.

⁴ Ot mundadammuy tindalu da nah mabilid an bobled Eplaim. Nuntikid hi Abijah nah Bilid an Semaraim ot itkuk nan Jeroboam ya nadan iIsrael di "He-a Jeroboam an patul ya dakayun iIsrael donglon yuh tuwe: ⁵ Kon uggeyu inilan nan AP-APU an Dios takun am-in an holag Israel ya nahamad di nakitobbanaan David an hiya ya nadah holag nay tinuddunan mun-ap-apu ta nangamung hitud Israel? ⁶ Mu hi Jeroboam an imbabalen Nebat ya porman handih numpatul Solomon an imbabalen David muden nginohe nay apuna. ⁷ Inamung na nadan humahhaul an tatagun maid di hilbida ot piliton dan umunud ke Rehoboam an imbabalen Solomon an umunud hi pinhod da gapu te unga ni-an an maid di dakol hi inilana, kinali adina kabaelan an hanggaon dida.

⁸ Ad uwani ya planu yun gubaton di pun-ap-apuwan APU DIOS an ipangpangulun di holag David. Man-u te dakol di tindalum mu hay dios yu ya nadan balituk an ing-ingon di impan di bakan kinapyan Jeroboam. ⁹ Ya dinog-al yu nadan holag Aaron an padin APU DIOS ya nadan holag Libay ot tudduwon yuy padi yu umat hi aton di tataguh udum an boblen ugge nanginilan APU DIOS an kumpulmin tagun umalin waday itabtabinah lakin baka weno pitun kalnero ya damanan miong-ong ta munhilbin padi nadah dios yu.

¹⁰ Mu dakami ke pe ya nan AP-APU an Dios di nanongnan punhilbiyan mi te ugge mi inwalong. Hanadan nahlag ke Aaron di munhilbi padi ya nadan ibba dan holag Libay di bumaddang ke dida. ¹¹ Munappit dah insenso ya aaggayam an maghob ya iha-ad

da nadan tinapay nah nangilinan an lamesaan hi kabigabat nah biggatna ya nah mungkahilong ya tolga dah kahilohilong nadan kingken balituk. Datuwen aton mi ya in-olden APU DIOS, mu dakayu ya inwalong yu. ¹² Hi Apu Dios mismuy mangipangpangulun dakami ya nadan padi nay mangipangpangoh tangguyub ta ipangulu dakamin makigubat ke dakayu. Dakayun iIsrael, adi kayu ot makigubat nah AP-APU an Dios handidan aammod yu te adi kayu metlaing mangapput!”

¹³ Hay inat Jeroboam ya indalununan impaey hi udum an tindalunan mangubat nadah tindalun di Judah hi indoggan ya inibbaana nadan udum an tindalunan e mangubat ke didah hinanggab. ¹⁴ Mu handih innilinan nadan iJudah an linikkub di buhul da dida ya numpahpahmok dan APU DIOS ta baddangana dida. Indani ya pun-ipagango nadan padi day tangguyub da. ¹⁵ Ya muntukuk da ot makigubat da ya inapput Apu Dios hi Jeroboam ya nadan tindalunan iIsrael.

¹⁶ Binumtik nadan iIsrael te impaapput Apu Dios dida nadah iJudah. ¹⁷ Pinaten da Abijah ya nadan tindalunay limanggatut an libun kala-laingan an tindalun di iIsrael. ¹⁸ Man-uket nangapput nadan iJudah ya nundinol da nah AP-APU an Dios handidan aammod da.

¹⁹ Pindug da Abijah dadiyen tindalun Jeroboam ot sakupon day udum an bobleda an Bethel, hay Jeshanah, hay Eplon ya nadan boblen nunlinikkod hidi. ²⁰ Ug-ugge mo kinabaelan Jeroboam an binangngad dadiyen boble kediyen nun-ap-apuwan Abijah. Hi udidina ya pinoppog APU DIOS di biyag na.

²¹ Mu hi ke Abijah ya mungkihamad di pun-ap-apuwana. In-ine nay himpulut opat an binabai ot mawaday duwampulut duwan linalakin imbabalenan ya himpulut onom an binabai. ²² Hanadan udum an na-na-at handih numpatulan Abijah, nadan kinali na ya inat na ya nitudok nah Liblun Iddo an Profetas.

Inapput patul an hi Asa nadan buhul da

14 Nateh patul an hi Abijah ot milubuk nah lubukan di papatul nah Boblen David ot mihanot an numpatul nan imbabalenan hi Asa. Handih nun-ap-apuwana ya malinggop di boble da an Judah hi himpulun toon ² te inat nay umipaamlong nah AP-APU an Dios na. ³ Kinaana nadan pun-appitan ya pun-dayawan hi adi makulug an dios ya pinai na nadan dayawon dan binattun tukud ya nadan ing-ingon nan babain dios dan hi Asherah. ⁴ Ya in-oldenan hanadah iJudah an hi APU DIOS an Dios handidan aammod day dayawon da ya un-unudon day tuttuduna ya tuguna. ⁵ Gapu te kinaana nadan pundayawan hi adi makulug an dios ya nadan pun-appitan hi insenso nadah bobled Judah ya malinggop di boble da handih nun-ap-apuwana. ⁶ Ot ke dadiyen toon ya malinggop di pun-ap-apuwanan maid di nangubat ke hiya te in-

datan APU DIOS hi linggop ya inhamad nay alad nadan ongal an bobled Judah.

⁷ Kanana nadah tatagud Judah di “Mangapya takuh bobblen ikapyaan takuh nahamad an binattun alad, hay nungkatag-en babalen pun-adugan di guwalya ya hohoob an madakkigan. Man-uke ya munnanong ke ditakuh tuwen boble te inun-unud takuy pinhod nan AP-APU an Dios taku ot idatan ditakuh linggop.” Ot aton da dadiyen implanu da ot magibbu.

⁸ Hi patul an hi Asa ya tulunggatut an libuy tindalunan iJudah an nunhappiyo da ya numpahul da ya nidum di duwanggatut ta nawalun libun tindalun holag Benjamin an nunhappiyo da ya nun-almas dah pana. Natulid dan am-in ya nalaing dan makigubat.

⁹ Wada on iEthiopia an hi Sera an ginubat nay Judah an ibbanay umeh ohan milyon an tindalu na ya tulunggatut an nungkalesa ot dumatong dad Mareshah. ¹⁰ Ot umeh Asa ya nadan tindalunan nakigubat ke didan numpustu dan nah Nundotal ad Sepatah an nihup ad Mareshah.

¹¹ Nundasal hi Asa nah AP-APU an Dios nan kananay “AP-APU an Dios mi, he-a ya abuy damanan bumad-dang nadah nakapuy an titindalut makigubat da nadah ongngal di kabaenan titindalu. Baddangan dakami anhan an AP-APU an Dios mi, te he-ay pundi-nolan mi ya gapuh ngadan mu ya immali kamin makigubat ke datuwen dakkodakkol an tindalu. AP-APU, he-ay Dios mi. Adim iabulut an edaka apputon hi tatagu.”

¹² Ot handih nunggugubat da ya binaddangan APU DIOS hi Asa ya nadan tindaluna ot apputon da nadan titindalun di Ethiopia ot bumtik da ¹³ ot pumpudug Asa ya nadan tindaluna dida ingganad Gerar. Dakkodakkol ke dadiyen iEthiopiay nate. Ta hidiye nan maid moy kabaenan nadan natdaan an tindalun di Ethiopia an makigubat bo te inapput APU DIOS ya nadan tindaluna dida. Ot dakkodakkol di inalan nadan tindalun di Judah hi limmu da. ¹⁴ Dinadag di titindalun di Judah nadan i-itay an bobleh nunlinikkod ad Gerar te uggeda limmaban te namahig di takut nadan bimmobleh di ke APU DIOS. Ot dakkodakkol di nun-alan dadiyen tindalun di Judah hi ngannen wada ke dadiyen boble. ¹⁵ Hinggop da boy kampun nadan mangipaptok hi ag-gayam ot alan day dakol an kalnero ya kamel ot ahida mibangngad ad Jerusalem.

Hanadan inat Asa an kiphodan

15 Indani ya nawaday nan Espiritun Apu Dios ke Asariah an imbabalen Oded ² ot umen e manamun patul di Judah an hi Asa ot kananan hiyay “Don-glom hituwe, apu patul, ya dakayun am-in an bimmobleh Judah ya Benjamin! Nunna-ud an ipaptok dakayun APU DIOS ten hiya ya abuy pundi-nolan yu. Ya

deket hiyay kahwaon yun pumpabaddangan ya baddangan dakayun hiya, mu deket iwalong yu ya iwalong dakayu damdama. ³ Nakabayyag an ugge hinangud nadan iIsrael di makulug an Dios ya maid di papadin muntuddun dida ya maid di olden an un-unudon da. ⁴ Mu handih immaliy ligat da ya imbangngad dan mangun-unud nah AP-APU an Dios di holag Israel. Ot mumpabaddang dan hiya ot baddangana dida. ⁵ Ke dadiyen tiempo ya maid di oggan mumbaata hi udum an boble te maid di linggop an abunay gulu ya ligat di wadah kabobboble. ⁶ Man-uke ya munggiginnubbat di kabobboble te impaalin Apu Dios di gulu ya ligat ke dida. ⁷ Mu ad uwani ya mahapul an pakodholon yuy nomnom yun adi kayu madismaya te waday ahiyugun-udon gapu nadah ngunun aton yu.”

⁸ Handih dingngol Asah diyen inabig Asariah an imbabalen Oded ya timmulid. Kinaan an in nadan ingingon di dios nadah bobled Judah ya Benjamin ya amin hanadah ongal an boblen sinakup da nah mabilid an bobled Eplaim. Ya iniphod na nan pun-appitan ke APU DIOS an nabohwat nah ambilog an dolan nan Templo.

⁹ Indani ya inayagan Asa nadan holag Judah ya holag Benjamin takon nadan holag Eplaim, hi Manasseh ya hi Simeon te dakol ke diday immalin nakiboble handih tinibo dan pakabbaddangan APU DIOS. ¹⁰ Ot maa-mung dad Jerusalem handih mikatlun bulan hi mikahimpulut liman toon an numpatulan Asa.

¹¹ Kediye algo ya in-appit dan APU DIOS di udum an inibtik dah gubat an dadiye ya pitun gatut an baka ya pitun libun kalnero ya guldung. ¹² Inhamad dan in-huhummangan an nan AP-APU an Dios handidan aammod da ya abuy daydayawon da. ¹³ Timbal dan am-in an mipipatey ohan tagu, unga weno am-ama, lalaki weno babai an adi mundayaw ke hiya. ¹⁴ Initkuk dan nunsapatah ngadan APU DIOS yaden pun-ipangan-go day tangguyub. ¹⁵ Am-in da ya maan-anla da te nalpuh puhu dah tuwen insapata dan maid di halinduwa da. Maan-anla dan mumpabaddang ke APU DIOS ya dingngol nay dasar da ot palinggopona didan uggena inabulut an gubaton di buhul dah nunlinikkod ke dida.

¹⁶ Indani ya kinaan Asa hi apunan hi Maakah ot bokon mo inan di patul te nangapyah himpappangen ing-ingon nan babain dios an hi Asherah. Lingngon Asah diyen kinapyan apuna ot pundikhal na ot ena gobhon nah Nundotal ad Kidron. ¹⁷ Takon di ugge pinain Asan am-in nadan pundayawan hi adi makulug an dios nah boble ya in-ohha nan APU DIOS di pundayaw na handih katagguna. ¹⁸ In-ena nah Templo nadan balituk ya silber ya nadan ngunut an in-ong-ong dan duwa ke amanan hi Abijah ke Apu Dios. ¹⁹ Maid di nangubat hi boble da inggana handih mikatulumpulut liman toon an nun-ap-apuwana.

Hanadan gulu mipanggep hi Israel

(1 Patul 15:17-22)

16 Handih mikatulumpulut onom an toon an nun-ap-apuwan Asa ad Judah ya ginubat Baasha an patul di Israel dida ot ilappunan hammadon an aladon di Ramah ta maid di humgop ya bumudal ad Judah. ² Hay inat Asa ya immalah silber ya balituk nadah pangitaluwan hi nungkalaloh nah Templo ya nah palasyo ot ipae nad Damascus ke patul an hi Ben Hadad ad Syria ot ipaad nan kananay: ³ “Daan mot ibangngad ta handin maphod an punhayyupan di aammod tat mumbinnaddang ta? Hituwen silber ya balituk ya idat kun he-a ta poppogom anhan di punhayyupan yun Baasha an patul di Israel ta mapilitan an tumayan da nadah tindaluna tuh boblek.”

⁴ Timbal Ben Hadad hidiyen kinalin Asa ot itud-ak na nadan ap-apu ya nadan tindalu da ot eda gubaton nadan bobled Israel. Hinggop da ot sakupon day Ijon, hay Dan, hay Abel Bet Maaka ya am-in nadan ongal an bobled Naptali an pumbodegaan da. ⁵ Handih dingngol Baashah diyen ma-ma-at ya intikod nan mangalad hi Ramah. ⁶ Indani ya in-olden Asa nadah iJudah an eda pah-onon nadan batu ya talutu an nangalad Baasha ad Ramah ot usalon dan pun-alad ad Geba ya Mispah.

Hanan profetas an hi Hanani

⁷ Kediye tiempo ya imme nan profetas an hi Hanani ke patul an hi Asa ot kananay “Gapu te indinol mu nah patul di Syria an unggem indinol nah AP-APU an Dios mu ya maid moy kabaalam an manadag nadah tindalud Syria. ⁸ Handi ya nundinol kan APU DIOS, kinali impangapput daka takon di dakkodakkol di tindalun iEthiopia ya iLibya ya dakol di kalesa dan usalon dah gubat ya tindalu dan nungkabayu. ⁹ Te hiya ya pakatibonon am-in di ma-ma-at hi kabobboble tuh luta ta pal-otonay nomnom nadan tatagun hiya ya abuy pundinolan da. Unggem ninomnom ot atom di inat mu, kinali mipalpud uwani ya makigubagubat kat nanga-mung.” ¹⁰ Bimmobboh-ol hi Asa ketuwen kinalin Hanani ot ipakalabut na. Ya ketuwen tiempo damdamay nangilappuwan Asa an makabbungot nadah udum an tatagu.

Hay napoppogan di nun-ap-apuwan Asa

(1 Patul 15:23-24)

¹¹ Am-in di na-na-at handih nun-ap-apuwan Asa mipalpuh lappuna ingganah udidina ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah ya Israel. ¹² Handih mikatulumpulut hiyam an toon an numpatulan Asa ya napilay gapuh nahalman an dogon di hukina. Mu ugge bo numpabaddang ke APU DIOS te nan dodoktor na ya

abuy nundinolanan numpaagahan. ¹³ Nala-uy duwan toon ya nate ¹⁴ ot ilubuk dan nah batun lubukan an hiya mismuy nangapya nah Boblen David. Hina-adan day adol na nadah nganneh diyen miha-ad hi adol di nate ya nabanglun lana ot ahida ilubuk. Ya nun-apuy dah ongal an apuy hi pangipatibo dah lispitu dan hiya.

Hay numpatulan Jehoshaphat

17 Nihannot hi Jehoshaphat ke amanan hi Asa an numpatul ot ihamad nay dipensan di Judah ta adi nalakan gubaton di Israel. ² Impustu nay titindalu nadah bobled Judah an nahamad an naaladan hi binattu, nadah bobleh mabilid ya nadah boblen sinakup amanan hi Asa ad Eplaim. ³ Binendisyonan APU DIOS hi Jehoshaphat te inun-unud nah inat amanan uggena dinayaw hi Baal. ⁴ Inun-unud nay tugun APU DIOS an Dios amana ya nunhilbin hiyan uggena in-un-unud hi inat nadan patul di Israel. ⁵ Kinali inhamad APU DIOS di nun-ap-apuwan Jehoshaphat ad Judah ya am-in nadan tataguna ya in-alihan dah idat dan hiya. Ot kumadangyan ya pakallispituwon da. ⁶ In-ohha nay nom-nom nan munhilbin APU DIOS. Ya pina-i nan am-in nadan pundayawan hi adi makulug an dios ya nadan ing-ingon nan babain dios an hi Asherah ad Judah.

⁷ Handih mikatlun toon an nun-ap-apuwana ya intud-ak nay oopisyal nan muntuttudu nadah kabob-bobled Judah: hi Ben Hail, hi Obadiah, hi Sekariah, hi Nethanel ya hi Mikaiiah. ⁸ Ibba day hiyam an holag Libay ya duwan padi. Hanadan holag Libay ya hi Semayah, hi Nethaniah, hi Sebadiah, hi Asahel, hi Semiramot, hi Jehonatan, hi Adonijah, hi Tobijah ya hi Tobadonijah. Ya nadan padi ya da Elishama ke Jehoram. ⁹ Intabin da nan liblun di Tugun APU DIOS ot eda itut-tudu nadah tataguh kabobbobled Judah.

¹⁰ Impumbalin APU DIOS an tumakut am-in nadan numbobleh nunlinikkod ot uggeda ginubat hi Jehoshaphat. ¹¹ Immidat day udum hanadah iPilistia ke hiya hi dakol an silber ya nadan nganneh diyen indat dan hiya. Ya immidat damdama udum an Arab hi pitun libut pitun gatut an kalnero ya pitun libut pitun gatut an guldung. ¹² Mungkaudman di kabaalan Jehoshaphat ot mamohwat am-in hanadah bobled Judah hi nahamad an binattun alad ya namohwat hi o-ongal an boble ¹³ an nangiha-adan da nadah mahapul da.

Inha-ad nad Jerusalem nadan nalaing an tindalu ¹⁴ mipuun hi nahlagan da. Hi Adna di ap-apun nadan tindalun nahlag ke Judah an tulunggatut an libuy tindaluna. ¹⁵ Hay mihaynod ya hi Jehohanan an duwanggatut ta nawalun libuy tindaluna. ¹⁶ Hay mikatlu ya hi Amasiah an imbabalen Sikri an duwanggatut an libuy tindaluna. (Hi Amasiah ya maka-an-anlan nangabulut an munhilbin APU DIOS.) ¹⁷ Hay ap-apun nadan tindalun nahlag ke Benjamin ya hi Eliada an ohan nalaing

an tindalun duwanggatut di tindalunan nun-almas dah happiyo ya pana. ¹⁸ Hay mihaynod ke hiya ya hi Jehosabad an hinggatut ta nawalun libuy tindalunan naka-almasan dan makigubat. ¹⁹ Munhilbi datuwen tindalu nah patul ad Jerusalem ya hinnatkon bo nadan nipustuh udum an bobled Judah an naaladan hi batu.

Hanan adi maphod an inabig nan profetas an hi Mikaiia ke Ahab

(1 Patul 22:1-28)

18 Kimmakaddangyan hi Jehoshaphat ya madayaw. Nakihayyup ke Ahab an patul di Israel te in-apuna nan lalakin imbabalena ke hiya. ² Nala-uy kaatnan toon ya immeh Jehoshaphat an e mangidungon Ahab ad Samaria. Ot mumpahamul hi Ahab an kinlong day dakol an kalnero ya dakol an bakat pangapngan hiya ya nadan opisyal nan ingkuyug na. Indani ya aw-awisonah Jehoshaphat an bumaddang ke hiyan mangubat hi Ramoth Gilead. ³ Kananay "Daan mot baddanganak ta eta gubaton di Ramoth Gilead?" Ya timbal Jehoshaphat an kananay "Damana, tipe mot e adi! Nunna-ud an baddangan dakan ha-on an makigubat te hintulang tat damanan mandalom di tindaluk. ⁴ Mu mahapul an inilaon ta ni-an hin nganney kanan Apu Dios." ⁵ Ot ayagan Ahab nadan opat an gatut an profetas na ot kanan diday "Nganney punnomnom yu, an etaku gubaton di Ramoth Gilead weno adi?" Himmumang dan kanan day "Om, etaku gubaton dida ot nunna-ud an pangapputon ditakun Apu Dios."

⁶ Mu kanan Jehoshaphat di "Kon maid di profetas APU DIOS hitun punhanhanan taku?"

⁷ Kanan Ahab ke Jehoshaphat di "Waday ohan hi Mikaiiah an imbabalen Imlah, mu kahingngitak te maid di maphod hi kalyonan ha-on. Ad-adit nangamung!" Kanan Jehoshaphat di "Adim iathinay kalim! Maphod di donglon taku damdamay kalyona." ⁸ Ot itud-ak Ahab di oha nadah opisyal nan e nangayag ke Mikaiiah ta mangin-a-ali. ⁹ Numbulwati da Ahab ke Jehoshaphat hi bulwatin di patul an inumbun dah ubunan da nah pun-ilikan an nih-up nah hogpan ad Samaria ot munabig am-in nadan profetas Ahab hi hinangngab da.

¹⁰ Waday ohan didan hi Sedekiah an imbabalen Kenaanah an nangapyah hahakgud an gumok an kanan an Ahab di "Kanan Apu Dios di 'Datuwey usalom an makipatte nadah iSyria ot nunna-ud an paka-apputom dida.'" ¹¹ Am-in nadan profetas ya athidiy kinali da. Kanan day "Em gubaton di Ramoth Gilead ot nunna-ud an mangapput ka te pangapputon dakan APU DIOS." ¹² Hanan opisyal an e nangawit ke Mikaiiah ya kanan hiyay "Tibom ot te am-in nadan udum an profetas ya kanan day mangapput nan patul. Kinali mahapul an athidi damdamay kalyom!" ¹³ Mu hinumang Mikaiiah an kananay "Ha-oy ke ya isapatak hi ngadan

nan AP-APU an Dios kun wadat nangamung an hay kalyona ya abuy kalyok."

¹⁴ Handih dimmatong hi Mikaiah ya kanan Ahab ke hiyay "Nganne damdamay kalyom, Mikaiah, an ume kamin Jehoshaphat an mangubat nadah iRamoth Gilead weno adi?" Himmumang hi Mikaiah an kananay "Om! Ekayu ot nunna-ud an mangapput kayu te pangapputon dakayun APU DIOS."

¹⁵ Mu kanan Ahab ke hiyay "Namingkaat an kinalik ke he-an hay makulug ya ammunay kalyom hi ngadan APU DIOS?" ¹⁶ Ot kanan Mikaiah di "Tinibok nadan tindalun di holag Israel an nawahit dan am-in hanadah duntug, umat da nadah kalneron maid di mumpattol ke dida. Ya kimmalih APU DIOS dan kananay 'Maid di mangipangpangulu ke datuwen tatagu kinali paanamuton yu didat luminggop da.'" ¹⁷ Kanan Ahab ke Jehoshaphat di "Tibom! Kinalik tuwalin he-an maid di maphod an abigon tun hi Mikaiah mipanggep ke ha-on te ad-adit nangamung." ¹⁸ Intuluy Mikaiah an kimmalin kananay "Donglon yuh tuwe. Tinibok hi APU DIOS an inumbun nah ubunanan timmaddog dan amin nadan anghel nah paldang na. ¹⁹ Indani ya kanan APU DIOS nadah anghel di 'Dahdiy umen e manual ke Ahab an patul di Israel ta ena gubaton di Ramoth Gilead ta mateh di?"

Ya waday oha on hinnatkon di kalyonat maid di kapotok na. ²⁰ Loktat ya immeh hinangngab APU DIOS di ohan espiritu ot kananay 'Ha-oy di umen e manual ke hiya.' Kanan APU DIOS di 'Nganney atom?'

²¹ Kanan nan espirituy 'Umeyak ta ek punlangkakan am-in nadan profetas Ahab.' Kanan APU DIOS di 'Eka, ot nunna-ud an mahaul.' ²² Kinali, athituy naat an impunlangkak APU DIOS hantudan profetas mu ya hiya metlaing di nangiolden an mate ka!"

²³ Indani ya immeh Sedekiah an imbabalen Keanaanah ot ampingonah Mikaiah ot kananay hiyay "Kon-ana ni-boy nanayanan nan Espiritun APU DIOS ke ha-on ot kumalin he-a?" ²⁴ Kanan Mikaiah di "Ahim inilaon hantuh eka mitalu nah nitalun kuwartu."

²⁵ Indani ya in-olden Ahab hi oha nadah opisyal nan kananay "Alan yuh Mikaiah ya in-e yun Amon an gubernador ya nah imbabalek an hi Joash. ²⁶ Kalyon yun didan ikalabut da ya abunay tinapay an ipakan dan hiya ya painuman dah danum inggana mibangngadak an maid di naat ke ha-on."

²⁷ Mu kanan Mikaiah di "Deket matagu kan mibangngad ya hidiyey kitib-anan bokon hi APU DIOS an kimmalin ha-on." Kanana boy "Am-in kayun naamung, nomnomnomon yu datuwen kinalik!"

²⁸ Imme da Ahab an patul di Israel ke Jehoshaphat an patul di Judah an e nangubat hi Ramoth Gilead.

²⁹ Handih eda ume ya kanan Ahab ke Jehoshaphat di "Ha-oy ke ya hinnatkon di ibulwatic ta maid di mangimatun ke ha-on. Mu he-a ke ya mumbulwati kah bul-

wati tuwalin di patul." Ot athidiy inat Ahab ot eda makigubat. ³⁰ In-olden tuwalin nan patul di Syria nadah aap-apun di numpungkalesan tindalunan kananay "Ammuna nan patul di Israel an potkon yun patayon." ³¹ Kinali handih tinibon nadan tindalun di Syria hi Jehoshaphat ya pumpudug da te pangali da on hiya nan patul di Israel, mu muntukuk an mumpabad-dang ke Apu Dios ot baddangan Apu Dios an uggena impatuluy didan namdug ke hiya. ³² Te handih ininnilan nadan nungkalesan tindalun bokon hiya nan patul di Israel ya intikod dan mamdug ke hiya.

³³ Mu wada on tindalun iSyria an nipaddin naka-iptok di impa na ke Ahab hi numbattanan di nunhu-upan nan gumok an inhuklub na. Intukod Ahab nah munmanehoh kalesanan kananay "Napanaak! Aga ot ta mibangngad tat tumayan ta tuh punggugubatan!"

³⁴ Nidangdangkig hi Ahab kediyen algo nah kalesanan inhanggana nadah iSyria inggana himbatangan. Indanit mungkalimuy algo ya nate.

19 Handih malinggop an immanamut hi Jehoshaphat an patul di Judah hi balenad Jerusalem ² ya e dinamun nan profetas an hi Jehu an imbabalen Hanani ot kananay hiyay "Tipet baddangan nadan gaga-ihon tatagu ya pakappinhod mu nadan kahingngitan dah APU DIOS? Gapun naen inat mu ya namahig di boh-ol APU DIOS ke he-a. ³ Mu wada udot di maphod ke he-a, te impakaan mun am-in nadan tukud an ing-ingon nan dios an hi Asherah ya impaanan muy pinhod Apu Dios an maat."

⁴ Numbobleh Jehoshaphat ad Jerusalem, mu mangel-mangeh kabobboble mipalpuad Beersheba inggana nadah mabilid an bobled Eplaim on ena ibagabagan hanadah tatagun ibangngad dan mangun-unud nah AP-APU an Dios handidan aammod da. ⁵ Tinuddu nay munhuwes hi am-in hanadah ongngal an boblen naaladan. ⁶ Datuwey kinalinan aton da: "Mahapul an pakannomnomon yu on ahayu kinaliy pangipanu yuh punhahallaan di tatagu, te bokon hay tatagu, mu hi APU DIOS di paamlongon yuh pangatan yuh ngunu yu. Baddangan dakayun hiya ta limpiyuy pangipanuhan yun am-in hi punhahallaan di tatagu. ⁷ Takutan yuh APU DIOS ta adiyu logmon an mangat hi ngunu yu te hiya an AP-APU an Dios takuy ya adina iabulut di bokon limpiyun pangat ya adina bo iabulut di mumpabayad ta aton di bokon limpiyu."

⁸ Tinuddun Jehoshaphat di udum hanadah holag Libay, hay udum an padi ya nadan aap-apun di holag Libay an munhuwes ad Jerusalem ta ipanu da nadan kasu mipanggep hi numbahulan di ohan taguh Tugun APU DIOS ya nadan punhahallaan di tatagu. ⁹ Datuwe boy udum an kinalinan aton da: "Mahapul an takutan yuh APU DIOS hi pangatan yuh ngunu yu, ya mahapul an maid di makalkalih gaga-ihon aton yu, ya mahapul an iohha yuy nomnom yu ya puhu yuh pangatan yuh

ngunu yu mipuun hi pangun-unudan yun Apu Dios. ¹⁰ Deket waday nialin dakayuh diklamu mipanggep hi pimmate, hay ugge naun-unudan di Tugun Apu Dios weno ngannen pinhod nan maat ya mahapul an kalyan yu didan adida munliwat ke Apu Dios ta adi dakayu boh-olan ke hiya. Aton yu datuwe ta adi kayu mumbahul.

¹¹ Hi Amariah an natag-en padiy mangali hin nunliwat ta makastiguy ohan tagu ten nunliwat ke Apu Dios. Ya hi Sebadiah an imbabalen Ismael an mangipangpanguluh holag Judah di mangali hin numbahul di ohan taguh ibbanan tagu. Hanadan holag Libay di bumaddang ke dakayun manibot limpiyuy maat hi pangipanuhan yuh kasu. Ipakodhol yuy nomnom yuh pangatan yu nadah ngunu yu. Hana ot ta baddangan APU DIOS nadan mangat hi maphod."

Hay nangubatan di holag Israel nadah iMoab, iAmmon ya iEdom

20 Indani ya nakigubat nadan tindalun di Moab, Ammon ya nadan udum an Meunites ke Jehoshaphat. ² Waday immalin nangali ke Jehoshaphat an kananay "Mangaliy dakol an tindalun di Edom an mangubat ke he-a. Nalpu da nah mala-uwan nan Nat-en Baybay. Wada da mod Hasason Tamar." (Hituwey ohan ngadan di En Gedi.) ³ Timmakut hi Jehoshaphat gapu ketuwen dingngol nan katatakut an maat ot mundasal ke APU DIOS ot hanhanana hin nganney atona. Ya in-oldenan am-in hanadah tatagud Judah ya Jerusalem an muntopol dan adida mangan. ⁴ Ot umali nadan tatagud Jerusalem an nalpuh kabobbobled Judah ta mumpabaddang dan APU DIOS.

⁵ Timmaddog hi Jehoshaphat hi hinangngab nadan naamung an iJudah ya iJerusalem nah ka-apyan dolan nan Templon APU DIOS, ⁶ ot mundasal an kananay "APU DIOS an Dios handidan aammod mi, he-a ya abuy Dios an wadah langit. Ya he-a boy Ap-apun am-in hi pun-ap-apuwan hituh luta. Natag-e ka ya ongal di kabaalam, ta hidiye nan maid di mabalin an makihanggan he-a. ⁷ Dinog-al mu nadan datin numbobleh tu handih dimmatong handidan aammod min imbilang mun tatagum, ot idat mun didan holag Abraham hantudan boblet boltanon dat nangamung. ⁸ Numboble da moh tu ot bohwatan da tun Templom ⁹ ot kanan day 'Deket waday ligat an immalin dakami umat hi gubat, dogo weno bitil ya umali kamit tumaddog kamih hinangngab mu tuh Templom an pundayawan min he-a, ta mumpahpahmok kamin he-a ya donglom di asal mi ta ihwang dakamih ligat mi.'

¹⁰ Tibom hituwen aton hantudan tindalun di Ammon, Moab ya tindalun nadan numboble nah Bilid an Seir. Uggem in-abulut handidan aammod min mangubat ke dadiyen tatagu handih nalpuwan dad Egypt, mu

impalikkod mu dida ot uggeda dinadag dida. ¹¹ Ne nganne ot ya abuwun tun at-atton dan dakamid uwani an pinhod dan dog-alon dakami tuh boblen impaboltan mun dakami. ¹² Apu an Dios mi, patikodom anhan dida. Ugge mi inilay aton mi, mu madinol kamin baddangan dakamin he-a, te maid di kabaalam min makihanggah dakkodakkol an tindalun mangubat ke dakami."

¹³ Am-in nadan linalakin iJudah takon nadan inayan da ya imbabale da ya dehdi dan timmaddog dah hinangngab APU DIOS. ¹⁴ Indani ya nawaday Espiritun APU DIOS ke Jahasiel an imbabalen Sekariah an imbabalen Benaiah an imbabalen Jeiel an imbabalen Mattaniah an holag Asap an holag Libay. ¹⁵ Ot kanan Jehoshaphat di "Donglom hituwe, Jehoshaphat an patul, takon di dakayun iJudah ya iJerusalem! Hituwey kanan APU DIOS: 'Adi kayu tumakut ya adi kayu madanagan ke dadiyen nakal-ot ya dakkodakkol an tindalu, te hi Apu Dios di makigubat ke didan bokon dakayu. ¹⁶ Unga kayu ot ya abun e makigubat hi bigat. Ahiyu tibon didan manikid nah matikid ad Sis nah udun di nundotal nah adi maboblasyon ad Jeruel. ¹⁷ Mu adi pay mahapul an ekayu makigubat. Na-ala ya mipustu kayu ne immop-opya kayu ta ang-angon yuy pangapputan APU DIOS. Baddangan dakayun hiya, dakayun iJudah ya iJerusalem. Adi kayu nimpe tumakut ya adi kayu madanagan. Ume kayuh dih bigat te baddangan dakayun APU DIOS.'"

¹⁸ Dingngol dah diye ya nunyuung hi Jehoshaphat an patul ya nunyuung damdaman am-in nadan tatagu ot dayawon dah APU DIOS. ¹⁹ Indani ya timmaddog nadan holag Libay an holag Kohat ke Korah ot dayawon dah APU DIOS an Dios nadan holag Israel ot pun-itkuk day pundayaw dan hiya.

²⁰ Nabigat ot humalaman da nadan tindalun iJudah nah adi maboblasyon ad Tekoa. Handih wada dah dalam ya timmaddog hi Jehoshaphat ot kanana nadah tatagunay "Mundongol kayun ha-on an iJudah ya iJerusalem! Kulugon yu nan AP-APU an Dios yu ta munnanong kayun nal-ot, ya mangulug kayu nadah profetas ta maphod di pumbalanan am-in di aton yu."

²¹ Nagibbun nakihummangan hanadah mangipangpangulu ot kalyona nadah mungkantan mamangulu dat ikantaan dah APU DIOS ya daydayawon day kinatag-ena. Athituy ingkanta da: "Mumpasalamat takun APU DIOS, te punnanongonay ongal an pamhod nan ditaku!"

²² Kediye inlappu dan mungkanta ya mundayaw ya impunlalaban APU DIOS nadan tindalun iAmmon, iMoab ya iEdom. ²³ Numbaddang nadan iAmmon ya iMoab ot patayon dan am-in nadan tindalun di Edom. Indanit nagibbun pinate dan am-in dida ya dida bo damdamay numpapatte. ²⁴ Kinali, handih dimmatong nadan tindalun di Judah nah pun-uhdungan nah adi

maboblayan ya tinibo day dakkodakkol an adol di nungkakaten tatagun kawahwahit an maid di ohan dadiyen e binumtik an matagu. ²⁵ ImmeH Jehoshaphat an patul ya nadan tataguna ot eda amungon di ngunut nadan nungkakaten titindalun buhul da. Namahig an dakkodakkol di inala dan babaka, makan ya bulwati ya nabalol an ngunut, ta adida pakad-on am-in. ImmeH tulun algoy nangamungan dan dadiye. ²⁶ Handih mikap-at an algo ya naamung da ot dayawon dah APU DIOS nah nundotal an Berakah an hay kibalina ya "Bendisyon" ot ingganad uwani ya hidiyey ngadana.

²⁷ Impangulun Jehoshaphat nadan tindalun iJudah ya iJerusalem ot maka-an-anla dan nibangngad ad Jerusalem te inapput APU DIOS di buhul da. ²⁸ Dimmatong dad Jerusalem ot ume da nah Templon APU DIOS ot munggitala da, mun-ayyuding da ya muntang-guyub da.

²⁹ Handih dingngol di kabobbobley mipanggep hi inat APU DIOS an nakigubat nadah buhul di holag Israel ya namahig di takut dan hiya. ³⁰ Malinggop mo kayay pun-ap-apuwan Jehoshaphat te maid mo nadah numbobleh nunlinikkod di umidat hi kabulubulunan da. ³¹ Numpatul hi Jehoshaphat ad Judah handih tulumpulut limay toona ot mun-ap-apuh duwampulut li-man toon. † Hay ngadan inana ya hi Asubah an imbalen Silhi. ³² In-un-unud Jehoshaphat hi pangien amanan hi Asa an inat nay pinhod APU DIOS. ³³ Muden uggena pina-i nadan pundayawan hi adi makulug an dios, ya ugge in-ohhan nadan tataguy pundayaw dan Apu Dios. ³⁴ Nitudok nadan udum an inat Jehoshaphat hi numpatulana nah Liblun Jehu an imbabalen Hanani an nid-um nah Liblun Nadan Patul di Israel.

³⁵ Handih mungkapoppog di pun-ap-apuwana ya nakihayyup ke Ahasiah an patul di Israel an gaga-ihon tagu. ³⁶ Ot mumbaddang dan nanganapyah babapor ad Esion Geber. ³⁷ Indani ya inabig Elieser an imbalen Dodabahu an iMareshah di adi maphod an maat ke Jehoshaphat. Kananay "Gapu te nakihayyup kan Ahasiah ya dadagon APU DIOS di nginunu yu." Immannung hidiye an napai nadan bapor ta uggeda nibiyaheh baybay.

Hay numpatulan Jehoram ad Judah

21 Handih nateh Jehoshaphat ya nilubuk nah lubukan di aammod na nah Boblen David. Ot mihannot nan imbabalanan hi Jehoram an numpatul. ² Hanadan tutulang Jehoram an linalakin imbabalen Jehoshaphat ya hi Asariah, hi Jehiel, hi Sekariah, hi Asariahu, hi Michael ya hi Sephatiah. ³ Indatan amada didah silber, balituk ya nadan udum an nabalol an odon.

† Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handih numpatulan da.

Inip-ong na bon diday udum an o-ongal an bobled Judah an nahamad an naaladan. Mu hi Jehoram di numbalin an patul te hiyay panguluwan.

⁴ Handih nihamad moy pun-ap-apuwana ya pinatan am-in nadan iibanan linalaki, takon nadan udum an mangipangpangulu. ⁵ Tulumpulut duway toon Jehoram handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh walun toon. †† In-un-unud nah inainat nadan patul di Israel an umat ke Ahab an gaga-ihon abu, namamam-a te in-inenay imbabalen Ahab. Om, inat nay gaga-ihon pakabalawwon APU DIOS. ⁷ Mu gapuh nakitobbalan APU DIOS ke David handi ya uggena in-abulut an madadag di pun-ap-apuwana te insapatanan punnanongonay holag David an mumpatul ta nanga-mung.

⁸ Kediye numpatulan Jehoram ad Judah ya ngimmohe nadan iEdom ot maappil dah ohan boble ya tinududay patul da. ⁹ Ot e gubaton Jehoram di Edom an in-e nan am-in di tindalunan nunlugan dah kalesa. Handih wada da Jehoram hidi ya linikkub nadan iEdom dida, mu binumtik dah hilong. ¹⁰ Nipalpun diye ya naappil moy Edom an bokon mo parten di Judah. Kediye bon tiempo ya nungngohe damdamay Libnah, te inwalong Jehoram nan AP-APU an Dios handidan aammod da. ¹¹ Numbohwaht nay pundayawan hi adi makulug an dios nadah bibilid ad Judah ot ipangpangulunay tatagud Judah ya Jerusalem an mundayaw ke dadiyen dios.

¹² Indani ya nuntudok hi Elijah an profetas ke Jehoram an kananah tudok nay "Athituy kanan nan AP-APU an Dios handin ammod mun hi David: 'Uggem in-un-unud nadah maphod an inat amam an hi Jehoshaphat weno hi apum an hi Asa an numpatul ad Judah. ¹³ Mu kon ot umat ka ot ya abu nadah patul di Israel an gaga-ihoy at-attom. Impangpangulum di tatagud Jerusalem ya Judah an mundayaw hi dios an kinapyan di tagu, umat hi inat Ahab ad Israel. Ya pinatem bo nadan linalakin tutulang mun kudkudukdul mu he-a.' ¹⁴ Ta hidiye nan ad uwani ya dandanin aton APU DIOS di namahig an pangastigunan he-a, nadan tatagum, nadan imbabalem, nadan inayam ya am-in di wadan he-a. ¹⁵ Hay pangastigunan he-a ya idatan dakah dogon di putun namahig di hakit nat bumudal di udun di putum."

¹⁶ Indani ya impanomnom APU DIOS nadah iPilistia ya nadah Arab an numbobleh nih-up ad Ethiopia an eda gubaton hi Jehoram. ¹⁷ Ot ume dad Judah ot pa-iyon da nadan nahamad an alad diyen boble ot alan dan am-in di nabalol nah balen nan patul takon nadan imbabalena ya nadan inayana. Ammuna nan udidayan an imbabalanan lalakin hi Ahasiah ‡ an uggeda nakiala.

†† Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handih numpatulan da. ‡ Hay ohan ngadana ya hi Jehoahas.

¹⁸ Nagibbun naat hituwe ot ahi paholtap APU DIOS ke hiyay dogon di putuna. ¹⁹ Nangnangngey tiempo ot handih mungkapoppog nan mikadwan toon an nundogohana ya bimmuddal di udun di putuna ot loktat ya nate. Uggeda nun-apuy nadan tatagunah pun-dayaw dan hiya handih natayana umat hi nangat da handidah aammod na. ²⁰ Tulumpulut duway toona handih numpatul ot mun-ap-apud Judah hi walun toon. Ya handih natayana ya adi u-umyung di tatagu. Inlubuk da nah Boblen David, mu ugge nilubuk nah lubukan di papatul.

Hay numpatulun Ahasiah ad Judah

22 Indani ya tinuddun nadan tatagud Jerusalem hi Ahasiah an udiyan an lalakin imbabalen Jehoram an mihannot an mumpatul. Hanadan pangpangluwan an tutulang nan linalaki ya pinaten nadan Arab an nangubat ke dida, kinali hiya moy numpatul ad Judah. ² Hi Ahasiah ya duwampulut duway toona handih numpatul ot mun-ap-apud Judah hi hintoon. [†] Hay ngadan inana ya hi Athaliah an inap-apun Omri an patul di Israel.

³ Gaga-iho damdamay inainat Ahasiah umat hi inainat nadan papatul ad Israel te tinuttudduwan inana ot atonay athidi. ⁴ Inainat nay gaga-ihon pakabalawwon APU DIOS umat hi inainat nadan pamilyan Ahab. Handih nateh amana ya numbalin nadan pamilyan Ahab an konsehal na ot diday hinumlun hi nadadagana. ⁵ Inun-unud Ahasiah di intugun da ot maki-hayyup ke Joram an patul di Israel an imbabalen din hi Ahab. Eda nakigubat ke Hasael an patul di Syria ad Ramoth Gilead ya naliputan hi Joram. ⁶ Ot mibangngad hi Joram ad Jesreel ta mapoy-an nadan liput na.

Immeh Ahasiah an e mangidung-on hiya. ⁷ Muden adi maphod ot ya abuy numbalinan diyen ena numbisitaan. Te ninomnom mo tuwalin Apu Dios an kediye pumbisitaanay pangastiguwanah Ahasiah. Kediye wadah di Ahasiah ya immalih Jehu an imbabalen Nimshi an tinuddun APU DIOS an mamoppog hi pun-ap-apuwan di pamilyan Ahab. ⁸ Handih pumpaten Jehuy pamilyan Ahab ya nipaddin tinibona nadan udum an opisyal di Judah ya nadan iiban Ahasiah an nun-ibban hiya. Ot patayon Jehu didan am-in. ⁹ Indani ya imme nadan tatagun Jehu an manamak ke Ahasiah ya inakhupan dad Samaria an nuntaluh di. Binalud da ot ie dan Jehu ot patayona. Iniphod nadan tatagun inlubuk hi Ahasiah te kanan day "Hiya ya inap-apun Jehoshaphat an makangngun-unud ke Apu Dios." Indani ya maid nadah pamilyan Ahasiah di kabaelanan mumpatul.

Hay numpatulun Athaliah ad Judah

¹⁰ Handih inninlan Athaliah an nate nan imbabalenan patul an hi Ahasiah ya in-oldenan ipipaten am-in di iiba ya pamilyan Ahasiah ad Judah. ¹¹ Mu indalunun Jehosheba an inawit hi Joash an golang an imbabalen Ahasiah ya nan babain mangipaptok ke hiya ot ena italu dida nah ohan kuwartu nah Templo ta adi milagat nan golang nadah iiban pipaten Athaliah. Hi Jehosheba an inayan nan padin hi Jehoiada ya tulang Ahasiah an imbabalen din patul an hi Jehoram. ¹² Impaptok nah Joash an intattalu na nah Templon Apu Dios kediye onom an toon an nun-ap-apuwan Athaliah.

23 Handih mikapitun toon an numpatulun Athaliah ya nan padi an hi Jehoiada ya nunnomnom mo anhan hi atona ot makitobbalan hi liman aap-apun di tindalu: hi Asariah an imbabalen Jeroham, hi Ismael an imbabalen Jehohanan, hi Asariah an imbabalen Obed, hi Maaseiah an imbabalen Adaiah ya hi Elishaphat an imbabalen Sikri. ² Nundalunu dan immed Judah ot aya-gan da nadan aap-apun di holag Libay ot umali dad Jerusalem. ³ Naamung dan am-in nah Templo ot makitobbalan da nah ungan patul.

Kanan Jehoiada ke diday "Nadatngan moy tiempon pun-ap-apuwan tun imbabalen di patul te kinalin APU DIOS an hay holag David di mumpatul ke ditaku. ⁴ Mahapul an athituy aton taku: Hanadan padi ya nadan iiba dan holag Libay an umalin mungngunu nah Sabadun Tungo ya muntulu dan maganodwat mungguwalya day udum hanadah hohoob. ⁵ Ya hay udum ya ume dah balen nan patul ya nadan udum ya mungguwalya da nah Hoob nah Nipab-unan tun Templo ya nadan tatagu ya miha-ad da nah dolan di Templo. ⁶ Adiyu kal-iwan an ammuna nimpe nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay an mungngunu kediye tiempoy mabalin an humgop hi Templon APU DIOS te niong-ong dan hiya. Hanadan udum an tatagu ya mahapul an un-unudon dah tuwen intugun APU DIOS ta miha-ad da nah dola. ⁷ Dakayun holag Libay ya mahapul an nakadaddaan kayun mungguwalya ke Joash an nauknut di ispada yu ya miun-unnud kayuh pangayana. Wada key tagun patnaan humgop nah Templo ya mahapul an patayon yu."

⁸ Inun-unud nadan holag Libay ya nadan tataguy kinalin Jehoiada an aton da. Hanadan mangipangpanggulun hanadah tulun grupu ya kinali day aton nadan mungngunu kediye Sabadun Tungo, takon nadan nagibbun nungngunu. Ugge in-abulut Jehoiadan umanamut nadan padi takon di nagibbuy ngunu da kediye Sabadun Tungo. ⁹ Indat Jehoiada ke dediye ap-apu nadan pahul ya happiyon din patul an hi David an nidulin nah Templon Apu Dios. ¹⁰ Impustu na nadan

[†] Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handih numpatulun da.

guwalya nah kad-an nan patul an nauknut di ispada da ya nipustu dah nunlinikkod nah hinangngab di Templo ya linikkub da nan altar ta guwalyaan da nan patul.

¹¹ Imbudal Jehoiada ya nadan imbabalenah Joash an imbabalen din patul an hi Ahasiah ot ipapngot dan hiya nan pongot di patul. Ya indat dan hiya nan liblun nitudokan di tugun mipanggep hi pun-ap-apu ot ipainila dan hiya moy patul. Dinuyagan day ulunah lana ot itkuk dan kanan day "Munnanong kan mumpatul!"

¹² Handih dingngol Athaliah nadan mamtik an tatagu ya dingngol na boy tukuk di tatagu gapuh amlong da nah patul ya ginal-anan imme nah Templon APU DIOS ot ena tibon di ma-ma-at. ¹³ Ya tinibona nan ungan patul an timmaddog nah tumaddogan di patul nah paldang di tukud nah hogpan nah Templo. Ya nipaldang nadan opisyal ya nadan mumpagangoh tangguyub nah patul ya muntukuk nadan tatagu gapuh anla da ya pun-ipagango da nimpey tangguyub da. Ya nadan mungkantan nangdon hi paggango day mangipangpanguluh pun-an-anlaan da. Indani ya binik-in Athaliah di bulwatina ya pun-itkuk nay "Tinalamak! Tinalamak!"

¹⁴ Kediye ya in-olden Jehoiada an padi nadah aapapun di tindalun kananay "Ilah-un yu tuh Temploh Athaliah ya patayon yuy dahdin tagun mangipatnan mangihwang ke hiya. Adiyu patayon hi Athaliah hituh bohongnan di Templon APU DIOS." ¹⁵ Impudon da ot ie da nah balen di patul ot patayon da nah Hoob di Kabayu.

¹⁶ Nakitobbalan hi Jehoiada nah patul an hi Joash ya nadah tatagu an hi APU DIOS ya abuy un-unudon da. ¹⁷ Indani ya imme nadan tatagu nah templon Baal ot pa-iyon da. Binukli da nadan pun-appitan ya nadan kinapya dan ing-ingon Baal an dios da. Ya pinate dah Mattan an padin Baal nah hinangngab diyen pun-appitan.

¹⁸ Tinuddun Jehoiada nadan padin holag Libay an diday nangamung an mumpaptok nah Templon APU DIOS, mipuun nah maunud an intugun din hi David. In-oldena bon diday mangiappit ke APU DIOS nadah maghob mipuun nah tugun Moses. Ya diday mungkantah pun-an-anlaan mipuun hi tugun din patul an hi David. ¹⁹ Ya impustu nay mumpaptok nadah hoob nah Templon Apu Dios ta adida paghopon nadan mibilang an adi malini.

²⁰ Indani ot umeh Jehoiada an ibbana nadan aapapun di tindalu, nadan natag-ey saad na, nadan aapapu ya am-in nadan tatagu, ot eda ikuyug hi Joash an patul dan inilpu da nah Templon APU DIOS. Indalan da nah nuntap-on hoob ot ume da nah balen di patul ot pab-unon dah ubunan di patul. ²¹ Ya maka-an-anlan

am-in nadan tatagu ya malinggop moy boble da te nateh Athaliah.

Hay nangipaphodan Joash nah Templo

24 Pituy toon Joash handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh nap-at an toon. † Hay ngadan inana ya hi Sibiah an iBeersheba. ² Umipaamlong ke APU DIOS di inainat Joash handih kataggun Jehoiada an padi. ³ Pinilin Jehoiaday duwan babain in-inen Joash ot mawaday iimbabalenan linalaki ya binabai.

⁴ Nala-uy kaatnan toon ya ninomnom Joash an iphod nah Templon APU DIOS. ⁵ Ot ayagana nadan papadi ya nadan ibba dan holag Libay ot kanan diday "Ume kayu nadah kabobbobled Judah ta amungon yun am-in nadan buwis an idat di holag Israel hi katootoon ta pumpaiphod taku nah Templo. Aton yuh naed uwani." Mu uggeda inat kediye nangaliyanan dida.

⁶ Ot ipaayag nan patul hi Jehoiada an natag-en padi ot kanan hiyay "Tipet unggem inggag-a nadan holag Libay an e mangamung ad Judah ya Jerusalem nah buwis an niong-ong nah Templo? Hinaen buwis ya in-olden din hi Moses handidah holag Israel ta miusal hi pangiphod nah Tabernacle."

⁷ Handih nun-ap-apuwan Athaliah ya hinggop nadan tataguna nah Templo ot usalon da nadan nangilinan an ngunut hi nundayawan da nah dios an ing-ingon Baal.

⁸ Numpakapyah Joash hi kahon ot iha-ad da nah hogpan nah Templo. ⁹ Nipainilan am-in ad Judah ya Jerusalem an mahapul an iala da nan idat dan APU DIOS mipuun hi in-olden Moses an muttatyun Apu Dios an aton handidan holag Israel handih kawada da nah adi maboblakan. ¹⁰ Pininhod nadan tataguh diye ot maan-anla dan nangialih pihhu da ot mapnu nan kahon. ¹¹ Deket napnu nan kahon on inalan nadan holag Libay ta ie da nadah opisyal nan patul. Ne inalan nan sekretari ya nan opisyal nan natag-en padi nan pihhut bilangon da ne imbangngad da bo nan kahon hi di nah Templo. Athidih kabigabigat ot loktat ya dakol di naamung hi pihhu. ¹² Indat da Joash an patul ya hi Jehoiada nan pihhu nadah ap-apun mumpaptok hi mungngunu ot manangdan dah karpentero ya nadan mumpahok hi batut iphod da nah Templon APU DIOS. Timmangdan da boh mumpanday ot nangapya dah gumok ya giniling an mausal hidi. ¹³ Inhapot nadan mungngunun nangiphod kediye Templo ya maphod di ine-en di nungngunu da. Ot inhamad da ya ibangngad da nan datin ang-ang na.

¹⁴ Handih nagibbun niphod nah Templo ya imbangngad da nan nahawwal an pihhu ke Joash an patul ya hi Jehoiada an padi ot usalon dan mangapya nadah

† *Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handih numpatulan da.*

mausal hi pundayawan ya pun-appitan takon nadan inadu ya basun balituk ya silber. Kediye kataggun nan padin hi Jehoiada ya adi oggan mabattanan di pun-appitan da nah Templo.

¹⁵ Naka-am-amah Jehoiada ot ahi mate handih hinggatut ta tulumpuluy toona. ¹⁶ Nilubuk hi lubukan di papatul nah Boblen David te nidayaw hi Apu Dios gapu nadah maphod an inat nah kiphodan di tatagud Israel ya nan Templo.

¹⁷ Mu handih nate moh Jehoiada ya immali nadan aap-apud Judah ot munyuung dan Joash an patul ot ihaphapitan da ot iun-unud nah itugun da. ¹⁸ Ninomnom dan iwalong nan Templon APU DIOS an Dios handidan aammod da ot nan tukud nan babain dios an hi Asherah ya nadan kinapyan di taguy dinaydayaw da. Ot bumoh-ol hi APU DIOS ke datuwen punliwatan an at-atton di iJudah ya iJerusalem. ¹⁹ Indani ya binaal APU DIOS nadan profetas ta kalyon da nadan tatagut ibangngad dan mangun-unud ke hiya, mu adida hangudon an donglon di kalyon da.

²⁰ Indani ya nawaday Espiritun Apu Dios ke Sekariah an imbabalen Jehoiada an padi ot tumaddog hi hinangngab nadan tatagu ot kananan diday "Hituwey kanan Apu Dios ke dakayu: 'Tipe adiyu un-unudon di tugun kut deyan adi pumhod di nitaguwan yu? Inwalongak ke dakayu, ta hidiye nan inwalong dakayu mo damdaman ha-on.'"

²¹ Mu hi patul an hi Joash ya nadan opisyal na ya uggeda pinhod nan kinalin Sekariah ot iplanu dan patayon. Hanadan tatagu ya inun-unud dah diyen olden nan patul ot tugmilan dah Sekariah nah dolan nan Templo ot mate. ²² Impipaten Joash hi Sekariah an imbabalen Jehoiada te kinal-iwana nan ongal an pamhod Jehoiada ya nan nahamad an nangitakdog nan hiya. Hay nanguddidin kinalin Sekariah ya kananay "Hana ot ta tibom APU DIOS hituwen at-atton dan ha-on ta atom di lebbengnan maat ke dida."

²³ Handih lappun diyen toon ya imme day tindalun iSyria ot eda gubaton hi Joash. Hinggop da nadan bobled Judah takon di Jerusalem ot patayon dan am-in nadan aap-apuh di. Ya inala dan am-in di nganneh diyen wada nah boble ot ipae da nah patul dad Damascus. ²⁴ O-ohay bilang di tindalun di Syria, mu binadangan APU DIOS dida ot apputon day tindalun di Judah takon di dakdakol da. Athituy inat APU DIOS an nangastigun Joash. Man-uke ya inwalong nadan iJudah nan Dios handidan ammod da. ²⁵ Immanamut nadan iSyria an tinaynan dah Joash an nakalipputan. Mu pinaten nadan opisyal na gapuh namatayana nah imbabalen Jehoiada an padi. Pinate dan mahmahhuyop hi kamana ot eda ilubuk nah Boblen David, mu ugge nilubuk hi lubukan nadan patul.

²⁶ Hanadan namaten hiya ya hi Sabad an imbabalen nan babain iAmmon an hi Simeat ya hi Jehosabad an

imbabalen nan babain iMoab an hi Simrit. ²⁷ Hay mipanggep nadah linalakin imbabalen Joash, hay naabig mipanggep ke hiya ya hay mipanggep hi nangiphodana nah Templon Apu Dios ya nitudok nah Liblun di Papatul. Nateh Joash ot mihannot ke hiya nan imbabalenan hi Amasiah an numpatul.

Hay numpatulan Amasiah

25 Duwampulut limay toon Amasiah handih numpatulana ot mun-ap-apud Judah hi duwampulut hiyam an toon. [†] Hay ngadan inana ya hi Jehoaddin an iJerusalem. ² Man-ut umipaamlong ke APU DIOS nadan inat Amasiah, mu ugge nalpuh puhuna. ³ Handih nihamad moy pun-ap-apuwana ya impipatena nadan namaten amanan hi Joash an patul. ⁴ Mu uggena impipate nadan imbabale da te inun-unud na nan olden APU DIOS an nitudok nah Tugun Moses an kananay "Adina lebbeng an mipipatey aammod gapuh numbahulan di imbabale da ya adina bo lebbeng an mipipatey imbabale gapuh numbahulan di ammod da. Man-u ke ya hay ohan tagun numbahul ya mahapul an mipipate gapu nah bahul an inat na."

⁵ Hay oha bon inat Amasiah ya inamung na nadan tindalun holag Judah ya holag Benjamin ot tudduwonay aap-apu mipuun hi holag da. Impabilang na dida ya immeh tulunggatut an libu nadan muntoon hi duwampulu weno nahawwal ya nalaing an mun-usal hi pahul ya happiyo. ⁶ Tinangdanana boy hinggatut an libun nalaing an tindalun iIsrael hi umeh opat an libun kilon silber.

⁷ Mu wada on immalin muttatyun Apu Dios ot kananan hiyay "Apu patul, adika ot e tumangdan hi tindalun iIsrael te inwalong APU DIOS dadiyen holag Eplaim ta adina baddangan dida. ⁸ Deket paki-ayom dida nadah tindalum an makigubat ya nunna-ud an maapput kayu takon di kaatnay laing yun makigubat. Paapput dakayu ke Apu Dios te hiya ke ya kabaelasan ipaapput weno pangapputon di tatagu."

⁹ Kanan Amasiah nah muttatyun Apu Dios di "Mu nganne moy hilbin nan imbayad kun dida?" Kanan bon nan muttatyun Apu Dios di "Kabaelan APU DIOS an mangidat ke he-ah dakdakol an pihhu mu nan imbayad mu."

¹⁰ Ot paanamuton mon Amasiah nadan tinangdananan tindalun holag Eplaim. Nibangngad dadiyen tindalun namahig di boh-ol da nadah iJudah.

¹¹ Impatulid Amasiah di nomnom na ot ipanguluna nadan tindaluna nah Nundotal an Maahin ot patayon day himpulun libun tindalun di Edom an nalpud Seir.

¹² Ya dimpap da boy himpulun libun tindalu ot ie da di-

[†] Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handih numpatulan da.

da nah tap-on di dopla ot iwele da didah di ot mungkabukliy adol da nadah batud da-ul.

¹³ Mu indani ot ya abu ya e hinggop nadan tindalun impaanamut Amasiah di kaatnan bobled Judah an numbattanan di Samaria ya Bet Horon, ot patayon day tulun libun tatagu ya dakol di inala dah limmun nadan tatagu.

¹⁴ Handih nibangngad hi Amasiah an nalpuh ena nangubatan hanadah iEdom ya waday in-anamut nah ing-ingon di dios an inala na nadah tatagud Seir. Dinaydayaw na dadiyen dios ya nunyuung ke dida ya inappitana dida. ¹⁵ Bimmoh-ol hi APU DIOS gapun diyen inat na ot itud-ak na on profetas ot kananay "Tipe mo anhan ta em dayawon nadan dios an adida kabaelan an mangihwang nadah tatagu dah ngannen pangat mu?" ¹⁶ Mu ugge ginibun diyen profetas di pungkalin ya kimmalih Amasiah an kananay "Kon-ana boppoy ek nunhapulan hi tugun mu? Opya ka ot te kal-ina ya impipate daka!"

Intikod diyen profetas an kumali. Mu hituwey warning na: "Nunna-ud an dadagon daka gapu naen inat mu ya gapu te adim hangudon di tugun kun he-a."

¹⁷ Indani ot hummanganon Amasiah nadan konsehal na ot umitud-ak hi e munhingit nah patul di Israel an hi Jehoash an imbabalen Jehoahas ya inap-apun Jehu ta eda kalyon ke hiyah tuwe: "Umali kat mundammu tah gubat." ¹⁸ Mu ab-abig di impanumang Jehoash an patul di Israel ke Amasiah an patul di Judah. Hituwey ab-abig na: "Wada on pagit nah bilid ad Lebanon an kanana nah kaiw an Sedar di 'Iabulut mut iinen nan imbabalek nan imbabalem an babai.' Mu indani ya im-mali ot ya abu on mailom an aggayam ot pun-igatinah diyen pagit. ¹⁹ Wada nin an mumpahhiya ka te sinakup muy Edom, mu hay itugun kun he-a ya mihna ka ot ya abu nah nunhituwam, adika bumudal an makigubat. Tiptet eka mangilailah punligatan yun humlun hi kadadagan yu nadah tatagum ad Judah?"

²⁰ Mu kahing hi Amasiah te indadaan Apu Dios di kadadagana gapuh pundayawana nadah dios di Edom. ²¹ Ot amungon Jehoash an patul di Israel nadan tindalunat eda makigubat ke Amasiah an patul di Judah ot munhinnangga dad Bet Semes. ²² Nunggugubat da ya inapput nadan iIsrael nadan tindalun iJudah ot mamtik dan immanamut dah babale da. ²³ Binalud Jehoash hi Amasiah an patul di Judah hidid Bet Semes ot ie nad Jerusalem. Indani ya dinadag nadan tindalu nay onom di gatut an piye nah binattun alad, mipalpu nah Hoob Eplaim inggana nah Hoob nah Dugu. ²⁴ In-alanan am-in nadan balituk ya silber ya am-in ngunut an nadan mausal nah Templon Apu Dios an impaptok Obed Edom. Ya impakialanan am-in nadan nabalol nah balen di patul takon di tatagu ot iena didad Samaria.

²⁵ Hi Amasiah an patul di Judah ya timmagu pay hi himpulut liman toon nipalpuh natayan Jehoash an patul di Israel. ²⁶ Hay udum an naat handih numpatulan Amasiah mipalpuh lappuna inggana udidina ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah ya Israel. ²⁷ Handih inwalong Amasiah hi APU DIOS ya wada day numplanun mamaten hiyad Jerusalem, ot bumtik ad Lachish. Mu intud-ak nadan buhul nay mangunud ke hiya ot patayon dah di. ²⁸ Imbangngad day adol nad Jerusalem an intakke dah kabayu ot ilubuk da nah lubukan di aammud na nah Boblen David.

Hay nun-ap-apuwan Ussiah ad Judah

26 Handih nateh Amasiah ya impumbalin nadan tatagud Judah nan imbabalenan hi Ussiah an himpulut onom di toon an mihannot an mumpatul. ² Hiyay nangipaphod nah boble an Elat ot ibangngad nan sakup di Judah handih natayan amana. ³ Himpulut onom di toon Ussiah handih numpatulana, ot mun-ap-apud Judah hi nalimat duwan toon. Hay ngadan inana ya hi Jekoliah an iJerusalem. ⁴ Inat nay umipaamong ke APU DIOS, umat ke amanan hi Amasiah. ⁵ Hi Sekariah di nanuttudun Ussiah an mangun-unud ke Apu Dios. Impunnanong nan nunhilbin APU DIOS handih kataggun Sekariah ot bendisyonan Apu Dios am-in hi inat na.

⁶ Nakigubat hi Ussiah nadah iPilistia ot dadagonay alad di Gat, Jabneh ya Asdod. Ot mangapyah balun bobled Asdod ya nadah udum an parten di Pilistia. ⁷ Binaddangan APU DIOS hi nangapputana nadah iPilistiah, nadan Arab ad Gur Baal ya nadan Meunites. ⁸ Numbayad nadan Meunites ke hiyah buwis hi ka-tootoon ya namam-an nundingngol hi kabobboble, takon ad Egypt te numbalin an ongal di kabaelana. ⁹ Nangapya boh nahamad an natag-en balen pungguwalyaan ad Jerusalem nah Pikdol an Hoob ya nah Hoob nah Nundotal ya nah nangappit hi nunlikkodan di alad. ¹⁰ Ya nangapyah nahamad an pundipensa da nah boble nadah adi maboblayan ya nungka-ut hi dakol an bubun te dakkodakkol di haluna nadah puun di bilid ad Judah ya nadah nundotal. Pakappinhod na boy nganneh diyen mitanom, kinali dakol di pungguwuwonan mumpaptok hi laguntana ya payona nadah bilid ad Judah ya nadah nundotal.

¹¹ Dakkodakkol di tindaluna ya nakala-ing da ya nakadaddaan dan am-in an makigubat. Hi Jeiel an sekretarin di tindalu ya hi Maaseiah di bimmaddang ke hiyan nun-ulnus ya nanuttudu ke dadiyen dakkodakkol an tindalu. Hay ap-apu dan mangidat hi ngannen olden an un-unudon da ya hi Hananiah an oha nadah konsehal nan patul. ¹² Ya hay bilang nadan aapapun munmandal ke dadiyen nungkalaing an tindalu ya duwan libut onom di gatut. ¹³ Hay bilang am-in

nadan tindaluna ya tulunggatut ta pitun libut limang-gatut. Nakadaddaan dan am-in an makihanggih kumpulmin buhul nan patul. ¹⁴ Indatan Ussiah didan am-in hi happiyo, pahul, helmet, hay gumok an bulwati, pana ya bayyabe. ¹⁵ Ya winadanay makinan nipatuk nadah alad ad Jerusalem an usalon dan mangipaeh pana ya mangigyang hi batu nadah nitag-en pungguwalyaan weno nadah dugun di alad. Hidiyen makina ya kinapyan nadan nalaing an tataguna. Nundingngol hi Ussiah hi kabobboble te binaddangan Apu Dios inggana ongal di kabaelana.

Hay nunliwatan Ussiah ya hay nakastiguwana

¹⁶ Mu handih ongal moy kabaelana ya numbalin an mumpahhiya ot hidiyey gapunah nadadagana. Manuke ya nunliwat ke APU DIOS an Dios na te hinumgop nah Templo ot ena tolgan nan maghob an bangbanglu. ¹⁷ Inunud Asariah an natag-en padi nan patul an hinumgop nah Templon impangulunay nawalun nakatullid an padin APU DIOS. ¹⁸ Ot kalyan dah Ussiah an kanan day "Adina lebbeng an he-a, Ussiah di muntolog nah maghob an bangbanglun miappit ke APU DIOS. Hanadan padin holag Aaron di natuddun mangiat kenae. Lumah-un ka te nunliwat ka! Adi daka tobalon ke APU DIOS ketuwen inat mu."

¹⁹ Bimmoh-ol hi Ussiah ya adina iha-ad nan puntolog hi bangbanglun inodnana. Ya kediye muntattaddog hi hinangngab nan punggohoban hi bangbangluh di nah Templon APU DIOS ya nawaday leprosy hi tuktuk na. ²⁰ Tinibon da Asariah ya nadan udum an padih diyen leprosy na ya ginal-an dan impalah-un. Takon hi Ussiah an patul ya gagaid an lumah-un te kinastigun APU DIOS. ²¹ Ot hidiyey dinggon Ussiah nipalpun diye inggana nate. Naappil di niha-adana ya ug-ugge niabulut an humgop nah Templo. Hi Jotham an imbabalenay numpaptok nah balen di patul ya hiyay nun-apu nadah tatagu.

²² Hanadan udum an naat nipalpuh lappunan nun-ap-apuwan Ussiah ingganah udidina ya intudok din profetas an hi Isaiah an imbabalen Amos. ²³ Handih nateh Ussiah ya nilubuk nah e-elen an lutan metlaing di papatul. Ugge nilubuk nah lubukan di papatul te waday leprosy na. Ot mihannot nan imbabalenan hi Jotham an numpatul.

Hay numpatulanan Jotham ad Judah

27 Duwampulut limay toon Jotham handih numpatulana ot mun-ap-apud Judah hi himpulut onom di toon. Hay ngadan inana ya hi Jerushah an imbabalen Sadok. ² Maphod di inat nan umipaamlong ke Apu Dios, umat ke amanan hi Ussiah, mu hiya ke ya ugge hinumgop hi Templon APU DIOS an munggehob hi bangbanglu. Mu nada ken tatagu ya intultuluy dan

inainat di gaga-iho. ³ Impaphod Jotham nan nuntap-on Hoob nan Templon APU DIOS ya inhamad na nadan alad nah bilid ad Ophel. ⁴ Ya nangapyah boboble nah mabilid ad Judah ya nangapyah nungkahamad an pungguwalyaan hanadah muyung.

⁵ Indani ya ginubat na nadan iAmmon ot sakuponay bobble da. Ot mumbayad dah buwis ke hiyah tulun toon. Hay idat dah katootoon ya umeh opat an libun kilon silber, naliman libun sakun wheat, ya naliman libun sakun barley. ⁶ Numbalin an ongal di kabaelan Jotham te makangngun-unud nah AP-APU an Dios na.

⁷ Hanadan inainat nah nun-ap-apuwana, hay nakigubagubatana ya nadan udum an inat na ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah ya Jerusalem.

⁸ Duwampulut limay toona handih numpatulana ot mun-ap-apud Judah hi himpulut onom an toon. ⁹ Nate ot milubuk nah Boblen David ot mihannot an numpatul nan imbabalenan hi Ahas.

Hay numpatulanan Ahas ad Judah

28 Duwampuluy toon Ahas handih numpatulana ot mun-ap-apud Judah hi himpulut onom an toon. Uggena inun-unud di maphod an inat handin ammod nan hi David an patul te inat nay adi umipaamlong ke APU DIOS. ² Inun-unud na ot ya abuy gaga-ihon inainat nadan patul di Israel an nangapyah dah ing-ingon Baal ot dayawon da. ³ Nun-appit hi maghob nah Nundotal an Ben Hinnom ya inun-unud nay himpappangen inainat handidan tatagun dinog-al APU DIOS ke dadiyen bobble handih mangali nadan holag Israel an nalpud Egypt. In-appit na pay di imbabalenan linalaki ke dadiyen dios nan ginhob na dida. ⁴ Nun-appit ya nunggehob hi insenso nadah pundayawan hi adi makulug an dios nadah tap-on di duntug ya hi pupuun di mahaybong an kaiw.

⁵ Ot gapuh nunliwatan Ahas ya in-abulut mon Apu Dios an apputon nan patul di Syria ot piliton dan in-ey dakol an iJudah ad Damascus. Ya inapput damdaman di iIsrael hi Ahas ot dakol di pinate dah tindaluna.

⁶ Pinaten Pekah an imbabalen Remaliah an patul di Israel di hinggatut ta duwampulun libun katultulidan an tindalun di Judah hi ohan algo te inwalong da nan AP-APU an Dios handidan aammod da. ⁷ Hi Sikri an holag Eplaim an iIsrael ya pinate nah Maaseiah an imbabalen nan patul, hi Asrikam an ap-apun di guwalya nah balen di patul ya hi Elkanah an nihaynod hi saad nah patul. ⁸ Inalan di iIsrael di duwanggatut an libun binabai ya u-ungad Judah takon di hay dakol an limmu da ot ie da didah bobble dad Samaria takon di ibba da didan holag Israel.

⁹ Mu wada on hi Oded an profetas APU DIOS hidid Samaria an handih immanamut nadan tindalun di Israel ya ena dinammu dida ot kananay "In-abulut nan

AP-APU an Dios handidan aammod yun apputon yu nadan ijudah gapuh boh-ol nan dida. Mu nahalman bo kayay inat yun maid di homok yu ot pumpate yu dida. ¹⁰ Ya ad uwani ya planu yun pumbalinon dadiyen ijudah ya ijerusalem an himbut yu. Kon uggeyu inilan nunliwat kayu damdaman Apu Dios? ¹¹ Donglon yu tun kalyok! Ibangngad yu dadiyen balud an inala yu te iiba yu metlaing dida. Deket adiyu ya kastiguwon dakayun APU DIOS gapuh namahig an boh-ol na."

¹² Hanadan udum an aap-apun iIsrael an wadah di an hi Asariah an imbabalen Jehohanan, hi Berekiah an imbabalen Mesillemot, hi Jehiskiah an imbabalen Sallum ya hi Amasa an imbabalen Hadlai ya tobalon dah diye ot eda kalyan nadan tindalun nibangngad an nalpuh gubat. ¹³ Kanan dan diday "Adi mabalin an eyu ialu nadan balud hitu! Adiyu pun-udman di bahu taku. Ongal mo tuwaliy numbahulan taku ot deyan impaalin Apu Dios di namahig an boh-ol nan ditakun iIsrael."

¹⁴ Ot ipae da nadan ijudah an inala dan balud ya imbangngad da nadan limmu dan inibtik da yaden ang-ang-angon nadan aap-apu da. ¹⁵ Hanadan opat an linalakin nangadan ya imbangngad da nadah balud di bubulwatin inibtik da te binladan da dida. Ya indatan da didah bulwati ya apatut an usalon da ya indatan da pay didah makan ya danum an inumon da. Ya hina-adan dah lanan di olibay liput da. Intakke dah kabayu nadan nakapuy ot ibangngad da didan am-in ad Jericho an Boblen di Niyug ot ahida mibangngad hi bobled Samaria.

^{16,17} Indani ya ginubat bon di tindalun di Edom di Judah ot alan day dakol ke dida ot pumbalinon da didan balud. Hi Ahab an patul di Judah ya e nakihummangan ke Tiglath Pileser an patul di Assyria ta baddanganan makihangga nadah buhul na. ¹⁸ Kediye bo damdaman tiempo ya ginubat nadan iPilistia nadan numbobleh puun di bilid ad Judah ya nadah bobled Negeb, mu sinakup da mo tuwaliy Bet Semes, Aijalon, Gederot, Soko, Timnah ya Gimso, takon nadan i-itay an bobleh di, ot pumboblayan da. ¹⁹ In-athidin APU DIOS ta pumpakumbabanan Ahas an patul di Judah te impangpangulu nay tatagunan mangiwalong ke Apu Dios ot munliwat da.

²⁰ Handih immalih Tiglat Pileser an patul di Assyria ya uggena binaddangan hi Ahas, mu pinaligat na ot ya abu. ²¹ Ot alan Ahas nadan nabalol an ngunut nah Templon APU DIOS, nah balen di patul ya balen nadan opisyal na ot idat nan Tiglat Pileser an patul di Assyria, mu uggena metlaing binaddangan. ²² Ya pun-imamanan mungngohen APU DIOS ten waday ligat an immalin hiya. ²³ Nun-appit pay nadah dios di iSyria an nangapput ke hiya te kananay "Deket binaddangan dadiyen dios nan patul di Syria ya nunna-ud an baddanganak damdama hin iappitak dida." Mu hidiyen inat nay hinumlun ot ya abuh nadadagana ya nadan

holag Israel. ²⁴ Ya inalana nadan ngunut nah Templon APU DIOS ot pompa-i na ya indakkig na nan Templot maid di e mundayaw hidi. Bokon ammuna dadiye, mu nanganapya bo udot hi pun-appitan hanadah adi makulug an dios hi am-in hanadah bobled Jerusalem. ²⁵ Ya nangapyah balen dadiyen adi makulug an dios hi am-in hi bobled Judah ta pun-appitan da ke dadiyen dios ot gapun diye ya impaboh-ol na nan AP-APU an Dios handidan aammod da.

²⁶ Hay nadan udum an inat Ahas handih nun-apuwana ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah ya Israel. ²⁷ Nateh Ahas ot milubuk ad Jerusalem, mu ugge nilubuk hi lubukan di papatul. Ot mihannot nan imbabalenan hi Heseekiah an numpatul.

Hay numpatulanan Heseekiah ad Judah

29 Duwampulut limay toon Heseekiah handih numpatulana ot mun-ap-apud Judah hi duwampulut hiyam an toon. Hay ngadan inana ya hi Abijah an imbabalen Sekariah. ² Umipaamlong ke APU DIOS nadan inat na, umat hi inat handin ammod nan hi David an patul.

³ Handih namangulun bulan hi nun-ap-apuwana ya imbughul na nan Templon APU DIOS ot iphod na. ⁴ Impaayag na nadan papadi ya nadan ibba dan holag Libay ta mundadammu da nah dolan nan Temploh nangappit hi timilan di algo. ⁵ Kananan diday "Dakayun holag Libay, donglon yu tun kalyok. Aton yuy ine-en di punlinih adol yu takon nan Templon nan AP-APU an Dios handidan ammod taku. Ya kaanon yun am-in nadan nunhibit nah Templo. ⁶ Ugge impunanong handidan aammod takun mundinol nah AP-APU an Dios taku ot munliwat dan hiya. Inwalong da, takon nan Templon ot hay udum an dios di dinayaw da. ⁷ Ya indakkig day panton nan Templo, indop da nadan dilag hidi, intikod dan mun-appit hi maghob an bangbanglu ya maghob an aggayam nah Templon nan Dios di holag Israel. ⁸ Kinali namahig di boh-ol APU DIOS ke ditakun ijudah ya ijerusalem. Ot hidiyey gapunan in-abulut nan maat di himpappange ya katatakut ke ditaku ot deyan taltalangaan ditakuh tatagu. ⁹ Nungkakatey aammod takuh gubat ya numbalin an balud di imbabale takun binabai ya linalaki takon di inayan taku. ¹⁰ Mu ad uwani ya pinhod kun makitobbalan nah AP-APU an Dios di holag Israel ta adi mo bumobboh-ol ke ditaku. ¹¹ Dakayun holag Libay, adiyu mo iwalong di ngunu yu. Hi Apu Dios di nanuddun dakayun munhilbin hiya ya mangipangpangulu nadah tatagun mundayaw ya mun-appit ke hiya."

¹² Inun-unud da nan patul ot ilappu dan munggunu. Datuwe nadan holag Libay an wadah di: Hay nahlag ke Kohat: hi Mahat an imbabalen Amasai ya hi Joel an imbabalen Asariah. Hay nahlag ke Merari: hi

Kish an imbabalen Abdi ya hi Asariah an imbabalen Jahallelel. Hay nahlag ke Gershon: hi Joah an imbabalen Simmah ya hi Eden an imbabalen Joah. ¹³ Hay nahlag ke Elisaphan: hi Simri ke Jeuel. Hay nahlag ke Asap: hi Sekariah ke Mattaniah. ¹⁴ Hay nahlag ke Heman: hi Jehiel ya hi Simei. Hay nahlag ke Jeduthun: hi Semaiah ke Ussiel.

¹⁵ Inayagan datuway ibba dan holag Libay ot aton day ine-en di punlinih adol da. Ot ahida ilappun aton di ine-en di punlini nah Templon inun-unud day kinalin nan patul mipuun hi olden APU DIOS an aton da.

¹⁶ Hinumgop nadan padi nah Templon APU DIOS ot ilah-un da nadan ngunut an mibilang an adi malini nah dolan nan Templo ot ie nadan holag Libay nah Nundotal ad Kidron. ¹⁷ Inlappu dan mangat nah ine-en di punlini nah Templo handih namangulun algoh namangulun bulan ot handih mikawalun algo ya wada da mo nah balkon. Intuluy dan nungngunuh walu pay an algo ot makaggibbu ot hay bilang di algoh nangiangan dah ine-en di punlini ya himpulut onom an algo.

¹⁸ Indani ot ume nadan holag Libay ke Heseekiah ot ipainila day inat da. Kanan dan hiyay "Inat miy ine-en di punlini nah Templon APU DIOS, nan altar, nadan ngunut an mausal hidi, nan lamesaan an pangihadan nah nangilinan an tinapay ya nadan ngunut an mausal hidi. ¹⁹ Ya emi binangngad nadan udum an ngunut an inalan din patul an hi Ahas handih nangiwalonganan APU DIOS ot idakig na nan Templo. Dehdi da mo nah hinangngab nan altar APU DIOS an naliniyan dat nidadaan dan mausal."

²⁰ Handih biggatnah kabigatana ya inamung Heseekiah nadan opisyal nah boble ot ume da nah Templon APU DIOS. ²¹ Immie dah pitun bulug an baka, pitun lakin kalnero, pitun ka-ongalnan lakin kalnero ya pitun lakin gulding ot iappit da gapuh liwat nan pun-apuwan nan patul ya nadan bimmobled Judah ya ta punlini dan nah Templo. In-appit nadan padin holag Aaron dadiyen aggayam nah altar Apu Dios te hidiyey in-olden nan patul. ²² Kinlong da nadan bulug an baka, nadan lakin kalnero ya nadan ka-ongal nan kalnero ot iwaghik day dala da nah altar. ²³ Hanadan gulding an miappit gapuh liwat ya in-e da nah patul ya nadah tatagu ot ihakmo day takle da ke dadiyen gulding.

²⁴ Kinlong nadan padi dadiyen gulding ot iwaghik day dala da nah altar ta makaan di liwat di holag Israel te in-olden nan patul an hituwen miappit an maghob ya kakaan di liwat am-in nadan holag Israel.

²⁵ Impustun nan patul an hi Heseekiah nadan holag Libay nah Templon APU DIOS an waday paggango da umat hi cymbal, gitara ya ayyuding. Inun-unud nan am-in nadan intugun APU DIOS ke patul an hi David an kinalin da Gad ke Nathan an profetas nan patul.

²⁶ Imme nadan holag Libay hi nunlinikkod nah Tem-

plon intabin day paggangan David ya imme damdama nadan padi nah pustu dan intabin day tangguyub.

²⁷ In-olden Heseekiah an iappit da nadan maghob nah altar. Ya kediyen pun-iappit da dadiyen maghob ya pun-ikanta day pundayaw dan APU DIOS yaden pun-ipagango day tangguyub ya nadan paggangan handin patul an hi David. ²⁸ Dinayaw am-in nadan holag Israel hi APU DIOS ya mungkanta nadan makangnganta yaden pun-ipagangan di udum di tangguyub inggana naghob am-in nadan in-appit dan maghob.

²⁹ Ya nan patul ya am-in nadan tatagu ya munyuung dah pundayaw dan APU DIOS. ³⁰ In-olden nan patul ya nadan opisyal nan ikantan nadan holag Libay di kantant David ya kantan Asap hi pundayaw dan APU DIOS. Ot mungkanta dah mumpaanela ya nunyuung dah pundayaw dan APU DIOS.

³¹ Indani ya kimmali nan patul an hi Heseekiah an kananay "Nagibbu moy pangidawatan takun APU DIOS hi adol taku. Iali yu mo tuh Templo nadan iappit yu takon nan iappit yuh pumpasalamatan yu." Ot punialin nadan tataguy iappit da. Ya nadan naminhod ya in-ali day iappit dan maghob. ³² In-ali day napitun bulug an baka, hinggatut an lakin kalnero ya duwanggatut an ka-ongalnan lakin kalneron miappit an maghob. ³³ In-ali da pay di onom an gatut an bulug an baka ya tulun libun kalneron miappit ta hamulon di tatagu. ³⁴ Mu o-ohay padin mangidadaan hanadah miappit an maghob ot baddangan mon nadan iiba dan holag Libay dida inggana nagibbuy ngunu da ya inggana nad-uman nadan padin nangat hi ine-en di punlini. Te nadan holag Libay ya pakaippaptok dan mangat hi ine-en di punlinih adol da, adida umat nadah padi.

³⁵ Dakkodakkol nadan miappit an dadiye ya miappit an maghob, miappit an mainum ya nadan taban kinaan da nah miappit an mahamul.

Ot mibangngad mo bo nan pundayawan da tuwali nah Templon APU DIOS. ³⁶ Ya maka-an-anla nan patul an hi Heseekiah ya nadan tatagu gapuh inat Apu Dios an kiphodan da tatagu te gagala ot magibbun am-in nadan pinhod dan maat.

Hay nundadaan dah pangatan da nah Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios

30 Impaen patul an hi Heseekiah di tudok nan am-in hi tatagud Israel ya Judah ya impaena boy tudok na nadah holag Manasseh ya Eplaim ta umali dan am-in nah Templon APU DIOS ad Jerusalem ta aton da nan Piyestan di Nala-uan di Anghel APU DIOS an Dios di holag Israel. ² Nunhuhummanganan da Heseekiah ya nadan opisyal nan aton dah diyen piyesta nah mikadwan bulan. ³ Handi ya oggan da aton hidiyen piyesta nah mamangulun bulan, mu kediyen bulan ya o-oha day padin nangat hi ine-en di punlini. Oha bo ya

ugge ni-an naamung nadan tatagud Jerusalem. ⁴⁵ Timbal nan patul ya nadan tataguy pangatan da kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel nan AP-APU an Dios di holag Israel. Kinali, inhumungangan dan ipae day mangipainilan am-in hi tatagud Israel mipalpud Beer-sheba ingganad Dan ta umali dan am-in ad Jerusalem ta aton dah diyen piyesta. Te handidah nalana-un toon ya imbahho dan inun-unud nan tugun mipanggep ketuwen piyesta te adi maki-at di udum.

⁶In-olden nan patul an wadaday mangieh tudok ad Israel ya Judah an athituy nitudok: "Dakayun tatagun holag Israel, ibangngad yun mundayaw nah AP-APU an Dios Abraham, hi Isaac ya hi Jacob, ta baddangan ditakun o-ohan natdaan hi nangubatan nadan iAssyria ke ditaku. ⁷Adiyu iummat handidah aammod yu ya handidan iiba yun inwalong da nan Ap-apu an Dios handidan aammod taku ot nahalman di nangastigu nan dida ta deyan dakayu mismu ya ang-ang-angon yun ma-ma-at di athidi. ⁸Adi kayu mungngohe, umat hi inat da, mu un-unudon yuh APU DIOS. Umali kayuh tud Jerusalem tuh Templonan munnananong an nangilinan. Ta dayawon yuh APU DIOS ta makaan nan namahig an boh-ol nan dakayu. ⁹Te deket ibangngad yun mundayaw ke APU DIOS ya pumbalinonan homkon nadan buhul yu nadan inayan yu ya imbabale yun balud dat ibangngad da dida tuh boble. Te hi APU DIOS an Dios yu ya huhhumok. Kinali, deket ibangngad yu nimpun mundayaw ke hiya ya baddangan dakayu bo."

Hay Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios

¹⁰Hanadan binaal nan patul an mangie nadah tudok ya im-impong day boblen nadan holag Eplaim ya holag Manasseh takon hi boblen nadan holag Sebulun. Mu katataw-an da ya taltalangaan da dida. ¹¹Mu wadaday udum nah holag Asher, holag Manasseh ya holag Sebulun an numpakumbaba ot ume dad Jerusalem. ¹²Kediye ya winadan Apu Dios di ongal an pamhod nadan tatagud Judah an miohha dan mangun-unud hi olden nan patul ya nadan opisyal nat un-unudon day kalin Apu Dios.

¹³Ot dakkodakkol day naamung ad Jerusalem kediyen mikadwan bulan an mangat nah Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag. ¹⁴Numbabaddang da bo ot kaanon da nadan pun-appitan nadan adi mangulug ke Apu Dios ad Jerusalem takon nadan pun-appitan dah maghob an insenso ot eda iwele nah Nundotal ad Kidron. ¹⁵Handih nadatngan nan mikahimpulut opat an algo kediyen bulan ya kinlong nadan tatagu nadan ka-ongalnan kalneron miappit. Ya bimmain nadan udum an padi ya nadan ibba dan holag Libay ot aton da nan ine-en di punlinih adol da ot ie day iappit dan maghob nah Templon APU

DIOS. ¹⁶Imme da nah eda kipustuwan nah Templo mipuun nah Tugun Moses an muttatyun Apu Dios. Ya nada ken ibba dan holag Libay ya in-e da nadan dala nadah padi ot iwaghik da nah altar. ¹⁷Ya gapu te dakol nadah tataguy ugge nangat nah ine-en di punlini ya nadan holag Libay di nanglong nadah kalnero da ot iappit dan APU DIOS. ^{18,19}Hay kadakkolan hanadah ugge nangat hi ine-en di punlini ya nadan holag Eplaim, holag Manasseh, holag Issakar ya holag Sebulun. Mu nakihumul da kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios takon di uggeda nimpe inun-unud nadan tugun mipanggep ketuwen piyesta. Ot idasalan Heseekiah dida an kananah dasal nay "Makaphod an AP-APU an Dios handidan aammod mi, abulutom anhan hantudan mundaydayaw ke he-an naminhod mon mangun-unud ke he-a an Dios da, takon di uggeda inat nan ustun ine-en di punlini."

²⁰Dingngol APU DIOS hidiyen dasal Heseekiah ot abulutonay pundayaw nadan tatagun uggena kinastigu dida. ²¹Pitun algoy nangatan nadan tatagun naamung ad Jerusalem nah Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag an nun-an-anla da. Ya nungkankanta nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay hi pundayaw dan APU DIOS hi kabigabigat kediyen pitun algo ya inunnudan dah paggango. ²²Totobalon Heseekiah nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay te nalaing dan mangiat hi ngunu da mipanggep hi punhilbi dan Apu Dios. Kediyen pitun algo ya nun-an-anla nadan tatagun nakihumul ya nun-appit hi pundayaw da nah AP-APU an Dios handidan aammod da.

²³Ya timbal dan mumpiyesta da pay hi pitun algo ot mun-an-anla da. ²⁴Indat Heseekiah nadah tataguy hinlibun bulug an baka, pitun libun kalneron hamulon da. Hanada ke damdaman opisyal ya indat day hinlibun bulug an baka ya himpulun libun kalnero. Kediye ya dakol nadah padiy nangat nah ine-en di punlinih adol. ²⁵Nun-an-anlan am-in nadan tatagun naamung ad Judah, nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay, nadan nalpud Israel, nadan tataguh udum an boblen immalin makipiyesta ya am-in nadan bimmbled Judah. ²⁶Namahig di an-anlan nadan tatagud Jerusalem kediyen piyesta. Maid di athidin naat nipalpu handih tiempon Solomon an imbabalen din patul an hi David ingganad uwani.

²⁷Hanadan papadi ya timmaddog da ot bendisyonan da nadan tatagu. Ya dingngol Apu Dios hidiyen dasal dah langit an kawad-ana.

31 Handih nagibbu nan piyesta ya imme nadan tatagu nadah bobled Judah, Benjamin, Eplaim ya Manasseh ot pa-iyon dan am-in nadan nangilinan an tukud ya binongwa da nadan tukud an ing-ingon nan dios an hi Asherah ya kinaan da nadan pundayawan hanadah adi makulug an dios ya nadan pun-

appitan ke dida. Ot ahida mumpanganamut hi boble da.

²Indani ya tinuddun Heseekiah di ngunuwon nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay ot maganodwa dat waday mun-appit hi maghob, hay mun-appit hi mahamul, nadan mungkantah pundayawan ya pumpasalamatan ke APU DIOS nah hoob di Templo. ³Oggan umidat damdama nan patul hi aggayam an miappit hi kabiggabiggatna ya nah mahmahdom ya kalinggulinggu nah Sabadun Tungo, nah Piyestan di Natalak di Bulan, ya nadan udum an piyestan maat hi katootoon mipuun hi Tugun APU DIOS. ⁴Kinalina bo nadah tatagun ialli da nadan lebbengnan idat dan limmu da nadah padi ya nadah ibba dan holag Libay ta waday innun dan mangiohhan munhilbi ke APU DIOS. ⁵Inun-unud nadan tatagu ot umie dah bungan am-in di intanom da, hay page da, hay ka-apyan mainum, hay lanan di oliba ya hay iyyukan. Ya in-ali day mikapulun di limmu da. ⁶Hanadan iIsrael an immed Judah ya nadan ijudah ya in-ali da damdamay mikapulun di limmu da, hay baka ya kalnero ya nadan nganneh diyen niong-ong ke APU DIOS an Dios da. Ya dakkodakkol di naamung hi indat di tatagu. ⁷Inlappun nadan tatagun mangidat hi mikapulun limmu da handih mikatlun bulan ot ituluy da inggana mikapitun bulan. ⁸Handih tinibon nan patul an hi Heseekiah ya nadan opisyal na nan dakkodakkol an in-alin nadan tatagu ya dinayaw dah APU DIOS ot bendisyonan da nadan holag Israel.

⁹Kanan nan patul nadah padi ya nadan ibba dan holag Libay di "Daanay nalpuwan am-in datuwe?"

¹⁰Kanan Asariah an natag-en padin holag Sadok di "Nipalpu handih nun-ialin nadan tataguy idat da nah Templo ya adi kami makudangan hi kanon mi ya dakol pay di nahawwal te binendisyonan APU DIOS di tataguna. Datuwen am-in di nahawwal."

¹¹Ot iolden Heseekiah an mahapul an makapyay bobodega nah Templo ot aton dah diyen in-oldena. ¹²Indani ya maam-amlong nadan tatagun mumpangiali nah Temploh mikapulun binokla da ya nadan nganneh diyen idat da. Hi Konaniah an holag Libay di natuddun mumpaptok ke datuwe ya hi tulang nan hi Simei di natuddun bumaddang ke hiya. ¹³Dadiyen holag Libay an natuddun bumaddang ke dida ya hi Jehiel, hi Asasiah, hi Nahat, hi Asahel, hi Jerimot, hi Josabad, hi Eliel, hi Ismakiah, hi Mahat ya hi Benaiah. Diday natuddu te hidiyey olden da Heseekiah an patul ke Asariah an natag-en padi nah Templon Apu Dios.

¹⁴Hi Kore an imbabalen Imnah an holag Libay an mumpaptok nah Hoob nah nangappit hi timilan di al-goy natuddun manawat nadah idat di tatagu ke APU DIOS ya hiya boy nangamung an mangikap-ong ke dadiye. ¹⁵Hanadan bumaddang ke hiya ya hi Eden, hi Miniamin, hi Jeshua, hi Semaiah, hi Amariah ya hi Sekaniah. Ingkap-ong da dadiye nadah pamilyan di

papadi nadah boble da mipuun hi ngunu da. Nun-iingngoy nikap-ong ke dida takon di am-ama ya ungu-unga.

¹⁶Ya ingkap-ongan da nadan linalakin mipalpuh tuluy toona † weno nahawwal an nitudok di ngadana nah liblun di tonton di ammod da ya umannali nah Templon APU DIOS an mangiat hi ngununa, mipuun hi ngannen grupuy nibilangana. ¹⁷Ya ingkap-ongan da pay nadan papadin nitudok di pamilya da ya ngadan da nah liblun nitudokan di tonton di ammod da. Nikap-ongan damdama nadan ibba dan holag Libay an muntoon hi duwampulu weno nahawwal mipuun hi ngunu da ya grupu da. ¹⁸Impakikap-ong da nadan inayan da takon nadan goggolang an linalaki ya binabain imbabalen nadan nitudok di ngadan da nah nitudkan di tonton di ammod da. Te inat da paman nan ine-en di punlinih adol. ¹⁹Hanadan padin nahlag ke Aaron an numboble nadah o-ongal an boble ya nadah pumpattolan an nunlinikkod ke dadiyen boble ya natuddu dan mangikap-ong nadah linalakin padi ya am-in hanadah ibba dan holag Libay an nitudok di ngadan da nah nitudkan di tonton di ammod da.

²⁰Ketuwe ya maphod di inat Heseekiah an patul an nangikap-ong ke dadiye nadah tatagud Judah ot paamlongana nan AP-APU an Dios na. ²¹Maphod am-in di numbalinan di inat Heseekiah an patul te in-ohha nay nomnom nan munhilbin Apu Dios hi nangipaptok na nah Templo ya hay nangun-unudana nadah Tugun.

Hay nangubatan di iAssyria hi Judah

32 Handih ginibbun Heseekiah am-in nadan maphod an inat na ya ginubat Senakerib an patul di Assyriay Judah. Linikkub nadan tindalun Senakerib nadan nahamad an naaladan an boble ot punikapya da nadah binnah-el di alad di dalanon dan manggop nah boblet sakupana. ²Mu handi tuwali ininnilan Heseekiah an umali da Sennakerib an mangubat hi Jerusalem ³ya hinummangana nadan opisyal na ya nadan opisyal di tindalunan patikodon day danum an ume nah e-elen di boble. ⁴Inamung day dakol an tatagun e mamongbong nadah wa-el ya manulat nadah ob-ob an mumpae nadah papayo te kanan day "Tipe udot ta e umali nadan patul di Assyria ta datngan day dakol an danum?"

⁵Nun-ihamad Heseekiah nadan pundipendal dah boble dan nun-ipaphod na nadan napa-in alad. Ya nun-ipakapya nay mioddan aalad ya nun-ihamad na nadan tuping nah Boblen David. Ya numpakapya dah dakkodakkol an almas ya happiyo. ⁶Tinuddu nay oopisyal an mun-ap-apu nadah tindalu ot kalyonan didan maamung dah kad-ana nah malkaduh hogpan nah

† *Wada nin an hay intudok nan nangitudok ketuwen liblu ya tulumpuluy toon te hidiyen toon di pangilappuwan di ohan lalakin munhilbin nah Templo.*

boble. Ot kananan diday ⁷“Pakodholon yuy nomnom yu ya tumulid kayu! Adi kayu tumakut ke Senakerib weno nadah tindaluna te ong-ongal di kabaelan nan bumaddang ke ditaku. ⁸Takon di dakkodakkol di tindaluna ya nal-ot da, ya tagu da ya abu. Mu ditaku ya hi APU DIOS an Dios takuy bumaddang ke ditakut hiyay makigubat.” Ya timmulid nadan tatagu gapu ketuwen kinalin Heseekiah.

⁹ Kediyeen pun-idadaan Sennakerib di atonan manggop hi Lakis ya intud-ak na on opisyal ot hituwey kinalinan midatong ke Heseekiah ya nadan tatagu nah boble: ¹⁰“Ha-oy an hi Sennakerib an patul ya kanak di: An dahdiy pundinolan yu ta hay punnomnom yu ya mihwang kayuh panggopak hi Jerusalem an boble yu? ¹¹ Kanan Heseekiah ke dakayun tatagunay ‘Ihwang ditakun APU DIOS an Dios takuh nah patul di Assyria.’ Mu man ha-ha-ulon dakayun tataguna. Hay kakulugana ya mate kayuh inagang yu ya inuwo yu hin ngohayon dakami. ¹² Kon bokon hi Heseekiah di nangaan hanadah pundayawan ke APU DIOS takon nan altar na? Ya in-oldenan dakayun ijudah ya iJerusalem an mahapul an mundayaw kayu ya mun-appit kayu nah ohan altar nah Templo ya in-oldena bon hidi ya abuy pun-appitan yu. ¹³ Kon uggeyu inilay inainat min nadah aammod kun numpatul hitud Assyria ya hi katagutaguh kabobboble tuh luta? Kon waday oha nadah dios ke dadiyen boblen nangihwang nadah tataguh pangat mi? ¹⁴ Dinadag miy kabobboble yaden ugge kinabaelan di dahdi nadah dios dan nangihwang ke dida. Ta hidiye nan kanak di adi damdama pakaihwang nan dios yun dakayu te ongal di kabaelan mi. ¹⁵ Adiyu iabulut an edakayu haulon ke Heseekiah ke nae. Deyan ipidwak an kalyon an maid nadah dios hi kabobbobley ena kinabaelan an inihwang di tataguna ke ha-on weno handidah aammod ku. Ot namam-a mo nah dios yun maid di kabaelan mangihwang ke dakayu nah ahik aton.”

¹⁶ Bokon ya abuh diyen panaltalangan Sennakerib ke APU DIOS ya nan muttatyunan hi Heseekiah, mu dakol pay di kinalin nadan opisyal nan pumpadngol da. ¹⁷ Indani ya immipae boh Sennakerib an patul hi tudok nan panaltalanggana nah AP-APU an Dios di holag Israel. Kananah tudok nay “Hanan dios Heseekiah ya umat nadah dios di udum an boblen maid di kabaelan dan mangihwang hi tatagu dah pangat ku.” ¹⁸ Timukod nadan opisyal di Assyria nangie nah tudok nadah naamung hi alad nan boble ta tumakut da. Inggali dah Hebrew ta maawatan di panaktakut dat nalakah da hogpon nan boble. ¹⁹ Hay pungkalkallin dadiyen opisyal mipanggep nah Dios ad Jerusalem ya kay kinapyan di tagu umat nadah dios di udum an tatagu.

²⁰ Indani ya nundasal hi Heseekiah an patul ya hi Isayah an imbabalen Amos ke Apu Dios ot mumbaga dah

baddang ke hiya. ²¹ Dingngol APU DIOS di dasal da ot ibaal na nan anghel nan mamate nadah tindalun di Assyria, takon nadan opisyal ya aap-apun di tindalu da. Ot mibangngad hi Sennakerib hi boble dan nakababanan. Indani ya pinaten nadan udum an imbabalena handih imme nah templon nan dios na.

²² Athidiy inat APU DIOS an nangihwang ke Heseekiah ya nadan iJerusalem ke Sennakerib an patul di Assyria ya nadah udum an buhul da. ²³ Mipalpun diye ya pakallispituwon di tatagu takon nadan numbobleh nunlinikkod hi Heseekiah. Dakol di in-alin nadan holag Israel ad Jerusalem hi idat dan APU DIOS ya dakol damdamay indat dan Heseekiah.

²⁴ Indani ya nundogoh Heseekiah ya kay mate ot mundasal ke APU DIOS ta paphodona ot idatanah Heseekiah hi umipamodwong an pangitib-anan umannung. ²⁵ Mu hi Heseekiah ya mumpahhiya ot ya abun uggena impatiboy amlong na kediyeen ulen APU DIOS ke hiya. Ot namahig mo boy boh-ol APU DIOS ke hiya ya nadah tatagud Judah ya Jerusalem ot munholholtap da. ²⁶ Nuntutuyuh Heseekiah kediyeen numpahhiyaana ya numpakumbaba nadan tatagu ot itikod APU DIOS an mangastigun dida kediyeen kataggun Heseekiah.

²⁷ Hi Heseekiah ya kaddakaddangyan ya pakallispituwon di tatagu. Numpakapyah nahamad an babalen pangidulinanah balituk na, silber na, hay nungkinginan batu, nadan mikamoh makan, nadan happiyona ya nadan udum an nabalol an odona ²⁸ takon di hay pangiha-adanah papagena, hay mainum na ya hay mantekan di oliba. Ya numpakapyah dakol an pukungan di aggayam nan baka, kalnero ya guldung.

²⁹ Nungkapya nay boble ya dakkodakkol di aggayam nan baka, kalnero ya guldung te indatan Apu Dios hi dakol an limmunat ikadangyana. ³⁰ Hiya boy namongbong nah nuntap-on Ob-ob ad Gihon ot ipada-ul na nan danum nah kinapya nan alak hi dallom di luta ot ipaena nah Boblen David nah nangappit hi kalin-oban di algo. Maphod di numbalinan am-in di inat na.

³¹ Mu handih immali nadan opisyal di Babilon ot hanahan day mipanggep nadah makaphod an na-na-at nah boble ya in-abulut Apu Dios an nangamung hi Heseekiah hi ihumang nat tibona hin nganne tuwalyi wadah nomnom ya puhu na. ³² Hanadan inat Heseekiah handih numpatulana, nadan inat nah nangun-undan APU DIOS ya nitudok nah Liblun Isayah an imbabalen Amos an nid-um nah Liblun Nadan Patul di Judah ya Israel. ³³ Nateh Heseekiah ot milubuk nah nuntap-on lubukan di papatul. Ya am-in di tatagud Judah ya Jerusalem ya lispituwon da, takon dih natayana. Ot mihannot an numpatul nan imbabalenen hi Manasseh.

Hay numpatulan Manasseh ad Judah

33 Himpulut duway toon Manasseh handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh dih nali-mat limay toon. ¹² Nunliwat ke APU DIOS hi Manasseh te inainat nay gaga-ihon umat hi inat handidan num-bobleh din dinog-al APU DIOS handih mangali handi-dan aammod dan holag Israel an nalpud Egypt. ³ Ya impakapya na bo nadan pundayawan hi adi makulug an dios an pina-in amanan hi Heseekiah. Ya ingkapyay nay pun-appitan ke Baal ya hina-ad na bo nadan tukud an ing-ingon nan babain dios dan hi Asherah. Ya di-nayaw nay bibittuwon. ⁴ Nangapya boh pun-appitan hanadah adi makulug an dios nah Templon kanan APU DIOS an pundayawan hi ngadanat nangamung. ⁵ Ya nangapya boh pun-appitan hanadah bittuwon nah duwan dolan nan Templon APU DIOS. ⁶ In-appit na nadan linalakin imbabalenan ginhob na dida nah Nundotal an Hinnom. Inat na boy mun-ayak ya mun-agba ya nundinolana nadan mumpalad ya mungketema. Ot gapu ke dadiyen himpappangen inainat nan punli-watan ya impaboh-ol nah APU DIOS.

⁷ Ya ena inha-ad nan napaot an ing-ingon di adi makulug an dios nah Templo. Yaden kalin Apu Dios handi ke David ya nan imbabalenan hi Solomon an kananay "Midayaw ta nangamung di ngadan ku tuh Templo ya hitud Jerusalem an pinilik hi am-in hanadah numboblaysan di holag Israel. ⁸ Deket punnanongon di holag Israel an mangun-unud am-in hanadah intugun kun Moses ya adik iabulut an eda madog-al tuh boblen indat ku handidah aammod da." ⁹ Mu impang-pangulun Manasseh nadan tatagud Judah an mangat hi gaga-ihon nahalhalman mu hay inat handidan num-bobleh din dinog-al APU DIOS handih manatong handi-dan aammod dan holag Israel an nalpud Egypt.

¹⁰ Kinalyan APU DIOS hi Manasseh ya nadan tatagud Judah, mu uggeda hinangud an dingngol. ¹¹ Ot baalon APU DIOS nadan tindalun di Assyria ot gubaton day Judah ot dopapon dah Manasseh. Tinlok day olong na ot ha-adan dah kay bunwit ya binangkilingan dah giniling ot ie dad Babilon. ¹² Ya gapuh namahig an punligligatan Manasseh ya numpakumbaban APU DIOS ot mundasal ke hiya an Dios handidan aammod da. ¹³ Inabulut Apu Dios di dasar na ot baddangana te himmok na ot pabanggadonad Jerusalem nah pun-ap-apuwana. Ot kediye mo ya ininnilanan hiya ya abuy Dios.

¹⁴ Indani ya impaphod moppen Manasseh nan niordan alad nan Boblen David mipalpu nah Ob-ob an Gihon nah nangappit hi kalin-oban di algo nah Nundotal ad Kidron inggana nah Hoob di Dolog ot palikkod na

† ya 33:21 Am-in nadan patul ad Judah ya numbobleh dad Jerusalem handih numpatulan da.

nah Ophel an bilid an tinag-enah diyen alad. Ya impustu nay aap-apun di tindalu nadah nahamad an naal-adan an boble. ¹⁵ Kinaana nadan ing-ingon di adi makulug an dios nadah bibilid ya ena inha-ad nah Templon APU DIOS. Kinaana bo nan pun-appitan an ingkapyana nah bilid an kawad-an nan Templo ya takon nadan udum an pun-appitan an ingkapyay nad Jerusalem ot ena iwele nah binnah-el nan boble. ¹⁶ Ya iniphod na nan pun-appitan ke APU DIOS ot mun-ap-pit hi punlinggapan ya pumapasalamatan ke hiya. Ya kinalina nadah tatagud Judah an dayawon da nan AP-APU an Dios dan holag Israel. ¹⁷ Man-ut intultuluy nadan tatagun nun-appit nadah udum an pun-appitan hi adi makulug an dios, mu nah AP-APU an Dios da ya abuy nangiappitan da nadah in-appit da.

¹⁸ Hanadan inat Manasseh, nan dasar na nah Dios na, nadan kalin nadan profetas ke hiyan nalpun nah AP-APU an Dios dan holag Israel ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Israel. ¹⁹ Hay mipanggep hi dasar na, hay inhumang Apu Dios hi dasar na ya am-in nadan nunliwatana ya hay nungngohayanan Apu Dios, ya nitudok am-in nah Liblun di Profetas. Nid-um an nitudok nadan nangikapyana nadah balen di adi makulug an dios ya nadan panginomnomnoman dan Asherah ot ahi muntutuyuh liwat na. ²⁰ Nateh Manasseh ot milubuk nah lubukan hi balena ot mihannot an numpatul nan imbabalenan hi Amon.

²¹ Duwampulut duway toon Amon handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh dih duway toon. ²² Gagaihoy inainat nan pakabalawwon Apu Dios, umat nadah inat din hi amanan hi Manasseh. Dinayaw na ya inappitanan am-in nadan adi makulug an dios an kinapyan amana. ²³ Mu hiya ke ya ugge numpakumbaba ke APU DIOS an adi umat ke amana, mu intultuluy nan nunli-wat. ²⁴ Indani mo anhan ya numplanu nadan opisyal Amon ot patayon da nah balena. ²⁵ Mu pinaten damdaman nadan ijudah nadan namaten Amon ot ihannot da nan imbabalenan hi Josiah an numpatul.

Hay numpatulan Josiah ad Jerusalem

34 Waluy toon Josiah handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh tulumpulut ohan toon. ² Inat Josiah nadan umipaamong ke APU DIOS an inun-unud nay inainat handin ammod nan hi David an patul. Uggena inwalong an nangat hi maphod. ³ Handih mikawalun toon an numpatulan an unga pay ni-an kediye ya inlappunan mundaydayaw ke APU DIOS an Dios din ammod nan hi David. Ya handih mikahimpulut duwan toon an numpatulana ya inlappunan kaanon nadan pundayawan hi adi makulug an dios, nan ing-ingon nan babain dios an hi Asherah ya nadan udum an dios. ⁴ In-oldenan madadag am-in di pun-appitan ke Baal, nadan pun-appitan dah maghob an in-

senso, nadan tukud an panginomnomnoman dan Asherah ya nadan udum an pinaot an ing-ingon di nganneh diyen dayawon da. Tinanultulan da dadiye ot iwahit da nah tap-on di lulubuk nadan nun-appit ke dadiyen dios. ⁵ Gin hob Josiah nadan gugunit nadan papadin di adi makulug an dios nadah pun-appitan da ta linihanay Judah ya Jerusalem. ⁶ Athidi boy inat na nadah numboblaysan nadan holag Manasseh, holag Eplaim, holag Simeon ya nadan holag Naptali ⁷ an dinadag na nadan pun-appitan hi adi makulug an dios ya nadan tukud an panginomnomnoman dan Asherah. Ya tinanultulana nadan ing-ingon dios ot mumbalin dan kay dap-ul. Dinadag na pay nadan pun-appitan dah maghob an bangbanglud Israel ot ahi mibangngad ad Jerusalem.

⁸ Handih mikahimpulut walun toon an numpatulan Josiah an nagibbun lininihanay boble da ya nan Templo ya tinuddunah Sapan an imbabalen Asaliah, hi Maa-seiah an gobernador di Jerusalem ya hi Joah an imbabalen Joahas an puntudokon nan patul hi am-in an ma-ma-at nah boble ta iphod da nan Templon nan AP-APU an Dios na. ⁹ Indat dan Hilkiyah an natag-en padi nadan pihhun inamung nadan holag Libay an guwalya nadah hoob hi Templo. Dadiyen pihhu ya indat nadan holag Manasseh, nadan holag Eplaim ya nadan ibba dan holag Israel an numbobleh north, nadan ijudah, nadan tatagud Benjamin ya nadan tatagud Jerusalem. ¹⁰ Indinol Hilkiyah nan pihhu nadah tulun natuddun tatagun mumpaptok an mangiphod nah Templo. Ot tangdanan da nadan kakarpenteron mangiphod nah Templon APU DIOS ¹¹ takon nadan mungngunuh batu ya gimmatang da napahok an batu ya nagolgol an kaiw an miusal hi pangiphodan da nah Templo an ugge hinangud nadan namangulun papatul an iniphod ot madadag. ¹² Hanadan mungngunun holag Libay ya midinol da. Hanadan porman da ya hi Jahat ya hi Obadiah an nahlag dan Merari ya da Sekariah ke Meshullam an nahlag dan Kohat. Hanadan udum an holag Libay an nalaing an mumpagango ¹³ ya diday numpaptok nadah mungngunu nadah munhihin-natkon an mingunu. Hay udum ke dida ya sekretari, opisyal ya mungguwalyah hoob.

¹⁴ Handih pun-ibudal da Hilkiyah an natag-en padi nadan pihhun nie nah Templo ya hinamak na on liblun nitudkan handi nan Tugun an nidat ke Moses. ¹⁵ Ot kanan Hilkiyah ke Sapan an sekretarin nan kortey "Hinamak ku nah Templon Apu Dios tun liblun nitudokan nan Tugun." Ot idat nan hiya. ¹⁶ Inalan Sapan ta ena ipatibo nah patul. Ya kanana bon hiyay "Ihapot paman nadan opisyal mun mangat hi ngunu dan nidat ke dida." ¹⁷ Hanadan pihhun naamung ya nidinol nadah mungngunu ya nadah mumpaptok nah Templon APU DIOS. ¹⁸ Kanan pay Sapan nah patul di "Dehtu on liblun

indat Hilkiyah an natag-en padi ke ha-on." Ot ibidbid nah diyen liblu nah patul.

Nahamak nan Liblun nitudokan nan Tugun Apu Dios

¹⁹ Handih dingngol nan patul nadan nabidbid an nitudok kediye liblu ya binik-i nay bulwatina ya u-umyung. ²⁰ In-oldena ke Hilkiyah, hi Ahikam an imbabalen Sapan, hi Abdon an imbabalen Mikah, hi Sapan an sekretari ya hi Asaiah an konsehal na ²¹ an kananay "Ume kayu nah Templo ta itakdogak ya am-in hantudan natdaan an iIsrael ya iJudah ta hanhanan yun APU DIOS di mipanggep hi nitudok ketuwen liblun nahamak. Nunna-ud an bumobboh-ol ke ditaku te ugge inun-unud handidan aammod taku datuwen nitudok."

²² Ot umeh Hilkiyah ya nadan ibbana nah balun parten di Jerusalem ot eda makihummangan nah babain profetas an hi Huldah an inayan nan mumpaptok hi bulwati nah Templo an hi Sallum an imbabalen Tokhat an imbabalen Hasrah. Kinali dan hiyay mipanggep kediye ²³ ya kananan diday "Eyu kalyon nah nangitud-ak ke dakayuh tuwen kinalin nan AP-APU an Dios takon holag Israel: ²⁴ Nunna-ud an dadagok di Jerusalem takon nadan bimmoble. Ta umannung am-in nadan idut an nitudok nah liblun nibidbid nah patul. ²⁵ Man-uke ya inwalongak ke dida ot ianappitan day udum an dios. Ta hidiye nan namahig di boh-ol kun dida gapu ke dadiyen inainat da. Makulug an adi maalubyag tun namahig an boh-ol ku nadah tataguh nad Jerusalem. ²⁶ Mu hituwey kalyok nah patul yu: 'Haoy an AP-APU an Dios di holag Israel ya hituwey ipainilak ke he-a mipanggep nah nitudok nah liblu: ²⁷ Gapu te nuntutuyu ka ot mumpakumbaba ka ke ha-on an DIOS ot bik-iyom di bulwatim ya mungkoga ka handih nangngolam nah kinalik an ahik aton hi Jerusalem ya nadah bimmoble, ya dingngol kuy pumpahpahmok mun ha-on. ²⁸ Kinali adik ni-an ipaalay panadag kuh Jerusalem inggana mate ka. Ahi malinggop di katayam ta miphod kan milubuk ta adim tibon di ahik panadagan nah boble yu.'"

Ot umanamut dadiyen intud-ak Josiah an patul ot kalyon dan hiyay kinalin diyen babain profetas.

²⁹ Indani ya impaayag Josiah am-in nadan aap-apud Judah ya Jerusalem ³⁰ ot ikuyug na dida nah Templo. Impakiayag na nadan padi, nadan ibba dan holag Libay ya nadan tatagu, kadangyan ya nawotwot. Ot oltonan ibidbid ke dida nan liblun nahamak nah Templon nitudokan nan nakitobbalan APU DIOS ke dida. ³¹ E timmaddog hi Josiah nah paldang nan tukud nah Templo ot isapatanan paka-un-unudona moh APU DIOS ta atonan am-in nadan tugun an nitudok nah liblu.

³² In-oldenan am-in ke dadiyen tatagun naamung ad Jerusalem ya nadah boblen di holag Benjamin an isap-

ata dan un-unudon da nan nakitobbalan da. Inun-unud nadan tatagud Jerusalem ya impidwa dan nakitobbalan nah AP-APU an Dios handidan aammod da.

³³ Hi Josiah ya dinadag nan am-in nadan kinapkapayan di tatagun ing-ingon di dios da an umipaboh-ol ke APU DIOS nah kabobbobled Israel. Ya in-oldena pay an mahapul an dayawon nadan tatagu nan AP-APU an Dios da. Ot kediyeen katagguna ya uggeda inwalong nan AP-APU an Dios di holag Israel.

Hay nangatan da Josiah hi Piyestan di Nala-uwan di Anghel APU DIOS

35 Inat da Josiah nan Piyestan di Nala-uwan di Anghel APU DIOS handih mikahimpulut opat an algon di namangulun bulan. ² Tinuddu nay ngunun nadan papadi ya iniphodana didah kalin aton day ngunu dan munhilbi nah Templon APU DIOS.

³ Kanana nadah holag Libay an natuddun munhilbin APU DIOS ya muntuttudu nadah holag Israel di "Iha-ad yu mo nan Kahon Apu Dios nah Templon binohwat Solomon an imbabalen handin hi David an patul di Israel ta adi mo mahapul an eyu ianabbatan. Ta hidiye nan hay aton yu ya munhilbi kayun APU DIOS ya nadan tatagunan holag Israel. ⁴ Ya e kayu mungngunu mipuun hi grupun di pamilya yu hay puun yu ya mipuun hi nahlagan yu ya iunnud yuh intugun din hi David an patul di holag Israel ya ke Solomon an imbabalena. ⁵ Ume kayu nah nituddun pungngunuwan yu ta baddangan yu nadan pamilyan nituddun ipaptok yuh pangialiyen da nadah idat dah Templo. ⁶ Ya kolngon yu nadan impan di kalneron miappit hi Piyestan di Nala-uwan di Anghel APU DIOS ya aton yu nan ine-en di punlini ta midadaan kayun bumaddang nadah ibba yun holag Israel an umali."

⁷ Indat damdaman Josiah di tulumpulun libun impan di kalnero ya gulding an nalpuh haluna ya tulun libun bulug an bakan miappit kediyeen piyesta. ⁸ Hanada ke damdaman opisyal nan patul ya dida pey kon nomnom ot umidat dah ngannen pinhod dan idat nadah tatagu, nadah papadi ya nadah holag Libay. Indat da Hilkiah, hi Sekariah ya hi Jehiel an opisyal an mumpap-tok nah Templon Apu Dios di duwan libut onom di gatut an impan di kalnero ya gulding ya tulunggatut an bulug an bakan miappit kediyeen piyesta. ⁹ Hanadan mangipangpangulu nadah holag Libay an hi Konaniah ya nadan tutulang nan da Semaiah ke Nethanel, hi Hashabiah, hi Jeiel ya hi Josabad, ya indat day liman libun impan di kalnero ya gulding, ya limanggatut an bulug an baka nadah holag Libay ta iappit dah Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios.

¹⁰ Ot handih nidadaan mon am-in di mahapul kediyeen piyesta ya imme nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay nah kad-an nan nituddun pungn-

gunuwan da mipuun hi grupu dan in-olden nan patul.

¹¹ Kinlong nadan holag Libay nadan impan di kalneron miappit kediyeen piyesta ot idat da nadah padi nadan dala ot iwaghik da nah altar yaden punlinihan dediyeen ibba dan holag Libay nadan aggayam. ¹² Binanolwa da nadan aggayam an miappit an maghob ot ikap-ong da nadah grupun di pamilya da ta iappit dan APU DIOS mipuun nah Tugun an nitudok nah Liblun Moses. Athi-di boy inat da nadah bulug an baka. ¹³ Inhongba da nadan impan di kalneron miappit kediyeen piyesta te hidiyey mahapul an maat ya inha-ang da nadan miappit ot malutu ot ibudal dat ihdan nadan tatagu. ¹⁴ Ot ahi idadaan nadan holag Libay di kanon da nadah padin holag Aaron ot mangan dan am-in. Man-uke ya didan papadiy mangiappit nah maghob takon nadan taban gobhon da mipalpuh biggatna inggana hilong.

¹⁵ Hanadan nahlag ke Asap an dida nadan mumpap-tok hi kanta ya paggango ya imme da nah natuddun pungngunuwan da mipuun hi olden David, hi Asap, hi Heman ya hi Jeduthun an profetas nan patul.

¹⁶ Nagibbu moy pundadaan dan am-in nah Piyestan di Nala-uwan di Anghel APU DIOS. Ot nadan miappit an maghob ya niappit da nah pun-appitan ke APU DIOS mipuun hi olden Josiah an patul. ¹⁷ Inat nadan holag Israel ad Jerusalem hidiyey piyesta ya inat dah pitun algo nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag. ¹⁸ Ug-ugge naat di athitun Piyestan di Nala-uwan di Anghel APU DIOS nipalpu handih tiempon Samuel ingganan diyen tiempo te maid nadah patul di holag Israel di nangat kediyeen inat Josiah an naki-at nadan papadi, nadan holag Libay ya am-in di tatagud Jerusalem, Judah ya Israel. ¹⁹ Naat di athitun Piyestan di Nala-uwan di Anghel APU DIOS handih mikahimpulut walun toon hi numpatulan Josiah.

²⁰ Handih nagibbun impaipod Josiah nan Templo ya impangulun Neko an patul di Egypt nadan tindaluna ot eda gubaton di Karkemis nah Wangwang an Euphrates. Ya impangulun damdaman Josiah nadan tindalunan eda makigubat ke hiya. ²¹ Mu immitud-ak hi Neko an patul di Egypt hi e mangalin Josiah ketuwe: "Nganney pinhod mu, Josiah an patul di Judah? Maid di inilak an nunhallaan ta. Ya adiyak e makigubat ke he-a! Pinhod kun makigubat ya abu nadah buhul ku. Kanan bo udot Apu Dios di gagalak kanu. Kinali adika maki-hanggan ha-on te baddanganak ke Apu Dios ya kal-ina ya patayon dakan hiya."

²² Mu ugge hinangud Josiah diyen nalpun Apu Dios an kinalin Neko ot ugge timmayan. Hay ot ya abu inat na ya kinaana nan imbulwatinan bulwatin di patul ta pangalinat adi immatunan nadan buhul da ot ipangulu na nadan tindalunan makigubat ke da Neko nah nundotal ad Megiddo. ²³ Indani ya pinanan di buhul na, ot kanana nah opisyal nay "Ie-eleyak te himmalom

di liput ku.”²⁴ Kinaan da nah kalesanan nunluganana ot ilugan dah hinnatkon an kalesa ot ie dad Jerusalem ot mateh di. Inlubuk dah lubukan di papatul ot u-umyung am-in di iJudah ya iJerusalem gapuh natayana.

²⁵ Indani ya wadah tuwen kantan Jeremiah mipanggep hi u-umyunganah natayan Josiah. Ot ingganad uwani ya oggan ikantan di linalaki ya binabain holag Israel hituwen kanta hin ninomnom dah Josiah. Numbalin hituweh oha nadah ine-en di holag Israel ya nitudok nah Liblun di Kantan di U-umyung an Tagu.

²⁶ Hanadan udum an naat handih numpatulan Josiah ya hay udum an inat na mipuun nah Tugun Apu Dios, ²⁷ mipalpuh lappuna inggana poppogna ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah ya Israel.

Hay numpatulan Jehoahas ad Judah

¹² Indani ya tinuddun nadan tatagud Judah hi Jehoahas an imbabalen Josiah an mihannot an mumpatul hidi. Duwampulut tuluy toon Jehoahas handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apu did Jerusalem hi tulun bulan ya abu. ³⁴ Napoppog di pun-ap-apuwana te dimpap Neko an patul di Egypt ot ihannot nah Eliakim an tulang Jehoahas. Ya impumbayad na nadan iJudah hi tulun libut opat an gatut an kilon silber ya tulumpulut opat an kilon balituk hi buwis da.

Indani ya hinannotan Nekoy ngadan Eliakim hi Jehoiakim. Ya hi ke Jehoahas ya in-e nad Egypt ot pumbalinonan balud hidi. ⁵ Duwampulut limay toon Jehoiakim handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh himpulut ohan toon. [†] Mu gaga-ihoy inainat na ot munliwat ke APU DIOS. ⁶ Indani ya immalih Nebukadnesar an patul di Babilon ot hogponay Jerusalem. Binangkilanganah Jehoiakim ot ienad Babilon. ⁷ Inala bon Nebukadnesar di udum an nabalol an ngunut nah Templon APU DIOS ot ena iha-ad nah balenad Babilon.

⁸ Hanadan udum an naat handih numpatulan Jehoiakim, takon nadan gaga-ihon naat ya nadan naat ke hiya ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Judah ya Israel. Nihannot ke hiyan numpatul nan imbabalenan hi Jehoiachin.

⁹ Himpulut waluy toon Jehoiachin handih numpatulanad Judah, mu nun-ap-apu ya abuh tulun bulan ya himpulun algo. Gaga-iho damdamay inainat na ot munliwat ke APU DIOS. ¹⁰ Handih ka-gibbon di ahi kotolan kediyen nitun-ud an toon ya impaayag Nebukadnesar an patul di Babilon hi Jehoiachin ad Babilon ot mumbalin an balud hidi. Dakol di nabalol an ngunut nah Templon APU DIOS an nied Babilon kediyen tiempo. Indani ya tinuddun Nebukadnesar nan ammodon

Jehoiachin an hi Sedekiah an mihannot an mumpatul ad Judah ya Jerusalem.

¹¹ Duwampulut ohay toon Sedekiah handih numpatulanad Judah ot mun-ap-apuh dih himpulut ohan toon. ¹² Gaga-iho damdamay inainat na ot munliwat ke APU DIOS ya adi mumpakumbaba ke Jeremiah an profetas an binaal Apu Dios an mangalih kalyona. ¹³ Nginohena boh Nebukadnesar an patul takon di insapatanan Apu Dios an mangun-unud ke hiya. Mangohen abuh Sedekiah an adi mumpakumbaba ke APU DIOS. ¹⁴ Ya nadan aap-apun nadan papadi takon nadan tatagu ya immam-a dan mungngohen Apu Dios. In-un-unud dah at-atton nadan numbobleh nunlinikkod an daydayawon da nadan adi makulug an dios ta dida pe ya hinibit da nan Templon nan AP-APU an Dios ad Jerusalem.

¹⁵ Hanan AP-APU an Dios handidan aammod da ya oggana ibaal di profetas nan kumali ke didan tataguna te homkona dida ya ayyowana nan Templona, ¹⁶ mu taltalangaan nadan tatagu dadiyen profetas ya ibaag day kalyon da ya tattataw-an da dida ot loktat ya namahig mo anhan di boh-ol APU DIOS nadah tatagunan maid di mabalin an mangipatikod ya maid moy mabalin an pangalubyag kediyen boh-ol na.

¹⁷ Ot ipaalin APU DIOS nan patul di Babilon ot patayon nadan tataguna nadan kakat-agun linalaki ya binabai nah Templo, takon nadan aam-ama ya iin-ina takon di mundogo. Te in-abulut APU DIOS hi Nebukadnesar an mangat kediyen. ¹⁸ Inibtik Nebukadnesar nadan ngunut nah Templo ya nah bodegan nan Templo, nadan kinadangan nan patul ya nadan opisyal na ot ienan am-in ad Babilon. ¹⁹ Ot ahi logabon nadan tindaluna nan Templo, nadan balen nan patul ya am-in di nganneh diyen nabalol. Ya dinadag da nadan alad nan boble.

²⁰ Hanadan natdaan an holag Israel ya nie dad Babilon ot mumbalin dan muttatyun nan patul ya nadah linalakin imbabalena inggana handih inapput nan patul di Persiah Nebukadnesar. ²¹ Ot paddungnay nun-iyatu nan boble an Judah hi napitun toon an hidiyey immannung di kalinan nan profetas an hi Jeremiah an kananay “Ahi matoan nan boble napitun toon ta mihannot nah dakol an Sabadun Tungo an ugge naun-unud.”

²² Handih namangulun toon an numpatulan Cyrus an patul di Persia ya winadan APU DIOS di naminhod nan mangapyah olden an mitudok ta ipaenan am-in hanadah boblen sinakup nat mipaannung di kalinan Jeremiah an profetas. ²³ Hituway olden Cyrus an patul di Persia: “Hanan AP-APU an Dios hi langit ya indat nan ha-on am-in di pun-ap-apuwan tuh luta ya ha-oy di kinalinan mamohwat nah Templonad Jerusalem ad Judah. Ya am-in kayun tatagun Apu Dios ya mibangngad

[†] ya 36:9 ya 36:11 Am-in nadan patul ad Judah ya numboble dad Jerusalem handih numpatulan da.

kayud Israel ta eyu ingunuh diye. Ya hana ot ta bad-dangan dakayun hiya.”

Ezra

Hay mipanggep nah liblu an Ezra

Handih ugge ni-an naat nadan nitudok ketuwen liblu ya in-abulut Apu Dios di Jerusalem ya nan Temploh din dadagon di iBabilon. Handih ugge ni-an naat hituwe ya inlappun nadan iBabilon an mangie nadah holag Israel hi boble dat pumbalinon da didan balud. Hay toon kediye ya 606 B.C. mu takon di athidiy naat ya insapatan Apu Dios an mala-uy napitun toon ya iabulut nan umanamut bo nadan holag Israel hi boble da. (Jeremiah 25:12-14 ya 29:10-14)

Ot handih 536 B.C., ya in-abulut Cyrus an patul di Persiay 50,000 an holag Israel an mibangngad hi boble dad Israel. Mu ingganan diyen tiempo ya nadadag nan Templo dad Jerusalem takon nadan alad hi nunlinikkod nah boble.

Ipainila bon tun libluy inat nadan holag Israel an nangiphod nah Templo ot iong-ong da bon Apu Dios. Ya ipainilana boy mipanggep ke Ezra an nangipangpangulu nadah tatagu na.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nibangngadan nadan namangulun grupun holag Israel hi boble dad Jerusalem. (chapters 1-2)
2. Hay nangilappuwan nadan holag Israel an mangiphod nah Templo. (chapter 3)
3. Piliton nadan buhul di holag Israel an patikodon didan mangiphod nah Templo. (chapter 4)
4. Ginibbun nadan holag Israel an mangiphod nah Templo ot idawat dan Apu Dios. (chapters 5-6)
5. Hay nunhilbiyan Ezra ke Apu Dios ya hay nangipanguluwana nadah holag Israel. (chapters 7-10)

Hay nangipabangngadan Cyrus nadah holag Israel hi bobleda

1 Handih namangulun toon an numpatulan Cyrus ya impaannung APU DIOS nan kinalina handi an impaabig nan Jeremiah. Impanomnom nan Cyrus an patul ad Persia ot mangapyah olden an impatudok na ot ipaena nadah boblen pun-apuwana.

² Hituwey olden Cyrus an patul di Persia: "Hi APU DIOS an Dios hi langit ya impumbalinak an patul am-in hi boble tuh luta. Ot iukod nan ha-on di mamohwat nah Templo nad Jerusalem ad Judah. ³ Ta hidiye nan dakayun tatagun Apu Dios ya damanan mibangngad kayud Jerusalem ad Judah ta eyu bohwaton nan Templo AP-APU an Dios yun holag Israel an dayawon yud Jerusalem. Hana ot ta nan Dios yu ya wadan dakayu.

⁴ Deket dakayun tatagunan mibangngad ya mahapul yuy baddang ya nadan hinag-on yuy mangidat nadah mahapul yu, umat hi silber, balituk, nadan udum an mahapul yuh pangayan yu, hay aggayam ya nadan pinhod yun midat nah Templo Apu Dios ad Jerusalem."

⁵ Ot ipanomnom Apu Dios am-in hanadah aap-apun di holag Judah, holag Benjamin, nadan padi ya nadan

holag Libay an mibangngad ad Jerusalem an e mamohwat nah Templo APU DIOS. ⁶ Ya am-in nadan hinag-on da ya bimmaddang dan immidat dan didah silber, balituk, nadan udum an mahapul da pangayan da, hay aggayam, nadan nanginan odon ya nadan pinhod dan midat nah Templo.

⁷ Hi ke damdama Cyrus ya impabangngad na nadan malukung ya nadan basun inalan nan patul an hi Nebukadnesar handi nah Templo APU DIOS ad Jerusalem ot iha-ad nah templo nadan dios na. ⁸ In-dat nan Mitredat an mumpaptok nadah odon nan patul ot bilangona ot ahina idat ke Sesbassar an gobernador di Judah an hiyay mangipangpangulu nadah mibangngad ad Judah.

⁹ Hituwey bilang dan am-in: balituk an duyu - 30, silber an duyu - 1,000, silber an duyun ambilog - 29, ¹⁰ balituk an malukung - 30, silber an malukung - 410 ya nadan udum an ngunut - 1,000

¹¹ Hay ngam-ut am-in nadan ngunut an balituk ya silber ya limay libut opat di gatut. Inal-alan Sesbassar am-in datuwe handih nibangngadan dad Jerusalem hi nalpuwan dad Babilon an niayan da.

Datuwe nadan nitudok an tatagun nibangngad ad Jerusalem

2 Datuwe nadan tatagun inibtik Nebukadnesar an patul ad Babilon. Ad uwani ya nibangngad da mon waday oha on nibangngad hi numbobl原因ad Jerusalem ya nadah udum an bobleh did Judah. ² Hay nangipangulun dida ya hi Serubbabel, hi Jeshua, hi Nehemiah, hi Seraiah, hi Reelaiah, hi Mordekai, hi Bilsan, hi Mispar, hi Bigbai, hi Rehum ya hi Baanah. Datuwey bilang di linalakin nibangngad an nalpud Babilon.

³⁻²⁰ Hay bilang di holag Paros ya 2,172, hi Sephatiah ya 372, hi Arah ya 775, hi Pahat Moab an ammod na da Jeshua ke Joab ya 2,812, hi Elam ya 1,254, hi Sattu ya 945, hi Sakkai ya 760, hi Bani ya 642, hi Bebai ya 623, hi Asgad ya 1,222, hi Adonikam ya 666, hi Bigbai ya 2,056, hi Adin ya 454, hi Ater an holag Heseekiah ya 98, hi Besai ya 323, hi Jorah ya 112, hi Hashum ya 223, ya hi Gibbar ya 95.

²¹⁻³⁵ Ya datuwey bilang nadan tatagun nibangngad nadah numbobl原因 di aammod da: ad Betlehem ya 123, ad Netopah ya 56, ad Anatot ya 128, ad Asmabet ya 42, ad Kiriath Jearim, Kephirah ya Beerot ya 743, ad Ramah ya Geba ya 621, ad Mikmas ya 122, ad Bethel ya Ai ya 223, ad Nebo ya 52, ad Magbis ya 156, nan ohan Elam 1,254, ad Harim ya 320, ad Lod, ad Hadid ya ad Ono ya 725, ad Jericho ya 345, ya ad Senaah ya 3,630.

³⁶⁻³⁹ Ya hituwe damdamay listaan nadan padin nibangngad: hay holag Jedaiah an holag Jeshua ya 973, hi Immer ya 1,052, hi Pashur ya 1,247, hi Harim ya 1,017.

⁴⁰⁻⁴² Datuwe nadan ibba dan holag Libay an nibangngad: hay holag da Jeshua ke Kadmiel an holag Hodabiah ya 74, hay holag Asap an dida nan mangipaptok hi mipanggep hi pungkataan nah Templo ya 128, ya nadan mungguwalya nah Templo an holag da: Sallum, hi Ater, hi Talmon, hi Akkub, hi Hatita ya hi Sobai ya 139.

⁴³⁻⁵⁴ Ya hay nibangngad an holag nadan mumpungngunu nah Templo ya hi Siha, hi Hasupha, hi Tabbaoth, hi Keros, hi Siaha, hi Padon, hi Lebanah, hi Hagabah, hi Akkub, hi Hagab, hi Salmai, hi Hanan, hi Giddel, hi Gahar, hi Reaiah, hi Resin, hi Nekoda, hi Gassam, hi Ussa, hi Paseah, hi Besai, hi Asnah, hi Meunim, hi Nephusim, hi Bakbuk, hi Hakupha, hi Harhur, hi Baslut, hi Mehida, hi Harsa, hi Barkos, hi Sisera, hi Temah, hi Nesiah ya hi Hatipha.

⁵⁵⁻⁵⁷ Hay nibangngad an holag nadan muttatyun Solomon ya hi Sotai, hi Hassopheret, hi Peruda, hi Jaalah, hi Darkon, hi Giddel, hi Sephatiah, hi Hattil, hi Pokeret Hasebaim ya hi Ami.

⁵⁸ Hay bilang am-in nadan nibangngad an holag nadan munggunuh Templo ya nadan muttatyun Solomon ya 392.

⁵⁹⁻⁶⁰ Waday 652 an nibangngad an holag da Delaiah, hi Tobiah ya hi Nekoda an numbobled Tel Mela, Tel Harsa, Kerub, Addan ya Immer. Mu maid di ipatibodah kitib-anan holag Israel dida.

⁶¹⁻⁶² Wada pay di tulun pamilyan di padin nakibangngad damdamad Jerusalem an da Hobaiah, hi Hakkos ya hi Barsillai. (Hantun hi Barsillai ya nakiineh ohan imbabalen Barsillai ad Gilead ot iapulidu nay ngadan di aman nan inayana.) Mu gapu te tinalak da nan nitudkan di tonton di aammod dan kitib-anan makulug an holag Israel dida ya uggeda niabulut an makid-umhanadah papadi. ⁶³ Hanan gobernador da ya kinalinan didan adida makikan nah niappit ke Apu Dios inggana waday padin mangusal nah Urim ya Tummim an panginilaan da.

⁶⁴⁻⁶⁷ Hay bilang am-in nadan nibangngad ya 42,360. Hinnatkon pe tuwali nadan 7,337 an linalaki ya binabain muttatyu da, ya 200 an linalaki ya binabain mungkanta. Ya hay bilang di kabayu da ya 736. Hay bilang di laba ya 245. Ya hay bilang di kamel ya 435. Ya hay bilang nadan donkey ya 6,720.

⁶⁸ Handih dimmatong datuwen holag Israel ad Jerusalem nah niha-adan ni-an nan Templon APU DIOS ya nun-idat nadan udum an aap-apu day iappit dan Apu Dios ta mid-um hi usalon dan mamohwat bo nah Templo nah niha-adana tuwali. ⁶⁹ Indat dan am-in di mabalin dan idat an miusal hidi. Hay bilang am-in di indat da ya nahawwal an liman gatut an kilon balituk, nahawwal an duway libut onom di gatut an kilon silber ya hinggatut an andukken bulwatin di padi.

⁷⁰ Hanadan padi, nadan ibba dan holag Libay, nadan mungkanta, nadan mungguwalya nah Templo, nadan mumpungngunu nah Templo ya nadan udumhanadah tatagu ya numboble dad Jerusalem ya nadah naka-ih-up hidi. Ya nadan ken udum an holag Israel ya numboble da nadah numbobl原因 handidan aammod da.

3 Handih mikapitun bulan ya wadada mo nadan holag Israel nah numpunhituwan da nadah numbobl原因 da. Indani ya naamung dan am-in ad Jerusalem an nun-uunnud di nomnom da. ² Ot hi Joshua an imbabalen Jehosadak, nadan ibbanan padi ya hi Serubbabel an imbabalen Sealtiel ya nadan ibba da ya kinapya da bo nan pun-appitan ta waday pun-appitan dah maghob ke Dios dan holag Israel mipuun nah intugun Moses an muttatyun Apu Dios. ³ Takon di tumakut da nadah tatagun numbobleh di ya kinapya da nan pun-appitan an ingkanya da nah nikapyaana tuwali. Ot ne ilappu da bon mun-appit hi maghob ke APU DIOS nah biggatna ya nah mungkahilong.

⁴Ya inat da bo nan makalin Piyestan di Kampu hi kaatnan algon inun-unud dah kabigabigat nan tugun Moses an iappit da nan mahapul an miappit kediyeen algo. ⁵In-appit da bo nan oggan da tuwali iappit an maghob ya nan miappit nah Piyestan di Natalak di Bulan. Ya in-appit da nadan lebbengnan miappit nadah udum an piesta dan pundayaw dan APU DIOS. Bokon ya abu datuwe, mu nun-appit da pay hi kumpulmin ingnguddan dan iappit. ⁶Hanadan holag Israel ya inlapu dan nun-appit ke APU DIOS hi maghob an ag-gayam handih namangulun algo kediyeen mikapitun bulan takon di uggeda ni-an inlappun bohwatton nan Templo.

⁷Immidat dah pihhuh panangdan da nadah mumpahok ya karpentero. Ya immidat dah makan, mainum ya lanan di oliban mipaed Tyre ya Sidon ta ihannot dah kaiw an sedar an malpud Lebanon ya mipadalan hi baybay ingganad Joppa. Am-in datuwe ya naat te in-abulut nan patul ad Persia an hi Cyrus.

⁸Handih mikadwan bulan hi mikadwan toon nipalpu handih nibangngadan dad Jerusalem ya inlappu dan mangikapyah nah Templon Apu Dios. Immali da Serubbabel an imbabalen Sealtiel, hi Joshua an imbabalen Jehosadak, nadan padi, nadan holag Libay ya am-in nadan ibbadan holag Israel an nibangngad ad Jerusalem ot mungngunu da. Hanadan holag Libay an muntoon hi duwampulu weno nahawwal di mangipangpangulu nah kakapyaan nan Templon APU DIOS. ⁹Ya nadan mumpaptok nah kakapyaan di Templo ya da Jeshua an holag Libay, nadan imbabalena ya iibana ya hi Kadmiel ya nadan imbabalena an holag Hodabiah. Indani ya immali nadan ibbadan holag Libay an holag Henadad ot baddangan da dida.

¹⁰Handih nagibbu nan pangipab-unan da nah Templo ya immali nadan padin nanongnan numbulwati dah bulwatin di padi ot pun-ipagango day tangguyub da ya nadan ibbadan holag Libay an holag Asap ya punipagango da damdama nadan kilikiling dah pundayaw dan APU DIOS an hidiye tuwaliy oggan da aton nipalpu handih katagun David an patul. ¹¹Pun-ikanta day pundayaw dan APU DIOS an kanan dah kanta day "Maphod hi APU DIOS! Hay pamhod nan ditakun holag Israel ya munnananong an adi malumman." Waday oha on namahig an pun-itkuk nay pundayaw nan APU DIOS te nagibbu nan pangipab-unan da nah Templo.

¹²Dakol nadah mungkaam-aman padi, nadan ibbadan holag Libay ya nadan ap-apun nadan tatagun nanibo handi nah Templo ya mungkoga da nangangangan da nah ka-apyan pangipataddogan nah Templo. Ya nadan udum ya muntutukuk dah amlong da. ¹³Nun-aaddum di tukuk da ya koga da gapuh an-anla da ot maid moy pottok na, ya nakakkal-ot ta madngol hi nidawwi.

⁴Hanadan buhul nadan holag Judah ya holag Benjamin ya dingngol da an nadan tatagun nibangngad ad Jerusalem ya pungkapyah da bo nan Templon nan AP-APU an Dios nadan holag Israel. ²Ot eda tibon hi Serubbabel ya nadan udum an aap-apun nadan holag Israel ot kanan dan diday "Agat bumaddang kamin dakayun mangapya tuh Templo te dayawon mi damdama nan Dios an dayawon yu. Ya in-anappitan mi nipalpu handih nangialiyah dakamin Esar Haddon an patul di Assyria an mumbobleh tu."

³Mu kanan Serubbabel, hi Joshua ya nadan udum an aap-apuy "Adimi mahapul di baddang yu. Takon di dakami ya abuy mangapyan tuh Templon nan AP-APU an Dios min holag Israel. Te hidiyey kanan nan patul di Persia an hi Cyrus ke dakami."

⁴Indani ya impatnan nadan numbobleh din dismayaon ya taktakuton nadan holag Israel ta itikod dan mangapya nah Templo. ⁵Ya binayadan da nadan aap-apud Persia ta ipatikod da nan ngunu. Athituy inainat da nipalpu handih hi Cyrus di patul ad Persia inggana handih nihannot hi Darius an iPersia an numpatul.

⁶Indanit nala-u boy kaatnan toon ot numpatul hi Serses ya nuntudok nadan buhul di iJudah ya iJerusalem an indiklamu da dida.

⁷Handi boh ya numpatulan Artaserses ad Persia ya impaen bon nadan buhul di iJudah di tudok dan hiyan impangulun da Bislam, hi Mitredat ya hi Tabeel ya nadan ibbada. Hanah tudok da ya ingkali dah Aramaik, ta mahapul an waday mangalih kibalinana nah patul.

⁸Hi Rehum an gubernador ya nan sekretarina an hi Simsai di nangitudok kediyeen tudok ot kalyon dan Artaserses di mipanggep hi ma-ma-at ad Jerusalem.

⁹Kanan da nah lappun nan tudok day "Nalpuh tuwen tudok ke Rehum an gubernador ya hi Simsai an sekretarina, nadan huwes ya nadan udum an opisyal an tonok an iErek, iBabilon ya iSusa ad Elam, ¹⁰ya nadan udum an tatagun impaalin nan ongal di kabaelasan hi Asurbanipal an numbobleh tud Samaria ya nadah udum an bobled Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo.

¹¹Hituwey pinhod min ipainilan he-a, apu Artaserses an patul an nalpud dakamin tatagum ad Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo. ¹²Pinhod min ini-laom an hantudan holag Israel an nalpuh nad Babilon an immalin numbobleh tud Jerusalem ya pun-iphod da boh tuwen boblen di gaga-iho ya mungngohen tatagu. Takon nan binattun alad ya gagala mon gibbuwon da. ¹³Deket gibbuwon dan iphod hituwen boble da, apu patul, takon nadan alad na ya nunna-ud an itikod dan mumbayad hi buwis da. Ta gapun diye ya umittay moy pihhun di boblen pun-ap-apuwam.

¹⁴Ya man-uket ipainila min he-ah tuwe ya gapu te he-ay ap-apu mi ya adimi pinhod an maat di athidi. ¹⁵Ta hay kanan mi ya ipahamak mut tibom nadan doku-

mento handih done mipanggep ketuwen boble. Deket iathidim ya matibom an hituwe ya boblen di mango-hen tatagu. Nipalpu tuwali handih done ya ongal di bulubulun an idat da nadah nun-ap-apu ketuwen boble. Ya naligat dan mangun-unud kinali napa-ih tuwen boble da. ¹⁶ Hidiye nan hay punnomnom mi ya deket makapya boh tuwen boble da, takon nan binat-tun alad na ya adim kabaelan hi udum hi algon mun-ap-apu ketuwen bobleh nangappit hi kalin-oban di al-god Euphrates.”

¹⁷ Hanan patul ya impaenay tudok nan panumang na kediyen tudok da. Athituy kanana:

“Hituwey humang kun he-a, Rehum an gobernador, he-a Simsai an sekretarina ya dakayun opisyal an numbobled Samaria ya nah udum an bobled Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo.

¹⁸ Hanan tudok yu ya imbidbid dan ha-on ot kalyon day kibalina. ¹⁹ In-olden ku ot hamakon da nan dokumenton diyen boble ya makulug an nipalpu handih done ya nakihanangga handidan bimmobleh di handidah nun-ap-apuh di te kadakkolan ke dadiyen bimmobleh di ya makangohhe da. ²⁰ Nahanhanot di papatul ad Jerusalem an ongal di kabaelan dan nun-ap-apun am-in hanadah bobleh nangappit hi kalin-oban di algod Euphrates ot diday numbayadan di tataguh buwis. ²¹ Ta hidiyen nan ad uwani ya iolden yun itikod dadiyen tatagun mungngunu inggana iolden kun ituluy da. ²² Kinali adiyu baybay-an di mipanggep ketuwe, adi taku iabulut di athitu ta maid di ahi maat an dumadag hi kiphodan taku.”

²³ Kediyen dimmatong hituwen tudok nan patul an hi Artaserses ot mibidbid ke da Rehum, hi Simsai ya nadan ibbadan opisyal ya ginal-an dan immed Jerusalem ot piliton dan ipatikod nadan holag Israel an mungngunu nah Templo.

²⁴ Ot matikod hidiyen ngunu nah Templon Apu Dios ad Jerusalem inggana handih mikadwan toon an numpatulan Darius ad Persia.

5 Kediye ya nadan duwan profetas an da Haggai ke Sekariah an imbabalen Iddo ya impainila day kinalin nan Dios di holag Israel nadah ibba dan Judyun an numbobled Judah ya Jerusalem. ² Handih dingngol da Serubbabel an imbabalen Sealtiel ke Joshua an imbabalen Jehosadak nan impainilan dadiyen profetas ya inlappu da bon mangituluy an mangingunu nah Templon Apu Dios ad Jerusalem ot baddangan dadiyen duwan profetas dida.

³ Indani ya hi Tattenai an gobernador nadah boble nah nangappit hi kalin-oban di algo nah Wangwang an Euphrates ya hi Sethar Bosenai ya nadan ibbadan opisyal ya gimmagala dan immed Jerusalem ot kanan da nadah holag Israel di “Dahdiy nangiolden ke dakayun mamohwat bo ketuwen Templo ya mangiha-ad nadah ngunut an mahapul hidi?” ⁴ Ya hinanhanan

day ngadan am-in nadan mumpungngunuh di, ⁵ mu gapu te wadah Apu Dios an mangipaptok nadah aap-apun di holag Israel ya maid di maat diyen gobernador ya nadan ibbana inggana muntudok da ke Darius ta humangona.

⁶ Hituwey intudok da Tattenai an gobernador, hi Sethar Bosenai ya nadan udum an aap-apu na nangappit hi kalin-oban di algo nah Wangwang an Euphrates nah patul:

⁷ “Hituwey tudok mi ke he-a, apu Darius an patul mi. Hana ot ta malinggop di pun-ap-apuwam. ⁸ He-an patul mi ya lebbengnan inilaom an handih imme kamid Judah ya tinibo min pungkapyan nadan holag Israel tun Templon nan natag-en Dios. O-ongal an batuy pun-ikapya da ya punha-adan da boh kakaiw nadan dingding na. Tinibo mi bon paka-ip-iphod day pangapya da ya galgal-an dan mungngunu. ⁹ Hinanhanan mi nadah aap-apu dan kanan miy ‘Dahdiy nangiolden ke dakayun mamohwat bo tuh Templo ya mangiha-ad nadah ngunut an mahapul hidi?’ ¹⁰ Ya hinanhanan mi boy ngadan dat inilaom hin dahdi day nangipangpang-gulu ketuwen ngunu.

¹¹ Hituwey inhumang da: ‘Muttatyu dakami nah Dios hi langit ya luta. Pun-ikapya mih tuwen Templon kinaryan tuwalin di ohan natag-en patul di Israel. ¹² Mu gapuh nangipaboh-olan handidan aammod mi nah Dios hi langit ya in-abulut na nan patul di Babilon an hi Nebukadnesar an Chaldean ot gubatona dida. Dinadag dah tuwen Templo ya inibtik da didad Babilon.

¹³ Muden handih namangulun toon an numpatulan nan patul an hi Cyrus ya in-oldenan makapya boh tuwen Templo. ¹⁴ Takon nadan silber ya balituk an mausal hituh Templon inalan handin patul an hi Nebukadnesar ya imbangngad Cyrus ke Sesbassar an tinuddu nan gobernador ad Judah. ¹⁵ Kinalin diyen patul ke hiyan ibangngad na dadiyeh tuh Templo hitud Jerusalem. Ya kinalina bon ikapya da tun Templo nah niha-adana tuwali. ¹⁶ Ot ikapyan Sesbassar di pangipab-unan tuh Templon APU DIOS, ot nipalpun diye ingganad uwani ya nunnanong tun ngunu an ugge pay nagibbu.’ Hinaey inhumang dan dakami.

¹⁷ Kinali, deke anhan ta mabalin ya hamakon yu nah dokumenton di gubilnud Babilon ta mainila hin makulug weno adi an in-olden din patul an hi Cyrus an makapya bo tun Temploh tud Jerusalem ne impainilam hin nganney pinhod mun maat.”

6 Ot nan patul an hi Darius ya in-oldenan hamakon da nadah dokumenton di gubilnud Babilon hin wadah diye. ² Indani ya hinamak dah did Ekbatana ad Media on naluddun an papel an nitudkan diyen olden.

³ Kananah diy “Handih namangulun toon an numpatulan Cyrus ya in-oldenan makapya bo nan Templo Jerusalem nah niha-adana tuwalin oggan pun-appitan ya pangighoban di holag Israel hi iappit da. Hay katag-

ena ya nahiyam an piye ya nahiyam bon piyey kabilog na. ⁴ Hay dingding na ya hintuhintutluy mun-uuhhun an batun niphod an napahok on nibattan di kaiw. Ya malpuh gubilnun am-in di mibayad nadah mausal. ⁵ Ya mahapul an mibangngad kediyen makapyan Templo Jerusalem nadan balituk ya silber an ngunut hidin in-alin din patul an hi Nebukadnesar hitud Babilon.”

⁶ Ot ipaen nan patul an hi Darius di tudok an panumang na. Hituwey kanana:

“Hituwey tudok ke he-a Tattenai an gobernador nadah bobled Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo, ke he-a Sethar Bosenai ya nadah ibba yun opisyal nah nangappit hi kalin-oban di algod Euphrates:

Adi kayu oggan umeh di! ⁷ Adi kayu makibibiyang kediyen Templo ya bay-an yu ta nangamung nan gobernador di Judah ya nadan aap-apun di holag Israel an mangiha-ad kediyen Templo Apu Dios nah niha-adana tuwali. ⁸ Deyan iolden kun baddangan yu dida ot ya abu. Ta hay mahapul dan magastu ya malpu nah pihhun di gubilnu taku an dadiye nan maamung an buwis an ibayad di bimmobleh nad Euphrates hi nangappit nah kalin-oban di algo ta waday innunan mitultuluy hituwen ngunu. ⁹ Kabigabigat ya adiyu ibahhon idat nadah padid Jerusalem di nganneh diyen mahapul da umat hi ka-ongal nan lakin baka, hay lakin kalnero ya ka-ongal nan kalnero ta gobhon dan iappit da nah Dios hi langit. Umidat kayu boh wheat, ahin, mainum ya lanan di oliba ¹⁰ ta iappit dan diyen Dios hi langit ta tobalonah diyen iappit da. Ya ta idasalanak ke didah kiphodan mi nadah imbabalek.

¹¹ Iolden ku bon deket waday adi mangun-unud ketuwen olden ku ya makaan di ohan dinangal hi bale-nat hulitan ta itwik hi adol na. Ya hana ke bon balena ya madadag. ¹² Hana ot ta nan Dios an namilih Jerusalem an pundayawan ke hiya ya ipaapput na nan patul an mungngohen tuwen olden ya mama-i kediyen Templo. Ha-oy an hi Darius ya in-olden kuh tuwe ya mahapul an maunud.”

Hay nagibbuwan ya nidawatan

¹³ Hi Tattenai an gobernador, hi Sethar Bosenai ya nadan ibbadan opisyal ya inun-unud dah tuwen olden nan patul an hi Darius. ¹⁴ Hanadan aap-apun di holag Israel ya intultuluy dan kinapya nan Templo ya inun-unud day intuttudun nadan profetas an da Haggai ke Sekariah. Ginibbu da nan Templo te hidiyey olden nan Dios dan holag Israel ya hidiyey olden damdaman nadan patul ad Persia an hi Cyrus, hi Darius ya hi Artaserses. ¹⁵ Ginibbu da nan Templo handih mikatlun algo nah bulan di Adar handih mikan-om an toon di numpatulan Darius.

¹⁶ Ot nadan padi, nadan ibbadan holag Libay ya nadan ibbadan holag Israel an nibangngad an nalpun nah boblen niayan da ya maan-anla dan nangiong-ong ke Apu Dios nah Templo. ¹⁷ Hay kinlong da ya hinggatut an ka-ongal nan lakin baka, duwanggatut an lakin kalnero, opat an gatut an impan di kalnero an miappit ya himpulut duwan lakin gulding an miappit gapuh liwat nadan himpulut duwan holag Israel.

¹⁸ Hanadan padi ya nadan ibbadan holag Libay ya nibangngad da nah ngunu da tuwali an munhilbi da nah Templo mipuun hi intudok Moses nah liblu na.

¹⁹ Handih mikahimpulut opat an algo handih namangulun bulan kediyen nihaynod an toon ya numpiyesta dah panginomnoman da nah Nala-uan di Anghel Apu Dios. ²⁰ Hanadan padi ya nadan ibbadan holag Libay ya inat da nan ine-en punlini ta malini da kediyen pangatan da nah Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios. Kinlong da dadiyen miappit an ag-gayam an hamulon am-in di holag Israel an nibangngad nah boble dad Jerusalem, takon nadan padi. ²¹ Hinamul nadan holag Israel dadiyen in-appit da ya nakihamul nadan udum an tatagun nangiwalong hi gaga-hon pangie da ot dayawon da nan AP-APU an Dios di holag Israel. ²² Pitun algoy numpiyesta da te inat da bo nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi mumpalbag. Ot mun-an-anla da te numbalinon APU DIOS an maphod di nomnom nan patul di Assyria ot umulen dida ya bimmaddang hi nangapyaan da nah Templo Apu Dios an Dios di holag Israel.

7 Nala-uy dakol an toon ot handih numpatulan Artaserses ad Persia ya wada on tagun hi Ezray ngadana. Tinontonay aammod na ya nahlag ke Aaron an natag-en padi. Hi Ezra ya imbabalen Seraiah an imbabalen Asariah an imbabalen Hilkiyah ² an amanah Sallum an imbabalen Sadok an imbabalen Ahitub ³ an imbabalen Amariah an imbabalen Asariah an imbabalen Meraiot ⁴ an imbabalen Serahiah an imbabalen Ussi an imbabalen Bukki ⁵ an imbabalen Abishua an imbabalen Pinehas an imbabalen Eleasar an imbabalen Aaron.

⁶⁻⁷ Hi Ezra ya nakala-ing. Inilanan am-in nan tugun an indat nan AP-APU an Dios di holag Israel ke Moses. Kinali gaput athidi an binendisyonan APU DIOS hi Ezra ya makaulle nan patul ke hiya ot idat nan am-in di mahapul na. Kediyen mikapitun toon an numpatulan Artaserses ya inungah Ezra ad Babilon ot mumpaed Jerusalem an didan am-in hanadah holag Libay an papadi ya nadan bokon padi, nadan mumpungkanta ya nadan mungguwalya ya nadan udum an mungngunu nah Templo.

⁸⁻⁹ Timmayan dad Babilon handih namangulun algoh namangulun bulan ot gapuh baddang Apu Dios ya dimmatong dad Jerusalem handih namangulun algoh mikaliman bulan. ¹⁰ Hi Ezra ya inadaadal nay mi-

panggep hi Tugun APU DIOS ta un-unudona ya ta itut-tudu na nadah ibbanan holag Israel.

¹¹ Indat Artaserses hituwen tudok ke Ezra an padin nakanginnila nadah tugun ya olden APU DIOS ke didan holag Israel.

¹² Hituwey kanana kediyen tudok: "Hituwey tudok ku ke he-a Ezra an nakanginnila nadah Tugun nan Dios hi langit. ¹³ Iolden ku an hi am-in hanadah boblen pun-ap-apuwak ya miabulut an maki-en he-an am-in nadan holag Israel an papadi ya holag Libay ya nadan udum an naminhod an mibangngad hi boble dad Jerusalem. ¹⁴ Ha-oy ya nadan pitun ibbak an konsehal ku ya itudak dakad Jerusalem ya Judah ta em tibon di ine-en di pangun-unud nadan tatagu nah Tugun Apu Dios te nidinol hituwen ngunu ke he-a. ¹⁵ Ahim al-alan nadan balituk ya silber an iappit min nadah ibbak nah Dios yun holag Israel ad Jerusalem, ¹⁶ takon nadan balituk ya silber an amungom am-in hanadah bobled Babilon ya nadan iappit nadan padin holag Israel an miusal nah Templon di Dios dad Jerusalem. ¹⁷ Niong-ong datuweh pangatang yu nadah bulug an baka, nadah lakin kalnero, nadah impan di kalnero, hay wheat ya hay mainum ta iappit yu nah Templon nan Dios yud Jerusalem. ¹⁸ Hana ken mahawwal an balituk ya silber ya damanan usalon yu mu mahapul an mipuun hi punnomnom yun nadah ibbayu hin nganney pinhod Apu Dios an pangiusalan yu. ¹⁹ Idawat yun Apu Dios ad Jerusalem am-in nadan ngunut an nidat an nidinol ke dakayun iusal yuh di nah Templo. ²⁰ Deket waday udum hi mahapul yu nah Templo ya damanan umala kayu nah pihhun di gubilnu.

²¹ Ha-oy an hi Artaserses ya iolden kun am-in hanadah mumpaptok hi pihhun di gubilnu nadah bobled Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo ta idat day mahapul Ezra te hiya ya padin muntut-tuduh Tugun nan Dios hi langit. ²² Hay kadakol di idat yun hiya ya 3,409 an kilon silber, 500 an sakun wheat, 550 an galon an mainum, 550 an galon an lanan di oli-ba ya hay ahin an kumpulnay kadakol na. ²³ Mahapul an pakatibbon yu ta idat yun am-in nan kinalin Apu Dios an mahapul an miha-ad nah Templona. Ta maid di humlun hi ena boh-olan ke ha-on ya nadan mitunud ke ha-on an mumpatul. ²⁴ Adinadaman ekayu bo munsingil hi buwis nadah padi, nadah ibbadan holag Libay, nadah mungkanta, nadah guwalya weno kumpulmin nadah waday ngunu nah di nah Templon Apu Dios.

²⁵ Ya he-a Ezra, gapu nah laing an indat Apu Dios ke he-a ya he-ay manudduh aap-apu ya huwes an mun-ap-apun am-in hanadah tatagun numbobled Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo an mangun-unud nah Tugun nan Dios yu. Ya hituwen Tugun ya mahapul an ittutudum hanadah ugge nanginila.

²⁶ Hanan adi mangun-unud nah Tugun nan Dios weno

olden tuh boblen pun-ap-apuwak ya makastigu. Hay kastiguna ya mate weno mipaeh udum an boble weno maalan am-in di wadan hiya weno mikalabut."

²⁷ Hi Ezra ya maan-anla an kananay "Madayaw nan AP-APU an Dios handidan aammod mi! Kay anhan ya impumbalanan athituy pundayaw nan patul nah Templon nan DIOS ad Jerusalem. ²⁸ Maphod anhan ta gapuh ulen APU DIOS ya immule ke ha-on nan patul, nadan konsehal na ya nadan opisyal nan ongal di kabaelan da. Ya maphod bot impatulidak ke APU DIOS an Dios ku ta inawis ku nadan aap-apu min holag Israel ot maki-e dan ha-on."

8 Datuwe nadan nitudok an aap-apun di holag Israel an naki-en Ezra hi nibangngadan dad Jerusalem handih numpatulan Artaserses: ²⁻¹⁴ Hi Gersom hi holag Pinehas, hi Daniel hi holag Itamar, hi Hattus an imbabalen Sekaniah hi holag David, hi Sekariah hi holag Paros an hinggatut ta naliman linalakiy ibbana, (waday nitudok mipanggep hi tonton di aammod da) hi Eliehoenai an imbabalen Serahiah hi holag Pahat Moab an duwanggatut an linalakiy ibbana, hi Sekaniah an imbabalen Jahasiel hi holag Sattu an tuluy gatut an linalakiy ibbana, hi Ebed an imbabalen Jonathan hi holag Adin an naliman linalakiy ibbana, hi Jeshaiya an imbabalen Athaliah hi holag Elam ya napituy ibbanan lalaki, hi Sebadiah an imbabalen Michael hi holag Sephatiah an nawalun linalakiy ibbana, hi Obadiah an imbabalen Jehiel hi holag Joab an duwan gatut ta himpulut walun linalakiy ibbana, hi Selomit an imbabalen Josiphiah hi holag Bani an hinggatut ta nan-om di linalakin ibbana, hi Sekariah an imbabalen Bebai hi holag Bebai an duwampulut walun linalakiy ibbana, hi Johanan an imbabalen Hakkatan hi holag Asgad an hinggatut ta himpulun linalakiy ibbana, hi Eliphelet, hi Jeuel ya hi Semaiah hi holag Adonikam an nan-om an linalakiy ibbana. (Mu dida ke ya nanguddidi dan nibangngad ad Jerusalem.) Ya hi Uthai ya hi Sakkur hi holag Bigbai an napitun linalakiy ibbana.

¹⁵ Hituwey kanan Ezra: Inamung kun am-in dida nah pingngit di ittay an wa-el an nundalan nah bobled Ahaba ot mungkampu kamih dih tulun algo. Indanit ek inilaon ya maid nadan udum an holag Libay te am-muna nadan padin wada. ¹⁶ Impaayag kuy hiyam hanadah aap-apu an hi Elieser, hi Ariel, hi Semaiah, hi Elnathan, hi Jarib, hi Elnathan, hi Nathan, hi Sekaria, hi Meshullam ya nadan duwan mittulu an hi Joarib ya hi Elnathan ¹⁷ ot ipaek dida ke Iddo an ap-apun nadan iKasipia ya nadah iibanan mumpungngunuh Templo ta ibaga dan didat umipaali dah tatagun pungen-gunuwon Apu Dios nah Templona. ¹⁸ Indani ya gapuh ulen Apu Dios ke dakami ya impaali dah Serebiah an nalaing an tagu an holag Mahli an holag Libay an imbabalen Israel. Ingkuyug nay himpulut walun nadah

linalakin imbabalena ya tutulang na. ¹⁹ Impaayag da pay hi Hashabiah an ibbanay duwampulun imbabalena ya iibana takon hi Jeshai an holag damdaman Merari. ²⁰ Nid-um di duwanggatut ta duwampulun mungngunu nah Templo an hay aammod da handi ya tinuddu tuwalin din patul an hi David ya nadan opisyal nan bumaddang nadah holag Libay nah Templo. Waday listaan an nitudokan am-in di ngadan da.

²¹ Handih wada kami nah pingngit nan ittay an Wa-el an Ahaba ya in-olden ku ot muntopol kamin ugge kami nangan ya nundasal kamin Apu Dios ta ibaga min hiya an ipangpangulu dakami ya ihwang dakamih pangayan mi takon nadan imbabalemi ya am-in nadan wadan dakami. ²² Man-uket bimmainak ot uggeyak numbaga nah patul hi tindalun maki-en mungguwalyan dakami nah dalan ta maid di ad-adih aton di buhul min dakami ya kinalik ke hiyan ipaptok Apu Dios am-in nadan tatagun mundinol ke hiya. Ya am-in nadan mangiwalong ke hiya ya kastiguwona dida.

²³ Ot muntopol kami ya nundasal kamit ipaptok dakamin Apu Dios ya dingngol nay dasal mi.

²⁴ Ya nadah mangipangpanguluh papadi ya pinilik hi Serebiah, hi Hashabiah ya hay himpulun ibba da. ²⁵ Ingkilok ot ipaboltan kun dida nadan balituk ya silber ya nadan udum an ngunut an mausal nah Templon indat nan patul, nadan konsehal na ya opisyal na ya nadan holag Israel. ^{26,27} Datuwey ngam-ut nadan impaboltan kun dida: 25,000 an kilon silber, hinggatut an ngunut an silber an hay ngam-ut di dam-ot da ya umeh 3,850 an kilo, hay balituk an nahawwal hi 3,850 an kilo, duwampulun malukung an balituk an nahawwal an walun kiloy dam-ot da ya duwan giniling an malukung an nun-ingngoy balol da nah balituk an malukung.

²⁸ Kanak ke diday "Midawat kayun nan AP-APU an Dios handidan aammod taku ta hiya moy ingunuwan yu. Athidi bo ke datuwen ngunut an silber ya balituk an niappit ke hiya. ²⁹ Kinali tibon yu ta idatong yuh di nah Templon maid di gaga-ihon maat. Deket dumatong kayu ya ikilo yu bo ne ahiyu impaboltan nah apupun nadan padi, nadan ibbadan holag Libay ya nadan aap-apun di holag Israel ad Jerusalem."

³⁰ Hanadan padi ya nadan ibbadan holag Libay di ingkalgadun mangipaptok ya mangie ke dadiyen silber, balituk, ya nadan udum an ngunut nah Templod Jerusalem.

³¹ Tinaynan mid Ahaba handih mikahimpulut duway algo nah namangulun bulan ot ume kamid Jerusalem. Hi Apu Dios an dayawon mi ya inibbaan dakami ot maid di nangubat weno numbotak ke dakami kediyen nundalanan mi. ³² Handih dimmatong kamid Jerusalem ya nun-iyatu kamih tulun algo.

³³ Ot ume kami nah Templo handih mikap-at an algo ot ikilo mi bo nadan silber, nadan balituk ya nadan ngunut ot ipaboltan mi nah padi an hi Meremot an im-

babalen Uriah. Hay ibbana ya da Eleasar an imbabalen Pinehas, nadan duwan ibbanan holag Libay, hi Josabad an imbabalen Jeshua ya hi Noadaia an imbabalen Binnui. ³⁴ Binilang mi ya kinilo min am-in ot ilista mi.

³⁵ Hanadan ibbak an holag Israel an numbangngad tuh boble mi ya nun-iali day gobhon dan iappit dan Apu Dios an dayawon min holag Israel. In-ali da pay di himpulut duwan bulug an baka, nahiyam ta onom an lakin kalnero, napitit pitun impan di kalnero ya himpulut duwan guldin an iappit dat makaan di liwat min am-in an holag Israel. Am-in datuwe ya naghob an niappit dan APU DIOS. ³⁶ Ya eda indat nan nitudkan nan olden nan patul nadah gobernador ya opisyal nadah bobled Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo. Ot bumaddang datuwen aap-apu ya oopisyal nadah tatagu ya nadah mahapul nah Templon Apu Dios.

Hay nanginilaan Ezra mipanggep hi nakiineyan nadan holag Israel nadah binabain bokon da ibba

9 Nagibbun am-in datuwe ya immali day udum hanadah aap-apun di holag Israel ot kanan dan ha-on di "Dakol nadah holag Israel, nadan padi ya nadan ibbadan holag Libay di mangmangngat nadah gaga-ihon at-atton di iAmmon, iMoab, iEgypt, iKanaan, Hittite, Perisite, iJebus ya Amorite. ² Te pun-iinen di linalakin holag Israel di binabai ke dadiyen boble ya in-abulut day imbabale dan mangiine ke dadiyen binabai ta adida mo malinihinangngab Apu Dios, immamana nadah aap-apu da ya opisyal da."

³ Handih dingngol kuh tuwe ya numbik-ik di bulwatik ya nun-ihabuy-ut kuy buuk ku ya emeng ku ot umbunak an u-umyungak gapun diye. ⁴ Inuumbunak hidi inggana nahilong an kediyen moy pun-appitan. Ya mungkaamung hi kad-ak nadan tatagun timmattakut da nah kinalin nan Dios di holag Israel mipanggep hi liwat nadan ibba dan nibangngad hidid Jerusalem.

⁵ Kediyen mon mun-appit kami ya imminaak nah inuumbunak an nanongna nan nabik-iy bulwatik ot mundukkunak ot mundasalak ke APU DIOS an Dios kun intaggek di taklek. ⁶ Kanak hi dasal kuy "Apu Dios, bumainak an mangitangad ke he-a. Te namahig di liwat min gulat nat punggagat-unon ya makalla-uan kamin datngana nin di kabunyan. ⁷ Namahig di liwat min tatagum, nipalpu handidah aammod mi dih done. Gapun dadiyen liwat mi ya, dakami, nan patul mi ya nadan papadi mi ya inappit dakamih buhul mi ot pumpate day udum ke dakami. Inala day limmu mi ya in-e dakamih boble da ot mumbalin kamin balud hidi. Ot kababain di biyag mi ingganad uwani.

⁸ Indani ya gapuh ulem, AP-APU an Dios mi ya in-abulut mun bumtik di udum ke dakamit umali dah tuh

boble min waday linggop. Linibli dakami boh nihbutan mi ta deyan wada moy an-anlah biyag mi te adi mo nahalman di ligat mi. ⁹ Om, numbalin kamin himbut, mu gapu nah adi malumman an pamhod mu ya ugge dakami impunnanong hi nihbutan mi. Impumbalin mu nan patul di Persia an maule ke dakami ot iabulut nan nangamung kamih biyag mi ya in-abulut nan bohwa-ton mi bo tun Templom an napa-i handih. Ya insap-atanan maid di gaga-ihon maat ke dakami tuh boble mi an Judah ya Jerusalem.

¹⁰ Ot ad uwanin nunliwat kami, nganne moy kalyon mi? Teden unggemi bo inun-unud di intugun handidan ¹¹ muttatyum an profetas an kanan day 'Hantun boblen aliyen min pumboblayan ya adi malinih hinangngab mu te nadan tatagun numbobleh tu ya gaga-ihoy at-atton da. ¹² Kinali dan dakamin adi kami makiapu ke dadiyen tatagu ya adimi baddangan didan kumadangan hin pinhod min maan-anla kamin mumbobleh tu ya hin pinhod min ahimi ipaboltan hi holag mit ibagi dat nangamung.'

¹³ Takon di athidiy inat mun dakami gapu nadah liwat mi ya inila min makudang hidiyen nangastigum ke dakami te he-a Apu Dios ya adim pinhod mate kamin am-in. ¹⁴ Mu ad uwani bo ya inwalong miy tugun mu ot makiapu kami nadah tatagun mangmangngat hi gaga-iho. Ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwon dakamit maid di matdaan ke dakami. ¹⁵ He-a, APU DIOS an Dios an dayawon min holag Israel ya limpiyuka. Himmok dakami ot deyan nanongnan matagu kami. Abuluton min naliwat kami ya maid di lebbeng min umalih kad-am."

Hay implanu dah panikod dah pakiapuwan di holag Israel nadah bokon da ibban holag Israel

10 Kediye nunyuung hi Ezra an mundasal hidih hinangngab nan Templon mungkogan pungkalinay nunliwatan da ya immali day dakol an ibbanan holag Israel an aam-ama ya iin-ina, u-ungan linalaki ya binabai ot maamung dah kad-anan namahig di koga da. ² Indani ya kanan Sekaniah an imbabalen Jehiel an holag Elam ke Ezray "Uggemi inun-unud hi Apu Dios ot makiapu kami hantudah tataguh tu, mu takon di athidi ya waday namnama takun holag Israel. ³ Ad uwani ya hammadon min kalyon ke Apu Dios an itud-ak mi nadan binabain in-ine mi ya nadan imbabale min dida. Un-unudon miy kalyom ya hay kalyon nadan udum an makangngun-unud hi tugun Apu Dios. Ya aton min am-in di kanan nan Tugun Apu Dios an aton mi. ⁴ Aga, nangamung ka kattog hi pinhod mun aton ke dakami. Dakami ya un-unudon miy pinhod mu."

⁵ Timmaddog hi Ezra ot punsapataona nadan apupun di papadi, nadan ibbadan holag Libay ya nadan udum an ibbadan holag Israel an aton da nan kanan

Sekaniah ot munsapata dan am-in. ⁶ Indani ya timmayan hi Ezrah hinangngab nan Templon Apu Dios ot umeh kampun Jehohanan an imbabalen Eliashib ot hidiy pun-iyananan nanongnan u-umyungan gapuh adi pangun-unudan nadan ibbanan holag Israel. Kediye ya ug-ugge imminum ya ug-ugge nangan. ^{7,8} Hanadan aap-apu da ya impae day tudok nadah tatagu ot ipainila dan dida an am-in nadan numpumbangngad hidi nah boble da ya maamung dad Jerusalem. Waday tulun algon punhoodan dan dida ta hanan adi umali ke dadiyen algo ya adi mo mibilang an ibbada ya alan dan am-in di nganneh diyen limmuna.

⁹ Indanit mikatlun algo kediye mikadwan pulun algoh mikahiyam an bulan ya am-in nadan linalakin holag Judah ya holag Benjamin ya naamung dad Jerusalem nah dolan nan Templon Apu Dios. Munggayonggong nadan tatagu te timmakut da, gapu te importanten abu nan punhuhummanganan da ya namahig di udan. ¹⁰ Timmaddog hi Ezra ot kanana nadah tataguy "Ugge kayu nangun-unud ot iine yuy binabain bokon taku ibban holag Israel ta gapun dakayu ya namam-ay bahul takud uwanin holag Israel mu handi. ¹¹ Hay mo aton yu ya kalyon yuy liwat yun APU DIOS an Dios handidan aammod taku ya aton yu nadan umipaamlong ke hiya. Adi kayu miad-addum hanadah bokon taku ibba. Ya takon nadan nun-iine yun binabain bokon taku ibban holag Israel ya punitud-ak yu dida."

¹² Initkuk nadan tataguy humang dan kanan day "Aton mi danaen kanam an aton mi." ¹³ Muden kanan da boy "Mu nganney innun an dakkodakkol kamin nangat ketuwen punliwatan? Ta hidiye nan adinadaman e magibbun maat hituwe hi oha weno duwan algo. Adinadaman ekami miha-ha-ad hituh dola te deyan manginudan. ¹⁴ Daan mot nadan ap-apu miy mangitakdog ke dakamin am-in? Am-in nadan nakiineh binabain bokon taku ibban holag Israel ya umali dah tu nah nagtud an algo ya mahapul an maki-ali da nadah aap-apu ya huwes dah boble da. Ta matikod di boh-ol Apu Dios ke dakami gapun tuwen inat mi." ¹⁵ Ya tobalon am-in nadan tataguh diye. Am-munah Jonathan an imbabalen Asahel ya hi Jahseiah an imbabalen Tikbah an ugge naminhod kediye. Takon hi Meshullam ya hi Sabbetha an holag Libay ya adida damdama pinhod hidiye.

¹⁶ Dadiyen tatagun nibangngad ya tobalon dah diyen kanan nan padi an hi Ezra. Ot pumilih Ezra nadah aapapun nadan holag Israel ot itudok nay ngadan da. Kediye namangulun algo kediye mikahimpulun bulan ya inlappu dan mun-imbistigal. ¹⁷ Ot kediye tulun bulan ya inimbistigal dan am-in nadan linalakin nangi-ine nadah binabain bokon da ibban holag Israel.

¹⁸ Datuwe nadan nitudok an linalakin holag Libay an nangiineh binabain bokon da ibban holag Israel. Hanadan padin nakiineh umat hidin binabai: hi holag Joshua an imbabalen Jehosadak ya nadan tutulang na: hi Maaseiah, hi Elieser, hi Jarib ya hi Gedaliah. ¹⁹ Dida ya insapata dan ibolhe day inayan da ot iappit da on lakin kalnero gapuh liwat da. ²⁰ Hanadah holag Immer ya hi Hanani ya hi Sebadiah. ²¹ Hanadah holag Harim ya hi Maaseiah, hi Elijah, hi Semaiah, hi Jehiel ya hi Us-siah. ²² Hanadah holag Pashur ya hi Elioenai, hi Maaseiah, hi Ismael, hi Nethanel, hi Josabad ya hi Elasah.

²³ Hanadah holag Libay ya hi Josabad, hi Simei, hi Keliaiah an Kelita di ohan ngadana, hi Pethahiah, hi Judah ya hi Elieser.

²⁴ Hanadah mungkanta ya ammunah Eliashib. Hanadah mungguwalya nah hoob ya da Sallum, hi Telem, ya hi Uri.

²⁵ Hanadah ibbadan holag Israel: Hanadah holag Paros ya hi Ramiah, hi Issiah, hi Malkijah, hi Mijamin, hi Eleasar, hi Malkijah ya hi Benaia.

²⁶ Hanadah holag Elam ya hi Mattaniah, hi Sekariah, hi Jehiel, hi Abdi, hi Jeremot ya hi Elija.

²⁷ Hanadah holag Sattu ya hi Elioenai, hi Eliashib, hi Mattaniah, hi Jeremot, hi Sabad ya hi Asisa.

²⁸ Hanadah holag Bebai ya hi Jehohanan, hi Hananiah, hi Sabbai ya hi Atlai.

²⁹ Hanadah holag Bani ya hi Meshullam, hi Malluk, hi Adaia, hi Jashub, hi Seal ya hi Jeremot.

³⁰ Hanadah holag Pahat Moab ya hi Adna, hi Kelal, hi Benaia, hi Maaseiah, hi Mathaniah, hi Besalel, hi Binnui ya hi Manasseh.

^{31,32} Hanadah holag Harim ya hi Elieser, hi Issija, hi Malkijah, hi Semaiah, hi Simeon, hi Benjamin, hi Malluk ya hi Semariah.

³³ Hanadah holag Hashum ya hi Mattenai, hi Mattattah, hi Sabad, hi Eliphelet, hi Jeremai, hi Manasseh ya hi Simei.

³⁴⁻³⁷ Hanadah holag Bani ya hi Maadai, hi Amram, hi Uel, hi Benaia, hi Bedeiah, hi Keluhi, hi Baniah, hi Meremot, hi Eliashib, hi Mattaniah, hi Mattenai ya hi Jaasu.

³⁸⁻⁴² Hanadah holag Binnui ya hi Simei, hi Selemiah, hi Nathan, hi Adaiah, hi Maknadebai, hi Sasai, hi Sarai, hi Asarel, hi Selemiah, hi Semariah, hi Sallum, hi Amariah ya hi Joseph.

⁴³ Hanadah holag Nebo ya hi Jeiel, hi Mattitiah, hi Sabad, hi Sebina, hi Jaddai, hi Joel ya hi Benaia.

⁴⁴ Datuwen am-in an linalaki ya in-ine day binabain bokon da ibban holag Israel. Imbolhe da nadan inayan da ot itud-ak da dida takon nadan imbabale da.

Nehemiah

Hay mipanggep nah liblu an Nehemiah

Hi Nehemiah ya muttatyun nan patul an hi Artaserses ad Susa. Mu indani ya waday nipainilan nalpud Jerusalem an adi maphod di ma-maat hidi. Hanadan holag Israel an nibangngad hidi ya mabulubulun da. Te man-ut niphod nan Templo mu nan alad hi nunlinikkod nan boble ya nadadag. Ta hidiye nan maid di punhanin nadan holag Israel nadah buhul dan numbobleh nunlinikkod ke dida.

Ot e makihummangan hi Nehemiah nah patul ta iabulut nan umed Jerusalem ta ena iphod nan boble ya hay alad na ya timbal nan patul. Hituwen libluy nitudokan di inat Apu Dios an namaddang ke Nehemiah an nangi-pangpangulun mangiphod nah alad di Jerusalem takon di wadaday buhul dan mangiadih pangiphodan da kediye.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Impangulun Nehemiah di pangiphodan da nah alad hi nunlinikkod di Jerusalem. (chapters 1-7)
2. Imbidbid Ezra nan Tugun Apu Dios nadah holag Israel ya nuntutuyu dah liwat dan Apu Dios. (chapters 8-10)
3. Wadaday udum an holag Israel an numboble nah probinsiyan di Judah ya Benjamin an nit-an ad Jerusalem ot numboble dah di. (chapter 11)
4. Niong-ong ke Apu Dios nan alad di Jerusalem. (chapter 12)
5. Kinastigun Nehemiah nadan adi mangun-unud nah Tugun Apu Dios. (chapter 13)

Hay nitudok mipanggep hi inat Nehemiah an imbalen Hakaliah

1 Datuwe nadan inat ku an hi Nehemiah an imbalen Hakaliah. Kediye bulan an Kisleb handih mikaduwampulun toon an numpatulan Artaserses ya ha-oy an hi Nehemiah ya wadaak ad Susa an numboblayan nadan ap-apu kediye boble. ²Indani ya imalih tulang kun hi Hanani an wada day ibbanan nalpu dad Judah. Ot hanhanak ke diday mipanggep hi Jerusalem ya nadan ibbamin Judyu an nibangngad an nalpud Babilon an niayan da handi. ³Ya kinali dan ha-on an maligligatan nadan dehding nibangngad. Ya nadan numbobleh nungkih-up ya pipihulon da dida. Ya hanan binattun alad ya nanongnan athidin ugge niphod nipalpu handih nadadagana takon di dakkig nadan hoob an naghob handi ya ugge niphod.

⁴Handih dingngol kun athitu ya inumbunak an namahig di kogak gapuh hakit di nomnom ku. U-umyunganak ya ug-uggeyak nangan hi kaatnan algo ot mundasalak ke Apu Dios hi kabunyan. ⁵Kanak hi dasal kuy "AP-APU an Dios hi langit, natag-e kan abu kinali un-unudon dakan dakami. He-a ya paannungom di kalyom hanadah naminhod ke he-a ya mangun-un-

ud hi pinhod mu. ⁶Apu, donglom anhan di dasal ku nah mapat-al ya nah hilong. Hay idasalak ya nadan muttatyum an holag Israel. Abulutok an nunliwat kamin nadah tataguk. Takon di ha-oy ya nan pamilyak ya nunliwat kami. ⁷Gaga-iho nadan inat min uggemi inun-unud nadan tugun an indat mun Moses an muttatyum.

⁸Nomnomom anhan ad uwani handin kinalim ke Moses an kanam di 'Deket adiyak un-unudon ke dakayu ya iwahit dakayun am-in hi kabobboble tuh luta. ⁹Mu deket muntutuyu kayu ta mangun-unud kayun ha-on ya ibangngad dakayu nah boblen pinilik an pundayawan yun ha-on takon di daana tuh lutay kad-an yu.'

¹⁰Apu Dios, datuwe nadan muttatyum ya tatagum an inihwang mu gapuh ongal an kabaelam. ¹¹Donglom anhan Apu tun dasal ku. Ya donglom damdamay dasal nadan udum an muttatyum an naminhod an mundayaw ke he-a. Ya baddanganak anhan Apu ta umule nan patul ke ha-on hi ek pumbagaan hi baddang."

Ketuwen tiempo ya ha-oy di mumpaptok hi mainum an inumon nan patul.

2 Ohan algo handih nala-uy opat an bulan an mangmangnan nan patul ya in-ek nan mainum an inumona. Maid handiy nangang-anganan ha-on an eyak u-umyung, abunad uwani ² ot hanhananan kananay “Tipet u-umyung ka? Adika met mundogo! Ya nganney gapunat u-umyung ka?”

Ya timmattakutak ot uggek inilay ihumang ku.

³ Naala mo ot kanak di “Hana ot ta munnanong kan mumpatul! Nganney innuk an umamlong an nan boble min nilubukan handidan aammod mi ya nanongnan nadadag ya hanada ke bon hoob na ya nunnanong an ugge niphod te naghob handi.”

⁴ Kanan nan patul di “Ot nganney pinhod mun aton taku?”

Uggeyak ni-an himmumang ot mundasalak ke Apu Dios ⁵ ot ahik kanan ke hiyay “Deket maule kan ha-on ya iabulut mut umanamutak ad Judah an num-boblayan handidan aammod ku ta ek iphod.”

⁶ Ya timbal nan patul hidiyen imbagak. Hanan inayana ya inumbun hi paldang na. Hinanhanan nan patul hin kaatnay algoh kiha-adak hidi ya hin kakonanay ahik kibangngadan ot kalyok ke hiyay algon pangayak.

⁷ Kanak bon hiyay “Daan mo anhan apu patul, ta deket pinhod mu ya muntudok kah ek idat nadah gubernador nadah probinsiad Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo ta umipakuyug da ke ha-on hi pun-ibbak an mibangngad ad Judah ta maid di ad-adin maat ke ha-on. ⁸ Ya muntudok ka anhan ke Asap an mumpaptok nadah muyung mut idattanah hi kaiw an ikapyak hi hoob nan Templo ya hoob nan boble ya hay ikapyak hi balek.” Ya gapuh ulen Apu Dios ke ha-on ya in-abulut nan patul.

⁹ Ot umeyak ke dadiyen gubernador nadah bobled Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo ot idat kun dida nan tudok nan patul. Impaki-en nan patul ke ha-on di udum hanadah ap-apun di tindaluna ya nadan tindalunan nungkabayun mungguwalyan ha-on. ¹⁰ Mu handih dingngol da Sanballat an iHoron ya hi Tobiah an ap-apud Ammon di mipanggep kediye ya mabulun da te immaliyak an mangipaptok hi kiphodan nadan holag Israel.

¹¹ Immeyak ad Jerusalem ot mihdiyak hi tulun algo.

¹² Mu maid di nangipainilaak nah impanomnom Apu Dios ke ha-on an atok hi kiphodan di Jerusalem. Kediye hilong ya immawitak hi pun-ibbak mu uggeda nuntakkeh kabayu te oha nan kabayun nuntakkayak.

¹³ Ot luma-u kamin indalan mi nah Hoob hi nangappit nah kalin-oban di algo nah Nundotal. Lina-uan mi nan kanan dan Ob-ob di Dragon ot ume kami nah Hoob di Basuraan ya tinibok an nadadag nan binattun alad ya naghob nadan hoob. ¹⁴ Ne hanah nangappit hi timilan di algo ya numpaeyak nah hogpan nah Hoob di Ob-ob ya nah Lobong di Patul mu maid di pangi-

padalanak nah kabayuk ta mala-uwak. ¹⁵ Ot mumpadayuwak nah Nundotal an Kidron yaden ang-ang-angok nan binattun alad. Indani ot mibangngadak nah nangidalanak hi binuddalak. Hinumgopak bo nah boble an indalan ku nah hoob nah nangappit hi nundotal.

¹⁶ Maid nadah ibbak an Judyuy nanginila hin daanay nangayak weno nganney at-attok te uggek impainilan dida takon nadan papadi, nadan aap-apu ya nadan oopisyal weno dahdin ahi makibaddang nah ngunu.

¹⁷ Muden impainilak mon didan kanak di “Deyan maligatan taku te nadadag tun boble taku takon nadan hoob na. Kinali mahapul an iphod taku takon nadan binattun alad nat adi taku mo mibabain.” ¹⁸ Ot kalyok ke diday inat Apu Dios an namaddang ke ha-on ya kinalik boy mipanggep hi kinalin nan patul.

Ya kanan day “Om, tobalon min iphod taku tun boble taku.” Ot ilappu dan mungngunu.

¹⁹ Handih dingngol Sanballat, hi Tobiah, hi Geshem an Arab di mipanggep nah emi aton ya katataw-an dakamin kanan day “An kabaelan yu ni-bon mangat ke dadiye? Ipatpatibo yu ot nin di ngohe yu nah patul?”

²⁰ Hinumang kun kanak di “Baddangan dakamin nah Dios hi langit an mangat ketuwen ngunu. Dakamin muttatyuna ya iphod mi tun boble mi, mu adi mabalin an ekayu makiboble te maid di kalebbengan yu.”

3 Athituy nakapyaan nan binatun alad: Hanan natag-en padi an hi Eliashib ya nadan ibbanan papadi ya kinapya da nan Hoob an Kalnero ot iong-ong dan Apu Dios. Ot ituluy dan kapyaon nan binattun alad inggana nah Natag-en Balen di Hinggatut ya nan Natag-en Balen Hananel ot iong-ong da pay ke Apu Dios. ² Innggunun nadan numbobled Jericho nan bongwana ot gibbuwon dah diyen pottok da. Ya ituluy pon Sakkur an imbabalen Imri nan hu-up nan pottokna ot gibbuwona.

³ Hanadan holag Hassenaah di nangapya nah kanan dan Hoob an Dolog takon nan dakkig na. ⁴ Hi Meremot an imbabalen Uriah an imbabalen Hakkos di nangiphod nah bongwana. Ya nitun-ud ke hiyay Meshullam an imbabalen Berekiah an imbabalen Mesesabel. Innggunu na damdama nan pottokna ot gibbuwona. Nitun-ud hi Sadok an imbabalen Baana. Innggunu na damdamay pottok na ot gibbuwona.

⁵ Hanan bongwana ya innggunun nadan iTekoa. Mu nadan aap-apu da ya adida pinhod an ngunuwon di pottok dan indat nadan porman da.

⁶ Hay pottok damdaman Joiada an imbabalen Paseah ke Meshullam an imbabalen Besodeiah ya nan Hoob an Jesanah. Ginibbu dan iniphod ot iha-ad day dakkig na. ⁷ Ya hay mangingunu nah bongwana inggana nah balen nan gubernador nadah bobled Euphrates nah nangappit hi kalin-oban di algo ya da Melatiah an iGibeon, hi Jadon an iMeronot ya nadan iGibeon ya

iMispah. ⁸ Hi Ussiel an imbabalen Harhiah an mumpanday hi balituk ya ingngunu nay pottok na ot gibbuwona. Ya hi Hananiah an mangapyah bangbanglu ya ingngunu na damdama nan bongwanan pottok na inggana nah kanan dan Ambilog an Binattun Alad.

⁹ Hi Repaiah an imbabalen Hur an ap-apun di godwan di Jerusalem ya intuluy na nan bongwana ot gibbuwona. ¹⁰ Ingngunun damdaman Jedaiah an imbabalen Harumap nan pottok na an nih-up hi bale da. Ya ingngunun Hattus an imbabalen Hasabneia di bongwana. ¹¹ Hi Malkijah an imbabalen Harim ya hi Hassub an imbabalen Pahat Moab ya ingngunu da nan bongwana takon nan kanan dan Natag-en Balen Punha-angan. ¹² Ya hi Sallum an imbabalen Hallohes an ap-apun nan godwan di Jerusalem ya numbabaddangan da nadah binabain imbabalenan iniphod nan pottok da ot gibbuwon da.

¹³ Hi Hanum an ibbana nadan iSanoah di nangngunu nah hoob hi nangappit nah nundotal. Ginibbu da ot ikapya day dakkig na. Ya iniphod da nan hinlibut liman gatut an piyen bongwana inggana nah Hoob di Basuraan.

¹⁴ Hi Malkijah an imbabalen Recab an ap-apud Bet Hakherem di nangiphod kediyen Hoob di Basuraan. Ginibbuna ot ikapya nay dakkig na.

¹⁵ Ya hi Sallum an imbabalen Kolhoseh an ap-apud Mispah ya ingngunu na nan Hoob di Ob-ob. Inatopana ot ikapya nay dakkig na. Ya iniphod na nan binattun alad nah Lobong di Siloam an paldang nan Garden di Patul inggana nah mumpadayyun dalam an malpu nah boblen David. ¹⁶ Hi Nehemiah an imbabalen Asbuk an ap-apun nan godwan di Bet Sur di nangngunuh bongwan diyen binattun alad inggana nah kad-an di lubuk David, nan lobong ya nan kampun di tindalu.

¹⁷ Hay nitun-ud ke hiya ya nadan holag Libay an impangpangulun Rehum an imbabalen Bani. Intuluy da nan bongwanan pottok da ot gibbuwon da. Hi Hashabiah an ap-apun di godwan di Keila ya intakdog nay boble da ot ingunu na nan bongwana. ¹⁸ Hay bongwan diye ya ingngunun nadan kaboblayan an impangpangulun nan imbabalen Henadad an hi Binnui an ap-apun di godwan di Keila.

¹⁹ Hay nitun-ud ya nan imbabalen Jeshua an hi Eser an ap-apud Mispah. Ingngunu na nan pottoknan hinangngab nan pundulinan hi almas inggana nah nungkurbaan nan alad. ²⁰ Hi Baruk an imbabalen Sabbai ya ingngununa nan bongwana inggana nah hogpan hi balen nan natag-en padi an hi Eliashib. ²¹ Ya nan bongwana mipalpu nah hogpan inggana pottok nan dingding nan balen Eliashib ya ingngunun Meremot an imbabalen Uriah an imbabalen Hakkos.

²² Datuwe nadan padid Jerusalem an nangngunu nah bongwan nan binattun alad. ²³ Da Benjamin ke Hassub ya ingngunu da nan pottok dan hinangngab di

bale da. Hi Asariah an imbabalen Maaseiah an imbabalen Ananiah ya ingngunu na nan pottok nan hinangngab di bale na. ²⁴ Hay nitun-ud ke hiyan nangngunu nah bongwa na ya hi Binnui an imbabalen Henadad an inlappuna nah pottok di balen Asariah inggana nah nungkurbaan nan binattun alad. ^{25,26} Hi Palal an imbabalen Usai ya intuluy nan ingngunun inlappuna nah nungkurbaan nan alad an numpaeh balen di patul an waday nuntap-on gladu na. Ya hay paldang diyen balen di patul ya nan dolan di guwalya.

Hi Pedaiah an imbabalen Paros an ibbana nadan mungngunuh Templon numboble nah Bilid an Ophel ya ingngunu da nan bongwana inggana nah nangappit hi timilan di algon bongwan nan Hoob di Danum ya nan natag-en kiha-adan di guwalya. ²⁷ Ya ingngunu damdaman nadan iTekoa di mipalpu kediyen natag-en balen pungguwalyaan inggana nah kanan dan Ophel.

²⁸ Waday oha nadah padin numbaleh naka-ih-up nah binattun alad ot ingunu nay pottok di bale da an mumpatikid nah Hoob an Kabayu. ²⁹ Hi Sadok an imbabalen Immer ya ingngunu na nan pottok di balena. Ya hi Semaiah an imbabalen Sekaniah an guwalya nah hoob nah nangappit hi timilan di algoy nitun-ud ke hiyan ingngunu na damdama nan pottok na. ³⁰ Hi Hananiah an imbabalen Selemiah ya hi Hanun an mikan-om an imbabalen Salap ya ingngunu da nan bongwana an hidiyey mikadwan ingngunu da. Hi Meshullam an imbabalen Berekiah ya ingngunu na nan pottok di balena. ³¹ Ya hi Malkijah an mumpanday hi balituk ya ingngunu na damdama nan napa-in alad inggana nah pottok di babalen nadan mungngunuh Templo ya babalen nadan negosyantennih-up ad Mipkad an Hoob an ume nah Templo inggana nah nuntap-on kuwartu nah nungkurbaan nan binattun alad. ³² Ya ingngunun nadan mumpanday hi balituk ya nadan negosyante nan numbattanan diyen kuwartu inggana nah Hoob an Kalnero.

Intuluy da Nehemiah an nungngunu takon di waday buhul dan manattatakut ke dida

4 Handih dingngol Sanballat an pun-ikapya min Judyu nan binattun alad di boble mi ya namahig di boh-ol na ya pumpihul dakami. ² Kananah hinangngab nadan ibbana ya nadan tindalun di Samariay "Nganne nin kanuy ninomnom datuwen makalig-gatan an Judyu? An kabaelan da nin an iphod di boble da? Wadan pangali day deket dakol di iappit da ya gagala dan gibbuwon? Ya wada nin an iusal da bo pe-man nadan naghob an ikapyah alad?"

³ Hi Tobiah an iAmmon an wadah paldang na ya kanana damdamay "Nang-ilam adi idaplug di ahuh diyen kapyaan dan alad?"

⁴ Nundasalak ke Apu Dios an kanak di "Donglom anhan Apu Dios di panaltalangga dan dakami! Hana ot Apu Dios ta hidiyen panaltalangga dan dakami ya mibangngad ke dida. Ta maakon am-in di limmu da ya hana ot ta ibtik di udum an tatagu didat ie da didah boble da. ⁵ Adim pakawanan dida ya adim kal-iwan di liwat da te deyan taltalangaan dakamin dida tuh ngunu mi."

⁶ Tinagan mi ot pey ngunu te makahlu nadan ibbak ot loktat ya kagodwa moy katag-en nan binattun alad. ⁷ Mu handi dingngol bon da Sanballat, hi Tobiah ya nadan iArabia, iAmmon ya iAsdod an mungkingunu tun binattun alad di Jerusalem ya mungkiphod am-in nadan napa-i ya namahig di boh-ol da. ⁸ Loktat ya implanu dan am-in an gubaton dakamit madistulbu tun ngunu mi. ⁹ Mu nundasal kamin Apu Dios ya nangihad kamih mungguwalya nadah mungngunu takon di mapat-al weno hilong.

¹⁰ Dakamin holag Judah ya kanan miy "Mungkama-id di inlot mi te naligat an abuy ngunumi. Dakkodakkol nadan nungkabukal an babatun mahapul an iwaklin mi kinali makaliggatan kamin mangapya nah binattun alad." ¹¹ Hanadan buhul mi ya pangali da on adimi tibon weno adimi inilaon di at-atton da inggana unnaan dakami ta pumpate dakamit matikod di ngunu mi.

¹² Mu oggan umali nadan ibbamin holag Israel an nakiboblen hanadah buhul min mangipainilan dakamih implanun nadan buhul min aton ke dakami. ¹³ Ot hay inat ku ya impun-almas ku nadan tataguh ispada, pahul ya pana ot ipustuk didan mungguwalyan ohan pamilya on nitudduy pottok na nadah ugge nag-ibbun alad.

¹⁴ Matibok an tumattakut da ot kanak ke didan am-in takon hanadah ap-apu da ya opisyal day "Adi kayu tumakut nadah buhul taku. Adiyu kal-iwan an nan Ap-apu taku ya ongal di kabaelana ya katatakut. Kinali lumaban takut itakdog takuy kaboblasyon taku, hay imbabale taku ya inayan taku ya hay nunhituwan taku."

¹⁵ Hanadan buhul mi ya dingngol dan ininnila miy mipanggep hi planu da ya inila dan hi Apu Dios di dimistulbu kediyen planu da. Ya dakami ke ya nibangngad kamin e nungngunun waday oha on immeh pottok na. ¹⁶ Nipalun diye ya ginodwak nadan tataguk ta mungngunu day udum ya mungguwalya day udum an nun-almas dah pahul ya happiyo ya pana. Ya numbulwati dah gumok. Takon nadan opisyal mi ya itakdog da nadan ¹⁷ mumpungngunu. Hanada ke damdaman mun-ubu ya id-on day ohan takle da nah impah-on da ya nan ohah almas da. ¹⁸ Am-in nadan mungngunu ya inhikot day ispada da. Ya nada ken mangipagangoh tangguyub ya miha-ad dah kad-ak ta ipagango da ten waday maat.

¹⁹ Kanak nadah tatagu ya nadah ap-apu da ya opisyal day "Hantun ngunuwon taku ya ugge niohha ta hidiye

nan nundidinnawwiyan taku te waday oha on wada nah pottok na tuh binattun alad. ²⁰ Takon di athidi mu deket dingngol yun gimmango nan tangguyub ya umali kayun mid-um ke dakami. Wadah Apu Dios an mangitakdog ke ditakut hiyay makihangga."

²¹ Kinali kabigabigat, mipalpu nah mungkabigat inggana bumudduy bittuwon nah hilong ya mungngunu day udum ya mungguwalya udum an numpahul da.

²² Ketuwen tiempo ya kinalik nadah tatagu ya nadan pungngunuwon dan mahapul an miha-ad dad Jerusalem. Ta damanan mungguwalya da nah hilong ya mungngunu da nah mapat-al. ²³ Ha-oy ya nadan ibbak takon nadan muttatyuk ya adimi mo oggan kaanon bulwati mi nah hilong. Ya mahapul an nun-almas kamit nangamung takon di ekami humagob te mahapul an makadaddaan kami.

Hay nipaligligatan nadan nawotwot

5 Ketuwen tiempo ya wada day nundiklamu gapuh at-atton di ibba dan Judyu. ² Kanan day "Ongngal di pamilya mi ya makudangan kamih kanon mi."

³ Kanan di udum di "Mahapul mo anhan an ibalal miy payo mi ya nadan lagunta mi, takon di bale mit waday igattang mih kanom mit tumagu kami." ⁴ Ya hay udum ya kanan day "Immutang kamih pihhuh numbayad mih buwis di payo mi ya nadan lagunta mi. ⁵ Ya nihbut nadan imbabale mi. Kon ugge taku nun-iingngon Judyu takun am-in? Kon nadan imbabale mi ya adida maphod an umat hi imbabale da? Maid kattog di maat mi te inala day payo mi takon di lagunta mi."

⁶ Handih dingngol kuh diye ya namahig di boh-ol ku. ⁷ Ot hay ninomnom kun aton ya kalyak nadan aap-apu ya nadan oopisyal. Kanak ke diday "Tipe anhan ta eyu paporsientoy ipabano yuh pihhu nadah iiba yu ta pali-gaton yu dida?" Impaayag kun am-in nadan tatagu ot punhuhummangan miy mipanggep kediyen.

⁸ Ot kanak ke dida kediyen naamungan miy "In-gkalkaligatan taku bon binangngad hantudan iibba takun nangihbut hi adol da nadah tataguh udum an boblen adi mundayaw ke Apu Dios. Yaden ad uwani ya piliton yu bo didan mangihbut hi adol dah ibba taku!" Hanadan aap-apu ya op-opya dan maid di ihumang da.

⁹ Kanak boy "Adi maphod hinaen at-atton yu. Gulat na ya tumakut kayun Apu Dios ta hay maphod di aton yu! Ya ta maid di humlun hi pamihulan di buhul takun ditaku. ¹⁰ Takon di ha-oy ya nadan ibbak ya numpautang kamih pihhu ya boga. Hay maphod ot ya abun aton taku ya adi taku pabayad nadan impautang taku. ¹¹ Ya nadan payo da, nadan nuntanoman da grapes ya nadan nuntanoman dah oliba ya babale da ya mahapul an ipabangngad yu. Mahapul bon ipabangngad yu nadan porsienton siningil yuh impautang yun dida.

Adiyu ibilang nadan inutang dan pihhu, boga, mainum weno mantekan di oliba.”

¹² Hanadan aap-apu ya kanan day “Om, un-unudon mih naen kinalim. Ibanggad min am-in dadiye ya adi kami munsingil ke dida.” Inayagak nadan padi ot punsapataok dadiyen aap-apu ke dida.

¹³ Kinaan ku nan in-awakok hi gitang ku ot yagyagak nan imbulwatik an kanak di “Athituy pangat Apu Dios an alanay bale ya am-in di limmun nan tagun adi mangipaannung nah kinalinan atonat ma-ma-idan di matdaan ke hiya.”

Ya kanan am-in nadan tataguy “Amen!” Ot dayawon dah APU DIOS. Ya impaannung peman nadan tatagu nadan kinali dan aton da.

¹⁴ Handih nunggovernadolak ad Judah hi himpulut duwan toon an kediyey mikaduwan pulun toon an nun-ap-apuwan Artaserses inggana handih mikatulumpulut duwan toon ya maid di kinan mi nadah iibak nadah makan an lebbeng nan midat ke ha-on an gobernador. ¹⁵ Yaden am-in handidan nunggovernador ot ahiyak mihannot ya ongal di inala dah tatagu. Numbaga dah nap-at an kalang ya numbaga da pay hi makan ya mainum. Takon nadan pungngunuwon da ya paligaton da damdamay tatagu. Mu ha-oy ya uggek inathidi te tumakutak ke Apu Dios. ¹⁶ Inhapohapot kun nungngunu nah binattun alad ya minandal ku nadan opisyal kun mungngunu da damdama nah alad. Ya uggek pininhod an waday ek ibagi nah luta. ¹⁷ Bokon ammunah diye te pakpakannok hi balek di hinggatut ta naliman ibba takun holag Israel, ya nadan aap-apu ya hinnatkon pe tuwali nadan malpuh nunlinikkod an boble. ¹⁸ Hay kolngok hi kabigabigat ya ohan baka, onom an mataban kalnero ya dakol an manuk. Ya deket nala-uy himpulun algo on waday idadaan kuh nunhihinnatkon an mainum. Mu takon di athidi ya adiyak mumbaga nah lebbengnan midat hi gobernador an malpu nadah tatagu te inilak an makaligatan da.

¹⁹ Ot mundasalak an kanak di “Apu Dios, nomnomom anhan di inainat kuh kiphodan hantudan tatagut homkonak.”

Hanan niplanuh pamatayan dan Nehemiah

6 Indani ya dingngol da Sanballat, hi Tobiah, hi Geshem an iArabia ya nadan udum an buhul min ginibbu mi nan binattun alad. Muden unggemi ni-an inha-ad nadan onob. ² Ot ipalain da Sanballat ke Geshem di tudok dan ha-oy an ekami mundadamu nah ohan bobled Ono. Mu pangali da kayat waday aton dan ha-on hi gaga-iho. ³ Ot ipaek damdamay tudok kun didan kanak di adiyak umeh di te importan-ten abu nan ngunuk. Ya adinadaman patikodok nan ngunu mi gapuh ek panib-an ke dida.

⁴ Anakkayang an namin-opat di nangipaayagan dan ha-on mu athidiy inhumahumang ku. ⁵ Indani ya in- tud-ak Sanballat di muttatyunan nangiali nah tudok nan ha-on mu uggena pingkotan nan tudok.

⁶ Kanana nah tudok nay “Kanan Geshem ke ha-on di kanalkalyon nadan tatagu hantudah nunlinikkod an he-a ya nadan ibbam an holag Israel ya waday planu yun lumaban kinali pun-iphod yu nan binattun alad yu. Kanam pay kanuy implanum bon ahika mumpatul. ⁷ Ya nakihummangan ka bo nadah profetas an tinuddum an mangipainilan he-ay mumpatul ad Judah. Nunna-ud an donglon nan patul takuy mipanggep ketuwe, kinali kanak ot di mundammu tat punhummanganan ta ya mipanggep ketuwe.”

⁸ Impaek boy nunhumang kun kanak di “Adi makulug nan kinalim te kon ot he-ay nangapyan dadiye.” ⁹ Ketuwe ya taktakuton dakamit itikod miy ngunu mi. Kinali nundasalak ke Apu Dios ot idasal kun pal-otonak ya patulidonak ke hiya.

¹⁰ Ketuwen tiempo ya ek tiniboh Semaiah an imbalen Delaiah an imbalen Mehetabel an adi pakalah-un hi baleda. Kananan ha-oy di “Eta mundammuh di nah Templon Apu Dios ta idakkig ta nan panto, te wada day umalin mamaten he-ah hi-long.”

¹¹ Mu kanak ke hiyay “Bokon ha-on nan tagun deke on bumtik ta e mitalu. Ya kon pangalim on ek italuy adol ku nah Templo ta adiyak patayon? Ha-oy ya adinadaman ek aton di athina.” ¹² Indani ya immalih nomnom kun ugge nalpun Apu Dios hidiyen kinalin Semaiah. Mu binayadan da Sanballat ke Tobiah ta atonah diye. ¹³ Pangali dat taktakutonak ke hiya ta munliwatak hi pangatak kediyey ta gapun diye ya mapaiyay.

¹⁴ Ot mundasalak bon kanak di “Apu Dios, adim kaliwan hituwen inat da Sanballat ke Tobiah ta kastiguwom dida. Kastiguwom damdama nan babain hi Noadiah ya am-in nadan profetas an nanaktakut ke ha-on.”

¹⁵ Handih nala-uy nalimat duwan algoh nungnungunuwan mi ya nakaggibbu nan binattun alad kediyey mikaduwampulut liman algoh bulan di Elul. ¹⁶ Hanadan buhul mi nadah nunlinikkod ya naba-inan dah nangngolan da te am-in di tagu ya inila dan naat hituwen ngunu gapuh baddang Apu Dios.

¹⁷ Ya hanada ken udum an aap-apun di holag Israel ya makitintinnudok dan Tobiah. ¹⁸ Man-uket dakol ke diday makidlop ke dida ya hi Arah an ibbamin holag Israel ya aman Sekaniah an aman nan inayan Tobiah. Ya hi ke bo Jehohanan an imbalalena ya in-inenay imbalen Meshullam an imbalen Berekiah an holag Israel. ¹⁹ Deke on kanalkalyon dan ha-on an maphod am-in di at-aton Tobiah ya am-in boy kalyok ya idatdalong dan hiya. Ya hi Tobiah ya taganay paalih tudok nah panaktakut nan ha-on.

⁷ Handih nagibbu nan binattun alad ya nun-iha-ad ku nadan hoob na ya tinudduk nadan guwalya, nadan mungkantah pundayawan ya nadan holag Libay an intudduk di ngunuwon da. ² Tinudduk di duwan mumpaptok nah bobled Jerusalem an hay oha ya nan tulang kun hi Hanani. Ya nan oha ya hi Hanani-an ap-apun nadan mungguwalya te hiya ya maphod an tagu ya maid di umat ke hiyan paka-un-unudonah Apu Dios. ³ Kinalik ke didan mahapul an makabiggat an ahida imbughul nadan hoob ya paka-iddakkig da nadan onob ten nalin-ob di algo on ahi imanamat nadan guwalya. Ya tumuddu da nadah bim-bobled Jerusalem hi mungguwalya nah naduttuk an pungguwalyaan da ya nadan udum ya mungguwalya dah pottok di babale da.

⁴ Hantun boble mid Jerusalem ya ambilog mu o-ohhay numboble. Ya takon di babale ya o-oha ni-an di nabohwat. ⁵ Hi Apu Dios ya impanomnom nan ha-on an amungok nadan tatagu ya nadan ap-apu da ya opisyal dat tibok nan dokumenton nitudkan di ngadan da hin niptok. Indani ya hinamak kuy nitudkan nadan namangulun nibangngad an nalpu nadah boblen nieyan da. Ya datuwey nitudok hidi.

⁶ Datuwe nadan nibangngad an ibbamin holag Israel an in-en Nebukadnesar an patul hidid Babilon. Nibangngad dad Jerusalem ya ad Judah an waday oha on nibangngad nah numboblasyon na. ⁷ Mipuan hi grupun impangulun Serubbabel, hi Joshua, hi Nehemiah, hi Asariah, hi Raamiah, hi Nahamani, hi Mordekai, hi Bilsan, hi Misperet, hi Bigbai, hi Nehum ya hi Baanah.

⁸⁻²⁵ Hituwey nitudok hi puun ya bilang nadan holag Israel an nibangngad an nalpu nadah boblen niayan da. Hay bilang di nahlag Paros ya 2,172, hi Sephatiah ya 372, hi Arah ya 652, hi Pahat Moab an aammod da Jeshua ke Joab ya 2,818, hi Elam ya 1,254, hi Sattu ya 845, hi Sakkai ya 760, hi Binnui ya 648, hi Bebai ya 628, hi Asgad ya 2,322, hi Adonikam ya 667, hi Bigbai ya 2,067, hi Adin ya 655, hi Ater (an hi Hesekiah di ohan ngadana) ya 98, hi Hashum ya 328, hi Besai ya 324, hi Harip ya 112, ya hi Gibeon ya 95.

²⁶⁻³⁸ Datuwe damdamay bilang nadan tatagun nibangngad an nalpu nadah numboblasyon nadan aammod da: ad Betlehem ya Netopah ya 188, ad Anatot ya 128, ad Bet Asmabet ya 42, ad Kiriath Hearim, Kephirah ya Beerot ya 743, ad Rama ya Geba ya 621, ad Mikmas ya 122, ad Bethel ya Ai ya 123, nan ohan Nebo ya 52, nan ohan Elam ya 1,254, ad Harim ya 320, ad Jericho ya 345, ad Lod, ad Hadid ya Ono ya 721, ya ad Senaah ya 3,930.

³⁹⁻⁴² Ya datuwe damdamay listaan nadan padin nibangngad: hay holag Jedaiah an holag Jeshua ya 973, hi Immer ya 1,052, hi Pashur ya 1,247 ya hi Harim ya 1,017.

⁴³⁻⁴⁵ Datuwey nibangngad an holag Libay: hay holag da Jeshua ke Kadmiel an holag Hodabiah ya 74, nadan holag Asap an mungkantah Templo ya 148, ya nadan mungguwalya nah Templo an holag Sallum, hi Ater, hi Talmon, hi Akkub, hi Hatita ya hi Sobai ya 138.

⁴⁶⁻⁵⁶ Ya hay holag nadan mumpunggunu nah Templo nibangngad ya hi Siha, hi Hasupha, hi Tabbaoth, hi Keros, hi Sia, hi Padon, hi Lebana, hi Hagaba, hi Salmai, hi Hanan, hi Giddel, hi Gahar, hi Reaiah, hi Resin, hi Nekoda, hi Gassam, hi Ussa, hi Paseah, hi Besai, hi Meunim, hi Nephushesim, hi Bakbuk, hi Hakupha, hi Harhur, hi Baslut, hi Mehida, hi Harsa, hi Barkos, hi Sisera, hi Temah, hi Nesiah ya hi Hatipha.

⁵⁷⁻⁵⁹ Hanadan holag nadan muttatyun Solomon an nibangngad ya hi Sotai, hi Sopheret, hi Perida, hi Jaala, hi Darkon, hi Giddel, hi Sephatiah, hi Hattil, hi Pokeret Hasebaim ya hi Amon.

⁶⁰ Hay bilang am-in di holag nadan munggunuh Templo ya nadan muttatyun Solomon an nibangngad ya 392.

^{61,62} Hay nibangngad an holag dan Delaiah, hi Tobiah ya hi Nekoda an numbobled Tel Mela, Tel Harsa, Kerub, Addon ya Immer ya 642. Mu maid di ipatibo dah kitib-anan holag Israel dida.

^{63,64} Datuwe nadan kanan day padida, mu maid kayay dokumenton pangitib-an hin makulug an padida pe-man: hi Habaiah, hi Hakkos ya hi Barsillai. (Hituwen hi Barsillai ya nalihin hi oha nadah binabain imbabalen Barsillai ad Gilead mu ingngadanay ngadan di aman diyen babain inayana.) Mu gapu te maid di ipatibo dah kitib-anan makulug an holag Israel dida ya uggeda inabulut didan makid-um hanadah papadi. ⁶⁵ Kinalin nan gobernador ke didan adida makikan nah niappit ke Apu Dios inggana waday padin mangusal nah Urim ya Tummim.

⁶⁶⁻⁶⁹ Hay bilang am-in nadan nibangngad ya 42,360. Hay bilang di muttatyun dan linalaki ya binabai ya 7,337. Hay bilang nadan binabai ya linalakin mungkan-ta ya 245. Hay bilang di kabayu da ya 736. Hay bilang di kabayun laba ya 245. Hay bilang di kamel ya 435. Ya hay bilang nadan donkey ya 6,720.

⁷⁰⁻⁷² Hanadan udum an mangipangpangulu nadah pamilyan di holag Israel ya immidat dah ibaddang dan miusal nadah mahapul an mikapya nah Templo: hanan gobernador ya nahawwal hi pitun kilon balituk, 50 malukung, 530 bulwatin di padi; nadan mangipangpangulu ya immidat dah 170 kilon balituk, 1,461 kilon silber; hay in-ammung di udum ya 153 kilon balituk, 1,329 kilon silber, 60 bulwatin di padi.

⁷³ Ot am-in nadan holag Israel, nadan padi, nadan iba dan holag Libay, nadan guwalya nadah hoob nan boble, nadan mungkan-ta, nadan munggunuh Templo ya numboble da nadah boble da.

Hay nangibidbidan Ezra hi tugun Apu Dios nadah tatagu

8 Handih mikapitun bulan ya numboble mo nadan holag Israel hi boble da. Ya handih namangulun algo kediyen bulan ya naamung da nah plasa ad Jerusalem nah kanan dan Hoob di Danum. Kanan nadan tatagu ke Ezra an padin nakanginnilah mipanggep nah Tugun an indat APU DIOS handi ke Moses di ena alan nan liblun nitudkan di Tugun. ² Ot e alan Ezra ot iena nah kad-an nadan tatagu, linalaki, binabai ya nadan u-ungan damanan mun-awat nah bidbidona. ³ Binidbid na nan Tugun nah plasa nah kanan dan Hoob di Danum an inlappu nah biggatna inggana maka-al-algo. Ot dongdonglon nadan tatagu. ⁴ Hi Ezra ya timmaddog nah kaiw an puntaddogan kediyen okasyon. Hanadan timmaddog hi winawwana ya hi Mattitiah, hi Sema, hi Anaiah, hi Uriah, hi Hilkiyah ya hi Maaseiah. Ya nadan timmaddog hi iniggid na ya hi Pedaiyah, hi Mishael, hi Malkijah, hi Hashum, hi Hasbaddanah, hi Sekariah ya hi Meshullam. ⁵ Hi Ezra ya makattibon am-in hanadah tatagu te timmaddog. Ya handih tinibo dan binokyag na nan liblu ya timmaddog dan am-in.

⁶ Kanan Ezray "Madayaw hi APU DIOS an Nakattagen Dios." Ya intaggen am-in nadan tataguy takle da ya kanan day "Amen! Amen!" Ot mundukkun da ya nuyung dan nundayaw ke APU DIOS.

⁷ Timmaddog da bo ot ohhaohhaon nadan holag Libay an intuttudu nan Tugun APU DIOS. Hay ngadan datuwen holag Libay ya hi Jeshua, hi Bani, hi Serebiah, hi Jamin, hi Akkub, hi Sabbetha, hi Hodiah, hi Maaseiah, hi Kelita, hi Asariah, hi Josabad, hi Hanan ya hi Pelaiah. ⁸ Binidbid da nadan Tugun ot ahida iesplikar di kibalinated maawatan nadan tatagu. ⁹ Handih dingngol day ituttudun nan Tugun an mahapul an aton da ya mungkoga da. Ot hi Nehemiah an gobernador, hi Ezra an padin nakanginnila nah Tugun ya nadan ibbanan holag Libay an mangiesplikar ya kanan da nadah tataguy "Hituwen algo ya ngilnon APU DIOS an Dios yu, kinali adi kayu kumga ya adi kayu u-umyung." Man-uke ya mungkoga nadan tatagu yaden dongdonglon da nan Tugun.

¹⁰ Kanan Nehemiah di "Umanamut kayu ta ekayu munhamul. Mu idatan yuh makan ya mainum nadan maid kattog di pangal-an da. Te hituwen algo ya ngilnon nimpun Apu Dios kinali adi kayu u-umyung ta nan amlong an ipagibok APU DIOS di mangipal-ot ke dakayu."

¹¹ Hanadan holag Libay ya eda inalubyag am-in nadan ibbadan holag Israel ta maid ke diday u-umyung kediyen algo. ¹² Ot am-in nadan tatagu ya imanamut da ot nunhamul da ya nanginum da ya

nun-an-anla da. Ya indatan day ibbada te naawatan da nan nibidbid ke dida.

¹³ Handih nabigatana ya immeh kad-an Ezra nadan ap-apun nadan holag Israel, nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay ta eda pakaaddalon nan nituttudun Tugun. ¹⁴ Ya ininnila dan hay kinalin nan Tugun an indat APU DIOS ke Moses ya miha-ad nadan holag Israel hi ab-abbung kediyen Piyestan di Kampu. Mu ahida metlaing paluhon hidiyen ab-abbung hi kagibbuwan di piyesta. ¹⁵ Kinali day aton nadan tatagu ot ipae da didan e mangipainilan am-in hanadah boble ya ad Jerusalem. Hituway kanan dah aton nadan tatagu: Ekayu umalah hapang di bolbol, oliba, myrtle, palma, ya nadan udum an kaiw ta mangapya kayuh ab-abbung.

¹⁶ Ot e umala nadan tatagu ot mangapya dah ab-abbung nadah nundotal an atop di bale da, hi dolan di bale da, nah dolan nan Templo ya nah plasa nah Hoob di Danum ya nah nih-up hi Hoob an Epraim. ¹⁷ Am-in nadan holag Israel an nibangngad ya nangapya dah ab-abbung ot miha-ad da ni-an hidi. Maid di athitun naat nipalpu handih tiempon Joshua an imbabalen Nun ingganad uwani. ¹⁸ Kabigabigat an nipalpu namangulun algon di piyesta ingganah udidina ya imbidbid Ezran diday hin-iittay nah Tugun. Handih nangud-didin algo an hidiyey poppog diyen piyesta ya naamung dan am-in te hidiyey kanan nan Tugun Moses.

Hay nangikompesalan nadan tatagu hi liwat dan Apu Dios

¹² Ya handih mikaduwapulut opat an algo kediyen bulan ya naamung nadan holag Israel ot muntopol dan uggeda nangan te nuntutuyu dah liwat da. Ya nipalpun diye ya naappil da mo nadah udum an tatagun bokon holag Israel. Numbulwati dah langgote ya nunha-adan day ulu dah dap-ul hi pangipatibo dan u-umyung da. Ot kalyon day liwat da ya hay liwat handidan aammod da. ³ Nibidbid ke dida nan Tugun APU DIOS an Dios da. Ya immeh tulun oras di namidbidan da kediyen Tugun ya immeh tulun oras boy nangikalyan dah liwat da ot dayawon dah APU DIOS an Dios da. ⁴ E timmaddog nadan holag Libay an dadiye ya hi Jeshua, hi Bani, hi Kadmiel, hi Sebaniah, hi Bunni, hi Serebiah, hi Bani ya hi Kenani nah nakapyan puntaddogan. Ot olton dan mundasal ke APU DIOS an Dios da.

⁵ Datuwen holag Libay an hi Jeshua, hi Kadmiel, hi Bani, Serebiah ya hi Sebaniah ya inibbaan da Hasabneia, hi Hodiah ya hi Pethaiah ot ilappu dan mundayaw ke Apu Dios. Kanan da nadah tataguy "Tumaddog takun am-in ta dayawon takuh APU DIOS an Dios takun wadat nangamung." Nundasal nadan holag Israel an kanan dah dasal day "Dayawon daka ya hana

ot ta am-in di tagu ya dayawon daka, takon di inila min adi gumlay pundayaw min he-a. ⁶ APU DIOS, he-a ya abuy Ap-apu. Ya he-ay nunlutuh kabunyan ya am-in nadan wadah di. He-a boy nunlutuh luta ya baybay ya am-in nadan wadah di. Ya indat muy biyag am-in di matagu. Ya am-in nadan anghel hi langit ya dayawon daka.

⁷ APU DIOS an Ap-apu mi, he-a boy namilin Abram ot ipangulum didan tumayan ad Ur ad Chaldean. Ot han-notam di ngadanah Abraham. ⁸ Tinibom an makangngun-unud hiya ke he-a ot kalyom ke hiyay planum an idat mu holag na nadan boblen di iKanaan, iHittite, iAmorite, iPerisite, iJebus ya nadan Girgashite. Ya impaannung muhiy diyan planum an kinalim ke hiya te he-a ya adim ibahhon impaannung am-in di kalyom.

⁹ Tinibom boy nangipaligligatan di iEgypt hi aammod mi ot handih numpahpahmok dan he-a ya inihwang mu dida nah Maingit an Baybay. ¹⁰ Inainat mu boy milagroh nangastiguwam nah patul di Egypt ya nadan opisyal na ya nadan tataguna te inilam nadan inat dan nangipaligligat nadah tatagum. Ot gapun diyan inat mu ya nundingngol di ngadan mu ingganad uwani.

¹¹ Ginodwam nan baybay ot mundalan nadan tatagum hi mamagan luta mu nadan namdug ke dida ya nalt-ing dan kay da batun nalnong nah danum. ¹² Ya kediyen nundanallanan da ya numbalin kah kulabut an nangipangulum dida nah mapat-al ya numbalin kan kay tukud an apuy nah hilong ot panilag dah dalam da.

¹³ Ya hidid Sinai an bilid ya immali kan nalpu kah langit ot kumali ka handidah tatagu ot idat mu nadan niptok ya maphod an tugun mu. ¹⁴ Kinalim ke didan ngilinson day Sabadu an adida mungngunu. Datuwen tugun mu ya indat mu nah muttatyum an hi Moses ot idat na damdama handidah aammod mi.

¹⁵ Handih naagangan handidan tatagum ya indatam didah tinapay an nalpuh kabunyan ya handih nauwo da ya impabudal muy danum nah batu ot inumon da. Ya kinalim ke didan diday nangamung an mumpaptok nah lutan kinalim an idat mun dida. ¹⁶ Mu dadiyen aammod mi ya numpahhiya da ya nungngohe dan uggeda inun-unud di tugun mu.

¹⁷ Ugge daka inun-unud ya uggeda ninomnom handidan milagron inat mu. Ya gapu te mumpahhiya da ya mungngohe da ya numpili dah pun-ap-apu da ta mibangngad da bod Egypt ta mihbut da boh di. Mu he-a Apu Dios ya ongal di homok mu ot pakawanam dida. Makaulle ka ya ongal di pamhod mu, adika kabinnoh-ol ya unggem inwalong dida. ¹⁸ Ya nangapya dah ing-ingon di baka ot dayawon dan dios dan kanan day hidiyey nangipangulum didan timmayan ad Egypt. Hidiyen inat da ya himpappangen liwat ya panal-talangga dan he-a. ¹⁹ Mu gapuh ongal an homok mu ya unggem inwalong dida nah adi maboblasyon te unggem kinaan nan kulabut ya nan apuy an nangipangulum di-

da. ²⁰ Ya gapuh kaphod mu ya intuttudum di maphod an aton da. Indatam didah mannan kanon da ya danum an inumon da. ²¹ Ya kediyen nap-at an toon an niha-ha-adan dah di nah adi maboblasyon ya indat mun am-in di mahapul da, umat hi bulwati dan ugge nadunut ya ugge linumbag di huki da.

²² Binaddangam bo dida ot sakupon da nadan boblen nih-up hi boble da te inapput da nadan bim-mobleh nakigubatan dan dida. Kinali sinakup day Hes-bon an numpatuluan Sihon ya sinakup day Bashan an numpatuluan Og. ²³ Ya indatam didah dakkodakkol an holag da, umat hi kadakol di bittuwon hi kabunyan. Ya binaddangam didan mamlo nadah lutan kinalim handidah aammod min boltanon da. ²⁴ Binaddangam bo nadan imbabale dan namloh Kanaan te impaapput mun dida nadan numbobleh di takon nadan patul da. Ot nadan tatagum di inha-ad mun ukod ke diyan boble ta nangamung di pinhod dan aton da nadah tataguh di. ²⁵ Pinlo day nungkaaladan an boble ya mungkaphod an lutan maluwab di mitanom, takon di babalen dehdiin am-in di mahapul, umat hi bubun, nadan bungbunga-an ya nadan udum an nungkitanom ya pinlo da. Wadan am-in nadan pinhod dan kanon kinali timmaba da. Ya maan-anla da gapu ke dadiyen mungkaphod an indat mun dida.

²⁶ Mu dadiyen tatagum ya inwalong dakan adida un-unudon di Tugun mu te nginohe daka. Ot patayon da handidan profetas an mangalin didah ibangngad dan mundayaw ke he-a. Ya deke on gaga-ihoy kalyon dan he-a. ²⁷ Ot iabulut mun apputon di buhul da didat dadiyen buhul day nun-ap-apu ke dida. Ot gapu mo te nunholholtap da ya numpahpahmok dan he-a ya takon di dehdi kah langit ya dingngol mu ot gapuh ongal an homok mu ya tinuddum di pun-ap-apu dan mangihwang ke dida nadah buhul da.

²⁸ Mu indanit malinggop da ya nunliwat da bo. Athidiy inat da ta hidiyey nan deke on impaalim di buhul dan mangubat ke dida. Mu deke bot nuntutuyu dah liwat da ya dingngol mu boy pumpapahmokaan dat ihwang mu dida gapuh ongal an homok mu. ²⁹ Ne kinalkalyam didat un-unudon day tugun mu, mu gapuh pumpahhiya da ya nginohe daka takon di kiphodan day pangun-unudan da nadah tugun mu. Makulhin abuy ulu dan ugge daka inun-unud ot hay pinpinhod day inat da. ³⁰ Gapuh ongal an pamhod mu ya nabayag an inan-anusam an kanalyan didan inusal mu nadan profetas an kumalin dida. Mu uggeda dingngol dida. Ot hay inat mu ya impaapput mu dida nadah gaga-ihon tataguh nungkih-up an boble. ³¹ Muden gapuh ongal an homok mu ya unggem inwalong dida weno dinadag dida. Te makaulle ka, Apu Dios an ongal di homok mu.

³² Kinali, ad uwani, Apu Dios an Nakattag-e, ongal di kabaalam, ya umipamodwong di atom, dayawon daka

te ipaannung mun am-in di kalyom, gapuh ongal an pamhod mu. Nomnomom anhan an namahig di nunligligatan mi takon handidan papatul mi, handidan profetas mi ya handidan aammod mi nipalpu handih nangapputan nan patul di Assyria ke dida ingganad uwani. ³³ Mu maandong di inat muh nangastiguwam ke dakami te namahig di liwat mi. Hidiyen inat mu ya hidiyey lebbengnan maat ke dakami. ³⁴ Handidan papatul mi, aap-apu mi ya papadi mi ya uggeda hinangud nadan tugun mu ya warning mu. ³⁵ Ya takon di dehdi da nah numboblaysan dan makaphod di lutan an maluwab di mitanom ya ugge daka dinayaw ke dida ya uggeda inwalong nadan gaga-ihon at-atton da.

³⁶ Ot deyan ad uwani ya himbut kami tuh boblen idat mu handidah aammod min wadan am-in di mahapul mi. ³⁷ Ta am-in di limmu mi ketuwen boble ya alan nadan papatul an in-abulut mun mun-ap-apun dakami gapuh liwat mi. Ya am-in di pinhod dan aton ke dakami ya nadan aggayam mi ya aton da. Ya ingunungunuwan mi dida kinali namahig di ligat mi.

³⁸ Mu takon di athidi ya dakamin holag Israel ya itudok mi tun inhumhungan min munhilbi kamin hean Ap-apu mi. Ya dakamin aap-apu takon nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay ya pelmaan mih tuwen intudok mi."

10 Ha-oy an hi Nehemiah an gubernador an imbalen Hakaliah di oha nadah numpelma. Ya ibak an numpelma datuwen papadin nitudok di ngadan da.

²⁸ Datuwe nadan papadin numpelma: hi Sedekiah, hi Seraiah, hi Asariah, hi Jeremiah, hi Pashur, hi Amariah, hi Malkijah, hi Hattus, hi Sebaniah, hi Malluk, hi Harim, hi Meremot, hi Obadiah, hi Daniel, hi Ginnethon, hi Baruk, hi Meshullam, hi Abijah, hi Mijamin, hi Maasiah, hi Bilgai ya hi Semaiah.

⁹⁻¹³ Ya datuwe nadan ibbadan holag Libay an numpelma: hi Jeshua an imbabalen Asaniah, hi Binnui an imbabalen Henadad, hi Kadmiel, hi Sebaniah, hi Hodiah, hi Kelita, hi Pelaiyah, hi Hanan, hi Mika, hi Rehob, hi Hashabiah, hi Sakkur, hi Serebiah, hi Sebaniah, hi Hodia, hi Bani ya hi Beninu.

¹⁴⁻²⁷ Datuwe damdama nadan aap-apun numpelma: hi Paros, hi Pahat Moab, hi Elam, hi Sattu, hi Bani, hi Bunni, hi Asgad, hi Bebai, hi Adonijah, hi Bigbai, hi Adin, hi Ater, hi Hesekiah, hi Assur, hi Hodiah, hi Hashum, hi Besai, hi Harip, hi Anatot, hi Nebai, hi Magpias, hi Meshullam, hi Hesir, hi Mesesabel, hi Sadok, hi Jaddua, hi Pelatiah, hi Hanan, hi Anaia, hi Hoshea, hi Hananiah, hi Hasub, hi Hallohes, hi Pilha, hi Sobek, hi Rehum, hi Hasabnah, hi Maaseiah, hi Ahia, hi Hanan, hi Anan, hi Malluk, hi Harim ya hi Baana.

^{28,29} Am-in dan holag Israel an adi makihayyup nadah nakiboblen dida mipuun hi Tugun Apu Dios an dida nadan padi, nadan holag Libay, nadan mungkanta,

nadan mungguwalya, nadan mungngunuh Templo, nadan inayan da ya imbabale dan damanan makaawat ya nid-um da nadan aap-apu da ot isapata dan pakau-unudon day tugun APU DIOS an Ap-apu da. Ya isapata da bon takon di maidutan da hin ibahho dan un-unudon hidiyen Tugun an indat nan Moses an mutatyu na.

³⁰ Ya isapata min adi kami makiapu nadah udum an tatagun nakiboble tuh boble mi. ³¹ Adi kami gumatang ten immialiy udum an tatagun munggattang ke dakami nah Sabadu weno nah udum an nangilinan an algo. Ya adimi liyakon di payo mi nah mikapitun toon. Adimi singilon di impautang mi nah mikapitun toon.

³² Ya katootoon on mun-amung kamih silber ta un-unudon min idat mi nan buwis di Templo. ³³ Ya dakamiy nangamung nadah mahapul hi pundayawan nah Templo, umat hi tinapay, boga, nadan aggayam an maghob hi kabigabigat ya nadan miappit nah piyesta nah ka-budal di bulan ya nah udum an piyesta, nadan udum an pun-appitan, nadan miappit ta makaan di liwat am-in di holag Israel ya nadan udum an mahapul nah Templo.

³⁴ Dakami nadah tatagum an papadi, nadan ibba dan holag Libay ya mumbubunut kamih katootoon ta maptok nan pamilyan mangidadaan nah kaiw an mahapul hi punggohoban nah miappit ke he-a, APU DIOS an Dios mi mipuun nah Tugun.

³⁵ Ya ie mih Templo nadan mamangulun aniyon mi nah hintoon takon nan mamangulun mal-um an bungbunga-an. ³⁶ Athidi bo nah panguluwan an lalakin imbabale min ie mi nah Templo ta idawat nan padi ke Apu Dios te hidiyey kanan nan tugun. Ya iappit mi nadan namangulun impan di baka mi ya kalnero mi weno gulding mi. ³⁷ Ya ie mi nadah padi nah Templo nadan mamangulun alinan kopyaon mi nah mamangulun aniyon mih katootoon ya nadan udum an miappit umat hi mainum, lanan di oliba ya am-in di klasen bungbunga-an ya takon nan mikapuluh aniyon min inliyak mi. Ya idat mi nadah holag Libay nadan mikapulun in-appit min bungan di intanom mi te dida nadan nip-ong nadah boble min mangamung ke dadiyen idat mi. ³⁸ Waday hin-oh-an padin holag Aaron an maki-e nadah holag Libay hi hin-oh-an boblen e mangamung nadah mikapuluh bungan di intanom mi. Ta dadiyen mikapulun inamung nadan holag Libay ya mie nah Templo. ³⁹ Hanadan holag Israel ya nadan ibba dan holag Libay ya umiali dah iammung dan boga, mainum ya lanan di oliba an ie da nah bodegan di mausal hi Templo ya nah kiha-adan nadan padi, nadan mungngunu ya nadan mungguwalya nah Templo.

Ta adi miwalong hidiyen Templo.

Hanadan tatagun immalin numbobled Jerusalem

11 Hanadan aap-apu ya numboble dad Jerusalem. Indani ya nada ken tatagun numbobled Judah ya Benjamin ya napiliy mikapulu ke dida nipuun hi bubunut ot eda damdama numbobleh did Jerusalem an pinilin Apu Dios an boblena. Yaden nada ken ibba da ya nunnanong da nadah numboblaysan da tuwali. ² Ya nadan tatagu ya tobalon da nadan naptok an tatagun gagaid an e numbobleh di.

³ Hanadan udum an holag Israel ya nadan ibba dan papadi, nadan udum an holag Libay, nadan mumpungngunuh Templo, nadan holag nadan muttatyun Solomon ya nunnanong da nadah numpumboblaysan dad Judah. ⁴ Mu hay udum hanadah holag Judah ya holag Benjamin ya eda numbobled Jerusalem.

Hanan nalpuh holag Judah ya hi Athaiah an imbabalen Ussiah an imbabalen Sekariah an imbabalen Amariah an imbabalen Sephatiah an imbabalen Mahalalel hi familyan Peres. ⁵ Hi Maaseiah an imbabalen Baruk an imbabalen Kolhoseh an imbabalen Hasaiah an imbabalen Adaia, an imbabalen Joiarib an imbabalen Sekariah hi familyan Selah an imbabalen Judah ya nid-um nadan udum an holag Peres. ⁶ Ot hay bilang dan am-in an numbobled Jerusalem ya opat di gatut ta nan-om ta walu. Ya am-in da ya kabaelan dan mundipendal hi Jerusalem.

⁷ Ya hay nalpuh holag Benjamin ya hi Sallu an imbabalen Meshullam an imbabalen Joed an imbabalen Pedaiah an imbabalen Kolaiah an imbabalen Maaseiah an imbabalen Itiel an imbabalen Jeshua. ⁸ Ya wada day duwan ibbana an da Gabbai ke Sallai ya nadan udum an iiba da. Hay bilang dan am-in ya hiyam di gatut ta duwampulut walu. ⁹ Hi Joel an imbabalen Sikri di apu da ya hi Judah an imbabalen Hassenuah di apu nah godwan diyen boble da.

¹⁰ Datuwe damdama nadan papadi: hi Jedaiah an imbabalen Joiarib, hi Jakin, ¹¹ hi Seraiah an imbabalen Hilkiah an imbabalen Meshullam an imbabalen Sadok an imbabalen Meraiot an imbabalen Ahitub an apu nah Templon Apu Dios ¹² ya nadan udum an ibbadan walun gatut ta duwampulut duwan mungngunu nah Templo. Ya hi Adaia an imbabalen Jeroham an imbabalen Pelaliah an imbabalen Amsi an imbabalen Sekariah an imbabalen Pashur an imbabalen Malkijah ya nadan ¹³ ibbana nadan duwan gatut ta nap-at ta duwan mangipangpanguluh familya da. Hi Amasai an imbabalen Asarel an imbabalen Ahsai an imbabalen Mesillemot an imbabalen Immer ya ¹⁴ nadan hinggatut ta duwampulut walun ibbana ya hi Sabdiel an imbabalen Hagedolim di apu da.

¹⁵ Datuwe damdama nadan ibba dan holag Libay: hi Semaiah an imbabalen Hasub an imbabalen Asrikam an imbabalen Hashabiah an imbabalen Bunni, ¹⁶ hi Sabbetha ya hi Josabad an apu dan holag Libay an mungngunuh dolan nan Templon Apu Dios. ¹⁷ Hi Mattaniah an imbabalen Mika an imbabalen Sabdi an imbabalen Asap ya hiyay mangipangpangulun mundasal hi pampasalamat ke Apu Dios ya hi Bakbukia an mihaynod ke hiyan mangipangpangulu ya hi Abda an imbabalen Sammua an imbabalen Galal an imbabalen Jeduthun. ¹⁸ Hay bilang am-in nadan holag Libay an wadah di ya duwan gatut ta nawalut opat.

¹⁹ Ya nadan mungguwalya nadah hoob ya hi Akkub, hi Talmon ya nadan ibba dan hinggatut ta napitit duwa.

²⁰ Hanadan udum an holag Israel ya nadan udum an papadi ya holag Libay ya numboble da nadah bobled Judah an numboblaysan di aammod da. ²¹ Mu nadan muttatyun mungngunu nah Templo ya numboble dad Ophel. Ya da Siha ke Gispah di apu da.

²² Hay ap-apun nadan holag Libay an wadad Jerusalem ya hi Ussi an imbabalen Bani an imbabalen Hashabiah an imbabalen Mattaniah an imbabalen Mika an holag Asap an dida nadan mungkantah Templon APU DIOS. ²³ Waday tugun nan patul mipanggep hi naduttuk an ngunu dah kabigabigat.

²⁴ Ya hi Pethahiah an imbabalen Mesesabel an holag Sera an imbabalen Judah di tinuddun nan patul an bumaddang ke hiyan maniboh nganneh diye mipanggep nadah holag Israel.

²⁵ Hanadan udum an tatagud Judah ya numboble dah kad-an di papayo da, nadah bobled Kiriat Arba, ad Dibon ya nadah bobleh di, ad Jekabseel ya nadah bobleh di, ²⁶ ad Jeshua, ad Moladah ya ad Bet Pelet, ²⁷ ad Hasar Sual, ad Beersheba ya nadah bobleh di, ²⁸ ad Siklag, ad Mekona ya nadah bobleh di, ²⁹ ad En Rimmon, ad Sorah, ad Jarmut, ³⁰ ad Sanoah, ad Adullam ya nadah bobleh di, ad Lakis ya nadah papayoh di ya ad Asekah ya nadah bobleh di. Mipalpud Beersheba inggana nah Nundotal an Hinnom di numboblaysan nadan holag Judah.

³¹ Ya nada ke damdaman holag Benjamin ya hay numpumboble dad Geba, ad Mikmas, ad Aija, ad Bethel ya nadah bobleh di, ³² ad Anatot, ad Nob, ad Ananiah, ³³ ad Hasor, ad Ramah, ad Gittim, ³⁴ ad Hadid, ad Seboim, ad Neballat, ³⁵ ad Lod, ad Ono ya nah nundotal an numboblaysan nadan nakala-ing an makangngapyah nganneh diye. ³⁶ Ya hay udum hanadah holag Libay an numbobled Judah ya nid-um da nadah holag Benjamin.

Hay listaan an nitudokan nadan padi ya nadan holag Libay

12 Datuwe nadan papadi ya nadan ibbadan holag Libay an nibangngad an naki-alin da Serubbabel an imbabalen Sealtiel, ya hi Joshua an natag-en padi.

Hi Seraiah, hi Jeremiah, hi Ezra, ² hi Amariah, hi Maluk, hi Hattus, ³ hi Sekaniah, hi Rehum, hi Meremot, ⁴ hi Iddo, hi Ginnethoi, hi Abijah, ⁵ hi Mijamin, hi Maadiah, hi Bilgah, ⁶ hi Semiah, hi Joiarib, hi Jedaiah, ⁷ hi Sallu, hi Amok, hi Hilkiyah ya hi Jedaiah.

Danaey aap-apun nadan papadi handih tiempon Joshua.

⁸ Datuwe damdama nadan holag Libay: hi Jeshua, hi Binnui, hi Kadmiel, hi Serebiah, hi Judah ya hi Mattaniah an diday mangipangpangulu ke didan mungkantah pumapasalamat dan Apu Dios. ⁹ Ya da Bakbukia ke Unno an ibbadan mungkanta ya timmaddog dah ha-ob da.

¹⁰ Hituwey tonton di holag Joshua an natag-en padi. Nahlag hi Joshua ot hi Joiakim. Nahlag hi Joiakim ot hi Eliashib. Nahlag hi Eliashib ot hi Joiada. ¹¹ Nahlag hi Joiada ot hi Jonathan. Ot muntanud hi Jonathan ot hi Jaddua.

¹² Handih tiempon Joiakim ya datuwey puun nadan holag da: Hi Seraiah ya hi Meraiah, hi Jeremiah ya hi Hananiah, ¹³ hi Ezra ya hi Meshullam, hi Amariah ya hi Jehohanan, ¹⁴ hi Malluki ya hi Jonathan, hi Sebaniah ya hi Joseph, ¹⁵ hi Harim ya hi Adna, hi Meraiot ya hi Helkai, ¹⁶ hi Iddo ya hi Sekariah, hi Ginnethon ya hi Meshullam, ¹⁷ hi Abijah ya hi Sikri, hi Miniamin ya hi Moadiah ya hi Pilta, ¹⁸ hi Bilgah ya hi Sammua, hi Semaiah ya hi Jehonatan, ¹⁹ hi Joiarib ya hi Mattenai, hi Jedaiah ya hi Ussi, ²⁰ hi Sallai ya hi Kallai, hi Amok ya hi Eber, ²¹ hi Hilkiyah ya hi Hashabiah, hi Jedaiah ya hi Nethanel.

²² Handih numpatulan Darius ad Persia ya datuwey nidulin an listaan di ngadan di puun di pamilyan nadan padi ya nadan udum an holag Libay handih tiempon nadan natag-en padi an hi Eliashib, hi Joiada, hi Johanan ya hi Jaddua. ²³ Nitudok datuwen ngadan di aap-apun di papamilyan nahlag ke Libay nah liblun di na-na-at nah boble inggana handih tiempon Johanan an inap-apun Eliashib.

²⁴ Datuwe nadan aap-apun nitudok: hi Hashabiah, hi Serebiah, hi Jeshua, hi Binnui ya hi Kadmiel. Ginanodwa da nadan holag Libay ta duwan grupuy munhinnumang an mundayaw ya mumpasalamat ke Apu Dios. Inat dah tuwe mipuun hi intugun handin patul an hi David an makangngun-unud ke Apu Dios.

²⁵ Datuwe damdama nadan guwalyah bodegan nan Templo te hidiyey nituddun ngunu da: hi Mattaniah, hi Bakbukia, hi Obadiah, hi Meshullam, hi Talmon ya hi

Akkub. ²⁶ Nungguwalya da nah bodegan di Templo handih tiempon da Joiakim an imbabalen Joshua an inap-apun Jehosadak, hi Nehemiah an gobernador ya hi Ezra an padin nakanginnilah mipanggep nah tugun.

²⁷ Handih nidawat nan balun binattun alad di Jerusalem ya impaayag dan am-in nadan holag Libay takon di daanay kawad-an da ot makid-um dan makiamung ta makikanta da ya mumpasalamat dan Apu Dios an ipagango da nadan ayyuding ya gitala.

²⁸ Dadiyen holag Libay an mungkanta ya nalpu da nadah numboblasyon dan nih-up ad Jerusalem Netopah, ²⁹ Bet Gilgal, Geba ya Asmabet an bobleh nunlinikkod ad Jerusalem. ³⁰ Hanadan papadi ya nadan ibba dan holag Libay ya in-ong-ong day adol da ke Apu Dios ot ahida iong-ong nadan tatagu, nadah hoob ya nan binattun alad.

³¹ Ot ne amungok am-in nadan aap-apud Judah nah tap-on nan binattun alad. Ta diday mangipangpangulu nadah dakol an tatagun nunduway linya dan mun-altitun munlikkod nah boblen mungkanta dah pumapasalamat dan Apu Dios. Hay ohan grupu ya mumpae dah south an idalan dah tap-on nan binattun alad inggana nah Hoob di Basuraan. ³² Hi Hoshaiyah ya nitun-ud nadah mungkanta ot ahi mitun-ud di kagodwan nadan aap-apud Judah. ³³⁻³⁵ Ot ahi nadan papadin muntangguyub an hi Asariah, hi Ezra, hi Meshullam, hi Judah, hi Benjamin, hi Semaiah ya hi Jeremiah ya nadan udum an ibba dan padin muntangguyub, ot ahih Sekariah an imbabalen Jonathan an imbabalen Semaiah an imbabalen Mattaniah an imbabalen Mikaiyah an imbabalen Sakkur an holag Asap. ³⁶ Ot mitun-ud moppe nadan iibban Sekaraia an hi Semaiah, hi Asarel, hi Milalai, hi Gilalai, hi Maai, hi Nethanel, hi Judah ya hi Hanani. Diday nangusal nadah paggango mipuun hi kinalin handin patul an hi David an makangngun-unud ke Apu Dios. Hi Ezra an padin nakanginnilah mipanggep nah Tugun di nangipangulun dida. ³⁷ Inlappu da nah kanan dan Hoob di Ob-ob ot mumpatikid da nah numboblasyon handin patul an hi David. Lina-uan da nan balen David ot mibangngad da nah binattun alad nah kanan dan Hoob di Danum nah nangappit hi timilan di algo.

³⁸ Hanan mikadwan grupu ya numpae dah nangappit hi north nah tap-on nan binattun alad. Ot mitun-udak an ibbak di kagodwan nadan tatagu. Lina-uan mi nan kanan dan Natag-en Balen Punha-angan ot mumpae kami nah Ambilog an Alad ³⁹ ya lina-uan mi nadan Hoob an Epraim, Hoob an Jesanah, Hoob an Dolog, Natag-en Balen Hananel, Natag-en Balen di Hinggatut inggana nah Hoob an Kalnero ot mipoppog kami nah nih-up hi Hoob di Templo.

⁴⁰ Datuwen duwan grupun mungkantah pumapasalamat ya dimmatong da nah Templo ot ume da nah tumaddogan da takon di ha-oy an ibbak nadan udum an

aap-apu,⁴¹ nadan padin mumpagangoh tangguyub an hi Eliakim, hi Maaseiah, hi Miniamin, hi Mikaiah, hi Eloenai, hi Sekariah ya hi Hananiah.⁴² Ot ahi mitun-ud nadan mungkanta an da Maaseiah, hi Semaiah, hi Eleasar, hi Ussi, hi Jehohanan, hi Malkijah, hi Elam ya hi Eser an inloinlot dan mungkanta. Hay nangipang-panguluwan dida ya hi Jesrahiah.

⁴³ Kediyeen algo ya dakol di in-appit dan Apu Dios ya maan-anla da te impaamlong na dida. Takon nadan binabai ya u-ungnga ya maan-anla dat anakayang an takon nah nidawdawi ya madngol di ngala da gapuh anla da.

⁴⁴ Kediyeen algo ya natuddu day mumpaptok hi bodegan pangiha-adan da nadah maamung an ammung nadan tatagu takon nadan mikapulun am-in di mamangulun bungan di intanom da ya mamangulun inani da. Diday e mangala nadah papayo ta ie da nadah bodega ta kanon nadan padi ya nadan ibbadan holag Libay te hidiyey kanan nan Tugun. Ya nadan tatagu ya tobalon day pangat nadan padi ya nadan udum an holag Libay hi ngunu da.⁴⁵ Munhilbi dan APU DIOS ya diday mangiat nah ine-en di punlinih mipuun nah olden handin patul an hi David ya hi Solomon an imbabalena. Athidi damdaman hanadah mungkanta ya nadan mumpaptok nadah hoob.⁴⁶ Nipalpu handih tiempon handin patul an hi David ya handin hi Asap ya wada day natuddun mangipangpanguluh mungkantah pundayaw ya pumapasalamat ke Apu Dios.⁴⁷ Ya handih tiempon da Nehemiah ke Serubbabel ya umidaidat nadan holag Israel hi kanon nadan mungkanta ya mungguwalya nah Temploh kabigabigat. Ya umidaidat dah kanon damdaman nadan holag Libay ya didan holag Libay di kanamung an umidat hi kanon nadan padin holag Aaron.

Hay ngunun Nehemiah

13 Kediyeen algon pun-ibidbid da nan Tugun Moses nadah tatagu ya wada on nitudok hidin kananay adinadaman makid-um di iAmmon ya iMoab hi kaa-mungan nadan tatagun Apu Dios.² Man-uke ya uggeda indatan handidan holag Israel hi danum ya makan handih nalpuwan dad Egypt te hi Balaam di tinang-danan dat inidutana handidan holag Israel. Mu kon ot impumbalin Apu Dios hidiyey idut hi kiphodan da.³ Handih nangngolan dan diye ya uggeda mo in-abulut an makid-um ke dida nadan udum an tatagun bokon holag Israel.

⁴ Handih ni-an ya hi Eliashib an padin natuddun mumpaptok nadah bodegan di Templo ya maphod di pakihayyupanan Tobiah.⁵ Ot iabulut nan miha-ad hi Tobiah nah ambilog an kuwartu. Hituwen kuwartuy kidulinan nadan niappit an boga, bangbanglun maghob, nadan udum an ngunut di Templo, nadan

niappit an midat nadah padi, nan mikapulun page, hay mainum, ya hay lanan di oliba. Danae nadan kinalin Moses nah Tugun an midat nadah holag Libay, nadah mungguwalyah Templo ya nadah mungkanta.

⁶ Naat hinae handih maidak ad Jerusalem te im-meyak ad Babilon handih mikatulumpulut duwan toon an numpatulan Artaserses hidi. Mu indani udot ya in-abulut nan mibangngadak hitud Jerusalem.⁷ Handih dimmatongak ya nahngangak hi nanginilaak ketuwen gaga-ihon inat Eliashib an indadaana udot anhan hi Tobiah hi kiha-adana nah Templon Apu Dios.⁸ Ot bu-moh-olak ot pun-iwelek am-in nadan ngunut Tobiah.⁹ Ot iolden kun aton day ine-en di punlini kediyeen kuwartu ta ahida ibangngad an iha-ad nadan lebbeng-nan miha-ad hidi an dadiye nadan ngunut hi Templo, nadan niappit an page ya nadan bangbanglun maghob.

¹⁰ Ininnilak bon timmayan nadan mungkantah Templo ya nadan udum an holag Libay ot mibangngad dan munliyak te makudang di idat nadan ibba dan holag Israel hi kanon da.¹¹ Ot boh-olak nadan aap-apuh nangiabulutan dan miwalong nan Templo. Impabangngad ku nadan holag Libay ya nadan mungkanta nadah ngunu da nah Templo.¹² Hanadan holag Israel ya pun-iali da uppe nah bodegan di Templo mikapulun page, mainum ya lanan di oliba.

¹³ Ot tudduwok an mumpaptok ke dadiyey bodega da Selemiah an padi, hi Sadok an nakanginnilah mipanggep nadah tugun, hi Pedaiyah an holag Libay ya hi Hanan an mihaynod nah mumpaptok hi bodega. Hiya ya imbabalen Sakkur an imbabalen Mattaniah. Madi-nolak ke datuwen mangipaptok hi mahapul nadan ibba dan mungngunu te inilak an limpiyu da.

¹⁴ Nundasalak ke Apu Dios an kanak di "Apu Dios, adim anhan kal-iwan tun maphod an inat ku tuh Templo ya nan inat ku nah pundayawan mi."

¹⁵ Ohan algon Sabadun Tungo ya tinibok nadan tatagud Judah an pun-iphod day pungkopalan da, pun-ihigup di udum di inliyak dan page. Ya intakken di udum hi kakabayuy mainum, nadan fig ya nadan udum an karga ta ie dan igattang ad Jerusalem. Ot kalyak didan maid di munggattang nah Sabadun Tungo.¹⁶ Wada day nalpud Tyre an nakibobled Jerusalem an pun-iali day dodolog ya nadan udum an migattang ta igattang dah tataguh di nah Sabadu.

¹⁷ Binoh-olak nadan aap-apun ijudah an kanak ke diday "Tibon yu ke mo anhan di at-atton yun adiyu ngilinnon di Sabadun Tungo.¹⁸ Inila yu bon hidiyey gapunah bimmobboh-olan Apu Dios ot kastiguwona handidan aammod taku yaden ud-udman yu pay di boh-ol nah adiyu punggilinan hi Sabadun Tungo."¹⁹ Ot iolden kun midakkig nadan hoob nan boble nah mahmahdom di Biyernes ne mibughul uppe ten nala-uy Sabadu. Binaal kuy udum hanadah muttatuyuk an

mungguwalyat maid di mipaghop hi migattang nah boble nah Sabadun Tungo. ²⁰ Mu wada nin di naminghan weno naminduwan wadaday negosyantem mumpunggattang hi kumpulmin klasen migattang an nun-iyen nah bah-el di binattun alad hi hilong di Biyernes. ²¹ Ot kalyak didan kanak di "Tipet mun-iyen kayuh na? Maid di hilbinah eyu punho-hooddan hi kabigatana. Adiyu ot mo ipidpidwan umali te ipakalabut dakayu." Nipalpun diye ya ug-uggeda mo immali. ²² In-olden ku bo nadah holag Libay an aton da nan ine-en di punlinih adol dat eda mungguwalyat tumungon am-in di tatagu nah Sabadun Tungo.

Ot mundasalak bon Apu Dios an kanak hi dasal kuy "Adim anhan kal-iwan Apu Dios tun maphod an inat kut homkonak ke he-a te ongal di pamhod mu."

²³ Kediye bo ya ininnilak an dakol nadah ibbak an holag Israel di nangiineh binabain iAsdod, iAmmon ya iMoab. ²⁴ Immam-ana bo te nadan udum an imbabale da ya hay kalin di iAsdod ya hay udum an kaliy ikali dan uggeda inilay kali min holag Israel. ²⁵ Bimmoholak ke dida ot kalyok an hana ot ta maat ke diday adi maphod. Gapu boh boh-ol ku ya numpat-uwak di udum ya nun-ihabuy-ut kuy bubuuk da. Ya impunsapatak dida hi ngadan Apu Dios an adida iabulut di imbabale dan mangiineh binabain bokon da ibban holag Israel.

²⁶ Kinalik ke didan hay nangiineyan din patul an hi Solomon hi binabain bokon holag Israel di nunliwatanan Apu Dios. Hiyay katagtag-ayan am-in hi kap-

atupatul ya maid di udum an patul an umat ke hiya ya ongal di naminhod Apu Dios ke hiya ot tudduwonan mumpatul am-in hi bobled Israel. Muden takon di hiya ya in-abulut na nadan inayanan bokon holag Israel an mangipangpangulun hiyan munliwat. ²⁷ Kanak bon diday "Tipe mo anhan ta eyu ninomnom an mangat hi gaga-iho ot iine yuy binabain nalpuh udum an boble ot munliwat kayun Apu Dios?"

²⁸ Hay oha bo nadah imbabalen Jehoiada an imbabalen Eliashib an natag-en padi ya inapun Sanballat an iBet Horon. Ot gapu kediye ya impakaan kuh Jehoiadah did Jerusalem.

²⁹ Nundasalak bon Apu Dios an kanak hi dasal kuy "Adim kal-iwan hidiyen inat da, Apu, an imbabain day kinapadin nadan ibba mi ya tinaltalanggaan day nakitobbalam hanadah papadi ya nadah ibbadan holag Libay."

³⁰ Impakaan kun am-in nadan tatagun nalpuh udum an boblen nakid-um ke dakami. Ya intudduk di ngunuwon nadan padi ya nadan ibba dan holag Libay ta waday oha on inilana ya inat nay ngununa. ³¹ Ya kinalik ke didan tibon dat miali nadan itungun mausal nah altar nah tiempon punhapulan ke dadiye. Ya ipaptok dan amungon nadan idat di tataguh namangulun inani da ya nadan idat dan namangulun bungan di intanom dan midat nadah padi.

Ot mundasalak bon Apu Dios an kanak di "Nomnomom anhan Apu Dios datuwen inat kut ulayanak ta bendisyonanak."

Esther

Hay mipanggep ketuwen liblu an Esther

Hituwen liblu ya ipainilanay inat Esther an nangihwang nadah Judyu ot uggeda nipipate. Da Esther ke Mordecai ya nadan dakol an ibbadan Judyu an holag Israel an nien balud ad Babilon ya numboble dad Persia. (Handih 539 B.C. ya inapput di Persiay Babilon ot sakupon da.)

Hi Serses di patul di Persia ketuwen tiempo. Imbolhe na nan inayanan hi Vashti, ot iinenah Esther an Judyu. (Mu ugge ni-an nainila an hi Esther ya Judyu.)

Hidi nah numboblayan Serses ya wada on tagun hi Haman di ngadana. Nipatag-ey saad na ot mumbalin an mihaynod ke Serses an patul. Hi Haman ya ohan Amalekite. Kahingngitana nadan Judyu ot iplanunan pipate didan am-in. Nakihummangan nah patul an hi Serses ot kalyonan hiyan mangapyah olden ta damanan patayon nadan tatagu nadan Judyu nah magtud an algo. Ya timbal nan patul.

Mu indani ya dingngol Mordecai an amaon Esther hituwen olden ot umen Esther ot kalyonan hiyay mipanggep ketuwen planu. Ot ikanamungan Esther di biyag na ot e makihummangan nah patul mipanggep ketuwen kabulunan da. Hay inat nan patul ya nangapyah hinnatkon an olden an miabulut nadan Judyun makihangga nadah buhul dat ihwang day adol da. Athidiy inat nadan Judyu ot mihwang dah katayan da ot hi Haman di nipipate.

Hay inat nadan Judyu hi pun-an-anlaan da gapuh nangapputan da ya inlapun da nan piyesta dah katootoon an makalin Purim.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Numbalin hi Esther an inayan nan patul an hi Serses. (chapters 1-2)
2. Numplanuh Haman an manadag nadah Judyu. (chapter 3)
3. Numplanuh Esther an mangihwang nadah ibbanan Judyu. (chapters 4-7)
4. Inihwang Apu Dios nadan Judyuh katayan da. Nilappuy Piyesta an Purim. (chapters 8-10)

Hay numpahamulan nan patul an hi Serses

¹² Handi ya wada on patul an hi Serses an nun-ap- apuh hinggatut ta duwampulut pitun probinsia nipalpu India ingganad Sudan. Hay kiha-adana ya ad Susa. ³ Handih mikatlun toon hi numpatulana ya numpahamul ot ayaganan am-in di oopisyal na, nadan aap-apun di tindalunad Persia ya Media an boble dan pun-ap-apuwana, nadan gubernador nadah probinsia ya nadan aap-apuh di. ⁴ Hidiyen numpahamulana ya immeh onom di bulan ta pangipatibonah kinadanyana ya pangipatibonah dayaw diyen boblen pun-ap-apuwana.

⁵ Nagibbuhi diye ot mumpahamul boh hinlingguwan nah dolan di balena, nah boble nad Susa ot ayaganan am-in di tataguh di, kadangyan ya nawotwot. ⁶ Hanan dola ya naka-iphod an nakurtinaan hi blue ya mabayak ya ma-maingit an luput di gakod na. Ya nihuklub dadiyen gakod nah natuligonggong an silber an nih-

able nadah tukud an marbol. Nikapyay marbol, perlas ya nadan udum an nanginan batu kediye dola. Ya nadan ubunan hidi ya nakapyah balituk ya silber. ⁷ Ya balituk an basun nunhihinnatkon an maid di duwan e nun-ingngoy nangiinuman da nah dakol an mainum an inukat nan patul. ⁸ In-olden nan patul nadah muttatyunan adida lukudon di ipainum dat nangamung di kadakol di pinhod nadan tatagun inumon.

⁹ Hi Basti an inayan nan patul ya numpahamul damdama nadah binabai nah bohongna. ¹⁰ Handih mikapitun algo ya mangmanginum nan patul an maan-anla. Indani ya impaayag na nadan pitun kapun an linalakin muttatyunan hi Mehuman, hi Bista, hi Harbona, hi Bigta, hi Abagta, hi Sethar ya hi Karkas. ¹¹ Kinalinan didan eda awiton hi Basti an inayanan ipngot na nan pongot di inayan di patul ta umalih kadana. Hidiyen inayana ya maddikit an abu, kinali pinhod nan ipatibo nadah oopisyal na ya nadah bisitanay kina- maddikit na. ¹² Mu handih e kinalin nadan muttatyu ke

Bastih diyen olden nan patul ya adina pinhod an ume. Gapun diye ya namahig di boh-ol nan patul.

¹³ Ot pinghanadi ya inayagana nadan opisyal nan nanginilan am-in hanadah olden ya hay pangie dad Persia ta inilaona hin nganney maphod an aton te deke on munhanhan nan patul ke dida hin nganney punnomnom da mipanggep ke dadiyen maunud an olden. ¹⁴ Hanadan oggana punhanhanan ya hi Karsena, hi Sethar, hi Admatha, hi Tarsis, hi Meres, hi Marse-na ya hi Memukan. Dida nadan pitun natag-en aap-apun pundinolana kediyen boble dan Persia ya Media. ¹⁵ Kananan diday "Ha-oy an patul an hi Serses ya intudak ku nadan muttatyuk ot eda kalyon nah inayak nan olden ku, mu uggena inun-unud! Ad uwani ya ibagak ke dakayu hin nganney lebbeng nan aton takun hiya, mipuun nah olden taku."

¹⁶ Kanan Memukan nah patul ya nadah opisyal nay "Numbahul hi Basti an inayam ya bokon he-a ya abun inayanay numbahulana, mu takon hanadah aap-apuh boble taku ya am-in hanadah ibba takun linalaki.

¹⁷ Loktat ya am-in day binabai ya adida mo lispituwon di inayan da ten donglon dah naen inat Basti! Ahida kanan di 'In-olden nan patul an hi Serses an ume nan inayanan hi Bastih kad-ana ya uggena inun-unud di kinalin nan inayana yaden patul.' ¹⁸ Nunna-ud an donglon di inayan min oopisyal muh tud Persia ya Mediad uwanin algoy inat Basti ot iun-unud dan hiyan adida lispituwon di inayan dat humlun hi puntutututan da. ¹⁹ Kinali deket pinhod mu ya iolden mut adi mo mumpatpatibo ke he-an patul nan inayam an hi Basti. Ipatudok muh nae nah nitudkan nadan olden hitud Persia ya Media ta adinadaman e mahannotan. Ne nanibo kah udum an mapmaphod an inayam an mihannot ke hiya. ²⁰ Ta deket mipainilan am-in tuh boble takuh naen olden mu ya lispituwon am-in di binabay inayan da, kadangyan weno nawotwot."

²¹ Am-in nadan opisyal, takon nan patul ya pininhod dah diyen kinalin Memukan ot un-unudon nan patul hidiyen kinalina. ²² Ot ipaenan am-in hanadah probinsiyay tudok an nibalin am-in hanadah nunhihinnatkon an kalin nadan tatagu. Kanana nah tudok nay "Am-in di linalaki ya diday maun-unud hi nunhituwan da."

Numbalin hi Esther an inayan di patul

2 Handih maid moy boh-ol nan patul ya nonomononah nah Basti an inayanah, hay inat Basti ya nan in-oldenan maat ke hiya. ² Kanan nadan konsehal nay "Daan mot ihamakan dakah maddikit an babain ugge nalahin? ³ Damanan tudduwom di opisyal nadah probinsia ta ialli dan am-in di maddikit an binabai tuh balem hitud Susa. Ta pipaptok mu didan Hegai an kapun an mumpaptok nadah binabaim ta atona nan mangipaphod hi ang-ang da. ⁴ Ne deke pinilim hin

dahdin diday nakappinhod mun mihannot ke Basti an inayam." Inun-unud nan patul hidiye te hay punnomnom na ya maphod hidiyen kinali da.

⁵ Hidid Susa ya wada on Judyun hi Mordekai an imbalen Jair an imbalen Simeï an imbalen Kish an holag Benjamin. ⁶ Hay gapunan wada dah di ya handih inapput handin patul an hi Nebukadnesar di Judah ya inalanah Mordekai takon nan patul an hi Jehoiakin ya nadan tatagun inilpuna dida Jerusalem ot iena didad Babilon an boblena. Impumbalina didan balud hidi ya hi Mordekai di oha ke dadiyen nibalud. ⁷ Waday ibanan hi Esther an hay ngadanah Hebrew an kalida ya Hadassah. Hiya ya maddikit ya makaphod di adol na. Handih natey aammod na ya inawit Mordekai ot ongongalonan imbilang nan imbalena.

⁸ Gapun diyen olden nan patul ya dakol day maddikit an binabain nie nah patul ya hi Esther di oha. Impakihad da dida nah balen nan patul ot ipaptok Hegai dida. ⁹ Umamlong hi Hegai ke Esther ot ugge nabayag ya inlappu nan mangat nah pun-iphod hi ang-ang ke Esther an oggana iluton ya piliyonay makan an ipakanan hiya. Inappil nah Esther ta makakkaphod di kiha-adana nah kiha-adan di binabai ya indatanah pitun pinilinan muttatyuh nah balen di patul ta diday mangipaptok ke hiya.

¹⁰ Tinugun Mordekai hi Esther an adina ipainila an hiya ya Judyu. ¹¹ Kabigabigat on munlinna-uh Mordekai hi hinangngab nan kiha-adan da Esther ta tibbona hin nganney innuna weno nganney ma-ma-at ke hiya.

¹² Hay pangatan da nah pun-iphodan dah ang-ang nadah binabai ya umeh hintoon. Te onom di bulan di pun-ilutan dan dida an iusal day lanan di myrrh ya onom boy bulan di pun-usalan dah lanan di balsam. Deket nagibbuh diye ya damanan ume da moh kad-an nan patul an maohhaohha da. ¹³ Deket eda ume nah kad-an nan patul ya damanan midat ke dida nan pinhod dan bulwati weno nadan udum an pinhod dan usalon. ¹⁴ Ume da nah hilog hidi ne nah kabiggatana ya mie da nah oha bon kiha-adan di binabain mibilang an inayan nan patul an hay mumpaptok ke dida ya hi Saasgas an oha bon lalakin kapun. Deket adi pinhod nan patul nan babai ya adi mo ipidwan diyen babain umeh kad-ana. Mu deket pinhod nan patul hidiyen babai ya ipaayag na ya ngadanonay ngadana.

¹⁵ Indani ya nadatngan di pangayan Esther hi kad-an nan patul. Kediyen hiya moy umeh kad-an nan patul ya in-usal na nan bulwatin kinalin nan mangipaptok ke dida an hi Hegai. Hi Esther ya imbalen Abihail an amaon Mordekai. Inong-ongal hi Mordekai ot ibilang nan imbalena. Am-in nadan manibon Esther ya maphod di pangang-ang dan hiya. ¹⁶ In-e dah Esther hi balen nan patul an hi Serses kediyen Tebet an mikapulun bulan hi mikapitun toon an numpatulana. ¹⁷ Indani

ya hi Esther di pininhod nan patul hi am-in nadah bin-abai. Ot ipapngot nan Esther nan pongot di inayan di patul ta hiya moy inayana an bokon moh Basti.

¹⁸ Numpahamul nan patul hi kidayawan Esther ot aya-ganan am-in nadan opisyal na ya nadan kakadangan. Ya in-oldenan tumungon am-in di tatagu nadah boblen sinakup di pun-ap-apuwana an kediyen algo ya nangidat hi nungkanginan regalo nadah tatagu.

¹⁹ Hi Mordekai di oha nadah tinuddun nan patul an opisyal na. ²⁰ Ya hi Esther ya ug-uggena impainilan hiya ya Judyu te tinugun tuwalin Mordekai an adina ipainilan hiya ya Judyu. Ot un-unudonan umat hi nangun-unudanan hiya handih kaittay nah nangipanap-tokanan hiya.

Hay nangihwangan Mordekai nah patul

²¹ Kediyen pungngunuwan Mordekai nah balen nan patul ya waday duwan kapun an guwalya nah hogpan hi kuwartun nan patul. Dadiyen duwan guwalyan da Bigtana ke Teres ya waday binoh-olan da nah patul an hi Serses ot munhumngangan dan patayon da. ²² Mu ininnilan Mordekai hidiyen planu da ot kalyonan Esther an inayan nan patul ot idatdatong Esther nah patul hidiyen kalin Mordekai. ²³ Impaimbistigal nan patul ya makulug hidiyen indatdatong dan hiya ot pipate-na dadiyen duwan linalakin intayun da dida. Hituwen naat ya impatudok nan patul nah liblun di boble.

Implanun Haman an aton di kadadagan am-in nadan Judyu

3 Indani ya impatag-en nan patul di saad Haman ot hiya katagtag-ayan am-in hanadah opisyal na. Hi Haman ya imbabalen Hammedata an holag Agag.

² Am-in nadan opisyal nah balen nan patul ya mundukkun da ya munyuung dah hinangngab Haman hi punlispitu dan hiya te hidiyey in-olden nan patul an aton da. Mu hi Mordekai ya adina un-unudon. ³ Ot hanhanan nadan udum an opisyal ke hiya hin tipet adina un-unudon di olden nan patul. ⁴ Kabigabigat on kalyon dan hiyan un-unudona nan olden nan patul, mu adina un-unudon dida. Loktat ya kalinay gapunan kananay "Ha-oy ya Judyuwak kinali adinadaman eyak munyuung ke Haman." Ot kalyon dan Haman hidiyet panib-an da hin maanusanah diyen at-atton Mordekai.

⁵ Handih tinibon Haman an adi mundukkun ya adi munyuung hi Mordekai ke hiya ya namahig di boh-ol na. ⁶ Ya handih ininnilanan Judyuh Mordekai ya ninom-nom nan bokon ya abuh Mordekai an kastiguwona. Mu implanunan pipaten am-in nadan Judyu nadah boblen sinakup nan pun-ap-apuwan Serses.

⁷ Handih mikahimpulut duwan toon hi numpatulan Serses nah namangulun bulan an Nisan ya in-olden Haman an mumbubunut dat panginilaan da hin ngan-

nen algo ya bulan di pangatana kediyen implanuna. Ot gutudon da nan mikahimpulut tulun algon di Adar an mikahimpulut duwan bulan.

⁸ Kanan Haman nah patul di "Waday ohan klasen tatagun nikamon ditaku ya wada dan am-in hi boblen sinakup tun pun-ap-apuwam. Hinnatkon di pangie dan maid di niingngohanah pangie-en di udum an tatagu. Oha bo ya adida un-unudon di olden tuh boble taku. Kinali adi maphod hin iabulut taku didan athidi. ⁹ Deket pinhod mu ya iolden mut pipate taku didan am-in, takomboy iha-ad kuy tulunggatut ta nap-at an libun kilon silber nah pangiha-adan hi pihhun tun boble taku."

¹⁰ Inabulut nan patul hidiyen kalin Haman ot kaanona nan singsing hi taklenen hidiyey oggan da pummarka nadah ioldena ot idat na nah buhul am-in di Judyu an hi Haman an imbabalen Hammedata an holag Agag. ¹¹ Kanan nan patul ke Haman di "Adik mahapul nan pihhum. Atom di pinhod mun aton hanadah tatagu."

¹² Handih mikahimpulut tulun algoh namangulun bulan ya inayagan Haman nadan sekretarin nan patul ot pungkalinan nan olden yaden pun-itudok dadiyen sekretari ot mibalin am-in hanadah nunhihinnatkon an kalin nadan tatagu ta mipaen am-in hi gubernador ya opisyal nadah boble. Nakapya dadiyen tudok mipu-un hi olden nan patul ot mamarkaan hi singsing na.

¹³ Ot umitud-ak dah mumpangie ke dadiyen tudok hi kabobboble. Nitudok hidin mipipaten am-in di Judyu, aam-ama ya iin-ina ya u-unga hi hin-algo ya maalan am-in di nganneh diyen limmu da. Hituwe ya maat mikahimpulut tulun algon nan bulan an Adar. ¹⁴ Mipainilan am-in hi kabobboblen mumbalin hi olden hidiyey ta mundadaan am-in nadan tatagu ten matatngan hidiyen algo. ¹⁵ Ot mipuun hi olden nan patul ya nipainilah diyeh katagutagud Susa ot ahi e mipainilan am-in hi kabobboble. Hi Haman ya nan patul ya mangmangbun dan mangmanginum da yaden mab-ulubulun kattog nadan tatagud Susa.

Hay numpabaddangan Mordekai ke Esther

4 Handih ininnilan Mordekai di mipanggep kediyey ya numbik-inay bulwatina te u-umyung. Ot numbulwatih langgote ya hina-adanay ulunah dap-ul ot e dumanallanan nah boblen nal-ot di koga na gapuh hakit di nomnom na ² inggana dimmatong nah hogpan nah balen nan patul. Mu ugge hinumgop te adida paghopon di numbulwatih langgote. ³ Handih nun-innilan am-in hanadah bobleh tuwen olden nan patul ya waday oha nadah Judyu on mungkoga da. Uggeda nangnangngan te muntopol da ya numpumbulwati dah langgoten mibakbakillang dah dap-ul.

⁴ Handih impainilan nadan kapun an linalaki ya nadan muttatyun Esther ke hiyay at-atton amaonan hi Mordekai ya mabulun hi Esther ya uggena inilay atona. Immipaeh bulwatin ibulwati nat bokon hay langgote, mu adina pinhod. ⁵ Ot itud-ak nah Hatak an kapun an lalakin indat nan patul ke hiyan pummuttatyunah kad-an Mordekai ta ena hanhanan hin tipet mun-athidi. ⁶ Immeh Hatak hi kad-an Mordekai nah hogpan hi balen nan patul ot hanhanana.

⁷ Ot kalyon Mordekai am-in ke hiyay na-na-at ya kinali na pay di mipanggep nah pihhun kinalin Haman an idat na nah boble ta mipipaten am-in di Judyu. ⁸ Ya indat nan hiyay ohan nitudkan nan olden nan patul ad Susa hi kadadagan am-in di Judyu ta idat nan Esther. Kananan hiyay "Iesplikar mun Esther tun ma-ma-at ya kalyom ke hiyay e mumpahpahmok nah patul ta homkona nadan ibbanan Judyu." ⁹ Inun-unud Hatak ot ume.

¹⁰ Indani ya intud-ak bon Esther hi Hatak an ena kalyon ke Mordekai hituwe: ¹¹ Kananay "Waday olden nan patul an deket waday tagun na-ala on imme nah gawwan di dolan nan patul an e manibon hiya an ugge naayagan ya makastigut mate. Ya inilan am-in di tataguh tuwen olden mipalpu nadah opisyal na inggana nadah tataguh probinsia. Hay ya abu adi katayan nan tagu ya hin idongdong nan patul ke hiya nan bali-tuk an patanong na. Ya oha pay ya nahawwal mon himbulan di nala-uh ug-uggeyak nangipaayagan nah patul."

¹² Dingngol Mordekai hidiyen impaad Esther ¹³ ot ipaad na boy pinhod na damdaman kalyon ke hiya.

Hituwey kinalina: "Adim nomnomnomon an gapu te dehna kah balen nan patul ya mihwang ka takon di Judyu ka. ¹⁴ Deket pamgam hi op-opyad uwani ya waday udum an kalpuwan di baddang ta mihwang hantudan ibba takun Judyu. Mu he-a ya nadan iibam takon di ha-on ya mate takun am-in. Muden nungay ot anhan ta hay gapunah numbalinam an inayan di patul ya ta waday maat mud uwani!"

¹⁵ Indani ot ipaad bon Esther di humang nan Mordekai. ¹⁶ Ot hituwe boy kinalina: "Em amungon am-in nadan ibba takun Judyuh tud Susa ta muntopol kayun adi kayu mangan ya adi kayu uminum hi tulun algo ta idasalanak ke dakayu. Athidi damdamay aton mi hantudah muttatyuk. Deket magibbuh diye ya umeyak nah patul takon di adi miabulut nah olden di athidi. Kinali kal-ina ket gapun diyen atok ya mipipateyak ya takombo!" ¹⁷ Ot un-unudon Mordekai hidiyen kinalin Esther an atona.

Hay imbagan Esther nah patul

5 Handih mikatlun algoh nuntopolan dan uggeda nangan ya imbulwatin Esther nan bulwatin di in-

ayan di patul ot umeh kad-an nan patul nah pun-opisinaana. Hanan patul ya inumbun nah ubunanan inhanggana nah panto. ² Handih tinibonah Esther an muntattaddog nah dola ya indongdong nan hiya nan patanong na. Ot humgop hi Esther ot dapaonay udun diyen patanong nan patul.

³ Kanan nan patul ke hiyay "Tipet immali ka? Nganey ibagam, Esther an inayak? Kalyom hin nganneh diye te damanan idat kun he-a takon di godwan tun boblen pun-ap-apuwak."

⁴ Kanan Esther di "Apu patul, deke anhan ta tobalom ya pinhod kun umali kayun Haman hidih kad-ak hi mahmahdom ta mangan takuh di te idadaanan dakayuh mungkahong-on makan."

⁵ Ot ipaayag nan patul hi Haman ta umalih kad-an Esther ta mangan dah di te nundadaan hi Esther hi makan. Immalih Haman ot ume da.

⁶ Handih mangmanginum da ya kanan bon nan patul ke Esther di "Ne nganneh diyen ibagam ta idat ku? Takon di godwan tun boblen pun-ap-apuwak di ibagam ya idat ku."

^{7,8} Kanan Esther di "Deket maule kan ha-on, apu patul, ta abulutom di ibagak ya pinhod ku bon umali kayun Haman hi bigat ta idadaanan dakayu boh makan. Kediye pangibagaak nah pinhod kun ibagan he-a."

⁹ Hi Haman ya maan-anlan timmayan, mu handih tinibo nah Mordekai an um-umbun nah hogpan hi balen nan patul an adi umina ya adi munyuung hi pangipatibonah lispitunan hiya ya namahig di boh-ol na. ¹⁰ Mu inippol nay boh-ol na ot umanamut. Immayag hi gagayyum nan umeh dih baleda ya impakiayag na nan inayanan hi Seres. ¹¹ Kediye ya impahhiyanan diday kakinadangyana, hay kadakol di imbalenan linalaki ya hay nangipatag-ayan nan patul hi saad na. Ya impahhiya nan didan hiya moy kaim-importanteyan mon am-in hanadah opisyal nan patul.

¹² Kanana pay di "Bokon ya ammuna danae te ha-oy ya ammunay inayagan Esther an makikan nah patul. Ya makieyak kami pay nah patul hi bigat! ¹³ Mu maid di hilbin am-in datuwe ke ha-on ten tinibok nan Judyun hi Mordekai an um-umbun nah hogpan hi balen nan patul."

¹⁴ Ot kanan nan inayana ya nadan gagayyum nay "Daan mot mumpakapya kah duwampulut liman metroh katag-en di pangitayunam ke hiya? Ya ibagam nah patul hi bigat ta ipatayunah Mordekai ta maan-anla kan umen makihumul."

Immamlong hi Haman kediye kinali da ot ipakapyaana nan pangitayunan hi tagu.

Hay nangipadayawan nan patul ke Mordekai

6 Kediye hilong ya adi pakahuyop nan patul. Ot ipaukat na nadan nungkitudok an na-na-at nah boble ot ibidbid dan hiya. ²Indani ya dinatngan da nan nitudok mipanggep hi inat Mordekai hi nangipainilaana nah patul mipanggep handin niplanun katayana. Hay nangiplanun diye ya da Bigtana ke Teres an kapun an linalakin guwalya nah pantoh kihaadan nan patul. ³Handih dingngol nan patul hidiyen binidbid da ya kananay "Nganney inat taku ya nganney indat takun Mordekai hi ginun-ud na?" Kanan nadan muttatyunay "Maid di inat taku ya maid di indat takun hiya."

⁴Indani ya kanan nan patul di "An dahdiy opisyal kun dehtu tuh balek?" Kediye ya nipaddin hinumgop hi Haman an e ot makihummangan ke hiya mipanggep hi pangitayunan dan Mordekai nah impakapyana.

⁵Kanan nadan muttatyunay "Dehdih Haman an muntattaddog nah dola." Kanan nan patul di "Paghapon yu."

⁶Hinumgop hi Haman ot kanan nan patul ke hiyay "Waday ohan tagun pinhod kun ipadayaw. Nganney atok an mangipadayaw ke hiya?"

Kanan Haman hi nomnom nay "Dahdi nin di pinhod tun patul an ipadayaw? Nunna-ud an ha-on hidiye, maid di udum." ⁷Ot kananay "Deket pinhod mun ipadayaw di ohan tagu ya athituy atom. ⁸Ipabudal muy ohan bulwatin di patul ya nan kabayun nuntakkayam an napngotan hi nabalol an pongot. ⁹Ya ayagam di oha nadah katagtag-ayan an opisyal mu ta ipabulwatin na nan bulwatim kediye tagu ne impuntakke nat ipangulu nan e idanallanan nah gawwan di boble. Ya kalyom nah opisyal ta itukutukuk nan kananay 'Tibon yuy pangat nan patul nah tagun pinhod nan ipadayaw!'"

¹⁰Kanan nan patul ke Haman di "Makaphod hinae. Mangin-e-e ka mot em alan nan bulwati ya nan kabayu ta dayawon takuh Mordekai an Judyu. Adim ibahhon aton am-in ke hiya nan kinalim. Dehdin umumbun nah hogpan tuh balek."

¹¹E inalan Haman nan bulwati ya kabayu ot pabulwatin Mordekai ot puntakkayona nah kabayu. Ot guyguyudonah diyen kabayun nuntakkayan Mordekai ot idanallananah gawwan nan boblen itukutukuk nay "Tibon yuy pangat nan patul nah tagun pinhod nan ipadayaw!" ¹²Indani ot mibangngad hi Mordekai nah hogpan hi balen nan patul, mu hi ke Haman ya ginal-anan immanamut hi bale dan nakababainan.

¹³Ot kalyona nah inayana ya nadan gagayyum nan am-in dadiyen naat. Ya kanan nan inayana ya nadan gagayyum nay "Hi Mordecai an nangidat hi

kibabainam ya Judyu, kinali nunna-ud an adika pakaapput ke hiya." ¹⁴Nanongnan munhuhumman-gan da ya immali nadan kapun an linalakin muttatyun nan patul ot gal-an dan awiton hi Haman te e makikan nah indadaan Esther an inayan nan patul.

Hay nangipipatayan nan patul ke Haman

7 Imme da Haman ya nan patul ot eda bo mangan hi kad-an Esther. ²Handih mangmanginum da ya kanan bon nan patul ke Esther di "Agam, kalyom mod uwaniy pinhod mun ibaga ta idat ku. Kon uggek kinalin idat kun he-ay godwan tun boblen pun-apuwak hin hidiyey pinhod mu?"

³Kanan Esther di "Deket umamlong kan ha-on ta abulutom tun pinhod kun ibagan he-a ya datuwe anhan di ibagak: Adim anhan iabulut an mateyak ya adim bo iabulut an mate nadan ibbak an Judyu. ⁴Te ha-oy ya nadan ibbak an Judyu ya nabayadan di biyag mit mipipate kami. Gulat nat takon di nabayadan di biyag mit mumbalin kamih himbut ya pangak ot hi op-opyan takon di adik ibagan he-a te adi umipabulun ten athidi ya abu ya adi mahapul an edaka distulbuwon, apu patul. Mu deyan pipate dakamin am-in."

⁵Kanan nan patul ke Esther di "Dahdih diyen tagun e mo anhan mangat hi athina?"

⁶Kanan Esther di "Hanan buhul min Judyu an mangipaholholtap ke dakami ya hituwen gaga-ihon tagun hi Haman!" Ya timmattakut hi Haman hi hinangngab nan patul ya hi Esther. ⁷Limmah-un nan patul an bimmoboh-ol ot ume nah garden hidi nah balena.

Hi Haman ya inilanan kastiguwon nan patul ot mumpahpahmok ke Esther ⁸an nundukun ya inhakmo adol na nah inumbunan Esther. Kediye ya nipaddin nibangngad nan patul ot tibonah Haman ya bimmungot an kananay "Atom pay anhan di athinan pilitom an ihuyop tun inayak hituh balek yaden dehtuwak!" Kinalin nan patul hidiye ot hukluban nadan muttatyuy ulun Haman.

⁹Indani ya kimmalih Harbona an kananay "Man dehdipay hi paldang di balenay impakapyanan duwampulut liman metroy kinatag-enan pangitayunana ke Mordekai an nangihwang ke he-a."

Kanan nan patul di "Eyu itayun hi Haman hidi." ¹⁰Ot eda itayun hi Haman nah impakapyanan pangitayunana ke Mordekai ahi ya naal-alubyag di namahig an boh-ol nan patul.

Hay kalebbengan nadan Judyu an makilaban hi buhul da

8 Kediye algo ya indat nan patul an hi Serses ke Esther am-in di limmun Haman an buhul nadan Judyu. In-e dah Mordekai hi kad-an nan patul te kinalin Esther ke hiya an ibanah Mordekai. ²Kinaan nan patul

nan singsing an pummarkanan binangngad na ke Haman ot idat nan Mordekai. Ot pumbalinon Esther hi Mordekai an mumpaptok am-in hi limmun Haman.

³ E bo nundukkun hi Esther nah kad-an di hukin nan patul ot makihummangan an mungkogan mumpah-pahmok ke hiya ta adina ituluy nan gaga-ihon impla-nun Haman an maat nadah Judyu. ⁴ Ya indongdong nan patul nan balituk an patanong na ot uminah Esther. ⁵ Kanan Esther di “Deket pinhod mu ya deket umamlong kan ha-on ya deket hay punnomnom mun tuwe ya maphod, iolden mu anhan ta adi maunud nan olden Haman an imbabalen Hammedata an holag Agag an madadag kamin Judyu tuh boblen pun-ap-apuwam. ⁶ Te adiyak pakaippol an mangang-ang hi kadadagan di pamilyak ya nadan ibbak an Judyu.”

⁷ Ya kanan nan patul ke da Esther ke Mordekai di “Kon nganney pundanagan yu? Deya bon impitayun kuh Haman ya indat kun am-in di limmunan he-a gapuh panadagana ot ke dakayun Judyu! ⁸ Mu deket mipanggep nah olden kun namarkaan hi sinyal ku ya adi mo nadaman e mahannotan hidiye. Mu damanan mangapya kayuh tudok ta kalyon yuy ngannen pinhod yun kiphodan nadan Judyu ya markaan yuh sinyal ku ta ipae yun dida.”

⁹ Ot kediyen mikaduwapulut tulun algeh mikatlun bulan an Siban ya impaayag Mordekai nadan sekretarin nan patul ot ipatudok na nan tudok na nadah Judyu ya nadah gubernador ya opisyal nadah hing-gatut ta duwapulut pitun probinsiya mipalpu India ingganad Sudan. Hanan tudok ya nibalin hanadah nunhihinatkon an kalin nadan tatagu nadah boblen kipaeyan nan tudok. ¹⁰ Dadiyen tudok an impaen Mordekai ya napelmaan hi ngadan nan patul ya namarkaan boh sinyal na. Ot pun-ien nadan numpuntakkeh nakakkal-ot an bumtik an kabayun nan patul.

¹¹ Nipainila ke dadiyen tudok an iabulut nan patul an maamong nadan Judyuh kabobboble ta makihangga dah pundipendal dah adol da ya damanan pumpate da nadan buhul dan mamaten dida, nadan inayan da ya nadan imbabale da. Ya damanan alan day limmun nadan buhul da. ¹² Hituwen olden ya maun-unud am-in hanadah boblen pun-ap-apuwam Serses nah nagtud an algon kadadagan nadan Judyu an kediyen ya mikahimpulut tulun algeh mikahimpulut duwan bulan an Adar. ¹³ Nakapyah tuwen olden ya nipainilan am-in hanadah probinsia ta mundadaan nadan Judyun makihangga hin madatngan hidiyen nagtud an algo. ¹⁴ Ginal-an nadan nangie ke dadiyen tudok an numpuntakke da nadah nakal-ot an kabayun nan patul. Takon ad Susa an boblen nan patul ya nipainilah diyen olden.

¹⁵ Limmah-un hi Mordekai nah balen nan patul an imbulwatina nan bulwatin umat hi bulwatin di patul an mabayak ya blue ya naoddahan hi ma-maingit ya numpongot hi balituk.

Handih nipainila nan olden ad Susa ya maan-anla nadan tataguh di. ¹⁶ Maan-anla nadan Judyu ya pakallispituwon di tatagu didan Judyuh kabobboble. ¹⁷ Ya am-in nadan Judyu nadah probinsia an nibid-bidan nan olden nan patul ya maan-anla da kediyen algo ot munhahamul da. Ya wada day udum an tata-gun numbalin an Judyu gapu te tumakut dan dida.

Hay nangapputan nadan Judyu

9 Handih nadatngan nan mikahimpulut tulun algon di Adar an mikahimpulut duwan bulan an hidiyey algon namnamaon nadan buhul di Judyu an nangapputan dan dida ya ugge naat te numbalin ot ya abu an nadan Judyuy nangapput. ² Niohhan nakihangga nadan Judyu nadah probinsia kediyen boblen pun-ap-apuwam nan patul an hi Serses hi kumpulmin tagun e mangipatnan manadag ke dida. Ta hidiye nan tumakut di udum an tatagu ke dida ya maid di natulid an e makihanggan dida. ³ Hay kakulugana ya idlopan nadan gubernador ya opisyal nadan Judyu te tumakut dan Mordekai. ⁴ Te nundingngol nadah probinsia an hi Mordekai ya nipatag-ey saad na ya umong-ongal di kabaelana.

⁵ Numpaten nadan Judyuy buhul da ya inat day pinhod dan aton hanadah humihingit ke dida. ⁶ Hidid Susa an boblen nan patul ya pinaten nadan Judyuy liman gatut an tatagu. ⁷⁻¹⁰ Nakibilang nadan himpulun imbabalen Haman an imbabalen Hammedata an buhul nadan Judyu. Datuwey ngadan nadan imbabalen Haman: hi Parsandata, hi Dalpon, hi Aspatha, hi Porata, hi Adalia, hi Aridatha, hi Parmasta, hi Arisai, hi Aridai ya hi Baisata. Mu ugge inalanan nadan Judyuy limmu da.

¹¹ Kediyen algo ya nipainila nah patul di bilang nadan tatagun pinaten nadan Judyu ad Susa. ¹² Kanan nan patul ke Esther di “Hitud Susa ya abu ya liman gatut an tataguy pinaten nadan ibbam an Judyu an ugge nakibilang nadan himpulun imbabalen Haman. Immam-a na mo nadah probinsian ugge taku inila hin kaatnay pinate da. Nganne pay di pinhod mun ibaga? Kalyom hin nganneh diye ta idat ku.”

¹³ Kanan Esther di “Apu patul, deket pinhod mu ya iabulut mut aton bon nadan ibbak an Judyuh bigat hitud Susa di inat dad nakugab. Ya kalyom ta itayun day adol nadan imbabalen Haman.”

¹⁴ Ot iolden nan patul an maat datuwe, ot mitayun di adol nadan imbabalen Haman. ¹⁵ Indani ya naamung bo nadan Judyud Susa ot patayon day tulun gatut an tataguh di handih mikahimpulut opat an algo, mu uggeda inalay nganneh diyen limmu da.

¹⁶ Hanadan Judyu nadah probinsia ya nun-o-ohha da ot dipendalan day adol da. Ya pinate day napitut liman libu nadah buhul da. Mu athidi bon uggeda inalay

nganneh diyen limmu da. ¹⁷ Hay naatan diye ya handih mikahimpulut tulun algon di Adar. Ya handih nabig-gatana ya uggeda mo nakilaban te impumbalin dan algon pun-an-anlaan da ya punhahamulan da. ¹⁸ Mu hanada ke pen Judyud Susa ya nan mikahimpulut liman algoy impumbalin dah algon pun-an-anlaan da te handih mikahimpulut tulu ya mikahimpulut opat an algoy namatayan da nadah buhul da. ¹⁹ Ot ingganad uwani ya nan mikahimpulut opat an algon di Adar di algon pun-an-anlaan nadan Judyun numboble nadah probinsiyah dah katootoon an munhahamul da ya mun-iiddatan dah regalo ya makan.

²⁰ Hi Mordekai ya intudok nan am-in di mipanggep ke dadiyen na-na-at. Ot umipae tutudok am-in hanadah Judyun numbobled Persia. ²¹ Hay intudok nan dida ya pumbalinon da nan algon mikahimpulut opat ya mikahimpulut liman algon di Adar hi pun-an-anlaan dah katootoon. ²² Datuwen algoy nangapputan nadan Judyuh buhul da ta adida mo u-umyung, mu maan-anla dan munhahamul da ya mun-iiddatan dah regalo ya makan ya idatan dah regalo nadan nawot-wot. ²³ Inun-unud nadan Judyuy olden Mordekai ot aton dah katootoon hituwen piyesta.

²⁴ Handin hi Haman an imbabalen Hammedata an holag Agag an buhul nadan Judyu ya numpabunut handi nah kanan dan Purim ta maptok di algon panadagan da nadah Judyu te implanunan ma-idon didan am-in. ²⁵ Mu maphod ta nakihummangan hi Esther nah patul ot mangapyah oldena. Ot hi Haman di naatan ot ya abun nan implanunan maat nadah Judyu. Te hiya ya nadan imbabalena ya nitayun da nah impakapyanan pangitayunan hi tagu. ²⁶ Datuwen algon pun-an-anlaan nadan Judyu ya nginadanan dah Purim an hay kibalina ya bubunut. Mahapul an aton dah tuwe mipuun nah intudok Mordekai ya gapu nadah na-na-at ke didan Judyu.

²⁷ Ta hidiye nan didan Judyu ya impumbalin dan olden hituwe ke dida, nadan imbabale da, hay inap-apu da ya nadan mitun-ud an holag dah udum hi algo, takon nadan naminhod an mumbalin an Judyu an katootoon kediyen nagtud an algo ya bulan ya aton dah diyen duwan algon pun-an-anlaan mipuun hi tugun Mordekai. ²⁸ Kinali mahapul an am-in di Judyu ya nadan holag dah udum hi algo takon di daanay kihadan da ya aton dat nangamung hidiyen Piyestan di Purim.

²⁹ Hi Esther an imbabalen Abihail ya nan iba nan hi Mordekai an Judyu ya impelma day ngadan da ke-tuwen mikadwan tudok mipanggep nah Piyestan di Purim. ³⁰ Impaen Mordekai di tudok nan am-in hanadah Judyu nadah hinggatut ta duwampulut pitun probinsian pun-ap-apuwan Serses ta ipainilanan didan malinggop da mo. ³¹ Ya kinali dan mahapul an aton da nan ine-en di Piyestan di Purim hi katootoon ten nadatngan hidiyen algo, umat nah pangun-unudan da nah puntopolan dan adida mangan ya mun-iyo da hin waday mate. ³² Intudok dah liblu dah diyen olden Esther mipanggep nah maunud an Purim.

Hay mipanggep hi nundingngolan da Serses ke Mordekai

10 Hanan patul an hi Serses ya in-oldenan mahapul an mumbayad nadan tataguh kabobbobleh buwis, takon nadan nidawwin numbobleh pingngit di baybay. ² Hanada maphod an inat na, takon nan mipanggep hi nangipatag-ayanah saad Mordekai ya nitudok nah Liblun Nadan Patul di Persia ya Media. ³ Hi Mordekai ya mihaynod di saad na nah patul. Pakallispituwon ya impakappinhod nadan ibbadan Judyu te impaptok nay kiphodan da ya luminggopan da.

Job

Hay mipanggep ketuwen liblu an Job

Hi Job ya makangngun-unud ta nangamung ke Apu Dios. Mu ohan algo ya numpatiboh Satanas ke Apu Dios hi langit ot kalyonan hiyan man-uket makangngun-unud hi Job ke hiya ya gapu te benbendisyonanat nangamung. Kinalin Satanas ke Apu Dios an konnat iabulut nan punholholtaponah Job ya nunna-ud an iwalong nay pangulug nan Apu Dios ya idutana. Pinhod Apu Dios an ipatibon adi makulug hituwe ot iabulut nah Satanas an umidat hi punholholtapan Job ya in-abulut nan ma-idonay ngannen wadan hiya.

Handih ininnilan nadan tulun gagayyum Job an hi Eliphaz, hi Bildad ya hi Sophar hidiyen ligat an naat ke hiya ya imme dan e nangalubyag ke hiya. Mu indani ot ya abu ya kanan day waday inat Job hi gaga-iho kinali munholholtap. Kanan da boy gulat nat maid di gaga-iho inat na ya ugge ot in-abulut Apu Dios an munholholtap. Mu kanan Job di maid di inat na hi gumapuh pangipaholholtapan Apu Dios ke hiya. Tinagan da Job ya nadan gayyum nan himmanuhummangan mipanggep ketuwe. Indani ya nakaddismayah Job ya maid moy us-tuh punnomnom na mipanggep ketuwen ligat an holholtapona.

Loktat ya kimmalih Apu Dios ke Job ot kalyonan hiyan adi kabaelan di tagun e pakaawwatan am-in di mipanggep hi pinhod nan aton hi tataguna. Hay importanten aton di tatagu ya mundinol dan Apu Dios ya inilaon dan takon di nganney maat ke dida ya impakappinhod na dida ya ipaptok na dida. (Hebrews 10:38 ya Habakkuk 2:4) Kinalin bon Apu Dios an hiyay katagtag-ayan ya waday kalebbenganan mangat hi ngannen pinhod na ya limpiyun am-in di atona.

Hay inadal Job ketuwen nunholholtapana ya: Am-in di iabulut Apu Dios an maat nadah naminhod ke hiya ya mumbalin hi kiphodan da (Romans 8:28 ya James 5:11)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Impunholholtap Satanas hi Job ya mina-id nay ngannen wadan hiya. (chapters 1-2)
2. Hay namangulun nunhumhummanganan da Job nadah gayyum na. (chapters 3-14)
3. Hay mikadwan nunhumhummanganan da Job nadah gayyum na. (chapters 15-21)
4. Hay mikatlun nunhumhummanganan da Job nadah gayyum na. (chapters 22-31)
5. Hay kinalin Elihu. (chapters 32-37)
6. Hay humang Apu Dios ke Job ya hay bendisyonan hiya. (chapters 38-42)

¹ Wada on tagun nungngadan hi Job an num-bobled Us. Maphod an taguh Job ya halipat-anat maid di atonah gaga-iho. Ya dayawonah Apu Dios ya punnanongonay pangulug nan hiya. ² Himpuluy imbalena an pituy lalaki ya tuluy babai. ³ Dakol di halunan pitun libuy kalnerona, tulun libuy kamel na, hinlibuy bakana ya liman gatut di kabayuna. Ya dakol di muttatyuna. Hiyay kakadkadangyanan hanadah numboleh nangappit hi timilan di algo.

⁴ Hanadan pitun linalakin imbalena ya oggan da munhahannot an mumpahumul on inayagan day tatagun makihumul. Ya deke on impakiyag da damdama nadan tulun binabain tutulang da. ⁵ Ne hi kabigatana keh kagibbuwan di hamul on nun-appit hi ama dan hi Job an hidiyey ine-en di punlinina nadah imbalena.

Man-uket oggana aton hidiye ya kal-ina kanu ya uggeda linispituh Apu Dios ta numbahul da, takon hin kananat uggeda ingnguddan.

⁶ Ohan algo ya imme nadan anghel hi kad-an APU DIOS ya imme damdamah Satanas. ⁷ Kanan APU DIOS ke Satanas di "Nganney in-innat mu?"

Himmumang hi Satanas an kananay "Immeyak hidih luta ot eyak mundaldallanan."

⁸ Kanan APU DIOS ke hiyay "Kon tinibom nan muttatyuk an hi Job? Maid di ohan umat ke hiya an makakkaphod ya punnanongonay pangulug nan haon. Dayawonak ke hiya ya halipat-anat maid di atonah gaga-iho."

⁹ Kanan Satanas di "Kon makulug ni-bon edaka day-dayawon hin maid di ena gun-udon hi pangatanan

diye? ¹⁰ Man-uke ot tuwali ya pakaippaptok mu didan himpamilya, takon nadan nganneh diyen wadan hiya. Ya ongal boy bendisyon mun am-in hi atona ya in-datam hi dakol an halunan mabalin an mapnun am-in di boble. ¹¹ Mu konna ket ma-idom am-in dadiye, nunna-ud an gaga-ihoy kalyonan he-a!"

¹² Kanan APU DIOS di "Agat panib-an ta! Am-in di wadan hiya ya nangamung kah pinhod mun aton. Mu adim ot liputan." Ot tumayan hi Satanas hi kad-an APU DIOS.

¹³ Ohan algon munhahamul nadan imbabalen Job nah balen nan panguluwan an lalaki ¹⁴ ya mamtik an mangalih kad-an Job on muttatyuna ot kananay "Handih mun-aladu kamin punggunguwon mi nadan lakin baka yaden nada ken kakabayu ya wada da nah nih-up hi pumpattolan ¹⁵ ya kal-ina di ya immali nadan Sabean ot akawon dan am-in nadan kabayu takon nadan lakin baka. Ya pinate da nadan udum an muttatyum. Ammunaak an nakabtik ot deyan immaliyak ta ipainilak ke he-a."

¹⁶ Ugge ginibbun diyen muttatyuy pungkalin ya immali bo on ohan muttatyun kananay "Nakil-atan nadan kalnero ya nadan mumpattol ot mate da. Ammunaak an natdaan ot deyan immaliyak ta ipainilak ke he-a."

¹⁷ Uggena bo ginibbuy pungkalin ya immali boy ohan muttatyun kananay "Immali day tulun grupun di Chaldean ot akawon da nadan kamel ya pinate da nadan udum an muttatyum. Ammunaak an natdaan ot umaliyak ta ipainilak ke he-a."

¹⁸ Uggena bo ginibbuy pungkalin ya immali boy ohan muttatyun kananay "Munhahamul nadan iimbabalem hidih balen nan panguluwan ¹⁹ ya immaliyak nakal-ot an dibdib an nalpu nah adi maboblayan ot tuyona nan bale ot mate dan am-in. Ha-oy ya abuy ugge nate ot deyan immaliyak ta ipainilak ke he-a."

²⁰ Imminah Job ot pumbik-inay bulwatina te u-umyung an abu. Ya minukmukanay uluna ya nunluk-bub nah luta ot dayawonah Apu Dios.

²¹ Kananay "Nitungowak an ma-ma-idan di intabin ku ya athidi bon mateyak an maid di itabin ku. Hi APU DIOS di nangidat am-in ke dadiye ya hiya boy namangngad. Hana ot ta midayaw hi APU DIOS."

²² Takon di naat ke Job dadiyen ligat ya ugge nunli-wat te uggena impabahul ke Apu Dios dadiyen naat.

Hay namatnaan bon Satanas ke Job

2 Indani ya imme bo nadan anghel hi kad-an APU DIOS ya imme damdamah Satanas. ² Kanan APU DIOS ke Satanas di "Daan di nangayaayam?"

Kanan Satanas di "Immeyak hidih luta ot eyak mundaldallanan."

³ Kanan APU DIOS ke hiyay "Kon tinibom nan muttatyuk an hi Job? Maid di ohan tagun umat ke hiyan makaphod ya punnanongonay pangulug nan ha-on. Dayawonak ke hiya ya halipat-anat maid di atonah gaga-ihoy. Impakadam ke ha-on ot iabulut dakan mangat hi gaga-ihoy ke hiya takon di maid di gapuna. Mu takon di athidi ya nanongnay pangulug nan ha-on."

⁴ Kanan Satanas di "Hay tagu ya ilamanganan am-in di nganneh diye mu ta tumagu. ⁵ Kinali liputam key adol Job ya nunna-ud an gaga-ihoy kalyonan he-a."

⁶ Kanan mon APU DIOS ke hiyay "Aga, takomboy iabulut kun nangamung kah atom ke hiya, mu adim patayon."

⁷ Timmayan hi Satanas hi kad-an APU DIOS ot umeh kad-an Job. Ot impatmol nay poghan am-in hi adol na. ⁸ Imme mo kattog hi Job nah pingngit di punwelleyan hi lugit ot pumidit hi upping di naphik an banga ot punggol-ad nah kimmulhin nonan nadan poghana.

⁹ Kanan nan inayana ke hiyay "Ya kon nanongnay pangulug mun Apu Dios? Kon gulat na ya kalyom di ad-adi ke hiya ta mate ka ot kattog."

¹⁰ Hinumang Job an kananay "Nganne boppoh naen pungkalin! Deket in-abulut Apu Dios an maat ke ditakuy maphod ya umamlong taku. Ya deket impaaliyan ditakun hiyah ligat ya adi taku mundiklamu."

Maid di ad-adin kinalin Job ke Apu Dios takon di naat am-in datuwen ligat ke hiya.

Immali day gagayyum Job

¹¹ Indani ya immali day tulun gayyum Job an hi Eliphaz an nalpud Teman, hi Bildad an iSuah ya hi Sophar an iNaamah. Immali dan e mangalubyag ke Job te dingngol dan namahig di punholholtapana.

¹² Nidawwi da pay ya tinibo dah Job, mu uggeda inimmatunan. Handih inimmatunan da uppe ya namahig di koga da. Numbik-i day bulwati da ya nun-ipatu-ug day dap-ul hi uluda. ¹³ Nakibkib-un dan hiya nah luta hi pitun algo ya pitun hilong, mu adida mungkkallin hiya te tibtibbon dan namahig di punholholtapana.

Hay diklamun Job ke Apu Dios

3 Indani ya kimmalih Job an ad-adi moy kalina mipanggep hi nitungowana. ^{2,3} Athituy kanana: "Idutam Apu Dios nan algon nitungowak ya idutam nan hilong an nangapyaan di ammod kun ha-on. ⁴ Pumbalinom hidiyen algo hi tapol ya kal-iwam ya adim pat-alan. ⁵ Pumbalinom hi adi pun-amlongan. Hophopam hi kulabut ta adi mapat-alan ya ⁶ ma-idom hidiyen hilong ta adi makibilang nah hintoon. ⁷ Pumbalinom an maid di hilbina ya pumbalinom an maid di amlong kediyen hilong. ⁸ Ya kalyom hanadah mun-ayak an waday kabaelan dan mangipabudal nah Lebayatan an katatakut an matagu nah baybay ta idutan dah diyen

algon nitungawak. ⁹ Adim ipahiyoy bittuwon nah bigatna ya adim pabudalon di algot munnanong di hilog. ¹⁰ Om, idutam hidiyen hilog an nitungowak te deyan munligligatak ya u-umyungak.

¹¹ Kudukdulna tuwaly nateyak handih wadaak hi putun ina weno kudukdulnay nateyak handih nitungawak. ¹² Tipe nin tuwalit eyak impanaptok ke ina? Ya tipet eyak impainuinan hi huhunat eyak timmagu? ¹³ Gulatna ya nateyak kuma ta dehdiyak an malingop an mun-iy-iyatu. ¹⁴ Wada ot nin an mahmahuyopak nah lubuk ku an umatak nadah papatul ya opisyal an nundingngol gapu nadah inat dan kipkiphodan di boble da. ¹⁵ Ya kudukdul di nateyak an umatak nadah naten iimbabalen di patul an pinnu day bale dah balituk ya silber, ¹⁶ weno umatak nah golang an naten nitungon uggena tiniboy pat-al. ¹⁷ Deket natey tagu ya hidiyey poppog di pangatan dah gaga-iho. Ya hidiyey pun-iyatuwan nadan naka-atun tatagu. ¹⁸ Takon handidan babalud an nate ya luminggop da mo te adida mo mabungotan ya mamandalan ya adida mo matukutukan. ¹⁹ Athidi boh kadangyan ya nawotwot, nadan nundingngol ya nadan tatagun maid di nanginilan di da an nun-iingngo dan dehdi dah lubuk. Ya nada ken himbut ya nalibli da ni-mo nadah kon himbut ke dida te dehdi da damdama.

²⁰ Tipet e paaliyon Apu Dios di pat-al nah tagun munligligat umat ke ha-on? Tipet adina poppogon di biyag di tagun u-umyungan an abu? ²¹ Uma-abtu da kattog an mate, mu ad-addi da. Pakudukdulon day lubuk mu hay nganneh diyen nabalol an odon. ²² Te maid metlaing di amlong dah biyag da inggana mate da. ²³ Tipet e punnanongon Apu Dios an mataguy makakkahmok an tagu yaden maid di hilbina te maid di namnamana? ²⁴ Ha-oy ke boppo ya kanan bo anhan di manganak ya adi te pumalapalakak ya u-umyungak. ²⁵ Ya am-in bo nadan tatakutak ya naat ot ya abun haon. ²⁶ Maid pe kattog di linggop ku, maid di iyatuk ya namahig di ligat kun maid di poppogna."

Hay namangulun humang Eliphaz ke Job

4 Kimmalih Eliphaz an kananay ² "Job, kon bala-wom ten kumaliyak? Adiyak pakaippol an ek pamgay op-opya.

³ Handi ya oggan ka tumugun ta alubyagom nadan nadismaya ta mundinol dan Apu Dios ya binaddangam nadan nakapuy. ⁴ Kinalyam bo nadan maid di namnama dah nitaguwan da ot tumulid da. ⁵ Mu ad uwanin he-ay munholholtap ya uggem mo inilay atom an mananggah ligat mu. ⁶ He-a bo ya dinaydayaw muh Apu Dios ya maid di numbahulam. Kinali, gulatna ya ong-ongal di dinol mu ya namnamam.

⁷ Nomnomom ke, kon waday ohan maphod an tagun e nakaliggatan? ⁸ Tinibok an hay tagun mangmangn-

gat hi gaga-iho ya gaga-iho boy maat ke hiya. ⁹ Pinghanadi ya dinadag Apu Dios di athidin tagu gapuh boh-ol na. ¹⁰ Hay athidin tatagu ya kay da layon an mun-olmom, mu paop-opyaon Apu Dios dida ya polagonay bab-a da. ¹¹ Ya umat da nah layon an maid key kanon da ya mate da ta miwahwahit di impa da.

¹² Waday nipainilan ha-on an maid di udum an nanginila te ingkutyam nan nangipainilan ha-on.

¹³ Hidiyen nipainilan ha-oy ya kay lomam an dinistulbu nay hinuyop ku. ¹⁴ Ya munggayonggongak te namahig di takut ku. ¹⁵ Indani ya kay nadibdiban di angak ya nabugitak. ¹⁶ Naticod nan kay dibdib ya waday inang-ang kuh muntattaddog, mu maid di maptok hi ang-ang na. Indani ya dingngol kun kimmutyam an kananay ¹⁷ "Kon waday ohan tagun maid di liwat nan makaphod hi hinangngab Apu Dios?

¹⁸ Takon ni-mo nadan anghel hi langit ya adi madinol ke dida. ¹⁹ Kinali kon pangalim on makadinnol hi Apu Dios hi tagun nakapyah lutan nalakan puditon umat hi kulkulap-e? ²⁰ Hay tagu ya takon di matagu nah bigatna ya mabalin an mateh kahilongana. ²¹ Ta hidiye nan matey tagun ibati nay limmunah udum an tatagu ya uggena naawatan di ine-en di nitaguwan.'

5 Kon umayag ka ke Job hi bumaddang ya kon waday manangud ke he-a? Takon di umayag ka nadah anghel ya maid di umalin bumaddang ke he-a. ² Kal-ina ya ikatem di danag mu ya hakit di nomnom mu. Athidi ke mo anhan di atom ya kay maid di nomnom mu. ³ Tinibotibok nadan tatagun makudang di nomnom nan maphod di nitaguwan da, mu indani ya immaliy ligat hi nunhituwan da. ⁴ Ta maid di din-ong ya linggop di iimbabale da. Ya maid boy mangitakdog ke didah korte. ⁵ Ta hay udum mon tataguy mangalah aniyon da. Ya ibagin di udum an tataguy kinadangyan dat diday mun-am-amlong. ⁶ Dahdiy kalpuwan di ligat hin bokon he-a mismu? Inila takun adi naala on tummol di ligat hi luta umat hi holok. ⁷ Mahapul an abulutom an am-in di tagu ya nunna-ud an munligat umat nah balan matu-ug an malpuh apuy.

⁸ Athituy itugun kun he-a: Daan mot kalyom ke Apu Dios hantudan ma-ma-at ke he-a. ⁹ Hiya ya dakol nadan at-attonan umipamodwong. ¹⁰ Ipaali nay udan tuh lutat madanuman di papayo. ¹¹ Hiya boy mangipatag-e nadah maid di bilang di nitaguwan da ya hiyay mangipaamlong nadah u-umyung. ¹²⁻¹³ Ya pumbalironan maid di hilbin di implanun nadan natalam an tatagu. † Ya nadan gaga-ihon implanu dan aton dah iba dan tagu ya maat ke dida. ¹⁴ Umat da nadah nakulap an takon di mapat-al ya mundapdapa da. ¹⁵ Mu nadan nawotwot ya ihwang Apu Dios didah katayan da ya ihwang na didah aton nadan mangipaligligat ke

† *Tibon yuy 1 Corinth 3-19*

dida. ¹⁶ Ya idat nay namnama da, mu poppogonay at-
atton nadan gaga-iho.

¹⁷ Ya nan tagun disiplinon Apu Dios ya umamlong,
kinali adika bumkon hin disiplinon dakan hiya.

¹⁸ Takon hin kananat liputan daka ya paphodon daka
metlaing. Ya hin kananat pahakitan daka ya alubyagon
daka bo. ¹⁹ Ihwang dakat maid di ad-adin maat ke he-
at nangamung. ²⁰ Ya ipaptok daka nah tiempon di bitil
ta tumagu ka ya ipaptok daka bo nah tiempon di gu-
bat ta adika mate. ²¹ Ihwang daka ta adika madadag.
Ya tibonat takon di mangapyay tataguh bahul mu ya
maid kayay ad-adin maat ke he-a. Ya takon hin waday
manadag ke he-a ya adika tumakut. ²² Adika bo tu-
makut takon di katatakut di ma-ma-at, takon di umaliy
bitil. Ya adim takutan nadan katatakut an mailom an
aggayam. ²³ Te maid di maat dan he-a. Takon di payom
ya paddungnay mumbalin hi adi mabatu. ²⁴ Kediye
panginilaam an malinggop di nunhituwam ya maid di
ad-adin maat hi aggayam mu. ²⁵ Ahika mahlag ta du-
makol di iimbabalem ya inap-apum umat hi kadakol di
holok nadah pumpattolan. ²⁶ Andukkey biyag mun ma-
ka-am-ama ka ta ahika mate, umat hi pagen had-on ta
mat-ong ne ahi inani.

²⁷ Datuwey inadal taku, Job. Oha bo ya makulug
datuwe, bokon langkak, kinali abulutom ta iat muh
nitaguwam.”

Hay kinalin Job

¹² Hinumang Job an kananay “Gulat nat mikilo tun
ligat ku ya hantun holholtapak ³ ya madamd-ot nin
mu nadan lonah pingngit di baybay. Kinali adi kayu
mamodwong hin tipet athituy pungkalkalik. ⁴ Pad-
dungnay pinanaak ke Apu Dios ot miwahit di kodot
diyen pananah adol ku. Ya paddungnay nuntutun-
udonay katatakut an maat ke ha-on. ⁵ Kon maid di
kalebbengak an mundiklamu? Takon di kabayu ya ba-
ka ya munlili da hin maid di kanon da. ⁶ Ya takon di di-
takun tagu ya mundiklamu taku hin maid di ahin ta
maid di tamtam nan makan. Umat nah mumbobolan
parten di itlug, kon pinhod takuy tamtam na? ⁷ Ha-oy
ya maid di ganas kun mangan kediye ya kay adi mauk-
mun ten e kanon.

⁸ Tipe nin ta adi idat Apu Dios di ibagak ke hiya? Tipet
adina humangon di dasal ku? ⁹ Kudukdulnay patayon-
ak ot kattog. ¹⁰ Deket athidiy maat ke ha-on, takon di
namahig di punholholtapak ya malinggopak te inilak
an uggek nginohey tuguna. ¹¹ Mu nganney innuk an
tumagun maid di olot ku ya namnamak? ¹² Ha-oy ya
taguwak an nakapuy. Bokonak batu ya ugge nakapyah
giniling di adol ku. ¹³ Maid di olot ku ya namnamak hi
nitaguwak gapu tuh ma-ma-at ke ha-on. Yaden maid
di mabalin hi ek pumpabaddangan.

¹⁴ Hin makulug an gayyum dakayu ya lebbengnan
baddanganak ke dakayu tuh namahig an ligat ku
takon di pangali yu on inwalong ku nan Katagtag-ayan
an Dios. ¹⁵ Mu dakayu mismun gagayyum ku ya impat-
ibo yun ha-on an adi kayu midinol te umat kayu nah
wa-el an adita madinol an e wadat nangamung di
danum hidi. Man-u po te deke on himmabang ¹⁶ ten
manginudan ya ten natunaw nadan dalalu, ¹⁷ mu
deket inugawan ya makatduk ta makammag-anan.
¹⁸ Ta nadan negosyanten mangihingngih dalanon dat
eda uminum hidi ya maha-utan da. Ta hidiye nan
dakol di mate te matalak da gapuh panamak dah
danum nah mamagan adi maboblaysan. ¹⁹ Athidi nadan
negosyanten iSeba ya iTema an dakol ke diday ongal
di namnama dan waday mahamak dah uminuman da.
²⁰ Mu gapu te maid di hinamak dah danum ya nakam-
ma-id moy namnama da. ²¹ Athidi kayun gagayyum
kun maid di maibaddang yu, mialig kayu ot ya abu ke
dadiyen wa-el hi pangat yun ha-on. Gapu te athituy
ma-ma-at ke ha-on an tibtibbon yu ya midawwi kayu
mo te tumakut kayun kal-ina ya maat damdaman
dakayuy athitu. ²² Mu kon tipe? Kon waday numba-
gaak ke dakayu hi nganneh diyen iregalo yun ha-on
weno numbagaak hi gastuwon yu gapun ha-on? ²³ Ya
kon waday nangibagaak ke dakayu ta ihwangak hi
buhul kun mangipaligligat ke ha-on?

²⁴ Nganney numbahulak? Kalyon yu hin wadat pam-
gak hi op-opya. ²⁵ Man-u po te mahakit di makulug an
kali. Mu adiyak pe mahakitan te adi makulug di kinali
yu. Hay kakulugana ya maid di hilbin di kanalyon yu.
²⁶ Dehtuwak an makakkahmok yaden kanan yuy
nalgongom di kanalyok. Kon pangali yu on nalaing
kayun tumugun? Maid di hilbin di itugun yu tuh pun-
holholtapak. ²⁷ Matibo nah pangat yun ha-on an umat
kayu nadah tatagun ihbut day napuh-ig ya ihbut da
pay di gayyum da. ²⁸ Aga, iang-ang yun ha-on, man
bokon langkak tun kinalik. ²⁹ Namahig mo anhan di at-
atton yu. Itikod yun kumalikalin kanan yuy nabahu-
lanak. Ha-oy ke pe ya maphodak. ³⁰ Adiyak
munlangkak. Kon pangali yu on uggek inila hin ngan-
ney maphod ya gaga-iho?

7 Kon adi tuwali naligat di biyag di tagu? Munhol-
holtap tuwaliy tagu, umat nah muttatyun naligat
di nitaguwana. ² Hay tagu ya kay himbut an umabtun
mahilong ta mun-iyatu ya umat nah makiboklan had-
had-onay tangdana. ³ Ha-oy ke ya u-umyungak hi kabi-
gabigat ya kahilohilong an maid moy namnamak hi
nitaguwak. Hituwe pe kattog di indat Apu Dios an
biyag ku. ⁴ Deket mahmahhuyopak nah hilong ya
uma-abtuwak an mabigat, mu kon ot makabayyag an
mabigat yaden bumalibalinak. ⁵ Nabigiyan di adol ku
ya mun-aayuy nonan di poghak.

⁶ Hay punggibok ku ya gagalang mangey algok an kay
hingkodom ya abu. Ya maid di namnamak an tumagu.

⁷ Apu Dios, adim kal-iwan an kay hap-ud di biyag kut maid anhan di ek mo pun-an-anlaan te dandani moy poppog di biyag ku. ⁸ Man-ud uwani te tibtibbonak, mu gagala ya adiyak mo tibon te mateyak. ^{9,10} Hay tagu ya umat hi kulabut an deket nama-id ya adi mo mibangngad. Athidiy tagu an deket nate ya adi mo mibangngad ta kal-iwan mon am-in nadan nanginilan hiya.

¹¹ Namahig di boh-ol ku ya hakit di nomnom ku kinali mahapul an kumaliyak. Adinadaman ek pamgay opopya. ¹² Tipet eyak guguwalyaan ke daka? Kon umatak nah katatakut an matagu nah baybay? ¹³ Deket nibakilangak ta mahuyopak ta ihamak kuy kaalubyagan di hakit di nomnom ku ¹⁴ ya tanaktakutonak ke he-a nah ipain-inop mun ha-on. Te dakol di patibom ke ha-on hi katatakut ya lomamonak ke he-a. ¹⁵ Ta hidiyey gapunan pakudukdulok an hoklonak ta mateyak mu nan eyak tumagun munholholtap. ¹⁶ Abu ot kattog di mumbiyag, immingleyak mo anhan hi nitaguwak. Kinali bay-anak pet nangamungak. Maid metlaing di hilbin di biyag ku.

¹⁷ Kon tipet importantey tagu ke he-a, Apu Dios? Tipet pakaikkagum di at-atton di tagu? ¹⁸ Kabigabigat ya halipat-am di at-attona on indatam hi punligatanat pamatnam ke hiya. ¹⁹ Ha-oy ke, daan mot bay-ananak pe ta nangamungak? ²⁰ Nganney inat kun he-a, Apu Dios? Kon numbahulak ke he-an manguh-uhdung hi tagu? Tipet ha-oy di pinilim an punholholtapon? Kon ha-oy di umidat hi kabulubulunam? ²¹ Kon adiyak anhan pakawanan hi liwat ku? Gagala pe tuwali ya milubukak ta deket eyak hamakon ke he-a ya maidak mo.”

Hay kinalin Bildad

¹² Himmumang hi Bildad an iSuah an kananan Job di “Kon nagibbu mo nan nalnalgom an kanalyom? ³ Hi Apu Dios ya maandong am-in di pangat na. Adina ibahhon aton di niptok. ⁴ Wadan nunliwat tuwali nadan iimbabalem ke Apu Dios ot kastiguwona dida te hidiyey lebbeng nan maat. ⁵ Mu takon di athidi ya mumpakumbaba kan Apu Dios ta mumpahpahmok kan hiya. ⁶ Te deket makulug an maphod kan tagu ya baddangan daka ya pabangngadonay pamilyam. ⁷ Am-in nadan kinadangyan mun natalak ya maid di kipaddungana nah idat Apu Dios ke he-an hannot na.

⁸ Nomnomom key laing di tagu handih done ya nomnom nadan nganneh diyen makulug an inadal handidan aammod taku. ⁹ Hay tagu ya makudang di inilana ya antikkey biyag nan kay a-o ya abun mala-u. ¹⁰ Mu takon, donglom ya adalom di ittutudun handidan aammod taku dih done.

¹¹ Hay katlubung ya nah mumbabahay kawad-an da te adida mabalin an tumaguh mamaga. ¹² Deket mam-

ag-anan nan luta ya diday mamangulun makleng, takon di uggeda ni-an nat-ongan. ¹³ Umat ke dadiyen katlubung nadan tatagun mangiwalong ke Apu Dios an mama-id di namnama da. ¹⁴ Pundinolan da nadan nganneh diyen kapinna-in paddungna nan tawang di kakawwa. ¹⁵ Te deket id-on kediye ya mag-a ta te adi makodhol an pangid-onan. Athidi boh tinulid an adim id-on kediye te adi mabalin an hodlon daka.

¹⁶ Hanadan adi mangun-unud ke Apu Dios ya umat da nah maluwab an intanom an namahig di lamut nan ambilog di akyamana. ¹⁷ Mikayam-ut di lamut dah batu ne niathidin adi mo makaan. ^{18,19} Mu deket nalokha da ya hidiyey poppog di biyag da. Ne hay udum moy tummol nah tinummolan dan kay da ugge tinummol hidi handi.

²⁰ Hanada ken nanongnan mangun-unud ke Apu Dios ya adina iwalong dida, mu nada ken gaga-ihon tatagu ya adina baddangan dida. ²¹ Kinali deket mangun-unud kan Apu Dios, Job ya paamlongon daka ya patatawaon daka. ²² Mu nada ken buhul mu ya babinana dida ya dadagonay nunhituwan da.”

¹² Himmumang boh Job an kananay “Om, inilak an makulug danaen kinalim. Mu nganney innunan e makalin maid di liwat di tagu ke Apu Dios? ³ Takon hin kananat idiklamun di taguh Apu Dios ya kon kabaelanan humangon di oha ni-mo nadah hinlibun mahmahan Apu Dios ke hiya? ⁴ Nakala-ing hi Apu Dios ya ongal di kabaelana. Maid di tagun e makihanggan hiya.

⁵ Maid maptok on dinlig nay bilid ya dadagona gapuh boh-ol na. ⁶ Ipaali na boy kolyog ya iwagot na nadan batun nipab-unan tun luta. ⁷ Ya kabaelanan adi pabudalon di algo takon nadan bittuwon. ⁸ Maid di namaddang ke hiyan nangibiklag hi kabunyan ya maid boy namaddang ke hiyan nangigatin nah katatakut an mataguh baybay. ⁹ Lintunan am-in di bittuwon an hay udum ke dadiye ya Bear, Orion ya Pleiades takon nadan bittuwon an wadah nangappit hi south di kabunyan. ¹⁰ Umipamodwong am-in dadiyen inat na. Ya adi mabilang di milagron atona.

¹¹ Adiyak pakatibon Apu Dios takon di mih-up weno mala-u. ¹² Deket impaenay kate hi ohan tagu ya maid di mangipatikod ke hiya. Maid boy ohan tagun ena kanan ke hiyay ‘Nganne boppoy at-attom?’ ¹³ Namahig di boh-ol Apu Dios. Dadagonan am-in di makibuhul ke hiya. Takon nadan mangipatnan bumaddang ke Rahab an katatakut an matagu nah baybay an makihanggan hiya.

¹⁴ Kinali, dahdiyak udot an e makihangga ya makihannun hiya? ¹⁵ Hay maat ku ya abu ya mumpahpahmokak ke hiya an Dios ku, takon hin kananat maid di numbahulak ke hiya. ¹⁶ Ya takon hin kananat iabulut nan kumaliyak ya inilak an adiyak donglon ke hiya. ¹⁷ Paddungnay impaalinay puwok ot maliputan am-in

di adol ku yaden maid di bahul ku. ¹⁸ Namahig an muntutun-ud di ipaalinan ligat ke ha-on an adiyak anhan pawayaan. ¹⁹ Hiya ya ongal di kabaelana! Maid di miingngon hiya! Ya maid boy mipabahul ke hiya te maandong di pangat na. ²⁰ Deket kalyok an maid di bahul ku ya kalyok an makangngun-unudak ke APU DIOS ya nunna-ud an kananay nihallaak.

^{21,22} Makulug an maid di bahul ku, mu indadluwak moy nitaguwak te immingleyak. Maid metlaing di hilbinah pumbiyagan te takon hin kananat numbahul nan tagu weno ugge ya dadagon metlaing Apu Dios dida. ²³ Makatattawah Apu Dios hin maid maptok on nate nan maid di bahul nan tagu. ²⁴ Hay punnomnom ku ya impaboltanay kabobboble tuh luta nadah gaga-ihon tatagu. Ya kulapona nadan huwes ta adi maandong di pangat da. Te kon dahdiy udum an mangat ketuwe hin bokon hiya?

²⁵ Hay algok an napnuh ligat ya gagalan mange mu nan tagun nakal-ot an bumtik. ²⁶ Ya gagalan mama-id umat nah bangkan gagalan mange ya umat nah tul-dun gagalan ena hokbon nan aggayam ta kanona. ²⁷ Agat itikod kun mundiklamu ta ipilit kun paamlongon di adol ku ²⁸ takon di nanongnan munholholtapak. Mu inilak metlaing an nanongnay punnomnom Apu Dios an nabahulanak. ²⁹ Kinali nganne metlaing di atok ta ipatibok an maid di bahul ku? ³⁰ Takon hin kananat ulahak di liwat kun sabunak ta makaullahan ³¹ ya iwelleyak metlaing ke Apu Dios nah tupak ta makalug-gitak ta paddungnay takon di bulwatik ya ibainak.

³² Mu hiya an Dios ya bokon tagu ta ek idiklamuh korte ta ipanu mih diy nunhallaan mi. ³³ Mu hin kanana ke ya dahdiy mangipanuh nunhallaan mi? ³⁴ Ya dahdiy mabalin an mangaan hi kabaelan Apu Dios ta adiyak mo tumakut ke hiya ³⁵ ya ta adiyak umagol an kumalin hiya? Mu takon hin kanana ya maid metlaing di tulid kun kumalin hiya.

10 Immingleyak hi nitaguwak. Ya dehtun mahakit an abuy nomnom ku. Agat kumaliyak ta kalyok di mipanggep hi hakit di nomnom ku.

² Hituwey kalyok ke Apu Dios: 'Adi naala ya kanam di nabahulanak. Kalyom hin nganney numbahulak.

³ Nganney gun-udom an mangipaligligat ke ha-on? Ya tipet iwalongak an lintum? Man-u bo nadan gaga-ihon tatagu te paamlongom ya pakadanganom dida. ⁴ Kon hay panibom ya umat hi panibon di tagu? ⁵ Ya kon antickey biyag mu, umat hi biyag di tagu? ⁶ Tipet em abtuwan an munmahma hin numbahulak? ⁷ Takon nin tuwaliy inilam an maid di bahul ku ya kastiguwonak metlaing ke he-a ya maid di mabalin an mangihwang ke ha-on nah ongal an kabaelam.

⁸ He-ay nunlutun ha-on, muden ad uwani ya he-a boy manadag ke ha-on. ⁹ APU DIOS, nomnomom an lutay nangapyaam ke ha-on. Kon gagala bo ya pa-bangngadonak nah lutan nakapyaak? ¹⁰ Winadaak ot

paongalonak ke he-ah putun ina. ¹¹ Pinormam di adol kuh gunit ya ulat ot libbutam hi laman ya bolat. ¹² Ot idatanak hi biyag ku. Ya gapuh ongal an pamhod mun ha-on ya impaptokak ot deyan mataguwak.

¹³ Ta hay atom ke ha-on ya ¹⁴ hinalipat-anak ta deket nunliwatak ya adiyak pakawanan ke he-a. ¹⁵ Ya deket numbahulak ya holholtapak di ligat an idat mun ha-on. Ya deket niptok di inat ku on maid di hilbina ke he-a. Dehtun makahmokak ya kababain di nitaguwak.

¹⁶ Deket maphod di ma-ma-at hi biyag ku ya kay ka lay-on an manganup ke ha-on ta liputanak an hidiyey pangipatibom hi ongal an kabaelam. ¹⁷ Wadan waday tudduwom an muntistigun nabahulanak ta umongngal an umongngal di boh-ol mun ha-on. Ya ito-ol muy planuh atom ke ha-on hi punholholtapak.

¹⁸ Apu Dios, tipe tuwalit eyak in-abulut an mitungo weno tipet uggeyak pinate dih nitungawak ta maid di nanibon ha-on? ¹⁹ Hin kanana ot tuwali ya kudukdul-nay uggeyak winada te nun-ingngo metlaing ten man-ut nitungowak, mu nateyak ot idilitsuwak an inlubuk. ²⁰ Nabilang moy algok, kinali daan mo anhan ta bay-bay-ananak pet luminggopak anhan hi ittay. ²¹ Umeyak tuwali nah tapol an boblen u-umyung di tatagu ot nunna-ud an adiyak mo mibangngad. ²² Maid di pot-topottok nah di ya tapottapol kediyen boble."

Hay kinalin Sophar

11 Himmumang hi Sophar an iNaamah an kananay ² "Dahdiy manumang ke datuwen nalgonalgom an kinalim? Kon hay kadakol di kalyon di taguy kitib-anan maid di bahul na? ³ Kon pangalim, Job, on adi kami pakahumang ke danaen kinalim? Ya kon pangalim on pamga miy op-opyah panaltalangaam ke Apu Dios? ⁴ Hay kanam, Job ya niptok di punnomnom mu ya makaphod kah hinangngab Apu Dios. ⁵ Kumali kumah Apu Dios ta kalyonay wadah nomnom na. ⁶ Ya ipainilana kuma bon he-ay ustun laing. Man dakol di ugge taku inila ya adi taku maawatan. Hay kakulugana ya kinulangan Apu Dios di kastigum mu nan lebbeng na ot tuwalin pangastigunan he-a.

⁷ Kon kabaelam udot an inilaon nadan ugge impainilan Apu Dios an Kabaelanan am-in? Ya kon kabaelam udot an inilaon am-in di mipanggep ke hiya? ⁸ Adi, te adi maawatan hi Apu Dios. Hay inilana ya adi malkud umat hi kinadawwin di luta ya kabunyan ya umat boh kinadallom di lutan adi malkud. Kon dahdi kan niingngoy inilam hi inilan Apu Dios? ⁹ Hay inilana ya adi malkud, paddungnay ambilbilog mu hay luta ya ambilbilog mu hay baybay. ¹⁰ Kon hin kananat ipadpap dakan hiya ta ie dakah korte ya dahdiy mabalin an mangipatikod ke hiya kediyen atona? ¹¹ Man-uke ya inilana hin dahdin taguy maid di hilbina ya halipat-anay punliwatan diyen tagu. ¹² Kon mabalin an mun-impay

kabayuh tagu? Athidi bon adi mabalin an manomnoman ya lumaing nan tagun makudang di nomnom na.

¹³ Kon gulat nat maphod di wadah nomnom mu ya puhum ya mundasal kan Apu Dios. ¹⁴ Ya muntutuyu kah liwat mu ya itikod mun mangat hi gaga-iho ¹⁵ ta pumhod ka kaya ta mipatibon maid di liwat mu. Loktat kaya ya tumulid kan adika mo tumattakut. ¹⁶ Mala-u kayah tuwen ligat mut kal-iwam, umat hi kala-uwam di danum nah da-ul di langtay. ¹⁷ Ta hay nitaguwam an mialig an tapottapol ya mapatpat-al mu nah maal-algo ya pumat-al umat hi pumat-alanah biggatna. ¹⁸ Ipap-tok dakan Apu Dios ta tumulid ka te waday namnamam ya mun-iyatu ka ya luminggop ka. ¹⁹ Adika mo tumakutakut hi buhul mu ya dakol di mumpabaddang ke he-a. ²⁰ Mu nadan gaga-ihon tatagu ya maid di namnama dan mihwang. Abunay katen namnamaon da.”

12 Himmumang boh Job ot kananay ² “Anakkayang, talagan nalaing kan impakainnilam udot am-in. Nunna-ud an mate ka ke ya maid moy udum an tagun nalaing. ³ Takon po udot di ha-oy ya wada damdamay nomnom ku. Kon pangalim on makudang di inilak mu he-a? Kon dahdiy ugge nanginilan danae? Man inilak danaen kinalikalim. ⁴ Hanada ken gagayyum ku ya katataw-anak udot ad uwani! Ha-oy ke ya ogganak mundasal ke Apu Dios ya humangonay dasal ku. Maid di numbahulak ya maandong di pangat ku. ⁵ Takon di dakayu ya katataw-anak ad uwani gapu te maid di ligat yu. Paddungnay itulud yuy tagun dandanin mag-a. ⁶ Hay kakulugana ya takon nadan makangngako ya nadan mangipaboh-ol ke Apu Dios an hay olot day pumbalinon dan dios da ya malinggop da.

⁷ Deket pinhod yun maawatan di mipanggep hi ineen di biyag ya nomnomon yu nadan hahamuti, ⁸ nadan matagun wadah luta ya baybay ⁹ te dida ke ya inila dan hi APU DIOS di nunlutun dida. ¹⁰ Hiya an DIOS di mangipaduttuk hi biyag di lintuna. Ya hiyay nangdon hi biyag di tagu. ¹¹ Hiya boy nangapyah tokoh panamtam hi makan ta gangganasan an manggan, umat hi ingan pinpinhod nan donglon di maphod an gango.

¹² Hay naam-aman tagu ya nanomnoman ya nalaing te andukkey numbiyagana. ¹³ Mu nala-laing hi Apu Dios ya wada boy kabaelasan mangat hi pinhod nan aton. ¹⁴ Hay dadagona ya adinadaman miphod ya deket ingkalabut nay ohan tagu ya adi mabalin an bumtik. ¹⁵ Deke bot pinhod nan maugo ya adina ipaalay udan. Ya deke bot pinhod nan malbongan di luta ya ipaalay namahig an udan.

¹⁶ Nakal-ot hi Apu Dios ya hiyay makangngaput ta nangamung. Hiyay ukod hi pangat na nadah humahaul ya mumpahaul an tatagu. ¹⁷ Pumbalinonay nakala-ing ya nakannomnoman an aap-apu hi maid di

inilana. ¹⁸ Ya pakaanonay papatul hi pun-ap-apuwan da ne impumbalina didah himbut. ¹⁹ Ipababa na boy saad di papadi ya aap-apu.

²⁰ Paop-opyaona nadan makannugun an pundinolan di tatagu ya ma-idonay laing di aam-ama, ²¹ ba-inana nadan natag-ey saad na ya poppogonay pun-ap-apuwan nadan aap-apu.

²² Pat-alanay munhihnilong, takon nan tapottapol. ²³ Ya pumbalinonan nakal-ot di tataguh ohan boble, mu indani metlaing ya impaapput na dida. Ya padakkolona dida ne inwahit na dida. ²⁴ Pumbalinonay aap-apun kay maid di nomnom da. Ne inwalong na didat uggeda mo inilay aton dan umat da nah tagun natalak nah adi maboblayan. ²⁵ Kay da wadah tapol an mungkappakappa da ya kay da nabutong an mundangngewan.

¹² Am-in nadan kinali yu ya dingngol ku tuwali handi. Maawatak am-in, umatak ke dakayu ya nakanginnilaak damdama. Kon pangali yu on makudang di inilak mu dakayu? ³ Hay pinhod kun pakihummanganan ya hi Apu Dios an Kabaelasan am-in, bokon dakayu. Pinhod kun hiya mismuy pundiklamuwak. ⁴ Dakayu ke ya langkak di kanalyon yu mipanggep ke ha-on, umat kayu nadah mun-agan maid di inagahan da takon nimoy oha. ⁵ Kudukdulnay op-opya kayu ta adi mainilan maid gayam di inila yu. ⁶ Aga, mundongol kayu ta kalyok di diklamuk.

⁷ Tipet munlangkak kayu? Kon pangali yu on itakdog yuh Apu Dios hi pangalyan yuh langkak? ⁸ Ya kon dakayuy makihanggah kasun Apu Dios? ⁹ Kon maku-lug an maid di matibon Apu Dios hi gaga-ihon dakayu? Ya kon pangali yu on mabalin an lukuwon yuh Apu Dios, umat hi punluku yuh tatagu? ¹⁰ Takon di italu yuh nomnom yuy adi maandong an pangi-e yu ya boholan dakayu. ¹¹ Kon adi kayu tumakut hi kinatag-en Apu Dios? ¹² Maid di hilbin di kanalyon yu, umat hi dap-ul an maid di hilbina ya umat hi pulan bangan kapinna-i.

¹³ Op-opya kayu ta ha-oy poy kumali. Nangamungak, takon di nganney maat ke ha-on. ¹⁴ Nidadaanak hi ngannen maat ke ha-on. ¹⁵ Takon di patayonak ke Apu Dios hi pundiklamuwak ke hiya ya takon di adik namnamaon an mabaddanganak, mu ta kalyok di diklamuk ke hiya. ¹⁶ Mu madinolak an mihwangak te inilak an maid di bahul ku te kon gulat na ya adinadaman eyak makihanggan hiya.

¹⁷ Donglon yu ke tun iesplikar ku. ¹⁸ Man-uket nakadadaanak an mangalih diklamuk ya inilak an niptokak. ¹⁹ Dahdiy mabalin an makihannun ha-on mipanggep ketuwe? Deket waday mahamak yuh kitibanan nihallaak ya takomboy pamgak di op-opya inggana mateyak.”

²⁰ Ot kumalih Job ke Apu Dios an kananay “Apu, duwa ya abuy ibagak ke he-a ya deket tobalom ya kalyok

am-in ke he-a, maid di italuk. ²¹ Itikod mu anhan, Apu Dios an mangastigun ha-on ya adiyak anhan patatakuton. ²² He-ay mamangulun kumalin ha-on ta human-gok, weno iabulut mun kumaliyak ta humangom. ²³ Nganney nunliwatak ya nganney gaga-ihon inat ku? ²⁴ Tipet inwalongak ke he-a? Tipet kayak buhul muh pangat mun ha-on? ²⁵ Ya tipet tanaktakutonak yaden maid di hilbik an umatak nah tubu ya nah namaganan an dagamin tanogtogom.

²⁶ Dakol di ipabahul mun ha-on ya pakidalat mu nadan inat ku handih kaungak. ²⁷ Kay mu binangkilingan di hukik ya halipat-am di kadligak takon di gattinok. ²⁸ Mun-ul-uleyak an maten umatak nah mungkadunut an kaiw ya umatak nah luput an kinalakalat di balaingan.

14 Am-in di tagu ya nakakapuy dan maid di kabaelan da. Antikke ya napnuh ligat di biyag da. ² Umat da nah palawer an man-ut timmagu, mu gagala ya nakleng. Ya umat da nah a-on gagalan mama-id. ³ Apu Dios, kon halipat-anak ta idiklamuwak ta kalyom di kastiguk? ⁴ Kon mabalin an waday tagun maid di kihallaana? ⁵ Binilang muy toon ya bulan di pumbiyagan di tagu ya adi mabalin an mad-uman di binilang mu. ⁶ Kinali, daan mo anhan ta bay-am ta mun-iyatuh nakatang? Kay kattog muttatyu, kinali adim halipat-an ta gibbuwonay ngunun indat mun hiya.

⁷ Hay kaiw ya takon di nalngo ya namnamaon an humaping ne himmapang ten immongngal. ^{8,9} Ya takon di nadunut nan tungod ya humaping di lamut na ten immudan.

¹⁰ Mu adi athidih tagu te deket nate ya hidiyey pop-pog di nitaguwanat makal-iwan. ¹¹ Athidi boh danum nah wa-el ya lobong an matduk ta mamag-anan. ¹² Nate ke boy tagu ya kay nahuyop an adi mo buman-gun inggana mama-id di kabunyan.

¹³ Mu ha-oy ke pe Apu Dios ya pakudukdulok an deket mateyak ya eyak italu nah dalam di lutat deket nakaan moy boh-ol mu ya himmokak. Ya hana ot ta gutudom di algon pangihwangam ke ha-on. ¹⁴ Mu kon deket natey tagu ya ahi bo tumagu? Ya deket athidiy maat ya takon di namahig tun punholholtapak ya waday namnamak an mapoppog. ¹⁵ Ne ayaganak ke he-a ta humumangak ya umamlong kan ha-on an lintum. ¹⁶ Ta kediye ya halipat-am di gattinok an bokon hay nunliwatak. ¹⁷ Ya ahim kal-iwan di gaga-ihon inat ku ta ibilangak bon maphod.

^{18,19} Muden hay kakulugana ya ma-idom di namnaman di tatagu umat hi kagdeyan di bibilid ya kapuligan di o-ongal an batuh dopla ya umat hi kabulubulan di luta gapuh namahig an udan. ²⁰ Apputom dida ya pumbalinom an mumbaliw di ang-ang da ten nate da ne impaem dida nah eda kiha-adan ta nangamung.

²¹ Adida inilaon hin madayaw weno mibabain di imba-

bale da. ²² Abunay gibgibbokon day punholholtapan da ya u-umyung da."

15 ¹⁻³ Indani ya kanan Eliphas an iTeman ke Job di "Maid di ohan nanomnoman ya nalaing an tagun umat ke he-ay pungkalkallina. Abu! Itikod mun kumali nah nalgonalgom an kanalyom te maid met-laing di hilbina. ⁴ Kon adim dayawon ya adim takutan hi Apu Dios? ⁵ Makattiboy kinagaga-ihom nah pungkalkallim. Ipainilam bo udot an lasonam di at-at-tom. ⁶ Adi mahapul an ek kanan di nabahulan ka. He-a pe ot ipainilam nah pungkalkallim.

⁷ Kon pangalim on he-ay namangulun tagun nitungo? Ya kon wada ka tuwali handih lintun Apu Dios di bibilid? ⁸ Kon wada kan nakidkidngol hi planun Apu Dios? Kon inohhaam di laing? ⁹ Ya kon nganne ni-boy inilam an unggemi inila? ¹⁰ Hay nun-adalan mih laing mi ya handidan aam-aman nungkaubanan an natnat-ongan da mu hi amam.

¹¹ Kon makudang di maulen kalin Apu Dios ke he-a? Nganne pay di hapulom? ¹² Tipet adim pakannom-nomon ta eka bumoh-ol? ¹³ Inwalong muh Apu Dios ta deyan bimmoh-ol kat gaga-ihoy kalyom ke hiya? ¹⁴ Kon mabalin an waday ohan tagun maphod hi hinangngab Apu Dios? ¹⁵ Hi Apu Dios ya adi madinol takon hanadah anghel te adida makallinih hinangngab na. ¹⁶ Ot namam-a moh tagun nakaliwwat an ihiknan aton di gaga-iho.

¹⁷ Aga, Job, donglom ke tun kalyok an inilak. ¹⁸ Maku-lug datuwen intuttudun nadan nalaing ya nanomnoman ke ha-on. Datuwe ya dingngol da damdamah aammod dan ¹⁹ dida nan nidatan nan boble handih maid pay ni-an di udum an tatagun numbobleh di.

²⁰ Hanadan gaga-ihon tatagun paligaton day ibba dan tagu ya munholholtap da inggana mapoppog di biyag da. ²¹ Namahig an takut day makapa ya takon nah malinggop an tiempo ya tumattakut dan kay waday manggop ke dida. ²² Adida bo ume nah munhihhi-long te tumakut dan kal-ina ya waday mamaten dida. ²³ Humanawwangan dan e manibotiboh kanon da, mu maid di mahamak da. Ya tumattakut da te inila dan tuwen madadag da. ²⁴ Namahig di takut da kediye ahi maat ke dida umat hi takut da nah patul an umalin mangubat ke dida. ²⁵ Athidiy maat nadah tatagun talalangkaan da ya pakangohayyon dah Apu Dios an Kabaelasan am-in. ²⁶ Ihih dan makihanggan hiyan umat da nah tindalun makigubat an nahamad di hap-piyona.

²⁷ Hanadan gaga-ihon tatagu ya matataba da ya kakadangan da. ²⁸ Mu ahida mumboble nadah nataynan ya natoan an boble. ²⁹ Ahi mama-id di limmu da ya kinadangan da. Ya adi mo mihinap di kinadangyana nadah boble.

³⁰ Ya adinadaman eda ibtikan di tapottapol an kiha-adan da. Ahida umat nah kaiw an nadadag te ginhib

di apuy te hong-aban Apu Dios didat madadag da.
³¹ Adida mo pundinolan nadan kinadangyan dan maid di hilbinah udum hi algo te maid di gun-udon da. ³² Ahi gagalang mapoppog di biyag dat maid di hilbin di lim-mu da. ³³ Umat da nah bungan di grapes an adi mal-um yaden naplag ya umat boh habung di oliba an nadlu. ³⁴ Hanadan gaga-ihon tatagu ya mama-id di holag da ya maghob di bale dan napnuh pinlo ya inako. ³⁵ Dida nan mumplanuplanu ya mangmangat hi gaga-ihon ya humahhaul da.”

Hay humang Job

16 Hinumang Job an kananay ²“Adiyak maalubyag ke danaen kinalikali yu. Pahakiton yu ot ya abuy nomnom ku. Oha bo ya dingngol ku tuwali danae handi. ³ Kinali, daan mot umop-opya kayu. Nganney problema yu? ⁴ Gulat na damdamat dakayuy munholholtap hi umat tuh ligat ku ya damanan athinay pungkalkallik ke dakayu. Pun-ibaag dakayu ya munwigwigiwigak hi hinangngab yu ten umatak ke dakayu. ⁵ Mu adiyak pe umat ke dakayu. Te gulatna ke pet ha-oy ya hay kaalubyagan yuy kalyok. ⁶ Mu dehtun nanongnan munholholtapak te takon di nganney kalyok hi pundipendal kuh adol ku ya maid di ibaddang na. Ya pamgak ke metlaing di op-opya ya adi maalubyag di punholholtapak.”

⁷ Apu Dios, nganneh tuwen inat mun ha-on? Tipet dinadag muy pamilyak? ⁸ Tibom di inat mun ha-on an numbalin di adol kuh gunit ot mablatan. Hituwe kanuy kitib-anan nakaliwwatak.

⁹ Gapuh boh-ol Apu Dios ke ha-on ya kayak binanik-i te kahingngitanak an abu. ¹⁰ Taltalangaanak ya kahingngitanak hi tatagu ta deke on inalibungbungan on inampingak. ¹¹ Hi Apu Dios metlaing di nangiabulut an athituy aton di gaga-ihon tatagu ke ha-on.

¹² Handi ya malinggop di biyag ku, mu ad uwani ya kayak hinanoplat ke he-a ot ahiyak ipataddog ta panpanaanak. ¹³ Maid di homok Apu Dios ke ha-on. Paddungnay binaal nay pumapanan nunlikkub ke ha-on ot pumpanaak ot muntottod hi lutay dalak. ¹⁴ Hi Apu Dios ya umat nah tindalun namahig di hingit nan nadandani on liniputanak. ¹⁵ Dehtuwak an um-umbun hi dap-ul an langgotey bulwatic. ¹⁶ Ya kimmogakogaak ot deyan immi-ingit di matak. ¹⁷ Yaden maid di inilak hi numbahulak ya maid di ad-adih indasal ku.

¹⁸ He-an lutay tistiguk. Adim hophopan nan dalak. Hidiyey mangipainila ke datuwen naat ke ha-on. ¹⁹ Waday mangitakdog ke ha-on hi langit ya hiyay tistiguk. ²⁰ Takon di inwalongak hi gagayyum ku ya wadah Apu Dios an pundasalak. ²¹ Wada kumay mangitakdog ke ha-on ke Apu Dios umat hi pangitakdog di duwan hinggayyum ²² te dandanin mapoppog di algok ta

mumpaeyak nah kalatan ume nah adinadaman eyak mo mibangngad.

17 Nadismayaak ya mungkapoppog di biyag ku ta dandaniyak mon milubuk. ² Deyan nalikkub handutan tatagun namahig di panaltalangga dan ha-on.

³ Apu Dios, itakdogak anhan ke he-a ta iuh-um an maid di bahul ku, te maid di udum an mangitakdog ke ha-on takon di oha. ⁴ Adida kulugon di kalyok te minaid muy pun-awat da, mu mahapul an ipatibom ke didan nihalla da. ⁵ Hay ohan tagu ya ihdul nay gayyum na gapuh nganneh diyen maalana muden ahi munholholtap di iimbabalena gapun diyen inat na.

⁶ Ad uwani ya in-abulut mun tanaltalangaanak hi tatagu ya puntuppaan day angak. ⁷ Adi mo tumittiboy matak gapuh kogakogak. Ya nakakkuugak an kay mo a-oy ang-ang ku. ⁸ Hanadan maphod an tatagu ya namodwong dah panib-an dan ha-on. Dida ya bumobboh-ol da nadah adi mangulug ke Apu Dios. ⁹ Man-uke ya nadan maphod an tatagu ya mungkihamad di pangun-unud dan Apu Dios.

¹⁰ Mu dakayu ke ya makulug an maid ke dakayuy nalaing ya nanomnoman. ¹¹ Ha-oy ke ya mungkapoppog di biyag ku yaden maid di numbalinan di planuk ya maid moy namnamak. ¹² Mu dakayu ken gagayyum ku ya kanan yuy mapat-al di hilong ya kanan yu boy tuwen pumat-al. Mu ha-oy ke ya inilak an nanongnan wadaak hi tapol. ¹³ Maid moy ek namnamaon hi pangayan hin bokon ya abu nah boblen di nate ta mahmahhuyopak nah munhihilong. ¹⁴ Ta paddungnay hi ama nan lubuk ya paddungnay hi ina ya tutulang ku nadan bibigin mangan hi adol ku. ¹⁵ Ot nganne moy namnamak? Ya dahdiy umidat hi namnama ke ha-on? ¹⁶ Kon nganney namnaman magun-ud ku hin numbalin nan adol kuh dap-ul nah boblen di nate?”

Hay kinalin Bildad an iSuah

18 Hinumang bon Bildad hi Job an kananay ²“Daan mot itikod mun kumalikalit donglom di kalyon min he-a? ³ Tipet e umalih nomnom mun kay kami bakan maid di inila mi? ⁴ Paligatom ot ya abuy adol mu gapuh boh-ol mu. Kon nganne damdama anhan di maat di boh-ol? Kon gapuh boh-ol mu ya mahannotan di luta ya mapokwal day babatu nadah dopla?”

⁵ Makulug an gagalang mama-id di gaga-ihon tagu, umat nah dilag an mad-op ⁶ ta tumapol di nunhituwana. ⁷ Man-ut maandong di pundaldallana, mu mihubag te hiya pe metlaing di kaatan di gaga-ihon planuna.

⁸⁻¹⁰ Uggena inilan nakna ot ya abu nah bituh dalanona. ¹¹ Namahig an abuna moy takut nan wada. ¹² Kadangyan handi, mu ad uwani ya maagangan ya kay munho-ho-od di ligat hi panto na. ¹³ Katatakut di

dogonan niwahit hi adol na ya mungkabuluk di hukina ya taklena. ¹⁴ Kay napilit an nipalah-un nah balenan makakkaphod ta hangngabona nan patul di kate. ¹⁵ Ya maghob di balena ya ngunut na. ¹⁶ Mialig nah kaiw an namag-anan di adol na inggana lamut nat mate. ¹⁷ Ta maid moy makalkalin hiyah dih boblena, takon hi udum an boble ya maid mot ingganay munnomnom ke hiya. ¹⁸ Ya makaan moh boblen di matagut mipae nah tapottapol. ¹⁹ Maid boy matdaan hi matagun holag na. ²⁰ Ta hidiye nan gumayonggong am-in di tagu mipalpuh nangappit hi timilan di algo inggana kalinoban di algoh pangngolan da kediyen naat ke hiya. ²¹ Athidiy maat hi gaga-ihon tagun iwalong nah Apu Dios."

Hay inhumang Job

19 Hinumang Job an kananay ² "Itikod yu ken kumalikali teden pummam-a yuy punholholtapak. ³ Panadngolanak ke dakayu. Adi kayu pay anhan bu-main ke naen at-atton yu. ⁴ Takon hin kananat waday ad-adih inat ku ya problemak hidiye, bokon dakayu. ⁵ Pangali yu on kudukdul kayu mu ha-on. Ya kon kanan yu on hantun ligat kun holholtapak di kitib-anan makulug an nakaliwwatak? ⁶ Kon adiyu tibon an hi Apu Dios di nangat ketuwe? Kayak kinnah bitu! ⁷ Mundiklamuwak, mu maid di manangud an mangngol ke ha-on. Ya mumpabaddangak, mu maid di mamaddang ke ha-on, takon di oha. ⁸ Kayak inaladan ta maid di dalanok. ⁹ Mina-id nan am-in di kinadangyan ku ya dinadag nay dayaw ku. ¹⁰ Paddung-nay binanik-iyak. Ya mina-id nay namnamak. ¹¹ Namahig di boh-ol Apu Dios ke ha-on, ta hidiye nan namahig di pangat nan kayak buhul ke hiya. ¹² Paddungna boy impaalinay titindalunan mangubat ke ha-on ot likkubonak ta dopaponak. ^{13,14} Impumbalinay tutulang ku ya gagayyum kun humingit ke ha-on, takon nadan nanginilan ha-on ya kayak mo ugge inila. ¹⁵ Hanada ke bon bibisitak ya muttatyuk ya kayak mo ugge inila. ¹⁶ Mungkalihak ke bo nadah muttatyuk ya adiyak mo udot hangudon ke dida. ¹⁷ Hana ke bon inayak ya adiyak hangudon te munhamuyak. Takon nadan iibak ya adida mih-up ke ha-on. ¹⁸ Pun-ibaagak bo udot hi u-unga ya tattatawanak ten tinibowak. ¹⁹ Inwalongak nadah nahamad an gagayyum ku takon nadan impakappinhod ku. ²⁰ Numbalinak an nakakkuug an hay adol ku ya abunay gunit ot mablitan ya innang an mateyak. ²¹ Homkonak ke anhan an gagayyum ku te deyan inathituwak ke Apu Dios. ²² Deya bo tuwalin indatanak ke hiyah namahig an ligat ya pun-udman yu. Kon kulangon yu tun holholtapak?

²³ Hana ot anhan ta waday munnomnom hantuh kanalyok ta itudok dah liblu ²⁴ weno ikul-it dah batut munnanong ta nangamung hidi.

²⁵ Mu inilak an malpuh langit di ahi umalin mangitakdog ke ha-on. ²⁶ Ya siguladuwak an takon di mateyak ta mabuluk di adol ku ya ahik tibon metlaing hi Apu Dios. ²⁷ Om, siguladun tibok mismuh Apu Dios ya umabtuwak an manibon hiya. ²⁸ Mu ad uwani ya numanomnom kayun gagayyum kuh ipabahul yun ha-on ya pahakiton yuy nomnom ku te kanan yuy bahul ku tun ma-ma-at ke ha-on. ²⁹ Mu nomnomon yun ahi madatngan di algon makastigu kayu kenaen punnomnom yu ta panginilaan yun waday munhumalyan am-in hi tagu."

Hay inhumang Sophar an iNaamah

20 Hinumang Sophar an iNaamah hi Job an kananay ² "Mabulunak nah kinalikalim, kinali mapilitak an kumali. ³ Iniippol kuy pumpadngol mu, mu mahapul mon humangon daka. ^{4,5} Nipalpu handih naltuwan di luta ya inilan am-in di tatagun nakatang ya abuy pun-an-anlaan di nakaliwwat an tagu. ⁶ Takon di ongal di kabaelana ya takon di namahig di pumpahhiyanan datnganay kabunyan ⁷ ya kay dap-ul an itayyap di dibdib ta ahi hama-hamakon nadan nanginilan hiyan kanan day 'Daan nin di nangayana?' ⁸ Ahi maid mon e matibo, umat hi in-inop nah hilog an mama-id. ⁹ Takon nadan gagayyum na ya kapamilyana ya maid moy eda pangang-angan ke hiya. ¹⁰ Ta mahapul an ipabangngad nadan holag nay nganneh diyen inalana nadah nawotwot. ¹¹ Katagu ya makodhol hidiyen tagu, mu magagalan mate ta mumbalin hi luta. ^{12,13} Pun-amlonganay gaga-iho, umat hi pun-am-amlongan nah mahong-on makan. ¹⁴ Mu mumbalin an mapait hi putuna, umat hi pait di kodot. ¹⁵ Paddung-nay iuta nay inakoako na te paukaton Apu Dios hi putunat bangngadona. ¹⁶ Ya paddungnay ukmunonay gitan di ulog ta ikatena. ¹⁷ Ta adina mo gangganason nan mahawwahawwal an lanan di oliba ya gatas ya iyyukan. ¹⁸ Maid di hilbin di nun-aatuwana ya maid di gun-udona ¹⁹ te tinalatalam nay nungkawotwot ot pakiala nay babale da. ²⁰ Hay naagum an tagu ya pinhod nan ibagin am-in di nganneh diyen maid di kanana on abu mo. ²¹ Mu hay tagun athidi ya loktat ta nama-id di kinadangyana takon di hay kanona. ²² Ad uwanin kimmadangyan ya umaliy ligat an manadag ke hiya. ²³ Hana ot ta ipaalin Apu Dios di nahalman an punligatana gapuh namahig an boh-ol nan hiya. ²⁴ Takon hin kananat ipatna nan ibtikan di ipaalin Apu Dios an punligatana ya patayon metlaing Apu Dios.

† *Isaiah 26:19a, Daniel 12:2*

²⁵ Kay mungkipanot hi adol nay pananat muntottod di dalana ta loktat mo ya namahig di takut na.

²⁶ Ahi madadag am-in di nakaballol an limmunah nunhituwana te ipaalin Apu Dios di apuy ta maghob da. ²⁷ Hanadan wadah langit ya luta ya ipainila dan naliwat hidiyen tagu. ²⁸ Gapuh boh-ol Apu Dios ya madadag am-in di kinadangyana, umat hi kadadagan di bale ten nalbongan di luta. ²⁹ Maat di athidi nah gaga-ihon tagu te hidiyey kinalin Apu Dios."

Hay kinalin Job

21 Kimmali boh Job an kananay ² "Donglon yu ni-moy kalyok ta hidiyey pangalubyag yun ha-on.

³ Anusanak ta kumaliyak. Deket nagibbuwak an kimmali ya takon di taltalanggaanak ke dakayu.

⁴ Hay pundiklamuwak ya bokon hay tatagu mu hi Apu Dios te tipet Kabaelasan am-in, yaden adiyak badangan? ⁵ Gulatna ot tuwali ya mahngang kayuh panib-an yun ha-on. ⁶ Ha-oy mismu ya mahngangak ya gumayonggongak hi punnomnomak tuh ma-ma-at ke ha-on.

⁷ Tipet iabulut Apu Dios an makattaguy gaga-ihon tatagu ya kumakaddangyan da pay ya maka-am-ama da bo on ahida nate? ⁸ Mahlag da pay ya andukkey biyag dat tibon day iimbabale da ya inap-apu da inggana umongngal da. ⁹ Maid boy ipaalin Apu Dios hi dumadag hi pamilya da. Ya maid di eda takutan.

¹⁰ Takon di halun da ya maphod di pangimpa da.

¹¹ Maan-anla day iimbabale dan mumpun-ay-ayyam, umat da nadah mumpumpaypaytuk an impan di kalnero. ¹² Manmannayo da, munggitala da ya mun-ayyuding da. ¹³ Malinggop dah biyag da ya maid di eda holholtapon hi nganneh diye on nate da. ¹⁴ Takon di athidi ya kanan da ot ya abun Apu Dios di 'Adi daka mahapul ke dakami. Adimi pinhod an inilaon di pinhod mun maat hi biyag mi.' ¹⁵ Pangali da on adi mahapul an un-unudon hi Apu Dios, weno maid di gun-udon dan mundasal ke hiya. ¹⁶ Kanan day man-uke kanut maphod di biyag da ya gapuh kabaelan da. Mu ha-oy ke ya adik abuluton di athidin punnomnom.

¹⁷ Mu kon kastiguwon Apu Dios dida? Adi! Kinnonan di ligat an umalin dida. Ya deke bot impaalin Apu Dios di ligat gapuh boh-ol na ya adina ilagat dida. ¹⁸ Ya kon kastiguwona didan umat hi pangat di nal-ot an dibdib nah dagamin pun-itayyap na? Adi!

¹⁹ Kanan yuy kastiguwon Apu Dios di u-unga gapuh liwat di ammod da. Mu adi! Hanadan nunliwat mismuy kastiguwon Apu Dios ta ipatibonan atonah diye gapuh liwat da. ²⁰ Mahapul an nadan numbahul di mamoklah numbahul dan dat gibokon day boh-ol Apu Dios an Kabaelasan am-in. ²¹ Kon nate key tagu ya ena bo ikakagu hin malinggop di iimbabalena weno adi?

²² Dahdi udot di mabalin an manuttudun Apu Dios hi atona, kon adi hiyay huwes am-in hi tagu? ^{23,24} Hay udum an tatagu ya maphod ta ingganay adol dan maid di dogo da. Nalam-ay di biyag da ya maan-anla da inggana mate da. ²⁵ Hay udum ya nakawwotwot dan makakkahmok da inggana mate da. ²⁶ Mu nun-iinggo da metlaing an mabigiyan dah lubuk da.

²⁷ Inilak an ad-adiy punnomnom yun ha-on. ²⁸ Kanan yuh nomnom yuy 'Daan boh nay balen nan kaddakaddangyan an tagun gaga-ihoy atoatona?' ^{29,30} Am-in di tagu takon di daana ya tobalon dan mahang-an di ligat an ipaalin Apu Dios nadah mangmangngat hi gaga-ihoy. ³¹ Maid di mangalkalih numbahul dan da ya maid di mangastigun dida. ³² Ya deket nate da ya namahig di pundayaw di tatagun dida. ³³ Maki-ey dakol an tataguh eda kilubukan ya ipatibo day punlispitu dan dida kediyen kilubukan da.

³⁴ Yaden dakayu ke boppo ya nalgonalgom di kanalyon yuh pangalubyag yun ha-on."

Hay inhumang Eliphaz an iTeman

22 Hinumang Eliphaz an iTeman hi Job an kananay ² "Nganneh hilbin di tatagu ke Apu Dios? Takon nadan kalaingan, nganneh hilbi dan Apu Dios? ³ Takon hin kananat maid di liwat di ohan tagu, nganneh diye ke APU DIOS an Kabaelasan am-in?

⁴ Kon hay pundayawam ke hiyay gapunah nanggatanan danaen he-at pundisiplinanen he-a? ⁵ Bokon, mu man-uke ya gapuh dakol an liwat mut kitib-an di kinagaga-ihom.

⁶ Inalam di bulwatin di tagun adi pakabayad hi utang na ot maid mo kattog di inusal na. ⁷ Uggem indatan hi makan ya danum nadan naagangan ya nauwon tatagun umalin he-a, ⁸ takon di kaddakaddangyan ka, ma-dayaw ka ya ongal di kabaalam. ⁹ Ya unggem binaddangan nadan nabalun pinlom di limmun nadan napuh-ig ya pinaligat mu dida. ¹⁰ Kinali, ma-ma-at danaen katatakut ke he-a ¹¹ ta kay ka wadah tapol ya kay ka nalting hi lobong.

¹² Hi Apu Dios an wadah langit ya uh-uhdunganan am-in di bibittuwon. ¹³ Kinali adim kanan di adi pakati-boh Apu Dios nah tapol an kawad-am. ¹⁴ Ya adim kanan on haniyan di kulabut di matana nah ena pundanallanan hi kabunyan ya hi tap-on di lutat adina tibon di at-attom?

¹⁵ Kon adim tuwali anat-aton di umat hi at-aton di naliwat an tatagu? ¹⁶ Maid maptok on nama-id nadan naliwat an tatagu takon di ugge nadatngan nan nagtud an katayan dan paddungnay in-anud di dakol an danum. ¹⁷ Man-uke ya inwalong dah Apu Dios an kanan dan hiyay 'Bay-an dakami. Nganneh maat mun dakami?' ¹⁸ Yaden hiyay nangidat am-in hi maphod an

limmu da. Toan, adik maawatan di punnomnom dadiyen tatagu.

¹⁹ Umamlong ya makatattawa nadan maphod an tataguh panib-an dan holholtapon di gaga-ihon taguy kastiguna. ²⁰ Kanan day 'Nunna-ud an madadag am-in di kinadangyan di gaga-ihon tagu. Wada ke boy nat-daan an ugge nadadag ya gobhon di apuy.'

²¹ Mumpakumbaba ka ot ya abun Apu Dios ta bendisyonan daka bon hiya. ²² Abulutom di tuttuduna ya ihaha-ad muh nomnom mut adim kal-iwan.

²³ Ibanggad mu ken mangun-unud ke hiya ta itikod mun munliwat ya maphod mo kayay maat hi biyag mu. ²⁴ Adim ipaanhan an gamgaman di pihhu ya iwelem nadan balituk mu. ²⁵ Ipaanhan mu ot ya abuh Apu Dios an mialig an pihhu ya balituk.

²⁶ Ot umamlong ka kayan mundinol ke hiya an Dios an Kabaelasan am-in. ²⁷ Ya deket mundasal kan hiya ya humangonay dasal mu ne impaannung muy insapatam an atom. ²⁸ Ahi maphod di pumbalanan di atom ta pumhod mo kayay nitaguwam. ²⁹ He-a tulang ku Job, tipet adim maawatan an deket waday tagun nipababa ya nadismaya ya alubyagom ta adi mundanag ya nunna-ud an baddangan Apu Dios hiya. ³⁰ Deket makulug an makangngun-unud kan Apu Dios ya mabaddangam nadan naliwat ta mihwang da."

Hay kinalin bon Job

23 Hinumang bon Job an kananay ² "Mundiklamuwak udot ke Apu Dios te punholhotaponak ke hiyan adiyak homkon. ³⁴ Gulat nat inilak di kad-ana ya umeyak ta eyak mundiklamu gapu tuh ma-ma-at ke ha-on, ⁵ ta inilaok hin nganney kalyona. ⁶ Kon nin ap-putonak ke hiya te hiya ke tut-uwa ya nakattag-en abu? Mu adi! Inilak ot donglonay kalyok. ⁷ Te ha-oy ya limpiyuwak ya mabalin an makihummanganak ke hiya. Punna-udok an kalyon an maid di bahul ku.

⁸⁹ Uggek inilay kad-an Apu Dios. Takon di daanay ek panamakan ke hiya ya maid hidi. Ya man-u te inilak an wadah Apu Dios, mu adiyak pakatibon hiya. ¹⁰ Mu hiya ke ya inilanan am-in di at-attok. Kinali deket pat-naanak ya tibonan umatak nah namahman balituk.

¹¹ Te impaka-un-unud kuy pinhod nan atok ya maid di ek imbahho. ¹² Inun-unud kun am-in di tuttuduna ya impumbalin kun nakaballol, mu hay makan. ¹³ Muden hiya ke ya atonay pinhod na te hiya ya abuy Dios. Dah-di udot di mabalin an makihanggan hiya weno manan-not hi ninomnom nan aton? ¹⁴ Kinali atonay nganneh diyen implanunan aton ke ha-on. Hiyay ukod hi pumbalanan di biyag ku. ¹⁵ Kinali makattakutak ke hiya. Ya takon di abunay nomnomok di mipanggep ke hiya ya gumayonggongak hi takut ku. ^{16,17} Impumbalinak ke hiyan makattakut te hiya ya Kabaelasan am-in. Hiya ya

abuy takutak bokon nadan ad-adin ma-ma-at ke ha-on an mialig hi tapol.

24 Tipe nin ta adi gutudon Apu Dios di punhualyaanah tatagu? Tipet humoohood nadan tataguh kakastiguwan da yaden ad-addi makastigu? ² Hay gaga-ihon tatagu ya doldolon day lutan di ibba da ya akawon day kalneron di ibba dat id-um dah kalnero da. ³ Alan day kabayun nadan napuh-ig ya alan da boy bakan nadan nabalu inggana bayadan day utang da. ⁴ Adida idat di kalebbengan nadan nawotwot ya patakuton da didat kapilitan mon eda mitalu. ⁵ Umat da mo nadah mailom an kabayu nah adi maboblaysan an eda manamahamak hi kanon da ya hay ipakan dah iimbabale da. ⁶ Ta eda mo maki-ki-anih bokon da payo ya eda mangalimahmah bungbungaan hi laguntan di gaga-ihon tatagu. ^{7,8} Maid di nunhitudan dan umanamutan da ya pamga day huyop takon di daana an maid kattog di uloda. Makattina da ten immudan ya eda mihikug nadah batu.

⁹ Hay gaga-ihon tatagu ya alan day imbabalen di nabalun babait punhimit da. Ya alan day iimbabalen di nawotwot ta mibayad dah utang di ammod da.

¹⁰ Mapilit dan mungngunuh payon numbolad da te maid kattog di bulwati da ya maagangan da bon mungngunu te maid di kanon da. ¹¹ Man-ut kumopakopal dah oliban makapyah lana, mu maid di tamtaman da kediye ya mangapya dah mainum an grapes, mu mauwo da. ¹² Mumpalak nadan nungkaliputan an mungkatkate. Mu adi hangudon Apu Dios an donglon di dasal da.

¹³ Hanadan gaga-ihon tatagu ya ngohayon dah Apu Dios. Adida abuluton di tuttudunan mamat-al hi nomnom da ya adida aton di pinhod na. ¹⁴ Humalaman dan bumangun ta eda pumpate nadan nawotwot. Ya deke bot nahilong ya eda nangako. ¹⁵ Hay udum hanadah linalaki ya hahad-on dan mahilong ta adida matiboh eda pangihuyopan hi babain bokon da inayan. ^{16,17} Hay udum ya mahmahhuyop da nah mapat-al ne eda nangako nah hilong. Hay munhihlong di pinpinhod da, bokon hay mapat-al te immingha dah gaga-ihon ma-ma-at nah munhihlong.

¹⁸ Mama-id day gaga-ihon tatagu tuh luta, umat hi kama-idan di upag nah danum. Ya inidutan Apu Dios di luta dat maid moy umeh din e mungngunu. ¹⁹ Umat boh kama-idan di dalalu nah mamagan luta ten pinumtang di kama-idan nadan gaga-ihon tatagu tuh boble. ²⁰ Ta maid moy ahi munnomnomnom ke dida takon di iina da ya kal-iwan da dida. Ahi kanon di bigiy adol da. Ya ahida umat nah kaiw an tinu-in di dibdib.

²¹ Man-uket athidiy maat ke dida ya adida homkon nadan nabalu ya nabati, mu impunholholtap da ot ya abu dida.

²² Hanada ke bon tatagun ongal di kabaelan da ya dadagon Apu Dios dida gapuh ongal an kabaelana.

Takon di nihamad di nitaguwan da ya mate da met-laing. ²³Wada nin an iabulut Apu Dios an malinggop di biyag da, mu hahalipat-anay pangi-e dat nangamung. ²⁴Ya man-u bot kumadangyan da, mu nakatang ya abu te umat da nah intanom an gagalan makleng ta mate. ²⁵Dahdiy mangalin adi makulug weno maid di hilbin datuwen kinalik?"

Hay mikatlun humang Bildad an iSuha ke Job

25 Himmumang hi Bildad an kananay ²"Ongal di kabaelan Apu Dios ya hiyay takutan te hiyay nangdon hi nganneh diyen wadah kabunyan. ³Hiyay kalpuwan di pat-al an mamat-al hi am-in. Ya maid di pakabilang nadah anghel an muttatyuna. ⁴Kon waday ohan tagun maphod hi hinangngab Apu Dios? Maid di ohan nitungon mibilang an maphod. ⁵Maid di pakaingngoh hiyon di dayaw Apu Dios takon di bulan ya nadan bittuwon. ⁶Ot namam-a mo anhan di tagun abunay kay bigih hinangngab na."

Hay inhumang Job ke Bildad

26 Hinumang Job an kananay ²"Hiyah, makaphod ka te ongal di baddang mun ha-on an nakakkapuy an tagu. ³Maphod ta tumugun ka ya umibingay kah inadal muh tatagun umat ke ha-on an makudang di nomnom na. ⁴Dahdi bo udot di nangngolam ke naen makakkaphod an tugun? Nganneh diyen kimmalin nihkop ke he-a?

⁵Hanadan linnawan di nungkakate ya nunna-ud an munggayonggong dah dih boblen di nate nah dalom di baybay. ⁶Hidiyen boblen di naten kadadagan ya maid di nihani ya ugge nitalu ke Apu Dios ⁷an nangibiklag nah north an kabunyan ya nangiha-ad hi lutan kay nuntayun. ⁸Winadan Apu Dios di danum hanadah kulabut yaden adi mikuyag takon di madamot. ⁹Kay bo inlibbut Apu Dios di kulabut nah bulan ta adi matibo. ¹⁰Kay nan poppog di baybay di nangiptokan Apu Dios hi pun-appilan di mapat-al ya hilong. ¹¹Deket bimmoh-ol hi Apu Dios ya paddungnay gumayonggong nadan tukud di kabunyan. ¹²Gapuh ongal an kabaelana ya impadin-ong nay baybay ya gapu boh laing na ya pindit na nan katatakut an aggayam nah baybay. ¹³Ya gapuh kabaelan di yahyana ya lintunan makaphod di ang-ang di kabunyan ya pinatena nan ongal an katatakut an ulog. ¹⁴Datuwen inat nan umipamodwong ke ditaku ya kittakittay an kitib-an di ongal an kabaelana. Dahdiy makaawat kediyen ongal an kabaelana?"

Intuluy Job di kalina

27 ¹⁴Kanan bon Job di "Isapatak hi ngadan Apu Dios an takon di adi limpiyuy pangat nan ha-on ot punholholtaponak ya adiyak munlangkak ya adik

kalyon di gaga-iho ke hiya inggana mapoppog di biyag ku. ⁵⁶Adinadaman ek kanan di niptok kayu. Ihikkad ku udot an maid di numbahulak inggana mapoppog di biyag ku. Te kabigabigat an mihahhaad hi nomnom kun maid di numbahulak.

⁷Hana ot ta nadan buhul ku ya makastigu dan umat nadah gaga-ihon tatagu. ⁸Nganneh namnamaon nadan adi mangulug ke Apu Dios nah tiempon poppogonay nitaguwan da? ⁹Kon wada key ligat ya kon ena donglon di pumpahpahmok da? ¹⁰Kon damanan makihayyup dan hiya an Apu Dios an Kabaelanan amin? Ya kon mundasal dan hiya?

¹¹Aga ta ittutuduk ya paka-ieksplikar kun dakayuy mipanggep nah ongal an kabaelan Apu Dios. ¹²Mu adi gayam mahapul te dakayu ke ya impakattibo yun amin. Mu tipet maid di hilbinay kanalkalyon yu?

¹³Athituy pangastigun Apu Dios hi pumate ya gaga-ihon tatagu: ¹⁴Takon di dakol di imbabale da ya ahida metlaing mungkakateh gubat weno mate dah inanggang. ¹⁵Hanadan matdaan ya mate dah dogo ya adi ibaluwan di inayan da dida.

¹⁶Man-ut kaddakaddangyan nadan gaga-ihon tatagun dakdakol di silber da ya bulwati da, ¹⁷mu loktat ya nadan maphod an tataguy ahi mangibulwatin dadiye. Ya alan nadan limpiyun tatagu dadiyen silber da.

¹⁸Hay nunhituwan nadan gaga-ihon tatagu ya adi nahamad, umat nah balen di kakawwa ya umat nah allung an pun-adugan nah payo.

¹⁹Man-u nin te kadangyan dad uwanin mahmahhuyop da, mu indanit eda bumangun ya nama-id di kinadangyan dat mumbalin da mon nakawwotwot.

²⁰Umalin diday katatakut an holholtapon da, umat hi umaliyan di puwok nah hilong ya umat nah kalbongan di luta. ²¹Itayyap di dibdib an malpuh nangappit hi timilan di algo dida ta mama-id da. ²²Ilaput dan mangihwang hi adol dan mamtik da mu maid di homok nan puwok. ²³Hanan namahig an bungug di puwok ya nan atonan dumadag di umipatakut nadah tatagu yaden mamtik da.

Hay kinalin Job mipanggep hi laing ya punnomnom

28 Inilan di tatagun mumminas hi silber ya inila dan munmahmah balituk. ²Inila da bon athidi metlaing di aton dah gumok an ka-utan day luta ya kaanon day gombang nah batu. ³Ie day dilag nah dalam di lutan munhihhlolong ta ka-utan day nabalol an babatu. ⁴Mange dah dallodallom di luta nah adi pakadatong di tagun usalon day linubid an umeh di. ⁵Hay tap-on di luta ya tummol di nitanom an kalpuwan di makan umat hi tinapay, mu hi dalam di luta ya kay waday apuy an mun-ayug nah batun ⁶nihadan di balituk ya nadan udum an klasen nangingan batu. ⁷Maid di pakatibon dadiyen nabalol an odon

takon di gawwang ya takon nadan hamutin nalaing an mun-anup. ⁸ Maid boy layon weno kumpulmi nadah katatakut an aggayam di mundalan hidu.

⁹ Hay tagu ya kabaelasan buhakon di ongal an batu ya kabaelasan ka-utan di puun di bilid. ¹⁰ Ya dakol di nangingan batun mahamak dah punga-utan da nadah mabatu. ¹¹ Takon hi puun di wangwang ya hamakon dat ibudal day nganneh diyen nabalol an wadah di.

¹² Kabaelan di tagun hamakon danae, mu kon kabaelasan dan hamakon di laing ya pun-awat? ¹³ Maid di nangingilan nakaballo an abuy laing ya adi mahamak hi boblen di matagu. ¹⁴ Ya adi e mahamak nah dallo-dallom di baybay.

¹⁵ Adinadama bon magatang, takon di balituk weno silber di pamayad. ¹⁶ Adinadaman e miingngoy balol di laing nah nakammahman balituk an nalpud Ophir weno nah nangingan batu an onyx ya saphire. ¹⁷ Nabalbalol di laing mu hay balituk, takon nan kanginaan an nakapyah balituk weno crystal. ¹⁸ Ong-ongal di balol di laing mu hay balol nadan nakangnginan batu an coral, jasper ya ruby. ¹⁹ Ya adinadaman mihannot di laing hi topaz an nalpud Cus ya adinadaman magatang hi nakammahman balituk.

²⁰ Dahdiy nalpuwan di laing ya pun-awat? ²¹ Ugge nipatibon ditakun tataguy laing ya ugge nipatibo nadah hamutin matadom di matada. ²² Mu hay kate takon nan dumadag ya kanan day dingngol da kanuy panamakan kediyen laing.

²³ Mu hi Apu Dios ya abuy nangingilah panamakanah laing ²⁴ te hiya an Dios ya kabaelasan tibom am-in di luta ya tibtibbonan am-in di wadah da-ul di kabunyan. ²⁵ Indat Apu Dios di olot di dibdib ya lingkud nay pop-pog di baybay. ²⁶ Ya hiyay kon nomnom hin daanay pangipaeyanah udan ya kidul. ²⁷ Handih nangatanan dadiye ya inila na tuwaliy mipanggep hi laing ya hay kinaimportantena. Tobalonan hiya peman an importanten abuy laing. ²⁸ Ya hituwey kanan Apu Dios am-in hi tatagu: Hay pangun-unudan ke Apu Dios di ustun laing. Ya hay pangiwalongan hi gaga-iho y kawadaan di ustun pun-awat."

29 Intuluy Job an kimmalin kananay ² "Pinhod ku ot anhan an hay biyag ku ya umat handi nangipantokanak ke Apu Dios. ³ Banaddanganak ke hiya handi ya pat-alanay tapol an dalanok. ⁴ Handi ya maphod di pakihayyupan Apu Dios ke ha-on ya binendisyonanay familyak. ⁵ Ya kediyen badbaddanganak ke hiya ya wada nadan imbabalek ke ha-on. ⁶ Dakol di gatas di aaggayam ku ya dakol di lanan maalak nadah intanom kun oliban makaluwab, takon di mabatuy nitanoman da.

⁷ Ya deke on eyak nakiamu-amung nadah nungkanomnoman an mangipangpangulu nadah tatagu ⁸ ya deket tinibowak nadah kakat-agu on kumiwang da ya tumaddog nadan nungkaam-ama ten

mangeyak hi kad-an da. Hidiyey pangipatibo dah lispitu dan ha-on. ^{9,10} Ya itikod nadan mangipangpanguluh tatagun kumalin upupon day toko da ya nada ken natag-ey saad na ya umop-opya dan paddungnay nipkot di dila dah alangngaang dah pangipatibo dah lispitu dan ha-on.

¹¹ Am-in nadan nangingila weno nangngol hi mipanggep ke ha-on ya tobalonak ya maphod am-in di kalyon da mipanggep ke ha-on. ¹² Man-uke ya binaddangak nadan nawotwot ya napuh-ig an munhapul hi baddang te maid di udum hi eda pumpabaddangan. ¹³ Ya binaddangak nadan maid moy namnama da ot bendisyonanak ke dida. Ya impaan-anlak nadan nabalalu. ¹⁴ Limpuyu ya maandong am-in di inat ku. Paddungnay imbulwatik di kaphod ya paddungnay inipngot kuy limpiyun pangat. ¹⁵ Paddungnay ha-oy di matan nadan nakulap ya huki nadan napilay. ¹⁶ Ya numbalinak an kay aman nadan nawotwot ya itakdog ku nadan hintaguwan hi korte. ¹⁷ Mina-id kuy ongal an kabaelasan nadan gaga-iho ya mabubungot an tatagut ihwang ku nadan eda ot pangatan hi gaga-iho.

¹⁸ Pangalik on andukkey biyag ku. Ya ninamnamak an malinggopak an maten wada nadan familyak. ¹⁹ Man-u te umatak ni-an nah kaiw an adi makudangan hi danum. ²⁰ Timbalak hi tatagu ya munnananong di inlot ku.

²¹ Deket muntugunak ya op-opya nadan tugtugunok an pakaddonglon day itugun ku. ²² Ya maid di udum hi id-um da te niptok am-in di intugun kun maid di kudang na. ²³ Deke on hadhad-on day kalyok bon dida, umat hi punhoodan dah umaliyan di udan te kiphodan day kalyok. ²⁴ Deke bot nadismaya dah nitaguwan da ya tumulid da ten tinibo day amlong hi angak. ²⁵ Ha-oy di mangipanun am-in hi nganneh diyen umatak nah patul an mangipangpanguluh tindaluna. Ya deke on inalubyag ku didah kabulubulunan da.

30 Mu ad uwani ya tanaltalangaanak nadah uung-ungan maid di hilbin di aammod dan adik pay pundinolan didan bumaddang nadah ahuk an mun-adug hi kalnerok. ² Maid di hilbi da te maid di ibaddang dan ha-on. ³ Gapu boh nahalman an inagang da ya munhawwangan dan manamak hi makan takon mo anhan hanadah adi maboblayan. ⁴ Kumpulmiy mabalin an makan ya alan da takon di lamut di kaiw an makallamhit ya alan dat kanon da. ⁵ Nadog-al dah numboblayan da ya puntukukan di tatagu didan kay da mangako. ⁶ Ad uwani ya eda numboble nadah liyang hi dopla ya nadah mabatu. ⁷ Maamuamung dan e mihikug nadah yimmobyob an bilau ya kay da aaggayam an mun-olmom. ⁸ Maid di mangabulut hi pakiboblayan da te maid di hilbi dah panibon di tatagu.

⁹ Ya ad uwani ya taltalangaanak hi imbabale dah malalaon kanta mipanggep ke ha-on. ¹⁰ Pihulonak ke

dida ya mih-up da ya abun ha-on ta tuppaan day angak. ¹¹ Man-uket athitu moy aton dan ha-on ya impumbalinak ke Apu Dios an nakakapuy ya impumbalinan maid di kabaalak. ¹² Labanonak ke dida yaden deya pe tuwalin maid di maat ku. Indadaan da pay mo anhan di kay bitun kaknaak. ¹³ Paddungnay hinaniyan day dalanok ya aton dan am-in di mabalin an aton ke ha-on ta mamam-ay ligat ku yaden inila dan maid di mamaddang ke ha-on. ¹⁴ Kahihahawwanganay umalin manadag ke ha-on nah tiempon waday ligat ku.

¹⁵ Anukmunok di takut kud uwani. Maid moy kinadangan ku ya kababain di numbalinan di nitaguwak.

¹⁶ Ad uwani ya dandaniy katek. Maid di mangalubiyag ke ha-on tuh namahig an punholholtapak. ¹⁷ Deket hihlong on namahig di hakit di adol kun munnananong an adi anhan matiktikod hi ittay. ¹⁸ Kay linabnit Apu Dios di bulwatic ta kayak punhokol. ¹⁹ Paddungnay inweleyak ke Apu Dios hi pitok ta deyan kayak mo anhan lugit.

²⁰ Mumpahpahmokak anhan ke he-a, Apu Dios, mu adiyak baddangan. ²¹ Maid mo anhan di homok mun ha-on an paligligatonak gapuh ongal an kabaalam. ²² Paddungnay impaalim di katatakut an puwok ot itayyapak. ²³ Apu Dios, inilak an ad uwaniy poppog di biyag ku. Man-upo te hidiye tuwaliy maat am-in hi tatagu.

²⁴ Tipe bo ahan, Apu Dios, ta athituy atom ke ha-on? Yaden deya pe tuwalin nadadagak an abunay mumpahpahmokak ke he-a. ²⁵ Kon uggeyak nakikokoga nadah tatagun naligatan ya kon uggeyak inu-umyung gapuh punholholtapan nadan mahmok an tatagu? ²⁶ Namnamaok hi biyag kuy an-anla ya linggop, mu kon ot hay ligat ya bulubulun di immalin ha-on. Ya namnamaok an pat-alanak ke Apu Dios, mu impaalina ot boy tapol. ²⁷ Abuna pe kattog di danag ya holholtap di hanghanggaok hi kabigabigat. ²⁸ Paddungnay adiyak mapat-alan nah algo te maid anhan di an-anlah biyag ku. Ta deke pe kattog ta immeyak nah kaam-amungan di tatagu on hay mumpahpahmok an mumpabaddang di ek aton hidi. ²⁹ Hay gangon di kalik ya kay goh-om di ostrich weno jakal. ³⁰ Ya ngimmetet di bolat ku ya mun-aatung di adol ku. ³¹ Hay danongdonglok ad uwani ya mun-iyo ya mungkoga, bokon mo pun-an-anlaan.

Hay udidin kalin Job

31 Ha-oy ya insapatak hi adol kun adik omnawan di babai.

² Hay idat Apu Dios an Kabaalan an am-in hi gunudon di tagu ya mipuun hi aton da. ³ Kinali ipaenay ligat ya nganneh diyen dumadag nadah tatagun mangmangngat hi gaga-iho.

⁴ Hiya ya hahalipat-anan am-in di atok. ⁵ Ot inilanan adiyak humaul ya adiyak tumalam. ⁶ Hiyay nanga-mung an mangiuh-un maid di bahul ku. ⁷ Deket uggek inun-unud di pinhod na weno inomnawak di tinibok weno inat kuy gaga-iho ⁸ ya takon kattog di madadag di iniliyak ku ya kanon di udum an taguy nganneh diyen intanom kun makan.

⁹ Ya kal-ina ket inomnawak di inayan di hinag-on ku ot numanomnomak hi nganneh innuk an mangihuyop ke hiya ¹⁰ ya takon kattog di makiahawah udum an lalaki nan inayak ya takon kattog di ihuyop nay udum an lalaki. ¹¹ Himpappangen liwat di e omnawan an ihuyop di bokon inayan ya lebbengnan makastiguy mangat kediye. ¹² Hin kananat inat kuy athidi ya takon kattog di madadag am-in di wadan ha-on te hidiyen liwat ya paddungnay apuy hi impiernon gobhonan am-in.

¹³ Ya deket waday nihallah inat ku nadah muttatyuk weno uggek hinangud di diklamu da ya ¹⁴ nganneh innuk an makihinnangngab ke Apu Dios? Ya nganneh ihumang kun hiya hin munhanhan? ¹⁵ Hi Apu Dios di nunlutun ha-on ya hiya boy nunlutu nadah muttatyuk.

¹⁶ Kon uggeyak bimmaddang nadah nawotwot ya kon uggek himmok nadan nabalu? ¹⁷ Ya kon naka-imu-tak ot uggek indatan nadan napuh-ig? ¹⁸ Ha-oy ke ya nipalpu tuwali handih kaungak ya makabbaddangak ke dida. ¹⁹ Deket wada nadah nawotwot di adi paka-gatang hi bulwati da ya idatak ²⁰ didah bulwatin nakapyah dutdut di aggayam ku ta adida maktol. Kinali pakatbalonak hi tatagu. ²¹ Deket waday tinalam kuh napuh-ig gapu te ongal di kabaalak ²² ya takon kattog di magi-uy taklek ya malahlay pukol ku. ²³ Kudukdul hidiye mu nan eyak kastiguwon ke Apu Dios mu uggek inat di athidi te tumakutak ke hiya an nakattag-e.

^{24,25} Uggek indinol di pun-an-anlaak hi balitik weno ek impahhiyay kinadangan ku. ^{26,27} Ya uggek dinayaw di bulan ya algo takon di inang-ang kuy kakinaphod da. Ya uggek ninomnom an idalunun dayawon dida. ²⁸ Gulat nat inat kuy athidi ya lebbengnan makastiguwak te inwalong kuh Apu Dios hi langit.

²⁹ Uggek bo tinataw-an di buhul ku hin waday immalin ligat ke dida. ³⁰ Ya maid di ek nundasalan ke Apu Dios ta mate da. Kon gulat nat inat kuy athidi ya om, an waliwatak. ³¹ Hanadan muttatyuk ya damanan iuhudan panganok am-in di dumuttuk hi nunhituwak. ³² Ya maid di ohan adik pahigupon, takon di hintaguwan an nalpuh udum an boble. ³³ Ha-oy ke pe ya adiyak umat hi udum an it-ittalu day liwat da. ³⁴ Ya takon di nganneh kalyon di tagu mipanggep hi inat ku ya uggeyak timmakut ot uggek impangay op-opya ya uggeyak nuntalu.

³⁵ Gulat na ot anhan ta wada ni-moy ohan huwes an mangngol ke ha-on ya inilaonan makulug datuwen

inat ku! Dipendalak di adol ku ya hana ot ta humangonak ke Apu Dios ta kalyonay bahul ku weno itudok na.³⁶ Adiyak tumakut takon di kanan yuy nabahulanak te madinolak an maid di mahamak nadah ipabahul yun ha-on. Aga, nganney ipabahul yun ha-on, kon wada?³⁷ Madinolak an ume ke Apu Dios ta kalyok am-in ke hiya nadan inat ku.

³⁸ Deket tinalam ku weno pinlok nan tantanommak an luta,³⁹ ya deket man-un ha-on te makangnganak yaden adi mangan nadan pungngunuwok an nangiliyak nah kanok ta munholholtap da,⁴⁰ ya takon kattog di hay holok ya pagit di patmolom an bokon hay page."

Hinaey poppog di kinalin Job.

32 Gapu te athidin ihikkad Job an maid di bahulna ya intikod mon dadiyen tulun gagayyum nan kumalikalin hiya.

² Mu wada on hi Elihu an adi pakaippol hi boh-ol na te hi Apu Dios ot ya abuy pabahulon Job. Hi Elihu ya imbabalen Barakel an holag Bus an holag Ram. ³ Bumboboh-ol damdama ke dadiyen tulun gayyum Job te uggeda kinabaelan an hinumang hi Job hi ustu ta kay mo hi Apu Dios di nihalla an bokon hi Job. ⁴ Ot gapu te hiyay kaung-ungaan ke didan am-in ya hin-od na ot magibbu dan am-in an kimmali. ⁵ Handih tinibon Elihu an adida pakahumang ke Job ya bimmoh-ol.

⁶ Kananay "Ha-oy ya ung-ungaak mu dakayu. Kinali umagolak an mangalin dakayu hi nganneh diyen wadah nomnom ku. ⁷ Kanak hi nomnom kuy dakayu kuman aam-amay kumali ta kalyon yuy maandong an wadah nomnom yu. ⁸ Nunna-ud an nan Espiritun Apu Dios an inyaha nah taguy mangidat hi nomnom ya laing di tagu. ⁹ Bokon abunay naam-aman nanomnoman weno e dida ya abuy waday kabaelasan mangipanu. ¹⁰ Kinali, donglonak anhan ta kalyok di wadah nomnom ku.

¹¹ Inan-anusak an nundongdongngol ke dakayun mun-inhuhhumang ya hay panamahamakan yuh ihumang yu. ¹² Dongdonglok ya maid ke dakayuy mangalin nihallah Job ya maid ke dakayuy pakahumang ke hiya. ¹³ Adiyu kanan di 'Takon di adi abuluton Job di tugun taku ya nangamung hi Apu Dios an mangituddun hiyah nihallaana.' ¹⁴ Gulat nat ha-oy di pakihumangan Job ya bokon athinay panumang ku. ¹⁵ Natikkayan kayu mo anhan hi kalyon yun hiya. ¹⁶ Nganne moy aton taku? Kon hadhad-on dakayun kumali? Weno pangak damdamay op-opya? ¹⁷ Mu adi! Te mahapul an kumaliyak damdama. ¹⁸ Adiyak pakaippol an ek pangay op-opya te dakol di kalyok. ¹⁹ Dehtun umatak nah balun bolat an nihuduwan di balun mainum ot mabughi. ²⁰ Kinali mahapul an kumaliyak ta ihawang kuy wada nomnom ku. ²¹ Maid di ek pangipahhigan ya maid di ek iphodan hi kalin adi malpuh puhuk ²² te

nidawwi tuweh nomnom ku. Oha bo ya atok key athidi ya nunna-ud an kastiguwonak ke Apu Dios.

33 Mu ad uwani ya donglom damdamay kalyok ke he-a, Job. ² Nidadaanak an mangalih wadah nomnom ku. ³ Ha-oy ya makulug am-in di kalyok.

⁴ Hanan Espiritun Apu Dios an Kabaelasan am-in di nunlutun ha-on ya hiyay nangidat hi biyag ku. ⁵ Aga, idadaan muy ihumang mu, Job, hin kabaalam an humumang ta munhumangan ta.

⁶ Am-in taku ya lutay nakapyaan taku ya nun-iingngotakuh hinangngab Apu Dios. ⁷ Kinali, adika tumakut ke ha-on. Bokon ha-oy nan tagun natag-ey saad nan edaka pakobkobon weno edaka patakuton.

⁸ Hituwey dingngol kun kinalim, Job: ⁹ Kanam di 'Maid di bahul ku. Maid di inat kuh ad-adi. ¹⁰ Mu pangap Apu Dios di pabahul ke ha-on an kayak buhul ke hiya. ¹¹ Mialig an binangkilinganay hukik ya halipatanay kadligak.'

¹² Mu kalyok ke he-an nihalla ka. Nakattag-eh Apu Dios mu hay tagu. ¹³ Tipet em kanan di adi humangon Apu Dios di diklamun di tagu? ¹⁴ Takon di kumalikalih Apu Dios hi tatagu ya adida maawatan di kalkalyona. ¹⁵ Hanah hilong an nahuyop di tatagu ya kumalikalih Apu Dios ke didah in-inop da. ¹⁶ Hidiyey punwarning na nadah tatagu ta tumakut da. ¹⁷ Man-uket iathidina ya ta itikod di tagun munliwat ya mumpahhiya, ¹⁸ ta adi mipae nah boblen di nate. ¹⁹ Hay pundisiplinan Apu Dios hi tagu ya idattanah namahig an dogo.

²⁰ Deket mundogoy tagu ya mama-id di ganas nan mangan. Takon nadan pakappinhod nan kanon ya mumbalin an mumpauta ke hiya. ²¹ Ta loktat ya nakakkuug an numbalin hi gunit ot mablatan. ²² Hay athidin tagu ya dandanin ume nah boblen di nate. ²³ Wada nin an umali on anghel ta itakdog na ya ipanomnom nan Apu Dios an hidiyen tagu ya maphod. ²⁴ Ta kal-ina ot ya kanan Apu Dios di 'Ibukam nan tagu. Adinadaman e ume nah boblen di nate. Dehtuy bayad nat maliblih bahul na.' ²⁵ Ta mumbangngad uppey olot na ya umung-unga. ²⁶ Ne deket mundasal hidiyen tagu ya humangon Apu Dios di dasar na. Ya mun-an-anlah Apu Dios an mangabulut ke hiyat mibangngad nan maphod an punhayyupan da. ²⁷ Ahina kalyon hi tataguy 'Naliwatak te adi maphod di inat ku, mu pinakawanak ke Apu Dios. ²⁸ Inihwangak ke hiya hi kate ot uggeyak nate ot deyan mun-am-amlongak an nanongnan mataguwak.'

²⁹ Indaindat Apu Dios di wayan di tagun ³⁰ mihwang hi katen hidiye ot di kastiguna gapuh liwat nat mun-an-anla pay ni-an hi biyag na. ³¹ Pakaddonglom hituwe Job, mahapul an mundongol kan ha-on. ³² Mu deket waday pinhod mun kalyon, aga, kalyom ta donglok. Nidadaanak an mangabulut, hin niptok nan kalyom. ³³ Mu deket adi, op-opya kat mundongol kan ha-on ta ittutuduk di aton an manomnoman hi ustu."

Intuluy Elihun kimmali

34 Kanan bon Elihuy ² "Dakayun nakala-ing ya nakannomnoman, donglon yu tun kalyok. ³ Hay toko ya tamtamona hin maphod nan makan weno adi. Athidi boh ingan donglona hin maphod nan kali weno adi. ⁴ Wadan ditakuy munnomnom hin nganney niptok ya ditakuy manginila hin nganney maphod. ⁵ Hi Job ya kananay 'Maid di bahul ku ya adi maandong di punhumalyan Apu Dios.' ⁶ Kanana boy 'Maid di bahul ku, mu kanan day makallangkakak. Adi maagahan tun dogok yaden uggeyak nunliwat.'

⁷ Maid di ohan tagun umat ke Job an maid di lisipituna ke Apu Dios. ⁸ Pinpinhod nan maki-kie ya maki-hanayhayyup hi gaga-ihon tatagu. ⁹ Kananay maid di hilbinah pangun-unudanah pinhod Apu Dios.

¹⁰ Donglon yuy kalyok, dakayun inilanan mun-awat. Am-in di tagu ya inila dan adi munliwat hi Apu Dios an Kabaelasan am-in. ¹¹ Hay atona ya idat nay lebbeng nan midat hi ohan tagu mipuun hi inat diyen tagu. ¹² Hay kakulugana ya adinadaman e aton nan Dios an Kabaelasan am-in di gaga-iho. Ya maandong di punhumalyanah tatagu. ¹³ Maid di nangipaboltan hi ongal an kabaelan Apu Dios te wada tuwalin hiyah diye. Maid pay di nanuddun hiya ta hiyay ukod hi kabobobole tuh luta. ¹⁴ Gulat nat banggadona nan biyag an inyahyana ke ditakun tatagu ya ¹⁵ nunna-ud an mate takun am-in ta mumbalin takuh dap-ul.

¹⁶ Aga, mundongol kan ha-on hin nalaing ka ya nanomnoman ka. ¹⁷ Hi Apu Dios ya waday lebbengnan mun-ap-apu te hiya ya limpiyu. Tipe udot ta kanam di nabahulan? ¹⁸ Hiya ya boh-olanay papatul ya aap-apun kananay 'Gaga-iho kayu, adi kayu limpiyu.' ¹⁹ Adina ipahhig di impaminhod nah aap-apu weno kakadangan te takon nadan nawotwot ya lintuna damdama dida. ²⁰ Hay udum ya hingkakatang on nate dah gawan di hilong. Takon di aap-apu ya deke on nakaan dah pun-ap-apuwan da mu bokon gapuh aton di tatagu.

²¹ Tibtibbon Apu Dios di pumbibiyag di tatagu ya am-in di ngannen at-atton da. ²² Maid di ohan gaga-ihon tagun ena italuwan hi Apu Dios nah munhihlong. ²³ Ta hidiye nan adi mahapul an manahmahan Apu Dios di ine-en di tagu on ahi nahumalya. ²⁴ Ya adi mahapul an munmahma on ahina kinaan di ohan ap-apat ihannot nay udum. ²⁵ Man-uke ya inilana tuwaliy pangi-e da, kinali apputona ya dadagona dida nah hilong. ²⁶ Ipatibonan kastiguwonay gaga-ihon tatagu ²⁷ te intikod dan mangun-unud ke hiya ya inwalong day tuguna. ²⁸ Paligaton da nadan nawotwot, ta hidiye nan mumpahpahmok dan Apu Dios on binaddangana dida. ²⁹ Mu deket pamgan Apu Dios di op-opya, kon dahdiy mangibaag ke hiya? Maid di maat di tagu hin

adi hangudon Apu Dios. ³⁰ Muden adina iabulut an mun-ap-apu nadan adi mangun-unud ke hiya ta adida paligligaton di tatagu.

³¹ He-a, Job, daan mot kalyom ke Apu Dios an abulutom an nunliwat ka ya itikod mu mon munliwat.

³² Weno kanam di 'Nganney numbahulak? Kalyom ta adik mo aton.'

³³ Mu kon baliwan Apu Dios di ninomnom nan aton ta iunnud na ni-ahan hi pinhod mu? Muden inwalong mu met boppoh Apu Dios. Nangamung kah punnomnom mu, bokon ha-oy di mumpili. Aga, kalyom ke dakami hin nganney punnomnom mu. ³⁴ Am-in di mundongol ke ha-on takon di nanomnoman ya kanan day ³⁵ 'Man-uket athidiy pungkalkallin Job ya naka-ignolante ya maid di kibalbalinan di kalkalyona.' ³⁶ Deket pakannomnomon yu nadan kinalikalin Job ya matibo yun umat hi pungkalkallin di gaga-ihon taguy pungkalkallina. ³⁷ Makattibon nakaliwwat bo tuwali yaden taltalangaana pay hi Apu Dios."

Intuluy Elihun kimmali

35 Kanan bon Elihu ke Job di ² "Adi maphod, Job an em kanan di 'Maid di bahul kun Apu Dios.'

³ weno 'Maid di hilbin di pangun-unudak ke hiya.' weno 'Nganney ginun-ud kun ug-ugge nunliwat?'

⁴ Humangok di kinalim ya hay kinalin nadan gagayyum mu. ⁵ Itangad muh kabunyan ta tibom nadan kulabut ad tap-otap-o. ⁶ Kon kanana ket nunliwat ka, weno namindakol di nunliwatam ya kon waday maat di liwat mu ke Apu Dios? ⁷ Ya hin kananat maphod di inat mu kon waday ibaddang nan hiya? Weno nganney mahapul nan idat mun hiya? ⁸ Hay tatagu ya abuy maapektalan hanadah maphod weno gaga-ihon inat mu.

⁹ Deket maligatan hanadah tatagu ya mumpahpahmok nah mabalin an bumaddang ke hiyat mihwang kediyen ligat. ¹⁰ Yaden adi mumbagah baddang ke Apu Dios an nunlutun hiya. Yaden hi Apu Dios di mangalubyag hi tagut mungkanta takon nah tiempon maligatan. ¹¹ Om, adida mumpabaddang ke hiyan nangidat hi laing dat natagtag-e da mu hay hahamuti ya aaggayam.

¹² Mu hin kananat mundasal da ya adi humangon Apu Dios dida te mumpahhiya da ya gaga-iho da. ¹³ Kinali maid di hilbinan eda mundasal ke Apu Dios an Kabaelasan am-in te adina donglon di dasal da. ¹⁴ Ya nakaihhalla bo kaya hin etaku kanan di adina tibon di ma-ma-at. Te atonay maandong mu mahapul an had-on taku. ¹⁵ Kon pangalim, Job, on adi kastiguwon Apu Dios di munliwat? ¹⁶ Maid di hilbin di kinalikalim. Kay makudang di nomnom mu."

36 Intuluy Elihun kimmali an kananay ² "Anusan yun donglon tun udum an kalyok hi pangitak-

dog kun Apu Dios. ³ Ipatibok ke dakayuy dakol an pangitib-an an hiya an nunlutun ditaku ya maphod ta nangamung di atona. ⁴ Kalyok ke dakayun maid di langkak hi ek kalyon te ha-oy ke ya impakainnilak am-in.

⁵ Hi Apu Dios ya ongal di kabaelana, mu maid di pihulona. Ya adina ibahhon aton di pinhod na. ⁶ Adina iabulut an munnanong an matagu nadan gaga-ihon tatagu, mu nadan mahmok an tatagu ya idat nay kalebbengan da. ⁷ Adina baybay-an nadan maphod an tatagu, mu ipadayaw na didat nangamung, umat hi patul. ⁸ Mu deket nabangkilingan di tatagut munholholtap da gapuh inat da ⁹ ya ipainilan Apu Dios di liwat da ya ipainilanay pumpahhiya da. ¹⁰ Ya kalyana didat itikod dan mangat hi gaga-iho.

¹¹ Deket mangun-unud dan Apu Dios ta aton day pinhod na ya luminggop da ya pumhod di nitaguwan da. ¹² Mu deket adida mangun-unud ya mate dat ume da nah boblen di nate te makudang di inila da. ¹³ Manuke ya bumkon dah pundisiplinan Apu Dios. Ya takon di makastigu da ya adida mumpahpahmok ke hiya. ¹⁴ Adida maam-ama yaden mate dan gaga-ihoy inainat da. ¹⁵ Mu nada ken munligligat ya ihwang Apu Dios di da. Hay gapunan iabulut nay punligligatan di tatagu ya hidiyey panugunan dida.

¹⁶ Mu he-a ke Job ya inihwang dakan Apu Dios hi ligat ta nawaya ka. Impalinggop daka ya impakadangan daka. ¹⁷ Mu ad uwani ya mabulubulun ka gapu te nonomnomom an adi makastigu nadan gaga-ihon tatagu. Adika madanagan te maandong di maat. ¹⁸ Tibom ot te kal-ina ya mahaul kah dakol an pihhu ta atom di punliwatan. Te hay tagun mangat hi athidi ya nalakanan iwalong hi Apu Dios. ¹⁹ Adim nomnomon an takon hin kaddakadangan ka weno ongal di kabaalam ya e bumaddang datuwen humanih ligat mu. ²⁰ Ya adim abtuwan an mahilong ta kay pananim hi adol mu, te hay kadadagan di tagu ya nah tapol. ²¹ Tibom ta adim aton di gaga-iho te hay gapunan impaalin Apu Dios di ligat mu ya ta adim aton di gaga-iho.

²² Adim kal-iwan an ongal di kabaelan Apu Dios. Adina mahapul di manuttudun hiya te hiyay kala-laingan an mittulu. ²³ Maid di mabalin an mangalin hiyah atona. Ya maid di tagun ena kanan di nihallay inat na. ²⁴ Dayawom ot ya abuh Apu Dios gapu nadah inat na ya ikantam di pundayaw mun hiya. ²⁵ Tinibon am-in di tataguy inat Apu Dios, mu uggeda naawatan.

²⁶ Om, adi kabaelan di tagun awatan di kinatag-en Apu Dios ya adida kabaelan an bilangan di toona. ²⁷ Deke on impatap-o nay danum tuh luta on impumbalinah udan. ²⁸ Ya ilpunay udan hanadah kulabut ta ogahonat usalon di tatagu. ²⁹ Maid di pakaawat hi aton di kulabut an miwahit ya maid di pakaawat hin nganney innunat kumidul hi kabunyan an kiha-adan Apu Dios. ³⁰ Ipa na boy kil-at hi kabunyan ta takon nah

dallom di baybay ya matiboy hiyona. ³¹ Dadiyen inat nan umipamodwong di pangipatibonan hiyay Ap-apun di tatagu. Ya idat nan diday dakol an makan. ³² Hiyay mangipaalih kil-at ya hiyay ukod hi pinhod nan pangipaeyan. ³³ Hanan kidul di mangipainilan wadah Apu Dios. Ya nan puwok di mangipainilah namahig an boh-ol na." †

37 Ha-oy ya gumayonggongak an munnomnom kediye! ² Donglon yu nan kidul an kalin Apu Dios. ³ Pabudalonay kil-at hi kabunyan ne ipaenan am-in tuh luta. ⁴ Umipamodwong di kalina an umat hi kidul. ⁵ Om, umipamodwong di kalina ya adi maawatan nan ongal an kabaelana.

⁶ Mandalanay dalalu ya udan ta mag-a dah luta. ⁷ Kediye ya itikod ni-an di tataguy ngunu da te kediye pangipatib-anan didah ongal an kabaelana. ⁸ Hanadan mailom an aaggayam ya eda muntalu nadah mabatu ya nadah eda kitaluwan. Hay ohan kibalinana ya "nada ken babaka ya inila da pe tuwalin mangaliy puwok."

⁹ Hi Apu Dios di mangipaalih puwok ya namahig an koto. ¹⁰ Deket yimmahyah ya mumbalin di danum hanadah wangwang ya wa-el hi dalalu. ¹¹ Ha-adanah danum nadan kulabut ya unnudanah kil-at. ¹² Deke bo ya mandalana nadan kulabut ta mumbinangngadan da on imme da nah pangipaeyanan dida tuh luta. ¹³ Hin-uddum on ipaalinay udan ta pananum nah lutat pangipatibonah pamhod na mu hin-uddum on ipaalinat pangastigunah tatagu.

¹⁴ Kinali op-opya ka Job ya mundongol ka. Nomnomom nadan umipamodwong an inainat Apu Dios. ¹⁵ Kon inilam hin nganney innun Apu Dios an mummandal hi kil-at ta maukat nah kulabut? ¹⁶ Ya kon maawatam hin nganney innun di kulabut an miha-haad hi kabunyan? Hidiyey kitib-anan hi Apu Dios ya nakala-ing ya impakainnilan am-in. ¹⁷ Munholholtap di tagu gapuh namahig an atung an ialin nan dibdib an malpuh south. ¹⁸ Adim kabaelan an mamaddang ke Apu Dios an mangibiklag hi kabunyan ta hay ang-ang na ya kay giniling.

¹⁹ Hay punnomnom mu adol mu ya nakanginnila ka. Deket makulug an nakangnginnila ka ya tutuduwan dakami boh moh ihumang min Apu Dios. Te maid di inila mih ihumang min hiya. ²⁰ Job, kon waday mabalin an mituttudu ke Apu Dios? Ya kon ilamangan di taguy biyag nat atonah diye? ^{21,22} Madayaw an abuh Apu Dios. Humihhiliy dayaw nan maid di pangiingngohan. Umat nah algon adita pakaang-ang ten intayyap di dibdib nan kulabut an nihani ot mapukyahan te humili mu humihhiliy pay di dayaw Apu Dios. ²³ Bokon abunah diye te adi taku pakaawat nah ongal an kabaelanan mangat hi am-in. Mu hiya ya limpiyun adi ditaku

† Hay ohan kibalinana ya "nada ken babaka ya inila da pe tuwalin mangaliy puwok."

paligaton. ²⁴ Kinali takutan am-in di tagu ya dayawon nadan makulug an nanomnoman an tatagu.”

Hay inhumang Apu Dios ke Job

38 Indani ya hinumang APU DIOS hi Job nah puwok. ² Kananan hiyay “Tipet kahingom di kinalaing kun nalgonalgom di kanalyom? ³ Umina kat humangom di hanhanak ke he-a hin kabaalam.

⁴ Kon wada ka handih lintuk di kabobboble tuh luta? Kumali ka hin nakanginnila ka. ⁵ Dahdiy kon nomnom ot athituy kabilog di luta? ⁶ Dahdiy nangiha-ad hi tukud di luta? Ya dahdiy nangiha-ad nah nipab-unana ⁷ an kediy ya mungkankanta nadan bibittuwon ya mun-am-amlong nadan aanghel?

⁸ Dahdiy nangiha-ad hi koltog di danum hanadah baybay handih nakapyaana? Ha-oy! Maid di udum. ⁹ Ya linibbutak nan baybay hi makahdol an kulabut ot tumapol. ¹⁰ Minarkaak di poppog di baybay ot ihamad kuy dakkig na. ¹¹ Ya kinalik nah dalluyun ta adina la- uwan nan koltog an inha-ad ku.

¹² Kon wada ni-moy naminghan Job an minandalam di hilong ta mabigat weno minandalam nan algo ta tumimil? ¹³ Kon minandal muy pat-al ta mihinap am-in hi lutat mapoppog di gaga-ihon ma-ma-at nah tapol? ¹⁴ Deket manimil di algo nah biggatna ya maka-ang-ang moy kapkapyan di duduntug ya numpundotal. ¹⁵ Ya deket makappat-al ya adi mo mabalin an aton di tataguy gaga-ihon implanu da.

¹⁶ Kon kinabaelam an nundalan hi dallom di baybay ta tinibom di pun-otbolan di danum? ¹⁷ Ya kon tinibom nan hoob an inha-ad kuh hogpan hi boblen di nate? ¹⁸ Kon inilam hin nganney kaongal di luta? Humangonak hin inilam.

¹⁹ Ya kon inilam hin daan di kalpuwan di pat-al ya tapol? ²⁰ Kon inilam di dalanom? Ya kon inilam hin nganney innun an umeh di? ²¹ Mabalin nin an kayam te lintu daka tuwali ot ahi mawadan am-in tudan wada. Ya hiniktamam am-in di nganneh diye.

²² Kon imme ka nah nangiamungak hi dalalu? ²³ Indulin ku dadiye ta mausal nah tiempon di gubat ya tiempon waday gulu. ²⁴ Daan di kalpuwan di algo ya daan di kiwahitan nan dibdib an nalpuh timilan di algo?

²⁵ Dahdiy mangipaalih madgon udan ya dahdiy nangiha-ad hi dalan di kil-at? ²⁶⁻²⁷ Dahdiy mangipaalih udan hanadah mamagan adi maboblaysan ta tummol di holok?

²⁸ Kon waday ammod di udan ya dulnu? ²⁹ Dahdiy ammod di dalalu ³⁰ an dadiye nadan mangipakulhih danum hanadah wangwang ya lobong umat hi kulhin di batu?

³¹ Kon he-ay mangonoknong hi kadligan nadan bibittuwon umat hi Pleiades ya Orion? ³² Kon kabaalam an

mangipaduttuk hi aliyan nadan naamuamung an bibittuwon nah ustun tiempo, weno em ipangulu nadan bittuwon an kanan dan bear ya nadan impana? ³³ Kon maawatam di inat kut un-unudon nadan bibittuwon di pinhod kun pangayan dah kabunyan? Ya kon kabaalam an ipaduttuk di ngannen ma-ma-at hinah luta umat ke ha-on?

³⁴ Kon mabalin an tukukam nadan kulabut ta ipaali day udan ta matina ka? ³⁵ Ya hin kananat mandalam di kil-at ta bumudal, kon umalin he-at kananay ‘Inat kuy kinalim an atok.’ ³⁶ Kon dahdiy nangidat hi laing ya nomnom di tagu? ^{37,38} Dahdiy kabaalaman mamilang ya manigging nadah kulabut ta miduyag nadan danum nah mamagan luta?

³⁹ Kon kabaalam an ihamakan hi kanon nadan layon ya nadan impadan ⁴⁰ mumpunluklubub nah liyang weno hin wada dah muyung an numbotak? ⁴¹ Dahdiy mumpakan hanadah impan di gawwang an mumbagan ha-on hi kanon da hin naagangan da?

Intuluy Apu Dios an kimmali ke Job

39 Kon inilam hin kakon-anay puntungawan nadan gulding hi mabilid? Ya kon inang-ang muy aton di makawan mun-impas? ^{2,3} Ya kon inilam hin kaatnay bulan da on ahida limmuklubub ta muntungo da? ⁴ Indani ya naongal di iimpa da ya nal-ot da mot nanga- mung dah pangayan da.

⁵ Dahdiy nangiabulut an mumbalin an mailom nadan udum an kabayu? ⁶ Ha-oy ya abuy nangituddu ke didan tumagu nah maahin an lona nah adi maboblaysan. ⁷ Midawwi da nadah boble ya adida mabalin an maayum ta mangun-unud da. ⁸ Ya nadah bibilid di kiha-adan da ya panamakan dah kanon da.

⁹ Kon mabalin an ayumon di mailom an bakat mabalin an punggunuwom weno e miha-ad nah ingkapyam an kiha-adana? ¹⁰ Kon damanan gakdam di ohat pun-aladuwom? ¹¹ Kon damanan idinol muh inlot nan mangingunuh ngunum? ¹² Ya kon mabalin an idinol mun e mangianamut hi pagem?

¹³ Hanan ostrich ya nakappaspas an mangipayagpag hi payak na. Mu adina kabaalam an appowan di stork an tumayap. ¹⁴ Hay ostrich ya naala on tinayanany itlug na nah malonat nangamung nan um-ummatung hidi ta maob-oban. ¹⁵ Adina ikagun kal-ina ya waday mangigatin ke dadiyen itlug nat maphik da weno dadagon di mailom an aggayam. ¹⁶ Ya takon di nap-a da ya kay na bokon impa dida ya adina ikagu hin mate dadiyen impana. ¹⁷ Athidiy nangapyak kediyen hamutin maid di nomnom na te uggek indatan hi laing na. ¹⁸ Mu deket bumtik ya hiyay kalkal-otan ta la- uwanay tagun nuntakkeh kabayu.

¹⁹ Job, kon he-ay nangidat hi olot nadan kakabayu? Ya kon he-ay nangidat ke didah andukken buuk hi ton-

god da? ²⁰ Kon he-ay nangidat hi kabaelan dan pumay-tuk umat hi dudun? Ya kon he-ay nangidat nah gumangoh onlong dat panattatakut dah tatagu? ²¹ Deket eda makilaban ya pun-ikum-ot day huki da nah luta. Ya nakakkal-ot dan bumtik. ²² Uggeda inilan tumakut ya adida takutan di ispada. ²³ Munggangoy almas nadan tindalun nuntakken dida ya humili ten naptangan. ^{24,25} Deket gimmangoy tangguyub an hidiyey pangipainilaan dan waday gubat ya bumtik da. Adida dummin-ong. Ya mungkung-i da hin dingngol day gangon di tangguyub. Magibok da bon waday gubat takon di nidawdawi da ya gumayonggong da hin dingngol day mandal nadan opisyal di tindalu te ihik dan makigubat.

²⁶ Kon he-a boy nanuttudu nah gawwang an tumayap ta mumpae dah south nah ahi kotolan? ^{27,28} Kon he-ay mummandal nadah tuldu ta tumayap dah natag-en e mangapyah buya da nah tap-on di babatu nadah nakattag-en bibilid? ²⁹ Ta mun-uh-uhdung dat matiboy aggayam an dopapon dan kanon da. ³⁰ Ne naamung nadan impa dat pungkan da dadiyen naten aggayam."

40 Intuluy APU DIOS an kimmali ke Job ² an kananay "Kon pinhod mu pay an humumang ke ha-on an Dios an Kabaelasan am-in? Kanam di ha-oy di nihalla. Agat munhumangan ta."

³ Kanan Job ke APU DIOS di ⁴ "Maid di bilbilang ku, kinali maid di ihumang kun he-a. ⁵ Dakol moy kinalik, kinali maid moy udum hi ek kalyon."

⁶ Indani bo ya himmumang hi APU DIOS an wada nah puwok an kananay ⁷ "Aga, munhinnangngab tat waday hanhanak ke he-a ya mahapul an humangom. ⁸ Kon hay pinhod mun kalyon ya he-ay limpiyu ya nip-tok bokon ha-on? ⁹ Kon niingngoy olot muh olot ku? Kon kay kidul di kalim umat hi kalik? ¹⁰ Deket kanam di 'Om' takdogam di dayaw mu ya pumpahhiyam an pad-dungnay ibulwatim di dayaw mu ya kinatag-en di saad mu. ¹¹ Aga, nadan mumpahhiyay pangiamiham hi bungot mu ta mumpakumbaba da. ¹² Diday to-tokkolom! Ya ibabam dadiyen gaga-iho ta mumbalin dan nakababba. ¹³ Ika-ut mu didah lutan kay mu ikal-abut dida nah boblen di nate. ¹⁴ Ne ha-oy di mangan-gulun manotobal ke he-a ya abulutok an nangapput ka gapuh kabaelan.

¹⁵ Nomnomom bo nan hippopotamus an katatakut an aggayam. Lintuk an umat hi nunlutuk ke he-a. Hay kanona ya holok, umat hi baka. ¹⁶ Mu hidiyen aggayam ya nakal-ot. ¹⁷ Maka-andong di iwit nan umat nah kaiw an sedar ya makulhi nadan laman di hukina. ¹⁸ Ya makakkulhiy gunit nan umat hi kulhin di giniling. Ya makodhol di hukinan umat hi gumok. ¹⁹ Hidiyey kalkal-otan am-in hi aggayam an lintuk ya ha-oy ya abuy pakaapput ke hiya. ²⁰ Dehdiy mungkaphod an kanona nadah bibilid an pun-ay-ayyaman di udum an ag-

gayam. ²¹⁻²² Ya munhidum hi pingngit di wangwang nah puun di kakatlubung an nahaniyan hi holok an lotus weno nadan kaiw an willow. ²³ Adi tumakut nah nakal-ot an danum nah Wangwang an Jordan ya adina pagan-anu takon di mungkapalaghikan di angana nah danum. ²⁴ Dahdiy mabalin an mangulap kediye ta dopapona? Ya dahdiy kabaelasan mangakod hi onlong na?

41 Nomnomom ke bo nan aggayam an Lebayatan, kon kabaelan an mampap kediye katatakut an aggayam nah baybay ta bunwitom weno bobodam di hungahung na? ² Ya kon kabaelan an tudukon di onlong nat gakdam ta maguyud, weno tuwikom hi pahul muy pangal nat ³ mumpahpahmok mon he-a? ⁴ Kon tobalona nin an mummuttatyun he-at inggana? ⁵ Kon mabalin an ayumom, umat hi hamuti ta idat muh iimbabalem ta ay-ayyamon da? ⁶ Ya kon mabalin an igattang mu nadah munggattang ta gogodon dat igattang dah tendaan da? ⁷ Kon mipanot di pahul hi bolat na ten tanodon? ⁸ Ipatna ken di tagun liputan hidiyen katatakut an aggayam ya hidiyey poppog di nitaguwan diyen tagu. ⁹ Adinadaman madpap te takon di pangang-angan di tagu ke hiya ya matu-i gapu takut na. ¹⁰ Athidi ken maid di mabalin an mundistulbu kediye Lebayatan ya dahdiy mabalin an makihangan ha-on? ¹¹ Dahdiy mabalin an mangipatnan mungngohen ha-on yaden adi makastigu? Ha-oy di nunlutun am-in hi nganneh diye.

¹² Pinhod kun ipainila an nakal-ot ya onngal nan Lebayatan. ¹³ Ya maid di mabalin an mamik-i weno manuduk hi bolat na. ¹⁴ Ya maid boy mabalin an man-akang hi tokona te katatakut an abuy bob-ana. ¹⁵ Hanadan naod-oddan hiphip nay kay happiyona. ^{16,17} Nakaddummit dan adi maappil, kinali takon di dib-dib ya adi humgop.

¹⁸ Deket himmakti ya mumbonyag di matanan maka-ingit an umat hi ingit di algo nah mungkabigat. ¹⁹ Ya bumudal di kay apuy ya balah tokona. ²⁰ Mamuddal boy ahuk hi onlong nan umat hi ahuk di mungkaghob an maatan holok. ²¹ Padalangon di yahyanay bala ne bumudal di dalang di apuy hi tokona.

²² Ongal di bagang na ya katatakut di ang-ang na. ²³ Ya makulhin am-in di adol nan kay gumok. ²⁴ Ya mialig nah makakkulhin batuy puhu nan adin-abu tumakut. ²⁵ Deket immina ya takon nadan kalkal-otan ya tumakut da ya maid di maat da hin mumpalaghik. ²⁶ Adinadaman maliputan hidiyen Lebayatan te takon di ispada weno pahul ya adi gumla. ²⁷ Deket iusal di gumok ya giniling ya maid di hilbina te kay da dagami ya kay da nadunut an kaiw. ²⁸ Adina ikinay pana ya deket binayyabe da ya kay dagami ya abu nan bayyaben niwelen hiya. ²⁹ Adina bo ikinay pat-u ya kay na katataw-an di pahul an mitanod ke hiya.

³⁰ Makakkulhiy hiphip di putuna ya matadom ta kay naaladu nan lutan kumadapana.

³¹ Deke bot mungkekeh dalam di baybay ya kiwakiwona nan danum ta kay munluluwag ³² ya kay mumbobolan upag. ³³ Maid di takut na ya maid di udum an aggayam tuh lutan umat ke hiya. ³⁴ Hiyay ap-apun am-in di mailom an aggayam. Kay maid di bilbilang di udum an aggayam hi panibona te namahig di pumphahiya na.”

Hay inhumang Job ke Apu Dios

42 Hinumang Job hi APU DIOS an kananay ² “APU DIOS, inilak an ongal di kabaalam te mabalin an atom am-in di nganneh diye ya maid di mangipatikod ke he-a. ³ Kanam di ‘Dahdih tuwen ena udot kahingon di punnomnom ku yaden maid di inila na?’ Ha-oy hidiye! Man-uke ya kalkalyok nadan umipamodwong ke ha-on an adik maawatan.

⁴ Kinalim bon mundongolak ta kumali kat humangok di hanhanam ke ha-on.

⁵ Handi ya dingngol kuy kinalin di udum an tatagu ke ha-on mipanggep ke he-a. Mu ad uwani ya tinibo dakan ha-oy. ⁶ Kinali bumainak ya muntutuyuwak ta deyan um-umbunak hi dap-ul ta pangipatibok an muntutuyuwak.”

⁷ Nagibbun kimmalih APU DIOS ke Job ot kananan Eliphas an iTeman di “Bumoh-olak ke he-a ya nadah duwan gayyum mu te adi makulug di kinali yu mipanggep ke ha-on. Adi kayu umat ke Job an muttatyuk an makulug peman di kinalina mipanggep ke ha-on.

⁸ Umie kayun Job hi pitun baka ya pitun lakin kalnero ta iappit yun ha-on gapu liwat yu. Idasalan dakayun hiya ta adik aton nan lebbeng nan kastigu yu gapun dadiyen inat yu. Adi kayu umat ke Job an muttatyuk an makulug peman di kinalina mipanggep ke ha-on.”

⁹ Inun-unud da Eliphas, hi Bildad ya hi Sophar hidiyen kinalin APU DIOS ot donglonay dasal Job.

¹⁰ Kediye nagibbun indasalan Job nadan gagayyum na ya imbangngad APU DIOS di kinadangyanan impundubli nay kinadakol na. ¹¹ Indani ya immali da uppey iiba na ya gagayyum na ot munhahamul dah bale-na. Impatibo da moy homok dan hiya ya inalubyag da nah namahig an hinolholtap nan impaalin APU DIOS ke hiya. Ya am-in da ya indatan dah Job hi pihhu ya singsing an balituk.

¹² Binendisyonan APU DIOS hi Job hi dakdakol mu handi ot ad uwani mo ya himpulut opat an libuy kalnerona, onom an libuy kamel na, duwan libuy baka na ya hinlibuy kabayu na. ¹³ Nawada boy pitun linalakin imbabalena ya tulun binabai. ¹⁴ Hanan panguluwan an babai ya hi Jemimah, hi Kesiah di nihaynod ya nan udiyan ya hi Keren Happuk. ¹⁵ Maddikit an abu dadiyen binabain imbabalen Job. Ya maid di udum an binabai tuh lutan miingngon diday kinamaddikit da. Indatan Job didah lutan tawid da umat nadah linalakin tutulang da.

¹⁶ Nipalpu kediye ya numbiyag pay hi Job hi hinggatut ta nap-at an toon ot mapidwan naap-apuwan ya tinibona pay dadiyen inap-apuna. ¹⁷ Naka-am-amah Job ya malinggop di nitaguwana ot ahi mate.

Psalms

Hay mipanggep ketuwen liblu an Psalms

Hituwen liblu an Psalms ya naamung an kakantan intudok nadan Hebrew an mangulug ke Apu Dios. Datuwen kanta ya mausal hi pundayaw ke Apu Dios ya bumaddang nadah mangulug an mundayaw ya mangun-unud ke hiyah kabigabigat.

Datuwey ikantan nadan Hebrew hi kaamungan dan mundayaw ke Apu Dios. Hay udum ke datuwen kanta ya idasal dah pumbagaan dan Apu Dios hi baddang ta baddangana didah ligat da (umat hi Psalm 55) weno ta paphodona dida hin mundogo da. (Psalm 6 ya 41) Hay udum ya kantah puntutuyuan hi liwat ke Apu Dios. (Tibon yuy Psalms 32, 38, 51 ya 130.) Hay udum ya kantah pundayaw ke Apu Dios. (Tibon yu Psalms 113, 117 ya 145-150) Hay udum ya tugun nadah mangulug ke Apu Dios ya hay ine-en di pumbiyag da. Hay udum ya ipainilany inat Apu Dios an nangih-wang hi tatagunah buhul da. (Tibon yuy Psalms 18, 81 ya 107)

Wadada boy udum ketuwen liblu an Psalms an kalkalyonay mipanggep ke Jesu Kristo ya nadan ahina aton hantuh aliyana lutat patibonan hiya nan pinilin Apu Dios an Patul ya mangipaptok hi tatagu ya ahi mamahuwan hi kate. (Iingngo yuy Psalm 22 ya Acts 4:25-27 ya 13:33-34.) Hiya boy tinuddun Apu Dios an miappit gapuh liwat taku. (Tibon yuy Psalm 40:6-8 ya Hebrews 10:1-10.) Kinalin bon Apu Dios an hi Jesus ya mumbalin hi Natag-en padi. (Psalm 110 ya Hebrews 7:17-21) Hi Jesus mismuy mialig an "batu" an pinilin Apu Dios. (Psalm 118:22-23 ya Matthew 21:42)

Hay Namangulun Liblun di Psalms (1-41)

1 Umamlong nan tagun adina un-unudon di itugun nadan gaga-ihon tatagu. Adina iun-unud nadah gaga-ihon aton da ya adi makihayhayyup nadah mungngohe ke APU DIOS. ² Te hay pun-anlaana ya hay pangun-unudana tugun APU DIOS an adaadalona ya nomnomnomonah kabigabigat ya kahilohilong.

³ Mabendisyonan am-in di atona, umat nah kaiw an tinummol hi pingngit di wangwang an adi makleng, mu maluwab ya makabbunga.

⁴ Mu adi athidiy maat nadah gaga-ihon tatagu te mialig da nah dugin itayap di dibdib. ⁵ Ta hantuh punhumalyaan APU DIOS ya adina homkon dida ya adida mabalin an e makihayyup nadah makangngun-unud ke hiya.

⁶ Ahi madadag nadan gaga-ihon tatagu, mu nadan tatagun makangngun-unud ke APU DIOS ya ipaptok na dida.

2 Antipet e umalih nomnom di tataguh kabobboblen e mungngohen APU DIOS? Ya tipe nin ta hay maid di hilbinay nonomnomon dan aton? ² Hana-da ke bon papatul ya aap-apu da ya mumbabaddang dan mumplanun makihanggan APU DIOS ya nan tin-

uddu nan patul. ¹³ Kanan day "Hanggaon taku didat poppogon takuy nihbutan takun dida ta bokon mo diday mun-ap-apun ditaku."

⁴ Mu hi Apu Dios an wadah dih pun-ap-apuwanah langit ya tattataw-anay planu dan maid di hilbina. ⁵ Indani ya bimmoh-ol ke dida ya timmattakut da nah namahig an boh-ol na. ⁶ Kananay "Inhamad kuy pun-ap-apuwan nan patul kud Zion an bilid ku." ^{††}

⁷ Kanan diyen natuddun patul di "Ipainilak di kinalin APU DIOS ke ha-on. Kananay 'Imbabale dakan ha-on. Ipainilak mod uwanin ha-oy hi Amam. ⁸ Ibagam ke ha-on ta idat kuy kalebbengam an mun-ap-apun am-in hi kabobboble tuh luta. ⁹ Ongal di kabaalam an ahi mun-ap-apun dida ya nalakay panadagam ke didan umat hi pumpuhikam hi bangan nakapyah pula."

¹⁰ Kinali dakayun papatul ya aap-apuh kabobboble, pakannomnomon yuy aton yu! Nomnomon yuh tuwet pun-adalan yu. ¹¹ Munhilbi kayun APU DIOS ya un-unudon yuy pinhod na ya adiyu ngohayon. ¹² Mangun-unud kayun hiya ^{††} te deket ngohayon yu ya pinghana-di ya bimmoh-ol ta poppogonay biyag yu.

[†] Acts 4:25-26 ^{††} Hay kibalinan di Zion handi ya nan boblen David an Jerusalem ya kanan da damdaman bilid an kawad-an nan Templo. [‡] Tibon yuy Acts 13:33 ya Hebrews 1:5 ya 5:5. ^{††} Waday udum an nitudok an kanan day "Mangun-unud kayu nah Imbabalena."

Mu nada ken mundinol ke hiyan kihikugan da ya ongal di amlong da.

Hay kantan David handih inibtikanah Absalom an imbabalena

3 APU DIOS, baddanganak anhan te dakol di buhul kun makihuggin ha-on. ² Hay mipanggep ke ha-on di kalkalyon dan kanan day "Kon ihwang Apu Dios hidiyen tagu?"

³ Mu takon di athidiy kanan da, APU DIOS, ya inilak an ihwangak ke he-a hi ngannen ad-adin maat. Patulidonak ya ipadayawak ke he-a. ⁴ Deket mumpahpahmokak an mundasal ke he-at baddanganak on dingngol muy dasal ku nah bilid an kad-am.

⁵ Ya deket nahuyopak nah hilong ya iadugak ke he-at malinggopak an bumangun nah biggatna. ⁶ Kinali adiyak tumakut nadah kalibulibun buhul kun nunlikkub ke ha-on.

⁷ Umina ka anhan ta ihwangak, APU DIOS, te he-ay Dios ku. Dadagom nadan buhul kut maid di mangat hi gaga-iho ke ha-on.

⁸ Kon bokon he-a, APU DIOS, di nangamung an mangipangapput hi pinhod mun pangapputon? Hana ot ta bendisyonan dakamin tatagum.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwe ya magitalaan

4 APU DIOS an mangitakdog ke ha-on, humangom anhan di dasal ku. Deket waday kabulubulunak on baddanganak ke he-a. Kinali daan mo anhan ta homkonak bod uwanit donglom tun dasal ku.

² Dakayun tatagu, tipe anhan ta pinhod yun abun pa-iyon di ngadan ku? Kon-anat ahiyu itikod an mumpabahul hi langkak ke ha-on?

³ Hituwey nomnomon yu: Hi APU DIOS ya inappil na nadan mangun-unud ke hiya te diday tataguna. Deket mundasalak ke hiya ya humangonay dasal ku.

⁴ Dakayun tatagu, deket waday bimmoh-olan yu ya tibon yu ta bokon hidiyey humlun hi punliwatan yu. † Pakannomnomon yuy mipanggep ketuwe ten mibakbakillang kayu nah hilong.

⁵ Mundinol kayun APU DIOS ya iappit yuy lebbengnan miappit ke hiya.

⁶ Wada day tatagun kanan day "Dahdi anhan di bu-maddang ke dakami?"

Kinali, APU DIOS, ipatibom anhan di ulem ke dakami.

⁷ Ong-ongal di indat mun ha-on hi pun-amlongak mu nadan pinuppumhod di inliyak da ya dakol di mainum an kinapya da.

⁸ Makallinggopak, kinali makahhuyopak nah hilong te ipaptokak ke he-a, APU DIOS, ta maid di maat hi ad-adi.

† *Tibon yuy Ephesus 4:26*

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kantan maunnudan hi ingiing

^{1,2} APU DIOS, donglom anhan di dasal ku. Uhdunganak tuh punholholtapak. He-a ya abuy pumbagaak hi baddang te he-ay Patul ya Dios ku, maid di udum.

³ Kabiggabiggatna on donglonak an mundasal ke he-a ya deke on hinhin-od kuy humang mu.

⁴ He-a, APU DIOS ya adim pippinhodan di gaga-iho. Takon di ittay an punliwatan ya adim iabulut. ⁵ Ya adim pinhod an tibtibbon nadan mumpahhiyan tatagu ya kahingngitam am-in nadan mangat hi gaga-iho.

⁶ Dadagom am-in nadan makallangkak an tatagu ya kahingngitam nadan pumate takon nadan humahhaul hi ibba dan tagu.

⁷ Mu gapuh ongal an homok mu ya umaliyak ta dayawon daka nah Templom an kawad-am. ⁸ APU DIOS, baddanganak anhan ta ituttudum di atok te dakol di makibuhul ke ha-on.

⁹ Adida midinol te maid di makulug hi kalyon da. Hay dumadag di umanhan an pinhod dan aton. Hay tokoda ya mialig nah ugge natangob an lubuk an maka-agub te gaga-ihoy kali da. †† Ya hauhaulon day ibba dan tagu. ¹⁰ Apu Dios, kastiguwom dida ya pumbalnom nadan gaga-ihon planu dah kadadagan da. Kaanom dida tuh boblen kawad-am te ngohayon dakan hay punliwatan di atoaton da.

¹¹ Mu nadan tatagun madinol an mihikug ke he-a ya maan-anla da ya mungkankanta da. Ipaptok mu dida te pinpinhod daka ya he-ay kalpuwan di amlong da.

¹² Bendisyonam didan makangngun-unud ke he-a, APU DIOS. Paddungnay happiyo da nan ongal an pamhod mu.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwe ya magitalaan

6 APU DIOS, adika anhan bumobboh-ol ke ha-on ya adiyak kastiguwon gapuh boh-ol mu. ² Homkonak, APU DIOS ya pal-otonak ot ya abu te dehtun nakakapuyak an maid moy olot ku ³ ya ongal di kabulubulunak. Kinali hahad-ok di pamaddangam ke ha-on, mu kakon-ana, APU DIOS?

⁴ Umali ka anhan APU DIOS, ta gapuh nahamad an pamhod mu ya ihwangak tuh katayak. ⁵ Te maid di munnomnom ya mundayaw ke he-a nah boblen di nate.

⁶ Kimmapuy di adol ku gapuh namahig an kogakogak hi kahilohilong ta deyan matitinay kahuyopak hi luwak. ⁷ Ya adiyak mo pakatibo te linullumtuk di matak gapuh kogakogak hi pangat di buhul kun ha-on.

^{8,9} Dakayun gaga-ihon tatagu, ume-ele kayun ha-on te dingngol APU DIOS di kogak ya dasal kuh pumba-

†† *Romans 3:13*

gaak hi baddang na. ¹⁰ Ta hidiye nan maapput am-in di buhul kut mabulun da ya mibabain dan madog-al hi kad-an taku.

Hay kantan David an ingkantan APU DIOS mipanggep ke Kus an holag Benjamin

7 AP-APU an Dios ku, mihikugak anhan ke he-at ihwangak hi gaga-ihon aton nadan buhul kun mamudupudug ke ha-on. ² Te deket adiyak ihwang ya kay da layon an mangibtik ke ha-on. Adiyak ke baddangan ke he-a ya ieyak nah maid di mangihwang ke ha-on ta eyak banik-iyon hidi.

^{3,4} AP-APU an Dios ku, deket waday nil-un inat kuh ad-adih ibbak an tagu, weno inihdul kuy gayyum ku weno waday pinlok hi limmun di buhul kun maid di gapuna ⁵ ya takon di iabulut mun pudugonak hi buhul kut dopaponak ta patayonak, ya takon di mihdiyak nah lutan nibakilangak.

⁶ Umina ka anhan, APU DIOS, ta baddanganak. Ihanggam di boh-ol mu nadah buhul kun bumobboh-ol ke ha-on ta atom ke diday lebbengnan maat mipu-un hi kinalimpiyum. ⁷ Amungom am-in di tataguh kabobboblet mun-ap-apu kan dida hinah langit. ⁸ APU DIOS, he-ay munhumalyan am-in hi tagu. Mu ha-oy ke pe ya kalyom an maid di numbahulak te maid di ek inat hi gaga-iho. ⁹ He-a ya makaphod kan abun Dios, inilam hin maphod weno ad-adiy wadah nomnom di tagu. Kinali patikodom anhan di gaga-ihon at-atton nadan adi mangulug. Ya idat muy gun-udon nadan makangngun-unud ke he-a.

¹⁰ Hi Apu Dios di kihikugak te ihwang na nadan makangngun-unud ke hiya. ¹¹ Ya maandong di punhumalyana, kinali adina ibahhon kastiguwon nadan gaga-ihon tatagu.

¹² Deket adi muntutuyu nadan gaga-ihon tatagu ya nidadaan hi Apu Dios an mangastigun didan haitonay ispadana ya idadaan nay panana. ¹³ Ya idadaana nan katatakut an almas na ya idadaana bo nan mundadalang an panana.

¹⁴ Hay gaga-ihon tagu ya gaga-ihoy nonomnomona, iplanunay atonan humlun hi gulu ya haulonay tatagu.

¹⁵ Mungka-ut boh bitut kaknaan di udum an tatagu, mu hiya ot ya abuy makna. ¹⁶ Ya nan gulun atonah ibana ya mibangngad ke hiya. Athidi bon maat ke hiya nan gaga-ihon implanunan atonah ibbanan tagu.

¹⁷ Mu ha-oy ke pe ya mumpasalamatak ke APU DIOS te maandong di pangatna ya ikantak di pundayaw kuh ngadan nan AP-APU an Katagtag-ayan.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwe ya magitalaan

8 APU DIOS an Ap-apu mi, hay kinatag-em ya makattibon am-in tuh luta. Ya hay dayaw mu ya maid di kiingngohanad kabunyan.

² Takon di u-unga ya goggolang ya natuttuduwan hi maphod an pundayaw ke he-a. [†] Ya gapuh ongal an kabaalam ya nalakan apputom nadan buhul mun mungngohen he-a.

³ Deket intangad ku nah lintum an kabunyan ta tini-bok nan bulan ya nadan bittuwon an inha-ad mu nah kiha-adan da ⁴ ya mipanomnom an hay tagu ya naba-ba, yaden tipet pakannomnomom ya paka-ippaptok mu dida? ⁵ Lintum didan nababbaba mu he-a, ^{††} ya ongal di nangipadayawam ke dida. ⁶ Diday impun-apapum am-in hanadah lintum, ^{‡7} umat nadah kalnero, baka, nadan udum an aggayam, ⁸ hamuti, dolog ya am-in nadan wadah baybay.

⁹ APU DIOS an Ap-apu mi, makulug an hay kinatag-em ya makattibon am-in tuh luta.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta mipanggep hi natayan nan imbabale

9 APU DIOS, dayawon dakah puhuk ya hi nomnom ku. Kalkalyok am-in di inat mun makakkaphod. ² Maan-anlaak gapun he-a ya ikantak di pundayaw kun he-a, Ap-apu an Kabaalaman am-in.

³ Deket he-ay nakihanggih buhul ku ya na-ala on natu-i dat mate da. ⁴ Man-uke ya maandong ya limpiyuy punhumalyam, kinali impatibom an maid di bahul ku.

⁵ Mu nada ken gaga-ihon tataguh kabobboblen adi mangulug ke he-a ya kanam di nabahulan da, ta hidiye nan dadagom didat makal-iwan dat nanga-mung. ⁶ Impakadaddag muy buhul mi, takon di boble da ta makal-iwan dat nangamung.

⁷ Mu he-a, APU DIOS ya mumpatul kat nangamung. Dehna ka nah ubunam an munhumalyan am-in hi tatagu. ⁸ Maandong di punhumalyam ya limpiyuy pun-apapum.

⁹ APU DIOS, he-ay kihikugan nadan mipaholholtap ya he-ay bumaddang nah tiempon di ligat. ¹⁰ Hanadan nanginilan he-a, APU DIOS ya he-ay pundinolan da te adim oggan iwalong nadan munhapul ke he-a.

¹¹ Mungkanta takuh pundayaw takun APU DIOS an Ap-apud Jerusalem. Kalkalyon takun am-in hi tatagu nadan makaphod an inat na. ¹² Adina kal-iwan nadan munholholtap ya adina kal-iwan di mumpahpahmok an mumbagah baddang ya kastiguwona nadan pumatepate.

[†] Tibon yuy Mateo 21:16 ^{††} Hay kibalinan di "he-a" ya damana bon "nadan anghel." Tibon yuy Hebrews 2:7. [‡] Hebrews 2:6-8

¹³ Homkonak anhan, APU DIOS, ta tibom tun pumpa-holholtap di buhul kun ha-on. Baddanganak ta adiyak mate ¹⁴ ta dayawon dakah hinangngab di dakol an tatagu nadah hogpan ad Jerusalem ya ta ipatibok di pun-an-anlaak hi nangihwangam ke ha-on.

¹⁵ Hanadan gaga-ihon tatagun adi mangulug ke APU DIOS ya nungka-ut dah bitun kaknaan di ibba dan tagu, mu dida ot abuy naknah di. ¹⁶ Hi APU DIOS ya mainilay kinaDios na nah maandong an punhumalyana. Kinali, dadiyen tatagu ya makna dah bitun kina-utan da.

¹⁷ Hay lubukan di pangayan nadan gaga-ihon. Ya hidiye damdamay gun-udon am-in nadan tatagun nangiwalong ke Apu Dios. ¹⁸ Mu nadan nawotwot an tatagu ya adida makal-iwan ya adi munnananong an adi midat di namnamaon da.

¹⁹ APU DIOS umina ka! Adim iabulut an e daka ngohayon hi tatagu! Humalyaom ot ya abu didat kalyom di numbahulan da. ²⁰ AP-APU mi, wadaom di takut ke dida ya ipainilam ke didan tagu da ya abu.

10 APU DIOS, tipe anhan ta maka-iddawi kan dakami ya tipet mitalu ka ten waday ligat mi?

² Mumpahhiya nadan gaga-ihon tatagu ya paliglita-ton day nawotwot. Daan mo anhan AP-APU ta diday munholtap nadah gaga-ihon implanu dan aton hi ibba dan tagu ³ te ipahhiya day gaga-ihon omnawan da. Adi daka lispituwon ke dadiyen naagum an tatagu te kahingon daka. ¹⁴ Dida ya adi daka ibilang an Dios da ya adi daka mahapul te nakattag-ey punnomnom dah adol da. ⁵ Yaden maphod udot di pumbalanan am-in di aton da. Ya taltalangaan da bo udot di buhul da. Mu adida maawatan di ine-en di pangastigum ke didah udum hi algo. ⁶ Kanan dah adol day "Maphod am-in di pumbalanan di aton mi ya nunna-ud an maid di ligat an umalin dakami."

⁷ Mun-idut da †† ya langkak di kalkalyon da. Deke bot kimmali da ya manaktakut da. Nakaidadaan bo udot di umipahingit ya gaga-ihon kalyon da. ⁸ Eda muntalu nadah munhihlong ta mumbotak dah kumpulmin mala-ut patayon da takon di maid di bahul da. Ya eda pe tuwali munhood hi patayon dah maid di kabaelanan mundipendal hi adol na. ⁹ Umat da nadah layon an nunlokman munhood hi dopapona. Umat da bo nadah mun-anup an kinna da ke nan botbotakkon da ya alan dat pun-ie da. ¹⁰ Nakal-ot da, ta hidiye nan maid di maat nadan dopapon da te maid di kabaelan da, kinali mahmok da mo kattog. ¹¹ Kanan nadan gaga-ihon tataguy "Ugge inilan Apu Dios di at-atton taku te adi ditaku tibtibbon."

† Hay udum an tatagun nun-adal hi kalin di Hebrew ya kanan day hay kibalinan tuwe ya "Lispituwon da nadan naagum an tatagu ya gaga-ihoy kalyon da mipanggep ke he-a, APU DIOS." †† Tibon yuy Romans 3:14

¹² APU DIOS, kastiguwom nadan gaga-ihon tatagu, mu adim anhan kal-iwan nadan mahmok ta baddanganak dida. ¹³ Tipe nin ta damanan pihulon daka nadah gaga-ihon tatagu, ya kanan da bo udot hi adol day: Adiyak kastiguwon ke hiya?

¹⁴ Mu he-a, APU DIOS ya tibom kaya nadan aton dan umipabulun ya humlun hi ligat di udum an tatagu ta kastiguwom dida. He-ay pundinolan nadan maid di kabaelan da ya he-ay mangitakdog nadah napuh-ig.

¹⁵ Ma-idom di kabaelan nadan gaga-ihon tatagu ya kastiguwom dida inggana itikod dan mangat hi gaga-ihon. ¹⁶ He-ay munnanong an patul ta nangamung. Ya nadan mundayaw hi udum an dios ya mama-id da tuh boblem.

¹⁷ APU DIOS, inilak an donglom di dasal nadan mahmok an tatagut alubyagom dida. ¹⁸ Donglom anhan di pumpahpahmok nadan mipaligligat ya nadan napuh-ig ta itakdog mu didat adi mo tanaktakuton di tatagu dida.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

11 Hi APU DIOS di kihikugak, kinali adiyu kanan ke ha-on di "Eka nadah bilid ta umat ka nadah hamutin e mihikug hidi. ² Te indadaan nadan gaga-ihon tataguy pana dat idalunu dan panaon nadan limpiyun tatagu. ³ Nganney maat di limpiyun tagu hin maid di ustuh linteg?"

⁴ Mu hi APU DIOS an wadah dih Templonah langit an pun-ap-apuwana ya uh-uhdunganan am-in di tatagu takon di daana, kinali inilanan am-in di at-atton da. ⁵ Om, tibtibbonay at-atton nadan maphod ya gaga-ihon tatagu. Kahingngitana nadan tatagun pumapat-te. ⁶ Ta hidiye nan ahina ipaaliy mundadalang an apuy ya maka-atung an dibdib nadah gaga-ihon tatagut kastiguwona dida.

⁷ Makakkaphod hi APU DIOS ya pakappinhod nay limpiyu. Ta hidiye nan ahi makihayyup nadan maphod an tatagun hiya.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magitalaan

12 Tibom anhan, APU DIOS di atom te mungka-maid da moy mangun-unud ke he-a. Maid moy damanan pundinolan takon di oha. ² Takon di hinagon da ya langkakan da te man-ut maphod di kalyon da, mu gaga-ihoy wadah nomnom da.

³ Upupom, APU DIOS di tokon nadan athidin tatagu te man-ut maphod di kali da muden gaga-ihoy wadah nomnom da. Ya upupom damdamay tokon nadan mumpahhiyan kanan day ⁴ "Mahapit taku, kinali nala-ka takun ihapitan di dahdin tagut apputon taku. Ya

dahdiy kabaelasan mangipatikod ke ditaku nadah pinhod takun aton?"

⁵ Mu himmumang hi APU DIOS an kananay "Tinibok di ma-ma-at nadah mahmok ya nawotwot an tatagu. Ya dingngol kuy palak da gapuh namahig an punholholtapan da. Ta hidiye nan umaliyak ta ihwang ku dida te hidiyey nabayag an hahad-on dan atok."

⁶ Am-in di kalyon APU DIOS ya makulug ya midinol, umat nah nakammahman silber an namimpitun nalanat, ta hidiye nan adi e punhalinduwaan di kalyona.

⁷ Ot gapu te athidi ya inila mi, APU DIOS an ipaptok mu nadan mipaligligat an tatagu ya ihwang mut nangamung didah ad-adin aton nadan gaga-ihon tatagu, ⁸ te takon di kay da hiyyahiyyan mundaldallan ya pakatoballon am-in di tataguy gaga-ihon at-atton da.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

13 APU DIOS, kon kal-iwanak ta nangamung? Kon-anay pangitikodam an mangiwalong ke ha-on?

² Kon-anay kapoppogan tun kabulubulunak? Kon athitu pe kattog hi kabigabigat an u-umyungak? Adim anhan iabulut an eyak anapputon hi buhul ku.

³ Uhdunganak anhan, APU DIOS, ta humangom di dasal ku. Pabangngadom di olot ku ta adiyak mate.

⁴ Te deket mateyak ya kanan nan buhul kuy "Tamta-mana! Naapput bo kaya!" Ne mun-am-amlong mo nadan udum an buhul ku gapuh naapputak.

⁵ Mu mundinolak hi nahamad an pamhod mun ha-on. Ya mun-am-amlongak te ihwangak ke he-a. ⁶ Ikan-taan daka, APU DIOS, te makaphod kan ha-on.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

14 Hanadan makudang di nomnom da ya kanan dah nomnom day "Maid di Dios." Dida ya gaga-ihon abuy nomnom da ya gaga-iho boy aton da. Maid ni-moy ohan didan mangat hi maphod.

² Uh-uhdungan APU DIOS hi langit di tatagu tuh lutat tibona hin wada ke diday nanomnoman an pinhod dan abun inilaon hiya, ³ mu maid. Te am-in di tagu ya inwalong dah APU DIOS. Maid ni-moy ohan mangat hi maphod te numbalin dan am-in hi gaga-iho. †

⁴ Kanan APU DIOS di "Tipet nanongnan makulhiy ulun nadan gaga-ihon tatagu? Adida mundasal ke ha-on. Ya pulhon day limmun di tataguk ta hidiyey kitaguwon da."

⁵ Mu ahida tumattakut te ahi ipatibon Apu Dios an pakabbaddangana nadan tatagun makangngun-unud ke hiya. ⁶ Nguddanon di gaga-ihon tatagun pa-iyon di

planun nadan mahmok an tatagu, mu ipaptok met-laing APU DIOS dida.

⁷ Kay-ahan ya waday malpud Zion an mangihwang nadah holag Israel hi buhul da te paphodon bon APU DIOS didat uma-amlong da.

Hay kantan David

15 APU DIOS, inilak an hay mabalin an makiha-ad ke he-a nah Templom nah madayaw an bilid mu ² ya nan tagun makangngun-unud hi pinhod mu ya nan limpiyuy atona ya kalyona.

³ Hidiyen tagu ya adina kalyon di pama-inah ibbanan tagu, adina aton di gaga-ihoh ibbana ya adina tum-tumbukon di hinag-ona. ⁴ Adina ibilang nadan tatagun adi tobalon APU DIOS, mu tobalona nadan makangngun-unud ke hiya. Ya deket waday kinalina ya paan-nungonan aton, takon di naligat. ⁵ Mumpagawat hin waday pihhuna, mu adina paporsiento. Ya adina abuluton an mabayadan ta e muntistiguh langkak ta kilul-uan nadan maid di bahul na.

Hanan tagun athinay pangi-ena ya munnananong di pakihayyupanan APU DIOS.

Hay kantan David

16 Apu Dios, tibom anhan ta maid di maat ke ha-on hi ad-adi te he-ay pundinolak an kihikugak.

² Kanak ke APU DIOS di "He-ay Apuk, am-in di wadan ha-on ya nalpun he-a."

³ Pakatoballok nadan makangngun-unud ke APU DIOS ya umamlongak an maki-kien dida.

⁴ Mu nadan tatagun hay udum an dios di dayawon da ya mad-uman di ligat da. Adiyak pe makid-um ke didan mun-appit ya adik dayawon di dios da.

⁵ APU DIOS, he-a ya abuy mialig an tawid ku ya idat mun am-in di mahapul ku. Ya he-ay mangipaduttuk hi nitaguwak. ⁶ Paddungnay impatawidanak hi makaphod an luta te makakkaphod di nitaguwak an indat mun ha-on.

⁷ Dayawok hi APU DIOS an mangituttuduh maphod an atok, takon nah hilog ya ipanomnom nan ha-on nadan tuguna. ⁸ Ya inilak an hiya ya wadat nangamung ke ha-on, kinali madinolak.

⁹ Ta hidiye nan maan-anlaak an mangalkalih kaphod mu, APU DIOS. Takon di mateyak ya inilak an mahuwanak ke he-at ¹⁰ adiyak punnanongon hi lubuk ta adiyak mabuluk hidi te ha-oy di pinilim an mut-tatyum. ††† Impainilam ke ha-on an mahuwanak hi katayak ya mun-am-amlongak te wada kat nangamung an pundinolak. ‡

† Romans 3:10-12

†† Acts 13:35 ‡ Tibon yuy Acts 2:25-28

Hay dasal David

17 Donglom anhan di dasal ku, APU DIOS. Idasal kun baddanganak ta hay maandong di maat ke ha-on. Om, donglom anhan tun dasal kun nalpuh puhuk. ² Kalyom an maid di bahul ku te inilam di ineen di limpiyu.

³ Inilam di wadah puhuk ya nomnom ku te takon nah hilong ya patnaanak ta tibom hin waday gaga-ihoh puhuk ya nomnom ku, mu maid di mahamak mu. Man-uke ya nonomnomok an maid di ek kalyon hi humlun hi ek punliwatan. ⁴ Inun-unud kuy tugun mu ot uggeyak naki-kie nadah mabungot ya gaga-ihon tatagu. ⁵ Ya impunnanong kun mangun-unud ke he-a ot maid di ek imbahho nadah tugun mu.

⁶ Apu Dios, man-uket mundasalak ke he-a ya inilak an humangom di dasal ku, kinali uhdunganak anhan ta donglom di dasal ku. ⁷ Ipatibom di nahamad an pamhod mu nah umipamodwong an pangihwangam ke ha-on. Gapuh ongal an kabaalam ya ihwang mu nadan mumpabaddang ke he-at maid di ad-adin aton di buhul dan dida. ⁸ Aduganak anhan an pakappinhod mun paddungnay haniyanak nah a-on di payak mu. ⁹ Om, aduganak ta maid di aton nadan gaga-ihon tatagu ya nadan katatakut an buhul kun nunlikkub ke ha-on.

¹⁰ Maid di homok da ya mumpahhiya da. ¹¹ Inunudak ke dida ot likkubonak ya hahalipat-an day pundopapan dan ha-on. ¹² Kay da naagangan an layon an munho-ho-od ke ha-on ta pumbik-iyak.

¹³ APU DIOS, umali ka anhan ta makihangga ka hantudah buhul kut apputom dida. Usalom di ispadam ta ihwangak hi aton hantudan gaga-ihon tatagu. ¹⁴ Om, ihwangak anhan gapuh ongal an kabaalam hi aton datuwen gaga-ihon tatagun hay gun-udon da ya am-muna hantudan wada tuh luta. Kastiguwom didat holtapon da nadan ligat an lebbengnan holtapon da. Ya hana ot ta takon di imbabale da ya inap-apu da ya munholtap da damdama.

¹⁵ Man-u pen ha-oy te madinolak an ahi daka tibon te makangngun-unudak ke he-a. Om, umamlongak an ahi manibon he-ah bumangunak.

Hay kantan David an muttatyun APU DIOS an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwey ingkantana handih nangihwangan APU DIOS ke hiya ke Saul ya nadan udum an buhul na.

18 Pakappinhod daka, APU DIOS, he-ay ikodhol ku. ² Ipaptokak ya ihwangak ke he-an Dios kun mialig an batun kihikugak ya mialig an happiyok. ³ Numpahpamokak ke he-a ya inihwangak nadah buhul ku, kinali he-ay dayawok.

^{4,5} Gaga-ihoy na-na-at ke ha-on ot namindakol an in-nang an mateyak ya paddungnay munho-ho-od nan lubuk ke ha-on. ⁶ Ot gapu ke dadiyen namahig an nunholholtapak ya numpabaddangak ke APU DIOS an Dios ku ya dingngol nay dasal ku nah Templonah langit ot baddanganak.

⁷ Gapuh boh-ol na nadah buhul ku ya nungkolyog ta takon nan tinaddogan di bibilid ya niwagot. ⁸ Paddungnay mun-aahuk di olong na ya mamudal hi tokonay dalang di apuy an gumeeng. ⁹ Imbughul nay kabunyan ot duma-ul an inggattinah mangitit an kulabut ¹⁰ ya nuntakkeh anghel ot mangen pun-itayap di dibdib. ¹¹ Inhaninah adol nay tapol ya mangitit an kulabut an nangdon hi udan. ¹² Nundagay hiyona nah mahdol an kulabut ot pun-ipae nay dalalu ya kil-at. ¹³ Hiya an AP-APU an Katagtag-ayan an Dios ya kidul di kalina. ¹⁴ Numpana na nadan buhul na ot mungkiwahit da ya impaalinay kil-at ot mamtik da. ¹⁵ Ya gapuh namahig an boh-ol na nadah buhul na ya nabudhan di dalinat di baybay takon nan tinaddogan tun luta.

¹⁶ Takon di dehdihi tap-onad kabunyan ya nunyuung ot guyudonak nah adallom an danum. ¹⁷ Inihwangak ke hiya nadah ongal di kabaalam da ya nungkal-ot an buhul kun adik kabaalam an hanggaon. ¹⁸ Ya inihwangak ke hiya handih immali day buhul kun nangubat ke ha-on nah tiempon waday ligat ku. ¹⁹ Man-uket binaddanganak ot ihwangak nadah katatakut an maat ke ha-on ya gapu te umamlong hi at-attok.

²⁰ Inat nah diyen hidiyey ginun-ud ku te maphod di at-attok ya maid di bahul ku. ²¹ Inun-unud ku nadan tuguna ya uggek inat di gaga-iho te uggek inwalongan hiya an Dios ku. ²² Ya uggek kinal-iwan nadan tuguna, mu inun-unud kun uggek nginohe. ²³ Inilanan maid di bahul ku te uggek inat di gaga-iho. ²⁴ Kinali indat APU DIOS di ginun-ud ku te maphod di at-attok ya inilanan maid di bahul ku.

²⁵ APU DIOS, makulug an adim iwalong nadan adi mangiwalong ke he-a ya maphod di pangat mu nadah maid di bahul na. ²⁶ Maandong di pangat mu nadah maphod di at-aton da, mu kastiguwom nadan mangat hi gaga-iho. ²⁷ Baddangam nadan mumpakumbaba ya ipababam nadan mumpahhiya.

²⁸ APU DIOS an Dios ku, mialig kan dilag kun mamatal hi tapol di biyag ku. ²⁹ Gapuh baddang mu ya kabaalam an apputon nadan makigubat ke ha-on ya gapuh olot kun indat mu ya hogpok di boble takon di nakaal-ladan.

³⁰ Makaphod hi APU DIOS, maid di nihallan pangiena. Ya makulug am-in di kalyona. Hiya ya mialig an happiyon manani nadah mihikug ke hiya. ³¹ Hiya ya abuy AP-APU. Hiya ya abuy mialig nah batun kihwangan taku. ³² Hiya ya abuy mangipal-ot ke ha-on ya hiyay bumaddang hi pangatak hi maphod. ³³ Baddanganak ke hiyat nal-otak an bumtik ta ibtikak nadan

buhul ku umat hi makawan ibtikanay mun-anup ta ume nadah natag-en bilid ta mihwang. ³⁴ Tinud-duwanak ta nalaingak an makigubat ya nal-otak an mangusal hi makodhol an pana.

³⁵ APU DIOS, impaptokak ke he-a ot ihwangak an paddungnay hinaniyanak nah happiyom. Binaddanganak te ongal di kabaalam ya makaulle kan ha-on ot deyan natag-ey saad ku. ³⁶ Ya gapuh baddang mu ya pamaptok mun ha-on ya maid di oha nadah buhul kuy nangapput ya nampap ke ha-on.

³⁷ Mu numpudug ku ot anhan dida ot apputok dida. Ya uggek intikod an nakigubat ke dida inggana nadadag am-in. ³⁸ Nungkatu-i dah hinangngab ku ya adida mo pakataddog. ³⁹ Man-uke ya indatanak ke he-ah olot kun makigubat ot apputok dadiyen buhul ku. ⁴⁰ Impatakut mu nadan buhul ku ot bumtik da. Ya gapuh boh baddang mu ya dinadag kun am-in nadan humihhingit ke ha-on. ⁴¹ Indani ya manamak dah bumaddang ke dida, mu maid. Numpahpahmok da bon APU DIOS, mu uggena inihwang dida. ⁴² Numpatek nadan buhul ku ot mungkiwahit dah kakalata ta umat da nah dap-ul an intayyap di dibdib.

⁴³ Inihwangak ot uggeyak pinate nadah mangohen tatagu ya tinudduwak an mun-ap-apu takon hanadah tataguh udum an boble. ⁴⁴ Ya deket kumaliyak ya ununudon dan am-in di kalyok. Takon nadan bokon ku tatagu ya munyuung dah punlispitu dan ha-on. ⁴⁵ Nama-id di tulid nadan buhul ku ot mungggagayonggong dan mungkaukat nadah nuntaluwan da.

⁴⁶ Madayaw hi APU DIOS an wadat nangamung! Hiya ya mialig nah batun kihikugak. Om, madayaw hi APU DIOS an mangihwang ke ha-on. ⁴⁷ Hiya an Dios di mangibaloh gaga-ihon aton nadan buhul kun ha-on. Binaddanganak ot apputok nadan buhul kuh kabob-boblet ha-oy di pun-ap-apu da. ⁴⁸ Ya ihwangak ke Apu Dios nadah buhul ku.

APU DIOS, uggem in-abulut an waday aton di buhul kun ha-on hi gaga-iho, mu impangapputak. ⁴⁹ Kinali, ikantak di pundayaw kun he-a an Dios hi kabobboble tuh luta. ⁵⁰ Impanganapputak an pinilim an patul ya impunnanong muy ulem ke ha-on an hi David ya nadan holag ku.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

19 Lintun Apu Dios nadan wadah kabunyan. Ya dadiyen lintunay kitib-an di kinatag-ena. ² Kabigabat ya kahilohilong ya dedahdin mangipainilah kinatag-ena, ³ takon di adida kumali. ⁴ Te nan ine-e day mangipainilan am-in hi tatagu tuh luta hi kinatag-en APU DIOS.

Winada nay kabunyan an kiha-adan di algon ⁵ nabigat ke on bimmudal an umat nah lalakin malahin an maka-an-anla weno umat nah makiapput an ihik nan e makibuttikan. ⁶ Ilappuna nah timilanat inggana nah kalin-obana. Ya deket pinumtang ya maid di ohan adi mangibok hi atung na.

⁷ Hanan tugun APU DIOS ya makaphod an paphodonay kinatagun di tagu. Midinol di tuguna ya umidat hi kanomnoman nadan makudang di nomnom na. ⁸ Maphod di tugun APU DIOS an ittutudunay limpiyu ya paphodonay nomnom di tagu. Ya nadan mangun-unud kediyen tugun ya umamlong da.

⁹ Maphod an dayawon hi APU DIOS. Hay pundayaw ke hiya ya munnanong ta nangamung. Limpiyu ya midinol nadan tuguna. ¹⁰ Nabalbalol an gamgaman dadiyen tuguna mu nan namahman balituk. Ya paddungnay malumlumii da mu nan danum di iyyukan. ¹¹ APU DIOS, datuwen tugun muy mangituddun ha-on an muttatyum hi maphod an atok ya ongal di magun-ud kuh pangun-unudak.

¹² Hay ine-en di tagu ya kay nakulap an adina tibon di nihallaana. Kinali kal-iwam anhan nadan bahul kun nala ot atok. ¹³ Ya baddanganak ta adik aton nadan inilak an punliwatan. Adim anhan iabulut an dumnot dadiyen ha-on. Ta kay anhan ya pumhod di pangiek ta adik mo aton di gaga-iho.

¹⁴ APU DIOS an mialig an batun kihikugak ya kihwangak, hana ot ta miunnud hi pinhod muy nomnom ku ya hay kalyok.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

20 Hana ot ta donglon APU DIOS di dasal mu nah tiempon maligatan ka. Om, hana ot ta ipaptok daka nah Ap-apun Dios Jacob. ² Hana ot ta malpu nah Templo nay baddang nan he-a. Ya hana ot ta malpu nah Bilid an Zion di pangipal-ot nan he-a. ³ Ya hana ot ta abulutona ya umipaamlong am-in di iappit mun hiya.

⁴ Hana ot ta idat nan am-in ke he-ay nganneh diyen ibagam. Ya hana ot ta baddangan dakat umannung an maat am-in di nomnomom an atom. ⁵ Ta muntukuk kami gapuh amlong mi te nangapput ka ya mun-an-anla kamih pundayawan min APU DIOS gapuh nangapputam. Ya hana ot ta hummangonay nganneh diyen ibagam ke hiya.

⁶ Inilak mon pangapputon APU DIOS nan tinud-dunan mumpatul. Donglonah di nah Templo nay dasal diyen patul ya baddanganah diyen patul am-in hi pakigubatana. Ta hiyay pangapputona gapuh ongal an kabaelana. ⁷ Hay udum an tatagu ya idinol dah almas dan makigubat ya hay udum ya idinol dah kabayu da. Mu ditaku ke ya idinol takuh ongal an kabaelan APU

† Romans 15:9

DIOS an Dios taku. ⁸ Dadiyen tatagun adi mangidinol ke hiya ya maapput da ya madadag da, mu ditaku ke pe ya baddangan ditakut mangapput taku.

⁹ Kinali APU DIOS, pangapputom anhan nan patul mi. Ya baddangan dakami nah pumbagaan mih bad-dang mu.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

21 APU DIOS, maan-anla nan patul nah ongal an kabaalam. Pun-am-amlonganay nangipangap-putam ke hiya. ² Indat mun am-in di pinhod na, maid di unggem indat.

³ Indatam boh ongal an bendisyon ya pingngotam hi balituk. ⁴ Imbaganan he-an ihwang muh kate ya tim-bal mu, ot idatam hi andukken biyag na.

⁵ Madayaw hidiyen patul ya nundingngol te impan-gapput mu. ⁶ Pun-amlonganay kawadam ke hiya ya munnanong ta nangamung ke hiyay bendisyon mu. ⁷ Man-uke ya mundinol hidiyen patul ke he-a, APU an Katagtag-ayan. Ta hidiye nan nunna-ud an luminggop an maid di pundanagana te ongal di pamhod mun hiya.

⁸ Gapuh ongal an kabaalam ya pumbalinom an balud am-in di buhul mun humihhingit ke he-a. ⁹ Ya dadagom didan am-in, umat hi panadag di ongal an apuy. Om, pakadadaggom dida gapuh namahig an boh-ol mu hantuh pumpatib-am ¹⁰ ta maid di matdaan an tumaguh holag dadiyen buhul mu te patayom di-dan am-in. ¹¹ Man-ut ihamad dan mumplanuh gaga-ihon aton dan he-a, mu adi maat di iplanu da, ¹² te ahi-da mamtik hantuh pangidongdongam hi panam ke di-da.

¹³ Ta hidiye nan dayawon daka, APU DIOS, gapuh ongal an kabaalam ya ikankanta miy amlong mi nadah inainat mun umipamodwong.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan umat nah kantan: Makawa nah Bigatna.

22 Apu an Dios ku, tipet inwalongak ke he-a? [†] Mumpahpahmokak anhan ta baddanganak, mu adiyak donglon. ² Mundasalak nah mapat-al ya hilong ta baddanganak, mu adiyak donglon. Maid pe kattog di linggop ku.

³ Mu he-a, Apu Dios an patul ya makakkaphod kan abu. He-ay daydayawon min holag Israel, ⁴ ya he-ay nundinolan handidan aammod mi ot ihwang mu dida. ⁵ Numpahpahmok dan he-a ot baddangam dida ot uggeda nadismayah nundinolan dan he-a.

⁶ Mu ha-oy ya kayak pe kattog bokon taguh pangat di tatagun ha-on. Om, umatak pe kattog nah kolang hi

lutan punhinggagattinan da. ⁷ Taltalangaanak am-in hanadah manibon ha-on ya pumpadngolanak ya munwigiwig dan ⁸ kanan day "Deket hi APU DIOS di pundinolan, ne aga ya- hin ihwang dakan hiya. Gulat nat maka-amlong ke he-a ya tipet adi daka baddan-gan?" ^{††}

^{9,10} APU DIOS, he-ay nangipaptok ke ha-on nipalpu dih nitungawak. He-ay nundinolak an Dios ku handi ingganad uwani, ¹¹ kinali adika anhan midawwin ha-on te mabulubulunak ya he-a ya abuy mabalin an ma-maddang ke ha-on.

¹² Linikkubak hi dakol an buhul kun umat hi bubulug nadah kudal ad Basan ¹³ ya umat da nah mun-olmom an layon an nidadaan an umihakmal.

¹⁴ Hay olot ku ya paddungnay danum an mungkiduyag. Ya hay panggibok ku ya kay nungkah-pung di gugunit ku. Ya maid di tulid ku. ¹⁵ Maid di olot ku. Nakammag-anan di dilak ya nipkot hi alangngaang ku. Tinayananak tuh lutat mateyak hitu.

¹⁶ Linikkubak hi gaga-ihon tatagun kay aahu ya tin-uduk day taklek ya hay hukik. ¹⁷ Makahakkit di adol ku ya makattiboy gugunit ku. Ya maan-anla dan man-gang-ang-ang ke ha-on an munholholtap. ¹⁸ Inkap-ong day bulwatik ya imbubunut day mangala nah bul-watik an naabol. [‡]

¹⁹ APU DIOS an mamadbaddang ke ha-on, adika anhan midawwi, mu baddanganak. ²⁰ Ihwangak ta adiyak patayon ke datuwen tatagun paddungnay mabubun-got an aahu. ²¹ Ihwangak hi katatakut an aton datuwen gaga-ihon tatagun mialig nah layon ya mailom an bulug te maid di kabaalak an makihanggan dida.

²² Ipainilak nadah tutulang kuy mipanggep ke he-a, APU DIOS. Ya ahiyak makikankantan didah pundayaw min he-a. ^{†23} Ahik kanan di "Dakayun makangngun-unud ke APU DIOS, hiyay dayawon yu! Om, dakayun holag Jacob an tatagud Israel, hiyay dayawon yu!

²⁴ Hiya ya adina iwalong nadan nawotwot. Baddan-gana dida nah tiempon di punligatan da ya nidadaan an bumaddang nah punhapulan dah baddang na."

²⁵ APU DIOS, dayawon daka ya ipaannung ku nan ki-nalik an iappitan daka nah kaam-amungan nadan mundayaw ke he-a. ²⁶ Hanadan nawotwot an mundi-nol ke he-a ya makangngan da ya mabhug dat daya-won daka. Om, am-in nadan mundinol ke he-a ya nun-na-ud an dayawon daka. Ya hana ot ta pumhod di biyag da ya maan-anla dat nangamung.

²⁷ Ahi nomnomon am-in di tataguh kabobbobleh APU DIOS ta ibangngad dan mundayaw ke hiya ²⁸ te hiya ya nakattag-en patul ya Ap-apun di katagutagu tuh luta.

[†] *Tibon yuy Mateo 27:46 ya Marcos 15:34.*

^{††} *Mateo 27:43 ‡ Tibon yuy Juan 19:24. †† Hebrews 2:12*

²⁹ Am-in di kakadangan ya munyuung dat dayawon dah APU DIOS, takon nadan mungkatkate ya athidi damdamay aton da. ³⁰ Ahi munhilbi ke Apu Dios nadan mitun-ud an holag taku. Ya ahi donglon di iimbabale takuy mipanggep ke hiya te nundingngol hiya.

³¹ Takon nadan ahi mitungo ya ahida inilaon di nangihwangan Apu Dios ke ditakun tataguna.

Hay kantan David

23 He-a, APU DIOS di mialig an mangipattol ke ha-on, kinali maid di pungkudangak hi mahapul ku. ² Ipanguluwak an mun-iyatu nah maphod an pumpatolan ya nah madin-ong an wa-el an uminumak. ³ Palotonak ta nangamung. Ya ituttuduwanak hi maphod an pangiet kidayawam.

⁴ Takon di nahalman di ligat kun kayak wadah tapol ya adiyak tumakut te paddungnay ipaptokak an iusal muy patanong mun mangihwang ke ha-on hi buhul ku.

⁵ Ipatibom hi buhul kuy pangipaptok mun ha-on an paddungnay bisitaak an idadaananak hi mahong-on makan ya mainum. Ya ha-adam di uluk hi lanan kitibanan maapnga kan ha-on. Hay bendisyon mun ha-on ya mahawwahawal an paddungnay basun nakakkapnu. ⁶ Inilak an punnanongom di homok mu ya ongal an pamhod mun ha-on ad uwanin mataguwak. Ta hidiye nan, ha-oy ya nunna-ud an eyak mundayaw ke he-at nangamung nah balem.

Hay kantan David

24 Bagin APU DIOS hantun luta ya am-in di wadah tu umat hi tatagu, aggayam, nitanom ya nadan udum. ¹² Te hiyay nunlutun ingkapyanyay nipab-unana nah dalam di baybay.

³ Kinali dahdi udot di tumikid nah bilid APU DIOS ta e humgop nah Templona? ⁴ Abuna nadan maphod di aton da ya maphod di nomnom da, nadan adi mundayaw hi adi makulug an dios ya nadan adi munlangkak. ⁵ Bendisyonan APU DIOS didan ihwang na ya ibilang na didan maphod. ⁶ Diday umalin mundayaw ke hiya an Dios damdaman Jacob.

⁷ Ibughul yu nadan hoob ya nadan panton wada tuwali dih done nah pundayawan ta humgop nan nakattag-en Patul. ⁸ Dahdih tuwen nakattag-en Patul? Hiyay AP-APU takun madayaw ya ongal di kabaelana ta maid di pakaapput ke hiya.

⁹ Om, ibughul yu nadan hoob ya nadan panton wada tuwali dih done nah pundayawan ta humgop nan nakattag-en Patul. ¹⁰ Dahdih tuwen nakattag-en Patul? Hiyay AP-APU an Kabaelanan am-in ya hiyay Patul an madayaw.

Hay kantan David

^{1,2} APU DIOS an Dios ku, he-ay pundasalak te he-ay pundinolak. Ihwangak anhan ta adiyak apputon hi buhul ku ya ta adida maan-anlah kaapputak. ³ Adim anhan iabulut an maapput nadan mundinol ke he-a, mu hay ipaapput mu ya nadan mungngohen he-a.

⁴ APU DIOS, ituttudum ke ha-on di pangiem ta hidiyey un-unudok. ⁵ Ituttudum ke ha-on di innuk an mumbiyag mipuun hi makulug an tuttudum te he-ay Dios kun mangihwang ke ha-on. He-ay kawad-an di namnamak hi kabigabigat.

⁶ APU DIOS, nomnomom an nipalpu handih done ya maule ka ya ongal di pamhod mu. ⁷ Pakawanam anhan di numbahulak dih kaungak. AP-APU, adiyak kalawan te he-a ya maphod ka ya ongal nimpey pamhod mu.

⁸ He-an AP-APU ya makaphod kan abu. Kinali ituttudum di maphod an pangiem hanadah naliwat an tatagut hidiyey un-unudon da. ⁹ He-ay mangipaduttuk nadah mumpakumbaban tatagu hi maphod an un-unudon da. Ya ipainilam ke diday pinhod mun aton da. ¹⁰ Maule ka ya munnananong di pamhod mu nadah makangngun-unud nah nakitobbalam ke dida ya nah tugun mu.

¹¹ APU DIOS, ipaannung muy kinalim handit kal-iwam anhan nadan dakol an numbahulak ta kidayawam. ¹² Takon di dahdin tagun makangngun-unud ke he-a an AP-APU ya adalon da nadan maphod an mialig an dalanon da. ¹³ Ahi puppumhod di nitaguwan dat kumadangan da ya ahi tawidon di iimbabale da tun boble. ¹⁴ Dida an makangngun-unud ke he-a ya maphod di pakihayyupan dan he-a. Ya ipainilam ke dida nan nakitobbalam. ¹⁵ AP-APU, he-ay pumbagaak ta nangamung hi baddang te ihwangak hi nganneh diyen katatakut.

¹⁶ APU DIOS, uhdunganak anhan ta homkonak. Te dehtun namahig moy punholholtapak ya maid di udum an hummok ke ha-on. ¹⁷ Mabulubulunak an abu ya dakol di pundandanagak, kinali baddanganak. ¹⁸ Om, tibom anhan hantudan kabulubulunak ya kal-iwam am-in di liwat ku.

¹⁹ APU DIOS, dimmakol di buhul ku ya namahig di hingit dan ha-on. ²⁰ He-ay kihikugak, kinali ipaptokak ya ihwangak anhan. Ya adim anhan iabulut an apputonak hi buhul ku. ²¹ Ya gapu te limpiyu ka ya makaphod ka ya ipaptokak anhan te he-ay pangidinolak.

²² Om, Apu Dios, ihwang dakami anhan an holag Israel hi am-in hi ligat mi.

† *Tibon yuy 1 Corinth 10:26.*

Hay kantan David

26 APU DIOS, kalyom an maid di bahul ku te maphod di at-attok. In-ohhak ke he-ay pundinol kun uggeyak nunhalinduwa. ² Patnaanak ta tibom di pangi-ek, hay punnomnom ku ya nadan nganneh diyen pinhod kun aton. ³ Te inilak an ongal di pamhod mun ha-on ta nangamung ya nanongnan mangun-unudak ke he-a.

⁴ Adiyak maki-kie nadah tatagun makallangkak ya humahhaul. Ya adiyak makidkid-um hanadah kay makaphod di aton da ya kalyon da yaden deman ot an gaga-ihoy wadah nomnom da. ⁵ Kahingngitak boy gaga-ihon tatagu, kinali adiyak mid-um ke dida.

⁶ APU DIOS, ulahak di taklek ta ipatibok an maid di bahul kut umaliyak nah altar mun ⁷ ikantak di pumapasalamat kun he-a ya kalkalyok di mipanggep nadah makaphod an inainat mu. ⁸ APU DIOS, pakapinhod kun ume nah balem an kitib-an di dayaw mu.

⁹ Adiyak anhan pakidadag nadah naliwat. Ya adim anhan iabulut an maat ke ha-on di umat hi maat nadah pumapatte. ¹⁰ Gaga-ihoy atoaton da ya mumpabayad da hi pangatan dah gaga-iho. ¹¹ Mu adiyak pe athidi te maphod di at-attok. Kinali ihwang anhan te huhhumok ka.

¹² Inhamad kuh nomnom kun mangun-unud ke he-a, APU takon di nganney maat ke ha-on. † Kinali dayawon daka, APU DIOS nah Templom an kaam-amungan di tatagum.

Hay kantan David

27 Hi APU DIOS di mamat-al hi nomnom ku. Hiyay mangihwang ya mangipaptok ke ha-on. Kinali maid di ek takutan.

² Deket eyak patayon hanadah gaga-ihon tatagu ya dida ot di madadag. ³ Ya takon di likkubonak hi dakol an buhul kut patayonak ya adiyak tumakut te madinolak ke APU DIOS.

⁴ Ya hay anhan ibagak ke APU DIOS ya umeumeyak kumah balenad uwanin katagguk ta dayawok hiyah di ya ta nomnomnomok ta nangamung di kaphod na.

⁵ Te madinolak an baddanganak ta ihwangak ke hiya hi ngannen aton di buhul kun paddungnay haniyanak hidi nah balena ya ipaptokak an paddungnay eyak ipattuk nah ongal an batu. ⁶ Ta hidiye nan maid mo kayay maat nadan buhul kun ha-on. Ot gapuh amlong ku ya itkuk kuy kantik yaden mun-appitak hi pundayaw kun hiya nah balena.

⁷ Donglonak anhan APU DIOS nah pumpahpahmokak ke he-at ipatibom di ulem ke ha-on ta hu-

† Hituwen kali hi Hebrew ya "Malinggopak mon timmaddog nah nundotal." Hay oha bon kibalinana ya "Malinggopak mo te ipap-tokak ke he-at maid di ad-adin aton di tagu ke ha-on."

mangom di dasal ku. ⁸ Kanam ke ha-on di "Makat dayawonak." Ya kanak di "Om, umaliyak, APU." ⁹ He-a, APU DIOS di bumanaddang ke ha-on, adiyak anhan taynan. Adiyak iwalong an muttatyum ya adiyak boh-olan. Te he-a ya abuy mangihwang ke ha-on, maid di udum. ¹⁰ APU DIOS, takon di iwalongak hi ammod ku ya wada kan mangipaptok ke ha-on.

¹¹ APU DIOS, ituttudum ke ha-on di pinhod mun atok ya ipanguluwak nah dalan an maid di katatakut hi maat, man-uke ya uggek inilay atok te dakkodakkol di buhul ku. ¹² Adim iabulut an waday aton nadan buhul kun ha-on te dakol di langkak an ipabahul da ya panaktakut dan ha-on. ¹³ Madinolak an tibok di kinakaphod mu ad uwanin mataguwak, APU.

¹⁴ Mundinol takun am-in ke APU DIOS, adi taku iwalong di pangulug takun hiya te hiya ya abuy pundinolan taku.

Hay kantan David

28 APU DIOS an mialig an batun kihikugak, donglom anhan tun pumpahpahmokak. Te deket adiyak hangudon ya loktat ta makid-umak nadah umeh boblen di nate. ² Donglom anhan tun dasal kun he-ah pumpahpahmokak an itaggek di taklek an idongdong kuh nangappit nah Templom.

³ Adiyak ilagat an makastigu, abuna pe nadan mang-mangat hi gaga-ihoy kastiguwom. Man-ut maphod di kalyon dah hinag-on da, mu gaga-ihoy wadah nomnom da te humihhingit da. ⁴ Kastiguwom dida gapu nadah gaga-ihon inat da te hidiyey lebbeng nan maat ke dida. Ta atom ke diday umat hi inat dah ibba dan tagu. ⁵ Adida bigbigon nadan inat mu ya nadan lintum, APU. Ta hidiye nan kastiguwom didat madadag dat nangamung.

⁶ Dayawon takuh APU DIOS te dingngol nay dasal kuh pumpabaddangak ke hiya. ⁷ Pal-otonak ya itakdogak ke hiya. Ya baddanganak ya ipaamlongak, kinali mundinolak ke hiya. Ya ikantaak hi pundayaw kun hiya.

⁸ Om, ipaptok muy tatagum. Itakdog mu ya ihwang mu nan patul an pinilim.

⁹ APU DIOS, ihwang muy tatagum ya bendisyonam dida. Om, ipaptok mu didat nangamung umat hi mumpattol an ipaptok nay kalnerona.

Hay kantan David

29 Dakayun wadah kabunyan, dayawon takuh APU DIOS! Dayawon taku te hiya ya madayaw ya ongal di kabaelana. ² Om, dayawon takuh APU DIOS ya idayaw taku boy ngadana. Munyuung takuh hinangngab nah pundayaw takun hiya gapuh kinaDios na.

³ Deket kumalih APU DIOS an Dios an madayaw ya madngol nadah baybay di kalinan kay kidul. ⁴ Ongngal di kabaelan di kalina ya mainilah pungkalkallinan hiya ya madayaw. ⁵ Paddungnay pi-angonay maagangan kaiw takon nadan sedar ad Lebanon. ⁶ Ya paddungnay pipaytuk na nan bilid ad Lebanon umat nah impan di baka ya paddungnay pipaytuk na nan Bilid an Hermon umat nah ka-ong-ongal an lakin baka.

⁷ Deket kimmalih APU DIOS ya bumuddal di kil-at. ⁸ Iwagot di kalinay malonan adi maboblayan umat nah adi maboblayan ad Kades. ⁹ Ya iwagot na ya ma-idonay kakaiw nadah bilid. Ya pun-itkuk di tatagu nah Templo nay "Madayaw hi APU DIOS."

¹⁰ Hi APU DIOS di mun-ap-aput nangamung, takon handih nalbongan di luta ya hiyay kanamung hi am-in.

¹¹ Hi APU DIOS ya pal-otonay tataguna ya bendisyonana didat luminggop da.

Hay kantan David an nikanta handih niong-ongan nan Templo

30 Dayawon daka, APU DIOS te inihwangak hi buhul ku ot uggeyak nunggayotgotan ke di-da. ² Numpahpahmokak an numpabaddang ke he-a, APU an Dios ku ot paphodonak ³ te takon di mungkatkateyak an dandanin umeyak ot nah boblen di nate ya tinaguwak ke he-a. [†]

⁴ Ditakun am-in an mangun-unud ke APU DIOS, mungkanta takuh pundayaw takun hiya ya idayaw taku nan makaphod an ngadana. ⁵ Man-ut bumoh-ol hi APU DIOS, mu nakatang ya abu. Mu hay ulena ya munnananong ta nangamung. Athidi nah kumgaan an deke on ihilhilong, mu nabigat ke kaya ya nawaday amlong.

⁶ Ha-oy ke ya deket nah malinggopak on kanak di "Maid moy ek kabulunan."

⁷ APU DIOS, gapuh ulem ya impal-otak handi, muden inwalongak ke he-a ya timmakutak. ⁸ Ot mundasalak ke he-at mumpabaddangak, APU. ⁹ Kanak hi dasal kuy "Nganney maalam hin mateyak ta milubukak? Kon damanan mundayaw ke he-ay naten tagu? Ya kon damanan e kalkalyon di nungkakatey mipanggep nah munnananong an pamaptok mu?"

¹⁰ APU DIOS, donglonak anhan an mundasal an mumpahpahmok ke he-at homkonak ta baddanganak.

¹¹ Handi ya u-umyungak, APU DIOS, an umatak nah tagun numbulwatih bulwatin di nabalu, mu gapuh ulem ya manayowak mo te maan-anlaak. ¹² Ya adiyak umop-opya, mu mungkantaak hi pundayaw kun he-a. APU an Dios ku ya mumpasalamatak ta nangamung ke he-a.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

31 APU DIOS, he-ay kihikugak, adiyak anhan iabulut an mibabain. He-a ya maandong di pangat mu, kinali idasal kun ihwangak. ² Om, donglom anhan tun dasal kut ihwangak ad uwani. Daan mot mihikugak ke he-at haniyanak ta itakdogak ya ta ihwangak.

³ APU DIOS, he-ay mialig an batun kihikugak, daan mo anhan ta ipangpanguluwak ya ihwangak ta ki-dayawan di ngadan mu. ⁴ Adiyak iabulut an makna nah bitun inih-od dan kaknaak te he-a ya abuy mangihwang ke ha-on. ⁵ Nangamung kah linnawak, ^{††} APU DIOS, inilak an ihwangak ke he-a te adim ibahhoy ninomnom mun aton.

⁶ Kahingngitak [‡] nadan mangidinol hi adi makulug an dios, te he-a, APU ya abuy lebbeng nan pundinolan. ⁷ Umamlongak nah munnananong an pamhod mun ha-on. Te tinibom di namahig an nunholholtapak ot baddanganak. ⁸ Ya unggem in-abulut an dopaponak hi buhul ku. Mu in-eyak nah maid di gaga-ihon maat.

⁹ Homkonak, APU DIOS te namahig di ligat ku. Linul-lumtuk di matak hi kogakogak. Ya mungkama-id moy namnamak an tumagu. ¹⁰ Dehtun u-umyungak an abu, ta hidiye nan kimmakapuyak mo te namahig di ligat ku. ^{‡†} Ya hay punggibok ku ya kay munggangpuy gunit ku.

¹¹ Pihulonak nadah buhul ku ya nadah hinag-on ku. Hanada ke bon gagayyum ku ya adida mo mih-up ke ha-on te tumakut da. Deket tinibowak nah kalata ya ihingngi day dalanon da. ¹² Kinal-iwanak ke didan kayak nate ya kayak naphik an buhin niwele. ¹³ Dakol di dongdonglok hi kanalyon di buhul ku mipanggep ke ha-on. Ya tumattakutak te implanun di buhul kun mataten ha-on.

¹⁴ Mu takon di athidi ya nahamad di dinol kun he-a, APU DIOS. Kinali adiyak bumain an mangalin "He-ay Dios ku." ¹⁵ Idinol kuy nitaguwak ke he-a. Ihwangak anhan hi ngannen aton di buhul kun mangipahol-holtap ke ha-on. ¹⁶ Ya ulayanak ya patibom di ongal an pamhod muh pangihwangam ke ha-on an muttatyum.

¹⁷ Ya baddanganak anhan APU DIOS ta adiyak mibabain. Tibom ot ya abut nadan gaga-ihon tataguy mibabain. Hana ot ta ume da nah boblen di natet

¹⁸ maimid moy tokon nadan makallangkak te mumpahhiya da ya namahig di pungkalkalli dan dakol di ipabahul da nadah maphod an tatagu.

¹⁹ Makaphod kan abu nadah makangnung-unud ke he-a. Ya matibon di tatagun paka-ippaptok mu nadan mundinol ke he-a. ²⁰ Ot gapu te mihikug dan he-a ya

[†] Tibon yuy Psalm 71:20.

^{††} Lucas 23:46 [‡] Hay udum an nitudok ya kanan day "Kahingngitam." ^{‡†} Hay udum an nakanginnilah Hebrew ya kanan day hay kibalina ya bokon "namahig di ligat ku" mu "dakol an bahul ku."

adi mo maat di gaga-ihon planu ya langkak an ipabahul di buhul dan dida.

²¹ Madayaw hi APU DIOS te impatibonay ongal an pamhod nan ha-on handih ginubatak hi buhul kun linikkubak. ²² Waday naminghan an gapuh namahig an takut ku ya kanak pe on inwalongak ke hiya. Mu maphod anhan ta dingngol nay pumpahpahmokak hi pumpabaddangak ke hiya.

²³ Pohdon takuh APU DIOS, ditakun am-in an nanongnan mangun-unud ke hiya. Ipaptok na nadan mangun-unud ke hiya, mu kastiguwonan am-in nadan mumpahhiya te hidiyey lebbengnan maat ke dida.

²⁴ Kinali ipal-ot takuy nomnom takun am-in an waday namnamanan APU DIOS ya adi taku madismaya.

Hay kantan David

32 Maka-am-amlong nan tagun nakaan di liwat na ya ngohena te pinakawan APU DIOS. ² Ya mun-am-amlong hidiyen tagu te adi mo ibilang APU DIOS an naliwat ta hidiyen tagu ya limpiyu moy nitaguwana.

†

³ Handih uggeyak nuntutuyuh liwat ku ya maid di linggop kuh kabigabigat. ⁴ Kanastiguwonak ke he-a, APU nah hilong ya mapat-al ta deyan hay panggibok ku ya maid di olot kun kay wa-el an minag-anan di nahalman an potang.

⁵ Indani moppe ya inabulut kun naliwatak ot kalyok ke he-an nuntutuyuwak ya kinal-iwam am-in di liwat ku.

⁶ Ta hidiye nan, hana ot ta am-in nadan mangun-unud ke he-a, APU DIOS ya mundasal dan he-a, namama nah tiempon waday ligat da. Ta maid di dumatong ke dida hi nahalman an ligat. ⁷ He-ay kihikugak ta mihwangak hi gaga-iho. Ipappaptokak ke he-a, ta hidiye nan ikantak di nangihwangam ke ha-on.

⁸ Kanan APU DIOS di "Ituttuduk di maphod an aton yu ya tugunon dakayu ya ipaptok dakayu. ⁹ Kinali maphod di mangun-unud kayu ta adi kayu umat nah kabayun kah-in di pakamalan hi gumok ta ahi mangun-unud."

¹⁰ Hanadan gaga-ihon tatagu ya dakol di punligatan da, mu nadan mundinol ke APU DIOS ya munnananong di pamhod nan dida.

¹¹ Umamlong kayun maphod di pangi-enan makangngun-unud ke APU DIOS, itkuk yuy amlong yun hiya gapu nadah inat na.

33 Am-in takun makangngun-unud ke APU DIOS, ikanta takuy pundayaw takun hiya gapuh amlong taku te hidiyey lebbengna. ² Ipagangohon takuy gitala taku ya mungkanta takuh pundayaw takun hiya. ³ Itkuk takuy anla taku ya olton takun mungkantah

balun kantan pundayaw takun APU DIOS an unnudan takuh gitala.

⁴ Makulug am-in di kalyon APU DIOS ya mipatibon am-in hi atonan hiyay pundinolan. ⁵ Hiya an Dios an munnananong di pamhod nan am-in hi tagu tuh luta ya pakappinhod nay limpiyu ya maandong.

⁶ Lintunan am-in nadan dakol an wadah kabunyan gapuh kalina ya abu. Om, takon di bulan, algo ya bibit-tuwon ya lintuna gapuh kalina ya abu. ⁷ Ya inamung na nadan danum hi luta ot makapyay baybay ot lukudona boy poppog na.

⁸ Am-in takun tatagu tuh luta, dayawon takun APU DIOS ya mamodwong takun hiya. ⁹ Te abuna nimpey kalina ya nawaday luta ya am-in nadan wadah di.

^{10,11} Hay implanun APU DIOS ya umannung an maat ta nangamung, adinadaman e mibahho. Mu hay planun di tatagu ya pa-iyonat adi matuluy.

¹² Hanan himboblayan an hi APU DIOS di dayawon dan Dios da ya diday pinilinan tatagunan bendisyonana.

^{13,14} Hi APU DIOS an dehdihi langit nah pun-ap-apuwana ya uh-uhdunganan am-in di tatagu tuh luta. ¹⁵ Hiyay nangidat hi nomnom da, kinali inilanan am-in di at-atton da.

¹⁶ Hay patul ya mangapput hi gubat, mu bokon gapu te nal-ot nadan tindaluna. Athidi bo nah tindalun bokon gapuh olotnay pangapputana. ¹⁷ Ya adi pundinolan di inlot di kakabayuh pangapputan hi gubat te takon di nakakkal-ot da ya adida kabaelan an umihwang.

¹⁸ Hi APU DIOS ya paka-ippaptok na nadan makangngun-unud ke hiya ya nadan mundinol nah nahamad an pamhod na ¹⁹ ta ihwang na didah kate. Takon di tiempon di bitil ya wadaonay kanon dat adida mateh inagang da.

²⁰ Hi APU DIOS di paddungnay happiyon pundinolan takun mamaddang ya mangipaptok ke ditaku. ²¹ Om, hiya an makakkaphod di pundinolan taku, kinali umamlong taku gapun hiya.

²² APU DIOS, hana ot ta munnananong di pamhod mun dakami, te he-a ya abuy pundinolan mi.

Hay kantan David mipanggep handi kahin-angngowanah hinangngab Abimelek an nangitud-ak ke hiya

34 Mumpasalamatak ta nangamung ke APU DIOS ya kanalkalyok ta nangamung di kidayawana. ² Om, hiyay dayawok ta nangamung gapuh inat na. Kal-ina ot ya donglon nadan maligatan an tatagu tun pundayaw kun hiya ta umamlong da. ³ Dayawon takuy kinatag-en APU DIOS! Dayawon taku!

⁴ Nundasalak ke APU DIOS ya dingngol na ot ihwangak nadah tatakutak. ⁵ Hanada ke tuwalin mangidinol

† Romans 4:7-8

ke hiyah ligat da ya umamlong dat adida mibabain.
⁶ Umat ke ha-on an handih mumpahpahmokak ke APU DIOS ya binaddanganak am-in hi ligat ku. ⁷ Te nadan anghel na ya guwalyaan dat ihwang da nadan makangngun-unud ke hiya.

⁸ Mangulug kayun APU DIOS ta gibokon yuy kaphod na. Te makulug an umamlong nan tagun mundinol ke hiya. ⁹ Dakayun tatagun APU DIOS, un-unudon yu hiya te idat nay mahapul am-in nadan mangun-unud ke hiya. ¹⁰ Takon nadan layon ya makudangan dah kanon da, mu nadan mangun-unud ke hiya ya adida maku-dangan hi mahapul da.

¹¹ Dakayun u-unga, mundongol kayu ta tuttu duwan dakayun mangun-unud ke APU DIOS. ¹² Deket pinhod yun madukdukey biyag yu ya madukdukey pun-am-longan yu ¹³ ya halipat-an yu ta adiyu kalyon di gaga-iho ya langkak. ¹⁴ Adiyu aton di gaga-iho, hay maphod di aton yu. Ya mahapul an malinggop di paki-ki-ayan yuh ibba yun tagu.

¹⁵ Te paka-ippaptok APU DIOS nadan maphod di pangi-ena ya donglonay dasal da. ¹⁶ Mu namahig di boh-ol na nadah gaga-ihon tatagu. Deket nate da ya makaliwan dah gagala. †

¹⁷ Adi umat nadah tatagun maphod di pangi-e dan nundadaan hi APU DIOS an mangngol hi dasal da ya nundadaan an mamaddang ke didah kumpulnan ligat da. ¹⁸ Ya alubyagona ya pakodholonay nomnom nadan maid di namnama dah biyag da.

¹⁹ Dakol di ligat an holholtapon nadan tatagun maphod di pangi-ena, mu baddangan APU DIOS didah am-in an ligat da. ²⁰ Ya nahamad di pangipaptok nan didat maid di e magi-uh gunit da, takon di oha.

²¹ Mu nadan gaga-ihon tatagu ya humlun nadan aton dah katayan da. Ya nadan humihhingit nadah maphod an tatagu ya makastigu da. ²² Mu nadan makangngun-unud ya mundinol ke APU DIOS ya ihwang na dida. Maid ke didan mundinol ke hiyay adi ipaptok.

Hay kantan David

35 APU DIOS, he-a anhan di humangga nadah makihanggan ha-on ta gubatom dida. ² Alam di almas mu ya happiyom ta umali kat baddanganak. ³ Pakaha-itom di ispadam ya pahul mut ihanggam hanadah buhul kun mamudupudug ke ha-on. Ya kalyom anhan ke ha-on di "Ha-oy an Dios di mangihwang ke he-a."

⁴ Ba-inam am-in nadan nunnomnom an mamaten ha-on ya pumbalinom an matama dat adida aton di implanu da. ⁵ APU DIOS, hana ot ta hi panog-alan nan anghel mu ke dida ya pumbalinom didah umat hi dug-in itayyap di dibdib. ⁶ Ya hana ot bot tumapol ya du-

manglol di dalanon da, yaden pumpudug di anghel mu dida.

⁷ Maid di inat kun didah gaga-ihot eyak kon-on ke didah bitu. ⁸ Kinali hana ot ta madadag da ya mag-a da nadah bitun ingkapy da.

⁹ Mu umamlongak gapu ke APU DIOS te ihwangak ke hiya. ¹⁰ Ahik kalyon ke hiyay "APU DIOS, pakadayya-won daka ya maid di pangipaddungan ke he-a te ihwang mu nadan nawotwot nadah tatagun kabaelan dan aton am-in di ngannen gaga-iho."

¹¹ Hanadan gaga-ihon tatagu ya tistiguwan dan numbahulak yaden uggek inat nadan ipabahul dan ha-on.

¹² Ya gaga-iho ot ya abuy aton dan ha-on gapu nadah maphod an inat ku. Kinali namahig an u-umyungak an abu. ^{13,14} U-umyungak handih nundogo da ya nuntopolak an uggeyak nangan hi pangidasalak ke didan kay da nibilang hi pamilyak, weno kay ku ammod dida.

¹⁵ Mu ad uwanin nadatnganak hi ligat ya maka-amamlong da ya tattataw-anak ke dida. Ya naamung dan mangat hi gaga-iho ke ha-on, mu uggek inila. Oha bo ya langkak di kanalkalyon da mipanggep ke ha-on.

¹⁶ Taltalangaanak ke dida ya pungkotom day bob-a da ten tinibowak.

¹⁷ Yaden kon pamgam hi op-opya ya pamgam hi angang-ang? Ihwangak anhan Apu Dios hi aton datuwen katatakut an tatagun kay lalayon ¹⁸ ta dayawon daka ya mumpasalamatak ke he-a hi hinangngab am-in di tatagun.

¹⁹ Adim iabulut an pun-an-anlaan nadan buhul kun makallangkak di naapputak. Ya adim bo iabulut an e maka-an-anla nadan buhul kun humihhingit ke ha-on hi maid gapuna †† yaden ha-oy ya u-umyungak.

²⁰ Kanan di hay punhahayyupan di kalkalyon da ya bokon ot ya abu te mumplanuplanu dah gaga-ihon aton da nadah maulen tatagu. ²¹ Pun-itkuk day ipabahul dan ha-on an kanan day "Makulug! Impakattibo min inat nah diye."

²² Mu he-a, APU DIOS ya inilam di makulug. Kinali, adim anhan pamgay op-opya ya adiyak iwalong. ²³ Mu, umina ka ot ya abu ta itakdogak. ²⁴ APU an Dios ku, kalyom an uggeyak nabahulan te he-a ya maandong di pangat mu. Adim iabulut an tattataw-anak hi buhul ku gapu ketuwen ligat ku. ²⁵ Ya adim anhan iabulut an eda nomnomon an aton di athitu: "Ad uwani mo anhan di tiempon pangatan taku nah pinhod takun aton an poppogon takuy biyag tuwen tagu."

²⁶ Idasal kun hana ot anhan ta mibabain nadan maan-anla gapu te munholholtapak. Ya hana ot ta mibabain damdama nadan nangapput ke ha-on.

²⁷ Mu paamlongom ot anhan nadan nangitakdog ke ha-on. Ipanomnom mun didah tuwe: "Madayaw hi APU DIOS te pakabbaddanganay muttatyuna." ²⁸ Hu-

† *Tibon yuy 1 Pedro 3:10-12*

†† *Juan 15:25*

mangom di dasal kut kalkalyok ta nangamung di mipanggep hi kaphod mu ya kinalimpiyum.

Hay kantan David an muttatyun APU DIOS an midat nah mangipangpanguluh kanta

36 Hay gaga-ihon tagu ya adi tumakut an munli-wat ke Apu Dios. † Hay kakulugana ya abunay punliwatan an nonomnomona. ² Ya gapu te nakattagey punnomnom nah adol na ya adina matiboy kinagaga-ihona. ³ Gaga-ihoy kalkalyona ya makallangkak. Ya maid di nomnom na mipanggep hi maandong an pumbiyag. ⁴ Deke bot mibabakillang nah hilong ya numanomnom hi gaga-ihon atona. Ad-adit nangamung di atona. Ya maid ni-moy kanan itikod nan mangat hi gaga-iho.

⁵ APU DIOS hay pamhod mu ya pamaptok mun dakami ya munnananong ya adi malkud umat hi kabunyan. ⁶ Ya nahamad di kaphod mu, umat nadah bilid an nihamad da nah niha-adan da. Ya hay kinalimpiyum ya umat nah kinadallom di baybay. He-a, APU DIOS ya ipaptok muy tatagu ya aggayam. ⁷ Hanan adi maluman an pamhod mu ya nabalol umat hi gamgam. Kinali am-in di tagu ya damanan mihikug ke he-a. ⁸ Munam-amlong kamin mangan hanadah dakol an makan an winadam. Ya idat mun dakamiy inumon min danum an nalpu nah makaphod an wa-el. †† He-ay nalpuwan di biyag am-in di matagu ya hay dilag muy panilag mi.

¹⁰ APU DIOS, punnanongom di pamhod mu nadah naminhod ke he-a ya ipatibom di ulem nadah maminhod ya mangipaamlong ke he-a. ¹¹ Adim anhan iabulut an aton nadan mumpahhiya ya gaga-ihon tataguy pininhod dan aton ke ha-on ta pabtikonak.

¹² Deyan naka-apput dadiyen tatagu. Nungkatu-i dan adida bo kaya pakataddog.

Hay kantan David

37 Adi kayu madanagan mipanggep nadah gaga-ihon tatagu ya adi kayu umamo nadah aton da. ² Te ahida mama-id, umat hi holok an makleng ta mate.

³ Mundinol kayun APU DIOS ya aton yuy maphod ta malinggop kayu nah kiha-adan yu. ⁴ Hiyay pun-amlongan yu ot idat nan am-in di nomnomnomon yun mahapul yu.

⁵ Hiyay pangidinolan yuh nitaguwan yu ot makulug an baddangan dakayu ⁶ ta mipainilah katagutaguy kaphod ya kinalimpiyu yu, umat nah algon pat-alanan am-in.

⁷ Adi kayu madanagan, mu mundinol kayun APU DIOS. Anusan yun had-on di baddang na. Adi kayu

† *Romans 3:18* †† *Hay pinhod tuwen kalyon ya bokon ya abu hay makan ya danum, mu am-in nadan maphod an indat APU DIOS ta umamlong taku.*

umamoh kadangyan an tatagu weno nadan gaga-ihoy at-atton da.

⁸ Ya adi hi ittay on bumoh-ol kayu ya adi kayu madanagan te adi maphod di pumbanagana.

⁹ Hanadan mangidinol ke APU DIOS ya paphodona dida nah boblen indat nan dida, mu nadan gaga-iho ya madadag da.

¹⁰ Ya loktat ta mama-id dat takon di e hamahamakon dida ya maid dan e matibo. ¹¹ Mu nadan tatagun mumpakumbaba ya pumhod di nitaguwan da ya luminggop da nah pumboblasyon dan indat APU DIOS.

¹² Hanadan gaga-ihon tatagu ya namahig di boh-ol da nadah maphod an tatagu, ta hidiye nan ihik dan dadagon dida. ¹³ Mu katataw-an Apu Dios dida te inilanan adi mabayag ya madadag da.

¹⁴ Takon di uknuton day otak da ya indadaan day pana dat eda patayon nadan nawotwot ya nadan maphod di pangi-ena ¹⁵ ya dida ot ya abuy mapate ya mapaiy pana da.

¹⁶ Hanan maphod an tagu ya nabalbalol nan ittay an limmuna mu hay kinadangyan am-in nadan gaga-ihon tatagu. ¹⁷ Te dadagon APU DIOS di kabaelan nadan gaga-ihon tatagu, mu nadan maphod di pangi-ena ya ipaptok na dida.

¹⁸ Ya ipaptok nah kabigabigat nadan makangngun-unud ke hiya Ya munnananong di bendisyonan dida. ¹⁹ Adi mama-id di namnama da nah tiempon waday ligat da te takon nah waday bitil ya adida map-uhan hi makan.

²⁰ Mu nadan gaga-ihon tatagun buhul APU DIOS ya umat da nadah habung di holok ya nan ahuk an gagala dan mama-id.

²¹ Hay gaga-ihon tagu ya umutang, mu adina bayadan. Mu hay tagun maphod di pangi-ena ya adi athidi te dida ya gaga-o dan bumaddang ya umidat. ²² Hanada ya abun binendisyonan APU DIOS di mangiboble nah boblen indat na ke dida, mu nadan inidutana ya madadag da.

²³ Hi APU DIOS ya ipaptok na ya ipaduttuk nay pangi-en nan tagun mangipaamlong ke hiya. ²⁴ Hin kananat mag-a da ya adida munnanon an miathidi te painahon APU DIOS dida.

²⁵ Naam-amaak mo ya maid di tiniboh ohan maphod an tagun e inwalong APU DIOS weno e nungkodkod-doy iimbabalenah kanon da. ²⁶ Hanadan makangngun-unud ke APU DIOS ya makaidat da ya mumpabano da ya mabendisyonan nadan imbabale da.

²⁷ Iwalong yuy gaga-iho ta hay maphod di aton yu ta munnanon nadan holag yun mumbobleh tu.

²⁸ Pakappinhod APU DIOS nadan maandong di aton da ya adina iwalong nadan makangngun-unud ke hiya, mu ipaptok na didat nangamung. Mu nada ken holag nadan gaga-ihon tatagu ya madadag da. ²⁹ Hanadan

maphod an tataguy mangiboble nah boblen indat nan dida ta mumboble dah dit inggana.

³⁰ Maphod ta nangamung di itugun di maphod an tagu ya limpiyun am-in di kalyona. ³¹ Mihaha-ad hi nomnomna ya puhuna nadan tugun APU DIOS ya adina ibahhon aton.

³² Hana ken gaga-ihon tagu ya halihalipat-ana nan maphod an tagut patayona. ³³ Mu nan maphod an tagu ya adi iabulut APU DIOS an aton di buhul nay nganneh diye gaga-iho ke hiya. Ya adina iabulut an makalin nabahulan an maphod an tagu ten mahumalya.

³⁴ Mundinol kayun APU DIOS ya un-unudon yuy tuguna te idat nan dakayu tun boble. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya ahiyu tibon an madadag da.

³⁵ Waday inilak an gaga-ihon tagun nahalman di pumpaholholtap nah ibbana ya namam-an ongal di kabaelasan mialig nah kaiw an makalluwab. ³⁶ Mu maid di maptok ya nama-id. Ek punhamak, mu maid.

³⁷ Mu adi athidi nah maphod an tagun ipaanhanay pakihayyupanah ibbana te maphod di nitaguwanah udum hi algo. ³⁸ Mu nada ken gaga-ihon tatagu ya madadag da takon di pamilya da.

³⁹ Hana ken maphod an tagu ya ihwang APU DIOS ya ipaptok na nah tiempon di kabulunana. ⁴⁰ Mihwang hidiyen tagu ta maid di aton di gaga-ihon tatagu ke hiya te mundinol ke APU DIOS.

Hay kantan David ke APU DIOS

38 APU DIOS, adika anhan bumobboh-ol ke ha-on ya adiyak kastiguwon gapuh boh-ol mu. ² Pad-dungnay pinanaak ya dinaw-eyak ke he-a ³ gapuh boh-ol mu te hay liwat ku ot deyan mahakit am-in di adol ku. ⁴ Namahig di liwat kun kay makaddam-ot ta adiyak pakaiagtu.

⁵ Ya gapu te uggek ninomnom ot atok di gaga-iho ya naliputanak an munhamuy mo ahan. ⁶ Nabakugak mo ya makahakkit di adol ku ya u-umyungak. ⁷ Namahig di atung di adol kun kay dandaniy katek. ⁸ Maid moy olot ku te kimmakapuyak ya mun-ungiyolak gapuh hakit di nomnom ku.

⁹ Apu Dios, inilam am-in nadan pinhod ku ot anhan hi biyag ku. Takon di palak ku ya inilam. ¹⁰ Kumanobkobak gapuh takut ku. Mungkamaid di olot ku ya adi mo tumittiboy matak. ¹¹ Gapuh liput ku ya adi mo anhan mih-up di hinag-on ku ya gagayyum kun ha-on, takon di pamilyak ya adida damdama mih-up ke ha-on. ¹² Hanada ke bon buhul kun ihik an mamaten ha-on ya eda indadaan di kaknaak. Ya nadan ihik nan munliput ke ha-on ya implanu dan dadagonak. Ad-addi da itikod an numanomnom hi gaga-ihon aton dan ha-on.

¹³ Mu pamgak hi op-opyan kayak nalulok ya kayak nanganga. ¹⁴ Te pakudukdulok an adik dongdonglon ya adik humangon di kalyon da. ¹⁵ Man-uke ya mundinolak ke he-a, APU DIOS an Dios ku ta he-ay nangamung an bumaddang ke ha-on.

¹⁶ Nundasalak ke he-an kanak di "Adim iabulut an taltalangaanak nadah buhul ku weno eda maan-anlah waday ad-adin naat ke ha-on." ¹⁷ Mahakit an abuy adol kut kayak mo anhan matu-i. ¹⁸ Ya mabulunak gapuh liwat ku ot kalyok an makatuttuyuwak an nangat ke dadiye. ¹⁹ Kahingngitanak nadah buhul kuh maid di gapuna. Dakol da bo udot ya nungkal-ot da. ²⁰ Takon di maphod di inat ku ya ballohan dah gaga-iho. Ya hay oha bon gapuna hin tipet kahingngitanak ya gapu te itakdog kuy maphod.

²¹ APU an Dios ku, adiyak anhan iwalong ya adika midawwin ha-on, ²² mu umali kat baddanganak te he-ay mangihwang ke ha-on.

Hay kantan David an midat ke Jeduthun an mangipangpanguluh kanta

39 Kanak hi adol kuy "Tibok ta maid di ek kilawan an hi ad-adin atok ya imidok di tokok hin wada day gaga-ihon tatagut maid di kalyok an humlun hi pumbahulak." ² Muden deket pamgak hi op-opyan maid di kalyok takon di maphod ya mabulubulunak. ³ Tagak di nomnom ya namam-an mabulunak. Indani ya bimmobboh-olak. Ot loktat ya kimmaliyak. ⁴ Kanak di "APU DIOS, ipanomnom mun ha-on an antikkey biyag ku ya hin kakon-anay katayak.

⁵ Antikkey indat muh biyag ku ya maid di bilbilang nan he-a. Makulug an hay biyag di tagu ya hinhap-ud ya abu ⁶ ya kay a-o. Ilaput di tagun mungngunu, mu mumbalin hi maid di hilbina. Abunay taganay amuamung hi limmuna, mu hinnatkon di ahi mangastu.

⁷ Deket athidi ya nganneh namnamaok hi biyag ku? He-a ya abu, Apu Dios, di kawad-an di namnamak. ⁸ Ihwangak am-in hi liwat ku ya adim iabulut an taltalangaanak hi tatagun makudang di nomnom na. ⁹ Pamgak hi op-opyan adiyak kumali te he-ay nangat ketuwen punholholtapak. ¹⁰ Daan mo anhan ta itikod mun mangastigun ha-on teden ikatek. ¹¹ Kastiguwom di tatagu gapuh liwat dat disiplinom dida. Ya dadagom di biyag di tagun umat hi panadagam hi kulkulap-e. Om, hay biyag di tagu ya kay hinhap-ud ya abu.

¹² APU DIOS, donglom anhan di dasal kun pumpabaddangak ke he-a. Teden antikkey ya abuy iabulut mun pakihadad hituh luta. Umatak handidah aammod ku dih donen kay da damdama nundag-u ya abu. ¹³ Kinali, daan mo anhan ta adiyak halihalipat-an ta hamakok di pun-am-amlongak ta ahiyak tumayan tuh tap-on di luta."

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

40 Inan-anusak an nunho-ho-od hi baddang APU DIOS. Kay-ahan ya dingngol nay dasal kuh pumpahpahmokak ke hiya. ²Ot impaptokak ya inih-wangak hi katatakut an maat an paddungnay ginuyudak nah bitu weno tupak ot malinggopak mon impataddog mu nah nahamad an batu. ³Intutuduwanak hi balun kantan pundayaw kun hiya an Dios taku. Ahi mamodwong di dakol an tataguh pangang-angan da ketuwen inat na ta madinol da mon hiya.

⁴Hanadan mangidinol ke APU DIOS ya umamlong da. Adida mundinol nadah mumpahhiya ya adida makid-um hanadah mundayaw nadah dios an kinapyan di tagu. ⁵APU an Dios ku, dakol di umipamodwong an inat mu ya dakol di implanum hi kiphodan mi. Ya adiyak pakabilang ke dadiye te dakol.

⁶Impaawat mun ha-on an hanan umipaamlong an abun he-a ya bokon nadan nganneh diyen miappit, umat nadah aggayam an maghob ya nadan miappit hi kakaan di liwat, mu hay umipaamlong ke he-a ya hay nahamad an pangun-unud hi tugun mu. ⁷Ot kanak di "Dehtuwak, Apu an mangat nah nitudok mipanggep ke ha-on an kananay. ⁸'APU an Dios ku, umamlongak an mangat nadah pinhod mun atok. Ya ihaha-ad kuh nomnom ku datuwen tudtudum.'" [†]

⁹Inilam, APU DIOS, an impainilak nadah naumu-amung an tatagum an mundayaw ke he-ay mipanggep nah maphod an inat muh nangihwangam ke dakami. ¹⁰Impaipainilak boy mipanggep nah ongal an baddang mu ya nan pangihwang mu. Ya intuttuduk ke didan tatagum di mipanggep nah munnananong an pamhod mu ya pamaptok mu.

¹¹APU DIOS, homkonak anhan ta nangamung. Hana ot ta gapuh munnananong an pamhod mu ya pamaptok mun ha-on ya malinggopak an maid di maat ke ha-on hi ad-adi. ¹²Paddungnay linikkubak hi dakkodakkol an ligat an adiyak pakabilang. Man-uke ya namahig di liwat kun umat hi kadakol di buuk ku. Ya uggek inilay atok an mihwang, ta hidiye nan maid moy tulid ku.

¹³APU DIOS, gal-am anhan ta baddanganak ta ihwangak. ¹⁴Hana ot ta maallilaw ya maka-apput nadan tatagun ihik an mamaten ha-on. Ya hana ot ta mibabain nadan tatagun maka-an-anla gapu te munholholtapak. ¹⁵Pinhod kun abun maapput dat mibabain nadan manaltalanggan ha-on.

¹⁶Mu nada ken manapuhapul ke he-a ya hana ot ta umamlong da. Om, hana ot ta didan am-in an inihwang mu ya mun-am-amlong da ya itkuk day "Nakattag-en abuh APU DIOS!"

[†] Hebrews 10:5-7

¹⁷APU DIOS, ha-oy ke pe kattog ya nakawwotwotak ^{††} ya nakakapuyak, kinali adiyak anhan kal-iwan ke he-a. Apu an Dios ku, he-a ya abuy mangihwang ke ha-on, kinali gal-am anhan an mamaddang ke ha-on.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

41 Umamlong nadan mauleh nawotwot te baddangan APU DIOS dida ten maligatan da. ²Ipaptok na dida ya adina iabulut an waday aton di buhul dan didah gaga-iho. Ya bendisyonana dida ya ihwang na didah kate. ³Deke bot mundogo da ya alubyagon APU DIOS didah punholholtapan da ya paphodona dida.

⁴Kanak hi dasal kuy "APU DIOS, homkonak anhan. Ya paphodonak te nunliwatak ke he-a." ⁵Gaga-ihoy kana-lyon di buhul ku mipanggep ke ha-on. Ya pinhod dan mateyak ta makal-iwanak. ⁶Hanada ke bon oggan umalin mangidung-on ha-on ya kahin-al-alubyagon dat umali da ot ya abun mundongdongngol hi ngannen ad-adi mipanggep ke ha-on ne imme dat eda kanalkalyon hi tatagu. ⁷Ya mungkukutyamman dadiyen buhul kun hay gaga-ihoy nonomnomon dan maat ke ha-on. ⁸Kanan day "Maid di namnamana kediyen dogona! Nunna-ud an ikatena!" ⁹Takon pay anhan nan nahamad an gayyum kun pundinolak ya adi mo maphod di pakihayyup nan ha-on ya inwalongak. Hidiye ya nakikakikan pay anhan ke ha-on. [‡]

¹⁰APU DIOS, homkonak anhan ta paphodonak ta ibalok di inainat di buhul ku. ¹¹Inilak an umamlong kan ha-on te uggem in-abulut an apputonak hi buhul ku. ¹²Inilak bon baddanganak ta miha-adak hi kawadam ta nangamung te maphod di atok.

¹³Madayaw nan AP-APU an Dios di holag Israel. Om, madayaw ta nangamung. Amen. ^{††}

Hay Mikadwan Liblun di Psalms (42-72)

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

42 APU DIOS, pakahappulon dakan ha-on umat hi panapulan di makawah hi matuning an danum an inumona. ²Hapulon dakan abun ha-on an Dios an wadat nangamung. Ya umabtuwak an e mundayaw ke he-a nah balem. ³Kabigabigat ya kahilohilong ya lu-muwaluwaak an paddungnay hidiyey kanok, yaden kanan udot nadan buhul kuy "Daan bo nan Dios mu?"

⁴Mahakit di nomnom ku hin ninomnom ku handin naki-eyak hi tatagu ot ipanguluk didan e mundayaw nah balem. Ya maka-an-anla kamin pun-itkuk miy kan-

^{††} Hay kibalina ya "makakkahmokak." [‡] Tibon yuy Mateo 26:23 ya Marcos 14:18 ya Lucas 22:21 ya Juan 13:18 ^{††} Psalm 106:48

ta mih pundayaw mi ya pumpasalamat min he-a.

⁵ Yaden ad uwani ya u-umyunganak an abu. Tipet mabulubulunak? Mu takon di athidi ya waday namnamak te he-ay pundinolak ya dayawon daka bo te he-ay Dios kun mangihwang ke ha-on.

^{6,7} Om, u-umyungak an abu te muntutun-ud di ipaalim ke ha-on hi kabulubulunak an kay mumbungug an olwang ya kay gangon di mumpuy-uk an danum nah Wangwang an Jordan an malpu nadah bilid ad Hermon ya Misar. Mu takon di athidi ya nonomnomok di ulem ke ha-on.

⁸ APU DIOS, hana ot ta ipatibom di ongal an pamhod mu nah mapat-al ta ikantak nah hilog di dasal kun he-a an Dios ku.

⁹ He-an Dios kun mialig an batun kihikugak, tipet kinal-iwanak ke he-a? Tipet ek holholtapon di namahig an pangat di buhul kun ha-on. ¹⁰ Mahakit an abuy pumpanadngol dan ha-on. Ya kanalyon day "Daan boy pun-at nan Dios mu?"

¹¹ Kinali ad uwani ya u-umyunganak an abu. Tipet mabulubulunak? Mu takon di athidi ya waday namnamak te he-ay pundinolak ya dayawon daka bo te he-ay Dios kun mangihwang ke ha-on.

43 Apu Dios, itakdogak anhan ta ipatibom hanadah adi mangulug ke he-an langkak di ipabahul dan ha-on. Ya ta ihwangak hi nganneh diyen aton dadiyen gaga-iho ya humahhaul an tatagu. ² He-ay Dios kun kihikugak yaden tipet eyak inwalong? Tipet inabulut mun aton di buhul kun ha-on di gaga-iho, ta hidiye nan u-umyungak?

³ Ipaalim di pat-al mu ya punnananongom di pamaptok mun ha-on ta ipaduttukak an ume bo nah Templo ad Zion an bilid mun kawad-am ⁴ ta umeyak nah altar mu ta eyak mun-appit ke he-a, Apu Dios. Ne mun-ay-ayudingak ya mungkantaak hi pundayaw kun he-a an Dios ku. Te he-ay kalpuwan di amlong ku.

⁵ Muden ad uwani ya u-umyunganak an abu. Tipet mabulubulunak? Mu takon di athidi ya waday namnamak te he-ay pundinolak ya dayawon daka bo te he-ay Dios kun mangihwang ke ha-on.

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

44 Apu Dios, dingngol miy kinalin handidan aammod mi mipanggep nadah makakkaphod an inat mu handih tiempo da ² an dinadag mu ya dinog-al mu nadan adi mangulug ke he-a ot ipaboltan mun am-in di boble da nadah aammod mi. Ketuwen inat mu ya pinumhod di nitaguwan nadan tatagum. ³ Gapuh ongal an kabaalam di nangapputan nadan tatagum ke dadiyen boble ot sakupon da, bokon gapuh almas da ya bokon gapuh kabaalan da. Mu gapuh

baddang mun didan hidiyey nangipatibom hi ulem ya pamhod mun dida.

⁴ He-ay Patul ku ya Dios kun mangipangapput ke dakamin tatagum an holag Israel. ⁵ Gapuh ongal an kabaalam ya apputon miy buhul mi. Ya gapuh pangidinolan min he-a ya apputon mi dida. ⁶ Kinali, adik idinol hi panak ya ispadak di kihwangak. ⁷ Te he-ay mangipangapput ke dakami ya he-a boy mangipaapput hi buhul mit mibabain da. ⁸ Ta hidiye nan mundayaw kami ya mumpasalamat kamin he-at nangamung, Apu.

⁹ Muden inwalong dakami ya adim mo pinhod an ipanguluy tindalu mih emi pakigubatan ot mibabain kami. ¹⁰ Hay inat mu ot ya abu ya impabtik dakami ot pun-alan di buhul miy nganneh diyen limmu mi. ¹¹ Ya in-abulut mut numpate dakamih buhul min kay kami kalnero. Oha bo ya inwahit dakami nadah boblen di udum an tatagu. ¹² Nakalakkay nangigattang mun dakamin tatagum an kay maid di balol min he-a.

¹³ Ta hidiye nan, taltalangga an dakami ya tattatawan dakamih katagutagu te tinibo day inat mun dakami.

¹⁴ Ya usalon di katagutaguy inat mun dakami hi panaltalangga dat hidiye nan deket tinibo dakami ya munwigiwigiw da. ¹⁵ Mibabain kamit nangamung ¹⁶ te taltalangga an dakamih buhul mi. Panadngolan dakami ya ihik dan manadag ke dakami.

¹⁷ Naanaat datuwen am-in ke dakami takon di ugge daka inwalong ya takon di unggemi imbakhoy nakitobalam ke dakami. ¹⁸ Om, ugge daka inwalong ya unggemi imbakhoy tugun mu. ¹⁹ Mu dinadag dakami ot baybay-an dakami nah kad-an di dakol an katatakut ya mailom an aggayam ta paddungnay wada kamih tapol.

²⁰ Gulat nat inwalong daka ta hay udum an dios di dinayaw min itagge miy takle mih pundayawan min dida ²¹ ya inilam ot kuma te he-a ya inilam am-in di wadah nomnom ya puhun di tagu. ²² Hay kakulugana ya hanghanggaon mit nangamung di katayan mi gapuh pangun-unudan min he-a, Apu Dios. Man-uke ya hay punnomnom di tatagun dakami ya kay kami kalneron na-ala on kinlong da. †

²³ Kinali, umina ka anhan Apu Dios ta ihwang dakami. Tipet kay ka mahmahhuyop? Adi dakami anhan iwalong ta nangamung. ²⁴ Kay dakami italtalluwan ta nangamung. Adim anhan baybay-an tun ligat an holholtapon mi.

²⁵ Paddungnay natu-i kami ot munlukbub kami ot miathidi kami te maid di maat mi. ²⁶ Baddangan dakami anhan Apu Dios. Ipatibom di ongal an pamhod muh pangihwangam ke dakami.

† Romans 8:36

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangi-pangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikanta nah kasal an mikantan miunnud nah kantan "Lilies."

45 Waday ninomnom kuh makapkaphod an kantan itudok ku mipanggep ke he-a, apu patul. Usalok di laing kun mangitudok ketuwen kantan ki-dayawam umat hi laing nan muntudok hi ab-abig. Hituwey kantik.

² He-a ya abuy kapkaphodan di kalalakina ya nalaing kan kumali te binendisyonan dakan Apu Dios ta nangamung. ³ Kinali ongal di kabaalam ya madayaw ka. Ithikot muy ispadam ⁴ ya muntakke kah kabayun kitib-anan makangngapput kan itakdog muy makulug ya maandong an pangat. Ya atom di umipamodwong. ⁵ Ipaem nadan makattaddom an panam hanadah buhul mut mungkatuduk di pupuhu da. Ya apputom di katagutaguh kabobboble gapuh ongal an kabaalam.

⁶ He-a an Dios ya munnananong ta nangamung di pun-ap-apuwam ya maandong di pangat mun mun-ap-apu. ⁷ Pinpinhod muy maphod an pangi-e ya kahingngitam di gaga-iho. Kinali ha-oy an Dios an ununodum ya tinuddu dakan madaydayaw mu nadan ibbam, ta umamlong ka. ⁸ Hay bulwatim ya naha-adan hi bangbanglu an myrh, aloe ya cassia. Ya ikantaan dakah nungkalaing an mungkanta nah balem an naalalkusan hi ivory. ⁹ Hanadan udum an ibilang mun inayam ya iimbabalen di papatul. Ya nan inayam an timmaddog nah winawwan nan ubunam an mun-ap-apu ya nunggamgam hi namahman balituk an nalpud Ophir.

¹⁰ Donglom tun kalyok ke he-an babain iinen di patul. Adim mo nonomnomon nadan pamilyam ya iibam.

¹¹ He-an makaddikit an babai ya pakappinhod daka nah patul. Hiyay ap-apum, kinali atom am-in di pinhod na. ¹² Ialiyan daka nadah tatagud Tyre hi regalom. Ya mumpabaddang di kakadangyan an tatagu ke he-a.

¹³ Hidiyen iinen di patul an makaphod di kinababaina ya makaphod di bulwatinan nabalitukan an munho-ho-od nah kuwartunat maayagan an e mangiine nah patul. ¹⁴ Ot ie dan numbulwatih makaphod hi kad-an nan patul an inibbaan nadan binabain muttatyunan ¹⁵ maka-an-anla dan mange nah balen nan patul.

¹⁶ Apu patul, ahi dakol di linalakin imbabalem ya ahida mumpatul damdama umat ke he-a ya umat handidan aammod mut ahim pun-ap-apuwon didah kabobboble.

¹⁷ Mipalpud uwani ya midaydayaw kat nangamung tuh kanta. Ta dayawon dakat nangamung am-in hi tataguh kabobboble.

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangi-pangpanguluh kantan ikantan di binabai

46 Hi Apu Dios di kihikugan taku ya hiyay mangipal-ot ke ditaku. Wadat nangamung an bumad-dang ke ditaku nah tiempon mabulubulun taku. ² Ta hidiye nan adi taku tumakut, takon di mungkadadag di lutan magdey bibilid an mange dah baybay ³ ya takon di umolwang ta mianud di pangngel di bibilid.

⁴⁵ Mu hay Jerusalem ya adi madadag te wadah di Apu Dios an Katagtag-ayan an mun-adug hidi. Hanadan numbobleh di ya umamlong dat nangamung. Ya hidiyen amlong dan malpun hiya ya mialig nah wangwang an adi matduk. ⁶ Mu nadan tataguh kabobboble ya tumattakut da te naapput di pun-ap-apuwan da ya deket kimmalih Apu Dios ya namam-an kay da mateh takut da.

⁷ Mu hi APU DIOS an Kabaalaman am-in an Dios damdaman Jacob ya wadan ditaku ta hiyay kihikugan taku.

⁸ Nomnomon taku nadan umipamodwong an inat APU DIOS an nanadag nadah pun-ap-apuwan hituh luta. ⁹ Patikodonay gubat takon di daana. Ya pa-iyonay pahul ya pana ya gobhona nadan happiyo.

¹⁰ Kalyon APU DIOS ke diday "Dumin-ong kayu! Nomnomon yu an ha-oy ya abuy Dios an Katagtag-ayan an Ap-apu, takon di daana tuh luta."

¹¹ Hi APU DIOS an Kabaalaman am-in an Dios damdaman Jacob ya wadan ditaku ta hiyay kihikugan taku.

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangi-pangpanguluh kanta

47 Ditakun am-in an tatagu, dayawon takuh Apu Dios. Mumpalakpak taku gapuh anla taku ya oltoolton takun mungkantah pundayaw takun hiya. ² Hiyay DIOS an Katagtag-ayan. Hiyay matakutan ya maun-unud te hiyay Ap-apun am-in tuh luta. ³ Indat nan ditakuy kabaalan an mangapput nadah buhul takuh kabobboble ot ditakuy mun-ap-apu ke dida. ⁴ Ya hiya boy namili nah boblen numboblasyon takun holag Israel an ipahhiya takun tatagunan impakappinhod na.

⁵ Hiya an Dios ya manged tap-oh kabunyan yaden muntukuk di tatagu gapuh an-anla da ya pun-ipagan-go day tangguyub da. Manalakdang hi APU DIOS an e umbun an mun-ap-apu. ⁶ Aga, mungkanta takuh pundayaw takun hiya. Mungkanta takuh pundayaw takun hiya an Patul taku.

⁷ Hiya an Dios di Patul am-in tuh luta. Mungkanta takuh pundayaw takun hiya. ⁸ Hiya ya inumbun nah pun-ap-apuwanan mun-ap-apun am-in hi kabobboble.

⁹ Naamung am-in di aap-apu tuh luta ot mid-um da

nadah tatagun mundayaw nah Dios Abraham. Hiyay Patul am-in di papatul di luta. Ya am-in di tatagu ya dayawon da hiya an Dios an Katagtag-ayan.

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

48 Madayaw ya makaphod hi APU DIOS. Hiyay lebbeng nan dayawon nah bilid na nah boblen kawad-ana. ² Hidiyen bilid na an Zion an nakattag-e ya makaphod di ang-ang na, ta hidiye nan umamlong di tataguh kabobboblen mangang-ang. Hidiyey boblen nan nakattag-en Patul. ^{†3} Hi Apu Dios ya impatibonan wadah di hiya an mun-adug kediyen naaladan an boblen Jerusalem.

⁴ Indani ya nun-aaddumon di papatul hituh lutay titindalu da ot eda gubaton hidiyen boble. ⁵ Mu handih nih-up da ot tibon da ya timmattakut da ot mamtik da. ⁶ Ya munggayonggong da gapuh takut dan umat da nah babain muntungo. ⁷ Dinadag Apu Dios dida, umat nadah bapor di Tarshis an dinadag di nal-ot an puwok an nalpuh nangappit hi timilan di algo.

⁸ Dingngol taku handiy inat APU DIOS hi kiphodan diyen boble, mu ad uwani ya tinibo taku mismuy kaphod diyen boblen kawad-an APU DIOS an Kabaelanan am-in an daydayawon taku. Aduganah diyen boblet maid di ad-adin maat, mu luminggop ta nangamung.

⁹ Apu Dios, nomnomnomon daka nah Templom ya nomnomnomon miy mipanggep nah ongal an pamhod mu. ¹⁰ Lebbeng nan dayawon dakah tataguh kabobboble. Nundingngol hi kabobbobley dayaw mu ya kinalimpiyum. Ya gapuh ongal an kabaalam ya pakaapputom nadan bubuhul mu. ¹¹ Ta hidiye nan mun-am-amlong nadan iZion ya am-in di iJudah te maandong di pun-ap-apum.

¹² Ditakun tatagun Apu Dios, etakun am-in hanadah bobled Zion ta bilangon taku nadan pun-adugan hidi.

¹³ Pakatibbon taku nadan pun-adugan ya nadan nahamad an binattun alad da ta ahiyu ab-abigon hanadah iimbabale yun mungkitun-ud ke ditaku.

¹⁴ Hidiyen Dios ya hiyay Dios takut nangamung ya hiya boy mangipaduttuk ta nangamung hi nitaguwan taku inggana mapoppog.

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

¹² Dakayun am-in an tataguh kabobboble tuh luta, kadangyan weno nawotwot, natag-e weno nababa, donglon yuh tuwe: ³ Te kumaliyak hi kalin di nanomnoman ta maawatan yuy ine-en di biyag. ⁴ Ya iesplikar kuy kibalanan di donglok an kalin di nanomnoman yaden mun-ay-ayyudingak.

† Tibon yuy Mateo 5:35.

⁵ Adiyak tumakut nah tiempon waday katatakut an maat takon di linikkubak hi buhul ku ^{††6} ya gaga-ihon tatagun mundinol ya mangipahhiyah kinadangyan da. ⁷ Muden maid di tagun kabaelanan mangihwang hi adol na [‡] weno bayadanay biyag na ke Apu Dios. ⁸ Hay kihwangan ya adi nalaka, kinali maid di ohan tagun ena kabaelan an bayadan di biyag nat ⁹ munnananong an matagun adi mate.

¹⁰ Maten am-in di tatagu takon di nalaing ya nanomnoman weno makudang di nomnom nat itayan day limmu dah udum an tatagu. ¹¹ Ta hanan lubuk day punhituwan dat nangamung. Ya man-ut nungkingadan di ngadan dah lutada, mu taynan da metlaing dadiyet ibagin di udum an tatagu. ¹² Te takon di kadangyan di ohan tagu ya adinadaman hidiyey mangihwang ke hiyah kate. Ahi metlaing maten umat hi aggayam.

¹³ Athidiy maat nadah tatagun mundinol hi adol dan makallinggop da gapu te kadangyan da. ^{††14} Ahida umat nah kalneron matet paddungnay katey mangiadug ke dida. Ya mabuluk di adol dah lubuk an nidawwi nah makapkaphod an baleda. Hituwey kitibanan nunna-ud an ahi madatngan di algon paddungnay apputon nadan makangngun-unud ke Apu Dios dida. ¹⁵ Om, maapput dadiyen tatagu, mu ha-oy ke pe ya ihwangak ke Apu Dios hi kate.

¹⁶ Kinali, adi ad-adiy punnomnom yu hin kumadkadangyan day gaga-ihon tatagun mungkaongal ya mungkiphod di babale da. ¹⁷ Te maid di al-alan da ten mate da, adi maki-ey kinadangyan dah lubuk da.

¹⁸ Man-u te makaphod di biyag da tuh tap-on di luta ya pakatbalon bo peman di tatagu dida te kadangyan da,

¹⁹ mu ahida metlaing matet eda mid-um hanadah aammod dan tapottapol ta nangamung di kad-an da.

²⁰ Makudang di nomnom di tagu hin adina maawatan an adi ihwang di kinadangyan di tagu, mu ahi mate metlaing an umat hi aggayam.

Hay kantan Asap

50 Hi APU DIOS an Kabaelanan am-in ya mun-ayag am-in hi tatagu tuh luta mipalpuh nangappit hi timilan di algo inggana kalin-obana. ² Hiya an Dios ya humiyod Zion an makakkaphod an boble. ³ Ahi munggangon kay kidul di umaliyana ya maghob di nganneh diyen wadah dalanona te waday mundalebdeb an apuy hi hinangngab na. Ya nalikkod ke hiyay nakal-ot an puwok. ⁴ Ya kediyen umaliyana ya humalyaonay tatagunan muntistiguy kabunyan ya luta. ⁵ Kananay "Amungon yu nadan tataguk an nanongnan mangun-

†† Hay kanan di udum an nitudok ya bokon "hi buhul ku," mu "hi humahhaul." ‡ Hay kanan di udum an nitudok ya bokon "hi adol na," mu "hi biyag di ohan tagu." †† Hay kanan di udum an nitudok ya bokon "makallinggop da gapu te kadangyan da," mu "Athidi boy maat nadah mangun-unud ke didan tobalon day kalkalyon da."

unud ke ha-on. Dadiye nadan nakitobbalan ke ha-on hi nun-appitan dan ha-on.”⁶ Dadiyen wadah kabunyan di mangipainilah kaphod na te limpiyuy punhu-malyanah tatagu.

⁷ Kanan Apu Dios hi tatagunay “Dakayun tataguk, donglon yu tun kalyok. Ha-oy an Dios yuy mangalih bahul yu. ⁸ Maid di ad-adiyok mipanggep hi in-anappit yu takon nadan nun-appitan yun ha-on hi maghob nah altar ku. ⁹ Muden adik mahapul danaen babaka nah kudal yu ya gulding an ipanaptok yu. ¹⁰ Te hay kakulugana ya bagik am-in di aaggayam hanadah mu-muyung, takon nadan babaka nadah kudal hi kabilibilid. ¹¹ Takon di hahamuti ya nadan nganneh diyen matagu ya bagik am-in. ¹² Hin kananat naaganganak ya kon mumbagaak ke dakayuh makan? Adi mahapul, te bagik am-in tun luta ya am-in di nganneh diyen matagun wadah di. ¹³ Adik mahapul nadan babaka yu ya gugulding yu takon di dala da. ¹⁴ Mu hay pinhod kun aton yu ya mumpasalamat kayu ta hidiyey nahamad an iappit yun ha-on an Dios. Ya paannungon yun aton di insapata yun ha-on an Katagtag-ayan. ¹⁵ Ya ha-oy di pumbagaan yuh baddang nah tiempon waday ligat yu ta baddangan dakayu ta dayawonak.”

¹⁶ Mu hanada keh gaga-ihon tatagu ya kanan Apu Dios ke diday “Itikod yu nadan at-atton yun abunay kanalyon yu nadan tugun ku. Ya maid di lebbeng yun mangalikali nah nakitobbalak hi tataguk. ¹⁷ Te adiyu damdama pinhod an matutuduwan. Ya hay bo udot punnomnom yu nadah tugun ku ya maid di hilbina. ¹⁸ Deket waday inakhupan yuh mangako ya binaddangan yu ot ya abu. Ya pakappinhod yu pay anhan an makihayhayyup nadah ihuyop day bokon da inayan.

¹⁹ Pinpinhod yun kalkalyon di gaga-iho ya humahhaul kayu. ²⁰ Ya ad-adiy kanalyon yu mipanggep hi tulang yu ya kanalyon yuy langkak ta pama-i yun hiya. ²¹ Inainat yun am-in datuwe, mu pamgak hi op-opya. Ot hay punnomnom yun ha-on ya umatak ke dakayu. Mu ad uwani ya boh-olan dakayu ya kalyok hi hinangngab yun numbahul kayu.

²² Mahapul an muntutuyu kayun nangiwalong ke ha-on te kal-inat dadagon dakayu ya maid di mangihwang ke dakayu. ²³ Deket un-unudon yuy tugun ku ya ihwang dakayu. Hay pumpasalamatan yun ha-on di mumpadayaw ke ha-on.”

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mipanggep hi nangayan nan profetas an hi Nathan hi kad-an David gapuh nangi-huyopanan Batsheba.

51 Apu Dios, homkonak anhan ta kal-iwam di liwat ku mipuun nah ongal an pamhod mu ya ulem.
² Kaanom am-in di gaga-ihon pangiek ta kayak naulahan.

³ Abulutok an numbahulak ya hidiyey mihahhaad hi nomnom ku. ⁴ Naliwatak te inat ku nadan kanam an gaga-iho. Ya makulug an he-ay nunliwatak. Ya abulutok an niptok di nunhumalyam ke ha-on. Ta hidiyey nan lebbeng nan kastiguwonak ke he-a.

⁵ Nunna-ud tuwalin gaga-ihoy kinataguk nipalpu dih nitungowak. ⁶ Yaden hay pinhod mu ya maphod di pangien di tagun adi munlangkak. Kinali tutuduwanak anhan ta mawadan ha-on di punnomnom mu.

⁷ Kaanom di liwat kut paddungnay naulahanak an maid di lugit ku. ⁸ Ya ipaamlongak ta takon di namahig di nangastigum ke ha-on ya umamlongak anhan. ⁹ Adim nomnomnomon di nunliwatak ke he-a ya kaanom di gaga-ihon pangiek. ¹⁰ Wadaom ke ha-on nan maphod an punnomnom mu, Apu Dios, ta he-a ya abuy un-unudok bo. ¹¹ Adiyak anhan iwalong ya adim kaanon di Espiritum ke ha-on. ¹² Ya wadaom boy umat hi amlong ku handih nangihwangam ke ha-on ya pumbalinonak an makangngun-unud ke he-a. ¹³ Ta ipainilak di tugun mu nadah numbahul ta mibangngad dan he-at un-unudon daka bo.

¹⁴ Ihwangak anhan, Apu Dios ta adiyak mate ta maan-anlaak an mangipainilah kaphod mu. ¹⁵ Ya baddanganak ta tumulidak an mangalkalih kidayawam.

¹⁶ He-a ya adim pun-amlongan nadan aggayam an miappit ke he-a. Ta hidiyey nan gulat nat iappitan daka nadah maghob ya adika umamlong. ¹⁷ Te hay ibilang mun maphod an iappit ku, Apu Dios ya hay pangabulutak an naliwatak ya hay puntutuyuwak.

¹⁸ Hay oha bon ibagak ke he-a ya paphodom di nitaguwan min tatagud Zion ya baddangan dakami ta iphod mi nan napa-in binattun alad di Jerusalem. ¹⁹ Ta waday innun min mun-appit hi maghob ke he-a, umat hi baka ya nadan udum an miappit an umipaamlong ke he-a.

Hay kantan David handih indatdatong Doeg an iEdom ke Saul an binaddangan Ahimelek hi David. Hituwen kanta ya midat nah mangipangpanguluh mungkanta.

52 He-an tagun nundingngol, tipet ipahhiyam nadan gaga-ihon inat mu nadah tatagun Apu Dios? ² Iplanuplanum di panadag muh ibbam an tagu. Ya mahakit di kalyom an umat hi hakit di liniputan di makataddom an uwa. Oha bo ya nakala-ing kan mangapkyah langkak. ³ Pakappinhod muy gaga-iho, mu adim pinhod di maphod. Ya pakudukdulom an hay langkak di hapitom mu hay makulug.

⁴ He-an makallanggak an tagu, maan-anla kan mumpahakit hi tatagu gapuh kalim. ⁵ Mu ahi mamingpinghan di panadagan Apu Dios ke he-an lupdukon

† Hay ohan kibalinana ya “Midinol ta nangamung hi Apu Dios.”

dakah nunhituwam ta kaanon dakah boblen di matagu.

⁶ Deket tibon nadan maphod an tataguh tuwen katatakut an maat ke he-a ya mamodwong da. Ya tumatawa dan kanan day ⁷ "Tibon yu keh diyen tagu, adina idinol ke Apu Dios di kihwangana te idinol nah kinadangyana ya kinagaga-ihona."

⁸ Ha-oy ke pe ya umatak nah kaiw an oliba an im-mongal nah balem, Apu Dios. Idinol kut nangamung nah munnananong an pamhod mu. ⁹ Ya mumpasalamatak ta nangamung ke he-a, Apu Dios, gapu nadah inat mu. Ya dayawon dakah hinangngab di tatagum gapuh kaphod mu.

Hay kantan nunnomnoman David ke Apu Dios. Midat hituwe nah mangipangpanguluh kanta.

53 Hanadan makudang di nomnom da ya kanan dah nomnom day "Maid di Dios." Gaga-ihon abuy nomnom da ya gaga-iho boy at-atton da. Maid ni-moy ohan didan mangat hi maphod.

² Hi Apu Dios hi langit ya uh-uhdunganay tatagu tuh lutat tibona hin wadan diday nanomnoman an adi manghop an manginilan hiya. ³ Mu maid. Te am-in di tatagu ya inwalong dah Apu Dios. Maid ni-moy ohan mangat hi maphod te numbalin dan am-in hi gaga-iho. †

⁴ Kanan Apu Dios di "Tipet nanongnan makulhiy ulun nadan gaga-ihon tatagu? Adida mundasal ke ha-on. Hay kitaguwan da ya nan pulhon dah limmun di tataguk." ⁵ Mu ahi namahig an abuy takut dan namamam-a mu nan hiniktaman da handi te patayon Apu Dios didan buhul di tatagunat pun-iwahit nay gunit da. Ya ahi paka-apputon di tataguna dida te inwalong na dida tuwali.

⁶ Kay ahan ya waday malpud Zion an mangihwang nadah holag Israel hi buhul da. Ta umamlong da gapuh pangipaphodan bon Apu Dios ke dida.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta ya maunnudan hi gitala. Hituwen kanta ya mipanggep hi immaliyan nadan tatagud Sip hi kad-an Saul an mangibaga hin daanay nitaluwan David.

54 Apu Dios, ongal di kabaalam, †† kinali ihwangak ya usalom di ongal an kabaalam an mangitakdog ke ha-on. ² Donglom anhan di dasal ku ta adiyak anhan baybay-an. ³ Mangali nadan mumpahhiya ya mabubungot an tatagun mamaten ha-on. Dadiye nadan tatagun adim ibilang.

⁴ Mu he-a, Apu Dios di bumaddang ke ha-on, kinali adiyak madanagan. Inilak an itakdogak ke he-a. ⁵ Hana ot ta nadan numplanuh gaga-iho ya maat ke dida

† Romans 3:10-12 †† Hi kalin di Hebrew ya adina kanan di "ongal di kabaalam," mu kananay "gapuh ngadan mu."

nadan implanu da. Om, hana ot ta diday kaatan nadan gaga-ihon implanu dan aton. Apu Dios, midinol ka te ipaannung muy kinalim an atom an poppogom di biyag da.

⁶ Ha-oy ke pe ya umamlongak an mun-appit ke he-a, APU DIOS ya mumpasalamatak ke he-a te makakkaphod ka. ⁷ Banaddanganak hi am-in hi ligat ku ya impaapput muy buhul ku.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magitalaan.

55 Donglom anhan Apu Dios tun dasal ku. Adim anhan pamgay op-opya. ² Om, donglom anhan ta baddanganak te namahig di kabulubulunak. ³ Dehtun tumattakutak te taktakutonak ya paligligatonak nadah buhul ku ya bobboh-olanak.

⁴ Takon anhan ot kumanobkobak te tumakutak an mate. ⁵ Ya gumayogayonggongak gapuh takut ku. ⁶ Wada kumay payak kun umat hi palomat tumayya-pak ta umeyak hi nidawwit malinggopak an mun-iy-atuh di. ⁷ Hidi ot kuma nah naka-iddawwin madin-ong an adi maboblayan di pangayak ta eyak miha-ad hidi.

⁸ Wadat galgal-ak ot an umet eyak mihikug hidit tay-nak tun boblen napnuh hingit an kay nal-ot an puwok an dumadag.

⁹ Apu Dios, allilawom anhan nadan buhul kut mata-ma dan kumali. Namahig pe kattog an ammunay pap-atten ma-ma-at tuh boble. ¹⁰ Kabigabigat ya kahilohi-long ya mumpapattey tatagu ya munggugulu da.

¹¹ Takon di daana tuh boble ya kumuluk di tatagu, dumadaddag da ya mangako da.

¹² Kon gulat nat nadan buhul kuy manaltalanggan ha-on ya mabalin an itpol ku, weno ipahhiya day aton da ke ha-on ya italuwak dida. ¹³ Mu bokon te he-an nahamad an gayyum ku ya ibbak mismuy mangiathidi.

¹⁴ Makakkaphod pay anhan di nakihumhummanganak ke he-ah eta nundayawan nah Templo, yaden he-ay mangiathidi.

¹⁵ Hana ot ta magagalan mate nadan bubuhul kut milubuk da takon di matagu da te paddungnay diday nunhituwan di gaga-iho.

¹⁶ Mu ha-oy ke pe ya mumpabaddangak nah AP-APU an Dios ot nunna-ud an ihwangak ke hiya. ¹⁷ Mumpah-pahmokak ke hiya nah hilog, nah biggatna ya nah maal-algo ta donglonay dasal ku. ¹⁸ Ihwangak ke hiya nadah dakol an buhul kun pakihananggaak, ta malinggop di kibangngadak. ¹⁹ Hiya an Dios an Ap-aput nangamung ya donglonay dasal kut apputona dida te adida pinhod an mumbaliw ya adida tumakut ke hiya.

²⁰ Namam-a mo anhan nan imbilang kun nahamad an gayyum ku te imbahhonay nuntobbalan mi ot mumbalin an buhul ku. ²¹ Anakayang an makalummi-yi kalina, mu kon ot hi puhuna ya humihingit.

Namahig an makaannuyuk di kalina, mu kon ot pad-dungna nan makataddom an hinalung an lumiput.

²² Idinol takuy pundanagan takun APU DIOS ot bad-dangan ditakun hiya. Hiya ya adina iabulut an maap-put di maphod an tagu.

²³ Apu Dios inilak an galgal-am an ipae nadan puma-patte ya makallangkak hi lubuk da. Dida ya maagan-gan dan maten adida datngan di nagtud an katayan da. Mu ha-oy ke pe ya idinol dakan bumaddang ke ha-on hi ngannen ligat ku.

Hay kantan David mipanggep hi nampapan di iPilist-ian hiyad Gat. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Nah paloma nah nidawwin kaiw an oak." Midat hituwe nah mangipangpanguluh kanta.

¹² Homkonak, Apu Dios, tedan anuanuponak hi dakol an buhul kuh kabigabigat. Halipat-anak ta nangamung ke didat punholholtaponak. ³ Muden takon di tumattakutak ya madinolak ke he-a. ⁴ Om, madinolak ke he-a, Apu Dios ya dayawok di kalim te inilak an adim ibahhoy kalyom an atom. Kinali adiyak mo tumakut. Nganney mabalin an aton di tagun ha-on?

⁵ Manibotibo nadan buhul kuh ipabahul dan ha-on ya numanomnom dah aton dan manadag ke ha-on. ⁶ Nunhuhummangan da ot eyak siisiimon ya halipat-an day kadligak te pinhod dan abun patayonak. ⁷ Apu Dios, adim anhan iabulut an eda adi makastigu ke-tuwen gaga-ihon aton da. Dadagom kuma dida gapuh boh-ol mu.

⁸ Inilam am-in di kabulubulunak ya inilam di kadakol di inluwaluwak te paddungnay intudok mun am-in hi liblum.

⁹ Nunna-ud an deket mundasalak an mumpabad-dangak ke he-a ya ihunod nadan buhul kut hidiyey panginilaak an baddanganak ke he-a, Apu Dios. ¹⁰ Kinali, madinolak ke he-a, Apu Dios ya dayawok di kalim te inilak an adim ibahhoy kalyom an atom. ¹¹ Om madinolak ke he-a, Apu Dios, kinali adiyak mo tumakut. Nganney mabalin an aton di tagun ha-on?

¹² Apu Dios, iappit ku nan insapatak ke he-a ya munnappitak hi pumapasalamat kun he-a gapuh namaddan-gam ke ha-on ¹³ hi nangihwanganak hi kate. Ya uggem in-abulut an eyak mumbahul ta waday innuk an maki-hayyup ke he-a, Apu Dios an mialig an hay pundaldal-lanak ya nah pat-al an umidat hi biyag.

Hay kantan David mipanggep handih inibtikanah Saul ot ume nah liyang. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Adiyu Pa-iyon." Midat hituwen kanta nah mangipangpanguluh kanta.

57 Homkonak, Apu Dios, te he-a ya abuy pundinolak hi kihwangak. He-ay kihikugak inggana mala-u tun namahig an ligat ku.

² Mundasalak ke he-a, Apu Dios an Katagtag-ayan an mangipaannung hi pinhod mun maat ke ha-on. ³ Ya humangom nah kawad-am hi langit di dasal kut ih-wangak nadah buhul ku. Apputom didat pangipati-bom nah munnananong an pamhod ya pamaptok mun ha-on.

⁴ Dehtun linikkubak hi buhul kun kay da layon an mangan hi tagu. Hay bab-ada ya kay pahul ya kay pana. Ya hay dila da ya paddungna nan makataddom an ispada.

⁵ Ipatibom di kinatag-em hi kabunyan ya hay ongal an dayaw mun am-in hi kabobboble tuh luta.

⁶ Inih-od nadan buhul kuy kaknaak, ta hidiye nan u-umyungak. Ya nungka-ut dah bitu nah dalanok ta maknaak, mu dida metlaing di nakna.

⁷ Madinolak ke he-a, Apu Dios, kinali mungkantaak hi pundayaw kun he-a. ⁸ Makalamgaak mo ya ihik kun ipagangoy ayyuding ku ya puldingok di gitalak nah mungkabigat ta mabangun nan algo. ⁹ Apu Dios, mumpasalamatak ke he-a ya ikantak di pundayaw kun he-ah hinangngab di katagutagu. ¹⁰ Te nan adi malum-man an pamhod mu ya pamaptok mun ha-on ya pad-dungnay lina-uwan da nadan kulabut ya dinatnganay kabunyan.

¹¹ Om hana ot ta ipatibom, Apu Dios di kinatag-em hi kabunyan ya hay ongal an dayaw mun am-in hi kabobboble tuh luta.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Adiyu pa-iyon."

58 Kon dakayun aap-apu ya inila yuy kibalina di maandong an pangat? Kon maandong di pun-humalya yuh tatagu? ² Nunna-ud an adi te abunay gaga-ihon nonomnomon yun aton. Oha bo ya pumap-atte kayu.

³ Hay gaga-ihon tatagu ya nitungo da tuwalin gaga-ihoy pangi-eda ya makallangkak da. ⁴ Pumatay kali dan kay gitan di ulog. Umat da nah ulog an kobra an kahinlullulokonon ⁵ adina hangudon an donglon di paggangon umayum hi ulog takon di nalaing nan mumpagango.

⁶ AP-APU an Dios, hana ot ta dadagom di kabaelan dadiyen katatakut an buhul kun paddungnay pa-iyom di bab-an di layon. ⁷ Ya hana ot ta ma-idom dida umat

nah danum an mauma nah makamaggan luta weno hana ot ta pa-iyom nadan usalon dan makigubat. ¹⁸ Ya hana ot ta umat da nah pilak an mabuluk. Ya umat da bo nah golang an nitungo ya nate ot uggena tiniboy algo. ⁹ Apu Dios, gapuh namahig an boh-ol mu ya dadagom dida. Om paminghanom didan dadagon takon di kakat-agu ya aam-ama an kay mu higidon dida.

¹⁰ Mu nadan makangngun-unud ke he-a, Apu Dios, ya ahida maka-an-anlah pangastiguwam ke dadiyen gaga-ihon tatagu ta paddungnay pangula dah huki day dalam dadiyen gaga-ihon tatagu. ¹¹ Ne ahi kanan uppen di tataguy "Wada gayam di gun-udon nadan mangun-unud ke Apu Dios. Makulug an wadah Apu Dios an munhumalyan am-in hi tatagu tuh luta."

Hay kantan David mipanggep hi nangitud-akan Saul hi tindalunan mumbotak ke hiyah balenat patayon da. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Adiyu pa-iyon." Midat hituwe nah mangipangpanguluh kanta.

59 Apu Dios, ihwangak anhan ta maid di ad-adin maat ke ha-on hi pakihananggaak hi buhul ku.

² Om, ihwangak anhan hi aton dadiyen pumapatte.

³ Nuntutuggun da ot dehdi dan numbotak an mataten ha-on yaden maid di inat kuh gaga-ihon. ⁴ Ya takon di maid di numbahulak ke dida ya ihik dan mataten ha-on. Umina ka anhan APU DIOS ta tibom tun ma-ma-at ke ha-on ta baddanganak. ⁵ Om, APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios nadan holag Israel, umina kat kastiguwom nadan adi mangun-unud ke he-a. Ya adim homkon nadan gaga-ihon umihdul an tatagu.

⁶ Deket nahilong on naukat dan umat da nadah mabungot an ahun mungngingiyod an humanawwangan hi kakalata. ⁷ Gaga-ihoy kalyon dan paddungnay lumiput umat hi makataddom an hinalung. Ya kanan da bo udot di "Adi donglon APU DIOS di kalyon taku."

⁸ Mu he-a, APU DIOS ya taltalangaam ya tattataw-am di athidin tataguh kabobboble. ⁹ He-ay ikodhol ku, Apu Dios an kihikugak ta mihwangak. ¹⁰ Inilak an baddanganak ke he-a, Apu Dios gapuh ongal an pamhod mun ha-on ta apputok nadan buhul ku.

¹¹ Mu adim paminghanon an patayon dida te kal-iwan di tataguh hidiyen maat ke dida. Abunay iwahit mu dida ya ipaapput mu dida, Apu an mangitakdog ke dakami. ¹² Hana ot ta makna da gapuh pumphahiyaan da, gapuh gaga-ihon kalyon di toko da, hay idut da ya gapuh langkak an kalyon da. ¹³ Dadagom dida gapuh boh-ol mu. Om, pakadadaggom dida gapuh boh-ol mut panginilaan am-in di tatagu tuh lutan he-a, Apu Dios di Ap-apud Israel.

† Hay oha bon kibalinana ya "weno ta umat da nadah holok nah dalam an mungkigatin ta makleng da."

¹⁴ Deket nahilong on naukat dadiyen buhul kun umat da nadah mabungot an ahun mungngingiyod an humanawwangan hi kakalata. ¹⁵ Kay da bo ahun mundalanan an manamanamak hi makan ya mungngingiyod da hin ittay di hinamak da.

¹⁶ Mu ha-oy ke pe ya ikantak di mipanggep hi ongal an kabaalam ya ikantak nah biggatnay mipanggep nah ongal an pamhod mu. Te he-ay kihikugak nah tiempon di ligat ku.

¹⁷ Apu Dios an naminhod ke ha-on, dayawon dakan mangitakdog ke ha-on. Ya he-ay kihikugak.

Hay kantan David mipanggep hi nakigubatanan da Aram Naharaim ke Aram Sobah. Ya mipanggep hi ni-bangngadan Joab ot patayonay himpulut duwan libun iEdom nah Nundotal an Maahin. Hituwen kanta ya maphod an mituddu ya mikantan miunnud nah pungkantah "Hay palawer nan pakitobbalan." Midat hituwe nah mangipangpanguluh kanta.

60 Apu Dios, inwalong dakami ot maapput kami te bimmobboh-ol kan dakami. Mu daan mo anhan ta ibangngad dakamin mangun-unud bon he-a. ² Paddungnay inwagot muy boble mi ot mungkadhak. Daan mo anhan ta iphod mu. ³ Nahalman di numpahol-holtap mun dakamin tatagum ot kay kami nabutong an mundangngewan. ⁴ Mu nada ken makangngun-unud ke he-a ya kinalyam tuwali didat mihwang dah buhul da.

⁵ Apu Dios, humangom anhan di dasal min tatagum an pakappinhod mut ihwang dakami gapuh ongal an kabaalam.

⁶ Kimmalih Apu Dios hidih balenan kananay "Aputok di buhul kut ganodwaok di Sekem takon nan nundotal ad Sukot ta ikap-ong ku nadah tataguh. ⁷ Ya bagik pay di Gilead ya Manasseh. Puntindaluwok di iEplaim ya pumpatulok di iJudah. ⁸ Pummuttatyuk di iMoab ya munhimit ke ha-on di iEdom. Hidiyey kitibanan bagik dadiyen boble. Tumkukak gapuh amlong kuh nangapputak nadah iPilistia."

⁹ Apu Dios, dahdiy mangipangulun ha-on ad Edom? Dahdiy mamaddang ke ha-on ta hogpok nan nakaal-ladan an bobleh di? ¹⁰ Kon inwalong dakamin he-a, Apu Dios? Kon adika mo maki-e nadah tindalu mih eda pakigubatan? ¹¹ Baddangan dakami anhan an mangapput hi buhul mi te maid di hilbin di ibaddang di tagu. ¹² Mu deket he-ay bumaddang ke dakami, Apu Dios, ya nunna-ud an mangapput kami te apputom di buhul mi.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magitalaan.

61 Apu Dios, donglom anhan tun dasal kun mumpahpamok ke he-a. ² Te maid di namna-

mak ya naka-iddawiyak hi boble mi, kinali mumpah-pahmokak ke he-at baddanganak ta ieyak nah kihikugak ta maid di ad-adin maat ke ha-on. ³ Man-uke ya he-ay kihikugak an mangipaptok ke ha-on. Ya mialig ka nah nahamad an binattun alad nan boblet adi mabalin an hogpon di buhul na.

⁴ Iabulut mu anhan an miha-adak ta nangamung hi paldang mu nah balem ta malinggopak an kayak hinophopan hi payak mu. ⁵ Apu Dios, dingngol mu nadan kinalik an atok ya indat mun ha-on nadan lebbengnan midat nadah makangngun-unud ke he-a.

⁶ Hana ot anhan ta idatam nan patul hi andukken biyag nat pala-uwonay dakol an toon. ⁷ Hana ot ta baddangam ta nangamung hi pun-ap-apuwana. Ya ipaptok mu gapu nah munnananong an pamhod mu ya pambal mun hiya.

⁸ Ta ikanankantaan dakah pundayaw kun he-a. Ya ta ianappit kuh kabigabigat nadan kinalik an iappit kun he-a.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta an hi Jeduthun

62 Hi Apu Dios ya abuy pundinolak ya hiyay had-had-ok an mangihwang ke ha-on. ² Hiya ya abuy mialig an batun kihikugak ya mangihwang ke ha-on. Ya hiyay makihanggih buhul kut adiyak maapput.

³ Dakayun bumobboh-ol ke ha-on, daan mo anhan ta itikod yun mangubat ke ha-on te deyan nakakapuyak an mialigak nah napalun alad. ⁴ Pinhod yun ipababay dayaw ku. Dakayu ke tuwali ya pun-amlongan yuy langkak! Ya man-ut makaphod di kaliyu, mu hay idut di wadah nomnom yu.

⁵ Hadhad-ok hi Apu Dios an bumaddang ke ha-on te hiya ya abuy pundinolak. ⁶ Hiya ya abuy mialig an batun kihikugak ya mangihwang ke ha-on. Ya hiyay makihanggih buhul kut adiyak maapput. ⁷ Om, hiyay mangihwang ke ha-on. Hiya boy mangidat hi dayaw ku ya hiyay kihikugak.

⁸ Dakayun tataguk, idinol takut nangamung ke Apu Dios di ligat taku. Ya kalyon takun hiya nadan kabulubulunan taku te hiyay kihikugak taku.

⁹ Ditakun tatagu tuh luta, nawotwot weno kadangyan ya maid di kabaelan taku weno laing takuh panibona. Gulat nat mikilo taku ya maid di dam-ot takun umat taku nah dibdib. ¹⁰ Adi kayu mundinol nah pinilit yun inalah limmun di ibba yun tagu weno eyu pun-amlongan di inako yu. Ya takon hin kananat kumad-kadangyan kayu ya adi kayu mundinol kediye.

¹¹ Bokon ya abu namingham di nangngolak an kanan Apu Dios di hiya ya abuy ongal di kabaelana ¹² ya adi malumman di pamhod na.

Apu, nunna-ud an idat muy ginun-ud di ohan tagu mipuun hi inat na.

Hay kantan David mipanggep handih wada nah adi maboblayan ad Judah

63 Apu Dios, he-ay Dios ku. Ipaanhan kuy paki-hayyupak ke he-a. Makahhapul dakah biyag kun umat hi punhapulan nan nakauwwon tagu hi danum nah mamagan lugar.

² Impatibom ke ha-on di kinaDios mu nah boblem. Ya tinibok di ongal an kabaalam ya dayaw mu. ³ Dayawon dakan ha-on Apu Dios, te hay pamhod mun adi malumman ya nabalbalol mu hay biyag. ⁴ Mumpasalamatak ke he-at nangamung ya itaggek di taklek an mundasal ke he-a. ⁵ Ya mun-am-amlongak an mangikankantah pundayaw kun he-an paddungnay nakangnganak hi mahong-on makan ot makabhugak.

⁶ Nonomnomon daka nah kibakbakilangak nah hilang ⁷ te banaddanganak. Ya ikantak di amlong ku te madinolak hi pamaptok mun ha-on. ⁸ He-ay nanongnah pangidinolak an mangipaptok ke ha-on ya maku-lug an ipaptokak ta maid di gaga-ihon maat ke ha-on.

⁹ Nunna-ud an ipaem nadan e mamaten ha-on nah boblen di nate. ¹⁰ Te ahida mateh eda pakigubatan ta kanon di mailom an aggayam di adol da. ¹¹ Mu ha-on an patul ya pangapputonak ke he-a, Apu Dios, kinali mun-am-amlongak. Takon nadan ipaannung dan aton di insapata dah ngadan mu, Apu, ya mun-am-amlong dan mundayaw ke he-a, mu nadan makallangkak ya maimid di tokoda.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

64 Apu Dios, donglom anhan di dasal kut ihwangak hi aton nadan buhul ku. ² Adim anhan iabulut an maat ke ha-on di planun nadan gaga-ihon tatagu. ³ Himpappangey kanalyon da mipanggep ke ha-on. Mipaddung di dila da nah makataddom an hinalong weno nidongdong an pana. ⁴ Gagala dan mangiwahit hi kababain an langkak. Ya gapuh langkak da ya pa-iyon day maphod an tatagu. ⁵ Ihapitan day ibba dan mangat hi gaga-iho. Ya punhuhummanganan day pangiha-adan nah kaknaan di buhul da. Kanan day "Maid di mangang-ang ke datuwen iha-ad taku." ⁶ Deket waday implanu dah gaga-iho on kanan day "Nakala-ing takun numplanu ketuwen aton taku." Tala-gan adi mainilay wadah puhu ya nomnom di tagu.

⁷ Mu pinghanadi ya panaon Apu Dios didat mate da.

⁸ Om, dadagona dida gapu ke dadiyen gaga-ihon kalida. Ta nadan manibon dida ya munwigiwig dah panaltalangga dan dida. ⁹ Ta am-in di tagu ya mamodwong da. Ahida nomnomon am-in nadan umipamodwong an inat Apu Dios, ne eda kinalkaliy mipanggep ke dadiye.

¹⁰ Ya nadan makangngun-unud ke APU DIOS ya mi-hikug dan hiya, ya dayawon da ya umamlong da gapu nadah inat na.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

65 Apu Dios, lebbengnan dayawon daka nah balem ad Zion. Ya aton miy insapata min he-a ² te he-a ya donglom di dasal. Ya he-ay umaliyan di tataguh kabobboblen pumbagaan dah baddang. ³ Nakaliwwat kami, mu pinakawanan dakami. ⁴ Kinali mun-am-amlong kamin tatagum an pinilim an e makiha-ad nah balem te idat muy dakol an kiphodan mi nah Templom.

⁵ Apu Dios, he-ay oggan mangihwang ke dakami ya donglom di dasal mi. Atom nadan umipamodwong hi pangipangapputam ke dakami. Ot gapun dadiye ya mundinol mon he-ay katagutaguh kabobboble takon nadan naka-iddawwin dakami. ⁶ Winadam di bibilid an kipatib-an di ongal an kabaalam. ⁷ Ya patikodom di bungug di danum hi baybay takon di hay tukang di tatagu. ⁸ Ot mamodwong am-in di tataguh kabobboble gapun dadiyen inat mu ot muntukuk da gapuh amlong da.

⁹ Ipaptok muy luta an ipaalim di udan ta matinat maphod an puntanoman ya ta waday danum hanadah wangwang. Ya wadaom di intanom an bumungah makan mipuun hi pinhod mun maat. ¹⁰ Tinaom di lutan tanoman mit yumam-o ta gagal an tummol ya umongngal di itanom mi. ¹¹ Ta dumakkodakkol di aniyon mi gapuh kaphod mu takon di daanan num-boblayan mi. ^{12,13} Hanadah bibilid ya dakol di halun mi umat hi kalnero ya nadan udum an aggayam. Ya nadah nundotal ya nungkatanoman hi page. Am-in da ya paddungnay pun-itkuk day kanta da gapuh amlong da.

Hay kantan midat nah mangipangpanguluh kanta

66 Am-in kayun tataguh kabobboble, itkuk yuy pundayaw yun Apu Dios. ² Ikanta yuy mipanggep hi madayaw an ngadana ya hay pundayaw yun hiya. ³ Kanan yun Apu Dios di "Umipamodwong nadan atom. Ya ongal di kabaalam, ta hidiye nan mundukun nadan buhul mun he-a gapuh takut da. ⁴ Dayawon dakan am-in hi tagu tuh lutan ikanta day pundayaw dan he-a ya pundayaw dah ngadan mu."

⁵ Nomnomon yu nadan umipamodwong an inat Apu Dios an kiphodan di tataguna. ⁶ Winadanay mamagan dalam nah gawwan di baybay ot umagwat nadan tatagunan uggeda natina. Kinali mun-an-anla taku gapu kediyen inat na. ⁷ Hiyay munnanong an mun-ap-apu gapuh ongal an kabaelana. Halipat-anay aton di

katagutaguh kabobboble. Ta hidiye nan dakayun mungngohe, adiyu ipatnan hanggaon hiya.

⁸ Am-in takun tatagu, dayawon takuh Apu Dios. Olton takun mungkantah pundayaw takun hiya. ⁹ Hiyay nangdon hi biyag taku ya tibonat adi taku maapput.

¹⁰ Pinatnaan dakamin he-a, Apu Dios, umat nah silber an ayugon hi apuy ta mamahma. ¹¹ Paddungnay kinna dakami ot ipahakbat muy madam-ot an ligat ke dakami. ¹² In-abulut mun apputon dakamih buhul mi ot namahig di numpaholholtap dan dakami. Paddungnay impundallan dakamih apuy ya impun-agwat dakamih umianud an danum. Mu kay anhan ya impadatong dakami tuh boblen wadan am-in di mahapul mi.

^{13,14} Umaliyak an mun-appit hi maghob nah Templom ta ipaannung kun iappit nan insapatak handih mabulunak. ¹⁵ Om, mun-appitak ke he-a hi baka, guding ya kalneron maghob an umipaamlong ke he-ay hamuy na.

¹⁶ Makayun makangngun-unud ke Apu Dios ta donglon yuy kalyok mipanggep hi inat nan kiphodak.

¹⁷ Nundasalak ke hiya ta baddanganak ya ingkantak di pundayaw kun hiya ^{18,19} ya dingngol nay dasal ku ot baddanganak te kinalik am-in ke hiyay liwat kun maid di uggek kinali. Mu gulat nat waday inhaut ku ya nunna-ud an uggena hinangud di dasal ku.

²⁰ Dayawok hi Apu Dios te hinumang nay dasal ku ya impunnanong na nan adi malumman an pamhod nan ha-on.

Hay kantan midat nah mangipangpanguluh kanta. Hitiuwen magitalaan

67 Apu Dios, homkon dakami, ulayan dakami ya bendisyonan dakami anhan ² ta inilaon di katagutagu tuh lutay pangi-em ya ta inilaon dan he-ay mangihwang ke dida.

³ Apu Dios, hana ot ta dayawon dakan am-in hi tatagu. ⁴ Ya hana ot ta umamlong da ya ikanangkanta day amlong dan he-a te maandong di punhumalyam ya ituddum di maphod an aton di katagutaguh kabobboble. ⁵ Apu Dios, hana ot ta dayawon dakan am-in hi tatagu.

⁶ Hi Apu Dios an Dios taku ya binendisyonan ditaku ot pumhod di inliyak taku. ⁷ Makulug an binendisyonan ditakun Apu Dios. Ya hana ot ta hiyay dayawon am-in di tataguh kabobboble.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

68 Hi Apu Dios ya iwahit na nadan buhul nan humingit ke hiya ta mamtik da te maapput da. ² Atonan diday umat hi pangat di dibdib hi ahuk. Ya

umat da bo nah kandelat an malanat hi apuy. Dida an gaga-ihon tatagu ya ahida mama-id hi kad-ana. ³ Mu nadan maphod an tatagu ya itkuk day amlong da te wadadah kad-ana.

⁴ Ikantaan takuh Apu Dios. Ikanta takuy pundayaw takun hiya an muntakkeh kulabut. Hay ngadana ya AP-APU. Maan-anla takuh kad-ana.

⁵ Hiya an Dios an wada nah Templona ya ipaptok na nadan napuh-ig ya nabal. ⁶ Wadaonay pamilyan kiha-adan nadan mahmok ya niaw-awan an tatagu. Ya ibukana nadan balud ta maan-anla da. Mu nadan mungngohen hiya ya ipaena dida nah makamaggan adi maboblasyon.

⁷ Apu Dios, handih impangulum nadan tatagum an nalpud Egypt an indalan da nah malonan adi maboblasyon ya ⁸ nungkolyog ya nal-ot di udan te he-a an Dios Israel ya immali kad Sinai. ⁹ Impaalim di udan an makahhapul nadan tatagum ot mibangngad an pinumhod nan boble. ¹⁰ Ot pumboblayon dakamin tatagum hidi. Ya gapuh kaphod mun dakami ya pinupumhod di inliyak mit waday kanon min nawotwot an tatagum.

¹¹ Waday inmandal Apu Dios ot e inhinap di dakol an binabaiy mipanggep kediye. ¹² Ya namtik nadan buhul dan papatul takon nadan tindalu da. Ot pun-alan nadan binabain holag Israel di limmun dadiyen buhul da ot punggogodwa-an da. ¹³ Takon nadan ugge nakigubat te diday nangipaptok nadah kalnero da ya nidatan da damdamah bingay da. Ot paddungnay natab-unan dah silber ya balituk ot umat dan nah paloman nahaniyan hi payak na. ¹⁴ Hi Apu Dios an Kabaelasan am-in ya inwahit na dadiyen papatul umat hi kiwahitan di nungkag-an dalalu nah bilid an Salmon.

^{15,16} Dakayun nakattag-e ya o-ongal an bibilid ad Bashan tipet uma-amo kayu nah bilid an Zion an pinilin APU DIOS an kiha-adanat nangamung?

¹⁷ Nalpuh Apu Dios nah Bilid an Sinai an niunud ke hiyay dakkodakkol an adi mabilang an kalesa nah kiha-adana. ¹⁸ Handih timmalakdanganah langit ta miha-ad hidi ya dakol di ingkuyug nah balud. † Ya indatan di tatagu takon nadan mangngohe hi dakol an regalo. Hidi langit di nunhituwan APU DIOS.

¹⁹ Dayawon takuh Apu Dios! Hiyay bumaddang ke ditaku nadah punligatan takuh kabigabigat. Ya hiyay mangihwang ke ditaku.

²⁰ Hiya an Dios taku ya umihwang. Hiyay Nakattag-en AP-APU an mangihwang ke ditakuh kate.

²¹ Mu nada ken buhul na ya gumikonay ulu da. Dadiye nadan nanongnan at-atton day gaga-ihon.

²² Kanan Apu Dios di "Ahik ibangngad nadan buhul yun immed Bashan an paddungnay ilpuk dida nah dallom

di baybay. ²³ Ta pangula yuh huki yuy dala da. Ya kanon di ahuy dala dat makabhug da."

²⁴ Apu Dios an Patul ku, tinibon am-in di tataguy puntutun-udan yuh nangipanguluwam hanadah tatagum nah kiha-adam. ²⁵ Namangulu nadan mungkanta ot mitun-ud nadan mumpagangon miunnud nah kanta ya nigawwa nadan binabain mumpagangoh tamburin. ²⁶ Dayawon takuh APU DIOS nah kaam-amungan nadan holag Israel. ²⁷ Impangulun nadan holag Benjamin, ittayan an bilang ot mitun-ud nadan mangipangpanguluh holag Judah ot ahi nadan mangipangpanguluh holag Sebulun ya holag Naptali.

²⁸ Apu Dios, ipatibom di ongal an kabaalam umat hi inat mu handih namaddangam ke dakami. ²⁹ Om patibom di ongal an kabaalam nah Templom ad Jerusalem an pangialian di papatul hi kabobbobleh regalo dan he-a. ³⁰ Boh-olam, Apu Dios, dadiyen buhul min iEgypt an kay mailom an aggayam nah makatlubung ya kay bubulug an nikamoh impan di baka inggana mumpakumbaba dat mun-appit dan he-a hi silber. †† Om, iwahit mu dadiyen tatagun hay gubat di pinpinhod dan aton. ³¹ Ahi pun-ialin di iEgypt di nungkabalol an gumok an miappit ke he-a ya ahi daka damdama dayawon nadah iEthiopia an munyuung dan he-a.

³² Dakayun katagutaguh kabobboble tuh luta, mungkanta kayuh pundayaw yun Apu Dios ³³ an kay nuntakke nah kulabut hi kabunyan an lintuna tuwali dih done. Mundongol kayun hiya an kay kidul di kalina. ³⁴ Ipainila yu an hiya ya ongal di kabaelana, hiya ya Ap-apud kabunyan ya Ap-apud Israel. ³⁵ Hiya an nakattag-e an Dios nadan holag Israel an deh di nah kiha-adana ya umipamodwong ya makakkaphod an abu. Hiyay mangipal-ot hi tataguna ya hiyay kalpuwan di kabaelan da.

Madayaw hi Apu Dios!

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Pakitobalan an waday plawer."

69 Ihwangak anhan Apu Dios te dehtun paddungnay mungkaltingak ² an mungkilunok di hukik hi pitok te maid di makulhin pangigattinak. Paddungnay nialiyak tuh adallom an danum ta maltingak te mungkalbong tun kawad-ak. ³ Naatuwak ya mahakit moy bagang kun umayaayag hi bumaddang ke ha-on. Ya bimmatag di matak te kimmogakogaak hi punho-ho-oddak hi pamaddangam ke ha-on.

⁴ Dakkodakkol di buhul kun dakkokol da mu hay bilang di buuk ku ya nungkal-ot da bo udot. Ya ihik dan mamaten ha-on. Muden maid di inat kun gumapuh pangihihingngitan dan ha-on. ‡ Hanada ken kanalyon

†† Hay oha bon kibalina ya "inggana mumpakumbaba nadan gangaman day silber." ‡ Juan 15:25

† Ephesus 4:8

da mipanggep ke ha-on ya langkak kaya. Ya ipilit dan ibangngad kuy uggek inako.

⁵ He-a mismu, Apu Dios ya inilam am-in di gaga-ihon at-attok te adinadaman waday mitalun he-a. Man-u te ina-inat ku handiy at-aton di makudang di nomnom-na ya inilak an takon hidiye ya inilam. ⁶ APU DIOS an Nakattag-e an Kabaelasan am-in, he-a an Dios nadan holag Israel, adim anhan iabulut an ha-oy di humlun hi kibabainan nadan mundinol ke he-a. ⁷ Hay kakulugana ya taltalangaanak ya bana-inanak hi tatagu gapun he-a. ⁸ Ya deyan kayak mo anhan hintaguwan hanadah iibak ya pamilyak.

⁹ Apu Dios, ongal di pangikaguk tuh balem, mahakit di nomnom ku ten nalgom di kiatana, kinali ha-oy di kiayan di pamadngol di tagun he-a. ¹⁰ Muntopolak an adiyak mangan ya kumogakogaak hi pangipatibok an mumpakumbabaak ke he-a ta deyan taltalangaanak hi tatagu. ¹¹ Taltalangaanak boh pumbulwatiyak hi langgotet ipatibok an u-umyungak. ¹² Ya tanumtumbukonak hi tatagu. Hanada ke bon mabutobutong ya nangapya dah kantan mipanggep ke ha-on.

¹³ Mu takon di athidi ya nanongnan he-a, APU DIOS di pundasalak. Ya humangom di dasal ku nah pinhod mun tiempo. Kinali humangonak anhan gapuh ongal an pamhod mu te adim ibahhoy kinalim an ihwangak. ¹⁴ Apu, ihwangak anhan tuh namahig an ligat kun padungnay luyun nah dallom di lobong ta adiyak umed dalom. Ya ihwangak anhan hi aton di buhul ku. ¹⁵ Adim iabulut an maltingak ta mateyak ta umeyak ad dalom. Adiyak anhan ipae nah boblen di nate.

¹⁶ APU DIOS, ongal di pamhod mun ha-on ya pakahomkonak ke he-a. Kinali donglom anhan di dasal kut baddanganak. ¹⁷ Adim anhan pamgay op-opya, mu humangom ot ya abuy dasal ku te namahig di kabulubulunak. ¹⁸ Umali ka anhan, Apu ta ihwangak hi buhul ku.

¹⁹ Inilam am-in nadan buhul ku. Ya inilam an intopopol kuy pumpadngol ya pumba-iba-in dadiyen buhul kun ha-on. ²⁰ Dehtun u-umyungak gapuh namahig an pumpadngol dan ha-on. Humamahamakak hi gagayyum kun mangitakdog ke ha-on, mu maid. Ya namnamaok bon wada day mangalubyag ke ha-on, mu maid bo. ²¹ Impakan dan ha-on di mumpait. Ya nauwihak, mu impainumanak hi pimmakin mainum. ††

²² Hana ot ta kadadagan da nadan hamuhamulon dan pun-am-amlongan di adol da. Om, hana ot ta mumbalin dadiyeh kay bitun kag-ahan da ya kakastiguwan da. ²³ Ya hana ot ta mumbalin dan kay nakulap ta adida pakatibo, ya pakapuyom dida. ²⁴ Diday pangiduttukam hi namahig an boh-ol mut madadag da. ²⁵ Ya tibom ta maid di matagun matdaan hi nunhi-

† Romans 15:3 †† Mateo 27:48, Marcos 15:36, Lucas 23:36, Juan 19:28-29 ‡ Kanan di udum di hay kibalinalan tuwe ya mid-um di gagayyum dan madadag. †† Romans 11:9-10

tuwan dat mabaoh ya miwalong di babale da. ²⁶ Te dida ke ya mam-aon dan paligaton nadan kinastigum ya taltalangaanak da bo udot dida nah indat mun holholtapon da. ²⁷ Halipat-am ya adim kal-iwan am-in di nunliwatan da ya adim iabulut an eda malibli ke dadiyen inat da, mu kastiguwom dida. ²⁸ Kaanom ot di ngadan da nah liblun nitudkan di ngadan di matagu. Ya adim pakibilang didah listaan nadan tatagum.

²⁹ Apu Dios, ihwangak anhan tuh namahig an punholholtapak.

³⁰ Dayawok hi Apu Dios. Ikantak di pundayaw kuh kinatag-ena ya mumpasalamatak ke hiya. ³¹ Mipaamlong moh udot hi APU DIOS ketuwe mu hay pun-appitan ke hiya hi bulug an baka. ³² Ya umamlong ya tumulid nadan mipaliligat hi panib-an dan tuwe. Hana ot ta am-in nadan manapuhapul ke Apu Dios ya maanla da. ³³ Te hangudon APU DIOS nadan mahmok an tatagun mumpabaddang ke hiya. Ya adina kal-iwan nadan tatagunan nikalabut.

³⁴ Dakayun wadah kabunyan ya luta ya nadan wadah baybay, dayawon takuh Apu Dios. ³⁵ Ihwang nay Jerusalem ya iphod na nadan udum an bobled Judah ta pumboblakan nadan tataguna. ³⁶ Om, hay holag nadan mangun-unud ya naminhod ke hiyay mamoltan ke dadiyen boblet malinggop dan mumbobleh di.

Hay kantan David handi pumbagaana baddang. Hituwe ya midat nah mangipangpanguluh kanta.

70 APU DIOS, gal-am anhan ta baddanganak ta ihwangak. ² Hana ot ta maallilaw ya maka-apput nadan tatagun ihik an mamaten ha-on. Ya hana ot ta mibabain nadan tatagun maka-an-anla gapu te munholholtapak. ³ Pinhod kun abun maapput nadan manaltalangan ha-on ta mibabain da.

⁴ Mu nada ken manapuhapul ke he-a ya hana ot ta umamlong da. Om, hana ot ta didan am-in an inihwang mu ya mun-am-amlong da ya itkuk day "Nakattag-en abuh Apu Dios."

⁵ APU DIOS, ha-oy ke pe kattog ya nakawwotwotak ^{††} ya nakakapuyak, kinali gal-am anhan an umalit baddanganak. APU DIOS, umali ka anhan te he-a ya abuy mangihwang ke ha-on.

71 APU DIOS, he-ay kihikugak. Adim anhan iabulut an eyak mibabain. ² He-a an Dios an maandong di pangat na, donglom anhan tun dasal kut baddanganak ta ihwangak. ³ He-ay mialig nah batun butikak an ek kihikugan. Om ihwangak anhan Apu, te he-ay kihikugak ya mangipaptok ke ha-on.

⁴ Ihwangak an Dios ku hi aton di gaga-ihon tatagun mabungot ya katatakut. ⁵ APU DIOS an Nakattag-e, nipalpu handih kaungak ya he-a ya abuy nangidinolak hi biyag ku ya he-ay namnamak. ⁶ Om, nipalpu handih

†† Acts 1:20 ††† Hay kibalinalan ya "makakkahmokak."

wadaak hi putun ina ingganad uwani ya impaptokak ke he-a. Kinali he-at nangamung di daydayawok.

⁷ Hay biyag kuy pangiang-angan di tatagu te intakdogak ke he-a. ⁸ Ta hidiye nan adik itikod an mundayaw ke he-a ya ek ipaipainnilay mipanggep hi dayaw mu.

⁹ Adiyak anhan iwalong ad uwanin naam-amaak an nakakapuyak mo. ¹⁰ Te ihik nadan buhul kun mamaten ha-on ta deyan hidiyey ihanuhummangan da.

¹¹ Kanan day "Etaku dopapon hidiyen tagu ot maid moy mangihwang ke hiya te inwalong Apu Dios."

¹² Apu Dios, adika anhan midawwin ha-on. Umali ka ot ya abut baddanganak. ¹³ Hana ot ta maba-inan nadan buhul kun ihik an mamaten ha-on. Om, hana ot ta diday madadag.

¹⁴ Mu ha-oy ke ya he-a ya abuy pundinolak ta nangamung an bumaddang ke ha-on. Ya mihamhamad di pundayaw kun he-ah kabigabigat. ¹⁵ Ek kanalkalyon di mipanggep hi kaphod mu ya nadan inat mun nangihwang hi tatagum, takon di makudang di pun-awat kun dadiye. ¹⁶ APU DIOS an Nakattag-e, ek kalkalyon nadan inat mun kitib-an di ongal an kabaalam. Ya ek kalkalyon hi tatagun he-a ya abuy maandong ya limpiyuy pangatna.

¹⁷ Nipalpu handih kaungak ya tinuttudduwanak ke he-a ya ingganad uwani ya kanalkalyok di mipanggep nadah inat mun umipamodwong. ¹⁸ Adiyak anhan iwalong ad uwanin naam-amaak an nakaubbananak, mu baddanganak ot ya abun mangipainila nadah mituntun-ud an holag miy mipanggep nah ongal an kabaalam ya mipanggep nadah umipamodwong an inat mu.

¹⁹ Apu Dios, takon di hi kabunyan ya nainilay kaphod mu. Dakol di umipamodwong an inat mu. Maid di udum hi umat ke he-a an Dios. ²⁰ In-abulut mun holholtapok di namahig an ligat, mu madinolak an paphodom di nitaguwak te takon di mungkatkateyak an dandanin umeyak nah boblen di nate, mu unggem in-abulut an mateyak. ²¹ Ya inilak bon alubyagonak ya idatanak hi ong-ongal pay an dayaw ku.

²² Dayawon daka, Apu an makaphod an abun Dios di holag Israel te unggem imbahhon inat di kiphodak. Om, dayawon dakan ikantak ya ipagangok di ayyuding kuh pundayaw kun he-a. ²³ Apu Dios, maka-an-anlaak te inihwangak ke he-a. Kinali itkuk kuy anlak ya ikantak di pundayaw kun he-a. ²⁴ Ial-algok an kalkalyon di kaphod mu te naapput da ot makabba-inan nadan ihik an mamaten ha-on.

Hay kantan Solomon

72 Apu Dios, idasal kun tuttuduwanan nan patul an imbabalen di patul ta limpiyu ya maandong di pangat nan umat hi pangat mu. ² Ya ta maandong di

† *Tibon yuy Psalm 30:3*

pangatnan mun-ap-apuh tatagum, namam-a nadah mahmok an tatagu ³ ta pumhod ya kumadangyan di boble te limpiyu ya maphod di ahi aton diyen patul.

⁴ Baddangam, Apu Dios, hidiyen patul an mangitakdog nadah nawotwot an tatagu. Ya ihwang na didah pumpaholholtap nadan mangipaligligat ke dida.

⁵ Hana ot ta punnanongom, Apu Dios, nadan tatagum an mangun-unud ke he-a umat hi punnanongan di bulan ya algo.

⁶ Pumbalinom an makabbaddang hidiyen patul umat hi aton di udan hi intanom. ⁷ Hana ot ta nah tiempon di pun-ap-apuwana ya puppumhod di biyag nadan maphod an tatagu ya munnanong di kinadangyan da umat hi punnanongan di bulan.

⁸ Ya hana ot ta hay pun-ap-apuwana ya mipalpu nah baybay inggana nah oha bon baybay, ya mipalpu nah Wangwang an Euphrates inggana nah poppog di boble tuh luta. ⁹ Ta takon nadan tatagu nadah adi maboblayan ya nadan buhul na ya munyuung dan hiya. ¹⁰ Hanadan papatul di Tarsis ya nadan patul nadah boblen linikkub di baybay ya ialiyen dah regalo. Takon nadan papatul di Sheba ya Seba ya idatan dah regalo. ¹¹ Ya ahi munyuung am-in di papatul ke hiya ya ahi munhilbin am-in di tatagu tuh luta ke hiya.

¹² Ahina ihwang nadan nawotwot an mumpahpahmok ke hiya, takon nadan niwalong an tatagun maid di bumaddang ke dida. ¹³ Pakahhomkona nadan nakakapuy ya nadan ma-ma-idan ta ihwang na dida. ¹⁴ Om, ihwang na didat adida mipaligligat ya adida mapate te nakaballol di biyag dan hiya.

¹⁵ Hana ot ta andukkey biyag nan patul. Hana ot ta idasalan di tatagut nangamung ta bendisyonan Apu Dios. Ya hana ot ta ialiyen nadan iSheba hi balituk.

¹⁶ Ya hana ot ta pumhod di inliyak di tataguna ya makabungay nungkitanom hanadah bibilid umat hi nungkitanom ad Lebanon. Ya hana ot ta mapnuh tatagu nadan boble umat hi kadakol di holok nadah pumpattolan. ¹⁷ Hana ot ta adi makal-iwan, mu munnanong di ngadan diyen patul umat nah hiyon di potang an munnanong. Ya hana ot ta mabendisyonan di tataguh kabobboble gapun hiya ya hana ot ta hiyay dayawon da.

¹⁸ Dayawon taku nan AP-APU an Dios di holag Israel. Hiya ya abuy mangat nadah umipamodwong. ¹⁹ Dayawon takuh APU DIOS an madayaw ta nangamung. Hana ot ta matiboy dayaw nah kabobboble tuh luta. Amen. Ipidwak di amen!

²⁰ Hinaey poppog nadan dasal David an imbabalen Jesse.

Hay Mikatlun Liblun di Psalms (73-89)

Hay kantan Asap

73 Makulug an hi Apu Dios ya maphod di pangat na nadah holag Israel ya nadah maphod di pangi-e da. ² Muden ha-oy ke ya innang an mama-id di dinol ku ya pangulug kun Apu Dios ³ te umamowak nadah gaga-ihon mumpahhiyan tibtibbok ya wadan am-in ke diday maphod.

⁴ Maid di ligat da, maid di dogoda ya nal-ot da. ⁵ Adida umat nadah udum an tatagun maligligatan an nuna-ud tuwalin dakol di holholtapon da. ⁶ Kinali namahig di pumpahhiya da ya maid di homok da. ⁷ Bumuddal di gaga-ihon wadah nomnom da ya mumpplanuplanu dah gaga-ihon aton dah ibbada. ⁸ Katatawan day udum an tatagu ya gaga-ihoy kalkalyon da. Mumpahhiya da ya hay pangipaligligatan dah ibbaday nonomnomon da ⁹ Gaga-iho boy kalyon dah mipanggep ke Apu Dios hi langit. Ya dida boy kay nakattag-en munmandal hi tatagu tuh luta. ¹⁰ Ta hidiyan nan takon nadan tatagun Apu Dios ya tobalon da dida ya pakaddonglon day kalkalyon da. ¹¹ Datuwen gaga-ihon tatagu ya kanan day "Takombo ot kon inilan Apu Dios an Katagtag-ayan nadan at-aton taku?" ¹² Athidiy pangi-en di gaga-ihon tagu yaden dida moh udot di kumadkadangan.

¹³ Ta hay mo umalih nomnom ku ya maid di hilbinah ek ugge nangatan hi gaga-iho ot maphod am-in di atok. ¹⁴ Ya nomnomnomok an tipet kabigabigat on punholholtaponak ke Apu Dios?

¹⁵ Mu deket athinay punnomnom ku ya nihalla te bokon athinay pangi-en di tatagun Apu Dios. ¹⁶ Impatnak an nomnomon hin tipet athidi, mu nakalligat an maawatan. ¹⁷ Mu handih ek nundayawan ke Apu Dios hi Templona ya ininnilak nuppey pumbalinan nadan gaga-ihon tatagu. ¹⁸ Om, Apu Dios, ininnilak mon ahim iptok dida nah makaddanglol an dalan ta hi ittay on nikudli dat mag-a da nah kadadagan da. ¹⁹ Mamingpinghan dan madadag ta himpappangey kapoppogan da. ²⁰ Maid di bilbilang dah panibom, Apu Dios, umat da nah in-inop an deket inggibok ya nama-id.

²¹ Handih mahakit di nomnom ku te umamowak ya ninomnom kun ²² umatak nah aggayam an maid di nomnom na. Adi daka maawatan, Apu Dios, ²³ mu maphod anhan ta deyan nanongnan mihayyupak ke he-a. ²⁴ Ituttudum di maphod an atok ta ipadayawak ke he-a. ²⁵ Kinali nganne pay di hapulok tuh luta ya hi langit an deyan wadaak ke he-a. ²⁶ Takon di kumapuy tun adol ku ya nomnom ku ya pal-otonak ke he-a, Apu Dios. He-at nangamung ya abuy mahapul ku.

²⁷ Mu nadan gaga-ihon tatagun adi mangun-unud ya mihi-an dan he-a ya dadagom dida. ²⁸ Mu ha-oy ke pe

ya ongal di amlong kun mihayyup ta mihikugak ke he-a an Nakattag-en AP-APU. Ya ongal di amlong kun e mangipainilan am-in hanadah makaphod an inat mu.

Hay kantan Asap

74 Apu Dios, tipe anhan ta inwalong dakamit nangamung? Kon munnananong di namahig an boh-ol muh tatagum? ² Nomnomom an dakami nan pinilim tuwalin tatagum handih done. Dakami nan inihwang muh nihbutan mi ot pumbalinom an tatagum. Ya adim kal-iwan di Jerusalem an pinilim an boblem hituh luta. ³ Umali ka, Apu ta tibom di nanadag di buhul mih boble mi. Dinadag dan am-in di wada nah Templom.

⁴ Nuntutukuk nadan buhul mu nah kiha-adam gapuh nangapputan da. Ya inha-ad da bo udot hidiy bandela dan kitib-an di nangapputan da. ⁵ Numpalang da nan hogpan an kay da e munlongoh kaiw hi muyung. ⁶ Ya winahe da ya minasu da nadan naal-alkusan an dingding nan kiha-adam ⁷ ot ahida logabon. Impakapai da ya hinibit day kiha-adam an pundayawan di tatagum. ⁸ Kanan dah nomnom day "Agat pa-iyon takun am-in di nganneh diye." Ot logabon dan am-in nadan pundayawan ke he-an Dios tuh boble.

⁹ Maid di namnama min edakami ihwang ke he-a te maid moy kitib-anan makiha-ad kan dakami. Ya maid da moy profetas mi. Ugge mi inila hin kon-anay kapoppogan datuwen ma-ma-at. ¹⁰ Kon-anay panikodam hi panaltalangaan nadan buhul min he-a? Kon iabulut mun taltalangaan day ngadan mut nangamung?

¹¹ Tipet pamgam hi op-opyan maid di kanam on umina kat pakadadaggom dida?

¹² He-a met Apu Dios di patul mi nipalpu handih lap-puna. Ya namindakol an inihwang dakami. ¹³ Ginodwam nan baybay gapuh ongal an kabaalam ot mawaday dalan hidi. Ya pindit muy ulun nadan kaongngalan an matagu nah baybay. ¹⁴ Om, pindit mu nadan ulun diyen kanan dan Lebayatan ot ipakan muy adol na nadah aaggayam nah adi maboblayan. ¹⁵ Winadam di oob-ob ya wawa-el. Ya tinduk muy o-ongal an wang-wang. ¹⁶ Ya winadam boy mapat-al ya hilong ot iha-ad mu nan algo ya bulan nah kiha-adan da. ¹⁷ Winadam di tialgo ya hay ahi kotolan. Ya he-ay nangiha-ad hi koltog di luta.

¹⁸ Mu nomnomom, APU DIOS an tattatawan dakah buhul mu. Adida mangulug ke he-a ya pihulon day ngadan mu. ¹⁹ Adi dakami anhan iwalong, mu ihwang dakami nadah katatakut an buhul mi te maid di kabaalan mi. Adi dakami kal-iwan an mipaligligat an tatagum.

²⁰ Apu Dios, nomnomom anhan nan nakitobbalam ke dakami. Te deyan ammunay gaga-iho ya papatten ma-ma-at am-in tuh boble mi. ²¹ Adim iabulut an

mibabain ta nangamung nadan nawotwot ya mipaligligat an tatagu, mu baddangam ot ya abu didat dayawon daka.

²² Umina ka, Apu Dios ta atom di pinhod mun maat ta ipatikod mu nadan buhul mun makihanggan he-a. Nomnomom an kabigabigat ya tanaltalangaan daka ke dadiyen mungngohen he-a. ²³ Adim pamgah opopya hi pumpadngol nadan buhul mu gapuh boh-ol da te pun-imam-a day ngohe dan he-a.

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Adiyu pa-iyon."

75 Mumpasalamat kamin he-a, Apu Dios. Emi kalkalyon di mipanggep hi kinatag-em ya mipanggep nadah umipamodwong an inat mu.

² Kanan Apu Dios di "Waday gintud kun algon punhumalyaak hi tatagu. Limpuy punhumalyak. ³ Ha-oy di ukod hi ma-ma-at, ta hidiye nan takon di kumolyog ta munggayonggong am-in di tatagu ya hodlok di nipab-unan tun lutat munnanong hidi.

⁴ Kalyak nadan mangohen kanak di 'Itikod yun mumpahhiya.' Ya kanak nadah gaga-ihoy 'Adiyu ipahhiyay ongal an kabaelan yu. ⁵ Ya adiyu kanan di nakattag-e kayu mu ha-on. Itikod yun kumalih nalgonalgom."

⁶ Hay ahi munhumalyah tatagu ya adi malpuh nangappit hi timilan weno kalin-oban di algo, takon nah adi maboblasyon ⁷ te hi APU DIOS mismuy ustun munhumalya. Hiyay nangamung an mangali hin numbahul di tagu weno ugge. ⁸ Paddungnay inodnana on basun napnuh namahig an boh-olnan iduyag nat pakainnummon nadan gaga-ihon tatagut maid di matdaan, takon di hintodtod.

⁹ Mu ha-oy ke pe ya ek kalkalyon di mipanggep hi kaphod Apu Dios. Ya ikankantak di pundayaw kun hiya an Dios di holag Israel.

¹⁰ Hi Apu Dios ya ma-idonay kabaelan nadan gaga-ihon tatagu, mu udmanay kabaelan nadan mangun-unud ke hiya.

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya magitalaan.

76 Dayawon nadan tatagud Judah ya Israel hi Apu Dios te nundingngol di ngadanah di. ² Hay nunhituwana ya nah bilid an Zion ad Jerusalem. ³ Hidiy nunggi-uwana nadah panan nadan buhul na, hay hap-piyo da ya ispada da ya am-in di almas da.

⁴ Apu Dios, makakkaphod ka ya madayaw kan abu mu nadan makaphod an bibilid. ¹⁵ Inapput mu bo kaya nadan kalkal-otan an buhul mi ot pun-ala miy limmu

† Kanan di udum an nitudok di "nadan makaphod an bibilid an napnuwan di dakol an aaggayam."

da. Ya ad uwani ya mungkakate da. Daan boy inlot da ya laing da. ⁶ Apu Dios an Dios di holag Jacob, impati-bom di boh-ol mu ya nungkakate nadan kakabayu ya nadan titindalun nuntakke.

⁷ Matakutan kan abu Apu Dios. Dahdiy kabaelanan makihangga hin bimmoh-ol ka? ⁸ Wada kah langit ya impainilam an makastiguy tatagu tuh luta gapuh liwat da. Ya timmakut da ot umop-opya da ⁹ te humalyaom nadan gaga-ihot ihwang mun am-in di mipaligligat an tatagu tuh luta.

¹⁰ Hay boh-ol mu tatagu ya kidayawam moh udot. Ya nadan munhiktam hi takon di ittay an boh-ol mu ya magilat da bo kaya.

¹¹ Dakayun tatagu, aton yuy insapata yu nah AP-APU an Dios yu. Umiali kayun am-in an tataguh kabob-bobleh regalo yun idat yu ke hiya an DIOS an madayaw ya matakutan. ¹² Patakutonay papatul ya ma-idonay tulid di aap-apu.

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta an hi Jeduthun

77 Mumpahpahmokak an mumpabaddang ke Apu Dios ta donglonay dasal ku. ² Inhilhilong kun mumpahpahmok ke hiyan itatag-ek di taklek an mundasal handih naligatanak. Mu takon di in-athidik ya maid di amlong ku. ³ Deket ninomnom kuy ugge namaddangan Apu Dios ke ha-on ya madismayaak.

⁴ Adina bo udot paalizon di hinuyop ku ya adiyak pakakali te mabulunak an abu. ⁵ Ninomnom ku handidan nalana-un makakkaphod an tiempon

⁶ mungkankantaak nah hilong gapuh amlong ku ya kanak hi nomnom kuy ⁷ "Kon nanongnan iwalong Apu Dios di tataguna? Kon adi mo umamlong ke dakami? ⁸ Kon adi dakami mo pinhod ke Apu Dios? Ya kon adina mo ipaannung nan kinalinan kiphodan mi? ⁹ Ya kon kinal-iwana mon umulen dakamit nihannot moy namahig an boh-ol na?"

¹⁰ Kanak boh nomnom kuy "Mahakit an abun ha-on an adiyak baddangan ke hiya an DIOS an Katagtag-ayan an kay hanan maid moy kabaelana."

¹¹ Mu takon hin kananat athidi, APU DIOS ya adik kal-iwan nadan milagron inat mu handih done. ¹² Adi makaan hi nomnom ku dadiye te nonomnomok ta nangamung.

¹³ Makaphod am-in di atom, Apu Dios. Maid di udum an dios an umat ke he-a. ¹⁴ He-a nan Dios an mangat nadah umipamodwong ta ipatibom di ongal an kabaelam hi tataguh kabobboble. ¹⁵ Ya gapuh ongal an kabaelam ya inihwang muy tatagum an holag da Jacob ke Joseph.

¹⁶ Handih nala-u ka nah Maingit an Baybay ya namahig an mungkiyayyong nan danum ya takon nah dalom ya paddungnay munggayonggong ga-

puh takut na. ¹⁷ Ya nakal-ot di udan, mungki kidul ya namahig di kil-at an kay da panan muntayyapan.

¹⁸ Kediye nungki kidul † ya mungki wagot di luta ya mapat-al di kabunyan gapu nah kil-at.

¹⁹ Nundalan ka nah dalluyun ot agwatom nan adalom an baybay, mu maid di matiboh gattin mu. ²⁰ Impangulum nadan tatagum an kay da kalnero ya pad-dungnay da Moses ke Aaron di mumpattol ke dida.

Hay kantan Asap

78 Dakayun iibbak, daan mot donglon yu tun itut-tuduk. ² Mun-ab-abigak ke dakayu mipanggep nadah ab-abig an ugge nainilay kibalanan da handih done ta pun-adalan yu. †³ Dadiye nadan ab-abig an dingngol taku ya inila takun impaboltan handidan aammod taku. ⁴ Kalyon taku dadiye nadah imbabale takun mungkitun-ud ke ditaku. Adi taku e italu ke dida datuwen inat APU DIOS an mangipadayaw ke hiya ya umipamodwong gapuh ongal an kabaelana.

⁵ Indat na handidah aammod takun holag Jacob di tugunat kalkalyon da nadah iimbabale dan num-bobled Israel ⁶ ta inilaon am-in di iimbabale dan mitun-ud ke dida ta ipainila da bo damdamah iimbabale dan mitun-ud ke dida. ⁷ Ta mundinol dan hiya ya mangun-unud dah ituttuduna ya ta adida kal-iwan nadan milagron inat na. ⁸ Ya ta adida iun-unud handidah aammod dan makangohhen uggeda inun-unud di tuguna ya uggeda nundinol ke hiya.

⁹ Hay kipatib-an nae ya nadan tindalun di Eplaim an namtik da handih nilappuy gubat takon di naka-almas da. ¹⁰ Man-uke ya imbahho day nakitobbalan Apu Dios ke didan kiphodan da ya kinahing day tuguna. ¹¹ Kinal-iwan dan am-in nadan inat nan kiphodan da ¹² takon nadan milagron inat nad Soan ad Egypt an tinibon handidan aammod da. ¹³ Ya nan nangodwaana nah danum nah Baybay ta kay dingding hi numbinah-el ot ipangulu na didan umagwat. ¹⁴ Deket mapat-al ya wadat nangamung nan kulabut an mangipangpangulun dida. Ya deket hilong ya mumbalin hi apuy ta mapat-alan di dalanon da. ¹⁵ Pini-ang na nadan batu nah adi maboblayan ot pabudalonay danum an ininum nadan tataguna. ¹⁶ Impabudal nay dakol an danum nah batun umat hi kadakol di danum hi wangwang.

¹⁷ Mu takon di tinibo da dadiye ya kapyanan intultuluy dan nunliwat hidi nah adi maboblayan te nginohe dah Apu Dios an Katagtag-ayan. ¹⁸ Innguddan dan patnaan hi Apu Dios hi nangipilitan dan idat nay pinhod dan kanon. ¹⁹ Ya adi maphod di kalidan hiya. Kanan day "Kon kabaelan Apu Dios an wadaon di makan nah adi maboblayan? ²⁰ Man-u po te makulug an pinat-uwana nan batu ot bumudal di danum, mu

† Hay gangon diyen kidul ya umat hi gangon di pilid di kalesan mangan e makigubat. †† Tibon yuy Mateo 13:35.

kon kabaelanan wadaon di makan, umat hi tinapay ya dotag hitu?"

²¹ Dingngol APU DIOS hituwe ya namahig di boh-ol na ke dadiyen holag Jacob an Israel di ohan ngadana. ²² Man-uke ya adida pinhod an mundinol ke hiya ya munhalinduwa dah kabaelanan mangihwang ke dida. ²³ Mu takon di athidi ya minandal Apu Dios di kabunyan ta mibughul ot ²⁴ mungkag-ay tinapay an manna an nalpuh langit ²⁵ an dadiyey kanon nadan anghel. Ugge kimmudang hidiyen tinapay an indat nan dida ot makanan dan am-in. ²⁶ Impaali na boy nakal-ot an dibdib an nalpuh nangappit hi timilan di algo ya hi south gapuh ongal an kabaelana. ²⁷ Ot ialin diyen dibdib di dakol an hamuti umat hi kadakol di lonah pingngit di baybay. ²⁸ Impungkohop na dadiyen hamuti nah nungkampuwan nadan holag Israel. ²⁹ Ot pun-ihdan nadan tatagu ot makapnek da. Hidiyey inat Apu Dios an indat nan diday pinhod dan kanon. ³⁰ Muden kediye nungkan da dadiyen indat Apu Dios an hapulon da ³¹ ya bimmobboh-ol ke dida ot patayona nadan kakat-agun kalkal-otan ke didan holag Israel.

³² Mu intultuluy da metlaing an nunliwat ke Apu Dios. Uggeda nundinol ke hiya, takon di inat nay dakol an milagro. ³³ Ot hidiyey gapunan impatatakut na dida ya pinoppog nay biyag da.

³⁴ Deket pinaten Apu Dios di udum ke dida on nuntutuyu da uppeh liwat da on inhamad da mon mundasal ke hiya. ³⁵ Immali moh nomnom dan hi Apu Dios an Katagtag-ayan di mangihwang ke didan paddungnay batun kihikugan da. ³⁶ Mu takon di kanan day mangun-unud dan hiya ya kali ya abuh diye. Linangkakan dah Apu Dios te ³⁷ uggeda in-ohhan hiyay pamhod da ya imbahho day nakitobbalan Apu Dios ke didan kiphodan da.

³⁸ Mu takon di athidi ya kapyanan pakahhomkon Apu Dios didan tataguna. Ot kal-iwanay numbahulan da ot uggena dinadag dida. Inippoippol nay boh-ol nan dida takon di namindakol an impaboh-ol da hiya. ³⁹ Te ni-nomnom nan tagu da ya abun kay da dibdib an hingkatang on nama-id.

^{40,41} Namindakol di nungngohayan da nah makaphod an abun Dios di holag Israel nah adi maboblayan ta pamatna dah kinaule na. Ta hidiye nan namahig an umyung. ⁴² Kinal-iwan dan hiya ya ongal di kabaelana, ya kinal-iwan da boy nangihwanganan didah buhul da, ⁴³ takon nadan inat nan milagro ad Soan ad Egypt.

⁴⁴ Ya impumbalinah dalay danum hanadah wangwang ya wa-el ot maid di inumon nadan iEgypt. ⁴⁵ Ya impaenay dakkodakkol an lalog ya dakkodakkol an bakbak ot paligaton da nadan iEgypt ya dinadag day boble da.

⁴⁶ Impaena boy dakol an dudun ot pa-iyon day intanom da. ⁴⁷ Ya impaena boy dalalu ot mungkakatey

‡ Tibon yuy Juan 6:31.

intanom dah grapes ya fig ⁴⁸ takon nadan babaka da. Ya nada ken udum an aggayam da ya pinaten di kil-at. ⁴⁹ Gapuh namahig an boh-ol na ya impaalinay dakol an anghel nan pumate. ⁵⁰ Uggena inippol di boh-ol na ot ipaalinay pistin di tagu an namaten dida. ⁵¹ Pinatenan am-in di panguluwan an iimbabalen di iEgypt an holag Ham. ⁵² Ot ipanguluna nadan tatagunan timmayan kediyen boblen kay da kalnero ot mundalan dah di nah adi maboblayan. ⁵³ Ya impaptok na dida ot maid di ad-adin naat ke dida. Kinali uggeda timmakut. Mu nadan buhul da ya nalting da nah baybay te impundammuna nan danum. ^{†54} In-ena nadan tataguna nah poppog di mabilid an boblenan sinakup na gapuh ongal an kabaelana. ^{††55} Handih mangmange nadan tataguna nadah eda pumboblayan ya dinog-al na mo tuwali nadan tatagun numbobleh di. Ot ikap-ong na dadiyen boble ke didan holag Israel an tataguna ya indat nan dida nadan babaleh dit kiha-adan da. ‡

⁵⁶ Mu takon di athidiy inat Apu Dios an Katagtagayan hanadah tataguna ya nginohe day tugunat patnaan day ulena. ⁵⁷ Umat da handidah aammod dan ugge da in-ohhay pamhod dan hiya ya uggeda nundinol ke hiya. Dida ya adida midinol, umat da nah nabakuy an pana. ⁵⁸ Minam-a day boh-ol Apu Dios ke dida gapu nadah kinapya dan dios da ya gapu boh nangapyaan dah pundayawan da nadah ing-ingon di dios da. ⁵⁹ Ot kediyen nanib-anan dadiyen inat da ya inwalong na didan tataguna. ⁶⁰ Ot tayanana nan kihadanan Tabernacle ad Shiloh an nakiboblayana nadah tataguna. ⁶¹ Ya in-abulut nan pulhon di udum an tatagu nan Kahonan kitib-an di ongal an kabaelana ya dayaw na. ⁶² Gapuh boh-ol na nadah tataguna ya impi-patena didah buhul da. ⁶³ Nungkakatey iimbabale dan kakat-agun linalaki ot maid di in-inen di kakat-agun binabain imbabale da. ⁶⁴ Takon nadan papadi da ya pinaten di buhul da ya nadan inayan da ya maid di inun dan mangibalun dida te namahig di punholholtan da.

⁶⁵ Kay anhan ya imminah Apu Dios an bimmoh-ol, umat nah tagun nabutong an nabiglan nabangun. ⁶⁶ Ot apputona dadiyen buhul na ot mibabain dat nangamung. ⁶⁷ Uggena piniliy numboblayan nadan holag Eplaim an holag Joseph, ⁶⁸ mu pinili nay numboblayan nadan holag Judah ot nan bilid hidi an Zion an pakappinhod nay pinilinan kiha-adan. ⁶⁹ Ot hidiy nangipataddogana nah Templonan natag-e ya nakahammad ta munnanong ta nangamung umat tuh luta. ^{70,71} Pinili nah David an pummuttatyunan ena inawit nah pumpattolanah kalnero ot pumbalinonan patul nadan tatagunan holag Israel. ⁷² Hi David ya nalaing an patul ya maphod di numpaptok nan dida.

† Exodus 14:26-28 †† Exodus 15:17 ya Joshua 3:14-17 ‡ Joshua 11:16-23

Hay kantan Asap

79 Apu Dios, hinggop di tatagun adi mangulug ke he-ay boblem. Hinibit da nan nasantun Templom ya dinadag day Jerusalem. ² Pinate day tatagum an makangngun-unud ke he-a ot kanon nadan hamuti ya nadan mailom an aggayam di adol da. ³ Dakko-dakkol di pinate dah tatagum, ta hidiye nan namahig an kay danum di dala dan niduyag am-in ad Jerusalem. Ya maid di natdaan an mangilubuk ke dadiyen nungkakate. ⁴ Ot taltalangaan dakamin am-in hanadah bimmobleh nunlinikkod ke dakami.

⁵ APU DIOS, kon nanongnan namahig di boh-ol mun dakamin kay mundadalang an apuy? ⁶ Imal-im di boh-ol mu nadah tatagun adi mangun-unud ya adi mundasal ke he-a. ⁷ Daan mot diday kastiguwom te numpate day tatagum ya dinadag day boblem.

⁸ Adi dakami anhan kastiguwon gapuh liwat handidan aammod mi. Homkon dakami ot ya abu te maid mo anhan di namnama mi. ⁹ Baddangan dakamit ihwang dakami ya kal-iwam di liwat mi ta kidayawam. ¹⁰ Taltalangaan dakamih tataguh udum an boblen kanan dan dakamiy "Daan ot di pun-alan nan Dios yu?" Apu Dios, patibom ke dakamiy pangiaawitam hi namatayan nadan buhul mi nadah muttatyum. ¹¹ Ya donglom anhan di palak nadan nibalud ta ihwang mu dida gapuh ongal an kabaelam te deket adim, ya nunna-ud an mate da.

¹² Apu Dios, ihamad mun ibaloy namahig an numpadngol nadan tataguh udum an boble ke he-a.

¹³ Ta dakamin tatagum an mialig an kalnerom ya mumpasalamat kami ya mundayaw kamin he-at nangamung.

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Pakitobbalan an waday palawer."

80 He-a, Apu an mialig an mumpattol ya mangipangpanguluh holag Israel, he-an inumbun hi pun-ap-apuwam nah tap-on nadan anghel, donglom anhan di dasal mi. ² Ipatibom di dayaw mu nadah holag Eplaim, holag Benjamin ya holag Manasseh. Ya ihwang dakami anhan gapuh ongal an kabaelam.

³ Ibanggad dakami, Apu Dios an mangun-unud bon he-a. Ya ulayan dakamit ihwang dakami.

⁴ APU DIOS an Kabaelanan am-in, kon nanongnan bumobboh-ol kat adim donglon di dasal di tatagum? ⁵ Paddungnay ligat di ipakapakan mun dakami, kinali u-umyung kamit nangamung. Ya paddungnay luway ipainum mun dakami. ⁶ Ta hidiye nan tanaltalangaan ya tattataw-an dakami nadah numbobleh nunlinikkod ke dakami.

⁷ Apu Dios an Kabaelasan am-in, ibangngad dakamin mangun-unud bon he-a. Ya ulayan dakamit ihwang dakami.

⁸ Inilpu dakamid Egypt an kay kami tomol an grape ot dog-alom nadan numbobleh tu ot paddungnay intanom dakamih tuh boble da. ⁹ Ya paddungnay ginabutam hituwen luta ot tutummolan hidiyen grape an intanom mu. Dakamiy nialigan diyen grape. Immed dalom di lamut na ya himmahappang ot yobyobanan am-in di boble tu. ¹⁰ Hinidumanay bibilid ot mailung nadan kaiw an Sedar. ¹¹ Dimmatong di udun di hapang na nah Baybay an Mediteranean nah nangappit hi kalin-oban di algo. Ya dimmatong boy udun di hapang na nah ha-ob na nah Wangwang an Euphrates nah nangappit hi timilan di algo. ¹² Muden tipet pina-im, Apu Dios, di aalad nat kumpulmi moy mala-u ya alan day bungana ¹³ ya pungan ya punigatin di ulha ya hay udum an mailom an aggayam hi muyung?

¹⁴ Kinali, daan mo anhan Apu Dios an Kabaelasan am-in an wadah langit ta iuhdung mut tibom di mama-at ketuwen intanom mut ihwang mu. ¹⁵ Intanom mu tuwen grape ot paongngalom an paddungnay imbabalem an pinilim. †

¹⁶ Mu linggab di buhul mi ot pungkohat da. Patibom, Apu Dios di boh-ol mut dadagom dida. ¹⁷ Ipaptok mu anhan nan pinilim an dehnah winawwan mu. ¹⁸ Apu Dios, adi daka mo iwalong. Ipahamad muy pangun-unud min he-a ta mundayaw kami bon he-a.

¹⁹ AP-APU an Kabaelasan am-in, ibangngad dakamin mangun-unud bon he-a. Ya ulayan dakamit ihwang dakami.

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magitalaan.

81 Ikanta takuy pundayaw takun Apu Dios an kalpuwan di olot taku. Itkuk takuy pundayaw takun hiya an Dios di holag Israel. ² Mungkanta kayu ya ipagango yuy tamburin, gitala ya ayyuding. ³ Ipagango yu boy tangguyub nah piyesta taku nah Natalak di Bulan ya nah ongal di bulan. ⁴ Te hituwey ohan tungan nan Dios Jacob an un-unudon takun holag Israel. ⁵ Intugunah tuwe handidah aammod takun holag Israel handi kinastigun Apu Dios nadan bimmobled Egypt. ††

Kediye ya waday dingngol kun kimmali, mu uggek inila. ⁶ Kananay "Binoltan kuy makaddam-ot an impahon yu ya pinoppog kuy nakalligat an ngunu yun himbut. ⁷ Mumpahpahmok kayu ot inihwang dakayuh lig-

† Hay pinhod tuwen kalyon an imbabalen pinilin Apu Dios ya nadan holag Israel weno hi Kristo an mangipaptok hi tatagun Apu Dios. †† Hay oha bon kibalina ya handi nangipanguluwanan di dan tumayan ad Egypt.

at yu. Hidiyey nunhumang kuh asal yu handih dehidiyak nah nahaniyan hi mangitit an kulabut.

Ya pinatnaak di kinahamad di pangulug yud Meribah handih munlili kayu te maid di danum.

⁸ Donglonak ke ahan, dakayun tataguk an holag Israel ten kalyan dakayu. Donglon yuy tugun ku. ⁹ Adiyu dayawon di dios di udum an tatagu. ¹⁰ Te ha-oy di AP-APU an Dios yun nangipangulun dakayun timmayan ad Egypt. Ibaga yun ha-on di mahapul yu ta idat ku.

¹¹ Mu adiyak donglon ke dakayun tataguk an holag Israel. Te adiyak mahapul ke dakayu. ¹² Ot bay-an dakayun imam-a yuy ngohe yu ta pun-iat yuy pinhod yun aton. ¹³ Gulatna ke ot ahan ta donglonak ke dakayun tataguk an holag Israel, ta aton yu nadan pinhod kun aton yu. ¹⁴ Wada ot an mamingpinghan di pangapputak am-in hi buhul yu. ¹⁵ Ta dida an humihingit ke ha-on an DIOS ya ahida munyuung ke ha-on gapuh takut da ya kastiguwok didat nangamung. ¹⁶ Mu dakayu ke ya panganon dakayu ot hi kapkaphodan an makan. Ya adi kayu ot makudangan hi iyyukan an idat ku."

Hay kantan Asap

82 Hi Apu Dios di huwes nah kaamungan nadan makalin dios. † Kananan diday: ² "Itikod yu nan bokon limpiyun punhumalya yu ta adiyu mo pahhigan nadan numbahul.

³ Itakdog yu ot ya abuy kalebbengan nadan nawotwot ya mahmok an tatagu. Ya baddangan yu nadan napuh-ig ya nadan nakakkapuy an maid di maat dan mundipendal hi adol da. ⁴ Ihwang yu didah aton nadan gaga-ihon maid di homok dah ibbadan tagu.

⁵ Maid di inila yu ya maid di kabaelasan yun mun-awat. Paddungnay wada kayuh tapol. Gapun dakayu ya adi maphod ya adi maandong di ma-ma-at hi kabobboble tuh luta. ⁶ Kanak di 'Am-in kayu ya dios kayu. †† Ya imbabale dakayun ha-on an Katagtag-ayan. ⁷ Mu mate kayu damdaman umat nadah tatagu ya aap-apu."

⁸ Umina ka, Apu Dios, ta humalyaom am-in di tataguh kabobboble te bagim am-in di pun-apuwan tuh luta.

Hay kantan Asap

83 Apu Dios, adim anhan pamgay op-opya. ² Tibom key ngohen nadan buhul mun humihingit ke he-a. ³ Itotool dan mumplanuh gaga-ihon aton da nadah tatagum an ipanaptok mu. ⁴ Kanan day "Dadagon taku nadan holag Israel ta makal-iwan dat nangamung."

⁵ Ot muntotobbalan dan am-in an athidiy aton da. Ya nunhuhummangan dan miohha dan makihanggan he-

‡ Exodus 20:2 ya Deut. 5:7 †† Hanadan makalin dios ya dida nin nadan aap-apu tuh luta. †† Tibon yuy Juan 10:34.

a. ⁶ Dadiye ya tatagud Edom, Ismael, Moab, Hagrite, ⁷ Gebal, Ammon, Amalek, Pilistia ya Tyre. ⁸ Takon di iAssyria ya nakid-um dat banaddangan da nadan iAmmon ya iMoab an holag Lot.

⁹ Apu Dios, atom ke diday umat hi inat mu nadah tatagud Midian, ya ke Sisera ya hi Jabin nah Wang-wang an Kishon an ¹⁰ dinadag mu didad Endor ot mabuluk di adol dan nah luta. ¹¹ Ya atom damdama nadah aap-apu day umat hi inat mu ke da Oreb, hi Seeb, hi Sebah ya hi Salmunnah. ¹² Diday nangalin kanan day "Pulhon takuy numbobl原因 nadan tatagun Apu Dios ta ibagi taku." †

¹³ Apu Dios, iwahit mu didan umat hi dap-ul ya dugin itayyap di dibdib. ^{14,15} Ipatibom ke diday boh-ol mun umat hi ongngaongngal an apuy an logabonay bibilid. Ya patakutom dida gapuh boh-ol mun umat nah nakakkal-ot an puwok. ¹⁶ APU DIOS, atom di kibabainan da inggana mumpakumbaba dan he-at un-unudon daka. ¹⁷ Hana ot ta mibabain da ya tumakut da. Ya hana ot ta makastigu dat nangamung. ¹⁸ Om, atom dadiye inggana abuluton dan he-a ya abuy DIOS an Katagtag-ayan an Ap-apun am-in tuh luta.

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya magitalaan.

84 APU DIOS an Kabaelasan am-in, makakkaphod nan Templom! ² Impakappinhod kun umeh di ta ek ikankantay ongal an amlong kun he-a an Dios an wadat nangamung. ³ Takon di buding ya pippiwong ya eda mumbuyah di ya ong-ongalon day impa da nah nih-up nah pun-appitan ke he-a, APU DIOS an Kabaelasan am-in, he-ay Patul ku ya Dios ku. ⁴ Umamlong damdama nadan tatagun mihdi nah Templom an mungkankantah pundayaw dan he-a.

⁵ Ya umamlong nadan tatagun he-ay pangidinolan dah kalpuwan di olot da. Ongal di naminhod dan ume nah Templom ad Jerusalem ta dayawon dakah di. ⁶ Kediyeen mange dan nah nundotal an kanan dan Be-ka an makamagga ya winadan Apu Dios di udan ta dumakol di danum hi ob-ob ya wa-el. †† Indani ya nal-ot da mon mundallan te nonomnomon dan tibon daka, Apu Dios, ad Zion.

⁸ APU DIOS an Kabaelasan am-in, he-a an Dios Jacob, donglom tun dasal ku. ⁹ Bendisyonam anhan nan pinilim an patul mi.

¹⁰ Apu an Dios ku, makulug an nabalbalol nan ohan algon e pundayawan nah Templom mu nan hinlibun algon kumpulmiy pangayan. Ya kudukdulnay anusak an munho-ho-od hi pangipaghopan dan ha-on nah

† Hay ohan kibalanan nan nitudok nah Hebrew ya bokon ya abu "nadan numbobl原因 nadan tatagun Apu Dios," mu "nadan pumpatulan Apu Dios." †† Hay ohan kibalanan tuwen kalin di Hebrew an wa-el ya bendisyon te hidiy numbendisyonan Apu Dios ke didan tataguna.

Templom an Dios ku mu nan eyak paka-apngaon hi balen di gaga-ihon tagu. ¹¹ Man-uke ya hi APU DIOS di mangipaptok ya hiyay kalpuwan di bendisyon ya dayaw mi te nundadaan tuwalin mangidat hi maphod nadah mangun-unud ke hiya.

¹² APU DIOS an Kabaelasan am-in, umamlong nadan mundinol ke he-a.

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

85 APU DIOS, binendisyonam di boblem ot kumadangan da bo nadan tatagum an holag Israel. ² Pinakawanam di liwat nadan tatagum ya kinaliwam di gaga-ihon inat da. ³ Ya kediye ya adika bumobboh-ol ke dida.

⁴ Apu Dios an mangihwang ke dakami, ibangngad dakami anhan an mangun-unud bon he-a ya itikod mun bumoh-ol ke dakami. ⁵ Kon punnanongom di boh-ol mun dakami takon nadan ahi mitun-ud an holag mi? ⁶ Pal-oton dakami ot ya abun tatagum ta dayawon daka. ⁷ APU DIOS, ipatibom di ongal an pamhod mut ihwang dakami.

⁸ Idngol takuh kalyon nan AP-APU an Dios te kananay luminggop nadan tatagunan punnanongon day pangun-unud dan hiya. Kinali hana ot ta adi taku mo aton di gaga-ihon. ⁹ Nunna-ud an ihwang nan am-in nadan mangun-unud ke hiya ta mipatiboy dayaw na tuh boble taku.

¹⁰ Hantuh maat hidiye ya ahi maawatan di tatagu nan ongal an pamhod Apu Dios ke didat makanggun-unud da mon hiya. Ya kediye ya mawaday linggop da gapuh kinalimpiyuna. ¹¹ Kediyeen tiempo ya hi Apu Dios ya abuy un-unudon di tatagu. Ya gapuh kaphod na ya uhdungana didat bendisyonana dida. ¹² Om bendisyonan ditakun APU DIOS an paphodonay inliyak taku ya maphod di biyag taku. ¹³ Ya gapu boh kinalimpiyuna ya paddungnay midadaan di dalanonan umalin mumpatul.

Hay dasal David

86 APU DIOS, donglom anhan di dasal kut human-gom te nakakkapuyak ya maid kattog di kabaelak. ² Ipaptokak ta maid di ad-adin maat ke ha-on te he-ay un-unudok. Ya ihwangak te mundinolak ya mutatyuwak ke he-a an Dios ku.

³ Apu, homkonak anhan. Kabigabigat on dumasadalak ke he-a. ⁴ Daan mo anhan ta paamlongonak te he-ay kawad-an di namnamak. ⁵ Maule ka ya nidadaan kan mumpakawan hi liwat mi. Adi maluman di pamhod mu nadah mumpahpahmok ke he-a.

‡ Hituway kanan di kalin di Hebrew: Paddungnay mundammuy ongal an pamhod na ya nan pangun-unud di tatagu. Ya paddungnay mun-awwal di linggop ya limpiyu.

⁶ APU DIOS, donglom anhan di dasal ku ta homkonak.
⁷ Mundasalak ke he-a, namam-a nah tiempon punligatak te inilak an donglom di dasal ku.

⁸ Apu, maid di udum an dios an umat ke he-a ya maid di udum an kabaelasan aton nadan inat mu.
⁹ Am-in di taguh kabobboblen lintum ya umali dan munyuung ke he-at dayawon daka gapuh kinatag-em.
¹⁰ He-a ya ongal di kabaalam ya atom di umipamodwong. He-a ya abuy Dios.

¹¹ APU DIOS, ituttudum di pinhod mun atok ta un-unudon dakat nangamung. Ya tutuduwanak ta miohhay pamhod kun he-a ta he-ay punhilbiyak.
¹² Apu an Dios ku, dayawon dakah puhuk ya hi nomnom ku. Kinali ipainilak ta nangamung di kinatag-em.
¹³ Gapuh ongal an naminhod mun ha-on ya inihwangak hi kate.

¹⁴ Apu Dios, ihik nadan mumpahhiya ya pumapatten tatagun mamaten ha-on. Dida bo udot nadan tatagun adi daka pagan-anu.
¹⁵ Mu he-a, Apu Dios ya huh-hummok ka ya maule kan adika kabinnungot ya adi malumman di ongal an pamhod mu ya pamaptok mun dakami.

¹⁶ Homkonak, Apu. Pal-otonak an muttatyum ya ihwangak anhan te munhilbiyak ke he-a umat ke ina.

¹⁷ APU DIOS, ipatibom an tobalonak ke he-a gapuh kaphod mu ta maba-inan nadan humihingit ke ha-on ten tibon dan baddanganak ya ulayanak.

Hay kantan nadan holag Korah

87 Pinilin APU DIOS an pumboblayanay Jerusalem an wada nah bilid an niong-ong ke hiya.

² Hidiyen bobley pakappinhod na mu nadan udum an bobled Israel.
³ Dakayun bimmobleh did Zion an boblen Apu Dios, donglon yu tun makaphod an kalyonan mipanggep ke dakayu.

⁴ Hituwey kanana: "Id-um kun ilistay iEgypt ya iBabilon hanadah bimmoblen makangngun-unud ke ha-on. Takon nadan iPilistia, nadan bimmobled Tyre ya Sudan ya ibilang ku didan iJerusalem damdama."

⁵ Ta hidiye nan, ahi kanan di tataguy "Hay tataguh kabobboble ya mibilang dan bimmobled Jerusalem. Man-uke ya ahi ihamad Apu Dios an Katagtag-ayan hituwen boble."

⁶ Hi APU DIOS ya ilistanan am-in di tatagunah kabobboblen mibilang an tatagud Zion ad Jerusalem.

⁷ Ahida manayo ya mungkantan kanan day "Ad Zion di kalpuwan am-in di bendisyon."

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Punligligatan." Hituwe boy kantan Heman an iEsrah.

88 AP-APU an Dios kun mangihwang ke ha-on, deke anhan ta mundasalak nah mapat-al ya nah

hilog ² ya donglom ta baddanganak ³ te dakol di kabulubulunak ya dandaniy katek.
⁴ Maid di olot kun umatak nadah dandaniy katena.
⁵ Ya umatak metlaing nadah nungkakaten nilubuk an kinal-iwam ya adim mo mabaddangan.
⁶ Ya paddungnay inggahak nah ad-daaddallom ya tapottapol an lubuk.
⁷ Hay boh-ol mu ya paddungnay katatakut an dalluyun an ianudak. Kinali maid moy namnamak.

⁸ Impumbalinak an umipaingle nadah gagayyum ku ot iwalongak ke dida. Ya kayak naknat adiyak pakabtik.
⁹ Ta deyan namahig an u-umyungak ya adi tumittiboy matak te hay luwak.

APU DIOS, kabigabigat ya itaggek di taklek hi mumpahpahmokak ya pundasalak ke he-a.

¹⁰ Kon hanadah nungkakatey pangiatam hi milagro? Nganney hilbin di milagro ke dida? Kon bumangun dat dayawon daka? ¹¹ Kon damanan e kalkalyon dadiyen nungkilubuk di mipanggep nah adi malumman an pamhod mu? Ya kon eda kalkalyon di mipanggep nah pamaptok mut nangamung? ¹² Kon manomnom da nah munhihhihlong an boblen di naten kad-an nadan nakal-iwan an tatagu nadan milagron inat mu ya nan kabaalam an umihwang?

¹³ Kabigabigat ya mundasalak ke he-a, APU, ta mumpabaddangak ke he-a.
¹⁴ APU DIOS, tipet inwalongak ke he-an adim hangudon di dasal ku? ¹⁵ Nipalpu handih kaungak ya nunholholtapak ya innangak an mate. Dehtun immingleyak mon manolholtap hi pangastigum ke ha-on.
¹⁶ Adiyak pakaitpol nah namahig an boh-ol mun ha-on an paddungnay dinadagak hi bungot mu.
¹⁷ Munholholtapak gapuh boh-ol mun paddungnay mungkalbong di kawad-ak. Ta deyan kayak mo ahan mungkalimu.
¹⁸ Impatayan mu nadan nahamad an gagayyum ku ya nadan iibak, ta hidiye nan paddungnay wadaak hi tapol.

Hay kantan Etan an iEsrah

89 APU DIOS, ikankantak ta nangamung di mipanggep nah adi malumman an pamhod mu ya nan munnananong an pamaptok mu ta takon nadan holag mih udum hi algo ya inilaon da.
² Ipainilak an munnananong di pamhod mun adi malumman ya nan munnananong an pamaptok mun umat nah kabunyan an munnananong nah niha-adana.

³ Hinamad muy kalim an kanam di "Nakitobbalanak ke David an pinilik an muttatyuk. Ot kanak ke hiyay
⁴ "Hay holag muy mumpatul ta nangamung ya ipaptok kut munnananong ke didah diyen pun-ap-apuwam."

⁵ Takon nadan wadah kabunyan ya ikanta day pun-dayaw dan he-a, APU, gapu nadah inat mun umipamodwong. Ya am-in nadan anghel mu ya dayawon daka gapu nah munnananong an pamaptok mu.

⁶ Dahdiy umat ke he-a nadah wadah langit? Maid di

miingngon he-a, takon nadan anghel an natag-e. ⁷ He-ay matakutan hi am-in hidih langit. Ya am-in nadan wadah di ya mamodwong dan he-a. ⁸ APU an Dios an Kabaelasan am-in, maid di umat ke he-an kabaalam an aton am-in ya munnananong di pamaptok mu.

⁹ He-an Ap-apu ya mandalom di baybay ya padin-ongom di namahig an dalluyun. ¹⁰ He-a ya abuy nakabael an namate nah katatakut an aggayam nah baybay hi Rahab. Ya gapuh ongal an kabaalam ya inapput muy buhul mu. ¹¹ Bagim di kabunyan ya luta ya am-in di ngannen wadah di te he-ay nunlutun am-in. ¹² Om, he-ay nunlutun am-in, takon nadan wadah north ya south, nan Bilid an Tabor ya nan Bilid an Hermon. Dadiye ya paddungnay mungkanta dah pundayaw dan he-a. ¹³ Ongal di kabaalam, APU DIOS. Maid di adim kabaelan an aton. ¹⁴ Limpiyu ya maandong di nipuunan di pun-ap-apuwam. Ya adi malumman di pamhod mu ya adim ibahhon aton di kalyom.

¹⁵ Umamlong nadan tatagun mundayaw ke he-a. Di-da ya mumbibiyag da mipuun hi pangipaptok mun di-da. ¹⁶ Ya daydayawon daka ya mun-am-amlong dat nangamung gapuh kaphod mu. ¹⁷ He-ay kalpuwan di olot mi ya dayaw mi. Ya pangapputon dakami te ongal di pamhod mun dakami. ¹⁸ He-a an AP-APU an makaphod an abun Dios di holag Israel di nanuddu nah patul min mangipaptok ke dakami.

¹⁹ Handi ya numpatibo ka nadah tatagum an muttatyum ot kanam ke diday "Binaddangak on tindalu. Hiyay pinilik nadah tataguk an pumbalinok an patul. ²⁰ Hidiye ya hi David an muttatyuk. Hina-adak di ulunah lana ta kitib-anan hiyay tinudduk an mumpatul. ²¹ Wadaak ta nangamung an mamaddang ke hiya. Ya hay ongal an kabaalak di mangipal-ot ke hiya. ²² Maid nadah buhul nay makabael an mangapput ke hiya. Ya maid nadah gaga-ihon tataguy makabael an munhaul ke hiya. ²³ Apputok di buhul na ya dadagok di dahdin humingit ke hiya. ²⁴ Hiyat nangamung di pangapputok ya punnanongok di impaminhod ku ya pamaptok kun hiya. ²⁵ Ya paambillokok di pun-ap-apuwana mipalpu nah Baybay an Mediteranean inggana nah Wangwang an Euphrates. ²⁶ Ahina kanan ke ha-on di 'He-ay amak ya he-ay Dios kun mangipaptok ya mangihwang ke ha-on.' ²⁷ Ibilang kun hiyay panguluwan an imbabalek ya hiyay katagtag-ayan am-in hi kapatupatul. ²⁸ Adi malumman di pamhod kun hiya ya adik ibahhoy pakitobbalak ke hiya. ²⁹ Punnanongok di pun-ap-apuwana di holag na, umat hi punnanongan di kabunyan nah niha-adana.

^{30,31} Muden deket adi un-unudon di holag nay tugun ku ya adida ipuun hi kinalik di pumbibiyag da ³² ya kastiguwok dida gapuh liwat da ta punholholtapok dida gapuh ngohe da. ³³ Mu takon di athidi ya punnanongok di ongal an pamhod kun David. Ya adik ibahhon ipaannung di kinalik ke hiya. ³⁴ Adik ibahhoy nakitob-

balak ke hiya weno ek ibabawiy takon di ohan kinalik an kiphodana. ³⁵ Om gapuh kaphod ku ya adik ibahhoy hinamad kun kinali ke David ta adik ilangkakan. ³⁶ Hay holag nay ahi mun-ap-apat nangamung ya tibok ta munnanong ke diday pun-ap-apuwana da umat nah algon munnanong hidih kabunyan. ³⁷ Ya umat nah bulan an munnanong ta nangamung nah niha-adana kabunyan ta kipatib-an di kinaDios ku."

³⁸ Muden inwalong mu ot tayanam nan holag diyen pinilim an patul te bimmobboh-ol kan hiya. ³⁹ Imbahhom di nakitobbalam ke hiya an muttatyum ya pinopog muy pun-ap-apuwana. ⁴⁰ Dinadag muy binattun alad di boblena takon nadan pungguwalyaan da ⁴¹ ot pun-akon am-in di mala-uy limmuna. Ot katatawan am-in di hinag-ona. ⁴² Hanada ot ya abun buhul nay impangapput mu ot mun-an-anla da. ⁴³ Mu hiya ya impumbalin mun maid di hilbin di almas na ya uggem binaddangan hi gubat. ⁴⁴ Pinoppog muy dayaw na ya paddungnay intongbam hi luta nan ubunanan mun-ap-apu. ⁴⁵ Inagagam an maam-ama ya nibabain hi inat mun hiya.

⁴⁶ APU DIOS, kon-anat ahi mapoppog di athitu? Kon iwalongak mot nangamung? Ya kon munnananong di boh-ol mun kay apuy an mundadalang? ⁴⁷ Adim anhan kal-iwan an antikkey biyag ku ya tipet maid di hilbin di biyag min tatagun lintum? ⁴⁸ Am-in di tagu ya nunnaud an mate. Kinali maid di munnananong an matagun adi milubuk.

⁴⁹ Apu, kon adi dakami mo pinhod ke he-a? Daan mo anhan ta ipaannung mu nan kinalim handi ke David? ⁵⁰ Adim anhan kal-iwan an ha-oy an muttatyum ya binana-inanak hi mangohen tatagu. Ya inippol kuy pumpadngol dan ha-on. ⁵¹ AP-APU, ha-oy an pinilim an patul ya taltalangaanak nadah buhul mu ya binana-inanak takon di daanay pangayak.

⁵² Dayawon takuh APU DIOS ta nangamung! Amen. Ipidwak an kalyon di "Amen!"

Hay Mikap-at an Liblun di Psalms (90-106)

Hay dasal Moses an muttatyun Apu Dios

90 Apu Dios, nipalpun dih pinghana ya he-ay nihikugan mit nangamung. ² Handih uggem ni-an lintu hantudan wadad uwani, takon nadan bibilid ya wada ka tuwali. He-ay Dios an munnananong ta nangamung an maid di lappuna ya poppogna.

³ Kanam ke dakamin tataguy "Mumbangngad kayuh lutan nakapyaan yu," ya immannung an naat. ⁴ Hay hinlibun toon ya hin-algo ke he-a ya ad nakugab an nala-u ya kay hin-oras nah hilang ke he-a.

⁵ Hay pumma-idam ke dakami ya hingkatang an kay dakami inanud hi nal-ot an danum. Ya kay kami in-inop. Umat kami bo nah holok an timmul-u nah biggat-

na ⁶ ot umongngal, mu indanit mungkahilong ya nakleng.

⁷ Athinay kama-idan mi gapuh boh-ol mu te numbahul kami. Ta hidiye nan namahig di takut mi. ⁸ Am-in di liwat mi ya inilam, takon nadan maid di nanginila.

⁹ Om gapuh boh-ol mu ya antikkey biyag mi, ta hidiye nan maid maptok ya napoppog di biyag mi.

¹⁰ Kon adi anhan napitun toon ya abuy pakitaguwan mi tuh luta weno nawalu hin makuhog kami? Mu takon di athinan nakatang ya abu ya napnuh ligat ya holholtap, ne abunadi ya napoppog di nitaguwan mi.

¹¹ APU, nunna-ud an maid di pakaawat nah namahig an boh-ol mu. He-a ya namahig an matakutan te namahig di boh-ol mu. ¹² Tuttuduwan dakami anhan ta inilaon min antikke ya abuy biyag mi ya ta manomnoman kamit aton mi nadan pinhod mu.

¹³ APU DIOS, adim anhan punnanongon di boh-ol mun dakamin muttatyum, mu homkon dakami ot ya abu. ¹⁴ Ta ipagibok mun dakamih kabigabigat nan ongal an pamhod mut mun-am-amlong kamid uwanin katagu mi. ¹⁵ Paanlaon dakamit mihannot nadah impalana-u min ligat an indat mu. ¹⁶ Ya ipatibom ke dakamin muttatyum di ongal an kabaalam ya hay dayaw mu nadah imbabale mi. ¹⁷ Ap-apu an Dios mi, hana ot ta munnananong di bendisyon mun dakamit am-in di aton mi ya maphod di pumbalinana.

91 Hanan tagun madinol ke APU DIOS an Katagtag-ayan ta mihikug ke hiyat mihwang ² ya madinol an mangalin "APU, he-ay nangamung an mangipaptok ya mangihwang ke ha-on. Te he-a ya abuy Dios kun pundinolak!"

³ Deket athidiy atom ya makulug an ihwang dakan Apu Dios hi kumpulmin katatakut ya namahig an dogon pumate. ⁴ Te paddungnay haniyan dakah payak na. Ya hay pamaptok nay mialig an happiyom. ⁵ Kinali maid di em takutan hi e maat ke he-a nah hilong ya mapat-al. ⁶ Ya maid di dogon manadag weno mamaten he-a nah hilong ya mapat-al.

⁷ Takon di linibuy mungkakateh hinag-on mu ya maid di maat ke he-a. ⁸ Ammunay ang-angom di pangastigun APU DIOS nadah numbahul.

⁹ Ta hidiye nan gapu te hi APU DIOS an Katagtag-ayan di kihikugam ya pangidinolam an mangipaptok ke he-a ¹⁰ ya makulug an mihwang ka takon di pamilyam hi kumpulmin gaga-ihon maat. ¹¹ Te baalon APU DIOS nadan anghel nat ipaptok daka ¹² ta takon di mag-a ka ya tippaon dakat adika maliputan. ¹³ Deket akhupam di layon weno katatakut an ulog ya kabaalam an patayon dida.

¹⁴ Kanan APU DIOS di "Hanan tagun nanongnan ununodonak an Ap-apu gapuh pamhod nan ha-on ya ihwang ku ya ipaptok ku. ¹⁵ Deket waday ligat nat mum-

bagah baddang ku ya gagaidak an mamaddang ke hiya. Ihwang ku hiya ya ipadayaw ku. ¹⁶ Om, ihwang ku ya idat kuy andukken biyag na."

Hay kantan pundayaw ke APU DIOS nah algon di puniyatuwan

92 Makaphod an mumpasalamat ya mungkantah pundayaw ke he-a, APU an Katagtag-ayan an Dios. ² Ya maphod an kalkalyon di mipanggep nah ongal an pamhod muh kabiggabiggatna ya kalkalyon di mipanggep nah munnananong an pamaptok muh kahilohilong. ³ Ya makaphod an mungkantah pundayaw ke he-an maunnudan hi paggango umat hi gitala ya ayyuding. ⁴ APU DIOS, maan-anlaak an mungkanta te umamlongak nadah inat mu.

⁵ APU DIOS, umipamodwong di atom ya naligat an maawatan di punnomnom mu. ⁶ Hanan tagun maku-dang di nomnomna ya adina maawatan an ⁷ man-ut maphod am-in di maat nadah adi mangun-unud ke Apu Dios ya kumadangyan nadan gaga-ihon tatagu, mu umat da nah maluwab an holok an ahi makadaddag. ⁸ Mu he-a ke, APU DIOS ya mun-ap-apu kat nangamung. ⁹ Ahi mama-id nadan buhul mu ya miwahit am-in nadan gaga-ihon tatagu.

¹⁰ Mu ha-oy ke ya impumbalinak an nakal-ot umat nah mailom an bulug an baka ya maka-an-anlaak te binendisyonanak. ¹¹ Tinibok di nadadagan nadan buhul ku ya dingngol kuy tukuk nadan gaga-ihoh naapputan da.

¹² Mu nada ken mangun-unud ke he-a, APU DIOS ya puppumahod di biyag dan umat da nadah niyug ya umat da nadah kaiw an sedar ad Lebanon. ¹³ Om, puppumahod dan umat da nadah kakaiw an nitanom nah Templon APU DIOS an Dios taku ¹⁴ an bumubbunga da takon di naam-ama. Ya munnanonong dan maluwab ya mahaybong. ¹⁵ Kanan day "Maphod di pangat APU DIOS. Hiyay mialig an batun kihikugan taku. Maid di atonah nihalla."

93 Hi APU DIOS di patul. Hiya ya madayaw tuwali ya Kabaalaman am-in. Inhamad nan inha-ad tun luta nah niha-adana.

² Hay pumpatulam, APU DIOS ya wada tuwali. Ya he-a ke damdama ya wada ka tuwalit nangamung.

³ Nakal-ot nan dalluyun hi baybay an kay kidul di bungug na. ⁴ Mu nalnal-ot ka an Ap-apuh langit mu nadan makabbungug an dalluyun hi baybay.

⁵ APU DIOS, munnanonong an adi malumman nadan tugun mu. Takon nan makaphod an Templom ya munnananong ta nangamung.

94 AP-APU an Dios, an munhumalyah tatagu, ipatibom di boh-ol muh pangastiguwam hanadah numbahul. ² Om, umina kat humalyaom di katagutagu tuh luta ta ibalom di inat nadan mumpahhiyan tatagu

te hidiyey lebbengnan maat ke dida. ³ APU DIOS, kon maid di atom hi panikod muh at-atton nadan gaga-ihon tatagut adida mo mun-an-anla? ⁴ Ipahhiya day gaga-ihon at-atton da.

⁵ Namahig di pumpaligligat da nadah tatagum an mangun-unud ke he-a, APU. ⁶ Patayon da nadan nabalua ya nadan napuh-ig, takon nadan hintaguwan an nakiboble tuh boble mi. ⁷ Kanan day "Hi ke APU DIOS an dayawon din hi Jacob ya uggena inila ya adina tibon di gaga-ihon at-atton mi."

⁸ Dakayun tatagun makudang di nomnomna, tipe anhan ta adi kayu manomnoman? ⁹ Kon hi APU DIOS an nangapyah inga ya mata ya adi pakatibo ya adi pakadngol? ¹⁰ Ya kon hiya an munhumalyah katagutagu ya adina kastiguwon di nabahulan? Ya kon hiya boy maid di inilana yaden hiyay muntuttudun am-in hi tatagu? ¹¹ Inilan am-in APU DIOS di wadah nomnom di tagu ya inilanan maid di hilbin di punnomnom da. †

¹² Hanadan tatagun tuttuduwan ya tugunom ya umamlong da. ¹³ Alubyagom dida nah namahig an ligat dan inat nadan gaga-ihon tatagu inggana madatngan di kakastiguwan dadiyen gaga-ihon tatagu.

¹⁴ Hi APU DIOS ya adina iwalong nadan tatagunan mialig an odona. ¹⁵ Ta hidiye nan nunna-ud an ahi bo mawaday maandong an punhumalya. Ta hantuh maat hidiye ya umamlong am-in nadan maphod an tatagu.

¹⁶ Maid di bimmaddang ke ha-on hi nakihanggaak nadah gaga-ihon tatagu, takon di oha. ¹⁷ Gulat nat uggeyak binaddangan ke he-a, APU DIOS ya nateyak. ¹⁸ Kinali mumpasalamat te handih dandanin maapputak ya numpahmokak ke he-a, APU, ot baddanganak gapuh adi malumman an pamhod mu. ¹⁹ Deket mabulunak ya palinggoponak ya paamlongonak.

²⁰ Adinadaman makihayyup nadan gaga-ihon aapapu ke he-a, APU DIOS te diday mangapyah adi maandong an olden an mangipaholholtap hi tatagu.

²¹ Mumbabaddang dan mumplanuh pangipipatayan da nadah maphod an tatagu, takon di maid di bahul da. ²² Mu madinolak an ipaptokak ke he-an AP-APU an Dios kun mialig an batun kihikugak. ²³ Ahim kastiguwon am-in nadan gaga-ihon tatagut madadag da gapu nadah gaga-ihon at-atton da.

95 Dayawon takuh APU DIOS an kihikugan taku. ¹ Ikanta takuy amlong takun hiyan mangihwang ke ditaku. ² Humgop taku nah Balenat ikanta takuy pumapasalamat taku ya hay amlong takun mundayaw ke hiya. ³ Te hi APU DIOS ya ongal di kabaelana. Hiyay Katagtag-ayan an Patul. Ya maid nadah udum an dios di miingngon hiya. ⁴ Hiyay Ap-apun am-in tuh luta, takon ad dalam ya nadah bibilid. ⁵ Ya am-in di wadah baybay ya luta ya bagina te lintuna.

⁶ Aga, mundukkun takut dayawon takuh APU DIOS an nunlutu ke ditaku. ⁷ Hiyay Dios taku ya ditakuy mialig an kalneronan ipaptok na.

Donglon yuh APU DIOS ad uwanin kananay ^{8,9} "Adinadaman ngohayonak. Adiyu iummat handidah aammod yun nginoheyak handi ot patnaan day ulek ke dida takon di tinibotibo day inat kun kiphodan da nah adi maboblakan ad Meribah ya Massah. ††¹⁰ Bimmobboh-olak ke didah nap-at an toon. Kanak di: Inay mo anhan datuwen tatagu, iwalongak ke dida ya adida un-unudon di tugun ku. ¹¹ Ot gapuh namahig an boh-ol ku ya insapatak an kanak di 'Adida migappat nah pun-iyatuwan an indadaan kun dida.'" ‡

96 Ikantaan takuh balun kantah APU DIOS. ¹ Ditakun am-in an tataguh luta, ikantaan taku hiya. ² Ikanta takuy pundayaw ke hiya ya ipainila takuh kabigabat nan maphod an inat nan nangihwang ke ditaku. ³ Ipainila taku boh katagutaguy ongal an dayawon ya nadan umipamodwong an oggana aton. ⁴ Hi APU DIOS ya nakattag-e. Hiyay lebbengnan dayawon taku an bokon nadan kumpulnan dios. ⁵ Hanadan dios an dayawon di udum an tataguh udum an boble ya kinapkapayan di tagu. Mu hi APU DIOS ke ya lintunay kabunyan. ⁶ Matiboy dayawon na, kinatag-ena ya nan ongal an ongal an kabaelana nah Templona.

⁷ Kinali ditakun am-in an tatagu ya dayawon takuh APU DIOS. Dayawon takuy kinatag-ena ya ongal an kabaelana. ⁸ Dayawon takuy ngadan APU DIOS an etaku iappitan nah Templona te hidiye tuwali lebbengnan aton taku. ⁹ Ya munyuung takun am-in an tatagu tuh lutan mundayaw ke APU DIOS. Gumayonggong takun am-in an tataguh kabobboble tuh luta gapuh takut takun hiya. ¹⁰ Ipainila takun am-in hi tataguh kabobboble an hi APU DIOS di Patul. Limpuy punhumalyanah tatagu. Hiyay nangiha-ad tuh lutan nakaihammad an adi madlig.

¹¹ Mun-am-amlong kayun am-in an wadah luta ya dakayun wadah kabunyan. Takon di he-an baybay ya am-in di wadah nan matagu, olton yuy bungug yu gapuh amlong yu. ¹² Mun-am-amlong kayu damdaman papayo ya am-in di tinummol. Ahi itkuk di kakaiw hi muyung di amlong da ¹³ hantuh aliyen APU DIOS an mun-ap-apu tuh luta. Hidiyen mun-ap-apu ya maandong ya limpiyuy pangatna.

97 Hi APU DIOS di patul! Mun-am-amlong kayun wadah luta, takon di dakayun numboble kad-an di baybay. ² Hiya an Ap-apu ya makaphod ya maandong di pun-ap-apuna. Hiya ya linikkub di mangitit an kulabut. ³ Bumudal di apuy nah pun-ap-apuwanat hidiyey panadag nah nunlinikkub an buhul na. ⁴ Hana ke bon ipaalinan kil-at an mumbinaang ya tinibo ken di wadah luta ya gumayonggong da. ⁵ Ya nadan bilid

† *Tibon yuy 1 Corinth 3:20.*

†† *Tibon yuy Hebrews 3:8, ya 3:15, ya 4:7. Ya tibon yu damdamay Exodus 17:1-7 ya Numbers 20:2-13 ‡ Hebrews 3:10-11 ya 4:5*

ya umat hi kandelat an mauma dah hinangngab APU DIOS an Ap-apun am-in hi luta. ⁶ Am-in nadan wadah kabunyan ya ipainila day kaphod na ya tibtibbon am-in di tatagu tuh lutay dayaw na.

⁷ Ta hidiye nan dakayun am-in an aanghel, † lebbengnan dayawon yuh APU DIOS. Mibabain am-in nadan adi mundayaw ke hiya, mu nadan ing-ingon dios di ipahhiya da ya dayawon da.

⁸ Hanadan tatagud Jerusalem ya nadan bimmobleh udum an bobled Judah ya mun-am-amlong da te maandong di punhumalyam. ⁹ He-a, APU DIOS di katagtag-ayan am-in hi luta. Ya he-ay katagtag-ayan hanadah dios.

¹⁰ Dakayun naminhod ke APU DIOS, iwalong yuy gaga-iho. Ipaptok na ya ihwang na nadan mangun-unud ke hiya hi ngannen aton di gaga-ihon tatagu.

¹¹ Hanadan mangun-unud ke hiya ya mapat-alan da ya mipaamlong da. ¹² Kinali dakayun maphod di pangi-ena, umamlong kayu ya dayawon yuh APU DIOS ya nomnomnomon yun hiya ya makapkaphod an abu.

Hay kanta

98 Ikantaan takuh APU DIOS hi balun kanta te makakkaphod am-in di inat na. Gapuh ongal an kabaelana ya kakinaphod na ya impaka-apput nay buhul na. ² Hiya an DIOS ya impatibonah kabobboble tuh lutan nangapput gapuh kabaelanan umihwang ya gapuh maandong an pangat na. ³ Uggena imbahho, mu impaannung nay hinamad nan kinalin kiphodan nadan holag Israel. Ya tinibon am-in di tagu tuh lutay nangapputana an AP-APU an Dios taku.

⁴ Mungkanta kayun am-in an tatagu tuh luta gapuh anla yu. Itkuk yuy pundayaw yun APU DIOS. ⁵ Om, mungkanta kayu ya mun-ayyuding kayuh pundayaw yun APU DIOS. ⁶ Muntangguyub kayu, mun-ippiip kayu ya mun-an-anla kayun mungkantah pundayaw yun hiya an Patul.

⁷ Takon di he-an baybay ya am-in di wadah nan matagu ya he-an luta ya am-in di wadah na, itkuk yuy kanta yuh pundayaw yun APU DIOS. ⁸ Ya dakayun wangwang, mumpalapak kayu ya dakayun bibilid, mungkanta kayu gapuh anla yun mundayaw ke hiya, ⁹ te umalin mun-ap-apu tuh luta. Hiya ya maandong ya limpiyuy pangatna.

99 Hi APU DIOS di patul an inumbun nah pun-apapuwana tap-on nadan anghel. Gumayong-gong di tatagu ya kumolyog di luta te ongal di kabaelana. ² Hiyay madayaw ad Zion. Ya hiyay Ap-apun am-in hi boble tuh luta. ³ Dayawon am-in di taguy ngadanan madayaw ya umipamodwong. Makakkaphod an abuh APU DIOS.

† Hi kalin di Hebrew ya adina kanan di "am-in an aanghel," mu kananay "am-in an dios."

⁴ He-an Patul an kabaelam am-in, pakappinhod muy limpiyu ya he-ay nangipawadah maandong an pangat ad Israel.

⁵ Dayawon taku nan AP-APU an Dios taku. Mundukkun takuh hinangngab na te hiya ya makaphod an abu.

⁶ Handi ya da Moses ke Aaron di padi na ya hi Samuel di oha nadah nundasal ke hiya. Nundasal dan APU DIOS ot baddangana dida. ⁷ Hiya an wada nah kulabut ya kimmalin dida ot un-unudon day tuguna.

⁸ AP-APU an Dios mi, hinumang muy dasal di tatagum ta pangipatibom an pinakawanam dida takon di kinastigum dida gapuh numbahulan da.

⁹ Madayaw hi APU DIOS. Dayawon taku nah bilid nad Jerusalem te hiya an Dios taku ya makaphod an abu.

Hay kantan pumasalamat ke APU DIOS

¹² Ditakun am-in an tatagu tuh luta, mun-am-amlong takun mundayaw ke APU DIOS ya itkuk takuy kanta takuh pundayaw takun hiya. ³ Nomnomon takun hiya an AP-APU ya abuy Dios. Hiyay nunlutu ke ditaku ya ditakuy tatagunan mialig an kalnerona.

⁴ Mumpasalamat taku nah pundayawan takun hiya nah Templona ya ikanta takuy pundayaw takun hiya. Om, mumpasalamat takun hiya ya dayawon takuy ngadana. ⁵ Te hi APU DIOS ya maphod ya munnananong ta nangamung di pamhod na ya pamaptok nan ditaku.

Hay kantan David

101 Ikantak di pundayaw kun he-a, APU. Ya ikan-tak di mipanggep nah ongal an pamhod mu ya mipanggep nah maandong an pangat mu. ² Kakon-anay pamaddangam ke ha-on an mangat hi niptok ta limpiyu ya maandong di atok nah pun-ap-apuwak. ³ Adik iabulut an e ma-ma-at di gaga-iho. Ya adiyak makiki-at hi gaga-iho nadah adi mangulug ke he-a, Apu Dios. ⁴ Adiyak midmid-um hi gaga-ihon tatagu ya inhamad kuh nomnom kun adik aton di gaga-iho. ⁵ Paop-opyaok nan tagun kumalikalih langkak mipanggep hi ibba dan tagu. Adiyak makidkid-um hanadah mumpahhiya ya mangohen tatagu.

⁶ Hanadan limpiyu ya nadan punnanongon day pangun-unud dan he-a, Apu Dios di pummuttatyuk ya diday miha-ad hi balek. ⁷ Adinadaman makiha-ad ke haon hi balek nan tagun makallangkak ya humahhaul. Ya adik abuluton datuwen umalih kad-ak. ⁸ Kabigabigat ya dadagok di kakinal-ot nadan gaga-ihon tatagu ta makaan da ketuwen boblen APU DIOS.

Hay dasal di ohan tagun namahig di punligligatana ot mumpahpahmok ke APU DIOS

102 APU DIOS, donglom anhan di dasal kun mumpahpahmok ke he-a. ² Om, donglom anhan di dasal kut adiyak baybay-an nah kabulubulunak ya adim anhan baybayaggon di pamaddangam ke ha-on.

³ Paddung nay ahuk di biyag kun mungkama-id ya mun-aatung di gunit kun kay apuy. ⁴ Mungkakuugak mo anhan an umatak nah mungkamag-anan an holok. Nip-ot bo te humigaak an abun mangan. ⁵ Hay adol ku ya numbalin hi kay gunit ot mablitan. Ya pumalalapakak. ⁶ Umatak bo nah mailom an hamuti nah adi maboblayan ya umatak nah bulayyu nah niwalong an boble. ⁷ Mibakbakillangak ya umi-ingleyak an umatak nah naoh-ohhan buding hi atop. ⁸ Panadngolanak hi buhul kuh kabigabigat ya tanaltalangaanak ya usalon day ngadan kun pun-idut.

⁹ Paddungnay mangmangnganak hi dap-ul ya paddungnay in-innummok di luwak ¹⁰ te gapuh namahig an boh-ol mu ya paddungnay inweleyak. ¹¹ Hay biyag ku ya umat nah a-oh mungkahilong an gagal ma-ma-id ya umat nah holok an makleng.

¹² Mu he-a, APU DIOS ya munnananong kan mumpatul ya mundingngol kat nangamung. ¹³ Nunna-ud an umina kat ipatibom moy homok muh tatagud Jerusalem. Om, ad uwaniy ustuh tiempon pangipatib-am di homok mun dida. ¹⁴ Dakamin muttatyum ya pakappinhod mih tuwen boble, takon di nadadag. Ya mahakit di nomnom min mangang-ang hi nadadagana.

¹⁵ Tumakut di tataguh kabobboble ke he-a, APU DIOS. Ya am-in di papatul ya takutan da nan ongal an kabaalam. ¹⁶ Mipatiboy dayaw muh pangiphodam hi Jerusalem. ¹⁷ He-a ya donglom uppey dasal nadan makakkahmok an tatagum.

¹⁸ Itudok yuy inat APU DIOS ta dayawon nadan ahi mitun-ud an iimbabale taku. ¹⁹ Athituy itudok yu: "Inuhdung APU DIOS an wadah langit ²⁰ ot donglonay palak nadan balud ot ibukana nadan nagtud di kipi-patayan da." ²¹ Ta mundingngol ya midayaw di ngadanad Zion ad Jerusalem ²² nah kaamungan nadan tatagunan mundayaw ke hiya.

²³ APU DIOS, impumbalinak ke he-an nakakapuy ta matikkey biyag ku yaden kat-aguwak pay ni-an. ²⁴ Ot mundasalak ke he-an kanak di "Apu an Dios kun wadat nangamung, adim anhan poppogon di biyag ku te kat-aguwak ni-an. ²⁵ Handih lappuna ya lintum di luta, hay kabunyan ya am-in nadan wadah di. ²⁶ Ya ahida mama-id te umat dah bulwatin mumbalin hi layout, mu he-a ke ya wadawada kat nangamung. Te ahim kaanon datuwen lintum ta hannotam didah balu. ²⁷ Mu he-a ke nimpe ya adika mumbaliw, mu munnananong kat

nangamung. ^{†28} Ahi malinggop di iimbabalen nadan tatagum, takon nadan inap-apu da te ipaptok mu dida."

Hay kantan David

103 Dayawok hi APU DIOS hi am-in di kabaalak te hiya ya nunna-ud an maphod. ² Hiyay nanongnan dayawok ya adik kal-iwan di ule nan ha-on. ³ Kal-iwanan am-in di liwat ku ya kaanonan am-in di dogok. ⁴ Ya ihwangak hi katayak. Adi malumman di pamhod na ya homok nan ha-on. ⁵ Idat nan am-in di kiphodak, ta nanongnan nakal-otak, umat nah tuldu.

⁶ Hi APU DIOS ya itakdog nat baddangana nadan paligligaton di udum an tatagu. ⁷ Impainilanan Moses di pinhod nan maat ya impatibonay ongal an kabaalana nadah holag Israel. ⁸ Huhhummok ya mauleh APU DIOS, adi kabinnoh-ol ya adi malumman di pamhod na. ⁹ Adi humamahamak hi gapunah pamoholanan ditaku ya adi bo munnananong di boh-ol nan ditaku. ¹⁰ Takon di lebbeng nan makastigu taku gapuh liwat taku ya adi ditaku kastiguwon. ¹¹ Man-uke ya adi malkud nan munnananong an pamhod na nadah mundayaw ya mangun-unud ke hiya umat hi kinadawwin di luta ya kabunyan. ¹² Ya kinaanay liwat taku ot paddungnay impaka-iddawwi nan ditaku, umat hi nundawwiyan di timilan ya kalin-oban di algo. ¹³ Hay ulen APU DIOS nadah mangun-unud ke hiya ya umat hi ulen di ama hi imbabalena. ¹⁴ Inilanan hay tagu ya lutay nakapyaana.

¹⁵ Hay nitaguwan di tagu ya umat hi tumaguwan di holok an nakatang ya abu ¹⁶ ya umat hi habung an deket dimmibdib ya nitayyap ta mama-id. ^{17,18} Mu hay pamhod APU DIOS ya munnananong nadah mangun-unud ke hiya, nadah adi mangibahho nakitobbalanan dida ya nadah mangun-unud hi tuguna. Ya hay kaphod na ya munnananong damdama nadah holag da.

¹⁹ Hi APU DIOS ya ad langit di nangihamadanah punap-apuwanan am-in takon di daana. ²⁰ Dakayun ongal di kabaalanan aanghel an mangat hi ibaal na ya mangun-unud hi tuguna, dayawon yuh APU DIOS. ²¹ Om dakayun aanghel an muttayan mangun-unud hi pinhod na, dayawon yu hiya. ²² Ya am-in kayun lintuna, takon di daana, hiyay dayawon yu.

Ha-oy ke damdama ya dayawok hi APU DIOS.

104 Dayawon daka APU DIOS. He-a an Dios ku ya nakattag-e ka ya nunna-ud an madayaw ka ya ongal di kabaalam. ² Paddungnay imbulwatim di pat-al ya ibiklag mun kay kurtinay kabunyan. ³ Binohwat muy balem hidih kabunyan an kalpuwan di udan ya kay mu puntakkayan di kulabut

† *Tibon yuy Hebrews 1:10-12*

an pun-ien di dibdib. ⁴ Ba-ba-alom di dibdib ya apuy an mangat hi pinhod mu. †

⁵ Ya tun luta ya inhamad muy niha-adanat adi madlig. ⁶ Ot iha-ad muy baybay hi tap-ona an kay mu imbiklag ya nalimuy bibilid. ⁷ Handih nunmandal kan kay kidul di kalim ot donglon nadan danum ya inununud daka ot mange da. ⁸ Dimmayyu da nadah bibilid ot ume da nadah nundotal ot ahida mumpae nadah indadaan mun kiha-adan da. ⁹ Inha-ad muy koltog an kipoppogan di baybay ta adida lumakbit adi malbong boy luta.

¹⁰ Impabudal muy danum nadah ob-ob ta mumpae da nadah wangwang ya wa-el hi numbattanan di bibilid. ¹¹ Ta waday inumon nadan mailom an aggayam, umat hi kabayu ya nadan udum an aggayam. ¹² Ya nadan hahamuti ya numbuya da nadah kaiw nah nih-up hi pingngit di wa-el ya mungkanta da nadah hapang na.

¹³ Ya ipaalim di udan an mundanum hi nungkitanom, ta hidiye nan mabendisyonan di luta. ^{14,15} Impatmol muy holok an kanon di baka. Ya winadam di itanom di tagut waday pangal-an dah makan an ikilog di adol da. Ya winadam boy grapes an mikapyah mainum an pun-amlongan di tagu ya hay lanan di oliba an iapuwap dah anga dat pumhod di ang-ang da.

¹⁶ Takon nadan nun-itanom mun kakaiw an sedar ad Lebanon ya madanuman da. ¹⁷ Hidiy pumbuyaan di hahamuti. Ya nada ken stork ya ikapya day buya da nadah bolbol. ¹⁸ Hanadan mailom an gulding ya eda miha-ad nadah natag-en bilid ya nadan badger ya mumbale dah dopla.

¹⁹ Ya nan lintum an bulan hi kabunyan di panginilaan hi himbulan. Hanan algo ya inilanay kalin-obana.

²⁰ Winadam di hilong ta deket timmapol ya bumuddal nadan mailom an aggayam. ²¹ Hanadan mungkaongal an layon ya mun-olmom dan e manamak hi kanon dan winadam, Apu Dios. ²² Ya deket mungkabigat ya mibangngad da nah eda kahuypan. ²³ Mu hay tagu ya mungngunu nah mapat-al inggana mahilong.

²⁴ APU DIOS, napnuy lutah lintum mipuun hi laing mu. ²⁵ Hanah ambiambilog an baybay ya dayya dah diy lintum, o-ongal ya i-itay an adi mabilang. ²⁶ Hidiy pundalanan di bapor ya hidiy pun-ay-ayyaman nan lintum an katatakut an aggayam an Lebayatan.

²⁷ Am-in datuwen lintum ya he-ay pangidinolan dah kanon dan idat mu nah tiempon punhapulan da ²⁸ ta mabhug da ke dadiyen makan an winadam. ²⁹ Mu deket inwalong mu dida ya tumakut da. Ya deket bi-nangngad muy yahya da ya mate dat mibangngad da nah lutan nakapyaan da. ³⁰ Deket ipaem di Espiritum ke dida ya maltu da boy udum ta nanongnan kay baluy luta.

³¹ Hana ot ta munnananong di dayaw APU DIOS ya hana ot ta munnananong hiyan mun-am-amlong gapu nadah lintuna. ³² Hiya ya takon di ammunay iang-ang na tuh luta ya kumolyog. Ya ammunay dapaonay bilid ya bumuddal di ahuk. ³³ Ta hidiye nan ad uwanin mataguwak ya ikankantak di pundayaw kun APU DIOS. Om, lakitdi waday yahyak ya hiya an Dios kuy dayawok. ³⁴ Hana ot ta umamlong hi APU DIOS ketuwen punnomnom ku te hiyay kalpuwan di amlong ku. ³⁵ Ya hana ot ta nada ken naliwat an tatagu ya madadag dat mama-id am-in di gaga-iho tuh luta.

Hi Apu Dios di dayawok hi biyag ku.

Madayaw hi APU DIOS!

105 Mumpasalamat takun APU DIOS! Hiyay pundasalan taku. Ya ipainila takun am-in hi tataguh kabobboble nadan inat na! ² Mungkanta takuh pundayaw takun hiya ya kalkalyon takuy mipanggep nadah maphod an inat na. ³ Dayawon takuy ngadan APU DIOS an makaphod an abu. Ya mun-ananla takun am-in an mundayaw ke hiya! ⁴ Hiyay pumbagaan takuh baddang ya makihayyup takun hiyay nangamung. ^{5,6} Dakayun holag Abraham an muttatyun Apu Dios ya dakayun holag Jacob an pinilinan tataguna, nomnomon yu nadan umipamodwong an inat na ya nomnomon yun maandong di punhumalyana.

⁷ Hiyay AP-APU an Dios taku, kinali mahapul an ununodon am-in di tatagu tuh luta nadan tuguna. ⁸ Te adina kal-iwan di nakitobbalana, mu punnanongonang nangamung ya paannungonay kinalinan atona takon di mala-uy kaatnan toon. ⁹ Paannungonay nakitobbalonan Abraham ya nan hinamad nan kalin Isaac. ¹⁰ Impidwana bon kinalih diyen nakitobbalanan Jacob hi kiphodan nadan holag Israel ta nangamung.

¹¹ Kananay "Ahik idat ke dakayuy Kanaan, ta hidiyey tawidon yu."

¹² O-ohay tatagun Apu Dios handi ya maid di ustuh bobble da. Bokon da bobley Kanaan te nakiboble da ya abuh di. ¹³ Nun-in-e dah kabobboble ya nunhihin-natkon di nun-ap-apun dida. ¹⁴ Mu takon di athidi ya ugge in-abulut Apu Dios an mipaligligat da te kinalyana nadan papatul ot uggeda impunholholtap dida. ¹⁵ Kananan diday "Adiyu aton di ad-adi nadah pinilik an tataguk ya nadah profetas ku."

¹⁶ Handi ya impaen APU DIOS di bitil hi bobble da ot maid di pangal-an dah kanon da. ¹⁷ Muden impamangulunad Egypt hi Joseph an nigattang hidi ot mumbalin an himbut hidi. ¹⁸ Nalipuliputan di hukinah bangkiling handih nikalabutana ya nabanggolan hi gumok di bagang na. ¹⁹ Nunnanong an nikalabut hi Joseph inggana kimmulug nadan kinalinan maat an hidiyey impainnilan APU DIOS ke hiya. Hidiyen naat ke Joseph di namatnaan APU DIOS hi pangi-ena. ²⁰ Kay anhan ya imbukan nan patul kediyen bobbleh Joseph.

²¹ Ot hiyay impumbalanan mangipaptok hi nunhi-

† *Tibon yuy Hebrews 1:7.*

tuwana ya hiyay tinuddunan mun-ap-apun am-in nah boble. ²² Hiya boy tinuddun nan patul an ap-apun nadan opisyal na. Ya hiya boy waday lebbeng nan mangituttudu nadah konsehal nan patul hi maphod an aton da.

²³ Indani ya imme day pamilyan Jacob ad Egypt ot mumboble dah di. ²⁴ Kediye wada dah di ya indatan APU DIOS didah dakol an imbabale da. Ya impumbalinan ong-ongal di kabaelan da mu nadan iEgypt an buhul da. ²⁵ Loktat ya impumbalin APU DIOS an kahingngitan nadan iEgypt dida ot munhuhumman-gan dah gaga-ihon aton da ke dadiyen tataguna.

²⁶ Indani ya binaal nah Moses an muttatyunan umed Egypt. Ya tinuddunah Aaron an bumaddang ke hiya. ²⁷ Imme dad Egypt ot aton day umipamodwong hi hinangngab nadan tatagud Egypt. ²⁸ Impahilong APU DIOS di Egypt, mu nanongnan adida un-unudon nan kinalinan ipae da nadan tataguna. ²⁹ Impumbalinah dala nan danum nadah wa-el ot maten am-in di dolog hidi. ³⁰ Indani bo ya impaenay dakol an bakbak ot mapnuy Egypt takon di balen nan patul. ³¹ Minandal nay dakkodakkol an lalog ya imuk ot op-opan day Egypt. ³² Ya impaenay dalalu ya kil-at. ³³ Ot madadag di kakaiw ya am-in di nitanom umat hi grapes ya kaiw an fig. ³⁴ Minandal na boy dakkodakkol an dudun an umed Egypt. ³⁵ Ot kanon dan am-in di nganneh diyen nitanom hidi. ³⁶ Indani mo ahan ya pinatenay pangu-luan an imbabalen am-in nadan iEgypt.

³⁷ Ot ahina ipangulu nadan holag Israel an tumayan hidin dakol di inala dah silber ya balituk. Ya maid ke diday timmayan an nakapuy weno mundogo.

³⁸ Hanadan iEgypt ya takutan da nadan holag Israel, kinali immamlong da handih timmayan da. ³⁹ Imbiklag APU DIOS di kulabut an manidum ke dida nah mapatal ya deket hilong ya mumbalin hidiyen kulabut hi apuy ta panilag da. ⁴⁰ Ya handih numbaga nadan tatagunah dotag ya impaalinay dakkodakkol an hamuti ya nun-oganay tinapay an nalpuh kabunyan an kanan dan manna. ⁴¹ Pini-ang na boy batu ot bumudal di dakol an danum an inumon da ot mawaday wa-el nah mamagan adi maboblayan. ⁴² Man-uket inat nan am-in danae ya uggena kinal-iwan handin kinalina nah muttatyunan hi Abraham.

⁴³ Impanguluna nadan holag Israel an maka-am-am-long an timmayan ad Egypt. ⁴⁴ Indat nan diday boblen di udum an tatagun adi mangun-unud ke hiya ot diday mangalah bungan di intanom da. ⁴⁵ Inat na datuwet un-unudon nadan tatagunan am-in di tuguna.

Madayaw hi APU DIOS!

106 Madayaw hi APU DIOS!

Mumpasalamat takun APU DIOS gapuh kaphod na. Hay pamhod na ya munnananong.

² Dahdiy kabaelan mangipainilan am-in hanadah umipamodwong an inat APU DIOS? Ya dahdiy

damanan mundayaw hi ustu ke hiya? ³ Umamlong nadan tatagun maandong di pangat da ya aton day maphod ta nangamung.

⁴ APU DIOS, nomnomonak anhan hantuh pamad-dangam hi tatagum ta ihwangak damdama. ⁵ Ta hikta-mak di maphod an biyag an indat mu nadah pinilim an tatagum ya ta makiam-amlongak ya makid-umak ke didan mundayaw ke he-a.

⁶ Nunliwat taku umat handidah aammod taku ya inat takuy gaga-iho. ⁷ Handih kawada dad Egypt ya uggeda imbilang nadan milagron inat APU DIOS ya kinal-iwan da pay di ulena ya pamhod nan dida. Ot aton dah diy pangipatibo dan ngohayon da hiya an Ap-apun ongal di kabaelana nah Maingit an Baybay. ⁸ Mu takon di athidi ya inihwang na dida te hidiyey kinalina handi ya ta ipatibonay ongal an kabaelana. ⁹ Minandal na nan Maingit an Baybay ot matduk ot ipanguluna nadan tatagunan umagwat nah mamaga. ¹⁰ Inihwang na didah buhul dan humihhingit ke dida. ¹¹ Nalting dadiyen buhul da ot maid di ohan natdaan. ¹² Kediye ya kinulug mon dadiyen tatagunay kinalinan dida handi ot mungkanta dah pundayaw dan hiya.

¹³ Muden adi bo ya kinal-iwan day inat na ot pun-iat day pinhod dan aton an adida mo idngol hi tuguna.

¹⁴ Dakol di imbaga dan hiyah mahapul da handih kawada da nah adi maboblayan ta pamatna dah ule-na. ¹⁵ Ot idat nay ibaga da, mu impaalinan diday namahig an dogo.

¹⁶ Indani bo ya amohan nadan tataguh Moses ya hi Aaron an niong-ong an muttatyun APU DIOS. ¹⁷ Loktat ya nadhak nan luta ot mauhbung da Dathan, hi Abiram ya nadan pamilya da gapun diyen inat da.

¹⁸ Hanada ken udum an ibbadan gaga-iho ya immaliy apuy ot maghob da.

¹⁹ Handih wada nadan tatagun Apu Dios ad Sinai ya nangapya dah ing-ingon bakan balituk ot dayawon dan dios da. ²⁰ Inhanot day dayaw Apu Dios hi kinapyan di tagun ing-ingon di aggayam an mangan hi holok ot hidiyey dayawon da. ^{21,22} Kinal-iwan dah Apu Dios an nangihwang ke dida ya nangat nadah umipamodwong ad Egypt ya nah Maingit an Baybay. ²³ Ot bumoh-ol hi Apu Dios ot kananay dadagona dida, mu intakdog Moses an pinili nan muttatyuna dida ot uggena intuluy an dinadag dida.

²⁴ Adi pinhod dadiyen tatagun ume nah maphod an boblen idat nan dida te adida madinol nah kinalinan ipaptok na didah di. ²⁵ Mungngungudu da ot ya abuh kampu da ya adida un-unudon hiya. ²⁶ Ot isapatan APU DIOS an kananay patayona dida nah adi maboblayan ²⁷ ya iwahit nay holag da nadah nungki-dawwin boblen di adi mangulug ke hiya ta mungkakate dahdi. †

† *Lebiticus 26:33*

²⁸ Ya handih wada dadiyen tatagun APU DIOS ad Pe-
or ya nid-um dan mundayaw ke Baal ya nakikan da
nadah niappit hi nate. ^{†29} Ta gapu ke dadiyen inat da ya
impaboh-ol dah APU DIOS ot ipaalinay namahig an
dogo ke dida. ³⁰ Mu nahnah hi Pinehas ot kastiguwona
nadan nangat kediye ot matikod hidiyen dogon im-
paalin APU DIOS. ³¹ Nipalpun diye ya tobalon nadan
tatagun maphod an taguh Pinehas. ^{††}

³² Handih wadadad Meribah ya impaboh-ol da boh
APU DIOS ot gapun dida ya nakastigu ot ya abuh
Moses. ³³ Te kediye ya immingle da mo anhan hi
Moses ot uggena impakannom di kinalina. [‡]

³⁴ Intugun bon APU DIOS ke didan patayon da nadan
adi mangulug ke hiya. ³⁵ Mu uggeda bo inun-unud te
nakiapu da ot ya abun dida ya in-un-unud dah pangi-
eda. ³⁶ Ot mundayaw da moh adi makulug an dios an
paddungnay bitun naknaan da. ^{‡‡37} Ya in-appit day iim-
babale da nadah dimonyo. ^{‡‡‡38} Pinate da dadiyen man-
angpan u-unga, ta iappit da nadah dios di Kanaan ot
hibiton dah diyen boble gapu kediye inat da. ^{‡‡‡39} Pad-
dungnay linugit day adol dah nangatan dan diyen
ugge da in-ohhay pamhod dan APU DIOS.

⁴⁰ Ta hidiye nan namahig di boh-ol APU DIOS ke
dadiyen pinilinan tataguna te immingle mo anhan
hanadah gaga-ihon atoaton da. ⁴¹ Inwalong mon APU
DIOS dida ot paboltana didah tataguh udum an boble
ot dadiyen buhul day numbalin an ap-apu da. ⁴² Im-
punholholtap nadan buhul da dida ya inat day pinhod
dan aton ke dida. ⁴³ Namindakol di nangihwangan
APU DIOS ke dida, mu kapyanan mangohe da. Ot ma-
mam-ay ligat da gapuh liwat da. ⁴⁴ Mu dingngol APU
DIOS di pumphapahmokaan da ot homkona dida. ⁴⁵ Ot
uggena kinastigu dida te ninomnom na nan nakitob-
balanan kiphodan da ya nan ongal an naminhod nan
dida. ⁴⁶ Ya impumbalanan maulen am-in nadan buhul
da ot homkon da dida. ^{‡‡‡}

⁴⁷ "APU DIOS an Dios mi, ihwang dakamin he-a,
amungon dakami nadah boblen emi niwahitan ta
mumpasalamat kamin he-a ya dayawon miy ngadan
mun makaphod an abu."

⁴⁸ Madayaw nan AP-APU an Dios di holag Israel. Om,
madayaw ta nangamung. Am-in takun tatagu, kanan
takuy "Amen!" [§]

Madayaw hi APU DIOS!

Hay Mikaliman Liblun di Psalms (107-150)

107 Mumpasalamat takun APU DIOS te hiya ya
maphod. Hay pamhod na ya munnanong an
adi malumman. ² Danaey kalyon yuh tatagu, dakayun

† Maid di maptok hin hay kibalinan di "nate" ya nadan dios an ki-
napan di tagu weno nadan nungkakaten tatagu. †† Numbers
25:1-13 ‡ Numbers 20:2-13 ‡‡ Huwes 2:1-3 ya 3:5-6 ‡‡‡ Tibon yuy
2 Patul 17:17. ‡‡‡‡ Numbers 35:33 ‡‡‡‡ Huwes 2:14-18 § Tibon yuy
Psalm 41:13.

inihwang APU DIOS hi buhul na ³ ot ibangngad
dakayuh boble yun inilpu dakayuh kabobboble tuh lu-
tah nangappit hi timilan ya kalin-oban di algo, hi south
ya hi north.

⁴ Hay udum ya eda humanawwangan nah adi
maboblayan te adida pakahamak hi dalanon dan ume
nah eda pumboblayan. ⁵ Naagangan da ya nauwo da
ya maid moy namnama dah biyag da. ⁶ Indani ya
mumpahpahmok dan APU DIOS gapuh namahig an
punholholtapan da ot baddangana didah ligat da. ⁷ Ya
impangulu nay maphod an dalanon da ot ume da nah
boblen eda pumboblayan. ⁸ Ta hidiye nan lebbengnan
mumpasalamat dan APU DIOS gapuh ongal an
pamhod na ya gapun am-in hanadah umipamodwong
an inatnan kiphodan da. ⁹ Te idat nay inumon nadan
nauwo ya idat nay maphod an makan hanadah maa-
ngangan.

¹⁰ Hay udum ya u-umyung dan kay da wadah tapol te
munholholtap dan nabangkilingan dah kalabut.

¹¹ Man-uke ya ngohayon dan adida un-unudon di tu-
gun nan Dios an Katagtag-ayan. ¹² Ot pumbalinona di-
dan nakakkapuy gapuh nakalligat an ngunun indat
nan dida. Deket natu-i da on maid di bumaddang ke
dida. ¹³ Indani ya mumpahpahmok dan APU DIOS ga-
puh namahig an punholholtapan da ot baddangana
didah ligat da. ¹⁴ Impatikod nay punholholtapan dan
paddungnay binhat nay bangkiling da ya kinaana dida
nah tapol an nikalabutan da. ¹⁵ Ta hidiye nan lebbeng-
nan mumpasalamat dan APU DIOS gapuh ongal an
pamhod na ya gapun am-in hanadah umipamodwong
an inatnan kiphodan da. ¹⁶ Hiya ya pa-iyonay giniling
an dakkig nadan kalabutan takon nadan gumok an
pattit na.

¹⁷ Hanadan udum an tatagun makudang di nomnom
da ya nunholholtap da gapuh ngohe da ya gapuh
gaga-ihon inat da. ¹⁸ Loktat ya adida mo pinhod an
mangan ta dandaniy kate da. ¹⁹ Indani ya mumpah-
pahmok dan APU DIOS gapuh namahig an punhol-
holtapan da ot baddangana didah ligat da. ²⁰ Ot pa-
phodona dida gapuh ongal an kabaelan di kalina ot
uggeda nate. ²¹ Ta hidiye nan lebbengnan mumpasala-
mat dan APU DIOS gapuh ongal an pamhod na ya ga-
pun am-in hanadah umipamodwong an inatnan
kiphodan da. ²² Ya lebbeng nan mun-appit dah
pumpasalamat dan hiya. Ya ikanta day amlong dan
mangalkalih mipanggep nadah umipamodwong an
inat na.

²³ Hay udum ya mungngunu dah bapor an mange-
mange dah udum an boble te hidiyey pangal-an dah
kitaguwan da. ²⁴ Ya tinibo da nadan maphod an inat
APU DIOS nah baybay gapuh ongal an kabaelana.

²⁵ Naminghan bo ya immandal nan umaliy nal-ot an
dibdib ot namahig an katatakut di dalluyun. ²⁶ Deke on
natu-ug nan bapor on immed dalom ot mama-id di

tulid nadan mungngunuh bapor te timmakut da.
²⁷ Mungkidadapeng dan kay da nabutong yaden maid di maat da. ²⁸ Indani ya mumpahpahmok dan APU DIOS gapuh namahig an punholholtapan da ot bad-dangana didah ligat da. ²⁹ Impadin-ong nay puwok ya dalluyun ³⁰ ot pun-agwatona dida. Ya immamlong da te dimmin-ong mo ya malinggop dan dimmakal nah pingngit nan baybay. ³¹ Ta hidiye nan lebbengnan mumpasalamat dan APU DIOS gapuh ongal an pamhod na ya gapun am-in hanadah umipamodwong an inatnan kiphoda da. ³² Ya ipadayaw da kumah APU DIOS hi hinangngab di naamung an tatagu ya aap-apu.

³³ Tinduk APU DIOS di wawangwang ya oob-ob. ³⁴ Ya impumbalanan adi tummol di mitanom hanadah maluwb di mitanom handi gapuh kinagaga-ihon nadan numbobleh di. ³⁵ Ya nadah mamagan adi maboblayan ya winada nay danum hidi ya takon nadan natduk an ob-ob ya winadanay danum hidi. ³⁶ Ot ena pumboblayan hidi nadan maagangan an tatagu ot mangapya dah ongal an boble da. ³⁷ Nun-liyak da ya nuntanom dah grapes ya dakkodakkol di inapit da. ³⁸ Ya binendisyonan APU DIOS dida ot mahlag dah dakkodakkol ya impadakol na boy halun da.

³⁹ Indani ya immo-ohay bilang nadan tatagun APU DIOS ya numbalin dan nakawwotwot te namahig di numpaholholtap di buhul dan dida. ⁴⁰ Mu mina-id APU DIOS di kabaelan dadiyen buhul da ot matalak da nah ambiambilog an adi maboblayan. ⁴¹ Muden nada ken mahmok an tatagu ya baddangan APU DIOS dida ya ipadakol nay holag da umat hi kadakol di kalnero. ⁴² Ya nadan mangun-unud ke APU DIOS ya umamlong dah panib-an dan tuwe. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya pamga day op-opya.

⁴³ Dakayun nanomnoman an tatagu, iha-ad yuh nomnom yu datuwe. Nomnomon yu nan adi maluman an pamhod APU DIOS.

Hay kantan David

108 Madinolak ke he-a, Apu Dios, kinali mungkan-taak hi pundayaw kun he-a. ² Makalamgaak mo ya ihik kun ipagangoy ayyuding ku ya puldingok di gitalak nah mungkabigat ta mabangun nan algo. ³ APU DIOS, mumpasalamatak ke he-a ya ikantak di pundayaw kun he-ah hinangngab di katagutagu. ⁴ Te nan adi maluman an pamhod mu ya pamaptok mun ha-on ya paddungnay lina-uwana nadan kulabut ya dinatnganay kabunyan.

⁵ Apu Dios, hana ot ta hi am-in an wadah kabunyan ya he-ay midayaw ya ipatibom di ongal an dayaw mun am-in hi kabobboble tuh luta.

⁶ Apu Dios, humangom anhan di dasal min tatagum an pakappinhod mut ihwang dakami gapuh ongal an kabaalam.

⁷ Kimmalih Apu Dios hidih balenan kananay "Aputok di buhul kut ganodwaok di Sechem takon nan nundotal ad Sukot ta ikap-ong ku nadah tataguk. ⁸ Ya bagik pay di Gilead ya Manasseh. Puntindaluwok di iEplaim ya pumpatulok di iJudah. ⁹ Pummuttatyuk di iMoab ya punhambut kuy iEdom. Hidiyey kitib-anan bagik dadiyen boble. Tumkukak gapuh amlong kuh nangapputak nadah iPilistia."

¹⁰ Apu Dios, dahdiy mangipangulun ha-on ad Edom? Dahdiy mamaddang ke ha-on ta hogpok nan nakaal-ladan an bobleh di? ¹¹ Kon inwalong dakamin he-a, Apu Dios? Kon adika mo maki-e nadah tindalu mih eda pakigubatan? ¹² Baddangan dakami anhan an mangapput hi buhul mi te maid di hilbin di ibaddang di tagu. ¹³ Mu deket he-ay bumaddang ke dakami, Apu Dios ya nunna-ud an mangapput kami te apputom di buhul mi.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

109 Apu Dios an daydayawok, donglom anhan tun ibagak ta adim pamgay op-opya. ² Te nahalman an makallangkak ya gaga-iho hantudan tatagun dakol di ipabahul dah adi makulug ke ha-on. ³ Ya gaga-ihoy kalyon dan ha-on ta labanonak yaden maid di gapuna. ⁴ Makibuhul dan ha-on takon di pinhod ku dida ya idasadasalak dida. ⁵ Ballohan day maphod an atok ke didah gaga-iho. Ya ballohan dah hingit di pamhod kun dida.

⁶ Pumili kah gaga-ihon huwes an munhumalya nah buhul ku. Ya tudduwom on munlangkak an tagut kalyonan numbahul hidiyen buhul ku. ⁷ Ta deket ie dah korte ya kalyon day numbahul. Hana ot ta takon nan dasal na ya mibilang an bahul. ⁸ Ya hana ot ta gagalann mapoppog di nitaguwanat hinnatkon mon taguy mi-hannot nah ngunu na. ⁹ Hana ot ta mapuh-ig day iimbabalena ya mabalu nan inayana. ¹⁰ Hana ot ta madadag di punhituwan nadan imbabalenat eda mo humanawwangan ya eda mo mungkodkoddoh kanon da. ¹¹ Hana ot ta alan nadan immutanganay nganneh diyen limmuna. Ya hana ot ta alan di hintaguwan amin di nun-aatuwana. ¹² Hana ot ta maid di umulen hiya weno mangipaptok nadah napuh-ig an imbabalena. ¹³ Hana ot ta maten am-in di holag nat makal-iwan di ngadana. ¹⁴ Hana ot ta adi kal-iwan APU DIOS nadan gaga-ihon inat handidah aammod na, takon nadan gaga-ihon inat inana. ¹⁵ Ya hana ot ta adi kal-iwan APU DIOS di liwat dan am-in ya hana ot ta makal-iwan dat nangamung. ¹⁶ Te namahig hidiyen tagun maid anhan

di kananat umuleh ibbanan tagu. Pinaligat na ya numpate na nadan nawotwot ya makahkahmok an tatagu. ¹⁷ Gagaid an mun-idut hi ibbanan tagu. Kinali hana ot ta maat ke hiya nadan idut na. Adina pinhod an mabendisyonan di ibbanan tagu. Ya hana ot ta maid damdamay bendisyon ke hiya. ¹⁸ Nadadawo tuwalin mun-idut umat hi pumbulwatiyana. Hana ot ta nan idut na ya umat nah danum an inumona ya umat nah makan an kanonat itmog di adol na. ¹⁹ Ya hana ot ta mibangngad ke hiya nadan idut nan paddungnay milibbut ke hiya umat hi bulwati weno paddungnay milibod ke hiya umat hi balikit.

²⁰ APU DIOS, hana ot ta dadiyen idut nadan buhul ku ya diday kiatana. ²¹ Mu ha-oy ke pe ya baddanganak ke he-a APU DIOS an Nakattag-e ta patibom ke ha-on an maule ka tuwali. Ta ihwangak anhan gapuh pamhod mu. ²² Makakkahmokak ya u-umyungak an abu, kinali makahhapul kuy baddang mu. ²³ Kayak a-on mungkauma ya umatak nah ba-atong an nalakan maabul. ²⁴ Munggayonggong di lulug kuh nuntopolak an uggeyak nangan ot makakkuugak an ammuna moy gunit ku ot mablitan. ²⁵ Deket tinibowak hi tatagu on katataw-anak ya munwigiwig dah panaltalangga dan ha-on.

²⁶ Baddanganak ya ihwangak anhan, APU an Dios ku gapuh ongal an pamhod mu. ²⁷ Ya ipainilam hanadah buhul kun he-ay mangihwang ke ha-on. ²⁸ Ta takon di idutanak ke dida ya bendisyonanak ke he-a. Ya hana ot ta didan nangipaligligat ke ha-on ya mibabain da. Mu ha-on ken muttatyum ya paamongonak. ²⁹ Adim iabulut an mangapput dadiyen buhul kut mibabain dat nangamung.

³⁰ APU DIOS, ahik ikantay pumapasalamat ku ya pun-dayaw kun he-a nah kaamungan nadan tatagun mundayaw ke he-a ³¹ te gagaid kan bumaddang nadah nawotwot ta ihwang mu dida nadah mangipipaten dida.

Hay kantan David

110 Kanan APU DIOS nah Apuk di "Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in di buhul mu." †

² Idoldol APU DIOS di pun-ap-apuwam mipalpud Zion ta sakupom takon di boblen di buhul mu. ³ Hantuh algon pakihanggaam hi buhul mu ya gagaid nadan tatagum an munhilbin he-a. Ya kediye ya ibul-watim di bulwatin di ap-apu ya mawaday ongal an kabaalam umat hi timilan di algo nah biggatna.

⁴ Adi ibahhon APU DIOS hi tuwen insapatanan kananay "He-a Melkisidek, tinuddu dakan mumpadit nangamung." ††

† *Tibon yuy Mateo 22:44 ya 26:64, Marcos 12:36 ya 14:62, Lucas 20:42-43 ya 22:69, Acts 2:34-35 ya Hebrews 1:13.* †† *Tibon yuy Hebrews 5:6 ya 7:17 ya 7:21.*

⁵ APU DIOS, wada nan Ap-apuh winawwan mu. ‡ Ahi-na paka-apputon di papatul hantuh algon pangipatib-anah boh-ol na. ⁶ Ya ahina humalyaon am-in di tagut mungkakate dat mipu-ul di aadol da. Ya apputona nimpin am-in di papatul hi kabobboble tuh luta. ⁷ Hiyay mangapput am-in hi gubat. Ta takon di daanan bobley pangayana ya uminum hi danum hanadah oob-ob hidi.

111 Madayaw hi APU DIOS.

Mumpasalamatak hi ongal ke APU DIOS nah kaamungan nadan tatagunan makangngun-unud ke hiya. ² Makakkaphod am-in di aton APU DIOS. Ya am-in nadan umamlong ke dadiye ya nomnomnomon dat nangamung. ³ Am-in dadiyen atona ya kitib-an di dayaw na ya kinatag-ena. Hay kinalimpiyuna ya munnanong ta nangamung. ⁴ Adina iabulut an makaliwan nadan makaphod an inat na.

Hi APU DIOS ya maule ya huhhumok. ⁵ Idat nay kanon nadan mundinol ke hiya ya adina ibahhoy pakitobbalanan kiphodan da. ⁶ Ya impatibonay ongal an kabaalam nadah tataguna handih nangipaboltanana ke dida nadah boblen di udum an tatagu.

⁷ Maandong ya limpiyuy atona ya midinol am-in di tuguna. ⁸ Dadiyen tugunan niptok ya makulug ya munnananong ta nangamung. ⁹ Inat nay mahapul an atonat mihwang nadan tatagunah nihbutan da. Ya munnananong ta nangamung di pakitobbalanan kiphodan da. Hiya an Ap-apu ya makakkaphod an abu ya madayaw di ngadana.

¹⁰ Hay pangun-unudan ke APU DIOS di kipuunan di kanomnoman. Ya am-in nadan mangun-unud hi tuguna ya manomnoman da.

Hiya ya lebbeng nan dayawon takut nangamung!

112 Madayaw hi APU DIOS.

Paamongon APU DIOS nadan tatagun ipaanhan day pangatan dah pinhod na ya pun-anlaan day pangun-unudan dah tuguna. ² Ya hay iimbabalen di athidin maphod an tagu ya bendisyonan APU DIOS ta diday ongal di kabaalam da ³ ya kumadanganan dan wadan am-in di mahapul da. Ya diday tobalonat nangamung.

⁴ Hay maphod an tagu ya takon di paddungnay tapol di biyag na ya mapat-alan te maule ya maphod di atona.

⁵ Maphod am-in di maat nah tagun makaidat, nalakan mumpautang ya limpiyun am-in di atona. ⁶ Hidiyen tagu ya adi maapput ya adi kal-iwan di taguy kaphod na.

⁷ Adi tumakut hi ngannen idatong dan hiyan adi maphod. Te nahamad di pangulug na ya pundinol nan APU DIOS. ⁸ Hiya ya madinol an maapput nadan buhul na, kinali adi nimpe tumakut. ⁹ Pakaidattana nadan na-

‡ *Tibon yuy NET.*

wotwot ya makaullet nangamung. † Kinali munnanong di lispitun di tatagun hiya ya waday kabaelan. ¹⁰ Mu namahig di boh-ol ya amon nadan gaga-ihon tatagu ke hiyan pungkotom day bob-a da te adi umannung am-in nadan nonomnomon dan aton.

113 Madayaw hi APU DIOS.

Dakayun muttatyun APU DIOS, dayawon yuy ngadana. ² Om, dayawon yu ta nangamung. ³ Dakayun katagutaguh kabobboble, mipalpuh timilan inggana kalin-oban di algo, dayawon yuh APU DIOS. ⁴ Hiyay AP-APU hi kabobboble tuh luta. Paddungnay lina-uan di dayaw nay kabunyan.

⁵ Maid di ohan umat ke hiya an AP-APU an Dios taku. Hiya ya dehdih langit hi pun-ap-apuwana, ⁶ mu uh-uh-dunganay kabunyan ya luta. ⁷ Pakabbaddangana nadan nawotwot ta adida munnanong hi kinawotwot da. ⁸ Idatana didah natag-en saad ta mumbalin dah aap-apun nadan tataguna. ⁹ Ya idatanah iimbabale nadan adi pakaimbabalet umamlong dah nunhituwan da.

Madayaw hi APU DIOS.

114 Handih timmayan nadan holag Israel ad Egypt an nakiboblayan da ot umanamut da

² ya impumbalin Apu Dios di Judah an pundayawan ke hiya ya pun-ap-apuwanad Israel.

³ Hanan Maingit an Baybay ya paddungnay tini-bonah Apu Dios ot munhi-an. Ya nan danum nah Wangwang an Jordan ya nuntikod. ⁴ Hanada ke damdaman bibilid ya paddungnay pimmaytuk dan umat dah lakin kalnero. Ya nadan duntug ya paddung-nay pimmaytuk da damdama umat hi impan di kalnero.

⁵ He-an Maingit an Baybay, tipet eka nunhi-an? Ya he-an Wangwang an Jordan, tipet eka nuntikod? ⁶ Ya dakayun bibilid, tipet ekayu pimmaytuk, umat hi lakin kalnero? Ya dakayun duduntug, tipet ekayu pimmaytuk umat hi impan di kalnero?

⁷ He-an luta, ahika kuma gumayonggong gapuh takut mu nah Ap-apu an Dios Jacob hantuh aliyana. ⁸ Hiya ya impabudal nay dakol an danum nah batu ot mawaday wawa-el ya it-ittay an lolobong.

115 APU DIOS, bokon dakamiy madayaw, mu he-a ya abu. Man-uke ya munnanong di pamhod mu ya pamaptok mun dakami.

² Tipet e kanan di tataguh udum an bobley "Daan boh nay Dios yu?" ³ Hiya an Dios ya wadah langit ya atonan am-in di pinhod nan aton. ⁴ Hay dios di udum an tatagu ya nakapyah balituk ya silber an kinapyan di tagu. ⁵ Man-ut waday toko da, mu adida kumali. Man-ut bot waday mata da, mu adida pakatibo. ⁶ Man-ut waday inga da, mu adida pakadngol ya man-ut waday olong da, mu adida pakahamuy. ⁷ Man-ut waday takle

da, mu adida dumapa ya man-ut waday huki da, mu adida dumalan ya adi pay ni-mo gumangoy alungguug da. ⁸ Hana ot ta am-in nadan mundinol ya man-ganapyan danae ya mumbalin dah umat ke dadiye.

⁹ Ditakun holag Israel, mundinol takun APU DIOS. Hiyay bumaddang ke ditaku ya mialig an hiyay happiyo taku. ¹⁰ Dakayun holag Aaron an papadi, mundinol kayun APU DIOS. Hiyay bumaddang ke dakayu ya mialig an hiyay happiyo yu. ¹¹ Ya dakayun makangngun-unud ke APU DIOS, mundinol kayun hiya. Hiyay bumaddang ke dakayu ya mialig an hiyay happiyo yu.

¹² Nomnomon ditakun APU DIOS ta bendisyonan ditakun holag Israel takon nadan ibba takun papadinan holag Aaron. ¹³ Bendisyonana nadan makangngun-unud ke hiya, nawotwot weno kadangyan.

¹⁴ Hana ot ta padakkolon dakayun APU DIOS, takon nadan iimbabale yu. ¹⁵ Ya hana ot ta bendisyonan dakayun APU DIOS an nunlutuh kabunyan ya luta.

¹⁶ Bagin APU DIOS di kabunyan ya hantu ken luta ya indat nah tatagu.

¹⁷ Bokon nadan nungkakatey mundayaw ke APU DIOS te imme dah boblen di nate. ¹⁸ Mu ditakun mataguy mundayaw ta nangamung ke APU DIOS.

Madayaw hi APU DIOS.

116 Pakappinhod kuh APU DIOS te donglonay dasal kuh pumpahmokak ke hiya. ² Ya gapu te

donglonay dasal ku ya mundasalak ke hiya inggana mapoppog di biyag ku. ³ Handi ya timmattakutak te dandaniy katek ta milubukak. Om kediye ya namahig di takut ku ya danag ku. ⁴ Ot mundasalak an kanak di "Ihwangak anhan APU DIOS!"

⁵ Makaphod ya makaulleh APU DIOS. Om, hiya an Dios taku ya huhhummok. ⁶ Ipaptok na nadan maid di kabaelan da. Umat ke ha-on an inihwangak ke hiya handih dandaniy katek. ⁷ Kinali malinggopak te makaphod hi APU DIOS ke ha-on.

⁸ Inihwangak ke APU DIOS hi kate ya mina-id na nadan gumapuh kog-ak. Ya uggena in-abulut an appu-tonak hi buhul ku. ⁹ Ot ad uwani mo ya ipaanhan kuh biyag kuy pangun-unudak ke hiya. ^{10,11} Takon nah namahig di takut kun kanak di "Maid mo anhan di dinol, takon di dahdi." Mu punnanongok di dinol kun hiya takon di deke on kanak di "Dehtun maligatanak an abu, Apu."

¹² Nganney idat kun APU DIOS hi pumapasalamatak ke hiya gapu nadah maphod an inat nan ha-on? ¹³ Iap-pitak hi mainum ta hidiyey pangipatibok hi pumapasalamat kun hiyah nangihwanganan ha-on. ¹⁴ Ya ipaannung kuh hinangngab nadan naamung an tatagunan am-in di kinalik ke hiyan atok.

¹⁵ Hi APU DIOS ya u-umyung hin waday mate nadah tataguna te nabalol di biyag da ke hiya.

¹⁶ Muttatyuwak ya munhilbiyak ke he-a, APU DIOS, umat ke ina te inihwangak ke he-a.

† *Tibon yuy 2 Cor. 9:9.*

¹⁷ Mundasalak ke he-a ya iappitan dakah pumasalamat ku. ^{18,19} Ipaannung kuh hinangngab nadan naamong an tatagum nah Templom ad Jerusalem am-in di kinalik ke he-a, APU.

Madayaw hi APU DIOS!

117 Dakayun am-in an tataguh kabobboble, dayawon takuh APU DIOS. [†] Om, hiyay dayawon taku ² te ongal di pamhod na ya pamaptok nan ditakut nangamung.

Madayaw hi APU DIOS!

118 Mumpasalamat takun APU DIOS te hiya ya maphod! Hay pamhod na ya munnananong ta nangamung. ² Am-in takun holag Israel, kanan takuy "Om, munnananong ta nangamung di pamhod APU DIOS." ³ Takon di dakayun padina ya kanan yuy "Om, munnananong ta nangamung di pamhod na." ⁴ Am-in kayun ipaanhanay pangatanah pinhod APU DIOS ya kanan yuy "Om, munnananong ta nangamung di pamhod na."

⁵ Handih mabulunak ya numpahpahmokak ke APU DIOS ya dingngol nay dasal ku ot baddanganak. ⁶ Hi APU DIOS di bumaddang ke ha-on, kinali adiyak tumakut takon di nganney aton di tatagun ha-on te dida ya tagu da ya abu. ^{††7} Ya madinolak an maapput nadan buhul ku gapuh baddang na. ^{8,9} Kinali kudukdulnay hi APU DIOS di pangidinolan ta bokon hay tagu, takon di diday ap-apu tuh luta.

^{10,11} Takon di linikkubak hi dakol an buhul kuh kabobboble ya inapput ku dida gapuh ongal an kabaelan APU DIOS. ¹² Takon di kay da iyyukan an inalibungbunganak ya nalakay nangapputak ke dida gapuh ongal an kabaelana. ¹³ Mungkaapputak ot kuma te inlaput dan nakilaban ke ha-on, mu uggeyak te binaddanganak ke hiya. ¹⁴ Hiyay mangipal-ot ya mangipaptok ke ha-on. [‡] Ya hiyay nangihwangak ke ha-on.

^{15,16} Deyan madngol di kantan pun-an-anlaan nadan naamung an tatagun mangun-unud ke APU DIOS. Ikankanta day "Nangapput taku gapuh baddang APU DIOS an ongal di kabaelana."

¹⁷ Ha-oy ya adiyak ni-an matet ipainilak nadan inat APU DIOS. ¹⁸ Uggeyak in-abulut an mate, takon di nahalman di nangastigu nan ha-on ta manomnomanak.

¹⁹ Ibughul yuy panton nan Templon APU DIOS an pundayawan ta ek dayawon hiya. ²⁰ Hanadan humgop kediyen Templona ya ammuna nadan maphod di atona.

²¹ APU DIOS, mumpasalamatak hi nangngolam hi numpahmokak ke he-a ot ihwangak.

^{22,23} Hanan batun pinilin APU DIOS an binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot anhan di nahamad an ikapyah bale. Ya maphod peman hidiyen inat APU

[†] Romans 15:11 ^{††} Hebrews 13:6 [‡] Hay udum hanadah nalaing hi kalin di Hebrew ya kanan day hay kibalina di "mangipaptok ke ha-on" ya "hiyay ikankantak."

DIOS. ^{‡‡24} Hituwey algon nangipatib-an APU DIOS hi nangapputana. Kinali mun-an-anla taku.

²⁵ APU DIOS, ihwang dakami ya bendisyonam am-in di aton mi.

²⁶ Madayaw nan ahi itud-ak APU DIOS. ^{‡‡} Ya dakamin wadah tuh Templon APU DIOS ya kanan mi damdamay "Madayaw ka."

²⁷ Hanan AP-APU di Dios taku. Maphod di inat nan ditakun tataguna. Umala kayuh tubun di palma ta makipiyesta kayun likkodon yu nan pun-appitan.

²⁸ He-a an Dios kuy pumasalamatak. He-a an Dios kuy dayawok.

²⁹ Mumpasalamat taku ke APU DIOS te hiya ya maphod! Ya munnananong nan ongal an pamhod na.

119 Umamlong nan limpiyun tagun un-unudonay tugun APU DIOS.

² Ya athidi bon umamlong nan tagun ipaanhanay pangun-unudanah tugun APU DIOS.

³ Adina aton di gaga-iho te nan pinhod APU DIOS di atona.

⁴ Indat mu, APU DIOS, nadan tugun mun dakami ta un-unudon mit nangamung

⁵ Ya hana ot ta dadiyey un-unudok. ⁶ Te deket un-unudok am-in nadan tugun mu ya maid di humlun hi ek kibabainan.

⁷ Ya hanah pun-adalak nadah maandong an tugun mu ya limpiyuy puhuk an mundayaw ke he-a.

⁸ Un-unudok am-in di tugun mu, APU DIOS. Adiyak anhan iwalong.

⁹ Nganney aton di ohan kat-agun tagut limpiyuy nitaguwanan maid di atonah gaga-iho? Mahapul an mangun-unud hi tugun APU DIOS.

¹⁰ APU DIOS, atok am-in di kabaelak an mangat hi pinhod mu, mu mahapul kuy baddang mut adik iwalong di tugun mu.

¹¹ Ihaha-ad kuh nomnom kuy tugun mu ta adiyak munliwat.

¹² Dayawon daka, APU DIOS. Ituddum anhan di maphod an atok ta miunnud nah pinhod mu.

¹³ Ipanidwak nadan tugun mu nomnom ku. ^{‡‡†}

¹⁴ Ong-ongal di amlong kun mangun-unud hi tugun mu, mu nadan dakol an ikadangan.

¹⁵ Kinali adaadalok ya ihaha-ad kuh nomnom ku nadan tugun mu.

¹⁶ Om, maka-amlongak an mangun-unud nadah tugun mu ya adik iwalong.

¹⁷ Atom anhan di maphod ke ha-on an muttatyum ta mitaguwak ya un-unudok di kalyom an atok.

¹⁸ Diyatam di matak ta tibok di kakinaphod nadan tugun mu.

^{‡†} Tibon yuy Mateo 21:42, Marcos 12:10, Lucas 20:17, Acts 4:11, Eph. 2:20 ya 1 Pedro 2:7. ^{‡‡} Tibon yuy Mateo 21:9 ya Marcos 11:9 ya Lucas 19:38. ^{‡‡†} Hay ohan kibalina ya "Ipainilak am-in di tugun mu tatagak."

¹⁹ Nakatang ya abuy kitaguwak tuh luta. Ya mahapul kuy tugun mun mangipaduttuk hi biyag ku. Kinali baddanganak anhan an mun-awat ke dadiyen tugun mu.

²⁰ Pinhod kun abun inilaon nadan tugun mu ta un-unudok.

²¹ Boh-olam nadan naidutan an mumpahhiyan adi mangun-unud hi tugun mu.

²² Adim anhan iabulut didan manaltalangga ya mumpadngol ke ha-on te inun-unud kuy tugun mu.

²³ Takon nadan aap-apu ya nunhuhummangan dah aton dan ha-on, mu punnanongok an adaadalon di tugun mu.

²⁴ Umipaamlong ke ha-on nadan tugun mu te dadiyey manugun ke ha-on.

²⁵ Ad uwani ya nibakilangak tuh luta te nakaddis-mayaak, mu patulidonak anhan te hidiyey kinalim.

²⁶ Apu, kinalik ke he-an am-in di wadah nomnom ku ya hinumangak. Daan mo anhan ta ituttudum di pinhod mun atok.

²⁷ Ya ituttudum di ine-en di tugun mut maawatak nadan makakkaphod an inat mun umipamodwong. †

²⁸ U-umyungak an abu, mu patulidonak te hidiyey kinalim.

²⁹ Apu, baddanganak an mangat hi niptok ta bokon hay gaga-ihoy atok. Ya gapuh ulem ya ituttudum nimpe ke ha-on nadan tugun mu.

³⁰ Impakudukdul kun mangun-unud ke he-a ya inohhak hi nomnom kuy mipanggep hi tugun mu.

³¹ Uggek inwalong di tugun mu, APU DIOS, kinali adim anhan iabulut an eyak mibabain.

³² Gagaidak an mangun-unud hi tugun mu te inilak an idat muy ong-ongal an pun-awat ku nadah pinhod mun atok.

³³ APU DIOS, ituttudum di atok an mangun-unud nadah tugun mut un-unudok ta nangamung.

³⁴ Baddanganak an mun-awat nadah tugun mut ipaanhan kuy pangun-unudak am-in ke dadiye.

³⁵ Om, baddanganak an mangun-unud ke dadiyen tugun mu te umipaamlong dan ha-on.

³⁶ Ya wadaom di pamhod kun mangun-unud hi tugun mut bokon hay kumadanganak di ek gamgaman.

³⁷ Ya baddanganak bot bokon nadan maid di hilbinay ek gamgaman. Ya paphodonak mipuun nah kinalim.

³⁸ Ipaannung mun ha-on an muttatyum di kinalim an kiphodan nadan makangngun-unud ke he-a.

³⁹ Ya adim anhan iabulut an ek aton nadan itattakut kun maat an kibabainak. Inilak an makaphod nadan tugun mu ya mabaddanganak ten un-unudok.

⁴⁰ Pakappinhod kun un-unudon di tugun mu. Daan mo anhan ta baliwam di pangi-ek mipuun hi kaphod mu.

⁴¹ APU, ipatibom nan nahamad an pamhod mun ha-on ta ihwangak mipuun nah kinalim.

⁴² Ta mabalin mon humangok nadan mumpadngol ke ha-on te madinolak hi kalim.

⁴³ Ya baddanganak ta hay makulug di kalyok te madinolak hi tugun mu.

⁴⁴ Punnanongok an mangun-unud ta nangamung hi tugun mu.

⁴⁵ Ta malinggopak an mumbibiyag te un-unudok di tugun mu.

⁴⁶ Ek ipainilah papatul di mipanggep hi tugun mu ya adik ibabain.

⁴⁷ Man-uke ya mun-am-amlongak an mangun-unud nadah tugun mu te dadiyey pinpinhod ku.

⁴⁸ Om, lispituwok nadan tugun mun pinpinhod ku ya nomnomnomok di mipanggep ke dadiye.

⁴⁹ APU, nomnomom anhan nan kinalim an kiphodak an muttatyum te hidiyey umidat hi namnamak.

⁵⁰ Hidiyen hinamad mun kinaliy mangalubyag ke ha-on hin waday ligat ku.

⁵¹ Takon di tanaltalangganak nadah mumpahhiyan tatagu ya nanongnan adik itikod an mangun-unud hi tugun mu.

⁵² APU DIOS, nonomnomok an dadiyen tugun mu dihdoney umipaalubyag ke ha-on

⁵³ Deket tibtibok nadan gaga-ihon tatagun ngohayon day tugun mu ya namahig di boh-ol ku.

⁵⁴ Ya ad uwanin nakatang an kitaguwak tuh luta ya ikankantak di mipanggep hi tugun mu.

⁵⁵ APU DIOS, takon nah hilong ya nomnomon daka, kinali ipaanhan kun un-unudon nadan tugun mu.

⁵⁶ Umipaamlong ke ha-on di pangun-unudak hi tugun mu.

⁵⁷ He-a ya abu, APU DIOS di mahapul ku. Hamadok an kalyon an un-unudok di tugun mu.

⁵⁸ Ya homkonak anhan an hidiyey kinalim.

⁵⁹ Handih nomnomnomok di pangi-ek ya pakudukdu-
lok an mangun-unud hi tugun mu.

⁶⁰ Kinali un-unudok di tugun mun adik baybayaggon.

⁶¹ Takon di indadaan nadan gaga-ihon tataguy bitun kaknaak, ya adik iwalong di tugun mu.

⁶² Bumangunak nah gawan di hilong ta dayawon daka te maandong dadiyen tugun mu.

⁶³ Ha-oy ke pe ya makihayyupak nadah pinhod nan paamlongon daka ya mangun-unud hi tugun mu.

⁶⁴ APU DIOS, matiboy ongal an pamhod mu tuh luta takon di daana. Ituttudum ke ha-on di mipanggep hi tugun mu.

⁶⁵ APU DIOS, impatibom ke ha-on an muttatyum di maphod te hidiyey kinalim.

⁶⁶ Ya ituttudum ke ha-on nadan mahapul an inilaok ya pumbalinonak an nalaing ya nanomnoman te mundinolak hi tugun mu.

† Hay udum an nitudok ya kanan day "Hanadan makakkaphod an tuttudum."

⁶⁷ Handi ya kinastiguwak te nihallay at-attok, mu ad uwani ya un-unudok di tugun mu.

⁶⁸ Makaphod ka ya maule ka. Ituttudum ke ha-on di mipanggep hi tugun mu.

⁶⁹ Hanadan mumpahhiyan tatagu ya nangapya dah langkak mipanggep ke ha-on. Mu hay kakulugana ya paka-un-unudok di tugun mu.

⁷⁰ Makudang di pun-awat dadiyen tatagu, mu ha-on ke pe ya pun-amlongak di tugun mu.

⁷¹ Kinastiguwak, mu kiphodak hidiye te inadal ku moy ine-en nadan tugun mu.

⁷² Nabalbalol ke ha-on di tugun mu, mu hay kalibulibun balituk ya silber.

⁷³ He-ay nunlutun ha-on, baddanganak an mun-awat nadah tugun mut un-unudok.

⁷⁴ Hanadan ipaanhan day pangatan dah pinhod mu ya umamlong dah panib-an dan ha-on te madinolak an ipaannung muy kinalim.

⁷⁵ APU DIOS, inilak an maphod am-in di nomnomom an aton takon nan nangastiguwam ke ha-on.

⁷⁶ Hana ot ta maalubyagak nah adi malumman an pamhod mu an hidiye din kinalim ke ha-on an mut-tatyum.

⁷⁷ Homkonak anhan ta tumaguwak te pun-amlongak di tugun mu.

⁷⁸ Ha-oy ya ipaanhan kun adalon nadan tugun mu, mu nada ken mumpahhiya ya hana ot ta maba-inan da gapu nadah nalgom an ipabahul dan ha-on.

⁷⁹ Ya hana ot ta nadan mundayaw ke he-a an nanginilah tugun mu ya mihayyup dan ha-on.

⁸⁰ APU DIOS, hana ot ta baddanganak ta paka-un-unudok di tugun mut adiyak mibabain.

⁸¹ Immingleyak mon munho-ho-od hi pangihwangam ke ha-on, mu takon di athidi ya madinolak hi kalim.

⁸² Takon anhan ot hahalipat-ak di pangipaannungam kediyen kinalim an atom, mu immingleyak mo nimpen munhood ot kanak di "Kon-anan tuy pamaddangam ke ha-on?"

⁸³ Maid di hilbik, umatak nah daan an kimmulhin bolat di aggayam an adi mo mabalin an pangiha-adan hi mainum, mu takon di athidi ya nanongnan un-unudok di tugun mu.

⁸⁴ Apu, kon munho-ho-odak ta inggana? Kon-anay pangastiguwam hanadah mangipaligligat ke ha-on?

⁸⁵ Hanadan mumpahhiyan tatagun kahing hi tugun mu ya nungka-ut dah bitun kaknaak.

⁸⁶ Midinol am-in di tugun mu, kinali un-unudok yaden paligligatonak hi maid di gapuna. Ta hidiye nan baddanganak anhan!

⁸⁷ Dandanin patayonak ke dadiyen buhul ku, mu uggek inwalong di tugun mu.

⁸⁸ Ihwangak anhan ta pangipatibom nah adi maluman an pamhod mu ta un-unudok di tugun mu.

⁸⁹ APU DIOS, inhamad muy kalim hi langit te hidiyen kalim ya munnananong ta nangamung umat hi langit.

⁹⁰ Athidi bon munnananong ta nangamung di pamaptok mu nadah mahanhanot an holag di tagu ya umat tuh lutan lintum an munnananong ta nangamung nah nipab-unana.

⁹¹ Ya gapuh olden mu ya nunnanong ingganad uwani nadan lintum nah niatan da.

⁹² Gulat nat maid di tugun mun umipaamlong ke ha-on ya wadan nateyak hi nabayag te namahig di hinolholtap ku.

⁹³ Ya gapu nimpe nadah tugun mu ya nanongnan mataguwak, kinali adik iwalong dadiye.

⁹⁴ Ihwangak, APU te taguwak ke he-a ya inun-unud kuy tugun mu.

⁹⁵ Botbotakkonak nadah gaga-ihon tatagut patayonak, mu takon di athidi ya adiyak tumakut te nonomnomok di tugun mu.

⁹⁶ Ininnilak an takon di makakkaphod di nganneh diye ya waday pungkudangana, mu hay tugun mu ya maid di kudang na te makakkaphod an abu.

⁹⁷ Pakappinhod kuy tugun mu ya hidiyey nonomnomok ta nangamung.

⁹⁸ Om, nonomnomok ta nangamung di tugun mu ya mungkad-uman di laing ku mu nadan buhul ku.

⁹⁹ Ong-ongal di pun-awat kuh ine-em mu nadan muntuttudun ha-on te adaadalok di mipanggep hi tugun mu.

¹⁰⁰ Ya nanomnomanak mu nadan aam-ama te un-unudok di tugun mu.

¹⁰¹ Inwalong kun am-in di gaga-ihon pangie ta paka-un-unudok di tugun mu.

¹⁰² Uggek inwalong di tugun mu te he-a mismuy nuntuttudun ha-on.

¹⁰³ Mialig an malmalummiiy tugun mu, mu hay iyyukan.

¹⁰⁴ Nanomnomanak ya limmaingak gapuh tugun mu, ot ad uwani ya kahingngitak mon am-in di ngannen gaga-iho.

¹⁰⁵ Paddungnay dilag nan tugun mun pat-alanay dalanok.

¹⁰⁶ Ta hidiye nan punnanongok nan insapatak an un-unudok nadan maphod an tugun mu.

¹⁰⁷ APU DIOS, baddanganak anhan ta tumaguwak an hidiyey kinalim te namahig an abu tun punholholtpak.

¹⁰⁸ Abulutom anhan tun dasal kuh pumasalamat kun he-a ya ituttudum, APU DIOS, ke ha-on di tugun mu.

¹⁰⁹ Adik iwalong an mangun-unud hi tugun mu, takon di hidiyey humlun hi katayak.

¹¹⁰ Uggek inwalong di tugun mu takon di nangapya nadan gaga-ihon tataguh bitun kaknaak.

¹¹¹ Hanan tugun muy ibilang kun munnananong an odon ku, te hidiyey umipaamlong ke ha-on.

¹¹² Inhamad kuh nomnom kun un-unudok ta nanga-mung di tugun mu.

¹¹³ Kahingngitak nadan munhalinduwan mangun-unud hi tugun mu. Ha-oy ke pe ya pakappinhod kun un-unudon di tugun mu.

¹¹⁴ He-ay kihikugak ya mialig kan happiyok, kinali madinolak hi kalim.

¹¹⁵ Mange-ele kayun gaga-ihon tatagu, adi kayu mi-hayyup ke ha-on. Ha-oy ke pe ya un-unudok di tugun nan Dios ku.

¹¹⁶ Apu, pal-otonak ta tumaguwak an hidiyey kinalim. Adiyak anhan dismayaon nah namnamaok.

¹¹⁷ Baddanganak ta mihwangak hi ad-adin maat ke ha-on ta waday innuk an mangun-unud ta nanga-mung hi tugun mu.

¹¹⁸ Mu nadan adi mangun-unud hi tugun mu ya inwalong mu dida ot maid di hilbin di punha-haul da.

¹¹⁹ He-a ya iwalong mu nadan gaga-ihon tatagun umat hi lugit an miwele, kinali pakappinhod kun un-unudon di tugun mu.

¹²⁰ Gumayonggongak hi takut kun he-a ya tumakutak nah punhumalyam.

¹²¹ Maphod ya niptok di inat ku, kinali adiyak anhan iwalong ta adi aton di buhul kun ha-on di ngannen pinhod dan aton.

¹²² Daan anhan ta ipaptok muy kiphodak an muttatyum. Ya adim iabulut an eyak punholholtapon hanadah mumpahhiyan tatagu.

¹²³ Mungkama-id di namnamak te nabayag an hinhinod kuy pangipaannungam nah kinalim handi an ihwang muy tatagum, yaden ad-addim ipaannung.

¹²⁴ Atom di ngannen pinhod mun aton ke ha-on mipuun nah ongal an pamhod mut ittutudum ke ha-on nadan tugun mu.

¹²⁵ Muttatyuwak ke he-a, kinali baddanganak an munawat nadah tuttudum ta inilaok ya ta maawatak.

¹²⁶ Ad uwaniy pangastiguwam, APU DIOS, nadah tatagu te adida un-unudon di tugun mu.

¹²⁷ Pakappinhod kuy tugun mu, mu nan namahman balituk.

¹²⁸ Ya gapu te inilak an makaphod am-in nadan tugun mu ya kahingngitak di ad-adin pangi-e.

¹²⁹ Om, makaphod am-in nadan tugun mu, ta hidiye nan paka-un-unudok dida.

¹³⁰ Hay panginilaan hanadah tugun muy umidat hi kanomnoman ya pun-awat nadah makudang di inila da.

¹³¹ Ta hidiye nan ha-oy ke ya hay pamhod kun manginila nadah tugun mu ya umat hi pamhod kuh danum ten nakauwoak.

¹³² Tibonak anhan ta homkonak umat hi pangat mun am-in hanadah naminhod ke he-a.

¹³³ Ya ipaduttukak anhan te hidiyey kinalim ta am-in di atok ya mipuun hi tugun mut adik aton di gaga-iho.

¹³⁴ Ihwangak anhan hi aton nadan mangipaligligat ke ha-on ta un-unudok di tugun mu.

¹³⁵ Ipagibok muy ulem ke ha-on an muttatyum ya ittutudum ke ha-on di tugun mu.

¹³⁶ Namahig di luwak an mialig hi wa-el te adi un-unudon di tataguy tugun mu.

¹³⁷ APU DIOS, makaphod ka ya maandong nadan tugun mu.

¹³⁸ Ya niptok ya midinol nadan tuttudum.

¹³⁹ Paddungnay mundadalang di boh-ol ku te kahingon nadan buhul kuy tugun mu.

¹⁴⁰ He-a ya paannungom am-in di kalyom, kinali nakaballoi dadiye ke ha-on.

¹⁴¹ Takon di pakapihullonak hi tatagu ya adiyak ibilang ya adik iwalong nadan tugun mu.

¹⁴² Munnanong ta nangamung di kaphod mu ya makulug di tugun mu.

¹⁴³ Paamongonak nadah tugun mu, takon di dakol di ligat ku ya dakol di pundanagak.

¹⁴⁴ Baddanganak anhan an mun-awat nadah maandong ta nangamung an tugun mu ta tumaguwak.

¹⁴⁵ APU DIOS, ihamahamad ku kattog an mundasal ta ibagak anhan an humangom di dasal kut un-unudok nadan tugun mu.

¹⁴⁶ Idasal kun ihwangak anhan ta un-unudok nadan tugun mu.

¹⁴⁷ Bumangunak nah mungkabigat ta mundasalak ta mumpabaddangak ke he-a te mundinolak nah kalim.

¹⁴⁸ Adiyak pakahuyop nah hilong hi punnomnom ku nadah tuttudum.

¹⁴⁹ APU DIOS, adi malumman di pamhod mu, ta hidiye nan donglom anhan di dasal ku mipuun hi kinalimpiyum. Ya homkonak ta tumaguwak.

¹⁵⁰ Deyan mungkih-up nadan mangipaligligat ke ha-on. Dida nadan adi mangun-unud hi tugun mu.

¹⁵¹ Mu madinolak an wada ka, APU DIOS an mamadang ke ha-on. Ya inilak an maat am-in nadan olden mun maat.

¹⁵² Ininnilak tuwali handi an nadan tugun mu ya adida mumbaliw, mu munnananong ta nangamung.

¹⁵³ APU, tibom anhan tun punholholtapak ta ihwangak te uggek intikod an mangun-unud hi tugun mu.

¹⁵⁴ Itakdogak anhan ta ihwangak te hidiyey kinalim.

¹⁵⁵ Hanadan gaga-ihon tatagu ya adida mihwang te adida mangun-unud hi tugun mu.

¹⁵⁶ APU DIOS, he-a ya huhummok ka, kinali homkonak anhan ta ihwangak.

¹⁵⁷ Dakol di buhul kun mangipaligligat ke ha-on, mu adik iwalong di tugun mu.

¹⁵⁸ Kahingngitak nadan nangiwalong ke he-a te adida un-unudon di tugun mu.

¹⁵⁹ APU DIOS, ihwangak anhan gapu nah adi malumman an pamhod mun ha-on te tibom ken ongal di naminhod ku nadah tugun mu.

¹⁶⁰ Makulug am-in di kalim. Limpiyu ya munnanong am-in di tugun mu.

¹⁶¹ Hanadan tatagun ongal di kabaelan da ya paligatonak takon di maid di numbahulak, mu nanongnan un-unudok di tugun mu.

¹⁶² Gapu nadah kinalim an kiphodak ya mun-am-am-longak umat hi amlong nan tagun himmamak hi balituk.

¹⁶³ Kahingngitak ya umipaboh-ol ke ha-on di langkak. Mu hana ken tugun mu ya pakappinhod ku.

¹⁶⁴ Dayawon dakah mamimpituh hin-algo gapu nadah makaphod an tugun mu.

¹⁶⁵ Hanadan tatagun pinhod dan un-unudon di tugun mu ya luminggop da ya maid di humlun hi eda ka-haulan ta aton day gaga-iho.

¹⁶⁶ APU DIOS, madinolak an munho-ho-od hi pangihwangam ke ha-on, ta hidiye nan nanongnan un-unudok di tugun mu.

¹⁶⁷ Paka-un-unudok di tugun mu te pakappinhod ku.

¹⁶⁸ He-a, APU DIOS ya inilam di pangi-ek ot inilam an inun-unud kuy tugun mu.

¹⁶⁹ APU DIOS, hana ot ta donglom tun pumphahmokak an mumpabaddang ke he-a ya baddanganak an mun-awat an hidiyey kinalim.

¹⁷⁰ Om, donglom anhan di dasal kut ihwangak an hidiye kinalim.

¹⁷¹ Daydayawon dakat nangamung te ituttudum ke ha-on di tugun mu.

¹⁷² Ya ikantak di mipanggep nadan tugun mu te limpiyu dan am-in.

¹⁷³ Mundadaan ka anhan ta nangamung an mamadandang ke ha-on te inun-unud kuy tugun mu.

¹⁷⁴ APU DIOS, ihwangak kuman he-a. Hay tugun mu ya umipaamlong ke ha-on.

¹⁷⁵ Om, ihwangak anhan ta tumaguwak ta dayawon daka ya hana ot ta baddanganak nadah tugun mu.

¹⁷⁶ Umatak nah kalneron natalak an humanawwan-gan, kinali umali ka anhan an manamak ke ha-on an muttatyum te nanongnan un-unudok di tugun mu.

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

120 Handih maligatanak ot mumpahpahmokak ke APU DIOS ya dingngol nay dasal ku. ² Kanak di "APU DIOS, ihwangak nadah makallangkak ya humah-haul an tatagu."

³ Dakayun makallangkak, nganney aton APU DIOS ke dakayu? Kon adi dakayu kastiguwon? ⁴ Om, nahalman di pangastigunan dakayun paddungnay panaon dakayu ya paddungnay itbong dakayu.

⁵ Mad-uman di ligat kun makibobleh mabungot an tatagu umat hi pakiboblasyon hi iMeshek ya iKedar.

⁶ Immingleyak an makiboble ke dida te adida pinhod di maphod an punhahayyupan. ⁷ Deket kalkalyok di

mipanggep hi punhahayyupan ya hay gubat ot ya abuy pinhod da.

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

121 In-ang-ang ku nadah bilid ya kanak hi nom-nom kuy "An waday bumaddang ke ha-on?"

² Om, baddanganak ke APU DIOS an nunlutuh kabun-yan ya luta.

^{3,4} Takon di dakayu ya baddangan dakayu ke hiyat maka-ippaptok kayu. Hiya ya ad-addi mahuyop, ad-ad-di mable ya nidadaan an mangipaphod ke ditakun holag Israel.

⁵ Hi APU DIOS mismuy mangipaptok ya mihahag-on an mun-adug ke ditaku ⁶ ta maid di maat ke ditaku nah mapat-al ya nah hilang.

⁷ Hi APU DIOS di mangihwang ke ditakun am-in hanadah katatakut an maat ta maka-ippaptok takut nangamung. ⁸ Om, takon di daanay kawad-an taku ya ipaptok ditakun hiyat nangamung.

Hay kantan David an mikantah puntikidan ad Jerusalem

122 Immamlongak handih kanan nadan tatagun ha-on di "Etakuh balen APU DIOS."

² Ot deyan ad uwani ya dehtu kamin muntattaddog hitud Jerusalem.

³ Hay Jerusalem ya ongal an boblen naka-iphod ya nunhuhunnup di babaleh di. ⁴ Am-in di holag Israel an tatagun APU DIOS ya umali dah tun mundayaw ke hiya † te hidiyey intugunan aton da. ⁵ Hitu boy nanuduwanan ha-on ya nadan holag kun mun-ap-apu nadah holag Israel hi maandong.

⁶ Mundasal kayuh luminggopan di Jerusalem. Hana ot ta pumhod di biyag nadan ongal di pamhod nah Jerusalem. ⁷ Om, hana ot ta luminggop di Jerusalem takon nah balen di patul. ⁸ Ya gapu nadah iibak ya pamilyak ad Jerusalem ya kanak di "Luminggop kayun bimmobled Jerusalem." ⁹ Gapu bo nah balen nan AP-APU an Dios takun wadad Jerusalem ya kanak di "Hana ot ta pumphod kayu."

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

123 He-a, APU DIOS an Ap-apun wadah langit di tangadok hi pumbagaak hi baddang ² umat nah muttatyun hay ap-apu nay tangadona. Athidi bon dakamin he-ay tangadon min hummok ke dakami.

³ APU DIOS, homkon dakami anhan te immingle kamih pamihupihulan nadan buhul min dakami.

⁴ Nabayag an tanaltalangaan dakami nadah mumpahhiyan humihhingit ke dakami.

† Hay udum an nitudok ya kanan day "mumpasalamat ke hiya."

Hay kantan David an mikantah puntikidan ad Jerusalem

^{1,2} Dakayun holag Israel, nganne nin di naat ke ditaku hin ugge ditaku binaddangan ke APU DIOS? Mahapul an abuluton takun ³ nunna-ud an impakapatte ditakun am-in hi buhul taku gapuh namahig an boh-ol da. ^{4,5} Ta paddungnay naltng taku nah dimmakol an danum ot mianud taku.

⁶ Kinali mumpasalamat takun APU DIOS te uggena in-abulut an dadagon ditakuh buhul taku. ⁷ Paddungnay tinawang ditakuh buhul taku, mu binumtik taku te nabik-iy tawang da.

⁸ Hay mamaddang ke ditaku ya hi APU DIOS an nuntutuh kabunyan ya luta.

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

125 Hanadan tatagun mundinol ke APU DIOS ya adida maapput te mialig da nah Bilid an Zion an munnananong ta nangamung. ² Hay munnanong an pamaptok APU DIOS nadah tataguna ya mialig nadah bilid an nunlinikkod hi Jerusalem.

³ Hanadan gaga-ihon tatagu ya adida mun-ap-apat nangamung nadah maphod an tatagu te gulat nat athidi ya aton damdaman nadan maphod an tataguy gaga-iho. ⁴ APU DIOS, atom di maphod nadah maphod an tatagun makangngun-unud ke he-a. ⁵ Ya deket kastiguwom nadan gaga-ihon tatagu ya pakikastigum nadan adi mo mangun-unud ke he-a.

Hana ot ta munnanong an waday linggop hitud Israel.

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

126 Handih nangibangngadan APU DIOS ke ditakud Jerusalem ya paddungnay in-inop.

² Namahig di amlong takun makatattawa taku ya mungkanta taku. Kanan di tataguh udum an bobley "Makakkaphod nadan inat APU DIOS hi kiphodan da."

³ Om peman, makakkaphod nadan inat APU DIOS hi kiphodan taku. Kinali, mun-am-amlong taku.

⁴ APU DIOS, daan mot paphodom boy nitaguwan mit umat hi punlobongan di udan nah mamagan wa-el.

⁵ Deket athidiy atom ya nadan muntanom an munluluwa ya ahida maka-an-anlan mun-ani. ⁶ Om, nadan mangen e muntanom an munluluwa ya ahida mabendisyonan ta maka-an-anla dan mangianamut hi inani da.

Hay kantan Solomon an mikantah puntikidan ad Jerusalem

127 Deket adi bumaddang hi APU DIOS nah ngan-nah diyen aton umat hi pangapyaan hi bale ya maid di hilbin di inatun nan nangapya. Athidi bo nah

boblen deket adi ipaptok APU DIOS ya maid di hilbina punnguwalyaan kediyen boble. ² Athidi bon maid di hilbina takon di namahig di punggngunun humahallaman ta ya muntutukal ta gapu anhan hi panamak hi makan hin adi bumaddang hi APU DIOS. Man-uke ya idat na pe tuwaly mahapul nadan tatagunan pinpinhod na takon di adida muntutukal.

³ Hay imbabale ya bendisyon an indat APU DIOS.

⁴ Hay linalakin imbabalen di ohan tagu handih kakatagu na ya paddung nay diday panana. ⁵ Umamlong on tagun dakol di imbabalena te paddungnay dakol di pananat adi maapput ten makihanggah buhul na.

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

128 Umamlong nan tagun ipaanhanay pangatanah pinhod APU DIOS.

² Hanan nun-aatuwana ya gumlah pangal-anah mahapul na. Ta hidiye nan mun-am-amlong ya maphod di biyag na. ³ Hanan inayana ya paddungna nan nitanom an makabbunga. Ya nadan linalakin imbabale dan maamung nah panganan da ya umat da nadah haping di oliba. ⁴ Athidiy bendisyon nan tagun makangngun-unud ke APU DIOS.

⁵ Hana ot ta bendisyonan ditakut nangamung ke APU DIOS an wadat nangamung ad Zion. Ya hana ot ta ad uwanin katagu taku tuh luta ya tibon takuy pumhodaan di Jerusalem. ⁶ Hana ot ta madukdukey kitaguwan takut tibon takuy inap-apu taku.

Hana ot ta munnanong an waday linggop hitud Israel.

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

129 Ditakun holag Israel, kalyon takuy numpaligligat di buhul taku ke ditaku nipalpuh kaunga taku.

² Om, kanan takuy "Nipalpu handih kaungak ya namahig di numpalpaligat di buhul kun ha-on. Mu uggeyak kinabaelan an inapput. ³ Himmalom di nunliput dah odog kun umat nah naaladun payo, ⁴ mu hi APU DIOS ya makaphod ot poppogonay nihbutak nadah gaga-ihon tatagu."

⁵ Hana ot ta am-in nadan humihhingit hi iZion ya maapput dat bumtik da. ⁶ Ya hana ot ta am-in da ya umat da nadah holok an tinummol hi atop an gagala ya nakleng. ⁷ Yaden maid pay ni-moy manangud an e mangamung ta uyunona. ⁸ Hana ot ta maid nadah luma-u kediyen boblen di buhul kuy mangali ke dida hi "Bendisyonan dakayun APU DIOS." weno "Bendisyonan dakayun hi ngadan APU DIOS."

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

130 APU DIOS, nahalman di kabulubulunak. Donglom anhan di dasal ku. ²Om Apu, donglom anhan di pumpahpahmokak ta baddanganak.

³APU DIOS, inilak an gulat na nin ta nomnomom am-in di liwat di tatagu ya maid di ohan adi makastigu.

⁴Mu he-a ya pakawanam di liwat, kinali mamodwong kamin he-a.

⁵Hahad-ok di pamaddangan APU DIOS ke ha-on te madinolak nah kinalinan baddanganak. ⁶Om, namahig di punhood kuh pamaddangan Apu Dios ke ha-on mu hay punhoodan di guwalyah kabiggatana.

⁷Ditakun holag Israel, mundinol takun APU DIOS te nunna-ud an munnananong di pamhod nan ditaku ya ongal di kabaelasan mangihwang ke ditaku. ⁸Makulug an hiya ya abuy mangihwang ke ditakun holag Israel hi am-in hi liwat taku. †

Hay kantan David an mikantah puntikidan ad Jerusalem

131 APU DIOS, adiyak mumpahhiya ya adik ipatag-ey adol ku. Ya adik gamgaman di natagen saad weno ek aton nadan adik kabaelasan. ²Ustu peh tuwen nitaguwak umat nah naphun golang an adina mo hapulon di inumona ke inana.

³Ditakun holag Israel an tatagun APU DIOS, hiyay pundinolan takut nangamung.

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

132 APU DIOS, adim anhan kal-iwan hi David, takon nadan hinolholtap na. ²Ya adim bo kal-iwan nan insapatana ke he-an AP-APU an ongal di kabaelasan Dios Jacob an kananay ³"Adiyak umanamut ya adiyak mibakilang an mun-iyatu ⁴ya adiyak mahuyop ⁵inggana bohwatok di kiha-adam an AP-APU an ongal di kabaelasan Dios Jacob."

⁶Wada kamid Betlehem ya dingngol min wada nan Kahon APU DIOS nah e-elen nan boble an Jaar ot emi alan. ⁷Ot kanan miy "Etakuh balen APU DIOS ta etaku mundayaw ke hiya."

⁸APU, umali ka tuh Templom. Maki-ali ka nah Kahon mun kipatib-an di ongal an kabaelasan ta miha-ad kah tut nangamung. ⁹Hana ot ta maphod ta nangamung di aton nadan padim ya hana ot ta mungkanta nadan tatagum gapuh anla da.

¹⁰Adim anhan iwalong hi David an muttatyum an pinilim an mun-ap-apuh tatagum. ¹¹Insapatam ke hiya an kanam di "Ha-oy an hi APU DIOS ya ahik pumbalinon an patul di ohan holag mut hiyay mun-ap-apu umat ke he-a. ††¹² Deket punnanongon di holag mun un-unudon di nakitobbalak ke he-a ya deket un-un-

udon day tugun ku ya munnananong an hay holag muy mahanhanot an mumpatul ta nangamung."

¹³Athituy kinalin APU DIOS te pinili nay Zion an kiha-adana. ¹⁴Kananay "Hituy pinhod kun kiha-adan ta nangamung. Hituy pinhod kun pun-ap-apuwan.

¹⁵Bendisyonak hituwen Boble an Zion ta kumadangan bo ya ta adi makudangan nadan nawotwot hi makan.

¹⁶Bendisyonak nadan padih tu ta waday kabaelasan dan mangipainilah tataguh mipanggep hi pangihwangak ke dida. Hanadan tatagu ya ahida mungkanta ya muntukuk gapuh amlong da. ¹⁷Palotok di pun-ap-apuwan David hitu. Hanan ahik piliyon an mumpatul ya mialig an dilag nadah tatagu. ¹⁸Ipadayaw kuh diyen ahi mumpatul. Mu nada ken buhul na ya pumbalinok didan mibabain."

Hay kantan David an mikantah puntikidan ad Jerusalem

133 Makulug an mapmaphod ya umipaamlong hin mun-uunnud di tatagun APU DIOS. ²Padungna nan nanginan lanan induyag dah ulun Aaron ot umayuh emeng na ya bulwalti na. ³Paddungna bo nan udan an malpu nah Bilid ad Hermon an mananum hi Zion. Hidiy nangalyan APU DIOS hi bendisyona an hidiye nan biyag an maid di poppog na.

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

134 Dayawon yuh APU DIOS, am-in kayun muttatyuna ya guwalyah hilong nah Templona.

²Itagge yuy takle yuh pundasalan yu ya pundayawan yun hiya nah Templona.

³Hana ot ta hi APU DIOS an wadad Zion an nunlutuh kabunyan ya luta ya bendisyonan dakayu.

¹²Madayaw hi APU DIOS.

Am-in kayun muttatyuna ya dakayun mungngunuh balena ya nah dolan di balena, dayawon yuy ngadana.

³Dayawon takuh APU DIOS te hiya ya maphod. Ikan-ta yuy pundayaw yuh ngadana te hiya ya maule.

⁴Pinilinay holag Israel an ibilang nan tataguna.

⁵Inilak an natagtag-eh APU DIOS an Ap-apu taku mu hay udum an dios. ⁶Atonan am-in di pinhod nan aton ad kabunyan ya hi luta, hi baybay ya ad dalom. ⁷Ialinay kulabut an ilpunah pingngit tun luta, ipaalinay kilat an miunnud hi udan ya ipabudal na nadan dibdib an ilpuna nah nidulinan da.

⁸Pinatenan am-in nadan panguluwan an imbabalen nadan tatagud Egypt takon nadan namangulun impan di aggayam da. ⁹Inat nah diy milagro ya udum an umipamodwong ta pangastiguna nah patul ya nadah tatagu. ¹⁰Dinadag nay dakol an boble ya pinatena nadan patul an ongal di kabaelasan da. ¹¹Umat ke Sihon an patul di Amorite ya hi Og an patul di Bashan ya am-in nadan patul di Kanaan. ¹²Ot idat na nadah tatagu-

† Mateo 1:21 †† Acts 2:30

nan holag Israel di numboblayan dat dadiyey makaphod an tawid da.

¹³ APU DIOS, mipainilat nangamung di kinatag-em am-in hi tagu, takon nadan mahanhanot an holag da ya mundingngol di ngadan mu. ¹⁴ He-a, APU DIOS ya itakdog mu ya homkom di tatagum an muttatyum.

¹⁵ Hay dios di udum an boble ya kinapyan di tagun nakapyah silber ya balituk. ¹⁶ Waday tokoda ya mata-da, mu adida kumali ya adida pakatibo. ¹⁷ Ya waday ingada, mu adida pakadngol ya maid di yahya da.

¹⁸ Hanadan manganapya ya mundinol ke dadiyen dios ya ahida mumbalin hi athidi.

¹⁹ Dakayun holag Israel, dayawon yuh APU DIOS, dakayun papadina, dayawon yu damdama. ²⁰ Dakayun holag Libay, dayawon yuh APU DIOS. Ya dakayun ipaanhanay pangatanah pinhod APU DIOS, dayawon yu damdama. ²¹ Dayawon yuh APU DIOS ad Zion ad Jerusalem an boblena.

Madayaw hi APU DIOS.

136 Mumpasalamat taku ke APU DIOS te hiya ya maphod!

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

² Mumpasalamat taku nah Katagtag-ayan an Dios.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

³ Mumpasalamat taku ke hiya an Ap-apun am-in di aap-apu. †

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

⁴ Hiya ya abuy nangat nadah umipamodwong an adi kabaelan di tagu.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

⁵ Lintunay kabunyan gapuh laing na.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

⁶ Inha-ad nay nipab-unan tun luta nah dallom di baybay.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

⁷ Lintunay bulan ya algo.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

⁸ Impumbalinay algon kay ap-apu nah mapat-al.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

⁹ Impumbalinay bulan ya bittuwon an kay ap-apu nah hilong.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹⁰ Pinate nay panguluwan an imbabalen di iEgypt.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹¹ Ot ipanguluna nadan tatagunan holag Israel an tumayan ad Egypt.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹² In-usal nay ongal an kabaelasan nangipangulu didan tatagunan holag Israel an timmayan hidi.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹³ Impunhi-anay danum nah Maingit an Baybay.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹⁴ Ot ipanguluna nadan tatagunan umagwat.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹⁵ Mu inanud na nadan tindalun iEgypt ya nan patul da.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹⁶ Impanguluna bo nadan tatagunan holag Israel an indalan da nah adi maboblayan.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹⁷ Numpate na nadan papatul an ongal di kabaelana.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹⁸ Takon nadan nundingngol an patul ya pinatena.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

¹⁹ Dadiye ya hi Sihon an patul di Amorite.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

²⁰ Ya hi Og an patul di Bashan.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

²¹ Ot ipaboltanay boble da nadah tataguna.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

²² Indat nah dadiyen boble nadah tatagunan holag Israel ta pumboblayan da.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

²³ Ugge ditaku inwalong an tataguna handih naapputan taku.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

²⁴ Inihwang ditakun hiya nadah buhul taku.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

²⁵ Indadaanay kanon am-in di lintuna.

† *Tibon yuy 1 Tim. 6:15 ya Rev. 17:14.*

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

²⁶ Kinali mumpasalamat taku ke hiya an Dios hi langit.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

137 Handih um-umbun kami nah pingngit di wangwang ad Babilon ya kumkumga kamin munnomnomnom nah boble mi an Zion. ² Ot ihable mi nadah kaiw an willow nadan gitala mi. ³ Adimi pinhod an ikantaan nadan buhul min nangialin dakamih tu ot mumbalin kamin balud. Deke on kanan dan dakamiy "Ikantaan dakamih mipanggep hi Zion."

⁴ Mu nganney innun min mangikantah pundayaw min APU DIOS hituh boblen di udum an tatagu?

⁵ Takombo kattog di mama-id di laing kun munggitala hin iwalong daka Jerusalem an boble mi. ⁶ Ya takon di mipkot di dilak hi alangngaang ku hin kal-iwak di mipanggep hi Jerusalem an boble mi ya hin hay udum an bobley umipaamlong ke ha-on.

⁷ APU DIOS, nomnomom di inat nadan iEdom handih hinggop day Jerusalem ot muntukuk dan kanan day "Pakadadaggon takuh tuwen boble! Ya paluwon takun am-in di babale."

⁸ Dakayun tatagud Babilon, ahi kayu madadag. Ahi umamlong nan tagun mangibaloh inat yun dakami.

⁹ Om, umamlong nan tagun mangigutob hi iimbabale yu ta mate da.

Hay kantan David

138 APU DIOS, mumpasalamatak ke he-a hi puhuk ya hi nomnom ku. Ya ikantak di pundayaw kun he-ah hinangngab am-in di dios. ² Ihangngab kuh nangappit hi Templom ne nunyuungak hi pundayaw kun he-a. Man-uke ya ongal di pamhod mu ya adim ibahon aton di kiphodan mi. Impatibom an he-ay Katagtag-ayan ya makakkaphod di tugun mu. ³ Handih nundasalak ke he-a ya dingngol mu ot patulidonak.

⁴ APU DIOS, dayawon dakan am-in hi papatul hi kabobboble te dingngol day tuttudum. ⁵ Ya ikanta day mipanggep nadah inat mu te ongal di dayaw mu. ⁶ He-a an AP-APU, ya nakattag-e ka, mu paka-ippaptok dakamin nakababban tatagu. Mu nada ken mumpahiya ya adika makihayyup ke dida.

⁷ Takon di likkubonak hi buhul ku ya wada kan bu-maddang ta maid di maat ke ha-on hi gaga-iho. Deket labanonak nadah mabungot an buhul ku ya apputom dida gapuh ongal an kabaalam ta ihwangak. ⁸ He-a APU DIOS, di nangamung an mangipaduttuk ke ha-on ta umannung di ninomnom mun maat hi biyag ku. Ya nan ongal an pamhod mu ya munnananong, ta hidiye nan adiyak anhan iwalong te he-ay nunlutun ha-on.

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

139 APU DIOS, nakainnilam am-in di ine-ek. ² Ya inilam am-in di at-attok. Ya takon di naka-id-dawwi ka ya inilam tuwaliy wadah nomnom ku.

³ Tibtibbom hin mungngunuwak weno mun-iyatuwak te inilam nimpey at-attok. ⁴ Ya inilam am-in di kalyok takon di uggek ni-an kinali. ⁵ He-a ya wada kah kad-ak ta nangamung ta ipaptokak te ongal di kabaalam.

⁶ Adik maawatan hin tipet impakainnilaak ke he-a.

⁷ Daanay pangayak ta adiyak tibon ke he-a? Ya daanay pangayak ta midawdawayak ke he-a? Maid.

⁸ Hin kananat umeyak hi langit ya dehdi ka. Ya hin kanana bot umeyak hi boblen di nate ya dehdi ka bo.

⁹ Ya takon di tumayyapak ta umeyak hi nidawwi, takon di daana nah timilan di algo weno kalin-oban di algo

¹⁰ ya wada ka metlaing an mangipaduttuk ya bumad-dang ke ha-on. ¹¹ Ya takon di eyak mitalu nah munhih-hilong weno takon di mumbalin di mapat-al hi hilong ta haniyanak ¹² ya hiya damdaman mapat-al di panibom, te nan hilong ya mapat-al ya nun-ingngo dan he-a.

¹³ He-ay nunlutun am-in hi parten di adol ku handih wadaak hi putun ina. ¹⁴ Ya makakkaphod di nunlutum ke ha-on, kinali dayawon daka. Inilak an makaphod ya umipamodwong am-in di inat mu. ¹⁵ Handih mungkap-kolak hi putun ina ya inilam an dehdiyak ¹⁶ te inilaak tuwalin he-a ot ahilyak mitungo. Ya am-in nan algon kitaguwak tuh luta ya intudok mu pe tuwali nah liblum.

¹⁷ Apu Dios, dakkodakkol di nomnomnomom mipanggep ke ha-on ya naligat an inilaon hin nganne dadiye. ¹⁸ Gulat nat mabilang ya dakdakol mu nan lonah pingngit di baybay. Mu takon nin hin kananat pakabilangak ya adi daka pay pakainillaon ke ha-on. †

¹⁹ Apu Dios, pakadadaggon ke anhan nadan gaga-ihon tatagu. Hana ot ta nadan pumapatte ya mange-ele dat midawwi dan ha-on. ²⁰ Nahalman di pamihul dan he-a ya maid di lispitu dah ngadan mu. ²¹ APU DIOS, ihihhingit ku nadan mangihihhingit ya makibuhul ke he-a, ²² te ibilang ku nadan buhul mun buhul ku damdama.

²³ Apu Dios, tibom di nomnom ku ya hay pangi-ek ²⁴ ya ituddum hin waday adim pinhod ke ha-on ta han-notam hi maphod. Ya ituddum di atok an makihayyup ke he-at nangamung.

† Maid di maptok hi kibalinalan tuweh kalin di Hebrew. Kinali, hay udum an nitudok ya adida kanan di "ya adi daka pay pakainillaon." Mu kanan day "ya nanongnan wada kan ibbak takon nah bumangunak."

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

140 Ihwangak anhan APU DIOS hi gaga-ihon tatagun pumapatte. ² Dida ya mumplanuplanu dat nangamung hi gaga-ihon aton da. Ya diday huhhum-lun hi pun-aawwitan di tatagu. ³ Hay kali da ya mialig nah gitan di ulog an pumate. †

⁴ APU DIOS, ihwangak anhan hi gaga-ihon aton di tatagun pumapatte te pinhod dan abun patayonak. ⁵ Dadiyen mumpahhiyan tatagu ya paddungnay inih-od day bitun kaknaak. Takon di daanay pangayak ya dehdiy inih-od da.

⁶ APU DIOS, kanak di "He-ay Dios ku. Donglom anhan di dasal kun mumpahpahmok ke he-a." ⁷ APU an Nakattag-en Dios an ongal di kabaelana, inihwangak nadah ek nakigubagubatan. ⁸ Adim iabulut an maat di pinpinhod nadan gaga-ihon tatagu, mu dadagom nadan implanu dan aton te deket umannung dadiye ya mumpahhiya da mo.

⁹ Pumbalinom an dumadag ot anhan ke dida nadan gaga-ihon implanu dan panadag dan ha-on. ¹⁰ Oga-ham didah apuy weno ogahom didah bitun adallom ta adida mabalin an bumudal. ¹¹ Ya pumbalinom an adi maat di implanun nadan mumpabahul hi langkak hi ibba da. Ya nada ken pumapatte ya hana ot ta nadan gaga-ihon atoaton day manadag ke dida.

¹² APU DIOS, inilak an he-a ya itakdog muy kalebben-gan nadan nawotwot. ¹³ Nunna-ud an dayawon daka nadah makangngun-unud ke he-a, ya nunna-ud an ahida makihayyup ke he-a.

Hay kantan David

141 APU DIOS, he-ay pundasalak. Donglom anhan di dasal kut adim baybayaggon an mamad-dang ke ha-on. ² Abulutom anhan di ibagak nah pundasalak an itaggek di taklek, umat hi pangabulutam nah bangbanglun miappit ke he-a ya umat nah miappit hi mungkahilong.

³ APU DIOS, baddanganak ta papohdanak di kalyok ta maid di nalnalgom an kalyok. ⁴ Ya baddanganak ta adik nomnomon an mangat hi gaga-iho weno eyak maki-kieh gaga-ihon tatagu. Hana ot ta adiyak makiamu-amung nadah punhahamulan da.

⁵ Abulutok di pangastiguwan weno pamoh-olan di maphod an tagu ke ha-on te hidiye ya kiphodak an paddungnay lanan niduyag hi uluk. Mu nada ken gaga-ihon tatagu ya idasadasal kuy kakastiguwan da. ⁶ Hantuh miwele nadan aap-apu dah dopla ya ahi kulgog uppen nadan tataguy kalyok. ⁷ Hanadan gaga-ihon tatagu ya nunna-ud an adi milubuk di gugunit da,

† *Tibon yuy Romans 3:13b*

mu mipangay wahit, umat nah niwahwahit an batu nah naaladun luta.

⁸ Mu he-a, APU DIOS an Nakattag-e di pundinolak an kihikugan, adiyak anhan iabulut an mate. ⁹ Apu, tibom anhan ta adiyak makna nah kaknaak an indadaan nadan gaga-ihon tatagu. ¹⁰ Hana ot ta maid di maat ke ha-on, mu dadiye pen gaga-ihon tataguy makna nadah bitun inih-od dan kaknaak.

Hay indasal David handi wada nah liyang

142 Mumpahpahmokak ke APU DIOS ta baddanganak. ² Ya kalyok ke hiyan am-in di diklamuk ya hay kabulubulunak.

³ Deket kanak on maid moy namnamak ya wada kan mangitudduh atok ta mabaddanganak. Te indadaan nadan buhul kuy bitun kaknaak. ⁴ Mun-ang-aang-angak, mu maid di bumaddang ya mangihwang ke ha-on.

⁵ Ot mumpahpahmokak ke he-an kanak di "APU DIOS, he-ay mangihwang ke ha-on ya he-a ya abuy mahapul kuh nitaguwak. ⁶ Donglom anhan tun dasal ku te dehtun mahmahmokak. Ihwangak hantudah buhul ku te nakakkal-ot da mu ha-on. ⁷ Ipakodhol muy nomnom kut adi munnananong di kabulubulunak †† ta waday innuk an mundayaw ke he-a. Deket maat hidiye ya nadan mangun-unud ke he-a ya makiam-amlong dan ha-on gapuh kaphod mu."

Hay kantan David

143 APU DIOS, donglom anhan di dasal ku. Baddanganak anhan te he-a ya makaphod ka ya munnananong di pamaptok mu. ² Adiyak humalyaon te abulutok an numbahulak. Te kon waday ohan tagun e kanan di maid di bahul nan he-a?

³ Inapputak hi buhul kun nanganuanup ke ha-on ot ikalabutak nah tapottapol ot umatak handidan nate dih done. ⁴ Ya kediye ya dandanin mama-id di namnamak te nakadismayaak.

⁵ Ad uwani ya abunay nomnomnomok handidan makakkaphod an inainat mu handidah nala-un algo. ⁶ Ot mundasalak hi pundayaw kun he-an intaggek di taklek. Hay panapul kun he-a ya umat hi panapul di mamagan lutah udan.

⁷ APU DIOS, gal-am an humangon hituwen dasal kut baddanganak. Maid moy namnamak, ta hidiye nan adiyak anhan iwalong te deket iwalongak ya mateyak ta umeyak nah boblen di nate. ⁸ Ipanomnom mu ot ya abun ha-on nah biggatnay mipanggep nah pamhod mun munnananong te he-ay pundinolak. Ya ipaduttuk muy biyag ku te hidiyey idasal kun he-a.

†† *Hay udum an nitudok ya kanan day "Ipabudalak ketuwen kal-abut."*

⁹APU DIOS ihwangak anhan hi buhul ku te mihikugak ke he-a. ¹⁰Tuttuduwanak an mangat hi pinhod mu te he-ay Dios ku. Hana ot ta hay Espiritum di mangipaduttuk di biyag kut maid di ad-adin maat ke ha-on.

¹¹APU DIOS, ihwangak ta midayaw di ngadan mu. Gapu te makaphod ka ya baddanganak anhan te maligatanak. ¹²Apputom nadan buhul ku gapuh ongal an naminhod mun ha-on. Ya dadagom dida te muttatyuwak ke he-a.

Hay kantan David

144 Dayawon daka, APU DIOS an paddungnay batun kihikugak. He-ay nanuddun ha-on an makigubat ya he-ay nangidat hi olot ku. ²He-a boy gayyum kun mamaddang ya mangihwang ke ha-on. Ya he-ay kihikugak. Pumbalinonak an ap-apun di tataguh kabobboble.

³APU DIOS, kon nganne anhan di tagu ta em pakahangngudon an ipaptok? ⁴Hay biyag da ya kay hinhap-ud ya abu weno kay mungkala-un a-o.

⁵APU DIOS, daan mo anhan ta ibughul muy kabunyan ta duma-ul ka. Dapaom di bibilid ta umahuk da. ⁶Ipaalim di kil-at ta mawahit day buhul mu ya pumpanam didat mamtik da. ⁷Daan mo anhan ta he-an wadah langit ya iadang muy taklem ta ihwangak hi aton di buhul kun nalpuh udum an boble. Dehtun paddungnay wadaak hi adallom an danum. ⁸Dadiyen tatagun nalpuh udum an boble ya makallangkak da. Takon di nunsapata da ya munlangkak da metlaing.

⁹Mungkantaak hi balun kanta ya mun-ayyudingak hi pundayaw kun he-a, Apu Dios. ¹⁰Gapuh baddang mu ya mangapput di papatul hi gubat. He-ay mangihwang nah muttatyum an hi David. ¹¹Apu, ihwangak nadah buhul kun nalpuh udum an boblet adiyak patayon. Makallangkak dan tatagu. Takon di nunsapata dan hay makulug di kalyon da ya kimmali da ot ya abu on langkak.

¹²Hana ot ta nadan iimbabale min linalakin kakatagu ya umongal dan umat da nadah maluwab an intanom ya nadan iimbabale min binabai ya umongal dan mamaddikit an umat da nadah napaot an mungkapod an tukud an nialkus hi balen di patul.

¹³Ya hana ot ta mamapnuy aalang mih inani mi. Hana ot ta nadan kudal mi ya mapnuh kalibulibun kalnero ¹⁴ya babakan numpun-imp.

Apu, adim anhan iabulut an hogpon di buhul miy boble mi. Adim iabulut an waday ibtik di buhul mi ke dakami. Ya hana ot ta maid di katatakut an maat tuh boble min gumapuh pumpokawan di tatagu.

¹⁵Deket ipaannung mun maat am-in dadiye nah ohan boble ya nunna-ud an mun-am-amlong nadan bimmoble. Ya umamlong nadan tatagun hay Dios da ya nan AP-APU.

Hay kantan David hi pundayaw nan APU DIOS

145 Apu, dayawon daka an Dios ku ya Patul ku. Ipadayaw kut nangamung di ngadan mu.

²Om, dayawon dakah kabigabigat ya ipadayaw kut nangamung di kinatag-em.

³APU DIOS, nakattag-e ka ya he-ay lebbengnan madayaw. Maid di ohan pakaawat hi kinatag-em. ⁴Ahi daka pakatbalon nadah mahayhaynod an holag di tatagu gapu nadah umipamodwong an inat mu. Ya ahida ipainilah tatagu dadiyen inat mu gapuh ongal an kabaalam. ⁵Ipainilak † di kinatag-em ya nonomnomok nadan umipamodwong an inat mu. Takon nadan tatagu ya kalkalyon da damdama dadiyen inat mu. ⁷Ya kalkalyon da boy mipanggep hi kaphod mu ya maan-anla dan mangikankantah mipanggep hi ulem.

⁸APU DIOS, makulug an maule ka ya huhummok ka. Adika kabinnoh-ol ya adi malumman di pamhod mu. ⁹Maphod di atom am-in hi tagu ya maule kan am-in hanadah lintum.

¹⁰APU DIOS, dayawon dakan am-in hanadah lintum. Ya am-in nadan makangngun-unud ke he-a ya mumpasalamat da. ^{11,12}Ya kalkalyon day kinatag-en nan pun-ap-apuwam ya nan ongal an kabaalam an mangat nadah inat mu ta mipainilah katagutagu.

¹³Munnanong ta nangamung di pun-ap-apuwam ta he-ay Patul ta nangamung.

Hi APU DIOS ya ipaannung nan am-in di kalyona. Ya mipatiboy ulena di am-in nadah atona. ¹⁴Te baddangan nadan maligatan ya pakodholonay nomnom nadan nadismaya.

¹⁵He-ay pangitangadan am-in nadan matagun lintum hi mahapul da. Ya idat muy itanud da nah tiempun panapulan da. ¹⁶Adida makudangan hi ngannen mahapul da te idat mun am-in.

¹⁷Hi APU DIOS ya maphod am-in di atona ya makaulle. ¹⁸Ya makihayyup nadah makulug an mumpahpahmok ke hiya. ¹⁹Idat nan am-in di mahapul nadan mangun-unud ke hiya ya donglonay pumpahmokan dat ihwang na dida. ²⁰Ipaptok na nadan ongal di pamhod dan hiya, mu nadan mangmangngat hi gaga-iho ya dadagona dida.

²¹Dayawok hi APU DIOS. Am-in takun lintuna, dayawon takut nangamung di ngadana.

146 Madayaw hi APU DIOS!

Ha-oy ya dayawok hi APU DIOS. ²Ad uwanin kataguk ya dayawok nan AP-APU an Dios ku ya ikantak di pundayaw kun hiya ad uwanin mataguwak.

³Hana ot ta mundinol kayun hiya ta bokon hay taguy pundinolan te takon di natag-ey saad ya adida kabaelan an mangihwang ke dakayu. ⁴Man-uke ya mate da damdamat mumbalin dah lutat maid di hilbin am-in di

† Hay udum an nitudok ya kanan day "Ipainila day."

implanu dan aton. ⁵ Umamlong nan tagun baddangan APU DIOS an Dios Jacob. Om, umamlong nan tagun idinol nay nitaguwanan hiya an ⁶ nunlutuh kabunyan, luta, baybay ya am-in nadan matagun wadah di. Hiya an DIOS ya paannungonan am-in di kalyonan atona.

⁷ Hiyay bumanaddang nadah tatagun mipaligligat hi maid di gapuna. Ya idat nay kanon nadan maagangan.

Hi APU DIOS ya ibuka nah nadan nibalud. ⁸ Kaanon-ay kulap nadan nakulap ta pakatibo da, pakodholonay nomnom nadan nadismaya ya ongal di pamhod na nadah makangngun-unud ke hiya. ⁹ Ipaptok na nadan nalpuh udum an boblen makiboblen ditaku, nadan napuh-ig ya nadan nabalun binabai. Mu dadagonay planun nadan gaga-ihon tatagu.

¹⁰ Dakayun iZion, pakannomnom yun hi APU DIOS di Patul ta nangamung. Hiya an Dios yu ya munnananong ta nangamung di pun-ap-apuwana.

Madayaw hi APU DIOS!

147 Madayaw hi APU DIOS!

Maphod an ikantaan takuy pundayaw taku nah Dios taku. Om, maphod an dayawon taku hiya.

² Pun-iphod nay Jerusalem te ibangngad nah di nadan tatagunan nibalud hi udum an boble. ³ Alubyagona nadan nadismaya ya paphodonay liput da.

⁴ Hi APU DIOS ya ninomnom na tuwalyi bilang di bituwon an iha-ad nah kabunyan ya nginadanana didan am-in. ⁵ Nakattag-e ya ongal di kabaelan nan Ap-apu taku. Inila nan am-in ya adi malkud di kinalaing na.

⁶ Pakabbaddangana nadan nawotwot, mu nada ken mumpahhiya ya ipababana dida.

⁷ Mungkanta kayu ya munggitala kayuh pundayaw yun hiya an Dios taku. ⁸ Imbiklag nay kulabut hi kabunyan, winadanay udan an pananum hi luta ya impatmol nay holok nadah bilid. ⁹ Idat nay kanon di aaggayam ya nadan impan di gawwang ten mumpiyak da.

¹⁰ Adi umipaamlong ke APU DIOS di nal-ot an kabayu ya nal-ot an titindalun nakatullid. ¹¹ Te hay umipaamlong ke hiya ya nadan tatagun ipaanhan day pangatan dah pinhod na ya mundinol nah adi malumman an pamhod na.

¹² Dakayun iJerusalem, dayawon yu nan AP-APU an Dios taku. ¹³ Paka-ippaptok ditakun tatagunan paddungnay inhamad nay hoob di boble taku an Jerusalem ta adi mabalin an hogpon ditakuh buhul taku. Ya binendisyonan ditakun tataguna. ¹⁴ Palinggonay boble taku ya paphodonay intanom taku umat hi paget dakol di aniyon taku.

¹⁵ Deket impaenay oldenan am-in hi boble tuh luta ya pinghanadi ya naun-unud di in-oldena. ¹⁶ Iwahit nay dalalu tuh lutat kay naap-apan hi ulo ya kay natabunan hi dap-ul. ¹⁷ Ya paddungnay i-itay an batu nadan dalalun pun-igyang na. Ya maid di pakaippol hi tuning an ipaalina. ¹⁸ Deket nunmandal ya umaliy dibdib ta mauma nadan dalalut umolwang nadan wa-el.

¹⁹ Impainilanay tuguna ya tuttuduna nadah holag Israel an tataguna. ²⁰ Dida ya abuy nangatanah athidi, kinali ugge inilan di udum an tatagu dadiyen tuguna.

Madayaw hi APU DIOS.

148 Madayaw hi APU DIOS.

Dayawon yuh APU DIOS, dakayun wadad tap-oh kabunyan. ² Dakayun anghel ya dakayun tindalunan wadah di, dayawon yuh APU DIOS.

³ Dayawon yuh APU DIOS, dakayun algo, bulan ya bibittuwon. ⁴ He-an kabunyan † an nakattag-e ya dakayun danum an wadah di, dayawon yuh APU DIOS. ††

⁵ Dayawon yuh APU DIOS, dakayun am-in an lintuna. Ammunay kalina ya nawada kayu. ⁶ Ot imandal nay pinhod nan kiha-adan yu ta nangamung ot naat. Hidiyen immandal na ya adi malumman.

⁷ Ya dakayun wadah luta ya baybay, takon di dakayun wadad daloddalom, dayawon yuh APU DIOS.

⁸ Dayawon yuh APU DIOS, dakayun kil-at, dalalu, kula-but, puwok ya dibdib an makangngun-unud hi kalyona.

⁹ Takon di dakayun bibilid, duduntug, kakaiw an makan di bunga na ya dakayun mumuyung, dayawon yuh APU DIOS. ¹⁰ Dakayu damdaman mailom ya naayum an aaggayam, dakayun uulog ya hahamuti, dayawon yuh APU DIOS.

¹¹ Dakayun papatul, dakayun am-in an tatagu ya dakayun aap-apu, ya dakayun huwes, dayawon yuh APU DIOS. ¹² Dakayun kat-agun binabai ya linalaki, aam-ama ya iin-ina ya u-unga, dayawon yuh APU DIOS.

¹³ Om, am-in kayu ya dayawon yuh APU DIOS. Hiyay Katagtag-ayan hi am-in. Paddungnay lina-uwan di dayawon nay luta ya kabunyan. ¹⁴ Tinuddun APU DIOS di pumpatul nadan tatagunan holag Israel ta matbal dan am-in.

Madayaw hi APU DIOS.

149 Madayaw hi APU DIOS!

Ikantaan yuh balun kantan pundayaw yun hiya nah kaam-amungan yun tatagunan nanongnan mangun-unud ke hiya. ² Dakayun iIsrael, umamlong kayu gapu nah Dios yun nunlutuh dakayu. Om, mun-an-anla kayun iZion gapu nah Patul yu. ³ Manayo kayu ya pagangohon yu nadan gangha yu ya nadan gitala yuh pundayaw yun hiya. ⁴ Hi APU DIOS ya pun-amlongana nadan tataguna ya pangapputona nadan mumpakumbaba. ⁵ Mun-an-anla kayun mangun-unud ke hiya gapuh nangapputan yu ya mun-an-anla kayun mungkanta nah hilang. ⁶ Dayawon yuh Apu Dios an oodnan yuy hinalung yun ⁷ usalon yun mangapput hi kabobboble ya mangastiguh tatagu. ⁸ Bangkilingan yuy patul da ya aap-apu da. ⁹ Kastiguwon yuy tataguh

† Hi kalin di Hebrew ya kananay "Dakayun kabunyan," te dida ke ya bokon oha ya abuy kabunyan. †† Tibon yuy Genesis 1:6-7.

kabobboble te hidiyey olden APU DIOS. Datuwey ki-dayawan nadan tatagunan mangun-unud ke hiya. Madayaw hi APU DIOS.

150 Madayaw hi APU DIOS!
Dayawon yuh Apu Dios nah Templona! Ya dakayun wadah langit, dayawon yu hiya an Dios an nakattag-e. ² Dayawon yuh Apu Dios gapu nadah inat nah nangipatib-anah ongal kabaelana! Dayawon taku

te maid di niingngohan di kinatag-ena. ³ Ipagango yuy tangguyub yu, takon di ayyuding ya gitala hi pundayaw yun Apu Dios. ⁴⁵ Ya tobabon yuy tamburin, gitala, ingiing ya gangha ta manayo takuh pundayaw takun Apu Dios. ⁶ Am-in takun matagu, dayawon takuh APU DIOS.

Madayaw hi APU DIOS!

Proverbs

Hay mippanggep nah liblu an Proverbs

Hituwen liblu an Proverbs ya naamung an kinalin di nungkalaing ya nungkanomnoman mipanggep hi biyag ya hay maphod an pakihayyupan hi ibban tagu ya ke Apu Dios. Hanadan tatagun waday takut dat mangun-unud dan Apu Dios ya lumaing da ya manomnoman da, mu nadan makudang di nomnom nan maid di lispitu dan hiya ya adida gamgaman an manomnoman ya lumaing. Hay ohan kibalinan di "Proverbs" an "mashal" hi kalin di Hebrew ya antikken kali mipanggep hi ine-en an maunud ta waday maphod an pangi-e.

Hay ustun umanhan an nakalkali ketuwen liblu an Proverbs ya mipanggep hi laing ya kanomnoman. Nipainilan tuwen libluy mipanggep hi laing, hay inilan di tagu ya hay kabaelan di tagun mumpilih maphod an atona mipu-un nah inila nan maphod.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay tugun ta manomnoman ya lumaing di ohan tagu ya ta adina iun-unud hi at-atton nadan makudang di nomnom na. (chapters 1-9)
2. Hay nunhinnatkonan di tagun nanomnoman ya nalaing ya tagun makudang di nomnom na. (chapters 10-15)
3. Hay kiphodan an maalan nadan mamilin mangat hi maphod ya hay ad-adin maalan bokon pangatan hi adi maphod di piliyon da. (chapters 16-31)

Hanadan tugun di nanomnoman

¹ Datuwe nadan maphod an kali ya tugun din imbabalen David an hi Solomon an oha nadah numpatul ad Israel handi. ² Datuwen tugun ya bumaddang hi tagu ta manomnoman ya madisiplinaan ya bumaddang hi tagun mun-awat hi naligat an tuttudu mipanggep nadah importanteh nitaguwan. ³ Hanan tagun mangngol ke datuwen tugun ya madisiplinaan nimpe ya pumhod di pangi-enat hay maphod, maandong ya limpiyuy atona. ⁴ Ya bumaddang nah tagun nalakan midngolan ta adi mahaul ta mawaday pun-awat na. Ya bumaddang nah manangpan makudang ni-an di inila nat manomnoman ya mawaday inilaona ta inila nan mumpilih maphod an atona. ⁵ Ya bumaddang nah tagun mangngol ke datuwe ta mad-uman di inilana ya nomnom na. Ya bumaddang nah waday pun-awat nat maadalan. ⁶ Ta damanan maawatana nadan naligat an maawatan an kibalinan nadan tugun, ab-abig ya kalin nan nalaing an nanomnoman.

⁷ Hay pangipaananan di tagun mangat nadah pinhod APU DIOS di kipuunan di lumaingan ya kanomnoman di tagu. Mu nada ken makudang di nomnom na ya kahingon day maphod an tugun ya disiplinana.

Hay adi paki-ayan hi gaga-ihon ibba

⁸ He-an imbabalek, un-unudom di tugun da amam ke inam. ⁹ Hanadan itugun day mangipaphod hi pangi-em an mialig nah maphod an pongot weno banggol an mangipaphod hi ang-ang.

¹⁰ Deket awison dakah gaga-ihon tagun maki-at ka nah aton da ya adim un-unudon. ¹¹ Adim hangudon di da hin kanan day "Maki-e kan dakamit etaku mumbotak hi tagu ta patayon taku takon di maid di bahul na. ¹² Hanadan botakon taku ya makattagu da ya nal-ot da mu patayon taku didat kay da matagun nilubuk. ¹³ Ne pinnu takuy bale taku nadah nganneh diyen limmu da ya nadan nabalol an ngunut dan alan taku. ¹⁴ Makat etaku aton di athidit deket waday inala taku on nung-gogodwaan taku."

¹⁵ He-an imbabalek, adika maki-kieh athidin tatagu ta adim aton di at-atton da ¹⁶ te gagaid dan mangat hi gaga-iho ya pumate da. ¹⁷ Inila takun adi makna nadan hamuti hin pun-iha-ad taku nan lingon yaden ang-angon da. ¹⁸ Mu nadan gaga-ihon tatagu ya kay maid di nomnom da te makna dat mate da nah inha-ad dan kaknaan di udum an tatagu. ¹⁹ Athidi bon mate nan tagun naka-agum ya pumatet alanay limmun di ibbanan tagu.

Hay ayag di kanomnoman

²⁰ Hay kanomnoman ya mialig nah babain mungkalih tatagu nadah kakalata ya nadah kaamungan di tatagu. ²¹ Muntugun hi tatagu takon di daanay kaamungan da, hi hoob di boble weno hi kalata.

²² Kananay "Dakayun makudang di nomnom na, kon athina kayu ta nangamung an adiyu usalon di nomnom yu? Kon punnanongon yun adiyu pinhod an mun-adal? Itikod yun manaltalangga nadah nalaing ya nanomnoman. ²³ Mundongol kayu hin kalyan dakayu te tugunon dakayu ya ituttuduk di maphod an wadah nomnom kut inilaon yu.

²⁴ Ayaayagan dakayu ta umali kayun ha-on ta badangan dakayu mu adiyak hangudon. ²⁵ Mu gapu te adiyu donglon di tugun ku ya adiyu pinhod an makalyan ya ²⁶ katataw-an dakayun ha-on nah tiempun maligatan kayu. ²⁷ Makulug an taltalangga dakayu ya adi dakayu baddangan hin umaliy ongal an ligat an kadadagan yun mialig hi nal-ot an puwok an dadagonay bale.

²⁸ Deket mumpahpahmok kayun mumpabaddang ke ha-on ya adi dakayu hangudon ya takon di eyak hamakon ya adi kayu pakahamak. ²⁹ Adiyu pinhod an mun-adal ya adiyu ipaanhan an aton di pinhod APU DIOS. ³⁰ Adiyu bo pinhod an un-unudon di tugun ku ya adiyu pinhod an makalyan ³¹ ta kay yu intanom di gaga-iho ya kay yu apiton nan bungan diyen intanom yun hidiyey kadadagan yu. ³² Hanan tagun makudang di nomnom na an adina pagan-anuy maphod an pangi-e ya habadonay katayana. ³³ Mu am-in nadan mundongol hi tugun ku ta un-unudon da ya luming-gop dan maid di takutan dan maat ke didah ad-adi."

Hay kinaimportanten di kanomnoman

2 He-an imbabalek, deket pinhod mun mabendisyonan ya donglom tun itugun ku. Ihaha-ad muh nomnom mu ya adim kal-iwan di ituttuduk ke he-a. ² Pakaddonglom nadan tugun an umidat hi kanomnoman ya atom am-in di kabaalam an mun-awat ke dadiye. ³ Ya deket pinhod mun abun manomnoman ya pinhod mun mawaday pun-awat mu, ⁴ deket hapulom an umat hi panamak muh pihhu weno umat hi panamak muh natalak an nabalol an odon ⁵ ya inilaom di atom ta ipaanhan mun aton di pinhod APU DIOS ya mihamad di pakihayyupam ke hiya. ⁶ Man-uke ya hi APU DIOS di kalpuwan di kanomnoman, hay dakol an inila ya hay pun-awat. ⁷ Hiyay mumbendisyon ya bumaddang ya hiyay kay happiyon nan makangngun-unud ke hiya ta maid di ad-adin maat ke hiya. ⁸ Ipaptok na ya adugana nadan nanongnan mangun-unud ke hiyan limpiyuy pangat nah ibbanan tagu.

⁹ Kinali deket un-unudom di tugun ku ya inilaom an mangat hi niptok, hay maandong ya limpiyu ya inilaom di maphod an pangi-e. ¹⁰ Ta manomnoman ka ya umamlong ka gapu nadah inadal mu. ¹¹ Ya ta maid di atom hi gaga-iho te inilam ya maawatam di mipanggep hi maphod an aton.

¹² Ya mihwang kah implanun di gaga-ihon tagu te nanomnoman ka. ¹³ Dadiyen tatagu ya inwalong da nadan maphod an pangi-e ta paddungnay wada dah tapol. ¹⁴ Pun-amlongan day pangatan dah gaga-iho ya maka-an-anla dan munhaul ¹⁵ ya munlukuh ibba dan tagu ta hidiye nan adi madinol di tagun dida.

Hay adi pakihayyupan hi himpappangen babai

¹⁶ Adika mahaul hi kalin di babain makilalaki ten nanomnoman ka. ¹⁷ Hay athidin babai ya tinayanany inayanan imbahho nay insapata nan Apu Dios handih nalahinana. ¹⁸ Hanan lalakin umeh balen di athidin babai ta aton dan duway malalao ya paddungnay idalanah dalam di katayan ya paddungnay umeh kadungayan an boblen di nate. ¹⁹ Ya nan lalakin mangihuyop hi athidi ya adi mo mibangngad te adi pakahamak nah dalam an umeh kataguwan.

²⁰ Kinali adim aton di athidi mu un-unudom di pangi-en di maphod an tagu ta mumbiyag kan maphod di pangi-em. ²¹ Te hay maphod an taguy munnanong an miha-ad tuh boble. ²² Mu nadan gaga-ihon tatagu ya pakaanon Apu Dios dida tuh boble. Paddungnay bagu-tona dida umat hi pamagutan di taguh holok.

Hay tugun hanadah mangat-agun linalaki

3 Imbabalek, adim kal-iwan datuwen ituttuduk ta datuwey un-unudom. ² Deket atom datuwe ya malinggop ka ya madukdukey biyag mu. ³ Ipatibom ta nangamung di pamhod mu ya ulem hi ibbam an tagu ya limpiyuy atom ta madinol dan he-a. Adim iwalong datuwen maphod an pangat an paddungnay ibanggol mu ya paddungnay itudok muh puhum. ⁴ Deket atom datuwe ya maphod kah hinangngab di tagu ya ke Apu Dios.

⁵ Hi APU DIOS di pundinolam hi ustu bokon hay adol mu. ⁶ Ya hi am-in an atom ya inomnom mu ke hiya ta ipaduttuk dakah niptok an atom.

⁷ Adi na-ala on kanam di nakannomnoman kat idinol muh punnomnom mu. Hi APU DIOS di dayawom ya un-unudom ya adim aton di gaga-iho. ⁸ Deket dayawom ya un-unudom hi Apu Dios ya mad-uman di olot mu ya pumhod di adol mu.

⁹ Usalom di kinadangyan muh pangatam hanadah kidayawan APU DIOS ya idat mun hiya nadan naman-gulu ya kapkaphodan an bungan nadan intanom mu. ¹⁰ Deket atom danae ya mahawwahawwal di aniyom hi

inliyak mu ta makakkapnuy aalang mu ya makapnu nadan buhim hi kapyao an mainum.

¹¹ Imbabalek, deket tugunon daka ya kalyan dakan APU DIOS ya adim balawon. ¹² Te hi APU DIOS ya disiplinona nadan pakappinhod na, umat hi ama an disiplinonay imbabalena. †

¹³ Hi APU DIOS ya bendisyonana nan tagun pinhod nan manomnoman ya mawaday pun-awat na. ¹⁴ Manuke ya deket nanomnoman di tagu ya kudukdul hidiye mu hay silber ya balituk. ¹⁵ Kudukdul di kanomnoman mu hay nanginan batu. Ya takon di nganneh diyen gamgamam ya adi miingngoy balol na nah balol di kanomnoman. ¹⁶ Te nadan nanomnoman ya kadan-ghan da, madayaw da ya andukke boy biyag da.

¹⁷ Maphod ya malinggop di biyag nan nanomnoman an tagu ya madinol an maid di ad-adin maat ke hiya ¹⁸ ya maan-anlan adina iwalong an mun-adal te hay kanomnoman ya umat nah kaiw an umidat hi biyag nah tagun mangan hi bungana.

¹⁹ Nakannomnoman ya nakala-ing hi APU DIOS kinali kinabaelanan lintuy luta ya kabunyan. ²⁰ Ya gapu bon diye ya impabudal nay danum hanadah ob-ob ya ingganay udan an nalpuh kulabut.

²¹ Imbabalek, ihaha-ad muh nomnom muy maphod an tugun ya maphod an punnomnom. Ya adim kal-iwan an aton datuwe. ²² Te pumhod di biyag mu hin atom datuwe ya pohdon dakah tatagu, gapuh maphod an pangi-em. ²³ Paddungnay ipaptok daka nadah maphod an tugun ta maid di gaga-ihon maat ke he-a. Ta adika umat nah tagun mundaldallan ya nihubag. ²⁴ Deket mahuyop ka ya maphod di hinuyop mu te malinggop kan maid di takutam. ²⁵ Adim takut-an di ngannen dumadag an maid maptok ya immali nadah gaga-ihon tatagu, ²⁶ man-uke ya nunna-ud an ipaptok dakan APU DIOS.

²⁷ Deket mahapul di ibbam an taguy baddang mu, adim ukuhan ta baddangam hin kabaalam. ²⁸ Deket kabaalam an baddangan di hinag-on mud uwani ya adim kanan ke hiyay "Bokon ad uwaniy pamaddangak ke he-a te hi bigat."

²⁹ Ya adika e mumplanuh gaga-ihon atom hi hinag-on mun madinol ke he-an maid di atom hi gaga-ihon hiya. ³⁰ Adika mangapyah ipabahul muh ibbam an tagu hin maid di numbahulana.

³¹ Adika umamo nah tagun kumadkadangyan an hay pumatey inilana ta adim iun-unud hi at-attona. ³² Te kahingngitan APU DIOS di nakuluk an tagu. Mu nan limpiyun tagu ya nahamad di pakihayyupan APU DIOS ke hiya.

³³ Idutan APU DIOS di pamilyan nadan gaga-iho, mu bendisyonanay pamilyan nan maphod an tagu. ³⁴ Ya katataw-ana nadan mumpahhiya mu nada keh

mumpakumbaba ya maulen dida. †³⁵ Ya ipadayaw na nan nalaing ya nanomnoman an tagu mu atonay kibabainan nan tagun makudang di nomnom na.

4 Dakayun imbabalek, donglon yuy tugun ku an hi ama yu ta manomnoman kayu. ² Maphod di itut-tuduk, kinali un-unudon yu. ³ Handih kaittay ku ya pakappinhodak ke ina te oh-ohhaak.

⁴ Tinugunak ke ama an kananay "Adim kal-iwan di tugun ku mu un-unudom ta mitagu ka. ⁵ Adim kal-iwan nimpey tugun ku mu un-unudom ta manomnoman ka ya mawaday pun-awat mu. Adim iwalong datuwen tugun ku. ⁶ Adim iwalong di kanomnomam te paddung-nay ipaptok dakat maid di maat ke he-ah gaga-iho. ⁷ Maid di udum an nabalbalol mu hay kanomnomam. Kinali maphod hin makannomnoman ka, takon hin kananat mahapul an talakom am-in di nganneh diyen wadan he-a. ⁸ Deket ibilang mun importantey kanomnoman ya deket adim iwalong ya paddungnay ipadayaw daka. ⁹ Ya dayawon dakah ibbam an tagun kay ka numpongot hi makakkaphod an pongot." Hinaey oggan itugun ama ke ha-on handi.

¹⁰ He-an imbabalek, donglom di itugun ku ya un-unudom di kalyok ke he-a ta madukkey biyag mu. ¹¹ Itut-tuduk ke he-ay ine-en di kanomnomam. Datuwen itut-tuduk ke he-a ya bumaddang an mangipaphod hi pangi-em. ¹² Te deket nanomnoman ka ya maid di humanilh planum hi biyag mu. Paddungna nan tagun mamtik an adi mihubag. ¹³ Un-unudom ya adim kal-iwan datuwen inadal mun intuttuduk te datuwey umidat hi kitaguwam.

¹⁴ Adim iun-unud hi pangi-en di gaga-ihon tatagu. ¹⁵ Adim aton di at-aton da ya nangamung ka peh at-attom. ¹⁶ Dida ya adida pakahuyop hin maid di aton dah gaga-iho ya hin adida paligaton di ibbadan tagu. ¹⁷ Importante ke diday pangatan dah gaga-iho umat hi kinaimportanten di makan ya danum.

¹⁸ Mu nada ken maphod an tatagu ya umat da nah pat-al nah mungkabigat an pumatpat-al inggana makappat-al umat nah maka-al-algo. ¹⁹ Mu hinnatkon nadan gaga-ihon tatagu te hay pangi-e da ya mialig hi tapol. Umat da nah tagun nihubag mu uggena inila hin nganney nihupdugana.

²⁰ He-an imbabalek, donglom nadan itugun kun he-a ²¹ ya iha-ad muh nomnom mu ta adim iwalong.

²² Datuwey umidat hi kitaguwan te pal-otona ya paphodonay adol nan tagun mangun-unud ke datuwen tugun.

²³ Hay importante ya tibom ta maid di ngannen gaga-ihon umalih nomnom mu, te hay kipuunan di ine-en di pumbiyag ya hay punnomnom. ²⁴ Adika munlangkak ya adim ilangkakan weno haulon di ibbam an tagu mipuun hi kalyom. ²⁵ Adim iabulut an eka

† Hebrews 12:5-6

†† Tison yuy James 4:6 ya 1 Pedro 5:5.

madilal nah ninomnom mun atom hi nitaguwam mu iummat mu nah tagun hay dalanonay papohdananan tibon. ²⁶ Ihamad mun nomnomon di ine-en di pumbiyag mu. Iummat mu nah tagun dotalonay dalanonat maid di humanih panatongana nah pangayana. Deket iathidim ya ongal di magun-ud mu. ²⁷ Adim nimpe iabulut an waday dumilal hi pangatam nah lebbengnan atom hi biyag mu. Paddungnay oha ya abun dalam di unudom hi biyag mu, adim unudon di dalam di gaga-ihon tagu.

Hay adi pangihuyopan hi bokon inayan

5 He-an imbabalek donglom tun tugun kun he-a. Datuwen kalyok ke he-a ya kiphodam te maduman di punnomnom mu. ² Ya ta inilaom an mamilih maphod an atom ya maphod an kalyom. ³ Hanan makilalakin babain ihuyop di nalgom an laki ya humaul te malumiyy kalinan kay iyyukan ya kay lanan di oliba. ⁴ Mu deket ihikug mu ke hiya ya loktat ta munholholtap kan paddungnay imminum kah mapait an apgu ya kay ka nagogod hi hinalong. ⁵ Hanan lalakin miunud hi athidin babai ya ipangulunan babaih katayana ta e mihaad nah boblen di nate. ⁶ Adina hangudon di maphod an pangie-h kitaguwan. Paddungnay takon di adi maphod nan dalam ya logmonay ee ya uggena inilay pangayana. ⁷ Kinali dakayun linalakin imbabalek, un-unudon yu tun tugun ku ya adiyu kal-iwan. ⁸ Midawwi kayuh athidin babai ya adi kayu mih-up nah balena. ⁹ Te deket adiyu un-unudon tun tugun ku ya adi dakayu lispituwon hi tatagu ya boltanon di udum an tataguy kinadangan yun adi dakayu homkon. ¹⁰ Athidiy maat an ahi alan di udum an tataguy limmu yu ya kinadangan yu. ¹¹ Ne hanah udidin di biyag yun ammuna moy mahmahhuyop kayu te kimmakapuy di adol yu ya namahig moy babawi yu. ¹² Ya ahiyu nuppe kalyon di "Makakkahmok pey nitaguwan te adita dumngol hi tugun. ¹³ Uggekinangud di tugun nadan nungkanomnoman, ¹⁴ ta deyan kababain ot ya abu moy nitaguwak."

¹⁵ He-an imbabalek, itugun kun adim oddahan di inayam, iohham ke hiyay pamhod mu, umat hi punhagobam an iohham nah bubun mu. Adika e humagob hi bubun di udum. ¹⁶ Hanadan imbabalem an ilaglag-am hi udum an binabai ya maid di kiatan dan he-a. ¹⁷ Hay iimbabalem ya imbabale yun nah inayam an ustu bokon hi udum an babai. ¹⁸ Hana ot ta mabendisyonan nan inayam an kalpuwan di imbabalem ya hana ot ta umamlong kan hiyan in-inem handih kat-agu ka. ¹⁹ Hiya ya paddungna nan babain makawan makakkaphod di ang-ang na ya hana ot ta umamlong kah kinamaddikit na ya nan pamhod nan he-a. ²⁰ Kinali he-an imbabalek, adika maawis nah

babain bokon mu inayan ya nah babain waday inayana. Tipe mo anhan ta e pinhodon di babain adina iohhah inayanay pamhod na?

²¹ Hi APU DIOS ya tibtibbonan am-in di at-atton di tagu kinali inilanan am-in. ²² Hanan gaga-ihon tagu ya nadan gaga-ihon inat nay kay bitun kaknaana. ²³ Adina pakannomnomon on inat na, ta hidiyey humlun hi katayana te adina disiplinaon di adol na.

Adim itakdog nan tagun gumawat

6 Imbabalek, adim abuluton an mangitakdog nah tagun e gimawat nah hinag-on mu. ² Ya deket nil-un inat muy athidit kay ka nahablut gapu nah kinalim ³ ya athituy atom. Mangin-e-e ka ta eka makihumangan nah tagun intakdog muy utang na, ne mumpahpahmok kan hiya ta ibagam an adina iid-on nah kinalim. ⁴ Adim e palpal-iwan an e mahmahhuyop, mu eka ot ya abu ta eka makihummangan ke hiya ta maliblih kat bokon he-ay mamayad nah utang na. Ta umat ka nah makawan inibtikana nan mun-anup ya umat nah hamutin nakna mu binumtik.

Hay tugun hanadah makahiggan tatagu

⁶ Dakayun makahigga, nomnomon yuh tuwe ta manomnoman kayu. Tibon yu key ine-en nadan gutul, ⁷ takon di maid di ap-apu dan munmandal ke didan mungngunu ya mungngunu da peman. ⁸ Deket inugawan on tagan day amung hi kanon dat waday kanon da nah manginudan. ⁹ Mu nan makahiggan tagu ya mahmahhuyop. ¹⁰ Kananay "Agat mahuyopak pay ni-an hi hingkatang ya mun-up-upitak ta mun-iy-atuwak hi ittay." ¹¹ Deket palpal-iwana ya loktat ta mumbalin hi nakawwotwot an ma-ma-idan hi nunhitudanan kay naakowan.

¹² Hanadan gaga-iho ya maid di hilbi dan tatagu ya langkak di kanalkalyon da. ¹³ Deke on mungkidkid-ing da weno dakol di aton dan panaul dah ibbadan tagu. ¹⁴ Gaga-ihoy nomnom dan ito-ol day planuh aton da ya am-in di pangayan da ya gumulu da. ¹⁵ Gapun diyen pangie-e da ya maid maptok ya waday umalin punligatan dan humlun hi kadadagan da.

¹⁶ Waday onom an aton di tagun kahhingitan APU DIOS, hay kakulugana ya pitu. ¹⁷ Datuwe ya: Hay pumpahhiya hi pangat ya pungkalkalli, hay pangalkalyan hi adi makulug, hay pumateh tagu takon di maid di bahul na, ¹⁸ hay pumplanuwan hi gaga-iho, hay punggagaid an mangat hi gaga-iho, ¹⁹ hay punlangkakan an muntistigu ya hay pumpa-ih mapmaphod an punhahayyupan di tatagu.

Hay adi pangihuyopan hi bokon inayan

²⁰ Imbabale, un-unudom di tugun min ammod mu. ²¹ Iha-ad muh nomnom mun kay mu itudok hi puhum.

²² Datuwen tugun miy kay mangipaduttuk ke he-a nadah atom hi kabigabigat. Datuwey kay mangipaptok ke he-a nah hilog ya datuwey kay manugun ke he-a nah mapat-al. ²³ Nomnomom an datuwen tugun ya paddungnay dilag an umidat hi pat-al. Ya man-uket disiplinon daka ya ta inilaom di maphod an pangieh biyag.

²⁴ Datuwey mangidawwin he-ah gaga-ihon binabai ya ta adika midngolan hi makaphod an kalin di binabain waday inayan da. ²⁵ Adika mahaul hi kinamadikit da ya adika maalawit hi pungkid-ing di mata da. ²⁶ Hanan babain pibayad nay adol na ya mabalin an bayadan di lalakin umat hi bayad di ohan tinapay mu nan lalakin mangihuyop hi babain waday inayana ya loktat ta ibayad nan am-in di wadan hiya takon di hay nitaguwana. ²⁷ Kon mabalin ikabuy di bala ya adi mageeng di bulwati ²⁸ weno igattin ya adi maatungan di huki. ²⁹ Athidi bo nah lalakin deket makihuyop hi babain waday inayana ya nunna-ud an makastigu.

³⁰ Hanan mangako ya takon di makan di inakona te naagangan ³¹ ya mamolta hin maakhupan, ta mahapul an mamimpituy kadakol di ibayad na nah inakonat ibayad nan am-in di wadan hiya. ³² Mu namam-a nan lalakin mangihuyop hi bokona inayan te kay maid di nomnom na an hiya pey manadag hi nitaguwana. ³³ Man-uke ya nunna-ud an punholholtapon nan inayan nan babai ya kababain mot ingganay nitaguwana. ³⁴ Te hanan mun-annil an lalaki ya namahig di bungot na ya maid di homok nan kah-in di ibalo na. ³⁵ Ta takon di kaatnay kalyon nan numbahul an lalakin ibayad nan hiya hi nangihuyopana nah babai ya adi maalubiyag di boh-ol na.

7 Imbabalek, nomnomom datuwen tugun ku ya adim kal-iwan an aton nadan kalyok an atom. ² Paka-un-unudom di tugun kut mitagu ka ya halipotpotam umat hi pangat mu nah nakaballo an odon mu. ³ Ihaha-ad mut nangamung di tugun kuh nomnom mu an kay mu itudok hi puhum ya kay mu ilibod hi gamat mu. ⁴ Ibilang mun kay mu tulang di kanomnoman ya ibilang mun kay mu gayyum nan panginilaam hi niptok ya nihalla. ⁵ Te dadiyey mangidawwin he-a nadah binabain waday inayan dan umawis dah linalaki gapuh makaphod an kalida.

⁶ Waday ohan himbatangan an indung-ok nah tawang di balemi ⁷ ya tinibok di kakat-agun manangpan linalaki ya wada mo anhan on ohan didan matibon makakuddang di nomnom na. ⁸ Tibtibbok ya mangmangnge nah nunhappangan di kalatan kawadan di balen nan babain makilalaki. ⁹ Handih numpaeh di nah balen diyen babai ya mungkahilong mo. ¹⁰ Indani ya tinibok nan babain numbulwatih bulwatin di babain pabayad nay adol nan limmah-un nah balena ot ena dammuwon. Ya maang-ang an nakatallam hidiyen babai. ¹¹ Hay athidin babai ya pidpidngol ten

mungkalkalli ya maid di baina. Maid bo udot di anamut nah nunhituwana. ¹² Te takon di daana ya dehdi. Em iang-ang hi kalata on dehdi. Imme ka ke boh malkadu on dehdi. Hay ena hamahamakon ya hay lalakin mangihuyop ke hiya.

¹³ Indani ya tinibok hidiyen babain impudona nan lalakin makudang di nomnom na ot pun-awal na. Maid di ba-inan kananan hiyay ¹⁴ "Inat kud uwani nadan insapatak an atok ya nun-appitak ot dehdiy natdaan an dotag. Kinali ume tah bale ta eta ihda. ¹⁵ Man-uket limmah-unak ya edaka hamakon, mu maphod ta dehtu ka. ¹⁶ Indadaan ku nan kamak an kahuypan tan inap-apak hi makaphod an luput an nalpud Egypt. ¹⁷ Ya hina-adak hi bangbanglun myrrh, aloes, ya cinnamon. ¹⁸ Maka, ume tah bale ta aton ta ya pinpinhod tan punamlongan di adol inggana mabigat. ¹⁹ Adika tumakut ot maid nan inayak te waday nangayana ya mabayag an umali. ²⁰ Numbalun hi dakol an pihhun gastuwona kinali adi umali inggana hantuh maongal boy bulan."

²¹ Athidiy inat nan babain nangawis kediye lalaki gapuh uma-awis an kali na. ²² Ugge ninomnom nan lalakiy ustu ot miunud kediye babai. Hidiye lalaki ya umat nah bakan uggena inilan ie da nah ena kaklongan ya umat nah makawan indalana nah waday bitun kaknaana. ²³ Umat bo nah makawan uggena inilay maat an ena imama-uan ya dehdi nan mumpana ke hiya mu maid di maat na te nakalladaw mo. Ya umat bo nah hamutin natapangan nah lingon ot makna. Hidiye lalaki ya uggena inilan dandaniy poppog di biyag na.

²⁴ Kinali dakayu ken linalakin imbabalek ya donglon yuy tugun ku. ²⁵ Tibon yu ta adi kayu maawis hi athidin babai. Ya adi kayu mih-up ke hiya. ²⁶ Te hay athidin babai nanadag hi dakol an makannangpan linalaki. Ya athidin babai gumapuh katayan di dakol an manangpan linalaki. ²⁷ Hay linalakin maki-eh nunhituwan di athidin babai ya habadon da ot ya abuy katayan dat milubuk da.

8 Hanan kanomnoman ya mialig nah maphod an babain mun-ayag hi tatagu takon di daana. ² Paddungnay dehdi nadah kaam-amungan di tatagu, nadah kakalata ya nadah nunhappangan di dalan an ena dammuwon weno ayagan di tatagu. ³ Paddungna boy dehdi nadah hoob nan boblen mungkalin kananay ⁴ "Dakayun linalaki ya dakayun am-in an tatagu, donglon yuh tuwe: Ek kanalyon hi tatagu takon di daana tuh luta an pakannomnomon da ya un-unudon da nadan itugun ku. ⁵ Dakayu ken ugge nanomnoman, daan mot manomnoman kayu mo? Ya dakayun maku-dang di nomnom na, daan mot manomnoman kayu? ⁶ Donglonak ke ahan, man mabaddangan kayuh tugun ku te niptok. ⁷ Ya makulug am-in di kalyok te adik pipinhodan an munlangkak. ⁸ Om, niptok am-in di kalyok te adik kalyon di adi makulug. ⁹ Hanan tagun

dakol di inilana ya inilanay niptok ya nalakanan maawatan an makulug am-in di kalyok, maid di nihal-la.

¹⁰ Hay kalyok ya daan mot hay importanten gamgaman yu ya hay kanomnoman, bokon hay pihhu ya kinadangyan? ¹¹ Om, kudukdulnay nanomnoman ta mu nan eta kadangyan an dakol di pihhu. Man-uke ya nabalbalol di kanomnoman mu hay nganneh diyen makalin nabalol.

¹² Paddungnay kimmaliy kanomnoman an kananay 'Ha-oy ya idat kuy pun-awat nah tagun munhapul ke ha-on ya ituttuduk di atonat mawaday inilana ya ta manomnoman. ¹³ Adik pippinhodan di pumpahhiyan di tagu, hay gaga-ihon at-atton da ya hay langkak an kalyon da. Deket makangngun-unud di tagu ke APU DIOS ya adina pippinhodan di gaga-iho. ¹⁴ Ha-oy di kawad-an ya kalpuwan di maphod an punnomnom, hay maphod an tugun, hay pun-awat ya hay ongal an kabaelan. ¹⁵ Gapuh ongal an kabaalak ya baddangak di papatul an mun-ap-apu ya mangapyah maandong an olden. ¹⁶ Om, baddangak am-in di aap-apuh kaboboble tuh lutan mun-ap-apuh tatagu da.

¹⁷ Pinhod kun am-in nadan naminhod ke ha-on. Ya am-in nadan manapul ke ha-on ya hamakonak. ¹⁸ Ha-oy boy kalpuwan di kinadangyan ya dayaw. Kabaalak an mamaddang hi tagu ta maphod ta nangamung di pumbalinan di atona. ¹⁹ Nabalbalol am-in di ngannen maalan di tagu ke ha-on mu hay namahman balituk weno nanginan silber. ²⁰ Maphod ya maandong di atok. ²¹ Ya idat kuy kinadangyan hanadah naminhod ke ha-on.

²² Winadaak ke APU DIOS ot ahina wadaon am-in hantudan wadad uwani. ²³ Ya tinudduwak tuwalin pun-ibbana handih lappunan uggena ni-an lintuy luta. ²⁴ Om, winadaak tuwalin pun-ibbana handi uggena ni-an lintuy baybay ya ob-ob, ²⁵ nadan bibilid ya duntug nadah kawad-an da. ²⁶ Winadaak nimpe ot ahina wadaon hantun luta, nadan payo ya kudal. Winadaak handih uggena ni-an lintu takon di ohan pidit an dapul.

²⁷ Winadaak tuwalin Apu Dios handih nunlutuwanah kabunyan, handih inha-ad nay koltog hi nundammuwan di kabunyan ya baybay, ²⁸ handih inha-ad na nadan kulabut hi kabunyan, handih inha-ad na nadan mun-otbol hi dallom di baybay, ²⁹ handih inha-ad nay koltog di kiha-adan di baybay ta adi midoldol di popoppog da ya handih inha-ad nay nipab-unan tun luta. ³⁰ Ha-oy nan kanomnoman an ibban Apu Dios an numplanuh nunlutuwanan am-in hantudan wadad uwani. Impaamlong kuh kabigabigat hi Apu Dios ya mun-am-amlongak damdamah kad-ana. ³¹ Pun-amlongak ta nangamung am-in hantudan lintuna, takon di tatagu.

³² Daan mot donglonak an iimbabalek te deket un-unudon yuy itugun ku ya umamlong kayu. ³³ Un-unudon yuy itugun kun dakayun aton yu. Adiyu iwalong di tugun kut manomnoman kayu.

³⁴ Umamlong nadan tatagun mangun-unud hi tugun kun paddungnay gagaid an e manamun ha-on hi kabigabigat nah dolan di balek. ³⁵ Te nan manamak ke ha-on ya paddungnay hamakonay kitaguwana ya umamlong hi APU DIOS ke hiya. ³⁶ Mu nan tagun adi manapul ke ha-on ya hamakonay kabulubulunana. Ya nan adi maminhod ke ha-on ya hamakonay kate."

Hanan nanomnoman ya nan makudang di nomnom na

9 Hanan kanomnoman ya mialig hi ohan babain nangapyah balenan pituy tukud nan nunhodol nah balkona. ² Numpahamul an idadaanay mainum ya makan ya am-in nadan mahapul. ³ Ot baalona nadan muttatyunan binabain e mun-ayag hi umalin makihamul. Waday oha ke dadiyen binabai ya imme nadah naduntug nah boble ot tumukod an kananay ⁴ "Mun-ayag nan kanomnoman ke dakayun am-in an manangpan tatagu. Kananay 'Makayun am-in ta munhahamul taku. Takon di dakayun makudang di nomnom na ya kanak di: ⁵ Makayu ta munhahamul taku. Deya dah tuy makan ya makakkaphod an mainum an indadaan ku. ⁶ Iwalong yu nan maid di hilbinan pangi-e ta mitagu kayu. Daan mot manomnoman kayu ta inilaon yuy maphod an aton yu."

⁷ Hanan tagun nakattag-ey punnomnom nah adol na ya padngolan daka ten kalyam. Ya boh-olam ke boy athidin gaga-ihon tagu ya liputan daka ot ya abu. ⁸ Kinali adim ot kalkalyan nan tagun nakattag-ey punnomnom nah adol na te hingngitan daka. Mu nan nanomnoman an tagu ya lispituwon daka ot anhan ten kalyam. ⁹ Te nan kalyom nah nanomnoman an tagu ya bumaddang ke hiya ta makannomnoman. Ya nan ituttudum nah maphod an tagu ya mid-um nah inilana.

¹⁰ Hay pangipaananan di taguh pangatanah pinhod APU DIOS di kilappuwan di kanomnomana. Ya hay pakihayyupan ke hiya an makaphod an abuy pun-adalan hi ine-en di maphod an pumbiyag.

¹¹ Ha-oy an kanomnoman ya isapatak an kalyon an deket un-unudonak ke dakayun nanomnoman an tatagu ya andukkey biyag yu tuh luta. ¹² Hay nanomnoman an tagu ya waday gun-udona. Mu deket iwalong nay kanomnoman ya ahina holtapon di ngannen pumbalinana.

¹³ Hanan tagun makudang di nomnom na ya mialig nah babain adina konoknongon di pungkalkallina, maid di baina ya maid di inilana. ¹⁴ Umbun hi panton nan bale nah naduntug an mun-uh-uhdung ta munho-

ho-od hi haulona ¹⁵ nadah kumpulmin mala-u. Deke on kalyana dida yaden mange dah pangayan da. ¹⁶ Kanana nadah makudang di nomnom nay "Am-in kayun makudang di nomnom na, umali kayu tuh balek. ¹⁷ Malumlumiyy naakon danum ya mahong-hong-oy naakon makan an kanon nah maid di mani-bo." ¹⁸ Hanadan tatagun mangun-unud ke hiya ya uggeda inilan mate nadan umeh balena. Ya adida maawatan an handidan nangun-unud hi ayag na ya nate da tuwali ot milubuk da.

Hay tugun Solomon

10 Datuwey udum an tugun handin patul an hi Solomon: Hanan nanomnoman an unga ya umipaamlong ke amana mu nan ungan makudang di nomnom na ya pahakitonay nomnom inana.

² Hay kinadangyan an ugge inlingotan ya adina idat di kiphodan, mu nadan tatagun maphod di at-atton da ya mihwang dah kate.

³ Hanadan tatagun maphod di at-atton da ya adi iabulut APU DIOS an maagangan da ya nadan gaga-ihon tatagu ya adina iabulut an alan day pinhod da.

⁴ Hanan makahiggan tagu ya mawotwot mu nan mahlun tagu ya kumadangan.

⁵ Hanan tagun nanomnoman ya idadaanay kanona nah tialgo. Mu nan tagun makudang di nomnom nan mahmahhuyop nah ahiani ya ibabainay adol na ya hay pamilyana.

⁶ Hanan maphod an tagu ya mabendisyonan. Mu nan gaga-ihon tagun haniyanay gaga-ihon planu nah makakkaphod an kali ya adi bendisyonan APU DIOS.

⁷ Mabendisyonan takun munnomnom hanadah maphod an tatagu. Mu nada ken gaga-ihon tatagu ya makal-iwan da.

⁸ Hanan tagun nanomnoman ya donglonay maphod an tugun. Ya nan tagun loglogmonay kalikali ya hiya pey humlun hi kadadagana.

⁹ Hanan tagun maphod di at-attona ya ipaptok APU DIOS mu nan tagun adi maphod di at-attonan kumululukulug ya humalyaon Apu Dios ta kastiguwona.

¹⁰ Hay tagun adina iuh-uy makulug ya humlun hi kabulunan ya hakit di nomnom di ibbanan tagu. Ya nan tagun loglogmonay kalikali ya hiya pey humlun hi kadadagana.

¹¹ Hay kalin di maphod an tagu ya umat nah ob-ob an humagoban hi inumon ta tumagu ta mu adi athidi nan gaga-ihon tagu te haniyanah maphod an kali nan gaga-ihon planuna.

¹² Hay tagun hingngitanay ibbanan tagu ya gumpuh gulu, mu deket pohdon takuy ibba takun tagu ya munhimpapakawan taku.

¹³ Deket nanomnoman di ohan tagu ya mainila nah pungkalkallina. Ya nan tagun makudang di nomnom na ya makastigu.

¹⁴ Hay nanomnoman an tagu ya dakol di adalona. Ya nan tagun makudang di nomnom na ya humlun nadan kalyona hi punligatana.

¹⁵ Hay kadangyan ya usalonay kinadangyanan pundipendal nah adol nat maid di ad-adin maat ke hiya. Mu nan nawotwot an tagu ya maid kattog di maat nan mundipendal hi adol nat adi madadag.

¹⁶ Hanan maphod an tagu ya idatan APU DIOS hi maphod an nitaguwanat hidiyey gun-udon na. Mu nan tagun gaga-ihoy at-attona ya makastigu.

¹⁷ Hanan tagun abulutonon makalyan nah ad-adin at-attona ya paddungnay inunud na nan dalan an mumpaeh kitaguwan. Mu nan tagun adina pinhod an makalyan ya haulonay adol nat paddungnay adina idalan nah ustun dalan.

¹⁸ Hanan tagun makakkaphod di pungkalkallina yaden deman ot an humihhingit ya humahhaul. Ya nan tagun hay tumbuk weno langkak di kanalyona mipanggep hi ibbanan tagu ya makudang di nomnom na.

¹⁹ Hanan tagun namahig an makahhapit ya wadan waday pumbahulanah ibbanan tagu. Mu deket nanomnoman ka ya op-opya ka.

²⁰ Hay kalyon di maphod an tagu ya paddungna nan namahman silber. Mu hay punnomnom nan gaga-ihon tagu ya maid di hilbina.

²¹ Ya hay kalyon di maphod an tagu ya bumaddang hi dakol an tatagu. Hana ke pen tagun makudang di nomnom na ya mate te adina usalon di nomnom na.

²² Hay udum an ibendisyon APU DIOS hi tataguna ya kinadangyan. Kinali deket kimmadangyan kayu ya adiyu kanan di man-uke ya inlingotan yu.

²³ Hanan tagun makudang di nomnom na ya punamlonganay pangatanah gaga-ihon. Mu nan nanomnoman an tagu ya punamlongana nan maphod an atona.

²⁴ Hanan tatakutan di gaga-ihon tagu ya ahi maat ke hiya. Mu nan pinhod nan maphod an tagu ya idat Apu Dios ke hiya.

²⁵ Ahi mama-id di gaga-ihon tatagu ten umalin diday ligat an umat hi aliyen di puwok. Mu nadan maphod an tatagu ya malinggop da ya ipaptok Apu Dios dida.

²⁶ Hay maantam ya umalinuh bab-a ya hay ahuk ya umipalawa. Hana ke damdaman makahiggan tagu ya umipaboh-ol nah numbaal ke hiya.

²⁷ Andukkey biyag nan tagun ipaanhanan aton di pinhod APU DIOS, mu nan gaga-ihon tagu ya matikkey biyag na.

²⁸ Hanan maphod an tagu ya nunna-ud an ahi ongal di amlong nah udum hi algoh kipaannungan di nam-

namaona mu nan gaga-ihon tagu ya adi maat di nam-namaona.

²⁹ Hi APU DIOS ya paddungnay binattun alad an kihikugan nadan maphod an tatagu ya ipaptok na dida, mu nadan mangat hi gaga-iho ya dadagona dida.

³⁰ Hanadan maphod an tatagu ya umat da nah kaiw an nihamad an limmamut ta adi mabagut, mu nadan gaga-ihon tatagu ya pakaanon Apu Dios nah boble.

³¹ Hay kalin di maphod an tagu ya dadiyey kalin di nanomnoman mu nan gaga-ihon tagun langkah di kanalkalyona ya paop-opyaon Apu Dios.

³² Hay maphod an tagu ya inilana nadan lebbengnan kalyona, mu nadan gaga-ihon tatagu ya kalyon da nadan umipaboh-ol ya nadan adina lebbeng an kalyon.

11 Hi Apu Dios ya kahingngitana nadan tatagun bokon ustuy kilowan da, mu umamlong nadah tatagun ustu peman di kilowan da.

² Hanan tagun nakattag-ey punnomnom nah adol na ya ahi mibabain, mu nan tagun mumpakumbaba ya hiyay nanomnoman.

³ Hanan limpiyun punnomnom di maphod an taguy mangituttuduh un-unudona, mu nan nakuluk an tagu ya nan kinakuluk nay humlun hi kadadagana.

⁴ Maid di hilbin di kinadangyan nan tagu ten umalin hiyay namahig an boh-ol Apu Dios mu hay pangatan di taguh pinhod Apu Dios di mangihwang ke hiyah kate.

⁵ Hanan limpiyun at-atton ya ongal di ibaddang nah nitaguwan mu nan gaga-ihon at-atton ya hidiyey humlun hi kadadagan.

⁶ Hanan limpiyun tagu ya mihwang hi gaga-ihon maat mu nan tagun adinadaman pundinolan ya dadagon di kinagaga-iho na.

⁷ Deket nate nan gaga-ihon tagu ya maid di pumbalinan nadan namnamaona te adi maat am-in nadan pinhod nan alan weno aton mipuun hi kinadangyana.

⁸ Hanan maphod an tagu ya ihwang Apu Dios hi namahig an ligat, mu nan gaga-ihon tagu ya holtapon day namahig an ligat.

⁹ Hanadan gaga-ihon tatagu ya dadagon day hinagon da gapuh gaga-ihon kalyon da, mu nan maphod an tagu ya inilanay atonat mihwang.

¹⁰ Deket waday maphod an naat nah maphod an tagu ya maan-anla nadan bimmoble. Athidi bon maka-an-anla da ten nate nan gaga-ihon tagu.

¹¹ Mabendisyonan nadan bimmoble gapuh maphod an aton nadan maphod an tatagu, mu gapuh kalyon nan gaga-ihon tagu ya humlun hi kadadagan nan boble.

¹² Hanan tagun makudang di nomnom na ya ad-adiy pungkalkalinah ibbanan tagu, mu deket nanomnoman nan tagu ya umop-opya.

¹³ Hanan makattumbuk an tagu ya adi midinol an ena adi kalkalyon di nganneh diyen adina lebbeng an mipainila, mu nan midinol an tagu ya adina iban-nawag nadan adina lebbeng an mipainila.

¹⁴ Hanan boblen maid di mangituttuduh maphod ya nalakan madadag, mu nan boblen dakol di mangituttuduh maphod ya naligat an madadag.

¹⁵ Hanan tagun itakdog nay utang di ohan tagun uggena inila ya muntutuyuh udidina. Kudukdulnay adi aton di athidi ta maid di e puntutuyuan.

¹⁶ Hanan maulen babai ya pakatbalon di tatagu, mu nan mabungot an tagu ya ammunay kinadangyanan wadan hiya.

¹⁷ Ya nan maulen tagu ya dakol di kiphodana mu nan mabungot an tagu ya dadagonay nitaguwana.

¹⁸ Athidi bo nah gaga-ihon tagun adi maphod di pumbalinan di nitaguwana, mu nan tagun atonay maphod ya midatan hi gun-udona.

¹⁹ Hanan tagun punnanongonan aton di maphod ya maphod di nitaguwana, mu nan tagun nanongnan hay gaga-ihoy atoatona ya mate.

²⁰ Hanan tagun gaga-ihoy nomnom na ya kahingngitan APU DIOS, mu nan tagun maphod di at-attona ya umipaamlong ke hiya.

²¹ Hanadan gaga-ihon tatagu ya nunna-ud an kastiguwon Apu Dios dida, mu nadan maphod an tatagu ya mihwang dah kastigu.

²² Maid di hilbinah pangitayunan hi balituk an singsing hi hungahung di babuy. Ya maid boy hilbin di kinamaddikit di babai ten adina usalon di nomnom na.

²³ Am-in di gamgaman nan maphod an tagu ya mumbalin hi kiphodana. Mu nan gaga-ihon tagu ya ahi maid di hilbin am-in di namnamana. Ammunay namahig an boh-ol Apu Dios di munho-ho-od ke hiya.

²⁴ Wada day udum an tatagun adida ukuhon an bumaddang hi ibba dan tagu, mu madmad-uman mahudot di lumuwon da. Mu nadan ukuhon dan bumaddang hi ibba da ya mamam-an mawotwot da.

²⁵ Hanan tagun gagaid an umidat hi ibbana ya hiyay nanongnan waday mahapul na. Athidi bo nah makabaddang an tagun ahi damdama mabaddangan.

²⁶ Hanan munggattang an it-ittalu nay boga ne ahina inukat ten ngimmina ya idutan di tatagu, mu nan tagun mangiukat ta igattang na ya ongal di pumapasalamatan di tatagun hiya.

²⁷ Hanan tagun hay maphod di gamgamanan aton ya ongal di lisipitun di tatagun hiya, mu nan tagun hay gaga-ihoy iplanuplanu na ya gaga-iho boy maat ke hiya.

²⁸ Hanan tagun hay kinadangyanay pundinolana ya adina maat di implanuna umat nah kaiw an mungkakaplag di tubuna, mu nan maphod an tagu ya umat nah mahaybong an kaiw an mabendisyonan.

²⁹ Hanan tagun humlun hi kabulubulunan di pamilyana ya maid di ahina alan hi udidina. Ya nan tagun makudang di nomnom na ya ahi pummuttatyun nan nanomnoman an tagu.

³⁰ Hay pumbiyag di maphod an tagu ya umat nah kaiw an tumanud di bungana ya nan nanomnoman an tagu ya awisonay udum an tatagun makiduyyun hi punnomnom na.

³¹ Hi Apu Dios ya adina ibahhon idat di ginun-ud nan maphod an tagu mipuun hi inat na takon hi kawadana tuh luta. Ot namam-a mon adi bo mibahhoy pangastiguwana nadah gaga-ihon tatagu.

12 Hanan tagun abuluton an matugun ya ipatibonan pinhod nan mad-uman di inilana, mu nan tagun adina pinhod an matugun ya makudang di nomnom na.

² Hi APU DIOS ya umamlong nadah tatagun maphod di at-atton da, mu nan tagun gaga-ihoy nonomnomonan aton ya kastiguwona.

³ Hay maphod an tagu ya paddungna nan kaiw an adi nalakan mabagut, mu hay gaga-ihon tagu ya paddungna nan kaiw an nalakan mabagut.

⁴ Nagahat nan lalakin kon inayan nah maphod an babain umipaamlong ke hiya. Mu nan babain ibabainay inayana ya paddungna nan dogon manadag hi adol nan inayana.

⁵ Hanan planun di limpiyun tagu ya maphod di kitanah ibbanan tagu, mu nan gaga-ihon tagu ya humaul di itugunah ibbana.

⁶ Hay oha boh aton di gaga-ihon tagu ya e mangalkalih langkak ta panadag nah ibbanan tagu, mu hay kalin di maphod an tagu ya waday ibaddang nah ibbana.

⁷ Hanadan gaga-ihon tatagu ya madadag dat mamaid da tuh luta, mu nan maphod an tagu ya nanongnan mahlag di holag na.

⁸ Hay nanomnoman an tagu ya matbal hi ibbanan tagu, mu nan tagun makudang di nomnom na ya pihulon di ibbanan tagu.

⁹ Kudukdul nay nawotwot tan ingngunuwan di kaha-pulan mu nan e ipatibon kay natag-ey nitaguwan yaden maid di kanon.

¹⁰ Hanan maphod an tagu ya pakaippaptok nay amayyuna, mu nan gaga-ihon tagu ya mahmok ta nangamung di atonah amayyuna.

¹¹ Hanan mahlun tagu ya mahawwahawwal di kanona, mu nan tagun makudang di nomnom na ya hay nalakan pumbiyagan di ena hamahamakon mu maid di gun-udona.

¹² Hanadan gaga-ihon tatagu ya pinhod dan alan amin di nganneh diyen gamgaman dah bokon limpiyun pangat mu dadiyey humlun hi kadadagan da, mu nadan maphod an tatagu ya maid di maat ke didah ad-adi.

¹³ Hanan gaga-ihon tagu ya habadonay kabulubulunan gapuh gaga-ihon kalina, mu nan maphod an tagu ya miadawwi nadah ad-adin ma-ma-at.

¹⁴ Hay maphod an kalyon di ohan tagu ya waday maphod an gun-udona. Te hay gun-udon di tagu ya mipuun hi inat na, maphod weno ad-adi.

¹⁵ Hanan tagun hay punnomnom na ya niptok amin di at-attona ya makudang di nomnom na, mu nan tagun nanomnoman ya donglonay tugun.

¹⁶ Hanan ugge nanomnoman ya nalakan bumoh-ol ya ipatibonay boh-ol na, mu nan nanomnoman an tagu ya adina hangudon takon di padngolan da.

¹⁷ Hanan tagun makulug di kalyona ya iuh-unay makulug an tinibona ya dingngol na, mu nan munlangkak an tistigu ya ammunay langkak an kalyona.

¹⁸ Hanan tagun adina nomnomon on kimmali ya mahakit di kalina umat nah tuwik di ispada, mu nan kalin di nanomnoman an tagu ya umalubyag.

¹⁹ Deket nainnilaan an langkak di kinalin di ohan tagu ya maid moy mangulug hi kalyona. Mu nan tagun makulug di kalyona ya kulugon dat nangamung.

²⁰ Deket gaga-ihoy iplanun di ohan tagun aton hi ibbana ya gaga-ihoy mihakhaad hi nomnom na, mu nan tagun umipalinggop hi ibbana nan tagu ya waday anlanat nangamung.

²¹ Hanadan maphod an tatagu ya ihwang Apu Dios didah ligat, mu nadan gaga-ihon tatagu ya waday ligat dat nangamung.

²² Kahingngitan APU DIOS nadan makallangkak an tatagu, mu umamlong nadah mangiuh-uh makulug.

²³ Hay nalaing an tagu ya adina ipainilah kumpulmin taguy mipanggep hi inilana, mu hay tagun makudang di nomnom na ya pamganah kalikalin ipainilanay kinakudang di nomnom na.

²⁴ Hanan makahlun tagu ya loktat ta hiyay pun-apapun nadan ibbana, mu nan makahiggan tagu ya ahi mumbalin an muttatyun di udum an tatagu.

²⁵ Hay danag ya paddungna nan makaddam-ot an inagtu, mu hay maulen kali ya kay na payap-owon ya umipaamlong.

²⁶ Hay maphod an tagu ya ipaduttuk nay gayyum nah kiphodana gapuh tuguna, mu nan gaga-ihon tagu ya ilul-uh nay ibbanan tagu gapuh pangat na.

²⁷ Makahiggay udum an tatagu, adida hangudon an mangilagim ya mangiha-ang hi inanup da. Mu nan makahlun tagu ya adi athidi te ihapot nan mungngunut alanay mahapul na.

²⁸ Hanan maphod an tagu ya idalana nah mumpaeh kitaguwan an munnananong ya nan tagun mangidalan hidi ya adi mate.

13 Hanan nanomnoman an imbabale ya un-udonay tugun amana, mu nan mangohen imbabale ya adi dumngol ten kalyan da.

² Hanan tagun maphod di kalyonah ibbana ya waday maphod an gun-udona, mu nan humauhaul an tagu ya ammunay gaga-ihon pinhod nan aton hi ibbanan tagu.

³ Hanan tagun konoknongonay pungkalkalina ya idawwinay adol nah gulu. Mu nan tagun adina konoknongon ya dadagonay nitaguwana.

⁴ Hanan makahiggan tagu ya adi pakaala nadah pinhod na, mu nan makahlun tagu ya kabaelasan alan am-in di pinhod na.

⁵ Hanadan maphod an tatagu ya kahingngitan day langkak, mu nan nadan gaga-iho ya mangipabain di kalyon da.

⁶ Hanan tagun maandong di pangat na ya hiyay humlun an adi maat di gaga-iho, mu nan gaga-ihon aton di taguy humlun hi kadadagana.

⁷ Wada nadan nawotwot an tatagun ipatibo dan kadangyan da. Ya wada bo nadan kadangyan an ipatibo dan nawotwot da.

⁸ Hanan kadangyan an tagu ya mabalin an usalonay pihhunat mihwang hi katayana ta kay na binayadan di biyag na, mu nan nawotwot an tagu ya adi madangan an maat di athidin hiya.

⁹ Hay pangi-en di maphod an tagu ya mipaddung nah makahhiyon dilag, mu hay pangi-en nan gaga-ihon tagu ya mipaddung nah dilag an dandanin madop.

¹⁰ Deket mumpahhiyay tagu ya hidiyey humlun hi pakihannuwana, mu nan nanomnoman an tagu ya donglonay tugun di ibbana.

¹¹ Hanan kinadangyan an bokon limpiyuy naal-ana ya gagalanan mama-id, mu nan kinadangyan an inlingotan ya madmad-uman.

¹² Namahig di hakit di nomnom hin nan namnamaon ya ad-adi umannung, mu namahig boy amlong hin nan namnamaon ya wada.

¹³ Hanan tagun adina donglon di tugun ya habadonay kabulunana, mu nan tagun un-unudonay tugun ya mihwang hi ad-adin maat.

¹⁴ Hay ittutudun nan tagun nanomnoman ya umat nah danum an malpuh ob-ob an umidat hi kitaguan. Ya nan tagun mangun-unud ke dadiyen tugun ya mihwang hi kadadagana.

¹⁵ Hanan nalaing an tagu ya lispituwon di tatagu, mu nan tagun adi mabalin an pundinolan ya umalin hiyay namahig an ligat.

¹⁶ Hanan nalaing an tagu ya pakannomnomona on ahina inat, mu nan tagun makudang di nomnom na ya matiboh pangi-enan makudang di nomnom na.

¹⁷ Gulat nat nan makallangkak an taguy itud-ak an makihummangan ya umidat ot ya abuh kabulubulun, mu nan tagun pundinolan ya umipalinggop.

¹⁸ Hanan tagun adina pinhod an madisiplinaan ya mawotwot ya mibabain, mu nan tagun pinhod nan makalyan nah kihallaana ya matbal.

¹⁹ Maka-an-anla taku hin naat di pinhod taku, mu nan tagun makudang di nomnom na ya adina iwalong di punliwatan ta maat di pinhod na.

²⁰ Maphod an nadan nanomnoman di paki-kiayan ta manomnoman ta ya lumaing ta. Mu deket maki-kie ta nadah makudang di nomnom na ya madadag ta.

²¹ Hanadan gaga-ihon tatagu ya wadan waday adi maphod an maat ke dida, mu nadan maphod an tatagu ya mabendisyonan da.

²² Hay kinadangyan nan maphod an tagu ya boltanon di inap-apuna ten mate, mu hay kinadangyan di gaga-ihon tagu ya ume nadah maphod an tatagu.

²³ Takon nin di dakol di maanah payon nan nawotwot an tagu ya pulhon di gaga-ihon tagu.

²⁴ Hanan tagun adina tugunon weno disiplinon di imbabalena ya kitib-anan maid di naminhod nah imbabalena. Mu nan ammod an waday naminhod nah imbabalena ya kastiguwona ten inat nay ad-adi.

²⁵ Hanan maphod an tagu ya mahawwahawwal di kanona, mu nan gaga-ihon tagu ya maagangan te makudangan hi kanona.

14 Hanan nanomnoman an babai ya inila nay aton nat miphod di nunhituwan di pamilyana, mu nan babain makudang di nomnom na ya hiyay manadag hi nunhituwana.

² Hanan limpiyuy pumbibiyag nan taguy kitib-anan makangngun-unud ke APU DIOS, mu nan tagun bokon limpiyu ya pihulonah Apu Dios.

³ Hanan tagun makudang di nomnom nan mumpahhiya ya makastigu gapuh kalina, mu nan nanomnoman an tagu ya hay kalinay mangihwang ke hiya nadah gaga-ihon maat ke hiya.

⁴ Maid key nuwang an pun-aladuwon ya maid di aniyon an iha-ad hi alang, mu deket waday nal-ot an nuwang ta pumbaddang an mungngunu ya dakol di aniyon.

⁵ Hanan tagun midinol an muntistigu ya makulug am-in di kalyona, mu nan tagun adi midinol ya langkak am-in di kalyona.

⁶ Hanan tagun manaltalangga ya adi manomnoman, takon di pinhod nan abun manomnoman, mu nan nalaing an tagu ya nalakan mun-adal ta manomnoman.

⁷ Adika maki-kie nadah makudang di nomnom na te maid di maphod an maadal ke dida.

⁸ Hanan nanomnoman an tagu ya pakannomnomonay ustu on ahina inat, mu nan tagun makudang di nomnom na ya naala on inat nay atona te pangalina on hidiyey niptok man-uke ya makudang di nomnom na.

⁹ Hanan makudang di nomnom na ya adina papodhanan takon di adi maphod di inat na. Mu nan maphod an tagu ya gagaid an mamakawan hi ad-adin inat di ibbanan tagu.

¹⁰ Deket maan-anla nan ohan tagu ya hiya ya abuy makangngibok kediye. Athidi bon deket mahakit di nomnom di ohan tagu ya hiya ya abuy makangngibok kediye.

¹¹ Ahi madadag di nunhituwan nan gaga-ihon tagu, mu hay nunhituwan nan maphod an tagu ya munnanong an adi madadag.

¹² Wada nin kattog an hay punnomnom di ohan tagu ya naka-iptok nan at-attona muden uggena inilan hidiyey katayana.

¹³ Hanan tagun u-umyung, mu tumatatatawa ta pangalinat adi miltun u-umyungan. Wada nin an man-ut maka-am-amlong tad uwani, mu hi indani ya u-umyung ta.

¹⁴ Hanan gaga-ihon tagu ya ahi makastigu mipuun hi adi maphod an inat na. Ya nan maphod an tagu ya midat di gun-udona mipuun hi maphod an inat na.

¹⁵ Hanan tagun makudang di nomnom na ya kulugonan am-in di kalyon dan hiya, mu nan nanomnoman an tagu ya pakannomnomona ni-an on ahina kinulug.

¹⁶ Hanan nanomnoman an tagu ya maka-annad ya tibonat maid di atonah humlun hi kabulubulunana, mu nan tagun makudang di nomnom na ya kumpulmiy umalih nomnom na on inat na.

¹⁷ Hanan kabinnungot an tagu ya dakol di mibahhon atona. Ya nan tagun adi midinol ya kahingngitan di tatagu.

¹⁸ Hanan tagun makudang di nomnom na ya adina pakannomnomon on inat na ya adi maphod di pumbalanan nadan atona mu nan nanomnoman an tagu ya mad-uman di inilana.

¹⁹ Hanadan gaga-ihon tatagu ya ahida mundukkun hi hinangngab nadan maphod an tatagu ta mumbagadah baddang.

²⁰ Hanan nawotwot ya adi ibilang di tatagu takon nan hinag-ona, mu nan kadangyan an tagu ya dakol di gayyum na.

²¹ Hanan tagun maule nadah nawotwot ya bendisyonan Apu Dios, mu nan tagun pihulonay ibbanan kananay maid di hilbi da ya maliwat.

²² Hanan tagun atonay kiphodan dan bimmoble ya pohdon nadan tatagu ya waday dinol dan hiya. Mu nan tagun mumplanuh gaga-ihon atonah ibbanan tagu ya hiya ot di nakaihhallah te hay pumbalanan di planuna ya adi maphod di maat ke hiya.

²³ Hanan mahlun tagu ya adi makudangan hi mahapul na, mu nan tagun umubuubun ya umanab-abig ya mawotwot.

²⁴ Hanan nanomnoman an tagu ya gun-udonay kinadangan, mu nan tagun makudang di nomnom na

ya mundingngol gapuh kinakudang di nomnom na ya hidiyey gun-udona.

²⁵ Hanan tistigun iuh-unay makulug ya ihwang nah kate nan ugge numbahul, mu nan tistigun munlangkak ya haulonay ibbanan tagu mipanggep nah kasu.

²⁶ Hanan tagun ipaanhanan mangat hi pinhod APU DIOS ya nunna-ud an ipaptok APU DIOS hiya ya nan pamilyana.

²⁷ Ya nan tagun makangngun-unud ke APU DIOS ya mihwang hi kate. Hidiye ya mialig nah danum hi ob-ob an umidat hi kitaguwan.

²⁸ Matiboy kinatag-en nan patul nah kinadakol di tataguh pun-ap-apuwana, mu nan patul an o-ohay tataguh pun-ap-apuwana ya maid di hilbina.

²⁹ Hanan tagun adi kabinnungot ya nanomnoman, mu nan tagun hi ittay on bimmungot ya hidiyey kitibanan makudang di nomnom na.

³⁰ Hanan malinggop an tagu ya makilog, mu nan maka-amon tagu ya ngupuhon nan amo nay adol na.

³¹ Hanan tagun paligatona nadan nawotwot ya nginohe nah Apu Dios an nunlutun dida, mu nan tagun maule nadah nawotwot ya dayawonah Apu Dios.

³² Hanan gaga-ihon tagu ya dadagon nan adi maphod an at-attona, mu nan maphod an tagu ya takon di mate ya ipaptok Apu Dios.

³³ Hanan tagun inilana hin nganney niptok ya nihalla ya hiyay nalaing ya nanomnoman, mu nan tagun makudang di nomnom na ya adi athidi.

³⁴ Deket maphod di pangi-en nadan bimmoble ya pumhod ta midayaw nan boble da, mu gaga-iho key pangi-e da ya mibabain nan boble da.

³⁵ Ongal di amlong nan patul hin nalaing ya nanomnoman di muttatyunat kabaelasan mangiat nadah pinhod na. Mu kastiguwona nan muttatyu nan adina aton di pingununa.

15 Hay maulen panumang ya alubyagonay boh-ol mu deket pabinnoh-ol di panumang ya mam-aonay boh-ol.

² Kudukdul hin nadan nanomnoman di mungkkalli te dakol di adalon nah kalyon da, mu deket nadan makudang di nomnom nay mungkkalli ya maid di hilbin di kalkalyon da.

³ Hi APU DIOS ya uh-uhdunganan am-in di ma-ma-at, takon di hay at-atton di maphod ya gaga-ihon tatagu.

⁴ Deket mauley kali nah u-umyungan ya umipakodhol hi nomnom na mu nan adi maphod an kali ya umipahakit hi nomnom.

⁵ Hanan ungan adina donglon di tugun amana ya ugge nanomnoman, mu nan ungan donglonay tugun amana ya nanomnoman.

⁶ Hanan maphod an tagun kadangyan ya adi mabulun, mu hana ke pen gaga-ihon tagu ya nan limmunay umidat hi kabulubulunana.

⁷ Hanadan maphod an maadal ya malpu nadah nanomnoman, bokon hanadah makudang di nomnom na te dida ke ya maid di inila dah maphod an ittutudu.

⁸ Hay dasal nadan maphod an tatagu ya umipaam-long ke Apu Dios mu hay iappit nadan gaga-ihon tatagu ya adi umipaamlong ke hiya.

⁹ Kahingngitana tuwaly at-atton nadan gaga-ihon tatagu, mu nadan tatagun mangat hi maphod ya pinphod na dida.

¹⁰ Hanan tagun iwalong nay maphod ta hay gaga-ihoy atona ya ahi namahig di kastiguna ya deket adina pinphod an pitugun ya habadonay katayana.

¹¹ Hi Apu Dios ya inilanay ma-ma-at hi boblen nadan nate. Ot namam-a mon impakainnila nan am-in di wadah nomnom di tagu.

¹² Hanan tagun natag-ey punnomnom nah adol na ya adina pinphod an makalyan nah nihallan inat na. Ya adi mumbagah tugun hanadah nanomnoman mu hiya.

¹³ Deket maan-anla nan tagu ya matiboh angana, mu deket mahakit di nomnom na ya u-umyung.

¹⁴ Hanan nanomnoman an tagu ya pinphod nan mundaal ta mad-uman di inila na, mu nan makudang di nomnom na ya kananay "Hiya tu pe tun inilak!"

¹⁵ Hay biyag di nawotwot an tagu ya nakalligat katog, mu nan tagun umamlong hi ngannen wadan hiya ya umat nah tagun mumpahamul hi kabigabigat.

¹⁶ Kudukdul nay takon di nawotwot ta mu ta makangngun-unud tan APU DIOS, mu nan eta kadan-ghan yaden dakol di kabulubulunan.

¹⁷ Kudukdulnay hay pakikanaan ya nadan waday pamhod na takon di nateng di ihda, mu nan eta makihamul nadah maid di pamhod dah ibba da.

¹⁸ Deket kabinnungot nan tagu ya wadan waday aawwit ya tututut, mu nan naanus an tagu ya patikodonay aawwit.

¹⁹ Deket mahiga nan tagu ya hanghangaonay dakol an ligat takon di daanay pangayana, mu nan maphod an tagu ya kabaelasan hanggaon di ligat na.

²⁰ Hanan nanomnoman an imbabale ya umipaam-long ke amana, mu nan makudang di nomnom na ya pihulonah inana.

²¹ Hanan makudang di nomnom na ya pun-amlon-ganan mangat nadah maid di hilbina, mu nan nanomnoman ya hay maphod di atona.

²² Hanan tagun adi dumngol hi maphod an tugun ya maid di pumbanagan di planuna, mu nan tagun mundongol hi tugun di nanomnoman ya maphod di pumbanagan di planuna.

²³ Umamlong nan tagu hin niptok di kinalina ya ni-daydayuwana nah mangngol ya ten hidiyey pinphod nan tagun donglon.

²⁴ Hanan nanomnoman an tagu ya un-unudona nan pangien ituddunay kitaguwan ta mihwang hi kate.

²⁵ Hi APU DIOS ya dadagonay nunhituwan nan tagun mumpahhiya, mu ipaptok na nadan nabalun ta maid di manoldol hi luta da.

²⁶ Hay gaga-ihon punnomnom di taguy umipaboh-ol ke APU DIOS, mu hay maphod an kali ya umipaam-long ke hiya.

²⁷ Hanan naagum an tagun alanay pinphod na takon di gaga-ihoy pangat na ya umidat hi ongal an kabulu-nan di pamilyana, mu nan tagun adina abuluton an mangat hi gaga-ihot mabayadan ya ahi malinggop di nitaguwana.

²⁸ Hanan maphod an tagu ya nomnomona ni-an on ahi himmumang, mu nan adi maphod an tagu ya kahumahumang ya gaga-ihoy kalyona.

²⁹ Hi APU DIOS ya donglonay dasal nan maphod an tagu, mu adina hangudon di dasal nan tagun gaga-ihoy at-attona.

³⁰ Hanadan tatagun maka-am-amlong ya paamlon-gon day ibba da ya paphodon nan maphod an kalyon day gibok nan mangngol.

³¹ Deket un-unudon nan taguy maphod an tugun ya manomnoman.

³² Hanan tagun adina pinphod an matuttuduwan ya hiya pey humlun hi kadadagana, mu nan tagun donglonay maphod an tugun ya manomnoman.

³³ Hay pangipaananan di taguh pangatanah pinphod APU DIOS di kilappuwan di kanomnomana. Mahapul an mumpakumbabay tagu ta ahi midayaw.

16 Hay tagu ya mabalin an mumplanuh atona, mu hi APU DIOS di nangamung an mangiabulut ten maat hidiyen implanuna weno adi.

² Hay punnomnom di tagu ya maphod am-in di at-attona, mu hi APU DIOS ya inilana hin maphod weno ad-adiy wadah nomnom di ohan tagu.

³ Idinol mun APU DIOS am-in di planum ta maphod di pumbanagan da.

⁴ Hi APU DIOS di ukod am-in hi ma-ma-at ya atonay implanunan am-in hi lintuna. Kinali waday gintud nah tiemon kakastiguwan nadan gaga-ihon tatagu.

⁵ Namahig di bungot APU DIOS nadah tatagun mumpahhiya ya nunna-ud an kastiguwona dida ya ad-inadaman eda ibtikan hidiye.

⁶ Deket punnanongon nan taguy pangulug na ya pamhod nan APU DIOS ya pakawanan Apu Dios di li-wat na. Ya deket punnanongonan mangun-unud ke hiya ya adina aton di gaga-ihoy.

⁷ Hanan tagun hay pun-amlongan APU DIOS di at-attona ya takon nadan buhul na ya pumbalinon APU DIOS didan umule ke hiya.

⁸ Kudukdulnay takon di ittay kattog di pihhu mu ta limpiyuy nangal-an, mu nan e dakol di pihhu yaden bokon limpiyuy nangal-an.

⁹ Hay tagu ya man-ut iplanu nay atona, mu hi APU DIOS di nangamung an mangiabulut ten maat hidiyen implanunan aton weno adi.

¹⁰ Indat APU DIOS di kabaelan nadan ap-apu an manginila ya mangipainilah makulug mipanggep nah ma-ma-at, ta hidiye nan mahapul an tibon dat maandong di aton dan munhuwes.

¹¹ Adi pinhod APU DIOS nadan adi ustun kilowan ya nadan adi ustun pumbalol hi igattang.

¹² Adi pinhod di patul di gaga-iho te hay ikodhol di pun-ap-apuwana ya hay limpiyun pangat.

¹³ Umamlong di patul nah tagun makulug di kalyona ya lispiuwona nan tagun adi munlangkak.

¹⁴ Deket bimmoh-ol di patul ya wadan waday pipatena, mu deket nanomnoman nan tagu ya inilanay mangalubyag hi boh-ol nan patul.

¹⁵ Hanan maphod an ipatibon di patul hi ohan tagu ya umat nah udan an pataguwonay nitanom.

¹⁶ Kudkudukdul di nanomnoman an tagu, mu nan tagun dakol di pihhuna.

¹⁷ Hanan maphod an tagu ya iadawwi nay adol nah kabulubulunan. Kinali tibon yuy pangayan yu ta maid di habadon yuh humlun hi katayan yu.

¹⁸ Hay pumpahhiyaan di taguy humlun hi kibabaana ya kadadagana.

¹⁹ Kudukdul di nawotwot ta ya mumpakumbaba ta, mu nan eta makidkid-um hanadah mumpahhiyan tatagu ta eta makibingay hi nganneh diyen bokon limpiyuy nangal-an da.

²⁰ Hanan tagun un-unudonay nituttudun hiya ya maphod di pumbalanan di nitaguwana. Ya nan tagun mundinol ke APU DIOS ya umamlong ya mabendisyonan.

²¹ Mainila nan nanomnoman an tagu nah kabaelan pun-awat. Ya deket maphod di kalina ya un-unudon di taguy ituguna.

²² Hanan nanomnoman an tagu ya umat nah adi matduk an ob-ob an idat nay kiphodan. Hanan tagun makudang di nomnom na ya ahi makastigu gapu nadah nihallan atona.

²³ Hanan nanomnoman an tagu ya inilanay niptok an kalyona ya un-unudon di taguy kalyona.

²⁴ Hay maulen kali ya mialig nah iyyukan an malumii, paphodonay gibok ya pal-otona nan mangngol.

²⁵ Wada nin kattog an hay punnomnom di ohan tagu ya naka-iptok nan at-atona muden uggena inilan hidiyey katayana.

²⁶ Hay inagang di gumapuh kigag-ahan di tagun mungngunu ta waday kanona.

²⁷ Hanadan gaga-ihon tatagu ya eda manibotiboh panadag dah ibba da ya gaga-ihoy kali dan umat nah apuy an gumhob.

²⁸ Hanan gaga-ihon taguy mangipangpanguluh gulu ya nan makattumbuk an taguy manadag hi maphod an punhahayyupan di tatagu.

²⁹ Hay mabungot an tagu ya haulonay hinag-onat ipangulu nan mangat hi gaga-iho.

³⁰ Tibon ot nan tagun deke on kumanid-ing weno umanimi-imi te dadiyey mumplanun umidat hi ligat ke he-a.

³¹ Hay magun-ud hi pangatan hi maphod ya andukkey biyag. Ya hay kaubanan di kitib-an di dayaw di naam-amaan.

³² Hanan tagun naanus an kabaelan mangonoknong hi boh-ol na ya inapput na nan natulid an tagun kabaelan gubaton di ohan boblet hogpona.

³³ Hay ohan aton di tatagun manginilah pinhod Apu Dios an maat ya ibubunut da, mu hi Apu Dios di kanaanung an mangipainila.

17 Kudukdulnay takon di ittay di kanon muden ta waday din-ong ya linggop, mu nan e mahong-oy kanon yaden muntututut ta.

² Hanan nalaing an muttatyu ya loktat ta hiyay natagtag-e mu nan mahiga ya umipabain an imbabalen di ap-apuna. Deket athidi ya miingngoy boltanona nadah imbabalen nan ap-apu.

³ Hay pun-ayugan nah apuy di pangitib-an hin makulug an silber ya balituk. Hi ke damdama Apu Dios mati-bona hin maphod weno ad-adiy wadah nomnom di tagu.

⁴ Hanan gaga-ihon tagu ya pinpinhod nan dongdonglon di gaga-ihon kalkalyon di ibbana. Athidi bo nah makallangkak an tagun hay langkak di pinpinhod nan donglon.

⁵ Hanan tagun taltalanggaana nadan nawotwot ya hi APU DIOS an nunlutun diday tinaltalanggaana. Ya nan tagun mun-am-amlong ten waday adi maphod an naat hi ibba nan tagu ya kastiguwon APU DIOS.

⁶ Hanadan aam-ama ya pun-amlongan day inap-apu da ya nadan u-unga ya pun-amlongan day ammod da.

⁷ Adina lebbeng an mumpahhiyan mungkalkalli nadan makudang di nomnom na. Ya nakammam-an adina lebbeng an munlangkak di ap-apu.

⁸ Hanadan tatagun bayadan day tagut atona nan gaga-ihon pinhod dan maat ya hay punnomnom da kediyen inat da ya umat nah kodla te maala day pinhod da nah pangatan dah athidi.

⁹ Deket pinhod takun munnananong di maphod an pakihayyupan hi ibban tagu ya mahapul an pakawanan di ad-adin inat da. Mu deket adi taku kalawan di nunhahallaan ta hidiyey oggan kalkalyon ya hidiyey humlun hi kadadagan di pakihayyupan hi ibba.

¹⁰ Hay nanomnoman an tagu ya madmad-uman di inilana takon di maminghan di kumaliyan dan hiya nah nihallaana, mu nan tagun makudang di nomnom

na ya takon di maminhinggatut di panoplatan dan hiya ya adi mangun-unud.

¹¹ Hanan gaga-ihon tagun hay guluy ena hama-hamakon ta loktat ya kastiguwon dah kate.

¹² Kudukdulnay hay mailom an bear an inibtik day impanay dammuwon, te adi nahalman an katatakut mu ta bokon nan makudang di nomnom nan tagun nalgonalgom di atona.

¹³ Deket balloham hi gaga-ihoy maphod an inat di ibbam an tagun he-a ya adi maphod ta nangamung di ma-ma-at hi nunhituwam.

¹⁴ Hay lappun di puntutututan ya umat nah muntitik an tubbub an mahapul an hulatan te loktat ya midoldol ta madadag. Athidi bon deket waday nunhal-laan ya iphod an ihummangan ta matikod ta adi mumbalin hi aawwit.

¹⁵ Hi APU DIOS ya namahig di boh-ol na hin nan nabahulan di ipaen nan huwes ya nan maid di bahul nay kastiguwona.

¹⁶ Hanan makudang di nomnom na ya adi ot e pun-adalon te adina metlaing pinhod an matudduwan ya kumawa nan pihhun gastuwona.

¹⁷ Hay nahamad an gayyum ya pinhodon dakat nangamung takon di nganney maat. Athidi bo damdaman winadan Apu Dios di tulang ta bumad-dang nah tiempon di ligat.

¹⁸ Hanan tagun makudang di nomnom na ya nalakay pangalyana hi "Ha-oy di nangamung hi utang diyen tagu ten adi pakabayad."

¹⁹ Hanan tagun pinpinhod nan mumbahul ya pinpinhod na bon makiawwit. Ya nan tagun mumpahhiya ya manamak hi kadadagana.

²⁰ Hanan tagun bokon limpiyuy nomnom na ya maid di maphod an maat ke hiya. Deket langkak di kanalyon ya humlun hi pakiawwitan hi ibban tagu.

²¹ Hanan ungan makudang di nomnom na ya u-umyung kattog hi amanan maid di amlong na.

²² Hay an-anla ya kay aga an paphodonay adol, ot nan tagun maid di an-anlana ya loktat ta mama-id di olot na.

²³ Hanan gaga-ihon huwes ya damanan midalunun mabayadan ta adi makastigu nan numbahul.

²⁴ Hanan nalaing an tagu ya adina aton nadan maid di hilbina, mu nan makudang di nomnom na ya maid napintok hi nomnom na.

²⁵ Hanadan ammod nan ungan makudang di nomnom na ya maid di amlong da, u-umyung da ya mahakit di nomnom da.

²⁶ Adi maphod an makastigu nan tagun maid di bahul na ya adi bo maphod an makastigu nadan maphod an tatagu.

²⁷ Hanan tagun nalaing ya nanomnoman ya inilanan mangonoknong hi adol nat adina pamgay kalikali.

²⁸ Kinali maphod hin konoknongon di pungkalkali te takon nadan tatagun makudang di nomnom da ya pangalin di tatagu on nalaing ya nanomnoman da hin op-opya dan adida pamgay kalikali.

18 Hanan tagun mangohe ya hoggaonan am-in di maphod an pangi-e ya abunay adol nan nonom-nomona.

² Hanan tagun makudang di nomnom na ya adina pinhod an mun-adal hi udum an tatagu te hay pinhod na ya hiya ya abuy madngol.

³ Deket aton di taguy gaga-ihoy ya mama-id di lisipitun di ibbanan tagun hiya ya deket imbabainay adol na ya pumpadngolan mon di tatagu.

⁴ Hay maphod an kalin di tagu ya umidat hi kiphodan, mialig nah danum ad dalom ya nah mun-otbol weno ob-ob an kumaan hi inuwo.

⁵ Adi maphod an e adi itakdog di kalebbengan nadan maid di bahul da gapu te pinhod mun pahhigan nan gaga-ihon tagu.

⁶ Hanan tagun makudang di nomnom na ya habadonay gulu gapuh kanalyona ta hidiye nan loktat ya bakdungan da.

⁷ Hanan tagun makudang di nomnom na ya madadag pe gapu nadah kalyona. Te nadan kalyona ya mialig hi bitun kaknaana.

⁸ Hay tumbuk ya pinpinhod di tatagun dongdonglon umat nah mahong-on makan an pinpinhod dan kanon.

⁹ Hanan mahigan tagu ya nun-ingngo da nah tagun dumadag.

¹⁰ Hi Apu Dios ya mialig nah nahamad an binattun alad an butikan nadan maphod an tatagun eda kihikugan.

¹¹ Hanan kadangyan an tagu ya mundinol hi kinadangyanan pundipendal nah adol na hi ad-adin maat. Ya ibilang nay kinadangyanan kay binattun alad an kihikugana.

¹² Hanan tagun mumpahhiya ya loktat ta madadag, mu nan tagun inilanan mumpakumbaba ya hiyay malispitu.

¹³ Hay tagun adina donglon ni-an di pungkalin nan ibbana on himmumang ya kay makudang di nomnom na ya mibabain.

¹⁴ Deket ongal di namnaman nan mundogon pumhod ya mabalin an pumhod, mu nan maid di namnamanan pumhod ya nunna-ud an adi pumhod.

¹⁵ Hanan nanomnoman an tagu ya pinhod nan maduman di inilana ta hidiye nan taganan mun-adal hi nganneh diyen maadal na.

¹⁶ Deket pinhod mun makihummangan hi tagun natag-ey saad na ya umitabin kah regalon idat mun hiya te gapun diye ya gagaid an manibon he-a.

¹⁷ Hanan mamangulun kumalih korte mipanggep hi naat ya kay hiyay niptok weno kay hiya peman an

maid di bahul na. Mu indanit kimmali damdama nan pakihanggana ya hinnatkon moy bumudal an ab-abig ya mabudhan moy makulug.

¹⁸ Hin-uddum on hay maphod an aton an mangipunuh punhallaan di duwan tagu ya ibubunut.

¹⁹ Naligligat an ibangngad di maphod an pakihayyupan nah tagun nangatam hi ad-adi mu hay punhogopan hi ohan boblen nahamad di alad na. Te deket waday nunhahallaan di tatagu ya naligat mon mangihayyup ke dida.

²⁰ Hay tagu ya midatan hi maphod weno ad-adin gun-udona mipuun hi kinalina.

²¹ Hin-udum on hay kalyon di ohan taguy humlun hi katayana weno pumbiyagana. Kinali deket makahlu kan kumalikali, papohdanam nadan kalkalyom te hey kaatan di pumbanagan di kanalyom.

²² Deket nalahin di ohan lalaki ya nan inayanay nakaballol an imbendisyon APU DIOS ke hiya.

²³ Deket kumaliy nawotwot an tagu ya pihpihmok, mu deket himmumang nan kadangyan ya pabinnungot na.

²⁴ Man-u nin te dakol di gagayyum yaden adida badangan hin mahapul na dida. Mu wada day udum an nahamad an gayyum an kudkudukdul moh udot mu hay mismun tulang.

19 Kudukdulnay takon di nawotwot ta mu ta limpiyuy nitaguwan mu nan eta umat nah tagun makudang di nomnom nan makallangkak ya humahaul.

² Adi maphod nan waday immalih nomnom on inat an adi pakannomnomon ya ugge impakainnilay ustu. Te deket iathidiy aton ya hinnatkon ot ya abuy pumbalinan nan implanun aton.

³ Hay udum an tatagu ya adida pakannomnomon on inat da ta dida pe on dinadag day nitaguwan da, mu hi APU Dios di pabahulon da.

⁴ Hanan kadangyan an tagu ya dakol di gayyum na, mu nan nakawotwot an tagu ya maid di naminhod an makigayyum ke hiya.

⁵ Hanan tagun muntistiguh langkak ya nunna-ud an makastigu.

⁶ Dakol di mumbagah baddang hi ap-apu ya dakol di naminhod an makigayyum nah tagun makaidat.

⁷ Hanan nawotwot an tagu ya adi ibilang di tutulang na ya adi hangudon pay di gagayyum na. Ya takon anhan di namahig di pumpahpahmok nat baddangan da ya maid kattog anhan di ohan bumaddang ke hiya.

⁸ Hanan tagun pinhod nay adol na ya pinhod nan mad-uman di kanomnomana. Ya nan tagun pinhod nan pumhod di biyag na ya hiyay naminhod an munadal.

⁹ Hanan tagun muntistiguh langkak ya nunna-ud an makastigu.

¹⁰ Adina lebbeng an kumadangyan nan makudang di nomnom nat e nalam-ay di nitaguwana. Namam-a mo anhan an adina lebbeng an nan himbut di pun-apapun nan apuna.

¹¹ Hanan nanomnoman an tagu ya naanus an adi hi ittay on bimmungot. Adina iha-ad hi nomnom nay nganneh diyen gaga-ihon inat di ibbanan tagun hiya. Hidiyey kipatib-anan hiya ya matbal.

¹² Deket bimmoh-ol di patul ya katatakut an kay layon an mun-olmom, mu deke bot hummok ya umat hi aton nan udan hi intanom.

¹³ Hanan imbabalen makudang di nomnom nay gumapuh kadadagan amana. Ya nan inayan an babain natutut ya paddungna nan tumanodtod an danum an umipaingle.

¹⁴ Hay aammod di mangipaboltan hi bale ya kinadangyan, mu hi APU DIOS di mangidat nah lalakah nanomnoman an babain iinena.

¹⁵ Hanan mahigan tagu ya ammunay mahmahhuyop di pinpinhod nan aton mu hay athidin tagu ya maa-gangan.

¹⁶ Hanan tagun mangun-unud hi tugun APU DIOS ya mihwang, mu nan tagun adi mangun-unud hi tuguna ya mapoppog di biyag na.

¹⁷ Deket binaddangan nan tagu nan nawotwot ya kay hi APU DIOS di binaddangana. Ya idat APU DIOS di ginun-ud na kediyen inat na.

¹⁸ Ilappun tugunon di imbabalenah kakittay na an kediyey nalakah pun-adalana, te deket adiyu iathidi ya kay yu baddangan hi panadagan nah adol na.

¹⁹ Hanan tagun kabinnungot ya mahapul an holtaponay pumbanagan di bungot na. Te deket badangam ad uwani ya nunna-ud an ahim bo baddangan hi pidwana.

²⁰ Deket donglom di tugun ya pinhod mun matud-duwan ya loktat kaya ya manomnoman ka.

²¹ Hay tagu ya dakol di implanunan aton, mu hi APU DIOS di nangamung hi pinhod nan maat.

²² Kudukdul nan tagun midinol mu nan tagun naagum. Kudukdulnay nawotwot ta mu nan eta makallangkak.

²³ Deket ipaanhan takun aton di pinhod APU DIOS ya bendisyonan ditakut pumhod di nitaguwan taku ta wadan am-in di mahapul taku ya ipaptok ditakut maid di ad-adin maat ke ditaku.

²⁴ Wada day udum an tatagun namahig di higa da te takon di pangiiduwan dah makan hi toko da ya higaan da.

²⁵ Hanan mangohen tagu ya makastigu ta pun-adalan nadan udum an makudang di nomnom na. Ya deket kalyan yu nan tagun pinhod nan mun-adal nah kihallaana ya pun-adalanah diyet mad-uman di inilana.

²⁶ Hanan imbabale an adi maphod di pangat nan amana ya palah-unonah inarah nunhitsuwan da ya ibabainay adol na.

²⁷ He-a ken imbabale ya adim itikod an mun-adal te deket itikod mu ya loktat ta takon nadan inadal mu handi ya iwalong mu.

²⁸ Deket munlangkak di tistigu ya hidiyey kitib-anan pihulona nan maandong an pangat. Muden wada da pe tuwali nadan gaga-ihon tatagun pinpinhod dan at-ton di tataguy gaga-iho.

²⁹ Hanadan makannaltalangga ya nadan makudang di nomnom da ya nunna-ud an makastigu da.

20 Hanan mabutobutong ya makudang di nomnom na. Man-uke ya nan nabutong di makannaltalangga ya hiya bo udot di gumugulu.

² Deket bimboh-ol nan patul ya katatakut an kay lay-on an mun-olmom. Ya nan tagun mangipaboh-ol ke hiya ya intopanay biyag na.

³ Hanadan makudang di nomnom na ya nalaka dan makiawwit. Hanan tagun adi oggan makiawwit ya malispitu.

⁴ Hanan mumpayo an humigan mun-aladu nah tiempun-pun-aladuan ya maid di ena aniyon.

⁵ Naligat an mainilay wadah nomnom di ohan tagu. Mu nan nalain an tagu ya inilanay atonan makihumangan ta bumudal di wadah nomnom diyen tagu.

⁶ Dakol day tatagun kanan day nahamad di pakigayyum da mu hay kakulugana naligat an manamak hi athidin tagu.

⁷ Hanadan maphod an tatagu ya limpiyuy nitaguwan da ya bendisyonan APU DIOS di imbabale da.

⁸ Deket munhumalya nan patul ya pakatibbona ni-an nadan ebidensiya ta inilaona nadan maphod ya gaga-ihon naat.

⁹ Kon waday ohan tagun makulug di kalyona nah kananay "Malinggop di nomnom ku te maid di numbahulak?"

¹⁰ Hi APU DIOS ya ihihhingit na nadan tatagun adi ustuy kilowan da ya adi ustuy punlukud dat lugiyon day tatagu.

¹¹ Hay tagu ya mainilay kinataguna hin maphod ya limpiyu, mipuun nah at-attona. Athidi damdamayungan mainila nah at-attona hin maphod di nomnom na weno adi.

¹² Indatan ditakun APU DIOS hi mata ta panibo taku ya inga ta pangngol taku, kinali maphod hin usalon takuh ustu datuwe ta waday hilbida.

¹³ Hanan tagun pinpinhod nan mahmahhuyop ya mamam-an mawotwot, mu nan tagun mahlun mungngunu ya adi makudangan hi mahapul na.

¹⁴ Deket gumatang di taguh ngannen gataguna ya pakahhangngaanay bayad na, mu deket impatawalan da ya ena ipahhiyan nalaka kanuy nangatang na nah nabalol an ginatang na.

¹⁵ Naligligat an hamakon di ohan tagun nanomnoman di pungkalkalli na mu nadan nungkalalol an ganggam. Hay athidin pungkalkalli ya nabalbalol mu nadan nanginan odon.

¹⁶ Deket waday umutang ke he-a ya waday inawit nah uggena impakainnilan tagun mangitakdog ke hiya ya mahapul an waday alam ke hiyah nabalol hi pangid-onam hi utang diyen tagun uggem impakainnilat waday innunan mumbayad ke he-a.

¹⁷ Hanan alam hi bokon limpiyu ya man-u te pun-am-longam hi pinghana umat nah mahong-on makan mu indani ya numbalin hi kay lona nah tokom.

¹⁸ Hay atom ta adi mibahho nan ninomnom mun aton ya donglom ni-an di tugun di nanomnoman. Umat nah e makigubat an donglona ni-an di tugun di udum an tatagut ahi e makigubat.

¹⁹ Hanan makattumbuk an tagu ya maid di mitaluh tokona te humawwang an abu. Kinali adika maki-kie nah makattumbuk an tagu.

²⁰ Hanan tagun idutanay ammod na ya mapoppog di biyag na umat nah kingken mad-op nah munhihhi-long.

²¹ Deket bokon limpiyuy nangal-an nan taguh tawid na ya adi mabendisyonan hi udidina.

²² Wada key inat dan he-ah gaga-iho ya adim nomnomon an ibalo. Mu idinol mun APU DIOS ot baddangan daka.

²³ Namahig di boh-ol APU DIOS nah tagun mangusal hi adi ustun kilowan weno adi ustun punlukud ta lugiyonay ibbanan tagu.

²⁴ Hi APU DIOS di nangamung hi biyag di hin-oh-an ditaku. Kinali adi taku maawatan di pumbalanan di biyag taku.

²⁵ Bahul hin naala on nunsapata tan APU DIOS ya indani ya ugge inat. Kinali maphod di pakannomnomon on ahita nunsapata.

²⁶ Hanan nanomnoman an patul ya inilaona nadan mangmangat hi gaga-iho ya kastiguwona didan adina homkon dida.

²⁷ Indat APU DIOS di nomnom taku ya hay kabaelan takun manginilah maphod ya ad-adi. Ta hidiye nan adi mabalin an etaku kanan di ugge taku inilay makulug an katatagu taku.

²⁸ Hay pun-ap-apuwan nan patul ya munnanong hin maphod di pamaptok nah tataguna, mu deket maid di impaminhod na ya mapoppog di pun-ap-apuwana.

²⁹ Matbal nadan kakat-agu gapuh olot da mu namam-an madayaw nadan aam-aman naubanan te dinatngan day naam-amaan da.

³⁰ Hin-uddum on kah-in di waday maat ke ditakuh punligatan ta ahi taku iwalong nadan gaga-ihon pangi-e taku.

21 Hi APU DIOS di ukod am-in takon di hay punnomnom di patul kinali mabalin an pumbali-

nonan makangngun-unud nan patul hi pinhod nan maat, umat nah paluk an mabalin an bangiwon nah pinhod nan pangipaeyan nah danum.

² Hay punnomnom di tagu ya maphod am-in di at-attona, mu hi APU DIOS ya inilana hin maphod weno ad-adiy wadah nomnom di ohan tagu.

³ Umipaamlong ke APU DIOS di pangatan takuh maphod ya limpiyu mu nan iappit takun hiya.

⁴ Hay gaga-ihon tagu ya mumpahhiya na. Hay athitun pangi-e ya liwat.

⁵ Hanan tagun mahlun mungngunu ya paka-iplanuna on inat na ya adi makudangan hi mahapul na mu nan tagun adina paka-iplanu on inat na ya ma-wotwot.

⁶ Hay kinadangan an bokon limpiyuy naalaana ya nalakan mauma ya humlun hi katayan.

⁷ Hanan gaga-ihon tagun hay nonomnomona ya hay pakiaawwitana ya pakipattheyana ya madadag.

⁸ Hay gaga-ihon tagu ya gaga-ihoy at-attona ya hay maphod an tagu ya maphod di pangi-e na.

⁹ Kudukdulna boy eta umiwe nah allung mu nan eta makiad-addum hi inayan an natutut.

¹⁰ Hanan gaga-ihon tagu ya gaga-ihoy nonomnomonan aton ya maid di homok nah ibbanan tagu.

¹¹ Hanan nanomnoman an tagu ya maadalan hi maphod an tugun. Mu nan makudang di nomnom na ya manomnoman ten tibonan makastigu nadan makannaltalangga.

¹² Hi Apu Dios an maandong di pangat na ya inilanay ngannen ma-ma-at hi nunhituwan nadan gaga-ihon tatagu. Ya hiyay nangamung an manadag ke dida.

¹³ Hanan tagun maid di homok na nadah nawotwot an mumpabaddang ke hiya ya ahi maid di hummok ke hiya ten maligatan.

¹⁴ Hay atom an mangalubyag nah tagun bumobboh-ol ke he-a ya idalunum an ipaeyan hi ngannen idat mun hiya.

¹⁵ Hanadan maphod an tatagu ya maan-anla da hin limpiyuy naat. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya mahakit di nomnom da.

¹⁶ Hanan tagun mangiwalong hi maphod an tugun ya hamakonay katayana.

¹⁷ Hanan tagun nalgom di pangiatanah pihhuna umat hi ngannen pun-an-anlaana ya mumbalin hi nawotwot. Te adi mabalin an kumadangan di ohan tagun pinpinhod nan mangmanginnum ya mangan hi nangingan makan.

¹⁸ Hanan tagun mangat hi punligatan nadan maid di bahul na ya maat ke hiyah diyen atona.

¹⁹ Kudukdul nay eta umiwe nah adi maboblayan, mu nan eta makiad-addum nah inayan an naduti ya nakallili.

²⁰ Hanan nanomnoman an tagu ya italu nay limmuna ya wadat ingganay mahapul nah nunhituwana. Mu

nan tagun makudang di nomnom na ya umahonan am-in di wadan hiya.

²¹ Hanan maulen tagun maphod di at-attona ya bendisyonan Apu Dios hi andukken biyag, kinakadangan ya lispitun di tatagu.

²² Hanan nanomnoman an ap-apun di tindalun e makigubat ya damanan apputona nan matakutan an boble hin adalonay ine-en diyen boble ya inilaona hin nganney pundipendal diyen boblet hidiyey ena dadagon.

²³ Deket adim pinhod di gulu ya pakannomnomom di kalyom on ahika kimmali.

²⁴ Hay panginilaan an mumpahhiya nan tagu ya nah pungkalkalli nan kay maid di bilang di udum an tatagun hiya.

²⁵ Hanan mahigan tagun adina pinhod an mungngunu ya nan higanay humlun hi katayana. ²⁶ Hay nonomnomon ya abun di mahigan tagu ya nadan pinhod nan mawada ot ke hiya. Yaden hanan maphod an tagu ya makaidat ya adi mauku.

²⁷ Namahig di boh-ol Apu Dios nah gaga-ihon tagun mun-appit ke hiya, namam-a hin adi maphod di gapunah ena pun-appitan.

²⁸ Hanan makallangkak an tagu ya maid di mangngol hi kalyona, mu nan tagun makulug di kalyona ya pakaddonglon di taguy kalyona.

²⁹ Hanan gaga-ihon tagu ya natulid an kay hiyay nip-tok, mu nan maphod an tagu ya pakannomnomona ni-an hin maphod weno ad-adi on ahina inat.

³⁰ Maid di pumbalanan di implanun di tagu takon hin kananat hiya ya nalaing ya nanomnoman ten adi pinhod APU DIOS hidiyen implanuna.

³¹ Athidi nah gubat an takon di indadaan nadan tataguy dakol an kabayun usalon dan makigubat ya adida mangapput hin adi iabulut APU DIOS.

22 Kudukdul nay takon di bokon ta kadangan mu ta limpiyuy nitaguwan ta lispituwon ditah tatagu.

² Hay nun-ingngohan di kadangan ya nawotwot ya hi APU DIOS di nunlutu ke didan duwa.

³ Hanan nanomnoman an tagu ya deket matibona weno magibok nan waday maat hi ad-adi ya midawwi. Mu nan makudang di nomnom na ya paddungnay ena ot ya abu dammuwon nan ad-adin maat ta munholholtap.

⁴ Hanan tagun mumpakumbaba ya ipaanhanan aton di pinhod APU DIOS ya waday gun-udona umat hi kinadangan, kidayawan ya andukken biyag.

⁵ Hay tagun balolanay biyag na ya midawwi nadah gaga-ihon paddungnay bitun kaknaan di gaga-ihon tatagu.

⁶ Ituttudum hi imbabalem di maphod an pangi-en un-unudonat deket umongngal ya adina iwalong.

⁷ Hanadan nawotwot di ba-ba-alon di kakadangan. Athidi bo nah nautangan an mabalin bon ba-ba-alon nan numpautang ke hiya.

⁸ Hanan tagun mangmangngat hi gaga-iho ya ahi damdama maat ke hiyay kabulubulunana. Ta adina mo kabaelan an manattatakut hi ibba nan tagu.

⁹ Bendisyonan Apu Dios nan tagun adi naimut an umidat hi makan hanadah nawotwot.

¹⁰ Ipaadawwi yu nadan makannaltalangga ta maid di munhahannu, mun-aawwit ya maid di mumpadngol.

¹¹ Hay gayyumon di ap-apu ya nan tagun maphod di nomnom na ya maulen kumali.

¹² Hi APU DIOS ya adina iabulut an maunud nadan tuttudun humahhaul mu tibonat munnanong di makulug an tuttudut hidiyey maunud ta nangamung.

¹³ Hanan mahigan tagu ya dakol di lasonah adina pungngunuwan. Kananay "Waday layon nah e-elen di boble ya kal-ina ya waday mamaten ha-on nah kalata."

¹⁴ Hanan tagun mahaul hi malumiin kalin di maki-lalakin babain waday inayanat makihuyop ke hiya ya kay nag-ah adallom an bitu. Te kinalin mon APU DIOS di idut nah athidin lakali.

¹⁵ Kapyanay u-ungan mangat hi adi maphod, mu deket tugunon di aammod da dida ya adalon dan mangat hi maphod.

¹⁶ Hanan tagun umidaidat hi regalo nadah kakadangan ya nan tagun mam-aonay punligatan nadan nawotwot ta mad-uman di kinadangyana ya mun-ingngo dan loktat ta mawotwot da.

¹⁷ Maphod di donglon yuy tuttudun di nanomnoman an tagu ta adalon yu. Ya paka-un-unudon yuy tut-tuduk. ¹⁸ Ya iha-ad yuh nomnom yun adiyu kal-iwan te umamlong kayu. ¹⁹ Hay gapunah pangituttuduwak ke datuwen tugun ad uwani ya ta mundinol kayun APU DIOS. ²⁰ Datuway tulumpulun tugun ya tuttudun intuduk ku. Maphod datuwen tugun ya tuttudun di nanomnoman an tatagu an pun-adalan yu. ²¹ Adalon yu datuwen makulug ya midinol an tuttudu ta ituttudu yu damdamah ibba yu.

²² Hituway mamangulu: Adiyu mam-ahon an paligaton nadan nawotwot ta alan yuy nganneh diyen wadan dida. Kaspangarigan, adiyu idiklamu nan nawotwot ya nan maid di kabaelanat alan yuy ngannen wadan dida. ²³ Te hi APU DIOS ya itakdog na nadan nawotwot ta hiyay makihangga nadah mangipaligat ke didat kastiguwona didah kate.

²⁴ Hay mikadwa ya adi kayu maki-kie nadah mabungot ya nadah ittay on bimmoh-ol, ²⁵ te maagalinalan kayu ya naligat an makaan hidiyen pangi-e.

²⁶ Hay mikatlu ya adim itakdog di utang di udum an tatagu. ²⁷ Te deket adika pakabayad nah utang nan tagu ya kumpulna moy ahi alan nan numpautang hi ibayad mu takon di kamam.

²⁸ Hay mikap-at ya adiyu idlig di kiggad an inha-ad di aammod yu dih done ta pulhon yuy lutan nan hinagon yu.

²⁹ Hay mikalima ya hanan tagun maphod di pangat nan mangingunu nah ngunun nidat ke hiya ya damanan ahi munhilbi nah ap-apuh udum hi algo.

23 Hay mikan-om ya kal-ina ket ayagan daka nah tagun natag-ey saad nat makikan kan hiya ya nomnomom di katatagun nan kahangngab mu nah lamesaan. ² Ta takon hin kananat nakaaggangan ka ya konoknongom di kanom. ³ Adim tagan hi kakan hanadah mahong-on indadaana te kal-ina ya hidiyey pamatna nan he-a.

⁴ Hay mikapitu ya deket nanomnoman ka ya adim bo kaya halman an mungngunu gapu anhan te pinhod mun kumadangan. Nomnomom an maid metlaing di hilbina. ⁵ Te hay kinadangan ya maid di maptok on nama-id an kay napayakan an tumayyap.

⁶ Hay mikawalu ya adika e makikan nah balen di naimut an tagu ya adika umamo nadah mahong-on makan an indadaana. ⁷ Te takon di kananay "Aga manggan kayu ya manginum kayu," mu hidiyen kinalina ya ugge nalpuh puhu na. Hay kakulugana ya adina pinhod an iayag nan makan an indadaana te naimut ya nonomnomonat nangamung di kanginan nan makan. ⁸ Gulat na nin ta mabalin ya iutam nan kinan mut maid di hilbinah numpasalamatam ke hiya nah makan.

⁹ Hay mikahiyam ya adim e ipatnan tumugun nah tagun makudang di nomnom na te ibaag na ot ya abuy itugun mu.

¹⁰ Hay mikahimpulu ya adiyu kaanon di kiggad an inha-ad di aammod yu dih done ta eyu doldolon weno e pulhon di lutan nadan napuh-ig. ¹¹ Te hi Apu Dios an mangitakdog ke dida ya nakal-ot ya baddangana dida nah diklamu dat makastigu kayu.

¹² Pakaddonglon yuy ituttuduk ke dakayu ya inilaon yuy maphod an pangi-e.

¹³ Deket mahapul an mahuplit di u-unga ta panugun yun dida ya aton yu te adida ikateh diyen panuplitan yun dida. ¹⁴ Hay kakulugana ya miadawwi da mahudot an mangat hi gaga-ihon humlun hi katayan da.

¹⁵ He-an imbabalek, deket manomnoman kat limpiyuy pumbiyag mu ya mun-an-anlaak. ¹⁶ Ya makulug an mun-an-anlaak ten donglok an niptok di pungkalkallim.

¹⁷ Adika umamoh aton di gaga-ihon tatagu. Hay ot ya abu gamgamam an aton ya hay pangun-unudam ke APU DIOS. ¹⁸ Deket athidiy atom ya maphod di pumbalinan di nitaguwam ya maid di em kadismayaan.

¹⁹ He-an imbabalek, donglom di tugun ku: Mahapul an manomnoman ka, adim langlangkuyyaon di biyag ya punnanongom an mangat hi maphod. ²⁰ Adika makidkid-um hanadah tatagun hay mainum ya makan di umanhan hi biyag da. ²¹ Te hay tatagun hay binu-

tong ya hay kakan di aton da ya loktat ta mawotwot da. Ya hay tatagun ammunay mangan ya mahuyop di at-atton da ya loktat ta mumbulwati dah layout.

²² Donglom di tugun amam te gulat nat maid hi amam ya maid ka. Ya deket nain-inah inam ya adim ibaag di tuguna. ²³ Munhulu kan mangadal am-in hanadah makulug an tuttudu, nadan umidat hi kanomnomam ya nadan tuttudun panginilaan an mangimatun hi nihalla ya niptok te nabalol datuwe. Ta hin kananat migattang ya adinadaman em igattang. ²⁴ Hanan ama ya ongal di amlong na hin nanomnoman ya maphod di pangi-en di imbabalena. ²⁵ Ta hidiye nan tibon yu ta manomnoman kayu ya maphod di pangi-e yu ta ipaamlong yuh ama yu, namam-a ke inayun nangiimbabalen dakayu.

²⁶ Imbabalek, mundongol kan ha-on ya iun-unud muh pangi-ek ²⁷ ta adika maawis nadah makilalakin binabai ya nadah binabain pabayad day adol da te mialig da nah bitun kaknaan ta humlun hi katayan.

²⁸ Datuwen binabai ya umat da nah tagun numbotak hi dalan ta munhood dah akawan da ya haulon day linalaki ta adida mo iohhah inayan day pamhod da.

²⁹ Hanadan makanginum an tatagu ya maid di ananla dah biyag da. Makihanannu da ya makianawwit da. Malanunggidan di adol da ya mumbabatag di mamata da. ³⁰ Maamuamung da nadah ibba dat agan day inum inggana hilog. ³¹ Kinali tibon yu ta adi kayu maawis an manginum, takon di malin-ong di ang-ang nan mainum ya takon di makaphod di tamtam na.

³² Te deket manginum kat mabutong ka ya himpap-pangey punggibok muh kabigatanan kay daka kinalat hi ulog. ³³ Deket nabutong di tagu ya huminnatkon di pangang-ang na, hay punnomnom na ya pungalina.

³⁴ Ya hinnatkon di punggibok nan kay wadah bangkan mungkidukidung nah danum. ³⁵ Indanit inggibok na ya kananay "Tipet kayak dinanuntuk yaden uggek inggibok. Pakabangunak kumat eyak ot bo manginum!"

24 Adika umamo nadah gaga-ihon tatagu ya adika makihayhayyup ke dida. ² Te abunay dumadag ya gumuluy aton da. Deke bot kumali da ya humlun hi kabulunan di udum an tatagu.

³ Deket nanomnoman di tagu ya maphod di mamata hi nunhituwana. ⁴ Ya gapu te inila nay maphod an atona ya kumadangyan ta pun-ala nay mungkaphod an ngunut an iha-ad nah bale na.

⁵ Hanan nanomnoman an tagu ya ong-ongal di kabaelana mu nan nal-ot an tagu. ⁶ Kinali mahapul nadan tindalun e makigubat di nalaing ya nanomnoman an mangipaduttuk hi maphod an aton da. Te hay pangapputan ya mipuun hi dakol an mangitudduh niptok.

⁷ Hanan makudang di nomnom na ya adina maawatan di kalkalyon nadan nanomnoman. Ya maid

pey mabalin hi kalyona hin munhuhummangan nadan nungkanomnoman.

⁸ Hanan tagun ammunay gaga-ihon inilanan aton ya mundingngol an huhhumlun hi gulu. ⁹ Hay planun nan tagun makudang di nomnom na ya am-in di ngannen nomnomonan aton ya liwat. Hanan tagun makannal-talangga ya adi pippinhodan di tatagu.

¹⁰ Deket madismaya ka te uggem inilay atom nah tiempon di ligat ya hidiyey kitib-anan nakakapuy ka.

¹¹ Deket waday tagun mipipate yaden maid di bahul na ya baddangan ta adi mipipate. ¹² Kal-ina ya kanan yuy "Tipet eta makibibiyang?" Adiyu iathidi te inilan Apu Dios di wadah nomnom am-in di tagu. Ya hay idat nan gun-udon ya mipuun hanadah inat.

¹³ Imbabalek, uminum kah dilun di iyyukan te malumii ya maphod ke he-a. ¹⁴ Athidi bon deket nanomnoman nan tagu ya kiphodanah diye. Te deket nanomnoman nan tagu ya pumhod di biyag nah udum hi algo.

¹⁵ Adim iun-unud hi at-atton nan makangngakon tagun hadhad-onat tumayan nan limpiyun taguh bale nat humgop ta mangako. ¹⁶ Hanan maphod an tagu ya takon di kaatnan ligat di umalin hiya ya adi maapput. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya takon di ittay an ligat ya maapput da.

¹⁷ Deket waday ligat an immali nah tagun humihhin-git ke he-a ya adika maan-anla. ¹⁸ Te inilan Apu Dios di wadah nomnom mu ya adina pinhod di athidi. Loktat ya adina mo ot ya abu kastiguwon hidiyen tagu.

¹⁹ Adika umamo nadah gaga-ihon tatagu weno eka tumakut gapun dida. ²⁰ Te nadan gaga-ihon tatagu ya maid di namnamaon dah biyag dah udum hi algo. Mialig di biyag da nah kingken mad-op.

²¹ He-an imbabalek, dayawom hi APU DIOS ya lispituwom di patul. Ya adika maki-kie nadah tatagun mangohen dida, ²² te kabaelan Apu Dios weno nan patul an ipaalay ligat ke dida.

²³ Datuway udum an tugun di nanomnoman an tagu: Adi maphod an pahhigan di huwes nan ohan tagu ya atonay adi maandong nah oha. ²⁴ Te deket kananay hanan maid di bahul nay numbahul ya hiyay idutan ya kahingngitan di tatagu. ²⁵ Mu nan huwes an maandong di punhumalyanan kananay nabahulan nan numbahul ya hiyay bendisyonan Apu Dios ta pumhod di nitaguwana.

²⁶ Hanan nahamad an gayyum ya kalyonay makulug.

²⁷ Hay mamangulun atom ya tibom ta waday pangalam hi kanom umat hi payo an liyakom ne ahika nangapyah balem.

²⁸ Deket maid di numbahulan nan hinag-on mu ya adika e muntistigu ta em kanan di nabahulan. Ya adi maphod an haulom di tatagu kediye atom. ²⁹ Deket waday inat di ibbam an tagu ke he-a hi gaga-iho ya adim kanan di "Atok pon hiyay inat nan ha-on." Adim

iathidi. Ya adim e nomnomon an ibaloh diyen ad-adin inat nan he-a.

³⁰ Hay ine-en di makahiggan tagu ya athitu: Waday naminghan an eyak nundaldallan hi payo ya habal nan makahiggan tagun maid di nomnom na ³¹ ya namahig an natatag-ey holok ya pagit. Ya niwalong nadan tuping an nungkagde. ³² Handih nomnomnomok di mipanggep ketuwen tinibok ya athituy inadal ku: ³³ Adi maphod nan deke on palpal-iwan ta eta mahmahhuyop weno deke on nun-up-uppit ta, ³⁴ te maid maptok ya mumbalin tan nakawwotwot, umat nah tagun mal-mallingop mu pinghanadi ya immaliy mangako ot akawon day pihhuna.

25 Datuwe pay di udum an tugun Solomon an impitudok din patul an hi Hesechia ad Judah.

² Dayawon takuh Apu Dios takon di wadaday uggena impainilan ditaku. Ya dayawon takuy ap-apu taku tuh luta gapu nadah ipainilanan ditakun inadal na. ³ Hay kinatag-en di kabunyan ya kinadallom di baybay ya adi malkud. Athidi bon adi mainila ya adi maawatan di nomnomnomon di patul.

⁴ Hanan mungngunuh gumok ya mahapul an ayugona nan silber ta kaanona nan lugit an nid-um ta mamahma ne ahina kinapya nan pinhod nan kapyao.

⁵ Athidi bon mahapul an makaan nadan tatagun ad-adiy ituguna nah patul ta limpiyu ya maandong di pun-ap-apuna.

⁶ Adim ipatag-ey adol mu nadah tatagun natatag-ey saad da. ⁷ Kudukdulnay had-om ta nangamung nan patul an mangali ke he-an ume kah kad-ana, mu nan edaka ba-inan hi hinangngab di opisyal na.

⁸ Ya adika kagalagalan e mundalom mipanggep nah kanam an tinibom an naat te indanit waday ohan muntistigun kananay langkak nan kinalim ya mabainan ka.

⁹ Deket waday nunhallaan yu nah hinag-on mu ya iphod yun ihummangan. Ya deket waday nunhum-manganan yu ya adim e kanalkalyon hi udum an tatagu. ¹⁰ Te deket waday mangngol an kalkalyom di mipanggep kediye ya kanan day makattumbuk kat mibabain kat nangamung.

¹¹ Makaphod di pangngolan hi kalyon di ibban tagu hin hidiyey pinhod an donglon kediyeen tiempo. Hidiye ya umat nah balituk an nipniphod an niha-ad nah silber.

¹² Hay tugun di nanomnoman an tagu ya paddung-nay odon an balituk nah tagun naminhod an mangngol.

¹³ Hanan makattuning an danum ya makakkaphod an inumon nah ahianin namahig di potang. Athidi bo nah tagun midinol an mitud-ak an makihummangan an umipaamlong nah tagun nangitud-ak ke hiya.

¹⁴ Hanan tagun kananay waday ibaddang na yaden maid kaya ya umat nah kulabut an kanan on ialinay udan yaden deman ot an maid.

¹⁵ Deket mauley kali ya damanan mihapitan di apu. Takon nan tagun paddungnay makakkulhiy puhu na ya loktat ta impayam-on di maulen kali.

¹⁶ Deket waday hinamak muh iyyukan ya adim halman di kakan te loktat ya iutam.

¹⁷ Athidi bo nah e pakibkib-unan hi balen di gagayyum an deket kankanayun ya loktat ta ibobboh-ol dita te immingle da.

¹⁸ Hanan adi makulug an ipabahul di ohan tagu ya mialig nah bakdung, matadom an hinalong ya pana an pumate.

¹⁹ Deket eta mundindinnol nah tagun adi midinol ya athidi nan e igalgal di mun-iwal an bab-a weno idalan di napilay an huki.

²⁰ Deket ikankantaan di u-umyungan an tagu ya paddungnay kaanon di bulwatin nan tagun nakakkaktol weno ha-adan hi ahin nan liput na.

²¹ Deket humihhingit di ohan tagun he-a ya ipatibom di maphod ke hiyat panganom ten naagangan weno painumam ten nauwo. ²² Ta gapu nah pangatam hi maphod ke hiya ya bumain nah adi maphod an at-atonan he-a † ya hi APU DIOS di mangidat hi ginun-ud muh nangatam kediyeen maphod.

²³ Makulug an hay dibdib an malpuh north ya umialih udan. Athidi nah tumbuk an makulug an humlun hi bumoh-olan di tagu.

²⁴ Kudukdul nay eta umiwe nah allung mu nan eta makiad-addum hi inayan an natutut.

²⁵ Hay amlong an mangngol nah maphod an nipainilan nalpuh nidawwi ya umat hi amlong nan nakauw-won tagun uminum hi makattuning an danum.

²⁶ Hanan maphod an tagun midngolan hi kalkalyon di gaga-ihon tatagu ya paddungna nan ob-ob an nakilut weno nakdotan.

²⁷ Halman key kakan hi iyyukan ya adi maphod hi adol. Athidi bon ad-adi hin eta pidpiddayaw.

²⁸ Hanan tagun adi pakaippol hi boh-ol na ya umat nah boblen nadadag di alad nat nalakah panggoan di buhul na.

26 Hanan tagun makudang di nomnom na ya adi-na lebbeng an dayawon di tatagu, athidi bon adi-na lebbeng an mundalalu nah inugawan ya umudan nah ahiani. ² Deket idutan di ohan tagun maid di bahul na ya maid di pumbalinana mu mumbalin an kay hamutin pamganah tayatayap an adi mungkohop.

³ Hay panudduh kabayu ya nan huplit ya nan gumok an ipakamal. Athidi bon hay panuddu nah tagun naala on inat nay atona ya hay hoplat.

† Romans 12:20

⁴ Adim humangon nan tagun makudang di nomnom nan nalnalgom di kalyona te deket humangom ya hidiyey kitib-anan nun-ingngo kayu. ⁵ Mu hin-uddum ya mahapul an humangom nan tagun makudang di nomnom na te deket adim humangon nan nalnalgom an kalyona ya hay punnomnom nah adol na ya nalaing.

⁶ Deket idinol mu nan tagun makudang di nomnom nan mangitakdog ke he-an e makihummangan ya paddungnay pinutul muy hukim weno paddungnay imminum kah kodot.

⁷ Hay tugun nan tagun makudang di nomnom na ya paddungna nan napilay an huki.

⁸ Maid di nomnom hin totobalon nan tagun makudang di nomnom na, umat hi e pangibayyabeyan hi nibobod an batu.

⁹ Katatakut di tugun di tagun makudang di nomnom na, umat nah nabutong an nun-odon hi bakdung.

¹⁰ Hanan tagun logmonay ayag nadah tatagun makudang di nomnom da weno kumpulmin mala-ut tangdanana dida ya umat nah tagun kumpulnay pangidongdonganah panana.

¹¹ Hanan tagun makudang di nomnom nan ipanidwa nan aton di nihallaana ya umat nah ahun kanonay inuta na. †

¹² Kudukdul nan tagun makudang di nomnom na mu nan tagun hay punnomnom na ya nalaing yaden deman ot an adi.

¹³ Hanan tagun humigan mungngunu ya adina pinhod an lumah-un te igadul nan kal-ina ya waday layon nah dola.

¹⁴ Hanan makahiggan tagun mahmahhuyop an ammunay oggan mumballin ya umat nah onob an ammunay oggan idakig on imbughul. ¹⁵ Takon mo anhan di umiduwana ya higaana.

¹⁶ Hay punnomnom di makahiggan tagu ya damanan apputonay pitun tatagun nalaing an tumugun.

¹⁷ Hanan tagun deke on makibibiyang nadah munhahannu ya paddungna nan tagun dinammuna on natagal an ahu nah dalan ot odnanay ingan diyen ahu.

^{18,19} Hanan tagun lukuwonay ibbana ne ahina kinaliy langlangkak na ya katatakut, umat nah mun-angon tagun logmonay pana.

²⁰ Deket nagbuy nitungu ya mad-op nan apuy. Athidibon matikod di aawwit hin maid day tumanumbuk an dumadag.

²¹ Hay nakaddaman tagu ya nalakan mangilappuh pun-aawwitan, umat hi bala ya apuy an padalangonay itungu.

²² Hay tatagu ya pinpinhod dan dongdonglon di tumbuk, umat nah mahong-on makan an pinpinhod an kanon.

²³ Hanan maphod an kalin punhanih adi maphod an wadah nomnom ya umat nah pintol an punhanih adadin ang-ang.

^{24,25} Tibon yu ot nadan tatagun kay da maphod mu kon ot gaga-ihoy nomnom da ya maphod di kalyon dat panani dah namahig an hingit da. Kinali adiyu kulugon di ngannen kalyon da. ²⁶ Mu takon di haniyan da nan gaga-ihon nomnom da ya mainila metlaing nadah gaga-ihon aton da.

²⁷ Hanan tagun mungka-ut hi bitun kaknaan di ibbanan tagu weno puligonay batuh ibbana ya loktat ta hiyay makna nah bitu weno hiyay kiknaan nan batu.

²⁸ Hanan tagun hingitanay ibbanan tagu ya adina pagagan-anu hin pa-iyona dida gapuh langkah an kalyona mipanggep ke dida.

27 Adim ipahhiya nan ninomnom mun atom hi bigat weno hi udum hi algo te uggem inilay maat ke he-ah bigat weno hi udum hi algo.

² Adim e dudugon an mangalkalih kaphod mu, lebbengnan hay udum an tataguy mangalin maphod ka.

³ Hay dam-ot di pamah-onan hi batu ya pantal ya adi miingoh dam-ot nan ligat an idat nan tagun makudang di nomnom na.

⁴ Hay bungot ya namahig an dumadag. Mu namaman katatakut di pumbanagan di annil ya amo.

⁵ Kudukdulnay kalyan di ibba nah nihallaana te hidiyey kitib-anan waday pamhod.

⁶ Hanan makulug an gayyum ya midinol takon di mahakit di pangalyanah nihallaan, mu tibom ot nan buhul mun mangipatpatiboh pamhod nan he-a.

⁷ Deket nakabhug di ohan tagu ya takon di iyyukan ya adina udot hangudon an tamtaman, mu deket nakaaggangan di tagu ya takon di mumpait nan makan ya malumiyy panamtam na.

⁸ Hanan tagun timmayan ot umadawwih nunhituwana ya umat nah hamutin tinayanany buya na.

⁹ Hay maphod an tugun di ohan gayyum ya umat nah nabanglun hamuy an umipaamlong.

¹⁰ Adim iwalong nadan gagayyum mu ya gagayyum amam. Te udum hi algo ya mahapul muy baddang da ya diday nadadawon bumaddang ke he-a mu nan tulang mun wadah nidawwin boble.

¹¹ Imbabalek, mundongol kah tugun kut lumaing ka ya manomnoman kat umamlongak ya deket waday mangibaag ke ha-on hi nanugun kun he-a ya damanan humangok dida.

¹² Hanan nanomnoman an tagu ya tibona ken waday adi maphod an maat ya umadawwi, mu nan tagun makudang di nomnom na ya bay-ananan maat ne hinolholtap nay numbalinan diyen naat.

† *Tibon yuy 2 Pedro 2:22.*

¹³ Deket waday umutang ke he-a ya waday inawit nah uggena impakainnilan tagun mangitakdog ke hiya ya mahapul an waday alam ke hiyah nabalol hi pangid-onam nah utang nan tagun uggem inilat waday innunan mumbayad ke he-a.

¹⁴ Deket itkuk mu nah biggabiggatnay apngam hi gayyum mu ya hay pun-awat nan diye ya kay idut.

¹⁵ Hanan inayan an babain natutut ya umat nah lomlom an umipahiga. ¹⁶ Maid di innun an mangipatikod ke hiya te umat nah dibdib an adi mabalin an padin-ongon ya umat bo nah lanan adinadaman e gom-gomon hi takle.

¹⁷ Hay natupun otak ya damanan haiton athidi nah tagun makudang di inilanan damanan lumaing hin baddangan di tagun nanomnoman.

¹⁸ Hay tagun mangipaptok nah kaiw an bumungah makan ya waday kanonah bungana. Athidi bo nah muttatyun deket pakaippaptok na nan kon muttatyun hiya ya mipadayaw.

¹⁹ Hay punnomnom di ohan tagu ya hidiyey mangipainilah pangi-ena umat nah malin-ong an danum an damanan pangidiggalan hi anga.

²⁰ Maid di poppog nay maten tagu, athidi bon maid di poppog nay omnawan di tagu.

²¹ Hay balituk ya gumok ya mamahma ten ayugon nah apuy, mu hay pangien di tagu ya mipainila ten waday mangipadayaw kediyen tagu te maang-ang hin mumpahhiya weno adi.

²² Hanan tagun makudang di nomnom na ya takon di punhoplat ta inggana dandanin mate ya adinadaman e mumbaliw, adi umat hi pagen deket binayu ya maappil di boga nah dugi.

²³ Pakaippaptok mu nadan aggayam mu ²⁴ te hay udum an kinadangyan ya adi munnananong umat nah pun-ap-apuwan di tagun waday kapoppogana.

²⁵ Gaatom nan dagamit ipakan muh aggayam mu. Ya deket nap-u moy dagami ya holok moy em kompayon ta dammunay punhoodam nah mitun-ud an iliyak mu ²⁶ ta dakol di ipakan muh aggayam mu. Deket athituy atom ya dakol di dutdut di kalnerom an kapyao hi bulwati. Ya mabalin an umigatang ka damdama nadah gulding mut pangatang muh lutan id-um muh lutam.

²⁷ Ya adi kayu makudangan hi gatas an maala yu nadah uggeyu inggatang an gulding.

28 Hanan gaga-ihon tagu ya bumtik takon di maid di mamdug ke hiya, mu nan maphod an tagu ya adi tumakut, umat nah layon an maid di takutana.

² Deket gaga-iho nadan bimmoble ya mahanhanot di mun-ap-apun dida, mu deket nalaing ya nanomnoman di mun-ap-apun dida ya munnanong an maphod di boble da.

³ Hanan nawotwot an tagun mangipaligligat hi ibaban nawotwot ya paddungna nan nal-ot an udan an dadagonay intanom.

⁴ Hanan tagun ngohayonay olden ya hidiyey kitibanan pakatbalonay gaga-ihon tatagu, mu nan tagun un-unudonay olden ya hidiyey kitibanan adi makiun-nud ke dida.

⁵ Adi maawatan di gaga-ihon tataguy maandong an pangat, mu nada ken mundayaw ke APU DIOS ya maawatan da.

⁶ Kudkudukdul nay nawotwot ta mu ta limpiyuy pangat mu nan eta kadangyan an nakuluk.

⁷ Hanan nanomnoman an imbabale ya mangun-unud hi olden, mu nan imbabalen maki-kieh maid di hilbinan tagu ya ibabainay aammod na.

⁸ Hanan tagun kumadangyan gapuh ongngal an por-sienton di ipautang na ya loktat ta umey kinadangyan nah tagun hummok nadah nawotwot.

⁹ Hanan tagun adina un-unudon di tugun Apu Dios ya adi hangudon Apu Dios an donglon di dasal na te umipaboh-ol ke hiya.

¹⁰ Hanan tagun lalitona nan limpiyun tagut atonay gaga-iho ya loktat ta hiyay nadadag, mu nan limpiyun tagu ya waday gun-udona.

¹¹ Hay punnomnom di kadangyan hi adol na ya hiyay nakannomnoman. Mu nan tagun nawotwot an nanomnoman ya impakainnilanay pangien diyen tagu.

¹² Deket maphod an tataguy mangapput an mun-apu ya mun-an-anlay tatagu. Mu deket nan gaga-ihon tataguy mun-ap-apu ya e mungkitalu nadan tatagu.

¹³ Hanan tagun italutalu nay bahul na ya maid di pumbanagan am-in di atona, mu nan tagun ipainilany bahul nat muntutuyu ya homkon Apu Dios.

¹⁴ Deket hi APU DIOS di un-unudom ya mabendisyonan ka, mu nan tagun impainghanan mangat hi gaga-iho ya ahi madadag.

¹⁵ Mahmok di nungkawotwot ten gaga-ihon taguy mun-ap-apu, te umat nah layon an katatakut an mun-olmom ya umat nah bear an mangalin kumalat.

¹⁶ Hanan ap-apun punholholtaponay tataguna ya makudang di pun-awat na, mu nan limpiyun ap-apu ya mabayag di pun-ap-apuwana.

¹⁷ Hanan pimmaten tagu ya mabulubulun di nomnom na inggana mate gapu nadah bahul na mu adiyu homkon.

¹⁸ Deket limpiyuy at-attom ya malinggop ka, mu deket bokon limpiyuy at-attom ya loktat ta madadag ka.

¹⁹ Hanan mahlun mungngunu ta waday kitaguwana ya dakol di pangal-anah kanona, mu nan tagun palpal-iwwanan adi e mungngunu ya mawotwot ta inggana.

²⁰ Hanan midinol an tagu ya mun-am-amlong hi nitaguwana. Mu nan tagun pinhod nan gagalang kumadangyan ya makastigu.

²¹ Adi maphod an adi limpiyuy aton an mangipanuh kasu, mu hay udum an tatagu ya gagaid dan mangiat hi gaga-iho takon di ittay di mibayad ke dida.

²² Hanadan naagum an tatagu ya pinhod dan abun kumadangan. Mu uggeda inilan loktat ta mumbalin dah nawotwot.

²³ Deket kalyam nan tagu nah nihallan inat na ya ahi ongal di pumasalamatanan he-ah udum hi algo mu nan em kahintobtoallon yaden adi makulug.

²⁴ Hanan tagun akawanay ammod na ya kananay ugge nihallay inat na, mu mibilang an gaga-ihon umat nah pimmate.

²⁵ Hanan tagun naagum an pinhod nan bagiyon amin di nganneh diye ya humlun hi punhahallaan, mu nan tagun idinol nan APU DIOS di mahapul na ya mabendisyonan ta pumhod di biyag na.

²⁶ Hanan tagun mundinol ya abuh wadah nomnom na ya ugge nanomnoman, mu nan tagun idngol nah kalin di nanomnoman ya maid di ikagu na.

²⁷ Hanan tagun inilanan hummok hi nawotwot ya adi makudangan hi mahapul na. Mu nan tagun maid anhan di homok na nadah maligatan ya maidutan.

²⁸ Deket mun-ap-apuy gaga-ihon tagu ya mitalu nadan tatagu, mu deket napoppog di pun-ap-apuwana ya dumakol day maphod an tatagu.

29 Hanan tagun pun-ilodlod na ot ya abu hin pun-tugun ya loktat ta madadag ya adi mo mabalin an baddangan.

² Deket maphod di pangat nan ap-apun mun-ap-apuh ohan boble ya mun-am-amlong nadan tataguna, mu deket gaga-iho nan ap-apu ya mahmok nadan tatagu.

³ Hanan imbabalen gamgamanay kanomnomana ya ongal di pun-amlongan di ammod nan hiya. Mu deket maki-kie nadah binabain ipabayad day adol da ya maumay kinadangyana.

⁴ Deket paptokan nan ap-apuy maandong an pangat ya pumhod nan boblen pun-ap-apuwana, mu deket gamgamanay pihhun mibayad ke hiyah pangatanah gaga-iho ya dadagona ot ya abu nan boble.

⁵ Hanan tagun kahintobtoallonay ibbanan tagu ya hiya pey mangapyah kadadagana.

⁶ Hanan gaga-ihon tagu ya nan pumbahulanay mandag ke hiya, mu nan maphod an tagu ya mun-am-amlong ya mungkanta gapuh amlong na.

⁷ Hanan maphod an tagu ya ikagu nay kalebbengan nadan nawotwot, mu nan gaga-ihon tagu ya adina ikagu dida.

⁸ Hanadan tatagun maid di pangibilang dah ibbadan tagu ya guluwon day boble, mu nadan nanomnoman an tatagu ya aton day luminggopan di boble.

⁹ Deket waday nunhallaan di nanomnoman an tagu ya nan tagun makudang di nomnom na ya maid di pumbalanan di punhummanganan da te pamgan ot ya

abun nan tagun makudang di nomnom nay ngala, bungot ya mumpadngol.

¹⁰ Hanan tagun pumate ya ibobboh-ol na ya ihik nan patayon nadan limpiyun tatagu, mu nan maphod an tagu ya adina aton di athidi te ipaptok na dida.

¹¹ Hanan tagun makudang di nomnom na ya ipati-bonay boh-ol na, mu nan nanomnoman an tagu ya naanus ya ippol nay boh-ol na.

¹² Deket pakakuluggon nan ap-apuy kumpulmin idatdatong dan hiya, takon di adi makulug ya loktat ta munlangkak am-in nadan opisyal na.

¹³ Hay nun-ingngohan nan mahmok an tagu ya nan mangipaligligat ke hiya ya hi APU DIOS di nangidat ke didah mata dan panibo da.

¹⁴ Deket itakdog nan ap-apuy kalebbengan nadan nawotwot ya mabaybayag di pun-ap-apuwana.

¹⁵ Deket tugunon ya disiplinaon di ammod di imbabale da ya manomnoman da. Te nan imbabalen adi madisiplinaan ta atonay pinhod nan aton ya ahina ibabain di ammod na.

¹⁶ Deket mun-ap-apuy gaga-ihon tatagu ya mamamay kinagaga-ihon nadan bimmoble. Mu ahi tibon nadan maphod an tataguy kapoppogan di pun-ap-apuwan da.

¹⁷ Deket disiplinaom di imbabalem ya luminggop ka ya umamlong ka.

¹⁸ Hanadan tatagun adi mangun-unud hi kalin Apu Dios ya aton day kumpulmin pinhod dan aton, mu nan tagun makangngun-unud ke Apu Dios ya ongal di bendisyona.

¹⁹ Hanan muttatyun naligat an mangun-unud ya adi gumlay kalih panugunan ke hiya ta hidiye nan mahapul an disiplinaon. Te deket adim disiplinaon ya takon di maawatanay kalyom ya adina un-unudon.

²⁰ Kudkudukdul nan tagun makudang di nomnom na te waday namnaman matuttuduwan an mangat hi maphod mu nan tagun adi munnomnom on kimmali.

²¹ Deket iabulut nan ohan tagun aton nan muttatyunay kumpulmin pinhod na mipalpuh kaunga na ya loktat ta nan muttatyunay umidat hi hakit di nomnom nah udidina.

²² Hanan tagun hi ittay on bimmoh-ol ya dakol di pumbahulana te wadan waday pakihannuwana weno pakiawwitanan hiyay gumapu.

²³ Hay pumphahiyaan di taguy mangibabah nitaguwana, mu nan mumpakumbaban tagu ya hiyay malispitu.

²⁴ Hanan tagun baddanganay mangako ya idattanay adol nah kabulubulunana te deket muntistigut iuh-una ya makastigu dan duwa. Ya deke bot nomnomonan munlangkak ya kastiguwon Apu Dios.

²⁵ Deket tumattakut kah tatagu ya kay ka naknah bitu. Mu deket hi Apu Dios di pundinolam ya malinggop kan maid di maat ke he-ah ad-adi.

²⁶ Am-in di tatagu ya gamgaman dan mih-up nah ap-
aput mumpabaddang da, mu hi APU DIOS ya abuy
mamaddang nadah ma-ma-idan ya nadah maandong
di pangat da.

²⁷ Hanadan maphod an tatagu ya hihingngitan da
nadan gaga-iho. Athidi bo nadah gaga-ihon hihingngi-
tan da nadan maphod an tatagu.

30 Datuwey kinalin Agur an imbabalen Jakeh: "Apu
an Dios, u-umyungak an abu. Maid di namna-
mak gapuh athitun ma-ma-at hi nitaguwak. ² Hay pun-
nomnom kuh adol ku ya hi am-in an katagutagu ya ha-
oy di ma-ma-idan di inilana. Ya hay punnomnom kuh
adol ku ya kayak bokon tagu te makudang di pun-
awat ku. ³ Adiyak nalaing ya uggeyak nanomnoman.
Ya deke bot mipanggep ke he-a Apu Dios an
makakkaphod an abu ya adik maawatan di pangi-em."

⁴ Hi Apu Dios ya abuy dimma-ul tuh lutan nalpuh
kabunyan ya hiya ya abuy timmalakdang hidi. Hiya ya
abuy nangdon hi dibdib ya hiyay ukod hi pangi-
paeyana. Hiyay ukod hi baybay an paddungnay ing-
guku nah bulwatina. Ya hiya ya abuy nunlukud hi pum-
boblaysan di tatagu tuh luta. Deket waday udum hi ini-
la yun nangat ke datuwe ya kalyon yu hin dahdih diye
ya kalyon yuy ngadan di imbabalena.

⁵ Hi Apu Dios ya makulug am-in di kinalina. Hiya ya
paddungnay happiyon nadan mihikug ke hiya. ⁶ Adim
udman nadan kalina te iathidim ke ya boh-olan daka
ya kitib-anan munlangkak ka.

⁷ "APU DIOS, adim anhan ibahho datuwen duwan
ibagak ta ahiyak mate: ⁸ Hay mamangulu ya adim an-
han iabulut an munlangkakak. Ya hay mikadwa ya
adim anhan iabulut an eyak mawotwot weno ku-
madangyan. Mu idat muy umustun kanok ya nadan
udum an mahapul kuh kabigabigat. ⁹ Te indanit kim-
madangyanak ya adiyak mo mundinol ke he-a ya
kanak moy adi daka mahapul an Dios ku. Mu deke bot
mawotwotak ya kal-ina ya mangakowak ta ibabain da-
ka."

¹⁰ Dakayun tatagu, adiyu e kanalkalyon nah kon mut-
tatyuy langkak mipanggep nah muttatyuna te idutan
daka nah muttatyu ta holholtapom di inat mu.

¹¹ Wada day tatagun adida lispituwon di ammod dan
idutan da dida ya adida mumpasalamat ke dida. ¹² Wa-
da da boy tatagun hay punnomnom dah adol da ya
makaphod da mu hay kakulugana ya gaga-iho da.

¹³ Ya wada day tatagun namahig an mumpahhiya dan
hay punnomnom dah ibba dan tagu ya nakababban
maid di bilbilang da. ¹⁴ Wada da boy udum an tatagun
pangal-an da nadan nawotwot ya mahmok an tatagu
ya adida ikagu hin nganney maat ke dida.

¹⁵ Hanan matok ya duway punhuphup nah dala. Mi-
alig datuwen imbabalenan ad-addi mahingla an kanan
day "Idatanak pay! Aga, idatanak pay." Wada boy opat
an uggeda inilan mapnek an maid di kanan on abu

mo! ¹⁶ Datuwe ya nan lubuk an ad-addi mapnu, nan
babain maid di imbabalena, nan mamagan lutan ma-
hapul nay udan ya nan gimmanab an apuy an adi ma-
balin an mad-op ta taganay gohob hi mabalin an gob-
hona.

¹⁷ Hanan tagun ngohayona weno ibaag nay ammod
na ya lebbengnan matet kanon di hamutiy matana ya
kanon nan hamutin mangan hi adol di natey adol na.

¹⁸ Wada da boy tulu, ay adi, opat gayam an umi-
pamodwong ya naligat kun maawatan: ¹⁹ Hanan tul-
dun tumanayyapan hi nakaittag-eh kabunyan, nan
ulog an mumbulluwan nah ongal an batu, nan
bangan mundalan hi baybay ya nan pumpohhodan
di lalaki ya babai.

²⁰ Nomnomon yu ke boy pangat nan babain waday
inayana yaden makilalaki. Deket nun-amo ten nagib-
bun nakihuyop hi udum an lalaki on kananay "Maid
man anhan di inat kuh gaga-iho!"

²¹ Waday tulu, ay adi, opat gayam an himpappangen
ma-ma-at tuh luta: ²² Hanan himbut an mumbalin an
patul, nan tagun maid di nomnom nan wadan am-in
nadan pinhod nan kanon, ²³ nan babain humihhingit
an abu, mu indani ya nalihin, ya nan babain mut-
tatyun loktat ya hiyay nihannot nah babain kon mut-
tatyun hiya.

²⁴ Wada da damdamay opat an matagu tuh tap-on di
lutan i-itay da mu nakala-ing da: ²⁵ Hay mamangulu ya
nadan gutul. Dida ya adida nakal-ot yaden tagan day
amung hi makan nah inugawan ta idulin dat usalon da
nah tiempon di ahi kotolan an maid di maalah makan.
²⁶ Hay mikadwa ya nadan i-itay an aggayam an mum-
baleh batu. Adida nakal-ot mu inila dan e mumbale
nadah dohak di babatu. ²⁷ Hanada ke bon dudun ya
maid di ap-apu da muden mun-uunnud dan tumayyap
mipuan hi saad dan umat hi tindalu. ²⁸ Hana ke
damdaman banbanaggo ya mabalin an mapidit, mu-
den mahamak mu didah balen di patul.

²⁹ Wada day tulu, ay adi, opat gayam an klasen mata-
gun kay da hiyyahiyyan mundaldallan: ³⁰ Hay maman-
gulu ya nan layon. Hiyay kalkal-otan ya maid di taku-
tana. ³¹ Hanadan udum an kay hiyyahiyyan mang-
mangnge ya nan kawitan an manuk, nan lakin gulding
ya hanan patul an mangipanguluh tindaluna.

³² Deket numbalin kan kay hiyyahiyya weno num-
planu kah gaga-ihon atom ya makudang di nomnom
mu. Adim nomnomon an naka-importante ka ya adim
aton nan implanum an gaga-iho. Haniyam ot di
angam hi taklem gapuh bain mu.

³³ Makulug peman an deket batilon di gatas ya mum-
balin an butter. Makulug bon deket duntukom di
olong di tagu ya dumala. Ya makulug bon deket im-
pabungot muy ohan tagu ya nunna-ud an mun-awwit
kayu.

31 Datuwey kinalin Lemuel hi intugun inanan hiya:
²“Imbabalek, he-a ya nawada ka te gapuh dasal
 kun Apu Dios. Donglom datuwen itugun kun he-a:
³Adika makibabai te hidiyen pangi-ey humlun hi
 kadadagan di papatul.

⁴Donglom an imbabalek, hanan ap-apu ya maphod
 ot hin adi makanginum ta adi deke on ena pun-am-
 aminulan nadan mainum an bumutong. ⁵Te deket im-
 minum da ya kal-iwan da mo nadan olden ta adida mo
 hangudon nadan nawotwot. ⁶Hana ken bumutong an
 mainum ya inumon nadan dandaniy kateda ya nadan
 namahig di kabulubulunan da. ⁷Man-uket uminum da
 ya kal-ina ot ya kal-iwan da dadiye.

^{8,9}Mahapul an maandong di atom an mangipanuh
 kasun nan nidiklamun makakkahmok ya ma-ma-idan
 an tagu. Ya itakdog mu nimpey kalebbengan nadan
 maid di kabaelan dan mangitakdog hi adol da.”

¹⁰Naligat an hamakon di lalakiy babain maphod di
 ine-ena ta iinena. Mu deket waday hamakona ta iinena
 ya nabalbalol mu nadan nakaballo an odon. ¹¹Hidiyen
 lalaki ya ongal di dinol nan ipaptok diyen inayanay
 nunhituwan da. Ya gapun hiya ya makabbaddangan
 nan lalakit adida makudangan hi mahapul da.

¹²Hidiyen babai ya maphod ta nangamung di atonan
 adina e dadagon di inayana.

¹³Hiya ya mahlun mun-abol ya mangugut. ¹⁴Ya mi-
 alig hiya nah ongal an bapor an mahlun mangianamut
 hi pananud nah pamilyana takon di nidawwi pangal-
 ana. ¹⁵Bumabbangun bo nah biggatnat idadaanay
 kanon di pamilyana ya ituddunay aton nadan mut-
 tatyuna. ¹⁶Pakannomnomonay balol nan lutan pinhod

nan gatangon on ahina ginatang. Usalona boy pihhu
 nat tanomanah diyen lutan ginatang na.

¹⁷Hiya ya nal-ot ya mahlun mungngunu. ¹⁸Ya takon
 di nahilong ya taganay ngunu ya waday hilbin am-in di
 nun-atuwana. ¹⁹Hiya boy mamudun ya mangabol ya
 mangugut hi bulwati na.

²⁰Ya adi naimut an umidat nadah tatagun ma-ma-
 idan.

²¹Maid di kaguhana takon di umaliy ahi kotolan te
 waday maatung an ibulwatin di pamilyana. ²²Hiya boy
 mangapyah iap-ap nah kamana ya maphod di ang-
 ang di bulwatina.

²³Lispituwon nadan ibba dan bimmoble nan inayana
 te hiyay oha nadah mangipangpangulu ke didan bim-
 moble.

²⁴Manganapyah diyen babaih bulwati ya balikit ta
 igatang na.

²⁵Hiya ya makilog ya lispituwon di tatagu ya adi
 madanagan mipanggep hi nitaguwan dah udum hi al-
 go te waday dinol na. ²⁶Nanomnoman an mungkalka-
 lli ya midinol di kalyona. ²⁷Hiya ya mahlu ya pakaip-
 paptok nay mahapul di pamilyana.

²⁸Pakallispituwon di iimbabalena ya totobalon
 damdaman nan inayana. ²⁹Kanan nan inayanay “Dakol
 di binabain maphod di ine-ena, mu he-ay kapkapho-
 dan.”

³⁰Hay kinamaddikit ya humaul ya adi munnananong.
 Mu nan babain mundayaw ke Apu Dios ya hiyay
 lebbengnan midayaw ya malispitu.

³¹Hay athidin babai ya lebbengnan lispituwon di
 tatagu ya midatan hi ginun-ud na gapuh maphod an
 inat na.

Ecclesiastes

Hay mipanggep ketuwen liblu an Ecclesiastes

Hay nangitudok nin ketuwen liblu ya hi Solomon. Ketuwen liblu ya nanomnomonay humang tuwe: "Kon waday hilbin di biyag hituh luta?" Athituy nainnilaana, "Maid di hilbin di biyag hituh luta hin maid hi Apu Dios hi biyag taku."

Ipainilan nan nangitudok ketuwen liblu nadan mipanidwan ma-ma-at hituh tap-on di luta. Pinhod nan nangitudok ketuwen liblu inilaon nadan mamidbid an hay biyag di ohan tagu tuh luta ya makulug an maid di hilbina hin adina ibilang hi Apu Dios hi biyag na. Kinali, importanten abun dayawon takuh Apu Dios hi biyag taku ya mundinol takun hiya. Hanan tagun mangat ketuwe ya bendisyonan Apu Dios di biyag na tuh luta.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay biyag ya paddungnay maid di hilbina te hi udum hi algo ya mate taku ya maid di etaku alan hi nganneh diyen nun-aatuwan taku tuh luta. (chapters 1-2)
2. Mu hi Apu Dios ya waday planunan ditakun matagu tuh lutan kiphodan taku ya kidayawana. (chapters 3-10)
3. Hi udum hi algo ya mapoppog di biyag taku tuh luta, kinali mahapul an midayaw hi Apu Dios hi biyag taku. (chapters 11-12)

Am-in ya maid di hilbina

1 Datuwey kinalin nan mittulun imbabalen David an patul handi ad Israel. Hituwen mittulu ya num-bobled Jerusalem:

² Am-in di nganneh diye ya maid di hilbina. Te nganney kibalinan dan am-in?

³ Nganney gun-udon di tagun ngumunungunu?

⁴ Hay tagu ya mahanhanot an mungkitungoy udum ya mungkakatey udum. Mu munnananong ta nanga-mung am-in di ma-ma-at hituh luta. ⁵ Umat nah algon timmimil on nalin-ob on galagala bon nibangngad nah nalpuwana. ⁶ Ya nan dibdib ya numpaeh south on numpae boh north. Athidit nangamung an mumbinbi-nangngad. ⁷ Hanada ke damdaman wa-el ya wang-wang ya umayuy danum da nah baybay, mu kapyanan adi mapnut mahawwal. Ne nibangngad bo nadan danum hanadah wa-el ya wangwang an nalpuwan da.

⁸ Mangipainglen abuy nitaguwan. Hay mata ya inga ya adida umingleh tibotibon da ya donglodonglon da.

⁹ Hiyah diye metlaing an maid di hinnatkon te nadan ma-ma-at ya naat da tuwali handi. Am-in di nganne tuh luta ya maid di hilbina. ¹⁰ Kal-ina ya waday mangalin kananay "Deya on ad uwani ya abun maat." Mu adi te naat tuwali handih ugge taku ni-an nitungo.

¹¹ Man-uke pay ta athidi ya adi hangudon di tatagun

nomnomon nadan naat handi. Ya athidi bo nadah ahi mitungon adida damdama hangudon an nomnomon nadan ma-ma-at ad uwani.

Maid di hilbina takon di nanomnoman di tagu.

¹² Ha-oy an mittulu ya patul ad Israel an miha-ad ad Jerusalem, ¹³ inat kuy kabaalak an mun-awat am-in hi ngannen ma-ma-at tuh luta ya naka-awwatak mon nakalligat di nitaguwan an indat Apu Dios hi tagu.

¹⁴ Am-in di nganne tuh luta ya maid di hilbinan kay pudupudugon di dibdib.

¹⁵ Hanadan nabakuy tuwali ya adinadaman andongon. Ya adinadaman pakibilang nadan maid.

¹⁶ Kanak hi adol kuy "Dakdakol di inadal ku ya dak-dakol di inilak ya hiniktamak ke datuwe mu handidan udum an nun-ap-apuh tud Jerusalem." ¹⁷ Inat ku bon am-in di mabalin ku ot inilaok di nunhinnatkonan di kinalaing ya hay kinakudang di nomnom. Mu takon di athidi ya maid di hilbinan kay pudupudugon di dibdib.

¹⁸ Deket mungkaudman di kinalaing ya mungka-mam-a bon u-umyung ta. Ya deket mungkaudman di inila ya mungkaudman boy hakit di nomnom.

Maid di hilbina hin abunay adol an ipapaptok

2 Kanak boh nomnom kuy "Aga ot ta nadan mungkaphod an pun-amlongan di adol di ek

hamahamakon!" Mu innilak an maid di hilbin dadiye.
² Kay ta ot mun-ango ten hay tataway ag-aggan. Te kon waday idat nah kiphodan hin abunay pun-amlongan di e hamahamakon? ³ Indani ya ninomnom kun eyak manginum ta paamongok di adol ku. Man-uke ya pinhod kun hiktaman di pun-amlongan an hapuhapulon di tatagu hantuh antikken kitaguwan tuh luta. Muden hituwen at-attok ya athidiy aton di makudang di nomnom na yaden hay hapuhapulok ya hay kinalaing.

⁴ Gapu boh panamak kuh pun-amlongak ya nan-gapuyaak hi babale ya numpuntanomak hi grapes.
⁵ Ya dakol di klasen bungbunga-an ya papalawer di impatanom ku ot mawaday lalagunta. ⁶ Ya numpakapuyaak hi lolobong ot palukok ta pananum ku ke dadiyen nitanom. ⁷ Dakol boy ginatang kun himbut. Deket nun-imbabale da on numbalin bo nadan imbabale dan himbut ku. Ha-oy boy kadakkolan hi kalnero ya gulding hi am-in hanadah numpatul ad Jerusalem.
⁸ Ya nun-ialin di aap-apuh udum an boble ke ha-on di balituk, silber ya nungkanginan batu. Ingkanantaanak hi linalaki ya binabain nalaing an mungkanta ya dakol di inayak. Am-in datuwe ya umidat hi ongal an pun-amlongak.

⁹ Ha-oy ya abuy nundingngol ya ha-oy boy kala-laingan hi am-in hanadah numbobled Jerusalem. ¹⁰ Am-in di pinhod ku ya alak ya am-in di umipaamong ke ha-on ya atok. Am-in bo udot nadan at-attok ya pun-amlongak. Hidiyey ginun-ud kun am-in hanadah nun-aatuwak. ¹¹ Muden indanit nomnomnomok am-in dadiyen naligat an ngunun inainat ku ya maid di hilbinan kay pudupudugon di dibdib. Hay kakulugana ya am-in di nganneh diye ya maid di hilbina.

¹² Kanak boh nomnom kuy "Kon waday uggek inat an ahi aton nan mihannot ke ha-on an mumpatul?" Indani ya ninomnom ku hin nganneh hilbin di kinalaing ya kinakudang di nomnom. ¹³ Ketuwe ya innilak an kudukdul anhan tut-uwai laing mu hay kinakudang di nomnom, umat hi pat-al an kudukdul mu hay tapol.
¹⁴ Hay nanomnoman an tagu ya mialig hi duwan maphod an mata. Ya hay tagun makudang di nomnom na ya kay wadah tapol. Muden takon nin di nanomnoman taku weno makudang di nomnom taku ya nun-ingngo metlaing di pumbalanan taku te mate takun am-in.

¹⁵ Kanak boh nomnom kuy "Om, man-u te nanomnomanak, mu mapoppog metlaing di nitaguwak. Hidiyen maat ke ha-on ya maat damdama nadah makudang di nomnom na. Ne nganneh hilbinan nanomnomanak? Maid." ¹⁶ Athidi nimpem takon di nanomnoman di ohan tagu weno makudang di nomnom na ya numpaddung dan mate dat makal-iwan da.

¹⁷ Kinali kahingngitak di biyag te maid di hilbin di am-in an ma-ma-at tuh luta. Om, hidiye ot ya abuy

humlun hi punhakitan di nomnom te maid nimpey hilbin di am-in an kay pudupudugon di dibdib. ¹⁸ Mahakit boy nomnom ku te inilak an hi udum hi algo ya hinnatkon di mangalan am-in nah limmuk an nun-aatuwak. ¹⁹ Ya kon nganneh panginilaak hin nadan tatagun mamoltan ya maphod di pangat da weno adi? Nunna-ud an takon di nanomnoman da weno maku-dang di nomnom da ya boltanon da metlaing am-in di limmuk an nun-aatuwak an inamung ku gapuh maphod an pangiusal kuh nomnom ku. Ayyoka dadiyen nun-aatuwak, maid di hilbina. ²⁰ Kinali mahakit di nomnom ku gapu ke dadiyen nun-aatuwak.

²¹ Nungngunungunuy ohan tagun inusal nay inadal na ya laing na ot mawaday limmuna yaden itayana udot nah tagun ugge nun-atu. Nganne mo anhan di hilbin diye? ²² Nganneh hilbin am-in di nun-aatuwan hituh tap-on di luta? Maid! ²³ Mahakit di adol nah mapat-al ya u-umyung ta gapuh namahig ya naligat an ngunu. Takon nah hilong ya adi umaliy hinuyop te dakol di kabulubulunan. Mu maid nimpey hilbin am-in dadiye.

²⁴ Hay tuwali maphod an aton di ohan tagu ya mang-an, manginum ya pun-anlaanay ngununa. Muden datuwen pun-an-anlaan ya nalpun Apu Dios. ²⁵ Te kon gulat nat maid hi Apu Dios ya maid di kanon ya maid di pun-an-anlaan. ²⁶ Indatan Apu Dios nadan mangipaamong ke hiya hi anla ya laing, mu nan naliwat an tagu ya taganah amung hi limmuna, mu loktat ya midat nah mangipaamong ke Apu Dios! Muden maid metlaing di hilbin di am-in an kay pudupudugon di dibdib.

Am-in ya waday tiempona

3 Waday tiempon di am-in. Takon nadan nganneh diyen aton tuh tap-on di luta ya waday tiempona.
² Waday tiempon kitungawan ya waday tiempon katayan. Waday tiempon puntanoman ya waday tiempon pumbagutan te hin nalipuy intanom. ³ Waday tiempon pumate ya waday tiempon mangipaphod. Waday tiempon pama-iyen hi ingkapyaya ya waday tiempon pangapyaan. ⁴ Waday tiempon kumgaan ya waday tiempon tumatawaan. Waday tiempon u-umyungan ya waday tiempon panpanayyawan. ⁵ Waday tiempon pangiwahitan hi babatu ya waday tiempon pangamungan. Waday tiempon pun-apngaan ya waday tiempon adi. ⁶ Waday tiempon panamakan ya waday tiempon puntalakan. Waday tiempon pangidulinan ya waday tiempon pangiwalongan. ⁷ Waday tiempon pumbik-iyen ya waday tiempon punlokoban. Waday tiempon umop-opyaan ya waday tiempon kumaliyan. ⁸ Waday tiempon pumpohhodan ya waday tiempon punhingitan. Waday tiempon di gubat ya waday tiempon di linggop. Athidi nimpem waday tiempon di am-in.

⁹ Nganney gun-udon taku nadah naligat an ngunu taku? ¹⁰ Ha-oy ya nonomnomok hin nganney pinhod Apu Dios an pumbalanan tun nitaguwan takun indat na. ¹¹ Hi Apu Dios ya impaannung nan am-in di ninomnom nan maat nah ustun tiempona. Inha-ad na boh nomnom di taguy ongal an naminhod dan mun-awat am-in hanadah at-attonat nangamung, † mu adi maawatan di taguy pumbalanan nadan inat na ya nadan ahina aton. ¹² Kinali hay kanak peh maphod an aton di tagu ya mun-an-anla da ya aton day maphod ad uwanin katagu da. ¹³ Ya hay ot ya abu aton am-in di tatagu ya mangan ya manginum ya pun-an-anlaan day ngunu da, te dadiyey regalon Apu Dios ke dida. ¹⁴ Am-in di inat Apu Dios ya munnanong, adi mabalin an mabaliwan. Man-uket inat nan am-in dadiye ya ta dayawon taku hiya.

¹⁵ Hay kakulugana ya am-in di ma-ma-at weno nadan ahi maat ya naat tuwali handi te hi Apu Dios ya ipanidwanan am-in di naat.

Ammunah Apu Dios an nanginilah ahi maat hi udum hi algo

¹⁶ Hay oha boh tinibok an ma-ma-at am-in hi kabobboble tuh luta ya adi maandong ya adi limpiyuy pangipanuhan di tataguh kasu. Ya nadan mangapyah olden ya gaga-ihoy aton da.

¹⁷ Kanak hi nomnom kuy “Waday gintud Apu Dios hi punhumalyaanah tatagu mipuun hi inat da hin gaga-ihoy weno maphod.”

¹⁸ Tinibok bon man-uket iabulut Apu Dios di tatagun mangmangat hi punliwatan ya ta pamatnanan didat ipatibo nan didan bokon da kudukdul mu hay ag-gayam. ¹⁹ Hay tagu ya nun-ingngo dah aggayam an yahyahan day dibdib ya nun-ingngo da bon mate da. Kinali maid di ingkudkudukdulan di tagu mu hay ag-gayam. Ne nganney hilbinan hiya ya tagu? Adi maawatan. ²⁰ Am-in di matagu ya ohay di pangayan da an hidiye ya luta te lutay nakapyaan da. Kinali mate da ke ya mibangngad dah luta. ²¹ Dahdiy nanginila an ad tap-oy pangayan di linnawan di tagu ya nah dallom di lutay pangayan di linnawan di aggayam?

²² Kinali hay kanak pe ya kudukdulnay mun-an-anlay tagu nah ngununa. Hidiyey gapunah nawadaana tuh luta. Te dahdiy nanginila hin ahi bo mamahuwan di tagu ten nate ta mun-an-anla boh biyag na?

4 Matibok bon am-in hi kabobboble tuh tap-on di luta ya wada day tatagun mipaligligat. Mungkokkogga da, mu maid kattog di mangalubyag ke dida. Ya hanada ke bo udot an mangipaligligat ke

† Am-in di tagu ya pakappinhod dan mitagut nangamung. Ya hidiyen pamhod ya inha-ad Apu Dios hi nomnom am-in di tagu. Hay ya abu aton dat umannung hidiyen pinhod dan maat ya mahapul an inilaon da hiya an wadat nangamung. (Tibon yuy Juan 17:3 ya 1 Juan 4:6-8 ya Exodus 3:14.)

dida ya ongal di kabaelan da. ² Kanak hi nomnom kuy “Kudukdul na bo nadan nate mu nadan matagu. ³ Mu kudkudukdul pay nadan ugge nitungo te uggeda tini-bo ya uggeda hiniktaman hantudan himpappangen ligat an ma-ma-at tuh luta.”

⁴ Indani ya tinibok bon man-uket ihik di tagun kumadangan ya gapuh amo nah ibbanan tagu. Mu takon hidiye ya maid di hilbinan kay pudupudugon di dibdib. ⁵ Hanadan tatagun makudang di nomnom na ya mate dah inagang da te pakudukdulon dan uuppiton di takle dan adida pinhod an mungngunu.

⁶ Kudukdulnay adi halman an mungngunu basta wada ot ya abu nadan mahapul ya malinggop ta, mu nan e ilapulaput an mungngunu te maid metlaing di kanan on abu mo. Kay pudupudugon di dibdib.

⁷ Wada boy ohan tinibok hi biyag an maid di hilbina. ⁸ Hituwe ya mipanggep hi ohan tagu an maid di imbalena ya tulang na, yaden tagataganay ngunungunu ta kumaddakaddangan. Adina ni-mo nomnomon an maid di hilbinan ena ilapulaput an ngumunungunun adi ni-mo mun-iyatu takon di hingkatang ta mun-an-anla te maid metlaing di pangipaboltananah kinadangan. Nganney hilbin diye? Mahmok ot ya abuh diyen tagu.

⁹ Kudukdul di duwa mu hay oha, te ong-ongal di maala dah nun-atuwan da. ¹⁰ Kudukdul boy duwa te deket nihubag nan oha ya wada ni-moy mamangun ke hiya. Naligat di eta maoh-ohha te maid di mamaddang ke dita. ¹¹ Deke bot kottokottol ya makaktol tan mahuyop ten maid di pakiattung. ¹² Deke bot oha ta ya kainnapput tah pakilabanan mu deket waday ibba ya mumbaddang tan mundipendal hi adol, umat nah kanan dan “Naligat an mahipdut di tulun talin nalubid mu hay oha.”

¹³ Kudukdul nan ungan nanomnomon takon di nawotwot mu nan naam-aman patul an adi dumngol hi mitugun ke hiya. ¹⁴ Ya takon di bokon holag di patul, hidiyen unga weno takon di balud weno nawotwot ya damanan mumpatul. ¹⁵ Ya waday oha on ihik nan bumaddang hi athidin unga. Pinhod da pay an baddangan an mumpatul. ¹⁶ Mu man-u nin hi lappuna te dakol di mangun-unud ke hiya, muden indanit nala-uy kaatnan toon ya maid di mundayaw ke hiya te iwalong da. Maid metlaing di hilbinan kay pudupudugon di dibdib.

5 Deket humgop tah balen Apu Dios ya mundongol ta ya abu. Adi iummat nah makudang di nomnom nan logmonan mun-appit ke Apu Dios te liwat hidiye.

² Mahapul bon pakannomnomon on ahi kinaliy nganneh diye ke Apu Dios. Man-uke ya wadah Apu Dios hi kabunyan, mu ditaku ya dehtu takuh luta. Kinali adi dakol di kalyon. ³ Deket dakol di nomnomon an aton ya gaga-ihoy in-inopon. Hanan tagun nahal-

man an pamganay kalikali ya kitib-anan makudang di nomnom na.

⁴ Deket waday insapatan di tagu ke Apu Dios ya mhapul an adina baybayaggon an mangipaannung kediye. Ya adi iummat nah tagun makudang di nomnom nan adina paannungon di insapatanan aton te adi pinhod Apu Dios di athidi. ⁵ Kudukdulnay adita munsapatah nganneh diye mu nan eta munsapata on ugge impaannung. ⁶ Tibon bot adi nalgom di kalyon di toko an humlun hi pumbahulan on imme ta nah mangipangpanguluh pundayawan nah Templo on kanan di "Nihalla gayam hidiyen kinalik" weno "Bokon gayam athidiy pinhod kun kalyon." Man-uke ya damanan dadagon Apu Dios am-in di ingngunuwan, kinali tibon ta maid di e kalyon hi mangipaboh-ol ke hiya. ⁷ Maid di hilbin di namahig an punnomnom yaden nalnalgom di ngunuwon. Kudukdulnay lispituwon hi Apu Dios ya mangun-unud tan hiya.

⁸ Adi kayu mamodwong ten waday tibon yuh nawotwot an paligligaton nan tagun waday kabaelana ya adi midat di kalebbengana te bokon limpiyuy ma-ma-at. Man-uke ya waday oha nadah opisyal takon di nababa weno natag-e ya bokon limpiyuy pangat da. ⁹ Kaspangarigan, hay patul ya pangal-ana ot ya abu nadan bimoble.

¹⁰ Hanan tagun ongal di naminhod nah pihhu ya kulangonat nangamung di limmuna. Kon hay kinadangan di umidat hi ustun pun-amlongan? Bokon!

¹¹ Deket mungkaudman di limmu ya mungkaudman boy tatagun umalin bumaddang an manguman diye. Ya nganney gun-udon nan tagun nun-aatu? Kinali maid di hilbin di kinadangyana te abunay ang-ang-angona nan limmunan mungkauma.

¹² Hanan tagun pun-aatuwanay kitaguwana ya malinggop ya makahhuyop nah hilong takon di ittay weno mahawwahawwal di itanud na. Mu nan kadangan ya adi pakahuyop hi punnomnom na ya danag nah kinadangyana.

¹³ Tinibok boy ohan umipabulun tuh luta, munamung di ohan taguh ikadangyana, mu loktat ya hidiyey humlun hi kadadagana. ¹⁴ Weno talakonan am-in dadiye gapuh ad-adin maat ta maid moy ahina ipaboltan hi imbabalena. ¹⁵ Hay tagun abunay kumadangananay ipapaptok na ya ahi maten ma-maidan di nitaguwana umat handih nawadaana tuh lutan paddungnay numbolad an maid di in-ali nah nganneh diye.

¹⁶ Wada boy ohan adi maphod. Nawaday tagu tuh luta ya ahi bo metlaing tumayan an maid di itabinah nganneh diye. Nganney hilbin di nun-atuatuwana? Kay na ingngunungunuwan di dibdib. ¹⁷ Handih katagguna ya maid di kapohpohod nan mabulubulun, madidismaya ya bumobboh-ol.

¹⁸ Kinali hay maphod tuwalin aton ketuwen antikken biyag an indat Apu Dios tuh tap-on di luta ya mangan, manginum ya mun-an-anla tan mungngunngunu takon di ngannen ngunu. ¹⁹ Hin kananat he-an tagu ya indatan dakan Apu Dios hi kinadangan ya umamlong kan dadiye. Ya maphod di mumpasalamat ta ya maanla tan mungngunu te hidiyey ustun gun-udon an indat Apu Dios. ²⁰ Hay athidin tagu ya adi u-umyung an munnomnom hanadah nala-un tiempo te indatan Apu Dios hi pun-amlongana.

Adi pundinolan di kinadangan

6 Wada boy ohan makangngad-adin kabulubulun am-in di tatagu tuh luta. ² Man-u nin te idat Apu Dios am-in di pinhod di tagu, umat hi pihhu, payo weno bale ya nganneh diyen kinadangan ya dayaw, muden uggena indat ke hiyay kabaelanan mun-an-anla. Ya loktat ya alan di udum an tatagu dadiyen am-in. Ne nganne, maid di hilbin dadiye ya makangngad-adiy athidi!

³ Takon nin di hinggatut di imbabalen di ohan tagu ya andukkey biyag na, mu maid di amlong na ya adi mipaptok hi katayana ya kudukdul nin di nate handih nitungowana. ⁴ Te hin kananat athidi ya ume nah tapol an boblen di nate yaden ugge nin pay kattog nanganan ⁵ ya uggena tinibo weno uggena inilan waday algo. Mu kudukdul pay ke hiya te makaiyatuwan hidi mu nan e andukkey biyag an maid di ananla. ⁶ Te takon hin waday tagun mumbiyag hi duwan libun toon, mu maid di an-anlanah biyag na ya maid metlaing di hilbin di nitaguwana te hiya metlaing an mate umat hi udum an tatagu. Ne nganney hilbin di nitaguwan di tagu?

⁷ Am-in di tagu ya ilapulaput dan mungngunu ta waday pananud dah adol da, mu maid metlaing di kanan on abu mo. ⁸ Takon di nakannomnoman di ohan tagu ya nganney ingkudukdul na nah tagun makudang di nomnom na? Ya takon di ipatibon nan nawotwot an tagun nalaing ya nanomnoman ya kon waday gunudona? ⁹ Kudukdulnay pun-amlongan di ngannen wadan dita mu nan e omnawan di nganneh diyen adi kabaelan an alan. Maid di hilbinan kay pudupudugon di dibdib.

¹⁰ Am-in di nganneh diye ya niplanu tuwali handi. Hi Apu Dios di nangiplanuh pumbalanan di tagu. Kinali, maid di hilbinah pakihannuwan ke hiya mipanggep kediye. ¹¹ Deket tagan di taguy kali ya mumbalin an maid di ustuh kipaeyana. Kinali kudukdulnay ikononong di pungkali.

¹² Dahdiy nanginila hin nganney kiphodan di tagu nah antikke ya maid di hilbinan nitaguwana tuh luta? Hay nitaguwan di tagu tuh luta ya kay mungkala-un a-

o ya abu. Dahdiy tagun kabaelasan kalyon di ahi maat hi udum hi algo ten nate mo?

7 Kudukdul di dayaw mu nan kanginaan an bang-banglu ya kudukdul di kate mu hay kitungowan. ² Kudukdulna boy nah kawad-an di natey e pakiam-amungan mu nan eta makihkihhamul nadah waday an-anla. Te hay kate ya ipanomnom nan am-in di tagu ya mate. ³ Ya kudukdulnay u-umyung ta mu nan eta tumatatatawa te hay u-umyungan di taguy bumad-dang hi pumhodan di pangi-ena. ⁴ Hay nanomnoman an tagu ya waday tiempon u-umyungan mu nan makudang di nomnom na ya tumatatatawat nangamung. ⁵ Kudukdulnay ihong-ak ditah nanomnoman an tagu mu nan e dita daydayawon hi tagun makudang di nomnom na. ⁶ Maid di hilbin di tataw-an di makudang di nomnom na umat hi pagit an maid di hilbinah pangitunguwan te abu nay mumbubuti.

⁷ Hay nanomnoman an tagu ya mumbalin an makudang di nomnom na hin lukuwonay ibba nan tagut alanay limmuna. Ya deket abuluton nan tagun mabayadan ta atonay bokon limpiyu ya hidiyey kadadagan di punnomnom na. ⁸ Kudukdulnay gibbuwon di inlappun ngunu mu nan eta bo kahinlappuh oha. Ya kudukdulnay naanus ta mu nan eta muntagen pinhod di ditay maunud. ⁹ Adita kabinnoh-ol on inid-on kediye te athidiy ine-en di tagun makudang di nomnom na.

¹⁰ Maid di hilbina hin kanan di "Kudukdul di biyag handi mu ad uwani." Te maid di nanginila hin makulug hidiye weno adi.

¹¹ Hay laing ya kay metlaing kinadangyan, hay kakulugana ya kudukdul pay di kinalaing. ¹² Mabalina maalan di tagun am-in di pinhod na gapuh laing na ya pihhuna. Mu hay importanten inilaon ya usalon key nomnom ya laing ya mihwang tah nganneh diye.

¹³ Nomnomon yu ken am-in nadan inat Apu Dios. Dahdiy kabaelasan mangandong nadah nabakuy an lintuna? ¹⁴ Mun-an-anla taku ten maphod am-in di mama-at, mu deket nadatngan di ligat ya mahapul an nomnomon takun nalpu damdaman Apu Dios hidiye. Hidiyey kitib-anan ugge inilan di tagu hin nganneh ahi maat hi udum hi algo.

¹⁵ Ketuwen maid di hilbinan nitaguwak ya nonomok an tipet gagalana mate nadan maphod an tatagu yaden nada ken gaga-iho ya andukkey biyag da?

¹⁶ Halipatan yuh tuwe, hay tagun ilaputanan ipatibon kay hanan makaphod, mu bokon kaya ya haulonay adol na. ¹⁷ Kon pinhod yun agagan di katayan yu? Aga, pun-iat yuy gaga-iho weno aton yuy umat hi aton di makudang di nomnom na.

¹⁸ Kudukdulnay ikonokong di aton. Te nan tagun mangun-unud ke Apu Dios ya maphod pe tuwaliy pumbalanan am-in di atona. ¹⁹ Hay nalaing an tagu ya

ong-ongal di kabaelasan mu hay himpulun aap-apu nah boble. ²⁰ Maid di ohan tagu tuh lutan maphod ta nangamung di atonan maid di kihallaana.

²¹ Adim e hangudon an e mundongdongngol hi kalkalyon di tatagu te kal-ina ya donglom di mutatyum an manaltalangan he-a. ²² Te takon di he-a ya inilam an oggan mu damdama padngolan di ibbam an tagu.

²³ Ha-oy ya pinatnaak an mangiusal hi kinalaing kun mun-awat am-in ke danaen kinalik. Mu kon ot waday popog di kabaalak. ²⁴ Nganne nin anhan hidiyen laing? Naligat an abun maawatan di laing. Kon waday tagun kabaelasan mun-awat kediye? ²⁵ Intotool kuy nomnom ta maawatak di mipanggep hi laing ya ta inilaok hin nganneh gapunan wadan am-in di nganneh diye. Mu hay ininnilak ya ad-adiy pumbalanan di gaga-ihon aton ya e naala on inat di nganneh diyen adi pakannomnomon. ²⁶ Nainnilaak bon hay pamhod nan babain pabayad nay adol na ya himpappange mu hay kate, te hay athidin babai ya mialig nah bitun kaknaan. Ya nan taklenen iawal na ya kay bangkiling an odnan daka. Mu adina kabaelasan an odnan nan lalakin umipaamlong ke Apu Dios. Hanan naliwat an lalakiy nalakan kon-ona.

^{27,28} Ad uwani ya athitu moy immalih nomnom ku mipuun nah ittay on ittay an inadal ku: hi hinlibun linalaki ya wada ni-moy oha nin an pundinolak, mu nada keh binabai ya takon di oha ya maid. ²⁹ Hituwe boy naadal ku: Hi Apu Dios ya lintunay tatagun maphod muden waday oha on pinhod nan un-unudon di wadah nomnom na takon di gaga-iho.

8 Mapmaphod ot hin nalaing di tagu ta maawatana ya inilaonan am-in di mipanggep hi nganneh diye. Hay laing ya paimihonay tagu ta adina kikiyungon. ² Un-unudon yuy imandal nan patul te hidiyey insapata yuh hinangngab Apu Dios. ³ Adim nomnomon an e adi aton di ngunum takon di adim pinhod hidiyen ngunu. Ya adim idlopan nadan mumplanun mangat hi gaga-iho. Te kastiguwon di patul di adi mangun-unud ke hiya. ⁴ Am-in di aton di patul ya atona mipuun hi kalebbengana, ta hidiye nan maid di damanan kumahing ke hiya.

⁵ Hanadan mangun-unud ke Apu Dios ya adida makastigu. Hanan nalaing an tagu ya inilanay atona ya inilanay tiempon pangatanah niptok. ^{6,7} Om, waday niptok an tiempo ya niptok an pangat hi am-in an maat. Mu maid di oha ke ditakun tataguy nanginilah mipanggep hi ahi maat ya maid bo udot di ohan mangipainilan ditaku. Hidiyey gapunan mabulubulun taku. ⁸ Maid boy ohan tagun mangiadih katayana te nunna-ud an maten am-in di tagu. Hay kate ya umat hi dibdib an maid di ohan tagun kabaelasan mangipatikod. Ya hay kate ya kay gubat an adi mabalina an etaku ibtikan. Ta hidiye nan, maid di namnaman

nadan gaga-ihon tatagun mundinol hi kinalaing dan mangihwang hi adol da nah tiempon di katayan da.

⁹Ito-ol kuy nomnonomnom mipanggep nadah ma-ma-at hi kabobboble tuh luta, man-uke ya ongal di kabaelan di udum an tatagu yaden hay udum ya maid di kabaelan dat lohanan da kattog di pangat nadan ongal di kabaelana. ¹⁰Tinibok boy gaga-ihon tatagun nidaydayaw an nilubuk. Naligat an maawatan te dida bo udot nadan umeumeh simbaan yaden madayaw da bo udot nah boblen nangatan dah gaga-iho.

¹¹Man-uket aton di tataguy gaga-iho ya adi midihan di pangastiguwan Apu Dios ke dida, kinali pangali da on malinggop da, takon di at-atton day gaga-iho.

¹²Takon di mamindakol an aton nan taguy gaga-iho ya nanongnan makattagu, muden kudkudukdul di biyag nadan makangngun-unud ke Apu Dios. ¹³Hanadan gaga-ihon tatagu ya adi mabayag di pumbiyagan dah maphod, umat da nah a-o nah mungkahilong an gagalana mama-id. Man-uke ya adida un-unudon hi Apu Dios.

¹⁴Wada boy ma-ma-at tuh lutan adik maawatan. Hinuddum on nadan maphod an tatagu ot ya abuy mipaholholtap ya hinuddum bo on nadan gaga-ihon tataguy kiatan di maphod. Umipabulun di athitu ten nomnonomnom. ¹⁵Kinali hay ot pun-an-anlaan di at-atton. Kudukdul di mangmangngan ya mangmanginum ya mun-an-anla. Hituwe ni-moy mabalin an aton di taguh pangal-alubyag nah adol na tuh naligat an nitaguwan an indat Apu Dios hi tatagu tuh luta. ¹⁶Ya pinhod kun abun maawatan di mipanggep hi ma-ma-at tuh luta ya hay ininnilak ya maid di poppog di at-atton di tataguh kabigabigat, takon nah hilong. ¹⁷Yaden adi metlaing maawatan am-in di at-atton Apu Dios, takon di nganney aton. Hanan kalaingan an tagu ya uggena kaya inilan am-in, takon di kananay inilana.

9 Intottool kuy nomnonomnom mipanggep ke datuwe: Indani ya immalih nomnom kun takon di hi Apu Dios di nangiabulut hi at-atton nadan maphod an nanomnoman ya nalaing an tatagu ya maid di nanginila hin idat Apu Dios di ginun-ud dad uwanin katagu da. ²Nun-ingngoy ahi pumbalanan di tatagu, maphod weno gaga-iho, nadan mangulug ke Apu Dios ya nadan adi, nadan mun-appit ya nadan adi. Hanan maphod an tagu ya adi kudukdul mu nan gaga-iho ya nan tagun munsapata ya adi kudukdul mu nan adi munsapata. ³Te am-in di tagu ya mate. Hituwey adadin ma-ma-at hituh tap-on di luta. Kinali adi papap-tokan di tatagun mangat hi maphod ta hanada ot ya abun pinpinhod day aton da, takon di gaga-iho te mate da metlaing. ⁴Mu nadan matagu ya waday namana da. Athidi bo nah matagun ahu an kudukdul mu nan naten layon.

⁵Makulug hituwe! Hanadan matagu ya inila dan ahida mate, mu nadan nate ya maid di inila da. Maid di

gun-udon da ya ahida makal-iwan. ⁶Hanadan inat da handih matagu da, umat hi paminhod, hingit ya amo ya paddungnay nakikaten dida. Oha bo ya maid moy biyang da hi nganneh diyen ma-ma-at tuh tap-on di luta.

⁷Kinali hay tobalon Apu Dios ya paptokan ot ya abun mangat hi pun-amlongan tuh antikken nitaguwan tuh luta, umat hi mangan ya uminum hi mainum an grapes. ⁸Ya mumbulwati tah maphod ya mun-usal tah bangbanglu.

⁹Mun-an-anla kan makiaddum nah babain inayam an pininhod mu ketuwen nitaguwan an indat Apu Dios ke he-a. Om, mun-an-anla kan mumbibiyag te hidiye ya abuy gun-udom tuh naligat an nitaguwan.

¹⁰Takon di nganneh diyen ngunuwon ya iphod an mangingunu. Te maid moy ngunu, planu, adal ya laing nah boblen di naten pangayan.

¹¹Hay oha bon tinibok ya bokon nan kalkal-otan di mangapput ta nangamung hi binnuttikan. Ya bokon nadan katultulidan di mangapput ta nangamung hi gubat. Hanada bon nanomnoman ya wada damdaman diday nawotwot umat nadah adi nalaing. Ya bokon nadan kala-laingan ta nangamung di kumadangan. Ya bokon nadan nun-adal di mangalat nangamung hi natag-en saad te hay malas ya swerte ya umalin am-in hi tagu hi ngannen tiempo ya lugar.

¹²Maid di ohan tagun nanginilah umaliyan di malas na, umat hi dolog an maknah tabukul ya umat hi hamutin maknah lingon. Te hingkakattang on waday naat hi ad-adi.

¹³Wada boy ohan tinibok an hidiyey kitib-ana hin nganney punnomnom di tatagu mipanggep hi kinalaing. ¹⁴Athitu: Wada on ohan boblen o-ohay numboble an ginubat di ohan patul an ongal di kabaelana. Linikkub na nan boble ot mundadaan an manadag nah alad ta hogpona. ¹⁵Kediyen boble ya wada on tagun nalaing an inilanay atonan mangihwang kediyen boble. Mu hidiyen tagu ya nawotwot, kinali maid ni-moy ohan nunnomnom ke hiya. Nganney hilbin di laing diyen tagu? ¹⁶Ha-oy ke pe ya kanak di kudukdul di kinalaing mu hay inlot, muden hay problema ya takon di nalaing di ohan tagu mu nawotwot ya maid di manangud an mangngol hi kalyona.

¹⁷Mu kudukdulnay donglon di kalyon di nanomnoman an tagu mu hay tukuk di ap-apun nadan makudang di nomnom na. ¹⁸Hay kinalaing ya ongal di ibaddang na mu nan dakol an almas an usalon hi gubat. Mu hay ohan gaga-ihon tagu ya kabaelanan pa-iyon di dakol an maphod.

10 Hay bangbanglu ya paagubon di naten lihing. Umat boh ittay an kihallaan an pa-iyonay kinalaing. ²Hay nalaing an tagu ya maphod di atona, mu nan tagun makudang di nomnom na ya gaga-ihoy atona. ³Hanake bon tagun makudang di nomnom na

ya makainnila nah pundaldallanay kinakudang di nomnom na ya hiya pay anhan di mangipainilah kinakudang di nomnom na. ⁴ Deket bimmobboh-ol di ap-apum ke he-a ya adika mungkaan hi ngunum. Pamgam hi op-opya hin waday ad-adih naat ot loktat kaya ya maalubyag di boh-ol na.

⁵ Wada boy gaga-ihon tinibok mipanggep hi papatul ya aap-apu tuh luta, ⁶ hanan tagun makudang di nomnom nay idatan dah natag-en saad yaden adida idatan nadan nanomnoman an kakadangyan hi lebbengnan kidayawan da. ⁷ Wada boy ohan tinibok an himbut an nuntakkeh kabayu yaden mundaldallan nan imbalen di patul an kon himbut ke hiya.

⁸ Deket mangapya kah bitu ya tibom te kal-ina ya hey mag-ah di. Ya deke bot mamokwal kah tuping ya tibom te kal-ina ya waday ulog an mangalat hi taklem.

⁹ Hanan mumpahok hi batu ya hay batu nin di munliput ke hiya. Ya nan manikhal ya nan wahe nin di munliput hi hukina. ¹⁰ Deket maid di tadom di wahe yaden adi haiton ya mahapul an umoolot tan manikhal ta loktat ya namahig di inatu yaden ittay di dinikhal. Kudukdulnay haiton ni-an tuwali nan wahe. Usalon di laing ta bumaddang hi maphod an pumbalanan di aton.

¹¹ Maid di hilbinan e uppe ayumon di ulog hin kinalat daka. ¹² Hay kalyon di nanomnoman an taguy mangipadayaw ke hiya, mu nan tagun makudang di nomnom na ya hay kalyonay manadag ke hiya. ¹³ Deket inlappun nan makudang di nomnom nan mangalkalih nganneh diye ya loktat ta angoy numbanagan di kalkalyona. ¹⁴ Hanan makudang di nomnom na ya kay na inilan am-in di maat hi udum hi algo ya dadiye bo udot di kanalyona. Mu kon dahdi udot di nanginilah ahi maat hi udum hi algo?

¹⁵ Hanan makudang di nomnom na ya nalakan mabulun ya pakaliggatonay ittay an ngunu.

¹⁶ Mahmok nadan bimmoble hin ungay patul da ya mangmangngan ya mangmangnum nadan aap-apu da takon di biggatna. ¹⁷ Mu maan-anla nadan bimmoble hin nanomnoman di patul da takon nadan aap-apu dan hay ngunu day papaptokan dan bokon hay hamul ya inum di atoaton da.

¹⁸ Hanan tagun makahiggan mangiphod hi atop di balena ya loktat ta muntudu nan bale nat madunut.

¹⁹ Hay hamul ya inum ya umidat hi an-anla ya deket waday pihhu ya alan am-in di pinhod.

²⁰ Adi oggan pihulon di patul ya nadan kakadangyan, takon di hi nomnom mu ya abu weno takon di hi kuwartum di nangalyam te indani ya e idatdatong di hamutiy kinalim.

11 Maphod di makangiddat ta, te ahi metlaing mibangngad hi udum hi algo nadan indat ta.

² Maphod boy adi iohhay idatan te ugge inilah udum hi algo hin mahapul di ongal an baddang.

³ Deket mahdol di kulabut ya himmilong ya nunnaud an umudan. Ya deket nalngoy kaiw ta natu-i ya munnanong an miathidi nah natu-iyana. ⁴ Deket ih-ihod di taguy ngununah maphod an tiempo ya loktat ta maid di nginununa.

⁵ Adi maawatan di pangi-en Apu Dios, umat hi dibdib an ugge inilay kalpuwana ya pangayana. Athidi bon ugge inila hin nganneh innunat e mapkol di taguh putun inana. ⁶ Itanom yuy ngannen mabalin an itanom yu ta kumpulmiy tumagu te ugge inilay tumol ke dadiye. Kal-ina ot ya maphod am-in di ingunu yu.

⁷ Mapmaphod an matmattagu tat ganggason ni-an di mapat-al. ⁸ Andukke man weno antikkey pumbiyagan di tagu ya maphod di mun-am-amlong tah nitaguwan. Mu mahapul an nomnomon an ahi umaliy dakol an algon napnuh ligat an mialig nah tapol. Maid metlaing di hilbin am-in di ahi maat.

⁹ Dakayun kakat-agu, ganggason yuy kaunga yu. Aton yun am-in di pinhod yun aton. Mu mahapul an nomnomon yun ahi dakayu humalyaon ke Apu Dios hi am-in hanadah aton yu. ¹⁰ Kinali tibon yu ta maid di eyu aton hi humlun hi kabulunan yu ya maid di aton yun umidat hi hakit di nomnom yu. Mahapul an nomnomon yun hay kinaunga ya inlot ya gagala ya mapopog.

12 Adiyu bo kal-iwan di nunlutun dakayu gapu te hay an-anlay papohdanan yu. Dayawon yuh Apu Dios ad uwanin kaunga yu te ahi madatngan di gaga-ihon tiempon naligat di biyag ta kanan yuy "Maid di an-anlah biyag ku." ² Deket hantuh maka-am-ama kayu an kay mo adi humiyoy bulan ya algoh pangangang yu ya kay mungkululabut di nganneh diye ta ahiyu uppe nomnomon an mundayaw ke Apu Dios ya nakalladaw mo. ³ Kediye bo ya nakakapuy kayu mon maid di olot di takle yu. Gumayonggong di lulug yu, oohay bob-a yu ya adi pakatiboy mata yu. ⁴ Ahi kayu mungkalulok ta adiyu mo donglon nadan nganneh diyen munggango nah dola, takon di gangon di mumbayu. Ya adi kayu pakahuyop, ta hidiye nan mabangun kayun nah pungkalian di hamuti, mu takon di athidi ya adi kayu pakadngol hi kali da. ⁵ Umagol kayu mon ume nadah waday natag-e te katatakut an ekayu mundaldallanan hidi. Adi kayu mo pakae ya adi kayu mo pakaiat nadah pinhod yun aton ya takon di buuk yu ya mumbalin an uban am-in. Tuwe mon madatngan di kapoppogan di biyag yu ta mie moy adol yu nah kiha-adanat inggana. Kediye ya ahida u-umyungan di e mangilubuk ke dakayu.

⁶ Om, mahapul an nomnomon di taguy nunlutun hiya ta ahi mapoppog di biyag na. ⁷ Kediye ya mibangngad di adol nah lutan nalpuwana ya mibangngad nan linnawana ke Apu Dios an nalpuwana.

⁸ Athituy kanan nan mittulun nuntuttudu ke datuwe: "Am-in ya maid di hilbina."

⁹ Athidiy kanana, mu gapu te nanomnoman ya itanuttudunan am-in di inilana tatagu. Inadaadal na dadiyen makalkalin tugun ot patnaana ya hiya peman an makulug. ¹⁰ Hidiyen mittulu ya bokon ya abu nalaing, mu makaphod boy panuttuduna.

¹¹ Hay kalyon di nanomnoman an tagu ya umat nah patanong an usalon di mumpattol an mangipaduttuk nadah ipattol na. Ya danaen maphod an tugun ya munnanong an umat nah patak an naka-innoknah

nipatakana. Nalpu danaen am-in ke Apu Dios an mi-alig an mumpattol ke ditakun am-in. ¹² Muden hituwey kalyok an imbabalek: Dakol di liblun kitudokan di tugun, ya hin kananat mitudok am-in di tugun ya umingle ka metlaing hin kanam di bidbidom am-in.

¹³ Hay umanhan ke datuwen am-in an nituttudu ya hay pundayaw ke Apu Dios ya hay pangun-unudan hi tuguna te hituwey nipuunan nadan lebbengnan aton am-in di tagu. ¹⁴ Hi Apu Dios di huwes taku hi am-in hanadah aton taku, maphod weno ad-adi, takon nadan ugge nainilan inat taku.

Song of Songs

Hay mipanggep ketuwen liblu an Nan Kantan Solomon

Hituwen liblu ya mipanggep hi pamhod, pun-in-innilaan ya kalahinan. Ipatibonay kaphod ya an-anlan di lalaki ya babain numpohhodan. Hanadan nakalkali ketuwen liblu ya nan kat-agun lalakin waday pinhod nah babai ya nan kat-agun babain pininhod na, nadan gayyum nan kat-agun babai ya nadan gayyum nan kat-agun lalaki. Hituwen ab-abig ya mipanggep hi numpohhodan nan lalaki ya babai ya matibo nah nunhumhummanganan datuwen tatagu. Hay immanhan ya hay humangan nan kat-agun lalaki ya nan kat-agun babai.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nun-in-innilaan nan kat-agun lalaki ya nan kat-agun babai. (1:1—3:5)
2. Hay kasal datuwen lalaki ya babai. (3:6—5:1)
3. Hay nahamad an numpohhodan dan himbale. (5:2—8:14)

1 Hituwey makakkaphod an kantan intudok Solomon:

² Kimmali nan babai an kananay “He-an pakappinhod ku, pinhod kun ap-apuwaponak ke he-a. Te hinaen pangipatibom hi pamhod mu ya kudukdul mu hay panginuman hi mainum. ³ Makaphod boy hamuy di bangbanglum. Takon di abunay mangadan di ngadan mu ya umipanomnom nan makaphod an hamuy di bangbanglum. Kinali impakappinhod dakah binabai. ⁴ Gal-am, apu patul ta ieyak nah kuwartum nah bale yu.”

Hanadan kat-agun binabain gagayyum nan patul ya kanan dan hiyay “Umamlong kamin he-a. Takon di dakami ya kanan miy ‘Kudukdul di pamhod mu nah babain pakappinhod mu, mu hay panginuman hi mainum.”

Kimmali nan gayyum nan lalakin kananay “Lebbengnan pakappinhodon dakan am-in hi binabai.

⁵ Dakayun binabaid Jerusalem, takon di mangetetak an umat hi ngetet di kampun nadan holag Kedar ya maddikitak. Om, maddikitak an umat hi kaphod di ang-ang nadan kurtinah balen nan patul an hi Solomon.

⁶ Kinali adiyak totokkolon gapu te mangetetak. Manuket mangetetak ya niniptangak an nungngunungunu nah lagunta mi te bumoh-ol nadan iibak an linalaki ten adiyak mungngunu. Ta hidiye nan maid di innuk an mangipaptok hi adol ku.” Hidiyey kinalina nadah binabaid Jerusalem.

⁷ Kanan nan babai nah lalakiy “He-an pakappinhod ku, daanay em pangipattolan hanadah kalnerom ad

uwanin algo ya daanay em pangihiduman ke didah maal-algo? Kalyom ta inilak di ek panamakan ke he-a te adik pinhod an kayak makilalakin e humanawwanan hi kad-an nadan gagayyum mun mumpattol hi kalnero.”

⁸ Himmumang nan lalakin kananay “He-an kamadmaddikitan am-in hi binabai, deket uggem inilay kawad-ak hi indani ya unudom di dinalan nadan kalnerok. Ne deket dimmatong kah kawad-an nadan kalnerok ya em ipattol nadan gulding muh nih-up hi allung nadan udum an mumpattol ot mabalin an hamakonak hidi.

⁹ He-an pakappinhod ku, umat ka nah ka-ongal nan laban kabayun nikamo nadah lakin kakabayun mangiguyud hi kakalesan nan patul. ¹⁰ Makakkaphod di angam an nidaydayuwana nan hingat mu. Ya makaphod di ang-ang di bagang mun nabanggolan hi pang-o. ¹¹ Idatan dakah balituk an hingat an naalkusan hi silber an attake ta mamam-ay kinamaddikit mu.”

¹² Kimmali nan babai nah lalaki an kananay “He-an patul ku, handih mibakbakillang ka nah ubunan ya napnu nan kuwartuh hamuy di bangbangluk. ¹³ He-an pakappinhod ku, mialig ka nah ittay an luput an kihaadan di bangbanglum mira an imbanggol ku. ¹⁴ Mialig ka bo nadah nabtok an palawer an naala nah laguntad En Gedi.”

¹⁵ Kimmali nan lalaki an kananay “He-an babain pakappinhod ku, maddikit kan abu! Makaphod di ang-ang di matam, umat hi matan di paloma.”

¹⁶ Himmumang nan babai an kananay "He-an pakappinhod ku, makaphod di kalalakim! Om, makulug an makaphod di kalalakim. Ahita iabok datuwen mayam-on holok ta kibakilangan tat ¹⁷ hiduman dita tuh maybong an Sedar ya fir.

2 Ha-oy ya mialigak ya abu nah palawer nah nundotal ad Saron ya mialigak ya abu nah palawer an lily nadah nundotal an numbattanan di bibilid."

² Kimmali bo nan lalaki an kananay "He-an babain pakappinhod ku, adi athidi, te he-a ya maddikit kan abun umat ka nah makaphod an palawer. Ta deket ipaddung di udum an binabai ke he-a ya umat da nadah pagit."

³ Himmumang nan babai an kananay "He-a ke damdama ya adika umat hi udum an linalaki, mu umat ka nah kapkaphodanan kaiw nah lagunta. Pakappinhod kun munhidum hi puuna ya mangmangnganak hi makalummiin bungana. ⁴ In-eyak nah kuwartun punhamulan ot kalyom di naminhod mun ha-on.

⁵ Idatanak hi raisin ya apol ta kanok ta mibangngad di inlot ku te kimmmapuyak gapuh namahig an iliw kun he-a. ⁶ Umamlongak an in-ipping kuh kannigid an taklem ya inid-on nan kannawan an taklem ke ha-on."

⁷ "Dakayun binabaih tud Jerusalem, kanak di 'Isapata yun ha-on an un-unudon yuh tuwen tugun ku ta adiyu anhan distulbuwon di pumpohhodan mi.'" †

⁸ Intuluy nan babain kimmali an kananay "Dingngol kuy kalin nan pakappinhod kun lalaki. Deyan butikanan mangalih kad-ak an kay na paytukon di bilid. ⁹ Hidiyen pakappinhod ku ya umat nah ka-ongal nan lakin makawa an nakal-ot an bumtik. Ded dolan timmaddog an munhidhid-ip nah tawang.

¹⁰ Indani ya kimmalin ha-oy hidiyen pakappinhod ku an kananay 'Umina kan maddikit an babain pakappinhod kut maki-e kan ha-on. ¹¹ Ot nala-u moy ahi kotolan ya maid moy udan. ¹² Kahihahhabung di papalawer takon di daana ya nibangngad mo nadan hahamuti ya mungkankanta da bo. ¹³ Takon nadan paloma ya madngol am-in nah bobley kanta da. Ya mungkal-um di namangulun bungan di fig ya makabbangluy hamuy di habung di grapes. Maka, an pakappinhod kut maki-e kan ha-on."

¹⁴ Intuluy nan lalakin kimmalin kananay "He-an pakappinhod ku ya umat ka nah paloman nuntaluh dohak di batu. Daan mo anhan ta mumpatibo kan ha-on, pinhod kun ang-angon nan makaphod an angam ya pinhod kun donglon di kalim an makaphod an kalim. Kinali daan mot makihummangan kan ha-on.

¹⁵ Eta dopapon nadan mailom an ahu, man-uke ya dadagon da nadan munhabung an grapes an intanom taku nadah lagunta taku."

† Hay udum an nitukuk ya kanan day "Adi kayu ni-an makipohhodan hi linalaki ingganay manomnoman kayu."

¹⁶ Kimmali nan babai an kananay "He-an lalakin pakappinhod ku, bagiyak ke he-a ya bagi dakan ha-on. Mialig ka nah ka-ongal nan makawan nipattol hi kad-an nadan palawer an lily. ¹⁷ He-an pakappinhod ku. Umali kah kad-ak ta umat ka nah ka-ongal nan makawan mangmangngan hi holok nadah bilid. Mihaad kah kad-ak inggana pumat-al hi biggatna."

3 Indani ya kimmali bo nan babai an kananay "Deket mun-in-inopak nah hilong ya pinhod ku ot anhan an wadah di nan pakappinhod ku. Kahilohilong on anin-inopok ya maka-iliwak an abu, mu maid hidi yaden namahig di iliw kun hiya. ² Indani ya bimmangu-nak ot hinapok am-in nan boble, nadah kakalata, ya nadah kaam-amungan di tatagut ek hamakon, mu maid. ³ Hanadan guwalyah hilong an mundaldallanan ya tinibowak ke dida ot munhanhanak ke didan kanak di 'Kon waday tinibo yu nah lalakin pakappinhod ku?' ⁴ Kanan day 'Maid.' Mu indanit tinayanak dida ya hina-mak ku uppe nan pakappinhod ku. Inawal ku ya ood-nak di taklenan adik ipae inggana indatong ku nah balen ina ot humgop kami nah kuwartun nitungawak. Hinaey inin-inop ku.

⁵ Kinali dakayun binabaih tud Jerusalem kanak di 'Isapata yun ha-on an un-unudon yuh tuwen tugun ku an adiyu anhan distulbuwon di pumpohhodan mi.'" ††

Hay mikatlun kantan Solomon

⁶ Kimmali nadan binabaid Jerusalem an kanan day "Dahdi datuwen tatagun mangalin matuntun-ud da? Manikid dan kay da ahuk an nalpu nah adi maboblayan? Datuwen nungkasal ya nabangluy hamuy dan kay banglun di mira ya nadan mikamoh makan an igattang di negosyante. ⁷ Tibon yun pun-iali day ubunan Solomon an inibbaan di nan-om an katul-tulidan an tindalud Israel. ⁸ Nakala-ing dan am-in an makigubat ya inhikot dan am-in di ispada da. Nidadaan dan makigubat hi buhul dan umali nah hilong.

⁹ Numpakapyah Solomon hi ubunana nadah mut-taty na. Iattang da hiya ketuwen ubunan ten waday pangayana. Hay nakapya ketuwen ubunan ya makaphod an kaiw an nalpud Lebanon. ¹⁰ Hay tukud na ya naamoh silber ya natakapan di indogganah bali-tuk ya naap-apan hi makaphod an naabol an luput an ma-maingit. Hanadan binabaid Jerusalem di nangip-iphod an nun-alkus kediyen ubunan ot makaphod di ang-ang na.

¹¹ Dakayun binabaid Jerusalem, umali kayu ta tibon yuh Solomon an patul. Inipngot na nan impapngot inana ke hiyan pongot di patul handih algon

†† Hay udum an nitudok ya kanan day "Adi kayu ni-an makipohhodan hi linalaki ingganay manomnoman kayu."

nungkasalana. Namahig di an-anlan Solomon kediyen algo!"

4 Kimmali nan lalaki an kananay "He-an pakappinhod ku, maddikit kan abu. Makaphod nan nahukyungan an matam an umat hi matan di paloma. Ya mibmibbuyong di buuk mun umat nadah muntinikid ya mundinnayyun guldin nadah bilid ad Gilead. ² Makablay bab-am an umat hi binlan di kalneron napu-litan an nalpu nah wangwang an e inamon nan mumpattol. Wadan am-in di bab-am an maid di nakaan umat nadah kalneroh kudal an waday oha on waday impana. ³ Makaphod bo nan tokom te nan hubil mu ya umat nah maka-ingit an palawer. Ya makaphod nan mun-i-ingit an nahukyungan an tamel mun umat hi ang-ang di pomegranate. ⁴ Makakkaphod boy bagang mun nabanggolan hi pang-on umat hi kaphod nan natag-en balen David an nihablayan nadan happiyon di nakatullid an titindalu. ⁵ Ya makaphod di pagom an umat nah duwan impan di makawan mangmangan hanadah palawer an lily. ⁶ Gagalaak an ume nah bilid an kawad-an di myrrh an bangbanglu ta miha-adak hidi inggana pumat-al hi bigat. ⁷ He-an pakappinhod ku, maddikit kan abu! Om, maddikit kan abu!

⁸ Maki-ali kan ha-on an inayak ta taynan tay Lebanon. Dumayyu ta nah Bilid an Amana, nah Bilid an Senir ya nah Bilid an Hermon an kawad-an di liliyang an kiha-adan nadan layon ya leopard. ⁹ He-an pakappinhod kun inayak, impaamlongak an abu. Takon di abunay iang-ang mun ha-on ya takon nan litaak nan banggol mu ya umipaamlong ke ha-on. ¹⁰ Om, umamlongak an abu gapuh naminhod mun ha-on. Ong-ongal di pangipaamlong di pamhod mun ha-on mu hay mainum. Ya pakudukdulok di hamuy nan bangbanglum mu nadan pumpabangluh makan. ¹¹ Hay hubil mun inayak ya malumii an kay iyyukan. Kay waday gatas ya iyyukan nah da-ul di dilam. Ya nabangluy bulwatim umat nah banglun di muyung ad Lebanon.

¹² He-an inayak ya mialig ka nah lagunta ya ob-ob an nakaalladan an ha-on ya abuy makahgop hidi. Ya umat ka nah ob-ob an ha-oy ya abuy mabalin an uminum hidi. ¹³ Hanadan intanom muh laguntam ya umat da nah pomegranate an makaphod di bungana. Ya kediyen laguntam ya dakkodakkol di henna ya nard, ¹⁴ safron, kalamus ya cinnamon. Deyyah di boy dakol an nitanom an bangbanglu ya nadan pumpabangluh makan, takon di myrrh ya aloes an makaphod an bangbanglu. ¹⁵ Mialig ka nah ob-ob an mun-otbol nah laguntan ya mumpadayyu nah bilid ad Lebanon."

¹⁶ Kimmali nan babai an kananay "Dakayun dibdib hi nangappit hi north ya south, umali kayu ta idibdib yuy banglun tun laguntak ta hamuyon nan pakappinhod

kun lalaki ta kay anhan ya umalit kanona nadan kapkaphodan an bungah tu."

5 Kimmali damdama nan lalaki an kananay "He-an inayak, deh tuwak tuh laguntak an mangalaak hi bangbanglu an myrrh ya nadan pumpabangluh makan ya uminumak hi iyyukan, hay mainum an grapes ya hay gatas."

Kimmali nadan gagayyum dan kanan day "Dakayun duwan numpohhodan, mialig hi makan nan paminhod yuh hin-oh-a. Aga, mangan kayu ya uminum kayu inggana mapnek kayuh pamhod yu."

Hay mikap-at an kanta

² Kimmali nan babai an kananay "Handih nahuyopak ya nun-in-inopok an mungkugkug nan pakappinhod kuh pantok.

Kananay 'He-an pakappinhod ku, ibughul mu anhan ta humgopak te dehtun natinay buuk kuh dulnu.'

³ Mu kanak di 'Maid di innuk an mangibughul te ehem boy pumbulwatiyak. Oha bo ya adik pinhod an malugit di hukik.'

⁴ Indani ya inadang nan pakappinhod ku nan pattit di panto. Ya mungkobkobkobak te immamlongak ke hiya. ⁵ Ot bumangunak ta ibughulak nan pakappinhod ku ot itilon ku nan pattit nan panto. Hanan taklek an inid-on ku ya tininak hi bangbanglu. ⁶ Mu indanit imbughul ku ya maid mon imme. Ot namahig an u-umyungak te imme nan pakappinhod ku. Ek hinamahamak, mu adiyak pakahamak ke hiya. Intukotukod ku boy ngadana, mu maid an humumang. ⁷ Indani ya tinibowak nadah e mundaldallan an guwalya nah boble ot pumpat-uwanak ya binik-i day hukyung ku.

⁸ Dakayun binabaih tud Jerusalem, isapata yu anhan an deket tibon yu nan pakappinhod ku ya kalyon yun hiyan kimmakapuyak gapuh iliw kuh pangipatibonah pamhod nan ha-on."

⁹ Kimmali nadan kakat-agun binabain gayyum da an kanan day "He-an kapkaphodan an babai, tipet kanam di isapata min kalyon min hiyah nae? Kon kudkudukdul hiya mu hay udum an linalaki? Nganne anhan di nihinnatkonan diyen pakappinhod mu hi udum an linalaki?"

¹⁰ Himmumang nan babai an kananay "Man-uke ya hiyay kapkaphodan am-in hi linalaki ya nakal-ot ya maphod di adol na. Hin kananat ipaddung hi himpulan libun linalaki ya hiyay kapkaphodan. ¹¹ Maphod di ang-ang di uluna ya madongya ya mangetet di buuk na, umat hi ngetet di gawwang. ¹² Makaphod boy ang-ang nadan matanan umat hi kaphod di ang-ang nadan paloman umanay-ayyam nah pingngit di lobong. ¹³ Hay tamel na ya umat nah laguntan napnuh nitanom. Hay hamuy di hubil nan natinah myrrh ya umat nah nabanglun palawer an lily. ¹⁴ Makaphod di

adol nan umat nah madangin ivory an natakapan hi nangingan batu. Ya makakkaphod boy taklenen kay balituk an nahukluban hi nangingan batu. ¹⁵ Hay hukina ya makodhol an umat nah tukud an nakapyah nangingan batun nipataddog hi namahman balituk. Makaphod di kataguna umat hi kaphod nan Bilid ad Lebanon an nungkatatag-e nadan kaiw nan sedar. ¹⁶ Malumii boy hubil na. Ya am-in di atona ya umipaamlong ke ha-on. Dakayun binabain iJerusalem, kalyok ke dakayun athidih diyen lalakin pakappinhod ku."

6 Kimmali nadan binabain gayyum nan babai an kanan day "He-an maddikit an babai, daan di nangingan nan lalakin pakappinhod mu? Ibagam ke dakamiy numpaeyanat baddangan dakan e manamak ke hiya."

² Kimmali nan babai an kananay "Immali uppeh diyen lalakin pakappinhod ku hi kad-ak an mialig an laguntanan tummolan nadan makabbanglun mitanom. Umipaamlong ke hiya nadan mungkkaphod an nitanom. Ya ena al-alan nadan palawer an lily an nitanom ketuwen lagunta. ³ Bagik nan lalakin pakappinhod ku ya bagiyak ke hiya."

Hay mikaliman kantan Solomon

⁴ Kimmali nan lalaki an kananay "He-an babain pakappinhod ku, maddikit kan abu, umat nadah bobled Jerusalem ya Tirsah. ⁵ Deket itottokol mun ha-on ya huminnatkon di panggibok ku. Kinali daan mot hinnatkon di pangiang-angam. Hana ke bon mibmib-buyong an buuk mu ya umat nadah gugulding an mundinnayyu nah bilid ad Gilead. ⁶ Hanada ke bon bab-am ya nipniphod ya numpopottok ya makablan umat hi binlan di ka-amon kalnero. Wadan am-in di bab-am an maid di nakaan umat nadah kalneroh kudal an waday oha on waday impana. ⁷ Hana ke bon tamel mun nahukyungan ya mun-i-iingit ya umat hi ingit di pomegrenate. ⁸ Takon hin kananat nan patul an nan-om di inayana, nawaluy binabain ibilang nan inayan ya dakol di kakat-agun binabain pakaibbilang nan gagayyum na, mu he-an umat nah paloma ya maid di miingngoh kinamaddikit mu. ⁹ Pakappinhod dakan inam an kay ka oh-ohhan babain imbabalena. Man-uke ya maid di umat ke he-a ya umipaamlong kan hiya. Deket tinibo dakah kakat-agun binabai ya kanan day 'Man-u udot ke hiya te nagahat!' Takon di iinayan di patul ya nadan mibilang an inayana ya pakatbalon daka. ¹⁰ Kanan day 'Dahdih tuwen mapmaphodan an babai? Maddikit ya kay munhiyon umat nah algo ya bulan. Ya makaphod di ang-ang nan umat nadah tindalun mangitag-eh bandela.'"

¹¹ Intuluy nan lalakin kimmali an kananay "Dimmayuwak an nalpuwak nadah makaiw an almond ta ek tibon nadan mammol an nitanom ya ek tibon hin

munhabung nadan grapes ya nadan kaiw an pomegrenate. ¹² Gapuh ongal an pamhod kun he-a ya pinghanadi ya hay panggibok ku ya umatak nah imbalen di patul an nunlugaan hi kalesana."

¹³ Kimmali nadan kakat-agun binabai an kanan day "He-an maddikit an babain iSulam, mibangngad kah tu ta tibon dakan manayo."

Himmumang nan babain kananay "Tipet pinhod yun ang-angonak an babain iSullam an migawwan manayo?"

7 Kimmali nan lalaki an kananay "He-an inap-apun di patul, maddikit kan abu! Daydayuna nan sandal hi hukim an makaphod di ang-ang na. Makaphod di ulpum umat hi nakapyan nabalol an odon.

² Mapmaphod boy ang-ang di adol mu. Ya nalokongan di puhog mun umat nah ittay an basun pun-inuman hi nakamkamom mainum. Ya umat bo nah nipu-ul an bogay putum. ³ Maphod boy ang-ang di pagom an umat da nah duwan impan di makawa. ⁴ Hay bagang mu ya umat nah natag-en balen nakapyah ivory. Ya hay matam ya munlinnang an umat nah lobong nah pal-dang nan Hoob an Bat Rabbim ad Hesbon. Nakattungul boy olong mun umat nah bilid ad Lebanon an inhangga nad Damascus an ongal an boble. ⁵ Maphod boy ang-ang di ulum an umat nah natag-en Bilid an Carmel. Ya makadongya ya mangetet nan andukken buuk mu. Takon di papatul ya pakappinhod day umat nah buuk mun nakulkulut.

⁶ He-an pakappinhod ku, maddikit kan abu. Umi-paamlong ke ha-on di kinamaddikit mu. ⁷ Natag-e ka ya makaphod di adol mu. Ya makaphod di pagom an umat nah i-itay an bungan di niyug. ⁸ Kanak di pinhod kun kayaton hidiye ta umalaak ke dadiyen bungana. Ihih kun abun odnan dadiyen bungana, umat hi pangdon ku nah nabungul an grapes. Hay hamuy di yahyam ya nabanglun umat hi hamuy di apol. ⁹ Hay amlong kuh pangawalam ke ha-on ya umat hi amlong kuh panginumak nah kapkaphodan an mainum."

Kimmali nan babai an kananay "Om, pinhod kun awalon daka ya mialig hidiyen pangawalak ke he-ah paminhod ku nah mainum. ¹⁰ He-an pakappinhod ku, ha-oy di pinhod mu ya bagiyak tuwalin he-at inggana.

¹¹ Maka, maki-ali kan ha-on ta tumayan tat eta mun-iyah hidi nadah kawad-an di papalawer. ¹² Ne hi biggatna ke ya eta tibon nadan grapes ya bungbunga-an ten himmahhabung da. Ta isapatak hidiy naminhod kun he-a. ¹³ Ya ta hamhamuyyon tay banglun nan nitanom an mandrake. Ya ta aton ta ya kitib-an di numpohhodan tat idat kun he-ay nunhihinnatkon an bungbunga-an an impu-ul kuh di. In-ong-ong ku dadiye ke he-an pakappinhod ku.

8 Kon gulat nat mabalin an ibilang dakan tulang kun impainuman ina ya adi ot malalaoy pangipatib-an tah pumppohhodan ta, ta damanan awalon daka

nah pundammuwan tat maid di mangalin kababain hidiyen atok. ² Ya gulat na ot ya ikuyug dakah balen inan nangituttudun ha-on hi maphod an pangi-e. Ta idadaan daka ot hi maphod an mainum an nakapyah malumiin pomegrenate, ³ ne inid-on muy kannawan an taklem ke ha-on ya in-ipping kuh kan-nigid an taklem.

⁴ Dakayun kakat-agun binabaih tud Jerusalem, isapa-ta yun ha-on an adiyu anhan distulbuwon di pumpohhodan mi." †

⁵ Kimmali nadan kakat-agun binabai an kanan day "Deya on babain mangalin nalpu nah adi maboblayan an mitakitakidil nah lalakin pakappinhod nan iid-onah taklena?"

Kimmali nan babai nah lalaki an kananay "Nabangun ka handih dinapa dakah puun di apol an nangitun-gowan inam ke he-a. ⁶ Hana ot ta maid di udum hi babain em pinhodon ya em awalom hin bokon ha-oy ya abu. Hay pamhod ya ongal di kabaelana umat hi kate. Ya hay duwan tagun athidiy pamhod da ya adida munhi-an, umat nah lubuk an punnanongonay nateh di. Ya mialig hi apuy an deket dimmalang ta immongngal ya adi mad-op. ⁷ Mialig di pumpohhodan di lalaki ya babai nah dimmalebdeb an apuy an maid di pakad-op takon nan himmabang an wa-el. Ya adinadaman magatang takon hin kananat waday ohan tagun igatang nan am-in di limmunat gatangona ya maid di tagun mambal kediye ibayad na, mu pihulona ot ya abu."

⁸ Kimmali nadan linalakin tutulang nan babai, kanan day "Waday tulang min babain unga pay ni-an ta adi-

† Hay udum an nitudok ya kanan day "Adi kayu ni-an makipohhodan hi linalaki ingganay manomnoman kayu."

nadaman malahin te ugge pay ni-an kimmat-agu. Nganney aton mi hin waday maminhod an mangiinen hiya? ⁹ Hidiyen tulang mi ya maphod an babai ya dipendalan mi umat hi pundipendal mih alad an bal-labagan mih silber ya umat hi pangihamad mih panton oddahan mih tabla an sedar."

¹⁰ Hinumang nan babai nadan tutulang nan linalakin kananay "Kat-aguwak mo ya nal-otak an umatak nah nahamad an alad ya hay pagok ya umat nadah natagen balen pun-adugan. Kinali, umamlong nan pakappinhod ku ten ang-angonak."

¹¹ Intuluy nan babain kimmali an kananay "Waday laguntan Solomon an tinanomanah grapes an ngi-nadanah Baal Hamon. Impaabang nah tatagut amin da ya hinlilibun kalang di ibayad dan hiya. ¹² Mu hana ken laguntak ya ha-oy di nangamung hi pinhod kun pangidatan hi bungan nadan intanom ku ya idat kun libli. Kinali he-a ke Solomon ya adi mahapul an mumbayad kan ha-on hi hinlibun kalang ta ahika mun-an-anlan mangan hi bungan di intanom ku. Mu idat muy hindudwan gatut an kalang nadah pungngunuwok nah laguntak."

¹³ Kimmali nan lalaki an kananay "He-an pakappinhod ku, maddikit kan abun um-umbun hi kad-an nadan mungkaphod an palawer nah laguntam. Pakappinhod nadan gagayyum kun donglon di kalim. Ya takon di ha-oy ya pinhod ku damdaman donglon."

¹⁴ Kimmali nan babain kananay "Maka an pakappinhod ku, gal-am ta umat ka nah ka-ongal nan lakin makawan nakal-ot an bumtik ta dammuwonak nadah bilid an kawad-an nadan nabanglun nitanom."

Isaiah

Hay mipanggep ketuwen liblu an Isaiah

Hi Isaiah an nangitudok ketuwen liblu ya profetas Apu Dios. Intuttuduwana nadan tatagud Judah ya Jerusalem mipanggep ke Apu Dios ya nan pangi-enah nan-om an toon. Handih nala-uy dakol an toon ot ahi mitungoh Isaiah ya ginodwan nadan holag Israel di boble da ot mumbalin dah duwan boble. (1 Patul, chapter 12) Hanan nangappit hi north ya nangadanan hi Israel ya nan nangappit hi south ya nangadanan hi Judah.

Tinuddun APU DIOS hi Isaiah an ohan profetas hanadah tatagud Judah ya Jerusalem kediyen toon an natayan nan patul an hi Ussiah (740 B.C. Tibon yuy 6:1.) Nala-uy himpulut walun toon ya inapput di Assyriay Israel ot sakupona. (722 B.C.) Indanit handih 701 B.C. ya ginubat nadan iAssyria nadan naaladan an bobled Judah ot ap-puton da dida, mu uggeday Jerusalem. (36:1) Indani ya pinatnaan nan patul di Assyria an hi Sennakerib ya nadan tindaluna an sakupon di Jerusalem, mu uggeda kinabaelan. (chapters 36-37)

Mu nadan tatagud Jerusalem ya uggeda numpasalamat ke APU DIOS hi nangihwanganan dida nadah tindalun di Assyria. Mumpahhiya da ot ya abu ya mangohe da. Adida pinhod an un-unudon hi APU DIOS te munhilbi da nadah adi makulug an dios ya nadah ing-ingon dios dan kinapyan di tagu. Kinalyan Isaiah an profetas nadan iJerusalem an kastiguwon Apu Dios dida gapun diyen liwat da. Kinali nan didan ipaalin nan patul di Babilon di mabubungot an tindalun manadag nah boble da hin adida muntutuyu nah pumphahiyaan da ya hin adida mangun-unud ke Apu Dios. Mu kahing dan adida donglon di kinalina. Indani mo ahan ya hinggop nadan tindalun di Babilon di Jerusalem ot dadagon da. Naat hituwe handih nala-uy dakol an toon hi natayan Isaiah. (586 B.C.) Ketuwey nangiayan da nadah tatagud Jerusalem an balud ad Babilon.

Mu waday kinalin Apu Dios ke Isaiah an hidiyey namnaman nadan tatagud Jerusalem handih ugge in-en nadan iBabilon didan balud hi boble da. (chapters 44-66) Insapatan Apu Dios nadah tatagunan ahina ibangngad didah boble da hin nagibbun nunholholtap dad Babilon gapuh liwat da. Insapatana bon ahina itud-ak di mangihwang hi katagutaguh udum hi algo. (52:13—53:12)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay kastigun Apu Dios hi Judah ya Israel ya nadan udum an boble. (chapters 1-39)
2. Hay ongal an kabaelan Apu Dios ya nan kinalinan iabulut na nadan tatagud Judah an mibangngad hi boble da. Ya kinalin Apu Dios an ipaalina nan ahi mangihwang hi tagu. (chapters 40-66)

1 Hituwen libluy nitudkan nadan impainilan APU DIOS ke Isaiah an imbabalen Amos mipanggep hi Judah ya Jerusalem handih nun-ap-apuwan nadan nahanhanot an patul an hi Ussiah, hi Jotham, hi Ahas ya hi Hesekiah.

Hay nangipatib-an APU DIOS an gaga-iho nadan ijudah

² Kanan APU DIOS di “Dakayun luta ya kabunyan, donglon yu tun kalyok! Hanadan u-ungan impanaptok ku ya mangohe dan ha-on. ³ Kudukdul bo nadan ag-gayam an umat hi baka ya kabayu te inila da nan kon bagin mumpaptok ke dida. Mu nadan tataguk an holag Israel ya uggeyak inila ya adida maawatan an haoy di mumpaptok ke dida.”

⁴ Dakayun holag Israel, nunna-ud an makastigu kayu te nakaliwwat kayu ya namahig di kinagaga-iho yu! Inwalong yuh APU DIOS ya nginohe yu nan makaphod an abun Dios yu. [†]

⁵ Tipe anhan ta nanongnan mangohe kayu? Kon pinhod yu bon makastigu? Tibon yun paddungnay nungkaliputan di uluyu ta hidiye nan mabulubulun kayu ya maid moy amlong yu. ⁶ Deya ot an kay nalipuliputan am-in di adol yu, nipalpuh uluyu inggana nah dapan yu. Ugge pay anhan nalinihan, ugge naagahan ya ugge nalibbutan di liput yu. ^{††}

⁷ Takon nan boble yu ya dinadag nadan buhul yu ya ginhob da. [‡] Ya ang-ang-angon yu yaden pun-ala dan

[†] Isaiah 5:24 ^{††} Dadiyen liput nadan holag Israel ya bokon makulug an liput, mu hidiyey kipaddungan di kinagaga-iho da ke APU DIOS. (Tibon yuy Isaiah 53:4-5.) [‡] Handih kataggun Isaiah ya

am-in di bungan di intanom yu ya pundadag dan am-in di wada nah boble yu. ⁸ Dandani kayun maka-apput an ijudah te am-in hanadah boble yu ya abuna moh naen boble yun Jerusalem an ugge dinadag di buhul yu. Hanadan tataguh di ya adida kabaelan an maki-hanggah buhul dan nunlikkub hi boble da. Maid moy mangadug kenaen boble, umat nah payon maid moy mun-adug te nagibbun naani ot ammuna mo nan abung an wadah di.

⁹ Gulat nat ugge in-abulut APU DIOS an Kabaelan an am-in an waday o-ohan matdaan ya naten am-in di tagu tuh boble yun Jerusalem ta numbalin an umat hi Sodom ya Gomorrah an nakadaddag. †

¹⁰ Dakayun ap-apu ya tatagud Jerusalem ya umat kayu nadah ap-apu ya tatagud Sodom ya Gomorrah an namahig an gaga-iho da. Nomnomon yu nadan ituttudun nan AP-APU an Dios taku ya donglon yu tun kalyonan dakayu. ¹¹ Kananay "Kon pangali yu on umamlongak nadah dakol an ianappit yun ha-on? Nahinglaak mon danaen maghob an ianappit yun kalneron ya taban di aggayam yu, takon nadan dalam di baka yu, kalnero yu ya gulding yu.

¹² Itikod yun umialiali nadah maid di hilbinan iappit yun ha-on nah Templok. Te hay kakulugana ya maidak hi nomnom yu. ¹³ Maid di hilbin danaen ianappit yun ha-on. Ya adik mo pinhod an hamuyon di hamuy danaen bangbanglun gobhon yun iappit yu. Adik bo pinhod danaen atoaton yun Piyestan di Natalak di Bulan, takon nan tumungowan yu nah Sabadu ya nadan aton yuh kaam-amungan yun mundayaw. Te danaen am-in an at-atton yu ya numbalin an maid di hilbina gapu nadah himpappangen liwat yu. ¹⁴ Danaen atoaton yun Piyestan di Natalak di Bulan ya nadan udum an piyesta †† ya kahingngitak ya immingleyak mo.

¹⁵ Deket mundasal kayun ha-on an itagge yuy takle yu ya adik hangudon takon di itottool yuy dasal te pumapatte kayun mialig an nadadalay takle yu.

¹⁶ Muntutuyuy kayu ta malini kayu kay kayu naulahan. Ya itikod yun am-in nadan atoaton yun punliwatan. Ipidwak bon kalyon, itikod yun am-in danaen gaga-ihon atoaton yu ¹⁷ ta hay maphod moy aton yu. Tibon yu ta hay maandong ya limpiyuy maat. Baddangan yu nadan mahmok an paligaton di udum an tatagu. Ya itakdog yu nadan napuh-ig ya nabaluu."

¹⁸ Kanan bon APU DIOS di "Agat mungkainnawatan taku. Takon di nakaliwwat kayun kay kayu nakam-mansaan ya kal-iwak di liwat yu ta kay dakayu

gubagubaton nadan tatagud Israel, Syria, Assyria, Edom ya Pilistia di Judah. † Hanadan makangohhen APU DIOS ya nunna-ud dan madadag. Muden gapuh homok APU DIOS ya tibonat waday matdaan ke dida. (Tibon yuy Romans 9:29. Tibon yu damdamay Isaiah 4:3 ya 10:20-23 ya 11:11, 16 ya 43:3-4.) †† Hanadan importanten piyestan nadan holag Israel ya Piyestan di Nala-uwan di Anghel APU DIOS, Piyestan di Pentecost ya Piyestan di Tabernacle. (Tibon yuy Exodus 23:14-17 ya 34:18, Libiticus 23:1-44 ya Deut. 16:1-17.)

nakaullahan ta mama-id moy mansa yu. ¹⁹ Deke ot anhan ta un-unudonak ke dakayu ya dakayuy mangan hanadah makaphod an bungan di mitanom tuh boble yu. ²⁰ Mu deket ngohayonak ke dakayu ya patayon dakayuh buhul yu. Ha-oy an AP-APU di nangalin danae."

Hay ngohen nadan ijerusalem ke APU DIOS

²¹ Hinaen boble yu an Jerusalem ya numboblasyon ni-an di makangngun-unud ke APU DIOS an iohha day pundayaw dan hiya, mu ad uwani ya dakol di adi makulug an dios an dayawon di numbobleh na. Ta hidiye nan dakayun ijerusalem ya umat kayu nah babain pabpabbayad nay adol na. ‡ Makaphod handidan tatagun numbobleh na, mu danaen numbobleh nad uwani ya pumapatte da.

²² Dakayun bimmobled Jerusalem, handi ya umat nan boble yuh silber an nanginan gumok, mu ad uwani ya maid moy balol na. Umat bo nah makaphod an mainum, mu ad uwani ya umat mo nah danum an maid di tamtam na. ²³ Hanadan aap-apu yu ya mangohe da ya makihayyup da nadah makangngako. Dawaton day regalo ya abuluton dan mabayadan ta aton day bokon limpiyu. Mu adida itakdog nadan napuh-ig ya nabaluu.

²⁴ Ta hidiye nan, hi APU DIOS an Kabaelan an am-in an Dios di holag Israel ya kananay "Numbalin kayu mon buhul ku, kinali paka-ibbalok ke dakayuy inainat yu ta gibokon yuy namahig an boh-ol ku. ²⁵ Kastiguwon dakayu ta kaanok nadan gaga-ihon pangie yu ta pumhod kayu umat nah gumok an naayug ta mamahmah. ††26 Ahi dakayu bo idatan hi maphod an aap-apu yun umat handidah ap-apu yuh done. Ta ahi kanan di tataguy 'Hinaen boblen Jerusalem ya maphod di at-atton nadan bimmoble ya nanongnan mangun-unud dan APU DIOS.'"

²⁷ Gapu te limpiyu ya maphod hi APU DIOS ya ihwang nah naen boble an Jerusalem ya nadan bimmoblen muntutuyuh liwat da. ²⁸ Mu nada ken munliwat an mungngohe ya mangiwalong ke hiya an DIOS ya madadag da ya mate da.

²⁹ Ahi kayu makatuttuyuh nundayawan yuh udum an dios takon nadan ngilinin yun laguntan pundayawan yun dida. ††30 Ahi kayu umat nah kaiw an mungkamaganan weno nan intanom an makleng te maid di mundanum. ³¹ Hituwey nomnomon yu: Hanan tagun ongal di kabaelana ya madadag gapuh gaga-ihon atona ya maid di pakaipatikod kediyen kadadagana, umat nah dagamin kaginohhob takon di ammunay balan munggohe ya maid di pakaipatikod hi kaghobana.

‡ Jeremiah 3:6-14, Ezekiel 16:25-26. †† Tibon yuy Isaiah 4:4 ya 48:10. †† Tibon yuy Isaiah 65:3 ya 66:17.

Hay ahi pun-ap-apuwan APU DIOS

2 Hituwey impainilan APU DIOS ke Isaiah an imbalen Amos mipanggep hi Judah ya Jerusalem: 2 Hi udum hi algo ya mumbalin nan bilid an niha-adan nan Templo hi kaim-importanteyan an bilid. Ta hidiye nan am-in di tataguh kabobboble tuh luta ya ume dah din mundayaw. 3 Ahida kanan di "Etaku nah bilid APU DIOS ta etaku dayawon hidiyen Dios di holag Israel nah Templona. Ta ituttudunay pinhod nan aton taku ya ta un-unudon taku."

Ahida kalyon di umat hitu te ad Jerusalem di ahi kalpuwan di tuttudun APU DIOS an mituttudu nadah tataguna.

4 Hiya boy ahi mangipanuh punhahallaan di tataguh kabobboblen ongal di kabaelana nih-up ya nidawwi. Kediye ya adida mo mundadaan an makigubat weno munggugubat, mu pandayon day ispada dat kapyon dah aladu da. Ya pandayon day pahul dat kapyon dah uwan pangaan hi haping di nitanom. †

5 Kinali ditakun holag Jacob, daan mot hay pangi-en APU DIOS di pangiun-unudan taku!

Hay algon gintud APU DIOS hi pangibabaana nadah tatagun mumpahhiya

6 APU DIOS, inwalong mu nadan tatagum an holag Jacob te kulugon da ya aton day tuttudun nalpu nadah bobleh nangappit hi timilan di algo. †† Ya hay aton da ya mundinol dah agban umat nadah iPilistia. ‡ At-atton da dadiyen pangi-en di udum an boble. 7 Kadangyan di boble da an Judah †† an dakol di silber ya balituk an adi malkud. Dakol boy kabayu dat tagan day kapyah kalesan miusal hi gubat. 8 Dakol boy kinapyan dah dios dan dayawon da. 9 Ta hay pumbalinana ya mipababa dat maba-inan da. Kinali adim pakawanan dida, APU DIOS.

10 Dakayun tatagu, ekayu mitalu nadah liyang weno mungka-ut kayuh kitaluwan yu. Ta italuwan yuy ngan-nen maat gapuh boh-ol APU DIOS ya nan ongal an kabaelana ya dayaw na. Mu adiyu mabalin an italuwan! 11 Ahi bo madatngan nan algon mipababa nadan mumpahhiyan tatagu ta hi APU DIOS tuwaliy madayaw. 12 Te waday algon gintud APU DIOS an Kabaelanan am-in hi pangibabaana nadah ongal di kabaelanan tatagun mumpahhiya. 13 Ahina pa-iyon nadan natag-en kaiw an sedar ad Lebanon ya nadan kaiw an oak ad Bashan. ††14 Ya ahina dotalon nadan

† Mikah 4:1-3 †† Hanadan boblen nakali ketuwen verse ya dadiye nin ya Syria ya Assyria. Ad uwani mo ya nangadanan hi Iraq nan Assyria handi. ‡ 1 Samuel, 6:2 ya 2 Patul 1:2. †† Kimmadangyan di dakol an ijudah handih hi Ussiah di patul da. †† Hanan boble an Lebanon an wadah nangappit hi north di Israel ya nund-ingngol gapuh nadah natatag-en sedar an kaiw hidi. Ya hay Bashan an boble ya wadah nangappit hi timilan di algod Israel ya dommang di Jordan an Wangwang. Nundingngol damdama gapu nadah o-on-

natag-en bilid takon nadan duntug ¹⁵ ya tu-iyona nadan natag-en pungguwalyaan di tindalu ya nadan binattun alad di boble. ¹⁶ Pa-iyona bo nadan o-ongal an bapor ya nadan makakkaphod an bangka ta mal-nong da. ¹⁷ Kediye ya mipababa ya mibabain nadan mangohe ya mumpahhiya. Ya kediye ya hi APU DIOS ya abuy midayaw ¹⁸ ya nada ken dios an kinapyan di tagu ya mama-id da.

¹⁹ Gapuh namahig an takut di tatagu ya eda mitalu nadah liyang weno mungka-ut dah kitaluwan dat pangali dat mihwang dah boh-ol APU DIOS †† ya nan ongal an kabaelana ya dayaw na hantuh pangiwagotana tuh luta. ²⁰ Kediye algo ya ahi pun-iwelen di tatagu nadan balituk ya silber an kinapya dan dios dan dayawon da hi kiha-adan nadan utut ya panniki. ††21 Ya ahi-da mungkitalu nadah liyang ya kumpulmin naka-utan ta pangali dat mihwang dah boh-ol APU DIOS ya nan ongal an kabaelana ya dayaw na hantuh ahina pangiwagotan tuh luta.

²² Kinali adi kayu mundinol hi tagu te maid di kabaelana ya nunna-ud an mate.

Hay pangastiguwan APU DIOS nadah ijudah ya ijerusalem

3 Hi APU DIOS an Kabaelanan am-in an Ap-apu ya adi mabayag ya kaanonan am-in di pundinolan di tatagud Jerusalem ya Judah umat hi makan, hay danum, ² nadan aap-apu da, nadan tindalu da, nadan huwes da, nadan profetas da, nadan makangngabig, nadan konsehal da, ³ nadan aap-apun di tindalu da, nadan aap-apuh gubilnu ya nadan opisyal da, nadan nalaing an mangapyah kumpulmi [§] ya nadan mun-ag-ba. ^{§†4} Ot hay inha-ad APU DIOS an mun-ap-apu nadah tatagu ya nadan manangpan u-unga. ^{§†5} Ta am-in di tagu ya munhintatallam da. Ya mun-aawwit da takon di hinag-on da. Ya hay u-unga ya maid di lispitu dah aammod da. Ya nada ke damdaman maid di hilbinan tatagu ya adida lispituwon nadan natagtag-e mu dida.

⁶ Hantuh kadatngan diyen tiempo ya nadan him-pamilyaan ya ahida tudduwon di ohan didan kanan day "Deyan he-a ke ya waday bulwatim, ne aga ot ya abut he-ay pun-ap-apu mi tuh nadadag an boble taku."

⁷ Mu ahi kanan diyen tudduwon day "Bokon ha-oy te adiyak pakabaddang ke dakayu. Te takon di ha-oy ya

gal an kaiw an oak. Impaddung Isaiah datuwen kakaiw nah ahi maat nadah mumpahhiyan tatagu. ††† Revelation 6:15 ††† Maid di hilbinah pundayawan hi dios an kinapyan di tagu. (Tibon yuy Isaiah 30:22 ya 31:7 ya 40:19-20 ya 44:9-20.) § Wada day udum an tatagun kanan day niptok an kalyon di "nalaing an munmagic" mu nan eda kanan di "nalaing an mangapyah kumpulmi." §† Hay mipanggep hi "mun-agba" ya tibon yuy Deut. 18:10. §†† Kaspangarigan hi Manasseh ya himpulut duway toona handih numbalin an patul di Judah. (Tibon yuy 2 Patul 21:1.)

ma-ma-idanak damdama. Kinali adiyak ot e tudduwon an pun-ap-apu yu.”

⁸ Makulug an maat hituwe. Maid moy kabaelan di Jerusalem ya am-in di tataguh did Judah. Nunna-ud an madadag da te ngohayon dah APU DIOS an madayaw am-in nah kalyon da ya aton da. ⁹ Hay ang-ang da ya abu ya matibo mon numbahul da. Gapu te maid di bain da ya patpatibo day gaga-ihon at-atton da. Umat da handidah iSodom an hay punliwatan di atoaton da yaden adida bumain. Kinali nunna-ud an makastigu da te dida pey kon bahul.

¹⁰ Hanada ke tuwalin maphod an tatagu ya maling-gop da ya maan-anla da ya maphod am-in di pumbalinan di aton da. ¹¹ Mu nadan gaga-ihon tatagu ya nunna-ud an madadag da te ahi maat metlaing ke dida nadan gaga-ihon inat da.

¹² Dakayun tataguk, paligaton dakayu nadah mangipangpangulun dakayu ya hinnatkon ot ya abuy ituddu dan aton yu, ta hidiye nan uggeyu mo inilay maphod an un-unudon yu.

¹³ Hi APU DIOS an Katagtag-ayan an huwes ya nidadaan an munhumalyan hanadah tataguna.

¹⁴ Takon nadan ap-apu ya nadan mangipangpangulu ta hiktaman day boh-ol na. Hituwey kanan APU DIOS ke dida: “Dinadag yuy Israel an paddungnay laguntak an nitanoman di grapes. † Hinahaul yu nadan nawot-wot ot punuwon yuy babale yuh inala yun dida. ¹⁵ Maid di lebbeng yun mangipaligligat nadah tataguk ta eyu talatalamon nadan nungkawotwot. Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apuy nangalin tuwe.”

Hay warning APU DIOS nadah binabaid Jerusalem

¹⁶ Kanan bon APU DIOS di “Tibon yu nadan binabain iJerusalem an mumpahhiya da. Deket mundaldallan da ya itangtanggad da. Iphopohod da boy akkad da ya matibo nah pang-ang-ang-ang dan makilalaki da. Ya anakayang peman an mungkililing nadan padang da! ¹⁷ Mu kastiguwok didan ipaalik di bungul ke didat mamulmulan di ulu da.”

¹⁸ Ahi bo madatngan nan algon kaanon Apu Dios ke dadiyen binabain iJerusalem nadan ipahhiya dan umat hi padang hi hukida, nadan ibobod dah ulu da, nadan banggol da, ¹⁹ nadan hingat da ya nadan takkalang hi takle da. Kaanona pay di hukung da, ²⁰ hay taddung da, nadan udum an ihuklub dah huki da, nadan iawako dah gitang da, nadan bangbanglu da, nan agayup da, ²¹ nadan singsing da, nan iha-ad dah olong da, ²² nadan mungkaphod an bulwati da, nadan pitaka da, ²³ hay diggal da, nadan dakol an klasen bulwati dan nakangngina, nadan panyuk da ya nadan luput an ibaningal dah pukol da. ††

† Isaiah 5:1 †† Tibon yuy 1 Pedro 3:3-4.

²⁴ Ya kanan ot ya abuy nabangluy hamuy da ya mumbalin dan mun-agub. Ya kanan ot ya abuy makaphod an balikit ya kon ot linubid. Ya maid moy andukken makaphod an buuk da te namulmulan da. Maid boy ibulwati dah makaphod an bulwati te mumbulwati dah layout. Ta kanan ot ya abuy maddikit da yaden kon ot mibabain da.

²⁵ Hanada ke bon linalakid Jerusalem an e makigubat ya mungkakate da takon nadan kalkal-otan. ²⁶ Ya nada bon hoob na ya madadag ta nadan tatagun natdaan ketuwen boble ya u-umyungan da. Ya paddungnay u-umyungan an babain um-umbun nah lutan kumogakoga te naplon am-in di wadah di.

4 Kediye tiempo ya o-ohay matdaan an linalakit hay pitun binabai ya pumpupullohan day ohan lalaki. Kanan dan hiyay “Daan anhan ta ibilang dakamin inayam ta adi kami mibabain an maid di in-ayan mi, takon kattog di nangamung kamin munhapul hi itanud mi mu ta ibilang dakamin inayam.”

Hay pangipaphodan bon APU DIOS hi Jerusalem

² Ahi bo madatngan di tiempon mahaybong ya makaphod di ang-ang nan kanan dan Hapang APU DIOS. ‡ Kediye ya ipahhiya ya pun-anlaan nadan natdaan an iIsrael di bungan am-in nadan nitanom nah boble. ³ Ya ibilang APU DIOS an makaphod an abu dadiyen tatagun pilyonan matdaan ad Jerusalem. ††

⁴ Damanan atonah tuwe te kastiguwona nadan binabaid †† Jerusalem gapuh liwat da. Takon nadan tatagun numbobleh din pimmatepate ya kastiguwon Apu Dios ta mama-id di gaga-ihoh boble te umat nah apuy di pangastiguna. ⁵ Ahina ipaali kediye Bilid an Zion ya am-in hanadah naamung hidiy kulabut nah mapat-al ya mumbalin hi apuy nah hilong. Hidiyey kitib-anan waday dayaw APU DIOS ke dida ya ipaptok na dida. ⁶ Hidiyen kulabut di punhidum nadan tatagu nah potang ya hidiyey kihikugan da ten mumpuwok ya mun-udan.

Hay kanta mipanggep nah laguntan natanoman hi grapes

5 Donglon yu ta ikantak di kantan nan gayyum ††† ku mipanggep nah intanom nan grapes.

‡ Hituwen kanan dan “hanan hapang APU DIOS” ya tuluy kibalinana. Hay mamangulu ya kanan di udum an tataguy “Hay kibalinana ya hantuh magibbun madadag nan boble an Israel ya ahi bo makabbungay mitanom hidi.” Hay mikadwa ya kanan di udum an tataguy “Hay kibalinana ya hantuh magibbun madadag nan boble an Israel ya ahi bo pumpumhod.” Hay mikatlu ya kanan di udum an tataguy “Hay kibalinana ya nan itud-ak APU DIOS an kanan dan hi Kriston Mangipaptok hi tataguna.” Tibon yuy Jeremiah 23:5 ya 33:15 ya Sechariah 3:8; 6:12. †† Isaiah 1:9 ††† Hanadan nanginilah kalin di Hebrew ya kanan day hay kibalinan di binabai ketuwen verse ya bokon nadan binabai ya abu, mu takon di linalakid Jerusalem.

††† Hituwen gayyum an kanan Isaiah ya hi APU DIOS.

Hidiyen gayyum ku ya waday intanom nan grapes nah ittay an bilid an makaphod di lutana. ¹² Ginabutanana ya kinaanay babatu ot gabyonona ot tanomanah makaphod an grapes. Ya ingkapyayay natag-en pungguwalyaan ya nangapyah pungkopalan. ¹⁴ Hin-od nan mal-um nadan grapes, mu indanit nal-um da ya maantam da.

³ Kanan diyen gayyum kuy "Makayun iibbak an ijerusalem ya ijudah ta tibon yu hin nganney gapunan athidih diyen intanom ku. ⁴ Nganne pay nin di uggek inat? Tipet athidin maantam nadan grapes yaden nomnomnomok an malumiyy ibunga da?

⁵ Athitu moy ninomnom kun aton: Kaanok ot kattog di alad diyen intanom kun grapes ta umali day mailom an aggayam ta pungan da ya pun-igatin da. ⁶ Adik gabutan ta takon di makahlokan. Ya adik puttutan di haping na ya adik tag-odan. Mihdit humaybong di holok ya hubit ya mandalok di kulabut ta adina oga-hon di udan hidi." ¹¹

⁷ Hituwen kantanak ya mipanggep nadah iIsrael ya ijudah an tatagun APU DIOS an Kabaelasan am-in. Dida nan mialig nah grapes an inip-iphod nan intanom. Namnamaonan maphod di aton da, mu bokon ot ya abu te pumate da. Ya namnamaonan aton day maandong, mu kon ot danongdonglonay pumphahpahmakan nadan paholholtapon da.

Hanadan gaga-ihon aton di tatagu ya nadan kastigun nan tagun mangat hi athidi

⁸ Mahmok kayu te nunna-ud an makastigu kayun tatagu! Dakayun tagan yuy gatang ¹¹ hi bale ya lutat maid di kiha-adan di udum an tatagu ta pangali yu ta dakayu ya abuy miha-ad hidi. ⁹ Mu nunna-ud an kastiguwon dakayun APU DIOS an Kabaelasan am-in te dingngol kun kanan ha-on di "Am-in datuwen makaphod an babale ya ahi mabao. ¹⁰ Hanan grapes an ambilog di nitanomana ya liman galon ya abuy kakapyaana. Ya hay himpulun talub an page ya mumbalin an ohan talub an boga."

¹¹ Mahmok kayu te nunna-ud an makastigu kayun tatagu! Humalaman kayun bumangun ta ekayu manginum ya ihilhilong yu inggana makabbutong kayu.

¹² Hana boh punhahamulan yu ya mangmanginum kayu ya makaphod di paggango yu, umat hi gitala,

† Hanadan holag Israel ya hin-uddum on diday kanan dah laguntan APU DIOS an natanoman hi grapes. (Tibon yuy Jeremiah 12:10 ya Psalm 80:8-19 ya Mateo 21:33-45.) †† Mateo 21:33, Marcos 12:1 ‡ Deket kanan APU DIOS di "mailom an aggayam," hay pinhod nan kalyon ya nadan iAssyria an buhul nadan holag Israel an manadag hi boble da. †† Hin-uddum ya adi ipaalin APU DIOS di udan ta kastiguwona nadan mangohen tataguna. (Tibon yuy Deut. 28:23-24 ya 2 Samuel 1:21 ya 1 Patul 17:1.) †† Hanadan holag Israel ya damanan bumalal dah lutan di ibbada, mu adinadaman eda gumatang weno munggatang hi luta te nadan luta da ya nikap-ong ke dida ta bagi dat nangamung. (Tibon yuy Numbers 27:7-11 ya 1 Patul 21:1-3)

ayyuding ya ingngiing. Mu adiyu nomnomon di at-aton APU DIOS. ¹³ Kinali pumbalinon dakayuh balud hi nidawwin boble. Hanadan ap-apu yu ya mate dah inagang da ya dakayun udum ya mate kayuh inuwo yu. ¹⁴ Ta hidiye nan loktat ya mungkabillog di kadungayan an pangayan yun kakadangyan ya nungkawotwot an ijerusalem, takon di dakayun bimmoblen bumutobutong on ngimmalangala.

¹⁵ Kediye ya maba-inan kayun am-in ya mipababa kayun mumpahhiya. ¹⁶ Mu hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya midayaw nah maandong an punhumalyaana. Ya matibo boy kaphod na nah pangat na. ¹⁷ Ya hantuh kadadagan tun boble ya ahi makakkahlokan ta pangangan di kalnero ya guldung.

¹⁸ Mahmok kayu te nunna-ud an makastigu kayu te adiyu pinhod an iwalong nadan gaga-ihon atoaton yu. ¹⁹ Kanan yu bo udot di "Hana ot ta gal-an APU DIOS an makaphod an abun Dios di holag Israel an mangat am-in hi pinhod nan aton ke dakamit tibon mi hin nganne tuwalyi wadah nomnom na."

²⁰ Mahmok kayu te nunna-ud an makastigu kayu! Dakayun nahunnihunniy punnomnom na. Hanan gaga-iho ya kanan yuy maphod ya nan maphod ya kanan yuy gaga-iho. Athidi bo nah mapat-al an kanan yuy munhihnilong ya nan munhihnilong ya kanan yuy mapat-al. Ya nan mapait ya kanan yuy malumii. Ya nan malumii ya kanan yuy mapait.

²¹ Mahmok kayu te nunna-ud an makastigu kayu te hay punnomnom yuh adol yu ya nanomnoman kayu ya nakala-ing kayu.

²² Mahmok kayu te nunna-ud an makastigu kayun nal-ot an manginum ya dakayun nalaing an muntemplah mainum, ²³ ya dakayun adi maandong di punhumalya yun kanan yuy nadan nabahulan di maid di bahul nat malibli dah kastigu da gapu te binayadan dakayu. Ne nadan maid di bahul nay kanan yuh nabahulan ta makastigu da. ²⁴

²⁴ Ta hidiye nan mialig kayu nah namag-anan an dagamin gobhon. Ya mialig kayu nah holok an mabuluk di lamut na ya itayyap di dibdib di habung nan kaydap-ul. Hay gapunan madadag kayu ya nginohe yuy tuttudun APU DIOS an Kabaelasan am-in ya makaphod an abun DIOS di holag Israel. ²⁵ Namahig mo anhan di boh-ol APU DIOS ke dakayun tatagunat deyan kastiguwon dakayu. Ahina iwagot nadan bilid ²⁶ ta mungkakatey tatagut mungkiwahit di adol da nadah kalatan kay da lugit. Mu takon di athidi ya nanongnay boh-ol APU DIOS, ta hidiye nan kastiguwon dakayu pay.

²⁶ Ta ayagana mo nadan buhul yuh nungkidawwin boble ²⁷ ta galagala dan umalit gubaton dakayu. ²⁷ Maid

††† Tibon yuy Isaiah 1:23 ya 10:1-2. ††† Tibon yuy Isaiah 64:3 ya Jeremiah 4:24-26 ya Hebrews 12:26 ya Exodus 19:18 ya Haggai 2:6. § Datuwen buhul da ya mabalin an dida nadan tindalun di Assyria

ke diday maatut mihubag ya adida iohnong ta mun-iyatu da weno mahuyop da. Ya mungkihamad di balikit da ya hay gakod di apatut da. ²⁸ Matadom di pana da ya nidadaan dan pumana. Ya nakal-ot di kabayu dan mangiguyud hi kalesan punluganan da ya nakal-ot da bon bumtik. Hay pilid nadan kalesa da ya paspas an muntilon. ²⁹ Hanadan tindalu da ya kay da layon an mun-olmom hin waday pinate dah aggayam an pun-ie dan nah maid di mamangngad. Athidiy ahida aton hanadah tataguk.

³⁰ Hantuh kaatan datuwe ya umalid Israel an kay da layon an mun-olmom ya mumbungug dan kay bungug di danum hi baybay. Namahig di pangat dah dopapon dan paholholtapon da dida. Tibon yuh diyen boble an Israel! Hidiyen boble ya makakkahmok an paddungnay munhihilong an hinaniyan di kulabut di potang. †

Tinuddun APU DIOS hi Isaiah an mumbalin an profetas

6 Kediyen toon an natayan Ussia an patul †† ya tinibok hi Apu Dios an inumbun nah natag-e ya makaphod an ubunan di patul. Ya matiboy dayaw na ya hinophopan nan andukken bulwatina nan dulung nan Templo. ² Hanah nunlinikkod nan inumbunana ya wadaday anghel an mundadalang an hin-on-om di payak da. Kinaluban di duwan payak day anga da ya nan duwan payak da ya kinaluban day hukida ya nan duwa ya usalon dan tumayap. ³ Indani ya mungki-kinnanta dan kanan dah kanta day “Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya makaphod an abu, makaphod an abu, makaphod an abu ya matibon am-in tuh lutay dayaw na.” ‡

⁴ Indani ya gapu nah gangon di kanta da ya mungkiwagot nan Templo ya napnuh ahuk.

⁵ Kanak di “Nunna-ud an katatakut di maat ke ha-on te naliwatak ya gaga-ihoy kalik. Takon nadan ibbak an holag Israel ya naliwat da damdama. Yaden numpatibon ha-oy tun Patul an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in!” ††

⁶ Indani ya timmayyap nan ohan anghel ya immalin ha-on an inipit nay ohan balan ena inala nah pun-appitan. ††† Indutum nah hubil ku ya kananay “Nakaan moy liwat mu te indutum ku tun balah hubil mu.”

⁸ Indani ya dingngol kun mungkalih Apu Dios an kananay “Dahdiy itud-ak kun mangituttuduh pinhod

an nangubat hi Israel ya Judah handih 722 B.C. ya handih 701 B.C. weno iBabilon an nangubat hi Jerusalem handih 605 B.C. † Hay pinhod datuwen verses an kalyon ya mipanggep nadah tindalun di Assyria an umalin mangubat ya manadag hi Israel. †† Handih natayan Ussia ya nala-uy 740 an toon ot ahi mitungoh Jesu Kristo. ‡ Revelation 4:1-8 †† Deket numpatibo APU DIOS hi tatagu ya magibok dan nakaliwwat da. Ya kulugon dan deket tinibo dah APU DIOS ya nunna-ud an mate da. Kinali timmakut hi Isaiah. Tibon yuy Job 42:5-6, Lucas 5:8 ya Exodus 33:20. †† Libiticus 16:12

min †† mituttudun dida?” Hinumang kun kanak di “Ha-oy di itud-ak mut umeyak.”

⁹ Ot kananan ha-on di “Eka mo! Hituwey em kalyon hanadah tataguk: “Takon di donglodonglon yuy tut-tuduk ya adiyu maawatan. Ya takon di tibotibon yu ya uggeyu inilay ma-ma-at.” †††

¹⁰ Kanana boy “Pakulhiyom di ulu dat adida maawatan. Ya kulapom di mata dat adida pakatibo ya lulokom di inga dat adida pakadngol weno pakaawat. Te indanit pakatibo da ya pakadngol da ya pakaawat da ya dayawonak ke didat paphodok dida.” §

¹¹ Hinanhanak an kanak di “Inggana kakon-ana, Apu?”

Ya kananay “Inggana madadag nadan boblet maid di mumbobleh di ta matoan ya mabao nadan babale.

¹² Man-uke nimpet maid di mumbobleh di ya ipaek nadan tataguh nungkidawwin boble. ¹³ Ya takon hin kananat wadaday o-ohan matdaan ya madadag da metlaing, umat da nah kaiw an nalngot ammuna moy tungod nan wada. Mu takon di athidi ya mipaddung da nah tungod di kaiw an ahi bo humaping.” §†

Hay pinhod APU DIOS an ipainila nah patul an hi Ahas

7 Handih numpatulan Ahas an imbabalen Jotham an imbabalen Ussiah ad Judah ya ginubat da Resin an patul di Syria ya hi Pekah an imbabalen Remaliah an patul di Israel nadan iJerusalem, mu uggeda inapput dida. §††

² Handih dingngol Ahas an patul di Judah an mak-ibaddang nadan tindalun di Syria hi tindalun di Israel an mangubat ke didan iJudah ya namahig di takut na. §† Takon nadan tataguna ya namahig damdamay takut dat munggayayonggong dan umat da nah kaiw an midmiddangew hin mumpuwok.

³ Mu kanan APU DIOS ke Isaiah di “Ikuyug mu nan imbabalem an hi Sear Jashub §†† ta eyu damuwon nan patul an hi Ahas. Dehdi nah kalatah punggunuwan nadan mangapyah bulwati nah poppog di kanal an dalanon di danum an malpun nah Nuntap-on Lobong. ⁴ Kalyom ke hiyat mundadaan ya palinggoponay nom-nom nat adi tumakut. Hay bungot nan patul an hi Resin, nadan ibbanan iSyria ya nan patul an hi Pekah ya adi katatakut te mialig di bungot da nah mungkad-op an duwan mumbabalan itungu. §†

††† Ugge kinalin APU DIOS di “hi pinhod ku,” mu kananay “hi pinhod mi.” Te ketuwe ya mipatibon nan Espirituna ya hi Jesu Kristo ya nalpu damdaman didah diyen mituttudu. ††† Marcos 4:12, Lucas 8:10 § Tibon yuy Mateo 13:15, Juan 12:40 ya Acts 28:26-27.

§† Hidiyey kitib-anan takon di madadag da ya waday namnama dan paphodon APU DIOS di boble da. §†† Tibon yuy 2 Patul 16:5. §† Handi ya hi Ahas an patul ya nadan tindaluna ya inapput di iSyria ya iIsrael hi gubat. Tibon yuy 2 Chronicles 28:5-8. §†† Hay kibalian nan ngadan an Sear Jashub ya “ahi waday o-ohan tatagun matdaan.” §† Hi Resin an patul di Syria ya hi Peka an patul di Israel ya umat da nah mungkad-op an duwan bala te nakapuy di tindalu da. Inapput di Assyriay Syria handih 732 B.C. ya nala-uy himpulun toon

⁵ Implanun dadiyen patul di Syria ya Israel an ⁶ gubaton day Judah ne tinaktakut da nadan tataguh dit makid-um dan dida ya pumbalinon dan patul di Judah nan imbabalen Tabeel.

⁷ Mu ha-oy an DIOS an Nakattag-e ya adik iabulut an maat di athidi ⁸ te hay iSyria ya adi e nalnal-ot mu ha-oy an Ap-apu yu. Hay panibok ya maid di ikodhol di Damascus an importanteh bobled Syria, takon hi Resin an patul hidi. Hay Israel ya makadaddag hantuh malauy nan-om ta liman toon. ⁹ Ta am-in di bobled Israel ya maid di ikodhol da takon di Samaria an importanten bobleh di. Athidi bo nah patul dan hi Pekah an maid di ikodhol na.

Mu deket adiyu punnanongon di pundinol yun ha-on ya maid di kabaelan yu."

Hay pangimmatunan hi aliyen Emmanuel

¹⁰ Intud-ak bon APU DIOS hi Isaiah an e mangali hi pinhod nan kalyon ke Ahas an patul. Hituway kanan APU DIOS: ¹¹ "Ibagam ke ha-on an AP-APU an Dios muy pangimatunam an makulug an baddangan dakat apputom nadan buhul mu. Mabalina an hay idat kuh pangimatunam ya malpuh kabunyan weno malpud dalam hi kadungayan, nangamung di pinhod mun piliyon."

¹² Mu ugge inabulut Ahas an kananay "Adiyak mumbagah pangimatunak, adik pinhod te adik mahapul an patnaan di kakulug di kalyon APU DIOS." ††

¹³ Kanan Isaiah ke Ahas ya nadan ibbanay "Dakayun ibbak an holag David, napoppog mo anhan di anus kun dakayu yaden taguwak ya abu, kon pinhod yun mapoppog damdamay anus Apu Dios? ¹⁴ Hiyay ahi mangidat hi pangimatunan yu: Hanan kat-agun babai ya ahina itungoy golang an lalakin ngadananah 'Emmanuel.' ¹⁵ Hantuh kaongngalanan kabaelana mon mumpili hin nganney maphod ya gaga-iho ya hay kanon di tatagu ya gatas ya iyyukan. ¹⁶ Man-uke ya

ya inapput di Assyriay Israel handih 722 B.C. ot ie da nadan iIsrael hi boble da ot mumbalin dan himbut hidi. † Hanadan o-ohan natdaan an holag Israel an ugge nipaed Assyria ya naka-apput da ot handih nala-uy 65 an toon (669 B.C.) ya bokon mo diday mun-ap- apuh tatagu da, mu nadan nipaalin iAssyria an nunsakup ke diday mun-ap-apu. †† Hi Ahas ya man-uh kalina te ipatibonan mundinol ke APU DIOS, mu hay kakulugana ya nomnomnomonan mumpabaddang nadah iAssyria an mangubat hi iIsrael ya iSyria. Ti-bon yuy 2 Patul 16:7-9. ‡ Hanan hinamad APU DIOS an kinalina mipanggep ke Emmanuel ya duway nipaannungana. Hay mamangulu ya intungon nan kat-agun babai nan golang an lalaki handih nala-uy ya abuy kaatnan toon nipalpuh nangalyan APU DIOS ketuwe. Maid di maptok hin dahdih tuwen golang. Hay udum ya kanan day oha nadah linalakin imbabalen Isaiah. Hay udum ya kanan day imbabalen nin di ap-apu weno patul. Hay mikadwa ya nan intungon Maria an hi Jesu Kristo handih nala-uy dakol an toon nipalpuh nangalyan APU DIOS ketuwe. †† Hay udum an tatagun nanginilah Hebrew ya kanan day gapu te hay kanon nadan iJudah ya gatas ya iyyukan ya hidiyey kitib-anan ahi waday punligatan da. Mu hay ohan kibalina ya ahi mahawwahawwal di makan ad Judah te kediyeye ya apputon di iAssyriay Israel ya Syria.

adi pay ni-an madatngan hidiyen tiempo ya maapput nadan duwan patul an pakatakkutan yu an dadiye ya patul di Israel ya patul di Syria. Maapput an nunna-ud di boblen dadiyen patul ta miwahit nadan tataguh di.

Hay panadagan di iAssyria hi Judah

¹⁷ Muden ahi umali nan tiempon ipaalin APU DIOS di nahalman an ligat ke he-a, Ahas, nadah tatagum ya am-in nadan iibam. Nahalman an katatakut hituwen umalin holholtapon yun ligat mu nadan ligat an hiniktaman di boble taku nipalpu dih nihi-anan di Israel hi Judah. Ahina ipaali nan patul di Assyria ya nadan tindaluna.

¹⁸ Kediyeye ya ahi munhulpip hi APU DIOS ta panginilaan nadan iEgypt an kay da lalog an umalin malpuh kadawdawiyan an boble nadah hahapang nan Wangwang an Nile. Takon nadan iAssyria ya umali da damdaman kay da babayung ¹⁹ ta mihinap dan am-in tuh boble yu takon hanadah numpundotal, nadah liyang, nadah mapagit ya nadah kudal.

²⁰ Kediyeye ya e ahi awiton Apu Dios nan patul di Assyria nah bah-el nan Wangwang an Euphrates ta umalin mangubat ke dakayu. Hidiyen patul ya umat nah matangdanan an mumpu-lit te dadagonan am-in di wadan dakayun kay na punlabahay emeng yu, hay buuk hi ulu yu ya takon hi adol.

²¹ Hantuh kadatngan diyen tiempo ya namahig di ahi punholholtapan nadan tatagun matdaan ta nadan himpapamilya ya hin-oh-an baka ya hindudwan kalnero ya abuy pangal-an dah itanud da. ²² Ta hidiye nan ammunay gatas ya iyyukan an kitaguwan nadan o-ohan tatagun ahi matdaan.

²³ Kediyeye bon tiempo ya matoan nadan makaphod an lutan natanoman hi hinlibun grapes an mumbalol hi hinlibun kalang ta tummol di papagit ya gulun. ²⁴ Ta pun-anupan mon nadan mun-anup te tinummol di ongal an holok takon nadan nungkapagitan. ²⁵ Ta nadan nahabalan handi ya maid moy umeh di te tinummol di napagitan an holok ya hidiy panganan nadan babaka ya kakalnero."

Hanan imbabalen Isaiah di pangimatunan nadan tatagu

8 Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay "Umala kah ongal an puntudokan ta onngalom an itudok di 'Maher-Salal-Has-Bas.'

² Ayagam da Uriah an padi ya hi Sekariah an imbabalen Jeberekiah an muntistigun tuwen itudok mu. Dida ya limpiyu dan tatagu."

³ Indani ya nawadaan nan inayak. Handih nitungoh diyen lalakin imbabale mi ya kanan APU DIOS ke ha-on di "Ngadanan yuh Maher-Salal-Has-Bas. ⁴ Hay kibali-

‡‡ Hay kibalina ya "Gagalan mibtik an limmu."

nan nan ngadana ya umannung an maat hantuh adi ni-an pakaikalih 'ama' weno 'ina' te ahi alan nadan iAssyria an-in di kinadangan di iDamascus ya iSamaria ta ie dah boble da."

Mangali nan patul di Assyria

⁵ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ⁶ "Gapu te adi bigbigon datuwen tatagud Judah nan maphod an pamaptok kun didan mialig nah madin-ong an wangwang ad Siloah ya maan-anla da nah namnamaon dan baddangan di iAssyria didat maap-put nadan duwan patul an buhul dan hi Resin ya hi Pekah. ⁷ Mu ha-oy an Ap-apu ya ipaalik nan patul di Assyria ya nadan tatagunat gubaton day Judah. Umali dan umat da nah Wangwang an Euphrates hin immol-wang. ⁸ Hanadan titindalun di Assyria ya umali dan umat da nah olwang ta duplugonan am-in di wadad Judah. Ya umali dan umat da nah hamutin bokyagonay payak nat mungkohop an mampap nah aggayam an kanona. [†] Ahi athidiy titindalun di Assyria an mihinap am-in hi bobleh tu."

Ya he-a, Emmanuel ya abuy makabael an mangih-wang ke dakami!

Takon di nakal-ot nadan iAssyria an buhul di Judah ya ahida maapput hi udum hi algo

⁹ Maamung kayun am-in an tataguh kabobboblen gumubat. Mu maapput kayu ta miwahit kayu. ¹⁰ Tagan yuh planu ya humanuhummangan kayu mipanggep hi pangubatan yun dakami, mu maid di hilbina te ipap-tok dakamin Apu Dios.

Kinalyan APU DIOS hi Isaiah

¹¹ Hi APU DIOS ya kinaliyanak an kananay "Adim un-nudan di at-atton nadan ibbam an iJudah. ¹² Ya adim abuluton nan kalyon dan he-ay nangihdul nah boble ya gapu te kinalim ke didan adida mundinol hi bad-dang di Assyria. Adim takutan nan tatakkutan nadan tatagum. ¹³ Nomnomom an ha-oy an AP-APU an Kabaelasan an-in ya makaphodak an abu. Ha-oy di takutam. ¹⁴ Ahiyak makiha-ad nadah tataguk ya ipap-tok ku dida, mu nadah iIsrael ya iJudah ya ahiyak mialig nah batun kihupdugan ya kag-ahan da. Ya hanada ken iJerusalem ya mialigak nah lingon an kaknaan da. ¹⁵ Dakol ke diday ahi mihupdug ya mag-a ta magmik da. Ya ahida makna." ^{††} Hituwey kinalin APU DIOS ke ha-on.

[†] Maid di maptok hin hay kibalina tuwen hamuti ya nadan tindalun di Assyria an ahi umalin manadag nadah iJudah weno hay kibalina ya hi Emmanuel an waday kabaelasan mangihwang nadah iJudah ke dadiyen tindalu. ^{††} Romans 9:33, 1 Pedro 2:8

Hay kalyon APU DIOS mipanggep hi pakihumman-ganan hi nate

¹⁶ Dakayun makangngun-unud ke ha-on, amungon yun am-in nadan impitudok APU DIOS ta idulin yu ya ipapaptok yu ta nangamung. ¹⁷ Ha-oy ya nanongnan waday dinol ku ya waday namnamak ke APU DIOS an mamaddang ke ditaku, takon di adi ditaku hangudon an tatagunad uwani.

¹⁸ Dehtuwak an ibbak nadan imbabalen APU DIOS an indinol nan ha-on ta ipainila mih tatagud Israel di pin-hod diyen DIOS an aton di tataguna. Hiya ya Kabaelasan an-in an dehdi nah Bilid an Zion. [‡]

¹⁹ Mu wada day ahi mangalin dakayun eyu mahma-han di pinhod yun inilaon hanadah mahikpan ya mun-abig an mumbedebede. Mu hay kalyok ya hi APU DIOS di pangibagaan yu kediye. Tipet dakayun matagu ya eyu mahmahan hanadah nungkakate? ^{‡‡}

²⁰ Donglon yu ot ya abuy ituttudun APU DIOS ta bokon hay kalyon nadan mahikpan ya mun-abig di un-unudon yu te maid di ibaddang dah kiphodan yu. Man-uke ya paddungnay ugge napat-alan di punnom-da.

Hay tiempon di ligat

²¹ Ahi e humanawwangan nadan tatagu nah boble te nadismaya da ya naagangan da. Ya gapuh inagang da ya gaga-iho moy kalyon da nah patul da, takon hi Apu Dios. ²² Takon di daanay pangayan dah eda pumpabaddangan ya maid di bumaddang ke dida te kon ot hay punligatan ya kabulubulunan day hamakon dan paddungnay miwele da nah munhihnilong.

Hanan ahi Mumpatul

⁹ Mu takon di athidi ya adi munnananong an waday namahig an ligat an paddungnay tapol.

Hanadan numboblasyon di holag Sebulun ya holag Naptali ya nibabain handi, mu adi athidit nangamung te udum hi algo ya midayaw dadiyen boble mipalpu nah Baybay an Mediterranean inggana nah binnah-el di Jordan. Takon di Galilee an numboblasyon nadan nalpuh udum an boble ya ahi midayaw damdama. ^{‡‡}

² Kediye ya nadan tatagun paddungnay wada dah tapol ya ahida mo mapat-alan. Takon di nahalman di ligat dan paddungnay wada dah tapol ya pumhod boy nitaguwan dat paddungnay wada dah mapat-al. ^{‡‡‡} APU DIOS, ipaamlong mu dida, umat hi amlong nan tagun nadatong di inliyak na ot mun-ani weno umat hi amlong nadan nungogodwaan day inapput

[‡] Hebrews 2:13 ^{††} Tibon yuy Isaiah 19:2. ^{‡‡} Hituwen naabig an hay Galilee ya ahi midayaw hi udum hi algo ya nipaannung handih numboblasyon Jesu Kristoh di ot ituttudunay mipanggep ke APU DIOS. ^{‡‡‡} Mateo 4:15-16

dah gubat. ⁴ Ahi maid moy kabaelan nadan nangipaholholtap nadah tatagum te ahim dadagon dida ot ihwang muy tatagum umat hi nangihwangam ke didah nangapputam handidah tindalun iMidian. ¹⁵ Kediye ya ahi maghob di aapatut ya nadadalan bulwatin nadan tindalun makigubat. ^{††}

⁶ Man-uke ya mitungon dakami nan lalakin golang. Hiyay lebbeng nan ahi taku pun-ap-apu. Hay ahida pungngadan ke hiya ya "Makaphod an Manugun," "Dios an Kabaelasan am-in," "Munnanong an Ama," ya "Kalpuwan di Linggop." ⁷ Munnanong di Kabaelasan am-in ya malinggop di pun-ap-apuwanan adi mapop-pog. Hiyay mihannot an mun-ap-apu nah pun-ap-apuwan David. Ya nan munnananong ta nangamung an pun-ap-apuna ya mipuun hi maphod ya limpiyu. Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya nunna-ud an ahina aton am-in datuwe.

Hay pangastiguwan APU DIOS hi Israel

⁸ Kinali tuwalin Apu Dios nadah iIsrael an holag Jacob an makastigu da. ⁹ Am-in da ya inila dah diye takon nadan numbobled Samaria, mu mangohe da ya mumpahhiya dan kanan day ¹⁰ "Om, nungkadadag tun boble taku, mu iphod takun usalon takuy binattut nahamhamad mu handin dati. Ya nada ke bon kakaiw an sycamore an nungkalngo ya hannotan takuh sedar an kapkaphodan an kaiw."

¹¹ Hay pumbalon APU DIOS hi pumphahhiyan dadiyen iIsrael ya paddungnay bangunona bo nadan buhul dat gubaton da dida. ¹² Hanadan iSyria nah nangappit hi timilan di algo ya nadan iPilistia nah nangappit hi kalin-oban di algo ya paddungnay tinakang day toko dan mangukmun ke dadiyen iIsrael. Mu takon di athidi ya nanongna pay di boh-ol APU DIOS ke didat nidadaan an mangastigun dida.

¹³ Takon di kinastigun APU DIOS an Kabaelasan am-in didan iIsrael ya uggeda nuntutuyu, mu nanongnan adida mangun-unud ke hiya.

¹⁴ Ta hidiye nan hin-algoy ahi panadagan APU DIOS nadah aap-apun di holag Israel. Hay atonan dida ya umat hi tagun mamutul hi ulu ya iwit di ahu weno umat hi tagun mamutul hi udu di tubun nan kay niyug weno munggaat hi katlubung. ¹⁵ Dadiyen apapuy mialig an ulu ya nadan profetas an muntuttuduh langkak di mialig an iwit. ¹⁶ Hinnatkon di intuttudun dadiyen ap-apu hi tatagu, ta hidiye nan ugge mo katog inilan nadan tatagu hin nganney ustuh aton da. ¹⁷ Ta hidiye nan bimmoh-ol hi APU DIOS ke didan tataguna ot kanastiguwona didan uggena himmok dida takon nadan napuh-ig ya nabalalu. Man-uke ya adida mangulug ke hiya ya gaga-ihon am-in di kalyon da. Mu

† Tibon yuy Hanadan Huwes 8:24-27. †† Ipaannung APU DIOS hituwen inabig na hantuh pangipatikodanan am-in hi gubat. Ta hidiye nan am-in di almas ya dadagon di tatagu te maid moy hilibina.

takon di athidi ya nanongna pay di boh-ol APU DIOS ke didat nidadaan bon mangastigun dida.

¹⁸ Hay kinagaga-ihon da ya kay apuy an gumhob. Gobhonay pagit ya logabonay muyung ta manged tap-oy ahuk na. ¹⁹ Ot gapuh boh-ol APU DIOS an Kabaelasan am-in ya namahig di pangastigunan didan kay mundadalang an apuy an mihinap nadah boble. Ta madadag di dakol nadah bimmoble ta hidiye nan, waday oha on adina ikaguy ibana te hay adol na ya abuy ipaptok na. ²⁰ Mumpupullo dah kumpulmin makan an tibon da. Mu hiya damdaman maagangan dat pungan da moy imbabale da. ²¹ Hanadan holag Manasseh ya holag Eplaim ya munggugubat da. Mu indani ya mumbaddang dan mangubat nadah holag Judah. Mu takon di athidi ya nanongna pay di boh-ol APU DIOS ke didat nidadaan an mangastigun dida.

10 Nunna-ud an makastigu kayun mangapyah adi maphod an olden an punligatan di tataguk ta ² waday innun yun mangaan hi kalebbengan nadan nawotwot, nabalalu ya napuh-ig ta talamon yun alan di limmu da. ³ Mu nganney aton yu hin kananat madatngan nan algon pangastiguwan APU DIOS ke dakayun ipaalina tatagun malpuh udum an boblen manadag ke dakayu? Dahdiy eyu pumpabaddangan? Ya daan di eyu pangitaluwan hanadah kinadangan yu? ⁴ Ahi dakayu pumpateh gubat weno alan dakayuh buhul yu ta pumbalinon dakayun balud. Mu takon di athidi ya nanongna pay di boh-ol APU DIOS ke dakayu ta nidadaan an mangastigun dakayu.

Hanan patul di Assyriay usalon APU DIOS

⁵ Kanan APU DIOS di "Hay iAssyriay iusal kun kay bakdung an mangastigu nadah tataguk an mangipaboh-ol ke ha-on. ⁶ Ipaalik didan mangubat ke dakayun tatagun adi mangulug ya umipaboh-ol ke ha-on ta pun-ala dan am-in di limmu yu ya pun-igatin dakayun didan kay kayu lugit hi kalata."

⁷ Mu nan patul di iAssyria ya adina inilaon an ha-oy di nangitud-ak ke hiya. Hay punnomnom na ya gubaton nadan tataguk an niunnud hi planunan mangubat am-in hi boblet sakupona. ⁸ Mumpahhiyan kananay "Ya- kon nunna-ud an mumpatul am-in nadan opisyal ku! ⁹ Inapput miy Kalno, Karkemis, Hamat, Arpad, Samaria ya Damascus. ¹⁰ Inapput mi dadiyen himpamoblen mundayaw nadah kinapyan di tagun dios an dakdakol mu nadan dayawon di iJerusalem ya iSamaria. ¹¹ Dadagon mi damdamay Jerusalem. Ya pakidadag mi nadan dayawon dan dios da umat hi inat mid Samaria."

¹² Mu kanan nan Ap-apuy "Deket magibbu nan pinhod kun aton hanadah iZion ya iJerusalem ya kastiguwok nan patul di Assyria gapuh pumphahhiyaana.

¹³ Mumpahhiyan kananay 'Inat ku datuwen maid di namaddang ke ha-on. Man-uke ya nal-otak ya nalain-gak. Inapput ku datuwen boble ot pungkakan kuy numpoppogan di kabobboble ya nun-alak di kinadangan da. Ya umatak nah bulug an bakan nun-igatin ku nadan patul ke dadiyen boble. ¹⁴ Nun-alak di kinadangan di kabobboble tuh luta umat hi pangal-an hi itlug di hamutin pamgah pidit. Yaden maid ni-moy nangi-patnan makihanggan ha-on.'

¹⁵ Athidiy kanana, mu kon mabalin an hay wahe ya ong-ongal di kabaelana mu nan mangiusal kediye? Kon importante nan golgol mu nan tagun mangiusal kediye? Bokon nan bakdung di mangitaggeh tagu te nan taguy mangitagge nah bakdung."

¹⁶ Ahi ipaalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apuy dogon pangastigunan dadiyen nungkal-ot an tindalu. Ta hidiye nan madadag nan ongal an kabaelan nadan tindalun di iAssyria umat nah gobhon di apuy an maid di matdaan. ¹⁷ Te hiya an Makaphod an abun Dios an dilag di Israel ya mumbalin an apuy ta gobhonah ohan algo dadiyen ongal an kabaelan nadan iAssyria umat nah kaghoban di papagit. ¹⁸ Takon nadan makaphod an mumuyung ya papayo da ya madadag, umat hi panadagan di dogoh adol di tagu. ¹⁹ O-ohay ahi matdaan hanadah kakaiw ta takon di golang ya mabalin an bilangona. †

Ahi mibangngad di o-oha nadah iIsrael hi boble da

²⁰ Kediye ya adi mo idinol nadan matdaan an holag Israel nah boblen manadag ot ke dida, mu idinol da mon APU DIOS an Makaphod an abun Dios di Israel. ²¹ O-oha nadah holag Israel di ahi mibangngad an mangun-unud ke hiyan ongal di kabaelasan Dios da. ²² Takon di dakkodakkol dan holag Israel an umat dah kadakol di lona nah pingngit di baybay ya o-ohan di-day ahi matdaan. Hanada ken udum ya madadag da te hidiyey lebbengnan maat ke dida. ²³ Nunna-ud an madadag am-in di boble te hinaey ninomnom APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apun atona. ††

Kastiguwon APU DIOS di Assyria

²⁴ Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apu ke didan tatagunad Zion ‡ di "Dakayun tataguk, adi kayu tumakut nadah iAssyria takon di paligaton dakayu umat hi inat handidan iEgypt ke dakayu. ²⁵ Adi mabayag ya itikod ku mon mangastigun dakayu ta di-day dadagok. ²⁶ Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kastiguwok dida umat hi nangastiguk nadah iMidian nah Batud Oreb ya umat hi nangastiguk nadah iEgypt nah Maingit an Baybay. ²⁷ Ya patikodok

† Hay pinhod APU DIOS an kalyon ke tuwen verse ya ahina dadagon nadan dakol an tindalun iAssyria, umat hi ambilog an muyung an madadag ta o-ohay matdaan hanadah kakaiw. †† Romans 9:27-28 ‡ Hituwey ohan ngadan di Jerusalem.

didan mun-ap-apun dakayu ta adi dakayu mo punhol-holtapon ke dida."

Mangali nadan makigubat

²⁸ Deyan mangali nadan buhul takun iAssyrian gumubat. Sinakup day Aiat ya lina-uwan da moy Mignon! Idulin dad Mikmas nadan usalon dah gubat! ²⁹ Lina-uwan da mo nan dalan an numbattanan di duwan bilid ya mun-iyen dad Geba! Hanadan tatagud Ramah ya tumattakut da ya nada ke damdaman tatagud Gibeah an boblen din patul an hi Saul ya binumtik da. ³⁰ Mumpokaw kayun iGallim gapu nah katatakut an maat ke dakayu! Dakayun iLaisah, donglon yu. Ya dakayun iAnatot ya makahkahmok kayu. ³¹ Hanadan iMadmena ya iGebim ya mamtik dat mihwang da. ³² Ad uwani ya dehdi nadan iAssyria ad Nob an ihik dan dadagon hidiyen Bilid an Zion ad Jerusalem. ††

³³ Mu hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apu ya dadagon didan am-in umat hi puntungilan hi hapang di kaiw. Hanadan mumpahhiya ya mialig an malngo dat mipababa da. ³⁴ Ahi pakadadaggon APU DIOS dadiyen buhul di iIsrael, umat hi punlongohan hi kakaiw di muyung ad Lebanon.

Hanan malinggop an pun-ap-apuwan

11 Hanan tungod nan kaiw an nalngo ya humaping, athidi boy ahi maat nah pamilyan David an waday ahi mitungon mihannot an mumpatul. ² Ahi idatan nan Espiritun APU DIOS hidiyen mumpatul hi laing ya kabaelasan mun-ap-apu nadah tataguna. Ya dayawonah APU DIOS ya inilaonay pinhod APU DIOS an atona ³ ya maan-anlan mangun-unud ke hiya. Hay punhumalyana ya adina ipuun hi ang-ang di tagu ya adina ipuun hi kalyon di udum an tatagu. ⁴ Limpuyuy punhumalyana nadah nawotwot ya itakdog nay kalebbengan nadan maid di kabaelana. Mummandal ke ya makastigu nadan mangat hi gaga-iho ya pipate-na nadan lebbengnan mipipate. ⁵ Maandong ya limpiyuy pun-ap-apuna.

⁶ Ahi mumpapaldang di mailom an ahu ya impan di kalnero, hay leopard ya hay gulding. Ya mumpapaldang di layon ya impan di bakan mangan. Ya hay u-ungay mangipaptok ke dida. ⁷ Ya mumpapaldang damdama nadan baka ya bear an mangan. Athidi boh impa dan malinggop dan mumpapaldang an mahuyop. Hay layon ya mangan damdamah holok umat hi baka. ⁸ Ya mun-ay-ayyam day goggolang nah nih-up hi katatakut an ulog, mu adida makalat. ⁹ Maid di gaga-ihon maat weno manadag hidi nah bilid APU DIOS. ††

†† Am-in dadiyen boblen nangadan ya nih-up dad Jerusalem an tulun oras ya abuy pundalanan. Hidiyey kitib-anan mungkih-up nadan tindalun iAssyria ad Jerusalem. †† Hi kalin di Hebrew ya hay kibalinalan tuwen "bilid APU DIOS" ya bokon ohan bilid ya abu, mu am-in nan bobled Israel. (Tibon yuy Exodus 15:17 ya Psalm 78:54.)

Te mapnuh diyen boble hi tatagun nanginilan hiya, umat nah baybay an napnuh danum. †

Hay kibangngadan nadan iIsrael an nieh udum an boble

¹⁰ Kediye ya nan ahi mumpatul an holag David di kay bandelan kipatib-an di kihwangan di tataguh kabob-boble. Ta maamung dan mundayaw ke hiya nah boble na. ††¹¹ Kediye bo ya gapuh ongal an kabaelan Apu Dios ya ibangngad na nadan tatagunan niwahit hi kabobbobled Assyria, Egypt, Patros, Kus, Elam, Babilon, Hamat ya nadah pipingngit di baybay ya nadah boblen nigawwah baybay umat di nangibangngadana nadah aammod da handi niayan dad Egypt.

¹² Ahina itaggey bandelat pangitib-an di tataguh kabobboble tuh lutan pun-amung na bo nadan tatagunan iIsrael ya ijudah an nalpun am-in hi boble tuh luta. ¹³ Adida mo umamoy iIsrael nadah ijudah ya adida mo mumbubuhhulan. ¹⁴ Mu mumbaddang dan mangubat nadah iPilistiah nangappit hi kalin-oban di algo ya alan day limmun nadan tataguh nangappit hi timilan di algo. Ya gubaton dat apputon da nadan iEdom, iMoab ya nadan iAmmon ta mun-ap-apu dan dida.

¹⁵ Ahi tudukan APU DIOS nan Maingit an Baybay an nih-up ad Egypt ya paalisonay maatumung an dibdib ta matduk damdama nan Wangwang an Euphrates. Ya ahi mumbalin hidiyen wangwang hi pitun wa-el ta mabalina an agwaton di kumpulmin tagu. ¹⁶ Ahi waday umat hi kalatan malpud Assyria an dalanon nadan nadaan an holag Israel an tatagun APU DIOS, umat handidan aammod dan waday dinalan dah nalpuwan dad Egypt.

Hay kantan pundayaw ke APU DIOS

12 Kediye algo ya waday oha nadah tatagu ya ikanta day "Dayawon daka, APU DIOS! Bimmohol kan ha-on ot kastiguwonak, muden inalubyagak bo te maid moy boh-ol mu. ² He-a, Apu Dios di mangihwang ke ha-on. Madinolak ke he-a ya adiyak tumakut. Te he-a, AP-APU di nangidat hi ongal an kabaalak ya olot ku. Om, he-ay mangihwang ke ha-on."

³ Hanadan tatagun APU DIOS ya ongal di amlong dah pangihwanganan dida, umat nah nauwon tagun umamlong hi panginumanah matuning an danum.

⁴ Kediye algo ya ahiyu kanan di "Mumpasalamat takun APU DIOS! Mundasal takun hiya. Kalyon takun am-in hi tataguy inat na! Ya kalyon takuy mipanggep hi kinatag-ena! ⁵ Ikantaan takuh APU DIOS gapu nadah makaphod an inat na ya ipainila takun am-in hi

tatagu dadiye. ⁶ Ditakun tatagud Zion, itkuk takuy kanta taku gapuh amlong taku, te nan Dios di Israel an makaphod an abu ya ongal di kabaelana ya makihaha-ad ke ditaku."

Kastiguwon APU DIOS di Babilon

13 Hituwey impainilan APU DIOS ke Isaia an imbabalen Amos mipanggep hi kakastiguwan di iBabilon.

² Itaggey yuy bandela yu nah tap-on nan bilid an maid di kaiw ta punsinyas yu. Ya itukod yu nadah tindalut hogpon da nan mumpahhiyan boble an Babilon ta dadagon da. ³ Minandal APU DIOS nadan tindalunan makangngun-unud ke hiya ta gubaton da nadan pinhod nan kastiguwon ⁴ te namahig di boh-ol nan dida. Dadiyen tindaluna ya umamlong dah pangapputana.

⁴ Donglon yuy ngalan di dakol an tatagu nadah bibilid. Inamung APU DIOS an Kabaelanan am-in di titindaluh kabobboblet idadaana didan makigubat. ⁵ Mungkalpu dah nidawwin bobleh pingngit di lutat iusal APU DIOS didan manadag am-in hanadah bobled Babilon ⁶ gapuh boh-ol na.

⁶ Muntutukuk kayuh takut yu te tuwen madatngan nan algon gintud APU DIOS an Kabaelanan am-in hi panadaganan dakayu. ⁷ Ahi kayu kumakapuy te mama-id di tulid yu. ⁸ Ahi namahig di takut yu ya punholholtapan yu, umat hi punholholtapan di babaih puntungawana. Maid di maat yu, ammunay munhintohtokol kayun matibon namahig di takut yu. Ya mun-iingit di anga yuh takut yu. ⁹ Ya ahi madatngan nan algon gintud APU DIOS hi pangipatib-anah namahig an boh-ol nat dadagona tun luta ta mumbalin hi adi maboblakan. Pakidadag nan am-in nadan naliwat. ¹⁰ Hanadan bittuwon ya bulan ya adida humiyo ya nan algo ya tumapol. ††

¹¹ Kanan APU DIOS di "Dadagok tun lutat kastiguwok am-in di gaga-ihon tatagu gapuh liwat da, takon nadan mumpahhiya ya nadan makabungot an tatagu. ¹² Ahi o-ohay matdaan hi tatagu gapu ketuwen maat ta hidiyen nan ahi dakdakol di bilang di namahman balituk mu dida. Om, ahi dakdakol di bilang di balituk ad Ophir mu hay tatagu. ¹³ Ha-oy an AP-APU an Kabaelanan am-in ya ipatibok di bungot kun iwagot kuy kabunyan ta makaan tun luta nah nipab-unana.

¹⁴ Hanadan e nakibobled Babilon ya mibangngad dah boble dan kay da makawan pumudug di munanup ya kay da niwahit an kalneron maid di mangipat-

‡ *Hin-uddum ya usalon APU DIOS di tindalun di udum an boblen mangapput nadah mangipaholholtap nadah holag Israel. Umat ketuwe an minandal APU DIOS nadan iMedes ta dadagon da nadan iBabilon an nangie nadah holag Israel hi boble da ot mumbalin dan balud hidi. †† Hay udum an nanginilah kalin Hebrew ya kanan day: Hay kibalinan di "am-in hanadah bobled Babilon" ya "am-in di boble tuh luta." ††† Jeremia 6:24 ††† Tibon yuy Joel 2:10 ya 2:31 ya Revelation 6:12-13.*

† *Hantuh umaliyan Kristo an mun-ap-apu ya adi mo tumakut nadan mailom an aggayam. Athidi boh tatagun maphod di punhahayupan da. (Tibon yuy Romans 8:18-22.) †† Romans 15:12*

tol ke dida. ¹⁵ Hanadan bumtik ot kuma, mu nadpap da ya tupigon di buhul da didat mate da. Ya nadan numbati nah boble ya mapate da metlaing. ¹⁶ Ya nadan imbabale da ya patayon di buhul da didan bakdungan da didah hinangngab da. Hogpon bon di buhul day babale dat pun-ala day nganne dadiyen wadah di. Ya nadan inayan da ya piliton di buhul dan ihuyop dida.”

¹⁷ Kanan bon APU DIOS di “Hingitok nadan iMedes † ta gubaton da nadan iBabilon. Takon di kaatnan bali-tuk ya silber di in-al-aluk dan didat adida ituluy an mangubat ke dida ya uggeda naal-aluk. ¹⁸ Ahida pumpana nadan kakat-agu ya adida homkon di gog-golang ya u-unga. ¹⁹ Man-ut hay Babilon di kapkaphodan an boblen am-in tuh lutan ipahhiyan nadan bim-mobled Babilon, mu ha-oy an AP-APU ya dadagok ta umat ad Sodom ya Gomorrah! ²⁰ Ta maid mot ing-ganay mumbobleh di. Ya nadan mun-ine-en Arab ya adida e mungkampuh di. Takon nadan mumpattol ya adida ipattol di aggayam dah di. ²¹ Hidiy kiha-adan nadan aggayam nah adi maboblaysan. Ya nadan nakadaddag an babaleh di ya kiha-adan nadan akup ya ostrich. Hanada damdaman mailom an gulding ya hidiy pun-ay-ayyaman da. ²² Ya nadan hay ena ya jakal ya diday miha-ad nadah mungkaphod an babalen di aap-apun nabao. Dandanin madatngan hidiyen nag-tud an tiempon kadadagan di Babilon.”

Hay nibangngadan nadan iIsrael an nieh udum an boble

14 Mu hi APU DIOS ya ahina bo homkon nadan holag Israel ta ibilang na bo didan tataguna ya ibangngad na didan mumboble nah boble da. Ne ahi umaliy tataguh udum an boblen makiboblen dida. ² Ahi baddangan di dakol an boble didan ahi mibangngad hi boble dan indat APU DIOS ke dida. Kediye ya pumbalinon da mon himbut da nadan tataguh udum an boblen nunhimbunan da handi. Ya apputon da mo nadan nangapput ke dida handi ta dida moy mun-ap-apun dida.

Hay kaapputan nan patul di Babilon

³ Ahi poppogon APU DIOS di nihbutan nadan tatagunat †† adida mo u-umyung ya adida mo munholholtap gapuh nakalligat an ngunun napilit dan nangingunu. ⁴ Ta taltalangaan da nan patul di Babilon an kanan day “Naapput bo kaya nan gaga-ihon patul di Babilon!

† Hanadan iMedes ya numboble da nah parten di north an kanan dan Iran ad uwani. Datuwen iMedes ya nakid-um da nadah tindalun Cyrus an patul di Persia ot apputon day iBabilon handih 539 B.C. (Tibon yuy Jeremiah 51:11 ya 51:28. Tibon yu damdamay Daniel 5:31 ya 6:28.) †† Ketuwe ya hinamad APU DIOS an kinalin poppogonay nihbutan nadan holag Israel ad Babilon umat hi namoppoganah nihbutan dad Egypt handih nabayag.

Adina mo punholholtapon di tatagu. ⁵ Pinoppog mo tuwalin APU DIOS di kabaelan nadan gaga-ihon aap-apu ⁶ te gapuh namahig an boh-ol da ya impahanol-holtap da bo kaya nadan tatagun inapput da. ⁷ Ta ad uwani ya malinggop moy tataguh kabobboble tuh luta, ta hidiye nan mungkanta dah amlong da. ⁸ Pad-dungnay takon nadan kakaiw an bolbol ya sedar ad Lebanon ya maan-anla da damdamah naapputan nan patul di Babilon te maid moy munlongon dida. ‡

⁹ Hanan boble an kadungayan an boblen di nate ya nidadaan an mangapnga nah patul di Babilon. Ya nadan linnawan handidan aap-apu tuh luta ya imminda dan e manamun hiya. ¹⁰ Kanan dan hiyay ‘Ad uwani ya numbalin ka mon nakapuy an umat ke dakami. ¹¹ Handi ya ongal di kabaalam, ta hidiye nan ikanantaan dakah tatagun ipagango day gitala dah pundayaw dan he-a. Mu maid moy athidi te dehtu kah tuh boblen di nate. Kahkahhuypam ya i-i-ulom di bibigi.’

¹² He-an patul di Babilon an makalin makahhiyon bituwon hi biggatna †† ya ongal di kabaalam an nangapput hi tatagu tuh luta handi, mu impadop-a dakan nalpud kabunyan ot mag-a ka tuh luta. ¹³ Te kanam hi nomnom muy ‘Atok am-in di kabaalak ta loktat ya hayoy di natagtag-e mu nadan katagtag-ayan an bituwon. Hay ubunak an mun-ap-apu ya nah bilid an kaam-amungan am-in di dios. ¹⁴ Ya la-uwak nadan kulabut ta mun-ingngo kamin APU DIOS an Nakattag-e.’ ‡

¹⁵ Mu hay ot ya abu naat ya impae dakad dalod-dalom di luta nah boblen di nate.

¹⁶ Hanadan manibon he-ah di ya punhintotokkolan dakan nomnomnomon day numbalinam. Kanan day ‘An hiyah tuwe nan kabaelasan mangiwagot tuh lutan mangipatakut hi pun-ap-apuwan di udum an patul? ¹⁷ Ya kon bokon hiya nan nanadag hi kabobboble ot mumbalin dah adi maboblaysan? Ya kon bokon hiya nan nangapput nadah o-ongal an boble ya adina homkon nadan imbalud nat adina ipaanamut dida?’ ‡‡

¹⁸ Hanadan nungkakaten patul ya dehdi da nadah mungkaphod an lubuk da. ¹⁹ Mu ke he-a ya adika milubuk, umat ka nah naten ahun adida hangudon. Ya ahi mipamgan miweley adol muh bitun mitab-un ke he-ay adol di titindalun nateh gubat. ²⁰ Man-uket adi daka ip-iphod an ilubuk an adi umat nadah udum an patul ya dinadag muy boblem ya numpatem di tatagum. He-an gaga-ihon patul, maid nadah gaga-

‡ Hanadan patul di Assyria ya Babilon ya nakabayyag an impalolongolongo dah tatagu da nadan mungkaphod an kakaiw ad Lebanon ot ianamut dah boble da. †† Bokon ya abu nan patul di Babilon di “hangadanan hi makahhiyon bittuwon hi biggatna,” mu takon hi Satanas. (Tibon yuy Lucas 10:18.) ‡‡ Hi Satanas ya ihik nan pulhon di pun-ap-apuwan APU DIOS. ‡‡† Hanan patul di Babilon ya adina ipae nadan holag Israel an balud na, athidi damdaman Satanas an adina ipae nadan balud na. Mu hi Kristo ya immalin mangipae nadah balud Satanas. (Tibon yuy Lucas 4:18.)

ihon pamilyam di matdaan ta makal-iwan dat nanga-mung. ²¹ Aga, pumpate yu nadan imbabalen nan patul gapuh numbahulan handidan aammod dat adida mun-ap-apu tuh luta ya adida mumpangapyah o-on-gal an boble.”

Hay panadagan APU DIOS hi Babilon

²² Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kananay “Gubatok di Babilon ta dadagok. Takon di u-unga ya maid di e matdaan an matagu. ²³ Dadagok hidiyen Babilon ta pumbalinok hi mamalbong ta pumbalayan di aakup ya nadan udum an hamuti. Ahik higidan hidiyen boble ta mahigid am-in di wadah di. Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe.”

Hay pangastiguwan APU DIOS hi Assyria

²⁴ Insapatan APU DIOS an Kabaelasan am-in an kananay “Hanan implanuk an aton ya nunna-ud an maat. ²⁵ Dadagok nadan iAssyria tud Israel an pumpatek dida tuh bibilid ta adida mo munhimbut nadan tataguk ke dida ya ta adida mo munholholtap. ²⁶ Athituy implanuk an aton. Makulug an kastiguwok am-in di tataguh kabobboble tuh luta ya nidadaanak an mangat kediye. ²⁷ Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in di numplanun diye. Ya nunna-ud an atok hidiyen maid di mangipatikod ke ha-on!” †

Hay pangastiguwan APU DIOS hi Pilistia

²⁸ Hituwey nipainilan ha-on an hi Isaiah handih natayan nan patul an hi Ahas.

²⁹ Kanan APU DIOS di “Dakayun iPilistia, adi kayu maka-amlong hi natayan nan patul an nangipaholholtap ke dakayu. Te nan imbabalenan ahi mihannot ke hiya ya nahalhalman mu hiya. Te hi amana ya mialig nah katatakut an ulog, mu nan imbabalena ya namam-an katatakut mu hiyan mialig nah dragon an manadag ke dakayu. ³⁰ Ipaptok ku nadan nakawwotwot an tataguk an kayak mumpattol. Ek ihamakan didah kiha-adan dan maid di ad-adih maat ke dida. Mu dakayun iPilistia ya ipaalik di namahig an bitil ta maid ke dakayuy tumagu te mate kayun am-in.”

³¹ Olton yuy koga yun iPilistia te mangali day dakko-dakkol an tindalun malpuh north an mun-uhbuk di dap-ul hi pangaliyan da. Nakal-ot da ya nakatullid da. Kinali bumtik kayu gapuh takut yu.

³² Nganney panumang taku nadah umalin malpud Pilistian makihummangan ke ditaku? †† Ahi taku kanan di “Hi APU DIOS di pundinolan mi. Pinili nay Zion an ki-

hikugan nadan makahkahmok an tatagunat mihwang da nadah mangipaholholtap ke dida.”

Hay pangastiguwan APU DIOS hi Moab

15 Hituwey impainilan APU DIOS mipanggep hi Moab: Hi ohan hilong ya madadag di Ar ya Kir an duwan ongal an bobled Moab. † Hanadan iDibon ad Moab ya ume da nadah pun-appitan dah bibilid ta eda mungkokkoggah di ya u-umyung dan linabaha day buuk da ya emeng da ya kogkog-an day iNebo ya iMedeba. † Mumbulwati dah langgote ya mungkoga dan am-in takon nadan wadah kalata ya nadan wadah nunhituwan da. † Hanadan iHesbon †† ya iElealeh ya madngol di koga dah nidawwi ingganad Jahas. Ya takon nadan nakatullid an tindalun di Moab ya gumay-onggong da gapuh namahig an takut da.

⁵ Ha-oy ya u-umyungak damdama gapuh naat hi Moab! Hanadan bimmobleh di ya binumtik dad Soar †† ya Eglat Selisiya. Padaldalanon day koga da yaden manikid da nah kalatan mumpaed Luhit. Hanadan udum ya binumtik dad Horonaim. Ya kogkog-an day nadadagan di boble da. † Natduk nan wa-el an Nimrim ot makleng nadan holok ta maid moy matiboh nitanom. † Hanadan bimmoble ya inala da ya abu nadan kabaelan dan odnan an limmu da ot mun-agwat da nah Wa-el an Willows ta bumtik da. † Hay kogan nadan iMoab ya madngol am-in hanadah bobleh di, mipalpud Eglaim ingganad Beer Elim. † Hanake bon wangwang ad Dibon ya ahi mumbalin an maingit gapuh dalam di nungkakaten tatagu. Mu waday nahalhalman an aton APU DIOS ke didan iMoab te takon di waday matdaan ke dida ya ahina ipaunud di mamdug ke didat pumpate da dida.

Maid di namnaman di iMoab

16 Dadiyen natdaan an iMoab an binumtik ad Selah nah adi maboblayan ya immipae dah impan di kalneron idat da nah patul di Judah ta pangipatibo dah naminhod dan makihayyup. † Yaden nadan binabain iMoab ya dumanallanan da nah pun-agwatan nah Wangwang an Arnon, umat da nadah hamutin nadog-al hi buya dan maid moy naduttuk hi pangayan da.

³ Dadiyen iMoab an immed Jerusalem an nangien hanadah eda idat an kalnero ya kanan da nadah iJudah di “Kalyon yu anhan hin nganney maphod an aton mi. Ya homkon dakami ta baddangan dakamin mialig

‡ Hanadan iMoab ya nakabayyag an buhul di holag Israel. (Tibon yuy 2 Patul 13:20.) †† Hanan boble an Hesbon ya umeh himpulut ohan kilometroh nangappit hi timilan di algo mipalpu nah Naten Baybay. Hituwen bobley numpatulan din hi Sihon handih nunsakupan di iIsrael. (Tibon yuy Numbers 21:23-36.) †† Hanan boble an Soar ya wadah nangappit hi south di Naten Baybay. (Tibon yuy Genesis 14:2 ya 19:23 ya 19:30.)

† Hay immannung tuwen kalin APU DIOS ya nitudok hi Isaiah 37:21-28. †† Datuwen umalin makihummangan an malpud Pilistia ya ibaga da nin an mumbaddang dan makigubat hi iAssyria an buhul da.

kayu nah kaiw an punhiduman ya pumpatuningan nah maka-al-algo. Dakamin binumtik hi boble mi ya ibaga mi anhan ke dakayun ihwang dakamih buhul mit italu dakami nah maid di pakahamak ke dakami. ⁴Ya iabulut dakami anhan an mihtu tuh boble yu. Ta itakdog dakami ya ihwang dakami nadah buhul † min manadag ke dakami.”

Hantuh maid mo nadan mumpaholholtap ya maid mo nadan dumadag hi boble ⁵ya ahi mumpatul nan ohan holag David. Hiya ya limpiyu ya maandong di pangat na gapuh ongal an pamhod nah tatagu.

⁶Kanan nadan tatagud Judah di “Mangohe tuwali nadan iMoab ya gaga-iho da. Dingngol mi bon namahig di pumpahhiya da, mu maid di hilbin di pumpahhiyaan da.”

⁷Kinali ahida mungkokkogga te munholholtap da. Ya nunna-ud an ahida u-umyung ten ninomnom dan maid mo nadan mungkahong-on makan hidih boble dad Kir Hereset. ⁸Nadadag nadan payod Hesbon ya nadan laguntad Sibmah an kalpuwan nadan makapyah mainum an ibutong nadan aap-apuh kabobboble handi. Dadiyen lagunta ya ambibbilog handi an dinatngan nay Jaser inggana nah nangappit hi timilan di algo nah adi maboblasyon ya nah nangappit hi kalin-oban di algo inggana nah Naten Baybay.

⁹Ta hidiye nan kumgaak te ayyoka dadiyen laguntad Sibmah an umat nadan ijaser an u-umyungak te hay ma-ma-at ke dida. Kumgaak bo gapu nadah boble an Hesbon ya Elealeh te maid moy maanah dih pun-amlongan di tatagu.

¹⁰Maid moy pun-an-anlaan di tatagun muntukuk da ya mungkanta da nadah lagunta nah pamlagan dah grapes. Man-uke ya maid moy makopal an grapes ta maid moy makapyah mainum. Athidiy namoppog APU DIOS hi pun-an-anlaan da. ¹¹Ha-oy ya namahig an u-umyungak gapuh Moab ya Kir Hereset.

¹²Hanada ken iMoab ya maaatu dan umeumen e mundasal nadah dios da nadah bibilid, mu maid met-laing di hilbina.

¹³Hidiye tuwaliy kinalin APU DIOS handi an maat ke dida. ¹⁴Mu ad uwani ya kananay “Hi tulun toon ya mama-id di kinadangan di Moab ya o-ohay ahi matdaan hi tataguna. Ya dadiyen ahi matdaan ya maid di maat da.”

Hay pangastiguwan APU DIOS hi Syria ya Israel

17 Hituwey nipainila mipanggep hi Damascus: “Hay Damascus an ongal an bobled Syria ya ahi mama-id te madadag. ²Athidi bo nadah bobled Aroer ad Syria an ahi mama-id ta nangamung di mumbobleh di. Ume day babaka ya kakalneron miha-ad hidi ya

† Hituwen buhul ya dadiye nin nadan tindalun iAssyria an buhul di iMoab ya iJudah.

maid di mangabul ke dida. ³Ya hay Israel ya maid moy alad nan kihikugan di bimmoble. Takon di Damascus ya sakupon di udum an boble. Ta nadan numbobleh din iSyria an matdaan ya mibabain da umat nadah iIsrael te ahi mama-id di ongal an kabaelan da. Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe.”

⁴Kanan APU DIOS di “Kediye ya mapoppog di dayaw di Israel ya mama-id di kinadanganat mumbalin an nakawwotwot. ⁵Ya ahi mialig nah payo nah nundotal ad Repaim an nagapas di page ot miwalong an maid moy nitanom. ⁶O-ohay tatagun ahi matdaan ad Israel. Mialig nah kaiw an oliba an pinlag day bunganat wada nin di duwa weno tulu nah ududduna. Ya takon di makabungan hapang handi ya opat weno lima ya abuy bunganan natdaan. Ha-oy an AP-APU an Dios di Israel di nangalin tuwe.”

⁷Hantuh kadatngan diyen algo ya mundinol day tatagu nah makaphod an abun Dios di Israel an nunlutan dida. ⁸Adida mo mundinol nadah kinapya dan tinataggun umat nah nginadanan dah Asherah ya adida mo mun-appit hi maghob an insenso nadah pun-appitan †† an kinapya da, mu kediye algo ya iwalong da mon am-in dadiye.

⁹Takon nadan boble takun nahamad di alad nan nakaguwalyaan ya ahi mataynan te madadag dat mumbalin an umat da nadah boblen di Hibite ya Amorite handih done an nataynan te binumtik nadan bimmoble gapuh takut da handidah aammod takun iIsrael.

¹⁰Dakayun iIsrael, nakal-iwan yu nan Dios an nangihwang ke dakayu ya nangipaptok ke dakayun mialig nah ongal an Batun kihikugan yu. Hay ot ya abu inat yu ya nuntanom kayu nadah garden yu ta pundayaw yu nadah dios di udum an tatagu. ¹¹Mu takon hin kananat timmagu da ot humabung da kediye nangitanoman yu ya maid di hilbina te maid di polagon da, abunay ligat an holholtapon day wada.

Hay naapputan nadan buhul di iIsrael

¹²Deyan mangali day dakol an tindalun mangubat ke dakayu. Kay bungug di nakal-ot an dalluyun hi baybay di ngala da. ¹³Mu takon di umat da nah katatakut an dalluyun ya patikodon Apu Dios didat loktat ya niwahit dat mange dah nungkidawwin boblen kay intayyap di puwok dida. ¹⁴Katatakut da nah hilang, mu deket nabigat ya maid da. Athidiy ahi maat nadah manadag ya mumpangalah nganneh diyen wada tuh boble taku. ‡

†† Datuwen pun-appitan di pangiapitan dah miappit nah dios an hi Baal. (Tibon yuy 1 Patul 16:32.) ‡ Tibon yuy 37:36-37 an kipaannungan tuwen nakali.

Hay pangastiguwan APU DIOS hi iKus

18 Nunna-ud an madadag nadan tatagun num-bobled Kus nah pingngit nadan wangwang an madngol di puntayyapan di dudun. ² Hanadan binaal tuwen boble an nunlugan hi bangkan nakapyah katlubung ya idalan da nah Wangwang an Nile ta ume dah udum an boble.

Dakayun nipaalin mangipainilah pinhod yun maat, umanamut kayuh boble yun numboblaysan di natag-en tatagu ya madangiy bolat da ya hinnatkon di kali dan numboble nah ginanodwan di wawangwang an pakatakkutan am-in di tatagu te nakal-ot kayu ya makabbungot kayu, hituwey eyu ipainilah dih boble yu: †

³ Dakayun am-in an tatagu tuh luta, deket mipataponan bandelah tap-on di bilid ya halipat-an yu ta tibon yu. Ya donglon yuy gangon di tangguyub. ⁴ Te athituy kinalin APU DIOS ke ha-on: "Ha-oy an Dios ya maid di ek aton, mu ammunay uh-uhdungak didan umat nah kawadaan di dulnu nah hilog nah ahiani ya umat nah potangana nah maka-al-algo."

⁵ Man-uket kinalina tuwe ya ahi dadagon APU DIOS nadan buhul mi umat nah mamlag hi grapes an kohatona nadan himmaping an hapang an adi bumunga. ^{††6} Ahi mungkiwahit di adol dadiyen tindalun buhul mit waday kanon di hahamuti inggana mapoppog di inugawan. Athidi damdama nadah mailom an aggayam an waday kanon da inggana mapoppog di ahi kotolan.

⁷ Kediye ya ahi pun-ialin nadan natag-en tatagun madangiy bolat day iappit dan APU DIOS an Kabaelasan am-in. ‡ Dida nadan pakatakkutan am-in di tatagu te nakal-ot da ya makabbungot dan hinnatkon di kali dan numboble da nah ginanodwan di wawangwang ya ahida iall dadiyen iappit dan APU DIOS an Kabaelasan am-in nah Bilid an Zion an pundayawan ke hiya.

Hay pangastiguwan APU DIOS hi Egypt

19 Hituwen nipainila ya mipanggep hi Egypt: Hi APU DIOS ya galgal-an mangalin nuntakkeh kulabut †† an manged ad Egypt. Hanadan tataguh di ya tumattakut da ya nadan dios dan kinapyan di tagu ya gumayonggong da gapuh takut da damdaman hiya.

† Dadiyen binaal di bimbobled Kus ya immali dad Judah ta kalyon da nadah aap-apuh diy mipanggep hi planun di patul dan makikaddum di tindalun di ijudah hi tindalunat makigubat dah buhul dan iAssyria. Mu hi Isaiah ya inilanan adi maphod an abuluton dah diye, mu hay ot ya abuy aton da ya mundinol dan APU DIOS an mangihwang ke dida. Ot ne kalyona ke dadiyen tatagun umanamut dah boble da. Handih eda umanamut ya inabig na ni-an hi tuwe.

†† Datuwen buhul an dadagon APU DIOS ya dida nadan tindalun di Assyria. ‡ Datuwen tatagun numbobled Kus an bumaddang ot hi ijudah an makigubat hi buhul dan iAssyria ya ahida dayawon hi APU DIOS an Dios di holag Israel hi udum hi algo. †† Tibon yuy Psalm 68:4 ya 104:3 ya Mateo 26:64.

² Kanan APU DIOS di "Ahik wadaon di gubat ad Egypt ta dida pen iEgypt on numpapatte da. Takon di hintutulang ya nunhahag-on ya dida pe on numpapatte da. Hanadan tataguh o-ongal an bobleh di ya dida pe on nunggugubat da. Ya nada ke bon patul ya mumpupullo dan mun-ap-apu. ³ Pa-iyok di planun nadan iEgypt ta madismaya da. Kinali mumbaga dah baddang nadah kinapya dan dios da ya eda ibagay tugun hanadah mungketema ya makihummangan da nadah nungkakate ta inilaon da hin nganney aton da. ⁴ Ya hay makabbungot ya hay katatakut di pumbalinok an mun-ap-apu † ke didat punholholtapona dida. Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apuy nangalin tuwe."

⁵ Hana ke bon Wangwang an Nile ya ahi umittay nan danum hidit loktat ya natduk. ⁶ Hanadan alak ya wa-el hidid Egypt ya mumpun-agub da te mun-ul-ule dan matduk ta makleng nadan katlubung ya holok hidi.

⁷ Takon nadan kumpulmin tinummol ya nungkitanom nah pingngit di Nile ya mamag-anan dat itayyap di dibdib didat mama-id da mo. ⁸ Ya hanada ken idinol day kitaguwan da nah maala dan dolog hidi ya kumga da te maagangan da. Maid moy hilbin di bunwit da ya hiduk da. ⁹ Hanada bon binabain mumpun-abol ya mama-id di namnama da te maid moy tummol nadah itanom dan abolon da. ¹⁰ Ya am-in nadan mangapyah luput ya nadan nalaing an makibokla ya u-umyungan da.

¹¹ Hanadan ap-apu nah boble an Soan ††† ya maid di nomnom da. Ya hanada ke bon kalaingan an tatagud Egypt ya nakaihhallay itugun da nah patul da! Ya maid boy bain dan mumpahhiya nah patul an dida ya nahlag dah nungkalaing an tatagu ya nahlag dah patul. ¹² Daan da bo nadan nungkalaing an konsehal an tumugun ke he-an patul ta kalyon dan he-ay planun APU DIOS an Kabaelasan am-in mipanggep nah boblem an Egypt? ¹³ Hanadan aap-apud Soan ya maid di nomnom da. Hanada ke damdaman aap-apud Memphis ya naha-utan da. Gulat na ya diday mangipangpanguluh kiphodan di boble da an Egypt, mu adi, te gaga-iho ot ya abuy intuttudu da. ¹⁴ Man-uke ya impumbalin APU DIOS an umallilaw di ituttudu da, ot deyan pun-at mon nadan iEgypt am-in di kumpulmin punliwatan. Mialig an nabutong dat mundangngewan da mo anhan an mikudli dah uta da. ¹⁵ Maid di ohan tagud Egypt, kadangyan weno nawotwot, natag-ey saad na weno adiy damanan bumaddang an mangi-tuttuduh kiphodan da.

†† Hituwen mabungot an ap-apu ya hiya nin hi Esarhadon an patul di Assyria. Hanadan tindaluna ya inapput day Egypt handih 670 B.C. (Tibon yuy 20:4.) ††† Hay Soan ya oha nadah ongal an boblen kiha-adan nadan ap-apud Egypt.

Dayawon di Egypt hi APU DIOS

¹⁶ Kediye ya ahi mumbalin nadan iEgypt hi nakakka-puy an kay da babain gumayonggong dah takut dah panib-an dan nundadaan hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an mangastigun dida. ¹⁷ Namahig bo kayay takut da nadah iJudah, namam-a hin ninomnom da nan ahi aton APU DIOS an Kabaelasan am-in ke dida.

¹⁸ Kediye tiempo ya ahi miusal di kalin Hebrew nadah liman o-ongal an bobled Egypt. [†] Ya deket mun-sapata nadan tatagu ya isapata dah ngadan APU DIOS an Kabaelasan am-in. Ya hay oha ke dadiyen boble ya ahi mangadanan hi "Boblen di Algo."

¹⁹ Kediye bon tiempo ya waday ahi makapyah pun-appitan ke APU DIOS nah gawwan di bobled Egypt. Ya wada da boy ha-adon dan batun panginomnomno-man dan APU DIOS nah pingngit di Egypt. ²⁰ Hidiyey kitib-anan wadah APU DIOS an Kabaelasan am-in ad Egypt. Ta deket mundasal dan hiya hin waday mangi-paholholtap ke dida ya itud-ak nay mangihwang ke di-da.

²¹ Kediye pumpainilaanan didat inilaon dan hiyay makulug tuwalin DIOS an dayawon dat umiali dah iappit dan hiya. Ahida munsapatan hiyan paannungon day hinamad dan kinalin hiyan aton da. ²² Athidiy maat an deket ginibbun APU DIOS an nangastigu nadah iEgypt ta muntutuyu dah liwat da ya loktat ya mumpahpahmok dan hiya. Ne himmok na bo didat paphodona dida.

²³ Ta kediye tiempo ya waday kalatan mipalpu Egypt ingganad Assyria. Ta nadan iAssyria ya ume dad Egypt ya nadan iEgypt ya ume dad Assyria. Ya didan iAssyria ya iEgypt ya mundayaw dan am-in hi ohan Dios. ^{††24} Kediye tiempo ya ahi mikatluy Israel ke dida ta gapun dida ya mabendisyonan am-in di boble tuh luta. ²⁵ Te ahi kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Bendisyonan dakayun iEgypt an tataguk ya dakayun iAssyria an lintuk ya bendisyonan dakayun iIsrael an pinilik an tataguk."

Hay pangapputan di Assyria hi Egypt ya Kus

20 Hi Sargon an patul di Assyria ya in-oldena nah ap-apun di tinaluna ot gubaton day Asdod an ongal an bobled Pilistia ot sakupon da. ² Kediye ya kinalin APU DIOS tuwalin ha-on an hi Isaiah an imbalen Amos an kaanok di apatut ku ya langgoten bul-

[†] Handih nagibbun dinadag di tinalun iBabilon di Jerusalem (586 B.C.) ya dakol nadah holag Israel di binumtik ad Egypt ot eda mumbobleh di. ^{††} Hi kagatugatut an toon ya numbuhhulan di iEgypt ya iAssyria, mu hi udum hi algo ya maphod di punhayyupan da gapuh pangulug da nah AP-APU.

watik ta eyak mundallanan. [‡] Inun-unud ku ot atok hidiyeh tulun toon.

³ Kediye sinakup di iAssyriay Asdod ya kanan APU DIOS di "Nan muttatyuk an hi Isaiah ya e dimmanallanan hi tulun toon an maid di bulwatina ya apatut na. Hidiyey nipainilaan nan ahi maat ad Egypt ya Kus. ⁴ Ahi alan nan patul di Assyria nadan iEgypt ya iKus an balud da takon di u-unga, aam-ama ya iin-ina. Adida mun-apatut ya mumbolad ^{‡‡} dan makattiboy titipa dat kibabainan dan iEgypt. ⁵ Gapun diye ya madismaya ya tumakut nadan mangidinol nadah tatagud Kus ^{‡‡} ya mangipahhiyah iEgypt ^{‡‡‡} ta mama-id di namnama da. ⁶ Kediye tiempo ya ahi kanan dadiyen numboble nadah pingngit di baybay ad Pilistiy 'Tibon taku key naat nadah tatagun pundinolan takun bumaddang an mangihwang ke ditakun nah aton nan patul di Assyria! Deket athidiy naat ke dida, ne nganne mo anhan di namnama takun mihwang?"

Hay nipainilan ahi maat hi Babilon

21 Hituwey impainilan Apu Dios ke ha-on mipanggep ke dakayun iBabilon: Waday ahi manadag ke dakayun kay nal-ot an al-alipuhhapu nah adi maboblayan. Hediye ya malpu nah katatakut an boble. ² Tinibok on himpappangen ahi maat. Waday ahi mangihdul hi Babilon ta madadag. Dakayun iElam ya iMedia, likkubon yu ya gubaton yu nadan iBabilon. Man-uket maat hi Babilon di athidi ya panikod Apu Dios hi pumpaholholtap diyen bobleh tataguh udum an boble.

³ Namahig an impatakutak kediye tinibok ya dingngol kut gapun diye ya himpappangey hakit di adol kun umat hi panggibok di babain muntungo. ⁴ Indani ya matmattalak di nomnom ku ya munggayayong-gongak hi takut ku. Uma-abtuwak an mahilong, mu indanit nahilong ya namam-a ot ya abuy takut ku.

⁵ Indani bo ya tinibok an munhamul dah did Babilon an inumbun da nah ubunan di makihumul an niap-ap nan mahdol an luput. Mangmangngan da ya mangmangnum da ya maid maptok ya waday tinumkuk an kananay "Dakayun aap-apu, immali nadan buhul taku. Alan yuy happiyo yu. Mundadaan kayun makigubat!"

[‡] Handi ya oggan kaanon di tinaluy bulwatin di balud da ta kibabainan da. Hi Isaiah ya e dimmanallanan hi tulun toon an ugge numbulwatit ipatibonan ahi maapput nadan iEgypt hi gubat ta mumbalin dan balud di iAssyria. ^{‡†} Mikah 1:8 ^{‡‡} Hanan boble an kanan dan Kus handih done ya hidiyey Sudan ya parten di Ethiopia ad uwani. ^{‡‡†} Handih inapput di Assyriay nangappit hi north di Israel (722-721 B.C.) ya dakol nadah aap-apun di Judah di munhonan ke Hesechia an makihummangan hanadah iEgypt ta bumaddang dan mangubat hi Assyria. Mu kinalyan Isaiah hi Hesechia ya nadan tatagunat adida mundinol nadah iEgypt an bumaddang ke dida te maid di kabaelan da. (Tibon yuy Isaiah 30:1-2 ya 31:1.)

Hay ma-ma-at ad Judah

⁶Indani ya kanan Apu Dios ke ha-on di “Ekate em ipustuy guwalya nah binattun alad † ta ipainilana hin waday tinibona. ⁷Kalyom kediye iha-ad mun mung-guwalya an deket waday tibonah tatagun nunluga nah kalesan ginuyud di hindudwan kabayu weno hay tatagun nuntakkeh kamel weno donkey ya mahapul an pakammatmatana dida.”

⁸Kimmali nan guwalya ya kananay “Apu, nihnih-tuwak tuh pustuk an nungguwalyah kahilohilong ya kabigabigat. ⁹Ad uwani uppe ya deya day ang-angok an matuntun-ud an mangalin kakalesa ya titindalu. Maid! Nunna-ud an madadag di Babilon! †† Ya am-in nadan kinapya dan dios dan dayawon da ya nungkabukli ot miwahit hi luta.”

¹⁰Dakayun ibbak an ijudah an mialig nah pagen nataltag, ‡ kinalik am-in ke dakayud uwaniy dingngol kun kinalin AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel.

Hay nakali mipanggep hi Edom

¹¹Hituway nipainila mipanggep hi Edom: †† Wadad Edom di kumalikalin ha-on an kananay “Guwalya, kon mabayag pay ta ahi mabigat? Kalyom ke ha-on hin kaatnan oras di mala-u ya ahi mabigat.” ¹²Himmumangak an kanak di “Mungkabigat mo, mu ahi bo mahilong. †† Deket pinhod mu bon ahi hanhanan ahika bo ya umali.”

Hay nakali mipanggep hi Arabia

¹³Hituway nipainila mipanggep hi Arabia: ††† Dakayun iDedan an oggan mungkampu nah adi maboblayan ad Arabia, ¹⁴idatan yuh danum nadan nauwo. Ya dakayun iTema, idatan yuh makan nadan binumtik an timmayan hi boble da. ¹⁵Inibtikan da nadan pumalang ya pumana ke dida ya nadan katatakut an maat hi gubat.

¹⁶Indani ya kanan Apu Dios ke ha-on di “Mala-uy hin-ton ya mapoppog di dayaw nadan tatagud Kedar. ¹⁷O-ohay ahi matdaan hanadah katultulidan an tatagud Kedar an nalaing an pumana. Ha-oy an AP-APU an Dios di Israel di nangalin tuwe.”

† Hituwen guwalya ya mipustu nah nunlinikkod di Jerusalem ta tibona hin waday mangalin buhul da. †† Hanan ongal an boble an Babilon ya naapput handih 539 B.C. Mu hi New Testament ya deket nakaliy Babilon ya hay kibalinana ya nadan adi mangulug ke Apu Dios an bokon hidiyen ongal an boble. (Tibon yuy Revelation 14:8 ya 18:2.) †† Hanadan ijudah ya mialig da nah pagen nataltag te ahida maapput hi gubat ta mumbalin dan balud ad Babilon. (Tibon yuy Isaiah 39:5-7.) ††† Tibon yuy Jeremiah 49:7-22 ya Ezekiel 25:12-14 ya Amos 1:11-12. †† Hay kibalinan nin tuwen “mungkabigat mo,” ya mungkapoppog moy pumpaholhoptan nadan iAssyria hi ijudah. Ya hay kibalinan nin tuwen “mu ahi bo mahilong,” ya nan gagalan pangilappuwan nadan iBabilon an mangipaholhoptan hi ijudah. ††† Jeremiah 49:28-33

Hay nipainila mipanggep hi Jerusalem

22 Hituway nipainila mipanggep nah kanan dan “Hanan Nundotal an Waday Nipainilah In-inop.” †††

Nganney ma-ma-at? Antipet wada dan am-in di tataguh atop di babale dan mun-an-anla da? ²Tipet mungngangala day tatagu? Ya tipet magulu tun boblen hay hapuhapulon di bimmoble ya hay pun-an-anlaan da? ³Kawahwahit di adol di nungkakaten tatagu yu, mu bokon hinalung di natayan da ya uggeda naten nakigubat, mu nate da gapuh inagang ya dogo. ³Binumtik am-in nadan aap-apu yun maid di impana da takon di oha. †† Takon di daanay bintikan da ya nahamak da ot madpap da. ⁴Kinali kanak di “Tayananak ke dakayu ta maoh-ohhaak. Adiyak e alubyagon ta kogkog-ak hantudan tataguk an nungkakate.”

⁵Ad uwaniy algon pangipaholhoptan APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apu ke ditaku tuh nundotal an waday nipainilah in-inop. Ad uwaniy tiempon namahig di takut ya ugge inilay aton. Nadadag di binattun alad tun boble takun Jerusalem ya madngol nadah bilid di pokaw di tatagun mumpabaddang.

⁶Mangali nadan buhul takun tindalun di Elam ya Kir an gumubat an nungkalesa da ya nunhappiyo da. ⁷Napnuh buhul takun tindalu ya kalesa nadan nundotal ad Judah an maluwab di mitanom. Dadiyen buhul takun nuntakkeh kabayun ihik an gumubat ya dehdi dan in-ohnong dah hinangngab di hoob tun boble takun Jerusalem. ⁸Handih matibo yun ijudah an maid moy namnama yun mihwang te hinggop di buhul yun am-in nadan boble yu ya bintik yun e inala nadan indulin yun almas yu. ⁹⁻¹⁰Hay inat yu bo ya tinibo yu nadan mahapul an miphod nah binattun alad di Jerusalem. Ya binukal nadan udum an babaleh di ot alan yu nadan batun dadiye ta usalon yun mangiphod nadah napa-in alad. ¹¹Hay inat yu bo ya nangapya kayuh ittay an pangiamungan yuh danum an malpu nah nuntap-on lobong. Nundinol kayu ke danaen am-in, mu ugge kayu nundinol ke Apu Dios an numplanu tuwalin danae handi ot ahi maat.

¹²Handih naatan danae ya kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apu ke dakayun kumga kayu ya u-umyungan kayu, mumpamukmuk kayu ya mumbulwati kayuh langgote ta pangipatibo yun muntutuyu kayu. ¹³Mu kon ot ya abu nun-an-anla kayun kinlong yuy baka ya kalnerot munhahamul kayu, mumpulpulutan kayu ya manginum kayu. Kanan yuy “Agat

††† Hituwen nundotal ya hidiye nin nan nundotal hi da-ul di Jerusalem. † Hanadan tatagud Jerusalem ya hay pun-an-anlaan da ya abuy hapuhapulon da, mu uggeda ninomnom an paamlongon hi Apu Dios. (Tibon yuy Isaiah 5:11-12.) †† Datuwen aap-apu ya adida natulid. Matiboh inat nan patul an hi Sedekiah ya nadan tindalunan uggeda dinipendalan nan boble da an Jerusalem, mu binumtik da. Muden nadpap da nah nih-up ad Jericho. (Tibon yuy 2 Patul 25:4-6.)

munhahamul taku ya manginum taku te kal-ina ya mate takuh bigat.” †

¹⁴ Kimmali boh APU DIOS an Kabaelasan am-in an kananan ha-on di “Hituwen liwat da ya adi mapakawanan ad uwanin kataggu da. Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apuy nangalin tuwe.”

Hay maat ke Sebna

¹⁵ Kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apu ke ha-on an umeyak ke Sebna an mumpaptok nah balen di patul ta kanak ke hiyay ¹⁶ “An dahdi ka ni-bon eka mangapyah gungat mu hantudah babatun lubukan di papatul? ¹⁷ Man-u nin te importante kan tagu, mu lak-ayon dakan APU DIOS ta iwele daka. ¹⁸ Kay ka bolan odnanat iwele daka nah ongal an boblet mate ka nah kad-an nadan kalesan ipahhiyam. Ibabain muy kon muttatyun he-a. ¹⁹ Makulug an kaanon dakan APU DIOS nah natag-en saad mut ibaba daka.”

²⁰ Hituwe pay di kinalin APU DIOS ke Sebna an kananay “Hantuh maat hituwe ya ahik ipaayag nan muttatyuk an hi Eliakim an imbabalen Hilkiyah ²¹ ta ipaboltan kun hiya nan bulwatim an bulwatin di ap-apu, nan balikit mu ya nan kalebbengam. Hiyay ahi kay aman di iJerusalem ya iJudah. ²² Hiyay pumbalinok an ap-apun mihaynod nah patul an holag David ta nan ioldena ya hidiyey maunud. Hiyay mangdon nah aladdun di pamilyan David, ta hidiye nan mialig an nan ibughul na ya maid di mangidakig ya nan idakkig na ya maid di mangibughul. ^{†23} Hiya ya mihamad di pun-ap-apuwanan mialig nah nakaihhammad an paghok ta gapun hiya ya midayaw di pamilyana.

²⁴ Mu hiyay pundinolan am-in di pamilyana ya iibanat loktat ya maligatan. Mialig nah punhablayan an mihablen am-in di nganneh diye umat hi babanga ya bal-di. ²⁵ Ta man-ut nakaihhammad, mu loktat ya napukhu ta mag-at madadag am-in nadan nihable. Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe.”

Hay nipainila mipanggep hi Tyre

23 Hituwey nipainila mipanggep hi ahi maat ad Tyre. ‡ U-umyung kayun numpumbapor te nadadag nadan dumakalan yud Tyre ya nadan kihaadan yun babaleh di. Ahiyu donglon di mipanggep ketuwe hantuh pundag-uwan yud Cyprus hi umanamutan yu. ² Dakayu damdaman negosyanted Sidon an numbobleh pingngit di baybay an impakadangan di mumbiyahay baybay, op-opya kayu ya u-umyung kayu! ³ Nange nadan negosyante yuh udum an boblet

† Tibon yuy 1 Corinth 15:32. †† Hay kibalinan tuwen “Hiyay mangdon nah aladdu” ya nan tagun natag-ey saad nan mun-ap-apu. (Tibon yuy Revelation 3:7.) ‡ Hanadan duwan ongal an boble an Tyre ya Sidon ya dadiyey importanten bobled Phoenicia. (Tibon yuy verses 2, 4 ya 12.)

eda gumatang ya munggatang hi pagen di Egypt ya eda nakinegosyoh am-in hi boble tuh luta ot mumbalin nan boble yuh malkadun am-in di boble.

⁴ Mu ad uwani ya mibabain ka Sidon an ongal an bobleh pingngit di baybay te maid moy tatagum. Kinali kanam di “Eyyakaw pe kattog, kay hanan uggeyak nun-imbabale ot maid di ek tinanudan.”

⁵ Takon nadan iEgypt ya madismaya da ya mahn-gang da hin donglon dan nadadag di Tyre.

⁶ Pidwaok an kalyon ke dakayun numbobleh pingngit di baybay an u-umyung kayu! Maid moy kabaelan yu, kinali mun-agwat kayu ot ta bumtik kayud Espanya! ⁷ Kon athitu mo anhan di numbalinan tun boble yun Tyre an nabohwat dih done? Yaden handi ke ya maan-anla day bimmoble ya pun-ipae day tatagu dan e munsakup hi udum an boble. ⁸ An dahdiy kon nomnom an mangiathidi ketuwen boblen nundingngol ya madayaw am-in hi boble tuh lutay negosyante da? ⁹ Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in di nangiplanun mangiathidi kediyen boble ta poppogonay pumpahhiya yu. Inat nah tuwe pangipatib-anan mibabain am-in nadan pakatbalon di tataguh kaboboble tuh luta.

¹⁰ Dakayun tatagud Espanya, naapput mo nadan tatagud Tyre an nunsakup ke dakayu. Ya nadadag nan dumakalan di bapor hidi. Kinali nalibli kayu ta damana mon aton yuy ngannen pinhod yuh boble yu. ¹¹ Hi APU DIOS ya ongal di kabaelasan damanan dadagonan am-in di kabobboble tuh luta, takon nadan wadah pingngit di baybay. Dagdagona nadan nakahammad an naaladan an bobled Phoenisia ta mama-id di kabaelan da. ^{††12} Hituwey kinalina nadah tatagud Sidon: “Nappopog moy pun-an-anlaan yu ya mahmok kayu te pun-holholtapon dakayu. Takon di bumtik kayud Cyprus ya katatakut di maat ke dakayuh di.”

¹³ Tibon yuy inat di iAssyria boblen di iBabilon. ‡ Ginubat da dida ot dadagon dan am-in di nganneh diyen wada kediyen boble, takon nadan binattun alad da. Ta nada mon mailom an aggayam di miha-ad hidi.

¹⁴ Dakayun mumbiyahen bapor an manganamut, u-umyung kayu te makadaddag nan boble yun Tyre an kihikugan yu.

¹⁵ Hidiyen Tyre ^{‡‡} ya ahi makal-iwan hi napitun toon an damunan pumbiyagan di ohan patul. Deket nala-u datuwen toon ya mumbalin di Tyre an umat nah gaga-ihon babai nah kanta. ¹⁶ Athituh diyen kantan panalalangga: “He-an gaga-ihon babain pabayad nay adol nah linalaki, nakal-iwan daka mo. Kinali alam boy

†† Datuwen boblen nakahammad an naaladan ad Phoenisia ya Sidon ya Tyre. ‡‡ Hanadan tindalun iAssyria an impangulun Senakerib ya dinadag day Babilon handih 689 B.C. ‡‡† Hanan boble an Tyre ya numbalin hi adi mo importante handih nagibbuwan di nunsakupan di tindalun Nebukadnesar an patul di Babilon. Ya nadan bimmoble ya numbalin da mon nawotwot. Handih nala-uy kaatnan toon ya nihannot nadan iPersia an nunsakup ke dida.

ayyuding mut paganggangngohom an eka lumanikko-dan tuh boble ne nungkanta kat matapangan boy linalakit umali dan he-a.”

¹⁷ Nagibbu ke boh diyen napitun toon ya iabulut APU DIOS hidiyen boble an Tyre an atona nan datin negosyonan umat hi at-aton di babain pabayad nay adol nah linalakih kabobboble tuh luta. ¹⁸ Mu hay tangdanona ya adina idulin, mu miappit ke APU DIOS ta igattang nadan mundayaw ke hiyah maphod an makan ya bulwati. †

Hay pangastiguwan APU DIOS hi tataguh kabobboble tuh luta

24 Ahi dadagon APU DIOS tun lutat mumbalin an adi maboblayan ya iwahit nay tataguh kabobboble. ² Am-in di tagu, padi weno bokon, hay himbut ya nadan aap-apu da, nadan gumatang ya munggat-tang, nadan umutang ya mumpautang ya nadan nawotwot ya kadangyan, ya maid di mihwang ketuwen ahi maat. ³ Nunna-ud an madadag di luta ya mama-id am-in di limmun di tatagu. Hituway kinalin APU DIOS an ahina aton.

⁴ Mamag-anan di luta ya makleng di nitanom. Ya nadan aap-apuh kabobboble tuh luta ya ahi maid di hilbi da. ⁵ Hinibit di tataguy luta gapuh namahig an liwat dan ngohayon day tugun Apu Dios ya adida punnanongon an un-unudon nan nahamad an nuntobbalan dan maunud ta nangamung. ^{†6} Ta hidiye nan ahi dug-ahan Apu Dios di lutat munholholtap di tatagu gapuh liwat da ta o-ohay matdaan.

⁷ Takon nadan nitanom, umat hi grapes ya makleng dat maid moy makapyah mainum ta u-umyungan day tatagu te maid moy pun-an-anlaan da. ⁸ Maid boy mumpun-an-anlan mumpagangoh gitala ya tamburin. ⁹ Ya maid boy maan-anlan mungkankanta ya mangmanginum. Ya mangad-adiy panamtam da nah mainum te immingle dah nitaguwan da.

¹⁰ Magulu nan boble ya numpundakkig di tatagu. ¹¹ Muntutukuk di tatagu nah kalata te mumbaga dah mainum an bumutong. Maid moy an-anla nah boble te numbalin an katatakut. ¹² Nadadag nan boble, takon nadan hoob na. ¹³ Athidiy ahi maat hi kabobboble tuh lutat o-ohay tatagun matdaan an umat nah naplagan di bungan di oliba ya grapes hin nagibbuy numbulasan da.

¹⁴ Mu nadan o-ohan matdaan an tatagu ya mungkanta da gapuh amlong da. Ya nada ke damdaman tataguh nangappit hi kalin-oban di algo ya eda kalkalyon hi udum an bobley mipanggep hi kinatag-en APU DIOS. ¹⁵ Dakayun wadah nangappit hi timilan di algo, dayawon yu damdamah APU DIOS.

† *Tibon yuy Ezekiel 26:1 inggana 28:19 ya Amos 1:9-10. †† Hitiuwen nuntobbalan ya mipanggep nin nah nakitobbalan Apu Dios ke Noah handi. (Tibon yuy Genesis 9:8-17.)*

Takon nadan tatagun numboble pingngit di baybay ya mahapul an dayawon yu damdamah APU DIOS an Dios di Israel. ¹⁶ Ahi madngol di kantan nadan wadah nidawwin boblen pun-ikanta day pundayaw dan APU DIOS an nakallimpiyu.

Mu mahakit di nomnom ku ya u-umyungak te namahig an hay gaga-ihoy mangap-apput ya ihdul di tataguy ibbada. ¹⁷ Dakayun gaga-ihon tatagu tuh luta, katatakut di maat ke dakayu, makna kayu ya mauhbung kayuh bitu. ¹⁸ Deket bumtik kayu gapuh takut yu ya mauhbung kayuh bitu. Ya deke bot maukat kayu nah bitu ya makna kayu metlaing hi hulu.

Namahig di udan an malpuh kabunyan ya miwagot di inumbunan tun luta. ¹⁹ Ta hidiye nan madhak tun lutat mapani-ang. ²⁰ Namahig di kolyog ta hantun luta ya umat nah mundangngewan an nabutong ya umat nah abung an idangew di nal-ot an puwok. Man-uke ya namahig an madam-ot an abuy liwat di tagu, ta hidiye nan kay matuit adi mo pakabangun.

²¹ Kediye pangastiguwan APU DIOS nadah nunliwat an anghel an wadah kabunyan ‡ ya nadan mumpahhiyan aap-apu tuh luta. ²² Hay ahina aton ya amungona didah ohan bitu ta hidiy kibaludan dat dakkigana dida inggana hantuh pangastiguwanan dida.

‡²³ Kediye tiempoy ahi pun-ap-apuwan APU DIOS an Kabaelasan am-in nah Bilid an Zion ad Jerusalem ta ahi punhin-aang-angan nadan mangipangpanguluh tataguy dayaw na. Hay hiyon di bulan ya algo kediye tiempo ya kay kumapuy gapu nah humilin dayaw Apu Dios.

Hay kantan pundayaw ke APU DIOS

25 APU DIOS, he-ay Dios kun dayawok. Dakol di inat muh umipamodwong ya impaannung mun inat di implanum handih done. ² Dinadag muy o-ongal an boble ‡ takon nadan nahamad an binattun alad da. Ya takon di babalen nadan patul an buhul mi ya dinadag mu. Adida mo ipidwan bohwatan. ³ Kinali dayawon daka nadah tataguh kabobboblen ongal di kabaelasan da. Ya takutan daka nadah boblen mabubungot di numboble di. ‡†

⁴ Hanadan nawotwot ya nadan maid di kabaelana ya he-ay pumpabaddangan da nah tiempon waday ligat da. Ya he-ay kihikugan dat malinggop da nah waday puwok weno nah namahig di atung. Te nadan ad-adin aton nadan gaga-ihon tatagu ya mialig an namahig an puwok ⁵ weno namahig an potang. Mu impatikod muy pumpahhiyaan nadan buhul mi, APU DIOS, ya im-

‡ *Datuwe nin nadan gaga-ihon anghel an nungngohen APU DIOS. (Tibon yuy 1 Corinth 6:3 ya Ephesus 6:11-12.) ‡† Tibon yuy Revelation 20:2 ya 20:7-10. ‡‡ Hituwen ongal an boble ya Babilon an hay pangi-en di tataguh di ya ngohayon dah APU DIOS. Itakdog di Babilon am-in nadan gaga-ihon tatagu tuh luta. ‡‡† Datuwe nin an boble ya Egypt ya Assyria.*

padin-ong muy tukuk nadan mabubungot an tatagu, umat hi pangat di kulabut an haniyanay namahig an potang ta tumuning di tiempo.

Indadaan APU DIOS di Punhahamulan

⁶ Hituh Bilid an Zion ya idadaan nan APU DIOS an Kabaelasan am-in di hamulon am-in di tagu tuh luta. † Mahong-o nadan makan ya makaphod di indadaan mainum. ⁷ Hituy pangaanah gumapuh u-umyungan di tataguh kabobboble tuh luta. ⁸ Hi APU DIOS an Nakattag-e ya dadagonay kate ta mama-id ta nanga-mung. †† Dan-iyana am-in di luwa ‡ ya kaanonay kibabainan nadan tatagunah kabobboble tuh luta. Hi-naey kinalin nan AP-APU.

⁹ Hantuh kaatana ya ahi kanan di tataguy “Hiyay Dios mi. Hiyay indinol mi ya inihwang dakami. Hiya boy AP-APU mi ya umamlong kamih nangihwanganan dakami.”

Hay pangastiguwan APU DIOS hi Moab

¹⁰ Ipaptok APU DIOS hituwen Bilid an Zion, mu dadagonay iMoab an paddungnay dagamin iganattin di bakat mikamoh tai. ¹¹ Ya paddungnay wadadah bitun ihik da ot an makaan an pun-idongdong day take dan kay da mungkeke. Athidiy pamoppogan Apu Dios hi pumpahhiya da ya am-in di gaga-ihon at-atton da. ¹² Ya ahina dadagon nadan natag-en binattun alad nan boble dat mungkatlob ya numbalin dah dap-ul.

Hay pangipangapputan APU DIOS nadah tataguna

26 Ahi madatngan nan tiempon ikantan am-in di tatagud Judah tuwen kanta: Nahamad di boble taku! Te hi Apu Dios an mangihwang ke ditaku ya mialig nah binattun alad an kihikugan taku. ² Ibughul yu nadan hoob ta humgop nadan tatagun maphod di pangienan makangngun-unud ke APU DIOS. ³ APU DIOS, he-ay mumpalinggop nadah mangidinol ke he-an umanha hi nomnom day pangun-unudan dan he-a.

⁴ Punnanongon takuy dinol takun APU DIOS an AP-APU te hiyay paddungnay batun kihikugan takun mangipaptok ke ditakut nangamung. ⁵ Ipababa na nadan mumpahhiya ya dadagona nadan nahamad an boble dat matlob nadan binattun alad da, ⁶ ta punhingagattinan nadan nawotwot ya nadan nipaholholtap an tatagu.

⁷ He-a, APU DIOS ya nakallimpiyu ka, idadaan muy maphod ya nundotal an dalanon nadan tatagun makangngun-unud ke he-a. ⁸ Mu kakon-anay pangipatib-am hi kinalimpiyum. Pinhod min abun midayaw di ngadan mu. ⁹ Kahilohilong ya nakappinhod kun

† Revelation 19:9 †† Tison yuy 1 Corinth 15:54. ‡ Revelation 21:4.

abun makihayyup ke he-a. Te inilak an deket humalyaom di tatagut mipuun hi kinalimpiyum ya ahida iwalong di gaga-ihon ta aton da moy maphod. ¹⁰ Te takon di kaatnay ulem hanadah gaga-ihon tatagu ya nunna-ud an adida metlaing adalon an mangat hi maphod. Tagan da ot ya abun mangat hi gaga-ihon takon hituh boblen di maphod an tatagu te adida bigbigon di kinatag-em. ¹¹ APU DIOS, takon di ipainilam an makastigu da ya kahing da. Kinali, atom anhan di kibabainan da nah pangipatib-am hi ongal an pamhod mun dakamin tatagum. Ya dadagom dadiyen buhul mu nah indadaan mun apuy an kaghoban da.

¹² APU DIOS, idat mu anhan di kiphodan mi. Te inila min adimi kabaelasan hin adi dakami baddangan. ¹³ APU DIOS an Dios mi, wadaday udum an nun-ap-apun †† dakami, mu he-a ya abuy dayawon mi. ¹⁴ Mu dadiyen nun-ap-apun dakami ya maid da mo te kinastigum di da ot mate dat adida mo mibangngad. Ta makal-iwan da mot ingganan maid di munnomnom ke dida. ¹⁵ APU DIOS, impadakol †† dakamin tatagum ya impaambilog muy pumboblasyon mi, kinali madayaw ka.

¹⁶ APU DIOS, kinastigum di tatagum ot gapuh punholholtapan da ya nundasal dan he-a. ¹⁷ Impunholholtap dakami APU DIOS, umat hi punholholtapan di babain dandanin muntungon mumpalak hin inhakit di putuna. ¹⁸ Mu takon di nunholholtap kami ya maid di hilbina. Kinali unggemi kinabaelasan an nangihwang hi boble mi ya unggemi kinabaelasan an inat di kiphodan di udum an tatagu tuh luta. ¹⁹ Mu madinol kamin kabaelasan an mahuwan nadan naten tatagum, APU DIOS, ya mawada boy adol dan waday biyag na. ††† Ahi buman-gun dadiyen mahmahuyop hi lubuk dat mungkanta dah anla da. Hidiyen biyag dan nalpun he-a, APU DIOS, ya mialig nah dulnu nah biggatna. ††† Hidiyey ahim aton an mahuwam nadan nate.

Hay panumalyaan ya pangipaphodan APU DIOS nadah tataguna

²⁰ Umanamut kayun tataguk ta mundakkig kayu. Muntalu kayu ni-an inggana maalubyag di boh-ol APU DIOS. ²¹ Te hi APU DIOS ya duma-ul an malpuh kabunyan ta kastiguwona nadan tatagu tuh luta gapuh liwat da. Ya nadan pimmaten maid di nanginila ya mainilaan dat makastigu da te ahi ipatibon APU DIOS am-in di inat dah pummahuwana nadah napate.

†† Datuwen udum an nun-ap-apu ya nalpu dad Egypt ya Assyria an oggan mun-ap-apu ke didan iIsrael. †† Hituwen dimmakkolan datuwen iIsrael ya gapu nin hi nibangngadan nadan ibbadan nibalud ad Babilon. Tison yuy Isaiah 54:2-3. ††† Job 12:2 ya 19:26. ††† Hay dulnu nah biggatna ya makahhapul ad Israel hi kitaguan di intanom da.

Hay pangihwangan APU DIOS nadah iIsrael

27 Kediye algo ya kastiguwon APU DIOS nan kanan dan Lebayatan † an dragon nah baybay. Patayonah diyen munlikkulikkun dragon an iusal na nan makataddom an ispada na.

² Kediye bo ya ikantan nadan tatagun APU DIOS di mipanggep nah makabbugan puntanoman hi grapes. ³ Athituh tuwen kanta: "Ha-oy an AP-APU ya ipaptok ku nan intanom kun grapes an ihalinuk an mananum. Ya guwalyaak nah hilog ya nah mapat-al ta maid di umalin manadag. ⁴ Te maid moy boh-ol kuh tataguk an mialig kediye nitanom an grapes. Hin kananat wadaday gugulun an tummol an mialig an buhul nadan tataguk ya dadagok an apuyak didat makaghob da. ⁵ Mu deket adi pinhod nadan buhul dan madadag ya mahapul an munsuku dat makihayyup dan ha-on. Om, mahapul an makihayyup dan ha-on ta adik dadagon dida."

⁶ Hi udum hi algo ya mialig nadan tataguk an iIsrael an holag Jacob nah kaiw an ihamad nan lumamut ta bumubungat loktat ya mihinap am-in hi kabobboble tuh lutay bungana.

⁷ Adi nahalman di nangastigun APU DIOS nadah tatagunan iIsrael, adi umat nadah buhul dan nahalman di nangastigunan dida ot matey dakol ke dida. ⁸ Hay nangastiguna nadah tataguna ya impaena didah udum an boblen †† kay intayyap di dibdib didan ‡ nalpuh nangappit hi timilan di algo. ⁹ Mu makal-iwan di liwat nadan tatagunan iIsrael hin pakadadaggon dan am-in nadan batun kinapya dan pun-appitan da nadah udum an dios ya hin kaanon dan am-in nadan inha-ad dan panginomnoman da nah dios an hi Asherah. Ya hin pa-iyon da nadan altar an pangiappitan da nadah maghob an bangbanglu.

¹⁰ Hanadan boblen nahamad an naaladan ad Israel ya ahi madadag ya mama-id nadan numbobleh dit kikumngaon umat nah adi maboblayan. Ahi mumbalin dadiyen bobleh kudal an kiha-adan ya panganan di bakat mamukmukan di hahapang di kaiw. ¹¹ Ahi mamag-anan di hahapang nadan kakaiw hidit mag-at piditon di binabait itungu da. †† Hidiyey kastigun nadan bimmobleh di, te makudang di nomnom dan inwalong dah APU DIOS, kinali hiya an nunlutun dida ya adina homkon dida.

¹² Mu hi udum hi algo ya ohhaohhaon APU DIOS an amungon nadan tataguna mipalpud Euphrates ingganah poppog di Egypt ta appilona dida nadah udum

† Hituwen Lebayatan ya itakdog nan am-in nadan tatagun buhul APU DIOS. †† Hituwe nin ya mipanggep hi nangalaan di tindalun di Babilon hanadah iIsrael ot mibalud dah boble da. ‡ Jeremiah 4:11-12 †† Hanadan iJerusalem ya mialig ke datuwen hahapang an namag-anan an maid moy udum hi kiusalana mu ammunay itungu.

an tatagu, umat hi puntaopan hi bogat maappil nah dugi.

¹³ Ya kediye bo ya mipagangoy tangguyub ta pangayag da nadah holag Israel an nipaed Assyria ya Egypt. Ta umali da nah bilid APU DIOS ad Jerusalem an mundayaw ke hiya.

Hay ahi maat nah pun-ap-apuwan ad Samaria

28 Man-ut makaphod nan ongal an boble an Samaria ya dehdi bo udot nah nundotal an maluwab di mitanom, mu nomnomon yun ahi madadag ta mapoppog di pundayaw nadan mabutobutong an aap-apu dan mangipahhiya kediye boble. Hidiye boble ya nunna-ud an ahi mama-id di kaphod di ang-ang na, umat nah nakleng an palawer. ² Te waday ahi itud-ak nan Ap-apun mangubat ke dida. Dadiyen umalin mangubat †† ke dida ya nakal-ot da ya ongal di kabaelan da. Mialig da nah dalalu ya nal-ot an udan ya mialig da bo nah olwang an idaplug nan am-in di wadah luta. ³ Ahi madadag hidiye boblen ipahhiyan nadan mabutobutong an aap-apu. ⁴ Ta mama-id di dayaw diyen makakkaphod an boble. Mialig nah namangulun nal-um an bungan di fig an wada key nani-bo ya galagala dan mamlag ta kanon da.

⁵ Hantuh madatngan hidiye algo ya mialig hi APU DIOS an Kabaelasan am-in nah makaphod an pongot an habung an miha-ad hi ulun nadan tatagunan matdaan. ⁶ Ahina tibon ta limpiyuy punnomnom nadan huwes da ya patulidona nadan guwalyah hoob ta midaan dan manangga nadah umalin gumubat.

Nadan mabutobutong an profetas di Judah

⁷ Mu ad uwani ya mabutobutong nadan aap-apun di iJudah. Takon nadan padi ya nadan profetas da ya mabutobutong ††† dat mundangngewan da. Uggeda inilay aton da te namahig di binutong da. Ya nada ken profetas da ya adida pakaawat nah pinhod Apu Dios an ipainilan dida. Hanada ke damdaman papadi ya adida pakaipanu nadah diklamun ialin di tatagun dida. ⁸ Nautaan am-in di lamesaan da ya kawahwahit di uta dan maid ni-moy ugge nautaan.

⁹ Ad-addi bo udot di punnomnom dan ha-on an kanan day "An nganne nin di punnomnom diyen tagu ke ditakun ena tutuduwan? An dahdiy munhapul nah ittutuduna? Hidiye tuttuduna ya maphod ya abu nadah goggolang an mun-ad-adal an kumali. Kinali kudukdulnay diday ena tutuduwan. ¹⁰ Hiyyahiyah diyey ittutudu nan ditaku. Kon kuma bo mu ta adi oha on ittutudu na."

¹¹ Deket athidin ngohayonak an muntutudun didan iibbak an iIsrael ya mibabain da te ahi ipaalin Apu Dios

†† Dadiye ya nan patul di Assyria ya nadan tindaluna. ††† Libitucus 10:9, Ephesus 5:18

di tatagun malpuh udum an boblen hinnatkon di kali dat † sakupon day boblen dadiyen makulhiy ulunat di-day manuttudun dida. ¹² Ituttudu ot APU DIOS di kiphodan dat adida makaliggatan hi biyag da, mu adida donglon te kahing da. ¹³ Ta hidiye nan, hay mo panuttudunan dida ya panidwaonan ituttudun ohhao-hhaona. Mu kapyanan adida matuttuduwan. Ta hidiye nan ahi paddungnay mungkihuhupdug ta maliputan da ya madpap dat mumbalin dan balud.

Hanan nahamad an batun miha-ad ad Zion

¹⁴ Donglon yun makangohhen aap-apud Jerusalem tun kalyon APU DIOS. ¹⁵ Ipaahiya yun nakihumman-gan kayuh kate ya nakitobbalan kayu nadah wadad kadungayan. Pangali yu on mihwang kayuh umalin ligat te mundinol kayuh langkak ya haul. ¹⁶ Mu athituy kanan APU DIOS an Nakatag-e: "Iha-ad kud Zion on batun nahamad ya makaphod an pangipataddogan hi bale. Hanan tagun mangidinol kediye ya adi madis-maya. ††

¹⁷ Hay maandong an pangat ya hay kinalimpiyuy pangibohwatak ketuwe. Ahik ipaaliy dalalu ya olwang ta pun-idaplug na nadan langkak an pundinolan yu.

¹⁸ Ahi maid di hilbin nan nakihummanganan yuh kate ya nan nakitobbalan yuh kadungayan. Te hantuh kadatngan nan tiempon punholholtapan yu ya adi kayu mihwang. ¹⁹ Kabigabigat ya kahilohilong ya kay kayu midaplug gapuh pumpaholholtap kun dakayu. Namahig di takut yu hin maawatan yuh tuwen ipainilak."

²⁰ Ahi kayu umat nah tagu nah ab-abig an nangapyah kaman antikket maid di innunan manguyyad hi hukina. Hana bon ulona ya ittay an adi maulohan di adol na.

²¹ Ahi umalih APU DIOS an namahig di boh-ol nat atona nan umat hi nangapputana nadah Pilistia nah Bilid an Perasim ya nadah Amorite nah nundotal ad Gibeon. ‡ Ahi umalin mangat hi umipamodwong an hiya mismuy mangastiguh tataguna. ²² Adiyu katatawan tun kalyok ke dakayu. Te deket nanongnan kahing kayu ya mamam-an adi kayu mihwang. Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apu ya kinalinan ha-on an dadagonan am-in tun boble taku.

Hay kinalaing APU DIOS

²³ Kinali donglon yuy kalyok ke dakayu. ²⁴ Umat nah mumpayon bokon hay alaaladut ingganay atoatona. Ya kon abunay kawalona? ²⁵ Adi. Deket kinawal na, ne dinotal na. Ne tinanomanah page weno kumpulmin mitanom, umat hi wheat ya barley, dill ya cumin.

† Datuwen tatagu ya iAssyrian hinnatkon di kali da. Tibon yuy 1 Corinth 14:21. †† Tibon yuy Romans 9:33 ya 10:11 ya 1 Pedro 2:6. ‡ Tibon yuy 2 Samuel 5:17-21 ya Joshua 10:1-11.

²⁶ Hanan mumpayo ya inila nay atona te intuttudun Apu Dios ke hiyay maphod an atona. ²⁷ Adina usalon di makaddam-ot an al-u hin muntaltag te mungkabukli nan dill ya cumin. ²⁸ Ya tibonat mun-ilik ke ya adina tagtaggan ta adi mabukli nan wheat. Mu deket ilikonah pilid di kuliton ya tibona bot adi mabukli nan wheat. ²⁹ Am-in datuwen laing di tagu ya nalpun APU DIOS an Kabaelasan am-in an nakanginnilan maphod an mittulu.

Hay pangipatib-an APU DIOS hi boh-ol na nadah iJerusalem

²⁹ Nunna-ud an ahi makadaddag di Jerusalem an numboblalan din hi David ya kawad-an nan pun-appitan ke APU DIOS. Takon di katootoon on munhahamul kayu ya mumpipiyesta kayu ya maid di hilbina ² te ahi ipaalin APU DIOS hidiyen pangastigunan dakayun dadagonay boble yun kanan dan "Pun-appitan ke APU DIOS." Ahi kayu kumogakoga ya u-umyungan. Te hinaen boble yun Jerusalem ya ahi mumbalin hi umat nah pun-appitan an nadadala. ³ Ipaalin APU DIOS di buhul yu ta likkubon day boble yun Jerusalem ya tababon dah luta ya ipiggil day batu nah binattun alad nat pangidalanan dan humgop ta dadagon da. ⁴ Ta hidiye nan nunna-ud an mapate kayu ta makal-iwan kayu mo nah lubuk yu. Ta takon di mumpabaddang kayuh di ya adi madngol di kali yun kay kayu mungkutkutyam.

⁵ Mu loktat na ya am-in di buhul yun mangubat ke dakayu ya tumakut dat bumtik dan kay da dugin intayyap di dibdib. Takon nadan katatakut an tindalu da ya bumtik da. ⁶ Te hingkakatang ya ialin APU DIOS an Kabaelasan am-in di nal-ot an puwok, kidul, kolyog ya apuy nadah buhul yu ta ihwang dakayu. ⁷ Ma-idonan am-in nadan naamung an tindalun manadag hi Jerusalem an takon nadan usalon da. Hidiyen maat ke dida ya umat nah in-inop an inggibok ke ya nama-id. ⁸ Umat da bo nah naagangan an tagun inin-inop nan nangan, mu indanit inggibok na ya nakaaggangan. Athidi bo nah nakauwwo an inin-inop nan imminum hi danum, mu handih inggibok na ya nanongnan nakauwwo. Athidiy ahi maat nadah dakol an boblen mangubat nah boble an Zion an namnamaon dan mangapput da muden adida.

⁹ Dakayun iibbak an iJerusalem, tipet adiyu maawatan dadiye? Kon nakulap kayu? Ya kay kayu nabutong yaden maid di ininum yu! Mundangngewan kayu yaden ugge kayu nabutong! ¹⁰ Mialig an impaalin APU DIOS ke dakayuy namahig an hinuyop. Hanadan profetas di mialig an mata yu, muden hinaniyan mon APU DIOS di matada. ††† Ta hidiye nan kay mo nitaluy kibalinalan nadan mipainilan dakayu te adi kayu

†† Romans 11:8

pakaawat. Umat nah napkotan an naluddun an papel an deket in-e yu nah nanginilan mamidbid ta eyu ipabidbid ya ahina kanan di "Adiyak te napkotan."

¹² Deke bot ie yun ipabidbid nah ugge nanginilan mamidbid, kanana boy "Uggek inilan mamidbid."

¹³ Kanan Apu Dios di "Datuwen tatagu ya kanan day dayawonak, mu adi makulug hidiyen kinali da. Hay kakulugana ya hinnatkon di wadah nomnom da. Hay pundayaw da ot ya abun ha-on ya dadiye nadan maun-unud an tuttudun di tagu. ^{†14} Kinali ahik aton ke datuwen tataguy umipamodwong an pangastiguk ke dida. Pumbalinok an maid di nomnom nadan nalaing ke didat maid di hilbin di laing da." ^{††}

¹⁵ Nunna-ud an ahi makadaddag dadiyen tatagun pangali da on ugge inilan APU DIOS di planu da. Nakatallam dan numplanun pangali da on maid di manmannibo ya maid di manginila. ¹⁶ Takon anhan ot nahunnihunni da! Kon nganney importante, nan mangapyah pulan banga weno nan pula? Kon mabalin an nan nakapya ya kanana nah nangapyan hiyay "Uggeyak kinapyan he-a," weno kananay "Uggem ini lay at-attom!" [‡]

¹⁷ Nomnomon yuh tuwen kali an kanan di tataguy "Adi mabayag ya mumbalin nan muyung ad Lebanon hi payon makaphod di iliyak. Ya nan payo ya mabalolan ya abuh umat hi balol nan muyung an o-oha ya i-itay di kaiw na." ^{‡†}

¹⁸ Hantuh madatngan hidiyen algo ya mabalin an donglon mon nadan nalulok di liblun mibidbid ke dida. Ya nadan nakulap an ug-uggeda tiniboy pat-al ya pakatibo da mo. ^{‡†19} Ya nadan nawotwot ya nakabababan tatagu ya gibokon day amlong an malpun APU DIOS an makaphod an abun Dios di Israel. ²⁰ Ahi mo mama-id nadan mangipaholholtap hi ibba dan tagu ya nadan mungngohen Apu Dios. Te am-in nadan ihik nan munliwat ya madadag da. ²¹ Ya dadagon damdaman APU DIOS nadan kumalikalih adi makulug mipanggep hi udum an tatagu, nadan humanih kakastiguwan nadan numbahul ya nadan munlangkak an tistigut nadan maid di bahul nay makastigu.

²² Kinali ad uwani ya nan AP-APU an Dios di Israel an nangihwang ke Abraham hi ligat ya kananay "Dakayun tataguk, adi kayu mo mibabain ya maid moy takutan yu. ²³ Deket tibon yun mungkadakol nadan imbabale yun indat kun dakayu ya abuluton yu uppen ha-oy nan makaphod an abun Dios yun holag Israel. Ta dayawonak mon dakayu ya mamodwong kayun ha-on.

²⁴ Kediye ya makaawat mo nadan munhalinduwa. Ya

nadan dakol di diklamunan ngumudungudu ya abuluton da mon matuttuduwan."

Hay maid hilbinan nakitobbalan di Judah hi Egypt

30 Hituwey kinalin APU DIOS mipanggep nadah makangohhen tataguna: "Hanadan ijudah ya nunna-ud an makastigu da te ngohayonak ke dida. Ya nadan implanu dan aton da ya bokon ha-oy di kon planu. Makitobbalan da bo udot nadah adi mangulug ta aton da nadan ihuhummangan dan adik pinhod. Ta hidiye nan pun-udman day liwat da. ² Ume dad Egypt an e mumbagah baddang yaden adida ibagan ha-on di itugun kun dida. Pinhod dan hay Egypt di mamaddang ke dida ot idinol da nah patul hidiy mangihwang ke dida. ³ Mu hidiyen patul ya ahi mama-id di kabaelanan bumaddang ke dida ya nan pamaptok di Egypt ya mumbalin ot ya abun kibabainan da. ⁴ Te man-ut wadaday opisyal dad Soan ya Hanes an makitobbalan dah mipanggep hi kiphodan di boble dad Judah, ⁵ mu didan ijudah ya makatuttuyu dah nangidinolan da kediye adi midinol an boble te dindinlon dan mabaddangan da ya maid ot ya abu."

⁶ Hituwey kanan APU DIOS mipanggep nadah aag-gayam nah adi maboblayan nah south: "Ahi mumbaat nadan nitud-ak an mangitakdog hi boble dan idalan da nah katatakut an boblen wadaday layon ya ulog an katatakut ya tumayap an dragon. Impungkarga da nadan kabayu da ya kamel dah nungkabalol an inilpu dah boble dan eda idat ad Egypt an boblen maid di ibaddang nan dida. ⁷ Maid di hilbin nan insapata dan bumaddang da. Kinali nginadanak hidiyen boble hi "Dragon an maid di kabaelana."

Hay pungngohayan nadan tatagun APU DIOS

⁸ Kinalin APU DIOS ke ha-on an itudok kuh libluy ineen nadan tatagut waday permanenten mitudok mipanggep hi kinagaga-iho da. ⁹ Makangohhe da ya lumanangkak dat nangamung. Ya adida hangudon di tuttudun malpun APU DIOS. ¹⁰ Deke bo udot on paopopyaon da nadan profetas an kanan day "Abu ke danaen kanalyon yun dakamin kanan yun niptok. Kalyon yu ot ya abu nadan pinhod min donglon ya nadan maphod an ahi ma-ma-at ke dakami takon di adi makulug. ¹¹ Ya baybay-an dakami pet nangamung kami. Adimi pinhod an donglon di mipanggep nah makaphod an abun Dios di Israel."

¹² Mu hituwey kanan diyen makaphod an abun Dios di Israel: "Uggeyu hinangud nadan kinalik ke dakayu ya mundinol kayuh bungot ya talam. ¹³ Namahig di liwat yu! Kinali nunna-ud an madadag kayu umat nah natag-en tuping an nadhak ingganah puuna ta hingkakattang ya magde. ¹⁴ Om, ahi kayu madadag, umat nah nakappain bangan nakapya pula an maid

† Mateo 15:8-9, Marcos 7:6-7 †† Tibon yuy 1 Corinth 1:19. ‡ Tibon yuy Isaiah 45:9 ya 64:8. Jeremia 18:1-6 ya Romans 9:19-21 ‡† Mipatibo ketuwen nakali an nadan maid di bilang nan tatagu ya ahida mipatag-e, mu nadan mumpahhiyan kakadangan ya ahida mipababa. ‡‡ Tibon yuy Isaiah 32:3 ya 35:5 ya 42:7. Tibon yu damdamay Mateo 15:30-31 ya Lucas 4:18.

ni-moy bilbilog an mabalin an piditon an pundalukduk hi bala nah bangon weno panaklung hi ittay an danum.”

¹⁵ Kanan bon APU DIOS an Nakattag-en makaphod an abun Dios di Israel di “Gulat na ot ta ibangngad yun mundinol ke ha-on ta adi kayu mabulubulun ya mihamad di pangulug yu ya mihwang kayu. † Mu adi, te nanongnan mangohe kayu. ¹⁶ Kinali, implanu yu bo udot di aton yun muntakke kayuh nakal-ot an kabayu ta bumtik kayu. Makulug! Mahapul an bumtik kayu. Pangali yu on nal-ot di kabayu yu, muden uggeyu inilan nalnal-ot di kabayun nadan mamdug ke dakayu. ¹⁷ Takon di oha ya abun tindalun buhul yu ya pabtikon-ay hinlibun ibba yu. †† Ya takon di abunay liman buhul yu ya pabtikon dakayun am-in ya maid di matdaan hanadah tindalu yu ta abuna nan nipalatan di bandela yun matdaan nah tap-on di bilid.”

¹⁸ Muden hadhad-on metlaing APU DIOS di puntutuyuan yu ta ipatibonay homok na ya impaminhod nan dakayu. Te hiya an Dios ya limpiyun am-in di atona, kinali umamlong nadan mangidinol ke hiya.

Bendisyonan APU DIOS nadan tataguna

¹⁹ Dakayun ijerusalem, ahi madatngan di tiempon adi kayu mo kumga. Makaulleh APU DIOS, kinali deket mumpahpahmok kayun hiya ya baddangan dakayu. ²⁰ Idatan dakayun Apu Dios hi punholholtapan yu, mu wada hiya an mangituttuduh aton yu te adi mo midawwin dakayu. ²¹ Deket kal-inat pun-ihingngi yuy dalanon yu ya dehdih indoggan yun kananay “Adim idalan hina, hituy pangidalanam.” ²² Hanada ken kinapya yun dios yu ya iwalong yu mot iwele yu dida takon di naamoh balituk weno silber. Kanan yuy “Agan di ot ta iwele daka. Maid di hilbim!”

²³ Ipaali bon APU DIOS di udan ta humaybong di itanom yu ta dakol di ibunga dah apiton yu. Ta takon nadan aggayam yu ya adida makudangan hi kanon da. ²⁴ Kediye bo ya hay kapkaphodan an kanon di aggayam di ipakan yuh nuwang yu ya kabayu yun pungngunuwon yuh payo yu. ²⁵ Ahi bo madatngan nan algon apputon yuy buhul yun pundadag yuy pungguwalyaan da ya pumpate yu dida. Kediye bon tiempo ya ahi kahiootbol di danum hanadah bilid ya duntug. ²⁶ Hanan bulan ya makahhiyon umat nah algo. Ya nan algo ya namahig an makahhiyo damdaman umat hi hiyon di pitun algon nun-aaddum. Athidiy ahi maat hantuh pangipaphodan APU DIOS nadah tatagunan liniputana.

Hay pangastiguwan APU DIOS hi Assyria

²⁷ Ahi matiboh nidawwiw aliyan APU DIOS. Mialig nah mundadalang an apuy di boh-ol na. Hiya ya linikkub di mahdol an ahuk ya hay kalina ya kay dumadag an apuy. ²⁸ Hay yahyana ya mialig nah nal-ot an olwang an pundaplug nan am-in di buhul na. Te hay ahina aton ya kay na yakayakon di tataguh kabobboblet madadag nadan gaga-ihon tatagun kay da kabayun miguyud nah hinnatkon an dalan.

²⁹ Mu dakayu ken tatagun APU DIOS ya mun-am-amlong kayu ya mungkanta kayu umat hi pun-am-amlongan yu nah piyesta yuh hilog. Ahi kayu mun-an-anlan umat hi anla yu nah pumpagangohan yu nadah ingngiing yu nah pangayan yuh Templon APU DIOS an nangihwang ke ditakun holag Israel.

³⁰ Ahi ipadngol APU DIOS di kalinan umipamodwong. Ya hay atonan mangipagibok hi boh-ol nan am-in hi tatagu ya paaliyonay apuy, namahig an udan, nal-ot an puwok ya dalalun manadag ke dida. ³¹ Ta nadan iAssyria ya tumattakut dah pangngolan dah kalin APU DIOS ya gibokon day namahig an pangastigunan dida. ³² Kediye ahi pangastiguwan APU DIOS ke dadiyen iAssyria ya mun-am-amlong day tatagunat pun-ipagango day ayyuding ya puntobab day gangha. Te hi APU DIOS mismuy makigubat nadah buhul dan iAssyria. ³³ Nipalpu tuwali handih done ya waday ongal an pun-apuyan nah Tophet ‡ an nidadaan an kaghoban nan patul di Assyria. Hidiye ya ambilog ya adallom an naka-utan an nipu-ulan di dakol an kaiw. Ahi yahyahan APU DIOS hi apuy an umat hi apuy di bolcano ta dumalebdeb.

Ahi ihwang APU DIOS di Jerusalem

31 Nunna-ud an ahi makadaddag nadan tatagun umed Egypt an mumpabaddang! Mundinol dah ongal an kabaelan nadan usalon di Egypt an makigubat umat hi kabayu, kalesa ya tindalun muntakkeh kabayu. Adida idinol ke APU DIOS an makaphod an abun Dios di holag Israel ya adida mumpabaddang ke hiya. ² Mu nunna-ud an nalaing hi APU DIOS. Ta hidiye nan inilanay pangat nat ipaalinay punholholtapan nadan gaga-ihon ijudah an umen mumpabaddang nadah iEgypt. Hidiyen ahina aton ya nunna-ud an atona te hiya ya adina ibabawi nan kinalinan kastiguwona datuwen gaga-ihon tatagu. Takon nadan iEgypt an pundinolan nadan ijudah ya dadagona damdama

‡ *Hay Tophet ya Gehennay ohan ngadana an punwelleyan hi galut nah e-elen di Jerusalem. Hidi damdamay punwelleyan dah adol di naten numbahul ya adol di naten aggayam ta gobhon da. Hi Isaiah ya kinalina nadah ibbanan iIsrael mipanggep nah patul di Assyria ya nadan tindalunan makadaddag hi gubat an kay da maghob hidih Gehenna. Handih nala-uy dakol an toon ya nginadan Jesus hi Gehenna an hay kibalina ya impierno.*

† Isaiah 32:17†† Hituwey nipaannungan nan kinalin Moses an maat nadah adi mangun-unud ke APU DIOS. (Tibon yuy Deut. 32:30.)

dida. ³Te nadan iEgypt ya bokon da Dios an pundi-nolan te dida ya tagu da ya abu. Takon nadan kabayu da ya maid di nihinnatkonan da nadah udum an kabayu te wada damdamay adol dan bokon da lin-nawa. Deket bimmoh-ol hi APU DIOS ya madadag hidiyen boblen Egypt an nakal-ot takon di Judah an it-tay an boblen binaddangan diyen nakal-ot an boble ta mama-id dan duwa.

⁴Mu kanan APU DIOS ke ha-on di "Takon di dakol nadan mumpattol an mangabul nah layon ta pangali dat tayanana nan kalneron pinatenan kanona ya adi maabul. Athidin ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in an adinadaman ek iwalong nan Bilid an Zion te mahapul an ipaptok ku. ⁵Umaliyak ta ipaptok kuy Jerusalem ta mihwang dah buhul da, umat nah hamutin ipaptok na nadan impana nah buyana. Om, ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in ya ihwang kuy Jerusalem umat hi inat ku handih nala-uy anghel kuh babale dad Egypt."

⁶Kinali kanan bon APU DIOS di "Dakayun tataguk an holag Israel, gaga-iho kayu ya ngohayonak ke dakayu. Mu aga, muntutuyu kayu ta mibangngad kayun ha-on. ⁷Hi udum hi algo ya inilak an abuluton yun am-in an nunliwat kayuh nangapyaan yu nadah dios yun balituk ya silber an dinayaw yu. Ta hidiye nan ahiyu mo uppe pun-iwele dadiye.

⁸Ahi madadag nadan iAssyria, mu bokon gapuh pangat di tagu, mu gapuh pangat ku an hi APU DIOS. Ta nadan tataguh di ya bumtik da gapuh takut da. Ya nadan kakat-agun imbabale da ya ilaput dan bumtik, mu ahida metlaing madpap ta mumbalin dan himbut. ⁹Ahi bumtik nan patul da ya mipatakut nadan aap-apun di tindalu dat puntayanan day bandela da." Hituwey kinalin nan dayawon dad Jerusalem an hi APU DIOS an mundadalang di apuy nan pangighoban hi iappit ke hiya.

Hay Patul an limpiyu

32 Donglon yuh tuwe: Waday ahi mumpatul an maphod di pangat na ya nadan bumaddang ke hiyan mun-ap-apu ya maandong damdamay pun-ap-apu da. ²Hay pangi-en di hin-oh-an dida ya maphod an mialig da nah kihikugan hin waday puwok. Ya mialig da nah wa-el ya hidum di ongal an batu nah makamaggan malona. ³Ahi mo madiyah di matan nadan tatagu ya kay malukatan di inga dat donglon day kalyon Apu Dios. ⁴Adida mo logmon di pangat da, mu pakannomnomon day niptok on ahida inat ya naptok moy kalyon da.

⁵Adida mo dayawon nadan makudang di nomnom da ya adi malispitu nadan gaga-ihon tatagu.

⁶Hanadan makudang di nomnom da ya nalgom di kalyon da ya numanomnom dah gaga-ihon aton da. Ya

adida un-unudon hi APU DIOS ya langkak di kanalyon da mipanggep ke hiya. Naimut da bon adida umidat hi makan ya danum hanadah mahmok an tatagu. ⁷Ya nada ken gaga-ihon tatagu ya langkak di kalyon da ya gaga-ihoy aton da. Mumplanu dah gaga-iho ya munlangkak dat panadag da nadah nawotwot. Ya gapu bo ke dadiyen gaga-ihon aton da ya adi midat di kalebbengan nadan nawotwot takon di mumpah-pahmok da. ⁸Mu nan maphod an tagu ya iplanu nay kiphodan di ibbanan tagu ya mabendisyonan am-in di atona.

⁹Dakayu damdaman binabain nalam-ay di biyag nan maid di pundanagana, donglon yu tun kalyok ke dakayu. ¹⁰Man-ud uwani te malinggop di punnomnom yu, mu hi athitun tiempo hantuh umalin toon ya u-umyung kayu te maid di ahiyu amungon hi grapes weno hay udum an bungbunga-an. ¹¹Handi ya maid di pundanagan yu te nalam-ay di numbiyagan yu, mu ad uwani ya nunna-ud an gumayonggong kayuh takut yu. Pungkaan yu ot nadan makakkaphod an imbulwati yu ta mumbulwati kayuh langgoten kitib-anan u-umyung kayu. ¹²Ya pungkulpig yuy pago yu gapuh hakit di nomnom yu te madadag mo nadan mungkakaphod an payo yu ya puntanoman yuh grapes. ¹³Mammol di gulun ya papagit hi num-boblayan yun tataguk. Kog-an yuy boble yu ya nunhituwan yun kawad-an di an-anla yu te mama-id da. ¹⁴Takon di balen nan patul ya miwalong. Ya nan ongal an boble ya miwalong ta kikimngao. Hanada ke bon pungguwalyaan ya babalen di titindalu ya madadag dat miathidit nangamung, ta kiha-adan nadan mailom an kabayu ya panganan di kalnero.

¹⁵Mu ahi ditaku bo ulayan ke APU DIOS an ipaalinay Espirituna. Kediye ya nadan adi matanoman handi ya mumbalin an maluwb di mitanom, ya pumhod di inliyak ta dakol di aniyon. ¹⁶Ahi maandong ya limpiyuy maat am-in hanadah boble, takon di daana, ya nadan payo ya maluwb di mitanom. ¹⁷Ya gapu te athidin waday oha on hay maphod di atona ya malinggop moy boble da ya madinol dan maphod di biyag dat nangamung.

¹⁸Malinggop moy boblen nadan tataguk ya madinong di nunhituwan dan maid di kaguhan da. ¹⁹Takon di madadag di boble ya pa-iyon di namahig an dalaluy mumuyung ²⁰ya umamlong nadan tatagu te ongal di bendisyon Apu Dios ke dida. Kediye ya pumhod di itanom da te dakol di pananum da ya dakol di kanon di baka da ya kabayu da.

† Hituwey naabig mipanggep hi ad-adin maat gapuh gumubatan nadan tindalun di Assyria udum hi algo. †† Isaiah 44:3

Hay ahi kihwangan nadan tatagud Jerusalem

33 Dakayun iAssyria, nunna-ud an ahi kayu makadaddag te dumataddag kayu ya umiihdul kayu takon di maid di nangat ke dakayu hi athina. Mu ahi mapoppog danaen at-atton yu. Ya kediye ya dakayu damdamay kaatan danae.

²“Mu homkon dakami pen he-a, APU DIOS, ta ih-wang dakamih gaga-ihon maat ke dakami te he-ay idinol min mangipaptok ke dakamih kabigabigat. ³ Deket dingngol nadan buhul miy tukuk mu nah em pakihangga ke dida ya mamtik da. Ya deket impatibom di ongal an kabaalam ya miwahit da. ⁴ Kediye ya baddangan dakamin mangapput nadah buhul mit ibtik min am-in di wadan dida, umat hi dakol an dudun an kanon dan am-in nadan intanom hi payo.”

⁵ Nakattag-eh APU DIOS. Hay nunhituwana ya hi kabunyan. Maandong ya limpiyuy pun-ap-apu nad Jerusalem. ⁶ Ta hidiye nan luminggop hitun boble taku. Ipaptok nat nangamung di tataguna. Idat nay laing da ya baddangana didan manginilah lebbengnan inilaon da. Hay ipaanhan nadan tataguna ya hay pundayaw dan APU DIOS.

⁷ Mu ditaku ke ya katatakut di biyag taku, kinali takon nadan natulid ya mumbaga dah baddang. Ya nadan itud-ak takun e makihummangan mipanggep hi linggopan di boble ya kumga da gapuh hakit di nomnom da te adi pinhod di buhul takun makitobbalan mipanggep hi linggopan di boble taku. ⁸ Maid ke diday mangipaannung hi inhamad dan inhumangan te maid di lispituwon da takon di dahdi. Hidiye nan maid di mangidalan hi kalata taku te katatakut hidi. ⁹ Matoan di Israel ya madadag nadan muyung ad Lebanon. Hana ke bon makaphod an boble an Saron ya mumbalin hi adi maboblayan. Takon nadan kakaiw nah muyung ad Bashan ya Carmel ya mungkatkate da.

Kinalyan APU DIOS nadan buhul na

¹⁰ Kanan APU DIOS di “Waday atok ta ipatibok an ongal di dayaw ku ya ongal di kabaalak. ¹¹ Maid di hilbin di planu yu ya maid di pumbalanan nadan aton yu. Te dadagon dakayu nah Espirituk an kay apuy. ¹² Ahi kayu maghob an umat kayu nadah pagit ta mumbalin kayun kay apul. ¹³ Ya dakayun tataguh kabobboblen nih-up weno nidawwi, nomnomon yuy mipanggep nadah inainat ku ta abuluton yun ongal di kabaalak.”

¹⁴ Hanadan nakaliwwat an tatagud Zion ya munggayayonggong dah takut dan kanan day “Anakkayang di pangastigun APU DIOS, umat nah apuy an adi madop. Dahdin ditakuy e mihwang hi umat hidin pangastiguna?”

¹⁵ Mu nadan ken makangngun-unud ke APU DIOS ya waday gun-udon da. Hay athidin tagu ya adina talam-

on nadan nawotwot. Adina tobalon an mabayadan ta atonay bokon limpiyu. Ya adi makidkid-um hanadah mumplanun pumate ya mangat hi gaga-iho. ¹⁶ Ya hay gun-udon di athidin tagu ya malinggop di nitaguwanan kay nihikug nah boblen nahamad di binattun alad na, adi makulangan hi kanona ya adi makulangan hi danum an inumona.

Hanan makaphod an maat hi udum hi algo

¹⁷ Hi udum hi algo ya ahiyu tibon nan madayaw an patul an makaphod di pangat nan mun-ap-apu nah ongngaongngal an boble. ¹⁸ Kediye ya maid mo nadan munsingil hi buwis ya nadan munsiim ke dakayun nalpuh boblen di buhul yun takutan yu handi. † Ahi mama-id nimpe danaet maid di pundanagan yu. ¹⁹ Ya maid moy tibon yuh mumpahhiyan tatagun nalpuh udum an boblen hinnatkon di kali dan adiyu maawatan.

²⁰ Tibon yuy Jerusalem an Zion di ohan ngadana an boblen pumpiyestaan takuh pundayaw takun APU DIOS. Maphod hidiyen boble te malinggop an kihaadan. Hidiyen boble ya mialig nah kampun naatopan hi tuldan ug-ugge nit-an ot ug-ugge naguyud nadan paghok an nigakodana. Ya ug-ugge nakhat nadan linubid an gakod na. ²¹ Hidi ya hi APU DIOS an ongal di kabaalanay mumpaptok ke ditaku. Hiya ya paddung-nay ambilbilog an wangwang an adi mabalin an agwatan. Ta hidiye nan adi paka-agwat nadan buhul takun umalih kad-an taku. ²² Oha bo ya hi APU DIOS di Patul ya Huwes takun mangidat hi olden ke ditaku. Ya hiyay mangihwang ya mangipaptok ke ditaku. ²³ Mu nada ken buhul taku ya napa-i nadan bapor dat maid di hilbin nadan linubid an usalon dan mangipatap-o ya mangipada-ul nah nitayun an luput ta adi mo mabokyag. Ya gapu te maid moy pundipendal da ya pulhon takun am-in di kinadangyan dat takon nadan napilay ya waday bingay da. ²⁴ Ya maid mo ke ditakun numbobled Jerusalem di mangalih “mundogowak” ya kal-iwan APU DIOS di liwat taku ya paphodon ditaku.

Kastiguwon APU DIOS di buhul na

34 Makayun am-in an tataguh kabobboble! Maa-mung kayu ta donglon yuy kalyok. Awatan yuh tuwe, dakayun am-in an wada tuh luta. ² Namahig di boh-ol APU DIOS am-in hi taguh kabobboble tuh luta takon nadan titindalu da, kinali nunna-ud an dadagona didat hidiyey kastigu da. ³ Ahida mungkakadet miwahwahit di aadol da ya mumpun-agub da. Hanada ke bon bibilid ya mun-iingit hi dala da. ⁴ Kediye ya ahi mama-id di algo, bulan ya bittuwon te ahida kay dap-ul

† Ketuwen naabig ya mipanggep nadah tindalun di Assyria an ahi umalin mangubat hi Jerusalem, mu aputton APU DIOS ke dida. (Tibon yuy Isaiah 17:12-14.)

an miwahit. Ya ahi mama-id di kabunyan an kay nalud-dun an papel. Ya mag-a nadan bittuwon, umat hi nakleng an tubun di grapes weno bungan di kaiw an fig. †

⁵ Hi APU DIOS ya indadaanah langit di ispada nat deyan iusal nan manadag nadah iEdom an kinalina tuwalin dadagona. ⁶ Ahi malamuh dala ya tabay ispadana, umat nah uwan pangogod hi miappit an kalnero ya gulding. Hidiyey kitib-anan nunna-ud an patayonay dakkodakkol an tatagud Edom ya Bosrah an bobleh dit kay miappit ke hiya. ⁷ Nakal-ot nadan aap-apud Edom an umat da nadah mailom an nuwang weno bubulug an baka, mu patayon APU DIOS dida damdama, umat hi atona nadah udum an tatagu. Ta itmog di lutay dalada ya tabada. ⁸ Te gintud APU DIOS di algon pangibalowanah inat nadan buhul taku. Ta hidiye nan apputona didat ihwang nay boble taku an Zion.

⁹ Hay danum hanadah wa-el ad Edom ya ahi mumbalin hi kay aspalto ya nan luta ya mumbalin hi sulfur ta dumalang hidiyen boble. ††¹⁰ Maid di ahi pakad-op kediye ta kabigabigat ya kahilohilong ya mun-ah-ah-huk ta nangamung. Hidiyen boble ya munnanong an matoan ya maid moy mawannat hidi. ¹¹ Hanadan akup, gawwang ya nadan iittay an mailom an ag-gayam di mihannot mon miha-ad kediyen boble. Te pumbalinon Apu Dios hidiyen bobleh matoan. ¹² Maid di ahi mun-ap-apu kediyen boble te mama-id moy pun-ap-apuwan hidi. ¹³ Ahi tummol di gulun ya pagit nadah numboblasyon di papatul ya nadah nahamad an naaladan an boble. Ya miha-ad dah diy jakal ya akup. ¹⁴ Takon nadan mailom an ahu ya makiha-ad da nadah udum an aggayam hidi ya miha-ad damdamah di nadan mailom an gulding an munhin-aayag da. Hidi boy pun-iyatuwan nadan matagun hilong di bumud-dalan da. ¹⁵ Hanadan akup ya mun-itlug dat opahon da ya ong-ongalon day impa dah di. Ya nadan o-ongal an hamutin mangan hi nate ya waday oha on waday ib-bana.

¹⁶ Tibon yu nah liblun APU DIOS ta bidbidon yuh tuwen kalyona: "Maid di ohan dadiyen hamutiy e mama-id ya maid di e mama-idan hi kadwana." Hidiyey kinalin APU DIOS an maat ya hay Espiritunay mangamung ke dadiyen aggayam hidi nah nadadag an bobled Edom. ¹⁷ Hi APU DIOS di mangiha-ad ke didah di ta hidiy kiha-adan dat nangamung.

Hay amlong nadan inihwang Apu Dios

35 Hanadan adi maboblasyon ya ahida kay mun-am-amlong te ahi humabung di mitanom hidi.

† Tibon yuy Mateo 24:29, Marcos 13:25, Lucas 21:26 ya Revelation 6:13-14. †† Hay nadadagan di Edom ya umat hi nadadagan di Sodom ya Gomorrah. (Tibon yuy Jeremiah 49:17-18 ya Genesis 19:24.)

² Om, humahhabung di mitanom takon di daan hidi nadah adi maboblasyon an kay da mungkanta ya muntukuk hi anla da. Ahi makakkaphod di ang-ang dan umat nadah bibilid ad Lebanon ya umat hi kaphod di ang-ang nadan kudal ad Carmel ya Saron. Kediye ya tibon am-in di tataguy dayaw ya kinatag-en APU DIOS an Dios taku.

³ Ekayu ta eyu ipainilay mipanggep ketuwe nadah nakakapuy ya nadah nadismayat patulidon yu dida. ⁴ Kanan yun nadah madanagan di "Adi kayu madanagan! Ya adi kayu tumakut! † Te umali nan Dios yun mangastigu nadah buhul yu ta ihwang dakayu."

⁵ Kediye ya tumiboy matan nadan nakulap ya dumngol di ingan nadan nalulok. ⁶ Pumaytuk nadan napilay ya manayo da. Ya pakakali nadan nanganga ta itkuk day anla da. †† Ya ahi mawaday danum an mun-ayu nadah mamagan adi maboblasyon. ⁷ Ahi mumbalin an lobong nadan mamagan malona ya mawaday dakol an ob-ob nadah nakammag-anan an luta. Ahi tummol di holok ya katlubung nah adi maboblasyon an kawadan di mailom an ahu.

⁸ Ahi makapyay kalatah di. Hay ngadana ya "Kalatan di Makaphod an Abu." Maid di gaga-iho weno maku-dang di nomnom nan tatagun mundalan hidi, mu abuna nadan makangngun-unud ke APU DIOS. ⁹ Maid di layon hidi ya adi idalan nadan katatakut an mailom an aggayam hidi. Ammuna nadan umanamut an inihwang APU DIOS di mangidalan hidi. ¹⁰ Idalan hidi nadan inihwang APU DIOS an umanamut ad Jerusalem. Manganamut da yaden pun-itkuk day kanta da gapuh amlong da. Mun-am-amlong dat nangamung an adida mo u-umyungan ya maid moy ligat da.

Hay panattatakut di iAssyria nadah ijudah

(2 Patul 18:13-27; 2 Chronicles 32:1-19)

36 Handih mikahimpulut opat an toon an numpatulan Hesehiah ad Judah ya ginubat Sennakerib an patul di Assyriay Judah ot sakupona nadan o-ongngal an bobleh din binattuy alad da. ² In-oldena nah apapun di tindalunan ikuyug nay dakkodakkol an tindalun malpu dad Lachis ta ume dad Jerusalem ta eda punsukuwon nan patul an hi Hesehiah. E nungkampuh diyen apapun di tindalun ibbana nadan tindaluna nah kalatan pungngunuwan nadan mangapyah luput nah pingngit di alak an dalanon di danum an malpu nah nuntap-on lobong.

³ Indani ya immali day tulun ijudah an hi Eliakim an imbabalen Hilkihah an hiya nan mumpaptok am-in hi nganneh diyen wadah balen nan patul, hi Sebna an sekretarin di patul ya hi Joah an imbabalen Asap an hiya nan mangitudok hi dokumenton nan boble an e manamu kediye apapun di tindalun di Assyria.

‡ Hebrews 12:12 †† Tibon yuy Joshua 1:6-9 ya 18. †† Mateo 11:5, Lucas 7:22

⁴ Kanan diyen ap-apu ke diday "Hituwey kanan nan patul mi ke Heseekiah: Tipet makadinnol ka, Heseekiah an patul?" ⁵ Kon pangalim on waday kabaelan nadan tindalum an makihanggan dakami? Kanam di nalaing kayun mumplanun mangapput ke dakami, mu man kali ya abu danae. Dahdi ni-boy pundinolan yun bumaddang ke dakayu hin gubaton dakayun dakamin iAssyria? ⁶ Kon pangalim on baddangan dakayu nadah iEgypt? Deket mundinol kah Egypt ya mialig an mumpatanong kah katlubung an magi-u ta mitbong ot ya abuh taklem. Hay kakulugana ya athinay pangi-en nan patul di Egypt nadah mumpabaddang ke hiya.

⁷ Weno kal-ina ya kanam di 'Mundinol kamin APU DIOS an Dios mi!' Deket athidiy kanam ya kon bokon hiyay tinaltalanggaam, Heseekiah? Te kon unggem pina-i nadan pun-appitan ya pundayawan yun hiya ot kalyom hanadah ijudah an nah altar ad Jerusalem ya abuy pundayawan da? ⁸ Aga ke ot ta munhuhummangan taku! Hanan patul di Assyria ya kananay: Deket wada ni-mo on duwan libun tindalu yu ya idatan dakayuh duwan libun kabayun puntakkayan dat munggugubat taku. ⁹ Mu kon gumlah diyen ilaban yu, takon hanadah nakakapuy an tindalun di Assyria? Takon hin kananat waday ibaddang di Egypt ke dakayuh kalesa ya tindalun muntakkeh kakabayu ya maid metlaing di kabaelan yun lumaban ke dakami. ¹⁰ Oha bo ya, kon pangali yu on umaliyak an manadag ketuwen boble hin ugge in-abulut APU DIOS? Hay kakulugana ya kinali nan ha-on an umaliyak ta dadagok tun boble yu."

¹¹ Indani ya kanan Eliakim, hi Sebna ya hi Joah kediyen opisyal di "Daan anhan ta ikalim ke dakamin muttatyum hi Aramaik, ot maawatan mi. Adim ikalih Hebrew te donglon am-in nadan tatagun wada nah alad."

¹² Mu kanan diyen opisyal di "Adi, te uggeyak intud-ak nah ap-apuk ta nan patul yu ya dakayu ya abuy pangipainilaak ke datuwen pungkali! Te mahapul an ipainilak damdaman didan deket adi kayu munsuku ya ahida damdama kanon di tai da ya inumon day ihbu da umat ke dakayu!"

¹³ Ot tumaddog hidiyen opisyal ot itkuk nan ingkali nah Hebrew an kananay "Donglon yuh tuwen kinalin nan patul di Assyria ke dakayu! ¹⁴ Kananay 'Adi kayu pihaul ke Heseekiah. Te adina kaya kabaelan an mangihwang ke dakayu. ¹⁵ Ya tibon yu ta adi dakayu ihapitan ta ekayu mundinol ke APU DIOS. Takon di kananay nunna-ud an ihwang dakayun APU DIOS ta adimi sakupon tun boble yu, ya adiyu kulugon. Te hay kakulugana ya adi kayu mihwang nadah dakol an tindaluk an iAssyria an umalin manggop tuh boble yu.

¹⁶ Adi kayu nimpe midngolan hi kalyona. Ha-oy an patul di Assyria ya in-olden kun bumudal kayu ta mun-

suku kayu. Miabulut kayun mangan hi bungan di intanom yu umat hi grapes ya figs ya miabulut kayun humagob nadah ob-ob yu ¹⁷ inggana mie kayuh udum an boblen eyu pakiboblayan. Hidiyen boble ya umat metlaing tuh boble yun wada day grapes an makapyah mainum ya waday wheat makapyah tinapay.

¹⁸ Adi kayu nimpe midngolan hi kalyon Heseekiah an kananay ihwang dakayun APU DIOS. Te hay kakulugana ya maid di ohan boblen e inihwang nadan dios da nah patul di Assyria. ¹⁹ Umat nadah bimmobled Hamat, Arpad ya Sepharbaim an indinol da nadan dios dan mangihwang ke dida, mu maid di inat dadiyen dios da. Ya uggeda bo kinabaelan an nangihwang hi Samaria nah ongal an kabaelan mi. ²⁰ Kon wada nimoy oha nadah dios ke dadiyen boblen nangihwang ke dida nah ongal an kabaek? Maid! Yaden tipet eyu nomnomnomon an ihwang APU DIOS di Jerusalem?" ††

²¹ Mu nadan tatagu ya op-opya dan adida humumang te hidiyey kinalin nan patul an hi Heseekiah an aton da. ²² Indani ot ume da Eliakim an imbalen Hilkiyah an hiya nan mumpaptok am-in hi nganneh diyen wadahan balen nan patul, hi Sebna an sekretari ya hi Joah an imbalen Asap an hiya nan mangitudok hi dokumenton nan boble hi kad-an Heseekiah an binik-i day bulwati dah pangipatibo dan u-umyung da.

Hay numbagaan Heseekiah hi tugun ke Isaiah

(2 Patul 19:1-7)

37 Handih dingngol Heseekiah nan indatdatong dadiyen tulun opisyal na ya binik-i nay bulwatina te u-umyung. Ot mumbulwatih langgoten imme nah Templon APU DIOS. ² Intud-ak nah kad-an nan profetas an hi Isaiah an imbalen Amos hi Eliakim an opisyal nan mumpaptok nah balen di patul, hi Sebna an sekretari ya nadan ap-apun di padin numbulwati dan am-in hi langgote. ³ Imme da ot kanan dan Isaiah di "Athituy kanan Heseekiah: Ad uwaniy algon u-umyungan taku, kakastiguwan taku ya kibabainan taku. Mialig taku nah muntungon babain tuwen bumudal nan golang, mu maid moy olot inana. ⁴ Hanan patul di Assyria ya nundadaan an mangubat ke ditaku ot deyan intud-ak na nan ap-apun di tindaluna ot taltalanggaana nan Dios takun wadat nangamung. Mu kal-ina ot ta dingngol nan AP-APU an Dios taku dadiyen kinali nat kastiguwona dida. Kinali daan mo anhan ta mundasal kan APU DIOS ta baddangan ditakun naddaan?"

⁵ Handih dingngol Isaiah nan impaad nan patul an hi Heseekiah ⁶ ya impae nay humang na ke hiyan kananay "Kanan APU DIOS di 'Adika tumakut kediyen kinalin nan ap-apun di tindalun nan patul di Assyria an

† Tibon yuy 2 Patul 18:4 ya 2 Chronicles 31:1.

†† Tibon yuy 2 Patul 18:33-35.

kananay adi dakayu ihwang ke ha-on. ⁷ Te ahik haulon hidiyen patul di Assyria ta donglonay kalkalyon di tataguh boblena ta gapun diye ya mibangngad hidih boble dat pipatek hidi.”

Hay oha bon panattatakut nadan iAssyria nadah iJudah

(2 Patul 19:8-19)

⁸ Indani ya dingngol diyen opisyal di Assyria an tinaynan nan patul day Lakis ot dehdin makigubat ad Libnah an nih-up an boble ot miunud hidi ta waday hanananan hiya. ⁹ Kediye ya dingngol nan patul di Assyria an mangalih Tirhakah an iKus an patul di Egypt an mangubat ke hiya. Handih e umen makilaban nah patul di Egypt ya immitud-ak ni-an hi mangieh tudok na ke Heseekiah an patul di Judah. ¹⁰ Kanana nah tudok nay: “Ha-oy an patul di Assyria ya kanak ke he-ay: Adika mahaul hi kalyon nan dios mu, takon di kananay adimi kabaelan an sakupon di boble yun Jerusalem. ¹¹ Nunna-ud an inilam di in-innat di papatul di Assyria hi kumpulmin boblen pinhod dan dadagon. Inilam bon impakadaddag dan am-in nadan mangipatnan makihanggan dida. Kinali, adim e kanan di dakayu ke ya mihwang kayu. ¹² Dinadag handidan aammod kuy boble an Gosan, Haran ya Resep. Ya numpate da nadan iBetheden an numbobled Telassar. Daan ta inihwang di dios da dida? ¹³ Kon kinal-iwam boy naat handidah patul nadan boble an Hamat, Arpad, Sepharbaim, Hena ya Ibbah? ¹⁴ Nama-id da mo!”

¹⁴ Binidbid Heseekiah diyen tudok ot ena iha-ad nah hinangngab APU DIOS nah Templo ¹⁵ ot mundasal ¹⁶ an kananay “He-a, AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di Israel an inumbun an mun-ap-apuh numbat-tanan nadan anghel, he-a ya abuy Dios am-in di pun-ap-apuwan hi kabobboble tuh luta. Ya he-a boy nunluluh luta ya kabunyan. ¹⁷ APU DIOS, donglom anhan tun pumpahpahmokak ya tibom tun ma-ma-at ke dakami. Donglom boy panaltalanggan Sennakerib ke he-an Dios an wadat nangamung.

¹⁸ APU DIOS, makulug peman an dinadag nadan patul di Assyriay dakol an boble ot pumbalinon dan maid di hilbina. ¹⁹ Ya ginhob da nadan dios ke dadiyen boble te bokon da makulug an dios te nakapya dah kaiw ya batun kinapyan di tagu. ²⁰ Kinali ad uwani, APU an Dios mi, ihwang dakami anhan hanadah iAssyria ta inilaon am-in di tataguh kabobboble tuh lutan he-a ya abuy Dios.”

Hay impaad Isaiah nah patul

(2 Patul 19:20-37)

²¹ Indani ot ipaen Isaiah an imbabalen Amos di e mangalin Heseekiah an kananay “Hituwey inhumang nan AP-APU an Dios di Israel: Dingngol kuy dasal mu mipanggep ke Sennakerib an patul di Assyria. ²² Ya hituwey kalyok mipanggep ke hiya: Hanadan tataguk ad Zion an Jerusalem ya ibaag daka, Sennakerib ya taltalangaan dakayu. Ya munwigiwigiwig ya matattawa nadan binabaih din manibon dakayun bumtik.

²³ Kon dahdiy imbaabaag mu ya tinaltalanggaam hin bokon ha-oy an Dios di Israel an makaphod an abu? ²⁴ Binaal mu nadan muttatyum ta ipahhiya dan ha-oy an gapu nadah kalesa yun usalon yuh gubat ya sinakup yu nadan katagtag-ayan an bilid ad Lebanon. Ot punlongo yu nadan nungkatatag-en kaiw an sedar ya kapkaphodan an saypres. Ya ipahhiya yu bon nakae kayuh gawwan di madongog an muyung. ²⁵ Ya ipahhiya yun nungka-ut kayuh bubun hanadah boblen sinakup yu ot pun-inum yuy danum da. Ya ipahhiya yun naka-apputon nadan tindalu yuy kabobbobled Egypt an paddungnay nun-igatin da nan Wangwang an Nile hidi ot mamag-anan.

²⁶ Mu kon uggem inilan ha-oy an DIOS ya implanuk tuwali dadiyen naat handih done? Implanuk an dadagom di nungkahamad an naaladan an boble ot deyan impaannung kud uwani. ²⁷ Kinali maid di kabaelan nadan tatagun numpumbobleh di. Ot nalakay nanggapputam ke dida. Umat da nah holok hi payo weno nan mammol an holok an nalakan midopdop. Ya umat da nah holok an tinummol hi atop an gagalang makleng ten pinumtang.

²⁸ Mu impakainnila dakan ha-on, inilak hin daanay pangayam ya daanay nalpuwam ya inilak am-in di attom. Ya inilak an namahig di boh-ol mun ha-on. ²⁹ Kinali gapu te dingngol kuy namahig an boh-ol mun ha-on ya pumpahhiyaam ya tobngok di olong mu ya hadak hi gumok di tokom ta ibangngad daka nah nalpuwam an idalan mu metlaing nah dinalan mun immali.”

³⁰ Ot ahi kanan Isaiah ke Heseekiah di “Hituwey ahim pangimatunan an ihwang APU DIOS tun boble. Mi-palpud uwani inggana hantuh umalin toon ya mangan kayuh ibungan nadan pamga day tomol. Mu nah mikatlun toon ya muntanom kayuh page ya grapes ya dakayuy mangani ya mangan hi ibungan dadiyen intanom yu. ³¹ Ya nadan ahi matdaan hi gubat an tatagud Judah ya ahida mihamad hi boble dat dumakol di holag da ya kumadangyan da. ³² Wadaday tatagun ahi matdaan ad Jerusalem ya nah Bilid an Zion gapuh ongal an pamhod APU DIOS an Kabaelasan am-in.”

† Hanadan boblen nangadan hitu ya wadadad Mesopotamia an Iraq di ngadanad uwani. †† Hanadan boblen nangadan hitu ya wadadad Syria ketuwen tiempo.

³³ Kanan bon Isaiah di "Athituy kinalin APU DIOS mipanggep nah patul di Assyria: Adi mabalin an e humgop weno ena ipanay panana, takon di oha hitud Jerusalem. Adi umalin mih-up dadiyen tindalun nunhappiyoh tu. Ya adida tababon hi luta ya pumpiggilan hi batu nan binattun alad ta pangidalanan dan humgop hitu. ³⁴ Man-u te ahi umalih diyen patul, mu adi dumatong ketuwen boble ya mibangngad an idalana metlaing nah dinalanan immali. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe. ³⁵ Ipaptok ku ya itakdog kuh tuwen boble ta kidayawak ya gapuh hinamad kun kinali handi nah muttatyuk an hi David." †

³⁶ Kediyeen hilong ya imme on anghel APU DIOS nah nungkampuwan nadan iAssyria ot patayonay hinggatut ta nawalut limay libun tindalu da. Ot handih nabigatana ya kawahwahit di adol nadan tindalun nungkakate nah kampu da.

³⁷ Ta hidiye nan, inamung nan patul an hi Sennakerib nadan natdaan an tindaluna ot mibangngad dad Ninveeh.

³⁸ Indani ot ohan algon dehdih Sennakerib an mundayaw nah templon nan dios nan hi Nisrok ya niunud nadan duwan imbabalenan da Adrammelek ke Sareser ot tuwikon dah ispada da ot mate ot bumtik dad Ararat. Ot mihannot hi Esar Haddon an ohan imbabalenan numpatul.

Hay nundogowan nan patul an hi Heseekiah ya hay pinumhodana

(2 Patul 20:1-11; 2 Chronicles 32:24-26)

38 Kediye ya nundogoh Heseekiah ot innang an mate. Imme nan profetas an hi Isaiah an imbalen Amos an nangidung-on hiya ot kananay "Kanan APU DIOS di: Iphod mun am-in di wadah nunhituwam te adika pumhod. Mundadaan ka te mate ka."

² Handih dingngol Heseekiah tuwe ya inhangga na nah dingding ot mundasal an kananay ³ "APU DIOS, nomnomom anhan an impunnanong kun nunhilbin he-a. Ya maid di udum hi ek inun-unud mu bokon he-a ya abu. Ya inat kun am-in di kabaalak an nangat nadah mangipaamlong ke he-a." Ginibunah diyen dasal na ya namahig di koga na.

⁴ Ot itud-ak bon APU DIOS hi Isaiah ⁵ ta ena kalyon ke Heseekiah tuwe: "Ha-oy an AP-APU an Dios handin ammod mun hi David ya dingngol kuy dasal mu ya tinibok di luwam. Kinali pataguwon daka pay hi himpulut liman toon. ⁶ Ihwang daka, takon tun boblen Jerusalem hi ngannen aton nan patul di Assyria ya itulutuy kun ipaptok hituwen boble."

²¹ Hituway kinalin Isaiah nah patul: "Tumoptop kah fig ta ipuwap mu nah pogham ta mapoy-an." ²² Indani ya kanan Heseekiah di "Ngannee panginilaak hin

† *Tibon yuy 2 Samuel 7:16.*

makaan tun dogok ta mabalin an eyak mundayaw ke APU DIOS nah Templona?" ††

⁷ Kanan Isaiah ke Heseekiah di "Athituy ahim pangitiban an ipaannung APU DIOS nan kinalinan he-a. ⁸ Hi APU DIOS ya pahunodonay a-o hi himpulun akdang nah agdan an impakapayan din patul an hi Ahas." Indani ya immannung an himmunod nan a-o hi himpulun akdang.

⁹ Handih pinumhod hi Heseekiah ya intudok nah tuwen kanta. ¹⁰ Kananah kantanay "Kanak on ad uwanin makilogak pay ni-an an kagodwa ya abuy numbiyagak ya mapoppog moy biyag ku ta umeyak nah boblen di nate. ¹¹ Ya kanak on adik mo tibon hi APU DIOS weno hay ibbak an tagu hituh boblen di matagu te mapoppog moy biyag ku. ¹² Kanak on poppogon Apu Dios di biyag ku umat nah abung an napa-i ya umat nah luput an naabol an nakaan nah punablan. ¹³ Namahig an inihilong kuy kogak te mahakit di punggibok kun kay punggu-un di layon di gunit ku. Kanak on poppogon Apu Dios di biyag ku. ¹⁴ Adi tumuttul-uy kalik ya kay goh-om di palomay palak ku. Ya deket intangad kuh kabunyan ta mumpabaddangak on maka-atuy matak. Kanak ke Apu Dios di 'Apu Dios, ihwangak anhan ketuwen punholholtapak.

¹⁵ Mu ngannee ek kalyon? Hidiyey kinalinan ha-on an atona ot deyan inat na. Dehtun namahig an u-umyungak ya adiyak pakahuyop! ¹⁶ Apu Dios, am-in di atom ya kalyom ya kitaguwan mi ya kiphodan mi. Ta hidiye nan deyan impaphodak ke he-a ot tumaguwak. ¹⁷ Abulutok mo an nan hinolholtap ku ya numbalin hi kiphodak. Ya gapuh pamhod mun ha-on ya inihwangak hi katayak ya kinal-iwam di liwat ku. ¹⁸ Hay kakulugana ya nadan nungkilubuk an wadah kadungayan ya adi daka dayawon ya adi daka ikantaan hi pundayaw dan he-a. Maid di namnama da nah adi malumman an pumpaptok mun dida. ¹⁹ Mu hay mundayaw ke he-a ya nadan matagu. Umat ke ha-on an deyan daydayawon daka te athidiy ine-en di ulem. Takon di aammod ya kanalkalyon dah imbabale day mipanggep nah adi malumman an pamaptok mu. ²⁰ APU DIOS, maphod anhan ta impaphodak ke he-a! Mipalpuwani ya mungkantaak hi pundayaw kun he-an maunndan hi gitala ya ayyuding. Mungkanta kamih pundayaw min he-at nangamung nah Templom."

Hanadan opisyal an nalpuw Babilon

(2 Patul 20:12-19)

39 Kediyeen tiempo ya dingngol nan patul di Babilon an hi Merodak Baladan an imbabalen Baladan an nundogo ot pumhod nan patul an hi Heseekiah

†† *Inun-unud miy TEV an nitun-ud di verses 21-22 hi verse 6.*

‡ *Hay kadaklan an tatagu handih ugge ni-an immali Jesu Kristo tuh luta ya uggeda inila an mahuwan APU DIOS di natet ipaptok na. (Tibon yuy 2 Timothy 1:10.)*

ah ot umipaeh tudok an inunnudanah regalo nan hiya.
² Inapngan Heseekiah dadiyen immalin iBabilon ot ipatibonan didan am-in di kinadangyana, umat hi silber, balituk, nadan pumpabangluh kanon, hay lana, nadan usalonah gubat ya am-in nadan nabalol an odona. Am-in nadan wadah bodega na weno nah pun-ap-apuwana ya impatibonan am-in, maid di uggena impatibon dida.

³ Indani ya imme nan profetas an hi Isaiah ke Heseekiah ot hanhananan kananay “Daanay nalpuwan dadiyen tatagu ya nganney kinali dan he-a?” Kanan Heseekiah di “Nalpu dad Babilon an nakaiddawwin boble.”

⁴ Kanan Isaiah di “Nganney tinibo dan nah balem?” Hinumang nan patul an kananay “Tinibo dan am-in nadan kinadangan ku. Maid di uggek impatibon dida.”

⁵ Ot kanan Isaiah ke hiyay “Donglom hituwen kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in! ⁶ Ahi madatngan nan algon ibtik dad Babilon an am-in di wada tuh balem, takon nadan inamung handidan aammod mu ingganad uwani ta maid di matdaan. [†] Hinaey kinalin APU DIOS. ⁷ Mie boh diy udum hanadah holag mut makapun dat munhilbi da nah balen nan patul di Babilon.”

⁸ Hay nun-awat Heseekiah kediyen kinalin Isaiah ya mawaday din-ong ya linggop kediyen kataguna. Ot kananah nanumang nay “Maphod hinaen impainilam ke ha-on an kinalin APU DIOS.”

Hay namnaman nadan tatagun APU DIOS

¹² Kanan Apu Dios di “Alubyagon yu ya patulidon yu nadan tataguk an ijerusalem. Kalyon yun didan napoppog moy nunholholtapan da ya nakal-iwan di liwat da te dammunay nangastiguk ke dida.” ³ Waday ahi madngol an mungkalin kananay “Mangapya kayuh dalan nah adi maboblayan ta dalanon APU DIOS hi aliyana. Iphod yuy dalanon nan Dios taku! ^{††} Tababon yu nadan nadayyukung ya dotalon yu nadan bilid. Iphod yu nadan ad-adin dalan ya pun-andongon yu nadan adi maandong. ⁵ Ta mipatibo ya mipainilay dayaw APU DIOS am-in hi tagu.” Hinaey kinalin nan AP-APU. [‡]

⁶ Indani ya waday kimmalin kananay “Itkuk mu!” Ya kanak di “Nganney itkuk ku?”

Kanan diyen kimmaliy “Itkuk mun kanam di ‘Am-in di tagu ya umat dah holok an mate. Ya hay dayaw da ya umat nadah habung an mama-id. ⁷ Athidiy maat an deket immandal APU DIOS ya mama-id day holok ya habung. Athidi damdamay maat hi tatagu. ⁸ Nunna-ud an makleng day holok ya mag-ay habung da, mu hay

kalin Apu Dios taku ya munnananong ta nangamung.”
^{††}

⁹ Waday maphod an mipainila! Ekayu nadah tuktuk di natag-en bilid ta eyu itkuk hidi ta donglon nadan ijerusalem ya nadan udum an ijudah. Kanan yuy “Mangali nan Dios yu.” Ekayu, adi kayu tumakut an mangitkuk kediyen nadah bobled Judah. ¹⁰ Om, mangalih APU DIOS an Nakattag-en mun-ap-apun am-in hi tagu mipuun hi ongal an kabaelasan. Ahina itabin di ginunud nadan tataguna! ^{†††} Ipaptok nay tataguna umat hi pamaptok di mumpattol hi kalneron iapupuna nadan impan di kalnero ya ipanguluna nadan inadat ipaptok na dida. ^{††}

Hanan Dios di Israel an maid di kiingngohana

¹² Dahdiy kabaelasan munlukud nah danum hi baybay ^{†††} an usalonay taklena weno lukudonay kabilog di kabunyan an dopaonay taklenen munlukud? Ya dahdi boy pakalkud hi kadinam-ot tun luta ya bibilid an ibasket nat ikilo na? Ammunah APU DIOS an damanan mangat ke datuwe. ¹³ Ya kon dahdiy kabaelasan mangituttudun APU DIOS hi atona weno manugun ya munmandal ke hiya? [§] ¹⁴ Ya kon dahdiy nanuttudun APU DIOS ta maawatana weno inilaonay maphod an atona? Maid, takon di oha!

¹⁵ Hay kakulugana ya deket ipaddung di katagutaguh kabobboble tuh luta ke APU DIOS ya mialig dah ohan tottod ya abu nah himbaldin danum. Ya mialig an hay dam-ot da ya kay dam-ot di dap-ul nah kilowan. Takon nadan boble nah pingngit di baybay ya maid di dam-ot da ke hiya. ¹⁶ Hanadan kakaiw nadah muyung ad Lebanon ya makudang an punggohob nah miappit ke APU DIOS ya takon nadan aggayam hidi ya makudang an miappit ke hiya. ¹⁷ Am-in nadan tataguh kabobboble ya maid di bilang da ya maid di hilbi dan hiya.

¹⁸ Oha bo ya dahdiy pangiingngohan ke Apu Dios? Kon waday miingngon hiya? Maid! ¹⁹ Hiya ya adi umat nadah kinapkapyan di tagun dios an nakapyah gumok an naamoh balituk ot ipab-un dah silber. ²⁰ Ya deket nawotwot nan tagut adina gol-an di balituk weno silber ya hana mon adi kadinnunut an kaiw di kapyona. Ya ipakapyana nah nalaing an mumpaot ta adi katinu-i.

²¹ Mu kon uggeyu inila ya kon uggeyu dingngol di mipanggep hi naltuwan tun luta? Ya kon maid ni-moy ohan nangituttudun dakayu mipanggep ketuwe? Ya kon adiyu maawatan? ²² Hi Apu Dios an inumbun nah ubunan di patul ad kabunyan an tap-on tun lutan mala-uwan nadan kulabut di nunlutu. Ya hay panggang-ang nah tatagu tuh luta ya kay da i-itay an

[†] Tibon yuy Daniel 1:2 ya 5:3. ^{††} Tibon yuy Mateo 3:3, Marcos 1:3 ya Juan 1:23. [‡] Lucas 3:4-6

^{††} Tibon yuy 1 Pedro 1:24-25. ^{†††} Isaiah 62:11b ^{††††} Jeremiah 31:10, Ezekiel 34:11-16 ^{†††††} Job 28:25 [§] Tibon yuy Romans 11:34 ya 1 Corinth 2:16.

dudun. Hana ke bon kabunyan ya kay kurtinan imbiklag na umat nah tuldan niatop. ²³ Ipababa nay saad nadan natag-en mun-ap-apu ta pumbalinona didan maid di bilang da. ²⁴ Umat da nah ka-itanom an ugge ni-an limmalammut an deket ipaalin APU DIOS nan maatung an dibdib ya makleng da. Ne namag-anan da ke ya itayyap di dibdib didan umat hi dugi.

²⁵ Dahdiy pangipaddungan takun Apu Dios an makaphod an abu? Kon waday miingngon hiya? Maid! ²⁶ Itangad yuh kabunyan, dahdiy nunlutun hanadah bibittuwon? Hiyay nunlutun dida ya hiyay nangipabudal ke dida. Ya hiyay nanginilah ngadan da ya nanginila hin kaatna da. Gapuh ongal an kabaelana ya maid ke dadiyey nama-id takon di oha.

²⁷ Kinali dakayun iIsrael, adiyu kanan di ugge inilan APU DIOS di punholholtapan yu weno adina hangudon takon di mipaholholtap kayuh maid gapuna. ²⁸ Kon uggeyu dingngol ya uggeyu inilan hi APU DIOS ya hiya nan Dios an munnananong ta nanga-mung? Hiyay nunlutuh luta. Hiya ya adi umingle ya adi maatu. Ya maid di makaawat hi kinalaing na. ²⁹ Idat nay ongal an kabaelan hanadah maid di kabaelan da ya pal-otona nadan nakapuy. ³⁰ Hay u-unga ya maka-atu da. Ya nadan kakat-agu ya kumapuy dan mama-id di namnama da. ³¹ Mu nadan mundinol hi baddang APU DIOS ya mipal-ot da. Kay da napayakan an tumayap dah natag-en umat hi tuldu. Takon di bumtik da ya adida maatu ya takon di adawwi danallanon da ya adida mahalangob.

Hi APU DIOS di bumaddang hi Israel

41 Kanan APU DIOS di "Dumin-ong kayu ta donglon yuy kalyok. Dakayun tataguh kabobboble, takon hanadah nungkidawwah baybay, umali kayu ta punhuhummanganan takuy mipanggep ketuwe. Dahdin dakayuy kabaelanan makihanggan ha-on? Idatan dakayuh waya yun kumali ta tibon taku hin dahdiy niptok.

² Dahdiy nanuddu nah tagun malpuh nangappit hi timilan di algon makangngapput am-in hi boblen pakigubatana? † Ya dahdiy nangidat hi kabaelanan mangapput hi papatul ya tataguh kabobboble hin bokon ha-oy ya abu? Hay ispadan diyen tagu ya hay panana ya mialig an pumbalinon day buhul dah dapul an itayyap di dibdib. ³ Pumpudug na dida takon di uggena impakainnila nan dalan yaden maid di maat ke hiyah ad-adi. ⁴ Dahdiy nakabael an nangat ke datuwe? Ya dahdiy nangipaduttuk am-in hi na-na-at hi kabobboble? Ha-oy an AP-APU an wada tuwali handih

† *Hituwen malpuh nangappit hi timilan di algo ya hi Cyrus an patul di Persia. Kinalin APU DIOS an hiya ya nadan tindalunay ahi mangihwang nadah holag Israel an tatagunah nihbutan dad Babilon. (Tibon yuy Isaiaiah 41:25 ya 44:28.)*

lappuna, takon hantuh kapoppogan di luta, di nangat ke datuwe.

⁵ Tinibon di tataguh kabobboble inat APU DIOS. Gapun diye ya gumayonggong dah takut da, ta hidiye nan maamong dat mumbabaddang da ⁶ ta waday ohan didan mundayaw hi dios an kinapyan di tagu ya alubyagonay ibbanan kanan diday 'Pakodholon yuy nomnom yu!' ⁷ Dakayun mumpaot ya mumpanday ya dakayun udum an mumpungngunu, alubyagon yuy ibba yun kanan yuy 'Deya ot an maphod di impangat mu.' Ne numbaddang dan nangipattaddog nah kinapyan dan dios an impatak dat adi matu-i.

⁸ Mu dakayun holag Israel an muttatyuk di pinilik an tataguk te holag dakayun Abraham an gayyum ku. ⁹ Inilpu dakayu nadah nungkidawwin bobleh pingngit di luta ot kanak ke dakayuy: Dakayuy tataguk an muttatyuk. Ugge dakayu inwalong te pinili dakayu. ¹⁰ Adi kayu tumakut ya adi kayu madismaya te wadaak an Dios yu. Pal-oton dakayu ya baddangan dakayu ya ipaptok dakayu ta ihwang dakayu.

¹¹ Hanadan mangihhingit ke dakayu ya maba-inan da te maapput da. Ya nadan mangubat ke dakayu ya mate da ¹² ta mama-id da tuh luta. ¹³ Ha-oy an AP-APU an Dios yuy mangipal-ot ke dakayu. Kanak ke dakayuy: Adi kayu tumakut te baddangan dakayu.

¹⁴ Takon di kanan di udum an tataguy 'Nakakkapuy kayu ya maid di bilang yun holag Israel.' mu adi kayu tumakut te baddangan dakayun ha-on. Ha-oy an AP-APU an makaphod an abun Dios di Israel di mangihwang ke dakayu.

¹⁵ Ahi kayu mialig nah balun pun-ilikan an makatad-dom di bab-ana, ta hidiye nan gulat na ya dadagonay bilid †† ta guduwonat mumbalin hi kay dugi. ¹⁶ Ta tao-pon yu didat pun-itayyap di dibdib dida ya iwahit di puwok dida. Ta hay pun-am-amlongan yu ya ha-oy an AP-APU. Ya dayawonak an makaphod an abun Dios di holag Israel.

¹⁷ Deket munhapul kayun tataguk hi danum ten nauwo kayu ya ha-oy an AP-APU ya donglok di dasal yu. Ha-oy an Dios di holag Israel ya adi dakayu iwalong. ¹⁸ Pabuddalok di danum hanadah tap-on di bibilid an maid tumaguh nitanom ta mawaday wa-el an mumpae nadah nundotal. Ya ahik wadaon di oob-ob ta mumbalin an lobong nadan mamagan luta. ¹⁹ Ya ahik wadaon di muyung nadah adi maboblayan an mamaga ta patmolok di kakaiw umat hi sedar, akasia, nadan myrtle ya oliba. Takon di bolbol ya fir ya saypres ya nadan udum an klasen kaiw ya tummol da nadah lutan adi tummol di mitanom. ²⁰ Ta ahi tibon di tataguh tuwet panginilaan dan ha-oy an AP-APU an makaphod an abun Dios di Israel di nangipawadan

†† *Hay kibalinan di bilid hitu ya nadan kabobboble tuh lutan buhul di Israel.*

dadiye. Ya maawatan da mon ha-oy di nangat ketuwe.”

†

Maid di hilbin nadan adi makulug an dios

²¹ “Ha-oy an DIOS an patul di Israel ya kanak di ‘Aga, dakayun dios an kinapyan di tagu, umali kayu ta pun-huhummanganan taku hin nganney kalyon yu. Ya ipat-ibo yuy pangiang-angan takuh kakuluganan dios kayu. ²² Ot ne aga ya- tuwali, kalyon yuy ahi maat hi udum hi algo ya hin kakon-anay kaatana ta inilaon taku. Kalyon yu bo nadan naat ya iesplikar yuy kibalinalan dadiyen nalana-un na-na-at hin kabaelan yu! ²³ Aga, deket kanan yuy dios kayu, kalyon yu hin nganne nadan ahi maat nadah tataguh udum hi algo. Ya daan mot waday aton yuh maphod weno gaga-ihon umipamod-wong ta mamodwong kami ta panginilaan an dios kayu! ²⁴ Maid tuwaliy hilbi yu ya maid di kabaelan yu. Hanadan mundayaw ke dakayu ya himpappangey pangi-e da.

²⁵ Wada nan tinudduk hidih nangappit hi timilan di algon †† ahik paalison an mangubat hi papatul. Ahi malpuh north an gumubat. Ahina ngadanon di ngadan kuh dasar nah pumbagaanah baddang ku. ‡ Mialig an pun-igatinay aap-apun kay da pitok an umat nah aton di mangapyah bangan pun-igatina nan pula.

²⁶ Dahdin dakayuy kabaelasan mangabig an ahi maat di athitu? Ta deket umannung an maat ya kanan miy hiya peman! Mu hay kakulugana ya maid di ohah nadngol an kimmali. ²⁷ Ha-oy an AP-APU ya abuy namangulun mangali nadah iZion hi mipanggep ketuwen maphod an ahi maat. Intud-ak kud Jerusalem di e mangalin kanan day ‘Manganamut nadan tatagu yu.’

²⁸ Mu maid nadah dios an kinapyan di taguy kumali. Ya maid ke diday pakahumang nadah hanhanak. ²⁹ Datuwe tuwalin dios an kinapyan di tagu ya maid di hilbi da. Maid di maat da te maid di kabaelan da.”

Hanan Muttatyun APU DIOS

42 Kanan APU DIOS di “Hituway pinilik an Muttatyuk an indatak hi kabaelana. Hiyay mangipaamlong ke ha-on. Wadaok di Espirituk ke hiya ta maandong di ahina punhumalyah kabobboble tuh luta. ² Hiya ya adina oltoolton di kalina ta e pidpidngol hi kalata. ³ Adina iwalong, mu baddangana nadan mahmok takon nadan ugge nihamad di pangulug da inggana pangapputonay maphod. ⁴ Hiya ya adi madismaya ya adi mama-id di namnama na inggana tibonat

† *Hinammad Apu Dios an kinalin idat nan am-in di mahapul di tataguna ten mibangngad dah boble dan malpu dad Babilon an niayan da.* †† *Hituway inabig APU DIOS an ahina itud-ak hi Cyrus an patul di Persia ta apputonay kabobboble. Immannung hituwe handi nala-uy hinggatut ta naliman toon hi nangitudokan Isaiah ketuwe. (Tibon yuy Isaiah 41:2 ya 44:28.)* ‡ *Hi Cyrus an patul ya nginadanay ngadan APU DIOS hi oldena. (Tibon yuy Ezra 1:2.)*

maandong am-in di maat hi kabobboble tuh luta. Ya takon nadan numboble nungkidawwin boble ya ihik dan donglon di ituttuduna.” ††

⁵ Hi APU DIOS an Ap-apuy nunlutuh kabunyan ot kay na ibiklag ya lintunay luta ya am-in nadan wadah di ya hiyay nangidat hi yahyah ya biyag am-in di tatagu. Ya kanana nah Muttatyunan mangipaptok hi taguy ⁶ “Ha-oy an AP-APU ya pinili daka ya indatan dakah ongal an kabaelan ta hay limpiyuy maat tuh luta. Ta gapun he-a ya paannungok nan nahamad an nakitobbalak an kiphodan nadan tataguk. Ya he-a boy dilag an ipaek am-in hi boble tuh luta. ⁷ Ahim diyaton di matan nadan nakulap ta pakatibo da ya ibukam nadan nibalud.

⁸ Ha-oy ya abuy AP-APU an Dios. Adinadaman waday udum an madayaw hin bokon ha-on ya abu. Adik bo pinhod an nadan kinapyan di tagun dios ya makibingay dah dayaw ku. ⁹ Am-in handidan inabig kun maat ya impaannung ku. Ad uwani ya abigok bo nadan ugge ni-an naat.”

Hay kantan pundayaw ke APU DIOS

¹⁰ Dakayun am-in an wadah kabobboble tuh luta, takon di dakayun mumpumbapor ya dakayun am-in an wadah baybay ya dakayun wadah nungkidawwin boble, mungkanta kayuh balun kantan pundayaw yun APU DIOS. ¹¹ Makikanta kayun numboble nah mamaga ya nadah malonan boble, takon di dakayun iKedar ya ikanta yu damdamay pundayaw yun APU DIOS. Ya dakayun iSela, itkuk yuy anla yu nadah tuktuk di bilid! ¹² Ya dayawon yuh APU DIOS ya eyu ipainila nadah nidawwin bobley mipanggep hi dayaw na.

¹³ Hi APU DIOS ya ahi bumudal an e makigubat an umat nah bimmobboh-ol an tindalun muntukuk an makihangga nadah buhul na ya ahina paka-apputon dida. ¹⁴ Kananay “Nabayag an pangak hi op-opyan inippol kuy boh-ol ku. Mu ad uwani ya mahapul an waday atok. Mumpalakak te adiyak mo pakaippol umat nah babain muntungo. ¹⁵ Ahik dadagon di bibilid ya kulengok di kakaiw ya holok. Ahik tudukon nadan wangwang ya lobong ta mamag-anan da. ¹⁶ Ahik ipangulu nadan tataguk an kay da nakulap nah kalatan uggeda dinalan. Ya pumbalinok hi mapat-al nan munhihhihlong an kawad-an da ya dotalok nadan kalatan nalokongan. Datuwey ahik aton te adik iwalong dida. ¹⁷ Mu nadan mangidinal nadah kinapyan di tagun dios an kanan day dadiyey dios da ya adik hangudon didat maba-inan da.”

Hay adi pangun-unudan nadan iIsrael

¹⁸ Kanan APU DIOS di “Dakayun kay nungkalulok ya nakulap, donglon yuy kalyok ya diyaton yuy mata yu.

†† *Hituwen naabig ya mipanggep nah immalihan Kristo. (Tibon yuy Mateo 12:17-21.)*

¹⁹ Kon waday udum an kay nakulap ya nalulok hin bokon dakayun holag Israel an muttatyuk an intud-ak kun e mangipainilah makulug? ²⁰ Man-ut tibon yu ya donglon yu, mu adiyu hangudon."

²¹ Hi APU DIOS ya pinhod na nadan holag Israel an muttatyunan mipatag-e ta diday kitib-an di dayaw nan tuguna. ²² Muden mahmok da mo te pinlon di buhul day limmu da ya ingkalabut da dida yaden maid di mangihwang ke dida.

²³ Dakayun tatagunan holag Israel, tipet adi kayu magilat? Donglon yu ke anhan di tugun APU DIOS ke dakayu! ²⁴ Kon bokon hiyay nangiabulut an alan am-in di buhul yuy limmu yu? Hiya mismuy nunliwatan yun uggeyu inun-unud di tuguna ya kinahing yuy pinhod nan aton yu. ²⁵ Kinali impagibok nan dakayuy namahig an boh-ol na ot dadagon dakayuh gubat. Hidiyen boh-ol nan dakayu ya kay dakayu intungu nah apuy, mu uggeyu naawatan ya ugge kayu nagilat.

Hay nangibaliw hi Israel

43 Mu ad uwani ya kalyon APU DIOS an nunlutun dakayuy "Adi kayu tumakut an holag Jacob te ini-hwang dakayun ha-on. Ya dakayuy pinilik an ngi-nadanak hi tataguk. ² Wadaak ta nangamung an bu-maddang ke dakayu, ta hidiye nan takon di umaliy lig-at ke dakayun mialig an mun-agwat kayuh adallom an danum, ya adi kayu malting, takon di mipaholholtap kayun mialig an mundalan kayuh apuy ya adi kayu maatungan. ³ Te ha-oy an AP-APU an makaphod an abun Dios di Israel di mangihwang ke dakayu. Inwalong kuy Egypt, Ethiopia ya Seba ta panannot kuh kalibliyan yu. ⁴ Dakayun impadayaw ku ya nakaballol kayu ya pakappinhod dakayu. Kinali athidiy inat kun dakayuy impaptok ku an bokon dida.

⁵ Ipidwak bon kalyon an adi kayu tumakut te wadaak an mangipaptok ke dakayu. Ahik ilpu nadan iimbabale yuh nangappit hi timilan di algo ya amungon dakayun wada nadah bobleh nangappit hi kalin-oban di algo ta ianamut dakayu. ⁶ Ya ahik kanan hi tataguh kabobboble tuh lutay: Pabangngadon yu nadan tataguk hi boble da. ⁷ Diday pinilik an tataguk ya lintuk didan mangipadayaw ke ha-on.

⁸ Pabangngadon yu didan ha-on. Didan tataguk ya takon di waday mata da ya kay da nakulap ya takon di waday inga da ya kay da nalulok.

⁹ Dakayun am-in an tataguh kabobboble, maamung kayu ta kalyon yu hin dahdi nadah dios yuy nangabig nadah ma-ma-at ad uwani. Daan di tistigun nadan dios yu ta kitib-anan waday niptok ya makulug hi kinali da?

¹⁰ Mu ha-oy an AP-APU ya waday tistiguk. Dakayun holag Israel di tistiguk ya muttatyuk an pinilik an manginila ya mangulug ya mun-awat an ha-oy ya abuy

Dios, maid di udum. Takon di handi ya hi udum hi algo ya maid di udum an Dios mu ha-oy ya abu. ¹¹ Ha-oy ya abuy APU DIOS ya ha-oy ya abuy mangihwang an maid di udum. ¹² Impainilak ke dakayuy ahi maat ya banaddangan dakayun ha-on. Hanadan dios di udum an tatagu ya maid ke diday makabael an mangat ke datuwen at-attok. Dakayu mismuy tistiguk an ha-oy ya abuy Dios. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe. ¹³ Ha-oy tuwaliy munnananong an Dios. Maid di ohan kabaelanan makihanggan ha-on weno e mumbaliw hi ni-nomnom kun atok."

Hay homok APU DIOS ya hay pungngohayan nadan holag Israel

¹⁴ Hi APU DIOS an makaphod an abun Dios yun holag Israel an mangihwang ke dakayu ya kananay "Hay atok an mangihwang ke dakayu ya ahik ipaey mangu-bat nadah iBabilon. Nakalakkay panggopan dan diyen boble da. Ta ahi mumbalin an koga nan tukutukuk dah pumpahhiya da. ¹⁵ Ha-oy an AP-APU an Dios yun makaphod an abuy nunlutun dakayun holag Israel ya ha-oy damdamay patul yu. ¹⁶ Handih done ya ha-oy an AP-APU di nangapyah dalanon nah gawwan di baybay ta idalan nadan tataguk hidi. ¹⁷ Ha-oy boy nanadag nadah nungkal-ot an tindalun di Egypt, takon nadan kalesa da ya nadan numpuntakkeh kabayu ot mungkalting dah di nah baybay ot mama-id dan umat da nah kingken nad-op.

^{18,19} Mu takon di bokon dadiyen naat dih doney nom-nomon yu te waday udum an hinnatkon an ahik aton an ahiyu tibon an maid kiingngohana nah ahik aton. Ya deya ot an ma-ma-at an tibtibbon yu. Ahiyak mangapyah kalatan dalanon nadan tataguk nah adi maboblasyon ta umanamut da. Ya wadaok di wawang-wang nadah adi maboblasyon. ²⁰ Hanadan mailom an aggayam an umat hi jakal ya ostrich ya ahiyak dayawon hantuh punwadaak hi wangwang nah mamagan luta ta waday inumon nadan pinilik an tataguk. ²¹ Dadiyen tatagu ya lintuk didan tataguk ta ipainila dah kabobboble dayaw ku.

²² Mu dakayun holag Israel an tataguk ya adiyak mo anhan dayawon ke dakayu te impaingleyak.

²³ Uggeyak in-appitan hi kalneron maghob ya maid boy iappit yun ha-on hanadah udum an ibagak an iappit yuh pundayaw yun ha-on. Ya ugge dakayu pinaligat te uggeyak numbagah iappit yuh pagen ha-on weno hay insenso. ²⁴ Maid boy in-appit yu nah bangbanglu ya maid di ginhob yuh taban in-appit yun ha-on ta umamlongak. Mu impahakit yu ot ya abuy nomnom ku gapu nadah liwat yu. Takon anhan ot impainglek nadan gaga-ihon inainat yu.

²⁵ Mu takon di athidi ya ha-oy an DIOS ya kal-iwak di liwat yu ya adik mo nomnomon dadiye. Man-uke atok

hidi ya athidiy pangi-ek. ²⁶ Agat punhuhummanganan taku. Kon wadan dakayuy damanan mangipatiboh kitib-anan ugge kayu nunliwat? ²⁷ Hay kakulugana ya takon handidan namangulun aammod yu ya nunliwat tuwali ke ha-on, ya takon nadan aap-apu yu ya uggeyak inun-unud. ²⁸ Kinali nunna-ud an ahik ipakaan nadan papadin ap-apu yu nah templo. Ya hay oha bo ya ahik iabulut an madadag kayun holag Israel ta mibabain kayu.”

44 Kanan bon APU DIOS di “Donglonak ke anhan ke dakayun holag Israel an pinilik an muttatyuk. ² Ha-oy an AP-APU di nunlutun dakayu ya ha-oy di namanaddang ke dakayu nipalpu handih nitungawan yu. Adi kayu tumakut! Te muttatyu dakayun ha-on, ya dakayuy pinilik an tataguk an impakappinhod ku. ³ Idatan dakayuh dakol an danum an wadaok di wa-el nadah makamaggan boble yu. Ya ipaalik di Espirituk ya bendisyonak nadan holag yu. ⁴ Ahida makattagun umat nadah maluwab an holok hi pingngit di wang-wang. ⁵ Ahida kanan di ‘Ha-oy ya taguwak ke APU DIOS’ weno kanan day ‘Ha-oy ya nahlagak ke Jacob.’ Ya nadan udum ya imarka da boh takle day ngadan APU DIOS ya kanan day iIsrael da.”

⁶ Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in an mangihwang hi holag Israel di “Ha-oy ya abu an Dios di namangulu ya manguddidi. Ya maid di udum an Dios hin bokon ha-oy ya abu. ⁷ Kon waday udum hi umat ke ha-on an nun-abig ya immannung an naat? Kon wada? Aga, ipatna dan mun-abig hi ahi maat hi udum hi algo hin kabaelan da. ⁸ Adi kayu tumakut te kon uggek tuwali kinalin dakayu handi an ihwang dakayu? Dakayu metlaing di tistiguk. Kon waday udum an dios? Maid. Ya maid di udum an mialig hi batun kihikugan yu hin bokon ha-oy ya abu.”

⁹ Hanadan manganapyah dios an dayawon da ya nihalla da. Dadiyen dios an kinapya dan ibilang dan nakaballol ya maid di hilbi da. Ya nadan mundayaw ke dadiye ya nakulap da ya maid di inila da. Ta hidiye nan ahida mibabain. ¹⁰ Kon nganney gun-udon nan mundayaw nah kinapyan di tagun dios? ¹¹ Kon bokon taguy nangapyan dadiye? Hanadan mundayaw ke dadiye ya mibabain da. Aga, maamung kayun am-in an mundayaw ke dadiye ta humalyaon dakayun ha-on. Nunna-ud man an namahig di takut yu ya bain yu.

¹² Hanan mumpanday ya ilodalodang na nan gumok ne immooloolot an nummattilyu ta makapyay adol nan kapyaan dios ne ahina bo inip-iphod di ang-ang na. Loktat ya nauwoh diyen mumpanday ya naagangan ya naka-atu.

¹³ Hana ke damdaman mumpaot an mangapyah kaiw an dios ya lukulukudona ni-an ne minanarkaana nan takatakona ne inip-iphod nat makaphod di ang-ang na. Ne ena inha-ad nah balballenan kiha-adana. ¹⁴ Wada nin an bumongwah kaiw an sedar weno

pumilih kaiw an oak weno bolbol an usalona. Weno wada nin an muntanom hi bolbol ta had-onan paongngalon di udan. ¹⁵ Ne ahina lingngo ta puntunguna ta pun-aniduwana ya puntungunah tinapay an kapyana. Mu nan udum ya paotonat mangapyah dios nan pundukkunanat dayawona. ¹⁶ Puntungunay udum nah kaiw ta umitbong hi dotag an ihdanat makabhug ne nun-anidun kananay “Maphod an pun-aniduwana tun mabalan kaiw.” ¹⁷ Hanan natdaan nah kaiw ya paotonah dios na ne deke on nunyuung hi hinangngab diyen pinaot nat dayawona. Ne nundasal bo kediyen kinapya nan dios nan kananay “He-ay dios ku, ihwanggak anhan.”

¹⁸ Hay umat hidin tatagu ya uggeda inilay at-atton da te maid di nomnom da. Uggeda inila ya adida matiboy makulug te kay da kinimit di mata da ya adida makaaw-awat te impakulhi day ulu da. ¹⁹ Gulat na ya nomnomon dadiyen tatagun nabongwan kaiw ya abuh diye ya nan bongwana ya impuntungu dah kanon da ya nuntobongan day udum hi dotag an inihda da. Ya antipet e kapyanon di dios ta deke on nunyuung tah hinangngab diyen kaiw an tinattaggu ta dayawon?

²⁰ Maid di hilbin dadiyen at-atton da, mialig an mangan dadiyen tataguh dap-ul te mundinol da nah maid di kabaelasan bumaddang. Yaden maid ni-moy kanan dah nomnom day “An dios uppe anhan tun kaiw an od-odnan taku?”

Hi APU DIOS di makulug an Dios

²¹ Kanan APU DIOS di “Dakayun holag Israel, nomnomon yun muttatyu dakayun ha-on. Lintu dakayun ha-on. Adi dakayu iwalong. ²² Kinal-iwak di liwat yu ot maid mon umat nah kulabut hi biggatnan deket pinumtang ya nama-id. Kinali mibangngad kayun ha-on te ha-oy di nangihwang ke dakayu.”

²³ Dakayun wadah kabunyan, takon di dakayun wadah luta, itkuk yuy amlong yu! Ya dakayun bibilid, mumuyung ya kakaiw, ikanta yuy amlong yu te hi APU DIOS ya inihwang na nadan holag Israel ta kitib-an di dayaw na.

²⁴ Hi APU DIOS an mangihwang ke dakayu ya nunlutun dakayu ya kananay “Ha-oy an AP-APU di nunlutuh am-in. Ha-oy boy nangibiklag hi kabunyan ya ha-oy di nunlutuh luta ya am-in di wadah di an maid di bim-maddang ke ha-on. ²⁵ Ipatibok an malangkak nadan adi makulug an profetas te adik ipaannung nan kalyon dan maat. Takon nadan mun-abig hi mipanggep nadah bibittuwon, bulan ya algo ya ihallak di kinali dan ahi maat. Ya pumbalinok an maid di kibalinan di kalyon nadan nalaing ta mumbalin an kay maid di nomnom da. ²⁶ Mu deket nadan muttatyuk di mun-abig ya deket ipainilan nadan profetas kuy planuk ya

paannungok am-in di kalyon da. Ta deket kanan day ahi miphod boy Jerusalem ya Judah ta mumboble boy tataguh di ya paannungok ta maat. ²⁷ Ya deket kanak boy mamag-anan di baybay ya wangwang ya umannung an mamag-anan da. ²⁸ Hay oha bo ya deket kalyok di ahi aton di ohan tagu ya makulug an maat. Umat hi mipanggep ke Cyrus an kanak di: 'Makulug an hiyay iha-ad kun mun-ap-apu. Ta hiyay mangiat nah pinhod kun maat. Ioldenan miphod di Jerusalem takon nan kipab-unan nan Templo ya umannung an maat.'" †

Tinuddun APU DIOS hi Cyrus

45 Tinuddun APU DIOS hi Cyrus an mumpatul. Hiyay pinili nan mangapput hi kapatupatul ta sakuponay kabobboble te baddanganan kay na ibughul di hoob dadiyen boble. Kanan APU DIOS ke Cyrus di ² "Mamanguluwak ta idadaan kuy dalanom. Kay ku dotalon di bibilid ya pompa-ik di hohoob an nakapyah giniling takon nadan gumok an dakig da. ³ Ya idat kun he-a nadan kinadangyan †† an nungkalbalol an nitalu nadah munhihnilong an maid di nanginila ta panginilaam an ha-oy an AP-APU an Dios di Israel di namilin he-a. Nginadan daka tuwalin pummuttatyuk ot ahika mawada.

⁴ Ya man-uket tinuddu dakan ha-on ya baddangam nadan muttatyuk an holag Israel an pinilik an tataguk. Indatan dakah ongal an dayaw takon di uggeyak inilan he-a.

⁵ Ha-oy di APU DIOS, maid di udum an Dios hin bokon ha-on ya abu. Idat kuy ongal an kabaalam an mahapul mu takon di uggeyak inilan he-a. ⁶ Ya hay gapunah pangatak hi athitu ya ta panginilaan di katagutaguh kabobboble tuh luta an ha-oy ya abuy APU DIOS an maid di udum. ⁷ Lintuk di pat-al ya tapol ya paaliyok di kiphodan ya kadadagan. Ha-oy an DIOS di mangat ke datuwen am-in. ⁸ Athidi bon paaliyok di mangipawadah kihwangan ya maandong an pangat umat hi udan an ipaalik ta tummol di intanom. Ha-oy an DIOS di mangat bon tuwe."

⁹ Kanan APU DIOS nadah holag Israel di "Mahmok nan tagun makihannu nah nunlutun hiya. Hanan pulan bangan umat hi udum an babanga ya adinadaman ena kanan nah mangapyan hiyay 'Itikod mun mangapyan ha-on te nihallay inat mu! Weno ena kanan di 'Adi maphod di pangapyan!' ¹⁰ Ya kon wada boy ungha

kananah aammod nay 'Tipet athituy nangapya yun ha-on?'"

¹¹ Hi APU DIOS an makaphod an abun Dios di Israel an nunlutun am-in hi wada ya kananay "Nganney lebbeng yun mangalih nganneh diye mipanggep hi planuk nadah tataguk weno mangituttuduh atok? ¹² Ha-oy di nunlutuh luta ya lintuk di tatagun mumboble di. Gapuh kandamak ya lintuk di kabunyan an kay ku imbiklag. Ya ha-oy boy munmandal nadah bibittuwon ya algo ya bulan. ¹³ Ha-oy boy mangiha-ad ke Cyrus nah saad nat atona nadan pinhod kun maat ya ta hay maandong di pangat na. Iphod na nan nadadag an boblek an Jerusalem ya ipaena nadan tataguk an nibalud. Hiya ya atona datuwen adi matangdanan. Ha-oy an DIOS an Kabaalaman am-in di nangalin tuwe."

¹⁴ Kanan bon APU DIOS nadah iIsrael di "Hay kinadangyan di Egypt ya Sudan ya bagi yu. Ya nadan Sebean an natag-en tatagu ya mumbalin dan himbut yu. Mabangkilingan dan miun-unnud ke dakayu ya munyuung dan dakayu ta pangipatibo dah punlispitu dan dakayu. Ya kalyon dan dakayuy 'Badbaddangan dakayun Apu Dios ya hiya ya abuy Dios.'" ¹⁵⁻¹⁷ Hiya an Dios nadan holag Israel di mangihwang hi tataguna. Ya hay pangat na ya adi maawatan ya umipamodwong. Dida an holag Israel ya adida mibabain te ihwang APU DIOS dida ta malinggop dat nangamung. Mu am-in nadan tatagun mangapyan dios da ya mibabain da.

¹⁸ Hiya an AP-APU di nunlutuh kabunyan ya luta ya hiyay Dios. Ya nan lutan lintuna ya winadanan kihaadan di tagu ot adi pamga ya niathidi. Ya kananay "Ha-oy di AP-APU. Ya maid di udum an Dios hin bokon ha-oy ya abu. ¹⁹ Adi nalgat di panginilaan yuh pinhod kun aton yu te ingkalik hi nalakan maawatan yun holag Israel. Ya uggeyak nidawwin dakayu, kinali mabalin an makihayyup kayun ha-on hin pinhod yu. Ha-oy an AP-APU ya makulug am-in di kalyok ya niptok am-in di ipainilak an ahi maat."

²⁰ Kanan bon APU DIOS di "Maamung kayun am-in an tatagun nipaeh kabobboblen nibaludan yu ta humalyaon dakayu. Dakayun mangitabitabin hanadah kinapya yun kaiw an dios yu, tipet mundasal kayun dida yaden maid di kabaalam dan mangihwang ke dakayu? Maid di nomnom yu! ²¹ Maamung kayun am-in ta punhummanganan takuy ugge taku nuntobalan. Aga, ipatibo yu hin waday hilbinah pundayawan yu nadah adi makulug an dios. Dahdiy nangabig handih done nadah ma-ma-at ad uwani? Ya kon bokon ha-oy an AP-APU di mangihwang hi tataguk? Maid di udum an Dios an limpiyu ya umihwang, hin bokon ha-oy ya abu.

²² Kinali am-in kayun tataguh kabobboble tuh luta, idinol yun ha-on di kihwangan yu te ha-oy ya abuy Dios an maid di udum. ²³ Isapatak an am-in di tagu ya ahida mundukun hi pundayaw dan ha-on ya ahida

† Ammunah APU DIOS an kabaalaman mangabig hi ahi maat hi udum hi algo. Hituwey intudok Isaiah hi kinalin APU DIOS mipanggep ke Cyrus ya nala-uy hinggatut ta naliman toon nipalpuh nun-abiganan tuwe ot ahi mumpatul hi Cyrus. †† Hi patul an hi Cyrus ya nadan tindaluna ya ginubat day Lydia ya Babilon ot pun-ala day kinadangyan datuwen boble. ‡ Takon di impangapput APU DIOS hi Cyrus hi dakol an boblen ginubat na ya uggena inila hiya, kinali kanana pe on nan dios an hi Marduk an dayawon nadan iBabilon di bimmanaddang ke hiya.

kalyon an ha-on ya abuy un-unudon da. Ihamad kun kalyon an hituwe ya umannung. †

²⁴ Ahida kanan di 'Hi APU DIOS ya abuy kalpuwan di maandong an punnomnom ku ya olot ku.' Mu nadan humihhingit ke ha-on ya mibabain da. ²⁵ Te ha-oy an AP-APU ya gapuh ulek ya mabalin an mibilang am-in di holag Israel an maphod, ta hidiye nan ha-oy di pun-an-anlaan da."

Maid di hilbin nadan dios di iBabilon

¹² Nunna-ud an mama-id nadan dios di Babilon! Hanadan iBabilon ya ahida itakkeh aggayam ya baka nadan dios dan hi Bel ya hi Nebo ta ibtikan da ot kuma nadan buhul da. Mu ahi dopapon nadan buhul da dida ta ieda dida takon dadiyen dios dah boble da. Ta hituwe moy kapoppogan dadiyen dios di Babilon. Manuke ya adi pakaihwang datuwen dios nadah tatagu ya adida pakaihwang hi adol da. Hay ya abu mabalin an aton da ya umipaatu da nadah aggayam an nitakkayan da gapuh dam-ot da.

³ Kanan Apu Dios di "Donglonak ke dakayun holag Israel, dakayun natdaan an tataguk, dakayun impanap-tok ku nipalpu dih nitungawan yu. ⁴ Ha-oy di Dios yu! Ipaptok dakayun ha-on inggana maam-ama kayun maubanan kayu. Lintu dakayun ha-on ya ipaptok dakayu. Banaddangan dakayun ha-on ya ihwang dakayu."

⁵ Kanan bon APU DIOS di "Dahdiy mabalin an pangipaddungan yun ha-on? Kon waday udum an umat ke ha-on? Maid! ⁶ Hay udum an tatagu ya pun-ukat day balitik ya silber da ya tinangdanan day mamanday ta kopyaona dadiyen dios ne nundukun dat dayawon da. ⁷ Ipah-on dat eda iha-ad nah balballena ta mihmi-hdin adina kabaelan an madlig nah niha-adana. Takon di tagan day dasal ke hiya ya maid di kabaelasan maddang nadah tatagun nundasal ta mihwang da.

⁸ Hituwey nomnomon yu, dakayun nakaliwwat an tatagu. ⁹ Adiyu kal-iwan handidan inainat ku dih done ya tobalon yun ha-oy ya abuy Dios an maid di udum. ¹⁰ Inabig ku tuwali handih lappunay ahi maat hi udidina. Am-in di kinalik ya paannungok. ¹¹ Waday ayagak an tagun †† ahik paaliyon an malpuh nangappit hi timilan di algo ta umalin kay bulliklik an mungkohop ta atona nan implanuk an maat. Hituwen kinalik ya ahi maat.

¹² Donglonak ke dakayun mangohe, tipet kanan yuy mabayag di pangihwangak hi tataguk? ¹³ Nunna-ud an ihwang ku dida. Hituwen atok ya adi e mabayag ya maid di humanih pangatak. Makulug an ihwang kuy Jerusalem ta kidayawan di holag Israel."

† Romans 14:11, Philippi 2:10 †† Hituwen tagu ya hi Cyrus an patul di Persia. Ahina dopapon nadan buhulna umat nah bulliklik an mungkohop an mampap nah kanona.

Hay kadadagan di Babilon

47 Hituwey kanan APU DIOS: "He-an boblen Babilon, ad uwani ya duma-ul ka nah umbunam an mun-ap-apu ta umbun kah luta. Nunna-ud an mapop-pog di dayaw mu. Handi ya mialig ka nah maddikit an babain midayaw ya ug-ugge ka naapput hi gubat. Mu adika mo mialig nah maddikit an nalam-ay di biyag nan babai te ahika mumbalin hi himbut. ² Dakayun iBabilon, alan yuy gilingan yu ta munggiling kayuh alina. Kaanon yuy hukung yu ya nadan mungkaphod an bulwati yu. Ya pun-itagge yuy bulwati yu ta umagwat kayun nadah wangwang! ³ Ahi kayu mabladan ta punhin-aang-ang-angan dakayuh tatagu ta mipababa kayu ya mibabain kayu. Ahik ibaloy inainat yu ya maid di pakatikod ke ha-on."

⁴ Hanan makaphod an abun Dios di Israel di mangihwang ke dakami. Hay ngadana ya hi APU DIOS an Kabaelasan am-in.

⁵ Kanan bon APU DIOS di "Umbun ka Babilon nah munhihhihlong, ya op-opya ka. Adida mo kalyon di he-an nan babain ap-apun di kabobboble. ⁶ Impaapput ku nadan tataguk ke dakayu te kinastiguk dida gapuh boh-ol kun kay ku mo bokon tatagu dida. Muden maid bo kayay homok yun dida. Takon nadan naka-am-ama ya naka-in-ina ya pinaligat yu dida. ⁷ Pangali yu on athinat ingganan mun-ap-apu kayuh kabobboble. Uggey impakannomnom hin nganney ahi maat.

⁸ Donglon yu, dakayun ipaanhanay pun-am-amlongan! Kanan yuh nomnom yuy 'Nakattag-e kamin mi-ingngo kamin APU DIOS. Maid di umat ke dakami! Adi kami madadag, adi kami mabalu ya maid di mateh imbabale mi.' Pangali yu on malinggop kayun maid di maat ke dakayu. ⁹ Mu hituwey nomnomon yu! Ahi maat danaen dakayuh ohan algo. Ahi kayu mabalu ya ahi mama-id di imbabale yu. Takon di nganney aton yu umat hi baki weno magic ya maat danaen dakayu.

¹⁰ Nundinol kayu nadah gaga-ihon at-atton yu. Pangali yu on maid di manguh-uhdung ke dakayu. Ya gapu te hay punnomnom yuh adol yu ya nakala-ing kayu ya inwalongak te kanan yuy Dios kayu ya maid di umat ke dakayu. ¹¹ Ta hidiye nan hingkakatang ya ahi umaliy ligat ke dakayu ya uggey inilay aton yu. Maid di maat yu takon di aton yuy magic. Ahi umalin dakayu nan ligat an adiyu namnamaon an maat. ¹² Aga, idinol yu nadah kodla yu, magic yu ya baki yun anat-atton yu nipalpu dih kaunga yu. Wada nin an ongal di ibaddang nan dakayu ya wada nin an patakutonay buhul yu.

¹³ Maid di kabaelan yu takon di inun-unud yu nadan nitugun ke dakayu. Daan bo nadan tatagun mangadaadal hi mipanggep nadah bittuwon an dida nadan mangalikalin dakayuh maat hi kabulabulan?

Daan bot ihwang dakayu ke dadiyen mangabig hi bituwon?

¹⁴ Dida ya umat da nah dagamin gobhon di apuy. Hay kakulugana ya adida kabaelan an mangihwang hi adol da. Te namahig an maka-atung nan apuy an gumeeng. Hidiyen apuy ya adi umat nah ittay an apuy an pun-aniduwan. ¹⁵ Dakayun iBabilon, man-ut nundinol kayu nadah nalaing mipanggep hi bittuwon nipalpu dih kaunga yu, mu maid di kabaelan dan bu-maddang ke dakayu. Ya nunhahallay kalyon da mipanggep hi ahi maat. Ta hidiye nan adi kayu mihwang hantuh kadadagan di boble yu."

Hay ngohen nadan iIsrael

48 Dakayun nahlag ke Judah an holag Jacob an Israel di ohan ngadana, donglon yuh tuwe. Manut isapata yuh ngadan APU DIOS an kanan yuy day-dayawon yu nan Dios di Israel, mu dadiye ya kali ya abu. ² Yaden anakayang an ipahhiya yun numboble kayud Jerusalem an boblen pinilin APU DIOS ya ipahhiya yu bon idinol yuy biyag yun hiya an Dios di Israel an hay ngadana ya hi APU DIOS an Kabaelasan am-in. ³ Kinali kanan APU DIOS ke dakayun iIsrael di "Handih done ya kinalik di ahi maat ot deyan pinghanadi ya inat ku. ⁴ Inilak tuwalin mangohe kayu! Hay ngohe yu ya mialig hi kinakulhin di gumok ya gombang. ⁵ Kinali inabig ku handih doney ahi maat ke dakayu. Impainilak di maat on ahida naat ta adiyu kanan di nadan dios yun kinapyan di taguy nangat ke dadiye.

⁶ Am-in nadan kinalik handi ya naat da mo. Mahapul an abuluton yun makulug am-in nadan inabig ku. Aduwani ya kalyok boy udum an ahi maat hi udum hi algon uggek impainila handi. ⁷ Aduwani ya abuy pangalyak ta adiyu kanan di inila yu tuwali. Maid di umat hitun nakali handih done te gulat na ya kanan yuy inila yu tuwaliy mipanggep ke datuwe. ⁸ Inilak an adi kayu midinol te sigud tuwalin makangohhe kayu. Kinali uggeyu hinangud an dingngol datuwe.

⁹ Takon di athitun himpappange kayu ya ippol kuy namahig an boh-ol kun dakayu ya adi dakayu dadagon ta dayawonak hi tatagu. ¹⁰ Impunligligat dakayu te hidiyey pamatnak ke dakayu, umat hi punayugan hi silber nah apuy ta mamahma. ¹¹ Man-uket inat kuh diye ya ihwang dakayu an adi dakayu dadagon ta adi pangalin nadan udum an tataguy inaputak nah dios da. Adi mabalin an idat kuy dayaw kuh udum. Ya adik iabulut an adi midayaw di ngadan ku ya adik iabulut an makibingay di udum an dios hi dayaw kun niong-ong tuwalin ha-oy ya abu."

Hay niayan nadan iIsrael ad Babilon

¹² Kanan APU DIOS di "Donglonak ke dakayun holag Jacob an numbobled Israel an pinilik an tataguk! Ha-oy

ya abuy Dios. Ha-oy di lappuna ya poppogna. ¹³ Ha-oy di nangiha-ad nah inumbunan di luta ya ha-oy di nangibiklag nah kabunyan. Ammunay kalik ya nawada da.

¹⁴ Maamung kayun am-in ta donglon yu tun kalyok! Kon wada nadah kinapyan di tagun dios yuy mangabig an nan tinudduk an taguy ahi mangubat hi Babilon † ta atonay pinhod ku? Maid takon di oha. ¹⁵ Ha-oy di namilin hiya ya ahik idat di kabaelasan mangat nah pinhod kun maat. ¹⁶ Makayu ta donglon yuy kalyok. Nipalpu tuwali handi ya kinalik am-in di ahi maat ot ipaannung ku."

Hi APU DIOS an Nakattag-e ya winadanan ha-oy nan Espirituna ot baalonak an mangat hi pinhod na.

¹⁷ Hi APU DIOS an makaphod an abun Dios di Israel an nangihwang ke dakayu ya kananay "Ha-oy an AP-APU an Dios yuy mangituttuduh kiphodan yu ya mangipangpangulu nah maphod an dalanon yu. ¹⁸ Gulat nat inun-unud yu nadan tugun ku ya tagak di paalih bendisyon ke dakayu ta mahawwahawwal di kiphodan yun umat nah wangwang an ad-addi matduk. Ya muntutun-ud di pangapputan yu, umat nadah dal-luyun nah baybay. ¹⁹ Gulat na ya dimmakkodakkol di holag yun umat hi kadakol di lona nah pingngit di baybay ya impaptok ku ot didat uggeda nadadag."

²⁰ Dakayun holag Israel, mipae kayu kaya! Tayanan yuy Babilon. Itkuk yuy anla yun mangipainilah kaboboble tuh luta an kanan yuy "Hi APU DIOS ya inihwang dakamin holag Israel an muttatyuna." ²¹ Handih nangipanguluwan APU DIOS nadah tataguna nah adi maboblasyon an makamaggan luta ya uggeda nunholholtap gapuh inuwo da. Te impabudal nay danum nah pini-ang nan batu ot waday ininum da.

²² Mu mipanggep nadah mungngohe ya kanan APU DIOS di "Hanada ken gaga-ihon tatagu ya maid di linggop da."

Hanan Muttatyun APU DIOS

49 Donglonak ke dakayun tataguh nungkidawwin boble: Handi tuwali uggeyak ni-an nitungo ya piniliyak ot tudduwonak ke APU DIOS an pummuttatyuna. ² Impumbalinay kalik an umat nah makatadom an hinalung ya impumbalinak an umat nah nakahullitan an panan nidadaan an mausal. Hiya ya impaptokak gapuh ongal an kabaelana.

³ Kananan ha-on di "Israel, pummuttatyu dakan ha-on. †† Gapun he-a ya dayawonak hi tatagu."

⁴ Kanak di "Namahig di nungngunuk mu maid di hilbina! Maid moy inlot ku gapuh ngunuk, mu maid di niatana. Mu takombo, idinol kun APU DIOS an mangitakdog ke ha-on ya mangidat hi ginun-ud ku."

† Hidiyen tagun nangubat hi Babilon ya hi Cyrus an patul di Persia. †† Hituwen kanan "Muttatyu" ya bokon ya abu nadan holag Israel, mu takon hi Kristo an tinuddun APU DIOS an mangipaptok am-in hi tagu.

⁵ Hi APU DIOS ya tinudduwak an pummuttatyuna handi tuwali uggeyak pay nitungo. Ya ad uwani ya kinalinan amungok nadan niwahit an holag Israel an tatagunat mibangngad dan hiya. Hiya an Dios kuy mangipadayaw ke ha-on hi hinangngab na ya hiyay kalpuwan di olot ku.

⁶ Kananay "Muttatyu dakan ha-on, ahim ibangngad nadan natdaan an holag Israel an mangun-unud ke ha-on. Mu bokon ya abuh diye, te tinuddu dakan kay dilag hi kabobboble ta em ipainilay mipanggep hi kihwangan da." †

⁷ Kanan nan AP-APU an mangihwang ya makaphod an abun Dios di Israel nah tagun pakapihullon ya pakahingngitan di tatagu ya muttatyun di aap-apuy "Deket tibon dakah papatul ya umina dan mangipati-boh lispitu dan he-a. Takon nadan imbabale da ya munyuung dah punlispitu dan he-a."

Maat hituwe te he-ay pinilin APU DIOS an muttatyuna. Hiya nan makaphod an abun Dios di Israel an paannungonan am-in di kalyona. ††

Hay kiphodan di Jerusalem

⁸ Kanan APU DIOS nadah tatagunay "Hantuh umuleyak ke dakayu ya ihwang dakayun humangok di dasal yu ta baddangan dakayu. ‡ Adugan dakayu ya ipaptok dakayu. Ya gapun dakayu ya paannungok nan nakitobbalak ke dakayun kiphodan am-in di tatagu. Ahi dakayu bo ibangngad an mumboble nah boble yun natoan. ⁹ Ahiyu kanan hanadah nikalabut di 'Nalib-li kayu mo!' Hanada ken wadah tapol ya kanan yu damdaman diday 'Bumudal kayu nah mapat-al.' Dadiye ya mialig da nadah kalneron mangmangngan hi holok nah kudal. ¹⁰ Adida maagangan ya adida mauwo. Ya adida mo hiktaman di namahig an potang ya atung nah adi maboblayan. Te gapuh ongal an naminhod kun dida ya ipanguluk dida nah waday inumon da.

¹¹ Mangapyaak hi kalata nadah bibilid ta dalanon nadan tataguk. ¹² Datuwen tataguk ya malpu dah nungkidawwin bobleh nangappit hi north ya hidih kalin-oban di algo ya ad Aswan ad Egypt."

¹³ Aga, mungkanta kayun kabunyan ya luta, itkuk yuy anla yu. Takon di dakayun bibilid, mungkanta kayu. Hi APU DIOS ya alubyagona ya homkonay tatagunan munligligat.

¹⁴ Mu kanan dadiyen tatagud Jerusalem di "Inwalong ditakun APU DIOS, kinal-iwan ditakun hiya."

¹⁵ Ot humangon APU DIOS an kananay "Kon damanan hay ina ya maid di pamhod nat iwalong na nan golang an intungona? Mu takon hin kananat waday inan iwalong nay imbabalena ya adik pe aton di

† Acts 13:47 †† Hituwen pinilin APU DIOS an Muttatyanan mangipaptok hi tataguna ya hi Jesu Kristo. ‡ Tibon yuy 2 Corinth 6:2.

athidi. Adi mabalin an edakayu iwalong ke ha-on.

¹⁶ Dakayun tataguk ad Jerusalem, adi dakayu iwalong ke ha-on te intudok kuy ngadan yu hantudah tapayak. Takon nadan nadadag an alad yu ya uggek kinal-iwan.

¹⁷ Ahida umali nadan mangiphod hi boble yu ya ahi tumayan nadan nanadag ke dakayu. ¹⁸ Mun-ang-ang-ang kayu ta tibon yuy ma-ma-at. Deyan mungkaamung day iibba yu ta umanamut da. Ha-oy an AP-APU an wadat nangamung ya hammadok an kalyon an ahi puppumahod nan boble yu takon di dakayun am-in an numbobleh di, umat hi kaphod di ang-ang nan malahin an babain nunggamgam.

¹⁹ Nadadag ya niwalong nan boble yu, mu ad uwani ya kumudang bo kayan kiha-adan di tatagu yun mumpanganamut. Ya nadan nanadag ke dakayu ya midawwi da mon dakayu. ²⁰ Hanadan mumpanganamut an tatagu yun nitungo nadah boblen nieyan yu ya ahida kanan ke dakayuh udum hi algoy 'Ittattay tun boble. Mahapul takuy ong-ongal an pumboblayan taku!'

²¹ Ne ahiyu kanan hi nomnom yuy 'Dahdi nin di numpangiimbabalen datuwen u-unga? Numpate day imbabalek ot maid mo. Ya nieyak hi udum an boble ot ohaak an natdaan. Yaden dahdiy nangipaptok ke datuwen u-unga ya dahdiy numpangialin dida?'"

²² Kanan APU DIOS an Nakattag-ey "Ahik mandalon nadan bokon ku tatagu ta iapupu da ya iabba day iimbabale yun ianamut dan dakayu. ²³ Hanadan patul ya nadan inayan da ya ingunuwan dakayun kay yu ammod didah pangat dan dakayu. Idat day mahapul yu ya munyuung dah hinangngab yu ta pangipatibo dah lispitu dan dakayu ya dayawon dakayu. Hidiyey panginilaan yun ha-oy hi APU DIOS. Hanadan mangidinol ke ha-on ya adida madismaya."

²⁴ Kon dahdiy pakapuloh nganneh diyen inibtik di tindaluh gubat? Ya dahdiy kabaelasan e mangihwang nadah balud nan makabbungot an ap-apu ta mipae da?

²⁵ Kanan APU DIOS hi humang nay "Athituy ahi maat: Takon di balud dakayu nadah tindalu ya mipae kayu. Takon nadan nganneh diyen inibtik nan makabbungot an ap-apuh gubat ya maala. Te ha-oy di makihangga nadah mangubat ke dakayu ya ihwang ku nadan imbabale yu. ²⁶ Hanadan mangipaligligat ke dakayu ya pumbalinok didan makabbungot an ammunay papaten inila da ta dida pe on numpapatte da. Hidiyey ahi panginilaan di tataguh kabobboblen ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di Israel di mangihwang ke dakayu ta bokon kayu mo balud."

50 Kimmali boh APU DIOS an kananay "Kon pangali yu on inggatang dakayu? Weno pangali yu on intud-ak dakayun tataguk umat nah lalakin intud-ak nay inayana te imbolhena? Takon di kananat athidinyaat ya daan di napelmaan an papel mipanggep hi

nangibolheyak ke inayu? †Ya kon pangali yu on inihbut dakayu ot mumbalin kayun balud umat nah tagun inihbut nay iimbabalena? Adi. Man-uket ekayu numbalin an himbut ot alan dah inayu ya gapuh liwat yu te gaga-ihoy inainat yu. ²Tipet handih immaliyak an mangihwang ke dakayu ya uggeyu hinangud an tataguk an himmumang? Tipet ugge kayu himmumang handih kimmaliyak? Kon nakakapuyak an mangihwang ke dakayu? Ha-oy ya kabaalak an mandalon di baybay ta mamag-anan. Ya pumbalinok di wangwang hi mamagat mungkakate day dolog hidi ta munhamuy da. ³Kabaalak bon pumbalinon di kabunyan an munhihlong an kay na ibaluan di nate.”

Hanan Muttatyun APU DIOS ya makangngun-unud

⁴Hi APU DIOS an Nakattag-e ya intuttudu nay kalyok ta patulidok nadan tatagun u-umyung. Ya pumbalinonak ke hiyan maka-am-amlong hi kabigabigat ya gagaid an mangngol hi intuttudu nan ha-on. ⁵Hi APU DIOS an Nakattag-e ya impainilanay pinhod nan atok ot un-unudok. Uggek nginohe ya uggek kinahing di kinalina. ⁶Intayak di odog ku nadah numpanoplat ke ha-on, ya pinanadngolanak, mu uggeyak himmumang. Takon di emeng ku ya nunhipdut da ya nuntuppaan day angak, mu impamgak hi op-opya. ††

⁷Takon di in-athidi dan ha-on ya uggeyak naba-inan, inippol kun am-in te badbaddanganak ke APU DIOS an Nakattag-e. ⁸Wadah APU DIOS an mangitakdog ke ha-on ta ipainilanan maid di bahul ku. Aga, daan ke dakayuy mangidiklamun ha-on an waday bahul ku? Etakun am-in nah mangipanuh diklamu ta eyak idiklamun dakayu! ⁹Maid di udum hi mangitakdog ke ha-on hin bokon hi APU DIOS an Nakattag-e ya abu. An waday natulid ke dakayun mangali ya mangihun nabahulanak? Nunna-ud an ahi madadag nadan nangidiklamun ha-on. Umat da nah luput an nadadag te kinan di hipot.

¹⁰Am-in kayun makallispitu ke APU DIOS ya mangun-unud hi kalin nan muttatyuna ya ihamad yun mundinol ke hiya an AP-APU an Dios yu nah tiempon waday ligat yun paddungnay wada kayuh tapol. ¹¹Ya am-in kayun mumplanun manadag hi ibbanan tagu ya nadan implanu yuy manadag ke dakayu. Hi APU DIOS di mangipaannung ketuwe ta munholholtap kayu.

Mihwang ta nangamung di Jerusalem

51 Kanan APU DIOS di “Mundongol kayun am-in an naminhod an mihwang, dakayun umalin mumbagah baddang ke ha-on. Nomnomon yu nan ongal an batun nauppingan yu. ²Om, nomnomon yu

† Hituwen kanan dan ina ya hay Jerusalem te hidiyey kaim-im-portanteyan an bobled Israel. †† Tibon yuy Mateo 26:67 ya 27:28-30.

nan ammod yun da Abraham ke Sarah an nahlagan yu. Handih pinilik hi Abraham an mibilang an taguk ya ohana te maid ni-an di imbabalena. Mu binendisyonak ot idatak hi imbabalena ot pumbalinok an dakko-dakkol di holag na.

³Ahik bo homkon di Zion ta iphod kun am-in nadan nadadag nah boble. Takon nadan udum an bobled Israel an makamaggan maka-atung ya paphodok ta pumbalinok an umat nah laguntak an Eden. Ahi mun-am-amlong di tataguh din mungkanta dah pundayaw da ya pumpasalamat dan ha-on.

⁴Donglonak ke dakayun tataguk. Donglon yuy kalyok: Ahik idat nan tugun kun mituttuduh kabobboble ya ahi mipainilay kinalimpiyuk ta hidiyey mamat-al hi tatagu. ⁵Gagalaak an umalin mangihwang ke dakayu ya adi uhup di kihwangan yu. [‡]Ha-oy di mangapput, ta ha-oy di mun-ap-apuh kabobboble ya ha-oy di namna-maon dan mangihwang ke dida. ⁶Itangad yuh kabunyan ya iuhdung yu tuh luta! Hay kabunyan ya ahi mama-id umat hi ahuk. Ya hay luta ya ahi mangpun umat hi bulwati. Ya am-in di tagu ya mate dan umat hi lalog. Mu hay pangihwangak hi tataguk ya nan maandong an pangat kun mun-ap-apu an munnananong ta nangamung.

⁷Donglonak ke dakayun inilanay maphod, dakayun adi mangiwalong hi tuttuduk. Takon di padngolan dakayu ya takon di langkak di kanalyon da mipanggep ke dakayu ta panadag dan dakayu ya adi kayu tumakut. ⁸Hanadan tatagun mangiathidi ya ahida mama-id umat nah luput an kanon di hipot. Mu hay limpiyun pangat ku ya munnananong. Athidi boh pangihwangak hi tataguk an adi mapoppog, mu munnananong ta nangamung.”

⁹APU DIOS, umina ka! Baddangan dakami! Usalom di kabaalam umat handih nanadagam hi Egypt an Rahab di ohan ngadanan hidiye nan makalin dragon nah ongal an Wangwang an Nile. ¹⁰He-a boy nanduk nah baybay ot mamag-anan ot mangapya kah dalam hi nun-agwatan nadan inihwang mun tatagum.

††11 Hanadan inihwang mu ya ahida umanamut ad Jerusalem an pun-itkuk day kanta da gapuh amlong da. Mun-am-amlong dat nangamung an adida mo u-umyungan ya maid moy ligat da.

¹²Kanan APU DIOS di “Ha-oy di mangalubyag ke dakayu. Kinali adiyu takutan di ibba yun tagu te tagu da ya abun kay da holok an deket nakleng da on nama-id da. ¹³Kon kinal-iwanak an nunlutun dakayu ya nangibiklag hi kabunyan ya nangiha-ad hi inumbunan di luta? Tipet tatakkutan yu nadan mangipaholholtap

‡ Hituwey hinamad APU DIOS an kinali an ahina ihwang nadan tatagunan holag Israel an nibalud ad Babilon. Hay oha bon kibalinana ya nan hinamad nan kinalin ahina ihwang am-in nadan mangulug nah Imbabalanan hi Jesu Kristo hi liwat da. †† Exodus 14:1-31

ya manadag ke dakayu? Nunna-ud an ahi mama-id nadan mangipaholholtap ke dakayu. ¹⁴ Gagala ya ahi mipae nadan nungkilalabut. Adida maagangan ya adida mateh kalabutan.

¹⁵ Ha-oy di AP-APU an Dios yu! Oggan ku kihalon nan danum hi baybay, ta hidiye nan waday dalluyun an mumbungug. Hay ngadan ku ya hi APU DIOS an Kabaelasan am-in. ¹⁶ Ha-oy boy nangibiklag hi kabunyan ya ha-oy di nangiha-ad nah inumbunan di luta. Ha-oy an DIOS ya kanak nadah iJerusalem di 'Tatagu dakayun ha-on ya ipaptok dakayu! Impainilak ke dakayuy pinhod kun kalyon yuh udum an tatagu.'"

Hay poppog di punholholtapan di Jerusalem

¹⁷ "Dakayun iJerusalem, umina kayu! Paddungnay nabutong kayun uggeyu inilay at-atton yu. Nom-nomon yu ke, hiniktaman yu nah nunholholtapan yuy namahig an boh-ol ku an DIOS. Gulat na ya ininnila yu mon katatakut an abuy boh-ol ku. ¹⁸ Maid nadah tatagu yuy natdaan an mangipangulun dakayu ya mangitudduh aton yu. ¹⁹ Namahig nadan ligat an imalin dakayu. Nadadag di boble yu gapuh gubat ya naagangan day tatagu yu, yaden maid anhan di hummok ke dakayu. ²⁰ Am-in hanadah kakalata yu ya mungkatutu-i day tatagu te nakakapuy da mo. Kay da mamakawan naknah bitu. Naat danae gapuh boh-ol ku an AP-APU ya Dios yu.

²¹ Donglon yuh tuwe, dakayun munholholtap an tatagun iJerusalem, dakayun mundangngewan an kay nabutong. ²² Ha-oy an AP-APU an Nakattag-e an Dios yun mangitakdog ke dakayu ya kanak di 'Adi dakayu mo kastiguwon ke ha-on gapuh boh-ol ku. Ta adi kayu mo kay nabutong an mundangngewan gapu nah holholtapon yu. ²³ Hanadan nangipaholholtap † ke dakayuy kastiguwok. Dida nadan nunmandal ke dakayun munlukbub nah lutat pun-igatin day odog yun kay kayu dap-ul.'"

Ahi ihwang APU DIOS di Jerusalem

52 Umina kayu iJerusalem. Umlot kayu ta umat handi an dakayuy madmadngol. Dakayun numbobleh boblen APU DIOS, pumhod mo kaya nan boble yu. Mialig an ibulwati yuy dayaw yu! Maid mo nadah bokon tagun APU DIOS di e humgop hituh boble yu. ² Dakayun iJerusalem ya bokon kayu mo kaya himbut. Umina kayu ta ekayu umbun hi ubunan di ap-apu. Kaanon yu nadan bangkiling yu, dakayun iZion, te bokon kayu mo balud.

³ Kanan bon APU DIOS an Nakattag-e nadah tatagunay "Handih numbalin kayu himbut ya maid di nibayad ke ha-on hi nihbutan yu, athidi bon maid di mibayad hi kalibliyan yu. ^{††4} Makulug an nipaholholtap

† Datuwen tatagu ya iBabilon.

kayu. Hay kitib-ana ya handih imme kayud Egypt ya numbalin kayu himbut di iEgypt. Mu indani ya bokon dida ya abuy nangipaholholtap ke dakayu, te impunholholtap dakayu damdamah iAssyria. ⁵ Indani ya numbalin kayu bon himbut ad Babilon yaden maid di nibayad ke ha-on hi nihbutan yu. Ya deke bo udot ya mumpahhiya nadan nangapput ke dakayu ya taltalangaanak ya deke on padngolanak. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe. ⁶ Ta hidiye nan ahi madatngan nan tiempon mipatiboy kabaalak nah ahik pangihwangan ke dakayu ya inilaon yun ha-oy di Dios an nangipainila tuwali handi ke dakayuh mipanggep ketuwe. Kediye pangimatunan yu uppe hin dahdiyak tuwali."

⁷ Umipaamlong an tibon di tagun manayyu nadah bibilid ta umalin mangipainilah maphod an maat an linggopan di boble ya ipainilanay mipanggep hi kihwangan di iZion an kananan diday "Hanan Dios yuy mun-ap-apu." ^{†8} Hanadan guwalya nah hogpan nah boble ya muntukuk da gapuh anla da te ang-ang-angon dan mibangngad hi APU DIOS ad Zion.

⁹ Dakayun tatagun nadadag di boble dan Jerusalem, mungkanta kayuh anla yu. Te hi APU DIOS ya ihwang nah tuwen boblena ya alubyagon dakayun tataguna. ¹⁰ Ipatibo nay ongal an kabaalanah pangihwanganah tataguna. Ta ahi punhin-aang-angan di tataguh kabobboble.

¹¹ Dakayun tataguk, tayanan yu ot di Babilon! Tayanan yu nadan himpappangen at-atton dan panio. ^{††} Ya dakayun mumpaptok nadah ngunut hi Templo ya aton yuy ine-en di punlini ne timmayan kayu. ¹² Adi mo mahapul an gumalagala kayu tumayan weno eyu pabinuttik. Hi APU DIOS an Dios di Israel di mangipangulun dakayu ya ipaptok dakayun hiya.

Hanan munholholtap an Muttatyun APU DIOS

¹³ Kanan APU DIOS di "Hanan Muttatyuk ya maphod di pumbalanan nadan atona. Ya ongal di pundayaw di tatagun hiya. ^{††14} Dakol di tataguh namodwong hi nanib-an dan hiya te namahig di numpaholholtap dan hiya ta kay bokon taguy ang-ang na. ¹⁵ Mu dakol di taguh kabobboblen ahi mamodwong ke hiya. Takon di papatul ya ahida makammodwong an adida pakakali. Maawatan da ya inilaon da mo nadan uggeda naawatan ya uggeda inila handi." ^{†††}

53 Kanan nadan tataguy "An dahdiy mangulug nadah ipainila mi? Ya dahdi da moy nangipatibon an APU DIOS hi ongal an kabaalana? ^{††2} In-abulut APU DIOS hituwen maat ketuwen Muttatyunan mialig nah

†† Hituwen verse ya ipatibonan in-abulut APU DIOS nadan tin-dalun iBabilon an pumbalinon dan himbut nadan holag Israel an maid di nibayad ke hiya. Athidi bon maid di imbayad nah nangilib-liyanan didah nihbutan da. † Romans 10:15 †† Tibon yuy 2 Corinth 6:17. †† Philippi 2:9-11 ††† Romans 15:21 ††† Juan 12:38, Romans 10:16

intanom an ka-tomol na nah mamagan luta. Hiya ya nababan tagu ya adi maphod di ang-ang na, ta hidiye nan maid di gumapuh e kaawisan di tatagun hiya. ³ Kahingngitan di tatagu ya maid di ohan nangabulut ke hiya. Maid pay di nangibilbilang ke hiya. Ya kanan da bo udot di 'Dahdih naen tagu?' Ya maid ni-moy naminhod an mangiang-ang ke hiya. Namahig di nunholholtapana ya u-umyung.

⁴ Muden inabulut nan holtapon nan lebbengnan holtapon taku. Yaden pangali taku on hidiyen hinol-holtap na ya pangastigun Apu Dios ke hiya. ⁵ Mu bokon. Te gapuh liwat taku ya liniputan da ya nunhoplat da. Ta gapun dadiyen hinoltap na ya damanan makihayyup takun Apu Dios ya mipaphod taku. ⁶ Am-in taku ya kay taku kalneron natalak an waday oha on nangeh pangayana. Kinali gulat na ya ditakuy makastigu an bokon hiya. Muden impaboklan APU DIOS ke hiyay liwat taku ot bokon ditakuy namokla."

⁷ Namahig di inainat dan hiya, mu inippol na ya impamga nay op-opya. ^{††} Hiya ya mialig nah impan di kalneron in-e da ot eda kolngon. [‡] Ya umat nah kalneron takon di pumpu-litan day dutdut na ya op-opya. ⁸ Eda dimpap ya kinali day makastigu ot ieda nah ena katayan yaden maid ni-moy nanangud hinnganney maat ke hiya. Man-uket athidi ya maid di ohan nun-awat an mate gapuh liwat am-in di tagu. ^{†††} Nakikate nadah waday bahul na yaden maid di numbahulana ya maid di langkak hi kinalina. ^{‡‡} Ot ne eda ilubuk hi lubukan nan kadangyan. ^{‡‡‡}

¹⁰ Hidiyey pinhod APU DIOS an maat ke hiya an munholholtap ta ikate nay kakaan di liwat di tagu. Ahina tibon di holag na ^{‡‡‡} ya andukkey biyag na. ⁵ Gapun hiya ya mipaannung di planun APU DIOS. ¹¹ Malau kayah diyen punholholtapana ya mun-am-amlong mo ten inilaonan waday niatan di nunholholtapana.

Athituy kanan APU DIOS mipanggep ke hiya "Hiya an makaphod an muttatyuk di mamoklah liwat di dakol an tatagu ta gapun hiya ya kaanok di liwat dat mibilang dan maphod. ^{§†12} Kinali ipadayaw kut mibilang nadah madayaw ya ongal di kabaelasan tatagu. Hiya ya inabulut nan mipipaten nilagat hi naat nadah gaga-ihon tatagu. ^{§††} Hiyay namoklah liwat di tatagu ya nundasal ta makal-iwan di liwat da." ^{§†}

Hanan pamhod APU DIOS nadah holag Israel

54 He-an boble an Jerusalem, mialig ka nah babain maid di imbabalena. Mu ad uwani ya itkuk muy kantam gapuh anlam. Dakol mo kayay imbabalem mu nan babain ug-ugge tinaynan di inayana. ^{§†12} Ongngalom ya ihamad muy pumbobleyam. ^{§†13} Ahim pun-idoldol di poppog di boblem hi numpipiningngit ya ahim bangngadon am-in nadan boblem an sinakup di udum an boble. Ta nadan ongal an boblen maid di numboble ya ahi mapnuh tatagu.

⁴ Adika tumakut. Adika mo kaya mibabain ya adika mo madismaya. Makal-iwan mo nan kababain an inat mu handih kaungam ya makal-iwan nan makakkahmok an biyag yun umat hi biyag di nabalun babai. ⁵ Hanan nunlutun he-a ya mibilang an inayam an hay ngadana ya hi APU DIOS an Kabaelasan am-in. Hiya an makaphod an abun Dios di holag Israel ya ihwang daka. Hiyay Dios an Ap-apun am-in di boble tuh luta.

⁶ Mialig ka bo nah kat-agun babain nalihin an namahig an u-umyungan te tinaynan di inayana. Mu bangngadon daka mon APU DIOS an kananay ⁷ "Tinaynan daka ni-an hi nakatang, ^{§†} mu gapuh ongal an pamhod kun he-a ya bangngadon daka. ⁸ Inwalong dakah nakatang gapuh boh-ol ku, mu adi mo mapopog di naminhod kun he-a." Hituwey kanan APU DIOS an nangihwang ke he-a.

⁹ "Handih tiempon Noah ya hinamad kun kinalin adik mo lobngon di luta. ^{§††} Ya ad uwani ya hammadok bon kalyon an adiyak mo bumoh-ol ke he-a ya adi daka mo kastiguwon. ¹⁰ Takon di mungkakagdey bibilid ya munnanong di pamhod kun he-a. Ya adik ibabawi nan hinamad kun kinalin he-an palinggo pon daka." Hidiyey kanan APU DIOS an ongal di pamhod nan he-a. ^{§††}

Hay maat hi Jerusalem hi udum hi algo

¹¹ Kanan bon APU DIOS di "He-an boble an Jerusalem, he-an munholholtap an boblen maid di mangalubyag ke he-a, iphod ku nan nadadag an boblem an usalok di nungkanginan babatu. Ta hay kipab-unam ya saphire. ¹² Ya ikapyak di ruby an maingit an nanginan babatu nah natag-en pungguwalyaan an nipattuk nah tap-on di binattun alad mu. Ya ikapyak

† Mateo 8:17 †† Mateo 27:12-14, Lucas 23:8-9 ‡ Tibon yuy Revelation 5:6 ya Juan 1:29 ya 1:35. †† Acts 8:32-33 ‡‡ Tibon yuy 1 Pedro 2:22. ††† Mateo 27:57-60 ‡‡‡ Datuwen kanan dan holag nan Muttatyun APU DIOS an hi Kristo ya bokon nan ustun imbabalena, mu hay kibalinana ya am-in nadan mangulug ke hiya. § Hay kibalinan tuwen "andukkey biyag na" ya hay namahuwan Kristo ot munnanong an matagu. §† Romans 5:19 §†† Lucas 22:37 §† Am-in datuwen verses ya mipanggep hi nunholholtapan Kristo an Muttatyun APU DIOS gapuh liwat di tatagut mihwang da.

§†† Galatia 4:27 §† Handih in-anamut APU DIOS nadan holag Israel an inilpunad Babilon an nihbutan da ya ong-ongal di kabaelasan da ya immambilog di boble da. §† Hay kibalinan nin tuwe ya handih in-abulut APU DIOS an ien nadan iBabilon nadan holag Israel hi boble dat mumbalin dan balud hidi. §†† Genesis 9:11 §†† Hanadan holag Israel ya imbilang APU DIOS an inayana. Ta hidiye nan handih nie dad Babilon ot midawwi dah boble da ya padungnay imbolhen APU DIOS dida gapuh liwat da. Mu hinamad APU DIOS an kinalin ibangngad na boy pakihayyupan di holag Israel ke hiya.

nadah hoob muy munlitaak an babatu ya ikapyak nadah alad muy gamgam.

¹³ Ha-oy di ahi manuttudu nadah tatagum ya idatak didah kiphodan da ya linggop da ya ahi ongal di an-anla da. ¹⁴ Hay maandong ya niptok an pangat di mangipal-ot ke he-a ya ahika mihwang nadah mangipaligligat ke he-a ya nadah nganneh diyen katatakut. ¹⁵ Adik ipaaluy mangubat ke he-a, mu hin kananat waday umalin mangubat ke he-a ya paapput ku dida.

¹⁶ Ha-oy di nunlutu nadah mumpanday an mangapyah almas. Ya lintuk bo nadan tindalun mangusal ke dadiyen pamate da. ¹⁷ Mu maid di almas an munliput ke he-a ya kabaalam an humangon di pabahul dan he-a. Ha-oy ya itakdog kuy muttatyuk ta mangapput." Hituwey kinalin APU DIOS.

Hay pumpakawanan APU DIOS hi liwat

55 Kanan APU DIOS di "Makayun am-in an nauwo, dehtuy danum an inumon yu. Dakayun maid di pihhunan ibayad na, makayu ta umala kayuh pinhod yun kanon ta mangan kayu takon di hay gatas ya mainum. ² Tipet eyu igastuy pihhu yu nadah adi bumhug? Tipet umahon yuy binokla yu yaden maagangan kayu metlaing? Mundongol kayun ha-on ya un-unudon yuy pinhod kun aton yu ot mialig an hidiyey makaphod an makan.

³ Aga, donglon yuh tuwe, dakayun tataguk. Umali kayun ha-on. Un-unudonak ta mawaday biyag yu. Ya makitobbalanak ke dakayuh kiphodan yun munnananong ta nangamung. † Ya bendisyonan dakayun hidiye din hinamad kun kinali ke David. †† Im-pumbalin kuh David an ap-apuh kabobboble ot gapun hiya ya nipainilah tataguy ongal an kabaalak. ⁵ Ad uwani ya deket ayagan yuy tataguh udum an boblen ugge nanginilan dakayu handi ya mangali dan makidum ke dakayu! Ha-oy an AP-APU an Dios yu an makaphod an abun Dios Israel di mangat ke datuwen ipatag-e dakayu ta kidayawan yu."

⁶ Deket makulug an hapulon yuh APU DIOS ya hangudon dakayun hiya te nundadaan an mamad-dang ke dakayu. ⁷ Ya dakayun gaga-ihoy at-attona, iwalong yu nadan gaga-ihon pangie-eyu ya baliwan yuy punnomnom yu. Hi APU DIOS an Dios taku ot ya abuy pundinolan yu te hiya ya ongal di homok na ya gagaid an mangaan hi liwat.

⁸ Te kanan APU DIOS di "Adi umat hi punnomnom kuy punnomnom yu ya adi umat hi pangie-ek di pangie-eyu te hinnatkon di pangie-ek. ⁹ Umat hi kabunyan an nakattag-e mu hay luta ya athidih pangie-ek ya punnomnom kun nakattag-e mu hay pangie-eyu ya punnomnom yu.

¹⁰ Ya hay kalik ya mialig nah dalalu ya udan an magan malpuh kabunyan ta madanuman di luta. Patmolonay intanom ta mawaday buwa dan mitanom ya mawaday makan. ¹¹ Athidi boy kalyok an adi mibahho nah kiatana te maat am-in nadan pinhod ku takon di daanay pangipainilaak.

¹² Ahi kayu maka-an-anlan tumayan ad Babilon. Ya malinggop di pangipakaan APU DIOS ke dakayu kediyen boble. Ta nadan bibilid ya duduntug ya kay da ikantay amlong da. Takon di kakaiw ya kay da mungkalapkap. ¹³ Ya mihannot di saypres ya myrtle nadah tinummolan di pagit. Hituwey ahi mangipanomnom ta nangamung nadah inat ku an AP-APU."

Id-um APU DIOS di tataguh udum an boble nadah tataguna

56 Kanan APU DIOS nadah tatagunay "Punnanongon yun aton di limpiyu ya maphod te gagala ya ihwang dakayu. ² Bendisyonak nan tagun adi mangat hi gaga-ihoy ya mangun-unud hi ine-en di Sabadun Tungon adina hibiton."

³ Hanadan tataguh udum an boble an indinol dan APU DIOS di adol da ya adida kanan di "Adiyak nin iabulut ke APU DIOS an mid-um hanadah tatagunan mundayaw ke hiya."

Ya nan lalakin nakapun ya adina kanan di "Gapu te adiyak pakaimbabale ya adiyak nin abuluton ke APU DIOS." ⁴ Hituwey kanan APU DIOS nah tagun mangalih athidi: "Deket dayawonak an un-unudom di ine-en di Sabadun Tungo ya atom nadan umipaamlong ke ha-on ya paka-un-unudom nan indat kun pakitobbalak ke dakayu ⁵ ya munnanong mah-udot di ngadan an adi makal-iwan nah Templok weno nadah tataguk. Kudukdul nah tuwen atok an kiphodam mu nan e nawaday imbabalem. Adi kayu makal-iwan."

⁶ Hi APU DIOS ya hituwey kanana damdama nadah tatagun bokon holag Israel, an mundayaw ya munhilbin hiya, pinpinhod da hiya, mangun-unud dah ine-en di Sabadun Tungo ya punnanongon day nakitobbalanan dida: ⁷ "Ahi dakayu ien ha-on ad Zion an bilid ku ya ipaamlong dakayuh di nah balek an pundasalan ya abulutok nadan iappit yu nah pun-appitan yu. Hanan Templok ya ahi mangadanan an templon pundasalan di tataguh kabobboble." ††

⁸ Hi APU DIOS an Nakattag-en nangianamut nadah tatagunan holag Israel an nieh udum an boble ya hinamad nan kinalin ialinay udum an tatagun mid-um hanadah tataguna.

Hay kakastiguwan nadan aap-apun di holag Israel

⁹ Hi APU DIOS ya inayagana nadan tataguh udum an boble ta umali dan kay da mailom an aggayam ta

† Tibon yuy Jeremiah 31:31, 32:40 ya Hebrews 13:20. †† Acts 13:34 ‡ Tibon yuy Jeremiah 29:13-14.

†† Tibon yuy Mateo 21:13, Marcos 11:17 ya Lucas 19:46.

pungkan da nadan tataguna. ¹⁰ Kananay "Hanadan aap-apun di Israel an mumpaptok ot kuma nadah tataguk ya mialig da nah guwalyan nakulap te maku-dang di pun-awat da. Ya mialig da nah ahun adi gumunggun an abunay mahmahhuyop ya umanin-in-op. ¹¹ Mialig da bo nah ahun naagum an pinhod nan ohhaan di makan ta takon tuwaliy nabhug ya taganay kakan. Maid di nomnom da ya waday oha on ipilit nay pinhod na te gamgamanay kiphodana. Kinali dadiyen aap-apu ya bokon da makulug an mumpaptok hi tatagu.

¹² Kanan dadiyen aap-apuy "Tagan takun manginum inggana makabbutong taku! Nunna-ud an kudukdul di biyag takuh bigat mu ad uwani."

57 Deket nate day maphod an tatagu ya maid di makaawat weno maid di munnomnom an manuket athidi ya ihwang Apu Dios dida nadah gaga-ihon ahi maat. ² Hanadan maphod di pangi-enan tatagun mate ya malinggop da ya mun-iyatu da.

³ Mu dakayun naliwat an tatagu ya umat kayu nadah mumbakin at-atton day ayak, umat kayu nadah binabain ihuyop day bokon da inayan ya umat kayu bo nadah binabain pabayad day adol da. Makayu ta humalyaon dakayu! ⁴ Dakayun makallangkak ya himpap-pangey liwat yu. Dahdiy taltalangaan yu ya dahdiy katataw-an yu? Matibon makangohhe kayu. ⁵ Deket mundayaw kayu nah dios yun umipahlag ya ume kayu nadah puun di kakaiw an ngilinoon yu ta ihuyop yu nadan binabain ipabayad day adol dah linalaki. Ya in-e yuy imbabale yu nadah mabatun liyang nadah pinggit di wangwang ta eyu iappit dida nah dios yu. ⁶ Ne deke on immala kayuh muling an batuh di on dinayaw yun dios yu. Iappitan yu didah page ya duyagan yu didah mainum an iappit yun dida. Ne nganne, kon pangali yu on paamlonganak kediyen at-atton yu? ⁷ Ume kayu nadah tap-on di bibilid ta ekayu mun-appit ya ihuyop yuh di nadan binabain ipabayad day adol dah linalaki te hidiye boy ohah aton yun mundayaw nadah dios yu. ⁸ Bokon ya abuh di, mu takon di bale yu ya napnuh dios an kinapyan di tagu an gagaid kayun mundayaw. Inwalongak mo anhan te bokon ha-oy di dayawon yu! Pakudukdulon yu an dadiyen dios di umipaamlong ke dakayu umat nah lalakin inwalong nay inayana te pakudukdulona nan mabayadan an babain umipaamlong ke hiya. ⁹ Deke bo ya pakahha-adan yuy adol yuh bangbanglu ne eyu dinayaw nan dios yun hi Molek. Kulangon yuy dios yun dayawon, ta hidiye nan umitud-ak kayuh kabobbobleh e manamak hi udum an dios an dayawon yu ya umitud-ak kayu pay hidih boblen di nate ta eda makihummangan hanadah nungkakate. ¹⁰ Maka-atu kayun e humamahamak hi udum hi dayawon yu, mu nanongnan adi kayu manghop. Pangali yu on pal-oton dakayu nadah dios yu ta adi kayu kumapuy.

¹¹ Kanan APU DIOS di "Dahdi datuwen dios an eyu takutan ta eyak iwalong ya ilangkakan ke dakayu? Kon adiyak mo dayawon ke dakayu gapu te nabayag an pamgak hi op-opya? ¹² Pangali yu on maphod dadiyen in-innat yu? Ahik ipainila dadiyen in-innat yu ta mipatibon maid di kabaelan nadan dios yun mangihwang ke dakayu. ¹³ Deket mumbaga kayuh baddang ya nadan dios an kinapyan di taguy pumbagaan yu ta ihwang dakayun dida, man mungkama-id dadiye te itayyap di dibdib dida. Mu nadan mangidinol ke ha-on ya mumboble da nah boblek ya dayawonak nah Templok."

¹⁴ Kanan bon APU DIOS di "Mangapya kayuh kalata! Pungkaan yu nadan nungkihanih dalanon nadan tataguk an nieh udum an boble ta maphod di dalanon dah kibangngadan da.

¹⁵ Ha-oy nan natag-e ya makaphod an abun Dios an wadat nangamung. Takon di nakattag-ey kawad-ak ya makiha-adak bo nadah tatagun mumpakumbaba ya muntutuyuh liwat da ta wadaok boy dinol da ya namnama da. ¹⁶ Adik punnanongon di pumpabahul ku ya boh-ol kun didan tataguk ta adida madismaya. Te deket adik iathidi ya maten am-in di tatagun lintuk. ¹⁷ Bimmobboh-olak ke dida gapuh liwat dan naka-agum da. Ta hidiye nan kinastiguk dida ya inwalong ku dida. Mu adida magilat te nanongnan mangohe dan ipilit day pinhod da.

¹⁸ Tinibok dadiyen inainat da, mu pakawanak dida ta ipanguluk dida ya baddangak dida. Ya nada ken u-umyungan ya alubyagok dida. ^{19,20} Ahi mawaday linggop dan am-in takon di nidawwiw kawad-an da weno nih-up ya paphodok dida. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya maid di din-ong dan umat da nah dalluyun hi baybay an pun-ihaklit nay lugit. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe." ²¹ Nunna-ud an maid di linggop nadan gaga-ihon tatagu. Hituwey kinalin nan Ap-apu an Dios ku.

Hay makulug an pundayaw ke APU DIOS

58 Kanan bon APU DIOS di "Olton yun tumkuk ta kalyon yu nadah tataguk an holag Israel di mipanggep hi liwat da. ² Man-u man te mundayaw dah kabigabigat an kay hanan ihik da peman an inilaon di mipanggep hi pangi-ek ya kay hanan pinhod da peman an un-unudon di tugun ku. Ya kanan day pinhod dan idat kun diday maandong an tugun ku ya kanan day maan-anla dan mangun-unud ke ha-on. Mu hay kakulugana ya kali ya abu dadiye.

³ Kanan da boy "Tipet etaku muntopol ten adi metlaing hangudon APU DIOS hidiyen aton taku?"

Kanan APU DIOS ke diday "Hay kakulugana ya manut muntopol kayu, mu kediyen puntopolan yu ya hay kiphodan yu ot ya abuy nonomnomon yu. Oha bo ya paligaton yuy pungngunuwon yu. ⁴ Deke bot muntopol kayu ya mun-aawwit kayu. Kon pangali yu

on gapu te muntopol kayu ya pakaddonglok di dasal yu? ⁵ Man punlohanan yu ot ya abu nan puntopolan yu. Munyuyuung kayun umat nah nabakuy an holok. Ne numbulwati kayuh langgote ya nibakbakillang kayuh dap-ul. Kon athinay ustun muntopol? Ya kon kanan yu on paamlongonak ke danaen aton yu?

⁶ Dakayun muntopol ya athituy pinhod kun aton yu ta mipatiboy pundayaw yun ha-on. Itikod yun mangipaligligat hi mahmok an tagu ya aton yuy limpiyu ke dida. Ya ipae yu nadan tatagun paligligaton yun piliton yun pungngunuwon. ⁷ Umidat kayuh makan hanadah maagangan ya pahigupon yu nadan maid di nunhi-tuwan da. Umidat kayuh bulwati nadah maid di bulwatina ya adiyu ukuwon an bumaddang hi iiba yu.

⁸ Deket aton yu datuwe ya idat kuy kiphodan yu ya paphodon dakayuh gagala, umat nah hiyon di algon hingkakatang ya bimmudal nah mahdol an kulabut. Ya wadaak ta nangamung ta ha-oy di mangipaptok ke dakayu takon di daanay kad-an yu. Ha-oy an mangitakdog ke dakayuy mangipangpangulun dakayu ya adugan dakayu. ⁹ Ya deket mundasal kayun ha-on an mumpabaddang kayu ya kanak di: Om baddangan dakayu.

Deket itikod yun mangipaligat hi mahmok an tagu ya deket itikod yu nan pabahulon yuy udum an tatagu ya adi kayu kumalih mahakit, ¹⁰ deket idatan yuh makan nadan maagangan ya baddangan yu nadan mahmok ya mialig kayu nah dilag an pat-alanay nunlinikkod ta kay maka-al-algo ta makaan moy kay tapot-tapol hi kad-an yu. ¹¹ Ya wadawadaak ta nangamung an mangituttuduh aton yu. Ipaptok dakayun idat ku nadan maphod an mahapul yu ya pal-oton dakayu ta umat kayu nah laguntan adi makudangan hi danum ya umat kayu nah ob-ob an adi matduk. ¹² Ahi iphod di iimbabale yu nadan nadadag an boble yu takon nadan pangipataddogan hi babale. Ahi kanan di tataguy makangngiphod kayuh napa-in alad ya napa-in babale."

Hay gun-udon hi pangun-unudan nah Sabadun Tungo

^{13,14} Kanan bon APU DIOS di "Deket pinhod yun mihamad di pakihayyupan yun ha-on ya un-unudon yu nan tugun mipanggep nah Sabadun Tungo ta bokon hay pun-amlongan yuy ipaanhan yu. Ya hay ot ya abuy aton yu umat ke ha-on ya ibilang yun importanteh diyen algo mu nadan udum. Ta hidiye nan adiyu bay-bay-an hidiyen algo, mu lispituwon yu ta adi kayu e makianab-abig hi nalgom ya bokon hay ngunu yu ya nadan udum an pinhod yuy aton yu. Deket athidiy pangibilang yu kediye algo ya nunna-ud an bendisyonan dakayun ha-oy ta pumbalinon dakayun matbal hi kabobboble ya ipaboltan kun dakayu nan lutan indat

ku dih ammod yun hi Jacob. Ha-oy an AP-APU di nangalin tuwe."

Hay nangalyan nan profetas an makastigu nadan tatagu gapuh liwat da

59 Adiyu nomnomon an maid di kabaelan APU DIOS an mangihwang ke dakayu weno nalulok ta adi pakadngol nah ibaga yun baddang na. ² Hay kakulugana ya nadan gaga-ihon at-aton yuy nananih pakihayyupan yun Apu Dios. Man-uket kay dakayu adi donglon ya gapuh liwat yu. ³ Numbahul kayu gapuh langkak, aawwit ya papatte.

⁴ Am-in datuwen tatagu ya himpappange da te deke bot imme dah korte ya bokon hay limpiyuy pangipunan dah kanalkalyon da. Hay langkak di pangapputan dah kasu da. Ne deke on inat da nadan gaga-ihon implanu dan aton hi ibba da.

^{5,6} Danaen iplanu da ya gaga-iho te umat nadah itlug di nagitaan an ulog an deket map-a da ya dumakdakol di nagitaan an ulog. Hay tatagu ya inila dan mate da hin kanon dah naen itlug. Danaen iplanu da ya umat bo nah balen di kakawwan maid di hilbinan e kapyeon hi bulwati. Datuwen tatagu ya atoaton day gaga-ihon punholholtapon day ibba da. ⁷ Gaga-ihoy iplanuplanu dan aton ya abtuwan da bo udot di pangatan da. Ya gagaid dan mamateh tagu takon di maid di bahuina. Am-in nah pangayan da ya waday dadagon da ya waday paligligaton dah ibbadan tagu. ¹⁸ Uggeda inilay aton dat malinggop di paki-kiayan dah ibbadan tagu. ^{††} Hay pangat dah ibba da ya bokon limpiyu. Adida un-unudon di maandong an pangie. Ya nan tagun mangiun-unud ketuwe ya maid di linggop na.

⁹ Kinali adi limpiyuy ma-ma-at ke dakami. Adi kami mangmanghop an kay anhan ya mihwang kami nadah mangipaligligat ke dakami, mu toan man na. Pad-dungnay namnamaon min mapat-alan, mu kon ot nanongnan wada kamih tapol. ¹⁰ Kay kami nakulap an mundapdapudap. Takon di maal-algo ya mihubag kami te adi kami pakatibo an kay kami wadah tapol. Kay kami naten maid di maat mi. ¹¹ Maid di din-ong min umat kamin nah bear an mun-olmom. Ya u-umyung kamin umat kami nah naohhan paloman mun-ayag hi ibbana. Namnamaon min maat di limpiyu ke dakami, mu maid. Ya hadhad-on miy pangihwangam, APU DIOS ke dakami, mu adim aton.

¹² Man-uke ya namahig an dakol di numbahulan min he-a, APU DIOS. Danaen gaga-ihon inainat mi ya kanayun an mipanomnom ke dakami ya abuluton min nakaliwwat kami. ¹³ APU DIOS, mangohe kamin he-a an Dios mi. Inwalong daka ya adi daka un-unudon. Pinaligat miy ibba min tagu ya langkak di wadah nomnom mi, takon di hay kalyon mi. ¹⁴ Hana boh pangie-

panuhan mih diklamu ya adi limpiyu ya adi maandong di pangat mi. Adimi hangudon di niptok. ¹⁵ Lin-nalangkak am-in di makalkali ya ma-ma-at an konan di makulug. Ta hidiye nan deke bot waday adi mangat hi gaga-iho ya ad-adi boy maat ke hiya.

Tinibon APU DIOS datuwe ya adina pinhod te maid di limpiyu. ¹⁶ Ya namodwong bo te maid anhan di bu-maddang nadah mipaligligat an tataguna. Ot hiyay mangihwang ke dida gapuh ongal an kabaelana. Maid di udum hi nundinolanan mangapput nah buhul da, † hin bokon hiya mismu. ¹⁷ Hay nangapputana ya nipu-un hi kaphod na, hay ongal an kabaelanan umihwang ya hay namahig an boh-ol nan nipatibo nah ongal an naminhod nan mangibaloh nipaligligatan nadan tataguna. ††¹⁸ Ahina kastiguwon nadan buhul na takon di daanay kawad-an da, nih-up weno nidawwi gapu nadah inat da. ¹⁹ Ta loktat mo ya takutan di tataguh APU DIOS ya nan ongal an kabaelana, mipalpu nadah bobleh nangappit hi timilan di algo ingganah nangappit hi kalin-oban di algo. Ahi umalin kay olwang, ya kay nal-ot an dibdib.

²⁰ Kanan APU DIOS nadah tatagunay "Dakayun holag Jacob, umaliyak ad Jerusalem ta itakdog dakayu ya ih-wang dakayun am-in an nangiwalong hi punliwatan da. ²¹ Hituwey pakitobbalak ke dakayu: Wadaok ke dakayu ta nangamung nan Espirituk ya nadan tut-tuduk. Ta mipalpud uwani ya mangun-unud kayun ha-on ya tuttuduwan yu nadan imbabale yu ya nadan holag yu ta un-unudonak ta nangamung." ‡ Hi APU DIOS di nangalin datuwe.

Hay kidayawan di Jerusalem hi udum hi algo

60 Umina kayun tataguk an ijerusalem ta ipatiboyuh kabobboblen inihwang ‡‡ dakayun APU DIOS! Hay dayaw na ya matibon dakayu. ² Hanadan udum an boble ya paddungnay wadadah tapol, mu dakayu ya pinat-alan dakayuh hiyon APU DIOS te wadan dakayuy hiyon di dayaw na. ³ Ta hay tatagu ya papatul hi udum an boble ya umali dan dakayu gapu nah pat-al an wadan dakayun umat nah hiyon di algoh mungkabigat.

⁴ Kanan APU DIOS di "Mun-ang-ang-ang kayu ta tibon yuy ma-ma-at. Deyan mungkaamung day iibba yu ta umanamut da. Takon nadan iimbabale yun linalaki ya manganamut dan malpu dah nungkidawwin boble. Ya nadan iimbabale yun binabai ya mungkianamut dan kay da goggolang an miapupu. ⁵ Ahi mungkadiyat

† Hanan buhul nadan tatagun APU DIOS ya hi Satanas. Hiya an buhul am-in di tagu ya impaka-apput APU DIOS. †† Hay kaphod APU DIOS di paddungnay nunhani nah pagona. Hay ongal an kabaelanan umihwang di paddungnay helmet na. Hay ongal an naminhod nan mangibaloy paddungnay andukken bulwatina.

‡ Romans 11:26-27 †† Hay nangihwangan APU DIOS ke ditaku ya paddungnay pat-al an ma-idonay tapol. (Tibon yuy Colossae 1:12-13.)

di mamata yu gapuh anla yu te ahi pun-ialin di tataguh kabobbobley kinadangan dan dakayu, takon nadan wadah binnah-el di baybay ya pun-iali da damdamay kinadangan dan dakayu.

⁶ Mabulobulog day umalin numpungkargah kamel an bagin nadan holag Midian ya holag Ephah. Am-in da ya nalpu dad Seba an iali day balituk ya bangbanglun maghob ta pundayaw dan ha-on an AP-APU. ⁷ Mialin am-in ke dakayu nadan kalnerod Kedar ya Nebayot ta miappit nah pun-appitan ke ha-on. Abulutok dadiyen miappit ta midayaw nan Templok. ‡‡

⁸ Daanay nalpuwan datuwen bapor an galagala dan mangan kay da kulabut ya kay da paloman manganamut? ⁹ Dadiye ya bapor an nalpuh nungkidawwin boblen pun-ianamut day tataguk an intabin day silber ya balituk ta pundayaw dan ha-oy an AP-APU an makaphod an abun Dios di holag Israel. Impumbalin ku nadan tataguk an dayawon am-in di taguh kabobboble tuh luta."

¹⁰ Kanan bon APU DIOS nadah ijerusalem di "Ahi iphod di tatagun nalpuh udum an boble nan binattun alad yu ya ingunuwan dakayuh patul da. Handi ya kinastigu dakayu gapuh boh-ol ku, mu ad uwani ya ulayan dakayu ya homkon dakayu. ¹¹ Kabigabigat takon di hilong ya adi midakig nan hoob yu ta pun-ialin di papatul hi udum an bobley kinadangan dan dakayu. ¹² Hanada ken boblen adi munhilbin dakayu ya madadag da.

¹³ Datuwen kaiw an bolbol, juniper, ya saypres an kapkaphodan an kaiw an malpud Lebanon ya iali dat iphod yuy Templok ad Jerusalem ta maphod di ang-ang diyen kiha-adak.

¹⁴ Hay imbabalen nadan mangipaligligat ke dakayu ya umali dat munyuung dah punlispitu dan dakayu. Ya am-in da nadan mangibaag ke dakayu handi ya umali dan mundayaw ke dakayu. Ahida ngadanan di boble yuh 'Boblen APU DIOS, hay ngadana ya Zion an Boblen nan makaphod an abun Dios di holag Israel.'

¹⁵ Adi kayu mo miwalong ya mihihingit. Hinaen boble yun niwalong handi ot matoan ya pumbalinok mon madayaw ya makakkaphod. Adi mapoppog di pun-an-anlaan ke naen boble. ¹⁶ Hay tataguh udum an boble takon nadan patul da ya ipaptok dakayu umat hi pamaptok di ohan inah imbabalena. Hidiyey panginilaan yun ha-oy an AP-APU an Kabaelanan am-in an Dios di holag Israel di nangihwang ke dakayu.

¹⁷ Ialiyan dakayun ha-on hi balituk an bokon hay giniling ya ialiyen dakayuh silber ya giniling an bokon hay gumok ya kaiw ya ialian dakayuh gumok an bokon hay batu. Ya pumbalinok an maule nadan aap-apu yu ta adi dakayu mo paligaton. Ya malinggop ya maandong di pun-ap-apu dan dakayu. ¹⁸ Maid di papatten

‡‡ Datuwen boblen nangadan ke datuwen verse ya wadadad Arabia.

maat hi boble yu ya maid moy umalin manadag ke dakayu te ipaptok dakayu ya ihwang dakayun ha-on. Ta hidiye nan ahiyu ngadanan nadan binattun alad yu hi 'Kihwangan' ya nadan hoob yu hi 'Dayaw.'

¹⁹ Deket nah mapat-al ya bokon mo hay potang di mamat-al ke dakayu ya bokon mo hay bulan di mamat-al ke dakayu nah hilong. Te ha-oy an AP-APU an Dios yuy mamat-al ke dakayu ta nangamung ya nan dayaw kuy humiyon dakayu. ^{†20} Adi kayu mo u-umyung te ha-oy an AP-APU di mamat-al ke dakayu ta nangamung. Ya adi mapoppog di pamat-alak ke dakayu. Adi umat hi bulan ya algon mapoppog hi udum hi algoy pat-al da. ²¹ Ya kediye ya dakayun num-bobled Jerusalem ya paka-un-unudonak ya boltanon yuh naen numboblaysan yu ta bagi yu ta nangamung. Mialig an intanom dakayu ta mipatiboy ongal an dayaw kun am-in hi tatagu. ²² Takon nan ittay an boble yu ya mumbalin hi himboblaysan an ongal di kabaelana. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya gagal an atok am-in datuwe nah tiempon gintud kun kaatana."

61 Hay Espiritun APU DIOS an Nakattag-e ya wadan ha-on te ha-oy di pinili nan mangipainila nadah nawotwot nah maphod an ahi maat. Piniliyak bon umipaamong nadah nadismaya. Intud-akak an mangipainila nadah nibalud an damanan mibuka da te nalibli da mo. ² Intud-akak bon mangipainilan nadatngan di tiempon pangihwangan APU DIOS hi tataguna ya hidiyey pangapputan nan Dios takuh buhul na. Ya intud-akak bon mangalubyag nadah u-umyungan, ^{††3} namam-a nadan tatagud Zion. Gapu nah ahik aton an kiphodan da ya adida mo ha-adan di ulu dah dap-ul an mangipatibon u-umyung da, mu mumpongot dah habung te maka-am-amlong da mo. Impaaliyak ta nadan tatagu ya adida mo lumuwaluwa, mu ha-adan day anga dah lanan kitib-anan maan-anla da. Ya adida mo madismaya, mu mungkanta dah pundayaw dan ha-on. Diday mialig nah kaiw an intanom APU DIOS an kitib-an di pangapputana ya kidayawana.

⁴ Kediye ya iphod da nadan boble dan nadadag hi nabayag. Takon di natoan dadiyen bobleh kaatnan toon ya iphod da mo.

⁵ Dakayun tataguk, ahi dakayu ingunuwan hi tatagun malpuh udum an boble ta ipaptok day halun yu, liyakon day papayo yu ya ipaptok day lagunta yun natanoman hi grapes. ⁶ Ahi kanan di tataguy "Padi dakayun APU DIOS ya muttatyu dakayu nah Dios taku."

Ahiyu ibagiy kinadangyan di kabobboble ya ipahhiya yu dadiye. ⁷ Ya ahi kayu mumboble nah boble yu tuwalin kaddakadangyan kayu. Ta mun-am-amlong kayu ta nangamung an adi kayu mo mibabain.

⁸ Kanan APU DIOS di "Pinhod kuy limpiyu ya kahingngitak di mangipaligligat hi ibba dan tagu ya kahingngitak di pumloh limmun di udum an tatagu. Adik ibahhon mangidat hi ginun-ud nadan tataguk gapuh nunligligatan da. Bokon hituwe ya abu, mu waday ahik idat hanah pakitobbalak ke didan kiphodan da.

⁹ Ahi mundingngol di holag dah kabobboble ya am-in di manibon dida ya inila dan dida nadan binendisyonak."

¹⁰ Hiya an AP-APU an Dios kuy pun-amlongak te inihwangak ya imbilangak an maphod. Umatak nah lalakin numbulwatih bulwatin di mungkasal weno nan malahin an babain nunggamgam. ¹¹ Nunna-ud an ihwang APU DIOS an Nakattag-e nadan tataguna umat nah buwan nunna-ud an tummol. Ta gapun am-in datuwe ya ahi dayawon am-in di tataguh kabobboble.

Hay balun ngadan di Zion

62 Gapuh ongal an naminhod kun dakayun bim-mobled Jerusalem an Zion ya idasalan dakayu ta inggana humiyoy kaphod yu umat nah pat-al hi mungkabigat ya nan kihwangan yu ya umat nah mundadalebdeb an dilag.

² Ahi tibon di tatagu ya papatul hi kabobboble kaphod yu ya dayaw yu. Hay ngadan nan boble yu ya mahannotan nah ngadan an idat APU DIOS. ³ Ahi kayu umat nah makaphod an pongot nan AP-APU an Dios taku. ⁴ Adi mo kanan di tatagu mipanggep nah boble yuy "Inwalong Apu Dios." Ya adi mo mangadanan hi "Natoan." Ta hay mo pungngadan da ya "Pun-am-amlongan Apu Dios" ya "Maka-an-anlan Nalalin." Maat datuwe te umamong hi APU DIOS ke dakayun mialig an inayana.

⁵ Dakayun iJerusalem, umamong nadan u-unga yun mangipaptok nah boble yu, umat hi amlong hanan kat-agun lalakin malahin hi kat-agun babai. Athidi bon Apu Dios an nunna-ud an pinhodon dakayu umat hi pamhod nan kat-agun lalaki nah inayana.

⁶ Inip-ong kuy profetas an paddungnay guwalya nadah binattun alad di boble yun Jerusalem an mangipanomnom ke APU DIOS hi kabigabigat ya kahilohilong ta ipaannung na nadan hinamad nan kinalin kiphodan yu. Kinali dakayun mundasal ya adiyu itikod an mumpahpahmok ke hiya. ⁷ Mahapul an adiyu padin-ongon hi APU DIOS inggana ibangngad na nan datin kaphod di Jerusalem ta mumbalin an boblen mi-dayaw hi kabobboble tuh luta.

⁸ Hituwey hinamad APU DIOS an kinalinan ipaannung na gapuh ongal an kabaelana: "Adik mo iabulut an nadan buhul yu weno nadan tataguh udum an bobley mangan hi inliyak yu ya manginum hi ingkail yu. ⁹ Dakayu moy mangan hanadah aniyon yun inliyak yu ta dayawonak an AP-APU. Ya dakayun mangipanap-

† Tibon yuy Revelation 21:23 ya 22:5. †† Lucas 4:18-19

tok nah grapes di manginum nah mainum an grapes nah dolan nan Templok.”

¹⁰ Aga, dakayun ijerusalem! Bumudal kayu ta pun-iphod yuy kakalatan dalanon nadan mumpanganamut an tataguk! Iphod yu nan kalata ya pungkaan yu nadan batu. Ya ipatag-e yu nan bandelan di Israel an mangipainilah tataguh kabobboble dalanon da. ¹¹ Hituwe boy impainilan APU DIOS hi tataguh kabobboble an kananay “Kalyon yu nadah ijerusalem di ‘Umali nan Mangihwang ke dakayu! Ahina itabin di ginun-ud nadan tataguna!” ^{†12} Hay ahi pungngadan di tatagun dakayu ya “Tatagun APU DIOS an pinilina” ya “Tatagun inihwang APU DIOS.” Hana bon Jerusalem an boble yu ya ngadanan dah “Boblen pakappinhod APU DIOS” ya “Boblen uggena inwalong.”

Hay pangapputan APU DIOS nadah buhul na

63 Dahdih tuwen tagun mangalin nalpud Bosrah ad Edom an numbulwatih makaphod an maingit an matibon ongal di kabaelana ya nakal-ot?

“Ha-oy hi APU DIOS an ongal di kabaelanan umihwang. Immaliyak ta ipainilak an ha-oy di nangapput.”

² Tipet maka-ingit di bulwatanan kay na inggatigatin di grapes ta mangapyah mainum?

³ Himmumang hi APU DIOS an kananay “Nun-igatin kuy tataguh kabobboble, umat hi pangigatinan hi grapes ya maid di bimmaddang ke ha-on. Nun-igatin ku dida gapuh boh-ol ku ot deyan nadadalan am-in tun bulwatik. ⁴ Athituy inat ku te pinhod kun ibaloy inainat di buhul nadan tataguk. Ninomnom kun nadatngan moy tiempon pangihwangak nadah tataguk ta kastiguwok nadan buhul da. ⁵ In-ang-ang ku ya maid di bumaddang nadah tataguk ya nakammod-wongak. Ot ohaak an nangibaloh inat nadan buhul da ya nangapputak gapuh namahig an boh-ol ku. Athituy inat kun nangihwang hi tataguk: ⁶ Bimmobboh-olak ot pun-igatin kuy tataguh kabobboble tuh luta ot madadag dan nungkiwahit di dala da nah luta.”

Hay pamhod APU DIOS nadah holag Israel

⁷ Kalkalyok di mipanggep nah adi malumman an pamhod APU DIOS ya dayawok gapu nadah inat nan kiphodan taku. Ongal di bendisyona nadah holag Israel gapuh homok na ya gapu nah ongal an pamhod na. ^{8,9} Hi APU DIOS ya kananay “Tataguk dida. Adiyak haulon ke dida.” Hidiyey gapunan inihwang na didan am-in hi nunholholtapan da gapuh homok na ya pamhod nan dida. Hiya mismuy nangihwang ke didan bokon hay anghel na. Takon tuwali handi ya impanap-tok na dida. ¹⁰ Muden nginohe da ot u-umyungan nan Espirituna. Ta numbalin an buhul dah APU DIOS ot labanona mo dida.

† Tibon yuy Isaiah 40:10b.

¹¹ Man-u bo te ninomnom da handin tiempon din hi Moses an muttatyun APU DIOS an nangipangulu nadah aammod da ot agwaton da nan baybay. Kanan day “Tipet adi ditaku mo baddangan nah AP-APU an nangihwang handidah aammod taku ya hi Moses nah baybay? Ya tipet adi ditaku mo baddangan ke hiyan nangipaalih Espirituna ke didan tataguna? ^{12,13} Tipe mo anhan ta adi ditaku baddangan ke APU DIOS an gapuh ongal an kabaelana ya impunhi-an Moses di danum nah baybay ot umagwat handidan tataguna ot hiya an DIOS di nidayaw ta nangamung?” ^{††}

Hi APU DIOS di nangipangulun didan nundalan nah gawwan di baybay an umat da nadah mailom an kabayun nakaihammad di gatin dat adida mihubag. ¹⁴ Impangulun nan Espiritun APU DIOS dida nah maphod an boblen pun-iyatuwan da, umat nah mumpattol an ipangulu nay babaka na nah nundotal an mahaybong di holok hidi. In-athidi na ta ki-dayawana.

Hay dasal hi pumpahmokaan ya pumpabaddangan

¹⁵ “APU DIOS an wadah langit an madayaw ya maphod an abun pun-ap-apuwam, daan mo anhan ta iuhdung mun dakami? Daan moy ongal an pamhod mu, hay homok mu ya ulem ke dakami? Ya daan moy ongal an kabaelam an mamaddang ke dakami? Adi dakami anhan iwalong! ¹⁶ He-ay Amami. Takon hin kananat handidan aammod mi an da Abraham ke Jacob ya adi dakami abuluton, ya nunna-ud an he-a, APU DIOS an Amami ya abuluton dakamin imbabalem. He-ay nangihwang ke dakamit nangamung, takon handih done. ¹⁷ Mu tipet iabulut dakamin adi mangiun-unud nah pangi-em ya tipet paddungnay impakulhim di ulu mit deyan mungngohe kamin he-a? Nomnomon dakami anhan! Muttatyu dakamin he-a ya dakami tuwaliy tatagum.

¹⁸ Dakamin tatagum ya nakatang ya abuy nun-an-anlaan min nundayaw nah Templom te dinadag nadan buhul mi. ¹⁹ APU DIOS, tipet kay dakami bokon tatagum ya kay bokon he-ay Ap-apu mi?

64 Daan mot bikyatam ta bukatam di kabunyan ta duma-ul kah tu? Nunna-ud an takon di bibilid ya gumayonggong dah takut da ten tibon daka. ² Hay apuy ya padalanganay kaiw ya paluwagonay danum ya athidi bo nah aliyam an pagayonggongom di tataguh kabobboble. Ta hidiye nan umali kat ipatibom di ongal an kabaelam hanadah buhul mu. ³ Handih im-mali ka ot atom nadan umipamodwong an ugge naat handi ya gimmayonggong nadan bilid hi hinangngab mu. ⁴ Maid di emi dingngol ya tiniboh udum an Dios an umat ke he-an mumpaptok ya bumaddang hi tata-

†† Exodus 14:15-22 † Datuwen nakalin buhul ya nadan tindalun iBabilon.

gun mundinol ke he-a. ⁵ Maapnga ka nadah maphod di atoaton da, takon nadan mangun-unud hi pinhod mun pangi-en mumbiyag.

Mu dakami ya nanongnan munliwaliwat kamin he-a nipalpun dih done, kinali namahig di boh-ol mun dakami. Ta hidiye nan nganney innun min mihwang?

⁶ Am-in kami ya nakaliwwat kami. Takon nadan kanan mi on maphod ya kon ot adi te gaga-iho da. Ot gapuh liwat mi ya umat kami nah tubun makleng on intayyap di dibdib. ⁷ Maid di mundasal ke he-a ya maid di mumpabaddang ke he-a. Immadawwi kan dakami ya inwalong dakami gapuh liwat mi.

⁸ Mu he-a APU DIOS di Amami. Mialig kami nah pula ya he-a nan mamokkopokkol ke dakami. Lintu dakamin he-a, ⁹ kinali adi dakami anhan bobboh-olan ya adim anhan nonomnomon di liwat mit nangamung. Dakami nadan tatagum, kinali homkon dakami.

¹⁰ Hanadan pinilim an boble takon di Jerusalem ya numbalin dan adi maboblayan. Nakadaddag da ya natoan da mo. ¹¹ Ya naghob nan makaphod an Templo min nundayawan handidan aammod mi. Ya nadadag am-in nadan makakkaphod ya nakaballol an wada tuh boble mi. ¹² APU DIOS, kon adim hangudon datuwe? Kon pamgam hi op-opyan maid di maat mut nanongnan munholholtap kami?"

Hay pangastiguwan APU DIOS nadah mungngohe

65 Kanan APU DIOS di "Nundadaanak ot an mangat nadah ibagan nadan tatagun ha-on, muden dida pe tuwalin adida mundasal ke ha-on te adiyak hapulon. Oha bo ya indadaan kuy adol ku ta nalakay panamakan dan ha-on, mu uggeda impatnan manamak ke ha-on te adiyak nomnomon ke dida. † Ya uggeda mundasal ke ha-on takon di nakadadaanak an humumang an kanak ot di 'Om, dehtuwak an bumad-dang ke dakayu.'

² Datuwen tataguk ya himpappange da. Gulat na ya ha-oy di un-unudon da, mu bokon. Te nanongnan gaga-ihoy atoaton dan hay pinhod day un-unudon da, muden takon di athidi da ya nidadaanak ta nangamung an mangapngan dida. ³ Maid di bain dan mangipabanoh-ol ke ha-on. Ume da nadah ngilinon dan lagunta ta eda mun-appit nadah dayawon dan dios da ya eda gobhon di bangbangluh iappit da ke dadiyen adi makulug an dios. ††⁴ Deket hilong on ume dah liyang weno nadah lulubuk ta eda makihummangan hi linnawan nadan nungkakate. Kanon day dotag di babuy ‡ ya ihbul day danum di dotag nadan niappit nadah adi makulug an dios. ⁵ Ne deke on kanan dah ibbadan tataguy 'Ume-ele kayu ta adi dakami dapaon te niong-ong kamin Apu Dios.' Adik maanusan di tata-

† *Romans 10:20* †† *Tibon yuy Isaiah 1:29 ya 66:17*. ‡ *Libiticus 11:7*

gun umat hidi. Adiyak pakaippol nah namahig an boh-ol kun didan kay mundadalang an apuy an ad-addi mad-op.

⁶ Ninomnom ku tuwalin kastiguwok dida. Ya hidiyen ninomnom kun aton ya nitudok. Adik pamgay op-opya, mu ballohak di nunliwatan da ⁷ ya hay nunliwatan handidan aammod dan ha-on. Eda ginhob di bangbanglun in-appit da nadah adi makulug an dios da nadah pun-appitan dah bibilid. Ya gaga-ihoy kalandan ha-on. Kinali kastiguwok dida te hidiyey lebbengnan maat ke dida gapu ke dadiyen inat da."

⁸ Kanan bon APU DIOS di "Maid di tagun dadagonan am-in nan grapes an intanom na hin wadaday ad-adi, mu ibati na nadan maphod ta usalona. Athidi bon ha-on an adik dadagon am-in nadan tataguk te ihwang ku nadan mangun-unud ke ha-on. ⁹ Bendisyonak nadan holag Judah an holag Israel ta ipaboltan kuh holag da nan boble an Israel an kawad-an nadan bilid ku ta mumboble nadan pinilik an tataguk hidi.

¹⁰ Kediye ya nadan tatagun mangun-unud ke ha-on ya eda ipattol di kalnero da ya baka dad Saron ya nah Nundotal ad Akor.

¹¹ Mu adi umat hidi nadah nangiwalong ke ha-on te adida hangudon an ume nah bilid kun Zion an kawadak ya dayawon da nadan adi makulug an dios an hi Meni ya hi Gad an dadiye nadan kulugon dan dios an mangidat hi gahat. ¹² Gahat yun mapate, te adiyu pinhod an donglon di tuttuduk. Adiyak un-unudon te hay gaga-ihoy pinhod yun atoaton.

¹³ Ta hidiye nan, ha-oy an AP-APU an Nakattag-e ya kalyok ke dakayu an nadan mangun-unud ke ha-on ya dakol di kanon da ya inumon da, mu dakayu ke ya maagangan kayu ya maid di inumon yu. Maan-anla da, mu dakayu ke ya mibabain kayu. ¹⁴ Dadiyen mangun-unud ke ha-on ya ahida mungkantah amlong da, mu dakayu ke ya kumkumga kayu gapuh hakit di nomnom yu. ¹⁵ Hay ngadan yu ya usalon nadan tataguk an pun-idut te patayon dakayun ha-oy an AP-APU an Nakattag-e. Mu nadan mangun-unud ke ha-on ya idatak didah balun ngadan. ¹⁶ Deket wadan dakayuy mumbagah bendisyon ya ibaganan ha-on an midinol an Dios. Ya deket waday munsapata ya isapata na bon ha-on an midinol an Dios. Hanadan nalana-un numpaholholtapak ke dakayu gapu liwat yu ya adi mo maat te kal-iwak moy liwat yu." ††

Hanan balun naltu

¹⁷ Kanan bon APU DIOS di "Wadaok di balun luta ya balun kabunyan †† an mihannot ta makakkal-iwan handidan nalana-un naat. ¹⁸ Ahiyu pun-amlongan ta nangamung nan ahik wadaon. Om, ahi mun-am-am-

†† *Tibon yuy 2 Tesalonika 1:7-9*. †† *Tibon yuy Isaiah 66:22 ya 2 Pedro 3:13 ya Revelation 21:1*.

long di tatagu kediyen balun Jerusalem an wadaok te abunay an-anlan wadah di. ¹⁹ Takon di ha-oy ya umam-longak gapu kediyen balun Jerusalem ya gapu nadah tataguh di. Maid moy kumgah di ya maid hidiy mumpahpahmok an mumbagah baddang.

²⁰ Maid boy mateh kuyat te tumagu da inggana maam-ama da ya main-ina da. Hanadan mabiyag inggana hinggatut di toon da ya mibilang an unga da pay. Hin kananat mate dan uggeda dinatngan hidiyen toon ya hidiyey kitib-anan kinastiguk dida. ²¹ Hanadan tataguk ya mangapya dah bale da ya miha-ad dah di. Kediye bo ya muntanom dah grapes ya diday nang-inum nah danum na. ²² Adi umat nah naat handin im-mali day buhul da ot pulhon day babale da ya nadan puntanoman dah grapes. Dadiyen tataguk ya ahida umat hi kakaiw an andukkey biyag da ya ahida pun-an-anlaan di ingngunuwan da. ²³ Maphod di pumbalanan di ingunu da ya maid di ad-adin maat hi imbabaleda. Bendisyonak ta nangamung dida takon nadan mitun-ud an holag da. ²⁴ Nidadaanak an manumang hi dasal dat takon di adida gibbuwon yaden pun-idat ku mo nan ibaga da. ²⁵ Hanadan wolf an kay ahu ya nadan impan di kalnero ya makappaldang da moppen mangan. Hanadan layon ya mangan da damdamah dagami, umat hi baka. Takon di ulog ya adi mo katatakut. Ya ad Zion an bilid ku ya maid di gaga-ihoh di ya maid di dumadag hidi." Hinaey kinalin nan AP-APU.

Hay ahi punhumalyaan APU DIOS am-in hi tagu

66 Kanan APU DIOS di "Hi langit di ubunak an mun-ap-apu ya hi lutay pangiuyyadak hi hukik. † Nganneh diyen balen kapyaoon yun kiha-adak? Kon pakakapya kayuh kiha-adak? ² Kon bokon ha-oy di nunlutun am-in hi nganneh diyen wadah luta ya kabunyan? Hay mangipaamlong ke ha-on ya nadan mumpakumbaba, nadan makatuttuyuh nangatan dah gaga-iho ya nadan makangngun-unud hi tugun ku. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.

³ Mu nadan tatagun mungngohe ke ha-on ta hay pinpinhod day aton da ya maid di nunhinnatkonanan dida ten mun-appit dah baka weno tagu, hay ka-ongal nan kalnero weno gi-uwon day bagang di ahu, hay boga weno hay dalam di babuy, hay mun-appit hi bang-banglun gobhona weno mundayaw hi adi makulug an dios. Dida ya pun-amlongan day mangat hi nihallan pundayaw ke ha-on. ⁴ Kinali ipaek mon diday nahalman an ligat an dadiye nadan pakatakkutan da te adida hangudon ya adida un-unudon di kalyok ke dida. Pakudukdulon dan mangat hi gaga-iho ya ngohayonak bo udot."

⁵ Dakayun makangngun-unud hi tugun APU DIOS, donglon yu boh tuwen kalyona. Kananay "Gapuh pangun-unudan yun ha-on ya hihingngitan dakayuh udum an iibba yu ya adi dakayu ibilang ke dida. Taltalangaan dakayun kanan day 'Agannat tibon miy pangipatib-an APU DIOS hi kinatag-enah pangihwanganan dakayu ta umamlong kayu.' Athinay aton dan dakayu, mu diday ahi mibabain. ⁶ Donglon yu ke! Tipet mungngangala da nah boble, †† namam-a nah Templo? Man-uke ya pungkastiguk nadan makibuhul ke ha-on an AP-APU.

⁷ Hanan Jerusalem an boblen kiha-adak ya mialig nah babain maid maptok ya nuntungo. ⁸ Kon waday dingngol yu weno inang-ang yuh athidin naat? Kon maid maptok ya nawaday ongal an bobleh hin-algo? Mu hay Jerusalem an boblek ya manginwawaday dakol an mumboble yaden ka-illapun di punholholta-pana. ⁹ Ha-oy di mangipatungoh babai ya athidi bon nunna-ud an wadaok di dakol an mumbobled Jerusalem." Hituwey kinalin APU DIOS.

¹⁰ Makiam-amlong kayuh ijerusalem, dakayun waday pamhod na kediyen boble, takon di dakayun u-umyung gapun diyen boble. ¹¹ Makiam-amlong kayu te ahi kayu makibingay hi kinadangyan diyen boble, umat nah golang an mun-am-amlong nah dakol an danum di huhun inana.

¹² Kanan bon APU DIOS di "Pakadangyanon dakayun ialik di kinadangyan di kabobboble tuh lutan dakayu, umat nah danum hi wangwang an adi matduk ta munnanong kayun kadangyan. Ya umat kayu nah golang an iapupun inanat painumana gapuh naminhod na. ¹³ Alubyagon dakayun ha-on ad Jerusalem umat hi golang an alubyagon inana.

¹⁴ Hantuh panib-an yun maat di athitu ya umamlong kayu ya mipal-ot kayu. Kediye ahiyu panginilaan an ha-oy an AP-APU ya baddangak nadan mangun-unud ke ha-on, mu nada ken buhul ku ya namahig di boh-ol kun dida."

¹⁵ Hi APU DIOS ya umalin waday mundadalang an apuy hi nunlinikkod ke hiya ta kastiguwona nadan bobboh-olana. ‡ Hanan mialig an punluganana ya nakal-ot an puwok. ¹⁶ Iusal nay ispada ya apuy an mangastigun am-in hanadah tataguh kabobboblen in-ilan an nabahulan. Ya dakol di ahi mate.

¹⁷ Kanan APU DIOS di "Dadagok nadan mangat hi ine-en di punlinit mundadaan dan ume nadah lagunta dan e mundayaw hi udum an dios. †† Hay ine-en di pundayaw da ya kanon da nadan makan an mibilang an adi malini umat hi dotag di babuy ya utut ya nadan udum an makan. ¹⁸ Inilak di at-atton am-in di tataguh kabobboble takon di hay wadah nomnom da, kinali dandani moy tiempon pangamungak am-in hi tataguh

† Acts 7:49

†† Hituwen boble an nangadan ya Jerusalem. ‡ Tibon yuy 2 Tesalonika 1:7-9. †† Tibon yuy Isaiah 1:29 ya 65:3

kabobboblen nunhihinnatkon di kali dat miohha da ta tibon day dayaw ku.

¹⁹ Ipaek nadan natdaan hanadah boble an Tarsis, Libya ya Lidia an boblen nadan nundingngol an pumapana ya ad Tubal, Greece ya nadah nungkidawwin boblen ugge nangngol ya ugge naniboh dayaw ku. Dadiyen itud-ak kuy mangipainilah kabobboble mipanggep hi dayaw ku.

²⁰ Iali dan am-in hituh bilid kuh tud Jerusalem nadan ibba dan holag Israel an niwahit hi udum an boble. Umali dan muntakke dah kabayu, kamel, mule, ya munlugan dah kalesa. Dida ya paddungnay bogan miha-ad hi nangilinan an pangiha-adan an iappit yun holag Israel ke ha-on nah Templo. ²¹ Ahik piliyon di udum ke didan mumbalin hi padi ya mibilang dan holag Libay." Hituway kinalin APU DIOS.

²² Kanan bon APU DIOS di "Gapuh ongal an kabaalak ya munnananong di balun luta ya balun kabunyan. † Ya gapu boh ongal an kabaalak ya munnananong di ngadan yu ya holag yu. ²³ Ahida umalialiy tataguh kabobboblen mundayaw ke ha-on hitud Jerusalem nah Natalak di Bulan ya nah Sabadun Tungo. Ha-oy an AP-APU di nangalin tuwe.

²⁴ Ne deket nah eda tumayan ya punhin-aang-angan day adol nadan nungkakaten nungngohen ha-on. Hanadan bibigin mangmangngan ke dadiyen adol ya adida mate ya adi mad-op nan apuy an manghob ke dida. †† Ya himpappanget nangamung ang-ang da.

Om, ahida umalialiy tataguh kabobboblen mundayaw ke ha-on hitud Jerusalem nah Natalak di Bulan ya nah Sabadun Tungo."

† *Tibon yuy Isaiah 65:17 ya 2 Pedro 3:13 ya Revelation 21:1.*

†† *Marcos 9:48*

Jeremiah

Hay mipanggep hi liblu an Jeremiah

Hi Jeremiah ya profetas an tinuddun Apu Dios an mangalin nadah tatagud Judah ya Jerusalem an ahi kastiguwon Apu Dios dida gapuh liwat da. Dakol di nunliwatan nadan tatagu naman-a ahan nan nundayawan da ya nunhilbiyan dah adi makulug an dios an bokon hi APU DIOS di inun-unud da.

Mu datuwen tatagud Jerusalem ya adida pinhod an muntutuyuh liwat da ya adida pinhod an donglon di kalkalyon Jeremiah. Loktat ya in-abulut mon Apu Dios an hogpon di iBabilon di boble da ot alan day dakol nadah aap-apud Jerusalem ot ie da didad Babilon an balud handih 598 B.C. (Tibon yuy 2 Patul 24:8-17 ya Jeremiah 29:2.)

Handih nala-uy himpulut duwan toon (586 B.C.) ya hinggap bon di iBabilon di Jerusalem ot patayon day dakol nadah tatagu ya dinadag da nan boble, nadan babale ya nan Templo ya dakol nadah natdaan an tataguy nien balud ad Babilon. Ot ammunay o-ohan tonok an Hebrew di natdaan ad Judah. Indani ya immed Egypt nadan udum an natdaan an mangipangpanguluh tatagud Judah te tumakut dan mihaad hidi ya pinilit dan impaki-eh Jeremiah. Hidid Egypt ya intultuluy Jeremiah an tinuttudduwan nadan ibbanan iJudah ya kanalyonan ahi kastiguwon Apu Dios nadan iEgypt ya nadan udum an buhul di Judah.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Kanalyon Jeremiah di kinalin Apu Dios ke hiyan kastiguwonay Judah ya Jerusalem. (chapters 1-33)
2. Hay nunholholtapan Jeremiah. (chapters 34-35)
3. Hay nangipainilaan Jeremiah an makastigu nadan boblen buhul di Judah. (chapters 46-51)
4. Nipidwan nipainilah diy kadadagan di Jerusalem ya nan Templo. (chapter 52)

¹ Hituwen liblu ya mipanggep nadah kinali ya in-abig Jeremiah an imbabalen Hilkiyah an oha nadah padid Anatot an numboblayan nadan holag Benjamin.

² Handih mikahimpulut tulun toon hi numpatulan Josiah an imbabalen Amon ad Judah ya kimmalih APU DIOS ke Jeremiah. ³ Kimmali bo ke hiya handih numpatulan Jehoiakim an imbabalen Josiah. Ya naki-hanummangan moh Apu Dios ke hiya inggana handih mikaliman bulan hi mikahimpulut ohan toon hi numpatulan Sedekiah an oha bon imbabalen Josiah. Kediye ya nipae nadan iJerusalem hi udum an boble ot mumbalin dan himbut hidi.

Hay kinalin Apu Dios ke Jeremiah handih nanudduwanan hiyan mumbalin an profetas

⁴⁵ Kanan APU DIOS ke ha-on di "Handih ugge daka ni-an lintu ya pinili daka tuwalin profetas ta munhilbi kah tataguh kabobboble."

⁶ Mu hinumang kuh APU DIOS an kanak di "APU DIOS an Nakattag-e, uggek inilay kalyok te ungaak pay ni-an."

⁷ Kanan APU DIOS di "Adim kanan di athina. Ume ka ot ya abu nadah tatagun pangitud-akak ke he-a ta kalyom am-in ke diday kalyok ke he-a. ⁸ Adika tumakut te wadaak ta nangamung an mamaddang ke he-a. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

⁹ Indani ya dinapan APU DIOS di hubil ku ot kanan ha-oy di "Donglom hituwe, ituttuduk mon he-a nan mahapul an ahim kalyon. ¹⁰ Ya idat kud uwaniy kalebbengam hi kabobboble, takon hi pun-ap-apuwan di papatul ta damanan pakaanom ya poppogom di pun-ap-apuwan da weno apputom dida ya dadagom di pun-ap-apuwan da. Ya idat ku boy kalebbengam an mangipaphod hi pun-ap-apuwan da."

¹¹ Indani ya kanan bon APU DIOS ke ha-on di "Jeremiah, nganney tinibom?"

Hinumang kun kanak di "Tinibok di hapang di almond an kaiw."

¹² Kananay "Niptok di kinalim. Tibok ta umannung an maat nan kinalik an pangastiguk."

¹³ Indani ya kanan bon APU DIOS ke ha-on di "Nganne boy tinibom?"

Hinumang ku bon kanak di "Tinibok on nibang-ot an danum hidih north an munluluwag ya natigging ta dandanin miduyag hi nangappit hitu."

¹⁴ Kananay "Ahi malpuh north di manadag am-in hi tatagun numbobleh tu. ¹⁵ Dandanin ayagak am-in di tatagu nadah bobleh nangappit hidih north ta iha-ad nadan patul day ubunan dan mun-ap-apu nadah hogpan hitud Jerusalem. Ahida malikkub nadah alad na ya hi am-in hanadah bobled Judah. ¹⁶ Hidiyey pangastiguk hi tataguk gapu nadah gaga-ihon inat da ya gapuh nangiwalongan dan ha-on ot hay udum an dios di dayawon da. Om, nangapya dah kanan dan dios da ot dadiyey daydayawon da.

¹⁷ Aga, Jeremiah, mundadaan kat em kalyon ke didan am-in tun kalyok. Adika tumakut ke dida te loktat ya patakuton daka moh udot ke ha-on hi hinanggab da. ^{18,19} Donglom, Jeremiah! Am-in di tatagud Judah, takon nadan papatul, nadan opisyal da ya nadan papadi ya pakahingngitan daka. Mu pal-oton dakan ha-on ta kabaalam an hanggaon dida. Umat ka nah ongal an boblen nakaalladan ya umat ka nah gumok an tukud ya giniling an alad ta adi daka kabaalam an apputon te wadaak an mamaddang ke he-a ya ipaptok dakan ha-on. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

Hay liwat di aammod nadan iIsrael

¹² Kinalin APU DIOS ke ha-on an ek ipainila nadah tatagud Jerusalem hituwen kinalina: "Manomnom kuy pundinol yun ha-on handih pinghanah namiliyak ke dakayun tataguk. Mialig kayu nah babain in-inek an ongal di naminhod nan ha-on handih lappuna, ot maki-eki-en ha-on takon nah adi maboblayan an maimidan di nitanom. ³ Dakayun holag Israel, kediye ya haoy ya abuy kon tagu ke dakayu ya dakayuy namangulun nundayaw ke ha-on ya abu. Kinali kinastiguk am-in nadan nangipaholholtap ke dakayu ot punholholtapok dida ot ahik dadagon dida. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

⁴ Dakayun holag Israel donglon yuy kalin APU DIOS. ⁵ Hituway kanana: "Nganney balawon handidan aammod yu ke ha-on? Nganney gapunat eyak inwalong ke dida? Dinaydayaw da nadan maid di hilbinan dios an kinapyan di tagu, ta hidiye nan numbalin da damdaman maid di hilbi na. ⁶ Uggeyak hinangud ke dida, takon di inihwang ku didan inilpuk didad Egypt ot ipanguluk dida handih nundalan da nah adi maboblayan an malonan dakol di bituna, makamagga ya katatakut an maid di matagun niha-ad hidi ya maid di mangidalan hidi takon di oha.

⁷ Impanguluk dida nah boblen maluwab di mitanom ta umamlong da gapuh dakol an aniyon da ya gapu nadah udum an wadah din kiphodan da. Mu dinadag da ya hinibit da ot ya abu ot numbalin an himpap-

pangeh diyen boblen indat kun dida. ⁸ Inwalongak bo nadah papadin pinilik an munhilbin ha-on ya nginoheyak nadah aap-apu da. Hanada ke damdaman profetas ya hay ipaabig Baal ot ya abuy abigon da ya daydayawon da nadan dios an maid di hilbina. ⁹ Ta hidiye nan ha-oy an DIOS ya kanak di nunliwat nadan tataguk ke ha-on, takon di hay holag dah udum hi algo ya kanak di nunliwat da damdama.

¹⁰ Aga, ekayud Cyprus an bobleh nangappit hi kalinoban di algo ya umitud-ak kayu pay ad Kedar an bobleh nangappit hi timilan di algo ta eyu tibon te maid pay ni-an di umathitun naat hidi. ¹¹ Maid di udum an boble, takon di ohan ena hinannotan di dios na, takon hin kananat adi makulug hidiyen dios. Mu dakayun tataguk ya hinannotanak an Dios yun nangipadayaw ke dakayu. Ot hay inhannot yun ha-on ya nan dios an maid di maat nah kiphodan yu. ¹² Ta hidiye nan takon di kabunyan ya mandalok ta makammodwong ya humunod an gumayonggong ¹³ gapuh himpappangen nunliwatan yun tataguk. Hay oha ya inwalongak an paddungnay ob-ob an umidat hi danum an kitaguwan yu. Hay mikadwa ya dinaydayaw yuy adi makulug an dios an paddungnay nungka-ut kayuh bubun, mu matduk te mundagay danum.

¹⁴ Dakayun holag Israel ya ugge kayu nitungon e mumbalin hi himbut. Muden tipet athinay pangat di buhul yun dakayu? ¹⁵ Ol-olmoman dakayun dida an kay da layon, dinadag day boble yu an ginhob da ot mama-id nadan numbobleh di ot mumbalin mon adi maboblayan. ¹⁶ Hanadan iMemphis ya iTahpanhes ya dinadag day dayaw ya kabaalam di boble yun paddungnay minukmukan day ulu yu. ¹⁷ Dakayun holag Israel, ma-ma-at ke dakayu datuwe te dakayu pey kombahul. Pun-ituttuduk bo tuwaliy aton yuh kiphodan yu yaden iwalongak ot ya abu an AP-APU an Dios yu.

¹⁸ Nganney ginun-ud yuh eyu numpabaddangan hanadah iEgypt ya iAssyria? Paddungnay ekayu iminum nah Wangwang an Nile ya nah Wangwang an Euphrates. ¹⁹ Inwalongak ke dakayu ya at-atton yuy gaga-ihon humlun hi kakastiguwan yu. Ya ahiyu uppe inilaon an nakaihhallay inat yun eyak inwalong ta adiyak mo dayawon an AP-APU an Dios yu. Ha-oy an DIOS an Kabaalam an am-in an Ap-apu di nangalin datuwe." ²⁰ Kanan bon APU DIOS di "Nabayag tuwalin nginoheyak ke dakayu. Adiyu un-unudon di tugun ku ya adiyak dayawon ke dakayu te ume kayu nadah natag-en bibilid ya puun di kakaiw ta eyu dayawon nadan dios an kanan yun umipaluwab hi intanom.

²¹ Mialig kayu nah makaphod an buwan pinilipilik ot itanom ku. Mu tibon yuy numbalinan yu, mialig kayu nah nabuluk an intanom an maid di hilbina. ²² Takon anhan di paddungnay makasabbun kayu ya maka-ula kayu ya makattibo metlaing di mansan di bahul yu. Ha-oy an DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe.

²³ Wada nin an kanan yuy 'Adi man makulug hinael! Ugge mi man anhan dinayaw hi Baal.' Mu hituwey ihu-mang kun dakayu: Ekayu nadah nundotal ta eyu tibon di inat yu. Mialig kayu nah mummayan kamel ya kabayun mangemangen e manibotiboh laki ²⁴ takon nah adi maboblayan. Kon damana udot an mipukung di athidi? Hanan laki ya adi mahapul an e maniboh laban mumpamaya te dida pey manamak ke hiya. ²⁵ Umat ke dakayun holag Israel, adi mahapul an ekayu maaatun e manamahamak nadah dios an dayawon yu. Mu kanan yu ot ya abuy 'Adi pe damdama! Mangeyak ot ta eyak manamak hi dayawok. Pakappinhod kuy dios di udum an tatagu. Ya dadiyey dayawok.'"

Lebbengnan makastigu nadan holag Israel

²⁶ Kanan bon APU DIOS di "Hanan mangako ya mak-abba-inan ten maakhupan. Athidin dakayun holag Israel an mibabain kayu takon nadan patul yu, nadan opisyal yu, nadan papadi yu ya nadan profetas yu. ²⁷ Kanan yuy amayu ya inayu nadan pinaot yun kaiw ya batu. Athidi kayu te inwalongak ke dakayu. Mu deket maligatan kayu ya ha-oy uppey pumbagaan yuh bad-dang. ²⁸ Daan bo nadan kinapya yun dios yu ta baddangan dakayu? Aga, deket waday ligat yu ya mumbaga kayun didah baddang hin kabaelan dan bumad-dang ke dakayu. Dakayun ijudah, dakol di dios yun umat hi kadakol di boble yu. ²⁹ Tipet mundiklamu kayu? Man-uket kinastigu dakayun ha-on ya inwalongak ke dakayu. ³⁰ Mu takon di kinastigu dakayu ya maid metlaing di hilbina te ugge kayu numbaliw. Mialig kayu nah katatakut an layon te numpate yuy profetas yu. ³¹ Dakayun iIsrael, donglon yu ke tun kalyok ke dakayu. Kon umatak nah boblen adi maboblayan an katatakut ya tapottapol? Tipet eyu kanan an tataguk di 'Libli kamin mange, aton miy kumpulmin pinhod mi. Adi mahapul an ibangngad min mangun-unud ke Apu Dios.'

³² Kon kal-iwan di babain mangiusal hi gamgam na? Kon kal-iwan di malahin an babaiy ibulwati nah kasal na? Mu dakayun tataguk ya nakal-iwanak. Nabayag mon inwalongak ke dakayu. ³³ Takon anhan ot gaga-ihon abuy inat yu. Tinuttuduan yu boy udum an tatagu ta namam-ay kinagaga-iho da. ³⁴ Numpate yu nadan nawotwot an maid di bahul da. Dida ya uggeda nangakoh nunhituwan yu yaden kanan yu bo udot di ³⁵ 'Maid di bahul mi, adi dakami kastiguwon ke Apu Dios.' Mu ha-oy an DIOS ya kastiguwon dakayu te numbahul kayu yaden kanan yuy ugge kayu.

³⁶ Numpabaddang kayuh iAssyria handi ya ad uwani bo ya namnamaon yun baddangan dakayuh iEgypt. Mu ahi dakayu dismayaon hanadah iEgypt umat hi inat di iAssyria ke dakayu. ³⁷ Ta loktat ya ahi kayu tu-

mayan ad Egypt an iyuyuung yu gapuh bain yu te adik hangudon nadan boblen pundinolan yu. Hay kakulugana ya adi dakayu mabaddangan ke dida.

3 Kanan bon APU DIOS di "Hanan lalakin imbolhe nay inayana ot mumbintan nan babai ya adi mabalin an ena bo bangngadon hidiyen imbolhe nan inayana te panioh diyen ena aton. Mu dakayun holag Israel ya pinhod yu bon mibangngad ke ha-on takon di dakol di dios an nakianadduman yu.

² Itangad yu nadah bibilid. Kon waday ohan lugar hi uggeyu nundayawan hi udum an dios? Athinat nanga-mung an ihik yun dayawon di udum an dios. Kinali umat kayu nah babain pabayad nay adol nan munho-ho-od hi pipingngit di kalata hi lalakin mangihuyop ke hiya. Ya umat kayu bon nah tagun munho-ho-od hi desert ta akowanay kumpulmin tagun mala-u. Hinibit yuy boble yu gapu ke dadiyen inat yu. ³ Hidiyey gapunan adi umaliy udan takon ni-moy hipuk. Yaden maid di bain yun tagan yu ot an mangmangngat nah at-aton yu. Umat kayu nadah binabain pabayad day adol dan maid di babain da. ⁴ Ad uwani ya kanan yun ha-on di 'Ama, pininhodak tuwalin he-a nipalpu dih kaungak. ⁵ Ya adiyak anhan bobboh-olan ta inggana.' Man-ut athinay kanan yu, mu inat yun am-in di gaga-ihon kabaelan yun aton."

⁶ Handih numpatulan Josiah ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on. Kananay "An tinibom nadan inat hantudan iIsrael? Mialig da nah nalihin an babain ihuyop nay bokona inayan. Te dinayaw day udum an dios nadah tap-on di bibilid ya hi puun di kakaiw. ⁷ Kanak pe on muntutuyu dah nangatan dan dadiye ta ibangngad dan mangun-unud ke ha-on, mu uggeda. Kinali paddungnay imbolhek dida ot itud-ak ku didat adida mo mihayyup ke ha-on te hinnatkon an dios di dayawon da. Hanadan iiba dan ijudah ya athidi damdamay inat da. Tinibo day ad-adin na-na-at nadah iIsrael, mu inun-unud da ot ya abuy gaga-ihon ine-e da.

⁹ Hanadan iIsrael ya maid di babain dan mialig da nah babain ihuyop nay bokona inayan te dinaydayaw day babatu ya kakaiw ot hibiton day boble da. ¹⁰ Hanada ke bon iiba dan ijudah ya uggeda nuntutuyu an nadan udum an dios di inanun-unud da an bokon ha-on. Patpatibo ya abuy pangun-unudan dan ha-on, mu hay kakulugana ya uggeyak inun-unud. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

¹¹ Indani ya kanan APU DIOS ke ha-on di "Takon di inwalongak nadah iIsrael ya kudukdul da mu hay ijudah.

¹² Em kalyon hanadah iIsrael hituwe: Dakayun iIsrael, inwalongak ke dakayu, mu ibangngad yun mangun-unud ke ha-on. Adiyak bumoh-ol ke dakayu te ongal di homok kun dakayu. Adi dakayu bobboh-olan ta nangamung. ¹³ Abuluton yun nunliwat kayun nginoheyak an AP-APU an Dios yu ot daydayawon yu nadan

dios di udum an tatagu nadah puun di kakaiw. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

¹⁴ Dakayun nangiwalong ke ha-on, makayu, mibangngad kayun ha-on te tagu dakayu tuwalin ha-on. Alak di hin-oh-a ke dakayu nadah boble yu ya hindudwa nadah pamilya yu ta ibangngad dakayu nah Bilid an Zion. ¹⁵ Ahik wadaon di mun-ap-apun dakayu. Ya dadiyen ahi mun-ap-apu ya ahida makangngun-unud ke ha-on ta nalaing da ya makaphod di pun-ap-apu dan dakayu.

¹⁶ Ta hantuh dumakkodakkol kayu nah boble yu ya adi mo kalkalyon di tataguy mipanggep nah Kahon ku ya adida mo nomnomon an mahapul an mangapyah ohan mihannot kediyen. ¹⁷ Kediyen bon tiempo ya mangadanan di Jerusalem hi “Pun-ap-apuwan APU DIOS.” Ya ahi maamung hidiy tataguh kabobboble ta mundayaw dan ha-on. Ya adida mo aton nadan gaga-ihon pinhod da. ¹⁸ Kediyen bo ya ahi mun-addum di ijudah ya iIsrael an malpu da nah bobled north an niayan da ta mibangngad da nah boble dan indat ku handidah aammod dan pumboblayan dat nangamung.”

¹⁹ Kanan APU DIOS di “Dakayun tatagud Israel, umamlongak ot anhan an mangibilang ke dakayun imbabalek ya mangidat nah kapkaphodan an boble tuh tap-on di lutat pumboblayan yu. Ya kanak ot on ibilangak an hi Ama yu ta adiyak mo iwalong ke dakayu. ²⁰ Mu inwalongak ke dakayu. Mialig kayu nah babain nangiwalong hi inayana te waday udum an pohpohdonan lalaki. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

²¹ Hay kogan di iIsrael ya madngol nadah tap-on di bibilid. Mungkoga dan mumpahpahmok te naliwat da ya kinal-iwan da nan AP-APU an Dios da.

²² Kanan APU DIOS di “Dakayun tataguk an nangiwalong ke ha-on, ibangngad yun mangun-unud ke ha-on ta paphodon dakayu.”

Kanan nadan tataguy “Om, mibangngad kamin he-a te he-a tuwaliy AP-APU an Dios mi. ²³ Nahaul kami ot ya abuh emi nundaydayawan hanadah adi makulug an dios hi tap-on di bibilid. He-a ya abuy AP-APU an Dios miy mangihwang ke dakamin iIsrael. ²⁴ Hay nundaydayawan mi ke Baal an kababain an dios di hinum-lun hi nama-idan nadan dakol an limmun nun-aatuwan handidan aammod mi nipalpu handih done, hay aaggayam mi ya hay iimbabale mi. ²⁵ Munlukub kami ot kuma gapuh bain mi te nunliwaliwat kami takon nadan aammod mi. Nipalpu dih kaunga mi ingganad uwani ya ugge mi inun-unud di tugun nan AP-APU an Dios mi.”

4 Kanan APU DIOS nadah tatagud Israel di “Deket makulug an ibangngad yun mangun-unud ke ha-on, deket kaanon yu nadan kinapya yun dios yun kahingngitak ta punnanongon yun mundayaw ke ha-on ² ya isapata yuh ngadan ku ya abu an Dios an wadat nangamung ya pumhod di pangi-e yu. Gapu ke-

tuwen maat ke dakayu ya dayawonak hi am-in an tataguh kabobboble ta bendisyonak dida.”

³ Kanan bon APU DIOS nadah tatagud Judah ya Jerusalem di “Tibon yu ta ip-iphod yuy pangi-e yu umat nah pangat yuh payo yu an iphod yun aladuwon. Adi kayu muntanom hanadah mapagit. ⁴ Itikod yun mangat hi gaga-ihot ha-oy di paka-u-unnudan yu. Deket adiyu iathidi ya namahig di boh-ol kun paddungnay mundadalang an apuy gapu nadah gaga-ihon inat yu. Ya maid di ohan kabaelasan mangipatikod ke ha-on kediyen atok.

⁵ Ipainila yud Judah ya ad Jerusalem an kanan yu nadah tataguy ‘Ipagango yuy tangguyub am-in hanadah boble’ ya tumukod kayu nadah ijudah ya ijerusalem an kanan yuy ‘Bumtik kayu nadah nahamad an naaladan an boble.’ ⁶ Ituddu yuy dalan an mumpaed Zion! Bumtik kayu ta mihwang kayu. Aga, gal-an yu, adi kayu mumbaybayag! Te ipaalik nadan malpuh north an manadag ke dakayu.”

⁷ Hanan dumadag hi kabobboble ya mialig nah layon an naukat nah nuntaluwana. Mangalin manadag hi Judah ta makadaddag ta maid moy mumbobleh di. ⁸ Kin-nali mumbulwati kayuh langgote ya kumga kayu te ugge nakaan nan namahig an boh-ol APU DIOS ke ditaku.

⁹ Kanan APU DIOS di “Kediyen algo ya makaan di tulid di papatul ya oopisyal ya ahi namahig di takut nadan papadi ya profetas.”

¹⁰ Ta ahik kanan di “APU DIOS an Nakattag-e, impakahhaul dakamin ijudah ya ijerusalem! Kanam di luminggop kami ya deman ot an nidadaan di ispadan mangogod hi babagang mi.”

¹¹ Ahi bo madatngan nan tiempon mipainila nadah bimmobleh tun ipluy nan maka-atung an dibdib hituh boble da. Hidiyen dibdib an malpuh nah adi maboblayan ya adi umat nah mun-ul-ulen dibdib an mangitayyap hi dugi. ¹² Nakal-ot hidiyen dibdib an mandalon APU DIOS. Te hiya an DIOS mismuy mangali an hidiyey pangastiguna nadah tataguna.

¹³ Tibon yu! Deya day buhul takun kay da kulabut an mangali. Kay alipuhhapu nadan kalesa dan iusal dah gubat te nal-ot nadan kabayu dan mange mu hay tuldu. Maid, naapput taku! Ya nunna-ud an madadag taku. ¹⁴ Dakayun ijerusalem, kaanon yuy gaga-ihon wadah nomnom yu ta mihwang kayu. Kon-anat ahiyuh itikod an numanomnom hi gaga-ihoh? ¹⁵ Wadaday malpuh Dan ya nadah mabilid an bobled Eplaim an mangipainilan mangali day buhul an dumadag.

¹⁶ Kanan APU DIOS di “Kalyon yu datuweh tataguh kabobboble takon ad Jerusalem an mangaliy buhul dan malpuh nidawwin boble. Datuwen buhul da ya ahida itukod an gubaton da nadan bobled Judah ¹⁷ ya likkubon day Jerusalem umat hi aton di mumpun-adug hi payo. Ahi maat hituwe te nginoheyak nadah

ijerusalem. ¹⁸ Man-uket naat datuwe ke dakayun ijudah ya gapuh gaga-ihon ine-en di nitaguwan yu. Munligligat kayun paddungnay natwik di puhu yu gapuh liwat yu."

Hay u-umyungan Jeremiah gapu nadah tatagu

¹⁹ Kanan Jeremiah di "Dehtun adiyak pakaippol hi hakit di nomnom ku! Kumanobkobak te danongdonglok di gangon di tangguyub ya tukuk di tataguh gubat. ²⁰ Nuntutun-ud di immalin nanadag tuh boble ot deyan makadaddag am-in. Ya nan kampu mi ya namingpinghan di nadadagana.

²¹ Kon-anat ahi matikod di gubat ta adik mo danongdonglon di gangon di tangguyub?"

²² Kanan APU DIOS di "Tipe mo anhan ta maid di nomnom nadan tataguk. Uggeyak mo inilan dida. Kay da u-ungan uggeda inilay maphod an aton da te maid di pun-awat da. Nalaing da bo udot an mangat hi gaga-iho, mu maid anhan di inila dah mipanggep hi maphod."

²³ In-ang-ang ku nadah kabobboble ya nakadaddag dan am-in ya maid di matagun natdaan takon di oha. Intangad ku boh kabunyan ya munhihlong. ^{24,25} Ya in-ang-ang ku nadah bibilid ya mungkiwagot da takon nadan i-itay an bibilid. Ma-ma-idan di tatagu ya ma-ma-idan di hamuti te timmayyap da. ²⁶ Hanada ke bonlutan makalluwab di mitanom ya numbalin mon malona. Nadadag am-in di boble gapuh namahig an boh ol APU DIOS.

²⁷ Kinalin tuwalin APU DIOS an dadagonan am-in di boble tuh lutat mumbalin an maid di hilbi da. Mu adina pakadadaggon. ²⁸ Paddungnay u-umyungan di luta ya paddungnay tapol di kabunyan. Hinaey kinalin APU DIOS ya adina ibabawih diyen atona te deket hidiyey ninomnom nan aton ya adina baliwan di nomnom na.

²⁹ Ahi mamtik di tataguh mumuyung hi pangngolan dah ngalan di titindalun numpuntakkeh kakabayu ya nadan numpumpana. Hay udum ya eda mitaluh babatu ta ma-ma-idan di tatagu nadah boble. ³⁰ Dakayun ijerusalem, adi kayu makabbulwatih makaphod ya adi kayu munggamgam ya adiyu ipohopohod di ang-ang yu. Maid di hilbina! Man-uket madadag kayu ya inwalong dakayu nah nakamminhod ke dakayu handi ta pinhod dakayu mon patayon.

³¹ Dongdonglok di palak di babain muntungoh mamangulun imbabalena. Ahi athidiy palak nadan ijerusalem an kay da mapmap-uhan hi yahya. Punidongdong day takle dan kanan day "Deyan mangali nadan mamaten dakami! Nunna-ud mo anhan an madadag kami!"

5 Dakayun ijerusalem, eyu pakatibbon hanadah kakalatah ya daanah tud Jerusalem ten wada ni-moy ohah matibo yun limpiyu ya maandong di pangat

na. Deket waday hamakon yu takon di oha ya adik mo dadagon di Jerusalem. ² Wada da nin di mangalin kanan day isapata dah ngadan ku an hi APU DIOS an wadat nangamung, mu hay kakulugana ya langkak da.

³ Hi APU DIOS ya ena hamakon nadan makulug an mangun-unud ke hiya. Kinastigu dakayu, mu adi kayu mumbalaliw. Adiyu itikod an munliwat ya nunna-ud an adi kayu muntutuyuh liwat yu.

⁴ Kanak hi nomnom kuy "Man tuwali ot nawotwot ya makudang di nomnom datuwen tatagu te uggeda inilay pinhod APU DIOS an Dios dan aton da. ⁵ Eyak maki-hummangan hanadah ap-apu da, nunna-ud an inila day ine-en APU DIOS ya inila day pinhod nan aton da." Muden am-in da ya ngohayon da ya adida un-unudon. ⁶ Ta gapun diye ya nadan aggayam hi muyung, umat hi layon, hay mailom an ahu ya hay leopard ya patayon da didan banik-iyon da nadan mangipatnan bumudal nah boble te namahig di liwat da ya ngohe dan Apu Dios.

⁷ Kanan APU DIOS di "Tipet ek pakawanan di liwat hantudan tataguk? Inwalongak ke dida ot daydayawon day adi makulug an dios. Takon di winadak am-in di mahapul da umat hi makan ta adida maagangan ya gaga-ihoy ine-e da. Ihuyop day bokon da inayan ya eda mihahhad hi kiha-adan nadan binabain pabayad day adol da. ⁸ Totokolon day inayan di hinag-on dan umat da nadah nakabhug an lakin kabayun e manibotiboh kaba-yan an kabayu. ⁹ Kon adina lebbeng an kastiguwok dida gapu ke datuwen ine-e da? Kon adik ibaloy inat datuwen bimmoble?"

¹⁰ Nunna-ud an kastiguwok dida, kinali ahik ipaaliy buhul dat madadag da. Ahida umat nah intanom dan pa-iyon di buhul da an pungkahan da nadan hapang an bokon ku bagi, mu ahik kalyon an adida kaanon am-in ta adida makappa-i. ¹¹ Inwalongak nadah iIsrael ya ijudah. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

¹² Didan tatagun APU DIOS ya kanan day langkak di kinali nadan profetas mipanggep nah kadadagan da. Kanan day "Maid di ad-adin maat ke ditaku. Maid kayay umalin ligat weno bitil ya gubat." ¹³ Ya kanan day "Makallangkak dadiyen profetas te ugge kaya nalpun APU DIOS nadan abigon da. Ta hidiyey nan ahi maat ke dida nadan abiabigon dan maat."

¹⁴ Kinali kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Gapu te kinalin nadan tataguh diye ya pumbalinok an kay apuy nadan kalyok an kalyom ke dida ya kay da kaiw an maghob." ¹⁵ Ya kanan APU DIOS di "Dakayun iIsrael, ipaalik di nakakkal-ot an tatagun malpuh nidawwin boblen mangubat ke dakayu. Dadiyen tatagu ya nawada tuwaliy boble da handih done. Ya uggeyu inilay kali da. ¹⁶ Nakakkal-ot di tindalu da ya nalaing dan pumana. Dida ya ihik dan pumaten maid di homok da. ¹⁷ Diday ahi mangan hi inani yu takon nadan udum an makan an indulin yu. Ya dadagon day

intanom yun bungbunga-an umat hi grapes ya fig. Ya ahida pumpatey iimbabale yu ya aagayam yu. Ya dadagon da nadan nakaalladan an boble yun pundi-nolan yu."

¹⁸ Kanan APU DIOS di "Mu kediyé ya adik iabulut an madadag am-in di tataguk. ¹⁹ Deket hanhanan da hin tipet inat ku dadiye ya kanam ke diday 'Man-uke ya inwalong yuh Apu Dios ot dayawon yuy udum an dios tuh boble yu. Ta hidiye nan ahiyu ingunuwan di tataguh udum an boble."

²⁰ Kanan APU DIOS di "Kalyom hituwe nadah holag Jacob hidid Judah: ²¹ Mundongol kayu, dakayun maid di nomnom na. Waday mata yu, mu adi kayu pakatibo, waday inga yu, mu adi kayu pakadngol. ²² Ha-oy hi APU DIOS, tipet adiyak dayawon ke dakayu? Ya tipet adi kayu tumakut ke ha-on? Ha-oy di nangiha-ad hi lonah pipingngit di baybay an hidiyey poppog nat adi lumakbiy danum takon di matanu-ug. Ya takon di nakal-ot nan dalluyun ya adi midaplug hidiyen poppog an inha-ad kut adi midoldol.

²³ Mu dakayun tatagu ya makakkulhiy ulu yu ya makangohhe kayu. Inwalongak udot anhan ke dakayu. ²⁴ Adiyu ni-mo nomnomon an mundayaw ke ha-on takon di impaalik di maphod an tiempo ot pumhod di inliyak yuh katootoon. ²⁵ Muden gapuh liwat yu ya adi mo midat datuwen kiphodan yu.

²⁶ Mikamkamoy gaga-ihon tatagu nadah tataguk. Eda mumbotabotak, umat nah tagun munlingon. Mu bokon hamuti botakon dadiyen gaga-ihon tatagu te ibba dan tataguy botabotakkon da. ²⁷ Hanan munlingon ya punuwonay pahhiking nah kon-onah hamuti, mu didan gaga-ihon tatagu ya punuwon day nunhituwan dah inako ya pinlo. Kinali ongal di kabaelan da ya kaddakaddangyan da. ²⁸ Matataba da ya mamabhug da. Adida ni-mo homkon nadan napuh-ig ya adida idat di kalebbengan da. Ya bokon limpiyuy pangat da nadah mahmok an tatagu. ²⁹ Mu ha-oy an DIOS ya kastiguwok dida gapu ke dadiyen at-atton da, ta pan-gibalok ke dida.

³⁰ Umipamodwong ya himpappangey na-na-at nah boble: ³¹ Langkak am-in di abigon nadan profetas ya hay pun-ap-apun nadan papadi ya mipuun hi pinhod dan aton ya pinpinhod bo damdaman nadan tataguk di athidi. Mu nganney ahiyu aton hi udidina?"

6 Dakayun holag Benjamin, bumtik kayu ta mihwang kayu! Taynan yuy Jerusalem! Ipagango yuy tangguyub ad Tekoa ya mun-apuy kayu ta pangimatanan di iBet Hakherem. Te mangali nadan malpuh north an manadag hi boble taku! ² Kanan APU DIOS di "Makaphod di ang-ang di Zion, mu ipadadag ku. ³ Hanadan tindalon buhul yu ya ahida umat nadah mumpattol hi kalneron mungkampu da nah nunlinikkod nan boble ya waday ohan dida ya miha-ad nah pinhod nan kiha-adan." ⁴ Ahi kanan dadiyen buhul

hi hin-oh-an diday "Mundadaan taku ta hogpon takuy Jerusalem! Hogpon takuh maal-algo!" Muden ahida bo kanan di "Naladaw mo te deyan mungkahilong!

⁵ Kudukdulnay ahi taku hogpon hi hilong ta dadagon taku nadan nahamad an alad na."

⁶ Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in di nangiolden ke datuwen buhul an longhon day kakaiw hidit ipiggil da nadah puun di aalad ta dalanon dan manggop hi Jerusalem. Te kanana tuwali handiy "Kastiguwon yu dida te aton day gaga-iho ya paligligaton day mahmok an tatagu. ⁷ Hay gaga-ihon at-atton di ijerusalem ya mialig nah ob-ob an adi matduk, mu munnananong di danum an ipabudal na. Hanadan tataguh di ya mumpapatte da. Kay hanan am-in nadan bimmobleh di ya waday liput da ya dogo da. ⁸ Kinali datuwen mama-at di warning yun ijerusalem. Ta deket adi kayu mundongol ke ha-on ya pumbalinok di boble yuh adi maboblasyon ta maid di mumbobleh di."

⁹ Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in ke ha-on di "Mahmok kayun iIsrael te takon nadan o-ohan matdaan ke dakayu ya ahida mama-id. Mialig nadan buhul yu nah mamlag hi grapes an ena alimahmahon di uggena pinlag ta makaplag am-in di bunganat mama-idan di mabati."

¹⁰ Hinumang kun kanak di "Kon wada metlaing di e mangngol ke ha-on? Man namahig di ngohe da. Adida pinhod an donglon nadan kalyom an kalyok ke dida te katataw-an da ot ya abu. ¹¹ Namahig damdamay boh-ol ku nadah gaga-ihon at-atton di tatagu umat nah boh-ol mu, APU DIOS ya adiyak mo pakaippol."

Ya kanan APU DIOS ke ha-on di "Takon di ha-oy, kinali ipatibok di boh-ol ku nadah u-ungah kakalata, nadah maamuamung an kakat-agun linalaki, takon nadan himbabale ya nadan aam-ama ya iin-ina. ¹² Ahi midat hi udum an tataguy babale da, papayo da ya iinayan da. Athinay maat hi pangastiguk nadah tatagu tuh boble.

¹³ Am-in da, nawotwot ya kadangyan, nadan papadi ya profetas ya adi limpiyuy pangal-an dah pihhu da te talamon da nadan tatagu. ¹⁴ Athituy aton da: Hanan liwat nadan tatagu ya mialig nah nihilom an liput, mu adida hangudon an agahan ta mungkamam-a. Adida itikod an munliwat, mu pun-imam-a da ot ya abu ya kanan day 'Maphod taku kaya. Adi taku madanagan.' Yaden deman ot an maid di linggop da. ¹⁵ Kon eda bo udot bumain gapu ke dadiyen at-atton da? Adida te sigud an maid di bain da ya uggeda inilan bumain. Kinali hay maat ke dida ya makastigu dat maba-inan da, umat nadah udum an kinastiguk. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

Ugge inabulut nadan holag Israel di tuttudun APU DIOS

¹⁶ Kanan APU DIOS nadah tatagunay “Umohnong kayu nah nunhappangan di kalata ta mun-ang-ang kayu. Ne hinanhanan yu hin daan nan kapkaphodan an kalata handih done. Hidiyey pangidalanan yu ta luminggop di biyag yu.”

Mu kanan dadiyen tatagunay “Adi kami mundalan hi-di!” ¹⁷ Tinudduk ke dakayuy mungguwalya ta warningan dakayun kanan day “Halipat-an yun donglon di gumangoh tangguyub.” Mu kanan yuy “Adimi pinhod an donglon!”

¹⁸ Ot kanan APU DIOS di “Dakayun katagutaguh kabobboble, donglon yu ya pun-adalan yu tun ahi maat hi tataguk hi udum hi algo. ¹⁹ Donglon yu tun kalyok: Ipaalik di manadag hantudah tataguk te hidiyey maala dah nangatan dah ninomnom dan aton te inwalong day tuttuduk ya nginohe day kalik. ²⁰ Adik mahapul di iappit dan ha-on an bangbanglun malpud Seba, takon nadan iappit dan ha-on an pumpabanglun makan an malpuh nidawwin boble. Ya adik abuluton ya adiyak umamlong hi iappit dan ha-on an maghob.

²¹ Ta hidiye nan waday atok ke datuwen tatagu ta paddungnay mungkihugab da ya mungkatu-i da. Ahi-da maten am-in, hay aammod da, iimbabale da, gagayyum da ya hinag-on da.”

²² Kanan bon APU DIOS di “Umali day tatagun malpuh north an nidawwin boblen gumubat. Nal-ot da ya dehdi dan mundaddadaan an makigubat. ²³ Indadaan day pana da ya ispada dan mangubat hi Jerusalem. Makabbungot da ya maid di homok da. Deket nuntakke dah kabayu ta mamtik da ya kay bungug di dalluyun hi baybay di gangon di butik da.”

²⁴ Kanan nadan ijerusalem di “Handih dingngol miy mipanggep kediye gubat ya kimmakkapuy kami. Magibok mid uwaniy hakit diyen ahi maat ya adi kami pakaippol, umat nah babain inhakit di putunan dandanin muntungo. ²⁵ Kinali maid di tulid min lumah-un nah naalad an boble mi weno ekami mundaldallanan hi kalata. Te namahig an katatakut di kawad-an mi te nun-almas nadan buhul mi.”

²⁶ Kanan APU DIOS nadah tatagunay “Mumbulwati kayuh langgote ya mibakilang kayuh dap-ul hi pangipatibo yun u-umyung kayun namahig di koga yu umat hi u-umyungan di ammod hi katayan di binugtung an imbabalena. Man-uke ya ahi mangin-a-ali nadan mandag ke dakayu.

²⁷ Jeremiah, patnaam nadan tataguk umat hi pamatnaan di mumpanday hi gumok, ta tibom hin ngannen klasey nitaguwan da. ²⁸ Namahig di ngohe da. Makulhiy ulu dan naligat dan matuttuduwan, umat hi kulhin di gumok ya giniling. Nakatallam da bo udot ya hay

tumtumbuk di atoaton da. ²⁹ Mialig nadan tataguk nah gumok an takon di makabbala nan apuy ya adi malanat te adi maldang, ta hidiye nan adi makaan nan nikamon adi maphod an gumok. Athidi nadan tataguk an maid di hilbinah pangastiguwak ke dida te adi makaan di gaga-iho ke dida. ³⁰ Mangadanan dah ‘Maid di hilbinan gumok’ te binalon APU DIOS dida.”

Hay nuntuttuduwan Jeremiah nah balen Apu Dios

7 Hituwe boy kinalin APU DIOS ke Jeremiah an ² kananay “Eka nah hogpan nan Templo ta kalyom hanadah tataguk hidid Judah tuwe: Dakayun ijudah an humgop hitun mundayaw, donglon yu tun kalyok.

³ Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di Israel ya kanak di: Baliwan yuy pangi-e yu ta itikod yun mangat hi gaga-iho ta punnanongon dakayun mumboble tuh boble yu. ⁴ Adi kayu midngolan hi kalkalyon di tatagun kanan day ‘Malinggop taku, maid di maat ke ditakuh ad-adi te dehtuy Templon APU DIOS!’

⁵ Deket makulug an baliwan yuy pangi-e yu ta itikod yun mangat hi gaga-iho ya ta limpiyuy pangat yuh ibba yu, ⁶ ya deket adiyu pangal-an di tatagun maki-boblen dakayu, nadan napuh-ig ya nabalu, deket adiyu patayon nadan maid di bahul na, ya deket itikod yun mundayaw hi udum an dios te humlun hi kadadagan yu ⁷ ya punnanongon dakayun mumboble tuh boblen indat ku handidah aammod yu.

⁸ Mu hay adik pinhod ke dakayu ya mundinol kayuh kalin maid di kakulugana. ⁹ Kinali nanongnan gaga-iho at-atton yu: mangako kayu, pumate kayu, ihuyop yuy bokon yu inayan, munsapata kayuh langkak, iappitan yuh Baal ya un-unudon yu nadan dios an uggeyu inila handi, ¹⁰ yaden umali kayu bo udot tuh Templok an kawad-ak ta tumaddog kayu on kanan yuy ‘Maid di maat ke ditakuh ad-adi.’ Kon pangali yu on maid di maat ke dakayuh ad-adi takon di at-atton yu nadan umipaboh-ol? ¹¹ Kon numbalin an kitaluwan di mangako tun Templok an kawad-ak? Tinibok am-in di inainat yu.

¹² Ekayud Siloh an namangulun pinilik an pundayawan ke ha-on ta tibon yuy inat ku kediye boble gapuh kinagaga-ihon nadan ibba yun holag Israel.

¹³ Inat yun am-in dadiyen liwat, takon di impanidwak an kinalin dakayun itikod yu, mu adi kayu mangngol.

¹⁴ Kinali nan inat kud Silohahik aton nah Templok an pundinolan yu tuh boblen indat kun dakayu ya handidah aammod yu. ¹⁵ Ta pakaanon dakayu tuh kawad-ak, umat hi inat ku nadah iiba yun holag Israel.”

Hay tatagud Judah ya ngohayon dah Apu Dios

¹⁶ Kanan bon APU DIOS di “Jeremiah, adim idasalan datuwen tatagu. Adika kumgan mangidasal ke dida ya adim ibagan ha-on an baddangak dida te adik met-

laing donglon di dasal mu. ¹⁷ Kon adim tibon di at-at-ton dan am-in hanadah boble dad Judah ya nadah kakalatah Jerusalem? ¹⁸ Mangaiw nadan u-unga ya mun-apuy di aama dah pun-appitan da ya mangapyay iina dah tinapay an iappit da nah babain dios an kanan dan babain ap-apuh kabunyan. Ne deke on umiduyag dah mainum an iappit dah udum an dios ta paboh-olonak. ¹⁹ Kon ha-oy di mahakitan nah at-atton da? Bokon ha-oy te dida ot ya abuy mahakitan ya diday maba-inan.

²⁰ Kinali ha-oy an DIOS an Nakattag-e ya namahig di boh-ol kun umat hi apuy an maid di makabael an mangdop. Ipaalik di kadadagan am-in di tatagu, hay aaggayam ya hay kakaiw ya hay nungkitanom."

²¹ Hituway kanan nan AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel: "Dakayun tataguk, oggan kayu mun-appit hi maghob ya mun-appit kayuh hamulon yu. Mu kanak ke dakayuy: Takon di kanon yun am-in di iappit yu te adik metlaing abuluton danaen iappit yun ha-on. ²² Handih nangipanguluwak handidah aammod yun timmayan ad Egypt ya maid di immandal kun eyak iappitan hi maghob weno nganneh diyen miappit ke ha-on. ²³ Kanak ke diday 'Un-unudon yuy tugun ku ta ha-oy di Dios yu ya dakayuy tataguk.' Ya kinalik bon didan hay ine-en di pumbiyag da ya miunnud hi intugun kun didan aton da ta maphod am-in di maat ke dida.

²⁴ Mu uggeyak inun-unud ke dida ya uggeda hinangud di tugun ku. Ot aton day kumpulmin gaga-ihon immalih nomnom da. Kinali kanan di kumudukdul da ya immam-a da ot ya abuy kinagaga-iho da. ²⁵ Mipalpu handih nalpuwan handidan aammod dad Egypt ya intanud-ak kun diday muttatyuk an profetas an muntut-tudun dida ingganad uwani. ²⁶ Yaden maid di ohan diday nunhangud an nundongol nadah intuttudu da, mu namam-a ot ya abuy ngohe da mu handidan aammod da.

²⁷ Ta hidiye nan, takon di kalyom ke didan am-in datuwen kinalik ya adida metlaing donglon. Ya takon di kumali kan dida ya adida humumang. ²⁸ Kinali hay kalyom mipanggep ke dida, Jeremiah ya 'Datuwe nadan bimmoblen adi mangun-unud ke APU DIOS ya uggeda pininhod an matuttuduwan. Ya uggeda nagilat hi kastigu da. Maid moy pangulug da ya maid di dinol dan ha-on ya adida mo pay kalkalyon di mipanggep kediye."

²⁹ Kanan bon APU DIOS di "U-umyung kayun ijerusalem, labahaon yuy buuk yu ta iwele yu. Ya mungkanta kayuh kantan di nate nadah tap-on di bilid te ha-oy an DIOS ya namahig di boh-ol ku, kinali inwalong dakayun tataguk.

³⁰ Gaga-ihoy inat nadan iJudah. Hinibit day Templok te inha-ad dah diy adi makulug an dios an kahingngitak. ³¹ Ya nangapya dah pun-appitan da nah Nundotal an Hinnom an nginadanan dah Topet ta eda iappit di

iimbabale dan linalaki ya binabain gobhon dah apuy. Yaden uggek kinalin aton dah diye, maid pay anhan di ninomnom kuh athidi. ³² Loktat ya adi mo mangadanan hidiye hi Nundotal an Topet weno Nundotal an Hinnom, mu mangadanan hi Nundotal an Pamatayan hi Tatagu. Ya hidi mismuy ahida pangilubukan hi tatagu inggana maid moy udum hi punlubukan da. ³³ Ahi panganan di hahamuti ya mailom an aggayam di adol di tatagu yaden maid ni-moy ohan e mangabul ke dida. ³⁴ Ya ahi mumbalin hi adi maboblayan hidiyen boble ta ma-ma-id di kumpulmin paggangoh pun-an-anlaan nah kasal ad Judah ya pun-an-anlaan hanadah kakalatah Jerusalem."

8 Kanan APU DIOS di "Kediye ya ahi ibudal di buhul yu nadan gunit di papatul, oopisyal, papadi, profetas ya hay gunit di tatagun numbobleh did Jerusalem. ² Ta mungkiwahit da nah lutan kay da tai. Adida maamung dadiyen gunit ta milubuk da, mu miathidi dat maptangan ya hiyowan di bulan ya bituwon an dios dan pakappinhod dan nunhilbiyan da, nakihummanganan da ya dinaydayaw da. ³ Hanadan matdaan an gaga-ihon tatagun mieh udum an boble ya pakudukdulon dan mate da mu nan eda tumagu. Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe."

⁴ Indani bo ya kinalin APU DIOS an kalyok hituwe nadah tataguna: "Kon wada key nihubag ya kon adi uminat tumaddog? Ya kon wada key tagun nahamma ya kon adina ibangngad ta idalana nah ustun dalan? ⁵ Yaden tipet dakayu ken tataguk ya adiyu nomnomon an mibangngad ke ha-on? Namahig di pangun-unud yu nadah dios yun kinapyan di tagu ya adiyu pinhod an mibangngad ke ha-on. ⁶ Dodonglok di mangalin dakayu nadah gaga-ihon inat yu ta kalyon yun muntu-tuyu kayu, mu maid, takon di oha. Gulat na ya wada ni-moy mangalin kananay 'Nganne nin di nihallan inat ku?' Maid te waday oha on pun-at na ot nan at-attona, umat nah kabayun tagana ot an mamtik nah punggugubatan. ⁷ Tipet hanada ken hamuti ya inila day tiempon umanamutan dah nunhituwan da? Athidi bo nadah paloma ya nadan kalaw ya nadan udum an hamutin inila da hin kon-anay punbaatan dah udum an boble. Mu dakayun tataguk, kon uggeyu inila nadan tugun kun pangipuunak an mun-ap-apun dakayu?"

⁸ Tipet kanan yuy nalaing kayu te inila yu nadan tugun ku yaden deman ot an hinanannotan nadan gaga-ihon muntuttudu dadiyen tugun ku? ⁹ Mibabain nadan nalaing ke dakayu, ahida madismaya te kay da nakna. Inwalong day tugun ku, ne ngannen klasen laing mo anhan hidiye? ¹⁰ Waday oha nadah tatagun waday saad na weno maid ya ilaput nan muntalam ta pangalanah pihhu. Takon nadan papadi ya profetas ya talam-on day tatagu. Kinali ahik idat di iinayan dah udum an

linalaki ya ipaboltan kuy papayo dah udum an tatagu.
¹¹ Te takon di mangaliy gubat yaden kanan da nadah tataguy 'Malinggop taku kaya.' Ya takon di paddung-nay nihilom di liput nadan tataguk yaden kanan day 'Nalunggidan da ya abu.' ¹² Mu kon eda bumain ke dadiyen at-atton da? Sigud an maid di bain da ya uggeda inilan maba-inan! Ta hidiye nan paddungnay mag-a da umat hi naat nadah udum an kinastiguk ta hidiyey kapoppogan da. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe!

¹³ Pinhod ku ot anhan an amungon nadan tataguk umat hi pangamungan di tagu hi bungan di intanom na, mu mialig nadan tataguk nah grapes ya fig an maid di bunga da ya nakleng di tubu da. Ta hidiye nan, in-abulut kuy tataguh udum an boblen mihannot an miha-ad tuh boble da."

¹⁴ Ta ahi kanan nadan tataguk di "Tipet uumbun takuh tu? Bumtik taku ot nadah nakaalladan an boblet hidiy katayan taku. Nunna-ud mo anhan an pinhod APU DIOS an Dios takun mate taku! Kodot nin mo anhan di indat nan inumon taku te nunliwat takun hiya.

¹⁵ Namnamaon takuy luminggopan taku ya pumhodan taku, mu adi te katatakut ot ya abuy maat ke ditaku.

¹⁶ Dehdi mo nadan buhul taku nadah bobled Dan. Deyan madngol di gangon di kabayu da ya kay mundolyon di luta ten munhihih di kabayu da. Immali mo anhan dadiyen buhul takun manadag hi boble taku ya nadan ngannen wada, takon di tatagu."

¹⁷ Kanan bon APU DIOS di "Ipaalik di katatakut an buhul yun mialig da nah nagitaan an ulog an mangalat ke dakayu. Ya maid di maat yu ta e dakayu adi kalaton."

U-umyung hi Jeremiah gapu liwat nadan tatagu

¹⁸ Dehtun u-umyungak mo anhan te adi makmakkaan di hakit di nomnom ku. ¹⁹ Deyan madngol am-in hi bobley palak nadan tataguk. Ya kanan day "Kon maid moh APU DIOS ad Zion? Kon maid mo nan patul hidi?"

Kanan APU DIOS di "Tipet eyu dinayaw nadan maid di hilbinan kinapyan di tatagun dios ta eyak impabohol ke dakayu?"

²⁰ Kanan nadan tataguy "Nala-uy tialgo ya nala-uy ahiani yaden ugge taku nihwang!"

²¹ Namahig an u-umyungak te mahmok an abu nadan tataguk. ²² Wada day mun-agad Gilead, mu tipet ugge pinumhod nadan tataguk.

9 Hana ot ta waday kay bubun hi uluk ya kay ob-ob di matak an kalpuwan di luwa. Ta takon di kumogakogaak hi kahilohilong ya kabigabigat gapu nadah tataguk an napate ya adi map-uy luwak. ² Ya wada kumay kiha-adak nah adi maboblayan ta midawwiyak

hantudah tataguk te inwalong dah APU DIOS ot hay udum an dios di daydayawon da.

³ Nidadaan dan munlangkak ya ipaanhan day muntalam. Kanan APU DIOS di "Maid di poppog di gaga-ihon atoaton di tataguk ya adiyak pay ni-mo anhan ibilang an Dios da.

⁴ Waday oha on halipat-anay gayyum na ya adi ot e mundindinnol hi tulang na te waday ohan tulang on umat da ke Jacob an humahhaul ya waday oha on langkak ya gaga-ihoy kalkalyona mipanggep hi gayyum na. ⁵⁶ Am-in da ya langkak di kalyon da ya haulon day gayyum da. Imminghah toko day munlangkak ya adida pinhod an itikod an munliwat. Munhihinnaul da ya adiyak ni-mo lispiuwon an Dios da.

⁷ Ta gapun diye ya ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in ya kanak di "Hay gumok ya ayugon ta makaan di nikamon ad-adi ta mamahmay kinagumok na. Athidiy atok nadah tataguk an kastiguwok didat malinian dat pumhod di pangi-e da. Nganne moy udum hi atok nadah tataguk an gaga-ihoy aton da? ⁸ Langkak di kanalyon dan mialig di dila da nah nakdotan an pana. Waday oha on makakkaphod di pakihumhumman-ganah hinag-ona yaden deman ot an gaga-ihoy wadah nomnom na. ⁹ Kon adik kastiguwon di tagun athidi? Kon adik balohan nadan gaga-ihon inat da nadah tataguk? Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

¹⁰ Kanak di "U-umyunganak ya kogak nadan bibilid ya kudal te numbalin dan makamagga. Maid moy tatagun mangidalan hidi. Maid moy madngol hi kalin di baka ya maid da moy hamuti ya mailom an aggayam hidi te binumtik da."

¹¹ Kanan bon APU DIOS di "Dadagok di Jerusalem ta ahi kiha-adan di jakal. Ya pumbalinok nan o-ongal an bobled Judah hi adi maboblayan ta maid di mum-bobleh di."

¹² Kanak ke APU DIOS di "Apu, tipet nadadag ya makamagga tun boble ot maid moy numboble ya maid moy umeh di? Dahdiy nalaing an makaawat nah naat? Dahdiy nangituttuduam ta ahina iesplikar?"

¹³ Hinumang APU DIOS ot kananay "Naat di athitu te ugge inun-unud nadan tataguk di tugun kun dida ya uggeda inat di kinalik an aton da. ¹⁴ Ngimmohe da ya dinaydayaw da nan adi makulug an dios an hi Baal te hidiyey intuttudun handidan aammod dan aton da.

¹⁵ Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya kanak di 'Donglon yuh tuwen kalyok an atok nadah tataguk. Paddungnay idatak didah mapait an makan an kanon da ya hay kodot an inumon da.

¹⁶ Ya iwahit ku dida nadah boblen uggeda dingdingol takon handidan aammod da ne ahik itud-ak di titindalun mangubat ke dida inggana makadaddag da."

¹⁷ Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Munnomnom kayu! Eyu ayagan nadan binabain mun-

iyo ta umali da.”¹⁸ Kanan nadan tataguy “Kalyon yun didan galgal-an dan umali ta ikantaan dakamih kantan di nate, inggana lumuwa kami ta ito-ol miy koga.”

¹⁹ Deya, kahikokogay tatagud Zion: Kanan day “Nadadag kami ya nakabba-inan kami. Tayanan mi kattog tun boble mi te nadadag di babale mi.”

²⁰ Kanak di “Dakayun binabai, mundongol kayun APU DIOS, pakaddonglon yuy pinhod nan kalyon. Tut-tuduwan yu nadan binabain imbabale yun mun-iyo ya tudduwan yuy gagayyum yun mungkantah kantan di nate. ²¹ Man-uke ya paddungnay hinumgop di katen indalanah tawang di babale taku ya hi balen di aap-apu taku ot mungkakatey u-unga ya nadan kakat-agu ot maid moy matibon didah kakalata ya malkadu. ²² Ni-wahwahit di adol di nungkakate umat hi tai nadah e-elen di boble ya umat nadah bintok an pagen nah ahinanin ugge nianamut hi alang, mu nibatih payot mabuluk. Man-uke ya maid moy natdaan an mangilubuk ke dida. Hituwey kinalin APU DIOS an kalyok.”

²³ Kanan bon APU DIOS di “Hay nalaing an tatagu ya adina lebbeng an ipahhiyay kinalaing na. Athidi bo nah nal-ot an tagun adina lebbeng an ipahhiyay kinal-ot na. Ya nan kadangyan ya adina lebbeng an ipahhiyay kinadangyana. ²⁴ Deket pinhod di ohan tagun mumpahhiya ya hay lebbengnan ipahhiya na ya hay nangingilaana ya nun-awatanan ha-on an hi APU DIOS, † an munnanong ya adi malumman di pamhod ku ya atok di limpiyu ya hay niptok. Man-uke ya datuwey umipaamlong ke ha-on. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

^{25,26} Kanan bon APU DIOS di “Ahi madatngan di tiemp-pon kastiguwok di iEgypt, iJudah, iEdom, iAmmon ya iMoab ya nadan numbobleh desert an impatikke day buuk da. Am-in dadiyen tatagu ya nakugit da, mu uggeda impunnanong an inat nadan pangitib-an an nakugit da. Hay kakulugana ya maid ke dida ya nadah iIsrael di nangun-unud hi Tugun ku.” ††

Hay pundayawan hi adi makulug an dios ya humlun hi kadadagan

10 Dakayun iIsrael, donglon yuy pinhod APU DIOS an ipainilan dakayu. ² Kananay “Adiyu iun-unud hi pangien di tataguh udum an boble an ipatna dan bidbidon hanadah bittuwon di ahi maat. Adi kayu tumakut takon di nganney tibon yuh hinnatkon hi kabunyan. Ya takon di namahig di takut di udum an tatagu ya adi kayu tumakut. ³ Maid di hilbin di pundayaw da. Eda munlongoh kaiw nah muyung ta pao-ton di mumpaot. ⁴ Ne al-alkusan dah silber ya balituk hidiyen dayawon dan dios da ya ipatak dat adi mag-a. ⁵ Dadiyen dios da ya umat da nadah taktakut hi payo.

† Tibon yuy 1 Corinth 1:31 ya 2 Corinth 10:17. †† Hanadan holag Israel ya mumpakugit dat ipatibo dan tatagun Apu Dios dida mipuun hi nakitobbalanan dida. (Tibon yuy Romans 2:28-29.)

Ya adida pakakali ya mahapul an mipah-on da te adida pakadalan. Kinali adi kayu tumakut ke dida te maid di maat dan dakayuh ad-adi weno maphod.”

⁶ APU DIOS, maid di umat ke he-a. Ongal di kabaelan ya madayaw di ngadan mu. ⁷ He-ay Patul am-in hi kabobboble, kinali dahdiy adi mundayaw ke he-a? Lebbengnan he-ay midayaw te maid di umat ke he-a, takon hanadah nungkalaing ya nadah patul di udum an boble.

⁸ Makudang di nomnom am-in di tagun mundayaw nadah kinapkapyo dan dios da. Nganney maala dan dadiyen dios da? ⁹ Naamo dah silber an nalpud Spain ya naamo dah balituk an nalpud Uphas. Pinaot di nalaing an mumpaot dadiye ya nabulwatiyan dah makakkaphod an naabol an inabol di nalaing an munabol. ¹⁰ Mu he-a, APU DIOS ya he-ay makulug an Dios. He-a ya abun wadat nangamung an Dios di munnananong an Patul. Deket bimmoh-ol ka ya kumolyog di luta ya am-in di tataguh kabobboble ya adida pakaippol hi boh-ol mu.

¹¹ Kalyon yu nadah tatagun mundayaw nah dios an kinapkapyo di tagu: “Danaen dios an kinapyan di tagun bokon diday nunlutuh kabunyan ya luta ya madadag dat mama-id da tuh luta.

¹² Hi APU DIOS di nunlutuh luta ya imbiklag nay kabunyan gapuh ongal an kabaelana ya laing na. ¹³ Mu deket immandal na ya mumbungug di danum hi kabunyan an hidiye nan udan. Ipaali nay kulabut an malpu nadah pingngit di luta ya pakialiyonay kil-at hi udan. Ya pabudalonay dibdib an ilpuna nah nidulinan da. ¹⁴ Mu hay tagu ya maid di kipaddungan dan hiya te makudang di nomnom da ya maid di inila da. Hanadan manganapyah dios ya bumain da te adi makulug nadan dios da, maid di biyag da ya maid di kabaelan da. ¹⁵ Lebbengnan matalalangkaan da te maid di hilbi da. Dida ya nunna-ud an madadag da hantuh algon gintud APU DIOS. ¹⁶ Adi umat ke diday Dios di Israel te hiyay nunlutun am-in ya pinili nay holag Israel an tataguna. Hay ngadana ya hi APU DIOS an Kabaelanan am-in.

¹⁷ Dakayun iJudah, amungon yuy ngunut yu ta tumayan kayu te tuwe day mangubat ke dakayu.

¹⁸ Kanan tuwalin APU DIOS di “Pakaanon dakayun haon tuh boble yu. Ya ipaalik di namahig an ligat ta maid di matdaan hi tatagu tuh boble.

¹⁹ Kanan nadan iJerusalem di “Paddungnay nihalom di liput min adi mapoy-an. Kanan mi pe on pakaippol kami! ²⁰ Napa-iy kampu min nakhat nadan gakod da. Hanada ke bon iimbabale mi ya numpapange da, ta hidiye nan maid moy mangapyah kampu mi. ²¹ Maid di nomnom nadan mangipangpangulun ditaku. Adida mo mumbagah baddang ke APU DIOS. Hidiyey gapunan uggeda kinabaelan an mun-ap-apu ot deyan miwahit di ibba taku. ²² Donglon yuh tuwe! Nipainilan

ditakun naamung di dakol an titindalu nah bobled north. Ya ahida pumbalinon nadan bobled Judah hi adi maboblayan ta pumboblayan di jakal.

²³ APU DIOS, maid di ohan tagun hiyay nangamung an mangipaduttuk hi nitaguwana on naat di pinhod na. Ya maid di ohan tagun hiyay ukod hi maat hi nitaguwana. ²⁴ APU DIOS, tugunon dakamin tatagum, mu adim halman an mangastigun dakami ten bim-moh-ol ka, te mapoppog di nitaguwan mi. ²⁵ Hay pangimal-iyam hi bungot mu ya nadah tatagun adi mundayaw ke he-a ya nadah nangiwalong ke he-a. Pinate dakamin tatagum ya namahig di nanadag dan dakami ya nan boble mi.

Ugge naunud di nakitobbalan nadan ijudah

11 Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "Impanomnom mu nadan maun-unud hi nakitobbalak nadah ijerusalem ya ijudah ³ an ha-on an AP-APU an Dios di Israel ya idutak am-in nadan adi mangun-unud nah nakitobbalan mi handidah ⁴ aam-mod da handih nangipanguluwak ke didan tumayan ad Egypt an boblen nunholholtapan dan paddungnay mundadalebdeb an apuy te nakaliggatan da. Kinalik ke didan mangun-unud dan ha-on ta aton dan am-in di pinhod kun aton da. Deket mangun-unud da ya di-day tataguk ya ha-on di Dios da. ⁵ Ya paannungok di hinamad kun kinali handidah aammod dan kanak di idat kun dida nan makakkaphod an lutan num-boblayan dad uwani."

Hinumang ku ot kanak di "Om, APU DIOS."

⁶ Indani ya kanan bon APU DIOS ke ha-on di "Eka nadah bobled Judah ya nadah kalatad Jerusalem ta kalyom hanadah tatagut un-unudon da nan nitudok nah nakitobbalak handi aammod da. ⁷ Handih nangipanguluwak handidah aammod dan timmayan ad Egypt, ya winarningak didan mahapul an un-unudonak ke dida ta adida makastigu. Ya impanidwak hituwen warn-ing nadah holag da ingganad uwani. ⁸ Mu adiyak donglon ot pun-iat da ot ya abu nadan pinpinhod dan aton. Ot ipaalik mon dida nadan idut an nakali nah nakitobbalak ke dida."

⁹ Kanan bon APU DIOS di "Nun-oppot nadan ijudah ya ijerusalem an gaga-ihoy at-atton dan ha-on. ¹⁰ At-atton day umat hi inat handidan aammod dan ugge nangun-unud ke ha-on an dayawon da ya munhilbi dah udum an dios. Dida an ijudah ya ijerusalem ya imbahho day nakitobbalak handidah aammod da dih done. ¹¹ Kinali ha-on an DIOS ya kinalik ke didan ipaalik di manadag ke didan adida kabaelan an ibtikan. Takon di mumpahpahmok dan ha-on ta baddangak dida ya adik hangudon dida. ¹² Ta didan ijudah ya ijerusalem ya eda mumbagah baddang nadah dios an in-anappitan da. Mu maid di kabaelan dadiyen dios an

mangihwang ke dida ten ipaalik hidiyen manadag ke dida. ¹³ Dakayun ijudah, dakol di dios yun umat hi kinadacol di boble yu. Ya dakayun ijerusalem ya dakol di altar yun umat hi kinadacol di kalata yu ta pun-appitan yu nah dios yun hi Baal an humlun hi kibabainan yu.

¹⁴ Kinali, he-a Jeremiah, adika mundasal ya adika mumpahpahmok ke ha-on gapu ke datuwen tatagu. Te adik hangudon dida takon hin mundasal dat mumbaga dah baddang ke ha-on nah tiempon punligatan da."

¹⁵ Kimmali boh APU DIOS an kananay "Tipe pay laing ta e umali nadan tatagun pakappinhod ku nah Templok yaden gaga-ihoy at-atton da? Kon pangali da on damanan al-alukonak nah ianappit dat adik kastiguwon dida yaden pun-iat day gaga-iho on nun-am-am-long da?"

^{16,17} Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in ya mialig an intanom kuy Judah ya Jerusalem. Handi ya ipaddung ku dida nah maluwab ya makabungan kaiw an oliba. Mu ad uwani ya ipaalik di manadag ke didan kay bungug di nal-ot an kidul di atok an manghob hi tubuna ya mumpohak hi hapang na. Mu dida pey kon bahul an maat hituwe ke dida gapu nadah gaga-ihon inat da ya gapuh nangipaboh-olan dan ha-on te in-anappitan dah Baal an adi makulug an dios."

Hay planun nadan buhul Jeremiah hi pamatayan dan hiya

¹⁸ Hi APU DIOS ya impainilanan ha-on di planun nadan buhul kuh pamatayan dan ha-on. ¹⁹ Makadinno-lak ot ya abu yaden deman ot an umatak nah impan di kalneron maklong. Uggek inilan ha-on gayam di pangi-atan da nadah planu dan gaga-iho. Kanan day "Patayon taku ta maid moy ahi munnomnomnom ke hiya ya nadan itanuttudu na. Paddungnay longhon taku nan kaiw ad uwanin makalluwab."

²⁰ Ot mundasalak an kanak di "APU DIOS an Kabaelasan am-in, limpiyu kan huwes ya patnaam di nom-nom di tagu. Madinolak ke he-a an atom di limpiyu. Ya hana ot ta tibok an balloham hidiyen gaga-ihon planu da."

²¹ Hanadan iAnatot ya manibotibo dah innun dan mamaten ha-on. Te kanan day patayonak hin itultuluy kun mangipainilah pinhod Apu Dios. ²² Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in mipanggep dadiyen tataguy "Kastiguwok dida! Ahi mateh gubat nadan kakat-agun linalaki ya mateh inagang nadan imbabale da. ²³ Te ipaalik di panadag ku ke dadiyen iAnatot hantuh gintud kun algo ta maid di matdaan ke dida."

12 APU DIOS, nunna-ud an maandong di pangat mu ten mundiklamuwak ke he-a, muden adik maawatan di pangat mu mipanggep hi kinalimpiyu. Kaspangarigan, tipet kaddakaddangyan day gaga-

ihon tatagu? Ya tipet maphod di pumbanagan di aton nadan adi limpiyuy at-atton da? ² Mialig an intanom mu dida ot lumamut da ot umongngal da ot bumunga da. Ya man-u bot maphod di kalkalyon da mipanggep ke he-a, mu hay kakulugana ya adi daka lispituwon. ³ Mu ha-on ke ya impakainnilaak ke he-a, APU DIOS ya tibtibbom di at-attok. Oha bo ya inilam an ongal di naminhod kun he-a. Daan mo anhan ta i-eelem datuwen gaga-ihon tatagun mialig nah kalneron e maklong. Ya appilom dida inggana maklong da.

⁴ Kakon-anat ahi mapoppog di umat hitun mamagay luta ya makleng di nitanom? Ya nadan aaggayam ya hahamuti ya mungkakate da gapuh kinagaga-ihon datuwen tatagu. Kanan day "Adi tibon APU DIOS di at-atton taku."

Hay humang APU DIOS

⁵ Kanan APU DIOS di "Jeremiah, kanam di naligat di biyag mud uwani, mu ahi madatngan di tiempo ya lumigligat pay di biyag mu. Paddungnay naatu kan nakibuttikan hi tatagu, mu ahi namam-a moy inatum ten makibuttikan kah kakabayu. Ya deket mihubag ka nah maphod an boble, kon bokon ot namam-a nah mamuyung nah pingngit di Jordan? ⁶ Hanadan tutulang mu ya mismun familyam ya inihdul daka. Ya dida mah-udot di umanhan an mangat hi gaga-iho ke he-a. Kinali adika ot mundindinnol ke dida, takon di iphophodan dakah kali."

⁷ Kanana boy "Inwalong ku nadan iIsrael an pinilik an tataguk. Impaboltan ku didan impakappinhod kun tataguk nadah buhul da ⁸ te inwalongak ke dida. Numbalin da ot ya abun umat nah layon nah muyung an ngiyodanak, ta hidiye nan kahingngitak dida. ⁹ Didan pinilik an tataguk ya ahida umat nah hamutin ahi pumbinbinnah-elan di gawwang ta punhobat da dida. Takon nadan mailom an aggayam ya umali dat midum dan mangan ke dida.

¹⁰ Hanadan tataguk ya paddungna nan makaphod an laguntak an intanom ku, mu ahi umaliy dakol an buhul dan manadag ke didat paddungnay mungkingatin da ya mumbalin an maid di hilbida. ¹¹ Pumbalinon dan maid di hilbin diyen laguntak hi pangang-ang ku. Ya ahi mumbalin hi adi maboblaysan dadiyen boble te maid ni-moy manangud an mangipaptok. ¹² Manuke ya ipaalik di dakol an tatagun mangubat nadah tatagu ke dadiyen boble ta maid ke diday matdaan an mumbobleh di. ¹³ Man-ut muntanom nadan tataguk hi page, mu pagit di ahida aniyon. Ya man-ut ilapulaput dan mungngunu, mu maid di gun-udon da. Maid di maala dah inliyak da te ahi namahig di boh-ol ku."

Hay kinalin Apu Dios mipanggep nadah hinag-on di Israel

¹⁴ Athituy kanan APU DIOS mipanggep nadah tatagun nihag-on hi Israel an manadag kediyen boblen indat na nadah tatagunan holag Israel. "Pakaanok dadiyen gaga-ihon tataguh boble da. Ya ihwang kuy holag Judah an nakiboblen dida. ¹⁵ Mu ahik homkon didan am-in ta pabangngadok didah numboblaysan da. ¹⁶ Ya deket iun-unud dah ine-en nadan tataguk ta dayawonak ya isapata dah ngadan kun hi APU DIOS an wadat nangamung umat hi nanuttudu da nadah tataguk an nunsapatah ngadan Baal ya makibilang da nadah tataguk ta pumhod di biyag da. ¹⁷ Mu nadan adi mangun-unud ke ha-on ya paddungnay bagutok dida umat nah nitanom ta madadag da. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

13 Indani ya kinalin APU DIOS ke ha-on an eyak gumatang hi makaphod an luput an umat nah iawakon di padit iusal ku, mu adik kanu tinaon. ² Ot eyak gumatang ot iawakok. ³ Indani ya kimmali bon kananay ⁴ "Ekad Euphrates an Wangwang ta em italuh diyen luput nah dohak di batu." ⁵ Ot umeyak ot italuk nah nih-up hi Euphrates.

⁶ Nala-uy kaatnan algo ya kimmali boh APU DIOS ot kananay mibangngadak ad Euphrates ta ek alan nan luput. ⁷ Immeyak ot potkok nan nangitaluwak, mu tinibok ya napa-i ya adi mo maphod di ang-ang na.

⁸ Kanan APU DIOS ke ha-on di ⁹ "Athituy atok an manadag nadah ipahhiyan di Judah ya Jerusalem. ¹⁰ Ahi mumbalin dadiyen gaga-ihon tatagun umat kediyen luput an maid moy hilbina. Adiyak un-unudon ke dida ya namahig di ngohe dan dayawon day udum an dios. ¹¹ Hay ot pinhod ku nadah iJudah ya iIsrael ya paddungnay paka-id-on dan ha-on ta umat da nah luput an nihamad an niawako, ta diday tataguk ta nangamung an mundayaw ke ha-on. Muden adiyak un-unudon ke dida."

¹² Kimmali boh APU DIOS an kananay "Jeremiah, kalyom hituwe nadah iIsrael: Kanan APU DIOS an Dios di Israel di 'Mahuduwan am-in di buhi yuh mainum.' Ahi-da humangon an kanan day 'Om, inila mi tuwalin lebbengnan mahuduwan am-in di buhuh mainum.'"

¹³ Ne kalyom bon didah tuwe: "Ha-oy an DIOS ya painumak am-in di tagu tuh boble inggana mabutong da, takon nadan patul an holag David, nadan papadi ya profetas ya am-in nadan numbobled Jerusalem.

¹⁴ Hay pamatayak ke didan aam-ama ya u-unga ya paddungnay ahik puntitippogon di bubuhi ta mungkakaphik da. Ya adik homkon didah pamatayak ke dida."

¹⁵ Dakayun iIsrael, mumpakumbaba kayu ta donglon yuy kalin APU DIOS. ¹⁶ Dayawon yu hiyan AP-APU an

Dios yu ta adina ipaali nan tapol te mungkihbag kayuh pangayan yu nadah bibilid. Dayawon yu ta adina pumbalinon hi tapol nan pat-al an namnamaon yu. ¹⁷ Deket adiyu un-unudon gapuh pumphahyaan yu ya ahi namahig di kogak te mie kayun tatagun APU DIOS hi udum an boblet mumbalin kayun balud hidi.

¹⁸ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay "Kalyom nah patul ya hi inanat makaan da nah pun-ap-apuwan da te maapput di pun-ap-apuwan da. ¹⁹ Hogpon di buhul da nadan bobleh south di Judah yaden maid di pakaeh din e bumaddang nadah tataguh. Ahi maalan am-in nadan tataguh di ta mie dah udum an boble."

²⁰ Dakayun ijerusalem, tibon yu! Mangali day buhul yun nalpuh north. Daan bo nadan pundinolan yun mangihwang ke dakayu? Dida nadan ipahhiya yu.

²¹ Nganney punnomnom yu hin nadan tatagun namnamaon yun bumaddang ke dakayuy mangubat ot ya abun dakayu ta diday pun-ap-apu yu? Nunna-ud an makahakkit an abuy nomnom yu, umat hi hakit di putun nan babain dandanin muntungo. ²² Deket hanhanan yu hin tipet na-na-at datuwen dakayun padnungnay nungkabik-iy bulwati yu te pinilit dakayun inhuyop, hituway ihumang ku: "Man-uke ya himpap-pangey liwat yu." ²³ Kon damanan hannotan di mangitit an taguy ang-ang di bolat na, weno damanan kaanon di aggayam an leopard di batok na? Athidin dakayun maid di kabaelan yun mangat hi maphod.

²⁴ Iwahit dakayun ha-on an APU DIOS umat hi pangitayyapan di dibdib hi dugi. ²⁵ Hituway niappitan yu. Hituway ninomnom kun aton ke dakayu te nakal-iwanak an Dios yu ot mundinol kayu nadah adi makulug an dios. ²⁶ Mialig an ha-oy mismuy mangaan hi bulwati yu ta mumbolad kayu ta mibabain kayu. ²⁷ Tinibok di nanganan yu nadah kahingngitak. Ya tinibok an im-meimme kayuh bibilid ya papayo gapuh pamhod yu nadah adi makulug an dios, umat hi pamhod an abun di ohan lalakin mangihuyop hi inayan di hinag-ona, weno umat hi panamak di lakin kabayu hi laba. Nunna-ud an makastigu kayun ijerusalem! Kon-anat ahi kayu matil-an ta mumbalbalih kayu ta mialig kayun malini.

14 Kinalin APU DIOS ke ha-on an hi Jeremiah di mipanggep nah andukken inugawan. ² Kananay "Ahi u-umyung di ijudah an uumbun dah luta te mungkakaten am-in di nitanom. Ya nadan ijerusalem ya mumpahpahmok dan mumbagah baddang. ³ Hanadan kakadangan ke dida ya baalon day mutatyu dan e humagob hi danum, mu maid di danum hanadah bubun, ne pamga on nibangngad dan maid di hinagob da. Ta gapuh dismaya da ya munhukyung dat mahaniyan di anga da. ⁴ Ya nadan mumpayo ya u-

† Hay kibalinan di tapol ya kastigu ya hay kibalinan di pat-al ya bendisyon.

umyung dan haniyan da damdamay anga da te ugge immudan ot makammag-a nan luta. ⁵ Hanada ke damdaman makawa ya tinayanan day impa da te maid di holok an kanon da. ⁶ Ya mungngahnga nadan mailom an kabayun kay da jakal. Adi mo pakatiboy mata da te kimapuy gapuh kamaid di kanon da.

⁷ Loktat ya mumpahpahmok nadan tataguk an kanan day "Om, abuluton min namindakol di nangiwalongan min he-a ya namindakol di nunliwatan min he-a. Mu homkon dakami APU DIOS ta baddangan dakami te hidiyey hinamad mun kinalin dakami. ⁸ He-a ya abuy namnamaon min mangihwang ke dakamin holag Israel hi ligat mi. Yaden tipet kay ka hintaguwan tuh boble mi? Kay ka mumbaat an mun-iyon ka ya abuh ohan hilong? ⁹ Ya kon umat ka nah tagun adina namnamaon an waday lumaban ke hiya ya umat nah tindalun maid di kabaelan lumaban? Nunna-ud an baddangan dakami APU DIOS te dakamiy tatagum. Kinali adi dakami anhan iwalong."

¹⁰ Hituway kanan APU DIOS mipanggep ke dakayun tatagu "Pinpinhod yun umadawwin ha-on ya adiyu un-unudon di pinhod kun aton yu. Ta hidiyey nan adi dakayu mo ibilang an tataguk. Ya kastiguwon dakayu gapuh liwat yu te adik kal-iwan di kinagaga-ihon yu."

¹¹ Kanan APU DIOS ke ha-on di "Adika mo mundasal ke ha-on gapu ke datuwen tatagu. ¹² Adik baddangan dida takon di muntopol dah pundasalan dan ha-on te adik donglon di dasal da. Ya takon di iappitanak hi maghob ya hay page ya adik abuluton. Te ipaek ot ya abuy bitil, dogo ya hay gumubat ke dida."

¹³ Kanak ke hiyay "APU DIOS an Nakattag-e, inilam an pungkalin nadan profetas nadah tatagun maid kanuy umalin gubat ya bitil te hinamad mun kinalin abunay linggop an mawada tuh boble."

¹⁴ Mu kanan APU DIOS di "Us-usalon nadan profetas di ngadan kun munlangkak. Uggek kaya binaal didan mun-abig weno e kumalih nganneh diye. Ya maid di olden an kinalik ke dida. Hanan kalkalyon dan nipatibon dida ya ugge nalpun ha-on te nalpu kayah nomnom da dadiyen inabig da. ¹⁵ Ha-oy an DIOS ya kalyok ke he-ay mipanggep ke dadiyen profetas an kanan day binaal ku didat abigon dan adi umaliy gubat ya bitil tuh boble. Nunlangkak da te uggek binaal dida. Kinali hay atok ke dida ya patayok didah gubat ya inagang.

¹⁶ Takon nadan tatagun nun-abigan dan dadiye ya ahi mungkiweley adol da nadah kakalatad Jerusalem te nate dah gubat ya bitil ya maid ni-moy mangilubuk ke dida. Ahi maat ke dida, takon di inayan da ya imbabale dan am-in datuwen kinalik. Atok hidiyey dida gapu nadah gaga-ihon inat da." ¹⁷ Kinalin APU DIOS an kalyok nadah tataguy hakit di nomnom ku. Ot kanak di "Ahiyak lumuwalawah kabigabigat ya kahilohilong te namahig di liput di tataguk. ¹⁸ Handih immeyak nah e-len di boble on tibok di kawahwahit an adol di

nungkakateh gubat. Ya handih immeyak nadah boble on tibok di tatagun nungkakateh inagang da. Ya nada ken papadi ya profetas ya man-ut nanongnan at-atton day ngunu da, mu uggeda inilay at-atton da.”

¹⁹ Kanan Jeremiah ke APU DIOS di “Kon inwalong mu mo anhan tut-uway tatagum ad Judah? Kon kahingngitam moy ijerusalem? Tipet namahig di nunliput mun dakamin adi mapoy-an? Namnamaon miy luming-gopan mi, mu maid metlaing di numbalinana. Ya namnamaon miy pumhodan mi, mu katatakut ot ya abuy immalin dakami.

²⁰ Abuluton min nunliwat kamin he-a, APU DIOS ya kalyon miy liwat mi ya hay liwat handidan aammod mi. ²¹ Nomnomom nadan hinamad mun kinalin dakami ya gapu nah madayaw an ngadan mu ya adi dakami pihulon. Ya adim aton di kibabainan di Jerusalem an kawad-an di pun-ap-apuwam. Adim kal-iwan ya adim ibahhoy nakitobbalam ke dakami.

²² Maid di udum an dios an kabaelasan mangipaalih udan. Takon di kabunyan ya adi naala on impaalinay udan, he-a ya abuy waday kabaelana, APU DIOS an Dios mi. Kinali he-ay pundinolan mi te he-a ya abuy kabaelasan mangat am-in ke datuwe.”

15 Indani bo ya kimmalih APU DIOS ke ha-on ot kananay “Takon hin kananat wada da Samuel ke Moses hi kad-ak an mumpahpahmok gapu ke datuwen tatagu ya adik metlaing homkon dida. Kinali pun-itud-ak mu didat mange-ele dat adik tibtibbon dida. ² Deket hanhanan dan he-a hin daan di pangayan da, kalyom ke didan kinalik an matey udum ke dida gapuh dogo te hidiyey gahat da! Hay udum ya mate dah gubat, ya hay udum ya mate dah inagang te hidiyey damdamay gahat da! Ya hay udum ke dida ya alan di buhul da didat mumbalin dan balud.

³ Ha-oy an DIOS ya ipaalik ke diday opat an himpappange ya nunhihinnatkon an maat. Mate dah gubat, ibtik di ahuy adol da, kanon di hamuti dida ya kanon di mailom an aggayam di matdaan ke dida. ⁴ Gapu nadah inat nan imbabalen Hesekiah ad Jerusalem an hi Manasseh an patul di Judah ya namahig di pangastiguk nadah tataguk. Ahik pumbalinon didan katatakut hi tatagu kabobboble tuh luta.

⁵ Dahdiy ahi u-umyung gapun dakayun ijerusalem? Dahdiy ahi kumga gapun dakayu? Ya dahdiy munnomnom an munhanhan hi mipanggep ke dakayu? Maid! ⁶ Inwalongak ya adiyak ni-mo nomnomon ke dakayu. Kinali dadagon dakayun ha-on. Adi dakayu homkon te adiyak mo pakaippol hi boh-ol ku. ⁷ Paddungnay tao-pon dakayu nadah hogpan hituh boble. Om, dadagon dakayun tataguk ya patayok di imbabale yu te uggeyu binaliwan nan gaga-ihon pangi-e yu.

⁸ Dumakol di binabain baluh boble yu, umat hi kadakol di lona nah pingngit di baybay. Patayok di kakat-agun iimbabale yun linalaki ta u-umyung di iina

da. Mamingpinghan di pangatak ke dida kediyen himpappange ya katatakut. ⁹ Hanan inan ma-ma-id di pitun imbabalena ya mahalangob an maohhaohhay yahyah na. Paddungnay tummapol nan mapat-al an algo na. Ahi makabba-inan ya ahi u-umyungan. Hana-da ken matdaan ya ahik ipaboltan didah buhul dat patayon da dida. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

Hay diklamun Jeremiah ke APU DIOS

¹⁰ Kanak di “Maid pe kattog di an-anlak, ina. Te kahingngitanak am-in hi tatagu. Kudukdulna tuwaliy nateyak di nitungowak. Maid di ek nakiawwitan ya maid di ek impautangan hi pihhu ot taktakutok ta mumbayad weno eyak immutang ot uggek binayadan yaden iduidutanak am-in hi tatagu.”

¹¹ Kanan APU DIOS di “Ihwang dakan ha-oy, Jeremiah, te maphod di nangiong-ongak ke he-a. Ya pumbalinok di buhul mun mumpabaddang ke he-a ta idasalam didah tiempon di ligat ya ngannen kabulunan da. ¹² Kon waday ohan tagun kabaelasan gi-uwon di gumok weno giniling an nalpuh north? Maid! ¹³ Gapuh liwat nadan tataguk ya ahik iabulut an ibtik di buhul day kinadangyan da ya odon da. ¹⁴ Ya pumbalinok didan munhimit hi buhul da nadah boblen uggeda inila handi. Man-uke ya namahig di boh-ol kun kay apuy an munggehob ke dida.”

¹⁵ Kanak ke APU DIOS di “APU, nomnomonak anhan ta baddanganak ta kastiguwom nadan mangipaligligat ke ha-on. Adim an-anusan dida te loktat ya patayonak ke dida. Inilam an munholholtapak gapuh pangipainilaak nadan kalyon hanadah tatagu. ¹⁶ Pakaddon-glok am-in di kalim. Ya dadiyey umidat hi amlong ke ha-on te taguwak ke he-a, APU DIOS an Kabaelasan am-in. ¹⁷ Ug-uggeyak naki-ki-en nakian-anlah punhahamulan nadan makangohhen tatagu. Te eyak pe kattog naoh-ohha gapuh pangun-unudak ke he-a. Ya namahig di boh-ol kun hanadah gaga-ihon at-atton da. ¹⁸ Mu tipet munholholtapak ta nangamung an paddungnay ad-addi mapoy-an di liput ku? Kon adika midinol an bumaddang ke ha-on? An umat ka nah wael an matduk nah tialgo ya umat ka nah matduk an ob-ob?”

¹⁹ Hinumang APU DIOS ot kananay “Deket muntu-tuyu ka ya bangngadon dakan mummuttatyun ha-on. Ya bokon hay nalnalgom di kalyom, mu nadan makulug an waday hilbina ta mibangngad kan profetas ku. He-ay ahi umaliyan nadan tatagu, bokon he-ay umen dida. ²⁰ Pumbalinon dakan ha-on hi kay giniling an alad ta takon di umali dan makihanggan he-a ya adi daka apputon te wadaak an mangipaptok ke he-a. ²¹ Ihwang dakan ha-on hi ngannen aton nadan gaga-ihon ya pumapatten tatagu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

16 Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ²“Adika malahin weno mahlag tuh boblen athitu. ³Ahik kalyon ke he-ay ahi maat nadah u-ungan mitungoh tu ya nadah ammod da. ⁴Ahida mate gapuh himpappangen dogo ya maid di u-umyung gapun dida ya maid di mangilubuk ke dida. Ahi kawahwahit di adol da, umat hi tain di aggayam. Ya ahi matey udum hi gubat ya matey udum hi inagang ta pungan di hamuti ya mailom an aggayam di adol da.”

⁵ Kimmali boh APU DIOS an kananay “Hay ohan kalyok ke he-a ya adika humgop nah balen waday nate ta eka makihumul. Ya adika u-umyung gapuh dahdin nate. Adik mo bendisyonan di tataguk hi linggop, weno ek ipatibon diday pamhod ku ya homok ku. ⁶ Ahi matey dakkodakkol an tatagu tuh boble, kadangyan ya nawotwot, mu maid di u-umyung gapun dida ya maid di mangilubuk ke dida ya maid di e mumpamuk-muk ya munliput hi adol na hi pangipatibonan u-umyung. ⁷ Maid di ahi makikan weno makin-um ta pangalubyag nah ibbanan waday nateh pamilyana. Takon nadan natey ina da weno ama da ya maid di mangipatiboh homok ke dida.

⁸ Hay oha bon kalyok ya adika humgop nah balen waday munhamul. Ya adika makikan ya makiinum ke dida. ⁹ Jeremiah, donglom tun kalyok an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel: Ad uwanin kataggum ya ma-idok am-in di gangon di an-anla takon nadan gangon di pun-an-anlaan hi tiempon di kasal. Hay kakulugana ya ahi nanongnan matagu nadan tataguh tu ta tibon dah tuwen maat.

¹⁰ Deket kalyom ke diday mipanggep ketuwe ta hanhanan da hin tipet namahig di pangastiguk ke dida ya deke bot hanhanan da hin nganney nunliwatan dan ha-on an AP-APU an Dios da ¹¹ ya kanam ke diday: Hituway kanan APU DIOS ‘Uggeyak inun-unud handidah aammod yu ya inwalongak ot dayawon day udum an dios. ¹² Mu nahalhalman di inat yu mu handidan aammod yu. Gaga-iho kayun am-in ya mangohe kayun adiyak un-unudon. ¹³ Ta hidiye nan pakaanon dakayu tuh boble ta ipae dakayu nah boblen uggeyu inila ya ugge inilan handidan aammod yu. Ta dayawon yuy udum an dios kediyen boble hi kahilohilong ya kabigabigat. Adi dakayu homkon ke ha-on.”

¹⁴ Kanan bon APU DIOS di “Ahi madatngan nan tiempon adi mo isapatan di tatagu ke ha-on an DIOS an wadat nangamung an nangipanguluh holag Israel an timmayan ad Egypt. ¹⁵ Mu ahida isapatah ngadan ku an Dios an wadat nangamung an nangipanguluh holag nadan iIsrael an timmayan nah bobleh north ya nadah udum an boblen nangiwahitak ke dida, te ahik ibanggad dida nah boblen indat ku handidah aammod da.”

¹⁶ Indani ya kimmali boh APU DIOS an kananay “Ipaalik di dakol an tatagun umat nadah muntabukul hi dolog ta dopapon da hantudan tataguk. Ipaalik boy mun-anup ta anupon da dida nadah bibilid ya liliyang ya nadah mabatu. ¹⁷ Tibtibbok am-in di at-atton da, adi mabalin an eda italuy liwat da. ¹⁸ Pidwaok didan kastiguwon gapuh liwat da ya kinagaga-iho da te hinibit da tun boblek hi kinanapya dan dios dan maid di biyag na ya dinaydayaw da dida yaden bokon da makulug an dios.”

Hay dasal Jeremiah

¹⁹ APU DIOS, he-ay mangipaptok ya mangidat hi olot ku ya mamaddang ke ha-on nah tiempon punligatak. Umali day tatagun malpuh udum an bobleh numpin-ingngit tuh luta ta kanan dan he-ay “Dinaydayaw handidan aammod miy dios an maid di hilbi dan kinapyan di tagu. ²⁰ Kon damanan kapyaoon di taguy dios da? Adi, te deket kinapyan di tagu nan dios ya adi makulug an dios hidiye.”

²¹ Kanan APU DIOS di “Deket athina ya mahapul an ipatibok di ongal an kabaalak ta panginilaan dan ha-on di AP-APU.

Hay liwat ya kastigun di Judah

17 Dakayun iJudah, nadan gaga-ihon pangi-e yu ya paddungnay nakaikkul-it hi puhu yu ya nadah dugun di pun-appitan yu ta adi ma-ma-id hidin kay olden an mahapul an maunud. ² Takon nadan imbale yu ya eda daydayawon nan dios yun hi Asherah nadah pun-appitan ya panginomnomnoman yun hiya nadah paldang di kakaiw hi tap-on di duduntug ³ ya bilid ya nadah e-elen di boble. Ta hidiye nan iabulut kun ibtik nadan buhul yuy kinadangyan yu ya nadan nabalol an odon yu, gapu nadah inat yun punliwatan hi am-in hanadah boble yu. ⁴ Mahapul an tayanan yu nan boblen indat kun dakayu ta ekayu munhilbi nadah buhul yu nah boblen uggeyu inila handi te namahig di boh-ol kun dakayun kay apuy an mundadalang ta nangamung.”

⁵ Kanan bon APU DIOS di “Kastiguwok nan tagun mangiwalong ke ha-on te pundinolanay inlot di tagun waday poppog di biyag na. ⁶ Hidiyen tagu ya nunna-ud an adi maphod di ahi maat ke hiya umat nah ittay an kaiw nah adi maboblayan an tinummol nah makamanggan luta ya maahin an maid di mabalin an tummol hidi.

⁷ Mu nan tagun mundinol ke ha-on ya bendisyonak. ⁸ Adi madanagan te hiya ya umat nah kaiw an tinummol nah pingngit di wa-el an mangle lamut nad dal-lom ta datngana nan danum ta takon di mabayag an maugo ya munnanong an maatay tubu na ya taganay bunga. ¹⁹ Adi maawatan di ine-en di nomnom di tagu

te humahhaul hi am-in ya adi mabalin an mabaliwan di ine-ena. Dahdiy makaawat kediye? ¹⁰ Ha-oy an hi APU DIOS ya inilak am-in di wadah nomnom di tagu ya inilak hin maphod weno gaga-ihoy nitaguwana. Kinali idat kuy ginun-ud di hin-oh-an tagu, mipuun hi pangina.”

¹¹ Hanan hamutin ob-obanay bokona itlug ta map-a ya maid di hilbina te ahi tayanan dadiyen impana. Athidi nan tagun deket bokon limpiyuy nangal-anah kinadangyana ya maid di hilbina te mama-id hidiyen kinadangyanah udum hi algo, ya hi udidin di biyag na ya mumbalin an nakawwotwot.

Hay dasal Jeremiah ke APU DIOS

¹² Hay Templom ya madayaw nipalpu handih lap-puna ya hidit nangamung di pundayawan mi ¹³ APU DIOS an kawad-an di namnaman di holag Israel, ahi maba-inan am-in nadan mangiwalong ke he-a. Ya ahi-da mama-id umat nah ngadan an nikul-it hi dap-ul te inwalong dah APU DIOS an makabbaddang ta nangamung an umat nah ob-ob an adi matduk.

¹⁴ APU, kaanom anhan di dogok ya ihwangak ta malinggopak an maid di maat ke ha-on. He-a ya abuy dayawok.

¹⁵ Kanan nadan tatagun ha-on di “Daan bo nan panaktakut APU DIOS ke dakami? Daan bot atonad uwani!”

¹⁶ APU DIOS, uggek inwalong di ngunuk an mangi-paptok hantudah tatagum ot ittutuduk ke diday tut-tudum. ¹⁷ Adika anhan mumbalin an manattatakut ke ha-on te he-ay kihikugak nah tiempon waday ligat ku. ¹⁸ Ipaalim di kabulubulunan nadan mangipaholholtap ke ha-on ta makabba-inan da, mu adiyak anhan ilagat, APU. Ipaalim di umipatakut ke dida, mu adim anhan wadaon ke ha-on di takut. Ya ipaalim di namahig an ligat dat makadaddag da.”

¹⁹ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay “Jeremiah, ume ka nah hoob an hogpan ya lumah-unan nadan patul di Judah ta kalyom hanadah tataguy pinhod kun ipainilan dida. Ne ahika imme nadah udum an hoob ad Jerusalem. ²⁰ Kalyom hanadah patul ya nadah tatagud Judah ya Jerusalem ya am-in nadan humgop nadah hoob hidih tuwen kalyok: ²¹ Kanan APU DIOS di ‘Donglon yuy warning kut tumagu kayu! Itikod yun munggattang nah hoob di Jerusalem nah Sabadun Tungo ²² ya adi kayu mungngunu te mahapul an ngilinin yuh diyen algo. Datuwey intugun APU DIOS handidah aammodyu. ²³ Mu uggeda inun-unud. Numbalin da ot ya abun makangohhe. Adida un-unudon ya adida pinhod an adalon di ittutuduk ke dida.”

²⁴ Datuwe pay di kalyom ke dida “Mahapul an un-unudon yu datuwen tugun APU DIOS an adi kayu

mungngunu ya adi kayu munggattang nah Sabadun Tungo. Ngilinin yuh diyen algo ²⁵ ta nanongnan waday mumboble tud Jerusalem. Ya nadan patul yun ongal di kabaelan dan umat handin patul an hi David ya nadan opisyal da ya humgop da nah hogpan hitud Jerusalem an munlugaan dah kalesa ya muntakke dah kabayu. ²⁶ Malpuy tatagu nadah bobled Judah, ad Jerusalem, nadah numboblakan di holag Benjamin, nadah bobleh puun ya tap-on di bilid, ya nadah bobleh nangappit hi south di Judah. Ahida ialih Templok di iappit dan maghob, nadan udum an miappit umat hi boga, insenso ya nan iappit dah pumapasalamatan dan ha-on.

²⁷ Mu mahapul an un-unudonak ya aton da nan ineen di Sabadun Tungo. Ya kediye algo ya adinadaman eda mundalan nah hoob di Jerusalem an nungkarga dah nganne, adi umat hi aton da nadah kumpulmin algo. Te deket adida un-unudon ya logabok nadan hoob di Jerusalem ta milagat nadan balen di patul ad Jerusalem yaden maid anhan di e pakad-op kediye apuy.”

18 Kanan bon APU DIOS ke ha-on di ² “Eka nah balen nan mangapyah sangat ahik kalyon ke he-ah diy pinhod kun ipainila.” ³ Ot umeyak hidi ya tinibok on mangapyah bangan mungngunu nah pungngunuwana. ⁴ Ya inang-ang kun deket numbalin an adadiy ang-ang nan bangan kinapya nah lutan pula on binaliwanat hinnatkon moy kapyona.

⁵ Indani ya kanan APU DIOS ke ha-on di ⁶ “Kon adi lebbeng an atok ke dakayun iIsrael di umat hi at-atton diyen mangapyah banga an nangamungak hi pangat ku nah lutan pula? Athidin ha-oy an nangamungak hi pangat kun dakayu. ⁷ Ta deket kumpulmin tiempo ya kanak di dadagok, weno ma-idok di ohan boble weno pun-ap-apuwan ya atok, ⁸ mu deket muntutuyu nadan tatagut iwalong day gaga-ihon at-atton da ya adik mo ituluy an aton nan kinalik an atok. ⁹ Ya hin kanana ke bot kanak di bohwatok di ohan boble weno pun-ap-apuwan, ¹⁰ mu nadan tatagu kediye boble ya adiyak un-unudon ta gaga-ihoy aton da ya adik ituluy an aton di kinalik an atok.

¹¹ Aga ume kad Judah ya Jerusalem ta kanam hanadah bimmobley: Kanan APU DIOS di ‘Implanuk an kastiguwon dakayun iJudah ya iJerusalem. Itikod yun munliwat, baliwan yuy pangie-yu ya itikod yun mangat hi gaga-ihoy.”

¹² Mu inilak an adiyu donglon, mu kon ot humangon yun kanan yuy ‘Adi! Tipe udot? Pun-at mi ot di kinagagahi mi ten pinhod mi.’

¹³ Deket athidiy ihumang da ya kalyom ke didah tuwe ‘Gaga-ihon abuy at-atton di holag Israel. Kon wada ni-moy athidin e donglon an ma-ma-at hi udum an boble? ¹⁴ Tibon yu, kon oggan mama-idan hi dalalu nadan natag-en mabatun bilid ad Lebanon? Adi! Ya

kon oggan matduk nadan wa-el kediyen bilid? Adi!
¹⁵ Takon di agak hi tonton ya inwalongak metlaing nadah tataguk. Gobhon day insenson iappit da nadah dios an kinapyan di tagu. Mu kenaen at-atton da ya paddungnay un-unudon day dalam dih donen uggeda inilay nidongdongana. Ta hidiye nan mihubag da gapu ke danaen dios an kinapyan di tagu. ¹⁶ Impumbalin da tun boble hi maid di hilbina ya mapihul ta nanga-mung. Ta am-in di mala-u ya mahngang da ya mamodwong dat munwigiwig da gapuh ang-ang tun boble. ¹⁷ Ahik iwahit nadan tataguk nadah buhul da umat hi pangitayyapan di dibdib nah dap-ul an malpuh timilan di algo. Ya adik mo hangudon didat adik baddangan dida kediyen tiempon punligatan da.”

¹⁸ Indani ya kanan nadan tataguy “Agat mumplanu takuh aton takun Jeremiah! Takombo ot wadat nanga-mung nadan padin muntuttudun ditaku ya wada day nalaing an tatagun mangalih maphod an aton taku ya wada da boy profetas an mangipainilah ipainilan Apu Dios. Idiklamu takuh Jeremiah ya itikod takun mundongol hi kalyona.”

¹⁹ Ot mundasalak ke APU DIOS an kanak di “APU, donglom anhan tun dasal ku! Donglom key kanalyon nadan buhul ku mipanggep ke ha-on. ²⁰ Kon hay gaga-ihoy pumbalo dah maphod an atok hi kiphodan da? Deyan nungka-ut dah bitun kaknaak, yaden nundasalak ke he-a ta adim kastiguwon dida. ²¹ Mu ad uwani mo ya idasal kun hana ot ta mate nadan imbabale dah inagang ya gubat. Hana ot ta mate nadan linalakit mabalu nadan binabai ya hana ot ta matey imbabale da. Ya ipaalim di dogo ta mungkakate nadan naam-ama ke dida ya pipatem hi gubat di kakat-agun imbabale da. ²² Ya impaalim di mangubat ke didat madngol di pokaw dah nidawwi. Te deya udot an nungka-ut dah kaknaak ya nangapya dah pangna dan ha-on.

²³ APU DIOS, inilam datuwen planu dan mamaten ha-on. Kinali adim pakawanan di liwat da. Mu atom ke diday lebbengnan maat ke dida gapuh boh-ol mut ipaapput mu dida.”

19 Indani ya kimmalih APU DIOS ke ha-on an kananay “Eka gumatang hi buhin nakapyah lutan pula. Ya ayagam nadan mangipangpanguluh tatagu ya nadan papadit ikuyug mu dida. ² Ta ume kayu nah Nundotal an Hinnom an idalan yu nah hoob an Potsherd ta kalyom ke didah diy impainilak ke he-a.” ³ Hituwey kinalin APU DIOS an kalyok: “Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya kanak di: Dakayun patul di Judah ya tatagud Jerusalem, ahik ipaalih manadag ketuwen boble yu. Ya nadan mangngol ketuwen maat ya mamodwong da.”

⁴ Kanan bon APU DIOS di “Man-uket atok di athitu ya inwalongak ke didan tataguk an holag Israel ya hinibit da tun boble te in-anappitan day dios di udum an

boblen uggeda inila handi. Takon handidan aammod da ya nadan patul di Judah ya uggeda inila dadiyen dios. Oha bo ya initmog tun bobley dalam nadan tata-gun pinatepate dan maid di bahul na. ⁵ Nanganapya da boh pun-appitan da nah dios dan hi Baal ta pangighoban da nadah iimbabale dan iappit da. Yaden maid di in-olden kuh athitun aton da ya maid pay anhan di ninomnom kuh athidi. ⁶ Kinali ahi madatngan nan tiempon adi mo mangadanan hituwen boble hi Topet weno Nundotal an Hinnom. Ta hay mo ngadana ya Nundotal an Pamatayan. ⁷ Ahik pa-iyon di planun di iJudah ya iJerusalem an makigubat ta ipaapput ku dida nadah umalin mangubat ke dida. Ta pumpate da didat ipakan kuy adol dah hahamuti ya mailom an aggayam. ⁸ Ahik pakadadaggon di Jerusalem ta punhinpipihulan di tatagut am-in di mala-un mangang-ang ya makam-modwong da. ⁹ Ya tibok ta likkubon di buhul da tun boble inggana map-un am-in di makan. Ta mapukung da tuh boblet pungan day iimbabale da ya gagayyum da. Ahi namahig di holholtapon da.”

¹⁰ Indani bo ya kanan APU DIOS ke ha-on di “Puhikom hinaen buhuh hinangngab nadan ingkuyug mu. ¹¹ Ne kanam ke diday ‘Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di: Ahik dadagon nadan tatagud Judah ya Jerusalem ta ahida umat tuh naphik an buhin adi mo mabalin an miphod. Ahida mungkakatey tatagut pun-ilubuk da didat Topet an nahibit an boble te maid moy udum hi eda punlubukan. ^{12,13} Ya pumbalinok an umat ad Topet tun boble an Jerusalem an punuwok hi adol di nungkakate. Athituy atok te mun-appit nadan tatagu ya nadan patul dah atop di babale dah maghob an insenso nadah bittuwon an kay da dios ya in-appitan dah mainum nadan dios hi udum an boble.”

¹⁴ Impainilak danae ot tumayanak ad Topet an nangitud-akanak ke APU DIOS an pangipainilaak nah pinhod nan ipainila. Ot mibangngadak ot eyak tumaddog nah dolan nan Templo ot kalyok am-in hanadah tataguy ¹⁵ kinalin APU DIOS. Kanak ke diday “Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel di ‘Ipaalik am-in nadan kinalik an ligat ta pangastiguk hi tatagu tuh boble ya am-in hanadah bobleh nunlinikkod te makangohhe dan adiyak un-unudon.”

20 Handih dingngol nan padin imbabalen Immer an hi Pashur an ap-apun mumpaptok nah Temploh diyen kinalik ² ya impadpapak ot ipahuplitak ya binangkilinganak nah Hoob Benjamin nah Templo.

³ Nabigat ya imbukaak ya kanak ke hiyay “Pashur, hinnanotan APU DIOS di ngadan muh ‘Hanan Tagun Tumattakut ta nangamung.’ ⁴ Kananay ‘Pumbalinon dakan tumattakut hi adol mu ya nadah gagayyum mu. Ya ahim tibon di pamatayan di buhul yu ke dadiyen gagayyum mu. Ipaapput dakayun iJudah nah patul di Babilon ta ienan balud di udum ke dakayuh boblena ya pipatenay udum. ⁵ Ya iabulut nan alan dadiyen

buhul yun am-in di kinadangyan yun wada tuh boble yu ya pakiala da nadan nabalol an odon di patul yud Judah ta ie dah boble dad Babilon. ⁶ He-a ke Pashur ya madpap ka ya nadan pamilyam ta mie kayu damdamad Babilon. Ahi kayu mateh din hanadah gagayyum mun nun-abigam hi langkak ta milubuk kayuh di.”

Hay diklamun Jeremiah ke APU DIOS

⁷ Kanak ke APU DIOS di “Hinaulak ke he-a ya inap-putak te ong-ongal di kabaalam mu ha-on. Ad uwani ya tattataw-anak ya taltalangaanak ta nangamung am-in hi tatagu. ⁸ Deket waday kalyok nadah tatagu mipanggep hi kadadagan da ya mipanggep hi katatakut an maat ya itukod ku. Om, gapuh pangalyak nadah pinhod mun mipainila ya taltalangaanak hi tatagu ya ilananglangkak day mipanggep ke ha-on. ⁹ Muden deket kanak di kal-iwan daka APU DIOS ta adik mo e kalyon nadan pinhod mun ipainila ya mumbalin dan kay apuy an maatung hi puhuk. Ya impatnak ot an ippolan, mu adik kabaalan.

¹⁰ Indani ya dakol di dongdonglok hi kalkalyon di tatagun ha-on an kanan day ‘Katatakut hi am-in takon di daana. Agat etaku idatdatong di mipanggep ke hiya nadah aap-apu.’ Ot idatdatong dan am-in di kalyok. Ta hidiye nan takon mo nadan gagayyum ku handi ya halipat-anak. Kanan day ‘Loktat ya hiya mismuy mangipadpap hi adol nat mibalo nadan inat na.’

¹¹ Mu inilak, APU DIOS, an baddanganak ke he-an ongal di kabaelana ta mibahhoy planun nadan mangipaholholtap ke ha-on. Ta maba-inan dat nangamung te maid di pumbalinan di planu da. Hidiyen kibabainan da ya adi makal-iwan. ¹² APU DIOS an Kabaelanan am-in, inilam hin maphod di ohan tagu weno adi te inilam di wadah nomnom ya puhun di tatagu. Kinali ibalom anhan di inat nadan buhul ku te he-ay nangidinolak hi kabulubulunak.”

¹³ Ikantaan takuh APU DIOS! Ikanta takuy pundayaw takun hiya te ihwang na nadan nawotwot hi ngannen aton nadan gaga-ihon tatagun dida.

¹⁴ Maidutan nan algon nitungawak! Kudukdulnay uggeyak tuwali intungon ina! ¹⁵ Maidutan damdama nan tagun nangipaamong ke amah nangalinyan hiyah: “Lalaki nan imbabalem!” ¹⁶ Hana ot ta mumbalin hidiyen taguh umat nah boblen ugge himmok APU DIOS ot dadagona. Ya hana ot ta tumattakut hi biggata inggana mahilong gapuh gubat ¹⁷ te uggeyak pinate handih uggeyak pay nitungo, ta numbalin ot nan putun ina hi lubuk ku. ¹⁸ Tipe tuwalit eyak nitungo? Kon nitungowak ta munligligatak ya u-umyungak ya ta mateyak an kababain di nitaguwak?

Adi ihwang APU DIOS di iJudah nadah iBabilon

21 Waday impainilan APU DIOS ke Jeremiah handih nangitud-akan nan patul di Judah an hi Sedekiah ke Pashur an imbabalen Malkiah ya nan padin hi Sephaniah an imbabalen Maaseiah ta makihummangan dan Jeremiah. Kanan dan hiyay ² “Daan mot makihummangan kan APU DIOS an itakdog daka mi tedan hogpon Nebukadnesar an patul di Babilon ya nadan titindaluna tun boble taku. Kal-ina ot anhan ya aton APU DIOS di umipamodwong ta mapilit hi Nebukadnesar ya nadan titindalunan umanamut.”

³ Kanan Jeremiah ke diday “Mibangngad kayu ta kalyon yun Sedekiah tuwe: ⁴ Kanan nan AP-APU an Dios di Israel di ‘Pumbalinok an maid di hilbin di almas yuh pakihanggaun yun Nebukadnesar an patul di Babilon ya nadan tindalunan mangubat ke dakayu. Paaliyok didah gawwan tun boble yu. ⁵ Ha-oy mismun ongal di kabaelanan Dios di makihanggan dakayu te namahig di boh-ol kuh nangiwalonganak ke dakayu. ⁶ Ya ipaalik di himpappangen dogo ta mungkakate day tatagu ya aggayam tuh boble yu. ⁷ Mu he-a ke, Sedekiah an patul ya takon hin kananat mihwang ka ya nadan opisyal mu ya nadan udum an tatagu ketuwen gubat, bitil ya dogo ya ipadpap dakayun Nebukadnesar an patul di Babilon ta patayon dakayun am-in an adi dakayu homkon.”

⁸ Kanan bon APU DIOS ke ha-on di “Kalyom hanadah tataguy: Kanan APU DIOS di ‘Mumpili kayu, hay kitaguwan weno hay katayan! ⁹ Deket pinhod yun mateh gubat, inagang weno dogo ya miha-ad kayuh tu. Mu deket pinhod yun tumagu ya bumudal kayu ta ekayu munsuku nadah iBabilon an mangalin manggop tuh boble yu ta mihwang kayuh kate. ¹⁰ Te nunnaud an ipadadag ku tun boble yu nah patul di Babilon an logabonat maghob am-in di wadah tu.”

¹¹ Kanan bon APU DIOS ke ha-on di “Kanam hanadah pamilyan nan patul di Judah an ¹² holag David di ‘Kanan APU DIOS di: Tibon yu ta limpiyuy aton yu nadah tatagu. Baddangan yu nadan naploy limmu da ya ihwang yu dida nadah mangipaligligat ke dida. Ya aton yuy maphod te adiyu ke ya bumoh-olak ta kay mundadalang an apuy di boh-ol kun adi mabalin an mad-op. ¹³ Ha-oy di mangubat ke dakayun iJerusalem an mumpahhiyan kanan yuy ‘Malinggop taku nah boble takuh bilid. Maid di mabalin an makigubat ke ditaku.’ ¹⁴ Kastiguwon dakayun ha-on gapu nadah inat yun punliwatan. Logabok di muyung † yu ya am-in nadan wadah kad-an yu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

† Hituwen nakalin muyung ya mabalin an hay kibalina ya balen di patul da.

22 Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on ot kananay "Ume kah balen nan patul di Judah ta kalyom di ² 'He-an patul di Judah an holag handin patul an hi David, dakayun opisyal na ya dakayun tatagud Judah an oggan humgop nadah hoob tun boble, donglon yu tun kalyon APU DIOS. ³ Hituwey kanana: Ha-oy an DIOS ya mandalon dakayun mangat hi maandong ya limpiyu. Baddangan yu nan tagun haulon di humahhaul an tagu. Ya adiyu paligligaton nadan im-malin makiboblen dakayu, nadan napuh-ig ya nadan nabalu ya adiyu patayon nadan maid di bahul na tuh boblen kawad-ak. ⁴ Deket un-unudon yu datuwen kinalik ya mitultuluy di holag David an mumpatul. Dida ya nadan opisyal da ya nanongnan hituh hoob tun balen di patul di pangidalanan dan munlugan dah kalesa ya muntakke dah kabayu. ⁵ Mu deket adiyu un-unudon ya isapatak an madadag hituwen balen di patul. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

⁶ Athituy kanan APU DIOS: "Makakkaphod nan balen di patul di Judah umat hi kaphod di Gilead ya umat hi kaphod nadan bilid ad Lebanon, mu dadagok ta maid di mumbaleh di. ⁷ Ipaalik di tatagun ialy day wahe dat paluhon da ya dikhalon da nadan makaphod an sedar an tukud nat mitungu.

⁸ Ahi munhimbabagaan di dakol an tatagun malpuh udum an boblen mala-u an kanan day 'Tipet e dinadag APU DIOS hituwen ongal an boble?' ⁹ Ahida kanan di udum hi panumang day 'Man-uke ya inwalong da nan AP-APU an Dios da ya imbahho da nan nakitobbalanan dida ot dayawon day dios an kinapayan di tagu."

¹⁰ Dakayun iJudah, adiyu kog-an di katayan nan patul yun hi Josiah. Hay ihamad yun kog-an ya nan imbabalanan hi Joahas an pun-ie dah udum an boblet adi mo mibangngad ta adina mo tibon tun boblen nitungowana. ¹¹ Hituwey kinalin APU DIOS mipanggep ke Joahas an nihannot ke amanan hi Josiah an patul di Judah: "In-e dah nidawwit adi mo mibangngad hituh boblena. ¹² Ya ahi mateh di nah boblen nangiayan dan hiya ta adina mo tibon tun boblena."

Hay nipainila mipanggep ke Jehoiakim

¹³ Hituwey kinalin APU DIOS mipanggep ke Jehoiakim: "Nunna-ud an makastiguh Jehoiakim! Punongal nay balena mipuun hi adi limpiyun pangat ya gapuh tinalam na ya pungngunuwonay tatagu, mu adina idat di tinangdan da. ¹⁴ Kananay 'Bohwatok di ongal an balek an o-ongal di kuwartuna ya dakol di tawang na ya makapyah sedar di dakig na ya mapintolan hi maingit."

¹⁵ Mu kanan APU DIOS ke hiyay "Kon pangalim, Jehoiakim on mumbalin kan makakkaphod an patul hin hay sedar an kaiw di ikapyam hi balem ta mapmaphod

mu hay balen di udum? Hi ke paman amam an hi Josiah ya maan-anla ya nabayag di numpatulana. Maandong ya limpiyuy pangat na, kinali maphod di numbalinan am-in di inainat na. ¹⁶ Ya maandong di nangi-panunah kasun nadan nawotwot, kinali pinumhod di nitaguwana. Athidiy pangien di tagun nanginilan APU DIOS. ¹⁷ Mu he-a ya ammuna nadan kiphodam an ipaptok mu. Pumpatem nadan maid di bahul na ya paholholtapom di tatagum."

¹⁸ Hituwe pay di kinalin APU DIOS mipanggep ke Jehoiakim an imbabalen Josiah an patul di Judah: "Maid di ahi u-umyung hi katayana ya maid di e mangalih 'Antipet eka nate an patul mi!' ¹⁹ Ahi maten kay kabayun pamga day guyud ta eda iwele nah e-elen di hoob ad Jerusalem."

²⁰ Dakayun iJerusalem, kumga kayu te maid moy bu-maddang ke dakayu. Ekayud Lebanon ta ekayu tumkuk ya ekayud Bashan ta ekayu kumgah di. Ya ekayu nadah bilid ad Moab ta ekayu tumukod te naap-put am-in nadan boblen kabaddang yu.

²¹ Handih wadan am-in ke dakayuy kaphod ot mal-inggop kayu ya kinalyan dakayu, mu adiyu donglon di kalik. Te athitu tuwaliy pangie yun adiyak un-unudon nipalpu dih kaunga yu ingganad uwani. ²² Paddungnay itayyap di dibdib nadan aap-apu yu. Ya alan nadan kabaddang yuh gubat didat mumbalin dan balud. Ya ahi mumbalin an kababain di boble yu gapu nadah gaga-ihon inat yu. ²³ Man-u man te makallinggop kayu nah babale yun nakapyah sedar an kaiw an nalpud Lebanon, mu ahi kayu mahmok te munholholtap kayun umat kayu nah babain muntungo.

²⁴ Kanan APU DIOS nah patul di Judah an hi Jehoiachin an imbabalen handin patul an hi Jehoiakim di "Ha-oy an Dios an wadat nangamung ya punna-udok an takon di he-ay tinudduk an numpatul an mialig ka nah singsing an nihuklub hi taklek ya kaanon dakat ²⁵ ipaboltan daka nah tatakutam an buhul mun hi Nebukadnesar an iBabilon ya nadan tindaluna. Dadiyen buhul mu ya ihik dan mamaten he-a. ²⁶ Piliton daka takon hi inam ta ipae dakayu nah boblen uggeyu inila ta mate kayuh di. ²⁷ Ahi kayu maka-ilw an manibo tuh boble yu, mu adi kayu mo mibangngad hitu."

²⁸ Kimmaliyak ot kanak di "Kon mumbalin hi Jehoiachin an umat nah niwelen kapinuhik an buhin maid ni-moy manangud an mamidit? Kon bokon hidiyey gapunan hiya ya nadan imbabalena ya nipae da nah boblen uggeda inila?" ²⁹ Dakayun bimmoble, donglon yu tun kalyon APU DIOS. ³⁰ Kananay "Gahat tuwen tagun mama-id nadan imbabalena ya nunna-ud an takon di hiya ya ahi maid di pumbalinana. Maid di imbabalanan mihannot ke hiyan mumpatul ad Judah an mihannot ke David. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

23 Himpappangey ahi aton APU DIOS nadah aap-
apun manadag ya mangiwahit nadah tataguna.

² Hituwey kanan nan AP-APU an Dios di Israel mi-
panggep nadah aap-apun lebbengnan mangipaptok
hi tataguna: "Uggeyu impaptok nadan tataguk te
dinog-al yu ot ya abu dida ot miwahit da. Ta hidiye nan
gapun diyen gaga-ihon inat yu ya kastiguwon dakayu.
³ Mu ahik amungon nadan natdaan an tataguk nadah
boblen nangipaeyak ke didat ibangngad ku dida. Ya
ahida mahlag ta dumakkodakkol da. ⁴ Ne ahik tuddu-
won di aap-apun mangipaptok ke dida. Adida mo tu-
mattakut ya adik mo kastiguwon dida. Ha-oy an DIOS
di nangalin tuwe."

⁵ Kanan bon APU DIOS di "Ahi madatngan nan tiem-
pon tudduwok di ohan holag David an mumpatul.
Hidiyen ahi mumpatul ya limpiyu ya maandong di
pangat nan am-in hi pun-ap-apuwana. ⁶ Ya kediyen
ahina pumatulan ya luminggop moy ijudah ya didan
am-in an holag Israel. Ahida ngadanan hidiyen Ap-apu
hi 'Hanan AP-APU an Mangitakdog ke ditaku."

⁷ Kanan bon APU DIOS di "Ahi bo madatngan nan
tiempon adi mo isapatan di tatagu ke Ha-on an DIOS
an wadat nangamung an nangipanguluh holag Israel
an timmayan ad Egypt. ⁸ Mu isapata da mon Ha-on an
DIOS an wadat nangamung an mangipanguluh
tataguk an holag Israel an timmayan hanadah bobleh
nangappit hi north ya nadah udum an boblen nangi-
wahitak ke dida ta mumboble da mo tuh boble da
tuwali."

Hay impainilan Jeremiah mipanggep nadah adi maku- lug an profetas

⁹ U-umyunganak an abu ya munggayonggongak
gapuh at-atton nadan adi makulug an prophetas. Ya
mundappenganak an kayak nabutong gapu nah ki-
nalin APU DIOS ke dida ya nadan tatagu. ¹⁰ Gaga-ihoy
ine-en nadan prophetas ya nihallay pangiusalan dah
kabaelan da. Takon nadan tatagu ya himpappangey
at-atton da, kinali inidutan APU DIOS di boble dat
makamaggan am-in di luta da takon nadan pumat-
tolan da.

¹¹ Kanan APU DIOS di "Ngohayonak nadah profetas
ya papadi. Takon di Templok ya at-atton day gaga-ihoy.
¹² Ta hidiye nan paddungnay munhihlong ya
kakukudliy dalam dat mag-a da ya matu-i da. Ahik
ipaalih diyen punligatan da nah gintud kun tiempon
kakastiguwan da. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.

¹³ Tinibok boy punliwatan an at-atton nadan profetas
di Samaria te malpun Baal nadan abigon da ot mahaul
nadan tataguk ot bokon mo ha-on di dayawon da.

¹⁴ Mu nahalhalman boy kinagaga-ihon nadan profetas
ad Jerusalem. Ihuyop day bokon da inayan ya
makallangkak da. Awison da pay di tatagun mangat hi

gaga-ihoy, kinali adi mapoppog di kinagaga-ihoy. Hay
panibok ke dida ya umat da metlaing handidah gaga-
ihon tatagun iSodom ya iGomorrhah.

¹⁵ Ta hidiye nan, ad uwani ya ha-on an hi APU DIOS
an Kabaelasan am-in ya athituy kalyok mipanggep
nadah profetas an ijerusalem: Idatak didah mumpait
an kanon da ya kodot an inumon da te diday nangi-
pangpangulu nadah tatagun adi mangun-unud ke ha-
on."

¹⁶ Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in hanadah
ijerusalem di "Adiyu donglon di abigon nadan profetas
te adi makulug nadan kanalyon dan malinggop kayu.
Kumpulmiy umalih nomnom da on kinali dan dakayun
bokon ot ya abu nadan kalyok ke diday kalyon da.

¹⁷ Kanan da nadah mangohen ha-on an mangibaag hi
kalyok di 'Kanan APU DIOS di: Luminggop kayu, kinali
adi kayu madanagan. Ya nadah mangohen hay gaga-
ihoy pinpinhod dan at-atton ya kanan dan diday 'Maid
di ligat an umalin dakayu."

¹⁸ Kanak di "Hay kakulugana ya maid ke datuwen
profetas di nanginilan APU DIOS. Maid ke diday nun-
awat hi kalina. Ya maid ke diday nangun-unud ke hiya.
¹⁹ Kinali namahig di boh-ol APU DIOS ke didan gaga-
ihon tatagun mialig nah nakal-ot an puwok. ²⁰ Ya adi
makaan hidiyen boh-ol na inggana atonan am-in
nadan pinhod nan aton. Ne ahida uppe maawatan
am-in datuwe."

²¹ Kanan APU DIOS di "Uggek binaal didan mun-abig
ya maid di impainilak ke didan abigon da, mu kanan
day nalpun ha-on nadan inabig da. ²² Kon gulat nat ini-
la day wadah nomnom ku ya wada ot an impainilak ke
diday eda abigon hi tatagu ta ipatikod da didan man-
gat hi gaga-ihoy. ²³ Ha-on ya takon di daana ya wadaak,
kinali, paka-innilak am-in di at-aton di tatagu. ²⁴ Maid
di ohan e muntaluh daanat ek adi pakatibon hiya. Kon
uggeyu inilan takon di daanah kabunyan ya luta ya de-
hdiyak? Ha-on an DIOS di nangalin tuwe.

²⁵ Inilak nadan langkak an kinalikalin dadiyen profe-
tas an kanan day nalpun ha-on nadan in-inop da.

²⁶ Kakon-anay pangitikodan danaen profetas an
munhauhaul nadah tataguk gapuh langkak da? ²⁷ Pan-
gali da on gapun dadiyen in-inop da ya iwalongak
nadah tataguk umat handidah aammod dan inwalon-
gak ot hi Baal di dayawon da. ²⁸ Datuwen
makallangkak an profetas ya nadan in-inop day
abigon da, mu nada ke pen makulug an profetas ku ya
nadan ipainilak ke diday abigon da. Hanadan
makallangkak an profetas ya umat da nah dagamin
maid di hilbina, mu nada ken profetas ku ya umat da
nah page te waday hilbi da. ²⁹ Hay kalik ya mialig hi
apuy ya paddungnay mantilyun bukalonay batu.

³⁰ Kastiguwok nadan profetas an abigon day kinalin
di ibba da on kanan day ha-on di nalpuwan dadiye.

³¹ Ya kastiguwok nadan profetas an takon di diday kon

nomnom on kanan day ha-on di nalpuwana. ³² Don-
glon yuh tuwen kalyok: "Nakammam-an kastiguwok
nadan profetas an hay inin-inop day eda kalkalyon ta
un-unudon di tatagu yaden langkak. Uggek binaal
dadiyen profetas an mun-abig. Oha bo ya maid met-
laing di ibaddang dah tatagu. Ha-oy an DIOS di nan-
galin tuwe."

³³ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay "Jere-
miah, deket wada nadah tataguk, nadah profetas ya
papadiy munhanhan ke he-an kanan day 'Nganne boy
impaabig APU DIOS ke he-a, hay umipabulun hi nom-
nom?' Ya kanam ke diday 'Dakayuy umipabulun, kinali
inwalong dakayun hiya.' ³⁴ Ya deket wadan diday
kananay 'Umipabulun di impaabig APU DIOS' ya kas-
tiguwok hidiyen tagu takon di pamilyana. ³⁵ Te hay ka-
lyon ot kuma tuwalin di hin-oh-a hi ibbana weno
gayyum na ya athitu: 'Nganne kinalin APU DIOS?'
weno 'Nganne inhumang APU DIOS?' ³⁶ Ta mipalpu
uwani ya adiyu mo oggan kalyon di: 'Umipabulun di
impaabig APU DIOS' te deket waday mangalih athitu
ya paannungok ta pumbalinok an ligat kediye tagu
nadan impaabig ku. Binalbaliwan nadan tataguy ki-
nalik an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios yun
wadat nangamung.

³⁷ Jeremiah, hanhanam hanadah profetas an kanam
di 'Nganne inhumang APU DIOS ke dakayu? Nganne
kinalinan dakayu?' ³⁸ Deket humumang dan adida un-
unudon nan kinalik ta kanan da boy 'Umipabulun di
impaabig APU DIOS,' ya kalyom ke didan ³⁹ nunna-ud
an idaddawwik didah kawad-ak ta kal-iwak dida. Takon
nan boble dan indat ku handidah aammod da ya adik
hangudon. ⁴⁰ Ya ipaalik ke diday humlun hi kibabainan
dan adi makal-iwan ta nangamung."

Hay impatibon APU DIOS ke Jeremiah

24 Inalan Nebukadnesar an patul di Babilon nan
patul di Judah an hi Jehoiachin an imbabalen Je-
hoiakim an inilpu nad Jerusalem ot ienan balud hidid
Babilon. Ya impakialana nadan aap-apud Judah ya
nadan nakanginnilan mangapyah kumpulmi. Handih
nagibbun naat hituwe ya impatibon APU DIOS ke ha-
on di duwan basket an napnuh fig an niha-ad nah hi-
nangngab nan Templona. ² Hay niha-ad nah ohan bas-
ket ya makaphod an bungan di fig ya nah ohan basket
ya makangngad-adin fig an adi maphod an kanon.

³ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an
kananay "Nganne tinibom, Jeremiah?"

Hinumang kun kanak di "Bungan di fig an maphod di
udum ya ad-adiy udum. Maphod an kanon nan udum
ya ad-adin kanon nan udum."

⁴ Kanan APU DIOS ke ha-on di ⁵ "Ha-oy di AP-APU an
Dios di holag Israel ya ibilang ku nadan tatagun nied
Babilon an paddungnay maphod an fig an ahik ulayan.

⁶ Ya ahik ipaptok ku didat ibangngad ku dida tuh boble
da. Om, adik dadagon dida, mu paddungnay itanom
ku didan adik baguton. ⁷ Ahik wadaon ke diday
pamhod dan manginilan ha-on an AP-APU. Ta inilaon
dan tataguk dida ya ha-on di Dios da te ahi ongal di
amlong dan mibangngad ke ha-on.

⁸ Dadiyen ad-adin fig ya mialig ke Sedekiah an patul
di Judah, nadan opisyal, nadan tatagun nabatid
Jerusalem ya nadan udum an wadad Egypt. Ya ha-oy
an DIOS ya atok ke diday umat hi pangat ku nah ad-
adin fig. ⁹ Ipaalik di manadag ke didat takon di
tataguh udum an boble tuh luta ya tumakut da gapu
kediye maat ke dida. Ya taltalangkaan ya tattataw-an
di tatagu dida, takon di daanay pangipaeyak ke dida.
¹⁰ Ipaalik di gubat, bitil ya dogo ke dida inggana maid
di matdaan ke dida takon di oha nah boblen indat ku
handidah aammod da."

25 Handih mikap-at an toon hi numpatulan Je-
hoiakim an imbabalen Josiah ad Judah ya im-
painilan APU DIOS ke ha-on di pinhod nan kalyon
hanadah tatagud Judah. Kediye namangulun toon an
numpatulan Nebukadnesar ad Babilon.

² Kanak am-in hanadah ijudah ya ijerusalem di
³ "Duwampulun toon an waday oggan kalyon APU
DIOS ke ha-on an abigok an inilaon di tatagu ot un-un-
udok an uggek imbahho mipalpu handih numpatulan
nan imbabalen Amon an hi Josiah ad Judah ingganad
uwani. Mu uggeyu hinangud.

⁴ Ya takon di impaalialin APU DIOS nadan muttaty-
nan profetas an mangipainila nadah pinhod nan
ipainilan dakayu ya uggeyu hinangud an dingngol.

⁵ Kanan dan dakayuy 'Iwalong yuy gaga-ihon pangie-
yu ya itikod yun mangat hi gaga-iho ta munnanong
kayun miha-ad nah boblen indat APU DIOS ke dakayu
ya handidah aammod yun pumboblayan yu ta nanga-
mung. ⁶ Adiyu dayawon ya adi kayu munhilbih udum
an dios ya adiyu paboh-olon hi APU DIOS hi pun-
dayawan yu nadah dios an kinapya yu. Ta adi dakayu
kastiguwon ke hiya.'

⁷ Mu takon di hi APU DIOS ya kananay uggeyu pinin-
hod an donglon di kalina. Impaboh-ol yu ot ya abu ga-
pu nadah kinapya yun dios yu ot kastiguwon dakayu
te dakayu pey mangmangngat hi kakastiguwan yu.

⁸ Ta hidiye nan gapu te adi kayu nimpe mundongol ke
hiya an DIOS an Kabaelasan am-in ya kananay ⁹ 'Aya-
gak am-in nadan tataguh nangappit hi north ya nan
muttatyuk an hi Nebukadnesar ad Babilon ta ipaalik
didat gubaton day ijudah takon nadan boblen nih-up
hidi. Ipadadag kuy boble dat munnanong an athidin
himpappange ya umipamodwong di ang-ang na.

¹⁰ Ahik poppogon di madngol hidih tukutukuk gapuh
amlong ya an-anla, takon nadan paggangoh pun-an-
anlaan hi kasal. Ya ma-idok di pittololyon iha-ad dah
kingke da ya ma-idok boy page da. ¹¹ Ahi madadag

am-in hituwen boble ta mumbalin an himpappangen maid di hilbina. Am-in nadan bimmobled Judah, takon nadan bimmobleh nunlinikod ya munhilbi da nah patul di Babilon hi napitun toon.

¹² Ne nagibbu keh diyen napitun toon ya kastiguwok nadan iBabilon ya nan patul dan dadagok di boble dat miathidit nangamung gapuh liwat da. ¹³ Om, kastiguwok di Babilon ya hay pangastiguk ya nadan impaabig kun Jeremiah an nitudok tuh liblun panadag kun am-in hi boble. ¹⁴ Balohak nadan inat di iBabilon ta mumbalin dan himbut hi nungkatag-en patul ya hi dakol an boble.”

¹⁵ Kanan bon nan AP-APU an Dios di holag Israel ke ha-on di “Deyay taug di mainum an paddungnay napnuh boh-ol ku. † Iem am-in hanadah boblen pangitudakak ke he-at painumam nadan bimmoble. ¹⁶ Ta mundangngewan dan matalak di nomnom da gapuh gubat an ipaek ke dida.”

¹⁷ Inalak hidiyen taug an indat APU DIOS ke ha-on ot ek painuman nadan tatagu nadah boblen nangitudakanan ha-on. ¹⁸ Immeyak ad Jerusalem ya nadah udum an bobleh did Judah ot painumak nadan tatagu, nadan patul ya nadan aap-apu da ot mumbalin dadiyen bobleh himpappange ya umipamodwong di ang-ang da. Ta hidiyen nan ingganad uwani ya iusal di ngadan dan pun-idut. ¹⁹⁻²⁶ Hituwey listaan nadan udum an imminum nah ek intaug: Hanan patul di Egypt, nadan opisyal na, nadan aap-apu, nadan bimmoble ya nadan nakibobleh di ya am-in nadan patul ad Us, nadan patul nadah o-ongal an bobled Pilistia an Askelon, Gaza, Ekron, ya nadan tatagun natdaan ad Asdod, nadan tatagud Edom, Moab, Ammon ya am-in nadan patul ad Tyre ya Sidon, am-in nadan patul nadah bobled kad-an nah Baybay an Mediteranean, nadan tatagu nah o-ongal an boble an Dedan, Tema, ya Bus, am-in nadan impatikke day buuk da, am-in nadan patul di Arabia, am-in nadan patul nadan numboble nadah adi maboblayan, am-in nadan patul ad Simri, Elam ya Media, am-in nadan patul nadah bobleh nangappit hi north, nadan boblen nungkih-up hidi ya am-in di tataguh kabobboble tuh luta ya uminum da kediyen mialig an punholholtapan. Ot hay nangud-didin imminum ya nan patul di Babilon.

²⁷ Indani ya kanan bon APU DIOS ke ha-on di “Kalyom am-in hanadah tatagun ha-on an AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya mandalok didan uminum nah mialig an punholholtapan an hidiyen nan gubat an ipaalik inggana mabutong dat mun-uuta da ya inggana matu-i dan adida pakabangun. ²⁸ Deket adida pinhod an uminum nah itaug mu ya kalyom ke didan ha-oy an AP-APU di mangalin ma-

hapul an uminum da. ²⁹ Hanan boblek di pangilap-puwak an dadagon. Wadan pangalin nadan tataguk on adik kastiguwon dida. Mu mahapul an makastigu da te hay kakulugana ya ipaalik di gubat am-in hi boble tuh luta. Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in di nangalin danae.

³⁰ He-a Jeremiah, mahapul an em kalyon am-in hi tatagu datuwe, kanam di: Hay tukod APU DIOS hi langit an kiha-adana ya umat hi kidul ta donglon nadan tatagu na. Ya hiya ya umat nah mungkopal hi grapes an muntukod. Tumukod am-in hi tataguh kabobboblen ³¹ madngol hi numpiningngit hituh luta te waday diklamunan dida. Humalyaonan am-in di tagu ta patayona nadan gaga-iho.” Hi APU DIOS di nangalin tuwe.

³² Athituy kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in di “Tibon yu, madadag am-in di boble! Te mangaliy nakakkal-ot an puwok an malpu nah pingngit tun luta.”

³³ Kediye ya ahi kawahwahit am-in hi bobley adol di tatagun patayon APU DIOS. Ya maid di ahi u-umyung hi natayan da ya maid di mangilubuk ke dida. Naala ya miathidi dan kay da tain miha-ad nah luta.

³⁴ Mun-iyo kayu ya kumga kayun aap-apu ya munluddagan kayu nah dap-ul. Te nadatngan di tiempun mungkakate kayu. Mialig kayu nah pulan bangan nag-a ot maphik. ³⁵ Adi mabalin an ibtikan yuh tuwen ahi maat ke dakayu.

^{36,37} Donglon yun tataguy kogan nadan aap-apu. Man-uket ahi kokoga da ya dinadag APU DIOS nan malinggop an boble yu gapuh boh-ol na. ³⁸ Inwalong dakayun APU DIOS, umat nah layon an tinayanana nan liyang an kiha-adana. Ta mumbalin nan boble yuh adi maboblayan gapuh katatakut an gubat ya gapuh namahig an boh-ol na.

26 Handih namangulun toon hi numpatulun Jehoiakim an imbabalen Josiah ad Judah ² ya kanan APU DIOS ke ha-on di “Tumaddog ka nah dolan nan Templo ta kalyom am-in di kalyok ke he-a nadah tatagun umalin mundayaw an malpuh kabobbobleh tud Judah. Om, mahapul an kalyom am-in ke didan maid di italum. ³ Kal-ina ot ta donglon dat iwalong da nadan gaga-ihon pangi-e dat adik ituluy an ipaali nan panadag kun dida gapu nadah gaga-ihon inat da.”

⁴ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay “Kalyom nadan tatagu tuwe: Kanan APU DIOS di ‘Mahapul an un-unudonak ta aton yu nadan intuituduk ke dakayu. ⁵ Ya mahapul an aton yuy kinalin nadan muttatyuk an profetas an intanud-ak kun dakayu te ingganad uwani ya maid di naminghan an eyu inun-unudan di kinali da. ⁶ Deket nanongnan mangohe kayu ya dadagok hituwen Templo umat nah nangat kud Siloh ta am-in di taguh kabobboble ya usalon dan idut di ngadan tun boble yu.”

† Hi Jeremiah ya inabig nan bimmoh-ol hi Apu Dios hi tataguh kabobboble te dayawon day dios an kinapyan di tagu, ta hidiyen nan kastiguwona didan am-in.

⁷Inun-unud ku ot kalyok datuwe nah Templon APU DIOS ot donglon nadan papadi, nadan profetas ya nadan tatagu. ⁸Muden handih ginibbuk an kinali datuwen kinalin APU DIOS an kalyok ya linupdukak ke dida ya pun-itkuk day "Lebbengnan mate ka gapun tuwe! ⁹Tipet kanam di kinalin APU DIOS an mumbalin hituwen Templo hi umat nah numbalinan di Siloh? Ya kanam pay di madadag tun boblet maid di mum-bobleh tu?" Ot kaalibungbunganak nadah tatagu.

¹⁰Handih dingngol nadan aap-apud Judah di naat ya ginal-an dan limmah-un nah balen di patul ot umali dah di nah Templo ot ume da nah Balun Hoob.

¹¹Kanan nadan papadi ya profetas nadah aap-apu ya nadah tataguy "Lebbengnan mipipateh tuwen tagu te ad-adiy kinalina mipanggep tuh boble taku. Takon di dakayu ya dingngol yuy kinalina."

¹²Ot kumaliyak an kanak di "Hi APU DIOS di namaal ke ha-on an mangali nadah dingngol yun kinalik mipanggep tuh Templo ya tun boble. ¹³Mahapul an baliwan yuy pang-e yu ya adiyu mo aton nadan at-atton yu ya un-unudon yuh APU DIOS an Dios yu. Deket un-unudon yuh tuwen kinalik ya adina ituluy an manadag ke dakayu. ¹⁴Ha-oy ke ya nangamung kayuh aton yun ha-on. Takon di aton yun ha-on di kanan yun maandong an lebbengnan maat. ¹⁵Mu mahapul an hituwey nomnomon yu: Deket patayonak yaden maid di bahul ku ya mabahulan kayun am-in takon nadan tatagu tuh boble. Te hi APU DIOS di nangalin ha-on an kalyok datuwen kinalik ke dakayu."

¹⁶Indani ya kanan nadan aap-apu ya nadan tatagu nadah papadi ya profetas di "Binaal APU DIOS an Dios takuh tuwen tagu, kinali adi taku patayon."

¹⁷Indani ya wada da nadah mangipangpanguluy timmaddog ot kalyon da nadah tatagun naamung di ¹⁸"Handih hi Hesekiah di patul ad Judah ya kinalin nan profetas an hi Mikah an iMoreset nadah tataguh tuwen kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in di 'Ahi makadaddag di Jerusalem an Zion ya ahi kay payon maaladu. Ya matoan nan Templo ta mumbalin an kay muyung.' ¹⁹Ya kon pinaten handin patul an hi Hesekiah ya nadan tataguh Mikah gapun diyen kinalina? Ugge! Nuntutuyu da ot ya abuh liwat da ot dayawon dah APU DIOS. Ya numpahpahmok dan hiya ot adi ituluy APU DIOS di planunan manadag ke dida. Ad uwani ya ditaku pey mangipaalih kadadagan taku hin patayon takuh Jeremiah."

²⁰Wada bo handi on tagun hi Uriah an imbabalen Se-maiah an iKiriati Jearim an umat ke Jeremiah an impainilanay kinalin APU DIOS ke hiya mipanggep hi adadin maat nadah tatagu ya nan boble. ²¹Handih dingngol handin patul an hi Jehoiakim ya handidan tindalunay kinalin Uriah ya ena ot ipipate. Mu ininnilan Uriah di mipanggep kediye ot bumtik ad Egypt te timmakut. ²²Mu intud-ak handin patul hi Elnathan an im-

babalen Akbor ya nadan ibbanad Egypt ot alan dah Uriah. ²³Imbangngad dah Uriah ke Jehoiakim an patul ot pipatena. Ot iweley day adol nah punlubukan di katagutagu.

²⁴Hi Ahikam an imbabalen Sapan ya binaddangana Jeremiah ot ugge impipaten nadan tatagu.

27 Handih lappunah numpatulan nan imbabalen Josiah an hi Sedekiah ad Judah ya kinalin APU DIOS ke ha-on di ²mangapyaak kanuh panakul ya gakodak hi bolat ta ibanggol ku.

³Indani ya kinali bon APU DIOS ke ha-on an kalyok nadah binaal di patul di Edom, Moab, Ammon, Tyre ya Sidon an immalih tud Jerusalem an e makihumman-gan ke Sedekiah an patul di: ⁴"Kanan nan AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel nadah patul yuy ⁵'Gapuh ongal an kabaalak ya lintuk di luta, tatagu ya aggayam an mabalin an idat kuh kumpulnan pinhod kun pangidatan. ⁶Ad uwani ya ipaboltan ku nadan boble yu nah muttatyuk an hi Nebukadnesar an patul di Babilon. Ya pumbalinok pay nadan mailom an aggayam an munhilbi ke hiya. ⁷Munhilbi bon am-in di tataguh kabobboble ke hiya ya nan lalakin imbabalena takon nan inap-apuna. Kediye ya mumbalin an ongal di kabaelan di patul ya nadan tatagud Babilon, mu ahi maapput di boble nat mapoppog di pun-ap-apuwana.

⁸Deket waday ohan boble weno pun-ap-apuwan an adi mangun-unud ke hiya ya kastiguwok ta ipaalik di gubat, bitil ya dogo inggana ipadadag kun Nebukadnesar am-in hidiyen boble.

⁹Adiyu dongdonglon di kalyon nadan adi makulug an profetas yu takon di dahdin mun-abig hi ahi maat hi udum hi algo mipuun hi inin-inop da weno mipuun hi nakihummanganan dah linnawan di nate weno mipuun hi nangatan dah magic. Am-in da ya kanan day adi kayu munsuku nah patul di Babilon. ¹⁰Mu langkak dah diye. Haulon dakayu ot ya abun didat mie kayuh nakaiddawwin boble. Te hay kakulugana ya dog-alon dakayun ha-on ya dadagok tun boble yu ta madadag kayu. ¹¹Mu nadan munsuku nah patul di Babilon ta munhilbi dan hiya ya punnanongok didah boble dat liyakon day payo da. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

¹²Impidwak an kinalih tuwe ke Sedekiah an patul di Judah an kanak di "Munsuku ka nah patul di Babilon. Ya munhilbi kan hiya takon hanadah tataguna ta tumagu ka. ¹³Te deket adim un-unudon ta adika munsuku ke Nebukadnesar an patul di Babilon ya mate kayun nadah tatagum hi gubat, bitil ya dogo. Kinali tipet eyu pakudukdulon an adi munsuku ta ekayu mate? ¹⁴Adiyu dongdonglon ya adiyu un-unudon nadan profetas an mangalin adi kayu munsuku te haulon dakayun dida. ¹⁵Hi APU DIOS mismuy nangalin uggena binaal dadiyen profetas an mangusal hi ngadanan mun-abig hi langkak. Deket kulugon yu di-

da ya dog-alon dakayu tuh boble takon dadiyen profetas ta mate kayun am-in nah pangiyayan dan dakayu.”

¹⁶ Kinalik bo nadah papadi ya nadah tatagun kanak di “Kinalin APU DIOS an adiyu kulugon di kanan nadan profetas yun ahi mibangngad nadan nabalol an ngunut di Templo te langkak da. ¹⁷ Om, adiyu kulugon di kalyon da. Munsuku kayu ot ya abu nah patul di Babilon ta tumagu kayu, te deket adi kayu ya makadaddag tun boble yu. ¹⁸ Kon gulat nat makulug an profetas da ya makulug an impainilanan diday abigon da ya ibaga da ot ke hiya an DIOS an Kabaelasan am-in an AP-APU ta adina iabulut an mied Babilon, nadan natdaan an nabalol an ngunut nah Templo ya nah balen nan patul.”

^{19,20} Handih nangal-an Nebukadnesar an patul di Babilon ke Jehoiachin an patul di Judah an imbabalen Jehoiakim ya nadan aap-apud Judah ya Jerusalem ya uggena impakiala nadan tukud, nan tangkin nakapyah giniling, nan kuliton ya nadan udum an nabalol an ngunut nah Templo. ²¹ Donglon yuh tuwen kalyon APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel mipanggep ke dadiyen natdaan an nabalol an ngunut nah Templo ya nah balen di patul hidid Jerusalem: ²² “Mied Babilon dadiyen nabalol an ngunut inggana hangudok bot ibangngad ku didah tu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

28 Handih mikaliman bulan hi mikap-at an toon hi numpatulan Sedekiah ya wada on profetas an hi Hananiah an imbabalen Assur an iGibeon an kimmalin ha-on nah Temploh hinangngab di papadi ya tatagu ² an kananay “Kanan nan AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel di: ‘Kaanok di kabaelan Nebukadnesar an patul di Babilon. ³ Ya hantuh malayu duwan toon ya ibangngad kun am-in nadan nabalol an ngunut di Templon in-e nad Babilon. ⁴ Ibangngad ku bo nan patul di Judah an hi Jehoiachin an imbabalen Jehoiakim ya am-in nadan iJudah an nied Babilon. Om, ahik kaanon di kabaelan nan patul di Babilon. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.’”

⁵ Ot kumaliyak ke Hananiah hi hinangngab nadan papadi ya nadan tatagu nah Templo ot kanak di ⁶ “Makakkaphod man hinaen inabig mu! Takon di haoy ya namnamaok an ahi aton APU DIOS hinae! Hana ot ta paannungonah naen inabig mu ya ahina ibangngad am-in nadan ngunut di Templo ya am-in nadan tatagun nien balud ad Babilon. Mu inilak an adi maat. ⁷ Kinali, donglom hantun kalyok ke he-a ya hantudah tatagu. ⁸ Handidan profetas an namangulun mun-abig mu dita ya inabig dan umaliy gubat, bitil ya dogoh dakol an boble takon hanadah boblen ongal di kabaelasan da. ⁹ Mu deket umannung peman di inabig di ohan profetas an kananay mawaday linggop ya matbal an makulug an intud-ak APU DIOS.”

¹⁰ Indani ya inalan Hananiah nan kaiw an panakul an imbanggol ku ot gani-uwona. ¹¹ Kananah hinangngab nadan tataguy “Kanan APU DIOS di: ‘Athituy ahik pama-i nah panakul an inha-ad nan patul an hi Nebukadnesar nadah kabobboble tuh luta. Ya atok tuwe hi duwan toon.’” Naala ot tumayanak.

¹² Ugge nabayag di nala-uh nunggi-uan Hananiah nah panakul ya kimmalih APU DIOS ke ha-on ¹³ an kananay em kalyon ke Hananiah tuwe: “Kanan APU DIOS di: ‘Man-u te kinabaelam an gini-u nan kaiw an panakul, mu hannotak hi gumok an panakul.’ ¹⁴ Hiya an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya kananay ‘Gumok an panakul di usalok am-in hanadah boble ta munnananong dan munhilbi ke Nebukadnesar an patul di Babilon. Takon nadan mailom an aggayam ya munhilbi dan hiya.’”

¹⁵ Kinalik ke Hananiah diye ot kanak pay ke hiyay “Donglom Hananiah tun kalyok! Hay kakulugana ya ugge daka tinuddun APU DIOS an mun-abig. Langkak nadan abiabigom yaden pakakuluggon daka boppo anhan hi tatagu. ¹⁶ Ta hidiye nan hi APU DIOS mismuy mangali an patayon daka. Kinali adi magibbuh tuwen toon ya mate ka te kinalim hanadah tatagun ngohayon dah APU DIOS.” ¹⁷ Ya immannung an nateh Hananiah handih mikapitun bulan kediyen toon.

Nuntutok hi Jeremiah nadah Judyu ad Babilon

29 Nuntutok hi Jeremiah nadah papadi, nadah profetas ya nadah aap-apu ya nadah udum an iJerusalem an in-en Nebukadnesar ad Babilon ot mumbalin dan balud hidi. ² Kediye ya nagibbun nied Babilon da Jehoiachin an patul, hi inana, nadan opisyal hi balena, nadan aap-apud Judah ya Jerusalem, nadan nakanginnilan mangapyah kumpulna ya nadan nalaing hi ngannen ngunu. ³ Impaw-it Jeremiah diyen tudok ke da Elasa an imbabalen Sapan ya hi Gemariah an imbabalen Hilkiyah an diday itud-ak Sedekiah an patul di Judah ke Nebukadnesar an patul ad Babilon.

⁴ Athituy kinali na nah tudok na: Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya hituweh kanana nadah iJerusalem an in-abulut nan in-en Nebukadnesar ad Babilon ot mumbalin dan balud hidi: ⁵ “Mangapya kayuh bale yu ta waday nahamad an kiha-adan yu ya muntanom kayu ta waday kanon yu. ⁶ Ya malahin kayu ta mahlag kayu. Iabulut yu bon malahin nadan iimbabale yu ta mahlag da damdama. Te mahapul an adi kayu umo-oha, mu dumakol kayu. ⁷ Aton yu ya idasal yuy kiphodan ya luminggopan di Babilon an nangipaeyak ke dakayun kibaludan yu te deket pumhod hinaey boble ya pumhod damdamay biyag yu.

⁸ Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya kalyok ke dakayun adi kayu mumpa-

haul nadah profetas yu weno dahdin mangali an hiya ya profetas an abigonay maat hi udum hi algo. Adiyu kulugon di kalyon da mipanggep hi in-inop da te kink-innapya da dadiye. ⁹ Langkak di kanalyon dan dakayu yaden kanan day nalpun ha-on. Te uggek binaal didan mun-abig." Hinaey kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in.

¹⁰ Hituwe boy kanan APU DIOS ke dakayu: "Hantuh kapoppogan nan napitun toon an kiha-adan yud Babilon ya ipaptok dakayun ha-on ya paannungok di kinalik an ibangngad dakayu tuh boble yu. ¹¹ Waday planuk ke dakayun ha-oy ya abuy nanginila. Bokon kadadagan yuh tuwen planuk, mu kiphodan yuh udum hi algon hidiye nan namnamaon yu. ¹² Kediye ya donglok moy dasal yu ten mundasal kayun ha-on. ¹³ Ya deket makulug an hapulonak ke dakayu ya hamakonak. ¹⁴ Nunna-ud an hamakonak ke dakayu ta ibangngad dakayuh boble yu. Ahi dakayu amungon an ilpu dakayu nadah kabobboblen nangiwhitak ke dakayu ta ibangngad dakayu nimpeh boble yu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

¹⁵ Kal-ina ya kanan yu boy "Waday intud-ak APU DIOS hi makulug an profetas mid Babilon." ¹⁶ Mu donglon yu tun kanan APU DIOS mipanggep nah patul an mun-ap-apu nah nun-ap-apuwan David ya mipanggep nadah natdaan an ugge nied Babilon. ¹⁷ Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Ipaalik di gubat, bitil ya dogo ke didat mumbalin dan kay nabuluk an fig an adi mabalin an kanon. ¹⁸ Om, paaliyok ke diday gubat, bitil ya dogo ya iwahit ku didah kabobboble. Ya ahi tumakut ya mahngang nadan tatagu gapu kediyen maat ke dida. Ya taltalangga da dida ya iusal day ngadan dan pun-idut. ¹⁹ Man-uket maat ke dida dadiye ya uggeda inun-unud di kinalik an impaabig ku nadah binaal kun muttatyuk an profetas. Takon di dakayu ya uggeyu damdama inu-unud.

²⁰ Kinali, dakayun am-in an nieh nad Babilon, donglonak ke dakayu. ²¹ Ha-oy an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya athituy kalyok mipanggep ke Ahab an imbabalen Kolaiah ya hi Sedekiah an imbabalen Maaseiah an umabiabig hi langkak yaden kanan day nalpun ha-on. Ipaboltan ku dida ke Nebukadnesar an patul ad Babilon ta pipatena didah hinangngab yu. ²² Ya dakayun ijudah an nien balud ad Babilon ya deket mun-idut kayu ya kanan yuy 'Hana ot ta hay aton APU DIOS ke dakayu ya umat hi inat Nebukadnesar ke da Sedekiah ke Ahab an ginhob na didan matagu.' ²³ Hidiyey kiappitan da te namahig di liwat dan inhuyop day bokon da inayan ya langkak nadan inabig da yaden kanan day nalpun kanun ha-on an hi APU DIOS. Dadiyen inat da ya adi miunnud hi pinhod ku. Inilak ya tinibok di inat da. Ha-oy an APU DIOS di nangalin datuwe."

^{24,25} Kinalin nan AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel hituwen ek kalyon ke Semaiah an iNehelam: "Kanan APU DIOS ke he-ay: He-a pe ot muntudok ka nah padin hi Sephaniah an imbabalen Maaseiah ya nadah udum an papadi ya nadah tatagud Jerusalem. ²⁶ Kanam ke Sepaniah di 'Tinuddu dakan APU DIOS an mumpadin mihannot ke Jehoiada ot he-a moy natag-en ap-apun ingkalgadun mumpaptok nah Templon APU DIOS. Hay atom ya bangkilingam ya banggolam hi gumok am-in nadan mun-ang-angon profetas an kahin-ab-abbigon da. ²⁷ Yaden tipet uggem in-athitu ke Jeremiah an iAnatot an nun-abi-abig an kay prophetas nadah tatagu? ²⁸ Mahapul an mipatikod an mun-ab-abig hinaen tagu te impadatong nah tud Babilon di abig nan kananay mabayag di kibaludan nadan tatagu, kinali maphod ot hin mangapya dah babale dah tu ya munliyak dah kanon da."

²⁹ Dinawat Sephaniah an padih diyen tudok Semaiah ot ibidbid nan Jeremiah. ³⁰ Indani ya kanan APU DIOS ke Jeremiah di ^{31,32} "Ipaem di tudok am-in hanadah balud ad Babilon ta kanam di: Hituwey kanan APU DIOS mipanggep ke Semaiah an iNehelam: 'Ha-oy an DIOS ya kastiguwok hi Semaiah ya am-in nadan holag na te uggek tinuddu hiyan mun-abig, mu nun-abig an kay profetas ot mahaul kayuh langkak na. Ta hidiye nan kastiguwok ta mama-id di holag na ya adina tibon nadan maphod an ahik aton hi tataguk. Te tinuduwana didan mungngohen ha-on. Ha-oy an DIOS di nanginilan tuwe."

^{1,2} Indani ya kimmali boh APU DIOS an Dios di holag Israel ke Jeremiah ot kananay "Itudok mun am-in hi liblu nadan kinalik ke he-a ³ te ahi madatngan nan tiempun ibangngad ku nadan tataguk an ijerusalem ya ijudah nah boble dan indat ku handidah aammod da ta ibagi dat pumboblayan da bo. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe."

⁴ Hituwey kanan APU DIOS mipanggep nadah iIsrael ya ijudah: ⁵ "Danongdonglok di namahig an kogan nadan iIsrael ya ijudah te namahig an tumattakut da kattog. ⁶ Aga, nomnomon yu ke! Kon mabalin an muntungoy lalaki? Tipet tibtibbok di linalakin top-topappon day puputu dan umat da nah babain inhakit nay putunan dandanin muntungo? Ya tipet kim-mukkuphat da? ⁷ Ahi himpappangey maat nadah tataguk, maid di kiingngohan diyen punholholtapan da ya maid di nunhiktam hi umat kediyen ahida holtapon. Mu ahida mihwang!"

⁸ Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Kediyen tiempo ya pa-iyok nan paddungnay panakul hi bagang da ya kaanok nan paddungnay bangkiling dat adida mo mumbalin an himbut hi tataguh udum an boble. ⁹ Mu ahida munhilbi ke ha-on an AP-APU an Dios da ya nah holag David an ahik pumpatulon.

¹⁰ Kinali adi kayu tumakut an tataguk ya adi kayu madismaya te ahi dakayu awiton nah nidawwin boblen niayan yu takon nadan holag yu ta ianamut dakayu. Ta luminggop kayu mo kayan maid moy mangipatakut ke dakayu. ¹¹ Te baddangan dakayun ha-on ta ihwang dakayu. Ahik pakadadaggon nadan boblen nangiwhitak ke dakayu, mu dakayu ke ya adi dakayu dadagon, mu ihwang dakayu. Muden adi mabaln an ekayu adi makastigu. Ya limpiyuy pangastiguwak ke dakayu. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe."

¹² Kanan bon APU DIOS nadah tatagunay "Paddungnay nihalom an liput di liwat yun adi mo maagahan. ¹³ Maid di mangipaptok ke dakayu ya maid di mabaln an pangagah liput yu ya maid di namnaman ekayu maagahan. ¹⁴ Te kinal-iwan dakayu ya adi dakayu mo ibilbilang am-in hanadah nakihayyupan yu. Man-uke namahig di nangastiguk ke dakayun paddungnay liniputan dakayun kayak buhul an maid di homok kun dakayu te namahig di liwat yu. ¹⁵ Tiptet mundiklamu kayu mipanggep nah liput yun maid di mabaln an pangaga? Man-uket athinay nangastiguk ke dakayu ya namahig di liwat yu ya namahig di kinagaga-iho yu.

¹⁶ Mu hi udum hi algo ya madadag nadan manadag ke dakayu ya mumbalin an balud am-in nadan buhul yu ta mie dah udum an boble. Ya am-in nadan mangipaligligat ke dakayu ya mipaligligat da damdama. Ya mibtik damdamay ngunut nadan mangibtik hi ngunut yu. ¹⁷ Ahik agahan di liput yu ta pumhod kayu takon di kanan di buhul yuy niwalong kayun iZion an maid di manangud ke dakayu. Ha-on an DIOS di mangalin datuwe."

Hay kalyon APU DIOS mipanggep nadah tataguna

¹⁸ Kanan bon APU DIOS di "Homkok am-in nadan tataguk takon di pamilya dat ibangngad ku didah boble da. Ya ahi miphod nan boble da an Jerusalem ya ahi mabohwat bo nan balen di patul nah niha-adana tuwali. ¹⁹ Ta nadan tataguk an mumbobleh di ya muntukuk da ya mungkanta da gapuh pundayaw da ya gapuh amlong da. Ya kediye ya dumakkodakkol da ya midayaw da te bendisyonak dida. ²⁰ Pumbalinok bon ongal di kabaelan da umat dih done ya ihamad ku boy boble da. Mu nada ken mangipaligligat ke dida ya kastiguwok dida. ²¹ Didan tataguk di kalpuwan di ahi mun-ap-apun didan adi malpuh udum an boble. Ahi mih-up ke ha-on te ahik ayagan. Te kon dahdiy naala on immalin adi maayagan? Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

Hay kalyon APU DIOS hi tataguna

²² Ahi dakayu bo ibilang an tataguk ya ha-oy boy ahiyu tangadon an Dios yu.

²³ Namahig di boh-ol APU DIOS an paddungnay puwok an manadag nadah gaga-ihon tatagu. ²⁴ Ya adi makaan hidiyen boh-ol na inggana atonan am-in nadan implanuna. Hi udum hi algo ya ahi maawatan nadan tatagunan am-in datuwe.

31 Kanan bon APU DIOS di "Ahi madatngan nan tiempon ha-oy di Dios am-in nadan holag Israel ya diday tataguk. ² Ipaptok kuy tataguk umat hi nangipaptokak handidah natdaan an ugge naten aammod da nah adi maboblaysan handih munhapul dah pun-iyatuwan da."

³ Kanak handidah holag Israel dih doney "Pinpinhod dakayu tuwalin tataguk ya munnananong an adi malumman di pamhod kun dakayu. ⁴ Baddangan dakayu bon ha-on ta gapuh amlong yu ya munggangha kayu ya manayo kayu. ⁵ Ahi kayu bo muntanom hi grapes nadah bibilid di Samaria ya dakayu moy mangan hi ibunga da. ⁶ Ahi madatngan nan tiempon muntukod nadan mun-adug nadah bilid ad Eplaim an kanan day 'Etaku nah Bilid an Zion an kad-an APU DIOS an Dios taku.'"

⁷ Kanan APU DIOS di "Mungkanta kayu gapuh amlong yu te inihawang kuy holag Israel. Hay boble day kahamhamadan an boble. Mungkanta kayuh pundaydayaw yun kanan yuy 'Inihwang APU DIOS nadan natdaan an tatagun holag Israel.' ⁸ Ipuk dida nadah bobleh north ya nadah bobleh pingngit di lutat amungok dida. Ahi maki-alin dida nadan nakulap ya napilay takon nadan himmigan binabai ta pun-itungo day iimbabale dah tu. Om, ianamut ku didan am-in ta mumbalin dan ongal an boble. ⁹ Mundasal da ya mungkoga dan mungki bangngad yaden ipanguluk didat umanamut da. Idalan dah pingngit di nadah wa-el ya nadah nundotal an kalatat adida mihubag. Kayak hi aman Israel ya kay panguluwan an imbabalek hi Eplaim."

¹⁰ Kanan APU DIOS di "Dakayun tataguh kabobboble, donglonak ta eyu ipainila tun kalyok hi udum an boble, takon hanadah nidawwin bobleh binnah-el di baybay. Inwahit kuy tataguk, mu ahik amungon dida ya adugak didan umat hi pun-adug nan mumpattol hi kalnerona. ¹¹ Ihwang ku dida nah boblen ongal di kabaelana. ¹² Ta umanamut dad Zion an mungkanta da gapuh amlong da. Te binendisyonak didah dakol an page, hay mainum, hay lanan di oliba, hay kalnero ya bakat adida makudangan hi mahapul da. Ahida mialig nah laguntan adi makudangan hi danum. ¹³ Hanadan kakat-agun binabai ya kakat-agun linalaki ya maan-anla dan manmannayo takon di aam-ama ya makian-anla da. Te alubyagok dida ya paamlongok didat adida mo u-umyungan. ¹⁴ Om, ahi mahawwahawwal di idat kuh mahapul nadan tataguk ta dakol di idat dan iappit nadan papadi. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe."

¹⁵ Indani ya kimmalih APU DIOS an kananay “Ahi madngol di kogan Rachel ad Ramah. Namahig di koganan adi maal-aluk te nama-id nadan iimbabalena. †

¹⁶ Itikod yun kumga ya dan-ihan yuy luwa yu. Adi mabalin an maid di hilbin di nangipanaptokan yu nadah iimbabale yu te mibangngad dan malpu dah nidawwin boblen nadan buhul yu. ¹⁷ Kinali waday maphod an namnamaon yuh udum hi algo te mibangngad ke dakayu nadan imbabale yu. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe.” ¹⁸ Kimmali boh APU DIOS an kananay “Dingngol kuy kalin nadan u-umyung an holag Israel. Kanan day ‘Mialig kami nadah ugge namansun nuwang. Mu gapuh namahig an nunmansum ke dakami ya natud-duwan kamin mangun-unud ke he-a. Pabangngadon dakamin mangun-unud ke he-a an AP-APU an Dios mi ot midadaan kamin mangat hi pinhod mu. ¹⁹ Im-madawwi kamin he-a, mu nuntutuyu kami ot u-umyung kami ya bumaba-in kami gapuh inat min punliwatan nipalpuh kaunga mi.’

²⁰ Israel, impakappinhod dakan imbabalek. †† Takon di kinastigu daka ya nanongnan ongal di impaminhod kun he-a ya ahi daka bo homkon.

²¹ Mangapya kayuh kalatulan punmarka yuh kakalata ta deket mibangngad kayun holag Israel hituh boble yu ya hamakon yu nan dinalan yu handih timmayanan yu. ²² Adi kayu mo tuwali umadawwi, mu ibangngad yun mangun-unud ke ha-on an imbabalek. Waday hinatkon an ahik aton an ahi dakayu ihayyup an holag Israel ke ha-on an Dios yu.”

²³ Kanan nan AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel di “Hantuh pangibangngadak nadah tataguk hi boble da ya ahi kanan nadan tatagud Judah di ‘Hana ot ta bendisyonan dakan APU DIOS an bilid nad Jerusalem an kad-ana.’ ²⁴ Ahi mumbobley tatagu nadah bobled Judah an mumpayoy udum ya mumpat-tol hi kalneroy udum. ²⁵ Pal-otok nadan nakapuy ya alubyagok nadan u-umyungan.”

²⁶ Ahida kanan di “Eyak nahuyop ot bumangunak ya nal-otak mo.”

²⁷ Ha-oy an DIOS ya kanak di “Ahi madatngan di tiempun padakkolok di tatagu ya aggayam hitud Judah ya Israel. ²⁸ Handi ya hinalipat-ak dida ot dadagok dida ya dinog-al ku dida, mu ad uwani ya halipat-ak ta ipaptok ku dida ya paphodok dida.

²⁹ Kediye ya adi mo kanan di tataguy ‘Kinan di aammod day maantam an grapes, mu nadan imbabale day naalinu.’ ³⁰ Te am-in di munliwat ya mate gapuh liwat an inat na. Mialig nah kanan di tatagun: ‘Hanan mangan hi maantam ya hiyay maalinu.’”

³¹ Kanan APU DIOS di “Ahi madatngan di tiempun makitobbalak bo nadah iIsrael ya iJudah. ³² Mu adi umat hi nakitobbalak handidah aammod da handih nangipanguluwak ke didan timmayan ad Egypt te uggeda impunnanong an inun-unud di nakitobbalak ke dida takon di paddungnay inayak dida.

³³ Athituy balun pakitobbalak ke dida: Iha-ad kuy tungun kun didan paddungnay itudok kuh puhu da. Ta ha-oy di Dios da ya diday tataguk. ³⁴ Adi mo mahapul an waday ahi mangalin dida mipanggep ke ha-on ta ahiyak inilaon ke didan am-in, mipalpuh kababbabaan ingganah katagtag-ayan an saad. Kal-iwak di liwat da ya kal-iwak nadan gaga-ihon inat da. ³⁵ Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.” ³⁶

³⁵ Hituwe boy kanan APU DIOS: “Ha-oy an Dios di nangiha-ad nah algoh kabunyan ta pumtang nah mapat-al ya inha-ad kuy bittuwon ya bulan an humiyo nah hilong. Ya oggan ku kiwaon nan danum nah baybay ta mawaday dalluyun an mumbungug. Hay ngadan ku ya hi APU DIOS an Kabaelasan am-in. ³⁶ Ya dadiyen lintuk ya munnananong hidiyen ine-e da, athidi bon munnananong di pamaptok ku nadah holag Israel an ibilang kun tataguk. ³⁷ Athidi boh kabunyan an adi mabalin an lukudon di tagu ya nan nipab-unan di lutan maid di e nangang-ang, athidi bon adi mabalin an ek iwalong ta nangamung holag Israel takon di gaga-ihoy inat da.”

³⁸ Kanan bon APU DIOS di “Ahi madatngan di tiempun mipaphod di Jerusalem an pumboblayak mipalpuh Hananel an natag-en pun-adugan inggana nah Dugun Hoob. ³⁹ Hay poppog na ya mipalpuh kalinoban di algo inggana nah Bilid an Gareb ta ahi mullikkod an mumpaed Goah. ⁴⁰ Am-in datuwe takon nan Nundotal an Lubukan, nan punwelleyan hi lugit ya nadan papayoh tap-on di Wa-el an Kidron inggana nah Hoob di Kabayuh nangappit hi timilan di algo ya miong-ong ke ha-on an DIOS. Hituway boble ya munnanonong ta nangamung an adi mo madadag.”

32 Handih mikapulun toon an numpatulan Sedekiah ad Judah ya mikahimpulut walun toon an numpatulan Nebukadnesar ad Babilon ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on. ² Kediye ya nikalabutak nah dolan di balen nadan guwalyan di patul ad Jerusalem. Ya kediye immaliyan nadan tindalun di Babilon an mangubat hi iJerusalem. ³ Ingkalabutak ke Sedekiah te nanongnan kanalyok hituwen kinalin APU DIOS: “Tabulut kun sakupon nan patul di Babilon tuwen boble. ⁴ Ya hi Sedekiah an patul ya adi makabtik, mu mipaboltan kediye patul di Babilon ta mun-innang-ang da ya munhummangan da. ⁵ Ahi mieh Sedekiah ad Babilon ta miha-ha-ad hidit nangamung di ahik aton ke hiyan implanuk. Takon di makigubat nadah iBabilon ya adi

† Mateo 2:18 †† Ketuwen kanan Apu Dios di Israel an impakappinhod nan imbabalena ya hay kibalinana ya am-in di holag Israel.

‡ Hay kibalinana ya nadan aammod day numbahul, mu nadan imbabale day mamoklah bahul da.

†† Tibon yuy Ezekiel 37:27, Hosea 2:23 ya Hebrews 10:16.

‡‡ Hebrews 8:17 ††† Hebrews 8:8-12

metlaing mangapput. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe.”

⁶ Kanan Jeremiah di “Kinalin bon APU DIOS ke ha-on an ⁷ umalih Hanamel an imbabalen Sallum an amaok ta ibaganan gatangkok nan payonad Anatot an num-boblayan di holag Benjamin te ha-oy di naka-ih-up an ibana ya ha-oy di lebbengnan mamangulun pangialiyen dan pangigattangan kediyet ahida ieh udum.”

⁸ Handih kinalin APU DIOS ke ha-on hidiye ya immalih Hanamel hidi nah nikalabutak ot kananay “Gatangom nan payok ad Anatot nah boblen di holag Benjamin te he-ay lebbengnan mangatang kediyet.” Kediye ya inilak an makulug an kimmalih APU DIOS ke ha-on.

⁹ Ginatang kuh diyen payon Hanamel an binilang ku nan pihhu ot idat kun hiya. Hay bayad diyen payo ya himpulut pitun kalang. ¹⁰ Pinelmaak hidiyen papel an nitudkan di gatang diyen payo ot ahik papelma nadah tistigu ot mabilang bo nan pihhun bayad diyen payo.

¹¹ Inalak dadiyen napelmaan an papel an napkotan ya nan ugge napkotan an nitudkan di gatang diyen payo, ¹² ot idat kun Baruk an imbabalen Neriah ya inap-apun Mahseiah hi hinangngab nan ibak an hi Hanamel, nadan tistigun numpelma ya nadan tatagud Judah an inumbun hidi nah dola.

¹³ Kanak ke Baruk hi hinangngab dan am-in di ¹⁴ “Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya in-oldenan alam datuwen papel an ohan napkotan ya ugge napkotan ta iha-ad mu nah buhit midulin ta adi madadag. ¹⁵ Kinalin tuwalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel an ahi mungkatang di babale, papayo ya laguntan natanoman hi grapes hituh boble.”

¹⁶ Nagibbun indat kun Baruk dadiyen papel ot mundasalak ke APU DIOS. ^{17,18} Kanak hi dasal kuy “APU DIOS an Nakattag-e, lintum di luta ya kabunyan gapuh ongal an kabaalam. Maid di naligat ke he-a te kabaalam am-in. Impatibom di pamhod mun adi malumman hi kalibulibun tatagu, mu kastiguwom di udum gapuh liwat di aammod da. ¹⁹ Nalaing ka ya maphod am-in di planum ya atom di umipamodwong. Tibtibbom am-in di aton di tatagu ta idat muy gun-udon da mipuun hi inat da. ²⁰ Handih done ya inat mud Egypt nadan umipamodwong an adi kabaelan di tagu. Ingganad uwani ya nanongnan at-attom di umipamodwong hitud Israel ya hi udum an boble ot mundingngol kah kaboboble.

²¹ Gapuh ongal an kabaalam ya inat mu nadan umipamodwong an nangipatakut nadah buhul di aammod mi ot ipangulum didan timmayan ad Egypt. ²² Indat mun dida tun maphod an boblen maluwab di mitanom an hidiyey hinamad mun kinali handidah aammod da. ²³ Mu handih immali dah tu ot mumboble da ya uggeda inun-unud di tugun mu ya tuttudum ya

uggeda inat nadan pinhod mun aton da. Ot ipaalim datuwen am-in an manadag ke dida.

²⁴ Immannung an ma-ma-at nadan kinalim. Ot deyan dehtu day iBabilon an pun-iha-ad day dalanon dan manggop tuh boble. Ta apputon dakamin holag Israel hi gubat gapuh inagang ya dogo. ²⁵ Hituwe anhan di ohan hanhanak ke he-a: Tipet inilam bo tuwali APU DIOS an Nakattag-e an sakupon di iBabilon tun boble ya em kinalin ha-on an gatangkok hidiyen payo ya bayadak hi ustuh hinangngab nadan tistigu.”

²⁶ Indani ya kanan APU DIOS ke ha-on di ²⁷ “Ha-oy an hi APU DIOS di Dios am-in di tatagu tuh luta. Maid di naligat ke ha-on. ²⁸ Idat ku tun boble ke Nebukadnesar an patul di Babilon ya nadan tindalunat sakupon dat ²⁹ logabon da. Ta maghob nadan babalen nangatan di ijudah ya iIsrael hi umipaboh-ol ke ha-on an nun-appit dah maghob an bangbanglu ke Baal nah atop di babale da ya immiduyag dah mainum an in-appit da nadah udum an dios da. ³⁰ Nipalpu tuwali handih kaunga da ya maid di udum hi inat da hin bokon nadan gaga-ihon umipaboh-ol ke ha-on. ³¹ Impaboh-olak ke dida nipalpu handih nawadaan tun boble ingganad uwani, kinali mahapul an dadagok ³² gapuh liwat nadan iIsrael ya ijudah ya iJerusalem, takon di hay liwat nadan patul da ya ap-apu da, hay papadi da, ya nadan profetas da. ³³ Inwalongak ke dida. Takon di tanuttuduwak dida ya adida donglon te adida pinhod an matuttuduwan. ³⁴ Hinibit da bo udot nan Templok te inha-ad da nan umipaboh-ol an kinapya dan dios dah pundayawan dan ha-on. ³⁵ Ya eda nangapyah punappitan dan Baal nah Nundotal an Hinnom an pangiappitan da nadah iimbabale dan linalaki ya binabai nah dios dan hi Molek. Uggek minandal didan mangat ketuwe ya maid pay hi nomnom kun eda aton hidiyen punliwatan.”

³⁶ Kanan nan AP-APU an Dios di holag Israel ke ha-on di “Jeremiah, kinalikalim an gapuh gubat, bitil ya dogo ya nunna-ud an apputon nan patul di Babilon tun ongal an boble yu. Mu hituwe pay di kalyok ke he-a:

³⁷ Ahik amungon nadan tataguk an inwahit kuh kaboboble gapuh namahig an boh-ol kut ibangngad ku dida tuh boble dat luminggop dan maid moy ad-adin maat ke dida. ³⁸ Ta ha-oy di Dios da ya diday tataguk.

³⁹ Wadaok hi nomnom dan hay umanhan an aton da ya dayawonak ta nangamung ta kiphodan da ya kiphodan di iimbabale dah udum hi algo.

⁴⁰ Punnanongok di nakitobbalak ke dida ya adik itikod an mangat hi kiphodan da. Ya ahik wadaon boh nomnom day nahamad an pangun-unud dan ha-on ta adiyak iwalong ke dida. ⁴¹ Umamlongak an mangat hi kiphodan da ya punnanongok didan mumbobleh tu.

⁴² Man-ut in-abulut kun maat di punligligatan da, mu atok boy kiphodan dan hidiyey hinamad kun kinalin dida.

⁴³ Ya takon di kanan di tataguy 'Maid moy mumbobleh tu ya maid moy aggayam an miha-ad hitu te sinakup di iBabilon, mu ahi bo magatang di luta ketuwen boble. ⁴⁴ Mihulul di papayoh kalang ya mapelmaan, mamarkaan ya matistiguwan di punggatangan hi papayo nah numboblaysan di holag Benjamin, nadah boblen nih-up ad Jerusalem, nadah bobled Judah ya nadah boble puun di bilid nah nangappit hi kalin-oban di algo ya nadah bobled Negeb te ibangngad kuy kinadangan tun boble. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

33 Handih nanongnan dehdiyak hi kalabutan nah dolan nan guwalya ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on. ² Hiya an hi APU DIOS di ngadanay nunlutu ya namkol tuh luta ya nangiha-ad nah niha-adana ya kananay ³ "Mundasal kan ha-on ta humangkok ta kalyok ke he-a nadan umipamodwong ya maphod an uggem inila. ⁴ Ha-oy an AP-APU an Dios di holag Israel ya kanak di gapuh panggopan ya pangubatan di iBabilon hi Jerusalem ya ahi madadag nadan babaleh di takon nan balen nan patul ad Judah. ⁵ Ahi hogpon dadiyen iBabilon tuwen boblet mapnuh adol di nungkakaten tatagu te nunna-ud an iwalong kut dadagok gapuh namahig an boh-ol ku te gaga-ihon abu nadan bimmoble.

⁶ Mu ahi madatngan nan tiempon paphodok di Jerusalem ya ahik bo palinggopon ya pakadanganon nadan tataguk. ⁷ Ibangngad ku didan iJudah ya iIsrael an ilpuk dida nadah boblen nikalabutan da. Ya paphodok hituwen boble dat umat bo handi. ⁸ Paddungnay ulahak am-in di liwat da ya kal-iwak di nungngohayan dan ha-on. ⁹ Ta umamlongak ya midayawak hi kabobboble tuh luta gapu ketuwen boble an Jerusalem. Ya nadan tataguh kabobboble tuh luta ya gumayonggong dah pangngolan da mipanggep nadah inat kun kiphodan tun boble an Jerusalem ya mipanggep nah kinadangan an idat ku nadah bimmoble."

¹⁰ Kanan APU DIOS di "Kanan di tataguy nadadag tun boble ot mumbalin an umat nah adi maboblaysan an maid di miha-ad hi tatagu ya aggayam.' Ya niptok paman hidiyen kinali dan ma-ma-idan di tatagu ya aggayam hanadah bobled Judah ya kakalatad Jerusalem, mu ahi bo madngol ke dadiyen bobley ¹¹ tukuk di tatagu gapuh amlong da. Ya ahi bo madngol di ngalan nadan maan-anlan malahin. Ya madngol di kantan di tatagun mangialih iappit dan ha-on tuh Templok gapuh pampasalamat da. Ahida kanan di 'Mumpasalamat takun APU DIOS an Kabaelasan am-in te hiya ya maphod ya munnanong di pamhod na.' Om, ahik bo pakadanganon tun boble umat handi. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

¹² Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Man-ut maid ad uwaniy tatagu ya aggayam, mu ahi bo mawa-

day pumpattolan nadan mumpattol hi kalnero ketuwen boble. ¹³ Om, ahi bilbilangon nadan mumpattol di kalnero da nadah boble mabilid, nadan wadah puun di bilid, nadan wadah nangappit hi south di Judah nah numboblaysan nadan holag Benjamin, nadah boblen nih-up ad Jerusalem ya nadah bobled Judah. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

¹⁴ Kanan APU DIOS di "Ahi madatngan nan tiempon paannungok nadan hinamad kun kinali nadah iIsrael ya iJudah. ¹⁵ Ahik piliyon di ohan holag David an mumpatul an limpiyu ya maandong di pangat na nah boble. ¹⁶ Kediye ya mihwang di iJudah ya iJerusalem ya malinggop dan maid di maat ke didah gaga-iho. Ta hay ahida punggadan nah boble da ya 'Hi APU DIOS di mangihwang ke dakami.' ¹⁷ Ha-oy an DIOS ya hammadok an kalyon an hay holag David di mumpatul ta nangamung ad Israel. ¹⁸ Ya wadat nangamung hi holag Libay di mumpadin munhilbin ha-on ta iappit nay maghob, hay page ya nadan udum an miappit ke ha-on."

¹⁹ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ²⁰ "Nakitobbalanak hi pat-al ya hilong ta pumat-al ya humilong nah nagtud an tiempo. Ya adinadaman mibahhoh diye. ²¹ Athidi bon adinadaman mibahhoy nakitobbalak ke David an hay holag nay mumpatul ta nangamung ya adi mibahhoy nakitobbalak nadah holag Libay an didat nangamung di mumpadin munhilbin ha-on. ²² Padakkolok di holag David an muttatyuk ya padakkolok boy holag Libay an munhilbin ha-on ta maid di pakabilang ke dida te umat dah kadakol di bittuwon hi kabunyan ya umat dah kadakol di lonah pingngit di baybay."

²³ Kanan bon APU DIOS ke ha-on di ²⁴ "Kon dingngol muy kalkalyon di tatagun kanan day pinilik di iIsrael ya iJudah an tataguk, mu inwalong ku dida? Ta hidiye nan taltalangaan da nadan tataguk an adida mo mibilang an himboblaysan. ²⁵ Mu ha-oy an DIOS ya hituwey kanak: Adik iwalong nadan tataguk. Umat nah ine-en di mapat-al ya hilong ya ine-en di luta ya kabunyan an adik baliwan. ²⁶ Athidi bon punnanongok di nakitobbalak nadah holag Jacob ya holag David an muttatyuk. Ya punnanongok di planuk an piliyok di ohan holag David an mun-ap-apu nadah holag Abraham, hi Isaac, ya hi Jacob. Ya homkok didat ibangngad ku didah boble da."

34 Handih punggubat Nebukadnesar di Jerusalem ya nadan nih-up an boblen ibbana nadan tindaluna ya nadan tindalun di kabobboblen sinakup na ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on. ² Ot kalyonay "Kalyom ke Sedekiah an patul di Judah tuwe: Kanan APU DIOS an Dios di holag Israel di 'Ipaboltan ku tun boble nah patul di Babilon ta gobhona. ³ Ya adi mabalin an ibtikam, Sedekiah te madpap kat alan dakan hiyat

mun-innang-ang kayu ya munhummangan kayu. Ya mie kad Babilon.'

⁴ Mu donglom Sedekiah tuwen kalyok ke he-a! Adika mateh gubat. ⁵ Malinggop di katayam ya gobhon nadan tatagum di bangbanglun insenson panginom-nomnoman dan he-a, umat hi inat da handidah aammod mu. U-umyung dah katayam an kanan day 'Natey patul mi!' Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

⁶ Ot kalyok ke Sedekiah an patul hidiyen kinalin APU DIOS. ⁷ Ya kediye ya punggubat di tindalun nan patul di Babilon di Jerusalem, Lakis ya Aseka an dadiyey natdaan an naaladan an bobled Judah.

⁸ Indani ya inhumhungan da Sedekiah an patul ya nadan ijerusalem an ipae da nadan ⁹ ibba dan holag Israel an himbut da, linalaki ya binabait maid ke diday mangihimbut hi ibba dan holag Israel. ¹⁰ Timbal nadan tataguh diyen olden nan patul an hi Sedekiah ot ipae da nadan himbut da ya timbal da bon adida mo ihbut di ibba dan holag Israel. ¹¹ Mu indani ya imbabawi da ot bangngadon da dadiyen himbut da ot piliton da bo didan mumbalin an himbut.

¹² Indani ya kimmali boh APU DIOS ¹³ ke ha-on ot kananay "Kalyom hanadah tataguh tuwe: Ha-oy an AP-APU an Dios di holag Israel ya nakitobbalak handidah aammod yu handih nangipanguluwak ke didan timmayan ad Egypt ot mapoppog di nihbutan dah di. Kediye ya kinalik ke didan ¹⁴ deket nala-uy onom di toon an nunhilbiyan nan himbut da ya ipae da didan adida mo munhimit nah mikapitun toon. Mu ugge inun-unud handidan aammod yuh tuwen intugun kun dida. ¹⁵ Tibon yu, kaatna ya abun algoy nala-u yaden nuntutuyu kayu ot uggeyak impaamlong ke dakayu. Nuntotobbalan yun am-in an ipae yu nadan himbut yu ya insapata yuh diye nah Templok an pundayawan yun ha-on. ¹⁶ Mu nuntutuyu kayun uggeyak linispitu ot bangngadon yu nadan himbut yun impae yu ot piliton yu didan mumbalin bon himbut yu. Yaden pinhod dan mipae.

¹⁷ Ot ad uwani ya kanak di uggeyak inun-unud ke dakayu. Te uggeyu impae nadan ibba yun holag Israel an himbut yu ta malibli da. Ta hidiye nan hay atok mon dakayu ya ipae dakayu ta libli kayun mateh gubat, bitil ya dogo. Ta ahi dakayu taltalangaan hi tataguh kabobboble gapu kediyen atok ke dakayu. ^{18,19} Man-uke ya uggeyu impaannung an inat nadan kinali yun aton yu, mipuun nah nakitobbalak ke dakayu. Kediyen nuntotobbalan taku ya dakayu, nadan aap-apud Judah ya Jerusalem, nadan opisyal nah balen di patul, nadan papadi ya kinlong yuy impan di baka ot pi-angon yu. Ya nundalan kayuh numbattanan dadiyet pangipatibo yun aton yuh diyen insapata yu. Mu gapu te uggeyu impaannung di insapata yu ya atok ke dakayuy umat hi naat kediyen baka. ²⁰ Om, ipaboltan dakayun ha-on hanadah buhul yu ta pumpate dakayu. Ta kanon di

mailom an aggayam ya hahamutiy adol yu. ²¹ Ahik ipaboltan nan patul yun hi Sedekiah ya nadan opisyal na nadah tindalun nan patul di Babilon an naminhod an mamaten dida. Ad uwani ya intikod dan mangubat ke dakayu, ²² mu ahik bo ayagan didat gubaton day boble yun Jerusalem ta sakupon dat gobhon da. Tibok ta madadag am-in di bobled Judah ta maid di mumbobleh di. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

35 Handih numpatulan Jehoiakim an imbabalen Josiah ad Judah ya kimmalih APU DIOS ke ha-on an kananay ² "Eka nadah holag Reka ta eka maki-hummangan ke dida. Ne inayagam didah ohan kuwartu nah Templo ta idatam didah mainum."

³ Ot kediyen ek tiniboh Jaasaniah an imbabalen Jeremiah an imbabalen Habassinia ot ayagak takon nadan tutulang na ya imbabalenan diday mangitakdog am-in hanadah pamilyan Reka ot iek dida ⁴ nah Templo. Impaghop ku dida nah kuwartun nadan imbabalen nan profetas an hi Hanan an imbabalen Igdaliah. Hituwen kuwartu ya wadah tap-on di kuwartun nan imbabalen Sallum an hi Maaseiah an opisyal an mumpaptok nah Templo ya nih-up hi kuwartun nadan udum an opisyal.

⁵ Indadaanak nadan holag Reka hi mainum an hina-adak nadan basu da ot iha-ad kuh hinangngab da ot kanak ke diday "Deyay mainum, uminum kayu." ⁶ Mu kanan day "Adi kami uminum te handin ammod min hi Jonadab an imbabalen Reka ya kinalinan dakami ya nadan holag min adi kami uminum hi mainum. ⁷ Ya adi kami mangapyah bale, adi kami munliyak ya adi kami muntanom hi bungbunga-an. In-oldenan miha-ad kamih kampun naatopan hi tuldat munnanong kamin makiboble tuh boblen nakiboblakan mi. ⁸ Inun-unud min am-in di intugun din ammod min hi Jonadab ke dakami, kinali dakami ya nadan inayan mi, hay iimbabale min linalaki ya binabai ya adi kami uminum hi mainum ⁹ ya adi kami mangapyah nahamad an balen kiha-adan mi, adi kami mumpayo ya maid di lagunta mi. ¹⁰ Te impaka-un-unud min am-in di intugun handin ammod min hi Jonadab. ¹¹ Mu handih ginubat Nebukadnesar tun boble ya immali kamih tud Jerusalem ta ibtikan mi nadan tindalun iBabilon ya nadan iSyria. Ot makiboble kami moh tud Jerusalem."

^{12,13} Indani ya kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ke ha-on an umeyak ta ek kalyon hanadah ijudah ya ijerusalem hituwe: "Kanan APU DIOS di 'Ha-oy an DIOS ya hanhanak ke dakayu hin tipet adiyu donglon ya adiyu un-unudon di itugun ku?"

¹⁴ Tibon yu ke nadan holag Jonadab an paka-un-unudon day tugun din ammod da ot adida uminum hi mainum ingganad uwani. Mu dakayu ya takon di kanalyan dakayu ya nanongnan adiyak un-unudon. ¹⁵ Intanud-ak kuy muttatyuk an profetas ot kalyon dan dakayun itikod yun mangat hi gaga-iho ta hay

maphod di aton yu. Ya kinali dan dakayun adiyu dayawon ya adi kayu munhilbih udum an dios ta munnanong kayun mumboble tuh boblen indat kun dakayu ya handidan aammod yu. Mu adiyu donglon ya adiyu hangudon di kalyok. ¹⁶ Hanada ken holag Jonadab ya inun-unud da peman di tugun handin ammod da ke dida, mu dakayu ya uggeyak inun-unud.

¹⁷ Ta hidiye nan ad uwani ya ha-oy an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya ipaalik ke dakayun ijudah ya ijerusalem nadan kinalik an manadag ke dakayu te adiyu donglon di kalyok ke dakayu ya adi kayu humumang hin kumaliyak ke dakayu.”

¹⁸ Ot kanan Jeremiah nadah holag Rekab di “Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ke dakayuy ‘Inun-unud yuy tugun handin ammod yun hi Jonadab ot aton yun am-in di kinalinan aton yu. ¹⁹ Ta hidiye nan ha-oy an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya hammadok an kalyon an wadat nangamung di munhilbin ha-on hi lalakin holag Jonadab an imbabalen Rekab.”

36 Handih mikap-at an toon an numpatulan Jehoiakim an imbabalen Josiah ad Judah ya kinalin APU DIOS ke ha-on di: ² “Umala kah puntudokam ta itudok mun am-in nadan kinalik ke he-a mipanggep hi Israel ya Judah ya am-in di boble, mipalpu handih nangilappuwak an kumalin he-a handih numpatulan Josiah ingganad uwani. ³ Kal-ina ot ya donglon da nadan kinalik an panadag kun didat muntutuyu dat itikod dan mangmangngat hi gaga-ihot kal-iwak di liwat da.”

⁴ Inayagak hi Baruk an imbabalen Neriah ot kalyok ke hiya nadan kinalin APU DIOS ke ha-on yaden puntudok na. ⁵ Kanak ke hiyay “Adiyak mo mabalin an ume nah Templo. ⁶ Kinali ume ka nah Templo nah algon puntopolan ta ibidbid mu nadah tatagu nadan kinalin APU DIOS ke ha-on an impatudok kun he-a. Em bidbidon nah madngol dakan am-in hanadah tatagu, takon nadan nalpuh kabobbobled Judah. ⁷ Kal-ina ot ya mundasal dan APU DIOS ya iwalong day gaga-ihon pangi-e da te impatakut na didah namahig an boh-ol na.”

⁸ Inun-unud Baruk di kinalik an atona ot ena ibidbid nan kinalin APU DIOS nah Templo ot donglon nadan tatagu. ⁹ Inat nah tuwe nah algon nuntopolan nadan tatagu handih mikahiyam an bulan hi mikaliman toon an numpatulan Jehoiakim ad Judah. Kediye ya immalin am-in dadiyen tatagun nalpu nadah bobled Judah ta makiamung da nadah tatagud Jerusalem. ¹⁰ Kediye ya imbidbid Baruk am-in hanadah kinalik an nitudok ot donglon dadiyen tatagu. Hanah kuwartun Gemariah an imbabalen Sapan di e timmaddogan Baruk an nangibidbid kediye. Hidiyen kuwartu ya wadah nuntap-on dolan nan Templon nih-up nah Balun Hoob an punhuhummanganan ya pangipanuhan hi diklamu.

¹¹ Dingngol Mikaiah an imbabalen Gemariah ya inapapun Sapan hidiyen kalin APU DIOS an binidbid Baruk.

¹² Ot ume nah balen nan patul nah kuwartun nan sekretari an pummimitingnan nadan opisyal an hi Elishama an sekretari nah korte, hi Delaiah an imbabalen Semaiah, hi Elnathan an imbabalen Akbor, hi Gemariah an imbabalen Sapan, hi Sedekiah an imbabalen Hananiah ya nadan udum an opisyal an wadah di. ¹³ Ot kalyona ke didan am-in nadan dingngol nan imbidbid Baruk nadah tatagu. ¹⁴ Indani ya intud-ak nadan opisyal hi Jehudi an imbabalen Netaniah an imbabalen Selemiah an imbabalen Kushi ot kalyonan Baruk an ienan didah diyen imbidbid na nadah tatagu. Ot ien Baruk. ¹⁵ Kanan dan hiyay “Umbun kat ibidbid mun dakami.” Ot bidbidon Baruk.

¹⁶ Nagibbun binidbid Baruk ya timmakut da ya munhintotkol dan kanan dan hiyay “Mahapul an ipainila mih tuwe nah patul.” ¹⁷ Kanan da bon hiyay “Kalyom ke dakami hin nganney inat mun nangitudok ke datuwen am-in. Kon kinalin Jeremiah danae ot ipatudok nan he-a?”

¹⁸ Kanan Baruk di “Om, pungkalina yaden pun-itudok ku ketuwen papel an inusal kuy tinta.”

¹⁹ Kanan dan hiyay “Mahapul an ekayu muntalun duwa ke Jeremiah. Ya adiyu ipain-innilah dahdin taguy puntaluwan yu.” ²⁰ Inha-ad nadan opisyal hidiyen papel hi kuwartun Elishama an sekretari nah korte ot ume dah kad-an nan patul ot kalyon dan am-in ke hiyay mipanggep kediye.

²¹ Indani ya intud-ak nan patul hi Jehudi an e mangala kediye papel. Ot ena alan nah kuwartun Elishama ot ibidbid na nah patul ya nadan opisyal nan muntattaddog hi kad-ana. ²² Kediye ya inumbun nan patul hi hinangngab nan pun-apuyan hidi nah kuwartun kiha-adana hin tiempon di ahikotolan. ²³ Deket binidbid Jehudiy tulun linya on binik-in nan patul on inwele na nah apuy. In-anathidina inggana naghob am-in hidiyen papel. ²⁴ Takon di athidiy inat na ya ugge timmakut, takon nadan opisyal nan nangngol kediye nibidbid ya uggeda damdama timmakut ya adida u-umyung. ²⁵ Takon di kinalyan da Elnathan, hi Delaiah ya hi Gemariah nan patul ta adina gobhon nan papel ya uggena hinangud dida.

²⁶ Minandal na ot ya abu nan imbabalenan hi Jerahmeel ya nadan ibbanan hi Seraiah an imbabalen Asriel ya hi Selemiah an imbabalen Abdeel ta dopapon dakamin duwa ke Baruk an sekretarik. Mu intalu dakamin APU DIOS.

²⁷ Handih ginhob nan patul an hi Jehoiakim nan papel an nitudokan nan impatudok kun Baruk ya kanan APU DIOS ke ha-on ²⁸ di “Umala kah ohan papel ta ipidwam an ipatudok hidiyen namangulun impatudok mun ginhob nan patul an hi Jehoiakim. ²⁹ Ya kanam ke hiyay kanan APU DIOS di ‘Ginhob mu nan papel te ni-

tudok hidin umali nan patul di Babilon ta dadagona tun boble ya patayonay bimmoble ya nadan aggayam da. ³⁰ Ad uwani ya kalyok ke he-a, Jehoiakim an maid moy holag mun mumpatul hi pun-ap-apuwan David. Ya ahi miweley adol mut mamaptangan nah mapat-al ya matuntungan nah hilong. ³¹ Te kastiguwon daka takon nadan holag mu ya opisyal mu gapuh liwat yu. Ipaalik ke dakayu ya nadah iJerusalem ya am-in tatagud Judah nadan kinalik an ligat an pangastiguk ke dakayu te kinalyan dakayu, mu uggeyu inun-unud.”

³² Ot umalaak boh ohan papel ot idat kun Baruk an imbabalen Neriah ot ipidwak bon kalyon ke hiya ot itu-dok na bon am-in nadan nitudok nah namangulun papel an ginhob nan patul. Muden dakdakol pay moy inid-um kun impatudok ku.

37 Handi ya hi Sedekiah an imbabalen Josiah di tinuddun Nebukadnesar an patul di Babilon an mihannot ke Jehoiachin an imbabalen Jehoiakim an mumpatul ad Judah. ² Hi Sedekiah ya nadan opisyal na ya nadan tatagu ya uggeda damdama hinangud nan kinalik an impainilan APU DIOS ke ha-on.

³ Intud-ak Sedekiah hi Jehukal an imbabalen Selemiah ya nan padin hi Sephaniah an imbabalen Maaseiah an mangibagan ha-on ta idasal ku nah AP-APU an Dios miy kiphodan di boble mi. ⁴ Kediye ya uggeyak ni-an ingkalabut ta libliyak an mun-ine-en daanan pinhod ku.

⁵ Kediye bo ya punggubat di Babilon di Jerusalem, mu handih dingngol dan mangaliy tinalun iEgypt an makigubat ya timmayan dad Jerusalem. ^{6,7} Indani ya kinalin nan AP-APU an Dios di holag Israel ke ha-on an kalyok ke Sedekiah tuwe: “Mangali day tinalun iEgypt an bumaddang ke he-a, mu mibangngad dah boble da. ⁸ Ne mibangngad bo nadan iBabilon ta gubaton da tun boblet sakupon dat gobhon da. ⁹ Ha-oy an DIOS ya kalyan dakayu ta adiyu kanan hi nomnom yuy ‘Adi mo mibangngad nadan iBabilon.’ Te nunna-ud an mibangngad da. ¹⁰ Takon hin kananat apputon yun am-in nadan tinalun iBabilon ta ammuna nadan naliputan an matdaan an mibakbakillang hi kampu da ya bumangun dat gobhon da tun boble.”

¹¹ Handih timmayan nadan tinalun iBabilon ad Jerusalem te mangali nadan tinalun iEgypt ¹² ya timmayanak damdamad Jerusalem ot mumpaeyak hi numboblaysan nadan holag Benjamin ta ek tibon nan lutan ginatang ku. ¹³ Mu handih dimmatongak nah Hoob Benjamin ya dimpapak nah guwalya an hi Irijah an imbabalen Selemiah ya inap-apun Hananiah. Kananan ha-on di “Inilak an eka mid-um hanadah iBabilon.”

¹⁴ Hinumang kun kanak di “Adi! Adiyak e mid-um ke dida.” Mu adi donglon Irijah hidiyen pungalik. Ot baludonak ot ya abu ot ieyak nadah opisyal. ¹⁵ Ya namahig di bungot dan ha-on ot ipahanuplitak ot

ahiyak ikalabut hi balen Jonathan an sekretari nah korte. Hidiyen balena ya impumbalin dan kalabutan handi. ¹⁶ Eyak ingkalabut nah kinapya dah dallom di luta nah daulon diyen bale ot mihahhaadak hidih nabayag.

¹⁷ Indani ya eyak impaawit ke Sedekiah ot ieyak hi balena. Dudduwwa kamin maid di mangngol hi kalyona ya nunhanhan an kananay “Kon waday impainilan APU DIOS ke he-ah kalyom?”

Kanak di “Wada.” Kanak pay ke hiyay “Ahika madpap ta mipaboltan ka nah patul di Babilon.”

¹⁸ Ot ahik kanak di “Nganney numbahulak ke he-a ya nadan opisyal mu ya nadan tatagu ta eyak impakalabut? ¹⁹ Ya nganney naat nadah profetas mun nangalin adi umali nadan tinalun iBabilon an mangubat ke he-a ya tun boble? ²⁰ Apu patul, daan mo anhan ta adiyak ibangngad nah kalabutan nah balen Jonathan an sekretari te deket ibangngadak hidi ya nunna-ud an mateyak.”

²¹ Ot iolden mon Sedekiah an eyak ipukung nah dolan nan guwalya. Ot miha-adak hidi. Ya tinapay di idat dan kanok hi kabigabigat. Mu indani ya nap-uy tinapay nah boble.

38 Hi Sephatiah an imbabalen Mattan, hi Gedaliah an imbabalen Pashur, hi Jehukal an imbabalen Selemiah ya hi Pashur an imbabalen Malkiah ya dingngol dah tuwen impainilan APU DIOS an kinalik nadah tatagu: ² “Hanadan tatagun munnanong an miha-ad tuh boble ya mate dah gubat, bitil ya dogo. Mu nadan munsukuh iBabilon ya mihwang dat tumagu da.” ³ Ya kinalik pay hituwen kinalin APU DIOS: “Ipaboltan ku tun boble nadah tinalun di Babilon an manggop ke tuwen boble.”

⁴ Indani ya imme nadan opisyal hi kad-an nan patul ot kanan dan hiyay “Mahapul an mateh tuwen tagun hi Jeremiah te madismaya nadan titindalu ya tatagu tuh boble gapu nadah kanalyona. Kanan ot ya abuy baddanganay tatagu ya adi te kon ot pinhod nan adadiy maat ke dida.”

⁵ Ot kanan Sedekiah an patul di “Nangamung kayuh pinhod yun aton ke hiya. Ha-oy ke ya iabulut kun aton yun hiyay kumpulmin pinhod yu.”

⁶ Ot hay inat dan ha-on ya immala dah linubid ot gakdanak ot uy-uyonak nah bubun Malkiah nah dolan nan guwalya. Natduk hidiyen bubun Malkiah an imbabalen nan patul an hi Sedekiah, mu adallom di pitok na.

^{7,8} Kay anhan ya wada on opisyal an hi Ebedmelek an iEthiopia an mungngunu nah balen nan patul an nangngol an inunugak nah bubun ot umeh kad-an nan patul an mumpamiting nah hoob Benjamin, ot kananan hiyay ⁹ “Apu patul, gaga-ihoy inat da ke Jeremiah te inunug da nah bubun. Kal-ina ya mateh inanggang na, te nap-u moy makan tuh boble.”

¹⁰ Minandal nan patul hi Ebedmelek an umawit hi tulumpulun ibbanat guyudonak ta adiyak mate.

¹¹ Immeh Ebedmelek ya nadan ibbanan linalaki nah balen nan patul ot umalah layout ya bulwati nah bodega. Ot pakiuy-uy da nah linubid nah bubun. ¹² Kinalin Ebedmelek ke ha-on an iphod ku dadiyeh yoyok kut adiyak maladladan nah linubid. In-athidik ¹³ ot guyudonak nah bubun. Ot eyak ikalabut nah dolan nan balen nan patul ot munnanongak hidi.

¹⁴ Waday naminghan an impaayagak bo ke Sedekiah ot ieyak hi kad-ana nah mikatlun hogpan nah Templo. Kananan ha-on di "Waday hanhanak ke he-a ya pinhod kun kalyom di makulug."

¹⁵ Hinumang kun kanak di "Deket kalyok di makulug ya pipateyak ke he-a. Ya deket kalyan daka ya adim metlaing hangudon di itugun kun he-a."

¹⁶ Mu insapatan Sedekiah ke ha-on an dudduwwa kamin maid di udum hi mangngol an kananay "Isapatak hi ngadan APU DIOS an wadat nangamung an nangidat hi biyag takun adi daka pipate weno e daka ipaboltan hanadah tatagun ihik an mamaten he-a."

¹⁷ Ot kanak ke Sedekiah di "Hituway kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel: 'Deket munsuku ka nadah tinalun iBabilon ya adi daka patayon ya adi maghob tun boble. Takon nadan pamilyam ya adida mapate. ¹⁸ Mu deket adika munsuku ya hogpon di iBabilon tun boblet logabon da ya takon di he-a ya adika pakabtik an mangihwang hi adol mu.'"

¹⁹ Ya kanan Sedekiah ke ha-on di "Hay takutak ya nadan ibba takun holag Israel an nid-um hanadah iBabilon. Indani ya ipaboltanak ke didat punholholtaponak ta ahiyak patayon."

²⁰ Kanak ke hiyay "Adika mipaboltan ke dida. Kinali kanak ke he-ay, daan mot un-unudom ot ya abuy kinalin APU DIOS ta maphod am-in di maat ke he-a.

²¹ Mu deket adika munsuku ya athituy impainilan APU DIOS ke ha-on an maat ke he-a: ²² Am-in nadan binabain matdaan hi balem ya mipalah-un dat mie da nadah opisyal nan patul di Babilon. Ta athituy kanan da yaden mange da: 'Inihdul daka, Apu patul, ya hinaul daka nadah nahamad an gayyum mu. Inwalong dakat paddungnay mange kad dallom nah luyun yaden adi daka baddangan ta nangamung kan mangihwang hi adol mu!'" ²³ Hituwe pay di kinalik ke Sedekiah: "Am-in kayu takon di binabai yu ya iimbabale yu ya midat da nadah iBabilon. Takon di he-a ya adim ibtikan dadiyen iBabilon. Ahi daka pumbalinon nah patul di Babilon hi balud. Ya logabon dah tuwen boble."

²⁴ Kanan Sedekiah ke Jeremiah di "Adim kalyon hi udum an kinalim datuwen ha-on te deket kalyom ya mate ka. ²⁵ Te inilaon ken nadan opisyal kun nakihummanganak ke he-a ya umali dat hanhanan day inhumangan ta. Ne kanan dan he-ay 'Kalyom am-in ke dakamiy nunhummanganan yu nah patul te adim ke

ya patayon daka.' ²⁶ Mu kal-ina ket hanhanan day inhumangan ta ya kanam di numpahpahmok kan ha-on ta adi daka pabangngadon nah kalabutan ta adika mateh di."

²⁷ Indani ya immali tut-uwa anhan nadan opisyal nan patul ot hanhanan dan ha-on di mipanggep hi inhumangan mi nah patul ot kalyok di kinalin nan patul an ihumang ku. Ya maid di udum hi eda mo kalyon te maid di nangngol hi inhumangan mi. ²⁸ Nanongnan nikalabutak nah dolan nan balen di guwalya inggana handih hinggop di buhul min iBabilon di Jerusalem.

39 Handih mikapulun bulan hi mikahiyam an toon an numpatulan Sedekiah ad Judah ya immalih Nebukadnesar an patul di Babilon an ibbanan am-in nadan tinaluna ot gubaton day Jerusalem. ² Ya handih mikahiyam an algoh mikap-at an bulan hi mikahimpulut ohan toon an numpatulan Sedekiah ya dinadag dadiyen buhul mi nan binattun alad di boble mi ot hogpon da. ³ Am-in nadan opisyal di tinalun di Babilon ya eda inumbun nah nunggawwan hoob. Dadiye ya hi Nergal Sareser ad Samgar, hi Nebo Sarsekim an nakattag-ey saad nan opisyal ya nan oha bon hi Nergal Sareser ya nadan udum an opisyal.

⁴ Handih tinibon Sedekiah ya nadan tinaluna nadan iBabilon ya binumtik dah hilang. Indalan da nah nundattuman nan duwan alad hi indoggan nan garden di patul ot mumpae dah nangappit nah nundotal ad Jordan. ⁵ Mu inunud nadan tinalun di Babilon dida ot dopapon dah Sedekiah nah nundotal ad Jericho. Ot ie da ke Nebukadnesar ad Riblah ad Hamat ot kalyonay kastigun Sedekiah. ⁶ Hanadan linalakin imbabalen Sedekiah ya nadan opisyal na ya impipatenah didad Riblah hi hinangngab Sedekiah. ⁷ Ya hi ke Sedekiah ya kinulap na ot ahina pabangkiling ot ipae nad Babilon.

⁸ Yaden nada ken tinalun iBabilon ya linggab day Jerusalem ot malgab di balen nan patul. Ya pina-i day alad diyen boble. ⁹ Hanada ken natdaan an bimobled Jerusalem ya in-en Nebusaradan an ap-apun di tinalun iBabilon boble da. Takon nadan ijudah an nid-um hanadah tinaluna ya impakie na dida. ¹⁰ Hay imbatinad Judah ya nadan nakawwotwot ot diday pumpayowona weno pumpaptokona nadah lagunta.

¹¹ Hi Nebukadnesar ya in-oldena ke Nebusaradan datuwe mipanggep ke Jeremiah. ¹² Kananay: "Eyu hamakon hi Jeremiah ya adiyu aton ke hiyay adi maphod, mu ipaptok yuh ustu ya idat yuy ngannen ibagana." ¹³ Ot hi Nebusaradan an ap-apun di tinalun ibbana nadan natag-en opisyal nan hi Nebushasban ya hi Nergal Sareser an konsehal di patul ya nadan udum an opisyal di Babilon ¹⁴ ya impaali day mangibudal ke ha-on nah kalabutan. Impipaptokak ke Gedaliah an imbabalen Ahikam ya inap-apun Sapan ta tibonat

maid di ad-adin maat ke ha-on hi umanamutak. Ot eyak makiha-ad nadah ibbak an ijudah.

¹⁵ Handi tuwalih nangikalabutan dan ha-on nah dolan nan balen di patul ya kinalin APU DIOS ke ha-on ¹⁶ an kalyok hituwe ke Ebedmelek an iEthiopia: "Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya ipaannung kuy kinalik an maat ketuwen boble. Ipaalik di kadadagana, bokon hay kiphodana. Ya ahim tibon di kaatan tuwe. ¹⁷ Mu ha-oy an AP-APU ya ipaptok daka ya ihwang daka nadah tatagun takutam. ¹⁸ Ya tibok ta malinggop ka ya ihwang dakat adika mipipate te nundinol kan ha-on. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

Hay nakiha-adan Jeremiah ke Gedaliah

40 Handih imbukaak nah ap-apun di tindalun hi Nebusaradan ad Ramah ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on. Tinibowak ke Nebusaradan an ibbak nadan ijerusalem ya ijudah an nabangkilingan an punie dakamid Babilon.

² Inayaganak kediyen ap-apun di tindalu nah pangngelna ot kananan ha-on di "Hanan AP-APU an Dios yu ya kinalinan madadag tun boble ³ ya ad uwaniy pangi-paannungana kediyen kinalina te nunliwat nadan ibbam an holag Israel ke hiya ya uggeda inun-unud di tuguna. ⁴ Kaanok di bangkiling mut ipae daka. Ya deket pinhod mu, maki-e kan ha-on ad Babilon ta ipaptok dakan ha-oy hidi. Mu deket adim pinhod, nangamung ka. Ambilog tun bobleh pumpiliyam hi pinhod mun pangayan. ⁵ Deket pinhod mun mabati, ume kah kad-an Gedaliah an imbabalen Ahikam an inap-apun Sapan. Hiyay tinuddun nan patul di Babilon an munggobornador ad Judah. Makiha-ad kan hiyah dit makiboble ka nadah ibbam an holag Israel, weno nangamung kah pinhod mun e kiha-adan." Ot idat-tanak ke hiya hi regalo ya hay makan an balunok ot ipaeyak.

⁶ Ot mibangngadak ad Judah hi kad-an Gedaliah ad Mispah an ibbak nadan o-ohan tatagun nabatih di.

⁷ Wada day udum an tindalu ya ap-apun di tindalun ijudah an ugge nunsuku. Dingngol dan tinuddun nan patul di Babilon hi Gedaliah an munggobornador ta mun-ap-apun am-in hanadah nakawwotwot an tatagun nabatid Judah. ⁸ Ot hi Ismael an imbabalen Nethaniah, hi Johanan ya hi Jonathan an imbabalen Kareah, hi Seraiah an imbabalen Tanhumet, nadan imbabalen Ephai an iNetopah ya hi Jesaniah an imbabalen di Maakah an ibba da nadan tatagu ya imme dah kad-an Gedaliah ad Mispah.

⁹ Kanan Gedaliah ke diday "Munsuku kayu nadah iBabilon ot miha-ad kayu metlaing tuh boblet munhilbi kayu nah patul di Babilon ta maphod am-in di maat ke dakayu. Adi kayu tumakut te bokon langkah hituwen

kinalik. ¹⁰ Takon di ha-oy ya miha-adak hitud Mispah ta ha-oy di mangitakdog ke dakayuh umaliyan nadan iBabilon. Eyu tibon nadan pinhod yun kiha-adan tuh boblet ekayu miha-ad hidi. Ta dakayuy mamlag nadah bungan di grapes ya nadan udum an bungbunga-an takon di oliba. Ne ipaptok yu ta mangapya kayuh mainum ya lana ta idulin yu."

¹¹ Hanadan holag Israel an numbobled Moab, Ammon, Edom ya nadan udum an boble ya dingngol dan in-abulut nan patul di Babilon an mumboble nadan natdaan an holag Israel ad Judah ya dingngol dan hi Gedaliah di natuddun munggobornador hidi ¹² ot tumayan da nadah nakiboblayan da ot mibangngad dad Judah hi kad-an Gedaliah ad Mispah. Ot kediye ya pinlag nadan holag Israel nadan dakol an grapes ya nadan udum an bungbunga-an.

¹³ Indani ya immali da Johanan ya nadan ap-apun di tindalun ugge nunsukuh Babilon ot ume dah kad-an Gedaliah ad Mispah. ¹⁴ Kanan dan hiyay "Kon uggem inilan hi Baalis an patul di Ammon ya intud-ak nah Ismael an imbabalen Metaniah ta edaka patayon?" Mu ugge kinulug Gedaliah diyen kinali da.

¹⁵ Indalunun Johanan an imbabalen Kareah an e nakihummangan ke Gedaliah ad Mispah ot kananan hiyay "Tabulut mut ek idalunun patayon hi Ismael. Te tipe udot ta edaka patayon? Nganney maat am-in handudah holag Israel an ipaptok muh tud Judah, kon adida bo mawahit?"

¹⁶ Mu kanan Gedaliah di "Adim aton hinaen ninom-nom mu. Adi makulug hinaen kalkalyom mipanggep ke Ismael!"

41 Indani ya immeh Ismael an ibbanay himpulun linalakid Mispah ot eda tibon hi Gedaliah an gubernador handih mikapitun bulan kediyen toon. Hi Ismael ya imbabalen Nethaniah an inap-apun El-ishama an membron di pamilyan nan patul. Indadaan Gedaliah didah makan ot handih mangan da ya ² inuknut Ismael ya nadan ibbanay ispada da ot patayon dah Gedaliah. ³ Impakipate dan am-in nadan holag Israel an wadah did Mispah ya nadan wadah din tindalun di Babilon.

⁴ Handih nabiggatanaan maid ni-an di nanginilah natayan Gedaliah ya ⁵ immali day nawalun linalakin nalpud Sekem, Siloh, ya Samaria. Linabaha day emeng da, binik-i day bulwati da ya liniputan day adol dan waday intabin dah page ya bangbanglun eda iappit nah Templo. ⁶ Tinaynan Ismael di Mispah ot ena dammuwon dida. Mungkogah Ismael an kananan diday "Makayu anhan ta eyu tibon hi Gedaliah."

⁷ Handih hinumgop dan am-in nah boble ya numpatena da Ismael dida ot unugon da dida nah bubun.

⁸ Mu wada day himpulu ke dadiyen numpahpahmok ke Ismael. Kanan day "Adi dakami anhan patayon ta idat min he-a nadan nun-italu min page, lanan di oli-

ba, ya danum di iyyukan." Ot unggena impakipate dida.
⁹ Hanan bubun an nangunugan Ismael hi adol dadiyen pinate da ya hidiyey kaongngalan an impaka-ut handin patul an hi Asa handih nangubatan Baasha an patul di Israel ke dida.

¹⁰ Impumbalin Ismael am-in nadan tatagud Mispah hi balud an dadiye ya nadan binabain imbabalen nan patul ya nadan udum an tataguh din impipaptok Nebusaradan an ap-apun di tindalu ke Gedaliah an imbabalen Ahikam. Numbalinona didan balud ot mundadaan an mangien didad Ammon.

¹¹ Dingngol Johanan ya nadan aap-apun di tindalu mipanggep kediyen inat Ismael ¹² ot unudon da ot akhupan da dida nah nih-up nah ongal an lobong di Gibeon. ¹³ Handih tinibon nadan balud Ismael da Johanan ya nadan ibbanan aap-apun di tindalu ya immamlong da. ¹⁴ Ot bumtik da ot eda mid-um ke da Johanan. ¹⁵ Muden da Ismael ya nadan walun ibbana ya binumtik dad Ammon an inibtikan dah Johanan.

¹⁶ Impangulun Johanan ya nadan opisyal na nadan tatagun inihwang da ot tumayan dad Mispah. Dadiyen inihwang da ya titindalu, binabai, u-unga ya oopisyal di patul. ¹⁷ Numpae dad Egypt, mu nundag-u dad Gerut Kimham an nih-up ad Betlehem ¹⁸ ta ibtikan da nadan iBabilon te tumakut dan dida. Man-uke ya pinaten Ismael hi Gedaliah an tinuddun nan patul di Babilon an munggobnador ad Judah.

42 Indani ya immalih kad-ak nadan aap-apun di tindalu takon hi Johanan an imbabalen Kareah ya hi Jesaniah an imbabalen Hoshaiyah ya am-in di tatagu nawotwot ya kadangyan. ² Ot kanan day "Idasalan dakami anhan nah AP-APU an Dios mu. Te deyan o-oha kami mo anhan an natdaan yaden dakol kami handi, takon met di he-a ya inilam an athidi. ³ Idasal mu anhan ke APU DIOS ta ipainilanay maphod an aton mi ya hin daanay pangayan mi."

⁴ Kanak di "Om! Mundasalak nah AP-APU an Dios taku ya kalyok ke dakayun am-in di kalyona. Maid di ihaut ku."

⁵ Ya kanan dan ha-on di "Hana ot ta hi APU DIOS an Dios takuy tistigu mi ten adimi un-unudon nadan kinalinan he-an itugun mun dakami. ⁶ Kinali takon hin kananat pinhod mi weno adi ya mahapul an un-unudon mi nan AP-APU an Dios takun kanan min pundasalam te deket un-unudon miy tuguna ya maphod am-in di maat ke dakami."

⁷ Indanit nala-uy himpulun algo ya kimmalih APU DIOS ke ha-on ⁸ ot ayagak hi Johanan ya nadan ap-apun di tindalu, takon nadan tatagu. ⁹ Kanak ke diday "Hanan AP-APU an Dios di holag Israel an kanan yun pundasalak ya kananay ¹⁰ 'Deket makulug an pinhod yun mumbobleh tu ya baddangan dakayu ta mihamad di pumboblayan yuh tu, adi dakayu dadagon. Pad-dungnay itanom dakayun adi dakayu baguton te u-

umyungak ot ya abu gapuh nangastiguwak ke dakayu. ¹¹ Adi kayu tumakut nah patul di Babilon. Te baddangan dakayun ha-on ta ihwang dakayuh ngannen atona. ¹² Ya gapuh homok kun dakayu ya pumbalinok hidiyen patul an maule ta ibangngad dakayun mumbobleh boble yu.'

¹³ Mu deket adiyu un-unudon nan AP-APU an Dios yu ta kanan yu ot ya abuy 'Adi kami miha-ad hituh boble mi.' ¹⁴ Ya deket ipilit yun umen mumbobled Egypt te pangali yu on maid di gubat, bitil ya ligat hidi, ¹⁵ ya athituy kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ke dakayun natdaan hitud Judah: 'Deket ipilit yun umed Egypt, ¹⁶ ya nunna-ud an unudon dakayuh gubat ya bitil an tatakutan yu ta mate kayuh di. ¹⁷ Om, ahi maten am-in hi gubat, bitil ya dogo nadan mangipilit an umen e makibobled Egypt. Maid di ohan dakayun e tumagu ya maid di ohan ena ibtikan nan ipaalik an kadadagan yu.'"

¹⁸ Kanan bon nan AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel di "Namahig di boh-ol ku ot ipaalik di kadadagan nadan tatagud Jerusalem, athidi boy atok ke dakayu hin ume kayud Egypt. Ta katatakut di ang-ang yu, taltalangkaan dakayuh tatagu ya idutan dakayu. Ya adiyu mo tibon tun boble yu."

¹⁹ Intuluy kun kanak di "Kanan APU DIOS ke dakayun natdaan ad Judah, adi kayu umed Egypt. Kalyok ke dakayud uwanin ²⁰ nakaihhalla kayu te kadadagan yuh naen aton yu. Kanan yuy mundasalak ke APU DIOS an Dios taku ya kanan yuy aton yun am-in di kalyona. ²¹ Ot deyan kinalik ke dakayud uwani, mu inilak an adiyu metlaing un-unudon am-in di kalyok an kinalin nan AP-APU an Dios taku. ²² Kinali hituwey nomnomon yu: Mate kayuh gubat, bitil ya dogo nah boblen pinhod yun pangayan an eyu pakiboblayan."

Hay niayan Jeremiah ad Egypt

43 Handih ginibbuk an kinali nadah tatagun am-in nadan kinalin APU DIOS ke ha-on ² ya kanan da Asariah an imbabalen Hoshaiyah, hi Johanan an imbabalen Kareah ya nadan udum an tatagun mumpahiyay "Langkak mu. Man adi iadin APU DIOS di pangayan mid Egypt an e mumbobleh di. ³ Inila min inawis dakan Baruk an imbabalen Neriah. Kinali athinay kanam ta mibati kamih tut patayon dakami nadah iBabilon weno ie dakamin balud hi boble da."

⁴ Ot ugge inun-unud da Johanan ya nadan ap-apun di tindalu ya am-in nadan tataguh diyen kinalin APU DIOS an mibati dad Judah. ⁵ Inumga da Johanan ya nadan aap-apu, takon nadan nibangngad an nalpu nadah boblen niwahitan da ot ume dad Egypt.

⁶ Dadiyen immed Egypt ya linalaki, binabai, u-unga ya nadan binabain imbabalen di patul an imbatin Nebusaradan ke Gedaliah. Takon di ha-oy ya hi Baruk ya

impaki-e dakamid Egypt. ⁷ Uggeda inun-unud hi APU DIOS ot mange kamid Egypt ot dumatong kami nah ongal an boble an Tahpanhes.

⁸ Wada kamih di ya kimmali APU DIOS ke ha-on an kananay ⁹ "Umala kah batu ta ika-ut muh numbat-tanan nadan nidakdak an batu nah hogpan hi balen nan patul hitud Tahpanhes. Atom hituwen ang-ang-angon dakah tatagu. ¹⁰ Ya kalyom ke dida an ha-on an DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya kanak di 'Ialik nan muttatyuk an hi Nebukadnesar an patul di Babilon tud Egypt ta ipaha-ad kuy umbunana ke datuwen batun impaka-ut ku. Ya ibiklag nay tul-danah tu ta mahiduman. ¹¹ Umalih Nebukadnesar ta gubatonay iEgypt. Ta nadan tatagun niong-ong an mateh dogo ya mate dah dogo, nadan niong-ong an mien balud ya mie dan balud ya nadan niong-ong an mateh gubat ya mate dah gubat. ¹² Ya logabonay balen nadan dios di Egypt ya alana nadan dios ad Babilon. Pakaallanan am-in di wadad Egypt ta ma-maidan di matdaan, umat nah mumpattol hi kalneron pakaka-anonay tumah bulwatina. Ya ahi tumayan hidiyen patul di Babilon an adi maliputan. ¹³ Ya pa-iyona nadan hina-ad dan batu nah balen nan algo an oha nadah dios ad Egypt ya logabona nimpey balen nadan dios di Egypt."

Hay kastigun nadan mundayaw hi dios an kinapyan di tagu

44 Indani ya kimmalih APU DIOS an Kabaelasan am-in ke ha-on mipanggep nadah holag Israel an nakibobled Egypt nah nangappit hi north an Migdol, Tahpanhes ya Memphis ya nadan bobleh nangappit hi south. ² Kananay "Dakayu mismu ya tinibo yuy nanadag kuh Jerusalem ya am-in hanadah bobled Judah ot ingganad uwani ya nanongnan nadadag ya maid di numboble. ³ Naat hituwe te gaga-ihoy inat nadan bimmobleh din dinayaw da ya nun-appit dah maghob an bangbanglu nadah dios an uggeda inila ya ugge inilan handidan aammod da ot paboh-olonak ke dida.

⁴ Impaalialik di muttatyuk an profetas an nangalin didan adida aton datuwen himpappangen punliwatan an kahingngitak, ⁵ mu adida hangudon an donglon di kalyon dan dida. Ot uggeda intikod an mun-appit nadah udum an dios. ⁶ Hidiyey gapunan namahig di boh-ol ku ke didan bimmobleh Judah ya Jerusalem ot logabok di boble da. Ot ingganad uwani ya nanongnan nadadag ya natoan di boble da.

⁷ Kinali ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya kanak di 'Tipet at-atton yuy kadadagan yu? Kon pinhod yun ipaalik di kadadagan yun am-in, linalaki, binabai, u-unga ya goggolang ta maid di matdaan ke dakayu? ⁸ Tipet daydayawon yu ya ianap-

pitan yu nadan dios di Egypt an nakiboblayan yu ta eyak pabobboh-olon? Kon at-atton yu datuwe ta dadagon yuy adol yu ta taltalangaan ya tattataw-an dakayuh tataguh kabobboble tuh luta? ⁹ Kon kinaliwan yu nadan gaga-ihon inat handidan patul yu ya in-ayan da ya nadan gaga-ihon inat yu takon nadan in-ayan yu ya handidan aammod yu nadah bobled Judah ya Jerusalem? ¹⁰ Kinaliwan yu nin te ingganad uwani ya adi kayu mumpakumbaba. Uggeyak dinayaw ya uggeyu inun-unud nadan intugun kun dakayu ya handidah aammod yu.

¹¹ Ta hidiye nan ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya namahig di boh-ol kun dakayu, ta hidiye nan dadagok am-in di natdaan an bobled Judah. ¹² Ya dakayun natdaan an ijudah an nangipilit an makibobled Egypt ya tibok ta am-in kayu, kadangyan ya nawotwot ya mate kayuh gubat weno bitil. Ta takutan di tataguh diyen maat ke dakayu ya taltalangaan dakayu ya idutan dakayu. ¹³ Kastiguwon dakayud Egypt umat hi nangastiguwak ke dakayuh Jerusalem hi gubat, bitil ya dogo. ¹⁴ Kinali dakayun natdaan an ijudah an nakibobled Egypt ya takon di ihik yu bon mibangngad an mumbobled Judah ya o-ohay ya abuy ahi mihwang an mibangngad hidi."

¹⁵ Indani ya am-in nadan linalakin inila dan nun-anappit di inayan dah maghob an bangbangluh udum an dios, nadan binabain muntadtaddog ya nadan dakol an ijudah an numboble nah nangappit hi south di Egypt ya kanan dah inhumang dan ha-on di ¹⁶ "Adimi un-unudon hinaen an nalpun APU DIOS. ¹⁷ Aton mi ot di pinhod min aton an mun-appit kami nah dios min babain ap-apun di wadah kabunyan. Ya umiduyag kamih mainum an iappit min hiya te hidiye tuwaliy atoaton mi ya hidiyey inainat handidan aammod mi, takon handidan patul mi ya aap-apu mid Judah nadah kakalatad Jerusalem ya hi am-in ad Judah. Te kediye ya makaphod di biyag min kakadangyan kamin mahawhawwal di kanon mi ya nadan mahapul mi ya malinggop kami. ¹⁸ Mu nipalpu handih intikod min mun-appit ya intikod min umiduyag hi mainum an mi-appit kediye babain ap-apun di wadah kabunyan ya nabitil kami ya nungkakatey ibba mih gubat ya bitil."

¹⁹ Kanan damdaman nadan binabaiy "Handih nangapyaan mih tinapay an pingpingkol mih ing-ingon diyen babain ap-apun di wadah kabunyan ya handih immiduyag kamih mainum an iappit min hiya ya tobalon di iinayan mi dadiyen inat mi."

²⁰ Ot kanak ke didan am-in di ²¹ "Kon pangali yu on ugge inilan APU DIOS weno kinal-iwana dadiyen in-anappit yu ya in-anappit handidan aammod yu, nadan papatul yu ya ap-apu yu nadah bobled Judah ya nadah kakalatad Jerusalem? ²² Dinadag nay boble yu te adi pakaippol hi boh-ol na gapu nadah gaga-ihon inat yu. Ot idutanat munnanong an madadag ot ingganad

uwani ya maid di numbobleh di. ²³ Hay gapunan im-mali datuwen ligat ke dakayu ya nunliwat kayun APU DIOS te nun-anappit kayuh udum an dios ya uggeyu inun-unud di tuguna.”

^{24,25} Kanak nadah tatagu takon hanadah binabaiy “Donglon yuh tuwen kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ke dakayun iJudah an nakibobleh tud Egypt! Kananay ‘Dakayu ya nadan in-ayan yu ya insapata yun iappitan yu nan babain ap-apun di wadah kabunyan ya iduyag yuy mainum an iappit yun hiya. Ot deyan at-atton yu ingganad uwani. Agan yu, aton yu danaen insapata yu.’

²⁶ Mu donglon yuh tuwe: Ha-oy an AP-APU ya isap-atak hi madayaw an ngadan kun maid mo ke dakayun holag Israel an nakibobled Egypt di iabulut kun mangisapatah ngadan ku. Adiyu mo kanan di ‘Isap-atak hi ngadan APU DIOS an Nakattag-en wadat nangamung!’ ²⁷ Tibok ta adik ibahhon ipaalij punhol-holtapan yu ta mate kayuh gubat ya bitil te adi dakayu mo ipaptok.

²⁸ Mu waday o-oha ya abun ahi mihwang hi katen tu-mayan hitud Egypt ta mibangngad dad Judah. Kediye ya inilaon da hin dahdiy umannung di kinalina, dida weno ha-on. ²⁹ Hituwey pangitib-an yun kastiguwon dakayuh tu, ta panginilaan yun umannung an maat di kinalik an panattatakut kun dakayu. ³⁰ Ipaboltan ku nan patul di Egypt an hi Hopra nadah buhul nan nam-inhod an mamaten hiya, umat hi inat kun Sedekiah an patul di Judah an impaboltan ku nah buhul nan hi Nebukadnesar an patul di Babilon. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

45 Hituwey kinalik ke Baruk an imbabalen Neriah handih mikap-at an toon an numpatulan Jehoiakim an imbabalen Josiah ad Judah handih nagib-bun intudok nan am-in nadan kinalik ke hiyan itudok na. Kanak ke hiyay ² “Hituwey kanan nan AP-APU an Dios di holag Israel mipanggep ke he-a Baruk:

³ Kanam di ‘Mahmokak! Inudman ot ya abun APU DIOS di ligat ku ot deyan u-umyungak ya kimmakapuyak ya maid di linggop ku!’”

⁴ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay “Kalyom ke Baruk hituwe: ‘Ha-oy an DIOS ya paluhok di binohwat ku ya bagutok di intanom ku. Athituy ahik aton am-in hi boble tuh tap-on di luta.

⁵ Kon hay hapuhapulom ya nadan umpaamlong ke he-a? Bokon dadiyey hapulom! Te ipaalik di manadag am-in hi tagu. Mu he-a ke ya ihwang daka takon di daanay pangayam. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.’”

Hay nipainila mipanggep hi kastigun di Egypt

46 Datuwey impainilan APU DIOS ke ha-on mipanggep hi udum an boble.

² Hituwey kinalina mipanggep hi Egypt handih mikap-at an toon hi numpatulan Jehoiakim an imba-balen Josiah ad Judah an kediye ya inapput Nebukad-nesar an patul di Babilon hi Neko an patul di Egypt ad Karkemis an kad-an nan Wangwang an Euphrates.

³ Kanana ke diday “Dakayun iEgypt, mundadaan kayun e makigubat! Idadaan yuy happiyo yu, ⁴ munhelmet kayu, haiton yuy ispada yu ya ihuklub yu nan gumok an bulwati yu ya gakdan yu nadan kabayu yu ya muntakke kayu, ta ekayu mumpustu!”

⁵ Muden namtik da te timmakut da. Hanadan katul-tulidan an tindalu da ya uggeda nunwingi, mu takon di daanay nangipayuwan da ya katatakut. Ot dadiyen tindalu ya naapput da. ⁶ Hanadan kalkal-otan an bumtik ya adida pakabtik. Ya nadan katultulidan an tindalu ya uggeda kinabaelan an inihwang di adol da. Te nihubag da ya natu-i da nah pingngit di Wangwang an Euphrates nah nangappit hi north.

⁷ Dahdi nan muntag-en umat hi tumag-ayan di danum nah Wangwang an Nile hin dimminlu? ⁸ Hidiye ya Egypt an mialig nah Wangwang an Nile ten dim-minlu. Mumpahhiyan kananay hinaponan am-in di boble tuh lutat pumpate nay numpumbobleh di.

⁹ Kanana ke diday “Mandalon yu nadan kabayu ta iguyud da nadan kalesa. Umali kayun am-in an tin-dalun di Ethiopia, Libya ya Lidia an nalaing an munhappiyo ya nalaing an pumana.”

¹⁰ Ad uwanin algoy pangibalowan APU DIOS an Kabaelasan am-in hi inat nadan buhul nat kastigu-wona dida. Hay pangastigu na ya nan ispada nan pad-dungnay taganay inum hi dalan nadan tatagu inggana makaan di inuwo na. Ya paddungnay iappit na nadan patayonan buhul nah nangappit hi north nah pingngit di Wangwang an Euphrates.

¹¹ Kanan APU DIOS di “Dakayun iEgypt, ume kayud Gilead ta ekayu maniboh aga. Mu maid di hilbin dadiyen aga te adida umaga. Maid di mabalin an uma-ga ke dakayu. ¹² Hanadan kalkal-otan an tindalu yu ya matu-i dah ibba dat matu-i da mon duwa. Ahi mund-ingngol am-in di kabobbobley mipanggep hi ni-babainan yu ya pumpahpahmokaan yu.”

¹³ Indani bo ya impainilan APU DIOS ke ha-on di mi-panggep hi planun Nebukadnesar an patul di Babilon an mangubat hi Egypt. Kananay,

¹⁴ “Kalyom hanadah bobled Egypt, namam-ad Migdol, ad Memphis ya ad Tahpanhes hituwe: ‘Mundadaan kayun makigubat ya ekayu mipustu. Te mangali gumubat ta pumpate dakayun am-in. ¹⁵ Tipe bot timmakut nadan tindalu yu ta deyan mamtik da? Maid di kabaelasan da te apputon APU DIOS dida ya maid di kabaelasan dan makihanggan hiya!’ ¹⁶ Nihupdug da on natu-i da on waday oha on kananah ibbanay ‘Gal-an taku ot ta umanamut takuh boble takut ibtikan takuy buhul taku!’

¹⁷ Ne kanan day 'Daan boh nay pun-iat nan patul taku, man-uy kalina! Maid tuwaliy kabaelana! Nala-u moy tiemponan makihangga!'"

¹⁸ Ha-oy an Patul an hi APU DIOS an Kabaelanan am-in an wadat nangamung ya kanak di "Waday umalin natag-e ya nakal-ot an tagun mangubat ke dakayu. Paddungnay katinag-en nan Bilid an Tabor ya Carmel an tangadon di baybay. ¹⁹ Mundadaan kayun iEgypt te mumbalin kayun balud an mieh udum an boble. Ahi mumbalin di Memphis an adi maboblayan te madadag ta maid di mumbobleh di takon di oha.

²⁰ Hay Egypt ya mialig nah makaphod an bakan ka-ongal na ya nan buhul nan malpuh nangappit hi north ya mialig nah tipop an manilod ke hiya. ²¹ Ya mialig nadah nipataban impan di baka nadan tangdananan tindalun bumaddang ke hiyan maid di kabaelan da ot adida ni-mo lumaban, mu naala ya munliggu da ot ya abu ta mamtik da. Nadatngan moy algon kadadagana! ²² Hay Egypt ya mialig bo nah ulog an mamtik handih mangali nadan tindalun buhul nan nun-almas dah wahan kay da e munlongoh kaiw. ²³ Ta paddungnay munlongoh kaiw di pangat dadiyen buhul nan hiya. Dakdakol dadiyen titindalun buhul na mu nadan dudun an adi mabilang. ²⁴ Ahi mibabain hidiyen Egypt an apputon di buhul nan nalpuh nangappit hi north."

²⁵ Indani ya kanan nan AP-APU an Kabaelanan am-in an Dios di holag Israel di "Kastiguwok hi Amon an dios di Tebes, takon di Egypt ya nadan dios na ya patul na ya am-in nadan mundinol ke hiya. ²⁶ Ipaboltan ku dida ke Nebukadnesar an patul di Babilon ya nadan tindalunan naminhod an mamaten dida. Mu hi udum hi algo ya maboblayan boy Egypt, umat handi. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

^{27,28} Kanan bon APU DIOS di "Dakayun tataguk an holag Israel, adi kayu tumakut. Ihwang dakayun ha-on hinah nidawwin boblen nieyan yun numbalinan yun balud. Ta mibangngad kayuh boble yu ta luminggop kayu. Maid moy agolan yu ya maid moy mangipatakut ke dakayu. Umaliyak an mangihwang ke dakayu. Dadagok am-in nadan boblen nangiwhitak ke dakayu, mu adi dakayu dadagon. Man-ut kastiguwon dakayu, mu limpiyuy pangat ku. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

Hay nipainila mipanggep hi kastigon di Pilistia

47 Handih ugge ni-an ginubat di Egypt di Gaza ya kinalin APU DIOS ke ha-on di mipanggep hi Pilistia. ² Kananay "Maamung di dakkodakkol an tindaluh dih nangappit hi north an kay da mungkadakol an danum ya kay da immolwang an wangwang. Ta ahi malbongan am-in di boble ya am-in di wadah di takon di tatagu. Ta namahig di kogan nadan tatagu ya mumpahpahmok dan mumbagah baddang. ³ Ahi

madngol di butik di kakabayu ya gangon di pilid di kakalesa. Hanadan aammod ya puntayanan day imbabale da te timmattakut da ya kimmakkapuy da ta maid di maat da.

⁴ Nadatngan moy tiempon kadadagan di iPilistia te maid moy natdaan an tatagud Tyre ya Sidon an bu-maddang ke dida. Om, ha-oy an DIOS ya dadagok didan iPilistia an nalpu nadah pingngit di baybay ad Crete. ⁵ Namahig an u-umyung nadan iGaza ya opopya nadan iAskelon. Kakon-anay kapoppogan di u-umyungan yun natdaan an iPilistia?

⁶ Kanan yuy 'Dakayun ba-ba-alon APU DIOS an mamaten dakami, kakon-anat ahi kayu dumin-ong? Daan mot italu yuy almas yu ta mibangngad kayuh nalpuwan yu ta ekayu mun-iyatu?'

⁷ Mu nganney aton dan mun-iyatun waday indat kun ngunuwon da? Minandal ku didan mangubat hi Askelon ya nadan bobleh pingngit di baybay."

Hay nipainila mipanggep hi kastigon di Moab

48 Hituwey kanan nan AP-APU an Kabaelanan am-in an Dios di holag Israel nadah iMoab: "Mahmok nadan iNebo te ahida madadag. Ahi sakupon nadan buhul di iKiriatim dida ta dadagon da nadan pungguwalyaan da takon nadan hoob ta mibabain nadan bimmoble. ² Maid moy oggan mangipahhiyah dayaw di Moab te nadan buhul dad Hesbon ya implanu day kadadagana. Kanan day 'Agat dadagon takuh tuwen boblet mama-id.' Ahi damdama umopopya nadan iMadmen te umaliy manadag ke dida. ³ Ahi madngol di tukuk nadan gumubat ya manadag hi Horonaim ⁴ te ahi madadag am-in di Moab ya ahi madngol di kogan di u-ungah di. ⁵ Mungkoga nadan iMoab yaden manikid da nadah duntug ad Luhit. Madngol boy koga da nah kalatan mumpada-ul ad Horonaim te kogkog-an day nadadagan di boble da. ⁶ Bumtik kayu ta ekayu mitalu nah adi maboblayan umat nah mailon an kabayu ta mihwang kayuh kate. ⁷ Dakayun iMoab, ahi dakayu alan hi buhul yu ta mumbalin kayun balud te mundinol kayuh kabaelan yu ya kinadangan yu. Ya mieh nidawwin boble nan dios yun hi Kemos ya nadan papadina ya opisyal na.

⁸ Ahi madadag am-in di boble takon nadan nipattuk hi bilid ya nadan wadah nundotal te hidiyey kanan nan AP-APU. ⁹ Ayyokay Moab! Ahi maid di hilbina te madadag ta ma-ma-idan di ahi mumbobleh di takon di oha. ¹⁰ Maidutan nadan mun-addiaddin mangat hi ipangunun APU DIOS. Ya maidutan nadan adida uknuton di ispada dat adida ipalang ta pumate da."

¹¹ Kanan bon APU DIOS di "Handi ya malinggop di Moab te maid di mangubat kediyen boble. Mialig nah mainum an ugge nakihal ya ugge nit-an hi udum an buhi, kinali makapiyyaho ya nunnanong an makaphod

di tamtam na. ¹² Mu ahi madatngan nan algon ipaalik di tatagun umidat hi kabulunan dat mialig da nah mainum an iduyag da dida ya pinhik da nadan buhin nihuduwan da. ¹³ Ahida mo ibain nan dios dan hi Kemos umat handidah holag Israel an imbain da nan nundinolan dan dios da an hi Bethel.

¹⁴ Kon adiyu kanan di, handi ya dakayuy kalkal-otan an makigubat? ¹⁵ Mu ad uwani ya kalyok ke dakayun ahi madadag di Moab te hogpon di buhul da nadan bobleh di. Ta pumpate da nadan kakat-agun linalakih di. Ha-oy nan Patul an Kabaelasan am-in an DIOS di nangalin datuwe. ¹⁶ Om, gagala moy kadadagan di Moab!

¹⁷ U-umyung kayun nih-up an numboble ya nanginilan nundingngol hidiyen boble! Kanan yuy: 'Tipe mo anhan ta maid moy ongal an kabaelasan ya dayaw na?' ¹⁸ Dakayun iDibon, mumpakumbaba kayu ya u-umyung kayu ta umbun kayuh dap-ul, te ahi umali nadan manadag hi Moab ta dadagona damdama nadan naaladan an boble yu. ¹⁹ Ya dakayun iAroer, ekayu nadah kakalata ta hanhanan yu nadah mamtik an malpud Moab hin nganney naat.

²⁰ Ahida kanan hi panumang day 'Nadadag di Moab. U-umyung kayu ya kumga kayu. Eyu ipainila nadah numboble pingngit di Wangwang an Arnon an nadadag di Moab.' ²¹ Nadadag am-in nadan o-ongal an boble nah nabilbillid te hidiyey mahapul an maat ke dida. Dadiye ya Holon, Jahsah, Mephaat ²² Dibon, Nebo, Bet Dibratim, ²³ Kiriaticim, Bet Gamul, Bet Meon, ²⁴ Keriot ya Bosrah ya am-in nadan bobled Moab an nih-up ya nidawwi.

²⁵ Maid moy ikodhol di Moab. Paddungnay naputulan di hakgud na ya nag-uy takle na. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe." ²⁶ Kanan bon APU DIOS di "Butongon yuy Moab ta kay mundangngewan te nginoheyak an APU DIOS. Hidiyen boble an Moab ya paddungnay nabutong an intupak nay uta na ta katatawan di tatagu. ²⁷ Dakayun iMoab, nomnomon yuy nanaltalangga yu nadah iIsrael. Hay nangat yun dida ya kay da nadpap an nid-um hi mangako.

²⁸ Dakayun iMoab tayanan yuy boble yu. Bumtik kayu ta ekayu mitalu nadah liyang ta umat kayu nadah paloman mumbuyah di. ²⁹ Dingngol kuy pumpahhiya yun iMoab. Namahig an kay kayu hiyyahhiyan hay punnomnom yuh udum an tatagu ya nakababba da. ³⁰ Ha-oy, an DIOS ya inilak di pumpahhiya yu, mu maid di hilbina ya mapoppog nadan at-atton yu. ³¹ Ta hidiye nan ahik kog-an di iMoab ya iKir Hareset.

³² Ahi nahalhalman di kogak gapun he-a Sibmah mu hay Jaser. Mialig ka nah grapes an nibiklag di haping nan lina-uwana nan Naten Baybay ot dumatong ad Jaser. Mu nadadag nadan bungam ot mama-id da. ³³ Maid moy pun-an-anlaan yu te maid mo nadan mabungan grapes an intanom yuh nad Moab. Im-

patikod ku moy kopalon yu ya maid moy kapyeon yuh mainum. Maid moy muntutukuk gapuh anla dan pungkopalan nah grapes. Man-ut waday madngol hi muntutukuk, mu bokon gapuh anla da. ³⁴ Hay madngol ya kogan nadan tatagun numbobled Hesbon ingganad Elealeh ya ad Jahas, ya mipalpud Soar ingganad Horonaim ya ad Eglat Selisiya. Bokon ya abu danae, mu takon nan wa-el ad Nimrim ya natduk.

³⁵ Inat kuh diye ta panikod kuh pun-appitan dah maghob an bangbanglu nadah dios da nadah bibilid. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe. ³⁶ Ta hidiye nan u-umyungak ya mun-iyowak gapu nadah iMoab ya iKir Hareset, umatak nah mumpagangoh ayyuding ten waday nate, te maid moy kinadangyan da. ³⁷ Numpamukmuk nadan tatagu, kinaan day emeng da, ginogod day takle da ya numbulwati dah langgote. ³⁸ U-umyung dan am-in an iMoab ya mungkoga da takon di daana te mialig da nah daan an buhin pinhik ku ot maid moy naminhod. ³⁹ Nakadaddag di Moab! Kumga kayun bimmoble! Taltalangga mon di tataguy boble yun nibabain ya nadadag. Ha-oy an DIOS di nangalin danae."

⁴⁰ Kinalin tuwalin APU DIOS handi an umaliy hin-taguwan an manggop hi Moab umat hi pungkohopan di tuldu an nabokyag di payak na. ⁴¹ Ta sakupon da nadan bobleh di takon nadan nahamad an naaladan hi binattu. Kediye ya takon nadan katultulidan an tindalu da ya maid moy kodhol di nomnom da an umat da nah babain dandanin muntungo. ⁴² Madadag di Moab ta adi mo mabalin an pumboblayan te nginoheyak nadah bimmoble.

⁴³ Paddungnay munho-ho-od ke diday katatakut, hay bitu ya hay hulu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.

⁴⁴ Hanan tagun ipatna nan ibtikan nan katatakut an maat ya maknah bitu ya nan makabtik an adi maknah bitu ya maknah hulu. Man-uke ya nadatngan moy tiempon implanuk an kadadagan dan am-in.

⁴⁵ Hanadan nakabtik ya eda ot mihikug ad Hesbon an numpatulan handin patul an hi Sihon, muden nalgab. Takon nadan bilid ya duntug dad Moab an boblen nadan gagaid an makigubat ya nalgab da damdama.

⁴⁶ Mahmok nadan iMoab an mundayaw ke Kemos te madadag da ya mie nadan imbabale dah udum an boblet mumbalin dan himbut. ⁴⁷ Mu ahik iphod di Moab hi udum hi algo." Datuwen am-in di kinalin APU DIOS an maat hi Moab.

Hay nipainila mipanggep hi kastigun di Ammon

49 Hituwey kinalin APU DIOS mipanggep hi Ammon: "Daan kayun holag Israel? Nganney pun-at yu? Tipet adiyu itakdog di Gad an boble yu? Ya tipet nadan mundayaw ke Molek di numbobleh di? ² Mu ahi madatngan di tiempon ipadngol ku nadah tatagud

Rabbah di gangon di gubat. Ne madadag hidiyen boble ta mumbalin hi adi maboblayan. Ya malgab nadan bobleh nunlinikkod hidi. Ta nadan iIsrael ya dog-alon da nadan namloh boble dat bangngadon da moh diyen boble da.”

³ Hituwe boy kinalin APU DIOS nadah iAmmon: “Dakayun iHesbon, kumga kayu te nadadag di Ai. Ya dakayun iRabbah, mumbulwati kayuh langgote ya u-umyung kayu. Ya ekayu mitalu te mieh udum an boble nan dios yun hi Molek. Takon nadan imbabalen di patul ya nadan papadin Molek ya mie da damdamah nidawwin boble. ⁴ Mangohe kayu. Man-ut ipahhiya yu nadan makaphod an numpundotal hinah boble yun makalluwab di mitanom muden ahi madadag. Tipet ekayu mundinol hi kinadangan yu? Kanan yuy “Dahdi ni-boy umalin mangubat ke dakami?” ⁵ Hituwe boy kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an Ap-apu: “Ahik ipaalay takutan yu te umali nadan numbobleh nunlinikkod ke dakayu ta dog-alon dakayu. Yaden maid di umalin mamaddang ke dakayu.

⁶ Mu ahik metlaing iphod di Ammon an boble yu ya pakadanganon dakayu bo. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

Hay mipanggep hi kastigun Edom an boblen nadan holag Esau

⁷ Hituwey kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in hi mipanggep hi Edom: “Daan mo nadan nungkanomnon ya nungkalaing hinad Teman? Kon maid ni-moy ohan natdaan an manugun ke dakayu? ⁸ Dakayun iDedan, bumtik kayu ta ekayu muntalu nadah liyang te hantu pangastiguwak nadah holag Esau ya milagat kayu. Nadatngan moy pangastiguwak ke dida. ⁹ Hay mamlag hi grapes ya wadan waday ibati dan adida polagon ta alan di nungkawotwot. Athidi bo nadah umalin mangako nah hilog an ammunay pinhod dan alan da. ¹⁰ Mu ha-oy ya tibok ta maalan am-in di wadan hanadah numboblayan nadan holag Esau ta maid di matdaan. Ya madadag am-in nadan iEdom ya nadan hinag-on da. ¹¹ Mu ihwang ku nadan napuh-ig an u-unga ya nadan nabalun binabai te mundinol dan ha-on.”

¹² Hituwe boy kinalin APU DIOS: “Deket munholholtap nadan maid di bahul na ya immam-ana mon dakayu te munholholtap kayu. Om, mahapul an munholholtap kayu damdama. ¹³ Ha-oy mismu ya isap-atak an nan boble an Bosrah ya mumbalin an katatakut di ang-ang na ya mumbalin an adi maboblayan. Ta ahi taltalangaan ya idutan di tatagu. Takon nadan nih-up an bobleh di ya ahi madadag ta munnanong an athidit inggana. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe.”

¹⁴ Dingngol kuy kinalin APU DIOS an wada day nitud-ak an e mangalih kabobboblet amungon day tindalu dat mundadaan dan mangubat hi Edom.

¹⁵ Hituwey kanan APU DIOS nadah iEdom: “Pumbal-non dakayun nakakapuy an maid di kabaelasan yun lumaban ta pihulon dakayun am-in hi tatagu.

¹⁶ Namahig di pumphahiya yu ya patatakuton yuy tatagu. Ya man-ut numboble kayu nadah mabatun tap-on nan bilid umat nadah tuldun miha-ad dah nakattag-e, mu ahi dakayu pada-ulon ke ha-on. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

¹⁷ Kanan APU DIOS di “Ahi namahig hidiyen kadadagan di Edom ta am-in di mala-u ya ahida mamodwong ya ahi namahig di takut da. ¹⁸ Hidiyen ahi maat hi Edom ya umat hi naat ad Sodom ya Gomorrah handih nadadagan dadiyen boble ya nadan boblen nih-up hidi. Ta hidiye nan maid moy ahi numboble di. Maku-lug an ha-oy an DIOS ya ipaannung kun aton hituwe.

¹⁹ Ahiyak umat nah layon an malpu nadah mamuyung nah pingngit nan Wangwang an Jordan ta umaliyak nah nipattolan nadan kalneron nialigan di iEdom ta bumtik dat taynan day boble da. Ta piliyok uppe nan ahi mun-ap-apu. Dahdiy umat ke ha-on? Kon waday ohan ap-apun kabaelasan makihanggan ha-on?

²⁰ Kinali donglon yu tun implanuk an atok nadah iEdom ya nadah bimmobled Teman. Ahi punlupduk di bahul da nadan iimbabale dat pun-ie da dida. Ta gapun diye ya namahig di takut da.

²¹ Hantuh kadadagan di Edom ya kumolyog di luta ya ahi madngol di palak nadan tatagu inggana nah pingngit di Maingit an Baybay. ²² Hanadan bahul di Bosrah an umalin mangubat kediyen boble ya alistu dan umat da nah tuldun binokyag nay payak nan mungkohop. Kediyen algo ya namahig di takut nadan tindalun di Edom an umat da nah babain dandanin muntungo.”

Hay nipainila mipanggep hi kastigun di Damascus

²³ Hituwe damdamay kanan APU DIOS mipanggep hi Damascus: “Madanagan ya mabulun nadan tatagud Hamat ya Arpad te dingngol day mipanggep hi kadadagan da. Tumattakut da ya maid di linggop dan umat da nah baybay an maid di din-ong nan danum hin waday puwok. ²⁴ Kimmakapuy nadan tatagud Damascus, mu gapuh takut da ya bumtik da. Ya munholholtap dan umat nah babain dandanin muntungo. ²⁵ Matayanan moh diyen nundingngol an boblen maka-am-amlong day numboble di handi.

²⁶ Ahi mungkakatey kakat-agun linalakin imbabale da nadah kalata ya maten am-in nadan tindalu kediyen boble. ²⁷ Ahik logabon di Damascus ta malgab di balen nan patul an hi Ben-Hadad. Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe.”

Hay nipainila mipanggep hi kastigun nadan holag Kedar ya nadan numbobleh pun-ap-apuwan Hasor

²⁸ Hituwe damdamay kinalin APU DIOS mipanggep nadah holag Kedar ya nadan boblen pun-ap-apuwan Hasor an sinakup Nebukadnesar an patul di Babilon: "Gubaton ya dagdagon yu nadan tatagun numbobled Kedar nah nangappit hi timilan di algo. ²⁹ Pun-ala yuy tulda da ya am-in nadan ngunut dah kampu da ya nadan kalnero da takon nadan kamel da. Ya kanan yun diday 'Katatakut mo tuh boble yu.' ³⁰ Ha-oy an DIOS ya kanak di 'Bumtik kayun iHasor ta ekayu muntalu te implanun Nebukadnesar an patul di Babilon an dadagon dakayu.'

³¹ Man-uke ya kinalin tuwalin APU DIOS ke hiya handi an kananay 'Eyu gubaton dadiyen makallinggop an tatagu. Nalakan hogpon di boble da te maid di alad na. ³² Pun-ala yun am-in di kamel da ya baka da. Iwahit ku dadiyen tatagun antikkey buuk da. Paddungnay ilpuk hi numbinbinah-el di umalin manadag ke dida. ³³ Ta mumbalin hidiyen boble an Hasor hi adi maboblayan ta nangamung ta pumboblayan di mailom an aggayam umat hi jakal."

³⁴ Handih lappunan numpatulan Sedekiah ad Judah ya kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in ke ha-on di atona nah boble an Elam. ³⁵ Kananay "Patayok am-in nadan pumapanan ikodhol nadan bimmobled Elam. ³⁶ Ya ipaalik di nal-ot an dibdib ta miwahit dah kabob-boble tuh luta. ³⁷ Pumbalinok dadiyen iElam an tumakut hi buhul dan naminhod an mamaten dida. Ya gapuh namahig an boh-ol ku ya dadagok didan ipaek di tindalun mangubat ke dida inggana mate dan amin. ³⁸ Patayok di patul da ya nadan aap-apu dat iha-ad kuh diy pun-ap-apuwak. ³⁹ Mu ahik bo paphodon dadiyen iElam ta kumadangyan da. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

50 Hituwey kinalin APU DIOS ke ha-on an kalyok di mipanggep hi Babilon ya nadan tataguh di: ² "Dakayu tatagu, ipainila takuh tuweh kabobboble. Ya ipatap-o taku nan bandelat panginilaan di tatagun maapput di Babilon. Ya madadag nadan dios dan hi Bel ya hi Marduk ya mibabain nadan dios dan kinapyan di tagu."

³ Waday ahi umalin malpuh north an mangubat ke didat dadagon dah diyen boble an Babilon ta mumbalin hi adi maboblayan. Ta nadan tatagu ya aag-gayam ya mamtik dat maid di ahi miha-ad hidi.

⁴ Kanan APU DIOS di "Kediyen tiempo ya ahi mungkogan mangali nadan iIsrael ya iJudah an manamak ke ha-on an Dios da. ⁵ Ahida mahmahan di dalan an mumpaed Zion ta mumpae dah di. Ne hammadon da mon makitobbalan ke ha-on an DIOS da ya isapata

dan punnanongon dah diyen pakihayyupan dan adida ibahho.

⁶ Hanadan tataguk ya umat da nadah kalneron ugge impaptok nadan mumpattol nadah bilid ot matalak dah di te inwalong da didah di. Eda humanawwangan ya uggeda mo inilay dalanon dan mibangngad nah pun-iyatuwan da te nahamma da. ⁷ Ot patayon di buhul dan nangakhup ke dida. Kanan dadiyen buhul day 'Bokon gaga-ihoh diyen inat takun dida te nunli-wat dan APU DIOS an nundinolan handidan aammod da.'

⁸ Mu ad uwani ya kanak di 'Dakayun tataguk an holag Israel, tumayan kayud Babilon, umat hi gulding an ipangulu na nadan udum an gulding. ⁹ Te wadaok di dakol an tindalun di o-ongal ya nungkal-ot an bobleh nangappit hi north ta umali dan mangubat hi Babilon. Ahida ihamad an mumpustun gumubat ta apputon da dida. Nalaing dan pumanan maid di mihallah ipana da. ¹⁰ Ahida pakaallan am-in di pinhod dan alan hi ngannen wadad Babilon. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe."

¹¹ Kanan bon APU DIOS di "Dakayun iBabilon, nun-ala yuy nganneh diyen wadah boblek. Maka-an-anla kayun mun-ine-en, umat kayu nadah bakan mun-ilik ya umat kayu nah kabayun munhih. ¹² Mu ahi mumbalin di boble yuh nakababba ya matoan ta mibabain ya mumbalin an makamaggat adi maboblayan. ¹³ Te gapuh boh-ol ku ya madadag di boble yun Babilon ta maid di mumbobleh di. Ta kumaynit ya mamodwong am-in di mangang-ang.

¹⁴ Dakayun nalaing an pumana, likkubon yuy Babilon ta pumpana yu nadan tataguh di te nunliwat dan ha-on an AP-APU. ¹⁵ Ya muntukuk kayun mangubat kediyen boble. Deya! Nunsuku da te nadadag di alad da. Man-uke ya binallohan APU DIOS di inat da ot maat damdaman dida nadan inat dah udum an tatagu. ¹⁶ Adiyu iabulut didan muntanom ya mun-ani. Ya pabtikon yu nadan nakiboblen didat uamanamut dah boble da te mangali nadan buhul dan mangubat ke dida."

¹⁷ Kanan bon APU DIOS di "Hanadan tataguk an holag Israel ya mialig dah kalneron pumpudug di layon ot mawahit da. Namangulu handin patul di Assyria an nangubat ke dida ot mihannot hi Nebukadnesar an patul di Babilon ya namahig di nangat nan dida. ¹⁸ Ot gapu ke diye ya ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya kastiguwok hi Nebukadnesar ya nadan tataguna, umat hi nangastiguk nah patul di Assyria. ¹⁹ Mu nadan holag Israel ya ibangngad ku didah boble da. Ta panganan da nadan tummol an makan ad Carmel ya Bashan ya am-in nadan pinhod dan makan an tinummol nadah mabilid an bobled Eplaim ya Gilead. ²⁰ Kediye ya maid nadah inihwang

kun iIsrael ya iJudah di naliwat te pakawanak di liwat da. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe.

²¹ Gubaton yu nadan iMeratim ya iPekod ta patayon yu didat mama-id da. Mahapul an aton yu datuwen immandal kun dakayu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe. ²² Madngol di munggugubat ad Babilon ya ahi madngol di kadadagana. ²³ Handi ya hidiyen boble ya paddungnay mantilyun minantilyunay kabobboble tuh luta ot mabukli da. Muden ad uwani ya hidiyen bobley nakadaddag hi am-in an boble tuh luta ta maid moy hilbina. Ta hidiye nan namodwong am-in di tataguh kabobbobleh naat kediyen boble. ²⁴ Dakayun bim-mobled Babilon, nakihangga kayun ha-on, mu pad-dungnay kinna dakayu.

²⁵ Imbughul ku nan nangidulinak hi almas ot ibudal ku te ha-oy an Nakattag-en DIOS an Kabaelasan am-in ya waday atok hi Babilon. ²⁶ Makayun tataguh udum an boblet hogpon yuy Babilon ta pun-ibughul yuy aalang nadan tatagu ya dadagon yuy babale da ya aal-ad di boble dat mungkipu-ul. Mahapul an dadagon yuh diyen boblen maid di ibati yun adiyu dadagon. ²⁷ Ya patayon yun am-in nadan tatagu ya nadan tindalu da. Te nadatngan moy algon kadadagan da. ²⁸ Hanadan bumtik an malpud Babilon an umalid Jerusalem ya kanan day imbalon nan AP-APU an Dios takuy nanadagan di buhul na nah Templona.

²⁹ Makayun pumapanat pumpana yuy iBabilon. Mi-pustu kayuh nunlinikkod kediyen boblet maid di bumtik. Ta aton yun diday umat hi inat dah tataguh udum an boble. Ta mibaloy inat dan ha-on an makaphod an AP-APU an Dios di holag Israel. ³⁰ Ta mateh kakalata nadan kakat-agun linalakin iimbabale da ya mapaten am-in di tindalu da kediyen algo. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.

³¹ Dakayun iBabilon, kastiguwon dakayun ha-on an Nakattag-en DIOS an Kabaelasan am-in te nahalman di pumpahhiya yu. Dimmatong moy tiempon gintud kun kadadagan yu. ³² Paddungnay mihubag kayun iBabilon an mumpahhiya ta matu-i kayu yaden maid anhan di bumaddang ke dakayu. Ya logabok di boble yu ta milagat nadan bobleh nunlinikkod ke dakayu."

³³ Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Munholholtap nadan iIsrael ya iJudah. Hanadan nampap ke dida ya adida ipae dida. ³⁴ Mu nan ahi mangihwang ke dida ya nakal-ot. Hay ngadana ya AP-APU an Kabaelasan am-in. Ahina itakdog dida ya palinggopona dida, mu nada ken iBabilon ya ipaalinan diday kabulunan da."

³⁵ Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Hay ispaday katayan nadan iBabilon, takon nadan aap-apu da ya nadan nungkalaing. ³⁶ Athidi boy ikaten nadan makudang di nomnomnan lumanangkak an profetas da. Ya mate damdama nadan nakal-ot an tindalu da. ³⁷ Mapate nadan kakabayu da ya madadag nadan

kalesa da. Ya mapate damdama nadan tindalun di udum an boblen makibaddang ke dida. Numbalin dan nakakkapuy an kay da babai. Ya alan di buhul dan am-in di wadah boble da. ³⁸ Ya adik ipaalay udan ta matduk am-in di wa-el hi boble da. Man-uke ya napnuy boble dah adi makulug an dios an kinapayan di tagu ya numbalin an maid di nomnom nadan tataguh di gapu ke dadiyen adi makulug an dios.

³⁹ Ta ahi kiha-adan di mailom an aaggayam ya hamutiy Babilon. Ta hidiye nan maid ta nangamung di ahi mumbobleh di. ⁴⁰ Ya maat kediyen bobley umat hi naat ad Sodom ya Gomorrah an dinadag ku takon nadan boblen nih-up hidi. Ot maid di numbobleh di. Ha-oy an DIOS di nangalin danae.

⁴¹ Tibon yun mangali nadan tindalun nalpu nah naka-iddawwin bobleh nangappit hi north. Ahi dakol di papatul an mundadaan an umalin makigubat kediyen boble an Babilon.

⁴² Dadiyen titindalu ya makabbungot da ya maid di homok da ya nun-almas dah pana ya pahul. Deket nuntakke dah kabayu ta mange da ya kay da mumbungug an umat hi dalluyun hi baybay. Nundadaan dan mangubat hi Babilon. ⁴³ Hantuh pangngolan nan patul di Babilon hi mipanggep ke dadiyen tindalu ya kumapuy gapuh takut na. Ya adi pakaippol hi takut na ya hakit nan umat nah babain dandanin muntungo.

⁴⁴ Ahiyak umalit pumpudug kuy iBabilon umat hi aliyen nan layon an malpu nah mamuyung nah pingngit di Jordan ta ume nadah kudal ta bumtik nadan kalnero, athidiy ahi aton nadan iBabilon an tayanan day boble da. Ta nan piliyok di ahi mun-ap-apu kediyen boble. Tibon yu, dahdiy umat ke ha-on? Dahdiy ap-apun kabaelasan makihanggan ha-on?"

⁴⁵ Donglon yu tun implanun APU DIOS an atonah Babilon ya nadah tataguh di. Takon di iimbabale da ya ahi punlupduk di buhul da didat ie da didah udum an boble. ⁴⁶ Hantuh kaapputan di Babilon ya kumolyog di luta. Ya ahi madngol hi udum an bobley palak nadan tatagu.

51 Hituway kanan APU DIOS: "Ipaalik di dumadag hi Babilon ya nadan tataguh di. ² Om, ipaalik nadan tataguh udum an boblen manadag hi Babilon, umat hi pangitayyapan di dibdib hi dugi ya dagami. Ahida mumbibinnah-el an mangubat hi Babilon ta mama-idan di matdaan hidi. ³ Adiyu idatan di tindalu dah waya dan mangihuklub hi usalon dan makigubat. Ya adiyu idatan didah waya dan pumana. Adiyu bo homkon nadan tatagun kakat-agu ya aam-ama. Mahapul an patayon yu didan am-in. ⁴ Ahida maliputan ta mungkakate da nadah kalatah did Babilon. ⁵ Te ha-on an AP-APU an Kabaelasan am-in an Dios ya uggek inwalong di Israel ya Judah takon di nunliwat dan ha-on an makaphod an Dios da.

⁶ Bumtik kayu, tayanan yuy Babilon ta mihwang kayu. Ya tibon yu ta adi kayu milagat an mate gapuh liwat di Babilon. Ad uwaniy pangibalohak nadah inat dat kastiguwok dida te hidiyey lebbengnan maat ke dida. ⁷ Hay Babilon ya paddungnay inodnak an balituk an basun niha-adan di mainum an imminuman di kabobboble tuh luta ot mabutong da ot matalak di nomnom da. ⁸ Mu ahi maapput ya madadag hidiyen boble. U-umyung kayu ya kog-an yu. Ya ekayu umalah pangaga yun hiya ta kal-ina ot ya maagahan. ⁹ Kanan nadan nakibobleh diy 'Impatna takun baddangan, mu naladaw. Kinali bay-an taku ot! Tumayan takut umanamut takuh boble taku te namahig di panadag APU DIOS ketuwen boble.' ¹⁰ Kanan nadan tataguk di 'Imbalon APU DIOS di inat nadan iBabilon an ditaku. Etakud Jerusalem ta kalyon taku nadah tataguh diy inat nan AP-APU an Dios taku.'"

¹¹ Man-uke ya hiningit APU DIOS nadan patul di Medes † ta gubaton day Babilon ta madadag ta pumbalonah nanadagan dah Templona. Kanan nadan aapapun di titindaluh diy "Haiton yuy papana yu ya idadaan yuy happiyo yu. ¹² Ipatap-o yu nan bandelan kitib-anan gubaton di titindaluy Babilon. Ya ihamad yu nadan mungguwalyan ipustu yu didah ustu. Ya idadaan yu nadan e mumbotak. Te ipaannung mon APU DIOS di implanunan aton hi Babilon.

¹³ Dakayun iBabilon an numbobleh dakol di danum ya kadangyan an boble ya nakaiggawwan punnegosyowan di katagutagu, nadatngan moy kapoppogan yu. Mipaddung kayu nah tinulid an mahipdut. ¹⁴ Insapatan APU DIOS an Kabaelasan am-in an ialinay dakkodakkol an buhul yun umat hi kadakol di dudun. Ya ahida itukutukuk di nangapputan dan dakayu.

¹⁵ Lintun APU DIOS di lutan niha-adan hantudan boble ya imbiklag nay kabunyan gapuh kandamana ya kinalaing na. ¹⁶ Deket minandal nay danum hi kabunyan ya mumbungug. Ya ilpu nay kulabut nadah pingngit di luta. Ne impaalinay kil-at ten mun-udan. Ya ipabudal na nan dibdib an malpu nah kiha-adana.

¹⁷ Datuwey kitib-anan maid di kiingngohan di tagu ke hiya, te hay tagu ya kay da aggayam an maid di nomnom da. Mangapya dah dios da, mu gapu ke dadiyen dios an kanapyaon da ya mibabain da te bokon makulug an dios dadiye ya maid di biyag da. ¹⁸ Ya maid di hilbi da te bokon da ustun dios. Ahida madadag ten umali nan AP-APU an mangat hi pinhod nan aton ke dida. ¹⁹ Hiya an Dios di holag Israel ya adi umat ke dadiyen adi makulug an dios te hiyay nunlutun am-in hi nganneh diye. Ya pinili nay holag Israel an tataguna. Hay ngadana ya "Hi APU DIOS an Kabaelasan am-in."

²⁰ Kanan APU DIOS di "Dakayun iBabilon di mialig an mantilyuk ya almas kun iusal kuh gubat. Kinali in-usal

dakayun nangapput hi kabobboble tuh luta. ²¹ Ya in-usal dakayun nanadag hi kakalesa, kakabayu, nadan mangimaneho ya nadan numpuntakke. ²² In-usal dakayu bon namateh tatagu, iin-ina ya aam-ama, kakat-agu ya u-ungan binabai ya linalaki. ²³ In-usal dakayun namateh mumpumpattol hi kalnero, nadan ipattol da, nadan mumpayo ya nadan bakan punaladuwon da. Ya in-usal dakayun nanganapput hi aapapun di kabobboble ya nadan opisyal da.

²⁴ Mu ad uwani ya tibon yuy pangat kun dakayun iBabilon hi pangibalok nadah gaga-ihon inainat yu nadah tataguk ad Jerusalem. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe.

²⁵ Te gubaton dakayu mon iBabilon an mialig an natag-en bilid. Ha-oy moy buhul yun manadag ke dakayu ta paddungnay dotalok di boble yu ya pumbalinok hi dap-ul. ²⁶ Hanada ken batuh di ya adi mipidwan miusal an makapyah bale te mumbalin an adi mo maboblasyon hidiyen boble yu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

²⁷ Ipatap-o yu nan bandela ya ipagango yuy tangguyub ta inilaon di kabobboblen mundadaan dan mangubat hi Babilon. Ya kalyon yuh tindalun nadan papatul di Ararat, Minni ya Askenas ta eda gubaton di Babilon. Tudduwon yuy ap-apun mangipangpangulun gumubat. Ya idadaan yuy dakkodakkol an kabayun umat hi kadakol di dudun. ²⁸ Idadaan yuy tindalun nadan patul di Medes, ya nadan opisyal na takon di tindalu nadan boblen sinakup nat eda gubaton di Babilon.

²⁹ Paddungnay gumayonggong di Babilon ya muntilonan hi hakit di adol na te ipaannung APU DIOS di implanunan atonan hiyat mumbalin hi adi maboblasyon. ³⁰ Dinadag nadan immalin gumubat di hoob ya alad diyen boble ot logabon da nadan babale yaden mihahhaad nadan tindalu nadah kampu dan adida bumudal. Man-uke ya numbalin da mon kay babain maid di tulid da. ³¹ Munhahannot di umalin mangipainila nah patul hidin pina-in di buhul day alad hi numbinbinah-el di boble da ot hogpon da. ³² Ya hinaniyan dadiyen buhul dan am-in di dalanon dan bumtik takon nadan punagwatan dan wangwang. Linggab da pay nadan pungguwalyaan kediye boble. Ta hidiye nan namahig di takut nadan tindalun di Babilon.

³³ Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in an Dios di holag Israel ya kanak di "Gagala mo ya hukukon nadan buhul da didat pun-igatin da didan kay da pagen muntilik." ³⁴ Kanan nadan iJerusalem di "Paddungnay ginudu ditaku ot kanon ditakun Nebukadnesar an patul di Babilon. Ya paddungnay inibhug nay kinadangyan taku. Ot pumbalinon ditakun umat nah buhin maid di nihudu. Te inalanay pinpinhod na ya inwele na nadan adina pinhod."

† *Tibon yuy Isaiah 13:17. Tibon yu damdamay Daniel 5:31 ya 6:28.*

³⁵ Ya kanan bon nadan iJerusalem di "Hana ot ta mibaloy numpaholholtap di iBabilon ke ditaku ya hay namatayan dah dakol ke ditaku."

³⁶ Kanan APU DIOS nadah iJerusalem di "Itakdog dakayun ha-on ya ballohak di inat di buhul yun dakayu. Hay atok ya mag-anak nadan wangwang ya wa-el hi boble da. ³⁷ Ahi madadag hidiyen boblet pumboblayan di mailom an aggayam an jakal. Ya ahi katatakut di ang-ang nat am-in di mangang-ang ya tumakut da ya taltalangga da ya maid moy mumbobleh di.

³⁸ Hanadan iBabilon ya mun-olmom dan umat da nah layon ten pungkanaan pinate na. ³⁹ Naka-agum da, kinali idadaanak didah hamulon da ya painumak didat mun-an-anla da ne eda mahuyop, mu adida mo bumangun. ⁴⁰ Iek di mamaten didat umat hi impan di kalnero ya guldin an maklong."

⁴¹ Hituway kanan APU DIOS mipanggep hi Babilon. Hanan boblen pakadayyawon am-in di tatagu ya inaput di buhul na. Ya numbalin an katatakut di ang-ang nah tataguh kabobboble. ⁴² Paddungnay nadlun di dalluyun hi baybay ot tab-unanay Babilon.

⁴³ Nakadaddag moh diyen boble ya numbalin an makamagga. Ta hidiye nan maid moy mumbobleh di ya maid pay ni-moy mangidalan hidi. ⁴⁴ Takon di alad diyen boble ya nakadaddag. Am-in di nun-alan di iBabilon udum an boble ot iappit dan Bel an dios da ya alak ta pabangngadok nah nangalaan da. Hay pangat kun mangastigun Bel ya ma-idok di dinol di tatagun hiya ta adida mo dayawon.

⁴⁵ Dakayun iIsrael an nakibobled Babilon, bumtik kayu ta mihwang kayu nah ahik aton gapuh namahig an boh-ol ku. ⁴⁶ Mu adi kayu madismaya ya adi kayu tumakut gapu nadah donglon yun mipanggep hi gubat. Katootoon ya waday donglon yuh ma-ma-at mipanggep hi papatte ya gubat di papatul. ⁴⁷ Te madatngan nan tiempon kastiguwok nadan kinapyan di tagun dios di Babilon. Ahi mibabain hidiyen boble ya mapaten am-in di mumbobleh di. ⁴⁸ Ahi malpuh north nadan tindalun manadag hi Babilon. Ya ahida muntukuk nadan wadah luta ya kabunyan gapuh amlong dah nadadagan diyen boble. ⁴⁹ Mate day iBabilon te numpate day holag Israel ya hay udum an tataguh kabobboble tuh luta. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

⁵⁰ Kanan APU DIOS nadah tatagunad Babilon di "Dakayun nihwang hi kate, tumayan kayuh tu. Adiyu palpal-iwwan an mun-ang-ang-ang. Bumtik kayu hin mabalin. Takon di nidawwin bobley kad-an yu ya nomnomonak an AP-APU yu ya nomnomon yuy Jerusalem an boble yu."

⁵¹ Kanan yuy "Nibabain kami ya bana-inan dakami te hinibit di tataguh udum an bobley Templon nan AP-APU an Dios mi."

⁵² Ya kanak di "Ahi madatngan nan tiempon dadagok nadan adi makulug an dios di Babilon ya madngol am-in nah bobley palak nadan nungkaliputan an tatagu.

⁵³ Takon hin kananat kumayat nadan iBabilon ta datngan day kabunyan ya takon di umongngaongngal di kabaelan da ya ipaek di buhul dan manadag am-in hi wada nah boble da. Ha-oy an DIOS di nangalin danae."

⁵⁴ Kanan bon APU DIOS di "Donglon yuy kogan nadan tatagud Babilon gapuh nadadagan di boble da.

⁵⁵ Paddungnay dalluyun nadan buhul di Babilon an mangalin madngol di tukuk dan mangubat kediyen boble. Man-uket ipadadag kuy Babilon ya ta paop-opyaok nadan bimmoble. ⁵⁶ Deyan nadpap nadan tindalu da kediyen boble ya nungkapaipapana da te ha-oy an AP-APU an Dios ya kastiguwok di gaga-iho ya atok di lebbengnan maat hi Babilon.

⁵⁷ Butongok nadan aap-apu da, nadan nungkalaing ke dida, nadan mangipangpangulun dida ya nadan tindalu da. Ta deket mahuyop da ya adida mo bumangun. Ha-oy nan Patul an AP-APU an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe."

⁵⁸ Ahi matlob nadan nahamad an alad diyen boble ya maghob nadan natag-en hoob na. Ta mumbalin an maid di hilbin di ingnungunungun di bimmoble te mumbalin hi ahuk dadiyen naatuatuwan da. Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe."

⁵⁹ Hi Seraiah an imbabalen Neriah an inap-apun Mahseiah di bumadbaddang ke Sedekiah an patul. Kediyen mikap-at an toon an numpatulan Sedekiah ad Judah ya naki-eh Seraiah ke hiya ad Babilon ot datuway intugun kun hiya. ⁶⁰ Ha-oy an hi Jeremiah ya intudok kuh liblun am-in nadan katatakut an maat hi kadadagan di Babilon ya intudok kun am-in di mipanggep kediyen boble. ⁶¹ Kanak ke Seraiah di "Deket dumatong kad Babilon ya tibom ta oltom an ibidbid am-in di nitudok hitu ta donglon nadan tatagu. ⁶² Ahi ka mundasal an athituy idasal mu: 'APU DIOS, kinalim an dadagom hituwen boble ta maid di matagun mihaad hitu, tatagu ya aggayam. Ya mumbalin an adi maboblayan ta nangamung hituwen boble.' ⁶³ Deket ginibbum an imbidbid nadah tatagu datuwe ya ludunom tun papel ne bobodam ya igakod muh batu ya inwelem nah Wangwang an Euphrates. ⁶⁴ Ya kanam di 'Athituy maat hi Babilon ya nadan tataguh di. Ahi mumpaed dalom ya adi mo tumap-o te dadagon APU DIOS.'" Hituway poppog di kinalin Jeremiah.

Hay nadadagan di Jerusalem

52 Hi Sedekiah ya duwampulut ohay toona handih numpatul ad Judah ot mun-ap-apuh himpulut ohan toon. Kediye ya niha-ad ad Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Hamutal an imbabalen Jeremiah

ad Libnah. ² Nunliwat hi Sedekiah ke APU DIOS, umat handin patul an hi Jehoiakim. ³ Ot namahig di boh-ol APU DIOS nadah tatagud Jerusalem ya Judah ot ipaena didah udum an boble.

Indani ya nginohen Sedekiah hi Nebukadnesar an patul di Babilon, ⁴ ot umali da Nebukadnesar an ingkuyug nan am-in di tindaluna ot gubaton day Jerusalem handih mikapulun algoh mikapulun bulan hi mikahiyam an toon hi numpatulan Sedekiah. Nungkampu da Nebukadnesar nah binnah-el nan alad di Jerusalem ot manganapya dah dalanon dan humgop nah boble. ⁵ Hidiyey inainat da inggana handih mikahimpulut ohan toon hi numpatulan Sedekiah.

⁶ Indani ya ma-ma-idan mo anhan di makan handih mikahiyam an algoh mikap-at an bulan kediyen toon. ⁷ Kediye ya dinadag mon nadan iBabilon nadan alad ot hogpon da nan boble. Linikkub dadiyen iBabilon nan boble, mu binumtik am-in nadan tindalun Sedekiah hi long an indalan da nah garden di patul ot ihawwang da nah hoob an nundattuman nan duwan alad ot mumpae da nah nangappit hi nundotal ad Jordan.

⁸ Pindug nadan tindalun di Babilon dida ot dopapon dah Sedekiah nah nih-up ad Jericho, mu binumtik am-in nadan tindaluna. ⁹ In-e dah Sedekiah hi kad-an Nebukadnesar ad Riblah ad Hamat ot humalyaon Nebukadnesar hidi ot kalyonay kastiguna. ¹⁰ Hidid Riblah ya in-olden nan patul di Babilon an patayon nadan tindaluna nadan linalakin imbabalen Sedekiah yaden ang-ang-angon Sedekiah. Takon nadan opisyal di Judah ya impipaten Nebukadnesar. ¹¹ Kinulap nay matan Sedekiah ot ahina pibangkiling. Indani ot ienad Babilon ot ipakalabut nah di inggana nate.

Hay nadadagan nan Templo

¹² Handih mikapulun algoh mikaliman bulan hi mikahimpulut hiyam an toon hi numpatulan Nebukadnesar ad Babilon ya immeh Nebusaradan an ap-apun di guwalyan nan patul ad Jerusalem, ¹³ ot logabona nan Templo, nan balen di patul ya nadan balen di natag-ey saad nan tatagud Jerusalem. ¹⁴ Ya pina-in nadan tindalunay alad diyen boble. ¹⁵ In-en Nebusaradan di udum hanadah nakawwotwot an tatagun natdaan ad Jerusalem, nadan nalaing hi ngannen ngunu ya nadan tindalun iIsrael an nunsapatan nidum ke didan iBabilon. ¹⁶ Mu imbati nay udum hanadah nakawwotwot ad Judah ta pungngunuwona dida nadah papayo ya laguntan natanoman hi grapes.

¹⁷ Pinain nadan iBabilon nan duwan giniling an tukud nan Templo, nadan giniling an kuliton, nan ongal an giniling an tangki ya nadan udum an ngunut an nakapyah giniling. ¹⁸ Ya inala da nadan pala, nadan pangiha-adan hi dap-ul an mausal hi punlinihan nah altar, nadan mausal hi pumpaptokan da nadah dilag,

nadan malukung an mitayah dalan di aggayam an miappit, nadan malukung an pangighoban hi bangbanglu ya nadan udum an nakapyah giniling an mausal hi pundayawan nah Templo. ¹⁹ Impakiala dan am-in nadan nakapyah balituk ya silber, nadan ittay an malukung, nadan kay palhun pangiha-adan hi bala, nadan malukung an pangiha-adan hi dalan di miappit an aggayam, nadan pangiha-adan hi dap-ul, nan pangipattukan hi dilag, nadan malukung an pangiha-adan hi bangbanglun maghob ya nadan malukung an pangiha-adan hi mainum an miappit.

²⁰ Impakiala da nadan giniling an kinapyan din patul an hi Solomon an miusal nah Templo, nan duwan ongal an tukud, nan ongal an tangki ya nadan himpulut duwan ing-ingon di lakin bakan nipattukan diyen tangki. Namahig di dam-ot dan maid di pakalkud.

^{21,22} Hanadan duwan ongal an tukud ya nun-ingngon duwampulut pitun piyey katag-e da ya himpulut walun piye kaongal da. Nalokongan dadiyen tukud an hay hindol da ya tulun pulgada. Hanan nuntap-on dadiyen tukud an pitut godwan piyey kadukke da ya nipaot di giniling an alkus nan pomegrenate. ²³ Nipaot an alkus dadiyen tukud di hinggatut an pomegrenate an nahyam ta onom di matibo nah luta.

²⁴ Inalan Nebusaradan da Seraiah an natag-en padi, hi Sephaniah an nihaynod hi saad ke Seraiah ya nadan tulun importanten opisyal nah Templo. ²⁵ Impakiala day ohan ap-apun di tindalun di Judah, hay pitu nadah konsehal nan patul, hay sekretarin nan aap-apun di tindalu an kon ngunuh mun-alah balbalun muntindalu ya hay nan-om an tatagu. ²⁶ In-en Nebusaradan didah kad-an Nebukadnesar an patul di Babilon ad Riblah ²⁷ ad Hamat ot pipaten diyen patul dida. Athidiy naat an nie nadan iJudah hi udum an boble.

²⁸ Handih mikapitun toon hi numpatulan Nebukadnesar ya in-e nay tulun libut duway pulut tulun balud ad Babilon. ²⁹ Handih mikahimpulut walun toon an numpatulana ya in-e na boy waluy gatut ta tulumpulut duwa. ³⁰ Ya handih mikaduwampulut tulun toon hi numpatulana ya intud-ak nah Nebusaradan an ap-apun di guwalyana ot alanad Babilon di pituy gatut ta nap-at ta liman iJudah. Ot hay bilang am-in di iJudah an nied Babilon an numbalin hi balud ya opat di libut onom di gatut.

³¹ Indani ya numpatul hi Ebil Merodak ad Babilon ya inulayana nan patul di Judah an hi Jehoiachin ot pabudalonah kalabut handih mikaduwampulut liman algoh mikahimpulut duwan bulan hi mikatulumpulut pitun toon hi nikalabutana. ³² Mauleh Ebil Merodak ke hiya ot idatanah saad nan natagtag-e mu nadan udum an papatul an nien balud ad Babilon. ³³ In-abulut nan mahannotan hi bokon bulwatin di balud di bulwatin Jehoiachin. Ya in-abulut nan makikan nah lamesaan nan patul inggana nate. ³⁴ Kediyen katagguna Jehoiachin

ya nidatan hi kabigabigat hi pihhun inggatang nah
mahapul na.

Lamentations

Hay mipanggep ketuwen liblu an Lamentations

Hituwen liblu ya intudok nin Jeremiah. Numpahpahmok hi Jeremiah nadah kaboblayanad Jerusalem ta muntu-tuyu dah liwat dat ibangngad dan mangun-unud ke Apu Dios, mu kahing dan uggeda inun-unud di intuguna. Ot gapun diye ya inabulut Apu Dios an dadagon nadan iBabilon di Jerusalem ya nan Templo. Dakol di naten tatagu ya dakol nadah natdaan di nien balud ad Babilon.

Inang-ang Jeremiah am-in datuwen na-na-at ot namahig an u-umyung gapun diye. Ot itudok nah tuwen liblut pangpainilaanah hakit di nomnom na gapuh nadadagan di Jerusalem ya nan Templo ya gapuh naligat an biyag nadan ibbanan Hebrew an natdaan hi gubat.

Ipatibo bon tuwen liblu an waday namnamah pamhod ya pamaptok Apu Dios hi tataguna takon di in-abulut nan makastigu da ya in-abulut nan madadag di boble da.

Hay nitudok ketuwen liblu

1. Hay u-umyungan nadan natdaan an tatagud Jerusalem. (chapter 1)
2. Hay nipatib-an di boh-ol Apu Dios nadah tatagud Jerusalem. (chapter 2)
3. Hay nipainnilaan di pamaptok ya pamhod Apu Dios an munnananong. (chapter 3)
4. Hay pumpahhiyan nadan iJerusalem handi ya hay nibabainan dad uwani. (chapter 4)
5. Hay nundasalan nadan iJerusalem hi numbagaan dah baddang ke Apu Dios ta mibangngad di maphod an pakihayyupan dan hiya ya ta mibangngad di maphod an biyag da handi. (chapter 5)

Makakkahmok di iJerusalem

¹ Hay Jerusalem handi ya napnuh tatagu, mu ad uwani ya kaiingle te maid day numbobleh di te numbalin dan himbut hi udum an boble. Handi ya mi-dayaw hi kabobbobley Jerusalem, mu ad uwani ya mialig nah nabalun babai.

² Inhilhilong nay kogakoga ot matitinay tamel nah luwana. Yaden maid anhan di gagayyum na takon di ohan mangalubyag ke hiya. Hanada ke bon oggan mangitakdog ke hiya handi ya numbalin da mon buhul na.

³ Nadog-al nadan iJudah an numbobleh di ot mumbalin dan himbut hi udum an boble. Linikkub di buhul da dida ya maid moy eda butikan te maid moy makalin boble da.

⁴ Ma-ma-idan moy tatagun umed Jerusalem an mumpiyestan mundayaw nah Templo. Hanada ken binabain oggan mungkantah di takon nadan papadi ya namahig di koga da.

⁵ Kinabaelan nadan buhul di iJerusalem an mangat hi pinhod dan aton ke dida ot pun-ie da nadan imbabale dah nidawwin boble. Man-uket inat Apu Dios hidiyen

nunholholtapan da ya gapu nadah inat dan punli-watan.

⁶ Nakal-iwan moy dayaw di Jerusalem. Hanada ke bon mangipangpanguluh tataguh di ya nakakkapuy dan umat da nah nakaaggangan an makawan maid di olot nan bumtik ta ibtikana nadan manganup ke hiya.

⁷ Ad uwanin nadadag di Jerusalem ya abuna moy nomnomnomon nadan tataguh diy dayaw diyen boble da handi. Maid di bimmaddang ke dida handih nangu-batan di buhul dan dida ot maapput da ot katataw-an dadiyen buhul day naapputan da.

⁸ Maid moy dayaw di boble da te paddungnay nabladan ya kay ha-ikan an niwele. Ot taltalangan ya pihulon nadan buhul na. Man-uke ya namahig di nunliwatan dadiyen bimmoblen mialig an ihani nay an-gana gapuh baina.

⁹ Mialig bon linugit nay adol na nadah malalaon inat na, mu adina ikaguy kastigunan ahi maat ke hiya. Impaka-apput di buhul na ya maid anhan di mangalubyag ke hiya ot mumpahpahmok ke Apu Dios ta baddangana.

¹⁰ Inalan di buhul na nadan nabalol an odona. Ya hinibit da nan Templo te hinumgop dah di yaden adi iabulut Apu Dios an humgop di bokon Judyuh di.

¹¹ Mahmok nadan bimmobleh din mumpalak da yaden eda dumanallanan hi panapul dah kanon da. Pun-ihannot day nungkabalol an ngunut dah makan ta waday kanon dat tumagu da. Kanan dan APU DIOS di "Uhdungan dakami anhan ta tibom di punholholtapak mi."

¹² Paddungnay kimmaliy Jerusalem an kananan am-in hi mala-uy "Tibon yu key inat Apu Dios ke ha-on gapuh bungot na. Maid di e nunhiktam hi umat tuh punholholtapak."

¹³ Kayak kinnan Apu Dios ot ahiyak taynan ta holholtapak tun namahig an kay apuy hi gawwan di adol kun impaalinan nalpuh kabunyan.

¹⁴ Kay na bo impakaittuduk am-in di liwat ku ot punhuhu-upona ot ihable nah bagang ku. Ta hidiye nan kimmappuyak gapuh dam-ot na. Impaboltanak boh buhul ku yaden maid di kabaalak an mundipendal hi adol ku.

¹⁵ Tattataw-ana nadan nungkal-ot an tindaluk. Ya impaalina titindalun nanadag hi kakat-agun iimbabalek. Mialig hi grapes nadan tataguk an kimpal nah pungkopalan."

¹⁶ Ya mialig bon kimmaliy Jerusalem ot kananay "Maid di natdaan hi tataguk handih nangapputan di buhul kun ha-on. Ta hidiye nan namahig di kogak yaden maid anhan di mangalubyag ke ha-on ya maid di ohan mangipakodhol hi nomnom ku.

¹⁷ Pun-idongdong kuy taklek an mumpahpahmokak, mu maid anhan di umalin mamaddang ke ha-on. Hay ot ya abu inat Apu Dios ya inayaganan am-in di buhul kuh nunlinikkod ot kayak nakaluggit hi impangat da.

¹⁸ Mu maandong hidiyen inat Apu Dios ke ha-on te uggek inun-unud di Tuguna. Muden donglon yuh tuwen kalyok ke dakayun katagutagu ta baddanganak anhan te nie nadan kakat-agun imbabalek hi udum an boble ot mumbalin dan balud hidi.

¹⁹ Numpahpahmokak nadah gagayyum kut baddanganak, mu uggeyak binaddangan ke dida. Nateh kalata nadan papadi ya nadan aap-apun nadan tataguk an e nanamahamak hi kanon dat tumagu da.

²⁰ Wadan waday mapate nadah tataguk hi kakalata takon hi nunhituwan da. Abulutok Apu Dios an naliwatak ya u-umyungak gapuh liwat ku. Mu daan anhan Aput tibom tun namahig an punholholtapak ta homkonak.

²¹ Dingngol di tataguy palak ku. Mu maid anhan di mangalubyag ke ha-on. Mun-am-amlong ot ya abu nadan buhul kuh nangipaaliyam ketuwen punholholtapak. Kinali, Apu an Dios, ipaalim poy punholholtapan dadiyen buhul ku, umat tuh holholtapak.

²² Kastiguwom damdama dida, Apu, gapuh kinagaga-iho da, umat hi nangastigum ke ha-on gapuh liwat ku ot deyan u-umyungak ya munholholtapak."

Hay nangastiguwan Apu Dios hi iJerusalem gapuh liwat da

² Hi Apu Dios ya paddungnay impumbalinay Zion hi tapol gapuh namahig an boh-ol na. Impakadaddag nah diyen boblen makakkaphod handi ya inwalong na nan Templona.

² Maid di homok Apu Dios nadah bimmoble ot dadagonan am-in nadan babaled Judah. Takon nan nakahammad an binattun alad nan boble ya dinadag nat kibabainan nadan bimmoble takon nadan ap-apu da.

³ Ya gapu boh namahig an boh-ol na ya mina-id nay kabaelan dan holag Israel. Ya uggena binaddangan di da handih immaliy buhul da. Namahig di boh-ol nan didan kay apuy ot dadagonan am-in di numboblanyan da.

⁴ Om, impagibok nan didan tatagunay namahig an boh-ol nan kay apuy an impaalina Jerusalem ya paddungnay paka-ippunta nay pana nan didan kay na buhul. Ot patayona nadan kakat-agun imbabale dan pun-amlongan da.

⁵ Umat hi pangat di buhul di Israel di impangat Apu Dios an dinadag na dida takon nadan binattun aalad ya nan balen di patul da. Maid di poppog di ipaalina punligatan da.

⁶ Dinadag na nan Templonan pundayawan di tatagunan hiya umat hi kadadagan di lagunta. Ya impatikod nay pangatan dah ine-en di Sabadun Tungo ya nadan piyesta te namahig di boh-ol na nadah patul ya papadi.

⁷ Inwalong na nimpe nan Templona ya nan altar na ot iabulut nay buhul dan manadag nah Templona ya numpalu day didingding nadan pun-adugan kediyen boble. Ya muntukuk dadiyen buhul di tatagunah di nah Templon kay da mumpiyesta.

⁸ Impunna-ud tuwalin Apu Dios an pakadadaggonay alad di Jerusalem ya impakaipulanay atonan manadag nadah tatagu. Ya ipaannung na ot matlob nadan binattun alad ya natu-i nadan natatag-en babale ot miathidi da.

⁹ Natab-unan nadan hoob ya napa-i nadan dakkig da.

Hanan patul ya nan pamilyana ya numbalin dan balud hi udum an boble. Adi mo maun-unud nadan Tugun Apu Dios ya maid moy ipain-inop na nadah profetas na. ¹⁰ Um-umbun nadan mangipangpanguluh tatagud Jerusalem nah lutan pamga day op-opyan numbulwati dah langgote. Ya hinabuwagan day ulu dah dap-ul. Ya iyuyung nadan kakat-agun binabai gapuh bain da.

¹¹ Ha-oy ke ya namahig an u-umyungak ya immi-ingit di matak hi kogakogak gapuh nadadagan di tataguk

ya gapu te kawahwahit di nahalangob an goggolang hi kakalata.

¹² Mungkoga dan mumbaga dah kanon da ya inumon dah iina da on natu-i dah kalatan kay da titindalun naliputan. Mungkatkate da yaden nanongnan inhaklin di iina da dida.

¹³ Makakkahmok kan Jerusalem an pakappinhod kun boble! Nganney innuk an mangalubyag ke he-a? Namahig tun holholtapom an ligat an paddungnay baybay an adi malkud. Maid di udum hi e nunholholtap hi umat tuh holholtapom. Dahdiy mabalin an mangipaphod ke he-a?

¹⁴ Langkak di intanuttudun hanadan adi makulug an profetas mu ke he-a. Ya ugge daka kinalyan hanadah in-innat mun punliwatan. Te kon tuwali ot pinhod dan iha-ad hi nomnom mun adi mahapul an muntutuyukah liwat mu.

¹⁵ Ta deyan ad uwanin nadadaddag ka ya taltalangaan dakan am-in hi mala-un munwigiwig da ya makatattawa dan kanan day "Kon hituwe anhan nan kanan dan kapkaphodan ya madayaw an boble tuh lutan pun-amlongan am-in di tatagu?"

¹⁶ Taltalangaan daka bon am-in hi buhul mu. Ya munggayotgot dan kanan day "Dinadag mi bo kayak diyen boble. Nabayag tuwalin hinhin-od mih tuwen algon kadadagana!"

¹⁷ Ad uwaniy nangatan Apu Dios nah kinalina handinata. Ot deyan maid di homok nan nanadag ke he-a. Impangapput nay buhul mu ya impun-am-amlong na dida gapuh naapputam.

¹⁸ Kinali he-an Jerusalem, adim itikod an kumgah ya mumpahpahmok hi kabigabigat ya kahilohilong ke Apu Dios.

¹⁹ Bumangun ka nah hilong an mundasal ke hiyat mumpahpahmok kat homkona nadan iimbabalem an nahalangob nadah kalata gapuh inagang da.

²⁰ Paddungnay kimmalih Jerusalem an kananay "Apu, nomnomom keh tuwen at-attom hi tatagum! Pungkan mo anhan di binabaiy iimbabale da takon di ongal di naminhod dan dida. Ya napate nadan profetas ya padi nah Templo!"

^{21,22} Apu Dios, gapuh boh-ol mu ya inayagam di buhul kuh nunlinikkod an kay da mumpipiyesta ot pumpate day iin-ina ya aam-ama takon di iimbabale dan inong-ongal dan pakappinhod da. Gapuh namahig an boh-ol mu ya maid di homok mu ot patayom am-in didat deyan kawahwahit dah kakalata. Maid di nihwang kediye namahig an boh-ol mu."

Hay nahamad an ulen APU DIOS

3 Kimmalih Jeremiah an kananay "Impunholholtapak ke Apu Dios gapuh boh-ol na. ² Paddungnay

dinog-alak ot pundallanonak hi tapottapol. ³ Ya nadandani on kinastiguwak an kayak banakdungan.

⁴ Ot mungkaliputan di adol ku ya nungkagi-uy gugunit ku. ⁵ Kayak bo ingkalabut nah punholholtapak ta hidiye nan u-umyunganak. ⁶ Pinilitak an miha-ad nah tapottapol an kawad-an di kate.

⁷ Yaden maid bo udot di namnamak an bumtik te binangkilinganak. ⁸ Namahig di pundasal kun mumpahpahmok ke hiya, mu adina hangudon an donglon. ⁹ Hiniyanay dalanok hi natag-en binattun alad ya impanguluwak nah dakol an nunhahappang ya nalikawan dalan.

¹⁰ Kay layon hi Apu Dios an numbotak ke ha-on.

¹¹ Paddungnay linapditak nah kalata ot iguyudak nah nidawwi ot liputanak ot taynanak.

¹² Indongdong nay pananan ha-on ¹³ ot pumpanaak ot mungkipanot hi adol ku. ¹⁴ Tinataw-anak ya tinaltalangaanak nadah tataguk. ¹⁵ Paddungnay namahig an ligat di indat nan kanok ya inumok.

¹⁶ Ya paddungnay inggatinak ot mungkalunggidan di angak ya inggutobak hi batu ot maplag di bab-ak.

¹⁷ Maid moy linggop ku ya uggek mo inilay kanan dah an-anla. ¹⁸ Kanak hi nomnom kuy: Makakkahmokak pe kattog! Maid moy namnamak ke Apu Dios.

¹⁹ Deket ninomnom ku nadan punligligatak ya hay kamaid di ustuh nunhituwak ya makahakkit di nomnom ku. ²⁰ Adik kalkal-iwan datuwen naat ke ha-on.

²¹ Mu deke bo on nawaday namnamak hin immalih nomnom kuh tuwe:

²² Munnanong nan adi malumman an pamhod Apu Dios. Ya gapuh ongal an homok na ya ugge ditaku impakadaddag. ²³ Midinol ta nangamung nan munnanong an homok Apu Dios ke ditaku kabigabigat. ²⁴ Kanak hi nomnom kuy: Hi Apu Dios ya abuy mahapul ku, ta hidiye nan hiya ya abuy pundinolak!

²⁵ Mauleh Apu Dios hanadah mangidinol ya manapul ke hiya. ²⁶ Kinali maphod an mun-anus takun munhood ke hiyan mangihwang ke ditaku. ²⁷ Ya maphod an ilappuh kaungan mun-anus.

²⁸ Deket waday immalin ligat ke ditaku ya anusan taku ya ipadin-ong takuy nomnom taku. ²⁹ Na-ala bo ya indinol takun hiya ta nangamung na ot waday namnama taku. ³⁰ Takon di mipaholholtap taku weno mapadngolan taku ya abuluton taku.

³¹ Ongal di homok Apu Dios ta nangamung ya adi ditaku iwalong. ³² Takon di idatan ditaku ligat ya homkon ditaku te ongal di naminhod nan ditaku.

³³ Hay kakulugana ya adina pun-amlongan di pangipaholholtapanan ditaku.

³⁴ Kon uggena inilan namahig di punholholtapan takuh kalabut, ³⁵ hin ugge nidat ke ditakuy kalebbengan an indat na ³⁶ ya hin adi maandong di inat di huwes ke ditaku? Nunna-ud an inilanan am-in.

³⁷ Hanadan iabulut Apu Dios ya abuy maat,
³⁸ maphod weno ad-adih panibo taku. Mahapul an
 maat ten hidiyey in-oldena. ³⁹ Tipet etaku mundiklamu
 hin nakastigu taku gapuh liwat taku?

⁴⁰ Daan mot nomnomon takuy pangi-e takut ibangn-
 gad takun mangun-unud ke hiya. ⁴¹ Kalyon takun
 hiyan am-in di wadah nomnom ya puhu taku nah pun-
 dasalan takun kanan takuy ⁴² 'Naliwat kami, Apu Dios,
 te nginohe daka ya ugge dakami pinakawanan ke he-
 a.

⁴³ Ot gapuh boh-ol mu ya inunud dakami ot pumpate
 dakamin maid di homok mu. ⁴⁴ Hinaniyam di adol muh
 mahdol an kulabut ta adi pakadatong di dasal min he-
 a. ⁴⁵ Hay bo inat mu ya in-abulut mun kay kami lugit hi
 pangat di buhul min dakami.

⁴⁶ Pinanadngolan dakami ya bina-inan dakamih
 buhul mi. ⁴⁷ Ya bokon ammunah diye te nunligligat ka-
 mi ya nadadag di boble mi ya tumattakut kami. ⁴⁸ De-
 htun namahig an abuy kogak te nadadag di tataguk.

⁴⁹ Hay luwak ya mialig nah wa-el an adi matduk
⁵⁰ inggana iuhdung Apu Dios ta ipatibo nay homok
 nan ditaku. ⁵¹ Apu Dios, u-umyungak gapuh inat di
 buhul mi nadah kakat-agun binabai tuh boble min
 Jerusalem.

⁵² Ya u-umyungak te kayak hamutin e konakonaon
 nadan buhul kun mangihhingit ke ha-on hi maid di
 gapuna. ⁵³ Eyak impukung nah naka-utan ot puntong-
 baak hi batu. ⁵⁴ Indani ya mangaliy danum nah
 nangipukungan dan ha-on ot hay punnomnom ku ya
 nunna-ud an mateyak.

⁵⁵ Kediyeen wadaak hidid dalam ya nundasalak ke he-
 a Apu Dios ⁵⁶ ya dingngol muy dasal ku handih
 numpahpahmokak an kanak di: Baddanganak anhan
 ta ihwangak! ⁵⁷ Ya hinumangak ke he-an kanam di: Adi
 ka tumakut.

⁵⁸ Ot baddanganak ot ihwangak hi kate. ⁵⁹ Kanak bo:
 Daan mo anhan ta ipahhig mun ha-on di ulem, ot inil-
 am nadan gaga-ihon na-na-at ke ha-on. ⁶⁰ Inilam nan
 namahig di pangihhingit di buhul kun ha-on ya inil-
 am di implanu dan aton ke ha-on.

⁶¹ Dingngol muy numpanadngol dan ha-on, Apu
 Dios, ya inilam am-in di planu da. ⁶² Kabigabigat ya
 kanalkalyon day mipanggep hi planu dah aton dan ha-
 on. ⁶³ Ya namahig di panaltalangga dan ha-on mi-
 palpuh biggatna inggana mahilong.

⁶⁴ Kastiguwom dida, Apu Dios, gapu ke dadiyen at-at-
 ton da. ⁶⁵ Ya dug-aham didat munholholtap da! ⁶⁶ Ga-
 puh boh-ol mu ya un-unudom didat dadagom dida
 inggana maid di matdaan ke dida.”

Hay kastigun di Jerusalem

4 Mialig di Jerusalem nah nakammahman balituk
 an adi mo munlitaak te nadadag. Ya kawahwahit
 hi kalata nadan nabalol an batun nikapyah Templo.

² Ya mialig nadan iZion nah nakaballol an balituk, mu
 ad uwani ya mialig da nah duyun nakapyah pula an
 maid di balol na.

³ Didan tataguk ya adida umat nah jakal an pakaip-
 paptok nay impana, mu umat da nah ostrich an tay-
 nanay impana.

⁴ Matey iimbabalen nadan tatagu gapuh inuwo da ya
 inagang da. Te eda mungkodkodoh makan, mu maid
 di umidat ke dida.

⁵ Takon nadan kadangyan an immongngal hi
 mungkaphod an balen mahong-oy kanokanon da ya
 um-umbun dah lugit ya mungkakate dah inagang dah
 kakalata.

⁶ Namingpinghan di nanadagan Apu Dios hi iSodom
 an hidiyey kastigu da, mu nahalman di numbahulan di
 iZion mu dida.

⁷ Handi ya mialig nadan imbabalen di patul nah
 dalalun makallinnang, mabmabla da mu hay gatas ya
 makodhol da ya nal-ot dan kitib-anan maid di dogo da.

⁸ Mu hay ang-ang dad uwani ya mangitngitit da mu
 hay lagit ta adida mo anhan maimatunan. Oha bo ya
 umat da nah namag-anan an kaiw an nakakkuug dan
 nipkot di bolat dah gunit da.

⁹ Kudukdul bo nadan nateh gubat te nagalgala dan
 nate mu nadan nanguddidi te nun-ul-ule dan nate ga-
 puh inagang da te ma-ma-idan moy makan.

¹⁰ Himpappangeh diyen nunholholtapan nadan
 tataguk ta hidiye nan takon nadan aammod ya nun-
 iha-ang day imbabale dan pakappinhod da ot kanon
 dat tumagu da te maid di makan.

¹¹ Indani ya linggab Apu Dios di Jerusalem gapu boh
 namahig an boh-ol na.

¹² Maid di ohan tagu takon di patul hi udum an
 boblen ena kulugon an damanan hogpon di gumubat
 di Jerusalem.

¹³ Mu naat te nunliwat nadan profetas ya nadan padi
 kediyeen boblen impipate day tatagu yaden maid di
 bahul da.

¹⁴ Kay da nakulap an eda munhawwangan hi kakala-
 ta yaden nakadaddala dat maid di mabalin an mana-
 pan dida.

¹⁵ Pun-itkuk di tatagun didan kanan day “Mange-ele
 kayu! Adi kayu malini! Adi dakami dapaon!” Athidiy
 naat an punhintutud-akan di tataguh kabobboble dida
 ot maid di mangipahigup ke dida.

¹⁶ Maid moy kagun Apu Dios ke dida ot hiya moy
 numpangiwahit ke didah kabobboble te adina mo to-
 balon nadan papadi da ya aap-apu da.

¹⁷ Nangenange kami nadah boblen pumpabaddangan mi, mu maid ke diday bumaddang ke dakami. Ya hana ke bon boblen namnamaon min bumaddang ya maid di maibaddang na.

¹⁸ Anuanupon dakamih buhul mi ta hidiye nan adinadaman ekami ume nadah kakalata te botakon dakamin didat patayon dakami.

¹⁹ Al-alistu nadan buhul mi mu hay tuldu. Deket bumtik kami nadah bibilid ya pudugon dakami ya botakon dakami bo nah adi maboblayan.

²⁰ Kinna da nan pinilin Apu Dios an ap-apu min pundinolan min mangihwang ke dakami nadah umalin gumubat.

²¹ Dakayun tatagud Edom ya Us, agan yun mun-anlad uwani te namahig di pangastigun APU DIOS ke dakayun paddungnay itaugan dakayuh mainum ta mabutong kayu ya bolladan dakayu ta kibabainan yu.

²² Mu dakayun iZion, ahi poppogon APU DIOS di kastigu yu ta mibangngad kayuh boble yu. Mu dakayun iEdom ya makastigu kayu nimpe gapuh liwat yu ta mipatibon gaga-iho kayu.

Hay dasal nadan tatagun Apu Dios hi pumpahpahmoka da

5 "Apu Dios, adim anhan kal-iwan nadan na-na-at ke dakami. Ya uhdungan dakamit tibom di nibabainan mi. ² Binoltan di tatagun nalpuh udum an bobley boble mi. Ot diday miha-ad hi nunhituwan mi. ³ Ya napuh-ig kami te pinaten di buhul miy aama mi ot mabaluy iina mi. ⁴ Hay danum an inumon mi ya hay itungu mi ya mahapul an bayadan mi yaden nangina. ⁵ Namahig an naligat di ipangunu dan dakamin mialig kamih kabayu ya nuwang. Ya takon di naka-atu kami ya adi dakami iabulut an mun-iyatu. ⁶ Ta hay mo aton min tumagu ya ekami mungkodkodoh kanon mid

Egypt ya Assyria. ⁷ Handidan aammod miy nunliwat mu nate da ot dakamiy namoklah liwat da.

⁸ Nihannot nadan nakababban tatagun di buhul mi nadah aap-apu mi ot diday mun-ap-apun dakami. Ya ongal di kabaelan dat maid di pakaihwang ke dakami.

⁹ Ya ilamangan miy nitaguwan mi gapuh emi panamakan hi kanon mi nadah e-elen di boble. ¹⁰ Gapuh namahig an inagang mi ya mundogo kami ya munaatung di adol min kay pugun. ¹¹ Pinilit di buhul min inhuyop di inayan mi ya iimbabale min binabaih tud Zion. ¹² Ya intayun da nadan aap-apu mi. Maid boy lispitu dah aam-ama. ¹³ Pinilit day kakat-agun linalakin iimbabale min munggiling hi wheat an kay da himbut. Eda impun-ubuy u-ungan imbabale min linalakih

kakaiw yaden mundangngewan da gapuh dam-ot na. ¹⁴ Hanada ken aam-ama ya adida mo e um-umbun nah hoob nan boble ya nadan kakat-agu ya adida mo mumpagangoh pun-an-anlaan.

¹⁵ Maid moy an-anla mih biyag mi. Kanan ot ya abuy manmannayo kami gapuh amlong mi ya kon ot u-umyung kami. ¹⁶ Maid moy dayaw di Zion an ipahhiya mi ya mahmok kami mo te nakastigu kami gapuh liwat mi. ¹⁷ U-umyung kamin abu ya kumogakoga kamit adi kami pakatiboh ang-angon mi te mihaniy luwa mi.

¹⁸ Man-uke ya nadadag di boble mi an Zion ta kaiingle ya kikumngao te nataynan. Ta abuna mo nadan mailom an aggayam di mundallanan hidi.

¹⁹ Mu takon di athidi ya he-a Apu Dios di mun-ap-apat nangamung. ²⁰ Tipet edakami inwalong hi nabayag? Kon ahi dakami bo nomnomon? ²¹ Ayagan dakami anhan Apu Dios ta mibangngad kamin he-a! Ya daan mo anhan ta ibangngad mu handin dayaw mi tuwali ²² weno kon iwalong dakamit inggana? Kon nanongnan bumobboh-ol kan dakami?"

Ezekiel

Hay mipanggep ketuwen liblu an Ezekiel

Hi Ezekiel ya numbobled Jerusalem. Hanadan tatagud Judah ya Jerusalem, takon nadan mangipangpangulun dida ya nunliwaliwat dan APU DIOS immam-ana nan pundayawan da ya punhilbiyan da nadah udum an dios an uggeda inohhan Apu Dios an hiya ya abuy makulug an Dios. Kinali deke on in-abulut Apu Dios an apputon nadan iBabilon didah gubat hidid Judah ya Jerusalem ta miey udum ke didan balud ad Babilon. Hay pinghanah naatan tuwe ya handih 606 B.C. an ketuwey niayan Daniel ya nadan ibbanan holag Israel an balud ad Babilon. Hay pidwanah naatan tuwe ya handih 597 B.C. ot wada boy ohan grupun holag Israel an ibbadah Ezekiel an nied Babilon an balud.

Hidid Babilon ya numbobleh Ezekiel ad Tel Abib an hidiy numboblaysan nadan ibbanan holag Israel. Handih tulumpuluy toona ya tinuddun Apu Dios hiya an munhilbin profetas na. Inlappun Ezekiel an kalyon hanadah ibbanan holag Israel an ugge pay nagibbuy pangastigun Apu Dios ke didan tatagud Judah ya Jerusalem. Kinali nan dakol ke diday ahi mateh gubat, dogo ya bitil ya ahi makadaddag di boble da takon di Jerusalem ya nan Templon Apu Dios.

Adi pinhod nadan tatagun kulugon hi Ezekiel te hay boble dan Judah ya Jerusalem ya indat APU DIOS ke dida. Hay oha bo ya kulugon dan hi Apu Dios ya makiha-ad ke dida nah Templo nan kinapya dan kiha-adana. Man-ut athidiy pangulug da mu adida abuluton ya uggeda impunnanong an inun-unud di nakitobbalan Apu Dios ke dida. Kinali immanung di inabig Ezekiel an maat ke dida handih 586 B.C. an dinadag di iBabilon di boble da an Jerusalem ya nan Temploh di.

Kediye ya kinulug mon nadan holag Israel an ibban Ezekiel di kalkalyona. Kinalinan didan adi iwalong Apu Dios didat nangamung, te ahina ibangngad didah boble da ya ahina ibangngad di pun-ap-apuwan di ohan holag David. Kinali na bon ahi ibangngad Apu Dios di nakitobbalanan didat makiha-ad bon dida. (37:24-28)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nanudduwan Apu Dios ke Ezekiel an profetas na nadah holag Israel ad Babilon. (chapters 1-3)
2. Impainilan Ezekiel hanadah tatagud Judah ya ad Jerusalem an ahi kastiguwon Apu Dios dida. (chapters 4-24)
3. Impainilan Ezekiel nadah tatagun bokon Judyu an ahi kastiguwon Apu Dios dida. (chapters 25-32)
4. Impainilan Apu Dios an ahina bo bendisyonan nadan holag Israel. (chapters 33-48)

Hay pinghanah numpatib-an Apu Dios ke Ezekiel

1 Handih mikaliman algoh mikap-at an bulan an kediye mikahimpulut tulun toon hi numboblaysan min nadah ibbak an iJudah an nied Babilon nah pingngit di Wangwang an Kebar ya kay nibughul di kabunyan ot mumpatiboh Apu Dios ke ha-on.

² Kediye mikaliman toon hi niha-adan nan patul min hi Jehoiachin hitud Babilon nipalpu handih nangialiyandah tun hiya. ³ Hi APU DIOS ya kimmalin ha-on an hi Ezekiel an padin imbabalen Busi hidi nah pingngit di Wangwang an Kebar ad Babilon ya ginibok kuy ongal an kabaelana.

⁴ Intangad ku ya tinibok an mangaliy puwok an nalpuh nangappit hi north ya mungkikil-at. Malpu nan kil-at nah mahdol an kulabut. Ya nan humiyowan nan kil-at ya kay waday giniling an mumbonyag. ⁵ Matibok nah gawwan dadiyey opat an matagun kay taguy angang da. ⁶ Man-ut kay taguy angang da, mu opat di anga da ya opat di payak da. ⁷ Nun-andong di huki da ya waday kukub dan kay kukub di baka ya munlitaak an kay nadangihan an giniling. ⁸ Wada boy opat an takle dan nungkidokkop nadah payak da. ⁹ Ya nundadattum di udun di payak da. Deket madlig da ya madlig dan am-in ya adi mahapul an muntilon da takon di daanay pumpaeyan da.

¹⁰ Hin-op-at ya nunhihinnatkon di angan dadiyen opat an matagu. Angan di taguy hinangngab, angan di layon nan kannawan, angan di bulug an baka nan kannigid ya angan di tulduy indoggan. ¹¹ Hay hindudwan payak da ya nitaggen nidatum di ududah udun di payak nan kapaldang da. Ya hay duwa ya nihophop hi adol da. ¹² Am-in dadiyen opat an matagu ya nunhihinnatkon di nangihangga da. Ta damanan mumpae dah kumpulmin pinhod da. Adi mahapul an munliggu da. ¹³ Waday kay mundadalang an apuy an adi duminong ke didan opat an matagu. Deke on dimmalebdeb hidiyen apuy ta ipaenay kil-at. ¹⁴ Dadiyen opat an matagu ya mumbinangngad dan umat hi kinapasas di kil-at.

¹⁵ Kediye ang-ang-angok dadiyen opat an matagu ya tinibok on opat an pilid hi kad-an da nah lutan hinoh-a da. ¹⁶ Nun-iingngo dadiyen opat an pilid ya munlitaak dan kay da nakapyah chrysolite. Wada boy hinoh-an pilid dan niballabag an hidiyey mikadwan pilid da. ¹⁷ Ta mabalin an takon di daanay pompaeyan dadiyen opat an matagu ya damanan mumpae dadiyen pilid hi kumpulmin pinhod dan pompaeyan an adi mahapul an eda mabangiw. ¹⁸ Natag-e nadan pilid ya namataan nadan pippingngit da.

¹⁹ Deket nadlig nadan opat an matagu on nakidlig ke dida nadan pilid ya deket timmap-o da on timmap-o damdama dadiyen pilid. ²⁰ Ne deket ume dadiyen opat an matagu nah pinhod dan pangayan on naki-e damdama nadan pilid te dadiyen opat an mataguy mangimanmandal ke dida. ²¹ Kinali am-in di kadligan dadiyen opat an matagu, on nitabin nadan pilid. Deket nuntikod da on nuntikod damdama nadan pilid ya deket timmap-o da on timmap-o da damdama.

²² Hanah tap-on di ulun dadiyen opat an matagu ya waday niatop an munlitaak an batu. ²³ Ya hidi nah dal diye ya dehdi nadan opat an matagun waday oha ke dida on pinayyad nay duwan payak na. Ya inhophop dah adol day duwan payak da. ²⁴ Muntayyapan da ya dingngol kuy gangon nadan payak dan kay gangon di dalluyun hi baybay ya umat hi gangon di dakkodakkol an tindalun mun-altitu ya umat hi gangon di kalin nan Dios an Kabaelasan am-in. Deket nuntikod dan tumayap on inhophop dah adol day payak da.

²⁵ Muntattaddog dan nida-ul di payak da ya waday kimmalin nalpu kediye kay niatop nah tap-on di ulu da. ²⁶ Ya hidi nah tap-on diye ya wada on kay ubunan di patul an nakapyah nanginan batun sapphire ya nan inumbun kediye ubunan ya kay tagu. ²⁷ Mipalpuh gitang na ingganah uluna ya kay nadangiyan an giniling an naldang ya mipalpuh gitang na ingganah hukina ya kay mumbabalan apuy ya makahhiyon am-in di adol na. ²⁸ Hidiye hiyona ya kay at-atibungalon.

Athidiy nangang-ang ku nah dayaw APU DIOS. Kediye nangang-angak ya nunlukbubak nah luta. Indani ya wada on dingngol kun mungkali.

Hay nanudduwan Apu Dios ke Ezekiel an mumbalin hi profetas

2 Kananay "He-an tagu, umina ka. Pinhod kun makihummangan ke he-a." ² Ya nihkop ke ha-on nan Espiritun Apu Dios ot ipataddogak. Mungkalin kananay ³ "He-an tagu, ipae daka nadah makangohhen tatagud Israel. Mangohe handidan aammod da ya takon di dida ya ngohayonak ingganad uwani. ⁴ Dadiyen tatagun pangitud-akak ke he-a ya naligat dan matuttuduwan ya mangohe da. Mu itud-ak dakat em kalyon ke diday mensahen malpun ha-on an Nakattag-en AP-APU. ⁵ Te takon hin kananat donglon da weno adida te makangohhe da mu ta inilaon dan wada ke diday profetas. ⁶ Adika tumakut ke dida takon di nganney kalyon dan panaktakut dan he-a. Dida ya mialig da nah makataddom an pagit. Paddungnay linikkub dakah gayyaman, mu adika tumakut ke dida. ⁷ Mahapul an kalyom am-in ke diday kalyok ke he-a, takon hin kananat donglon da weno adi. Mu inilak an adida donglon te makangohhe da tuwali. ⁸ Donglom boh tuwen kalyok ke he-a. Adim iun-unud hi at-atton dat eka damdama mungngohe. Aga, takangom ta kanom tun idat kun he-a."

⁹ Indani ya mungkidongdong on takle ke ha-on an waday inodnanah naluddun an papel. ¹⁰ Binokyag nan takleh diyen papel ya tinibok an natudkan di numbinah-el hi kantan di nate, kantan di u-umyungan an tagu ya kantan di kadadagan.

3 Kanan Apu Dios ke ha-on di "He-an tagu, kanom hituwen naluddun an papel ne imme kat eka kumali nadah tatagud Israel." ² Ot takangok ot iha-ad nah tokok hidiye naluddun an papel.

³ Kananay "Kanom am-in tun ipakan kun he-at mabhug ka." Indanit kinan ku ya makalummiy tamtam nan kay iyyukan.

⁴ Kanana bon ha-on di "He-an tagu, eka nadah holag Israel ta kalyom am-in ke diday kalyok ke he-a. ⁵ Bokon hanadah tataguh udum an boblen naligat di kali dan adim maawatan di pangitud-akak ke he-a mu nadah ibbam an holag Israel. ⁶ Gulat na nin ta nadah tatagun naligat di kali dan adim maawatan di nangitud-akak ke he-a ya siguladun dingngol dakan dida. ⁷ Mu hanada ken iIsrael an pangitud-akak ke he-a ya maid pay nin di ohan mundongol hi kalyom. Ha-oy ni-mo ot adiyak donglon ya namam-a mon he-a. Am-in da tuwali ya makangohhe da ya naligat dan matuttuduwan. ⁸ Aduwani ya pumbalinon dakan umat ke didan adi nalakan mumbaliw. ⁹ Ya pumbalinon dakan adi nalakan tumakut ya adika nalakan madismaya ta em

kalyon nadan pinhod kun ipainilan dida, takon di mangohe da. Mipaddung ka nah batu ya diamond an makakkulhi.”

¹⁰ Kanana boy “He-an tagu, pakaddonglom ya adim kal-iwan di kalyok ke he-a. ¹¹ Em kalyon hanadah ibbam an nialih tun waday mensahen APU DIOS an Nakattag-e. Atom hituwe takon hin kananat mundongol da weno adi.”

¹² Indani ya intaggeyak nah Espiritun Apu Dios ya dingngol kuy nakal-ot an kalih indoggak an kananay “Dayawon takuh APU DIOS hi langit.” ¹³ Dingngol kun munggangoy payak nadan matagun timmayyap takon nadan pilid dan kay gangon di nganneh diye ten mungkolyog. ¹⁴ Intaggeyak bo nah Espiritun APU DIOS ot pun-ieyak ya mahakit di nomnom ku ya bumobboholak mu nanongnan wadan ha-on nan ongal an kabaelan diyen Espiritu. ¹⁵ Handih nibangngadak hi kad-an nadan ibbak ad Tel Abib nah Wangwang an Kebar an numboblaman min nadah ibbak an ijudah an napilit an timmayan hi boble mi ya maid di maptok hi punggibok ku ya punnomnom kuh pitun algo gapu kediyen naat ke ha-on.

¹⁶ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on handih nala-uh diyen pitun algo. ¹⁷ Kananay “He-an tagu, tuduwon dakan mialig an guwalya nadah ibbam an holag Israel. Ta deket waday impainilak ke he-a on impainilam ke dida. ¹⁸ Deket impainilak an waday gaga-ihon tagun mate yaden adim kalyon ke hiya ta baliwanay pangienat ihwang nay adol na ya pabahulon daka ten mateh diyen tagun nanongnan naliwat. ¹⁹ Mu deket kinalyam nan gaga-ihon tagu ya kapyanan adina itikod an munliwat ot maten nanongnan naliwat ya mihwang kah kate te adi daka pabahulon.

²⁰ Ya deket inlappun nan makaphod an tagun munliwat ot idatak hi punligatanat pamatnak ke hiya ya deket adim kalyan ya maten nanongnan naliwat. Ta maid moy hilbin nadan maphod an inat na te adik ibilang dadiye. Ya he-a moy pabahulok hi natayana. ²¹ Mu deket kinalyam hidiyen tagu ot itikod nan munliwat ya mihwang hi kate ya adika mabahulan.”

²² Indani ya waday ongal an kabaelan APU DIOS ke ha-on ot kananay “Umina kat ume ka nah nundotal ta munhummangan tah di.” ²³ Ot umeyak nah nundotal an kanana ya tinibok di dayaw APU DIOS an umat nah tinibok handi nah pingngit nan Wangwang an Kebar. Ot munlukbubak nah luta, ²⁴ mu wada nan Espiritun Apu Dios ke ha-on ot pataddogonak. Kananay “Umanamut kat mundakkig kah bale yu. ²⁵ Baludon dakat mihmihha-ad kah bale yu ta adika e makiamu-amung hi tatagu. ²⁶ Ya adi daka pakalyon ta adim kalyan nadan tatagu te mangohe da metlaing ke ha-on. ²⁷ Mu deket waday ipainilak ke he-a ya pakalyon daka bot kalyom hanadah tataguy pinhod kun kalyon ke dida. Kanam di: Hituwey kanan APU DIOS an

Nakattag-e. Donglon di udum di kalyom ya wada day adi manangud te makangohhe da tuwali.”

4 Kanan bon Apu Dios di “He-an tagu, umala kah nipakulhin luta ta ikul-it muh diy mapan nan boble an Jerusalem. ² Kediye ya ikul-it muy nipu-ul an lutah puun nan alad an dalanon di buhul dan humgop hidi ya hay kampun di buhul da ya ikul-it muh nunlinikkod kediye nadan mausal an pama-i da nah binatang alad na. ³ Ya umala kah palhu ta iha-ad muh numbattanan yu nah ingkul-it mun mapan di Jerusalem ne inhangngab muh di. Ta ing-inghom di ahi aton di buhul dan manggop nah boble. Hituwey pangiangangan nadan ijerusalem nah ahi maat.

^{4,5} Nagibbu ken inat muh diye ya nibakilang kan muntigging kah kannigid hi tulunggatut ta nahyam an algo. Paddungnay he-ay mamoklah liwat nadan holag Israel ke dadiyen nabilang an algo. Hay hin-algo ya itakdog nay hintoon an nunliwatan.

⁶ Deket numbalin ka bot muntigging kah kannawan hi nap-at an algo. Athidi bon hay hin-algo ya itakdog nay hintoon an nunliwatan di ijudah. ⁷ Mu nanongnan itultuluy mun ipatiboy ahi maat ad Jerusalem an inging-ot muy taklem ya abigom nadan ad-adin ahi maat. ⁸ Ya bobodan dakat adinadaman eka mumballiballin inggana magibbu nan nabilang an algo.

⁹ Ad uwani ya umala kah alina, hay barley, hay bulhe, hay kuldi ya hay millet ta iha-ad mu dadiyeh buhi. Kapyom datuweh tinapay. Hituwey kanom hi tulunggatut ta nahyam an algon kibakbakillangam an muntigging kah kannigid. ¹⁰ Himbasuy kanom hi hin-algo nah nagtud an oras. ¹¹ Ya duwan ongal an basun danum hi hin-algoh kabigabigat di inumom nah nagtud an oras. ¹² Mangapya kah tinapay ta kanom an punhin-aangangan dakah tatagu. Hay puntungum ya hay namag-anan an tain di tagu.” ¹³ Kanan nan AP-APU an DIOS di “Hituwey kitib-anan ahi pungan di holag Israel di adi malinin makan hanadah boblen pangiwahitak ke dida.”

¹⁴ Mu kanak di “Nakattag-en AP-APU, adim anhan kanan di atok di umat hinan ek puntunguy tain di tagu. Maid di ek kinan hi nganneh diyen panion makan an mibilang an adi malini nipalpu dih kaungak ya maid di kinan kuh dotag di naten aggayam weno pinaten di mailom an aggayam.”

¹⁵ Ya kanan Apu Dios di “Deket athina ne hay mo namag-anan an tain di baka an bokon tain di taguy panungum nah kapyom an tinapay.” ¹⁶ Kanana boy “He-an tagu, donglom hituwe: Ahik pumbalinon an maagangan di tatagud Jerusalem. Man-uke ya ahi umittaitay di makan ya danum ta kumagukagu dat kono-knongon day kanon da ya inumon da. ¹⁷ Mu ahida mapuhan hi makan ya danum ta u-umyung da ya mun-ul-u-le dan mate. Hay gapunan maat di athitu ya gapuh liwat da.”

Hay ahi kadadagan di Jerusalem

5 Kanan bon APU DIOS di "He-an tagu, alam on makataddom an ispadat usalom an mangaan hi emeng mu ya buuk mu. Ne ingkilom an puntuluwom ya pun-iingngohom di dam-ot da. ² Alam di katlun diyen ginanodwam an buuk ta iha-ad muh gawwan nan nipakulhin lutan nikul-itan di mapan di Jerusalem. Nagibbu ken ining-ingom di ahi aton di buhul diyen boble ya ginhob muh diyen buuk hi gawwan nan mapane inalam boy katlun diyen naganodwan buuk ta tanogtogom ta iwahit mu nah numpiningngit kediyen. Ya nan mikatlu ya iwahit mut itayyap di dibdib ne numpalang mu didan iusal muy ispadam te athituy atok an mangiwahit nadah tataguk. ³ Umitalu kah ittay nah buuk an ilibbut muh lupit di bulwatim. ⁴ Muden umukat kah o-oha nah buuk an intalum hi lupit di bulwatim ta iwelem nah apuy ta maghob. Hidiyen apuy ya mihinap am-in hanadah bobled Israel."

⁵ Hituwe boy kanan nan Nakattag-en AP-APU: "Impumbalin kuy Jerusalem an kaim-importanteyan an boble tuh lutat totobalon di tataguh udum an boble. ⁶ Mu nadan tataguh di ya ngohayon day tugun ku. Nahalman boy kinagaga-iho da mu nadan numboble munlinikkod ke dida. Ya inwalong da bo udot di tugun ku te adida pinhod an un-unudon.

⁷ Kinali kalyom ke didah tuwe: "Kanan nan Nakattag-en AP-APU ke ha-on di: Gapuh uggeyu nangun-unudan hi tugun ku ya tuttuduk ot un-unudon yuy tuttudun nadan bimmoble nunlinikkod ke dakayu ya ngimmongohhe kayu mah-udot mu dida.

⁸ Ta hidiye nan ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya numbalinak an buhul yu. Kastiguwon dakayun ha-on. Ya hidiyen atok ke dakayu ya punhin-aang-angan am-in di tataguh kabobboble. ⁹ Te gapu nadah umipaboh-ol an inat yun dinayaw yuy adi makulug an dios ya kastiguwon dakayu. Ya hituwen pangastiguk ke dakayu ya maid di kiingngohana nadah inat ku handi ya nadah ahik aton. ¹⁰ Namahig hituwen ahik aton ta hidiye nan ahi kanon di aammod di iimbabale da ya kanon nadan iimbabaley aammod da. Ya iwahit kuh kabobboble nadan ahi matdaan ke dakayu. ¹¹ Ha-oy an Nakattag-en AP-APU an wadat nangamung ya kalyok an gapu nah umipaboh-ol an inat yun dinayaw yuy adi makulug an dios nah Templok ot mahibit ya adi dakayu homkon ta pumpate dakayu. ¹² Ahi dakayu ganodwaon hi tulun grupu. Ta hay ohan grupu ya mate da nah boble gapuh dogo ya inagang. Hanan ohan grupu ya matadom di katayan da te patayon di buhul yu dida nah e-elen di boble ya nan ohan grupu ya miwahit da mu iunud ku metlaing di ispadak ke didat pumpatek dida. †

¹³ Nunna-ud an ahiyu holtapon di atok gapuh namahig an boh-ol ku ingganay kanak di abu mo. Deket naat am-in datuwe ya inilaon am-in di holag Israel an ha-oy an Ap-apu ya inat kuy kinalik gapuh namahig an boh-ol ku te inwalongak ke dakayu.

¹⁴ Dadagon dakayu ta taltalangaan dakayun am-in hi bimmoble nunlinikkod ke dakayu takon nadan mala-u. ¹⁵ Hidiyen pangastiguk ke dakayuy kiang-angan di maat ten bimmoh-olak an Nakattag-en AP-APU. Ya hidiyen maat ke dakayu ya katatakut nadah bimmoble nunlinikkod ke dakayu. Gapu bon diyen maat ke dakayu ya taltalangaan dakayuh tatagu. ¹⁶ Hay panadag kun dakayu ya ipaalik di bitil ta mate kayuh inagang. Hidiyen bitil an ipaalik ya mialig nah panan pumate. ¹⁷ Mate day iimbabale yuh inagang ya patayon di mailom an aggayam di udum ke dida. Ya dakayu ke ya matey udum gapuh himpappangen dogon ipaalik. Ya hay udum ya mate dah gubat. Ha-oy an AP-APU di nangalin tuwe."

6 Kanan bon APU DIOS ke ha-on di ² "He-an tagu, ihanggam hanadah bibilid ad Israel ta abigom di ad-adin maat ke dida. ³ Hituwey kanam 'Donglon yuh tuwen kinalin APU DIOS an Nakattag-e ke dakayun bibilid ya duntug, dakayun numpundotal ya nadayyukung. Ipaalik hinay gumubat ta dadagok am-in di pundayawan hanadah dios an kinapyan di tagu, ⁴ takon nadan pun-appitan hi bangbanglu. Ya patayok hi hinangngab dadiyen dios nadan mundayaw ke dida. ⁵ Ta ahi kawahwahit di adol ya gunit yun iIsrael an numpatek nadah pun-appitan. ⁶ Madadag am-in di boble yud Israel ta mabukli nadan pun-appitan takon nadan dios an kinapyan di tagu. Madadag bo nadan pun-appitan dah bangbanglu ta mama-id dadiyen dios. ⁷ Ta ahi kawahwahit di adol di nungkakaten tatagu, ta gapun diye ya abuluton yu uppen ha-oy di AP-APU.

⁸ Mu iabulut kun mihwang di udum an tatagu ke-tuwen ahi maat. Ne didan matdaan ya mie dah udum an boble ⁹ ya mapilit dan miha-ad hidi. Ta kal-ina ot ya nomnomonak uppen dida ya inilaon dan u-umyungak te inwalongak ot hay dios an kinapyan di taguy dinayaw da. Ya bobboh-olan da moy adol da gapun diyen himpappangen inat da. ¹⁰ Kediye bo ya inilaon da uppen ha-oy ya abuy AP-APU ya inilaon dan makulug an ipaannung kuy kinalik an atok."

¹¹ Kimmali boh AP-APU an Nakattag-e ke ha-on an kananay "Ezekiel, uppitom di taklem, ihkad muy hakim ya u-umyung ka gapu nadah gaga-ihon inat di iIsrael. Te nunna-ud an ahida mateh gubat, inagang ya dogo.

¹² Hanadan nieh nidawwin boble ya mate dah dogo ya nadan numboble nih-up ya mate dah gubat. Ya mateh inagang nadan matdaan an adi mapate.

† Hituwey kibalinan nan inat Ezekiel mipanggep hi buuk na hi 5:2.

Kediyey pangibokan dah namahig an boh-ol ku. ¹³ Ya inilaon dan ha-oy ya abuy Dios hantuh panib-an dah kawahwahit an adol di nungkakaten nungkakammo da ke dadiyen dios da nadah pun-appitan da, nadah tap-on di bibilid ya duntug, nadah puun di kakaiw ya puun di balittiyon ya am-in hanadah oggan da pung-gohoban hi iappit da. ¹⁴ Dadagok boy boble dat mumbalin an matoan mipalpu nah malonan adi maboblayan hidih south ingganad Riblah an ongal an bobleh dih north. Om, dadagok am-in di numboblayan di iIsrael ta inilaon dan ha-oy di AP-APU.”

7 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² “He-an tagu, kalyom hituwe nadah tatagun kanam di ‘Hituwey kanan APU DIOS an Nakattag-e: Ahi makadaddag di Israel an boble yu. ³ Hidiyey kastigu yun tatagun numboble di gapuh namahig an liwat yu. Namahig di boh-ol ku te gaga-iho nadan inat yu ⁴ ya maid moy homok kun dakayu. Ta hidiye nan kastiguwon dakayu gapu nadah liwat yu ta inilaon yun ha-oy di Ap-apu.”

⁵ Hituwe boy kanan nan Nakattag-en AP-APU “Ahi maid di kiingngohan nadan muntutun-ud an ligat an umalin dakayu. ⁶ Om, nunna-ud an umali dadiyen namahig an holholtapon yu. Ta hidiyey kapoppogan yu. ⁷ Dakayun iIsrael, ahi kayu makakkahmok! Gagalan madatngan nan tiempon tumakutakut kayu, ta adi kayu mo e mun-an-anla nadah bibilid. ⁸ Gibokon yuy namahig an boh-ol kuh pangastiguwak ke dakayu gapu nadah gaga-ihon inat yu. ⁹ Adi dakayu mo ihwang weno homkon te namahig di liwat yu. Ta kediyey ya inilaon yun ha-oy an AP-APU di nangastigun dakayu.”

¹⁰ Ya kananay “Dandani moy kadadagan da! Waday ohan dida on mumpahhiya ya inlodlod nay kinagagahona. ¹¹ Ta hidiye nan takon di daana ya mumpapattey tatagu ta loktat ya maid ke diday mihwang ketuwen ahi maat an kakastiguwan da. Ya am-in di limmu da ya mama-id. ¹² Madatngan bo nan tiempon matikod di munggattang ya gumatang te takon di dida ya makastigu dah pangastiguwak am-in hi tagu. ¹³ Hanan nunbalal ya adina mabangngad di imbalal na te makastigun am-in di tagu gapuh namahig an boh-ol ku. Hinaen ninomnom kun aton ya adi mabaliwan. Maid di ohan naliwat an tagun ena kabaelan an adi patuluyon hinaen ahik aton. ¹⁴ Takon di nipagangoy tangguyub ta idadaan dan am-in di almas dan mausal hi gubat ya maid ke diday umen e makigubat te bumoh-olak ke didan am-in an tatagud Israel.

¹⁵ Mumpapatte day tatagu nadah kakalata ya mumpundogo ya maagangan nadan wada nadah babale. Hanadan wadah e-elen di boble ya patayon di buhul da dida ya nadan wada nah boble ya mate dah dogo ya inagang. ¹⁶ Hanadan matdaan ke dida ya bumtik dah bibilid an kay da paloman nadog-al nadah nundotal ta eda manamak hi kihikugan da. Kediyey

uppe ya u-umyung da te muntutuyu dah liwat da. ¹⁷ Waday oha on kimmakapuy an munggayong-gong di takle da ya huki da. ¹⁸ Mumbulwati dah langgote ya mumpamukmuk da te u-umyung da ya makatuttuyu da. Ya matiboh anga dan tumattakut da ya bumaba-in da. ¹⁹ Hanadan nabalol an odon da umat hi balituk ya silber ya ahida pun-iweleh kakalatan kay lugit. Maid di maat dadiyen nabalol an ngunut dan mangihwang ke didah boh-ol ku an APU DIOS. Adida mausal dadiyen gumatang hi kanon da ya nadan udum an mahapul da. Abuna di ya dadiyey hinumlun hi nunliwatan da. ²⁰ Impahhiya da handi dadiyen mungkhaphod an odon da. Mu dadiye boy kinapya da nadah umipaboh-ol an dios. Ta hidiye nan impumbalin ku dadiye hi maid di hilbinan dida. ²¹ Te ipaalik di nahalman an gaga-ihon tataguh udum an boblet pun-ala da dadiye. Hibiton da dadiyen dios te usalon dah kumpulmin pinhod da. ²² Ya pangak hi op-opya takon di alan da nadan nabalol an odon nah Templo ya takon di humgop dah dit mahibit.

²³ Ahi maid di potok nay ma-ma-at hi boble yud Jerusalem. Mumpapatte day udum ya pun-at di udum di nganneh diyen gaga-iho. ²⁴ Dadiyen namahig an gaga-ihon tataguh udum an bobley miha-ad nadah nunhituwan da. Ya hibiton da nadan pundayawan da. Hidiyey pamoppog kuh pumpahhiyaan da. ²⁵ Nunna-ud an maid di linggop da, abunay takut dan wada. Ta hidiye nan eda hamahamakon di punlinggopan da, mu maid. ²⁶ Muntutun-ud di ligat an umalin dida ya adi maphod an maat di makalkalih boble da. Loktat mo ya eda ibaga nadah profetas ta kalyon day impainilan Apu Dios ke dida. Hanadan padi ya maid di ituttudu dan dida ya maid di itugun nadan nungkanomnom. ²⁷ Ahi u-umyung nan patul da ya kumga nan imbabale-na te maid di namnama da. Ya nada ken tatagu ya gumayonggong dah takut da. Te kastiguwok dida gapu nadah gaga-ihon inat da. Ya atok ke diday umat hi inat dah ibba da. Hana ot ta ketuwen maat ke diday panginilaan dan ha-oy di Ap-apu.”

Hay nipatibon Ezekiel ya nan namahig an liwat di ijerusalem nah Templo

8 Handih mikaliman algoh mikan-om an bulan hi mikan-om an toon nipalpuh niayan mid Babilon ya oggan umalih balek nadan aap-apun ijudah on inum-umbun kami. Maid maptok ya nawaday ongal an kabaelan Apu Dios an Nakattag-e ke ha-on ² ya tinibok on kay tagu. Mipalpuh gitang na ingganah hukina ya kay mumbabalan apuy, ya mipalpu boh gitang na ingganah uluna ya kay nadangiyan an giniling an munli-taak. ³ Indani ya in-adang na on kay takley ang-ang na ke ha-on ot id-onah buuk ku. Ot itaggeyak nah Espiritun Apu Dios ya kayak intayap ot ieyak ad Jerusalem.

In-eyak nah hogpan hi Templo nah nangappit hi north hi dolah nuntap-o ya dehdi on niha-ad an dios an kinapyan di tagun umipaboboh-ol ke Apu Dios. ⁴ Kalinadi ya wadah diy makahhiyon dayaw APU DIOS an Dios di holag Israel umat nah tinibok nah pingngit di Wangwang an Kebar.

⁵ Kananan ha-on di "He-an tagu, iang-ang muh nangappit hi north." In-ang-ang ku ya tinibok on dios an kinapyan di tagun niha-ad nah nih-up nah pun-appitan nah hogpan. Ya namahig boy boh-ol Apu Dios kediye.

⁶ Kananay "Tinibom moy at-atton da? Himpappangey at-atton hantudan holag Israel ta madog-alak tuh Templok? Mu bokon abuna datuwe te wada pay di nahalhalman mu datuwe."

⁷ Indani ya in-eyak bo nah hogpan nah dolan nan Templo ot ituddu na nan nauwangan nah binattun alad. ⁸ Kanana bon ha-on di "He-an tagu, ong-ongalom hidiyen uwang." Indanit inong-ongal ku ya tinibok on panto.

⁹ Kananay "Humgop kat tibom di himpappangen gaga-ihon at-atton da." ¹⁰ Ot humgopak ya tinibok an napnu nadan dingding hi nikanul-it an ang-ang di ulog, nadan banbanaggo, nadan udum an panion aggayam ya nadan udum an daydayawon da. ¹¹ Dehdiy napitun mangipangpangulun holag Israel ya hi Jaasaniah an imbabalen Sapan. Nun-odon dan am-in hi pangighoban hi insenson waday mun-aahuk an insenson niha-ad hidi.

¹² Kanan Apu Dios ke ha-on di "He-an tagu, ininilam moy nitalun at-atton datuwen mangipangpanguluh holag Israel. Mundaydayaw da tuh kuwartun napnuh ing-ingon nadan nganneh diyen daydayawon da. Hay pangigadulan da ya kanan day 'Tinaynan APU DIOS tun boble taku kinali nunna-ud an adina tibon tun at-atton taku.'" ¹³ Kanana boy "Ahim pay tibon di at-atton dan namam-an umipaboh-ol mu hituwe."

¹⁴ In-eyak bo nah hogpan hi Temploh nangappit hi north ya tinibok di binabain kogkog-an da nan dios dan hi Tammus an kanan dan nate. ¹⁵ Kananay "Tibom key at-atton mo anhan datuwen binabai. Mu wada pay di tibom hi nahalhalman mu hituwe!"

¹⁶ In-eyak bo nah dolah bohong nan di Templo ya tinibok nah hogpan hi numbattanan di balkon ya nan gombang an pun-appitan di duwampulut liman linalakin timmaddog an dingkug da nan Templo ya inyuung dah nangappit hi timilan di algon daydayawon da nan algo.

¹⁷ Kanan APU DIOS ke ha-on di "Tibom ke datuwen ijudah, kulangon da nadan tinibom an umipaboh-ol an at-atton dah tu ya kulangon da nadan papatten at-atton dan am-in tuh boble ta umali da pay tuh Templok ta aton da datuwet mam-aon day boh-ol ku. Tinibom di namahig an panaltalangga dan ha-on ke datuwen at-atton da. ¹⁸ Ta hidiye nan gapuh namahig an boh-ol

ku ya kastiguwok didah ustu. Adik homkon dida takon di mumpahpahmok dan ha-on."

Hay nakastiguwan di ijerusalem

⁹ Indani ya dingngol kuh Apu Dios an muntukuk. Kananay "Makayu dakayun mangastigu tuh boble. Itabin yuy almas yu." ² Pinghanadi ya immali day onom an linalakin nalpu da nah hoob nah dolah nangappit hi north nan Templon waday oha on waday inodnanah almas. Hay bulwatin nan oha ya makaphod di kaluput na ya niha-ad hi gitang nay ohan puntudokan. Indani ya imme dan am-in nah dolan di Templo ot tumaddog da nah paldang nan gombang an pun-appitan.

³ Maid maptok ya numpatap-o nan makahhiyon dayaw APU DIOS an Dios di holag Israel an nalpu nah tap-on nadan anghel ot e mit-an nah hogpan nah Templo. Kanan Apu Dios nah makaphod di bulwatinan nangdon nah puntudokan di ⁴ "Ume kad Jerusalem ta markaam di tuktuk am-in nadan u-umyung ya mabulun gapu nadah gaga-ihon ma-ma-at tuh boble."

⁵ Indani ya dingngol kun kanan Apu Dios nadah udum an linalakiy "Miunud kayun hiyah pangayana nah boble ta pumpate yu nadan tataguh din ugge namarkaan di tuktuk na. Maid di homkon yun eyu ibatin matagu. ⁶ Patayon yun am-in takon di aam-ama, iinina, kakat-agun linalaki ya binabai, u-unga ya nadan ina da. Mu adiyu pakipate nadan namarkaan di tuktuk na. Ilappu yu tuh Templok." Ot ilappu dan pumpate nadan napitun aap-apun dehdi nah Templo.

⁷ Kanan bon Apu Dios di "Takon di hibiton yu tun Templon punuwon yu nan dolah adol di nungkakate. Aga ekayu, aton yu mo nan kinalik an aton yu!" Ot ilappu dan mamate nadah tatagu nah boble. ⁸ Handih pumpaten dadiyen binaal Apu Dios nadan tatagu ya oh-ohhaak moh di nah kawad-ak ot munlukbubak ot mundasalak an kanak di "Nakattag-en AP-APU, tipet atom di athitu? Kon namahig di boh-ol mu hantudah tatagud Jerusalem ta hidiye nan pinhod mun mate dan am-in?"

⁹ Himmumang hi Apu Dios an kananay "Namahig di liwat di iIsrael ya ijudah. Hay patepatey aton da ya aton da pay nadan udum an pumbahulan. Kanan day 'Adi tibon nan AP-APU di at-atton taku te tinayanana tun boble taku.' ¹⁰ Kinali adik homkon dida ya adik pakawanan dida. Mahapul an kastiguwok didat ibalok di inat da."

¹¹ Indani ya nibangngad nan numbulwatih makaphod ot kananay APU DIOS di "Inat ku nan immandal mun atok."

Maid moy dayaw APU DIOS nah Templo

10 In-ang-ang ku nah kay niatop nah tap-on di ulun nadan opat an anghel ya waday nitap-on kay ubunan di patul an nakapyah nangingan batu an sapphire. ² Kanan Apu Dios kediyen tagun numbul-watih makaphod an bulwaty "Ekah numbattanan nadan pilid nah kad-an nadan opat an anghel ta umakup kah bala. Ne em inwahir am-in ad Jerusalem." Indani ya tinibok an imme ot atonah diye.

³ Hanadan anghel ya muntattaddog da nah Templo nah nangappit hi south handih hinumgop hidiyen tagu. Indani ya nawaday dayaw Apu Dios nah dolan nan Templo. ⁴ Maid maptok ya imme nan makahhiyon dayaw APU DIOS nah hogpan hi Templo an nalpu nah kawad-an nadan opat an anghel ya nawada damdamay makahhiyon dayaw Apu Dios nah dolah nundaul. ⁵ Madngol nah dolan nan Templo gangon di payak nadan opat an anghel ya kay kalin Apu Dios an Kabaelasan am-in.

⁶ Minandal APU DIOS hidiyen lalakin numbulwath makaphod an luput an umalah apuy hi kad-an nadan pilid ya nadan anghel. Ot ume ot tumaddog nah pal-dang nadan pilid. ⁷ In-adang nan oha nadah opat an anghel di taklena nah apuy ot umalah bala ot iha-ad nah taklen diyen tagu ot lumah-un. ⁸ Tinibok ya kay waday taklen di taguh da-ul di payak dadiyen opat an anghel.

⁹ Ya tinibok nadan opat an pilid an nip-ong dah kad-an nadan opat an anghel. Datuwen pilid ya nun-iingngo da ya makahhiyo dan umat nah nangingan batu.

¹⁰ Wada boy hin-oh-an pilid dan niballabag nah gawwana ¹¹ ta mabalin an takon di daanay pumpaeyan dadiyen opat an anghel ya damanan mumpae dadiyen pilid hi kumpulmin pinhod dan pumpaeyan an adi mahapul an eda mabangiw.

¹² Dakol di matah adol da, hi indoggan da, hi payak da, hi takle da ya nadah pilid da. ¹³ Indani ya waday dingngol kun kananay hay ngadan nadan pilid ya "Muntillonan an pilid." ¹⁴ Hin-op-at di angan dadiyen opat an anghel: angan di bulug, angan di tagu, angan di layon, ya angan di tuldu.

¹⁵ Indani ya timmayyap nadan anghel an numpatapo da. Dadiye metlaing nadan tinibok nah Wangwang an Kebar. ¹⁶ Deket numpatapo dat waday pangayan da on niunud nadan pilid ke dida. Ya deke bot timmayyap da on niunud nadan pilid. ¹⁷ Nuntikod da ke on nuntikod damdama nadan pilid. Man-uke ya nan linnawan nadan anghel di munmandal ke dida.

¹⁸ Indani ya nit-an nan makahhiyon dayaw APU DIOS nah hogpan nah Templo ot ume nah tap-on nadan anghel. ¹⁹ Kediyen ang-ang-angok ya binokyag dadiyen anghel di payak da ot tumayap dan numpae

da nah hogpan nah Templo nah nangappit hi timilan di algo ya niunud nadan pilid ya nipottok ke dida nan makahhiyon dayaw nan Dios Israel.

²⁰ Inimmatunak an dida metlaing nadan anghel an tinibok nah da-ul nan makahhiyon dayaw nan Dios nadan holag Israel handih dehdiyak nah Wangwang an Kebar. ²¹ Am-in da ya hin-op-at di anga da ya payak da ya waday kay taklen di tagu nah da-ul di payak da. ²² Hay anga da ya athidi metlaing nadan tinibok nah pingngit nan Wangwang an Kebar. Am-in dadiyen matagu ya mangan-andong dan mange.

11 Wada nan Espiritun Apu Dios ke ha-on ot ieyak nah hogpan nah Templona nah nangappit hi timilan di algo. Ya tinibok di duwampulut liman linalakih di, hi Jaasaniah an imbabalen Assur ya hi Pelatiah an imbabalen Benaiah ya nadan mangipang-panguluh holag Israel. ² Kanan Apu Dios ke ha-on di "He-an tagu, datuwen linalaki nadan mangapkapyah gaga-ihon planu on intugun da nadah tatagud Jerusalem. ³ Kanan da nadah tataguy 'Mangapya taku pay hi babale tuh boble taku. Paddungnay bangah tuwen boble taku ya paddungnay ditaku nan dotag an nihuduh din kay taku kihikugan an kiha-adan taku.' ⁴ Aga he-an tagu, kalyom ke danaen tataguy ahi maat ke dida gapuh liwat da!

⁵ Indani ya wada bo nan Espiritun APU DIOS ke ha-on ot kananay kalyok nadan kinalin APU DIOS nadah holag Israel. Hituwey kinalik: "Dakayun iIsrael, inilak di kanalkalyon yu ya inilak di ip-iplanu yun aton. ⁶ Dakol di pinate yuh tatagu tuh boble ot mapnuy kalatah adol di nungkakate.

⁷ Ta hidiye nan ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya kanak di hituwen boble ya makulug an paddungnay banga, mu nganne nadan dotag an niha-ad hidi? Kon bokon nadan adol di numpate yu? Te hay atok ke dakayu ya piliton dakayun makaan tuh boble.

⁸ Tatakutan yuy gubat mu hidiyey ipaalik. ⁹ Kastiguwon dakayun ipadpap dakayuh tataguh udum an boble ta pakaanon dakayu tuh boble yu. ¹⁰ Ya pipate dakayu ta panginilaan am-in di tagun ha-oy di AP-APU. ¹¹ Adi kayu mihwang tuh boble yu. Adi kayu mialig nah dotag an mihikug nah banga. Man-uke ya kastiguwon dakayu takon di daanay kad-an yud Israel. ¹² Ta inilaon yun ha-oy di AP-APU. Man-uket atok danaen dakayu ya uggeyu inun-unud di tugun ku, mu kon-ot in-un-unud yuh pangien nadan bimmobleh nunlinikkod ke dakayu."

¹³ Kediyen mungkkalliyak ya nateh Pelatiah an imbabalen Benaiah. Nunlukbubak nah luta ot mundasalak an kanak di "APU DIOS an Nakattag-e, adim anhan patayon am-in hantudan natdaan an tataguh tud Jerusalem!"

¹⁴ Himmumang hi APU DIOS an kananay ¹⁵ "He-an tagu, man dakayu nadah ibbam an niali tuh bobley

kalkalyon nadan dehding nabatid Jerusalem. Kanan day 'Ditaku moy nangidatan APU DIOS ketuwen boble te hanada ken ibba takun nieh udum an boble ya maid di innun dan mundayaw ke hiya te nakaiddawwi da.'

¹⁶ Kinali kalyom hituwen kalyok nadah ibbam an nipatayan hi boble yu. Man-ut ha-oy di namilit ke dakayun tumayan hi boble yu ta miwahit kayuh kabobboblen nidawwi mu ipaptok dakayun ha-on hanadah boblen niayan yu.

¹⁷ Ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya kanak di ahi dakayu amungon an ilpu dakayu nadah boblen nangiwahitak ke dakayu ta ibangngad dakayuh tud Israel an boble yu.

¹⁸ Ya hantuh kibangngadan yu ya kaanon yu mon am-in nadan dios yun kinapyan di tagu. ¹⁹ Ahik baliwan di pangi-e yu ta adi kayu mo makangohhe mu mumbalin kayun am-in an makangngun-unud ke ha-on.

²⁰ Un-unudon yu moy tugun ku ya aton yu mo nadan pinhod ku. Ta ha-oy moy Dios yu ya dakayuy tataguk.

²¹ Mu hanada ken mundaydayaw hi dios an kinapyan di tagu ya kastiguwok dida gapun dadiyen inat da. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU di nangalin tuwe."

²² Indani ya binokyag nadan anghel di payak da ot tumayap dan niunud nadan pilid. Ya nan makahhiyon dayaw nan Dios di holag Israel ya wadad tap-oh potok da. ²³ Indani ya timmayan hidiyen makahhiyon dayaw Apu Dios ad Jerusalem ot mit-an nah bilid hidi nah nangappit hi timilan di algo. ²⁴ Ha-oy ke ya kayak bo nun-in-inop an intaggeyak nah Espiritun Apu Dios ot ieyak boh did Babilon an kawad-an nadan ibbak an nipatayan hi boble mi.

Indani ya immama-uwak nuppe ²⁵ ot kalyok nadah ibbak an holag Israel am-in nadan impatibon APU DIOS ke ha-on.

¹² Indani ya kimmalih APU DIOS ke ha-on an kananay "He-an tagu, makangohhe danaen ibbam. Man-ut waday mamata da mu adida tibon ya man-ut waday iinga da mu adida dumngol te makangohhe da nimpe.

³ Athituy pinhod kun atom. Umibasket kah o-ohan ngunut mu an kay ka balud an mipaeh udum an boble ne hinakbatam. Atom hituwe nah mapat-al ta tibon nadan ibbam an holag Israel ta kal-ina ot ya maawatan day at-attom takon di mangohe da. ⁴ Ilah-un mu nimpe dadiyen ngunut mu nah mapat-al ta tibon nadan tatagu. Ne deket nahilong ya tumayan ka nah balem, umat hi aton nadan mipaeh udum an boble. ⁵ Ya kediye ang-angon dakah tatagu ya uwangam nan dingding di balem ne indalan muh din inhakbat mu nan ngunut mu. ⁶ Ipatibom hanadah tataguy pangihakbatam nah ngunut mun mange ka yaden nahilong. Ya mumpongot kan mahaniyan di matam ta adim tibon di pangayam. Hinaen atom ya

pangiang-angan nadan ibbam an holag Israel nah ahi maat ke dida."

⁷ Ot atok am-in dadiyen kinalin APU DIOS kediye al- go an imbasket kuy ngunut ku umat hi aton di tagun mipaeh udum an boble. Ya kediye mungkahilong ya inuwangak nan dingding di balek an in-usal kuy taklek ot lumah-unak an ihakbat ku nan ngunut ku ot mangeyak yaden ang-angonak hi tatagu.

⁸ Handih nabiggatana ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ⁹ "He-an tagu, deyan punmahman nadan ibbam an holag Israel hin tipet at-attom hidiye. ¹⁰ Kanam ke diday 'Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU: Hanan impainilak an maat ya mipanggep ke Sedekiah ad Jerusalem ya nadan aap-apu ya nadan tataguh di.' ¹¹ Iesplikar mun hanadah ibbam an nan inat muy kitib-an di ahi maat ke dadiyen nabatid Jerusalem, te ahida damdama mipakaan hi nunhituwan dat mipaali dah tu.

¹² Takon hi Sedekiah an patul ad Jerusalem ya ihakbat nay ngunut nat idalana nah uwang nah dingding an kinapya dan dalanona. Ya adina mo tibon di pangayana te munhihilong ya nahophopan di matana. Ya adina mo tibon di boble na. ¹³ Te ahik ipadpap an kay ku tawangon ta mied Babilon mu mateh din adina tibon hidiye boble. ¹⁴ Ahik hiyyahiyakon nadan opisyal na, guwalyana ya konsehal na mu ipaunud kuy mamaten dida.

¹⁵ Ta kediye pangiwahitak ke didah nungkidawwin boble ya inilaon da uppen ha-oy di AP-APU. ¹⁶ Mu ahik ihwang di o-ohan didah gubat, bitil ya dogo ne kalyon da uppe nadah kon balud ke dida nadan gaga-ihon inat da ya abuluton da mon ha-oy di APU DIOS."

¹⁷ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ¹⁸ "He-an tagu, munggayonggong kan mangan ya uminum gapuh takut mun kay hidiye popog di nitaguwam. ¹⁹ Kalyom hanadah iIsrael ya iJerusalem an ahida munggayonggong an mangan ya uminum gapuh takut da te ahi madadag di boble dat mama-id di limmu da gapu nadah gaga-ihon inat da. ²⁰ Ahi matoan nadan boble ya nadan payo te miwalong da. Ta kediye ya inilaon dan ha-oy di AP-APU."

²¹ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ²² "He-an tagu, antipet athituy kanalkalyon nadan iIsrael: 'Mangngemangnge man di tiempo yaden ad-addi umannung nadan naabig.' ²³ Kalyom ke didah tuwen kalyok: Ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya patikodok hinaen makalkali ta adida mo kalkalyon hidiye tud Israel ta hay oggan da mo kalyon ya 'Umannung am-in di mipaabig.' ²⁴ Man-uke ya maid moy ahi mun-abig ya mangalkalih langkak an in-inop ad Israel. ²⁵ Te ha-oy mo an Dios di kumalin dida ya am-in di ipaabig ku ya umannung. Ya dakayu ken makangohhe ya maat ke dakayu nadan kinalik an maat. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU di nangalin tuwe!"

²⁶ Indani ya kimmalih boh APU DIOS ke ha-on an kananay ²⁷ "He-an tagu, kanan nadan tataguy 'Makabayag di umannung diyen inabig na!'

²⁸ Gapun diye ya kalyom ke didah tuwe: 'Hanan Nakattag-en AP-APU ya hituwey kanana: Adi mo mabayag ya nunna-ud an maat di abigok. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU di nangalin tuwe!'"

13 Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an ² kananay "He-an tagu, abigom di maat nadah profetas ad Israel an umabiabig hi langkak. Kalyom ke didan donglon dah tuwen kalyon APU DIOS. ³ Hituwey kanana: 'Mahmok nadan adi makulug an profetas an makudang di nomnom na! Kanan day ha-oy di nalpuwan nadan abiabigon da yaden maid di kinalik ke dida. Ya langkak nan kanan day waday inin-inop da te kinkinnanya da dadiye. ⁴ Maid di hilbin danaen profetas yu. Umat da nadah jakal an e manamahamak hi kanon da nadah nadadag an boble. ⁵ Deket nadan nunna-ud an maat on dadiyey adida kalyon hi tatagu takon di waday ligat an umalin dida. Ya adida bo kalyan didat itikod dan munliwat te katatakut di maat nah munliwat ke ha-on. Hinaen at-atton da ya pad-dungnay adida iphod nadan napa-in alad an pundipendal nah boble da nah tiempon di gubat. ⁶ Adi makulug am-in nadan kanan dan in-inop da ya adi makulug di abigon da. Kanan day nalpun ha-on nadan abiabigon da mu uggek binaal dida ya namnamaon da bo udot an umannung di abigon da. ⁷ Kanan da boy nalpun ha-on nadan impainilak ke dida mu langkak da te uggeyak kimmalin dida.'

⁸ Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU ke dida: 'Kastiguwon dakayu gapuh langkak an kalyon yu ya langkak an in-inop yu.' ⁹ Kanana boy 'Kastiguwok dadiyen profetas an humahhaul an adi makulug di inin-inop da ya adi makulug di abigon da ta adida midum hanadah tataguk an konsehal ya adida mibilang an holag Israel. Ya adida mabalin an mibangngad hidid Israel an boble da. Gapun diyen atok ya inilaon yu uppen ha-oy an APU DIOS di Nakattag-e.

¹⁰ Hinaul dadiyen gaga-ihon profetas nadan tataguk an kanan day maid kanuy ad-adin maat. Yaden hay kakulugana ya adi athidi. Umat da nadah muntuping an linggolinggom dan mangitping nadah batu ot ahi-da tababon ta kay paman nahamad di ang-ang na mu kon ot kaginodde. ¹¹ Kalyon yu nadah profetas an pad-dungnay kaginodde nan timping dan binattun alad. Deket ipaalik di nal-ot an udan, hay dalalu ya puwok ya nunna-ud an magde.' ¹² Ne ahi kalyon di tatagu nadah nuntuping di 'Tipet nagde yaden natuping?'

¹³ Ta hidiye nan kanan nan Nakattag-en DIOS di 'Gapuh namahig an boh-ol ku ya ipaalik di nal-ot an puwok, nal-ot an udan ya dalalu ta magdeh diyen tuping. ¹⁴ Ninomnom kun dadagon hidiyen natuping ta matlob ta mabudhan di puuna. Om, ahi matlob ta

mungkakatey tatagut panginilaan am-in di tagu an ha-oy an Dios di nangat ke dadiye. ¹⁵ Ahi namahig nimpey boh-ol ku nadah bimmobled Jerusalem takon nadan makallangkak an profetas ta imal-ik di boh-ol ku nadah alad da. Ta madadag nan boble ya mate nadan makallangkak an profetas an ¹⁶ nangalih tataguk an maid di ad-adin maat yaden bokon kaya athidi. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU di nangalin tuwe."

Hay mipanggep nadah binabain adi makulug an profetas

¹⁷ Kanan bon APU DIOS di "He-an tagu, kalyom hituwe nadah binabain adi makulug an profetas yun umabiabig hi kumpulmin umalih nomnom da.

¹⁸ Kanam ke diday 'Kanan nan Nakattag-en AP-APU ke dakayuy: Ahi kayu mahmok an binabai te makastigu kayu! Ikanapyaan yuy tataguh milibod hi takle dan kanan yun magic ya ikapyaan yu bo didah ipngot dan magic ta damanan waday maat dah ibba yun tagu. Pinhod yu udot anhan an waday kabaelan yun aton hi kitaguwan ya katayan nadan tataguk ta usalon yuh kiphodan yu. ¹⁹ Imbabainak ke dakayuh hinangngab di tataguk gapu anhan te gamgaman yuy maala yun dida takon di ittay an boga weno tinapay. Oha bo ya munlangkak kayu ta mipipate nadan maid di bahul na ya malibli nadan nabahulan. Mu hiya udot te pakakuluggon dakayuh nadah tataguk.

²⁰ Ta hidiye nan ha-oy an DIOS an Nakattag-e ya kanak di: Kahingngitak nadan magic an usalon yun paddungnay hulun pangnaan yuh tataguk an kay da hamuti. Te gapun naen usalon yu ya kay yu inodnan di biyag di tatagu. Kinali kaanok danaen magic yu ta malibli nadan tatagun kinna yu. ²¹ Ya kaanok nadan inipngot yun usalon yuh magic ta mapoppog di kay yu nangdonan hi biyag da ya ta adinadaman eyu bo haulon dida. Om, atok hidiye ta panginilaan yun ha-oy di AP-APU. ²² Hay langkak yu boy hinumlun an nadismaya nadan maphod an tatagun adik pinhod an punholholtapon. Ya iniphodan yuh kali nadan gaga-ihon tatagun kanan yuy adida mate takon di ag-aggan dan mangat hi gaga-iho, yaden deman ot an mapoppog di biyag da. ²³ Mu mapoppog moy langkak an in-inop yu ya langkak an abig yun binabain profetas. Ya nada ken tataguk ya ihwang ku dida nah at-atton yu ta panginilaan yun ha-oy di AP-APU."

Hay nundayawan di aap-apun di Israel hi adi makulug an dios

14 Indani ya immali nadan mangipangpanguluh iIsrael an munhanhan ke ha-on. ² Kediye ya kimmalih APU DIOS ke ha-on an kananay ³ "He-an tagu, danae ken tatagu ya pakakuluggon da nadan dios an kinapyan di tagu ya inabulut da pay nadan tuttudun

punliwatan. Kon pangali da on atok di ibaga da? ⁴ Kalyom hanadah iIsrael hituwen kanak di 'Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU: Deket nunliwat nadan tatagu gapuh pundayawan da nadah dios an kinapyan di tagu on ahida bo udot e numpabaddang nadah profetas. Ya hay atok ke dida ya kastiguwok dida mipuun hi kahamad di pangulug da nadah adi makulug an dios. ⁵ Athidiy atok ta kal-ina ot ya itikod nadan tataguk an mundayaw nadah dios an kinapyan di tagu ta ha-on moy dayawon da.'

⁶ Hituwe boy kalyom hanadah tataguy 'Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU: Iwalong yu mo nadan mangipaboh-ol an dios yun kinapyan di tagu ya itikod yu nadan gaga-ihon at-atton yu.

⁷ Deket wada ke didan holag Israel, takon nadan nakibobley mangiwalong ke ha-on ta hay dios an kinapyan di taguy dayawona, ne imme bot e mumpabaddang hi profetas ya hay atok ke hiya ya kastiguwok. ⁸ Atok di lebbengnan maat ke hiya. Ya hidiyen maat ke hiyay ahi pangiang-angan di udum an tatagut adida iun-unud ke hiya. Adi mo makid-um hidiyen tagu nadah tataguk ta panginilaan dan ha-oy di AP-APU.

⁹ Ya deket adi makulug di abigon nan profetas te hinaul ku ya dadagok ta adi mid-um hanadah tataguk an holag Israel. ¹⁰ Ya nadan tatagun umen e munhanhan kediyen profetas hin nganney intugun ku ya atok damdaman diday athidit mun-ingngoy kastigu da. ¹¹ Ya man-uket athidiy atok nadah tataguk ya ta adiyak iwalong ya adida munliwat. Te diday tataguk ya ha-oy di Dios da. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

¹² Kanan APU DIOS ke ha-on di ¹³ "He-an tagu, donglom hituwe: Deket iwalongak am-in hanadah bimoble ya kastiguwok didan dadagok di kalpuwan di kanon dat mabitil da ta mungkakatey tatagu ya aggayam. ¹⁴ Ya takon hin kananat dehdi da Noah, hi Daniel ya hi Job ya dida ya abuy mihwang gapuh kaphod da. Ha-oy an DIOS an Nakattag-e di nangalin tuwe.

¹⁵ Ya hin kastiguwok nadan tataguk an ipaalik di mailom an aggayam an mangan hi tagut maid di mundalan hidi te katatakut ta mumbalin hi adi maboblaysan ya ¹⁶ ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya isapatak an adinadaman mihwang di iimbabale da takon hin kananat nanongnan matagu dadiyen tulu. Ya adi mabalin an eyak patikodon nah ninomnom kun atok ta ihwang da nadan tatagu. Ta hidiye nan mumbalin metlaing nan boble hi adi maboblaysan.

¹⁷ Ya hin kanana ket ipaalik kediyen bobley buhul dan gumubat ta pumpate day tatagu takon di aggayam, ¹⁸ ya isapatak an Nakattag-en AP-APU an takon hin kananat nanongnan matagu dadiyen tulu ya adi ma-

balin an eyak patikodon nah ninomnom kun atok ta ihwang da nadan tatagu takon di hay iimbabale da te didan tulu ya abuy mihwang.

¹⁹ Hin kananat hay dogoy ipaalik nah boble ta mate day tatagu ya aggayam, ²⁰ ha-oy an DIOS an Nakattag-e an wadat nangamung ya isapatak an takon hin kananat nanongnan matagu nimpe da Noah, hi Daniel ya hi Job ya adi mabalin an eyak patikodon nah ninomnom kun atok ta ihwang da nadan tatagu, takon di iimbabale da te didan tulu ya abuy mihwang gapuh kaphod da.

²¹ Ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya isapatak an kalyon an ipaalik ad Jerusalem di opat an klasen katatakut an pangastiguk nadah tatagu, hidiye ya gubat, bitil, pumaten mailom an aggayam ya dogo ta matey tatagu ya aggayam. ²² Deket wada day matdaan an adi mate ya miali dah tud Babilon ta mid-um dan dakayu. He-a mismu ya ahim tibon di kinagaga-iho da. Ya tobalom an niptok hidiyen inat kun dinadag kuy Jerusalem. ²³ Hidiye boy panginilaam an am-in di atok ya waday gapuna. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

15 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, nganney nun-ingngohan nan wakal di grape ya hapang di kaiw? Kon miusal di wakal di grapes umat hi kiusalan di hapang di kaiw? ³ Hanan wakal di grape ya maid moy kiusalana ten naalan am-in di bungana. Kon damanan kapyaoon ni-moh kumpulna? Ya kon damanan kapyaoon hi pangipattukan hi banga weno palhu? ⁴ Mabalin nin udot an itungu hin namag-anan mu adi maphod te kanginuppu ya maid di balana. ⁵ Athidiy wakal di grapes an itungu man weno adi ya maid di hilbina ten napida moy bungana.

⁶ Ta hidiye nan ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya kanak di: Hanadan grapes ya winadak didan makiongongal nadah kakaiw hi muyung mu appilok dida ne tinolgak ta maghob da. Paddungnay athidiy atok nadah iJerusalem te maid di hilbi da. ⁷ Ihamad kun mangastigun dida ta takon di nihwang dah ohan kastigu da ya kastiguwok bo dida. Kediyen maat di panginilaan dan ha-oy di AP-APU. ⁸ Pumbalinok boy boble dah adi maboblaysan te inwalongak ke dida. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

16 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, kalyom ke Jerusalem nadan umipaboh-ol an inat na. ³ Ya kalyom an ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kanak ke hiyay 'He-a ya nitungo kad Kanaan. Amorite hi amam ya Hittite hi inam. ¹⁴ Handih nitungowam ya maid di nangipaptok ke he-a, maid di

† Hanadan Amorite ya Hittite an nangapyah Jerusalem an pumboblaysan da ya mialig da nah ammod an iwalong nay imbabalena. Ya mialig di Jerusalem nah golang an inwalong di ammod na. Ot agamidon Apu Dios ot ipaptok na. Indani ya paddungnay kimmatagu ya maddikit an babai ot mialig an in-inen Apu Dios. Indani ya mundayaw di iJerusalem hi udum an dios ya hidiyen inat da ya mi-

namuttut hi puhog mu ya maid di nangamon he-a weno nangiapuwap hi ahin ke he-at bulwatiyan daka. ⁵ Maid di nangipaptok hi athitun he-a te maid di hinummok ke he-a ya maid di naminhod ke he-a. Kinali inwele daka nah payot mate kah di.

⁶ Indani ya nala-uwak ot tibon dakan mungkoy-akkoyang ka nah dalam. Ot awiton daka te adik pinhod an mate ka. ⁷ Impaptok daka ot maongal kan umat ka nah maluwap an nitanom. Kimmat-agu ka ya natag-e kan babain andukkey buuk mu. Muden numbollad ka te maid di bulwatim.

⁸ Handih nala-uwak bo ya tinibo dakan daydayuna mon malahin ka. Inlibbut kun he-a nan ambilog an bulwatik ta mahaniyan di adol mu. Insapatak di naminhod kun he-a ot iine dakan ha-oy an Nakattag-en DIOS ot ipaptok daka.

⁹ Handi ya inamo dakan inulahak di dalam ot lanaan dakah nabanglun lana ¹⁰ ot ahi daka bulwatiyan hi makaphod ya nakangnginan bulwati ya inapatutan dakah lalat. Indat kuy ipngot mu ¹¹ ya indat ku boy gamgam mun pang-o ya hubong ya takkalang. ¹² Indat ku bon he-ay balituk an miha-ad hi olong mu takon di hingat mu ya nan miha-ad hi ulum. ¹³ Om, nunggamgam kah balituk ya silber ya numbulwati kah makaphod ya nanginan bulwatin naabol. Ya hay kanom ya nan tinapay an nakapyah makaphod an alina, iyyukan ya mantekan di oliba. Namahig di kinamaddikit mun umat ka nah inayan di patul. ¹⁴ Indani ya nundingngol hi kabobbobley kinamaddikit mu. Mu man-uket numbalin kan athidi ya gapuh numpaptok kun he-a. Ha-oy an APU DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe.

¹⁵ Ya gapu bo anhan bot ininnilam an maddikit ka ya am-in boy lalakin umali ya ihuyop mu. ¹⁶ Nangapya kah makaphod an pundayawam an inusal muy udum an bulwatim ot itultuluy mun aton dadiye umat hi at-ton di babain pabayad nay adol nah linalaki.

¹⁷ Hanadan silber ya balituk an gamgam mun indat kun he-a ya inusal mun nangapyah linalakin tinattag-gun dayawom. Adik pinhod hidiyen inat mun mialig hi aton di babain pabayad nay adol nah linalaki. ¹⁸ Hanada bon bulwatin naboldaan an indat kun he-a ya impabulwatim hanadah daydayawom an adi makulug an dios an kinapyam ot iappit mu bon dida nadan lanan di oliba ya nadan bangbanglun indat kun he-a.

¹⁹ Hanan kanom an indat kun he-an dadiye ya makaphod an alina, mantekan di oliba ya iyyukan ya in-appit mun dadiyen dayawom an dios te pangalim on idat dan he-ay nganneh diyen ibagam. Ha-oy an APU DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe.

²⁰ Kulangom pay dadiyen inat mu ot alam nadan iimbabale tan linalaki ya binabai ot iappit mun makan ke

alig at-ton di babain pabayad nay adol nah lalaki. Ot gapun diye ya kinastigun Apu Dios didan iJerusalem.

dadiyen dios mu. Kon makudang nadan inat mun pad-dungnay pibayad muy adol muh udum an linalaki?

²¹ Kon tipet kulangom dadiyen inat mut mahapul pay an em iappit ke dadiyen dios mu nadan imbabale ta?

²² Tipe anhan ta handih nangatam ke dadiye ya uggem ninomnom an handih kagolang mu ya maid di nunhangud ke he-a ot naala ya numbolad ka ya nungkoy-akkoyang ka nah dalam?

²³ Ad uwani ya ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kanak di 'Mahmok kan abu te makastigu ka! Man-uke ya inat mun am-in di gaga-iho ²⁴ mu kulangom pay ot mangapya kah pundayawam hanadah dios mu nadah kakalata. ²⁵ Impakaibabbam di kinamaddikit mu ot atom nadan umat hi at-ton nadan binabain pabayad day adol dah linalaki. Em, ih-ih-od di adol muh kabigabigat hi kumpulmin mala-u. ²⁶ Ya iabulut muy adol mu nadah hinag-on mun iEgypt an gagaid an mangihuyop ke he-a. Hinaen at-atom ya umipabobboh-ol an abu ke ha-on. ²⁷ Kinali kastiguwon dakan iabulut kut sakupon di buhul mun iPilistiy udum hanadah boblem. Takon dadiyen iPilistia ya balawon dah naen gaga-ihon at-atom. ²⁸ Impabayad mu pay di adol mu nadah iAssyria te maid di kanam on abu mo tut-uwa tun at-attok. ²⁹ Loktat ya takon mo pay nadan iBabilon an negosyante ya inhuyop mu muden kapyanan kulangom.

³⁰ Anakkaya mo anhan di kinagaga-ihom an inat mun am-in di umat hi aton nan maid di babin babain pabayad nay adol nah linalaki. Ha-oy an APU DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe. ³¹ Man-u bo te em nungkapya nadah kakalatay pundayawam hanadah dios mun kinapyan di tagu ta atom hidiy umat hi at-ton di babain pabayad nay adol na muden adim bopopo abuluton di mibayad ke he-a. ³² Umat ka bo nah babain adina iohhah inayanay pamhod nat hiya ya abuy ihuyop na te kon ot makihuyop kah udum an linalaki. ³³ Hay ke babain pabayad nay adol na ya alanay ibayad dan hiya. Mu he-a ke ya nahunni te idatam hi regalo nadan mangihuyop ke he-a ya bayadam di linalakin malpuh daanan boblet umali dan mangihuyop ke he-a. ³⁴ Hinnatkon ka pe, oha bo ya maid di namilit ke he-an mumbalin hi athina. Adika bo tuwali mabayadan yaden he-a pay udot di bumayad! Talagan hinnatkon ka!

³⁵ Aga, he-an Jerusalem an mialig nah babain pabayad nay adol nah linalaki, donglom hituwen kalin APU DIOS an Nakattag-e. ³⁶ Hituwey kanan diyen Nakattag-en AP-APU: Gapu ke datuwen inat mun inabulut muy adol muh linalakin pininhod mu, ya gapuh namatayam hi imbabalem ot iappit mu nadah dios mun kinapyan di tagu ³⁷ ya athituy atok: Amungok am-in dadiyen linalakin pakappinhod mun nangipaamlong ke he-a takon nadan kahingngitam ta malikkub dan he-a ne kinaan kuy bulwatim ta ang-ang-angon dakan

numbolad. ³⁸ Kastiguwon dakah umat hi kastigun di babain inhuyop nay bokona inayan ya umat hi kastigun di pimmaten kastiguwok hi kate gapuh namahig an boh-ol ku. ³⁹ Ipaboltan dakah tataguh udum an boblen pinpinhod mu ta pumpai da nadan kinanapyam an balen di dios mu. Ya pun-ala day bulwawtim ya gamgam mu. Ma-ma-idan di ahida ibatin he-at paddungnay nablada kat mibabain ka! ⁴⁰ Ahi mum-babaddang dadiyen pinpinhod mut tugmilan daka ya tanogtogon daka ⁴¹ ne linggab day balem yaden ang-ang-angon di udum an binabaih diyen ma-ma-at an kastigum. Hidiyey panikod ku nah at-attom an umat hi at-attom di babain pabayad nay adol na ya hidiyey panikod kuh pangidaidatam hi regalo nadah linalakin pinpinhod mu. ⁴² Ta makaan moy boh-ol kut dumin-ong moy nomnom ku. Maid moy gumapuh ek bumoh-olan ya adiyak mo umamo nadah udum an dios mu.

⁴³ Nakal-iwam an abuy namaptok kun he-a handih kaittay mu. Ya impaboh-olak gapu nadah inat mu. Kinali mahapul an boklaom am-in dadiyen numbahulam. Kulangom pay bo udot dadiyet atom pay di malalaon ihuyop muy bokon mu inayan. Inat mu pay nadan udum an umipaboh-ol ke ha-on. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.'

⁴⁴ Kanan APU DIOS di 'Ahi kalkalyon di tataguh tuwe mipanggep ke he-a, Jerusalem: Hay imbabalena ya umat hi ammod na. ⁴⁵ Makulug an umat kan inam an kahingngitanay inayana ya iimbabalena. Umat ka bo nadah tutulang mun binabain kahingngitan day inayan da ya iimbabale da. Om, makulug an Hittite hi inam ya Amorite hi amam. ⁴⁶ Hanan tulang mun hi Samaria an panguluwan ya nadan iimbabalena ya dehdi dah nangappit hi north. Hana bon tulang mun hi Sodom an nitun-ud ke he-a ya nadan iimbabalena ya dehdi dah nangappit hi south. ⁴⁷ Diday nangiun-undam hanadah gaga-ihon at-attom. Muden nahalman di kinagaga-ihom mu dida. ⁴⁸ Ya ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya kalyok di kudukdul pay hi Sodom ya nadan imbabalena binabai te namahig di liwat yun nadah imbabalem an binabai mu dida.

⁴⁹ Hay liwat nan ibam an hi Sodom ya nadan imbabalena ya mumpahhiya da, mahiga da, namahig di pangan dan kah-in di mamabhug da, ammunay kiphodan dan inila da, adida anhan tibon di kiphodan di iba da ya adida bumaddang nadah nawotwot an mi-hahha-ad nah panto dah dola. ⁵⁰ Hay punnomnom dah adol da ya kudukdul da mu hay udum an tatagu. Oha bo ya at-attom da nadan kahingngitak. Hidiyey gapunan dinadag ku dida. Inilak an impakainnilam di mipanggep kediye. ⁵¹ Ya hi Samaria ya nadan imbabalena ya paddungnay adi mikagodway liwat dan he-a. Nahalman an abuy kinagaga-ihom an paddungnay tabunanay kinagaga-ihon di iSodom ya iSamaria ta hidiyey nan deket ipaddung dakan dida ya kay mo maid di li-

wat da. ⁵² Gulat na ya bumaba-in ka te namahig di liwat mu, mu hay liwat nadan iibam. Ta hidiyey nan deket nimpet ipaddung dakan dida ya kay mo maid di liwat da.

⁵³ Dinadag ku da Sodom ke Samaria takon nadan iimbabale da mu ahik ibangngad di kinadangyan da. Ne ahik ibangngad damdamay kinadangyan mu. ⁵⁴ Ongal di kibabainam gapu nadah himpappangen liwat mu, mu da Sodom ke Samaria ta pangali da on kudukdul da mu he-a. ⁵⁵ Muden ahik paphodon da Sodom ke Samaria takon di he-a. Takon nadan boble yu ya ahik paphodon ta umat bo handi. ⁵⁶ Kon adi handi ke ya tanaltalanggaam hi Sodom te mumpahhiya ka. ⁵⁷ Mu ad uwani ya makainnilan namahig gayam di kinagaga-ihom. Taltalanggaam daka ya kahingngitan dakah iEdom ya iPilistia ya nadan udum an boblen nunlinikkod ke he-a. ⁵⁸ Mahapul an munholholtap ka ta boklaom nadan umipaboh-ol an inat mu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.'

⁵⁹ Hituwe boy kinalin nan Nakattag-en DIOS: 'Mahapul an makastigu ka Jerusalem te uggem inat di nakitobbalak ke he-a ta ot mumbalin an maid di hilbina. ⁶⁰ Mu adik ibahho nan nakitobbalak ke he-a handih kaungam ya hammadok an kalyon ke he-an punnanongok ta nangamung hidiyey. ⁶¹ Ahim moppe nomon nadan inat mut bumaba-in ka namam-a ten ibangngad kun he-a dadiyen iibam an panguluwan ya udidiyan mu ta kay mu mo imbabale dida, takon di bokon athidiy nakitobbalak handi. ⁶² Punnanongok hituwen hinamad kun kinali ta panginilaam an ha-oy di AP-APU. ⁶³ Pakawanak di liwat mu, mu nonomnomom metlaing nadan gaga-ihon inat mu ya maid moy mabalin mun kalyon te naba-inan ka. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.'"

Hanan ab-abig mipanggep nah duwan tuldu ya nan wakal an grape

17 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, kalyom hituwe nadah iIsrael ³ ta inilaon day pinhod kun kalyon ke dida: 'Wada handi on onngal an tuldu makaphod di dutdut na. Ya ambilog di payak nan nabokyag. Timmayap ot ume nah bilid ad Lebanon ot gamdutonay udun nan kaiw an sedar. ⁴ In-e nah diyen udun di sedar nah boblen nadan negosyante ot itanom nah di.

⁵ Indani bo ya immalah buwah boble yud Israel ot ena itanom nah makalluwab di mitanom ya adi maku-dangan hi danum. ⁶ Loktat ya himmangoh diyen buwa ot maongal ya kon ot grape an adi natag-e mu naakhop ya mibiklag. Wada on haping nan mangan-andong an numpatap-on nidongdong hi kabunyan an kad-an nan tuldu. Hanan lamut na ya nihamad an

immed dalam. Himmahapping hidiyen grape ya makahhaybong.

⁷Indani ya wada boy ohan ongnal an tulduh an ambilog damdamay payak na ya mahdol di dutdut na. Hanan grape ya nidongdong hi nangappit kediye tulduy lamut na ya haping na ya tubunan kay mungkodoh danum ⁸yaden tinummol nah makalluwab di mitanom an waday danum na kinali mahaybong ya makabbunga ya hidiyey kapkaphodan an grape.'

⁹Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya hituwey kalyok: 'Kon tumaguh diyen grape ta umongal? Kon adi baguton nan namangulun tulduh diyen grape ta punggi-u nat makleng? Adi naligat an baguton hidiyen grape. Adi bo mahapul an waday usalon an mamagut ya adi mahapul di dakol an tatagun mamagut kediye. ¹⁰Takon hin kananat nabagut ta waday e mangipidwan mangitanom ya makleng metlaing nah kitanomana ten umali nan maatung an dibdib.'"

¹¹Kanan APU DIOS ke ha-on di ¹²"Hanhanam ya-tuwali ke datuwen makangohhen tatagu hin inila day kibalanan tuwen ab-abig. Athituy kalyom ke didah kibalina: 'Hanan patul di Babilon ya immalih tud Jerusalem ot alana nan patul takon nadan opisyal na ot ie na didah boble dad Babilon. ¹³Tinuddu nay oha nadah pamilyan nan patul an mihannot ot muntobbalan da ya impunsapatanan punnanongonay punhayyupan dan adina ngohayon. ¹⁴Ya impakialana nadan aap-apu ot iena didad Babilon ot ibalud na didah dit maid di innun nadan ibba dan e bo munnomnom an gumubat ke dida, ya ta munnanong an maunud hidiyen nuntobbalan da. ¹⁵Mu hidiyen balun patul di Judah ya nginohe nah diyen nuntobbalan da ot umipaeh opisyal nad Egypt hi e mangalah kakabayu ya dakol an tindalu. Nomnomon yu ya- hituwe: An kabaelan nin tuwen balun patul an aton hidiyen implanunan ibahhona nan nuntobbalan da nah patul di Babilon? Kon adi nin makastiguh pangatanan diye? Nunna-ud an makastigu ten ngohayonah diyen nuntobbalan da!

¹⁶Ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya isapatak an nunna-ud an makastiguh diyen patul ta mated Babilon te uggena inun-unud nan insapatanan nuntobbalan da nah patul hidin nanuddun hiyan mumpatul. ¹⁷Hay patul di Egypt ya nadan dakol an tindaluna ya maid di kabaelan dan mamaddang ke hiya ten umali nadan iBabilon ta mangapya dah dalanon dan manggop hi Jerusalem ta pumpate da nadan bimbable. ¹⁸Hidiyen patul di Judah ya nunna-ud an makastigu te tipet nunsapatan un-unudonah diyen nuntobbalan da nah patul di Babilon yaden nginohe na?

¹⁹Ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya isapatak an kastiguwok te imbahonay insapatanah ngadan ku. ²⁰Paddungnay biklagok di tawang

kut tawangok ta iek ad Babilon ta kastiguwok hidi te uggena impunnanong an mangun-unud ke ha-on.

²¹Hanadan kapkaphodan an titindaluna ya mate dah gubat ya nadan matdaan ya mahiyak da. Ta panginilaan yu an ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.'"

²²Hituwe boy kinalin nan Nakattag-en DIOS: "Hi udum hi algo ya umalaak hi uhyok nan kaiw an sedar ta itanom ku nah tap-on nan katagtag-ayan an bilid ad Israel ²³ta umongngal hidi ya humahappang ya bumubbunga ya mumbalin an kapkaphodan an sedar. Ta kiha-adan ya punhiduman am-in di klasen hamuti.

²⁴Inilan am-in nadan kaiw kediye boble an ha-on an DIOS ya longhok nadan natag-en kakaiw ta waday innun nadan i-itay an umongal. Ya kulengok nadan makattagun kakaiw ya pataguwok nadan mungkakuleng. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

18 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ²"Nganneh tuwen oggan kanalyon di tatagud Israel? 'Kinan di aammod day maantam an grapes mu nadan iimbabale day naalinu.'

³Ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya isapatak an adi mo mipidwan makalih tuwe. ⁴Manuke ya ha-oy di mangipaduttuk hi biyag am-in di tagu, nadan aammod da ya nadan imbabale da te bagik dida. Hanan nunliwat an tagu ya hiyay mate. ⁵Hay maphod an tagun limpiyu ya maandong di pangat na ya ⁶adina dayawon di dios an kinapyan di tagun dayawon di holag Israel ya adina kanon di niappit nadah pundayawan di tataguh adi makulug an dios, adina awison an ihuyop di bokona inayan ya adina ihuyop di babain waday malpuh adol na. ⁷Adina talamon weno pulhon di limmun di ibbanan tagu, ya ibangngad nay nganneh diyen nibalal ke hiya, umidat hi kanon nadan maagangan ya umidat hi bulwati nadah maid di bulwatina, ⁸adina ipaporsientoy ipagawat na, adina aton di gaga-iho ya maandong di pangat nan mangipanuh punhahallaan di tatagu, ⁹ya ununudonan am-in di tugun ku. Hay maphod an tagun athidiy pangi-ena ya tumagu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.

¹⁰Mu nungay ta hay athidin tagu ya waday imbalenan mangmangngat ke dadiyen ¹¹ugge inat amana. Kanonay niappit nadah pundayawan hi adi makulug an dios ya ihuyop nay bokona inayan, ¹²talamona nadan nawotwot, pumloh limmun di udum ya adina pabangngad di nibalal ke hiya, dayawonay adi makulug an dios nadah pundayawan da, ¹³ya ipaporsiento nay ipagawat nah pihhu. Hay athidin tagu ya adi tumagu. Man-uke ya inat nan am-in datuwen adik pinhod. Ta hidiye nan hiya pey kon bahul hi katayana.

¹⁴Aga, nungay ta hanan ama ya waday imbalenan tibtibbonan am-in di gaga-ihon at-attona mu adina pe iun-unud kediye: ¹⁵Adina dayawon nadan adi makulug an dios di iIsrael, adina kanon di niappit nadah pun-

dayawan dah adi makulug an dios, adina ihuyop di bokona inayan ¹⁶ ya adina paligaton ya adina pulhon di limmun di ibbana, ipabangngad nay binalalana, umidat hi kanon nadan maagangan ya umidat hi bulwatin nadan maid di bulwatina, ¹⁷ adina aton di gaga-iho, adina ipaporsientoy ipagawat nah pihhu ya un-unudonan am-in di tugun ku. Hay tagun mangat hi athidi ya tumagu, adi e mate gapuh liwat amana. ¹⁸ Muden hi amana ke pe ya nunna-ud an mate ten atona datuwen liwat: pulhonay limmun di tatagu takon di ibana ya gaga-ihoy atonah ibbanan tagu.

¹⁹ Muden kal-ina ya kanan yuy 'Tiket adi makastigu nan imbabalena gapuh liwat amana?' Hay ihumang kun tuwe ya 'Te maphod di inat na.' Hiya ya nunna-ud an tumagu te inun-unud nan am-in di tugun ku.

²⁰ Hanan nunliwat ya hiyay mate. Hay imbabale ya adi makastigu gapuh liwat amana ya hay ama ya adi makastigu gapuh liwat di imbabalena. Hay maphod an tagu ya alanay ginun-ud na gapu nadah maphod an inat na ya hay gaga-ihon tagu ya holtaponay kastiguna gapu nadah gaga-ihon inat na.

²¹ Deket nuntutuyu nan gaga-ihon tagu ot itikod nan munliwat ot atonay maphod ya maandong te un-unudonay tugun ku ya tumagu. Adi mate! ²² Mapakawanan am-in di liwat nat tumagun adi mate te niptok di inat na." ²³ Kanan nan Nakattag-en AP-APU di: "Kon pangali yu on maan-anlaak an mangang-ang nah gaga-ihon tagun mate? Adi! Pakudukdulok an muntutuyu ta tumagu!

²⁴ Ya deket itikod nan maphod an tagun mangat hi maphod ta atona nadan gaga-ihon umipaboh-ol ke ha-on ya adi tumagu. Makal-iwan am-in nadan maphod an inat na ya nunna-ud an mate gapuh liwat na te uggena impunnanong an inat di maphod.

²⁵ Kal-ina bo ya waday mangalin adi maphod di inat ku. Mu hituwey donglon yun iIsrael: Kon pangali yu on nihallay pangat ku? Adi! Dakayuy nihallay pangatna.

²⁶ Deket itikod nan maphod an tagun mangat hi maphod ta atonay gaga-iho ya mate. Man-uket mate ya gaga-ihoy inat na. ²⁷ Mu deket itikod nan gaga-ihon tagun mangat hi gaga-ihot hay maandong ya maphod di atona ya adi mate te inihwang nay adol na. ²⁸ Man-uke ya ninomnom nan gaga-iho gayam nadan inat na ot itikod nan mangat ke dadiye. Kinali adi mate, mu tumagu. ²⁹ Yaden dakayu ken holag Israel ya kanan yuy nihallay pangat ku. Hay punnomnom yuh at-attok ya nihalla, mu hay kakulugana ya dakayuy nihallay pangatna.

³⁰ Ad uwani ya ha-on an Nakattag-en DIOS ya humalyaon dakayun iIsrael ta kalyok di ahi maat ke dakayu gapu nadah inat yu. Itikod yu ke tuwali nadan gaga-ihon at-aton yu ta adi kayu madadag. ³¹ Iwalong yu nadan gaga-ihon at-aton yu ta balbaliwan yuh maphod di punnomnom yu ya pangi-e yu. Tipe tuwalit

dakayu ken holag Israel ya pinhod yun mate? ³² Iwalong yu nimpe nadan gaga-ihon at-aton yu, ta tumagu kayu te adik pinhod an waday mate! Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

19 Hi APU DIOS ya kinalinan ha-oy an mun-iyowak mipanggep nadah ap-apun di Israel an kanak di: ² "Hi inayu ya paddungna nan natulid an laban layon an inong-ongal na nadan impana ot iena dida nah muyung an kawad-an di ibba dan layon. ³ Tinutuduwanay ohan mun-anup ot mumbalin an mangan hi tagu. ⁴ Handih dingngol di tataguy mipanggep kediye ya eda kinnah bitu. Inusal da nadan kay bunwit an nangala ya nangien hiyad Egypt.

⁵ Hinoohood inanan mibangngad, mu maid. Ya loktat ya maid di namnamana. Indani ya nan oha bon inong-ongal na ya numbalin an katatakut. ⁶ Naki-ki-eh ibbanan layon an e nun-anup ot adalonan mangan hi tagu. ⁷ Pina-inay aalad ya nundadag nay boble ta namahig di takut nadan tatagu ten mun-olmom. ⁸ Indani ya implanun di tataguh kabobboblen patayon hidiyen layon ot umali dan e mangna ke hiyan imbiklag day tawang da ot makna. ⁹ Inala da ot eda iha-ad nah pukungan ot ie da nah patul di Babilon. Ot pakaguwwalyaan da ot maid moy oggan madngol nadah bibilid ad Israel hi katatakut an olmom na.

^{10,11} Hi inayu ya paddungna bo nan grape an nitanom nah pingngit di wa-el. Naongal ya himmahappang ya bimmubunga te adi makudangan hi danum. Ya timmag-etag-e ot hiyay makattibo te hiyay katagtag-ayan. Hanadan makodhol an hapang na ya maphod an kapyon hi patanong di patul. ¹² Mu gapuh boh-ol ku ya binagut ku ot iwelek ot mag-anan nan maatung an dibdib nah adi maboblasyon takon di bungana. Hanadan makodhol an hapang nan namag-anan ya nabanongwa da ot maghob. ¹³ Ad uwani ya e nitanom nah maatung an mamagan adi maboblasyon. ¹⁴ Indani ya dimmalang nadan namag-anan an tubuna ot loktat ya nagbu nadan hapang na ya bungana ot maid di natdaan hi takon di ohah makapyah patanong di patul." Hituwey kantan di u-umyung an tatagu.

Hay ngohen nadan iIsrael

20 Handih mikahimpulun algoh mikaliman bulan hi mikapitun toon nipalpuh niayan mid Babilon ya immali day udum hanadah aap-apud Israel ot umbun dah hinangngab ku. Hinanhanan dan ha-on hinnganney impainilan APU DIOS hi pinhod nan maat.

² Ya kimmali nan AP-APU ke ha-on an ³ kananay "He-an tagu, immali datuwen tatagun munhanhan hinnganney impainilak ke he-a. Hituwey kalyom ke dida: 'Ha-oy an Nakattag-en AP-APU an wadat nangamung ya isapatak an adik humangon di ibaga yu.'

⁴ Kon pinhod mun kalyan dida, Ezekiel? Ipanomnom mun dida nadan umipaboh-ol an inat handidan aammod da. ⁵ Ya kalyom ke didah tuwen kalyok: Handih done ya pinilik di holag Israel an tataguk. Numpati-bowak handidah aammod dad Egypt ot hammadok an kinalin ha-oy di AP-APU an Dios da. ⁶ Hinamad ku pay an kinalin ipanguluk didan tumayan ad Egypt ta iek dida nah pinilik an kapkaphodan an boblen mahawwahawal di gatas ya iyyukan. ⁷ Kinalik bon didan iwele da nadan dios dan pakappinhod dat adida hibiton di adol da gapu ke dadiyen adi makulug an dios di Egypt te ha-oy nimpey AP-APU an Dios da.

⁸ Mu nginoheyak an adida pinhod an donglon di kalyok. Uggeda inwele dadiyen dios da takon nadan dios di Egypt an daydayawon da kinali nidadaanak ot kuman mangastigun dida gapuh namahig an boh-ol ku handih wadada pay ad Egypt. ⁹ Mu uggek inat te gulat nat inat kuh diye ya punlangkakanak ta mibabain di ngadan ku. Man-uke ya impainilak ot ya abu nadah tatagud Egypt an ipanguluk didan tataguk an tumayan kediyen boble. ¹⁰ Ot ipanguluk dida ot mumpae kami nah adi maboblaysan. ¹¹ Kinalik ke diday tugun ku ya tuttuduk ta nan mangun-unud ke dadiye ya inilaonay maphod an pumbiyag. ¹² Ya minandal ku didan un-unudon da nan olden di Sabadun Tungo ta pangipatibo dan un-unudon da nan nuntotobbalan min mangipanomnom ke didan ha-oy an DIOS ya impumbalin ku didan maphod.

¹³ Muden takon hidi nah adi maboblaysan ya nginoheyak an adida pinhod an un-unudon di tugun ku. Ya maid di pangibilang da nadah intugun kun aton da yaden nan mangun-unud ke dadiye ya inilaonay maphod an pumbiyag. Ya uggeda inun-unud nadan maunud nah Sabadun Tungo. Ta gapu moh boh-ol ku ya ninomnom kun kastiguwon didat dadagok dida nah adi maboblaysan. ¹⁴ Mu uggek inat te gulat nat inat ku ya mibabainak. Ta adi pangalin nadan naniboh nangipanguluwak ke didan tataguk di man-uket pinatek dida ya adik kabaelan an ipaptok dida. ¹⁵ Mu insapatak hidi nah adi maboblaysan an adik ipadatong dida kediyen intudduk an kapkaphodan an boblen mahawwahawal di gatas ya iyyukan. ¹⁶ Hay gapunan insapatak hidiye ya kahingon day tugun ku ya adida un-unudon nadan kinalik an maunud nah Sabadun Tungo te pakudukdulon da ot ya abun dayawon nadan dios an kinapyan di tagu. ¹⁷ Muden himmok ku dida ot uggek pinate didah di nah adi maboblaysan. ¹⁸ Kinaliyak nadan imbabale dan kanak di 'Adiyu aton nadan gagaihon inat di aammod yu ya adiyu dayawon dadiyen dios da. ¹⁹ Ya ipanomnom kun dakayu an ha-oy di AP-APU an Dios yu kinali mahapul an un-unudon yuy tugun ku. ²⁰ Kalyok bon dakayun aton yu nadan maunud nah Sabadun Tungo ta kitib-anan un-unudon yu nan

nakitobbalak ke dakayu ya mangipanomnom ke dakayun ha-oy di AP-APU an Dios yu.

²¹ Muden nginoheyak damdama nadah iimbabale da. Adida pinhod an un-unudon di tugun ku ya adida pinhod an aton di ituttuduk yaden nan mangun-unud ke dadiye ya inilaonay maphod an pumbiyag. Oha bo ya adida un-unudon nadan maunud nah Sabadun Tungo. Ta hidiye nan kanak ot di kastiguwok dida nah adi maboblaysan gapuh namahig an boh-ol ku ²² mu uggek inat te gulat nat inat ku ya mibabainak nadah tatagun naniboh nangipanguluwak nadah tataguk an timmayan ad Egypt. ²³ Ot isapatak moh di nah adi maboblaysan an iwahit ku didah kabobboble. ²⁴ Manuket inat kuh diye ya kinahing da nimpey tugun ku, uggeda inun-unud nadan maunud nah Sabadun Tungo ya dinayaw da nadan dios an dinaydayaw handidan aammod da. ²⁵ Ot bay-ak mo didan mangun-unud nadah adi maphod an tugun an bokon kiphodan di biyag da. ²⁶ Ya binay-ak didat hibiton day adol da gapu nadah iappit dan ha-on an adik pinhod ya iappit da pay anhan nadan panguluwan an imbabale da. Hidiyey pangastiguk ke didat inilaon dan ha-oy ya abuy AP-APU an Dios da.

²⁷ Kinali kalyom ke didah tuwe Ezekiel an kanak di: 'Takon handidan aammod yu ya athituy inat dan nanaltalanggan ha-on hi nangiwalonganak. ²⁸ Ot munappit dah bangbanglun insenso ya mainum hanadah dios dah bibilid ya puun di o-ongal an kakaiw handih in-ek dida nah boblen kinalik an idat kun dida. Ta hidiye mo nan namahig di boh-ol kun dida.' ²⁹ Ot kanak ke diday 'Nganne ni-boh diyen natag-en pundayawan yu nah bilid?' (Hay pungngadan dan diye ya Bamah ingganad uwani an hay kibalina ya natag-en pundayawan.)

³⁰ Kanam bon diday 'Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU: Kon adiyu damdama at-atton dadiyen gagaihon ininat handidan aammod yu ta hibiton yuy adol yuh pundayawan yu nadah dios an kinapyan di tagu?

³¹ Hibiton yuy adol yuh pun-appitan yun dida nadah goggolang an imbabale yun gobhon yu yaden ibaga yu pay hin nganney pinhod kun maat. Mu isapatak an ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya adik pinhod an eyu ibagbagan ha-on di nganneh diye.

³² Inhamad yuh nomnom yun kanan yuy: Pinhod min iun-unud hi tataguh udum an boblen dayawon day batu ya kaiw an dios da. Mu adi mabalin an maat di umat hidi. ³³ Ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya isapatak an ha-on moy mun-ap-apun dakayu ya gapuh namahig an boh-ol ku ya ipatibok di ongal an kabaalak hi punhumalyaak ke dakayu. ³⁴ Om, ahik ipatibon dakayuy ongal an kabaalak ya boh-ol ku nah ahik pangamungan ke dakayu ta ipangulu dakayun tumayan hanadah boblen nangiwhitak ke dakayu. ³⁵ Ta ipangulu dakayu nah mialig an adi

maboblayan an nigawwah dakol an boble ta munhi-hinnanggab takut kalyok di maat ke dakayu. ³⁶ Om, kastiguwon dakayu umat handidah aammod yun kinastiguk dida nah adi maboblayan an Sinai handih timmayan dad Egypt. Ha-oy an APU DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe. ³⁷ Ha-oy di mangipaduttuk ke dakayu ta tibok ta un-unudon yu nadan mahapul an maunud an nakitobbalak ke dakayu. ³⁸ Ihi-an kun dakayu nadan mangohe ya nakaliwwat. Ta pakaanok dida nah boblen nieyan da, mu adik pabangngadon didad Israel. Ta panginilaan yun ha-on di Ap-apu.”

³⁹ Kanan bon nan Nakattag-en AP-APU di “Aga, ekayun iIsrael hin ipapilit yu ta eyu dayawon nadan dios an kinapyan di tagu, mu hi udum hi algo ya ibangngad yun ha-on ta iappitanak bo. Ya adiyu mo ibabain di ngadan ku hi eyu pundayawan ya pun-appitan ke dadiyen dios. ⁴⁰ Kediye ya mundayaw kayun amin an holag Israel hidi nah natag-en bilid ad Israel an kawad-ak ta paamlongonak ke dakayu. Hapulok amin nadan iappit yun ha-on takon nadan kapkaphodan an miappit. Ha-oy an APU DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe. ⁴¹ Hantu pangianamutak ke dakayun ilpu dakayu nadah boblen niwahitan yu ta amungon dakayu ya abuluton dakayun mialig kayu nah bangbanglun insenson miappit. Hituway pangipatib-ak amin hi boble tuh lutan ha-oy ya makakkaphodak. ⁴² Ya deket ibangngad dakayud Israel an boblen kinalik an idat ku handidah aammod yu ya inilaon yun ha-on di APU DIOS. ⁴³ Ta gapun diye ya nomnomon yu moppey namahig an liwat yu. Ta bobboh-olan yuy adol yuh nangatan yun dadiyen gaga-iho ot ibabain yuy adol yu. Bokon abunah diye, mu mialig an linugit yuy adol yu ⁴⁴ ta lebbeng nan kastiguwon dakayun ha-on. Mu hidiyen atok ke dakayu ya bokon ya abu gapuh gaga-ihon inat yu mu ta adiyak mibabain ya ta panginilaan yun ha-on di AP-APU. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU di nangalin tuwe.”

⁴⁵ Kanan APU DIOS di ⁴⁶ “He-an tagu, iang-ang muh nangappit hi south ta kanam nah muyung di ⁴⁷ ‘Kanan Apu Dios di Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya logabok hidiyen muyung ta maghob amin nadan kakaiw an maata weno namag-anan. Maid di pakad-op kediyen apuy ta maghob amin di nganne mipalpuh nangappit hi south inggana nangappit hi north. ⁴⁸ Amin di tagu ya inilaon dan ha-oy an APU DIOS di nunlogab kediye ya adi mabalin an mad-op.”

⁴⁹ Mu hinumang kun kanak di “APU DIOS an Nakattag-e, kanan di tataguy abunay laglagunnuk an kanalyok.”

Hay pangastigun Apu Dios

21 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² “He-an tagu, kalyom di ad-adi mipanggep nah boble an Jerusalem. Ya mipanggep nadah pundayawan di tataguh di. Ya kalyom ke didan iIsrael ³⁴ an ha-on an Nakattag-en AP-APU ya kanak di buhulak ke dida. Kinali uknutok di ispadak ta midadaan an pamatek ke didan amin, maphod ya gaga-iho mipalpuh south inggana north. ⁵ Ta panginilaan amin di tatagu an ha-oy an APU DIOS ya hinuknut ku key ispadak ya adik mo ibangngad nah hikot na inggana atok di pinhod kun aton.

⁶ He-an tagu, ipatibom amin hi tatagun u-umyung kan maid moy namnamam. ⁷ Ya deket hanhanan da hin tipet u-umyung ka ya kalyom an hay gapuna ya nan dandanin maat an katatakut. Ya gapun diyen maat ya gumayonggong di tatagu ya kumapuy dan maid moy tulid da. Gagala mon madatngan nan gintud kun umannungana. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.”

⁸ Kanan bon APU DIOS di ^{9,10} “He-an tagu, kalyom di maat ya kalyom hituwen kinalik: Ha-oy an Dios ya impakahhait kuy ispadak ot humilin kay kil-at ta midadaan an pamatek. Kinali adida mun-an-anla hantuh pangastiguwak ke dida. Man-uke ya uggeda hinangud nadan kanalyok ke dida ya uggeda nagilat hi nanganastiguwak ke dida. ¹¹ Nakadangngiyani di ispadak ya makataddom te indadaan kun usalok an pamate. ¹² Kinali he-an tagu, u-umyung ka ya pungkulpig muy pagom te tun ispadak ya niong-ong an iusal kuh pamatek hi tataguk an iIsrael takon nadan mangipangpangulun dida. Ya nunna-ud an mate da te maid tuwaliy namnama da.

¹³ Athidiy pamatnak ke didan tataguk ta deket adida muntutuyu ya maat ke didan amin danae. ¹⁴ He-an tagu, athituy atom an mangipainila nadah tataguk nah ahi maat ke dida: Oltom an mumpalakpak ne inalam on ispadat iwahiwam hi maminduwa weno mamintulu. Hidiyey kitib-an nan himpappangen ahi maat ke didat mungkakate da. ¹⁵ Ahi mama-id di tulid nadan tataguk gapuh namahig an takut da. Te ahi wadan amin hanadah hogpan di ispadan humihhilin kay kil-at an nidadaan an pamatek. ¹⁶ Ahik pumpalang hidiyen ispadak hi kannigid ya kannawan ya takon di daanay pinhod kun pangipalangan. ¹⁷ Deket naat hidiye ya makaan uppey boh-ol kut mumpalakpakak. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

¹⁸ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ¹⁹ “He-an tagu, markaam di duwan kalatan dalanon nan patul di Babilon hi umaliyanan itabinay ispadana. Dadiyen duwan kalata ya malpu dah ohan boble. Mu takon di athidi ya mahapul an ha-adam hi sinyal nan

† Ezekiel 20:41

nunhappangan nadan kalata. ²⁰ Imarkam an nan oha ya mumpaed Kabbah an ongal an bobled Ammon. Ya nan oha ya imarkam an mumpaed Judah ya Jerusalem an nahamad an naaladan. ²¹ Hidiyen patul di Babilon ya ahi umohnong nah nunhappangan nan kalatat atonay panginilaana hin daan di pompa-ayana. Ibunut nan usalonay panana, ne munhanhan hanadah dios na ya itibo na nah alten nan niappit an aggayam.

²² Loktat ya nan panan namarkaan hi Jerusalem di bunutona. Hidiyey panginilaanan hidiy pompaeyan da. Ikapya day panadag da nah hoob ya ipu-ul day luth puun nan binattun alad ta dalanon dan kumayat kediyen alad ne tumkuk ta ipainilanan hogpon da nan boblet pumpate da nadan tatagu. ²³ Hanadan ijerusalem ya adida maawatan hin tipe bot waday athi di yaden nahamad di nuntotobbalan da ya maphod di punhahayyupan da. Mu hidiyey mangipanomnom ke dida nadah inat dan bahul ya hidiyey mangipainilan di dan mumbalin dan balud.

²⁴ Kinali ha-oy an DIOS an Nakattag-e ya hituway kalyok ke didan iJerusalem: Nainila nadan inat yun gaga-ihoh kinali gapu te nakaliwwat kayu ya ipaboltan dakayuh bahul yu ta mumbalin kayun balud.

²⁵ Ya he-a ken gaga-ihon ap-apun di iIsrael ya nadatngan moy nagtud an algon kakastiguwam. ²⁶ Kinali ha-oy an DIOS an Nakattag-e ya kanak ke he-ay kaanom nan inusal mun pongot ya taddung di patul. Te hinnatkon moy maat an adi umat handi. Hanadan nababan tatagu ya ahida mipatag-e ya nadan natag-e ya ahida mipababa. ²⁷ Om, ahi madadag hituwen boble, ya adi miphod inggana umali nan lebbengnan mun-ap-apu."

Hay kakastiguwan di iAmmon

²⁸ "He-an tagu, ipainilam di kalyok ya baalon dakat em ipainila nadah iAmmon an manaltalanggah iIsrael. Kanam ke diday 'Nunna-ud an madadag kayu. Nakahait ta humilin kay kil-at di ispadak ya nidadaan an miusal an mamaten dakayu. ²⁹ Adi makulug di kinalin nadan profetas yun kanan day malinggop kayun maid di maat ke dakayuh ad-adi. Ya kanan day pumhod kayu mipuun hi in-inop da ya abig da. Mu dandanin madatngan nan nagtud an algon kakastiguwan yu ta pumpate dakayun iusal kuy ispadak. ³⁰ Kinali idulin yu nadan iispada yu te kastiguwon dakayun ha-oy hinah boble yu. ³¹ Ipaboltan dakayuh mabubungot an tatagun hay dumadag di punlaingan dat kastiguwon dakayu gapuh namahig an boh-ol ku. ³² Mate kayu ya gobhon dakayu nah boble yu. Ta makal-iwan kayun maid moy munnomnom ke dakayu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

Hay nunliwatan di tatagud Jerusalem

22 Indani ya kimmali boh APU DIOS an kananay ² "He-an tagu, kalyom ad uwaniy nunliwatan nadan tatagud Jerusalem an pumapatte. Ipanomnom mun dida nadan nunliwatan da ³ ya kalyom ke didah tuwe: 'Nadatngan moy tiempon kakastiguwan yu te dakol di pinate yuh ibba yu ya paddungnay linugit yuy adol yuh nundayawan yu nadah adi makulug an dios. ⁴ Nunliwat kayu te pumate kayu ya mangapya kayuh dios yu. Ot gapun dadiyen inat yu ya dandaniy kapopogon yu. Ta ahi dakayu taltalangga hi tataguh kabobboble ya tattataw-an dakayu. ⁵ Om, ahi dakayu taltalangga hi numpumbobleh nih-up ya nidawwi te nundingngol kayun gaga-ihoh ya gumugulu.

⁶ Hanadan aap-apu yu ya pumate da gapu te ongal di kabaelan da. ⁷ Adiyu un-unudon ya adiyu lispituwon di ammod yu, paligaton yu nadan nakiboblen dakayu takon nadan ibbayun bimmoblen napuh-ig ya nabalun binabai. ⁸ Ya adiyu lispituwon nadan pundayawan ke ha-on ya ibilang yuy Sabadun Tungon umat nadah udum an algo. ⁹ Munlangkak di udum ke dakayu ta mipipatey ibba yu. Ya kanon di udum di niappit hi adi makulug an dios ya aton day malalao. ¹⁰ Hay udum ya ihuyop day inayan di amada ya piliton dan ihuyop di babain waday malpuh adol na. ¹¹ Ya ihuyop day bokon da inayan. Ihuyop di udum di inapu da ya tulang da. ¹² Mumpatngan day udum an pumate. Ya hay udum ya ipaporsiento day pautang dan pihhu hi ibba dan holag Israel ta kumadangan da te pangal-an da dida. Man-uke ya nakal-iwanak ke dida. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.

¹³ Mu nunna-ud an kastiguwok nadan mangmangngat ke dadiye. ¹⁴ Ya hantuh kagibbuwan diyen ahik aton ke dakayu ya mama-id di tulid yu te kumapuy kayu. Nunna-ud an atok hituwen kinalik. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe. ¹⁵ Iwahit dakayuh kabobboble ta panikod ku nadah gaga-ihoh at-atton yu. ¹⁶ Ta deket mibabain kayu nadah boblen kiayan yu ya inilaon yun ha-oy di DIOS yu."

¹⁷ Kanan bon APU DIOS ke ha-on di ¹⁸ "He-an tagu, maid di hilbin nadan ibbam an holag Israel ke ha-on. Mialig da nah gombang, lata, gumok ya lubod an natdaan hi namahmahan di silber nah apuy. ¹⁹ Ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya kanak di 'Gapu te mialig kayu nah gumok an maid di hilbi na ya amungon dakayun ha-oy ad Jerusalem. ²⁰ Hay apuy di mangayug hi silber, gombang, gumok, lubod ya lata. Athidi bon hay boh-ol kuy mialig an mangayug ke dakayu. ²¹ Nunna-ud an amungon dakayun am-in ad Jerusalem ta paddungnay lanaton dakayu gapuh namahig an boh-ol kun kay apuy. ²² Om, mialig an malanat kayud Jerusalem umat

hi kaayugan di silber nah makabbalan apuy. Ta kediye ya inilaon yuy ine-en di boh-ol ku.”

Hay liwat nadan mangipangpanguluh holag Israel

²³ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on ²⁴ an kananay “He-an tagu, kalyom hanadah iIsrael an hantuh pangastiguwak ke dida gapuh boh-ol ku ya mialig da nah adi maboblayan an mamaga te maid di udan hidhi.
²⁵ Hanadan aap-apu da ya mumplanu dan mangat hi gaga-iho umat nah layon an halipat-ana nan aggayam an ena kanon. Patayon da nadan tatagu ne inala day pihhu da ya nadan nganneh diyen limmu dan mabalin an maala da. Ta hidiye nan dimmakol day nabalu.
²⁶ Hanada ke damdaman padi ya imbahho day tugun ku ya adida lispituwon nadan niong-ong ke ha-on. Ya adida bo udot ituttuduy nunhinnatkonan di niong-ong ke ha-on ya nan ugge, weno hay nunhinnatkonan nan mibilang an malini ya nan adi, kinali hay pangibilang da nah Sabadun Tungo ya umat nadah kumpulmin algo. Ta gapun diyen aton da ya adiyak mo lispituwon hanadah tataguk. ²⁷ Hanada ke bon opisyal ya mialig da nah mailom an ahun pumbik-i day pinate dan aggayam. Ya bokon limpiyuy kumadangyanan da te pumate da. ²⁸ Ya nadan profetas ya ipatna dan haniyan dadiyen gaga-ihon at-atton da hi pangalyan dah adi makulug an in-inop da. Munlangkak dan kanan day ‘Hituwey impainilan nan Nakattag-en AP-APU.’ mu maid kayay kinalik ke dida. ²⁹ Ya nadan tatagu ya paligaton da nadan nawotwot, akowon day limmu da ya adi maandong di pangat da nadah nakiboblen didan nalpuh udum an boble.
³⁰ Manibotibowak hi limpiyu ya maandong di pangat nan mangitakdog ketuwen boblet adik dadagon gapuh boh-ol ku mu maid takon di oha. ³¹ Ta hidiye nan gapuh namahig an boh-ol kun kay apuy ya dadagok dida. Hidiyey kastigu da te nunliwat da. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.”

Hanadan hintulang an babain nakaliwwat

23 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² “He-an tagu, donglom hituwen kalyok: ‘Waday duwan hintulang an babai an ³ handih kaunga dad Egypt ya numbalin dan pabayad day adol da ot ihuyop di linalaki dida. ⁴ Hay ngadan nan panguluwan ya hi Oholah an nialigan di Samaria ya nan nihaynod ya hi Oholibah an nialigan di Jerusalem. Paddungnay in-in-ek dida ot mawaday iimbabalek ke dida.
⁵ Hi Oholah ya pininhod nay udum an linalaki yaden gulat na ya ha-oy ya abu. In-abulut nay adol na nadah iAssyria an hinag-ona. ⁶ Maphod di kalalakin dadiyen tindalun numbulwati dah mangmangitit an bulwatin di tindalu. Natag-ey saad di udum ya aap-apuy udum an numpuntakke dah kabayu. ⁷ Hiya ya nun-ay-ayya-

man di oopisyal di iAssyria. Ya dinaydayaw nay dios da ot mialig an linugit nay adol na. ⁸ Handih timmayan ad Egypt ya uggena intikod hidiyen at-attona mu intultuluy na. Inhuyohuyop di linalaki ya gagaid tualin naki-huyop ke dida.

⁹ Impaboltan ku moh Oholah ke dadiyen iAssyrian pakappinhod nan nakamminhod damdaman hiya. ¹⁰ Loktat ya binladan da ot patayon dan ispaday namate dan hiya ya impumbalin dan himbut nadan iimbabalena. Nundingngol am-in hi binabaih kabobbobley mipanggep hi nunliwatan Oholah ya nan naat ke hiyan hidiyey ginun-ud na.
¹¹ Muden takon di tinibon tulang nan hi Oholibah diyen naat ya in-un-unud na ot ya abun hiya ot atona damdamay athidi ya in-al-ala na mah-udot di nunli-watana mu hi tulang nan hi Oholah. ¹² Gagamgamana damdama nadan aap-apun iAssyrian maphod di kalalaki dan numbulwati dah bulwatin di tindalu. Natag-ey saad di udum ya ap-apuy udum an nuntakke dan am-in hi kabayu. ¹³ Nun-ingngo dan hintulang an malalaon abuy in-innat da.

^{14,15} Mu hi Oholibah ya himpappangey pangie na mu hi tulang nan hi Oholah. Tinibo nay latlatun nadan makaphod di kalalakinan iBabilon an maingit di bulwati da ya waday niawakoh gitang da ya andukkey pongot da. Ya pininhod na dida te hay ang-ang da ya kay ap-apun di tindalun nuntakke kabayu. ¹⁶ Handih tinibona dadiye ya pinhod nan abun makihuyop ke dida ot umitud-ak hi e mangayag ke dadiyen iBabilon. ¹⁷ Immali dadiyen iBabilon ot ihuyop da ot ad uwani mo ya adi mibilang an malini. Indani bo kaya ya imminglen dida ot itikod nan makihayyup ke dida. ¹⁸ Ha-oy ke ya inwalong ku hiya handih in-abulut nay adol nan ihuyop da ya pabayad nay adol nan ipatpatibo na bo udot hi tatagu. Ot madismayaak an abu ke hiya takon hi tulang na. ¹⁹ Muden pun-imam-anan aton nadan in-innat nad Egypt handih kaunga nan ipabayad nay adol nah linalaki. ²⁰ Gagaid an nakihuyop nadah linalakin iEgypt an makibabain kay da kak-abayu. ²¹ Hi Oholibah ya impatibonan pun-amlongana nadan malalaon inainat nad Egypt handih kaunganan in-abulut nay adol nan ihuyop di linalaki.

²² Ta hidiye nan ha-oy an Nakattag-en DIOS ya hituwey kalyok ke hiya. Oholibah, takon di immingle kan dadiyen linalakin pakappinhod mut adim mo pinhod an makihayyup ke dida ya likkubon dakan dida hantuh pumbalinok didan buhul mu. ²³ Te amungok dadiyen linalakin iBabilon, iChaldea, iPekod, iSoa, iKoa ya am-in di iAssyria te ipaalik dida. Makaphod di kalalakin dadiyen oopisyal ya aap-apun di titindalun ahik paaliyon. ²⁴ Umali dan gumubat an malpu dah nangappit hi north ya mungkalesa dat pangiluganan dah almas da. Munhappiyo da ya munhelmet dan munlikkub ke he-a ya nadan imbabalem. Ne impaapput dakan ha-on ta

nangamung di pinhod dan aton ke he-a mipuun hi pangi-e da. ²⁵ Ya gapuh namahig an boh-ol kun he-a ya iabulut kun himpappangey pangat dan he-a te makab-bungot da. Ahida punggogod di olong mu ya ingam ya patayon day udum an iimbabalem. Ne alan da nadan udum an iimbabalem ta gobhon da didan matagu.

²⁶ Bik-iyon da nan makakkaphod an bubulwatim ya alan day gamgam mu. ²⁷ Hidiyey panikod ku nah gaga-ihon inainat mu tuwalid Egypt an impabayabayad muy adol mu nipalpu dih kaungam. Ta adim mo oggan nomnomon nadan dios dan kinapyan di tagu ya adim mo oggan nomnomon hidiyen boble.

²⁸ Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya nidadaanak an mangipaboltan ke he-a nadah kahingngitam an buhul mu. ²⁹ Ta gapu te kahingngitan daka ya alan dan am-in di limmum ta mialig an mabladan kat mibabain kah kabobboble gapu nah at-attom an pabayad muy adol muh linalaki. ³⁰ He-a pey kon bahul hi kaatan tuwe ke he-a gapu nimpeh in-innat mun impabayad muy adol muh linalakih kabobboble ot ad uwani mo ya adika mibilang an malini ya dinaydayaw muy dios an kinapyan di tagu. ³¹ Ya gapu te in-un-unud muh in-innat tulang mu ya kastiguwon daka umat hi nangastiguk ke hiya.

³² Kanak di nunna-ud an namahig di holtapom umat hi hinolholtap tulang mun mialig an uminum ka damdama nah basun imminumana. Ta madadag kat ahi daka taltalangga an hi tataguh kabobboble. ³³ Ahika kay nabutong ya namahig an u-umyung ka ya mabulun ka te nadadag kan umat kan tulang mun hi Samaria. ^{34,35} Paddungnay pakainummom am-in di niha-ad kediyen basu ne pinhik mut pun-ikulpig muh pagom. Gapu te inwalongak ke he-a ya inat muy gaga-ihon impabayad muy adol mu ya nunna-ud an munholholtap ka. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nanganalin tuwe.”

³⁶ Kimmali boh APU DIOS an kananan ha-on di “Kalyom ke da Oholah ke Oholibah an naliwat da. Ya ipanomnom mun didan gaga-ihoy at-atton da. ³⁷ Mialig an inhuyop day bokon da inayan, pimmatepate da, dinaydayaw day udum an dios ya pinate day iimbabale da ot iappit da nadah dios dan kinapyan di tagu. ³⁸ Hinibit da pay di Templok ta adi mo maphod an pundayawan ya adida un-unudon nan ine-en di tugun mipanggep hi Sabadun Tungo te adida lispituwon. ³⁹ Om, hinibit da nan Templok kediyen algon namatayan da nadah imbabalek.

⁴⁰ Immitanud-ak da bo udot hi e mangayag hi linalakih nungkidawwin boble. Ta deket immali dadiyen linalaki ne nun-amo dan hintulang on pinintolan day mata da ya inhuklub day gamgam da. ⁴¹ Ne nakib-un da ke dida nah makaphod ya mayam-on ubunan an wadah hinangngab day lamesaan an dayyah diy nungkiha-ad, takon nadan bangbanglun maghob ya lanan di oliban indat kun dida.

⁴² Indani ya madngol di ngalan di dakol an linalakin nalpu da nah adi maboblayan. Hina-adan dah takkalang di taklen dadiyen hintulang ya impapngotan da didah makaphod an pongot. ⁴³ Athituy kanak: ‘Deket pinhod dan abun ihuyop di babain inhuyohuyop di linalaki ya takombo, ihuyop da danaen hintulang ot athidi met di nibabaiyan da.’ ⁴⁴ Ot ihuyop dadiyen linalaki da Oholah ke Oholibah umat hi pangat di lalaki nah babain pabayad nay adol na. ⁴⁵ Mu ahi kastiguwon nadan maphod an tatagu dadiyen binabain inhuyop day bokon da inayan ya pimmate da te makulug an inat da dadiye, kinali hidiyey lebbengnan maat ke dida.

⁴⁶ Ta hidiyey nan ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kanak di ‘Umali kayun dakol an tatagun bumobboh-ol ke didat taktakuton yu dida ya alan yuy nganneh diyen limmu da. ⁴⁷ Tugmilan yu ya pumpalang yu dida ya patayon yu nadan iimbabale da ya logabon yuy babale da.

⁴⁸ Hidiyey panikod kun am-in hi nganneh diyen malalaon ma-ma-at tuh boble umat hi pangihuyopan hi bokon inayan ta tumakut di binabain mangiun-unud hi inat da. ⁴⁹ Kastiguwon dakayun duwan hintulang gapuh nangihuyopan yuh bokon yu inayan ya gapuh nundayawan yuh dios an kinapyan di tagu ta panginilaan yun ha-oy nan Nakattag-en DIOS.”

24 Handih mikapulun algo mikapulun bulan hi mikahiyam an toon nipalpuh niayan mid Babilon ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on. ² Kananay “He-an tagu, itudok muy bilang di algod uwani te ad uwani pangilappuwan nan patul di Babilon an mangubat hi Jerusalem. ³ Kalyom hituwen ab-abig ku nadah mangohen tataguk ya athituy atom: Mun-apuy ka ya imbang-ot mu on bangan naha-adan hi danum. ⁴ Ya ihaang mun am-in nadan kapkaphodan an dotag di ulpu ya lapan nan kalneron kinlong mu ya pakiha-ang mu nadan gunigunit. ⁵ Hay kolngom ya nan kapkaphodan an kalnero. Udmam di itungum ta lumuwaluwag inggana makallutu.”

⁶ Hituwey kanan nan Nakattag-en DIOS mipanggep hi Jerusalem: “Mahmok tun boblen napnuwan di pumapatte. Mialig nah nadodongan an banga te maid di hilbina. Hanan niha-ang an dotag ya hingogod on naadot loktat ya maid di natdaan takon di oha.

⁷ Hanadan tataguh di ya pumpate day ibba da, takon di maid di bahul da. Ya makattiboy dalan nadan pinate da nadah batun uggeda ni-mo tinab-unan. ⁸ Ot bay-ak an adi matab-unan hidiyen dalah dit kay mun-ayag hi mangibalo.”

⁹ Hituwe boy kanan APU DIOS an Nakattag-e: “Mahmok nadan bimmoblen pumapatte te dadagok di boble da. Paddungnay ipu-ul kuy itunguh da-ul diyen boble. ¹⁰ Umiali kayu pay hi itungu! Ya mun-apuy kayu! Ne binay-an yu ta dumadallang ya ag-aggan yun apu-ayyan inggana matduk ta mageeng nadan gunit.

¹¹ Ibang-ot yuh diyen bangan giniling nah apuy an makabbala inggana makakkaldang an umingit. Ta mageeng nan dodong na takon nan nunnaganag kediyen banga, ¹² mu takon di athidi ya adi makaan di dodong diyen banga nah apuy.

¹³ Hay gapunan mibilang kayun adi malini ya nadan malalaon at-atton yu. Impatnak ot anhan an munlinin dakayu mu adiyu pinhod, kinali munnanong kayun athina inggana makaan nan namahig an boh-ol ku.

¹⁴ Adiyu pangaliy baybay-ak di liwat yu weno edakayu homkon te nunna-ud an atok hidiye. Mahapul an kastiguwon dakayun ha-oy gapu nadah gaga-ihon inat yu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.”

Hay natayan nan inayan Ezekiel an profetas

¹⁵ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay
¹⁶ “He-an tagu, hingkatang ya abu ya banggadok di biyag nan impakappinhod mu. Mu adik pinhod an eka u-umyung weno eka kumga weno eka lumuwa.
¹⁷ Takon di u-umyung ka mu adim ipatibo. Adika e kumga nah lubuk na. Ya adim kaanon di pongot mu ya apatut muh pangipatibowam an u-umyung ka. Adim bo haniyan di angam ya adim kanon di ialin di gagayyum mun kanon di nabalu.”

¹⁸ Ot handih biggatnah nabiggatana ya kinalik hidiye nadah tatagu ya indanit mungkahilong ya nate nan inayak. Ot mabigat ot un-unudok nan kinalin Apu Dios an atok.

¹⁹ Tinibowak nadah tatagu ya kanan day “Tipet adika u-umyung yaden nate nan inayam? Kon wada boy kibalinana mipanggep ke dakami ya kon adim kalyon?”

²⁰ Hinumang kun kanak ke diday “Kinalin APU DIOS ke ha-on ²¹ an kalyok ke dakayun holag Israel hituwen kanana: ‘Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya nundadaan an manadag nah Templon ipahhiya yu ya pundinolan yun kihikugan. Ya mapateh gubat nadan iimbabale yun wadad Jerusalem.’ ²² Ta hidiye nan ahiyu aton di umat tuh at-attok. Adiyu ipatiboh tatagun u-umyung kayu gapun dadiyen maat ke dakayu. Ya adiyu kanon di ialin di gagayyum yun kanon di u-umyungan.

²³ Adiyu kaanon di pongot yu ya apatut yu ya adi kayu kumga. Muden ahi kayu u-umyung ya mun-ul-uile kayun makuug gapuh liwat yu. ²⁴ Hanadan at-attok di pangitib-an yu nah ahi maat. Ahiyu aton am-in nadan atok. Ta hantuh kaatan datuwe ya inilaon yu uppen hiya nan Nakattag-en DIOS.”

²⁵ Kanan bon APU DIOS ke ha-on di “Hantuh panadagak nah Templon ipahhiyan di holag Israel an pun-amlongan da ya pundinolan dan kihikugan da ya alak di iimbabale da. ²⁶ Kediye ya ahi waday mihwang an malpud Jerusalem ta umalid Babilon ta kalyonan he-ay mipanggep hi naat! ²⁷ Kediye bon algo ya mibangngad

di kalim ta makihummangan kan hiya. He-a nimpey ahi pangiang-angan nadan tatagu nah ahi maat ta panginilaan dan ha-oy di DIOS.”

Hay nipainilan ahi maat hi Ammon

25 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay
² “He-an tagu, kalyom hanadah tatagud Ammon an ahida makastigu. ³ Ya kalyom ke didan donglon dah tuwen kinalik: Kanam di ‘Maan-anla kayu handih nadadag nan Templok ya handih naapputan nadan tataguk an ijudah ot ien di buhul da didah udum an boble ot mumbalin dan balud hidi. ⁴ Ta hidiye nan ipaapput dakayu nadah numbobleh adi maboblayan nah nangappit hi timilan di algo. Ahida mungkampuh boble yu ta diday mangan hi inliyak yu ya hay bungan di intanom yu ya diday manginum hi gatas di ag-gayam yu. ⁵ Pumbalinok nan boble yu an Rabbah ya am-in di bobled Ammon hi pumpattolan hi kamel ya pukungan di kalnero ta panginilaan yun ha-oy di DIOS. ⁶ Ya gapu nimpe te maan-anla kayun nungkalapkap kayu ya nuntutukuk kayu gapuh nadadagan nadan tataguk an holag Israel te pakahingngitan yu dida ya ⁷ ipaapput dakayuh buhul yu ta pun-ala day limmu yu. Ya dadagon dakayu ta o-ohan dakayuy matdaan ta adi mo mabalin an ekayu makalin himboblayan. Kediye ya inilaon yun ha-oy di DIOS.”

Hay naabig an maat hi Moab

⁸ Kanan bon nan Nakattag-en AP-APU di “Gapu te kanan nadan iMoab di umat metlaing hi udum an bobley Judah ⁹ ya ipaapput kuh buhul da nadan boble dad Moab, nadan nipingngit nah nangappit hi timilan di algo, nadan kapkaphodan an boble da umat hi Bet Jeshimot, Baal Meon, ya Kiriaticim. ¹⁰ Om, ipaapput kuy iMoab nadah numbobleh nangappit hi timilan di algo, umat hi inat ku nadah iAmmon ta adida mo mabalin an makalin himboblayan. ¹¹ Athidiy atok hi iMoab ta panginilaan dan ha-oy di DIOS.”

Hay naabig an maat hi Edom

¹² Kanan bon nan Nakattag-en DIOS di “Namahig di inat di iEdom an nangibaloh ijudah ta gapun diyen inat da ya munnananong di bahul da. ¹³ Ad uwani ya ipainilak an patayok didan am-in an iEdom takon di aggayam dat hidiyey kastigu da. Ya pumbalinok an maid di hilbin di Edom mipalpud Teman ingganad Dedan. ¹⁴ Hanadan tataguk an holag Israel di mangitakdog ke ha-on ta diday mangibalo nadah iEdom te namahig di boh-ol kun dida. Ta gapun diyen atok ke didan iEdom ya inilaon dan ha-oy di DIOS.”

Hay naabig mipanggep hi iPilistia

¹⁵ Kanan bon nan Nakattag-en DIOS di "Imbalon nadan iPilistia ot dadagon day iJudah gapuh nabayag an hingit dan dida ¹⁶ Gapun diyen inat da ya numbalin dan buhul ku ot patayok didan am-in an iPilistia ya nadan Kerethite ya nadan numboble nah pingngit di baybay. ¹⁷ Namahig di pangastiguk ke didah pangibalohak hi inat da gapuh namahig an boh-ol kut ini-laon dan ha-oy di Dios."

Hay naabig an maat hi Tyre

26 Handih namangulun algoh mikahimpulut ohan toon nipalpu handih nialiyen mih tud Babilon ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, maan-anla nadan tatagud Tyre an it-itukuk day 'Nadadag bo kayay Jerusalem an nangdon hi o-ongal an negosyoh nangappit hi timilan di algo! Ta ditaku moy munnegosyo ta kumadangan taku!' ³ Ad uwani ya ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya kanak di 'Dakayun tatagud Tyre, numbalinak mon buhul yu! Ipaalik an kay dalluyun hi baybay di tatagun malpuh udum an boble ta gubaton dakayu. ⁴ Dadagon day aalad di boble yu ya pumpalu da nadan natatag-en balen pun-adugan yu. Ya ha-oy ke damdama ya kaanok di lutah dit mabudhan di babatu. ⁵ Ta mumbalin an adi maboblayan hinaen boble yu an Tyre ya mumbalin an punhap-eyan nadan muntabukul hi tabukul da. Ahi pun-ibtik di tataguh udum an bobley nganneh diyen wada nah boble yu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ⁶ Ya ahi gubaton di buhul yu nan boble yu ta pumpate da nadan numbobleh di. Ta inilaon yun tatagud Tyre an ha-oy di DIOS."

⁷ Kanan bon nan Nakattag-en AP-APU di "Hi Nebukadnesar an patul di Babilon an ongal di kabaelanan am-in hi patul di ipaalik an mangubat ke dakayun tatagud Tyre. Ahi malpuh north an ikuyug nay dakkodakkol an tindalun numpuntakkeh kakabayu. Ya itabinay dakol an kalesan usalon da. ⁸ Mangapyah dalanon dan manggop nah boble yu ta pumpate dakayun bimmobleh di. Ya mangapya dah nahamad an pun-alad dan dakayu ta maid di maat yu. ⁹ Dadagon dah masu nadan binattun alad yu ya paluhon da nadan natatag-en balen pun-adugan yu. ¹⁰ Ya gapuh kadakol di kakabayu da ya namahig an mun-uhbuk di dap-ul an kay mahdol an kulabut ta adi kayu mo pakayahya. Ya gapuh gangon nadan kabayun mangiguyud hi kalesa ya gapuh gangon nadan kakabayun nuntakkayan di titindalun manggop nadah hoob di boble yu ya mundiwwolan nadan binattun alad yu. ¹¹ Mange da nadah kakalata yaden pumpate day tatagu ya puntu-i day nungkahamad an tutukud yu. ¹² Pun-ala day nabalol an ngunut yu ya dadagon

day aalad yu takon nadan mungkaphod an babale yu. Ne nadan batu ya kakaiw an ingkapyu yuh babale yu ya pun-iwele da nah baybay. ¹³ Ta maid moy pun-an-anlaan yuh eyu pungkankantaan weno eyu pun-ayyudingan. ¹⁴ Pumbalinok an mabudhan di babatu nah boble yu ta punhap-eyan ya abun di mumpunt-abukul hi tabukul da. Hinaen boble yu ya adi mo mabalin an e bo miphod hi pumboblayan. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

¹⁵ Hituwe boy kanan nan Nakattag-en AP-APU mipanggep nadah bimmobled Tyre: "Hantuh pangu-batan di buhul yun dakayu ya namahig di takut nadan numbobleh pingngit di baybay hi pangngolan dah palak nadan mungkakate nah boble yu te naapput kayu. ¹⁶ Ta nadan patul ke dadiyen boble ya taynan day pun-ap-apuwan da ya kaanon day bulwati dan bulwatin di patul takon nadan nakangnginan bulwati dat eda umbun nah lutan gumayogayonggong dah takut da gapu kediye maat ke dakayu. ¹⁷ Ahida mun-iyo an kanan day: 'Nadadag nan nundingngol an makaphod an boble! Ya nama-id nadan bapor nah baybay. Yaden handi ya patakuton di bimmobleh di nadan numbobleh pingngit di baybay.' ¹⁸ Handih nadadagan diyen boble ya mungagayonggong dadiyen tataguh pingngit di baybay ya nano-ol dah nanib-an dan diye."

¹⁹ Hituwe boy kinalin nan Nakattag-en AP-APU: "Ahik pakadadaggon di boble yu ta maid di mumbobleh di. Ya patag-ayok nan danum nah baybay ta malbongan kayu ²⁰ ta ipae dakayud dalom hi kadungayan ta midum kayu nadah tatagu dih done. Ya hidiye boble yun immed dalom ya miat-athidin maid di mumboblet inggana. Ta adi kayu mibangngad an makiboble tuh boblen di matagu. ²¹ Hidiye moy kapoppogan yu ya hidiye naat ke dakayuy kitib-an di katatakut an maat. Ahi hapuhapulon di tataguh naen boble yu mu maid mon e mahamak. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

27 Kimmali boh APU DIOS an kananay ² "He-an tagu, ikantam di kantan mipanggep hi kabulubulunan nan boble an Tyre ³ an paddungnay hoob nan baybay an punnegosyowan am-in di tagu tuh luta. Kanam nah kantam di: 'Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU: Dakayun tatagud Tyre ipahhiya yun makakkaphod an abuy boble yu. ⁴ Mungkadakol di inegosyo yu nah baybay ya paddungnay indoldol yuy boble yu nah baybay! Ya makaphod di nangapya yuh boble yun umat nah makaphod an bapor ⁵ an nakapyah tablan saypres an nalpu nah Bilid an Hermon ya nalpud Lebanon di tukud nan sedar. ⁶ Hay pungaudo yu ya nakapyah oak an nalpud Bashan. Hay dulung na ya halong an nalpud Cyprus. Ot al-alkusan yuh bakgit di elepante. ⁷ Ya nalpud Egypt nan makakkaphod an luput an mipatap-on mabokyag an mangipae nah bapor yu. Ya nadan makaphod an blue

ya purple an luput an punhidum nah bapor ya nalpud Elishah. ⁸ Hanadan pungngunuwon yun mungkaud ya nalpu dad Sidon ya Arbad. Ya nadan mangimaneho bapor yu ya ibba yun bimmobled Tyre. ⁹ Deket waday napa-i nah bapor yu ya iphod di iGebal an nalaing an mun-iphod. Hinaen boble yun dumakalan di bapor di gumattangan am-in di mumbiyaheh baybay.

¹⁰ Hanadan tindalu yun nalpuh udum an boblen Persia, Lidia ya Libyan tinangdanan yu ya natulid da ya mungkaphod nadan nunhihinatkon an helmet da ya happiyo da. Ya gapun dida ya nundingngol kayuh kabobboble. ¹¹ Hanadan iArbad ya iHelek di mungguwalya nadah hoob yu ya nadan iGamad di mungguwalya nadah natatag-en balen pun-adugan yu. Ya nadah binattun alad di boble yuy punhablayan dah happiyo da ta namam-an makaphod di ang-ang di boble yu.

¹² Hanadan iTarsis di pangigattangan yuh nganneh diye ta ibayad dan dakayuy silber, lata ya gumok.

¹³ Hay igattang nadan negosyantén nalpud Greece, Tubal ya Meshek ke dakayu ya himbut ya giniling.

¹⁴ Hay igattang damdaman nadan negosyantén nalpud Bet Togarmah ya kakabayun mungngunu ya kakabayun mausal hi gubat ta ihannot da nadah kinanapya yun igattang yu.

¹⁵ Hay igattang damdaman di iRodes ya nadan numbobleh pingngit di baybay ya bakgit di elepante ya nadan makakkulhin kaiw.

¹⁶ Hay igattang damdaman di iEdom ke dakayu ya nanginan batu, nanginan luput an ma-maingit ya nadan udum an mungkaphod an luput ya nadan kay batun maalah baybay.

¹⁷ Ya hay igattang di iIsrael ya ijudah ke dakayu ya alina an nalpud Minnith, hay iyyukan, lanan di oliba ya nadan udum an pumpabangluh makan.

¹⁸ Takon di iDamascus ya igattang dan dakayuy mainum an nalpud Helbon ya dutdut di kalneron nalpud Sahar. ¹⁹ Ya nadan negosyantén holag Dan ya nadan tatagun Greek an nalpud Usal ya gumatang dah igattang yu on inggattang da pon dakayuy napan-day an gumok ya nadan pumpabangluh makan.

²⁰ Hay igattang damdaman di iDedan ke dakayu ya ulon miap-ap nah ubunan hi odog di kabayu.

²¹ Ya hay igattang di iArabia ya nadan ap-apud Kedar ke dakayu ya kalnero, impan di kalnero ya guldung.

²² Hay igattang di iSeba ya iRaamah ya nadan gangam yun nanginan batu ya balituk, pumpabangluh makan ya nadan makapyah bangbanglu.

²³ Hay igattang di iHaran, iKanneh, iEden, iSebah, iAssur ya iKilmad ya nadan ²⁴ nanginan luput, nadan naalkusan an miap-ap hi dulung ya nadan nahamad an linubid.

²⁵ Ya hay pungkarkargaon yu nadah dakol ya mungkadam-ot an igattang yu ya nadan bapor di Tar-

sis. ²⁶ Ne nadan munmanehoh bapor ya ie dakayuh baybay mu ahi dadagon di nal-ot an puwok an malpuh nangappit hi timilan di algo. ²⁷ Ta hantuh madadag hidiyen bapor ya umen am-in nadan mikargah di takon nadan nunlugan, nadan karpenteron mungngunu kediyen bapor, nadan negosyante ya nadan tindalu nah dallom di baybay. ²⁸ Ya gapuh tukuk dadiyen tatagun mungkalting ya kumolyog nah pingngit di baybay. ²⁹ Ta gapun diyen maat ya punhintatayyanan nadan mumpungngunuy babapor dat eda muntattadog hi pingngit di baybay. ³⁰ Ahida muntukuk ya namahig di koga da ya u-umyung dan pun-ihabuweg day dap-ul hi ulu da ya mumbalbalin dah dap-ul.

³¹ Mukmukan day ulu da ya mumbulwati dah langgote ya namahig di koga da gapu nah boble yun mialig nah bapor.' ³² Ya mun-iyo dan kanan day: 'Dahdiy umat ke he-an boble an Tyre an dehding dimmin-ong nah dallom di baybay? ³³ Handih anagwatom di baybay an mumbiyaheh udum an boble ya he-ay kalpuwan di kahapulan da. Ot kumadangan day papatul gapu ke dadiyen em ingganatang. ³⁴ Mu ad uwani ya nadadag ka ot dehna ka nah dallom di baybay. Ot mama-id amin di nganneh diyen wadan he-a takon nadan pungngunuwom. ³⁵ Namodwong am-in nadan numbobleh pingngit di baybay gapuh ke naen naat ke he-a. Ya namahig di takut nadan patul dan makattiboh anga da. ³⁶ Hinaey poppog mu. Am-in moy negosyante tuh luta ya tumakut dan kal-ina ya maat damdama ke di-day umat hi naat ke he-a.'"

28 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, em kalyon nah patul di Tyre hituwen kalyok ke hiya: Kanam di 'Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU: He-an nakattag-ey punnomnom nah adol na, kanam di dios kan hay pun-ap-apuwam ya ad Tyre an linikkod di baybay. Takon di kanam di dios ka mu tagu ka ya abun maid di kabaalam! ³ Pangalim on nala-laing ka mu hi Daniel an impakainnilanan am-in di nganne. ⁴ Tobalok an gapuh laing mu ya kimmadangan kan napnuy bodegam hi balituk ya silber. ⁵ Hiya! Kaddakaddangan kan negosyante te nakala-ing ka! Ya mumpahhiya ka mo gapuh namahig an kinadangan mu.

⁶ Mu aga, ha-oy an DIOS an Nakattag-e ya kalyok di donglom hituwe: Gaput te hay punnomnom mu ya ningngoy kinalaing muh dios, ⁷ ipaalik di katatakut an buhul mut dadagon dan am-in nadan mungkaphod an ngunut mun limmum gapuh laing mun tumalam. ⁸ Ahi daka patayon ta iwele daka nah baybay an lubuk mu. ⁹ Hantuh umaliyan nadan buhul mun mamaten he-a ya kon makihanggab kan didat kalyom pay an he-a ya dios ka? He-a ya tagu ka ya abu ya nunna-ud an munholholtap ka. ¹⁰ Ahika kay ahun patayon di tataguh udum an boblen adi mibilang an tagu. Ha-oy an DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe.'"

¹¹ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ¹² "He-an tagu, mun-iyo ka mipanggep nah patul di Tyre. Ya kalyom ke hiyay 'Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU: Handi ya nakala-ing ka ya makaphod di ang-ang mu. ¹³ Ya numboble kad Eden an garden Apu Dios. Wadan am-in ke he-a datuwen gamgam an balituk ya nadan nanginan batu umat hi ruby, diamond, topaz, beryl, karnelian, jasper, sapphire, emerald ya garnet an nidadaan tuwali handih nitungowam. ¹⁴ Binaal kuy ohan anghel an mun-adug ke he-a tuh bilid kun kawad-an datuwen dakol an nanginan batun humilin kay apuy. ¹⁵ Man-u te maphod ka nipalpu handih nitungowam mu indani ya inlap-pum an mangat hi gaga-iho. ¹⁶ Hay negosyom di ipa-paptok mun ihapot mun gumatang ya munggatang hi udum an boble. Loktat ya numbalin kan makabbungot an pumapatte ka ot munliwat ka. Ot piliton dakan ha-oy an makaan tuh bilid ku. Hanan anghel an binaal kun mun-adug ke he-a ya hiya boy nanog-al ke he-a ot tayanam hantun makaphod an kiha-adam an kawad-an di dakol an nanginan batu. ¹⁷ Hanan kaphod di ang-ang muy gapunah numbalinam an kay ka hiyyahiyaya ya gapu bo te nundingngol ka ya numbalin kan kay makudang di nomnom na. Ot iwele dakah luta ot punhintotokkolan dakah udum an papatul. ¹⁸ Tinalam muy dakol an ibbam an negosyante ya hinibit mu nadan pundayawam ot wadaok di apuy an nunlogab ke he-a ot maghob ka. Numbalin kah dap-ul nah luta ya nunhin-a-ang-angan dakah tatagu. ¹⁹ Hinaey napopogam! Hanadan nanginilan he-a ya nakaddismaya da te nakadaddag ka."

Hay adi maphod an maat hi Sidon

²⁰ Kanan APU DIOS ke ha-on di ²¹ "He-an tagu, kalyom ke Sidon an ahi makastigu. ²² Kanam di 'Kalyon nan Nakattag-en DIOS di: Ha-oy di buhul mu Sidon. Ahiyak dayawon ke he-a ya inilaom an makakkaphodak an AP-APU hantuh pangastiguwak ke he-a. ²³ Ipaalik di dogot mungkakatey tatagum ya ipaalik di gumubat an munlikkub ke he-a ta patayon da nadan adi mateh dogo ta panginilaam an ha-oy di Dios."

Mabendisyonan di Israel ta luminggop

²⁴ Kanan APU DIOS di "Ahi maid moy hinag-on di holag Israel an mangipaligligat ke didan paddungnay pagit. Kediye ya inilaon dan ha-oy nan Nakattag-en DIOS."

²⁵ Kanan bon APU DIOS di "Ahi amungon nadan tataguk an ilpuk dida nadah boblen nangipaeyak ke didat tibon di katagutaguy kaphod ku. Ta miha-ad da nah boble da tuwalin indat ku handih ammod dan hi Jacob an muttatyuk. ²⁶ Ta mumpamohwat dah babaledad Israel ya puntamman day lalagunta da. Man-uke

ya malinggop da mon mumbobleh di te kastiguwok nadan hinag-on dan humihhingit ke dida. Kediye mo ya inilaon dan ha-oy di AP-APU an Dios da."

Hay nipainilan maat hi iEgypt

²⁹ Handih mikahimpulut duwan algoh mikapulun bulan hi mikapulun toon nipalpuh niayan mid Babilon ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, kalyom di adi maphod an ahi maat nah patul di Egypt ya nadah bimmoble. ³ Kalyom an ha-oy an Nakattag-en DIOS ya hituwey kalyok ke hiya 'Buhulak ke he-an paddungnay buwayah Nile. Kanam di bagim nan Wangwang an Nile ya kanam di he-ay nangapyan diye. ⁴ Mu bunwiton dakan ha-on ta iguyud dakat makaan ka nah Wangwang an Nile ya ahi milagat nadan dolog te ipkot ku didan he-a. ⁵ Ne e dakka inwelet makakbog di adol mu nah makulhin mama-gan luta nah adi maboblayan ta mate ka takon nadan dolog. Ya miathidiy adol mu nah lutan adi milubuk ta kanon di hahamuti ya mailom an aggayam.

⁶ Ta kediye ya inilaon am-in di tatagud Egypt an ha-oy di DIOS. Handih mumpabaddang nadan holag Israel ke he-a ya mialig ka nah patanong an paul.

⁷ Nundinolan dakan dida mu kanan bot ihka dakan ipatanong ya kon ot nagi-u kat matuduk di yoyok da ne nag-a dat magi-uy odog da.

⁸ Kinali ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kalyok di ipaalik di mangubat ke he-at pumpate da nadan tatagum ya nadan aggayam mu. ⁹ Ahi mumbalin an maid di hilbin di Egypt ta panginilaan yun bimmobleh din ha-oy di DIOS.

Ya gapu te kanam di bagim di Nile ya kanam di kinapyam hidiyen wangwang ¹⁰ ya numbalin an buhul mu ya mialig an buhulak bon nan Wangwang an Nile. Dadagok di Egypt ta mumbalin an maid di hilbina mipalpud Migdol hi nangappit hi north ingganad Aswan hi nangappit hi south inggana nah poppog di Ethiopia. ¹¹ Ahi maid di tagu weno aggayam an mawannat hidi te maid di miha-ad hidih nap-at an toon. ¹² Hi am-in an boble tuh luta ya hay Egypt di ahi makadaddag ta maid di hilbinah nap-at an toon. Ya nadan bimmobleh di ya iwahit ku didah kabobboble tuh luta.

¹³ Muden ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kanak di: Ahi ibangngad didan ilpuk dida nadah boblen niwहितan da ten mala-uy nap-at an toon. ¹⁴ Ta ek pumboblayan bo didad Egypt nah nangappit hi south an boble da tuwali. Mu maid moy kabaelan di pun-ap-apuwan da. ¹⁵ Diday kakapkapuyan an pun-ap-apuwan hituh tap-on di lutat adi mo mabalin an eda sakupon di udum an boble ya adida mo kabaelan an pumbalinnon di udum an boblen mangun-unud hi pinhod da. ¹⁶ Ya adi mo mundindinnol di iIsrael hi iEgypt an bumaddang ke dida. Man-uke ya hituwen maat hi Egypt

di mangipanomnom ke didan nakaihallan eda mundinol hi iEgypt. Ya kediye panginilaan dan ha-oy ya abuy Nakattag-en DIOS.”

Hay panggopan Nebukadnesar hi Egypt

¹⁷ Handih namangulun algoh namangulun bulan hi mikaduwampulut pitun toon hi nieyan mid Babilon ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on. ¹⁸ Kananay “He-an tagu, ginubat Nebukadnesar an patul di Babilon di Tyre. Pinilit nay titindalunan mungkargah makaddamot ot mamulmulan di ulu da ya naliputan di pukol da. Mu maid di hilbinah nanggopan diyen patul ya nadan tindaluna kediye boble te maid di inala dah limmun nadan bimmoble. ¹⁹ Mu ad uwani ya ha-oy an Nakattag-en DIOS ya iabulut kun hogponay Egypt. Ta alanan am-in di ngannen nabalol an ngunut hidi ta hidiyey tangdan nadan tindaluna. ²⁰ Idat kuy Egypt ke hiya gapuh nangun-unudan di tindalunah pinhod kun maat ot dadagon day Egypt. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.

²¹ Kediye ya pal-otok di iIsrael ya ibaal daka Ezekiel an e kumalin didat inilaon dan ha-oy di DIOS.”

Hay pangastiguwan Apu Dios hi Egypt

30 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² “He-an tagu, ipainilam hituwen kalyok an Nakattag-en DIOS. Kanam di ‘Dandanin madatngan nan tiempon katatakut di maat! ³ Om, dandanin madatngan hidiyen nagtud an algon pangastiguwan APU DIOS ke dakayu. Kediye ya mabulubulun ya u-umyung di tataguh kabobboble. ⁴ Ahi umaliy mangubat hi Egypt, ta dakol di mate ya madadag hidiyen boble ya alan day limmun di tataguh di. Takon di iEthiopia ya timmakut da.

⁵ Ya kediye gubat ya mate nadan iEgypt takon nadan natangdanan an titindalun iEthiopia, iLibya, iLidia, iArabia ya nadan tataguk an wadah di.’

⁶ Athitu tuwaliy kinalin APU DIOS: ‘Ahi maten am-in di tindalun di udum an boblen bumaddang hi Egypt ta maid di ikodhol da ya ipahhiya da, mipalpud Migdol nah nangappit hi north ingganad Aswan nah nangappit hi south. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ⁷ Hinaen boble an Egypt di makattoan hi am-in an boble tuh luta te makadaddag. ⁸ Ta panginilaan nadan iEgypt an ha-oy di Nakattag-en DIOS hantuh punlogabak hi boble da ya panadagak nadah boblen bumaddang ke dida.

⁹ Kediye bo ya itud-ak kuy e mangipainilad Ethiopia an dandanin madatngan nan algon kadadagan da damdama. Pangali da on makallinggop da mu adi te ahida tumattakut hantuh inilaon dan kinastiguk nadan iEgypt.”

¹⁰ Kanan nan Nakattag-en DIOS di “Ipaalik hi Nebukadnesar an patul di Babilon ta paka-apputona nadan iEgypt ta matey dakol an tatagu ya mama-id di kinadangyan da. ¹¹ Hogponay Egypt ta dadagon dah diyen boble inggana mungkipu-ul di nungkakate. Hiya ya nadan tindalunay kabungbungotan hi am-in an tindalu. ¹² Ya mag-anak nan Wangwang an Nile ya ipaalik dadiyen iBabilon an gaga-ihon tatagu ta pun-ap-apuwok dida ya ta pumbalinon dan maid di hilbin diyen boble. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.”

¹³ Hituwe boy kinalin nan Nakattag-en DIOS:

“Dadagok am-in nadan kinapyan di tatagu ad Memphis ya maid di pun-ap-apu da. Ya patatakutok dida.

¹⁴ Punnanongok an madadag di nangappit hi south di Egypt ya logabok di Soan ya kastiguwok di iTebes.

¹⁵ Dadagok damdamay Pelusium an nakahammad an naaladan an boble gapuh namahig an boh-ol ku. Ya patayok di dakkodakkol an iTebes. ¹⁶ Om, logabok di Egypt, punholholtapok di iPelusium, dagdagok di Tebes ya patakutok nadan iMemphis. ¹⁷ Hanadan kakat-agun linalakid Heliopolis ya Bubastis ya mate dah gubat ya nadan matdaan ya alan di buhul da didat mumbalin dan balud. ¹⁸ Ya hay Tahpanhes ya paddungnay tumapol an kay hinophopan di kulabut hantuh ma-idok di kabaelan di Egypt an ipahhiya da. Ya nadan tataguh di ya mumbalin dan balud. ¹⁹ Ta gapuh athidin pangastiguk hi iEgypt ya inilaon da uppen ha-oy di Dios.”

Hay nama-idan di kabaelan nan patul di Egypt.

²⁰ Handih mikapitun algoh namangulun bulan hi mikahimpulut ohan toon nipalpu handih niayan mid Babilon ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ²¹ “He-an tagu, paddungnay gini-uk di taklen nan patul di Egypt. Ya maid di nanangud an nunlibbut ya namobod kediye nag-i-un takle nat pumhod ta mabalin bon pakad-on hi ispada. ²² Ad uwani ya ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kanak di ‘Ha-oy di buhul nan patul di Egypt. Gi-uwok nan oha bon taklenat adi mo pakad-on kediye ispada nat mag-a. ²³ Ya nada ken bimmoble ya iwahit ku didan am-in hi kabobboble tuh luta. ²⁴ Om, gi-uwok di taklenat mumpalak an mibakilang te namahig di liput na. Mu nan patul di Babilon an buhul na ya pal-otok ta ipad-on kun hiyay ispadak. ²⁵ Om, pal-otok nan patul di Babilon ta ipad-on kun hiyay ispadak ta iusal nan mangubat hi iEgypt yaden nan patul da ya maid moy kabaelana. Kediye panginilaan dadiyen tatagun ha-oy di Dios. ²⁶ Ya nada ken iEgypt ya iwahit ku nimpe didah kabobboble tuh lutat inilaon dan ha-oy di DIOS.”

Hay Egypt ya mialig nah kaiw an sedar

31 Handih namangulun algoh mikahimpulun bulan hi mikahimpulut ohan toon nipalpuh niayan mid Babilon ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, kalyom nah patul ya nadan tatagud Egypt hituwen kalyok: 'Maid di ohan tagu tuh tap-on di lutan e miingngoy kabaelasan he-a! ³ Umat kah Assyria an ongngal ya nakal-ot an boble handin mialig nah makaphod ya makahhaybong an sedar ad Lebanon an immongngal ot datnganay kulabut. ⁴ Ugge nakudangan hi danum kinali maphod di immongngalana ot deyan tumag-etag-e. Man-uke ya waday wa-el an mananum ke hiya ya nadan udum an kakaiw hidi nah muyung. ⁵ Nakattag-e ya makahapang ya o-ongal di hapang na mu nadan udum an kakaiw te adi makudangan hi danum. ⁶ Immali day hahamutin numbuyah hahapang na. Nunhiduman ya nun-impahan di udum an aaggayam di puuna ya nunhiduman damdaman di tatagu. ⁷ Makaphod hidiyen kaiw ya anduddukey hahapang na ya immeimmed dalom di lutay lamut nan dinatnganay danum. ⁸ Hituwey kapkaphodan am-in hanadah kakaiw nah laguntak an Eden. Maid di ohan e miingngoy kaphod na ketuwen kaiw. Ya maid di udum an athidiy kinadukken di hapang na. ⁹ Ha-oy an DIOS di nangat hi kakinaphod di ang-ang na ya ha-oy di nangipahapang ke hiya. Ya am-in nadan udum an kakaiw nah laguntak an Eden ya uma-amo dan pinhod dan umat da ketuwen kaiw. ¹⁰ Mu ad uwani ya kalyok ke he-ay naat kediyen kaiw an immongngal ot datnganay kulabut: Handih immonggal hidiyen kaiw ya mumpahhiya. ¹¹ Ot ha-oy an Nakattag-en DIOS ya inwalong kut ibagin di aap-apuh udum an boblen ongal di kabaelana. Ot atona kediyen kaiw di lebbeng nan maat ke hiya gapuh kinagagaihona. ¹² Lingngon di makabbungot an tataguh udum an boble ot matu-i ya niathidi takon di niwahwahit di hahapang na nah bilid ya nah nundotal. Ot punhingatayanan nadan nunhiduhidum hidin niathidi. ¹³ Immaliy hahamuti ot mun-op-oppa da kediyen nalngon kaiw ya nunhinggagattinan di mailom an aggayam nadan hapang na. ¹⁴ Kinali maid moy kaiw an e umongngaongngal ta datnganay kulabut ta mumpahhiya takon di maphod nan tinummolanan adi makudangan hi danum. Te am-in di kaiw ya mate, umat hi tagun matet umed dalom hi kadungayan.

¹⁵ Hituwey kinalin nan Nakattag-en DIOS: Handih natayan diyen kaiw ot umed dalom hi kadungayan ya impatikod ku nadan danum hanadah wangwang ya wa-el gapuh natayan diyen kaiw ta kitib-anan kay da u-umyung. Ya mialig an timmapol am-in di bilid ad Lebanon ya nakleng nadan kakaiw. ¹⁶ Handih nangi-paeyak kediyen kaiw ad dalom nah boblen di nate ya

nakakbog ot miwagot di kabobboble tuh luta. Ya am-in nadan kakaiw ad Eden takon nadan nalpud Lebanon an mungkaphod an kaiw an immed kadungayan hi dallom di luta ya mun-am-amlong da. ¹⁷ Ya nipae damdama nadan tatagun nunhiduhidum kediyen kaiw hidih kadungayan ot eda mid-um hanadah nateh gubat.

¹⁸ He-an patul di Egypt di mialig kediyen kaiw. Takon di maid di ohan umat ke he-a an nakattag-ey saad mu ya ongal di kabaalam ya maat ke he-a ya nadan tatagum am-in nadan nakalin naat kediyen kaiw. Malngo kat mate ka ta ume ka nah kadungayan umat nadah kakaiw ad Eden ta eka mid-um hanadah adi mibilang an tagu ya nadah nateh gubat. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

Hanan patul di Egypt ya mialig nah buwaya

32 Handih namangulun algoh mikahimpulut duwan bulan hi mikahimpulut duwan toon nipalpu handih niayan mid Babilon ya kimmalih APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, em kalyon nah patul di Egypt hituwe: 'Pangalim on umat kah layon hi pangat muh kabobboble mu hay kakulugana ya umat kah buwayan ammunay kiluton di hukim di danum hanadah wangwang. ³ Ahi daka kon-on ta baalok di tataguh udum an boblen maamung ta guyudon dakat idakal daka. ⁴ Ta iwele dakan ha-on nah mamagan lutat ipaalik di hahamuti ya mailom an aaggayam an mangan ke he-a. ⁵ Ahik iwahit nan mungkabuluk an adol mu nadah bibilid ya gugunit mu nadah nundotal. ⁶ Ya ahi umayuy dalam hanadah bibilid ta mapnuy dopla. ⁷ Kediyen kadadagam ya haniyak di kabunyan hi mahdol an kulabut ta adi humiyoy bittuwon, bulan ya algo. ⁸ Adik padilagon dadiyen dumilag hi kabunyan ta tumapol di boble yu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ⁹ Hay tataguh udum an boblen ug-uggem dingngol ya mabulun dah pangipaiinilaak ke didan nadadag ka. ¹⁰ Ahi umipakaynit hi tataguh kabobbobleh diyen atok ke he-a takon nadan patul da ya gumayonggong dah takut da. Ya kediyen kadadagam ya gumayonggong dan am-in hi takut dan kal-ina ya mate da damdama."

¹¹ Kanan bon nan Nakattag-en DIOS nah patul di Egypt di "Mangali nan patul di Babilon an mangubat ke he-a. ¹² Ipaalik nadan mabubungot an tindalunat patayon dan am-in nadan tatagum an iusal day ispada da ya dadagon dan am-in di nganneh diyen ipahhiyam. ¹³ Ya patayok am-in nadan babaka yu nadah pingngit di wawa-el. Ta adi mo oggan makilut di wawa-el kenaen boble te maid moy tatagu ya babaka. ¹⁴ Padin-ongok di danum hanadah wawa-el ta malin-ong mon mange. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ¹⁵ Ahik pumbalinon di Egypt an boblem hi

maid di hilbina te dadagok am-in di mataguh di. Kediye ahiyu panginilaan an ha-oy di DIOS.

¹⁶ Hituwen mipainilan maat ke dida ya mumbalin an kantan di u-umyungan an tagun ikantan di binabaih kabobboble te u-umyung dah maat hi Egypt an boble da ya nadan numbobleh di. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

¹⁷ Handih mikahimpulut liman algoh mamangulun bulan hi mikahimpulut duwan toon nipalpu handih niayan mid Babilon ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ¹⁸ "He-an tagu, u-umyung ka gapu nadah tatagud Egypt ya kalyom ke didan mate dat ume dah kadungayan an boblen di nate ta eda mid-um hanadah tatagun nalpuh udum an boblen ongal di kabaelan da. ¹⁹ Hituwey kalyom ke dida: Kon pangaliyu on makakkaphod di ang-ang yu mu hay udum an tatagu? Mu takon hin kananat mapmaphod di ang-ang yu ya mate kayu metlaing ta ekayu mid-um hanadah tatagun adi mibilang an tagu. ²⁰ Nunna-ud an maten am-in di iEgypt te nidadaan nadan buhul dan mamaten dida. ²¹ Hanadan nalaing an ap-apun di tindalun wadah kadungayan ya kanan da mipanggep hi iEgypt ya nadan nakibaddang ke diday 'Immali dah tun mid-um hanadah adi mibilang an tagu.'

²² Dehdi dah lulubuk damdamay iAssyria ya nadan tindalunan napaten am-in hi gubat. ²³ Dehdiy lulubuk dah daloddalom di lutah kadungayan an boblen di nate. Nate da nimpeh gubat ot dehdi da nadah lulubuk dan nalikkub dan hiya. Yaden handi ya diday tatakutan di katagutagu.

^{24,25} Takon nadan iElam ya nadan tindalunan nateh gubat ya dehdi dan nalikkub dan hiyah kadungayan an boblen di nate. Dida ya adida mibilang an tagu. Handi ya tatakutan di tatagu dida yaden ad uwani ya nakababba da bo kayan dehdi dah kadungayan an nid-um da nadah nateh gubat.

²⁶ Athidi bon da Meshek ke Tubal an dayya dah diy titindalu dah lulubuk da. Didan adi mibilang an tagu ya nate dah gubat. Handi ya tatakutan di tatagu dida. ²⁷ Mu takon di athidi da handih katagu da ya uggeda nipadayaw handih natayan da. Naala ot mid-um da nadah adi mibilang an tagu. Adida umat handidah nundingngol an tindalu dih donen nipniphod dan nilubuk an impungan day ispada da ya nihakmoh adol day happiyo da.

²⁸ Athidiy ahi maat ke dakayun iEgypt an maka-apput kayu ta mid-um kayun milubuk nadah nateh gubat an adi mibilang an tagu.

²⁹ Dehdi damdamah iEdom ya nadan papatul ya aap-apu dah lulubuk da. Ongal di kabaelan da handi, mu ad uwani ya dehdi dah kadungayan an nilubuk dan nid-um da nadah ibba dan adi mibilang an tagu.

³⁰ Dehdi damdamay aap-apun di bimmoble nadah boble nanggappit hi north takon nadan iSidon hi lu-

lubuk da. Handi ya tatakutan di tatagu dida damdama mu ad uwani ya dehdi dah kadungayan an nibabain dan nid-um da nadah nateh gubat an adi mibilang an tagu.

³¹ Hanan patul di Egypt ya nadan tindaluna ya umamlong da mo te bokon dida ya abuy munhol-holtap. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.

³² Man-ut binaal kuh diyen patul di Egypt an manaktakut hi tatagu mu hiya ya nadan tindaluna ya mate dat eda milubuk an mid-um da nadah nateh gubat an adi mibilang an tagu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

Hay nanudduwan APU DIOS ke Ezekiel an paddungnay mun-adug

33 Kimmalih APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, kalyom hanadah ibbam hituwen kalyok an ahi maat: 'Nungay ta hi udum hi algo ya ipaek di mangubat hi ohan boble yaden tinuddun nadan tataguy ohan mun-adug ³ ta deket mangaliy buhul da ya ipagango nay tangguyub ta panginilaan nadan ibbada. ^{4,5} Takon nin di donglon nadan tatagu mu mangohe da ya nunna-ud an mapate da. Mu bahul da peh diye te gulat na ya mabalin an bumtik da hin uggeda ot nginohe nan nipagangon tangguyub. ⁶ Mu nungay ta nan mun-adug ya tinibonan mangaliy buhul da mu uggena impagangoy tangguyub hi panginilaan di tatagu, hiyay pabahulok hi katayan nadan tatagu nah boble. Mate dan nanongnan naliwat da mu nan mun-adug di kon bahul.'

⁷ Ad uwani ya he-a, Ezekiel di tudduwok an paddungnay mun-adug hi iIsrael. Kinali donglom tun kalyok ke he-a ta kalyam dida. ⁸ Te deket ipainilak an mate nan gaga-ihon tagu gapuh liwat na mu adim kalyan ta itikod nan mangat hi gaga-iho ta mihwang ya he-ay kon bahul hi katayana. ⁹ Mu deke pe tuwalit kalyam hidiyen tagu mu kapyanan mangohen adina itikod an munliwat ya maten nanongnay liwat na ya mihwang ka te bokon he-ay kon bahul."

¹⁰ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay "He-an tagu, deyan munlili day iIsrael an namahig kanuy kastigu dan adida pakaippol gapuh liwat da. Nganne mo anhan kanuy innun dan tumagu? ¹¹ Kalyom ke dida an ha-on an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya adik pinhod an mate nan naliwat an tagu ta mihi-an ke ha-on. Hay pinhod ku ya itikod diyen tagun munliwat ta munnanong di biyag nat adi mihi-an ke ha-on. Kinali dakayun iIsrael, itikod yun mangmangngat nadah punliwatan. Tipet pinhod yun matet mihi-an kayun ha-on?

¹² He-a, Ezekiel kalyom ke danaen iIsrael an deket munliwat nan maphod an tagu ya adinadaman mihwang gapu nadah maphod an inat na. Ya deket itikod

nan gaga-ihon tagun mangat hi gaga-iho ya makal-iwan di liwat nat adi makastigu mu deke nimpet itikod nan maphod an tagun mangat hi maphod ta atona nadan punliwatan ya adinadaman mihwang gapu nadah maphod an inat na. ¹³ Man-u nin ta hammadok an kalyon nah maphod an tagun tumagu mu deket umali moh nomnom nan mundinol hi kaphod nat munliwat ya kal-iwak nadan maphod an inat na. Hidiyen tagu ya maten mihi-an ke ha-on gapuh liwat na. ¹⁴ Ya nan gaga-ihon tagun takon di kanak di maten mihi-an ke ha-on mu deket itikod nan mangat hi gaga-iho ta atonay maphod, ¹⁵ umat ot kuma hin waday binalalanan payo ya mahapul an ipabangngad na hin binayadan nan kon payoy numbalal na weno deket waday inakona ya ipabangngad na. Deket itikod nan munliwat ta un-unudona nadan tugun kun umipananong hi biyag ya adi matet mihi-an ke ha-on mu tumagu. ¹⁶ Te kal-iwak di liwat nat tumagu te maphod ya niptok di inat na.

¹⁷ Danae bo udot an iIsrael di mangalin nihallay at-attok! Yaden dida ot di nihalla. ¹⁸ Deket intikod nan maphod an tagun mangat hi maphod ot atonay gaga-iho ya mate gapuh nangatanan diyen gaga-iho. ¹⁹ Mu deket itikod nan gaga-ihon tagun mangat hi gaga-ihot atonay maphod ya mihwang hi kate gapuh nangitikodanan mangat hi gaga-iho ot atonay maphod.

²⁰ Dakayun holag Israel wadan pangaliyuy adi maandong hidiyen pangat ku. Mu hay kakulugana ya maandong di pangat kuh punhumalyaak hi tatagu mipuun hi inat da. Ta hidiye nan humalyaon dakayun ha-on mipuun hi inat yu."

²¹ Handih mikaliman algeh mikapulun bulan hi mikahimpulut duwan toon nipalpu handih niayan mid Babilon ya wada on tagun binumtik an nalpud Jerusalem ot umalin nangalin ha-on an hinggop di buhul miy Jerusalem. ²² Ya kediye hilong ot mabigat ot ahi umalih diyen tagu ya ginibok kun wadah APU DIOS. Imbangngad nay kalik ot mabalin mon pakakaliyak ot ahi umalih diyen taguh biggatna.

²³ Kanan APU DIOS ke ha-on di ²⁴ "He-an tagu, athituy kalin nadan tatagu nah nadadag an boble: 'Hi Abraham ya ohana mu nidat ke hiyan am-in tun boble an Israel. Ya ad uwanin dakol takun holag na ya nunna-ud an bagi takuh tuwen boble.' ²⁵ Kalyom ke didah tuwe: Kanan nan Nakattag-en DIOS di 'Pungkan yuy dotag an nunnanong di dalana, dayawon yuy dios an kinapyan di tagu ya patayon yuy maid di bahul na. Yaden tipet kanan yuy boble yu tun boble? ²⁶ Idinol yu bo udot hi kabaelan yun makigubat. Ya umipaboh-ol di atoaton yu. Waday oha on ihuyop nay bokona inayan. Yaden tipet kanan yuy boble yu tun boble?'"

²⁷ Kalyom bo ke didan ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya kanak di: 'Ahi mate nadan tatagu kediye nadadag an boble gapuh gubat.

Hanadan wada nah e-elen di boble ya kanon di mailom an aggayam dida ya nadan nuntaluh liliyang ya bibilid ya mate dah dogo. ²⁸ Pumbalinok hidiyen boble hi maid di hilbinat matoan ta mapoppog di ongal an kabaelan dan ipahhiya da. Ya pumbalinok nadan bibilid hi katatakut ta maid di tatagun e mundalan hidi. ²⁹ Ta kediye ya inilaon da uppen ha-oy di DIOS gapun diyen pangastiguk ke didan pumbalinok di boble dah maid di hilbina."

³⁰ Kanan bon APU DIOS di "He-an tagu, kanalkalyon nadan iibbam an iIsrael di mipanggep ke he-a hin nundammu da nah hoob di boble weno nadah panto da. Waday ohan dida on kanan day 'Etaku hanhanan nah profetas an hi Ezekiel hin nganney kinalin APU DIOS ke hiyad uwani.' ³¹ Athidiy at-atton dan man-ut umali dah kad-am an mundongol hi kalyom, mu adida aton di nganneh diyen kalyom an aton da. Ya man-u bo te maule dan mungkalkalli mu agaagan da ot nan at-atton dan talamon day ibba dat pun-ala day limmu da. ³² Hay pangpangngat da ot ya abun he-a ya kay he-a nan makangnga-apoh mapmaphod an dongdonglon weno kay he-a nan makagittala. Te man-ut danongdonglon day kalkalyom mu maid di eda un-unudon takon di oha.

³³ Mu hantuh umannung am-in di kalyom te nunna-ud an umannung ya inilaon da uppen profetas ka."

Hanadan paddungnay mumpattol ya nadan mialig an kalnero

34 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, kalyom di maat nadah ap-apun mialig an mumpattol nadah tataguk an iIsrael. Kalyom ke didah tuwe: 'Kanan APU DIOS di: Makastigu kayun mialig an mumpattol hi iIsrael. Ahi kayu madadag te adiyu ipaptok nadan ipattol yu. Maagaagangan da yaden dakayu ke ya mamabhug kayu. Kon adina lebbeng an ipaptok nan mumpattol di ipattol na? ³ Paddungnay man-uy panginum yuh gatas da ya mangapya kayuh mungkaphod an bulwati yun usalon yuy dutdut da ya kolngon yu boy kapkaphodan ke didat ihda yu yaden adiyu ipaptok dida. ⁴ Paddungnay uggeyu impaptok nadan nakakapuy ya uggeyu inagahan nadan mundogo ya nadan naliputan. Uggeyu bo hinamak nadan nangenange ot matalak da te inwalong yu dida. Hay inat yu ot ya abu ya makabbungot kayun aap-apun namahig di impangat yun didan mialig an kalnerok. ⁵ Ot gapu te paddungnay maid di mumpattol an mangipaptok ke dida ya niwahit da ot kanon di mailom an aggayam di udum ke dida. ⁶ Nange day udum hanadah mabilid ya toan di naggayan di udum an niwahit da nin hi kabobboble tuh luta yaden maid di e manamak ke dida.

⁷ Ta hidiye nan donglon yun mialig an mumpattol tun kalyok ke dakayu.' ⁸ Ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya kanak di 'Uggeyu impaptok nadan tataguk an paddungnay impattol yu dida ot kanon di mailom an aggayam dida. Dakayuy impumpattol ku, mu uggeyu hinangud an hinamak nadan kalnerok an natalak. Te hay adol yuy ipanaptok yun binaybay-an yu nadan kalnerok. ⁹ Ta hidiye nan donglon yu tun kalyok ke dakayu. ¹⁰ Ha-oy an Nakattag-en AP-APU ya kalyok ke dakayun numbalinak mon buhul yu ya pabahulon dakayuh naat nadah kalnerok. Ihwang ku nadan kalnerok an alak didat adiyu kanon dida. Adik mo iabulut an hay adol yu ya abuy ipaptok yu ya adik iabulut an dakayuy mangipattol ke dida.

¹¹ Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kalyok di ha-oy mis-muy e manamak nadah kalnerok ta ipaptok ku dida.

¹² Mialigak nah maphod an mumpattol an deket nawahit nadan kalnero ya ek amungon dida. Ek hamakon didat ihwang ku didan ilpuk dida nadah boblen niayan da kediyen algon mialig an tapol ya mungkukulabut. ¹³ Ipanguluk didan tumayan hanadah boblen niayan dat amungok didat ibangngad ku didah boble dad Israel, nadah bilid ya nadah wa-el an makakkaphod an pumpattolan ya am-in hanadah bobleh di. ¹⁴ Ek ipattol dida nadah bilid, nadah nundotal ad Israel an makaphod an pumpattolan an dakol di holok ya malinggop an panganan da ya kibakbakillangan da. ¹⁵ Ha-oy moy mumpattol ke didat ek ihamak didah pun-iyatuwan da. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ¹⁶ Ek hamakon nadan natalak ya ianamut ku nadan nabunan uggeda inilay dalanon dan umanamut ya ipaptok ku nadan naliputan ya paphodok nadan mundogo. Mu nadan matataban ongal di kabaelan da ya dadagok dida. Ha-oy an mumpattol ya maandong di pangat ku.'

¹⁷ Hituwey kanan nan Nakattag-en DIOS ke dakayun tataguna: 'Hin-oh-aon dakayun humalyaon ta appilok di maphod ya appilok di ad-adi, umat hi pangappilak hi kalnero ya gulding. ¹⁸ Umat ke dakayun hay kap-kaphodan an holok di piliyon yun kanon ne nada ken uggeyu kinan ya inggatin yu! Athidi boh danum an dammunan magibbu kayun uminum nah malin-ong ya kinilut di huki yu nan uggeyu ininum. ¹⁹ Ta hanada ke mon udum an kalnero ya nan inggatin yun holok di kanon da ya nan kinilut yun danum an uggeyu ininum di inumon da.

²⁰ Ta hidiye nan ad uwani ya ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kalyok ke dakayun appilok nadan nal-ot an kalnero nadah nakapuy. ²¹ Te nadan nal-ot ya itulud da ya hakgudon da nadan nakapuy ya naagangan ta mange-ele dat miwahit dah nidawwin boble. ²² Mu ihwang ku didat adida mo mipaligligat. Ya appilok nadan maphod nadah ad-adi. ²³ Ne ahik tinudduy mumpattol

an umat ke David an muttatyuk ta ipaptok na dida.

²⁴ Ha-oy an AP-APU di dayawon dan Dios ya hay umat nah muttatyuk an hi David di ahida pun-ap-apu. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.

²⁵ Isapatak an luminggop nadan tataguk an adida mo tumakut ta mun-iyatu dan maid di ad-adin maat ke dida takon hanadah katatakut an boble ya nadah muyung te abulok nadan mailom an aggayam an malpuh muyung an mangipatakut ke dida. ²⁶ Mumboble da nah bilid an kawad-ak ya bendisyonak didan paaliyok di udan nah tiempon punhapulan da. ²⁷ Ta nadan itanom dan bungbunga-an ya bumubbunga da ya pumhod di iliyak da ya malinggop dah pumboblayan dan maid di mangubat ke dida. Ya hantuh pangihwangak ke didah nihbutan da ya kediyey panginilaan dan ha-oy di AP-APU. ²⁸ Adi mo mabalin an e pun-alan di tataguh udum an bobley limmu da ya adi mo kanon di mailom an aggayam dida. Ya luminggop da mon maid di mangipatakut ke dida. ²⁹ Pumbalinok mon maluwab di mitanom hi luta dat adida mo maagangan ta adi mo taltalangkaan di tataguh udum an boble dida. ³⁰ Ta panginilaan nadan holag Israel an ha-oy di AP-APU an Dios dan mamaddang ke dida. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ³¹ Dakayun tataguk ya mialig kayun kalnerok an ipattol ku ya ha-oy di Dios yu. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU an Dios di nangalin tuwe.'"

35 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ² "He-an tagu, kalyom hanadah iEdom di maat ke dida. ³ Kalyom ke didan ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kanak di: Numbalinak an buhul yu! Pumbalinok di boble yun matoan ta maid di hilbina, ⁴ te dadagok ta mumbalin hi adi maboblayan ta inilaon yun ha-oy di AP-APU.

⁵ Gapuh namahig an hingit yuy numpamatayan yu nadah holag Israel handih makakkahmok da pe tuwali te kinastiguk dida gapuh liwat da. ⁶ Kinali ha-oy an Nakattag-en AP-APU an Dios an wadat nangamung ya kanak di nunna-ud an mate kayu. Adinadaman ekayu mihwang kediyen maat ke dakayu. Man-u ke ya pim-matepate kayu ta hidiye nan mate kayu damdama. ⁷ Ya pumbalinok an maid di hilbin nan mabilid an boble yun Edom ya patayok am-in di mundalan hidi. ⁸ Punuwok nadan bibilid yu, nadan nundotal, nadan wa-el ya nadan nadayyukung hi adol di nungkakateh gubat. ⁹ Ya hinaen boble yu ya munnanong an madadag ta maid di mumbobleh di. Hidiyey panginilaan yun ha-oy di AP-APU.

¹⁰ Kanan yuy 'Bagi yuy Israel ya Judah' takon di ha-oy an AP-APU an Dios da ya wadaak hidi. ¹¹ Ta hidiye nan ha-oy an Nakattag-en DIOS an wadat nangamung ya kastiguwon dakayu te bobboh-olan yu ya hihingngitan yu nadan tataguk. Ya hidiyen pangastiguwak ke dakayu gapuh inat yun diday panginilaan dan ha-oy

an Dios day nangastigun dakayu. ¹² Ya inilaon yu damdaman ha-oy an AP-APU ya dingngol kuy panaltalangga yun didan kanan yuy 'Nadadag da bo kaya! Mi-alig da nah makan an pamgah ukmun!' ¹³ Bokon ya ammunah diye te dingngol kuy namahig an panaltalangga yun ha-on. ¹⁴ Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya dadagok di boble yu ta mumbalin an maid di hilbinat mun-an-anlay tataguh kabobbobleh nadadagan yu, ¹⁵ umat hi nun-an-anlaan yuh nadadagan di tataguk an iIsrael. Ta hidiye nan ahi madadag nadan Bilid an Seir ya am-in di bobled Edom ta mumbalin an maid di hilbina. Ta panginilaan am-in di tagun ha-oy di AP-APU."

Hay bendisyon Apu Dios hi Israel

36 Kanan bon APU DIOS di "He-an tagu, kalyom hanadah bibilid ad Israel hituwe: Donglon yuy kalyon nan Nakattag-en DIOS, ² kananay 'Kanan nadan buhul hi panaltalangga dan dakayuy 'Bagi miy bibilid yu.' ³ Mun-abig kat kalyom hituwe: Kanan nan Nakattag-en DIOS di 'Handih ginubat dakayuh buhul yuh numbinbinah-el ot ibagi dakayuh tataguh udum an boble ya langkak di kinalikali da mipanggep ke dakayu ya tinaltalanggaan dakayu. ⁴ Ta hidiye nan dakayun bibilid ya duduntug, takon di dakayun numpundotal an nadadag ya dakayun nataynan ya nadadag an boblen tanaltalanggaan di bimmobleh nunlinikkod, donglon yuh tuwen kalyok. ⁵ Namahig di boh-ol ku nadah tatagu ke dadiyen boble, namam-ay iEdom te maka-amlong dan nanggop nah boblek ot alan da nadan halun ku. ⁶ Kalyom bon am-in hi Israel, nadah bibilid, nadah natigging ya nadah nundotal an ha-oy an Nakattag-en AP-APU an Dios ya kanak di 'Namahig di boh-ol ku gapuh inat di tataguh kabob-boblen pinihul ya bina-inan dakayu.' ⁷ Ha-oy an Nakattag-en AP-APU an Dios ya isapatak an kastiguwok dadiyen tataguh holholtapon da damdamay atok an kibabainan da.

⁸ Mu nada ken tataguk an iIsrael an gagala da mon umanamut ya waday kanon da hantuh kibangngadan da te bumubbunga nadan kakaiw nadah bibilid.

⁹ Ipaptok dakayun tataguk ya tibok ta maaladu ya matanoman di luta yu. ¹⁰ Punholagon dakayuh dakol ya miha-ad kayu tuh boble yu ta iphod yu nadan nadadag. ¹¹ Padakkolon dakayu nimpe, takon di aag-gayam yu. Om padakkolok di iimbabale yu ta dumak-dakol kayu pay mu hay kadakol yu handi. Pumboblayon dakayuh tuh numboblasyon yu tuwali ya pakadanganon dakayu ta inilaon yun ha-oy di Dios yu.

¹² Ibangngad dakayun tataguk ta mumboble kayuh tuh boble yu. Luta yuh tuwe ya adi mo maagangan di iimbabale yu.'

¹³ Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kanak di: Manaltalanggay tatagu an kanan day mangan hi taguh tuwen boble ya ma-idonay u-unga. ¹⁴ Mu mipalpud uwani ya adi mo ma-idon tuwen bobley u-unga ya adi mo mangan hi tagu. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU an Dios di nangalin tuwe. ¹⁵ Adik mo iabulut an taltalangga di tataguh kabobbobleh tuwen boble ya adi dakayu mo ba-inan. Ya adik mo iabulut an e maapput hi gubat tun boble yu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

¹⁶ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ¹⁷ "He-an tagu, handih wada nadan iIsrael hi boble da ya hinibit dah diyen boble da gapu nadah gaga-ihon inat da. Ibilang kun nalugit di pangi-e dan umat nah malpuh adol di babai. ¹⁸ Kinastiguk dida gapuh namahig an boh-ol ku te hinibit day boble da, pimmatepate da ya dinayaw day dios an kinapyan di tagu. ¹⁹ Ot kastiguwok didan inwahit ku didah udum an boble gapu ke dadiyen gaga-ihon inat da. ²⁰ Mu imbabain day ngadan ku nadah boblen nangayan da te deke on kanan di tataguy 'Tatagun Apu Dios datuwe yaden napilit dan timmayan nah boblen diyen AP-APU da.' ²¹ Ikakaguk di ngadan ku te imbabain nadan tataguk hi am-in hanadah boblen nangayan da.

²² Ta hidiye nan kalyom ke didah tuwe: Kanan nan Nakattag-en DIOS di 'Gapu te imbabain yuy ngadan ku nadah boblen niayan yu ya adina ot lebbeng an edakayu ianamut mu man-uke ya gapuh ngadan ku ya ta kidayawak. ²³ Ipatibok an makaphodak nadah tataguh kabobboblen nangibabainan yuh ngadan ku. Ya usalon dakayun mangipatibon makaphodak ta inilaon dan ha-oy di AP-APU. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU an Dios di nangalin tuwe.

²⁴ Te edakayu awiton am-in hanadah boblen niayan yu ta ianamut dakayuh tuh boble yu. ²⁵ Ne paddung-nay waghikan dakayuh malinin danum ta ulahak di lugit yuh nundayawan yu nadah dios an kinapyan di tagu ya am-in di nganneh diyen lugit ke dakayu.

²⁶ Baliwak di nomnom yu ya puhu yu ta pumhod kayun makaan di ngohe yu ta mumbalin kayun makangngun-unud ke ha-on. ²⁷ Ta un-unudon yun am-in di tungun ku ya aton yun am-in di imandal kun aton yu te wadaok ke dakayuy Espirituk. ²⁸ Mumboble kayu nadah boblen indat ku handidah aammod yu. Ta dakayuy tataguk ya ha-oy di Dios yu. ²⁹ Adi dakayu iabulut an mangat nadah paddungnay lumugit ke dakayu. Ya paphodok di iliyak yu ta dakol di aniyon yu ta adi kayu makudangan hi kanon yu. ³⁰ Om, padakkolok di bungan nadan bungbunga-an ya am-in di nganneh diyen itanom yu ta adi kayu nimpe mabitil ta adi kayu mibabain. ³¹ Ne loktat ya nomnomon yu nadan gaga-ihon inat yu ta bumobboh-ol kayuh adol yu gapu ke dadiyen liwat yu. ³² Hituwey pinhod kun inilaon yun iIsrael! Atok dadiye mu adi gapu te kalebben-

gan yu mu man-uke ya ta bumain kayu gapu nadah gaga-ihon at-atton yu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.'

³³ Kinalin pay APU DIOS hituwe: 'Nagibbu ken liniyak di liwat yu ya pumboblayon dakayu bo nah boble yu tuwali ta iphod yu nadan nadadag. ³⁴ Ya liyakon yu moy papayo yu ta adi mo umat handin nakattoan an punhin-aang-angan am-in di mala-u.' ³⁵ Am-in da mo ya kanan day 'Niwalong handi ot hay ang-ang na ya adi maboblayan. Mu ad uwani ya kay garden an Eden ya nadan nadadag an boble handi ya nipniphod mon nakaalladan ya naboblayan.' ³⁶ Ta nadan natdaan an tataguh nungkihag-on an boble ya inilaon dan ha-oy an AP-APU ya iphod kuy nadadag an boble ya tanomak di maid di hilbinan luta. Ha-oy an AP-APU ya atok hituwen kinalik an atok.

³⁷ Kalyok mon didan donglok di ibaga dan ha-on an padakkolok dida umat hi kadakol di kalnero. ³⁸ Ta mapnu moh tatagu nadan nadadag an boble da handi, umat ad Jerusalem nah tiempon di piyestan mapnuh kalneron miappit. Ta kediye ya inilaon dan ha-oy di AP-APU."

Hanan nundotal an napnuh namag-anan an gunit

37 Kal-inadi ya nawada bo nan Espiritun APU DIOS ke ha-on ot ieyak nah nundotal an napnuh gunit. ² Impangpanguluwak ot hinapon min am-in hidiyen nundotal ya tinibok on dakkodakkol an nakammag-anan an gunit an nungkiwahit nah luta. ³ Kanan APU DIOS ke ha-on di "He-an tagu, kon damana bon tumagu datuwen gunit ta mumbalin dah tagu?"

Hinumang kun kanak di "He-an DIOS an Nakattag-e ya abuy mabalin an manumang kenae!"

⁴ Kananay "Kumali kan didat kanam di 'Dakayun nungkamag-anan an gunit, donglon yuy kalyon APU DIOS ke dakayu. ⁵ Kananay: Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya kanak di: Wadaok di yahya yu ta tumagu kayu. ⁶ Ya ha-adan dakayuh laman ya ulat, ya libbutan dakayuh bolat ya wadaok di yahya yu ta mumbangngad kayun matagu. Ta inilaon yun ha-oy di DIOS.'"

⁷ Ot un-unudok hidiyen kinalinan atok an kinaliyak nadan gunit. Handih mungkalkalliyak ya pinghanadi ya munggango nadan gugunit an naala ya mungkihu-up da nadah nihu-upan da handi. ⁸ Kediye ang-ang-angok ya mungkaha-adan dah laman ya ulat ya nablatan da. Mu maid di yahya da.

⁹ Kanan APU DIOS ke ha-on di "Kumali ka nah dibdib an kanam di 'Hanan Nakattag-en DIOS ya mandalon dakat umali kat yahyaham datuwen adol di nate ta mumbangngad dan matagu.'" ¹⁰ Inun-unud ku boh diyen kinalinan atok ot mawaday yahya da. Indani ya

timmaddog da ya dakol dan dammunay kadakol dan muntindalu.

¹¹ Kanan Apu Dios ke ha-on di "Ezekiel, nadan iIsrael ya umat da ke danaen gunit. Kanan day 'Paddungnay namag-anan kamin gunit an maid di namnama mih biyag mih udum hi algo.' ¹² Kinali kalyom ke dadiyen tataguk an ha-oy an Nakattag-en DIOS ya ahik tukanan di lulubuk da nadah boblen nihbutan da. Ta ibudal ku didat ibangngad ku didad Israel. ¹³ Ya kediye panukabak hi lubuk dat ibudal ku dida ya inilaon dan ha-oy di DIOS. ¹⁴ Iha-ad kuy Espirituk ke didat mibangngad dan matagu ta ek pumboblayon didah boble da. Kediye bo ya inilaon dan ha-oy di Dios. Nunna-ud an atok hituwen kinalik an atok. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe."

Hay kiohhaan di holag Israel hi ohan pun-ap-apuwan

¹⁵ Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ¹⁶ "He-an tagu, umala kah kaiw ta itudok muh diy 'Hay Judah.' Ya umala ka boh ohan kaiw ta itudok muh diy 'Hay Israel.' ¹⁷ Odnam didan duwa ne pundattumom di udu dat kay da oha.

¹⁸ Deket hanhanan nadan tatagu hin nganney kibalinan diye ya ¹⁹ kalyom ke didan ha-oy an Nakattag-en DIOS ya paddungnay pundattumok dadiyen duwan kaiw an nitudokan di Israel ya Judah ta kay ohan kaiw di ang-ang da. ²⁰ Athidiy atom an odnam dida ya ipati-bom hi tatagu. ²¹ Ne kinalim ke didan ha-oy an Nakattag-en DIOS ya amungok am-in nadan tataguk an holag Israel nadah boblen niayan dat ibangngad ku didah boble da. ²² Ahik pun-addumon didat miohha da nadah bilid ad Israel. Ta ohay ahi mumpatul ke didan bokon mo duwa ya adida mun-appil. ²³ Ya adida mo dayawon di dios an kinapyan di tagu ya adida aton di punliwatan an humlun hi adik pangabulutan ke dida. Te paddungnay ulahak didat mumbalin dan malini ya baddangak didat adida aton nadan humlun hi pamoh-olak ke dida. Ta ibilang ku didan tataguk ya ha-oy di Dios da.

²⁴ Ta nan ahida pun-ap-apuwan ya umat hi pun-ap-apuwan din hi David an muttatyuk. Ya miohha dah pun-ap-apuwan ya un-unudon day tugun ku. ²⁵ Ahida mumboble nah boblen indat ku handi nah muttatyuk an hi Jacob an numboblayan handidan aammod da. Ta dida takon di hay iimbabale da ya inap-apu da ya mumboble dah dit nangamung. Ya hay ahi mumpatul ke didat nangamung ya umat handin muttatyuk an hi David. ²⁶ Makitobbalanak ke didan wada mot nanga-mung di linggop da. Ya wadaok di ongal an kabaellan da ya padakkolok dida. Ya nan Templok ya munnanong an miha-ad hidid Israel. ²⁷ Ne makiha-adak ke didan holag Israel ta ha-oy di Dios da ya diday tataguk. ²⁸ Kediye ya inilaon di tataguh kabobboblen

ha-oy di AP-APU. Ya pinilik di holag Israel an tataguk ya iha-ad kud Israel di Templok ta munnanong ta nangamung hidi.”

Hay nangubatan Gog hi Israel

38 Kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay ²“He-an tagu, kalyom an makastiguh Gog an gaga-ihon ap-apud Meshek ya Tubal ad Magog. Kanam ke hiyay ‘Hituwey kinalin APU DIOS ke he-a: ³Gog, ha-oy an Nakattag-en DIOS di buhul mu. ⁴Bunwiton dakat ie daka nah em kadadagan. Pakiek ke he-a nadan dakol an tindalum an numpungkabayun nun-iingngoy bulwati da, nunhappiyo da ya nun-ispada da. ⁵Mid-um ke he-a nadan iPersia, iEthiopia, ya iLibyan nunhelmet da ya nunhappiyo dan am-in. ⁶Ya mid-um pay ke he-a nadan tindalun iGomer ya iBet Togarma nah nangappit hi north ya nadan tindaluh udum an boble.

⁷Mundadaan ka, he-a ya nadan dakol an tindalum an e makigubat. He-ay ap-apu dan mummandal ke dida. ⁸Hi udum hi algo ya mandalon dakan e mangubat nah boble an Israel an naamungan nadan dakol an tatagun nalpu nadah boblen niayan da. Nibangngad dan numboble kediyen madin-ong mon boblen dinadag di gubat handi ot mataynan hi nabayag. ⁹He-a ya nadan dakol an tindalun bumaddang ke he-a ya eyu gubaton didan mialig kayuh puwok ya mialig kayuh kulabut an mihophop hi boble da.

¹⁰Ha-oy an APU DIOS an Nakattag-e ya kanak di numanomnom kah atom ta loktat ya mumplanu kah gaga-ihon ¹¹kanam di: Ek gubaton nadan holag Israel an malinggop da nah boble dan maid di alad na ya maid di hoob nan pundipendal dah boble da. ¹²Ya kanam di ek hogpon hidiyen nigawwan boblen nadadag handi mu napnu moh tatagun nibangngad an nalpu nadah dakol an boblen niayan da ta alak di kinadangyan da te dakol di aaggayam da, papayo da ya ngannen ikadangyan. ¹³Hanadan iSeba ya iDedan ya nadan negosyantén iEspania ya tobalon dakayu te gamgaman day balitik, silber, aaggayam ya nadan udum an maala dan dakayu.’

¹⁴Ta hidiye nan Ezekiel, kanam di ‘Hituwey kanan nan Nakattag-en AP-APU: Ha-oy an Nakattag-en DIOS ya inilak an deket tibom an malinggop nadan tataguk an holag Israel ya umga kan ¹⁵malpu ka nah nakaid-dawwin boblem nah nangappit hi north ta ipangulum di dakkodakkol an tindalun nuntakkeh kabayun malpuh dakol an boble. ¹⁶Ta mialig kayuh kulabut an mihophop kediyen boble. Maat hituwéh udum hi algoh pangitud-akak ke dakayun mangubat hi tataguk ta ipatibok ke dida hin dahdiyak ya ta ipatibok di kaphod ku kediyen ipaat kun dakayu. Ya hidiye boy

panginilaan am-in di katagutagu an ha-oy di AP-APU.”

¹⁷Kanan nan Nakattag-en DIOS di “He-a Gog di kalkalyok handih impahapit ku nadan muttatyuk an profetas an holag Israel ta ipainila dan ahi madatngan di algon itud-ak kuy e mangubat ke dida.” ^{18,19}Kanana boy “Hantuh ahi pangubatan Gog hi holag Israel ya namahig di boh-ol kut wadaok di nakal-ot an kolyog an mangiwagot hi Israel. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ²⁰Ta gumayonggong am-in di dolog, hamuti ya aggayam an o-ongal weno i-itay ya am-in di tagu gapuh takut da. Te magdey bibilid ya dopla ya matlob di tutuping, takon di binattun aalad. ²¹Mu ahik ipaalin am-in di ligat an umipatakut ke Gog. Ta loktat ya dida pen hanadah tindaluna ya mumpapatte da. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ²²Kas-tiguwok hi Gog ya nadan ibbanah dogo ya papatte. Ya ipaalik di nakal-ot an udan ya dalalu takon di apuy ya sulfur ke hiya ya nadan tindaluna ya nadah tindalun di kabobboblen makidlop ke hiya. ²³Ta ipatibok am-in hi tataguh kabobbobley kaphod ku ya kinatag-ek ya kediye moy panginilaan dan ha-oy di AP-APU.”

Hay naapputan Gog

39 Kimmali bo nan Nakattag-en DIOS ke ha-on an kananay “He-an tagu, kalyom ke Gog hituwen kalyok ke hiya: ‘He-a Gog an ap-apud Meshek ya Tubal, numbalinak mon buhul mu. ²Ilpu dakah nangappit hi north ta ipae daka nadah bibilid ad Israel. ³Paggungok nan odnam an almas mut mag-a ta maid di maat mu. ⁴Ya he-a ya nadan dakkodakkol an tindalum ya nadan bumaddang ke he-a ya mate kayun am-in hanadah bilid ad Israel. Ta ipakan dakayuh hahamuti ya mailom an aggayam. ⁵Om, ahi kayu mate nadah e-len di boble. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe! ⁶Logabok di Magog ya nadan makallinggop an numboble pipingngit di baybay an bumadbaddang ke he-a ta inilaon yun ha-oy di AP-APU.’

⁷Ya tibok ta inilaon nadan tataguk an holag Israel di ngadan ku. Ya tibok bot maid moy mangibabain nah makaphod an ngadan ku. Ta panginilaan di tataguh kabobboblen ha-oy an makakkaphod an AP-APU di Dios ad Israel. ⁸Hituwen kinalik an ahi maat hi udum hi algo ya nunna-ud an maat. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.

⁹Kediyen kaatana ya lumah-un day bimmobled Israel ta eda pun-amung di nungkibatin almas di buhul dat itungu da. Dadiyen inamung dan hahappiyo, papana ya bakdung ya umustun panungu dah pitun toon. ¹⁰Ta adi mahapul an eda mangaiw weno munlongoh kaiwon da te wada dadiyen almas an itungu da. Ne pun-ala da damdamay limmun nadan buhul dan numpangalah limmu da handi. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.”

† *Tibon yuy 2 Corinth 6:16.*

Hay nilubukan Gog

¹¹ Kanan APU DIOS di "Hi Gog ya nadan tindaluna ya pilubuk ku nah nundotal ad Israel an dalanon an mumpaeh nangappit hi timilan di algoh nangappit hi baybay. Ta mahaniyan moh diyen dalan te dakko-dakkol dadiyen lubuk an kilubukan Gog ya nadan tindaluna. Ya hay ahi pungngadan di tatagu kediyen nundotal ya 'Lutan di tindalun Gog.'

¹² Umeh pitun bulan di pangilubukan di holag Israel am-in ke dadiyen nungkakate ta ahi malini boy angang di boble da. ¹³ Ahida mumbabaddang an mangilubuk ke dida. Ya midayaw da gapun diye hantuh algon kidayawak. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.

¹⁴ Nagibbu keh diyen pitun bulan ya wada day matuddun e mundallanan an e manamak hi ugge nilubuk ta ilubuk dat mumbalin bon malini nan boble da. ¹⁵ Ya deket waday hinamak dah gunit di tagun ugge nilubuk on hina-adan dah markay paldang nat ilubuk nadan natuddun mangilubuk ke dadiyen tindalun Gog nah nundotal an lubukan ¹⁶ ta malini bo nan boble." (Ahi waday ohan boblen kingadanan di ngadan dadiyen tindalun Gog.)

¹⁷ Kimmali boh APU DIOS an Nakattag-e ke ha-on an kananay "He-an tagu, ahim ayagan nadan hahamuti ya nadan mailom an aggayam ta umali dat kanon da nadan indadaan kun kanon da. Ongal hidiyen piyestan ahi maat nah bilid ad Israel an panganan dah dotag ya panginuman dah dalan di tagu. ¹⁸ Om, kanon day dotag ya inumon day dalan di titindalu ya aap-apu tuh lutan mapaten kay da lakin kalnero, impan di kalnero, guldin ya lakin bakan mataban nalpud Bashan. ¹⁹ Kediyen ahik pamatayan ke dadiyen tatagun kay niappit ya ahi nimpe kanon di hahamuti ya aaggayam di taba da inggana makabhug da ya inumon day dala da inggana kay da nabutong. ²⁰ Om, umali dat ibhug day adol dadiyen kakabayu ya titindalu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

Hay kipaphodan nan boble an Israel

²¹ Kanan bon APU DIOS di "Hantuh pangastiguwak hi tatagu tuh lutay pangipatib-ak hi dayaw ku. ²² Ya mipalpun diye ya inilaon mon nadan holag Israel an ha-oy an AP-APU di Dios da. ²³ Inilaon damdaman di tataguh kabobboblen gapuh nunliwatan di holag Israel an tataguh ya inwalong ku dida ot dadagon di buhul da dida ya nipakaan dah boble da. ²⁴ Man-u ket inwalong ku dida ot maat hidiyen dida ya gapuh liwat da. Ya hidiyey lebbeng nan maat ke dida.

²⁵ Mu ad uwani ya homkok didat ibangngad ku didah boble dan ilpuk dida nadah boblen nihbutan da ta bendisyonak didat ipatibok an makaphodak. ²⁶ Ahida

mo malinggop nah boble dan maid di mangubat ke didat kal-iwan day nibabainan da handi gapuh nunliwatan dan ha-on. ²⁷ Ya hantuh pangibangngadak hi tataguh an nieh boblen di buhul da ya kediyey pangipatib-ak hi tataguh kabobboblen makaphodak.

²⁸ Kediyey boy panginilaan nadan tataguh an ha-oy an AP-APU di Dios da. Te man-ut impaek didan balud hi udum an boble mu inamung ku didan am-in ot ibangngad ku bo didah boble dan maid di e nabati takon di oha. ²⁹ Adik mo iwalong didan tataguh ya hay Espirituk moy mawadan dida. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

Nipatibo ke Ezekiel di ahi mikapya bo nah Templo Jerusalem

40 Handih mikahimpulun algoh mamangulun bulan hi mikaduwapulut liman toon nipalpuh niayan min holag Israel ad Babilon ya mikahimpulut opat an toon nipalpuh nunsakupan di iBabilon hi Jerusalem ya nawadan ha-oy nan Espiritun Apu Dios ot ieyak ad Jerusalem, ² nah tap-on nan natag-en bilid ot iang-ang kuh nangappit hi south ya matibok hi hinangngab ku on ongal an boblen dakol di babale. ³ Indanit inih-upak hidi ya tinibok on tagun makahhiyon kay giniling. Muntattaddog hidiyen tagu nah hogpan nah boble an inodnanay punlukud. ⁴ Kananan ha-oy di "Mundongol ka ya pakatibbom am-in di ipatibok ke he-a te hidiyey gapunan wada kah tu. Ya mahapul an kalyom hanadah holag Israel am-in di tibom."

Hanan hoob hi nangappit hi timilan di algo

⁵ Hay tinibok ya nan Templo ya wada on alad hi natag-en nunlinikkod. Inukat nan taguy punlukud nan himpulun piyey kadukkena ot lukudona nan alad. Ya himpulun piyey lukud di katag-en diyen alad ya himpulu bon piyey kahindol na.

⁶ Timmikid ot ena bo lukudon nan hogpan hi nangappit hi timilan di algo ya himpulun piyey katag-ena. ⁷ Ya nah udun diyen hogpan ya waday nigawwan dalanon an hintutluy kuwartun pungguwalyaan hi numbinah-el. Am-in dadiyen kuwartu ya nun-iingngon himpupulun piyey lukud di kadukkena ya kabilog na. Ya walun piyey lukud di kahindol nan dingding an nunholdak ke dadiyen kuwartu. Wada boy dalanon hi udun dadiyen kuwartun pungguwalyaan an ume nah hogpan hi hinangngab nan Templo himpulun piyey kadukkena.

⁸ Lingkid nan taguh diyen hogpan hi hinangngab nan Templo ⁹ ya himpulut opat an piyey katag-ena. Hidiyen hogpan an wadah udun nan dalan hi hinangngab nan Templo ya opat an piyey kahindol di dingding na.

¹⁰ Nun-iingngoy kabilog dadiyen kuwartun pungguwalyaan nah numbinah-el diyen dalanon ya nun-iingngoy kahindol nadan dingding an nunholdak ke dadiyen kuwartu. ¹¹ Indani bo ya lingkud nay kabilog nan dalanon ya duwampulut duwan piye ya himpulut onom an piyey kabilog nadan duwan dakkig nan hogpan. ¹² Ya waday naakhop an dingding hi hinangngab nadan kuwartun pungguwalyaan an duwampulun pulgaday katag-ena ya duwampulu bon pulgaday kahindol na. Dadiyen kuwartun pungguwalyaan ya himpupun piyey kabilog da. ¹³ Lingkud bon nan taguy indoggan an dingding nan ohan kuwartu inggana nah indoggan an dingding bon di ohan kuwartu nah ha-ob nan dalanon ya nap-at ta duwan piye. ¹⁴ Lingkud na bo nan hogpan nah udun nan dalanon ya tulumpulut opat an piyey kabilog na. ¹⁵ Ya hay lukud di kadukken nan dalanon mipalpuh dingding diyen dalanon inggana nah hogpan ya nawalut opat an piye. ¹⁶ Hanada ken tulun kuwartun pungguwalyaan ya waday i-itay an tawang da umat hi tawang nan hogpan. Ya nadan dingding nah dalanon ya naalkusan hi nipaot an ing-ingon di palma.

¹⁷ Indani bo ya in-eyak nah tagu nah dolan nan Templo an indalan mi nah hoob. Tinibok di tulumpulun kuwartu nah nunlinikkod nah dolan nan Templo. Dadiyen kuwartu ya nida-it da nah alad an inhangga da nah nadakdakan hi batun ¹⁸ nunlinikkod nah nundaul an dola. ¹⁹ Lingkud bon nan tagu nah dolah nundaul mipalpu nah hoob hidi inggana nah hoob hi bohongna ya hinggatut ta nan-om ta walun piye.

²⁰ Indani ya ena lingkud nah hoob an nihangngab hi north an hogpan an ume nah dolah nundaul. ²¹ Waday hintutlun kuwartun pungguwalyaan hi numbinah-el nah dalanon. Hay lukud di kabilog dadiyen tulun kuwartu nah dalanon ya naka-ingngoh lukud nadan dehdihi hoob hi nangappit hi timilan di algo. Dadiyen kuwartu ya nahanoldak hi dingding. Hay lukud di kinadukken nan dalanon ya nawalut opat ya nap-at ta duwan piyey kabilog na. ²² Hanadan tawang nan hogpan ya nadan nialkus an nipaot an ing-ingon di palma ya nun-iingngoy da nadah wadah hoob hi nangappit hi timilan di algo. Hituwen hogpan ya wadah udun nan dalanon hi nuntap-o. Waday agdan an pituy palakad nan mumpatikid nah hoob. ²³ Ya nah ha-ob nan hoob nah dolah nundaul ya wada boy hoob an mumpaeh dolah nuntap-o umat nah hoob hi nangappit hi timilan di algo. Lingkud nan taguy numbattanan datuwen duwan hogpan ya hinggatut ta napitit liman piye.

²⁴ Indani bo ya in-eyak nah tagu nah nangappit hi south ya wada boy ohan hoob. Lingkud na nan dingding ya nan hogpan ya nun-iingngoy da nadah udum. ²⁵ Wada damdamay tawang ketuwen hogpan. Hay lukud di kadukken datuwen am-in ya nawalut opat an piye ya nap-at ta duwan piyey lukud di kabilog

na. ²⁶ Waday agdan an pituy palakad nan mumpatikid kediye hogpan an inhangga na damdama nah dolan nan Templo. ²⁷ Hituwen hogpan ya wada boy hoob nan mumpae nah dolah nuntap-o. Lingkud nan taguy numbattanan da nah mikadwan hoob ya hinggatut ta nan-om ta walun piye.

²⁸ Indani ya in-eyak bo nah tagu nah hoob hi nangappit hi south an mumpae nah dolah nuntap-o. Lingkud nan taguh diyen hoob ya nun-iingngoy lukud da nadah udum. ^{29,30} Hanadan kuwartun pungguwalyaan, nadan hogpan ya nadan nioddan dingding na ya nun-iingngoy lukud da nadah nioddan dingding nadah hoob. Ya wada damdamay tawang nadan hogpan. Hay bilang am-in di lukud di kadukkena ya nawalut opat an piye. Ya hay kabilog na ya nap-at ta duwan piye. ³¹ Hanan hogpan ketuwe ya inhangga na nah ohan dola ya nadan dingding na ya naalkusan hi nipaot an ing-ingon di palma. Waday agdan an waluy palakad nan numpatikid ketuwen hogpan.

³² Indani ya in-eyak nah tagu nah hoob hi nangappit hi timilan di algon ume nah dolah nuntap-o. Lingkud nah diyen hoob ya nun-ingngoy nadah udum di kabilog na. ³³ Hanadan kuwartun pungguwalyaan ya nan hogpan kediye hoob ya nadan nioddan dingding ya nun-iingngoy kabilog dan am-in hanadah udum an hoob. Wadan am-in di tatawang takon nah hogpan. Hay bilang am-in di lukud di kadukke na ya nawalut opat an piye ya nap-at ta duwan piyey kabilog na. ³⁴ Hanan hogpan ya inhangga na nah dolah nundaul. Ya nadan dingding na ya naalkusan hi nipaot an ing-ingon di palma. Ya waday agdan an waluy palakad nan numpatikid ketuwen hogpan.

³⁵ Indani ya in-eyak bo nah tagu nah hoob hi nangappit hi north. Lingkud na ya nun-ingngoy lukud na nadah udum. ³⁶ Wada damdamay kuwartun pungguwalyaan, naalkusan damdama nadan nioddan dingding na, waday hogpan ya waday tatawang na. Hay bilang am-in di lukud di kadukkena ya nawalut opat an piye ya hay kabilog na ya nap-at ta duwan piye. ³⁷ Hanan hogpan ya inhangga na nah dolah nundaul. Ya naalkusan boy dingding nah nipaot an ing-ingon di palma. Ya waday agdan an waluy palakad nan numpatikid ketuwen hogpan.

³⁸ Wada ketuwey panton mumpae nah kuwartuh nangappit hi north. Hidiy pangulahan da nadah dotag an miappit nah pun-appitan. ³⁹ Waday opat an lamesaan hidi nah hogpan an hindudway nunhinna-ob an pangiklongan da nadah aggayam an miappit an maghob ya miappit gapuh liwat weno miappit gapuh bahul. ⁴⁰ Wada boy opat an athidin lamesaan nah dolah nundaul an hindudwah nunhinna-ob nah hogpan nah hoob hi nangappit hi north. ⁴¹ Walun am-in dadiyen lamesaan an pangiklongan hi aggayam an miappit. Waday opat nah hogpan ya opat bo nah dola.

⁴² Napahok an batuy nakapya nadah opat an lamesaan an pangidadaan hanadah aggayam an miappit an maghob. Hay katag-e da ya duwampulun pulgada ya hintutlumpulun pulgaday kabilog da ya kadukke da. Ya miha-ad am-in nadan ngunut an miusal hi pundadaan hi miappit ke dadiyen batun lamesaan.

⁴³ Wadada nadah nunlinikkod an dingding di tulun pulgadan pangihablayan hanadah naklong an aggayam an miappit. Ya nadan lamesaan di pangiha-adan dah dotag dadiyen aggayam.

⁴⁴ Indani ya in-eyak bo nah tagu nah dolah nuntap-o. Waday duwan kuwartun impanto da kediyen dolah nuntap-o. Hanan oha ya nipaldang nah nuntap-on hoob hi nangappit hi north an inhangga nah south ya nan oha ya nipaldang nah nuntap-on hoob nah nangappit hi south an inhangga nah north. ⁴⁵ Kinalin nan tagun ha-on an nan kuwartun inhangga nah south ya bagin nadan padin mungngunu nah Templo. ⁴⁶ Ya nan kuwartun inhangga nah north ya bagin nadan padin mungngunu nah pun-appitan. Nahlag dadiyen padi ke Sadok an holag Libay ya dida ya abuy niabulut an humgop nah kuwartun kawad-an DIOS ta aton day ipangunu na.

⁴⁷ Lingkud bon nan tagu nah dolah nuntap-o ya hinggatut ta nan-om ta walun piyey kabilog na ya kadukke-na. Hanan pun-appitan ya wadah hinangngab diyen Templo.

⁴⁸ Indani ya in-eyak bo nah tagu nah hogpan nah Templo. Lingkud na boh diye ya duwampulut opat an piyey kabilog na ya hiyam an piyey katag-ena. Ya hay kahindol nan numbinah-el an dingding na ya liman piye. ⁴⁹ Waday agdan an himpuluy palakad nan numpatikid nah balkona ya tulumpulut opat an piyey kabilog na ya duwampulun piyey katag-ena. Ya waday duwan tukud an hin-oh-ah numbinah-el kediyen dalanon.

41 Indani ya in-eyak bon nah tagu nah nung-gawwan kuwartu nah Templo. Lingkud nay katag-en nan hogpan ya himpulun piye. ² Ya nan panton hogpan ya himpulut walun piyey kabilog na ya nan dingding hi numbinah-el ya walun piyey kahindol na. Lingkud nah diyen kuwartu ya nan-om ta walun piyey kadukke na ya tulumpulut opat di kabilog na.

³ Imme bo nah nihuddok an kuwartu ot lukudona nan panton hogpan ya himpulun piyey kabilog na ya himpulut duway kadukke-na ya umeh tulun piyey kahindol nan dingding na. ⁴ Hidiyen kuwartu ya nipaldang nah nigawwan kuwartun umeh tulumpulut liman piyey kabilog na ya kadukke na. Kanan nan taguy "Hituwen kuwartu ya Nakassantun Kuwartun Apu Dios."

⁵ Lingkud nan taguy kahindol nadan dingding nan Templo ya himpulut kagodwan piyey kahindol na. Ya wada day i-itay an kuwartun pitun piyey kabilog dan

nida-it da ya nalikkod da nah Templo. ⁶ Tulun gladu nan Templo ya hintutlun puluy kuwartuh ohan gladu. Waday nungkidongdong an nipab-unan datuwen duwan gladun ugge nigisab. ⁷ Ta deket ang-angon nan dingding nan Templo nah dola ya kay nun-iingngoy hindol na ingganad tap-o. Wadah dolay agdan an nida-it nah dingding ta dalanon an mumpatikid nadah duwan gladuh nuntap-o.

⁸⁻¹¹ Hanadan dingding datuwen kuwartu ya walun piyey kahindol na. Waday ohan panton dalanon an ume nadah kuwartuh nangappit hi north di Templo ya oha bon panton ume nadah kuwartuh nangappit hi south. Ya walun piyey kabilog nan napattuk an nipab-unan nadan kuwartuh nunlinikkod nah Templo. Natuping hidiyen nunlinikkod ya hay katag-ena ya himpulun piye. Ya hay kabilog di numbattanan tuwen natuping ke dadiyen kuwartun nadan padih nunlinikkod nah Templo ya tulumpulut opat an piye.

¹² Wada boy ohan umat hi balen nipataddog hi hinangngab nah Templo. Hay kabilog na ya hinggatut ta himpulut onom an piye. Hay kadukke-na ya hinggatut ta naliman piye ya hiyam an piyey kahindol di dingding na.

¹³ Lingkud bon nan taguy kadukken nah Templo ya hinggatut ta nan-om ta walun piye. Hanan dolana inggana kediyen oha bon nipataddog ya hinggatut ta nan-om ta walun. ¹⁴ Hay kabilog nan dolan nah Temploh nangappit hi timilan di algo inggana nah hinangngab na ya hinggatut ta nan-om ta walun piye.

¹⁵ Lingkud na boy kadukken diyen nipataddog nah indoggan nah Temploh nangappit hi kalin-oban di algo takon nadan kuwartuh nangappit hi dingding hi numbinongwa ya hinggatut ta nan-om ta walun piye.

Ya am-in nadan kuwartuh hogpan nah Templo, nan nigawwan kuwartu ya nan nihuddok an kuwartu ¹⁶ ya kaiw di panel na mipalpuh dulung inggana nah tawang. Dadiyen tawang ya natakapan dah kaiw. ^{17,18} Hanada ke bon dingding nah Templo nah bohongna ya naoddahan hi kaiw an naalkusan hi nipaot an ing-ingon di palma ya ing-ingon di anghel mipalpuh puuna ingganah tap-ona takon nadan tap-on di papanto. Hanadan palma ya nibanattan da nadah anghel an nuntutun-ud an nalikkod nah kuwartu. Am-in nadan nipaot an ing-ingon di anghel ya duway anga da. ¹⁹ Angan di taguy oha an inwingi nah nangappit nah nipaot an palma ya angan di layon di ohan inwingi na damdama nah nipaot an ing-ingon di palma nah binnah-el na. ²⁰ Athitun am-in nadan dingding mipalpuh dulung ingganah tap-on nadan panto.

²¹ Hanan pamadingan nah pantoh nigawwan Nakassantun Kuwartu ya kuwadladu. Hanah hinangngab nah nihuddok an kuwartu ya wada on hay ang-ang na ya umat nah ²² pun-appitan an nakapyah kaiw. Liman piyey katag-ena ya opat an piyey kabilog na. Hanadan

poste na, nadan puuna ya nadan dingding na ya nakapyah kaiw. Kanan nan tagun ha-oy di "Hituwey mangipanomnom an wadah APU DIOS nadah tataguna." ²³ Waday duwan panton nuntun-ud an mumpae nah nunggawwan kuwartu ya nah nihuddok an kuwartu. ²⁴ Dadiyen duwan panto ya nunduway onob dan hi gawwanay pangigawiyen. ²⁵ Nialkus nadah pantoy nipaot an ing-ingon di palma ya anghel umat nadah nialkus hi dingding. Ya waday nidongdong an kaiw an kay niatop nah tap-on nan hinangngab nan balkon. ²⁶ Ya hituwe bon balkon ya waday i-itay an tawang na ya dingding nan naalkusan hi ing-ingon di palma.

Hanadan kuwartun di papadi

42 Indani ya impanguluwak bon nah tagu ot lumah-un kami nah Templon indalan mi nah north an Hoob ot ume kami bo nadah kuwartuh nangappit hi north nah nuntap-on dolan nan Templo.

² Hay kadukken datuwen am-in an kuwartu ya hinggatut ta nan-om ta walun piye ya nawalut opat an piyey kabilog na. ³ Hanadan kuwartuh pangngelna ya mauhdungan nan nuntap-on dola an tulumpulut opat an piyey kabilog na ya nadan kuwartuh pangngelna ya mauhdungan nan dolah nundaual. Datuwen numpinangngel an kuwartu ya nunhinna-ob da nah mikatlun gladu. ⁴ Waday dalanon hi numbattanan datuwen nunhinna-ob an kuwartun hay kabilog na ya himpulut onom an piye ya hay kadukkena ya hinggatut ta nan-om ta walun piye. Ya nadan panto ya inhangga dah nangappit hi north. ⁵ Hanan mikadwan gladu ya it-itay di kuwartuna mu nadan kuwartuh namangulun gladu te mahapul an waday dalanon hi gawwana hinangngab da. ⁶ Hidiyen tulun gladu ya ugge natukudan an adi umat nadah dola te nuntitinnap-o. ⁷ Waday dingding nan dolah nundaual an niun-unnud ingganah hinangngab nadan kuwartun hay kadukkena ya nawalut opat an piye. ⁸ Nihu-up hituwen dingding hi kadukken nadan kuwartu nah dola an hay bilang na ya nawalut opat ta godwan piye ya hay kadukken nadan kuwartu nah nuntap-on dola ya hinggatut ta nan-om ta walun piye. ⁹ Waday hogpan hi nangappit hi timilan di algon malpu nah dolah nundaual an ume ke dadiyen kuwartu. ¹⁰ Hanah nangappit hi south nan Templo ya waday kukuwartun nuntutun-ud hi nunhinna-ob nah dolah nuntap-o. Nun-iingngoy nangikapya da ke datuwen kuwartu nadah kuwartuh north.

¹¹ Ya nan dalanon nah hinangngab dadiyen kuwartu ya naka-ingngo nah dalanon an wadah nangappit hi north ya nun-ingngoy lukud da ya nun-ingngoy porma da takon di panto da. ¹² Wada boy pantoh nangappit hi south hi da-ul datuwen kuwartuh udun nan alad nah nangappit hi timilan di algo.

¹³ Kanan nan tagun ha-oy di "Hanadan kuwartuh numbinah-el di kuwartun nadan padin APU DIOS. Hidiy pangiha-adan da ke dadiyen nangilinan an niappit te nangilinan damdama nadan kuwartu. Niappit dadiyen page ya nadan udum gapuh liwat weno gapuh bahul. Ya nadan padiy mangan ke dadiye. ¹⁴ Deket lumah-un di padi nah kuwartun APU DIOS ta ume nah dolah nundaual ya mahapul an ibati na nan nangilinan an imbulwati nan nungngunu. Ta munhannot hi udum an bulwati ta ahi ume nah naamung an tatagu."

¹⁵ Handih ginibbun nan tagun nunlukud nah bohongnan di Templo ya impanguluwak ot lumah-un kamin indalan mi nah hoob nah nangappit hi timilan di algo ot lukudona nan nunlinikkod. ¹⁶ Lingkud na bo nan hoob nah nangappit hi timilan di algo ya waluy gatut ta nap-at an piye. ¹⁷⁻¹⁹ Lingkud na bo nan nangappit hi north ya nan nangappit hi south ya nan nangappit hi kalin-oban di algo ya nun-iingngoy kadukke da. ²⁰ Kuwadladuh diyen nadingding an waluy gatut ta nap-at an piyey kabilog da ya kadukke da. Hanan kuwartun Apu Dios ya naholdak hi dingding ta punhani kediyen kuwartun Apu Dios.

Hay nibangngadan di dayaw APU DIOS nah Templo

43 Indani ya in-eyak bon nah tagu nah hoob hi nangappit hi timilan di algo. ² Ya pinghanadi ya tinibok di dayaw nan Dios Israel an humihhilin nalpuh nangappit hi timilan di algo. Kay bungug di danum nah baybay di kalina ya humiliy hiyona nah luta. ³ Hituwen inang-ang ku ya umat nah namangulun numpatibon ha-on handih immaliyan Apu Dios ot dadagonay Jerusalem ya umat bo nah tinibok nah Wangwang an Kebar. Handih tinibok hidiye ya nunlukububak hi luta. ⁴ Immalih diyen humilin hiyon dayaw APU DIOS nah Templon indalana nah hoob nah nangappit hi timilan di algo. ⁵ Indani ya in-eyak nah Espiritun APU DIOS nah nuntap-on dolan nan Templo ya nahiyowan am-in hi dayaw Apu Dios.

⁶ Timmaddog nan tagun nipaldang ke ha-on ya dingngol kun kimmalih APU DIOS ke ha-on hidi. ⁷ Kananay "He-an tagu, hituy ubunak an mun-ap-apu ya hituy pangiuyyadak hi hukik. Makihtuwak hi tataguk an holag Israel ta ha-oy di mun-ap-apun didat nangamung. Maid mo ke dida ya nadan patul day mangibabain hi ngadan ku gapuh pundayawan dah udum an dios weno pamohwatan dah panginomnoman da handidah papatul dan nate. ⁸ Impakaippaldang dan ingkapyah nah Templok di bale da ot makaitumuk di tukud ya hagpo dan ammunay dingding di numbabattanan mi. Imbabain day ngadan ku gapu nadah gaga-ihon inat da ot dadagok dida te bimmoboh-olak ke dida. ⁹ Mu deket itikod dan mundayaw hi udum an dios ya kaanon day panginomnoman da

handidah patul da ya makiha-adak ke didat nanga-mung tuh boble da.”

¹⁰ Intuluy APU DIOS an kimmalin kananay “He-an tagu, kalyom hanadah tataguy mipanggep nah Templok ya ipatibom ke dida nan planun nan Templok ta maawatan da ya inilaon day ine-ena. Ta kal-ina ot bu-main da gapuh liwat da. ¹¹ Ya deket bumain dat muntutuyu da ya iesplikar mun diday mipanggep nah planun nan Templok, hay pormana, hay ang-ang na, hay hoob na, hay lukud na ya hay kiha-adan am-in nadan nganneh diye nah Templo. Kalyom nadan maunud nah pundayawan da ya itudok mu dadiyet pun-adalan dah ine-ena.

¹² Hituway importanten olden an maunud ta nanga-mung mipanggep nah Templo. Adinadaman waday ume nah nunlinikkod nah tap-on nan bilid te wadaak hidi.

Hay mipanggep nah pun-appitan

¹³ Datuway lukud nadan parten nan altar mipuun hi maunud an punlukud an nausal nah Templo: Hanan kay kanal hi nunlinikkod nah puun nan altar ya duwampulun pulgaday kabilog na ya kadallom na ya himpulun pulgaday katag-en nan tigil na. ¹⁴ Hay katag-en nan puunan nipab-unan nan altar mipalpu nah luta ya opat an piye ya duwampulun pulgaday kabilog na ya mipalpu ketuwe ya wada boy nipab-un an pitun piyey katag-ena ya duwampulun pulgada boy kabilog na. ¹⁵ Ya mipalpu bon tuwe ya wada boy nipab-un an hay katag-ena inggana nah tap-ona ya pitu bon piye. Ya waday nidongdong nadah dugunah kay hakgud. ¹⁶ Hay tap-on tuwen altar ya kuwadladu an duwampulut ohan piyey kabilog na ya kadukkena. ¹⁷ Hanan nunggawwan nipab-unan nan altar ya duwampulut opat an piyey kabilog nan kuwadladu. Waday ittay an kanal nan hay kabilog na ya duwampulun pulgada ya hay katag-e nan pingngit na ya himpulun pulgada. Ya waday agdan an mumpatikid nah altar.”

¹⁸ Kanan bon APU DIOS an Nakattag-e di “He-an tagu, hituway kalyok: Datuway maunud hi pun-appitan hanadah maghob ya punwaghikan hi dala ten nagib-bun nakapya. ¹⁹ Hanadan padin holag Libay an nahlag ke Sadok ya abuy mabalin an umalih kad-ak an mangiat nah ipangunuk tuh Templo. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di kon olden kediye. Idatan yu didah ka-ongal nan lakin baka ta iappit da gapuh liwat da. ²⁰ Umala dah dalan diyen aggayam ta iwaghik da nadah opat an nidongdong an dugun diyen altar. Iwaghik day udum hanadah dugun nan nunggawwan kuwadladu ya nadah pingngit nan nunlinikkod an tap-on na. Hidiyey mialig an punlini yu nah altar ta maphod an pun-appitan yun ha-on. ²¹ Hidiyen ka-ongal nan bakan iappit yun ha-on gapuh liwat ya mahapul an ilah-un yu

nah e-elen nan Templo ta eyu gobhon nah natuddun pangighoban yu.

²² Nabigat ke bo ya immala kayuh lakin gulding an maid di dipekto nat iappit yu bo gapuh liwat. Iwaghik yuy dalan diye nah altar ta aton yuy mialig an punlini yu, umat hi inat yuh dalan nan ka-ongal nan bulug an baka. ²³ Deket nagibbun inat yuh diye ya immala kayuh ka-ongal nan lakin baka ya ka-ongal nan lakin kalneron maid di dipekto nat ²⁴ iali yu ta ha-adan di pa-di didah ahin ne in-appit yun ha-on an maghob.

²⁵ Mun-appit kayuh kabigabigat hi aggayam an maid di dipekto da, dadiye ya lakin gulding, lakin baka ya lakin kalnero gapuh liwat. ²⁶ Mahapul an aton nadan padi nan ine-en di punlini nah altar ke dadiyen pitun algo ta midadaan boh pangusalan da. ²⁷ Deket nala-uh diyen linggu ya ilappun mon nadan padin mun-appit nah altar hi miappit an maghob ya miappit an hamulon ta umamlongak. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU di nangalin tuwe.”

Hay usal nan hoob nah nangappit hi timilan di algo

44 Indani ya impanguluwak bo nah tagu nah hoob nah dolah nangappit hi timilan di algo. Nidakig hidiyen hoob ² ya kanan APU DIOS ke ha-on di “Hituwen hoob ya midadakkig ta nangamung an adi mo mibughul te ha-oy an AP-APU an Dios di holag Israel ya indalan kuh tu. Kinali adinadaman waday mangidalan hitu. ³ Mu nan ahi mun-ap-apu ya damanan umeh din e mangan hi niappit ke ha-on mu mahapul an idalana nah hogpan an kuwartuh uduna.”

Hanadan miabulut an humgop nah Templo

⁴ Indani ya in-eyak nah tagu nah hoob nah nangappit hi north nah hinangngab nan Templo. In-ang-ang ku nah Templon APU DIOS ya tinibok an humili te makahhiyo. Ot munlukbubak nah luta ⁵ ya kanan APU DIOS ke ha-on di “He-an tagu, adim kal-iwan tun tibom ya donglom hantudan kalyok ke he-an olden an maunud tuh Templo. Ya tandaanam hi ustu hin dahdiy damanan humgop ya nadan adi humgop tuh Templo. ⁶ Kalyom hanadah makangohhen holag Israel an ha-oy an Nakattag-en DIOS ya adik iabulut nadan umipabohol an aton da. ⁷ Hinibit da tun Templok te in-abulut dan humgop di tataguh udum an boble, takon di ugge nakugit weno mangoheh ha-on nah tiempon pun-appitan. Ta hidiye nan nunliwat da metlaing ke ha-on te uggeda imbilang nan nakitobbalak ke dida. ⁸ Ya kanan ot ya abuy un-unudon da nan ustun ine-en di pundayawan dan ha-on ya adi te hay tataguh udum an boblen nakiboblen diday tudduwon dan mangipangpanguluh pundayawan dan ha-on nah Templok. ⁹ Kinali, ha-oy an Nakattag-en DIOS ya iadik an humgop nah Templok di ugge nakugit an tataguh udum an

boble, nan adi mangun-unud ke ha-on ya nadan naki-bobleh tud Israel.

Hay pangastiguwan DIOS nadah holag Libay

¹⁰ Kastiguwok nadan holag Libay ya nadan ibbadan holag Israel an nangiwalong ke ha-on ot dayawon day dios an kinapyan di tagu. ¹¹ Damanan ingunuwanak ke dida nah Templon mungguwalya da nadah hoob, kolngon da nadan aggayam an miappit ke ha-on ya munhilbi da nadah tatagu. ¹² Mu ha-oy an Nakattag-en DIOS ya isapatak an makastigu da metlaing te impan-gulu day ibba dan holag Israel an mundayaw hi dios an kinapyan di tagu ot maliwat da. ¹³ Adinadaman eda mo mih-up ke ha-on ta aton day ngunun di padit munhilbi dan ha-on weno eda mih-up nadah nganneh diyen ibilang kun nangilinan, weno eda humgop nah kawad-ak. Hidiyey kastigu da gapu nadah umipaboh-ol an inat da. ¹⁴ Dida moy mangingunu nadah udum an minguu nah Templo.

¹⁵ Mu nadan padin nahlag ke Sadok an holag Libay an nunnanong an nunhilbin ha-on nah Templo takon di inwalongak nadah ibba dan holag Israel ya dida ya abuy mabalin an umalih kad-ak an mangiappit nadah taba ya dalan di niappit an aggayam. ¹⁶ Dida ya abuy humgop nah Templok, ya aton da nadan ipangunuk nah altar ya nadan maat hi pundayaw dan ha-on.

¹⁷ Ya nah humgopan da nah dolah nuntap-o ya mahapul an mumbulwati dah bulwatin di padi. Adinadaman eda mumbulwatih nakapyah dutdut di kalnero ten mungngunu da nah dolan nan Templo weno nah Templo mismu. ¹⁸ Mahapul an nakapyah luput di ibulwati da takon di pongot da ya nan nundal-lom an bulwati da ta adida lumingot ten mungngunu da ya adida mumbalikit. ¹⁹ Ya deket lumah-un da nah dolah nundaul an kawad-an nadan tatagu ya kaanon da nan imbulwati dan mungngunu nah Templo ta ibati da nadah nangilinan an kuwartut ihannot da bon ibul-wati nan bulwati da tuwali. Ta adi dapaon di tatagu dadiyen nangilinan an bulwati dat maid di ad-adin maat ke dida.

²⁰ Adinadaman mumpamukmuk da weno eda padukkayon di buuk da, mu mahapul an mipmiphod di pu-lit da. ²¹ Adinadaman uminum dah mainum nah pangayan dah dolah nuntap-on pungngunuwan da. ²² Ya adinadaman iine day nakibolhen babai. Mahapul an hay iine da ya nan babain maid di nangihuyop ke hiya weno nan babain natey inayanan padi. ²³ Mahapul an ituttudun dadiyen padi nadah tataguk di nunhin-natkonan di nangilinan ya nan ugge ya hay nunhin-natkonan di mibilang an malini ya nan adi.

²⁴ Ya diday mangipanuh punhahallaan di tatagu mipuun hi tugun ku. Mahapul an punnanongon dan un-unudon nadan in-olden kun maun-unud mi-

panggep nadah piyesta ya mipanggep hi Sabadun Tungo.

²⁵ Adinadaman dapaon day adol di nate ta eda mibi-lang an adi malini. Mu deket ammod da, imbabale da, tulang da weno tulang dan babain ugge nalahin ya damanan dapaon da. ²⁶ Mu deket waday dinapa dah nate ot mibilang dan adi malini ya mahapul an aton da nan ine-en di punlinit mibilang da bon malini. Ya deket nala-uy pitun algo ya ²⁷ mahapul an ume da nah nuntap-on dolan nan Templo ta mun-appit da gapuh liwat da ta damana bon mungngunu da nah Templo. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe.

²⁸ Deket mipanggep hi tawidon nadan padi ya ha-oy di mangidat hi mahapul da, kinali maid di bingay dah luta. ²⁹ Hay kanon da ya nadan miappit an page, nadan miappit gapuh liwat ya miappit gapuh bahul ya nadan udum an miappit ke ha-on. ³⁰ Midat bon dida nadan kapkaphodan an mamangulun bungan di intanom da ya am-in nadan miappit ke ha-on, nadan tinapay ya nadan mamangulun nakapyah alina ta mabendisyonan da. ³¹ Adinadaman kanon day hamuti weno ag-gayam an pamga ot mate weno pinaten di ibbadan aggayam."

Hanan naganodwaan di boblen Israel

45 Kimmali boh APU DIOS an kananay "Deket maganodwa nan boblet ikap-ong yun am-in an holag Israel ya wada damdamay midat ke ha-on. Hay lukud na ya umeh duwampulut ohan kilometroy kadukkena ya umeh himpulut onom an kilometroy kabilog na. Am-in hidiye ya miong-ong ke ha-on. ² Ketuwen luta ya malkud di kuwadladun walunggatut ta nap-at an piyey kabilog na ya kadukkenat kiha-adan nan Templok. Ya nawalut opat an piyey kabilog di nun-linikkod kediye. ³ Hay pangngel tuwen luta ya lukudom di nahawwal hi duwampulut ohan kilometroy kadukkena ya umeh walun kilometroy kabilog na ya wadah diy Nakassantun Kuwartuk. ⁴ Nangilinan hituwen lutan miong-ong nadah padin pungngunuwok. Ta hidiy pangiha-adan dah babale da ya kiha-adan damdaman nan Templok. ⁵ Ya nan paldang nan athidi metlaing di lukud na ya midat nadah ibba dan holag Libay an mungngunu nah Templo ta pangiha-adan da damdamah babale da.

⁶ Ya nan paldang nan nahawwal hi duwampulut ohan kilometroy kadukkena ya nahawwal hi ittay hi opat an kilometroy kabilog na ya kiha-adan nadan tataguk an holag Israel an maminhod an miha-ad hidi.

⁷ Hanan nangappit hi timilan ya kalin-oban di algod Jerusalem ya midat nah mun-ap-apuh holag Israel nan numbattanan di boblek an nipaldang nah nangappit hi kalin-oban di algo ya nan Baybay an Mediteranean ya nan numbattanan di pingngit di boblek hi nangap-

pit nah timilan di algo ya nan Wangwang an Jordan. Hay kabilog tuwen luta ya miingngoh kabilog nan nidat nadah holag Israel. ⁸ Hituway midat nah mun-ap-apuh holag Israel ta adina talamon ya pulhon di limmun nadan tataguk. Mu nadan udum an boble ya maganodwat ikap-ong nadan holag Israel.”

Hay olden an un-unudon di mun-ap-apud Israel

⁹ Kanan nan Nakattag-en DIOS di “Nabayag an nunli-waliwat kayun aap-apud Israel! Itikod yu nadan gaga-ihon at-atton yun talamon yu ya pulhon yuy limmun di ibba yu ya piliton yun pakaanon didah luta da. Aton yuy maandong ya limpiyu. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ¹⁰ Mahapul an limpiyun am-in di punlukud yu ya kilowan yu takon nadan punlukud hi mamaga ya hay punlukud hi umat hi danum. ¹¹ Hay epah di mausal nadah mamagan lukudon yu ya hay bath di punlukud hi bokon mamaga. Ya hay ustun maunud ya homer. Hay pumbalinana ya: ohan homer ya nun-ingngoh himpulun epah ya nun-ingngo da bo nah himpulun bath. ¹² Ya hay kilowan yu ya: duwampulun gerah ya nun-ingngoh ohan shekel ya hay nan-om an shekel ya nun-ingngoh ohan mina. ††

¹³⁻¹⁵ Athituy pangipuunan yuh pun-appitan yu: Deket nan-om an sakun wheat inani yu ya iappit yuy ohan saku. Ya deket nan-om an sakun barley ya ohan sakuy iappit yu. Hay mantekan di oliba ya deket himpulun bath ya iappit yuy ohan bath. Hay punlukud yu ya hay bath an himpulun bath ya nun-ingngoh ohan homer ya nun-ingngoh ohan kor. Hay kalnero ya deket duwanggatut di ipattol yuh tud Israel ya ohay iappit yu. Kinali mahapul an mun-appit kayuh page ya aggayam an miohhan mukkol an maghob. Athidi bon mun-appit kayud aggayam an hamulon ta mapakawanan di liwat. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe. ¹⁶ Ya mahapul an am-in di tatagud Israel ya ie da nah ap-apud Israel nadan iappit da. ¹⁷ Hay lebbengnan aton da ya diday mangidat ya mangidadaan hanadah miappit an aggayam, hay page ya mainum nah Piyestan di Natalak di Bulan, nah Sabadun Tungo ya nadan udum an piyestan di holag Israel. Diday mangidat nadah miappit gapuh liwat, miappit an page, nadan miappit an maghob ya nadan miappit an hamulon.”

¹⁸ Kanan bon nan Nakattag-en DIOS di “Hanan mamangulun algo nah mamangulun bulan ya iappit yuy ohan bulug an bakan maid di dipektona. Ya aton yuy ine-en di punlini nah Templo. ¹⁹ Alan nan padiy dalan nan aggayam an niappit gapuh liwat ta iwaghik na nadah tukud nan Templo, nadah opat an dugun nan

altar ya nadah tukud nan hoob nah dolah nuntap-o. ²⁰ Aton yu metlaing di athidi nah mikapitun algo nah kabulabulan gapuh inat di ibba yuh liwat an uggeda ingnguddan weno gapu te uggeda inila. Aton yuy athidi ya punnanongon yun adi mahibit nan Templo.

²¹ Hanah mikahimpulut opat an algo nah mamangulun bulan ya lappuwan yu nan Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios. Adi kayu mangan hi tinapay an nah-adan hi mumpalbag hi pitun algo. ²² Mun-appit nan ap-apu hi baka nah mamangulun algon nan piyesta gapuh liwat na ya gapuh liwat am-in nadan tatagu.

²³ Ya mip-ong nah pitun algon piyestan mun-appit hi pitun bulug an baka ya pitun lakin kalnero ya gobhon dan am-in dadiye an ohaohan mukkol. Ya iappit nay ohan lakin gulding nah mikapitun algo gapuh liwat. Mahapul an maid di dipekton am-in dadiyen aggayam. ²⁴ Ya mahapul an deket ohan bulug an baka ya ohan lakin kalneroy miappit ya mip-ong an miunnud ke dadiyey dandanin himpulun kilon boga † ya godwan galon an mantekan di oliba.

²⁵ Hana ken Piyestan di Abung an milappu nah mikahimpulut liman algoh mikapitun bulan ya kabigabigat hi pitun algon mun-appit nan ap-apu hi athidin miappit gapuh liwat, hay athidin aggayam an miappit an maghob, ya athidin miappit an page ya mantekan di oliba.”

46 Kanan bon nan Nakattag-en DIOS di “Mahapul an midakkig hi onom an algoh hinlingguwan nan hoob hi nangappit nah timilan di algon ume nah dolah nuntap-o, mu mibughul nah Sabadun Tungo ya nah Piyestan di Natalak di Bulan. ² Hanan ap-apu ya malpu nah dolah nundaal ta ume nah hogpan ta tumaddog hi paldang nan tukud nan hoob yaden punggohob nan padi nadan miappit an maghob ya pun-iappit na nan hamulon. Mundayaw nan ap-apu nah hoob ne nibangngad bo nah dola. Adi midakkig hidiyen hoob ingganah hilong. ³ Ya deket Sabadun Tungo ya Piyestan di Natalak di Bulan ya mahapul an munyuung am-in nadan tataguh hinangngab nan hoob ta dayawonak an DIOS. ⁴ Deke bot Sabadun Tungo ya mahapul an ialin nan ap-apuy maid di dipektonan miappit an aggayam an maghob an dadiye ya onom an ka-ongal nan kalnero ya ohan lakin kalnero. ⁵ Ya mip-ong nadah lakin kalneron miunnud di dandanin himpulun kilon boga ya nada ken ka-ongal nan kalnero ya kumpulmin pinhod nan kadakol di bogay iunnud nan ip-ong nan dadiye. Ya miunnud di dandanin himpulun kilon boga hi kagodwan gallon an mantekan di oliba. ⁶ Hanah Piyestan di Natalak di Bulan ya iappit nay ohan ka-ongal nan bulug, hay onom an ka-ongal nan

† Hay homer ya kaingngonay liman bushel weno hinggatut ta nawalut duwan litro. Hay epah ya kaingngonay kagodwan bushel weno himpulut walun litro. Hay bath ya kaingngonay limat kagodwan gallon. †† Hay mina ya kaingngonay dandani kagodwan kilo.

‡ Handi ya hay itanom di tataguh payo da ya wheat, barley ya flax. Mu hay pangali dah iappit da ya grain. Hay nangali mih grain ya boga weno page. Mu hin-uddum on kanan day alinay iappit da weno wheat ya barley. Ot dadiyen kaliy inusal mi.

kalnero ya hay lakin kalneron maid di dipekto dan amin. ⁷ Unnudana bon iappit di dandanin himpulun kilon bogah diyen ka-ongal nan bulug an baka ya lakin kalnero. Ya nada ken ka-ongal nan kalnero ya kumpulnay kadakol di bogay iunnud na. Ya nah dandanin himpulun kilon boga ya unnudana kagodwan gallon an mantekan di oliba. ⁸ Deket humgop nan ap-apu ya mahapul an idalana nah hoob ya idalana boh din lumah-un.

⁹ Ya hanah piyestan umaliyan nadan tatagun mundayaw ke ha-on an DIOS ya mahapul an nadan mangidalan hi north ya idalan dah south hi lumah-unan da. Ya nada ke damdaman mangidalan hi south ya mahapul an idalan dah north hi lumah-unan da. Deket lumah-un on tagu ya adina idalan nah dinalanan hinumgop. ¹⁰ Hana ke bon ap-apu ya mahapul an humgop hin hinumgop nadan tatagu ya lumah-un damdama hin limmah-un da.

¹¹ Am-in bo nah piyesta ya miappit di dandanin himpulun kilon bogan miunnud hi bulug an baka weno lakin kalnero ya hay miunnud hi ka-ongal nan kalnero ya kumpulnay kadakol nan bogay pinhod nan miappit. Ya hay miappit an miunnud nah boga ya godwan gallon an mantekan di oliba. ¹² Deket pinhod nan ap-apun umidat pe tuwalih iappit nan APU DIOS ya kumpulmiy pinhod na hin hay maghob di iappit na weno hay hamulon. Ya mibughul nan hoob hi nangappit hi timilan di algon ume nah dolah nuntap-o ta hidiy dalanona. Hay iappit na ya umat metlaing nadah iappit na nah piyesta weno nah Sabadun Tungo. Ne deket limmah-un ya midakkig boh diyen hoob.”

¹³ Kanan nan AP-APU di “Kabiggabiggatna ya miappit ke ha-on an DIOS di ohan ka-ongal nan kalneron maid di dipektona. ¹⁴ Ya miappit ke ha-on an DIOS hi kabiggabiggatnay nahawwal an duwan kilon boga an maunnudan hi adi umeh godwan galon an mantekan di oliba. Hituwen ine-en di pun-appit ke ha-on an DIOS ya mahapul an maunud ta inggana. ¹⁵ Athidi nimpem kabiggabiggatna ya miappit ta nangamung ke ha-on an DIOS di ka-ongal nan kalnero, hay boga ya mantekan di oliba.”

¹⁶ Kanan bon nan Nakattag-en DIOS di “Deket ipaboltan nan ap-apu hi ohan imbabalenay lutana ya ibagin diyen imbabalena. ¹⁷ Mu deket idat nan ap-apuy lutanah kumpulmin tagu gapu te pungngunuwonah diyen tagu ya damanan ahi bangngadon nan ap-apuh diyen lutana. Mu deket nadah imbabalenay pangidatana ya ibagin nan imbabalenat inggana. ¹⁸ Hanan ap-apu ya adinadaman pulhonay lutan nadan tatagu. Ya deket umipaboltan hi imbabalena ya hana pe tuwalin lutanay ipaboltana. Adina piliton an pulhon di lutan di udum ya adina paligaton di tatagu.”

¹⁹ Indani ya in-eyak bon nah tagu nah dolah nuntap-o. Imme kami nah nangappit hi south nah pottok di

panton nadan nangilinan an kuwartun di papadi ot patibona nadan kuwartuh pingngit diyen dolah nangappit hi kalin-oban di algo. ²⁰ Kananay “Hituy mahapul an punha-angan di papadi nadah miappit gapuh bahul ya nadan miappit gapuh liwat. Hitu boy pangapyaan da nadah tinapay an miappit. Ta adi milau datuwen miappit nah nundaal an dolat maid di manapan datuwe gapuh uggeda nanginilaan ta e humlun hi waday maat ke dida.”

²¹ Nibangngad kami nah dolah nundaal ot la-uwana mi nadan opat an pikdol. ²² Kediye opat an pikdol ya nip-ong di i-itay an dola an nan-om ta walun piyey kadukkena ya nap-at ta walun piyey kabilog na. ²³ Wada ke dadiyey naakhop an tuping an alad ya nip-ong ke dadiyey pun-apuyan an nida-it kediye alad.

²⁴ Kanan bon nan taguy “Hituy pangiha-angan nadan munggunuh Templo nadah dotag an miappit.”

Hanan ittay an wa-el an nalpu nah Templo

47 Impanguluwak bo nah tagu nah hogpan nah Templo ya tinibok an waday danum an mun-otbol nah daulon nan hogpan ot mumpaeh nangappit hi timilan di algon hidiy nangihanggaan nan Templo. Nalpuh nangappit hi south ot la-uwana nan altar ot mumpae nah nundaal an dola. ² Impanguluwak bon nah tagu nah e-elen nan Templo an indalan mi nah hoob nah nangappit hi north ot mumpae kami nah hoob nah nangappit hi timilan di algo ya tinibok on ittay an wa-el an nalpu nah hoob hi nangappit hi south.

³ Lingkud nan taguh diyen wa-el an in-usal na nan punlukud na ya dandanin limay gatut ta nan-om an metroy kadawwinan mumpada-ul ingganah nangappit hi timilan di algo. Kinalinan ha-on an gumawaak ya mipoppog ya abu nan danum hi da-ul di lulug ku. ⁴ Imme-ele kami ot lukudona boy dandanin limay gatut ta nan-om an metron kadawwina ya mipoppog mo nan danum hi lulug ku. Indanit imme-ele kami ot lukudona boy dandanin nalimay gatut ta nan-om an metroy kadawwina ya mipoppog mo nan danum hi gitang ku. ⁵ Intuluy nan nunlukud hi dandani bon limay gatut ta nan-om an metro ya nakaidallom mon adiyak pakaggawa. Mahapul mon kekeyon ten umagwat ta. ⁶ Kananan ha-on di “He-an tagu, pakattan-daanam am-in datuwe.”

Indani ya in-eyak bon nah tagu nah pingngit nan wa-el ⁷ ya tinibok di dakkodakkol an kaiw nah numbinah-el an pingngit na. ⁸ Ot kananay “Hituwen danum ya mumpaeh nangappit hi timilan di algo nah Wangwang an Jordan inggana nah kanan dan Naten Baybay ta kaanonay ahin nan danum ta adi mo maka-ahhin. ⁹ Am-in nah pundalanan tuwen danum ya mawaday nunhihinnatkon an dolog. Hay danum tuwen wangwang ya pumbalinona nan Naten Baybay an kiha-adan

di matagu. ¹⁰ Ahi wada day muntabukul nah mipalpu En Gedi ingganad En Eglaim ya nadah pingngit nan baybay ya ihap-e day tabukul dah di. Ahi umat ad Mediterranean an dakol di klasen di dolog hidi. ¹¹ Mu nadah pingngit nan baybay ya maahin ta waday pangal-an di tataguh pangahin da. ¹² Ya nadah pipingngit nan wa-el ya tummol di kakaiw an bungbunga-an an mahaybong ta nangamung ta kabulabulan ya bumunga dah kanon di tatagu ya pangaga day tubu da. Man-uke ya nalpuy danum nan wa-el nah Templo ta mananum ke dadiyen kakaiw."

Hanadan poppog nan boble

¹³ Hituwey kanan nan Nakattag-en DIOS di holag Israel: "Datuwey poppog an maunud hi pangodwaan yu nah lutan ikap-ong nadan himpulut duwan puun di holag Israel. Hanadan duwan imbabalen Joseph ya duway tawidon da. ¹⁴ Mahapul an mun-iingngoy tawidon yu. Insapatak tuwali handidah aammod yun idat kuh tuwen luta ke dakayun holag da.

¹⁵ Hay poppognah nangappit hi north ya nan Baybay an Mediterranean ingganad Hetlon hi nangappit hi timilan di algo ya ad Lebo Hamat ingganad Sedad, ¹⁶ Berothah ya Sibraim. Datuwen boble ya numbattanan di Damascus ya Hamat ingganad Haser Hattikon an pingngit di Hauran. ¹⁷ Ya nan poppog nah nangappit hi north mipalpu Mediterranean an Baybay ot mumpaeh Enon hi nangappit hi timilan di algo ya pingngit di Damascus ya Hamat hi nangappit hi north. ¹⁸ Hay poppog nah nangappit hi timilan di algo ya mumpaeh nangappit hi south, mipalpu nah numbattanan di Damascus ya Hauran. Ya nan Wangwang an Jordan di numpoppogan di Israel hi nangappit hi kalin-oban di algo ya Gilead hi nangappit hi timilan di algo ingganad Tamar nah Naten Baybay. ¹⁹ Hay poppog nah nangappit hi south ya mipalpu Tamar ta mumpaeh nangappit hi kalin-oban di algo ingganad Meribah ad Kades ya iun-unud nah poppog di Egypt inggana bo nah Baybay an Mediterranean. ²⁰ Hay poppog nah nangappit hi kalin-oban di algo ya nan Baybay an Mediterranean ya numpaeh north inggana nah dommang nan dalan an Hamat.

²¹ Punggogodwaan yuh tuwen luta, dakayun holag Israel ²² ta pumboblayan yun am-in ta nangamung. Takon nadan tataguh udum an boblen nakiboblen dakayu ya nadan iimbabale dan nitungoh di ya pakidat yu didah pumboblayan da. Mibilang dan iIsrael ya makibunut da damdama nadah holag Israel. ²³ Am-in da nimpe ya midatan dah bingay dah lutan midat nadah nakiboblayan dan holag Israel. Ha-oy an Nakattag-en DIOS di nangalin tuwe."

Hay nunggodwaan nadan holag Israel nah lutan nidat ke dida

48 ¹⁻⁷ "Hay poppog nan boble nangappit hi north ta mumpaeh nangappit hi timilan di algo ya mipalpu nah Baybay an Mediteranean ingganad Hetlon ya nah dalan an Hamat ingganad Enon ya inggana nah poppog nan numbattanan di Damascus ya Hamat. Am-in nadan puun di holag Israel ya midatan hi ohan lutan tawidon da, mipalpu nah poppog nah nangappit hi timilan di algo ingganah nangappit hi kalin-oban di algo nah Baybay an Mediterranean. Datuwey nunggodwan numpapaldang: Hay holag Dan, holag Asher, holag Naptali, holag Manasseh, holag Eplaim, holag Reuben ya holag Judah.

Hay kaim-importanteyan nah boble

⁸ Hanan nipaldang hi Judah nah nangappit hi south ya niong-ong hi kiha-adan nan Templo an hay lukud na ya nahawwal hi onom an kilometroy kabilog na mipalpuh nangappit hi north ingganah nangappit hi south. Ya athidi boy kabilog na mipalpuh nangappit hi timilan di algo inggana boh nangappit hi kalin-oban di algo. Hay kabilog na ya umat nadah nidat hi holag Israel. Hidiy pangibohwatan da nah Templo.

⁹ Hay gawwan dadiyen luta ya midawat ke APU DIOS an hay kadukkena ya nahawwal hi onom an kilometro ya hay kabilog na ya liman kilometro. ¹⁰ Kiha-adan nadan padiy pangngel tuwen kawad-an APU DIOS an hay lukud di ibagi da mipalpuh timilan di algo ingganah kalin-oban di algo ya nahawwal hi onom an kilometroy kadukkena ya duwat godwan kilometroy kabilog na. Ya nan Templon Apu Dios ya maka-iggawwah di. ¹¹ Hanadan padin holag Sadok di mumbobleh di te impunnanong da pen inat di impangunuk ke dida takon di at-atton nadan ibbadan holag Israel di gaga-iho umat hi inat di ibba dan padin holag Libay. ¹² Hay midat nadah udum an padin holag Libay ya nan nangappit hi south. Datuwen kiha-adan di papadi ya nangilinan.

¹³ Hanadan udum an holag Libay ya wada damdamay niong-ong ke didah kiha-adan da nah nangappit hi paldang di lutan nadan padin ibba dan holag Libay. Athidi damdamay lukud nan nahawwal hi onom an kilometroy kadukkena ya duwat godwan kilometroy kabilog na. ¹⁴ Hanan niong-ong ke APU DIOS di kapkaphodan am-in ke dadiyen boble. Maid kediyen lutay e migattang weno mihannot weno mipaboltan takon di dahdi. Hidiye ya bagin APU DIOS.

¹⁵ Hanan nahawwal hi duwampulut ohan kilometroy kadukkena ya nahawwal hi opat an kilometroy kabilog nan natdaan kediyen niong-ong ke APU DIOS ya midat nadah tatagun pumboblayan da ya pumpattolan da.

Ya hidiyen pumboblayan day migawwa. ¹⁶ Kuwadladuh diyen boble an Jerusalem an hay kabilog na ya dandanin duwan libut limanggatut ta duwampuluy metro.

¹⁷ Ya nah nunlinikkod kediyen boble ya waday kuwadladun nawayan pumpattolan an dandanin hinggatut ta nap-at an metroy kabilog na ya kadinukke na.

¹⁸ Hanan natdaan nah lutah nangappit hi south an pumpayawan nadan numbobled Jerusalem ya walun kilometroy kadukkena ya opat an kilometroy kabilog na nah nangappit hi timilan di algo ya walun kilometroy kadukkena ya opat an kilometroy kabilog na nah nangappit hi kalin-oban di algo. ¹⁹ Am-in day numbobleh di takon di ngannen puun di nahlagana ya damanan mumpayo dah di. ²⁰ Hanan gawwan nan niong-ong ke Apu Dios ya kuwadladu damdama an nahawwal hi onom an kilometroy kadukkena ya athidi boh kabilog nan nid-um nan boble an Jerusalem.

^{21,22} Hanan nangappit hi timilan di algo ya kalin-oban di algo an kiha-adan nan Templo, lutan di papadi ya lutan nadan udum an holag Libay ya nan ongal an boble an Jerusalem. Ya nan natdaan ya bagin di ap-apu. Dimmatong nan poppog nah nangappit hi timilan di algo inggana nah Baybay an Mediterranean nah nangappit hi kalin-oban di algo. Hay poppog nah nangappit hi north ya lutan nadan holag Judah ya hidih south ya lutan di holag Benjamin.

²³⁻²⁷ Hanadan udum an holag Jacob ya punggogodwaan da nan natdaan an lutah nangappit hi south an mipalpuh nangappit hi timilan di algo inggana nah

Baybay an Mediterranean nah nangappit hi kalin-oban di algo. Datuwe nadan holag Jacob an mumpapaldang: hi Benjamin, hi Simeon, hi Issakar, hi Sebulun, ya hi Gad. ²⁸ Ya nah nangappit hi south ya nan lutan nidat ke Gad. Hay poppogna ya mumpaead Tamar inggana nah makamaggad Meribah ad Kades ya inggana nah poppog di Egypt hi nangappit nah Baybay an Mediterranean.

²⁹ Athidiy punggogodwaan nadan holag Israel kediyen luta da. Ha-oy an Nakattag-en AP-APU di naganalin tuwe.

Hanadan hoob di Jerusalem

³⁰⁻³⁴ Hay Jerusalem ya himpulut duway hoob nan ningadan ke dadiyey ngadan nadan himpulut duwan holag Israel. Hintutlu nadah opat an nunhinhina-ob an alad. Hi nangappit hi north ya Hoob Reuben, Hoob Judah, ya Hoob Libay. Hi nangappit hi timilan di algo ya Hoob Joseph, Hoob Benjamin ya Hoob Dan. Hi nangappit hi south ya Hoob Simeon, Hoob Issakar ya Hoob Sebulun. Ya hi nangappit hi kalin-oban di algo ya Hoob Gad, Hoob Asher ya Hoob Naptali. Hay kadukken di oha nadah nunhinhina-ob an alad ya dandanin ohan kilometro.

³⁵ Hay bilang am-in di lukud nadan alad nan boble ya dandanin opat an kilometro. Hay balun ngadan diyen ongal an boble ya "Wadah tuh APU DIOS."

Daniel

Hay mipanggep ketuwen liblu an Daniel

Hi Daniel ya oha nadah Hebrew ad Judah an nied Babylon. (606 B.C.) Hituwen liblu ya ipainila nay napatnaan di pangulug Daniel ya nadan gayyum na ke Apu Dios. (1:8-16, 3:1-30 ya 6:1-28)

Gapu te nalaing hi Daniel ya kabaelasan manginilah kibalinan di in-inop ya impumbalin nan patul an hi Nebukadnesar hi Daniel an gubernador di probinsiya an Babilon. Ya numbalin an natag-en opisyal hi Daniel hi gubilmun di Persia handih inapput di Persiay Babilon ot sakupona.

Duway inin-inop Nebukadnesar an kinalin Daniel di kibalina. (2:24-45 ya 4:19-33) Oha bo ya in-esplikar na nah patul an hi Belshassar di kibalinan nan intudok nan numpatibon takle nah dingding di palasyo. (chapter 5) Indat Apu Dios ke Daniel handih kataggunay in-inop an nalpun hiyan mangipainilah ahi maat nah pun-apuwan di opat an boblen mahanhanot an mun-ap-apu. (The data below is in chart form.) Hanadan Opat an Boleh liblun Daniel In-inop hi Chapter 2 In-inop hi Chapter 7 In-inop hi Chapter 8 Nadan Boble: Balituk an ulu Napayakan an lion Babilon (2:28) Silver an pago ya takle Bear Ram Media-Persia (8:20) Giniling an putu ya ulupu Leopard Gulding Greece (8:21) Gumuk an huki Katatakut an Aggayam Rome Hanadan Opat an Boleh liblun Daniel In-inop hi Chapter 2 Balituk an ulu In-inop hi Chapter 7 Napayakan an lion In-inop hi Chapter 8 Nadan Boble Babilon (2:28) Silver an Pago ya takle Bear Ram Media-Persia (8:20) Giniling an putu ya ulupu Leopard Gulding Greece (8:21) Gumok an huki Katatakut an Aggayam Rome

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nuhilbiyan Daniel ya nadan gayyum na ke Apu Dios ya nah gubilmun di Babilon. (chapters 1-6)
2. Hay nangidatan Apu Dios ke Daniel hi in-inop mipanggep hi ahi maat hituh lutah udum hi algo. (chapters 7-12)

Hay mipanggep ke Daniel ya nadan ibbana

1 Handih mikatlun toon an numpatulan Jehoiakim ad Judah ya ginubat Nebukadnesar an patul di Babilon di Jerusalem ot likkubon da. ² Impaapput Apu Dios ke Nebukadnesar hi Jehoiakim. Inala nay udum hanadah nabalol an ngunut nah Templon Apu Dios. Ot handih nibangngadanah boble da ya ena inha-ad dadiyen inalana nah templon di dios da. Ya impumbalinan balud di udum hanadah iJudah an in-e nad Babilon.

³ In-olden diyen hi Nebukadnesar ke Aspenas an apapun di opisyal nat pumili dah kakat-agun linalakin nahlag hi pamilyan di patul weno iimbabalen di mangipangpanguluh iJudah. ⁴ Kanan nan patul di "Mahapul an maphod di pangad-adol da, maid di dogo da, maphod di kalalaki da, nalaing da ya nun-adal dat mabalin an punggunguwok dida nah balek. He-a Aspenas di manuttudun didan mangikali ya mumbidbid hi kali takun iBabilon." ⁵ In-olden bon nan patul an hay

† Hanadan bimmobled Judah ya iIsrael da damdama.

midat ke didah kabigabigat ya nan makan ya mainum an umat hi midat nadah wadah dih balena. Dadiyey aton dah tulun toon ta midadaan dan mummuttatyun hiya.

⁶ Hanadan udum an napili ya hi Daniel, hi Hananiah, hi Mishael ya hi Asariah. Am-in da ya nahlag dan Judah. ⁷ Hinannotan Aspenas an apapun nadan opisyal hi palasyoy ngadan dat hay ngadan Daniel ya Beltesasar, hi Hananiah ya Sadrak, hi Mishael ya Meshak ya hi Asariah ya Abednego.

⁸ Hi Daniel ya ninomnom na tuwalin adina kanon ya adina inumon dadiyen idat dan hiyat adi mibilang an adi malini mipuun hi pangi-e dan holag Israel. Ot mumpabaddang ke Aspenas. ⁹ Handi tuwali ya impumbalin Apu Dios an mauleh Aspenas ke hiya. ¹⁰ Muden tumakut hi Aspenas nah patul ot kananan Daniel di "Hanan patul di nangiolden hi kanon yu ya inumon yu. Ya tumakutak te kal-ina ya putulonay uluk ten adiyu kanon dadiye ya umad-adiy ang-ang yu mu nadan udum an kakat-agun linalakin miha-ad hidih balen nan patul."

¹¹ Ot e makihummangan hi Daniel nah guwalyan tinuddun Aspenas an mumpaptok ke hiya ya nadan tulun ibbana. ¹² Kanan Daniel ke hiyay "Iabulut yu ta ipatna takuh himpulun algon hay nateng di ipahida yun dakami ya hay danum di inumon mi. ¹³ Ne impaddung dakami nadah ibba min kakat-agun linalakin mangmangngan hi makan hinah palasyo, mipuun hi angang mi ne nangamung ka hin pinhod mun ituluy min mangan nah kanon mi."

¹⁴ Ot iabulut diyen mumpaptok ke didan ipatna dah himpulun algo. ¹⁵ Indanit nala-uy himpulun algo ya mapmaphod di ang-ang da ya makodkodhol da mu nadan kakat-agun linalakin nanganangan hi makan nah palasyo. ¹⁶ Nipalpun diye ya in-abulut nan mumpaptok ke didan ituluy dan munhidah nateng an bokon nan ipadadaan nan patul.

¹⁷ Dadiyen opat an ijudah ya indatan Apu Dios didah laing. Bumanidbid dah liblu ya nakaaddalan dah mipanggep hi dakol an klasen punnomnom. Bokon abunah diye te indatanah Daniel hi kabaelasan manginilah kibalanan di in-inop.

¹⁸ Handih nala-uy tulun toon an hidiyey binilang nan patul an pangatan dan diye ya in-en Aspenas am-in dadiyen kakat-agun linalaki ke Nebukadnesar. ¹⁹ Naki-hummangan nan patul ke didan am-in ya nainila nan nala-laing hi Daniel, hi Hananiah, hi Mishael ya hi Asariah mu nadan udum. Ot mid-um da nadah pungngunuwon nan patul nah palasyo. ²⁰ Ya takon di ngan-neh diyen katammaan nan patul ya ibaganan dida weno hin waday problemana ya kudkudukdul da pay te impakainnila da mu nadan mun-abig ya munmagic kediyen pun-ap-apuwana.

²¹ Nunnanong hi Daniel an niha-ad nah palasyo inggana handih sinakup Cyrus an ap-apud Persiy Babilon.

Hay in-inop Nebukadnesar

2 Handih mikadwan toon an numpatulan Nebukadnesar ya waday inin-inop na. Ta gapuh namahig an danag na ya adi pakahuyop. ² Impaayag na nadan tatagunan munmagic, nadan mun-abig, nadan mun-ayak ya nadan nalaing mipanggep hi bituwon ta kalyon dan hiyay kibalanan nan inin-inop na. Immali da ot tumaddog dah hinangngab nan patul ³ ot kanan diday "Waday inin-inop kun namahig an umipabulun ke ha-on, kinali pinhod kun inilaon di kibalanan."

⁴ Himmumang dan ingkali dah kali dan Aramaik an kanan da nah patul di "Hana ot ta mumpatul kat inggana. Kalyom di inin-inop mut kalyon miy kibalanan."

⁵ Mu kanan nan patul di "Adi te hay ninomnom kun aton yu ya kalyon yun ha-on hin nganne nan inin-inop ku ne kinali yuy kibalanan. Deket adiyu ya pipate

dakayun matanogtog di adol yu ya pidadag kuy nunhituwan yu. ⁶ Mu deket kalyon yun ha-on hin nganney inin-inop ku ya kalyon yuy kibalanan ya dakol di idat kun dakayuh gun-udon yu ya ipadayaw dakayu. Aga, kalyon yuy inin-inop ku ya hay kibalanan."

⁷ Kanan da bo nah patul di "Kalyom ke ot apu patul di inin-inop mu ya kalyon miy kibalanan."

^{8,9} Hinumang nan patul an kananay "Ya kon taktakon yuy tiempo gapu te inila yun nunna-ud an atok nan kinalik an maat ke dakayu ten uggeyu inilay ihumang yu. Nomnomon yu pay anhan an munlangkak. Wadan pangali yu on binaliwak di nomnom ku. Aga, kalyon yu ot ya abuy inin-inop ku. Deket kalyon yu ya kitib-anan kabaelan yun mangiesplikar hi kibalanan."

¹⁰ Kanan dadiyen konsehal nan patul di "Maid di ohan tagu tuh tap-on di lutan kabaelasan mangali ke naen pinhod mun inilaon, apu patul. Ya maid boy ohan patul an e nangibagah umat hina nadah mangat hi magic, nadah mun-abig ya nadah nalaing mipanggep hi bittuwon, takon di hiyay katagtag-ayan weno takon hin kananat ongal di kabaelasan. ¹¹ Hinaen pinhod mun inilaon ya nakalligat, kinali maid di ohan ena kabaelan an kalyon ke he-ay pinhod mun inilaon, abuna nadan dios, mu naappil dan adida makiha-ad hi tatagu."

^{12,13} Gapun diye ya bimmobboh-ol hi Nebukadnesar ot ioldenan mipipaten am-in dadiyen nalaing an konsehal di patul ad Babilon takon hi Daniel ya nadan ibbana.

¹⁴ Hi Daniel ya impakannomnom nah ustuy atonan kumali. Ot ume ke Ariok an ap-apun di guwalyan nan patul an natuddun mangiat hi iolden nan patul. ¹⁵ Hinanhanan Daniel ke hiya hin tipet in-olden nan patul hidiyey. Ot kalyon Ariok ke Daniel di naat. ¹⁶ Nangin-eh Daniel hi balen nan patul an e numpakada ta adida galgal-an an mangiat nah niolden ta waday innunan mangipainila nah patul hi kibalanan nan inin-inop na.

¹⁷ Immanamut hi Daniel ot kalyona nadah ibbanan hi Hananiah, hi Mishael ya hi Asariah di naat. ¹⁸ Kinalinan didan mundasal da nah Dios hi langit ta homkona dida. Ya kinalina bon idasal dan ipainilanan diday mipanggep kediyen ugge inilan di tagu ta adida milagat nadah nalaing an konsehal ad Babilon an mipipate. ¹⁹ Kediyen hilong ya nipainila ke Daniel hi in-inop nay mipanggep kediyen ugge inilan di tagu ot dayawona nan Dios hi langit.

²⁰ Kananay "Apu Dios, nalaing ka ya ongal di kabaelam. Dayawon dakat inggana. ²¹ He-ay nangamung nadah ma-ma-at hituh luta ya he-ay manuddu hin dahdiy mun-ap-apu ya he-a boy mamoppog hi pun-ap-apuwan da. He-ay nangidat hi laing ya pun-awat.

²² Ipainilam nadan adi maawatan ya nadan ugge nainila. Ya inilam bo nadan nitaluh tapottapol te he-ay kawad-an di pat-al. ²³ Ongal di pumasalamatak ya pundayaw kun he-a an Dios an dayawon handidan

aammod ku. Indatanak hi laing ku ya inlot ku ya humangom di dasal kut ipainilam di kalyok nah patul.”

Hay nangalyan Daniel hi inin-inop nan patul ot iesplikar na

²⁴ Imme boh Daniel ke Ariok an natuddun mangiat nah inolden nan patul an mapaten am-in nadan nalaing an konsehal. Ot kananan hiyay “Adi dakami anhan pipate, ieyak ot ya abuh kad-an nan patul ta kalyok ke hiyay kibalanan di in-inop na.”

²⁵ Galagalah Ariok an nangie ke Daniel hi kad-an nan patul an hi Nebukadnesar ot kananan hiyay “Apu patul, dehtu on ohan ijudah an ininnilak an damanan mangalin he-ah kibalanan nan inin-inop mu.”

²⁶ Kanan nan patul ke Daniel an Beltesasar di ohan ngadanay “Kon kabaalam an kalyon nan inin-inop ku ya hay kibalana?”

²⁷ Himmumang hi Daniel an kananay “Apu patul, maid di ohan nalaing weno mangat hi magic weno mun-abig weno nalaing mipanggep hi bittuwon an kabaelasan mangat hi athina. ²⁸ Mu wada nan Dios hi langit an kabaelasan mangipainilah ugge inilan di tagu. Impainilanan he-ah diyen, apu patul, di maat hi udum hi algo. Kalyok ke he-ah diyen inin-inop mu.

²⁹ Kediye nahuyop ka, apu, ya inin-inop muy ahi maat hi udum hi algo. Hi Apu Dios an kabaelasan mangipainilah ugge inilan di tagu ya ipainilanan he-ay ahi maat. ³⁰ Ha-oy di nangipainilaanan diyen ugge inilan di tagu, adi gapu te nala-la-ingak mu hay udum an tatagu. Mu man-uke ya ta ipainilak ke he-a, apu patul, di kibalanan nan inin-inop mu ya ta maawatam nadan nganneh diyen ipanomnom nan he-a.

³¹ Athitu, apu patul, nan inin-inop mu: Tinibom kediye inin-inop mu on ongal an tinattagun munhiyo ya katatakut di ang-ang na. ³² Hay uluna ya nakapyah namahman balituk. Hay pagona ya taklena ya nakapyah silber. Hay gitang na ya ulpu na ya nakapyah giniling. ³³ Hay hukina ya nakapyah gumok ya hay dapana ya nakapyah nungkammo gumok ya pula an luta. ³⁴ Mu kediye ang-ang-angom ya napokwal on ongal an batun nalpuh dopla ot mapulig yaden maid di e namokwal kediye. Niptok hediye batuh hukin nan tinattagun nakapyah pula ya gumok ot mabukli. ³⁵ Ot mag-ah diyen tinattagun nakapyah gumok, pula, giniling, silber ya balituk ot mabanukli dat mumbalin dan dap-ul umat nah dap-ul hi punilikan nah tialgo. Indani ya intayyap di dibdib dediye am-in ot ma-ma-idan di natdaan. Mu hana ken batu ya immongngaongngal ot mumbalin hi bilid an kinalubanan am-in tun luta.

³⁶ Hinaey inin-inop mu. Ad uwani ya kalyok ke he-ay kibalana, apu patul. ³⁷ He-a, apu patul di kapkaphodan di kinapatul na hi am-in an kapatupatul. Hi Apu

Dios hi langit di nangidat ke naen saad mu, hay kabaalam ya hay dayaw mu. ³⁸ Impumbalin dakan mun-apapun am-in hi boble tuh luta, am-in di aaggayam ya am-in di hahamuti. Hay pun-ap-apuwan ya mialig nah ulun balituk.

³⁹ Hanan pun-ap-apuwan an ahi mihannot ya adi umat hi kakinal-ot di pun-ap-apuwam. Ya nan mikatlun pun-ap-apuwan an mihannot ya mun-ap-apu damdaman am-in hi boble tuh luta. Hidiye ya mialig nah giniling. ⁴⁰ Hay mihannot bon tuwe ya nan mikapat an pun-ap-apuwan an mialig nah gumok an dadagonan am-in di nganne ya ahina dadagon dediye udum an nakalin pun-ap-apuwan. ^{41,42} Hituwen mikapat an pun-ap-apuwan ya maganodwa. Nal-ot di udum ya nakapuy di udum an hidiyey kibalanan nan nungkammon gumok ya pula an nakapyah hukin nan tinattaggu. ⁴³ Tinibom nimpe nah inin-inop mun hay nakapyah hukin nan tinattaggu ya nungkammo gumok ya pula. Hay kibalana ya nadan pamilyan mun-ap-apu kediye mikapat an pun-ap-apuwan ya mun-aapu dat pal-oton day pun-ap-apuwan da, mu maid di pumbalinan diyen aton da te umat da nah nungkammon gumok ya pula an kabinnukal.

⁴⁴ Mu hantuh pun-ap-apuwan dediye ya hi Apu Dios hi langit ya wadaonay ohan pun-ap-apuwan an adi mapoppog. Maid di e pakaapput kediye, mu hidiye moh udot di manadag am-in ke dediye pun-ap-apuwan ta hidiyey munnanong ta nangamung.

⁴⁵ Hediye pun-ap-apuwan di kialigan nan batun tinibom nah in-inop mun napokwal nah dopla yaden maid di namokwal ot mitongba kediye tinattagun nakapyah gumok, pula, giniling, silber ya balituk.

Hi Apu Dios an ongal di kabaalana ya impainila nan he-an patul nan ahi maat hi udum hi algo ya makulug an maat hituwen kinalik an kibalanan diyen inin-inop mu.”

Hay nipatag-ayan di saad Daniel

⁴⁶ Hi Nebukadnesar an patul ya nunyuung ot dayawonah Daniel ot ioldena nah tatagun mun-appit da ya gobhon day bangbanglu ta pundayaw dan Daniel.

⁴⁷ Kanan nan patul di “Inilak mo an nan Dios muy Katagtag-ayan am-in hi dios ya hiyay Apapun am-in di patul ya kabaelasan mangipainila hi kibalanan di nganneh diyen ugge inilan di tagu te indat nan he-ay kabaalam an mangiesplikar ketuwen inin-inop ku.”

⁴⁸ Indani ya indatan nan patul hi Daniel hi dakol an regalo. Ot tudduwona pay an munggobnador ad Babilon ya hiyay tinuddun manibon am-in hanadah konsehal nah palasyo. ⁴⁹ Nakihummangan hi Daniel nah patul ot idatan diyen patul da Sadrak, hi Meshak ya Abednego hi natag-en saad ad Babilon. Mu hi Daniel ya impunnanong nan opisyal nah palasyo.

In-olden Nebukadnesar an mundayaw am-in di tagu nah tinattaggun balituk

3 Hanan patul an hi Nebukadnesar ya in-oldenan ikapyaan dah ing-ingonan tinattaggun makapyah balituk an nahyam an piyey kinatag-ena ya hiyam an piyey kaongal na. Ya in-oldenan iha-ad dad Dura an nundotal nah probinsia an Babilon. ² Minandal na nadan gobernador, nadan konsehal, nadan katulelo, nadan huwes ya nadan udum an opisyal nat umali dan malpu dan am-in hanadah bobleh did Babilon ta maki-amung dah pangidayawan da kediyen tinattaggun impakapyaana. ³ Handih naamung dan am-in ot tumad-dog dah hinangngab diyen tinattaggun impakapyaana ⁴ ya wada on opisyal an timmaddog ot tumkuk an kananay "Dakayun am-in an tatagun nunhihinnatkon di boble da, nahlagan da ya kali da, ⁵ donglon yuy gangon di tangguyub, gangon di ingngiing, gitala ya nadan udum an paggango. Deket nilappun nipagango datuwen paggango ya munyuung kayu ta dayawon yu tun tinattaggun balituk an impaha-ad nan patul takun hi Nebukadnesar. ⁶ Hanadan adi munyuung an mundayaw kediyen ya eda miwele nah ongal an mundadalang an apuy."

⁷ Ta athidin deket dingngol nadan tatagu nan mipagango ya munyuung dan am-in takon di nunhihinnatkon di boble da, nahlagan da ya kali dat dayawon da nan tinattaggun impaha-ad nan patul an hi Nebukadnesar.

⁸ Hanadan udum an iBabilon ya hituwey ninomnom dan pangipuunan dah pangidiklamuwan da nadah Judyu ke Nebukadnesar an patul dad Babilon. ⁹ Imme da ot kanan day "Apu patul, hana ot ta munnanong kan mumpatul! ¹⁰ In-olden mu, apu patul an deket mipagango nadan paggango ya pinghanadi ya munyuung am-in di tatagu ta dayawon dah diyen tinattaggun balituk. ¹¹ Ya nada ken adi munyuung an mundayaw ya miwele da nah ongal an mundadalang an apuy.

¹² Yaden wada nadan Judyun ap-apu nadah probinsiyah tud Babilon di adi mangun-unud kediyen olden mu. Dadiye ya hi Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego. Adida dayawon nan dios mu ya adida munyuung nah ing-ingom an tinattaggun balituk an impakapyaan."

¹³ Gapun diye ya bimmobboh-ol nan patul ot ioldenan ie da didah kad-ana. ¹⁴ Kananan diday "Dakayu Sadrak, Meshak, Abednego, kon makulug an adiyu dayawon nan dios ku ya adi kayu munyuung nah impaha-ad kun tinattaggun balituk? ¹⁵ Deket nipagango nan tangguyub, ingngiing, gitala ya nadan udum an paggango ya deket un-unudon yu nan olden kut munyuung kayu ya maphod. Mu deket adi kayu ya edakayu iwele nah ongal an mundadalang an apuy. Kon pangali yu on waday dios an mangihwang ke dakayu?"

¹⁶ Himmumang da Sadrak, Meshak ya hi Abednego an kanan day "Apu patul, adimi dipendalan di adol mi. ¹⁷ Hanan Dios an kon muttatyun dakami ya kabaelanan mangihwang ke dakami nah mundadalang an apuy mu. Ya madinol kamin ihwang dakami. ¹⁸ Mu takon hin kananat adi dakami ihwang, apu patul ya punna-udon min adimi dayawon di dios mu ya adi kami munyuung nah ing-ingom an tinattaggun balituk an impakapyaan."

¹⁹ Gapu bon diye ya linumdang di angan Nebukadnesar hi boh-ol na ke dida. Ot ioldena nadah tatagunan ong-ongalon day apuy ta mamimpituy kinaatung na mu nan dati. ²⁰ Minandal na bo nadan kalkal-otan an tindaluna ot baludon da dadiyen ijudah ot iwele da dida nah mundadalang an apuy. ²¹ Binalud da didan nunnanong di bulwati dan kamahhita ya nan oddana ya nanongna bon nuntaddung da. Athidi dan niwele nah mundadalang an apuy. ²² Hanadan guwalyan nan patul an nangiween hanadah ibban Daniel ya nate da gapu nah namahig an atung nan apuy. ²³ Ot hi Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego an nanongnan nabalud ya niwele da nah gawwan di apuy.

²⁴ Ya pinghanadi ya imminah Nebukadnesar te namodwong nah tinibona. Ot hanhanana nadah opisyal nan kananay "Kon bokon tulu nadan linalakin binalud takun niwele tuh mundadalang an apuy?" Hinumang dan kanan day "Om, apu patul."

²⁵ Kanan nan patul di "Tipet opat an tataguy dehdi dih apuy an mundallanan? Uggeda mo nabalud ya matibon maid di naat ke dida! Ya hidiyen mikap-at ya anghel di ang-ang na!"

²⁶ Immeh Nebukadnesar ot tumukod an kananay "Dakayu, Sadrak, Meshak, Abednego an muttatyun Apu Dios an Katagtag-ayan, bumudal kayu." Pinghanadi ya bimmudal da ²⁷ ya naamung nadan opisyal nan patul, nadan gobernador ya nadan konsehal ot tibon da dida ya uggeda naatungan. Takon di buuk da ya bulwati da ya maid di naghob. Ya adida pay ni-mo munhamuy hi ahuk.

²⁸ Kanan nan patul di "Dayawon takuy Dios da Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego an nangipaalih anghel na ot ihwang na datuwen muttatyunan mundinol ke hiya. Nundinol dan hiya ot uggeda inun-unud di olden ku. Ya inangamungan day nitaguan dat adida mundayaw ya munyuung hi udum an dios te abuna nan Dios dan dayawon da. ²⁹ Kinali ad uwani ya iolden kun deket waday ohan tagu takon di nganney nahlagana, kalina ya boblenan adi munlispitu nah Dios da Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego ya matanogtog di adol na ya madadag di balena. Man-uke ya maid di udum an dios an ongal di kabaelanan mangihwang nadah mundinol ke hiya."

³⁰ Hanan patul ya impatag-e nay saad da Sadrak, hi Meshak ya hi Abednego ad Babilon.

Hay mikadwan inin-inop Nebukadnesar

4 Indani ya impaen nan patul an hi Nebukadnesar hituwen pinhod nan ipainila nadah tataguh kabobboble tuh luta takon di hinnatkon di nahlagan da ya kalida.

Kananay "Hana ot ta maphod kayun am-in. ² Umam-longak an mangipainilah mipanggep nadah umipamodwong an impatibon Apu Dios an Katagtag-ayan ke ha-on. ³ Hanadan inat nan milagron umipamodwong di kitib-anan hiya ya ongal di kabaelana ya makakkaphod. Hiyay munnanong an mun-ap-apun adi mapoppog di pun-ap-apuwana.

⁴ Ha-oy ya makakkaphod di biyag kun maid di punligatak ya kadangyanak. ⁵ Mu indani ya nun-in-inopak hi katatakut. ⁶ Ot iolden kun umalin am-in nadan nalaing an konsehal kuh kad-ak ta kalyon day kibalinan diyen inin-inop ku. ⁷ Immali dan am-in di mun-abig, nadan mangat hi magic, nadan nalaing ya nadan nakanginnilah mipanggep hi bittuwon ot kalyok ke dida nan inin-inop ku, mu maid ke diday nanginilah kibalinana. ⁸ Indani ya immali tun hi Daniel an wadan hiyay espiritun nadan nasantun dios. Ot kalyok ke hiyay inin-inop ku. Hay ohan ngadan tun hi Daniel ya hi Beltesasar an ngadan di dios ku.

⁹ Kanak ke hiyay: Beltesasar, an ap-apun di mun-abig, inilak an wadan he-ay espiritun nadan nasantun dios, kinali inilam di nganneh diyen ugge inilan di tagu. Kalyom di kibalinan tuwen inin-inop ku. ¹⁰ Inin-inop ku on ongal an kaiw an nigawwa tuh luta. ¹¹ Immongngaongngal inggana dinatnganay kabunyan ta matibon am-in di tagu tuh luta. ¹² Mahaybong di tubuna ya makabbungat damanan makanan am-in di tatagu tuh luta. Punhiduman di aggayam ya pumbayaan di hamutiy hahapang na ya panganan nimpen am-in di mataguy bungana.

¹³ Kediye nomnomnomok di mipanggep hi kibalinan diyen inin-inop ku ya tinibok on anghel an manayyun nalpuh kabunyan. ¹⁴ Tinumkuk an kananay: Abulon yu nadan aggayam nah puun nan kaiw ya dogalon yuy hamuti nadah hapang na. Ne lingngo yu ya banongwahon yuy hahapang na. Ne kinaan yun am-in di tubuna ya inwahit yuy bubungana. ¹⁵ Hanaken tungod na ya libodan yuh gumok ya giniling. Ne binay-an yu ta miathidit takon di mahlokan.

Bay-an yu nan tagun nialigan tuwen kaiw ta madudulnu ya makiha-ad hidi nadah mailom an aggayam. ¹⁶ Ahi mumbalin di nomnom nah umat hi nomnom di aggayam hi pitun toon. ¹⁷ Nalpuh tuwen kastiguna nadah makakkaphod an anghel. Hidiyey pangitib-an am-in di tagu an nan Katagtag-ayan an Dios ya hiyay nangdon am-in hi pun-ap-apuwan tuh luta ya hiyay manudduh hin dahdiy pun-ap-apun di tagu.

Takon di nababay saad na ya hiyay tudduwonan mun-ap-apu.

¹⁸ Athidiy inin-inop ku, Beltesasar. Kalyom ad uwaniy kibalinana. Am-in nadan konsehal ku ya maid ke diday nanginilah kibalinana. Mu he-a ya inilam te wadan he-ay espiritun nadan makakkaphod an dios.

¹⁹ Nahngang ya makadannagan hi Daniel an Beltesasar di ohan ngadana ot adi pakakali. Kank ke hiyay: Beltesasar, adim halman an mundanag gapu ke naen inin-inop ku ya nan kibalinana.

Kanak Daniel ke ha-on di 'Apu patul, hana ot ta hinan inin-inop mu ya maat kuma nadah buhul mu ta bokon he-a. ²⁰ Hanan kaiw ya nakattag-en datnganay kabunyan, kinali matibon am-in di tagu. ²¹ Mahaybong di tubuna ya dakol di bunganat damanan makanan am-in di tataguh kabobboble tuh luta. Hidi boy punhiduman di mailom an aggayam ya pumbayaan di hamutiy hahapang na. ²² Apu patul, he-ah diyen kaiw te nakattag-e ka ya immongal di kabaelam. Hay kinapatul mu ya nundingngol takon hi kabunyan. Ya sinakup di pun-ap-apuwam am-in di boble tuh luta.

²³ Handih mun-ang-ang-ang ka ya tinibom on anghel an nalpuh kabunyan an kananay: Longhon yu nan kaiw ta dadagon yu, mu mihi nan tungod na. Libodan yuh gumok ya giniling ne binay-an yuh di ta mahlokan ya madudulnu. Ya bay-an yun makiha-ad hidi nadah aggayam hi pitun toon.

²⁴ Athituy kibalinan diyen inin-inop mu, apu patul. Ya hituway kinalin nan Katagtag-ayan an Dios an maat ke he-a. ²⁵ Ahika madog-al hi kawad-an di tatagu ta eka mid-um hi mailom an aggayam ta hi pitun toon ya umat ka nah bakan mangan kah holok. Ya logmom di huyop takon di ugge nahiduman ta madudulnu ka inggana abulutom an nan Katagtag-ayan an Dios di nangdon hi pun-ap-apuwan di tagu tuh luta ya hiyay manudduh pinhod nan pun-ap-apun di tagu. ²⁶ Hay kibalinan diyen in-olden nan anghel an bay-an da nan tungod ta miathidi ya mibangngad ka bon mumpatul ten abulutom an hi Apu Dios an Katagtag-ayan di mun-ap-apu hi am-in. ²⁷ Kinali, he-a apu patul, un-unudom tun kalyok ke he-a. Itikod mun munliwat, atom di maphod ya homkom nadan nawotwot ta munnanong an maphod di biyag mu."

²⁸ Naat datuwe nah patul an hi Nebukadnesar.

²⁹ Handih nala-uy hintoon ya abu an mundaldallan hi Nebukadnesar nah atop di palasyonah did Babilon ³⁰ ya kananay "Anakkayang di kaphod tun boble an Babilon! Binohwat kuh tuwen ongal an boblen kiha-adak gapuh ongal an kabaelak ta pangipatibok hi ongal an dayaw ku ya kinapatul ku."

³¹ Uggena ginibbun kinalih diye ya wada on kimmalih kabunyan an kananay "He-a Nebukadnesar an patul, donglom hituwen kalyok: Mama-id moy kabaelam an mumpatul. ³² Ya madog-al kah kawad-an di tatagu

ta eka mid-um hi mailom an aaggayam ta umat ka nah bakan mangan kah holok hi pitun toon. Kediye mo ya abulutom an hi Apu Dios an Katagtag-ayan di nangdon hi pun-ap-apuwan di tatagu ya ipaboltanay pun-ap-apuwan hi kumpulmin piliyona.”

³³ Pinghanadi ya immannung hidiyen kinalin nan anghel ot madog-al hi Nebukadnesar hi kawad-an di tatagu ot e mo mid-um hi aaggayam ot umat hi bakan mangan hi holok. Ya deke on madudulnu ya dim-mukkey buuk nan umat hi dutdut di tuldu ya dim-mukkey kukunan umat hi komong di hamuti.

Hay nundayawan Nebukadnesar ke Apu Dios

³⁴ Kanan Nebukadnesar di “Handih nala-uy pitun toon ot itangad kuh kabunyan an pangipatibok hi nuntutuyuwak ya nibangngad di maphod an punnomnom ku. Ot dayawok nan Katagtag-ayan an Dios an wadat nangamung.

Hiya an Dios di munnanong an mun-ap-apat nanga-mung. ³⁵ Hay panibonah tatagu tuh luta ya maid di hilbi da. Ya hiyay nangamung hi pinhod nah pangat nah aanghel hi langit ya tatagu tuh luta. Maid di ohan tagun e makihungngil ke hiya ya maid di ohan tagun e munhanhan ten tipet ena aton di athidi.

³⁶ Kediye nibangngad tuwali nan datin maphod an punnomnom ku ya nibangngad ke ha-on di dayaw ku, hay kinapatul ku, ya nan dayaw di pun-ap-apuwak. Ya gagaid nadan opisyal ku ya konsehal kun mamangngad ke ha-on ya ong-ongal mah-udot di dayaw ku mu handi. ³⁷ Ta hidiye nan ad uwani ya ha-on an hi Nebukadnesar ya dayawok nan Patul hi langit. Maphod ya maandong paman am-in di atona. Damana pay an pumpakumbabaonay tatagun mumpahhiya.”

Hay mipanggep nah nitudok nah dingding

5 Ohan hilong handih numpatulan Belsasar ya in-ayaganay hinlibun opisyal na ot munhahamul da ya nanginum da. ² Kediye mangmanginum da ya in-olden Belsasar an ibudal da nadan balituk ya silber an basu ya malukung an inilpun amanan hi Nebukadnesar nah Templod Jerusalem ta usalon dan pun-inuman. Hay ibbanan mangusal ya nadan opisyal na, nadan iinayana ya nadan mibilang ya abun inayana. ³ Imbudal da dadiye ot usalon dan pun-inuman. ⁴ Ot dayawon da nadan dios dan nakapyah balituk, silber, giniling, gumok, batu ya kaiw.

⁵ Maid di maptok ya wada on kannawan an taklen di tagun muntudok nah nakadillagan an dingding diyen palasyo. Ya tinibon nan patul hidiyen taklen muntudtudok nah dingding.

⁶ Pinghanadi ya kimmuphat gapuh takut na ya munggayonggong di hukina. ⁷ Intukod nan umayag

dah mun-abig, nadan nalaing mipanggep hi bittuwon ya nadan mun-agbah. Hinumgop da ot kanan nan patul ke diday “Deket wadan dakayuy nanginilan mamidbid ketuwe ya kalyona pay di kibalinana ya mabulwatiyan hi bulwatin di patul an maingit ya mabanggolan hi balituk an kitib-anan hiyay mikatlun katagtag-ayan di saad na tuh pun-ap-apuwak.”

⁸ Immali dadiyen nalaing an konsehal nan patul, mu maid ke diday nanginilan mamidbid nah nitudok ya athidi bon uggeda inilay kibalinana. ⁹ Gapuh namahig an takut nan patul ya namam-an kimmuphat ya ugge inilan nadan konsehal nay aton da.

¹⁰ Dingngol nan inan diyen patul di ngalan nan patul ya nadan tatagu ot ume nah punhahamulan da. Kananay “Hana ot ta munnanong di pun-ap-apuwam! Adika tumakut. Ipakodhol muy nomnom mu tedon kimmuphat ka. ^{11,12} Wada tuh pun-ap-apuwam di ohan tagun wadan hiyay espiritun nadan nasantun dios. Hay ngadana ya hi Daniel an nginadanan amam hi Beltesasar. Handih numpatulan amam an hi Nebukadnesar ya impatibonan hiya ya nanomnoman ya nalaing, umat hi laing di dios. Ot pumbalinon amam hi ap-apun nadan mangat hi magic, nadan mun-abig, nadan nalaing mipanggep hi bittuwon ya nadan mun-agbah. Bokon ya abu nalaing ya nanomnoman, mu inila na pay di kibalinan di in-inop. Inilana pay an mangiesplikar hi ugge inilan di tatagu. Kinali deke ya impaayag mu tuwen tagu ta kalyonay kibalinan tuwen nitudok.”

¹³ Handih in-ali dah Daniel hi kad-an nan patul ya kananan hiyay “Kon he-ah Daniel an holag Israel an in-alin amah tun inilpunad Judah? ¹⁴ Dingngol kun wadan he-ay espiritun nadan nasantun dios ya nalaing ka ya dakol di inilam. ¹⁵ Impaayag ku nadan nalaing an konsehal ku ya nadan mun-abig ta bidbidon dah tuwen nitudok ta kalyon day kibalinana, mu uggeda inila.

¹⁶ Yaden he-a ke ya dingngol kun inilam di ugge inilan di tagu ya inilam di kibalinan nadan naligat an maawatan. Deket kabaalam an bidbidon hituwen nitudok ya kalyom pay di kibalinana ya he-ay iha-ad kun mikatlun katagtag-ayan di saad na tuh pun-ap-apuwak ya bulwatiyan dakah maingit ya banggolan dakah balituk an kitib-an di dayaw mu.”

¹⁷ Kanan Daniel di “Takomboy adik alan danaen kanam an idat mun ha-on. Bokon ke, idat muh udum. Takon di maid di idat mun ha-oy ya bidbidok tun nitudok ya kalyok ke he-ay kibalinana.

¹⁸ Hanan Katagtag-ayan an Dios ya impumbalinan nundingngol an patul hi amam an hi Nebukadnesar ya impumbalina bon madayaw ya matbal.

¹⁹ Namahig an natag-ey kinapatul amam, ta hidiye nan am-in di tagu takon di daanay boblena, ya nganey nahlagana, hay kalina ya gumayonggong dah takut dan hiya. Deket pinhod nan adi mipipate nan

tagu ya adina ipipate, mu deket pinhod nan poppogan di biyag di ohan tagu ya atona. Ya dayawona weno ba-inanay dahdin tagun pinhod nan ba-inan weno dayawon.²⁰ Mu gapu te numbalin an mumpahhiya, kahing ya makabbungot ya kinaan Apu Dios nah pun-ap-apuwanat maid moy mundayaw ke hiya.²¹ Ya nadog-al hi kawad-an di tatagu ya numbalin di nomnom nah kay nomnom di aggayam ot e makid-um hi mailom an kabayu ya mangan hi holok an kay baka. Ya mahuyop boh ugge nahiduman, ta hidiye nan madudulnu. Ot inggana inabulut na an hanan Dios an Katagtag-ayan di nangdon hi pun-ap-apuwan di tagu ya hiyay nangamung an manudduh pinhod nan pun-ap-apuwon.

²² Mu he-an imbabalena ya ugge ka numpakumbaba takon di inilam am-in di mipanggep kediye.²³ Ta hidiye nan nginothem hi Apu Dios an Ap-apuh langit ot iolden mun iali dah tu nadan basu ya malukung an nalpuh Templona ot iusal yu nadah opisyal mu, nadah iinayam ya nadan nibilang an inayam an pun-inuman hi mainum an hidiyey pundayaw yu nadah dios yun nakapyah balituk, silber, giniling, gumok, kaiw ya batu. Yaden dadiyen dios ya adida pakatibo, adida pakadngol ya maid di inila da. Mu hi Apu Dios an nangidat hi biyag mu ya hiyay nangamung hi maat ke he-a ya unggem dinayaw.²⁴ Kinali binaal Apu Dios hituwen taklen muntudok ke datuwe.

²⁵ Hituwe nan nitudok: Bilang, bilang, dam-ot ya godwa.²⁶ Hay kibalanan datuwe ya: Hanan bilang ya biling Apu Dios di algon pun-ap-apuwam ya poppogona.²⁷ Hanan dam-ot ya mialig an ingkilo dakan Apu Dios ya mayap-o ka.²⁸ Hanan godwa ya magodway pun-ap-apuwam ta mipaboltan hanadah iMedes ya iPersia.”

²⁹ Indani ya in-olden Belsasar nadah muttatyunan bulwatiyan dah Daniel hi maingit ya banggol an dah balituk an kipatib-an di dayaw na. Impumbalinah Daniel an mikatlun katagtag-ayan di saad na nah pun-ap-apuwana.

³⁰ Kediye hilong ya pinate dah Belsasar an patul di Babilon.³¹ Ot mihannot an numpatul hi Darius an iMedes an nan-om ta duway toona. †

Hay niha-adan Daniel nah pukungan di layon

6 Hi Darius ya ninomnom nan tudduwon di hinggatut ta duwampulun gobernador an mun-ap-apun am-in hanadah bobled Babilon.² Tinudduna boh Daniel ya hay duwan ibbanan maniboh ngunun nadan gobernador ya mangipaptok hi kiphodan nan patul.³ Gagala bo udot ya matibon nan patul an kudkudukdul di pungngunun Daniel mu nadan duwan ibbana ya nadan gobernador. Ta gaput athidin maphod di

pungngunu na ya ninomnom nan patul an iha-ad hi Daniel an mun-ap-apun am-in hanadah boblen pun-ap-apuwana.⁴ Indani ya babantayan nadan duwan ibbana ya nadan gobernador di mihallah ngununa, mu maid te hi Daniel ya limpiyu ya maid di inat nah ad-adi ya maid di tinalam na.⁵ Indani ya kanan day “Maid man di mahamak takuh ipabahul takun Daniel. Hay ya abu mabalin ya hay mipanggep hi pangulug na.”

⁶ Imme da nah patul ot kanan dan hiyay “Hana ot ta munnanong kan mumpatul.⁷ Am-in kamin mumpap-tok tuh pun-ap-apuwam, dakamin superbaysor, nadan gobernador, nadan mihaynod hi gobernador ya nadan udum an aap-apu ya nuntotobbalan min mangapya ka, apu patul, hi olden ta iolden mun adi miabulut hi tulumpulun algo an hay ohan tagu ya mundasal hi dios na weno kumpulmin tagu. Hay ya abu mabalin an pumbagaan di ohan tagu ya he-a, apu patul. Ya hituwen olden, apu patul ya mahapul an maunud. Wada key mangibahon tuwe ya e ogahon nah pukungan di layon.⁸ Ipatudok mu, apu patul, hituwen olden mu ya pelmaam ta adinadaman e mahannotan. Hituwe ya olden takud Medes ya Persia an adinadaman mahannotan.”⁹ Ot kapyon Darius hidiyen olden ot pelmaana.

¹⁰ Dingngol Daniel hidiyen olden, mu immanamut ot ya abu ot mundukkun an nundasal hi kuwartunah tap-oh pottok di nibughul an tawang an nihanggah nangappit ad Jerusalem. Athidi tuwaliy oggana aton an mundasal hi pumapasalamat na ke Apu Dios hi mamintuluh hin-algo.

¹¹ Hanadan buhul Daniel ya imme dah balena ot tibon dan mundasal nah Dios na¹² ot ume dan am-in nah patul an eda idatdatong hidiyen inat Daniel. Kanan da nah patul di “Pinelmaam apu patul on olden an hi tulumpulun algo ya adinadaman e mundasal nah dios na weno kumpulmin tagu te hay pundasalan da ya he-a ya abu. Ne hana ken mangibahon tuwe ya e ogahon nah pukungan di layon.”

Himmumang nan patul an kananay “Om. Mahapul an maunud hinaen olden ku. Hituwe ya nan olden takun iMedes ya iPersia an adinadaman mahannotan.”

¹³ Kanan dadiyen tatagu nah patul di “Hi Daniel an balud an ijudah ya adi daka lispituwon ya adina un-unudon di olden mu. Dumasadasal nah dios nah mamintuluh hin-algo.”¹⁴ Dingngol nan patul hidiye ya mahakit di nomnomna. Intottool nay nomnom hin nganney atonan mangihwang ke Daniel ingganay mungkahilong.

¹⁵ Handih nahilong ya nibangngad bo dadiyen tatagu ot kanan da bo nah patul di “He-a, apu patul ya inilam an adinadaman mahannotan di olden di patul mipuun hi olden di iMedes ya iPersia.”

¹⁶ Ot iolden mon nan patul an eda alan hi Daniel ta ogahon dah pukungan di layon. Kananan Daniel di

† *Tibon yuy Isaiah 13:17, Jeremiah 51:11 ya 51:28. Tibon yu damdamay Daniel 6:28.*

“Hana ot ta ihwang daka nah Dios mun paka-un-un-udom.”

¹⁷ Hanan panton nan pukungan di layon ya nadakki-gan hi batu. Immarkan nan patul di markana ya nan markan nadan opisyal na nah batu ta maid di mabalin an umen mangihwang ke Daniel. ¹⁸ Nibangngad hi Darius hi balena ya adi pakahuyop ya ug-ugge nangan. Ya adina pinhod an waday mangipaamlong ke hiya.

¹⁹ Handih mungkabigat hi nabigatana ya nabangkuwa nan patul ot butikonan imme nah pukungan di layon. ²⁰ Dimmatong ya puntukodanah Daniel an kananay “Daniel an muttatyun nan Dios an wadat nangamung. An inihwang daka nah Dios mun paka-un-unudom ot ugge daka kinan hanadah layon?”

²¹ Himmumang hi Daniel an kananay “Hana ot ta munnanong kan mumpatul. ²² Intud-ak Apu Dios di anghel na ot imidonay tokon nadan layon ot uggeyak kinan ke dida te inilanan maid di bahul ku ya maid di inat kun he-ah ad-adi.”

²³ Immamlong nan patul ot ioldenan guyudon dah Daniel. Tinibo da ya ma-ma-idan di liput na te indinol nan Apu Dios di biyag na. ²⁴ Impadpap nan patul nadan nangidiklamun Daniel ot ioldenan ogahon da dida nah pukungan di layon takon di iinayan da ya imbabalen da. Uggeda pay anhan dimmatong nah luta ya ginamdut nadan layon dida ot pumbik-i da dida.

²⁵ Indani ya impaen Darius hituwen oldenah am-in hi tataguh kabobboble tuh lutan nunhihinnatkon di nahlagan da ya kalida:

“Hana ot ta maphod kayun am-in. ²⁶ Iolden kun am-in di taguh kabobboblen pun-ap-apuwak ya takutan da ya dayawon da nan Dios Daniel. Hidiyen Dios ya wadat nangamung, ongal di kabaelana ya adi madadag weno mapoppog di pun-ap-apuwana. ²⁷ Ihwang nay tataguna ya atonay umipamodwong hi kabunyan ya hi luta, umat hi nangihwanganan Daniel ot ugge pinaten di layon.”

²⁸ Handih numpatulan Darius ya handih numpatulan Cyrus an iPersia ya maphod di na-na-at ke Daniel. †

Hanadan opat an aggayam an nipatibon Daniel

7 Waday ohan hilong an nun-in-inopak ot waday mipatibon ha-on ot itudok ku. Hidiyey namangulun toon an numpatulan Belsasar ad Babilon. ² Datuwe nadan tinibok kediye inin-inop ku kediye hilong: Nal-ot di dibdib an malmalpuh numbinbinah-el ta maid di maptok hi pangayan nan danum nah baybay. ³ Indani ya himmawwang di opat an o-ongal an aggayam an nalpu da nah baybay. Dadiyen aaggayam ya nunhihinnatkon dan am-in.

† *Tibon yuy Isaiah 13:17, Jeremiah 51:11 ya 51:28. Tibon yu damdamay Daniel 5:31.*

⁴ Hanan namangulun aggayam ya kay ang-ang di layon, mu napayakan an kay tuldu. Kediye ang-ang-angok ya nalokhay payak na. Nipataddog hidiyen aggayam an kay tagu. Indani ya nidatan boh kay nom-nom di tagu.

⁵ Hanan mikadwan aggayam ya kay ang-ang di bear an intaddog nah duwan hukina. Waday ingkamal nah tulun gunit di taglang. Indani ya waday kimmalin kananay “Tagam di kakan hi tagu inggana mapnek ka!”

⁶ Indani ya naukat boy ohan aggayam an kay leopard di ang-ang na, mu wadah odog nay opat an kay payak di hamuti. Ya opat boy uluna. Nidat ke hiyay kabaelanan mun-ap-apu.

⁷ Indani bo ya naukat nan mikap-at an aggayam. Hidiye ya ongal di kabaelana ya namahig an katatakut. O-ongal di bab-anan kay gumok ya nalakay pangalgalanah dimpap nan kanona. Ya pun-igatinay dopapona. Hiya ya hinnatkon hanadah udum ya himpuluy hakgud na. ⁸ Kediye itottokol ku nadah hakgud na ya mamuddal boy ohan ittay an hakgud. Hinukting nay tulu nadah datin dehdin hakgud. Hituwen ka-budalnan ittay an hakgud ya waday matanan umat hi matan di tagu ya wada boy tokonan mumpahhiyan mungkalkalli.

⁹ Kediye bon mun-ang-ang-angak ya mungkiha-ad di ubunan di ap-apu. Hanan Wadat Nangamung ya e inumbun nah ohan ubunan ta munhumalya. Hay bulwatina ya makabbayak an kay dalalu. Ya hay buuk na ya makabbayak umat hi dutdut di kalnero. Hanan ubunan diyen mun-ap-apu ya mumbabala ya waday pilid nan mundadalang. ¹⁰ Mamuddal kediye ubunan nan mun-ap-apu di apuy an umat hi wangwang. Ya dayyah diy kalibulibun anghel an pun-iat day nakalin didan aton da ya wadada boy udum an anghel an adi mibilang an timmaddog hi hinangngab nan hadhadon day pangiatan dah pinhod na. Nilappu moy punhumalyaana ya nabokiyag nadan libluna.

¹¹ Nanongnan mun-ang-ang-angak ya dongdonglok nan ittay an hakgud an mumpahhiyan mungkalkalli. Tibtibbok ya napate nan mikap-at an aggayam ot miweley adol na nah mundadalang an apuy ot maghob. ¹² Hanadan udum an aggayam ya nakaan di kabaelan da, mu adi ni-an mapoppog di pumbiyagan da.

¹³ Indani ya tinibok kediye metlaing an in-inop ku on tagun kay hiya nan panguluwan am-in di tagu. Hiya ya linikkub di kulabut ya mangalih kad-an nan Wadat Nangamung ot ie dah hinangngab na. ††¹⁴ Nidat ke hiyay kabaelana ya dayaw nan mun-ap-apu ot mumuttatyu dan am-in ke hiyay tataguh kabobboblen nunhihinnatkon di nahlagan da, hay boble da ya kali da. Hiyay munnanong an mun-ap-apu ya adi madadag

†† *Tibon yuy Mateo 24:30 ya 26:64, Marcos 13:26 ya 14:62 ya Lucas 21:27*

di pun-ap-apuwana, mu munnananong ta nangamung.

Hay kibalinan nan inin-inop Daniel

¹⁵ Kediye ya maid di kapotok nah nomnomok te timmakutak kediye inin-inop ku. ¹⁶ Immeyak hi oha nadah dehding muntattaddog ot ibagak ke hiyan iesplikar nan ha-on di kibalinan am-in dadiyen inin-inop ku. Ot kalyonan ha-on. ¹⁷ Athituy kanana: "Hanadan opat an o-ongal an aggayam ya dadiye nadan pun-ap-apuwana an ahi mawada tuh tap-on di luta. ¹⁸ Mu hi udidina ya idat nan Katagtag-ayan an Dios di pun-ap-apuwana nadah pinilinan tataguna ta mun-ap-apu dat nangamung."

¹⁹ Hinanhanak di mipanggep nah mikap-at an aggayam an hinnatkon hanadah udum ya namahig an katatakut. Gagon nan gumok an bab-anay dopapona ya guduwon nan giniling an kimong na ya igatin nan hukiay ugge ginudun di bab-ana ya kimong na. ²⁰ Ya pinhod ku bon inilaon di mipanggep nah himpulun hakgud nah uluna ya nan ohan hakgud an ka-budalnan hinukting nay tulu nadah datin hakgud ot magada. Hidiyen hakgud ya namahig an katatakut mu nadan udum ya waday matana ya tokonan mumpahiyah kumalikali.

²¹ Ang-ang-angok bo ya punggubat nan hakgud nadan tatagun Apu Dios ya mungkaapput da. ²² Mu immali Apu Dios an Katagtag-ayan an Wadat Nangamung ot munhumalya ya nadan pinilinan tatagunay nangapput. Kediye nadatngan nan gintud Apu Dios an pun-ap-apuwana nadan tataguna.

²³ Hituway niesplikar ke ha-on an kibalinan nan inin-inop ku: "Hanan mikap-at an aggayam ya hidiye nan mikap-at an pun-ap-apuwana an ahi mawada tuh luta. Hidiye ya hinnatkon mu nadan udum ya ahina dadagon am-in di boble tuh lutat pun-igatina. ²⁴ Hanada ken himpulun hakgud na ya dadiye nadan himpulun patul an ahi mun-ap-apu kediye pun-ap-apuwana. Ahi mawada boy ohan patul an hinnatkon mu nadan udum. Ya ahina apputon di tulu ke dadiyen himpulun patul. ²⁵ Adi maphod di ahina kalkalyon ke Apu Dios an Katagtag-ayan ya ahina punholholtapon nadan tatagun Apu Dios. Ya ipatna na bon hannotan di olden an un-unudon da, takon nadan piyesta da ya hannotana. Hidiyen mikap-at an aggayam di ahi pun-ap-apun nadan tatagun Apu Dios hi tulun toon ta kagodwa.

²⁶ Mu ahi mahumalyah diyen mikap-at an aggayam ya ahi makadaddag di pun-ap-apuwana. ²⁷ Hay ongal an kabaelan ya kakinaphod nadan pun-ap-apuwana tuh luta ya midat nadah napilin tatagun Apu Dios an Katagtag-ayan ta diday mun-ap-aput nangamung. Ya am-in di aap-apu ya diday un-unudon da."

²⁸ Hinaey inin-inop ku. Ha-oy an hi Daniel ya kimmuphatak gapuh namahig an takut ku kediye inin-inop ku. Mu uggek kinalkalih udum di mipanggep ketuwe.

Inin-inop Daniel di lakin kalnero ya gulding

8 Handih mikatlun toon an numpatulan Belsasar ya nun-in-inopak bon hidiyey mikadwan inin-inop ku. ² Kediye ya inin-inop kun wadaak ad Susa an naaladan an ongal an bobled Elam. Muntattaddogak nah Wangwang an Ulai ³ ya tinibok hi pingngit diyen wangwang on lakin kalneron duway hakgud nan andukke. Mu nan oha ya andukduke takon di ka-budal na. ⁴ Hidiyen lakin kalnero ya deke on humakgud an ihangga nay hakgud nah nangappit hi kalin-oban di algo, hi north, ya hi south. Maid di ohan aggayam an kabaelanan makilaban ke hiya weno maid di ohan kabaelanan mangihwang hi dopapona. Hiya ya ongal moy kabaelana ya atonan am-in di pinhod na.

⁵ Indanit nomnomnomok di kibalinan diye ya bintik nan gulding an nalpuh nangappit hi kalin-oban di algo ot mun-olot an nangidaplug kediye lakin kalneron tinibok an muntattaddog hi pingngit nan wangwang. Hidiyen gulding ya nakal-ot an bumtik an kay adi migatin di hukinah luta. Hanan ohan hakgud na ya nigawwah numbattanan nan duwan matana. ⁷ Tibtibbok nan gulding ya namahig di pangat na nah lakin kalnero. Gini-unay duwan hakgud nan lakin kalnero ot adina kabaelan an makihangga kediye gulding. Nipalih diyen kalnero nah luta ot pun-igatin nan gulding yaden maid di mangihwang kediye kalnero. ⁸ Namam-a mon ongal di kabaelan diyen gulding. Muden kediye ya nagi-u nan ong-ongal an hakgud na ot mahannotan hi opat an ong-ongal an hakgud. Waday oha ke dadiyen hakgud on hinnatkon di nangihanggaana.

⁹ Indani ya bimmudal boy ohan ittay an hakgud hi oha nadah opat an hakgud. Ongal di kabaelan diyen ittay an hakgud ya sinakup di pun-ap-apuwana nadan bobleh nangappit hi south ya hi nangappit nah timilan di algo inggana dimmatong nah boblen nadan tatagun Apu Dios. ¹⁰ Numbalin an ongngaongngal di kabaelanat damana mon gubatona nadan tindaluh kabunyan an dadiye nan kanan dan bittuwon ot magay udum ke dida nah luta ot pun-igatina dida. ¹¹ Nginohehena nan Ap-apun di tindaluh kabunyan ot ipatikod nay mun-appit hi kabigabigat ya pina-i na nan Templo. ¹² Gapun diye ya wadada moy holag Israel an mungngohe. Ya munholholtap mo nadan udum an holag Israel ya adida mo miabulut an mun-appit hi kabigabigat. Hidiyen ittay an hakgud ya mina-idna bo udot nan niptok an pangat an pundayaw. Hiya ya kabaelanan aton am-in di pinhod na.

¹³ Indani ya dingngol ku on anghel an pun-ibagana nah ibbanan anghel di "Kon-anay ahi kagibbuwan amin nadan ma-ma-at an tinibona? Nganney kabayag di kaatan nan himpappangen gaga-ihon maat an mihanot nah pun-appitan hi kabigabigat? Nganney kabayag di pakilabanan ya pungngohayan nadan buhul Apu Dios nadah tataguna? Ya nganney kabayag di punhibitan da nah Templo?"

¹⁴ Dingngol kun himmumang nan ohan anghel an kananay "Mituluy an maat hituwe hi 1,150 an algo. † Ya ketuwen tiempo ya adi maat nan pun-appitan nah bigatna ya mahmahdom. Nala-u keh diye ya miphod bo nan Templo."

In-esplikar nan anghel an hi Gabriel di mipanggep nah in-inop Daniel

¹⁵ Nomnomnomok di kibalanan datuwen tinibok hi in-inop ku ya kal-inadi ya wada on kay tagun timmaddog hi hinangngab ku. ¹⁶ Dingngol ku on mungkali nah Wangwang an Ulai an kananay "Gabriel, kalyom ke hiyay kibalanan nan in-inop na."

¹⁷ Immalih Gabriel ot tumaddog an nipaldang ke ha-on ya timmattakutak ot matu-iyak. Kananan ha-oy di "He-an tagu ya abu, mahapul an maawatam an hituwen tinibom hi in-inop mu ya mipanggep hi ahi maat hi kapoppogan di luta."

¹⁸ Kediyeen mungkkalkalli ya natu-iyak bon natalak di nomnom ku, mu inodnanak ot pataddogonak.

¹⁹ Kananan ha-on di "Donglom ta kalyok ke he-ay ahi maat tuh kapoppogan di luta hantuh pangipatib-an Apu Dios hi boh-ol na. ²⁰ Hanan duwan hakgud nan lakin kalneron tinibom ya itakdog day Medes ya Persia. ²¹ Ya nan gulding ya itakdog nay Greece. Hanaken hakgud hi numbattanan di matana ya itakdog na nan namangulun patul di Greece. ²² Hanadan opat an hakgud nan tinummol handih nagiu nan namangulun hakgud ya itakdog da nadan opat an pun-ap-apuwan an naganodwaan nan boble. Dadiye ya adida umat nah namangulun pun-ap-apuwan an nal-ot.

²³ Hantuh dandanin mapoppog danaen pun-ap-apuwan ya mumbalin an namahig di kinagaga-iho da ya wada boy mihannot an makabbungot ya nakatalam an patul. ²⁴ Ahi nakakkal-ot mu bokon gapuh kabaelana. Namahig di dadagona ya maat nan am-in di pinhod na. Takon nadan tatagun ongal di kabaelan da ya nadan tatagun Apu Dios ya dadagona dida.

²⁵ Ahi midayaw gapuh haul ya talam an pangat na. Ta hidiye nan, kanana on hiyay nakattag-e mu nadan udum. Mu maid maptok ya dadagonay dakol nadah tatagu yaden uggeda inila. Takon nan katagtag-ayan

an Patul ya hanggaona, mu maapput. Hiya ya ahi madadag, mu bokon gapuh kabaelan di tagu.

²⁶ Hanaken tinibom mipanggep hi pun-appitan hi mahmahdom ya biggatna an in-esplikar dan he-a ya umannung an maat. Mu mahapul an adim ipainila te mabaybayag di kaatana."

²⁷ U-umyungak ya nundogowak hi kaatnan algo. Kayahan ya imminahak ot mibangngadak nah ngunuk an impangunun nan patul ke ha-on. Muden nanongnan adi dumin-ong di nomnom ku gapu nah tinibok te adik maawatan.

Idasadasalan Daniel nadan tataguna

9 Hi Darius an iMedes an imbabalen Serses di patul ad Babilon. ² Handih namangulun toon an nun-ap-apuwana ya binidbid ku nadan liblun nitudkan nan kinalin APU DIOS ya nonomnomok nan intudok Jeremia an profetas ot maawatak an munnanong an madadag di Jerusalem hi napitun toon. ³ Intottool kuy dasal ke Apu Dios an mumpahpahmokak ke hiyay dasal kun adiyak mangan, numbulwatiyak hi langgote ya inumbunak hi dap-ul.

⁴ Nundasalak ke APU DIOS an Dios ku ot kalyok an nunliwat takun tataguna. Kanak di "Apu Dios, dayawon daka te natag-e ka. Punnanongom an ipatiboy ongal an pamhod mu nadah naminhod ke he-a ya mangununud hi tugun mu. ⁵ Mu dakami ya naliwat kami te inainat miy gaga-iho. Nungngohe kamin he-a ya inwalong mi nadan intuttudum an maphod an aton mi. ⁶ Ugge mi bo inun-unud di nalpun he-an kinalin nadan muttatyum an profetas nadah patul mi, nadah mangipangpangulun dakami, handidah aammod mi ya dakamin am-in an bimmoble.

⁷ He-an Apu mi ya niptok ta nangamung di atom, mu nadan ijudah ya ijerusalem, ya dakamin am-in an holag Israel an inwahir muh kabobboblen nih-up ya nidawwi ya imbabain miy adol mi gapuh adimi pangununudan ke he-a. ⁸ Takon handidan patul mi ya aap-apu mi ya handidan aammod mi ya nunliwat da ya kababain di inat dan he-a an AP-APU mi. ^{9,10} Mu he-a, AP-APU an Dios mi, ongal di homok mun dakami ya takon di nungngohe kamin he-a ya pinakawan dakami. Ugge daka inun-unud handih kinalim an un-unudon mi nadan tugun mun intuttudum nadan profetas an muttatyum. ¹¹ Am-in kamin holag Israel ya inwalong miy tugun mu ya adimi pinhod an donglon di nganneh diyen kalyom ke dakami. Nunliwat kamin he-a ot ipaalim ke dakami nadan ligat ya kastigun intudok Moses an muttatyum.

¹² Impaannung mun inat nan kanam an atom ke dakami ya nadan aap-apu mi. Ta deyan namahig di nangastigum ke dakamin ijerusalem mu hay udum an tatagu tuh luta. ¹³ Hinolholtap mi dadiyen kastigun in-

† Hay udum an version di Biblia ya impakibilang day biggatna ya mahmahdom an pun-appitan da, kinali nitudok an 2,300 te numpidway kadakol di numbilang da.

tudok Moses, mu takon ad uwani, AP-APU an Dios mi ya ugge mi inat nadan pun-amlongam an hidiye nan pangiwalongan mih punliwatan ta un-unudon mi nadan makulug an tuttudum. ¹⁴ He-a APU DIOS an Dios mi ya nidadaan kan mangastigun dakami ot deyan kastiguwon dakami te niptok am-in di atom. Ya man-uket kinastigu dakami ya adimi un-unudon di kalyom an aton mi.

¹⁵ Impatibom APU DIOS an Dios miy ongal an kabaelam hi nangipanguluwam hi tatagum an tumayan ad Egypt. Ot mundingngol ka ingganad uwani. Yaden takon di athidi ya himpappangey nunliwatan mi.

¹⁶ Apu, impakaullayan dakamin iJerusalem handi, ta hidiye nan ad uwani ya ibaga mi anhan ke he-at adika mo bumobboh-ol ke dakamin numbobled Jerusalem an boblen nikapya nah bilid an kawad-am. Inilam an am-in di tataguh kabobboble ya punhimpipihulan day Jerusalem ya dakamin tatagum gapuh liwat mi ya gapuh liwat handidan aammod mi.

¹⁷ Apu Dios an Dios mi, donglom anhan tun dasal kun muttatyum an mumpahpahmokak ke he-a. Iphod mu anhan nan Templom an nadadag ta inilaon am-in di tatagun he-a ya Dios ka. ¹⁸ Donglom anhan di dasal ku an Dios ku. Ya uhdungan dakami ta tibom di ligat an holholtapon mi ya tibom damdamay Jerusalem an nadadag an boble min ningadanan di ngadan mu. Man-uket mundasalak ke he-a ya bokon gapuh maphod an inat mi, mu gapuh ulem ya homok mun dakami. ¹⁹ Apu Dios an Dios ku, donglom di dasal ku ya pakawanam di liwat di tatagum. Donglom anhan hi tuwen dasal ku, Apu ya adim anhan baybayaggon di pangatam ta kidayawam te bagim hidiyen boble, takon di dakamin tatagum."

²⁰ Nundasadasalak an kinalik am-in di liwat ku ya hay liwat nadan tatagun holag Israel ya numpahpahmokak ke APU DIOS an Dios ku ta iphod nay Templona. ²¹ Kediye nanongnan mundasalak ya timmayyap ot duma-ul hi kawad-ak hi Gabriel an hiya nan tinibok hi in-inop ku handi. Kediye ya hidiyey pun-appitan hi iappit nah mungkahilong. ²² Kananan ha-on di "Daniel, immaliyak ta baddangan dakat maawatam nan inin-inop mu. ²³ Pakatoballon dakan Apu Dios, ya kediye nangilappuwam an mundasal ya dingngol nay dasal mu ot itud-akak ta kalyok ke he-ay panumang na. Mundongol kat kalyok ke he-ay kibalinan nan inin-inop mu.

²⁴ Mamimpituy napitun toon di mala-u ya waday ahi maat nadah tatagum ya nan boble yun niappit ke Apu Dios. Kediye ya ipatikod Apu Dios di pungngohayan di tagu ya ipatikod na moy gaga-ihon ma-ma-at. Ya kediye bo ya mipuun moh maphod ya limpiyuy at-at-ton dat nangamung. Ahina mo pakabboklaon di liwat da ya ipaannung na moy inin-inop ya inabig nadan profetas. Ya miong-ong bo nan Templo ke hiya.

²⁵ Mundongol kat maawatam an mala-uy mamimpituy pitun toon ya mamimpituy nan-om ta duwan toon mipalpuh pangioldean Apu Dios an mabohwat boy Jerusalem ta ahi umali nan patul an tinudduna. Miphod boy kakalatad Jerusalem ya mihamad nadan alad kediyen boble, mu kediyen tiempo ya munholholtap nadan tatagu. ²⁶ Ya hi kapoppogan tuwen mamimpituy nan-om ta duwan toon ya mapate ya miwalong nan tinuddun Apu Dios an mangipangpanguluh tataguna. Indani ya mawada on ongal di kabaelanan ap-apun mangipaalih titindalunan mangubat ke dida ta dadagon dah diyen boble da ya Templo da. Hidiyen kadadagan nan boble da ya umat nah wangwang an dimminlun adinadaman mipatikod te hidiyen gubat ya ligat da ya implanun tuwalin Apu Dios an maat. ²⁷ Hidiyen patul ya nahamad di ahina pakitobbalan hi dakol an tataguh pitun toon. Mu deket nala-uy godwan diyen nabilang an toon ya ibahhonay nakitobbalanat ipatikod nay pun-appitan nadan iIsrael ke Apu Dios hi kabigabigat. Ya iha-ad na hanan himpappangen balawon Apu Dios hi Templona ya munnanong hidi inggana dadagon Apu Dios hidiyen gaga-ihon tagu nah tiempon gintud na mipuun hi planuna."

Hay inin-inop Daniel nah pingngit nan Wangwang an Tigris

10 Handih mikatlun toon an numpatulan Cyrus ad Persia ya wada boy impainilan Apu Dios ke Daniel an hi Beltesasar hi inin-inop na. Hidiyen impainilan Apu Dios an mipanggep hi himpappangen gubat ya nunna-ud an maat.

²³ Athituy intudok Daniel: Wada boy inin-inop ku. Kediye ya uggeyak nangan hi mahong-on makan takon di dotag hi tulun lingguwan. Uggeyak bo iminum hi mainum ya uggek hinugud di buuk ku inggana nala-uh diyen tulun lingguwan.

⁴ Handih mikaduwang pulut opat an algoh namangulun bulan kediye toon an muntattadogak nah pingngit di ongal an Wangwang an Tigris ⁵ ya intangad ku ya tinibok on tagun numbulwatih luput ya namahman balituk di balikit na. ⁶ Hay adol na ya munhiyon umat nah nanginan batu. Humiliy anganan kay kil-at ya hay matana ya kay mundadalang an apuy. Hay hukina ya taklena ya munlitaak an kay nadangiyan an giniling. Ya hay kalina ya kay ngalan di dakkodakkol an tatagu.

⁷ Ha-oy an hi Daniel ya abuy nanibon tuwe. Hanadan ibbak ya uggeda tinibo. Naala pe ya namahig di takut da ot bumtik da ot eda muntalu. ⁸ Ot oh-ohhaak te tinayananak. Kimmakapuyak ya kimmukpuphatak gapuh takut ku ketuwen katatakut an tinibok. ⁹ Dingngol kuy kalina ya natu-iyak ot munlukbubak ya nakahhuy-

opak. ¹⁰Indani ya wada on taklen nangdon ke ha-on an intaggeyak ot ihkak di taklek ya nundukkunak yaden nanongnan munggayonggongak.

¹¹Kimmalih diyen tagu an kananan ha-oy di "He-a, Daniel an pakappinhod Apu Dios, tumaddog kat pakaddonglom tun kalyok te intud-akak ke Apu Dios hituh kad-am." Kinalinah tuwe ya timmaddogak ya munggayonggongak bo.

¹²Ya kananay "Adika tumakut, Daniel. Dingngol Apu Dios di dasal mu nipalpu handih ninomnom mun mumpakumbaba kat waday innum an mun-awat hi nganneh diye. Ot deyan ipaaliyak hitu. ¹³Hanan mundug an anghel di Persia ya adiyak iabulut, ta hidiye nan duwampulut ohan algoy nataktakak an adiyak pakaali. Mu indani ya immalih Michael an oha nadah kalkal-otan an anghel ot baddanganak te oh-ohhaak hidid Persia. ¹⁴Immaliyak ta ipainilak ke he-ay ahi maat hi tatagum. Hituwen nipatibon he-a ya maat hi udum hi algo."

¹⁵Kediyen kalkalyonah tuwe ya adiyak pakakalin ammunay itottokol ku nah luta. ¹⁶Mu indani ot hanan kay taguy ang-ang na ya in-adang nay taklena ot dapaonay hubil ku ot ahiyak kumalin kanak nah tumtummadog hi hinangngab kuy "Apu, mumpakapuy ke ha-on hituwen tinibok ta deyan adi matikod di gayonggong ku. ¹⁷Muttatyuwak ya abun he-a yaden he-a ke ya ongal di kabaalam. Nganneh innuk an makihummangan ke he-an deyan nakakapuyak an maid ni-moy olot kun yumahya?"

¹⁸Indanit inid-ona bon ha-on ya nibangngad di inlot ku. ¹⁹Kananay "Ongal di naminhod Apu Dios ke he-a, kinali adika madanagan ya adika tumakut hi nganneh diye." Nagibbun kinalinah tuwe ya inum-umlotak bo kaya. Ot kanak di "Apu, kalyom di nganneh diyen pinhod mun kalyon. Teden kimmali kan ha-on ya nibangngad di olot ku."

^{20,21}Kananay "Kon inilam di gapunah immaliyak? Man-uke ya ipainilak ke he-ay mipanggep hi nitudok nah liblun nitudokan di makulug. Ad uwani ya mibangngadak ta ek labanon nan dimonyon di Persia. Inapput ku keh diyen dimonyo ya mihannot bo nan dimonyon di Greece an lumaban ke ha-on. Hay ya abu mamaddang ke ha-on an lumaban ke dida ya nan anghel di Israel an hi Michael.

11 Handih lappunan pun-ap-apuwan Darius an iMedes ingganad uwani ya ha-oy di mamaddang ke hiya.

Hay pun-ap-apuwan di Egypt ya Syria

²Makulug hituwen kalyok ke he-a. Wada pay di tulun patul an mun-ap-apud Persia ne ahi nan mikap-at an patul an kaddakaddangyan mu nadan udum. [†]Ta ga-

[†] Hituwen mikap-at an patul ya hi Serses. Tibon yuy Esther 1:1.

puh kinadangyana ya mawaday ongal an kabaelanat gubatonay Greece.

³Ahi mawada damdamay kalkal-otan an patul ad Greece ^{††} an atonan am-in di pinhod na ya onngal di pun-ap-apuwana. ⁴Mu loktat bo ya maganodway pun-ap-apuwanat mun-opat. Mu adi umat hi kabaelanay kabaelan da. Dadiyen opat an ahi mihannot ke hiyan mun-ap-apu ya uggeda nahlag ke hiya, mu mipoltan ke didah diyen pun-ap-apuwan.

⁵Hanan patul di Egypt [‡] ya ongal di kabaelana, mu ya ahi mawaday ong-ongal an kabaelan nan ohan opisyal na ^{††} mu hiya ta mun-ap-apuh ong-ongal an pun-ap-apuwan hidid Egypt. ⁶Ne indanit mala-uy kaatnan toon ya makitobbalan di patul di Egypt nah patul di Syria ^{††} ta ipaahawana diyen patul di Egypt on babain imbabalena ^{†††} nah imbabalen diyen patul di Syria. Mu ahi mapoppog hidiyen puntobbalan da te mapateh diyen babai takon nan inayana ya nan imbabale da. Ya milagat an mapate nadan muttatyun diyen babain naki-en hiya.

⁷Muden waday ahi mihannot ^{†††} an mumpatul ad Egypt an malpuh pamilyan nahlagan diyen babai ta gubatonay titindalun nan patul di Syria ta hogponah diyen boblet apputona dida. ⁸Ne ianamut nad Egypt di tinattagun ing-ingon nadan dios di iSyria takon nadan ngunut an nakapyah balituk ya silber an miongong nadah dios da. Ta kediyen ya luminggop hidiyen boble hi kaatnan toon. ⁹Mu indani ya munnomnom bo nan patul di Syria [§] ta gubatonay Egypt, mu mibangngad te mapilit an adi mangituluy. ¹⁰Muden ahi mundadaan an makigubat nadan linalakin imbabalen diyen patul di Syria an idadaan day dakol an tindalu da. Hay oha ^{§†} ke dida ya ipangulu nay tindalunat umali dan gumubat ta dadagon day nahamad an naaladan an boblen di buhul da. Hay aliyan da ya umat nah olwang an adinadaman patikodon.

¹¹Ya nan patul di Egypt ^{§††} ya bumobboh-ol ta ena gubaton nan patul di Syria ^{§†} ya nadan dakkodakkol an tindaluna ot apputona dida. ¹²Ahi mumpahhiyah diyen patul gapuh nangapputana ya gapu nadah kalibulibun tindalun pinate na. Mu adi mitultuluy an hiyay manganapput ¹³te mibangngad hidiyen patul di Syria ta ena idadaan di dakkol mu nadan tindaluna handi. Ya nala-u key kaatnan toon ya ipangulu nay tin-

^{††} Hituwen kalkal-otan an patul ya hi Alexander an nundingngol an patul. [‡] Hituwen patul ya hi Ptolemy Soter. ^{††} Hay ngadan tuwen opisyal ya hi Seleucus Nicator. ^{†††} Hay patul di Syria ketuwen tiempo ya hi Antiochus. ^{††††} Hay ngadan tuwen babai ya hi Bernice. ^{††††} Hanan ahi mihannot ke Bernice ya tulang na mismu an hi Ptolemy III. [§] Hay patul di Syria ketuwen tiempo ya hi Seleucus Callinicus. Bokon hiya nan patul an hi Antiochus an nangadan hi verse 6. ^{§†} Hituwen ohan hanadah imbabalen di patul ya hi Antiochus an nundingngol. Hiyay ahi mihannot ke amanam mumpatul. ^{§††} Hay patul di Egypt ketuwen tiempo ya hi Ptolemy Philopater. ^{§††} Hay patul di Syria ketuwen tiempo ya nan Mikatlu an Antiochus. Ya oha bon ngadana ya hi Antiochus an nundingngol.

dalunat mumpae dah nangappit hi south an e makigubat. Dadiyen idadaan tinaluna ya mun-almas dah ustu.

¹⁴ Kediye ya dakol di ahi mungngohe nah patul di Egypt. † Ya wadaday ibbam an holag Israel an ahi mungngohe ta gubaton dah diyen patul gapuh tinibo dah in-inop da, mu maapput da. ¹⁵ Indani bo ya gubaton di patul di Syria †† on ohan nakaalladan an boblen sinakup di patul di Egypt ta hogpon da. Ya nadan tinalun di Egypt ya adida makigubat. Takon nadan kalkal-otan ke dida ya maid di kabaelan dan lumaban. ¹⁶ Ta hidiyen patul di Syria ya atonan diday kumpulmin pinhod na yaden maid di humangga ke hiya ta ilagat nan sakupon nan boblen Apu Dios.

¹⁷ Ya ahi bo mumplanun ie nay tinalunan e bo makigubat nadah tinalun di Egypt. Ya ipaahawa nay ohan babain imbabalena ‡ nah patul di Egypt †† ta tala-monat sakuponan am-in di bobleh di, mu adi metlaing mitultuluy hidiyen planuna. ¹⁸ Indani bo ya gubaton nadan numbobleh pingngit di baybay ta sakuponay dakol ke dadiyen boble. Mu ahi apputon di ohan apuh udum an boblet hidiyey poppog di pumpah-hiyaana. ¹⁹ Hidiyen patul ya mibangngad mo nah nakaalladan an boblena, mu ahi maapput, ta hidiye moy poppog di biyag na.

²⁰ Wada boy ahi mitun-ud †† ke hiyan mumpatul an munmandal hi ohan opisyal nat paligatonay tatagu gapuh buwis an ibaganan dida ta pangalinat maduman di kinadangan di pun-ap-apuwana. Mu gagala ya mapateh diyen patul, mu bokon hi gubat di katayana.”

Hanan gaga-ihon patul di Syria

²¹ Indoldol nan anghel di pun-esplikar nan kananay “Hanan mihannot an patul di Syria ya gaga-iho. †† Adina lebbeng an hiyay mumpatul te ugge nalpuh pamilyan di patul. Mu impapinnulloyay numpatulana gapuh talam an inat na. ²² Pumpate nay nakakkal-ot an titindalu ya ma-idona nan ap-apun nakitobbalan ke hiya. ††²³ Ya takon di o-ohay makiunnud ke hiya ya ihamad nay pun-ap-apuwana gapuh pakitobbalanah udum an aap-apu, mu humaul te ibahonay nuntotobalan da. ²⁴ Maid boy maptok ya gubatonay kakadangan an boble, ne ginogodwa da nadah makiun-unnud ke hiyay kumpulmin nabalol an inala dah gubat yaden handidan aammod na ya uggeda kinabaelan an inat di athidi. Iplanuna bon gubaton di nungkahamad

† Hay patul di Egypt ketuwen tiempo ya nan Mikalima an Ptolemy. †† Hay patul di Syria ketuwen tiempo ya hiya metlaing nan Mikatlu an Antiochus. ‡ Hay ngadan tuwen babain imbabalen Antiochus ya hi Cleopatra. †† Hituwen patul di Egypt ya hiya metlaing nan patul hi verse 14. †† Hituwen mihannot ke Antiochus an nund-ingngol ya nan mikap-at an Seleucus Philopater. ††† Hituwen gaga-ihon patul ya hi Antiochus Epiphanes. ††† Hanan ap-apun nakitobbalan ke hiya ya hi Ptolemy Philometor nin an patul di Egypt.

an naaladan an boble, mu adi mumbayag hidiyen at-attona.

²⁵ Ahina bo amungon di dakol an tinalu ta gubatonay Egypt. Mu hay Egypt ya mundadaan hi dakkodakkol an tinalun makigubat. Muden hidiyen patul di Egypt ya mahaul ta maapput. ²⁶ Takon nadan konsehal na ya mahaul da, ta hidiye nan matey dakol an tinaluna. ²⁷ Dadiyen duwan patul ya man-ut ib-un dan duwan muntobbalan hi ohan lamesaan, mu waday oha on munlangkak. Gapu te athidi ya adi matuluy di ngan-neh diyen planu da te implanun mo tuwalin Apu Dios di maat. ²⁸ Hidiyen patul di Syria ya umanamut an dakol di ianamut nan inalanah gubat. Ya inhamad nah nomnom nan dadagonay pangulug nadan tatagun Apu Dios. Atona bon am-in di pinhod na ne nibangngad hi boble da.

²⁹ Ahina bo gubaton di Egypt, mu ahi hinnatkon di maat an adi umat handi. ³⁰ Umali nadan Romanon mumpumbapor dat gubaton da dida. Loktat ya tumakut bo kayat hi kibangngadan da ya imal-ina moy bungot na nadah tatagun Apu Dios ta ipatnanan dadagon di pangulug da. Ya idat nay gun-udon nadan nangiwalong hi pangulug dan Apu Dios.

³¹ Hanada tinaluna ya hibiton da nan Templo ya patikodon day mun-appit hi kabigabigat. Ya iha-ad da nan himpappangen balawon Apu Dios nah bohongnan di Templo. ³² Ya gapuh haul ya talam nan patul di Syria ya awisona nadan nangiwalong hi pangulug dan Apu Dios ta makiunnud dan hiya, mu nadan nanongnan mangulug ke Apu Dios ya makihangga dan hiya.

³³ Kediye ya nadan nalaing ya nanomnoman an aap-apid Israel ya tugunon day dakol an tatagu, muden madatngan di tiempon mapatey udum ke dida ya maghob di udum, takon di nanongnan matagu da. Maakoy ngunut ya limmun di udum ya mikalabut di udum. ³⁴ Kediye tiempon punligatan da ya o-ohay bumaddang ke dida te dakol nadah nid-um ke diday kahinkulkulluggon da te hay adol day papaptokan da. ³⁵ Hay udum bo ke dadiyen nalaing an tatagu ya munholholtap dat aton Apu Dios ke diday ine-en di punlini. Hay athitun maat ya mitultuluy inggana madatngan nan gintud Apu Dios an kapoppogan di am-in.

³⁶ Hidiyen patul di Syria ya mumpahhiya an kananay hiyay natagtag-e mu hay udum an dios, takon nan Katagtag-ayan an Dios. Hiya paman an maat nan am-in di pinhod na inggana mapoppog di boh-ol Apu Dios nadah tataguna te implanun tuwalin Apu Dios hituwe.

³⁷ Hidiyen patul ya maid moy dios an dayawona te inwalong na dida. Takon nadan dios an dayawon handidan aammod na ya nadan dios an pinpinhod di binabai ya adina dayawon. Man-uke ya hay punnomnom

nah adol na ya hiya ya abuy Katagtag-ayan an maid di udum. ³⁸ Ta hay dayawona ya nan dios an mun-adug nadah nahamad an alad da. Iappitanah balituk, silber, gamgam ya nadan udum an nabalol an miappit kediye dios an ugge dinayaw handidan aammod na. ³⁹ Ya gapuh pundinolanah dios di udum an boble ya gubatonat apputona nadan tatagu nadah boblen nahamad di binattun aalad da. Ya hay idat nan gun-udon nadan mangun-unud ke hiya ya natag-en saad ya idatana didah luta.

⁴⁰ Hantuh dandanin mapoppog di pumpatulan nan patul di Syria ya gubaton nan patul di Egypt ya namahig di boh-ol diyen patul di Syria ta makigubat an iusal nay kalesa, kakabayu ya bapor. Ya gubatonay dakol an boble. Hidiyen atona ya mialig nah immol-wang an danum an adinadaman patikodon. ⁴¹ Gubatonay pay di boblen nadan holag Israel ta patayonay kalibulibun tatagu, mu bumtik nadan iEdom, iMoab ya nadan natdaan an iAmmon. ⁴² Deket sakupona dadiyen boble ya takon di Egypt ya adi mihwang. ⁴³ Alana nadan balituk ya silber ad Egypt ya nadan nabalol an odon. Takon di Libya ya Ethiopia ya sakupona. ⁴⁴ Muden loktat ya tumakut gapuh nipainilan hiyan nalpuh nangappit hi timilan di algo ya hi north. Ta gapun diye ya namahig mon ilaput nan makigubat ta pumpate nay dakkodakkol an tatagu. ⁴⁵ Ahina bo udot iha-ad di ongngaongngal an kampunah numbattanan di baybay ya nan bilid an nipataddogan nan Templon Apu Dios. Mu ahi mateh din maid di mamaddang ke hiya."

Hanan kapoppogan di am-in

12 Hidiyen anghel ya kanana boy "Kediye ya umali nan anghel an hi Michael an mun-adug nadah tatagum. Kediye bo ya namahig di ligat. Ya maid di umat hidin ligat nipalpu handih nabohwatan di boble tuh tap-on di luta. Kediye bo ya am-in nadan tatagum an nitudok di ngadan da nah liblun Apu Dios ya mihwang da. ² Am-in nadan dakkodakkol an naten tatagu ya mamahuwan da. [†] Hay udum ya mun-an-anla da te midatan dah biyag an maid di poppogna. Mu hay udum ya munholholtap da ya bumaba-in dat nanga-

† *Tibon yuy Job 19:26 ya Isaiah 26:19a.*

mung. ³ Hanadan nalaing ya nanomnoman ya humiyo dan umat da nadah wadah kabunyan. Ya nadan nanuttuduh dakol an tatagu ta paamlongon dah Apu Dios ya humiyo dat nangamung an umat da nadah bituwon."

⁴ Kanana bon ha-oy di "Ad uwani ya imandal kun he-a Daniel an adim ipainilay nitudok tuh liblu ingganah kapoppogan di am-in. Ahi dakol di tatagun aton dan am-in di kabaelan dan manginilah nganneh diyen maat."

⁵ Indani ya tinibok di duwan lalakin muntattaddog nah numbinnah-el hi pingngit di wangwang. ⁶ Hanan oha ke dida ya hinanhanana kediye tagun numbul-watih luput an muntattaddog hi pingngit di wangwang nah nuntap-on kananay "Kaatnay toon ta ahi umannung hantudan umipamodwong an maat?"

⁷ Tinibok ya intaggen diyen taguy duwan taklenah kabunyan ot isapata nah ngadan nan Dios an wadat nangamung. Kananay "Deket nala-uy tulut kagodwan toon an punholholtapan nadan tatagun Apu Dios ya magibbun am-in."

⁸ Dingngol kuh diyen kinalina, mu uggek naawatan. Ot hanhanak an kanak di "Apu, nganney innunan mapoppog?" ⁹ Himmumang hidiyen tagun kananay "Mahapul an ume ka mo Daniel, te datuwen kinalik ya mahapul an maid di manginila inggana hantuh kapoppogan di am-in. ¹⁰ Ahi maat hi dakol an tataguy ine-en di punlini gapu ke datuwen maat. Hanadan gaga-iho ya adida maawatan ya itutuluy dan mangat hi gaga-iho. Abuna nadan nalaing ya nanomnoman an tataguy makaawat.

¹¹ Mipalpuh katikodan di pun-appitan hi kabigabigat ya hinlibut duwanggatut ta nahyam di algo ta ahi waday ohan tagun mangiha-ad nah himpappangen bala-won Apu Dios. ^{††12} Hanadan impunnonong day pangulug dan ha-on ingganah mala-uy hinlibut tulun gatut ta tulumpulut limay algo ya umamlong da.

¹³ He-a ke Daniel ya mahapul an punnanongom di pangulug mut inggana mapoppog di biyag mu. Mateka, mu hantu nagtud an algo ya mamahuwan kat dawatom di ginun-ud mu."

†† *Tibon yuy Daniel 11:31, Mateo 24:15 ya Marcos 13:11.*

Hosea

Hay mipanggep ketuwen liblu an Hosea

Hi Hosea ya profetas an nangipainilah kalin Apu Dios hanadah tatagud Israel ta itikod dan mundayaw ya munhilbin nadah adi makulug an dios ta mibangngad dan mangun-unud ke hiya.

In-inen Hosea on babain hi Gomer ot mawaday tulun imbabale da. Mu indani ya timmayan hi Gomer ot e maki-addum hi udum an linalaki. Takon di athidi ya intugun Apu Dios ke Hosea an ena hamakon hidiyen inayanat ianamut nah bale dat mun-addum da bo.

Hi Gomer ya mialig nah boble an Israel. Umat nah inat Gomer an inwalong nay inayana ot mumbahul hi naki-huyopanah udum an linalaki, athidi bo damdaman inwalong di Israel hi APU DIOS ot munhilbi da ya nundayaw dah udum an dios. Hi Baal an dios an kinapyan di taguy ipaanhan nadan holag Israel an un-unudon. Hiyay oha nadah dios di tatagud Kanaan an pundinolan da te pangali da on umidat hi dakol an aniyon da ya dakol an imbabale da. Gapuh pangun-unudan nadan holag Israel kediyen dios nadan iKanaan ya inun-unud da mo nadan gaga-ihon pangie da ot makastigu dah nangatan dan tuwe. (Tibon yuy 2 Patul 17:7-17.)

Hi Hosea di niusal hi pangitib-an hi pangie-en Apu Dios. Hi Hosea ya pinakawanahan Gomer ot in-anamut nah bale da. Athidi damdaman Apu Dios an impunnanong nay naminhod na nadah holag Israel. Pininhod na pay an bangngadon didat ipaptok na dida lakitdi muntutuyu dah liwat da. Muden dida an holag Israel ya adida pinhod an muntutuyuh gaga-hon pangie da ot iabulut mon Apu Dios di iAssyria an mangapput ke didah gubat ot alan da didan balud hi boble da. (722 B.C.)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nalahinan Hosea, hay nanayanan Gomer ke hiya ya hay nun-adduman da bon Gomer. Hay planun Apu Dios an mangibangngad hi maphod an pakihayyupana nadah holag Israel. (chapters 1-3)
2. Hay nangipainilaan APU DIOS an kastiguwona nadan holag Israel gapuh ngohe da ya liwat da. (chapters 4-13)
3. Kinalin APU DIOS an kal-iwanay liwat di holag Israel ya ipaptok na dida hin muntutuyu dah liwat da. (chapter 14)

¹ Hituwey impainilan APU DIOS ke Hosea an imbalen Beerli handih numpatulan da Ussiah, hi Jotham, hi Ahas ya hi Hesekiah ad Judah ya handih numpatulan Jeroboam an imbalen Jehoash ad Israel.

Hay pamilyan Hosea

² Hituwey namangulun impainilan APU DIOS ke Hosea. Kananan hiyay "Malahin ka Hosea, mu nan babain iinem ya adina iohhan he-ay naminhod na. Ta hidiye nan hay udum an ahina iimbabale ya imbalen di udum an linalaki. Hituwey ahi kitib-an di ine-en nadan tataguk an holag Israel an uggeda impunnanong di impaminhod dan ha-on te dayawon day udum an dios."

³ Ot malahin hi Hosea ke Gomer an imbalen Di-blaim. Indanit nitungo nan panguluwan an imbabale

dan lalaki, ⁴ ya kanan APU DIOS ke Hoseay "Ngadanam hi Jesreel nan imbabale yu te adi mabayag ya kastiguwok nan patul di Israel ta ibalok di pinatepaten din hi apunan hi Jehu ad Jesreel. Hay kakulugana ya ma-idok moy pun-ap-apuwan Israel. ⁵ Ya kediyen ya dadagok nadan mungkakodhol an titindalun di Israel nah nundotal ad Jesreel."

⁶ Indani ya nitungo on babain imbalen Gomer. Kanan bon APU DIOS ke Hoseay "Ngadanam hi Lo-Ruhama. Hay kibalinana ya 'Maid di naminhod ke hiya.' Te adik mo pinhodon nadan iIsrael ya adik mo kal-iwan di liwat da. ⁷ Mu nada ken ijudah ya pinhodok dida. Ha-oy an AP-APU an Dios da ya ihwang ku dida gapuh ongal an kabaalak, bokon gapuh gubat an iusal di pana, ispada ya tindalun numpuntakkeh kabayu."

⁸ Naphuh Lo-Ruhama ya nawadaan boh Gomer ot mun-imbabaleh lalaki. ⁹ Kanan APU DIOS ke Hosea di

“Ngadanam hi Lo-Ami. Hay kibalinana ya ‘Bokon tataguk.’ Te bokon ku mo tatagu nadan iIsrael ya bokon mo ha-oy di Dios da.”

Hay kihayyupan bon nadan iIsrael ke Apu Dios

¹⁰ Kanan bon APU DIOS di “Man-ut kanak ad uwaniy bokon ku tatagu dida, mu ahi madatngan di algon kanak ke diday ‘Imbabale dakayun ha-on an Dios an wadat nangamung.’ † Ta hi udum hi algo ya adida mabilang di iIsrael te dumakkodakkol dan umat dah kadakol di lona nah pingngit di baybay an adi mabilang. ¹¹ Ahi bo miohhay iIsrael ya iJudah ya ohay ahida piliyon an pun-ap-apu da. Ahida tumayan nah boblen kiayan dat mibangngad dah boble da, ta kediye ya mun-am-amlong da te paphodok di boble da. Hidiyey ahi kapkaphodan an tiempod Jesreel.”

2 Kinali dakayun iIsrael ya ahiyu kanan hi ibba yuy “Tatagu ditakun APU DIOS an impakappinhod na.”

Hay pangastiguwan APU DIOS nadah iIsrael ya hay pangihayyupanan dida

² “Ha-oy an DIOS ya mandalon dakayun iIsrael ta kalyan yuh inayu, takon di adik mo ibilang an inayak ya bokonak mo inayan ke hiya, mu kalyon yun hiya ta itikod na nan at-attona an umat nadah pakihuyopana hi bokona inayan ya itikod na nan at-attonan umat nadah ipabpabbayad day adol da. ³ Deket adina itikod ya bolladak ta umat handih nitungawana ya pumbalinok an umat nah mamagan adi maboblaysan ta loktat ya mateh inuwo na. ⁴⁵ Adi dakayu homkon an iimbabalena. Man-uke ya bokon dakayu imbabalen ha-on te imbabale dakayuh udum an lalaki ke inayun maid di bainan inhuyop nay bokona inayan. Kananay ‘Umeyak nadah linalakin naminhod ke ha-on ta diday pinhodok an bokon nan inayak. Diday pundinolak an umidat hi danum, makan, mainum, makaphod an bulwati ya lanan di oliba.’

⁶ Kinali hay mo atok ke hiya ya ipukung ku ya pakaal-ladak hi pagit ta maid di innunan ume nadah linalakin pininhod na. ⁷ Ta takon di ihiknan miunud nadah linalakin nakamminhod ke hiya ya maid di innuna. Ya takon di ihiknan e manamak ke dida ya maid boy innuna. Ne loktat ya kananah adol nay ‘Ibangngad ku ot kattog nah namangulun inayak te kudkuddukdul di nitaguwak handi mu ad uwani.’

⁸ Ingganad uwani ya adinan abu abuluton an ha-oy di nangidat ke hiya hi pagen kanona, hay mainum, hay lanan di oliba, ya am-in di silber ya balituk, mu iusal na ot ya abun mundayaw nah dios nan hi Baal. ⁹ Ta hidiye nan hantuh ahiani ya bangngadok nadan indat kun page, mainum ya nadan mungkaphod an luput ya bulwatin indat ku handi ta pananinah adol na. ¹⁰ Bolladak

† Romans 9:26

hi hinangngab nadan naminhod ke hiya. Ya maid di ohan kabaelasan mangihwang ke hiya nah ahik pangastigun hiya. ¹¹ Poppogok am-in nadan piyesta umat nadah tinoon ya binulan an piyesta ya nadan pun-an-anlaan nah Sabadun Tungo. ¹² Ya dadagok boy intanom nan grapes ya nadan fig an kanan indat nadan nakamminhod ke hiyan bayad di naminhod nan dida. Ya pumbalinok di laguntanah natoan ta panganan di mailom an aggayam. ¹³ Ya kastiguwok gapuh nangiwalonganan ha-on ot mun-appit hi insensoh pundayaw nan Baal ya nun-usal hi gamgam ta punawis nan hiya. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe.

¹⁴ Mu ahik bo hayhayukon ta ipanguluk nah makamaggan adi maboblaysan ta iphodak hi kali ta mibangngad ke ha-on. ¹⁵ Ibangngad kun hiya nan laguntana ya poppogok di punligligatanat mawaday namnamana. Ne ahiyak bo hangudon ke hiya umat handih kakatagunah nangilibliyak hi nihbutanad Egypt. ¹⁶ Ta adina mo kanan di ha-oy hi Baal an dios na, mu kananay ha-oy di inayana. ¹⁷ Pumbalinok an adi mo mundayaw ke Baal ya adi mo mumbagah baddang ke hiya.

¹⁸ Kediye ya makitobbalanak nadah mailom an aggayam ya hamuti ta maid di aton dah ad-adi ke didan tataguk. Ya ma-idok am-in di mausal hi gubat nah boble da umat hi ispada ya pana ta luminggop dan maid di maat hi ad-adi ke dida.” ¹⁹ Kanan bon APU DIOS di “Dakayun iIsrael, paddungnay iine dakayun ha-on ta dakayuy inayak ta nangamung. Iohhak ya punnanongok di naminhod kun dakayu. Homkon dakayu ya atok di limpiyu ke dakayu. ²⁰ Adik ibahhoy hinamad kun kinali an dakayuy tataguk. Ya abuluton yun ha-oy di AP-APU.

^{21,22} Kediye ya donglok di dasal yun tataguk an iIsrael an makalin iJesreel. Ta idat kun am-in di mahapul yu ya paaliyok di udan ta tummol di itanom yun page, grapes ya oliba. ²³ Paphodon dakayun tataguk nah boble yud Israel. Ya pinhodon dakayu mon kanak handiy ‘Adik pinhod.’ Ya dakayun makali handin ‘Bokon tataguk’ ya kanak moy ‘Dakayuy tataguk.’ †† Ya inhumang yu pon ha-on di ‘He-ay Dios mi.’”

Hay namangngadan Hosea ke Gomer di kitib-an di naminhod APU DIOS hi iIsrael

3 Kanan APU DIOS ke ha-on di “Em bangngadon nan inayam ta pinhodom bo takon di nakihuyohuyop hi udum an lalakin bokona inayan. Mahapul an pinhodom umat ke ha-oy an nanongnay naminhod kuh iIsrael takon di dayawon day udum an dios an pakappinhod dan mun-appit hi raisins nadah dios dan pundinolan da on kinan da.”

² Ot ibayad kuy himpulut liman kalang ya pitun bushel an barley hi bayad nan inayak nah lalakina.

†† Romans 9:25

³ Hituwey kinalik ke hiya: “Mahapul an itikod mun pabayad di adol mu ya adika makihuyop hi udum an linalaki ya miha-ad kah balek, mu mabayag an adita munhuyop.”

⁴ Hituwey kialigan di iIsrael an mabayag an maid di mumpatul ke dida ya adida mun-appit ya mundayaw nadah nangilinan an batun tukud an panginomnoman da nadah dayawon dan dios. Ya maid bon dida nadan ephod weno tinattaggun pangibagaan dah pinhod dan inilaon. ⁵ Mu ahi madatngan di tiempon nadan holag Israel ya ibangngad da bon mundayaw nah AP-APU an Dios da ya nan holag David an Patul da. Kediye ya takutan dat mangun-unud da mon APU DIOS ta bendisyonana didan idatana didah regalo.

Hay kanan APU DIOS an bahul nadan iIsrael

4 Hi APU DIOS ya kinalinan datuwey numbahulan yun tataguh tud Israel. Donglon yuh tuwen kanana: “Maid ke dakayuy pundinolan ya maid di pamhod yuh ibba yu. Ya inwalongak an Dios yu. ² Ya mun-idut kayu, munlangkak kayu, pumate kayu, mangako kayu, ya ihuyop yuy bokon yu inayan. Mungkamam-ay kinagaga-iho ta hidiye nan muntutun-ud di mapate. ³ Ta gapun danae ya mumbalin an mamaga tun boble yu ta maten am-in di matagu takon di ag-gayam, hamuti ya nadan dolog.”

Hay kinalin APU DIOS an bahul nadan papadi

⁴ Kanan APU DIOS di “Adi kayu lumdong hi ohan taguh pangipanuyuwan yuh bahul ya adiyu kanan di nadan tatagu ya abuy nabahulan te takon di dakayun papadi ya waday diklamuk. ⁵ Hay namahig an kastigu yu ya umat hi kastigun nadan profetas an adi mangun-unud ke ha-on te am-in kayu ya atoaton yuy gaga-iho, kinali dadagok am-in di Israel an mialig an inayu. ⁶ Mungkadadag nadan tataguk te uggeda inilay ustuh pangun-unud ke ha-on ya dakayuy kon bahul kediye. Inwalongak ya adiyak un-unudon. Ta hidiye nan iwalong dakayu damdama ta adi dakayu mo to-balon an padik. Ya gapu te inwalong yuy tugun ku ya adik bendisyonan di iimbabale yu.

⁷ Kanan bot mungkadakol kayun papadi ya mungkamam-ay punliwatan yun ha-on. Namam-a bo udot te inhannotak an madayaw an Dios nadah kababain an dios yun kinapyan di tatagu. ⁸ Pinpinhod yu ot ya abun munliwat di tataguk ta dakol di maala yuh iappit da gapuh liwat da. ⁹ Dakayun papadi ya nun-iingngo kayun nadah tatagun gaga-iho kayun am-in. Ta hidiye nan makastigu kayun am-in gapu nadah gaga-ihon inat yu. ¹⁰ Kinali takon di kanokanon yuy bingay yun

iappit di tatagu ya kapyanan maagangan kayu. Ya takon di makihuyohuyop kayuh pabpabbayad day adol da ya adi kayu pakaimbabale te inwalongak an AP-APU ot dayawon yuy udum an dios.” ††

Kinalin APU DIOS an kastiguwona nadan iIsrael gapuh pundayawan dah udum an dios

¹¹ Kanan bon APU DIOS di “Matalak ot ya abuy maandong an punnomnom nadan tataguk gapu nadah mainum. Takon di athidi ya kapyanan pinpinhod dan manginum takon di napgot ta mabutong da. ¹² Ibaga dah tinattaggun kaiw ten pinhod dan inilaon di ahi maat, weno usalon day kumpulmin pun-agba umat hi paul. Inwalongak ke dida ot hay udum an dios di dayawon da, umat da nah babain numbalin an pabayad nay adol na. ¹³ Mun-appit da nadah tap-on di bilid an nangilinan ya gobhon day bangbanglu nah puun di natatag-en makahappang an kakaiw an maphod an punhiduman.

Hanadan iimbabale yun binabai ya pabayad day adol dah linalaki ya nada ke bon binabain inapu yu ya ihuyop day bokon da inayan. ¹⁴ Mu adik kastiguwon dida gapun diye te dakayu mismu ya ume kayu damdama nadah binabaih templon pabayad day adol da. Ne nakid-um kayun didan mun-appit nadah dios da. Kon uggeyu inilan madadag nadan adida pinhod an inilaon di mipanggep hi pangi-ek?

¹⁵ Dakayun iIsrael ya umat kayu nah tagun ihuyop nay bokona inayan te adiyu iohhan ha-on di pundayaw yu, mu dayawon yuy udum an dios. Adiyu laliton di ijudah ta adida iun-unud ke dakayu. Itikod yun mundayaw ad Gilgal ya ad Bet Aben an napnuwan di gaga-iho. Ya itikod yun oggan mangisapatah nganneh diye hi ngadan kun DIOS an wadat nangamung. ¹⁶ Makulhiy ulu yun iIsrael, umat kayu nadah bakan naligat an umunud. Kinali ha-oy an AP-APU ya bay-an dakayu ta umat kayu nadah impan di kalneron maid di mumpap-tok ke dida nah pumpattolan. ¹⁷ Dakayun iIsrael ya inodnan dakayu nadah dios an kinapyan di tagu. Maid di namnaman mumbaliw kayu. Kinali nangamung kayu ot kattog! ¹⁸ Deke bo udot ta nabutong kayu ya maka-an-anla kayun mangihuyop nadah binabain mumpabayad hi adol da te pakudukdulon yun aton di kababain mu hay dayaw. ¹⁹ Mu ahi dakayu dadagon umat hi pangat di alipuhhupu ta mibabain kayu te maid di hilbin di nun-anappitan yu nadah adi makulug an dios.

† Hay udum an nitudok ya adida kanan di “Inhannotak an madayaw an Dios nadah kababain an dios yun kinapyan di tatagu,” mu kanan day “Inhannot kuy dayaw yu hi kibabainan yu.”

†† Hay udum an nitudok ya kanan day “Ya takon di daydayawon yu nadan dios an mumpahlag ya maid metlaing di iimbabale yu te inwalongak an AP-APU ke dakayu ot dayawon yuy udum an dios.”

Hay pangastiguwan APU DIOS hi iIsrael ya iJudah

5 Donglon yuh tuwe, dakayun papadi. Ya nom-nomon yuh tuwe, dakayun iIsrael, takon di dakayun pamilyan di patul. Lebbengnan maandong di pangat yun mangipanuh nganneh diye. Mu adi, te kon numbalin kayun kay hulun kaknaan di tagu ad Mispah ya kay kayu tawang an nibiklag nah Bilid an Tabor? Kinali, nunna-ud an makastigu kayu. ² Ya kay kayu nungka-ut hi adallom an bitud Akasia. Mu nomnomon yun ahi dakayu kastiguwon am-in ke ha-on. ³ Inilak di ine-e yun iIsrael. Adinadaman eyak ihautan ke dakayu.

Gaga-iho kayun abun umat kayu nah babain pabayad nay adol nah linalaki, kinali maid di lebbeng yun mibilang an tataguk.

⁴ Adiyu pinhod an itikod nadan gaga-ihon at-atton yu ta ibangngad yun mangun-unud ke ha-on an Dios yu. Mu pinpinhod yun mundayaw hi adi makulug an dios ya adiyu abuluton an ha-oy di AP-APU. ⁵ Hay pumphahiyaan yun iIsrael di kitib-anan nakaihhalla kayu. Ta hidiye nan ahi kayu munholholtap gapuh liwat yu, namam-a ke dakayun nahlag ke Eplaim. Ya dakayun iJudah ya munholholtap kayu damdama gapuh liwat yu. ⁶ Man-u po te iappitanak an AP-APU hi kalnero ya baka, mu maid di hilbina te inwalong dakayun ha-on. ⁷ Man-uke ya inwalongak an AP-APU yu ot nadan adi makulug an dios di nundinolan yu. Ya nadan iimbabale yu ya adik ibilang didan imbabalek te takon di dida ya at-atton day umat hi at-atton yu. Ta hidiye nan madadag kayun am-in takon nadan intanom yu nah tiempon di Piyestan di Natalak di Bulan.

Hay gubat di Judah ya Israel

⁸ Dakayun holag Benjamin, ipagango yuy tangguyub nadah boble yu ad Gibeah ya Ramah ta mipainilan waday gubat. Ya tumukod kayud Bet Aben ta mundadaan dan makigubat. ⁹ Nadatngan moy kadadagan yun amin an iIsrael! Adi kayu mundindinnol an iIsrael te makulug di kinalik an nunna-ud an madadag kayu.”

¹⁰ Kanan bon APU DIOS di “Kastiguwok damdama nadan aap-apud Judah te uggeda inun-unud di tugun kun adida dayawon di adi makulug an dios. Umat da nah tagun dumoldol ta pumloh lutan adina ibilang nan niha-ad an kiggad. Ta hidiye nan paddungnay malbongan dah pangastiguk ke dida. ¹¹ Namahig di punholholtapan yun iIsrael te pakappinhod yun mundayaw nadah adi makulug an dios. ¹² Dadagon dakayun ha-on, umat hi balaingan an dadagonay bulwati ya dadagok di iJudah ta mabuluk dan umat hi kaiw.

¹³ Handih tinibo yun iIsrael ya iJudah an nakakapuy di titindalu yu umat nah makadoggo ya nakaggulid an tagu ya impaen di aap-apu yuy e mumbagah baddang

nah patul di Assyria. Mu ugge dakayu binaddangan ke diyen patul. Mialig an ugge naagahan di dogo yu te umat kayu nah nagannaan an tagun adi mo makaan di dogona. ¹⁴ Dakayun iIsrael ya iJudah, maid di ohan kabaelasan mangihwang ke dakayu nah pangastiguk te umatak nah layon an ibtik dakayut pumbik-i dakayu. ¹⁵ Ne kediye punholholtapan yuh kastigu yu ya mibangngadak nah Templok hi langit ta miha-hadadak hidin adi dakayu baddangan inggana abuluton yun naliwat kayu. Ta gapun diyen holholtapon yu ya hapulonak mo uppen dakayu.”

Adi pinhod nadan iIsrael an muntutuyuh liwat da

6 Inilak an ahiyu kanan di nuntutuyu kayu, mu kali ya abu te man-ut kanan yuy “Muntutuyu takuh liwat takut ibangngad takun mundayaw ke APU DIOS. Mialig an liniputan ditaku, mu agahana metlaing di liput takut pumhod taku. ² Nunna-ud an hi duwa weno tulun algo ya pakihayyupon ditakun hiya an kay ditaku mahuwan ta makiha-ad takuh kad-ana. ³ Kinali mahapul an aton takuy kabaelan takun makihayyup ke hiya. Ot nunna-ud an umalin mamaddang ke ditaku, umat nah algon nunna-ud an tumimil nah biggatna ya umat nah udan an nunna-ud an mag-a tuh luta.”

⁴ Mu kanan APU DIOS ke diday “Dakayun iEplaim ya iJudah, nganney pangiatok ke dakayu? Kaminna-id di pamhod yun ha-on, umat hi kulabut nah biggatnan adi bo ya nama-id. ⁵ Kinali impaalik nadan profetas kun mangipainilan dadagon dakayun ha-oy. Hay ninomnom ku ketuwen atok ya maawatan yu hin tipet makastigu kayu. ⁶ Te hay pinhod ku ya hay nahamad an pamhod yun ha-on, bokon nadan aggayam an iappit yu. [†] Ya kudukdulnay paka-un-unudonak ke dakayun tataguk mu nan ekayu munggohob hi iappit yun ha-on yaden ugge nalpuh puhu yu te at-atton yu ya abu.

⁷ Umat kayu nadah ibba yun numbobled Adam an imbahho day nakitobbalan dan ha-on. ⁸ Bokon hinae ya abu te nada ke damdaman ibba yud Gilead ya gaga-iho da ya pumate da. ⁹ Ya dakayun papadi ya umat kayu nah mangakon pumloh limmun di ibba dan tagu. Munho-ho-od kayuh tagun pulhon yuy limmuna. Takon nah kalatan mumpae nah nangilinan an bobled Sekem ya aton yu nae ya pumate kayu. Kababain datuwen at-atton yu. ¹⁰ Himpappangey at-atton yun tataguk an iIsrael te inwalongak ya dayawon yuy dios an kinapyan di tagu umat kayu nah babain inwalong nay inayanat hay udum an linalakiy ihuyop na.

¹¹ Dakayu ke damdaman iJudah ya waday gintud kun algon pangastiguwak ke dakayu gapu nadah gaga-ihon at-atton yu.

† *Tibon yuy Mateo 9:13 ya 12:7.*

7 Pinhod kun abun bendisyonan dakayun tataguk an iIsrael ta kumadangan kayu ya pumhodon dakayu, mu adi te makattiboy kinagaga-iho yun am-in hanadah boble yu, namam-ad Samaria. Waday oha on talamonay ibbana, hogpon day balet mangako da ya had-on day kumpulmin taguh dalan ta pulhon day pihuna. ² Takon anhan ot adi miha-ad hi nomnom yun inilak am-in di gaga-ihon at-atton yu. Makattibon namahig di liwat yun hidiyet nangamung di anang-an-gok.

³ Hanan patul yu ya nadan opisyal na ya nun-iingngo kayun gaga-iho kayun am-in. Pun-amlongan day pangatan yuh gaga-iho ya munlangkak kayu ta talamon yuy ibbayu. ⁴ Inwalongak ke dakayun am-in an tataguk an iIsrael. Waday ohan dakayu on namahig an gagaid an mangat hi gaga-iho. Hay pamhod yun mangat hi gaga-iho ya mialig nah makabbalan apuy an adi madop. ⁵ Ya nah algon nundayawan yu nah patul yu ya nabutong hiya ya nadan opisyal na ot taltalangaan da nadan makangngun-unud mah-udot hi pangi-en Apu Dios. ⁶ Mihaha-ad hi nomnom yuy pangatan yuh gaga-ihoh ibba yun tagu. Mialig boy boh-ol yu nah makabbalan apuy nah hilong an deket hinap-udan nah biggatna ya nangindadalang. ⁷ Ta gapuh namahig an boh-ol yu ya maid di agol yun mamateh aap-apu yu. Ya handi napatapatayan nadan papatul yu ya maid nadah tataguy mundasal ke ha-on ta popogok di athidin ma-ma-at."

⁸ Kanan bon APU DIOS di "Umipaboh-ol kayun tataguk an iIsrael. Umat kayu nah tinapay an man-ut nalutuy binah-el na, mu ugge nan binah-el na te ugge naballin. Adi kayu mundinol ke ha-on te hay pundi-nolan yu ya nadah tatagun numbobleh nunlinikkod ke dakayu. ⁹ Yaden adiyu nomnomon an kumapuy kayu ot ya abuh pangidinolan yuh tataguh udum an boblen bumaddang ke dakayu. Mialig kayu bo nah naubanan an tagun uggena inilan naam-ama ya nakakkapuy mo gayam. ¹⁰ Anakkayang an mumpahhiya kayun adi kayu muntutuyuh liwat yu. Takon di hinolholtap yu nadan ligat an impaalik ke dakayu ya ugge kayu numbalbaliw ta ibangngad yun mundayaw ke ha-on an AP-APU an Dios yu. Oha bo ya adi kayu bo udot mumbagah baddang ke ha-on. ¹¹ Mahmok kayun tataguk an iIsrael. Mun-in-e kayuh eyu pumbagaan hi baddang. Te nahaul kayun umat kayu nah paloman nalakan mahaul. Loktat na mo anhan ya ekayu mumbagah baddang nadah buhul yun iAssyria ya iEgypt. ¹² Mu nah pangayan yu ya kon-on dakayun ha-on, umat hi hamuti ta kastiguwon dakayu gapuh pakihayyupan yu ya pangidinolan yu ke dadiyen boble.

¹³ Mahmok kayu te dadagon dakayun ha-on. Man-uke ya inwalongak ya ngohayonak ke dakayu. Pinhod kun abun ihwang dakayu, mu adi te langkak yu nan kanan yuy ha-oy di dayawon yu. ¹⁴ Ya gapuh punhol-

holtapan yu ya ikga yuy pumbagaan yuh baddang nadah adi makulug an dios yaden gulat na ya ha-oy di pundinolan yu ta ha-oy di pumbagaan yuh baddang. Deke bot mundasal kayu ta pumhod di inliyak yu ya ta waday mainum an inumon yu ya liputan yuy adol yu ta pangali yu ta idat dadiyen dios nadan ibaga yu. Yaden gulat na ya ha-oy di pundasalan yu, mu bokon nimpe te inwalongak ke dakayu. ¹⁵ Ha-oy di nangituttudun am-in hi inila yu ya ha-oy di nangipal-ot ke dakayu, mu kapyanan gaga-ihoy nomnomnomon yun aton ke ha-on. ¹⁶ Adi kayu mundinol ke ha-on an Katagtag-ayan an AP-APU ta hay dios an maid di kabaelanay pundi-nolan yu. Mialig kayu nah nabakuy an panan adi mip-tok. Man-uy punhapitan nadan aap-apu yu te hiyan muntag-e da, mu ahi pumpaten di buhul yu dida. Ta ahi katataw-an di iEgypt didah pangngolan dan inap-put di buhul da dida."

Namahig moy pundayaw nadan iIsrael hi adi makulug an dios

8 Kanan APU DIOS di "Ipagango yuy tangguyub yun mangipainilan waday mangalih buhul yu. Mangali dan kay da tuldu ta dadagon dakayun tataguk. Man-uke ya imbahho yuy nuntotobbalan taku ya ngohayon yuy tugun ku. ² Dakayun iIsrael, man-ut mundasal kayun ha-on ta baddangan dakayu ya man-ut kanan yuy ha-oy di Dios yu ya dakayuy tataguk ya kanan yu boy inilaak, ³ mu langkak yu. Hay kakulugana ya inwalong yuy tugun kun dakayu. Gapun diye ya umaliy buhul yu ta pumpudug dakayu. ⁴ Hay oha boh inat yu ya numpili kayuh pumatul yu yaden uggeyu imbagan ha-on hin dahdiy pinhod ku. Ya tinuddu yuy aap-apu yu yaden adik tobalon dadiyen tinuddu yu. In-ala yu bo nadan silber ya balituk yu ot kopyaon yuh dios yu. Gapun datuwen inat yu ya madadag kayu.

⁵ Namahig boy boh-ol kun dakayun iSamaria gapu nah kinapya yun lakin bakan daydayawon yun dios yu. Kon-anay ahiyu pangiwalongan ke dadiyen dios yu?

⁶ Ya kakon-anat ahiyu abuluton an hinaen daydayawon yun dios yu ya adi makulug an dios te kinapyan di ibba yun holag Israel. Bokon Dios hinaen bakan nakapyah balituk. Ta hidiye nan ahi madadag an mabanukli.

⁷ Maid di hilbin danaen at-atton yu. Mialig an dibdib di intanom yu an bokon page, ta hidiye nan puwok boy ahiyu aniyon. Man-ut nunliyak kayu, mu nakupo.

Takon hin kananat waday aniyon yu ya pulhon di buhul yu ta diday mangan. ⁸ Dakayun iIsrael ya mialig an inukmun dakayuh buhul yu te madadag kayu.

Takon pe tuwalid uwani ya maid di hilbi yun iIsrael hi panibon di tataguh kabobboble ke dakayu te umat kayu nah nabuwen buhi. ⁹ Makangngohhe kayun iIsrael, umat kayu nah mailom an kabayun naligat an umunud. Hay pinhod yu ot an aton ya ekayu mumba-

gah baddang hi Assyria. Man-uke ya adiyu pinhod an mumpabaddang ke ha-on. Umat kayu nah babain idat nay adol nah udum an linalaki. ¹⁰ Ta gapu ke datuwen at-atton yu ya amungon dakayu ta kastiguwon dakayun iabulut kun punholholtapon dakayu nah patul di Assyria ya nadah tindaluna.

¹¹ Man-ut dakol di kinapya yuh pun-appitan hi kakaanan di liwat yu, mu mungkad-uman ot anhan di liwat yu te nadan adi makulug an dios di iappitan yu.

¹² Dakol di impatudok kuh tuttuduk an kiphodan yu, mu inwalong yun kay ugge nalpun ha-on datuwen tut-tudu. ¹³ Man-ut pun-iappit yun ha-on nadan aggayam yu ya maan-anla kayun mangan ke dadiyen iappit yu, mu ha-oy an AP-APU ya adik tobalon dadiyen iappit yu ya adik kal-iwan di kinagaga-iho yu. Ta hidiye nan kastiguwon dakayu ta mumbalin kayu bon himbut umat hi nihbutan yud Egypt handi.

¹⁴ Dakayun iIsrael, nanganapya kayuh babalen di papatul yu ya dakayun ijudah ya nungkapya yuy boblen nahahamad di aaladnan pumboblayan yu, mu kinal-iwanak an nunlutun dakayu. Ot datuway nundinolan yun bokon ha-on. Ta hidiye nan ahik ipaalay apuy ta malgab am-in dadiyen kinapya yu."

Impainilan Hoseay kastigun di iIsrael

9 Dakayun ibbak an iIsrael, itikod yu danaen piyesta yu. Tipet inwalong yu nan Dios takut umat kayu nadah tataguh udum an boblen pun-an-anlaan yun ipiyesta nadan adi makulug an dios? Umat kayu bo nah babain pabayad nay adol nah linalaki. Dayawon yuy udum an dios ya pun-amlongan yu nadan aniyon yu te kanan yu pe on dadiyey bayad di pundayaw yun dida. ² Mu ahi kayu makudangan hi makan ya mainum. ³ Ta loktat ya adi kayu munnanong an holag Israel nah boblen APU DIOS te ahi kayu bo mumbalin an himbut umat hi nihbutan handidan aammod yud Egypt handi ta pungan yuy panion makan ad Assyria. ⁴ Ya hidi nah boblen ahiyu kihbutan ya adinadaman ekayu mun-appit hi mainum weno makan ke APU DIOS. Hanadan makan hidi ya kanon di tagu ya abu. Te deket iappit yu dadiye ya adina tobalon hi Templona. Kinali nan mun-appit ya mangan hi athidi ya adi malinihinangngab APU DIOS te hidiye ya umat hi kanon di mun-iyoy.

⁵ Kon numbalin kayu ken himbut ya damanan aton yu nadan piyesta yu ten nadatngan nadan piyestan pun-an-anlaan yuh pundayaw yun APU DIOS? Adii!

⁶ Takon hin kananat mihwang kayun adi kayu mate ya alan dakayuh buhul yu ta mumbalin kayu himbut. Paddungnay ilubuk dakayu nadah iEgypt ad Memphis. Ne nadan nabalol an odon yu, umat hi silber ya mama-id da. Ya madadag bo nadan babale yu ta mahlokan nadan dola yu.

⁷ Dakayun iIsrael, nadatngan moy tiempon kakastiguwan yu gapu nadah gaga-ihon inat yu. Lebbengnan maat ke dakayuy athina ya nunna-ud an inila yu tuwali. Kanan yuy "Mun-ango day profetas Apu Dios." Mu man-uket athinay kanan yu ya kahingngitanak ke dakayu ya namahig di liwat yu. ⁸ Ha-oy an profetas ya binaalak ke Apu Dios ta kalyan dakayun iIsrael an tatagunat kiphodan yu, yaden am-in di pangayak on kayak hamutin eyak kon-okon-on ke dakayu. Takon hidi nah Templon Apu Dios ya numbalin nadan tataguh di hi buhul di profetas. ⁹ Namahig di kinagaga-iho yun umat kayu handidah iGibeah. Ya hi Apu Dios ya adina kal-iwan di liwat yu, ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwona dakayu.

Impatibon APU DIOS di nunliwatan nadan iIsrael

¹⁰ Kanan APU DIOS nadah iIsrael di "Handih pinghanah nangalyak an handidan aammod yuy pinilik an tataguk ya umat hi panamakan hi mammol an grapes nah mamagan adi maboblayan ya umat hi panib-an nah namangulun nal-um an fig. Mu handih imme da nah Bilid an Peor ya naawis dan Baal ot dayawon da nadan kinapyan di tagun ing-ingona. Ta hidiye nan umipapabboh-ol dan umat da ke dadiyen dios dan pakappinhod da. ¹¹ Ta hidiye nan ahi mama-id ke dakayun iIsrael nan dayaw yun nalpun ha-on an kay hamutin timmayyap. Bokon abuna datuwen maat te nadan iinayan yu ya maid di itungo dah imbabale yu. ¹² Mu takon hin kananat waday iimbabale yun tanudan yu ya popogok di biyag dat u-umyungan kayu gapun dida. Nunna-ud an deket iwalong dakayun ha-on ya himpappangey maat ke dakayu. ¹³ Dakayun iIsrael, makakkaphod di biyag yu handi umat nadah tataguh Tyre. Mialig kayu nah palman makaphod di nitanomana. Mu makastigu kayu ta matey iimbabale yu." Hituway kinalin APU DIOS an maat ke dakayun iIsrael.

Hay humang Hosea ke APU DIOS

¹⁴ Kimmalih Hosea an kananay "Hay anhan ibagak ke he-a, APU DIOS an atom ya pumbalinom an adi pakaimbabale nadan binabain datuwen tatagu ya pumbalinom an maid di ipainum dah iimbabale da."

Kinalin APU DIOS an kastiguwona nadan iIsrael

¹⁵ Kanan APU DIOS di "Makattiboy kinagaga-ihon nadan iIsrael handih nangiwalonganak ke didad Gilgal. Kinali kahingngitak mo dida. Gapu nadan gaga-ihon inat da ya dog-alok dida nah boble da. Adik mo pinhod dida. Takon nadan aap-apu da ya nginoheyak. ¹⁶ Mialig nadan iIsrael nah intanom an namag-anan takon di lamut na. Ya hay athidin intanom ya adi mo bumunga. Ahi athidi nadan iIsrael an adida mo

pakaimbabale. Mu takon hin kananat waday ahida iimbabalen pakappinhod da ya poppogok di biyag da.”

Kinalin damdaman Hosea an makastigu nadan iIsrael

¹⁷ Kanan bon Hoseay “Dakayun iibbak, nan AP-APU an Dios kun kon muttatyun ha-on ya iwalong dakayu te adiyu un-unudon di kalyonan aton yu. Ta hidiye nan ekayu mo humanawwangan hi kabobboble tuh luta.”

10 Dakayun iIsrael ya umat kayu nah nitanom an grapes an bimmubbunga. Muden kanan bot kumadkadangyan kayu ya tagan yu ot boh kapyu hi punappitan yu nadah adi makulug an dios. Ya kanan bot mungkadakol di aniyon yu ya tagan yuy iphod nadah kinapya yun nangilinan an batun tukud. ² Gaga-iho kayu. Adiyu dayawon nan makulug an DIOS. Ta hidiye nan kastiguwon dakayu gapuh liwat yu. Ahi dadagon APU DIOS nadan punappitan yu ya nadan nangilinan an batun tukud an dayawon yu.

³ Ahiyu kanan di “Maid di patul an makabbaddang ke ditaku te adi taku dayawon hi APU DIOS. Mu takon hin kananat waday patul taku ya adi ditaku mabaddangan.” ⁴ Ibahho yun un-unudon di nuntotobbalan yu ya adiyu paannungon an aton di hinamad yun kinali. Ta hidiye nan dakol di munhindadalloman ke dakayu, umat hi kadakol di kumdot an holok nah naaladun payo.

⁵ Nunna-ud an makastigu kayu. Ad uwani pe tuwali ya gumayonggong nadan tatagud Samaria ya kunga da gapuh kagu dah kama-idan nan balituk an kilaw an bakan dios dad Bet Aben. Dida ya nadan papadi dan munhilbi kediyen dios an kinapyan di tagu ya ahida kog-an hidiyen dios da te ahi alan di buhul da didat ie dah boble da. ⁶ Hidiyen dios an kinapyan di tagu ya mied Assyria ta eda iregalo nah patul hidi. Ta mibabain di iIsrael hi nundinolan da kediyen dios. ⁷ Takon nan patul yun iIsrael ad Samaria ya mieh udum an boble, umat hi kianudan di ittay an hapang nah wa-el. ⁸ Ya madadag nadan pundayawan yun iIsrael nadah tinattaggun dios yu nadah Bilid an Aben. Ahiyu taynan nadan punappitan yu ta tummol di holok hidi. Kediyen umaliyan di buhul yu ya ahiyu kanan hanadah bilid ya duntug di “Magde kayu ta matab-unan kami.” †

Kinali bon APU DIOS an makastigu nadan iIsrael

⁹ Kanan APU DIOS di “Dakayun iIsrael ya nanongnan ngohayonak ke dakayu umat hi inat handidan aammod yud Gibeah. Nagubat dadiyen gaga-ihon aammod yu ot mate dah di. Ya hidiyen naat ke dida ya nunna-ud an maat damdaman dakayu. ¹⁰ Man-uket ni-nomnom kun kastiguwon dakayu ya namahig di liwat yu. Hay pangastiguk ke dakayu ya pun-aaddumok di

tataguh udum an boblet umali dan mangubat ke dakayu.

¹¹ Handi ya umat kayu nah nakammansun ka-ongalnan bakan nidadaan ya gaga-on mun-ilik. Mu ad uwani ya mialig an ha-adak di bagang yuh madam-ot an panakul. Dakayun iIsrael ya ijudah an holag Jacob ya umat kayu nah bakan mapilit an mun-aladuh makulhin luta. ¹² Ta hidiye nan mandalon dakayu ta aton yuy umat hi aton nan mumpayon mun-aladuh makakulhin lutan ug-ugge naaladu. Mialig an eyu itanom di kinalimpiyu ta apiton yuy bendisyon kun hidiyey ibungan di pangipananongan yuh pamhod yun ha-on. Ibanggad yun mundayaw ke ha-on an AP-APU yu ta bendisyonan dakayu bon ha-on te ha-oy ya maandong di pangat ku. ¹³ Muden hay intanom yu ya gaga-iho ot apiton yu boy gaga-iho. Ya kinan yuy imbungan di langkak yu te indinol yuh kakinal-ot yu ya kinadakol di tindalu yu. ¹⁴ Apputon dakayuh buhul yu ta madadag danaen nahamad an binattun alad yu. Ahi umat hi nanadagan nan patul an hi Salman nah ongal an boble an Bet Arbel handih nangubatanan diyen boble. Uggeda himmok nadan binabai da ya nadan imbabale da ot pumbakdungan da dida ot mate da. ¹⁵ Athidiy ahi maat ke dakayun iBethel te namahig di liwat yu. Ya hantuh kilappuwan diyen gubat ya mate nan patul yun iIsrael ta hidiyey poppog di pumpatulan yu.”

Hay ongal an pamhod APU DIOS nadah mangohen tataguna

11 Kanan APU DIOS di “Pakappinhod ku nadan holag Israel an mialig an imbabalek. Handih kaungana ya inayagak hiya ta tayanad Egypt. †† Muden indani ya deket pun-ayagak didan holag Israel ya namam-an mungkidawwi dan ha-on. Dida an tataguk ya bokon ha-oy di dayawon da te mun-appit dan Baal ya iappitan dah bangbanglu nadan udum an dios. ³ Yaden kon bokon ha-oy di mialig an nangituttudun didan dumalan? Impanaptok ku didan tataguk ot pumhod da, mu adida abuluton an ha-oy di nangipaptok ke dida. ⁴ Inulaulayak dida te ongal di pamhod kun dida. Mialig nah tagun kinaanay panakul di baka nat waday innunan mangan hi ustus. Ya tinanudak dida. Athidiy numpaptok kun dida.

⁵ Muden takon di athidi ya adi kayu muntutuyuh liwat yu. Ta gapuh liwat yun dayawon yuy udum an dios ya alan dakayuh iAssyria ta mumbalin kayun balud umat hi nihbutan handidan aammod yud Egypt. ⁶ Ahi umali dadiyen buhul yun magubat ke dakayun tataguk ta madadag di hohoob di boble yu. Ta maid moy hilbin di implanu yun pundipendal yuh boble yu. ⁷ Iwalongak an abu ke dakayu. Takon di kalyan dakayu nadah pro-

† Lucas 23:30

†† Exo 4:22; Mat 2:15.

fetas ta muntutuyu kayuh liwat yu ya mundinol kayu mon ha-on an Katagtag-ayan an Ap-apu ya hiya damdaman mangohe kayu.

⁸ Mu takon di athina kayu ya adi naala on edakayu iwalong an tataguk an holag Israel. Adi umalih nom-nom kun manadag ke dakayu ta atok di umat hi inat kuh iAdmah ya iSeboim. Ongal di naminhod kun dakayu, kinali adinadaman atok di athidi ke dakayu.

⁹ Adi dakayu mo dadagon gapuh boh-ol ku. Man-uke ya bokonak tagu mu ha-oy ya makapkaphod an abun Dios an makiha-ad ke dakayu ya adi munnanong di boh-ol ku.

¹⁰ Ya ha-oy an DIOS ya ahiyak mialig nah layon an ahi mun-olmom ta donglon yun tataguk di kalik ta un-un-udonak. Ne ahi kayu mamodwong ta umali kayun ha-on an malpu kayuh nangappit hi kalin-oban di algo.

¹¹ Ahi kayu mibangngad an kay kayu hamutin tumayyap an malpud Egypt ya Assyria ta ibangngad dakayun APU DIOS hi boble yu. Ha-oy an DIOS di naganalin tuwe."

Impatibo bon APU DIOS di nunliwatan nadan iIsrael ya iJudah

¹² Kanan APU DIOS di "Hay ya abu matibok ke dakayun iIsrael ya abunay langkak ya haul. Ya dakayun iJudah ya nanongnan mangohe kayun ha-on an Dios an punnanongonay pamhod na ya makaphod an abu.

12 Maid di hilbin di iplanuplanu yun iIsrael. Pad-dungnay an ial-algo yun mamudupudug hi dibdib. Pumapatte kayu ya makallangkak kayu. Kaspangarigan, makitobbalan kayuh iAssyria yaden maki-hayyup kayu boh iEgypt an buhul di iAssyria an ipaeyan yu didah lanan di oliba."

² Kinalin bon APU DIOS di bahul di iJudah ya iIsrael. Ya kastiguwona dida gapu ke dadiyen gaga-ihon inat da. ³ Hi Jacob ya naluku tuwali. Takon tuwali handih ugge ni-an nitungo ya nakilabalaban ke Esau. Handih kimmata-agu ya nakilaban ke Apu Dios. ⁴ Om, nakilaban nah anghel ot mangapput. Kediye ya kinumga ot mumpahpahmok nah anghel ta bendisyonana. Indani ya inakhupan bon Apu Dios hi Jacob ad Bethel ot kumalih Apu Dios ke hiya. ⁵ Hidiyen Dios ya AP-APU an Kabaelasan am-in. Hiyay lebbengnan midayaw.

⁶ "Dakayun holag Jacob mahapul an mibangngad kayu nah Dios yu ya hiyay pundinolan yu. Ya am-in nah aton yu ya ipatibo yuy pamhod yu. Aton yuy limpiyu ya anusan yun had-on di atonah kiphodan yu."

⁷ Kanan APU DIOS di "Dakayun iIsrael ya pinpinhod yun dumalogat te bokon ustuy kilowan yu. ⁸ Yaden kanan yuy 'Kadangan taku. Ya hay ingkadangan taku ya inlingotan taku. Adinadaman e waday ohan tagun ena kanan di kimmadangan taku gapuh dalogat.'

⁹ Ha-oy di AP-APU an Dios yun nangihwang ke dakayuh nihbutan yud Egypt. Mu kastiguwon dakayu gapuh liwat yu. Piliton dakayun mun-abung hi tulda umat hi inat yu handih niha-adan yu nah adi maboblayan. ¹⁰ Namindakol an kimmaliyak nadah profetas ya impain-inop kun diday pinhod kun ipainila ta kalyon dan dakayun makastigu kayu gapuh liwat yu hin adi kayu makalyan. ¹¹ Ahi kayu madadag umat handidah tatagud Gilead te gaga-iho dan abu. Umat kayu bo nadah tatagud Gilgal an ahi madadag nadan pun-appitan da ta mabanuklit miwahit te mun-appit dah bulug an baka nadah dios da."

¹² Kanan Hosea boy "Nomnomon yu ke bo din ammod takun hi Jacob. Inibtikanah tulang nan hi Esau ot umed Mesopotamia. Impaptok nay kalneron di ohan tagu ta ingunuwanay pangineyanah imbabalen diyen tagu. ¹³ Indanit nala-uy dakol an toon ya impaen APU DIOS on profetas an hi Moses ad Egypt ot ihwang nay holag diyen ammod takun hi Israel hi nihbutan dad Egypt. Ot ipaptok diyen profetas dida. ¹⁴ Mu dakayun iIsrael ad uwani ya namahig di boh-ol APU DIOS ke dakayu ta hidiye nan lebbengnan mate kayu gapuh liwat yu ya ngohe yun hiya."

Hay namahig an boh-ol APU DIOS nadah iIsrael

13 Handi ya deket kimmali handidan aap-apud Eplaim ya un-unudon di ibba dan iIsrael dida te lispituwon da dida. Mu indani ya impangpangulun dadiyen aap-apu nadan ibba dan mundayaw hi dios an kinapyan di tagu. Ot hi Baal moy dayawon dan bokon hi APU DIOS. Ta hidiye nan mahapul an makastigu dat mate da. ² Pun-imam-a da bo udot an munliwat an manganapya dah dios dan nakapyah silber. Datuwen dios ya makaphod di nangapyan nan nalaing an mangapya. Ta hidiye nan, namahig peman di pundayaw dan iappitan da ya awalon da dadiyen dios an ing-ingon di baka. ³ Dadiyen tatagun mundayaw kediye ya ahida umat nah kulabut ya umat da nah dunnun gagalanan mama-id. Umat da bo nah dugin itayyap di dibdib ya umat da nah ahuk hi pun-apuyan an gagala damdaman mama-id.

⁴ Kanan APU DIOS ke diday "Ha-oy an AP-APU an Dios yuy nangipangulun dakayun tumayan ad Egypt. Kon uggeyu inilan adinadaman waday udum an dios an dayawon yu te ha-on ya abu? Ya maid boy udum an mangihwang ke dakayu hin bokon ha-oy ya abu. ⁵ Kon bokon ha-oy di nangipanaptok handidah aammod yu nah adi maboblayan an makamagga? ⁶ Mu handih imme da nah makaphod an boble ot pumhod di biyag da ya kay da mo hiyyahiyan impakakkal-iwanak ke dida umat ke dakayu. ⁷ Ta hidiye nan umaliyak ta dadagon dakayun ha-on umat hi aton di layon nah ag-gayam an kanona ya umatak nah mailom an puhan

numbotak hi kanona. ⁸ Atok bon dakayuy umat hi aton di bimmobboh-ol an inan di bear an inibtik day impana. Ya hidiyen pangastiguk ke dakayu ya umat hi aton di layon hi aggayam an pumbik-inat kanona.

⁹ Dakayun tatagud Israel madadag kayu te kahingngitanak ke dakayu. Mu kon waday udum an mangihwang ke dakayu hin bokon ha-oy ya abu? ¹⁰ Numbaga kayuh patul yu, mu daan boh nay pun-iat dan mangihwang ke dakayu? ¹¹ Om, indatan dakayuh patul yu gapuh boh-ol ku, mu gapu boh namahig an boh-ol ku ya mina-id ku dida. ¹² Adiyu kuma nomnomon an kal-ina ot ya adi kayu makastigu te adinadaman makal-iwan di liwat yun iIsrael. Man-uke ya mialig an nitudok ot midulin nan nitudkana. ¹³ Mialig kayu bo nah golang an nate yaden ugge nitungo te numballabag. Manuket mialig kayuh umat hidin golang ya makudang di nomnom yun adi kayu mumbalbaliw ta muntutuyu kayuh liwat yu.

¹⁴ Kon ihwang dakayun ha-on hi kate? Adi. Adiyu mo kanan di 'Maid di maat di kate ke ditaku.' Ya adiyu mo kanan di 'Adi taku mabuluk hi lubukan' te maid moy homok kun dakayu. ¹⁵ Takon di dakayuy kakadkandanganan hi kabobboblen mialig kayu nah maluwab an katlubung nah pingngit di wa-el ya ha-oy an AP-APU ya ipaalik di maatung an dibdib an malpu nah mama-gan adi maboblayan ta mamag-anan di ob-ob yu ya bubun yu. Ya am-in di nabalol an ngunut yu ya mama-id ke dakayu. ¹⁶ Hanada ke damdaman ibba yun iSamaria ya makastigu dat mate dah gubat te ngino-heyak ke dida. Pumbakdungan di buhul day gog-golang an imbabale dat mate da ya pumbughi day putun di binabain numbutyug."

Kinalyan Hosea ta ibangngad dan mangun-unud ke APU DIOS

14 Kanan Hosea nadah ibbanan iIsrael di "Dakayun ibbak an iIsrael, ibangngad yun mangun-unud nah AP-APU an Dios yu ta hiya ya abuy dayawon yu. Hay liwat yuy gimmapuh nadadagan yu. ² Ibangngad yun mangun-unud ke hiya ne kanan yuh dasal yuy 'AP-APU, pakawanam anhan di liwat mi. Ya

abuluton dakami bo anhan ta dayawon dakan hidiyey kinali mi. ³ Adi kabaelan di tindalun di Assyrian mangihwang ke dakami! Kinali adimi pundinolan dida. Ya adi kami mundinol nadah kabayun miusal hi gubat. Ya adi kami mo mumbagah baddang nadah dios an kinapya min kanan miy dios mi. Te abuna ka an APU DIOS miy hummok nadah mahmok an tatagum."

Kinalin APU DIOS an pakawanana nadan iIsrael ya pakihayyupona dida ke hiya

⁴ Kanan APU DIOS mipanggep nadah iIsrael di "Ahik ibangngad nadan tataguk ke ha-on. Takon di nalgonal-gom di numpaeyan da ot eda mundayaw hi udum an dios ya bangngadok didat pakappinhodok bo didan adik mo bobboh-olan dida. ⁵ Ahiyak umat nah udan an mananum nah lutan makamagga. Ta dida an tataguk ya mialig da nah makakkaphod an palawer. Ya umat da nah kaiw an sedar ad Lebanon an ipae nad dallom di lutay lamut na ⁶ ya himmahappang. Ahi makakkaphod di ang-ang nan umat nah kaiw an oliban makalluwab. Ya makaphod dan umat da nadah makabbanglun sedar ad Lebanon. ⁷ Ahida mo uppe bo pun-amlongan di pumpaptok kun dida, umat nah tagun maan-anlan munhidhiddum nah ongal an kaiw. Ahida bo umat nah pinumhod an inliyak an dakol di maani. Ya umat da nah makabbungan grapes. Ta mundingngol dan umat da nah makaphod an mainum ad Lebanon. ⁸ Dakayun tataguk an iIsrael, daan mo anhan ta iwalong yu nadan dios an kinapyan di tagu! Ha-oy an DIOS di manumang hi dasal yu ya ipaptok dakayun ha-on. Mialigak nah makahappang ya makabbungan kaiw te ha-oy ya abuy kalpuwan am-in di kiphodan yu."

⁹ Deket nanomnoman kayu ya nalaing kayu ya maawatan yu datuwen intudok ku ta iha-ad yuh nomnom yu ta datuwey aton yu. Niptok am-in di pangat APU DIOS. Hanadan maphod an tataguy mangun-unud nadah tuguna, mu nadan mangohen tatagu ya adida hangudon datuwen ituguna, ta hidiye nan makastigu da.

Joel

Hay mipanggep ketuwen liblu an Joel

Impainilan Joel di kinalin Apu Dios hanadah tatagud Judah ya Jerusalem. Kananay umaliy dakol an dudun an mihinap nadah bobled Judah ta madadag di nun-itanom da. Oha bo ya nabayag an ugge immudan hi am-in nadah bobled Judah. (chapter 1) Hi Joel ya inilanan man-uket naat datuwe ya gapuh ngohe ya liwat nadan tatagud Judah ke Apu Dios.

Kinalyan Joel nadan tatagud Judah an kananay nunna-ud an kastiguwon APU DIOS dida hin adida muntutuyuh liwat da. Makulug an maat hidiye. Athidi bon makulug an immaliy dudun ot kanon day nganneh diyen intanom da. (1:13-15 ya 2:1-17)

Mu takon di athidi ya insapatan Apu Dios an ahina bendisyonan bo nadan pinilinan tataguna takon di hay tataguh kabobboble. Atonah tuwe hantuh pangipaaliyanan didah Espirituna. (2:8-32) Muden kastiguwon Apu Dios nadan bokon Hebrew an mumpaholholtap nadah tataguna. Maat hituwe hantuh panadaganan dida gapuh ongal an gubat nah nundotal ad Jehoshapat. (3:1-16)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Kinastigun Apu Dios nadan tataguna gapuh liwat da ot ipaenay dakol an dudun ot madadag di intanom da ya nadadag pay di boble da. (1:1—2:17)
2. Kinalin Apu Dios an bendisyonanay tataguna hin muntutuyu da. (2:18-27)
3. Implanun Apu Dios an bendisyonanay tataguna hi udum hi algo takon di hay tataguh kabobboble. Hay pangihwanganan dida ya mipuun hi pundinol dan hiya. (2:28-31 ya 3:17-21)
4. Hay planun Apu Dios an mangastigu nadah tatagun numpaholholtap hi tataguna. (3:2-16)

Hay u-umyungan nadan ijudah gapuh nadadagan di intanom da

1 Hituwey kinalin APU DIOS ke Joel an imbabalen Pethuel. ²“Dakayun nanomnoman ya dakayun am-in an ijudah, mundongol kayu. Kon waday naat handih tiempon di aammod yu hi umat ketuwen naat? ³Hi udum hi algo ya kalyon yuh iimbabale yuy mipanggep ketuwen himpappangen naat ne ahida damdama kalyon hi iimbabale da ne ahida bo damdama kalyon dadiyeh imbabale da. ⁴Hituwey naat: Nuntutun-ud an immaliy dakkodakkol an dudun ot kanon dan am-in di intanom yun ijudah. Hanan naddaan an ugge kinan nadan namangulu ya kinan bon nadan nitun-ud.

⁵Aga, idodongan yu, dakayun makammutong ta kog-an yuy nadadag an intanom yun grapes te maid moy kapyon yuh balun mainum. ⁶Dadiyen dakol an dudun an immalin nadadag hi intanom yu ya makataddom di bab-a dan umat hi bab-an di layon. ⁷Dinadag day grapes yu ya ingkihan day adol nadan kaiw an fig ot matiboy mumbobolan adol da.

⁸U-umyung kayu gapuh hakit di nomnom yu, umat nah kat-agun babain natey nitbiyana. ⁹Ya u-umyung kayun papadin munhilbin APU DIOS te maid moy page ya mainum an iappit yu nah Templona. ¹⁰Dinadag di dundun am-in di intanom yu takon di oliba. Ta hidiye nan maid nimpey page, mainum ya oliban makapyah lana.

¹¹Om, u-umyung kayun mumpuntanom te nadadag am-in di intanom yu ¹²umat hi grapes ya fig ya nadan udum an bungbunga-an te namag-anan nimpey luta. Ta hidiye nan maid moy amlong yu.”

Kinalin nan profetas nadah tatagut muntutuyu da

¹³Dakayun papadin hay ngunu yu ya mun-appit, mumbulwati kayuh langgotet ume kayu nah Templo ta u-umyung kayu ya ihilhilong yun kumga. Te maid moy page ya mainum an iappit yun Apu Dios. ¹⁴Eyu kalyon hanadah ijudah ya nadan ap-apu dat maamung da. Ya imandal yun muntopol dan adida mangan an e mundasal nah Templon APU DIOS an Dios taku ta mumpahpahmok kayu. ¹⁵Te gagalang madatngan nan

algon gintud APU DIOS an Kabaelasan am-in an pangastiguwanah tatagut katatakut di maat.

¹⁶ Maid di maat takun pamga takuy ang-ang-ang hantuh kadadagan di intanom taku ta maid moy pun-an-anlaan taku nah Templon Apu Dios. ¹⁷ Takon di aduwani ya natduk moy papayo takut maid di tummol hi itanom taku. Ta maid di miha-ad nadah aalang taku ta miwalong da. ¹⁸ Hanadan babaka ya kumongakongaw da ya mangemange da te maid di kanon da. Takon nadan kalnero ya maagangan da te maid di kanon da.

^{19,20} Mumpahpahmokak ke he-a, APU DIOS te maid moy pumpattolan ya namag-anan di kakaiw an kay ginhob di apuy. Hanadan mailom an aggayam ya pad-dungnay mumpahpahmok da damdaman he-a te natduk di wawa-el an uminuman da.

2 Ipagango yu nadan tangguyub ad Zion an bilid APU DIOS ta gumayonggong am-in nadan tataguh di gapuh takut da te dandanin madatngan di algon pangastiguwan APU DIOS hi tatagu. ² Kediye ya humilong di boble te kay mungkukulabut gapuh kadakol di dudun † an umalin mihinap nadah bibilid. Maid di athidin naat handi ya maid boy athidin ahi maat.

³ Umat hi panadag di apuy hi nitanom di pangat da te kanon dan am-in an maid di tod-an da. Takon di makaphod nan boblen umat nah Lagunta an Eden ya mumbalin hi umat nah adi maboblayan ten ume dah di te dadagon dan am-in. ⁴ Ya nakal-ot dan bumtik an kay da kabayu. ⁵ Ya deket mange da ya munggango dan umat hi gangon di kalesa ya umat hi gangon di mundadalang an namag-anan an holok. Ya umat da boh titindalun nidadaan an makigubat.

⁶ Namahig an katatakut da, ta hidiye nan kumuphat di mangang-ang ke dida gapuh takut da. ⁷ Mun-altitu dan umat nadah makigubat ya kayaton day binattun aalad umat hi nalaing an tindalu. Ya muntutun-ud da ya mangan-andong dan mange ya adida munhihi-an.

⁸ Adida bo munhihinukting. Daplugon day ngannen pundipendal di boble, ta hidiye nan maid di makabael an mangipatikod ke dida takon di dahdi ya takon di ngannen almas di usalon da. ⁹ Mihinap da nah boblet paddungnay maop-opan di aalad ya hogpon day babalen umat da nah mangakon idalan dah tawang.

¹⁰ Deket mange da ya mundolyon di luta ya miwagot di kabunyan. Ya adi humiyoy bulan, algo ya bittuwon.

¹¹ Kay kidul di kalin APU DIOS an mummandal ke dadiyen dakkodakkol ya nungkal-ot an tindaluna. Ya nunna-ud an maid di mihwang hantuh pangatan APU DIOS ketuwe.

¹² Kanan APU DIOS di "Muntopol kayun adi kayu mangan, kumga kayu ya u-umyung kayuh pangipatibo yun nuntutuyu kayu. Ibangngad yun mangun-unud ke

† *Hay kibalinan tuwen dakol an dudun ya nadan dakkodakkol an tindalun di buhul da.*

ha-on ot ugge pay naladaw. ¹³ Ya ipatibo yun makulug an u-umyung kayun bokon nan eyu pumbik-iy bulwati yu ya abu."

Ibangngad yun mangun-unud ke APU DIOS an Dios yu te hiya ya huhhummok ya maule. Adi kabinnoh-ol ya adi malumman di pamhod na. Ya adi gagaid an mangastigun dakayu. ¹⁴ Kal-ina ot ya adina ituluy an aton di ninomnom nat bendisyonan dakayu ot ya abu ta dumakol di aniyon yu. Ta waday iappit yun APU DIOS an Dios yu hi mainum ya page.

¹⁵ Ipagango yuy tangguyub ad Zion ta maamung nadan tatagu, ne kinali yun didat muntopol dan adida mangan. ¹⁶ Mahapul an maamung am-in nadan tatagu, nadan am-ama, nadan u-unga, nadan waday golang na ya nadan ka-lahinat umali dan mundayaw ke ha-on. ¹⁷ Ya kalyon yu nadah padin mun-appit ta kumga dan mundasal ke ha-on nah nih-up hi pun-appitan nah Templo. Mundasal dan kanan day "Ihwang dakami anhan an tatagum APU DIOS ya adim iabulut an e dakami taltalangkaan hi tataguh udum an boblen kanan day 'Daan bo nan Dios da, maid nin tuwaliy kabaelana!'"

¹⁸ Hi ke APU DIOS ya pakaikkagu nay boblena ya pakahhomkonay tataguna. ¹⁹ Hinumang nay dasal dan kananay "Idatan dakayu moh mahapul yu umat hi makan, mainum ya lanan di oliba. Ya adi kayu maku-dangan ya adi dakayu mo pihulon hi tataguh udum an boble. ²⁰ Dog-alok nadan dudun an paddungnay dakol an tindalun nalpuh nangappit hi north ta ipaek dida nah maatung ya makamanggan adi maboblayan an katayan da. Hanadan wadah indoggan ya mipae da nah Naten Baybay ya nadan wadah hinangngab ya mipae da nah Baybay an Mediterranean. Ta ahi mun-agub am-in nan boble gapuh nabuluk an adol da."

Dakol di inat APU DIOS hi umipamodwong. ²¹ He-an luta, adika tumakut, mu umamlong ka gapu nadah kiphodan an inat APU DIOS. ²² Ya dakayu damdaman aggayam, adi kayu madanagan te dakol di kanon yuh holok. Takon nadan bungbunga-an umat hi grapes ya fig ya bimmubunga da. ²³ Umamlong kayun iibak! Umamlong kayun APU DIOS an Dios taku te ipaalinay udan nah tiempon punhapulan yu ta pangipatibo nah ulena. ²⁴ Ahi dumakol di aniyon yuh inliyak yu ya ahi mahawwahawwal di mainum ya lanan di oliba an mahapul yu.

²⁵ Kanan APU DIOS di "Ipagangngad ku nadan nama-id ke dakayu handih nanadagan di dakol an dudun hi intanom yu. Hay kakulugana ya ha-oy di nangipaalin dadiye. ²⁶ Ahi dakol bo kayay kanon yu ta dayawonak an AP-APU an Dios yu gapu ke datuwen milagron atok an kiphodan yu. Adi kayu mo mibabain an tataguk hi umat hitu. ²⁷ Inilaon yun tataguk an wadaak bon dakayu. Ya inilaon yun ha-oy ya abuy AP-APU an Dios

yu, maid di udum. Dakayun tataguk ya adi kayu mo nimpe mibabain hi umat hitu.

²⁸ Ne ahik impaaliy Espirituk hi hin-oh-a ke dakayu, nadah iimbabale yun linalaki ya binabai ta pun-abigok dida. Hanada ke damdaman aam-ama ya waday ipain-inop kun dida ya waday ipatibok nadah kakat-agu.

²⁹ Kediye ya ipaalik damdama nadah muttatyuk an linalaki ya binabaiy Espirituk.

³⁰ Ya ahik wadaon di umipamodwong hi kabunyan ya hi lutan mawaday dala, apuy ya mahdol an ahuk.

³¹ Tumapol di algo ya umingit di bulan an kay ingit di dala ta ahi madatngan nan katatakut an algon gintud kun pangastiguwak hi tatagu. ³² Ya am-in di tagun numpabaddang ke ha-on kediyen algo ya mihwang da." † Ahi waday mihwang an iZion ad Jerusalem an dadiyey pinilina. Hinaey kinalin APU DIOS handi. ††

Hay ahi punhumalyaan APU DIOS hi tataguh kabobboble

3 Hituwe boy kanan APU DIOS: "Ahi madatngan di tiempon ibangngad kuy kinadangan di Judah ya Jerusalem. ² Ahik amungon am-in di tataguh kabobboble ta iek dida nah Nundotal an Jehoshaphat an punhumalyaak ke dida te inwahit day tataguk hi kabobboble ot punggogodwaan da nan boblek an Israel. ³ Ya imbubunut day mangala nadah balud an tataguk ya inggatang day u-unga ta waday ibayadah binabain pabayad day adol da ya ta waday igatang dah mainum.

⁴ Dakayun tatagud Tyre, Sidon ya Pilistia, tipet athituy inat yu? An waday pinhod yun ibalo ke ha-on? Tibon yu ot te ha-oy ke man ya pinghanadi ya atok di pumbalok am-in hanadah inat yu. ⁵ Inala yuy silber ku ya balitik ku ya nadan udum an nabalol an odon ku ot ie yu nadah templon di dios yu. ⁶ Ya inggangatngan yu nadan ijudah ya ijerusalem hanadah tatagud Greece ot midawwi dah boble da.

⁷ Mu ad uwani ya pakaanok dida nadah boblen nanggiayan yun dida ya atok ke dakayuy umat hi inat yun dida. ⁸ Ihbut kuy iimbabale yu nadah ijudah ta ihbut da bo dida nadah tatagud Sabean an naka-iddawwin boble. Ha-oy an AP-APU an Dios di nangalin tuwe."

† Acts 2:21 ya Romans 10:13 †† Acts 2:17-21

⁹ Hituwey kalyon yuh tataguh kabobboble: "Mundadaan kayun makigubat. Amungon yuy titindalu yu ta umga kayun e makigubat. ¹⁰ Kopyaon yuy aladu yuh ispada ya kopyaon yuh pahul nadan udum an usalon yuh payo.

Hanadan nakakapuy ya kanan day nal-ot dan makigubat. ¹¹ Gal-an yu, dakayun tataguh kabobboblet maamung kayun am-in nah nundotal."

APU DIOS, ipaalim nadan tindalum ta gubaton da dida.

¹² "Mahapul an umaliy katagutagu nah Nundotal an Jehoshaphat. Ta ha-oy an hi APU DIOS ya humalyaok dida." ¹³ Kanan APU DIOS di "Gaga-iho dan abu! Makayu ta pumpalang yu dida te nadatngan di tiempon kakastiguwan da umat nah pagen nat-ong ta magapas ya umat nah grapes an makopal."

¹⁴ Kalibulibuy tatagun umalih di nah nundotal an ahi punhumalyaan APU DIOS. ¹⁵ Tumapol di algo ya bulan ya adi humiyoy bittuwon. ¹⁶ Ya muntukod hi APU DIOS nah Bilid an Zion ad Jerusalem ya mungkolyog di luta ya miwagot di kabunyan. Mu nadan holag Israel ya mihikug dan APU DIOS an kon tagun dida.

¹⁷ Kanan APU DIOS di "Gapu datuwen atok ya inilaon yu an ha-on an AP-APU an Dios yu ya wadaak ad Zion an bilid ku. Ta hidiye nan adi mo mabalin an e sakupon di tataguh udum an bobleh diyen Jerusalem an boblek.

¹⁸ Kediyen tiempo ya ahi mahophopan di bibilid hi nitanom an grapes ta mahawwahawwal di mainum ya dakkodakkol di mumpun-ay-ayyam hi babaka nadah duntug ta mahawwahawwal di gatas. Ya kediye ya malpu nah Templon APU DIOS on wa-el an mananum nah mamagan nundotal an kawad-an di kakaiw an akasia ta mahawwahawwal di danum ad Judah.

¹⁹ Mu hay Egypt ya ahi mumbalin an adi maboblasyon. Ya hay Edom ya madadag ta matoan. Man-uket maat di athidi ya nahalman di impangat dah ijudah an numpate da dida yaden maid di bahul da.

^{20,21} Ahik kastiguwon nadan nabahulan ya iawit ku nadan napate. Mu hay ijudah ya ijerusalem ya itakdog ku didat munnanong an maboblasyon ta nangamung di boble da. Ya ha-oy an AP-APU an Dios ya mumbobleyak ad Zion."

Amos

Hay mipanggep hi liblu an Amos

Hi Amos ya oha nadah profetas Apu Dios nadah iJudah hi south ya immam-a na nadah iIsrael hi north. Kediye nuntutuwan Amos nadah iIsrael ya ongal di kabaelan nadan tindalu dah di ya kakadangan nadan tatagu takon nadan mangipangpangulun dida. Mu kinalyan Amos didan ahida madadag te inwalong day nakitobbalan Apu Dios ke dida ya adida pinhod an mibangngad an mundayaw ke hiya.

Hay boh numbahulan da ya paligaton day nawotwot (2:7, 4:1, 5:11-12 ya 8:4-6), bokon limpiyuy pangat da, gaga-ihoy atoaton da, makammotong da ya ngohayon day kinalin Apu Dios an muntutuyu dah liwat da. Hay himpappangen liwat da ya daydayawon day adi makulug an dios. Datuwen iIsrael ya gaga-iho dan umat da nadah tatagun numbobleh nunlinikkod ke dida. Ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwon Apu Dios didan tataguna gapuh liwat da umat hi atona nadah tataguh udum an boble. Indani tut-uwat nala-uy tulumpulun toon hi nangalyan Amos ketuwe ya in-en di iAssyria didan balud hi boble da handih. (722-721 B.C.)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay ahi pangastiguwan Apu Dios nadah tatagu nadah boblen nunlinikkod ad Israel ya Judah. (1:1—2:3)
2. Hay ahi pangastiguwan Apu Dios nadah tatagud Judah namam-a nadah tatagud Israel. (2:4-16)
3. Hay namoh-olan Amos nadah tatagud Israel ya Judah gapuh liwat dan Apu Dios ya kinalyana didan muntutuyu dah liwat da te ahi humalyaon Apu Dios dida. (chapters 3-6)
4. Hay nangipain-inopan Apu Dios ke Amos hi mipanggep hi ahi kadadagan di Judah ya Israel. (7:1—9:10)
5. Hay nangalyan Apu Dios an ibangngad na nadan holag Israel hi boble dat bendisyonana dida. (9:11-15)

1 Datuwen am-in di kinalin APU DIOS ke Amos mipanggep hi Israel handih nala-uy duwan toon ot ahi wada din kolyog. Kediye ya hi Ussiah di numpatul ad Judah ya hi Jeroboam an imbabalen Jehoash di numpatul ad Israel. Hi Amos ya iTekoa an mumpattol hi kalnero.

² Hituwey kinalin Amos: Inlot APU DIOS di kalina nah Templona nah Bilid an Zion ad Jerusalem. Ot pinghanadi ya namag-anan di hoholok nadah kudal an pumpattolan ad Carmel.

³ Kanan APU DIOS di “Nunliwaliwat nadan tatagud Damascus. Ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwok dida gapuh namahig an boh-ol ku. Namahig di nangat da nadah tataguk an iGilead. ⁴ Kinali ipaalik di apuy ta malgab nan balen binohwat nan patul an hi Hasael. Ta maghob ya madadag bo nan nahamad an alad an kinapyan Ben-Hadad. ⁵ Ya dadagok nadan hoob ad Damascus. Kaanok nadan numboble nah Nundotal ad Aben ya nan Ap-apud Betheden. Ya ipaek nadan iSyria ad Kir ta mumbalin dan balud hidi. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe.”

Hay kinalin APU DIOS mipanggep hi Pilistia

⁶ Kanan bon APU DIOS di “Nunliwaliwat damdama nadan iGaza, ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwok dida gapuh namahig an boh-ol ku. In-e dan am-in nadan tataguk ad Edom ot ihbut da didah di. ^{7,8} Ta gapun diye ya kastiguwok am-in di Pilistia an ipaalik di apuy ad Gaza ta maghob nadan nahamad an alad da. Ya dadagok nadan aap-apud Asdod ya Askelon takon di Ekron ya iPilistia ta maid di matdaan takon di oha. Ha-oy an hi APU DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe.”

Hay kinalin APU DIOS mipanggep hi Tyre

⁹ Kanan bon APU DIOS di “Nunliwaliwat damdama nadan tatagud Tyre, ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwok dida gapuh namahig an boh-ol ku. Man-uke ya inihbut da nadan holag Israel hi iEdom yaden nakitobbalan dan munhahayyup da. ¹⁰ Ta gapun diye ya ipaalik di apuy ta maghob nan nahamad an alad di Tyre.”

¹¹ Kanan bon APU DIOS di “Takon nadan tatagud Edom ya nunliwaliwat da, kinali nunna-ud an kastiguwok dida gapuh namahig an boh-ol ku. Inanu-anup da

nadan iiba dan iIsrael ot namahig di nangat dan didan maid homok da. ¹² Ta gapun diye ya ipaalik di apuy nah ongal an boble an Teman ta maghob nan nahamad an alad di Bosrah."

Hay kinalin APU DIOS mipanggep nadah iAmmon

¹³ Kanan bon APU DIOS di "Nunliwaliwat damdama nadan iAmmon, ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwok dida gapuh namahig an boh-ol ku. Te handih ginubat day iGilead ta idoldol day poppog di boble da ya namahig di inat dan numbughi day putun di numbutyug an binabain inusal day ispada da. ¹⁴ Ta hidiye nan, ipaalik di apuy ad Rabbah ta maghob am-in nadan nahamad an alad na takon nadan natag-en balen punadugan da. Ahi muntukuk di buhul da hantuh pangubatan dan dida. Ya ahi namahig di pangat dan dida umat hi pangat di nal-ot an puwok. ¹⁵ Ya ahi alan di buhul day patul da ya nadan opisyal na. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe."

Hay kinalin APU DIOS mipanggep hi Moab

2 Kanan APU DIOS di "Nunliwaliwat damdama nadan tatagud Moab, ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwok dida gapuh namahig an boh-ol ku. Uggeda dinayaw nan patul di Edom. Ot gobhon day gunit na ot mumbalin hi dap-ul. ²³ Gapun diye ya ipaalik di apuy ad Moab ta maghob nadan nahamad an alad di Keriot. Ya patayok nan ap-apuh di ya nadan opisyal na. Kediye ya madngol di tukuk di tatagun munggugubat ya madngol boy gangon di tangguyub da. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe."

Hay kinalin Apu Dios mipanggep hi Judah

⁴ Kanan bon APU DIOS di "Nunliwaliwat damdama nadan tatagud Judah ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwok dida gapuh namahig an boh-ol ku. Inwalong day tuttuduk ya uggeda inun-unud di tugun ku. Nahaul da ot daydayawon day adi makulug an dios umat handidah aammod dan paddungnay hinnatkon di dinalan da. ⁵ Gapun diye ya ipaalik di apuy ad Judah ta maghob nadan nahamad an aalad di Jerusalem."

Hay kinalin Apu Dios mipanggep hi Israel

⁶ Kanan bon APU DIOS di "Nunliwaliwat damdama nadan tatagud Israel, ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwok dida gapuh namahig an boh-ol ku. Ihbut day maphod an tatagu gapu te gamgaman day pihhu. Ihbut da bo nadan nakawwotwot gapu te adida pakabayad hi apatut an inutang dan dida. ⁷ Ya paddungnay igatin da nadan nakakapuy ya nawotwot ya adida idat di kalebbengan da. Babainon da boy ngadan ku, te hay hin-ama ya munhinnannot dan mangihuyop hi himbut dan babai. ⁸ Hana ke boh pun-appitan dah dios

da ya mibakilang dan nanongnan imbulwati day bulwatin inala da nadah nawotwot gapuh utang da. Ya ininummon dah balen di dios da nadan mainum an inala da nadah immutang ke didah pihhu.

⁹ Yaden, kon adiyu manomnom an holag Israel an handih ekayu humgop ad Kanaan ya dinadag ku nadan Amorite an o-ongal da ya makodhol an mialig da nah kaiw an sedar ya oak gapun dakayu? Paddungnay dinadag kuy bunga da ya lamut da. ¹⁰ Ha-oy di nangipangulun dakayun tumayan ad Egypt, ot ipaptok dakayu nah adi maboblayan hi nap-at di toon ta ipaboltan kun dakayu nadan boblen di Amorite ta pumboblayan yu. ¹¹ Hay udum hanadah iimbabale yu ya pinilik didan munhilbin profetas ku ya hay udum ya pinilik didan mumbalin hi Nasirite. Dakayun iIsrael ya inila yun makulug hituwe. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe. ¹² Mu hay inat yu ya inawis yu nadan Nasirite an uminum hi mainum yu ya in-olden yu nadah profetas kun adida kalkalyon di impainilak ke dida.

¹³ Gapun diye ya dadagon dakayun ha-on umat hi kalesan napnuh pagen dagdagonay pilidana. ¹⁴ Takon nadan nakakkal-ot an bumtik ya adida pakabtik ya takon di nakakkal-ot da ya mama-id di inlot da. Takon nadan tindalu yu ya adida kabaelan an ihwang di adol da. ¹⁵ Hanadan pumapana ya humunod da ya nadan nakal-ot an bumtik ya adida mihwang takon di bumtik da ya takon nadan muntakkeh kabayu ya adida mihwang. ¹⁶ Kediye bon algo ya takon nan katultulidan an tindalu ya ogahonay almas nat bumtik. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe."

3 Dakayun iIsrael, donglon yuh tuwe, kanan APU DIOS mipanggep ke dakayun himboblayan an impangulunan timmayan ad Egypt di ² "Hi am-in an tatagu tuh luta ya dakayu ya abuy pinilik an tataguk an impanaptok ku, mu kastiguwon dakayu gapuh liwat yu."

³ Kon naala on nungkuyyug di duwan tagu hin uggeda nuntobbalan hin daanay pangayan da? ⁴ Ya kon oggan mun-olmom di layon nah bilid hin maid di dimpap nah kanona? Athidi bo nah ka-ongal nan layon an adi mun-olmom hin maid di dimpap nah kanona. ⁵ Athidi boh hamutin adi naala on nakna hin ugge natappangan nan lingon. Ya adi naala on nibaddi nan appad hin maid di nakna. ⁶ Ya kon mabalin an adi tumakut nadan bimmoble hin gimmango nan tangguyub an kipainilaanan waday gumubat? Ya kon naala on waday immalih ligat hi ohan boble hin ugge impaalin APU DIOS?

⁷ Hi APU DIOS an Nakattag-e ya kalyona nadah profetas am-in di implanu nan aton on ahina inat.

⁸ Kon mun-olmom key layon ya kon adi gumayonggong di tagu gapuh takut na? Athidi bon deket kim-

malih APU DIOS an Nakattag-e ya adinadaman e adi mipainilay kinalina.

⁹ Eyu ipainila nadah wadah balen di patul ad Egypt ya Asdod an kanan yuy "Ekayu maamung nadah bilid ad Samaria, ta tibon yuy magulu ya gaga-ihon at-aton nadan tataguh di."

¹⁰ Kanan APU DIOS di "Datuwen tatagu ya punuwon day o-ongal an babale dah nganneh diyen ngunut mu bokon limpiyuy nangal-an da te kon ot inala da mipu-un hi gaga-iho ya papatte. Uggeda tuwali inilay limpiyu." ¹¹ Ta hidiye nan kanan APU DIOS an Nakattag-ey "Ahi likkubon di buhul day boble dat dadagon da nadan nahamad an binatang alad dat pun-ala day nungkabalol an limmu da."

¹² Kanan bon APU DIOS di "O-oha ya abu nadah iSamaria di mabalin an bumtik, mu takon di athidi ya nada ya abun natdaan an ibtik da ya pungan ya hukin di kama. Maid di hilbin dadiyen inibtik da. Athidi bon maid di hilbinay pangihwangan nan mumpattol nah kalneronan inibtik di layon te deke on ammunay inga weno huki di oggana akhupan an matdaan."

¹³ Kanan boy APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Donglom hituwet kalyom hanadah holag Israel an kanak ke diday ¹⁴ 'Hantuh pangastiguwak nadah iIsrael gapuh liwat da ya dadagok nadan pun-appitan di adi mangulug ke ha-on ad Bethel ta mag-a nadan kay hakgud dadiyen pun-appitan. ¹⁵ Dadagok bo nadan mungkaphod an babale dan kiha-adan dah tiempon di ahikotolan takon nadan kiha-adan da nah tialgo. Ya pakidadag ku nadan babale dan naal-alkusan hi ivory takon nadan o-ongal an babale da. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe."

4 Donglon yuh tuwe, dakayun mungkatataban bin-abaid Samaria an umat nadah mamabhug an matataban bakad Bashan. Dakayun mangipaligligat nadah nakapuy ya makakkahmok an tatagu. Deke, kanan yuh inayan yuy "Umiali kah ibutong ta." ² Hi APU DIOS an Nakattag-en makakkaphod ya insapatanan kananay "Ahi madatngan di algon kay kayu dolog an mabunwit kayun am-in, ta mie kayuh udum an boble. ³ Idalan yun am-in nah uwang nah alad yu ta ipae dakayuh nangappit ad Harmon."

⁴ Kanan APU DIOS an Nakattag-ey "Aga, ekayun iIsrael, ta ekayu mun-appit nadah adi makulug an dios ad Bethel ya Gilgal, ta pun-udman yuy liwat yu. Mun-appit kayuh kabiggabiggatna ya ie yuy mikapulun limmu yu ten nala-uy tulun toon. ⁵ Aga, iappit yuy tinapay hi pumpasalamatan yu nadah dios yu. Ipahhiya yu bo udot an inguddan yun mun-anappit. Danae nadan pin-pinhod yun aton an iIsrael.

⁶ Ha-oy an hi APU DIOS di nangipaalih bitil am-in hi boble yu, mu kapyanan adiyu ibangngad an mangun-unud ke ha-on.

⁷ Uggek impaaliy udan nah tiempon panapulan di intanom yu ot madadag da. Mu deket impaalik di udan ya waday umalih udum an boble, mu maid hi udum. Ta man-ut madanuman di papayo kediyen boble, mu matduk di papayo nadah udum an boble. Ot mate nadan nitanom ya nakleng nadan holok. ⁸ Ta gapuh kamaid di danum ya munhawwangan di tataguh eda humagoban, mu makudang te kittakittay. Yaden kapyanan uggeyu imbangngad an mangun-unud ke ha-on. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe.

⁹ Impaaliy boy dogon di intanom ot madadag di intanom yu. Ya impaalik di dudun ot kanon day intanom yun grapes ya nadan kaiw an fig ya oliba. Mu kapyanan uggeyu imbangngad an mangun-unud ke ha-on.

¹⁰ Impaalik di ligat ke dakayun umat nadah ligat an impaek ad Egypt dih done. Ya impipatek di iimbabale yuh gubat ya impipatek di kakabayu yu. Ot himpap-pangey agub di nungkakate, mu kapyanan uggeyu imbangngad an mangun-unud ke ha-on.

¹¹ Dinadag kuy udum ke dakayu umat hi nanadag kuh Sodom ya Gomorrah. Ot nadan natdaan ya mialig da nah mundadalang an bunhik an inihwang kuh apuy. Yaden kapyanan uggeyu imbangngad an mangun-unud ke ha-on. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe.

¹² Kinali kastiguwon dakayun iIsrael. Ta hidiye nan mahapul an mundadaan kayu. Te nunna-ud an atok hidiye."

¹³ Hi APU DIOS di nunlutuh bibilid ya dibdib ya impainilana tataguy nomnom na. Winadanay algo ya hi-long ya mundaldallan hi tap-on tun luta. Hay ngadana ya hi APU DIOS an Kabaelasan am-in.

5 Dakayun iIsrael, donglon yuh tuwen kantan di naten ikantak ke dakayu: ² "He-a Israel an pakap-pinhod ku, mialig an nag-a ka ot munnananong kan miathidi te maid di mamaddang ke he-an umina."

³ Kanan APU DIOS an Nakattag-ey "Hay ohan ongal an bobled Israel ya umitud-ak hi hinlibun tindalun e makigubat, mu ammunay hinggatut an ahi mibangngad weno umitud-ak hi hinggatut, mu himpulu ya abuy mibangngad."

⁴ Ya kanan APU DIOS nadah iIsrael di "Ibangngad yun mangun-unud ke ha-on, dakayun iIsrael ta tumagu kayu. ⁵ Adi kayu umed Beersheba an e mundayaw hi dios an kinapyan di tagu. Ya adiyak e hamakon ad Bethel te maid di ahi pumbalinan diyen boble. Adi kayu bo umed Gilgal te ahi mie dadiyen bimmobleh udum an boble."

⁶ Ibangngad yun mangun-unud ke APU DIOS ta tumagu kayu. Deket adi kayu mangun-unud ke hiya ya umalin kay apuy ta dadagon dakayu. Yaden maid nadah dios yud Bethel di kabaelasan mangdop kediyen apuy. ⁷ Anakayang kayun iIsrael, gaga-iho

kayu te pumbalinon yuy makulug hi langkak ya adi limpiyuy pangat yu te ma-idon yuy kalebbengan nadan nawotwot an mipaligligat.

⁸ Hi APU DIOS di nunlutuh bittuwon ot iha-ad na dida nadah kiha-adan da. Papat-alonay tapol ya patapolonay mapat-al. Ya akuponay danum hi baybay on ingganah luta. Hay ngadana ya hi APU DIOS. ⁹ Gapuh ongal an kabaelana ya hingkatang di panadaganan am-in hanadah nahamad an binattun alad da.

Hay maphod di piliyon, bokon hay gaga-iho.

¹⁰ Kahingngitan yuy tatagun mangitakdog hi limpiyu ya nadan tistigun mangihadak hi makulug. ¹¹ Pinaligat yu nadan nawotwot ya pinlo yuy iniyak da te impatage yuy buwis da ya lukuwon yu didah punsingilan yuh abang da. Ta hidiye nan takon di kinapya yuy makaphod an binattun babale yu ya adi kayu miha-ad hidi. Ya takon di nuntanom kayuh grapes nah lagunta yu ya bokon dakayuy manginum nah makapya ke dadiye. ¹² Inilak an himpappangey liwat yu ya inilak nadan gaga-ihon inat yuh ibba yu. Paligaton yuy limpiyun tatagu ya dawaton yuy mibayad ke dakayu ta adi maat di limpiyu. Dakayu boy humanit adi maalan nadan nawotwot di kalebbengan dah korte. ¹³ Ta hidiye nan gapu te gaga-iho ma-ma-at ya pakudukulon nadan nanomnoman an tatagun pamgah opopya.

¹⁴ Itugun kun dakayun hay maphod di aton yu, bokon hay gaga-iho, ta tumagu kayu ya umannung nan kanan yun itakdog dakayun APU DIOS an Kabaelanan am-in. ¹⁵ Balawon yuy gaga-iho ya pohdon yuy maphod. Ya tibon yu ta mangapput di limpiyuh korte. Ta kal-ina ot ya dakayun natdaan ya homkon dakayun APU DIOS.

¹⁶ Nunna-ud an kanan APU DIOS an Kabaelanan am-in di "Ahi u-umyung ya mungkokoga day tatagu nadah boble gapuh nungkakate. Takon nadan mumpayo ya mid-um da nadah nabayadan ta kog-an da nadan nate. ¹⁷ Ya kahikokoga nadan tatagun mungngunu nadah lagunta. Am-in datuwe ya maat te umaliyak an mangastigun dakayu. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe."

¹⁸ Hadhad-on yuy kadatngan nan algon umaliyan APU DIOS an munhumalya, muden mahmok kayu kediyen algo te paddungnay wada kayuh tapol an bokon hi pat-al. ¹⁹ Kediye bo ya maat ke dakayuy umat hi maat nah tagun mamtik ta mihwang nah layon yaden dammuwona ot boy katatakut an aggayam, weno umat nah tagun immanamut ot ihka na nah alad ya kinalat di ulog di taklena. ²⁰ Hidiyen algon gintud APU DIOS ya mialig an tapol an maid di namnama ya amlong.

²¹ Kanan Apu Dios di "Kahingngitak nan piyesta yun at-atton yu an maamuamung kayu ta pangipatibo yuh pundayaw yun ha-on yaden deman ot an patpatibo ya abu. ²² Deket iappitanak hi maghob ya hay page ya adik abuluton. Ya adik bo abuluton nadan aggayam an impataba yun iappit yun ha-on. ²³ Itikod yu nan tutumling an kanta yu. Ya adik pinhod an dongdonglon nadan paggango yu. ²⁴ Hay pinhod ku ya hay limpiyu ya maandong an pangat di punnanongon yu, umat nah wa-el an adi matduk ta nanongnay danum nan mangmangnge.

²⁵ Handih nangipanguluwak ke dakayun iIsrael nah adi maboblasyon ya nun-anappit kayuh nap-at an toon, mu kon ha-on di nangiappitan yun dadiye? ^{†26} Bokon te hay wadah puhu yu ya nadan adi makulug an dios an da Sakkut an kanan yun patul yu, hi Kaiwan an dios di bittuwon ya nadan kinanapya yun ing-ingon di nganneh diye. ²⁷ Ta hidiye nan kastiguwon dakayun ipae dakayun ha-on hi nidawwin boblen mala-uan ad Damascus nah nangappit hi timilan di algo. Hituwey kanak an hay ngadan ku ya APU DIOS an Kabaelanan am-in."

6 Ahi kayu mahmok dakayun nalam-ay, malinggop ya nundingngol an tatagud Jerusalem ya Samaria an pumbagaan tataguh baddang. ² Tibon yuy naat nadah o-ongal an bobled Kalneh ad Hamat an ongal an boble ya ad Gat ad Pilistia. Takon hin kananat ongongal di kabaelan yu mu dadiyen boble ya kon adi kayu ni-bo madadag? ³ Man-ut adiyu pinhod an nomnomnomon nadan umalin ligat, mu hay kakulugana ya gagalang madatngan di punhumalyaan APU DIOS ke dakayu gapu nadah gaga-ihon atoaton yu.

⁴ Himpappangey ahi maat ke dakayun kakadangyan an amanuy-uyyad ya mibakbakillang hi nakangngina ya makakkaphod an kama ya humamuhamul hi matataban baka ya kalnero! ⁵ Nalgonalgom di ikanangkanta yu on ginitgitallaan yu. Ne deke on nangapya kayuh kanta yun kay kayu nalaing umat hi kinalaing din patul an hi David. ⁶ Inumon yu bon am-in di mainum an pinhod yun inumon ya mun-usal kayuh nakangnginan bangbanglu, mu ahi kayu u-umyung hi kadadagan di Israel an boble yu. ⁷ Nunna-ud an dakayuy ahi mamangulun mieh udum an boblet mumbalin kayun balud hidi ta mapoppog nan maphod ya nalam-ay an biyag yu.

⁸ Hanan Nakattag-en DIOS an Kabaelanan am-in ya insapatanah adol nan kananay "Kahingngitak di pumpahhiyan nadan tataguk an holag Israel ya am-in nadan ipahhiya da. Ta hidiye nan ahik ipaboltan hi buhul day boble da ya nadan nganneh diyen wadah di."

† Acts 7:42

⁹ Deket waday himpulun matdaan nah ohan bale ya mate da metlaing. ¹⁰ Ne deket umali on ohan iba dan natuddun mangipaptok hi adol di nate ya hanhanana nah ohan natdaan an kananay "Kon wada pay di udum an mitmittalun ibbam?" Kanan diyey "Maid!"

Ne kanan diyen ibana ke hiyay "Umop-opya ka! Ya adi ta pay ni-mo ikutyam di ngadan APU DIOS. Kal-ina ya donglon dakan hiya."

¹¹ Hi APU DIOS ya deket munmandal ya mabukli day babale, o-ongal ya i-itay. ¹² Kon damanan pakabtik di kabayuh mabatu? Ya kon damanan maaladuy mabatu? Maid mo anhan di nomnom an mangibagah athidi. Mu athidi kayun maid di nomnom yun pumbalinon yuy maandong an pangat hi kay kodot ya pumbalinon yuy maphod hi kay mumpait. ¹³ Ya maid di nomnom yun mangipahhiyah nunsakupan yuh Lo Debar. Kanan yu boy "Nal-ot kami tuwali kinali sinakup miy Karnaim."

¹⁴ Mu hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kananay "Dakayun iIsrael, gagala mo ya ipaalik di tindalun malpuh udum an boblet sakupon day boble yun Lebo Hamat hi nangappit hi north inggana nah Wa-el an Araba nah nangappit hi south."

Hay nipatibon Amos

7 Waday impatibon nan Nakattag-en DIOS ke ha-on. Kediye ya tinibok an impaalinay dakol an dudun handih nagibbun nagapas di bingay nan patul ya tuwen pumgol boy impidwa. ² Kediye tinibok an kinan nadan dudun am-in di ngannen nitanom nah boble ya kanak ke hiyay "APU DIOS an Nakattag-e, pakawanam anhan di tatagum. Nganne mo anhan di innun dan tumagu? Deya pe tuwalin o-oha da ya nakapuy da."

³ Ya nunnomnom hi APU DIOS ot uggena impaanung hidiye impatibonan ha-on. Kananay "Adi maat hidiye tinibom."

⁴ Hanan oha bon impatibon nan Nakattag-en DIOS ke ha-on ya nundadaan an mangastiguh tatagunat gobhona dida. Hanan apuy nah dalom di luta ya punggohob na nan ambilog an baybay ta loktat ya ilagat nan gobhon di luta. ⁵ Kanak boy "APU DIOS an Nakattag-e, daan mo anhan ta odpom nan apuy? Nganne mo anhan di innun nadan tatagum an tumagu? Deya pe tuwalin o-oha da ya nakapuy da."

⁶ Nunnomnom boh APU DIOS ot kananay "Takombo mo. Adik ipaannung an maat hidiye."

⁷ Indani ya wada boy ohan impatibon APU DIOS ke ha-on. Kediye ya tinibok hiya an timmaddog nah pal dang di binattun alad an nalinas. Waday inodnanan punlinas nat tibona hin maandong di kapyan diye.

⁸ Kanan APU DIOS ke ha-on di "Nganney tinibom, Amos?" Hinumang kun kanak di "Linis."

Kanan APU DIOS di "Usalok hituwen mangipatibo nadah tataguk an mialig da nah binattun alad an adi maandong. Adik mo ibabawi nan ninomnom kun atok mipanggep hi pangastiguwak ke dida. ⁹ Ahi madadag am-in di pundayawan di iIsrael. Ya nadan pamilyan nan patul an hi Jeroboam ya mapate dat mapoppog di pun-ap-apuwan da."

¹⁰ Indani ya impaen Amasiah an padid Bethel di tudok na nah patul di Israel an hi Jeroboam. Hituwey kanana nah tudok na: "Ip-iplanun Amos hitud Israel di gaga-ihon atonan he-a. Ya nadan kanalyona ya dumadag am-in hi tatagu tuh boble. ¹¹ Athituy kanana: 'Ahi mateh Jeroboam hi gubat ya mie nadan iIsrael hi udum an boble.'"

¹² Indani ya kanan Amasiah ke Amos di "Abu itikod muh naen abiabigom! Mibangngad kad Judah ta punie-em hidi danaen abiabigom ta pakiboklaam. ¹³ Adika mo mun-abig hitud Bethel. Te hituy kawad-an di pundayawan nan patul takon di dakami."

¹⁴ Hinumang Amos an kananay "Bokon ha-oy nan profetas an mun-abig ta mabayadan. Hay pe ngunuk ya mumpattol ya muntanom hi kaiw an fig. ¹⁵ Mu impatikodak ke APU DIOS kediye ngunuk ot mandalonak an mun-abig hitud Israel ta ipainilak ke dakayuy kalyona.

¹⁶ Kanan yun ha-on di 'Adika mun-abig hi gaga-ihom mipanggep ke dakamin iIsrael ya adi dakami tutuduwan.'

Mu donglon yuh tuwen kalyon APU DIOS ke dakayu. ¹⁷ Kananay 'He-a ke Amasiah ya mumbalin nan inayam an ipabayad nay adol nah linalaki ya mate nadan imbabalem hi gubat. Ya he-a ke damdama ya mate kah boblen di udum an tatagu. Hana ke bon lutam ya punggogodwaan di udum an tatagut bagiyon da. Ya mie kayun am-in an iIsrael hi udum an boble.'"

8 Wada boy ohan impatibon nan Nakattag-en DIOS ke ha-on. Kediye ya tinibok on basket an napnuh nal-um an bungan di kaiw. Kananan ha-on di ² "Amos, nganney tinibom?"

Hinumang kun kanak di "Tinibok on basket an napnuh nal-um an bungan di kaiw."

Kanan APU DIOS di "Nadatngan moy kakastiguwan nadan tataguk an iIsrael. Mialig da nah nal-um an bungan di kaiw an tiempo na mon maplag. Adik baybayaggon di pangastiguwak ke dida. ³ Kediye ya mumbalin nadan kanta nah Templo hi kantan di nate. Te ahi dakkodakkol di tatagun mate ta kawahwahit di adol da. Kinali op-opya kayu! Ha-oy an hi APU DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe."

⁴ Donglon yuh tuwe, dakayun mangipaligligat nadah mahmok ya nawotwot an tatagu. ⁵ Adi kayu pakah-od hi kagibbuwan di Sabadun Tungo ya nadan udum an piyesta ta eyu bo lugiyon nadan nawotwot an usalon yuy adi ustun punlukud ya pungkilo. ⁶ Takon nadan adi

maphod an wheat ya ingina yu. Eyu bo tibon nadan nawotwot an tatagun adi pay anhan pakagatang hi apatut nat gatangan yu didat munhimit dan dakayu.

⁷ Hi APU DIOS an Dios Israel ya insapatanan kananay "Adik mo anhan kal-iwan nadan gaga-ihon inat da. ⁸ Ta hidiye nan ahi kumolyog di luta gapun dadiyen inat dat kumaynit am-in di tagu. Om, ahi kumolyog ta makuhhukuhul di luta umat nah danum hi Wangwang an Nile. ⁹ Ya ahi madatngan nan tiempon humi-long di luta takon di maal-algo. Ha-oy an hi APU DIOS an Nakattag-ey nangalin tuwe. ¹⁰ Pumbalinok nadan pipiyesta yu hi tiempon u-umyungan ya pumbalinok nadan umpaamlong an kanta yuh kantan mumpakoga. Mumbulwati kayuh langgote ya mumpamukmuk kayu umat nah ammod an natey binugtung an imba-balena. Ahi himpappangeh diyen algon ahi madatngan."

¹¹ Kanan bon APU DIOS an Nakattag-ey "Ahik wadaon di namahig an punhapul di taguh kalik umat hi panapul di nakaaggangan ya nakauwwon tagu hi makan ya danum. ¹² Ta hidiye nan ahi mun-in-ey tataguh kabobboblen e manapul hi kalik, mu maid te naladaw mo. ¹³ Kediye ya takon di kakat-agun binabai ya linalaki ya mahalangob da gapuh panapul dah kalik an APU DIOS an kay da nauwo. ¹⁴ Hanadan munsapata nadah dios di Samaria, Dan ya Beersheba an kanan day 'Hi ngadan nan dios di Dan' weno 'Hi ngadan nan dios di Beersheba' ya mialig an mihubag da ya adida mo umina."

⁹ Indani ya tinibok hi Apu Dios an muntattaddog hi kad-an nan pun-appitan. Kananay "Olton yun masuwon di tap-on nadan tukud tun Templo ta matlob di atop nat mat-onan nadan tatagu. Hanadan adi mate kediye ya patayok didah gubat.

² Takon hin kananat mungka-ut dah luta inggana datngan day boblen di nate weno takon hin kumayat dah kabunyan ya hamakok metlaing dida. ³ Deke bot eda mitalu nah tap-on di Bilid an Carmel ya ek metlaing hamakon dida. Ya takon hin kanana bot ume dah dallom di baybay ya baalok nan katatakut an ulog hidit patayona dida. ⁴ Ya takon di in-en di buhul da didah udum an boble ya pipatek didah buhul da. Om, nuna-ud an adik baddangan dida te dadagok dida."

⁵ Hi APU DIOS an Ap-apun Kabaelasan am-in ya dinapana key luta ya mauma ta u-umyung am-in di tatagu. Deke on kay na impatap-o nan luta on kay na bo impada-ul, umat nah danum nah Wangwang an Nile ten dimmakol on immittay. ⁶ Ingkapyan APU DIOS hi kabunyan di balena ya impab-unah luta. Ya akupon-ay danum hi baybay on induyag nah lutan hidiyey udan. Hay ngadana ya hi APU DIOS.

⁷ Kanan APU DIOS di "Kon kanan yu on kudukdul kayu mu hay udum an tatagu? Pakaibbilang ku damdama nadan iEthiopia umat ke dakayu. Ha-oy di kanamung am-in hi tatagu. Inilpuk nadan iPilistia ad Crete ya nadan iSyria ad Kir, ya dakayu ke ya inilpu dakayud Egypt.

⁸ Ha-oy an hi APU DIOS an Nakattag-e ya tibtibbok nadan nakalliwwat an iIsrael ta dadagok didat mama-id da tuh tap-on di luta. Mu adik dadagon didan am-in. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe. ⁹ Man-ut inolden kun paligaton di tataguh udum an boble didan mialig da nah alinan yakayakon, mu maid di ohan e matalak. ¹⁰ Hanadan tataguk an nakalliwwat ya mate dah gubat. Kanan day 'Adi iabulut APU DIOS an e maat ke ditakuy ad-adi.'"

¹¹ Kanan APU DIOS di "Ahi madatngan nan algon iphod ku boy pun-ap-apuwan David an mialig nah nadadag an bale. Iphod ku nadan dingding nat mihamad ta umat handi. ¹² Ta loktat ya sakupon di holag Israel nadan natdaan an bobled Edom ya nadan boblek. Ha-on an hi APU DIOS an ahi mangiat di nangalin tuwe." †

¹³ Kanan bon APU DIOS di "Ahi bo madatngan nan algon kainnongngal di paget dakkodakkol di aniyon yu, ta adi kayu pakaani yaden madatngan boy punaladuwon. Ya adi maplag am-in di grapes yaden madatngan boy puntanoman. Ahi mahawwahawwal di mainum an grapes. ¹⁴ Ibangngad ku nadan tataguk ta iphod da bo nan boble dan nadadag ta pumboblayan da. Ya muntanom dah grapes ta waday inumon da ya munliyak dat waday kanon da. ¹⁵ Paddungnay itanom ku nadan tataguk nah boble dan maid moy mumbagut ke dida. Ha-oy an AP-APU an Dios yuy nangalin tuwe."

† Acts 15:16-17

Obadiah

Hay mipanggep hi liblu an Obadiah

Hay nitudok ketuwen liblu ya nan impainilan APU DIOS ke Obadiah an profetas na mipanggep hi pangastiguwana nadah tatagud Edom. Hanadan tatagud Edom ya nahlag dan Esau an tulang Jacob. Hi Jacob di nahlagan damdaman nadan makalin holag Israel (Genesis 25:21-26) Hintutulung nadan iEdom ya nadan holag Israel mu mumbubuhhulan da.

Kinali maka-an-anla nadan iEdom handih ginubat di tindalun di Babilon di Jerusalem an importanten boblen nadan holag Israel ot dadagon da. (588-586 B.C.) Uggeda binaddangan dida te kon ot intukutukuk day pangipatulid da nadah tindalun di Babilon ta dadagon day Jerusalem. (Psalm 137:7) Bimmaddang da pay an nangibtik hi kinadangan di Jerusalem. (verse 13) Ya dimpap day udum nadah iJerusalem an mamtik ta ibtikan da nadan tindalun di Babilon ot ipaboltan da dida dadiyeh tindalu. (verse 14)

Hanadan iEdom ya ipahhiya dan abuy Petra an importanten boble da te kay napaot nadah batun bilid hi nunlinikkod. Kinali hay punnomnom da ya maid di dahdin buhul day pakahgop hidi. Mu, kinalin Apu Dios an hay boblen nadan iEdom ya ahi madadag ta mate nadan tataguh di. Ya kinalin Apu Dios nadah holag Israel an ahi da mibangngad hi boble dah udum hi algot mumboble da boh di. (verses 17-18)

Hay nitudok ketuwen liblu.

1. Hay nangalyan Apu Dios an ahina ibalo nadah iEdom di inat da nadah holag Israel. (verses 1-16)
2. Hay nangisapataan Apu Dios an ahina ibangngad nadan holag Israel hi boble dat bendisyonana dida. (verses 17-21)

Hay pangastiguwan APU DIOS hi iEdom

1 Hay kinalin APU DIOS ke Obadiah mipanggep hi Edom.

Hituwey dingngol min kinalina: "Ha-oy an DIOS ya impaek di e mangalih tataguh kabobboble ketuwe: 'Mundadaan kayu ta eyu gubaton di Edom.'" ² Ya hituwey kanan APU DIOS nadah iEdom an holag Esau: "Pakapuyon dakayu ta punhimpipihulan dakayuh tatagu. ³ Dakayun numbobleh nahamad an naaladan hi binattu ya ingkapyu yuy babale yu nadah tap-on di natag-en bilid, nahaul kayu gapuh pumpahhiya yun kanan yuy 'Dahdi ni-boy makabael an umalih tuh kadan taku?' ⁴ Takon hin kananat inha-ad yuy babale yuh nakattag-e umat hi tuldu weno ingkapyu yuy nunhituwan yuh kabunyan, umat nadah bittuwon ya ipadaul dakayu metlaing ke ha-on. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe. †

⁵ Hay mangako nah hilong ya akawon da ya abu nadan pinhod da. Ya deket mamlag di taguh grapes ya wadan waday adina polagon. Mu nadan buhul yu ya

alan dakayun am-in an maid di eda ibati. ⁶ Ya alan dan am-in di nabalol ke dakayun holag Esau. ††

⁷ Hanada ke bon kabaddang yuh tiempon di gubat ya dida mismuy mangipakaan ke dakayuh boble yu. Hinaul dakayu nadah gagayyum yu ot maapput kayu. Paddungnay kinna dakayu yaden uggeyu inila. ⁸ Ha-oy an AP-APU ya dadagok am-in di nalaing ke dakayun iEdom hantuh pangastiguwak ke dakayu. ⁹ Ahi tumakut nadan tindalu yun iTeman ya mapaten am-in nadan tindalun yun iEdom.

Hay gapunah nakastiguwan di iEdom

¹⁰ Madadag kayun iEdom ya mibabain kayu ta nangamung, te nun-ala yuy limmun nadan iiba yun holag Jacob ya numpate yu dida. ¹¹ Uggeyu hinangud an binaddangan dida handih makahhapul day badang yu. Handih immaliy buhul da ot alan day kinadangan dan iJerusalem ot punggogodwaan da ya impamga yuy ang-ang-ang. Ta kay kayu metlaing buhul da.

¹² Gulatna ya uggeyu nunggayotgotan nadan iiba yun iJudah handih immaliy ligat ke dida. Mu namahig

† *Jeremiah 49:14-16*

†† *Jeremiah 49:9-10*

ot ya abuy an-anla yu handih pundadag di buhul da dida. Ya mumpahhiya kayu pay anhan ke dida handih munholholtap da. ¹³ Uggeyu anhan himmok didan tataguk. Mu nun-amlongan yu ot ya abuy nunholholtapan da. Ot ume kayuh boble da ot pun-ala yu nadan natdaan an kinadangyan da. ¹⁴ Minam-a yu bo te ekayu numbotak nadah dalam ot dopapon yu nadan e bumtik ot ipaboltan yu dida nadah buhul da.

Hay panumalyaan APU DIOS am-in hi tatagu

¹⁵ Nih-up moy tiempon punhumalyaak am-in hi tagu. Ta maat ke dakayun iEdom di umat hi inainat yu.

¹⁶ Namahig di numpaholholtap yu nadah tataguk nah bilid ku. Mu ahi nahalhalman damdamay punholholtapan yu gapuh pangastiguk ke dakayu, takon nadan bimmobleh nunlinikkod ke dakayu, ta mama-id kayun am-in an kay kayu maid tuwali.

Hay nangapputan di holag Jacob

¹⁷ Mu ahi mihikug nadan mihwang an tatagun APU DIOS nah Bilid an Zion ad Jerusalem an makaphod an

boble ta holag Jacob di mumbobleh di te boble da tuwali. ¹⁸ Hanadan holag Joseph an imbabalen Jacob di manadag nadah iEdom an holag Esau, umat hi panadagan di apuy hi dagami. Ta ahi maid di matdaan ke didan holag Esau. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe!

¹⁹ Ta mumboble nadan iJudah ad Edom nah nangappit hi south. Hanada ke damdaman numboble nadah duntug hi nangappit hi kalin-oban di algo ya sakupon day Pilistia, Eplaim ya Samaria. Ya nadan holag Benjamin ya sakupon day Gilead. ²⁰ Ne nadan ibba dan holag Israel an nibangngad an nalpu nadah boblen niayan da ya sakupon day Poenisia ingganad Sarephat nah nangappit hi north. Ya nadan iJerusalem an nied Sepharad ya sakupon da nadan bobled Judah nah nangappit hi south. ²¹ Ne ahi umali nadan umihwang an nakangngapput hi gubat ta ume da nah Bilid an Zion ta mun-ap-apu da nadah mabilid an boblen di holag Esau. Hay mumpatul ke dida ya hi APU DIOS."

Jonah

Hay mipanggep hi liblu an Jonah

Hi Jonah ya ohan profetas ad Israel. (2 Patul 14:25) Wada hiya handih hi Jeroboam di patul hidi. Hanadan iAssyria an numbobleh north ya timmilan di algo di Israel ya buhul di holag Israel dida. Hay capital di boblen Assyria ya Nineveh. Ya hidid Nineveh di nangitud-akan Apu Dios ke Jonah ta ena kalyon hanadah tataguh din adi mabayag ya madadag di boble da gapuh gaga-ihon at-atton da.

Mu adi pinhod Jonah an un-unudon di kinalin Apu Dios gapu te nadan tatagud Assyria ya buhul di Israel dida. Adina pinhod an midattan nadan iNineveh hi tiempon mangngol ketuwet muntutuyu da. Te deket muntutuyu da ya inilan Jonah an homkon Apu Dios didat adina kastiguwon dida.

Kinali impatnan Jonah an bumtik ta midawwin Apu Dios ot milugan hi bapor an umed Tarsis an naka-iddawwid Nineveh. Mu impaalin Apu Dios di puwok nah baybay, ot handih innilan nadan mungngunu nah bapor an hi Jonah di gapunan nawaday puwok ya inwelle da hiya nah baybay. Muden inihwang Apu Dios hi Jonah hi nangidadaana nah ongal an dolog an nangukmun ke hiya ot ahina iuta nah pingngit di baybay.

Ot ahi moppe un-unudon Jonah hi Apu Dios ot umed Nineveh ot ena ipainilay kinalin Apu Dios nadah tataguh di. Nuntutuyu da peman ot ugge kinastigun Apu Dios dida ya uggena dinadag di boble da. Hituwen liblun Jonah ya impatibo na an hi Apu Dios ya homkona ya ipaptok nan am-in di tatagu, bokon ya abu nadan tatagud Israel.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hi APU DIOS ya kinalinan Jonah an ena kalyon nadah tatagud Nineveh an mahumalya da mu uggena in-un-unud. (chapter 1)
2. Hay dasal Jonah ke APU DIOS handih wada nah putun nan ongal an dolog. (chapter 2)
3. Impidwan APU DIOS an intud-ak hi Jonah ad Nineveh ya inun-unud na moppe. (chapter 3)
4. Impatibon APU DIOS ke Jonah di homok na ya hay pamaptok nan am-in di tatagu. (chapter 4)

Hay ugge nangun-unudan Jonah ke APU DIOS

1 Ohan algo ya kimmalih APU DIOS ke Jonah an imbabalen Amittai. ²Kananay “Ekad Nineveh an ongal an boblet kalyom hanadah tataguh din makastigu da te inilak an nakaliwwat da.”

³Mu ugge inun-unud Jonah ot umgan hinnatkon di pumpaeyanan pangalinat midawwin APU DIOS. Ot umed Joppa ya wada on bapor an mumpaed Tarsis. † Binayadanay pasahena ot makilugan an ibbana nadan mungngunuh bapor. ⁴Indani ya impaalin APU DIOS di nakal-ot an puwok nah baybay ya namahig an katatakut an abun kay mapa-i nan bapor. ⁵Timmat-takut nadan mungngunuh bapor ta waday oha on mumpahpahmok hi dios na. Indani ya ninomnom dan iweley udum an karga dat yumapyap-o nan bapor. Yaden hi Jonah ya wada nah kuwartuh da-ul nan bapor an nakahhuyop. ⁶Imme nan kapitan di bapor ot

† Hay Tarsis ya bobled Spain handi.

kananan hiyay “Tipe udot ta man-un he-a te maling-gop kan mahmahhuyop? Bumangun kat mundasal kah dios mu. Ta kal-ina ot ya homkon ditaku ta ihwang ditaku.”

⁷Waday oha nadah mungngunuh bapor ya kanan day “Mumbubunut takut tibon taku hin dahdin ditakuy gumapu ketuwe.” Indanit numbubunut da ya nabunut hi Jonah. ⁸Ot kanan dan hiyay “Kalyom ke dakami hin he-ay gumapu tuh athitun katatakut an ma-ma-at. Nganney ngunum ya ngannen bobley nalpuwam?”

⁹Himmumang hi Jonah an kananay “Ha-oy ya Hebre-wak! Dayawok nan AP-APU an Dios hi kabunyan an nunlutuh luta ya baybay.” ¹⁰Kinalina pay an hiya ya binumtik ta pangalinat midawwin APU DIOS.

Timmakut nadan mungngunuh bapor ot kanan dan hiyay “Katatakut mo anhan tuwaliy athinan e aton!” ¹¹Indani ya pun-il-ot nay puwok. Ot kanan dadiyen mungngunuh bapor ke hiyay “Nganney aton min he-at matikod tun puwok?”

¹² Kanan Jonah ke diday "Iwelleyak nah baybay ta dum-ong tun puwok. Inilak an ha-oy di kon bahul ketuwen katatakut an puwok ta deyan milagat kayu ot ya abu."

¹³ Muden nadan mungngunuh bapor ya ilaput dan mungkaud ta padakalon da ot kuma nan bapor, mu pun-il-ot nan puwok ot ya abut adida metlaing paka-idakal. ¹⁴ Ot mundasal da nah AP-APU an Dios Jonah. Kanan dah dasal day "APU DIOS, adi dakami anhan kastiguwon hi kate gapuh pamatayan mi ketuwen tagu. Maat di athitu te hidiyey pinhod mu!"

¹⁵ Ot itagge dah Jonah ot iwele da nah baybay. Indani ya dimmin-ong uppe nan puwok. ¹⁶ Timmakut nadan mungngunuh bapor ke APU DIOS ot iappitan da ya nunsapata dan munhilbi dan hiya.

¹⁷ Hi APU DIOS ya binaal nay ongal an dolog an man-gukmun ke Jonah ot miha-ad hi putun diyen dolog hi tulun hilong ya tulun algo. †

Hay dasal Jonah

2 Kediyen wadah Jonah putun nan dolog ya nundasal ke APU DIOS. ² Kananah dasal nay "Innang an mateyak ot mundasalak ke he-a, APU ya hinumang muy dasal ku. Kanak hi adol kuy nunna-ud an umeyak nah boblen di nate, mu inihwangak. ³ Impiwelleyak tuh dallom di baybay an muntillonan di dalluyun hi nunlinikkod ke ha-on. ⁴ Kanak on indawwiyak ke he-a ya kanak on adik mo tibon nan Templom. ⁵ Nalibodan di uluk hi holok hituh baybay ya innang an maltingak tuh muntillonan an danum.

⁶ Immeyak ad dallodallom tun baybay nah puun nan kay bilid ot kanak pe on munnanongak moh din kayak nikalabut. Mu inihwangak ke he-an AP-APU an Dios ku.

⁷ Handih magibok kun mungkapoppog di yahyak ya nundasalak ke he-an AP-APU ot donglom nah Templom di dasal ku. ⁸ Hanadan tatagu adi mundayaw ke he-a ya homkom ot kuma dida hin impakudukdul an mundayaw hi adi makulug an dios. ⁹ Muden ha-oy ke ya ikantak di pundayaw kun he-a, iappitan daka ya paannungok di insapatak ke he-an atok, te he-a, APU DIOS ya abuy waday kabaelasan mangihwang."

¹⁰ Indani ya minandal APU DIOS nan ongal an dolog ot iuta nah Jonah nah pingngit di baybay.

Hay nangun-unudan Jonah ke Apu Dios

3 Indani ya impidwan APU DIOS an kimmalin Jonah ² ot kananah hiyay "Ekad Nineveh an ongal an boble ta em kalyon hanadah tataguh di nan kinalik ke he-an ipainilam ke dida."

³ Inun-unud Jonah hi APU DIOS ot umed Nineveh. Hidiyen boble ya ambilog ta umeh tulun algoy pundalananan e munhinap kediyen boble. ⁴ Handih nun-

dallanan hi Jonah hi hin-algo ya kanana nadah tataguy "Hantuh mala-uy nap-at an algo ya dadagon Apu Dios hituwen boble." ⁵ Kinulug nadan tatagud Nineveh hidiyen kalin Apu Dios ot gutudon day algon pun-topolan dan adida mangan. Ot am-in da kadangyan ya nawotwot ya numbulwati dah langgote ta patibo dan nuntutuyu dah liwat da.

⁶ Dingngol nan patul hidiy mipanggep kediyen ya imina nah ubunanan mun-ap-apu ot kaanonay bulwati-na ot mumbulwati damdamah langgote ot umbun hi dap-ul. ⁷ Ya impaenay mangipainilan am-in hanadah tatagud Nineveh ketuwe: "Hituwey olden nan patul ya nadan opisyal na: Maid ke ditakun am-in di mangan weno uminum. Takon di aggayam taku ya adida nadaman mangan ya uminum. ⁸ Ya am-in taku ya mumbulwati takuh langgote. Takon nadan aggayam taku ya mahapul an mahophopan dah langgote. Mahapul bon ihamad takun mundasal hi Dios. Ya mahapul itikod yun mangat hi gaga-iho ya adi kayu makabungot. ⁹ Kal-ina ot anhan ya homkon ditakun Apu Dios ta adina ituluy an manadag ke ditaku."

¹⁰ Handih tinibon Apu Dios an nuntutuyu nadan tatagu ya intikod dan munliwat ya himmok na dida ot uggena intuluy nan implanu nan dadagon dida.

Hay bimmoh-olan Jonah ke APU DIOS

4 Hi Jonah ya u-umyung ya bumobboh-ol te ugge intuluy Apu Dios an dinadag di Nineveh. ² Ot mundasal an kananah dasal nay "APU DIOS, kon uggek tuwali kinali handih uggeyak ni-an timmayan hi boble min athituy atom hantudah buhul mi? Hay kakulugana ya hinaey gapunan eyak ot bumtik ad Tarsis. Te inilak an he-a Apu Dios ya ongal di pamhod mu ya huummok ka, maule ka, naanus ka ya nidadaan kan mangibabawih implanum an pangastigum. ³ APU DIOS, adik mo pinhod an tumagu, pakudukdulok an mate."

⁴ Hinumang APU DIOS ot kananay "Nganney kalebbengam an bumoh-ol?"

⁵ Indani ya immeh Jonah nah e-elen di bobleh nangappit hi timilan di algo ot e um-umbun hidi. Nangapyah punhidumanat miha-ha-ad hidit hadhad-ona hin nganney maat nadah tatagud Nineveh. ⁶ Indani ya impaongal APU DIOS on wakal ta munhidum ke Jonah ta tumuntuning bo anhan nan ub-ubunnana. Ya im-mamlong hi Jonah gapu kediyen wakal an nangin-oongngal.

⁷ Mu nabigat ya impaalin Apu Dios di bigi ot kanonah diyen wakal ot makleng. ⁸ Indani bot inumlot di potang ya impaalin Apu Dios di maatung an dibdib ya namahig di atung nan potang ta kay mahalangob hi Jonah. Ot gapu bon diye ya pinhod nan abun mate. Kananay "Kudukdulnay mateyak."

† Mateo 12:40

⁹ Mu kimmali boh Apu Dios ke hiya an kananay “Nganney kalebbengam an bumobboh-ol gapuh natayan diyen wakal?”

Himmumang hi Jonah an kananay “Waday kalebbengak an bumoh-ol. Ya takon di mateyak gapuh boh-ol ku!”

¹⁰ Kanan APU DIOS ke hiyay “Tipet mahakit di nom-nom muh natayan diyen wakal? Hidiyen wakal ya nan-

gin-oongngal hi ohan hilong ya gagala bo ya nama-id. Kon waday inat mu ot ahi umongal hidiyen wakal?

¹¹ Mu nan boble an Nineveh ya dayyah diy hinggatut ta duwampulun libun tatagun uggeda inila hin nganney niptok ya dayyah diy dakol an aggayam. Kinali lebbengnan homkok hidiyen ongal an boble.”

Mikah

Hay mipanggep ketuwen liblu an Mikah

Hi Mikah ya ohan profetas an mangipainilah kinalin Apu Dios nadah tatagu ya aap-apud Israel ya Judah. Hay Samaria di importanten bobled Israel ya hay Jerusalem di importanten bobled Judah. Impainilan Mikah ke dida an kastiguwon Apu Dios dida te gaga-ihoy at-atton da.

Man-uke ya daydayawon day adi makulug an dios nadan bokon Hebrew an nakiboblen dida ya adida un-unudon hi APU DIOS an oha ya abun makulug an Dios. Dakol pay di udum an gaga-ihon inat da. Ugge inun-unud nadan aap-apu day Tugun Apu Dios. Ya pinhod dan alan di nganneh diyen wadah ibba dan pahinnaul da ya papinnullo day pangal-an dan dadiye. Bokon ke bo ya taktakuton da weno patayon day kon bagi nah pinhod dan alan. (2:1-2 ya 3:9-11) Hay oha bo ya nadan kakadangyan ya adida homkon ya adida baddangan nadan nawotwot an nakiboblen dida mu namahig ot ya abuy pangat dan dida. (2:9, 3:2-3 ya 6:10-12)

Gapu ke datuwen liwat nadan tatagud Israel ya Judah ya impainilan Apu Dios an kastiguwona dida mu adi pinhod nadan tatagud Israel an mangun-unud ot dadagon mon di tindalun di Assyriay boble da ya inala day dakol ke dida ot ie da didan balud ad Assyria. (721-722 B.C.) Indani ot kalyan Mikah nadan tatagud Judah an kananay deket adida itikod an mangat hi gaga-iho ya makastigu da damdama.

Intuttudun Mikah nadah tatagun hay namnama da ya abu ya mibangngad dan mundayaw ke APU DIOS ya mundinol dah homok na. (4:1—5:15 ya 7:18-19) Hituwen homok na ya nipainila nah planu nan mangihwang nadah tatagu nan holag Israel ya am-in di tatagu tuh luta. Impainilan Mikah an hituwen planu ya ahi ipaanung nan Mangihwang an kinalin Apu Dios an ipaali na. (5:2-5)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay ahi kakastiguwan nadan holag Israel ya hay kihwangan da. (chapters 1-2)
2. Hay nangipainilaan Mikah hi nunliwatan nadan aap-apud Israel, mu impainila nan waday namnama dan am-in an holag Israel. (chapters 3-5)
3. Hay nangipainilaan APU DIOS hi nunliwatan nadan holag Israel ya hay ahi pangapputan di pun-apuwana. (chapters 6-7)

Hay kinalin Mikah an pangastiguwan Apu Dios nadah tatagud Samaria ya Jerusalem

1 Handih numpatulan da Jotham, hi Ahas, ya hi Hesekiah ad Judah ya impainilan APU DIOS ke Mikah an iMoreset di mipanggep hi ahi maat nadah bobled Samaria ya Jerusalem.

² Hituwey kinalin Mikah: “Dakayun tatagu tuh luta, donglon yuh tuwe. Hi APU DIOS an Nakattag-e an dehdidi nah Templona ya kananay nunliwat kayun am-in.

³ Hi APU DIOS ya malpuh langit an mundalan hi tapon nadan bilid ta umalin mangastigun dakayu.

⁴ Malanat nadan bibilid an pundalanana an umat da nah kandelat an lanaton di apuy. Ta dadiyen bibilid ya umayu da nadah numpundotal umat nah olwang an umayu nah duntug.

⁵ Ahi maat datuwen am-in te ngohayon nadan iIsrael ya iJudah hi APU DIOS ya nunliwat dan hiya. Impangpangulun nadan tatagud Samaria nadan ibba dan Israel an nunliwat. Ya impangpangulu damdaman nadan tatagud Jerusalem nadan iJudah an nunliwat.

⁶ Ta hidiye nan kanan APU DIOS di ‘Ahik dadagon di Samaria ta nadan binattun babale ya mumbalin dan mungkipiggil an batu. Ya puligok ad da-ul nadan batu ta mabudhan di nipataddogan nan boble. Ta hidiye nan maid moy mumbobleh di te mumbalin an umat nah laguntan puntanoman hi grapes. ⁷ Ya ahi mabuklin am-in di nabalol an tinattagun dios da. Bokon ya abuh diye, mu am-in nadan regalon indat di tatagud Samaria ta miusal nadah templo da ya gobhon di buhul da. Dadiyen tatagu ya mialig da nah babain ipabayad nay adol nah linalaki te unudon day udum an dios an bokon ha-on. Ta hidiye nan am-in nadan pi-

hhun inusal dan nundayaw ke dadiyen dios ya ahi alan di buhul dat ie dah boble dat iusal † da damdamah pundayaw da nadah dios dah di.”

⁸ Kanan Mikah di “Gapu ketuwe ya u-umyungak. Ya hay pangipatib-ak an u-umyungak ya adiyak mumbulwati ya adiyak mun-apatut an e mundallanan. Ahiyak mungkulul an umat nah mailom an ahu ya mun-iyowak an umatak nah akup. ⁹ Paddungnay nakaliputan di iSamaria an adi mo mabalin an maagahan ya mahmok damdamay iJudah te maat di athidin dida ya nan boble da an Jerusalem ya dandanin madadag.

¹⁰ Adiyu kalyon hanadah buhul takun bimmobled Gat di mipanggep hi naapputan taku ya adi kayu u-umyungan. Dakayun tatagud Bet Leaprah ya munlud-dagan kayuh dap-ul ta ipatibo yun u-umyung kayu.

¹¹ Deya day tatagud Sapir an mumbalin an balud ta ien di buhul da didan uggeda numbulwati ta mibabain da. Hanadan tatagud Bet Esel ya ahida u-umyung te maid di kabaelan dan bumaddang ke dakayun iJerusalem. Ya dakayun tatagud Saanan ya adi kayu maukat nah boble yu te tumakut kayu nadah buhul yu. ¹² Dakayun tatagud Marot, namnamaon yun mihwang kayu, mu adi te ipaalin Apu Dios di dakol an tindalun buhul yu ta madadag di boble yu, takon nadan nih-up ad Jerusalem.

¹³ Dakayun tatagud Lakis, gal-an yun bumtik. Munluga kayuh kalesa yu te mangali day buhul yu. Dakayuy namangulun hanadah numbobled Judah an nangiun-unud hi punliwatan di iIsrael an dayawon day dios an kinapyan di tagu ot ipangulu yu nadan iJerusalem an munliwat. ¹⁴ Dakayun aap-apud Judah, ahiyu tibon nadan iMoreset an pumbalinon di buhul da didan balud ta ie da didah boble da. Ya dadiyen buhul yu ya piliton dakayun umidat hi pihhu ke dida. Ya nadan patul di Israel ya nahaul da te namnamaon dan baddangan di iAksib dida, yaden deman ot an adida baddangan dida. ¹⁵ Ya dakayun iMareshah, mahmok kayu te ipaalin Apu Dios di tindalun di buhul yun ahi manggop hi boble yu. Ya nadan nundingngol an aap-apud Israel ya eda mitalu nah liyang ad Adullam.

¹⁶ Dakayu bon iJudah, mumpamukmuk kayu ta kitibanan u-umyung kayu te ahi mieh udum an boblen amin di imbabale yun pun-am-amlongan yu ta maid moy eyu pangang-angan ke dida.”

Hay kastigun nadan mangipaligligat nadah nawotwot

2 Mahmok kayun tatagun tumukal an mumplanuh gaga-iho. Deket bimmangun kayu nah biggatna on inat yu nadan implanu yu te kabaelan yun aton.

² Deket waday pinhod yun alan an payo weno bale on

† *Wada nin an hituwen pihhu ya inusal nadan buhul dah panangdan da nadah binabain ipabayad day adol dah linalaki nadah templo da.*

impamga yuh ala. Hin-uddum ya talamon yuy binoltan di ibba yu.

³ Ta hidiye nan kanan APU DIOS ke dakayuy “Nom-nomnomok an ipaaliy ligat ke dakayu. Ya nunna-ud an adi kayu mihwang kediye ta deket maat ke dakayu ya adi kayu mo mumpahhiya.

⁴ Ahi kalkalyon ya ikankantan di tataguh diyen ahi maat ke dakayu. Athituy ahida ikanta: ‘Dinadag APU DIOS dida. Ya impaena didah nidawwin boble. Ot paboltanay boble dah udum an tatagu.”

⁵ Ahi maid di midat ke dakayuh pumboblasyon yu hantuh ahi pangipabangngadan APU DIOS ke dakayuh boble yu te adi kayu mo mibilang an tataguna.

⁶ Kanan yun ha-on ad uwaniy “Abu ke boppoh naen kanalyom. Adim kalyon danaen dakami te nunna-ud an adi aton Apu Dios di kibabainan mi.”

⁷ Hituwey ihumang ku “Dakayun holag Jacob, kon aton yu key gaga-iho ya kon pangali yu on adi dakayu kastiguwon ke APU DIOS? Nunna-ud an kastiguwon dakayu. Kon uggeyu inilan kanan APU DIOS di nada ya abun maphod di atonay pangatanah maphod?” ⁸ Hituwey kanan APU DIOS ke dakayu: “Dakayun tataguk ya at-atton yuy gaga-ihoh ibba yun kay yu buhul dida. Akawon yu pay anhan di bulwatin nadan tindalun mungkibangngad an e nakigubat yaden makadinnol da kattog an hay punnomnom da ya adi maat ke didah diye, mu deman ot an dakayuy mangiathidin dida. ⁹ Impakaan yu pay nadan binabaih nunhituwan dat mama-id mot inggana nadah imbabale day kiphodan dan indat kun dida gapu kediye inat yu. ¹⁰ Makaan kayun tatagu tuh boble, te maid di linggop hitu! Ya loktat ta madadag tun boble te humlun di liwat yu.

¹¹ Pinpinhod yu nadan makallangkak an profetas hin kalyon day ahi nalam-ay di biyag yun dakol di mainum an pun-amlongan yu.

¹² Dakayun holag Israel, takon di kinalik di athitu ya ahi dakayu bo amungon am-in an natdaan ta ahi kayu umat hi dakol an kalneron naamung hi pumpattolan weno hi halun. Kediye ya dumakkodakkol kayu ta mapnu tun boble yu.”

¹³ Hi APU DIOS an patul da ya ahina ibughul di ho-hoob nadan boblen niayan di tatagunan holag Israel ta ipanguluna didan umanamut tuh boble da.

Makastiguy gaga-ihon aap-apu ya munlangkak an profetas

3 Donglon yun aap-apud Israel! Gulat na ya limpiyuy pangat yun mun-ap-apu. ²³ Mu adi te pinpinhod yu ot ya abuy gaga-iho ya kahingngitan yuy maphod. Gaga-ihoy at-atton yuh tataguk te kay yu pungguy gunit da ya puntogtog yu didan kay da dotag an iha-ang yu ta kanon yuy laman da. ⁴ Mu ahi

madatngan nan tiempon mumpahpahmok kayun APU DIOS, mu adi dakayu hangudon ke hiya gapuh liwat yu.

⁵ Hituwey kanan APU DIOS ke dakayun makallangkak an profetas "Deket oggan umidat nan tagu ke dakayuh kanon yu, on ihamad yun kalyon ke hiyan pumhod di nitaguwana. Mu nadah maid di idat dan makan ke dakayu ya kanan yuy katatakut di maat ke dida. ⁶ Ta hidiye nan dandanin mapoppog di kinaprofetas yu. Maid moy ipain-inop kun dakayu ya adi kayu mo mun-abig. Kediye ya kay kayu wadah tapol te maid moy kabaelan yu. ⁷ Ta gapu mo te athidi ya haniyan yuy anga yu gapuh bain yu. Kediye bo ya takon di ibaga yun ha-on di maat hi udum hi algo ya adik human-gon." Hituwey kinalin Apu Dios mipanggep ke dakayun makallangkak an profetas.

⁸ Mu ha-oy ke pe ya waday kabaalak an nalpuh Espiritun APU DIOS. Kinali waday kabaalak an mangat hi niptok, ta hidiye nan adiyak tumakut an mangipainilah kakastiguwan di tatagud Israel gapuh liwat da. ⁹ Donglonak ke, dakayun aap-apud Israel an kahingngitanay limpiyun pangat ya pumbalinonay maphod hi gaga-iho. ¹⁰ Impumbalin yun hay ine-en di pumbiyag hitud Jerusalem ya mipuun hi kinagaga-iho ya papatte. ¹¹ Dakayun aap-apu, abuluton yuy pihuh ta aton yuy bokon limpiyun pangipanuh kasu. Ya dakayun papadi, mumpabayad kayu damdamah pangituttuduwan yuh tugun Apu Dios. Dakayu ken profetas ya mumpabayad kayu damdaman mun-abig. Yaden am-in kayu ya kanan yuy mundinol kayu APU DIOS. Kanan yuy "Maid di ad-adin maat ke dakami te baddangan dakamin APU DIOS."

¹² Ta hidiye nan gapun dakayu ya madadag di Jerusalem ta mumbalin an kay payon maaladu. Ya takon nan Temploh tu ya madadag ta tummol di holok ya pagit kediye bilid an niha-adana.

Hay ahi pun-ap-apuwan Apu Dios am-in hi boble tuh luta.

4 Hi udum hi algo ya mumbalin nan bilid an niha-adan nan Templo hi kaim-importanteyan an bilid. Ta hidiye nan am-in di tataguh kabobboble tuh luta ya ahida umeh din mundayaw. ² Ahida kanan di "Etaku nah bilid APU DIOS ta etaku dayawon nan Dios di holag Israel nah Templona. Ta ituttudunay pinhod nan aton taku ya un-unudon taku."

Ahida kalyon di umat hitu te hidid Jerusalem di ahi kalpuwan di tuttudun APU DIOS an mituttudu nadah tataguna.

³ Hiya boy ahi mangipanuh punhahallaan di tatagu nadah boblen ongal di kabaelana, nih-up ya nidawwi. Kediye ya adida mo mundadaan an makigubat weno munggugubat, mu pandayon day hinalung dat

kapyon dah aladu da. Ya pandayon day pahul dat kapyon dah uwan pangaan hi haping di nitanom. ^{†4} Ta wada moy oha on malinggop an maid di taku-tana. Ya waday oha on waday laguntanan pun-tanomanah bungbunga-an umat hi grapes ya nadan kaiw an fig. Hituwey insapatan APU DIOS an Kabaelanan am-in an ahi maat. ⁵ Ya takon di kananat hay kinapyan di tatagun dios di dayawon am-in nadan bobleh nunlinikkod, mu ditaku ke pe ya hi APU DIOS an Dios takuy dayawon taku ya un-unudon takut nangamung.

Ahi ibangngad Apu Dios nadan tatagu nah boble da

⁶ Kanan APU DIOS di "Hi udum hi algo ya amungok nadan kinastiguk an tataguk an nieh udum an boble. Ipappaptok ku didan umat hi pamaptok di mumpattol nadah kalneron napilay. ⁷ Nakaidawwi dah boble da ya makakkahmok da ya immo-ohha da mo. Mu ahik idatan hi ongal an kabaelan di boble da. Te ha-oy an DIOS di pumatul dat nangamung nah Bilid an Zion.

⁸ Ya ha-oy an DIOS an mun-adug ke didan tataguk ad Jerusalem ya umatak nah mumpattol an pakaad-duganay kalnerona ya kalyok ke dida an nan boble dad Jerusalem ya ahi bo midayaw ya hidiy ahi pun-ap-apuwan nan tudduwok an pumatul."

⁹ Dakayun ijerusalem, tipet kumga kayu ya munholholtap kayun umat kayu nah babain dandanin muntungo? Kon gapu te maid di maat di patul yu ya gapu te maid moy hilbin nadan konsehal yun kay da nate? ¹⁰ Nunna-ud an namahig di holholtapon yun ijerusalem an umat hi punholholtap di babain muntungo te pumbalinon dakayun balud nadah iBabilon. Ne mundag-udag-u kayu nah maid di boble hi pangiyayan dan dakayuh boble da. Muden ahi dakayu ihwang ke APU DIOS ke dadiyen buhul yu.

¹¹ Takon di ad uwani ya dakol di tataguh kabob-boblen umabtu dan dadagon dakayu ke dadiyen buhul yu. Kanan day "Madadag kumay Jerusalem!"

¹² Mu ugge inilan dadiyen tatagun hay wadah nom-nom APU DIOS ya maamung da ke ya kastiguwona di da umat hi aton da nah nagapas an page nah pun-ilikan an pun-igatin da ya banakdungan da.

¹³ Kanan APU DIOS ke dakayuy "Umina kayun ijerusalem, eyu kastiguwon nadan buhul yu. Pal-oton dakayun ha-on umat hi kakinal-ot di bulug an bakan kay gumok di hakgud na ya kay gombang di kukub na. Ta kay yu pun-igatin dadiyen tataguh dakol an boble ta alan yuy kinadangan dan bokon limpiyuy nalpuwanat iappit yun ha-on an Dios an Ap-apun am-in di boble tuh luta."

† *Isaiah 2:2-4*

5 Dakayun ijerusalem amungon yuy titindalu yu te gubaton ditakuh buhul takut apputon da nan apu taku.

Kinalin Apu Dios an ipaalina Ap-apun malpud Betlehem

² Kanan APU DIOS di "Hay Betlehem ad Eprathah di kaittayan an bobled Judah, mu hidiy ahi kalpuwan nan patul an mun-ap-apud Israel. Hidiyen ahi mumpatul ya holag di patul dih done." ¹³ Iwalong APU DIOS di holag Israel ta mihaad dah boblen di buhul da inggana mitungoh diyen patul. Ya ahi mibangngad nadan matdaan ke didat mid-um da nadah ibba dah boble da. ⁴ Hidiyen ahi mumpatul ya ahina ipaptok di tatagunan umat hi pamaptok di mumpattol hi kalnerona. Ahi malpun nah AP-APU an Dios nay kabaelasan mumpatul ya mipatiboy dayaw APU DIOS hi pun-ap-apuna. Ya maid moy mangipatakut hi tataguna te abuluton amin di tatagu tuh lutay kinatag-ena. ⁵ Hiyay ahi umidat hi linggop.

Hay kihwangan nadan tatagun Apu Dios

Deket umali nadan iAssyria an mangubat ke ditakut dadagon day binattun aalad takut hogpon day boble taku ya makihangga takun didan ipangulun nadan kalkal-otan an aap-apu taku. ⁶ Ta deket umaliy Assyria an Nimrod di ohan ngadanan mangubat ke ditaku ya apputon nadan kalkal-otan an aap-apu taku. Ta ipae takuy tindalu takun mun-ap-apuh boble da.

⁷ Hanadan matdaan an holag Israel ya mundinol dan Apu Dios an bokon hi tatagu. Ahida miwahit hi kaboboblet mumbalin dan bendisyon hi tatagun mialig da nah dulnu ya udan an mangipataguh nitanom.

⁸ Dadiyen matdaan ya nal-ot dan mun-ap-apuh tataguh kabobboble. Umat da nah layon an manamak hi kanonan aaggayam nah muyung weno mamateh kakalnero nah nipattolan dan pumbik-ina dida yaden maid di umalin mangihwang ke dida. ⁹ Didan holag Israel ya apputon day buhul dat dadagon da didan amin.

¹⁰ Mu kanan APU DIOS nadah adi mangun-unud ke hiyay "Kediye ya dadagok am-in di nganneh diyen pundinolan yu, umat hi kabayu ya kalesan usalon yuh gubat. ¹¹ Dadagok boy boble yu takon nadan nahamad an binattun alad na. ¹² Ya dadagok nadan pundinolan yun dadiye nadan mangat hi magic ya mun-agba. ¹³ Dadagok bo nadan dios yun kinapyan di tagu ya nadan nangilinan an batun hina-ad yu ta adiyu mo dayawon dadiyen kinapya yu. ¹⁴ Dadagok bo nadan kinapya yun ing-ingon nan dios yun hi Asherah ya dadagok pay di boble yu. ¹⁵ Ya gapuh boh-ol ku ya kas-

tiguwok am-in nadan tataguh kabobboblen ugge nangun-unud ke ha-on ta hidiyey pumbalok ke dida."

Hay kinalin Apu Dios an nunliwatan nadan tataguna

6 Dakayun iibbak an iIsrael, donglon yuy kinalin APU DIOS. Kananay "Kalyom hanadah tataguk an holag Israel di diklamuk ke didat tistiguwan di bibilid ya duduntug.

² Dakayun bibilid an nipab-unan di luta, donglon yuy diklamuk nadah tataguk an holag Israel ta tistiguwan yu te makulug an namahig di liwat dan ha-on. ³ Kon waday nihallah inat kun dakayun tataguk? Kon waday nangipaligligatak ke dakayu? Kalyon yu hin wada! ⁴ Kon uggek binaal da Moses ke Aaron ya hi Miriam an bumaddang ke dakayu ot ihwang dakayun ha-on handih kawada yud Egypt an nihbutan yu? ⁵ Nom-nomon yuy inat handin patul di Moab an hi Balak ke dakayun binaal nah Balaam an imbabalen Beor ta idutan dakayu, mu impumbalin kuh bendisyon di impaalinan dakayu. Oha bo ya nomnomon yuy nangipanap-tokak ke dakayu nipalpuh nalpuwan yu nah nungkam-puwan yud Akasia ingganad Gilgal ta inilaon yun munnananong di pamhod kun dakayu."

Hay ustuh pangun-unud

⁶ Nganney iappit takuh pundayaw taku nah AP-APU an Dios an Katagtag-ayan? Kon paamlongon takuh pangiapitan takun hiya nah kapkaphodan an impan di baka? ⁷ Ya kon umamlong hi APU DIOS hin iappit takun hiyay linibun lakin kalnero weno dakol an lanan di oliban kay kadakol di danum hi wangwang? Ya kon umamlong hi pangiapitan takuh panguluwan an imbabale taku gapuh liwat taku?

⁸ Adi! Te kinalinan ditakun hay umipaamlong ke hiya ya nadan maphod an aton taku umat hi pangatan hi limpiyu, hay pangipatib-an ta nangamung hi homok ya hay napakumbaban pangun-unud ke hiya.

⁹ Donglonak ke! Gulat nat makulug an nanomnoman kayu ya takutan yuh APU DIOS. Mungkalin dakayun tatagud Jerusalem an ipaalina buhul yun mangubat ke dakayu. ¹⁰ "Dakayun gaga-ihon tatagu, adik pinhod di in-innat yun ingkadangyan yuy inamung yuh tinalam yu ya adi ustuy pungkilo yu. Kon pangali yu on kal-iwak dadiye? ¹¹ Kastiguwok nadan bokon ustuy pungkilo da ya bokon ustuy punlukud da. ¹² Dakayun kakadangyan, katatakut kayu ya paligaton yuy ibba yun tagu. Ya am-in kayun tatagud Jerusalem ya makallangkak kayu.

¹³ Ta hidiyen nan inlappuk mon manadag ke dakayu gapuh liwat yu. ¹⁴ Man-ut mangamangan kayu, mu maaagangan kayu. Tagan yu boy amung hi nganneh diye, mu ahi metlaing mama-id ke dakayu te dadagok hi gubat. ¹⁵ Ya man-ut munliyak kayu, mu maid di

maani yu. Ya bokon dakayuy mangusal hi lanan nadan oliba yu. Man-u bot mangapya kayuh mainum, mu bokon dakayuy manginum.

¹⁶ Man-uket maat datuwe ya inat yu damdama nadan gaga-ihon inat din patul an hi Omri ya din patul an hi Ahab an imbabalena. Ya intultuluy yun in-innat nadan inainat da. Kinali dadagon dakayu ta pihulon dakayun am-in hi tatagu takon di daana.”

Hanadan tatagud Israel ya namahig di kinagaga-ihoda

7 Ha-oy an hi Mikah ya u-umyungak an abu! Umatak nah tagun naagangan an maid di mahamak nah natdaan an bungan di grapes ya fig te naplag am-in. ² Man-uke ya maid di natdaan hanadah mapmaphod ya mangun-unud ke Apu Dios. Te nadan natdaan ya mumpapatte da ya munhihinnal da. ³ Nalaing dan am-in an mangat hi gaga-ihoda. Hanadan opisyal ya huwes ya mabayadan dat aton day gaga-ihoda. Ya nadan kadangyan ya piliton day tatagun mangat hi pinhod dan maat. Mumbabaddang dan am-in an mumplanun mangat hi gaga-ihoda. ⁴ Mu gulat na nin ta wada ke diday makakkaphod ya mialig da damdaman pagit an maid di hilibida. Ta hidiye nan kanak ke dakayuy “Gagalan madatngan nan algon kakastiguwan yun holag Israel an hidiye tuwaliy kinalin Apu Dios an inabig handidan profetas ke dakayu. Kinali, ad uwani ya uggeyu inila hin nganney aton yu.

⁵ Adi kayu mundindinnol hi hinag-on yu weno gayyum yu. Ya halipat-an yuy kalyon yuh tatagu takon di inayan yu. ⁶ Om, adi kayu mundinol hi tatagu, hay linalaki ya adida lispituwon di ama da, makihungngil di binabaih ina da. Ya hay inapun binabai ya makidama dah nangapun dida. Hay kakulugana ya hay membron di pamilyay umanhan an buhul di ohan tagu.”

⁷ Mu ha-oy ke pe ya madinolak an ihwangak nah AP-APU an Dios ku. Anusak an had-on di panumang nah dasal ku. ⁸ “Dakayun buhul mi, adi kayu mun-an-anla gapuh ligat mi. Mialig an nihubag kami, mu ahi kami bo tumaddog. Dakamin natdaan ya kay kami wadah tapol, mu ahi dakami pat-alan ke APU DIOS. ⁹ Nunliwat kamin hiya, ta hidiye nan anusan mih nakatang di pangastigu nan dakami gapuh boh-ol na. Mu hi udidina ya itakdog dakamit kastiguwona nadan buhul mi gapu nadah gaga-ihon inat dan dakami. Paddungnay ibudal dakami nah mapat-al ta tibon miy kinalimpiyunah pangatanah kiphodan mi. ¹⁰ Ne ahi tibon nadan buhul miy

pangitakdoganan dakami ta maba-inan dah nangalyan da handi ke dakamih ‘Daan bo nan AP-APU an Dios yu?’ Maapput mo dadiyen buhul mit pun-igatin mi didan kay da pitok hi kalata.”

¹¹ Kanan Apu Dios di “Dakayun holag Israel, gagalang madatngan nan tiempon pangiphodan yu nadah nadadag an binattun alad am-in hi boble yu ta mabillog di numboblasyon yu. ¹² Ya kediye ya umaliy tatagun malpuh kabobboble tuh luta ta mid-um dan dakayu. Malpu dad Assyria, ad Egypt ya malpu da nadah kabobboblen nih-up nah Wangwang an Euphrates ya nadah nungkidawwin boblen mala-uwan di babaybay ya bibilid. ¹³ Mu ahi madadag di udum an kabobboble tuh luta gapuh liwat nadan numbobleh di.”

Hay homok Apu Dios nadah tataguna

¹⁴ APU DIOS, umali ka anhan ta ipaptok dakamin tatagum umat hi pangipaptok di mumpattol hi kalnerona. Te mialig kamih kalneron natalak nah muyung an nunlinikkod di pumpattolan. Paamlongon dakamid Bashan ya Gilead an boble min maluwab di mitanom ta hay amlong mi ya umat hi amlong mi handih done.

¹⁵ Himmumang hi APU DIOS an kananay “Om, atok di milagro ke dakayu, umat handih nangipanguluwak ke dakayuh timmayanan yud Egypt an nihbutan yu.”

¹⁶ Ta hantuh panib-an di tataguh kabobboble kediyen aton APU DIOS ya mamodwong da ya buma-ba-in dat pamga mo ya upupon day inga da ya imidon day tokoda gapu te maid moy kabaelan di tindalu da. ¹⁷ Ahida umat nah ulog an mumbulluhan an maukat nah bale dan kihikugan da. Man-u ke ya ahida maukat nadah nahamad an naaladan an boble dan munggayayonggong dah takut dat munsuku da nah AP-APU an Dios taku.

¹⁸ Maid di udum an dios an umat ke he-a, APU DIOS. He-ay mangaan hi liwat min natdaan an tatagum. Ya adim anhan punnanongon di boh-ol mu, mu umamlong kan mangipatibot nangamung hi ulem ke dakami. ¹⁹ Madinol kamin nunna-ud an ahi dakami bo homkon ke he-at paddungnay pun-igatin mu ya puniwelem di liwat mi nah dallom di baybay. ²⁰ Om, madinol kamin punnanongom, Apu Dios, di nahamad an pamhod mu ya homok mun dakamin tatagum an holag Jacob an holag Abraham te hidiye tuwaliy hinamad mun kinali handidah aammod mi dih done.

Nahum

Hay mipanggep ketuwen liblu an Nahum

Hanadan iAssyria ya katatakut da ya mabungot da te hay aton di tindalu da ya dadagon day boboble on nun-ala day nganneh diyen nabalol an maala dah di ya hin-uddum on ika-ut day buhul da takon di matagu da. Sinakup mon di tindalu day udum an boble takon di hay north di Israel (721 B.C.) ya parten di Egypt. (663 B.C.) Pinatnaan da bon sakupon di Judah mu dinadag Apu Dios di tindalu da kediyen tiempo. (701 B.C. Tibon yuy Isaiah 36-37.) Mu takon di athidi ya nunnanong di ongal an kabaelan da ya diday matakutan an buhul nadan tatagun Apu Dios ad Judah.

Nala-uy hinggatut ta naliman toon handih nangayan Jonah ad Nineveh an capital di Assyria ot muntutuyu day tataguh di hi nangngolan dah impainilan Jonah an dadagon Apu Dios di boble da gapuh liwat da. Mu ad uwanin tiempon Nahum ya numbalin bon gaga-iho nadan tataguh di. Ketuwen tiempo ya impainilan Nahum ke didan madadag da ya maid moy namnaman di boble da an Nineveh an mihwang takon di didan bimmoble. Maat hituwe te hi Apu Dios ya maphod an abu ya mahapul an kastiguwonay gaga-ihon tatagun buhul di tataguna. Hituwen impainilan Nahum ya ongal an alubyag nadah tatagud Judah. Immannung hituwe handih dinadag di Medes ya Babilon di Nineveh handih 612 B.C.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hi Apu Dios ya maphod an abu ya kastiguwonay gaga-ihon tatagu. (chapter 1)
2. Nipainilay kadadagan di Nineveh. (chapter 2)
3. Gaga-ihon abu nadan iNineveh ya hay kastigu da ya makadaddag da. (chapter 3)

1 Hituwen impainilan APU DIOS mipanggep hi Nineveh ya nipain-inop ke Nahum an profetas ad Elkos.

Hay boh-ol APU DIOS nadah iNineveh

² Hi APU DIOS ya namahig di boh-ol na ya kastiguwona nadan buhul nan makihanggan hiya. Ya adina pinhod an waday udum an dios an midayaw hin bokon hiya ya abu. ³ Adi kabinnoh-ol hi APU DIOS, mu mahapul an kastiguwonay nunliwat. Ya hiya ya ongal di kabaelasan paddungnay puwok. Ya nan kulabut ya kay dap-ul an impauhbuk di hukina. ⁴ Minandal na ke bon mamag-anan nan baybay ya nadan wa-el ya umannung an mamag-anan da ta makleng di nungkitanom ad Bashan ya Carmel takon nadan hahabung ad Lebanon. ⁵ Ya deket kumolyog ya maumay bibilid ya duduntug hi hinangngab na. Ta hidiye nan namahig di takut di tataguh kabobboble ke hiya. ⁶ Kon waday mihwang ten bimmoh-ol hi APU DIOS? Kay mundadalang an apuy di boh-ol na ya mungkabukliy babatu ta mumbalin hi dap-ul.

⁷ Maphod hi APU DIOS. Hiyay kihikugan nadan mundinol ke hiya ya baddangana didah tiempon di lig-

at da. ⁸ Pakadadaggona nadan iNineveh an buhul na, umat hi kadadagan di am-in ten waday lobong. Takon di ibtikan dah Apu Dios ta italuwan da nadah munhihilong ya hamakona metlaing didat dadagona dida.

⁹ Deket wada ke dadiyey mumplanun makihanggan hiya ya maminghan di panadaganan dida. ¹⁰ Te paddungnay nakna dadiyen buhul na nah mapagit ya kay da nabutong an mundangngewan da. Ya mialig da nah namag-anan an dagami nah payon apuyan ta maghob. ¹¹ Dahdi ni-boh naen patul di Nineveh an e mumplanuh gaga-ihon atona ke APU DIOS?

^{12,13} Hituway kanan APU DIOS nadah tatagunan holag Israel "Kinastigu dakayun holag Israel an in-abulut ku dadiyen iAssyrian mangipaholholtap ke dakayu. Mu adida mo aton hidiyen dakayu, te dadagok didat mama-id da takon di dakkodakkol di makidlop ke dida ya takon di nakal-ot da ta mapoppog di punholholtapan yu."

¹⁴ Hituway kanan APU DIOS nadah iAssyria: "Ahi mama-id di iimbabale yun mamoltan hi ngadan yu. Ya pun-idadaan kuy lulubuk yu te himpappangey kinagaga-iho yu. Dadagok bo nadan ing-ingon dios yu nadah kinapya yun bale da."

¹⁵ Tibon yu ken ijudah, deya on tagun mangali an inalana nadah bilid. Umalit ipainilana nan maphod an maat ya ipainilanan malinggop kayu mo. Mumpiyesta kayu ya aton yu nadan insapata yu. Maid moy buhul yun umalin mangubat ke dakayu te ahida makadaddag.

Hay kaapputan di iNineveh

2 Dakayun iNineveh, mundadaan kayun makigubat te mangaliy mangubat ke dakayu. Mumbotak kayuh kakalata yu ya guwalyaan yuy binattun alad yu. ² Ahi ipabangngad APU DIOS di dayaw di Israel an dinadag yu handih nangubatan yu kediyen boble ot mumbalin hi kayu adi maboblayan.

³ Hanadan buhul yu ya nundadaan dan makigubat ke dakayun iNineveh. Maka-ingit di happiyo da ya bulwati da ya munlitaak nadan gumok an kalesa da ya papahul da. ⁴ Ya nakal-ot nadan kalesa dan mangan mumbinbinangngadan nah boblen kay da dilag ya kilat. ⁵ Hanan patul di Nineveh ya pun-itkuk nay oldena nadah tindalunan mungkihubag da yaden gal-an dan mange nadah alad ta ikapya day pundipendal dah boble da. ⁶ Mu naladaw. Nibughul nadan hoob hi nangappit nah wangwang ot humgop dadiyen buhul da. Ot dadagon da nan balen di patul.

⁷ Indani ya niolden an mie nadan iNineveh hi udum an boble ta mumbalin dan balud hidi. Tibon yu ke nadan muttatyun binabain pungkulpig day pago dan u-umyung da gapuh nanggopan di buhul dah boble da. ⁸ Mialig di Nineveh nah tangkin di danum an muntitik te mamtik nadan bimmoble. Waday madngol an muntukuk an kananay "Adi kayu mange!" Mu mamtik da ot ya abun adida munwingi.

⁹ Hanadan tindalun buhul da ya muntukuk dan kanan day "Kadangan tun boble, dakkodakkol di bali-tuk ya silber. Pun-ala taku!" ¹⁰ Nadadag di Nineveh ya nama-id am-in di kinadangyana. Munggagayonggong nadan tatagu ya kimmuphat da gapuh takut da.

^{11,12} Daan boh na on boblen nundingngol? Handi ya mialig ka nah nakal-ot an layon an maid di takut na mu patayonat banik-iyonay dimpap nan aggayam ta ipakanah impana ya inayana. Man-uke ya napnu kah balud an nalpuh udum an boble ya napnu kah inalam an limmun di udum an tatagu.

¹³ Mu ad uwani ya hituwey kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in ke dakayun iNineveh: "Ha-oy di buhul yu. Gobhok nadan kakalesa yun usalon yuh gubat ya pipatek nadan kat-agun linalakin imbabale yu. Maid moy eyu maalah limmun di tataguh udum an boble. Ya adi mo maun-unud di kalin nadan intud-ak yun e mangipatakut hi tataguh kabobboble tuh luta."

Hay kastigun di iNineveh

3 Mahmok nadan tatagud Nineveh an pumapatte ya makallangkak. Man-ut kakadangan da, mu ahi pulhon di udum an tataguh kinadangan da. ² Donglon yu key gangon di huplit, gangon di pilid an mange, gangon di hukin di kabayun mamtik ya gangon di mungkitug an kalesa. ³ Athitu boy ahiyu tibon an maat: Umali day tindalun gumubat an numpuntakke dah kabayu ya humiliy iispada da ya papahul da. Dakol di ahida patayon ta mipu-ul di adol di nungkakaten adi mabilang ya mungkihubag di titindalu ke dadiyen adol di nungkakate. ⁴ Naat datuweh iNineveh te mialig hituwen boble nah babain pabayad nay adol nah linalaki. Makaphod di ang-ang na ya uma-awis ot mahaul di dakol an tataguh kabobboble ot dayawon da nadan dios dan adi makulug.

⁵ Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Kastiguwon dakayun iNineveh. Paddungnay bolladan dakayu ta punhin-aang-angan dakayuh tataguh kabobboble ta mibabain kayu. ⁶ Ahi dakayu pumbalinon an nakaluggit te pakletan dakayuh lugit ta punhin-aang-angan dakayuh tatagu. ⁷ Ta am-in di mangang-ang ke dakayu ya tumayan dan kanan day 'Maid, nadadag mo anhan di Nineveh. Kon wada ni-moy hummok hi iNineveh? Dahdiy naminhod an mangalubyag nadah tataguh di?'

⁸ Kon pangali yun iNineveh on kudukdul an malinggop kayu mu nadan tatagud Tebes an ongal an boble? Hay pundipendal da ya nan Wangwang an Nile an hidiyey kay da alad. ⁹ Ya sinakup day Sudan ya Egypt ya kabaddang day Put ya Libya. ¹⁰ Muden sinakup di udum an bobleh diyen Tebes ot ieda nadan bimmoble boble da. Numpaten dadiyen buhul day imbabale da ot miwahit dah kakalata. Ya binangkilingan da nadan ap-apu da ot ibubunut day mangalan dida.

¹¹ Hituwey tiempon punholholtapan yu damdaman iNineveh an mumbalin kayun kay nabutong an mungdangngewan. Man-ut ipatna yun bumtik mu adi kayu mihwang. ¹² Hanadan nahamad an binattun alad yu ya mumbalin dan nalakan madadag umat nah kaiw an fig an deket nal-um di bungana ya nalakan pamgah wagot yaden mungkakag-ay bunganah toko. ¹³ Maid di pundipendal naen boble yun Nineveh hi buhul na. Te dadagon di apuy nadan hoob yu ya mumbalin an kay binabai nadan tindalu yu.

¹⁴ Deyan gubaton di buhul yuy boble yu. Mun-amung kayuh danum ya ihamad yu nadan pungguwalyaan yu. Ya mungka-ut kayuh pulan dampillagon yu ta iphod yu nadan nadadag an alad nan boble yu. ¹⁵ Mu takon di kaatnay pundadaan yu ya paddungnay kanon dakayuh apuy weno mate kayuh gubat. Nunna-ud an mama-id kayun umat kayuh nitanom an mama-id te

kanon di dudun. Ya takon di mahlag kayuh dakol ta umat kayuh kadakol di ba-atong weno dudun ya maid metlaing di maat yun mangihwang hi adol yu. ¹⁶ Man-u bo te kadangyan kayu te dakkodakkol di mumpun-negosyo nah boble yun umat hi kadakol di bittuwon hi kabunyan, mu umat da nadah dudun an kanon dan am-in di nitanom ne timmayan da. ¹⁷ Hanada ke bon aap-apu ya opisyal yu ya umat da nadah dudun an maamuamung da nadah alad ta adida maktol. Mu

pinumtang ke ya timmayyap dan am-in ya maid di nanginilah nangayan da.

¹⁸ He-an patul di Assyria, nibakilang nadan opisyal muh lutan nate da. Ya niwahit nadan tatagum hanadah bibilid yaden maid di mangamung ke dida.

¹⁹ Adi maagahan di liput yun tatagud Nineveh te himmahhalom, ta hidiye nan nunna-ud an mate kayu. Hanadan mangngol mipanggep hi nadadagan yu ya mumpalpalakpak dah anla da. Te kon dahdiy ugge nunholtap hi inainat yu gapuh bungot yu?"

Habakkuk

Hay mipanggep ketuwen liblu an Habakkuk

Hituwen liblu ya mipanggep hi nunhumnganganan da Habakkuk ke APU DIOS. Nundiklamuh Habakkuk ke APU DIOS te mabulun nah gaga-ihon ine-en nadan ibbanan ijudah yaden kay hanan maid di at-atton APU DIOS kediye te adina kastiguwon dida gapuh liwat da.

Hinumang APU DIOS hi Habakkuk ot kalyonan hiyan ipaalina y tindalun di Babilon nah nagtud an tiempo ta dadagon day tatagud Judah gapuh liwat da. Ya namam-ay kabulubulunan Habakkuk hi nangngolanan tuwe. Hinanhanana ke APU DIOS hin tipet ena iabulut nadan iBabilon an manadag nadah tatagud Judah yaden namammam-ay liwat nadan iBabilon mu didan ijudah. (1:13) Ot kalyon APU DIOS ke Habakkuk an nunna-ud an kastiguwona nadan iBabilon gapuh liwat da, umat nadah ijudah an nunna-ud an makastigu da gapuh liwat da. (2:2-20) Pinhod APU DIOS an ipainila ke Habakkuk an nanongnan hiyay ap-apun inumbun hi langit ya hiyay ukod am-in hi ma-ma-at hituh luta. (2:20)

Dingngol Habakkuk di inhumang APU DIOS ya dinayaw na gapuh kinaDiosna ya gapuh limpiyun inat nadan tatagu takon nadan tataguna handi. Ininnila na mon limpiyuy inat APU DIOS nadah tataguna handi ya limpiyu boy atonah udum hi algo. (3:1-19)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Mundiklamuh Habakkuk ke APU DIOS te ad-addi na kastiguwon nadan ijudah gapuh liwat da. (1:1-4)
2. Hinumang APU DIOS ya kananay iabulut na nadan iBabilon an mangastigu nadah ijudah. (1:5-11)
3. Kanan Habakkuk di hanadan iBabilon ya namam-ay liwat da mu nadan ijudah. (1:12—2:1)
4. Kanan APU DIOS di ahida damdama makastiguy iBabilon, mu nadan mangidinol ke hiya ya midatan dah gun-udon da. (2:2-20)
5. Hay dasal Habakkuk. (3:1-19)

1 Hituway impainilan APU DIOS ke Habakkuk an profetas.

Hay diklamun Habakkuk ke APU DIOS

² APU DIOS, tipe anhan ta ibagabagak an baddangan dakami yaden adim donglon di dasal mi? Ihwang dakami anhan hi aton di gaga-ihon tatagu tuh boble mi. ³ Tipet iabulut muy gaga-ihon ma-ma-at. Ya tipet pamgam hi ang-ang-ang tuh boble min mungkadadag ya namahig di papatte. Bokon abunah diye te munhuhuggi ya mun-aawit day tatagu. ⁴ Dakdakol di gaga-ihon tatagu mu nadan maphod. Kinali maid di hilbin di olden ya adi maat di limpiyu te mabayadan nadan mangipanuh kasu ya umanhan di talam.

⁵ Himmumang hi APU DIOS an kananay "Tibon yu ke nadan bobleh nunlinikkod ke dakayu, nunna-ud an mamodwong kayuh ahik aton. Om, umipamodwong an abuh diyen atok ad uwanin katagu yu. Mu adiyu kulugon an maat hidiye, takon di ipainilak ad uwani.

¹⁶ Hituway atok: pun-idadaan kuy iBabilon an mum-

balin an ongal di kabaelan dat sakupon day kabob-boble. Dida ya katatakut da ya makabbugot da.

⁷ Nundingngol an makabbugot dan patakuton day katagutagu. Aton dan am-in di pinhod da ya maid di makabael an mangipatikod ke dida. ⁸ Ya namahig an katatakut da mu hay naagangan an mailom an ag-gayam. Hay kakabayu da ya nalnal-ot dan bumtik mu hay leopard. Takon di malpuh nidawwi nadan tindalu dan nuntakkeh kabayu ya umali dan umat hi tuldun mampap hi aggayam an kanona.

⁹ Namahig di takut di tatagu ke dadiyen tindalun mangali te himpappangey pangat da. Ya dakkodakkol di tataguh alan dan balud, umat hi kadakol di lona.

¹⁰ Maid di pangibilang dah papatul ya tataw-an day oopisyal an natag-ey saad na. Maid boy hilbin di nahamad an alad te pu-ulon day luta nadah puunat dalanon dan humgop nah boble. ¹¹ Umali dan kay puwok an dadagon da am-in ne imme da. Dadiyen gaga-ihon tatagu ya idinol dah olot dan kay hidiyey dios da."

† Acts 13:41

¹² APU DIOS, he-a ya wada kat nangamung ya makaphod ka ya he-ay Dios ku. Hay planum ya kas-tiguwon dakami mu nunna-ud an adi dakami ma-idon te he-ay mialig an batun kihikugan mi. Inilak an pinil-im nadan iBabilon an pal-otom ta usalom didan mangastigun dakami gapuh himpappangen liwat mi.

¹³ Maandong hituwen inat mu, mu kon he-an adina iabulut di liwat ya pamgam hi ang-ang-ang yaden pad-dungnay ukmunon dakamih buhul mi? Kon maid di maat mu ke datuwen gaga-ihon tatagu yaden tagan day dadag hi tatagun mapmaphod mu dida?

¹⁴ Tipet hay pangat muh tatagum ya kay da dolog weno imuk an maid di ap-apu dan mangitakdog ke di-da? ¹⁵ Kon iabulut muy iBabilon an paddungnay pabin-nunwit da ya tabukulon dan mampap hi tatagu? Ya muntutukuk da bo udot hi amlong da. ¹⁶ Om, pad-dungnay tabukulon day tatagu ya kinadangyan ta kabaelan dan alan nadan pakappinhod da. Ta hidiye nan paddungnay hidiyen tabukul di kay dios dan iappi-tan da ya ighoban dah bangbanglu.

¹⁷ Ya kon iabulut mun tagan dah dadag hi tataguh kabobboble?

2 Ha-oy an hi Habakkuk ya umeyak nah natag-en balen pun-adugak ta had-ok di kalyon APU DIOS ya hin nganney ihumang na nah diklamuk.

Hay inhumang APU DIOS ke Habakkuk

² Athituy inhumang APU DIOS ke ha-on. Kananay "Iphod mun itudok tun kalyok ke he-a ta nalakan bid-bidon nan e mangipainilah udum an tatagu. ³ Man-uket kanak di itudok mu ya adi ni-an maat ad uwani. Mu gagalang madatngan nan nagtud an algon kipa-an-nungana. Kay makabayyag, mu had-on yu te nunna-ud an maat, adi mabaln an e adi maat.

⁴ Hituwey pinhod kun ipainila: 'Hanan gaga-ihon tagu ya mumpahhiya ya idinol nah kabaelana, mu nan maphod an tagu ya idinol nan ha-on di nitaguwana.'

¹⁵ Hay kinadangyan ya humahhaul. Te hay kakulugana ya maid di linggop nadan kadangyan an tatagun mumpahhiya ya pinhod dan ohhaan am-in di nganneh diye, umat hi katen maid di kanana on abu mo, kinali ume dah kabobboblet pumbalinon day tataguh balud ya alan day kinadangyan da. ⁶ Mu ahi taltalangaan nadan balud da dida. Kanan day 'Mahmok kayu! Ina-muamung yuy nganneh diyen inako yu ya talamon yuy ibba yu ta alan yuy limmu da.' ⁷ Mu dakayun sumakup hi udum an boble ya uggeyu inilan loktat ya nadan himbut yuy mangipatakut ke dakayu ta pun-ala day limmu yu yaden pamga yuy ang-ang-ang an maid di maat yu. Ya gumayogayonggong kayu gapuh takut yu. ⁸ Nun-ala yuy limmun di tataguh kabobboble tuh

luta ya numpate yu dida ya dinadag yuy boble da mu nadan natdaan ya ahida pulhon di limmu yu.

⁹ Inat yun am-in di kabaelan yu ta kumadangyan kayu takon di kuluk di inat yun nangalan dadiye. Pan-gali yu on maid di ad-adin maat ke dakayu gapu te kadangyan kayu mu kon-ot makahmok kayu ¹⁰ te ga-pun dadiyen inat yun dinadag yuy dakol an boble ya maid di namnama yuh biyag yu ya mibabain kayu.

¹¹ Hanadan tuping yu, nadan dingding ya atop di ba-bale yuy mialig an tistigu ke dadiyen inat yu.

¹² Mahmok kayun namohwat hi boble yu mipuun hi papatte ya nadan udum an pumbahulan. ¹³ Te ahi maghob dadiyen impangunu yu nadah tatagun sinakup yu ta maid di hilbin di nun-aatuwan da. Kon ugge tuwali implanun APU DIOS an Kabaelanan am-in an atona datuwe? ¹⁴ Loktat ya dumakkodakkol di tataguh kabobboble an mamodwong hi dayaw APU DIOS umat nah kadakol di danum hi baybay.

¹⁵ Dakayun tatagun namahig di pumpaholholtap yuh ibba yun tagu ya nunna-ud an makastigu kayu te pad-dungnay piliton yun butongon dida ta mibabain dan kay da numbolad. ¹⁶ Mu ahi maat damdaman dakayu dadiye te paddungnay ipainum APU DIOS ke dakayuy kastigu yu ta nan dayaw yu ya mumbalin hi bain.

¹⁷ Nunlongo yuy kakaiw ad Lebanon ya numpate yuy aaggayam ya tataguh kabobboblen maid di homok yun dida. Ta hidiye nan ad uwani ya maat damdaman dakayu dadiyen inat yu.

Maid di hilbinah pundayawan hi dios an kinapyan di tagu

¹⁸ Kon nganney hilbin nadan dios an kinapyan di tagu? Tipet e dayawon di athidi? Dadiye met anhan ya kaiw weno gumok an kinapyan di tagu. Nganney gun-udon an e mundinol ke dadiyen adida kumali?

¹⁹ Hanadan dios an kinapyan di tagun batu weno naamoh silber weno balituk ya maid di biyag da ya maid di kabaelan dan mangipainilah nganneh diye. Ki-nali mahmok nan tagun mumbagah baddang ke dadiye te maid di kabaelan dan bumaddang. ²⁰ Hi APU DIOS an Nakattag-e ya wada nah Templona, ta am-in di tataguh luta ya dumin-ong dah hinangngab na."

Hay dasal Habakkuk

3 Hituwey dasal nan profetas an hi Habakkuk: ² "Om, APU DIOS, inilak di pangi-em ya mamod-wongak am-in hanadah inat mu, takon di bumobbob-ol ka ya homkon dakami ta atom ad uwani nadan umi-pamodwong an inat mu handi.

³ Tinibok hi Apu Dios an makakkaphod an immalin nalpud Edom ya Paran. Hay hiyon di dayaw na ya hinophopanay kabunyan. Hiyay dayawon di katagutaguh kabobboble. ⁴ Munhiyoy dayaw nan

† *Tibon yuy Romans 1:17, Galatia 3:11 ya Hebrews 10:38.*

umat hi algo ya munhiyoy taklenan kawad-an di ongal an kabaelana. ⁵Ipaali nay dogo ya minandal nay katen mitun-ud. ⁶Deket immohnong hi Apu Dios ya mungkolyog di luta. Deke bot in-ang-ang nah ohan boble ya gumayonggong nadan bimmobleh di. Ya deket dimmallan hanadah bilid ya duntug an wada tuwali dih done ya mungkgagde da. Mu adi makaanan nan ongal an kabaelana ya adi kumapuy. ⁷Hanadan tatagud Kushan ya Midian ya mungggagayonggong da gapuh takut da.

⁸APU DIOS, kon gapuh boh-ol muy nangipatikodam nah wangwang ya nangipahi-anam nah danum nah baybay? Adi, te man-uke ya hidiyey inat mun pangihwang hi tatagum. ⁹Paddungnay pana nan ongal an kabaelam ya gapun diyen kabaelam ya pi-angom di lutat mawaday wa-el. ¹⁰Deket tinibo dakah bibilid ya miwagot da. Athidi damdama nah baybay an deket tinibo daka ya tumag-e ya mumbungug nan dalluyun. ¹¹Kay mahophopan di hiyon di bulan ya algo gapuh litaak nan impanam ya intanod mun pahul mu.

¹²Ya gapuh namahig an boh-ol mu ya pun-igatin muy tataguh kabobboble ¹³ta ihwang muy tatagum ya nan pinilim an patul. Dinadag muy ap-apun nadan

gaga-ihon tatagu ya kinaan muy kabaelan di pun-ap-apuwan da. ¹⁴Tinanod muy ulun nan ap-apu an in-usal muy pahul na handih immali nadan tindalunan kay da puwok an mangiwahit hi tatagum an holag Israel an pangali da on nalakay pangapputan dan dida. ¹⁵Impadalan muy kalesam nah baybay ot mungkiyayyong nan danum.

¹⁶Handih dingngol ku dadiye ya mungggagayonggong di hubil ku gapuh takut ku. Takon di hukik ya mungggagayonggong ta adiyak pakataddog. Mu an-anusak an had-on di pangastiguwam APU DIOS nadah buhul min nangubat ke dakamin tatagum. ¹⁷Takon hin kananat adi humabung nadan kaiw an fig ya grapes ya takon hin kananat madadag di bungan nadan oliba ya page ya takon di mate nadan impan di kalnero ¹⁸ya nanongnan maan-anlaak ke he-a APU DIOS an mangihwang ke ha-on. ¹⁹He-a APU DIOS an Nakattag-ey mangidat hi olot ku ya mangihamad hi gatin ku, umat nah makawa, ta malinggop di pundalanak takon hanadah bibilid.”

Hay aton nan mangipangpanguluh kanta: Hituwen dasal ya mikantan maunnudan hi gitara.

Sephaniah

Hay mipanggep hi liblu an Sephaniah

Hi Sephaniah ya profetas Apu Dios handih numpatulan Josiah ad Judah. Kediye tiempo ya kadangyan nadan tatagud Judah. Man-u te inun-unud dah APU DIOS (2 Patul 22-23) mu nakatang ya abu, te ugge nabayag ya inwalong da ot nadan adi makulug an dios ot ya abuy inun-unud da. Ot ipainilan APU DIOS an kastiguwona didan tatagud Judah ya Jerusalem gapuh liwat da, mu adida pinhod an muntutuyu. (Kinali handih 586 B.C. ya dinadag di iBabilon di Jerusalem.)

Man-ut impainilan APU DIOS an dadagonay iJerusalem mu insapatana bon didan hi udum hi algo ya ihwang na nadan niwahit an tatagunah udum hi boble ya ibangngad na didad Israel ta bendisyonana dida.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Ahi kastiguwon APU DIOS nadan tatagud Judah gapuh liwat da. (1:1—2:3)
2. Ahi kastiguwon APU DIOS damdamay udum an boble. (2:4—3:8)
3. Hinammad APU DIOS an kinalin ahina amungon nadan Judyun niwahit hi udum an boblet ibangngad na didat mumboble da bod Israel ya Judah an boble da tuwali. (3:9-20)

1 Hi Sephaniah an profetas ya imbabalen Kushi an imbabalen Gedaliah an imbabalen Amariah an imbabalen Heseekiah. Kinalin APU DIOS ke hiyah tuwe handih numpatulan Josiah an imbabalen Amon ad Judah.

Hay kinalin APU DIOS an atonah iJudah

²“Ha-oy an DIOS ya dadagok am-in di wada tuh luta. ³Dadagok di tatagu, aaggayam, hahamuti ya dodolog. Ta madadag am-in nadan gaga-ihon tatagu ta maid di matdaan takon di oha. Ha-oy an DIOS di nangalin tuwe.

⁴Kastiguwok am-in di iJudah ya iJerusalem. Ya ma-idok am-in di nganneh diyen panginomnoman dan Baal takon nadan papadin mun-appit ke hiya ta maid di ahi munnomnom ke dida. ⁵Dadagok damdama nadan tatagun mundayaw hi algo ya bulan nah atop di bale da, nadan mundayaw ya munsapatah ngadan ku yaden deke on nunsapata da bo nah dios an hi Molek, ⁶nadan nangiwalong ke ha-on ya nadan adi mumpabaddang ke ha-on ta itugun kun diday maphod an aton da.”

⁷Dumin-ong kayun tataguh hinangngab APU DIOS an Kabaelasan am-in te dandanin madatngan di algon punhumalyaanan am-in hi tagu. Ta kastiguwona nadan tatagunan ipaboltanah buhul dan mamaten dida.

⁸Kanan APU DIOS di “Kediye ya kastiguwok nadan opisyal, nadan linalakin imbabalen di patul ya am-in di mangat hi at-atton nadan adi mangulug ke ha-on. ⁹Ya kastiguwok am-in nadan mangun-unud hi pangien nadan adi mangulug ke ha-on, nadan mangako ya pumate ta pulhon day limmun di ibba dan tagut ie dah balen di ap-apu dat mad-uman pay di kinadangyana.

¹⁰Ha-oy an APU DIOS ya isapatak an waday ahi madngol an mungkoga nah Hoob di Pundologan ya nah ka-bohwat an Jerusalem. Ya waday ahi madngol an kay gangon nan mungkagden bilid. ¹¹Dakayun numboble nah da-ul di ongal an boble, kumga kayu te ahi maten am-in di mumpunggattang.

¹²Paddungnay itabin kuy dilag ta hinapok am-in di Jerusalem, ta ek hamakon nadan makallinggop an tatagun abunay umubuubun dan kanan dah adol day ‘Maid di maat APU DIOS, maphod weno ad-adin ditaku.’ Muden diday kastiguwok. ¹³Ahi mama-id di kinadangyan da ya madadag di babale da. Ta adida mo mihaad hi babale da ya adida mo inumon di mainum an kapyeon dah grapes an intanom da.”

¹⁴Gagala mon madatngan nan algon gintud APU DIOS hi panadaganan dakayu. Himpappangeh diyen maat, ta hidiye nan takon nadan katultulidan an tindalu ya mama-id di namnama da. ¹⁵Kediye ya namahig di ligat gapuh boh-ol APU DIOS ta mabulubulun di tatagu ya madismaya dan paddungnay mungkulubut ya munhihlong hidiyen algo.

¹⁶ Kediye bon algo ya madngol di tangguyub an kipainilaan di gubat. Ya madngol di tukuk di titindalun manggop nadah nahamad an boblen naaladan ya nadah pungguwalyaan nah boble.

¹⁷ Kanan APU DIOS di "Ipaalik di punligatan am-in di tatagut kay da nakulap an uggeda inilay pangayan da. Man-uke ya nunliwat dan ha-on. Ta ahi miduyag di dala dan kay danum ya mipamgah wahit nadan mungkabuluk an adol dah luta."

¹⁸ Kediye algon pangipatib-an APU DIOS nah kay apuy an boh-ol na ya madadag am-in di lutat maid maptok ya napoppog di biyag am-in di matagun wadah di. Takon nadan kakadangyan ya adida mihwang te adi kabaelan di balituk da ya silber dan mangihwang ke dida.

Hay nuntutuyuwan nadan tatagu

2 Dakayun tatagun maid di baina, munnomnom kayu mo tut-uwa, ² te loktat ya umat kayu nah dugin itayyap di dibdib hantuh algon pangipatib-an APU DIOS hi namahig an boh-ol na. ³ Dakayun mumpakumbaba ya un-unudon yuh APU DIOS ya hiyay dayawon yu ya aton yuy maphod ya punnanongon yu nimpen mumpakumbaba ta kay anhan ya mihwang kayu kediye algon pangipatib-anah namahig an boh-ol na.

Hay kadadagan nadan bobleh nunlinikkod di Jerusalem

⁴ Madadag di Gaza, Askelon, Asdod ya Ekron ya ma-id day tataguh di. ⁵ Dakayun iPilistia an numboble pingngit di baybay, athituy kanan APU DIOS ke dakayu: "Ha-oy di buhul yu, ta hidiye nan ahi dakayu ma-idon am-in."

⁶ Ahi pumbalinon APU DIOS nadan luta yuh pingngit di baybay hi pumpattolan ya pumpukungan hi kalnero. ⁷ Ne ibagin nadan natdaan an tatagud Judah dadiyet pumpattolan dah kalnero da. Ya nadan balebah did Askelon di kahuypan da. Ahi ipaptok APU DIOS dadiyen tataguna ya ipabangngad nay kinadangyan da.

⁸ Kanan APU DIOS di "Dingngol kun tanaktakuton di iMoab ya iAmmon nadan tataguk ya mumpahhiya dan kanan day pulhon day boble da. ⁹ Mu ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios Israel ya isapatak an madadag di Moab ya Ammon, umat hi Sodom ya Gomorrah. Ta mumbalin dan maahin ya matoan ta nangamung. Ahi pun-alan nadan matdaan an tataguk di ngannen wadah di ya dida moy mumboble di."

¹⁰ Athidiy kakastiguwan nadan numboble di te namahig di mumpahhiya dan adida mumpakumbaba ya panadngolan da nadan tatagun APU DIOS an Kabaelasan am-in. ¹¹ Ahina aton ke diday katatakut ya

pumbalinonan maid di hilbin am-in di dios an kinapyan di tagu. Ta hiyay dayawon di katagutaguh boble da.

¹² Kanan bon APU DIOS di "Dakayun tatagud Ethiopia, patayon dakayun ha-on."

¹³ Dadagon nay Assyria ya pakadadaggonay Nineveh ta mumbalin hi mamaga an adi maboblayan. ¹⁴ Ya ahi mipattol di kakalnero ya babakah di ya miha-ad hidiy mailom an aaggayam. Ya pun-op-oppa-an di akup ya gawwang nadan babaleh di te nungkapaluy dingding da.

¹⁵ Athinay ahi maat nah boblen ipahhiyan di bim-mobley ongal an kabaelan da. Dadiyen tatagu ya makallinggop dah punnomnom dan pangali da on hidiyen boble day kapkaphodan am-in hi boble tuh luta. Mu ahi himpappange nimpey pumbalinan di boble dat kiha-adan mon di mailom an aggayam. Ta hidiye nan humunod day mala-u te tumakut da.

Hay nunliwatan di ijerusalem

3 Ayyokay Jerusalem te numboblayan di nakakulluk ya makangohhen tatagu! Hanadan aap-apuh di ya paligaton day tatagu da. ² Maid di dinol dan am-in nah AP-APU an Dios da ya adida mumbagah baddang ke hiya. Oha bo ya kahingon day Tuguna.

³ Dadiyen aap-apu ya mialig da nah mun-olmom an layon. Ya nadan huwes da ya mialig da nah mailom an ahun namahig an nakakkahpu te maid anhan di tod-anah kanonah biggatna, takon di gunit ya maid.

⁴ Hanada ke bon profetas da ya mumpahhiya da ya adida midinol te munhudul da. Ya nadan papadi da ya adida un-unudon di Tugun APU DIOS ya hannotan da dadiyen Tugun ta kiphodan da. Ya hibiton da nadan niong-ong ke hiya. ⁵ Hi APU DIOS an wada kediye boble ya maandong ya limpiyu ta nangamung di atonah tataguna, mu adida pagan-anu te gaga-iho dan maid di bain da.

⁶ Kanan APU DIOS di "Dinadag ku nadan tataguh kabobboblet ma-ma-idan di matdaan an mawannat nadah kakalata. Ya dinadag ku nadan boble takon nadan nahamad an aalad da ya nadan pungguwalyaan da. ⁷ Kanak on kediye mo ya lispituwon ya un-unudon di ijerusalem di Tugun ku ta adi mahapul an kastiguwok bo dida, mu kon ot adi bo ya inlappu dan munliwat." ⁸ Kanan bon APU DIOS di "Kinali dakayun tataguk, munhood kayun nah algon gintud kun punhumalyaak hi katagutagu. Ahik dadagon di kabobboble gapuh namahig an boh-ol ku.

⁹ Ne baliwak uppey pangi-en di tataguh kabobboble ta mundasal da ya mangun-unud dan ha-on ya abu.

¹⁰ Takon nadan tataguk an nipaed Ethiopia ya umiali dah iappit dan ha-on. ¹¹ Kediye bo ya adiyak mo ngohayon hanadah tataguk ta adida mo mibabain. Mu

nadan mumpahhiya ya mangohe ya ma-idok didat maid ke diday oggan mawannat nah bilid kud Jerusalem. ¹² Mu adik dadagon nadan mumpakumba ya nababan tatagun mumbagah baddang ke ha-on. ¹³ Hanadan ahi matdaan an tataguk an holag Israel ya adida aton di gaga-ihoh ibba dan tagu, adida munlangkak ya adida humaul. Ahida kumadangyan ya maid di kabulubulunan da ya maid di takutan da.”

Hay kantan pun-amlongan

¹⁴ Dakayun holag Israel, ikanta yu ya itkuk yuy anla yu ya amlong yu. ¹⁵ Te intikod APU DIOS an mangastigun dakayu ya mina-id nay buhul yu. Hiya an patul di Israel ya baddangan dakayu, kinali adi kayu mo tumakut.

¹⁶ Ahi madatngan di tiempon kanan di tatagun dakayun ijerusalem di “Adi kayu tumakut ya adi kayu

madismaya. ¹⁷ Baddangan dakayun AP-APU an Dios yu ya pangapputon dakayu gapuh ongal an kabaelana. Ya gapu boh ongal an pamhod na ya idatan dakayuh balun biyag. Ikanta nay amlong nan dakayu.”

¹⁸ Kanan APU DIOS di “Hinamad kun kinalin pinopog kuy punholholtapan yu ta adi kayu mo u-umyungan, mu mun-am-amlong kayu ot ya abu. ¹⁹ Gagala mon madatngan nan algon pangastiguwak nadah nangipaligligat ke dakayu. Ya ihwang kun am-in nadan napilay ya ianamut ku nadan balud hi udum an boble. Ipadayaw ku dida nadah boblen nibabainan da. ²⁰ Om! Nunna-ud an ianamut dakayu ya ahiyu tibon di pumbendisyon kun dakayu ta mundingngol kayu takon di daanay kawad-an yu tuh luta. Ha-oy an APU DIOS di nangalin datuwe!”

Haggai

Hay mipanggep ketuwen liblu an Haggai

Handih 538 B.C. ya in-olden Cyrus an patul di Persia an miabulut nadan Judyu an nied Babilon an mibangngad ad Jerusalem. Ot dakol day Judyun nibangngad kediyeen tiempo. Iniphod day altar APU DIOS ot ikapya day pangibohwatan da nah Templon nadadag. Muden indani ya waday oha on hay balena ot ya abuy pungkapyana ya hay intanom nay papaptokana. Oha bo ya tumattakut da nadah buhul da ot itikod dan mangiphod nah Templo.

Nala-uy himpulut liman toon ya natikag di inliyak da ot maid di inani da gapu kediyeen liwat da, immam-ana te nakal-iwan dan munhilbin APU DIOS ya uggeda ginibbun iniphod nan Templo. Ot tudduwon APU DIOS di profetas an mangali nadah tatagu ya nadah ap-apu dat ibangngad dan munhilbin hiya an AP-APU ya gibbuwon dan iphod nan Templo. Hi Haggai di oha nadah profetas. (Inun-unud nadan tataguy kinalina ot gibbuwon dan iniphod nan Templo handih 516 B.C.)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Kinalin APU DIOS nah gobernador ya nadan tatagut iphod da nan Templo, ot ilappun nadan tatagun mungngunu. (chapter 1)
2. Hay impainilan APU DIOS ke Serubbabel an gobernador ya hi Joshua an natag-en padi: Hanan balun Templo ya ahi midayaw. (2:1-9)
3. Kinalin APU DIOS an bendisyonana nadan tataguna hin muntutuyu dah liwat dah uggeda nangngun-unudan ke hiya. (2:10-19)
4. Hay nangisapataan APU DIOS ke Serubbabel an ahina dadagon di kabaelan nadan udum an boble. (2:20-23)

Intugun APU DIOS an mabohwat bo nan Templo

1 Handih namangulun algoch mikan-om an bulan hi mikadwan toon an numpatulan Darius ad Persia ya kimmalih APU DIOS ke Haggai an profetas. Ot e kalyon Haggai ke Serubbabel an gobernador di Judah an imbabalen Sealtiel ya nan natag-en padi an hi Joshua an imbabalen Jehosadak. ² Kananay "Hituwey kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in: 'Kanan nadan tataguk di bokon ni-an ad uwaniy tiempon pangiphodan nah Templo.'"

³ Ot kalyon APU DIOS ke Haggai hituwen kalyona nadah tatagu: ⁴ "Tipet man-un dakayun tataguk te nungkihamad di babale yu yaden nanongnan nadadag nan Templok an adiyu iphod?" ⁵ Kon adiyu tibon di ma-ma-at ke dakayu? ⁶ Dakol di inliyak yu mu ittay di inani yu. Man-u bot waday kanon yu mu maagangan kayu. Waday mainum yu mu makudang. Waday bubulwati yu mu maktol kayu. Ya dakayun makibanokla ya man-ut dakol di boklaon yu mu adi gumlah kitaguan yu."

⁷ Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Kon uggeyu inila hin tipet athinay ma-ma-at?" ⁸ Ekayu mangalah kakaiw nadah muyung ta iphod yu nan Templok. Ta dayawonak nah ine-en di pundayaw tuwali ta umamlongak.

⁹ Namnamaon yun dakol di aniyon yu, mu indanit mun-ani kayu ya ittay di inani yu. Indani bot in-anamut yu ya maid maptok ya nap-u te paddungnay inhap-ud ku. Man-uket in-athidik ya nanongnan nadadag nan Templok yaden waday ohan dakayu on pungkapyana nay bale na. ¹⁰ Hidiye boy gapunan maid di udan ta maid di tummol hi itanom yu. ¹¹ Mumbalin an mamaga nadan lutah boble yu, nadan muyung yu, payo yu ya lagunta yun nuntanoman yuh grapes ya oliba ya nadan udum an intanom yu ta maagangan kayu takon nadan aggayam yu. Ya madadag am-in nadan naatuwan yu."

Hay nangun-unudan di tatagun APU DIOS hi tuguna

¹² Indani ya inun-unud da Serubbabel ke Joshua an natag-en padi ya am-in nadan tatagun natdaan di ki-

nalín nan AP-APU an Dios da nah profetas nan hi Haggai. Ot dayawon da moh APU DIOS.

¹³ Ot kanan APU DIOS ke Haggai di kalyona nadah tataguh tuwe: “Hammadok an kalyon an baddangan dakayu. Ha-oy an hi APU DIOS di nangalin tuwe.”

¹⁴ Winadan APU DIOS di ongal an naminhod da Serubbabel an gobernador di Judah, hi Joshua an imbabalen Jehosadak an natag-en padi ya am-in hanadah natadaan an tatagun mangiphod nah Templon APU DIOS an Kabaelasan am-in. Ot umali da ot ilappu dan mungngunu ¹⁵ handih mikaduwapulut opat an algoh mikan-om an bulan hi mikadwan toon an numpatulan Darius.

2 Handih mikaduwapulut ohan algoh mikapitun bulan kediyen toon ya kimmali boh APU DIOS ke Haggai. ² Kananay “Kalyom hituwe ke Serubbabel an gobernador, hi Joshua an natag-en padin imbabalen Jehosadak ya am-in hanadah tatagu: ³ ‘Kon wadan dakayuy pakanomnom hi kaphod di ang-ang nan Templo handi? Nganney pangang-ang yud uwani? Nunnaud an hay pangang-ang yu nin ya maid di hilbina. ⁴ Mu ipakodhol yuy nomnom yu ta iphod yu nan Templok te ha-oy an hi APU DIOS an Kabaelasan am-in ya baddangan dakayu. ⁵ Adi dakayu baybay-an ke ha-on, umat hi inat ku handi an impaannung ku nan hinamad kun kinali handidah aammod yu ot ipanguluk didan timmayan ad Egypt an nihbutan da. Kinali adi kayu tumakut.

⁶ Gagala ya iwagot kuy kabunyan ya luta, takon di baybay. ⁷ Paddungnay iwagot kuy kabobboblet mialiy kinadangyan di tataguh Templok ta midayaw. ⁸ Bagik am-in di kinadangyan di kabobboble umat hi silber ya balituk. ⁹ Ahi ong-ongal di dayaw na tun Templok mu hay dayaw na handi. Ya palinggopok hituwen boble. Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in di nangalin datuwe.”

¹⁰ Handih mikaduwapulut opat an algoh mikahiyam an bulan hi mikadwan toon hi numpatulan Darius ya kimmali boh APU DIOS an Kabaelasan am-in ke Haggai an profetas an kananay ¹¹ “Hanhanam hanadah papadi hin nganney kanan di Tugun ¹² ten in-

gkabuy di taguy dotag an niong-ong te niappit ke APU DIOS ya ten nidutum hidiyen bulwatinah tinapay, makan, mainum ya lanan di oliba weno hi udum an klasen makan, kon niong-ong mo dadiyen nidutuman diyen bulwati?”

Hinumang nan padih Haggai an kananay “Adi!”

¹³ Nunhanhan boh Haggai an kananay “Nungay ta nahibit di ohan tagu te dinapanay adol di nate, kon mahibit damdama nadan makan an dapaona?”

Hinumang nadan papadin kanan day “Om.”

¹⁴ Ot ne kanan Haggai di “Kanan APU DIOS di athidi bo nadah tatagu tuh boblen paddungnay nahibit da gapuh gaga-ihon pangi-e da ta hidiye nan am-in di iappit da ya mahibit.” ¹⁵ Hituwe boy kanan APU DIOS: “Nomnomon yun am-in handidan hinolholtap yu handi ingganad uwanin inlappu yun mamohwat bo ketuwen nadadag an Templok. ¹⁶ Handi ya namnamaon yuy duwapulun saku, mu himpulu ya abuy inani yu. Ya namnamaon yu boy naliman galon an mainum mu duwapulu ya abuy binutilya yu. ¹⁷ Impaalik boy dogon di intanom yu umat hi buut ya hay bumuluk ya impaalik di dalalun nanadag hi intanom yu ot mumbalin an maid di hilbin di nun-aatuwan yu, mu kapyanan adi kayu muntutuyu ta ibangngad yun mangan-unud ke ha-on. ¹⁸ Nomnomon yuh tuwen algon mikaduwapulut opat hi mikahiyam an bulan te ad uwaniy nangikapyaan yu boh pangipataddogan nah Templok. ¹⁹ Mipalpud uwani ya bendisyonan dakayu mon ha-on, takon di maid di pageh alang yun ihopnak yu ya ugge bimmungay intanom yun grapes, fig, pomegranates ya oliba.”

²⁰ Indani ya impidwan APU DIOS an kimmalin Haggai kediyen metlaing an algo kediyen bulan. Kananay ²¹ “Kalyom ke Serubbabel an gobernador di Judah an ahik iwagot di kabunyan ya luta. ²² Ahik kaanon nadan papatul nah pun-ap-apuwan da ya dadagok di kakalesa dan iusal dah gubat ya patayok di titindalu da.

²³ Mu he-a Serubbabel an muttatyuk an imbabalen Sealtiel, hantuh maat hidiye ya tudduwon dakan munap-apu ya piliyon dakan mialig an singsing hi taklek. Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in di nangalin datuwe.”

† Hebrews 12:26

Sekariah

Hay mipanggep ketuwen liblu an Sekariah

Hi Sekariah, umat ke Haggai ya impainila na nadah tatagud Jerusalem an mahapul an iphod da nan Templo. Te hay Templo Jerusalem ya bokon ya abu pundayawan di tatagu ke Apu Dios, te hidi damdamay kiha-adanat makiha-ad nadah tataguna. Kinalin Apu Dios nadah ijudah ya iJerusalem an deket mangun-unud da bon hiya, ya mibangngad bon dida. (1:3)

Kinalina pay an puppumahod ya luminggop di Jerusalem. (1:17 ya 8:8) Maat hituwe, kagibbuwan di pangastiguwana nadah buhul di Israel. (9:1-8) Ne ahi moppe mun-ap-apu tuh luta nan tinuddun Apu Dios an Patul. (9:9-10)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Kinalin Apu Dios nadah iJerusalem an muntutuyu da. (1:1-6)
2. Hay nangidatan Apu Dios hi walun in-inop ke Sekariah mipanggep nadah Judyu ya nan nigappatan da nah AP-APU. (1:7—6:8)
3. Hi Joshua an natag-en padi ya pingngotan dah pongot di patul ta mipainilah udum hi algo ya ahi umali nan Mangipaptok an Patul ya Padi nan tinuddun Apu Dios. (6:9-15)
4. Hay maid di hilbinan puntopolan nadan Judyu. Kinalin Apu Dios an ahina bendisyonan nadan tatagunah udum hi algo. (chapters 7-8)
5. Hay ahi umaliyan nan Kristo an Mangipaptok hi tagu. Ahi iwalong di tatagu, mu hi udidina ya hiyay mangapput ya hiyay mumpatul. (chapters 9-14)

Mibangngad takun mangun-unud ke APU DIOS

1 Handih mikawalun bulan hi mikadwan toon an numpatulan Darius ad Persia ya kimmalih APU DIOS ke ha-on an profetas an hi Sekariah an imbalen Berekiah ya inap-apun Iddo. ² Kananay "Kalyom hituwe nadah holag Israel: Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in ya bimmobboh-olak handidah aammod yu. ³ Mu dakayu ke ya kalyok di deket mibangngad kayun mangun-unud ke ha-on ya baddangan dakayu. ⁴ Adiyu iummat handidah aammod yun mangohe da. Kinalyan handidan profetas didat itikod dan munliwat ta ibangngad dan mangun-unud ke ha-on, mu uggeda hinangud an dingngol di kinali da ot makastigu da.

⁵ Nateh nabayag dadiyen aammod yu takon handidan prophetas. ⁶ Mu ipanomnom kun dakayun immannung nadan warning an kinalik ke dadiyen prophetas an kalyon da handidan aammod yu. Ot muntutuyu da. Kanan day 'Lebbengna peman an kastiguwon ditaku nah APU DIOS an Kabaelasan am-in te hidiye tuwaly kinalinan atona.'"

Hanan tagun timmaddog hi kad-an nadan kaiw an myrtle

⁷ Handi boh mikaduwapulut opat an algoh mikahimpulut ohan bulan an Sebat hi mikadwan toon an numpatulan Darius ad Persia ya waday impatibon APU DIOS ke ha-on kediyen hilong.

⁸ Hidiye ya tinibok on tagun nuntakkeh maingit an kabayun timmaddog nadah waday kakaiw an myrtle nah nundotal. Ya wada day udum an kakabayuh indogganan maingit, mabayak ya adi makabbayak di udum ya waday nuntakke ke didan am-in. ⁹ Wada on anghel hi kad-ak ot kanak ke hiyay "Apu, tipe datuwen kakabayu?" Kananay "Kalyok ke he-a hin tipe."

¹⁰ Ya nan tagun wadah kad-an nadan kaiw an myrtle ya kimmalin kananay "Dadiyey intud-ak APU DIOS an e manibo hin nganney ma-ma-at tuh tap-on di luta."

¹¹ Hanadan udum an nuntakke nadah kabayu ya kanan da nah anghel APU DIOS di "Imme kamih kabobboble tuh luta ya tinibo min maid moy gubat hi kabobboble." †

† *Nan patul an hi Darius ya nadan tindaluna ya inapput da nadan aap-apuh kabobboblen nungngohen hiya.*

¹² Ot mundasal hidiyen anghel an kananay "APU DIOS an Kabaelasan am-in, bimmobboh-ol kah ijerusalem ya ijudah hi napitun toon. Ne kon-anat ahim bo homkon dida?" ¹³ Impaulayan nan AP-APU an hinumang nan anghel an kimmalin ha-on.

¹⁴ Kanan diyen anghel ke ha-on di "Em kalyon hi tataguh tuwen kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an kananay 'Ongal di naminhod ku ya kaguk hi tataguk ad Jerusalem an boblek. ¹⁵ Mu namahig di boh-ol ku nadah tataguh udum an boblen makaling-gop ya makaphod di nitaguan da te man-ut bim-moh-olak nadah tataguk ot pakastiguk dida, mu nahalman bo kayay numpaholholtap dan dida yaden bokon athidiy pinhod kun maat."

¹⁶ Kinali kanan APU DIOS boy "Homkok bo nadan tataguk ya iphod ku boy Jerusalem an boblek da ya nan Templok." ¹⁷ Indani ya kinalin bon diyen anghel an ek bo kalyon hi tataguh tuwen kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in: "Baddangak bo nadan tataguk ta mahawwahawwal di kinadangan dad Israel. Ya ibi-lang ku bon boblek di Jerusalem."

Hanan mikadwan nipatibo ya mipanggep nah hakgud

¹⁸ Indani ya tinibok bo on opat an hakgud di bulug an baka. ¹⁹ Hinanhanak nah anghel an mungkalin ha-on an kanak di "Apu, tipe datuwe?"

Kananay "Datuwen hakgud ya itakdog da nadan opat an pun-ap-apuwan tuh lutan ongal di kabaelan dan nangiwhit nadah ijudah, iIsrael ya ijerusalem."

²⁰ Indani ya impatibo bon nan APU DIOS di opat an mumpanday. ²¹ Hinanhanak bo hin nganney aton da ya himmumang nan anghel an kananay "Immali dat aton day katatakut ke dadiyen opat an pun-ap-apuwan an nangipaligligat ya nangiwhit nadah ijudah."

Hanan mipanggep nah linubid an punlukud

2 Handih in-ang-ang ku bo ya tinibok on tagun inodnanay linubid an punlukud. ² Kanak ke hiyay "Daanay pangayam?" Kananay "Ek lukudon di kabilog di Jerusalem."

³ Indani ya tinibok nan anghel an oggan kumalin ha-on an mangan ena dammuwon nan ohan anghel.

⁴ Kanan diyen ohan anghel ke hiyay "Butikam ta em kalyon dih kat-agun tagun nangdon hi linubid di 'Ahi dumakkodakkol di tatagu ya aggayam ad Jerusalem ta mahawwahawwal da. Ta hidiye nan ahi miha-ad moy udum nah bah-el di alad diyen boblek takon nadan aggayam da. ⁵ Te ha-oy an APU DIOS ya mumbalinak an kay apuy an mialad hi nunlinikkod ta pundipendal ku kediyen boblek ya miha-adak hidit midayaw hidiyen boblek."

^{6,7} Kanan APU DIOS nadah tatagunay "Inwahit dakayuh kabobboble, mu ad uwani ya kalyok ke dakayun bumtik kayun tayanan yuy Babilon ta mibangngad kayud Jerusalem an boblek ya.

⁸ Hanadan mangat hi gaga-iho ke dakayun pakappinhod kun tatagu ya makastigu da." Ot itud-akak ke APU DIOS an Kabaelasan am-in an e mangali nadah tatagun nangubat ya nangalah limmun nadan tatagunay ⁹ "Ha-oy an DIOS mismuy makihanggan dakayu ta pun-alan nadan himbut yu handiy limmu yu."

Hantuh umannungana ya inilaon am-in di tagun hi APU DIOS an Kabaelasan am-in di numbaal ke ha-on.

¹⁰ Hituwe boy kanan APU DIOS nadah tataguna: "Dakayun ijerusalem, mungkanta kayuh anla yu te umaliyak an makiha-ad ke dakayu."

¹¹ Kediyen tiempo ya ahi dakol di mangun-unud ke APU DIOS ta mumbalin dan tataguna ya ahi makiha-ad ke dida. Ta kediyen ya inilaon dan ha-oy an profetas ya binaalak ke APU DIOS an Kabaelasan am-in. ¹² Ahi bo mumbalin di Judah an boblen APU DIOS ta miha-ad ad Jerusalem an pakappinhod na. ¹³ Dumin-ong kayun am-in an tatagu te imminah APU DIOS an munhumalyah tatagu.

Hanan nipatibo mipanggep nah katagtag-ayan an padi

3 Indani ya impatibon APU DIOS ke ha-on hi Joshua an katagtag-ayan an padi an muntattaddog hi hinangngab nan anghel APU DIOS. Ya timmaddog hi Satanah hi paldang Joshua an nidadaan an mangalih dakol an numbahulana. ² Ya kanan APU DIOS ke Satanah di "Ha-oy an APU DIOS ya adik kulugon hinaen pabahul mu. Om, ha-oy an DIOS an numpilih Jerusalem ya kastiguwon daka, mu hituwen tagu ya mihwang an paddungnay bunhik an nagamdut nah mundadalang an apuy ot ugge naghob."

³ Hi Joshua an nakaluggit di bulwatina ya dehdiin muntattaddog hi hinangngab nan anghel. ⁴ Ot kanan nan anghel nadah muttatyunay "Kanon yu tun nakaluggit an bulwatin tuwen tagu." Ya kanan nan anghel damdama ke Joshuay "Hay kibalinan tuwe ya napakawanan di liwat mu ya idatan daka moh balun bulwatin di padi."

⁵ Ot kanak di "Pongotan yuh Joshua nah pongot di padi." Ot pongotan da ya impabulwati da nan balun bulwati yaden dehdi nan anghel APU DIOS an muntattaddog.

⁶ Hidiyen anghel APU DIOS ya kinalinan Joshuay ⁷ "Hituwey kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in an kananay 'Deket un-unudom di tugun ku ya atom di pinhod ku ya he-ay munnanong an mangipaptok nah Templok takon nan dolana. Ya idat kun he-ay kalebbengan an makihumangan ke ha-on umat hantu-

dah aangel ku. ⁸ Donglom hituwe Joshua an katag-tag-ayan an padi ya dakayun udum an papadi. Dakayuy kipatib-an nadan maphod an ahi maat hi udum hi algo. Ahik ipaali nan muttatyuk an kanan dan Hapang. ⁹ Inha-ad kuh hinangngab mu, Joshua on ohan nanginan batun pituy anganan waday ahik ikul-it hidi. Ahik paminghanon an kaanon hi ohan algoy liwat di tatagu tuh boble. ¹⁰ Ya kediye ya umayag kayuh hi-nag-on yuh nunhituwan yu ta makian-anla dan dakayu nah malinggop ya maphod an biyag yu. Ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in di nangali datuwe.”

Hanan nipatibon pangipattukan hi dilag ya duwan kaiw an oliba

4 Indani ya immali bo nan anghel an mungkalkallin ha-on ot bangunonak an kayak nahuyop.

² Kananan ha-on di “Nganneh tinibom?”

Himmumangak an kanak di “Tinibok di pangipattukan hi dilag an nakapyah balituk ya nipattuk on malukung an naha-adan hi lanan umayu nadah kingke. Hidiyen pumpattukan ya waday pitun kingke an nip-ong di pitu bon metsan mundadalang. ³ Ya waday duwan kaiw an oliba an numbattanan da nan malukung an waday ohah kannawan ya ohah kannigid.”

⁴ Hinanhanak bo nah anghel hin tipe dadiye. ⁵ Ya kananay “Kon unggem inila?”

Himmumangak an kanak di “Uggek inila, apu.”

⁶ Indani ya kanan nan anghel ke ha-on di “Kalyom ke Serubbabel an kanan APU DIOS di ‘Ha-oy ya Kabaalak am-in, kinali mangapput ka, Serubbabel gapuh kabaelan di Espirituk, bokon gapuh kabaelan ya inlot di tagu. ⁷ Mama-id di humanih pangatam hi implanuk an aton, takon di umat hi kaongal di bilid. Ahim gibbuwon an mamohwat nah Templo. Ya hantuh pangihadam nah manguddidin batu ya itkuk di tataguy ‘Hana ot ta bendisyonan Apu Dios!’”

⁸ Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay “Hituwey kalyom: ⁹ ‘Hi Serubbabel di nangikapyah nah nipab-unan nan Templo ya hiya metlaing di mangibbu. Ta panginilaan nadan tataguk an ha-oy an DIOS an Kabaelasan am-in di nangitud-ak ke he-an mun-abig. ¹⁰ Hay panibon nadan tatagu ya ittay di ningunu, kinali nadismaya da. Mu ahida umamlong hi panib-an dan itultuluy Serubbabel an mangiphod nah Templo.’”

Indani ya kinalin nan anghel di kibalinan nan impatibonan ha-on an kananay “Dadiyen pitun dilag ya diday paddungnan matan APU DIOS an manmanniboh at-aton di tataguh kabobboble tuh luta.”

¹¹ Kanak bo nah anghel di “Tipe datuwen duwan kaiw an olibah kannawan ya kannigid nan pangipattukan hi dilag? ¹² Ya tipe bo datuwen duwan hapang di olibah

paldang di duwan balituk an gulipun bumuddalan di lanan di oliba?” ¹³ Kanan nan anghel di “An unggem inila hin tipe datuwe?” Hinumang kun kanak di “Uggek inila, apu!” ¹⁴ Ot kananan ha-on di “Hay kibalinan da ya nan duwan natuddun bumaddang ke Apu Dios an Apapun am-in hi luta.”

Hanan nipatibon muntayyapan an naluddun an papel

5 Indanit iang-ang ku bo ya tinibok on naluddun an papel an muntayyapan.

² Kanan nan anghel di “Nganneh diyen tinibom?”

Kanak di “Tinibok on muntayyapan an naluddun an papel an tulumpulun piyey kadukkena ya himpulut li-man piyey kabilog na.”

³ Ot kananan ha-on di “Hay nitudok kediyen papel ya mipanggep nah idut an umalih tataguh kabobboble an hay nitudok nah bah-el nan papel ya mipakaan am-in di mangako nah boble. Ya nah binnah-el nan papel ya nitudok an mipakaan am-in nadan munlangkak nah boble. ⁴ Hituwe boy kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in: ‘Ipaalik di idut hi nunhituwan nadan mangako ya nadan munsapatah langkak hi ngadan ku. Ya munnanong hidiyen idut kuh nunhituwan da inggana makadaddag takon nadan kakaiw ya batun nikapyah di.’”

Hanan nipatibon babai nah basket

⁵ Indani ya immalin nih-up ke ha-on nan anghel an mungkalkalli ot kananay “Itangad mu keh kabunyan ta tibom din mamuddal.”

⁶ Kanak di “Nganneh diye?”

Kananay “Hidiye ya basket an punlukud an napnuh liwat am-in di taguh kabobboble.”

⁷ Handih nitagge nan hukap an lubay ya dehdi on inumbun an babai. ⁸ Kanan nan anghel di “Hay kibalinan tuwen babai ya nan namahig an kinagaga-ihon di tagu.” Indani ya intalmod na nan babai nah basket ot hukapona bo.

⁹ Intangad ku ya tinibok di duwan babain muntayyapan an hay payak da ya kay payak di stork an hamuti. Mangali dah kad-ak ot itagge da nan basket ot pun-ie da.

¹⁰ Ot hanhanak nah anghel hin daanay pangiyaan da kediyen basket.

¹¹ Himmumang nan anghel an kananay “Te dad Babilon. Ya mangapya dah temploh din pangihadadan da kediyen basket. Deket nagibbun nakapya nan templo ya iha-ad dah diyen basket hidi nah kiha-adanan napattuk ta makattibo.”

Hanan nipatibon opat an kalesa

6 Wada boy nipatibon ha-on an opat an kalesan nalpuh numbattanan di duwan giniling an bilid.

² Hanan namangulun kalesa ya ingguyud di maingit an kakabayu. Hanan mikadwa ya ingguyud di mangitit an kakabayu. ³ Hanan mikatlu ya ingguyud di mabayak an kakabayu ya nan mikap-at ya ingguyud di nabatokan an kakabayu. ⁴ Hinanhanak bo nah anghel hin nganney kibalinal dadiye. ⁵ Ya kananay "Datuwe nadan opat an espirituh langit an timmaddog hi kad-an nan Ap-apun am-in di kabobboble tuh luta. ⁶ Hanan kalesan ingguyud nadan mangitit an kakabayu ya mumpae nangappit hi north ad Babilon. Ya nan kalesan ingguyud nadan mabayak ya mumpae dah nangappit hi kalin-oban di algo. Hana ken kalesan ingguyud di nabatokan ya mumpae dah nangappit hi south."

⁷ Dadiyen kakabayu ya ihik dan umeh kabobboble tuh luta. Kanan nan anghel ke diday "Eyu tibon hin nganney innun nadan bimmoble tuh luta." Ya pinghanadi ya imme dan e mun-ang-ang-ang hi ma-ma-at.

⁸ Indani ya intukod nan anghel ke ha-on an kananay "Hanadan kakabayun numpae north ya impatikod day boh-ol APU DIOS."

Hanan napilin mun-ap-apu

⁹ Kanan APU DIOS ke ha-on di ¹⁰ "Alam nadan silber ya balituk an inilpun nadan nie handi ad Babilon an hi Heldai, hi Tobijah ya hi Jedaiah ta mangin-e-e kah balen Josiah an imbalen Sephaniah. ¹¹ Kapyaoom hi pongot ta ipapngot yun Joshua an natag-en padi an imbalen Jehosadak. ¹² Kalyom ke hiyan ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kanak di 'Hituwe nan tagun kanan dan Hapang ya ahi makattagut iphod na nan Templon APU DIOS. ¹³ Hiyay mangiphod kediyen Templo ta midat ke hiyay dayaw an lebbengnan midat hi patul ya ta hiyay mun-ap-apuh tataguna. Ahi bo umbun an padin mangitakdog nadah tataguna ya ahi makaphod di pun-ap-apuna ya pumpadiyana. †

¹⁴ Ya hidiyen pongot ya midulin nah Templok ta panginomnoman ke da Heldai, hi Tobijah, Jedaiah ya hi Josiah an imbalen Sephaniah."

¹⁵ Ahi umaliy tatagun malpuh nidawwin boblen bu-maddang an mangiphod nah Templon APU DIOS. Ta deket umannung an miphod nan Templo ya inilaon yun nalpu nah AP-APU an Kabaelasan am-in tun in-abig ku. Ya deket punnanongon yun un-unudon nan AP-APU an Dios yu ya makulug an umannung hituwe.

Hay mipanggep hi maandong an pangat ya hay homok

7 Handih mikap-at an algoh mikahiyam an bulan an Kisleb hi mikap-at an toon an nun-ap-apuwan

† Hi Joshua an natag-en padi ya napngotan hi pongot di patul ta mipatibon hanan tudduwon Apu Dios an Kristo ya duway saad na an dadiye ya patul ya padi.

Darius ya kimmalih APU DIOS ke ha-on. ² Handi ya intud-ak di iBethel da Sareser ke Regemmelek ya nadan tatagu dat eda ibagay baddang APU DIOS. ³ Kinali da pay ke didan ibaga da nah padi ya profetas nah Templon APU DIOS di "Nganney aton mi, kon punnanongon min u-umyung ya muntopol an adi kami mangan ten nadatngan nan mikaliman bulan hi katootoon an panginomnoman mih nadadagan nan Templo?"

^{4,5} Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in ke ha-on di "Kalyom hanadah tatagu tuh boble ya nadah papadi an man-ut nuntopol dan ugge nangan ya inu-umyung da nah mikalima ya mikapitun bulan hi katootoon handidah nala-un napitun toon an niha-adan dah udum an boble, mu bokon gapuh pundayaw dan ha-on. ⁶ Ya hanah punhahamulan yuh piyesta yu, kon bokon gapuh pun-an-anlaan yu? Hay kakulugana ya adiyak nomnomon. ⁷ Kon uggek kinali tuwali datuwe handidah profetas dih done handih kadangyan di Jerusalem ya napnuh tatagu takon nadan udum an bobled Judah, ya naboblayan di Negeb ya nadan puun di bilid ad Judah?"

^{8,9} Indani ya kimmali boh APU DIOS ke ha-on an kananay "Kalyom hituwe: Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kanak di: Mahapul an maandong di pangipanu yuh kasu, munhinhohhomok kayu ya mun-uullayan kayu. ¹⁰ Adiyu paligaton nadan nabalun binabai, nadan napuh-ig, nadan tatagun nalpuh udum an boblen nakiboblen dakayu ya nadan nawotwot. Ya adi kayu numanomnom hi panadag yuh ibbayu.

¹¹ Mu handida ken aammod yu ya nginohe da datuwen kinalik ke dida handi. ¹² Paddungnay impakulhi day ulu dat kay batu te adida mo hangudon an donglon di tuttuduk an intuttudun handidah profetas ku. Kinali bimmobboh-olak ke dida.

¹³ Ot gapu te uggeda hinangud an dingngol di kinalik ya uggek damdama dingngol di dasal da. ¹⁴ Ot kayak puwok an intayyap ku dida ot miwahit dan e num-bobleh nidawwin boblen uggeda inila. Ya hituwen boble da ya numbalin hi adi maboblayan te natoan ot maid di nundalan weno nala-u. Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in di nangalin datuwe."

8 Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in ke ha-on an hi Sekariah di ² "Ongal di naminhod kuh iJerusalem, ta hidiye nan namahig di boh-ol ku nadah buhul da. ³ Mibangngadak ta mumbobleyak bod Jerusalem an boblek tuwali. Ahi mo mangadanan hidiyen boble hi Boblen di Punnanongon day Pangun-unud da. Ya hidiyen bilid di kiha-adak."

⁴ Kanana boy "Kediyen tiempo ya hay aam-ama ya iin-inan mumpatpatanong an mundaldallanan ya mangmangbun dad Jerusalem ⁵ ya mumpun-ay-ayyam day u-unga nadah kakalata.

⁶ Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kanak ke dakayun natdaan an tataguk di: Wadan pangali yu

on adinadaman maat hidiye, mu kon waday adik kabaelan an aton? ⁷ Ihwang ku nadan tataguk nadah boblen niayan da ⁸ ta ibangngad ku didan ilpuk dida nadah bobleh nangappit hi timilan ya kalin-oban di al-go ta mumboble da bod Jerusalem. Diday tataguk ya ha-on di Dios da ya ipaptok ku dida ya limpiyuy pun-ap-apuk ke dida.

⁹ Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in ya kalyok ke dakayuh tuwe: Pakodholon yuy nomnom yu ta gib-buwon yun kapyon nan Templok. Dingngol yuy kinalikalin handidan profetas mipanggep ketuwe nipalpu handih niha-adan nan pangipataddogan kediyen Templok. ¹⁰ Handi ni-an ya maid di ohan tagun kabaelasan tumangdan hi tagun pungngunuwona. Takon di aggayam ya maid di maabangan. Ya maid di linggop handi te impumbalin kun mumbubuhulan am-in di tatagu. ¹¹ Mu ad uwani ya isapatak an adik aton dadiyen pangastiguk ke dakayun o-ohan natdaan an tataguk. ¹² Ya pumbalinok an makabbungay mitanom an grapes ya am-in nadan nganneh diyen mitanom. Ya adida makudangan hi danum te paaliyok di udan. Hituwey pumbendisyon kun dakayun natdaan an tataguk. ¹³ Handi ya dakayun ijudah ya iIsrael di kiang-angan di naidutan. Mu ad uwani ya ihwang dakayun ha-on ta ahi kanan di tataguh udum an bobley dakayuy kiang-angan di nabendisyonan. Kinali, adi kayu madismaya, mu ituluy yun mangiphod ot ya abu nah Templo.

¹⁴ Handidan aammod yu ya implanuk an kastiguwon dida ot atok an uggek imbabawi. ¹⁵ Mu dakayu ke ya adi dakayu kastiguwon, kinali adi kayu tumakut te isapatak an bendisyonan dakayu ya adik ibabawi. ¹⁶ Datuwey pinhod ku ot an aton yu: Hay makulug di kalyon yuh ibba yu. [†] Ya tibon yu ta maandong di pangipanu yuh kasu. ¹⁷ Adi kayu mumplanuh panadagan yuh ibbayu. Ya adiyu isapatay langkak yu. Te ha-oy an APU DIOS ya kahingngitak dadiye.”

¹⁸ Hituwe boy kinalin APU DIOS an Kabaelasan am-in ke ha-on: ¹⁹ “Dakayun ijudah, adiyu mo aton nan oggan yu aton nah mikap-at, mikalima, mikapitu ya mikapulun bulan an u-umyung kayu ya muntopol kayun adi kayu mangan mu mun-an-anla kayu. Hay oha bo ya mahapul an ipaanhan yuy makulug ya hay linggop.”

²⁰ Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in di “Kalyok bon dakayu an umaliy tataguh kabobboble tud Jerusalem an boble yu. ²¹ Hanadan wadah ohan boble ya ahida kanan hanadah wadah udum an bobley ‘Makayu ta ume takun am-in ad Jerusalem ta etaku mundasal ke APU DIOS an Kabaelasan am-in ta bendisyonan ditaku.’ ²² Kinali dakol di ahi umalin malpuh udum an boble, takon nadan bimmoble

nadah boblen ongal di kabaelan da ya umali dah tud Jerusalem an mundayaw ke APU DIOS an Kabaelasan am-in ya mundasal dan hiya ta bendisyonana dida.

²³ Kediye ya umaliy himpulun tataguh udum an boblet kanan da nah ohan holag Israel di ‘Makiha-ad kamin he-a te dingngol min pakabbaddangan dakan APU DIOS.’ Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in di nangalin datuwe.”

9 Hituwe boy kinalin APU DIOS mipanggep hi pangastiguna nadah tatagud Hadrak ya Damascus. Hanadan impunholholtap da, namam-a nadan iIsrael ya namnamaon day pangihwangan APU DIOS ke dida. ² Makastigu nadan tatagud Hamat an wadah pingngit di Damascus ya takon di nakatallam nadan tatagud Tyre ya Sidon ya makastigu da damdama. ³ Nun-ikapyan dadiyen tatagud Tyre di nahamad an binattun alad ya dakol di inamung dah balituk ya silber an kay dap-ul hi kalata. ⁴ Mu ma-idon APU DIOS am-in di kinadangan da te miwele nah baybay ya ahi pay malgab di boble da.

⁵ Ta nadan tatagud Askelon, nadan iGaza takon nadan iEkron ya gumayonggong dan maniboh naat kediyen boble te nadadag moh diyen pundinolan da. Ta hidiye nan maapput di Gaza ya mapatey patul da ya mama-id day tatagud Askelon. ⁶ Ya ahi mumbobled Asdod di kumpulmin tatagun nalpuh udum an boble. Ta pamoppog Apu Dios hi pumpahhiyaan nadan iPilistia. ⁷ Hituwey kanan Apu Dios mipanggep nadah matdaan an iPilistia: “Ha-on moy dayawon da ya mibilang dan balun holag Judah. Ya adida mo mangan hi dotag an ugge nakaan di dalana takon nadan makan an mibilang an adi malini. Ya abulutok damdama nadan iEkron an tataguk umat nadah ijebus an inabulut ku dida handi. ⁸ Hana ken Templok ya guwalyaak ta adi hogpon di titindalun mangubat hi Israel. Ta maid moy umalin mangipaholholtap ke dida te pakaaddugak dida.”

⁹ Kanan bon APU DIOS di “Am-in kayun iJerusalem, umamlong kayu ya muntukuk kayu gapuh anla yu te mangaliy patul yu. Hiya ya maphod ya waday kabaelasan umihwang, maule ya nuntakkeh ka-ongal nan donkey. ^{††10} Kaanok ad Israel ya Jerusalem nadan mausal hi gubat umat hi kalesa ya kabayu ya dadagok di papana. Hidiyen patul ya mun-ap-apuh kabobboble, mipalpuh ohan baybay inggana bo nah ohan baybay. Ya mipalpu nah Wangwang an Euplates inggana nah poppog di boble tuh luta. Hiya ya wadaonay linggop hi kabobboble.

¹¹ Handih nakitobbalak ke dakayun tataguk ya nahamad gapu nah dalan di kalneron niappit. Mu ad uwani ya nikalabut di udum ke dakayuh udum an boblen paddungnay wada dah bitun maid di danum

† *Ephesus 4:25*

†† *Mateo 21:5, Juan 12:15*

an inumon da. Mu gapu kediyen nakitobbalok ya ipaek didat malibli da. ¹² Kinali dakayun nibalud hi udum an boble, mibangngad kayuh boble yu ta luminggop kayu te wada moy namnama yu. Kalyok an ahi mamin-duway kaongal di bendisyon kun dakayu te namahig di hinolholtap yu. ¹³ Iusal kuy linalakid Judah ya Israel an paddungnay panan di tindalu. Ya iusal kuy linalakid Jerusalem an paddungnay ispadan usalon makigubat hi Greece.”

¹⁴ Hi APU DIOS ya paddungnay kulabut hi tap-on nadan tatagunan ipaenay pananan kay kil-at an mange. Hiya an APU DIOS an Nakattag-e ya ipagangonay tangguyub nan makigubat. Ya kay nal-ot an puwok an malpuh south hi umaliyana. ¹⁵ Ipaptok APU DIOS an Kabaelasan am-in di tatagunat apputon day buhul dan usalon day bayyabe da. Muntukuk dan makigubat an kay da nabutong ya pumpate day buhul da. Mialig da nah ongal an malukung an makapnuh dalam miha-ad nadah dugun di pun-appitan.

¹⁶ Kediyen tiempo ya ihwang APU DIOS nadan tataguna, umat nah mumpattol an ipaptok nay kalneron nat maid di maat ke didah ad-adi. Paddungnay munlitaak da nah boblena umat nah gamgam an miha-ad hi pongot di patul te midayaw da. ¹⁷ Ahi pumhod di aadol nadan kakat-agun linalaki ya binabai ya mumbalin dan nakal-ot te ahi dakol di page dan itanud da ya dumakol boy mainum an pun-an-anlaan da. Ya ahi makaphod am-in di nganneh diyeh boble da.

Hay pangipaphodan APU DIOS hi nitaguan di tataguna

10 Ibaga yun APU DIOS di udan ten mahapul di intanom yu te hiyay nunlutuh kulabut an mangipaalih udan ta puppumhod di intanom yu.

² Hanadan tatagu ya mumpabaddang da nadah dios an kinapyan di tagu yaden maid di ibaddang da. Hanadan mumpalad ya maid di hilbin di itugun da ya langkak di abigon da, athidi bo nadah mangalih kibalinan di in-inop. Kinali nadan tatagun mangulug ke dida ya umat da nadah natalak an kalneron maid di mangipattol ke dida.

³ Kanan APU DIOS di “Ha-oy an APU DIOS an Kabaelasan am-in ya namahig di boh-ol ku nadah mangipangpanguluh tataguk te adida ipaptok dida. Kinali kastiguwok dida. Mu ipaptok ku nadan tataguk an ijudah ta pumbalinok didan kay kabayun makigubat an nal-ot da. ⁴ Ahi malpu ke diday aap-apu, mangipangpangulu ya ap-apun di titindalu. ⁵ Mundodollop dan makigubat ta apputon day buhul dat pun-igatin da didan kay da pitok. Te ha-oy an DIOS ya baddangak dida ta apputon dan am-in di buhul da takon nadan numpuntakkeh kabayun buhul da.

⁶ Ihwang ku ya pal-otok nadan tatagud Judah ya Israel te homkok dida. Ta ianamut ku didah boble da ya donglok moy dasal dan kay ku ugge inwalong dida handi. Man-uke ya ha-oy di AP-APU an Dios da. ⁷ Dida an holag Israel ya mumbalin dan nakal-ot umat hi tindalu. Ya maka-an-anla dan umat dah linalakin iminum hi mainum. Ta nadan iimbabale da ya nomnomon dah tuwen nangapputan dat umamlong da damdama gapu kediyen inat ku an APU DIOS da.

⁸ Ayagak didan tataguk ta maamung da te ihwang ku dida ta padakkolok bo didat umat hi kinadakol da handi. ⁹ Takon di inwahit ku didah kabobboble ya ahiyak metlaing nomnomon ke dida nadah nidawwin boblen niayan da. Ihwang ku dida ya nadan imbabale da ta umanamut dan am-in hi boble dad Israel. ¹⁰ Ilpuk didad Egypt ya Assyria ta ianamut ku dida. Ahik padakkolon didat mapnuy boble da ingganad Gilead ya Lebanon. ¹¹ Ahida kaya pala-uwon di namahig an ligat an umat nah nangagwatan da nah baybay te padin-ongok di dalluyun ya mag-anak di dallom nan Wangwang an Nile. Ya ahik poppogon di pun-apuwan di iAssyria ya iEgypt ta adida mo mumpahiya. ¹² Pumbalinok bon ongal di kabaelasan nadan tataguk ya pumbalinok didan mangun-unud ya mundayaw ke ha-on. Ha-oy an DIOS di nangalin datuwe!”

Hay naapputan nadan mangipaligligat hi ibba dan tagu

11 He-an Lebanon, ibughul mu ot nadan hoob yu ta humgop di apuy ta malgab nadan kaiw mun sedar nadah mumuyung. ² Kumga kayun kakaiw an bolbol te maid mo nadan kaiw an sedar nadah mumuyung. Kumga kayu damdaman kakaiw an oak te nalngoy kakaiw nadah mumuyung. ³ Donglon yuy kogan nadan mumpattol. Mungkoga da te nadadag nadan pumpattolan da. Mun-olmom damdama nadan layon te nadadag nadan mumuyung hi pingngit nan Wangwang an Jordan an kiha-adan da.

⁴ Hituwe boy kanan nan AP-APU an Dios ku: “Em ipaptok nadah tataguk umat hi pangat nan mumpattol nadah kalneron mipataban maklong. ⁵ Kolngon nadan mangatang dadiyen kalnero, mu adida makastigu. Kanan nadan mangigatang di ‘Madayaw hi APU DIOS te kimmadangan taku bo kaya.’ Takon nadan mumpattol ke dida ya maid di homok dan dida.”

⁶ Kanan APU DIOS di “Man-uket athidiy maat nadah tataguk ya adik mo homkon dida. Iabulut kun mun-aawwit di nunhahag-on. Ya iabulut ku bon am-in nadan tatagu nah boblen munhambut nah patul da, ya pangak hi op-opyan adik ihwang dida.”

⁷ Ot ipattol ku nadan kalneron namarkaan an maklong an dadiye nadan nipaligligat. Inalak di duwan patanong ot ngadanak nan oha hi “Maphod” ya nan

oha ya "Pun-ooahaan." ⁸ Impakaan kuy tulu nadah ibak an mumpattol kediyen himbunan. Indani ya bala-wonak nadah kalneron ipattol ku ya impainglek bo damdama dida. ⁹ Ot kanak ke diday "Adik mo pinhod an mumpattol ke dakayu. Kinali bay-an dakayu ot ta mate nadan mungkatkate ya madadag nadan madadag. Ya bay-ak nadan matdaan ta mungkingin-nakkan da."

¹⁰ Inalak nan patanong kun nginadanak hi "Maphod" ot gi-uwok. Hay kibalinal tuwe ya imbabawik nan nakitobbalak nadah tataguh kabobboble. ¹¹ Ot mapop-pog kediyen algoy nakitobbalak ke dida. Hanadan gumatang ya munggattang hi kalnero ya ang-ang-angonak ke dida ya inila dan hay kibalinal nan at-attok ya hidiyey pinhod APU DIOS an ipainilan dida. ¹² Kanak ke diday "Deket mabalin ya idat yuy tinangdan ku. Nangamung di kanan yuh panangdan yun ha-on. Mu deket adiyu pinhod an idat di tinangdan ku ya takon kattog." Hay indat dah tinangdan ku ya tulumpulun kalang ya abu. †

¹³ Kanan APU DIOS ke ha-on di "Iha-ad muh naen pihhu nah pangiha-adan hi pihhu nah Templo." Ot iha-ad kuh diyen ittaittay an pihhun tulumpulun kalang an numbalol da mo anhan hi ngunuk. ¹⁴ Gini-uk bo nan mikadwan patanong an nginadanak hi "Pun-ooahaan." Hay kibalinal diye ya maid moy maphod an pun-hayyupan di iJudah ya iIsrael.

¹⁵ Indani ya kanan APU DIOS ke ha-on di "Eka bo mumpattol, mu ad uwani ya ing-inghom di pangat nan mumpattol an makudang di nomnom na. ¹⁶ Man-uke ya ahik wadaon di ohan mumpattol an adina ipap-tok di kalneron ipattol na. Adina hangudon an e hamakon nadan matalak ya nadan ka-iimpa. Ya adina agahan di liput da ya adina e ipattol dida nah kad-an di dakol di kanon da. Hay atona ot ya abu ya pungkolong nat kanona nadan pinhod nan kolngon ne linukhup nay kukub da. ¹⁷ Nunna-ud an ahi makastiguh diyen maid di hilbinan mumpattol an tayanany ipattol na. Man-uke ya maliputan di kannawan an taklena ya kannawan an matana ta maid di hilbin diyen taklena ya makulap di matana."

Hay ahi kihwangan di Jerusalem

12 Hi APU DIOS an nangibiklag hi kabunyan ya nunlutuh luta ya nangidat hi biyag di tagu ya hituwey kanana mipanggep hi Israel: ² "Pumbalinok di Jerusalem ya Judah an kay mainum an butongonay tatagu nadah nunlinikkod an boblen mangipaeh titindalun e mangubat ke dida. ³ Kediye ya pumbalinok boy Jerusalem an paddungnay makaddam-ot an batu ta nadan mangipatnan e mundulig kediye ya maipit da.

† Mateo 27:9-10

⁴ Kediye ya adugak nadan iJudah ta maid di aton nadan buhul dan dida. Kulapok ya patakutok di kak-abayu da ya talakok di nomnom nadan numpuntakke. ⁵ Ne kanan nadan aap-apun di Judah hi nomnom day 'Nakal-ot nadan tatagud Jerusalem te hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an Dios da.'

⁶ Kediye bo ya pumbalinok nadan aap-apud Judah an kay apuy nah muyung ya kay apuy nah dandanin maany page ta dadagon da nadan nunlinikkod an boble, mu hay Jerusalem ya malinggop an mapnuh tatagu. ⁷ Mamangulun pangapputok nadan udum an iJudah ta nadan tatagud Jerusalem ya nadan holag David ya adida matmatbal mu nadan udum an tatagud Judah. ⁸ Kediye ya ipapok ku nadan tatagud Jerusalem ta nan nakakkapuy ke dida ya mumbalin dan nakakkal-ot an umat ke David an patul handi. Hanadan holag David di mumpatul ke didan kay ha-oy weno hay anghel ku mismuy patul da. ⁹ Ya dadagok am-in di tataguh kabobboben mangubat hi iJerusalem.

¹⁰ Ahik wadaon hanadah holag David ya tatagud Jerusalem di homok ya pamhod dan mundasal. Ta hantuh pangang-angan dan ha-on an nahudpak hi pahul †† ya namahig an u-umyung da umat nah ammod an u-umyung gapuh natayan di binugtung an imbabale na ya umat bo nah ammod an natey pangu-luan an imbabale nan lalaki. ¹¹ Ya kediye ya namahig an u-umyung nadan tatagud Jerusalem, umat hi u-umyungan handidan tatagun mipanggep Hadad Rimmon an dios da nah nundotal an bobled Megiddo.

¹²⁻¹⁴ Ahi u-umyung am-in di familyan di holag David, hi Nathan, hi Libay ya hi Simey ya nadan udum an familya. Om, am-in datuwen familya ya ahida u-umyung."

13 Kanan bon APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Hantuh madatngan hidiyen algo ya nadan holag David ya am-in di bimmobled Jerusalem ya makaan di liwat dan paddungnay naulah ob-ob. ² Ya kediye ya kaanok am-in di dios an kinapyan di taguh kabobbobled Israel ta maid moy munnomnom ke dida. Ma-idok bon am-in nadan adi makulug an profetas an nalpuy kabaelasan dah gaga-ihon espritun nihkop ke dida. ³ Deket waday tagun nanongnan mangat hi atton di profetas yaden bokon kaya profetas, ya kalyon amana ya hi inanan hiyay 'Mahapul an mate ka te adi makulug an nalpun APU DIOS di kalkalyom.' Ne tinwik da amanan inanat mate.

⁴ Kediye ya am-in nadan adi makulug an profetas ya adida ipahhiya, mu ibain dan abigon di nipain-inop ke dida. Ya adida mo mumbulwatih bulwatin di profetas an humaul hi tatagu. ⁵ Kalyon day makulug an kanan day 'Bokonak profetas te ha-oy ya mumpayowak an

†† Juan 19:37

hidiyey ngunuk ta nangamung nipalpu di kaungak.'

⁶ Ya deket waday munhanhan an kananay 'Tipe danaen liput muh pagom?' Ne kananah panumang nay 'Naliputanak handi nah balen nan ohan gayyum ku.'"

Naliputan nan mumpattol ot miwahit nadan kalnerona

⁷ Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in di "Aga, umina kan ispadat palangom nan pumpattolok an ibbak. Patayom ta miwahit nadan kalneron ipaptok na ya ta mipaligligat nadan impada. ¹⁸ Ahi matey nahawwal an kagodwa nadah tataguh kabobboble ya matdaan di makudang hi kagodwa. ⁹ Hanadan matdaan ya patnaak dida umat nah silber ya balituk an malanat da nah apuy ta mamahmay kinabalituk na ya kinasilber na. Ta loktat ya mundasal dan ha-on ta humangok di dasal da. Kanak di 'Diday tataguk.' Ya kanan day 'Hanan AP-APU di Dios taku.'"

Hay umaliyan nan mun-ap-apu

14 Gagala moy punhumalyaan APU DIOS ke dakayun tatagud Jerusalem. Kediye ya ahi gogodwaon di buhul yuy kinadangyan yu yaden pamga yuy ang-ang-ang. ² Kanan APU DIOS di ahina amungon nadan tataguh kabobboble ta gubaton day boble yun Jerusalem. Ahida hogpon hidiyen boble yu ta pun-ala day nganneh diyen maala da nadah babale ya piliton dan ihuyop di binabai. Ya miey godwan dakayuh udum an boble ya nadan matdaan ya mabati dah di.

³ Ne ahina ginubat dadiyen tatagu umat hi inainat na handi. ⁴ Kediye bo ya ahi tumaddog hi APU DIOS nah Bilid an Oliba ad Jerusalem nah nangappit hi timilan di algo. Hidiyen Bilid an Oliba ya magodwa mipalpuh nangappit hi timilan di algo ingganah kalin-oban di algo ta mawaday ambilog an nundodotal. Madlig di godwan nan bilid nah nangappit hi north ya nan godwana ya madlig nah nangappit hi south. ⁵ Bumtik kayun idalan yu kediyen nundotal an dimmatong ad Asel di poppog na, umat hi bintikan handidan aammod yu gapuh kolyog handih numpatulan Ussiah ad Judah. Ne ahi umali nan AP-APU an Dios kun ibbana nadan pinilinan tataguna.

⁶ Kediye ya maid di kotol ya dalalu ya maid di potang. ⁷ Hinnatkon kediyen tiempon maid di hilog te mapat-al ta nangamung. Ya maid di nanginilah kaatan tuwe, abunah APU DIOS. ⁸ Kediye bo ya munnanong an waday danum an umidat hi biyag nah wa-el an malpud Jerusalem takon nah inugawan ya ahi

kotolan. Munggodwa nan danum an mumpaey udum nah Naten Baybay ya mumpaey udum nah Baybay an Mediterranean nah nangappit hi kalin-oban di algo.

⁹ Kediye ya hi APU DIOS di mun-ap-apun am-in hituh luta. Hiyay dayawon am-in di tagu ya hiya ya abuy inilaon dan Dios da. ¹⁰ Hay Jerusalem ya napattuk ya nigawwa te am-in nadan boble mipalpuh Gebah nangappit hi north ya ingganad Rimmon nah nangappit hi south ya ahi madotal. Hay poppog tuwen ongal an boble an Jerusalem ya mipalpuh Hoob Benjamin inggana nah Hoob di Dugu an kawad-an handin naman-gulun hoob ya mipalpu nah Natag-en balen Hananel inggana nah pungkopalan di patul. ¹¹ Ya nadan tatagud Jerusalem ya malinggop da mon mumbobleh din maid di takutan dah umalin manadag hi boble da.

¹² Ahi ialin APU DIOS di himpappangen dogo nadah boblen nangubat hi ijerusalem. Hay tagun mundogoh athidi ya takon di matagu ya mungkabuluk di laman na, mata na ya dila na. ¹³ Ahida tumattakut ya matalat-talak di nomnom da ta maid di maptok on numpapatte da gapuh pangat APU DIOS ke dida. ¹⁴ Ya nada ken ijudah ya eda makigubat ta itakdog day Jerusalem ya ta pun-ala day kinadangyan di kabobboble umat hi balituk, silber ya dakkodakkol an bulwati. ¹⁵ Umali boy himpappangen dogo nadah aggayam dadiyen buhul da umat hi kabayu, kamel ya nadan udum ta madadag da.

¹⁶ Muden loktat ya am-in di matdaan hanadah tataguh kabobboblen nangubat hi Jerusalem ya umali dah katootoon an mundayaw nah Patul an AP-APU an Kabaelasan am-in. Umali da bon makian-anla nah Piyestan di Abung. ¹⁷ Hanada ken tatagun adida pinhod an umed Jerusalem an mundayaw nah Patul an AP-APU an Kabaelasan am-in ya maid di umalin udan hi boble da. ¹⁸ Ya deke bot adi pinhod di iEgypt an makipiyesta nah Piyestan di Abung ya umali damdaman dida nan himpappangen dogon ipaalin APU DIOS nadah tatagun adi naminhod an makipiyesta. ¹⁹ Hidiyey kastigun am-in di tagu takon di iEgypt an adi maki-at kediyen piyesta.

²⁰ Kediye bo ya takon nadan gakod di kingking di kabayu ya matudkan hi athitu: "Niong-ong ke APU DIOS." Ya nadan babanga nah Templo ya niong-ong da, umat nadah palanggan miusal nah altar.

²¹ Miong-ong am-in di babangngad Jerusalem ya Judah an mausal hi pundayawan nah AP-APU an Kabaelasan am-in. Hanadan umalin mun-appit hi aggayam ya mabalin dan usalon dadiyen punha-angan da. Ya kediye ya maid moy munggattang nah Templon nan AP-APU an Kabaelasan am-in.

† Mateo 26:31, Marcos 14:27

Malachi

Hay mipanggep ketuwen liblu an Malachi

Hi Malachi ya profetas APU DIOS nadah holag Israel handih ka-alpu dad Babilon. Hanan Templo ad Jerusalem an nadadag handi ya niphod mo ya at-atton da nadan miappit an mipuun nah kanan di Tugun. (Tibon yuy liblu an Ezra.)

Mu takon di nibangngad dad Jerusalem ya uggeda impunnanong di pangun-unud dan APU DIOS. Gaga-iho nadan padi ya adida dayawon hi APU DIOS te iappit day aggayam an waday dipekto na. Man-ut ipatpatibo dan maphod da mu hay kakulugana ya gaga-iho da. Adida lispituwon hi APU DIOS. Ya numbahul damdama nadan tatagu te in-ine day binabain bokon Judyu ot dayawon day dios an kinapyan di tagu an bokon APU DIOS. Hay oha bon at-atton da ya pun-ibolhe day inayan dan uggeda impunnanong di insapata da handih nalahinan da. Ya hay oha bon liwat da ya adida idat ke APU DIOS nan lebbengnan midat ke hiyan mikahimpuluh limmu da.

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay impaminhod APU DIOS nadah tatagud Israel ya hay mangipabain an at-atton da. (1:1—2:9)
2. Binoh-olan Malachi nadan holag Israel gapuh liwat da ya ngohe dan APU DIOS. (2:10-17)
3. Impainilan APU DIOS an adi mabayag ya umalit kastiguwonay tataguna. (3:1—4:6)

Ongal di naminhod APU DIOS hi iIsrael

1 Hituwey kinalin APU DIOS ke Malachi an kalyona nadah iIsrael.

² Kanan APU DIOS nadah tatagunay “Pininhod dakayun ha-on ta inggana.” Mu hinumang nadan tatagun kanan day “Nganney inat mun nangipatiboh naminhod mun dakami?”

Kanan APU DIOS di “Hintulang da Esau ke Jacob mu handin ammod yun hi Jacob ya dakayun holag nay pakappinhod ku. ³ Uggek pininhod hi Esau ya nadan holag nan iEdom. † Dinadag kuy numboblasyon di holag na ya binaybay-ak ot pumboblasyon di mailom an aggayam umat hi jakal.”

⁴ Wada nin an kanan dadiyen iEdom an holag Esau di “Takon di nadadag di boble mi an Edom, mu iphod mi.”

Humangon nan AP-APU an Kabaelasan am-in an kananay “O, agan da, iphod da, mu dadagok metlaing. Ahi kanan di udum an tatagu mipanggep kediyen bobley ‘Hidiyen bobley numboblasyon di gaga-ihon tatagun bobboh-olan APU DIOS ta nangamung.”

⁵ Ya hantuh panib-an di iIsrael hi kadadagan diyen boble ya ahida kanan di “Impatibon APU DIOS an ongal di kabaelana, takon hi udum an boblen bokon ya abuh tud Israel.”

† *Romans 9:13*

Hay numboh-olan Apu Dios nadah padih nangiappitan dah maid di hilbinan miappit

⁶ Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in hanadah padiy “Hay pangipatibon di unghang punlispitunan amana ya mangun-unud ke hiya. Athidi boh muttatyun patibonay lispitunah kon muttatyun hiya. Ya dakayu ke ya lebbengnan mangun-unud kayun ha-on an mibilang an hi amayu ya Ap-apu yu. Yaden tipet adiyak un-unudon ke dakayu ta ipatibo yuy lispitu yun ha-on? Ngohayonak ke dakayu yaden kanan yuy ‘Nganney innun min nungngohen he-a?’

⁷ Hay inat yu ya in-appit yun ha-on nah altar ku nadan balawok. At-atton yu datuwe yaden kanan yu boy ‘Nganney innun min e ugge nunlispitun he-a?’ Mu kon uggeyu kinalin kanan yuy ‘Nganne ni-boh diyen altar nan AP-APU?’

⁸ Deket in-ali yuy nakulap weno mundogo ya napilay an aggayam an iappit yun ha-on, kon hay punnom-nom yu ya maphod hidiye? Konnat ipatna yun idat di athidin aggayam nah gobernador, kon umamlong ke dakayu weno kon edakayu baddangan? Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe.

⁹ Dakayun padi, man gulat na nin ta mumpah-pahmok kayun mundasal ke ha-on an Dios ya nunna-

ud an adik humangon di dasal yu ya dakayu pey kon bahul.”

¹⁰ Kanan bon APU DIOS Kabaelasan am-in di “Pinhod kun waday ohan dakayun mangidakig nadah panton di Templo ta adi kayu oggan humgop an mun-apuy nah altar ku. Te adiyak umamlong ke dakayu kinali adik abuluton nadan iappit yun ha-on. ¹¹ Adiyak dayawon ke dakayu yaden hay tataguh kabobboble ya dayawonak ke dida. Gobhon day bangbanglun iappit dan ha-on ya iappit da bo nadan lebbengnan miappit ke ha-on te dayawonak ke dida. ¹² Mu dakayu ke ya adiyak dayawon te iappit yun ha-on nah altar ku nadan balawok. ¹³ Kanan yuy ‘Mangipaingle datuwen atoaton!’ Ne manangtangngad kayu yu bo udot hi ngohe yun ha-on. Nomnomon yu ke, iappit yu bo udot ke ha-on di inako, bokon ke bo ya napilay weno mundogo. Ne nganne, kon pangali yu on abulutok danaen iappit yun ha-on? ¹⁴ Kastiguwok nadan munappit ke ha-on hi maid di hilbinan aggayam. Te takon di wada tuwaliy maphod an aggayam dan kinali dan iappit dan ha-on ya bokon dadiyen iappit da. Te ha-oy an patul ya ongal di kabaalak ya takutanak hi tataguh kabobboble yaden adiyak lispituwon hi pangatan yun nae. Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in di nanganalin tuwe.”

Hay nunliwatan nadan padi ke APU DIOS ya impangulu da nadan tatagun munliwat

2 Kanan APU DIOS an Kabaelasan am-in hanadah padiy “Hituwey imandal kun dakayu. ² Mahapul an mipatibo nadah aton yun dayawonak. Deket adiyak dayawon ke dakayu ya kastiguwon dakayun ha-on. Ya deket adiyu un-unudon di kalyok ya idutan dakayun ha-on. Pumbalinok di bendisyon yu hi idut. Hay kaku-lugana ya inidutan dakayu mon ha-on te adiyu un-unudon di tugun ku ya adiyu ibilang an importante dadiye tugun ku. ³ Donglon yuh tuwe: Gapun dakayu ya kastiguwok di iimbabale yu ya idan-ik hi anga yuy tain nadan aggayam an in-appit yu. Ne edakayu inwelen kay kayu tai. ⁴ Ta panginilaan yun ha-oy di nalpuwan tuwen warning ke dakayu ta ibangngad yun mangun-unud nadah tugun an indat ku ke amayun hi Libay handi. Ha-oy an AP-APU an Kabaelasan am-in.

⁵ Hay ninomnom kuh nangidatak ke Libay ya handi-dan holag na ketuwen tugun ya kiphodan da ya ta luminggop dat kal-ina ot ya lispituwonak ya mangun-unud dan ha-on. ⁶ Ya o peman an inun-unud da ot ituttudu dah tataguy niptok ya maandong an pumbiyag da ya impangpangulu day tatagun mangat hi maphod ta itikod dan mangat hi gaga-iho. ⁷ Athidi ot kuma tuwaliy ngunun di padi an ituttudu dah tataguy mipanggep ke ha-on an AP-APU an Kabaelasan am-in. Ya ume kuma damdama nadan tatagu nadah padi ta ini-

laon da hin nganney pinhod kun aton da te dadiyen padiy binaal kun mangipainilah pinhod kun ipainila. ⁸ Muden ad uwani ya inwalongak ke dakayun papadi. Imbahho yuy nuntotobbalan taku ot nadan ituttudu yuy humlun hi pangatan di tataguh gaga-iho.

⁹ Ta hidiye nan pumbalinon dakayun pihulon di iIsrael, te adiyu un-unudon di pinhod kun aton yu. Oha bo ya ugge nun-iingngoy pangat yu nadah tataguh.”

Ugge impunnanong di ijudah an mangun-unud ke APU DIOS

¹⁰ Kon bokon hi Ama takun am-in hi Apu Dios? Ya kon bokon hiyay nunlutun am-in ke ditaku? Yaden tipet ngohayon takuy nakitobbalan takun hiya ya aton takuy adi maphod hi ibba taku? ¹¹ Hanadan tataguh J udah ya imbahho day insapata dan APU DIOS an aton da. Inat day gaga-ihod Jerusalem ya nadah udum an boble. Hinibit da pay nan Templona ya in-ine day binabain dayawon day dios di udum an boble. ¹² Hana ot ta kaanon APU DIOS nadah bobled Israel nadan mangat hi athitu. Ta adida mo miabulut an maki-at nah iappit di bimmoble ke APU DIOS an Kabaelasan am-in.

¹³ Oha bo ya anakayang an namahig di koga yun lobngon di luwa yuy altar APU DIOS gapu te adina mo abuluton di iappit yun hiya. ¹⁴ Tipe tuwalit adi abuluton APU DIOS di iappit yu? Man-uke ya inilanan dakayun linalaki ya adiyu iohhah inayan yuy pamhod yu. Insapata yun hiya ya abuy inayan yu mu imbahho yuy insapata yu. ¹⁵ Lintu dakayun APU DIOS ta mibilang kayun oha nah inayan yu. Man-uke ya mahlag kayu ta mibilang nadan iimbabale yuh familyan APU DIOS. Kinali tibon yu ta maid ke dakayuy mangibahhoh insapata yuh inayan yun in-ine yu dih kat-agu kayu. ¹⁶ Kanan nan AP-APU an Dios di holag Israel di “Kahingngitak di bolhe. Kinali adiyu ibolhey inayan yu.”

¹⁷ Immingleh APU DIOS hi kalikali yu. Yaden kanan yuy “Nganney inat mit edakami impainglen APU DIOS?” Om te kanan yuy “Pun-amlongan APU DIOS nadan gaga-iho ya adina kastiguwon dida ya maid di idat nah kiphodan nadan mangat hi maphod.”

Hay punhumalyaan APU DIOS hi tatagu

3 Himmumang hi APU DIOS an Kabaelasan am-in an kananay “Donglon yu tuwe. Ahik ipaali nan mangidadaan hi dalan ku. † Ta pinghanadi ya umali tuh Templo nan AP-APU an hapulon yu. Hidiyen itudak kun umali ya hiyay mangipainilah planuk.”

² Kediye algon ahi aliyon diyen Ap-apu ya maid di mibilang an maphod hi hinangngab na. Hiya ya umat nah sabun an appilonay lugit ya umat bo nah apuy an lanatonay gumok ta mamahmay kinagumok na.

³ Umalin munhumalya nadah padi ta muntutuyu dat

† Tibon yuy Mateo 11:10, Marcos 1:2 ya Lucas 7:27.

iappit da mon APU DIOS di lebbengnan miappit ke hiya. Hidiyen aton da ya umat hi aton di apuy hi silber ya balituk ta mamahma da. ⁴Ya umipaamlong mo uppe ke hiya nadan iappit di tatagud Judah ya Jerusalem, umat handi. ⁵Kanan nan AP-APU an Kabaelanan am-in di "Ahiyak umalin munhumalyan dakayu. Ta kastiguwok am-in di mun-ayak, nadan ihuyop day bokon da inayan, nadan muntistiguh langkak, nadan adi mangidat hi ustun tangdan di pungngunuwon da ya nadan mangipaligligat hi nabalul, napuh-ig ya nadan tatagun nalpuh udum an boble. Takon nadan maid di lispitunan ha-on ya kastiguwok.

Hay pangidatan ke APU DIOS hi lebbengnan midat ke hiya

⁶Ha-oy an AP-APU ya munnananongak an adiyak mumbaliw. Kinali ugge dakayu dinadag am-in an holag Jacob, takon di lebbengnan madadag kayu. ⁷Umat kayu handidah aammod yun inwalong day tugun ku. Daan mot ibangngad yun mangun-unud ke ha-on ta ipaptok dakayu bo. Wada nin an kanan yu boy 'Nganney innun min mibangngad ke he-a?'

⁸Agat hanhanak ke dakayu hin maphod an talamon yuy Dios yu. Nunna-ud an kanan yuy adi. Mu hay kaku-lugana ya talatalamonak ke dakayu. Nunna-ud bon kanan yuy 'Nganney innun min nuntalam ke he-a?'

Hay puntalaman yun ha-on ya mipanggep nah mikapulun limmu yun lebbengnan idat yun ha-on ya mipanggep nadah miappit an lebbengnan iappit yun ha-on. ⁹Makastigu kayun am-in an bimmoble te talamonak ke dakayu. ¹⁰Daan mot ialu yun am-in di mikapulun limmu yu ta adi kumudang di makan tuh Templo. Aga ke, aton yu ta tibon yu! Man, ibughul kuy kabunyan ta pun-ipaalik am-in di mahapul yu ta mahawwahawwal ta kumudang bo kayay pangiha-adan yu. ¹¹Ya adik iabulut an madadag nadan inliyak yu ya nadan intanom yun bungbunga-an umat hi grapes mu pumbalinok didan makabbunga. ¹²Ta hay kanan di tataguh kaboboble mipanggep ke dakayu ya binendisyonan dakayun ha-on te maphod an pumboblayan di boble yu. Ha-oy an APU DIOS an Kabaelanan am-in di nanggalin tuwe.

Homkon APU DIOS nadan mangun-unud ke hiya

¹³Dakol di kinali yun mipanggep ke ha-on an adik pinhod. Mu wadan kanan yu boy 'Nganney kinali mi mipanggep ke he-a?'

¹⁴Kanan yuy 'Maid di hilbinah pangatan hi pinhod APU DIOS an aton. Tipe etaku un-unudon hiya? Ya nganney hilbinah pangipatib-an ke hiyan Kabaelanan am-in an muntutuyu taku gapuh ad-adin inat taku?'

¹⁵Tibtibbon taku met an maan-anla nadan mangohen tatagu. Ya kumadkadangyan mah-udot nadan gaga-ihon tatagu. Bokon ya abuh diye te patpatnaan da udot anhan di kinaanus Apu Dios yaden adida makastigu."

¹⁶Hanada ken mangun-unud ke APU DIOS ya kanal-kalyon day mipanggep ke hiya. Dingngol APU DIOS datuwe ot ipatudok nay ngadan dadiyen mangun-unud ya mundayaw ke hiya. ¹⁷Kanan diyen AP-APU an Kabaelanan am-in di "Diday tataguk, nabalul dan ha-on." Kinali hantuh punhumalyaana ya homkona dida umat hi ammod an homkona nan makangngun-unud an imbabalena. ¹⁸Ta tibon am-in hi taguy ugge nun-inggohan di makangngun-unud ke ha-on an aton day pinhod ku ya nan gaga-ihon mangiwalong ke ha-on.

Hay gintud APU DIOS an punhumalyanah tatagu

4 Kanan nan AP-APU an Kabaelanan am-in di "Tuwen madatngan nan algon maghob am-in nadan mumpahhiya ya gaga-ihon tatagu, umat hi dagami ya maid di matdaan ke dida.

²Mu dakayun mangun-unud ke ha-on ya ahiyu tibon di kaphod ku umat nah algon humiyon dakayu ta paphodon dakayu. Ahi kayu maka-an-anla, umat nah impan di bakan nipabudal hi pukungan. ³Ya hantuh aliyak ta itakdog dakayu ya mialig an igatin yu nadan gaga-ihon tatagu, umat hi pangigatinan yuh dap-ul.

⁴Nomnomon yun mahapul an am-in nadan holag Israel ya un-unudon da nadan tuttuduk ya Tugun kun indat ku nah muttatyuk an hi Moses nah Bilid an Sinai.

⁵Mu hammadok an kalyon an ipaalik nan profetas an hi Elijah hantuh adi ni-an madatngan nan kaim-importanteyan an algon aliyon nan APU DIOS. ⁶Ahina pumpopohodon nadan aammod ya iimbabale da ta deket umaliyak ya adik dadagon tun boble yu."

Mateo

Hay tonton di aammod Jesu

(Lucas 3:23-38)

1 Hituwey nitudok hi aammod Jesu Kristo an holag David an holag bon Abraham.

² Nahlag hi Abraham ot wadah Isaac. Nahlag hi Isaac ot wadah Jacob. Nahlag hi Jacob ot wadah Judah ya nadan udum an tutulang na. ³ Nahlag hi Judah ot wada da Peres ke Serah an hi Tamar di inada. Nahlag hi Peres ot wadah Hesron. Nahlag hi Hesron ot wadah Ram. ⁴ Nahlag hi Ram ot wadah Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot wadah Nashon. Nahlag hi Nashon ot wadah Salmon. ⁵ Nahlag hi Salmon an inayanah Rahab ot wadah Boaz. Nahlag hi Boaz an inayanah Ruth ot wadah Obed. Nahlag hi Obed ot wadah Jesse. ⁶ Nahlag hi Jesse ot wadah David an patul.

Nahlag hi David an inayanah Bathsheba an inayan ni-an Uriah ot wadah Solomon. ⁷ Nahlag hi Solomon ot wadah Rehoboam. Nahlag hi Rehoboam ot wadah Abijah. Nahlag hi Abijah ot wadah Asa. ⁸ Nahlag hi Asa ot wadah Jehoshaphat. Nahlag hi Jehoshaphat ot wadah Jehoram. Nahlag hi Jehoram ot wadah Ussia. ⁹ Nahlag hi Ussia ot wadah Jotham. Nahlag hi Jotham ot wadah Ahas. Nahlag hi Ahas ot wadah Heseekiah. ¹⁰ Nahlag hi Heseekiah ot wadah Manasseh. Nahlag hi Manasseh ot wadah Amon an aman Josiah. ¹¹ Nahlag hi Josiah ot wadah Jeconiah ya nadan udum an tutulang na. Kediye katagun Jeconiah di nangapputan nadan iBabilon hanadah iIsrael ot ieda didad Babilon.

¹² Ta hidid Babilon ya nahlag hi Jeconiah ot wadah Sealtiel. Nahlag hi Sealtiel ot wadah Serubbabel.

¹³ Nahlag hi Serubbabel ot wadah Abiud an aman Eliakim. Nahlag hi Eliakim ot wadah Asor. ¹⁴ Nahlag hi Asor ot wadah Sadok. Nahlag hi Sadok ot wadah Akim. Nahlag hi Akim ot wadah Eliud. ¹⁵ Nahlag hi Eliud ot wadah Eleasar. Nahlag hi Eleasar ot wadah Mathan an aman Jacob. ¹⁶ Nahlag hi Jacob ot wadah Joseph an inayan Maria an inan Jesus an hi Kristo.

¹⁷ Mipalpun Abraham ta ingganan David ya himpulut opat di nahlagan da. Ya mipalpun David ta inggana handih nangiayan dan didad Babilon ya himpulut opat damdama. Ya mipalpu handih kawada dad Babilon ta inggana handi nitungawan Kristo ya himpulu bot opat.

Hay nitungawan Jesu Kristo

(Lucas 2:1-7)

¹⁸ Athituy nitungawan Jesu Kristo. Hi Maria ya nitbin Joseph, mu uggeda ni-an nun-ine yaden nawadaan hi Maria gapuh ongal an kabaelan di Espiritun Apu Dios. ¹⁹ Hi Joseph ya pangalina on inlaglag-an Maria nan wadah putuna. Hiya ya paka-un-unudonay Tugun dan Judyu kinali ninomnom nan adina ituluy an iine. Mu gapu te hiya ya maphod di pangi-ena ya ninomnom nan adina ipainilay adida puntuluyan ta adi mibabain hi Maria. ²⁰ Handih nomnomnomon Joseph hituwe ya numpatibon hiya an anghel hi in-inop nan kanan hiyay "Joseph an holag David, adika umagol an mangi-inen Maria te nawadaan gapuh kabaelan di Espiritun Apu Dios. ²¹ Lalakih diyen itungona ya ahiyu ngadanan hi Jesus te hiyay mangihwang hi taguh liwat da." ²² Hituwey immannung nan kalin Apu Dios an kalin din profetas an kananay ²³ "Ahi maimbabaleyan nan babain maid di inayana ta mun-imbabaleh lalaki ya ahida ngadanan hi Emmanuel an hay kibalinana ya wadah Apu Dios ke ditaku."

²⁴ Inun-unud Joseph hidiyen kalin nan anghel Apu Dios ot iine nah Maria. ²⁵ Mu uggeda nunhuyop inggana nuntungoh Maria. Intungo na nan lalaki ot ngadanan Joseph hi Jesus.

Hay inaliyan nadan nanomnoman an tatagu

2 Hay nitungawan Jesus ya ad Betlehem an bobled Judea ya hay patul kediye ya hi Herod. Indani ya wadaday immalid Jerusalem hi tatagun nalpuh nangappit hi timilan di algo. Dida ya impakainnila day mipanggep hi bittuwon. ² Kanan da nadah tataguy "Daan nan nitungon golang an ahi pumpatul di Judyu? Tinibo mi nan bittuwon nah appit di timilan di algo an hidiyey nangimatunan mih nitungowana ta hidiyey gapunan immali kamin mundayaw ke hiya." ³ Dingngol Herod ya nadan tatagud Jerusalem hidiyen kinali da ya mabulubulun da. ⁴ Inamung Herod nadan aap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ot kanan di-day "Daanay kitungowan nan Kristo an pinilin Apu Dios an ahi pun-ap-apun di Judyu?" ⁵ Kanan day "Ad Betlehem an bobled Judea, te hidiyey kanan nan intudok di profetas Apu Dios an kananay

† *Psalms 130:8*

⁶ Nan boblen Betlehem ya maid di bilang na nadah bobled Judea, mu importanteh diyen boble te hidiy kalpuwan di ap-apun mangipaptok hi tataguk an holag Israel.”

⁷ Impaayag Herod nadan tatagun nalpuh nangappit hi timilan di algo ot handih ab-abbu da ya hinanhananan dida hin kakon-anay numpatib-an nan bituwon. ⁸ Ot tugunona didan kananay “Ume kayud Betlehem ta eyu hamakon nan golang ta deket hina-mak yu ya ipainila yun ha-on ta ek damdama dayawon.” ⁹ Hituwey kinalin Herod ke dida ot ahida umed Betlehem. Wadadah dalan ya inang-ang da bo nan bituwon an hidiye din tinibo dah nangappit hi timilan di algo. Impangulun nan bittuwon dida inggana nah potok di kawad-an nan golang ot muntikod hidi ¹⁰ ya imma-amlong da. ¹¹ Hinumgop da ya tinibo da nan golang ya hi inanan hi Maria ot mundukun dan mundayaw ke hiya ot ukaton da nan idat dan hiyan balituk, insenso ya mira.

¹² Impainilan Apu Dios ke dida hi in-inop dan adida mo mibangngad hi kad-an Herod, mu idalan dah hinatkon an dalan hi kibangngadan dah bobleda.

Hay bintikan da Joseph ad Egypt

¹³ Handih imme dadiyen tatagu ya numpatibo bo on anghel Apu Dios hi in-inop Joseph an kananay “Bumangun ka ot ta awitom nan golang ya hi inana ta bumtik kayud Egypt tedeyan pihamak Herod tun golang te pinhod nan pipate. Miha-ad kayuh di ingganay kalyok di tayanan yuh diyen boble.” ¹⁴ Bimman-gun hi Joseph ot awitona nan hin-ina ot bumtik da kediyen hilong ad Egypt ¹⁵ ot miha-ad dah di ingganay nateh Herod. Hituwey immannungan nan impituduk Apu Dios hanah profetas nan kananay “Ipaayag ku nan Imbabalek ta tayanad Egypt.”

Hay nangipatayan Herod nadah goggolang

¹⁶ Handih ininnilan Herod an hinamak dadiyen tatagu nan golang, mu uggeda impainilan hiya ya bimmobboh-ol. Ot ioldenan am-in di goggolang an linalakin muntoon hi duwa weno makudang hi duwa ya patayon da. Aton dah tuwed Betlehem ya nadah nunlinikkod an bobleh di. Man-uket in-oldenah tuwe ya hidiyey kinonoknong nah toon nan golang te inilanay kakon-anay nanib-an dadiyen tatagu nah bituwon. ¹⁷ Hituwey immannungan nan kinalin din profetas an hi Jeremia an kananay

¹⁸ “Waday ahi madngol an kumogakoga ad Ramah. Hi Rachel ya namahig di koga na ya adi maal-aluk te nate dan am-in di imbabalena.”

Hay nibangngadan da Joseph ad Israel

¹⁹ Handih nate moh Herod ya numpatibo bo nan anghel Apu Dios ke Joseph hidid Egypt hi in-inop nan kananay ²⁰ “Bumangun kat awitom nan golang ya hi inana ta mibangngad kayud Israel ot deyan nate mo nan mamate tuh golang.” ²¹ Bimman-gun hi Joseph ot awitona nadan hin-ina ot mibangngad dad Israel.

^{22,23} Mu tumakut hi Joseph an miha-ad hidid Judea te dingngol nan hi Arkelaus di nihannot ke amanan hi Herod an mumpatul hidi. Ot ituddun Apu Dios ke hiya nah in-inop nay atona ot umed Nasaret nah probinsi-ad Galilee ot hidiy kiha-adan da. Hidiyey immannungan nan kinalin handidan profetas Apu Dios an kananay “Hiya ya iNasaret.”

Hay intuttudun Juan an Mumbonyag

(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

3 Kediyen tiempo ya wadah Juan an mumbonyag an muntuttudu nah adi maboblasyon ad Judea.

² Hay intuttuduna ya kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu te immali mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.” ³ Hi Juan di kanan din profetas an hi Isaia handih kananay

“Waday ahi madngol nah adi maboblasyon an kananay ‘Idadaan yu ya iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku.’” †

⁴ Hay bulwatin Juan ya naabol an dutdut di kamel ya hay balikis na ya lalat. Hay kanona ya dudun ya danum di iyyukan. ⁵ Immali day katagutagun nalpud Jerusalem ya nadah udum an bobled Judea ya nadah boblen nunlinikkod nah Wangwang an Jordan an mundongol hi ituttuduna. ⁶ Ot kalyon day liwat da ot bonyagan Juan dida nah Wangwang an Jordan.

⁷ Immali da damdamay dakol an Pharisee ya Sadeucee an mumpabonyag ke hiya, mu kanan Juan ke diday “Gaga-iho kayun tatagu. Kon pangali yu on deket mabonyagan kayu ya adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios?” ⁸ Mahapul an itikod yun mangat hi gaga-ihot hay maphod di aton yu ta kitib-anan makulug an nuntutuyu kayuh liwat yu. ⁹ Adi kayu mundinol an adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios gapu te holag dakayun Abraham. Kalyok ke dakayu, hi Apu Dios ya damanan pumbalinona hantudan batu hi holag Abraham. ¹⁰ Hiya ya nundadaan an mangastiguh gaga-ihon tatagu. Dida nadan tatagun umat nah kaiw an adi maphod di bunganan malngo ta maapuyan.”

¹¹ Kanan bon Juan di “Ha-oy ya bonyagan dakayuh danum ya hituwen pamonyagak ke dakayu ya pangimatunan hi nuntutuyuwan yuh liwat yu. Mu nan ahi umali ya natagtag-e mu ha-on ta takon di mangaan hi

† Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangali-eyu te umali nan Ap-apu taku.

apatut na ya nakababbaak an mangat kediye. Ya hiya ke ya bonyagan dakayuh Espiritun Apu Dios ya hay apuy. ¹² Hantuh aliyana ya appilonay tatagu, umat nah tagun muntaop an taopanay bogat ikulbung na, mu nan dugi ya gobhona nah apuy an adi mad-op.”

Hay nabonyagan Jesus

(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21,22)

¹³ Indani ya immalih Jesus an nalpud Galilee ot umeh kad-an Juan nah Wangwang an Jordan ot e mumpabonyag. ¹⁴ Adi ot pinhod Juan an hiyay mamonyag ke Jesus ot kananay “Lebbeng na ot an ha-oy di bonyagam ta bokon ha-oy di mamonyag ke he-a.” ¹⁵ Mu kanan Jesus di “Man-ut athina, mu ad uwani ya maphod an un-unudon tan am-in di pinhod Apu Dios.” Ot abuluton Juan.

¹⁶ Nagibbun nabonyagan hi Jesus ot dumakal ya nabukatan di kabunyan ya tinibonan mangali nan Espiritun Apu Dios an kay palomay ang-ang na ot umpan hiya. ¹⁷ Ya waday kimmalih langit an kananay “Hituwey Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on.”

Hay nangipatnaan Satanas an munhaul ke Jesus

(Marcos 1:12,13; Lucas 4:1-13)

4 Indani ot ipangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus nah adi maboblayan. Ot handih wadah di ya pinatnaan Satanas an haulon ta munliwat. ² Ug-ugge nangan hi Jesus hi nap-at di algo ya hilong ot makaaggangan. ³ Ya immalih Satanas ot kananan hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya pumbalinom tudan batu hi makan.” ⁴ Hinumang Jesus an kananay “Mu hay nitudok hi kalin Apu Dios ya kananay ‘Bokon hay makan ya abuy kitaguwan taku, te mahapul damdaman mundinot takuh kalin Apu Dios.’” †

⁵ Ot ien Satanas hi Jesus ad Jerusalem nah katagtagayan an bubung nan Templo ⁶ ot kananan hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya dumop-a ka ot deyan kanan Apu Dios nah impitudok nay

‘Baalona nadan anghel ta ipaptok dakat takon di mag-a ka ya tippaon daka ta adika maliputan.’” ††

⁷ Hinumang Jesus an kananay “Mu wada boy nitudok nah kalin Apu Dios an kananay ‘Adiyu patnaan hi Apu Dios.’” †‡

⁸ Indani ya in-en bon Satanas hi Jesus nah natag-en bilid ot ipatibonan am-in ke hiya nadan pun-apuwan tuh luta, hay kaphod da ya kinadayaw da. ⁹ Ot kananan hiyay “Idat kun am-in ke he-a datuwen pun-apuwan hin ha-oy di dayawom.” ¹⁰ Mu kanan Jesus ke hiyay “Mange-ele ka, Satanas! Hay nitudok an kalin Apu Dios ya kananay ‘Hi Apu Dios ya abuy dayawon yu

ya un-unudon yu.’” ¹¹ Ot taynan Satanas ya immali day anghel ot ipaptok dah Jesus.

Hay lappunah nuntuttuduwan Jesus

(Marcos 1:14,15; Lucas 4:14,15)

^{12,13} Handih dingngol Jesus an nikalabut hi Juan ya tinayananah diyen boble ot mibangngad hi boble dad Nasaret ad Galilee. Mu ugge niha-ad hidi te immed Kapernaum an boblen nah pingngit nan baybay an Galilee nah numboblasyon di holag Sebulon ya Naptali. ¹⁴ Hituwey immannungangan di kinalin din profetas an hi Isaiah an kananay

¹⁵ “Hanadan tatagud Sebulon ya ad Naptali an nih-up nah baybay ya nadan tatagu nah hinag-on di Wangwang an Jordan ya nadah boblen di bokon Judyu ad Galilee ¹⁶ ya ahida mo mapat-alan. Takon di nahalman di ligat dan paddungnay wada dah tapol ya pumhod boy nitaguwan dat paddungnay wada dah mapat-al.” †

¹⁷ Handih nangilappuwan Jesus an muntuttudu ya kanana nadah tataguy “Muntutuyu kayuh liwat yu te immali mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.”

Hay nangayagan Jesus nadah opat an muntabukul

(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

¹⁸ Ohan algon mundaldallanan hi Jesus nah pingngit di Baybay an Galilee ya tinibo na da Simon an kanan dan hi Pedro ya hi tulang nan hi Andres an muntabukul da te hidiyey ngunuda. ¹⁹ Inayagan Jesus dida ot kananan diday “Mikuyug kayun ha-on ta mipalpuwani ya adi kayu e muntabukul hi dolog, mu ekayu mangawis hi tatagu ta ha-oy di un-unudon da.” ²⁰ Pinghanadi ya tinaynan day tabukul da ot miunud dan hiya.

²¹ Mangmangnge da Jesus ya tinibo na bo nadan hintulang an da James ke Juan an imbabalen Sebedi. Wada dan am-in an hin-am-a nah bangka an pun-idadaan day tabukul da ot ayagana nadan hintulang. ²² Pinghanadi ya tinaynan dah amada ya nan bangka da ot miunud da damdaman hiya.

Hay nuntuttuduwan Jesus ya hay nangaananah dogon di tatagu

(Lucas 6:17-19)

²³ Immech Jesus hi kabobbobled Galilee an e nuntuttudu nadah simbaan di Judyuh mipanggep hi pun-apuwan Apu Dios ya kinaanan am-in di nunhihinatkon an dogon di tatagu. ²⁴ Nundingngol hi kabobbobled Syria datuwen inat na ot pun-iali day tatagun nunhihinatkon di dogoda. Ot paphodona dida takon nadan mungkolda ya napanalyze ya nadan nihkopan hi dimonyo. ²⁵ Kinali dakol day tatagun miunuunud ke

† Deut. 8:3 †† Psalm 91:11-12 ‡ Deut. 6:16

‡† Tibon yuy Isaiah 9:1-2.

hiya an iGalilee, iDecapolis, iJerusalem ya nadan nalpuh boblen nah binnah-el nan Wangwang an Jordan.

Hay intuttudun Jesus

(Lucas 6:20-23)

5 Handih tinibon Jesus nadan dakol an tatagun naamung ya immen nah bilid ot e umbun ya inunud nadan disipulos na ot malikkub dah kad-ana.

²³ Ot tuttuwana didan kananay

“Hanadan tatagun abuluton dan adida kabaelan an aton di maphod hin maid di baddang Apu Dios ya umamlong da te diday migappat nah pun-ap-apuwana. ⁴ Hanadan tatagun u-umyung gapuh nanginilaan dan gaga-ihoy inainat da ya umamlong da te alubyagon Apu Dios dida. ⁵ Hanadan tatagun ipakumbaba day adol da ya umamlong da te diday manawat nah kinalin Apu Dios an ahina idat.

⁶ Hanadan tatagun pinhod dan abun mangat hi pinhod Apu Dios umat nah naagangan an pinhod nan abun mangan ya nan nauwo an pinhod nan abun uminum ya umamlong da te baddangana dida.

⁷ Hanadan tatagun homkon day ibbada ya umamlong da te homkon damdaman Apu Dios dida. ⁸ Hanadan tatagun mangiohhah nomnom da hi pinhod Apu Dios ya umamlong da te diday manibon hiya. ⁹ Hanadan tatagun mangipaptok hi punlinggopan di ibba dan tagu ya umamlong da te ibilang Apu Dios an imbalena dida. ¹⁰ Hanadan tatagun munholholtap gapuh pangun-unudan dah pinhod Apu Dios ya umamlong da te mipaptok dah pun-ap-apuwana.

¹¹ Dakayun tatagun mapihupihul, mipaholholtap ya mapabahubahul te gapuh pangun-unudan yun ha-oy ¹² ya umamlong kayu te ongal di gun-udon yun kiphodan hi langit. Ya nomnomon yun hay ma-ma-at ke dakayu ya athidi damdamay na-na-at handidah profetas.

Hay kialigan nan dilag ya nan ahin

(Marcos 9:50; Lucas 14:34,35)

¹³ Dakayun mangulug ke ha-on ya mialig kayu nah ahin an mangipaphod hi tamtam di kanon te dakayuy mangipaphod hi pangien di tagu. Mu nan ahin ya deket nakaan di kinaahina ya maid moy hilbina ya adinadaman pabangngadon di kinaahina. Ta hidiye nan iwele mot punhingagattinan di tatagu.

¹⁴ Ya mialig kayuh dilag an pat-alanay tapol te dakayuy pangitib-an di tatagu hi maphod an pangie. Hay maphod an pangie ya umat nah namuttag an boble nah tap-on di bilid an makattibo. ¹⁵ Kon tolgan di taguy dilag ta ena italu? Adi, te ipattuk nat madilagan am-in nan wadah bohongna. ¹⁶ Athidi bon dakayu an mahapul an ipatibo yuy maphod an pangie-hi ibbayun

tagu ta dayawon dah Ama takun hi Apu Dios hi langit.

Nan Tugun an dinawat Moses ke Apu Dios

¹⁷ Adiyu pangaliy immaliyak ta ma-idok di Tugun Moses ya hay intugun handidan profetas, te immaliyak ta ituttuduk di kibalinan dadiye. ¹⁸ Kalyok ke dakayun takon di mama-id tun luta ya hay kabunyan ya maid di makaan nah Tugun te takon di ohan kali ya umannung. ¹⁹ Ta hidiye nan hay tagun adina un-unudon takon nan kaittayan kediyen Tugun ya tuttuwanay udum ta adida un-unudon damdamah diyen Tugun ya adi mibilang hi langit. Mu hay tagun un-unudonah diyen Tugun ya tuttuwanay udum ta un-unudon dah diyen Tugun ya hiyay mibilang an natag-eh langit. ²⁰ Kalyok ke dakayu, mahapul an nahamad di pangun-unud yu kediyen Tugun mu hay pangun-unud nadan muntuttudu kediyen Tugun ya nadan Pharisee, ta ahi nadaman migappat kayuh pun-ap-apuwan Apu Dios.

Hay pumbalanan di bungot

²¹ Inila yuy nitugun hanadah tatagu handi an kananay ‘Adika pumate. † Hay pumate ya mahapul an makastigu.’ ²² Mu kalyok ke dakayud uwanin bokon ya abu hay pumatey makastigu te takon nadan ibobboh-ol day ibbadan tagu ya makastigu da. Hay tagun pihulonay ibbanan tagu ya mieh hinangngab nadan konsehal ta makastigu, ya hay tagun kananah ibbanay ‘Maid di nitagtagguwam’ ya kastiguwon Apu Dios nah apuy. ²³ Ya deket wada kayuh simbaan ta eyu ot idat nan iappit yun Apu Dios ya nipaddin ninomnom yun waday numbahulan yuh ibbayu ²⁴ ya mahapul an mibangngad kayu ni-an nah numbahulan yu ta pakawanan dakayu ta ahiyu nuppe idat nan eyu ot idat ke Apu Dios.

²⁵ Deket waday nangidiklamun dakayu ya makihumangan kayun hiya te deket adiyu iathidi ya ie dakayu nah huwes ta nan huwes di mangipakalabut ke dakayu. ²⁶ Kalyok ke dakayun makulug an deket nikalabut kayu ya mahapul an pakabboklaon yuy molta yu, takon di ohan hepeng, ta ahi kayu mipae.

Hay mipanggep hi inayan

²⁷ Dingngol yu bo nan tugun an kananay ‘Adiyu ihuyop di bokon yu inayan.’ ^{††28} Mu kalyok ke dakayun takon di tibon ya abun di lalakiy babai, mu wadah nomnom nan pinhod nan ihuyop hidiyen babai ya kay na damdama inhuyop. ²⁹ Deket nan wawwan an matayuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdulnay duk-iton yu ta iwele yu. Kudukdul nay maid di ohan matayu mu nan e kayu ume nah apuy hi impierno. ³⁰ Deket hay wawwan an takleyuy humlun hi punli-

† Exodus 20:13 †† Deut. 5:18

watan yu ya kudukdulnay putulon yu. Kudukdulnay maid di ohan takle yu mu nan e kayu ume nah apuy hi impierno.

Hay mipanggep hi bolhe

(Mateo 19:9; Marcos 10:11,12; Lucas 16:18)

³¹ Wada bo nan tugun an kananay 'Deket ibolhen di lalakiy inayana ya mahapul an waday makapyah papel hi pangibolhayana ya pelmaanat idat na nah inayana.' ^{†32} Mu kalyok ke dakayun hay lalakin mangibolheh inayana yaden ugge inhuyop diyen inayanay udum an lalaki ya mumbahul hiya hin bintanon da nan inayana. Ya mumbahul damdama nan mamintan nah babai te hay panibon Apu Dios nah babai ya nan naunna inayana ya nanongnan himbale da.

Hay mipanggep hi punsapataan

³³ Dingngol yu damdama nan nitugun handidah aammod taku an kananay 'Aton yu nan insapata yun Apu Dios, adiyu ibahho.' ^{††34} Mu ad uwani ya kalyok ke dakayun adiyu isapatan Apu Dios hin waday ham-madon yun kalyon. Adiyu isapatah langit te hidiy pun-ap-apuwana. ³⁵ Adiyu isapatah luta te hidiy pangiuyyadana. Ya adiyu damdama isapatad Jerusalem te hidiyeb boblen nan nakattag-en Patul. ^{‡36} Deket waday hammadon yun kalyon ya adiyu kanan di 'Takon di mateyak' te takon di ohan mangitit an buuk ya adiyu kabaelan an pumbalinon hi mabayak. ³⁷ Deket waday kalyon yu ya adi kah-in di isapata yu. Deket makulug ya na-ala ya kanan di 'Om,' mu deket adi makulug, na-ala ya kanan di 'Adi.' Adiyu e udman hi nalgom an kali te hi Satanas di kalpuwana.

Hay mipanggep hi balo

(Lucas 6:29,30)

³⁸ Dingngol yu ya inila yu nan tugun an kananay 'Deket kinulap di ohan taguy ohan matan di ibbana ya mahapul an kulapon damdamay ohan matan nan numbahul. Deke bot pinlag di ohan taguy ohan bab-an di ibbana ya mahapul an polagon damdamay ohan bab-an nan numbahul.' ^{‡39} Mu kalyok ke dakayun ad uwani ya bokon athidi te gaga-ihoy munhimbabbalo. Deket ampingon day tamel yu ya adiyu ibalo. ⁴⁰ Deket waday mangidiklamun dakayu ta alan day bulwatiyu ya pakidat yu nan udum an bulwatiyu. ⁴¹ Deket waday mangipapilit ke dakayun pah-onon yuy karganah duwan kilometro, takomboy pah-onon yu inggana opat an kilometro. ⁴² Hin waday mumbagan dakayuh baddang ya idat yuy ibagana ya pabanhan yu nadan bumanon dakayu.

† Deut. 24:1 †† Numbers 30:2 ‡ Psalm 48:2 †† Tibon yuy Exodus 21:24, Libiticus 24:20 ya Deut. 19:21

Hay mangulug ya mahapul an pohdonay buhul na

(Lucas 6:27,28,32-36)

⁴³ Dingngol yu handi nan tugun an kananay 'Pohdon yuy ibbayu ‡ ya hingitan yuy buhul yu.' ⁴⁴ Mu ad uwani ya kalyok ke dakayun pohdon yuy buhul yu ya idasalan yu nadan mumpaholholtap ke dakayu ⁴⁵ ta kitib-anan imbabale dakayun Apu Dios an hi Ama takuh langit. Te hi Apu Dios ya lintu nay algo ta pun-algowan am-in di tagu, maphod ya gaga-ihoy. Ya lintu nay udan an pundanum am-in di tagu, maandong di pangi-eda weno adi. ⁴⁶ Deket abuna nadan tatagun naminhod ke dakayuy pohdon yu, ya kon matbal kayu? Adi te takon di nadan mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya athidiy aton da. ⁴⁷ Deket nadan gayyum yu ya abuy pakihumhummangan yu ya umat kayu damdama nadah adi mangulug ke Apu Dios te athidiy aton da. ⁴⁸ Mahapul an dakayu ke ya makaphod di pangi-eyu umat hi kakinaphod di pangi-en Ama takun hi Apu Dios hi langit.

Hay pamaddangan hi ibba

6 Halipat-an yu ta bokon hay pambalan di tatagun dakayuy gamgaman yu hi pangatan yuh maphod. Te deket hituway gagamgaman yu ya maid di gun-udon yun idat Apu Dios an deh langit.

² Ta hidiye nan deket waday ihmok yu nadah nawot-wot ya adiyu e ipatpatiboh tatagu ta ekayu pitpitbal an umat hi atoaton nadan pitpitbal an tataguh sisimbaan ya hi kakalata. Dadiye ken tatagun kay hanan makaid-dat ya aton dah di te gagamgaman da ya abuy katbal-an da. Nomnomon yuh tuwe, makulug an maid di idat Apu Dios nadah tatagun pitpitbal te ammunay pam-balan di tatagu ke diday gamgaman da, ta hidiye ya abuy gun-udon da. ³ Kinali deket waday idat yu nadah nawotwot ya adiyu ipainilah ibbayu ⁴ te hi Ama takun hi Apu Dios an nanginilan am-in, takon nadan ugge ni-painila ya idat nay gun-udon yu.

Hay pundasal

(Lucas 11:2-4)

⁵ Deket mundasal kayun Apu Dios ya adiyu iun-unud hi aton nadan tatagun kahinkulkuluggon da te deket mundasal da ya pinhod dan tumaddog hi hinangngab di tataguh simbaan ya hi kalata ta matibo da. Nom-nomon yuh tuwe, makulug an maid di idat Apu Dios hi gun-udon da te ammunay kidayawan dah tataguy gagamgaman da ya hidiye ya abuy gun-udon da. ⁶ Mu dakayu ke ya deket mundasal kayu ya adiyu ipainila. Humgop kayuh kuwartu yu ya indakig yu ta ahi kayu mundasal ke Ama takun hi Apu Dios an adi matibo. Hi

‡ Libiticus 19:18

Ama takun hi Apu Dios an nanginilan am-in takon nadan ugge nipainila ya idat nay gun-udon yu.

⁷ Deket mundasal kayu ya bokon nan maid di hilbinay ipanidwa yun kalyon umat hi pundasal nadan tatagun adi mangulug an kanan da nin on madngol di dasal da te andukke. ⁸ Adiyu iun-unud ke dida te inilan Apu Dios tuwaliy mahapul yu ot ahiyu ibagan hiya. ⁹ Mu athituy pundasal yu.

'Ama min wadah langit, hana ot ta he-ay midayaw ¹⁰ ya he-ay mun-ap-apu. Hana ot ta hay pinhod muy maat tuh luta, umat hi langit. ¹¹ Hana ot ta idatan dakamih itanud mih kaalgo. ¹² Ya kal-iwam di liwat mi tedeyan kal-iwan mi damdamay numbahulan di ibba min dakami. ¹³ Ya baddangan dakami ta adi kami maliwat. Ya hana ot ta baddangan dakamit adi dakami haulon ke Satanas.'"

¹⁴ Kanan bon Jesus di "Deket kal-iwan yuy bahul di tagun numbahul ke dakayu ya kal-iwan damdaman Apu Dios hi langit di liwat yu. ¹⁵ Mu deket adiyu kal-iwan nadan numbahulan di ibba yun dakayu ya adi damdama kal-iwan Apu Dios di liwat yu.

Hay adi panganan

¹⁶ Deket muntopol kayun adi kayu mangan nah pundasalan yun Apu Dios ya adiyu ipatiboh anga yu. Adiyu iummat nadah pitpitbal an tatagun deket uggeda nangan ya ipatibo dah anga da. Mu nomnomon yuh tuwe, makulug an maid di idat Apu Dios hi gun-udon da te ammunay kidayawan dah tataguy gagamgaman da ya hidiye ya abuy gun-udon da. ¹⁷ Dakayu ket muntopol kayun adi kayu mangan ya mun-ihu kayu ya hugudon yuy buuk yu ¹⁸ ta adi mainilan muntoptoppol kayu ot hi Ama takun hi Apu Dios an nanginilan am-in takon nadan ugge nipainila ya idat nay gun-udon yu.

Hay kinadangan an wadah langit

(Lucas 12:33,34)

¹⁹ Bokon hay kinadangan tuh lutay gagamgaman yu te dadagon di lukluk ya lati ya akawon di mangako.

²⁰ Hay gamgaman yu ya hay pangatan yuh maphod an hidiyey kay yu ikadangan hi langit an adi mauma ya adi matalak. ²¹ Hanan kawad-an di kinadangan yu ya hidiyey nonomnomon yu.

Hay pumbalanan di maphod an nomnom

(Lucas 11:34-36)

²² Hay mialig an dilag di adol ya hay mata te hidiyey panibo, ta deket maphod di mata ya maphod boy panibo. Athidih nomnom te hidiyey panginilaan di taguh maphod ya gaga-iho. Deket maphod di nomnom ya maphod boy pangi-e. ²³ Mu deket gaga-iho nomnom ya gaga-iho boy pangi-e. Kinali deket gaga-iho nomnom ya himpappange mo anhan.

Hi Apu Dios di pundinolan taku

(Lucas 16:13; 12:22-31)

²⁴ Adinadaman hay tagu ya un-unudonay duwan apu te hingitanay oha ya pohdonay oha; un-unudonay oha ya pihulonay oha. Niingngon tuwey kinadangan ya hi Apu Dios. Adinadaman eyu paka-un-unudon hi Apu Dios hin hay kinadangan di gagamgaman yu.

²⁵ Ta hidiye nan kalyok ke dakayun adi kayu madanagan mipanggep hi makan ya bulwati. Mahapul an nomnomon di tagu hin nganney gapunan waday biyag na, bokon hay makan ya hay bulwati ya abuy nonomnomona. ²⁶ Nomnomon yu nadan hamutin adida muntanom ya adida mun-ani. Maid di alang da, mu mangan da te hi Apu Dios di nangamung hi kanon da. Ot namam-an dakayun tatagun ongal di pangibilang nan dakayu mu hay hamuti. ²⁷ Oha bo ya maid ke dakayuy madukdukey biyag na hin madanadangan.

²⁸ Kinali tipet ekayu madanagan mipanggep hi bulwati? Nomnomon yu nadan plawer, kon mungngunu da ya mun-abol dah ibulwati da? Adi da! ²⁹ Mu kalyok ke dakayu, mapmaphod di ang-ang da mu nan nakangnginan bulwatin din hi Solomon an kadangan an patul. ³⁰ Kinali hin athidiy pamaptok Apu Dios ke dadiyen palawer ad uwani, mu hi bigat ya maghob, ya namammam-ay pamaptok nan dakayu. Yaden tipet adi kayu madinol ke Apu Dios? ³¹ Adi kayu madanagan ya adiyu kalyon di 'Daanay ahi taku pangal-an hi kanon, hay inumon ya hay ibulwati?' ³² Hay munnomnom ya mundanag ke datuwe ya nadan adi mangulug ke Apu Dios, mu dakayu ke ya wadah Ama yun hi Apu Dios hi langit an nanginilan datuwen mahapul yu.

³³ Hay umanhan an nomnomon yu ya hay kigappatan yuh pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay pangatan yu nah pinhod na, ot idat nan am-in di mahapul yu.

³⁴ Ta hidiye nan adi kayu madanagan hi punligatan yuh udum hi algo te maid damdamay maat yu ya mungkid-um ot ya abuh ligat yud uwani.

Hay pangikaguh ibban tagu

(Lucas 6:37,38,41,42)

7 Adiyu pihulon di ibbayun tagu ta adi dakayu damdama pihulon. ² Te deket nahalman di pami-hul yuh ibbayun tagu ya nahalman damdamay kapihulan yu. Hay pangibilang yuh ibbayun tagu ya umat hidiy pangibilang Apu Dios ke dakayu." ³⁻⁵ In-alig Jesus an kananay "Hay nabutan tagu ya adinadaman pakatibot kaanonay butan di ibbana. Ongal an langkak hin takon di waday ongal an butuh matam ya kanam di kaanom di ittay an butuh matan di ibbam. Kaanom nian di butuh matam ta ahim kaanon di butuh matan di ibbam. †

⁶ Adiyu ituttuduy kalin Apu Dios nadah makangohhen tatagun kay da ahu weno babuy te maid di hilbina. Adida damdama un-unudon te adinadaman mahanotan hi maphod di pangieda. Abunay pihulon dakayu ya katatawan dakayu ot ya abu.

Adi itikod an mundasal

(Lucas 11:9-13)

⁷ Ibagayun Apu Dios di mahapul yu ot idat na, eyu hamakon nan mahapul yu ot wada, mungkugkug kayu ot mibughulan kayu. ⁸ Te hanan mumbaga ya midatan, nan e manamak ya hamakona nan ena hamakon ya nan mungkugkug ya mibughulan.

⁹ Dakayun waday imbabalena, kon mumbaga key imbabale yuh tinapay ya hay batuy idat yu? ¹⁰ Ya kon mumbaga keh dolog ya hay ulog di idat yu? ¹¹ Tibon yu, dakayu ya gaga-iho kayu, mu inila yun umidat hi maphod nadah imbabale yu. Ot namaman Ama takuh langit an idat na nan maphod an ibagayun hiya.

¹² Hay pinhod yun aton di ibbayun dakayu ya hidiye damdamay aton yuh ibbayu. Hituway kibalanan nan Tugun Moses ya nan intuttudun handidan profetas.

Nan pangien nalaka an un-unudon ya pangien naligat an un-unudon

(Lucas 13:24)

^{13,14} Hay maphod an pangiey un-unudon yu ta waday biyag yun munnananong. Hituwen pangun-unudan hi maphod ya naligat an aton, kinali o-oha day mangun-unud kediye. Hay adi maphod an pangie ya nalakan un-unudon, kinali dakol day mangun-unud kediye, mu nan tagun mangun-unud kediye ya makastigu.

Hay nialigan nan kaiw ya nan bungana

(Lucas 6:43,44)

¹⁵ Halipatan yu nadan tatagun kanan day profetas Apu Dios dida yaden bokon da kaya. Man-u te maphod di ipatibo dan umat da nah kalneron maka-ayup, mu hay pangieda ya gaga-ihon umat da nah mabungot an ahu te pinhod dan dadagon nan maphod an nituttudun dakayu. ¹⁶ Hay panginilaan yun dida ya nah gaga-ihon aton da. Inila yun hay pagit ya hay gulun ya adida bumungah makan. ¹⁷ Athidi boh kaiw an deket maphod ya maphod boy bungana ya hay adadin kaiw ya adadi boy bungana. ¹⁸ Adinadaman hay maphod an kaiw ya bumungah adadi ya hay adadin kaiw ya bumungah maphod. ¹⁹ Hanan kaiw an adadiyungana ya malngo ta maapuyan. ²⁰ Athituy kialigan nadan tatagun kanan day profetas da, mu bokon da kaya, ya hay ahiyu pangimatunan ya nah pangie da.

† Hay pinhod tuwen kalyon ya tibom ni-an di bahul mu ta ahim tibon di bahul di ibbam. Ta hidiye nan tugunom ni-an di adol mu ta ahim tugunon di ibbam an tagu.

Hanadan ugge nanginilan Jesus

(Lucas 13:25-27)

²¹ Wadada nadan tatagun kanan day ha-oy di Apu da, mu adida migappat hi pun-apapuwana Apu Dios te hanada ya abun mangat hi pinhod Apu Dios an hi Aman wadah langit di migappat hi pun-apapuwana.

²² Hantuh algon punhumalyaan Apu Dios hi tagu ya dakol day ahi mangalin kanan day 'Apu, inun-unud daka te he-ay nalpuwan di kabaelan min muntuttudu ya mangaan hi nihkop ya mangat nadah udum an milagro.' ²³ Hidiyey ahida kanan ke ha-on, mu ahik kanan ke diday 'Ugge dakayu inilan ha-on. Mange-ele kayun gaga-iho inainat na.'

Hay kialigan nan duwan tagun namohwat hi bale

(Lucas 6:47-49)

²⁴ Hanan tagun mangngol hi kalik ya un-unudona ya miingngo nah nanomnoman an tagun nangapyah balenan impakaihammad nay tukud na. ²⁵ Immaliy puwok ya nalot an udan ot lumakbiy dinluh wangwang ot datngana nan bale, mu ugge natu-i. ²⁶ Mu hana ken tagun donglona ya abuy kalik, mu adina un-unudon ya miingngo nah tagun makudang di nomnom nan impulpule nay tukud di balena. ²⁷ Immaliy puwok ya nalot an udan ot lumakbiy dinlu ot datngana nan bale ya natu-i ot makappa-i."

Hay kinatag-en di saad Jesus

²⁸ Ginibbun Jesus an kinali datuwe ya namodwong nadan naamung gapun diyen tuttuduna ²⁹ te matibon ongal di kalebbengana mu nadan muntuttuduh Tugun Moses.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun mungkpuy adol na

(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

8 Nundayyuh Jesus an nalpu nah bilid ya inunud di dakol an tatagu. ² Indani ya immali on tagun mungkpuy adol na ot mundukkun hi hinangngab na ot kananay "Apu, kaanom ahan tun dogok te inilak an damanan atom, mu nangamung ka." ³ Kanan Jesus di "Damana. Nakaan mo kayah naen dogom" yaden indapanay taklena nah mundogo. Pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu. ⁴ Ot kanan Jesus ke hiyay "Adim ot kalkalyon hituwen inat ku, mu ipayum an umeh kadan nan padi ta em ipatibon hiyan nakaan di dogom, ya iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun Moses ta panginilaan di tatagun nakaan di dogom."

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan muttatyun nan apun di tindalu

(Lucas 7:1-10)

⁵ Imme da Jesus ad Kapernaum ya wada nan bokon Judyu an ap-apun di hinggatut an tindalu. Immalih kad-ana ya pihpihmok an ⁶ kananay "Apu, wada nan muttatyuk an naparalyze ya namahig di punholholta-pana." ⁷ Kanan Jesus ke hiyay "Maki-aliyak ta paphodok." ⁸ Mu kanan nan ap-apuy "Apu, bumainak hi aliyam hi bale. Takon di ammunay kalyom ot makaan di dogon nan muttatyuk. ⁹ Inilak an waday kabaelan di kalin di ap-apu te ha-oy ya un-unudok di kalyon di ap-apuk. Ya un-unudon damdaman di tindaluk di kalyok. Deket kanak nah tindaluk di 'Eka', on imme. Deket kanak di 'Maka', on immali. Deket kanak nah muttatyuk di 'Atom hituwe', on inat na. Ot namam-ay kalim an kabaelasan kaanon di dogon nan muttatyuk."

¹⁰ Handih dingngol Jesus hituwe ya namodwong hi pangulug nan ap-apu ot kanana nadah naamung an niunud ke hiyay "Kalyok ke dakayun maid di ohan Judyu hi ek tinibon athidiy pangulug na. ¹¹ Nomnomon yuh tuwen kalyok. Dakol day bokon Judyun malpuh kabobboble tuh luta an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios hi langit an ahi makikan ke da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob an ammod takun Judyu. ¹² Mu dakol nadah Judyun migappat ot hi pun-ap-apuwan Apu Dios di miwele nah tapol ta ahida kumogakoga ya ahida kotokotomon di bab-a da." ¹³ Ot kanan Jesus nah ap-apun di tindaluy "Takomboy umanamut ka. Nakaan di dogon nan muttatyum gapuh pangulug mu." Ya hiya peman an nakaan di dogon nan muttatyu kediyen oras.

Hay nangaanan Jesus hi dogon di dakol an tatagu

(Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)

¹⁴ Hinumgop hi Jesus hi balen da Pedro ya tinibona an nan inanan inayan Pedro ya mundogon mahmah-huyop te nahalman di atung na. ¹⁵ Dinapan Jesus di taklena ya nakaan di dogona ot ena idadaan di kanon da Jesus.

¹⁶ Indanit mungkahilong ya nun-iali dah kad-an Jesus di dakol an tatagun nahikpan hi dimonyo ya nadan mundogo. Ammunay kalin Jesus on nakaan nadan nihkop ya impaphod na damdama nadan mumpundogo. ¹⁷ Hituwey immannungangan di kinalin din hi Isaiah an profetas an kananay "Hiyay nangaan hi dogo takun am-in."

Deket mangulug takun Jesus ya mahapul an hiyay un-unudon taku

(Lucas 9:57-62)

¹⁸ Ohan algo ya tinibon Jesus an dakkodakkol day naamung hi kad-ana ot kanana nadah disipulos nay "Umagwat takuh bah-el tun baybay." ¹⁹ Indani ya immalih kad-an Jesus on muntuttuduh Tugun Moses ot kananan hiyay "Apu, maki-eyak ke he-a takon di daanay pangayam." ²⁰ Mu kanan Jesus ke hiyay "O, mu naligat di miunud ke ha-on te maid di anamutak. Kudukdul di amunin ya hamuti te waday kiha-adan da, mu ha-oy an Panguluwan di tagu ya maid ni-mo takon di hay pangii pingak hi uluk." ²¹ Ya wada bo nan ohan tagun miunuunud ke Jesus an kananay "Takon di ha-on, Apu, mu umeyak ni-an ta ek ilubuk hi ama." ²² Mu kanan bon Jesus ke hiyay "Miunud kan ha-on. Hinae ke ya nangamung nadan adi mangulug an mangilubuk hi ibbadan nate." †

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun nah baybay

(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

²³ Numbangka da Jesus ya nadan disipulos na ²⁴ ot handih mange da ya kal-inadi ya waday nakal-ot an puwok. Ya namahig di dalluyun ot loktat ya mungkapnu nan bangkah danum. Hi ke Jesus ya nakahhuyop. ²⁵ Hanadan disipulos na ya eda binangun an kanan day "Apu, bumaddang ka tedeyan malting taku!" ²⁶ Mu kanan Jesus ke diday "Tipe ahan ta nahalman di takut yu? Kon maid di dinol yun ha-on?" Timmaddog ot kalyana nan puwok ya dalluyun ya pinghanadi ya natikod da ot makaddin-ong mo. ²⁷ Hanadan disipulos na ya namodwong dan kanan day "Nganne nin di katatagun tuwe, tipet takon di puwok ya dalluyun ya un-unudon day kalina?"

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nadah duwan tagu

(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

²⁸ Indani ya dimmatong da Jesus nah bah-el nan baybay nah boblen Gadarene ya dinamun di duwan lalakin nalpu nadah lubukan. Nahikpan dah dimonyo ya namahig an katatakut da, kinali tumakut day tatagun mangidalan hidi. ²⁹ Handih tinibo dah Jesus ya inlot day kalidan kanan day "He-an Imbabalen Apu Dios, nganney atom ke dakami? Adi dakami ni-an kastiguwon inggana madatngan di algon kahumalyaan mi." ³⁰ Kediye ya nipapaddin wadaday dakol an babuy an munhubang nah e-elena. ³¹ Numpahpahmok nadan dimonyo ke hiyan kanan day "Deket kaanon dakami ya it-an dakami handidah babuy ta diday emi kihkopan." ³² Kanan Jesus ke diday "Om, ekayu." Ot ume da ot eda

† Hay pinhod Jesus an ipainila ya kay da nate nadan adi mangulug ke hiya.

mihkop nadah babuy. Kal-inadi ya kahibubutik nadan babuy nah dopla ot iyapa da nah baybay ot malting da. ³³ Hanadan mumpaptok hi babuy ya bintik dan imme nah boble ot kalkalyon day mipanggep hi naat nadah nahikpan hi dimonyo ya nadah babuy. ³⁴ Ot ume nadan bimmoblen e manamun Jesus. Ot handih dinamu da ya numpahpahmok dan hiyat taynanah diyen bobleda.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun naparalyze
(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-20)

9 Numbangka bo da Jesus ot umanamut dah boble da. ² Indani ya wadaday tatagun nangialih naparalyze an in-ayod da. Inilanan ongal di pangulug dan hiya ot kanana nah mundogoy "Tulang ku, adika madanagan te nakaan di liwat mu." ³ Hanadan muntuttuduh Tugun Moses an wadah di ya kanan dah nomnom day "Taltalangaan tuwen taguh Apu Dios te iingngo na udot di adol nan hiya." ⁴ Mu hi Jesus ya inila nay nomnomnomon da ot kananay "Tipet athinay nomnom yun gaga-ihō? ⁵ Nganney nalaklaka? Hay kalyon di 'Nakaan di liwat mu' weno 'Tumaddog kat umanamut ka'? ⁶ Agat ipatibok ke dakayun ha-on an Panguluwan di tagu ya kabaalak an mangan hi liwat di tagu." [†] Ot kanana nah naparalyze di "Tumaddog ka, ya alam nan ayod mut umanamut ka." ⁷ Ya timmaddog nan tagu ot ume. ⁸ Namodwong nadan tatagun nani-bon diye ot dayawon dah Apu Dios te indat nah tuwen kabaalan hi tagu.

Hay nangayagan Jesus ke Mateo ta miunud ke hiya
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

⁹ Tinaynan Jesus nadan tatagu ot mangmangnge ya tinibona nan mun-amung hi buwis an hay ngadana ya hi Mateo an um-umbun nah upisinana ot kanan Jesus ke hiyay "Maka, miunud kan ha-on." Ot miunud ke hiya.

¹⁰ Waday ohan algon nangan da Jesus ya nadan disipulos nah balen da Mateo ya immali day dakol an mun-amung hi buwis ya nadan naliwat ot makikan dan dida. ¹¹ Tinibon nadan Pharisee ya kanan da nadah disipulos nay "Tipet makikan nan Apu yu ke dadiyen tatagu?" ^{12,13} Dingngol Jesus hidiyen kinali da ot kananay "Hay agahan di doktor ya hay mundogo, bokon hay maid di dogona. Paddungnan ha-oy an immaliyay ta paphodok nadan naliwat, bokon nadan kanan day maid di liwat da. Dakayu ya mahapul an nomnomon yu nan impitudok Apu Dios an kananay

† Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy mangan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaalan mangan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

'Kudukdul di homkon yuy ibbayu mu nan eyak iappitan.'"

Hay mipanggep hi puntopolan an adi mangan
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

¹⁴ Immali da nan disipulos Juan an mumbonyag hi kad-an Jesus ot kanan day "Tipet dakami ke ya nadan udum an Pharisee ya muntopol kamin adi kami mangan ya nada ken disipulos mu ya adida?" ¹⁵ Ya hinu-mang Jesus an kananay "An hay kanan yu ya adi mangan nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te nan mungkasal an nikuyugan da ya ipaptok na dida. Athidi damdama nadah disipulos ku an mangan da te wadaak. Mu indanit maidak mo ya adida mangan gapuh punnomnom dan ha-on.

¹⁶ Kon ilkob di taguy balun luput nah daan an bulwati? Adi, te umittay nan balun luput an nilkob ya madoldol di bik-in nan daan an bulwati. ¹⁷ Athidi bon adi ihuduy ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin lalat an punhuduwan, te deket aton hidi ya umina nan baya ya mabughi nan lalat. Ne ayyo mo nan mainum ya nan lalat an punhuduwan. Mahapul an hay punhuduwan hi ka-apyan mainum ya hay ka-apyan lalat ta adi mabughi nan lalat ya adi kumawa nan mainum." ^{††}

Hay nunmahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaan di dogon nan babai
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

¹⁸ Kalkalyon Jesus hituwe ya immali on ohan ap-apun di Judyu ot mundukun hi hinangngab nan kananay "Mungkatkate nan imbabalek. Umali ka anhan ta em dapaon ta pumhod." ¹⁹ Timbal Jesus ot maki-en ibbana nadan disipulos na.

^{20,21} Wadah di on babain nundogoh himpulut duway toon an hay dogona ya adi matikod di malpuh adol na. Immeh indoggan Jesus ya kananah nomnom nay "Dapaok ke ot ahan di bulwatina ya makaan di dogok." Ot dapaonay udun di bulwatin Jesus. ²² Nunligguh Jesus ya tinibona nan babai ot kananay "Tulang ku, adika madanagan, nakaan moh naen dogom te hay pangulug mun ha-on" ya pinghanadi ya pinumhod.

²³ Handih dimmatong da Jesus hi balen da Jairo ya tinibo da nadan mun-ingngiing hin waday nate ya nadan mun-iyō. ²⁴ Kanan Jesus ke diday "Lumah-un kayun am-in. Ugge nate nan unga te nahuyop ya abu." Mu nadan tatagu ya taltalangaan dah Jesus.

²⁵ Limmah-un da ot humgop hi Jesus nah kuwartun kawad-an nan unga ot odnanay taklena ya timmad-dog. ²⁶ Hidiyen inat Jesus ya nundingngol hi kabobble.

†† Hay kialigan datuwen inab-abig na ya adi pungkammohon di pangi-en dih done ya balun pangi-e te adida mun-unnud.

Hay nangaanan Jesus hi kulap nadan duwan tagu

²⁷ Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot handih mange da ya wadaday duwan nakulap an miun-uunud ke hiya. Inlot day kalidan kanan day "Apu an holag David, homkon dakami anhan." ²⁸ Inunud dah Jesus nah balen hinumgopana ot kanan diday "Kon kulugon yun waday kabaalak an mangaan hi kulap yu?" Ya kanan day "Om. Kulugon mi." ²⁹ Dinapanay matada ot kananay "Naat nan pinhod yu te hay pangulug yu." ³⁰ Pinghanadi ya pakatibo da mo. Tinugun Jesus didan kananay "Adiyu e kanalkalyon hi udum an tataguh tuwen inat kun dakayu." ³¹ Mu imme da ot ya abu ot eda kalkalyon hi kabobbobleh diyen inat Jesus.

Hay nangaanan Jesus hi ngangan nan ohan tagu

³² Handih e ume da Jesus ya in-ali day ohan nangan-ga an nahikpan hi dimonyo. ³³ Kinaan Jesus nan nihkop ya pakakali mo nan tagu ot mamodwong nadan tatagun kanan day "Maid di athitun etaku tini-bon holag Israel." ³⁴ Mu kanan nadan Phariseey "Hi Satanas an ap-apun di dimonyoy nangidat hi kabaalan Jesus an mangaan hi nihkop."

Hay ongal an homok Jesus hi tatagu

³⁵ Imme da Jesus hi kabobboblen e nuntuttudu nadah simbaan di Judyu mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya kinaan am-in di nunhihin-natkon an dogon di tatagu. ³⁶ Himmok na nadan tatagun maamuamung te umat da nadah kalneron maid di mangipaptok ke dida. ³⁷ Ot kanana nadah disipulos nay "Dakol day tatagun ugge nanginilan ha-on, mu makudang di e muntuttudun dida. Paddungnay dakol di maani, mu makudang di mun-ani. ³⁸ Kinali mundasal kayun Apu Dios an mialig an kon payo ta wadaday e muntuttuduh mipanggep ke ha-on."

Hanadan himpulut duwan disipulos Jesus

(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

10 Ohan algo ya inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulos na ot idat nay kabaalan dan mangaan hi nihkop ya hay nunhihinatkon an dogo. ²⁴ Hanadan himpulut duwan disipulos nan apostoles na ya hi Simon an kanan dan hi Pedro, hi tulang nan hi Andres, nadan anak Sebedi an da James ke Juan, hi Felipe, hi Bartolome, hi Tomas, hi Mateo an mun-amung hi buwis, hi James an nak Alfeo, hi Tadeo, hi Simon an Zealot ya hi Judas Iskariote an nangihdul ke Jesus.

Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulos na

(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

⁵ Tinugun Jesus datuwen disipulos na ot ahina itud-ak didan kananay "Adi kayu umeh boblen nadan bokon Judyu ya nah kabobbobled Samaria. ⁶ Mu ume kayuh boblen nadan iibba takun Judyu an holag Israel te dida nan kay natalak an kalnero. ⁷ Ituttudu yun didan immali mo nan mun-ap-apun intud-ak Apu Dios. ⁸ Kaanon yuy dogo, mahuwan yuy nate, paphodon yu nadan mungkangpuy adol na ya kaanon yuy dimonyon nihkop hi tatagu. Adiyu ipabayad te ugge impabayad Apu Dios hituwen kabaalan an indat nan dakayu. ⁹ Adi kayu umitabin hi pihhu, ¹⁰ hakbat, bulwatin punhannotan yu, apatut ya patanong. Nangamung nadan tatagun baddangan yun hummok ke dakayu. Hidiyey kay tangdan yu te hay mungngunu ya mahapul an matangdanan.

¹¹ Deket dimmatong kayuh ohan boble ya hamakon yu nan maapngan umayag ke dakayu. Hidiy kiha-adan yu ingganay taynan yuh diyen boble. ¹² Deket dinatngan yu on bale ya kanan yu nah kon baley 'Hana ot ta malinggop kayu tuh nunhituwan yu.' ¹³ Deket umayag nan kon bale ya umannung nan kinali yun dida. Mu deket adida ya adi umannung, mu dakayuy umannungan diye. ¹⁴ Deket ume kayuh ohan boble ya adi dakayu ayagan ya adi dakayu donglon ya pukpukon yuy hupuk hi hukiyu hin taynan yuh diyen boble ta kitib-anan naliwat da gapu kediye inat da. ¹⁵ Kalyok ke dakayu an hantuh punhumalyaan Apu Dios ya nahalhalman di kastigun dadiyen tatagu mu handidan tatagud Sodom ya ad Gomorrah.

Hay ahi punholholtapan nadan mangulug

(Marcos 13:9-13; Lucas 21:12-17)

¹⁶ Donglonak ke dakayu te mialig kayu nah kalneron itud-ak kun e muntuttudu nadah kad-an nadan kay wolf an katatakut. Ta hidiye nan mahapul an umat kayu nah ulog an pakahallipat-ana ta adida patayon, mu mahapul damdaman maule kayun umat nah paloma. ¹⁷ Halipat-an yu bo te wadaday mangipadpap ke dakayu ta ie dakayuh punhumalyaan di Judyu ya edakayu punhoplat hi sisimbaan da. ¹⁸ Mu adi abunah diyen aton dan dakayu te ie dakayuh hinangngab di gobernador ya nadan udum an ap-apu gapuh pangulug yun ha-on. Kediye ahiyu pangipainilaan ke dida ya nadah bokon Judyu hi mipanggep ke ha-on. ¹⁹ Deket madpap kayu ta edakayu humalyaon ya adi kayu madanagan hi ihumang yu te hi Apu Dios di nangamung hi ihumang yu ²⁰ te hay kakulugana ya hay Espiritunay ahi mangipakalin dakayu.

²¹ Kediye bon tiempo ya hay tulangna ya hiyay mangipipateh tulangna, hay ammod ya hiyay mangipipateh iimbabalena ya athidi boy imbabale an hiyay mangipipateh ammod na. ²² Ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangulug yun ha-on. Mu hanan mangippol hi punholholtapana ya adina iwalong di pangulug nan ha-on inggana magibbun am-in datuwe ya ahi mihwang. ²³ Deket punholholtapon dakayu nah ohan boble ya bumtik kayuh udum an boble. Kalyok ke dakayu, adiyu gibbuwon di ngunu yun am-in hi boblen di ibba takun Judyu yaden umaliyak an Pangu-luan di tagu.

²⁴ Waday nun-ingngohan di mun-ad-adal ya nan mituluna te hay maat nah mittulu ya athidi boy maat nah ituttuduwana. Athidi bo nah apu ya nah muttatyuna.

²⁵ Athidiy nitaguan, kinali abuluton yun waday nun-ingngohan taku te pihulonak an Apu yun ingadananak hi Satanas an ap-apun di gaga-iho. Athidin dakayun pihulon dakayu damdama.

Hay takutan taku

(Lucas 12:2-7)

²⁶ Mu adi kayu tumakut ke dida. Maid di mitaluh nganneh diye te takon nan adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo. ²⁷ Hanadan kalyok ya dakayu ya abuy manginila, mu ahiyu ituttudut inilaon di katagutagu. ²⁸ Adiyu takutan nadan mamaten dakayu te takon di patayon dakayu ya maid di maat dah linnawayu. Mu hay takutan yu ya hi Apu Dios te damanan patayon dakayu ya damana bon ipae nay linnawayuh impierno. ²⁹ Hituwey nomnomon yu, nadan buding ya maid di balol da te hay bayad di duwa ya ohan hep-eng, mu dida ya adinadaman e waday mate hin adi iabulut Apu Dios. ³⁰ Ot immam-anan dakayu te inila nay bilang di buuk yu. Hinaey kitib-anan pakaippaptok dakayun Apu Dios. ³¹ Kinali adi kayu tumakut te dakayu ya nakaballo kayun Apu Dios mu nadan buding.

Hay tagun adi bumain an mangipainila an mangulug ke Jesus

(Lucas 12:8,9)

³² Hay tagun mangipainilah pangulug nan ha-oy ya ahik ibilang an taguk hi hinangngab Amah langit.

³³ Mu hay tagun mangalin uggeyak inila ya adik ibilang an taguk hi hinangngab Amah langit.

Ahida maganodway tatagu gapu ke Jesus

(Lucas 12:51-53; 14:26,27)

³⁴ Kon pangali yu on immaliyak an mangipalinggop am-in hi tagu tuh luta? Adi, te gapun ha-on ya dakol day mun-aawwit. ³⁵ Takon di hin-am-a, hin-in-a ya nan

inapu ya nan nangapu ya mun-aawwit da ³⁶ ya hay pakibuhul di ohan tagu ya hay pamilyana.

³⁷ Hay tagun ong-ongal di naminhod nah ammod na weno imbabalena mu hay impaminhod nan ha-on ya adi mibilang an mangun-unud ke ha-on. ³⁸ Hay tagun adina ippol di punholholtapanah pangun-unudanan ha-on ya adi mibilang an mangun-unud ke ha-on.

³⁹ Hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu hay tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na."

Hay kiphodan an dawaton mipuun hi maphod an pangat

(Marcos 9:41)

⁴⁰ Kanan bon Jesus di "Hay tagun mangabulut ke dakayu ya abulutonak damdama. Ya hay tagun mangabulut ke ha-on ya abulutona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on. ⁴¹ Hanan tagun mangabulut hi profetas gapu te tagun Apu Dios ya midatan damdamah umat hi midat nah profetas. Hanan tagun mangabulut hi maphod an tagu ya idatan Apu Dios hi umat hi midat nadah maphod an tatagu.

⁴² Hanan tagun umidat hi danum an inumon nan tagun mangun-unud ke ha-on ya makulug an midatan hi kiphodana."

Hay nangitud-akan Juan an mumbonyag nadah disipulos na hi kad-an Jesus

(Lucas 7:18-35)

11 Ginibbun Jesus an intuttuduh tuwe nadah disipulos na ot ume nadah udum an bobleh did Galilee an e muntuttudu.

² Kediye ya wadah Juan an mumbonyag hi kalabut, mu dingngol nay atoaton Jesu Kristo ot itud-ak na nadan disipulos nah kad-ana. ³ Ot kanan dan hiyay "Kon he-a nan intud-ak Apu Dios weno waday udum hi had-on mi?" ⁴ Kanan Jesus ke diday "Mibangngad kayuh kad-an Juan ta eyu kalyon ke hiyan am-in di dingngol yu ya tinibo yu. ⁵ Deyan pakatibo day naku-lap, pakadallan day napilay, pinumhod nadan munggangpuy adol da, pakadngol day nalulok, namahuwan di nate ya nipainila nadah nawotwot di mipanggep hi ongal an impaminhod Apu Dios ke dida." ⁶ Kanan bon Jesus di "Hanan tagun adi munhalinduwa mipanggep ke ha-on ya hiyay ongal di amlong na."

⁷ Handih nibangngad da nan intud-ak Juan ya kanan Jesus nadah naamung di "Nganneh ninomnom yun e tibon handih imme kayuh kad-an Juan nah adi maboblaysan? Kon hanan tagun humalihaluwa an umat nah bilaun ib-ibbuyong di dibdib ⁸ weno nan

tagun numbulwatih makakkaphod? Bokon, te hay kakulugana ya nada ken tatagun numbulwatih makakkaphod ya mihaad dah makakkaphod an bale an bokon nah adi maboblayan. ⁹ Dahdi mo? Hay profetas? Om, hituwey kalyok ke dakayu, hidiyen eyu tinibo ya makulug an profetas ya hiya ya waday niong-on-gana ¹⁰ te athituy nitudok mipanggep ke hiya: 'Kanan Apu Dios di: Pamanguluwok tun mangituttuduh tataguh mipanggep ke he-a ta ahika dumatong.'"

¹¹ Kanan bon Jesus di "Hi Juan an mumbonyag di katagtag-ayan am-in hi tatagu, mu nan nakababban tagun nigappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya natagtag-e mu hiya. ¹² Ya nipalpu handih nuntuttuduwana ingganad uwani ya ihik di tatagun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ¹³ Hidiyen pun-ap-apuwana ya intuttudun am-in handidan profetas ya nan Tugun Moses inggana handih kawadan Juan. ¹⁴ Kinali da bon ahi mumbanggad hi Elijah ya deket kulugon yu ya hi Juan di nipaannungana. ¹⁵ Pakannomnomon yuh naen kinalik.

¹⁶ Dakayun tatagud uwani ya umat kayu nadah u-ungan maamuamung an umanay-ayyam nah malkadu. Kanan di udum hanadah ibbaday ¹⁷ 'Nuntobtobbab kami ya nungganggha kami ta kanan mi ot on manyo kayu, mu ugge kayu. Ya impatna mi bon mun-iyu, mu ugge kayu kinumga.' Umat kayu ke datuwen u-unga te ugge inilay pinhod yu. ¹⁸ Ya immalih Juan an mumbonyag ya hinnatkon di kanona ya adi manginum ya kanan yuy nahikpan. ¹⁹ Yaden ha-oy ken Panguluwan di tagu ya gapu te manganak ya uminumak ya kanan yu boy 'Ag-agam! Nakahalman di pangana ya panginum na ya makihayhayyup nadah mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya nadan naliwat.' Mu hituwey nomnomon yu, hay kaphod ya kinalaing Apu Dios ya mipatibo nadah tatagun mangabulut hi pangie min duwa ke Juan."

Hay kastigun di adi mangulug ke Jesus

(Lucas 10:13-15)

²⁰ Wadaday boblen nangipatib-an Jesus hi dakol an milagro, mu ugge nuntutuyu nadan tataguh liwat da ot bumoh-ol an ²¹ kananay "Mahmok kayun iKorasin ya iBetsaida te tinibotibo yuy milagro, mu ugge kayu nuntutuyuh liwat yu. Gulat nat nadan gaga-ihon tatagud Tyre ya ad Sidon di nanibon dadiyen milagro ya wadan numbulwati dah nabikbik-i ya dinap-ulan day adol dat pangipatibo dah nuntutuyuan dah liwat da. ²² Nahalman di kastigu yu hantuh punhumalyaan Apu Dios mu nadan tatagud Tyre ya ad Sidon.

²³ Dakayun iKapernaum, pangali yu on dakayuy katagtag-ayan hi saad an datngan yuy kabunyan, mu adi te mipada-ul kayu ingganay datngan yud dalam. Gulat nat nadan tatagud Sodom di nipatib-an nadan milagro an tinibotibo yu ya makulug an nuntutuyu dah liwat

dat ugge pina-in Apu Dios di bobleda ta wada ot ad uwani. ²⁴ Kalyok ke dakayun hantuh punhumalyaan Apu Dios ya nahalhalman di kastigu yu mu handidan tatagud Sodom."

Hay nundasalan Jesus

(Lucas 10:21,22)

²⁵ Nagibbuh diyen kinalin Jesus ot mundasal an kananay "Ama, an Ap-apuh langit ya luta, mumpasalamatak ke he-a te uggem impainilay mipanggep hi pun-ap-apuwam hanadah nungkanomnoman ya numpun-adal, mu impainilam hanadah ugge nanomnoman ya ugge nun-adal ²⁶ te hidiyey pinhod mu, Ama."

²⁷ Kanan bon Jesus di "Hi Aman hi Apu Dios ya indinol nan am-in ke ha-on. Hiya ya abuy nanginilan ha-oy ya maid di udum hi nanginilan hiya hin bokon ha-oy ya abu ya nadan pinhod kun pangipainilaan hi mipanggep ke hiya.

²⁸ Dakayun maligligatan, mundinol kayun ha-on ta baddangan dakayu. ²⁹ Mangulug kayun ha-on ya unudonak ta inilaon yuy pangiek ot palinggopok di nomnom yu te ha-oy ya mauleyak ya homkok di tatagu. ³⁰ Ya adi kayu makaliggatan an mangun-unud ke ha-on."

Hay intuttudun Jesus mipanggep hi Sabadun Tungo

(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

12 Ohan Sabadu ya indalan da Jesus hi payo. Hanadan disipulos na ya naagangan da ot pumutting dah page ot kutkuttimon da. ² Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di "Tibom ke nadan disipulos mu, tipet pimmutting dah page yaden Sabadun Tungo?" ³ Kanan Jesus di "Kon uggeyu binidbid di inat da David handih naagangan da? ⁴ Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapay an niappit ke Apu Dios ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te ammunay padin mangan kediye. ⁵ Kon uggeyu binidbid nah Tugun Moses an nadan padi ya mungngunu da nah Templo takon di Sabadun Tungo? Mu ugge imbilang Apu Dios an liwat hidiye. ⁶ Ya hay ngunuk ya importante mu nan ngunu nah Templo. ⁷ Oha bo ya impitudok Apu Dios an kananay 'Kudukdul di homkon yuy ibbayu mu nan eyak iappitan.' Gulat nat maawatan yuh tuwen kinalin Apu Dios ya adiyu ot kanan di naliwat hantudan disipulos ku gapu te pimmutting dah page hi Sabadun Tungo. ⁸ Ha-oy an Panguluwan di taguy mangali hin nganey panio weno adi nah Sabadun Tungo."

Nan tagun napikluy di taklena

(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

⁹ Timmayan da Jesus ot ume dah simbaan di Judyu ya ¹⁰ wada on tagun napikluy di ohan taklena. Hanadan tatagu ya pinhod dan waday ipabahul dan Jesus ot kanan dan hiyay "Kon panioy pangaanan hi dogo nah Sabadun Tungo?" ¹¹ Kananan diday "An deket waday kalnero yun nag-ah bitu nah Sabadun Tungo ya kon adiyu e alan gapu te panio? ¹² Ot im-mam-anah tagu, kon adi taku aton di kiphodana gapu te Sabadu?" ¹³ Ot kanana nah napikluy di taklenay "Ukyadom nan taklem." Inukyad na ya maphod mon umat nah ohan taklena. ¹⁴ Hanada ken Pharisee ya limmah-un da ot punhuhummanganan day aton dan mamaten Jesus.

Hi Jesus di pinilin Apu Dios an muttatyuna

¹⁵ Inilan Jesus hidiyen nomnomnomon da ot tay-nanah diyen boble ya dakol day tatagun niunud ke hiya ot paphodona nadan waday dogona. ¹⁶ Ot tunonona dida ta adida ipainilay mipanggep ke hiya. ¹⁷ Hituwen inat nay immannunganan nan kalin Apu Dios nah profetas an hi Isaiiah an kananay ¹⁸ "Hituwey pinilik an muttatyuk an impakappinhod ku ya mangipaamong ke ha-on. Ipaek di Espirituk ke hiya ta hiyay mangipainilah punhumalyak am-in hi tagu. ¹⁹ Hiya ya adi makihannu ya adina oltoolton di kalinat e pidpidngol. ²⁰ Adina iwalong, mu baddan-gana nadan mahmok takon nadan ugge nihamad di pangulug da inggana pangapputonay maphod. ²¹ Hiyay pangidinolan am-in di tagun mangipaptok ke dida."

Hay mipanggep ke Jesus ya hi Satanas

(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)

²² Indani ya in-ali dah kad-an Jesus on tagun nakulap ya nanganga te nahikpan hi dimonyo. Kinaan Jesus di kulap na ya ngangana ot pakatibo ya pakakali mo. ²³ Namodwong am-in nadan tatagu ot kanan day "Kon hiya nin nan holag David an pinilin Apu Dios an ahi mun-ap-apu?" ²⁴ Dingngol nadan Phariseeh diyen kinalin nadan tatagu ya kanan day "Bokon, man hay nalpuwan di kabaelasan mangaan hi nihkop ya hi Satanas an ap-apun di dimonyo." ^{25,26} Inilan Jesus hidiyen nomnomnomon da ot kananan diday "Kon kaanon ken Satanas nadan ibbana ya kon adida maganodwa ta matikod moy pun-ap-apuwana? Umat hanah boble an deket dida pe nan bimmoble on numbubuhhulan da ya madadag da. Umat bo nah hin-am-an deket umanaawwit da ya loktat ta munhihi-an da. ²⁷ Kanan yuy hi Satanas di kalpuwan di kabaalak an mangaan hi nihkop. Mu deket makulug hidiyen kanan yu, dahdi

moy kanan yuh kalpuwan di kabaelan nadan ibbayun mangaan hi nihkop? Kon hi Satanas? Hituwey kitib-anan nakaihhalla kayu. ²⁸ Ha-oy ke ya hay kabaalak an mangaan hi nihkop ya nalpuh Espiritun Apu Dios, hituwey kitib-anan dehtuh kad-an yu nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu."

²⁹ Kanana boy "An damanan hogpon di taguy balen di ohan mahinadol an tagu ta ena akawon di pinhod na? Kah-in di baludona ni-an nan mahinadol an tagut ahina akawon di nganneh diyen wada nah bale."

³⁰ Kanan bon Jesus di "Hay tagun adi mangun-unud ke ha-on ya makibuhul ke ha-on, ya nan tagun adi mangawis hi tatagun mangun-unud ke ha-on ya hiya ot ya abuy umabul nadah e mangun-unud ot ke ha-on.

³¹ Ya kalyok ke dakayu an am-in di liwat, takon di hay pamihulan hi ibbah tagu ya damanan mapakawanan. Mu hay tagun pihulonay Espiritun Apu Dios ya adi mapakawanan. ³² Kinali hay tagun taltalangaanay Panguluwan di tagu ya damanan pakawanan Apu Dios, mu hay tagun taltalangaanay Espiritun Apu Dios an kananay hi Satanas di nangat hi inat nan Espiritun Apu Dios ya adinadaman mapakawanan ta inggana.

Hay mipanggep nah kaiw ya nan bungana

(Lucas 6:43-45)

³³ Hay maphod an kaiw ya maphod damdamay bungana. Deket ad-adi nan kaiw ya ad-adi damdamay bungana. Hay bungana panginilaan hin maphod nan kaiw weno adi." ³⁴ Kanan bon Jesus ke diday "Gaga-iho kayun tatagu! Maid di maphod hi kalyon yu te abunay gaga-ihon wadah nomnom yu. Hay tagun gaga-ihoy nomnom na ya gaga-iho damdamay atona. Mainila hin maphod weno gaga-ihoy wadah nomnom di tagu te hidiyey atona ya kalyona. ³⁵ Deket maphod di nomnom nan tagu ya maphod damdamay kalkalyona. Deket gaga-ihoy nomnom na ya gaga-iho damdamay kalkalyona.

³⁶ Kalyok ke dakayun hantuh algon punhumalyaan Apu Dios hi tagu ya ahi mamahmahan di nalgom an kinalikalin di tatagu ³⁷ te hay kakastiguwan di tagu ya mipuun hi kinalikali na."

Hay mipanggep hi milagro

(Marcos 8:11,12; Lucas 11:29-32)

³⁸ Kanan nadan udum an Pharisee ya nadan muntut-tuduh Tugun Moses ke hiyay "Apu, pinhod min tibon di pangimatunan hi kakuluganan indat Apu Dios di kabaalam." ³⁹ Mu kanan Jesus ke diday "Gaga-iho kayun tatagud uwani te kudangon yuy tinibotibo yun inainat kun mangipainilan intud-akak ke Apu Dios ta deyan mumbaga kayu boh milagro. Mu maid di ipati-bok hi pangimatunan yu, abuna nan umat nah naat ke Jonah an profetas. ⁴⁰ Hiya ya inukmun di ongal an

dolog ot mihaad hi putunah tulun algo ot ahina ipabuddu. Athidiy ahi maat ke ha-on an Panguluwan di tagun mihaadak hi lubuk hi tuluy algo. ⁴¹ Hay kitibanan gaga-iho kayu ya handidan tatagud Nineveh an nuntutuyu dah liwat da te inidngol dah tugun Apu Dios an intuttudun din hi Jonah, mu dakayu ya adi kayu muntutuyu yaden dehtuwak an natagtag-e mu hi Jonah, ta hidiye nan hantuh kahumalyaan di tagu ya makastigu kayu. ⁴² Hay oha boh kitibanan gaga-iho kayu ya din babain ap-apud Seba ad Arabia an nakaid-dawwin boble. Hiya ya inhanakul na ot umalin mundongol ke Solomon hi ituttudunan malpun Apu Dios. Mu ad uwani ya dehtuwak an natagtag-e mu hi Solomon yaden adiyak kulugon ke dakayu, ta hinae mo nan ahi kayu makastigu hantuh kahumalyaan di tagu.”

Hay pangien di dimonyo

(Lucas 11:24-26)

⁴³ Waday inab-abig Jesus an kananay “Wada on dimonyo an nakaan nah tagun nihkopana ot e dumanalanan nah adi maboblayan an e manibotiboh kihkopana, mu maid di hinamak na. ⁴⁴ Ot kananay ‘Mibangngadak ot kattog nah tagun nihkopak ni-an.’ Nibangngad ot tibona ya maid di nihkop ta daydayuna bon kihkopan. ⁴⁵ Ot e umawit hidiyen dimonyoh pitun ibbanan dimonyon nahalman di kinagaga-iho da mu hiya ot eda mihkop kediye tagu ta nakammam-a mo mu handi. Athidi damdama nadah gaga-ihon tatagud uwanin ahi nahalman di kinagaga-iho da.”

Hay mipanggep ke da inan Jesus ya nadan tutulang na

(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

⁴⁶ Handih mungkalkallih Jesus ya dimmatong da inana ya nadan tutulang na. Timmaddog da nah dola ya pun-ibaga dah Jesus te pinhod dan makihummangan ke hiya. ⁴⁷ Indani ya kimmali nan ohan tagun kananay Jesus di “Wada da inam ya nadan tutulang muh dolan pinhod dan makihummangan ke he-a.” ⁴⁸⁻⁵⁰ Ya himmumang hi Jesus ot kananay “Kon waday napilih inak ya tutulang ku? Hay inak ya tutulang ku ya nadan tatagun mangun-unud hi pinhod Aman hi Apu Dios hi langit.” Inildong na nadah disipulos na ot kananay “Datuwey inak ya tutulang ku.”

Hay ab-abig an mipanggep nah nihabuwag an buwa

(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

13 Limmah-un da Jesus kediye algo ot ume da nah pingngit di baybay ot eda um-umbun hidi ya ² dakkodakkol day tatagun naamung hi kad-ana ot ume nah bangka ot hidiy ubunana. Hanada ken tatagu ya wadada nah pingngit di baybay an mundongdongngol dah ituttuduna. ³ Dakol di inab-abig nah

nanuttudu nan dida. Kananay “Wada nan tagun nuntanom hi buwa an impahinnabuwag na. ⁴ Handih nangihabuwaganah buwa ya wadaday nag-ah dalam ot umali day hamuti ot kanon da. ⁵ Hay udum ya nag-a dah mabatu an ittay di lutah di. Man-ut gagala ya tinummol da, mu ugge immed dalam di lamut da. Kinali handih pinumtang ya nakleng da te namag-anan nan ittay an lutan tinummolan da. ⁷ Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da. ⁸ Mu nadan buwa an nag-ah maphod an luta ya tinuttummolan da ot bumunga da. Wadaday o-ohay bungana, wadaday mabungbunga ya wadaday makabbunga. ⁹ Kinali pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”

Hay gapunan hay ab-abig di panuttudun Jesus

(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9,10)

¹⁰ Indani ya immali nadan disipulos Jesus ot kanan dan hiyay “Antipet hay ab-abig di panuttudun ke dida?” ¹¹ Kananan diday “Dakayu ke ya inna-ud kun intuttuduy ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu dida ke ya adi. ¹² Hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inilangat dumakol. Mu hay tagun adina un-unudon di mituttudun hiya ya takon nan ittay an inilana ya mama-id. ¹³ Hay gapunan painnab-abig kun dida ya takon di tibotibon day atoatok ya donglodonglon day ituttuduk ya adida maawatan. ¹⁴ Hidiyey immannungan di impitudok Apu Dios ke Isaiiah an profetas an kananay ‘Ahiyu donglodonglon ya ahiyu tibotibon, mu adiyu maawatan ¹⁵ te kahing kayu, ta hidiye nan adiyu pinhod an maawatan di tibon yu ya donglon yu. Gulat nat adi kayu athidi ya maawatan yuy mituttudun dakayu ta muntutuyu kayuh liwat yu ta paphodon dakayu.’ Hinaey kanan Isaiiah.

¹⁶ Mu dakayu ke ya nagahat kayu te tibotibon yuy atoatok ya dongodongolon yuy ituttuduk. ¹⁷ Kalyok ke dakayu an handidan dakol an profetas Apu Dios ya handidan maphod an tatagu ya pinhod dan abun tibon hantudan tinibo yu ya pinhod dan abun donglon nadan dingngol yu, mu uggeda.”

Hay intuttudun Jesus hi kibalanan di ab-abig na

(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

¹⁸ Kananan bon Jesus di “Donglon yuy kibalanan nan ab-abig an mipanggep nah tagun e nunhabuwag hi buwa. ¹⁹ Hanadan buwan nag-a nah dalam ya mialig nadah tatagun donglodonglon day mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios, mu adida maawatan te hinaul Satanas dida. ²⁰ Hanadan buwan nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-am-amlong dan mangulug, ²¹ mu ugge nihamad di pangulug da ta deket waday ittay an ligat da gapuh pangulug da ya pinghanadi on inwalong day pangulug

da. ²² Hanadan buwan nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, mu adida hangudon te hay kahapulan dah kitaguwan day ipa-paptok da ya hay kumadangyanan day nonomnomon da. ²³ Mu nadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ya naawatan da ot un-unudon da, kinali maphod di panggi-en di udum, mapmaphod hi udum ya makakkaphod hi udum."

Hay inab-abig Jesus mipanggep nah wheat ya holok

²⁴ Inab-abig bon Jesus nan mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios an kananay "Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya miingngo nah payon di ohan tagun natanoman hi wheat. ²⁵ Ohan hilong an nahuyop am-in di tagu ya immali nan buhul na ot ena hobwagan hi buwan di holok hidiyen payo. ²⁶ Naongal nadan wheat ot mumbuhbu da ya immongngal da bo damdama nan holok an inahuwag nan buhul na. ²⁷ Immali nadan muttatyun nan kon payo ot kanan day 'Apu, maphod an wheat nan em intanom, mu antipet dakol di holok an nikamo?' ²⁸ Kanan nan kon payoy 'Inilak ot hay buhul kuy nangihawag ke dadiyen holok.' Kanan nadan muttatyunay 'Pinhod mu ke ya emi gabuton.' ²⁹ Mu kanan nan kon payoy 'Takomboy miathidi te indani ya pakigabut yu nadan wheat. ³⁰ Miathidit makiongngal da nah wheat ta nangamung tuh ahianit ahik kalyon hanadah munggapas an pamanguluwon dan gabuton nadan holok ta uyunon dat gobhon dat ahida gapason nan wheat.'"

Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kakitayan an buwa

(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18,19)

³¹ Inab-abig bon Jesus di mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios an kananay "Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah buwan di mustard an intanom di ohan taguh habal na. ³² Hidiyey kaitayan am-in hi buwa, mu tinummol ot umongngal ya hidiyey kaongngalan am-in hanadah nitanom hi habal. Dakol di hapang nan opaana ya pumbayaan di hamuti."

Hay kialigan nan yeast

(Lucas 13:20,21)

³³ In-ingngon bon Jesus di mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios nah yeast. Kananay "Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya paddungna nan yeast an inalan nan ohan babai ot ikammonah alina ot hidiyey nangipalbag nah kinapya nan tinapay."

³⁴ Am-in dadiyen intuttudun Jesus nadah tatagun naamung ya impainnab-abig na. ³⁵ Hituwen inat nay immannung di kinalin handin profetas Apu Dios an kananay

"Painnab-abig kuy pangipainilaak ke dida nah ugge nainila nipalpuh naltuwan di luta ingganad uwani." †

Kinalin Jesus di kibalinan nan inab-abig nan mipanggep hi holok

³⁶ Indani ya tinaynan Jesus nadan tatagu ot humgop nah ohan bale ya immali da nan disipulos na ot kanan dan hiyay "Nganney kibalinan nan inab-abig mun mipanggep hi holok?" ³⁷ Kananay "Ha-oy an Panguluwan di taguy kialigan nan tagun nuntunod hi maphod an wheat. ³⁸ Hay kialigan nan payo ya hituwen lutan niha-adan di tagu. Hanan wheat an nitunod ya dadiyey kialigan nadan tatagun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hanan holok ya dadiyey nialigan nadan tatagun Satanas. ³⁹ Hanan buhul an nangihawag nah holok ya hi Satanas. Hay ahiani ya hidiyey kapoppogan di luta ya nadan mun-ani ya dadiyey nadan anghel. ⁴⁰ Ya hay pangamungan da nadah holok ta gobhon da ya mialig nah ahi maat hantuh kapoppogan di luta. ⁴¹ Te baalok nadan anghel kut eda amungon nadan nangitanuttuduh punliwatan ya nadan numpunliwat ta ⁴² ipae da dida nah mundadalang an apuy ta kumogakoga da ya kotokotomon day bab-a dah punholholtap da. ⁴³ Yaden hanada ken tatagun Apu Dios hidih pun-ap-apuwana ya makattibon maphod dan umat da nah algo. Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.

Hay kialigan nan balituk

⁴⁴ Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah balituk an nika-ut. Hinamak di ohan tagu, mu tinab-unana bo. Maka-an-anlah nunhamakana ot ena igattang am-in di ngunut na ta pangattang na nah lutan waday balituk na.

Hay kialigan nan pang-o

⁴⁵ Ya hay kialigan nan kigappatan hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya umat nah tagun e manibotiboh makakkaphod an pang-o ta gatangona. ⁴⁶ Waday hinamak nah ohan makakkaphod ot mibangngad hi bale nat ena pun-igattang am-in di ngunut na ot gatangona nan pang-o.

Hay kialigan nan tabukul ya nadan dolog

⁴⁷ Hay oha boh kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan tabukul. Deket inibka da nah baybay ya makna day nunhihinnatkon an dolog. ⁴⁸ Deket napnu nan tabukul on indakal da nah pingngit di baybay ta piliyon da nadan maphod. Hanada ken ad-adi ya iwele da. ⁴⁹ Athidiy ahi maat hantuh kapoppogan di luta te ahida umali nadan anghel ta amungon da nadan tatagu ne inappil da nadan gaga-iho ⁵⁰ ta ahida iwele didan nah

† *Psalm 78:2*

mundadalang an apuy ta kumogakoga da ya kotokotomon day bab-a da te hay punholholtap da.”

⁵¹ Kanan Jesus nadah disipulos nay “Kon naawatan yun am-in nadan kinalikalik?” Ya kanan day “Om.” ⁵² Ot kananay “Hanadan muntuttuduh Tugun Moses an mangulug ke ha-on ta ituttudu day mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya umat da bo nah tagun ipabudu nan am-in di ngunut na, takon nadan ngunut na dih done ya nadan balu, ta idat nah kiphodan di ibba nan tagu.”

Hay adi pangulugan nadan kaboblayan Jesus ke hiya

(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

⁵³ Nagibbu datuwen ab-abig Jesus ot tayanana diyen boble. ⁵⁴ Nibangngad hi bobleda ot e muntuttudu nah simbaan da ya namodwong nadan tataguh panuttudu na ot kanan day “Daana ni-boy nun-adalan tun tagu kediyen intuttudu na? Takon di milagro ya atona! ⁵⁵ Kon bokon hiya nan imbabalen nan karpentero? Kon bokon hi Mariay inana ya tulang na da James, hi Jose, hi Simon ya hi Judas? ⁵⁶ Kon bokon hituy kiha-adan nadan tutulang nan binabai? Daana ni-boy nun-adalanan diye?” ⁵⁷ Hidiyey pangali da, kinali kahing dan hiya.

Mu kanan Jesus ke diday “Hay profetas ya kulugon ya tobalon di tataguh kabobboble, mu nadan kaboblayana ya pamilyana ya adida.” ⁵⁸ Gapu te adi mangulug nadan tatagu ke Jesus ya o-oha ya abuy mi-lagron inat nah di.

Hay natayan Juan an mumbonyag

(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

14 Kediyen tiempo ya hi Herod di ap-apu nah probinsia an Galilee. Dingngol nay mipanggep ke Jesus ² ot kanana nadah ibba nay “Hiya din hi Juan an mumbonyag an namahuwan, kinali waday kabaelanan mangat hi milagro.” ³⁴ Handi ya impadpap Herod hi Juan ot pikalabut na te nadutih Juan an kanalyonan Herod di “Gaga-iho ka te pinlom di ahawan tulang mu.” Kinalinah tuwe te makulug an pinlon Herod hi Herodias an ahawan tulang nan hi Felipe. ⁵ Mu gapun diyen kinalin Juan ya pinhod Herod an pipate, mu tumakut nadah Judyu te ibilang dan profetas hi Juan.

⁶ Nadatngan di algon panginomnoman dah nitungawan Herod ya nanayo nan babain imbabalen Herodias hi hinangngab nadan tatagun naamung ya maka-an-anlah Herod ⁷ ot isapatanan kananay idat nay nganneh diyen ibagan diyen babai. ⁸ Tinuttuduwan inana ot hay ibaganan Herod ya kananay “Pinhod kun idat mun ha-on ad uwaniy ulun Juan an mumbonyag an mihaad hi duyu.” ^{9,10} Makatuttuyuh Herod, mu nilun insapatanay nay kalina ya dingngol nadan tatagu ot ena mo paputul di ulun Juan nah kalabut. ¹¹ In-ali

dan niha-ad hi duyu ot idat da nah babai ot idat nan inana. ¹² Immali da nan disipulos Juan ot alan day adol na ot eda ilubuk ot ahida umen nangidatdatong ke Jesus.

Hay numpakanan Jesus hi limay libun tatagu

(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

¹³ Handih dingngol da Jesus hituwe ya tinaynan dah diyen boblen numbanga dat ume da nah boblen maid di tagu ta ab-abbu dah di. Dingngol nadan tataguh kabobboble imme da Jesus ya niunud dan indaldallan da inggana dimmatong da nah pangayan da. ¹⁴ Handih manatong da Jesus nah pingngit di baybay ya tinibo nan deya dah diy dakol an tatagu ya himmok na dida ot paphodona nadan mundogo.

¹⁵ Mungkahilong ya imme nadan disipulos hi kad-ana ot kanan day “Deyan mungkahilong yaden maid di pangal-an hi kanon hitu. Itud-ak mu ot kattog hantudan tatagut eda gumatang hi kanon da nadah nihnih-up an boble.” ¹⁶ Mu kanan Jesus di “Adi mahapul an eda ume. Idatan yu didah kanon da.” ¹⁷ Kanan dan hiyay “Mu limlimman tinapay ya dudduwwan dolog ya abuy dehtu.” ¹⁸ Kananan diday “Takon, ialyuh tu.” ¹⁹ Ot kalyona nadah tatagun umbun da nah maholok. Inalana nan liman tinapay ya duwan dolog ot itangad nan numpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na nan tinapay ot idat na nadah disipulos na ot pun-ikap-ong da nadah tatagu. ²⁰ Nangan dan am-in ot mabhug da ya dakol pay di natdaan. Inamung nadan disipulos ya napnuy himpulut duwan kaba. ²¹ Hay uyap nadan nangan ya limay libu, mu ugge nakibilang di binabai ya unga.

Hay nundalanan Jesus nah tap-on di danum

(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)

²² Indani ya impumbangkan Jesus nadan disipulos na ot pamanguluwona dida nah dommang nan boble ot ahina itud-ak nadan tatagu. ²³ Imme nadan tatagu ot ahi ume nah bilid an e mundasal. Ot handih mungkahilong ya oh-ohha nah di. ²⁴ Hanada ken disipulos na ya wadada nah gawwan nan baybay yaden nahalman di dalluyun ya midamuy nal-ot an dibdib ke dida. ²⁵ Indanit mungkahilong ya mangalih Jesus hi kad-ana dan mundaldallan nah tap-on di danum ²⁶ ta handih tinibon nadan disipulos na ya timmattakut dan kanan day “Deya on banig!” Namahig di takut da, ²⁷ mu kimmalih Jesus an kananay “Adi kayu tumakut, mundinol kayu te ha-on.” ²⁸ Kanan Pedroy “Apu, deket makulug an he-a ya ipadalanak damdama tuh tap-on di danum ta umaliyak hi kad-am.” ²⁹ Ya kanan Jesus di “Makah.” Gimmawah Pedro ot mundallan nah tap-on di danum an mangeh kad-ana. ³⁰ Mu ginibok na nan nal-ot an puwok ya timmakut ot mungkalimu ot

kananay "Apu, baddanganak!"³¹ Pinghanadi ya immeh Jesus ot ognanay taklen Pedro ot kanan hiyay "Makudang di pangulug mu. Tipet nunhalinduwa ka?"³² Imme da Jesus ke Pedro nah bangka ya natikod nan puwok.³³ Hanadan wada nah bangka ya daydayawon dah Jesus an kanan day "Makulug an Imbabale dakan Apu Dios."

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagud Genesaret

(Marcos 6:53-56)

³⁴ Numbangka da Jesus ot umagwat da nah bobled Genesaret³⁵ ya inimatunan nadan tataguh di ot eda pun-ipaayag nadan mumpundogo nah nungkih-up an boble ot ieda didah kad-ana.³⁶ Numpahpahmok dan hiya ta iabulut nan dapaon da ni-moy udu di bulwati-na. Ya am-in da nan nanapa ya nakaan di dogoda.

Hay mipanggep nadah Pharisee

(Marcos 7:1-13)

15 Ohan algo ya wada nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses an iJerusalem an im-mali dah kad-an Jesus ot kanan dan hiyay² "Tipet hanada ken disipulos mu ya adida un-unudon di pangi-en di aammod taku? Tipet na-ala on nangan da takon di uggeda nun-ula?"³ Hinumang Jesus an kananay "Ya tipet dakayu ke ya ngohayon yuy tugun Apu Dios ta hay pangi-en di taguy un-unudon yu?"⁴ Hay tugun Apu Dios ya kananay "Un-unudon yu ya ipaptok yu da amayu ke inayu"† ya hay oha bon tuguna ya kananay "Hay tagun waday gaga-ihon kalyonan amana weno hi inana ya mahapul an mate."^{†5} Mu hay ittuttudu yu ya kanan yuy "Am-in nan ibaddang hi ammod ya takon di adi idat hin hi Apu Dios di pangidatan kediye."⁶ Ta hidiye nan kanan yu moy takon di adi baddangan di ammod ten nidat ke Apu Dios nan ibaddang ot ke dida. Hidiyey kitib-anan paka-un-unudon yuy pangi-en di tagu mu nan tugun Apu Dios.⁷ Makallangkak kayu! Mipanggep ke dakayuy kinalin din profetas an hi Isaia an kananay⁸ "Datuwen tatagu ya kanan day un-unudonak, mu hay kakulugana ya adi te kalida ya abuh diye."⁹ Maid hilbin di pundayawan dan ha-on te hay tugun di taguy itanuttudu dan maunud on kanan day ha-on di kon tugun ke dadiye, mu bokon."[†]

Hay mangipagaga-ihoh tagu

(Marcos 7:14-23)

¹⁰ Inayagan Jesus nadan tataguh kad-ana ot kanan diday "Donglon yu tun kalyok ta maawatan yu."¹¹ Bokon hay kanon di mangipagaga-ihoh tagu, mu hay kalyon an malpuh nomnom."¹² Imme nadan disip-

ulos hi kad-ana ot kanan day "Hidiyen kinalim di nangipaboh-ol nadah Pharisee."¹³ Hinumang na dida an impainnab-abig na. Kananay "Am-in di nitanom an bokon hi Amah langit di nangitanom ya mabagut."¹⁴ Kinali adiyu un-unudon nadan Pharisee te dida ya umat da nah nakulap an mangipanguluh dalanon di ibbanan nakulap ta loktat ya mag-a dan duwa."

¹⁵ Kimmalih Pedro ot kananay "Nganney kibalanan kanam an bokon hay kanon di mangipagaga-ihoh tagu?"¹⁶ Kanan Jesus di "Tipet takon di dakayu ya adiyu maawatan?"¹⁷ Kon uggeyu inilan hanan kanon di tagu ya umeh putuna ne ahi bo bimmuddu nah bud-duwana?"¹⁸ Mu nan kalyon ya malpuh nomnom an hidiyey mumpagaga-ihoh tagu te¹⁹ hay nomnom di kalpuwan di gaga-ihon umat hi pumate, ihuyop di bokon inayan, aton di malalao, mangako, munlangkak ya muntumbuk ta panadag hi ibban tagu."²⁰ Datuwey mumpagaga-ihoh tagu, bokon hay adina pun-ulahan hi taklenat ahi mangan."

Hay pangulug nan babain bokon Judyu

(Marcos 7:24-30)

²¹ Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot ume da nadah bobled Tyre ya ad Sidon²² ya wada on babain bokon Judyu an iKanaan an immalih kad-ana ot kanan hiyay "Apu, an holag David, homkonak anhan te dehdi nan imbabalek an nahikpan an namahig di punhol-holtapana."²³ Mu ugge himmumang hi Jesus ot kanan nadan disipulos ke hiyay "Itud-ak mu tun babain mi-unuud te deyan tumling."²⁴ Kananay "Ha-oy ya nitud-akak an mamaddang ya abu nadah Judyun holag Israel an mialig hi natalak an kalnero."²⁵ Mu hidiyen babai ya adi manghop ot mundukkun hi hinangngab na ot kananay "Apu, baddanganak anhan."²⁶ Hinumang Jesus an kananay "Adi maphod an alan di kanon di u-unga ta ipakan hi ahu."²⁷ Ya kanan nan babaiy "Makulug hinae, Apu, mu miabulut di ahun mangan hi mag-an makan."²⁸ Ya kanan Jesus ke hiyay "Tulang ku, naat mo nan pinhod mu te ongal di pangulug mu." Ot kediye ya nakaan nan dimonyon nihkop nah imbalen diyen babai.

Impaphod Jesus nadan mumpundogo

²⁹ Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot idalan dah pingngit di Baybay an Galilee ot ume nah bilid ot handih dimmatong da ya inumbun hi Jesus.³⁰ Immalih day dakol an tatagun nun-iali dah kad-anay napilay, naparalyze, nakulap, nanganga ya nadan udum an mundogo ot paphodona dida.³¹ Namodwong da te kumali mo nadan nanganga ya pinumhod mo nadan naparalyze, dumallan mo nadan napilay ya pakaangang da mo damdama nadan nakulap ot daydayawon dah Apu Dios an Dios nadan holag Israel.

† Deut. 5:16 †† Exodus 21:17

Hay namakanan Jesus hi opat an libun tatagu

(Marcos 8:1-10)

³² Inayagan Jesus nadan disipulos na ot kananay "Mahmok datuwen tatagu te tulun algon nakihkihtu dan ha-on ta deyan maid moy kanon da. Adik pinhod an itud-ak dida te naagangan da ya indani ya maha-langob dah dalan." ³³ Kanan nadan disipulos nay "Daanay etaku pangal-an hi kanon hitun maid di boble yaden dakkodakkol da hantudan tatagu?" ³⁴ Kanana ke diday "Kaatnan tinapay di wada?" Kanan day "Pitu ya waday o-ohan dolog." ³⁵ Ot pab-unon Jesus nadan tatagu. ³⁶ Inalana nan pitun tinapay ya nan o-ohan dolog ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot idat na nadah disipulos na ot pun-ikap-ong da nadah tatagu. ³⁷ Nangan dan am-in ot mabhug da. Inamung nadan disipulos di natdaan ya napnuy pitun kaba. ³⁸ Umeh opat di libuy bilang nadan linalakin nangan, mu ugge nakiuyap di binabai ya u-unga. ³⁹ Nagibbuh diye ot paanamuton Jesus nadan tatagu ot ahida mumbangkan immed Magadan.

Hay nangibagaan nadan tatagun ipatibon Jesus di milagro

(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

16 Immali day udum an Pharisee ya Saducee an mamatnan Jesus ot ibaga dan atonay milagro an malpun Apu Dios. ² Mu hinumang nan kananay "Deket mungkalimuy algo ta maingit di kabunyan ya kanan yuy adi umudan hi bigat ³ ya deket nah biggatna ta mungkukulabut ya kanan yuy umudan. Nalaing kayun mangimatun hi tibon yuh kabunyan, mu adi kayu pakaimatun hi ma-ma-at ad uwani. ⁴ Gaga-iho kayun tatagud uwani! Mumbaga kayuh pangimatunan yuh kabaelan Apu Dios, mu maid di udum hin bokon ya abu nan naat ke Jonah." Nagibbuh diye ot taynan Jesus dida.

Hay nihallah ittutudun nadan Pharisee ya nadan Saducee an nialigan nan yeast an mumpalbag hi tinapay

(Marcos 9:14-21)

⁵ Naagwat da Jesus nah baybay ya ninomnom nadan disipulos nan nakal-iwan dan numbalun hi tinapay. ⁶ Kanan Jesus ke diday "Halipat-an yu ot nan yeast di Pharisee ya nadan Saducee." ⁷ Munhuhummangan nadan disipulos an kanan day "Man-uket kinali nah diye ya kinal-iwan takun numbalun hi tinapay." ⁸ Inilan Jesus di kalkalyon da ot kananay "Makudang di pangulug yun ha-on te tipet hay kamaid di tinapay takuy ihuhummangan yu? ⁹ Kon adiyu pay maawatan? Kon kinal-iwan yu handin nami-angak hi liman tinapay ot kanon di liman libun tatagu ya kaatnay kabay inamung yun natdaan? ¹⁰ Ya kon kinal-iwan yu bo din

pitun tinapay an pinani-ang ku ot kanon di opat an libun tatagu, kaatnan kabay inamung yun natdaan? ¹¹ Tipet adiyu maawatan an bokon hay tinapay di kalkalyok ke dakayu hi nangaliyak an halipat-an yuy yeast nadan Pharisee ya nadan Saducee?" ¹² Ot ahi nuppe maawatan nadan disipulos nan bokon hay yeast an ikamoh tinapay di kalkalyon Jesus, mu nan mipanggep hi ittutudun nadan Pharisee ya nadan Saducee.

Hay nangalyan Pedro hi pangulug nan Jesus

(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

¹³ Manatong da Jesus ad Cesarea Philippi ya hinanhanana nadah disipulos nan kananay "Dahdi pe tuwali kanan di tatagu mipanggep ke ha-on an Panguluwan di tagu?" ¹⁴ Ya kanan day "Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an mumbonyag ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada boy udum an kanan day he-a din hi Jeremiah weno he-ay oha handidah udum an profetas Apu Dios." ¹⁵ Ya kanan Jesus ke diday "Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?" ¹⁶ Himmumang hi Simon Pedro ot kananay "He-ah Kristo an Imbabalen nan Dios an wadat nangamung." ¹⁷ Kanan Jesus ke Pedroy "He-a Simon an nak Jonah ya umamlong ka te ugge nalpuh nomnom mu naen kinalim, mu impanomnom Apu Dios hi langit ke he-a. ¹⁸ Ad uwani ya ngadanan dakah Pedro an hay kibalina ya batu. He-a Pedroy puun di ahi pangulugan di tatagun ha-oy te gapu kenaen kinalim mipanggep ke ha-on. Hidiyen pangulug dan ha-oy ya maid di kabaelan Satanas an mangaan, takon di mate da. ¹⁹ Idat kun he-ay kalebbengam ta he-ay mangdon hanadah aladdun di pun-ap-apuwan Apu Dios ta hay adim abuluton hituh luta ya adi damdama abuluton Apu Dios hi langit. Hay abulutom hituh luta ya abulutona damdamah langit." ²⁰ Nagibbuh diyen kinali na ot pakatuggunona didan adida kalkalyon hi udum an hiyah Kristo.

Hay nangipainilaan Jesus hi ahina punholholtapan ya katayan

(Marcos 8:31—9:1; Lucas 9:22-27)

²¹ Kediye tiempoy nangipainilaan Jesus nadah disipulos na nah ahi maat ke hiya. Kananay "Mahapul an umeyak ad Jerusalem ya munholholtapak te hay aton nadan mangipangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ahiyak pipate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak." ²² Inayagan Pedroh Jesus nah e-elena ot kanan hiyah "Apu, hana ot ta adi iabulut Apu Dios ta adi maat di athina." ²³ Mu inliggu nan Pedro ot kananay "Mange-ele ka! Umat ka damdaman Satanas. Pinhod mun iadiy mahapul an maat ke ha-on. Hay punnomnom mu ya ugge nalpun Apu Dios, mu nalpuh nomnom di tagu!"

²⁴ Ot kanana nadah disipulos nay “Hay tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on ya mahapul an adina ikakaguy nitaguwana tuh luta ya ippol nay punhol-holtapana gapuh pangun-unudanan ha-on takon di hidiyey lummuh katayana. ²⁵ Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu hay tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na. ²⁶ Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina hin adi midatan hi biyag an maid poppog nat mihi-an ta nangamung ke Apu Dios. Te hay tagun mihi-an ke Apu Dios ya maid di maat na. ²⁷ Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahi kami umalin nadah anghel ta matiboy dayaw min umat hi dayaw Aman hi Apu Dios. Kediyeen aliyak ya humalyaok am-in di tagu ta nadan gaga-iho inainat da ya makastigu da ya nada ken maphod di inainat da ya midatan dah gun-udon da. ²⁸ Nomnomon yu tun kalyok an wadadah tun dakayuy adi mate inggana tibonak bon Panguluwan di tagu ya nan pun-ap-apuwak.”

Hay nalummanan di ang-ang Jesus

(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

17 Nala-uy onom an algo ya ingkuyug Jesus hi Pedro ya nadan hintulang an da James ke Juan ot ume da nah natag-en bilid ot ab-abbu dah di. ² Kediyeen wadadah di ya nalumman di ang-ang Jesus an hay angana ya umat nah algon humili ya hay bulwatina ya numbalin hi makabbayak an humili damdama. ³ Kal-inadi ya tinibon nadan tulun disipulos da Moses ke Elijah an makihumhummangan dan hiya. ⁴ Ot kumalih Pedron Jesus an kananay “Apu, maphod ta wada takuh tu, ya deket pinhod mu ya miha-ad takuh tu ta mangapyaak hi tulun ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi Elijah hi oha.” ⁵ Handih mungkalih Pedro ya pinghanadi ya waday humilin kulabut an nipottok ke dida ot haniyana dida. Ya waday kalin nalpun nah kulabut an kananay “Hituwey Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on. Un-unudon yuy kalyona.” ⁶ Timmakut da nan tulun disipulos hi nangngolan dan diyen kali ot munlukbub da, ⁷ mu immeh Jesus ot dapaona didan kananay “Adi kayu tumakut. Tumaddog kayu ot ya abu.” ⁸ Mun-ang-ang da ya abunah Jesus an wada. ⁹ Handih mundayyu da ya tinugun Jesus didan kananay “Adiyu kalkalyon hidiyen tinibo yu ingganay mamahuwanak an Panguluwan di tagu.” ¹⁰ Imbaga dan hiyay “Tipet kanan nadan muntuttuduh Tugun Moses di kah-in di umalih Elijah ta ahi umali nan itud-ak Apu Dios?” ¹¹ Kananay “Makulug an kah-in di umalih Elijah ta idadaanay tataguh aliyen diyen itud-ak Apu Dios. ¹² Mu kalyok ke dakayun immali mo tuwalih Elijah, mu ugge inimatunan di tatagu ot punholholtapon

da ya athidin ha-on an Panguluwan di tagun punholholtaponak damdama.” ¹³ Hay naawatan da ya hi Juan an mumbonyag di kalkalyon Jesus.

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga

(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Dimmatong da Jesus hi kad-an nadan tatagun naamung ya imme on ohan taguh kad-ana ot mundukun ot kananay ¹⁵ “Apu, homkom anhan nan imbabalek an lalaki ta kaanom di koldana te nahalman di punhol-holtapana. Nun-ogaogah danum ya hi apuy. ¹⁶ In-ek nadah disipulos mu, mu adida kabaelan an paphodon.” ¹⁷ Kanan Jesus ke diday “Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet gaga-iho kayu ya makudang di pangulug yu? Kon eyak makihkihtun dakayu ta nangamung? Kaatnay pangan-anusak ke dakayu? Iali yuh tu nan unga.” ¹⁸ Kinalyana nan nihkop ya nakaan ot pumhod nan unga.

¹⁹ Handih ab-abbu da Jesus ya nadan disipulos na ya kanan dan hiyay “Tipet dakami ke ya adi kami pakakaan kediyeen nihkop?” ²⁰ Kananan diday “Man-uke ya ugge nihamad di pangulug yu. Kalyok ke dakayun makulug an takon di ittay di pangulug yu umat nah kinaittay di buwan di mustard, mu ta nahamad ya damanan deket kanan yuy mit-an nan bilid ya mit-an. Damanan maat di ngannen pinhod yu hin nahamad di pangulug yu. ²¹ Hay umat kediyeen nihkop ya kah-in di muntopol kayun adi kayu mangan nah pundasalan yu ta ahi makaan di athidin nihkop.”

Hay pidwanah nangalyan Jesus hi katayana

(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

²² Handih naamung da Jesus ya nadan disipulos hidid Galilee ya kananan diday “Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak alan hanadah tatagun ²³ ahi mamaten ha-on, mu hi katlun di algoh katayak ya mamahuwanak.” Dingngol nadan disipulos nah tuwe ya u-umyung da.

Hay bayad di buwis di Templo

²⁴ Handih dimmatong dad Kapernaum ya immali nadan mun-amung hi buwis hi kad-an Pedro ot kanan dan hiyay “Kon oggan mumbayad nan Apu yuh buwis di Templo?” ²⁵ Hinumang Pedron kananay “Om.” Hinumgop da Pedro nah bale ya namanguluh Jesus an kimmali. Kananay “Simon, dahdiy mumbayad hi buwis hi gubilnu, kon nadan bimmoble weno nadan e nakibobleh di?” ²⁶ Kanan Pedroy “Hanadan tatagun nakibobleh diy mumbayad.” Ya kanan Jesus di “Deket umat hina ya adi mahapul an mumbayad nadan tataguh di hi buwis da. Paddungnan ha-oy an Imbabalen Apu Dios an adi mahapul an mumbayadak hi buwis di Templo Apu Dios.

²⁷ Mu takon, eka mamunwit ta nan mamangulun bunwitom ya takangom di tokona ot wadah diy pihhu. Alam ta hidiyey ibayad tah buwis di Templo ta adida bumoh-ol."

Hay katagtag-ayan nah pun-ap-apuwan Apu Dios

(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

18 Kediye ya hinanhanan nadan disipulos Jesus an kanan day "Dahdiy katagtag-ayan hi pun-ap-apuwan Apu Dios?" ² Immayag hi Jesus hi unga ot pataddogonah hinangngab da ot kananay ³ "Donglon yu tun kalyok ke dakayu. Kah-in di miummat kayuh u-unga ta ahi nadaman migappat kayuh pun-ap-apuwan Apu Dios. ⁴ Hay tagun ipababa nay adol nan umat tuh unga ya hiyay katagtag-ayan hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ⁵ Ya nan tagu an mamhod hi u-unga gapun ha-on ya ha-oy di pohdona.

Hay tagun humlun hi punliwatan

(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1,2)

⁶ Hanan tagun hiyay humlun hi punliwatan ya pangiwalongan di ka-kulug na hi pangulug nan ha-on ya kudukdulnay tayunan di bagang nah ongal an batu ya inggah baybay. ⁷ Mahmok day tatagu tuh luta te wadaday humauhaul ke didat munliwat da. Wada tuwaliy athidi, mu makakkahmok nan tagun humauhaul hi ibana te nahalman di kastiguna.

⁸ Deket hay hukiyu weno hay takleyuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdulnay putulon yu ta iwele yu. Kudukdulnay maid di ohan takleyu weno hukiyu mu ta waday mikadwah biyag yu mu nan e wadan duway takleyu ya hukiyu, yaden ekayu umen nah apuy an adi mad-op. ⁹ Deket hay matayuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdulnay duk-iton yu ta iwele yu. Kudukdulnay maid di ohan matayu mu ta waday mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway matayu, yaden ekayu umen nah apuy hi impierno.

Hay kialigan nan kalneron natalak

(Lucas 15:3-7)

¹⁰ Tibon yu ta adiyu pihulon takon di oha hantudah u-unga te kalyok ke dakayu an nadan anghel dan mangipappaptok ke dida ya wadadat nangamung hi kad-an Apu Dios hi langit. ¹¹ [Ha-oy an Panguluwan di tagu ya immaliyak hituh lutan mangihwang hi nalihat.]

¹² Nganney aton di ohan tagun waday hinggatut hi kalneronan natalak di oha? Hay atona ya tayanana nan nahiyam ta hiyam an kalnerona nah ena nangi-pattolan ta ena hamakon hidiyen natalak. ¹³ Ya deket hinamak nah diyen ohan natalak ya ong-ongal di am-long na ketuwen ohan kalneron natalak mu hay am-long na nadah nahiyam ta hiyam an ugge natalak.

¹⁴ Athidi damdama ke Aman hi Apu Dios hi langit an adina pinhod an waday matalak, takon di ohan taguna.

Hay aton hi numbahul an ibba

¹⁵ Deket waday numbahul ke dakayu ya ume kayuh kad-ana ta deket ab-abbu kayu ya ipainila yun hiyay bahul nan dakayu, ta deket muntutuyuh bahul na ya maphod boy pun-hintulangan yu. ¹⁶ Mu deket adina abuluton ya umayag kayuh oha weno duwan tagut waday muntistiguh panugunan yun hiyah numbahulana. ¹⁷ Mu deket kapyanan adina donglon di panugun yu, kalyon yu nadah ibbayun mangulug ta diday manugun ke hiya ya deket kapyanan adina donglon ya adiyu mo ibilang hidiyen tagu an ibbayun mangulug.

Hay miadi ya hay miabulut

¹⁸ Kalyok ke dakayu: Am-in di adiyu abuluton hituh luta ya hi Apu Dios an wadah langit ya adina damdama abuluton. Ya hay abuluton yu tuh luta ya abulutona damdamah langit."

¹⁹ Kanan bon Jesus di "Deket ihummangan di duwan taguy pinhod dan ibagah dasal da ya aton Ama an wadah langit hidiyen ibaga da. ²⁰ Te deket duwa weno tulun naamung an mundayaw ke ha-on gapuh pangulug da ya wadaak ke dida."

Pakawanan takuy ibba takun mumbahul ke ditaku

²¹ Immeh Pedroh kad-an Jesus ot kananay "Apu, mamingkaat an pakawanak di ibbak an mumbahubahul ke ha-on? Mamimpitu?" ²² Kananay "Bokon mamimpitu ya abu, mu mamimpituy napitu."

²³ In-ingngon Jesus di pun-ap-apuwan Apu Dios hi ohan ap-apu an kananay "Wada nan ohan ap-apun pinhod nan bayadan nadan muttatyuy nay inutang dan hiya. ²⁴ Inala na nan nangitudokanah utang ot paayag na nan ohan muttatyunan linibuy utang na. ²⁵ Adi pakabayad te maid di pihhuna ot kanan nan apunay 'Mahapul an migattang kayun am-in an hin-am-a ya am-in di wadan dakayu ta pamayad muh utang mu.' ²⁶ Mu nundukkun nan muttatyuy hinangngab nan apuna ot kananay 'Homkonak anhan, had-om ta ahik bayadan am-in.' ²⁷ Himmok nan apuna nan muttatyuna ot ipaenan kananay 'Takon kattog di adim bayadan hidiyen utang mu!'

²⁸ Imme nan muttatyuy ot dammuwonah dalan nan paddungnan muttatyun impautanganah hinggatut an pihu ot podnona ot hoklonan kananay 'Bayadam nan inutang mun ha-on.' ²⁹ Nundukkun hidiyen muttatyuy ot kananay 'Had-om anhan ta ahik bayadan.' ³⁰ Mu adi tobalon nan muttatyuy ot ena pikalabut ot ya abu nan ibbanan muttatyuy ta ingganay boklaona nan utang na.

³¹ Tinibon nadan ibbanan muttatyuh diyen naat ya adida pinhod, kinali eda indatdatong nah apuda.

³² Ipaayag nan apudah diyen muttatyuna ot kananay 'Gaga-iho kan muttatyu! Uggek impabayad nan utang mu te numpahpahmok kan ha-on. ³³ Gulat na ot ya homkom damdamay ibbam an muttatyu.' ³⁴ Ot gapuh bungot nan apuda ya impikalabut nat inggana boklao-nan am-in di utang na." ³⁵ Ot ahi kanan Jesus di "Athidiy aton Apu Dios an deket adiyu kal-iwan di bahul di ibbayu ya adina damdama kal-iwan di liwat yu."

Hay tuttudun Jesus mipanggep hi pumbolhayan di himbale

(Marcos 10:1-12)

19 Nagibbuh diyen intuttudun Jesus ot taynan dah diyen bobled Galilee ot ume dad Judea an inagwat da nan Wangwang an Jordan. ² Nikuyug day dakkodakkol an tatagu ot kaanonay dogon nadan mumpundogo.

³ Wadaday immalin Pharisee an mamatnan Jesus hin mihallay panumang nan kanan day "Kon iabulut di tugun takun Judyu an ibolhen di lalakiy inayana takon di nganney kalyonah gapuna?" ⁴ Kanan Jesus di "Kon uggeyu naawatan nan impitudok Apu Dios an kananay 'Handih lappuna ya lintun Apu Dios di ohan lalaki ya ohan babai?' ⁵ Hituwey gapunan hay lalaki ya taynana da amanan inanat mun-addum da nah inayanat kay da mo oha." ⁶ Kanan bon Jesus di "Deket mun-addum datuwen duwa ya adida mo duwa, mu kay da oha, kinali adinadaman e punhi-anon di taguy impun-addum Apu Dios." ⁷ Kanan bon nadan Phariseey "Mu tipet kanan Moses nah tugunay damanan ibolhen di lalakiy inayana hin kapyonay papel hi pangibolhayana ya ahina intud-ak nan babai?" ⁸ Ya kanan Jesus ke diday "In-abulut Moses te namahig kayun adi kayu matutuduwan, mu handih lappunah nunlutowan Apu Dios hi am-in ya uggena in-abulut di athidi. ⁹ Kalyok ke dakayun hay lalakin ibolhe nay inayanat mumbintan ya maliwat te ihuyop nay udum an babain bokon nan namangulun inayana. Hay ya abu lebbeng nan pumbolhayan di himbale ya hin inhuyop di inayan di bokona inayan."

¹⁰ Ya kanan nadan disipulos nay "Deket athina, kudukdulnay adita malahin." ¹¹ Ya kanan Jesus ke diday "Adinadaman am-in di tagu ya adida malahin te abuna nadan indatan Apu Dios hi gahat nan adi malahin.

¹² Dakol di gapunah adi kalahinan di tagu te wadaday nitungon adinadaman malahin. Hay udum ya adida malahin te dinadag di ibbadan tagu dida ya hay udum ya adida malahin te in-ohha day nomnom dah ngunuda mipanggep ke Apu Dios. Dakayun adi malahin ga-

puh ngunuyu mipanggep ke Apu Dios ya maphod hin hidiyey un-unudon yu."

Hay ongal an pamhod Jesus nadah u-unga

(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

¹³ Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dah kad-an Jesus ta eda ipadapan hiya ya ta idasalana dida, mu inhong-ak nadan disipulos na dida. ¹⁴ Mu kanan Jesus di "Adiyu iadiy aliyan di u-ungan ha-on. Hanadan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay umat ke datuwen u-ungay pangi-eda." ¹⁵ Inhakmo nay taklenah uluda ot idasalana dida ot ahina taynan dida.

Hanan ohan kat-agun kadangyan

(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

¹⁶ Indani ya immaliy ohan taguh kad-an Jesus ot kananay "Apu, nganney maphod an atok ta midatanak hi biyag an maid di poppog na?" ¹⁷ Kanan Jesus ke hiyay "Tipet ha-oy di pangibagaam mipanggep hi maphod? Hi Apu Dios ya abuy maphod. Deket pinhod muy biyag an maid di poppog na ya un-unudom di tunguna." ¹⁸ Kanan nan taguy "Nganney tugun Apu Dios an un-unudok?" Kanan Jesus di "Adika pumate, adim ihuyop di bokon mu inayan, adika mangako, adim kalyon di adi makulug mipanggep hi ibbam an tagu, ^{††19} un-unudom da amam ke inam ya pohdom di ibbam an tagu umat hi pamhod muh adol mu." ²⁰ Ya kanan nan taguy "Am-in danaen tugun ya inun-unud ku. Nganne pay di mahapul an atok?" ²¹ Kanan Jesus ke hiyay "Deket pinhod mun maid di kudang muh hinangngab Apu Dios ya em igattang am-in di limmum ta idat mu nan pihhun nunggattangam hanadah nawotwot ta waday ongal an kinadangyan muh langit. Hituwey atom ya ahika niunud ke ha-on." ²² Handih dingngol nan taguh diye ya imme an u-umyung te kaddakadangyan.

²³ Kanan Jesus nadah disipulos nay "Nomnomon yu tun kalyok. Naligat di kadangyan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ²⁴ Ipidwak bon kalyon, nalaklakay humgopan di kamel hi tolok di bilat mu hay kigappatan di kadangyan hi pun-ap-apuwan Apu Dios." ²⁵ Dingngol nadan disipulos hidiyen kinalina ya masdaaw da ot kanan dan hiyay "Dahdi moy mihwang ta migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios?" ²⁶ In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay "Hay tagu ya adina kabaelan an mangihwang hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu te hiya ya kabaelasan atonan am-in."

²⁷ Ya kimmalih Pedron kananay "Apu, dakami ya inwalong min am-in ot miunud kamin he-a. Nganney gun-udon mi?" ²⁸ Kanan Jesus ke diday "Donglon yu tun kalyok ke dakayu, hantuh kahannotan am-in tun

† Deut. 24:1

†† Deut. 5:17-19

wadad uwani ya ha-oy an Panguluwan di taguy ahi umbun nah ubunan di ap-apu. Ahi kayu makib-un ke ha-on an munhumalyah holag nadan himpulut duwan imbabalen Israel. ²⁹ Hanan tagun tinayanay balena, tutulang na, aammod na, imbabalena ya payona gapuh pangun-unudan nan ha-on ya dakol di midat ke hiyan gun-udona ya midatan hi biyag an maid di popog na. ³⁰ Dakol day tatagun mibilang an natag-ed uwani, mu diday ahi nakababba ya dakol day nakababba uwani, mu diday ahi mibilang an natag-e."

Hay mipanggep nadah mungngunuh lagunta

20 Nun-ab-abig hi Jesus an kananay "Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan tagun waday laguntanan himmalaman an e maniboh mungngunuh di. ² Ya wadaday hinamak na ot ihuhummangan day tangdanon di ohan taguh ohan algo ot pungngunuwona dida. ³ Nunggaway algo ot umeh malkadu ya wadada boy tatagun maid di at-atton da. ⁴ Ot kananan diday 'Ume kayu ta ekayu mungngunuh laguntak ta tangdanan dakayuh ustu.' ⁵ Ot ume da nan tatagun e nungngunu. Indanit maal-algo ya wadada boy inayaganan mungngunu. Himbatangan ya wada boy hinamak nan mungngunu. ⁶ Mungkahilong ot ume bo nah malkadu ya wadada boy tinibo nah tatagun muntattaddog ot kananan diday 'Tiket pakawahon yuy ohan algo?' ⁷ Ya kanan dan hiyay 'Maid di mangayag ke dakamih emi pungngunuwan.' Ot kananan diday 'Deket athina ne makayu ta ekayu mungngunuh laguntak.'

⁸ Nahilong mon diye ya impaayag nan kon lagunta nan mumpaptok hi laguntana ot kananay 'Ayagam nadan mungngunut idat muy tangdan da. Pamanguluwom an idat di tangdan nadan nanguddidin nungngunu ta ahim idat di tangdan nadan namangulu.' ⁹ Immali da nan nanguddidin nungngunu ot idat nay himpipihun hidiyey tangdan dah hin-algo. ¹⁰ Immali da nan namangulun nungngunu ya kanan da pe on ongongal di tangdan da, mu adi te hin-oh-an pihu damdama. ¹¹ Indani ya mundiklamu dan kanan day ¹² 'Hanadan nanguddidi ya hin-oras ya abuy nungngunuwan da ya dakami ke ya inlappu mih biggatna ot mapopotangan kami ya antipet nun-iingngoy tangdan mi?' ¹³ Mu kanan nan kon lagunta nah oha ke diday 'Ibak, ugge dakayu dinalogat te hidiyey inhummanagan takun tangdan yuh hin-algo. ¹⁴ Alan yu ot ya abut umanamut kayu. Nangamungak hin kanak di iingngok di tangdan nadan nanguddidi nah tangdan yun namangulu. ¹⁵ Nangamungak hi pangiatatak hi pihuk. Kon umamo kayu te himmok ku dida?'" ¹⁶ Kanan Jesus di "Athina ahi maat hi udum hi algon nadan tatagun nakababba uwani ya diday ahi mibilang an natag-e,

ya nadan mibilang an natag-ed uwani ya diday ahi nakababba."

Hay pitlunah nangalyan Jesus hi katayana

(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

¹⁷ Handih mange da Jesus ad Jerusalem ya inayagana nadan disipulos na ot handih ab-abbu da ya kananan diday ¹⁸ "Deyan ume takud Jerusalem an ahik kadpapan an Panguluwan di tagu ta mieyak hi kad-an di apapun di padi ya nadah muntuttuduh Tugun Moses. Kalyon day mahapul an mateyak ¹⁹ ya ipaboltanak nadah bokon Judyu ta diday mamaten ha-on. Ahiyak taltalangaan ya punhoplatak ne ahiyak impatak hi krus ta mateyak, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak."

Hay imbagan inan da James ke Juan

(Marcos 10:35-45)

²⁰ Hanan inayan Sebedi an ibbana nadan duwan imbabalena ya imme dah kad-an Jesus ot mundukun an kananay "Wada anhan di ibagak ke he-a." ²¹ Kanan Jesus di "Nganneh diye?" Kananay "Ahim anhan pab-unon tun duwan imbabalek hi winawwan mu ya hi iniggid mu hantuh pun-ap-apuwam." ²² Mu kanan Jesus di "Uggeyu kattog inilay pun-ibaga yu. An pakaippol kayun munholtap hi ahik holholtapon?" Ya kanan dan hiyay "Pakaippol kami." ²³ Ot kanana bon diday "Makulug an ahi kayu munholholtap umat hi punholholtapak, mu hay ke ahi makib-un ke ha-on ya bokonak an mumpili, mu hi Aman hi Apu Dios. Hiyay ahi mangipab-un hanadah pinilina tuwali."

²⁴ Dingngol nadan himpulun disipulos hidiye ya bumobboh-ol da nadah duwan hintulang. ²⁵ Ot ayagan Jesus didan am-in ot kananay "Inila yun hay aap-apu ya mandalan day tatagu ya hay pinhod day maunud te diday ap-apu. ²⁶ Mu adi athidin dakayu. Deket waday ohan dakayun pinhod nan hiyay katagtag-ayan ya mahapul an hiyay kay muttatyun nadan ibbana. ²⁷ Ya deket wada nan pinhod nan hiyay mun-ap-apu ya mahapul an mumbalin an kay muttatyu. ²⁸ Umat ke ha-oy an Panguluwan di tagun immaliyak an punmuttatyun am-in di tagu, bokon hay mun-ap-apu. Immaliyak an mangikateh boklan di liwat di tagu ta mihwang da."

Hay nangaanan Jesus hi kulap nadan duwan tatagu

(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

²⁹ Puntayanan da Jesus nan bobled Jerico ya mungki-unud day dakol an tatagu. ³⁰ Wadaday duwan nakulap an um-umbun nah pingngit di kalata ya dingngol dan mungkala-uh Jesus ot muntukuk dan kanan day "Apu Jesus an holag David, homkon dakami anhan!" ³¹ Ya pun-ihong-ak nadan tatagu didat umop-opya da ot kuma, mu pun-olot da ot ya abuy tukuk dan kanan day "Apu Jesus an holag David, homkon dakami anhan!"

³² Immohnong hi Jesus ot ayagana dida ot kananay “Nganney pinhod yun atok ke dakayu?” ³³ Kanan day “Apu, pinhod min pakatibo kami.” ³⁴ Himmok na dida ot dapaonay matada ya pinghanadi ya pakatibo da ot miunud dan hiya.

Hay nangayan da Jesus ad Jerusalem ot daydayawon nadan tatagun kanan day hiya nan intud-ak Apu Dios

(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

21 Manatong da Jesus ad Jerusalem an wadadad Betpage nah Bilid an Oliba ya impamangulunay duwan disipulos na. ² Kananan diday “Ekayun dih boble ot waday tibon yun nigakod an hin-inan donkey. Ubadon yu ne in-ali yuh tu. ³ Deket waday kumalin dakayu ya kanan yuy ‘Mahapul nan Ap-apu taku’ ot iabulut na.”

⁴ Naat hituwe ta umannung di kinalin din profetas an kananay

⁵ “Kalyom hanadah tatagud Jerusalem an tuwe mo nan Patul dan impababa nay adol na ot muntakkeh kaongalnan donkey.”

⁶ Inun-unud nadan duway kinalina ot ume da. ⁷ Inala da nan donkey ot ie dan Jesus. Ot iap-ap day bulwati dah odog nan ka-ongalnan donkey ot mitakkeh Jesus.

⁸ Hanadan dakol an tatagu ya kinaan day oddan di bulwati da ot pun-iap-ap da nah kalatan dalanona.

Hanadan udum ya eda nangalah tubun di kaiw ot dadiyey nun-iaplag dah dalanonat pangipatibo dah pundayaw dan hiya. ⁹ Hanadan tatagun namangulu ya nadan mituntun-ud ya pun-itkuk day pundayaw dan hiyan kanan day “Madayaw hantun holag David. Madayaw hantun intud-ak Apu Dios. † Takon nadan wadah langit ya daydayawon da.”

¹⁰ Handih dimmatong da Jesus ad Jerusalem ya namodwong day tataguh din kanan day “Dahdih tuwen tagu?” ¹¹ Kanan nadan dakol an tatagun nikuyug ke hiyay “Hi Jesus an iNasaret ad Galilee an profetas Apu Dios.”

Hay nangayan Jesus nah Templo

(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² Hinumgop hi Jesus nah Templo ot palah-unonan am-in nadan gumatang ya munggatang hanah bohongna. Hinukwangngi nay lamesaan nadan munhanot hi pihhu ya nadan ubunan di munggatang hi paloma ¹³ ot kananan diday “Impitudok Apu Dios an kananay ‘Hay balek ya pundasalan’ †† mu impumbalin yuh punggatangan ta pangakawan yuh pihhun nadan umalin mundasal.”

¹⁴ Imme nadan nakulap ya nadan napilay hi kad-an Jesus nah Templo ot kaanonay kulap da ya pilay da.

¹⁵ Mu nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh

Tugun Moses ya bimmoh-ol da te tinibo da nadan maphod an inat na ya dingngol da nan itukutukuk nadan u-ungan kanan day “Madayaw kan holag David.” ¹⁶ Ot kanan dan hiyay “An adim donglon di itukutukuk da?” Ya kanan Jesus ke diday “Dongdonglok. Mu kon uggeyu binidbid nan nitudok an kananay ‘Takon di u-unga ya goggolang ya natuttuduwan dah maphod an pundayaw ke he-a.’” ¹⁷ Timmayan ot umed Betania ot mun-iyah dah dih ohan hilong.

Hay kialigan nan maid bungana an kaiw an fig

(Marcos 11:12-14,20-24)

¹⁸ Handih mungkibangngad da Jesus ad Jerusalem hi kabigatana ya naagangan. ¹⁹ Tinibona nan kaiw an fig nah pingngit di kalata ot ena tibon di bungana mu maid. Abunay tubunan wada ot kanana nah kaiw di “Adika mo bumunga!” Hingkatang ya nakleng di tubun nan kaiw. ²⁰ Tinibon nadan disipulos nah diyen naat ya namodwong da. Kanan day “Tipet pinghanadi ya nakleng di tubun tun kaiw?” ²¹ Ya kanan Jesus ke diday “Nomnomon yuh tuwe, deket waday pangulug yun Apu Dios ya hin adi kayu munhalinduwa ya damanan aton yu tun inat ku tuh kaiw. Bokon hidiye ya abu, mu damana bon deket kanan yu nah bilid di ‘Mit-an ka nah baybay’ ya mit-an. ²² Takon di nganney ibaga yuh dasal yun Apu Dios ya atona hin waday pangulug yu.”

Minahmahan day mipanggep hi kalebbengan Jesus

(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

²³ Nibangngad hi Jesus nah Templo ot muntuttudu ya immali nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ot kanan dan hiyay “Nganney kalebbengam an mangat am-in nah at-attom? Deket waday kalebbengam, dahdiy nangidat?” ²⁴ Hinumang na didan kananay “Wada ni-an di hanhanak ke dakayu ta deket humangon yu ya humangok damdama nan ibaga yu mipanggep hi kalebbengak. ²⁵ Dahdiy nangitud-ak ke Juan an e mumbonyag, hi Apu Dios weno hay tagu?” Kinalin Jesus hidiye ya munhuhummangan dan kanan day “Nganney ihumang taku? Deket kalyon takuy ‘Hi Apu Dios’ ya ahina kalyon di ‘Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?’ ²⁶ Deke bot kalyon takuy ‘Hay tagu’ ya katatakut bo hantudah tatagu te kulugon dan hi Juan ya profetas Apu Dios.” ²⁷ Ot kalyon da mon Jesus di “Toan, unggemi inila.” Ot kanan Jesus ke diday “Deket athina ya adik bo damdama kalyon ke dakayuy nangidat hi kalebbengak.”

Hay kialigan nadan hintulang

²⁸ Waday inab-abig Jesus ke didan kananay “Nomnomon yu tun ab-abigok. Wada nan tagun duway linalakin imbabalena. Kanan amada nah panguluwan

† Psalm 118:26 †† Isaiah 56:7

‡ Psalm 8:2

di 'Ume kat eka mungngunud uwani nah lagunta.'
²⁹ Mu kanan nan panguluwan di 'Adiyak pe.' Mu indani kaya ya imme. ³⁰ Kanana bo nah mikadwan imbabalenay 'Ume kat eka mungngunu nah lagunta.' Ya kananay 'Om, umeyak.' Mu ugge kaya imme." ³¹ Ot kanan Jesus ke diday "Dahdiy nangun-unud ke amada?" Kanan nadan ap-apuy "Hanan panguluwan." Kananan diday "Makulug an dakayu ya mialig kayu nah mikadwan imbabalen nan tagu. Hanadan gaga-ihon tatagun dadiye nadan mun-amung hi buwis ya binabain pabayad day adol dah linalaki ya kudkudukdul da mu dakayu ya nalaklaka dan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ³² Man-uke ya immalih Juan an mumbonyag ot ituddunan dakayuy maphod an pangien un-unudon, mu uggeyu kinulug. Ot hanada ot ya abun mun-amung hi buwis ya nadan binabain pabayad day adol day nangulug ke hiya. Ya takon di inila yun kinulug dah diyen intuttudu na ya uggeyu kinulug ya ugge kayu nuntutuyuh liwat yu.

Hay kialigan nan nuntanom hi grapes

(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

³³ Donglon yu bo tun ab-abigok ke dakayu. Waday ohan tagun nuntanom hi grapes hi laguntana. Inaladana ot mangapyah pungkopalan ya nangapya boh natag-en pungguwalyaan. Ot piabang na ot ahi umeh udum an boble. ³⁴ Handih nadatong nan grapes ya intud-ak na nadan muttatyunat eda alan di dowana. ³⁵ Mu dimpap nadan mun-abang datuwen binaal nan muttatyu ot pumbakdungan day oha, nuntugmilan day oha ya pinate day oha. ³⁶ Immitud-ak boh dak-dakol hi muttatyuna, mu athidi boy inat dan dida. ³⁷ Indani ya nan imbabalenay intud-ak na te kananay 'Agat tun imbabalek di itud-ak ku. Inilak ot lispituhon da.' ³⁸ Mu tinibon nadan mun-abang nan imbabalen nan kon luta ya kanan day 'Tuwe nan imbabalenan mamoltan tuh lutana. Agat patayon takut ditakuy mangibagi tuh boltanona.' ³⁹ Dimpap da ot ie dah bahel nan lagunta ot patayon da."

⁴⁰ Ot kanan Jesus nadah tataguy "Nganne nin moy aton nan kon luta nadah mun-abang hin umali?"

⁴¹ Kanan day "Patayona dida ya ipaabang na nan laguntana nadah tatagun mangidat hi dowana hin nadatong."

⁴² Kanan Jesus ke diday "Deket athina ya tipet uggeyu naawatan nan nitudok an kananay 'Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale. † Hidiyen inat na ya maphod peman.'"

⁴³ Kanana boy "Impaboltan Apu Dios ke dakayun Judyuy pun-ap-apuwana, mu ahina banggadon ta ipaboltana nadah tatagun mangun-unud ke hiya.

† *Psalm 118:22-23*

⁴⁴ Hay tagun mag-a kediyen batu ya ahi mungkagi-uy gunit na ya hay tagun kag-ahan diyen batu ya mag-mik." ††

⁴⁵ Hanadan ap-apun di padin di Judyu ya nadan Pharisee ya inila dan diday nangipadngolan Jesus ke datuwen inab-abig na, ⁴⁶ kinali eda ot dopapon, mu tumakut da nadah tatagun mangulug an hiya ya profetas Apu Dios.

Hay kialigan nan kasal

(Lucas 14:15-24)

22 Wada boy inab-abig Jesus nadah tatagun kananay ² "Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah patul an indadaanay pungkasan nan imbabale nan lalaki. ³ Intud-ak na nadan muttatyunan e mun-ayag hi tatagun makihumul, mu maid di immali. ⁴ Ot umitud-ak boh muttatyunan e mangayag nadah naayagan an kanan day 'Umali kayu mo ta ekayu makihumul nah kasal. Naklong di nuwang ya baka ya nidadaan am-in di makan.' ⁵ Mu adi hangudon nadan naayagan di kinalin nadan intud-ak nan patul. Waday oha on waday pangayana. Hay oha ya immeh payona. Hay oha ya ena impaptok di igattang na. ⁶ Hanadan udum an naayagan ya dimpap da nadan muttatyun e nangayag ke dida ot pumpadngolan da dida ya pinate da dida. ⁷ Dingngol nan patul hidiyen inat da nadah muttatyuna ya bimmubungot ot itud-ak na nadan tindaluna ot eda patayon nadan namate nadah muttatyuna ot gobhon day babaleda. ⁸ Inayagan bon nan patul nadan udum an muttatyuna ot kananay 'Nidadaan di hamulon hi kasal nan imbabalek, mu ugge immali nadan ek impaayag ta deyan muntutuyuwak an nangayag ke dida. ⁹ Kinali ume kayu mo kattog nadah kalata ta am-in di tagun tibon yu ya ayagan yu dida.' ¹⁰ Ot ume nadan muttatyu ot ayagan dan am-in di tatagu, gaga-iho ya maphod, ot dakkodakkol moy tatagun e nakihumul.

¹¹ Imme nan patul ot ena tibon nadan tatagu ya waday ohan ugge numbulwatih bulwatin di e makikasal. ¹² Ot kananan hiyay 'Nganne inat mun hinumgop hitu yaden uggeka numbulwatih umat nah bulwatin di e makikasal?' Mu adi kumali nan tagu te bimmain. ¹³ Ot kanan nan patul di 'Baludon yu tun tagut iwele yu nah tapol. Mihdi ta kumogakoga ya kotokotomonay babana.'" ¹⁴ Ot kanan bon Jesus di "Umat hidiy pun-ap-apuwan Apu Dios an dakol day naayagan, mu o-oha day napilin umeh di."

†† *Hay kialigan nadan tatagun mag-a nah batu ta mungkagi-uy gunit da ya dadiye nadan adi mangulug ya kahing ke Kristo an intud-ak Apu Dios an mangihwang hi tagu, ta ahi nahalman di kastigu da. Ya hay kialigan nan batu ya hi Kristo.*

Hay mipanggep hi pumbayadan hi buwis

(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

¹⁵ Tinaynan nadan Phariseeh Jesus ot eda ihuhumangan di pamatnaan dan hiya, ta deket waday mihallah kalyona ya hidiyey ipabahul dan hiya. ¹⁶ Intudak dah kad-ana nadan udum an mangun-unud hi panggeda ya nadan udum an tatagun Herod. Kanan dan hiyay "Apu Jesus, inila min makulug am-in di kalyom ya ituttudum di makulug an pangien Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya adim hangudon di kinatagun di dahdih diye. ¹⁷ Pinhod min mahmahan ke he-a hin miabulut hi Tugun Moses di pumbayadan takun Judyuh buwis nah ap-apud Roma." ¹⁸ Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot kanan diday "Langkak yu! Antipet eyak patpatnaan ke dakayu? ¹⁹ Ukaton yu nan kalang an eyu pumbayad hi buwis ta tibok." Tinibon Jesus ya kananay ²⁰ "Dahdiy kon anga ya kon ngadan di wada tuh kalang?" ²¹ Ya kanan day "Hi Cesar." Ot kanan Jesus di "Idat yun Cesar di lebbeng nan midat ke hiya ya idat yu damdaman Apu Dios di lebbeng nan midat ke hiya." ²² Handih dingngol dah diyen impanumang na ya namodwong da ot mange da.

Hay mipanggep hi kamahuwan di nate

(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

²³ Kediyeen algo ya wadada boy immalin Saducee hi kad-an Jesus an dadiye nan mangalin adi mamahuwan di nate. Kanan dan hiyay ²⁴ "Apu Jesus, hay intudok Moses ya kananay deket nalahin di ohan lalaki ya naten maid di imbabaleda nah inayana ya mahapul an bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai, ta deket mun-imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate. ²⁵ Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulung an linalaki. Nalahin nan panguluwan ya nate, mu maid di imbabaleda. ²⁶ Binoltan nan mikadwa ya nate bon maid di imbabaleda. Athidi boy naat nah nikatlu. Numboboltanan dan am-in, mu nate dan maid di imbabale da. ²⁷ Indani ya nate mo nan babai. ²⁸ Hantuh kamahuwan di nate, dahdiy moy ahi kon inayan nah babai an deyan am-in da ya in-ine da?"

²⁹ Mu kanan Jesus di "Hinaey nihallaan yu. Hinaey kitib-anan uggeyu naawatan di impitudok Apu Dios ya nan ongal an kabaelana. ³⁰ Hantuh kamahuwan di nate ya ahida umat nadah anghel hi langit an maid di mun-iine. ³¹ Wada boy ohah kalyok mipanggep ketuwe. Kon uggeyu naawatan nan impitudok Apu Dios an kananay ³² 'Ha-oy di Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob.' [†] Hay kibalinan diye ya hiyay Dios di matagu, bokon hay nate." ³³ Dingngol nadan tataguh diyen intuttuduna ya namodwong da.

† Deut. 25:5 †† Exodus 3:15

Hay umanhan an tugun Apu Dios

(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

³⁴ Hanadan Pharisee ya dingngol dan adi pakahumangan nadan Saducee nah kinalin Jesus ot maamung dah kad-ana. ³⁵ Waday oha nadah Pharisee an abugadu an pinhod nan patnaan hi Jesus ³⁶ ot kananay "Apu Jesus, nganney umanhan an tugun Apu Dios?" ³⁷ Kanan Jesus ke hiyay "Hi Apu Dios di umanhan an pinhodon taku ya am-in di nomnomon ya hay aton, ya inomnom am-in ke hiya. ³⁸ Hituwey umanhan an Tugun Apu Dios. ³⁹ Hay mikadwa ya 'Pinhodon yuy ibba yun tagu umat hi pamhod yuh adol yu.' ⁴⁰ Am-in nan Tugun Moses ya nadan intuttudun handidan profetas ya nipuun ke datuwen duwan tugun Apu Dios."

Hi Kristo ya bokon holag David ya abu

(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

⁴¹ Hanadan Pharisee ya nanongnan naamung dah kad-an Jesus ot kanan diday ⁴² "Nganney pangali yuh mipanggep ke Kristo? Dahdiy nahlagana?" Ya kanan dan hiyay "Hi David." ⁴³ Kanan Jesus ke diday "Deket hi David, tipet kanan David di hiyay Apu na? Hanan Espiritun Apu Dios di nangipanomnom ke David ketuwen kinali nan kananay

⁴⁴ 'Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in nadan buhul mu.' ^{††}

⁴⁵ Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apunah Kristo, nganney innunan hi Kristo ya etaku kanan di holag David?" ⁴⁶ Ya maid di pakahumang ke Jesus ot adida mo ipidpidwan bagbaga-an te bumain dah oggana panumang.

Hay ad-adin pangien nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee

(Marcos 12:38,39; Lucas 11:43,46; 20:45,46)

23 Kanan Jesus nadah tatagu ya nadah disipulos nay ² "Hanadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee ya waday kalebbengan dan mangituttuduh Tugun Moses. ³ Kinali takon di un-unudon yuy ituttudu da te maphod, mu adiyu un-unudon di aton da te adi miunnud hi ituttudu da. ⁴ Ya tagan day udum nah tugun ta maligatan di tatagun mangun-unud, mu takon di dida ya adida pakaun-unud yaden maid di homok dah tatagu. ⁵ Am-in di aton da ya patpatibo da ya abu. Ibobod dah uluda weno hi takle da nan nitudok an kalin Apu Dios ya anduandukkey bulwatidat imatunan di tatagu didan mittulu da peman. ⁶ Pinhod da bon diday umbun hi ubunan di madayaw an taguh simbaan ya nah waday hamul, ⁷ ya pinhod dan abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu.

‡ Deut. 6:5 †† Psalm 110:1

Pinhod da bon mangadanan hi mittulu. ⁸ Mu dakayu ya maid di e mangadanan hi mittulu te nun-iingngo kayun am-in ya oha ya abuy mittuluyu. ⁹ Ya maid di eyu ngadanan hi Ama tuh luta te oha ya abuy Ama takun wadah langit. ¹⁰ Maid bo ke dakayuy mangalin hiyay Apu te oha ya abuy Apu yun hi Kriston pinilin Apu Dios an mangipaptok am-in hi tagu. ¹¹ Hanan natag-ey saad nan dakayu ya hiyay muttaty yu. ¹² Ya nan tagun mumpatag-e ya hiyay ahi mipababa, ya nan tagun mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e.

Hay bimmoh-olan Jesus nadah Pharisee ya nadah muntuttuduh Tugun Moses te gaga-iho pang-eda

(Marcos 12:40; Lucas 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ Dakayun Pharisee an muntuttuduh Tugun Moses ya makallangkak kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. Man-uke ya adiyu ituttuduy innun di tagun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hay kakulugana ya adiyu pinhod an migappat ya iadiyu nadan tut-tuduwan yun migappat takon di pinhod da.

¹⁴ Dakayun Pharisee ya dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya makahmok kayu te makastigu kayu. Man-uke ya makallangkak kayu. Deket mundasal kayu ya dukkadukkayon yu ta kay kayu makakullug an makaphod yaden deman ot an dakayuy munhaul nadah nabalun binabait pun-ala yuy limmu da. Hidiyey gapunan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dakayu.

¹⁵ Dakayun Pharisee ya dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya makallangkak kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. E kayu dumanallanan an e muntuttuduh nungkidadawwin boble, takon nah bah-el di baybay, mu deket waday nangun-unud hi intuttudu yu ya namam-a ot di kinagaga-iho dat umat dan dakayu, ta hidiye nan makastigu da damdamah impierno.

¹⁶ Nahalman di kastigu yu te umat kayu nah nakulap an mangipanguluh ibbanan nakulap te ituttudu yun deket insapatan di taguy kalina nah Templo ya takon di adina aton hidiyen insapatana ya adi maliwat. Ya kalyon yu boy deket insapatana nah balituk an wadah Templo ya mahapul an atonah diye te maliwat hin adina aton. ¹⁷ Mu hidiyen ituttudu yu ya nihalla ya maid tuwaliy inila yu te umat kayu nah nakulap. Antipet kanan yuy nabalol nan balituk mu nan Templo? Hanan balituk ya nabalol ya abu ke Apu Dios te wada nah Templo. ¹⁸ Hay intuttudu yu bo ya kanan yuy deket waday insapatan di tagu nah altar ya takon di adina aton hidiyen insapatana ya adi maliwat. Mu deket nan midat ke Apu Dios di pangisapataana ya mahapul an atona nan insapatana te deket adina aton hidiye ya maliwat. ¹⁹ Kay kayu tut-uwa nakulap. Adi nabalol nan midat ke Apu Dios mu nan altar. Hanan midat ke Apu Dios ya nabalol ya abu te wada nah altar. ²⁰ Deket nah altar di pangisapataan di tagu ya bokon hidiye ya abuy

nangisapataana, mu insapata na damdama nah wadah di ya hidiye nan mahapul an atona. ²¹ Athidi bo nah Templon deket kediye pangisapataan di tagu ya hi Apu Dios damdamay nangisapataana te wadah di Apu Dios. ²² Deket hi langit di pangisapataan di tagu ya insapatana damdaman Apu Dios ya nah ubunana.

²³ Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee ya makallangkak kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. Man-ut umidaidat kayuh intanom yu ke Apu Dios, mu adiyu un-unudon di importanten ituttudun nan tugun. Te adiyu homkon ya adiyu aton di maphod hi ibbayu ya adi kayu midinol. Lebbeng na tuwalin umidat kayuh intanom yu, mu adiyu kuma iwalong nan udum an pinhod Apu Dios an aton yu.

²⁴ Kay kayu nakulap! Umat kayu nah tagun nahalman an pakalinniyanay pun-inumana, mu logmonay inum takon di nalugit, te dakayu ya nan adi umanhan an tugun di paka-un-unudon yu, mu adiyu hangudon nadan umanhan an tugun.

²⁵ Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayu damdaman Pharisee ya mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu. Man-ut ikakagu yuy pangun-unudan yuh pang-e yu mipanggep hi lini te pangali yu on hidiyey pangun-unud yun Apu Dios, mu adi te pinhod yun ohhaan di nganneh diye ya talamon yuy ibbayu. ²⁶ Dakayun Pharisee ya kay kayu nakulap! Iphod yuy pang-e yu te hidiyey ustuh pangun-unud ke Apu Dios.

²⁷ Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee ya mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu! Umat kayu nah lubuk an maphod di ang-ang na, mu nabuluk an adol di wadad dalam. ²⁸ Athidi bon man-u te ipatibo yuy maphod hi tatagu, mu hay kakulugana ya makallangkak kayu ya gaga-iho kayu.

Hay kakastiguwan nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses

(Lucas 11:47-51)

²⁹ Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee, mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu te man-ut manganapya kayuh lubuk handidan profetas Apu Dios ya ipohopohod yuy lulubuk handidan maphod an tatagu ³⁰ ya kanan yuy gulat nat wada kayu handi ya ugge kayu nid-um handidah aammod yun namate ke dadiyen profetas Apu Dios, mu langkak hinae." ³¹ Kanan bon Jesus di "Hinaen kinali yuy kitib-anan abuluton yun handidan aammod yuy namate handidah profetas Apu Dios. ³² Ot agayu, gibbuwon yun aton nan adi maphod an inlappun handidan aammod yu di done. ³³ Gaga-iho kayu! Kalyok ke dakayun adi kayu mihwang hi kastigu yuh impierno. ³⁴ Itud-ak ku nadan profetas Apu Dios, nadan nanginilah mipanggep ke ha-on ya nadan mangitut-

tuduh pangi-ek, mu ahiyu patayon di udum ya ipi-patak yuh krus di udum. Punhoplat yuy udum hanadah simbaan yu ya unuunodon yuy udum takon di daanay bobleh pangayan dat punholholtapon yu di-da. ³⁵ Ta hidiyey gapunan dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios te hay namatepateyan handidan aammod yu handidah mungkaphod an tatagun nipalpun Abel an maid di bahul na, ingganah namatayan dan Sechariah an hi anak Berekiah an pinate da nah numbattanan di altar ya Templo. ³⁶ Kalyok ke dakayun makulug an am-in dadiyen inat da ya dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios.

Hay ongal an impaminhod Jesus nadah tatagud Jerusalem

(Lucas 13:34,35)

³⁷ Dakayun iJerusalem ya nuntugmilan yu ya numpate yu handidan profetas Apu Dios. Kinali namangkaat an pinhod ku ot anhan an amungon dakayu umat hi pangamungan di manuk hi impana, mu adiyu pinhod. ³⁸ Mahmok kayu te iwalong Apu Dios nan Templo ya nan bobleyu. ³⁹ Kalyok ke dakayun adiyak mo tibon inggana kanan yuy 'Maphod nan intud-ak Apu Dios an mangipainila ke hiya.'"

Hay nangalyan Jesus hi kapa-iyen nan Templo

(Marcos 13:1,2; Lucas 21:5,6)

24 Puntayanan Jesus nan Templo ya immali nadan disipulos na ot pun-ituddu dan hiya nan makaphod an Templo ² ot kananan diday "O, maphod tun tibtibbon yu, mu makulug an hi udum hi algo ya ahi mapa-in am-in ta maid di ohan batun e munnanong nah niha-adana."

Hay punligligatan ya hay punholholtapan di tagu

(Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19)

³ Indani ya um-umbun hi Jesus nah Bilid an Oliba ya immali nadan disipulos nah kad-ana ya ab-abbu da ot kanan dan hiyay "Kalyom ke dakami hin kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim. Ya nganney ahimi pangimatunan hi ahim kibangngadan ya kakon-anay kapoppogan di luta?"

⁴ Ot humangon Jesus an kananay "Halipat-an yu ta adi kayu mahaul ⁵ te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo ta dakol day ahi mahaul. ⁶ Ya ahiyu donglon di gubat hi kabobboble, nih-up ya nidawwi, mu adi kayu tumakut. Datuwey ahi ma-ma-at, mu bokon hidiyey kapoppogan di luta. ⁷ Am-in di kabobboble ya ahida munggugubat ya waday bitil ya kolyog.

⁸ Datuwey kilappuwan di ligat.

⁹ Ahi waday tatagun mangipaholholtap ya mangipipate ke dakayu. Ya ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangun-unudan yun ha-on. ¹⁰ Ta dakol

di ahi mangiwalong hi pangulug dan ha-on gapuh punholholtapan da. Ahida ipadpap di ibbada ya munhihingngitan da. ¹¹ Dakol di ahi munlangkak an kanan day profetas Apu Dios didat dakol di haulon dah tatagu. ¹² Kediye ya nahalman di gaga-iho, ta hidiye nan ahi dakol nadah mangulug ke ha-on di makaan di naminhod dah ibbada. ¹³ Mu hanan mangippol hi punholholtapanan adina iwalong di pangulug na ya ahi mihwang. ¹⁴ Hay mipanggep hi punap-apuwan Apu Dios ya mituttudut inilaon am-in di taguh kabobboble. Ta deket nagibbu tuwe ya madatngan moy kapoppogan di luta.

Hay mipanggep nah katatakut an ahi maat

(Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24)

¹⁵ Ahiyu tibon nan himpappangen balawon Apu Dios an mihaad nah Templo. Hituwey inabig din profetas an hi Daniel. † (Dakayun mamidbid ketuwe ya importan-ten maawatan yu.) ¹⁶ Hantuh ahi mumpatiboh tuwe ya am-in di tataguh kabobboble Judea ya ahida bumtik hi bilid. ¹⁷ Hanan tagun wadah dolan di balena ya mahapul an adi humgop an e umalah ngunut na, mu bumtik ot ya abu. ¹⁸ Athidi bo nah tagun wadah payo an mahapul an adi umanamut an e mangalah bulwatina, mu bumtik ot ya abu. ¹⁹ Kediye bo ya mahmok nadan binabain himmiga ya nadan waday golang da. ²⁰ Ya mundasal kayun Apu Dios ta adi mipaddih ahi kotolan weno nah Sabadun Tungo ²¹ te dadiyen ahi maat ya nakahhalman an abu mu nadan nalana-u nipalpun dih nunlutuwan Apu Dios hi luta ingganad uwani, mu deket nagibbu mo kayah diye ya maid moy athidi. ²² Mu gapu nadah tatagun pinilin Apu Dios ya kinaanay algon punligligatan di tagu te gulat nat uggena in-athidi ya maten am-in di tagu.

²³ Wadaday tatagun ahida kanan di 'Tibon yu, deyah Kristo!' weno 'Tibon yu, wadah dih Kristo!' mu adiyu kaya kulugon. ²⁴ Kalyon da dadiye te wadaday tatagun ahida kanan di didah Kristo weno kanan day profetas da, mu bokon da kaya. Dakol di ahida ipatiboh umipamodwong ta panaul dah tatagu. Takon nadan pinilin Apu Dios an tataguna ya patnaan dan haulon, mu adinadaman mahaul da. ²⁵ Nomnomon yuh tuwen kinalik ²⁶ ta takon di waday mangalin kananay 'Wadah Kristo nah adi maboblanyan!' ya adi kayu kaya umeh di. Deket kananay 'Wadah tun nitalu!' ya adiyu kaya kulugon, ²⁷ te hay kibangngadak an Panguluwan di tagu ya umat hi kil-at an makattibon pat-alanay luta ya kabunyan."

²⁸ Kanan bon Jesus di "Hanan kawad-an di nate ya hidiy kawad-an nadan mangan hi nate." ††

† Tibon yuy Daniel 11:31 ya 12:11, ya Marcos 13:14. †† Hay pinhod tuwen kalyon ya deket napoppog moy luta ya umalih Apu Dios an munhumalya ta nadan gaga-ihoy inainat da ya makastigu da.

Hay kibangngadan Jesus ta munhumalyah tagu

(Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28)

²⁹ “Hantuh kagibbuwan am-in dadiyen ahi ma-ma-at ya tumapol di algo ya bulan. Ya mag-a nadan bittuwon ta maid di potok na ya makaan di kabaelan nadan wadah kabunyan. ³⁰ Deket magibbuh tuwe ya waday ahi matibod kabunyan hi pangimatunan hi aliyak tuh luta ya ahi u-umyung di katagutagu tuh luta. Hantuh ahik aliy an Panguluwan di tagu ya ahiyak tibon nah kulabut an matiboy dayaw ku ya hay ongal an kabaelak. ³¹ Waday ahi gumangon tangguyub ya kediyey ahik pangitud-akan hanadah anghel ku ta eda amungon nadan napilin tatagun Apu Dios hi kaboboble tuh luta.

Hanan kaiw an fig

(Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33)

³² Inila takun deket mamuddal di tubun nan kaiw an fig ya nih-up di tialgo. ³³ Athidi hantuh ahik aliy an deket ma-ma-at am-in tun kinalik ya inila yun gagala moy aliyak. ³⁴ Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwen kinalik an ahi maat ya ahi akhupan di udum ke dakayu te adida ni-an mate yaden maat datuwe. ³⁵ Ahi mamaid di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnanong ta nangamung.

Maid di ohan nanginilah aliy an bon Jesus

(Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30,34-36)

³⁶ Maid di ohah nanginilah aliyak takon nadan anghel hi langit ya ha-oy an Imbabalen Apu Dios. Hi Aman hi Apu Dios ya abuy nanginila. ³⁷⁻³⁹ Hay atoaton di tatagu hantuh ahik aliy an umat nadah inat di tatagu handih tiempon Noah an ammunay kakan, hay inum ya hay kalahinan day nonomnomon da. Mu indani ya nalbong di luta ot mungkakate da te uggeda nundadaan ot abuna da Noah an ugge nate te hinumgop da nah bapor. ⁴⁰ Kediyen tiempon aliyak ya waday duwan tagun mungngunuh payo ya awitok di oha ya mabatiy oha. ⁴¹ Athidi bo nadah duwan babain mumbayu an awitok di oha ya mabatiy oha. ⁴² Ta hidiye nan halipat-an yu te ugge nainilay aliyak an Apu yu. ⁴³ Nomnomon yuh tuwe, gulat nat inilan nan kon baley aliy an mangako ya makulug an adi mahuyop ta mun-adug ta adi humgop nan mangako. ⁴⁴ Athidin dakayun mahapul an midadaan kayu ta nangamung an munhood ke ha-on an Panguluwan di tagu te uggeyu inila hin kakon-anay kibangngadak.

Hay pangien di muttatyu

(Lucas 12:41-48)

⁴⁵ Hay muttatyun nanomnomon ya makangngun-unud ya hiyay piliyon nan apunan pun-ap-apun nadan ib-

banan muttatyu ya mangipaptok hi mahapul da. ⁴⁶ Umamlong nan muttatyu hin umali nan apuna ya tibonan maphod di at-attona. ⁴⁷ Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu, deket athidiy atona ya ipatag-en nan apunay saad nat hiyay mangipaptok am-in hi limmun nan apuna. ⁴⁸ Mu deket kanan nan muttatyuh nomnom nay ‘Takomboy nalgongom di atok ot mabayag di aliy an apu mi.’ ⁴⁹ Ta nalgom ot ya abuy at-tonnan abunay e makikan ya makiin-innum hanadah tatagun mumbutobutong ya deke on nunhoplat na nadan ibbanan muttatyu. ⁵⁰ Mu indani ot ya abu ya kediyen algoy dinatngan nan apuna ot akhupanah diyen at-attona ⁵¹ ot kastiguwonan inid-um na hiya nadah makallangkak an kumogakoga ya kotokotomon day bab-a da.”

Hay ab-abig mipanggep nah himpulun binabai

25 Kanan bon Jesus di “Hay kialigan di ahik bo aliy an umat tuh ab-abigok. Wadada nan himpulun binabain immala dah dilag dat eda damuwon nan lalakin mungkasal. ² Nakannomnomon nadan lima, mu nadan udum ya ugge. ³ Hanadan liman ugge nanomnomon ya uggeda immitabin hi pittololyon usalon da hin map-uhan da. ⁴ Mu nadan liman nakannomnomon ya immitabin da. ⁵ Nataktak nan lalakin mungkasal ot hadhad-on da, indani ya potog an abuy hinuyop da, ta loktat ya nahuyop da.

⁶ Indanit gawwan di hilong ya waday tinumkuk an kananay ‘Tuwe nan mungkasal! Makayu ta etaku damuwon!’ ⁷ Ot bumangun nadan himpulun binabai ot pun-idadaan day dilag da. ⁸ Ya kanan nadan liman ugge nanomnomon di ‘Idatan dakami anhan hi pittololyo yu te mad-op moy dilag mi.’ ⁹ Ya kanan nadan nanomnomon an binabaiy ‘Adinadama te deket umidat kami ya makudangan takun am-in. Ekayu gumatang nah tendaan.’ ¹⁰ Ot eda gumatang, mu handih imme da ya dimmatong nan lalakin mungkasal ot makighop nadan liman binabain nanomnomon nah balen panganan ot idakig da.

¹¹ Handih dimmatong nadan ugge nanomnomon ya nidakkig ot kanan day ‘Apu, ibughul mu anhan!’ ¹² Mu kanan nan lalakiy ‘Adinadama te hay kakulugana ya ugge dakayu inilan ha-on.’” ¹³ Hituway inab-abig Jesus ot ahina kanan di “Halipat-an yu ta mundadaan kayu te uggeyu inilay tiempo ya algoh kibangngadak.

Nan ab-abig mipanggep nah tulun muttatyun nidinolan di pihhu

(Lucas 19:11-27)

¹⁴ Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig bo tuh ab-abigok. Wada nan tagun umeh nidawwin boble ot ipaayag na nadan muttatyuna ot kananay ‘Nangamung kayu tuh limmuk.’ ¹⁵ Inohhaohha na didan in-

datan hi pihhu an insigun hi kabaelan da. Hanan ohan muttatyu ya indatanah liman libun pihhu. Hanan nikadwa ya indatanah duwan libu ya nan nikatlu ya indatanah hinlibu ot ahi ume. ¹⁶ Hanan muttatyun nidatan hi liman libu ya inusal nah diyeh numpuunanah negosyo ot mumbalin hi himpulun libu. ¹⁷ Athidi damdamay inat nan nangidatanah duwan libu ot mumbalin hi opat di libu. ¹⁸ Mu nan nangidatanah hinlibu ya ena pe ingka-ut hi lutah diyen pihhun nan apuna.

¹⁹ Uhup ot ahi mibangngad nan apuda ot ipaayag na dida ot mahmahana hin nganney niatan nan pihhun indat nan dida. ²⁰ Immali nan muttatyun nidatan hi liman libu ot idat na nah apunay himpulun libu. Kananay 'Apu, liman libuy indat mun ha-on ot pumbalinok hi himpulun libu.' ²¹ Kanan nan apunan hiyay 'Maphod kan muttatyu te inun-unud muy tugun ku. Takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal mu, kinali ipatag-e dakat he-ay mangipaptok nah dakol an limmuk. Makiha-ad kan ha-on ta makiam-amlong kan ha-on.'

²² Immali damdama nan muttatyun nidatan hi duwa libun pihu ot kanana nah apunay 'Apu, duwan libuy indat mun ha-on ot pumbalinok hi opat di libu.' ²³ Ya kanan nan apunan hiyay 'Maphod kan muttatyu te inun-unud muy tugun ku. Takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal mu, kinali ipatag-e dakat he-ay mangipaptok nah dakol an limmuk. Makiha-ad kan ha-on ta makiam-amlong kan ha-on.'

²⁴ Immali nan nidatan hi hinlibun pihu ot kanana nah apunay 'Apu, inilak an he-a ke ya mabungot ka mipanggep hi pihhum. Oha bo ya pakialam di limmun di udum an tatagun unggem nun-atuwan. ²⁵ Kinali timmakutak ot ika-ut ku tun pihhun indat mun ha-on ot dehtun ugge nauma. Teya tun pihhum.'

²⁶ Ya kanan nan apunan hiyay 'Mangidlu ka ya gaga-iho kan muttatyu. Inilam tuwalin athidiyay ²⁷ ya tipet unggem inha-ad hi bangkot wada ot ni-moy ittay hi nidum ad uwanin nibangngadak?' ²⁸ Kanan diyen apuda nadah udum an muttatyuy 'Alan yu nan pihhun impabangngad nat idat yu nah muttatyun himpulun libun pihhuna.' ²⁹ Ot kanana boy 'Hay tagun ipaptok nay nganneh diyen wadan hiya ya mad-uman ta dumakol hidiyen wadan hiya. Mu hay tagun adina ipaptok di wadan hiya, takon di ittay ya mama-id hidiyen wadan hiya. ³⁰ Hantun muttatyuk an maid di hilbina ya kudukulnay dopapon yu ta iwele yu nah tapol an kad-an nadan kumogakoga ya kotokotomon day bab-a da.'"

Hay ahi punhumalyaan Jesus hi tatagu hantuh ahina kibangngadan

³¹ Kanan bon Jesus di "Ha-on an Panguluwan di tagu ya ahikyak mibangngad an ibbak am-in nadan anghel

hi langit ta mipatiboy dayaw ku te ha-oy moy mun-apapu. ³² Ahi maamung am-in di taguh kabobbobleh kad-ak ta anappilok dida, umat hi mumpattol an appilonay kalnero ya guldin. ³³ Ta nadan makaphod an tatagun mangulug ke ha-on ya appilok didah winawwan kut ikuyug ku dida. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya appilok didah iniggid kut mihdi da. ³⁴ Hantuh mun-ap-apuwak ya ahik kanan hanadah tatagun wadah winawwan kuy 'Dakayun binendisyonan Amay migappat hi pun-ap-apuwanan indadaana tuwali handih nunlutuwana tuh luta. ³⁵ Te naaganganak ya indatanak hi kanok. Nauwoak ya indatanak hi inumok. Immaliyay hi bobleyu ya takon di uggeyak inila ya inayaganak. ³⁶ Handih maid di bulwatik ya indatanak. Nundogowak ya impaptokak ke dakayu. Handih nikalabutak ya immali kayun nangidung-on ha-on.' ³⁷ Mu ahida kanan di 'Apu, kon-anay naagangam ya nauwoam ot panganon daka ya painuman daka ³⁸ ya konanay immaliyam hi boble mi ot ayagan daka ya konanay maid di bulwatim ot idatan daka? ³⁹ Maid boy inila mih nundogowam ot ipaptok daka ya maid di inila mih nikalabutam ot umali kamin nangidung-on he-a.' ⁴⁰ Mu ahik kanan ke diday 'Hin inat yu dadiye nadah nakababban tatagun mangulug ke ha-on ya inat yu damdaman ha-on.'

⁴¹ Mu nadah gaga-ihon tataguh iniggid kun adi mangulug ke ha-on ya ahik kanan di 'Mange-ele kayun ha-on te gaga-iho kayu. Ume kayu nah apuy an munnananong an nidadaan nah kiha-adan Satanas ya nadan ibbanan dimonyo. ⁴² Man-uke ya naaganganak ya uggeyak indatan hi kanok ya nauwoak ya uggeyak indatan hi inumok. ⁴³ Immaliyay hi bobleyu ya adi kayu maapnga. Maid di bulwatik ya uggeyak indatan. Ya handih nikalabutak ya handi nundogowak ya uggeyak indung-o.' ⁴⁴ Ahida kanan di 'Apu, maid ot di em numbagaan ke dakamih makan, danum ya bulwati. Ya konanay immaliyam ya ugge daka inapnga? Ya maid di em numbagaan hi baddang hi nundogowam weno hi nikalabutam.' ⁴⁵ Hituwey ahi kanan nadan gaga-ihon tatagu, mu ahik kanan ke diday 'Kay ha-oy di uggeyu binaddangan handih uggeyu binaddangan nadan nakababban mangulug ke ha-on.' ⁴⁶ Kinali am-in nadan gaga-ihon tatagu ya mipae da nah kakastiguwan dat nangamung. Mu nadan maphod an tatagu ya ume dah kad-an Apu Dios ta waday nitaguwan dan munnananong ta nangamung."

Nan planun pampapan dan Jesus

(Marcos 14:1,2; Lucas 22:1,2; Juan 11:45-53)

26 Nagibbun intuttudun Jesus am-in dadiye ot kanana nadah disipulos nay ² "Inila yun duway algo mo ya madatngan nan kanan dan Piyestan di Nala-uwang di Anghel Apu Dios, kediye ahida pampa-

pan ke ha-oy an Panguluwan di tagu ta ipatakak hi krus."

³ Hanadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpan-guluh Judyu ya naamung dah balen Kaypas an natag-en padi ⁴ ot ihuhummangan da hin nganney innun dan mangidalunun mampap ke Jesus ta pipate da. ⁵ Mu kanan day "Adi taku ipaddid uwanin piyesta te indani ya gumulu day tatagu."

Hay nangiduyagan nan babai ke Jesus hi nakangngi-nan lana

(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

⁶ Handih mangmangngan da Jesus ad Betania hi balen Simon an hiya nan mungkangpu ni-an di adol na ⁷ ya immali on babain inodnanay ohan butilyan bang-banglun lanan nakangngina ot iduyag nah ulun Jesus. ⁸ Tinibon nadan disipulos nah diye ya bimmobboh-ol da ot kanan day "Ayyokah diyen bangbanglun lana. ⁹ Gulat nat nigatang hidiye ya ongal ot an pihhun midat nadah nawotwot." ¹⁰ Inilan Jesus hidiye ot kanan diday "Tipet athinay pangali yun hiya? Hidiyen inat nan ha-oy ya maphod. ¹¹ Ha-oy ya adiyak makihkihtun dakayu ta nangamung. Mu hanada ken nawotwot ya wadadat nangamung. ¹² Hidiyen nangiduyaganah lana ke ha-on ya kay na indadaan di adol kun milubuk. ¹³ Nomnomon yuh tuwe. Hi am-in an boblen kipainilaan di kalin Apu Dios ya ahi makalkaliy inat nan ha-on an panginomnoman ke hiya."

Inabulut Judas an ihdul nah Jesus

(Marcos 14:10,11; Lucas 22:3-6)

¹⁴ Hanan oha nadah himpulut duwan disipulos an hi Judas Iskariote ya immeh kad-an nadan ap-apun di padi ¹⁵ ot kananay "Nganney idat yun ha-on hin baddangan dakayun mampap ke Jesus?" Ot idatan dah tuluy pulun pihun kalang. ¹⁶ Nipalpun diye ya hahalipat-anay pangipadpapanan Jesus.

Hay nanganan da Jesus ya nadan disipulos na kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios

(Marcos 14:12-21; Lucas 22:7-14,21-23; Juan 13:21-30)

¹⁷ Handih namangulun algon nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast ya immali nadan disipulos hi kad-an Jesus ot kanan dan hiyay "Daanay emi pundaanan hi panganan taku tuh Piyesta?" ¹⁸ Kananan diday "Ume kayu nah boble ya kanan yu nah ohan taguh diy 'Kanan nan Ap-apu takuy maid uhup ya waday maat ke ha-on. Kinali umali kamin nadah disipulos kun mangan hi baleyu tuh Piyesta.'" ¹⁹ Inun-unud day kinalina ot eda idadaan di kanon da kediyen Piyesta.

^{20,21} Mungkahilong ya dimmatong da Jesus ya nadan disipulos na nah bale. Handih mangan da ya kananay "Hituwey kalyok. Waday ohan dakayun ahi mangihdul

ke ha-on." ²² Dingngol dah diye ya mahakit di nomnom da ya waday oha on kananay "Kon ha-on, Apu?"

²³ Kananay "Hanan makidihhan an makitam-ol hi tinapay nan ha-on di ahi mangihdul ke ha-on. ²⁴ Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak patayon ta gapu ketuwen maat ya umannung nan impitudok Apu Dios, mu mahmok an abu nan tagun mangihdul ke ha-on. Kudukdulnay ugge nitungo."

²⁵ Hi Judas an hiyay mangihdul ke Jesus ya kananay "Apu, kon ha-oy di ahi mangihdul ke he-a?" Kanan Jesus di "Om, he-a."

Hay panganan nah tinapay ya panginuman nah mainum an panginomnoman hi natayan Jesus

(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinth 11:23-25)

²⁶ Kediyen mangan da ya inalan Jesus nan tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot ikapong na nadah disipulos na ot kananay "Alan yu ta kanon yu, hituwey adol ku." ²⁷ Ot alana bo nan basun natalwan hi mainum ot mumpasalamat bon Apu Dios. Indat nan dida ot kananay "Uminum kayun am-in nah basu, ²⁸ hituwey dalak an tumodtod ta kipaannung nan balun nakitobbalan Apu Dios an kiphodan di tatagu ta kakaanan di liwat da. ²⁹ Kalyok ke dakayu, adiyak mo uminum ketuwen mainum inggana kediyen algon ahi taku panginuman nah hinnatkon an mainum hidih pun-ap-apuwan Aman hi Apu Dios." ³⁰ Nagibbuh diye ot mungkanta dah pundayaw dan Apu Dios ot ahida ume nah Bilid an Oliba.

Kinalin Jesus an ahi ihaut Pedro an inilannah Jesus

(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:26-38)

³¹ Kanan bon Jesus di "Am-in kayu ya ahiyak punhingatayyanan gapu nah ahi maat ke ha-on ad uwanin hilong. Hidiyey umannung nan impitudok Apu Dios an kananay 'Pipatek nan mumpattol hi kalnero ta miwahit nadan kalnero.'" ³² Mu hantuh mamahuwanak ya mamanguluwak an umed Galilee ta ahi kayu miunud." ³³ Kimmalih Pedron kananay "Takon di taynan daka hantudah iibbak hin waday maat ke he-a ya adinadaman edaka taynan ke ha-on." ³⁴ Mu kanan Jesus ke hiyay "Kalyok ke he-ah tuwe, ad uwanin hilong ya mumpitlun ihaut mun kanam di uggeyak inilan he-a ta ahi tumalan-uy manuk." ³⁵ Kanan Pedro ke hiyay "Takon nin di makikateyak ke he-a ot adinadaman ek kanan di ugge daka inilan ha-on." Ya am-in nadan disipulosna ya athidiy kinali da.

Hay nundasalan Jesus ad Getsemani

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

³⁶ Imme da Jesus ya nadan disipulos nad Getsemani ot kananan diday "Mihtu kayu ta umeyak dih e-elenan e mundasal." ³⁷ Ot ikuyug na da Pedro ya nadan

duwan imbabalen Sebedi. U-umyung hi Jesus ya mahakit di nomnom na, ³⁸ kinali kanan diday "Dehtun mahakit an abuy nomnom kun kayak mate. Mihtu kayu ni-an ya adi kayu mahuyop ta ib-ibbaanak."

³⁹ Imme nah e-elena ot munlukbub ot mundasal an kananay "Ama, daan mo ahan ta adi maat hidiyen ek punholholtapan. Mu nangamung ka, hay pinhod muy maunud, bokon hay pinhod ku."

⁴⁰ Indanit nibangngad hi kad-an nadan disipulos na ya nakahuyop da, ot kanan Pedroy "Kon adi kayu pakaippol hi hinuyop yu takon di hin-oras ya abu?"

⁴¹ Halipat-an yu ya mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat. Inilak an pinhod yun mangun-unud, mu makudang di kabaelan yu."

⁴² Imme bo ot e mundasal an kananay "Ama, deket mahapul an maat hidiyen holtapok ya nangamung ka, hay pinhod muy maunud." ⁴³ Nibangngad boh kad-an nadan disipulos na ya nakahuyop da bo. Namahig an adida pakaippol hi hinuyop da.

⁴⁴ Tinaynan bon Jesus dida ot e mundasal an hidiyey pitluna ot idasal na boh diye. ⁴⁵ Nibangngad boh kad-an nadan disipulos na ot kanan diday "Kon ito-ol yuy huyop? Bumangun kayu mo te nadatngan di pamatayan nadan naliwat an tatagun ha-on an Pangu-luwan di tagu. ⁴⁶ Makayu ta etaku damuwon dida! Deyan mangali nan mangihdul ke ha-on!"

Hay numbaludan dan Jesus

(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

⁴⁷ Nanongnan mungkalkallih Jesus ya dimmatong hi Judas an oha nadah himpulut duwan disipulos nan ibbana nadan intud-ak nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu an numpun-odon dah ispada ya bakdung an e mampap ke hiya. ⁴⁸ Hi Judas ya tinuguna tuwali nadan ibbanan kananay "Ahiyu imatun nan etaku dopapon te ahik awalon. Deket inawal ku ya immali kayu ta baludon yu." ⁴⁹ Imme Judas hi kad-an Jesus ot kananay "Apu, immali kami." Ot awalona. ⁵⁰ Kanan Jesus ke hiyay "Aga, atom nan pinhod mu." Ot ume nadan ibban Judas ot baludon dah Jesus. ⁵¹ Hanan ohan disipulos ya inuknut nay ispada na ot palangonay ingan nan ohan muttatyun nan natag-en padi. ⁵² Mu kanan Jesus ke hiyay "Ipabangngad mu nan ispada nah hikot mu te hay tagun hay ispada di pamate na ya hay ispada damdamay pamate dan hiya. ⁵³ Pangalim nin kattog on pamaddang mu naen ha-on, mu gulat nat pinhod kun mabaddangan ya ibagak ke Ama an hi Apu Dios ta ipaali nay kalibulibuh anghel an bumaddang ke ha-on. ⁵⁴ Mu adik aton hidi te adi mo umannung nan impitudok Apu Dios an maat ke ha-on."

⁵⁵ Kanan Jesus nadah immalin tataguy "Tipet kah-in di ekayu mun-odon hi ispada ya bakdung an mampap ke ha-on? Kon nakabahhulanak? Wadaak hi kabigabi-

gat an muntuttudu nah Templo ya tipet uggeyak dimpap? ⁵⁶ Mu takon ta maat hituwet umannung nan intudok handidan profetas." Ya am-in da nan disipulos na ya binumtik dan tinaynan dah Jesus.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinangngab di ap-apun di Judyu

(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54,55,63-71; Juan 18:13,14,19-24)

⁵⁷ Hanadan nampap ke Jesus ya in-e da hiyah balen Kaypas an natag-en padi te hidiy naamungan nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu. ⁵⁸ Niunuunud hi Pedro, mu ugge nih-up te nihaad nah dola. Ot makib-un hanadah guwalya te pinhod nan tibon hin nganney aton dan Jesus.

^{59,60} Hanadan ap-apun di padi ya am-in nadan ibba dan konsehal di Judyu ya tagan day mahma nadah tatagu hin nganney mabalin an ipabahul dan Jesus takon di adi makulug ta pangigadulan dan mamaten hiya. Mu maid di mahamak da takon di dakol day muntistigun nangalih bahul nan adi makulug. Indani ya wadaday duwan ⁶¹ kanan day "Hiyah tuwe nan kananay pa-iyona nan Templon Apu Dios ya kabaelasan boh waton hi tulun algo."

⁶² Timmaddog nan natag-en padi ot kanan Jesus di "Kon makulug datuwen ipabahul da? Nganney panumang mu?" ⁶³ Mu op-opyah Jesus. Ya kanan bon nan natag-en padi ke hiyay "Adika munlangkak an manumang ketuwe te donglon nan Dios an wadat nangamung. Kon he-ah Kristo an Imbabalen Apu Dios?" ⁶⁴ Ya kanan Jesus ke hiyay "Makulug hinaen kinalim. Mu kalyok ke dakayun am-in an ahiyak tibon an Panguluwan di tagun umbun hi winawwan Apu Dios an Kabaelasan am-in. Ya ahiyak bo tibon nah kulabut hantuh ahik kibangngadan." ⁶⁵ Kinalinah tuwe ya binik-in nan natag-en padiy bulwatinah bungot na ot kananay "Tinaltalangaanah Apu Dios! Adi mahapul an wadaday udum an muntistigu te dingngol takuy kinalina. ⁶⁶ Nganney punnomnom yu?" Ya kanan day "Mahapul an mate te nabahulan."

⁶⁷ Ot puntuppaan day angana ya nundaw-e da. Ya wadaday nun-apap ke hiya ⁶⁸ an kanan day "Agam ya tuwali, hin makulug an he-ah Kristo, kalyom hin dahdiy nangapap ke he-a."

Hay nangihautan Pedroh nanginilaanan Jesus

(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Hi Pedro ya um-umbun nah dola ya immali nan babain muttatyu ot kananay "He-ay ohan ibban Jesus an iGalilee." ⁷⁰ Mu inhaut nan kananay "Bokonak! Uggek inilah naen pungkalmim." Ya am-in nadan tataguh di ya dingngol dah diyen kinalina. ⁷¹ Timmayan hi Pedro ot ume nah hoob ya immali bo nan ohan muttatyun babai ot kanana bo nadah tataguy

"Hituwe ot nan ibban Jesus an iNasaret." ⁷² Mu inhalt na bon insapatanan kananay "Uggek man inilah diyen tagu." ⁷³ Indani ya immali day udum an tataguh kadana ot kanan day "He-a ot nan ohan ibban Jesus te nun-ingngoy kaliyu." ⁷⁴ Indani mo ahan ya kananay "Isapatak an takon di patayonak ke Apu Dios! Uggek man inilah naen tagu." Nagibbun kinali nah diye ya timmalan-uy manuk. ⁷⁵ Ya ninomnom na nan kinalin Jesus ke hiyan kananay "Mumpitluy ahim pangalyan an kanam di uggeyak inila ta ahi tumalan-uy manuk." Ot bumah-el nah hoob ot mungkoga.

Hay nangiayan nadan buhul Jesus ke hiyah kad-an Pilatu

(Marcos 15:1; Lucas 23:1,2; Juan 18:28-32)

27 Biggabiggat nah nabiggatana ya inhummangan nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyuy aton dan mamaten Jesus. ² Binalud dah Jesus ot iedah kad-an Pilatu an gobernador.

Hay natayan Judas

(Apostoles 1:18,19)

³ Handih inninlan Judas an patayon da tut-uwah Jesus ya nuntutuyuh nangihdulan hiya ot ena ipabangngad nan tuluy pulun pihun kalang nadah apapun di papadi ya nadah mangipangpanguluh Judyu. ⁴ Kananay "Naliwatak te inihdul kuy ohan tagun maid di bahul na." Ya kanan nadan ap-apuy "Nangamung ka pe, maid di bibiyang min nae." ⁵ Ot ihabuwag Judas nan kalang nah Templo ot e mumbitkol.

⁶ Numpidit nadan ap-apun di padi dadiyen kalang ot kanan day "Adinadaman e id-um hituwen pihhu nah pihhun di Templo te hituwe ya bayad di natayan di ohan tagu." ⁷ Nunhuhummangan da ot usalon dah diyen pihhu hi nangatang da nah lutan nan tagun mangapyah banga ot pumbalinon dah lubukan di tatagun e nakibobleh di. ⁸ Ot hidiyey gapunan ingganad uwani ya hay ngadan diyen luta ya Lutan Nadalaan.

⁹ Hituwey immannungin din kinalin Jeremia an profetas an kananay

"Inala day tuluy pulun pihun kalang an hidiyey inhummangan nadan Judyun bayad di biyag Kristo ¹⁰ ot pangattang da nah lutan nan tagun mangapyah banga. Hituwey kinalin nan Ap-apu takun ha-on."

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus

(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

¹¹ In-e dah Jesus hi hinangngab Pilatu an gobernador ot kanan Pilatu ke hiyah "Kon he-ay patul di Judyu?" Hinumang nan kananay "Deya bon hinaey kanam."

¹² Ya am-in da nan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya dakol di pungkali dah bahul Jesus, mu op-opya. ¹³ Kanan Pilatu ke hiyah "Kon adim

donglon hantudan ipabahul dan he-a?" ¹⁴ Mu adina humangon nadan ipabahul dan hiya. Kinali namodwong nan gobernador.

Hay pangipatayan dan Jesus

(Marcos 15:6-15; Lucas 23:23-25; Juan 18:39—19:16)

¹⁵ Deket Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios ya waday ohan balud an ipaen nan gobernador ya nangamung di pinhod di tatagun mipae. ¹⁶ Kediye ya wada nan ohan nikalabut an hi Barabbas an nund-ingngol an pimate. ¹⁷ Ta handi naamung da nan tataguh kad-an Pilatu ya kanan diday "Dahdiy pinhod yun ipaek, hi Barabbas weno hi Jesus an kanan dan hi Kristo?" ¹⁸ Man-uket kinalin Pilatuh diye ya inila nan maid di bahul Jesus, mu gapuh amon nadan mangipangpanguluh Judyu ya impadpap da.

¹⁹ Handih inumbun hi Pilatu an munhumalya ya impaad nan inayanan kananay "Adi na-ala on inat muy atom nah tagun maid di bahul na te mabulubulunak gapu nah inin-inop kuh mipanggep ke hiyat deyan kumanol-owak." Hituwey udum hi gapunan pinhod Pilatun ipaeh Jesus.

²⁰ Mu nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya inhapitan da nadan tatagut ibaga dan Pilatu an hi Barabbas di mipaet hi Jesus di pipate-na. ²¹ Kanan bon Pilatu ke diday "Dahdi ke didan duway pinhod yun ipaek?" Ya kanan day "Hi Barabbas." ²² Ot kanana boy "Nganne moy atok ke Jesus an kanan dan hi Kristo?" Kanan nadan tataguy "Ipatak hi krus!" ²³ Kananay "Tipe-? Kon nganney bahul tuwen tagu?" Ya pun-olot da ot ya abuy tukuk dan kanan day "Ipatak hi krus!"

²⁴ Inilan Pilatun maid di hilbin di kalkalyona te linap-puwan nadan tatagun munggugulu ot umalah danum ot ulahanay taklenah hinangngab nadan tataguh ot kananay "Maid di bahul kuh katayan tun tagu. Nangamung kayu pe."

²⁵ Ya kanan nadan tataguy "Om, nangamung kami. Takomboy dakami ya nadan iimbabalemiy kombahul hi katayana!" ²⁶ Ot ipaen Pilatuh Barabbas. Hi Jesus ke ya impahoplat na ot ahina e pipatak hi krus.

Hay nuntalangkaan nadan tindalu ke Jesus

(Marcos 15:16-20; Juan 19:2,3)

²⁷ Inihgop nadan tindalu Jesus hi balen nan gobernador ot ayagan dan am-in nadan ibbadan tindalu.

²⁸ Kinaan day bulwatina ot ipabulwati dan hiya on maingit an umat hi bulwatin di patul. ²⁹ Ya immala dah hubit ot kumapya dah pongot ot ipapngot dan hiya. Ya immala da boh paul ot ipad-on dah wawwana. Deke on nundukun dah hinangngab na on tinalangkaan dan kanan day "Dayawon taku peman tun Patul di Judyu!" ³⁰ Nuntuppaan da ya nunhoplat day ulunah

paul.³¹ Nagibbun tinaltalanggaan da ya kinaan da nan impabulwati dan hiya ot ipabangngad da nan bulwatina ot ahida ie nah eda pangipatakan ke hiya.

Hay nipatakan Jesus hi krus

(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

³² Handih mange da ya dinamuh dah Simon an iCyrene ot ipilit nadan tindalun pah-onona nan krus Jesus.³³ Indani ya dimmatong da nah eda pangipatakan ke Jesus an hidiye nan kanan dan Golgota an hay kibalina ya gunit di ulu.³⁴ Immala dah mainum an nad-uman hi mumpait ot ipainum dan Jesus, mu tinamtamana ya adina pinhod.

³⁵ Impatak nadan tindaluh Jesus hi krus ot ibubunut da hin nganney alan di hin-oh-an dida nah bulwatina.

³⁶ Nagibbuh diye ot um-umbun dan mungguwalya.

³⁷ Hanah tap-on di uluna ya waday nitudok an kananay "Hituweh Jesus an Patul di Judyu."³⁸ Wadaday duwan mangakon nipatak damdamah krus an ohah winawwana ya nan ohah iniggid na.

³⁹ Am-in nadan mala-u ya munwigwigiwig dah panal-talangga dan Jesus⁴⁰ an kanan day "Daan bo nan kanam an pa-iyom nan Templo ya bohwatoh hi tulun algo? Deket makulug an Imbabale dakan Apu Dios ya baddangam di adol mut makaan ka nah krus."⁴¹ Takon nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya taltalangga da damdamah Jesus an kanan day⁴² "Tipe nin ta binaddanganay udum ot tumagu da yaden adina kabaelan an baddangan di adol na? Tibon taku ya paman hin makaan di nipatakana. Hituwe kanun tagu ya patul di Judyu. Deket makaan ya kulugon taku paman."⁴³ Hiya ya mundinol ke Apu Dios ya kananay hiya ya Imbabalen Apu Dios. Ot agat tibon taku ya paman hin baddangan Apu Dios ad uwani."⁴⁴ Takon nadan duwan mangakon nipatak ya taltalangga da damdamah Jesus.

Hay natayan Jesus

(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

⁴⁵ Indanit maal-algo ya himmilong am-in di boble hi tulun oras.⁴⁶ Ya indanit himbatangan ya tinumkuk hi Jesus an kananay "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Hay kibalina tuwe ya "Apu Dios an Dios ku, tipet eyak inwalong ke he-a?"⁴⁷ Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya kanan day "Deyan pun-ayaganah Elijah."⁴⁸ Waday ohan didan nunggalan ena itam-ol di kapo nah pimakin mainum ot ipalat nah paul ta ipatitip nan Jesus.⁴⁹ Kanan di udum di "Tibon taku ya paman hin umalih Elijah an mamaddang ke hiyat makaan nah krus."⁵⁰ Impidwan Jesus an tinumkuk ot mate.

⁵¹ Kediye nate ya nakaidihhan an nahathat nan kurtina nah Templon nipalpuh kayangna ingganah pu-una. Ya kimmolyog ot mungkapi-ang di babatu⁵² ot malukatan di udum an lubuk ot mamahuwan di dakol nadah tatagun Apu Dios.⁵³ Tinaynan day lubuk da ot handih namahuwan Jesus ya imme dad Jerusalem ot tibon di dakol an tatagu dida.

⁵⁴ Hanan ap-apun di tindalu ya nadan ibbanan mungguwalyan Jesus ya tinibo dan am-in nan na-na-at ya inggibok da nan kolyog ot tumakut da. Kanan day "Makulug paman an hiya ya Imbabalen Apu Dios."

⁵⁵ Wadaday dakol an binabain nibata-an dan ang-ang-angon day ma-ma-at. Dadiye nadan binabain nalpud Galilee an nikuyukuyug ya bimmanaddang ke Jesus.

⁵⁶ Wadah di Maria Magdalena, hi inan nadan imbabalen Sebedi ya hi Maria an inan da James ke Joses.

Hay nangilubukan dan Jesus

(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁵⁷ Mungkahilong kediye ya dimmatong nan ohan mangulug ke Jesus an hi Joseph an iArimatea an kadangan.⁵⁸ Immeh kad-an Pilatu ot ena ibagay adol Jesus ya in-abulut Pilatu.⁵⁹ Lingkan Joseph di adol Jesus nah krus ot libbutanah malinin luput.⁶⁰ Ot ena ilubuk nah ka-ippakapyanan gungat na nah batu. Inulina on ongal an batu ot itangob na nah gungat ot ahi tumayan.⁶¹ Wadadah di da Maria Magdalena ya nan oha bon hi Maria an um-umbun dan hanghanggaon da nan gungat.

Hay nungguwalyaan nadan tindalu nah gungat Jesus

⁶² Handih nabigat an Sabadu ya naamung nadan ap-apun di padi ya nadan Phariseeh kad-an Pilatu⁶³ ot kanan dan hiyay "Apu, manomnom mi din kinalin nan makallangkak an hi Jesus an kananay mate, mu mamahuwan hi katlun di algo katayana."⁶⁴ Kinali ipaguwalyam ot nan lubuk na ingganah katlun di algo te indani ya ume nadan disipulos nat eda alan di adol na ta ahida kanan di namahuwan. Ot namam-an kulugon di tataguh tuwen langkak nan nahalhalman mu nan udum an langkak nan kananay hiyay intud-ak Apu Dios."⁶⁵ Kanan Pilatu ke diday "Umawit kayuh tindaluk ta eyu pakagguwalyaan."⁶⁶ Ot eda ihamad di tangob nan gungat ot ahida taynan nadan tindalun mungguwalya.

Hay namahuwan Jesus

(Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

28 Nala-u moy Sabadun Tungo ot mungkabigat kediye Minggu ya imme da Maria Magdalena ya nan ohan hi Maria an eda tibon nan gungat.² Kal-inadi ya kimmolyog hi nal-ot ya wada nan anghel Apu Dios an nalpuh langit an kinaana nan batun nitangob ot

† Psalm 22:1

umbun kediyen batu. ³ Hanan anghel ya humilin kay kil-at ya hay bulwatina ya makabbayak. ⁴ Hanada ken tindalun mungguwalya ya munggayonggong dah takut da ot matu-i da ya kay da nate.

⁵ Kanan nan anghel nadah binabaiy "Adi kayu tumakut. Inilak ot eyu hamakon hi Jesus an nipatak hi krus, ⁶ mu maid moh tu te namahuwan an hidiye tuwali din kinalina. Makayu ta tibon yu tun nibakilangana. ⁷ Gal-an yu ta eyu kalyon hanadah disipulos nan hiya ya namahuwan. Ya kalyon yun mamangulun umed Galilee ta ahiyu tibon hidi. Donglon yu te makulug hituwen pungkalik ke dakayu." ⁸ Hanadan binabai ya timmakut da, mu maka-am-amlong da gapu nah dingngol da ot galagalaan dan umeh kad-an nadan disipulos ot eda kalyon.

⁹ Indani ya dinamu dah Jesus an kananan diday "Mal-inggop kayu!" Nundukun dah hinangngab na ot dapoon day hukina ot dayawon da. ¹⁰ Ot kanana bon diday "Adi kayu tumakut. Ume kayu nadah disipulos an iibak ta eyu kalyon an wadaak ya kalyon yun ume dad Galilee ta hidiy ahida panib-an ke ha-on."

Hay nunlangkakan nadan guwalya mipanggep hi naat hi adol Jesus

¹¹ Handih tinaynan nadan binabai nan lubuk ya imme da nan udum an tindalun nungguwalya nah lubuk ot eda kalkalyon hanadah ap-apun di padiy mipanggep nah tinibo dan naat. ¹² Ot maamong nadan

ap-apun di papadi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ot ihuhummangan day aton da. Indatan dah ongal an pihhu nadan tindalun nungguwalyan kanan day ¹³ "Hay kalyon yuh tatagu ya nahuyop kayu handih im-mali nadan disipulos Jesus ot alan day adol na.

¹⁴ Deket donglon nan gobernador hituwen naat ya adi kayu madanagan te ahi kami nangamung an manumang ke hiya ta adi kayu mabahulan." ¹⁵ Ot alan nadan tindalu nan pihhun bayad da ot un-unudon day kinalin nadan ap-apun di padi. Ta deyan takon di aduwani ya hidiyey nundingngol nadah Judyu.

Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulos na

(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)

¹⁶ Hanadan himpulut ohan disipulos ya imme da nah bilid ad Galilee an hidiy kanan Jesus hi pan-odan dan hiya. ¹⁷ Handih tinibo da ya dinaydayaw da, mu wada day munhalinduwa. ¹⁸ Immeh Jesus hi kad-an da ot kananay "Ha-oy di nangamung am-in hi langit ya luta te indat Apu Dios di kalebbengak. ¹⁹ Ta hidiy nan ume kayuh kabobboble tuh luta ta eyu ituttudun am-in hi tataguy mipanggep ke ha-on ta mangulug da ya bonyagan yu didah ngadan Aman hi Apu Dios, ha-oy an Imbabalena ya nan Espirituna. ²⁰ Ya ituttudu yun un-unudon dan am-in di intugun kun dakayu. Ya nom-nomon yun makulug an wadaak ta nangamung ke dakayu."

Marcos

Hay kalin Juan an mumbonyag

¹² Hituwey nitudok hi inat Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios hi kiphodan di tagu. Hay lappuna ya nan imannungan din intudok Isaiah an profetas Apu Dios an kananay

“Kanan Apu Dios di ‘Pamanguluwok tun mangitut-tuduh tatagu hi mipanggep ke he-at ahika dumatong.’³ Hiya ya ahi madngol nah adi maboblayan an kananay ‘Idadaan yu ya iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku.’”[†]

⁴ Indani tut-uwa ya wadahan Juan an mumbonyag nah adi maboblayan an pumbonyaganay tatagu ya tinut-tudduwana didan kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu ya mumpabonyag kayu ta pakawanan Apu Dios di liwat yu.”⁵ Immali day katagutagun nalpud Jerusalem ya nan udum an bobled Judea an e mundongol hi itut-tudun Juan. Kinali day liwat da ot bonyagan Juan dida nah Wangwang an Jordan.

⁶ Hi Juan ya naabol an dutdut di kamel di bulwatina ya hay balikis na ya lalat. Hay kanona ya dudun ya hay inumona ya danum di iyyukan.⁷ Hay kanana nadah tatagu ya “Wada nan ahi umalin natagtag-e mu ha-on ta takon di hay mangubad hi gakod di apatut na ya nakababbaak an mangat kediye.⁸ Ha-oy ya bonyagan dakayuh danum, mu hiya ya ahi dakayu bonyagan hi Espiritun Apu Dios.”

Hay nabonyagan Jesus ya hay namatnaan Satanas an munhaul ke hiya

(Mateo 3:13—4:11; Lucas 3:21,22; 4:1-13)

⁹ Indani ya wadahan Jesus an nalpud Nasaret ad Galilee. Immalih kad-an Juan ot bonyagana nah Wangwang an Jordan.¹⁰ Handih dimmakal hi Jesus ya tinibonan nabukatan di kabunyan ya immali nan Espiritun Apu Dios an kay palomay ang-ang na ot umpan hiya.

¹¹ Ya waday kimmalih langit an kananay “He-ay Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on.”

¹² Indani ya impaen di Espiritun Apu Dios hi Jesus nah adi maboblayan¹³ ot mihaad hidih nap-at an algo. Kediye namanatnaan Satanas an manual ke hiya ta munliwat. Wadadah diy katatakut an aggayam, mu

wadada damdamah diy anghel an mangipaptok ke hiya.

Hay nangayagan Jesus nadah opat an muntabukul

(Mateo 4:18-22; Lucas 4:14,15; 5:1-11)

¹⁴ Handih nangikalabutan Herod ke Juan ya immeh Jesus ad Galilee an e muntuttuduh inat Apu Dios an kiphodan di tagu.¹⁵ Kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu ya kulugon yu nan inat Apu Dios an kiphodan di tagu te immali mo nan intud-ak nan mun-ap-apu.”

¹⁶ Handih mundaldallanan hi Jesus nah pingngit di baybay ad Galilee ya tinibo na da Simon ke tulang nan hi Andres an muntabukul da te hidiyey ngunuda.¹⁷ Inayagan Jesus dida ot kanan diday “Maki-e kayun ha-on ta mipalpud uwani ya adi kayu mo manabukul hi dolog, mu ekayu mangawis hi tatagu ta ha-oy di un-unudon da.”¹⁸ Pinghanadi ya inwalong day tabukul da ot miunud dan hiya.

¹⁹ Mangmangnge da ya tinibo bon Jesus on hintulang an da James ke Juan an nak Sebedi nah bangka dan pun-idadaan day tabukul da.²⁰ Inayagana damdama dida ya pinghanadi ya tinaynan dah amada ya nadan muttatyu da ot miunud dan hiya.

Hay nangaanan Jesus hi nihkop

(Lucas 4:31-37)

²¹ Dimmatong dad Kapernaum, ot kediyen nadatngan an Sabadun Tungo ya immeh Jesus nah simbaan di Judyu ot muntuttudu.²² Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya namodwong dah ittutuduna te matibon ongal di kalebbengana mu nadan muntuttuduh Tugun Moses.

²³ Hidi nah simbaan ya wada on nahikpan an muntukuk an kananay²⁴ “Jesus an iNasaret, nganney pinhod mun aton ke dakami? Kon immali kan manadag ke dakami? Inilak hin dahdi ka. He-a nan maid di liwat nan intud-ak Apu Dios!”²⁵ Mu kinalyan Jesus nan nihkop an kananay “Opya ka ya makaan ka nah tagu!”²⁶ Pinghanadi ya munggayayonggong nan tagu ya tinumkuk nan nihkop ot ahi makaan.²⁷ Namodwong nadan tatagu ot munhimbabaggaan dan kanan day “Nganneh tuwen ma-ma-at? Hinnatkon an abu! An-tipeh naen abunay kalina ya maat di pinhod na? Deya

[†] Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku.

peman an takon di dimonyon nihkop ya kaanona!"
²⁸ Ot hidiye nan gagala ya nundingngol di mipanggep ke Jesus am-in hi bobled Galilee.

Hay nangaanan Jesus hi dogon di dakol an tatagu
 (Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

²⁹ Limmah-un hi Jesus nah simbaan an naki-e da James ke Juan ot ume dah balen da Simon ke Andres.
³⁰ Hinumgop ya kinali dan hiyan mahmahhuyop nan inan nan inayan Simon te mundogon nahalman di atung di adol na. ³¹ Immeh Jesus hi kad-ana ot odnanay taklena ot baddanganan tumaddog. Ya nakaan di dogona ot ena idadaan di kanon da Jesus.

³² Indanit mungkalimuy algo ya nun-ialin di tataguh kad-an Jesus nadan mumpundogo ya nungkahikpan hi dimonyo ³³ ta am-in da nan tatagu nah boble ya naamung dah dolan da Simon. ³⁴ Kinaan Jesus di nunhi-hinnatkon an dogon nadan tatagu ya kinaana bo nadan dimonyon nihkop. Adina iabulut an kumali nadan dimonyo te adina pinhod an diday mangipainilah tatagu hin dahdi hiya.

Hay nuntuttuduwan Jesus hi kabobbobled Galilee
 (Lucas 4:42-44)

³⁵ Handih nabigatana ya himmahallaman hi Jesus an imme nah e-elen di boblen maid di tagut mundasal.

³⁶ Hi Simon ya nadan ibbana ya eda hinamahamak hi Jesus. ³⁷ Ot handih tinibo da ya kanan dan hiyay "Am-in day tatagu ya edaka hamahamakon." ³⁸ Ya kanan Jesus di "O, mu mahapul an ume takuh udum an boblet eyak muntuttudu damdamah di te hidiyey gapunah im-maliyak." ³⁹ Ot ume dah kabobbobled Galilee ot muntuttudu nadah simbaan di Judyu ya kinaanay nihkop hi tatagu.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun munggang-puy adol na
 (Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

⁴⁰ Wada nan ohan tagun munggangpuy adol nan im-mali ot pihpihmok ke Jesus. Nundukkun hi hinangngab na ot kananay "Kaanom ahan tun dogok te inilak an damanan atom, mu nangamung ka."

⁴¹ Himmok Jesus ot dapaonan kananay "Damana. Nakaan mo kayah naen dogom." ⁴² Pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu. ⁴³ Tinugun Jesus ot ahina itud-ak ⁴⁴ an kananay "Adim ot kalkalyon hituwen inat ku, mu ipayum an umeh kad-an nan padit em ipatibon hiyan nakaan di dogom ya iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun Moses ta panginilaan di tatagun nakaan di dogom." ⁴⁵ Mu imme ot ya abu ot ena kalkalyon hi kabobbobleh diyen inat Jesus. Ta alialiyany dakol an tagun e manibon Jesus ta maid

moy atonan e mundallanan hanadah udum an boble. Imme nadah maid di boble, mu kapyanan imme day tatagun nalpuh kabobboble an e manibon hiya.

Hay nangipaphodan Jesus nah naparalyze an tagu
 (Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

² Nala-uy kaatnan algo ya nibangngad da Jesus ad Kapernaum ya nundingngol an wadah di. ² Ya dakol day tatagun naamung ot makapnu nan balen dinuttuk da, takon nah panto ya maid innun an humgop. Muntuttuduh Jesus hi pangien Apu Dios ³ ya waday in-ali dah naparalyze an tagun in-attang di opat an tatagu. ⁴ Mu maid innun dan mangieh kad-ana ot gukangan da mo nan atop an pottok na ot hidiy pangiuuyuan da nah niayod an tagu. ⁵ Inilan Jesus di kaongal di pangulug da ot kanana nah mundogoy "Tulang ku, nakaan di liwat mu."

⁶ Hanadan muntuttuduh Tugun Moses an um-umbun hidi ya kanan dah nomnom day ⁷ "Antipet talta-langgaanah Apu Dios an iingngo nay adol nan hiya? Hay tagu ya adinadaman kaanonay liwat, abunah Apu Dios." ⁸ Inilan Jesus di nomnomnomon da ot kananan diday "Antipet athinay punnomnom yu? ⁹ Nganney nalaklaka? Hay kalyon di 'Nakaan di liwat mu,' weno 'Tumaddog ka ya alam nan ayod mut umanamut ka?' ¹⁰ Agat ipatibok ke dakayun ha-oy an Panguluwan di tagu ya waday kabaalak an mangaan hi liwat di tagu." [†] Ot kanana nah naparalyze an taguy ¹¹ "Kalyok ke he-a, tumaddog ka ya alam nan ayod mut umanamut ka." ¹² Ya timmaddog nan tagu ot alanay ayod na ot mange. Nakammodwong am-in nadan tatagu ot dayawon dah Apu Dios an kanan day "Maid di emi tiniboh athitu, abunad uwani."

Hay nangayagan Jesus ke Libay
 (Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

¹³ Waday boy naminghan an imme da Jesus nah pingngit di baybay ad Galilee ya naamung da boy dakol an tataguh kad-ana ot tuttuwana dida.

¹⁴ Nagibbun tinuttudduwana dida ot mangmangnge ya tinibona nan mun-amung hi buwis an hay ngadana ya hi Libay an hi anak Alpheus an um-umbun nah opisinana. Kananan hiyay "Maka, miunud kan ha-on." Ya timmaddog hi Libay ot miunud ke hiya.

¹⁵ Waday ohan algon nangan da Jesus ya nadan disipulos na hi balen da Libay. Ya dakol nadah mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya nadan naliwat di nakikan ke dida te dakol mon diday miun-unud ke Jesus. ¹⁶ Wada nadah muntuttuduh Tugun Moses an

† Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy mangaan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaalan mangaan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

Phariseey nanibon nakikan hi Jesus nadah naliwat ya nadah mun-amung hi buwis ot ibaga da nadah disipulos nay "Antipet makikan hi Jesus nadah mun-amung hi buwis ya nadah naliwat?" ¹⁷ Dingngol Jesus hidiye ot kananay "Hay agahan di doktor ya hay mundogo, bokon hay maid di dogona. Paddungnan ha-oy an im-maliyak ta paphodok nadan naliwat, bokon nadan kanan day maid di liwat da."

Hay mipanggep hi puntopolan

(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

¹⁸ Wada boy ohan algon nadan disipulos Juan an mumbonyag ya nadan Pharisee ya muntopol dan adida mangan. Immali day udum an tatagu ot kanan dan Jesus di "Antipet nada ken disipulos Juan ya nadan disipulos di Pharisee ya muntopol dan adida mangan, yaden nada ke boppon disipulos mu ya mangan da?" ¹⁹ Hinumang Jesus an kananay "An hay kanan yu ya adi mangan nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te hanan mungkasal an nikuyugan da ya ipaptok na dida. Athidi damdama nadah disipulos kun mangan da te wadaak. ²⁰ Mu indanit maidak mo ya adida mangan te hay punnomnom dan ha-on."

Adi ikammoy pangien di aammod nah tuttudun Jesus te adida mun-unnud

²¹ Kanana Jesus di "An waday tagun ilkob nay balun luput nah daan an bulwati? Adinadamay athidi, te umittay nan balun luput an nilkob ya madoldol di bikin nan daan an bulwati. ²² Athidi bon adi ihuduy ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin lalat an punhuduwan hi mainum, te deket aton hidi ya umina nan mainum ya mabughi nan lalat. Ayyo nan mainum ya nan lalat an punhuduwan. Mahapul an hay punhuduwan hi ka-ikail ya hay ka-apyan lalat."

Hay intuttudun Jesus hi mipanggep hi Sabadun Tungo

(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

²³ Ohan Sabadun indalan da Jesus hi payo ya pimmutting nadan disipulos na hi page ot kutkuttimon da. ²⁴ Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di "Tibom ke nadan disipulos mu, antipet pimmutting dah page yaden Sabadun Tungo?" ²⁵ Kanan Jesus di "Kon uggeyu binidbid di inat da David handih naaganan da? ²⁶ Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapay an niappit ke Apu Dios, ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te abunay padin mangan kediye. Naat hituwe handin hi Abiathar di natag-en padi. ²⁷ Hay pinhod kun ipainila ya umanhan di kiphodan di tagu. Hidiyey gapunan waday Sabadun Tungo, bokon gapu te algon tungo. ²⁸ Ha-oy an Pangu-luan di taguy mangali hin nganney panio weno adi nah Sabadun Tungo."

Hay nangipaphodan Jesus nah napikluy an taklen nan tagu

(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

³ Oha bon Sabadun Tungo ya immeh Jesus nah simbaan di Judyu ya wada on tagun napikluy di ohan taklena. ² Hanadan tatagu ya halipat-an day pangaanan Jesus hi pikluy diyen tagu kediye Sabadun Tungo ta waday ipabahul dan hiya. ³ Tinibon Jesus nan tagun napikluy di taklena ot kananay "Makah tuh hinangngab di tatagu." ⁴ Ot ibagana nadah tataguy "Nganney kanan di Tugun Moses hi damanan aton nah Sabadun Tungo? Hay maphod di aton ta bumad-dang ta weno hay ad-adiy aton ta dumadag ta? Kon adi hangudon di ibban tagut mate weno baddangan ta tumagu?" Mu maid di humumang. ⁵ In-ang-ang na ke didan bimmoh-ol te mangohe da ya mahakit di nomnom na te nihallay punnomnom da. Ot kanana nah taguy "Ukyadom di taklem." Inukyad na ya maphod mo.

⁶ Hanada ken Pharisee ya limmah-un da ot punhuhummanganan da nadah tatagun Herod di aton dan mamaten Jesus.

Hay niunudan di dakol an tatagu ke Jesus ta ipakaan day dogoda

⁷ Tinaynan da Jesus ya nadan disipulos nah diyen boble ot ume da nah pingngit di baybay ad Galilee ya niunud day dakkodakkol an tatagun nalpuh kaboboble ad Galilee, ad Jerusalem ya nadah udum an bobled Judea, ⁸ ad Idumea, nah binah-el di Wangwang an Jordan ya nadan nalpuh kabobbobled Tyre ya ad Sidon. Immali da te dingngol da nadan maphod an inat Jesus. ^{9,10} Kediye ya kinaanay nunhihinatkon an dogon di dakol an tatagu ya wadada nadan namahig an mumpupullon umeh kad-anan e manapan hiyat pumhod da damdama. Gapun diye ya impaalana mo nadah disipulos nay ohan bangkat ubun hidit adi ipiton nadan tatagu.

¹¹ Hanada ken nahikpan ya deket inang-ang dah Jesus ya na-ala on nundukun dah hinangngab na on muntukuk dan kanan day "He-a nan Imbabalen Apu Dios." ¹² Mu impaop-opyan Jesus dida te adina pinhod an diday mangipainila hin dahdi hiya.

Hay namiliyan Jesus nadah himpulut duwan apostoles na

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

¹³ Indani ya immeh Jesus nah bilid ot ipaayag na nadan pinhod na ¹⁴ ot piliyonay himpulut duwan nginadananah apostoles. Datuwey maki-kien hiyat mitudak dan muntuttudu ¹⁵ ya midatan dah kabaellan dan mangaan hi nihkop.

¹⁶ Datuwey ngadan nadan himpulut duwan pinilin Jesus: hi Simon an ingngadanan Jesus hi Pedro, ¹⁷ nadan nak Sebedi an da James ke Juan an ingngadanan Jesus didah Boanerges an hay kibalinana ya kidul, ¹⁸ hi Andres, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, hi James an anak Alfeo, hi Tadeo, hi Simon an Zealot, ¹⁹ ya hi Judas Iskariote an hiya nan nangihdul ke Jesus.

Hi Jesus ya hi Satanas

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

²⁰ Nagibbuh tuwe ot umanamut da Jesus ya dakol da boy naamung an tatagu ot maid di innun Jesus ya nadan disipulos nan mangan.

²¹ Hanadan tutulang Jesus ya dingngol dan kanan di udum an tataguy mun-ango ot ume dan e mangawit ke hiya.

²² Ya hay udum an muntuttuduh Tugun Moses an nalpud Jerusalem ya kanan day "Nihkop ke Jesus hi Satanas an ap-apun di dimonyo, kinali waday kabaelanan mangaan hi nihkop." ²³ Ot ayagan Jesus dadiyen muntuttuduh Tugun Moses ot kanan diday "Tipe bot e kaanon Satanas di ibbana?"

²⁴ Kanana boy "Hanan boblen dida pen bimmoble on numbubuhhulan da ya madadag dan am-in. ²⁵ Umat bo nah hin-am-a an deket umaawwit da ya loktat ta munhihi-an da. ²⁶ Athidi bon Satanas an deket maganodwa nadan ibbana ya matikod di pun-ap-apuwanat maid moy pumbanagana."

²⁷ Kanana boy "An damanan e hogpon di taguy balen di ohan mahinadol an tagut ena akawon di pinhod na? Kah-in di baludona ni-an nan mahinadol an tagut ahina akawon di nganneh diyen wada nah bale.

²⁸ Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu. Hay tagun munliwat weno taltalangaanay ibbanah tagu ya damanan mapakawanan. ²⁹ Mu nan manaltalanggah Espiritun Apu Dios ya adi mapakawanan te hidiyen liwat ya munnananong." ³⁰ Kinalinah tuwe te wadada nan kanan day "Hiya ya nahikpan."

Hay nitulang ke Jesus

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

³¹ Indani ya dimmatong nadan tutulang Jesus ya hi inana ot tumaddog da nah dola ot umitud-ak dah e mangayag ke hiya. ³² Kanan nadan tataguh kad-anay "Wada da inam ya nadan tutulang muh dolan pun-ibaga daka." ³³ Hinumang Jesus an kananay "Kon waday napilih inak ya tutulang ku?" ³⁴ In-ang-ang na nadah tatagu ot kananay "Dakayun naamung di inak ya tutulang ku. ³⁵ Am-in da nan tatagun mangun-unud hi pinhod Apu Dios ya diday inak ya tutulang ku."

Hay ab-abig nan nangihabuweg hi buwa

(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

4 Oha bon algo ya wadah Jesus nah pingngit di baybay ad Galilee an muntuttudu. Ya dakkodakkol day tatagun naamung hi kad-ana ot ume mo nah bangka ot umbun hidi. Hanada ken tatagu ya wadada nah pingngit nan baybay an mundongdongngol dah ittuttuduna.

² Dakol di inab-abig nah nanuttudu nan dida.

³ Kananan diday "Donglon yu tun ab-abigok! Wada nan tagun e nuntanom hi buwan impahinnabuweg na.

⁴ Handih nangihabuwegana nadah buwa ya wadaday nag-ah dalan ot umali day hamuti ot kanon da. ⁵ Hay udum ya nag-a dah mabatun ittay ya abuy lutah di.

Man-ut gagala ya tinummol da, mu ugge immed dalom di lamut da. ⁶ Kinali handih pinumtang ya nakleng da te namag-anan nan ittay an lutan tinummolan da. ⁷ Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da ot adida mo bumunga. ⁸ Mu nadan buwan nag-ah maphod an luta ya tinuttummolan da ot bumunga da. Wadaday o-ohay bungana, wadaday mabungbunga ya wadaday makabbunga." ⁹ Kanan Jesus di "Pakonomnomon yuh tuwen kinalik."

¹⁰ Handih nabukal da moy tatagu ya wadada nadan udum an nangngol hi kinalina ya nadan himpulut duwan disipulos nan eda hinanhanan ke hiyay kibalinan nan inab-abig na. ¹¹ Kanan Jesus ke diday "Dakayu ke ya inna-ud kun ittuttuduy ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu deket nadah udum an tatagu ya painnab-abig kuy puntutuduk ke dida

¹² 'te takon di tibotibon day atoatok ya donglodon- glon day ittuttuduk ya adida maawatan. Gulat na ot ta maawatan da ya abuluton dah Apu Dios ya muntutuyu dah liwat dat pakawanana dida."

Hay intuttudun Jesus an kibalinan di ab-abig na

(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

¹³ Kanan Jesus nadah disipulos nay "Deyan adiyu maawatan hituwen ab-abig, nganne moy innun yun mun-awat hi udum an ab-abigok?"

¹⁴ Hay kialigan nan tagun e nunhabuwag nah buwa ya hidiye nan e mangipain-inilah kalin Apu Dios.

¹⁵ Hanadan buwan nag-ah dalan ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, mu immalih Satanas ot haulona dida ot kal-iwan da nadan kinalina.

¹⁶ Hanadan buwan nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-amamlong dan mangulug, ¹⁷ mu ugge nihamad di pangulug dat deket waday ittay an ligat da gapuh pangulug da ya pinghanadi on inwalong day pangulug da.

¹⁸ Hanadan buwa an nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, ¹⁹ mu adida hangudon te hay ikakagu da ya hay kahapulan dah kitaguwan da, hay kumadangyanan da ya hay pun-an-anlaan da.

²⁰ Hanadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot abuluton da ot mihamad moy pangulug da ta maphod di pangi-en di udum, mapmaphod hi udum ya makakkaphod hi udum."

Hay kialigan nan dilag

(Lucas 8:16-18)

²¹ Kanan Jesus ke diday "Kon tolgan di taguy dilag ta hanyana weno ena italu? Adi, te ipattuk nat matibo.

²² Hituwey kitib-anan am-in di mitalun adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo. ²³ Pakannom-nomon yuh tuwen kinalik."

²⁴ Kanana bon diday "Pakaddonglon yuy ituttuduk ya un-unudon yu. Deket athituy aton yu ya mad-uman di inila yu. ²⁵ Hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inila na. Mu hay tagun adina un-unudon di mituttudun hiya ya takon nan ittay an inilana ya ma-id."

Hay ab-abig mipanggep hi tummolan di nitanom

²⁶ Kanan Jesus di "Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya athitu: E nun-ohok nan tagu. ²⁷ Ot umanamut ot palpal-iwana. Indanit ena tibon ya tinummol, mu uggena inila hin nganney innunan tinummol.

²⁸ Hanan lutay tummolan ya bumungaan nan nitanom. Mamanguluy hangonat ahiy adol na ta ahi nuppey bungana. ²⁹ Deket nat-ong ya nadatong moy pun-anianan nan tagu."

Hay oha bon kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kakittayan an buwa

(Mateo 13:31,32,34; Lucas 13:18,19)

³⁰ Kanan bon Jesus di "Nganney udum hi kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios? ³¹ Mialig nah buwan di mustard an hidiyey kaittayan am-in hi buwa, ³² mu deket tinummol ot maongal ya hidiyey kaongngalan ta dakol di hapang nan pumbayaan di hamuti."

³³ Athidiy nanuttudun Jesus nadah tatagun impainnab-abig na nah inilanan maawatan da. ³⁴ Am-in di intuttuduna ya impainnab-abig na, mu deket abu da nah disipulos na ya pakakkalyonay kibalanan nan ab-abig na.

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun nah baybay

(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

³⁵ Mungkahilong kediyen algo ya kanan Jesus nadah disipulos nay "Umagwat takuh bah-el tun baybay."

³⁶ Nunlugan da kediyen inumbunanan bangka ot taynan da nadan tatagu. Wadaday udum an bangkah di ot pumbangkaan nadan udum an tatagun niunud ke dida. ³⁷ Indanit wadada Jesus nah gawwan nan baybay ya kal-inadi ya waday nakal-ot an puwok. Ya namahig di dalluyun ta loktat ya mungkapnu nan bangkah danum.

³⁸ Hi Jesus ke ya wada nah udduuddun diyen bangkan nahuyop. E binangun nadan disipulos nan kanan day "Apu! Kon adika kumagun deyan malting taku?" ³⁹ Bimmangun ot kananay "Matikod kan puwok ya dumin-ong kayun dalluyun."

Ya pinghanadi ya natikod da ot makaddin-ong mo. ⁴⁰ Ot kananan diday "Antipe ahan ta nahalman di takut yu? Kon maid di dinol yun ha-on?" ⁴¹ Nakammowong da ya waday oha on kananay "Nganne nin di katatagun tuwen takon di puwok ya dalluyun ya un-unudon day kalina?"

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah tagun mun-ango

(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

5 Indani ya dimmatong da Jesus nah bah-el nan baybay nah bobled Gerasene. ² Limmah-un da nah bangka ya mangali on lalakin nahikpan an nalpun hanadah lubukan ³ te hidiy kiha-ha-adana. Maid di pakaibbobod ke hiya ⁴ te banangkilingan day taklena, mu hanipdutona ya pun-hipag na nan gumok hi hukina. Ya maid di pakapdon ke hiya te nakal-ot. ⁵ Mapat-al ya hilong on humanawwangan hanadah lubukan ya bibilid an tumukutukuk on pun-gandutanay adol nah batu.

⁶ Nidawdawi nan nahikpan ya tinibonah Jesus ot butikona ot mundukkun hi hinangngab na ⁷ ya muntukuk an kananay "Jesus an Imbabalen Apu Dios an Katagtag-ayan, nganney atom ke ha-on? Adiyak anhan kastiguwon." ⁸ Kinali nah diye te kinalin Jesus an kananay "He-an nihkop, makaan ka nah tagu!" ⁹ Kanan bon Jesus nah nihkop di "Nganney ngadan mu?" Ya kananay "Linibuy ngadan mi te dakol kami." ¹⁰ Hidiyen nihkop ya namahig an pihpihmok an kananay "Adi dakami anhan dog-alon hi nidawwi."

¹¹ Nipaddin diyen wadaday dakol an babuy an munhubang nah e-elen nan bilid ¹² ot kanan nan nihkop di "Itud-ak dakami kattog nadah babuy ta diday emi kihkopan." ¹³ Inabulut Jesus ot eda mihkop nadah babuy an umeh duway libuy bilang da. Kal-inadi

ya kahibubutik nadan babuy nah dopla ot pun-iyapa da nah baybay ot malting da.

¹⁴ Hanadan mumpaptok hi babuy ya bintik dan imme nah boble ya nadah nunlinikkod an boble ot eda kalkalyon hanadah katagutagu. Ot nadan tatagun nangngol kediye ya immeda ot eda tibon. ¹⁵ Immali dah kad-an Jesus ya tinibo da nan tagun nahikpan handi an um-umbun an numbulwati ya pinumhod moy nomnom na ya timmattakut da. ¹⁶ Dadiyen tatagun nanibo nah naat nadah babuy ya nan naat nah tagun nahikpan ya kinali da nadah tataguh diyen naat. ¹⁷ Ot indani ya kinali dan Jesus an takon kattog di taynanah diyen bobleda.

¹⁸ Handih e tumayan da Jesus an manggop da nah bangka ya immali nan tagun nakaan di nihkop ke hiya ot kananay "Daan anhan ta maki-kieyak ke he-a?" ¹⁹ Mu adi abuluton Jesus an kananan hiyay "Umanamut ka ot ya abu ta em kalyon hanadah iibam di inat Apu Dios gapuh homok nan he-a." ²⁰ Immeh diyen tagu ot ena kalkalyon di inat Jesus ke hiya nadah tatagu nadah himpulun bobled Decapolis ya namodwong am-in nadan nangngol.

Hay nummahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaan di dogon nan babai
(Mateo 9:13-26; Lucas 8:40-56)

²¹ Immagwat bo da Jesus ot mibangngad da nah bah-el di baybay ya dakkodakkol da boy tatagun naamung hi kad-ana. ²² Wada nan ohan immalin ap-apun di simbaan di Judyu an hi Jairo. Tinibo nah Jesus ot e mundukkun hi hinangngab na ²³ ot pihpihmok an kananay "Mungkatkate nan imbabalek. Umali ka anhan ta em dapaon ta pumhod ta adi mate." ²⁴ Ot maki-eh Jesus ya dakkodakkol da boy tatagun niunud an inalibungbungan da.

²⁵ Wada on babain nundogoh himpulut duway toon an adi matikod di malpuh adol na. ²⁶ Numpaagah dakol an doktor ot mauman am-in di limmuna yaden ugge naagahan, mu mungkamam-a ot ya abu. ²⁷ Gapu te dingngol nay mipanggep nadah inat Jesus ya immali ot umeh indoggana ot dapaonay bulwatina ²⁸ an kananah nomnom nay "Dapaok ke ot ahan di bulwatina ya makaan di dogok." ²⁹ Dinapa nay bulwatin Jesus ya ginibok nan natikod mo nan malpuh adol na.

³⁰ Kediye nanapaan nan babaih bulwatin Jesus ya ginibok Jesus an waday kinaan di kabaellanah dogo. Nunliggu ot kanana nadah tataguy "Dahdiy nanapah bulwatik?" ³¹ Ya kanan nadan disipulos nay "Inalibungbungan dakah dakol an tatagu, kinali maid di maptok hi nanapan he-a." ³² Hi Jesus ya mun-ang-aang-ang ta tibonay nanapan hiya. ³³ Hanan babai ya inilanan inilan Jesus an hiyay nanapa ke hiyat munggayayong-gong hi takut na ot mundukkun hi hinangngab na ot kalyonay makulug. ³⁴ Kanan Jesus ke hiyay "Tulang ku,

nakaan moh naen dogom te hay pangulug mun ha-on. Umanamut ka ot malinggop ka mo kaya te adi mo mibangngad hinaen dogom."

³⁵ Mungkalkallih Jesus ya immali da nan nalpuh balen da Jairo ot kanan dan hiyay "Takomboy adim mo awiton nan mittulu te nate nan imbabalem." ³⁶ Dingngol Jesus hidiyen kinali da, mu uggena hinangud ot kananan Jairoy "Pakodholom di nomnom mu ya mundinol kan ha-on."

³⁷ Imme da Jesus an ammuna da Pedro ya nadan duwan hintulang an da James ke Juan di ingkuyug na te adina pinhod an maki-e nadan udum. ³⁸ Dimmatong da Jesus hidih balen da Jairo ya maid di kapotok na te wada day mungkokoga ya wada day mun-iyoy.

³⁹ Hinumgop hi Jesus hi bohongna ot kananan diday "Antipet kahikokoga kayu? Hituwen unga ya ugge nate, mu nahuyop ya abu." ⁴⁰ Hanadan tatagu ya taltalangaan da, mu impalah-una dida.

Inayaganay ammod nan unga ya nadan tulun disipulos na ot humgop da nah kuwartun kad-an nan unga.

⁴¹ Inid-onah taklen diyen unga ot kananay "Talita kum" an hay kibalinan diye ya "Unga, tumaddog ka." ⁴² Pinghanadi ya timmaddog nan unga ot mundallanan. Hituwen unga ya himpulut duway toona. Hanadan nanggang-ang ketuwe ya nakamodwong da. ⁴³ Tinugun Jesus didan kananay "Adiyu e kalkalyon hituwen naat." Ot mumpaalah kanon nan unga ot panganon da.

Hay nangahingan nadan kaboblayan Jesus ke hiya
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

6 Tinaynan Jesus ya nadan disipulos nah diyen boble ot mibangngad dad Nazareth. ² Nadatngan di Sabadu ot e muntuttuduh Jesus nah simbaan di Judyu. Ya dakol nadah mangmangngol ke hiyay namodwong an kanan day "Daana ni-boy nun-adalan tun tagu kediye intuttuduna? Tipet nakala-ing? Takon di milagro ya atona! ³ Kon bokon hiya nan karpentero an imbabalen Maria ya tulang da James, Joseph, Judas ya Simon? An bokon hituy kiha-adan nadan tutulang nan binabai?" Hidiyey pangali da, kinali kahing dan hiya. ⁴ Kanan Jesus ke diday "Hay profetas ya kulugon ya tobalon di tataguh kabobboble, mu nadan kaboblayana ya iibana ya adida kulugon." ⁵ Gapu te adi mangulug nadan tatagu ke Jesus ya o-ohay inat nah milagro an dinapa na ya abuy o-oha nadah mumpundogo ot makaan di dogoda. ⁶ Hi Jesus ya namodwong hi adida pangulugan ke hiya.

Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulos na
(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Indani ot e muntuttuduh Jesus nadah boble an nihup hidi. ⁷ Ohan algo ya inayagana nadan himpulut

duwan disipulos na ot hindudwa on intud-ak nah kabobboben e muntuttudu ya indat nay kabaelan dan mangaan hi nihkop. ^{8,9} Intugunan dida an kananay “Adi kayu umitabin hi nganneh diyen mahapul yuh pangayan yu, umat hi makan, hakbat ya pihhu. Umala kayuh patanong yu ya mun-apatut kayu, mu adi kayu umalah bulwatin punhannotan yu.”

¹⁰ Kanana bon diday “Deket ume kayuh ohan boble ya miha-ad kayu nah balen di mangayag ke dakayu ingganay tayanan yuh diyen boble. ¹¹ Deket ume kayuh ohan boble ya adi dakayu ayagan ya adi dakayu donglon, pukpukon yuy hupuk hi hukiyu hin tayanan yuh diyen boblet panginilaan da an naliwat da.”

¹² Ot ume nadan disipulos na hi kabobboble ot ituttudu dah tatagu an muntutuyu dah liwat da. ¹³ Kinaan day dakol an dimonyon nihkop ya inapuapan dah lana nadan dakol an mundogo ot makaan di dogoda.

Hay nangipaputulan Herod hi ulun Juan

(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

¹⁴ Indani ya dingngol Herod am-in datuwe te nund-ingngol nadan inat Jesus. Kanan di udum an tataguy “Hiya din hi Juan an mumbonyag an namahuwan, kinali waday kabaelan mangat hi milagro.” ¹⁵ Mu kanan di udum di “Hiyah Elijah.” Hanadan udum ya kanan day “Hiya ya profetas an umat handidan profetas handih done.” ¹⁶ Hi Herod ke damdama ya kananay “Hiya din hi Juan an impaputul kuy uluna, mu namahuwan.”

^{17,18} Te handi ya impadpap Herod hi Juan ot pikalabut na. Hituway inat Herod te idutin Juan an hiya ya gagaiho te pinlonah Herodias an inayan nan tulang nan hi Felipe. ^{19,20} Kinali hihingngitan mon Herodias hi Juan ta pinhod nan ipipaten Herod, mu umagol hi Herod te inila nan maphod an taguh Juan ya maid di bahul na. Hidiyey gapunah nangipanaptokanan hiyah kalabut. Pinhod nan dongdonglon nadan itanuttudun Juan takon di hin-uddum on humlun hi kabulubulunana.

²¹ Indani ya nadatngan nan algon panginomnoman dah nitungawan Herod. Naamung nadan ap-apu, nadan ap-apun di tindalu ya nadan kakadangan kediyen boble an Galilee. Ya ketuwen tiempoy nangipapatayan Herodias ke Juan. ²² Athituy naat, handih naamung nadan tatagu ya himmawwang nan babain imbabalen Herodias ot manayo. Hi Herod ya nadan naamung an tatagu ya immamlong da ot kanan Herod nah babaiy “Nganneh pinhod mun idat kun he-a? Takon di nganneh diyen ibagam ya idat kun he-a.”

²³ Insapatanan kananay hiyah “Idat kun he-a takon di kagodwan tun pun-ap-apuwak an boble hin hidiyey ibagam.” ²⁴ Ot ume nan babaih kad-an inana ot kananay “Ina, nganneh ibagak hi idat na?” Ya kananay hiyah “Hay ulun Juan an mumbonyag.” ²⁵ Galagalan nibangngad nah kad-an nadan naamung ot kananay

Herod di “Pinhod kun idat mud uwaniy ulun Juan an mumbonyag an mihaad hi duyu.” ²⁶ Namahig di tuyun Herod, mu nil-un insapatana ya dingngol nadan tataguh diyen insapatana, kinali bumain an mangibabawi nah kinalina.

²⁷ Ot umitud-ak hi tindalun mangalah ulun Juan. Imme nan tindalu nah kalabut ot putulonay ulun Juan ²⁸ ot ialinan niha-ad hi duyu. Indat na nah babai ot ena idat ke inana. ²⁹ Handih dingngol nadan disipulos Juan hituwen naat ya eda inalay adol na ot eda ilubuk.

Hay numpakanan Jesus hi limay libun tatagu

(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

³⁰ Nibangngad nadan apostoles Jesus ot kalyon dan am-in ke hiyay inainat da ya hay intuttudu da.

³¹ Namahig an mahanhanot day tatagun maamung ta maid di innun da Jesus ya nadan disipulos nan manggan ot kanan Jesus ke diday “Etaku nah maid di boble ta mun-iyatu takuh di.” ³² Ot mumbangka dan imme ot ab-abbu da. ³³ Mu dakol da damdamay nanibon dida ya inila day pangayan da ot kahibubutik nadan tatagun nalpuh kabobboble ot mamangulu dan imme nah pingngit di baybay an dakalan da Jesus. ³⁴ Handih manatong da Jesus nah pingngit di baybay ya tinibo nan naamung day dakol an tatagu. Himmok na dida te kay da niwalong an kalneron maid di mangipaptok ke dida ot tuttuduwana dida ya dakol di intuttudu na.

³⁵ Mungkahilong ya immali nadan disipulos hi kadana ot kanan day “Deyan mungkahilong yaden maid di pangal-an hi kanon hitu. ³⁶ Itud-ak mu ot kattog hantudan tatagut eda gumatang hi kanon da nadah nih-up an boble.” ³⁷ Mu kananay “Idatan yu didah kanon da.” Ya kanan day “Mu daanay pangal-an mi? Mahapul di ongngal an pihhuh igattang hi kanon da.” ³⁸ Indani ya kanan Jesus ke diday “Eyu tibon hanadah tatagu ten kaatnay tinapay hi wada.” Eda nanibo ya wada ot kanan dan hiyay “Wada ya abuy limlimman tinapay ya dudduwwan dolog.”

³⁹ Ot kananay “Eyu amungon nadan tatagut pab-unon yu dida nah maholok.” ⁴⁰ Ot umbun nadan tatagun naganodwa dah hinggagatut ya hinnanalima. ⁴¹ Inalan Jesus nan liman tinapay ya duwan dolog ot itangad na ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na nadan tinapay ya dolog ot idat na nadah disipulos nat eda ikap-ong nadah tatagu. ⁴² Nangan dan am-in ot mabhug da ya dakol di natdaan. ⁴³ Inamung nadan disipulos ya napnuy himpulut duwan kaba. ⁴⁴ Hay uyap nadan tatagun nangan ya limay libu.

Hay nundalanan Jesus nah tap-on di danum nah baybay

(Mateo 14:22-33; Juan 6:15-21)

⁴⁵ Pinghanadi ya impumbangkan Jesus nadan disipulos na ot pamanguluwona didad Betsaida nah bah-el di baybay ot ahina itud-ak nadan tatagu. ⁴⁶ Imme nadan tatagu ot ahi ume nah bilid an mundasal.

⁴⁷ Nahilong ya wada nadan disipulos nah gawwan di baybay yaden dehdi bo damdamah Jesus nah bilid an oh-ohha nah di. ⁴⁸ Tinibon Jesus an maligligatan nadan disipulosna nah bangka te midamuy nal-ot an dibdib ke dida. Mungkabigat ya immeh kad-an dan nundallan nah tap-on di danum an ena ot la-uan dida. ⁴⁹ Mu tinibo da ya timmattakut da te pangali da pe on banig ot muntukuk dan kanan day "Deya on banig!"

⁵⁰ Namahig di takut dah nangang-angan dan hiya, mu kimmalih Jesus an kananay "Adi kayu tumakut, mudi-nol kayu te ha-on."

⁵¹ Ot umeh Jesus nah bangka ot makib-un ke dida ya natikod nan puwok. Nakammodwong nadan disipulosna nah naat. ⁵² Man-uke ya uggeda naawatan nan nangipadakolanah tinapay te makulhiy uluda.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagud Genesaret

(Mateo 14:34-36)

⁵³ Handih immagwat dad Genesaret ya inggakod dah di nan bangka. ⁵⁴ Limmah-un da ya inimatunan nadan tataguh Jesus ⁵⁵ ot galgal-an dan immeh kabobboblen eda nun-iattang nadan mumpundogo ot iedah kad-ana. ⁵⁶ Am-in nah boblen nangayana ya nun-iunud di tatagu nadan mumpundogo nah malkadut pihpihmok dan hiyan iabulut nat dapaon da ni-moy udun di bulwatina. Ya am-in nadan nanapah bulwatina ya pinumhod da.

Hay pangi-en nadan Pharisee

(Mateo 15:1-9)

7 Waday ohan algon naamung nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses an nalpud Jerusalem hi kad-an Jesus. ² Tinibo da nadan udum an disipulos nan uggeda nun-ula ot mangan da.

³ Hanadan Pharisee ya nadan udum an Judyu ya paka-un-unudon day pangi-en handidan aammod dan mahapul an mun-ula da on ahida nangan. ⁴ Ya am-in bo nan gattangon dah malkadu ya mahapul an ulahan da on ahida kinan. Dakol nadan tugun di aammod dan un-unudon da umat hi pun-ulahan hi basu, banga, buhi ya nadan ubunan.

⁵ Kanan dadiyen Pharisee ya muntuttuduh Tugun Moses ke Jesus di "Tipet adi un-unudon nadan disipulos muy pangi-en di aammod taku? Tipet na-ala on

nangan da takon di uggeda nun-ula?" ⁶ Hinumang nan kananay "Dakayun makallangkak, mipanggep ke dakayuy kinalin din profetas an hi Isaia an kananay 'Datuwen tatagu ya kanan day un-unudonak, mu hay kakulugana ya adi te hi kalida ya abuh diye. ⁷ Maid di hilbin di pundayawan dan ha-on te hay tugun di taguy itanuttudu dan maunud on kanan day ha-on di kon tugun, mu bokon kaya.'

⁸ Inwalong yuy tugun Apu Dios ta hay tugun di taguy un-unudon yu."

⁹ Kanana boy "Natalam kayun mangiwalong hi tugun Apu Dios ta hay tugun di taguy un-unudon yu.

¹⁰ Kanana nah Tugun Moses di 'Un-unudon yu ya ipap-tok yu da amayu ke inayu' ya kanana boy 'Hay tagun waday gaga-ihon kalyonan amana weno hi inana ya mahapul an mate.' ¹¹ Mu hay ituttudu yu ya kanan yuy 'Takon di adi idat hi ammod di ibaddang ot ke dida hin hi Apu Dios di pangidatan kediye.' ¹² Ta hidiye nan kanan yu moy takon di adi baddangan di ammod hin nidat ke Apu Dios nan ibaddang ot ke dida. ¹³ Hay kakulugana ya iwalong yuy tugun Apu Dios ketuwen ituttudu yu. Ya dakol di athitun at-atton yu."

Hay mangipagaga-ihoh tagu

(Mateo 15:10-20)

¹⁴ Inayagan bon Jesus nadan tataguh kad-ana ot kananan diday "Donglon yu tun kalyok ke dakayun am-in ta maawatan yu. ¹⁵ Bokon hay kanon di mumpagaga-ihoh tagu, mu hay malpuh nomnom na.

¹⁶ Pakannomnomon yuh tuwen kinalik."

¹⁷ Tinaynan Jesus dadiyen tatagun naamung ot hum-gop nah bale ya niunud nadan disipulos na ot kanan dan hiyay "Nganney kibalina nan kinalim?"

¹⁸ Kananan diday "Tipet takon di dakayu ya adiyu maawatan? An uggeyu inilan bokon nan kanon di mumpagaga-ihoh tagu? ¹⁹ Te adi umeh nomnom, mu umeh putu ne ahi bimmuddu nah budduwana." Ketuwen kinalina ya impainilana an maid di panion makan.

²⁰ Intuluy Jesus an kananay "Hay malpuh nomnom di taguy mumpagaga-ihon hiya. ^{21,22} Hay nomnom di taguy kalpuwan di gaga-iho umat nadah malalaon aton, hay mangako, hay pumate, hay pangihuyopan hi bokon inayan, ohhaan am-in di nganneh diye, aton di nalgom an gaga-iho, hay humaul, hay pangatan hi pumbongangan, hay umamohan hi limmun di ibban tagu, hay pumihul, hay pumpahhiyaan ya na-ala on inat di aton. ²³ Am-in datuwen mumpagaga-ihoh tagu ya malpuh nomnom."

Hay pangulug nan babain bokon Judyu

(Mateo 15:21-28)

²⁴ Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot ume dad Tyre. Imme Jesus nah ohan bale ot maoh-ohhah dit maid di manginilah kad-ana, mu ininnilan damdaman nadan tatagu. ²⁵ Wada on ohan babain nahikpan di imbabalenen dingngol nan wadah Jesus ya imme ot mundukkun hi hinangngab na. ²⁶ Hidiyen babai ya bokon Judyu, mu iPhoenicia ad Syria. Numpahpahmok ke Jesus ta kaanona nan dimonyo an nihkop nah imbabalena. ²⁷ Mu in-alig Jesus di impanumang nan kananay "Panganon ni-an di u-ungat mabhug da. Adi maphod an alan di kanon di u-unga ta ipakan hi ahu." ²⁸ Mu kanan nan babaiy "Makulug hinae, Apu, mu mi-abulut di ahun mangan hi ogahon di u-ungah makan." ²⁹ Ot kanan Jesus ke hiyay "Gapu te athinay humang mu ya umanamut ka ot nakaan nan dimonyon nihkop nah imbabalem." ³⁰ Immanamut nan babai ya mibakbakillang nan imbabalenen nakaan mo nan nihkop ke hiya.

Hay nangaanan Jesus hi lulok ya ngangnan nan tagu

³¹ Tinaynan bon da Jesus ad Tyre ot idalan dad Sidon ya nah himpulun bobled Decapolis ot ahida dumatong nah Baybay an Galilee.

³² Indani ya wadaday nangialin Jesus hi tagun nalulok ya nanganga. Ot mumpahpahmok dan hiyat dapaona. ³³ Ingkuyug Jesus hidiyen tagun nalulok ot eda maappil. Indapanay duwan gamat na nah ingan nan tagu ot tuppaaana nan gamat na ot idapa nah dilan diyen tagu. ³⁴ Intangad nah kabunyan ot kananay "Ephphata!" an hay kibalinalin tuwe ya "Pumhod ka." Inat nah diye te ongal di homok na. ³⁵ Pinghanadi ya nakaan di lulok nan tagu ya mihadak nuppey kalina. ³⁶ Intugun Jesus nadah tatagun adida kalkalyon hituwen inat na, mu in-al-ala na ot ya abun eda kinalkali. ³⁷ Ta am-in di tagun nangngol ketuwe ya namodwong dan kanan day "Maphod peman di atona. Takon di nalulok ya pakadngol ya hay nanganga ya pakakali."

Hay numpakanan Jesus hi opat an libun tatagu

(Mateo 15:32-39)

8 Wada boy naminghan an naamung day dakol an tataguh kad-an Jesus. Nap-uhan dah kanon da ot ayagan Jesus nadan disipulosna ot kanan diday ² "Mahmok da tun tatagu te tulun algon nakihkihtu dan ha-on ya deyan maid moy kanon da. ³ Deket paanamutok didan uggeda nangan ya kal-ina ya mahalangob dah dalan te nidawwiw nalpuwan di udum." ⁴ Kanan nadan disipulos di "Kon daanay pangal-an hi kanon hantudan tatagun maid di bobleh tu?" ⁵ Kanan

Jesus ke diday "Kaatnan tinapay di wada?" Kanan day "Pitu ya abu."

⁶ Ot pab-unon Jesus nadan tatagu. Inalana nan pitun tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot idat na nadah disipulos nat eda ikap-ong nadah tatagu. ⁷ Wada boy o-ohan dolog ot alana ot mumpasalamat ke Apu Dios. Ot idat na nadah disipulosna ta ikap-ong da. ^{8,9} Nangan am-in nadan tatagu ot mabhug da. Ya takon di imme opat an libuy tatagun nangan ya dakol di natdaan ot amungon nadan disipulos ya napnuy pitun kaba.

Impaanamut Jesus nadan tatagu ¹⁰ ot ahida mumbangkan nadah disipulosna ot ume dad Dalmatia.

Hay numbagaan nadan Pharisee hi milagro ke Jesus

(Mateo 16:1-4)

¹¹ Wadaday Pharisee an immen e nakihannu ke Jesus te pinhod dan patnaan. Ot imbaga dan hiyay pangitiban da hin makulug an hiya ya intud-ak Apu Dios. ¹² Mu kimmalih Jesus an kananay "Toan kayun tatagud uwani! Tipet kah-in di waday pangimatunan yu? Kalyok ke dakayun adik aton nan ibaga yun milagro an pangimatunan yu."

¹³ Kinali nah diye ot tumayan dan numbangka da ot umagwat dah dommang na.

Hay nihallan itanuttudun nadan Pharisee ya nan gaghon pangien Herod an nialigan nan yeast an mumpalbag hi tinapay

(Mateo 16:5-12)

¹⁴ Kinal-iwan nadan disipulos nan numbalun ot hay ya abu wada nah bangka ya nan ohan tinapay an natdaan. ¹⁵ Kanan Jesus ke diday "Halipat-an yu ot nan yeast di Pharisee ya nadan tatagun Herod."

¹⁶ Munhuhummangan nadan disipulos nan kanan day "Man-uket kinali nah diye ya kinal-iwan takun numbalun hi tinapay."

¹⁷ Inilan Jesus hidiyen kalkalyon da ot kananay "Tipet hay kamaid di tinapay di ihuhummangan yu? Kon adi kayu pakaawat hi pangiek? ¹⁸ Tipet kay maid di ingayu ya matayu? ¹⁹ Kon kinal-iwan yu handin nami-angak hi liman tinapay ot kanon di limay libun tatagu? Kon kaatnay kabah inamung yuh natdaan?" Kanan day "Himpulut duwa." ²⁰ Kanana bon diday "Ya kon kinal-iwan yu bo din pitun tinapay an pinani-ang ku ot kanon di opat an libun tatagu? Kaatnan kabay inamung yun natdaan?" Ya kanan da boy "Pitu." ²¹ Kanan Jesus ke diday "Deya ot an inila yu ya tipet nanongnan adiyu maawatan nan kinalik mipanggep hi yeast nadan Pharisee ya nadan tatagun Herod?"

²² Imme da Jesus ad Betsaida ya wadaday tatagun nangialih nakulap ke Jesus ot mumpahpahmok dan hiya ta dapaonat makaan di kulap na. ²³ Inawit Jesus

nan nakulap ot ume da nah e-elen nan boble. Ot tup-paanay matana ot dapaona ot ibaganan hiyay “Kon waday tibom?”²⁴ In-ang-ang nan tagu ya kananay “Om, pakatibowak hi tatagu, mu kay da kakaiw an mundallanan.”²⁵ Dinapan bon Jesus di matana ot iang-ang bon nan tagu ya maphod moy panibona.²⁶ Ot ipaanamut Jesus an kananan hiyay “Adim ot mo idalan nah boble.”

Hay nangalyan Pedro hi pangulug na an hi Jesus ya Kristo

(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

²⁷ Imme da Jesus ya nadan disipulos na nadah kabobbobled Cesarea Philippi. Wadadah dalan ya kanan Jesus ke diday “Dahdiyak pe nin hi pangalin di tatagu?”²⁸ Ya kanan day “Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an mumbonyag. Ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada boy udum an kanan day he-ay oha handidah udum an profetas Apu Dios.”²⁹ Ya kanan Jesus ke diday “Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?” Ya kanan Pedroy “He-ah Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu.”³⁰ Ya intugun Jesus an kananay “Adiyu e kalkalyon hi udum an tatagu.”

Hay nangipainilaan Jesus hi ahina punholholtapan ya hay ahina katayan

(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

³¹ Inlappun Jesus an kalyon ke diday mipanggep hi ahi maat ke hiya. Ot kananay “Ha-oy an Panguluwan di tagu ya munholholtapak ya adiyak abuluton an Kristo nadah mangipangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ya ahiyak pipate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak.”³² Hituwey kinalin Jesus ke dida ot ayagan Pedro nah e-ena ot kalyana te adina pinhod an maat di athidin hiya,³³ mu nunligguh Jesus ot iang-ang na nadah disipulos na ot kananan Pedroy “Mange-ele ka! Umat ka damdaman Satanas. Hay punnomnom mu ya ugge nalpun Apu Dios, mu nalpuh nomnom di tagu.”

³⁴ Inayagan Jesus nadan tatagun naamung ya nadan disipulosna ot kananan diday “Hay tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on ya mahapul an adina ikakaguy nitaguwana tuh luta ya ippol nay punholholtapana gapuh pangun-unudanan ha-on, takon di hidiyey lum-muh katayana.”³⁵ Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid poppog na. Mu nan tagun paka-un-unudonak ya ipainilanay pangi-ek takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid poppog na.³⁶ Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina hin adi midatan hi biyag an maid di poppog na ta mihi-an ke Apu Dios ta nangamung.³⁷ Te hay tagun mihi-an ke Apu Dios ya maid di maat na.³⁸ Dakol dad

uwaniy gaga-ihon tatagun nangiwalong ke Apu Dios. Ta hidiyey nan hay tagun mangibain nah ituttuduk ya ke ha-oy an Panguluwan di tagu ya adik ibilang an taguk hantuh kibangngadak hi pangipatib-ak hi dayaw min Ama an ibbak nadan anghel.”

⁹ Ot kanana boy “Nomnomon yu tun kalyok, wadadah tun dakayuy adi mate ingganay tibon day pun-ap-apuwan Apu Dios an Kabaelasan am-in.”

Hay nalummanan di ang-ang Jesus

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

² Nala-uy onom an algo ya ingkuyug Jesus hi Pedro ya da James ke Juan ot ume da nah natag-en bilid ot ab-abbu dah di. Kal-inadi ya tinibo dah Jesus an nalumman di ang-ang na.³ Hay bulwatina ya numbalin hi makabbayak an humihhilin maid di kipaddungana tuh luta.

⁴ Kal-inadi ya wadada Elijah ke Moses an maki-humhumangan dan Jesus.⁵ Ot kanan Pedro ke Jesus di “Apu, maphod ta wada takuh tu. Agat mangapya kamih tulun ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi Elijah oha.”⁶ Kinali nah diye te timmattakut da ya uggena inilay kalyona.⁷ Indani ya waday kulabut an nipottok ke dida ot haniyana dida. Ya waday kalin nalpun nah kulabut an kananay “Hituwey Imbabalek an impakappinhod ku. Un-unudon yuy kalyona.”⁸ Mun-ang-aang-ang da ya abunah Jesus an wada.

⁹ Indanit manayyu da ya tinugun Jesus didan kananay “Adiyu e kalkalyon hidiyen tinibo yu inggana mamahuwanak an Panguluwan di tagu.”¹⁰ Inun-unud da, mu dida pe ya munhimbabaggaan dan kanan day “Nganne nin di pinhod nan kalyon nah kananay ahi mamahuwan?”¹¹ Ot ibaga dan Jesus di “Tipet kanan nadan muntuttuduh Tugun Moses di kah-in di umalih Elijah ta ahi umaliy itud-ak Apu Dios?”^{12,13} Kananay “Makulug an kah-in di umalih Elijah ta idadaanay tataguh aliyen diyen itud-ak Apu Dios. Ya wada boy impitudok Apu Dios an kananay hay Panguluwan di tagu ya ahi munholholtap ya adi abuluton di tatagu. Mu kalyok ke dakayun immali mo tuwalih Elijah ot punholholtapon di tatagu. Hidiyey immannungan din impitudok Apu Dios.”

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Dimmatong da Jesus hi kad-an nadan udum an disipulosna ya tinibo day dakol an tatagun naamung. Wadada nadan muntuttuduh Tugun Moses an munhahannu da nadah disipulosna.¹⁵ Handih inang-ang nadan tataguh Jesus ya namodwong da ot eda pundamu.¹⁶ Kanan Jesus nadah disipulos nay “Nganey pakihannuwan yun dida?”¹⁷ Waday oha nadah naamung di kimmalin kananay “Apu, in-alik tun imba-

balek an nahikpan ot adi pakakali. ¹⁸ Deket nahikpan on mumbalbalin hi luta, mun-uupag di tokona, mungngaliyot di bab-ana ya kumodhol. Kanak hantudah disipulos muy kaanon da nan nihkop, mu adida pakakaan." ¹⁹ Kanan Jesus ke diday "Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet makudang di pangulug yu? Kon eyak makihkihtun dakayut nangamung? Kaatnay pangan-anusak ke dakayu? Iyali yuh tu nan unga."

²⁰ Ot ieda nan ungang kad-ana. Inang-ang nan nihkop hi Jesus ya pinghanadi ya impagayonggong na nan unga ot matukkad nah lutan mumbalbalin ya mun-uupag di tokona. ²¹ Kanan Jesus nah amanay "Kakonanay nilappuwana?" Kanan nan amanay "Nilappu tuwali handih kagolang na. ²² Nadandani on kay mate te na-ala on natukkad hi apuy ya danum. Homkon dakami anhan ta baddangan dakami hin damana."

²³ Ya kanan Jesus di "Adiyu e kanan di 'hin damana' te kon uggeyu inilan hay tagun mangulug ke Apu Dios ya mabaddangan hi nganneh diyen mahapul na?" ²⁴ Ya inlot nan aman nan ungang kalinan kananay "Mangulugak, mu makudang di pangulug ku. Udmam anhan!"

²⁵ Tinibon Jesus an mangali day katagutaguh kad-ana ot kanana nah nihkop di "He-an nihkop an umipalulok ya umipanganga, makaan ka nah unga ya adika mo mibangngad ke hiya." ²⁶ Pinghanadi ya impatkuk nan nihkop nan unga ya kimmodhol an kay nate ta waday oha on kanan day nate. ²⁷ Mu inodnan Jesus di taklena ot ipataddog na ya timmaddog.

²⁸ Imme da Jesus nah ohan bale ot handih ab-abbu da ya kanan nadan disipulos nay "Antipet dakami ke ya adi kami pakakaan kediyen nihkop?" ²⁹ Ya kanan Jesus di "Abunay dasal an mabalina an mangaan hi athidin nihkop."

Hay pidwanah nangipainilaan Jesus hi katayana

(Mateo 17:22,23; Lucas 9:43-45)

³⁰ Tinaynan dah diyen boble ot idalan dad Galilee. Adi pinhod Jesus an waday udum hi tatagun manginilah kad-ana ³¹ te waday ituttudu na nadah disipulosna. Kananan diday "Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak alan hanadah tatagun ahi mamaten hanon, mu hi katlun di algoh katayak ya mamahuwanak." ³² Uggeda naawatan hidiyen kinalina, mu mun-ogon dan mummahma.

Hay katagtag-ayan am-in hi tagu

(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

³³ Handih dimmatong dad Kapernaum ya hinumgop dah ohan bale ot kanan Jesus nadah disipulos nay "Nganne nan ihanummangan yuh dalan?" ³⁴ Mu maid di humumang te hay inhanummangan da ya hay mipanggep hi dahdiy natagtag-e ke didan am-in.

³⁵ Inumbun hi Jesus ot kananan diday "Hanan pinhod

nan hiyay katagtag-ayan ya mahapul an ipababa nay adol nat hiyay pummuttatyun am-in di tagu." ³⁶ Inawit nay ohan unga ot pataddogonah hinangngab da. Indani ya inapupuna ot kananan diday ³⁷ "Hay tagun maminhod hi u-unga gapu ke ha-on ya ha-oy di pohdona ya hanan maminhod ke ha-on ya pohdona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on."

Hanadan adi makibuhul ke Jesus ya ibba taku dida

(Lucas 9:49,50)

³⁸ Kanan Juan ke Jesus di "Apu, waday tinibo mih tagun kaanonay nihkop te hay ngadan muy oggana ngadanon ot kalyon min hiyan itikod na te bokon taku ibba." ³⁹ Mu kanan Jesus di "Adiyu patikodon te hay tagun damanan atonay milagro gapuh ngadan ku ya adina kalyon di gaga-iho mipanggep ke ha-on, ⁴⁰ te hay tagun adi kumahing ke ditaku ya ibba taku. ⁴¹ Kalyok ke dakayun hay tagun umidat hi danum an inumon yu te inilanan dakayu ya kulugonak an Kristo ya midatan hi kiphodana."

Hay tagun humlun hi punliwatan di ibbana

(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1,2)

⁴² "Hanan tagun hiyay humlun hi punliwatan ya pangiwalongan di ka-kulug na hi pangulug nan ha-on ya kudukdul nay tayunan di bagang nah ongal an batu ya inggah baybay. ⁴³ Deket hay takle yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul nay putulon yu. Te kudukdul nay maid di ohan takleyu mu ta waday mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway takleyu, yaden e kayu ume nah apuy hi impiernon adi mad-op. ⁴⁴ [Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan apuy.] ⁴⁵ Deket hay huki yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul nay putulon yu. Kudukdul nay maid di ohan hukiyu mu ta waday mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway hukiyu yaden ekayu ume nah apuy hi impiernon adi mad-op. ⁴⁶ [Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan apuy.] ⁴⁷ Ya deket hay mata yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul nay duk-iton yu. Kudukdul nay maid di ohan matayu mu ta migappat kayu hi pun-ap-apuwan Apu Dios mu nan e duway matayu yaden ekayu umen nah apuy hi impiernon adi mad-op. ⁴⁸ Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan apuy.

⁴⁹ Am-in di tagu ya hiktaman day ligat, mu hay ligat ya damanan ihamad nay pangulug. Umat hi ahin an waday kiatana an hidiye nan kialigan di pangulug.

⁵⁰ Maphod di ahin, mu deket nakaan di kinaahina ya maid moy hilbina ya adinadaman pabangngadon di kinaahina. Athidi bon dakayun mangulug an ongal di punhilbiyan yuh tatagu, mu deket iwalong yuy pangulug yu ya maid moy hilbi yuh tatagu. Kinali munhimbabaddang kayu ta malinggop kayu."

Hay nangituttuduwan Jesus hi mipanggep hi bolhe

(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

10 Tinaynan da Jesus di Kapernaum ot ume dad Judea ot umagwat da nah Wangwang an Jordan. Naamung da boy dakol an tatagu ot tuttudwana didan umat nah oggana tuwali aton.

² Wadaday immalih Pharisee an mamatnan Jesus hin mihallay panumang na ot kanan day “Kon iabulut di tugun takun Judyun ibolhen di lalakiy inayana?”

³ Kanan Jesus di “Kon nganney kanan di Tugun Moses?” ⁴ Kanan day “Kananay damana hin waday kapyaoon di lalakiy papel hi pangibolhayana inayana ya ahina intud-ak.” ⁵ Ya kanan Jesus ke diday “In-abulut Moses hidiye te namahig kayun adi kayu matutuduwan. ⁶ Mu handih lappunah nunlutuwan Apu Dios am-in hi wada tuh luta ya lintunay ohan lalaki ya ohan babain mun-ine. ⁷ Hituwey gapunan hay lalaki ya taynana da amanan inana ta mun-addum da nah inayana ⁸ ta deket mun-addum datuwen duwa ya adida mo duwa, mu kay da oha. ⁹ Kinali adi mabalin an e punhianon di taguy impun-addum Apu Dios.”

¹⁰ Nibangngad da Jesus nah bale ya punmahmahan nadan disipulosna nan kinali nan mipanggep hi bolhe.

¹¹ Hay inhumang Jesus ya kananay “Hay lalakin ibolhe nay inyanat mumbintan ya maliwat te inhuyop nay udum an babain bokon nan namangulun inayana.

¹² Paddung na damdama nah babain deket ibolhe nay inayana ta mumbintan ya maliwat te inhuyop nay udum an lalaki an bokon nan namangulun inayana.”

Hay pamhod Jesus hi u-unga

(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

¹³ Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dan eda ipadapan Jesus ta idasalana dida, mu inhong-ak nadan disipulosna dida. ¹⁴ Tinibon Jesus hidiye ya bimmoh-ol ot kananay “Adiyu iadiy aliyon di u-ungan ha-on.

Hanadan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay umat ke datuwen u-ungay pangi-eda. ¹⁵ Nomnomon yuh tuwe. Mahapul an idinol di tagun Apu Dios an umat hi pangidinol di u-ungah pamaptok di aammod dat ahi migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.” ¹⁶ Ot ohhaohhaon Jesus an apupuwon nadan u-unga on inhakmo nay taklenah ulu dat idasalana dida.

Hanan kadangyan an tagu

(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

¹⁷ Mange da Jesus ya nipdug on ohan tagu ot mundukkun hi hinangngab nan kananay “Maphod an Apu, nganney atok ta midatanak hi biyag an maid di poppog na?” ¹⁸ Kanan Jesus ke hiyay “Tipet kanam di maphodak? Maid di udum hi maphod hin bokon hi Apu Dios ya abu. ¹⁹ Inilam nadan tugun Apu Dios an

kananay adika pumate, adim ihuyop di bokon mu inayan, adika mangako, adika munlangkak, adika humaul hi ibbam ya un-unudom da amam ke inam.”

²⁰ Kanan nan taguy “Man-u da nae Apu, te nipalpu tuwalih kaungak ya inun-unud ku.” ²¹ In-ang-ang Jesus ke hiyan waday pamhod nan hiya ot kananay “Oha mo ya abuy mahapul an atom. Eka ni-an ta em igatang am-in di limmum ya idat mu nan pihhun nunggangam hanadah nawotwot ta waday ongal an kinadangyan muh langit. Hituwey atom ne ahika niunud ke ha-on.” ²² Dingngol nan taguh diye ya u-umyung an mahakit di nomnom na ot na-ala ot mange te kadakadangyan.

²³ Nunligguh Jesus ot kanana nadah disipulos nay “Naligat di kadangyan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.” ²⁴ Dingngol nadan disipulos nah diye ya namam-an namodwong da. Kanan bon Jesus di “Makulug an naligat tuwaliy kigappatan hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ²⁵ Ipidwak bon kalyon, nalaklakay humgopan di kamel hi tolok di bilat mu hay kigappatan di kadangyan hi pun-ap-apuwan Apu Dios.” ²⁶ Dingngol bon nadan disipulos nah diye ya namammam-an namodwong da ot waday ohan dida on kananay “Dah-di nin moy mihwang?”

²⁷ In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay “Hay tagu ya adina kabaelan an mangihwang hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu te hiya ya kabaelan an aton am-in.”

²⁸ Kimmalih Pedron kananay “Apu, dakami ya-, inwalong min am-in ot miunud kamin he-a.” ²⁹ Kanan Jesus di “Nomnomon yu tun kalyok. Hanan tagun tinayanay balena, tutulang na, aammod na, imbabalena ya payona gapuh pangun-unudanan ha-on ya hay kalin Apu Dios ³⁰ ya dakol di midat ke hiyan gunudona. Dumakol di imbabalena, tutulang na, aammod na, balena ya payona, mu waday ahina punholholtan. Ya hi kapoppogan di luta ya ahi midatan hi biyag an maid di poppog na. ³¹ Dakol day tatagun mibilang an natag-ed uwani an diday ahi nakababba ya dakol day nakababba uwani an diday ahi mibilang an natag-e.”

Hay pitlunah nangalyan Jesus hi katayana

(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

³² Handih wadada Jesus hi dalan an mange dad Jerusalem ya hiyay namangulu. Hanadan disipulosna ya tumattakut da ya takon nadan tatagun mituntun-ud ya tumattakut da damdama te umeh Jesus hidi. Inayagana nadan himpulut duwan disipulosna ot handih ab-abbu da ya kinalina bon diday ahi maat ke hiya.

³³ Kananay “Deyan ume takud Jerusalem an ahik kadapan an Panguluwan di tagu ta mieyak hi kad-an nadan aap-apun di padi ya nadah muntuttuduh Tugun Moses. Kalyon day mahapul an mateyak ya

ipaboltanak nadah bokon Judyu ta diday mamaten ha-on. ³⁴ Ahiyak taltalangaan ya tuppaanak ya hoplatonak ne ahiyak impipate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak."

Hay imbagan da James ke Juan hi pinhod dan ahi aton Jesus ke dida
(Mateo 20:20-28)

³⁵ Indani ya immali da nadan imbabalen Sebedi an da James ke Juan ot kanan dan Jesus di "Apu, wada anhan di pinhod min ibagan he-a." ³⁶ Kanan Jesus di "Nganneh diye?" ³⁷ Kanan day "Pinhod mi ot an hantuh umbunam hi pun-ap-apuwam ya ahi dakami pakib-unon hi paldang mun ohah winawwan mu ya hay ohah iniggid mu." ³⁸ Mu kanan diday "Uggeyu kattog inilay pun-ibaga yu. An pakaippol kayun munholtap hi ahik holholtapon?" ³⁹ Kanan day "Pakaippol kami." Ot kanana bo ke diday "Makulug an ahi kayu munholtap umat ke ha-on gapuh pangun-unudan yun ha-on, ⁴⁰ mu hay ke ahi makib-un ke ha-on ya bokonak an mamili, mu hi Ama an hi Apu Dios di ahi mangipab-un hanadah pinili na tuwali."

⁴¹ Dingngol nadan himpulun disipulos hidiye ya bu-mobboh-ol da ke da James ke Juan.

⁴² Ot ayagan Jesus didan am-in ot kananay "Inila yu an hay aap-apu ya diday mumbaal hi tatagu ya hay pinhod day maunud te diday ap-apu. ⁴³ Mu adi athidin dakayu. Deket waday ohan dakayun pinhod nan hiyay katagtag-ayan ya mahapul an hiyay kay muttatyun nadan ibbana. ⁴⁴ Ya deket wada nan pinhod nan hiyay mun-ap-apu ya mahapul an mumbalin an kay muttatyu. ⁴⁵ Te ha-oy an Panguluwan di tagu ya immaliyak an punmuttatyun am-in di tagu, bokon hay mun-ap-apu. Immaliyak an mangikateh boklan di liwat di tagu ta mihwang da."

Hay nangaanan Jesus hi kulap Bartimeo

(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

⁴⁶ Indani ya dimmatong da Jesus ya nadan disipulos nad Jerico. Handih eda tayanan hidiyen boble ya ni-unud day dakol an tatagu. Wada on tagun nakulap an um-umbun nah pingngit di kalatan mungkokkoddon hanadah mala-u. Hay ngadana ya hi Bartimeo an hi imbabalen Timeo. ⁴⁷ Handih dingngol nan mungkalauh Jesus an iNasaret ya muntukuk an kananay "Apu Jesus an holag David! Homkonak anhan!"

⁴⁸ Dakol day nangihong-ak ke hiyat umop-opya ot kuma, mu pun-olot na ot ya abuy tukuk nan kananay "Holag David, homkonak anhan!" ⁴⁹ Immohnong hi Jesus ot kananay "Iali yuh tu." Ot ayagan da nan nakulap. Kanan dan hiyay "Maphod kaya! Maka tedeyan pun-ayagan daka."

⁵⁰ Impamaganay wagiddih nitak-op an bulwatina ot mangintataddog ot umeh kad-an Jesus. ⁵¹ Kanan Jesus ke hiyay "Nganneh pinhod mun atok ke he-a?" Ya kananay "Apu, pinhod kun kaanom di kulap ku." ⁵² Ot kanan hiyay "E ka mo. Nakaan di kulap mu gapuh pangulug mun ha-on." Pinghanadi ya pakatibo nan tagu, ot miunud ke hiya.

Nidayaw hi Jesus handih dimmatong ad Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

11 Manatong da Jesus ad Jerusalem an wadadah nangappit ad Betpage ya Betania nah Bilid an Oliba ya impamangulunay duwan disipulos na. ² Kanan diday "Ekayun dih boble ot waday tibon yun nigakod an ka-ongalnan donkey an ugge ni-an natakayan. Ubadon yu ne in-ali yuh tu. ³ Deket waday mangibagan dakayun kananay "Tipet pun-ubad yu? Ya kanan yuy 'Mahapul nan Ap-apu taku. Maid uhup ya ibangngad mi.'"

⁴ Ot ume da nan duwan impamangulun Jesus ya tini-bo da nan ka-ongalnan donkey an nigakod hi panton di ohan bale. Handih pun-ubad da ya ⁵ kimmali nadan nangang-ang ke didan kanan day "Nganneh aton yu? Tipet pun-ubad yu?" ⁶ Inhumang da nan kinalin Jesus ot iabulut da. ⁷ In-e da nan donkey hi kad-an Jesus ot iap-ap day bulwati dah odog nan donkey ot mitakkeh Jesus.

⁸ Hanadan dakol an tatagu ya kinaan day oddan di bulwati da ot pun-iap-ap da nah kalatan dalanona. Hanadan udum ya eda nangalah tubun di kaiw ot dadiyey nun-iaplag dah dalanonat pangipatibo dah pundayaw dan hiya.

⁹ Hanadan tatagun namangulu ya nadan mituntun-ud ya itukutukuk day pundayaw dan hiyan kanan day "Madayaw hi Apu Dios! Ya madayaw hantun intud-ak na! ^{†10} Madayaw kan immali te dandanin madatngan di pun-ap-apuwam an ningadan nah ammod takun hi David. Madayaw hi Apu Dios!"

¹¹ Dimmatong da Jesus ad Jerusalem ot humgop nah Templo ot mun-ang-ang-ang. Mu mungkahilong ot ikuyug na nadan himpulut duwan disipulosna ot ume dad Betania.

Hay mipanggep nah kaiw an fig

(Mateo 21:18,19)

¹² Handih nabiggatanaan nalpu dad Betania ya naagangan hi Jesus. ¹³ Tinibona nan kaiw an fig an dakko-dakkol di tubuna ot umen e maniboh bungana, mu maid te bokon hidiyey tiempon bungaana. ¹⁴ Kanan Jesus hanah kaiw di "Adika mo bumunga!" Hanadan disipulosna ya dingngol dah diyen kinali na.

† Psalm 118:26

Hay nangayan Jesus nah Templo

(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹⁵ Handih dimmatong dad Jerusalem ya imme boh Jesus nah Templo ot pun-ipalah-una nadan gumatang ya munggatang nah bohongnan di Templo. Hinukwangngi nay lamesaan nadan munhannot hi pihhu ya nadan ubunan di munggatang hi paloma. ¹⁶ Iadina boy pangidalanan di tatagun waday inodnan dan igatang da nah dolan di Templo. ¹⁷ Kanana nadah tataguy "Impitudok Apu Dios an kananay 'Hay balek ya pun-dasalan di tatagu.' † Mu impumbalin yuh punggattangan ta pangakawan yuh pihhun nadan umalin mundasal."

¹⁸ Dingngol nadan ap-apun di padi ya nadan muntutuduh Tugun Moses ot munnomnomnom dah aton dan mamaten Jesus. Man-uke ya tumakut da te inila dan dakol day tatagun namodwong hi ituttudu na ya nadan at-attona.

¹⁹ Mungkahilong kediyen ot tayanan da Jesus hidiyen boble.

Hay kialigan nan kaiw an ugge bimmunga

(Mateo 21:20-22)

²⁰ Handih nabigatana ya indalan da bo nah kad-an nan kaiw an fig ya inang-ang dan nakleng. ²¹ Ninomnom Pedroy kinalin Jesus nah kaiw ot kananay "Apu, ang-angom ke din tinomyom an kaiw, deyan nakatte!" ²² Ya kanan Jesus ke diday "Nomnomon yuh tuwe, deket waday pangulug yun Apu Dios ²³ ya damanan deket kanan yu nah bilid di 'Mit-an ka nah baybay' ya mit-an. Am-in di nomnomnomon yun aton ya maat hin adi kayu munhalinduwa, mu kulugon yun maat. ²⁴ Takon di nganney ibaga yuh dasal yun Apu Dios ya atona hin kulugon yu. ²⁵ Ya deket mundasal kayu ya pakawanan yuy nganneh diyen ad-adin inat di ibbayun dakayu ta pakawanan damdaman Ama takun hi Apu Dios di liwat yu. ²⁶ [Mu deket adiyu pakawanan di ibbayu ya adina damdama pakawanan di liwat yu.]

Hay adi pangulugan nadan ap-apun di Judyu an waday lebbeng Jesus an mangat hi pinhod na

(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

²⁷ Nibangngad bo da Jesus ad Jerusalem ot handih mundaldallanan da nah dolan di Templo ya immalih kad-ana nadan ap-apun di padi, nadan muntutuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu. ²⁸ Ot kanan dan hiyay "Nganney lebbeng mun mangat am-in hanadah at-atom? Deket waday lebbeng mu, dahdiy nangidat?" ²⁹ Hinumang na didan kananay "Wada ni-an di hanhanak ke dakayu ta deket humangon yu ya humangok damdama nan ibaga yu mipanggep

† *Isaiah 56:7*

hi lebbeng ku. ³⁰ Dahdiy nangitud-ak ke Juan an e mumbonyag, hi Apu Dios weno hay tagu?" ³¹ Kinalin Jesus hidiye ya munhuhummangan da an kanan day "Nganney ihumang taku? Deket kalyon takuy 'Hi Apu Dios' ya ahina kalyon di 'Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?' ³² Deke bot kalyon takuy 'Hay tagu' ya katatakut bo." Tumakut da nadah tatagu te kulugon datuwen tatagun hi Juan ya profetas an intud-ak Apu Dios. ³³ Ot kalyon da mon Jesus di "Toan. Uggemi inila." Ot kanan Jesus ke diday "Deket athina ya adik bo damdama kalyon ke dakayuy nangidat hi lebbeng ku."

Hay kialigan nan nuntanom

(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

12 Nuntutuduh Jesus nadah tatagun impainnab-abig na. Kananay "Waday ohan tagun nuntanom hi grapes hi laguntana. Inaladana ot mangapyah pungkopalan ya nangapya boh natag-en pungguwalyaan ot ahina piabang ot ahi umeh udum an boble.

² Handih nadatong nan grapes ya intud-ak nay ohan muttatyunat ena alan di dowana. ³ Mu nadan mun-abang ya dimpap dah tuwen muttatyu ot banakdungan da ot ahida itud-ak an maid di indat da. ⁴ Immitud-ak boh ohan muttatyuna, mu binanakdungan da bo ya numba-inan da. ⁵ Intud-ak bon nan kon lutay ohan muttatyuna ot patayon nadan mun-abang. Athidiy boy impangat da nadah udum an muttatyun intud-ak nan kon luta an binanakdungan da dida ya pinate day udum. ⁶ Maid moy udum hi ena itud-ak ot itud-ak na mo nan impakappinhod nan imbabalena. Kanan nan kon lutay 'Agat tun imbabalek di itud-ak ku. Inilak ot lispituwon da.' ⁷ Mu imme nan imbabalen nan kon luta ya kanan nadan mun-abang di 'Tuwe nan imbabalen mamoltan tuh lutana. Agat patayon takut ditakuy mangibagi tuh boltanona.' ⁸ Dimpap da tut-uwa ot patayon da ot eda iwele."

⁹ Ot kanan Jesus nadah tataguy "Nganne nin moy aton nan kon luta nadah mun-abang? Kon adina e pumpate didat ipaabang nah udum nan laguntana?"

^{10,11} Kanana boy "Wadan binidbid yu nan nitudok an kananay

'Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale. Ya maphod peman hidiyen inat Apu Dios!'" ††

¹² Hanadan ap-apun di Judyu ya ihik dan dopapon hi Jesus te inila dan diday nangipadngolanan diyen ab-abig na, mu tumakut da nadah tatagu ot tumayan da.

†† *Psalms 118:22-23*

Hay pumbayadan hi buwis ke Cesar an ap-apud Roma

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

¹³ Indani ya immali da nan Pharisee ya nadan tatagun Herod an intud-ak nadan ap-apun di Judyu ta eda patnaan hi Jesus. Kanan day ¹⁴ "Apu, inila mi an makulug am-in di kalyom ya ituttudum nan makulug an pangi-en Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya adim hangudon di kinatagun di dahdih diye. Kalyom ke dakami, kon miabulut hi Tugun Moses di pumbayadan takun Judyu hi buwis nah ap-apud Roma? Mumbayad kami weno adi?" ¹⁵ Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot kananan diday "Antipet eyak patpatnaan ke dakayu? Iali yu on kalang ta tibok." ¹⁶ Ot idat da ya kanan Jesus di "Dahdiy kon-anga ya kon ngadan hi wada tuh kalang?" Ya kanan day "Hi Cesar." ¹⁷ Ot kanan Jesus ke diday "Idat yun Cesar di lebbeng nan midat ke hiya ya idat yun Apu Dios di lebbeng nan midat ke hiya." Ya namodwong dah kinali na.

Hay ahi taku kamahuwan

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

¹⁸ Wadada boy immalih Saducee hi kad-an Jesus an dadiye nan mangalin adi mamahuwan di nate. ¹⁹ Kanan dan hiyay "Apu, hay intudok Moses ya kananay deket nalihin di ohan lalaki ya nate an maid di imbabaleda nah inayana ya mahapul an bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai, ta deket mun-imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate. ²⁰ Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulung an linalaki. Nalihin nan panguluwan, mu indani ya naten maid di imbabalena. ²¹ Binoltan nan nikadwa ya nate bon maid di imbabalena. Athidi boy naat nah nikatlu. ²² Numboboltanan dan am-in an hintutulung, mu nate dan maid di imbabale dan am-in. Indani ya nate mo nan babai. ²³ Hantuh kamahuwan di nate, dahdi moy ahi kon inayan nah babain deyan am-in da ya in-ine da?"

²⁴ Kanan Jesus di "Hinaey nihallaan yu. Hinaey kitibanan uggeyu naawatan di impitudok Apu Dios ya nan ongal an kabaelana. ²⁵ Hantuh ahi kamahuwan di nate ya umat da nadah anghel hi langit an maid di muniine. ²⁶ Wada boy ohah kalyok mipanggep ketuwe. Kon uggeyu naawatan nan intudok Moses an kinalin Apu Dios handih nakihummangan ke hiya nah mundadalang an ka-ka-iw? Hay kinalin Apu Dios ya 'Ha-oy di Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob.' ²⁷ Hay kibalinan diye ya hiyay Dios di matagu, bokon hay nate. Hinae mo nan kanak di nakaihalla kayu."

Hay umanhan an tugun Apu Dios

(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)

²⁸ Wada nan ohan muntuttuduh Tugun Moses an dingngol nah diyen kinalin Jesus ya inilanan maphod hidiyen impanumang na nadah Saducee. Kinali kananan hiyay "Nganney umanhan an tugun?" ²⁹ Kanan Jesus di "Hay umanhan an tugun ya hituwe: 'Pakaddonglon yun tatagun holag Israel, nan Ap-apu takun hi Apu Dios ya abuy Ap-apu. ³⁰ Hiya ya abuy umanhan an pinhodon taku ya am-in di nomnomon ya hay aton, ya inomnom am-in ke hiya.' ³¹ Hay mikadwa ya 'Pinhodon yuy ibba yun tagu umat hi pamhod yuh adol yu.' Datuwen duway umanhan am-in nah Tugun Apu Dios." ³² Kanan nan muntuttuduh Tugun Moses di "Makulug hinaen kinalim Apu. Maid di udum hi Ap-apu taku hin bokon hi Apu Dios ya abu ya maid di udum an Dios mu hiya ya abu. ³³ Mahapul an hiyay pakappinhodon taku ya pinhodon taku damdamay ibba takun tagu umat hi pamhod takuh adol taku. Datuwey umanhan mu nadan nganne dadiyen iappit ke Apu Dios." ³⁴ Inilan Jesus an naawatan nan tagu ot kananan hiyay "Tuwen inilaom di ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios." Nagibbuh tuwe ya waday oha on bumaba-in an mamagbagan Jesus.

Hi Kristo ya bokon ya abu holag David, mu hi Apu na damdama

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

³⁵ Handih muntuttuduh Jesus nah Templo ya kanana nadah tataguy "Nganney kibalinan nan kanan nadan muntuttuduh Tugun Moses an hi Kristo ya holag din hi David? ³⁶ Handi ya impanomnom nan Espiritun Apu Dios ke David hituwen kinalina:

'Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in nadan buhul mu.' †

³⁷ Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apu nah Kristo, nganney innunan hi Kristo ya holag David?"

Am-in nadan tatagun naamung ya pinpinhod dan dongdonglon nan kalkalyon Jesus.

Hay gaga-ihon pangi-en nadan muntuttuduh Tugun Moses

(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)

³⁸ Kanan bon Jesus ke diday "Nomnomon yu tun kalyok ta adiyu iun-unud nadah muntuttuduh Tugun Moses. Dida ke ya mumbulwati dah andukket imatunan di tatagu didan mittulu da peman. Ya pinhod dan abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu. ³⁹ Ya pinhod da bon umbun hi ubunan di madayaw an taguh simbaan ya nah waday hamul. ⁴⁰ Ya deke bot mundasal da ya dukkadukkayon dat hay

† Psalm 110:1

panibon di tatagun dida ya kay makakullug an makaphod da yaden deman ot an hauhaulon da nadan nabalun binabait pun-ala day limmu da. Hidiyey gapunan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke di-da.”

Hay indat nan nabalun babai

(Lucas 21:1-4)

⁴¹ Inumbun hi Jesus nah dommang di pangiamungan dah pihhu nah Templo ot ang-ang-angona nadan tatagun pun-iha-ad day pihhu dah di ya dakol day kakadangyan an ongal an pihhuy pun-iha-ad da. ⁴² Im-mali nan ohan nakawwotwot an nabalun babai ya dudduwan hepeng di inha-ad na. ⁴³ Inayagan Jesus nadan disipulosna ot kanan diday “Nomnomon yu tun kalyok an hanan duwan hepeng an inha-ad nan babai ya nabalbalol mu nan inha-ad nadan udum ⁴⁴ te nan inha-ad da ya hidiyey hinawwal da. Mu nan nawotwot an babai ya am-ammunah diyen pihhuna, mu inhanakul nan inha-ad hidiyen am-in.”

Hay nangipainilaan Jesus hi kapa-iyen nan Templo ya hay ahina punholholtapan hi udum hi algo

(Mateo 24:1,2; Lucas 21:5,6)

13 Handih puntayanan da Jesus nan Templo ya kanan nan ohan disipulos nay “Apu, tibom ke, maphod hantun Templo ya hantudan batun ingkapyada.” ² Kanan Jesus di “O, maphod tun tibtibbon yu, mu hi udum hi algo ya ahi mapa-in am-in ta maid di ohan batun munnanong nan niha-adana.”

³ Indani ya um-umbun hi Jesus nah Bilid an Oliba nah dommang nan Templo ya imme da Pedro, hi James, hi Juan ya hi Andres hi kad-ana ot ab-abbu dah di ya kanan dan hiyay ⁴ “Kalyom ke dakami hin kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim. Ya hin nganney ahimi pangimatunan hi kaatan tuwe ya nadan udum an maat.”

⁵ Ot ittutudunay mipanggep kediyen kananay “Halipat-an yu ta adi kayu mahaul ⁶ te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo ta dakol day ahi mahaul. ⁷ Ya ahiyu donglon di gubat hi kabobboble, nih-up ya nidawwi, mu adi kayu tumakut. Datuwey ahi ma-maat, mu bokon hidiyey kapoppogan di luta. ⁸ Am-in di kabobboble ya ahida mungugubat, ahi wadaday kolyog ya bitil. Datuwey ahi kilappuwan di ligat.

⁹ Halipat-an yu bo te ahi dakayu dopapon ta ie dakayuh punhumalyaan di Judyu ya edakayu punhoplat nadah simbaan. Ahi dakayu bo ipataddog hi hinangngab di gobernador ya nadan udum an ap-apu gapuh pangulug yun ha-on, kediyey ahiyu pangipainilaan ke dida hi mipanggep ke ha-on. ¹⁰ Mahapul an mipainilah kabobboble tuwen pangien Apu Dios ta ahi madatngan di kapoppogan di luta.

¹¹ Deket dopapon dakayu ta edakayu humalyaon ya adi kayu madanagan hi ihumang yu te hay ahiyu kalyon kediyey ya malpuh Espiritun Apu Dios, bokon hi nomnom yu. ¹² Ya kediyen tiempo ya hay tulang ya hiyay mangipipateh tulangna, hay ammod ya hiyay mangipipateh imbabalena ya athidi boy imbabalen hiyay mangipipateh ammod na. ¹³ Ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangulug yun ha-on. Mu nan mangippol hi punholholtapan ya adina iwalong di pangulug nan ha-on inggana magibbun am-in datuwe ya ahi mihwang.”

Hay mipanggep nah katatakut

(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

¹⁴ Kanan bon Jesus di “Ahiyu tibon nan himpappangen balawon Apu Dios an mihaad nah bokona kihaadan. † (Dakayun mamidbid ketuwe ya mahapul an maawatan yu.) Hantuh ahi mumpatiboh tuwe ya am-in di tataguh kabobboble Judea ya ahida bumtik nadah bilid. ¹⁵ Hanan tagun wadah dolan di balena ya mahapul an adi humgop an e umalah ngunut na, mu bumtik ot ya abu. ¹⁶ Athidi bo nah tagun wadah payon mahapul an adi umanamut an e mangalah bulwatina, mu bumtik ot ya abu. ¹⁷ Kediyey bo ya mahmok nadan binabain himmiga ya nadan waday golang da.

¹⁸ Mundasal kayun Apu Dios ta adi mipaddih ahi kotalan ¹⁹ te dadiyen ahi maat ya nakahalman an abu mu nadan nalana-u nipalpun dih nunlutuwan Apu Dios hi luta ingganad uwani, mu nagibbu ke mo kayah diye ya maid moy athidi. ²⁰ Mu gapu nadah tatagun pinilin Apu Dios ya kinaanany algon punligligatan di tagu te gulat nat uggena in-athidi ya maten am-in di tagu.

²¹ Wadaday tatagun ahida kanan di ‘Tibon yu, deyah Kristo!’ weno ‘Wadah dih Kristo!’ mu adiyu kaya kulongon. ²² Kalyon da dadiye te wadaday tatagun ahida kanan di didah Kristo weno kanan day profetas da, mu adi kaya makulug. Dakol di ahida ipatibon umipamodwong ta patnaan dan haulon nadan tatagun Apu Dios, mu adinadaman mahaul da. ²³ Kinali halipat-an yu ot deyan kinalik ke dakayu.

Hay ahi bo aliyen Jesus

(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)

²⁴ Hantuh kagibbuwan am-in datuwen ahi maat ya tumapol di algo ya bulan. ²⁵ Ya mag-a nadan bibit-tuwon ta maid di potok na. ²⁶ Deket magibbuh tuwe ya hantuh ahik aliyen an Panguluwan di tagu ya ahiyak tibon nah kulabut an matiboy ongal an kabaalak ya dayaw ku. ²⁷ Ahik itud-ak nadan anghel kut eda amungon nadan napilin tatagun Apu Dios hi kabobboble tuh luta.

† *Tibon yuy Daniel 11:31 ya 12:11, Mateo 24:15*

Hanan kaiw an fig

(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)

²⁸ Inila taku an deket mamuddal di tubun nan kaiw an fig ya nih-up di tialgo. ²⁹ Athidi hantuh ahik aliyen an deket ma-ma-at am-in tun kinalik ya inila yun gagala moy aliyak. ³⁰ Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwen kinalik an ahi maat ya ahi akhupan di udum ke dakayu te adida ni-an mate yaden maat datuwe. ³¹ Ahi mama-id di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnanong ta nangamung.

Maid di ohan nanginilah aliyen Jesus

(Mateo 24:36-44)

³² Maid di ohan nanginilah aliyak takon nadan anghel hi langit ya ha-oy an Imbabalen Apu Dios ya uggek damdama inilay aliyak. Te hi Aman hi Apu Dios ya abuy nanginila. ³³ Kinali halipat-an yu ta mundadaan kayu te ugge inila hin kakon-anay aliyak. ³⁴ Umat nah ohan tagun e mumbaatan iukod nay balena nadah muttatyuna. Waday oha on midatan hi ngununa. Kalyona nah mun-adug hi panton ihamad nan mungguwalya."

³⁵ Kanan bon Jesus di "Halipat-an yu te maid di maptok hi kibangngadak umat kediyen tagun adi mainila hin hi mahmahdom, hi gawan di hilog, hi talan-uwang di manuk weno hi biggatnay kibangngadana. ³⁶ Athidi bon ha-oy an maid di maptok di ahik kibangngadan. Nganne nin hin akhupan dakayun ugge nundadaan? ³⁷ Hituwen pungalik ya bokon dakayu ya abuy pangalyak, mu hi am-in di tagu, kinali halipat-an yu."

Hay planun nadan buhul Jesus hi pamatayan dan hiya

(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1,2; Juan 11:45-53)

14 Duway algo mo ya madatngan nan Piyestan di Nala-uwang di Anghel Apu Dios ya Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast. Hanadan apupun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya inhumhungan da hin nganney innun dan mangidalunun mampap ke Jesus ta pipate da. ² Mu kanan day "Adi taku ipaddid uwanin piyesta te indani ya gumulu day tatagu."

Hay nangiduyagan nan babaih nakangnginan lana ke Jesus

(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

³ Handih mangmangngan da Jesus ad Betania hi balen da Simon an hiya nan mungkangpu ni-an di adol na ya immali on babai an inodnanay ohan butilyan naha-adan hi nakangnginan bangbanglun lanan kanan dan nard. Linukatana ot iduyag na nah ulun Jesus. ⁴ Hanadan udum an tatagun wadah di ya adin abuy boh-ol da nah babain kanan day "Ayyokah diyen bang-

banglun lana. ⁵ Gulat nat nigattang ya ongal ot an pihun midat nadah nawotwot." Namahig di pangali dan hiya.

⁶ Mu kanan Jesus ke diday "Nangamung pen hiya. Tipet athinay pangali yun hiya? Hidiyen inat nan ha-on ya maphod. ⁷ Hanadan nawotwot ya damanan badangan yu dida te wadadat nangamung takon di ngannen tiempo. Mu ha-oy ke ya adiyak makihkihtun dakayu ta nangamung. ⁸ Hantun babai ya inat nay maat na. Hidiyen nangiduyaganah lana ke ha-on ya kay na indadaan di adol kun milubuk. ⁹ Nomnomon yuh tuwe. Am-in hanadah boblen kipainilaan di kalin Apu Dios ya ahi makalkaliy inat nan ha-on an panginomnoman ke hiya."

Hay nangabulutan Judas hi pangihdulanan Jesus

(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

¹⁰ Indani ya immeh Judas Iskariote an oha nadah himpulut duwan disipulos Jesus hi kad-an nadan apupun di padi ot e makihummangan mipanggep hi pangipadpapan dan Jesus. ¹¹ Ya maan-anla da ot kalyon dan hiyan idatan dah pihhu. Nipalpun diye ya halipat-anay pangipadpapanan Jesus.

Hay nanganan da Jesus ya nadan disipulosna kediyen Piyestan di Nala-uwang di Anghel Apu Dios

(Mateo 26:17-25; Lucas 22:7-14,21-23; Juan 13:21-30)

¹² Handih namangulun algon di Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast an kediyen algoy pangiapitan da nah kalnero an hamulon dah panginomnoman da nah Nala-uwang di Anghel Apu Dios ya kanan nadan disipulos Jesus di "Daanay emi pundadaan hi etaku panganan tuh piyesta?" ¹³ Kanan Jesus nah duwan disipulos nay "Ume kayu nah boblet deket tibon yu nan tagun nun-agtuh buwod ya unudon yu inggana nah balen hogpana. ¹⁴ Kanan yu nah kon baley 'Kanan nan Ap-apu takuy daanay panganan min nadah disipulos ku hantuh piyesta?' ¹⁵ Ya ituddu nan dakayu nan ongal an kuwartu nah mikadwan gladu an dehdin am-in di mahapul taku. Hidiy eyu pangidadaan hi kanon taku."

¹⁶ Ot ume da nan duwan disipulosna ya makulug peman nan kanan Jesus ot idadaan day kanon da kediyen piyesta.

¹⁷ Mungkahilong kediyen ya dimmatong da Jesus ya nadan disipulosna. ¹⁸ Handih mangan da ya kananay "Hituway kalyok, waday ohan dakayun ahi mangihdul ke ha-on. Dehtud uwanin makikan ke ditaku." ¹⁹ Dingngol dah diye ya mahakit di nomnom da ya waday oha on kananay "Kon ha-on?" ²⁰ Himmumang hi Jesus an kananay "Hay ohan dakayun himpulut duwan makikan ke ha-on an pakitam-ol nay tinapay na tuh malukung. ²¹ Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak patayon ta

umannung nan impitudok Apu Dios, mu mahmok an abu nan tagun mangihdul ke ha-on. Kudukdulnay ugge nitungo.”

Hay panganan nah tinapay ya panginuman nah mainum hi panginomnoman hi natayan Jesus

(Mateo 26:26-30; Lucas 22:15-20; 1 Corinth 11:23-25)

²² Kediye mangan da ya inalan Jesus nan tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot ikap-ong nan dida ot kananay “Alan yu ta kanon yu, hituwey adol ku.” ^{23,24} Nagibbuh diye ya inalana nan basun natalwan hi mainum ot mumpasalamat bon Apu Dios. Indat nan dida ot kananay “Hituwey dalak an tumod-tod ta kipaannungan nan balun nakitobbalan Apu Dios an kiphodan di tagu.” Ot uminum dan am-in. ²⁵ Ya kanana boy “Kalyok ke dakayu, adiyak mo uminum ketuwen mainum inggana hantuh ahik panginuman nah hinnatkon an mainum hidih pun-ap-apuwan Apu Dios.”

²⁶ Nagibbuh diye ot mungkanta dah pundayaw dan Apu Dios ot ahida umen nah Bilid an Oliba.

Hay nangalyan Jesus hi pangihautan Pedro an inila nah Jesus

(Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

²⁷ Indani ya kanan Jesus ke diday “Am-in kayu ya ahiyak punhintatayyanan. Hidiyey umannungan nan impitudok Apu Dios an kananay ‘Pipatek nan mumpat-tol hi kalnerot miwahit nadan kalnero.’” ²⁸ Mu hantuh kamahuwak ya mamanguluwak an umed Galilee ta ahi kayu miunud.” ²⁹ Mu kanan Pedroy “Takon di taynan daka hantudah iibbak ya adi daka taynan ke ha-on.” ³⁰ Mu kanan Jesus ke hiyay “Kalyok ke he-ah tuwe, ad uwanin hilong ya mumpitlun ihaut mun kanam di uggeyak inilan he-at ahi pidwan tumalan-unwan di manuk.” ³¹ Mu kanana ot ya abuy “Takon nin di makikateyak ke he-a ot adinadaman ek kanan di ugge daka inilan ha-on.” Ya am-in nadan disipulos ya athidiy kinali da.

Hay e nundasalan Jesus ad Getsemani

(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

³² Imme dad Getsemani ot kanan Jesus ke diday “Mihtu kayu ta eyak mundasal.” ³³ Ammuna da Pedro, hi James ya hi Juan an ingkuyug na. Hi Jesus ya u-umyung ya mahakit di nomnom na. ³⁴ Kananan diday “Dehtun namahig di hakit di nomnom kun kayak mate. Mihtu kayu ni-an ya adi kayu mahuyop ta ib-ib-baanak.”

³⁵ Imme nah e-elena ot munlukbub an mundasal ta adi maat hidiyen punholholtapana. ³⁶ Kananah dasal nay “Ama, he-a ya ongal di kabaalam an damanan atom am-in. Daan mo anhan ta adi maat hidiyen ek

punholholtapan. Mu nangamung ka, hay pinhod muy maunud, bokon hay pinhod ku.”

³⁷ Ot mibangngad hi kad-an nadan disipulosna ya nakahhuyop da, ot kanan Pedroy “An nahuyop ka, Simon? Kon adi kayu pakaippol hi hinuyop yu takon di hin-oras ya abu?” ³⁸ Kanana bon diday “Halipat-an yu ya mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat. In- ilak an pinhod yun mangun-unud, mu makudang di kabaelan yu.”

³⁹ Imme bo ot e mundasal an hidiye boy indasal na. ⁴⁰ Nibangngad boh kad-an nadan disipulosna, mu nakahhuyop da bo. Namahig an adida pakaippol hi hinuyop da. Binanguna dida, mu uggeda inilay kalyon dan hiya.

⁴¹ Handih pitlunan nibangngadana ya kananan diday “Kon ito-ol yuy huyop? Bumangun kayu mo te nadatngan di pamatayan nadan nungkaliwat an tatagun ha-on an Panguluwan di tagu. ⁴² Makayu ta etaku damuwon dida. Deyan mangali nan nangihdul ke ha-on!”

Hay namaludan dan Jesus

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

⁴³ Nanongnan mungkalkallih Jesus ya dimmatong hi Judas an oha nadah himpulut duwan disipulos nan ib-bana nadan intud-ak nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpan-guluh Judyun numpun-odon dah ispada ya bakdung an e mampap ke hiya. ⁴⁴ Hi Judas ya tinuguna tuwali nadan ibbanan kananay “Ahiyu imatunan nan etaku dopapon te ahik awalon. Deket inawal ku ya umali kayu ta alan yu ya pakagguwalyaan yuh eyu pang- ieyan.”

⁴⁵ Immeh Judas hi kad-an Jesus ot kananay “Apu, im-mali kami.” Ya inawal na. ⁴⁶ Ot ume nadan ibban Judas ot baludon dah Jesus. ⁴⁷ Hanan ohan muntattaddog an disipulosna ya inuknut nay ispada na ot palangona nan ohan muttatyun di natag-en padi ya nan inga nay napalang.

⁴⁸ Kimmalih Jesus an kananan diday “Tipet kah-in di ekayu mun-odon hi ispada ya bakdung an mampap ke ha-on? Kon nakabahhulanak? ⁴⁹ Kabigabigat on wadaak nah Templo an muntuttudun dakayu ya tipet uggeyak dimpap? Mu takombo, te mahapul an uman- nung nan impitudok Apu Dios.” ⁵⁰ Am-in da nan disipu- losna ya binumtik dan tinaynan dah Jesus.

⁵¹ Wada on ohan kat-agun lalakin in-awako na ya abuy ulon miun-uunud ke Jesus an eda ot dopapon, ⁵² mu binumtik an maid di nihanih adol na te linapdit dah diyen ulona.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinangngab nadan ap-apun di Judyu

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54,55,63-71; Juan 18:13,14,19-24)

⁵³ Ot iedah Jesus nah balen nan natag-en padi. Wadadah din am-in nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. ⁵⁴ Niunuunud hi Pedro, mu ugge nih-up te nihaad nah dola. Nakib-un hanadah guwalya ot makian-annidu.

⁵⁵ Hanadan ap-apun di padi ya am-in nadan ibbadan konsehal di Judyu ya tagan day mahma nadah tatagu hi mabalin an ipabahul dan Jesus ta pangigadulan dan mamaten hiya. Mu maid di mahamak da. ⁵⁶ Dakol day nuntistiguh langkak mipanggep hi inat na, mu adi mun-uunnud di kalyon da.

^{57,58} Wadada nan nunlangkak an kanan day "Dingngol miy kinalin Jesus an kananay pa-iyona nan Templo, mu mala-uy tulun algo ya hannotana kanuh oha bon Templo ugge kinapyan di tagu." ⁵⁹ Mu takon di datuwen nuntistigu ya adi mun-uunnud di kalyon da.

⁶⁰ Timmaddog nan natag-en padi ot kanan Jesus di "Kon makulug datuwen ipabahul da? Nganne panumang mu?" ⁶¹ Mu op-opyah Jesus an adi kumali. Ya kanan bon nan natag-en padiy "Kon he-ah Kristo an Imbabalen Apu Dios?" ⁶² Kanan Jesus di "Om, ha-oy, ya am-in kayu ya ahiyak tibon an Panguluwan di tagu an umbun hi winawwan Apu Dios an Kabaelasan am-in. Ahiyak bo tibon nah kulabut hantuh ahik kibangngadan."

⁶³ Kinalinah tuwe ya binik-in nan natag-en padiy bulwatinah bungot na ot kananay "Adi mahapul an waday udum an muntistigu te dingngol takuy kinalina.

⁶⁴ Deyan dingngol yuy puntaltalangan Apu Dios. Nganne punnomnom yu?" Ya kanan dan am-in di "Mahapul an mate te numbahul." ⁶⁵ Wadaday udum an tinuppaan dah Jesus ya hinaniyan day matana on dinuntuk dan kanan day "Dahdiy nanuntuk ke he-a?" Ya dinaw-en damdaman nadan guwalya.

Hay nangihautan Pedro an hiya ya ohan ibban Jesus

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18,25-27)

^{66,67} Nanongnah Pedro nah dolan makian-annidu nadah guwalya ya immali on ohan babain muttatyun nan natag-en padi ya inimatunanah Pedro ot kananay "He-ay ohan ibban Jesus an iNasaret, hiyah?" ⁶⁸ Mu inhaut Pedro an kananay "Bokonak! Uggek inilah naen pungalim." Bimmah-el hi Pedro nah alad ya timmalan-uy manuk.

⁶⁹ Tinibo bon nan babain muttatyu ot kanana nadah tataguy "Hiya kaya nan ohan ibban Jesus." ⁷⁰ Mu inhaut na bon kananay bokona ibbah Jesus. Indani bo ya kanan nadan tatagu ke hiyah "Adinadaman ihaut mu

te takon di he-a ya nalpu kad Galilee." ⁷¹ Indani mo ahan ya kananay "Isapatak an takon di patayonak ke Apu Dios! Uggek man inilah naen tagun kalkalyon yu." ⁷² Nagibbun kinali nah diye ya timmalan-uy manuk an hidiyey pidwana ya ninomnom na nan kinalin Jesus ke hiya an kananay "Mumpitluy ahim pangalyan an kanam di uggeyak inila ta ahi pidwan di tumalan-uan di manuk." Ot mungkoga gapun inat na.

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus

(Mateo 27:1,2,11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

15 Biggabiggat nah nabiggatana ya naamung da bo nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan konsehal. Inhumangan day aton dan Jesus ot baludon da ot iedah kad-an Pilatu an gobernador.

² Kanan Pilatu ke hiyay "Kon he-ay patul di Judyu?" Kanan Jesus di "Deya bon hinaey kanam." ³ Ya dakol di ipabahul nadan ap-apun di padi ke hiya. ⁴ Ot kanan Pilatu ke hiyay "Nganne panumang mu? Deyan dakol di ipabahul dan he-a." ⁵ Mu adi humumang hi Jesus ya namodwong hi Pilatu.

Hay pangipipatayan dan Jesus

(Mateo 27:15-26; Lucas 23:15-25; Juan 18:39—19:16)

⁶ Deket Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios ya waday ohan oggan ipaen nan gobernador hi nikalabut, mu nangamung di pinhod di tatagun mipae. ⁷ Kediye ya wada on nikalabut an hi Barabbas an pim-mate handih nakilaban dah gubilnun di Roma. ⁸ Handih naamung nadan tatagut ibaga dan Pilatuy pinhod dan mipae ⁹ ya kanan diday "An pinhod yun ipaek hantun patul di Judyu?" ¹⁰ Man-uket kinalin Pilatuh diye ya inila nan maid di bahul Jesus, mu gapuh amon nadan ap-apun di padi ya impadpap da. ¹¹ Mu inhapi-tan nadan ap-apun di padi nadan tatagu ot hi Barabbas di ibaga dan ipaen Pilatu ta bokon hi Jesus. ¹² Imbagan Pilatu hin nganne atonan Jesus an kananay "Nganne moy atok hantuh kanan yun patul di Judyu?" ¹³ Ya muntukuk am-in nadan tatagun kanan day "Ipatak hi krus!" ¹⁴ Mu kanan Pilatuy "Tipe-? Kon nganne bahul tuwen tagu?" Mu pun-olot da ot ya abuy tukuk dan kanan day "Ipatak hi krus!" ¹⁵ Inun-unud Pilatu di pinhod nadan tatagu, ot hi mo Barabbas di ipaena. Hi Jesus ke ya impahoplat na ot ahina ipaboltan hanadah tindalu ta eda ipatak hi krus.

Hay nuntaltalangan nadan tindalu ke Jesus

(Mateo 27:26-31; Juan 19:2,3)

¹⁶ Inihgop nadan tindalu Jesus hi balen nan gobernador ot ayagan dan am-in nadan ibbadan tindalu. ¹⁷ Immala dah maingit an bulwatin umat hi bulwatin di

patul ot ipabulwati dan Jesus ya nangapya dah pongot an hubit ot ipanggot dan hiya. ¹⁸ Tinaltalangaan dan kanan day "Dayawon taku peman tun Patul di Judyu!" ¹⁹ Nunhoplat day uluna ya nuntuppaan da. Ya deke on nundukkun da ya nunyuung dan hiya. ²⁰ Nagibbun tinaltalangaan da ot kaanon da nan maingit an impabulwati dan hiya ot ipabangngad da nan imbulwatina, ot ieda nah eda pangipatakan ke hiya.

Hay nipatakan Jesus hi krus

(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

²¹ Wadadah dalam ya dinamu dah Simon an iCyrene an aman da Alexander ke Rufus ot ipilit nadan tindalun pah-onona nan krus Jesus. ²² In-e dah Jesus nah kanan dan Golgota an hay kibalinana ya gunit di ulu. ²³ Handih dimmatong dah di ya e ot painuman nadan tindaluh Jesus hi mainum an nad-uman hi mira an aga, mu adina pinhod.

²⁴⁻²⁶ Ot handih nunggateway algo ya impatak da nah krus an nitudkan tuwen impabahul dan hiya: "Hituwey Patul di Judyu." Nagibbun impatak da ot ibubunut da hin nganney alan di hin-oh-an dida nah bulwatina.

²⁷ Wadaday duwan mangakon nipatak da damdamah krus, ohah winawwana ya nan ohah inig-gid na. ²⁸ (Hituwey immannungan din kinalin Apu Dios an nitudok an kananay "Imbilang dan nabahulan.")

²⁹ Am-in nadan munla-u ya munwigwigiwig dah panaltalanga dan Jesus an kanan day "Daan bo nan kanam an pa-iyom nan Templo ya bohwatom hi tulun algo? ³⁰ Deya ot an adim baddangan di adol mut makaan ka nah krus." ³¹ Takon nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya taltalangaan da damdamah Jesus an kanan day "Tipe nin ta binad-danganay udum ot tumagu da yaden adina kabaelan an baddangan di adol na? ³² Tibon taku ya- peman hin makaan dih nipatakana. Hituwe kanun tagu ya patul di holag Israel an pinilin Apu Dios an Kriston mangipap-tok hi tagu. Deket makaan ya kulugon taku peman." Takon nadan duwan nipatak ya taltalangaan da damdamah Jesus.

Hay natayan Jesus

(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

³³ Maal-algon diye ya himmilong am-in di bobleh tulun oras. ³⁴ Indanit himbatangan ya tinumkuk hi Jesus an kananay "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Hay kibalinan tuwe ya "Apu Dios an Dios ku, tipet eyak inwalong ke he-a?" ^{†35} Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya kanan day "Donglon yu, deyan pun-ayaganah Elijah." ³⁶ Indani ya waday ohan didan nunggalan ena itam-ol di kapo nah pimmakin mainum ot ipalat nah paul ta ipatitip nan Jesus. Kananay "Tibon taku ya- peman hin

† *Psalm 22:1*

umalih Elijah an mamaddang ke hiyat makaan nah krus!" ³⁷ Indani ya tinumkuk boh Jesus ot mate.

³⁸ Kediyeen nate ya nakaididihhan an nahathat hanan kurtina nah Templo an nipalpuh kayangna inggana puuna.

³⁹ Hanan ap-apun di tindalun muntattaddog hi kad-an nan krus Jesus ya dingngol nay tukuk Jesus ya tini-bonay ine-en di natayana ot kananay "Makulug peman an Imbabalen Apu Dios hituwen tagu."

⁴⁰ Wadada damdamay binabai nah nidawdawin ang-ang-angon day ma-ma-at. Wadah dih Maria Magdale-na, hi Maria an inan da Joses ke James an ung-unga mu nan oha bon James ya hi Salome. ⁴¹ Niunuunud dan Jesus ya binanaddangan da handih kawadanad Galilee. Wadada boh diy udum an binabai an nakialin hiya ad Jerusalem.

Hay nilubukan Jesus

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

^{42,43} Hidiyen algoy pundadaan di Judyu te hi kabigatana ya Sabadun Tungo. Mungkahilong kediye ya immalih Joseph an iArimatea. Hiya ya ap-apun di Judyu an konsehal ya lispituwon di tatagu. Hiyay oha nadah munho-ho-od hi kadtangan di pun-ap-apuwan Apu Dios. Intulid nan immen Pilatu ot ena ibagay adol Jesus. ⁴⁴ Namodwong hi Pilatu nate moh Jesus. Inayagana nan ohan ap-apun di tindalu ot ibaga na hin makulug an nate moh Jesus. ⁴⁵ Dingngol nan makulug an nate ot iabulut nan alan Joseph. ⁴⁶ Gimmatang hi Joseph hi luput ot ena lokahon nan adol Jesus. Lin-ibbutanah luput ot ena ilubuk hanah ka-apyan gungat hi batu. Inullina on ongal an batu ot itangob na.

⁴⁷ Wadadah di da Maria Magdalena ya nan oha bon hi Maria an hi inan Joses an inang-ang day nilubukan Jesus.

Hay namahuwan Jesus

(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

16 Nala-u moy Sabadun Tungo ot e umala da Maria Magdalena ya hi Salome ya hi Maria an hi inan James nah bangbanglut eda ihaad hi adol Jesus.

² Kediyeen biggatnan di Linggun timmimil di algo ya imme da nah gungat. ³ Wadadah dalam ya kanan di ohan diday "Dahdi nin tut-uway ahi mangaan nah nitangob nah gungat?" ⁴ Mu dimmatong da ot tibon da ya nakaan nan nitangob yaden ongngaongngal hidiyen batu. ⁵ Na-ala mo ot pamaga day hogop nah gungat ya timmakut da te tinibo da on lalakin numbul-watih mabayak an inumbun hi winawwan da. ⁶ Mu kanan nan lalakiy "Adi kayu tumakut te inilak an hi Jesus an iNasaret an nipatak hi krus di eyu hamakon, mu maid moh tu te namahuwan. Tibon yu tun nibakilangana. ⁷ Ekayu ot ya abut eyu kalyon hanadah disip-

ulos nah tuwe, namam-a ke Pedro: 'Mamanguluh Jesus an umed Galilee ya ahiyu tibon hidin hidiye tuwali din kinalinan dakayu handi.'" ⁸ Pinghanadi ya binumtik dan munggayonggong dah takut da. Uggeda kinalih tataguh diye te hay takut da.

Hay numpatib-an Jesus ke Maria Magdalena

(Mateo 28:9,10; Juan 20:11-18)

⁹ Handih namahuwan hi Jesus hi biggabiggatnan di Linggu ya hi Maria Magdalena di namangulun numpatib-ana. Hiya handin nahikpan an kinaan Jesus di pitun dimonyon nihkop ke hiya. ¹⁰ Imme ot ena kalkalyon di mipanggep kediye nadah u-umyung an disipulos Jesus. ¹¹ Kinalin Maria an namahuwan hi Jesus ya tinibona, mu adida kulugon.

Hay numpatib-an Jesus nadah duwan disipulosna

(Lucas 24:13-35)

¹² Handih mange nadan duwan disipulos Jesus an nalpudad Jerusalem ya numpatiboh Jesus ke dida, mu uggeda ni-an inimatunan. ¹³ Nibangngad datuwen disipulos ot eda kalyon hanadah udum, mu adida kulugon.

Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulosna

(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)

¹⁴ Indani ya numpatiboh Jesus nadah himpulut ohan disipulosna handih mangan da. Binoh-olana dida te maid di pangulug da ya uggeda kinulug di kalin nadan nanibo an hiya ya matagu.

¹⁵ Kananan diday "Ume kayuh kabobboble ta eyu ituttuduh katagutaguy mipanggep hi inat kun kiphodan di tagu. ¹⁶ Hay tagun mangulug ta mumpabonyag ya mihwang. Mu nan adi mangulug ya makastigu.

¹⁷ Hay pangimatunan hanadah mangulug ya nah kabaelan dan mangaan hi nihkop gapuh pangulug dan ha-on ya nah kabaelan dan mangikalih nunhihinatkon an kali. ¹⁸ Takon di odnan day ulog ya adida makalat ya takon di waday inumon dah kodot ya adida mate. Deket dapaon day mumpundogo ya makaan di dogoda."

Hay timmalakdangan Jesus hi langit

(Lucas 24:50-53; Apostoles 1:9-11)

¹⁹ Ginibbun Apu Jesus an kinalih diye ot tumalakdang hi langit ot umbun hi winawwan Apu Dios.

²⁰ Hanada ken disipulosna ya eda nuntuttuduh kabobboble ot baddangan Apu Dios didan mangat hi pangimatunan hi ongal an kabaelanat kitib-anan makulug di ituttudu da.

Lucas

1 ¹⁻⁴ Teofilo, inilak an dakol day nangitudok hi mipanggep ke Jesus ya nan pangienana. Ya hay intudok da ya nadan dingngodingngol min itanuttudun nadan tatagun nanibo nadah inat Jesus nipalpu handih lappunan nuntuttuduwana. Gapu te takon di ha-oy ya impakammahmahak ot pakainillaok am-in di makulug mipanggep ketuwe ya ninomnom kun itudok ke he-at inilaom di makulug an nituttudu.

Hay nipainilaan di kitungawan Juan an mumbonyag

⁵ Handih tiempon di numpatulan Herod ad Judea ya wada din padin di Judyu an nungngadan hi Sakalia. Hanadan padin di Judyu ya nunhihinnatkon di ngadan di grupu da. Hi Sakalia ya nid-um hanadah kanan dan Abijah. Takon nan inayanan hi Elisabet ya holag din hi Aaron an padin di done. ⁶ Didan himbale ya makangngun-unud dah tugun Apu Dios, kinali matbal dan hiya. ⁷ Mu maid di imbabaleda te adi pakaimbalebale Elisabet. Oha bo ya nain-ina mo ya naam-ama mo damdamah Sakalia.

⁸ Ohan algo ya mungngunuh Sakalia nah Templo te nadatngan di tiempon di pungngunuwan nadan padin nid-umana. ^{9,10} Hanah pangienana ya ibubunut da hin dahdiy muntolog nah insenso ya hi Sakaliay nabunut. Hinumgop nah Templo ot tolgana nan insenso yaden mundasal damdama nadan tatagu nah dola.

¹¹ Kediye ya numpatibo on anghel Apu Dios ke Sakalia an timmaddog nah winawwan di altar an nihadan di insenso. ¹² Handih tinibona nan anghel ya timmakut ya uggena inilay atona. ¹³ Mu kanan nan anghel ke hiyay "Adika tumakut, Sakalia. Immaliyak ta kalyok ke he-an dingngol Apu Dios di dasal mu. Hi Elisabet an inayam ya ahi mun-imbabalah lalaki. Ya ahiyu ngadanan hi Juan. ¹⁴ Mun-am-amlong kayu hi kitungawana ya athidi bo nadah udum an tatagun mun-am-amlong da. ¹⁵ Hiya ya ahi makatbal ke Apu Dios, adi uminum hi baya ya nadan udum an bumutong. Ya mipalpuh kitungawana ya hay Espiritun Apu Dios di mangipaduttuk ke hiya. ¹⁶ Hanadan ahina ituttuduy gumapuh pumbangngadan di dakol an holag Israel ke Apu Dios. ¹⁷ Te hiyay ahi mangidadaan hi tatagun mangabulut nah ahi itud-ak Apu Dios. Hiya ya ahi umat handin profetas an hi Elijah te wadan hiyay kabaelan di Espiritun Apu Dios. Ahina tuttuwuwan nadan aammod ta mumbangngad di pamhod dah im-

babale da ya ahina tugunon nadan mangohe ta iphod day pangienana." Hituwey kinalin nan anghel ke Sakalia mipanggep nah ahi iimbabalen Elisabet.

¹⁸ Mu kanan Sakaliay "Nganney innuk an mangulug ketuwen deyan naam-amaak ya nain-ina nan inayak?" ¹⁹ Ya hinumang nan anghel an kananay "Ha-oy hi Gabriel an muttatyun Apu Dios. Intud-akak ke hiya ta kalyok ke he-a tun maphod an maat ke dakayu. ²⁰ Mipalpuh uwani ya adika pakakali inggana mitungo nan imbabale ya te uggem kinulug tun kinalik. Hituwe ya umannung hantuh algon gintud Apu Dios."

²¹ Hanadan tatagu nah dola ya hahad-on dah Sakalia an kanan day "Tipet mihahhaad hi Sakalia nah bohongna?" ²² Indanit limmah-un ya adi pakakalin abunay isinyas nay pinhod nan kalyon. Kediye ya naawatan nadan tatagun waday numpatibon hiya nah bohongnan di Templo.

²³ Nagibbuy ngununa nah Templo ot umanamut hi baleda. ²⁴ Indani ya immannung an nawadaan hi Elisabet ot mitmittaluh bale dah liman bulan. ²⁵ Kananah nomnom nay "Maphod ahan ta athituy inat Apu Dios ta maid moy gumapuh ek kibabainan."

Hay nipainilaan di kitungawan Jesus

²⁶ Nala-uy onom an bulan nipalpu handih numpatibon nan anghel ke Sakalia ya intud-ak bon Apu Dios hidiyen anghel an hi Gabriel hidid Nasaret ad Galilee ²⁷ ta wada damdamay ena kalyon nah babain hi Maria an nitbin Joseph an holag din hi David. ²⁸ Imme nan anghel hi kad-ana ot kananay "Maria, immaliyak an mangalin binendisyonan dakan Apu Dios ya hiya ya wada ke he-a."

²⁹ Namodwong ya nabulun hi Maria ot numanomnom hi kibalinan nan kinalin nan anghel. ³⁰ Ya kanan nan anghel ke hiyay "Adika tumattakut, Maria, te makaulleh Apu Dios ke he-a. ³¹ Ahika mawadaan ta mun-imbabale kah lalaki ya ahiyu ngadanan hi Jesus. ³² Hiya ya madayaw ya mangadanan an Imbabalen Apu Dios an Katagtag-ayan. Ya nan kinapatul din ammod nan hi David ya ahi ipaboltan Apu Dios ke hiya ³³ ta ahi pumpatul ta nangamung nadan holag Jacob."

³⁴ Kanan Maria nah anghel di "Nganney innuk an mawadaan an maid di inayak?" ³⁵ Hinumang nan anghel an kananay "Ipaalin Apu Dios nan Espiritunat hay ongal an kabaelanay mangat ta mawadaan ka. Hi-

tuwey gapunan hidiyen ungan makaphod an abu ya ahida kalyon di Imbabalen Apu Dios. ³⁶ Hi Elisabet an ibam an kanan day adi pakaimbabale ya nawadaan mon mikan-om ad uwaniy bulana takon di nain-ina. ³⁷ Hituwey kitib-anan hi Apu Dios an ongal di kabaelana ya damanan atonan am-in." ³⁸ Ot kanan Mariay "Takombo, abulutok hinaen kinalim te muttatyuwak ya abun Apu Dios. Hana ot ta umannung hinaen kinalim." Kinali nah tuwe ot tayanan nan anghel.

Hay nangidung-owan Maria ke Elisabet

³⁹ Indani ya nundadaan hi Maria ot gal-anan ume nah mabilid an bobled Judea. ⁴⁰ Immeh balen da Sakalia ke Elisabet ot kananan Elisabet di "Immaliyak an mangidung-o ke he-an iba." ⁴¹ Kediye dingngol Elisabet di kalin Maria ya kimmobol nan golang hi putuna. Ya impaduttuk di Espiritun Apu Dios hi Elisabet ⁴² ot oltonay kalinan kananan Mariay "Hi am-in an binabai ya he-ay pakauillayan Apu Dios ya athidi bo nah ahim iimbabale. ⁴³ Maka-an-anlaak te immali ka. Mu kon dahdiyak ahan an em idung-o, yaden he-ay ahi mangitungo nah Ap-apu taku? ⁴⁴ Hanah nangngolak hi kalim ya kimmobol tun golang hi putuk hi an-lana. ⁴⁵ Inilak an maka-an-anla kan mangulug an umannung nan kinalin Apu Dios."

Hay kantan Mariah pundayaw nan Apu Dios

⁴⁶ Kanan Mariay "Dayawok hi Apu Dios. ⁴⁷ Maka-an-anlaak te hi Apu Dios di mangihwang ke ha-on. ⁴⁸ Takon di nababaak an tagu ya ninomnomak ni-mon muttatyuna kinali mipalpu uwani ya kalyon di tataguy nidatanak hi pun-amlongak ⁴⁹ gapu ketuwen inat Apu Dios an ongal di kabaelana ya makaphod an abu. ⁵⁰ Hiya ya homkonan am-in nadan mangun-unud ke hiya ya nadah mitun-ud an holag da. ⁵¹ Impatibo nay ongal an kabaelana nadah inat na ya nun-iwahit na nadan mumpahhiyan tatagun gaga-ihoy nomnom da. ⁵² Kinaana nadan ap-apu hi pun-ap-apuwan da ot nadan nawotwot an tataguy impatag-e na. ⁵³ Ya indat nay mahapul nadan maagangan an tatagu, mu hana-da ken kakadangyan ya intud-ak na didan maid di indat na. ⁵⁴ Ditakun holag Israel an muttatyuna ya binadangan ditaku. ⁵⁵ Ya himmok nat nangamung hi Abraham ya ditakun holag na ot ipaannung nay kinalina handidah aammod taku."

⁵⁶ Nakiha-ad hi Maria ke Elisabet hi tulun bulan ot ahi umanamut hi baleda.

Hay nitungawan Juan an mumbonyag

⁵⁷ Nadatngan di puntungawan Elisabet ya lalakiy in-tungona. ⁵⁸ Am-in nadan hinag-on da ya iiba da ya inila dan ongal di homok Apu Dios ke Elisabet ot makiam-amlong dan hiya.

⁵⁹ Handih mikawalun algon nan golang ya kinugit da. Kanan nadan naamung di ipangadan day Sakalia an ngadan amana. ⁶⁰ Mu kanan inanay "Bokon! Hay ngadana ya hi Juan." ⁶¹ Kanan dan hiyay "Mu maid di tutulang yuh nungngadan hi Juan." ⁶² Ot isinyas dan amanan hi Sakalia hin nganney pinhod nan ipan-gadan. ⁶³ Nunsinyas an idatan dah puntudokana ot itudok nah tuwe "Hay ngadana ya hi Juan" ya namod-wong da. ⁶⁴ Pinghanadi ya pakakali boh Sakalia ot dayawonah Apu Dios. ⁶⁵ Ya namodwong nadan hinag-on da. Am-in datuwen naat hi balen Sakalia ya nund-ingngol hi kabobbobled Judea. ⁶⁶ Ya am-in nadan nangngol ya nonomnomon dah tuwen kanan day "Nganne nin di ahi pumbalanan diyen golang?" Nainilan waday kabaelan Apu Dios ke hiya.

Hay panaydayaw Sakalia ke Apu Dios

⁶⁷ Impaduttuk di Espiritun Apu Dios hi Sakalia ot abigonay ahi maat an kananay

⁶⁸ "Dayawon takuh Apu Dios an kon tagu ke ditakun holag Israel te ugge ditaku kinal-iwan, mu ipaali nay mamoklah liwat taku. ⁶⁹ Hidiyen ipaalina ya ohan holag David. Hiya ya kabaelan mangihwang ke ditaku. ⁷⁰ Hituwey kitib-anan umannung din impaabig Apu Dios nadah profetas handih donen ⁷¹ ahi ditaku ih-wang nadah buhul taku ya nadah tatagun humihhingit ke ditaku. ⁷² Hituwey pangipatib-anan imannung din kinali na handidah aammod takun homkona dida. ⁷³ Insapatanan Abraham an ammod takun ⁷⁴ ihwang ditaku nadah buhul takut adi taku tumakut an mangun-unud ke hiya ⁷⁵ ta adi taku maliwat ya ta maphod di pangi-e takut nangamung. ⁷⁶ Ya he-a ken imbabale ya ahida kanan di profetas daka nah Katagtag-ayan an Ap-apu te he-ay mangipainilah tatagun ahi umali nan Ap-apu taku. ⁷⁷ Ahim ituttudu nadah tatagun makaan di liwat dat mihwang da. ⁷⁸ Gapuh ongal an homok Apu Dios ya itud-ak na nan ahi mangihwang ke ditaku. Ya hantuh aliyen diyen itud-ak na ya umat nah manim-il an algo ⁷⁹ an pat-alanay muntatapol te ipainila nah tataguy maphod an un-unudon dat adida mihi-an ke Apu Dios. Ya ipainila nay maphod an pangi-en pangiu-unudan di tatagut luminggop da."

⁸⁰ Immongngal hi Juan ya nanomnomon ya e niha-ad nah adi maboblayan ingganay nadatngan di ena puntuttuduan hanadah holag Israel.

Hay nitungawan Jesus

(Mateo 1:18-25)

2 Handih hi Agustus di ap-apud Roma ya in-olde-nan mumpalistan am-in di tatagu nadah boblen sinakup di Roma. ² Hay gubernador ad Syria ketuwen namangulun nunlistaan dah tatagu ya hi Quirinius.

³ Am-in di tagu ya eda numpalista nah boblen nalpuwan di aammod da.

⁴⁵ Hay numboblasyon da Joseph kediye ya ad Nasaret hidid Galilee, mu imme dad Betlehem ad Judea an e numpalista te hidiy boblen din ammod dan hi David. Hi Maria an nitbin hiya ya naki-e yaden ongal di putuna ⁶ ot handih wadadad Betlehem ya hidiyey tiempon puntungawana. ⁷ Ya maid di eda kiha-adan te am-in di baled Betlehem ya napnu. Ot mihaad dah allung. Nun-tungoh Maria ya lalakin hidiyey panguluwan ot libbutana ot ipahuyop na nah panganan di baka.

Hay numpatib-an nan anghel Apu Dios nadah mumpattol hi kalnero

⁸ Wadaday mumpattol nah pangngel diyen boblen iadug day kalnero da nah hilong. ⁹ Indani ya numpatibo on anghel Apu Dios ke dida ya pinat-alan di dayawan Ap-apu takuy kad-an da ya namahig di takut da. ¹⁰ Mu kanan nan anghel ke diday "Adi kayu tumakut. Hay kalyok ke dakayu ya maphod an mangipaamlong am-in hi tagu. ¹¹ Ad uwani ya nitungon dakayu nah boblen David nan mangihwang hi tatagu. Hiyah Kristo an Ap-apu. ¹² Hituwey panginilaan yu, hanan golang an eyu tibon ya nalibbutan hi luput an nipahuyop nah panganan di baka." ¹³ Maid maptok ya wadaday dakkodakkol an anghel an nid-um da nah ohan anghel ya pun-ikanta day pundayaw dan Apu Dios. Kanan day ¹⁴ "Madayaw hi Apu Dios hi langit ya malinggop nadan pangipatib-anah ulena tuh luta."

¹⁵ Tinaynan nadan anghel dida ot mibangngad dah langit. Nunhuhummangan da nadan mumpattol an kanan day "Ume takunna ped Betlehem ta etaku tibon hituwen impainilan Apu Dios ke ditaku." ¹⁶ Ginalagalaan dan imme ya tiniboda da Maria ke Joseph, takon nan golang an nahuyop nah panganan di baka. ¹⁷ Ot kalkalyon day kinalin nan anghel mipanggep nah golang. ¹⁸ Ya namodwong da Joseph an nangngol kediye kinalin nadan mumpattol. ¹⁹ Hi Maria ya nomnommona datuwen dingngol na. ²⁰ Hanada ken mumpattol ya nibangngad da nah pun-adugan dan daydayawonah Apu Dios gapu nah dingngol da ya tinibo dan hidiyey immannungan nan kinalin nan anghel ke dida.

Hay nungngadanan dan Jesus

²¹ Waluy algon nan golang ot kugiton da ot ngadanan dah Jesus an hidiyey kinalin nan anghel ke Maria ot ahi mawadaan.

Hay nangiayan dan Jesus nah Templo ad Jerusalem

²² Nadatngan di tiempon pangun-unudan da Joseph ke Maria nah intugun Moses ot ume dad Jerusalem. In-e dah Jesus ot idawat dan Apu Dios ²³ mipuun ke-

tuwen nitudok nah tuguna: "Am-in di panguluwan an lalaki ya midawat ke Apu Dios." ²⁴ Ya eda pay nun-appit hi duwan paloma weno duwan nagapad an balug te hituwey tugun Apu Dios an aton di babain ka-tungona.

²⁵ Hidid Jerusalem ya wada on tagun hi Simeon an maphod di pangi-ena ya makangngun-unud ke Apu Dios an hadhad-onay kihwangan di holag Israel. Wada ke hiyay Espiritun Apu Dios ²⁶ an nangipainilan hiya ya adi mate inggana tibonay umannungan handin kinalin Apu Dios an kananay ahi umali nan mangihwang hi holag Israel.

²⁷ Impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Simeon nah Templo ya wadada Joseph ke Maria an in-e dah Jesus hidit aton da nan Tugun Moses. ²⁸ Inapupun Simeon hi Jesus ot mumpasalamat ke Apu Dios an kananay ²⁹ "Apu, ad uwanin immannungan nan kinalim ya takon nuppey mateyak an muttatyum ot malinggop di nomnom ku ³⁰ te tinibok mo tun intud-ak mun mangihwang hi holag Israel ³¹ an hituwe tuwali din ninomnom mu an mipainilan am-in hi tagu. ³² Hiya ya mialig dilag an pat-alanay nomnom nadan bokon Judyu ta he-ay un-unudon da ya ta midayaw nadan tatagum an holag Israel."

³³ Namodwong nadan ammod Jesus kediye kinalin Simeon mipanggep ke hiya. ^{34,35} Kanan Simeon ke diday "Hi Apu Dios di mangipaamlong ke dakayu." Ya kananan Mariay "Hituwen ungan tinuddun Apu Dios di humlun hi kakastiguwan di udum an holag Israel te kahingon da. Hiya boy humlun hi kihwangan di udum te kulugon da. Mainilan hiya ya intud-ak Apu Dios te hiyay mangipainilah mipanggep ke Apu Dios. Mu dakol day tatagun mamihul ke hiyan hidiyey kainilaan di kinagaga-ihon di nomnom da. He-an hi inana ya ahi makahakkit damdamay nomnom mu gapu nah ahi maat ke hiya."

³⁶ Wada damdama on naka-in-inan profetas an hi Anna an hi anak Paniel an holag din hi Asher. Nalahin ot mala-uy pituy toon ya natey inayana. ³⁷ Hiya ya nawalut opat moy toona ya nipalpuh nabaluwana ya uguggena tinaynan nan Templo. Mapat-al ya hilong ya daydayawonah Apu Dios ya deke on adi mangan te hay dasal di atoatona. ³⁸ Makihumhummangan hi Simeon ke da Joseph ke Maria ya dimmatong hi Anna ot mumpasalamat ke Apu Dios mipanggep ke Jesus ya pungkali nay mipanggep ke hiya an hiyay hadhad-on dan umalin mamaddang ke didan holag Israel.

³⁹ Inat da Joseph ke Maria nan Tugun Moses mipanggep hi nuntugon babai ya hay panguluwan an lalaki ot umanamut dad Nasaret ad Galilee.

⁴⁰ Mungkaong-ongal hi Jesus ya nal-ot ya nakannomnoman te hi Apu Dios di mangipaptok ke hiya.

Hay nunhamakan dan Jesus nah Templo

⁴¹ Katootoon on imme da nan ammod Jesus ad Jerusalem hin nadatngan nan kanan dan Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios. ⁴² Handih himpulut duway toon Jesus ya naki-en da amanan e makipiyesta. ⁴³ Nagibbu diyen Piyesta ot umanamut nadan tatagu, takon nadan ammod Jesus. Mu uggeda inilan natayanan hi Jesus ad Jerusalem. ⁴⁴ Pangali da on naki-ki-en dida. Nala-uy ohan algoh nundallanan da ya ininnila dan maid hi Jesus ot mahmahan da nadah ibbada. ⁴⁵ Adida pakahamak ke hiya ot mibangngad dad Jerusalem ta eda tibon hidi.

⁴⁶ Nala-uy tulun algo ya hinamak da nah Templon um-umbun nah gawwan nadan naamung an muntutuduh pangi-en di Judyun mundongdongngol on taganay mahman dida. ⁴⁷ Am-in da nan mangmangngol ya namodwong da te kabaelasan mun-awat ya nalaing an humumang. ⁴⁸ Ya namodwong damdama nadan ammod na hi nanib-an dan hiya. Kanan inanan hiyay "Antipet uggeka naki-en dakami? Makadannagan kamin nanamahamak ke he-a." ⁴⁹ Hinumang Jesus an kananay "Tipet hamahamakonak ke dakayu, kon uggeyu inilan hituh balen Amay mahapul an kiha-adak?" ⁵⁰ Mu ugge naawatan nadan ammod nah diyen inhumang na.

⁵¹ Ot makibangngad mod Nasaret hi Jesus an nanongnan makangngun-unud hi tugun di ammod na. Hi inana ya nonomnomonan am-in nadan na-na-at. ⁵² Mungkaong-ongal hi Jesus ya mungkaudman di inila na ya matbal ke Apu Dios ya hi tagu.

Hay itanuttudun Juan an mumbonyag

(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)

3 Handih mikahimpulut limay toon hi nun-apuwan Tiberius ya hi Pontius Pilatu di gobernador ad Judea. Hay ap-apud Galilee ya hi Herod. Hi Felipe an tulang Herod di ap-apu damdamad Itule ya ad Telakonitis. Hay ap-apud Abilene ya hi Lisianas. ² Ya da Annas ke Kaypas di natag-en padin di Judyu kediye. Ketuwe damdaman tiempoy nuntuttuduwan Apu Dios ke Juan an imbabalen Sakalia nah adi maboblayan. ³ Imme Juan hanadah kabobboblen nih-up nah Wangwang an Jordan. Ot e muntuttudun kananay "Muntutuyu kayuh liwat yu ya mumpabonyag kayu ta kal-iwan Apu Dios di liwat yu." ⁴ Ketuwen inat Juan ya immanung di intudok din hi Isaiah an profetas Apu Dios. Kananay

"Waday ahi madngol nah adi maboblayan an kananay 'Idadaan yu ya iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku. ⁵ Tababon yu am-in nan nalukungan ya pundo-talon yu nadan bilid. Ya iphod yun am-in nadan adadin dalan ya pun-andongon yu nadan ugge nun-an-

dong. ¹⁶ Ya am-in di tatagu ya ahida tibon nan itud-ak Apu Dios an mangihwang hi tagu." †

⁷ Dakol day tatagun mumpabonyag ke Juan, mu kananan diday "Gaga-iho kayu! Kon pangali yu on deket mabonyagan kayu ya adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios? ⁸ Mahapul an itikod yun mangat hi gaga-iho ya hay maphod di aton yu ta kitib-anan makulug an nuntutuyu kayuh liwat yu. Adi kayu mundinol an adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios gapu te holag dakayun Abraham. Kalyok ke dakayu, hi Apu Dios ya damanan pumbalinona hantudan batu hi holag Abraham. ⁹ Hiya ya nundadaan an mangastiguh gaga-ihon tatagu. Dida nadan tatagun mialig nah kaiw an adi maphod di bunganan malngo ta maapuyan."

¹⁰ Kanan nadan tataguy "Nganne moy aton mi?" ¹¹ Hinumang Juan didan kananay "Dakayun hindudway bulwatina, idat yuy oha nadah maid di bulwatina. Dakayun waday kanona, idatan yu nadan maid di kanon da." ¹² Immali nadan mun-amung hi buwis an e mumpabonyag ot kanan dan hiyay "Apu, nganne damdamay aton mi?" ¹³ Kanan Juan ke diday "Dakayu ken mun-amung hi buwis ya adiyu hawwalan di ibaga yu." ¹⁴ Immali damdama nadan tindalu ya kanan day "Nganne poy aton mi?" Kanan Juan ke diday "Adiyu tanaktakuton di tatagu on nun-ala yuy pihhuda. Ya adi na-ala on kanan yuy nabahulan di ohan tagu hin adi makulug ya adi kayu mun-unguh boklaon yu."

¹⁵ Kediye nangngolan nadan tataguh ittuttudun Juan ya namam-an nonomnomon day aliyen nan kinalin Apu Dios an mangihwang hi tagu ya waday udum ke didan kanan da on hiyah Juan. ¹⁶ Mu kanan Juan di "Ha-oy ya bonyagan dakayuh danum, mu nan ahi umali ya natagtag-e mu ha-on ta takon di hay mangubad hi gakod di apatut na ya nakababbaak an mangat kediye. Ya hiya ke ya bonyagan dakayuh Espiritun Apu Dios ya hay apuy. ¹⁷ Hantuh aliyana ya appilonay tatagu, umat nah tagun muntaop an taopanay bogat ikulbung na, mu nan dugi ya gobhona nah apuy an adi mad-op."

¹⁸ Bokon hidiye ya abuy ittuttudun Juan hanadah tatagu, mu dakol damdamay intugunan dida.

¹⁹ Takon hi Herod an gobernador ya kinaliyana gapu nadah gaga-ihon inat na umat hi namlowanan Herodias an inayan tulang na. ²⁰ Ot pikalabut Herod hi Juan an hidiyey kagaga-ihawan an inat na.

Hay nabonyagan Jesus

(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

²¹ Dakol day tatagun numpabonyag ke hiya takon hi Jesus. Handih numpabonyag ya nundasal ya nabukatan di kabunyan ²² ot umali nan Espiritun Apu Dios an kay palomay ang-ang na ot umpan hiya. In-

† Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku. †† Isaiah 40:3-5

dani ya waday kimmalih langit an kananay “He-ay Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on.”

Hay tonton di ammod Jesus

(Mateo 1:1-17)

²³⁻³⁸ Tulun puluy toon Jesus ot ilappunay ngununan muntuttudu. Hay tonton di aammod na ya athitu: Hay namangulu ya hi Adam an lintun Apu Dios. Nahlag hi Adam ot wadah Seth an aman Enos. Nahlag hi Enos ot wadah Cainan an aman Mahalalel. Nahlag hi Mahalalel ot wadah Jared. Nahlag hi Jared ot wadah Enoch an aman Methuselah. Nahlag hi Methuselah ot wadah Lamek. Nahlag hi Lamek ot wadah Noah an aman Sem. Nahlag hi Sem ot wadah Arpachshad an aman Cainan. Nahlag hi Cainan ot wadah Selah. Nahlag hi Selah ot wadah Eber. Nahlag hi Eber ot wadah Peleg an aman Reu. Nahlag hi Reu ot wadah Serug. Nahlag hi Serug ot wadah Nahor an aman Terah. Nahlag hi Terah ot wadah Abraham an aman Isaac. Nahlag hi Isaac ot wadah Jacob. Nahlag hi Jacob ot wadah Judah an aman Peres. Nahlag hi Peres ot wadah Hesron. Nahlag hi Hesron ot wadah Arni an aman Admin. Nahlag hi Admin ot wadah Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot wadah Nashon an aman Salmon. Nahlag hi Salmon ot wadah Boaz. Nahlag damdamah Boaz ot wadah Obed. Nahlag hi Obed ot wadah Jesse an aman David. Nahlag hi David ot wadah Nathan. Nahlag hi Nathan ot wadah Mattatha an nahlagan Menna an hi aman Melea. Nahlag hi Melea ot wadah Eliakim. Nahlag hi Eliakim ot wadah Jonam an nahlagan Joseph an hi aman Judah. Nahlag hi Judah ot wadah Simeon. Nahlag hi Simeon ot wadah Libay an nahlagan Matthat an aman Jorim. Nahlag hi Jorim ot wadah Elieser. Nahlag hi Elieser ot wadah Joshua. Nahlag hi Joshua ot wada Er an aman Elmadan. Nahlag hi Elmadan ot wadah Cosam. Nahlag hi Cosam ot wadah Addi. Nahlag hi Addi ot wadah Melchi an aman Neri. Nahlag hi Neri ot wadah Sealtiel. Nahlag hi Sealtiel ot wadah Serubbabel an aman Rhesa. Nahlag hi Rhesa ot wadah Johanan an nahlagan Joda an aman Josech. Nahlag hi Josech ot wadah Semein. Nahlag hi Semein ot wadah Mattatias an aman Maath. Nahlag hi Maath ot wadah Naggai. Nahlag hi Naggai ot wadah Esli. Nahlag hi Esli ot wadah Nahum an nahlagan Amos an aman Mattatias. Nahlag hi Mattatias ot wadah Joseph. Nahlag hi Joseph ot wadah Jannai an nahlagan Melchi an aman Libay. Nahlag hi Libay ot wadah Matthat an aman Heli. Nahlag hi Heli ot wadah Joseph an impunammod Jesus. Datuwey nuntutun-ud an aammod Jesus.

Hay namatnaan Satanas an munhaul ke Jesus

(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12,13)

^{1,2} Hi Jesus ya waday Espiritun Apu Dios ke hiya handih nalpu nah Wangwang an Jordan. Impangulun diyen Espirituh Jesus nah adi maboblasyon ot mihmihdih napat an algo. Hidiy nangipatnaan Satanas an munhaul ke hiya ta munliwat. Kediye ya nakaaggangan hi Jesus te ug-ugge nangan. ³ Kanan Satanas ke hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya pumbalinom tun batu hi makan.” ⁴ Hinumang Jesus an kananay “Mu hay nitudok hi kalin Apu Dios ya kananay ‘Bokon hay makan ya abuy kitaguwan di tagu.’”

⁵ In-en Satanas hi Jesus nah natag-en bilid ot pinghanadi ya impatibonan am-in ke hiya nadan pun-apuwan tuh luta ⁶ ot kananan hiyay “Damanan he-ay mun-ap-apu ke datuwen am-in ta madayaw ka te nidat ke ha-on datuwet nangamungak an mangidat nah pinhod kun mun-ap-apu. ⁷ Kinali deket ha-oy di dayawom ya idat kun am-in datuwe ke he-a.” ⁸ Mu hinumang Jesus an kananay “Hay nitudok an kalin Apu Dios ya kananay ‘Hi Apu Dios ya abuy dayawon yu ya unudon yu.’”

⁹ In-en bon Satanas hi Jesus ad Jerusalem nah katagtag-ayan an bubung nan Templo ot kananan hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya dumop-a ka ^{10,11} ot deyan impitudok Apu Dios an kananay ‘Baalona nadan anghel ta ipaptok daka ta takon di mag-a ka ya tippaon dakat adika maliputan.’”

¹² Hinumang Jesus an kananay “Mu wada boy nitudok hi kalin Apu Dios an kananay ‘Adiyu patnaan hi Apu Dios.’”

¹³ Impatnan Satanas am-in di kabaelasan munhaul ke Jesus, mu adi pakaha-ul ot taynanat nangamung boy ahina panaulan ke hiya.

Hay lappunah nuntuttuduwan Jesus ad Galilee

(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14,15)

¹⁴ Nibangngad hi Jesus ad Galilee an waday kabaelasan nalpuh Espiritun Apu Dios ot mundingngol hi kabobbobleh di gapu nadah intuttudu na ya nadan inat na. ¹⁵ Nuntanuttudu nadah simbaan hidi ya tobalon am-in nadan tatagu.

Hay nangahingan nadan kaboblasyon Jesus ke hiya

(Mateo 13:54-58; Marcos 6:1-6)

¹⁶ Indani ya immeh Jesus hi bobledad Nasaret an naongalana. Sabadun Tungo kediye ya immen nah simbaan te hituwe tuwaliy oggana aton ot tumaddog ta mumbidbid hi kalin Apu Dios. ¹⁷ Ya indat dan hiya nan papel an naluddun an nitudokan nan kinalin din profetas an hi Isaiiah. Binokyag na ot potkonan bidbidon nan kananay

¹⁸ “Hay Espiritun Apu Dios ya wadan ha-on te ha-oy di pinili nan mangipainila nadah nawotwot nah maphod an ahi maat. Ya intud-akak an mangipainilan mibukaan nadan nibalud ya pakatibo nadan nakulap ya immaliyak an mamaddang nadah maligatan. ¹⁹ Intud-akak bon mangipainilah datngan di tiempon pangihwangan Apu Dios hi tagu.”

²⁰ Binidbid Jesus hituwe ot luddunona ot ibangngad na nah tagun bumadbaddang nah bohongnan di simbaan ot umbun an muntuttudu. Am-in nadan tatagu nah simbaan ya totokkolon da ²¹ ot kananan diday “Hinaen kalin Apu Dios an dingngol yun binidbid ku ya immannung ad uwani.” ²² Am-in nadan nangngol ke hiya ya tobalon da ya nakamodwong da nah makaphod an puntuttudu na. Kanan nadan tataguy “Kon bokon hiya nan imbabalen Joseph?” ²³ Kanan Jesus ke diday “Makulug man ahan an ahiyu kalyon ke ha-on nan ab-abig an kananay ‘He-an mun-aga, agaham di adol mu. Atom hantuh numboblayam di umat nah dingngol min inat mud Kapernaum.”

²⁴ Kanan bon Jesus di “Hituway kalyok ke dakayu, makulug an hanan profetas ya adi kulugon nadan kaboblayana. ^{25,26} Umat ke Elijah an profetas Apu Dios handih kawadana tuh lutan waday bitil hi kabob-bobled Israel te ug-ugge immudan hi tulun toon ta kagodwa. Ot dakol day kaboblayananan binabain nabalun munhapul hi baddang, mu bokon diday binad-dangana te nan nabalun babain bokon Judyud Salepta ad Sidon di nangitud-akan Apu Dios ke hiyan ena bad-dangan. ²⁷ Athidi bo dih tiempon Elisha an ohan profetas Apu Dios an dakol day ibbanan Judyun mundogon mungkangpuy adol da, mu bokon diday nangitud-akan Apu Dios ke hiya te nan bokon Judyu an hi Naaman ad Syria an athidiy dogonay nangitud-akan Apu Dios ke hiya ot kaanonah diyen dogona.”

²⁸ Handih dingngol nadan tatagu nah simbaan dadiyen kalinin Jesus ya nahalman di boh-ol dan hiya ²⁹ ot lapditon da ot ieda nah tap-on diyen bilid an numboblayan dat eda ot ogahon nah dopla. ³⁰ Mu na-ala ya mangeh Jesus an indalanah gawwan nadan naamung an tatagu.

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah iKapernaum

(Marcos 1:21-28)

³¹ Immeh Jesus ad Kapernaum ad Galilee ot kediyen Sabadu ya nuntuttudu nah simbaan. ³² Ya namodwong nadan tataguh panuttudu na te waday kalebbengana.

³³ Hidi nah simbaan ya wada on nahikpan an muntukuk. Kananay ³⁴ “Jesus an iNasaret, nganney pinhod mun aton ke dakami? Kon immali kan mandag ke dakami? Inilak hin dahdi ka. He-a nan maid di liwat na an intud-ak Apu Dios!” ³⁵ Mu kinalyan Jesus nan nihkop an kananay “Opya ka ya makaan ka nah tagu!” Impalin nan nihkop nan taguh hinangngab

nadan naamung an tatagu ot ahi makaan, mu maid udot di naliputan nah tagu. ³⁶ Namodwong nadan tatagu ot munhimbabaggaan dan kanan day “Ngan-neh tuwen ma-ma-at? Hinnatkon an abu! Antipeh naen ongal di kabaelan di kalina? Deya peman an takon di dimonyon nihkop ya kaanona!” ³⁷ Ot mund-ingngol di mipanggep ke Jesus am-in hanadah nun-linikkod an bobled Kapernaum.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagu

(Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)

³⁸ Limmah-un hi Jesus nah simbaan ot umeh balen da Simon. Hinumgop ya kinali dan hiyan mundogon nan inanan inayan Simon an nahalman di atung di adol na ot ibaga dan hiyan paphodona. ³⁹ Immeh Jesus hi kad-ana ot kalyonan makaan nan atung na ya nakaan. Ot umina ot ena idadaan di kanon da Jesus.

⁴⁰ Mungkalimuy algo kediye ya nun-ialin di tataguy mumpundogoh kad-ana ot dapaona dida ot makaan di dogoda. ⁴¹ Takon nadan nahikpan ya kinaanay nihkop ke dida ya deket e makaan nadan nihkop on tinumkuk dan kanan day “He-a nan Imbabalen Apu Dios!” Mu adi iabulut Jesus an kumali da te adina pinhod an diday mangipainilan hiyah Kristo.

Hay nuntuttuduwan Jesus hi kabobbled Galilee

(Marcos 1:35-39)

⁴² Mungkabigat kediye ot umeh Jesus nah e-elen di boblen maid di tagu ot e maoh-ohhah di. Indani ya punhamak nadan tatagu ot handih hinamak da ya iadi dan tayanana dida. ⁴³ Mu kananan diday “Mahapul an umeyak hi udum an boblet eyak muntuttudu damdamah di hi mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios te hituway nangitud-akanan ha-on.” ⁴⁴ Ot umed Judea an e muntuttudu nadah simbaan di Judyu.

Hay nangayagan Jesus nadah muntabukul

(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

5 Ohan algon muntattaddog hi Jesus nah pingngit di baybay an Genesaret ya namahig an dakol day tatagun umeh kad-anan e mangngol hi ittuttudunan kalin Apu Dios. ² Tinibon Jesus di duwan bangka nah pingngit di baybay, mu maid nadan numbangka te eda inwahway tabukul da. ³ Gapu te dakkodakkol di tagu ya e inumbun hi Jesus nah bangkan Simon Pedro ot kalyonan hiyan ipae-ele nah ittay ta waday atonan muntuttudu nadah tatagu.

⁴ Ginibbu nan nuntuttudu ot kananan Simon Pedro “Iem tun bangka nah adallom ta hidiy em pangibkahan hi tabukul mu.” ⁵ Ya kanan Pedro ke hiyay “Apu, impalpu mid nakugab hi mungkahilong inggana dih mungkabigat ya maid di tinabukul mi, mu hinae key kanam ya ek ibkah di.” ⁶ Ot ibka da nan tabukul ya

dakkodakkol peman di naknah dolog ya maid bo kayan mungkabik-i nan tabukul. ⁷ Hay mo inat da ya inayagan da nadan wada nah ohan bangka ot mum-babaddang da ot pakapnuwon dah dolog nan duwan bangka ot innang an malnong ot ya abu nadan bangka da.

⁸ Tinibon Simon Pedroh tuwen kadakol di tinabukul da ya nundukkun hi hinangngab Jesus ot kananay "Tayananak Apu, te ha-oy ya naliwatak an tagu." ⁹ Kinalinah tuwe te hiya ya nadan ibbana ya nakammodwong da hin nganney innunat dakol di tinabukul da. ¹⁰ Da James ke Juan an nak-Sebedi an ibbanan munt-abukul ya nakammodwong da damdama. Kanan Jesus ke Pedroy "Adika umagol an miunud ke ha-on. Mi-palpud uwani ya eka mangawis hi tatagu ta ha-oy di un-unudon da." ¹¹ Impadikal day bangka da ot iwa-long dan am-in di nganneh diye ot miunud dan Jesus.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun mungkangpuy adol na

(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

¹² Ohan algon immeh Jesus hi ohan boble ya wadah di on tagun mungkangpuy adol na. Tinibo nah Jesus ya nundukkun hi hinangngab na ot kananay "Apu, kaanom ahan tun dogok te inilak an kabaalam an aton, mu nangamung ka." ¹³ Dinapan Jesus nan mundogo ot kananay "Damana. Nakaan mo kayah naen dogom." Pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu. ¹⁴ Tinuguna nan tagun kananay "Adim ot kalkalyon hituwen inat ku, mu ipayum an umeh kad-an nan padit em ipatibon hiyan nakaan di dogom ya iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun Moses ta panginilaan di tatagun nakaan di dogom." ¹⁵ Kinalin Jesus nah tagun adina kalkalyon nan inat na, mu nund-ingngol damdamah kabobboble. Kinali immali day dakol an tataguh kad-anan mangngol hi ituttuduna ya mangipakaan hi dogo dan hiya. ¹⁶ Mu oggan umeh Jesus nadah maid di numboblet e maoh-ohhah din mundasal.

Hay nangipaphodan Jesus hi naparalyze an tagu

(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

¹⁷ Ohan algon muntuttuduh Jesus ya wada nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses an nalpuh kabobbobled Galilee, ad Jerusalem ya nadah udum an bobled Judea an immalin makidngol hi ituttuduna. Waday kabaelan Apu Dios ke hiya, kinali kabaelasan mangaan hi dogo. ¹⁸ Indani ya wada da on immalin nun-attang hi niayod an tagun naparalyze. Eda tumibotiboh dalanon dan mangieh kad-ana, ¹⁹ mu maid te dakkodakkol day tatagu. Kinali ingkayat da mo nah atop ot gumuk-ang da ot uy-uyon da nan niayod

hi hinangngab Jesus nah gawwan nadan naamung an tatagu.

²⁰ Inilan Jesus di kaongal di pangulug dan hiya ot kanana nah mundogoy "Tulang ku, nakaan di liwat mu." ²¹ Hanadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya kanan dah nomnom day "Dahdi ni-boh tuwen tagun taltalangaanah Apu Dios an iingngonay adol nan hiya? Hay tagu ya adinadaman kaanonay liwat, abunah Apu Dios." ²² Inilan Jesus di nomnom-nomon da ot kananan diday "Antipet athinay punnom-nom yu? ²³ Nganney nalaklaka? Hay kalyon di 'Nakaan di liwat mu' weno 'Tumaddog kat alam nan ayod mut umanamut ka.' ²⁴ Agat ipatibok ke dakayun ha-oy an Panguluwan di tagu ya waday kabaalak an mangaan hi liwat di tagu." † Ot kanana nah naparalyze an taguy "Kalyok ke he-a, tumaddog ka, alam nan ayod mut umanamut ka." ²⁵ Pinghanadi ya timmaddog nan naparalyze an tagu ot alana nan ayod na ot umanamut an daydayawonah Apu Dios. Am-in nadan tatagun nanibo ²⁶ ya nakammodwong da ya kanan day "Anakkaya bo peman hituwen etaku tinibod uwani!" Ot dayawon dah Apu Dios.

Hay nangayagan Jesus ke Libay

(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-28)

²⁷ Nagibbuh tuwe ot lumah-un hi Jesus. Handih mangmangnge ya tinibo na on mun-amung hi buwis an hi Libay di ngadanan um-umbun nah opisina ot kananan hiyay "Maka, miunud kan ha-on." ²⁸ Timmaddog hi Libay ot miunud ke hiyan tinayanana nan opisina.

²⁹ Ohan algo ya immayag hi Libay hi tatagun makihamul hi baleda te impartianah Jesus. Dakol nadan ibba nan mun-amung hi bayad di buwis ya nadan udum an tatagun nakikan ke dida. ³⁰ Hanadan Pharisee ya nadan udum ke didan muntuttuduh Tugun Moses ya imbaag da nadan disipulos nan kanan day "Antipet makikan kayu nadah mun-amung hi buwis ya nadan naliwat an tatagu?" ³¹ Mu hi Jesus di himmumang ot kananan diday "Hay agahan di doktor ya hay mundogo, bokon hay maid di dogona. ³² Paddungnan ha-oy an immaliyak ta paphodok nadan naliwat, bokon nadan kanan day maid di liwat da."

Hay mipanggep hi puntopolan

(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)

³³ Ohan algo ya wadada nadan tatagun kanan dan Jesus di "Hanada ke ot an disipulos Juan ya muntopolan dan adida mangan nah pundasalan da, athidi bo

† Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy mangaan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaelasan mangaan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

nadah disipulos nadan Pharisee. Mu hanada ken disipulos mu ya mangamangan da ya uminum da.”

^{34,35} Hinumang Jesus an kananay “An hay kanan yu ya adi mangan nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te hanan mungkasal an nikuyugan da ya ipap-tok na dida. Athidi damdama nadah disipulos kun mangan da te wadaak. Mu indanit maidak mo ya adida mangan gapuh punnomnom dan ha-on.

³⁶ Kon waday tagun e bumik-ih balun luput ta ilkob na nah daan an bulwati? Deket iathidi na ya ayyo nan balun luput, oha bo ya ad-adiy balun luput an milkob hi daan.”

³⁷ Hay oha boh inab-abig na ya kananay “Maid di tagun ena iha-ad di ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin lalat an pangihuduwan hi mainum te adi mainat. Te deket umina nan ka-apyan mainum ya mabughi nan lalat. Ayyo nan mainum ya nan lalat an punhuduwan. ³⁸ Ta hidiye nan hanan ka-apyan mainum ya mahapul an hanah ka-apyan bolat di pangiha-adan.” ^{†39} Kanana boy “Maid di ohan tagun naminhod hi ka-apyan mainum hin hay napgot di impainghanan inumon te hay inilana ya mapmaphod nan napgot.” ^{††}

Hay intuttudun Jesus mipanggep hi Sabadun Tungo

(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

6 Ohan Sabadu an indalan da Jesus hi payo ya pimmutting nadan disipulos nah page ot kutkuttimon da. ² Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di “Antipet ekayu pimmutting hi page yaden Sabadun Tungo?” ³ Kanan Jesus di “An uggeyu binidbid di inat da David handih naagangan da? ⁴ Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapay an niappit ke Apu Dios ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te abunay padin mangan kediye.” ⁵ Ot kanana boy “Ha-oy an Panguluwan di taguy mangali hin nganney panio weno adi nah Sabadun Tungo.”

Hay nangipaphodan Jesus hi napikluy an taklen nan tagu

(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

⁶ Wada boy ohan Sabadu an hinumgop hi Jesus nah simbaan di judyu ot muntuttudu ya wadah di on tagun napikluy di wawwan an taklena. ⁷ Hanada ken muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee ya hahalipatan day pangaanan Jesus hi pikluy diyen tagu kediye Sabadun Tungo ta waday ipabahul dan hiya. ⁸ Mu inilanay wadah nomnom da ot kanana nah tagun napikluy di takle nay “Maka, tumaddog ka tuh hinangngab

[†] Hay kialigan datuwen inab-abig na ya adi pungkammohon di pangien dih done ya pangien balu te adi da mun-unnud. ^{††} Hitiuwen kinalina ya in-alig na an nadan tatagun immingha nah pangie da tuwali ya adida pinhod an hannotan takon di adi maphod hidiye impaingha da.

di tatagu.” Imme nan tagun napikluy di taklenah kad-an Jesus ot tumaddog ⁹ ya kanan Jesus nadah naamung di “Waday ibagak ke dakayu. Nganney kanan di Tugun Moses hi damanan aton nah Sabadun Tungo? Hay maphod di aton ta bumaddang ta weno hay ad-adiy aton ta dumadag ta? Kon gapu te Sabadun Tungo ya adi hangudon di ibbat mate weno baddangan ta tumagu?” Mu maid di humumang. ¹⁰ Kinali nah tuwe ot iang-ang na nadah tatagu ot ahina kanan nah tagun napikluy di takle nay “Ukyadom di taklem.” Inukyad na ya maphod mo.

¹¹ Mu nadan Pharisee ya bimmobboh-ol da ot punhummanganan day aton dan mamaten Jesus.

Hay namiliyan Jesus nadah himpulut duwan apostoles na

(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

¹² Waday ohan algon immeh Jesus nah bilid ta e mundasal ot miha-ad hidih ohan hilong. ¹³ Mabigat kediye ot ayagana nadan disipulos na ot piliyonay himpulut duwa ot ngadanana didah apostoles.

¹⁴⁻¹⁶ Dadiyen pinilina ya hi Simon an nginadana nah Pedro, hi Andres an tulang Simon, hi James, hi Juan, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, hi James an hi anak Alfeo, hi Simon an oha nadah Zealot, hi Judas an hi anak James, ya hi Judas Iskariote an nangihdul ke Jesus.

Hay niunudan di dakol an tatagu ke Jesus ta ipakaan day dogo dan hiya

(Mateo 4:23-25)

^{17,18} Dimmayyu da Jesus nah nundotal ot umohnong da ya naamung nadan dakol an miunuunud ke hiya. Immali da boy dakol an tatagun e mumpakaan hi dogo da ya mundongol hi ituttuduna. Nalpu dad Jerusalem, nadah udum an bobled Judea ya nadah bobleh pingngit di baybay ad Tyre ya Sidon. Immali da damdamay nungkahikpan ot kaanonay nihkop ke dida. ¹⁹ Am-in nadan mundogo ya pinhod dan dapaon hi Jesus ta makaan di dogoda te inila dan waday kabaelanan mangan hi dogo.

Hay pun-am-amlongan ya kiphodan nadan mangulug ke Jesus

(Mateo 5:1-12)

²⁰ In-ang-ang Jesus nadah miunuunud ke hiya ot kananay “Dakayun nungkawotwot ya umamlong kayu te dakayuy migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ²¹ Dakayun maagangan ad uwani ya umamlong kayu te ahi kayu mabhug. Dakayun lumuwaluwad uwani ya umamlong kayu te ahi kayu tumatawa. ²² Mun-am-amlong kayun hihingngitan di tatagu ya adida paki-hayyupon, panadngolan da ya pihulon da gapuh pan-

gulug yun ha-on an Panguluwan di tagu. ²³ Maphod di mun-am-amlong kayu hin athidiy aton di tatagu ke dakayu te waday ongal an indadaan Apu Dios hi kiphodan yuh langit. Athidi damdamay ininat nadan aammod da handidah profetas Apu Dios. ²⁴ Dakayun kakadangan an nalam-ay di nitaguan yud uwani ya mahmok kayu te ahiyu talakon am-in di kinadangan yu. ²⁵ Dakayun wadwada-an ad uwani ya mahmok kayu te ahi kayu makakudangan. Dakayun matatatawad uwani ya mahmok kayu te ahi kayu lu-muwaluwa. ²⁶ Mahmok kayun kanan di tataguy maphod te hay kakulugana ya umat kayu handidah adi makulug an profetas an gagamgam day katbalan dah tatagu an bokon hay katbalan dan Apu Dios.

Hay paminhodan nadan mangulug ke Jesus hi buhul da

(Mateo 5:38-48; 7:12)

²⁷ Dakayun mangngol hi kalik, pohdon yuy buhul yu ya aton yuy maphod nadah tatagun humihhingit ke dakayu. ²⁸ Ya takon nadan mun-idut ya nadan mumpaholholtap ke dakayu ya idasal yun Apu Dios di kiphodan da. ²⁹ Takon di ampingon day tamel yu ya adiyu ibalo. Deket waday mangalah oddan di bulwatiyu ya pakidat yu bo nan nioddahana. ³⁰ Deket waday mumbagan dakayuh baddang ya idat yuy ibagana. Ya kalina ket waday inalan di tagun dakayu ya adiyu piliton an bangngadon. ³¹ Hay pinhod yun aton di ibbayun dakayu ya hidiye damdamay aton yuh ibbayu.

³² Deket abuna nadan tatagun naminhod ke dakayuy pohdon yu, ya kon matbal kayu? Adi, te takon nadan naliwat ya athidiy aton da. ³³ Deket abuna nadah maphod di aton dan dakayuy pangatan yuh maphod, ya kon matbal kayu? Adi, te takon nadan naliwat ya athidiy aton da. ³⁴ Deket ammuna nadan tatagun inila yun pakabayyadan day gawat day pagawatan yu, ya kon matbal kayu? Adi, te athidi damdamay aton nadan naliwat. ³⁵ Adiyu iathidi, mu pohdon yu nadan buhul yu ya aton yuy maphod ke dida ya pagawatan yu nadan adi gumlan mumbayad hi gawat da. Deket aton yuh diye ya ongal di gun-udon yu ya nan pangatan yun diyey kitib-anan imbabale dakayun Apu Dios an Katagtag-ayan te hiya ya idat nay kiphodan nadan naliwat ya nadan tatagun adi mumpasalamat ke hiya. ³⁶ Homkon yuy ibbayun tagu umat ke Apu Dios an hi Amayu an huhhumok.

Hay pangibilangan di mangulug ke Jesus hi ibbana

(Mateo 7:1-5)

³⁷ Adiyu pumbalinon di adol yuh huwes te bokon dakayuy mangali hin gaga-iho weno maphod di atoton di ibbayu, mu nangamung hi Apu Dios. Deket aton yuy athidi ya makastigu kayu. Homkon yu nadan ib-

bayun numbahul ke dakayu ta adi na-ala on kanan yuy makastigu da, ta homkon dakayu damdaman Apu Dios hin mumbahul kayu. Kal-iwan yuy inat nadan numbahul ke dakayu ta kal-iwan damdaman Apu Dios di liwat yu. ³⁸ Adiyu ukuhon an bumaddang hi ibbayun tagu hin waday mahapul da, te hi Apu Dios ya maid ukunan bumaddang ke dakayu te ongal di ibaddang na. Hin dakol di idat yu ya dakol damdamay midat ke dakayu. Hin ittay di idat yu ya ittay damdamay midat ke dakayu."

³⁹ Ot mun-ab-abig hi Jesus an kananay "Hay nakulap an tagu ya adina ipanguluy ibbanan nakulap te kon adida mag-an duwa?" ⁴⁰ Kanana boy "Hay tagun mun-ad-adal ni-an ya ugge niingngoh mittuluna. Kah-in di gibbuwonay adal nat ahi damanan kanan di niingngoh nah mittuluna.

^{41,42} Hay nabutan tagu ya adinadaman tibona ta kaanonay butan di ibbana. Ongal an langkak hin takon di waday ongal an butah matam ya kanam di kaanom di ittay an butah matan di ibbam. Kaanom ni-an di butah matam ta ahim kaanon di butah matan di ibbam." †

Hay kialigan nan kaiw ya nan bungana

(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Kanan bon Jesus di "Hay maphod an kaiw ya maphod boy bungana. Hay ad-adin kaiw ya ad-adi boy bungana te athidiy niatana. ⁴⁴ Kinali nan bungay panginilaan hin maphod nan kaiw weno adi. Inila taku bon hay pagit ya gulun ya adida bumungah makan te athidiy niatan da. ⁴⁵ Athidih tagu te hay tagun maphod di nomnom na ya maphod damdamay atona. Mu hay tagun gaga-iho nomnom na ya gaga-iho damdamay atona. Mainila hin maphod weno gaga-iho wadah nomnom di tagu te hidiyey atona ya kalyona.

Hay kialigan nan duwan namohwat hi bale

(Mateo 7:24-27)

⁴⁶ Antipet kanan yuy ha-oy di Apu yu yaden adiyu un-unudon di itugun ku? ⁴⁷ Hay kalyok ke dakayu ya mipanggep hi tagun umalin mundongol hi kalik ot un-unudona. ⁴⁸ Hidiyen tagu ya umat nah tagun nangapyah balen impakaihammad nay tukud na. Immaliy puwok ya nal-ot an udan ot lumakbiy dinluh wang-wang ot datngana nan bale, mu ugge natu-i te nahamad. ⁴⁹ Mu nan tagun donglona ya abuy kalik, mu adina un-unudon ya umat nah tagun nangapyah balen impupule nay tukud na. Immaliy puwok ya pinghanadi ya natu-i ot makappa-i."

† Hay pinhod tuwen kalyon ya tibom ni-an di bahul mut ahim tibon di bahul di ibbam. Ta hidiye nan tugunom ni-an di adol mu ta ahim tugunon di ibbam an tagu.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan muttatyu

(Mateo 8:5-13)

7 Ginibbun Jesus dadiyen intuttudu na ot mibangngad ad Kapernaum. ² Wadah di nan bokon Judyun ap-apun di hinggatut an tindalu an mundogon mungkatkate nan pinpinhod nan muttatyuna. ³ Handih dingngol nay mipanggep ke Jesus ya immitud-ak hi ap-apun di Judyun e mangayag ke hiyat paphodonah diyen muttatyuna. ⁴ Imme da diyen binaal nah kad-an Jesus ot kalyon dan hiyay mipanggep nah ap-apu ya nan muttatyuna. Kanan day "Maka kanu anhan an kanan nan ap-apun di tindalu ta em paphodon nan muttatyuna. Baddangam anhan hidiyen ap-apu te maphod di panggi-ena. ⁵ Hiya ya takon di bokon Judyun ya pinhod ditaku ya numpakapya peman hi simbaan taku."

⁶ Ot maki-eh Jesus. Handih manatong da ya immitud-ak bo nan ap-apu hi e mangali ke hiyan kanan day "Hituwey kanan nan apu mi: Takon di adika maki-ali ta adika mataktak. Oha bo ya bumainak hi aliyam hi balemi ⁷ ya bumainak an umalih kad-am. Takon di ammunay kalyom ot makaan di dogon tun muttatyuk. ⁸ Inilak an waday kabaelan di kalin di ap-apu te ha-oy ya un-unudok di kalyon di ap-apuk. Ya un-unudon damdaman di tindaluk di kalyok. Deket kanak nah tindaluk di 'Eka', on imme. Deket kanak di 'Maka', on im-mali. Deket kanak nah muttatyuk di 'Atom hituwe', on inat na. Ot namam-ay kalim an kabaelasan mangaan hi dogon nan muttatyuk."

⁹ Handih dingngol Jesus hituwe ya namodwong hi pangulug diyen ap-apu ot iang-ang na nadah naamung an niunud ke hiya ot kanan diday "Kalyok ke dakayun maid di ohan Judyu hi ek tinibon athidiy pangulug na." ¹⁰ Nibangngad nadan binaal nan ap-apu ya tinibo dan pinumhod nan muttatyu.

Hay numahuwan Jesus nah imbabalen nan nabalun babai

¹¹ Indani ya immeh Jesus ad Nain ya naki-e nadan disipulosna ya nadan dakkodakkol an tatagu. ¹² Manatong da nah boble ya dinamu da nadan tatagun e mangilubuk nah naten binugtung an imbabalen nan nabalun babai ya dakol day kaboblayan niku-yug. ¹³ Handih tinibon Jesus nan nabalun ya ongal di homok nan hiya ot kananay "Adika kumga." ¹⁴ Immeh kad-an nate ya in-ohnong nadan nun-attang. Dinapan Jesus nan lungun an kananay "Bumangun ka." ¹⁵ Bim-mangun nan nate ya kimmali ot itud-ak Jesus hi kad-an inana. ¹⁶ Nakammodwong dan am-in nan tatagu ot dayawon dah Apu Dios an kanan day "Dehtun ditaku on ongal di kabaelasan profetas Apu Dios. Himmok ditaku Apu Dios ot itud-ak nay mangihwang ke ditaku."

¹⁷ Hituwen inat Jesus ya nundingngol hi kabobbled Judea ya am-in hanadah nunlinikkod an boble.

Hay nangitud-akan Juan an mumbonyag nadah disipulos nah kad-an Jesus

(Mateo 11:2-19)

¹⁸ Hanadan disipulos Juan ya imme dah kad-ana nah baludan ot kalkalyon dan am-in ke hiya nadan inat Jesus ¹⁹ ot itud-ak Juan di duwah kad-an Apu Jesus an kanan diday "Eyu ibagan Apu takuy 'Kon he-a kanu nan intud-ak Apu Dios weno waday udum an had-on mi?'" ²⁰ Imme da nan intud-ak Juan ot kanan dan Jesus di "Intud-ak dakamin Juan an mumbonyag ta ibaga min he-ah tuwe 'Kon he-a kanu nan intud-ak Apu Dios weno waday udum an had-on mi?'"

²¹ Kediye nangaananah dogo, hay nihkop ya hay kulap nadan tatagu. ²² Hinumang na didan kananay "Mibangngad kayuh kad-an Juan ta eyu kalyon ke hiyan am-in di dingngol yu ya tinibo yu. Deyan pakati-bo day nakulap, pakadallan day napilay, pinumhod nadan munggangpuy adol da, pakadngol day nalulok, namahuwan day nate ya nipainila nadah nawotwot di mipanggep hi ongal an impaminhod Apu Dios ke dida." ²³ Kanan bon Jesus di "Hanan tagun adi munhalinduwa mipanggep ke ha-on ya hiyay ongal di amlong na."

²⁴ Handih nibangngad nadan intud-ak Juan ya kanan Jesus nadah naamung di "Nganney ninomnom yun e tibon handih imme kayuh kad-an Juan nah adi maboblayan? Kon hanan tagun humalihalinduwa an umat nah bilaun ib-ibbuyong di dibdib ²⁵ weno nan tagun numbulwatih makakkaphod? Bokon, te hay kakulugana ya hanada ken tatagun numbulwatih makakkaphod ya mihaad dah makakkaphod an bale ya nalam-ay di biyag dan adida mihaad hi adi maboblayan. ²⁶ Dahdi mo? Hay profetas? Om, hituwey kalyok ke dakayu, hidiyen eyu tinibo ya makulug an profetas ya hiya ya waday niong-ongana ²⁷ te athituy nitudok mipanggep ke hiya:

'Kanan Apu Dios di "Pamanguluwok tun muntuttuduh mipanggep ke he-a ta ahika dumatong."'

²⁸ Hituwey kalyok ke dakayu, pinilin Apu Dios tuwalih Juan an katagtag-ayan am-in hi tatagu, mu hanan nakababban tagun nigappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya natagtag-e mu hiya."

²⁹ Wadadah di nadan tatagun numpabonyag ke Juan takon nadan mun-amung hi buwis an numpabonyag damdama. Handih dingngol dah diyen kalin Jesus ya inabulut dan maphod di ine-en Apu Dios. ³⁰ Hanada pe tuwalin Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses di ugge nangabulut, kinali uggeda numpabonyag.

³¹ Kanan bon Jesus di "Nganne nin di pangianggowak hi panggi-eyun tatagud uwani? ³² Umat kayu nadah u-ungan maamuamung an umanay-ayyam nah

malkadun kalyon nadan udum hi ibbaday 'Namnam-bab kami ya nungganggha kamit kanan mi ot on manayo kayu, mu ugge kayu. Ya impatna mi bon mun-iyoy, mu adi kayu kumga!' Umat kayu ke datuwen unga te ugge inilay pinhod yu. ³³ Te immalih Juan an mumbonyag ya hinnatkon di kanona ya adi manginum, ya kanan yuy nahikpan. ³⁴ Yaden ha-oy ken Panguluwan di tagu ya gapu te manganak ya uminumak, ya kanan yu boy 'Ag-agam! Nakahhalman di pangana ya panginum na ya makihayhayyup nadah mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya nadah naliwat!' ³⁵ Mu hituwey nomnomon yu, hay kaphod ya kinalaing Apu Dios ya mipatibo nadah tatagun mangabulut hi pangie min duwa ke Juan."

Hay nakikanan da Jesus hi balen nan Pharisee an hi Simon

³⁶ Waday ohan algon nan Pharisee an hi Simon ya inayaganah Jesus ta e makikan hi baleda ot umeh Jesus. ³⁷ Kediyen boble ya wada nan babain nundingngol an makilalaki. Dingngol nan e mangan da Jesus hi balen nan Pharisee ot umeh din waday inal-alanah ohan butilyan lanan nakangngina. ³⁸ Hinumgop ot tumaddog hi pottok nan hukin Jesus an mungkoga ya tininan di luwanay hukin Jesus ot mundukkun ot dan-iyannah buuk na. Inungngu na nan hukin Jesus ot duyaganah lana. ³⁹ Handih tinibon tun Phariseen nangayag ke Jesus hituwen inat nan babai ya kananah nomnom nay "Gulat nat makulug an profetas hituwen tagu ya wada ot an inilanan nakaliwwat tun babain mangid-id-on ke hiya." ⁴⁰ Inilan Jesus hidiyen wadah nomnom na ot kananay "Simon, waday ab-abigok ke he-a." Kanan Simon di "Nganneh diye, Apu?" ⁴¹ Kananay "Waday duwan tagun gimmawat hi pihhu hi ohan tagu. Hay ginawat di oha ya liman gatut. Hanan oha ya nalima. ⁴² Gapu te adida pakabayad ya ugge mo impabayad nan nangipagawat hidiyen ginawat da. Ya dahdi ke didan duway ong-ongal di pamhod na nah nangipagawat?" ⁴³ Hinumang Simon an kananay "Hanan gimmawat hi liman gatut." Ya kanan Jesus ke hiyay "Niptok hinaen inhumang mu."

⁴⁴ In-ang-ang Jesus nah babai ot kananan Simon di "Tinibom di inat tuwen babai? He-a ke ya hinumgopak hi balem ya uggeyak indatan hi danum an pangulak hi hukik yaden hidiyey pangie taku, mu hituwen babai ya inulahanay hukik hi luwana ot dan-iyannah buuk na. ⁴⁵ Hinumgopak hi balem ya uggeyak inawal yaden hidiyey pangie taku, mu tun babai ya tibom an adaddina ipaey hukik. ⁴⁶ Uggeyak linanaan ke he-a yaden hidiyey pangie taku, mu hiya ke ya linanaanay hukik. ⁴⁷ Kalyok ke he-an takon di ongal di liwat tun babai ya nakaan gapuh ongal an naminhod nan ha-on, mu nadan tatagun kalyon day ittay di liwat da ya ittay boy

pamhod da." ⁴⁸ Ot kanan Jesus nah babaiy "Nakaan di liwat mu." ⁴⁹ Dingngol nadan udum an nakikan hituwe ya waday oha on kananay "Dahdih tuwen tagun damanan kaanonay liwat di tagu?" ⁵⁰ Kanan Jesus nah babaiy "Hay pangulug muy nangihwang ke he-a. Eka ot malinggop ka mo kaya."

Hanadan binabain naki-ki-en Jesus

8 Indani ya immeh Jesus hi kabobboblen e muntut-tuduh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Naki-e nadan himpulut duwan disipulosna ² ya nadan udum an binabain kinaanay dogoda ya hay nihkop ke dida. Datuwen binabain naki-e ya da Maria Magdalena an hiya din kinaan Jesus di pitun dimonyon nihkop, ³ hi Juana an inayan Kusah an ap-apun nadan mumpaptok hi balen Herod, hi Susana ya nadan udum. Datuwen binabaiy bumanaddang ke da Jesus ya nadan himpulut duwan disipulosnah mahapul da.

Hay kialigan nan nihabuwas an buwa

(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

⁴ Ohan algo ya naamung day dakkodakkol an tatagun nalpuh kabobboble. Nun-ab-abig hi Jesus an kananay ⁵ "Wada nan tagun e nuntanom hi buwa an impahinnabuwas na. Handih nangihabuwasana ke dadiyen buwa ya nag-ay udum hi dalan ot igatin di tatagu ya kinan di hamutiy udum. ⁶ Hay udum ya nag-a dah mabatu ya man-ut tinummol da, mu gagala ya nakleng da te ittay di lutat ittay boy itmog nah danum. ⁷ Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da. ⁸ Hay udum ya nag-a dah maphod an luta ot tuttumolan da ot bumubunga da." Ginibbu nah tuwen ab-abig ya kananay "Pakannomnomon yuh tuwen kinalik."

Hay intuttudun Jesus hi kibalinan nan ab-abig na

(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

⁹ Kanan nadan disipulos nay "Nganneh kibalinan tuwen inab-abig mu?" ¹⁰ Ya kananay "Dakayu ken disipulos ku ya ina-ud kun ituttuduy ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu deket hi udum an tatagu ya painnab-abig kuy pun-tuttuduk ke didat takon di tibotibon da nadan atok ya donglodonglon day ituttuduk ya adida maawatan."

¹¹ Kanana boy "Hituwey kibalinan tun inab-abig ku. Hanadan buwa an inabuwas nan tagu ya mialig nah kalin Apu Dios. ¹² Hanadan buwa an nag-ah dalan ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, mu immalih Satanas ot haulona didat adida kulugon ta adida mihwang. ¹³ Hanadan buwa an nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-am-amlong dan nangulug, mu ugge nihamad di pangulug da ta deket waday ittay hi ligat da

ya pinghanadi on inwalong day pangulug da.

¹⁴ Hanadan buwan nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, mu adida hangudon te hay kahapulan dah kitaguwan day ipapaptok da, hay kumadangyanan da ya hay pun-an-anlaan day nonomnomon da. ¹⁵ Hanadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mihamad di pangulug da ta maphod di nomnom da ya halipotpotan dan mangat hi maphod."

Hay kialigan nan dilag

(Mateo 4:21-25)

¹⁶ Wada boy in-alig na an kananay "Kon tolgan di taguy dilag ta ena haniyan weno ena italu? Adi, te ipatuk nat pakatibo nadan humgop. ¹⁷ Hituwey kitib-anan am-in di mitalun adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo. ¹⁸ Kinali pakaddonglon yu nan maphod an tugun ya un-unudon yu te hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inilana. Mu hay adi mangun-unud hi mituttudun hiya ya takon nan ittay an inilana ya mama-id."

Hanadan mitulang ke Jesus

(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

¹⁹ Immalih inan Jesus ya nadan tutulang na, mu maid di innun dan umeh kad-ana te dakol day tatagu.

²⁰ Kanan nadan udum an tatagu ke Jesus di "Immalih da inam ya nadan tutulang mu, dehdi dah dolan pun-ibaga daka." ²¹ Mu kananay "Hanadan tatagun mangngol ya mangun-unud hi kalin Apu Dios ya dadiyey inak ya tutulang ku."

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun

(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

²² Ohan algo ya kanan Jesus nadah disipulos nay "Umagwat takuh bah-el tun baybay." Ot mumbangka da. ²³ Indanit mange da ya nahuyop hi Jesus. Kal-inadi ya pimmuwok hi nal-ot ya mungkapnu nan bangkah danum ta katatakut an kay da malting da. ²⁴ Ot ban-gunon nadan disipulos hi Jesus an kanan day "Apu Jesus! Deya man an malting taku!" Bimmangun hi Jesus ot kumali nah puwok ya nah namahig an dalluyun. Pinghanadi ya makaddin-ong mo. ²⁵ Kanana nadah disipulos nay "Daan moy dinol yun ha-on?" Timmat-takut da ya namodwong da ot munhuhummangan dan kanan day "Nganne nin di katatagun tuwen takon di puwok ya dalluyun ya un-unudon day kalina?"

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah tagun mun-ango

(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

²⁶ Indani ya dimmatong da nah boblen nadan iG-erasene an dommang di Galilee. ²⁷ Nalpuh Jesus nah

bangka ya dinamun nan tagun nahikpan an nalpun nah boble. Hidiyen nahikpan ya nabayag an ug-ugge numbulwati ya ad-addi umanamut ta nadah lubukan di kiha-ha-adana. ^{28,29} Takon di bangkilingan dat iadug da ya bohatonay bangkiling na ya ipabtik nan nihkop nah adi maboblayan. Handih inang-ang nah Jesus ya tinumkuk ot mundukkun hi hinangngab na ya inlot nay kalinan kananay "Jesus, an Imbabalen Apu Dios an Katagtag-ayan, nganney atom ke ha-on? Adiyak anhan kastiguwon." Man-uket kinalinah tuwe ya kinalin Jesus ke hiyan makaan nah tagu. ³⁰ Kanan Jesus nah nihkop di "Nganney ngadan mu?" Ya kananay "Linibuy ngadan mi." Athituy inhumang na te dakkodakkol dan nihkop. ³¹ Dadiyen nihkop ya pihpihmok dan hiyat adina ipae dida nah punholholtapan ta nangamung.

³² Nipaddin diyen wadaday dakol an babuy an munhubang nah e-elen nan bilid. Ot pihpihmok da bon hiya ta mit-an da nadah babuy ya inabulut na.

³³ Nakaan nadan nihkop ot mit-an da nadah babuy. Kal-inadi ya kahibubutik nadan babuy nah dopla ot pun-iyapa da nah baybay ot malting da.

³⁴ Tinibon nadan mumpaptok hi babuy hidiyen naat ot butikon dan imme nah boble ya nadah nunlinikkod an boble ot eda kalkalyon hanadah tatagu. ³⁵ Ot nadan tatagun nangngol kediye ya imme da ot eda tibon. Im-mali dah kad-an Jesus ya tinibo da nan tagu an numbulwati ya pinumhod moy nomnomnan dongdonglon-ay ittuttudun Jesus ya timmattakut da. ³⁶ Hanadan nani-bo ya kinalkali da ke datuwen tataguy nakaan nadan nihkop. ³⁷ Gapu te hay takut datuwen Gerasene ya imbaga dan Jesus an taynanah diyen bobleda. Ot mumbangka mo da Jesus ot tumayan da.

³⁸ Handih e ume da Jesus ya kinalin nan tagun nakaan di nihkop ke hiyay "Daan anhan ta maki-kieyak ke he-a?" Mu kanan Jesus di ³⁹ "Umanamut ka ot ya abu ta em kalkalyon di inat Apu Dios ke he-a." Ot umeh diyen tagu ot ena kalkalyon di inat Jesus ke hiya nadah tatagu kediye boble.

Hay nummahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaan di dogon nan babai

(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

⁴⁰ Nibangngad da Jesus ad Galilee ya mun-am-am-long nadan tatagun manman-od ke hiya. ⁴¹ Wadah dih Jairo an ohan ap-apuh simbaan di Judyu an immali ot mundukkun hi hinangngab Jesus ot pihpihmok ta maki-eh Jesus hi baleda. ⁴² Pinhod Jairo an maki-eh Jesus te mungkatkate nan binugtung an imbabalanan babain himpulut duway toona.

Handih maki-en Jesus ya inalibungbungan di tatagu. ⁴³ Ya wada on babain nundogoh himpulut duway toon an adi matikod di malpuh adol na ya maid di pakakaan kediye dogona. ⁴⁴ Immeh diyen babaih indoggan Jesus ot dapaonay udu di bulwatina ya natikod nan

malpuh adol na. ⁴⁵ Kanan Jesus di "Dahdiy nanapah bulwatik?" Ya kanan dan am-in di "Toan." Kimmalih Pedro an kananay "Apu, nganney atom an manginila hin dahdiy nanapah bulwatim an deyan dakkodakkol day tatagun inalibungbungan daka?" ⁴⁶ Mu kanan Jesus di "Waday nanapan ha-on te ginibok kun waday kinaan di kabaalak hi dogo." ⁴⁷ Handih ininnilan nan babai an inilan Jesus di naat ya munggayayonggong hi takut na ot mundukkun hi hinangngab na ot kalyonay gapun di nanapaanah bulwatina ya hay nakaan di dogona. Am-in nadan tatagu ya dingngol dah diyen kinalina. ⁴⁸ Kanan Jesus ke hiyay "Tulang ku, nakaan moh naen dogom te hay pangulug mun ha-on. Umanamut ka ot malinggop ka mo kaya."

⁴⁹ Mungkalkalih Jesus ya wada on dimmatong an nalpuh balen da Jairo ot kanan hiyay "Takomboy adim mo awiton nan mittulu te nate nan imbabalem."

⁵⁰ Dingngol Jesus hidiyen kinali da ot kanan Jairo di "Pakodholom di nomnom mu ya mundinol kan ha-on."

⁵¹⁻⁵³ Dimmatong dah balen da Jairo ya kahikokoga nadan tatagu te nate nan imbabalena, mu kanan Jesus di "Adi kayu kumga te ugge nate nan unga, nahuyop ya abu." Hanadan tatagu ya taltalangga dah Jesus te inila dan nate nan unga. Hinumgop hi Jesus, mu maid di udum hi impaghop na, abuna da Pedro, hi Juan, hi James ya nadan ammod nan unga. ⁵⁴ Inodnanay taklen nan unga ot kananay "Unga, tumaddog ka." ⁵⁵ Ot tumaddog nan unga. Numpaalah Jesus hi kanon nan unga ot panganon da. ⁵⁶ Namodwong nadan ammod na, mu tinugun Jesus dida an kananay "Adiy e kalkalyon hituwen naat."

Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulosna

(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

9 Ohan algo ya inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulosna ot idatana didah kabaelan dan mangan hi nihkop ya dogo. ² Ot ahina itud-ak didan e mangat kediye ya muntuttuduh mipanggep hi pun-apuwan Apu Dios. ³ Kananan diday "Adi kayu umitabtabin hi nganneh diyen mahapul yuh pangayan yu, umat hi patanong, hakbat, makan, pihhu ya bulwati. ⁴ Takon di daanay pangayan yu ya mihaad kayu nah balen di mangayag ke dakayu inggana tayanan yuh diyen boble. ⁵ Hanada keh boblen maid di umayag ke dakayu ya deket tayanan yu ya pukpukon yuy hupuk hi hukiyu ta panginilaan dan gaga-iho da." ⁶ Ot ume nadan himpulut duwan disipulos hi kabobboblen e muntuttuduh kalin Apu Dios an mipanggep ke Jesu Kristo ya kinaan day dogon di tatagu.

Hay kabulubulunan di nomnom Herod te hay mipanggep ke Jesus

(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

⁷ Dingngol Herod an ap-apud Galilee datuwen inat Jesus an kanalkalyon di tatagu ya mabulubulun te kanan di udum di hiya din hi Juan an mumbonyag an namahuwan. ⁸ Hay udum ya kanan day hiya din hi Elijah ya hay udum bo ya kanan day hiyay ohan profetas Apu Dios handih done an namahuwan. ⁹ Hi Herod ke ya kananay "Hi Juan ke ot ya impaputul kuy uluna, mu dahdiy diyen tagun dakol di danongdonglok hi mipanggep ke hiya?" Kinali ihik abun e tibon hidiyen tagun kalkalyon da.

Hay numpakanan Jesus hi liman libun tatagu

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

¹⁰ Nibangngad dadiyen apostoles Jesus ot kalkalyon dan am-in ke hiyay inainat da. Ingkuyug Jesus didad Betsaida ot ab-abbu dah di. ¹¹ Mu waday nangngolan nadan tataguh kabobboble an hidiy nangayan da ot miunud da. Inayagana mo dida ot tuttuduwana didah mipanggep hi pun-apuwan Apu Dios ya kinaanay dogon mundogo.

¹² Mungkahilong ya imme da dadiyen himpulut duwan disipulos hi kad-ana ot kanan day "Itud-ak mu ot kattog hantudan katagutagu nadah nihnih-up an boblet eda maniboh pangal-an dah kanon da ya puniyanan da te maid di pangal-an hi kanon hitu." ¹³ Mu kananan diday "Idatan yu didah kanon da." Kanan day "Mu limlimman tinapay ya dudduwwan dolog ya abuy dehtu. Kon ekami gumatang hi kanon am-in datuwen katagutagu?" ¹⁴ Hay uyap nadan tatagun naamung ya umeh limay libu. Kanan Jesus nadah disipulos nay "Pab-unon yu didah hinnanalima." ¹⁵ Inun-unud day kalina ot pab-unon da nadan tatagu. ¹⁶ Inalana nan liman tinapay ya duwan dolog ot itangad na ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot idat na nadah disipulosna ot eda ikap-ong nadah tatagu. ¹⁷ Nangan dan am-in ot mabhug da ya dakol di nataan. Inamung nadan disipulosna ya napnuy himpulut duwan kaba.

Hay kalin Pedro mipanggep ke Jesus

(Mateo 16:13-20; Marcos 8:27-29)

¹⁸ Waday naminghan an mundasal hi Jesus ya wadadah di nadan disipulosna. Nagibun nundasal ya kananan diday "Dahdiyak pe tuwali kanan di tatagu?" ¹⁹ Ya kanan day "Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an mumbonyag. Ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada boy udum an kanan day he-ay oha handidah profetas Apu Dios an namahuwan." ²⁰ Kananan diday "Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?"

Himmumang hi Pedro ot kananay “He-ah Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu.”²¹ Handih kinalin Pedroh tuwe ya impakaitugun Jesus ke didan kananay “Adiyu e kalkalyon hi udum an tatagu.”

Hay kinalin Jesus mipanggep hi ahina punholholtapan ya katayan

(Mateo 16:21-28; Marcos 8:31—9:1)

²² Kanana boy “Ha-oy an Panguluwan di tagu ya munholholtapak ya adiyak abuluton an Kristo nadah mangipangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ahiyak pipate, mu hi katlun di algo ya mamahuwanak.”

²³ Indani ya kananan am-in hanadah tataguy “Hay tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on ya mahapul an adina ikakaguy nitaguwana tuh luta ya ippol nay punholholtapana gapuh pangun-unudanan ha-on takon di hidiyey lummuh katayana. ²⁴ Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu nan tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na. ²⁵ Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina hin adi midatan hi biyag an maid di poppog nat mihi-an ke Apu Dios ta nangamung. ²⁶ Ya nan tagun mangibain ke ha-on ya nan ituttuduk ya ha-oy an Panguluwan di tagu ya adik ibilang an taguk hantuh kibangngadak hi ahik pangipatib-an hi dayaw min Ama ya nadan anghel na. ²⁷ Nomnomon yu tun kalyok an wadadah tun dakayuy adi mate inggana tibon day pun-ap-apuwan Apu Dios.”

Hay nalummanan di ang-ang Jesus

(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

²⁸ Umeh hinlingguwan di nala-uh nangalyan Jesus ketuwe ot ikuyug na da Pedro, hi James ya hi Juan ot eda mundasal nah bilid. ²⁹ Kediye mundasdasal hi Jesus ya nalumman di ang-ang di angana. Hay bulwatina ya numbalin hi makabbayak an humihili. ³⁰ Kalingan di ya wadaday duwan tagun makihumhummanan ke hiyan da Moses ke Elijah. ³¹ Makaphod an abuy ang-ang da te impadayaw Apu Dios dida. Hay ihuhumangan da ya hay ahi katayan Jesus ad Jerusalem.

³² Nakahhuyop da Pedro ya nadan ibbana, mu inggibok da ya tinibo dan humihilih Jesus ya tinibo da dadiyen duwan tagun muntattaddog hi kad-ana. ³³ Indanit e ume datuwen duwan tagun tayanan da moh Jesus ya kanan Pedro ke Jesus di “Maphod ta wada takuh tu. Agat mangapya kamih tulun ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi Elijah oha.” Hituwey kinalin Pedro te nakammodwong ot uggena inilay kalyona.

³⁴ Kediye mungkali ya pinghanadi ya waday kulabut an nipottok ke dida ot haniyana didat timmakut da.

³⁵ Waday kalin nalpun nah kulabut an kananay “Hituwey Imbabalek an pinilik an mangipaptok am-in hi tagu. Un-unudon yuy kalyona.” ³⁶ Intikod nan mungkali ya tinibo dan abunah Jesus an wadah di. Datuwen tulun disipulosna ya uggeda impainilah udum an tataguh diyen tinibo da.

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga

(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)

³⁷ Nabigat kediye ot mundayyu da Jesus ya dakol day tatagun e nanamun dida. ³⁸ Indani ya waday oha nadah naamung an muntukuk an kananay “Apu, tibom ke ahan tun binugtung an imbabalek ³⁹ an nadandani on nahikpan on muntukuk ya kumodhol di adol na ya mun-uupag di tokona. Deke on pun-ipakpak nay adol na ya mabayag bo udot on ahi imme nan nihkop ke hiya. ⁴⁰ Numpahpahmokak nadah disipulos mut kaanon da, mu adida kabaelan.” ⁴¹ Ya kanan Jesus ke diday “Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet gaga-iho kayu ya makudang di pangulug yu? Kon eyak makihkihtun dakayu ta nangamung? Kaatnay pangan-anusak ke dakayu? Ialim hitu nan imbabalem.” ⁴² Punie da nan lalakin unghah kad-an Jesus ya tinu-in nan nihkop ot mungggagayonggong ya kimmodhol. Mu kinaliyana nan nihkop ot makaan. Pinumhod nuppe nan unga ot ahina piawit ke amana. ⁴³ Namodwong dan am-in nan tataguh nanib-an dah kabaelan Apu Dios.

Hay pidwanah nangalyan Jesus hi katayana

(Mateo 17:22,23; Marcos 9:30-32)

Hanada ken tatagu ya nakammodwong dan am-in nadan inat Jesus. Kanan Jesus nadah disipulos nay ⁴⁴ “Pakaddonglon yu tun kalyok ke dakayu. Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak alan hanadah tatagun mamaten ha-on.” ⁴⁵ Uggeda naawatan hidiyen kinalina, mu umgon dan munmahma.

Hay katagtag-ayan am-in hi tagu

(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

⁴⁶ Hanadan disipulosna ya ihanuhummangan da hin dahdiy ahi katagtag-ayan ke didan am-in. ⁴⁷ Hi Jesus ya inilana diyen ihanuhummangan da ot umawit hi ohan unga ot ipataddog nah kad-ana ⁴⁸ ot ahina kanan ke diday “Hay tagun mamhod hi nababan tagun umat ketuwen unga gapu ke ha-on ya ha-oy di pohdona ya hanan mamhod ke ha-on ya pohdona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on. Hanan kababbabaan ke dakayu ya hiyay ahi katagtag-ayan.”

Hanadan adi makibuhul ke Jesus ya ibba taku dida
(Marcos 9:38-41)

⁴⁹ Kanan Juan ke Jesus di "Apu, waday tinibo mih tagun kaanonay nihkop te hay ngadan muy oggana ngadanon ot kalyon min hiyan itikod na te bokon taku ibba." ⁵⁰ Mu kanan Jesus di "Adiyu patikodon te hay tagun adi kumahing ke ditaku ya ibba taku."

Hay ugge nangabulutan nadan iSamaria ke Jesus

⁵¹ Handih tuwen madatngan nan algon kibangngadan Jesus hi langit ya ninomnom nan umed Jerusalem. ⁵² Impamangulunan intud-ak nadan e mangidadaan hi pun-iyanan da nah ohan bobled Samaria. ⁵³ Mu nadan bimmoble ya adida pinhod an idalan Jesus hidi te inila dan ad Jerusalem di pangayana. ⁵⁴ Handih dingngol nadan disipulos an da James ke Juan hituwe ya kanan dan hiyay "Apu, kon pinhod mut ibaga min Apu Dios ta logabonah diyen boble ta maghob da?" ⁵⁵ Mu inliggun Jesus ot boh-olana dida ⁵⁶ ot mumpae da nah ohan boble.

Hay aton an mangun-unud ke Jesus
(Mateo 8:19-22)

⁵⁷ Kediyen mange da ya wada on tagun kanana ke Jesus di "Maki-eyak ke he-a, takon di daanay pangayam." ⁵⁸ Mu kanan Jesus ke hiyay "O, mu nalgat di miunud ke ha-on te maid di umanamutak. Kudukdul di amunin ya hamuti te waday kiha-adan da, mu ha-oy an Pangu-luan di tagu ya maid ni-mo takon di hay ek pangipingan hi uluk."

⁵⁹ Mu nah ohan tagu ya kananay "Miunud kan ha-on." Mu hay inhumang nan Jesus ya kananay "Indani ni-an ta ek ilubuk hi ama." ⁶⁰ Ya kanan Jesus ke hiyay "Nangamung nadan adi mangulug an mangilubuk hi ibbada. Mu he-a ke ya eka muntuttuduh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios."

⁶¹ Kanan damdaman nan ohan taguy "Miunudak ke he-a, mu kah-in di ek ipainila ni-an hanadah ammod ku ya tutulang ku." ⁶² Ya kanan Jesus ke hiyay "Hanan tagun adina iohhay nomnom na nah ipangunun Apu Dios an inlappuna ya maid di kiatanah pun-ap-apuwan Apu Dios. Umat nah mun-aladu, nganney atonan mangip-iphod an mun-aladu hin munwingiwingi?"

Hay nangitud-akan Jesus nadah napitit duwan tatagu an e muntuttudu

10 Indani ya pinilin bon Jesus di napitit duwan tatagu ot hindudwaona didan impamangulun intud-ak nadah kabobboblen nomnomnomonan pangayan. ² Kananan diday "Dakol day tatagun ugge nangingilan ha-on, mu makudang di umen e muntuttudun dida. Mialig nah dakol an maani, mu makudang

di mun-ani. Kinali mundasal kayun Apu Dios an mialig an kon payo ta wadaday e mangituttuduh mipanggep ke ha-on. ³ Itud-ak dakayun kay impan di kalnero an maayup an e muntuttudu nadah paddungnay ag-gayam an pumate. ⁴ Deket ume kayu ya adi kayu umal-alah pihhu, hakbat ya apatut. Ya adi kayu maki-hanummangan hanadah damuwon yuh dalam. ⁵ Am-in di balen duttukon yu ya hay mamangulun kalyon yu ya 'Hana ot ta malinggop kayu tuh nunhituwan yu.' ⁶ Deket waday mangabulut hi kalyon yu ya umannung hidiye, mu deket waday adi mangabulut ya adi umannung. ⁷ Hanah balen dinuttuk yuy kiha-adan yu ya pakikanaan yu. Hidiyey kay yu tangdan te hay mungngunu ya mahapul an matangdanan. Adi kayu e muntottaottan hi udum an babale.

⁸ Deket nah boblen pangayan yu ya maapnga dah dinatngan yu ya takon di nganney idadaan da ya kanon yu. ⁹ Kananon yuy dogon nadan mumpundogon diyen boble ya kalyon yu nadah tataguh diy 'Immali mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.' ¹⁰ Mu wada key bobleh pangayan yun adida maapngan dakayu ya ume kayun nah kalatat kanan yuy ¹¹ 'Pukpukon miy in-hulut di huki mih hupuk tuh bobleyu ta panginilaan yun naliwat kayu. Nomnomon yuh tuwen gulat na ya migappat kayu nah pun-ap-apuwan Apu Dios, mu adiyu pinhod.'" ¹² Ya kanan bon Jesus di "Hantuh pun-humalyaan Apu Dios ya nahalhalman di kastigun dadiyen tatagu mu handidan tatagud Sodom dih done."

Hay kastigun nadan tataguh kabobboblen adi mangulug ke Jesus
(Mateo 11:20-24)

¹³ Indani bo ya kanan Jesus di "Mahmok kayun iKorasin ya iBetsaida te tinibotibo yuy milagro, mu ugge kayu nuntutuyuh liwat yu. Gulat nat nadan gaga-ihon tatagud Tyre ya ad Sidon di nanibon dadiyen milagro ya wadan numbulwati dah nabikbik-i ya dinap-ulan day adol dat pangipatib-an dah nuntutuyuwon dah liwat da. ¹⁴ Kinali nahalman di kastigu yu hantuh pun-humalyaan Apu Dios mu nadan tatagud Tyre ya ad Sidon. ¹⁵ Dakayun iKapernaum, pangali yu on dakayuy katagtag-ayan an datngan yuy kabunyan, mu adi, te mipada-ul kayu ingganay datngan yud dalam."

¹⁶ Kanan Jesus nadah itud-ak nay "Hay tagun mangabulut hi ituttudu yu ya abulutonay ituttuduk ya nan mangahing ke dakayu ya kahingonak ya athidi bon kahingona nan nangitud-ak ke ha-on." Datuwey tuguna nadah intud-ak na.

Hay nibangngadan nadan napitit duwan intud-ak Jesus

¹⁷ Nala-uy kaatnan algo ya nibangngad nadan napitit duwan intud-ak Jesus an maka-an-anla da. Kanan dan Jesus di "Apu, takon nadan nihkop ya inun-unud dakami ot makaan da handi nginadan miy ngadan mu." ¹⁸ Himmumang hi Jesus an kananay "Om, inilak te tinibok hi Satanas an mungkakag-an nalpuh langit an kay kil-at te naapput. ¹⁹ Oha bo ya indat kuy kabaelan yu ta takon di igatin yuy ulog ya gayyaman ya maid di maat ke dakayu. Ya idat kuy kabaelan yun mangapput ke Satanas an buhul yu. ²⁰ Takon di athinan waday kabaelan yu ya bokon nan nangun-unudan di dimonyon dakayuy eyu pun-an-anlaan, mu mun-an-anla kayu gapu nah nitudokan di ngadan yuh langit an kad-an Apu Dios."

Hay pun-an-anlaan Jesus

(Mateo 11:25-27; 13:16,17)

²¹ Kediye ya maka-an-anlah Jesus te impaanlan nan Espiritun Apu Dios ot mundasal an kananay "Ama, an Ap-apuh langit ya luta, mumpasalamatak ke he-a te uggem impainilay mipanggep hi pun-ap-apuwam hanadah nungkanomnoman ya numpun-adal, mu impainilam hanadah ugge nun-adal ya ugge nanomnoman te hidiyey pinhod mu." ²² Ot kanan Jesus di "Hi Aman hi Apu Dios ya indinol nan am-in ke ha-on. Hiya ya abuy nanginilan ha-on ya maid di udum hi nanginilan hiya hin bokon ha-oy ya abu ya nadan pinhod kun pangipainilaan mipanggep ke hiya."

²³ Ot iang-ang na nadah disipulosna ot dida ya abuy kumaliyana. Kananay "Kudukdul kayu te tibotibon yuy at-attok. ²⁴ Handidan dakol an profetas Apu Dios ya handidan patul handih done ya pinhod dan abun tibon hantudan tinibo yu ya donglon nadan dingngol yu, mu uggeda."

Hay ab-abig mipanggep nah maphod an tagun iSamaria

²⁵ Waday naminghan an immali on ohan muntutuduh Tugun Moses ta patnaanah Jesus. Kananay "Apu, nganney atok ta ahiyak midatan hi biyag an munnananong hi kad-an Apu Dios?" ²⁶ Kanan Jesus di "Nganney kanana nah nitudok an Tugun? Nganney pun-awat mun diye?" ²⁷ Hinumang nan tagu an kananay "Hay pun-awat ku nah nitudok ya hi Apu Dios di umanhan an pohdon taku ta am-in di nomnomon ya aton, ya inomnom am-in ke hiya. Ya pohdon takuy ibba takun tagu umat hi pamhod takuh adol taku." ²⁸ Kanan Jesus di "Niptok hinaen kinalim. Atom datuwet waday biyag mun maid di poppog nah kad-an Apu Dios."

²⁹ Mu hidiyen tagu ya inilanan uggena impaka-un-unud hidiyen tugun ot kahimbaggaonan kananay "Dahdiy kanan di tugun an ibbak an mahapul an pohdok?" ³⁰ Hinumang Jesus hi ab-abig. Kananay "Wada on ohan ibba takun Judyun nalpud Jerusalem an umed Jerico. Hidin nah dalan ya wadaday mangakoh dinamuna ot alan dan am-in di wadan hiya. Takon di bulwatina ya nakiala da. Pinanat-uan da ingganay mungkatkate ot ahida taynan. ³¹ Nakaippaddin hidi damdamay nangidalanan nan ohan padi an ibbanan Judyu. Mu tinibo nah diyen tagu ya indalana ot ya abuh pangngelna ot mala-u." ³² Indani ya immali bo nan ohan holag Libay an ibbanan Judyu, mu athidi bon tinibo nah diyen tagu ya inliglig na damdama ot lauwana. ³³ Mu indanit hanan ohan iSamaria an bokona ibban Judyuy immali ot tibona ya himmok na ³⁴ ot ulahana nadan liput na, inagahana ot ahina itakke nah kabayuna ot iena nah mabayadan an pun-iyanan ot ipaptok nah di. ³⁵ Nabigat kediye ot mumbayad nah kon balen diyen nun-iyanan da ot kananay "Ipaptok mu tun tagu ta ahik bayadan di pangipaptokam ke hiya hantuh kibangngadak."

³⁶ Ot kanan Jesus nah tagun muntutuduh Tugun Moses di "Dahdin dadiyen tuluy makalih ibban nan liniputan di mangako?" ³⁷ Ya kanan nan muntutuduh Tugun Moses di "Hanan nammok ke hiya." Ot kanan Jesus di "O, ne eka ta hay athidi damdamay atom."

Hay e nanib-an Jesus nadah hintulang an da Maria ke Marta

³⁸ Handih mange da Jesus ya nadan disipulosna ya dinatngan da on boblen wada on ohan babain nungngadan hi Marta an maka-apngah nanib-anan dida ot ayagana didah baleda. ³⁹ Waday tulang nan hi Maria. Kediye muntutuduh Jesus hi baleda ya immeh Mari ah kad-ana ot e umbun te pinpinhod nan dongdonglon di ituttuduna. ⁴⁰ Mu hi ke Marta ya mabulun te dakol di mingunuh pundadaan dah kanon ot umeh kad-an Jesus ot kananay "Tibom keh Maria an tinayananak ta oh-ohhaak di ngunu. Kalyom ke hiya ta baddanganak." ⁴¹ Ya kinalin Jesus ke hiyay "He-a ke boppo Marta ya bokon nan dakol an ingunuy kabulubulunam, ⁴² te hay makahhapul an abu ya hantun kalkalyok. Tibom tun ibam an hiya ke peman ya hantun kalkalyok di pakudukdulonan dongdonglon te hituwey makahhapul ya adi matalak."

Hay dasal an intuttudun Jesus nadah disipulosna

(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

11 Waday ohan algon mundasal hi Jesus, handih ginibbuna ya kanan nan ohan disipulos nay "Apu, tuttuwan dakami pubon mundasal, umat ke

Juan an tinuttudduwana handi nadan disipulosna.”

² Ot kananan diday “Hituwe tuwaliy idasal yu.

‘Ama, hana ot ta he-ay midayaw ya he-ay mun-ap-
apu. ³ Hana ot ta idatan dakamih itanud mi hi kaalgo-
algo. ⁴ Kal-iwam di liwat mi, umat ke dakamin kal-iwan
miy numbahul ke dakami ya baddangan dakamit adi
kami maliwat.”

⁵ Indani ya kanan bon Jesus di “Dahdin dakayuy
umeh balen di ohan ibbanah gawan di hilong ta e
mungkugkug an kananay ‘Idatanak anhan hi makan
⁶ te deyan waday ka-datong nan gayyum ku yaden
maid di ek idadaan.’ ⁷ Ya himmumang nan ibbanan
kananay ‘Adi kan di manukal. Nidakkig di panton
mahuyop kami mo. Humigaak an bumangun an
mangidat nah ibagam.’ ⁸ Kalyok ke dakayun takon di
humigan bumangun ya bumangun kayat idat nah
diyen mahapul nan ibbana, bokon gapu te ibbana, mu
gapu te adi manghop an mangibagabaga. ⁹ Ta athidin
dakayun deyan kalyok di ibaga yun Apu Dios di maha-
pul yu ot idat na, eyu hamakon di mahapul yu ot wa-
da, mungkugkug kayu ot mibughulan kayu. ¹⁰ Te nan
mumbaga ya midatan, nan e manamak ya hamakona
nan ena hamakon ya nan mungkugkug ya mibughu-
lan. ¹¹ Dakayun waday imbabalena, kon mumbaga key
imbabale yuh dolog ya hay ulog di idat yu? ¹² Ya kon
mumbaga keh itlug ya gayyaman di idat yu? ¹³ Tibon
yu, dakayu ya gaga-iho kayu, mu inila yun umidat hi
maphod nadah imbabale yu ot namam-a mon Ama
takuh langit te hiya ke ya nan Espiritunay idat na
nadah mumbaga ke hiya.”

Da Jesus ke Satanas

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

¹⁴ Wada nan tagun nanganga te waday nihkop ke
hiya. Mu kinaan Jesus nan nihkop ya pakakali mo ot
makammodwong nadan tatagu. ¹⁵ Mu wadaday udum
hanadah nangang-ang an kanan day “Man-uket
kabaelasan mangaan hi nihkop ya gapuh kabaelan Sa-
tanas an ap-apun di dimonyo.” ¹⁶ Hanada bo
damdaman udum ya kahing dan hiyan kanan day
“Umipatibo kah ohan milagro ta kitib-anan hi Apu Dios
di nalpuwam.” ¹⁷ Mu hi Jesus ya inila nay wadah nom-
nom da ot kananan diday “Donglon yu ke, takon di
daanan boble ya madadag hin maganodwa ya mum-
bubuhhulan nadan bimmobleh di, umat bon nah hin-
am-a ya hin-in-a an deket athidiy aton da ya loktat ta
nunhihi-an da. ¹⁸ Athidi damdamah pun-ap-apuwan
Satanas an maganodwa hin mumbubuhhulan nadan
ibbanan dimonyo. Kanan yuy hiyay kalpuwan di
kabaalak an mangaan hi nihkop, ¹⁹ mu deket makulug
hidiyen kanan yu, dahdi moy kanan yuh kalpuwan di
kabaelan nadan ibbayun mangaan hi nihkop? Kon hi
Satanas? Hituwey kitib-anan nakaihhalla kayu. ²⁰ Ha-oy
ke ya hay kabaelan Apu Dios di bumaddang ke ha-on

an mangaan hi nihkop, hituwey kitib-anan dehtu mo
nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.”

²¹ Pinhod Jesus an ipainilan didan hiya ya nalnal-ot
mu hi Satanas ot athituy kanana: “Deket waday ohan
mahinadol an tagun nakadaddaan an mungguwalyah
balena ya maid di e maakoh nganneh diyen wadan
hiya. ²² Mu deket waday ohan nalnal-ot mu hiyan
umali ya pulhona nan ispada ya pahul na an pundi-
nolana ne inalanan am-in di wadah balen diyen tagu
ta ikap-ong na nadah ibbana.”

²³ Kanana boy “Hay tagun adi mangun-unud ke ha-
on ya makibuhul ke ha-on, ya nan tagun adi mangawis
hi tatagun mangun-unud ke ha-on ya hiya ot ya abuy
umabul nadah e ot mangun-unud ke ha-on.”

Hay pangi-en nadan mihkop

(Mateo 12:43-45)

²⁴ Wada boy ohan inab-abig nan kananay “Wada on
dimonyo an nakaan nah tagun nihkopana ot e du-
manallanan nah adi maboblayan an e manibotiboh
kikhkopana, mu maid di hinamak na. Ot kananay
‘Mibangngadak ot kattog nah tagun nihkopak ni-an.’
²⁵ Nibangngad ot tibona ya maid di nihkop ta daydayu-
na bon kikhkopana. ²⁶ Ot ume nan dimonyo ot umawit hi
pitun ibbanan dimonyo an nahalman di kinagaga-iho
da mu hiya ot eda mihkop kediyen tagu ot nakam-
mam-a mo mu handi.”

Hanadan mun-am-amlong

²⁷ Handih kinalinah tuwe ya wada on ohan babai
nadah naamung an kananay “Ongal di amlong nan
babain nangiimbabale ya nangipainuinum ke he-a.”
²⁸ Mu kanan Jesus di “Om, mu ong-ongal di amlong
nadan tatagun mangngol ya mangun-unud hi kalin
Apu Dios.”

Hay punhalinduwaan nadan tatagun mangulug an hi Jesus ya intud-ak Apu Dios

(Mateo 12:38-42)

²⁹ Handih mungkadakol da nan tatagun naamung ya
kanan Jesus di “Gaga-iho kayun tatagud uwani te ku-
dangon yuy tinibotibo yun inainat ku an mangipaini-
lan intud-akak ke Apu Dios ta deyan mumbaga kayu
boh milagro. Mu maid di ipatibok hi pangimatunan yu,
abuna nan umat hi naat ke Jonah. ³⁰ Handidan tatagud
Nineveh handih done ya nan naat ke Jonah di nangi-
matunan dan hiya ya ohan profetas an intud-ak Apu
Dios. Ya athidin ha-oy an Panguluwan di tagu an nan
ahi maat ke ha-on di ahiyu pangimatunan an ha-oy
nan intud-ak Apu Dios. ³¹ Hay kitib-anan gaga-iho kayu
ya athitu: Wada din babain ap-apud Seba ad Arabia an
nakaidawwin boble. Hiya ya inhanakul na ot umalin
mundongol ke Solomon hi ittutudunan malpun Apu

Dios. Ad uwani ya dehtuwak an natagtag-e mu hi Solomon, yaden adiyak kulugon ke dakayu, ta hinae mo nan ahi kayu makastigu hantuh kahumalyaan am-in di tagu. ³² Hay oha boh kitib-anan gaga-iho kayu ya handidan tatagud Nineveh ya nuntutuyu dah liwat da te inidngol dah tugun Apu Dios an intuttudun din hi Jonah, mu dakayu ya adi kayu muntutuyu yaden dehtuwak an natagtag-e mu hi Jonah, ta hinae nan hantuh kahumalyaan am-in di tagu ya makastigu kayu.

Hay aton di tagu ya mipuun hi wadah nomnom na
(Mateo 5:15; 6:22,23)

³³ Kon tolgan di taguy dilag ta hanyana weno ena italu? Adi te ipattuk nat pakatibo nadan humgop. ³⁴ Hay dilag di adol ya hay mata te hidiyey panibo, ta deket maphod di mata ya maphod boy panibo. Athidih nomnom te hidiyey panginilaan di taguh maphod ya gaga-iho. Deket maphod di nomnom ya maphod boy pangi-e. Mu deket gaga-ihoy nomnom ya gaga-iho boy pangi-e. ³⁵ Kinali halipat-an yu ta adi mahannotan nan maphod an nomnom yu hi gaga-iho. ³⁶ Deket maphod di nomnom yu ya maphod di pangi-e yu damdama. Hituwey kialigan nan dilag an pat-alanan am-in."

Hay gaga-ihon pangi-en nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

³⁷ Nagibbun kimmalih Jesus ya inayagan nan ohan Pharisee an makikan hi baleda. Naki-e ot indanit eda mangan ³⁸ ya namodwong nan Pharisee te uggeda inat nan ine-en di pun-ulah takle yaden hidiyey pangi-en di Judyu. ³⁹ Ot kanan Jesus ke hiyay "Man dakayu ken Pharisee ya man-ut ikakagu yuy pangun-unudan yuh pangi-eyu mipanggep hi lini te pangali yu on hidiyey pangun-unud yun Apu Dios, mu adi te gaga-ihoy nomnom yu ya talamon yuy ibbayu. ⁴⁰ Maid di nomnom yu. Kon uggeyu inilan hi Apu Dios ya inilanay wadah nomnom di tagu te kon bokon hiyay nunlutun am-in, nadan matibo ya nadan adi matibo? ⁴¹ Bokon nan pangi-e yuh mipanggep hi linii ikakagu yu, mu hay ot ya abu pamaddangan yu nadah mahmok an tatagud te hidiyey kitib-an di pangun-unudan ke Apu Dios. Aton yuh di ta abulutun dakayun hiya. ⁴² Dakayun Pharisee ya mahmok kayu te makastigu kayu. Man-ut umidaidat kayuh intanom yu ke Apu Dios, mu adiyu aton di maphod hi ibbayun tagu ya hay kakulugana ya adiyu pinhod hi Apu Dios. Lebbeng na tuwalin umidat kayuh intanom yu, mu adiyu iwalong nan udum an pinhod Apu Dios an aton yu. ⁴³ Mahmok kayun Pharisee te atoaton yuy ad-adi. Pinhod yun umbun hi ubunan di madayaw an tagu nah simbaan. Ya pinhod yun abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di

dakol an tatagu. ⁴⁴ Makulug an mahmok kayu, takon di adi mainilan gaga-iho kayu ya nunna-ud an gaga-iho kayu. Kinali mialig kayu nah ugge nangadanan an lubuk an punhinggagattinan di tatagu te uggeda inila, mu hiya damdaman lubuk."

⁴⁵ Kimmali nan ohan muntuttuduh Tugun Moses ke Jesus ot kananay "Apu, takon di dakami ya nakabbainan kami nah kinalim." ⁴⁶ Kanan Jesus di "O, makulug an takon di dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya mahmok kayu damdama te dakol nadan naligat an tugun an ipapilit yun un-unudon di tatagu, mu takon di dakayu ya adiyu un-unudon yaden maid di homok yuh tatagu. ⁴⁷ Oha bo ya mahmok kayu te man-ut man-ganapya kayuh makakkaphod an lubuk handidan profetas an pinatepaten handidan aammod yu ⁴⁸ ta ipati-bo yun dayawon yu nadan profetas, mu hay kakulugana ya umat kayu handidah aammod yun uggeda dinayaw dida, mu pinate da didat deyan mangapya kayuh lubuk da. ⁴⁹ Hi Apu Dios ya inilana tuwalih tuwe, kinali kananay 'Itud-ak ku nadan mangituttuduh pangi-ek ya nadan profetas, mu patayon day udum ya punholholtapon day udum.' ⁵⁰ Ta hidiye nan dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios te hay namatepateyan handidan aammod yu handidah profetas nipalpun dih lappuna ingganad uwani, ⁵¹ an nipalpun Abel ot ingganah namatayan da ke Sakalia nah numbattanan di altar ya nan Templo. Pidwaok an kalyon an dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios.

⁵² Mahmok kayun muntuttuduh Tugun Moses te hay adiyu pangipainilaan hi makulug an kibalinalan diyen Tugun, ta hidiye nan maid di ohah pakaawat takon di dakayu. Takon di dakayu ya adiyu pinhod an un-unudon, ta hidiye nan dakayuy manandih pangun-unudan nadan naminhod an mangun-unud."

⁵³ Handih e umeh Jesus ya niunud nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ot dakol di manahmahan dan hiya ⁵⁴ ya hahalipat-an day kihallaan di ihumang nat waday pangigadulan dah ipabahul dan hiya.

Am-in di aton ya ahi mainila
(Mateo 10:26,27)

12 Kediye ya dakkodakkol day tatagun naamung ta mungkgagatin day udum. Inlappun Jesus an kumali nadah disipulos nan kananay "Halipat-an yu ta adiyu iun-unud hantudah Pharisee te man-ut kay da makakkaphod, mu gaga-ihoy nomnom da. ² Maid di mitaluh nganneh diye te takon di adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo. ³ Hanan kalkalyon yu nah hilog an ab-abbu kayu ya mabigat ta nundingngol ya hana bon ikutkutyam yuh ibbayu, ya loktat ta, nundingngol."

Hay takutan taku

(Mateo 10:28-31)

⁴ Kalyon bon Jesus nadah disipulos nay "Kalyok ke dakayun iibbak, adiyu takutan nadan mamaten dakayu te deket nate kayu ya maid moy eda aton ke dakayu. ⁵ Mu hay takutan yu ya hi Apu Dios te damanan patayon dakayu ya damana bon ipaenay linawa yuh impierno. Hiyay kalyok hi takutan yu.

⁶ Hituwey nomnomon yu, nadan buding ya maid di balol da te hay bayad di lima ya duway hepeng, mu takon di athidi ya ipaptok Apu Dios dida. ⁷ Ot immamanan dakayu te takon di bilang di buuk yu ya inilana. Hinaey kitib-anan pakaippaptok dakayun Apu Dios, kinali adi kayu tumakut te nakaballo kayun Apu Dios mu nadan buding."

Adi kayu bumain an mangipainila an mangulug kayun Jesus

(Mateo 10:32,33; 12:32; 10:19,20)

⁸ Kanan bon Jesus di "Hay tagun mangipainilah tataguh pangulug nan ha-oy ya ahik ibilang an taguk hi hinangngab nadan anghel Apu Dios. ⁹ Mu hay tagun mangalin uggeyak inila ya adik ibilang an taguk hi hinangngab nadan anghel Apu Dios. ¹⁰ Hay tagun taltalangaanay Panguluwan di tagu ya damanan pakawanan Apu Dios, mu hay tagun taltalangaanay Espiritun Apu Dios ya adinadaman mapakawanan.

¹¹ Mu kal-ina ket hay pangulugan yun ha-on di humulun hi pangiyaan dan dakayuh simbaan di Judyu weno nadan ap-apun di gubilnu ta e dakayu humalyaon, ya adi kayu madanagan hi ihumang yu ¹² te nan Espiritun Apu Dios di ahi mangituttuduh kalyon yu."

Hanan ohan tagun kadangyan

¹³ Waday oha nadah tatagun naamung di kimmali ot kananan Jesus di "Apu, kalyom ke tulang kut godwaon mi nan impaboltan di ammod min dakami." ¹⁴ Mu hinumang Jesus an kananay "Hinae ke ya nangamung kayu. Uggeyak immalin mangipanuh binoltan yu."

¹⁵ Ot kanana nadah naamung di "Halipat-an yu ta bokon hantudan dakol an wada tuh lutay gagamgaman yu te takon di kaatnay kinadangyan di ohan tagu ya bokon hidiyey nangdon hi nitaguwana."

¹⁶ Wada boy ohan inab-abig nan didan kananay "Wada nan kadangyan an pinumhod di inliyak na. ¹⁷ Ot numanomnom an kananay 'Nganne nin moy atok an deyan makudang di pangialangak?' ¹⁸ Indani ya kananay 'Ah, hay atok ya pa-iyok nadan alang ku ta mangapyaak hi o-ongal ta pangiha-adak nadah inliyak ku ya nan udum an limmuk ¹⁹ ta takon mo nuppey umumbunak ta hay inum ya hay an-anlay at-attok ya adiyak maagangan te dakol tun inliyak ku.' ²⁰ Mu

kanan Apu Dios ke hiyay 'Nakaihhallah naen punnomnom mu! Ad uwanin hilong ya mapoppog di biyag mut maid di hilbin dadiyen kinadangyan mu.'" ²¹ Ot kanan Jesus di "Athituy maat nadah tatagun abunay kinadangyan day ipapaptok da ya nonomnomon da, yaden adida nomnomon di punhilbiyan dan Apu Dios."

Hi Apu Dios di pangidinolan takun mangipaptok ke ditaku

(Mateo 6:25-34)

²² Kanan bon Jesus nadah disipulos nay "Hituwey gapunan kanak di adi kayu madanagan mipanggep hi makan ya bulwati. ²³ Mahapul an nomnomon di tagu hin nganney gapunan waday biyag na, bokon hay makan ya hay bulwati ya abuy nonomnomona.

²⁴ Nomnomon yu nadan hamutin adida muntanom ya adida mun-ani. Maid di alang da, mu mangan da te hi Apu Dios di nangamung hi kanon da. Ot namam-an dakayun tatagun ongal di pangibilang na ke dakayu mu nadan hamuti. ²⁵ Oha bo ya kon madanadanagan kayu ke ya kon madukdukey biyag yu? ²⁶ Yaden tipet ekayu madanagan hin daanay eyu pangalaan hi kanon yu ya hay ibulwati yu? ²⁷ Nomnomon yu nadan humabung, kon mungngunu da ya mun-abol dah ibulwati da? Adida, mu kalyok ke dakayun mapmaphod di angang da mu nan nakangnginan bulwatin din hi Solomon an kadangyan an patul. ²⁸ Kinali deket athidiy pamaptok Apu Dios ke dadiyen humabung ad uwani, mu hi bigat ya maghob, ya namammam-ay pamaptok nan dakayu. Yaden tipet adi kayu madinol ke Apu Dios? ²⁹ Adiyu nomnomon ya adi kayu madanagan hi mahapul yu, kanon yu ya inumon yu. ³⁰ Hay munnomnom ya mundanag ke datuwe ya nadan adi mangulug ke Apu Dios, mu dakayu ke ya wadah Amayun hi Apu Dios an nanginilan datuwen mahapul yu. ³¹ Hay ot ya abu kigappatan yuh pun-ap-apuwan Apu Dios di ipaanhan yun nomnomon ot idat nan am-in di mahapul yu.

Hay kinadangyan di mangulug ya wadah langit

(Mateo 6:19-21)

³² Dakayun mangulug ke ha-on ya adi kayu madanadanagan te maka-amlong hi Apu Dios an mangigappat ke dakayu nah pun-ap-apuwana. ³³ Kinali umigattang kayuh limmu yu ta ibaddang yu nadah nawotwot te gapu kenaen aton yu ya ahi waday ikadangyan yuh langit an adi map-u ya adinadaman maako ya madadag. ³⁴ Te hanah kawad-an di kinadangyan yuy kawad-an damdaman di nomnom yu.

Hay ahi bo aliyan Jesus

^{35,36} Tibon yu ta mundadaan kayu hantuh ahik kibangngadan, umat hi pundadaan nadan mut-

tatyuh punhoodan dah kibangngadan nan apu dan e nakihumul ta deket immalit mungkugkug ya galagala dan mangibughul. ³⁷ Maan-anla nadan muttatyuh hin akhupan di ap-apuda didan munho-ho-od ke hiya. Kalyok ke dakayu an nan ap-apuda ya idadaan didat panganona dida. ³⁸ Takon di gawan di hilog weno mungkabigat di kibangngadan nan apuda ya maan-anla da hin nundadaan dan manamun hiya. ³⁹ Nom-nomon yuh tuwe, gulat nat inilan nan kon baley aliyan di mangako ya makulug an adina taynan di balena, mu aduganat adi humgop nan mangako. ⁴⁰ Athidin dakayun mahapul an mundadaan kayu ta nangamung an munhood ke ha-on an Panguluwan di tagu te uggeyu inila hin kakon-anay kibangngadak.”

Hay kialigan nan maphod ya nan gaga-ihon muttatyuh

(Mateo 24:45-51)

⁴¹ Kimmalih Pedro an kananan Jesus di “Kon dakamiy pumpangitugunam ke danae weno dakamin am-in hantudah tatagu?” ⁴² Hinumang Jesus an kananay “Hay muttatyuh nanomnoman ya makangngun-unud ya hiyay pilion nan apunan pun-ap-apun nadan ibbanan muttatyuh ya mangipaptok hi mahapul da. ⁴³ Umam-long nan muttatyuh hin umali nan apuna ya tibonan maphod di atoatona. ⁴⁴ Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu, deket athidiy atona ya ipatag-en nan apunay saad na ta hiyay mangipaptok am-in hi limmun nan apuna. ⁴⁵ Mu deket kanan nan muttatyuh nomnom nay ‘Takomboy nalgonalgom di atok ot mabayag di ahi aliyan nan apu mi.’ Ta hay ot ya abu atoatona ya mangmangngan ya mumbutobutong ya deke on nun-hoplat na nadan ibbanan muttatyuh, ⁴⁶ mu indani ot ya abu ya kediyen algoy dinatngan nan apuna ot akhupanah diyen at-attona ot kastiguwona an inid-um na nadah adi mangun-unud.

⁴⁷ Hay muttatyuh inilanay pinhod di apunan ipangunun hiya, mu uggena inat ya ongal di kastiguna. ⁴⁸ Mu hay muttatyuh uggena inun-unud di apuna te uggena inilay ipangunun nan apuna ya ittay di kastiguna. Deket ong-ongal di nidinol hi tagu ya mahapul an dak-dakol boy atona. Deket dakol di midat hi ohan tagu ya dakol boy ipaptok na.

Hay naganodwaan di tatagu mipanggep ke Jesus

(Mateo 10:34-36)

⁴⁹ Immaliyak tuh lutat mainilay mangulug ya hay adi mangulug ke ha-on ya hana ot ta hituwey maat ad uwani. ⁵⁰ Ongngal di ahik holholtapon an deyan takon di ad uwani ya mabulubulunak ingganay magibbuh diyen ligat ku. ⁵¹ Kon pangali yu on immaliyak an mangipalinggop am-in hi tagu tuh luta? Adi, te gapun ha-oy ya dakol day mun-aawwit. ^{52,53} Mipalpud uwani ya mun-aawwit day hin-am-a ya hin-in-a te deket lima

da nah bale ya humi-an day tulu. Takon di nan nanga-pu ya nan inapu ya mun-aawwit da.”

⁵⁴ Kanan bon Jesus nadah naamung di “Deket itangad yu ya himmilong di kabunyan ya kanan yuy mangaliy udan, ya makulug an umudan. ⁵⁵ Deket itangad yuh kabunyan ta makappat-al ya kanan yuy maugo ya makulug an maugo. ⁵⁶ Makallangkak kayu. Nalaing kayun mangimatun ke dadiye, mu matama kayun mangimatun hi ma-ma-at ad uwani.

⁵⁷ Antipet adi kayu pakanomnom hi maphod an aton yu? ⁵⁸ Umat nah deket inila yun waday e mangidiklamun dakayu ya ipatna yun ihuhummangan te adiyu ke iathidi ya makulug an ie dakayu nah huwes ot nan huwes di mangipakalabut ke dakayu. ⁵⁹ Kalyok ke dakayun makulug an deket nikalabut kayu ya mahapul an pakabboklaon yuy molta yu, takon di ohan hepeng, ta ahi kayu mipae.”

Am-in di tagu ya mahapul an muntutuyuh dah liwat da

13 Kediyen muntuttuduh Jesus ya wadada nadah naamung di nangipainilan hiyah naat nadah udum an iGalileen impipaten Pilatu dida ot id-um nay dala da nah dalam di kinlong dan iappit dan Apu Dios. ² Hinumang Jesus an kananay “Kon gaput athidiy natayan da ya pangali yu on nahalman di liwat da mu nadan udum an iGalilee? ³ Adi. Te kalyok ke dakayu an deket adi kayu muntutuyuh liwat yu ya ahi kayu damdama mate. ⁴ Umat bo handidah himpulut walun tatagun nate te natu-i nan nakattag-en baled Siloam ot mat-onan da, kon pangali yu on gaput athidiy natayan da ya nahalman di liwat da mu nadan kaboblayan dad Jerusalem? ⁵ Adi. Te kalyok ke dakayu an deket adi kayu muntutuyuh liwat yu ya ahi kayu damdama mate.”

Hay kialigan nan kaiw an fig

⁶ Indani ya inab-abig Jesus di mipanggep nah kaiw an fig. Kananay “Wada on tagun nuntanom hi fig hi la-guntana. Deket nah tiempon di pumbungaana on im-met ena tibon hin bimmunga, mu ma-ma-idan di bungaana. ⁷ Ot kanana nah pungngunuwonay ‘Em kattog longhon din kaiw te deyan tuluy toon an halipat-ak di bungaana yaden ad-addi bumunga. Abunadi ya mun-oonan.’ ⁸ Mu kanan diyen mumpaptok nah laguntay ‘Apu, takon di mihdi ni-an hi hintoon ta ka-utak di puu-nat ha-adak hi abono ⁹ ta deket kapyanan adi bumunga ne ahim impalngo.”

Hay nangaanan Jesus nah dogon nan babai yaden Sabadu

¹⁰ Ohan Sabadu Tungo ya muntuttuduh Jesus nah simbaan di Judyu ¹¹ ya wada on babain impunligligat di nihkop ke hiyah himpulut waluy toon ta loktat ya

nabakug an adi maandong di odog na. ¹² Handih tini-bon Jesus ya inayagana ot kananan hiyay "Nakaan moy dogom." ¹³ Dinapan Jesus di adol nan babai ya pinghanadi ya naandong di odog na ot dayawonah Apu Dios. ¹⁴ Mu nan ap-apu kediyen simbaan ya bim-mobboh-ol gapuh nangaanan Jesus hi dogon nan babai yaden Sabadun Tungo. Ot kanana nadah tata-gun naamung di "Waday onom an algon pungn-gunuwan. Deket pinhod yun mumpakaan hi dogoyu ya hi udum an algoy aliyen yu ta bokon nah Sabadu." ¹⁵ Hinumang Jesus an kananay "Makallangkak kayu. Am-in kayu ya oggan yu ubadon di nigakod an nuwang yu weno kabayu yu ta eyu painuman takon di Sabadu. ¹⁶ Dehtu tun babain holag Abraham an im-pundogon Satanas hi himpulut waluy toon. Kon gaga-ihoy nangaanak hi dogonad uwanin Sabadu?" ¹⁷ Kinali-nah tuwe ya bimmain bo kaya nadan tatagun bumob-boh-ol ke hiya ya nada ken udum ya maka-an-anla da gapuh kediyen maphod an inat na.

Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kakit-tayan an buwa

(Mateo 13:31,32; Marcos 4:30-32)

¹⁸ Indani ya kanan Jesus di "Nganney kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios? ¹⁹ Mialig nah buwan di mustard an kaiw an intanom di ohan taguh habal na. Tinummol ot umongngal ot pumbuyaanan di hamutiy hapang na."

Hay kialigan nan yeast

(Mateo 13:33)

²⁰ Ot kanan bon Jesus di "Nganne boy ohan kialigan nan pun-ap-puwan Apu Dios? ²¹ Athitu, mialig nah yeast an inalan nan ohan babai ot ikammonah alina ot hidiyey nangipalbag nah kinapyanan tinapay."

Hay kialigan nan nahkit an panto

(Mateo 7:13,14,21-23)

²² Handih mange da Jesus ad Jerusalem ya nundag-u da nadah boblen nangidalanan da ot muntuttudu.

²³ Indani ya wada on tagun nangibagan hiya an kananay "Kon o-oha day mihwang an midatan hi biyag an munnananong hi kad-an Apu Dios?" ²⁴ Ya kanan Jesus di "O, te nan pangi-en Apu Dios ya naligat an un-unudon. Mialig hi ittay an panton naligat an hogpan. Kinali aton yuy kabaelan yun mangun-unud ke Apu Dios takon di naligat te dakkodakkol day naminhod an umeh kad-ana, mu o-ohha day pakaeh di. ²⁵ Umat nah balen deket indakkig nan kon bale ya adi mo pak-aghod di tagu takon di tagan day pagpag an kanan day 'Apu, paghohon dakami ahan!' Mu kanan ot ya abun nan kon baley 'Adinadama te ugge dakayu inila.' ²⁶ Ya kanan nadan tataguy 'Mu nakikakikan kamin he-a ya nuntuttudu kah boble mi.' ²⁷ Mu kimmali bo nan

kon balen kananay 'Makulug ot ugge dakayu inila ya uggek inila hin ibba dakayu. Mange kayu te gaga-iho kayun tatagu.' ^{28,29} Athidiy aton Apu Dios ke dakayu hin adi kayu muntutuyuh liwat yu. Ahi makahakkit di nom-nom yu hin tibon yun dehdi dah kad-an Apu Dios nadan aammod taku an da Abraham, hi Isaac, hi Ja-cob, ya nadan profetas ya nadan udum an tatagun bokon Judyun malpuh kabobboblen tuh lutan maki-hamul hidih pun-ap-apuwana. Yaden dakayu ke ya adi dakayu ipaghop ke hiya. Kinali ahi kayu kumogakoga ya ahiyu kotokotomon di bab-ayu. ³⁰ Hituwey nom-nomon yu an nadan tatagun nakababba ad uwani ya diday ahi mibilang an natag-e, ya nadan mibilang an natag-e ad uwani ya diday ahi nakababba."

Hay ongal an pamhod Jesus nadah tatagud Jerusalem

(Mateo 23:37-39)

³¹ Indani ya wadaday udum an Phariseen immali ot kanan dan Jesus di "Kudukdul nay taynam tun boble te hi Herod ya pinhod dakan patayon." ³² Hinumang Jesus didan kananay "Ekayuh kad-an diyen hi Herod an nakatallam ta eyu kalyon ke hiyan adik iwalong an manganan hi nihkop ya dogo inggana gibbuwok di ngunuk. ³³ Takon di daanay pangayak ad uwani, hi bi-gat weno hi ohhandi, ya maid di e mangiadin ha-on. Mahapul an umeyak ad Jerusalem an boblen na-matepateyan da handidah profetas Apu Dios te hidi damdamay pamatayan dan ha-on.

³⁴ Dakayun ijerusalem an nuntugmilan yu ya numpate yu handidan profetas. Namingkaat an pin-hod ku ot ahan an amungon dakayu umat hi pangamungan di manuk hi impana, mu adiyu pinhod.

³⁵ Mahmok kayu te iwalong Apu Dios nan Templo ya nan bobleyu. Kalyok ke dakayun adiyak mo tibon ing-gana kanan yuy 'Maphod nan intud-ak Apu Dios an mangipainilan hiya.'"

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun linumbag di adol na

14 Ohan Sabadun Tungo ya immeh Jesus an e nakikan hi balen di oha nadah ap-apun di Phar-isee. Ya nadan tatagun wadah di ya halipat-an day atona ² te wadah hinangngab na on tagun linumbag di hukina ya taklena. ³ Ot kanan Jesus nadah muntut-tuduh Tugun Moses ya nadah Phariseey "Kon panioy pangaanan hi dogo nah Sabadun Tungo weno adi?" ⁴ Ya op-opya dan maid di himmumang ot dapaona nan mundogo ya pinumhod ot ipaanamut na. ⁵ In-ang-ang Jesus nadah tatagu ot kananan diday "Kon deket wa-day kabayu yu weno nuwang yun nag-ah bitu nah Sabadun Tungo, ya kon adiyu e alan gapu te Sabadu?" ⁶ Maid di panumang dan diye, kinali waday oha on op-opya-an.

Hay nangituttuduwan Jesus hi adi puntag-ayan

⁷ Kediyen dehdih Jesus nah balen ena nakikanan ya tibtibbona nadan tatagun manggop an mumpupullo dan e umbun nah ubunan di madayaw an tagu. Ot kanana nadah naayagan di ⁸ "Deket waday eyu pakihamulan nah kasal ya adi kayu e umbun nah ubunan di madayaw an tagu. Te deket umali nan tagun madayaw mu dakayu ⁹ ya kaanon dakayu nah nangayag ke dakayu ta nan madayaw an taguy pab-unona. Kababain di eyu kakaanah nah ubunan di madayaw an tagu ta ekayu mit-an nah ubunan di kumpulnan tagu. ¹⁰ Hay maphod ya deket waday nangayagan dan dakayu ya kudukdul nay umbun kayu nah ubunan di kumpulnan tagut deke tuwalit umali nan kon bale ya kananay 'Tulang ku, eka umbun nah ubunan di madayaw.' Ne ahi kayu nuppe inumbun hidi. Te deket athidin edakayu pab-unon nah ubunan di madayaw an tagu ya tobalon dakayu nadah ibbayun tatagun e makihumul. ¹¹ Hay kalyok ke dakayu ya nan tagun mumpatag-e ya hiyay ahi mipababa, ya nan tagun mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e."

¹² Kanan Jesus nah nangayag ke hiyay "Deket mumpahumul ka ya bokon nadan gagayyum mu, tutulang mu ya hay kakadangan di ayagam te dida ya waday kabaelan dat ahi daka damdama ayagan ke didat maballohan ta kay mo nabayadan. ¹³ Mu deket mumpahumul ka ya nadan nawotwot, napikluy, napilay ya nadan nakulap di ayagam. ¹⁴ Ot umamlong ka te takon di adida pakabayad ke he-a ya waday kiphodan an ahi malpun Apu Dios hantuh ahina pummahuwan hanadah naten ibilang nan maphod."

Hay kialigan nan pakihamulan hi kad-an Apu Dios

(Mateo 22:1-10)

¹⁵ Waday ohan tagun nakikan kediyen hamul ya dingngol na nan kinalin Jesus ot kananah hiyay "Munam-amlong nan tagun ahi makihumul hi pun-apuwan Apu Dios." ¹⁶ Nun-ab-abig hi Jesus an kananay "Wada nan tagun ninomnom nan mumpahumul ot ipaayag nay dakkodakkol an tatagu. ¹⁷ Ot handih nidadaan am-in di makan ya intud-ak na nan muttatyunan e mun-ayag. Kananah hiyay 'Hay kalyom ya kanam di, makayu mo, dehdin nidadaan di makan.' ¹⁸ Mu am-in da nan naayagan ya kanan day maid innun, adiyak umali te waday ginatang kuh payo an mahapul an ek tibon.' ¹⁹ Nan oha bo ya kananay 'Nganney innun, adiyak umali te ek ohhaohhaon an ipatnan punaladuwon nadan himpulun nuwang an ginatang ku.' ²⁰ Hanan bon oha ya kananay 'Nganney innun, adiyak umali te ad uwanin algoy nalahinak.'

²¹ Nibangngad nan muttatyuh kad-an di apuna ot kalyonay kinalin nadan naayagan ya bimmoh-ol nan apuna ot kananay 'Eka nah dalan ya nah malkadu ta em pun-ayagan nadan nawotwot, napikluy, nakulap ya nadan napilay.' ²² Indani ya nibangngad bo nan muttatyuh ot kananah nah apunay 'Eyak nun-ayag, mu dakkodakkol pay di makan.' ²³ Ot kananah nah apunay 'Ume ka nadah nungkidawdawan boblet eka umayag hi dakol an tatagu te pinhod kun dakkodakkol di umalin makihumul. ²⁴ Mu hituwey kalyok, maid di oha nadah namangulun naayagan di makikan nah ipahumul ku.'"

Hay tagun mangun-unud ke Jesus ya mahapul an hiyay pakappohdona

(Mateo 10:37,38)

²⁵ Ohan algo ya dakol day tatagun niunud ke Jesus. Nunliggu ot kananah diday ²⁶ "Mahapul an ong-ongal di pamhod di tagun ha-on mu hay aammod na, inayana, imbabalena, tutulang na ya hay adol nat ahi pakaun-unud ke ha-on. ²⁷ Ya hanan tagun adi pakaipol hi pakiholholtapanan ha-on ya adi pakaun-unud ke ha-on.

²⁸ Deket pinhod yun miunud ke ha-on ya mahapul an pakannomnomon yu. Umat nah tagun mangapyah ongal an balen mahapul an ib-unat pakannomnomona hin wadan am-in di mahapul na. ²⁹ Te deket adina iathidi ta na-ala ya hinammang na on bale, kal-ina ya adi pakagibbu ya katataw-an di tatagu. ³⁰ Pangali day 'Deya on tagun hinammang nay balena, mu adi gumlan mangibbu.'"

³¹ Kanan bon Jesus di "Umat bon nah patul an e makigubat, mahapul an pakannomnomona hin damanan apputon nan himpulun libun tindaluna nadan duwan pulun libun tindalun nan buhul na. ³² Mu deket nomnomnomona ya adi mabalin ya umitud-ak hi e makihummangan ta adida ot ya abu munggubat. ³³ Athidi boy aton di tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on an mahapul an iohha nay nomnom na te deket waday udum hi gagamgamana ya adinadaman e pakaun-unud ke ha-on."

Hay kialigan nan ahin

(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

^{34,35} Kanan bon Jesus di "Dakayun naminhod an mangun-unud ke ha-on, pakannomnomon yu te deket adi kayu pakaun-unud hi pangi-ek te waday udum hi pinhod yun un-unudon ya adinadaman e kayu pakaun-unud ke ha-on te maid di hilbinah eyu pangipatnaan an mangun-unud ke ha-on. Umat nah ahin an man-ut maphod di kiusalana, mu deket nakaan di kinaahina ya maid moy hilbina ya adinadaman pabangngadon di kinaahina. Ta hidiye nan iwele ot kattog."

Hay kialigan nan natalak an kalnero

(Mateo 18:12-14)

15 Ohan algo ya immali day dakol an mun-amung hi buwis ya nadan tatagun kanan di judyun naliwat an e mundongol hi ituttudun Jesus. ² Ya nada ken Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya mungngungudu dan kanan day "Teya on tagun pakahangngudona hantudan nungkaliwat an tatagu ya makikan pay ahan ke dida." ³ Ot mun-ab-abig hi Jesus mipanggep hi pamaptok hi kalnero. ⁴ Kananay "Nungay ta waday ohan dakayun waday hinggatut an kalnerona ya natalak di oha, kon adina e hamakon? Tayanana nan nahiyam ta hiyam an kalnerona nah ena nangipattolan ta ena punhamak inggana hamakona. ^{5,6} Indani mo nuppet hinamak na ya nahalman di anlana ot ipah-onan in-anamut ot ayagana nadan hinag-ona ya gagayyum nan kananay 'Agat maamung takut mun-an-anla taku te hinamak ku nan natalak an kalnerok.' ⁷ Athidiy tagun kay natalak gapuh liwat na, mu indanit muntutuyu ya kay nahamak. Kalyok ke dakayun nahalman di anlan da Apu Dios hi langit nah ohan nuntutuyuh liwat na mu nan nahiyam ta hiyam an tatagun kanan day maphod dan adi mahapul an muntutuyu da."

Hay kialigan nan kalang

⁸ Kanan bon Jesus di "Umat bon nah babain waday himpulun kalang na ya natalak di oha. Kon adina tolgan di dilag ta manigid ya tibonan am-in nah bale ingganay hamakona? ⁹ Deket hinamak na, ya makulug ot ayagana nadan gagayyum na ya nadan hinag-onat kananay 'Mun-an-anla taku te hinamak ku nan natalak an kalang ku.'" ¹⁰ Ot kanan Jesus di "Kalyok ke dakayun umat hidi nadah anghel Apu Dios an maka-an-anla da hin waday ohan naliwat an muntutuyu."

Hay kialigan nan tagun nuntalak

¹¹ Inab-abig bon Jesus di mipanggep nah nuntalak an imbabale. Kananay "Wada on tagun waday duwan linalakin imbabalena. ¹² Hanan udidian ya kanan amanay 'Idat mun ha-on ad uwani nan boltanok.' Ot godwaon mon amana nan paboltana nadah duwan hintulang. ¹³ Nala-uy kaatnan algo ya inggatang nan udidian am-in nan binoltana ot taynanay balen amana ot umeh nidaddawwin boble ot nalgom di nangiataatanah pihhuna ot map-un am-in. ¹⁴ Indani ya waday bitil kediye boble ta maagangan yaden ma-maidan moy pihhuna. ¹⁵ Hay mo inat na ya nakimuttatuyuh ohan taguh di ot hay ngununa ya mumpaptok hi babuy. ¹⁶ Namahig di inagang nan takon nin nan kanon di babuy ya kanona, yaden maid ahan di umidat ke hiya. ¹⁷ Indani nuppe ya nomnomnomonah

tuwen punholholtapana ot kananah nomnom nay 'Dakol di muttatyun ama ya mahawwahawal di kanon da, yaden deyak hitun mateyak hi inagang ku.' ¹⁸ Mibangngadak kattog ke ama ta kanak ke hiyay 'Ama, muntutuyuwak hi numbahulak ke he-a ya hay nunliwatak ke Apu Dios. ¹⁹ Takon di adiyak mo mibilang an imbabalem, mu ta ibilangak kattog an muttatyum.' Hituwe moy ninomnom nan aton ²⁰ ot mibangngad hi baleda.

Handih nidawwi pay ya inimatunan amana ya maka-an-anlan nanibon hiya. Bintik amanan e dinamu ot awalona. ²¹ Kanan nan imbabale nay 'Ama, muntutuyuwak hi numbahulak ke he-a ya hay nunliwatak ke Apu Dios. Takon di adiyak mo mibilang an imbabalem.' ²² Mu hi amana ya inayagana nadan muttatyuna ot kanan diday 'Galgal-an yu ta eyu alan nan makakkaphod an bulwati ta ipabulwati yu tuh imbabalek. Ha-adan yuh takkalang di gamat na ya pun-apatuton yu. ²³ Alan yu bo nan katabtakaan an baka ta partiyon yu ta munhahamul taku ya mun-an-anla taku. ²⁴ Te tun imbabalek ya kay nate, mu timmagu, nuntalak, mu deyan immanamut.' Ot munhahamul da.

²⁵ Hana ken panguluwan ya wadah payo kediye. Handih anamutan manatong hi baleda ya dingngol nan munggangha da ya tinibonan manmannayo da. ²⁶ Inayaganay ohan muttatyu ot mahmahana hin nganney gapuna. ²⁷ Kanan nan muttatyuy 'Man-uke ya immanamut nan udidiam ot deyan impipartin amam nan katabtakaan an bakat pun-an-anlaan taku te mataguh tulang mu.' ²⁸ Bimmobboh-ol nan panguluwan ya adina pinhod an humgop. Tinibon amana ot lumah-un ot ena al-alukon ta humgop. ²⁹ Mu hinumang nah amanan kananay 'Nabayag an ingngunungunuwan daka ya maid di ek kinahing hi tugun mu, ya nganney indat mun ha-on? Maid, takon ot ni-moy impan di gulding ta hinamul min nadah gagayyum ku. ³⁰ Mu ad uwanin immanamut tun imbabalem an nangumah impaboltan mu te ena imbababai ya impartiyam bo udot hi makatabban baka.' ³¹ Ya kanan amanay 'He-an imbabalek ya man-un he-a te wada kah tuh kad-ak ta nangamung ya am-in di limmuk ya bagim. ³² Maphod di mun-an-anla taku te tun tulang mu ya kay nate, mu timmagu, nuntalak, mu deyan immanamut.'"

Hay kialigan nan gaga-ihon muttatyu

16 Wada boy ohan inab-abig Jesus nadah disipulosnan kananay "Wada on kadangyan an indinol nah muttatyu nay kinadangyana. Indani ya waday nangidatdatong nah kadangyan an um-ummahon diyen muttatyuy udum nah pihhuna. ² Inayagan nan kadangyan hidiyen muttatyuna ot kananay 'Nganneh tuwen dingngol kun at-attom? Idat mun ha-on nan ni-

tudkan am-in di limmuk te bokon mo he-ay pangidinolak ketuwen ngunu.' ³ Kanan nan muttatyuh nomnom nay 'Nnganne nin di atok an deyan kaanonak hi ngunuk? Adiyak gumlan munggaud ya bumainak an mungkodkoddoh mahapul ku. ⁴ Ah, inilak di atok. Deket makaanak ya wadadan tuy gagayyum kun mangayag ke ha-on hi nunhituwan da.' ⁵ Inayagana nadan immutang nah apuna ot hummanganona dida. Kanana nah namanguluy 'Kaatnay utang mu nah apuk?' ⁶ Ya kalyon diyen immutang di 'Hinggatut an lantan manteka.' Ya kanan nan muttatyuh ke hiyay 'Teya tun nitudokan di utang mu. Umbun kat gal-am an hannotan ta hay nalima ya abuy itudok mu.' ⁷ Kanana bo nah nikadwan immutang di 'Kaatnay inutang mu nah apuk?' Ya kananay 'Hinggatut an sakun wheat.' Ya kanan bon nan muttatyuh ke hiyay 'Hay nawalun saku ya abuy itudok mu.' ⁸ Nainnilaan nan apu nah diyen am-in an inat na ot kananay 'Hiya bo peman an nakatallam.'" Nagibbun inab-abig Jesus hituwe ot ahina kanan di "Nalaing day adi mangulug an munnomnom hi aton da hin waday ligat da mu nadan mangu-lug. ⁹ Mu hay kalyok ke dakayu ya deket waday pih-huyu ya baddangan yu nadan nungkawotwot te udum hi algo ya maid di hilbin di pihhuyu. Deket athituy aton yu ya waday midat ke dakayun gun-udon yun munnananong hi kad-an Apu Dios.

¹⁰ Hanan tagun damanan nidinol hi takon di ittay di balol na ya damana bon hiyay pangidinolan hi nakaballol. Ya athidi bo hanah tagun inlappunan mangakoh ittay ya loktat ta ongal di akawona. ¹¹ Kinali deket athinan adi kayu midinol hi kinadangyan hi lutan mauma ya immam-ana mon adi kayu midinol hi kinadangyan hi langit an munnananong. ¹² Te deket mabalina an idinol ke dakayu nadan wada tuh lutan indat Apu Dios ya kon ena idat ke dakayu nan kiphodan hantuh mikadwan nitaguwan hi kad-ana?

¹³ Adinadaman hay tagu ya un-unudonay duwan apu te hingitanay oha ya pohdonay oha, un-unudonay oha ya pihulonay oha. Niingngon tuwey kinadangyan ya hi Apu Dios an adinadaman eyu paka-un-unudon hi Apu Dios hin hay kinadangyan di gagamgaman yu."

Hanadan intanuttudun Jesus

(Mateo 11:12,13; 5:31,32; Marcos 10:11,12)

¹⁴ Hanada ken Pharisee an hay pihhuy gagamgaman da ya pun-ibaag dah Jesus. ¹⁵ Mu kanan Jesus ke diday "Dakayu ya ipatpatibo yuh tatagun makaphod kayu ta pangali yu ta matbal kayu, mu hi Apu Dios ya inilana damdamay wadah nomnom yu. Hay pangamgaman hi katbalan hi tagu ya adi pinhod Apu Dios."

¹⁶ Kanan bon Jesus di "Hanan Tugun Moses ya nan intudok handidan profetas ya nituttudu inggana di wadah Juan an mumbonyag. Ot mipalpun diye ya nituttudu nan maphod mipanggep hi pun-ap-apuwan

Apu Dios ya ihik di tatagun migappat. ¹⁷ Mu adiyu nomnomon an niwalong di Tugun Moses te takon di mama-id tun luta ya kabunyan ya munnanonong hidiyen Tugun an takon di ohan kali ya adi miwalong.

¹⁸ Hay lalakin ibolhe nay inayanat mumbintan ya maliwat te ihuyop nay udum an babain bokon nan namangulun inayana. Ya nan lalakin mangiine nah babain tinaynan di inayana ya maliwat bo damdama."

Hanan kadangyan ya hi Lasarus

¹⁹ Waday inab-abig Jesus an kananay "Wada on kadangyan an nungkanginginan am-in di bulwatina ya wadan am-in di mahapul na ya mahawwahawwal di makan hi balena. ²⁰ Ya wada on tagun hi Lasarus di ngadanan makakkahmok te nakaggulid am-in di adol na an oggan da ie nah hoob nan balen diyen kadangyan ta e mibakbakilang hidi. ²¹ Ta pangali dat wada key iwelen nan kadangyan hi hinawwal na ya hayudonat kanona ten naagangan. Ya deke on imme da nan aahu ta himhimmutan day gugulid na. ²² Indanit nateh diyen makakkahmok an tagu ya inalan nadan anghel di linnawana ot ie dah kad-an Abraham. Nate damdama nan kadangyan ot ilubuk da. ²³ Hituwen kadangyan ya nahalman di punholholtapanah impier-non nangayana. Intangad na ya tinibo nah Abraham ya hi Lasarus an nipaldang. ²⁴ Tinumkuk ot kananan Abraham di 'Ama, homkonak. Itud-ak mu ahan hi Lasarus ta takon kattog di nan udun di gamat nay itam-ol nah danum ta ittottod na tuh dilak tedeyan munholholtapak hi atung di apuy hitu.'

²⁵ Mu kanan Abraham di 'He-an imbabalek ya nomnomom an handih wada kah luta ya immanan-anla ka te wadan am-in di mahapul mu, yaden hi ke kattog Lasarus ya makakkahmok. Mu ad uwani ya hi Lasarus ya maka-an-anla yaden he-a ke ya dekah nan munholholtap. ²⁶ Oha bo ya nakaidawwiw numbattanan takut adinadaman e waday malpuh tun umalih na ya athidi bon adinadaman e waday malpuh nan umalih tu.' ²⁷ Ot kanan nan kadangyan di 'Takon ama, mu ta itud-ak mu ni-moh Lasarus hi balen da ama ²⁸ te waday limah tutulang kuh di ta ena tugunon didat adida umalih tu te nahalman di punholholtapan hitu.'

²⁹ Mu kanan Abraham di 'Adi mahapul te inila da nan Tugun Moses ya nan intuttudun handidan profetas an dadiyey un-unudon da.' ³⁰ Kanan bon nan kadangyan di 'Ama Abraham, adida kulugon dadiye, mu deke nin ot ta waday nate ya timmagut hiyay e mangipainilan dida ya makulug an kulugon da ya muntutuyu dah liwat da.'

³¹ Mu kanan Abraham ke hiyay 'Adi, te deket kahing dah Tugun Moses ya handidan profetas Apu Dios ya kahing da damdama nah ittuttudun di tagun namahuwan.'"

Hay mipanggep hi liwat
(Mateo 18:6,7,21,22; Marcos 9:42)

17 Kanan Jesus nadah disipulos nay “Dakol di humlun hi punliwatan di tagu, mu makakkahmok nan tagun hiyay humlun hi punliwatan di ibbana te nahalhalman di kastiguna. ² Kinali kudukdul nay tayunan di bagang nah ongal an batu ya inggah baybay, mu nan e hiyay humlun hi punliwatan ya pangiwalongan di ka-kulug na hi pangulug na. ³ Kinali halipat-an yu ta nangamung di aton yu.

Deket waday numbahul ke dakayu ya tugunon yu ta deket muntutuyu ya pakawanan yu. ⁴ Takon di mamimpitu nan tagun mumbahul ke dakayu hi hin-algo, mu mamimpitu an muntutuyuh ena numbahulan ya mahapul an pakawanan yu.”

Hay mipanggep hi pangulug

⁵ Kanan nadan disipulos ke Apu Jesus di “Paong-on-galom di pangulug mi.” ⁶ Hinumang Jesus ot kananay “Bokon hay kinaongal di pangulug yuy mahapul, mu ta wada takon di ittay an umat hi kinaittay di buwan nan mustard muden ta nihamad. Ya damanan deket kanan yu nah kaiw di ‘Mabagut kat mit-an ka dih gawwan di baybay,’ ya un-unudonah diyen kalyon yu.”

Hay pangi-en di muttatyu

⁷ Kanana boy “Nungay ta waday ohan dakayun hay ngunun di muttatyuna ya munggaud weno mumpap-tok hi kalnero, kon immanamut ken nalpuh ngununa ya kon kanan yuy ‘Aga, maka ot ta mangan ka.’ ⁸ Inilak ot adiyu iathidi, mu kon ot kanan yuy ‘Munhannot kah bulwatim ta idadaan muy kanok ta deket nagibbuwak ya ahika nangan.’ ⁹ Ya inila yu bon adi mahapul an mumpasalamat kayu nah muttatyu te hidiye tuwaliy ngununa. ¹⁰ Umat boh din dakayun bokon hay ki-dayawan yuy nonomnomon yuh pangun-unudan yun Apu Dios te hay pangun-unudan ke hiya ya hidiye tuwaliy mahapul an aton.”

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan himpulun mungkangpuy adol da

¹¹ Handih nangayan da Jesus ad Jerusalem ya indalan dah numbattanan di probinsian di Samaria ya Galilee. ¹² Handih manatong da nah boble ya dinamu day himpulun tatagun mungkangpuy adol dan nibata-an dan immohnong ¹³ ot itkuk day “Apu Jesus, homkon daka-mi ahan.” ¹⁴ Handih tinibona dida ya kananay “Ume kayu ta eyu ipatiboy adol yun nadah papadi.” Ya handih mange da ya nakaan hidiyen dogoda. ¹⁵ Handih tinibon nan ohan didan pinumhod di adol na ya nibangngad hi kad-an Jesus an pun-itkuk nay pundayaw nan Apu Dios. ¹⁶ Ot mundukkun hi hinangngab Jesus ot

mumpasalamat ke hiya. Hidiyen tagu ya iSamaria an bokon Judyu. ¹⁷ Ya kanan Jesus di “Kon bokon da himpulu nan tatagun nakaan di dogoda, daan da mo nan hiyam? ¹⁸ Tipet tun bokon Judyu ya abuy immalin mumpasalamat ke Apu Dios?” ¹⁹ Ot kanana nah taguy “Tumaddog kat ume ka. Hay pangulug muy nangaan hi dogom.”

Hay pun-ap-apuwan Apu Dios
(Mateo 24:23-28,37-41)

²⁰ Waday naminghan an hinanhanan nadan Pharisee ke Jesus di “Kakon-anay kilappuwan di pun-ap-apuwan Apu Dios?” Kanan Jesus di “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya maid di panginilaan hi kilappuwana. ²¹ Kinali adinadaman kanan di ‘Deyah tuy pun-ap-apuwan Apu Dios’ weno ‘Wadah diy pun-ap-apuwana.’ Te hay pun-ap-apuwana ya wadan dakayu.”

²² Ot kanan Jesus nadah disipulos nay “Inilak an wadan tuy algon ahi kayu umabtuh pun-ap-apuwak takon ni-moy hin-algo, mu adi mabalin. ²³ Kediye ya waday mangalin kanan day ‘Wadah dih Kristo.’ Ya kanan di udum di ‘Wadah tu.’ Mu adiyu kulugon dadiye ²⁴ te hay kibangngadak an Panguluwan di tagu ya umat hi kil-at an makattibon pat-alanay luta ya kabunyan. ²⁵ Mu hay maat ya mahapul ni-an an kahingonak ya punholholtaponak hantudah tatagud uwani.

^{26,27} Hay atoaton di tatagu hantuh ahik aliyen ya umat hi inainat di tatagu handih tiempon Noah an abunay kakan, inum ya hay lahin di nonomnomon da. Mu indani ya nalbongan di luta ot mungkakate da te uggeda nundadaan ot abuna da Noah an ugge nate te hinumgop da nah bapor.

²⁸ Athidi boy tatagu handih kawadan Lot an abunay kakan, hay inum, hay gattang, hay tanotanom ya hay mangapyah baley nonomnomon da. ²⁹ Mu handih tinaynan Lot ad Sodom ya impaalin Apu Dios di apuy ot maghob dan am-in di tataguh di ot abuna da Lot an timmagu. ³⁰ Athidi bo damdamay ahi atoaton di tatagu hantuh ahik aliyen.

³¹ Ta deyan kalyok ke dakayu an deket kediye ya nipaddin waday taguh dola ya mahapul an adi humgop an e mangalah ngunut na, mu bumtik ot ya abu. Athidi bo nah tagun wadah payo an mahapul an adi umanamut hi baleda, mu bumtik ot ya abu. ³² Nomnomon yu ta adi kayu umat din inayan Lot an numbalin hi ahin te nunhalinduwa an mangun-unud hi kinalin Apu Dios. ³³ Te hay tagun abunay nitaguwan tuh lutay nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na, mu nan tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na. ³⁴ Kalyok bon dakayun nipaddi ken hilong di aliyak ya waday duwan tagun nahuyop hi ohan abok ya awitok di oha ya mabatiy oha. ³⁵ Athidi bo nadah

duwan babain mumbayu an awitok di oha ya mabatiy oha. ³⁶Ya athidi bon hanadah duwan tagun wadah payon awitok di oha.”

³⁷Handih dingngol dah tuwe ya kanan day “Apu, daanay ahi kaatan tuwe?” Ya kanan Jesus di “Hanah kawad-an di nate ya hidiy kawad-an nadan mangan hi nate.” †

Hay kialigan nan nabalun babai ya nan huwes

18 Hituwey intuttudun Jesus nadah disipulos nat adida uminglen mundasal ta adi kumapuy di pangulug da ke Apu Dios. Hituwey inab-abig na. ²Kananay “Hanah ohan boble ya wada nan huwes an adi tumakut ke Apu Dios ya maid di pangibilang nah tagu. ³Kediyen boble ya wadah di on nabalun babai an nadandani on immen hiya ta ena ibaga an kananay ‘Baddanganak ahan te nabahulan hantun ek indiklamu.’ ⁴Nakabayyag an ug-ugge hinangud nan huwes nan ibagabagan nan babai, mu kay ahan ya kananah nomnom nay ‘Adiyak tumakut ke Apu Dios ya maid di pangibilang kuh tagu, ⁵mu gapu te deyan namahig an mangipaingle tun babain nadandani on immalin e mumbagah baddang ya agan di ahan ta baddangak.” ⁶Indani ya kanan Apu Jesus di “Dingngol yuh naen inat nan adi maphod an huwes, tibon yun takon di adi tumakut ke Apu Dios ya maid di pangibilang nah tatagu ya binaddangana nan babai. ⁷Ta hidiye nan namammam-an Apu Dios an ongal di homok na ya donglonat nangamung di dasal. Makulug an baddangana ya takdogana nadan pinilinan tataguna an dumasadal ke hiyah mapat-al ya hilong. ⁸Kalyok ke dakayun pakabbaddangana nadan tataguna. Mu kon nanongna nin an ahi wada day mangulug ke ha-on hantuh ahik aliyen an Panguluwan di tagu?”

Hay dasal nan duwan tagun e nundasal nah Templo

⁹Waday inab-abig Jesus nadah tatagun dayawon day adol da an kanan day maphod da, mu pihulon day ibada. ¹⁰Kananay “Wadada nan duwan tagun e nundasal nah Templo. Nan oha ya Pharisee, nan oha ya mun-amung hi buwis an dadiye nan mapihul an tatagu. ¹¹Hanan Pharisee ya timmaddog ot mundasal hi nomnom nan kananay ‘Apu Dios, mumpasalamatak ke he-a te maphodak an adiyak umat nadah udum an tatagun natalam da ya gaga-ihoy pangi-eda ya ihuyop day bokon da inayan. Mumpasalamatak bo ta maphodak an adiyak umat kediyen tagun mun-amung hi buwis, ¹²ya duway algo nah hinlingguwan di adik panganan an abunay dumasadasalak ya am-in di lumuwok ya iappitan daka.’ ¹³Hana ke damdaman mun-

† Hay pinhod tuwen kalyon ya deket napoppog moy luta ya umalih Apu Dios an munhumalya ta nadan gaga-ihoy inainat da ya makastigu da.

amung hi buwis ya e naappil ot iyuung na gapuh baina ot mundasal. Pungkulpig nay pagona gapuh puntutuyu nah liwat na an kananay ‘Apu Dios, homkonak te naliwatak.”

¹⁴Ot kanan Jesus di “Kalyok ke dakayun nan mun-amung hi buwis ya immanamut an timbal Apu Dios di dasal na, mu nan Pharisee ya ugge timbal Apu Dios di dasal na. Te nan tagun mumpatag-e ya hiyay ahi mipababa, mu nan tagun mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e.”

Hay kialigan nadan u-unga

(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

¹⁵Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dan eda ipadapan Jesus ta idasalana dida, mu handih tinibon nadan disipulos hidiye ya inhong-ak da dida. ¹⁶Mu inayagan Jesus dadiyen tatagu ya nadan imbabaleda ot kanana nadah disipulos nay “Adiyu iadiy aliyen di u-ungan ha-on. Hanadan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay umat ke datuwen u-ungay pangi-eda. ¹⁷Nomnomon yuh tuwe. Mahapul an idinol di tagun Apu Dios an umat hi pangidinol di u-ungah pamaptok di ammod dat ahi migappat hi pun-ap-apuwana.”

Hanan kadangyan an immeh kad-an Jesus

(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

¹⁸Wada on ap-apun kananan Jesus di “Maphod an apu, nganney atok ta midatanak hi biyag an maid di poppog na?” ¹⁹Ya kanan Jesus di “Tipet kanam di maphodak? Maid di udum hi maphod hin bokon hi Apu Dios ya abu. ²⁰Inilam nadan intugun Apu Dios an kananay ‘Adim ihuyop di bokon mu inayan, adika pumate, adika mangako, adika munlangkak ya un-unudom da amam ke inam.” ²¹Kananay “Man-u danae te nipalpu tuwalih kaungak ya inun-unud ku.” ²²Dingngol Jesus hituwen kinalina ya kananan hiyay “Mu waday ohah kudang mu. Ume kat em igattang am-in di limmum ta idat mu nan pihun nunggattangam hanadah nawotwot ta waday ongal an kinadangyan muh langit. Hituwey atom ya ahika niunud ke ha-on.” ²³Dingngol nan taguh diye ya u-umyung te kaddakadangan. ²⁴In-ang-ang Jesus ot kananay “Naligat di kadangyan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ²⁵Ipidwak an kalyon ke dakayun naligat di kadangyan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios mu hay hogpan di kamel hi tolok di bilat.” ²⁶Kanan nadan nangngol di “Dahdi nin moy mihwang?” ²⁷Kanan Jesus di “Hay tagu ya adina kabaelan an mangihwang hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu te hiya ya kabaelan an am-in.” ²⁸Ya kanan Pedroy “Apu, dakami ya tinaynan miy nunhituwan mi ot miunud kamin he-a.” ²⁹Kanan Jesus di “Nomnomon yu tun kalyok. Hanan tagun tinayanay balena, inayana, tutulang na, aam-

mod na ya imbabalena gapuh pangipainilaanah pun-apuwan Apu Dios ³⁰ ya dakol di midat ke hiyad uwani ya hantuh kapoppogan di luta ya midatan hi biyag an maid di poppog na."

Hay pitlunah nangibagaan Jesus hi katayana

(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

³¹ Inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulosna ot handih ammuna da ya kananan diday "Deyan ume takud Jerusalem te hidiy umannung am-in di intudok handidan profetas mipanggep ke ha-on an Panguluwan di tagu. ³² Ahiyak alan hanadah tatagun bokon Judyu ta ahiyak taltalangaan ya panadngolan ya ahiyak punhintutuppaan ke dida. Ahiyak punhoplat ya ipipateyak, ³³ mu mamahuwanak hi mikatlun algo." ³⁴ Mu adida maawatan hituwen kinalin Jesus te uggeda inilay kibalina na ya hin nganney kalkalyona.

Hay nangaan Jesus hi kulap nan tagu

(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

³⁵ Handih manatong da Jesus ad Jerico ya wada on nakulap an um-umbun nah pingngit di kalatan mungkodkoddo nadah mala-u. ³⁶ Dingngol nan nakulap an mungkala-uy dakol an tatagu ya kananay "Kon tipe, nganney ma-ma-at?" ³⁷ Kanan day "Mungkala-uh Jesus an iNasaret." ³⁸ Indani ya tinumkuk an kananay "Apu Jesus an holag David, homkonak anhan!" ³⁹ Ya inhong-ak nadan namangulun tatagu ta kanan dat umop-opya ot kuma. Mu muntukuk ot ya abu an kananay "Apu an holag David, homkonak anhan!" ⁴⁰ Immohong hi Jesus ot kalyana didat ali da nan nakulap hi kad-ana. Handih nih-up ya kanan Jesus ke hiyay ⁴¹ "Nganney pinhod mun atok ke he-a?" Ya kananay "Apu, pinhod kun pakatibowak." ⁴² Ya kanan Jesus di "Nakaan moy kulap mu te hay pangulug mun ha-on." ⁴³ Pinghanadi ya pakatibo ot miunud ke hiyan daydayawonah Apu Dios. Ya am-in da nan nanibon diye ya dinayaw da damdamah Apu Dios.

Hay mipanggep ke Jesus ya hi Sakeyus

19 Mungkala-u da Jesus ad Jerico ² ya wada on tagun hi Sakeyus di ngadanan kadangyan te hiyay ap-apun nadan mun-amung hi buwis. ³ Pinhod nan abun tibon hi Jesus, mu dakol di tagu yaden hiya ya naakhop bo udot, ta maid di innunan manibon hiya. ⁴ Kinali hay mo inat na ya bintik na ot e kumayat nah kaiw an sycamore ta waday atonan manibon hiya hin mala-uh di. ⁵ Handih nipottok hi Jesus hi kad-an Sakeyus ya intangad na ot kananay "Sakeyus, gal-am, duma-ul ka te umeyak ad uwani baleyu." ⁶ Hi Sakeyus ya ginalgal-anan dimma-ul nah kaiw an maan-anlan mangikuyug ke Jesus hi baleda. ⁷ Am-in da nan tatagun nanibon Jesus an immeh balen da Sakeyus ya

tumtumbukon dah Jesus an kanan day "Tipe mo ahan ta e umeh balen di naliwat an tagu?"

⁸ Hidih balena ya timmaddog hi Sakeyus ot kananan Apu Jesus di "Apu, ad uwani ya idat kuy godwan di lim-muk nadah nawotwot ya deket waday inalak hi ibbak an tagu te tinalam ku ya mamin-opat di kadakolnay bayadak ke hiya." ⁹ Kanan Jesus ke hiyay "Ad uwani ya mihwang am-in di tagu tuh nunhituwam te he-a ya holag daka tuwalin Abraham gapuh pangulug mu. ¹⁰ Te ha-oy an Panguluwan di tagu ya immaliyak hituh lutan mangihwang hi tatagun nihi-an ke Apu Dios ta mi-hayyup dan hiya."

Hay ab-abig mipanggep nadah muttatyu ya nan pihhu an impad-on di apudan dida

(Mateo 25:14-30)

¹¹ Kediyen mundongdongngol nadan tatagu ya nun-ab-abig boh Jesus hi mipanggep hi datngan di pun-apuwan Apu Dios. Gapu te nih-up dad Jerusalem ya kanan da nin on deket dumatong hi Jesus hidi ya tibon da moy kilappuwan di pun-apuwan Apu Dios.

¹² Kanan Jesus di "Wada on kadangyan an ap-apun im-meh nidawwin boblet ena dawaton di kalebbenganan mun-ap-apu ne ahi nibangngad. ¹³ Handih e ume ya inayagana nadan himpulun muttatyuna ot ikap-ongana didah pihhu ot kananan diday 'Hituwey pumpu-unnan yu ta wada key limmu yun tuwe ya nangamung hantuh ahik kibangngadan.'

¹⁴ Mu wadaday kaboblanaan humihhingit ke hiya ot umitud-ak dah e mangalin adida pinhod an hiyay mun-ap-apu. ¹⁵ Mu takon di athidi ya hiya metlaing di nun-ap-apu. Immanamut hi baleda ot ayagana nadan muttatyunan nangidatanah pihhu ot mahmahana hin kaatnay numbalinan nan pihhuna.

¹⁶ Hanan namangulun immalih kad-ana ya kananay 'Apu, nan pihhun indat mun ha-oy ya naminhimpulun dimmakol.' ¹⁷ Ya kanan nan apu day 'Maphod kan muttatyu, maan-anlaak ke naen inat mun takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal mu. Ot gaput athina ya he-ay pumbalinok hi ap-apun di himpulun boble.'

¹⁸ Immali nan nikadwa ya kananay 'Apu, nan pihhun indat mun ha-oy ya naminliman dimmakol.' ¹⁹ Kanan nan apuda ke hiyay 'He-ay mun-ap-apu hi liman boble.'

²⁰ Immali nan mikatlu ot kananay 'Dehtu nan pihhun indat mun ha-on. Handih nangidatam ya linibbutak ot italuk. ²¹ Timmakutak te inilak an he-a ke ya mabungot ka mipanggep hi pihhum, kinali abunay intaluk. Oha bo ya pakialam di limmun di udum an tatagun uggem nun-atuwan.' ²² Kanan nan apuda ke hiyay 'Gaga-iho kan muttatyu. Adi daka mabalin an pundinolan. Hanan kinalim di pangastiguwak ke he-a. Inilam tuwalin athidiyak ²³ ya tipet em intattalu tun pihhuk? Kudukdul nay inha-ad muh bangkot wada ot ni-moy ittay hi nidum ad uwani nibangngadak.'

²⁴ Ot kanana nadah udum an muttatyunan muntat-taddog di 'Alan yu nan pihhun impabangngad nat idat yu nah dakdakol di pihhuna.' ²⁵ Mu kanan nadan muttatyuy 'Apu, dakol bo tuwaliy pihhuna ya tipe bot e idat ke hiya?' ²⁶ Kanan nan apu day 'Kalyok ke dakayun hay tagun ipaptok nay wadan hiya ya mad-uman. Mu hay tagun adina ipaptok di wadan hiya ya takon di ittay ya mama-id hidiyen wadan hiya. ²⁷ Hanada ken tatagun adida pinhod an ha-oy di pun-ap-apu da ya ialy yu ta patayon yu didah hinangngab ku.'"

Hay nangayan Jesus ad Jerusalem ot kanan day hiya nan intud-ak Apu Dios

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-29)

²⁸ Inab-abig Jesus hituwe ot ipangpangulu nan umed Jerusalem. ²⁹ Manatong dad Betpage ya Betania an wadada nah Bilid an Oliba ya impamangulunay duwan disipulosna. ³⁰ Kananan diday "Ekayun dih boble. Dumatong kayu keh di ya tibon yu on ka-ongal na an kabayu an ugge ni-an natakayan. Ubadon yu ne in-ali yuh tu. ³¹ Deket waday kumalin kananay 'Antipet pun-ubad yu?' Ya kanan yuy 'Mahapul nan Ap-apu taku.'"

³² Imme da nan duwan intud-ak Jesus ya makulug nan kinalina. ³³ Handih pun-ubad day gakod nan kabayu ya kanan nan kon kabayuy "Antipet pun-ubad yu?" ³⁴ Kanan day "Mahapul nan Ap-apu taku." ³⁵ In-e da nan kabayuh kad-an Jesus ot iap-ap day bulwati dah odog nan kabayu ot mitakkeh Jesus. ³⁶ Handih mange da Jesus an nalpu da nah Bilid an Oliba ya kinaan nadan tataguy oddan di bulwati da ot pun-iap-ap da nah kalatan dalanonah pundayaw dan hiya.

³⁷ Am-in nadan tatagu an miunuunud ke hiya ya maka-an-anla dan itukutukuk day pundayaw dan Apu Dios gapu nadah tinibo dan inat nan milagro. ³⁸ Kanan day "Madayaw hantun ap-apun intud-ak Apu Dios. † In-ali nay linggop Apu Dios. Madayaw hi Apu Dios an Katagtag-ayan."

³⁹ Wadada nadan udum an Pharisee an kanan dan Jesus di "Apu, kaliyam hantudan niunud ke he-at umop-opya da." ⁴⁰ Himmumang ot kananay "Kalyok ke dakayun deket umop-opya da ya hantudan batuy mangitkuk hi pundayaw dan Apu Dios."

Hay ongal an homok Jesus nadah tatagud Jerusalem

⁴¹ Manatong da Jesus ad Jerusalem ot iang-ang nah di ya munluluwa gapuh homok na nadah bimmobleh di. ⁴² Kananay "Gulat na ke ot ahan ta mangulug kayun ha-on an kalpuwan di linggop ya wada ot di linggop ke dakayu. Mu adi mo mabalin. ⁴³ Mahmok kayu te ahi dumatong di algon ahi aladan di buhul yuy bobleyu ya likkubon dakayu ta adinadaman ekayu bumtik. ⁴⁴ Ahi-da dadagon tun boble yun Jerusalem ya pumpate

† *Psalms 118:26*

dakayu ya nadan imbabale yu. Dadagon dan am-in, takon nadan binattun babale yu ya pumpai da. Athituy ahi maat te ha-oy an intud-ak Apu Dios an mangih-wang ke dakayu ya uggeyak inabulut."

Hay nangayan Jesus nah Templo

(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

⁴⁵ Hinumgop hi Jesus nah Templo ot pun-ipalah-una nadan munggattang nah bohongna ⁴⁶ ot kananay "Impitudok Apu Dios an kananay 'Hay balek ya pun-dasalan.' †† Mu deyan impumbalin yuh punggattangan ta pangakawan yuh pihhun nadan umalin mundasal."

⁴⁷ Ot nipalpun diye ya kabigabigat on hidi nah Templo puntuttuduwan Jesus. Hanadan ap-apun di padi, nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan ap-apun di Judyu ya numanomnom dah aton dan mamaten hiya. ⁴⁸ Mu maid di innun da te am-in da nan tatagu ya pakaddonglon day ittutuduna.

Hay kalpuwan di kabaelan Jesus

(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

20 Ohan algon muntuttuduh Jesus nadah tatagun naamung nah dolan nan Templo mipanggep hi ongal an pamhod Apu Dios. Ya immalih kad-ana nadan ap-apun di padi, nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu. ² Ot kanan dan hiyay "Nganney lebbeng mun mangat am-in nah at-attom? Deket waday lebbeng mu, dahdiy nangidat?" ³ Hinumang nan kananay "Wada ni-an di ibagak ke dakayu. ⁴ Dahdiy nangitud-ak ke Juan an mumbonyag, hi Apu Dios weno hay tagu?" ⁵ Kinalin Jesus hidiye ya munhuhummangan dan kanan day "Nganney ihumang taku? Deket kalyon takuy 'Hi Apu Dios' ya ahina kalyon di 'Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?' ⁶ Deket bot kalyon takuy 'Hay tagu' ya bumnal hantudan tatagu te kulugon dan hi Juan ya profetas." ⁷ Ot kanan da mon hiyay "Toan. Uggemi inila." ⁸ Ot kanan Jesus ke diday "Deket athina ya adik bo damdama kalyon ke dakayuy nangidat hi lebbeng ku."

Hay kialigan nadan mangipaptok hi luta

(Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

⁹ Nuntuttudu boh Jesus nadah tatagun impainnab-abig na. Kananay "Waday ohan tagun nuntanom hi grapes hi laguntana. Impaabang na ot ahi umeh udum an boble ot mabayag hidi. ¹⁰ Handih nadatong nan grapes ya intud-ak nay ohan muttatyunan e mangalah dowana. Mu nadan mun-abang ya binakdungan da nan muttatyu ot itud-ak dan maid di indat da. ¹¹ Immitud-ak boh ohan muttatyuna, mu binanakdungan da bo ot pumba-inan da ot itud-ak da an maid boy indat da. ¹² Intud-ak bon nan kon lutay mikatlun mut-

†† *Isaiah 56:7*

tatyuna ya liniputan da ot iwele da. ¹³ Indani ya kanan nan kon lutay 'Nganne nin moy atok? Agat tun impakappinhod kun imbabalek di itud-ak ku. Wadan lispituwon da.' ¹⁴ Mu tinibon nadan mun-abang nan imbabalen nan kon luta ya kanan day 'Tuwe nan imbabalenan mamoltan tuh lutana. Agat patayon takut ditakuy mangibagi tuh boltanona.' ¹⁵ Dimpap da ot iedah bah-el nan lagunta ot patayon da." Ot kanan Jesus nadah tataguy "Nganne nin moy aton nan kon luta nadah mun-abang? ¹⁶ Kon adina e pumpate dida ta paabang nah udum nan laguntana?" Ya kanan nadan mundongdongngol di "Hana ot ahan ta adi maat."

¹⁷ In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay "Nganne moy kibalinan nan nitudok an kananay

'Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale.' †

¹⁸ Am-in nadan tatagun mun-oga kediyen batu ya ahi mungkagi-uy gunit da ya nadan kag-ahan diyen batu ya magmik da." ††

¹⁹ Hanadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan apapun di padi ya inila dan diday nangipadngolan Jesus nah ab-abig na, kinali eda ot dopapon kediyen, mu tumakut da nadah tatagu.

Hay pumbayadan hi buwis ke Cesar an ap-apud Roma

(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

²⁰ Indani ya halipat-an da moh Jesus ot umitud-ak dah e mundongdongngol hi kihallaan di kalyona ta waday pangigadulan dah ipabahul dan hiya ta eda ipahumalya nah gobernador. ²¹ Hanadan nitud-ak ya kahimbagbaga-on dan kanan day "Apu, inila min makulug am-in di kalyom ya ituttudum nan makulug an pangi-en Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya adim hangudon di kinatagun di dahdih diye. ²² Kalyom ke dakami, kon miabulut hi Tugun Moses di pumbayadan takun Judyu hi buwis nah ap-apud Roma?" ²³ Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot kanan diday ²⁴ "Ipatibo yun ha-oy on kalang." Impatibo da ot kanan Jesus ke diday "Dahdiy kon anga ya kon ngadan hi wada tuh kalang?" Kanan day "Hi Cesar." ²⁵ Ot kananay "Idat yun Cesar di lebbeng nan midat ke hiya ya idat yun Apu Dios di lebbeng nan midat ke hiya." ²⁶ Ot maid di eda pangigadulan hi eda pampapan ke hiya te maid di dingngol dah nihallan kinalinah hinangngab nadan tatagu. Oha bo ya namodwong dah inhumang na ot na-ala mo ot op-opya da.

† Psalm 118:22-23 †† Hay kialigan nadan tatagun mun-oga nah batu ta mungkagi-uy gunit da ya dadiye nadan adi mangulug ya kahing ke Kristo an intud-ak Apu Dios an mangihwang hi tagu, ta ahi nahalman di kastigu da. Ya hay kialigan nan batu ya hi Kristo.

Hay kamahuwan

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

²⁷ Wadada boy immalih Saducee hi kad-an Jesus an dadiye nadan mangalin adi mamahuwan di nate.

²⁸ Kanan dan hiyay "Apu, hay intudok Moses ya kananay deket nalahin di ohan lalaki ya naten maid di imbabaleda nah inayana ya mahapul an bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai, ta deket mun-imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate. ²⁹ Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulung an linalaki. Nalahin nan panguluwan ya nate, mu maid di imbabaleda. ³⁰⁻³² Binoltan nan nikadwa ya nate, mu maid boy imbabale da. Athidiy naat nah nikatlu. Num-boboltanan dan am-in, mu nate dan maid di imbabale dan am-in. Indani ya nate mo nan babai. ³³ Hantuh kamahuwan di nate, dahdi moy ahi kon inayan nah babai an deyan am-in da ya in-ine da?"

³⁴ Kanan Jesus di "Hituh luta ya mun-iine day tatagu, ³⁵ mu nadan mamahuwan an midatan hi biyag an maid di poppog na ya adida mun-iine ³⁶ ya adida mo mate te umat dah anghel. Diday imbabalen Apu Dios an ahina mahuwan. ³⁷ Hay kamahuwan di nate ya makulug. Takon di hi Moses handih done ya inilanan makulug hidiye. Hay kitib-ana ya nan intudok na mipanggep hi nunhummanganan dan Apu Dios nah mundadalang an kakaiw an hay kinalin Apu Dios ya hiyay Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob. ³⁸ Kinali hituwey panginilaan takun dadiyen aammod ya matagu da te hay mataguy mundayaw ke Apu Dios an bokon hay nate. Hi Apu Dios ya ibilang nan matagun am-in di mangulug takon nadan nate."

³⁹ Hanada ke damdaman udum an muntuttuduh Tugun Moses ya kanan day "Apu, niptok kayah naen inhumang mu." ⁴⁰ Waday oha mo on mun-ogon an magbagan hiya te bumain da.

Hay mipanggep nah tinuddun Apu Dios an Kristo

(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

⁴¹ Kanan bon Jesus ke diday "Hay nituttudu ya malpuh holag David nan Kristo, mu tipet hi David ya kalyonay Apu nah Kristo? ^{42,43} Te hay kalyon David nah intudok nan liblu an Psalms ya kananay

'Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in nadan buhul mu.' ‡

⁴⁴ Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apu nah Kristo, nganney innunan hi Kristo ya holag David?"

‡ Psalm 110:1

Hay gaga-ihon pangi-en nadan muntuttuduh Tugun Moses

(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

⁴⁵ Mundongdongngol nadan tatagu ya kanan Jesus nadah disipulos nay ⁴⁶ "Nomnomon yu tun kalyok ta adiyu iun-unud nadah muntuttuduh Tugun Moses. Dida ya mumbulwati dah andukke ta imatunan di tatagu dida an mittulu da peman. Ya pinhod dan abun pitpit-bal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu. Ya pinhod da bon umbun hi ubunan di madayaw an taguh simbaan ya nah waday hamul. ⁴⁷ Ya deke bot mundasal da ya dukkadukkayon dat hay panibon di tatagun dida ya kay makakullug an makaphod da yaden deman ot an diday munhaul nadah nabalun binabai ta pun-ala day limmu da. Hidiyey gapunan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dida."

Hay indat nan nabalun babai nah Templo

(Marcos 12:41-44)

21 Handih mun-ang-ang-ang hi Jesus ya tinibona nadan kakadangan an pun-iha-ad day pihhuda nah pangiamungan hi pihhun idat di tataguh Templo. ² Immali on nakawwotwot an nabalun babai ya dud-duwan hepeng di inha-ad na. ³ Kanan Jesus di "Nomnomon yu tun kalyok an hanan duwan hepeng an inha-ad nan babaiy nabalbalol mu nan inha-ad nadan kakadangan. ⁴ Te nan inha-ad da ya hidiyey hinawwal da. Mu nan nawotwot an babai ya am-ammunah diyen pihhuna, mu inhanakul nan inha-ad hidiyen am-in."

Hay kadadagan nan Templo

(Mateo 24:1,2; Marcos 13:1,2)

⁵ Wada nadan udum an disipulos an punhuhuman-ganan day kaphod nan Templo te maphod nadan nikapyan batu ya nadan udum an nun-idat di tatagun in-appit dan Apu Dios. ⁶ Dingngol Jesus ya kananay "Man-ut maphod dadiyen tibtibbon yu, mu udum hi algo ya mapa-in am-in danae ta maid di ohan batun e munnanonong hi niha-adana." ⁷ Ya kanan dan hiyay "Apu, kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim ya nganney ahimi pangimatunan?"

Hay punligligatan ya hay punholholtapan hi udum hi algo

(Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)

⁸ Ot ituttudun Jesus di mipanggep kediye. Kananay "Halipat-an yu ta adi kayu mahaul te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo ya ahida bo kanan di nih-up di kapoppogan di luta, mu adiyu kaya kulugon. ⁹ Ya adiyu donglon di gubat ya guluh kabobboble, mu adi kayu tumakut. Datuwey ahi ma-ma-at, mu bokon hidiyey kapoppogan di luta.

¹⁰ Am-in di kabobboble ya ahida munggugubat ¹¹ ya waday nakakkal-ot an kolyog. Waday bitil ya dogoh kabobboble, ya wadaday ahi maat an katatakut ya wadaday pangimatunan hi kabunyan an umipamod-wong. ¹² Mu hay mamangulun maat ta ahi danae ya ahi kayu munholholtap. Ahi dakayu dopapon ta humalyaon dakayu nadah ap-apuh simbaan di Judyu ta edakayu ikalabut. Ya hay udum ke dakayu ya humalyaon dakayuh gobernador ya nadan natag-en ap-apu gapuh pangulug yun ha-on. ¹³ Kediye adiyu pangipainilaan hi mipanggep ke ha-on. ¹⁴ Mu adi kayu madanagan hi adiyu ihumang ¹⁵ te ha-oy di ahi nanga-mung an mangipanomnom hi ihumang yu ta adida pakaapput ke dakayu. ¹⁶ Waday udum ke dakayun ahi ipadpap di ammod yu, tutulang yu ya hay iiba yu ya ahida pipatey udum ke dakayu. ¹⁷ Ahi dakayu hihingnigan am-in hi tatagu gapuh pangulug yun ha-on. ¹⁸ Mu takon di athidi ya adinadaman ekayu miwalong te ipaptok dakayun Apu Dios. ¹⁹ Hanan mangippol hi punholholtapana ya adina iwalong di pangulug nan ha-oy ya mihwang.

Hay kadadagan di boblen Jerusalem

(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

²⁰ Deket tibon yun linikkub di tindaluy Jerusalem, ya hidiyey adiyu pangimatunan an nih-up moy kadadagan diyen boble. ²¹ Kediye ya nadan tataguh kabobboble Judea ya ahida bumtik hi bilid. Takon nadan tatagud Jerusalem ya ahida bumtik. Ya nada ken tatagun nibata-an ya adida umeh di. ²² Te hantuh algon kadadagan nan boblen Jerusalem ya hidiyey ahi umannung di kalin handidan profetas Apu Dios mipanggep hi pangastiguwana nadah tatagun adi mangulug ke hiya. ²³ Kediye ya mahmok da nadan binabain himmiga ya nadan waday golang na. Ahi nahalman di punholholtapan nadan tataguh di te hidiyey kastiguda. ²⁴ Hanadan udum an tataguh di ya ahi patayon nadan bokon Judyu ya nadan udum ya ibtik da didah udum an boblet miwahit dah kabobboble tuh luta, ta nadan bokon Judyuy mihannot ta diday mun-ap-apud Jerusalem ingganay madatngan di tiempon gintud Apu Dios an kapoppogan di pun-ap-apuwan da.

Hay ahi bo aliyan Jesus

(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)

²⁵ Wadaday adiyu tibon hi kabunyan. Ahi malumman di algo, bulan, ya nadan bittuwon. Am-in di tataguh kabobboble tuh luta ya tumattakut da ya kumanol-o dah pangngolan da nah bungug di nakal-ot an dal-luyun hi baybay. ²⁶ Ahida mungkahalangob di tataguh takut da gapuh ma-ma-at tuh luta ya ad kabunyan te maid di potok na. ²⁷ Deket magibbuh tuwe ya hantuh

ahik aliyen an Panguluwan di tagu ya ahiyak tibon nah kulabut an matiboy ongal an kabaalak ya kidayawak. ²⁸ Hantuh ahi kaatan datuwe ya adi kayu tumakut, mu mun-am-amlong kayu te nih-up moy kapoppogan di ligat yu."

Hanan kaiw an fig

(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)

^{29,30} Impainnab-abig Jesus an nuntuddu mipanggep hi ahina kibangngadan an kananay "Nomnomon yu ke nan kaiw an fig ya nadan udum an kaiw an deket mamuddal di tubuda ya nih-up di tialgo. ³¹ Ahi athidih pun-ap-apuwan Apu Dios an deket ma-ma-at am-in tun kinalik ya inila yu mon nih-up di pun-ap-apuwan Apu Dios. ³² Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwen kinalik an ahi maat ya ahi akhupan di udum ke dakayu te adida ni-an mate yaden maat datuwe. ³³ Ahi mama-id di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnananong ta nangamung."

Mahapul an halipat-an takuy ahi bo aliyen Jesus tuh luta

^{34,35} Ya kanan bon Jesus di "Halipat-an yu ta bokon hay hamul ya butobutong di nonomnomon yu ya bokon ya abu hay kahapulan yud uwanin katagu yuy ikakagu yu te hingkakatang ya umaliyak an munhumalyah tatagu tuh luta ya maakhupan kayu. ³⁶ Hay maphod ya mundadaan kayu ta nangamung. Mundasal kayun Apu Dios ta baddangan dakayun mangippol ke dadiyen holholtapon yu ta madinol kayun ahi tumaddog hi hinangngab kun Panguluwan di tagu."

^{37,38} Kabigabigat on nuntuttuduh Jesus nah Templo ta dakol nadan tatagun humalaman an e mundongol hi ittutuduna. Mu deket nahilong on immen nah Bilid an Oliba ta e mun-iyen hidi.

Ihik nadan buhul Jesus an mamaten hiya

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1,2; Juan 11:45-53)

22 Mungkadatngan nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast an hidiye boy Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios. ² Hanadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya ihuhummangan da hin nganney innun dan mangidalunun mampap ke Jesus ta pipate da. Man-u ket idalunu da ya tumakut da nadah tatagu.

Hay nangabulutan Judas an ihdul nah Jesus

(Mateo 26:14-16; Marcos 14:10,11)

³ Indani ya nihkop hi Satanas ke Judas Iskariote an oha nadah himpulut duwan disipulos Jesus ⁴ ot umeh kad-an dadiyen ap-apun di padi ya nadan ap-apun di tindalun mungguwalya nah Templo ot e makihum-

mangan mipanggep hi pangipadpapana ke Jesus. ⁵ Ya immamlong da ot kalyon day idatan dah pihhu. ⁶ Katabatobal hi Judas ot nipalpun diye ya hahalipat-anay pangipadpapanan Jesus an maid di manginila.

Hay e nundadaan nadan disipulos hi kanon da kediyen Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios

(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

⁷ Nadatngan nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast ya kediyen algoy pangiapitan da nah kalneron hamulon dah panginomnoman dah Nala-uan di Anghel Apu Dios. ⁸ Ot itud-ak Jesus da Pedro ke Juan an kananay "Ume kayu ta eyu idadaan di panganan taku tuh piyesta." ⁹ Kanan day "Daanay emi pundadaan?" ¹⁰ Kanan Jesus di "Ume kayuh di nah boblet deket tibon yu nan tagun nun-agtuh buwod ya unudon yu nah balen hogpana ¹¹ ta kanan yu nah kon baley 'Kanan nan Ap-apu takuy daanay panganan min nadah disipulos ku hantuh piyesta?' ¹² Ot ituddu nan dakayu nan ongal an kuwartu nah mikadwan gladun dehding am-in di mahapul taku. Hidiy eyu pangidadaan hi kanon taku." ¹³ Ot ume da nan duwa ad Jerusalem ya makulug peman nan kinalin Jesus ot idadaan day kanon da kediyen piyesta.

Hay nanganan da Jesus kediyen Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios

(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinth 11:23-25)

¹⁴ Kediyen panganan da ya inumbun da Jesus ya nadan disipulosna. ¹⁵ Ya kanan Jesus di "Nabayag an pinhod kun abun makikan ke dakayu ketuwen piyesta ta ahiyak munholholtap. ¹⁶ Adiyak mo makikan ketuwen piyesta ingganay umannung am-in di pinhod Apu Dios nah pun-ap-apuwana."

¹⁷ Indani ya inalan Jesus nan basun natalwan hi mainum ot mumpasalamat ke Apu Dios ot kananay "Alan yu tun basu ta uminum kayun am-in. ¹⁸ Kalyok ke dakayu an mipalpuwani ya adiyak mo uminum hi athitun mainum inggana hantuh kadatngan di pun-ap-apuwan Apu Dios tuh luta."

¹⁹ Inalana bo nan tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot ikap-ong nan didan kananay "Hituway adol kun miappit hi kiphodan yu. Athituy aton yu ta panginomnoman yun ha-on." ²⁰ Nagibbu dan nangan ya inalana bo nan basu ot kananay "Hituwen inumon yuy kipaannungan nan balun nakitobalan Apu Dios an kiphodan yun boklaok hi katayak.

^{21,22} Ha-oy an Panguluwan di tagu ya mateyak tuwali te hidiyey ninomnom Apu Dios an maat, mu mahmok an abu nan tagun mangihdul ke ha-on an oha ke dakayun wadah tud uwani." ²³ Kinalin Jesus hituwe ya waday ohan dida on munhin-aang-ang da ya munhimbabaggaan da hin dahding diday ahi mangat kediyen.

Hay pangi-en di tagun natag-ey saad na

²⁴ Indani ya munhahannu nadan disipulos hin dahdin diday natagtag-ey saad na. ²⁵ Ot kanan Jesus ke diday "Hay pangi-en nadan ap-apu ya diday mum-baal hi tatagu on kanan day makabbaddang da. ²⁶ Mu adi umat hidin dakayu. Hanadan natag-en umat hi panguluwan ya adida ipatag-ey adol da, mu miingngo dah udidiyan. Athidi bo nah ap-apun adina ipatag-ey adol na, mu miingngoh muttaty. ²⁷ Dahdiy natagtag-ey saad na? Hanan inumbun an idadaanan hi kanona weno nan mangidadaan. Man-u te makulug an hanan idadaanan hi kanonay natagtag-ey saad na, mu adi umat hidin ha-on te muttatyuwak ke dakayu takon di ha-oy di Apu yu.

²⁸ Dakayu ya uggeyak inwalong takon handih nun-holholtapak. ²⁹ Kinali deyan kalyok an ahi dakayu pun-ap-apuwon umat ke ha-on an impun-ap-apuwak ke Ama. ³⁰ Ahi kayu makikan ya makin-um ke ha-on han-tuh ahik pun-ap-apuwan. Ya dakayu boy ahi pun-ap-apun nadan holag di himpulut duwan imbabalen Israel."

Hay nangipainilaan Jesus hi ahi pangihautan Pedro hi nanginilaanan hiya

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

³¹ Kimmalih Jesus ot kananay "Simon Pedro, don-glom tun kalyok. Imbagan Satanas ke Apu Dios an punholholtapon dakayu ta iwalong yuy pangulug yun ha-on. ³² Mu idasalan dakayu, namam-a ke he-a Simon, ta adim iwalong di pangulug mun ha-on. Ahi kumapuy di pangulug mu, mu deket muntutuyu ka ya mahapul an baddangam nadan ibbam ta mihamad di pangulug da." ³³ Mu kanan Pedro ke hiyay "Apu, adik iwalong di pangulug kun he-a. Takon di makikalabutak ke he-a weno makikateyak ke he-a ya makakullug an adik iwalong di pangulug ku." ³⁴ Kanan Jesus di "Kalyok hituwen he-a Pedro an mumpitlun ihaut mun kanam di uggeyak inilan he-at ahi tumalan-uy manuk."

³⁵ Kanan Jesus ke diday "Handih nangitud-akak ke dakayuh eyu pangipainilaan hi mipanggep ke ha-on ya in-adik di pangitabinan yuh apatut yu ya hakbat yu ya in-adik di pumbalunan yuh pihhu, ot kon waday nungkidangan yuh mahapul yu?" Ya kanan day "Maid." ³⁶ Ya kanan Jesus di "Mu ad uwani ya adi athidi. Dakayun waday pihhuna ya hakbat na ya mahapul an al-alan yu. Deket maid di ispada yu ya umigattang kayuh bulwatiyu ta gumatang kayu. ³⁷ Athidiy aton yu te umannung nan nitudok mipanggep ke ha-on an kananay "Milagat hi naat nadah gaga-ihon tatagu." ^{†38} Handih nangalyana ke didan mahapul day ispada

ya kanan dan hiyay "Apu, dehtu moy duwan ispada." Ya kananay "Damanah nae."

Hay e nundasalan Jesus ad Getsemani

(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)

³⁹ Limmah-un hi Jesus ot ume nah Bilid an Oliba an oggana tuwali pangayan ya niunud nadan disipulosna. ⁴⁰ Dimmatong dah di ya kananan diday "Mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat." ⁴¹ Kinalinah tuwe ot ume-elen e mundasal. Kananan Apu Dios di ⁴² "Ama, daan mo ahan ta adi maat hidiyen ek punhol-holtapan. Mu nangamung ka, hay pinhod muy maunud bokon hay pinhod ku." ⁴³ Indani ya waday anghel Apu Dios an numpatibon nalpuh langit an mangipal-ot ke hiya. ⁴⁴ Hi Jesus ya kumanol-o ot namahig di lingot nan kay dalam muntottod, mu taganay dasal.

⁴⁵ Indani ya timmaddog ot umeh kad-an nadan disipulosna ya nakahhuyop da te naatu da ya u-umyung da gapuh maat ke Jesus. ⁴⁶ Kanan Jesus ke diday "Tipe bot nahuyop kayu? Bumangun kayu ta mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat."

Hay nampapan dan Jesus

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

⁴⁷ Pungkali nah tuwe ya immali day dakol an ingkuyug Judas an oha nadah himpulut duwan disipulosna. Imme Judas ot awalona hi Jesus. ⁴⁸ Ot kanan Jesus di "Judas, kon inawalak ta ihdulak hi katayak an Panguluwan di tagu?" ⁴⁹ Handih tinibon nadan disipulos hidiyen ma-ma-at ya kanan day "Apu, pinhod mu an pumpalang mi dida?" ⁵⁰ Ot nan ohan dida ya inuknut nay ispada na ot palangonay wawwan an ingan nan muttatyun nan natag-en padi. ⁵¹ Mu kanan Jesus di "Ammuna." Ot ipabangngad nay ingan nan muttatyut ot mapoy-an.

⁵² Kanan Jesus nadah ap-apun di padi ya nadah ap-apun di guwalyan nan Templo ya nadah mangipang-panguluh Judyuy "Tipet kah-in di ekayu mun-odon hi ispada ya bakdung an mampap ke ha-on? Kon nakabahhulanak? ⁵³ Tipet kabigabigat an wadaak nah Templon muntuttudu ya uggeyak dimpap? Mu takon te ad uwaniy pangiatan yu nah pinhod Satanas."

Hay nangihautan Pedro an inilannah Jesus

(Mateo 26:57,58,69-75; Marcos 14:53,54,66-72; Juan 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Kediye dimpap dah Jesus ot iedah balen nan natag-en padi ya niunud hi Pedro, mu ugge nih-up. ⁵⁵ Tinibonan nun-apuy da nah dola ot makianidu. ⁵⁶ Indani ya totokolon nan ohan babain muttatyuh Pedro ot kananay "Hituwe ot di ohan ibban Jesus." ⁵⁷ Mu in-haut Pedro an kananay "Bokonak! Uggek inilah diyen tagu." ⁵⁸ Indandani bo ya waday ohan tagun nanibon

† Tibon yuy Isaiah 53:12

hiya ot kananay "He-a ot di ohan ibban Jesus!" Mu kanana boy "Bokonak."

⁵⁹ Indani bo ya waday immalih ohan tagu ya kanana bo damdamay "Takon ahan ot hituwey ohan ibban Jesus te iGalilee." ⁶⁰ Mu athidi bon kananay "Toan, uggek pe inilah naen pungkalm." Pungkalinah tuwe ya tim-malan-uy manuk. ⁶¹ Nunwingih Apu Jesus ot iang-ang nan Pedro ya ninomnom Pedro nan kinalinan kananay "Mumpitluy ahim pangalyan an kanam di uggeyak inila ta ahi tumalan-uy manuk." ⁶² Ot lumah-un hi Pedro ot mungkoga gapuh tutuyu nah nangihautana ke Jesus.

Hay nanaltalangaan da ya numpanoplatan dan Jesus (Mateo 26:67,68; Marcos 14:65)

⁶³ Hanadan mungguwalyan hiya ya tinaltalangaan da on nun-inhohoplatan da. ⁶⁴ Hinaniyan day matanah luput ot punhindadaw-eyan da on kanan day "Dahdi tuwaliy nundaw-en he-a?" ⁶⁵ Ya pinanadngolan da.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinangngab nadan ap-apun di Judyu

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

⁶⁶ Biggabigatnah nabigatana ya naamung dan am-in nadan mangipangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi, ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ot iedah Jesus ke dida. Ot kanan dan hiyay ⁶⁷ "Human-gom tun ibaga mi. An he-ah Kriston mangipaptok am-in hi tagu?" Kananan diday "Takon di kanak di om, ya adiyu damdama kulugon. ⁶⁸ Ya deket waday ibagak ke dakayu ya adiyu humangon. ⁶⁹ Mu mipalpuwani ya ha-oy an Panguluwan di tagu ya umbunak hi winawwan Apu Dios an kabaelasan am-in." ⁷⁰ Am-in nadan tatagun wadah di ya kanan dan hiyay "Ot he-a mo nan Imbabalen Apu Dios?" Hinumang na didan kananay "Om, makulug hinaen kinali yu." ⁷¹ Ya kanan nadan ap-apuy "Deyan dingngol takun am-in hinaen kinalina, kon kah-in pay di waday udum an muntistigu?"

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus

(Mateo 27:1,2,11-14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

23 Ot tumaddog am-in nadan nunhumalya ot iedah Jesus hi kad-an Pilatu an gobernador ot kanan day ² "Hituwen tagu ya itanuttudu na nadah ibamin Judyuy pangahingan dah linteg di gubilnu. Ya iadi nay pumbayadan hi buwis nah gubilnun di Roma. Ya kanana boy hiyay Kristo an pinilin Apu Dios an mumpatul." ³ Ot kanan Pilatu ke Jesus di "Kon he-ay patul di Judyu?" Hinumang nan kananay "Deya ot an hinaey kanam." ⁴ Kanan Pilatu nadah ap-apun di padi ya nadah udum an naamung di "Maid di mahamak kuh bahul tuwen tagu." ⁵ Mu ipapilit dan kanan day

"Huhhumlun di ituttudu nah pun-aawwitan am-in di tatagud Galilee ta deyan dimmatong hitud Judea."

Hay nunhumalyaan Herod ke Jesus

⁶ Handih dingngol Pilatuh tuwe ya minahmahana hin iGalilee hi Jesus. ⁷ Handi ininnilan Pilatu an iGalilee Jesus ya impae nah kad-an Herod an ap-apud Galilee ta hiyay nunhumalyan Jesus te kediye ya nipaddin wadah Herod ad Jerusalem.

⁸ Immamlong hi Herod hi nanib-anan Jesus te nabayag an pinhod nan tibon. Dakol di dingngol nan inat nah milagro ta pinhod na ot an tibon di udum an milagron atona, mu maid. ⁹ Dakol di minahmahana Herod ke hiya, mu adi humumang. ¹⁰ Ot nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses an muntattaddog hidi ya namahig an pun-itkuk da nan kanan dan bahul na. ¹¹ Hi Herod damdama ya nadan tindaluna ya tinaltalangaan da ya numpadngolan da. Impabulwatin nadan tindalu nan bulwatin di patul ke Jesus ot pabangngadon dah kad-an Pilatu. ¹² Nipalpun diye ya nunggayyum uppe da Herod ke Pilatu yaden numbuhulan da handi.

Hay pamatayan dan Jesus

(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39—19:16)

¹³ Impaayag Pilatu nadan ap-apun di padi, ya nadan ap-apun di Judyu ya nadan udum an tatagu ot ¹⁴ kananan diday "Kanan yuy ituttudun tuwen taguy pangahingan yuh linteg, mu dingngol kuy kalinah nunhumalyaak ke hiya ya maid di ena numbuhulan ke danaen eyu ipabahul ke hiya. ¹⁵ Takon hi Herod an nunhumalyan hiya ya kananay maid paman di bahul tuwen tagu ot pabangngadonah tu. Ta nganne moy gapunah e pamatayan ke hiya? ¹⁶ Hay ke ot pe kanak ya ipahoplat ku ya ahik impae." ¹⁷ [Katootoon on mahapul an waday ohan ipaen Pilatuh balud hin nadatngan nan Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios.] ¹⁸ Mu am-in nadan tatagu ya muntukuk da an kanan day "Patayon yuh naen tagu ta hi Barabbas di ipae yu." ¹⁹ Hi Barabbas an nibalud ya hiyay oha nadah nakigulu ad Jerusalem ya pimmate.

²⁰ Impatnan bon Pilatu an kumali nadah tatagut hi Jesus ot di mipae, ²¹ mu tagan day tukuk an kanan day "Ipatak hi krus! Ipatak hi krus!" ²² Impitlun Pilatun kim-mali nadah tatagun kananay "Tipe, kon nganne bahul tuwen tagu? Maid di gapunah e pamatayan ke hiya. Kinali abunay ipahoplat ku ta ahik ipae." ²³ Mu namam-a ot ya abun pun-itkuk dan mipatak hi krus ²⁴ ot iunnud mon Pilatu nah pinhod dan maat. ²⁵ Hi Barabbas moy impaena yaden nabahulan te nakigulu ya pimmate ot hi Jesus moy ipipate na te hidiyey pinhod nadan tatagu.

Hay nipatakan Jesus hi krus

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

²⁶ Pun-ie dah Jesus nah eda pangipatakan ke hiya ya dinamu dah Simon an iCyrene an manganamut. Impapilit nadan tindalun ipipah-on ke hiya nan krus an pinah-on Jesus ot pah-onona ot mituntun-ud ke hiya. ²⁷ Kediye pun-ie dah Jesus ya dakkodakkol day tatagun miun-unnud ke hiya ya wadada nadan binabain kumogakoga te nan eda pamatayan ke hiya. ²⁸ Inliggun Jesus ke dida ot kananay "Dakayun binabain ijerusalem, bokon ha-oy di kog-an yu, mu hay adol yu ya nadan imbabale yu ²⁹ te ahi madatngan nan algon nahalman di ahiyu punholholtapan, ta hidiye nan wadaday tatagun ahida kanan di 'Kudukdul nadan binabain maid di golang dan mun-inum.' ³⁰ Ya ahida bo kanan hanadah bilid di 'Magde kayu ta matab-unan kami.' ³¹ Te kediye tiempo ya nahalman di holholtapon di tatagu. Tibon yun ha-on an maid di bahul ku yaden athituy aton dan ha-on an punholholtaponak, ot namam-a moy ahida aton hanadah tatagun waday bahul da." ³² Kediye wadada damdamay duwan balud an eda pakipate.

³³ Dimmatong da nah nangadanan hi Gunit di Ulu ot ipatak dah Jesus nah krus. Takon nadan duwan balud ya impatak da damdama dida. Hanan oha ya wadah winawwan Jesus ya na bon oha ya wadah iniggid na. ³⁴ Kanan Jesus di "Ama, pakawanam di liwat datuwen mangipipaten ha-on te uggeda inilay at-atton da."

Hanadan tindalu ya imbubunut da hin dahdin diday mangala nadah bulwatin Jesus.

³⁵ Hanadan tatagu ya dehdi dan mun-ang-ang-ang yaden hanada ken aap-apu da ya taltalangaan dan kanan day "Binaddanganay udum ot tumagu da ya agat tibon taku hin baddanganay adol nat kitib-anan hiyay pinilin Apu Dios an Kristo an mangipaptok hi tagu." ³⁶ Takon nadan tindalu ya taltalangaan da damdama ot idatan dah mun-antam an mainum ³⁷ ot kanan dan hiyay "Deket he-ay patul di Judyu ya baddangam di adol mut adika mate." ³⁸ Kanan dah di te nan nitudok hi tap-on di uluna ya kananay "Hituwey Patul di Judyu."

³⁹ Takon damdama nan ohan nipatak ya taltalangaanah Jesus an kananay "Kon bokon he-a nan pinilin Apu Dios an mangipaptok hi tagu? Daan bot baddangam di adol mu takon di dakami?" ⁴⁰ Mu kanan nan ohan nipatak di "Antipet iathinam di kalim ke hiya? Kon adika tumakut ke Apu Dios yaden inilam an mate ka? ⁴¹ Dita ke ya mate ta te hidiyey kastigu tah numbahulan ta, mu hiya ke ya maid gapunay pamatayan dan hiya te maid di bahul na." ⁴² Ot kananah Jesus di "Apu Jesus, ahiyak ahan nomnomon hantuh ahim pumatulan." ⁴³ Ya kanan Jesus ke hiyay "O, takon ad

uwani ya maki-e kan ha-on nah kawad-an di linggop ya an-anla."

Hay natayan Jesus

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

⁴⁴ Indanit maal-algo ya himmilong am-in di boble hi tulun oras ⁴⁵ an nama-id di potang. Hanan kurtina nah Templo ya nahathat ot magodwa. ⁴⁶ Indani ya tinumkuk hi Jesus an kananay "Ama, nangamung kah linnawak." † Kinali nah tuwe ot mate.

⁴⁷ Hanan ap-apun di tindalu ya tinibonan am-in nan na-na-at ot dayawonah Apu Dios an kananay "Makulug paman tuwalin maid di bahul tuwen tagu."

⁴⁸ Hanada ke damdaman tatagun nanibon diyen naat ya u-umyung da nuppen mumpanganamut. ⁴⁹ Am-in nadan nun-ib-ibban Jesus takon nadan binabain ni-unuunud ke hiya an nalpud Galilee ya nibata-an dan mun-ang-ang-ang nah ma-ma-at.

Hay nilubukan Jesus

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

^{50,51} Indani ya wada on ohan Judyu an hi Joseph di ngadana an iArimatea. Hiya ya madayaw te maphod di pangi-ena, kinali takon di hiyay oha nadah ap-apun di Judyu ya ad-adiyonah diyen eda inat ke Jesus. Hiyay oha nadah munho-ho-od hi datngan di pun-apuwan Apu Dios. ⁵² Handih nateh Jesus ya immeh kad-an Pilatu ot ena ibagat alanay adol Jesus. ⁵³ In-abulut Pilatu ot ena lokahon ot libbutanah luput ot ena ilubuk nah gungat an batun maid ni-an di nilubuk hidi. ⁵⁴ Ginalaanan e inlubuk te kediye kilappuwan di ngilinnon dan algo.

⁵⁵ Hanadan binabain niunud ke Jesus an iGalilee ya naki-e dan Joseph ot tibon da nan lubuk ya hay inat nan nangilubuk. ⁵⁶ Handih immanamut da ya indadaan day lana ya nadan udum an mihaad hi adol di nate. Mu kabigatanan diye ya Sabadun Tungo ot muniyatu da an miunnud nah Tugun Moses.

Hay namahuwan Jesus

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

24 Mungkabigat kediye Linggu ya himmalaman nadan binabain immen nah gungat an in-e dan nan indadaan dan mihaad hi adol di nate. ² Dimmatong da nah gungat ya tinibo dan nakaan nan batun nitangob ³ ot humgop da, mu maid nan adol Apu Jesus. ⁴ Numanomnom da hin nganney naat nah adol na ya kal-inadi ya waday duwan anghel an timmaddog nah paldang dan humihhili bulwatida. ⁵ Ya timmat-takut da ot iyuyuung da, mu kanan nadan anghel ke diday "Tipet hituy eyu panamakan nah matagu? ⁶ Maid hitu te timmagu. Kon adiyu manomnom an hituwe din

† *Psalm 31:5*

kinalinan dakayu handih kawada nad Galilee?

⁷ Kananay 'Nan Panguluwan di tagu ya ahi alan di gaga-ihon tatagu ta ipatak dah krus ta mate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwan.'" ⁸ Ya ninomnom dah diyen kinalina. ⁹ Ot taynan da nan gungat ot ume dah kad-an nadan himpulut ohan disipulos ya nadan udum an mangulug ot ipainila dan didan maid nan adol Jesus nah gungat. ¹⁰ Dadiyen binabai ya da Maria Magdalena, hi Juana, hi Maria an hi inan James ya nadan udum. ¹¹ Mu adi kulugon nadan disipulos te pangali da on adi makulug.

¹² Mu hi ke Pedro ya bintik nan immeh di nah nilubukan Jesus. Ot idung-o na ya hiya peman an abuna nan libbut di adol Jesus an tinibo na, mu maid nan adol na. Ot handih mungkibangngad ya numanomnom.

Hay numpatib-an Jesus nadah duwan disipulosna

(Marcos 16:12,13)

¹³ Kediye bo damdaman algo ya nadan duwan disipulos Jesus ya mange dad Emmaus an himpulut duway kilometroy kadawwinad Jerusalem. ¹⁴ Mangmangnge da yaden ihumhummangan da nan na-na-at. ¹⁵ Ya kalinadi ya inakhupan Jesus dida ot maki-kien dida. ¹⁶ Tinibo da, mu ugge ni-an numpaimatun ke dida. ¹⁷ Kanan Jesus ke diday "Kon nganneh diyen ihumhummangan yu yaden mangmangnge kayu?" Im-mohnong da ya matiboh anga dan u-umyung da.

¹⁸ Hanan oha an hi Cleopas ya kananay "Dahdi ka? Ya- oha ka nin an ijerusalem an ugge nanginilah nana-at hantuh nala-un kaatnay algo an hiyah tuwe nan ihumhummangan mi." ¹⁹ Kananan diday "Nganneh naat?" Kanan day "Hanan naat ke Jesus an iNasaret. Hidiye ya profetas Apu Dios ya tobalon min ongal di kabaelasan mangat hi milagro. Ya nalaing hi am-in takon nah puntuttuduna. Maid di udum hi umat ke hiyah hinangngab Apu Dios ya hi tagu. ²⁰ Mu hanada boppon aap-apun di padi ya nadan ap-apu taku ya eda impadpap ot iedah kad-an Pilatu ta mahumalya ot ahi-da pipatak hi krus ot mate. ²¹ Yaden pangali mi on hiyah mangihwang ke ditakun Judyu ta bokon mo nadan tatagud Roma di pun-ap-apu taku. Ot deyan ad uwaniy mikatlun algoh natayana. ^{22,23} Mu dih biggatna ya himmalaman da nan udum an ibbamin binabaih di nah nilubukana ya maid kanu nan adol na ot mibangngad dan kanan day tinibo da on duwan anghel an kanan da kanuy namahuwan hi Jesus, kinali namodwong kami. ²⁴ Ta nada ke bo damdaman udum an ibbami ya imme da ot tibon da ya makulug peman di kinalin nadan binabai, mu ugge dah tiniboh Jesus."

²⁵ Kanan Jesus ke diday "Tipe anhan ta makakuddang di nomnom yu! Tipet nakalligat di pangulugan yuh kinalin handidan profetas mipanggep ke Kristo? ²⁶ Kon ugge tuwali nitudok an kananay 'Hi Kristo an pinilin

Apu Dios an mangipaptok hi tagu ya mahapul an mate ta ahi mun-ap-apu.'" ²⁷ Ya impainilanan diday kibalinan am-in nan nitudok mipanggep ke hiya, impalpuna nah nitudok an Tugun Moses ya nan intudok handidan profetas.

²⁸ Loktat ya tuwen dumatong da nah boblen pangayan da ya e ot madaggah Jesus, ²⁹ mu kalyon dan hiyah "Mun-iyen takuh tu te mahilngan kah dalan." Ot tobalon Jesus. ³⁰ Handih eda mangan ya inalana nan tinapay ot mundasal ke Apu Dios ot pani-angona nan tinapay ot idatana didan duwa. ³¹ Kediye in-athidina ya kay nadiyat di mata da ot imatunan dan hiyah Jesus, mu pinghanadi ya nama-id. ³² Nuntinnokolan dan duwa ya waday oha on kananay "Kinali tuwali ahan athidin makakkaphod di punggibok ku handih makihumhummangan ke dita nah dalan ya nah pangituttuduwana nah intudok handidan profetas."

³³ Ot umga da ot mibabangngad dad Jerusalem ya wadada nan himpulut ohan disipulos ya nadan udum an mangulug an naamung da ya ³⁴ hay namahuwan Jesus di anab-abigon dan kanan day "Makulug an namahuwan nan Ap-apu taku te numpatibon Pedro." ³⁵ Ot kalkalyon mo damdaman nadan duway nangkahun Jesus ke didan nah dalan ya hay nuppe nangimatunan dan hiya ya nan namani-angana nah tinapay handih eda mangan.

Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulosna

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)

³⁶ Hituway kalkalyon da ya numpatibo ot boh Jesus an timmaddog hi kad-an da an kananan diday "Mal-inggop kayu kaya." ³⁷ Ya kimmaynit da ya timmattakut da te kanan da pe on bokon hiya. ³⁸ Kananan diday "Antipet tumattakut kayu? Kon adi kayu mangulug an ha-on? ³⁹ Tibon yu tun liput hi taklek ya hukik handih nipatakak. Makulug an ha-on. Makayu ta dapaonak ta pangulugan yun bokonak banig te deket bokon tagu ya maid di adol na, mu tibon yun ha-on ke ya waday adol ku." ⁴⁰ Pungkali nah tuwe ya pun-apatibo nay taklena ya hukuman dida. ⁴¹ Man-ut imma-anla da, mu munhalinduwa da te nanongnan adida kulugon. Ta hidiye mo nan kanana bon diday "An waday makan?" ^{42,43} Ya wada udot on dolog ot idat da ot mangan.

⁴⁴ Ot kanan bon Jesus di "Immannung din kinalik handih kawada takun am-in an kanak di 'Mahapul an maat am-in nan nitudok mipanggep ke ha-on nah Tugun Moses ya nah Psalms an intudok handidan profetas Apu Dios.'" ⁴⁵ Kinali nah tuwe ot ahina pat-alan di nomnom dan manginilah kibalinan nan nitudok an kalin Apu Dios.

⁴⁶ Kananan diday "Nitudok tuwali an hi Kristo ya ahi munholholtap ya mate, mu mamahuwan hi mikatlun algo. ⁴⁷ Hay natayak di gapunan pakawanan Apu Dios

di liwat di tagu hin muntutuyu da. Hituwey mahapul an mituttuduh kabobboble mipalpud Jerusalem.”

⁴⁸ Kanan bon Jesus di “Dakayuy intud-ak kun muntutudu te dakayuy naniboh immannung nan nitudok an kalin Apu Dios mipanggep ke ha-on. ⁴⁹ Mu mahapul an mihaad kayu ni-an ketuwen boble ta had-on yu nan ahik itud-ak an Espiritun Apu Dios an mamaddang ke dakayu te hituwe tuwali din kinalin Ama.”

Hay tinalakdangan Jesus hi langit

(Marcos 16:19,20; Apostoles 1:9-11)

⁵⁰ Indani ya impanguluna dida ot ume dad Betania. Handih dimmatong dah di ya intagge nay taklena ta idasalana dida. ⁵¹ Indasalana dida hi kipaphodan da ot ipayunan tumalakdang hi langit. ⁵² Am-in da ya dinaydayaw dah Jesus ya maka-an-anla dan nibangngad ad Jerusalem. ⁵³ Ot nipalpun diye ya umeume da nah Templo an mundaydayaw ke Apu Dios.

Juan

1 Handih maid ni-an am-in hantudan wadad uwani ya wada tuwali nan Kali an mangipainilan Apu Dios. Hiya ya wada ke Apu Dios te Dios tuwali. **2** Wada tuwali ke Apu Dios ot ahi mawadan am-in tun wadad uwani. **3** Ot gapu ke hiya ya naltun am-in ya maid di oha an uggena lintu. **4** Hiyay nalpuwan di biyag ya hiyay dilag an mamat-al hi nomnom di tagu ta maawatan day pangi-en Apu Dios. **5** Hiyay mamat-al hi tapol an punnomnom di tagu. Ya hiya ya adinadaman mama-id, mu munnananong ta nangamung.

6,7 Wada nan tagun hi Juan di ngadanan pinilin Apu Dios an mangipainila mipanggep kediyen dilag ta kalina ot ya kulugon am-in di tagu. **8** Bokon hi Juan hidiyen dilag, mu immali ya abun mangipainila kediyen kanan dan dilag.

9 Hidiyen dilag ya immali tuh luta te hiya ya abuy mamat-al hi nomnom di tagu. **10** Hiyay gapunah naltuwan am-in tun wadah luta, mu handih immali ya ugge inimatunan di tatagu. **11** Immali ot makiha-ad hi tataguna, mu dakol ke diday ugge nangabulut ke hiya.

12 Wadaday nangabulut ke hiya ot diday indatanah kalebbengan an mibilang an imbalen Apu Dios te nundinol dan hiya. **13** Hidiyen nibilangan dan imbalen Apu Dios ya adi umat hi pangibilang di taguh imbalenan mitungo, te hay nibilangan da ya gapuh kabaelan Apu Dios, ta hidiye nan hiya moy Ama da.

14 Hidiyen Kali an mangipainilan Apu Dios ya numbalin hi tagu ot makiha-ad ni-an ke ditaku tuh luta. Tinibotibo mi ot inilaon min hiya nan binugtung an Imbalen Apu Dios an kitib-an di dayaw Amana te makaulle tuwalin ditakun tatagu ya makulug am-in di kalyona. **15** Hiyay impainilan Juan an kananay "Hiyah tuwe nan madayaw an tagun kinalik ke dakayun ahi umalin natag-en abu mu ha-on te hiya ya wada tuwali ot ahiyak mawada."

16 Gapuh ongal an ulenan ditakun tatagu ya dakko-dakkol di kiphodan an dawaton taku. **17** Hanan Tugun Apu Dios ya hi Moses di nangipainila, mu nan ongal an ulen Apu Dios ya nan makulug an mipanggep ke hiya ya hi Jesu Kristoy nangipainila. **18** Maid di tagun nani-bon Apu Dios, te abunah diyen binugtung an Imbalenan wadat nangamung ke hiya. Ot hiyay nangipainilan Apu Dios.

Hay ituttudun Juan an mumbonyag

(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18)

19 Hanadan ap-apun di Judyu an Pharisee ad Jerusalem ya intud-ak da nadan padi ya nadan bumad-baddang ke didah simbaan hi kad-an Juan ta eda mahmahan hin dahdi hiya. **20** Ya makulug di inhumang Juan an kananay "Bokon ha-oy hi Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tatagu." **21** Kanan dan hiyay "Kon he-a moh Elijah?" Kanan Juan di "Bokon." Ot kanan da boy "Kon he-a mo nan kanan Apu Dios an ahi umalin profetas?" Kanan bon Juan di "Bokon." **22** Indani ya kanan dan hiyay "Ot dahdi ka mo? Mahapul an humangom ta waday kalyon mi nadah nangitud-ak ke dakami mipanggep ke he-a. Nganney kalyom mipanggep hi adol mu?" **23** Kanan Juan di "Ha-oy nan inabig din hi Isaiah an profetas handih done an kananay

"Wada nan tagun ahi muntuttudu nah adi maboblasyon an kananay "Iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku." "" †

24,25 Indani ya kanan bon nadan intud-ak di Phariseey "Deket bokon he-ah Kristo weno hi Elijah ya bokon he-a nan profetas Apu Dios an umali, antipet bonyagam di tatagu?" **26** Ya hinumang Juan an kananay "Om, mumbonyagak hi tatagu, mu danum ya abuy pamonyag ku. Mu waday oha tuh kad-an takud uwani an uggeyu inila. **27** Hiya nan kanak an ahi umalin mihan-not ke ha-on. Hiya ya natagtag-e mu ha-on, ta takon di hay mangubad hi gakod di apatut na ya nakababbaak an mangat kediyen." **28** Hituwey naat ad Betania an dommang nan Wangwang an Jordan an numbonyagan Juan hi tatagu.

Hi Jesus ya mialig hi kalnero te nate gapuh liwat di tagu

29 Handih nabigatana ya tinibon Juan hi Jesus an mangalih kad-ana ot kanana nadah tataguy "Deyan mangali nan mumpakawan hi liwat di tagu. Hiya nan kanan dan Kalneron miappit ke Apu Dios. **30** Hituwe nan kanak an umalin natagtag-e mu ha-on te wada tuwali ot ahiyak mawada. **31** Ha-oy ya uggek ni-an inila, yaden hiyay gapunan pumbonyagak di tataguh tud Israel ta inilaon da hiya."

† Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku.

³² Hituwey kanan Juan hi nanginilaanan Jesus: "Tini-bok nan Espiritun Apu Dios an kay paloman nalpuh langit ot umpan hiya ya inilak mon hiyah Kristo. ³³ Te handih nangitud-akan Apu Dios ke ha-on an e ma-monyag hi tataguh danum ya kananay 'Hanan umaliyan di Espirituk an kay palomay ang-ang na ya hidiyeh Kristo. Hiyay mangibonyag hi Espirituk hi tatagu.' ³⁴ Tinibok am-in datuwen naat, kinali ihadak kun hiya ya Imbabalen Apu Dios."

Hay nanginilaan da Pedro ya hi Andres ke Jesus

^{35,36} Nabigat bon diyen muntattaddog da Juan ya nadan duwan ibbana ya mungkala-uh Jesus ot kanan Juan ke diday "Hiyah tuwe nan mialig an Kalneron mi-appit ke Apu Dios." ³⁷ Dingngol dah diyen kinalin Juan ya pinghanadi ya niunud dan Jesus. ³⁸ Nunwingih Jesus ya tinibo nan mituntun-ud dan hiya ot kanan diday "Nganney pinhod yu?" Ya kanan dan hiyay "Apu, daanay kiha-ha-adam?" ³⁹ Ya kanan diday "Makayu ta eyu tibon." Naki-e da ot makihumhummangan dan Jesus nipalpuh himbatangan ingganay mahilong.

⁴⁰ Hay ngadan nan oha an nangngol hi kinalin Juan ot miunud ke Jesus ya hi Andres an tulang Simon Pedro. ⁴¹ Hay namangulun inat Andres ya ena tiniboh tulang nan hi Simon ot kanan hiyay "Tinibo mih Kriston tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu." ⁴² Ot ikuyug Andres hi Simon hi kad-an Jesus ya kanan Jesus ke hiyay "He-ah Simon an imbabalen Juan, mu ad uwani ya hannotak di ngadan mu ta he-a moh Pedro." Hay kibalinan tuwen ngadan ya Batu.

Hi Felipe ke Nataniel ya disipulos damdaman Jesus di da

⁴³ Nabigat kediye ya ninomnom Jesus an umed Galilee. Tinibo nah Felipe ot kanan hiyay "Mikuyug kan ha-on." ⁴⁴ Hi Felipe an iBetsaida ya kaboblayana da Andres ke Pedro. ⁴⁵ E tinibon Felipeh Nataniel ot kanan hiyay "Tinibo mih Kristo an mipanggep ke hiyay intudok Moses ya handidan profetas. Hay ngadana ya hi Jesus an iNasaret an imbabalen Joseph."

⁴⁶ Mu kanan Nataniel di "Kon waday maphod hi iNasaret?" Ya kanan Felipe ke hiyay "Makat em tibon."

⁴⁷ Inang-ang Jesus an mangali da Nataniel ot kananay "Hituwey makulug an holog Israel an maandong di pangi-ena." ⁴⁸ Ya kanan Nataniel di "Antipet ini laak ke he-a?" Kanan Jesus di "Man tinibo daka tuwali handih punhidhidummam nah puun di kaiw an fig ot ahi daka e awiton ke Felipe." ⁴⁹ Ot kanan Nataniel ke hiyay "Apu, makulug an He-ay makulug an Ap-apun di holog Israel!" ⁵⁰ Kanan Jesus ke hiyay "Wadan kinulugak te kanak di tinibo daka nah puun di kaiw. Mu wada pay di udum an namammam-an ahim kamodwongan mu hituwe." ⁵¹ Kanan bon Jesus di, "Donglonak ke

dakayu te makulug an ahiyu tibon an mabukatan di kabunyan ya wadaday anghel Apu Dios an mumbi-nangngad an umalih kad-ak an Panguluwan di tagu."

Hay kasal ad Kana

² Nala-uy duway algo ya waday kasal ad Kana ad Galilee ya wadah dih inan Jesus. ² Dahdi damdama da Jesus ya nadan disipulosna. ³ Indani ya nap-u nan mainum ot kanan inan Jesus ke hiyay "Maid moy mainum." ⁴ Ya kanan Jesus ke inanay "Ina, nanga-mungak, adika madanagan te inilak di atok, mu ugge ni-an nadatngan di tiempon pangipatib-ak hi kabaelan Apu Dios." ⁵ Mu takon di athidi ya immeh inana ot kanana nadah muttatyun mumpaptok di "Un-unodon yuy kalyon Jesus ke dakayu."

⁶ Wada nan onom an angang an kiha-adan di danum an pun-ulan di tataguh pangun-unudan dah pangien di Judyu. Hay mihuduh ohan angang ya umeh tuluy pulun galon. ⁷ Kanan Jesus nadah muttatyuy "Punuwon yuh danum nadan angang." Ot un-unodon da. ⁸ Kanan bon Jesus ke diday "Pamanguluwon yun itaugan nan mumpaptok tuh kasal." Ot eda itaugan.

⁹ Tinamtaman nan mumpaptok nah kasal nan danum an numbalin hi mainum, mu uggena inilay nalpuwana. Abuna nadan muttatyun nanginila. Impaayag nan mumpaptok nah kasal nan lalakin mungkasal ¹⁰ ot kananay "Hay inilak hi pangie-taku ya pamanguluwon takun ipainum nan makakkaphod an mainum ta deket nap-u ya ahi intun-ud di lagat ten wada. Mu antipet dakayu ke ya dehtuy eyu intaluh makakkaphod ta eyu pangudidiyon an itaug?"

¹¹ Hidiyen inat Jesus ad Kana ad Galileey namangulun milagron nangipatib-anah kabaelana. Ta nadan disipulosna ya namammam-an nangulug dan hiya.

¹² Indani ya immeh Jesus ad Kapernaum an naki-eh inana ya nadan tutulang na ya nadan disipulosna ot miha-ad dah dih kaatnay algo.

Hay nangayan Jesus hi Templo

(Mateo 21:12,13; Marcos 11:15-17; Lucas 19:45,46)

¹³ Mungkadatngan moy Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios ot ume da Jesus ad Jerusalem.

¹⁴ Imme da nah Templo ya dakkodakkol day munggat-tang hi baka, kalnero ya paloma ya nadan munsilyuh pihhun inumbun dah kad-an di lamesaan da. ¹⁵ Im-malah Jesus hi linubid ot kopyaonah huplit ot pun-abul na nadan igattang dan babaka ya kakalnero ya nuntu-i nay lalamesaan nadan munsilyuh pihhu ot mungki-wahit nadan kalang. ¹⁶ Kanan Jesus nadah munggat-tang hi palomay "Pungkaan yu hantudan paloma yu. Tipet pumbalinon yuh malkadu tun balen Ama?" ¹⁷ Ni-nomnom nadan disipulosna nan nitudok an kananay

“Apu Dios, ongal di pangikaguk tuh balem, mahakit di nomnom ku ten nalgom di kiatana.”

¹⁸ Kanan nadan Judyu ke Jesus di “Ipatibom di milagro ta kitib-anan waday kalebbengam an mangat nah inat mu.” ¹⁹ Ya kanan Jesus ke diday “Pa-iyon yu tun Templo ot bohwatok hi tulun algo.” ²⁰ Kanan nadan Judyu “Antipe udot ta nap-at ta onom di toon di namohwatan dan tuwe ya em kanan di bohwatom hi tulun algo?”

²¹ Mu hay nangialigan Jesus nah Templo ya hay adol na te nate ot handih mikatlun algo ya namahuwan.

²² Handih namahuwanay nunnomnoman nadan disipulos na nah kinalinan kananay bohwatanah tulun algo nan Templo hin mapa-i. Hituwey gapunah nangulugan da nah impitudok Apu Dios mipanggep hi kamahuwan Jesus ya nan kinalin damdaman Jesus mipanggep kediyen kamahuwana.

Inilan Jesus di wadah nomnom di tagu

²³ Handih wadah Jesus ad Jerusalem kediyen piyestan di kanan dan Nala-uwana di Anghel Apu Dios ya inainat nay milagro ot dakol di tatagun nangulug ke hiya. ^{24,25} Mu adi madinol hi Jesus an nahamad di pangulug da te inila nay pangien di tagu takon di adida kalyon di wadah nomnom da.

Hay hummangan da Jesus ke Nikodemus

3 Wada on Pharisee an ap-apun di Judyu an hi Nikodemus di ngadana. ² Nahilong ya immalih kad-an Jesus ot kananay “Apu, inila min he-a nan mittulun intud-ak Apu Dios te adi mabalin an aton di tagu nadan atoatom hin adi idatan Apu Dios hi kabaelana.”

³ Inilan Jesus di mitun-ud an kalyon Nikodemus ke hiya ot kananay “Hituwey kalyok ke he-a, makulug an adinadaman migappat di taguh pun-ap-apuwan Apu Dios hin adi mipidwan miimbabale.” ⁴ Kanan Nikodemus di “Nganney atonan e miimbabale boy tagu yaden kat-agu mo? Kon ibangngad nah putun inanat ahi bo miimbabale?”

⁵ Kanan Jesus di “Donglonak te makulug an mahapul an hay danum ya hay Espiritun Apu Dios di mangipapidwah kiimbabaleyan di tagu ta ahi migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hituwey pinhod kun kalyon an mahapul an mipidwan miimbabaley tagu. ⁶ Hay in-imbabalen di tagu ya pangien di tagu ya abuy wadan hiya. Mu nan tagun mipidwan miimbabale mawada nan Espiritun Apu Dios ke hiya ya kay mo damdama pangien Apu Dios di pangien-ena. ⁷ Kinali adika mamodwong nah kinalik an mahapul an mipidwan miimbabaley tagu. ⁸ Hay tagun mipidwan miimbabale wada moy Espiritun Apu Dios ke hiya ya mialig nah dibdib. Hay dibdib ya man-ut magibok ya madngol di bungug na, mu ugge inilay puluyona te adi matibo. Umat bo

nah tagun waday Espiritun Apu Dios ke hiyan adi maawatan di at-atton nan Espiritun Apu Dios ke hiya, mu matibo takun nahannotan di pangien-ekat maphod mo.”

⁹ Kanan Nikodemus di “Kon mabalin an maat di athidi?” ¹⁰ Kanan Jesus di “Antipet he-a nan madayaw an mittulun di pangie takun Judyu yaden uggem inilah tuwe? ¹¹ Donglom te makulug an hituwen kalkalyon mi ya inila mi. Hituwen ittutudu mi ya makulug te tinibo mi, mu adiyu kulugon. ¹² Kinalik ke dakayun am-in di mipanggep hi ma-ma-at hituh luta, yaden adiyu kulugon, ot namam-a mon adiyu kulugon hin nan ma-ma-at hi langit an kad-an Apu Dios di kalyok. ¹³ Maid di taguh immen e naniboh langit. Ohaak an Panguluwan di tagun nanibo te hidiy nalpuwak.”

^{14,15} Ya kanan bon Jesus di “Handih kawadan da Moses nah adi maboblayan ya inalana nan gombang ot pandayonan kay ulog ot ipalat na ot itag-e nat hidiyey tangadon nadan kinalat di ulog ta adida mate. Athina damdamay maat ke ha-on an Panguluwan di tagun ahiyak mipatag-e ta hay tagun mangulug ke ha-on ya midatan hi biyag an maid di poppog na.”

¹⁶ Hi Apu Dios ya ongal di naminhod nan ditakun tatagu tuh luta, kinali uggena kinawwanan nan binugtung an Imbabalena, ot itud-ak na tuh luta ta am-in day mangulug ke hiya ya adida makastigun adida mihi-an ke Apu Dios, mu midatan dah biyag an maid di poppog na. ¹⁷ Ugge intud-ak Apu Dios nan Imbabalena tuh luta an e mangastiguh tatagu, mu intud-ak nan mangihwang ke dida.

¹⁸ Hay tagun mangulug kediyen binugtung an Imbabalen Apu Dios ya adi kastiguwon Apu Dios, mu nan adi mangulug ke hiya ya makastigu. ¹⁹ Hiya ya immalin mamat-al hi nomnom di tagu, mu adida pinhod te gaga-ihoy atoaton da, ta hidiyey gumapuh pangastiguan Apu Dios ke dida. ²⁰ Hanadan tatagun gaga-ihoy atoaton da ya adida pinhod an mangulug nah dilag te deket mangulug da ya matiboy kinagaga-iho da. ²¹ Mu nadan tatagun mangun-unud nah inila dan nip-tok ya adida bumain an mangulug nah dilag, hidiyey kitib-anan hi Apu Dios di nangidat hi kabaelan dan mangat hi maphod.

Hi Jesus ya natagtag-e mu hi Juan

²² Indani ya immeh Jesus ad Judea ot maki-e nadan disipulosna ke hiya. Niha-ha-ad dah di ot bonyagan da nadan tatagu. ^{23,24} Kediyen tiempon ugge ni-an nikalabut hi Juan ya tagana damdamah bonyag hi dakol an tatagud Aenon an nih-up ad Salim te dakol di danum hidi.

²⁵ Indani ya nakihannu nadan disipulos ke Juan nah ohan Judyu mipanggep hi bonyag. ²⁶ Imme datuwen disipulos ke Juan hi kad-ana ot kanan dan hiyay “Apu,

kon manomnom mu nan tagun ibbam handi nah bah-el di wangwang an Jordan an itanuttudum di mipanggep ke hiya? Tagana udot kanuy bonyag aduwani ya dakol day tatagun e mumpabonyag ke hiya.”

²⁷ Hinumang Juan an kananay “Adi kayu umamo te maid di kalebbengan di tagu hin adi idat Apu Dios. ²⁸ Kinalik ke dakayu handi ot inila yun bokon ha-oy di tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu, mu intudakak ke hiyan mangidadaan hi tatagun mangabulut ke hiya. ²⁹ Ha-oy ya mialigak nah munggawi an un-unudonay kalyon nan ena igawi an gayyum na te im-maliyak an e mangipainila nah ahi umalin mangipaptok ke ditakun tatagu. Ya maka-am-amlongak te im-mali ya abuluton di tatagu. ³⁰ Ta hidiye nan mahapul an hiyay madayaw, bokon ha-on.

³¹ Hi Jesus an nalpuh langit ya hiyay katagtag-ayan hi am-in. Hay nalpuh luta ya hay mipanggep tuh lutay maawatana ta hidiyey inilanan kalyon ya abu, hidiyey kudang ku te ha-oy ya nalpuwak hi luta. Hiya ke ya inila nan am-in te nalpuh langit ya hiyay katagtag-ayan. ³² Hay ituttuduna ya nadan tinibona ya dingngol nah langit, mu o-ohha day mangabulut kediyey. ³³ Mu nadan mangabulut kediyen ituttuduna ya diday mangiuh-un makulug am-in di kalin Apu Dios. ³⁴ Am-in di kalyon Jesus ya nalpun Apu Dios an nangitud-ak ke hiya te indat nay Espiritunan hiya an hidiyey mangidat hi ongngal an kabaelana. ³⁵ Hi Apu Dios ya impakapinhod nah tuwen Imbabalenan hi Jesus ot hiyay idin-nol nan mun-ap-apu hi am-in, nadan matibo ya nadan adi. ³⁶ Am-in da nan tatagun mangulug nah Imbabalen Apu Dios ya waday biyag dan maid di poppog na. Mu nadan tatagun adi mangulug ke hiya ya maid hidiyen biyag da ya kastiguwon Apu Dios didat nangamung.”

Hay nakihummanganan Jesus nah babain iSamaria

4 ¹⁻³ Handih dingngol Jesus an ininnilan nadan Phari-see an dakdakol day mumpabonyag ke hiya mu hi Juan ya tinayanan day Judea ot mibangngad dad Galilee. Mu hay kakulugana ya ugge numbonyag hi Jesus te nadan disipulos nay oggan mumbonyag nadah tatagu. ⁴⁻⁵ Handih pangayan dad Galilee ya dinatngan day Saykar an bobled Samaria an nih-up nah lutan impaboltan din hi Jacob nah imbabale nan hi Joseph.

⁶⁻⁸ Dinatngan da nan bubun an kina-utan Jacob ot umbun hi Jesus te naatu. Hanadan disipulos na ya imme dan e gimmatang hi makan nah boble. Yaden hi Jesus ya nabati nah kad-an di bubun. Tuwen maal-algo ya immali on babain iSamaria an e humagob. Kanan Jesus ke hiyay “An damana ahan an idatanak hi danum ta inumok?” ⁹ Namodwong nan babai ot kananay “Antipet eka mumbagan ha-on hi danum yaden iSamariaak ya he-a ke ya Judyu ka?” Kinalin nan babaih tuwe ke Jesus te munhihinningit day Judyu ya iSamaria.

¹⁰ Kanan Jesus di “Gulat na ot ta inilam nan idat Apu Dios ya inilam hin dahdiyak ya wadan mumbaga kan ha-on hi danum an kalpuwan di biyag.” ¹¹ Kanan nan babaiy “Deya ot an adallom tun bubun ya maid di panan-uk mu. Daanay pangalaam nah kanam an danum an kalpuwan di biyag?” ¹² Kon natagtag-e ka mu hi Jacob an hi apu takun nanga-ut ketuwen bubun? Hituwen bubun di imminuinan handin hi Jacob ya handidan imbabalena ya aaggayam da.”

¹³ Kanan Jesus ke hiyay “Tun danum tuh bubun ya inumon di tagu, mu gagala on nauwo da. ¹⁴ Mu nan tagun manginum nah danum an idat ku ya adi mauwo te hidiye ya umat hi danum an mun-otbol an adi matduk. Ta hanan tagun mangabulut kediyen idat ku ya waday biyag nan munnananong.” ¹⁵ Ot kanan nan babaiy “Apu, idatanak anhan kediyen danum ta adad-diyak mauwo ta adiyak mo umalialih tun e humagob.”

¹⁶ Kanan Jesus ke hiyay “Ume kat em ni-an awiton nan inayam.” ¹⁷ Hinumang nan babain kananay “Man maid di inayak.” Ya kanan Jesus di “Makulug an maid di inayam ¹⁸ te man-ut naminlima kan nakiine, mu nan binalem aduwani ya bokon mu inayan. Makulug di kinalim.” ¹⁹ Kanan nan babaiy “Apu, maawatak mon profetas ka, ²⁰ kinali pinhod kun mahmahan ke he-a hin tipet handidan ammod mi ya hituh bilid di pundayawan dan Apu Dios, mu dakayu ken Judyu ya kanan yuy mahapul an hidid Jerusalem di pundayawan ke hiya?”

²¹ Kanan Jesus di “Kulugom tun kalyok an wadan tuy tiempon adi mahapul an hituh bilid weno ad Jerusalem di pundayawan ke Ama. ²² Dakayun iSamaria ya kanan yuy hi Apu Dios di daydayawon yu, mu adiyu maawatan di pangi-ena, mu dakami ken Judyu ya adimi ya abu daydayawon, mu hiya ya impakainnila mi te dakamin Judyuy nalpuwan nan tinud-dun Apu Dios an mangihwang hi tagu. ²³ Athidiy ine-ena, mu aduwani ya takon di dahdi ya damanan mi-hayyup ke Apu Dios. Hay kitib-an tuwe ya wadada mo nadan mundayaw ke Apu Dios hi nomnom da ya impakainnila da hiya. Hay umat ke diday pinhod Apu Dios an mundayaw ke hiya. ²⁴ Hi Apu Dios ya Espiritu, kinali nan tagun mundayaw ke hiya ya mahapul an hay pundayaw na ya malpuh maphod an punnomnom ya nahamad an pangulug.”

²⁵ Kanan nan babaiy “Inilak an ahi umali nan tinud-dun Apu Dios an hi Kristo an ahi mangipaptok am-in hi tagu. Hantuh aliyana ya ipainila nan am-in ke ditaku nadan adi taku maawatan.” ²⁶ Ya kanan Jesus ke hiyay “Ha-oy nan kanam an hi Kristo.”

²⁷ Pungkali nah tuwe ya dimmatong nadan disipulos. Ya namodwong da te makihummanganan hi Jesus nah babai, mu maid ke diday nunmahma hin nganney ibagan nan babai weno tipet munhumhummanganan da.

²⁸ Tinayanan nan babai nan ena ihagob ot mibangn-gad nah boble ot kanana nadah tataguy ²⁹ "Makayu ke. Dehdi nan tagun inila nan am-in nadan inat ku. Hiya nin hi Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok am-in hi tagu." ³⁰ Ot umalin am-in nadan tatagu nah boblen nanibon Jesus.

³¹ Uggeda ni-an dimmatong ya kanan nadan disipulos Jesus di "Apu, mangan ka mo." ³² Mu kanan Jesus di "Wadan ha-on nan makan an uggeyu inila." ³³ Ot munhinmamahma dan kanan day "Kon waday immial-ih kanona?" ³⁴ Kanan Jesus di "Hay umanhan ke ha-on ya hay pangatak hi pinhod Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on ya hay pangibbuwak nah ngunun indinol nan ha-on, kinali kayak adi maagangan."

³⁵ Kanan bon Jesus di "Wada nan oggan yu kalyon an kanan yuy 'Deket nitanom di page ya mala-uy opat di bulan on ahi inani.' Mu kalyok ke dakayun ad uwani moy pun-anian te nat-ong. Tibon yu nadan dakol an tatagun nidadaan an mangulug ke ha-on. Diday mialig nah nat-ong an pagen maani. ³⁶ Hanadan mun-ani an mialig nadah muntuttuduh pangi-ek ya waday gun-udon da. Hay mialig hi aniyon da ya nadan mangulug hi ituttudu da an dadiye nadan midatan hi biyag an maid di poppog na. Hituwen maphod an maani ya hituwey pumbalinan di ngunun di muntanom ya mun-ani. Hituwey gapu nan mun-am-amlong dan duwa.

³⁷ Makulug nan kali an kananay 'Waday muntanom ya waday mun-ani.' ³⁸ Dakayu ya mialig kayu nadah mun-ani te pinili dakayun muntuttuduh pangi-ek. Wadada damdama nadan nialig hi nuntanom te diday naman-gulun nangituttuduh pangi-ek ot midadaan nadan tatagun mangulug ke ha-on. Athidiy ine-ena te ad uwani ya dakayuy mangituluy kediyen ngunudun hituwey kialigana an dakayuy mangani hi intanom di udum."

³⁹ Dakol da moy iSamaria an nangulug ke Jesus gapuh nangalyan nan babaih nanginilaan Jesus nadah inat na. ⁴⁰ Ot kediyen ya inayagan nadan iSamariah Jesus an makiha-ad ni-an hi boble da. Timbal na ot makiha-ad ke didah duway algon ibbana nadan disipulos na. ⁴¹ Handih niha-adan da Jesus hidi ya dakol day nidum an nangulug te hay intuttudu na. ⁴² Kanan nadan tatagu nah babaiy "Bokon nan kinalim ya abuy gapunah nangulugan mi, mu dingngol miy intuttudu na ot kulugon min hiya nan hadhad-on takun umalin mangihwang hi tagu."

**Hay nangaanan Jesus hi dogon di imbabalen nan ap-
apu**

⁴³ Nala-uy duwan algoh niha-adan dahdi ot ume dad Galilee. ⁴⁴ Waday kinalin Jesus handin kananay "Hay profetas ya adi dayawon di kaboblayana." ⁴⁵ Mu handih dimmatong da Jesus ad Galilee ya mun-am-amlong

nadan tatagu te tinibo da nadan inat nad Jerusalem handih Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios.

⁴⁶ Indani ya imme bo da Jesus ad Kana ad Galilee an nangatan Jesus hi milagron impumbalinay danum hi mainum. Wadad Kapernaum on ohan ap-apun di gub-ilnu an mundogoy imbabalena. ⁴⁷ Dingngol nan dimmatong da Jesus ad Galilee an nalpu dad Judea ya im-malin mangayag ke hiya ta kaanonay dogon nan im-babalenan mungkatkate. ⁴⁸ Kanan Jesus nah ap-apuy "Kon kah-in di waday atok hi milagro ta ahi kayu mangulug ke ha-on?" ⁴⁹ Kanan nan ap-apuy "Maka ahan te mungkatkate nan imbabalek." ⁵⁰ Kanan Jesus di "Umanamut ka ot ya abu. Takon di adiyak maki-e ot pumhod kaya nan imbabalem." Kinulug nan ap-apuh diyen kinalin Jesus ot ume.

⁵¹ Handih nabiggatana ya nundadammu dah dalam hanadah muttatyuna ot kalyon dan hiya an pinumhod mo nan imbabalena. ⁵² Minahmahana ke dida hin kakon-anay nakaan nan dogona ya kanan day "Handih ala una ad nakugab." ⁵³ Inilanan kediyen oras di nangalyan Jesus an nakaan di dogon nan imbabale-na. Ot kediyen ya am-in dan himpamilya, takon di nadan nidkop ke dida ya nangulug da mon Jesus. ⁵⁴ Hidiyey mikadwah nangipatib-an Jesus hi kabaelan Apu Dios dih nibangngadan dad Galilee hi nalpuwan dad Judea.

Hanan mundogo nah pingngit di lobong

5 Gagala ya nadatngan di piyestan di Judyu ad Jerusalem ot ume da Jesus. ² Wada nan lobong ad Jerusalem an kanan dah kalin di Judyuy Betesda an nih-up nah hoob an hogpan di kalnero. Hanah pingngit diyen lobong ya waday liman ab-abbung an pun-hiduman. ³ Dadiyen liman ab-abbung ya napnuh tata-gun mundogo. Wadaday nakulap, napilay ya naparalyze. ⁴ [Miha-ha-ad dah di te halipat-an day kumibyay-ongan nan danum nah lobong te waday anghel an og-gan umalin mangihal nah danum. Ta nan mamangu-lun gumawa hin kimmibyayyong nan danum ya makaan di dogona, takon di nganneh diyen dogo.] ⁵ Wadah di on tagun nundogoh tuluy pulut walun toon. ⁶ Tinibon Jesus ya inilanan nabayag an nundogo ot kananan hiyay "Kon pinhod mun makaan di dogom?" ⁷ Ya kanan diyen mundogoy "Om, mu dekat kimmibyayyong nan danum ta kanak ot di mamangu-luwak an gumawa on waday namangulu. Maunnaanak ta nangamung te maid di bumaddang ke ha-on." ⁸ Ot kanan Jesus ke hiyay "Tumaddog ka! Alam nan abok mut umanamut ka mo." ⁹ Ya pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu ot alana nan abok na ot mange.

Hidiyen algo ya Sabadun Tungo. ¹⁰ Wadaday Judyun nangang-ang nah tagu ot kanan dan hiyay "Antipet Sabadun Tungod uwani yaden em ihanawwangan nan

abok mu?" ¹¹ Ya kanan diday "Kinalin ot tuwalin nan nangaan hi dogok di 'Alam nan abok mut umanamut ka.'" ¹² Kanan nadan Judyuy "Dahdi ni-boh diyen nangalin he-a?" ¹³ Ugge inilan nan tagu hin dahdih diyen nangaan hi dogona te pinghanadi ya tinayanan Jesus ot mikamo nadah dakol an tatagu nah pingngit di lobong.

¹⁴ Indani ya dinatngan Jesus hidiyen tagu nah Templo ot kanan Jesus ke hiyay "Deyan pinumhod ka, itikod mu mon munliwat ta adika midatan hi dogom nahalhalman mu nan dinggom." ¹⁵ Inilan mon nan tagu an hi Jesus hidiyen nangaan hi dogona ot ena kalyon hanadah Judyu. ¹⁶ Hidiyey gapunan bumobboh-ol nadan Judyu ke Jesus te inat nah tuwe yaden Sabadun Tungo.

¹⁷ Mu kanan Jesus ke diday "Kanan yuy panion ditakun Judyuy mungngunuh Sabadu. Mu hi Aman hi Apu Dios ya mungngunungunuh kiphodan di tagu takon di ngannen algo. Kinali hidiye damdamay atok."

¹⁸ Dingngol nadan Judyuh diyen kinalin Jesus ya namam-an pinhod dan patayon te bokon ya abu hay ena nungngohayan hi pangi-e da mipanggep hi Sabadun Tungo, mu gapuh nangalyanan Amanah Apu Dios ta kay na mo in-ingngoy adol na ke Apu Dios.

Hay kalebbengan Jesus an munhumalyan am-in hi tagu

¹⁹ Kanan Jesus ke diday "Donglon yu tun kalyok ke dakayu, makulug an adik ipadayaw di adol ku te adi mabalin an na-ala on ek inat di pinhod ku te kah-in di tobalon Ama. Ha-oy an Imbabalena ya atok ya abu nadan tibok an atona, ta hidiye nan am-in nadan atona ya hidiye damdamay atok. ²⁰ Hi Aman hi Apu Dios ya impakappinhodak an Imbabalena, kinali am-in di atona ya ituttudu nan ha-on. Bokon ya abuh nae, mu waday ipaat nan ha-on an namammam-an umipamodwong. ²¹ Mahuwan bon Amay nate ya idat nay biyag da, athidi bon ha-on an Imbabalena idat kuy biyag nah tagun pinhod kun pangidatan. ²² Bokon hi Amay munhumalyah tagu te indinol nan ha-on an Imbabalena mangat kediye ²³ ta ha-oy an Imbabalena ya dayawonak hi tatagu umat hi pundaydayaw dan hiya. Hanan tagun adi mundayaw ke ha-on ya adina damdama dayawon hi Ama an nangitud-ak ke ha-on.

²⁴ Donglonak te makulug an hay tagun kulugonay kalik ya kulugonah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on ya adi makastigu. Hidiyen tagu ya wada moy biyag nan maid di poppog nah kad-an Apu Dios. ²⁵ Kalyok bo ke dakayu, makulug an mipalpud uwani ya nadan padungnay nate gapuh liwat da ya donglon day kalyok an Imbabalen Apu Dios. Ya nadan mangabulut kediye ya idatak didah biyag an maid di poppog na ²⁶ te hi Ama ya wada tuwalin hiyah diyen biyag, kinali

damanan umidat kediye ya athidi bon ha-on an Imbabalena wadah diyen biyag te indinol nan ha-on. ²⁷ Ya indat na bon ha-on di kalebbengak an munhumalyah tagu te ha-oy di Panguluwan. ^{28,29} Adi kayu mamodwong tuh kalyok te makulug an ahi madatngan nan tiempon am-in di nate ya donglon day kalik ya bumudal da. Hanadan impunnanong dan inainat di maphod gapuh nangulugan dan ha-on ya midatan dah biyag an maid di poppog na. Mu nadan gaga-ihoy inainat da ya makastigu dat nangamung di tagu."

Hanadan mangiuh-u hi mipanggep ke Jesus

³⁰ Intuluy bon Jesus an kananay "Gulat nat ugge indat Apu Dios di kalebbengak an mangat hi nganneh diye ya maid di kabaalak an mangat ke datuwen atoatok. Adi na-ala on inat kuy pinhod ku, te hay atok ya miunnud nah pinhod Ama an nangitud-ak ke ha-on. Ta hidiye nan hay punhumalyak hi tagu ya maandong te deket munhumalyaak ya miunnud hi intuttudun Aman ha-on. ³¹ Gulat nat ohaak an mangalkalih mipanggep hi adol ku ya adi ot makulug nadan kanalyok. ³² Mu wadah Aman mangiuh-u hi kakulugana hin dahdiyak. Ya inilak an adi mihallay kalyona mipanggep ke ha-on. ³³ Wada handiy intud-ak yuh kad-an Juan an mumbonyag an e nunmahmah mipanggep ke ha-on ot kalyonay makulug. ³⁴ Adi mahapul an waday tagun mangiuh-uh mipanggep ke ha-on, mu ipanomnom kuh diyet mangulug kayu ta mihwang kayu.

³⁵ Handin hi Juan ya mialig hi makaddilag an dilag te nuntuttudu mipanggep ke ha-on. Ot mun-am-amlong kayu, mu nakatang ya abu. ³⁶ Makulug am-in di kinalin Juan mipanggep ke ha-on, mu waday nahamad an pangitib-an an intud-akak ke Ama an dadiye nadan atoatok an adi kabaalan di tagu an indinol Aman ha-on an gibbuwok. ³⁷⁻³⁸ Hi Aman nangitud-ak ke ha-on ya impainila na boy mipanggep ke ha-on, mu adi kayu pakaawat hi ipainilana ya ipatibona ya adiyu un-unudon di kalina te adiyak kulugon ke dakayu.

^{39,40} Adaadalon yu nadan impitudok na te kanan yu on hidiyey mangidat hi biyag an maid di poppog na, mu kalyok ke dakayun am-in dadiyen impitudok Apu Dios ya iuh-unay mipanggep ke ha-on yaden adiyak kulugon ke dakayu. Gulat nat kulugonak ke dakayu ya mawadah diyen biyag ke dakayu.

⁴¹ Adik gamgaman di pundayawan di tagun ha-on, ⁴² mu inilak ot maid di impaminhod yun Apu Dios te ⁴³ intud-akak an mangipainilah mipanggep ke hiya, mu adiyak kulugon ke dakayu. Mu gulat na nin ta hay udum di umalin muntuttudun dakayu ya inilak ot kulugon yu takon di ugge intud-ak Apu Dios. ⁴⁴ Gagamgamman yuy pundayaw di ibbayu, mu adiyu gamgaman di pundayaw Apu Dios ke dakayu, kinali adinadaman ekayu mangulug ke ha-on. ⁴⁵ Indani ya pangali yuy ha-

oy di mangali ke Aman makastigu kayu, mu hay kakulugana ya adi mahapul an kalyok te nunna-ud an makastigu kayu te adiyu un-unudon nan Tugun Moses yaden hidiyey nangidinolan yun tobalon dakayun Apu Dios. ⁴⁶ Gulat nat paka-un-unudon yuy Tugun Moses ya wada ot an kulugonak te hidiyen intudok na ya mipanggep ke ha-on. ⁴⁷ Mu deyan uggeyu kinulug dadiyen Tugun Moses, kinali immam-anan adi kayu mangulug hantudah kanalyok ke dakayu.”

Hay numpakanan Jesus hi limay libun tatagu

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

6 Nala-uy kaatnan algo ya nun-agwat da Jesus nah dommang nan baybay an Galilee an Tiberias di oha bon ngadana. ² Niunud day dakkodakkol an tatagu gapu te tinibo da nadan inat nan milagro hi nangaananah dogon nadan tatagu. ³ Nuntikid da Jesus nah bilid ot ena tuttuduwan nadan disipulos na.

⁴ Kediye ya tuwen madatngan nan piyestan di Judyun Nala-uwan di Anghel Apu Dios.

⁵ Indanit um-umbun da ya mangali day dakol an tatagu ot kanan Jesus ke Felipey “Daana nin di etaku pangal-an hi pakan taku hantudah tatagu?” ⁶ Inilan Jesus di atona, mu kahimbaggaonan Felipe hin nganne tuwaliy ihumang na.

⁷ Kanan Felipey “Takon nin di ongal di igattang hi kanon da ya makakuddang te dakkodakkol da.” ⁸ Kimmali bo nan ohan disipulos Jesus an hi Andres an tulang Simon Pedro ot kananay ⁹ “Dehtu on unga an waday balunan liman tinapay ya duwan dolog, mu kon gumlan ipakan ke datuwen tatagu?”

¹⁰ Ya kanan Jesus ke diday “Takombo, pab-unon yu dida.” Ot pab-unon da nadan tatagu nah maholok. Hay uyap nadan linalakin naamung ya umeh limay libu, mu ugge nakiuyap nadan binabai. ¹¹ Inalan Jesus hidiyen liman tinapay ya duwan dolog ot mumpasalamat ke Apu Dios ot ipakap-ong na nadah tatagu. ¹² Nabhug da ot kanan Jesus ke diday “Amungon yuy tindaan dat adi kumawa.” ¹³ Inamung da ya napnuy himpulut duwan kabah natdaan nah liman tinapay an impadokol Jesus.

¹⁴ Handih tinibon nadan tataguh tuwen milagro an inat na ya kanan day “Makulug an hiya nan profetas an hadhad-on takun umali.” ¹⁵ Inilan Jesus an piliton nadan tatagun hiyay mun-ap-apu, mu adina pinhod ot tayanana dida an imme nah bilid ot e maoh-ohhah di.

Hay nundalanan Jesus nah tap-on di danum nah baybay

(Mateo 14:22-23; Marcos 6:45-52)

¹⁶ Handih mungkahilong ya imme nadan disipulos Jesus nah pingngit di baybay ¹⁷ ot mumbangka da ot mange dad Kapernaum. Nakahilong mo yaden ma-

ma-id hi Jesus an dumatong. ¹⁸ Nahalman di dalluyun handih wadada nah baybay te nal-ot di dibdib. ¹⁹ Linauwan day liman kilometro ya ahida nuppe tiniboh Jesus an tuwen mundallanan nah tap-on di danum an mangalih kad-an da. Timmattakut da, ²⁰ mu kimmalin kananay “Man ha-oy, adi kayu tumakut.” ²¹ Imma-amlong da ot paghapon da ya kal-inadi ya dimmatong dad Kapernaum.

Hay nanamahamakan nadan tatagu ke Jesus

²² Handih nabiggatana ya nanongnan dehdi nadan tatagu nah pingngit di baybay. Kanan da on dehdih Jesus te tinibo dan ugge nakilugan hanadah disipulos na nah bangka hi nangayan dad Kapernaum; oha bo ya abunah diyen bangka an maid di udum. ²³ Indani ya wadaday bangkan nalpud Tiberias an immali nah pingngit di baybay an nih-up nah numpakanan Apu Jesus nadah tatagu handih numpasalamatanan Apu Dios. ²⁴ Handih ininnilan dadiyen tatagun maid da Jesus ya numpumbangka da ot ume dad Kapernaum an e manamak ke hiya.

Hi Jesus nan kanan dan makan an umidat hi biyag an maid di poppog na

²⁵ Handih inakhupan dah Jesus ya kanan dan hiyay “Apu, kakon-anay dinatngam hitu?” ²⁶ Ya kanan Jesus di “Kalyok ke dakayu, inilak an hay gapunah panamahamakan yun ha-oy ya bokon gapuh nanib-an yu nadah milagron inat ku, mu gapu te nakabhug kayu nah tinapay an indat kud nakugab. ²⁷ Bokon ot hay makan di gagamgaman yu te hay makan ya map-u. Hay ot gamgaman yu ya nan makan an umidat hi biyag an maid di poppog na. Maid di udum hi mangidat kediye hin bokon ha-oy an Panguluwan di tagu te ha-oy di nangidinolan Aman hi Apu Dios.” ²⁸ Ya kanan nadan tatagu ke hiyay “Nganney aton mit hay pinhod Apu Dios di un-unudon mi?”

²⁹ Hinumang Jesus an kananay “Hay pinhod Apu Dios ya mangulug kayun ha-on an intud-ak na.” ³⁰ Ya kanan bon nadan tataguy “Nganne ni-boy milagron ipatibom ke dakamit pangulugan min intud-ak dakan Apu Dios? ³¹ Hi ke peman Moses ya impakapakana nan mannan nalpuh langit handidah aammod taku handih kawada da nah adi maboblasyon. Hituwey impitudok Apu Dios an kananay “Indatana dida nah tinapay an nalpuh langit.”

³² Kanan Jesus ke diday “Donglon yu tun kalyok, kanan yu nin on hidiyen makan an indat Moses di makulug an makan, mu bokon te hay makulug an makan ya nan malpuh langit an idat Ama ke dakayu. ³³ Hidiyen kanak an makan an idat Apu Dios an malpuh langit ya hidiyey umidat hi tagu hi biyag an maid di poppog na.” ³⁴ Kanan dan hiyay “Apu, idatan

dakamih kabigabigat nah kanam an makan.”³⁵ Kanan Jesus di “Ha-oy di kialigan diyen makan an umidat hi biyag an maid di poppog na. Hanan tagun mangulug ya mundinol ke ha-on ya adi maagangan ya adi mauwo.

³⁶ Kinalik tuwalin dakayun takon di tibotibon yuy atoatok ya adi kayu mangulug ke ha-on. ³⁷ Mu nadan tatagun indinol Ama ke ha-on ya kulugonak ya munam-amlongak an mangabulut ke dida ³⁸ te ha-oy ya intud-akak ke Ama tuh lutat atok di pinhod na, bokon hay pinhod ku. ³⁹ Hay pinhod nan atok ya ipaptok kun am-in nadan tatagun indinol nan ha-on ta mahuwak didan am-in tuh udidin di algot maid di ohan mihi-an ke hiya. ⁴⁰ Man-uke ya pinhod Aman am-in nadan tatagun mangulug ya mangabulut an ha-oy di Imbabalena ya mahuwak didah udidin di algot mawadan diday biyag an maid di poppog na.”

⁴¹ Hanadan Judyu ya mungngudu da te hay kinalin Jesus an kananay hiya nan makan an nalpuh langit.

⁴² Ot kanan day “Tipe udot ta ena kanan di hiya ya nalpuh langit? Kon bokon hiya nan imbabalen din hi Joseph? Kon ugge taku inilah amana ya hi inana?”

^{43,44} Kimmalih Jesus ot kananay “Itikod yun ngumudungudu te adi mabalin an na-ala on nangulug di ohan tagu ke ha-on, te kah-in di baddangan Aman nangitud-ak ke ha-on. Dadiyen mangulug ke ha-on ya ahik mahuwan dida hantuh udidin di algo. ⁴⁵ Intudok handidan profetas Apu Dios an kanan day ‘Tuttuduwan Apu Dios didan am-in.’ Ta nan tagun mangngol ta un-unudonay ittutudun Apu Dios ya kulugonak ke hiya.

⁴⁶ Maid di nanibon Apu Dios mu ha-oy ya abu. Tinibok hi Aman hi Apu Dios te nalpuwak ke hiya.

⁴⁷ Donglon yu tun kalyok ke dakayu, hay tagun mangulug ke ha-on ya mawadan hiyay biyag an maid di poppog na. ⁴⁸ Ha-oy di kialigan nan makan an umidat kediye biyag. ⁴⁹ Man-u te kinakinan handidan aammod taku nan makan an manna handih kawada da nah adi maboblayan, mu nate da metlaing. ⁵⁰ Mu tun makan an kalkalyok an nalpuh langit ya adi matey mangan ketuwe. ⁵¹ Ha-oy hidiyen makan an nalpuh langit ya nan tagun mangan ketuwe ya waday biyag nan maid di poppog na. Hidiyen kanak an makan ya hantun adol kun ahik iappit ta mihwang di tagu.”

⁵² Gapu kediye ya muntututut nadan Judyu. Kanan day “Nganne ni-boy aton tun tagun mangipakan hi adol nan ditaku?” ⁵³ Kanan Jesus ke diday “Makulug an deket adiyu kanon di adol ku, ya adiyu inumon di dalak an Panguluwan di tagu, ya adi kayu midatan hi biyag an maid di poppog na. ⁵⁴ Hay tagun mangan hi adol ku ya manginum hi dalak ya mawadan hiyay biyag an maid di poppog na ya ahik mahuwan hi udidin di algo ⁵⁵ te hay adol kuy makulug an makan ya hay dalak di makulug an mainum. ⁵⁶ Hay tagun mangan hi adol ku ya manginum hi dalak ya wadaak ta

nangamung ke hiya ya wada damdaman ha-on ta nangamung. ⁵⁷ Hi Ama an makulug an Dios di nangitud-ak ke ha-on ya hiyay kalpuwan di biyag, kinali wadan ha-on nan biyag an nalpun hiya. Athidi bo nah tagun mangan hi adol kun wadan hiyay biyag an nalpun ha-on. ⁵⁸ Ha-oy nan makan an nalpuh langit, adi umat nah makan an manna an kinakinan handidan aammod taku, mu nate da. Mu nan tagun mangan ketuwen makan an nalpuh langit ya mawadan hiyay biyag an maid di poppog na.” ⁵⁹ Hituwey ittutudun Jesus nah simbaan di Judyu ad Kapernaum.

⁶⁰ Dingngol nadan miunuunud ke Jesus hituwen ittutuduna ya kanan day “Naligat an maawatan hituwen ittutudu na, dahdi nuppe ahan di mangulug kediye?” ⁶¹ Inilan Jesus hituwen kalkalyon da ot kananay “Kon balawon yuh tuwen ittutuduk? ⁶² Nganney punnomnom yu hin tibonak an Panguluwan di tagun manalaktang hi langit an kawad-ak tuwali? ⁶³ Hay Espiritun Apu Dios di mangidat hi biyag an maid poppog na, bokon hay kabaelan di tagu. Hidiyen ittutuduk ke dakayu ya hidiyey ittutudun nan Espiritun Apu Dios, kinali hay tagun mangabulut ketuwe ya dawatonah diyen biyag.

⁶⁴ Mu waday udum ke dakayun adi mangulug ke ha-on.” Kinalin Jesus hituwe te inila na tuwali nadan adi mangulug ke hiya ya inila na bo nan ahi mangihdul ke hiya. ⁶⁵ Kanana boy “Hituwey gapunan kanak handiy adi mabalin an na-ala on kulugonak hi tagu, kah-in di baddangan Ama.”

⁶⁶ Nipalpun diye ya dakol nadah miunuunud ke Jesus di adi mo mangun-unud ke hiya ot tayanana da.

⁶⁷ Kanan Jesus nadah himpulut duwan disipulos nay “Kon takon di dakayu ya tayananak damdama?”

⁶⁸ Kanan Simon Pedroy “Apu, tayanana daka ke ya dahdi moy kiunudan mi? Inila min hay ittutudum ya abuy mangidat hi taguh biyag an maid di poppog na. ⁶⁹ Ya inila mi ya kulugon min he-a nan intud-ak Apu Dios an mangipaptok hi tagu.”

⁷⁰ Ya kanan Jesus ke diday “Ha-oy di namilin dakayun himpulut duwan disipulos ku, mu waday ohan dakayun umat ke Satanas di nomnom na.” ⁷¹ Hidiyen kanan Jesus an umat ke Satanas di nomnom na ya hi Judas an imbabalen Simon Iskariot te inila nan hiyay ahi mangihdul ke hiya, takon di hiyay oha nadah disipulos na.

Hi Jesus ya nadan tutulang na

7 Nagibbu diye ot ume da Jesus hi kabobbobled Galilee, mu uggeda immed Judea te inila dan pinhod nadan ap-apun di Judyuh din patayon hi Jesus. ² Kediye tiempo ya tuwen madatngan nan piyestan di Judyun kanan dan Piyestan di Kampu. ¹³ Ta hidiye nan kanan nadan tutulang Jesus ke hiyay “Tayanam hi-

tuwen boblet ume kad Judea ta tibon nadan mangu-lug ke he-a nadan milagron at-attom. ⁴ Hay tagun pinhod nan mumpainilah katagutagu ya adina italuy atona. Kinali gulat na ya ipatibom hi tatagu hin maku-lug an milagro nan at-attom.” ⁵ Hituwey kinalin nadan tutulang Jesus ke hiya te takon di dida ya adida mangu-lug ke hiya.

⁶ Hinumang Jesus an kananay “Ugge ni-an nadatngan di tiempon pangipatib-ak hi kabaalak, adi umat ke dakayun tatagu an nalgom on impatibo yuy nganneh diyen kabaelan yu. ⁷ Te dakayu ke ya adi dakayu hingitan hanadah adi mangu-lug, mu ha-oy ke ya hingitanak te ipainilak di gaga-ihon at-attom da. ⁸ Takon di mamangulu kayun ume nah piyesta. Adiyak maki-e te ugge ni-an nadatngan di algon pangipatib-ak hi kabaalak.” ⁹ Ot mihi ni-an ad Galilee.

Immeh Jesus nah piyestan di Kampu

¹⁰ Mu handih imme nadan tutulang na ya uggena impainila ot miunud ke dida. ¹¹ Hanadan ap-apun di Judyu ya hahalipat-an dah Jesus nah piyesta. Waday ohan dida on kananay “Antipet ma-ma-id hi Jesus?” ¹² Am-in nadan tatagu ya hay mipanggep ke Jesus di kalkalyon da. Hanadan udum ya kanan day maphod hi Jesus, mu nadan udum ya kanan day hauhaulonay tatagu. ¹³ Adi padpadngol nadan tataguy kalkalyon da te tumakut da nadah ap-apun di Judyu.

¹⁴ Handih nungkaginawway piyestan nadan Judyu ya e nuntuttuduh Jesus nah Templo. ¹⁵ Namodwong nadan ap-apun di Judyu hi nangngolan dah ituttudun Jesus ot kanan day “Antipet nalaing hituwen tagu yaden ugge nun-adal?” ¹⁶ Inilan Jesus hidiyen kalkalyon da ot kanan diday “Hituwen ituttuduk ya ugge nalpuh nomnom ku, mu nalpun Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on. ¹⁷ Hanan tagun naminhod an mangat hi pinhod Apu Dios ya inilaona hin nalpun Apu Dios hantudan ituttuduk weno nomnom ku ya abu. ¹⁸ Oha bo ya hay tagun abunay adol nay kalkalyona ya gamgamamay pundayawan di tagun hiya. Mu ha-oy ya adi athidi te hay gamgamak ya hay kidayawan Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on, hituwey kitib-anan adiyak humaul.

¹⁹ Dakayu ya abuluton yun Tugun Apu Dios nan indat Moses ke dakayu, mu adiyu un-unudon. Gulat nat un-unudon yuh diyen Tugun ya tipet pinhod yun patayon-ak?” ²⁰ Kanan nadan tataguy “Ya nahikpan kah diyablu! Kon dahdiy mamaten he-a?” ²¹ Kanan Jesus ke diday “Bumobboh-ol kayun ha-on te kinaan kuy dogon nan ohan tagu yaden Sabadun Tungo. ^{22,23} Yaden dakayu ke ya kugiton yuy golang hi algon di Sabadu gapu te hanah Tugun Moses ya kananay pakugit yuy imbabale

† *Hidiyen piyestay pangapyaan dah aab-abbung an kiha-adan dah hinlingguan.*

yun linalaki. Hay kakulugana ya handidan aammad taku handih doney nangilappun mungkugit ot ahi wada nan Tugun. Paka-un-unudon yuh diyen Tugun takon di Sabadun Tungo ya mungkugit kayu. Ya tipet bumoh-ol kayuh nangaananak hi dogon nan ohan tagu hi Sabadu? ²⁴ Hay maphod ya pakannomnomon yu on ahi kayu kimmali ta adi na-ala on kanan yuy nibahhoy inat di ohan tagu.”

Hay kanan nadan tatagu mipanggep ke Jesus

²⁵ Ya kanan nadan udum an iJerusalem an nangngol nah kinalin Jesus di “Kon bokon hiya nan kanan nadan ap-apu takun Judyu an eda patayon? ²⁶ Deya ot kayan dehtun taganan muntuttudu yaden maid di mangipatikod ke hiya. Kon inilan nin nadan ap-apu an hiya hi Kristo an intud-ak Apu Dios? ²⁷ Mu nganney innunan e hiyah Kristo yaden nan kanan dan hi Kristo ya adi mainilay kalpuwana? Yaden hituwe ken tagu ya inila takuy nalpuwana.”

²⁸ Kediye muntuttuduh Jesus nah Templo ya inlot nay kalina. Kananay “Kanan yuy inilaak te inila yu nan boblen nalpuwak, mu hay kakulugana ya uggeyak inilan dakayu. Gulat nat inilaak ya inila yu ot nan nangitud-ak ke ha-on. Hay immaliyak ya bokon ha-oy di kon nomnom, mu gapu te hidiyey pinhod nan nangitud-ak ke ha-on. Hiya ya uggeyu inila, ²⁹ mu ha-oy ke ya inilak te nalpuwak ke hiya ya hiyay nangitud-ak ke ha-on.”

³⁰ Ya gapu kediye kinalin Jesus ya namam-an ihik dan dopapon, mu uggeda te ugge ni-an nadatngan di algon gintud Apu Dios an pampapan dan hiya. ³¹ Mu dakol nadah tataguy nangulug ke Jesus. Kanan day “Hituwe man ahan nan tinuddun Apu Dios an umalin mangipaptok hi tagu, te kon waday udum hi umalin ong-ongal di kabaelasan mangat hi milagro mu hiya?”

Hay nanud-akan dah guwalyan e mampap ke Jesus

³² Dingngol nadan Phariseey kalkalyon nadan tatagu mipanggep ke Jesus ot dida ya nadan ap-apun di padi ya immitud-ak dah guwalyan e mampap ke Jesus.

³³ Kimmalih Jesus ot kananay “Adiyak mabayag an makiha-ad ke dakayu ya mibangngadak nah nangitud-ak ke ha-on. ³⁴ Ahiyak e hamahamakon ke dakayu, mu adi kayu pakahamak ke ha-on te adinadaman ekayu miunud nah pangayak.” ³⁵ Dingngol nadan Judyuh diyen kinalin Jesus ya waday oha on kananay “Daana ni-boy pangyanat etaku adi pakahamak ke hiya? Wadan umeh kad-an nadan ibba takun Judyuh boblen nadan bokon Judyu. Wada nin an e muntuttudu nadah hingitan takun bokon Judyu. ³⁶ Te tipet ena kanan di ahi taku e hamahamakon, mu adi taku pakahamak ya ena bo kanan di adinadaman etaku miunud nah pangayana? Nganne nin di pinhod nan kalyon?”

Hanan ob-ob an adi matduk

³⁷ Kediyeen udidin di algon nan piyestan hidiyen abuy importanten algo nah piyestan di Judyu ya timmaddog hi Jesus hi hinangngab nadan katagutagu ot oltonan kumalin kananay "Wadah na key nauwo ya umalih kad-ak ta uminum. ³⁸ Te kananah impitudok Apu Dios an nan tagun mangidinol ke ha-on ya mawadan hiya nan danum an kalpuwan di biyag an kay ob-ob an adi matduk." ³⁹ Hidiyen kanan Jesus an danum an kalpuwan di biyag ya nan Espiritun Apu Dios an mawada nah tagun mangulug ke hiya. Handih kinalin Jesus hituwe ya maid ni-an di Espiritun Apu Dios hi tatagu te ugge ni-an nibangngad hi Jesus hi langit an ki-dayawana.

Hay nagodwaan di tatagu mipanggep ke Jesus

⁴⁰ Dingngol nadan tataguh tuwen kinalina ya kanan di udum di "Makulug an hituwe nan profetas an kinalin Apu Dios an ipaalinan ditaku." ⁴¹ Hanadan udum ya kanan day "Hiya nan Kriston tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu." Mu kanan di udum di "Bokon man ahan te bokon ad Galileey kalpuwan Kristo. ⁴² Hay bo nitudok nah kalin Apu Dios ya kananay hana ken Kristo ya holag David ya mitungod Betlehem an boblen David." ⁴³ Adi mun-uunnud di punnomnom nadan tatagu mipanggep ke Jesus. ⁴⁴ Wadada nadan udum an pinhod dan dopapon hi Jesus, mu maid di nangipatna.

⁴⁵ Nibangngad nadan intud-ak da ot kanan nadan ap-apun di padi ya nadan Pharisee ke diday "Tipe bot uggeyu in-alih Jesus?" ⁴⁶ Kanan day "Uggemi te handih dingngol miy panuttudu na ya inila min maid di mingngon hiya." ⁴⁷ Kanan nadan Pharisee "Kon nihapitan kayu damdamah langkak na? ⁴⁸ Maid di ohan dakamin Pharisee ya nadan ap-apu takuy nangulug ke hiya. ⁴⁹ Hanada ken nangulug ke hiya ya uggeda naawatan di Tugun Moses, ya nunna-ud an ahi kastiguwon Apu Dios dida."

^{50,51} Kimmalih Nikodemus an oha nadah ap-apuh din kananay "Hay linteg takun Judyu ya adinadaman kastiguwon di ohan tagu hin ugge ni-an nahumalya te ugge ni-an nainila hin nganney bahul na." Hituwen hi Nikodemus ya hiya nan e nakihumhummangan ke Jesus handi. ⁵² Kanan dan hiyay "Antipet pakaihakkit muh Jesus, kon iGalilee ka damdama? Pakabbidbidom ke nan impitudok Apu Dios, maid di kananah malpud Galileen profetas." ⁵³ Nagibbuh diyen inhanumhummangan da ot mumpanganamut da.

Hanan babain nakihuyop hi bokona inayan

8 Hi Jesus ke ya imme nah Bilid an Oliba. ² Nabigat ya humalaman bon imme nah Templo. Indani ya

mungkaamung day tatagu ot umbun an muntuttudu. ³ Kediyeen muntuttudu ya in-alin nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee on babain naakhu-pan an nakihuyop hi bokona inayan. Impataddog dah diyen babaih gawwan nadan naamung an tatagu ⁴ ot kanan dan Jesus di "Hituwen babai ya inakhupan min makihkihuyop hi bokona inayan. ⁵ Hay Tugun Moses ya kananay nan tagun umat hidi ya mahapul an tugmilan ta mate, nganney damdamay kanam ketuwe?"

⁶ Man-uket kinali dah tuwe ya pinhod dan patnaan hi Jesus ta deket mihallay kalyona ya waday pangigadulan dan mangidiklamun hiya. Nunyuung hi Jesus an pun-ikul-it nay gamat na nah luta. ⁷ Mu tagan day mahman hiya ot tumaddog ot kananay "Deket waday ohan dakayun maid di liwat na ya hiyay mamangulun manugmil tuh babai." ⁸ Ya nunyuung boh Jesus an pun-ikul-it nay gamat na nah luta. ⁹ Dingngol dah diyen kinalina ya namangulu nadan nungkaam-aman aap-apun naohha-ohhan imme ot loktat ya nama-id dan am-in. Hi Jesus ya nan babai ya abuy wadah di. ¹⁰ Timmaddog moh Jesus ot kanana nah babai "Daan da bo? An imme da nan manugmil ke he-a?" ¹¹ Kanan nan babai "Apu, imme dan am-in." Ot kanan Jesus di "Takombo, umanamut ka, mu itikod mu mo tuwalin munliwat. Adi daka kastiguwon ke ha-on."

Hay nangiingngohan Jesus hi adol na nah dilag

¹² Indani ya e bo nuntuttuduh Jesus nah Templo. Kananay "Ha-oy di mamat-al hi nomnom di tagu. Kinali nan tagun mangidinol ke ha-on ta un-unudonak ya paddungnay adi tumapol di nomnom na. Man-uke ya wada moh diyen tagu nah pat-al an umidat hi biyag an maid di poppogna." ¹³ Ya kanan nadan Pharisee ke hiyay "Langkak muh nae. He-a pe on kalkalyom di mipanggep hi adol mu."

¹⁴ Kanan Jesus di "Takon di kalkalyok di mipanggep hi adol ku, mu makulug am-in te inilak di nalpuwak ya inilak di ahik pangayan. Dakayu ya uggeyu inilay nalpuwak ya nan ahik pangayan. ^{15,16} Athinay kalyon yu te nipuun hi punnomnom di taguy punnomnom yu. Mu adi athidin ha-on, te ha-oy ke ya niptok di punnomnom ku te bokon ha-oy ya abuy kon nomnom, mu nomnom min Ama an nangitud-ak ke ha-on. ¹⁷ Takon nan nitudok an Tugun Moses ya kananay 'Hay iuh-un di duwan tagu ya makulug.' ¹⁸ Deket athidi ya makulug di kanalyok mipanggep hi adol ku te wadah Aman nangitud-ak ke ha-on an mangiuu-u."

¹⁹ Ya kanan nadan Pharisee ke Jesus di "Daanay kad-an amam?" Kananay "Uggeyak inilan dakayu, ta hidiye nan uggeyu damdama inilak Aha. Gulat nat inilaak ya inila yu damdamah Ama." ²⁰ Datuwey kinalin Jesus handih nuntuttuduwana nah Templo hi kad-an nan kahon an pangiamungan hi pihhun idat di tatagu, yaden

maid di e nampap ke hiya te ugge ni-an nadatngan di tiempona.

Hi langit di pangayan Jesus

²¹ Kanan bon Jesus di "Umeyak ta ahiyak hama-hamakon ke dakayu, mu maid di hilbina. Mate kayun ugge nakaan di liwat yu, ta hidiye nan adinadaman ekayu umali nah pangayak." ²² Munhuhummangan nadan Judyun kanan day "Kon nin mumpate, antipet kananay adinadaman etaku ume nah pangayana?"

²³ Kanan Jesus ke diday "Dakayu ya tagu kayu ya abu, kinali hay punnomnom di wada tuh lutay punnomnom yu. Mu adi athidin ha-on te nalpuwak hi langit. ²⁴ Kinalik ke dakayu an mate kayun ugge nakaan di liwat yu ya makulug an athidiy maat ke dakayu hin adiyu kulugon an ha-oy ya abuy Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu."

²⁵ Ya kanan nadan Judyuy "Kon dahdi ka?" Ya kanan Jesus di "Kinalik tuwali ke dakayu handi, takon ad uwani, mu adiyu kulugon. ²⁶ Kalyok ot am-in di kinaga-ga-iho yu, mu kalyok ya abu nan dingngol ku nah nangitud-ak ke ha-on an makulug am-in di kalyona."

²⁷ Am-in da nan nangngol ketuwe ya uggeda naawatan an hi Apu Dios di kalkalyon Jesus.

²⁸ Kanan Jesus ke diday "Hantuh ahiyu pangipatagayan ke ha-on an Panguluwan di tagu nah kaiw di ahiyu panginilaan hi kakulugana hin dahdiyak ya ini-laon yu bon am-in nadan atok ya kalkalyok ya intut-tudun Ama. ²⁹ Hanan nangitud-ak ke ha-on ya wadan ha-on ta nangamung an adiyak taynan te atok am-in di pinhod na." ³⁰ Kinalinah tuwe ya dakol day tatagun nangulug ke hiya.

Hay umat hi nambut hi tagu

³¹ Kanan Jesus nadah Judyun nangulug ke hiyay "Deket itultuluy yun mangun-unud hi ituttuduk ya dakayuy makulug an mangulug ke ha-on ³² ya inilaon yuy makulug mipanggep ke ha-on ya mapoppog di nihbutan yu." ³³ Kanan nadan udum an Judyu ke hiyay "Dakamin holag Abraham ya maid di e nihbut ke dakami ot nangamung. Nganney pinhod mun kalyon nah kanam di mapoppog di kihbutan mi?"

³⁴ Hinumang Jesus an kananay "Donglon yu tun kalyok, makulug an hay tagun gaga-ihoy at-attona ya hidiyey ininghaana te hiya ya himbut di liwat. ³⁵ Hanan tagun himbut ya adi mibilang nah pamilyan kiha-hadana te hiya ya baalon ya abu ta takon di ngannen algo ya damanan palah-unon da nah bale, adi umat hi imbabale tuwalin nabalol ta nangamung nah pamilya. ³⁶ Ha-oy an Imbabalen Apu Dios ya kabaalak an bu-maddang ke dakayu ta adiyu aton di gaga-iho ta hay maphod di aton yu. Kinali deket kulugonak ya mapoppog di nihbutan yu. ³⁷ Inilak an holag dakayun Abra-

ham, mu adi kayu umat ke hiya te dakayu ya pinhod yun patayonak te adiyu abuluton di ituttuduk. ³⁸ Hay kalkalyok ya nadan tinibok ke Ama, mu dakayu ya un-unudon yuh amayu, ta hidiye nan gaga-ihoy at-atton yu."

³⁹ Kanan da boy "Maid di udum hi ammod mi hin bokon hi Abraham." Ya kanan Jesus di "Gulat nat hi Abraham di ammod yu ya maphod ot di at-atton yun umat nadah inat na. ⁴⁰ Mu adi, te dakayu ya pinhod yun patayonak te ipainilak di dingngol ku ke Aman hi Apu Dios. Hi Abraham ya maid di inat nah athidi.

⁴¹ Am-in kayu ya atoaton yuy umat hi atoaton amayu." Ya kanan dan hiyay "Kon pangalim on inlaglag-a kami? Man bokon kami inlaglag-a te wadah Apu Dios an hi Amami."

⁴² Kanan Jesus di "Gulat nat hi Apu Dios di Amayu ya pinhodak ot ke dakayu te hiyay nalpuwak. Immaliyak tuh luta te intud-akak ke hiya, adi gapu te pinhod ku.

⁴³ Adiyu maawatan di ituttuduk te adiyu pinhod an donglon. ⁴⁴ Imbabale dakayu tut-uwa ahan ke Satanas te pinpinhod yun aton nadan pinhod na. Hiyay hinum-lun hi katayan di tagu, ta hidiye nan ingganad uwani ya matey tagu. Adina pinhod di makulug te maid di makulug ke hiya. Hiyay kalpuwan di haul ya langkak te abunay hauhaul ya langkak an wadan hiya. ⁴⁵ Hidiye mo nan adiyak kulugon hi pangalyak hi makulug.

⁴⁶ Dahdin dakayuy mangalin waday liwat ku? Maid. Ya antipet takon di makulug di kalkalyok ya adiyu kulu-gon? ⁴⁷ Hay makulug an tagun Apu Dios ya un-un-udonay tuguna. Mu dakayu ya bokon dakayu tagun Apu Dios, kinali adiyu un-unudon di tuguna."

Hay mipanggep ke Jesus ya hi Abraham

⁴⁸ Kanan nadan Judyu ke Jesus di "Tibom! Makulug nan kanan min iSamaria ka an gaga-ihon tagu ya makulug bo an nahikpan kah diyablu." ⁴⁹ Hinumang Jesus an kananay "Uggeyak nahikpan. Ha-oy ya day-dayawok hi Ama yaden pihulonak ke dakayu. ⁵⁰ Mu takon di pihulonak ot bokon hay kidayawak di gamgamak te waday ohan naminhod an midayawak ya hiyay nanginila hin maphod di tagu weno adi.

⁵¹ Nomnomon yu tun kalyok, hay tagun un-unudon-ay ituttuduk ya adi mate." ^{52,53} Kanan bon nadan Judyu ke Jesus di "Ya- kon makulug an nahikpan ka! Kon unggem inilan hi apu Abraham ya handidan profetas ya man-u te natag-e saad da, mu nate da damdama? Kon pangalim on natagtag-e ka mu dida? Antipet kanam di adi mate nan tagun mangun-unud hi ituttudum, dahdi ka ni-bo?"

⁵⁴ Hinumang Jesus an kananay "Deket ha-oy di mangipadayaw hi adol ku ya maid di hilbina, mu nan mangipadayaw ke ha-on ya hi Ama an hi Apu Dios an kanan yuy Dios yu. ⁵⁵ Hay kakulugana ya uggeyu inilah

Apu Dios, mu ha-oy ke ya inilak. Deket kanak di uggek inila ya umatak mon dakayun makallangkak. Mu ha-oy ke nimpe ya inilak, kinali paka-un-unudok di kalyona. ⁵⁶ Hi Abraham an ammod taku ya nahalman di amlong na te ininnila nay algon aliyak tuh luta ot handih immannung ya ongal di amlong na." ⁵⁷ Kanan nadan Judyuy "Makudang hi nalimay toon mu yaden tipet kanam di tinibom hi Abraham an nateh done?" ⁵⁸ Mu kanan Jesus di "Makulug tun kalyok an wadaak tuwali ot ahi mitungoh Abraham." ⁵⁹ Kinalinah tuwe ya kahi-aala nadan Judyuh batun panugmil dan hiya, mu nundalunu ot tumayan nah Templo.

Hay nangaanan Jesus hi kulap nan tagun nakulap tuwali handih nitungo

9 Mundaldallanan da Jesus ya waday tinibo dah tagun nakulap tuwali handih nitungowana. ² Kanan nadan disipulosna ke Jesus di "Apu, nganney gapunat nakulap an nitungo, kon gapuh liwat di ammod na weno hay liwat na?" ³ Kanan Jesus di "Bokon hinaey gapuna, mu nakulap ta mipatiboy ongal an kabaelan Apu Dios nah kakaan di kulap na. ⁴ Ad uwanin mapat-al ni-an ya aton taku nan ngunun indinol nan nangitud-ak ke ha-on te gagala ya mahilong ta maid moy aton takun mungngunu. ⁵ Ad uwanin wadaak tuh luta ya pat-alak di nomnom di tagu ta inilaon day makulug." ⁶ Handih kinali nah tuwe ya timmuppa nah luta ot umala nah tinuppaana ot idan-i nah matan nan nakulap ⁷ ot kananay "Ume kat eka mun-ihu nah lobong ad Siloam." (Hay kibalinan di Siloam "Nitud-ak".) Imme nan tagu ot e mun-ihu ya pakatibo nuppe ot umanamut. ⁸ Hanadan hinag-ona ya nadan nanibon hiya handih mungkodkoddo ya kanan day "Kon bokon hiya nan tagun uumbun handi an mungkodkoddo?" ⁹ Kanan di udum di "Hiya ot." Kanan bon di udum di "Bokon hiya, mu hay ang-ang na ya kay hiya." Ya kanan nan taguy "Ha-oy hidiye." ¹⁰ Kanan dan hiyay "Nganney naat ta pakatibo ka mo?" ¹¹ Kananay "Hanan tagun kanan dan hi Jesus ya timmuppa nah luta ot umala nah tinuppaana ot idan-i nah matak ot ahina kanan di eyak mun-ihu ad Siloam. Immeyak ot mun-ihuwak ya pakatibowak mo." ¹² Kanan dan hiyay "Daan hidiyen tagu?" Kananay "Uggek inila." ¹³ In-e dah diyen nakaan di kulap na hi kad-an nadan Pharisee ¹⁴ te kediyen nangiapuwapan Jesus hi pitok nah matan diyen tagu ot makaan di kulap na ya Sabadun Tungo. ¹⁵ Ot mahmahan bon nadan Pharisee ke hiya hin nganney innun di kulap nan nakaan ya kanan dan diday "Timmuppah Jesus nah luta ot umala ot idan-i nah matak. Nun-ihuwak ya maid maptok ya pakatibowak mo."

¹⁶ Hanadan udum an Pharisee ya kanan day "Bokon hi Apu Dios di nangitud-ak ketuwen tagu te adina ununodon di tugun an mipanggep hi Sabadun Tungo." Mu kanan nadan udum di "Nganney innunanangat hi milagro hin makulug an naliwat?" Hidiyey hinumlun hi nagodwaan nadan Pharisee mipanggep ke Jesus.

¹⁷ Kanan da bo nah nakaan di kulap nay "Nganney pangalim mipanggep nah tagun nangaan hi kulap mu?" Ya kananay "Hiya ya profetas Apu Dios."

¹⁸ Hanadan Judyu ya adida kulugon an nan tagu ya nakulap tuwali handih nitungo ot ipaayag da nadan aammod na ot mahmahan da. ¹⁹ Kanan dan diday "Kon imbabale yuh tuwe? Kon nakulap tuwali handih nitungowana? Nganney innunat pakatibo mo?"

²⁰ Kanan nadan aammod nay "Om, hiya ya imbabale min nakulap tuwali handih nitungowana. ²¹ Mu ugge-mi inila hin nganney innunan e nakaan di kulap na ya dahdiy nangaan. Mahmahan yun hiya ot kat-agun inila nan humumang." ²² Hituwey kinalin nadan ammod na te tumakut da nadah ap-apun di Judyu te kanan day hana ken tagun mangalin hi Jesus di tinuddun Apu Dios an Kriston mangipaptok hi tagu ya adida paghopen nah simbaan ta adi mo mabalin an mundayaw hidi. ²³ Kinali kanan nadan ammod nay "Hiyay punmahmahan yu ot kat-agu."

²⁴ Impaayag da bo nan nakaan di kulap na ot kanan dan hiyay "Hi Apu Dios di dayawom te hiyay nangaan hi kulap mu, bokon hi Jesus te inila min hiya ya naliwat." ²⁵ Kanan nan taguy "Uggek inila hin naliwat weno ugge. Hay inilak ya abu ya nakulapak ni-an, mu ad uwani ya pakatibowak." ²⁶ Kanan dan hiyay "Nganney inat nan he-a? Nganney innunan nangaan hi kulap mu?" ²⁷ Ya kanan dan diday "Kinalik ot bon dakayu, mu adiyu donglon. Kon tipe-, pinhod yu bon donglon? Kon pinhod yu damdaman mangun-unud ke hiya?"

²⁸ Pinadngolan da ot kanan day "He-a pe ya abuy mangun-unud ke hiya, te dakami ke pe ya hay Tugun Moses di un-unudon mi. ²⁹ Inila min nakihummangan hi Apu Dios ke Moses, mu nan kanam an tagun nangaan hi kulap mu ya uggemi inila."

³⁰ Kanan nan nakaan di kulap nay "Ag-agam kayu! Kanan yuy uggeyu inila yaden hiyay nangaan hi kulap ku. ³¹ Inila takun hi Apu Dios ya adina donglon di dasal di naliwat an tagu, mu nadan tatagun manaydayaw ke hiya ya mangat hi pinhod na ya donglonay dasal da.

³² Nipalpu handih naltuwan di luta ingganad uwani ya maid di etaku dingngol hi tagun ena kinaan di kulap di ohan nakulap nipalpuh nitungowana. ³³ Ta hidiye nan gulat nat bokon hi Apu Dios di nangitud-ak ke hiya ya maid ot kumay kabaelana." ³⁴ Ya bimmoh-ol nadan Pharisee ot kanan dan hiyay "Nakaliwwat ka tuwali handih nitungowam, kon tuttuwuwan dakamin he-a?" Ot palah-unon da nah simbaan.

Hay tagun adi mangulug ya mialig nah nakulap an tagu

³⁵ Dingngol Jesus di nangipalah-unan dan diyen tagu ot handih dinatngana ya kananan hiyay "Kon kulugom nan Panguluwan di tagu?" ³⁶ Ya kananay "Apu, dahdih diyen kanam? Kalyom ke ha-on ta kulugok." ³⁷ Kanan Jesus di "Tinibom te hiyah tuwen makihumhumman-gan ke he-a." ³⁸ Ya kananay "Apu, kulugon dakan ha-on." Ya nundukkun ot dayawonah Jesus.

³⁹ Ot kanan Jesus di "Immaliyak hituh lutan e mangipainilan Apu Dios ta mainila nadan nakulap ya nadan ugge nakulap. Ta nadan nakulap an pinhod dan ini-laon di mipanggep ke hiya ya makaan di kulap da, mu nadan kalyon day inila dah Apu Dios, mu hi kakulugana ya ugge da, ya diday makulug an nakulap."

⁴⁰ Hanadan udum an Pharisee an wadah kad-ana ya kanan day "Kon hay kanam ya nakulap kami damdama?" ⁴¹ Kanan Jesus ke diday "Gulat na ot ta abuluton yun makulug an nakulap kayu ya makaan ot di liwat yu. Mu gaput kanan yuy ugge kayu nakulap ya munnanong di liwat yu."

Hay mumpaptok hi kalnero

¹² Intuluy Jesus an kananay "Donglon yu tun kalyok ke dakayu. Hanan tagun mumpaptok hi kalnero ya idalanah hoob di pukungan, adi umat nah mangakon idalanah hinnatkon. ³ Deket nan mumpaptok di humgop ya ibughulan nan mungguwalya nah hoob nan pukungan. Hanadan kalnerona ya imatunan day kalina te ohhaohhaona didan ngadanon on ahina impalah-un. ⁴ Ta ipanguluna didan e ipattol ya miunud dan hiya te ininghaan day kalina. ⁵ Mu deket hay udum an tagun uggeda inila ya adida un-unudon, mu bumtik da te uggeda impainghay kalina." ⁶ Hituwen inab-abig Jesus ya ugge naawatan nadan tataguk.

Hi Jesus ya makaphod an mumpaptok

⁷ Ot kanan mon Jesus di "Kalyok ke dakayu, makulug an ha-oy di kialigan diyen hoob an pangidalanan nadan kalneron ume nah pukungan da. ⁸ Am-in nadan namangulu mu ha-on an kanan day dida nan hoob ya umat da nah mangako, kinali ugge inun-unud nadan kalnero dida. ⁹ Ha-oy nimpey mialig an hoob di pukungan di kalnero ta hanan mangidalan ke ha-on ya mihwang te ipaptok ku didan umat hi pamaptok di mumpattol hi kalneron deke on impalah-una didat ena dida impattol on ahina bo impaghop dida. ¹⁰ Hanan mangako ya umali ya abun e mangako, pumate ya dumadag, mu ha-oy ke ya immaliyak an mangidat hi biyag an maid di kudang na.

¹¹ Ha-oy ya umatak nah maphod an tagun mumpaptok hi kalneron ikate nay pamaptok na nadah

kalnerona. ^{12,13} Mu nan matangdanan an mumpaptok hi kalnero ya adi miingngo nah kon kalneroy pangikaguna nadah kalnero. Man-uke ya bokon hiyay kon kalnero. Te gulat nat waday umalih ahun mangan hi kalnero ya bumtik hituwen mumpaptok ta pungan mon di ahuy udum ya pumpudug nay udum ta mahiyak da.

¹⁴ Ha-oy di kialigan nan maphod an tagun mumpaptok hi kalnero. Impakainnilak nadan tataguk an mialig an kalnerok ya impakainnilaak damdaman dida.

¹⁵ Umat ke dakamin Aman impakainnilaak ke hiya ya athidi bon ha-oy an impakainnilak hiya. Umatak nah tagun pakaippaptok nay kalnerona te ha-oy ya ikatek di pamaptok kuh tataguk. ¹⁶ Wadaday udum an tatagun adida mangulug ke ha-on ad uwani, mu hi udum hi algo ya pangulugok didat am-in nadan ahi mangulug ke ha-on ya mun-uunnud da ta ha-oy ya abuy ahi mumpaptok ke didan am-in ta kay da ohan halun an kalneron ohay mumpaptok.

¹⁷ Impakappinhodak ke Ama te ikatek di kiphodan di tatagut miunnud nah pinhod na. Ahiyak mateyak ta waday atok an mamahuwan. ¹⁸ Hi Amay nangidat hi kabaalak an mangiwalak ya mamangngad hi biyag ku, kinali adinadaman patayonak hin adik pinhod, mu mateyak hin pinhod ku."

¹⁹ Dingngol nadan Judyuh tuwen kinalin Jesus ya nagodwa da. ²⁰ Kanan di udum ke diday "Antipet etaku dongdonglon di kalina yaden mun-ango te nahikpan hi dimonyo?" ²¹ Mu kanan di udum di "Adi mabalina an athinay pungkalkallin di nahikpan. Oha bo ya kon waday kabaalan di dimonyon mangaan hi kulap?"

Hay adi naminhodan nadan Judyu ke Jesus

²² Indani ya nadatngan bo nan piyestad Jerusalem an panginomnoman nadan Judyuh niphodan nan Templo da. Kediye tiempo ya ahi kotolan. ²³ Hi Jesus ya e nundaldallanan nah kanan dan balkon Solomon nah Templo. ²⁴ Wadada boy Judyun naamung hi kad-ana ot kanan dan hiyay "Kalyom ke dakamiy makulug hin hea nan tinuddun Apu Dios an Kriston mangipaptok hi tagu weno bokon, ta adi kami munhalinduwa."

²⁵ Ot kanan Jesus di "Kinalik ke dakayu, mu adiyu kulugon. Hanadan milagron atoatok gapuh ongal an kabaalak an indat Aman ha-oy ya dadiyey pangitib-an yun intud-akak ke hiya, ²⁶ mu adi kayu mangulug te ugge kayu tuwali nibilang an taguk. ²⁷ Hanadan tataguk ya donglon day kalik ya un-unudonak an umat nadah kalneron madinol da nah mangipaptok ke dida. ²⁸ Dadiyen tataguy idatak hi biyag an maid di poppog nat adida mihi-an ke Apu Dios. Ya adinadaman waday e mamlon dida ke ha-on. ²⁹ Te hi Aman nangipangulug ke didan ha-on ya ongal an kabaalan maid di mi-

ingngon hiya, kinali maid di ohan kabaelasan e mam-lon dida ke hiya. ³⁰ Dakamin Ama ya oha kami."

³¹ Ya kahiaala nadan Judyuh batun panugmil dan Je-sus. ³² Ot kanan diday "Inainat kuy maphod an ki-nalin Aman atok, mu ngannen dadiyey lummuh eyu panugmilan ke ha-on?" ³³ Ya kanan nadan Judyuy "Bokon nadan maphod an inainat muy emi panugmi-lan ke he-a, mu gapu te hay panaltalangaam ke Apu Dios an kanam di he-a ya hi Apu Dios ya oha kayu. He-a ya tagu ka ya abu, mu kanam di he-ah Apu Dios."

³⁴ Mu kanan Jesus ke diday "Wada nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay 'Dakayu ken tatagu ya dios kayu damdama.' ^{†35} Adinadaman etaku iwalong di kalin Apu Dios ya nomnomon takun handidan profetas an nangitanuttuduh kalina ya tobalona didan kananay kay da dios damdama. ³⁶ Ne deket athidi, tipet kanan yuy taltalangaak hi Apu Dios hi pangalyak an ha-oy di Imbabalena? Makulug an ha-oy di tinudduna ya intud-ak nan umali tuh luta. ³⁷ Deket adi mainila nadah atoa-tok an hi Amay nangipangunu ke dadiye ya takomboy adiyak kulugon ke dakayu. ³⁸ Ya takon di adiyak kulu-gon, mu kulugonak ni-mo gapu nadah milagron inat ku ta inilaon yu ya maawatan yun hi Ama ya wadan ha-oy ya athidi bon wadaak ke hiya."

³⁹ Gapu ketuwen kinalin Jesus ya eda ot bo dopapon, mu na-ala ya mange.

⁴⁰ Ot ume bon nah Wangwang an Jordan ot mihmih-di nah kad-an di numbonyagan Juan hi tatagu. ⁴¹ In-dani ya dakol day immalih kad-ana ya munhimbabag-gaan dan kanan day "Maid di inat Juan hi milagro, mu am-in nan kinalikalinan mipanggep ketuwen tagu ya makulug." ⁴² Ot dakol nadah tataguh diy nangulug ke Jesus.

Hay natayan Lasarus

11 Wada nan mundogod Betania an hi Lasarus. Waday duwan binabain tulangna an da Maria ke Marta. ² Hi Maria ya hiyay nunlanah hukin Jesus ot dan-iyannah buuk na. ³ Immitud-ak dadiyen tulang Lasarus hi e mangipainilan Jesus an kanan day "Apu, mundogo nan gayyum mun impakappinhod mu." ⁴ Dingngol Jesus ya kananay "Adina ikateh diyen dogo-na, mu hidiyey kitib-an di ongal an kabaelasan Apu Dios ta kidayawana ya kidayawak damdaman Imbabalena."

⁵ Takon di ongal di impaminhod Jesus nadah hintutu-lang an da Maria, hi Marta ya hi Lasarus ⁶ ya hin-od na ni-an di duway algo ot ahi umen e nanibon Lasarus. ⁷ Nagibbuh diyen duwan algo ya kanan hanadah disipulos nay "Mibangngad taku bod Judea."

⁸ Mu kanan dan hiyay "Apu, ihik nadan Judyuh din patayon daka ta nganne boy etaku kibangngadan hi-di?" ⁹ Ya kanan Jesus di "Hay algo ya nagodwa, waday

† Psalm 82:6

mapat-al ya waday hilong. Hay tagun mundallanan hi mapat-al ya adi mun-oga te matiboy dalan. ¹⁰ Mu nan tagun mundallanan hi hilong ya mun-oga te tapol an adi matibo." ^{††11} Ya kanana boy "Hi Lasarus an gayyum taku ya nahuyop, mu umeyak ta ek bangunon."

¹² Ot kanan dan hiyay "Apu, maphod hin nahuyop ta waday atonan pumhod." ¹³ Mu hay pinhod Jesus an ka-lyon ya nateh Lasarus, yaden kanan da pe on hay kanana ya nahuyop ya abu. ¹⁴ Ot kalyon mon Jesus di "Nateh Lasarus. ¹⁵ Mu maphod ta maidak hidi handih natayanat waday aton yun maniboh atok ta mihamad di pangulug yun ha-on, kinali makayu ta ume taku."

¹⁶ Hi Tomas an kanan dan hi Dappil, ya kanan hanadah ibba nay "Maki-e takun am-in ta makikate takun Jesus."

Hi Jesus di munmahuh nate

¹⁷ Handih dimmatong da Jesus hidid Betania ya dingngol dan opat di algoy nala-uh nilubukan Lasarus. ¹⁸ Hidiyen bobled Betania ya nih-up ad Jerusalem an tulun kilometroy nundinnawwiyan da. ¹⁹ Kinali dakol day Judyun iJerusalem an immen e mangal-alubyag ke Marta ya hi Maria mipanggep hi natayan tulang da.

²⁰ Handih dingngol Martan mangali da Jesus ya im-men e manamun dida, mu hi ke Maria ya nibatih bale-da. ²¹ Handih nundadammu da ya kanan Marta ke Je-sus di "Gulat nat immal-aliyan ka ya ugge ot nateh tu-lang ku. ²² Mu takon, inilak an takon di nganney ibagam ke Apu Dios ya atona." ²³ Kanan Jesus di "Tu-maguh tulang mu."

²⁴ Kanan Martay "Inilak an ahi tumagu hantuh kamahuwan am-in di nate hantuh udidin di algo." ²⁵ Ya kanan Jesus ke hiyay "Ha-oy di munmahuh nate ya ha-oy di kalpuwan di biyag. Hanan tagun mangulug ke ha-on ya takon di nate ya nanongnay biyag nah kad-an Apu Dios ya tumaguh ohan algo. ²⁶ Ta hidiye nan am-in di tagun mangulug ke ha-on ya adida mate te waday biyag dan maid di poppognan malpun ha-on. Kon kulugom?" ²⁷ Kanan Marta ke hiyay "Om, Apu, ku-lugok an he-ah Kriston tinuddun Apu Dios an mangi-paptok hi tagu ya kulugok an Imbabale dakan Apu Dios. He-a nan hinhin-od min umali tuh luta."

Hay limmuwaan Jesus

²⁸ Kinalin Martah tuwe ot umen e mangayag ke tu-lang nan hi Maria. Ingkutyam nan kananay "Immali nan Ap-apu takun pun-ibaga daka." ²⁹ Handih dingngol Maria ya nangintataddog ot ena damuwon hi Jesus. ³⁰ Ugge ni-an dimmatong da Jesus nah boble te nanongnan dehdi da nah e nanamuwan Martan dida.

†† Hay pinhod tuwen kalyon ya mahapul an aton taku nadan in-dinol Apu Dios ke ditaku te indani ya mala-uh diyen tiempon pan-gatan kediyen indinol na.

³¹ Handih tinibon nadan Judyun immen e mangal-alubyag an limmah-un hi Maria ya niunud dan hiya te kanan da nin on umen e kumga nah lubuk tulang na.

³² Dimmatong hi Mariah kad-an da Jesus ya nundukun hi hinangngab na ya mungkogon kanan hiyay "Gulat nat immal-alijan ka ya ugge ot nateh tulang ku."

³³ Handih tinibon Jesus an mungkogah Maria ya nadan Judyun niunud ke Maria ya namahig di homok nan dida. ³⁴ Ot kananay "Daanay nangilubukan yun hiya?" Kanan day "Apu, ume takut etaku tibon." ³⁵ Ya takon hi Jesus ya munluluwa. ³⁶ Ot kanan nadan Judyuy "Impakappinhod nan abu nan nate." ³⁷ Ya kanan bon di udum di "Hiyay nangaan hi kulap nan ohan tagu ya gulat na ot ta wadah tu ya kinaana damdamay dogon Lasarus ta ugge ot nate."

Hay namahuwan Lasarus

³⁸ Nanongnan namahig di homok Jesus ke dida ot handih dimmatong da nah gungat an liyang an natan-goban hi batu ³⁹ ya kananay "Kaanon yu nan batu." Kanan Marta an tulang nan natey "Apu, adi te makahammuy mo pe, man-uke ya opat di algoy nala-uh natayana." ⁴⁰ Kanan Jesus ke hiyay "Kinalik ke he-an deket waday pangulug mu ya maawatam di kinatagen Apu Dios."

⁴¹ Kinaan da nan batu ot itangad Jesus hi kabunyan ot kananay "Ama, mumpasalamatak te dingngolak ke he-a. ⁴² Inilak an donglonak ta nangamung ke he-a, mu impadngol kuh tuwen kalik hantudah tatagut kulong dan intud-akak ke he-a." ⁴³ Indani ya inlot Jesus di kalinan kananay "Lasarus, bumudal ka." ⁴⁴ Ya bimmudal hi Lasarus an nanongnan nalibbutan di hukina ya taklena ya hinnatkon bo tuwaliy libbut di uluna. Kanan Jesus ke diday "Kaanon yuy libbut nat waday innunan umanamut."

Ihik nadan buhul Jesus an mamaten hiya

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1,2; Lucas 22:1,2)

⁴⁵ Dakol nadah Judyun naki-ki-en Mariay nangulug mon Jesus gapu tinibo dan inat na. ⁴⁶ Mu imme day udum an e nangidatdatong hi inat Jesus nadah Pharisee. ⁴⁷ Ot maamung nadan ap-apun di padi, nadan Pharisee ya nadan ap-apun di Judyu ot kanan day "Nganne aton taku, deyan tagan diyen taguy patiboh milagro? ⁴⁸ Adi taku ke ipatikod ya loktat ta mangulug dan am-in di tatagun hiya ya bumoh-ol nadan ap-apud Roma ta immam-anan kaanon day lebbeng takun mangat nadah pangie takun Judyu ya pa-iyon da nan Templo taku."

⁴⁹ Kediye ya hi Kaypas di natuddun natag-en padi. Kanana nadah ibbanay "Ya kon maid di inila yu. ⁵⁰ Kon uggeyu inilan kudukdul nay mateh tuwen ohan tagut

kiphodan am-in di tagu mu nan etaku madadag am-in?" ⁵¹ Hituwen kinalin Kaypas an mateh Jesus hi kiphodan di Judyu ya ugge nalpuh nomnom na, mu impainilan Apu Dios ke hiya te hiyay natuddun natag-en padi kediyen toon. ⁵² Hay katayan Jesus ya bokon kiphodan ya abun nadan Judyu, mu kiphodan damdaman am-in di tagun Apu Dios an nihinap hi kabobboblet miohha dan mangulug ke hiya.

⁵³ Nipalpun diyen algo ya humanuhummangan nadan ap-apun di Judyu hi aton dan mamaten Jesus.

⁵⁴ Ta hidiye nan intikod mon Jesus an e muntuttudu nadah Judyu ot tayanan day Judea ot maki-e nadan disipulosnan hiyad Eplaim an nih-up nah adi maboblayan ot miha-ad da ni-an hidi.

⁵⁵ Tuwen madatngan nan Piyestan Nala-uwana di Anghel Apu Dios ya dakol day Judyuh kabobboblen immed Jerusalem ta eda aton di pangie dah pundaanan dan makipiyesta. ⁵⁶ Hamahamakon dah Jesus ot handih naamung da nah Templo ya waday oha on kananay "Nganne nin, umalin makipiyestah Jesus weno adi?"

⁵⁷ Man-uke ya kanan nadan ap-apun di padi ya nadan Pharisee nadah tataguy "Wada ken dakayuy nanginilah kad-an Jesus ya umalih kad-an min mangipainilat emi dopapon."

Hay nangiduyagan nan babaih nakangnginan lana ke Jesus

(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

12 Waday onom an algot ahi madatngan nan Piyestan di Nala-uwana di Anghel Apu Dios ya imme da Jesus ad Betania an boblen Lasarus an minahuwan Jesus. ² Hanadan bimmoble ya nundadaan dah makan hi ipakan dah datngan da Jesus ya hi Martay nangipaptok hi kanon da. Ot mangan da ya hi Lasarus ke ya nakihayuyung ke dida. ³ Hi Maria ya inalana on butilyan naha-adan hi nakangnginan bangbanglun lanan nard ot umiduyag hi hukin Jesus ot dan-iyana buuk na. Ot mapnu nan bohongnan di baleh hamuy na.

⁴ Hi Judas Iscariote an disipulos Jesus an hiyay mangihdul ke hiya ya tinomyo na nan inat Maria an kananay ⁵ "Ayyokah naen bangbanglun lana! Gulat nat nigattang ya ongal ot an pihhun midat nadah nawotwot." ⁶ Kay hanan ikakagu na nadan nawotwot nah kalina, mu adi kaya te hiya ya makangngako. Hay ngununa ya hiyay mangmangdon hi pihhun oggan idat di tatagun didan disipulos, mu oggana italuy udum.

⁷ Kanan Jesus di "Nangamung pen hiya te hinaen lana ya induddulina tuwalin miusal ke ha-on an mialig an pundadaana hantuh kilubukak. ⁸ Hanadan nungkawotwot an pangidatan yuh baddang yu ya wadadat nangamung, mu ha-oy ke ya adiyak makihkihtun dakayu ta nangamung."

Ihik nadan padin patayon hi Lasarus

⁹Indani ya ininnilan di dakol an Judyun wadah Jesus ad Betania ya mangali dan am-in hidi. Bokon hiya ya abuy eda tibon, mu pinhod da damdaman tibon hi Lasarus an minahuwana. ¹⁰Ta hidiye nan inhum-mangan nadan ap-apun di papadin pipate da damdamah Lasarus ¹¹gapuh nunmahuwan Jesus ke hiyay hinumlun hi dakol day nangiwalong hi pangien di Judyu ta hi Jesus moy kulugon da.

Hay nangayan Jesus ad Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:29-40)

¹²Nabigat ya dingngol nadan dakol an tatagun e makipiyestad Jerusalem di aliyen Jesus hidi ¹³ot eda mangalah tubun di palma ot eda damuwon hi Jesus. Kahitutukuk dan kanan day "Madayaw hi Apu Dios! Madayaw hantun intud-ak na! Hiyay Patul di Israel."

¹⁴Tinibon Jesus on ka-ongalnan donkey ot hidiyey pun-takkayana. Hituwey immannungan nan impitudok Apu Dios an kananay

¹⁵"Adi kayu tumakut an iJerusalem te mangali nan Patul yun nuntakkeh ka-ongalnan donkey."

¹⁶Hanadan disipulos Jesus ya adida ni-an maawatan datuwen ma-ma-at. Handi nuppeh namahuwan ot tumalakang hi langit di nun-awatan dan am-in ke dadiyen na-na-at ya hidiyey immannungan am-in nan nitudok mipanggep ke hiya.

¹⁷Am-in da nan tatagun naniboh nunmahuwan Jesus ke Lasarus ya eda kinalih katagutagu. ¹⁸Hidiyen milagron inat nay gapunah dakol day immen e nanamun hiya. ¹⁹Wada moy oha nadah Pharisee on kananay "Daan ot hinat etaku impatikod hi Jesus? Tibon yu ke, am-in di tagu ya hiya moy daydayawon da."

Hay kialigan hanan buwa an nitanom

²⁰Wadaday Greek an immalid Jerusalem an nakipiyesta. ²¹Imme dah kad-an Felipe an iBetsaidad Galilee ot kanan dan hiyay "Apu, pinhod min makihummangan ke Jesus." ²²E kinalin Felipe ke Andres ot ume dan duwah kad-an Jesus ot eda kalyon ke hiya. ²³Kanan Jesus ke diday "Nadatngan moy gintud Apu Dios hi kipatib-an di kidayawak an Panguluwan di tagu. ²⁴Donglon yu tun kalyok ke dakayu. Hay buwa ya mahapul an mitanom ta ahi dumakol. ²⁵Hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya mihi-an ke Apu Dios ta nangamung ya maid di biyag nan munnananong. Mu nan tagun bokon hay nitaguwana tuh lutay nonomnomona ya waday biyag nan maid di poppog na. ²⁶Hay tagun naminhod an munhilbin ha-on ya mahapul an un-unudonak ke hiya

† Hay kialigan tuwe ya hi Jesus an mahapul an mate ta mihwang di tagu.

ta takon di daanay kad-ak ya dehdi damdama ya hiyay ipadayaw Aman hi Apu Dios."

Hay nangibagaan Jesus hi katayana

²⁷Ya kanan bon Jesus di "Mabulunak nah ahik pun-holholtapak, mu takon di athidi ya adik ibaga ke Amat ihwangak hi kate te hituwey gapunah immaliyak hituh luta." ²⁸Nagibbun kinali nah diye ya mundasal an kananay "Ama, ipatibom di kinatag-em." Ya waday kimalih langit an kananay "Impatibok tuwali handiy kinatag-ek nadah inat mu, mu ipatibok bo."

²⁹Dingngol nadan naamung hidiyen kali ya kanan di udum on kidul. Hanadan udum ya kanan day anghel Apu Dios an nakihummangan ke hiya. ³⁰Ya kanan Jesus di "Hidiyen dingngol yu ya bokon ha-on, mu dakayuy gapunah nangipadngolan Apu Dios kediye ta inilaon yun dingngol na nan kinalik ke hiya. ³¹Tuwen madatngan di kahumalyaan nadan adi mangulug ke ha-on ta makastigu da. Ya gapuh maat ke ha-on ya mainilay kaapputan Satanas an ap-apun tuh luta.

³²Hantuh ahik kipatag-ayan ya pangulugok di tatagu."

³³Kinali nah tuwet ipainila nah tataguy ine-en di ahina katayan.

³⁴Ya kanan nadan naamung di "Hanah Tugun Moses ya kananay adi mateh Kristo, mu antipet kanam di ahi mate nan Panguluwan di tagu? Dahdih diyen kanam an Panguluwan di tagu?" ³⁵Kanan Jesus ke diday "Hayoy di mamat-al hi nomnom yu ta maawatan yuy maku-lug, mu adi mabayag di pakihad-ak ke dakayu. Kinali ad uwanin wadaak ni-an ya un-unudon yuy ituttuduk ta adi kayu kay wadah tapol. Hanan tagun mundal-lanan hi tapol ya uggena inilay pangayana. ³⁶Ta hidiye nan kanak di ad uwanin wadaak ni-an an mamat-al ke dakayu ya mangulug kayun ha-on ta mapat-alan kayu."

Hay ugge nangulugan nadan Judyu ke Jesus

Kinalin Jesus hituwe ot tumayan ot ugge numpatibon dida. ³⁷Takon di tinibotibon nadan Judyu datuwen dakol an milagron inat Jesus ya hiya damdaman adida mangulug ke hiya. ³⁸Hituwey immannungan din kinalin Isaiiah an profetas an kananay

"Apu Dios, an dahdiy mangulug nadah ipainila mi? Ya dahdi da moy nangipatib-am hi ongal an kabaelam?" ^{††}
^{39/40}Hituwe boy kinalin Isaiiah mipanggep hi adida pangulugan, kananay

"Hi Apu Dios ya kinulap na dida ya impakulhi na boy nomnom da, ta hidiye nan adida pakatibo, adida pakaawat hi pangien-ena ya adida muntutuyuh liwat da. Gulat nat adida athidi ya maawatan day mituttudun didat muntutuyu dah liwat dat paphodona dida." [‡]

†† Isaiiah 53:1 ‡ Isaiiah 6:10

⁴¹ Datuwey kinalin din hi Isaiah mipanggep ke Jesus te tinibo nah in-inop nay dayaw Jesus.

⁴² Takon di athidin dakol day adi mangulug ke Jesus ya dakol da damdama nadah ap-apun di Judyuy nangulug ke hiya, mu adida ipainila te tumakut dah pangaanan nadan Pharisee ke dida nah simbaan da. ⁴³ Te dida ya hay pambalan di ibbadan taguy gagamgaman dan bokon hay pambalan Apu Dios ke dida.

Hay kalyon Jesus di puun di punhumalyaanah tatagu

⁴⁴ Inlot Jesus di kalinan kananay "Hay tagun mangulug ke ha-on ya mangulug damdaman Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on. ⁴⁵ Athidi bon nan tagun manginilah kakulugana hin dahdiyak ya inilaona damdama nan nangitud-ak ke ha-on. ⁴⁶ Te ha-oy ya immaliyak hituh luta ta pat-alak di nomnom di tagut inilaon dah Apu Dios ta am-in da nan mangulug ke ha-on ya adida mo kay wadah tapol. ⁴⁷ Hanan tagun mangngol hi kalyok, mu adina un-unudon, ya adik humalyaon te hay immaliyak tuh luta ya mangihwang hi tagu, bokon hay munhumalya. ⁴⁸ Nangamung hantuh kadatngan di algon kahumalyaan di taguy ahi kakastiguwan nadan tatagun kahing ke ha-on ya adi mangulug hi kanalyok. Dadiyen kinalik di kipuunan di kahumalyaan da ⁴⁹ te dadiye ya ugge nalpuh nomnom ku ya abu, mu nalpun Aman nangitud-ak ke ha-on. ⁵⁰ Ya deket kulugon di tagu dadiyen kalin Ama ya waday biyag dan maid di poppog na. Kinali am-in nadan kinalin Aman ha-on ya dadiyey kalyok."

Hay nangulahan Jesus hi hukin nadan disipulosna

13 Kediyeen hilong an hi kabigatana ya hidiyey kilaappuwan di Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios ya inilan Jesus an hidiyen hilong moy udidin di pakiha-adana tuh luta te mibangngad moh kad-an Amanah langit. Impakappinhod nay tataguna tuh luta ya ad uwani moy pangipatib-ana ke diyen ongal an impaminhod nan dida.

² Handih mangan da Jesus ya impanomnom Satanas ke Judas Iscariote an imbabalen Simon di atonan mangihdul ke Jesus.

³ Hi Jesus ya inila nan indat Amanan am-in di kabaelanan hiya ya inila nan hiyay nalpuwana ya inila bon ahi mibangngad ke Amana. ⁴ Indani ya timmaddog ot kaanonay bulwatina ot alana nan tuwalya ot iawako nah gitang na. ⁵ Immiduyag hi danum nah palanggana ot pun-olahanay hukin nadan disipulosna on dinaniyana nah tuwalyan in-awako na. ⁶ Indanit nadatngan hi Simon Pedro ya kananay "Apu, tipe mo ahan ta heyay mangulah hukik?" ⁷ Kanan Jesus ke hiyay "Adim nian maawatan tun at-attok, mu indani ot maawatam."

⁸ Kanan Pedro ke hiyay "Adi mabalin an ek paula uppe ahan di hukik ke he-a." Ya kanan Jesus ke hiyay

"Deket adi daka ulahan ya bokon daka mo disipulos."

⁹ Ot kanan Simon Pedroy "Deket athina ne pakiulam boh moy taklek ya hay uluk." ¹⁰ Mu kanan Jesus di "Hanan tagun nun-amo ya malini ta ammunay hukin ulahan te hidiyey nahuhupuk hi ena nundanalan. Dakayu ya malini kayu, mu waday ohan adi."

¹¹ Man-uket kinalinah tuwe ya inilana nan ahi mangihdul ke hiya, kinali kananay adida malinin am-in.

¹² Nagibbun inulahan Jesus di hukida ya numbulwati bo ot umbun ot kananan diday "Kon inila yuy gapunah nangulahak hi hukiyu? ¹³ Kanan yuy ha-oy di mittuluyu ya Apu yu ya makulug hinaen kinali yu. ¹⁴ Takon di ha-oy di mittuluyu ya Apu yu ya kayak muttatyun dakayu te ulahak di hukiyu, athidi damdamay aton yuh ibbayu. ¹⁵ Hituwen inat kuy pangiu-unudan yu. ¹⁶ Donglon yu tun kalyok ke dakayu, makulug an hay muttatyu ya adi natagtag-e mu hay apuna. Ya athidi bo nan nitud-ak an adi natagtag-e mu nan nangitud-ak ke hiya. ¹⁷ Deket naawatan yu datuwen kinalik ya aton yu ta umamlong kayu.

¹⁸ Mu bokon dakayun am-in di pangalyak ketuwe. Ha-oy ya impakainnilak di hin-oh-an dakayun pinilik. Mu ahi umannung nan impitudok Apu Dios an kananay 'Hanan ohan disipulos an nakikakikan ke ha-on ya hiya ot ya abuy ahi mangihdul ke ha-on.' ¹⁹ Kalyok hituwed uwanin ugge ni-an naat ta deket umannung ya ahiyu kulugon an ha-oy ya abuy Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu.

²⁰ Kalyok ke dakayun makulug an hay tagun mangabulut hi intud-ak ku ya abulutonak damdama. Ya hay tagun mangabulut ke ha-on ya abulutona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on."

Hay nangalyan Jesus hi pangihdulan Judas ke hiya

(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

²¹ Kinalin Jesus hituwe ya mahakit di nomnom na ot kananay "Hituwey kalyok, waday ohan dakayun ahi mangihdul ke ha-on." ²² Munhintotokkolan da te uggeda inila hin dahdin diday kanan Jesus. ²³ Nihag-on ke Jesus nan oha nadah himpulut duwan disipulosnan impakappinhod na ot hiyay ²⁴ pangikutyaman Simon Pedron kananay "Ibagam ya- ke hiya hin dahdin ditaku nan kanana." ²⁵ Ot ibagan tuwen nangikutyaman Pedro ke Jesus an kananay "Apu, dahdin dakami nan kanam?"

²⁶ Ya kanan Jesus di "Itam-ol ku tun tinapay ta nan tagun pangidatak ya hiyah diye." Ot itam-ol na nan tinapay ya hi Judas Iscariote an imbabalen Simon di nangidatana. ²⁷ Handih dinawat Judas nan tinapay ya nihkop hi Satanas ke hiya ot kanan Jesus ke Judas di "Gal-am ta atom mo nan nomnomnomom an aton."

²⁸ Maid nadah nakikan ke Jesus di nun-awat ketuwen kinalinan Judas. ²⁹ Hanadan udum an ibbada ya kanan da pe on kinalin Jesus hituwe te pinhod nan e gu-

matang hi Judas hi mahapul da nah piyesta weno ena idat nan pihhu nadah nawotwot te hiyay mangmangdon hi pihhuda. ³⁰ Kinan Judas nan tinapay an indat Jesus ya limmah-un ot tayanana dida yaden nahilong mon diye.

Nan balun tugun Jesus

³¹ Imme moh Judas ya kanan Jesus di "Nadatngan moy kipatib-an di kidayawak an Panguluwan di tagu. Ad uwani moy pangipatib-ak hi dayaw Apu Dios. ³² Deket midayaw hi Apu Dios gapu ke ha-on ya athidi bon ipadayawak ke hiya ya maid uhup ya atonah tuwe. ³³ Kalyok ke dakayun iibban nakatang mo ya abuy pak-ihad-ak ke dakayu. Indanit maidak ya eyak hama-hamakon ke dakayu, mu kalyok bon dakayu nan kinalik nadah Judyu an adinadaman ekayu miunud nah pangayak. ³⁴ Ya hay balun itugun kun dakayu ya munhimpopohodan kayu. Munhimpopohodan kayu umat hi impaminhod kun dakayu. ³⁵ Deket munhimpopohodan kayu ya hidiyey panginilaan am-in di tagun dakayuy disipulos ku."

Hay nangalyan Jesus hi pangihautan Pedro an inilahan Jesus

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

³⁶ Kanan Simon Pedro ke hiyay "Apu, daanay pangayam?" Kanan Jesus di "Hanah pangayak ya adi mabalina an eka maki-eh did uwani, mu hi udum an algo ya ahika miunud." ³⁷ Ya kanan bon Pedroy "Antipet adi mabalina an eyak maki-en he-ad uwani? Ha-oy ya adiyak tumakut an mangikaten he-a." ³⁸ Kanan Jesus di "Kon makulug an ikateyak? Donglom te kalyok ke he-an mumpitluy pangihautan an kanam di uggeyak inilan he-a ta ahi tumalan-uy manuk."

Hi Jesus di dalanon an umeh kad-an Apu Dios

14 Kanan Jesus nadah disipulos di "Adi kayu madanagan. Idinol yun Apu Dios ya idinol yu damdaman ha-on. ² Hi kad-an Ama ya dakol di kiha-adan, kinali umanamutak ta ek idadaan di kiha-adan yu. Adik kalyon hituwe ten adi makulug. ³ Ta deket indadaan ku mo ya mibangngadak an mangikuyug ke dakayut makiha-ad kayuh kad-ak ta nangamung. ⁴ Ya inila yu nan dalan an ume nah pangayak." ⁵ Kanan Tomas ke hiyay "Apu, unggemi inilay pangayam ta nganney panginilaan mih dalan?"

⁶ Kanan Jesus ke hiyay "Ha-oy ya abuy dalanon di tagun umeh kad-an Ama. Ha-oy di makulug an maunud ya ha-oy boy kalpuwan di biyag. Maid di mabalina an umeh kad-an Ama hin adida idalan ke ha-on. ⁷ Deket makulug an inilaak ke dakayu ya inila yu ot boh Ama. Ad uwani ya inila yu ya tinibo yu moh Ama."

⁸ Kanan Felipe ke hiyay "Ipatibom ke dakamih Amam ta adi kami munhalinduwa." ⁹ Kanan Jesus ke Felipey "Nakabayag di nakikuyukuyugak ke dakayu yaden uggeyak pay inila? Antipet kanam di ipatibok hi Aman dakayu? Hay tagun nanibon ha-oy ya tinibo na damdamah Ama. ¹⁰ Kon adim kulugon an ha-oy ya wadaak ke Ama ya athidi bon Aman wadan ha-on? Am-in di kanalyok ya bokon ha-oy di kon nomnom, mu nalpun Ama. Ya am-in di atoatok ya hi Aman wadan ha-oy di mangat. ¹¹ Mahapul an kulugon yun ha-on ya wadaak ke Ama ya hiya ya wada damdaman ha-on. Mu deket bokon tun kinalik di pangulugan yun ha-on ya nada ni-mon tinibotibo yun inat kun adi kabaelan di taguy pangulugan yun ha-on.

¹² Kalyok ke dakayuy makulug, hay tagun mangulug ke ha-on ya damanan atona damdama nadan inat ku. Ya nan pumbalina di atona ya ong-ongal mu nadan inat ku te ha-oy ya mibangngadak ke Ama ta waday atok an bumaddang ke dakayu. ¹³ Takon di nganney ibaga yun Ama ya atok gapuh nangulugan yun ha-on ta midayaw hi Ama gapun ha-on an Imbabalena. ¹⁴ Am-in di ibaga yun Ama ya atok gapuh pangulugan yun ha-on. ¹⁵ Deket pinhodak ke dakayu ya un-unudon yuy tugun ku.

Hay nangalyan Jesus an ahi umali nan Espiritun Apu Dios an mamaddang ke ditakun mangulug

¹⁶ Ahik ibagan Amat ipaalina dakayu nan ahi mihanot ke ha-on an bumaddang ke dakayun ahi miha-ad ta nangamung ke dakayu. ¹⁷ Hidiyen ipaalina ya nan Espiritunan mangipainilah makulug. Hidiyen Espirituna ya adinadaman ume nadah adi mangulug ke ha-on te uggeda inila ya adida pakaawat ke hiya. Mu dakayun mangulug ke ha-on ya inilaon yu te miha-ad ta nangamung ke dakayu.

¹⁸ Takon di tayanana dakayu ya adi dakayu iwalong te ahiyak bo mibangngad ke dakayu. ¹⁹ Gagala mo ya adiyak tibon hanadah adi mangulug ke ha-on, mu dakayu ke ya ahiyak bo tibon. Ahi waday biyag yun maid di poppog na te mataguwak ya mitagu kayun ha-on ta nangamung. ²⁰ Ahiyu inilaon kediyen ha-oy ya wadaak ke Ama ya wadaak ke dakayu ya athidi bon wada kayun ha-on.

²¹ Hay tagun un-unudonay tugun ku ya hidiyey kitibanan pinhodak ke hiya. Hanan tagun naminhod ke ha-on ya hiyay pinhod min Ama ya hiyay pangipaawatak hi mipanggep ke ha-on."

²² Hi Judas an bokon nan hi Judas Iskariote, ya kananan Jesus di "Apu, tipet dakami ya abuy pangipainilaam hi mipanggep ke he-an bokon am-in hi tatagu?" ^{23,24} Himmumang hi Jesus an kananay "Om, te hay tagun maid di pamhod nan ha-oy ya adina un-unudon di tugun ku, mu hay tagun waday pamhod nan

ha-oy ya un-unudonay tugun ku. Ya hi Ama ya pohdona hiya ya mawada kamin duwa ke hiya. Ya hituwen kalyok ya ugge nalpuh nomnom ku ya abu, mu nalpu damdaman Aman nangitud-ak ke ha-on.

²⁵ Kinalik datuwed uwanin wadaak ni-an an makiha-ha-ad ke dakayu, ²⁶ mu ahi umali nan itud-ak Apu Dios an mihannot ke ha-on an bumaddang ke dakayun hidiye nan Espiritunat ituluy na tun ngunuk ta pakaawwatan yuy mipanggep ke ha-on. Ya hiya boy mangipanomnom hanadah intuttuduk ke dakayu.

²⁷ Takon di tayanan dakayu ya itayan kun dakayuy linggop an adi umat hi linggop nadan adi mangulug, kinali adi kayu madanagan ya adi kayu tumakut.

²⁸ Dingngol yu nan kinalik an kanak di umeyak, mu ahiyak bo mibangngad ke dakayu ta deket makulug an pinhodak ya umamlong kayuh pangayak hi kad-an Ama an natagtag-e mu ha-on. ²⁹ Kalyok datuwed uwanin ugge ni-an naat ta deket umannung an maat ya ahi kayu mangulug ke ha-on. ³⁰ Adi mo mabayag di pakihumhummanganak ke dakayu te tuwen madatngan di aliyen Satanas an ap-apun tuh lutan ipati-bonay kabaelana, mu maid di kabaelanan ha-on. ³¹ Mu takon di waday maat ke ha-on ya abulutok hidiyen maat ta panginilaan di tagun ongal di impaminhod kun Ama, ya un-unudok am-in di itugunan ha-on." Nagibbuh diyen kinalin Jesus ya kananay "Makayu ta ume taku."

Hi Jesus di mialig nah adol di wakal

15 Wada nan in-alig Jesus an kananay "Ha-oy di makulug an wakal ya hi Amay mumpaptok.

² Dakayun mangulug ke ha-on an mialig nah bumungan haping di wakal ya ipaptok dakayun Ama te umat nah mumpaptok an ipaptok na ya puttutana nadan bumungan haping ta dumakol di bunga da. Mu nadan adi mangulug ke ha-on an dida nan mialig nah adi bumungan haping ya kaanon Ama didah kad-ak te umat nah mumpaptok an kohatona nadan adi bumungan haping ta iwele na. ³ Dakayu ya umat kayun nah haping an naputtutan te inabulut yuy intuttuduk ke dakayu. ⁴ Mahapul an punnanongon yuy pangulug yun ha-on ta nanongnan wadaak ke dakayu te hay haping di wakal ya adi bumunga ten nakhat di adol na. Mahapul an munnanong nah adol nan adi makhat ta ahi bumunga. Athidin dakayun kah-in di punnanongon yuy pangulug yun ha-on ta ahi maphod di kiatan yu.

⁵ Ha-oy di mialig nah wakal ya dakayu damdamay mialig nah haping na. Hay tagun punnanongonay pangulug nan ha-on ta nanongnan wadaak ke hiya ya atonay maphod ta kay dakol di bungana. Te makulug an kah-in di baddangak di tagu ta ahina kabaelan an aton di maphod. ⁶ Hanan tagun adina punnanongon

di pangulug nan ha-oy ya maid di hilbin di biyag na te umat nah haping an maid di ibunganan kohaton ta miwele ne deket namag-anan ya inapuyan.

⁷ Deket punnanongon yuy pangulug yun ha-on ya iha-ad yuh nomnom yu nadan intuttuduk ya takon di nganney ibaga yu ya atok. ⁸ Hay kidayawan Ama ya nadan dakol an ibunga yun dadiye nadan maphod an aton yun hidiyey kitib-anan paka-un-unudonak ke dakayu. ⁹ Hay naminhod Aman ha-on ya athidiy naminhod kun dakayu, kinali mundinol kayuh impaminhod kun dakayu. ¹⁰ Deket un-unudon yuy tugun ku ya munnanong kayun madinol hi naminhod kun dakayu. Ha-oy ya inun-unud kuy tugun Ama ya madinolak hi naminhod nan ha-on. ¹¹ Kinalik datuwen dakayu ta nan amlong an wadan ha-on ya mawada damdaman dakayu ta maid di pungkudangan di amlong yu.

¹² Hay umanhan an itugun kun dakayu ya munhimpopohodan kayu umat hi impaminhod kun dakayu.

¹³ Hay tagun ikate nay kiphodan di ibbana ya hidiyey kitib-anan ongal di impaminhod na, maid di pakaingngon diyen pamhod. ¹⁴ Ya dakayuy makulug an gayyum ku hin un-unudon yuy tugun ku. ¹⁵ Adi dakayu mo ibilang an muttatyun ha-on te hay muttatyu ya uggena inilay wadah nomnom di apuna, mu ibilang dakayun gayyum ku te am-in di dingngol kun Aman hi Apu Dios ya impainilak ke dakayu. ¹⁶ Uggeyak pinilin dakayu, mu ha-oy di namilin dakayun mangituttuduh mipanggep ke ha-on ta dumakol di mangulug ke ha-on an hidiyey kay yu bungan maphod an munnananong. Ot idat Amay nganneh diyen ibaga yun hiya hin idinol yun ha-on. ¹⁷ Pidwaok bon itugun ke dakayun munhimpopohodan kayu.

Hay pangahingan nadan adi mangulug nadah mangulug ke Jesus

¹⁸ Deket hingitan dakayu nadah adi mangulug ya nomnomon yun ha-oy di namangulun hiningitan da.

¹⁹ Gulat nat umat kayu nadah adi mangulug ya adi dakayu ot hingitan ke dida. Mu adi kayu umat ke dida te pinili dakayun ha-on ta hay pangi-ek di un-unudon yu. Hituway gapunan hingitan dakayu. ²⁰ Nomnomon yu din kinalik ke dakayu handin hay muttatyu ya adi natagtag-e mu hay apuna, paddungnan dakayu ya ha-on. Impunholholtapak nadah adi mangulug ya makulug an punholholtapon dakayu damdama. Ya athidi bon gulat nat inun-unud day intuttuduk ya wada ot an un-unudon day ituttudu yu. ²¹ Ahi dakayu hingitan ya punholholtapon gapuh pangun-unudan yun ha-on te uggeda inilah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on.

²² Gulat nat uggeyak immali tuh lutan muntuttudu ya ugge ot nainilay liwat dah pangahingan dan ha-on. Mu immaliyak an nuntuttudu ya kapyanan adiyak kulongon, kinali maid di pangigadulan dan eda adi makas-

tigu da. ²³ Hay tagun humihhingit ke ha-on ya hingitana damdamah Ama. ²⁴ Gulat na bot uggek impatiboy milagron adi kabaelan di tagu ya ugge ot nainilay liwat dah pangahingan dan ha-on. Takon di tinibotibo da dadiye ya kapyanan humihhingit da ke dakamin Ama. ²⁵ Hituwey immannungan din nitudok an Tugun Moses an kananay 'Hihingngitanak hi maid gapuna.'

²⁶ Mu takon, itud-ak ku nan bumaddang ke dakayun malpun Ama an hidiye nan Espirituna ta ituttudu nay makulug. Hantuh aliyana ya ipainila nay mipanggep ke ha-on. ²⁷ Takon di dakayu ya eyu ipainilay mipanggep ke ha-on te nikuyukuyug kayun ha-on di lappunah nuntuttuduwak ingganad uwani."

16 Kanan bon Jesus nadah disipulos nay "Kinalik hituwen dakayu ta takon di waday punligatan yu ya adiyu iwalong di pangulug yun ha-on ² te udum hi algo ya ahi dakayu palah-unon hanadah simbaan di Judyu te adi dakayu ibilang hidi. Ya ahi madatngan nan tiempon nadan mamaten dakayu ya pangali da on hidiyey pangun-unud dan Apu Dios. ³ Athidiy aton da te uggeyak inilan dida ya uggeda damdama inilah Ama. ⁴ Kalyok ke dakayud uwanih tuwe ta deket umanung ya ahiyu nomnomon an namangulun kinalik. Handih lappunah nuntuttuduwak ya uggek kinali datuwen dakayu te wadaak ni-an ke dakayu.

Hay ngunun di Espiritun Apu Dios

⁵ Ad uwani ya mibangngadak hi kad-an nan nangitud-ak ke ha-on, yaden maid di ohan dakayuy munmahma hin daanay pangayak. ⁶ Ya deyan u-umyung kayu ot ya abu te kinalik. ⁷ Mu kalyok ke dakayuy makulug an kiphodan yuy panayanak ke dakayu te deket adiyak ume ya adi umali nan Espiritun Apu Dios an bumaddang ke dakayu, kinali mahapul an umeyak ta ipaalik ke dakayu. ⁸ Ya hantuh aliyana ya ipainilana nadah adi mangulug di liwat da, hay kaphod ku ya hay ine-en di punhumalyan Apu Dios. ⁹ Hay naliwatan da ya hay adida pangulugan ke ha-on. ¹⁰ Takon di adida mangulug ke ha-on ya ipainilan nan Espiritun Apu Dios ke didan maphod am-in di atok. Hay kitib-an di kaphod ku ya hay ek pumbangngadan hi kad-an Ama ta adiyak mo tibon. ¹¹ Hanan ine-en di punhumalyan Apu Dios ya matibon nah nunhumalyanan Satanas an ap-apun tuh luta ot kastiguwona.

¹² Dakol ot di pinhod kun kalyon ke dakayu, mu adiyu damdama ni-an maawatan ad uwani. ¹³ Mu hantuh aliyana nan Espiritun Apu Dios an mangipainilan am-in hi makulug ya ahina ituddun dakayu nan makulug an un-unudon yu. Hay ipainilana ya abuna nan pinhod Apu Dios ya nadan ahi maat hi udum hi algo. ¹⁴ Ya ipadayawak ke hiya te nan tugun kuy ahina ipainilan dakayu. ¹⁵ Am-in di kidayawan Ama ya kidayawak

damdama, kinali kanak di nan tugun kuy ahi ipainilan nan Espiritunan dakayu.

¹⁶ Gagala mo ya adiyak tibon ke dakayu, mu adi mabayag ya tibonak bo."

Hay u-umyungan ya pun-am-amlongan nadan disipulos

¹⁷ Wadaday udum hanadah disipulos di nangalin kanan day "Antipet kananay gagala mo ya adi taku tibon, mu adi mabayag ya tibon taku bo? Ya antipet ena kanan di mibangngad hi kad-an Amana? ¹⁸ Nganne nin di pinhod nan kalyon? Antipet adi maawatan datuwen kalkalyona?"

¹⁹ Hi Jesus ya inilana nan pinhod dan abun inilaon ot kananay "Kon hay pinhod yun mahmahan ya hay kibalinan nan kanak an gagala mo ya adiyak tibon ke dakayu, mu adi mabayag ya tibonak bo? ²⁰ Kalyok ke dakayun makulug an ahi kayu u-umyung gapu nah ahi maat ke ha-on, mu nadan adi mangulug ya mun-am-amlong da. Mu hidiyen u-umyungan yu ya ahi mumbalin hi amlong. ²¹ Umat nah babain muntungon holholtaponay puntungawana, mu deket bimmuddu nan golang ya kal-iwanay hakit na te mun-am-amlong an wada moy imbabalena. ²² Paddungnan dakayun u-umyung kayud uwani, mu indanit tibonak bo ya mun-am-amlong kayu ya maid di e pakakaan kediyen amlong yu.

²³ Kediye ya bokon mo ha-oy di pumbagaan yuh mahapul yu te hay kakulugana ya am-in di ibaga yun Ama ya idat na gapuh pangulug yun ha-on. ²⁴ Maid ni-an di nangipatnaan yun mumbaga ke Amah mahapul yu gapuh pangulug yun ha-on. Mumbaga kayu ot idat nay ibaga yu ta maid di kudang di pun-amlongan yu."

Inapput Jesus nan ap-apun am-in di gaga-iho tuh luta

²⁵ Kanan bon Jesus di "Am-in nadan intuttuduk ke dakayu ya impainnab-abig ku, kinali naligat yun maawatan, mu hi udum hi algo ya adi mo athidi te napintok moy panuttuduk mipanggep ke Amat nalakan maawatan. ^{26,27} Kediyen algo ya damana mon ina-ud yun Aman hi Apu Dios di ngannen ibaga yu. Adi mahapul an ha-oy di mangibagan hiya nadah pinhod yu te ongal di naminhod nan dakayu te pinhodak ke dakayu ya kulugon yu an hiyay nangitud-ak ke ha-on. ²⁸ Nalpuwak hi kad-an Amah langit ot umaliyak tuh luta, mu ad uwani ya tayanan dakayu ta mibangngadak boh kad-ana."

²⁹ Kanan nadan disipulos nay "Maawatan nuppey kalkalyom ad uwani te napintok mon adim painnab-abig. ³⁰ Inila mi mon he-a ya inilam am-in, takon di nomnom di tagu. Inilam di pinhod di tagun mahmahan takon di uggena imbaga, kinali mangulug kamin nalpu kan Apu Dios."

³¹ Kanan Jesus ke diday “Mangulug kayu nupped uwani. ³² Mu ahiyak tayanan ke dakayun waday oha on umanamut hi balenat o-ohhaak. Mu adiyak maoh-ohha te wadah Aman ibbak. ³³ Kinalik ke dakayuh tuwe ta mundinol kayun ha-on ta luminggop di nomnom yu. Hanadan adi mangulug ya punholholtapon dakayu ta maligligatan kayu, mu adi kayu tumakut te inapput ku nan ap-apun am-in di gaga-iho tuh luta.”

Indasalan Jesus nadan mangulug ke hiya

17 Handih nagibbun kinalin Jesus am-in datuwe ya intangad nah kabunyan ot mundasal an kananay “Ama, nadatngan moy pangipatib-am hi dayaw kun Imbabalem ta kidayawam damdama. ²³ Indat muy kabaalak an mun-ap-apuh am-in hi tagu ta idat kuy biyag an maid di poppog na nadah impangulug mun ha-on an dadiye nadan nanginilan he-a ya abuy makulug an Dios ya ha-oy hi Jesu Kriston intud-ak mun immali tuh luta. ⁴ Impatibok di kidayawam nah ginibbuk an ngunun indinol mun ha-on. ⁵ Ya ad uwani Ama, ya ipatibom di dayaw ku hantuh pumbangngadak hinah langit an umat hi dayaw ku tuwali handih wadaak hi kad-am ot ahi maltu tun luta.

⁶ Impainilak am-in di mipanggep ke he-a nadah tatagun impangulug mun ha-on. Adida ni-an mangulug, mu pintok mu didan mangulug ke ha-on. Dida ya tagum tuwali, kinali nangulug dan ha-on ya impakan-unud day tugun mu. ⁷ Inila da mon am-in nadan inat ku ya nadan intuttuduk ya nalpun he-a. ⁸ Intuttuduk ke dida nan tugun an indinol mun ha-on ot un-unudon da. Inila da mon nalpuwak ke he-a ya kulugon dan intud-akak ke he-a.

⁹ Ama, idasalak dida ta baddangam dida. Bokon nadan adi mangulug ke ha-on di idasalak, mu nadan tatagun impangulug mun ha-on te tagum dida.

¹⁰ Maid di tagum an bokon ku tagu. Athidi boh tataguk an tagum damdama dida. Ya hay dayaw ku ya mipatibon dida. ¹¹ Aman makaphod ya ongal di kabaelana, gagala moy panayanak ke dida te mibangngadak moh kad-am, kinali ipaptok mu datuwen impangulug mun ha-on ta miohha dat umat hi niohhaan ta. ¹² Handih wadaak ke dida ya impapaptok ku dida ot gapuh kabaalam an indat mun ha-on ya maid ke diday nihi-an ke he-a, ammuna nan ohan tagu te hidiye pe katog di gahat na. Mu naat hidiyet umannung nan impi-tudok mu.

¹³ Umaliyak mo ya ipadngol kun dida datuwen kalkalyok ta uma-amlong dan umat ke ha-on. ¹⁴ Impainilak am-in di tugun mun dida ot un-unudon da. Ta hidiye nan hingitan nadan adi mangulug dida te hinnatkon moy pangie dan umat hi pangie-ek. ¹⁵ Adik ibaga an apilom nadan mangulug nadah adi mangulug, mu hay ibagak ya baddangam nadan mangulug ta adida ma-

haul ke Satanas. ¹⁶ Dida ya uggeda niingngo nadah adi mangulug te umat dan ha-on an hinnatkon di pangie-ek. ¹⁷ Baddangam didan mangun-unud nah tugun mu te makulug am-in di tugun mu. ¹⁸ Itud-ak ku didan e muntuttudu nadah ugge nanginilan he-a, umat hi nangitud-akam ke ha-on tuh lutan muntuttudu mipanggep ke he-a. ¹⁹ Gapun dida ya idawat kuy adol kut miong-ong ke he-at hay pinhod muy un-unudok ta athidi damdaman didan hay pinhod muy un-unudon da.

²⁰ Bokon ya abu hantudan disipulos kuy idasalak, te takon nadan ahi mangulug ke ha-on hi udum hi algo gapuh ittuttudu da. ²¹ Ama, idasalak didat miohha dan am-in umat hi niohhaan ta. Ya migappat dan dita ta miohha takun am-in ta inilaon nadan adi mangulug an he-ay nangitud-ak ke ha-on tuh luta. ²² Impadayaw ku dida umat hi nangipadayawam ke ha-on ta miohha dan umat ke dita. ²³ Pinhod kun nanongnan wadaak ke dida umat hi kawadam ke ha-on, ta miohha dan am-in ta panginilaan nadan adi mangulug an intud-akak ke he-a, ya inilaon da bon impakappinhod mu nadan mangulug, umat hi impaminhod mun ha-on.

²⁴ Ama, pinhod kun datuwen pintok mun mangulug ke ha-on ya makiha-ad dan ha-on hi langit ta tibon day dayaw kun indat mu gapuh ongal an naminhod mun ha-on handi tuwali uggem lintuy luta. ²⁵ He-a Aman makaphod, ugge daka inila nadah adi mangulug ke ha-on, mu inila dakan ha-on. Ya hantudan impangulug mun ha-oy ya inila dan intud-akak ke he-a. ²⁶ Impainilak ke diday mipanggep ke he-a ya itultuluy kuh diye ta pohdon day ibbadan tagu umat hi naminhod mun ha-on ya ha-oy di ahida pun-ibbat nangamung.”

Hay nampapan dan Jesus

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

18 Nagibbuh diyen dasal Jesus ot ume da. Inagwat da nan wa-el an Kidron ot dumatong da nah लगुन्तान natanoman hi kaiw an oliba. ² Hi Judas an nangihdul ke Jesus ya inila nah diyen nangayan da te hidi tuwaliy oggan da pangayan ke da Jesus.

³ Ena ingkuyug nadan tindalu, nadan guwalyan di Templo an intud-ak nadan Pharisee ya nadan ap-apun di padi ot ipanguluna didah kad-an da Jesus an numpun-odon dah dilag ya ispada. ⁴ Mu inilan Jesus di maat ke hiya ot ena damuwon dida ot kananay “Dahdiy eyu hamakon?” ⁵ Ya kanan day “Hi Jesus an iNasaret.” Ot kanan Jesus ke diday “Ha-oy hidiye.” Hi ke Judas an nangihdul ke hiya ya makitattaddog nadah tindalu.

⁶ Handih kanan Jesus di “Ha-oy hidiye” ya inhunod da ot matu-i da. ⁷ Impidwan bon Jesus an kananay “Dahdiy eyu hamakon?” Ya kalyon da boy “Hi Jesus an iNasaret.” ⁸ Ya kananay “Kanak boy ha-oy hidiye, deket ha-oy di eyu hamakon ya adiyu ilagat hantudan iibbak

ta ume da.”⁹ Hituwey immannungan di kinalina handih kananay “Ama, maid di e mihi-an ke he-a hantudah tatagun impangulug mun ha-on.”

¹⁰ Hi Pedro an nunhikot ya inuknut nay ispada na ot palangonay wawwan an ingan Malkus an muttatyun nan natag-en padi. ¹¹ Kinalyan Jesus hi Pedro an kananay “Ipabangngad mu nan ispada nah hikot mu. Abulutok hituwen punholholtapak te hituwey pinhod Aman maat ke ha-on.”

¹² Kinali nah diye ya imme nadan tindalu, nan apapuda ya nadan guwalyan di Templo ot baludon dah Jesus. ¹³ Hay namangulun nangiayan dan hiya ya hi kad-an Annas an aman nan ahawan Kaypas an natudun natag-en padi kediyen toon. ¹⁴ Hi Kaypas handin nangali nadah ibbanan ap-apun di Judyun kananay “Kudukdul nay mateh naen ohan tagu mu nan etaku maten am-in.”

Hay nangihautan Pedro hi nakikuykuyuganan Jesus

(Mateo 26:69,70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

¹⁵ Hi Simon Pedro ya nan oha nadah disipulos Jesus ya niunud dan hiya. Hituwen kadwan Pedro ya inilan nan natag-en padi, kinali hiya ke ya naki-en Jesus nah dolan di balen diyen padi. ¹⁶ Mu hi ke Pedro ya niha-ad nah hoob di alad diyen bale te ugge inilan nan padi. Ot mibangngad hidiyen ohan disipulos nah hoob ot e makihummangan nah babain mun-adug hi hoob ta pahgoponah Pedro. ¹⁷ Kanan nan babai ke Pedroy “Kon bokon he-ay oha nadah disipulos Jesus?” Ya kanan Pedroy “Bokon!” ¹⁸ Hanadan muttatyu ya guwalyan di Templo ya nun-apuy da ot e makianiduh Pedron dida te kottokottol.

Hay nunhumalyaan nan padi ke Jesus

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

¹⁹ Hi ke Jesus ya dehdi punhumalyan nan natag-en padi an manahmahanay mipanggep nadah disipulos-na ya hay intuttudu nan dida. ²⁰ Ya kanan Jesus ke hiyay “Am-in di intuttuduk ya dingngol di katagutagu te nuntuttuduwak nah Templo ya nadah simbaan an kaam-amungan di Judyu ya am-in di intuttuduk ya impadngol ku. ²¹ Antipet ha-oy di punmahmaham hi mipanggep hi intuttuduk an bokon nadan tatagun nangngol? Mahmaham ke dida ot inila da.”

²² Handih kinalin Jesus hituwe ya inapap nan ohan guwalyan nihag-on ke hiya ot kanan hiyay “Kon athinay panumang hi natag-en padi?” ²³ Kanan Jesus ke hiyay “Deket nihallay kinalik ya kalyom di nihallaak. Tipet apaponak hi pangalyak hi makulug?” ²⁴ Ot ipien Annas hi Jesus an nanongnan nabalud hi kad-an Kaypas an natag-en padi.

Inhaut bon Pedroy nakikuykuyuganan Jesus

(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

²⁵ Hi ke Simon Pedro ya wadan nah dolan makian-an-nidu ya waday kimmalin hiyan kananay “Kon bokon he-ay ohan disipulos diyen tagu?” Inhaut Pedro an kananay “Bokon.” ²⁶ Kanan bon nan ohan muttatyun nan natag-en padiy “Kon bokon he-a nan tinibok nah lagunta an ibban Jesus?” Hidiyen muttatyu ya iban nan muttatyun pinalang Pedroy ingana. ²⁷ Ya inhaut bon Pedro ya pinghanadi ya timmalan-uy manuk.

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus

(Mateo 27:1,2,11-14; Marcos 15:1-15; Lucas 23:1-5)

²⁸ Nagibbuh mungkabigat di nunhumalyaan dan Jesus hi kad-an Kaypas ot ahida ieh balen nan gobernador an hi Pilatu. Hanadan ap-apun di Judyun nangien Jesus ya uggeda nakihgop te panio ke diday humgop hi balen di bokon Judyu te deket aton dah diye ya panio moy pakihamulan da nah Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios an mungkadatangan bo udot.

²⁹ Hidiyey gapunan limmah-un hi Pilatuh kad-an da ot kananay “Kon nganney kanan yuh bahul tun tagu?”

³⁰ Kanan dan hiyay “Gulat nat maid di bahul na ya uggem i ot in-ali tuh kad-am.” ³¹ Kanan Pilatu ke diday “Awiton yu pe ta eyu humalyaon mipuun hi linteg yu.” Ya kanan nadan Judyun hiyay “Nganney aton min e mamaten hiyan miadin dakami pe on pinate miy tagu te hidiyey olden yun iRoma ke dakami?” ³² Hituwey immannungan din kinalin Jesus mipanggep hi ine-en di katayana.

³³ Hinumgop hi Pilatu nah punhumalyaana ot ipaayag nah Jesus ot kanan hiyay “Kon he-ay patul di Judyu?” ³⁴ Ya kanan Jesus di “Kon nalpuh nomnom mu naen kinalim weno dingngol mu udum an tatagu?” ³⁵ Kanan Pilatuy “Bokonak Judyu, kinali uggek inilay mipanggep ke he-a. Nganne tuwaly inat mut edaka in-ali hantudah iibbam an Judyu ya nadan apapun di padi? Kon makulug paman an waday inat muh gaga-iho?”

³⁶ Kanan Jesus di “Hay kinapatul ku ya adi umat hi pumpatulan di taguh luta. Te gulat nat athidi ya wadan nakipatte nadan tataguk ta uggeyak ot in-alih tu nadah Judyu. Hinaey kitib-anan hay kinapatul ku ya adi umat hi pumpatulan di tagu tuh luta.” ³⁷ Ya kanan Pilatuy “Ta patul ka mo?” Kanan Jesus di “Om, makulug hinaen kinalim. Hituwey gapunah nangaliyak hituh luta ot mitungowak hi tagu ta waday atok an mangituttuduh makulug. Ta nadan mangabulut kediyen ya diday mangun-unud ke ha-on.” ³⁸ Ya kanan Pilatuy “Kon nganney makulug?”

Hay nangipipatayan dan Jesus

(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Kinali nah tuwe ya limmah-un boh kad-an nadan Judyu ot kananay "Maid di mahamak kuh bahul na, ³⁹ mu hi katootoon ya wada nah ine-eyu an dekat Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios ya waday ohah potkon yu nadah nikalabut an mipae. Ad uwanin toon, kon pinhod yun ipaek nan patul yun Judyu?" ⁴⁰ Ya kahitutukuk nadan tatagun kanan day "Bokon hiyay ipaem. Hi Barabbas di ipaem." Hituwen hi Barabbas ya nundingngol an pimmate.

Hay nangipipatayan dan Jesus

(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

19 Nibangngad moh Pilatu ot ena pahoplat hi Jesus nadah tindaluna. ² Immala nadan tindaluh hubit ot kumapya dah pongot ot ipapngot dan Jesus. Ya impumbulwati dah maingit an umat hi bulwatin di patul. ³ Imme dah kad-ana on tinaltalanggaan dan kanan day "Dayawon taku paman tun patul di Judyu!" on nunhin-aappapan da.

⁴ Limmah-un boh Pilatu ot kanana nadah Judyuy "Ipalah-un kut panginilaan yun maid di mahamak kuh bahul na." ⁵ Ot lumah-un hi Jesus an nanongna nan impabulwati dan maingit ya nan impapngot dan hubit ke hiya. Ot kanan Pilatu ke diday "Teya tun tagu."

⁶ Handih tinibon nadan ap-apun di padi ya nadan guwalyah Jesus ya kahitutukuk da ot ya abun kanan day "Ipatak hi krus! Ipatak hi krus!" Ot kanan Pilatuy "Dakayu pe ya eyu impatak hi krus te maid di mahamak kuh bahul na." ⁷ Kanan nadan Judyu ke hiyay "Waday bahul na te nginohe nay linteg min kananay hiyay Imbabalen Apu Dios, kinali mahapul an mate."

⁸ Dingngol Pilatuh diye ya namam-an timmakut. ⁹ Impaghob bon Pilatu hi Jesus nah punhumalyaan ot kananay hiyay "Kon daanay nalpuwam?" Mu adi humumang. ¹⁰ Kanana boy "Antipet adika humumang? Kon unggem inilan waday kalebbengak an mangipaen he-a ya mangipipatak ke he-ah krus?" ¹¹ Ya kanan Jesus ke hiyay "Gulat nat ugge in-abulut Apu Dios ya maid ot di kalebbengam an mangat hi nganneh diyen ha-on. Kinali ong-ongal di bahul nadan tatagun nangialin ha-on hituh kad-am mu he-a."

¹² Pinhod ot Pilatun ipaeh Jesus, mu muntutukuk nadan Judyun kanan day "Ipaem keh naen tagun kananay hiyay patul ya ad-adiyon dakan Cesar an apu takud Roma. Te nan tagun kananay hiyay patul ya makibuhul ke Cesar."

¹³ Dingngol Pilatuh diye ya impalah-una boh Jesus. Inumbun hi Pilatu nah punhumalyaan an waday natping hi taddogan. Hay ngadan diyen punhumalyaan hi hapit an Hebrew ya Gabbata.

¹⁴ Tuwen maal-algo kediyen algon pundadaan dah Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios ya kanan Pilatu nadah Judyuy "Teya tun patul yu." ¹⁵ Mu muntutukuk da ot ya abun kanan day "Mahapul an mate! Mahapul an mate! Pipatak muh krus!" Ot kanan Pilatuy "Kon pinhod yun pipatak kuh krus tun patul yu?" Ya kanan nadan ap-apun di padiy "Maid di udum hi patul mi hin bokon hi Cesar ya abu."

Hay nangipatakan dan Jesus hi krus

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

¹⁶ Ot iabulut mon Pilatun alan dah Jesus ta eda pipatak hi krus. Hanadan tindalun iRoma ya impipah-on dan Jesus ¹⁷ nan krus an kipatakana ot ieda nah kanan di Judyun Golgota an hay kibalina ya gunit di ulu.

¹⁸ Ot ipatak dah Jesus ya wada boy duwan nipatak an numbinah-elan dah Jesus. ¹⁹ Waday impitudok Pilatu ot ipatak dah tap-on di ulun Jesus nah krus an kananay "Hituweh Jesus an iNasaret an Patul di Judyu." ²⁰ Hidiye ya nitudok hi tulun kali an Aramaic an kalin di Judyu, Latin ya Greek. Ya dakol di namidbid te nan eda nangipatakan ke Jesus ya nih-up ad Jerusalem.

²¹ Kanan nadan ap-apun di padi ke Pilatuy "Kudukdul nay hannotan hidiyen nitudok an kananay 'Patul di Judyu' ta kanan di 'Hituwen tagu ya kananay ha-oy di patul di Judyu.'" ²² Mu kanan Pilatuy "Adinadama, nan nitudok ya hiyah diye."

²³ Handih nagibbun impatak nadan opat an tindaluh Jesus ya inala day bulwatina ot ikap-ong da. Inlagat da nan naabol an bulwati nan niohhan maid di kugut na.

²⁴ Ot ihuhummangan dan kanan day "Adi taku bik-iyon hituwe, mu ibubunut takut nangamung ke ditakuy mangala." Hituwey immannungan nan impitudok Apu Dios an kananay

"Ingap-ong day bulwatik ya imbubunut day mangalan nah bulwatik an naabol." †

Hituwey inat nadan tindalu.

²⁵ Wadadah di da inan Jesus, hi tulang inana, hi Maria an ahawan Clopas ya nan ohan hi Maria Magdalena an muntattaddog nah kad-an di krus an nipatakan Jesus.

²⁶ Wada boh din makitadtaddog nan impakappinhod Jesus an disipulosna. Handih tinibon Jesus dida ya kananay inanay "Ina, ad uwani ya ibilang mu naen imbabalem." ²⁷ Ya kanana bo kediyen disipulos nay "Ibilang mu hiya an hi inam." Ot nipalpun diye ya inawit diyen disipulos hi inan Jesus ot makiha-ad hi baleda.

Hay natayan Jesus

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)

²⁸ Inilan Jesus an ginibbu nan am-in di pinhod Apu Dios an atona ot kananay "Nauwoak." Ketuwen kinalina ya immannung nan impitudok Apu Dios. ²⁹ Wadah

† Psalm 22:18

di on immantam an mainum ot itam-ol dah diy kapo ot ipalat dah paul ta idutum dah tokon Jesus. ³⁰ Timmitip hi Jesus ya kananay "Nagibbu moy ngunuk." Ot iyuung na ot mate.

³¹ Adi pinhod nadan ap-apun di Judyun munnanong nadan nipatak hi krus inggana mabigat te hi kabigatana ya Sabadun hidiye nan pakangillinon dah panginomnoman dah Nala-uan di Anghel Apu Dios. Ot eda mo ibagan Pilatu hin damanan gi-uwon day hukin nadan nipatak ta gagala dan mate ta eda ilubuk dida. ³² Ot umitud-ak hi Pilatuh tindalu ot gi-uwon day hukin nadan duwan ibban Jesus an nipatak. ³³ Mu handih imme dah kad-an Jesus ya tinibo dan nate ot adida mo gi-uwon di hukina. ³⁴ Mu hinudpak nan ohan tindaluy taglang nah pahul na ya nibughak di dala ya danum. ³⁵ Am-in hituwen na-na-at ya makulug te tinibok, kinali intudok kut mangulug kayu. ³⁶ Hanan ugge nagi-uan di hukin Jesus di immannung nan impitudo Apu Dios an kananay "Maid di magi-uh gunit na." ³⁷ Immannung bo nan impitudo Apu Dios an kananay "Ahi totokolon di tatagu nan hinudpak dah pahul."

Hay nilubukan Jesus

(Mateo 27:56-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

³⁸ Wada nan hi Joseph an iArimatea an imme ot ena ibagan Pilatu ta alanay adol Jesus ta ena ilubuk. In-abulut Pilatu ot ume moh Joseph ot alana nan adol Jesus. Hiya ya oha nadah mangulug ke Jesus, mu uggena impainila te tumakut nadah Judyu. ³⁹ Hay ibban Joseph ya hi Nikodemus an hiya nan nakihummangan ke Jesus handi ohan hilong. Waday inal-alanah umeh nap-at ta limay kilon bangbanglu an mira ya aloes di nakapyaana. Hidiye nan iha-ad dah adol di nate ta adi mabuluk. ⁴⁰ Hina-adan day adol Jesus kediye ot ahida libbutan hi mumbobolan luput te hidiyey pangat nadan Judyuh pamaptok dah adol di nate. ⁴¹ Hanah e-len nan nangipatakan dan Jesus ya waday laguntan wada on ka-apyan gungat an maid di nilubuk hidi. ⁴² Gapu te nih-up hidiyen gungat ya hidi moy nangilubukan dan Jesus. Ginalgal-an dan inlubuk te hi kabigatana ya Sabadun Tungo.

Hay namahuwan Jesus

(Mateo 28:1-8; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

20 Handih mungkabigat kediyeen Linggu ya immeh Maria Magdalena nah gungat Jesus ya tinibonan nakaan nan ongal an batun nitangob nah lubuk. ² Ot butikonan immeh kad-an Pedro ya nan impakappinhod Jesus ot kanana diday "Inala day adol nan Ap-apu taku nah gungat, toan di nangiayan da."

³ Ot butikon dan imme nah gungat. ⁴ Linah-iyen nan ohan disipulos hi Pedro ot mamangulun dumatong,

⁵ mu ugge hinumgop. Indung-ona nah gungat ya abuna nan libbut di adol Jesus an tinibona, mu maid nan adol na. ⁶ Indani ya dimmatong hi Pedro ot ipayunan humgop ot tibona damdama nan libbut di adol Jesus ⁷ ya nan libbut di uluna. Hidiyen libbut di uluna ya naappil an naluddun. ⁸ Ot humgop damdama nan ohan disipulos ot tibona ya kinulug nan namahuwan hi Jesus. ⁹ Te ingganan diye ya uggeda naawatan nan impitudo Apu Dios an kananay mahapul an mamahuwan hi Jesus. ¹⁰ Ot umanamut da.

Hay numpatib-an Jesus ke Maria Magdalena

(Mateo 28:9-10; Marcos 16:9-11)

¹¹ Tinaynan dah Maria nah gungat an mungkoga. Indung-o na nah gungat ¹² ya tinibo nay duwan anghel an mabayak di bulwati dan inumbun da nah niha-adan ni-an di adol Jesus. Inumbun di oha nah nangiul-luwana ya nan oha ya nah nangiuuyadana. ¹³ Kanan nadan anghel ke Mariay "Tipet mungkoga ka?" Ya kanan Mariay "Te inala da nan adol Apu Jesus ya uggek inilay nangiayan da." ¹⁴ Kinalin Mariah tuwe ot munliggu ya tinibona on tagun muntattaddog. Hi Jesus hidiye, mu uggena inimatunan. ¹⁵ Kanan Jesus ke hiyay "Tipet mungkoga ka? Dahdiy hamakom?" Kanan Maria pe on hiya nan mumpaptok nah lagunta ot kanan hiyay "Apu, deket he-ay nangalah adol Apu Jesus ya ituddum di nangiayan ta ek alan."

¹⁶ Kanan Jesus di "Maria." Ya inimatunan nuppen Mariay kalin Jesus ot kananay "Rabboni." Hituwe ya kalin di Judyu an hay kibalina ya "Mittulu." ¹⁷ Kanan Jesus ke hiyay "Adiyak oodnan te uggeyak ni-an numbanggad hi kad-an Ama. Ume ka ot ya abu ta em kalyon hanadah mibilang an tutulang ku an mibanggad hi kad-an Aman hi Apu Dios an hi Amayu ya Dios yu damdama." ¹⁸ Ot umalih Maria Magdalenah kad-an nadan disipulos Jesus ot kananay "Tinibok hi Apu Jesus." Ot kalkalyonan diday kinalin Jesus.

Hay numpatib-an Jesus nadah disipulos

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)

¹⁹ Mahmahdom kediyeen Linggu ya naamung nadan disipulos Jesus nah ohan bale. Impattit dan am-in di panto te hay takut da nadah Judyu. Mu maid maptok ya wadah Jesus an timmaddog hi kad-an da ya kananay "Maphod kaya, malinggop kayu." ²⁰ Ot ipatibo nan dida nan liput di taklenen napatak ya nan nahudpak nah taglang na. Imma-amlong dah nanib-an dan Apu Jesus. ²¹ Kanan bon Jesus ke diday "Maphod kaya, malinggop kayu." Ot ahina kanan di "Itud-ak dakayu umat hi nangitud-akan Ama ke ha-on ta ekayu muntuttuduh tatagu." ²² Kinali nah tuwe ya inhapud nan dida ot kananay "Dawaton yu nan Espiritun Apu Dios." ²³ Hanan tagun muntutuyuh liwat na ya kanan

yun hiyay 'Kal-iwan Apu Dios di liwat mu' ya makulug an kal-iwana. Mu nan tagun adi muntutuyuh liwat na, ya kanan yun hiyay 'Adi kal-iwan Apu Dios di liwat mu' ya makulug an uggena kinal-iwan."

Hay nangipatib-an Jesus hi liput di tapaya nan Tomas

²⁴ Hi Tomas an kanan dan hi Dappil, an oha nadah disipulos Jesus, ya hiya ya abuy maid kediyen im-maliyan Jesus. ²⁵ Kanan dan hiyay "Tinibo mih Apu Jesus." Mu kanan Tomas di "Kah-in di tibok ya dapaok nan liput di taklenen napatak ya dapaok nan nahudpak hi taglang nat ahik kulugon an namahuwan."

²⁶ Nala-uy hinlingguwan ot maamung da bo nadan disipulos Jesus nah balen naamungan da handi ya wada nuppeh Tomas kediyen. Ya athidi bon impattit da nadan panto, mu kal-inadi bo ya wadah Jesus an tim-maddog nah kad-an da ot kanana bon diday "Maphod kaya, malinggop kayu."

²⁷ Ot kanan Tomas di "Tibom tun tapayak ya dapaom nan liput na. Dapaom bo tun nahudpak hi taglang kut adika mo munhalinduwa, mu kulugom an namahuwanak." ²⁸ Ya kanan Tomas ke hiyay "Apu, kulugok mo an Dios ka!" ²⁹ Ot kanan Jesus ke hiyay "Inilak an mangulug ka nuppe gapu te tinibowak ke he-a. Mu kudukdul nan tagun takon di uggeyak tinibo ya kulugonak."

Hay gapunah nitudokan am-in tun nitudok

³⁰ Dakol di udum an umipamodwong an inainat Jesus an tinibotibon nadan disipulos an ugge nitudok ke-tuwen liblu. ³¹ Mu tun udum ya intudok kut kulugon yun hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios ya hiyay tinudunan Kristo ta midatan kayuh biyag an munnananong gapun hiya.

Hay numpatib-an Jesus nadah pitun disipulosna

21 Indani bo ya numpatibo boh Jesus nadah disipulosna nah baybay an Tiberias. ² Athituy naat: Wadah di da Simon Pedro, hi Tomas an kanan dan hi Dappil, hi Nataniel an iKana ad Galilee, nadan duwan hintulang an imbabalen Sebedi ya nadan duwa bon ibba dan disipulos Jesus. ³ Ya kanan Pedro yu men e muntabukul ot maki-e dan hiya. Numbangka da ot ihilong dan muntabukul, mu ma-ma-idan di tinabukul da.

⁴ Mungkabigat kediyen ya wadah Jesus an muntattadog nah pingngit di baybay, mu uggeda inimatunan an hiyah Jesus. ⁵ Ya kimmalin didan kananay "An waday tinabukul yun iibbak?" Kanan day "Ma-ma-idan." ⁶ Kanana bon diday "Ibka yu nan tabukul nah nangap-pit hi winawwan nan bangka ot waday alan yu." Inibka da nan tabukul hidi ya dakol peman di naala ya adida pakaiguyud nah tabukul te madam-ot.

⁷ Hanan disipulos an impakappinhod Jesus ya kanan Pedro "Hiya ot hi Apu Jesus!" Dingngol Pedro ya nangimbubulwati te numbolad ot dumop-a ot umeh kad-an Jesus. ⁸ Mu nadan udum ya wadada nah bangkan pun-idakal da nan tabukul an napnuh dolog te nih-up da nah pingngit di baybay an wada nin di hinggatut di metro ya abuy kadawwina.

⁹ Handih dimmakal da ya tinibo day mumbabalan uling an waday nihongban dolog hidi ya wadah di boy tinapay. ¹⁰ Kanan Jesus di "Umiali kayuh tinabukul yu."

¹¹ Imme Pedro nah bangka ot ena idakal nan tabukul. Napnu nan tabukul hi o-ongal an dolog an imme hinggatut ta nalimat tuluy ngam-ut na. Madam-ot nan tabukul te napnuh dolog, mu ugge nabik-i.

¹² Indanit nalutu nan kanon da ya kanan Jesus ke diday "Makayu ta mangan taku." Mun-ogon dan munmahma hin dahdi hiya te inila da mon hiyah Apu Jesus.

¹³ Inalana nan tinapay ya nan dolog ot ikap-ong nan dida.

¹⁴ Hituway pitlunah numpatib-an Jesus nadah disipulosna nipalpun handih namahuwana.

Hay nunhumnganganan da Pedro ke Jesus

¹⁵ Handih nagibbu dan nangan ya kanan Jesus ke Simon Pedro "Simon an imbabalen Juan, kon ong-ongal di impaminhod mun ha-on mu hantudan iibbam?" Kanan Pedro "Om, Apu. Inilam an impakappinhod dakan ha-on." Kanan Jesus ke hiyay "Ipaptok mu nadan mangulug ke ha-on umat hi pamaptok di mundug hi impan di kalnero."

¹⁶ Ya impidwan bon Jesus an kananay "Simon an imbabalen Juan, kon pinhodak ke he-a?" Kanan bon Pedro "Om, Apu. Inilam an impakappinhod dakan ha-on." Kanan Jesus ke hiyay "Ipaptok mu nadan mangulug ke ha-on te diday kay ku kalnero."

¹⁷ Ya impitlun bon Jesus an kananay "Simon an imbabalen Juan, kon pinhodak ke he-a?" Ya mahakit mo ahan di punnomnoman Simon Pedroh nangipanidwaan Jesus kediyen kinalina ot kananay "Apu, he-a ya inilam am-in, ot nunna-ud an inilam an impakappinhod dakan ha-on." Kanan bon Jesus ke hiyay "Ipaptok mu nadan mangulug ke ha-on te diday kay ku kalnero."

¹⁸ Donglom tun kalyok. Handih kaungam ya he-a pe on iniktom muy balikis mu ya he-ay nangamung hi pinhod mun pangayan. Mu deket maam-ama ka ya athidi te na-ala on idawawam di taklem ta bobodan dat ie daka nah adim pinhod an pangiyayan dan he-a."

¹⁹ Kinalin Jesus hituwe te pinhod nan inilaon Pedroh ine-en di ahina katayan ta kidayawan Apu Dios. Ya kanana bon Pedroh "Un-unudonak."

Hay nangibagaan Pedro ke Jesus mipanggep ke Juan

²⁰ Nunligguh Pedro ya tinibowak an mituntun-ud ke hiya. Ha-oy nan impakappinhod Jesus an disipulos ya ha-oy di nihag-on ke hiya handih nanganan mi ot mahmahak hin dahdin dakamiy ahi mangihdul ke hiya. ²¹ Handih tinibowak ke Pedro ya kanaan Jesus di "Hiya ya- nganney ahi maat ke hiya?"

²² Ya kanan Jesus ke hiyay "Kon kanak key nanongnan matagu tuh kibangngadak ya nganneh diyen he-a? He-a ke ya miunud kan ha-on." ²³ Gapu kediye kinalin Jesus ya nihinap nadah mangulug an adiyak

mate. Mu adi athidi te abunay kananay "Kon kanak key nanongnan matagu tuh kibangngadak ya nganneh diyen he-a?"

²⁴ Ha-oy an disipulos Jesus ya inang-ang kun am-in datuwen na-na-at ot itudok ku ya inila mi an makulug am-in datuwe.

Hay nanguddidih nitudok tuh tudok

²⁵ Dakol di udum an inat Jesus an uggek intudok hitu te gulat nat itudok kun am-in ya kumudang di libluh kitudkana te dakkodakkol.

Apostoles

1 Tulang ku Teofilo,
Handin namangulun tudok kun he-a ya intudok kun am-in di mipanggep hi inat ya intuttudun Jesus nipalpu handih nangilappuwanan nuntuttudu² ot inggana handih timmalakdanganah langit. Mu handih ugge ni-an timmalakdang hi langit ya waday intugunan nalpuh Espiritun Apu Dios nadah pinili nan apostoles na.³ Nipalpu handih namahuwana ingganah tinalakdanganah langit ya nap-at di algon oggan mumpatibo hanadah apostoles na ya dakol di inat nan nangipainilan didan makulug an namahuwan ya intuttudu nan diday mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios.⁴ Namingham an mangmangngan dan am-in ya kananan diday "Adiyu ni-an taynan hitud Jerusalem ta had-on yu nan kinalin Aman ipaali nay Espiritunan hidiye din kinalik ke dakayu.⁵ Hi Juan ya danum di numbonyag na nadah tatagu, mu dakayu ke ya adi mala-uy kaatnan algo ya mabonyagan kayuh Espiritun Apu Dios."

Hay tinalakdangan Jesus hi langit

⁶Wada boy numpatib-an Jesus ke dida ot kanan dan hiyay "Apu, kon ad uwaniy pangibangngadam hi gubilnu takun holag Israel?"⁷ Ya kanan Jesus ke diday "Hinae ke ya nangamung hi Ama te hiyay Apun di am-in, kinali adi mahapul an inilaon yu.⁸ Mu ahiyu dawaton nan Espiritun Apu Dios ta waday kabaelan yun mangituttuduh mipanggep ke ha-on hitud Jerusalem, nadah udum an bobleh tud Judea, ad Samaria, ya am-in hi kabobboble tuh luta."

⁹Kinalina datuwe ya tinibo dan manalakdang hi langit ot loktat ya hinaniyan di kulabut ot adi mo matibo.¹⁰ Handih itatangad dah kabunyan ya kal-inadi ya waday duwan tagun numbulwatih mabayak an nipaldang ke dida.¹¹ Ya kanan dadiyen duwan taguy "Dakayun iGalilee, tipet itatangad yuh kabunyan? Hidiyen hi Jesus an tinibo yun immeh langit ya ahi bo umali. Hay inat nan timmalakdang ya athidi boh ahina kibangngadan."

Hay namiliyan dah mihannot ke Judas

¹²Nagibbuh diye ot tayanan nadan apostoles nan Bilid an Oliba ot mibangngad dad Jerusalem an ohan kilometroy kadinawwina.¹³ Dimmatong dad Jerusalem ot humgop da nah kuwartun kiha-adan da nah mikad-

wan gladun nan bale. Dadiyen hinumgop ya da Pedro, hi Juan, hi James, hi Andres, hi Felipe, hi Tomas, hi Bartolome, hi Mateo, hi James an imbabalen Alfeo, hi Simon an oha nadah Zealot ya nan hi Judas an imbabalen James.¹⁴ Am-in da ya nadandani on naamung dan mundasal. Takon nadan tutulang Jesus ya hi inadan hi Maria ya nadan udum an binabai ya nakiamuamung dan makidasal ke dida.

¹⁵Ohan algo ya naamung nadan mangulug an umeh hinggatut ta duway puluy ngam-ut da ya timmaddog hi Pedro ot kananay¹⁶ "Iibba, immannung tut-uwa nan kinalin din hi David an impainilan nan Espiritun Apu Dios ke hiya. Hay kinalina ya mipanggep din hi Judas an nangipangulu nadah tatagun nampap ke Jesus.

¹⁷Hi Judas di ohan dakamin himpulut duwan apostoles te hiya damdamay ohan napili nah ngunumi."

¹⁸(Hanan pihhun tangdanah nangihdulanan Jesus ya nigatang hi luta. Ot hidiy nuntayunana ot mag-a ot mabughiy putuna.¹⁹ Am-in nadan tatagud Jerusalem ya dingngol dah diye ot ingadanan dah diyen luta hi Akeldama an hay kibalinnanah kalida ya lutan nadalaan.)²⁰ Ituluy bon Pedro an kananay "Hay impitudo Apu Dios hi maat ke Judas te nan inat na ya wada nah liblun Psalms an kananay

'Ahi malgangan ta nangamung nan balena te maid di e miha-ad hidi.' † Nitudok bon kananay 'Waday ahi mihannot ke hiya nah saad na.' ††

^{21,22}Ta hidiye nan mahapul an piliyon takuy ohan mihannot ke Judas ta mid-um ke dakamin e mangipainilah mipanggep hi namahuwan nan Ap-apu takun hi Jesus, mu mahapul an hidiyen piliyon taku ya naki-eki-en dakamin da Jesus hi nangayaayan mi nipalpu dih numbonyagan Juan ke hiya ingganah dih immeh langit."

²³Ot ituddun nadan naamung di duwan pumpiliyan da, Joseph Barsabas an Justus di ohan ngadana ya hi Matias.²⁴ Ot mundasal dan kanan day "Apu Dios, inilam am-in di nomnom di tagu, kinali ituddum ad uwani hin dahdi ke datuwen duway pinhod mun²⁵ mihannot ke Judas an nangiwalong hi kinaapostoles na ot ume nah niappitana pe tuwali."²⁶ Nagibbun nundasal da ot mumbubunut da ya hi Matias di napilin mihannot ke Judas ot hiya moy mid-um hanadah himpulut ohan apostoles Jesus.

† Psalm 69:25 †† Weno "ngunu na." Psalm 109:8

Hay nanawatan nadan mangulug hi Espiritun Apu Dios

2 Handih nadatngan di Pentecost ya naamung am-in nadan mangulug ke Jesus hi ohan baled Jerusalem. 2 Kal-inadi ya wada on mumbungug an kay nakal-ot an dibdib an nalpuh kabunyan an makakkadngol nah balen naamungan da. 3 Indani ya nip-ong ke dida kay dalang di apuy. 4 Ya impaduttuk nan Espiritun Apu Dios didat pun-ikali day nunhihinatkon an kali te hiyay nangipakalin dida.

5 Kediyeen tiempo ya wada dad Jerusalem di dakol nadah Judyun nahamad di pangun-unud dah Tugun Moses an nalpu dah nunhihinatkon an boble tuh luta. 6 Handih dingngol dadiyen tatagu nan mumbungug ya naamung di dakol ke didah kad-an nadan mangulug ke Jesus ya namodwong da te waday oha on dingngol nan hay kalinay pun-ikalin dadiyen mangulug. 7,8 Waday oha nadah tatagu on kananay "Kon bokon iGalilee am-in danae? Antipet inila dan mangikali nadah nunhihinatkon an kali taku?"

9-11 Man-u te Judyu takun am-in, mu nunhihinatkon di kali taku te nunhihinatkon di nalpuwan takun waday iPartia, iMedes, iElam, iMesopotamia, iJudea, iCapadocia, iPontus, iAsia, iPaligya, iPampilya, iEgypt ya wada day nalpu nadah kabobbobled Libya an nih-up ad Cyrene. Wadada boy ibba takun Judyun nalpu Roma ya wadaday bokon Judyu an mangun-unud hi Tugun Moses. Wada bon ditakuy iCrete ya iArabia, yaden am-in di kali taku ya hidiyey pun-ikali dah pangalkalyan da nadah umipamodwong an inat Apu Dios." 12 Matama da mipanggep kediye, kinali munhimbabaggaan dan kanan day "Nganne nin di kibalinan tuwe?" 13 Mu wada day udum an manaltalangga ke dadiyen mangulug an kanan day "Man nabutong dadiyen tatagu."

Hay intuttudun Pedro

14 Timmaddog hi Pedro ya nadan himpulut ohan ibba nan apostoles ot oltonan kumali nadah tatagun kananay "Dakayun iibba min Judyu ya dakayun bimobleh tud Jerusalem, donglon yu ta maawatan yu tun kalyok ke dakayu. 15 Kanan yuy nabutong kami, mu ugge kami te kon taku manginum hi athitun nung-gaway algo? 16 Hituwen ma-ma-at ya hituwe din im-paabig Apu Dios handi ke Joel an profetas an kananay

17 "Kanan Apu Dios di "Hantuh udidin di algo ya ipaalik nan Espirituk am-in hi tatagu, ta ipainilan nadan imba-bale yun binabai ya linalakiy kalik ya waday ipatibok nadah mangat-agu ya nadan nungkaam-ama ya ipaininop kun dida nan ahi maat an umannung. 18 Takon nadan muttatyu ya ipaalik ke diday Espirituk ta ipainila day kalik. 19 Ya waday ahik ipatiboh kabunyan ya hi luta hi umipamodwong an kitib-an di ongal an kaba-elak. Hay ahiyu tibon ya dala, apuy ya ahuk. 20 Ya ahi humi-

long di algo ya umingit an kay dala nan bulan ta ahi madatngan nan Algon punhumalyaak hi tagu tuh luta. 21 Hanan tagun ahi mumpahpahmok ke ha-on ya ih-wang ku."

22 Intuluy Pedron kananay "Dakayun iibbak an Judyu an holag Israel, donglon yu tun kalyok ke dakayu. Hi Jesus an iNasaret ya ongal di kaba-elanan nalpu Apu Dios te matibo nadah inat nan milagron umipamod-wong an tinibo yu. Ta pangimatunan yun hiya ya in-tud-ak Apu Dios. 23 Hituwen hi Jesus ya impipate yuh naliwat an tatagu ot ipatak dah krus, mu inilan tuwalin Apu Dios di inat yu te hidiyey planuna. 24 Nateh Jesus, mu minahuwan Apu Dios ot ad uwani ya matagu bo te adinadaman munnananong hi kate. 25 Hinaey imman-nungan din intudok David an kananay

'Hi Apu Dios ya wadat nangamung ke ha-on, kinali madinolak. 26 Ta hidiye nan maan-anlaak an mangalka-lih kaphod na te takon di mateyak ya mahuwanak ke hiya. 27 Te inilak Apu an adiyak punnanongon hi lubuk ta adiyak mabuluk hidi te ha-oy di pinilim an mut-tatyum. 28 Impainilam ke ha-on an mahuwanak hi katayak ya mun-am-amlongak te wada kat nanga-mung an pundinolak.'" †

29 Intuluy Pedro an kananay "Ibba dida, indani ya pangali yu on din ammod takun hi David di pinhod nan kalyon ketuwe, mu bokon te hi David ya nateh done ya nanongnay lubuk nan dehtu ingganad uwani.

30 Hi David ya hiyay ohan profetas Apu Dios, kinali inilana nan hinamad Apu Dios an kinalin hiya an hi udum hi algo ya waday ohah holag nan mumpatul an umat ke hiya. †31 Inilana boh tuwen kamahuwan Kristo, ta hidiye nan kananay

'Adi munnanong nah lubuk ta adi mabuluk hidi.'

32 Hi Jesus hituwen minahuwan Apu Dios hi natayana ya ihadak min makulug hituwe. 33 Minahuwan Apu Dios hi Jesus ot patalagdangonah langit. Ya impab-un-ah winawwana ot idat nan hiyay lebbeng nan mangi-paalih Espiritun Apu Dios hi tatagun hidiyey kinalinan atona. Ad uwani ya hi Jesus di nangipaali nah Espiritu-na ke dakamin hidiye nan tinibo yu ya dingngol yu.

34,35 Ugge immeh David hi langit, mu intudok na tuwalih tuwe handih done,

'Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in di buhul mu.'" ‡

36 Kanan bon Pedroy "Dakayun iibbak an Judyu, pinhod kun ipainilan dakayu an nan impipate yun hi Jesus ya hiyay tinuddun Apu Dios an Apu taku ya Kriston mangipaptok ke ditakun tatagu."

37 Hanadan tatagu ya mabulubulun dah nangngolan dan diye ya makatutuyu da ot kanan dan Pedro ya nadan ibbanan apostoles di "Ibba, nganne moy aton mi?" 38 Kanan Pedro ke diday "Muntutuyu kayun am-in

† Psalm 16:8-11 †† Psalm 132:11 ‡ Psalm 110:1

hi liwat yu ya kulugon yuh Jesus ya mumpabonyag kayu ta mapakawanana di liwat yu ta ahiyu dawaton nan Espiritun Apu Dios³⁹ te hinaey kinalin Apu Dios an ipaali nan ditaku ya nadah imbabale taku ya nadah udum an tataguh kabobboben ahina pumbalinon an mangulug ke hiya.”

⁴⁰ Datuwey kinalin Pedro ot ahina tugunon nadan tatagun kananay “Kulugon yuh Jesus ta iwalong yuy gaga-ihon pangi-e yu ta adi dakayu kastiguwon ke hiya hantuh pangastiguwana nadah gaga-ihon tatagun adi mangulug.”⁴¹ Ya dakol ke diday nangulug kediyen kinalin Pedro ot mumpabonyag da ot maid di maptok ya immeh tulun libuy nid-um hanadah mangulug ke Jesus kediyen algo.⁴² Ot makiamu-amung dan mun-adal hi ituttudun nadan apostoles ya makidasal dan dida ya makid-um da nah panganan dah panginomnoman dah natayan Jesus.

Hay inat nadan mangulug ke Jesus handih pinghana

⁴³ Dakol di inat nadan apostoles Jesus hi milagro ya nadan pangimatunan hi ongal an kabaelan Apu Dios ya namodwong am-in nadan tatagun nanibon dadiye.⁴⁴ Am-in da nan mangulug ya mun-uunnud dan am-in an kay da hintutulang, ya adida ukuwon an umidat hi ibbada hi nganneh diyen wadan dida.⁴⁵ Deket waday maligatan ke dida, on nadan ibbadan waday payo da weno odon da ya igattang dat nan pihhun nunggtangan da ya idat da nadah makahhapul nay baddang mipuun hi kaatnay kahapulan da.⁴⁶ Kabigabigat on naamung dan mundayaw nah Templo. Ya deket nagibu dan nundayaw on eda nangan am-in hi balen di ohan dida. Ya maan-anla da ya adida naimut.⁴⁷ Daydayawon dan am-in hi Apu Dios ya tobalon di tatagu dida. Ya mungkad-uman hi kabigabigat nadan ihwang Apu Dios.

Hay nakaan di pilay nan tagu

3 Ohan himbatangan ya imme da Pedro ke Juan an e mundasal nah Templo te hay pundasalan di tataguh di ya nah kahimbahimbatangan.² Ya wada on lalakin napilay tuwali handih nitungawana nah Makakkaphod an Hoob. Kabigabigat on iayod dat ieda nah hoob ta waday innunan mungkodoh pihhu nadah mala-un ume nah Templo.³ Mungkala-u da Pedron Juan ya mungkodoh pihhu ke dida.⁴ In-ang-ang dan hiya ot kanan Pedroy “Iang-ang mun dakami.”⁵ Ot iang-ang nan didan kanana pe on idatan dah pihhu,⁶ mu kanan Pedro ke hiyay “Maid kattog di pihhu mi, mu baddangan daka. Aga, tumaddog kat dumallan ka te hi Jesu Kristo an iNasaret di nangipaphod ke he-a.”⁷⁻⁹ Ot odnan Pedroy wawwan an taklena ot ipataddog na. Pinghanadi ya nal-ot mon dumalan ot makighop ke dida nah Templo. Am-in nadan tataguh di ya tinibo

dan pakadallan mo nan tagun mumpaypaytuk hi an-lana ya daydayawonah Apu Dios.¹⁰ Inimmatunan dan hiya nan tagun mungkodkoddo nah Makakkaphod an Hoob di Templo ya namodwong dan am-in kediyen naat ke hiya.

Hay intuttudun Pedro nah Templo

¹¹ Indani ya timmaddog da Pedro ke Juan nah kanan dan Balkon Solomon ya iid-on diyen lalaki ke dida te adina pinhod an mataynan. Ya mangali day tataguh kad-an da te namodwong da nah naat kediyen napilay an tagu.¹² Tinibon Pedro nadan dakol an tatagu ya kanan diday “Dakayun iibbak an Judyu an holag Israel, tipet ekayu mamodwong ketuwet edakami to-tokolon? Kon pangali yu on hay kabaelan mi ya hay pangun-unudan min Apu Dios di nangipadallan tuh tagu?”^{13,14} Bokon dakami te hi Jesus di nangipadallan. Ketuwen inat Apu Dios an dinaydayaw da Abraham, hi Isaac, hi Jacob ya handidan ammod taku ya impadayaw na nan muttatyunan hi Jesus an Imbabalena. Maid di bahul nan Imbabalena, mu impabalud yu ot ie yuh kad-an Pilatu ot kanan yuy nabahulan. Ipaen ot Pilatu te hi Jesus ya maphod an tagu ya maid di bahul na, mu adiyu pinhod an hiyay mipae ta nan tagun pim-matey impipae yu.¹⁵ Ya hi Jesus an mangidat hi nitaguwan takuy impipate yu, mu minahuwan Apu Dios hi natayana. Ya dakami ke ya ihadak min makulug te tinibo mi.¹⁶ Hay kabaelan Jesus ya hay pundinol min hiyay nangaan hi pilay tun tagun inila yu. Kinali deyan tinibo yun pinumhod mo.

¹⁷ Iibba dida, makulug an dakayu ya nadan aap-ayu taku ya gaga-ihoy inat yun Jesus, mu inilak an man-uke ya hay uggeyu nanginilaan ke hiya.¹⁸ Mu hituwen inat yuy nangipaannungan Apu Dios nah impainilana handidah profetas an hi Kriston mangipaptok hi tagu ya mahapul an munholholtap.¹⁹ Mu takon di athidi ya kah-in di muntutuyu kayuh liwat yu ya hi Apu Dios di un-unudon yu ta pakawanana liwat yu ya palinggonay nomnom yu²⁰ ya ahina bo itud-ak hi Jesu Kriston tinuddu nan mangipaptok ke ditaku.²¹ Mu munnanong ni-an hi langit ta inggana hantuh algon pangipaphodan Apu Dios am-in hi wada tuh luta te hituwey impaabig na handidah profetas na.²² Makulug hituwe te handih done ya waday kinalin Moses nadah aammod takun kananay “Ahi piliyon Apu Dios di ohan profetas ke ditakun umat ke ha-on ya mahapul an un-unudon yun am-in di kalyonan dakayu.²³ Hanadan tatagun adida un-unudon di kalyon diyen profetas ya mihi-an da nah tatagun Apu Dios ta makastigu da.”

²⁴ Intuluy Pedron kananay “Am-in handidan profetas Apu Dios takon hi Samuel ya handidan nitun-ud ke hiya ya inabig day mipanggep ke datuwen ma-ma-at ad uwani.²⁵ Ya ditakuy nanawat nah kinalin Apu Dios

an inabig handidan profetas, takon nan nakitobbalan Apu Dios handidah aammod taku. Te hituwey kinalinan Abraham: 'Gapu nadah holag mu ya ipaamlong kun am-in di tagu tuh luta.'²⁶ Ta hidiye nan ditakun Judyuy namangulun nangitud-akana nah Imbabalena ta paphodon ditaku ta iwalong taku nadan gaga-ihon pangi-e."

Hay nunhumalyaan nadan ap-apun di Judyud Jerusalem ke Pedro ya hi Juan

4 Mungkalkalli da Pedro ke Juan nadah tatagu ya dimmatong nadan udum an padin di Judyu ya ap-apun di guwalyan nan Templo ya nadan Saducee² ya bimmoh-ol da te ituttudun da Pedro ke Juan an namahuwan hi Jesus handih natayana ta hidiyey kitibanan mamahuwan day nate.³ Ot dopapon da da Pedro ke Juan ot ikalabut da dida, mu uggeda nahumalya inggana nabigat te mungkahilong handih nadpapan da.⁴ Mu dakol damdamay nangulug hi intanutudun da Pedro ke Juan. Ya hay bilang am-in di linalakin mangulug ya immeh limay libu.

⁵ Nabigat kediye ya naamung ad Jerusalem nadan ap-apun di Judyu, nadan mangipangpangulu ya nadan muntuttuduh Tugun Moses.⁶ Wadah di damdamah Annas an natag-en padi, hi Kaypas, hi Juan, hi Alexander ya nadan iiban tuwen natag-en padi.⁷ Eda impaawit da Pedro ke Juan ot kanan dan diday "Nganney inat yun nangaan hi pilay diyen tagu? Kon waday kabaelan yu weno waday namaddang ke dakayun nangat kediye?"

⁸ Waday Espiritun Apu Dios ke Pedro ot kanan di-day "Dakayun ap-apu ya dakayun mangipangpangulu,⁹ deket hay kahumalyaan mi ad uwanin algo ya gapu te pinumhod mo tun napilay ya deket pinhod yun inilaon hin nganney innunat pakadallan ya hituwey donglon yu.¹⁰ Ipainilak ke dakayu ya hi am-in an holag Israel an hay nangaan hi pilay tun tagun tibtibbon yu ya hay ongal an kabaelan Jesu Kristo an iNasaret an impatak yuh krus, mu minahuwan Apu Dios hi natayana.¹¹ Hiyay nialigan nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay

'Hanan batun binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale.'[†]

¹² Umat kayu ke dadiyen mangapyah bale te inadiyan yuh Jesus yaden maid di udum hi nginadan Apu Dios an mangihwang hi tagu. Hiya ya abuy mangihwang ke ditaku."

¹³ Ya namodwong am-in nadan ap-apun munhumalya te maid di takut da Pedro ke Juan an kumali ya nalaing dan muntuttudu yaden inila dan ittay di adal da ya bokon dida nadan tatagun makalkali, muden ni-nomnom dan dida nadan impun-ib-ibban Jesus.

† *Psalm 118:22*

¹⁴ Maid di e kalyon nadan ap-apun munhumalya hi bahul da Pedro te makulug an nakaan di pilay nan tagun dehdiin makitadtaddog ke dida.¹⁵ Ot ipalah-un da ni-an da Pedro ke Juan nah punhumalyaan ta waday aton dan munhuhummangan hi aton dan dida.¹⁶ Kanan day "Nganne nin di aton takun dadiyen duwan tagu? Deyan am-in da moy tatagud Jerusalem ya inila dah diyen milagro ta maid di innun takun mangihaut an makulug hidiye.¹⁷ Mu kalyon takun didan adida makastigu hin itikod da mon mangitanut-tuduh mipanggep ke Jesus ta adi mihinap hi kaboboble."

¹⁸ Ot paghopon da bo da Pedro ke Juan ot itugun dan didan itikod dan mangat nadah at-atton da ya itikod dan mangitanuttuduh mipanggep ke Jesus.

¹⁹ Mu himmumang da Pedro ke Juan ot kanan day "Ta hay mo kanan yu ya dakayuy un-unudon mi an bokon hi Apu Dios?²⁰ Adinadaman emi itikod an mangitut-tuduh tinibo mi ya dingngol min Jesus."

²¹ Ya namam-ay panaktakut nadan ap-apu ke dida ot ahida ipae dida. Maid di eda pangigadulan an mangastigun dida te dakol day tatagun mundayaw ke Apu Dios gapuh kediye maphod an inat da.²² Hidiyen tagun kinaan da Pedro ke Juan di pilay na ya nahawwal hi nap-at di toona.

Hay nundasalan dan Apu Dios ot dawaton dan ipakodhol nay nomnom da

²³ Nipae da Pedro ke Juan ot mibangngad dah kad-an nadan iibba da ot kalkalyon dan diday kalin nadan mangipangpanguluh Judyu ya nadan ap-apun di padi.

²⁴ Dingngol dah diyen kalinin da Pedro ke Juan ot mundasal dan kanan day "Apu Dios, he-ay Katagtag-ayan, lintum di kabunyan, luta, baybay ya am-in di wadah di.²⁵ Hay Espiritum di nangipakali handi ke David an ammod mi ya muttatyum ot kananay

'Antipet e umalih nomnom di tataguh kabobboben e mungngohen Apu Dios? Ya tipe nin ta hay maid di hilbinay nonomnomon dan aton?²⁶ Hanada ke bon papatul ya aap-apu da ya mumbabaddang dan mumplanun makihanggan Apu Dios ya hi Kristo an tinuddu nan mangipaptok hi tatagu.'^{††}

²⁷ Ot deyan immannung hituwe te naamung da Herod, da Pontius Pilatu, nadan udum an Judyu ya nadan udum an bokon Judyu ketuwen boble ot ihuhummangan day pamatayan da nah intud-ak mun Imbabalem an hi Jesus an tinuddum an Kristo, yaden maid di bahul na.²⁸ Mu naat datuwe ta umannung din wada tuwalih nomnom mu.²⁹ Ad uwani Apu, baddangan dakami ta adi kami tumakut an e mangituttuduh mipanggep ke Jesu Kristo te inilam an tinaktakut dakami gapu ke datuwen emi itanuttudu.³⁰ Ya ipatibom

†† *Psalm 2:1-2*

nan ongal an kabaalam ta kaanom di dogon nadan mumpundogo ya idat muy kabaalam min mangat hi adi kabaalam di tagu gapuh kabaalam Jesus an Imbalem an makapkaphod an intud-ak mu.”

³¹ Nagibbuh diyen dasal da ya dimmiwol nan balen naamungan da ya impaduttuk di Espiritun Apu Dios didat adida tumakut an mangituttuduh kalin Apu Dios.

Hay pun-hin-iiddatan nadan mangulug

³² Am-in nadan mangulug ya niohhay nomnom da ya am-in di wadan dida ya adida iimut, mu mun-iiddatan da.

³³ Impakodhol Apu Dios di nomnom nadan apostoles ot eda ittutuduy mipanggep hi namahuwan nan Apu apu takun hi Jesu Kristo. Am-in da nan mangulug ya ongal di baddang Apu Dios ke didah kiphodan da.

³⁴ Kinali maid di makudangan ke dida te nada ken waday babale da ya luluta da ya immigattang da ot nan nunggattangan da ³⁵ ya idat da nadah apostoles ta diday mangikap-ong nadah munhapul.

^{36,37} Hi Joseph an iCyprus di ohan immigattang hi lutana ot idat nay nunggattangana nadah apostoles. Hiya ya holag Libay an ingngadanan nadan apostoles hi Barnabas an hay kibalinana ya umipakodhol hi nomnom.

Hay gaga-ihon inat da Ananayas ke Sappira

5 Wada damdama on himbale an da Ananayas ke Sappira an immigattang dah luta da. ² Mu nunhumangan dan italu day udum nah nunggattangan da ot ien Ananayas ke Pedro nan udum ot kananay “Abunah tuwe.” ³ Kanan Pedroy “Ananayas, antipet eka numpahaul ke Satanas ta em langkakan nan Espiritun Apu Dios an italum di udum nah nunggattangan ya ahim kanan di abunah nae? ⁴ Hidiyen luta ya luta yu ya nangamung kayu hin pinhod yun igattang weno adi. Ya handih inggattang yu ya bagi yu nan nunggattangan yu. Ya tipet eyu ninomnom di athidi, bokon hay tataguy linangkakan yu, mu hi Apu Dios.” ^{5,6} Dingngol Ananayas hidiye ya pinghanadi ya natu-i ot mate. Wadada nadan kakat-agun linalaki ot libbutan day adol na ot eda ilubuk. Am-in nadan tatagun nanibo ya nangngol kediye naat ke Ananayas ya timmattakut da.

⁷ Nala-uy tulun oras ya dimmatong nan inayan Ananayas an hi Sappira, mu uggena inila nan naat nah inayana. ⁸ Kanan Pedro ke hiyay “Kon makulug an abunah tuwen nunggattangan yu?” Ya kanan Sappiray “Om, abunah nae.” ⁹ Ot kanan Pedro ke hiyay “Antipet pun-oppoton yun himbale? Kon pangali yu on damanan ilangkakan yuy Espiritun Apu Dios? Deyan mangali nadan e nangilubuk nah inayam ta edaka damdama ilubuk.” ¹⁰ Pinghanadi ya natu-i damdamah

Sappira ot mate. Ot alan da bo ot eda ilubuk nah pal dang di lubuk nan inayana. ¹¹ Am-in nadan mangulug ya nadan udum an nangngol kediye naat ya timmattakut da.

Hanadan milagron inat nadan apostoles

¹² Dakol di impatibon nadan apostoles Jesus hi milagron pangimatunan hi ongal an kabaalam Apu Dios an wadan dida. Am-in dan mangulug ya maamuamung da nah balkon nan Templon kanan dan Balkon Solomon. ¹³ Hanadan adi mangulug ke Jesus ya kalkalyon day kaphod nadan mangulug, mu umagol dan mid-um ke dida. ¹⁴ Mu takon di athidi ya mungkadakol day linalaki ya binabain nangulug ke Apu Jesus.

¹⁵ Dingngol di katagutaguh diyen at-atton nadan apostoles Jesus ot pun-ie da nadan mumpundogon inih-od da dida nah pangidalanan Pedro te pangali da on takon di abunay a-onay miptok nadah mumpundogo ya makaan di dogoda. ¹⁶ Nun-ialin damdaman nadan katagutaguh kabobbobled Jerusalem nadan mumpundogo ya nungkahikpan ot kaanon nadan apostoles Jesus di dogoda ya nadan nihkop ke dida.

Hay nunholholtapan nadan apostoles

¹⁷ Hanan natag-en padi ya nadan iibba nan Saducee ya umamo da nadah apostoles ¹⁸ ot dopapon da dida ot eda ikalabut dida. ¹⁹ Mu kediye hilong ya immaliy ohan anghel nan Apu apu taku ot ibughul na nan panton nan kalabut ot ipalah-una dida ot kanan diday ²⁰ “Ekayu nah Templo ta eyu ittutudu nadah tataguy mipanggep nah balun nitaguwan an malpun Apu Dios.” ²¹ Inun-unud nadan apostoles hidiye kinalin nan anghel ot mungkabigat kediye ya imme da nah Templo ot muntuttudu da.

Yaden nan natag-en padi ya nadan iibbana ya inayagan dan am-in nadan ap-apun di Judyu ot umitud-ak dah e mangawit nadah apostoles nah kalabut ta mahumalya da. ²² Mu handih dimmatong da nah kalabut ya maid dah di nadan apostoles ot mibangngad da. Kanan da nadah ap-apuy ²³ “Imme kami nah kalabut ot tibon mi ya nialaddu ya nip-ong am-in nadan guwalya nadah panto, mu imbughul mi ya maid da.” ²⁴ Dingngol nadan ap-apun di padi ya nan ap-apun di guwalyan nan Temploh diye ya namodwong da ot numanomnom da hin nganney naat nadah apostoles.

²⁵ Indani ya waday immalin lalaki ot kanana nadah ap-apuy “Hanada ken ingkalabut yu ya dehdida nah Templon tagan day tuttudu nadah tataguy.” ²⁶ Ot ikuyug nan ap-apun di guwalya nadan tatagunat eda bo awiton nadan apostoles, mu uggeda impapinnilit di nangalaan dan dida te tumakut dah pamnalan nadan tataguy ke dida.

²⁷ In-e da nadan apostoles hi kad-an nadan ap-apun di Judyu ot humalyaon nan natag-en padi dida.

²⁸ Kananan diday "Antipet kanan miy itikod yun muntuttuduh mipanggep ke Jesus yaden kating kayu, ta deyan nihinap moh tud Jerusalem nadan itanuttudu yu ya dakami bo udot di pabahulon yun nangipipaten hiya?" ²⁹ Hinumang da Pedro an kanan day "Om, mu mahapul an hi Apu Dios di un-unudon min bokon hay tatagu. ³⁰ Hi Apu Dios an dinaydayaw di ammod taku ya hiyay nunmahu ke Jesus handih natayanah nangipatakan yuh krus. ³¹ Minahuwan Apu Dios hi Jesus ot awitonah langit ot pab-unonah winawwanat hiyay mun-ap-apu ya mangihwang hi am-in ta waday innun takun Judyun holag Israel an muntutuyu ta pakawanan Apu Dios di liwat taku. ³² Tinibo mi ya ni-painilan am-in datuwe ke dakami, kinali ihadak min makulug. Takon nan Espiritun Apu Dios an nidat nadah mangulug ya ihadak nan makulug datuwe."

Hay tugun Gamaliel

³³ Handih dingngol nadan ap-apuh tuwen kinalin nadan apostoles ya bimmobboh-ol dat hidiye nan pinhod dan pipate dida. ³⁴ Mu nan ohan didan hi Gamaliel an Pharisee an muntuttuduh Tugun Moses an pakallispituwon di tatagu. Ya timmaddog hi hinangngab nadan ibbanan ap-apu. In-oldenan ipalahun da ni-an nadan apostoles ot ³⁵ ahina kanan di "Iibbak an Judyu, pakannomnomon yu ta ahiyu aton di pinhod yu ke da naen tatagu. ³⁶ Te nomnomon yu ke din naat ke Tewdas an kananay hiyay nakattag-e ot maawis day umeh opat di gatut an mangun-unud ke hiya. Mu handih pinate da ya nungkiwahit nadan mangun-unud ke hiya ot hidiye moy poppog na. ³⁷ Indani ya wada bo din hi Judas an iGalilee handih tiempon di pumbilangan di gubilnuh tatagu an inawis nay dakol an tatagu ot hiyay un-unudon da. Mu athidi bon pinate da ot mungkiwahit am-in nadan nangun-unud ke hiya. ³⁸ Kinali hay pe kanak ya kudukdul nay ipae taku didat nangamung da pe. Te deket nalpuh nomnom di tagu nadan atoaton da ya ituttudu da ya mapoppog metlaing, ³⁹ mu deket nalpun Apu Dios ya maid di kabaelan takun mangipatikod ke dida. Kinali deket ipatna takun ipatikod dida ya kay hi Apu Dios di kahingon taku."

⁴⁰ Man-ut inun-unud dah diyen kinalin Gamaliel, mu impaghop da nadan apostoles ot ipahuplit da dida ot kalyon dan didan itikod dan mangitanuttuduh mipanggep ke Jesus, ot ahida ipae dida. ⁴¹ Mun-am-amlong nadan apostoles handih timmayan da nah punhumalyaan te takon di nunholholtap da ya inila dan imbilang Apu Dios didan midinol an muntuttuduh mipanggep ke Jesus. ⁴² Kabigabigat on imme da nah Templo ya hi kabalebale an e muntuttuduh mi-

panggep ke Jesus an hiyah Kriston mangipaptok hi tagu.

Hay napiliyan nadan pitun mangipaptok nadah nawot-wot an nabalun binabai

6 Indani ya mungkadakol day mangulug ke Jesus ad Jerusalem ya kabigabigat on waday midat hi baddang nadah mangulug an munhapul hi baddang. Mu hidi ya nungkamoy Judyun Greek di kalida ya Judyun bimmoble tuwalih di. Indani ya bimmoh-ol nadan Greek di kali dan kanan day ugge nun-iingngoy pangidat dah baddang nadah iibba dan nabalun binabai. ² Ot ayagan nadan himpulut duwan apostoles am-in nadan mangulug ot kanan dan diday "Adi maphod hin iwalong min muntuttuduh mipanggep ke Jesus ta hinaey ipaptok mi. ³ Hay maphod ya pumili kayuh pitun linalakin nanomnoman an maphod di punnomnom di tatagun dida ya inila yun badbaddangan di Espiritun Apu Dios didat diday mangipaptok hi mipanggep ke nae, ⁴ te dakami ke ya hay mundasal ya muntuttuduh mipanggep ke Jesus di ipapaptok mi."

⁵ Ya pininhod am-in nadan naamung ya hidiyen kinalin nadan apostoles ot piliyon dah Stephen an nahamad di pangulug nan Jesus ya pakabbaddangan di Espiritun Apu Dios. Ot piliyon da damdamah Felipe, hi Pelkulus, hi Nicanor, hi Timon, hi Parmenas ya hi Nicolas an iAntioch an bokon Judyu, mu numbalin an mangun-unud hi pangi-en di Judyu. ⁶ In-e dah hinangngab nadan apostoles ot ihakmon nadan apostoles di takle dah ulun dadiyen napili ot idasalan da dida.

⁷ Mungkihinap di kalin Apu Dios hi kabobboble ya mungkadkad-uman day mangulug ke Jesus ad Jerusalem ya takon nadan padin di Judyu ya dakol ke diday nangabulut ke Jesus ta hiyay un-unudon da.

Hay nampapan dan Stephen

⁸ Hi Stephen ya dakol di inat nah milagro te ongal di kabaelan indat Apu Dios. ⁹ Mu wadada nadah tataguy kumahing ya makihannun hiya. Dadiyen tatagu ya Judyun iCyrene ya iAlexandria an makiamu-amung nah simbaan an kanan dan Simbaan di Naliblin Himbut ya nadan udum ya iCilicia ya iAsia. ¹⁰ Mu adida pakaapput ke Stephen te nan Espiritun Apu Dios di mangipanomnom ke hiyah kalyona.

¹¹ Ot hay inat da ya wadaday binayadan dan tatagun munlangkak ta kanan day "Hi Stephen ke ya dingngol min kahingonay Tugun Moses ya hi Apu Dios."

¹² Dingngol nadan tatagu ya nadan mangipangpan-guluh Judyu ya nadan muntuttuduh Tugun Moses hituwe ya bimmoh-ol da ot padpap dah Stephen ot ie dah kad-an nadan ap-apun di Judyu ta eda humalyaon. ¹³ Immayag da boh tatagun munlangkak an muntistigun kanan day "Hituwen tagu ya dakol di kanalyonah

gaga-ihon mipanggep nah Templo taku ya nah Tugun Moses. ¹⁴ Te dingngol mi handin kananay pa-iyon kanun Jesus an iNasaret nah Templo taku ya hannotana boy pangien binoltan taku handidah ammod takun intuttudun Moses ke dida.”

¹⁵ Ya am-in nadan naamung nah punhumalyaan ya itotokkol dah angan Stephen te humihhilin kay angan di anghel.

Hay hinapitan Stephen

7 Inlappun nan natag-en padin munhumalya ke Stephen an kananay “Kon makulug nan kinali da?” ² Ya kimmalih Stephen an kananay “Dakayun kaibaiba ya kaammoammod, donglon yu tun kalyok. Hi Apu Dios an madayaw ya numpatibo nah ammod takun hi Abraham handih kawada nad Mesopotamia ot ahida mit-an ad Haran ot ³ kananan hiyay ‘Taynam hituwen bobled Chaldea ya nadan iibam ta ume ka nah boblen itudduk ke he-a.’ ⁴ Inun-unud Abraham ot taynanah diyen bobled Chaldea ot umed Haran.

Mu handih nateh amana ya kinalin bon Apu Dios ke hiyan mit-an tuh boblen numboblasyon takud uwani. ⁵ Mu handih inalayan Abraham hitu ya maid di e impaboltan Apu Dios ke hiyah lutana takon ni-moy ittay, mu hinamad Apu Dios di kalinan hiya ya nadan holag nay mamoltan ketuwen luta. Ya handih nangalyanan diye ya maid ni-an di imbabalen Abraham. ⁶ Ot kalyon bon Apu Dios ke Abraham di ‘Hanadan holag mu ya ume dan mumboble nah boblen di udum an tatagut ahida pumbalinon da didan himbut ya punholholtapon da didah opat di gatut an toon. ⁷ Mu ahik kastiguwon dadiyen mumpaholholtap ke dida ya ahida taynan hidiyen boblet mibangngad da ta dayawonak hitu.’ ⁸ Intugun bon Apu Dios ke Abraham an mahapul an makugit nadan holag nat kitib-anan un-unudon da nan nakitobbalanan dida. Ta hidiyen nan handih waluy algon Isaac an imbabalen Abraham ya kinugit na. Nahlag damdaman Isaac ot wadah Jacob ot kugiton Isaac handih kagolang na. Ot mahlag boh Jacob ot wadaday himpulut duwan linalakin imbabalena ot athidiy inat Jacob ke didan am-in. Dadiyen himpulut duwan imbabale nay nahlagan takun Judyu.

⁹ Dadiyen imbabalen Jacob ya inamohan da nan ohan tulang dan hi Joseph ot ihbut da hi iEgypt. Mu wadat nangamung hi Apu Dios ke hiya, ¹⁰ kinali am-in di nunligatana ya binaddangan Apu Dios. Ya indatanah kinalaing ya maphod an pangie, kinali pininhod nan Pharoah an patul di Egypt ot pumbalinonah gubernador ya mangipaptok nah balena.

¹¹ Indani ya waday bitil hi kabobbobled Egypt ya ad Kanaan an boblen din ammod takun hi Jacob. Ot munholholtap di dakol an tatagu gapuh inagang da te ma-ma-idan moy mahamak dah makan. ¹² Mu dingn-

gol udot Jacob an waday makan ad Egypt ot itud-ak na nadan imbabalena an dadiye nan aammod taku an e gumatang hi makan hidi. ¹³ Handih pidwa nan nangingan dah di ya ahi nuppe impainilan Joseph an hiya nan tulang da ot hidiyen nanginilaan nan Pharoah mipanggep hi pamilyana. ¹⁴ Ot ipaad Joseph nadah tutulang nan ikuyug dah amada ya am-in nadan pamilya dat umali dad Egypt. Ot hay bilang dan am-in an immed Egypt ya napitut lima. ¹⁵ Hidiy natayan Jacob ya nadan imbabalena aammod taku dih done. ¹⁶ Hay eda nangilubukan ke dida ya ad Sekem an ginatangan din ammod takun hi Abraham hanadah holag Hamor.

¹⁷ Handih dandaniy pangipaannung Apu Dios hi kinalinan Abraham ya dimmakol nadan holag Jacob ad Egypt. ¹⁸ Nala-uy dakol an toon ya nahanhanot day numpatul ad Egypt ya waday ohan numpatul an uggena inilay mipanggep ke Joseph te nateh done. ¹⁹ Hituwen ohan patul ya hinauhau na handidan aammod taku ya makabbungot ke didan pilitona didan iwalong da nadan ka-itungon iimbabale dat mungkakate da.

²⁰ Kediye tiempoy nitungawan Moses an makakkaphod an golang. Tuluy bulan di nangitaluwan dan hiyah baleda ²¹ ot ahida italu nah pingngit di wangwang, mu hinamak nan babain imbabalen nan patul ot alana ot ipaptok nan imbilang nan imbabalena. ²² Intuttudu dan Moses am-in di inilan nadan iEgypt ot lumaing am-in hi atona ya kalyona.

²³ Handih nap-at di toon Moses ya ninomnom nan e tibon nadan ibbanan Judyun holag Israel. ²⁴ Ya tinibonay ohan ibba nan Judyun punholholtapon nan iEgypt ot mabaal ot patayonah diyen iEgypt. ²⁵ Inathidina te kanana pe on maawatan nadan ibbanan Judyun hiyay pinilin Apu Dios an bumaddang ke dida nah punligligatan da, muden uggeda. ²⁶ Hi nabigatana ya dinatnganay duwan ibbanan Judyun munawwit. Impatna nan mun-anawan didan kananay ‘Antipet hintulang kayu yaden mun-awwit kayu?’

²⁷ Mu nan numbahul ke didan duwa ya intulud nah Moses ot kananay ‘Dahdiy nangalin he-an umali kan mun-anawan dakami?’ ²⁸ Kon pinhod mun patayonak bon umat hi inat mu nah iEgypt ad nakugab?’ ²⁹ Dingngol Moses hidiyen kinalina ya timmakut ot bumtik ad Midian. Hidiy nalahinana ot waday duwan imbabalena.

³⁰ Ohan algo handih nala-uy nap-at an toon ya numpatibon hiya on anghel Apu Dios nah mundadalang an ittay an kaiw hidi nah Bilid an Sinai.

³¹ Namodwong hi Moses kediye tinibona ot mih-up ta paka-ang-angona ya dingngol na nan Ap-apu takun kananay ³² ‘Ha-oy di Dios nadan aammod yun hi Abraham, hi Isaac ya hi Jacob.’ Munggayayonggong hi Moses hi takut na ya adina pinhod an iang-ang hidi.

³³ Kanan bon Apu Dios ke hiyay ‘Kaanom nan apatut mu te wadaak hituh tinaddogam. ³⁴ Tinibok ya nahalman di ligat nadan tataguk ad Egypt ya dingngol kuy

palak da. Kinali immaliyak ta baddangak dida nah ligat da. Ad uwani ya itud-ak dakad Egypt ta em aton nan pinhod kun aton ke dida.”

³⁵ Intuluy Stephen ot kananay “Hituwen hi Moses ya adi abuluton handidan aammod taku te handih impatnanan mun-anawa nah duwan ibba nan mun-awwit ya kanan da ot ya abun hiyay ‘Dahdiy nangalin he-an umali kan e mun-anawan dakami?’ Mu takon di athidi ya hi Moses di intud-ak Apu Dios an mangipangulu nadah ibbana ot tumayan dad Egypt an binaddangan nan anghel Apu Dios an numpatibon Moses nah kaiw an mundadalang. ³⁶ Dakol di inat Moses hi milagrod Egypt handih nangipanguluwanan didan makaan hidi, takon handih nun-agwatan da nah Maingit an Baybay ya handih wada da nah adi maboblayan hi nap-at an toon. ³⁷ Hi Moses boy nangali handidah ammod takun holag Israel an kananay ‘Waday ahi itud-ak Apu Dios an profetas an umat ke ha-on. Hidiyen itud-ak na ya ibba taku.’ ³⁸ Ya hiyay nimpey nangipangpangulu handidah aammod taku nah adi maboblayan ya nakihumangan ke hiya nan anghel Apu Dios hidi nah bilid ad Sinai. Hiya boy nanawat nah nitudokan nan Tugun Apu Dios an mangituttuduh mipanggep hi biyag an maid di poppogna ot hidiyen Tugun di nipabanolboltan ke ditakun Judyu.

³⁹ Mu handidan aammod taku ya adida un-unudon hi Moses an mangipangpangulun dida ya pihulon da ya pinhod dan abun mibangngad ad Egypt. ⁴⁰ Ta hidiye nan kanan dan Aaron di ‘Agam! Mangapya ka ot kayah dios takun mangipangpangulun ditaku, te hi ke Moses an nangipangulun ditakun tumayan ad Egypt ya ugge taku inilay naat ke hiya nah nangayana.’ ⁴¹ Ot mangapya dah dios dan kay impan di bakay ang-ang na ot ianappitan dah aggayam. Ya nunhahamul da te hay an-anla da nah eda kinapya. ⁴² Ta gapun diye ya inwalong mon Apu Dios dida ot dayawon day bibittuwon, bulan, algo ya am-in nan wadah kabunyan. Immanung nan impitudok Apu Dios handidah profetas an kananay

‘Dakayun tatagud Israel! Bokon ha-oy di nangiappitan yu nadah kinlong yu handih kawada yu nah adi maboblayan hi nap-at an toon. ⁴³ Mu nan bulul an hi Molok di ngadanan niha-ad nah balballen intabitabin yu. Ya hay oha boh nangidinolan yun dios yu ya nan kay bittuwon an nginadanan yun Rephan. Dadiyen kinapya yuy dinaydayaw yu. Ta hidiye nan ipae dakayu nah boblen mala-uan ad Babilon ta mumbalin kayun himbut hidi.’”

⁴⁴ Intuluy Stephen an kananay “Handidan aammod taku handih kawada da nah adi maboblayan ya wadan dida nan pundayawan da ke Apu Dios an kanan dan Tabernacle. Hidiyen Tabernacle ya impakapyan Moses

an in-un-unud na nah impatibon Apu Dios ke hiyan pangiuun-unudana. ⁴⁵ Handih nateh Moses ot mihannot hi Joshua an nangipangulu nadah aammod taku ya eda numboble nah boblen nadan tatagun inapput da gapuh baddang Apu Dios. Ya nunnananong ke didah diyen binoltan dan Tabernacle ya intanabtabin da inganan dih numpatulan David. ⁴⁶⁻⁴⁸ Impakappinhod Apu Dios hi David ot ibagan David ke hiya hin iabulut nan mangapyah nahamad an pundayawan dan hiya. Mu ugge in-abulut Apu Dios an hi David di mangapya, kinali hi mo Solomon an imbabalenay nangapya. Mu hi Apu Dios an Katagtag-ayan an dinaydayaw din ammod takun hi Jacob ya adi miha-ad hi balen kinapyan di tagu. Hituwey kanan din ohan profetas:

⁴⁹ Kanan Apu Dios di ‘Hi langit di ubunak an mun-apu ya hay lutay pangiuuyyadak hi hukik. Nganneh diyen balen kapyayon yun kiha-adak? Kon pakakapya kayu? ⁵⁰ Kon bokon ha-oy di nangapyan am-in?’”

⁵¹ Ot hay nanguddidin kinalin Stephen ya kananay, “Dakayun tatagu ya mangohe kayu. Maid di nomnom yu ya kay kayu nalulok an adiyu idngol hi kalin Apu Dios. Umat kayu handidah aammod taku te kahingon yu nan damdama Espiritun Apu Dios. ⁵² Kon waday oha handidah profetas Apu Dios an ugge impunholholtap handidan aammod taku? Om, pinate da handidan intud-ak Apu Dios an profetas an nangipainilah aliyen Kristo an makaphod an abu. Ya handih immalih Kristo ya impadpap yu ot patayon yu. ⁵³ Man-ut dakayuy nanawat nah Tugun Apu Dios an impiali na nadah anghel na, mu uggeyu inun-unud.”

Hay nuntugmilan dan Stephen

⁵⁴ Dingngol nadan ap-apuh diyen kinalin Stephen ya namahig di boh-ol da, ta hidiye nan waday oha on munggayayotgot. ⁵⁵ Mu hi Stephen an waday Espiritun Apu Dios ke hiya ya intangad nah kabunyan ya tinibonay dayaw Apu Dios ya tinibo nah Jesus an muntadtaddog hi winawwana. ⁵⁶ Kanana nadah tataguy “Angangon yu ken nabukatan di langit ya matiboh Jesus an Panguluwan di tagu an deyan timmaddog hi winawwan Apu Dios.”

⁵⁷ Inupup nadan munhumalyay ingada ta adida donglon di udum an kalyona ya muntutukuk da ya nadhu dan mampap ke hiya ⁵⁸ ot ie da nah e-elen di boble ot tugmilan da. Hanadan tatagun nanugmil ke Stephen ya impid-on day bulwati da ke Saul.

⁵⁹ Handih puntugmilan dah Stephen ya kananay “Apu Jesus, dawatom di linnawak.” ⁶⁰ Nundukkun ot oltonay kalinan kananay “Apu, adim nomnomon hituwen liwat da.” Kinali nah tuwe ya impayu nan nate.

† Exodus 32:23

Hay nangipaholholtapan Saul nadah mangulug ke Jesus

8¹⁻³ Hanadan udum an mangulug ya eda inlubuk hi Stephen an u-umyung da. Mu hi Saul ya immam-long hi namatayan dan Stephen.

Hituwen namatayan dan Stephen di lappunah nangipaholholtapan da nadah mangulug ad Jerusalem. Namam-an Saul an inat nan am-in di kabaelasan mangipaholholtapan nadah mangulug an immeh kabalebale ot punlupduk na nadan linalaki ya binabain mangulug on ena impakalabut dida. Hidiyey gapunan am-in nadan mangulug ya binumtik dah udum an bobled Judea ya Samaria ot abuna nadan apostoles an nataynan hidi.

Hay nangabulutan nadan tatagud Samaria hi pangien Jesus

4 Hanada ken mangulug an binumtik ya eda nun-ituttuduy mipanggep ke Jesu Kristo nadah boblen nangingayan da. 5 Hi ke Felipe ya immed Samaria ot ituttudunay mipanggep ke Jesus an hiya nan Kriston mangipaptok hi tagu. 6 Hanadan tataguh di ya pakadonglon day intuttudun Felipe te tinibo day milagron inat na. 7 Dakol nadan nahikpan an kinaanay nihkop ke dida ya deket e makaan nan nihkop on tumkuk nian. Ya pinumhod nadan naparalyze ya napilay. 8 Kinali maan-anla nadan tatagud Samaria.

9 Hidid Samaria ya wada tun hi Simon an nalaing hi magic. Deket impatibona nadah tatagud Samariay magic na on anakayang an makammodwong da. Ipahhiya nah diyen magic nan kananay ongal di kabaelana. 10 Ya am-in nadan tataguh di, takon di dah-di ya pakakuluggon da an kanan day "Makulug peman an ongal di kabaelasan umat ke Apu Dios." 11 Pakakuluggon dah Simon te nabayag an impatipatib-ana didah magic. 12 Mu handih intuttudun Felipey mipanggep ke Jesu Kristo ya nan pun-ap-apuwan Apu Dios ya dakol day linalaki ya binabain nangulug ot mumpabonyag da. 13 Takon hi Simon ya nangulug damdama ot mumpabonyag. Ot maki-kien Felipe ya namodwong hi nanib-ana nadah at-attonan milagro ya nadan udum an pangimatunan hi kabaelan Apu Dios.

14 Hanadan apostoles ad Jerusalem ya dingngol dan inabulut nadan tatagud Samariay kalin Apu Dios ot itud-ak da, da Pedro ke Juan an e mamaddang ke dida. 15 Handih dimmatong dah di ya indasalan da nadan mangulug hidit dawaton day Espiritun Apu Dios. 16 Te handih nabonyagan da ya uggeda dinawat te hi Apu Jesus ya abuy nangadan an kon tagu ke dida. 17 Nundasal da Pedro ke Juan ya inhakmo day takle dan dida ot dawaton day Espiritun Apu Dios.

18 Tinibon Simon an dinawat nadan tatagun nangihakmowan da Pedro ke Juan hi takle day Espiritun Apu Dios ya kanan diday 19 "Bayadan dakayu ta mawada damdaman ha-oy di umat nah kabaelan yu ta am-in da nan pangihakmowak hi taklek ya dawaton da damdamay Espiritun Apu Dios."

20 Mu hinumang Pedro an kananay "Hay idat Apu Dios ya adi magatang. Hinaen pihhum ya mama-id ya ume kah impierno te adi maphod di punnomnom mu.

21 Maid di kalebbengam tuh ngunu mi te gaga-ihoy panibon Apu Dios hi nomnom mu. 22 Muntutuyu ka gapu ketuwen gaga-ihon nomnom mu, ya mundasal kan Apu Dios ta pakawanana naen liwat mu. 23 Te inilak an maka-amo ka ya abunay liwat an inilam." 24 Kimmalih Simon an kanan da Pedro ke Juan di "Idasalanak anhan ta adi maat ke ha-on danaen kinali yu."

25 Ginibbun da Pedro ke Juan an muntuttuduh mipanggep ke Jesus ya nan kalin Apu Dios ot mibangngad dad Jerusalem. Nuntuttudu da nadah dinalan dan bobled Samaria.

Hay nundammuwan da Felipe ya nan ap-apud Ethiopia

26 Indani ya numpatibo nan anghel Apu Dios ke Felipe ot kananay "Mundadaan kat ume ka nah kalatan nah adi maboblasyon an malpud Jerusalem ya mumpaed Gaza." 27,28 Inun-unud Felipe ot ume ya dinamuna on tagun iEthiopia an nilugan hi kalesa. Nalpu Jerusalem an e nundayaw ke Apu Dios ya mungki-ibangngad hi boble da. Natag-ey saad tuwen tagu te hiyay mumpaptok hi pihhun nan Kandes an hidiyey pungngadan nadan iEthiopia hi ap-apu dan babai.

29 Kanan nan Espiritun Apu Dios ke Felipey "Eka, mihup ka nah kalesa."

30 Ot galgal-an Felipen e nih-up nah kalesa ya dingngol nan bidbidbidon nan tagu nan intudok Isaiiah an profetas. Kanan Felipe ke hiyay "Kon maawatam nan bidbidbidom?" 31 Ya kanan nan taguy "Deya nimpen adik maawatan an kah-in di waday mangituttudun haon hi mipanggep ketuwe." Ot ayaganah Felipe an makib-un ke hiya. 32 Athitu nan nitudok an bidbidona:

"Hiya ya mialig nah kalneron in-e da ot eda kolngon. Ya umat nah impan di kalneron takon di pumpu-litan day dutdut na ya op-opya. 33 Maid di bilang di kinataguna hi impangat dan hiya ya adi maandong di nunhumalya dan hiya te takon di maid di bahul na ya pinate da. Maid di ohan tagun kabaelasan kalyon amin nadan inat dan hiya te himpappange. Pinoppog day biyag na tuh luta." †

34 Minahmahan nan tagu ke Felipe an kananay "Dahdiy kalkalyon tun profetas, hay adol na weno hay udum an tagu?" 35 Ot ilappun mon Felipe an mangalka-

† Nah kalin di Greek ya maid di potok na hin athituy kibalina weno hay pinhod nan kalyon ya "Pinoppog day biyag na tuh luta ta maid moy makalkalih mipanggep hi holag na."

lih mipanggep ke Jesu Kristo mipalpu kediyen binidbid nan tagu. ³⁶ Indanit mangmangnge da ya waday dinatngan dah danum ot kanan nan iEthiopiay "Deya ot on danum, daan mot bonyaganak?"

³⁷ Ya kanan Felipey "Damanan bonyagan daka hin makulug an kulugom hi Jesu Kristo." Ya kanan nan iEthiopiay "Om kulugok an hi Jesu Kristo ya Imbabalen Apu Dios."

³⁸ Ot paohnongon nan tagu nan kabayuna ot lumahun dan duwa. Imme da nah danum ot bonyagan Felipe. ³⁹ Nagibbu ot dumakal da ya maid maptok ya nama-id hi Felipe te inalan nan Espiritun Apu Dios. Ugge mo tinibon nan iEthiopia, mu intuluy na nah pangayanan maka-an-anla. ⁴⁰ Hi ke Felipe ya maid maptok ya inhawwang nad Azotus ot ipalpuna bon muntuttuduh mipanggep ke Jesus ya impadaldallananah kabobboble inggana dimmatong ad Cesarea.

Hay nangulugan Saul

9 Hi ke Saul ya nanongnan ihik nan pipate nadan mangulug ke Apu Jesus ot ume nah natag-en padi ² ot e mumpakapyah tudok an ipatibona nadah apapun di Judyu nadah simbaan ad Damascus. Ta hidiyey panginilaan dan waday kalebbenganan mampap nadah mangulug hi intuttudun nan Ap-apu taku, takon di binabai. Hanadan madpap ya mie dad Jerusalem ta hidiy eda kikalabutan.

³ Inala nah diyen tudok an impakapyana ot ume dad Damascus. Handih manatong da ya waday nalpuh kabunyan an kay kil-at an pinat-alanay nunlinikkod hi kad-an Saul. ⁴ Natu-i ya dingngol na on mungkalin kananay "Saul! Antipet punholholtaponak ke he-a?"

⁵ Ya kanan Saul di "Apu, dahdi ka?" Hinumang nan kimmali an kananay "Ha-oy hi Jesus an punholholtapom. ⁶ Tumaddog kat ume ka nah boble ot wada nan ahi mangituddun he-a nah pinhod kun atom."

⁷ Am-in nadan tatagun ibban Saul ya nano-ol da te waday dingngol dah mungkali, mu adi matibo. ⁸ Timmaddog hi Saul ot diyatona, mu adi pakatibo. Ot podpodnon mon nadan ibbana ingganay dimmatong dad Damascus. ⁹ Tulun algon adi pakatiboh Saul ya ugugge nangan ya ugugge imminum.

¹⁰ Hidid Damascus ya wada on ohan tagun mangulug ke Jesus an hi Ananayas. Numpatibo nan Ap-apu takun hiya ot kananay "Ananayas." Hinumang Ananayas an kananay "Tipe-, Apu?" ¹¹ Kanan nan Ap-apu takun hiyay "Ume ka nah kanan dan kalatan maandong ta em tibon hidih balen Judas nan tagun iTarsus an hi Saul. Dehdin dumasadasal ¹² te impain-inop kun hiyan imme ka, Ananayas, ot ihakmom di taklem ke hiyat makaan di kulap na."

¹³ Kanan Ananayas di "Apu, mu dakol di dingngol ku mipanggep kediyen tagun nahalman kanuy numpa-

holholtap na nadah tatagum ad Jerusalem. ¹⁴ Ya deya bon dehtud Damascus an inodnanay tudok an impakapyana na nadah ap-apun di padid Jerusalem ta kitibanan waday lebbeng nan mampap nadah mangulug ke he-a."

¹⁵ Mu kanan nan Ap-apu takuy "Takon di athidi ya ume ka te hiyay pinilik an e mangituttuduh mipanggep ke ha-on hanadah bokon Judyu, nadah patul ya nadah ibbam an Judyu. ¹⁶ Ahik ipainilan hiyay ahina punholholtapan gapuh pangituttuduwanah mipanggep ke ha-on."

¹⁷ Ot umeh Ananayas. Hinumgop nah balen kad-an Saul ot ihakmo nay takle nan hiya ot kananay "Tulang ku Saul, hi Apu Jesus an hiya nan numpatibon he-a nah dalam handih mangali ka ya hiya boy nangitud-ak ke ha-on ta makaan tun kulap mu ya ta nan Espiritun Apu Dios di mangipaduttuk ke he-a." ¹⁸ Pinghanadi ya waday nag-an nalpuh matan Saul an kay hiphip di dolog ya pakatibo bo ot mumpabonyag. ¹⁹ Mangan mo ya numbangngad di inlot na.

Hay nuntuttuduwan Saul ad Damascus

Ot makiha-ad ni-an hi Saul nadah mangulug ke Jesus ad Damascus. ²⁰ Maid uhup ya inlappun Saul an muntuttudu nadah simbaan mipanggep ke Jesus an kananay "Hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios."

²¹ Am-in nadan nangngol ke hiya ya namodwong da. Kanan day "Kon bokon hituwe nan tagun mangipipatepate nadah mangulug ke Jesus ad Jerusalem? Ya kon bokon hay gapunah inalinyanah tu ya pabalud na nadan mangulug ke Jesus ta iena didah kad-an nan ap-apun di padi?"

²² Mu hi Saul ya namam-an naudman di kabalinanan muntuttudu ya hay atonan mangipainilah kakuluganan hi Jesus ya intud-ak Apu Dios an mangipaptok hi tatagu. Kinali maid di aton nadan Judyu ad Damascus an kumahing ke hiya te niptok am-in di ituttuduna.

²³ Nala-uy kaatnan algo ya naamung nadan Judyu ad Damascus ot ihuhummangan day pamatayan dan Saul. ²⁴ Kabigabigat ya kahilohilong on eda bintak nadah hoob diyen boble ta deket mala-u ya patayon da. Mu nainnilaan Saul hidiyen planu da. ²⁵ Ohan hilang ya binaddangan nadan intuttuduwana ot iha-adah ayod ot uy-uyon da nah bah-el nan binatang alad an nunlinikkod kediyen boble ta waday atonan bumtik.

Hay e nanib-an Saul nadah mangulug ke Jesus ad Jerusalem

²⁶ Nibangngad hi Saul ad Jerusalem ot e mid-um hanadah mangulug hidi, mu timmakut dan hiya te adida kulugon an mangulug mon Jesus. ²⁷ Mu wada udot tun hi Barnabas an nangikuyug ke Saul ot ie nah kad-

an nadan apostoles ot kalyonan didan numpatibo ya nakihummangan hi Apu Jesus ke Saul nah dalam ad Damascus. Ot kalyona bon didan maid di takut Saul an nuntuttuduh mipanggep ke Jesus ad Damascus. ²⁸ Ot abuluton dan mid-um ke dida ot mangemange nadah bobled Jerusalem an maid di takut nan e nuntuttuduh mipanggep ke Apu takun hi Jesus. ²⁹ Wadaday Judyun Greek di kalida an nakihanummangana ya nakihannuna, kinali pinhod dan patayon. ³⁰ Dingngol nadan mangulug hidiye ot ibbaan dah Saul ingganad Cesarea ot umed Tarsus.

³¹ Am-in nadan mangulug ad Judea, Galilee ya ad Samaria ya limminggop da ya mungkihamad moy pangulug da. Mungkadakol da ya banaddangan di Espiritun Apu Dios dida ya paka-un-unudon da nan pinhod Apu Dios an aton da.

Hay e nanib-an Pedro nadah mangulug ke Jesus ad Lidda ya ad Joppa

³² Nangenangeh Pedroh kabobboble ot umed Lidda ta ena tibon nadan mangulug ke Jesus hidi. ³³ Dimmatong ya wada on tagun hi Eneas an naparalyze an nibakbakneh waluy toon. ³⁴ Kanan Pedron hiyay "Eneas, kinaan Jesu Kristo di dogom. Tumaddog kat iphod mu nan nahuyopam." Pinghanadi ya timmaddog. ³⁵ Hanadan tatagud Lidda ya ad Saron an nanibo kediyen naat ya nangulug dan Apu Jesus.

³⁶ Ya hidid Joppa ya wada nan babain mangulug ke Jesus an hi Tabita an hi kalin di Greek ya Dorcas an hay kibalina ya makawa. Hiya ya maphod di atoatona ya ongal di baddang na nadah nawotwot. ³⁷ Indani ya nundogoh Tabita ot mate. Inamo da ot eda ibakilang nah kuwartu nah mikadwan gladun di baleda. ³⁸ Nihup di Lidda ad Joppa, kinali dingngol nadan mangulug ad Joppa an wadah Pedroh di ot umitud-ak dah duwan lalakin e mangikuyug ke hiyan kanan day "Galgal-aman ta maki-e kan dakamid Joppa."

³⁹ Nundadaan hi Pedro ot maki-en dida. Dimmatong da ot ipangulu dah Pedroh kad-an nan nate nah mikadwan gladu. Am-in nadan nabalun binabai an wadah di ya inalibungbungan dah Pedro an kahikokoga da. Ya pun-apatibo dan hiya nadan bulwatin kinugutan Dorcas an indat nan dida handih matagu. ⁴⁰ Impalah-un Pedro dida ot mundukkun an mundasal. Nagibbuyu asal na ot inhanggana nah nate ot kananay "Tabita, bumangun ka." Pinghanadi ya diniyat Tabita ya handih tinibo nah Pedro ya inumbun. ⁴¹ Inodnan Pedroy taklena ot ipataddog na ot ayagana nadan ibban Tabitan mangulug ya nadan nabalun ot ipatibo nan didan timmaguh Tabita. ⁴² Nundingngol hituwen naat ad Joppa ya dakol da moy nid-um an mangulug ke Apu Jesus.

⁴³ Hi Pedro ya niha-ad ad Joppa hi kaatnan algo hi balen Simon an hay ngununa ya mangapyah lalat.

Hay nangayan Pedro hi balen da Cornelius

^{1,2} Ad Cesarea ya wada on ap-apun di hinggatut an tindalun iItaly an hi Cornelius. Hiya ya bokon Judyu, mu hiya ya nan pamilyana ya makangngun-unud dan Apu Dios. Hiya ya dumasadasal ta nangamung ke Apu Dios ya ongal di imbaddang na nadah Judyun nungkawotwot.

³ Ohan himbatangan ya numpatibon hiya on anghel Apu Dios an kananay "Cornelius!" ⁴ Ya timmakut hi Cornelius ya nano-ol an iaang-ang na nah anghel ot kananay "Nganneh diye, Apu?" Kanan nan anghel di "Dingngol Apu Dios di asal mu ya tinibo nay imbanaddang mu nadah nungkawotwot. ⁵ Kinali ad uwani ya umitud-ak kah tatagum ad Joppa ta eda ayagan hi Simon Pedro. ⁶ Hiya ya dehdi nah bale nah pingngit di baybay an balen di ohan nungngadan damdamah Simon an hay ngununa ya mangapyah lalat."

⁷ Nagibbun kinalin nan anghel hidiye ya nama-id. Ot ayagan Cornelius di duwan muttatyuna ya oha nadah tindalunan ongal damdamay pangulug nan Apu Dios." ⁸ Ot kalyona ke didan am-in di kinalin nan anghel ot ahina itud-ak didad Joppa.

⁹ Maal-algo kediyen nabigatanaan manatong nadan intud-ak Cornelius ad Joppa ya nipaddin imme damdamah Pedro nah nundotal an atop an e mundasal. ¹⁰ Indani ya naagangan hi Pedro an pinhod nan abun mangan. Kediyen pun-idadaan day makan ya kay nun-in-inop hi Pedro ¹¹ ya tinibonan nabukatan di kabunyan ya wada on ambilog an ulon nagakdan di opat an pingngit nan mungkauy-uy hi kad-ana. ¹² Tinibo na ya dehdiy nunhihinatkon an amayyu tuh luta. Wadaday opat di hukina, nadan udum ya mumbuluwan ya muntayyapan an paniawon di Judyun ihda. ¹³ Waday kimmalin kananay "Pedro, tumaddog ka ta partiyom di pinhod mun ihda."

¹⁴ Mu kanan Pedroy "Apu, adiyak. Maid di inihdak hi umat ke datuwe te panio." ¹⁵ Ya kanan bon nan kimaliy "Adim paniawon di adi paniawon Apu Dios." ¹⁶ Impitlunan kinalih diye ke Pedro ot ahi maguyud nan ulod kabunyan.

¹⁷ Kediyen numanomnom hi Pedro hin ngannek kibalina diyen tinibona ya wada nadan intud-ak Cornelius nah hoob te waday nangituddun hidiyey balen Simon. ¹⁸ Ot mahmahan da hin waday tagun makihaad hidin nungngadan hi Simon Pedro.

¹⁹ Nanongnan numanomnom hi Pedro ya kanan nan Espiritun Apu Dios ke hiyay "Wadaday tulun tatagun mangibagan he-a. ²⁰ Eka ta em tibon dida ya adika mun-addiaddin maki-en dida takon di bokon da Judyu

te ha-oy di nangitud-ak ke dida.”²¹ Ot umeh Pedro ot kanan diday “Ha-oy nan pun-ibaga yu. Antipet ekayu immali?”²² Ya kanan day “Intud-ak dakamin Cornelius an ap-apun di tindalu. Hiya ya maphod an tagun nahamad di pangulug nan Apu Dios ya am-in nadan Judyu ya it-ok day kaphod na. Waday numpati-bon anghel ke hiya ot kalyonay ipaayag daka kanuh bale dat donglonay ittutudum.”²³ Ot paghopon Pedro dida ta mun-iyen da.

Nabigat kediye ot maki-eh Pedro ya nadan udum an mangulug an ijoppa.²⁴ Nahilangan dah dalam ot hi nabiggatanay dinatngan dad Cesarea ya wadah dih Cornelius ya nadan tutulang na ya nadan udum an iibanan munho-ho-od da.²⁵ Handih manatong da Pedro ya e dinamun Cornelius ot mundukkun hi hinangngab nat dayawona ot,²⁶ mu impataddog Pedron kanan hiyay “Tumaddog ka. Bokon ha-oy di dayawom te nun-ingngo ta an tagu tan duwa.”

²⁷ Munhumhummangan dan manggop nah bale ya tinibon Pedro an dakol day naamung an tatagu.²⁸ Ot kanan Pedro ke diday “Dakayu ya inila yun panion dakamin Judyuy makiamu-amung nadah bokon Judyu. Mu impainilan Apu Dios ke ha-on an adik paniawon an midmid-um hi kumpulan tagu. Ta hidiye nan ad uwani ya takon di Judyuwak ya makiamu-amungak ke dakayun bokon Judyu.²⁹ Kinali handih impaayagak ya nangintotobalak ot maki-aliyak. Mu nganney gapunan eyak impaayag?”

³⁰ Ya kanan Cornelius di “Athitun himbatangan ad ohha-ohhandin mundasdassalak hituh balemi ya kalinadi ya wada on lalakin timmaddog hi hinangngab kun humihhiliy bulwatina.³¹ Kananan ha-oy di ‘Cornelius, dingngol Apu Dios di dasal mu ya nomnomomona nadan imbanaddang mu nadah nawotwot.³² Umitud-ak kad Joppa ta eda ayagan hi Simon Pedro. Wadah balen Simon an hay ngununa ya mangapyah lalat ya hay balena ya wadah pingngit di baybay.’³³ Hidiyey gapunan pinghanadi ya immitud-akak hi mangayag ke he-a ot deyan maphod ta immali ka. Ad uwani ya uh-uhdungan ditakun Apu Dios an naamung hitun mundongol hi pinhod nan ittutudum ke daka-mi.”

Hay nuntuttuduwan Pedro hi balen da Cornelius

³⁴ Inlappun Pedro an muntuttudun kananay “Ad uwani moy nanginilaak an am-in di tagu ya nun-iingngo dah hinangngab Apu Dios.³⁵ Kumpulan tagun mundayaw ke hiya ya maphod di pangi-ena ya abulutona.³⁶ Inila yu nan kalinan impainilanan dakamin Judyu mipanggep hi linggop taku gapu ke Jesu Kristo an Apun am-in di tagu.³⁷ Ya inila yu bo nan nipainilah kabobbobled Judea nipalpud Galilee mipanggep nadah inat Jesu Kristo. Nainilah tuwe handih nagibbun

intuttudun Juan di mipanggep hi bonyag.³⁸ Inila yu bon hi Jesus an iNasaret di nangidatan Apu Dios nah Espirituna ya nan ongal an kabaelana. Immeimmeh kabobboble ot banaddanganay dakol an tatagu ya impaphod na nadan paligligaton di dimonyo te wadah Apu Dios ke hiya.³⁹ Dakamin apostoles na ya tinibomin am-in datuwen inat nad Jerusalem ya nadah udum an boble min Judyu ot ahida patayon an impatak dah krus.⁴⁰ Mu minahuwan Apu Dios hi mikatlun algoh natayana ot ahi mumpatibon dakami,⁴¹ mu bokon hi dakol an tatagu te dakami ya abun pinilinan mangipainilah mipanggep ke hiya. Nakikan kami ya nakin-um kamin hiya.⁴² Kinalin Jesus ke dakamin emi ittutuduh katagutaguy mipanggep ke hiya ya ipainila mi bon hiyay makulug an tinuddun Apu Dios an munhumalyah am-in hi tagu, takon nadan nate.⁴³ Takon handidan profetas ya kinali dan am-in di mipanggep ke hiyan kanan day ahi mapakawanan di liwat di tagun mangulug ke Kristo.”

Hay nanawatan nadan bokon Judyu hi Espiritun Apu Dios

⁴⁴ Kediye mungkalkallih Pedro ya immaliy Espiritun Apu Dios ot dawaton am-in nadan mundongdongngol ke hiya.⁴⁵ Ya namodwong nadan Judyun mangulug ke Jesus an nikuyug ke Pedro an nalpud Joppa te bokon Judyu nadan tatagun nanawat hi Espiritun Apu Dios.⁴⁶ Tinibo dan waday Espiritun Apu Dios ke dida te dingngol dan daydayawon dah Apu Dios ya kabaelan dan mangikalih nunhihinnatkon an kalin uggeda inila.

Ot kanan Pedro nadah ingkuyug nay⁴⁷ “Bokon Judyu datuwe, mu dinawat day Espiritun Apu Dios an umat hi nundawatan taku. Kon damanan miadiy pumpabonyagan da?”⁴⁸ Ot kalyon Pedro ke didan mabonyagan da ta pangipatib-an dah pangulug dan Jesu Kristo. Nagibbun nabonyagan da ot ibaga dan Pedro ta makiha-ad ni-an ke dida.

Hay kinalin Pedro mipanggep hi nakiamungana nadah bokon Judyu

11 Nundingngol hidiyen nangulugan nadan bokon Judyu nah kalin Apu Dios mipanggep ke Jesu Kristo. Takon nadan apostoles ya nadan udum an mangulug ke Jesus ad Judea ya dingngol da damdama.² Mu handih nibangngad hi Pedro ad Jerusalem ya pun-ibaag nadan ibbanan Judyu an kanan day³ “Antipet eka nakiamu-amung ya eka nakikan hanadah bokon Judyu an ugge nakugit?”⁴ Hinumang Pedro ot kalyonan am-in di naat.⁵ Kananay “Mundasdassalak hi ohan algo handih kawadak ad Joppa ya tinibok hi in-inop ku on ambilog an ulon nagakdan di opat an pingngit nan nauy-uy hi kad-ak.⁶ Wadan am-in hidiy nunhihinnatkon an

amayyu tuh luta. Wadaday opat di hukina, nadan mumbulluwan ya muntayyapan. ⁷ Indani ya waday kimmalin ha-on an kananay 'Pedro, tumaddog ka ta partiyom di pinhod mun ihda.' ⁸ Mu kanak di 'Apu, adiyak. Maid di inihdak hi umat ke datuwe te panio.' ⁹ Ya kanan bon nan kimmaliy 'Adim paniawon di adi paniawon Apu Dios.' ¹⁰ Impitlunan kinalih diye ot ahi maguyud nan uloh kabunyan. ¹¹ Kediye ya nadan tulun tatagun nalpud Cesarea an e mangawit ke ha-on ya dimmatong da nah kiha-ha-adak. ¹² Ya kanan nan Espiritun Apu Dios ke ha-on di adiyak mun-addiaddin maki-e takon di bokon da Judyu. Ot ume kami. Ya onom hanadah ibba takuy naki-en ha-on hidih balen da Cornelius ad Cesarea. ¹³ Dimmatong kamih di ya inab-abig Cornelius di numpatib-an nan anghel ke hiyah bale dan kanana kanun hiyay 'Umitud-ak kah tatagum ad Joppa ta eda ayagan hi Simon Pedro ¹⁴ ta ituttudu nay mipanggep hi kihwangan ta am-in kayu takon nadan makiha-ad hituh balem ya mihwang kayu.' ¹⁵ Nagibbun kinalin Cornelius hidiye ot muntutuduwak nadah naamung hidi ya immaliy Espiritun Apu Dios ot dawaton dan umat hi nundawatan taku handih pinghana. ¹⁶ Ya ninomnom ku din kinalin Apu takun kananay 'Hi Juan ya danum di numbonyag na, mu dakayu ya mabonyagan kayuh Espiritun Apu Dios.' ¹⁷ Ot deket athidin indat Apu Dios di Espirituna nadah bokon Judyun umat hi nangidatanah Espirituna ke ditakun Judyu handih nangulugan takun Jesu Kristo ya kon dahdiyak an mangiadih pinhod Apu Dios?" ¹⁸ Handih dingngol dah diyen kinalin Pedro ya in-tikod da uppen mamihul ke hiya ot daydayawon dah Apu Dios. Kanan day "Deket athidi ya pinhod Apu Dios an muntutuyu nadan bokon Judyu hi liwat dat waday aton dan midatan hi biyag an munnananong."

Hay dinakolan nadan mangulug ad Antioch

¹⁹ Handih natayan Stephen di lappunah nunholholtapan nadan mangulug ke Jesus ad Jerusalem, ta hidiye nan nahiyahiyak da ot mungkiwahit dah kabobboble. Wadaday immed Phoenicia, ad Cyprus ya imme day udum ad Antioch ot ituttudu day mipanggep ke Jesus nadah ibba dan Judyu ya abu. ²⁰ Mu wadada nadan udum an mangulug ke Jesus an iCyprus ya iCyrene an immed Antioch ot ituttudu day mipanggep ke Apu Jesus nadah bokon Judyuh di. ²¹ Binaddangan Apu Dios didan muntuttudu ot dakol day mangulug ke Apu taku ta hiya moy daydayawon da.

²² Handih dingngol nadan mangulug ad Jerusalem an dakol da moy bokon Judyun mangulug ad Antioch ya intud-ak dah Barnabas hidi. ²³ Immeh Barnabas ya maka-an-anla te hiya peman an ongal di baddang Apu Dios nadah tataguh di ot tugunona didan ihamad day pangulug dan Apu taku ya hiya ya abuy un-unudon da.

²⁴ Hi Barnabas ya maphod an tagu, nahamad di pangulug nan Apu Jesus ya ongal di baddang di Espiritun Apu Dios ke hiya. Ot gapu ke hiya ya dimmakol day nid-um an mangulug ke Apu taku.

²⁵ Indani ya immed Tarsus hi Barnabas an ena tibon hi Saul. ²⁶ Dinatnganah Saul hidi ot ikuyug na ot ume dan duwad Antioch. Nakiha-ad dah dih hintoon an nakiamu-amung da nadah mangulug hidi, ot itanutudu day mipanggep ke Jesu Kristo. Dadiyen mangu-lug ad Antioch di namangulun nangadanan hi Kristiano.

²⁷ Kediye niha-ha-adan dah di ya wadaday immalin profetas an nalpud Jerusalem. ²⁸ Hi Agabus an oha nadah profetas ya timmaddog ot ipaabig nan Espiritun Apu Dios ke hiya an ahi waday nahalman an bitil hi kabobboble tuh luta. Hituwen naabig ya immannung handih nun-ap-apuwan Klaudius. ²⁹ Handih inabig Agabus di mipanggep kediye bitil ya ninomnom nadan mangulug hidin umidat hi kumpulnan kabaelan dan ibaddang nadah mangulug ad Judea. ³⁰ Inamung dan am-in nadan midat nadah mangipangpanguluh mangulug hidi ot ipaala dan da Barnabas ke Saul.

Hay numpaholholtapan Herod nadah mangulug ke Jesus

12 Hidiye tiempoy nangipaholholtapan nan patul an hi Herod nadah udum an mangulug ke Jesus.

² Hay ohan inat na ya impaputul nay ulun James an tulang Juan. ³ Handih ginibok nan pohpohdon nadan Judyuh diyen inat na ya ena bo impadpap hi Pedro. Hay naatan tuwe ya handih Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast. ⁴ Handih impadpap nah Pedro ya impikalabut na ot paguwalya nah himpulut onom an tindalun maopaoppat dan munhihinnannot an mungguwalya. Hay nomnom Herod ya ahina ipabudduh Pedro ta mahumalyah hinangngab di tatagu ta ahina pipate hin magibbuh diyen Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios. ⁵ Nikalabut hi Pedro, mu idasadasalan nadan mangulug ta ipaptok Apu Dios.

Hay nangipalah-unan nan anghel ke Pedro nah kalabut

⁶ Kediye hilog an hi kabigatana ya ipabudal Herod hi Pedro ta mahumalya ya binangkilingan day taklena ya hukina ot pahuyopon dah numbattanan di duwan guwalya. Wadada boy udum an nungguwalyan nah panton di kalabut. ⁷ Maid maptok ya wada on anghel nan Ap-apu takuh kad-an Pedro ya napat-alan nan kalabut an kawad-ana. Inwagot nah Pedro an kananay "Galgal-am an bumangun." Bimmangun hi Pedro ya nakaan nadan bangkiling na. ⁸ Kanan nan anghel di "Mumbulwati ka ya mun-apatut ka." Ot un-unudon Pe-

dro. Ya kanan bon nan anghel di "Alam nan mahdol an bulwatim ya niunud kan ha-on." ⁹ Niunud hi Pedro nah anghel ot lumah-un da nah kalabut. Mu pangalin Pedro on mun-in-inop. ¹⁰ Lina-uan da nadan namangulu ya nadan nikadwan guwalya ot ahida dumatong nah hoob an gumok di dakig na. Na-ala ya nibughul nan hoob ot bumah-el da nah kalata. Kediye mangmangnge da ya kal-inadi ya nama-id nan anghel.

¹¹ Immama-uan Pedro ya kananay "Ya kon makulug an immali nan anghel Apu Dios ot ipaeyak ta mihwangak hanah e ot aton Herod ya nadan Judyu ke ha-on."

¹² Na-ala ot mangmangngen impayu nah balen da Maria an hi inan Juan an Marcos di ohan ngadana ya wadaday dakol an tatagun naamung an mundasal hidi. ¹³ Kinugkug Pedro nan panto ot ume nan ohan muttatyun da Maria an hi Rodah an e mangibughul.

¹⁴ Inimatunayan kalin Pedro yaden uggena imbughul, mu binumtik ot ya abun maka-an-anla ot ena kalyon an dehdih Pedro nah panto. ¹⁵ Mu kanan dan hiyay "Langkak mu." Mu ipapilit nan makulug an dehdih Pedro ot kanan day "Wadan hidiye nan anghel Apu Dios an mangipaptok ke hiya."

¹⁶ Yaden dehdih Pedron taganay kugkug ot eda ibughulan. Tinibo dan makulug an hiyah Pedro ya namodwong da. ¹⁷ Impaop-opya na dida ot kalkalyonay inat nan Ap-apu taku an nangipaen hiya. Kananan diday "Ahiyu kalyon hituwe ke James ya nadah udum an ibba takun mangulug ke Jesus." Kinalinah diye ot mangeh pangayana.

¹⁸ Nabigat ot ahi inilaon nadan tindalun maid hi Pedro nah kalabut ya maid potok nay aton dan kanan day "Nganne nin di naat ke Pedro?" ¹⁹ Ot ipahamak Herod hi Pedro, mu adida pakahamak. Impahumalya na mo nadan tindalun nungguwalyan hiya ot ahina pipate dida.

Nagibbuh diye ot taynan Herod ad Judea ot umed Cesarea ot hidiy niha-adana.

Hay natayan Herod

²⁰ Indani ya bimmubungot hi Herod nadah tatagud Tyre ya Sidon, ta hidiye nan mahapul an eda makihummangan ke hiyat kal-ina ot ya umul-ulen dida te nah boblen pun-ap-apuwanay kalpuwan di kanon da. Imme da ya wada tun hi Blastus an natag-ey saad na nah pun-ap-apuwan Herod ot hiyay nangibagaan dat ibaganan Herod ta makihummangan dan hiya.

²¹ Kediye algon punhuhummanganan da ya imbulwatin Herod nan bulwatin di patul ot umbun nah ubunana ot kumali nadah tatagu. ²² Kahitutukuk nadan naamung an tatagun kanan day "Hinaen mungkalkalli ya bokon tagu te dios." ²³ Pinghanadi ya impudogon nan anghel nan Ap-apu takuh Herod te inabulut nah diyen pundayaw dan hiyan uggena di-

nayaw hi Apu Dios ot pungan di bigiy adol na ot mate.

²⁴ Indani ya nihinap di kalin Apu Dios hi kabobboble ot dumakol day mangulug ke Jesus.

²⁵ Ginibbun da Barnabas ke Saul di ngunu dad Jerusalem ot mibangngad dad Antioch an ingkuyug dah Juan an Marcos di ohan ngadana.

Hay napiliyan da Saul ke Barnabas an e muntuttuduh kabobboble

13 Hanadah mangulug ke Jesus ad Antioch ya wada ke diday profetas Apu Dios ya mimittulu an hi Barnabas, hi Simon an ingngadanan dah Neglo, hi Lucio an iCyrene, hi Manaen an inong-ongal handin aman din patul an hi Herod, ya hi Saul. ² Ohan algon naamung dan mundaydayaw ke Apu Dios ya nuntopol dan adi mangan ya kanan nan Espiritun Apu Dios ke diday "Ipainila yu an pinilik da Barnabas ke Saul an e muntuttuduh mipanggep ke Jesus."

³ Handih nagibbu dan mundaydayaw ke Apu Dios ya inhakmo day takle dah ulun da Saul ke Barnabas ot idasalan da dida ot ahida itud-ak didan e muntuttudu.

Hay nangayan da Saul ke Barnabas ad Cyprus

⁴ Impangulun nan Espiritun Apu Dios da Saul ke Barnabas an e muntuttudud Selusia ot ahida mumbangkan immed Cyprus. ⁵ Impakiaw-awit dah Juan Marcos ta bumaddang ke dida. Dimmatong dad Salamis ad Cyprus ot ilappu dah din muntuttuduh mipanggep hi kalin Apu Dios nadah simbaan di Judyu.

⁶ Hininap dan nuntuttuduh kabobbobled Cyprus ot loktat ya dimmatong dad Papos. Hidiy nanamuwan dan Bal-Jesus an Judyun kabaelasan mangat hi magic. Kananay hiya ya profetas Apu Dios, mu adi makulug.

⁷ Hiya ya gayyum nan gobernador kediye boble an hi Sergius Palus an nakannomnoman an tagu. Impaayag tuwen gobernador da Saul ke Barnabas te pinhod nan donglon di kalin Apu Dios. ⁸ Mu hi Bal-Jesus, an hi Elimas di ngadana hi kalin di Greek, ya pihulonay ituttudu da te adina pinhod an kulugon nan gobernador di ituttudu da mipanggep ke Apu Dios. ⁹ Mu hi Saul an Pabloy ohan ngadana ya impaduttuk nan Espiritun Apu Dios hiya ot itokkol nan Elimas ¹⁰ an kananay "Imbabale dakah dimonyo! Kahingom am-in di maphod ya humahhaul ka. Takon nan maphod an mipanggep ke Apu Dios ya pumbalinom hi gaga-iho! ¹¹ Ad uwani ya kastiguwon dakan Apu Dios ta makulap ka ni-an." Pinghanadi ya adi pakatiboh Elimas ot umayaayag hi mamdon ke hiya. ¹² Handih tinibon nan gobernador hidiyen naat ya nangulug mon Jesus te nakammodwong hi intuttudu da.

Hay nuntuttuduwan Pablo ad Antioch ad Pisidia

¹³ Numbangka da Pablo ya nadan ibbada ot taynan dad Papos ot ume dad Pelga an bobled Pampilya. Hidiy nanayanan Juan Marcos ke dida ot mibangngad ad Jerusalem. ¹⁴ Timmayan bo da Pablo ad Pelga ot ume dad Antioch ad Pisidia. Nadatngan di Sabadun Tungo ot ume da nah simbaan di Judyu ot makibkibun da nadah naamung hidi. ¹⁵ Nagibbun nabidbid nan Tugun Moses ya nan intudok handidan profetas ya kanan nadan ap-apu nah simbaan ke da Pabloy "Iibba, deket waday itugun yu hantudah naamung ya maphod di kalyon yu."

¹⁶ Timmaddog hi Pablo ot paop-opyaona nadan tatagu ot kananay "Dakayun iibbak an Judyu an holag Israel ya dakayun bokon Judyu an manaydayaw ke Apu Dios, donglon yu tun pinhod kun kalyon ke dakayu. ¹⁷ Hi Apu Dios an daydayawon takun Judyu ya pinili na handidan aammod taku an tataguna ot handih wada dad Egypt ya impadakol na dida. Nala-uy kaatnan toon ya impangulu na dida ot taynan dad Egypt gapuh ongal an kabaelana. ¹⁸ Ot uggena inwalong dida, mu impaptok na dida handih wadada nah adi maboblayan hi nap-at an toon. ¹⁹ Impaapput nan diday pitun nunhihinnatkon an bobled Kanaan ot idat na dadiyen boble ke didat pumboblayan da. Datuwey nana-at hi umeh opat di gatut ta naliman toon.

²⁰ Nagibbuh diye ot piliyon Apu Dios di nahanhanot an ap-apun nangipaptok nadah tatagu inggana handih tiempon Samuel an ohan profetas. ²¹ Indani ya numbaga nadan tataguh patul da ot piliyon Apu Dios hi Saul an imbalen Kish an holag Benjamin ot hiyay impumpatul dah nap-at an toon. ²² Mu indani ya kinaan Apu Dios hi Saul ot ihannot nah David an imbalen Jesse. Hituwey kinalin Apu Dios mipanggep ke David 'Hi David di pinilik te paka-un-unudonan am-in di pinhod ku.' ²³ Kinalin Apu Dios an hay ohan holag David di mangihwang ke ditakun Judyu. Immannung hituwe handih nangipaaliyanan Jesu Kristo. ²⁴ Ugge nian inlappun Jesus an muntuttudu ya wada tun hi Juan an nangituttudun ditakun Judyu an mahapul an muntutuyu takuh liwat taku ya mumpabonyag taku. ²⁵ Handih mungkagibbuy impangunun Apu Dios ke Juan ya kanan Juan hanadah tataguy 'Wadan pangaliyuy ha-on nan hadhad-on yun umalin mangihwang ke dakayu. Mu bokon ha-on te wada nan umalin natagtag-e mu ha-on an takon di mangubad hi gakod di apatut na ya nakababbaak an mangat kediye.'"

²⁶ Intuluy Pablo an kananay "Dakayun iibbak an holag Abraham ya dakayun bokon Judyu an mundayaw ke Apu Dios, ditakun am-in di nangipainilaan Apu Dios nah kinalina mipanggep hi kihwangan hi liwat.

²⁷ Hanadan tatagud Jerusalem ya takon nadan ap-apu-

da ya uggeda inila an hidiyen hi Jesus di tinuddun Apu Dios an mangihwang hi tagu ya adida maawatan nan intudok handidan profetas takon di banidbidon da nah simbaan hi kasabasabadu. Kinali impipate dah Jesus ot umannung nan binanidbid da. ²⁸ Takon di maid di bahul na ya imbaga dan Pilatu ta pipate na. ²⁹ Handih inat dan am-in nan nitudok mipanggep hi katayana ya lingka day adol na nah krus an nipatakana ot eda ilubuk. ³⁰ Mu minahuwan Apu Dios ³¹ ot mumpatibo nadah tatagun naki-eki-en hiya handih nangayan dad Jerusalem hi nalpuwan dad Galilee. Ad uwani ya dida moy mangitanuttuduh katagutagud Israel hi mipanggep ke Jesus. ^{32,33} Kinali dehtu kamid uwani ta ipainila min dakayuh tuwen maphod an kalin Apu Dios. Hituwe din kinalin Apu Dios handidah aammod taku an deyan impaannung nad uwani ke ditakun holag da te minahuwanah Jesus hi natayana. Waday nitudok hi kinalin Apu Dios nah Psalms an kananay 'Imbabale dakan ha-on. Ipainilak mod uwani an ha-oy hi Amam.' †

³⁴ Ya kinalinay mipanggep hi punmahuwana ke hiya ta adi mo mate. Kananay 'Atok damdaman he-an am-in handin kinalik ke David an atok.' ³⁵ Hay bo nitudok nah Psalms ya kananay 'Hea ya adim iabulut an mabuluk di adol kun muttatyum.' ††

³⁶ Ketuwen kinalina ya bokon hi David di pinhod nan kalyon. Hi ke David ya ginibbu nan am-in nan pinhod Apu Dios an atona ot mate ot ilubuk da nah gungat di aammod na ot mabuluk di adol na. ³⁷ Hay pinhod tuwen kalyon ya hi Jesus te minahuwan Apu Dios ot ugge nabuluk di adol na. ^{38,39} Kinali dakayun kaibaiba, pinhod min inilaon yun hay natayan ya namahuwan Jesus di gapunan pakawanan Apu Dios hi liwat taku, bokon hay pangun-unudan hi Tugun Moses. ⁴⁰ Ya hali-pat-an yu ta adi maat ke dakayu tun impaabig Apu Dios handidah profetas an kanan day

⁴¹ 'Dakayun mamihul hi kalin Apu Dios ya ahi kayu mamodwong nah atok, mu adi kayu metlaing mangu-lug takon di mipainilan dakayuy kibalinana, ta hidiye nan mihi-an kayun ha-on.'"

⁴² Kinalin Pabloh tuwe ot lumah-un dan Barnabas nah simbaan. Ya kanan nadan tataguy pinhod dan ahida bo mibangngad an muntuttudun dida hi oha bon Sabadu. ⁴³ Nabukal nadan tatagu, mu wadaday dakol an niunud ke Pablo ya hi Barnabas an Judyu ya bokon Judyun mangun-unud hi pangi-en di Judyu. Ot tungunon Pablo didat itultuluy dan mangidinol hi ulen Apu Dios.

⁴⁴ Nadatngan di Sabadu ya naamung bon am-in nadan tataguh din mundongol hi kalin Apu Dios.

⁴⁵ Handih tinibon nadan Judyun adi mangulug an

† *Tibon yuy Psalm 2:7, Hebrews 1:5 ya 5:5.* †† *Psalm 16:10*

dakkodakkol day naamung ya uma-amo da ot pumpihul dah Pablo ya kahingon day ituttudu na. ⁴⁶ Mu tagan ot ya abun da Pablo ke Barnabas di tuttu. Kanan day "Hay kakulugana ya dakayun iibba min Judyuy mahapul an mamangulun pangipainilaan mihi kalin Apu Dios, mu gapu te kahing kayu ya adiyu pinhod an waday biyag yun maid di poppog na ya ume kami mo nadah bokon Judyu ta diday emi pangipainilaan. ⁴⁷ Te hay tugun Apu Dios ya kananay 'Pinili dakayun kay dilag an e mangipainila nadah bokon Judyu mipanggep nah biyag an maid di poppog na ta mainilah kabobboble tuh luta.'"

⁴⁸ Handih dingngol nadan bokon Judyuh tuwe ya mun-am-amlong da ya daydayawon dah Apu Dios te kinulug day kalina. Am-in nadan napilin manawat hi biyag an maid di poppog na ya nangulug da.

⁴⁹ Ot mundingngol hituwen kalin Apu Dios am-in hi kabobboble di.

⁵⁰ Mu nadan Judyun adi mangulug ya tinanutuduwan da nadan ap-apuh di ya nadan kakadangan an binabain bokon Judyu an makangngun-unud ke Apu Dios ta punholholtapon da da Pablo ke Barnabas ta ahida pakaanon dida nah boble. ⁵¹ Numpukpuk da Pablo ke Barnabas di hupuk hi apatut da ot ahida taynan nan boble ta patibo dan naliwat nadan tataguh di ot ahida umed Ikonium. ⁵² Mu nadan mangulug an nataynan hidid Antioch ya mun-am-amlong da te inila da moh Jesu Kristo ya ongal di baddang di Espiritun Apu Dios ke dida.

Hay nangayan da Pablo ad Ikonium

14 Athidi boy naat ad Ikonium an imme da Pablo ke Barnabas nah simbaan di Judyu ot eda muntuttudu ya dakol day nangulug hi Judyu ya bokon Judyu te maphod di panuttudu da. ² Mu nadan adi mangulug an Judyu ya tinuttuduwan da nadan bokon Judyu ta hingitan da nadan mangulug ke Jesus. ³ Mu takon di athidi ya nabayag di niha-adan da Pablo ke Barnabas hidin adida tumakut an muntuttuduh mipanggep ke Apu taku ya nan ulena. Indatan Apu Dios didah kabaelan dan mangat hi milagro ya nan udum an umipamodwong ta panginilaan nadan tatagun makulug hidiyen ituttudu da. ⁴ Indani ya nagodwa day tatagud Ikonium. Hay udum ya kinulug day ituttudun nadan apostoles, mu nadan udum ya kinulug day kalkalyon nadan Judyu ke dida.

⁵ Kinali nadan udum an Judyu ya bokon Judyu ya nadan ap-apuda ya nun-uunnud di ninomnom dan dopapon dah Pablo ya hi Barnabas ta eda tugmilan dida. ^{6,7} Mu ininnilan da Pablo ke Barnabas hidiyen ninomnom dan aton ke dida ot bumtik da. Imme dad Listera ya ad Derbe an bobleh did Layconia ya nadah

udum an bobleh nunlinikkod hidi ot ituluy dan muntuttuduh mipanggep ke Jesus.

Hay niha-adan da Pablo ad Listera ya ad Derbe

⁸ Hidid Listera ya wada on tagun ug-ugge dimmallan te nadahuy handih nitungowana. ⁹ Handih muntuttuduh Pablo ya dehdin um-umbun an mundongdongngol. In-ang-ang Pablo ke hiya ya inila nan waday pangulug nan paphodon Apu Dios ¹⁰ ot oltonan kalyon ke hiyay "Tumaddog ka." Pinghanadi ya timmaddog ot dumalan. ¹¹ Tinibon nadan naamung hidiyen inat Pablo ya kahitutukuk dah kali dan iLayconia an kanan day "Datuwen immalih tu ya dios an numbalin dah tagu." Da Pablo ke Barnabas ya adida maawatan di pun-itkuk nadan tatagu. ¹² Kanan nadan tataguy hi Barnabas ya hiyah Zeus an ohan dios da ya hi Pablo ke ya hiyah Hermes te hiyay kumalikali. ¹³ Hay balen nan dios an hi Zeus ya wadah pingngit diyen boble ot nan padih di ya nun-ie nay baka ya nadan udum an mahapul nah hoob diyen boble ta eda iappitan da Pablo ke Barnabas.

¹⁴ Mu handih ininnilan da Pablo ke Barnabas hidiyen eda aton ya numbik-i day bulwati dah pangipatibo dan adida pinhod hidiyen ot galgal-an dan ume nah naamungan nadan tatagu ot pun-itkuk dan kanan day ¹⁵ "Dakayun tatagu, nganneh tuwen aton yu? Dakami ya tagu kami damdaman umat ke dakayu. Immali kamin muntuttuduh mipanggep ke Jesus ta iwalong yuy umat kenaen eyu ot aton an maid di hilbina ta nan Dios an wadat nangamung di dayawon yu. Hiyay nunlutu tuh luta, kabunyan ya baybay ya am-in nadan wadah di. ¹⁶ Handih done ya uggena in-adi nadan bokon Judyu an mangat hi pinhod dan aton, ¹⁷ mu takon di athidi ya indat nay pangimatunan dan waday makulug an Dios. Hay pangimatunan ya nadan indat nan kiphodan di tatagu. Waday udan, waday aniyon hi katootoon ta waday kanon ta umamlong day tatagu." ¹⁸ Takon di athidiy kinalin da Pablo ya numpaligat dan nangipatikod nadah tatagun mun-appit ke dida, mu kay ahan ya uggeda.

¹⁹ Indani ya wadaday immalin Judyun nalpud Antioch ya ad Ikonium ot tuttuuduwan da nadan tatagut hingitan dah Pablo ot tugmilan da. Kanan da pe on nate ot iguyud da nah e-elena. ²⁰ Mu handih naamung nadan mangulug ya bimmangun ot mibangngad da nah boble. Nabigat kediye ot ume da Pablo ke Barnabas ad Derbe.

Hay numbangngadan da Pablo ke Barnabas ad Antioch

²¹ Nuntuttudu dad Derbe hi mipanggep ke Jesus ot dakol day mangulug. Ot mibangngad dad Listera, ad Ikonium ya ad Antioch hidid Pisidia. ²² Tinuttuduwan

da nadan mangulug ta mihamad di pangulug da. Ya tinugun da didat punnanongon day pangulug dan Apu Dios. Kanan day "Kapyana tuwalin pala-uwon takuy dakol hi ligat ta ahi taku migappat hi pun-apu-uwon Apu Dios." ²³ Ya am-in hanadah simbaan an nuntuttuduwan da ya pinilin da Pablo ke Barnabas di mangipangpangulu nadah mangulug. Nuntopol dan uggeda nangan ot idasalan da didat hi Jesu Kristoy pangidinolan dat nangamung an bumaddang ke dida.

²⁴ Nagibbun hininap day Pisidia ot ahida ume nah probinsian di Pampilya. ²⁵ Nuntuttudu dah mipanggep ke Jesus hidi ad Pelga ot ahida dumayyu ad Attalia.

²⁶ Numbangka da ot mibangngad dad Antioch hidid Syria te ginibbu da nan ngunun indat Apu Dios ke dida. Hidiy nangidasalan nadan ibba dan mangulug ta ipaptok Apu Dios dida handih nangilappuwan da ke-tuwen ngunu.

²⁷ Handih dimmatong da Pablo ke Barnabas ad Antioch ya inamung dan am-in nadan mangulug ot kalkalyon dan am-in di namanaddangan Apu Dios ke dida ya hay nangipainilaana nadah bokon Judyu an mihwang da hin mangulug dan Jesus. ²⁸ Nabayag an nakiha-ha-ad da Pablon Barnabas nadah mangulug hidi.

Hay naamungan nadan mangulug ke Jesus ad Jerusalem

15 Indani ya wadaday Judyun nalpud Judea an imalid Antioch ot ittutudu da nadah bokon Judyun mangulug hidi an mahapul kanun mumpakugit dat ihwang Apu Dios dida, te hidiye kanuy kanan Moses nah Tuguna. ² Hituwey hinumlun hi nakihannuwan da Pablo ke Barnabas ke dida. Ot ihuhummangan dan ume da Pablo ke Barnabas ya nadan udum an mangulug ad Jerusalem ta eda ihuhummangan hanadah apostoles ya nadah mangipangpanguluh mangulug hidiy mipanggep kediyen punhahannuwan da.

³ Handih imme dad Jerusalem ya indalan dad Phoenicia ya ad Samaria ot kalkalyon da nadah mangulug hidiy nangulugan nadan bokon Judyu ke Apu Dios ya immanla dan am-in an nangngol kediyen.

⁴ Handih dimmatong dad Jerusalem ya naapnga nadan mangulug hidi ke dida, takon nadan apostoles ya nadan mangipangpangulu nadah mangulug. Inababig da Pabloy namanaddangan Apu Dios ke didah eda nuntuttuduwan hanadah bokon Judyu.

⁵ Mu wada nadan Pharisee an mangulug mon Jesus an timmaddog ot kanan day "Mahapul an nadan bokon Judyu ya mumpakugit da ya un-unudon day Tugun Moses."

⁶ Naamung nadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh mangulug ot ihuhummangan day mipanggep kediyen. ⁷ Himmanuhummangan da ot

madandani ya timmaddog hi Pedro ot kananay "Iiba dida, inila yu an handi ya ha-oy di pinilin Apu Dios ke ditakun e mangituttuduh mipanggep ke Jesus nadah bokon Judyu ta mangulug da. ⁸ Ya hi Apu Dios an nanginilah wadah nomnom di tagu ya impatibo nay nangabulutana nadah bokon Judyu hi nangidatanah Espiritunan dida umat hi nangidatanan ditaku. ⁹ Maid di nangituppugan Apu Dios hi pamhod na, te takon nadan bokon Judyu ya paphodonay punnomnom da hin mangulug dan hiya. ¹⁰ Kinali tipet eyu ipapilit an un-unudon nadan bokon Judyuy Tugun Moses yaden inila yun takon nadan aammod taku ya takon di ditaku ya adi taku kabaelan an un-unudon hidiyen Tugun. Kon eyu pabungoton hi Apu Dios? ¹¹ Hay kakulugana ya ditakun mangulug an Judyu ya kulugon takun mihwang taku gapuh ulen Apu Jesus ya athidi bo damdama nadah bokon Judyu."

¹² Hidiyey kinalin Pedro ot umop-opya nadan naamung ot mundongdongngol dah ab-abig da Barnabas ke Pablo mipanggep hi namanaddangan Apu Dios ke didan nangat hi dakol an milagro ya nadan pangimatunan hi ongal an kabaelana handih nangayaayan dah boblen nadan bokon Judyu. ¹³ Indani ya kimmali damdamah James an kananay "Kaibaiba, donglon yu tun kalyok ke dakayu. ¹⁴ Kinalin Simon Pedro ke ditakuy pinghanah nangipatib-an Apu Dios hi ulena nadah bokon Judyu hi namiliyanah udum ke didan mumbalin hi taguna. ¹⁵ Niunnud hituwe nah kalin Apu Dios an intudok handidan profetas an kananay

¹⁶ "Homkok nadan holag David ta ahiyak bo dayawon ke dida, umat handih matagu ni-an hi David. ¹⁷ Takon nadan bokon Judyu an pinilik an tataguk ya ahiyak ini-laon ke dida. ¹⁸ Hituwey kinalin nan Ap-apu takun impainila na handih done."

¹⁹ Kanan bon James di "Nomnomnomok ya deket ipapilit taku nan Tugun Moses ya paligaton taku nadan mangulug ke Apu Dios an bokon Judyu. ²⁰ Hay ot aton taku ya muntudok takun didat tugunon taku didan adida makikan hi dotag an nibaki, hay dala, hay dotag di aggayam an nabitkol ya adida ihuyop di bokon da inayan. ²¹ Te datuwen ad-adiyon takun Judyu ya wada nah Tugun Moses an mabanidbid nah Sabadu nadah simbaan di Judyu nipalpu handih done."

Hay nuntudokan da nadah bokon Judyu an mangulug ke Jesus

²² Hanadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh mangulug ya nadan udum an mangulug ya inabulut dah diyen kinalin James ot piliyon day duwa ke dadiyen mangipangpanguluh maki-en da Pablo ke Barnabas ad Antioch. Datuwen duwa ya da Judas an Barsabas di ohan ngadana ya hi Silas. ²³ Impipae dan didah tuwen tudok: Kanan day "Dakamin ibba yuh tu

an apostoles takon nadan mangipangpanguluh mangulug ke Jesus ya maphod kami ya hana ot ta athidi bon dakayun bokon Judyu an wadah nad Antioch, ad Syria ya ad Cilicia. ²⁴ Dingngol min wadaday nalpuh tun immalih nan mamulubulun ke dakayu gapu nah hinnatkon an ituttudu da. Bokon dakamiy nalpuwan naen ituttudu da. ²⁵ Kinali naamung kamih tut punhuhummanganan miy mipanggep ketuwe ot tudduwon miy mangiali tuh tudok hinan maki-ali dan Pablo ya hi Barnabas. ²⁶ Datuwen ibba takun da Pablo ke Barnabas ya maphod da. Nahalman an ikate day eda pangituttuduwan hi mipanggep ke Apu takun hi Jesu Kristo. ²⁷ Itud-ak mi da Judas ke Silas ta ituttudu dan dakayuy mipanggep tuh intudok mi. ²⁸ Hay ninomnom mi ya maphod di adimi udman tun tugun min dakayu hi eyu punligatan. Hituwey impanomnom di Espiritun Apu Dios ke dakami. ²⁹ Hay pinhod min un-unudon yu ya abu ya adiyu kanon di dotag an nibaki, hay dala, dotag di aggayam an nabitkol ya adiyu ihuyop di bokon yu inayan. Un-unudon yu ke datuwe ya maphod. Datuwe ya abuy pinhod min kalyon ke dakayu."

³⁰ Imme da Pablo, hi Barnabas, hi Judas ya hi Silas ad Antioch. Ot amungon dan am-in nadan mangulug ke Jesus ot idat dan dida nan tudok. ³¹ Handih binidbid da ya imma-amlong da te maphod hidiyen intugun da. ³² Da Judas ke Silas ya kabaelan da damdaman muntuttudu ya dakol di intuttudu dah mangipahamad hi pangulug nadan mangulug hidi. ³³ Niha-ad dah di hi kaatnan algo ot handih nadatngan di panayanan dan dida ya kanan nadan mangulug di "Hi Apu Dios di mangipaptok ke dakayu hi kibangngadan yud Jerusalem." ³⁴ Mu hi Silas ya ninomnom nan adi mibangngad ot mihaad hidi. ³⁵ Ya athidi bon da Pablo ya hi Barnabas an niha-ad da ni-an ad Antioch ot baddangan da nadan mangulug hidin muntuttuduh mipanggep ke Apu takun hi Jesu Kristo.

Hay nunhi-anan da Pablo ke Barnabas

³⁶ Indani ya kanan Pablo ke Barnabas di "Eta tibon am-in nadan mangulug nadah boblen eta nuntanuttuduwan mipanggep hi kalin nan Ap-apu taku ta ini-laon ta hin ingganad uwani ya mangulug dan Apu Dios." ³⁷ Inabulut Barnabas, mu pinhod nan ikuyug dah Juan Marcos, ³⁸ mu hi Pablo ya adina pinhod te ugge intuluy Juan Marcos an bimmaddang ke dida inggana nagibbuy ngunu da, mu na-ala ot tayanana dida handih wada dad Pampilya. ³⁹ Abunah diye ya nunhannu da ot hidiyey hinumlun hi nunhi-anan da. Hi ke Barnabas ya ingkuyug nah Juan Marcos ot mumbangka dan immed Cyprus. ⁴⁰ Ya hi ke damdama Pablo ya pinili nah Silas an pun-ibbana. Naamung nadan mangulug hidi ot mundasal dat baddangan Apu Dios

da Pablo ke Silas ot ahida ume. ⁴¹ Indalan dad Syria ya ad Cilicia ot tuttuuduwan da nadan mangulug hidi ta mihamad di pangulug da.

Hay nikuyugan Timothy ke da Pablo ke Silas

16 Imme da Pablo ke Silas ad Derbe ya ad Listera ya waday dinatngan dah din mangulug ke Jesus an nungngadan hi Timothy. Hi inana ya Judyu an mangulug damdama, mu hi amana ya Greek. ² Hi Timothy ya tobalon nadan ibba nan mangulug hidid Listera ya ad Ikonium te maphod di pangi-ena. ³ Pinhod Pablon ikuyug ot pakugit na te inilan nadan Judyun ugge nakugit te bokon Judyuh amana. ⁴ Am-in nadah nangingan dan boble ya intuttudu da nadah mangulug di mipanggep hi mahapul an un-unudon da an hidiyen nan inuhummangan nadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh mangulug ad Jerusalem. ⁵ Ya mungkihamad di pangulug nadan mangulug ya kabigabat on mungkad-uman da.

Hay inin-inop Pablo ad Troas

⁶ Imme da Pablo nadah kabobbobled Paligya ya ad Galatia an e muntuttudu, mu uggeda immed Asia te iadin nan Espiritun Apu Dios. ⁷ Dimmatong da nah poppog di Misia ya pinhod da ot an umed Bitinia, mu ugge bo in-abulut di Espiritun Apu Dios. ⁸ Ot la-uwang dad Misia ot mumpae dad Troas. ⁹ Nahilong kediye ya nun-in-inop hi Pablon tinibo na on lalakin iMacedonia an timmaddog ya pihpihmok an kanan Pabloy "Umali kayu anhan hitud Macedonia ta baddangan dakami." ¹⁰ Gapu kediye inin-inop na ya nundadaan kami ot ume kamid Macedonia te hidiyey nangingilaan min pinhod Apu Dios an ekami muntuttuduh mipanggep ke Jesu Kristoh di.

Hay nangabulutan Lydia an hi Jesus di Apu na

¹¹ Tinaynan mid Troas ot mumbapor kamin immed Samotesia. Nabigat ot ume kamid Neapolis. ¹² Ot ahi kami umed Philippi an ongal an bobled Macedonia ot miha-ad kamih di hi kaatnan algo. Hidiye boble ya sinakup di Roma.

¹³ Nadatngan di Sabadu ot ume kami nah bah-el di boble nah pingngit di wangwang te kanan mi on hidiy oggan kaamungan nadan Judyu an mundayaw ke Apu Dios. Mu kediye ya abuna day binabain naamung hidi ot ituttudu min diday mipanggep ke Jesus. ¹⁴ Wadah di on ohan babain nungngadan hi Lydia an iTiatira an munggatang hi nakangnginan luput. Bokon Judyu, mu midmid-um hanadah Judyu an mundayaw ke Apu Dios. Hiya ya pinat-alan nan Ap-apu takuy nomnom na ot mangulug hi intuttudun Pablo mipanggep ke Jesus. ¹⁵ Indani ya numpabonyag hi Lydia ya am-in nadan wadah balena. Kanan Lydia ke dakamiy "Deket ibilan-

gak an mangulug ke Jesus ya maki-e kayuh balemi ta hidiy kiha-adan taku." Namahig di pangayag nan dakami ot maki-e kami mo.

Hay nibaludan da Pablo ke Silas ad Philippi

¹⁶ Waday ohan algon mange kami nah pundayawan ke Apu Dios ya dinamu dakami nah ohan babain muttatyun waday nihkop ke hiya. Hiya ya mabalin an kalyonay maat hi tataguh udum hi algo ya matangdanan kediyen at-attona ta dakol di pihuh inamung nadan kon muttatyun hiya. ¹⁷ Niunud ke dakamin da Pablo an pun-itkuk nay "Datuwen tatagu ya intud-ak Apu Dios an Katagtag-ayan, ta eda ituttuduy mipanggep hi kihwangan yu." ¹⁸ Athidiy at-atonah kabigabigat ta loktat ya immingleh Pablo ot iliguna nah babai ot kananay "He-an nihkop ke hiya, gapuh ongal an kabaelan Jesu Kristo, makaan ka!" Pinghanadi ya nakaan hidiyen nihkop ke hiya.

¹⁹ Handih ininnilan nadan kon muttatyun diyen babai an maid moy pangalaan dah pihhu ya bimmoh-ol da. Ot dopapon da da Pablo ke Silas ot ieda didah kad-an nadan ap-apuh di an iRoma. ²⁰ Ot kanan day "Datuwen Judyu ya diday mangipangpanguluh gulu tuh boble taku ²¹ te ituttudu day hinnatkon an pangi-e ya adinadaman etaku abuluton weno un-unudon te nibilang takun tagun di Roma." ²² Ya am-in nadan tatagun naamung hidi ya kanan day "Hiya peman." Ot ipakaan mon nadan ap-apuy bulwatin da Pablo ke Silas ot ipahuplit da dida. ²³ Nagibbun hinanuplit da dida ot ieda dida nah kalabut. Ya kinali da nah ap-apun diyen kalabut an pakagguwalyaan da dida. ²⁴ Ot ikalabut nan ap-apun di baludan da Pablo ke Silas nah nakaig-gawwan kuwartu ot inipit nay huki dah madam-ot an kaiw.

²⁵ Gawan di hilong ot mundasal da Pablo ke Silas ya mungkankanta dah pundayaw dan Apu Dios ya makid-kidngol nadan udum an nikalabut. ²⁶ Kal-inadi ya waday nal-ot an kolyog ya mundiwol nan kalabut ot nala ya nibughul nadan panto. Ya am-in nadan nikalabut ya nakaan nadan nihipit hi hukida ya bangkiling da. ²⁷ Bimmangun nan ap-apun di guwalyan nan kalabut ya tinibo nan nibughul am-in di panton nan kalabut. Hinuknut nay otak na an e ot mumpate te pangalina on binumtik am-in nadan nikalabut. ²⁸ Mu tinibon Pablo ot tumkuk an kananay "Adika mumpate te dehtu kamin am-in."

²⁹ Numpaalah dilag hidiyen ap-apu ot humgop hi kad-an nadan nikalabut an munggayonggong hi takut na ot mundukkun hi hinangngab da Pablo ke Silas. ³⁰ Indani ot palah-unona dida ya kanan diday "Nganney atok ta inihwangak?" ³¹ Kanan day "Kulugom hi Apu Jesu Kristo ta mihwang ka, nan pamilyam ya nadan makiha-ad ke dakayu." ³² Ot ituttudun da Pablo

ke hiya ya nadan mihaad hi bale nay mipanggep ke Apu Jesus. ³³ Kediyen hilong ya inulahan nan ap-apun di guwalyah kalabut nadan liput da Pablo ke Silas hi nanuplitan dan dida. Nagibbuh diye ot mumpabonyag dan am-in an hin-am-a takon nadan makiha-ad hi balena. ³⁴ Ot paghopena didah balena ot panganona dida ya mun-am-amlong dan am-in te mangulug da mon Apu Dios.

³⁵ Nabigat kediyen ya immitud-ak nadan ap-apun iRoma hi tindalu hi kad-an nan ap-apun di guwalya ot kanan dan hiyay "Ipaem kanu da Pablo ke Silas." ³⁶ Ot kanan diyen ap-apun di guwalya ke Pabloy "Ipaedakayu kanu an kalyon nadan ap-apu mi, kinali damana mon ume kayu." ³⁷ Mu kanan Pablo nadah tindaluy "Adi mabalin an na-ala on imme kami. Te tipet eda kami impahuplit hi hinangngab di dakol an tatagu ot ikalabut dakami yaden ugge kami nahumalyat panginilaan hin makulug an numbuhul kami? Dakami ya man-ut Judyu kami, mu tagu dakami bon di Roma. Kinali inila min nihallah diyen inat da. Mahapul an umali nadan ap-aput diday mangipaen dakami ta kitib-anan nihallay inat da."

³⁸ Indatdatong nadan tindaluh tuwen kinalin da Pablo ya timmakut nadan ap-apuh nanginilaan dan tagun di Roma da Pablo ke Silas. ³⁹ Immali nadan ap-apu ot mumpakawan dan da Pablo ke Silas nah inat da ot ahida ipae didan kanan day "Habalina y tayan yuh tuwen boble." ⁴⁰ Handih nalpu dah kalabut ya impayu dah balen da Lydia ot mundadammu dah di nadah udum an mangulug ke Jesus. Tinugun da didan punnanongon day pangulug da ot ahida tayan hidiyen boble.

Hay nangayan da Pablo ad Tesalonika

17 Indalan da Pablo ke Silas ad Ampipolis ya ad Apolonia hi nangayan dad Tesalonika an waday simbaan di Judyuh di. ² Deket Sabadu on immeh Pablo nah simbaan ta e mundayaw te hidiyen tuwaliy oggana aton ya nuntuttuduh tulun Sabadu hi mipanggep hi impitudok Apu Dios. ³ Intuttudun Pablo nadah tataguy kibalinan nan nitudok an kalin Apu Dios mipanggep ke Kriston tinuddun Apu Dios an mahapul an munholholtap ta ahi mate, mu mamahuwan. Kanan Pabloy "Tun hi Jesus an ipainilak ke dakayu ya hiyah Kristo." ⁴ Wadaday udum an nangulug kediyen ot umunud dan da Pablo ke Silas. Takon nadan dakol an Greek an mundayaw ke Apu Dios ya nadan kakadangyan an binabai ya nid-um da.

⁵ Mu namahig di amon nadan Judyu ot eda umayag nadah tatagun ad-adiy pangi-eda ta eda gumulu kediyen boble. Linikkub day balen Jason an kiha-adan da Pablo ke Silas ta dopapon da ot dida, ⁶ mu adida pakahamak ke dida. Na-ala mo ot imal-i dan da Jason

ya nadan udum an mangulug ke Jesus an nunlupduk da dida ot ieda didah kad-an nadan ap-apun diyen boblen pun-itkuk day "Hanadan iibban datuwen tatagu ya diday dumadag hi nomnom di tataguh kabobboblen nangayaayan da. Ya ad uwani ya dehtu dah tuh boble taku ⁷ ya teyah Jason an nun-iyana di-dah balena. Am-in da ya kahingon day olden di ap-apu taku te hay kanan da ya wada kanuy ohan ap-apun nakattag-e an nungngadan hi Jesus." ⁸ Dingngol nadan ap-apu ya nadan tataguh diyen eda kinali ya mabulun da. ⁹ Minoltan nadan ap-apu da Jason ya nadan ibbana ot ahida ipae dida.

Hay nangayan da Pablo ad Berea

¹⁰ Namahig di kagun nadan mangulug hidi ke da Pablo ke Silas ot mahilong ot ipae da didad Berea. Dimmatong da ot ipayu dan imme nah simbaan di Judyu. ¹¹ Hanadan Judyuh di ya mapmaphod di nomnom da mu nadan wadad Tesalonika te pinpinhod dan mundongol hi ituttudun da Pablo. Kabigabigat on bidbidon da nan nitudok an kalin Apu Dios ta inilaon da hin makulug nan ituttudun da Pablo. ¹² Dakol ke diday nangulug hidi, takon nadan udum an binabain Greek an kakadangan ya nadan udum an linalakin Greek.

¹³ Mu handih dingngol bon nadan Judyu ad Tesalonika an dehdi bo da Pablo ad Berea an muntuttudu dah kalin Apu Dios ya inunud da didah di ot ihapitan da bo nadan tatagu ta mid-um dan didat guluwon dah diyen boble. ¹⁴ Ot galgal-an nadan mangulug hidin impabtik hi Pablo nah pingngit di baybay. Mu da Silas ke Timothy ya nunnanong dad Berea. ¹⁵ Hanadan nun-ibban Pablo ya naki-e dan hiya ingganad Athens ot ahida mibangngad. Impaad Pablo ke didan kalyon dan da Silas ke Timothy an galgal-an dan miunud ad Athens.

Hay nuntuttuduwan Pablo ad Athens

¹⁶ Kediyen dehdi Pablod Athens hadhad-ona da Silas ke Timothy ya ad-adiy punnomnom na te tinibonan dakol di tinattaggu an daydayawon nadan tataguh di. ¹⁷ Kabigabigat on immeh Pablo nah simbaan hidit tuttuwawana nadan Judyu ya nadan bokon Judyun nakiamung ke didan mundayaw ke Apu Dios. Ya nakihumhummangan hanadah tatagun dammuwonah malkadu ta tuttuwawana dida. ¹⁸ Wadadah di damdama nadan muntuttuduh pangien di Epikulus ya Stoic an makihumhummangan ke Pablo. Hay udum ke dida ya kanan day "Nganney kanalyon tun tagun logmonay kalikali?" Ya kanan bon di udum di "Kal-ina ket dios di udum an boble tun kalkalyona?" Athidiy pangali da te hay ituttudun Pablo ya mipanggep ke Jesus ya hay namahuwana. ¹⁹ Ingkuyug dah Pablo ot ieda nadah Areopagus an konsehal ot kanan dan hiyay "Pinhod min inilaon di mipanggep kenaen balun itut-

tudum. ²⁰ Hinnatkon an abu danaen kalkalyom ya pinhod min inilaon di kibalinan da." ²¹ In-athidi da te am-in nadan tataguh did Athens, takon nadan udum an nakibobleh di ya hituway oggan da aton an eda mundongdongngol ya makihumhummangan mipanggep hi balun makalkali.

²² Timmaddog hi Pablo ot kanana nadah tatagun naamung hidiy "Dakayun tatagud Athens, tibtibbok ya namahig di pundayaw yun am-in hanadah dios yu. ²³ Tinibok nah ek nundanallanan nadan daydayawon yu ya waday nitudok nah pun-appitan yu hi 'Hituy pun-appitan nah ohan dios an ugge nainila.' Hituwen dios an daydayawon yu, takon di uggeyu inila ya hiyay pinhod kun ipainilan dakayu.

²⁴ Hidiye nan Dios an nunlutuh luta ya am-in di wadah tu. Hiya boy ap-apun am-in di wada tuh luta ya hi langit an adi mihaad hi kinapyan di tagu. ²⁵ Adina mahapul di nganneh diyen aton weno idat di tagu te hiyay nalpuwan di biyag, yahya ya am-in nadan mahapul di tagu. ²⁶ Hiyay nunlutu dih namangulun tagun nalpuwan am-in di nunhihinnatkon an tatagu tuh luta. Hiyay numplanuh biyag da hin kakon-ana ya hin daanay kiha-adan da. ²⁷ In-athitun Apu Dios ta waday aton di tagun munnomnom ya manginilan hiya te hay kakulugana ya nih-up ke ditaku. ²⁸ Hituwe ya miunnud nah kinalin nan ohan ibba yu handi an kananay 'Hi Apu Dios di gapunan wada taku ya hiyay nalpuwan am-in di nitaguwan taku.' Ya athidi boy intudok nadan ibba yun nakannomnoman an kanan day 'Makulug an imbabale ditakun Apu Dios.' ²⁹ Ot deket athidin lintu ditakun Apu Dios ya adi taku nomnomon an hiya ya umat nah kapyeon di tagun tinattaggun batu, gumok ya balituk ta kanan takuy hidiyey dios. ³⁰ Man-u te handih ugge ni-an nanginilaan di tagu ke Apu Dios ya uggena imbilang nadan gaga-ihon inat da, mu ad uwani ya pinhod nan itikod takun mangat ke dadiye ya muntutuyu takuh liwat taku. ³¹ Te gintud Apu Dios di algon ahina humalyaon am-in di tagu ya maandong di punhumalyana. Hay kitib-anan makulug an maat hituwe ya hay nummahuwana nah tinuddu nan munhumalyah tagu."

³² Handih dingngol dah diyen kinalin Pablo mipanggep hi kamahuwan di nate ya mungngohe nadan udum. Mu wada nadan udum an kanan day "Ahi daka mi bo ituttuduwan hi mipanggep kenae." ³³ Ot taynan Pablo nadan naamung. ³⁴ Mu wadaday udum an nangulug nah intuttudun Pablo ot umunud dan hiya umat ke da Dionisio an ohan munhumalya nah Areopagus ya nan babain hi Damaris ya wada nadan udum.

Hay nangayan da Pablo ad Corinth

18 Tinaynan Pabloy Athens ot umed Corinth ² ot hidiy nanamuwana nah himbalen Judyu an da

Aquila ke Prisila an iPontus, mu ka-alpu dad Roma ad Italy te in-olden nan patul an hi Klaudius an am-in di Judyu ya makaan dah di. ³ Imme Pabloh baleda ya tinibo na an hay ngunuda ya umat hi ngununa handi an mangapyah tulda. Nakihkihdihi Pablo ya nakingunngunnun dida. ⁴ Kasabasabadu on imme Pablo nah simbaan di Judyu an e muntuttudu nadah Judyu ya bokon Judyu ta mangulug dan Jesu Kristo.

⁵ Handih dimmatong da Silas ke Timothy an nalpu dad Macedonia ya dinatngan dah Pablo an ihapohapot nan muntuttudu nadah Judyu mipanggep ke Jesus an tinuddun Apu Dios an Kristo an mangipaptok hi tagu. ⁶ Mu kahingon nadan Judyuh Pablo ot tagan day padngol ke hiya. Ot alanay bulwatina ot yagyaganat pangipatibonan naliwat nadan tataguh di. Kananan diday "Nangamung kayu hin adi kayu mihwang te dakayuy kon bahul, bokon ha-on. Mipalpu mod uwani ya nadan bokon Judyuy ek tuttu duwan."

⁷ Ot tayanana dida ot umeh balen nan ohan bokon Judyu an nungngadan hi Titius Justus an ohan mundayaw ke Apu Dios. Niha-ad hi Pablo kediyen balen nihag-on nah simbaan di Judyu. ⁸ Hi Crispus an ohan apu kediyen simbaan ya nadan mihaad hi baleda ya nangulug dan am-in ke Jesu Kristo an Apu taku. Ya wadaday udum kediyen boblen nangulug ot mumpabonyag da.

⁹ Waday ohan hilong an numpatiboh Apu taku ke Pablo an kananay "Adika tumakut. Ituluy mu ot ya abun muntuttudu ¹⁰ ot maid di gaga-ihon maat ke hea te wadaak an bumaddang ke he-at nangamung, oha bo ya dakol da ketuwen bobley pinilik an tataguk."

¹¹ Ot miha-ad moh Pabloh dih hintoon ta kagodwa ot itanuttudu nay mipanggep hi kalin Apu Dios.

¹² Handih nihannot hi Gallio an gobernador ad Greece ya naamung nadan Judyu ot dopapon dah Pablo ot iedah kad-anat mahumalya. ¹³ Kanan day "Hituwen tagu ya tanuttuduwana nadan tatagu ta hinatkon di aton dan mundayaw ke Apu Dios. Hidiyen intuttuduna ya adi miunnud nah pundayaw an miabulut hi linteg di Roma."

¹⁴ Kumali ot hi Pablo, mu kimmalih Gallio an kananay "Deket numbahul te uggena inun-unud di linteg di gubilnu taku ya mabalin an ha-oy di nangamung an munhumalyan hiya. ¹⁵ Mu deket hay numbahulana ya mipanggep hi pangie-yun Judyu ya nangamung kayun diye. Bokon ha-oy di munhumalyah mipanggep hi athina." ¹⁶ Ot palah-unona dida nah punhumalyaan. ¹⁷ Na-ala mo ot hi Sostenes an ap-apun nan simbaan hidiy nangimal-iyen dah boh-ol da ot punhoplat dah hinangngab nan punhumalyaan ya pamagan Gallioy op-opya.

Hay nibangngadan da Pablo ad Antioch

¹⁸ Nakihkihdi ni-an hi Pablo ad Corinth ot ahi mumbapor an immed Syria an ibbana da Prisila ke Aquila. Indalan dad Cencrea ot mumpapu-lit Pabloh di te hidiyey kitib-anan waday hinamad nan kinali ke Apu Dios ot ahida mumbapor an umed Syria. ¹⁹⁻²¹ Dimmatong dad Ephesus ot ipayun Pablon imme nah simbaan hidi ot e makihumhungan nadah Judyu. Pinhod dan makiha-ad hi Pablo ni-an ke dida, mu adina pinhod. Kananan diday "Deket pinhod Apu Dios ya ahiyak bo mibangngad hitu."

Timmayan ad Ephesus an numbapor ot umed Cesarea. Mu da Aquila ke Prisila ya nabati da.

²² Dimmatong ad Cesarea ot umed Jerusalem an e makiap-apnga nadah mangulug hidi ot ahi umed Antioch. ²³ Ugge nabayag di niha-adanah di ot ume nadah bobled Galatia ya ad Paligya ot tugunona nadan mangulug an ihamad day pangulug da.

Hay nangayan Apolos ad Corinth

²⁴ Waday ohan Judyun nungngadan hi Apolos an iAlexandria an immalid Ephesus. Hiya ya nalaing an muntuttudu ya dakol di inila nah impitudok Apu Dios. ²⁵ Inilana bo nan intuttudun Juan mipanggep ke Apu takun hi Jesus ya nakainnila nay pumbonyag Juan. Namahig di hinlu nan muntuttudu ke datuwen inilana, mu makudang di inilana mipanggep ke Jesus. ²⁶ Hiya ya ugge timmakut ot ilappunan muntuttudu nah simbaan di Judyu hidid Ephesus. Handih dingngol da Prisila ke Aquilay ituttuduna ya nainnilaan dan makudang di inilan Apolos. Kinali ingkuyug dah baleda ot ituttudu dan hiyan am-in di mipanggep ke Jesu Kristo.

²⁷ Indani ya ninomnom Apolos an umed Greece ot baddangan mon nadan mangulug ke Jesus hidid Ephesus an impamangulu day tudok nadah ibba dan mangulug ad Greece ta maapnga dan hiya hi datngana. Handih dimmatong hidi ya ongal di baddang na nadah tatagun mangulug ke Jesu Kristo gapuh ulen Apu Dios ²⁸ te inapput na nadan Judyu hi nunhahanuwan da mipanggep ke Jesus. Impatibo nan dida nan nitudok an kalin Apu Dios an hi Jesus di tinuddun Apu Dios an Kristo an mangihwang hi tagu.

Hay nangayan Pablo ad Ephesus

19 Handih wadah Apolos ad Corinth ya imme damdamah Pablo ad Ephesus an indalana nadah bibilid. Wadaday dinatnganah mangulug ke Jesus ot ² kananan diday "An dinawat yuy Espiritun Apu Dios handih nangulugan yu?" Ya kanan day "Toan, maid di emi dingngol hi kanan dan Espiritun Apu Dios." ³ Kanan Pabloy "Kon nganney nabonyagan yu?" Kanan day "Hanan pamonyag Juan." ⁴ Kanan Pablo ke

diday "Hay pumpabonyagan ke Juan ya hidiyey pangipatib-an hi puntutuyuwan hi liwat, mu impakaittugunan kulugon taku nan immalin mihannot ke hiya an hi Jesus."

⁵ Handih dingngol dah diyen kinalin Pablo ya numpabonyag dan am-in ta pangipainilaan dan hi Apu takun hi Jesus di un-unudon da. ⁶ Inhakmon Pabloy takle nah uluda ya dinawat day Espiritun Apu Dios ya indani ya pun-ikali dah nunhihinnatkon an kali ya pungkali day impainilan Apu Dios ke dida. ⁷ Hay bilang dan am-in ya himpulut duwa.

⁸ Kasabasabadu hi tulun bulan ya immeimmeh Pablo nah simbaan di Judyun makihanummangan hanadah tatagun maid di takut nan nangituttuduh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ⁹ Mu wadada tuwali nadan mangohen adi mangulug an pinihul da nan pangulug ke Apu takuh hinangngab nadan naamung. Ta hidiye nan na-ala mo ot ikuyug Pablo nadan immunud ke hiya ot eda maappil nah puntuttuduwan Tiranus. Kabigabigat on hidi moy naamungan da. ¹⁰ Nuntuttuduh Pablo hi duwan toon hidi ot mipainilan am-in hanadah tatagun wadad Asia an Judyu ya bokon Judyuy kalin Apu Dios.

Hay nangipatnaan nadan imbabalen Iskeba an mangaan hi nihkop

¹¹ Dakol di milagron inat Pabloh gapuh ongal an kabaelan Apu Dios, ¹² takon di abunay panyuk ya bulwatin idutum di tataguh adol Pablo ta ipadapa da nadah mumpundogo ya nungkahikpan ya pumhod da.

¹³ Wadaday udum an Judyun e dimmanallanan hi kabobboblen kinaan day nungkihkop hi tatagu. Indani ya ninomnom da damdaman ngadanon di ngadan Jesus an mangan hi nihkop an kanan day "Hi Jesu Kristo an intuttudun Pablo di mangan ke he-a." ¹⁴ Ot waday naminghan an in-athitun nadan pitun linalakin imbabalen nan natag-en padin hi Iskeba. ¹⁵ Mu kanan nan nihkop an kinaliyan day "Inilak hi Jesus ya inilak hi Pablo, mu dahdi kayu?" ¹⁶ Maid maptok ya bimmadung nan nahikpan ot makihommol ke dida ya naapput da ot lumah-un da nah bale ot bubbumtikan dan nungkaliputan da ya nablada da.

¹⁷ Hituwen naat ya nundingngol nadah Judyu ya bokon Judyu ad Ephesus ot tumattakut da ya namama moy pundayaw dan Apu Jesus. ¹⁸ Dakol mo nadah nangulug ke Jesus di makiamu-amung nadah ibba dan mangulug on impudnu day mipanggep hi adi maphod an inanun-unud da. ¹⁹ Ya wadada bo nadan mangmangngat hi kanan dan magic an nun-iali day liliblu da ot gobhon dan am-in hi hinangngab di dakol an tatagu. Hay balol diyen am-in ya umeh nalimay libun pihu. ²⁰ Ya gapu kediye naat ya nundingngol hi kabobbobley mipanggep hi kalin nan Ap-apu taku ta

mungkadakol day mangulug ya mungkihamad di pangulug da.

Hay nungguguluwan nadan tatagud Ephesus

²¹ Indani ya ninomnom Pablo an mibangngad ad Jerusalem an idalanad Macedonia ya ad Greece. Kananay "Umeyak ad Jerusalem ya ad Roma." ²² Ot pamanguluwonad Macedonia nadan duwan ibbanan bu-manaddang ke hiya an da Timothy ke Erastus. Mu hiya ke ya niha-ad ni-an ad Asia.

²³ Kediye niha-adan ni-an Pabloh di ya munggugulu nadan tatagud Ephesus te humlun nan nituttudun mipanggep hi pangulug ke Apu takun hi Jesus. ²⁴ Wadah di on mumpanday an hi Demetrio. Hiya ya mangmangpayah balballen gumok an pangiha-adan dan nah tinattagun dios dan hi Altimis. Ongal di pihun punggattangan Demetrio ya nadan ibbana ketuwen kanapyaon da. ²⁵ Inamung Demetrio dadiye tatagu ya nadan udum an tatagun athidiy ngunuda ot kanan diday "Dakayun iibba, inila takun gapu ke datuwen kanapyaon taku ya kimmadangyan taku.

²⁶ Naamung takuh tud uwani te tinibo taku ya dingngol takuy at-atton tun ohan tagun hi Pabloy ngadana. Hiya ya ituttuduna an bokon makulug an dios nadan tinattagun kinapyan di tagu. Dakol dah tud Ephesus di nangulug ya loktat ya am-in day tataguh tud Asia ya mangulug da kediye ituttudu na. ²⁷ Ta kal-ina ya adadiyon di tatagu datuwen kanapyaon taku ya bokon ya abuh diye te indani ya hi Altimis an dios takun pakadayawon di tatagun kabobbobled Asia ya hi udum an boble ya adida mo dayawon ta maid moy hilbin nan simbaana."

²⁸ Dingngol dah diyen kinalin Demetrio ya bimmobboh-ol da ot pun-itkuk dan kanan day "Hi Altimis di nakattag-en dios di tatagud Ephesus!" ²⁹ Indani ya nihi-nap ad Ephesus hidiye gulu. Dimpap nadan tatagu nan duwan iMacedonia an da Geyus ke Alistalkus an dida nan maki-kien Pablo ot ieda dida nah kaamamungan di tatagun mun-ang-ang-ang hi ay-ayam. ³⁰ Ininnilan Pabloh diye ya pinhod nan umeh di ta e kumali nadah tatagu, mu adi iabulut nadan mangulug ke Jesus. ³¹ Takon nadan udum an ap-apu nah probinsia an gagayyum Pablo ya immitud-ak dah mangalin hiya an adi umeh di.

³² Hidi nah naamungan di tatagu ya magulu te waday oha on muntukuk an nunhihinnatkon di pun-itkuk da te dakol ke diday ugge nanginilah gapunan eda naamung hidi. ³³ Hay udum nadah naamung ya pangali da on nadan Judyuy gimmapuh naamungan dah di ot pataddogon nadan Judyuh Alexander an kumali nadah naamung. Impadin-ong na nadan tatagut waday innunan mangipainilah pangi-edan Judyu. ³⁴ Mu handih inimmatunan dan hiya ya Judyu ya muntu-

tukuk dan am-in an kanan day “Hi Altimis di nakattagen dios di tatagud Ephesus!” Hidiyey intukutukuk dan am-in hi duway oras.

³⁵ Wada nan oha nadah ap-apuh did Ephesus an nakiamung ke dida. Timmaddog ot padin-ongona didan kananay “Ditakun iEphesus, inila takun inilan am-in di tatagun ditakuy mangipaptok nah simbaan Altimis an nakattagen dios taku ya nan batun tinattagun nag-an nalpud kabunyan. ³⁶ Maid di kumahing ketuwe, kinali dumin-ong kayu ta adi dakodakol di eyu aton. ³⁷ Antipe mampet na-ala ya eyu in-ali datuwen duwan linalakih tu yaden maid di bahul da? Uggeda paman nangako nah simbaan ya uggeda pinihul nan dios takun hi Altimis. ³⁸ Deket waday idiklamun Demetrio ya nadan ibbana ya wadada nadan huwes takun mangipanuh diklamu. Wada boy algo napilin e pundiklamuwan ya wada day aap-apu. Kudukdul nay hidiy pangiyaan dah diklamu da. ³⁹ Ya deke bot waday udum hi lebbeng nan mipanu ya wada nadan oggan maamung an mangipanun diye. ⁴⁰ Indani ya ditakuy pabahulon di gubilnuh mangipangpanguluh gulun umat ketuwen naat ad uwanin algo. Nganney ahi taku kalyon hi gapunah etaku nungguguluwan?” ⁴¹ Nagibuh diyen kinali na ot pun-itud-ak na nadan naamung.

Hay nangayan da Pablo ad Macedonia ya ad Greece

20 Handih dimmin-ong mo nadan tatagu ya impaayag Pablo nadan mangulug ke Jesus ot tunonona dida, ot ahi umed Macedonia. ² Am-in nadah boblen dinalana ya tinuguna nadan mangulug. Loktat ya dimmatong ad Greece. ³ Ot mihaad hidih tuluy bulan. Handih e ot mumbapor ta umed Syria ya nainnilaan wadaday Judyun numplanun mamaten hiya, kinali numbabawi ot mundallan an nibangngad ad Macedonia. ⁴ Wadaday naki-ki-en hiya an da Sopater an imbabalen Pirus an iBerea, nadan duwan iTesalonika an da Alistalkus ke Segundo, hi Geyus an iDerbe, hi Timothy ya da Taykikus ke Terupimus an duwa bon iAsia. ⁵ Impangpangulu dan imme, mu hin-od dakamin Pablo ad Troas ⁶ te niha-ad kami ni-an ad Philippi inggana nagibbu nan Piyestan di Tinapay an ugge nahadan hi yeast ot ahi kami mumbapor an umed Troas. Nala-uy limay algo ot ahi kami dumatong hidi ya inakhupan mi dadiyen iibba mih di. Ot mihaad kamih hinlingguan hidi.

⁷ Hilong kediyen Sabadu † ya naamung kamin am-in ta mangan kami an hidiyen nan panginomnoman hi natayan Jesus. Into-ol Pabloy tuttudu ingganay gawan di hilong te inila nan umeh kabigatana. ⁸ Dakkodakkol di dilag nah mikatlun gladun nan balen naamungan mi. ⁹ Wada tun ohan kat-angun lalaki an hi Utikus an

† Nah kalin di Greek ya maid pottok na hin hilong di Sabadu weno hilong di Linggu.

inumbun nah tawang an makidkidngol nah kalkalyon Pablo. Indani ya muntumtumog ot loktat ya nayongyong ot mag-ad dola. Eda tibon ya nate. ¹⁰ Limmah-un hi Pablo ot hakyuyuwona ot kananay “Adi kayu madanagan te matagu.” ¹¹ Ot ibangngad min am-in nah emi naamungan ot mangan kami. Intuluy Pablon kimmali inggana nabigat ot ahi dakami taynan. ¹² In-e dah diyen timmagun lalakah baleda ya maan-anla dan am-in.

Hay nangayan Pablo ad Melitus

¹³ Dakami ke ya numbapor kami ot mamangulu kamin immed Assos an hidiy kalyon Pabloh punhoodan min hiya te mundalan hiyan umeh di. ¹⁴ Dinatngan dakamih did Assos ot mumbapor kamin am-in an immed Mitilene. ¹⁵ Nabigat kediyen ot ahi kami dumatong nah dommang di Kios ot mun-iyen kami ni-an hidi. Nabigat bo ot ume kamid Samos ot mun-iyen kami boh di. Nabigat bo ot ituluy min umed Miletus. ¹⁶ Uggemi indalan ad Ephesus te adi pinhod Pablon matakatak ad Asia te uma-abtun dumatong ad Jerusalem. Pinhod nan abun dumatong hidi ta ahi madatngan nan piyestan di Judyu an kanan dan Pentecost.

Hay kalin Pablo nadah mangipangpangulun mangulug an nalpud Ephesus

¹⁷ Handih wada kamid Miletus ya immitud-ak hi Pablo hi e mangayag nadah mangipangpanguluh mangulug ad Ephesus ta umali dah kad-an mi. ¹⁸ Handih dimmatong da ya kanan diday “Dakayun iibbak, inila yuy nitaguwak handih nakiha-adak ke dakayu nipalpu dih pinghanah dinatngak hitud Asia. ¹⁹ Inila yu bon uggeyak numpadayaw hi ek nangituttuduwan mipanggep ke Jesus. Ya takon di paliglita-tonak nadah Judyu ya hin-uddum on munluluwaak gapuh hakit di nomnom ku ya intultuluy kuy ngunuk. ²⁰ Inila yun uggek inukun intuttuduy kiphodan yu handih nuntuttuduwak nah kaam-amungan yu ya hi babale yu. ²¹ Ya intugun kuh Judyu ya bokon Judyu an muntutuyu dah liwat dan Apu Dios ya kulugon da nan Ap-apu takun hi Jesus.

²² Ad uwani ya mahapul an un-unudok di pinhod nan Espiritun Apu Dios ta umeyak ad Jerusalem, takon di uggek inilay maat ke ha-on hidi. ²³ Mu am-in tuwaliy nangayaayak ya impainilan nan Espiritun Apu Dios ke ha-on an munholholtapak ya mikalabutak. ²⁴ Takon di patayonak muden ta gibbuwok ni-an nan ngunun indinol nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo an hidiyen nan e pangipainilaan hi ulen Apu Dios hi tatagu.

²⁵ Inilak an am-in kayun tinuttuduwak hi mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya adiyak mo tibon. ²⁶ Kinali kalyok ke dakayud uwanin deket waday adi mih-

wang ke dakayu ya bokon ku bahul ²⁷ te intuttuduk am-in ke dakayuy mipanggep hi pangihwangan Apu Dios ke ditaku.

²⁸ Dakayuy pinilin nan Espiritun Apu Dios an mangipaptok nadah mangulug ke Jesus, kinali halipat-an yu ta adi kayu mahaul ya baddangan yun am-in nadan ibba takun mangulug ta mihamad di pangulug da te ditakuy gapunah natayan Jesus an imbabalen Apu Dios. ²⁹ Te inilak ot indanit tayanan dakayu ya wadaday umalin manual ke dakayun ituttudu day nihalla. ³⁰ Takon di dakayun naamung hitu ya wadaday ahi munlangkak an nihallay ituttudu dat haulon day tatagut kal-ina ya waday mangun-unud ke dida. ³¹ Kinali halipat-an yu ta adi kayu mahaul ya nomnomon yuy nakiha-adak ke dakayuh tuluy toon ot tuttuduwan dakayu. Takon di hilog weno mapat-al ya tugutugunon dakayu ya hin-uddum on lumuwaak gapuh kaguk ke dakayu.

³² Ya ad uwani ya idinol dakayu mon Apu Dios ta hiyay mangipaptok ke dakayu ya kalyok ke dakayun idinol yuh kalinan bumaddang ke dakayu. Madinol takun ihamad nay pangulug takut ahi taku dawaton am-in nan maphod an idat na nadah tatagun abulutona. ³³ Ha-oy ya uggek ginamgaman di nganneh diyen kinadangan umat hi pihhu, balituk, bulwati ya nganneh diyen odon di tagu. ³⁴ Inila yun hay binoklak di inggang kun am-in hi mahapul ku ya hay mahapul nadan ibbak. ³⁵ Am-in nadah inat ku ya impatibok an maphod di mahlu tan mungngunu ta waday ibaddang nadah mahmok an ibba. Nomnomon yu nan kinalin nan Ap-apu takun hi Jesus an kananay 'Ong-ongal di anla an ditay umidat mu nan ditay midatan.'"

³⁶ Nagibbuh diyen kinalin Pablo ot mundukun dan am-in ot mundasal da. ³⁷ Waday oha on munluluwa ya pun-iawal nan Pablo. ³⁸ Munluluwa da te nan kinalinan kananay maid nin moy ahida panib-an ke hiya. Ot ibbaan dakamin didan imme nah pingngit di baybay an kad-an di bapor an punluganan mi.

Hay nangayan da Pablo ad Jerusalem

21 Tinaynan mi dida ot ume kamid Kos. Nabigat ot ume kamid Rodes ot ahi kami umed Patara. ² Dinatngan mi on bapor hidin umed Phoenicia ot mit-an kami di. ³ Lina-uan miy Cyprus ot dumatong kamid Tyre ad Syria. Nundag-u kami di te waday iha-ad nan bapor hi kinargana. ⁴ Wadaday dinatngan min mangulug ke Jesus hidi ot makiha-ad kamin didah hinlingguwan. Datuwen mangulug ya kinali dan Pablo an adi umed Jerusalem te impainilan nan Espiritun Apu Dios ke didan waday maat ke hiyah di. ⁵ Mu adi manghop hi Pablo ot handih nadatngan di algon pangayan mi ya inibbaan dakamin nadah mangulug takon nadan inayan da ya imbabaleda inggana nah pingngit di bay-

bay an kad-an nan bapor an punluganan mi. Ya handih munhihi-an kami ya nundukun kamin am-in ot mundasal kami ni-an. Kanan min diday "Nangamung kayu mo te ume kami." ⁶ Ot ume kami nah bapor yaden immanamut da damdama.

⁷ Tinaynan mid Tyre ot ume kamid Tolemas ot emi tibon nadan mangulug ke Jesus ot makiyan kamin dida. ⁸ Nabigat ot ume kamid Cesarea. Imme kami balen nan ohan tagun muntuttuduh pangien Jesus an hi Felipe ot hidiy pun-iyanan mi. Hiyay oha nadah pitun napilin mangipaptok nadah mangulug ad Jerusalem. ⁹ Wadaday opat an binabain imbabalenan ugge ni-an nalihin an ituttudu day impainilan nan Espiritun Apu Dios ke dida.

¹⁰ Handih niha-adan mih dih kaatnan algo ya immali on ohan profetas an hi Agabus an nalpud Judea. ¹¹ Immalih kad-an mi ya inalana nan balikis Pablo ot ipabobod nay hukina ya taklena ot kananay "Kinalin nan Espiritun Apu Dios an athituy pamalud nadan Judyu ad Jerusalem nah kon balikis ketuwe ya ahida ieh kad-an nadan ap-apun di bokon Judyu ta nangamung di aton dan hiya."

¹² Dingngol mih tuwe ot dakamin nikuyug ke Pablo ya nadan udum an tatagun wadah di ya kahikakali kamit adina ituluy an umed Jerusalem, ¹³ mu kananay "Tipet kahikokoga kayu? Pakapuyon yu ot ya abuy nomnom ku! Adiyak tumakut hi pamaludan dan ha-on ad Jerusalem ya takomboy patayonak hidi hin gapu nah ituttuduk mipanggep ke Jesus." ¹⁴ Adi makalyan hi Pablo ot umop-opya kami mon kanan miy "Athina ke mo ya nangamung hi Apu Dios ke he-a."

¹⁵ Indani ya nundadaan kami ot ume kamid Jerusalem. ¹⁶ Wadaday naki-en nadah mangulug an iCesarea ot ipangulu dakamih balen da Mason te hidiy pun-iyanan mi. Hi Mason ya iCyprus an hiyay oha nadah namangulun nangulug.

Hay nakihummanganan Pablo nadah mangipangpangulug mangulug ad Jerusalem

¹⁷ Handih dimmatong kamid Jerusalem ya maka-apnga nadan mangulug hidi ke dakami. ¹⁸ Nabigat kediye ot ume kamin da Pablo an e nanibon James ya wada dan am-in nadan mangipangpangulug mangulug hidi. ¹⁹ Kanan Pablo ke diday "Maphod ta dehtu takun am-in." Ot kalkalyonan am-in di namanaddangan Apu Dios ke hiya hi ena nuntuttuduwan hanadah bokon Judyu.

²⁰ Nagibbun dingngol dah diye ot dayawon dah Apu Dios ot kanan dan Pabloy "Tibom ken iba, kalibulibu day Judyun mangulug mon Jesus, mu un-unudon da damdama nan Tugun din hi Moses. ²¹ Mahakit di nomnom da te dingngol dan intanuttudum kanu nadah Judyun nakiboble nadah bokon Judyun iwalong da nan Tugun Moses. Kanam kanun diday adida pakugit

nadan imbabale dan linalaki ya adida bo un-unudon di pangat takun Judyu. ²² Nunna-ud an inilaon dan wada kah tu. Nganne nin di aton taku? ²³ Hay maphod ya un-unudom tun kalyon min he-a. Dehtu day opat an linalakin waday hinamad dan kinalin Apu Dios an aton da. ²⁴ Maki-e kan didat eyu aton nan pangat takun Judyu ya he-ay mumbayad nah pumpamukmukan dat hidiyey panginilaan di tatagun adi makulug nan nundingngol an inat mu kanu, ya ta inilaon dan he-a ya nanongnan mangun-unud kah Tugun Moses. ²⁵ Mu nada ken bokon Judyun mangulug ke Jesus ya nuntudok kamin didat adida kanon di nibaki, hay dala, hay dotag di aggayam an nabitkol ya adida ihuyop hi bokon da inayan."

²⁶ Inun-unud Pabloh diyen kinali da ot mabigat ot maki-e ke dadiyen opat an linalaki ot aton da nan pangat di Judyu ot ahida humgop nah Templo ta ipainila da nadah papadih di nan algon pangibbuwan da nah aton da ya kediye ahida pangidatan am-in nadan miappit.

Hay nampapan dan Pablo nah Templod Jerusalem

²⁷ Handih tuwen madatngan nan mikapitun algo ya wadaday Judyun iAsia an nanibon Pablo nah Templo ot ihapitan da nadan tatagu ot bumobboh-ol dan Pablo. Dimpap da ya ²⁸ muntutukuk da kanan day "Dakayun iibba min Judyu, makayu ta baddangan dakami ot nadpap tun tagun e nuntanuttuduh tataguh kabobboblet pihulon da nan pangat takun Judyu, nan Tugun Moses ya takon tun Templo taku. Ad uwani bo ya deyan impaghop na tuh Templo nadan bokon Judyu yaden panio." ²⁹ Hidiyey kanan da te tinibo day nangikuyugan Pablo ke Terupimus an ohan iEphesus ad Jerusalem ta kanan da on nakihgop ke hiya nah Templo muden ugge.

³⁰ Gapun diye ya mungngangala nadan wada nah Templo. Handih dingngol nadan udum an tataguh diye ya imme dan am-in nah Templo ot madhu dan nunlupduk ke Pablo ot ilah-un da ot idakig dan am-in di panton nan Templo. ³¹ Eda ot patayon hi Pablo kediye, mu wada udot di e nangidatdatong nah apapun di tindalun di Roma an waday gulu. ³² Ot ipangulu na nadan tindalu ya nadan udum an apapun di tindalu ot galgal-an dan ume nah kad-an di waday gulu. Handih tinibon nadan tatagu nadan tindalun mangali ya intikod dan mumpanoplat ke Pablo. ³³ Imme nan apapun di tindaluh kad-an Pablo ot ipabangkiling nah duwan bangkiling ot kanana nadah tataguy "Dahdih tuwen tagu ya nganne bahul na?" ³⁴ Ya adi mun-uunud di ihumang dan waday oha on hinnatkon di pun-itkuk nat maid di maptok hi donglon da. Adi mo maawatan nan apapun di tindalu hin nganney makulug hi naat, ta na-ala mo ot kalyona nadah tatagun ie

dah Pablo nah pungkampuwan di tindalu. ³⁵ Handih pun-ie dah Pablon wadada nah tete ya kah-in di inatang nadan tindalu te namahig nadan tatagun ihik dan patayon. ³⁶ Miunuunud nadan tatagun pun-itkuk day "Patayon yuh naen tagu!"

Hay kinalin Pablo nadah tatagu

³⁷ Handih eda ihgop hi Pablo nah kampun di tindalu ya kanan Pablo nah apapun di tindaluy "Wada ahan di kalyok ke he-a." Kanan nan apapun di tindaluy "Kon inilam an kumalih Greek? ³⁸ Ot bokon mo he-a nan tagun iEgypt an nangipanguluh tindalun umeh opat di libun nakigubat hi gubilnumi ot ahina dida ipangulu nah adi maboblayan?" ³⁹ Hinumang Pablo ot kananay "Bokonak te ha-oy ke ya Judyuwak an nitungowak ad Tarsus ad Cilicia an nundingngol an boble. Iabulut yu ahan an kumaliyak hantudah tatagu." ⁴⁰ Ya kanan nan apapun di tindaluy "Damana." Ot tumaddog hi Pablo nah tete ot paop-opyaona nadan tatagu ot kumalin ingkali nah kalin di Judyu.

22 Kananay "Iiba ya aammod dida, donglon yu ahan tun kalyok ke dakayu." ² Handih dingngol dan pun-ikalih nah kalidan Judyu ya immop-opya da bo kaya ot intuluy Pablon kimmali. ³ Kananay "Ha-oy ya Judyuwak. Nitungowak ad Tarsus ad Cilicia, mu hitud Jerusalem di naongalak ya ha-oy di ohan tinuttuduhan Gamaliel ot paka-ittuttudu nan ha-on di mipanggep nah Tugun din aammod taku. Impaka-un-unud kun am-in dadiye, ot am-in di atok ya pinhod kun kidayawan Apu Dios, umat ke dakayu. ⁴ Ta hidiye nan handi ni-an ya impunholholtap ku nadan mangun-unud nah mituttudun mipanggep hi pangulug ke Jesus. Impipatek di udum ya impikalabut kuy binabai ya linalaki. ⁵ Takon di eyu mahmahan nah natag-en padi ya nadah apapun di Judyuh tu ot ihadak dan makulug hituwe te diday nangidat ke ha-on nah tudok hi kalebbengak an umed Damascus an e mampap nadah mangulug ke Jesus hidi ta ialik didah tud Jerusalem ta makastigu da.

Hay kinalin Pablo hi naat ke hiya ot ahi mangulug

⁶ Inalak hidiyen tudok ot ume kamid Damascus. Maal-algo kediye manatong kami ya maid maptok ya waday humihhilin dilag an nalpuh kabunyan an dinilaganay nunlinikkod hi kad-ak. ⁷ Ot matu-iyak ya wada on dingngol kun kimmalin kananay 'Saul! Antipet punholholtaponak ke he-a?' ⁸ Hinumang kun kanak di 'Apu, dahdi ka?' Kananay 'Ha-oy hi Jesus an iNasaret an punholholtapom.' ^{9,10} Ya kanak di 'Apu, nganne moy pinhod mun atok?' Ya kananay 'Tumaddog kat ume kad Damascus, hidiy panginilaam am-in nah pinhod Apu Dios an atom.' Hanada ken iibbak an naki-en ha-on ya manut tinibo da nan humihhilin dilag, mu uggeda

naawatan di kinalin nan makihumhummangan ke ha-on. ¹¹ Gapu kediye humihhilin dilag ya nakulapak ot podpodnonak mo nadah ibbak ingganay dimmatong kamid Damascus.

¹² Hidid Damascus ya wada on hi Ananayas an nahamad di pangun-unud nah Tugun Moses ya am-in day Judyuh di ya tobalon da peman. ¹³ Immali ot mi-hag-on ke ha-on ot kananay 'Iba Saul, pakatibo ka mo kaya.' Pinghanadi ya pakatibowak bo. ¹⁴ Ya kanan Ananayas di 'Hi Apu Dios an dinaydayaw handidan aammod taku ya hiyay namilin he-a. Pinili dakan pangipainilaana nah pinhod nan atom. Pinili daka bon manibo nah tinuddu nan makakkaphod di pangi-ena ya pinili dakan mangngol nah kalina, ¹⁵ ta he-ay e mangipainilah katagutagu kediye dingngol mu ya tinibom. ¹⁶ Aga, tumaddog kat ibagam ke Jesus an pakawanayan liwat mu ne numpabonyag ka.'

Hay nangalyan Pablo hi namiliyan Apu Dios ke hiya

¹⁷ Nibangngadak ad Jerusalem ot handih mundasalak nah Templo ya maid maptok ya kayak mun-in-inop ya numpatibon ha-on ¹⁸ hi Apu taku ot kananay 'Gal-am ta taynam di Jerusalem te adi met-laing kulugon nadan tataguy kanalyom mipanggep ke ha-on.' ¹⁹ Ot kanak di 'Apu, wada nin ot an kulugon da te adiyak mo umat handin immeyak nadah simbaan di Judyu ta dopapok nadan mangulug ke he-a on impahoplat ku dida ne ahik impakalabut dida. ²⁰ Ya handi boh namatayan dan Stephen an ohan muntuttuduh mipanggep ke he-a ya wadaak hidi. Ha-oy di ohan nangabulut hi pamatayan dan hiya ya ha-oy bo udot di nangdon hi bulwatin nadan namaten hiya.' ²¹ Mu kanan nan Ap-apu takuy 'Eka ot ya abu te he-ay itud-ak kun umeh kad-an nadan bokon Judyu.'"

²² Hanadan tatagu ya dongdonglon day pangalkalyan Pablo hi naat ke hiya, mu handih kananay intud-ak Apu Dios an e muntuttudu nadah bokon Judyu ya kahitutukuk dan kanan day "Patayon yuh naen tagu. Maid di lebbeng nan mitagu." ²³ Kahitutukuk da ya pun-iwele day bubulwati da ya pun-ihabuweg day dap-ul hi boh-ol da. ²⁴ Indani ya kinalin nan ap-apun di tindalun di Roma nadah tindalunan ipaghop dah Pablo nah pungkampuhan da ya huplition dat ipudnu nay gapunah pangitukutukukan nadan Judyu ke dadiye. ²⁵ Mu handih binalud dah Pablo ta eda ot huplition ya kanana nah ohan tindalun nihag-on ke hiyay "Ha-oy ya Judyuwak, mu nibilangak damdaman tagun di Roma. Kon damanan huplition di iRoma takon di ugge ni-an nahumalya?"

²⁶ Handih dingngol nan tindaluh diye ya ena indatdatong nah ap-apu dan kananay "Tagun di Roma ot kanuh diyen tagun etaku huplition, kon damanan nala on in-athidi taku?" ²⁷ Ot ume mo nan ap-apun di

tindaluh kad-an Pablo ot kananay "Kon makulug an he-a ke ya tagun di Roma?" Ya kananay "Om." ²⁸ Ya kanan bon nan ap-apun di tindaluy "Ha-oy ya kah-in di numbayadak hi ongal an pihhu ot ahiyak mibilang an tagun di Roma." Kanan Pabloy "Ha-oy ke ya nibilangak te tagun di Roma nadan ammod ku." ²⁹ Ot taynan nadan tindalun e manuplit ot ke hiya. Ya nan ap-apuda ya timmakut hi ena nangipabangkilingan ke Pablo te adi mabalin an e iathidiy tagun di Roma yaden ugge ni-an nahumalya.

Hay nahumalyaan Pablo

³⁰ Pinhod nan ap-apun di tindalun inilaon hin nganey ipabahul nadan Judyu ke Pablo. Ot mabigat ot ipakaanay bangkiling Pablo ya impaayag na nadan ap-apun di padi ya nadan ap-apun di Judyu ot ipahangganah Pablon didat humalyaon da.

23 Intokkol Pablo nadah munhumalyan hiya ot kananay "Iibba dida, maid di bahul kuh hinangngab Apu Dios te am-in nadan inat ku ingganad uwani ya hiyay pinhod kun paamlongon." ² Gapu kediye kinalin Pablo ya impaapap nan natag-en padin hi Ananayas di tokon Pablo nadah nihag-on ke hiya. ³ Ot kanan Pablo ke Ananayas di "Kay ka maphod hin wada kah hinangngab di tatagu, mu gaga-ihoy wadah nomnom mu. Hi Apu Dios di mangibalo tuh inat mun ha-on te punhumalyaak mipuun hi Tugun Apu Dios, yaden unggem inun-unud hidiyen Tugun tedeyan impaapap muy tokok. Kon hidiyey kanana nah Tugun Apu Dios?" ⁴ Ya kanan nadan tatagun nihag-on ke Pabloy "Antipe udot ta athinay pangalim nah natag-en padin Apu Dios?" ⁵ Ot kanan Pabloy "Iibba, uggek inilan hiya nan natag-en padi te gulat nat inilak ya uggek ot in-athidi te waday impitudok Apu Dios an kananay 'Adi kalyon di adi maphod hi ap-apu.'"

⁶ Handih tinibon Pablon wadaday Saducee ya Pharisee ya inlot nay kalinan kananay "Ha-oy ya Phariseeyak ya Pharisee damdamay aammod ku. Deyyak hitun mahumalya te kulugok di kamahuwan di nate." ⁷ Dingngol nadan Saducee ya Phariseeh diye ya munhahannu da. Adi mun-uunnud di panumalya da ⁸ te nadan Saducee ya adida kulugon an mamahuwan di nate ya adida kulugon an waday anghel ya waday linnawan di tagu, mu nadan Pharisee ya kulugon da datuwen tulu. ⁹ Indani ya muntututut da mo ahan ya nada ken udum an Pharisee an muntuttuduh Tugun Moses ya timmaddog da ot kanan day "Nganne peman di bahul tun tagu? An wada ke peman di kimmalin anghel weno espiritu ke hiya ya nganney ad-adin diye?"

¹⁰ Ya namam-an kay da mo ahan mumpapatte ot tumakut nan ap-apun di tindaluh maat ke Pablo an de-

hdin nah gawwada. Ot umitud-ak hi tindaluna ta ibangngad dah Pablo nah pungkampuhan da.

¹¹ Kediyeen hilong ya numpatibo nan Ap-apu takun hi Jesus ke Pablo an kananay "Adika tumakut. He-ay ahi mangipainilah mipanggep ke ha-on ad Roma umat nah nangipainilam ke ha-on hitud Jerusalem."

Hay nunhuhummangan nadan Judyuh pamatayan dan Pablo

¹² Handih nabigatana ya nunhuhummangan nadan udum an Judyu mipanggep hi pamatayan dan Pablo. Inhuhummangan dan adida mangan ya adida uminum inggana patayon da. ¹³ Nahawwal hi nap-at an Judyuy nangihummangan kediye. ¹⁴ Imme dah kad-an nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpangulu Judyu ot kanan dan diday "Hinamad min inhuhummangan an adi kami mangan ya adi kami uminum inggana patayon mih Pablo. ¹⁵ Dakayun ap-apuy munhaul nah ap-apun di tindalun iRoma ta kanan yuy 'Paaliyom hi Pablo te pinhod min pakahummalyaon.' Ya deman ot an ahimi botakon nah dalan ta patayon mi."

¹⁶ Mu dingngol nan lalakin imbalen nan babain tulang Pabloh diyen inhuhummangan da ot ena idatdatong ke Pablo nah kampu. ¹⁷ Inayagan Pablo nan ohan ap-apun di tindalu ot kananan hiyay "Iem tun unga nah kad-an nan natag-en ap-apun di tindalu te waday pinhod nan kalyon." ¹⁸ Ot ipangulun diyen ap-apun di tindalu nan unga nah kad-an nan natag-en ap-apu da ot kananan hiyay "Hanan tagun nibalud an hi Pablo ya kananay ialik tun ungang kad-am te wada kanuy pinhod nan kalyon ke he-a." ¹⁹ Inawit nan natag-en ap-apu nan unga ot handih duwa da ya abu ya kananay "Nganney pinhod mun kalyon ke ha-on?" ²⁰ Kanan nan ungang "Nunhuhummangan nadan Judyu an hi bigat ya ibaga dan he-at ipaem hi Pabloh kad-an dat pakahummalyaon da kanu. ²¹ Mu adim kaya iabulut te wadaday nahawwal hi nap-at an tatagun mumbotak nah dalan an mamaten hiya. Hinamad dan inhuhummangan an adida mangan ya adida uminum ingganay patayon da. Dehdi dan nundadaan da an hadhad-on day pangjabulutam ke Pablo an umeh di." ²² Ot kanan nan ap-apun di tindalu ke hiyay "Adim kalkalyon hi udum an tatagu an indatdatong muh tuwen ha-on." Ot itud-ak na.

Hay nangitud-akan dan Pablo hi kad-an Gobernador Felix

²³ Impaayag nan natag-en ap-apun di tindaluy duwan ap-apun di tindalu ot kananan diday "Hi hilong ya mundadaan kayuh duway gatut an tindalu, napitun tindalun mungkabayu ya duwan gatut bon tindalun mumpahul ta ie yuh Pablo ad Cesarea. ²⁴ Mahapul an waday kabayun puntakkayan Pablo ya tibon yu ta maid di maat ke hiya inggana idatong yuh kad-an gob-

ernador Felix." ²⁵ Ot muntudok nan natag-en ap-apun di tindalu ke gobernador Felix an kananay.

²⁶ "Madayaw an apu gobernador Felix. ²⁷ Tun tagun ipaalik hi kad-am ya dimpap nadan Judyu ya eda ot patayon, mu imme kami nadah tindaluk ot emi awiton te ininnilak an hiya ya tagun di Roma. ²⁸ Pinhod kun inilaon di kanan dan bahulna ot iek hi kad-an nadan ap-apun di Judyu. ²⁹ Hay ininnilak ya numbahul te kahingona ya adina un-unudon di pangat di Judyu. Maid di udum hi inilak an bahul nan gumapuh pamatayan weno pangikalabutan ke hiya. ³⁰ Ya handih dingngol kun wadaday Judyun nunhuhummangan an mamaten hiya ya ninomnom kun ipaalih kad-am. Kinalik nadah mangidiklamun hiyan umali dah kad-am ta he-ay pundiklamuwan da. Abunah tuwen kalyok ke he-a. Haoy an hi Klaudius Laysias."

³¹ Inun-unud nadan tindaluh diyen kinalin nan ap-apu da ot hilong kediye ya in-e dah Pablo ingganad Antipatris. ³² Nabigat ot mibangngad nadan nundallan an tindaluh kampu da ot abuna mo nadan nungkabayun tindaluy nangien Pablo. ³³ Dimmatong dad Cesarea ot idat da nan tudok nah gobernador ya impaboltan dah Pablo ke hiya. ³⁴ Binidbid nan gobernador nan tudok ot mahmahanay boblen Pablo. Handih ininnila nan iCilicia ya ³⁵ kananay "Ahik donglon di kalyom hantuh aliyen nadan mangidiklamun he-a." Ot ipae nah Pablo nah balen din patul an hi Herod.

Hay nangidiklamuwan dan Pablo

24 Nala-uy limay algo ya immali nan natag-en padi an hi Ananayas ya nadan udum an mangipangpangulu Judyu ya nan abugadu dan hi Tertullus an mangidiklamun Pablo ke gobernador Felix. ² Ot paayag dah Pablo. Hi Tertullus di namangulun kimmalin puntontona nadan ipabahul dan Pablo. Kananay "Madayaw an gobernador ketuwen boble, ongal di amlong mi te makaphod ka ya ipaptok muy tataguh kabobbobleh tu ya ongal di pinumhodan tun boble taku. ³ Hidiyey gapunan abuluton miy kaphod mu ya ongal di pumपालामatan min he-a. ⁴ Adimi pinhod an mahaliw-a ka, mu donglom ahan tun kalyon mi mipanggep tuh tagu.

⁵ Hituwen tagu ya hiyay humlun hi pungguguluwan di Judyuh kabobboblen pangapangayana. Ya hiyay ap-apun nadan tatagun hinnatkon di un-unudon dan hidiye nan kanan dan Nasarenes. ⁶ Ya impatna nan hibiton nan Templo min Judyud Jerusalem, mu dimpap mi. Pinhod mi ot an humalyaon mipuun hi linteg min Judyu, ⁷ mu immali nan ap-apun di tindalu an hi Laysias ot pilitonan alan hi Pablo ta maid moy innun min munhumalyan hiya. ⁸ Impaali nah tu ot ahina kanan ke dakamiy miunud kamih tut ipahumalya min

he-a. Deket humalyaom hituwen tagu ya inilaom nadan ipabahul min hiya.”

⁹ Am-in nadan Judyu ya nun-uunnud di kinali dan kanan day “Hiya peman, makulug am-in dadiye.”

Hay kinalin Pablo ke Gobernador Felix

¹⁰ Nagibbuh Tertullus an kimmali ot pakaliyon damdaman nan gobernador hi Pablo ot kanan Pabloy “Apu gobernador, nabayag ka mon munhumalya tuh boble. Maandong di punhumalyam, kinali madinolak an manumang nadah ipabahul dan ha-on hi hinangngab mu. ¹¹ Mabalín an inilaom di kakulugana te hay bilang di algoh nala-u nipalpu handih nangayak ad Jerusalem ingganad uwani ya himpulut duwa ya abu. Immeyak an e nundayaw ke Apu Dios nah Temploh di. ¹² Maid di nangakhupan hantudan ibbak an Judyu ke ha-on an nakihannu weno gimmuluh naamung hi tatagu nah Templo, nadah simbaan weno nah boble. ¹³ Ya maid di eda ipatiboh kitib-anan makulug nadan ipabahul dan ha-on. ¹⁴ Abulutok an dayawok hi Apu Dios an hiyay dinaydayaw din aammod mi, mu hay atok an mundayaw ya un-unudok nan intuitudun Jesus an hidiyey kanan hantudan nangidiklamun ha-on an nihallan pundayaw. Oha bo ya nanongnan kulugok damdaman am-in nan wadan nah Tugun Moses ya nadan intudok handidan profetas Apu Dios an dadiyey puun di pangulug ku. ¹⁵ Ya kulugok damdamay kulugon dan hi ohan algo ya mahuwan Apu Dios nadan naten maphod weno gaga-ihoy nitaguwan da te humalyaonan am-in di tatagu. ¹⁶ Kinali papohdanak di atok ta adiyak munliwat ke Apu Dios ya maid di pumbahulak hi ibbak an tagu.

¹⁷ Handi ya nihaha-adak hi udum an bobleh kaatnan toon ot ahiyak umed Jerusalem te in-ek nan pihhun mahapul nadan ibbak an Judyun nawotwot ya nan ek iappit ke Apu Dios. ¹⁸ Handih wada kami nah Templon pun-iat mi nan pangat di Judyu ya kediye nanib-an dan ha-on, mu maid kayay tatagun nunggugulu gapun ha-on. ¹⁹ Hay nanibo ya abun ha-on ya nadan Judyun nalpud Asia, yaden deyan diday maid hitu. Gulat na ot ya wadadah tut kalyon da hin nganney bahul ku. ²⁰ Weno mahmaham ke datuwen ibbak an Judyun naamung ad uwani an nalpud Jerusalem hin nganney nainilaan dah bahul ku handih hinumalyaak hi hinangngab nan ap-apun di Judyu. ²¹ Maid di eda ipabahul ke ha-on hin bokon ya abu nan kinalik handih nunhumalyaan dan ha-on an kanak di ‘Hay gapunan deyak hitun mahumalyad uwani ya kulugok an mamahuwan di nate.’”

²² Hi gobernador Felix ya inila nay mipanggep hi pangulug ke Jesus. Kinali intikod na ni-an an munhumalya ot kanan diday “Indanit umali nan ap-apun di tindalun hi Laysias ta ahi taku ituluy an ihuhummangan

tun diklamu yu.” ²³ Kinali na nah ohan ap-apun di tindalu ot paguwalya nah Pablo, mu ugge da ingkalabut ya adida iadiy pangialiyan nadan ibbanah mahapul na.

²⁴ Nala-uy kaatnay algo ya immali bo nan gobernador an hi Felix ya nan inayanan hi Drusila an Judyu. Impaayag Felix hi Pablo ta ituttudunay mipanggep hi pangulug ke Jesu Kristo. ²⁵ Mu handih ituttudunay mipanggep hi kaphod, hay pangonoknong hi adol ya hay ahi punhumalyaan Apu Dios hi udum hi algo ya timmakut hi Felix ot kananay “Abunah nae ni-an ad uwani, mu ahi daka bo paayag hi pidwana hin waday wayak.” ²⁶ Oha bo ya kanana pe on idatan Pabloh pihhut damanan ipaena, kinali nadandani on impaayag nah Pablo ta munhumhummangan da.

²⁷ Nala-uy duwan toon ya immalih Porsius Festus ot mihannot ke Felix an gobernador. Hi ke Felix ya pinhod nan pitbal nadah Judyu, kinali impunnonong nah Pabloh kalabut.

Hay nunhumalyaan da ke Pablo ad Cesarea

25 Tulun algoy nala-uh nunggubernadolan Festus ad Cesarea ot ahi umed Jerusalem. ² Dimmatong hidi ya puntonton nadan ap-apun di padi ya nadan ap-apun di Judyu ke hiya nadan ipabahul dan Pablo. Ya kalikaliyan dah Festus ³ ta pumbangngadonah Pablo ad Jerusalem. Wadah nomnom dan deket mibangngad hi Pablo ya eda botakon ta patayon da. ⁴ Mu kanan Festus di “Hidid Cesareay kikalabutana. Takombo ot adi mabayag ya mibangngadak hidi. ⁵ Damanan maki-e nadan ap-apu yun ha-on ad Cesarea ta eda idiklamu nan tagu hin waday bahul na.”

⁶ Imme nin hi himpulun algoy niha-adan Festus ad Jerusalem ot ahi umed Cesarea. Nabigat kediyen dinatngan dad Cesarea ya impaayag nah Pablo nah punhumalyaan. ⁷ Handi hinumgop hi Pablo ya linikkub nadan Judyun nalpud Jerusalem ot puntonton day bahul na, mu maid di ipatibo dah kakuluganan numbahul hi Pablo. ⁸ Himmumang hi Pablo ot kananay “Maid di numbahulak hi mipanggep hi Tugun di Judyu, nah Templo ya hay ap-apu takud Roma.”

⁹ Mu hi Festus ya pinhod nan pitbal nadah Judyu ot kanan Pabloy “An pinhod mut ibangngad dakad Jerusalem ta hidiy punhumalyaak ke he-a?” ¹⁰ Mu kanan Pabloy “Kon hantu ken kawad-ak ad uwani ya bokon punhumalyaan di iRoma an lebbengnan kahumalyaak? Takon di he-a ya inilam an maid di bahul ku nadah Judyu. ¹¹ Deket mainilan makulug an waday numbahulak ta mahapul an pipateyak ya takon. Mu deket adi makulug hantudan ipabahul dan ha-on ya adi mabalín an eyak pipate nadah Judyu. Deket ipapilit dan waday bahul ku ya kudukdul na moy hanan ap-apu takud Roma di manumalyan ha-on.” ¹² Ot maki-hummangan ni-an hi Festus nadah ibbanan mangidat

hi tugun ot ahina kanan ke Pabloy "Deket athinan pinhod mun hay ap-apu takud Roma di manumalyan he-a ya takombo, iabulut mi."

Hay nangngolan nan patul an hi Agrippa nah kinalin Pablo

¹³ Nala-uy kaatnay algo ya immalid Cesarea nan patul an hi Agrippa ya nan tulang nan babai an hi Bernice an e mumbisita ke Festus. ¹⁴ Handih kawada dah di ya kinalkalin Festus di mipanggep nah kasun Pablon kananay "Dehnay ohan nikalabut handih tiempon Felix ingganad uwanin nihannotak. ¹⁵ Handih immeyak ad Jerusalem ya nundiklamu nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ke ha-on an dakol kanuy bahul nat mahapul an ipakastiguk. ¹⁶ Mu kinalik ke didan hay linteg di gubilnud Roma ya adinadaman na-ala on kinastiguy tagun nidiklamu te kah-in di mahumalyat waday innunan manumang nah ipabahul dan hiya. ¹⁷ Ta handih naki-ali dah tu ke ha-on ya nabigat ot amungok dida nah punhumalyaan ot paayag kuh tuwen tagun nikalabut. ¹⁸ Handih tinonton nadan nundiklamuy ipabahul dan hiya ya kanak pe on waday napintok hi ipabahul dan hiya, mu maid. ¹⁹ Hay ke ya abu ipabahul dan hiya ya nan mipanggep hi pun-dayaw nan Apu Dios ya hay mipanggep ke Jesus an nate, mu kanan tuwen taguy matagu. ²⁰ Uggek inilay atok an mangipanu ketuwen kasu, kinali na-ala mo ot ibagak ke Pablo hin pinhod nan mied Jerusalem ta hidiy kahumalyaana. ²¹ Mu pakudukdulonan mibalud ta inggana nan ap-apu takud Roma di manumalyan hiya. Ot ipaguwalyak mot ingganah pangipaeyak ke hiya nah ap-apu takud Roma."

²² Ot kanan Agrippa ke Festus di "Pinhod ku damdaman donglon di kalyon tuwen tagu." Ot kanan Festus di "Ahim donglon hi bigat di kalyona."

²³ Nabigat ot ume da Agrippa ke Bernice nah punhumalyaan ya matiboy kinatag-e da te numbulwati dah bulwatin di patul. Nakihgop hidi nadan ap-apun di tindalu ya nadan nungkatag-ey saad nan tatagu kediyen boble. Ot paayag Festus hi Pablo. ²⁴ Kanan Festus di "Madayaw an apu Agrippa ya dakayun am-in an naamung ad uwani. Hituwe nan tagun indiklamun nadan Judyuh tu ya ad Jerusalem an papiliton dan pipatek.

²⁵ Mu maid di ek mahamak hi bahul nah ena katayan, mu gapu te kinali nan pakudukdulonay hay ap-apu takud Roma di manumalyan hiya ya timbal ku. ²⁶ Mu maid di inilak hi itudok ku nah ap-apu takuh bahul na, kinali impaayag kud uwani tuh hinangngab yu ta donglon yuy kalyona, namam-an he-a apu Agrippa, ta deket nganneh diyey pumbanagan di kahumalyaanah tu ya hidiyey itudok ku. ²⁷ Ot gapu te matamaak hi itudok kuh bahulna te kon na-ala on itud-ak kuy tagun e

midiklamuh kad-an nan ap-apu taku yaden maid di napintok hi bahulna?"

Hay kinalin Pablo hi hinangngab Agrippa

26 Ot kanan Agrippa ke Pabloy "Kumali kat donglon miy ihumang muh ipabahul nadan Judyu ke he-a." Timmaddog hi Pablo ot kananay ² "Apu patul Agrippa, mun-am-amlongak an wada kad uwanit donglom di ihumang ku nadah ipabahul nadan Judyu ke ha-on. ³ Te he-a ya impakainnilam di pangi-en di Judyu ya nadan gumapuh punhahallaan. Kinali donglom anhan tun kalyok.

⁴ Hanadan Judyu ya inila day pangi-ek nipalpu dih kaungak ingganad uwani te bimmoble kami ya takon handih kawadak ad Jerusalem ya inila day pangi-ek. ⁵ Inila da kaya, muden adida kalyon di makulug an haoy ya Phariseeyak an paka-un-unudok di pangat di Judyu. ⁶ Hay kakuluganan tipet deyak hitud uwanin mahumalya gapu te kulugok an ahi umannung di kinalin Apu Dios handidah aammod min ahi mamahuwan di nate. Hay nipuunan tun pangulug ku ya hay nunmahuwan Apu Dios ke Jesu Kristo dih natayana. ⁷ Ya takon nadan ibbak an Judyu ya kulugon dan ahi mamahuwan di nate, kinali nahalman di pun-dayaw dan Apu Dios hi kabigabigat ya kahilohilong yaden kanan day hidiyey gapunah numbahulak, Apu patul Agrippa."

⁸ Kanan Pablo nadah naamung di "Antipe ahan ta dakayu ke ya ligaton yun kulugon an hi Apu Dios ya mahuwanay nate? ⁹ Man-u te ha-oy ke damdama handi ya kahingak nah mituttudu mipanggep ke Jesus an iNasaret ot atok am-in di kabaalak an mangipahol-holtap nadah mangulug ke hiya. ¹⁰ Athidiy inainat kud Jerusalem. Dimmawatak pay hi kalebbengak nadah ap-apun di padi ot pun-ipakalabut ku nadan mangulug ke Jesus. Ya deket waday kanan dah pipate da on timbal ku. ¹¹ Nangenangeyak nadah simbaan di Judyu ot paholholtapok nadan mangulug ta kanak ot ta itikod dan mangulug ke Jesus. Namahig di boh-ol kun didat takon di binumtik dah nidawwin boble ya inunud ku didat ek paholholtapon dida."

Hay kinalin Pabloh gapunan nangulug

¹² "Hituwey gapunah nangidatan nadan ap-apun di padi ke ha-on hi kalebbengak an e mampap nadah mangulug ad Damascus. ¹³ Maal-algo, Apu patul Agrippa, an manatong kamid Damascus ya maid di maptok ya waday inang-ang kuh dilag an nalpuh kabunyan an makappat-al mu hay algo ot madilagan di nunlinikkod ke ha-on ya nadan ibbak ¹⁴ ya natu-i kamin am-in. Indani ya waday dingngol kun kimmalin ingkalinah kalin di Judyun kananay 'Saul! Antipet eyak punholholtapon ke he-a? Itikod muh naen at-attom te maid damdamay

hilbina ke dida, he-a ot ya abuy mahmok.¹⁵ Ot kanak di 'Apu, dahdi ka?' Ya kananay 'Ha-oy hi Jesus an pun-holholtapom.¹⁶ Tumaddog ka. Numpatibowak ke he-a te he-ay pinilik an mangipainilah tatagu mipanggep ke ha-on an tinibom ad uwani ya nan udum an ahik ipainilan he-ah udum hi algo.¹⁷ Itud-ak dakah kad-an nadan Judyu ya bokon Judyu an e mangipainilan ha-on. Ipaptok dakan ha-on ta maid di ad-adih aton dan he-a.¹⁸ Ipainilam di mipanggep ke ha-on ta mapat-alan di nomnom dat iwalong da nadan gaga-ihon at-ton dat hi Apu Dios moy un-unudon dan bokon hi Satanas. Ya mangulug dan ha-on ta mapakawanan di liwat da ya mibilang dan tatagun Apu Dios.'

¹⁹ Kinali Apu patul Agrippa, hidiyen kinalin Jesus ke ha-on handih numpatib-ana ya hidiyey un-unudok.²⁰ Hay namanguluh nangayak ya ad Damascus ot ahid Jerusalem ya nadah kabobbobled Judea ot ahi nuppe nadah kad-an di bokon Judyu. Intuttuduk hi katagutaguh di ta muntutuyu dah liwat da ta hi Apu Dios moy un-unudon da ya ipatibo da nadah at-atton dan nuntutuyu da.²¹ Hituway gapunah nampapan nadan Judyu ke ha-on handih wadaak nah Templon eyak ot patayon.²² Mu nipalpu dih nuntuttuduwak mipanggep ke Jesus ingganad uwani ya maid di naat ke ha-on te binanaddanganak ke Apu Dios ot deyan dehtuwak ad uwanin hiyay ipainilak am-in hi tatagu, nababa weno natag-e. Hituwen kalkalyok ya hidiye din inabig Moses ya handidan profetas an maat²³ an kanan day 'Hanan Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu ya ahi munholholtap ta mate. Mu hiyay mamangulun mamahuwan ta ipainilana nadah Judyu ya bokon Judyuy mipanggep hi kihwangan da.'"

²⁴ Handih pungkalin Pabloh diye ya tinumkuk hi Festus an kananay "Mun-ango ka, Pablo! Impun-ango daka nah inadal mu."²⁵ Himmumang hi Pablo ot kananay "Apu gobernador Festus, adiyak mun-ango te tun kalkalyok ya makulug ya bokon athidiy kalyon di mun-ango.²⁶ Adiyak umagol an mangalkali ke datuweh hinangngab Apu patul Agrippa te inila nay mipanggep ke datuwe. Inilak ot inilana dadiyen naat te nundingngol hi kabobboble.²⁷ Apu patul Agrippa, kon adim kulugon nan intuttudun handidan profetas? Inilak ot kulugom!"²⁸ Mu kanan Agrippa ke Pabloy "Kon pangalim on na-ala ya kulugok di kinalim ta mumbalinak an Kristiano?"²⁹ Ot kanan Pabloy "Takon di bokon ad uwaniy pangulugam, mu ta hi udum hi algo ot anhan ya mangulug ka. Idasal kun Apu Dios ta am-in kayun mang-mangngol tuh kalkalyok ad uwani ya ahi kayu mangu-lug ke Jesus ta umat kayu ha-on hi pangulug, mu bokon po udot umat tuh nabangkilingak."

³⁰ Nagibbun kinalin Pabloh diye ya timmaddog nan patul an hi Agrippa, nan gobernador an hi Festus, hi Bernice ya nadan udum an nakiamung hidi³¹ ot

lumah-un da ya waday ohan dida on kananay "Maid peman di bahul tun tagun humlun hi ena katayan weno ena kikalabutan."³² Kanan Agrippa ke Festus di "Gulat na ot ta uggena imbagan hay ap-apu takud Romay munhumalyan hiya ya damanan mipae ot ad uwani."

Hay nangiyayan dan Pablo ad Roma

27 Inhuhummangan da Festus an ipae dah Pablo ad Roma ad Italy. Indani ya inawit dah Pablo ya nadan udum an ibba nan balud ot idinol da dida ke Julius an oha nadah ap-apun di tindalun di ap-apud Roma.² Ot munlugan kami nah nundag-un bapor an nalpud Adramittium an mumpaed Asia ya naki-en dakami nan hi Alistalkus an iTesalonika an bobled Macedonia.

³ Nabigat kediye ya dimmatong kamid Sidon ot mundag-u kami ni-an hidi. Makaulleh Julius ke Pablo, kinali in-abulut nan ena tibon nadan ibbanat umidat dah mahapul na.⁴ Tinaynan miy Sidon ot ituluy min mange ya waday puwok an nidamun dakami, ot ihingngi mi mod Cyprus an boblen nigawwah baybay te adi idalan nan puwok hidi.⁵ In-unuunud mi nah pingngit di baybay nah bobled Cilicia ya Pampilya ot indani ya dimmatong kamid Mira ad Licia.⁶ Handih wada kamih di ya tinibon nan ap-apun di tindalu on bapor hidin nalpud Alexandria an umed Italy ot mit-an kamih di.

⁷ Ot ituluy mi bon mange, mu nun-ul-ule nan bapor te waday nal-ot an dibdib an midamut mumpaligat nan bapor an ume, kinali immeh kaatnay algo ot ahi kami dumatong ad Nidus. Handih dimmatong kamih di ya adi mo ahan pakae nan bapor te nakal-ot di dibdib ot ihingngi mi bo nah dommang di Salmon ad Crete te adi idalan nan puwok hidi.⁸ Ta in-unuunud mih pingngit di baybay, mu hiya damdaman numpal-paligat kami, mu loktat ya dimmatong kami nah kanan dan Pundag-uhan di Bapor an nih-up nah bobled Lasea.

⁹ Ya gapuh nataktakan mih dalan ya nadatngan di ahipuwokan ta katatakut an mumbapor hi baybay. Man-uket inila min athidi ya nala-u mo nan tiempon pungngilinan di Judyun adida mangan. Ot kumalih Pablon kananay¹⁰ "Iibba dida, iltuk an waday ad-adin maat tuh bapor hin ituluy takun ume. Hantun bapor ya mapa-i, mama-id di karga ya wadaday malting ke ditaku."¹¹ Hanan kon bapor ya nan munmaneho ya uggeda kinulug di kalin Pablo. Takon nan ap-apun di tindalu ya nihapitan damdama ot iunnud nan dida.¹² Ya takon nadan ibbami ya dakol ke diday naminhod an ituluy min ume te hidiyen boblen nuntikodan mi ya adi kanu maphod an pundag-uan hin waday puwok. Waday oha on pinhod nan gagalan dumatong ad

Phoenix ad Crete te kudukdul kanuh din pundag-uhan inggana mala-uy ahipuwokan.

Hanan puwok nah baybay

¹³ Indani ya linappuwanan mundibdib, mu adi ni-an nal-ot ta kanan nadan tataguy damana mon paka-ey bapor. Ot guyudon da nan gumok an inuy-uy dan mangipudon nah bapor ot mange kamin in-unuunud mih pingngit di baybay ad Crete. ¹⁴ Mu indani ya dimmatong di nal-ot an puwok an nalpud Crete. ¹⁵ Oggan midamu nan puwok nah bapor ta adi pakae ot iunud mi mo nah pangipluyan di dibdib.

¹⁶ Loktat ya dimmatong kami nah ittay an boble an Kauda an nigawwah baybay ot mahaniyan kami nah puwok. Hidiy numpaligatan min nangipaghop nah bangka. ¹⁷ Impaghop da nan bangka ot bobodan dah kabli nan bapor te hay kagu dah kapa-iyana. Ot ipadaul da bo nan nabokyag an tuldan mangipae nah bapor ta mun-ul-ulet adina ipayud Libya nah nabillibillid an lonah di. ¹⁸ Nabigat ya kapyanan nal-ot di puwok ot pun-iwele da moy udum an kargat yumap-o nan bapor. ¹⁹ Nabigat bon diye ya athidi metlaing ot pun-iwele da bo nadan udum an madam-ot an mahapul nah bapor. ²⁰ Nabayag yaden adi matikod nan puwok ta ug-uggemi tiniboy algo weno bittuwon, ot waday oha on maid moy namnamanan tumagu.

²¹ Hanadan ibba mi ya uggeda nangnangngan hi kaatnay algo te hay danag da. Indani ya kanan Pablo ke diday "Gulat na tuwalit dingngol yuy kinalik ta niha-ad takud Crete ya wadan maid ot di athitun maat. ²² Mu adi kayu madanagan. Mapa-i tun bapor, mu maid di maten ditaku ²³ te hi Apu Dios an daydayawok ya kon tagun ha-on ya intud-ak nay anghel na ot mumpatibon ha-on dih hilong. ²⁴ Kananay 'Pablo, adika madanagan te mahapul an dumatong kah kad-an nan ap-apud Roma. Ya takon nadan ibbam ya ipaptok bon Apu Dios dida gapun he-a.' ²⁵ Ta hidiye nan adi kayu madanagan te waday dinol kun Apu Dios an atona nan kinalinan ha-on, ²⁶ mu inilak an midongpal tun bapor."

²⁷ Umeh duway lingguwan an maid di pottok nay pangipluyan nan puwok nah bapor hidih Baybay an Mediterranean. Indani ya kediyen mikapulut opat an hilong ya ginibok nadan mungngunu nah bapor an nih-up kamih luta. ²⁸ Timpong day kadallom nan pottok mi ya nap-at di metro. Imme-ele kami bo ot topngon da ya tulun puluy metro. ²⁹ Kumakkagu dah kidongpala nan bapor hi batu ot uy-uyon da nan opat an madam-ot an gumok an nigakod nah bapor ta iohnong na. Waday oha on uma-abtuh kabigatana.

³⁰ Hanadan mungngunu nah bapor ya ninomnom dan bumtik, ot uy-uyon day pumbangkaan da ot kahinngunngunuwwon da nah gumok nah hi-

nangngab nan bapor. ³¹ Mu hi Pablo ya inila nah diye ot kanana nah ap-apun di tindalu ya nadah tindalu nay "Tibon yu ot te bumtik da man nadan mungngunu tuh bapor ot mate takun am-in." ³² Ot puttuton mon nadan tindalu nadan gakod nan bangka ot mag-a nah baybay.

³³ Mungkabigat ya kanan Pablo nadah ibba nay "Aga mangan taku ot te mikapulut opat ad uwanin algoy uggeyu nanganan te hay danag yuh maat. ³⁴ Kinali mangan taku ot ta waday ikilog taku. Adi kayu tumakut te maid di e maten ditaku." ³⁵ Kinali nah diye ot umalah tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios hi hinangngab da ot pani-angona ot mangan. ³⁶ Ya nakaan moy takut nadan ibbana ot wada moy oha on mangan. ³⁷ Hay bilang min am-in an nunlugan nah bapor ya duwan gatut ta napitit onom. ³⁸ Nagibbu kamin nangan ot iwele da nah baybay nan bogat yumapyap-o nan bapor.

Hay napa-iyen nan bapor

³⁹ Nabigat ya waday tinibon nadan mungngunu nah bapor hi boble, mu uggeda inilay ngadana. Mu nah pingngit di baybay ya wadah di on nadadawon dakalan nan bapor ot kanan day hidiy pangiyaan da nah bapor hin damana. ⁴⁰ Ot puttuton day gakod nadan gumok an inuy-uy da yaden pun-ubad bon di udum nadan nikaput an kakaiw an mangipaen nah bapor. Ot ahida ipatap-o nan tulda nah hinangngab nan bapor ta ipluy di dibdib nan bapor nah dakalan mi. ⁴¹ Mu kon ot ya abu atappo nan nipottokan mi ot milumlum di hinangngab nan bapor hi ohan nabillid an lona ot adi pakae. Hana ke bon uduna ya pina-in di nal-ot an dalluyun.

⁴² Hanadan tindalu ya ninomnom dan patayon am-in nadan balud te kanan day kal-ina ya dumakal dat bumtik da, ⁴³ mu adi pinhod nan ap-apun di tindalun pakipate dah Pablo, ot uggena mo impipate nadan udum. Kinali na ot ya abu ke dida an nadan nanginilan mungkeke ya diday mamangulun dumop-at dumakal da. ⁴⁴ Ya nada ken ugge nanginilan mungkeke ya umala da nah nungkakaan an tablan nan bapor weno kumpulnan damanan pangid-onan dat dumakal da. Athituy inat min dimmakal ot maid di naltung.

Hay dinakalan da Pablo ad Malta

28 Dimmakal kami nah boblen nigawwah baybay ot ahimi inilaon an hay ngadana ya Malta.

² Makaulle nadan tataguh di te handih dimmakal kami ya nun-apuy da ot mun-anidu kami te intottool nay udan ta kottokottol. ³ Hi ke Pablo ya e nangaklam hi pating ot itungu na. Indani ya wada on naukat an ulog nah itungu te naatungan ot milipot hi taklen Pablon ingkalat na. ⁴ Tinibon nadan bimmoble nan nuntayun

an ulog hi taklen Pablo ya waday oha on kananay "Pimmate man hituwen tagu te deyan man-ut nih-wang nah katayana ot hi baybay, mu deyan kinalat di ulog ta hidiye moy kastiguna. Hituwen tagu ya gahat nan adi tumagu." ⁵ Mu impulakgin Pablo nan ulog ot mag-a nah apuy an maid di ginikna na nah kinalat nan ulog. ⁶ Hadhad-on dadiyen bimmobley lobagan nan taklen Pablo ya hay katayana, mu nabaybayag ya maid di naat ke hiya ot adi mo athidiy punnomnom da ot kanan day "Ya kon dios nin hituwen tagu."

⁷ Hay ap-apu da kediyen boble ya hi Publius an kon lutan am-in nah nih-up hi pingngit di baybay. Makaullen dakami ot ayagan dakami ot makiha-ad kamih bale dah tulun algo. ⁸ Nipaddi kediyen mundogoh aman Publius an mundaku ya mumputu. Imme Pabloh kad-ana ot idasalanan inhakmo nay taklenen hiya ya pinumhod.

⁹ Handih nundingngol hidiyen inat Pablo ya nun-ialin nadan tatagun am-in nadan mundogo kediyen boble ot kaanon Pabloy dogoda.

Hay nangituluyan da Pablo an umed Roma

^{10,11} Tuluy bulan di niha-adan mih did Malta ya makaulle nadan bimmobleh din dakami ot handih ekami tumayan ya nun-iali day mahapul mi nah pangayan mi. Nunlugan kami nah bapor an nalpud Alexandria an hay ngadana ya "nundappil an dios." Niha-ad hidiyen bapor hidi inggana nala-uy ahi puwokan.

¹² Loktat ya dimmatong kamid Syracuse ot mihaad kamih dih tuluy algo. ¹³ Ot ahimi bo ituluy ya dimmatong kamid Regium. Nabigat ya nadadawo moy pangayan mi te ipluy di dibdib nah pumpay-an mi ta duway algo ya abu ya dimmatong kamid Puteoli.

¹⁴ Wadaday dinatngan mih din ibba takun mangulug ke Jesus ot ayagan dakamin makiha-ad ke didah ohan lingguwan ot ahimi mo idaldallan an immed Roma.

¹⁵ Dingngol damdaman nadan udum an mangulug ke Jesus ad Roma an mange kamih di ot umali dan e manamun dakami. Dinammu miy udum nah malkadu ad Appius ya nadan udum ke dida nah boble an Tulun Pundag-uwang. Tinibon Pablo dida ya mun-am-amlong ot mumpasalamat ke Apu Dios.

Hay nuntuttuduwan da Pablo ad Roma

¹⁶ Handih dimmatong kamid Roma ya in-abulut nan ap-apuh din nangamung di pinhod Pablo hi ena kiha-adan ya waday ohan tindalun mungguwalyan hiya.

¹⁷ Nala-uy tulun algo ot paayag Pablo nadan ap-apun di Judyuh di ot kanan diday "Dakayun iibbak, maphod ta naamung takud uwani te pinhod kun ipainilan dakayun maid di numbahulak nadah iibba takun Judyu nadah boblen nangayaayak ya maid boy

kinahing kuh pangat handidan aammod taku, yaden dimpak ke didad Jerusalem ot ahiyak ipaboltan hi iRoma. ¹⁸ Handih hinumalyaak nadah iRoma ya pinhod dan ipaeyak te maid di mahamak dah bahul kun gumapuh eda pamatayan ke ha-on, ¹⁹ mu adi pinhod nadan ibba takun Judyu, ta hidiye nan imbagak mon ipaalayak hitut hay ap-apun di Roma di manumalyan ha-on. Mu takon di athidiy inat dan ha-on ya adik idalom dida. Ibilang ku metlaing didan iibak.

²⁰ Kinali ad uwani ya naamung taku te pinhod kun ipainilan dakayun hay gapunan deyak hitun nabangkilingan ya hay pangulugak nah kinalin Apu Dios handidah aammod takun holag Israel mipanggep ke Kristo ya hay ahi kamahuwan di nate."

²¹ Kanan dan Pabloy "Uggemi kattog inilah nae te maid di dinawat mih tudok an nalpud Judean mangipainila ke dakami mipanggep ke he-a. Takon nadan ibba takun oggan umalih tun malpuh di ya maid di kalkalyon dah adi maphod mipanggep ke he-a. ²² Mu pinhod min inilaon di punnomnomam ke naen hinatkon an pangulug te hay ya abu inila mi ya adi pinhod di tataguh kabobbobleh nae."

²³ Ot gutudon day algon ahida bo kaamungan. Handih nadatngan hidiyen algo ya dakol day naamung nah kiha-adan Pablo. Ot ial-algon Pablon muntuttudun dida mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios, hay kibalinan nan Tugun Moses ya hay inabig handidan profetas te pinhod nan kulugon dah Jesus. ²⁴ Wadaday nangulug kediyen intuttudun Pablo, mu wadada boy udum an ugge. ²⁵ Handih nabukal da ya nunhahannu da te nunhahallay pun-awat da nah nanguddidin kinalin Pablo an kananay: Makulug di kinalin nan Espiritun Apu Dios handidah aammod takuh dih donen impakalinah Isaiyah ot kananay

²⁶ 'Ume ka nadah tatagu ta kanam ke diday "Man-ut donglodonglon yuy kalin Apu Dios, mu adiyu maawatan ya man-ut tibotibon yuy atoatona, mu adiyu imatunan di ongal an kabaelana. ²⁷ Man-uke ya mangohe dadiyen tatagu, kay maid di ingada ya mata-da. Gulat na ot ta adida umat hidi ya inilaonak ke didat ha-oy di un-unudon da ta paphodok dida."

²⁸ Kanan bon Pablon diday "Dakayun udum ya umat kayun dida. Kinali kalyok ke dakayu an hi Apu Dios ya ipainilana nadah bokon Judyuy mipanggep hi pangihwanganah tagu ya nunna-ud an mangulug dan hiya."

²⁹ Kinalin Pabloh diye ot mange dan namam-an munhahannu da.

³⁰ Nihnihdih Pablo nah inabanganan bale hi duway toon ya maka-apnga nadah tatagun mangidung-on hiya. ³¹ Hidid Roma ya maid di mangipatikod ke hiya ya maid di takut nan muntuttudu mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya mipanggep ke Apu Jesu Kristo.

Roma

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an ibayun hi Pablo. Ha-oy di ohan muttatyu ya apostoles Jesu Kristo an pinilin Apu Dios an e mangituttuduh ine-en di pangihwangan Jesu Kristo ke ditaku.

² Hidiyen pangihwanganan ditaku ya impainilan Apu Dios handidah profetas na handih done ot itudok da.

³ Hidiyen impainilana ya mipanggep ke Apu takun hi Jesu Kristo an Imbabalena. Numbalin hi tagun umat ke ditaku te intungon di holag David. ⁴ Takon di numbalin hi tagu ya nipatiboh namahuwana dih natayana an waday kinaDiosna. Hidiyen namahuwana gapuh ongal an kabaelan Apu Dios ya ongngaongngal an pangitiban an hiya ya Imbabalena. ⁵ Hi Jesus di gapunan impatibon Apu Dios ke ha-on di ulena te piniliyak an mun-apostoles ta eyak muntuttuduh katagutagu hi kabobboble hi mipanggep ke Jesus ta mangulug dan hiya ya un-unudon da. ⁶ Takon di dakayun tatagud Roma ya pinili dakayu damdaman Apu Dios an tatagun Jesu Kristo.

⁷ Deyan muntudokak ke dakayun tatagud Roma an impakappinhod Apu Dios ya pinili nan tataguna.

Hana ot ta munnananong an wadan ditakuy ule ya linggop an malpu ke da Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay dasal Pablo hi kiphodan nadan tatagud Roma

⁸ Hay mamanguluh kalyok ya pinhod kun ipainilan dakayun ongal di pumpasalamat kun Apu Dios gapu ke dakayun am-in hina te nundingngol hi kabobbobley mipanggep hi pangulug yun Jesus. Hituwen pumpasalamat kun Apu Dios ya ipadalan kun Jesu Kristo. ⁹ Hi Apu Dios an ihamahamad kun ingunuwan hi pangituttuduwak hi mipanggep nah Imbabalenan hi Jesu Kristo ya inilanan idasadasalan dakayun ha-on ta nangamung.

¹⁰ Idasadasal ku bon hiya hin iabulut na mon umaliyak hina an mangidung-on dakayu ¹¹ te pinhod kun abun muntuttuduh mipanggep ke Apu Dios ta maudman di kabaelan yun malpuh Espiritunat makaihammad di pangulug yu. ¹² Hay oha bo ya hana ot ta mabaddangan kayu gapuh pangulug ku ya mabaddanganak damdama gapuh pangulug yu.

¹³ Kaibaiba, hay oha boh gapunan nabayag an pinhod kun umalih na ya ta hay pumbanagan di ittutuduk ke dakayu ya maudman kayu, umat hi naat hi nuntut-

tuduwak nadah bokon Judyu, muden maid di innuk.

¹⁴ Pinhod kun umalih na te lebbeng nan ittutuduk hi katagutaguy mipanggep ke Kristo, takon di nganney nitaguwan da, nun-adal ya ugge. ¹⁵ Ta hidiye nan pinhod kun abun ittutudu damdaman dakayun iRoma di mipanggep hi inat Jesu Kristo hi pangihwanganah tagu.

Hay pangihwangan Apu Dios hi tatagun naliwat

¹⁶ Madinolak ya adiyak bumain an mangituttuduh inat Jesu Kristo te hidiyey kipainilaan di ongal an kabaelan Apu Dios an mangihwang am-in hi tatagun mangulug ketuwen mituttudu. Dakamin Judyuy namangulun nanginilan tuwe, mu takon di dahdiy tagun mangulug ke Jesus ya ihwang Apu Dios, Judyu weno bokon. ¹⁷ Te nipainila ke tuwen mituttudu an ibilang ditakun Apu Dios an maphod gapuh pangulug taku ya abu ke Jesu Kristo. Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Hanan tagun mibilang an maphod te hay pangulug na ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na." †

Am-in di tagu ya waday liwat da

¹⁸ Hi Apu Dios hi langit ya ipainilanay boh-ol na hi pangastiguwana nadah tatagun adi mangun-unud ke hiya. Humahhani nadan gaga-ihon at-atton datuwen tatagu hi pangipainilaan nah makulug mipanggep ke Apu Dios. ¹⁹ Ta hidiye nan kastiguwona dida te inila day mipanggep ke hiya te impainilanan am-in di mabalin an inilaon di tagu mipanggep ke hiya, mu kapyanan kahing da. ²⁰ Mu nihalla da te takon di adi matiboh Apu Dios, mu nipalpu handih nunlutuwanan am-in ya nipatibo nadah lintunay kinaDiosna ya nan ongal an kabaelan wada tuwalin hiya. Ta hidiye nan maid di eda pangigadulan hi adida pangulugan ke hiya. ²¹ Te takon di inila dan wadah Apu Dios ya uggeda dinayaw ya uggeda numpasalamat ke hiya nadah indat nan kiphodan da. Ta hidiyey gapunan numbalin an maid di hilbin di nomnom da. Paddungnay tapol di punnomnom dan adida maawatan di pangi-en Apu Dios. ²² Kanan day nanomnoman da, mu hay kakulugana ya makudang di nomnom da. ²³ Kanan ot ya abuy hi Apu Dios an wadat nangamung di dayawon da

† *Habakkuk 2:4*

yaden bokon te nadan kinapya dan ing-ingon di tagun waday katena, nadan kinapya dan ing-ingon di hamuti, aamayyu ya nadan nalgom an mun-ay-ayyam tuh lutay daydayawon da.

²⁴ Kinali inwalong Apu Dios dida ot nada mon gaga-ihon pinpinhod day at-atton da. Ta hidiye nan at-atton day kababain te malalaoy pangat dah adol dan nadah ibba da. ²⁵ Inila day makulug an mipanggep ke Apu Dios, mu inwalong dat nan nibahho ot ya abuy inununud da. Bokon hi Apu Dios an nunlutuy daydayawon da ya un-unudon da, mu nadan lintuna. Yaden gulat na ya hi Apu Dios ot tuwaliy madayaw ta nangamung. Amen.

²⁶ Hituwey gapunah nangiwalongan Apu Dios ke dida ot abuna moy kababain an at-atton da. Takon di binabai ya nguddanon dan iwalong di ustun pangi-e ta hay ibbadan binabaiy ihuyop da. ²⁷ Umat boh linalakin nguddanon da damdaman iwalong di ustun pangi-e ta hay ibbadan linalakiy pinhod dan ihuyop. Datuwen mangipabain an at-atton day gumapuh kadadagan di kinatagu da an hituwey lebbeng nan kastiguda.

²⁸ Ot gapu te adida ibilang hi Apu Dios ya inwalong na dida, ot aton dan am-in nadan gaga-ihon umalih nomnom da. ²⁹ Wadan am-in ke diday kinagaga-iho: amo, pihul, aawwit, papatte, haul, tumbuk, pinhod dan ibagin am-in di nganneh diye, natalam dan manadag hi ibbadan tagu, ³⁰ gaga-ihoy kalyon da mipanggep hi ibbada, hingitan dah Apu Dios, padngolan day ibbada, mangohe da, mumpahhiya da, nalaing dan munnomnom hi aton dan mangat hi gaga-iho, adida ikabing di ammod da, ³¹ maid di lalao dan mangat hi gaga-iho, adida aton di kinali da ya maid di ule-da weno homok dah ibbada. ³² Ya takon di inilada nan kalin Apu Dios an makastigut nangamung nadan mangat hi umat hidin gaga-iho ya pun-imam-a da ot ya abu. Bokon hidiye ya abu, mu pakatbalon day tatagun mangat hi athidi.

Maandong di pangastiguan Apu Dios hi tagu

2 ¹⁻³ Dakayun iibba, inila takun maandong di pangastiguan Apu Dios nadah mangmangngat hi umat ke dadiye. Mu dakayun mamihupihul ke didan kanan yuy "Nakaliwwat dadiyen lebbeng nan makastigu da," ya adiyu pangaliy adi kayu makastigu. Te makastigu kayu damdama te takon di dakayu ya athidi kayu, kinali maid di pangigadulan yu hi eyu adi kakastiguan. ⁴ Wadan adiyu ikabing hi Apu Dios te pangaliy yu on adi dakayu kastiguwon ke hiya te makaulle ya naanus. Adi athidi, te hay gapunan naanus hi Apu Dios an adi pinghanadi on kinastigu nay tagun mangat hi gaga-iho ya pinhod nan idatan dakayuh waya yun muntutuyuh liwat yu ta wada ot an mihwang kayu.

⁵ Mu makangohhe kayun abu an adiyu iwalong nadan gaga-ihon at-atton yu, ta hidiye nan nahalhalman di kastigu yu hantuh punhumalyaan Apu Dios hi tagu an kediyey ahi katib-an di kinalimpiyuna ya boh-ol na. ⁶ Hi Apu Dios ya humalyaonay tagu mipuun hi inat nah kawadana tuh luta. ⁷ Ya idat nay biyag an maid di poppog na nadah tatagun impunnanong dan inat di maphod te pinhod dan madayaw, matbal hi hinangngab na ya mawaday pakitaguwan dan hiyat nangamung. ¹⁸ Mu nadan tatagun abunay adol dan nonomnomon da ya adida un-unudon di makulug an mituttudu, mu hay gaga-ihoy un-unudon da, ta hidiye nan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dida. ⁹ Am-in day gaga-ihon tatagu ya kastiguwon Apu Dios dida ta munholholtap da, mamangulu nadan Judyu ta ahi nadan bokon Judyu. ¹⁰ Mu am-in nadan mangmangngat hi maphod ya diday tobalon, ipadayaw ya palinggopon Apu Dios. Athidi bon mamangulu nadan Judyu ta ahi nadan bokon Judyu. ¹¹ Te hi Apu Dios ya nun-iingngoy punhumalyanan am-in hi tatagu.

¹² Am-in di tagu, Judyu weno bokon ya naliwat, ta hidiye nan kastiguwon Apu Dios dida. Kastiguwona nadan bokon Judyu takon di uggeda inila nan Tugunan indat na ke Moses, te naliwat da tuwali. Mu nada ken Judyun nanginila kediyen Tugun ya naliwat da damdama te uggeda inun-unud. Kinali makastigu dan mipuun nah Tugun di punhumalyaan Apu Dios ke dida. ¹³ Te bokon ya abu nan e nangngolan di taguh Tugun di pambalan Apu Dios ke hiya, mu mahapul an un-unudonah diyen Tugun. ¹⁴ Takon di ugge inilan nadan bokon Judyu nan Tugun ya deke on inat da pe tuwaliy kalyon diyen Tugun. Hidiyey kitib-anan wadah nomnom day pinhod Apu Dios an aton da ¹⁵ te wada tuwalin dida. Ta takon di uggeda inilah diyen Tugun Apu Dios ya kay nitanom hi nomnom da te umalih nomnom da hin maphod di at-atton da weno gaga-iho.

¹⁶ Hantuh Algon hi Jesu Kristoy punhumalyaon Apu Dios hi pangien di tagu ya kediyen tiempoy kainilaan am-in di nitaluh nomnom da ya hay inat dan ugge nainilad uwani. Datuwen am-in di ipainilak nah ek puntanuttuduwan mipanggep ke Jesu Kristo.

Hanadan Judyu ya man-ut madinol da nah Tugun Apu Dios, mu adida un-unudon

¹⁷ Dakayun iibbak an Judyun mumpahhiyan kanan yuy Judyu kayu, makadinnol kayun tobalon dakayun Apu Dios gapuh pangun-unudan yuh Tuguna ya kanan yuy dakayuy tataguna. ¹⁸ Dakayu ya kanan yuy inila yuy pinhod Apu Dios ya kanan yuy pinili yuy maphod an pangie te kanan yuy impakainila yuy Tuguna.

† Hanadan tatagun athidi ya ammuna nadan nangulug ke Jesu Kristo.

¹⁹ Kanan yu boy waday kabaelan yun mangituttuduh pangi-en Apu Dios nadah tatagun adi pakaawat an kay da nakulap. Ya kanan yu boy umat kayu nah dilag an pat-alan yuy tapol an punnomnom di tagu. ²⁰ Ya gapu bo te ditakun Judyuy nidatan nan Tugun Moses ya kanan yuy ditakuy nanginilan am-in te wadan am-in kediyen Tugun di makulug an tuttudu. Ta hidiye nan madinol kayun manugun hanadah tatagun kay u-un-gan adi pakanomnom hi niptok ya nadah tatagun makudang di inila dah mipanggep ke Apu Dios.

²¹ Ot deket athina, tipet adiyu aton di ituttudu yu yaden tuttuduwan yuy ibba yuh tagu? Kaspangarigan, ituttudu yun adita mangako, mu kon adi kayu mangako? ²² Kanan yu boy gaga-ihoy ihuyop di bokon in-ayan, mu kon adiyu aton di athidi? Pihulon yu boy tatagun mundayaw hi tinattagun kanan day hidiyey dios da, mu kon adiyu pun-akoy tinattaggu da? ²³ Ya paka-it-ok yuy Tugun Apu Dios, mu hay kakulugana ya adiyu dayawon te adiyu un-unudon di Tuguna.

²⁴ Datuwen am-in di nipaannungnan nan nitudok nah kalin Apu Dios an kananay “Gapu ke dakayun Judyu ya pihulon nadan bokon Judyu hi Apu Dios.”

²⁵ Ditakun Judyu ya nakugit taku te hidiyey intugun Apu Dios hi pangimatunanan ditakuy pinilinan tataguna, mu maid di hilbin di nakugitan taku hin adi taku un-unudon nan Tugunan impitudok na ke Moses.

²⁶ Mu nganney innun nadan bokon Judyun ugge nakugit hin paka-un-unudon day Tugun Apu Dios, kon adina damdama ibilang didan tataguna? ²⁷ Makulug an ugge nakugit nadan bokon Judyu, mu deke on un-unudon day Tugun Apu Dios. Hidiyey kitib-anan gaga-ihoy kayun Judyu te wadan dakayuh diyen Tugun, mu uggey impaka-un-unud. Kinali maid di hilbin di nakugitan yu.

²⁸ Kon dahdiy kanan takuh ibilang Apu Dios an taguna? Hanan nakugit? Bokon, te takon di nakugit di ohan tagu ya hi adol ya abu. ²⁹ Hay tuwali ibilang Apu Dios an taguna ya nan nahannotan di pangi-ena gapuh kabaelan di Espiritun Apu Dios, bokon gapuh nangun-unudana nah nitudok an Tugun. Hidiyen taguy matbal ke Apu Dios takon di adi matbal hi ibbanan tagu.

3 Gapu te athidi ya wadan pangali yuy “Deket athidi ya maid moy hilbin di kinajudyu taku ya hay nakugitan taku.” ² Mu adi athidi te dakol di hilbin di kinajudyu taku. Hay oha ya hay nangidinolan Apu Dios ke ditaku nah kalina. ³ Takon hin kananat wadaday udum an Judyun adi mangun-unud nah kalin Apu Dios ya bokon hidiyey gumapuh ena adi pangatan nah kinalinan atona te ⁴ hi Apu Dios ya adi munlangkak, takon di munlangkak am-in di tagu. Hituwe ya miun-nud nah nitukok an kananay

“He-a Apu Dios ya deket waday kinalim, ya nainilan umannung am-in te makulug di kalim. Ta hidiye nan

gulat nat kanan di taguy nihallay inat mu ya diday nihalla te maid di mahamak dah nihallaam.” [†]

⁵ Wadada nin nadan makahhapit an kanan day “Ditaku ya gaga-ihoy taku te tagu taku, ta deket hay kinagaga-ihoy takuy kainilaan di kaphod Apu Dios ya adi ditaku ot mo kastiguwon ke hiya, mu deket kastiguwon ditaku ya kitib-anan hiya ya adi limpiyu.” ⁶ Mu nihallah diyen punnomnom, te gulat nat athidi ya maid di lebbeng nan munhumalyah tatagun.

⁷ Wadan pangali yu boy “Ot deket hay kinagaga-ihoy takuy kitib-an di kaphod Apu Dios ya kon bokona kidayawan hidiye? Ta hidiye nan adina lebbeng an e ditaku kastiguwon ke hiya.” ⁸ Ne wadan pangali yu moy “Takon di munliwat taku ot deyan kidayawan Apu Dios hidiye.” Mu kalyok ke dakayu an nadan mangalih athidi ya makulug an kastiguwon Apu Dios dida. Wadaday udum an tatagun kanan day athituy ituttuduk, mu langkak da.

Gaga-ihon am-in di tagu

⁹ Ya gapu te Judyu taku ya wadan kanan yu boy kudukdul taku te mayapyap-oy kastigu taku mu nadan bokon Judyu. Mu adi athidi te kinalik ke dakayun am-in di tagu ya naliwat, Judyu ya bokon. ¹⁰ Hituwe ya miun-nud nah nitudok an kananay

“Maid di ohan tagun maphod di panibon Apu Dios ke hiya. ¹¹ Maid di ohan tagun pakaawwatanay mipanggep ke Apu Dios ya maid di ohan tagun paka-un-unudona hiya. ¹² Te am-in di tagu ya inwalong dah Apu Dios ya numbalin dan am-in hi gaga-ihoy. Kinali maid di tagun mangat hi maphod, takon di oha. ^{††13} Hay tokoda ya umat nah ugge natangob an lubuk an maka-agub te gaga-ihoy kali da. Hauhaulon day ibba dan tagu. [‡] Hay kali da ya mialig nah gitan di ulog an pumate. ^{††14} Mun-idut da ^{‡‡} ya mahakit di kalida. ¹⁵ Takon di ittay di humlun ya pumate da. ¹⁶ Ya am-in di pangayan da ya waday dadagon da ya waday paligligaton dah ibbadan tagu. ¹⁷ Uggeda inilay aton dat malinggop di paki-kiayan dah ibbadan tagu. ¹⁸ Ya adida tumakut an munliwat ke Apu Dios.” ^{†††}

¹⁹ Inila takun am-in an ditakun Judyuy nangituttuduwan Apu Dios nah Tuguna. Muden ugge taku in-un-unud, ta hidiye nan adinadaman etaku kanan di maid di liwat taku. Te hay kakulugana ya takon di ditakun Judyu ya naliwat taku, umat nadah bokon Judyu. Kinali mahapul an abuluton takun naliwat taku, ta hidiye nan lebbengnan makastigu takun am-in, Judyu ya bokon. ²⁰ Ta hidiyey kainilaanan maid di ohan tagun ibilang Apu Dios an maphod gapuh pangun-unudana nah Tugun. Ya gapu te adi taku kabaelan an un-un-

[†] Psalm 51:4 ^{††} Psalm 14:3, Psalm 53:1-3 [‡] Psalm 5:9
^{†††} Psalm 140:3 ^{‡‡} Psalm 10:7 ^{††††} Psalm 36:1

udon am-in di wada kediyen Tugun ya hidiyey kitib-anan naliwat takun am-in.

Hay mahapul ta damanan tobalon ditakun Apu Dios

^{21,22} Mu ad uwani mo ya nipainilay pangibilangan Apu Dios ke ditakun maphod. Hituwe ya in-uh-un Moses ya handidan profetas nah intudok da. Adi mipuun hi pangun-unudan nah Tugun di pangibilangan Apu Dios ke ditakun maphod, mu mipuun hi pangidinolan takun Jesu Kristo. Athitun am-in di pangibilang Apu Dios nadah mangulug ke Jesu Kristo te nun-iingngon am-in di tagu.

²³ Am-in taku ya naliwat takun Apu Dios, ta hidiyen nan makakuddang di kaphod takuh panibona. ²⁴ Mu gapu te makaulen ditaku ya intud-ak nah Jesu Kristo an namoklah liwat taku ta deket mangulug takun hiya ya ibilang ditakun maphod. ^{25,26} Intud-ak Apu Dios hi Jesus ot mate ta mapakawanan di liwat di tagu hin mangulug dan hiya. Hituwen inat Apu Dios di pangipatib-anah kinalimpiyuna. Te takon di uggena kinas-tigu handidan nunliwat handi ya nanongnan hiya ya limpiyu te ingkaten Jesus di liwat di tagu. Hituwey kitib-anan maandong di pangat Apu Dios hi pangibilangan ditakun maphod hin mangulug takun Jesus.

^{27,28} Ta hidiyen nan adi taku it-ok an maphod taku gapu te hay pangipatnaan takun mangun-unud nah Tuguna, te bokon hidiyey pangipuunan Apu Dios hi pambalanan ditaku, mu hay pangidinolan takun Jesu Kristo ya abu. ²⁹ Adiyu e kanan di abuna takun Judyun ibilang Apu Dios hi tataguna te ibilang nan am-in di mangulug an taguna, Judyu ya bokon, ³⁰ te oha ya abuy Dios. Kinali takon di Judyu ya bokon ya ibilang Apu Dios an maphod hin waday pangulug nan Jesus. ³¹ Kon hay pinhod tuwen kalyon ya iwalong taku mo nan Tugun Apu Dios gapu te mangulug takun Jesus? Adi, te deket waday pangulug takun hiya ya namam-an paka-un-udon takuy Tuguna.

Hay pangulug Abraham ke Apu Dios

4 Nganney kalyon taku mipanggep nah nambalan Apu Dios ke Abraham an ammod takun Judyu? ² Gulat nat imbilang Apu Dios hi Abraham an maphod gapuh maphod an inat na ya hidiyen ot di iniit-ok na. Mu adi athidi te bokon hidiyey pangibilangan Apu Dios an maphod di tagu, kinali maid di ipahhiyan di taguh hinangngab na. ³ Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Kinulug Abraham di kinalin Apu Dios ot ibilang Apu Dios an maphod." † ⁴ Inila takun matangdanan nan tagun pungguuwon. Hidiyen tangdana ya adi mibilang an regalo, te binoklana. ⁵ Mu hi Apu Dios ya hinnatkon te hay kihwangan takun idat na ya libli, adi taku ingunuwan.

† Genesis 15:6

Hay kitib-ana ya hay pangibilanganan maphod nan gaga-ihon tagu gapuh pangulug na. ⁶ Hituwey kialigan nan kinalin din hi David mipanggep hi pun-amlongan di tagun imbilang Apu Dios an maphod, takon di maid di maphod hi inat na ot ahi mibilang an maphod.

^{7,8} Hituwey kanana, "Maka-am-amlong nan tagun nakaan di liwat na ya ngohena te pinakawanan Apu Dios. Om, mun-am-amlong hidiyen tagu te adi mo ibilang Apu Dios an naliwat." ††

^{9,10} Mu kon ditaku ya abun Judyuy mun-am-amlong gapu te nakugit taku? Adi, te takon nadan ugge nakugit. Hay pangulug day pangibilangan Apu Dios ke didan maphod. Takon di hi Abraham an ammod takun Judyu ya inila takun imbilang tuwalin Apu Dios an maphod gapuh pangulug na ot ahi makugit.

¹¹ Hidiyen numpakugitanay kitib-anan nibilang an maphod gapuh pangulug nan Apu Dios handih ugge nakugit. Inat Apu Dios hituwe ta mibilang hi Abraham an pun-ammod am-in di tatagun nibilang an maphod gapuh pangulug da, takon di uggeda nakugit. ¹² Ya hanada ken Judyu ya adi gapu te nakugit da ya e mo tobalon Apu Dios dida. Mu dida ke ya mahapul an miingngoy pangulug dah pangulug Abraham handih ugge nakugit. Ta hidiyen nan hi Abraham an ammod nadan Judyu ya mibilang bon amada nah pangulug da.

Hay kalin Apu Dios ya umannung

¹³ Kinalin Apu Dios ke Abraham an hiya ya nadan holag nay ahi mamoltan tuh luta ya diday pun-ap-apun am-in di tatagu. Kinalina ke Abraham hituwe gapuh pangulug na ot mibilang an maphod. Bokon gapu nah nipab-on Tugun Moses. ¹⁴ Ta hidiyen nan bokon hay pangun-unudan kediyen Tugun di pangipaannung Apu Dios nah kinalinan atonan kiphodan taku, mu mipuun hi pangulug ke hiya, te gulat nat adi athidi ya maid moy hilbin di pangulug ke hiya ya adi mo umannung hidiyen kinalina te adi kabaelan di tagun mangun-unud am-in nah Tuguna. ¹⁵ Hidiyen Tugun di humlun hi kakastiguwan taku te adi taku pakaun-unud. Gulat nat maid hidiyen Tugun ya maid ot di pangitib-anan naliwat di tagu. Muden gapu te wadah diyen Tugun ya hidiyey kitib-anan naliwat takun am-in te adi taku pakaun-unud.

¹⁶ Ta hidiyen nan, hay panawatan taku nah kiphodan an malpun Apu Dios ya adi mipuun hi pangun-unudan ketuwen Tugun, mu mipuun hi kinalinan atona nah tagun waday pangulug na. Hituwey kitib-anan hay panawatan taku kediyen kiphodan ya gapuh ule nan ditaku. Ya bokon ya abu nadan Judyun mangipaanhon ketuwen Tugun di uleyana, mu takon di dahdin waday pangulug nan umat ke Abraham di pangulug na. Hi-

†† Psalm 32:1-2

tuwey gapunan hi Abraham ya ammod takun am-in an mangulug ¹⁷ te waday nitudok an kalin Apu Dios an kananay "He-a Abraham di mibilang an pun-ammod am-in di mangulug hi kabobboble." Kinalin Apu Dios hinae te imbilang nah Abraham an ammod takun am-in an mangulug. Te hi Abraham ya nangulug ke Apu Dios an kabaelasan managuh nate ya wadaonay maid.

^{18,19} Hi Abraham ya ongal di pangulug nan Apu Dios te takon di inilanan adi mabalin an muntanud da nah inayanan hi Sarah ya ongal di namnamana ot kulugonan umannung hidiyen kinalin Apu Dios an hiyay mumbalin an ammod di dakkodakkol an tataguh kabobboble. Hituwen kinalin Apu Dios ke hiya handi: "Ahi dumakkodakkol di holag mut umat nadah bituwon hi kabunyan an adi mabilang." Kediye nanggalyan Apu Dios ketuwe ya dandanin hinggatut di toon Abraham ta athidi mo nan kay natey adol na ya hi ke damdama Sarah ya adi pakaimbabale tuwali, mu nanongnay pangulug Abraham ke Apu Dios ot deyan immannung paman an dakol day holag na.

^{20,21} Ugge nunhalinduwan nangulug kediye n kinalin Apu Dios ke hiya te ongal di dinol nan kabaelan Apu Dios an paannungon hidiye n kinalina. Kinali namaman nahamad di pangulug na ot dayawonah Apu Dios. ²² Ot gapu kediye n nahamad an pangulug Abraham ke Apu Dios ya "Imbilang nah Abraham an maphod an tagu".

²³ Hidiye n nitudok an imbilang Apu Dios hi Abraham an maphod an tagu te hay pangulug na ya bokon hiya ya abuy nibilang te ²⁴ takon di ditaku gapuh pangulug takun hiya an nunmahun nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo. ²⁵ In-abulut Apu Dios an mateh Jesus ta boklaonay liwat taku, mu minahuwana bo ta ditakun mundinol ke Jesus ya mibilang takun maphod.

Hay pumbalanan di pangun-unudan ke Jesus ya hay pakilinggopan ke Apu Dios

5 Imbilang ditakun Apu Dios an maphod gapuh pangulug takun hiya ya malinggop moy kigapapatan takun hiya gapuh inat Jesu Kristo an hi Apu taku. ² Ya gapuh nangulugan takun Jesu Kristo ya hiyay nangihayyup ke ditakun Apu Dios ta gibokon taku moy pamaptok na ke ditaku gapuh ulena. Ta hidiye nan mun-am-amlong taku te ahi taku midayaw nah kidayawan Apu Dios. ³ Bokon hinae ya abuy pun-am-amlongan taku, mu takon nah punligligatan taku te hidiyey pun-adalan takun mun-anus. ⁴ Hidiye n pangangan-anusan takuh ligat di lummuh pambalan Apu Dios ke ditaku. Te deket tobalon ditaku ya hidiyey kipuunan di namnama taku an umannung nadan kinalin Apu Dios an atonan kidayawan takuh kad-ana. ⁵ Ya hidiye n namnamaon taku ya adi mibahho an ipaannung Apu Dios te impagibok nan ditakuy ongal an maphod na.

Hanan Espiritunan impaali nan ditakuy mangipagibok ke ditaku ke naen pamhod na.

⁶ Handih ugge taku nangulug ya maid di kabaelan takun mangat hi maphod te naliwat taku, mu impaalin Apu Dios hi Jesu Kriston nangikateh liwat taku handih tiempon gintud na. ⁷ Inila takun konan di tagun mangikateh ohan tagu, takon di maphod di pangien diyen tagun ikatena. Konan di pamhod an athidi. ⁸ Mu hi Apu Dios ya impatibo nay ongngaongngal an pamhod nan ditaku, te takon di inilanan naliwat taku ya intud-ak nah Jesu Kristo ot ikatenay liwat taku.

⁹ Hidiye n natayan Jesus di nangibilangan mon Apu Dios ke ditakun maphod. Ta hidiye nan namammam-a mon madinol taku te hi Jesus di mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios ya mihwang taku nah ena pangastiguwan ke ditaku. ¹⁰ Te handi ya kay taku nakibuhul ke Apu Dios, mu ingkaten nan Imbabale nay liwat takut mihayyup taku bon hiya. Ya gapu te nihayyup taku mon Apu Dios ya ongal di dinol takun nihwang taku te namahuwan hi Jesus ta wadat nanga-mung an bumaddang ke ditaku. ¹¹ Bokon ya abuh diye, mu ongal boy pun-amlongan taku ke Apu Dios te hay nakihayyupan takun hiya gapuh inat nan Apu takun hi Jesu Kristo.

Hay nunhinnatkonan di pumbalanan nan inat da Adam ke Kristo

¹² Handin liwat Adam an namangulun tagu ya binoltan di holag na, ta hidiye nan am-in di tatagu ya naliwat. Ot gapu kediye n liwat ya wada moy kate, kinali maten am-in di tatagu. ¹³ Takon tuwali handih ugge indat Apu Dios di Tuguna ke Moses ya naliwat day tatagu, mu uggeda inilan himpappangey liwat da te maid ni-an nan Tugun an mangipainilan adi pinhod Apu Dios di liwat. Mu naliwat da tuwali. ¹⁴ Ta hidiye nan am-in di tagu nipalpu handih nunliwatan Adam inggana handih nanawatan Moses nah Tugun Apu Dios ya nate da, takon di hay naliwatan da ya adi umat hi naliwatan Adam an kinahing nay kalin Apu Dios.

Hidiye n inat Adam ya nilagat am-in di tagu. Ya athidi bo nan inat nan nitun-ud ke hiya an hi Jesu Kristo an nilaggat bon am-in di tagu. ¹⁵ Mu hay inat da ya ugge nun-ingngo, te nan inat Jesu Kristo gapuh ulen Apu Dios ya hinnatkon nah liwat an inat Adam. Hay numbalanan nan nunliwatan Adam ya katayan am-in di tagu. Mu hay numbalanan nan inat Jesu Kristo ya kapakawanan di liwat di tagu. ¹⁶ Hay oha bon nunhinnatkonan da ya nan namangulun nunliwatan Adam ya hidiyey hinumlun hi kakastiguwan am-in di tagu. Adi umat nah inat Jesu Kristo gapuh ulen Apu Dios an takon di naliwat taku ya mibilang takun ugge naliwat ya mihwang takuh kakastiguwan taku. ¹⁷ Hay numbalanan di nunliwatan Adam ya katayan am-in di tagu. Mu

hay numbalinan nan inat Jesu Kristo ya ongngaonggal te hanada ken mundinol ke hiya ya ulayan Apu Dios didat ibilang na didan maphod. Ta makitagu da ya makidayaw dan hiyat nangamung gapun Jesu Kristo.

¹⁸ Hidiyen nunliwatan Adam di humlun hi kakastiguwan am-in di tagu, mu gapuh kaphod nan inat Jesus ya pakawanan Apu Dios di liwat takun mangulug ta ibilang ditakun maphod an hidiyey kipuunanan midatan takuh biyag an maid di poppog na. ¹⁹ Ya gapuh ugge nangun-unudan diyen ohan tagu ke Apu Dios ya naliwat takun am-in te nipaboltan ke ditakun tataguh diyen kinagaga-ihona. Mu gapuh nangun-unudan Jesus ke Apu Dios ya ibilang Apu Dios nadan mangulug ke hiya an maphod. †

²⁰ Naliwat day tataguh handi tuwali ugge ni-an nidat hituwen Tugun ke Moses. Mu handih dinawat Moses hituwen Tugun ke Apu Dios ya namam-ay nunliwatan di tagu te uggeda inun-unud hituwen Tugun. Mu takon di athidi ya ong-ongal pe tuwaliy ulen Apu Dios ke dida. ²¹ Kinali maawatan taku an am-in di tagu ya mate ya makastigu te hay liwat na, mu gapu te makaulleh Apu Dios ya imbilang ditakun maphod ta waday biyag takun maid di poppog na gapuh inat nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay pangitikodan takun munliwat

6 Mu adi gapu te makaulleh Apu Dios ya eyu kanan di tagan takun munliwat. ² Adi, te bokon mo hay liwat di kay nangdon ke ditaku te hidiyey ingkaten Jesu Kristo. Kinali kon nguddanon taku bon munliwat? ^{3,4} Kon uggeyu inilan handih nabonyagan takun mangulug ya kay taku nakikaten Kristo handih ingkate nay liwat taku ya kay hanan nakilubuk ditaku ke hiya? Nate, mu gapuh ongal an kabaelan Amana ya minahuwana. Athidi bon kay taku nakimahun hiyat waday balun biyag takun umat nah dinawat na handih namahuwana.

⁵ Te kay taku nakikaten hiya dih natayana ya ahi taku bo mamahuwan an umat ke hiya. ⁶ Handi boh nangipatakan dan hiyah krus ya kay nakipatak nan gaga-ihon kinatagu takut madadag di kabaelasan mangdon ke ditakut bokon taku mo kay muttatyun di liwat, ⁷ mu umat taku nah naten adinadaman e bo munliwat.

⁸ Ta hidiye nan gapu te kay taku nakikate ke Jesu Kristo ya kulugon takun makitagu takun hiya nah balun biyag. ⁹ Hi Jesus ya nate, mu namahuwan, kinali adi mo mate te inapput nay kate. ¹⁰ Handih natayana ya impakabboklanay liwat am-in di tagu, ta hidiye nan adi mo mahapul an ebo umalit ipidwanan mate. Hiya ya matagu mot nangamung te namahuwan ya am-in di at-attona ya kidayawan Apu Dios. ¹¹ Kinali nom-

nomon takun handin kinatagu takun gaga-iho ya nakikate ke Jesus ta ad uwani ya iohha takuy biyag takuh kidayawan Apu Dios te hay nigappatan takun Jesu Kristo.

¹² Kinali adi taku iabulut an hay punliwatan di kay nangdon ke ditakut adi taku aton nadan gaga-ihon impaingan di adol taku. ¹³ Hay kiatan di adol taku ya bokon hay gaga-iho, mu hay pinhod Apu Dios an kidayawana. Ditaku ya kay taku nate handi, mu kay taku namahuwan te nahannotan moy pangi-e taku. Ta hidiye nan mahapul an idat takuy adol takun Apu Dios ta hay maphod di aton taku. ¹⁴ Kabaelan taku mon adi munliwaliwat te bokon mo nah pangun-unudan takuh Tugun Moses di pangidinolan takuh kihwangan taku, mu idinol taku nah ulen Apu Dios ke ditaku.

Impumbalin ditakun Apu Dios an tataguna

¹⁵ Mu adiyu e kanan di “Deyan bokon hay pangun-unudan hi Tugun Moses di kihwangan taku ya takon moy aton takuy gaga-iho ot makaulleh Apu Dios.” Adi athidi, ¹⁶ te inila yun hanan un-unudon taku ya hidiyey ap-apu takun mamaal ke ditaku, kinali deket hay punliwatan di un-unudon taku ya paddungnay hidiyey ap-apu takun mamaal ke ditaku, ta hidiyey gumapuh kakastiguwan takuh impierno. Mu deket hi Apu Dios di un-unudon taku ya hiyay Apu taku ya mumbalin takun maphod. ¹⁷ Mumpasalamatak hi ongal ke Apu Dios, te takon di hay punliwatan di in-innat yu handi ya deyan ad uwani ya iohha yun mangun-unud nah nahamad an tuttudun dingngol yu. ¹⁸ Athidiy ine-ena te napoppog moy punmuttatyuan taku ke Satanas ta hi Jesu Kristo moy kon muttatyun ditaku ta hay maphod di aton taku. ¹⁹ Man-uket in-ingngok nan punliwatan taku nah muttatyun paka-un-unudonay apuna ya nalakan maawatan yu. Te handi ya kay ditaku muttatyun Satanas te hay gaga-ihon pinhod nay inainat taku. Muden ad uwani ya hi Jesus moy Apu taku ya mahapul an un-unudon takuy pinhod na.

²⁰ Handi ya maid di innun takun mangat hi pinhod Apu Dios te hay gaga-ihoy inainat takun kay taku muttatyun di liwat. ²¹ Mu kon waday ginun-ud taku nadah gaga-ihon inainat takun mangipabain? Maid. Hay numbalinan dadiye ya katayan an kihi-anan ke Apu Dios. ²² Muden maphod ta ad uwani ya napoppog moy punmuttatyuan taku ke Satanas ot mumbalin taku mon muttatyun Apu Dios. Hiya moy nihannot an un-unudon taku ta hay maphod di aton taku. Hay pumbalanan tuwe ya waday biyag takun maid di poppog na. ²³ Hay pumbalanan di liwat ya kate an hidiye nan kakastigu ta mihi-an tan Apu Dios. Mu hay idat Apu Dios nadah mangulug ke Apu takun hi Jesu Kristo ya hay biyag an maid di poppog na.

† *Isaiah 53:11b.*

Adi mo mahapul an idinol taku nah Tugun Moses

7 Inilak an maawatan yun kaibaiba tun kalyok ke dakayu te inila yun abuna nah kataggun di taguy pangun-unudana nah Tugun. Kinali deket natey tagu ya napoppog moy pangun-unudana kediyen Tugun. ² Umat nah nalahin an babai, hi linteg ya adinadaman e bo malahin hi udum. Mu deket nate nan inayana ya damanan malahin bo. ³ Te deket nanongnan matagu nan inayana ya e malahin hi udum ya makali mon in-huyop nay bokona inayan, mu deket nate nan inayana ta numbintan ya bokon liwat hidiye. ⁴ Athidin dakayun kaibaiba an kay kayu nakikaten Jesu Kristo handih natayana. Ta hidiye nan adi mo mahapul an idinol taku nah Tugun Apu Dios an dinawat din hi Moses. Te hi Jesu Kriston namahuwan di nihan-not an idinol taku ta hana mon pinhod Apu Dios di aton taku. ⁵ Handih ugge taku ni-an nangulug ya in-ainat takuy punliwatan an pinhod di adol taku. Ya handih nipainila nan Tugun Moses ke ditaku ya namam-a ot ya abuy naminhod di adol takun mangat hi gaga-iho te hidiyey impaingha taku, yaden hidiyey lummuh katayan takun kihi-anan takun Apu Dios. ⁶ Mu ad uwanin mangulug takun Jesu Kristo ya kay taku nakikaten hiya, ta hidiye nan adi mo mahapul an idinol taku nah nitudok an Tugun an kay ni-an nangdon ke ditaku. Te nan balun ine-en pangun-unud ke Apu Dios di un-unudon taku te wada moy kabaelan takun malpu nah Espirituna.

Hanan Tugun an dinawat Moses di mangipainilah ki-nagaga-ihon di tagu

⁷ Mu wadan pangali yuy "Deket athina ya adi maphod nan Tugun Moses." Mu adi athidi te nan Tugun di nangipainila ke ditaku hi mipanggep hi punliwatan. Umat nah kananay, adiyu amowan di nganneh diyen wadah ibbayun tagu. Hidiyey panginilaan an hay umamo ya gaga-iho, mu gulat nat maid hidiyen Tugun ya ugge ot nainilan liwat hidiye. ⁸ Handih nanginilaak an kanana nah Tugun di gaga-ihoy umamo hi nganneh diyen wadah udum ya namammam-a ot ya abu an maka-amowak. Gulat nat maid hidiyen Tugun ya wadan kanan taku on maid di liwat taku te maid di mangipainilan ditaku.

⁹ Umat ke ha-on, handih uggek naawatan di ine-en diyen Tugun ya kanak pe on makaphodak. Mu handih naawatak ya ininnilak an nahalman gayam di liwat ku ya ininnilak bon maid di bilang kun Apu Dios an kayak nate. ¹⁰ Man-uke ya hidiyen Tugun an nangidinolak an pangun-unudan hi pakitaguwan ke Apu Dios di hinumlun hi natayak ta mihi-anak ke hiya te maid di pakaun-unud kediyen Tugun. ¹¹ Hantun gaga-ihon kinataguk di nunhaul ke ha-on te kanak pe on hay pangun-unudak

nah Tugun di kitaguwak an munnananong, mu kon ot adi te hay numbalinana ya katayan an kihi-anan ke Apu Dios.

¹² Hidiyen Tugun Apu Dios ya makaphod te maphod ya niptok di ittutuduna. ¹³ Kinali adi taku kanan di hidiyen maphod an Tugun di humlun hi kihi-anan taku ke Apu Dios. Hay humlun hi kihi-anan ke Apu Dios ya hay adi taku pangun-unudan kediyen Tugun. Gapu ketuwen adi taku pangun-unudan di kitib-anan namahig di liwat taku.

Maid di kabaelan takun mangat hi maphod hin maid di baddang Jesu Kristo ke ditaku

¹⁴ Inila takun maphod nan Tugun an dinawat Moses te nalpuh Espiritun Apu Dios. Mu ha-oy ya taguwak ya abu ya adiyak pakaun-unud kediyen Tugun te kayak muttatyun di liwat. ¹⁵ Adik maawatan di pangi-ek te nan maphod an pinhod kun aton ya bokon hidiyey oggan ku aton. Hanadan gaga-ihon adik pinhod ot ya abuy atoatok. ¹⁶ Teden athidi an adik pinhod nadan gaga-ihon atoatok ya hituwey kitib-anan tobalok an maphod nan Tugun. ¹⁷ Dadiyen atoatok an punliwatan ya adik ingudnguddan te nan gaga-ihon kinataguk di mangigag-an ha-on an mangat ke dadiye. ¹⁸ Hituwey nanginilaak an maid di maphod hi kinataguk te takon di pinhod kun aton di maphod ya adik kabaelan an aton. ¹⁹ Makulug hituwe te nan maphod an pinhod kun aton ya hidiyey adik aton, mu nadan gaga-ihon adik pinhod an aton ya dadiye ot ya abuy atoatok. ²⁰ Kinali gapu te athidin nahunni ya hidiyey kitib-anan hay punliwatan an pinhod di adol kuy mangigaggag-an ha-on an munliwat.

²¹ Kinali ad uwani ya inilak an athidiy nitaguwan an takon di nan maphod di pinhod an aton ya nan gaga-ihon ot ya abuy inat. ²² Te man-ut hi nomnom ku ya abulutok an makaphod di tugun Apu Dios, ²³ mu tun adol ku ya nan punliwatan di atona. Athituy ma-ma-at: Hi nomnom ku ya kanak di atok di maphod, mu deke on hinnatkon di oggan aton di adol ku. Kinali kayak muttatyun di punliwatan an pinhod di adol ku.

²⁴⁻²⁵ Athidin kay nunduway ine-en di nitaguwak, te hay nomnom ku ya pinhod kun un-unudon nan tugun Apu Dios, mu tun adol ku ya hay punliwatan di pinhod nan aton. (24) Toan mah tu! Gulat nat maid di bumad-dang ke ha-on ya hay gaga-ihoy atoatok ta hay pumbalinana ya mihi-anak ke Apu Dios ta nangamung. (25a) Mu maphod ta wadah Jesu Kriston nangihwang ke ha-on ta uggeyak nihi-an ke Apu Dios. Hidiyey gapunah pumasalamatak ke Apu Dios.

Hay Espiritun Apu Dios di bumaddang ke ditakuh pangatan takuh maphod

8 Dadiyey kitib-anan ditakun mangulug ke Jesu Kristo ya adi taku makastigu, ² te nigappat takun hiya ya wadan ditaku nan Espiritun Apu Dios an manannot hi pangi-e taku ta adi mo deke on ihik takun aton nan punliwatan an hidiye nan gumapuh kihan-anan takun Apu Dios ta nangamung. ³ Adi mapakawanan di liwat taku hi pangun-unudan taku nah Tugun Apu Dios te adi taku pakaun-unud te gaga-ihoy kinatagu taku. Mu hi Apu Dios ya pakawanany liwat taku te intud-ak na nan Imbabalenan numbalin hi tagun umat ke ditaku ot ikate nay liwat taku. Hidiyey pamaddang Apu Dios ke ditaku ta aton takuy maphod an bokon mo hay gaga-iho. ⁴ Inat nah tuwe ta ditakun mangulug ya waday kabaelan takun mangat hi niptok an umat nadah nitudok nah Tugun Moses. Ta hidiye nan ditakun mangulug ya bokon nan gaga-ihon pinhod di adol takuy un-unudon taku, mu nan pinhod nan Espiritun Apu Dios.

⁵ Hanan tagun hay gaga-ihon pinhod di adol nay nonomnomona ya hidiyey un-unudona. Hituwey humlun kihan-anana ke Apu Dios. Mu nan tagun hay pinhod di Espiritun Apu Dios di nonomnomona ya hidiye boy un-unudona ya hay pumbalinana ya luminggop ya midatan hi biyag an maid di poppog na. ⁷ Ot hanan tagun hay gaga-ihon pinhod di adol nay un-unudona ya hiyay buhul Apu Dios. Adina un-unudon di tugun Apu Dios te hay kakulugana ya maid di kabaelasan mangun-unud kediye. ⁸ Hanadan mangun-unud hi gaga-ihon pinhod di adol da ya adida ipaamlong hi Apu Dios.

⁹ Mu ditaku ke ya adi athidi te wadan ditaku nan Espiritun da Apu Dios ke Jesu Kristo an mangituttuduh aton taku. Mu nada ken maid di Espiritun Kristo ke dida ya bokona tatagu dida. ¹⁰ Mu ditaku ken wadah Jesu Kristo ke ditaku ya takon di mate tun adol taku gapuh liwat taku ya wadan ditaku nan balun biyag te imbilang ditakun Apu Dios an maphod te hay nangid Nolan takun Jesus. ¹¹ Deket wadan ditaku nan Espiritun Apu Dios an nunmahun Jesu Kristo ya athidi bo damdamay atonan ditakun mahuwan ditaku gapuh ongal an kabaelana.

¹² Kinali, dakayun kaibaiba, ad uwanin wada mon ditaku nan Espiritun Apu Dios ya mahapul an iwalong takuy gaga-ihon pinhod di adol taku. ¹³ Te deket aton taku nan gaga-ihon pinhod di adol taku ya mihi-an takun Apu Dios ta nangamung. Mu deket abuluton takuy baddang nan Espiritun Apu Dios ta itikod takun mangat nadah gaga-ihon pinhod di adol taku ya makitagun takun Apu Dios ta nangamung ¹⁴ te am-in di mangun-unud nah Espiritun Apu Dios ya diday mibi-

lang an imbabalena. ¹⁵ Ta hidiye nan bokon mo hay takut di nangdon ke ditaku te waday Espiritunan ditaku, kinali madinol takun mangalih "Ama" ke hiya.

¹⁶ Hanan Espiritun Apu Dios di mangipainila an imbale ditakun Apu Dios. ¹⁷ Ya gapu te imbale ditaku mon hiya ya milak-am taku nah idat nan Jesu Kristo. Ya deket makililigat takun Kristo te hay pangun-unudan takun hiya ya ahi taku bo makidayaw ke hiya.

Hay kihwangan takuh punligligatan taku

¹⁸ Inilak an nan punholholtapan takud uwani te hay pangun-unudan takun Jesus ya ittaittay hin iingngo nah ahi pangipadayawan Apu Dios ke ditaku. ¹⁹ Ya am-in di lintun Apu Dios ya kay da uma-abtuh pangipatiban Apu Dios hi kidayawan nadan imbabalena. ²⁰ Manuke ya ugge naat di pinhod Apu Dios am-in hanadah lintuna te impumbalina didan madadag. Adida pinhod, mu hidiyey pinhod Apu Dios. Mu takon di athidi ya waday namnama takun ²¹ hi udum hi algo ya am-in di lintun Apu Dios ya ahina pakiphod hantuh pangipaphodana ke ditakun tatagunat mumbalin taku nah pinhod nan pumbalinan taku. ²² Inila takun am-in di lintun Apu Dios ya nunligligat da ingganad uwani hi panpan-oddan dah ahida kiphodan. Hidiyen nunligligatan da ya umat hi punligligatan di babain muntungo. ²³ Takon di ditakun mangulug an nangipaaliyan Apu Dios hi Espirituna ya maligligatan taku damdama. Ta hidiye nan umabtu takun madatngan nan pangipatiban Apu Dios an ditakuy imbabalena. Kediye tiempo ya mahannotan tun adol taku hi balun adol an adi mo mate. ²⁴ Ya gapu te inihwang ditakun Apu Dios ya wada nan namnamaon takun ahi maat. Mu inila takun ugge ni-an naat te kon gulat nat naat ya adi taku ot mo hadhad-on. Kon mabalin bon had-on di nagibbu mon naat? ²⁵ Mu gapu te madinol takun ahi taku angangon di kipaannungana ya anusan takun munho-ho-od inggana mipaannung.

²⁶ Bokon hidiye ya abu, mu baddangan ditakuh Espiritun Apu Dios hin waday pungkudangan taku. Umat nah pundasalan taku te ugge taku inilay aton takun mundasal. Mu takon di athidi ya wada nan Espiritunan mangitakdog ke ditaku ke Apu Dios te takon di waday pinhod takun kalyon ya adi taku pakaikali. ²⁷ Ya hi Apu Dios an nanginilah wadah nomnom taku ya inilana damdama hin nganney pinhod nan Espirituna hin pun-idasalan ditaku, te nan ibagan nan Espirituna ya hidiyey pinhod Apu Dios an idat ke ditaku.

²⁸ Ya inila takun am-in di ma-ma-at ke ditaku ya pumbalinon Apu Dios an kiphodan takun naminhod ke hiya, an pintok nan tataguna mipuun hi ninomnom nan aton. ²⁹ Handih pinghana ya inilan Apu Dios tuwali nadan mangun-unud ke hiya ya pinilina tuwali didan miunnud hi pangi-en nan Imbabalenay pangi-eda. Ta

ditakun mangulug ya mibilang takun imbabalenat hi Jesu Kristoy kay panguluwan taku. ³⁰ Ditakuy pinilin Apu Dios an imbabalena te plinanu na tuwaliy pinhod nan pang-e taku ot tobalon ditakun maphod. Hay manguddidin atona ya ipadayaw ditaku.

Hay ongal an impaminhod Apu Dios ke ditakun tataguna

³¹ Deket umat hidin hi Apu Dios di kon tagun ditaku ya maid moy mabalin an manadag ke ditaku. ³² Hi Apu Dios ya uggena kinawwanan nan binugtung an Imbabalena ot ipaalinat ikate nay kiphodan takun am-in. Ot namam-a mo hin mipanggep nah udum an mahapul taku te adina kawwanan an idat am-in dadiye. ³³ Hi Apu Dios di numpakawan hi liwat taku ot ibilang ditakun maphod, kinali maid di lebbeng di ohan tagun mangalin gaga-iho takun pinilin Apu Dios an tataguna. ³⁴ Ya athidi bon maid di mabalin an mangihi-an ke ditaku ke Apu Dios te wadah Jesu Kristo an nangikateh liwat taku ot ahi mahuwan Amana. Hi Jesus an impatag-enan mun-ap-apu ya dehdih winawwana ta takdog ditaku. ³⁵ Takon di nganney maat ke ditaku ya adi mapoppog di impaminhod Jesu Kristo ke ditaku. Takon di maligligatan taku, mabulubulun di nomnom taku, punholholtapon ditaku gapuh pangulug takun Jesu Kristo, kumudang di kanon ya bulwati, takon di waday katatakut hi maat ke ditaku weno patayon ditaku ya nanongnan pinhod ditakun Jesu Kristo. ³⁶ Te wada tuwali nah kalin Apu Dios di mipanggep hi punligligatan takun kananay

“Hanghangaon mit nangamung di katayan mi gapuh pangun-unudan min he-a, Apu Dios. Man-uket ya hay punnomnom di tatagun dakami ya kay kami kalneron na-ala on kinlong da.” †

³⁷ Mu takon di athidin munligligat taku ya waday dinol taku an mangapput takuh udidina gapu ke Jesu Kristo an naminhod ke ditaku. ³⁸ Madinolak an ongal di impaminhod Apu Dios ke ditaku ya maid di humani kediyen pamhod nan ditaku, takon di mate taku weno matagu taku, takon nadan anghel, dimonyo ya nadan udum an adi matibon waday kabaelana, takon di nganney ma-ma-at ke ditakud uwani weno hi udum an algo, ³⁹ takon di nadan wadad kabunyan ya ad dalam weno nganneh diyen lintuna ya maid di kabaelan dan humani nah impaminhod nan ditaku gapuh nigap-patan takun Jesu Kristo an hi Apu taku.

Hanadan Judyuy namangulun pinilin Apu Dios an tataguna

9 Kaibaiba, ha-oy an mangulug ke Kristo ya maulug tun kalyok. Takon di nan Espiritun Apu Dios ya inilanay wadah nomnom ku. ²³ Kalyok ke dakayun na-

halman di hakit di nomnom kut nangamung gapu nadah ibbak an Judyun adi mangulug ke Kristo. Gulat nat mabalin ya takon di ha-oy di makastigun mihi-an ke Jesu Kristo mu ta mihwang da ot ahan. ⁴ Dakamin Judyuy pinilin Apu Dios an tataguna ya dakol di inat nah kiphodan mi. Dakamiy imbilang nah imbabalena ot ipatibo nan dakamiy kinatag-ena ya impainila nan dakami nadan nakitobbalana. Dakami boy nangidatana nah Tuguna ya intuttudu nan dakamiy aton an mundayaw ke hiya. Ya dakol di kinali nan ahina aton hi kiphodan min Judyu. ⁵ Hanadan Judyun nahlagan miy pinilin Apu Dios an namangulun tataguna. Takon hi Kristo, hin mipanggep hi kinataguna ya nahlag damdaman dida. Hiya ya Dios an Ap-apun di am-in an lebbengnan madayaw ta nangamung! Amen.

⁶ Kinalin Apu Dios an nadan Judyuy tataguna, mu uggena imbilang didan am-in an taguna te kahingon di udum nadan intuttuduna. Mu adi taku kanan di ugge impaannung Apu Dios di kinalina. ⁷ Adi bo am-in di holag Abraham ya mibilang dan imbabalen Apu Dios. Te wada tuwaliy kinalin Apu Dios ke Abraham an kananay “Abuna nadan holag Isaac di ibilang kun holag mu.” ⁸ Hay pinhod tuwen kalyon ya adi gapu te nitungon holag Abraham ya imbabale mon Apu Dios, te abuna nadan nitungo gapuh nipaannung nan kinalin Apu Dios di mibilang. ⁹ Nipatiboh tuwe handih nangalyanan Abraham mipanggep hi ahi kawadaan di imbabalenan kananay “Mala-uy ohan toon ya atok nan kinalik an ahi mun-imbabaleh lalaki nan inayam an hi Sarah.”

¹⁰⁻¹² Athidi bon Rebekah an inayan Isaac an nahlagan takun Judyu. Handih nangibutyugana nadah nundappil an da Esau ke Jacob ya kanan Apu Dios ke hiyan “Hanan nihaynod di ahi un-unudon nan panguluwan.” Handih nangalyanan diye ya uggeda ni-an nitungo. Ya maid di eda inat hi maphod weno gaga-iho kediyen nangalyana. Hidiyey kitib-anan ugge nipuun hi inat dadiyen nundappil di namiliyan Apu Dios, mu nipuun hi punnomnom na. Te makulug an hiya ya adina ipuun hi maphod an inat di pamiliyanah taguna, mu nangamung di pinhod na. ¹³ Impitudok Apu Dios di mipanggep ketuwen kananay “Hi Jacob di pinhod ku, bokon hi Esau.”

¹⁴ Takon di umat hidi ya adi taku kanan di nihallah Apu Dios te tipet pinhod nay oha ya ena adi pinhod di oha? ¹⁵ Hay gapunan adi taku kanan di athidi ya kanan Apu Dios ke Moses handih doney “Ipatibok di ulek ya homok ku nah tagun pinhod ku.” ¹⁶ Ta hidiye nan ugge nipuun hi punnomnom taku weno hay pangatan di taguh maphod di gapunah pammokan Apu Dios ke ditaku, te nangamung di pinhod nan homkon. ¹⁷ Mu deket adina pinhod an homkon di tagu ya nangamung na. Te waday impitudok nah mipanggep hi kinalina nah patul di Egypt an kananay

† Psalm 44:22

“Ha-oy di nangidat ke he-a hi kinapatul mu ta deket apputon dakan ha-on ya mipatiboh tataguy ongal an kabaalak ta mundingngol di ngadan kuh kabobboble.”¹⁸ Athinay pangi-en Apu Dios an homkonay pinhod nan homkon ya iwalong nay pinhod nan iwalong ta aton day adi maphod.

Hay ine-en di boh-ol ya homok Apu Dios

¹⁹ Adi gapu te umat hidi ya etaku kanan di “Ot maid moy bahul taku, takon di nganney aton taku te kon waday kabaalan taku hin hay pinhod Apu Dios di maat?”²⁰ Mu kalyok ke dakayu an ditakun tatagu ya maid di kalebbengan takun mangalih athidi ke Apu Dios. Gaga-iho hin pabahulon taku weno etaku bala-won di indat nan gahat taku ta etaku kanan di “Antipet athituy nangapyam ke ha-on?”²¹ Kay miingngoh Apu Dios nah mangapyah buwod an nangamung pey pangapyana. Nangamung ke hiya hin inip-iphod nay nangapya nah oha ya linggolinggom na nan oha.

²² Athidin Apu Dios an nangamung nah pinhod nan aton ke ditakun lintuna. Deket kananay kastiguwona nadan tatagun bobboh-olanat mipainilay ongal an kabaalana ya nangamung na. Mu ingganad uwani ya an-anusana dida²³ ta ipainila nay kinatag-ena ke ditakun pinili nan homkonan ahina ipadayaw hi langit.²⁴ Ya maphod ta pintok ditakun Judyu, mu bokon ditaku ya abu te takon nadan bokon Judyu.²⁵ Miunnud hituwe nah impitudok Apu Dios ke Hosea an kananay “Hanadan tatagun ugge ni-an nibilang an tataguk handi ya ibilang ku mo didan tataguk. Uggek impati-boy naminhod kun dida handi, mu ad uwani ya ipati-bok mon dida.²⁶ Ya nadan tataguh kabobboblen ugge nibilang ni-an an tataguk ya ahi da mibilang an tataguk ya imbabalek te ha-oy an Dios an wadat nangamung di kon tagu ke dida.”^{††}

²⁷ Ya impaabig nan Isaiiah di mipanggep nadah Judyu an kananay

“Man-ut dakol day Judyun umat hi kinadakol di lonah pingngit di baybay, mu o-ohan diday mihwang²⁸ te nunna-ud an kastiguwona nadan adi mangulug ke hiya tuh luta.”[‡]

²⁹ Miunnud hituwe nah kinalin Isaiiah dih donen kananay

“Gulat nat maid di homok Apu Dios an Kabaalanan am-in ya maid di natdaan ke ditakun Judyu, umat nadah tatagud Sodom ya ad Gomorra an nate dan am-in.”^{††}

Hay ugge nangulugan nadan Judyu ke Jesus

³⁰ Athituy kibalinana: Handi ya maid hi nomnom nadan bokon Judyuy pambalan Apu Dios ke dida, mu ad uwani ya imbilang na mo didan maphod te nangu-

lug dan Jesus.³¹ Mu nadan Judyu ya nundingol da nah Tugun Moses te pangali da on hidiyey pangipuunan Apu Dios hi pambalana ke didan maphod, mu bokon.³² Tipe nin ta ugge imbilang Apu Dios didan maphod? Te idinol dah pangun-unudan da nah Tugun Moses, an bokon ke Kristo. Hay uggeda nangidinolan ke Kristo di kialigan nan batun kihupdugan.³³ Hituwe ya miunnud nah impitudok Apu Dios an kananay

“Waday tudduwok ad Zion an mialig nah batun kihupdugan di tatagu, deket nihupdug da on natu-i da. Mu nadan tatagun waday dinol da ke hiya ya adida muntutuyuh eda nundinolan te ihwang na dida.”^{‡‡}

10 Kaibaiba, idasadalak nadan iibbak an Judyu te pinhod ku ot anhan an ihwang Apu Dios dida.

² Inilak an pinhod dan abun mangun-unud ke Apu Dios, mu mibanahho da te makudang di inila dah mipanggep ke hiya.³ Man-uke ya adida pinhod an awatan di ine-en di pangibilangan Apu Dios an maphod di ohan tagu. Te hay pangidinolan dan mibilang an maphod ya hay pangun-unudan da nah Tugun Moses an bokon hi ulen Apu Dios.⁴ Nihallah diyen punnomnom da te pinoppog Kristoy pangidinolan kediyen Tugun ta hiyay pangidinolan takuh pambalan Apu Dios ke ditaku.

Hay panawatan hi kihwangan

⁵ Hi Moses ya impatibonan kah-in an un-unudon am-in di Tugun Apu Dios hin hidiyey pambalanan ditaku te kananay “Hay tagun paka-un-unudonay Tugun Apu Dios ya hiyay manawat hi mikadwan biyag an malpun hiya.”^{6,7} Man-ut athidi, mu kon ipapilit Apu Dios an aton taku nadan adi taku kabaalan ta ahi ditaku ibilang an maphod ta mihwang taku? Adi, te hay kipuunan di pangibilanganan maphod di ohan tagu ya hay pangulug na. Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay “Adi mahapul an ume kayuh langit weno ad dalom an e mangikuyug ke Kristo tuh luta ta ahi kayu mihwang.” Adi athidi te hay kihwangan ya hay pangidinolan ke Jesu Kristo.⁸ Hay impainilan Apu Dios an mahapul ya hay pangihamatan takuh pangulug takun Kristo an hinaey emi itanuttudu. Wada boy impitudok Apu Dios an kananay “Adi naligat an maawatan di pinhod Apu Dios an inilaon taku mipanggep hi pangulug ke hiya te am-in taku ya mabalin an nomnomon taku ya punhuhummanganan takuh diye.”

⁹ Deket kalyon takun hi Jesus di Ap-apu ya deket nahamad di pangulug takun minahuwan Apu Dios hiya ya mihwang taku.¹⁰ Te hay kihwangan di tagu ya mipuun hi pangidinolan Jesu Kristo, te nan tagun mangulug ke hiya ya ipainila nay nangulugana ya hiyay tobalon Apu Dios an maphod. Hidiyen tagu ya mihwang.¹¹ Hituwe ya miunnud nah nitudok an

† Hosea 2:23 †† Hosea 1:10 ‡ Isaiiah 10:22-23 †† Isaiiah 1:9

‡‡ Isaiiah 8:14 ya 28:16

kananay "Hanan tagun mangidinol ke Kristo ya adi muntutuyuh ena nangidinolan ke hiya te ahi mihwang." ¹² Am-in di tagun mangulug ya migappat ke naen kihwangan te maid di kituppugana, Judyu ya bokon te hi Apu Dios di Ap-apu dan am-in. Kinali takon di dahdin tagun mumbagah baddang ke hiya ya homkona. ¹³ Miunnud hituwe nah nitudok an kananay "Am-in di mumbagah baddang an kananay 'Apu, ihwangak anhan' ya nunna-ud an mihwang.'" [†]

Maid di pangigadulan nadan Judyu hi adida pangulugan ke Jesus

¹⁴ Mu nganney aton dan mangibagan Jesu Kristo an ihwang na dida hin adida mangulug ke hiya? Ya nganney innun dan mangulug ke hiya hin maid di eda dingdingol hi mipanggep ke hiya? Ya nganney innun dan mangngol hin maid di e mangituttudun dida?

¹⁵ Kinali mahapul an wadaday mangulug an mitud-ak an e muntuttudu. Hituwey kialigan nan impitudo Apu Dios an kananay "Maan-anla nadan tatagun datngan nadan mangipainila nah maphod an mituttudun kiphodan di tatagu." ¹⁶ Mu adi am-in nadan mangngol kediyen nituttudu ya nangulug da. Hituwe ya miunnud nah kinalin Isaiah ke Apu Dios di "Apu, o-oha day mangulug hi ittuttudu mi." ^{††17} Hay pangulugan di tagu ya mahapul an donglon day mituttudu mipanggep ke Kristo, kinali mahapul an waday umen e muntuttudun dida.

¹⁸ Mu nadan Judyun ugge nangulug ya maid di pangigadulan dan uggeda dingngol hidiyen nituttudu te nitudok nah kalin Apu Dios an kananay

"Nundingngol am-in hi kabobboble tuh lutay mipanggep ke Apu Dios."

¹⁹ Adinadaman ugge naawatan nadan Judyu handin ittuttudun Moses handih namoh-olan Apu Dios ke didah uggeda nangun-unudan ke Apu Dios. Te kinalin Moses ke diday kinalin Apu Dios ke hiyan kananay "Homkok nadan udum an tatagun bokon Judyu an dida nan adiyu ibilang an tagu. Pinihupihul yu dida te uggeda inilay mipanggep ke ha-on, mu ahi kayu bumobboh-ol gapuh amo yuh pangipaptok kun dida."

²⁰ Hi ke damdama Isaiah ya ugge timmakut an mangipainila nah impaabig Apu Dios ke hiyan kananay "Ha-oy an Dios ya numpainilaak nadah tatagun ugge nunnomnom ke ha-on handih pinghana, te handi nian ya man-u te adiyak hapulon, mu ad uwani ya inilaak mo ke dida." [‡]

²¹ Hidiyen kinalin Isaiah ya mipanggep nadah bokon Judyu. Mu hituwey kanana damdama nadah Judyu

"Takon anhan di anal-alukok didat abuluton day impaminhod kun dida ya kapyanan adida ya immamada ot pay di ngohe dan ha-on."

Hay ongal an homok Apu Dios nadah Judyu

11 Takon di athidin dakol nadah Judyuy adi mangun-unud ke Apu Dios ya adinadaman etaku kanan di "Inwalong mon Apu Dios didan tataguna." Adi mabalin an etaku kanan di athidi te tibon yun inabulutak yaden Judyuwak an holag Benjamin an holag din hi Abraham. ² Ugge inwalong Apu Dios nadan Judyu an pinilinan tataguna handih pinghana. Te kon uggeyu inilan wada nah impitudo Apu Dios mipanggep hi nundiklamuwan Elijah ke hiya gapuh adadin inat nadan ibbanan Judyu? Kanan Elijah ke Apu Dios di ³ "Apu, pinate dan am-in nadan profetas an ittud-ak mu ya pina-i da bon am-in nadan pangiklongan mih iappit min he-a. Dehtun ohaak mon natdaan hanadah mangulug ke he-a ya takon di ha-oy ya ihikak an patayon."

⁴ Mu himmumang hi Apu Dios an kananay "Adi, bokon he-a ya abuy natdaan hanadah mangun-unud ke ha-on. Takon di dakol day nangiwalong ke ha-on ta hi Baal moy daydayawon dan dios da ya wadaday pitun libun impapaptok kun mundayaw ke ha-on an adida dayawon hi Baal." ⁵ Athidid uwanin wadaday udum an Judyu an mangun-unud ke Apu Dios an pinilinan mihwang gapuh homok nan dida. ⁶ Hay nangipunanah namiliyanan dida ya hay ulenan dida, bokon hay maphod an inat da. Te gulat nat athidi ya kay da mo binokla, bokon mo gapuh ulena.

⁷ Kinali athitu: man-ut dakdakol nadah Judyuy nangat am-in hi kabaelan dat abuluton ot Apu Dios dida, mu o-oha ya abuy pinilina. Hay kadakolan ke dida ya inwalong na dida te makangohhe da. ⁸ Hituwe ya miunnud nah impitudo Apu Dios an kananay

"Impakulhin Apu Dios di nomnom da ta adida pakaawat hi pangi-ena, kinali kay da adi pakatibo ya pakadngol ingganad uwani."

⁹ Wada boy impitudo na handi ke David mipanggep ke didan kananay

"Hana ot ta nan pangipaananan dan humamuhamul an pun-amlongan day gumapuh kadadagan da. Om, hana ot ta mumbalin hidiyeh kay bitun kag-ahan da ya kakastiguwan da. ¹⁰ Ya hana ot ta mumbalin dan kay nakulap ta adida pakatibo. ^{††} Ya athidi bon gapuh adida pangulugan ya mangngemangngey punligligatan da ta kay da mumpahpah-on hi makaddam-ot."

¹¹ Ot gapu te athidin uggeda nangulug ke Kristo ya kon munnananong an mihi-an da ke Apu Dios? Adi. Te hidiyen uggeda nangulugan ya numbalin an hidiyeh kihwangan nadan bokon Judyu. In-athitun Apu Dios ta umamo nadan Judyu hi pangipaptokana nadah bokon Judyu ta kal-ina ot ya mangulug da damdama. ¹² Gapu kediyen ugge nangulugan nadan Judyu ya numbalin

[†] Joel 2:32 ^{††} Isaiah 53:1 [‡] Isaiah 65:1

^{††} Psalm 69:22-23

an makaulleh Apu Dios nadah bokon Judyu. Mu hi udum hi algon dumakdakol day Judyun mangulug ya umul-uleh Apu Dios hi udum an tatagut migappat dah kiphodan nadan Judyu.

Hay ine-en di pangihwangan Apu Dios hi tagu, Judyu ya bokon

¹³ Ipainilak ke dakayun bokon Judyu an ha-oy di napilin mangipainilan dakayu hi mipanggep ke Jesus. Ya hituwen kinaapostoles ku ya idayaw ku ya munhuhuluwak ketuwen ngunuk ¹⁴ ta kal-ina ot ya umamo nadan ibbak an Judyu ke dakayu ta mangulug dat mihwang da damdama. ¹⁵ Maphod di numbalinan diyen nangiwalongan Apu Dios nadah Judyu te ni-hayyup kayun bokon Judyu ke hiya. Mu deket mangu-lug nadan Judyu ya immam-anan maphod di maat gapuh homok Apu Dios ke ditakun am-in an kay taku mamahuwan.

¹⁶ Ditakun Judyu ya kay ditaku nan tinapay hi niatan takun Apu Dios: te hay aton taku hin umiappit takuh tinapay ke hiya ya pumi-ang takuh ittay ta hidiyey iappit takun hiya. Ya deket inabulut nah diyen tinapay ya kitib-anan imbilang nan maphod am-in nan tinapay. Kay ditakuy tinapay ya nan ammod takun hi Abraham di kay pi-ang nan tinapay an niappit ke Apu Dios te hiyay namangulun makalin taguna. Umat bo nah kaiw an deket maphod di lamut na ya maphod boy hapang na. Hi Abraham di kay lamut ya ditakun holag nay kay hapang.

¹⁷ Mu wadaday hapang an adi bumunga, diday tinungil Apu Dios ot ihannot nay udum an hapang an nalpu nah kaiw an impamga nay tomol. Datuwen ni-hannot an hapang ya makitagu da kediyen kaiw an oli-ba. Hay kialigan dadiyen hapang an nihu-up ya dakayun bokon Judyu. ¹⁸ Mu takon di dakayuy kay ni-hannot nah natungil an hahapang ya adiyu pangaliy kudukdul kayu mu dida. Te bokon dakayuy umidat hi kiphodan nan nihu-upan yu te nan nihu-upan yu moh udot di umidat ke dakayu.

¹⁹ Wadan pangali yu boy "Mu tinungil Apu Dios didat mihannot kami." ²⁰ Makulug an nihannot kayun dida te adida mangulug, yaden dakayu ke ya inabulut dakayun Apu Dios hi pamilyana gapuh pangulug yu, mu adi kayu mumpahhiya. Tibon yu ot ya abut munnanong di pangulug yu ta adi kayu miummat ke dida. ²¹ Ugge kinawwanan Apu Dios nadan Judyu an kay dida tuwali nan hapang ot tungilona dida. Ya athidi boy atonan dakayu hin iun-unud yun dida.

²² Takon di ongal di homok Apu Dios ya adina homkon, mu kastiguwona nadan mangohen hiya, umat nadah Judyun ugge nangulug ke hiya. Mu dakayu ke ya homkon dakayu hin munnanong di pangulug yun hiya. Mu deket adiyu punnanong di pan-

gulug yu ya kaanon dakayun hiya, ta umat kayu nah hapang an tungilona. ²³ Ya nada ken Judyun kay natungil ya deket mangulug da ya ibangngad Apu Dios dida nah natungilan da te kabaelasan aton. ²⁴ Dakayu ya mialig kayu nah hapang di ohan kaiw an impanganah tomol, mu nihu-up kayu mo nah natungilan an hapang nan kaiw an nitanom. Deket athidi ya kon adi nalakay pangipabangngadan Apu Dios nadah hapang tuwalin nan kaiw an natungil? Hay pinhod tuwen kalyon ya nalakan bangngadon Apu Dios nadan Judyu hi pamilyana te taguna tuwali dida.

Hay pammokan Apu Dios hi tagu, takon di nganney nitaguwana

²⁵ Kaibaiba, pinhod kun inilaon yu nan ugge nainila handih pinghanat adi kayu mumpahhiya. Hituwey pinhod kun ipainila; Hay adi pangulugan nadan udum an Judyu ya adi munnananong, mu mapoppog hin am-in nadan bokon Judyu an pinilin Apu Dios ya mangulug da. ²⁶ Athituy ine-en di ahi kihwangan am-in di Judyu. Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Hanan umalin mangihwang hi tagu ya malpud Zion. Hiyay mangipatikod hi gaga-ihon atoaton nadan holag Jacob. ²⁷ Kediyen tiempo ya pakawanak di liwat dat umannung di nakitobbalak ke dida handih done." †

²⁸ Hanadan Judyu ya buhul Apu Dios dida te kaling da nah mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo, mu hidiyen pakibuhhulan da ya numbalin hi kiphodan yu. Mu takon di athidi ya pinhod Apu Dios dida te diday namangulun pinilinan tataguna gapuh pamhod na nah aammod da dih done. ²⁹ Te adi mabalin an hannotanay ninomnom na te diday pinilinan tatagunan pangatanah maphod. ³⁰ Dakayun bokon Judyu ya uggeyu kinulug hi Apu Dios handih pinghana te kediyen tiempo ya nadan Judyuy tataguna, mu himmok dakayu mon hiya te hay nangahingan nadan Judyu ke hiya.

³¹ Mu udum hi algo ya homkona damdama dida. Uggeda nangun-unud ke hiya, mu homkona didan umat hi nammokanan dakayun bokon Judyu. ³² Impatibonan am-in di tagu, Judyu ya bokon Judyu ya naliwat da, ta hidiye nan ahina homkon dida.

Hay kaphod ya dayaw Apu Dios

³³ Hi Apu Dios ya ongal di homok nan ditakun am-in. Maid di miingngon hiya te inila nan am-in. Adi taku pakaawat hi pangi-ena ya hay gapunah pangatana nadah oggana aton. ³⁴ Hituwe ya miunnud nah nitudok an kalin Apu Dios an kananay

"Maid di ohah nanginilah nomnom Apu Dios ya adinadaman waday manuttudun hiya. †³⁵ Ya maid di ohan immidat ke hiyat mautangan kediyen tagu." ‡

† *Isaiah 59:20-21* †† *Isaiah 40:13* ‡ *Job 41:11*

³⁶ Te am-in tun wada ya hiyay nunlutu. Athidi bon hiyay mangipaptok ke dadiyen lintunat dadiyey mangipadayaw ke hiya. Dayawon takuh Apu Dios ta nanga-mung. Amen.

Hay aton takut umamlong hi Apu Dios

12 Dakayun kaibaiba, gapuh ongal an homok Apu Dios ke ditaku ya mahapul an iappit takun hiyay adol takut hay maphod di aton takud uwanin matagu taku. Ta kay taku miappit ke hiyat aton takun am-in di kabaelan takun mangun-unud am-in hi ituguna ta ipaamlong taku te hidiyey ustuh pundayaw ke hiya.

² Adi taku iun-unud nadah adi mangulug, mu baliwan takuy punnomnoman takut pumhod di pangi-e taku. Ta inilaon takuy pinhod Apu Dios an aton takun dadiyey nadan maphod ya maid di kudang nan mangipaamlong ke hiya.

³ Gapuh ulen Apu Dios ke ha-on ya waday kabaelan an mangituttuduh pangi-ena. Ya hituwey kalyok ke dakayun am-in: Adi kuma nakattag-ey punnomnoman yuh adol yu. Mu abuluton yun hay kabaelan di hin-ohan dakayu ya nipuun hi pangulug yun Apu Dios te waday oha on indatanah kabaelana. ⁴ Te ditaku ya ugge nun-iingngoy kabaelan taku, umat hi adol taku an oha, mu dakol di partena an nunhihinnatkon di kabaelan dan aton. ⁵ Athidi bon ditakun mangulug, te takon di dakol takun nunhihinnatkon di nitaguwana ya kay taku damdama ohan adol gapuh nigappatan takun Kristo.

⁶ Ya gapuh ulen Apu Dios ot idat nay nunhihinnatkon an kabaelan taku ya mahapul an waday oha on atona nan nidat an kabaelanan aton. Ta deket hay indat Apu Dios ke he-an kabaelam ya hay e muntuttuduh impainilanan he-a ya hidiyey atom, mu abuna nan kulgom an impainilan Apu Dios di ittutudum. ⁷ Deket hay nidat hi kabaelam ya hay bumaddang hi ibbam an tagu ya hidiyey atom. Ya nan tagun waday kabaelanan mangituttuduh pangien Jesus ya hidiyey atona. ⁸ Ya deket hay mangipahamad hi pangulug di taguy kabaelam an indat Apu Dios ke he-a ya hidiyey atom. Deket mabalin an waday ihmok muh ibbam an tagun munligat ya gagaid kan umidat. Hanan tagun waday kabaelanan mangipangulu nadah mangulug ya maphod di humlu an mangat kediyey. Ya nan mabalin an bumaddang nadah mahmok ya maphod di mun-am-amlong an bumaddang ke dida.

⁹ Deket ipatibo takuy pamhod takuh ibba taku ya mahapul an hidiyey ya makulug an nalpuh puhu taku. Mahapul an iwalong takun am-in di gaga-ihot hay maphod di un-unudon taku. ¹⁰ Munhimpopohodan taku umat hi punhimpopohodan di hintutulung an mangulug ke Jesu Kristo ya lispituwon takuy ibba takun tagu. ¹¹ Humlu takun mangingunuh pingunun

nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo ya paka-un-unudon takuy pinhod na. ¹² Ya mun-am-amlong taku te waday namnama taku nah kinalin Apu Dios an ahina aton ke ditaku gapuh pangulug takun Kristo. Anusan takuy ligat taku ya adi taku itikod an mundasal. ¹³ Ya wadada key ibba takun mangulug an mahapul day baddang ya homkon taku dida. Ya maapnga taku hin waday dumuttuk hi nunhituwan taku.

¹⁴ Deket waday mangat hi adi maphod ke dakayu ya adiyu idutan, mu idasalan yuh kiphodana. ¹⁵ Deket waday mun-am-amlong, makiam-amlong kayun hiya. Ya deket waday ligat di oha ya ligat yun am-in. ¹⁶ Hay nomnomon taku ya hay maphod an punhahayyupan takun am-in. Adiyu nomnomon an nakattag-e kayu, mu umamlong kayun makihayyup nadah nakababban tatagu. Ya adiyu bo ibilang di adol yun nakannomnoman ya nakanginnilan am-in hi nganneh diye.

¹⁷ Deket waday gaga-ihon inat di ibbayun dakayu ya adiyu ibalo, mu aton yu ot ya abuy maphod ke dida. Tibon yu ta am-in di aton yu ya ibilang am-in di ibbayun maphod. ¹⁸ Ya aton yun am-in di kabaelan yu ta malinggop di paki-kiayan yuh ibba yun tagu. ¹⁹ Kaibaiba, adiyu nimpe ibalo hin waday inat dan dakayuh gaga-iho te nangamung hi Apu Dios an mangastigun dida. Te waday impitudok nan kananay "Ha-oy di ahi mangibalalo. Ha-oy an hi Apu yuy mangastigu nah tagun mangat hi gaga-iho ke dakayu." ²⁰ Un-unudon taku ot ya abu nan impitudok Apu Dios an kananay "Wada key naagangan takon di hidiyey nan tagun humihingngit ke dakayu ya panganon yu ya deke bot nauwo ya painuman yu. Te deket athituy aton yu ya bumain hi punnomnomanah nangatanan diyen gaga-ihon dakayu."

²¹ Deket waday gaga-ihon aton dan dakayu ya adiyu paapput di nomnom yu, mu aton yu ot ya abuy maphod ta matikod nan gaga-iho.

Hay pangun-unudan taku nadah ap-apu takun mungngunuh gubilnu

13 Am-in takun tatagu ya mahapul an un-unudon taku nadan ap-apuh gubilnu te hi Apu Dios di nangiabulut kediyen ngunuda ya hiyay namilin dida. ² Kinali deket waday tagun kahing nadah ap-apu ya kay na kinahing damdamah Apu Dios, ta hidiyey nan makastigu da. ³ Mu maid di gapunan etaku tumakut nadah ap-apu taku ten un-unudon takuy olden da. Hanada ya abun adi mangun-unud hi olden di tumakut. Ta hidiyey nan mangun-unud taku ya aton takuy maphod ta tobalon ditakun dida. ⁴ Un-unudon yu dida te diday muttatyun Apu Dios an mangingunuh kiphodan yu. Mu deket aton yuy gaga-iho, hidiyey takutan yu te indat Apu Dios di kalebbengan dan mangastiguh tatagun gaga-iho. ⁵ Ta hidiyey nan mahapul an un-un-

† Deut. 32:35

udon taku dida, adi gapu te tumakut takuh pangastiguwan dan ditaku, mu gapu te inila takun hidiyey mahapul an aton ta malinggop di nomnom.

⁶ Hituwey gapunan mahapul an mumbayad takuh buwis nadah ap-apu te hituwey ohan impangunun Apu Dios ke dida. ⁷ Kinali bayadan takun am-in di kalyon dan bayadan ya un-unudon taku dida ya adi taku ngohayon dida.

Hanadan maphod an aton hi ibban tagu

⁸ Deket waday inutang yu ya bayadan yu ta maid di eyu nomnomnomon. Mu hay ot kay taku pun-uuttangan ya hay punhimpopohodan takun am-in. Te nan tagun pohdonay ibbanan tagu ya inun-unud nan am-in nadan wadah Tugun an dinawat Moses ke Apu Dios. ⁹ Te am-in datuwen tugun an kananay adiyu ihuyop di bokon yu inayan, adi kayu pumate, adi kayu mangako, adi kayu umamoh wadah ibbayun tagu ya takon nadan udum an tuguna ya niohha dan am-in nah tugun Apu Dios an kananay pohdon yuy ibba yun tagu umat hi impaminhod yuh adol yu. ¹⁰ Hanan tagun waday pamhod nah ibba nan tagu ya adina aton di gaga-iho hobbana. Hidiye nan hay pamhod hi ibban tagu ya mumbalin hi pangun-unudan am-in nah Tugun Apu Dios.

¹¹ Bokon hidiye ya abuy aton taku, te inila takun mahapul an aton takuy kabaelan takun mangun-unud ke Apu Dios te nakatang moy pangingunuwan taku nah ipangununa. Man-uke ya gagala mon madatngan di kihwangan taku, adi umat handih lappunah nangulugan taku. Kinali mahapul an adi taku palpal-iwan, adi taku iummat nah tagun makahiggan mahmahuyop takon di dakol di mingunu. ¹² Ad uwani ya paddungnay munhihlong te dakol di gaga-iho ma-ma-at tuh luta, mu gagala ya kay mabigat te ahi mibangngad hi Kristo. Ta hidiye nan mahapul an iwalong takun am-in di punliwatan ya ihamad takuy pangulug taku ya aton takuy maphod ta midadaan takun makihanggan Satanas an umat hi pundadaan di tindalun e makigubat. ¹³ Mahapul an maphod di aton taku umat hi aton di tagun napat-alan, ta iwalong taku mo nadan gaga-iho. Adi taku halman di pun-inum ya adi taku mumbutong. Ditaku ken linalaki ya adi taku makibabai ya athidi bon dakayun binabai an adi kayu makilalaki. Adi taku muntututut ya adi taku amowan di ibba takun tagu. ¹⁴ Mu hay maphod ya iingngo takuy pangi-e taku ke Apu takun hi Jesu Kristo. Ya adi taku un-unudon di gaga-iho pinhod di adol taku.

Hay adi pamihulan hi ibban mangulug

14 Dakayun mangulug, abuluton yu nadan tagun naminhod an mid-um takon di adi nahamad di pangulug da. Mu adi kayu e makihannu ke

didah mipanggep hi punnomnoman dah niptok ya nihallan pangat. ² Umat nah makan an nan panioh ohan tagu ya adi paniawon di udum an tatagu. Athidi nah adi nahamad di pangulug nan paniawonan kanon di dotag ta abuna moy nitanom an kanona. Mu hay udum ya kulugon dan maid di panion makan. Deket mabalin an makan on kinan da. ³ Mu takon di athidi ya adiyu pihulon di ibbayu. Dakayu ken maid di paniawonah makan ya adiyu pihulon nadan waday paniawon da. Ya athidi bon dakayun waday paniawon dah makan, an adiyu pihulon nadan maid di paniawon dah makan te inabulut Apu Dios dida takon di waday paniawon da weno maid. ⁴ Oha bo ya adi mabalin an ditakuy mangalin gaga-iho y ibba taku weno adi. Te mutatyun Apu Dios damdama dida ya hiyay ukod an munhumalyan dida hin niptok weno nihallay at-atton da. Ya inila takun hi Apu takun hi Jesu Kristo ya badanganay tatagu nat aton day niptok.

⁵ Wadaday udum an tatagun ngilinin day udum an algo ya adi day udum. Mu wada nadan udum an tatagun hay punnomnom da ya nun-iingngon am-in di algo maid di ngilinin dat mabalin an dayawon dah Apu Dios hi kumpulan algo. Ta hidiye nan hay aton taku ya waday oha on atona pe nan ninomnom nan maphod an atona. ⁶ Adiyu nomnomon an nihallay pangat di udum an tatagu hin hinnatkon di pangi-eda. Hanan tagun waday ngilininan algo ya ugge nihalla te hay punnomnom na ya kidayawan Apu Dios hidiye. Athidi bo nah tagun maid ena paniawon hi makan te hidiyen atona ya hi Apu Dios damdamay ipadayaw na te mumpasalamat ke hiyah nangidatanah makan. Takon nan tagun waday paniawon nah makan ya dayawona damdamah Apu Dios te mumpasalamat damdaman hiya nah kanona.

⁷ Am-in takun mangulug, takon di ad uwanin matagu taku weno tuh katayan taku ya mahapul an ipadayaw takuh Apu Jesu Kristo, bokon hay adol taku. ⁸ Te hay gapunan matagu taku ya kidayawan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo nah pangun-unudan takun hiya. Ya takon di mate taku ya kidayawana bo te hiyay pangi-gayan taku. Ta hidiye nan takon di matagu taku weno mate taku ya tagu ditakun Apu Jesu Kristo. ⁹ Te hiya ya nate ot ahi mamahuwan ta hiyay pun-ap-apun am-in di mangulug, matagu weno nate. ¹⁰ Kinali adi taku kanan di hay ibba takun tagu ya gaga-iho weno pihulon takuy pangi-eda. Ad-adih diye te udum hi algo ya tumaddog takuh hinangngab Apu Dios ta humalyaon ditakun hiyat mahmahanah hin-oh-an ditaku hin nganney in-innat taku. ¹¹ Miunnud hituwe nah impitudok Apu Dios an kananay

“Ha-oy an Dios an wadat nangamung ya kanak di: Makulug an am-in di tagu ya mundukun dah hinangngab ku hi pundayaw dan ha-on ya kanan day ha-oy tuwaliy makulug an Dios.” †

¹² Hidiye nan waday oha on mahapul an kalyonah hin nangngab Apu Dios am-in di inat na handih kataggu-na.

¹³ Kinali itikod takun pumihupihul hi ibba takun tagu. Tibon taku ot ya abuy pangie takut bokon ditakuy humlun hi punliwatan di ibba takun mangulug.

¹⁴ Umat ke ha-on an gapuh nangulugak ke Apu takun hi Jesus ya ininnilak an maid di panion makan. Takon di nganneh diyen makan an kanok ya adiyak maliwat. Mu deket waday tagun kulugonan maliwat ke Apu Dios ten kanona nan paniawonan makan ya kudukdul-nay adina kanon hidiye te deket kanona ya makulug an maliwat. ¹⁵ Deket kadadagan di pangulug di ibba takuy panganan takuh panion makan, yaden ipilit takun kanon ya hidiyey kitib-anan maid di impamin-hod takuh ibba taku. Kinali halipat-an takut bokon hay makan di manadag hi pangulug di ibba takun ingkat-en Kristoy kiphodana. ¹⁶ Takon di inilam an adi gaga-ihoh nan atom, mu deket waday mangalin gaga-ihoh diye ya kudukdul nay adim aton hidiye. ¹⁷ Te ditakun nigappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya bokon hay kanon weno inumon di importante. Hay importante ya hay kaphod di pangie taku, hay linggop di nitaguwan taku ya hay pun-amlongan takun malpuh Espiritun Apu Dios an wadan ditaku. ¹⁸ Deket athituy aton takun mangun-unud ke Jesu Kristo ya umamlong hi Apu Dios ya gapun tuwe ya matbal takuh ibba takun tagu.

¹⁹ Ta hidiye nan hay aton taku ya hay mangipaling-gop ke ditaku ya hay mangipahamad hi pangulug di ibba taku. ²⁰ Man-ut inila takun maid di panion makan, mu adi taku kanon nadan mibilang an panion makan hin hidiyey humlun hi mama-ih pangulug an indat Apu Dios nadah ibba taku te ad-adi hin kanon taku nan humlun hi punliwatan di ibba taku. ²¹ Ta hidiye nan hay aton taku ya adi taku kanon nan dotag, uminum hi mainum weno etaku aton di nganneh diyen humlun hi punliwatan di udum an ibba takun mangulug. ²² Deket kulugom an bokon liwat di panganan hi nganneh diyen makan ya nangamung ka. Nangamung kayun Apu Dios an nanginilan diye te nan tagun maid di pun-halinduwaana nah atona te madinol ya hiyay umanla. ²³ Mu nan tagun munhalinduwa hin panio weno adiy pangananah nganneh diyen makan ya maliwat ke Apu Dios hin kanona. Man-uke ya maid di dinol nah pangulug na. Am-in di aton ya liwat hin adi mipuun hi pangulug.

Hay pangipaamlongan hi udum an mangulug

15 Ditakun nahamad di pangulug na ya mahapul an baddangan taku nadan tatagun adi nahamad di pangulug dat bokon hay kiphodan taku ya abuy nomnomon taku. ² Hay aton taku ya nadan umipaam-

† *Isaiah 45:23*

long hi ibba takun mangulug hin hidiyey kiphodan dat mihamad di pangulug da. ³ Te takon hi Kristo ya bokon hay pun-amlonganay ninomnom na. Hituwey imman-nungan nan impitudok Apu Dios mipanggep ke Kriston kananay "Am-in di pihul di katagutagun he-a Apu Dios ya ha-oy di nialiyana." ⁴ Hituwey kitib-anan am-in di impitudok Apu Dios handi ya nitudok ta pun-adalan takut anusan takuy ligat ya mihamad di pangulug takun hiyat mihamhamad di dinol takun hiya.

⁵ Hana ot ta hi Apu Dios an kalpuwan di kabaelan takun mangan-anus hi ligat ya mangihamad hi pangulug takun hiya ya baddangan ditakut maphod di pun-uunnudan taku hi pangun-unudan takuh pangie-n Jesu Kristo. ⁶ Om, ta am-in kayu ya mun-uunnud kayun mundayaw ke Apu Dios an hi Aman nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay aton an mundayaw ke Apu Dios

⁷ Ta hidiye nan iummat yuh nangabulutan Jesu Kristo ke dakayuy pangabulut yuh ibbayu ta kidayawan Apu Dios. ⁸ Te inila yun hi Kristo ke ya immali tuh luta ot mumbalin an kay muttatyun nadan Judyu ta inilaon dan immannung di kinalin Apu Dios handidah aam-mod da. ⁹ Hay oha boh gapunan immalih Kristo tuh luta ya, ta waday innun nadan bokon Judyun mangidayaw ke Apu Dios gapuh homok nan dida. Hituwe ya miunnud nah nitudok an kalin Apu Dios an kananay "Mid-umak nadah bokon Judyun mundayaw ke he-a, Apu Dios ya ikantaan dakah kantan pundayaw min he-a." ¹⁰ Wada boy impitudok Apu Dios an kananay "Dakayun bokon Judyu, makiam-amlong kayu nadah pinilin Apu Dios an tataguna." ¹¹ Hay oha boh nitudok ya kananay "Am-in kayu bokon Judyu, dayawon yuh Apu Dios. ¹² Wada nan intudok Isaiah mipanggep ketuwe an kananay "Waday lalakin mitungoh holag Jesse an ahi pun-ap-apun am-in nadan bokon Judyu ya hiya ya abuy pangidinolan dan mangihwang ke dida." ‡

¹³ Hana ot ta hi Apu Dios an nipuunan nan namna-maon takun kihwangan taku ya paamlongan ditaku ya palinggopon ditaku gapuh pangulug taku, ta mihamad di dinol takun hiya gapuh kabaelan nan Espiritun wadan ditaku.

Hay ngunun Pablo an indat Apu Dios

¹⁴ Kaibaiba, waday dinol kun dakayu te inilak an maphod kayu ya dakol moy inila yu mipanggep ke Jesu Kristo ta mabalin an munhintuttugun kayu. ¹⁵ Mu ketuwen tudok ya wadaday intulid kun intudok hi pinhod kun ipanomnom ke dakayu. Ya hay gapunan waday tulid ku ya hi Apu Dios an makaulley nangidat ke-

† *Psalms 18:49* †† *Psalms 117:1* ‡ *Isaiah 11:10*

tuwen ngunuk. ¹⁶ Piniliyak an puntuttuduwon Apu Jesu Kristo ta umatak nah padin mangipainila nadah bokon Judyu mipanggep hi pangihwangan Apu Dios hi tatagu ta deket kulugon day ituttuduk ya diday abulutonon miappit ke hiya te nan Espiritun Apu Dios di mamaddang ke dida.

¹⁷ Ya gapu te hi Jesu Kristoy bimmaddang ke ha-on ya mun-am-amlongak ketuwen impangunun Apu Dios ke ha-on. ^{18,19} Maid di udum hi kalkalyok hin bokon nan kabaalak an indat Kristo ot atok di milagro ya nuntuttuduwak nadah bokon Judyu ot mangulug dan hiya. Kabaalak an aton datuwe te gapuh ongal an kabaalan nan Espiritun Apu Dios. Ta hidiye nan nipalpud Jerusalem ingganad Ililuku ya intanuttuduk di mipanggep hi inat Kristo an kiphodan taku. ²⁰ Te pinhod kun ipainilay mipanggep ke Kristo nadah tatagun ugge nangngol hi mipanggep ke hiya. Kinali uggeyak imme nadah boblen waday namangulun immeh din e nuntuttudu te adik pinhod an ipanidway intuttudu da te deket athidi ya kayak makipullon dida. ²¹ Athidiy inat kut mipaannung nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay

“Hanadan ugge nanginilan hiya ya mituttudun diday mipanggep ke hiya. Ya nadan ugge nangngol hi mipanggep ke hiya ya donglon da ta maawatan day pangi-ena.”

Hay nunnomnoman Pablo hi ena panib-an hanadah mangulug ad Roma

²² Nabayag an pinhod kun umalih na, mu natanak-takak te hay ek nuntanuttuduwan hi udum an boble. ²³ Mu ad uwanin nagibbu moy ngunuk hitu ya damanan umaliyak te nabayag tuwalin pinhod kun umalih na. ²⁴ Ninomnom kun mundag-uh na hantuh pangayak ad Espanya ta deket mabalin ya baddanganak hi pangayak hidi hin magibbuy pakiha-adak hi nakatang ke dakayu. ²⁵ Mu ad uwani ya umeyak ni-an ad Jerusalem ta iek tun pihhun mibaddang nadah mangulug hidi. ²⁶ Te ninomnom nadan mangulug ad Macedonia ya ad Greece an bumaddang nadah nawotwot an mangulug ke Apu Dios hidid Jerusalem. ²⁷ Maid di nangibagan didan aton dah diye, mu diday kon nomnom. Hituwen pamaddangan da ke dadiyen nungkawotwot an Judyu ya kay pumbayad dah ongal an utang dan dida. Te handi ya nadan Judyuy nangituttudu nadah bokon Judyu hi aton dan milak-am nah kiphodan dan idat Apu Dios. Ta ad uwani ya mahapul an nadan bokon Judyuy umidat hi nganneh diyen baddang nadah Judyu. ²⁸ Deket indat kuh tuwen pihhu ya ahik idalan hinan e manibon dakayu hantuh pangayak ad Espanya. ²⁹ Madinolak an hantuh aliyak hina ya ongal di baddang Kristo ke ha-on ta bumaddangak hi khamadan di pangulug yu.

³⁰ Ya kalyok ke dakayun kaibaiba an gapuh pangulug takun Jesu Kristo an Apu taku ya gapuh punhimpopohodan takun dinawat takuh Espiritun Apu Dios ya ibagak anhan ke dakayun idasalanak ta baddanganak ke Apu Dios. ³¹ Idasal yu ta mihwangak hi nganneh diyen gaga-ihon nomnomnomon nadan adi mangulug ad Judea an aton ke ha-on, ya ta abuluton nadan mangulug ke Apu Dios ad Jerusalem tun pihhun iek ke dida. ³² Ta deket nagibbu ya iabulut Apu Dios an umaliyak hinan maan-anlaak ta wadan makiam-amlongak ke dakayu. ³³ Hana ot ta hi Apu Dios an kalpuwan di linggop ya wadat nangamung ke dakayun am-in. Amen.

Hay manguddidin tugun Pablo nadah tatagud Roma

16 Pinhod kun ipainilan dakayu nan ibba takun babain hi Phoebe an iCencrea an bumanaddang nadah ibba takun mangulug hidi. ² Makiapnga kayun hiya umat hi aton yun makiap-apnga nadah udum an ibbayun mangulug ke Apu Jesu Kristo. Ya deket mahapul nay baddang ya baddangan yu te dakol di binanaddangana, takon peman di ha-on ya binaddanganak.

³ Ya pinhod kun ipainila yun Prisila ya hi Akila an nonomnomok dida. Dida peman di impun-ib-ibbak an nungngunu nah impangunun Jesu Kristo. ⁴ Handih dakamin am-in ya impusta day nitaguwan dat maid di ad-adin maat ke ha-on. Ongal di pumapasalamatak ke dida mipanggep kediye. Ya athidi damdama nadah mangulug an bokon Judyun ongal di pumapasalamat dan dida. ⁵ Ya kalyon yu damdama nadah mangulug an maamuamung hi bale dan nonomnomok dida.

Ya kalyon yu nah gayyum kun namangulun nangu-lug ke Kristo an hi Epenetus an iAsia an nomnomok damdama. ⁶ Athidi bon Maria an nun-oolot an nangipainilan dakayu mipanggep ke Jesus. ⁷ Ya kalyon yu damdaman da Andronicus ya hi Junias an nonomnomok dida. Dida nadan Judyun ibbak an nibalud handi. Namangulu dan nangulug ke Kristo ot ahiyak ya pakatbalon nadan apostoles dida.

⁸ Athidi boy kalyon yun Ampliatus an napateg an gayyum kun nitulang ke Apu Jesu Kristo. ⁹ Nonomnomok damdamah Urbanus an bimmanaddang ke dakami nah impangunun Kristo, takon hi Estakas an oha bon gayyum ku ¹⁰ ya hi Apelles an oha bon nangipatiboh pangulug nan Kristo. Nonomnomok damdama nan familyan Alistubulus ¹¹ takon hi Herodion an ibbak an Judyu ya nadan mangulug an wadah balen da Narcisus.

¹² Kalyon yun nonomnomok damdama nadan mahlun mangat nah impangunun nan Ap-apu taku an da Talipina, hi Taliposa ya hi Persis an napateg an gayyum ku. ¹³ Takon hi Rufus an oha bon mahlun man-

gat nah impangunun nan Ap-apu taku ya hi inanan nangibilang peman ke ha-on an imbabalena. ¹⁴ Athidi bon da Asinkritus, hi Palegon, hi Hermes, hi Patrobas, hi Hermas ya nadan wadah dih kad-an dan ibba takun mangulug. ¹⁵ Kalyon yu damdaman nonomnomok da Philogas, hi Julia, hi Nereus ya nan tulang nan babai, hi Olympas ya nadan udum an tatagun Apu Dios an wadah dih kad-an da.

¹⁶ Deket maamung kayuh pundayawan yun Apu Dios ya maphod di munhin-aapnga kayu ya ipatibo yuy pamhod yuh hin-oh-a. Am-in tudan mangulug hitu ya kanan day nonomnomon dakayu.

¹⁷ Kaibaiba, hituwey kalyok ke dakayu: Halipat-an yu ta adi kayu makidkid-um nadah tatagun huhhumlum hi kaganodwaan yu ya dumadag hi pangulug yu.

Kahingon day mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo ¹⁸ te bokon hi Apu Kristoy un-unudon da, mu hay adol day ipadayaw da. Te gapuh maphod an pungkalkalli da ya hauhaulon da nadan tatagun kahinraul.

¹⁹ Nundingngol di nangun-unudan yuh tuttudun Jesus, kinali mun-am-amlongak gapun dakayu. Pinhod kun lumaing kayun mangat hi maphod, ta bokon hay gaga-iho. ²⁰ Hi Apu Dios an kalpuwan di linggop ya idat nay kabaelan takut maid uhup ya apputon takuh Satanas. Hana ot ta ulayan ditakun nah Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

²¹ Hi Timothy an nakingunungunun ha-on ya kananay nonomnomon dakayu. Athidi boy kanan nadan ibba takun Judyu an da Lucio, hi Jason ya hi Sosipater.

²² Takon di ha-oy an hi Tertius an impuntudok Pablo ketuwen tudok ya nonomnomon dakayu gapuh pangulug takun am-in ke Apu Jesu Kristo.

²³ Athidi bon Geyus an kon bale tuh dinuttuk min kaam-amungan di mangulug an kananay nonomnomon dakayu. Takon hi Erastus an hiyay mumpaptok hi pihhun di gubilnu ketuwen boble ya nan ibba takun hi Kuwatus ya kanan day nonomnomon dakayu.

²⁴ [Hana ot ta munnananong an wadan ditakun am-in di ulen Jesu Kristo an hi Apu taku. Amen.]

²⁵ Dayawon takuh Apu Dios. Te hiya ya ongal di kabaelasan mangipahamad hi pangulug yu ke Jesu Kriston nipuun hi intanuttuduk mipanggep hi natayana gapun ditaku. Hituwen tuttudu ya ugge nipainila dih done, ²⁶ mu ad uwani mo ya impainilan Apu Dios ta mabalin moppen maawatan taku nadan impi-tudok na handidah profetas dih done. Ya ad uwani ya hi Apu Dios an maid di lappuna ya poppog na ya kinalinan mahapul an e mituttuduy mipanggep ke hiyah kabobboble, ta am-in day tatagu ya hiyay kulugon da ya un-unudon da.

²⁷ Hi Apu Dios, an hiya ya abuy nanginilan am-in di dayawon takun ipadalan taku ke Jesu Kristo. Amen.

1 Corinth

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pablo ya nan ibba takun hi Sostenes. Ha-oy ya piniliyak ke Apu Dios an pun-apostoles Jesu Kristo.

² Muntudok kamin dakayun mangulug hinad Corinth an pinilin Apu Dios an tataguna ya imbilang nan maphod gapu ke Jesu Kristo, ya am-in nadan mangulug hi kabobboblen mundayaw ke Jesu Kristo an Apu taku ya Apu da damdama.

³ Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop da Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay ongal an baddang Apu Dios nadah mangulug ad Corinth

(Ephesus 1:3-14)

⁴ Mumpasalamatak ta nangamung ke Apu Dios te maulen dakayu gapun Jesu Kristo. ⁵ Te gapuh nigap-patan yun hiya ya ongal moy kabaelan yu ot maawatan yuy pangi-ena ya limmaing kayun muntutudu mipanggep ke hiya. ⁶ Ya nahannotan boh maphod di pangie-eyu te kinulug yu nan nituttudun dakayu mipanggep ke Kristo. ⁷ Kinali madinolak an maid di pungkudangan di kabaelan yun nalpun Apu Dios ad uwanin punho-hooddan takuh kibangngadan Apu takun hi Jesu Kristo. ⁸ Hiyay mangihamad hi pangulug yu ta maphod kayu hi panibona hantuh Algon aliyanan munhumalya. ⁹ Madinol taku an hi Apu Dios an namilin dakayun makitulang nah Imbabalenan hi Jesu Kristo an Apu taku ya atonan am-in datuwe.

Maid di udum an nahamad an pangidinolan ten bokon hi Jesus

¹⁰ Donglon yu ahan an kaibaiba tun kalyok ke dakayun tugun nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo an mahapul an mun-uunnud kayuh kalyon yu ya hay punnomnom yu ta adi kayu maganodwa, mu miohha kayuh pangun-unudan yun Apu Dios. ¹¹ Kaibaiba, manuket kalyok hituwe ya indatdatong nadan nalpuh balen da Kloe an wada da kanun dakayuy munhahanu. ¹² Hay kanu gumapuh punhahallaan yu ya waday oha on hinnatkon di kalyonah un-unudona. Hay udum kanu ya kanan day ha-oy di un-unudon da, hay udum ya hi Apolos, hay udum ya hi Pedro ya hay udum ya hi Kristo. ¹³ Anakayang kayu! Deket athina ya kay mo naganodwah Kristo. Antipe, kon ha-oy di nipatak hi

krus? Ya kon hi ngadan kuy nabonyagan yu? Bokon te hi Kristo.

¹⁴ Maphod ot ya abut maid di udum hi ek binonyagan ke dakayun abuna da Crispus ke Geyus ¹⁵ te kon gulat na nin ya namam-an it-ok yun ha-oy di un-unudon yu an bokon hi Kristo. ¹⁶ Ay-o ta-wa, binonyagak damdama da Stepanas an hin-am-a, mu adiyak pakanomnom hin wada pay di udum hi binonyagak.

¹⁷ Bokon hay mamonyag di indinol Jesu Kriston ha-on te hay e muntuttuduh tataguh mipanggep ke hiya. Ya adi mipuun hi kinalaing kun kumaliy panuttuduk ta bokon hidiyey humlun hi pangulugan di tatagu an bokon ot ya abu nan natayana nah krus.

Hay natayan Jesus di kitib-an di kabaelan ya kinalaing Apu Dios

¹⁸ Te nan mituttudu mipanggep hi natayan Jesu Kristo nah krus ya ibilang nadan adi mangulug an maid di hilbina te kanan day kali ya abu, mu ahida makastigu. Mu ke ditakun mangulug an mihwang ya inila takun hituwen mituttuduy nipainilaan nan ongal an kabaelan Apu Dios an mangihwang hi tatagu. ¹⁹ Te wada nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay

“Ipatibok an maid di hilbin di punnomnom nadan nungkanomnoman ya athidi bo nadah nungkalaing an pumbalinok an maid di hilbin di kinalaing da.”

²⁰ Daan boh nay kinalaing nadan makalin nungkanomnoman, nadan nungkatag-ey adal da ya nadan nalaing an humapit hi mipanggep nah pangien di biyag ad uwani? Adida mibilang te impatibon Apu Dios an maid di hilbin di kinalaing da. ²¹ Te gapuh kinalaing Apu Dios ya plinanu nan bokon hay kinalaing di taguy panginilaan dan hiya. Mu hay pinhod na ya ihwang nan am-in nadan mangulug mipuun nah itanuttudu min kanan di udum di maid di hilbina.

²² Hanada ken Judyu ya kah-in di waday tibon dah milagro ta pangimatunan dan makulug nan nituttudut ahida kulugon. Ya nada ken bokon Judyu ya abuluton day mituttudun miunnud hi kinalaing di tagu. ²³ Mu dakami ke ya hay mipanggep ke Kriston nateh krus di emi ittutudu takon di umipaboh-ol nadah Judyu te umipabain ke dida. Ya nada ken bokon Judyu ya ibilang dan maid di hilbin diyen ittutudu mi. ²⁴ Mu ditakun pinilin Apu Dios an tataguna, Judyu weno bokon ya kulugon takun hanan nipatakan Kristoh krus di

kipatib-an di ongal an kabaelan ya kinalaing Apu Dios an mangihwang ke ditaku. ²⁵ Hituwen kalyon di tagun maid hilbinan planun Apu Dios an mipanggep hi kihwangan taku ya maid di kiingngohanah kinalaing di tagu. Ya hana ke bon kanan dan kinakapuy Apu Dios te nateh Jesus hi krus ya hidiye moh udot di kpatib-an di ongal an kabaelan maid di kiingngohana.

²⁶ Nomnomon yu ken kaibaiba, handih namiliyan Apu Dios ke dakayu an tataguna ya o-oha ke dakayuy nun-adal ya o-oha ke dakayuy natag-ey saad na ya o-ohan dakayuy mibilang an kadangyan an pangitangadan di tatagu. ²⁷ Mu hi Apu Dios ya pinilina nadan adi mibilang an tatagu tuh lutat maba-inan nadan mibilang an nungkalaing. Ya pinilina nadan maid di kabalanan dat maba-inan nadan natag-ey saad da.

²⁸ Man-uket pinilin Apu Dios datuwen tatagun maid bilbilang dan pihulon di ibbada ya ipatibonan maid di bilang nadan mangidinol hi kabaelan da tuh luta.

²⁹ Athituy inat Apu Dios ta maid di innun di tagun mangipahhiyah kabaelan hiya. ³⁰ Te takon nan nangulugan takun Jesu Kristo ya hi Apu Dios di nangigapat ke ditakun hiya. Intud-ak nah Jesu Kristo tuh luta ot mateh krus ta mawadan ditakuy laing ta inilaon taku hiya. Ot gapu ke Jesu Kristo ya imbilang ditakun Apu Dios an maphod ya nihwang takuh liwat ta migappat takuh ahina pun-ap-apuwan. ³¹ Hiyah naey gapunan waday impitudok Apu Dios an kananay "Hay tagun pinhod nan mumpahhiya ya nan inat nan Apu takuy ipahhiya na an bokon hay adol na."

Hay pangulug taku ya nipuun hi ongal an kabaelan Apu Dios, bokon hay kinalaing di tagu

2 Kaibaiba, handih pinghanah immaliyak hinan nuntuttuduh mipanggep hi pangi-en Apu Dios ya uggek ingkalih umat hi pungkalkallin di makahhapit weno hay pungkalkallin di ohan nakannomnoman ² ta bokon hay laing kun kumaliy dayawon yu, te hay nimnomnom kun ipaanhan an ipainila ya hi Jesu Kristo ya hay natayanah krus. ³ Handi ya kumakkaguwak te maid di dinol kuh adol ku ya kumanobkobak te maku-dang di kabaalak an muntuttudu. ⁴ Ya hay pungkalkallik handih nuntuttuduwak ke dakayu ya adi umat hi pungkalkallin di makahhapit, mu nangulug kayu gapuh ongal an kabaelan nan Espiritun Apu Dios. ⁵ Kinali hay pangulug yu ya ugge nipuun hi kinalaing weno adal di tagu, mu nipuun hi ongal an kabaelan Apu Dios.

Hay planu ya kinalaing Apu Dios

⁶ Man-u po nadah nahamad moy pangulug da te hay panuttuduk ke dida ya umat nah panuttudun di nalaing, mu hay kinalaing kun muntuttudu ya ugge nipuun hi kinalaing di tagu tuh luta weno hi kinalaing

di aap-apun mapoppog di pun-ap-apuwan da, ⁷ mu nipuun hi kinalaing Apu Dios. Kinali hay ituttuduk ya mipanggep hi kinalaing nan numplanuh ahi taku ki-dayawan. Hituwe ya plinanu na tuwali handi ot ahina wadaon nadan lintuna, mu uggena impainila ingganad uwani. ⁸ Maid di nanginila nadah ap-apun di tatagud uwani ketuwen plinanun Apu Dios, te kon gulat nat inilada ya uggeda ot impipatak hi krus nan madayaw an Apu taku. ⁹ Mu athinay naat ta mipaannung nan impitudok Apu Dios an kananay

"Maid di ohah nanibo, nangngol ya nunnomnom nah plinanun Apu Dios an kiphodan nadan naminhod ke hiya."

¹⁰ Mu ditakun mangulug di nangipainilaan nan Espiritun Apu Dios kediye te inila nan am-in, takon di ngan-neh diyen wadah nomnom Apu Dios. ¹¹ Ditakun tatagu ya adi na-ala on inilan di udum an taguy wadah nomnom taku te ditaku ya abuy nanginilan diye. Ot namam-ay nomnom Apu Dios an hay Espirituna ya abuy nanginila. ¹² Ya man-uket nawadan ditakun mangulug nan Espiritun Apu Dios ya ta maawatan takun am-in di ibaddang Apu Dios ke ditaku gapuh homok na. Ta hidiye nan, adi taku iun-unud hi pangi-en nadan adi mangulug. ¹³ Hay itanuttudu mi ya nalpu nah Espiritun Apu Dios, kinali bokon hay kinalaing di taguy pundi-nolan mi, mu nah Espiritun Apu Dios an wadan ditakun mangulug.

¹⁴ Mu nan tagun adi mangulug ke Jesu Kristo ya maid di Espiritun Apu Dios ke hiya, kinali adina abuluton nan mituttudun malpuh Espiritun Apu Dios. Adina maawatan datuwen mituttudu te kah-in di waday Espiritun Apu Dios ke hiyat ahina maawatan. ¹⁵ Hanan tagun waday Espiritun Apu Dios ke hiya ya inilanay maphod ya adi, mu nadan adi mangulug ya adida maawatan di pangi-e ya punnomnom nan tagun waday Espiritun Apu Dios ke hiya. ¹⁶ Hituwey nitudok an kalin Apu Dios. Kananay "Maid di nanginilah nomnom Apu Dios, kinali adinadaman waday mangituttuduh atona." Mu ditakun mangulug ya umat hi punnomnom Kristoy punnomnom taku.

Hay kinakudang di pangulug nadan tatagud Corinth

3 Kaibaiba, handih nuntuttuduwak ke dakayu ya inlappuk nah nalakan mituttudut maawatan yu. Man-uke ya kay kayu goggolang te ugge ni-an nihamad di pangulug yun Jesu Kristo. ² Kinali nan intuttuduk ya nalakan maawatan an mialig nah gattak an inumon di golang an nalakan maukmun, te inilak an deke nin ta hay naligat di intuttuduk an mialig nah makulhin kanon di kat-agu ya adiyu maawatan. Ya takon ad uwani ya adi kayu pakaawat hi naligat te ugge ni-an nihamad di pangulug yu. ³⁴ Maimatun hi-

tuwe nah at-atton yun munhin-a-amo kayu, munhahannu kayu ya waday oha on mumpahhiyan hinnatkon di un-unudona. Kanan di udum di ha-oy di un-unudon da ya hay udum ya hi Apolos. Hinaen at-atton yu ya umat metlaing hi at-atton nadan adi mangu-lug.

Hay dayawon taku ya hi Apu Dios, bokon nadan mut-tatyuna

⁵ Kon dahdih Apolos ya dahdiyak? Dakami ke ya mut-tatyu dakami ya abun Apu Dios an e muntuttudun dakayu ta mangulug kayu. Nunhinnatkon di indinol Apu Dios ke dakamin Apolos hi ngunumi. ⁶ Kay ha-oy di nangitanom nah kalin Apu Dios ke dakayu ya kay hi Apolos di nundanum kediyen nitanom. Mu hi Apu Dios di nangipatmol kediyen. ⁷ Kinali adi importante hin dahdiy muntanom ya mundanum te hay makahhapul ya hi Apu Dios te hiyay mangipatagu. ⁸ Maid di nunhin-natkonan nan muntanom ya nan mundanum. Hi Apu Dios di nangamung an mangidat hi gun-udon di hin-oh-an ditaku, mipuun hi ingngunu taku. ⁹ Ya dakamin duwan Apolos di mangingunu nah indinol Apu Dios ya kay dakayu nan payonan pungngunuwan mi.

Papohdanan takuy aton taku

Mialig kayu bo nah balen Apu Dios. ^{10,11} Gapuh kabaalak an indat Apu Dios ya inhamad kun kinapyay pangipataddogan nah balenan umat hi nangapyan di nalaing. Ya wadada nadan muntuttuduh makulug umat ke Apolos ya nadan udum an mangulug an di-day nangamung an mangituluy an mamohwat. Mahapul an maid di udum hi eda ittutuduh nahamad an pangipataddogan te abuna nan impainilak tuwalin dakayun hi Jesu Kristo. Kinali, nadan mangituluy ya nadan bumaddang an mamohwat ya mahapul an pakahhalipat-an dat ip-iphod day kapyana. ¹² Ya hana ot ta hay ikapya da ya bokon nadan kapinna-in umat hi kaiw ya gulun, mu hay ikapya da ya nadan adi kapinna-in umat hi balituk ya batun kialigan nan makulug an tuttudu, ¹³ te hantuh Algon punhumalyaan Jesu Kristo ya maapuyan nadan binohwat dat matibo nadan adi maghob. ¹⁴ Hanan tagun ingkapyanay adi maghob nah nahamad an pangipataddogan ya hiyay waday gun-udona. ¹⁵ Mu nan tagun ingkapyanay maghob ya mihwang, mu maid di ena gun-udon an umat nah tagun bimmuddu nah mungkaghob an balen maid di ena imbudduh nganneh diyen wadah bohongna.

¹⁶ Kon uggeyu inilan ditaku ken mangulug ya ditakuy balen Apu Dios te wadan ditaku nan Espirituna? Inilak ot inila yuh tuwe. ¹⁷ Ta hidiye nan deket waday e man-

† Hituwen kialigan di punhumalyaan Jesu Kristo hin maphod weno gaga-ihoy inainat di hin-oh-an mangulug.

adag ke ditakun kiha-adan Apu Dios ya ahi dadagon Apu Dios hidiyen tagu. Te ditakun makalin balen Apu Dios ya tatagu ditakun hiya.

¹⁸ Adi taku mahaul an mangidinol hi kinalaing di tagu te maid di hilbina. Hay tagun idinol nah kinalaingnan pakaibbilang di tagu tuh luta ya kudukdulnay iwalong nah diyen punnomnom nat hi Apu Dios ya abuy pundi-nolana takon di kanan di tataguy maid di inilana. ¹⁹ Te hay kinalaing di tagu ya maid di hilbina ke Apu Dios. Hituwey kanana nah nitudok an kalina.

“Hay tagun idinol na ya abuh kinalaing na ya pumbalinon Apu Dios hidiyen kinalaing nah kay bitun kagahana.”

²⁰ Wada boy ohan nitudok an kananay

“Hi Apu Dios ya inilanan maid di hilbin di punnomnom nadan nungkalaing an tatagu tuh luta.” ††

²¹ Ta hidiye nan adiyu ipahhiyay kinalaing nadan muntuttudu ke dakayu. Hay pangidinolan yu ya hi Apu Dios te hiyay kalpuwan am-in di mahapul yu. ²² Kinali ha-oy, hi Apolos ya hi Pedro ya dehtu kami gapu te in-tud-ak dakamin Apu Dios an mamaddang ke dakayu. Hantun luta ya kinapyanat waday kiha-adan taku. Hay nitaguwan taku ya indat na. Ya hay pumbalinan am-in di nganne, takon di kate ya am-in di ma-ma-at ad uwani ya hi udum hi algo ya kiphodan takun am-in dadiye ²³ te tagu ditakun Apu Jesu Kristo an hiya nan Imbabalen Apu Dios.

Hay pangibilangan Apu Dios ke ditakun mangulug

4 Hay pangibilang yun dakami ya muttatyun Kristo an nangidinolanan e mangituttudu nah ugge impainilan Apu Dios handi ingganad uwani. ² Hay mut-tatyu ya mahapul an paka-un-unudonay kalyon nan apuna. ³ Ya gapu te hi Apu Dios di kon muttatyun ha-on ya adik importanteyon di punnomnom yu ya hay punnomnom di udum an tatagu mipanggep hi pangipaptok kuh ngunuk. Te takon di ha-oy ya adi mabalin an ek kanan di niptok weno nihallay at-attok. ⁴ Takon hi punnomnom ku ya maid di nibahhoh inat kun hum-lun hi pamalawan Apu Dios ke ha-on, mu uggek inila hin athidiy punnomnom na. Hiya ya abuy nanginila hin maphod di atok weno adi. ⁵ Ta hidiye nan bokon di-takuy mangalin hay ohan tagu ya maphod weno gaga-ihoy, mu nangamung nan Ap-apu taku hantuh pumbangngadana. Ahina bo ipainilay makulug an impan-gi-en di hin-oh-an ditaku, takon nadan ugge nainilan inat taku ya nadan wadah nomnom taku. Ta am-in nadan nangat hi maphod ya ahi dayawon Apu Dios di-da.

†† Psalm 94:11

Hay nihallan pangi-en nadan iCorinth an ipahhiya da

⁶ Hituwen kinalik ke dakayun kaibaiba, mipanggep ke dakamin Apolos ya kiphodan yu ta inilaon yuy kibalinan nan tugun an impitudok Apu Dios an kananay "Adiyu ibahhoy pangun-unudan yuh tugun ku." Hay kibalinana ya adiyu ipahhiy oha ya pihulon yuy oha. ⁷ Adiyu kanan di kudukdul kayu mu hay udum, te am-in di wada ke ditaku ya indat Apu Dios. Ta hidiye nan itikod yun mangipahhiyah nganneh diyen wadan dakayun kay hanan dakayuy nalpuwan dadiye.

⁸ Anakkayang! Hay punnomnom yu ya maid di kudang yuh hinangngab Apu Dios te kanan yuy naka-hammad moy pangulug yun dinawat yu mon am-in di kiphodan an malpun hiya. Ya kanan yu boy kay kayu mo patul, mu adi athidiy pangibilang yun dakami. Madlat makulug an patul kayu ta makipapatul kamin dakayu. ⁹ Hay punnomnom ku ya in-abulut Apu Dios an dakamin apostoles nay kababaan am-in hi tatagun daydayunan mipipateh hinangngab di katagutagu ya nadan anghel. ¹⁰ Kanan di tataguy maid di inila mi gapuh pangituttuduan mih mipanggep ke Kristo. Ya dakayu ke ya kanan yuy nalaing kayuh mipanggep ke Kristo. Takon kattog di dakamiy kanan dah makudang di pangulug na ya dakayu nadan kanan dan nahamad di pangulug na. Dakayuy matbal ya dakami nan mapihul. ¹¹ Ingganad uwani ya maligligatan kami te maa-gaangan kami ya takon mo ahan di danum ya deke on maid di umidat. Nabikbik-iy bulwati mi ya hanoltapon miy pangipaligligatan di tatagun dakami. Ya maid di naduttuk an kiha-adan mi. ¹² Maka-atu kami te nahalman di pungngunu mit waday pananud mih adol mi. Takon di pun-idutan dakami ya hay maphod di ihumang mi. Ya hana keh pangipaligligatan dan dakami ya na-ala on op-opya kami. ¹³ Takon di pumpadngolan dakami ya ip-iphod miy panumang mi. Ya hay punnomnom di tatagu ke dakami ingganad uwani ya maid di bilang min kay kami ya abu lugit an miwele.

¹⁴ Bokon nan edakayu ba-inan hi nangitudokak ketuwe, mu panugun kuh tuwen dakayun ibilang kun iimbabalek ta kanomnoman yu te impakappinhod dakayu. ¹⁵ Idngol yuh tugun ku te takon di dakol day mangipangpangulun dakayuh pangun-unudan yun Kristo ya ha-oy ya abuy mibilang an amayu te ha-oy di namangulun nangituttudun dakayuh mipanggep ke Jesu Kristo ot ahi kayu mangulug ke hiya. ¹⁶ Ta hidiye nan ibagak ahan ke dakayun iun-unud yuh pangat ku. ¹⁷ Hituway gapunan itud-ak kuh nah Timothy an ibilang ku damdaman imbabalek ya makangngun-unud ke Apu taku, ta ipanomnom nan dakayuy ine-en di

pangun-unudan ke Jesu Kriston hidiyen un-unudok ya ek itanuttudu nadah simbaan hi kabobboble.

¹⁸ Wadaday udum ke dakayun mangohe te pangali da on adiyak mo umalih nan e manibon dakayu. ¹⁹ Mu deket iabulut Apu Dios ya wadan gagala ya umaliyak ta tibok danaen mangohen ibbayu hin wada peman di kabaelan dan nalpun Apu Dios, weno kalida ya abu. ²⁰ Te hay tagun nigappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya mipatiboh atona, bokon hay kali ya abu. ²¹ Mu nganney pinhod yu, umaliyak ta boh-olan dakayu weno ipatibok di pamhod ku ya ulek ta hay maphod di aliyak hina? Nangamung kayun munnomnom kenae.

Adita makihayyup nadah tatagun mangat hi malalao

5 Waday nangidatdatong ke ha-on an waday ohan dakayun mangulug an mangmangat hi malalao te pinlonay binintan amana. Anakkayang! Himpappange mo ahan hinae! Te takon nadan adi mangulug ya paniawon dah nae. ² An hinae ahan di ipahhiya yu? Gulat na ya ad-adiy punnomnoman yun diye ta adiyu mo abuluton an mid-um hidiyen tagu ke dakayu nah kaamamungan yu.

³ Takomboy maidak hina ya kayak wada te nonomnomon dakayu ya inilak moy kastigun diyen tagu mipuun hi kalebbengak an indat Apu Jesus. ⁴ Deket maamung kayu ya athidi bon kayak wadan makiamung ke dakayu. Ya gapuh kabaalak an indat nan Apapu takun hi Jesus ⁵ ya kanak di adiyu mo pakid-umon hidiyen tagut nangamung hi Satanas an mangipaligligat ke hiyat kal-ina ot ya magilat ta itikod nah diyen attona ta wadan mihwang hantuh aliyen nan Apapu takun hi Jesus an munhumalya.

⁶ Adi maphod hinaen pumpahhiyaan yu. Kon uggeyu inilan deket mid-um di gaga-ihon tagun dakayu nah kaam-amungan yu ya loktat ta maagalanan kayuh kinagaga-iho nat mumbalin kayun gaga-ihon am-in? Athidi nah ittay an yeast an palbagona nan alinan makapyah tinapay. ⁷ Kinali mahapul an iwalong yuy gaga-ihon pangi-e yun mialig hi yeast ta nan maphod an pangat ad uwaniy pangiunndan yu te hay nitaguwan yu mo ya balu, te hinaey ingkatan Kristoh nangipatakan dan hiyah krus. Hiyay umat nah Kalneron in-appit dan Apu Dios nah Piyestan di Nalauwan di Anghel Apu Dios. ⁸ Hay pinhod tuwen kalyon ya mahapul an iwalong taku nan datin nitaguwan takun gaga-iho. Ta mahannotan hi balu ta un-unudon takuy makulug ya aton takuy maphod mipuun hi maphod an punnomnom.

⁹ Intudok kun dakayu nah tudok ku handin adi kayu maki-kie nadah tatagun mangat hi malalaon umat hi makibabai ya makilalaki. ¹⁰ Mu adik kanan di nadan adi mangulug an mangat hi gaga-ihon pinhod dan ohhaan di nganneh diye, nadan makangngako ya

nadan mundaydayaw hi adi makulug an dios, te deket athidi ya kah-in di makaan taku tuh luta. ¹¹ Hay pinhod kun kalyon ketuwe ya adi kayu makihayyup nadah tatagun kalyon day mangulug da, mu hay pangi-eda ya gaga-iho te aton day malalao umat hi makibabai ya makilalaki, pinhod dan ohhaan di nganeh diye, day-dayawon day adi makulug an dios, makattumbuk, mumbutobutong ya makangngako. Takon di hay kakan ya adi kayu oggan makikan ke dida.

^{12,13} Hanada ken adi mangulug ya hi Apu Dios di ukod an manumalyan dida, bokon ha-on. Mu ditakun mangulug ya mahapul an kalyan takuy ibba takun gaga-iho at-atton da. Kinali hinaen tagun pinlonay binintan amana ya adiyu mo pakiamungon.

Hay innun di mangulug an mangipanuh punhahallaan da

6 Deket waday nunhahallaan yu, kon adi mo ahan kababain an ekayu mundiklamu nah huwes an adi mangulug? Daan mot deket waday athidi ya dakayu pe on inhumangan yu? ² Kon uggeyu inilan ahi taku bumaddang ke Jesu Kriston munhumalya hantuh ahina punhumalyaan hanadah adi mangulug? Ot deket athidin mabalin an ahi taku makihumalya ya kon adiyu kabaelan an mangipanuh ittay an punhahallaan yu? ³ Takon nadan anghel hi langit ya pakihumalya taku dida ot namam-a mo nadan ibba takun tagu tuh luta. ⁴ Ya tipet deket waday nunhahallaan yu on nadan adi mangulug di ayagan yun mangipanuh? ⁵ Maid di bain yu! Kon maid ni-moy ohan dakayun mangulug an kabaelasan mangipanuh punhahallaan yu? ⁶ Daan mot dakayu on impanu yuy punhahallaan yu? Maid te deyan deke ot ya abu on in-e yuy diklamu yu nadah adi mangulug ta diday munhumalyan dakayu.

⁷ Hinaen punhindidiklammuwan yuy kitib-anan nibahho kayu. Daan mot anusan yuy adi maphod an aton di ibbayu. Ya kudukdul nay ihulug taku takon di pangal-an ditaku weno pulhon day nganneh diyen wadan ditaku. ⁸ Maid ot ya abu te dakayu pe on inat yuy adi maphod hi ibba yun mangulug, ta hidiye nan deke on nunhindidiklamuwan kayu ta pulhon yuy nganneh diyen wadah ibbayu.

⁹ Kon uggeyu inilan nadan gaga-ihon tatagu ya adida migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios? Adi kayu mahaul: Hanadan tatagun at-attonay umat nadah mangihuyop hi bokon da inayan, nadan mangihuyop hi kaingngo dan lalaki weno babai, nadan mundayaw hi adi makulug an dios, ¹⁰ nadan mangako, nadan pinhod dan ohhaan di nganneh diye, nadan mumbutobutong, nadan deket kimmali da on makahakkit hi pangngolan ya nadan tatagun puppumlo ya adida migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ¹¹ Athidiy udum

ke dakayu handi, mu ad uwani ya napakawanan moy liwat yu ya pinili dakayun Apu Dios an tataguna ya imbilang dakayun maphod gapuh inat nan Ap-apu taku an hi Jesu Kristo ya gapuh ongal an kabaelan nan Espiritun Apu Dios an wadan ditaku.

Hay adol taku ya bagin Apu Dios

¹² Wadada nadan tatagun kanan day "Dakami ya damanan aton miy pinhod min aton." Man-u po te damana, mu adi am-in ya kiphodan. Kudukdulnay adi taku aton nadan maid di idat dah kiphodan te deket umingha ya naligat an itikod. ¹³ Ya kanan bon di udum di "Nawada hantun adol ta atonay kumpulnan pinhod na. Umat hi putun nawadat kiha-adan di makan, athidi boh makan an nawada te mahapul di putu." Makulug, mu hituway kalyok an udum hi algo ya poppogon Apu Dios datuwe. Hay adol taku ya ugge nakapyat atonay malalaon umat nah pangihuyopan hi bokon inayan, mu nawadat mundayaw ke Apu takun mangipaptok ke ditaku. ¹⁴ Hi Apu Dios ya minahuwana nan Ap-apu taku ya athidin ditakun ahi ditaku mahuwan gapuh ongal an kabaelana.

¹⁵ Inila yun hay adol takun mangulug ya parten di adol Kristo, kinali gaga-iho hin ihuyop takuy binabain pabayad day adol dah linalaki te deket aton takuy athidi ya inggappat takuy adol Kristo hi adol nan babain pabpabbayad nay adol na. ¹⁶ Kon uggeyu inilan deket inhuyop di lalaki nan babain pabayad nay adol na ya kay da mo ohan adol? Kinali gaga-iho hin ihuyop di taguy bokona inayan. Te nah nitudok an kalin Apu Dios ya kananay "Deket nunhuyop di duwa ya kay da mo ohan adol." ¹⁷ Mu deket nan Ap-apu takuy kigappatan taku ya miunnud di punnomnom takun hiya.

¹⁸ Halipat-an yu ta adiyu aton di malalaon umat hi pangihuyopan hi bokon inayan te hituwen punliwatan ya milagat di adol. Adi umat nah udum an punliwatan an adi milagat di adol. ¹⁹ Kon uggeyu inilan hantun adol taku ya kiha-adan nan Espiritun Apu Dios an impaalinan ditaku? Kinali adi na-ala on hay pinpinhod di adol yuy aton yu te hi Apu Dios an kon tagun ditakuy nangamung hi pangiatanan ditaku ²⁰ te kay ditaku binayadan ke Apu Dios hi nangikatayan Jesu Kristoh kihwangan taku, kinali hiya moy kon tagun ditaku. Ta hidiye nan am-in di aton di adol taku ya hay kidayawan Apu Dios.

Hay mipanggep hi kalahinan

7 Ad uwani ya itudok kun dakayuy humang ku nah pinhod yun mahmahan ke ha-on mipanggep hi kalahinan. Hay ot kanak ya kudukdul di adi ta malahin. ² Mu gapu te dakol day mangat hi malalaon umat hi pangihuyopan hi bokon inayan ya kudukdul nay malahin tat waday oha on waday inayana. ³ Hay pangi-

en di himbale ya mahapul an waday oha on atonay pun-amlongan nan oha. ⁴ Te nalahin ke moy babai ya adina ohhaan di adol na. Athidi bon nah lalaki te hay himbabbale ya mibilang an ohay adol da. ⁵ Kinali dakayun nungkalahin ya adiyu iadiy adol yu nah inayan yu, mu deket hummangan yun mun-appil kayun mahuyop ta waday aton yun mundasal ya damana. Mu adi bo kahilohilong te indanit adi kayu pakaippol ya waday ipanomnom Satanas ke dakayuh gaga-iho.

⁶ Adik ipapilit an malahin kayun am-in, mu deket wadan dakayuy pinhod nan malahin ya malahin ot udot. ⁷ Hay kakulugana ya pakudukdulok an am-in di tagu ya adida malahin umat ke ha-on, mu inilak an adi mabalin hituwe te nunhihinnatkon di kabaelan an indat Apu Dios hi hin-oh-an ditaku.

⁸ Hay tugun ku nadah ugge ni-an nalahin ya nadah nabalun binabai ya kudukdul nay adida malahin umat ke ha-on. ⁹ Mu deket adida pakaippol an adi malahin ya habalinay malahin da mu nan eda holholtapon di punnomnom dah eda kalahinan.

¹⁰ Dakayun nungkalahin, waday tugun nan Ap-apu takun kalyok ke dakayu, adinadaman ibolhen di babaiy inayana, ¹¹ mu deket nil-un waday babain tinayanay inayana ya adinadaman mumbintan. Mu deket ninomnom na bon malahin ya maid di udum hi ena kibangngadan ten bokon nan inayana. Athidi bo nah lalakin adinadaman ibolhe nay inayana.

Hay tugun Pablo nadah mangulug an adi mangulug di inayan da

¹²⁻¹⁴ Ya hay ohah itugun ku an ugge inna-ud nan Ap-apu takun impainilan ha-oy ya hituwe: Deket wadan dakayun mangulug, lalaki weno babaiy nil-un nalahin hi ohan adi mangulug ya pinhod nan inayan yuy munnanong di punhimbaleyan yu ya adiyu ibolhe. Te deket mangulug di ohan dakayun himbale ya abuluton Apu Dios hidiyen adi mangulug an inayan yu te deket adina ya adina damdama ibilang nadan imbale yu.

¹⁵ Mu deket pinhod nan adi mangulug an inayan yun mumbolhe kayu ya takon, maid di bahul yu ten abuluton yun mumbolhe kayu te hi Apu Dios ya pinhod nan waday oha on malinggop di nitaguwana. ¹⁶ Kinali kudukdul nay tobalon yu hin pinhod nan adi mangulug an inayan yun mumbolhe kayu te maid damdamay potokna hin nah pun-adduman yu ya damanan baddangan yu ta mihwang.

Hay importante ya hay pakihin-am-ahan takun Apu Dios

¹⁷ Mahapul an waday ohan ditaku on abuluton mumbibiyag nah nganneh diyen gahat an indat Apu Dios ke hiya handih namiliyanan ditakun mangulug ke

hiya. Hituwey tugun kun am-in hi mangulug hi kaboboble. ¹⁸ Ya dakayun nil-un numpakugit ot ahi kayu mangulug ya adiyu ibain di numpakugitan yu. Athidi bon dakayun mangulug an ugge nakugit an adi mahapul an mumpakugit kayu ¹⁹ te adi importante hin nakugit di tagu weno ugge. Hay importante ya un-unudon takuy pinhod Apu Dios. ²⁰ Pidwaok bon kalyon an wada ot di ohan ditaku on iunnud nay pumbiyag na nah planun Apu Dios ke ditaku handih namiliyanan ditakun tataguna.

²¹ Deket himbut kayu handih namiliyan Apu Dios ke dakayun mangulug ke hiya, bokon hidiyey pundangan yu. Mu deket damanan poppogon yuy kinahimbut yu, aton yu ot udot. ²² Te nan himbut an nangulug an pinilin Apu Jesu Kristo ya baddanganat bokon mo himbut di liwat. Athidi bo nah bokon himbut an nangulug an hi Jesu Kristo moy kon himbut ke hiya. ²³ Hay natayanay namoklah liwat takut hiya moy kontagu ke ditaku, kinali mahapul an hiyay un-unudon taku, bokon hay tagu. ²⁴ Dakayun kaibaiba, takon di nganney katatagu taku handih nangulugan taku ya punnanongon takun mundinol ke Apu Dios te hiyay mangipaptok ke ditaku.

Hay tugun mipanggep hi kalahinan ya hay tugun hanadah nabalu

²⁵ Ad uwani ya hay mipanggep hi lahin di kalyok ta humangok di udum nadah pinhod yun mahmahan. Hituwen itugun ku nadah ugge nalahin ya ugge nalpun nan Ap-apu taku, mu gapu te hay homok nan ha-oy ya indat na tun ngunuk ya indinol nan ha-on an manugun ke dakayu.

^{26,27} Ad uwanin deyan nahalman di ligat taku ya dakayun waday inayana ya adi kayu gumadugadul hi eyu panaynan hi inayan yu. Ya dakayu ke damdaman ugge nalahin ya adiyu nomnomon an malahin. ²⁸ Mu deket pinhod yun abun malahin ya takombo, ot bokon liwat hidiye. Man-uket kalyok hituwe ya ahi nahalman di punligatan nadan nalahin ya adik pinhod an ekayu munligat hi athidi.

²⁹ Dakayun kaibaiba, hay pinhod kun ipainilan dakayu ya antikke moy tiempoh pangatan taku nah ipangunun Apu Dios. Hidiyey gapunan dakayu ken nungkalahin ya adi maphod hin hay kagu yuh inayan yuy humaliw-ah pangun-unudan yun Apu taku.

³⁰ Tibon takut bokon hay ligat, hay pun-am-amlongan ya hay punhapulan hi ikadangan di humaliw-ah pangun-unudan ke Apu Dios. ³¹ Ya bokon datuwen mama-at tuh lutay pangiohhaan takuh nomnom taku te inila takun hantun luta ya am-in di wadah tu ya mapoppog.

³² Pinhod ku ot an adi dakol di pundanagan yuh nitaguwan yu. Hay lalakin ugge nalahin ya iohha nay

nomnom na nah ipangunun Apu Dios te pinhod nan paamlongon, ³³ mu nan lalakin nalahin ya nonom-nomonay mahapul di pamilyana ya pangipaamlonganah inayana, ³⁴ ta hidiye nan maid di kapotok nay nomnomona.

Hana ke bon babain ugge nalahin ya abuna nan ipangunun Apu Dios an nonomnomona te hay un-unudona ya abu ya hay pinhod Apu Dios. Mu hana ken babain nalahin ya dakol di nomnomona te hay pangipaptok nah nunhituwan da ya hay pangipaamlonganah inayana. ³⁵ Bokon pangiadik hituweh kalahinan yu, mu man-uke ya kiphodan yu. Kinalik datuwe te pinhod kun maphod di nitaguwan yu ta maid di humaliwah pangun-unudan yun Apu taku.

³⁶ Deket wadaday nitbin maid di planu dan muntuluy, mu indani ya namahig di punnomnom nan lalakinah babai ta kananay muntuluy da ya damana te bokon liwat hidiye. ³⁷ Mu deket inhamad nan lalakiy nomnom na an adi malahin ya maphod boh diye mu ta maid di gumapun e mapilit an mangituluy nah nitbiyana, namam-a hin hiya pey kon nomnom.

³⁸ Maphod hin ituluy nan lalakin iine nan nitbiyana, mu kudukdul bo hin hiya pey kon nomnom an adina ituluy.

³⁹ Hay babain mataguy inayana ya adinadaman ibolhe na. Mu deket nate nan inayana ya damanan mumbintan ten pinhod na, mu tibona bot hay bintanona ya hay ibbanan mangulug. ⁴⁰ Mu hay kanak ya mapmaphod ot di adi mumbintan te malinglinggop di biyag na ten adi. Hituwey punnomnom ku ya kulugok an nan Espiritun Apu Dios an wadan ha-oy di nangi-panomnom am-in ke datuwe.

Hay pumpaniawan nah nibakin makan

8 Ad uwani mo ya humangok nan manahmahan yun mipanggep hi pangihdaan hi dotag an nibaki. Man-u po te makulug nan kanan yun inila takun am-in di ine-en tuwe. Mu kalyok ke dakayun adi gapuh nanginilaan yu ya ekayu mumpahhiya, mu ipatibo yuy pamhod yuh ibbayu te hidiyey mangipaphod hi punhintutulangan taku. ² Hanan tagun hay punnomnom na ya impakainnila nan am-in ya nihallah diyen punnomnom na. ³ Mu nan tagun naminhod ke Apu Dios ya abuluton Apu Dios an hiya ya taguna.

⁴ Ot nganney punnomnom taku mipanggep hi pangihdaan nah dotag an nibaki, mihda weno adi? Inila takun dakol day dios an pangianappitan di udum, mu adi makulug an dios dadiye te oha ya abuy makulug an Dios. ⁵ Takon hin kananat wada nadan kalyon dan dakol an dios ya aap-apun dehdid udum hi kabunyan ya hi luta, ⁶ mu ditaku ke pen mangulug ya oha ya abuy inila takun makulug an Dios an hidiye nan Ama taku. Lintunan am-in ya hiyay nangidat hi biyag takun

mundaydayaw ke hiya ya oha boy Apu takun hi Jesu Kristo an gapun hiya ya nawadan am-in ya gapu bon hiya ya waday biyag takun maid di poppog na.

⁷ Muden wadada nadan ibba takun mangulug an ugge nakakkaan di takut da nadah makalin dios da. Handih uggeda nangulugan ya impaingha dan mangihdah nibakin dotag. Mu indanit nangulug da ya ininila da nan makulug an Dios, mu nanongnan hay punnomnom da ya nadan adi makulug an dios di niappitan nadan nibakin dotag. Kinali hay punnomnom da ya maliwat da hin kanon day nibaki. Man-uke ya makudang di inila da mipanggep ke datuwe. ⁸ Mu hay kalyok ke dakayu ya bokon hay makan di gapunah pambalan Apu Dios ke ditaku. Adi mahannotan di niatan takun hiya, takon di kanon taku nan nibaki weno adi.

⁹ Mu takon di damanan kanon taku ya tibon takut bokon hidiyey humlun hi punliwatan nadan ugge nihamad di pangulug da. ¹⁰ Makulug an dakayun nahamad moy pangulug na ya inila yun adi panioy panganan hi nibakin makan. Mu nadan ugge ni-an nihamad di pangulug da ya munhalinduwa da hin maphod weno gaga-iho. Kinali deket tibon dakayun didan kanon yuy nibakin makan ya kon adida mo udot immam-an pungan damdama dadiyen yaden punliwatan da te nanongnan ibilang dan hidiyey ohan ineen di pangun-unudan hi adi makulug an dios? ¹¹ Ta hidiye nan nadan ugge nihamad di pangulug dan ibbayun ingkaten Jesus di kiphodan da ya nadadag di pangulug da gapun diyen inat yu. ¹² Hinae nan takon di dakayu ya nunliwat kayu damdaman Jesu Kristo te munhalinduwa da, yaden nalalit dan dakayu ot maliwat da mo.

¹³ Ta hidiye nan ha-oy ke ya takon di waday lebbeng kun mangan hi pinhod kun kanon ya adik kanon hin hidiyey humlun hi punliwatan nan ibbak an mangulug.

Hay nangalyan Pablo hi lebbeng nan midattan hi mahapul na

9 Ha-oy ya damanan atok di lebbeng kun aton. Te kon bokonak apostoles, ya kon uggek tinibo nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo? Hay nangulugan yud uwani ke Apu Dios ya hidiyey kitib-an di nunggunuwak mipanggep ke Apu Jesus. ² Takon nin di hay punnomnom di udum ya bokonak apostoles, mu dakayu ya mahapul an tobalon yun apostolesak te nuntuttuduwak ke dakayu ot mangulug kayun Apu takun hidiyey kitib-an di kinaapostoles ku.

³ Hituwey panumang ku nadah mangibaag ke ha-on mipanggep hi kalebbengak. ⁴ Kon maid di kalebbengak an midatan hi kanon ya inumon nah ek puntutuduan ke dakayu? ⁵ Ya kon maid di kalebbengak an mangahawa ya mangikuyug ke hiya nah ek puntut-

tuduwan umat nadah udum an apostoles, umat ke Pedro ya nadan iiban nan Ap-apu takun hi Jesus? ⁶ Kon dakami ya abun Barnabas di nangamung an mamoklah mahapul mi yaden nada ken udum an muntutudun dakayu ya pakaidat yuy mahapul da?

⁷ Dahdiy tindaluh inila yun hiyay nangamung hi mahapul nah ena pakigubatan? Ya dahdiy inila yuh muntanom an adina tamtaman di bungan di intanom na? Ya dahdiy inila yuh mummogmog ya adi umihda nah immogmogana? ⁸ Bokon ya abu datuway kitib-an di kalebbengan an matangdanan, te takon nan Tugun Apu Dios ke ditakun dinawat Moses ya athidi damdamay ituguna. ⁹ Waday nitudok nah Tugun an kananay "Adiyu bobodan di tokon nan nuwang an mun-ilik ta takon di kuman hi ittay nah page." Kon hanan nuwang ya abuy ikakagun Apu Dios an mahapul an mangan? ¹⁰ Hay pinhod nan kalyon kenaen impitudok na ya dakamin muntuttuduh kalin Apu Dios ya niingngo kami nah munliyak ya mun-ani te nan munliyak ya mun-ani ya namnamaon day maala da nah maani. ¹¹ Kinali athidi ot damdama nah emi pangituttuduwan ke dakayu hi kalin Apu Dios. Kon adi maphod hin umidat kayuh mahapul mi? ¹² Deket nadan udum an muntuttudun dakayuy mumbagah mahapul da ya idatan yu dida, kon adi namam-a ot kuman dakami?

Mu dakamiy kon nomnom an adi kami mumbagah mahapul mi takon di inila min waday lebbeng min mumbaga, te ninomnom min kudukdulnay ippol miy pungkudangan mi te kal-ina ya pangali yuy hidiyey gangaman mi ya humlun ot ya abuh adiyu pangulugan nah ituttudu mih mipanggep nah inat Kristo an kiphodan taku. ¹³ Mu inila yun nadan mungngunuh Templon di Judyud Jerusalem ya nan ien di tataguh Temploy pangal-an dah kanon da. Ya nada ke damdaman papadin mangidasal nah iappit di tatagu ke Apu Dios ya waday alan dah bingay da ke dadiyen niappit. ¹⁴ Athidi damdama nadah muntuttuduh mipanggep ke Apu Dios te intugun nan Ap-apu takun kananay nadan eda tuttuwuwan an tataguy lebbeng nan mangidat hi mahapul da.

¹⁵ Mu ha-oy an immalin muntuttudun dakayu ya takon di waday lebbeng kun mumbagah mahapul ku ya uggeyak numbaga. Ya adiyu kanan di intudok kuh tuwen dakayu te pinhod kun umidat kayuh mahapul ku te maid hituweh nomnom ku. Pakudukdulok an mateyak hi inagang ku mu nan eyak idatan hi tangdan ku te maan-anlaak an muntuttudun dakayu takon di maid di boklaok. ¹⁶ Adik ipahhiyay puntuttuduwak hi mipanggep ke Jesu Kristo te hituway indat Apu Dios an ngunuk. Te deket adik aton hituwen ngunuk ya inilak an waday ad-adin maat ke ha-on. ¹⁷ Gulat nat ha-oy di namili ketuwen ngunuk ya wadan nonomnomok di tangdanok. Mu gapu te hi Apu Dios di kon nomnom

ketuwen ngunuk ya adik nonomnomon di tangdanok. ¹⁸ Hay amlong kun muntuttudu mipanggep ke Jesus di gangamak ketuwen ngunuk, kinali adiyak mumbagah tangdan ku, takon di lebbeng nan matangdanan.

¹⁹ Ha-oy ya waday lebbeng kun mangat hi pinhod kun aton te maid di kon muttatyun ha-on, muden ingguddan ku pen pummuttatyuwok di adol kut eyak muntuttuduh katagutagu mipanggep ke Jesus ta dumakol day mangulug ke hiya. ²⁰ Deket muntuttuduwak nadah ibbak an Judyu on iun-unud kuh pangat dat wada ot an mangulug da. Athidi bon takon di adi mahapul an un-unudok nan Tugun Moses, mu deket nadah mangun-unud kediyen Tugun di puntuttuduwak ya un-unudok ta wada ot an mangulug dah ituttuduk.

²¹ Ya athidi bon deket nadah bokon Judyun adi mangun-unud hi Tugun Moses di puntuttuduwak ya iun-unud kuh pangat da, te takon di dida ya pinhod kun mangulug da. Mu takon di athidiy at-attok ya adik ngohayon di Tugun Apu Dios, mu lipituwok, kinali un-unudok moy tugun Kristo. ²² Ya deket nadan ugge nihamad di pangulug day tuttuwuwak ya adik ipatibon kudukdulak an nahamad di pangulug ku mu didat waday dinol dan mundongol hi ituttuduk ta mihamad di pangulug da.

Takon di dahdin taguy puntuttuduwak ya iun-unud kuh pangat dat kay ahan ya kulugon day ituttuduk mipanggep ke Jesus ta mihwang da. ²³ Athituy atok ta waday innunan mipainila nan tuttuwuwan mipanggep ke Jesu Kristo ya milak-amak nah kiphodana.

²⁴ Inila takun nah pun-aapputan an umat hi buttikan ya dakol day maki-e, mu oha ya abuy mangapput an mangala nah midat hi mangapput. Athidi ot hi pangun-unudan takun Jesu Kristo an am-in taku ya hay pangapputan takuy nomnomnomon takut waday idat Apu Dios hi gun-udon taku. ²⁵ Am-in day makiapput hi ay-ayam ya mahapul an paka-un-unudon da nan pundaan hi adol ta waday innun dan mangapput ta diday kidatan nan midat nah mangapput. Datuwen gagamangan da ya ahi mapoppog, mu hana ken idat Apu Dios ke ditakun mangun-unud ke Jesu Kristo ya munnananong ta nangamung. ²⁶ Ta hidiyen nan hay pangat ku ya umatak nah makiapput hi buttikan an hay pangapputanay nonomnomona ya umatak bo nah makiapput hi dinuntukan an adina pangay duntuk.

²⁷ Umatak nah makiapput an atok am-in di kabaalak an mangonoknong hi adol kut adi malogologom di atok. Te deket adik iathidi ya makaan di lebbeng kun makiapput. Hay pinhod kun kalyon ya takon di wada nan binaddangak ta nangulug dan kay dida nan inawis kun makiapput, mu deket nalnalgom di at-attok ya maid di ek gun-udon.

Hanan inat Apu Dios an kiphodan nadan aammod di Judyu ya impakawada

10 Kaibaiba, adi taku kal-iwan di naat handidah aammod takun impangulun Moses. Handi ya bi-naddangan Apu Dios dida ot paaliyonay kulabut an hidiyey nangipangulun dida. Ya impunhi-ana nan danum nah baybay ta waday dalanon dan manayan hanadah mungkipdug an buhul da. ² Kediyeen wadada nah gawwan nan baybay ya hiniduman nan kulabut dida. Hidiyey kay nabonyagan dan am-in ta kitib-anan hi Moses di un-unudon da. ³ Nun-iingngoy kinan dan am-in an hidiye nan makan an indat nan Ap-apu taku. ⁴ Ya hay ininum dan am-in ya nan danum an impabudal Apu Dios nah batu. Hidiyen batuy kitib-anan wadah Kriston maki-kien dida. ⁵ Athidiy nangipaptok Apu Dios ke dida, mu kapyanan dakol day ugge nangipaamlong ke hiya ot kastiguwona dida ot mungkakate da nah adi maboblasyon.

⁶ Nomnomon taku ke datuwen na-na-at handidah aammod takut bokon hay gaga-ihoy nonomnomon takun aton. ⁷ Ya bokon nadan adi makulug an dios di daydayawon takun umat hi inat nadan udum ke dida. Hanah impitudok Apu Dios mipanggep ketuwen inat da ya kananay "Nunhahumul da ya nangnanginnum da ot manmannayo dah pundayaw da nah kinapya dan dios da." †

⁸ Ya adi taku aton di malalaon umat hi pangihuyopan hi bokon inayan, te athidiy inat handidan aammod taku ot hidiyey gapunah natayan di duway pulut tuluy libuh ohan algo. ⁹ Adi taku e patpatnaan di kinaulen Apu Dios ta panginilaan taku hin waday kabaelasan mangastigun ditaku weno maid. Man-uke ya athidiy inat di udum ke didan impaboh-ol dah Apu Dios ot pun-ipakalat na didah ulog ot mungkakate da. ¹⁰ Adi taku bo munlili hin waday ligat taku te athidiy inat di udum handidah aammod taku ot bumoh-ol boh Apu Dios ot itud-ak na nan anghel nan namaten dida.

¹¹ Dadiyen na-na-at handidah aammod taku dih done ya hidiyey nangipatib-an Apu Dios hi atona nadah munliwat ot ipatudok nat wada ot an tumakut takun mangat hi adina pinhod tedeyan mungkadatngan di kapoppogan di luta ya kahumalyaan di tagu. ¹² Ta hidiye nan wada ken dakayuy pangalina on nahamad di pangulug na ya halipat-ana te indani ya hiya ot ya abuy munliwat. ¹³ Man-u po te am-in taku ya mapatnaan takun mahaul ta munliwat taku, mu kapyana te tagu taku. Mu hi Apu Dios ya adi ditaku iwalong te adina iabulut an etaku mapatnaan hi adi taku kabaelan te am-in nah kapatnaan taku ya wadan mamaddang ke ditakut adi taku aton di gaga-ihoy.

† Exodus 32:6

Tibon takut bokon nadan adi makulug an dios di un-unudon taku

¹⁴ Ta hidiye nan dakayun iibba, tibon yu ta adiyu dayawon di adi makulug an dios. ¹⁵ Nanomnoman kayu ya nangamung kayun munnomnom hin niptok tun kalkalyok ke dakayu. ¹⁶ Deket inumon taku nan wada nah basuh pampasalamatan hi panginomnoman taku nah dalan Kriston timmanodtod handih natayana, kon adi makulug an milak-am taku nah kiphodan di natayana? Ya kon adi taku bo milak-am hin makikan taku nah pani-angon takun tinapay hi panginomnoman takuh adol Kriston nipatak hi krus? ¹⁷ Ta takon di dakol taku ya kay taku ohan adol te oha ya abu nan tinapay an kanon taku.

¹⁸ Miingngoh tuwe nah pundayawan di Judyun deket waday in-appit dat nakikan da nah naklong ya nilak-am dan am-in nah niatan diyen nundayawan da.

¹⁹ Athidi bo nadan tatagun deket waday in-appit da nah adi makulug an dios dat nakikan da kediyeen niappit ya nilak-am da damdaman am-in nah niatan diyen nundayawan da. Adik kanan di makulug nadan dios an dayawon dadiyen tatagu. Ya adik bo kanan di waday hilbin nadan iappit da. ²⁰ Hay kalyok ke dakayu ya nan iappit dadiyen tatagu ya nadah dimonyoy pangiappitan dan bokon ke Apu Dios. Adik pinhod an ekayu mid-um ke dadiyen dimonyo. ²¹ Kon pangaliyu on damanan uminum kayu ya mangan kayu nah panginomnoman takuh natayan Apu Jesus ya indani bo ya ekayu nakikan ya nakiinum nadah adi mangulug hi pun-iappitan da nadah dimonyo? Adinadamah diye! ²² Te hi Apu Dios ya pinhod nan hiya ya abuy dayawon yu, adina pinhod di waday udum. Kon pinhod yun paboh-olon? Kon pangali yu on nalnal-ot kayu mu hiya?

²³ Man-ut makulug nan kanan di udum an ditakun mangulug ya damanan aton takun am-in di pinhod taku, mu kalyok ke dakayun adi am-in di pinhod takun aton ya maphod weno waday ibaddang nah pangulug taku. ²⁴ Bokon hay kiphodan taku ya abuy nonomnomon taku te hay maphod ya nomnomon taku damdamay kiphodan di iibba taku.

²⁵ Mabalina an ihda yuy dotag an magatang nah malkadu. Adi mahapul an mahmahan yu hin nibaki te bokon panioy panganan hi nalgom an dotag. ²⁶ Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Hantun luta ya am-in nan wadah tu ya nalpun Apu taku ta kiphodan taku." ††

²⁷ Ya deke bot waday adi mangulug an mangayag ke dakayun e makikan hi baleda ya damanan ume kayu hin pinhod yu. Kanon yuy kumpulnan idadaan da ya adiyu mahmahan hin nibakit adi munhalinduway

†† Psalm 24:1

nomnom yu. ²⁸ Mu deket waday eyu pakikanaan ya waday ohan kalyonay nibaki nan nidadaan ya adiyu kanon ta adi pangalin nan taguy kahingon yuh Jesus ya ad-adi moy punnomnom nan dakayu. ²⁹ Deket mipanggep hi athitu ya importantey punnomnom di tagu, bokon hay punnomnom yu.

Mu wadan pangaliyu nin di "Antipet hay punnomnom di udum an taguy pangiunnudak ta miadi nadan damanan atok? ³⁰ Hin kananat mumpasalamatak ke Apu Dios hi panganak kediyen makan, tipe ot kumat eyak balawon?"

³¹ Mu adiyu iathidi ten hidiyey humlun hi ad-adin punnomnoman di udum. Hay maphod ya am-in di aton taku, takon di hay panganan ya panginumana ya inomnom hi kidayawan Apu Dios. ³² Tibon takut bokon ditakuy humlun hi adi pangulugan nadan udum an Judyu ya nadan bokon Judyu ya bokon ditakuy humlun hi punliwatan di ibba takun mangulug. ³³ Iun-unud yun ha-on an atok am-in di kabaalak an bumaddang hi kumpulnan tagu te ha-oy ya bokon hay kiphodak ya abuy nonomnomok, mu hay kiphodan damdaman di udum an tatagut waday innun dan mihwang.

11 Iun-unud yuh maphod an pangat ku, te ha-oy ya iun-unud kun Jesu Kristo.

Hay punhukyungan di binabai nah pundayawan dan Apu Dios

² Ongal di pangidayaw kun dakayu te nonomnomonak ke dakayu ya un-unudon yuy intanuttuduk ke dakayu. ³ Mu pinhod kun inilaon yu an hay lalaki ya natagtag-e mu nan inayana, hi Kristo ya natagtag-e mu hay tagu ya hi Apu Dios ya natagtag-e mu hi Kristo. ⁴ Ta hidiyen nan deket muntaddung di lalakin munhukyungan an mundasal weno muntuttuduh kalin Apu Dios nah pundayawan yu ya adina dayawon hi Jesu Kristo. ⁵ Ya hana ke bon babain adi munhukyungan an mundasal weno muntuttuduh kalin Apu Dios ya ibabainay inayana te nan punhukyungan di babaiy kitib-anan hiya ya nababbaba mu hay lalaki. Hanan adi munhukyungan an babai ya kudukdul nay mumpamukmuk te adi ke munhukyungan ya kay namukmukan. Mu kababain an mumpamukmuk weno mumpapu-lit di babai, kinali mahapul an munhukyungan. ⁷ Nawaday lalakin kitib-an di dayaw Apu Dios te handih kinapyanay tagu dih pinghana ya kinapyanan umat ke hiya, ta hiyay katagtag-ayan am-in hi lintuna. Kinali adi maphod an munhukyungan di lalaki nah pundayawana ke Apu Dios te nan hukyungan ya kitib-an di kinababa. Mu hay babaiy daydayunan munhukyungan te hiyay mangipatiboh kinatag-en di lalaki. ⁸ Te hay nalpuwan di lalaki dih pinghana ya bokon nah babai, mu nan babaiy nalpu nah lalaki. ⁹ Ya man-uket kinapyan Apu Dios nan babai ya gapu nah lalakit waday pun-ibbana,

bokon gapuh babaiy nangapyaanah lalaki. ¹⁰ Kinali mahapul an munhukyungan di binabai, te hidiyen pangipe takuy mangipatiboh pampakumbabaan da nadah linalaki, te bokon ditakun tatagu ya abuy manibo, mu takon nadan anghel ya mun-am-amlong da.

¹¹ Mu ditakun mangulug ke Apu Jesus ya adi taku kalawan an kinapyan Apu Dios di lalaki ya babait mumbaddang da, bokon nan waday oha on hay adol nay nonomnomona ya abu. ¹² Man-ut din namangulun babai ya nalpu nah namangulun lalaki, mu nipalpun diye ya hay babaiy kalpuwan di lalaki te hay babaiy mangitungoh tagu. Mu hi Apu Dios damdamay kalpuwan di am-in.

¹³ Nomnomon yu ke, kon maphod hin adi munhukyungan di babai nah simbaan hin mundasal? ¹⁴ Hay lalaki ya inila taku tuwalin adi maphod di angang na hin andukkey buuk na. ¹⁵ Mu hay babai ya maphod tuwaliy ang-ang na hin andukkey buuk na te indat Apu Dios ke hiyah diyet panophop nah uluna ya mid-um hi kinamaddikit na. ¹⁶ Mu deket wadan dakayuy makihannuh mipanggep hi punhukyungan di binabai ya nganney innun an takon di daana ya hidiyey pangien di pundayaw am-in di mangulug.

Hay ine-en di panginomnoman nah natayan Jesus

(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-25; Lucas 22:15-20)

¹⁷ Hay oha boh kalyok ke dakayu ya adik pinhod nan at-atton yu nah kaam-amungan yun hidiyey humlun hi pumbahulan yu, bokon hay kiphodan yu. ¹⁸ Te waday dingngol kun deke kanut naamung kayun mundayaw ke Apu Dios ya adi kayu mun-uunnud, mu maganodwa kayu ya takon di ha-oy ya kulugok. ¹⁹ Mu wada danaen punhahannuwan yu ta mainila nadan mukulug an mangulug te adida aton di athina.

²⁰ Deke kanut naamung kayu nah panganan yuh panginomnoman hi natayan nan Ap-apu takun hi Jesus ya hinnatkon ot ya abuy wadah nomnom yu.

²¹ Hay at-atton yu kanu ya iun-unan di udum an mangan an adida had-on di ibbadat man-un dida te mabhug da yaden makudangan day udum. Ya athidi bo kanu nah mainum an adi konoknongon di udum ta mungkabubutong da. ²² Tipe mo ahan ta eyu iathidi? Kon adi ahan mabalin an ihamad yun mangan ya uminum hi babale yu ta bokon nah eyu kaamungan? Weno iathina yu te adiyu ibilang nadan ibbayun mangulug ya pinhod yun maba-inan nadan mangulug an nungkawotwot? Kon pangali yu on matbal kayu hin athidiy aton yu?

²³ Te hituwen intuttuduk ke dakayu mipanggep nah nanguddidin nanganan da Jesus kediyen hilong ot ahi ihdul Judas ya intuttudun Apu takun ha-on. Immalah tinapay ²⁴ ot mundasal ke Apu Dios. Pinani-ang na nan tinapay ot ikap-ong na nadah disipulosna ot kananay "Kanon yu te hituway adol kun miappit hi kiphodan yu.

Athituy aton yu ta panginomnoman yun ha-on.”

²⁵ Nagibbu da bon nangan ya inalana nan basun natalwan hi mainum ot mundasal bon Apu Dios ot ahina idat nadah disipulosna. Kananay “Hituwen inumon yuy kipaannung nan balun nakitobbalan Apu Dios an kiphodan di tagun boklaok hi katayak. Mipalpud uwani ya iathitu yu ta panginomnoman yun ha-on.” ²⁶ Kalyok ke dakayun inggana tuh pumbangngadan Apu Jesus ya deke on aton takuh diyen mangan taku nah tinapay ya uminum takuh mainum. Hituwey kitib-anan nateh Jesus ta kiphodan taku.

²⁷ Ta hidiye nan deket wadan dakayuy na-ala on nangan ya imminum, mu adina nomnomon di makulug an kibalina ya maliwat ke Apu Jesus an nangiappit hi adol na te kay maid di niatan nan natayana. ²⁸ Kinali deket maamung kayu nah panginomnoman yuh natayan Kristo ya mahapul an waday oha on pakanomnomonay nigappatanan Apu Dios, ta deket maphod ya ahi kayu mabalin an makikan ya makiinum. ²⁹ Te nan tagun adina aton di athidin pamga on nakikan ya nakiinum an adina nomnomon nan adol Jesus ya hay pumbalinan diye ya kastiguwon Apu Dios te taltalangaanay natayan Jesus. ³⁰ Hituwey gapunan dakol ke dakayuy nakapuy, mundogo ya nate day udum. ³¹ Mu gulat nat pakannomnomon takuy pangi-e taku on ahi taku nakikan ya adi ditaku kastiguwon ke Apu Dios. ³² Man-uket paligligaton ditakun hiya hin waday nibahhawan taku ya hidiyey panugunan ditakut waday innun takun manomnoman ta adi taku milag-gat hi pangastiguwana nadah adi mangulug ke hiya.

³³ Ta hidiye nan dakayun iibba, kalyok ke dakayun deket naamung kayun mangan hi panginomnoman yu nah natayan Apu Jesus ya munhinhoho-odan kayu ta mundidihhan kayun mangan. ³⁴ Kudukdul nay mangan kayu ni-an hi nunhituwan yu ta ahi kayu makiamung ta bokon nan makan an eyu gagamgaman an hidiyey humlun hi pangastiguwan Apu Dios ke dakayu.

Waday udum hi pinhod kun kalyon ke dakayu, mu nangamung tuh aliyak ta ahi taku munhuhumman-gan.

Hanadan idat di Espiritun Apu Dios nadah mangulug

12 Kaibaiba dida, pinhod kun ipainilan dakayuy mipanggep nah nunhihinnatkon an kabaelan di hin-oh-an ditakun malpu nah Espiritun Apu Dios. ² Inila yun handih ugge kayu ni-an nangulug ya nahaul kayu ot un-unudon yu nadan adi makulug an dios.

³ Mu ad uwanin nangulug kayu ya wadan dakayuy Espiritun Apu Dios. Ya deket makulug an waday Espiritun Apu Dios hi ohan tagut mangituttuduh atona ya adi mabalin an ngohayonah Jesus. Kanah-in di hay Espiritun Apu Dios nah tagut ahina mabalin an kalyon di hi Jesus di Apu na.

⁴ Dakol di nunhihinnatkon an kabaelan di hin-oh-an ditaku, mu oha ya abuy nangidat ke dadiye, hidiye nan Espiritun Apu Dios. ⁵ Nunhihinnatkon di ngunun indinol Apu Dios ke ditakun kiphodan di ibba takun mangulug, mu oha tuwaliy ingunuwan taku, abuna nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo. ⁶ Nunhihinnatkon di kabaelan an nidinol ke ditakun mangat nah ngunu taku, mu oha ya abuy nalpuwan da, hi Apu Dios.

⁷ Am-in takun mangulug ya waday oha on waday nidat ke hiya hi kabaelan bumaddang hi kiphodan takun am-in ta hidiyey kainilaanan waday Espiritun Apu Dios ke ditaku. ⁸ Wadaday udum ke ditakun indatan nan Espiritun Apu Dios hi kabaelan dan muntu-gun. Hay udum ya indatanah kabaelan dan mangawat hi kalin Apu Dios ta ituttudu dah ibbada. ⁹ Hay udum ya indatan nan Espiritun Apu Dios didah nahamad an pangulug ke Apu Dios ta aton day adi mabalin an maat. Ya nadan udum ya indatan nan Espiritun Apu Dios hi kabaelan dan mangaan hi dogo. ¹⁰ Wadada boy udum an indatanah kabaelan dan mangat hi milagro. Hanadan udum ya indatana didah kabaelan dan mangituttuduh kalin Apu Dios. Ya wadaday nidatan hi kabaelan an mangimatun hin nan tuttudun di ohan tagu ya nalpu nah Espiritun Apu Dios. Wadaday udum bon nidatan hi kabaelan an mangikalih nunhihinnatkon an kali, takon di uggeda inadal dadiyen kali. Wadada bo nadan kabaelan dan mangipainilah kibalina dadiyen nunhihinnatkon an kali. ¹¹ Datuwen am-in an nunhihinnatkon an kabaelan di hin-oh-an ditaku ya ohay nalpuwana, nan Espiritun Apu Dios ya hiyay nangamung hi pinhod nan pangidatan.

¹² Umat hi adol takun oha, mu dakol di partena. Athidi damdaman ditakun mangulug an nunhihinnatkon di kabaelan taku, mu ohay kon adol ke ditaku an hi Jesu Kristo. ¹³ Ta hidiye nan, hay ke ine-e takun mangulug an takon di nunhihinnatkon takun wadaday Judyu ya bokon, himbut ya bokon, mu niohha taku te oha ya abuy Espiritun Apu Dios an namonyag ke ditaku ot mawadah hin-oh-an ditaku te hiyay nangiohha ke ditaku nah adol Kristo.

¹⁴ Umat hi adol takun man-ut oha, mu dakol di partena. ¹⁵ Gulat nat damanan kumali nan hukit kananay “Bokonak parten nan adol te bokonak takle” ya nihallah diye te takon di athidiy kanana ya nanongnan parten di adol. ¹⁶ Ya athidi bon gulat nat damanan kumali nan ingat kananay “Bokonak pe parten nan adol te bokonak mata” ya nihallah diye te takon di athidiy kanana ya nanongnan parten di adol. ¹⁷ Te gulat nat matan am-in di adol, nganney aton an mangngol hin maid di inga? Ya gulat nat ingan am-in di adol ya nganney aton an manamuy hin maid di olong?

¹⁸ Bokon athidiy nangapyan Apu Dios ke ditaku te kinapyanay nunhihinnatkon an parten di adol taku mipuun nah pinhod nan kiusalan da. ¹⁹ Nganne mo

ahan an adol hidiye hin ohan parte ya abu? ²⁰ Kinali ohay adol taku, mu dakol di partena.

²¹ Ta hidiye nan adinadaman kanan nan mata nah takley "Adi daka mahapul, kabaalak an maohha." Ya athidi bo nah ulun adi mabalin an ena kanan nah hukiy "Adi daka mahapul." ²² Te hay kakulugana ya takon nadan kanan takun adi importanten parten di adol ya makahhapul taku. ²³ Hanadan parten di adol an maunguhan di kiatan da ya dadiyey makahhapul an mipaptok. Wadada damdama nan parten di adol an kababain an ipatpatibo, kinali ipaptok takun pakahan-niyan taku. ²⁴ Mu adi mahapul an athidiy pamaptok nadah udum an parten di adol taku. Athidiy nangapyan Apu Dios hi adol takut pakaippaptok taku nadan parten di adol an maunguhan di kiatan da.

²⁵ Am-in hantudan nunhihinnatkon an parten di adol taku ya makahhapul takut mumbabaddang da. Hidiyey pangiun-unudan takun adi taku munhinkakkahing, mu munhimpapaptok taku ot ya abu ²⁶ te deket waday parten di adol takun mahakit ya makigigibok nadan udum an parten di adol. Ya deke bot makaippaptok di ohan partena ya kay makiam-amlong nadan udum an parten di adol.

²⁷ Hay pinhod kun kalyon ke dakayu ya am-in takun mangulug ya mibilang takun adol Kristo, mu waday oha on hinnatkon di ngunun nidinol ke hiya.

²⁸ Datuwey ngunun indinol Apu Dios ke ditakun mangulug. Hay mamangulu ya hay mun-apostoles, hay mi-haynod ya hay mumpofetas an diday mangipainilah kalin Apu Dios, hay mikatlu ya nadan muntuttuduh kalina. Wadada boy udum an napilin waday kabaelan dan mangat hi milagro. Hay udum ya nidatan dah kabaelan an mangaan hi dogo ya wadaday udum an waday naminhod dan bumaddang hi ibbada. Hay udum ya napili dan mangipangpanguluh ibbada ya hay udum ya nidatan dah kabaelan dan mangikalih nunhihinnatkon an kali.

²⁹ Kinali ugge taku napilin am-in an nun-apostoles, numprofetas ya muntuttuduh kalin Apu Dios. Ya am-in taku ya ugge taku nidatan hi kabaelan an mangat hi milagro ³⁰ ya kabaelan an mangaan hi dogo. Athidi bon am-in taku ya ugge taku nidatan hi kabaelan an mangikalih nunhihinnatkon an kali ya mangipainilah kibalinan dadiye. ³¹ Hay ot maphod ya aton yun am-in di kabaelan yu ta nadan mapmaphod an kabaelan di gamgaman yu ta bumaddang hi kiohhaan yu.

Mu kalyok ke dakayun hay kapkaphodan ya hay pamhod hi ibban tagu.

Hay ine-en di pamhod

13 Importantey pamhod hi ibba te takon nin di nidatan tah kabaelan an mangikalih nunhihinnatkon an kalin di tagu weno hay kalin di anghel, mu

maid di pamhod hi ibba ya maid di hilbina te kay tut-tumling an gangha ya pumippipong an kingking.

² Takon nin di waday kabaalak an mangipainilah kalin Apu Dios, takon nin di inilak am-in di ugge impainilan Apu Dios ya maawatak di ine-ena ya maid di hilbina hin maid di naminhod kuh ibbak. Ya takon nin di ongal di pangulug kut kabaalak an kalyon nah bilid ta madlig, mu maid di pamhod kuh ibbak ya maid di hilbik an tagu. ³ Ya takon nin di idat kun am-in di wadan ha-on hanadah nawotwot ya takon nin di ihulug kuy adol kut patayonak gapuh pangulug kun Jesu Kristo ya maid di hilbin dadiye hin maid di pamimhod kuh ibbak.

⁴ Te hay tagun waday pamhod nah ibbana ya makaulle ya huhhummok. Adi umamoh ibbana ya adi mumpahhiya. ⁵ Hay tagun waday pamhod nah ibbana ya adi mumpahhiya, adi mungngohe ya adi kabinnohol. Adina ipapilit di pinhod na ya kal-iwanay ad-adin inat dan hiya. ⁶ Adina pun-amlongan di gaga-iho, mu hay maphod di pun-amlongana. ⁷ Te deket waday pamhod di taguh ibbana ya takon di nganney nibah-howan da ya adina nonomnomon, wadat nangamung di dinol nan dida ya namnamaonat nangamung an hay maphod di aton da ya ippol nay ngannen ligat.

⁸ Hay pamhod ya adi mauma, mu munnananong. Dadiyen kabaelan an umat hi pangituttudu nah ipainilan nan Espiritun Apu Dios ya waday poppogna. Takon nan kabaelan an mangikalih nunhihinnatkon an kali ya mapoppog ya takon di ngannen inila taku ya adi taku mahapul hi udum hi algo. ⁹ Te makudang di inila takud uwani ya makudang di kabaelan takun muntuttudu mipanggep hi ipainilan di Espiritun Apu Dios. ¹⁰ Mu hantuh umannung nan planun Apu Dios ya adi taku mo mahapul datuwen waday kudang nan kabaelan.

¹¹ Handih kagolang ku ya kay golang di pungkalkalilik, hay punnomnom ku ya hay pun-awat ku, mu ad uwanin kat-aguwak ya adi mo athidi. ¹² Athidi ke ditakun mangulug an makudang ni-an di pun-awat taku mipanggep ke Apu Dios an kay taku mundigdiggal nah diggal an adi makaddiggal di anga. Mu hantuh ahi taku pakihangngaban ke Apu Dios ya pakainillaon takuy pangi-enat umat hi nanginilaanan ditakud uwani.

¹³ Kinalik ke dakayuy mipanggep nadah kabaelan an waday poppogna, mu waday udum an munnananong. Datuwe ya hay pangulug taku ke Apu Dios, hay pundi-nol ya hay pamhod. Mu ke datuwen tulu, ya hay pamhod di kapkaphodan.

Hay udum an mipanggep nadah kabaelan an idat di Espiritun Apu Dios

14 Kinali daan mot hay pamhod di gamgaman yu ya nadan kabaelan an idat nan Espiritun Apu

Dios, namam-a nan kabaelan an mangituttudu nah pinhod Apu Dios an ipainila. ² Te hana ken tagun waday kabaelasan mangikalih nunhihinnatkon an kali ya hi Apu Dios di pakihumhummanganana, bokon hay tatagu te adida maawatan di kalkalyona. Hiya ke ya waday kabaelasan mangalih ugge nipainila gapuh baddang nan Espiritun Apu Dios. ³ Mu nan mangituttudu pinhod Apu Dios an mipainila ya tuttuwanay tatagut mihamad di pangulug da ya pakodholonay nomnom da ya al-alubyagona didah punligatan da. ⁴ Kinali hay tagun kabaelasan mangikalih nunhihinnatkon an kali ya hay adol na ya abuy baddangana, mu nan tagun mangituttudu pinhod Apu Dios an ipainila ya baddanganan am-in di mangulug nah pangulug da.

⁵ Pinhod ku ot an am-in kayu ya kabaelan yun mangikalih nunhihinnatkon an kali, mu pakudukdulok an am-in kayu ya waday kabaelan yun muntuttudu nah pinhod Apu Dios an ipainila te kudukdul di muntuttudu kalina mu hay mangikalih nunhihinnatkon an kali. Man-u te om, wada damdamay hilbinah pangikalyan hi nunhihinnatkon an kali, mu kah-in di waday oha mangipainilah kibalinanat am-in di mangulug ya mabaddangan da. ⁶ Kaibaiba, kon na nin ta tuh aliyak hina ya ikalik ke dakayuh kalin adiyu maawatan, kon waday hilbinan dakayu? Maid. Mu deket ikalik nah kalin maawatan yu ya waday hilbinan dakayu te inilaon yu nan ittutuduk mipanggep ke Apu Dios ya nan ipainilak an impainila nan ha-on.

⁷ Hay oha bo ya nan tagun kumalih kalin adi maawatan ya kay ingngiing ya ayyuding an deket pangah pagango ya maid maptok hi dongol na. ⁸ Athi-di bo nah tindalun mangipagangoh tangguyub nah pundadaan dan makigubat an deket nalgom di pumpagangona ya adi maawatan nadan ibbanat adida mundadaan. ⁹ Athidi bon dakayu hin mungkalkali kayu nah hinnatkon an kalin adi maawatan nan manggol, nganney innun dan manginila nah kalkalyon yu? Maid di hilbin nan impadngol yun dida.

¹⁰ Man-u te om, dakol di nunhihinnatkon an kali tuh luta, mu kah-in di maawatan hidiyen kalit ahi waday hilbina. ¹¹ Te deket wada nadan pinhod nan mun-innilaan, mu nunhihinnatkon di kali dan duwa, adida mungkainnawatan ya adi mabalin an eda mun-innilaan. ¹² Kinali, hay ot aton yu teden ihik yun midatan nah kabaelan an malpuh Espiritun Apu Dios ya hay ong-ongal an kabaelan an mangihamad hi pangulug di ibba yun mangulug di gamgaman yu.

¹³ Ta deket wadan dakayuy nidatan hi kabaelan an mangikalih nunhihinnatkon an kali ya mahapul an mundasal ta midattan boh kabaelasan mangipainilah kibalinan dadiye. ¹⁴ Te deket nah pundasalak ya nan Espiritun Apu Dios di mangipakalin ha-on nah hinnatkon an kali ya man-u te magibok ku, mu uggek ini-

lay kibalina. ¹⁵ Kinali hay maphod an aton ya adi taku gaga-on mundasal ya mungkanta ya abu, mu ikali taku damdamah kalin maawatan ¹⁶ te deket ingkalin nan mangipanguluh dasal nah pumasalaman ke Apu Dios hi kalin adi maawatan, nganney innun di udum an mangiunnud nah dasal nat kalyon day "Amen" † hin adida maawatan nan nidasal? ¹⁷ Te takon di maphod di dasal yu ya maid di hilbina te maid di ibaddang na nadah adi pakaawat.

¹⁸ Mumpasalamatak ke Apu Dios te dakdakol di indat nan ha-on hi kabaalak an mangikalih nunhihinnatkon an kali mu dakayu. ¹⁹ Mu deket nah kaam-amungan takun mundayaw ke Apu Dios ya pakudukdulok an takomboy antikkey kalyok ke dakayu mu ta maawatan yuy pinhod kun kalyon, mu nan andukkey kalyok yaden adiyu maawatan.

²⁰ Kaibaiba, adiyu iummat hi punnomnom di u-ungay punnomnom yu, te pinhod kun umat kayu nadah nanomnoman. Mu deket mipanggep hi gaga-iho ya pinhod kun umat kayu nah goggolang an makannangpa. ²¹ Waday impitudok Apu Dios an kananay "Ha-oy an Ap-apu yuy kumali nadah tataguk ya hay pakalyok ya nadan udum an tatagun malpuh udum an boblen bokon Judyu ta nan hinnatkon an kaliy ikali dan dida, mu takon di athidi ya kapyanan adiyak donglon."

²² Kinali hituway panginilaan takun takon di waday tagun kabaelasan mangikalih hinnatkon an kali ya hidiyey kitib-an di boh-ol Apu Dios nadah adi mangulug. Mu mipanggep ke nah pangipainilaan nah pinhod Apu Dios an ipainila ya nadan mangulug di mabaddangan, bokon nadan adi mangulug. ²³ Te hanah kaamungan yun mundayaw ke Apu Dios ya kal-inat waday ohan dakayu on pun-ikali nah hinnatkon an kali ya nipaddin wadaday nakiamung ke dakayu nadah ugge nanginilah ine-ena weno nadan adi mangulug ya pangali day mun-ango kayu. ²⁴ Mu deket am-in kayu ya ipainila yu nan pinhod Apu Dios an ipainila ya waday ohan nakiamung an adi mangulug weno pinghanan makiamung ke dakayu ya nunna-ud an abulutonan naliwat ta muntutuyuh liwat na te naawatana nan dingngol nan ittutudu yu. ²⁵ Ta loktat ya inilaona nan namahig di kinagaga-iho nat mumpakumbabat hi Apu Dios di dayawonan kananay "Makulug an wadap Apu Dios ke dakayu!"

Hay maphod an aton hin naamung takun mundayaw ke Apu Dios

²⁶ Hay pinhod kun kalyon ke dakayun kaibaiba ya deket maamung kayun mundayaw ke Apu Dios ya mahapul an waday oha on atonay kabaelah kiphodan yun am-in an mangulug. Wadaday mungkanta, hay

† Hay kibalina di "Amen" ya "Om peman."

muntuttudu, hay mangipainilah impainilan Apu Dios, hay mungkalih nunhihinnatkon an kali ya hay mangipainilah kibalinalan dadiye. ²⁷ Ya deket wadan dakayuy naminhod an kumalih nunhihinnatkon an kali ya damanan duwa weno tuluy kumali ya abu, mu adida mundidihhan. Ya mahapul bon waday mangipainilah kibalinalan nan kinali da. ²⁸ Mu deket inila yun maid nadah nakiamung di kabaelasan mangipainilah kibalinalan nan eyu kalyon ya kudukdul nay op-opya kayu ta abunah Apu Dios an nanginila nah eyu ot kalyon.

²⁹ Hanada bon muntuttudu nah pinhod Apu Dios an ipainila ya damanay duwa weno tulu ya nadan mangngol ya nomnomon da hin nalpun Apu Dios nan dingngol dan nituttudu weno bokon. ³⁰ Kal-ina ket waday mungkalikalli ya nipaddin waday impanomnom Apu Dios hi oha nadah mundongdongngol ya maphod di itikod ni-an diyen mungkalikalli ta kumalih diyen nangipainilaan Apu Dios. ³¹ Ya maphod hin dakayun kumalih impainilan Apu Dios ya maohhaohha kayun kumalit waday innun nadan mundongdongngol an manginila nah pinhod yun kalyon ya waday aton di pangulug yun am-in an mihamad. ³² Hanadan muntuttudu nah impainilan Apu Dios ke dida ya kabaelan dan mungkononkong ta had-on day tiempo dan kumali ³³ te hi Apu Dios ya adina pinhod an maid di panu taku nah kaamamungan takun mundayaw. Hay pinhod na ya adi magulu, mu natalnay pundayawan ke hiya.

Hanah kaam-amungan takun mangulug hi pundayawan takun Apu Dios ³⁴ ya mahapul an op-opya day binabai. Mundongol da ya abu te takon nan Tugun Moses ya kananay bokon hay binabaiy mangipanguluh linalaki. ³⁵ Mu deket waday uggeda naawatan ya pinhod dan hanhanan ya had-on dat deket immanamut da ya ahida hinanhanan hi inayan da. Te kababain an humananhan di babai hin wadadah simbaan.

³⁶ Kon adiyu abuluton hituwen pangi-e weno pangaliyu on dakayuy nalpuwan nan kalin Apu Dios? Weno pangali yuy dakayu ya abuy nidatan? ³⁷ Deket wadan dakayuy kananay hiya ya muntuttuduh kalin Apu Dios weno kananay wadan hiyay kabaelan an nalpuh Espiritun Apu Dios ya mahapul an nomnomonan hituwen itudok kun dakayu ya intugun nan Apu apu taku. ³⁸ Mu deket waday adi mangabulut ke datuwen kalkalyok ke dakayu ya adiyu un-unudon hidiyen tagu.

³⁹ Ta hidiye nan dakayun kaibaiba, hay gamgaman yuh kabaelan an midat ke dakayu ya hay panginilaan yuh pinhod Apu Dios an ipainilan dakayu. Mu adiyu ia-di nadan waday kabaelasan kumali hi nunhihinnatkon an kali. ⁴⁰ Ta hanah kaam-amungan yuh pundayawan yu ya aton yuy nidaydayuwanan pangat ta waday panuna.

Hay ine-en di namahuwan Jesu Kristo

15 Pinhod kun ipanomnom ke dakayun kaibaiba nan intuttuduk ke dakayun mipanggep nah kiphodan takun inat Jesu Kristo. Inabulut yu ot hidiyey puun di nihamadan di pangulug yu. ² Ya gapuh nangu-lugan yun diye ya nihwang kayuh kastigu. Mu kah-in di punnanongon yuh diyen pangulug yu te maid di hilbina hin pangpangalli ya abuy pangulugan yu.

³⁴ Hay umanhan an intuttuduk ke dakayun nipainilan ha-on ya datuwe: Hi Kristo ya ingkatenay liwat taku, nilubuk ot mamahuwan handih mikatlun algo. Datuwey impitudok Apu Dios an maat. ⁵ Handih namahuwan ya numpatibon Pedro ot ahi bo mumpati-bo nadah udum an apostoles na. ⁶ Naminghan bo ya numpatibo nadah nahawwal hi limay gatut an mangun-unud ke hiya. Ingganad uwani ya dakol day matagu nadah nanibon hiya. ⁷ Indani bo ya numpatibon James ot ahi mumpati-bo nadah apostoles na.

⁸ Hay nanguddidin numpatib-ana ya ha-on, takon di handi ya adik pinhod an mangun-unud ke hiya gapuh namahig an ngohek. ⁹ Namahig di ininat ku handi nadah mangulug an impumpalpaligat ku dida. Kinali hay punnomnom ku ya ha-oy di kababaan an apostoles ya adina lebbeng an ibilangak an apostoles. ¹⁰ Mu gapuh ulen Apu Dios ke ha-on ya binaddanganak an mun-apostoles. Ya ongal di numbalinan di ulenan ha-on te nahalhalman di nungngunuk mu nadan udum an apostoles. Adi gapuh kabaalak an mangat ke dadiye, mu gapuh ongal an baddang Apu Dios ke ha-on. ¹¹ Kinali takon nin di ha-oy weno nadan ibbak an apostoles di nuntuttudu ya nun-ingngo te hay ittuttudu min am-in ya hay mipanggep ke Jesus an kinulug yu.

Hay kamahuwan di nate

¹² Intuttudu min dakayu an hi Jesu Kristo ya namahuwan handih natayanat kitib-anan am-in di tagu ya mamahuwan da damdama. Mu antipet waday udum ke dakayun kahing an kanan day adi mamahuwan di nate? ¹³ Deke mot athinan adiyu kulugon an ahi mamahuwan di nate ya athidi mo bon adiyu kulugon an namahuwan hi Kristo. ¹⁴ Ya deket makulug an ugge minahuwan Apu Dios hi Kristo ya maid moy hilbin nan emi intuttudun dakayu ta maid mo boy hilbin di nangulugan yu. ^{15,16} Deket athidi ya makallangkak kami mon apostoles te intuttudu min minahuwan Apu Dios hi Kristo. Te deket makulug an adi mamahuwan di nate ya ugge mo damdama namahuwan hi Kristo. ¹⁷ Ya deket makulug an ugge namahuwan hi Kristo ya maid moy hilbin di pangulug yun hiyat nanongna mon ugge napakawanan di liwat yu. ¹⁸ Athina ke ya am-in mo nadan naten nangulug ke

Jesu Kristo ya nihi-an da ke Apu Dios ta makastigu dat inggana. ¹⁹ Ya deket makulug nan kanan yun adi mamahuwan di nate ya maid moy hilbin di nundinolan takun Kristo hin mate taku. Deket makulug hituwe ya ditaku mon mangulug mah-udot di makakkahmok am-in hi katagutagu.

²⁰ Mu makulug an namahuwan hi Kristo. Hiyay namangulun namahuwan ta hituway kainilaanan nadan mangulug an nate ya mamahuwan da damdama.

²¹ Am-in taku ya mate taku gapuh inat nan ohan tagu an hi Adam, mu am-in takun mangulug ya ahi taku mamahuwan hi katayan taku gapuh inat nan oha bon tagu an hi Jesu Kristo. ²² Te ditakun holag Adam ya mate taku gapuh liwat na, mu gapuh pangulugan takun Kristo ya mamahuwan taku ²³ ya waday nagtud an algon kamahuwan di tagu. Hi Kristoy namangulun namahuwan ya hantuh pumbanggadana ya mahuwanan am-in nadan tataguna. ²⁴ Kediye ya apputonan am-in nadan ap-apun makibuhul ke hiya, takon di dahdi, nadan matibo ya nadan adi, ne ahina indinol nan pun-ap-apuwana ke Ama nan hi Apu Dios ta hiyay mun-ap-apu ya mangipaptok hi am-in. ²⁵ Te nanongna tuwalin hi Kristo di Ap-apu inggana apputon Apu Dios am-in di buhulna. ²⁶ Ya hay manguddidin apputonan buhul na ya hay kate. ²⁷ Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay pumbalinonah Kristo an Ap-apun di am-in. Mu inila takun ugge inggapat Apu Dios di adol na. ²⁸ Te hay ine-ena ya deket apputon Jesu Kriston am-in di buhul na ya hiya moy mun-ap-apun am-in ya ahina bo indinol ke Ama nan hi Apu Dios di mun-ap-apun am-in, ta takon di hiya ya hi Apu Dios di Ap-apu na.

²⁹ Gulat nat makulug an adi mamahuwan di nate ya nganney innun nadan udum an mumpabonyag dat panginomnoman dah pangulug di aammod da ya iibba dan nate? Adida iathidi hin makulug an adi mamahuwan di nate. ³⁰ Ot nganney innunan dakami, gulat nat makulug an adi mamahuwan di nate ya nganney hilbin di pananghangaan mih katatakut ya punholholtapan mih ligat gapuh pangulug min Jesu Kristo?

³¹ Dakayun kaibaiba, hanghangaok di kateh kabigabigat, mu takon te madinolak an mamahuwan di nate. Makulug hidiye, umat hi kakulug di pangidayaw kun dakayu gapun pangulug yun Apu takun hi Jesu Kristo.

³² Gulat nat makulug an adi mamahuwan di nate, maid moy ginun-ud kuh ek ot katayan hi nakihananggaak nadah buhul kuh tud Ephesus an kay da kuman. Gulat na ya kudukdul na moy hay pun-an-anlaan tuh lutay etaku hamakon ta iummat taku nadah tatagun abunay nitaguwan da tuh lutan nonomnomon dan kanan day "Pungkan taku ot di ngannen makan ya pun-inum takuy ngannen mainum te kon wada bo hin mate taku?"

³³ Mu adi kayu mahaul ta adiyu idngol ke dadiyen tatagu te loktat ya maagalinan kayuh gaga-ihon pangi-eda ya miingngo kayun dida. ³⁴ Munnomnom kayu ta itikod yu mon mangmangngat hi gaga-iho. Waday udum ke dakayun mangalin mangulug da, mu uggeda inilah Apu Dios. An adi kayu bumain ketuwe?

Hay ine-en di adol taku hin mamahuwan taku

³⁵ Wadan pangali yuy "Nganney aton di naten mamahuwan? Nganney innun di adol da?"

³⁶ Anakkayang! Maid di nomnom nan tagun munhanhan hi athitu te kon uggeyu inilay ine-en nan buwa an kah-in di mih-ok nah lutat kay milubuk ya ahi tinummol? ³⁷ Umat nah page ya kumpulmin buwa. Deket ugge nitanom ya buwa ya abuy ang-ang na. Mu deket nitanom ta tinummol ya hinnatkon moy ang-ang na. ³⁸ Ya am-in nadan nunhihinnatkon an buwa ya nunhihinnatkon di tomol dan miunnud nah ninomnom Apu Dios an tomol da.

³⁹ Athidi damdama hantudah matagun wada tuh luta. Hay tagu ya ohan klasey adol da, hinnatkon hanadah aggayam ya hinnatkon bo nadah hamuti ya dolog.

⁴⁰ Wada nadan kinapyan Apu Dios hituh luta ya hi langit. Mu nunhinnatkon di kaphod di ang-ang nadan wada tuh luta ya nadan wadah langit. ⁴¹ Ya takon nadan matiboh kabunyan ya uggeda nun-iingngo. Te nadan bittuwon ya mumbonbonyag da ya hanan bulan ya abunay munhiyo ya nan algo ya humihili. Mu takon nadan bittuwon ya uggeda nun-iingngo damdama.

⁴² Hay gapunah pangalyak ke datuwe ya ta inilaon yu an nan adol takud uwanin matagu taku ya hinnatkon nah adol taku hantuh kamahuwan taku. Te nan adol takud uwani ya mate, mu nan mihannot an adol taku ya adi mo mabalin an mate. ⁴³ Tun adol taku ya ad-adiy ang-ang na ten nate ya maid di kabaelana, mu deket namahuwan ya makaphod di ang-ang na ya ongal di kabaelana. ⁴⁴ Deket mate taku ya milubuk tun adol takuh luta, mu deket namahuwan taku ya hinnatkon di adol taku an hidiye nan malpun Apu Dios. Deket waday adol taku tuh luta ya wada damdamay hinnatkon an adol takuh langit. ⁴⁵ Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Hi Adam di namangulun tagun nidatan di biyag, mu hidiye ya biyag tuh luta." Mu wada nan natuddun kanan dan nanguddidin Adam an hiya hi Kristo. Hiyay Espiritun mangidat hi biyag. ⁴⁶ Ya hay mikadwan biyag taku ya hi langit, kinali hay namangulu ya bokon nan adol takuh langit, mu nan adol taku tuh luta. ⁴⁷ Hanan namangulun tagu an hi Adam ya dap-ul tuh lutay nakapyaana. Mu nan kanan dan nikadwan Adam an hi Jesu Kristo ya nalpuh langit. ⁴⁸ Ditakun tatagu tuh luta ya niingngoy adol takuh

adol Adam an lutay nalpuwana. Ya ditakun mangulug ke Jesu Kristo an nalpuh langit ya miingngoy adol takuh adol na handih namahuwan. ⁴⁹ Takon di hi Adam an nalpu tuh lutay niingngowan takud uwani, mu ahi taku miingngo ke Kristo an nalpuh langit te mamahuwan takuh katayan takun umat ke hiya.

⁵⁰ Hay pinhod kun kalyon ke dakayun kaibaiba, ya tun adol taku tuh lutan mapoppog ya adi mabalin an e migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hituwen adol takun mate ya adinadaman makiha-ad ke Apu Dios hi langit an maid di katena.

⁵¹ Donglon yu tun kalyok ke dakayun hituwe ya ugge impainilan Apu Dios ingganad uwani. Adi am-in di mangulug ya mate, mu am-in taku ya mahannotan di adol taku. ⁵² Ya nakatang di kahannotan di adol takun kay hingkodom ya abu, hanah manguddidin gangon nan tangguyub. Te deket gumango nan tangguyub hi langit ya midihhan an mamahuwan nadan nate an mahannotan di adol da ya takon di ditakun matagu kediye ya mahannotan damdamay adol taku. ⁵³ Te tun adol takun mate ya mahannotan nah adol an munnananong ta nangamung. ⁵⁴ Ya deket naat hidiye ya hidiyey umannung nan impitudok Apu Dios an kananay "Naapput moy kate." †

⁵⁵ "Adi kayu mo tumakut hi kate te adi mo mabalin an ekayu mate."

⁵⁶ Hay katayan taku ya gapuh liwat ya hay gapun di liwat ya hay adi pangun-unudan hi Tugun Apu Dios.

⁵⁷ Mu mumpasalamat takun Apu Dios te am-in takun mangidinol ke Apu takun hi Jesu Kristo ya makilak-am takun hiya nah pangapputanah gaga-iho ya kate.

⁵⁸ Ta hidiye nan dakayun kaibaiba, adiyu paapput di nomnom yu, mu ihamad yu ot ya abuy pangulug yun Jesus. Humlu kayun mangat nah pinhod nan Ap-apu taku an aton taku te impakainnila taku an am-in nan impangunun Apu Dios ke ditaku ya adi e maid di hilbina.

Hay ibaddang nadan mangulug hi ibbada

16 Hay itudok ku mo ya mipanggep nah amungon yun ibaddang yu nadah nawotwot an ibba takun mangulug ad Jerusalem. Aton yuy umat hi kinalik an aton nadan ibba takun mangulug ad Galatia. ² Hay aton yu ya deket nah lappun di linggu on immappil kayuh ittay nah binokla yu kediye immen hinlingguwan. Hay appilon yu ya mipuun hi boklaon di hinoh-an dakayu. Kalinggulinggu on inat yuh tuwet deket umaliyak ya nadawo, adi kah-in di deket dimmatongak on ahi kayu nuppe mangamung. ³ Te pinhod kun deket umaliyak hina ya naamung mo nadan pinhod yun ibaddang ta ipae taku nadah tatagun pilion yun mangied Jerusalem. Ya ahiyak muntudok ta pakial-ala

† *Isaiah 25:8a*

dat panginilaan dad Jerusalem an ditakuy nangitud-ak ke dida. ⁴ Mu deket tibok an mahapul an umeyak, takomboy maki-ki-e dan ha-on.

Hay planun Pablon ena tibon nadan mangulug ad Corinth

⁵ Hantuh aliyak ya mundag-uwak ad Macedonia ta muntuttuduwak ni-an hanadah udum an bobleh dit ahiyak madaggah na. ⁶ Nomnomnomok an wadan mabaybayag di pakiha-adak ke dakayu, takon nin di inggana hantuh mala-uy ahikotolan ta waday aton yun mamaddang ke ha-on hi pangayak hi udum an boble. ⁷ Adik pinhod an umalih nan e mangidung-on dakayu ya abu te pinhod ku ot an deket umaliyak ya mabaybayag di pakiha-adak ke dakayu hin iabulut nan Ap-apu taku. ⁸ Mu miha-adak ni-an hitud Ephesus inggana madatngan di Piyestan di Pentecost ⁹ te dakol hituy pangittuduwak hi kalin nan Ap-apu taku, takon di dakol day buhul ku.

¹⁰ Kal-ina ket umalih nah Timothy ya maapnga kayun manamun hiya te hiya boy ohan muntuttuduh kalin nan Ap-apu takun umat ke ha-on. ¹¹ Tibon yu ta maid di mamihul ke hiya, mu baddangan yu ta malinggop di pumbanggadana tu te hadhad-ok an maki-ali nadah ibba takun mibangngad hitu.

¹² Mipanggep ke bo nah ohan ibba takun hi Apolos ya honahonanok an maki-ali nadah ibba takun umalin mangidung-on dakayu. Mu kananay bokon ni-an ad uwaniy aliyana na, mu deket waday wayana ya umali.

Hay udidin tugun Pablo nadah iCorinth

¹³ Hay bo itugun kun dakayu ya halipat-an yu ta adi kayu mahaul an mangat hi gaga-iho. Mahapul an natulid kayun mangun-unud ke Jesu Kristo ya punnanongon yu nan nahamad an pangulug yu ta adi kayu maapput. ¹⁴ Ya am-in di aton yu ya gapuh pamhod yuh ibbayu.

¹⁵ Dakayun kaibaiba, inilak ot inila yuh Stepanas ya didan hin-am-a. Diday namangulun nangulug ke Jesu Kristo hinad Greece ya ingganad uwani ya banaddangan da nadan ibbada mangulug. ¹⁶ Deyan kalyok ke dakayun daan mot iun-unud yuh tatagun umat ke dida ya nadan udum an bumbummaddang ke ditaku nah ngunun impangunun Apu Dios.

¹⁷ Mun-am-amlongak hi inalayan da Stepanas, hi Fortunatus ya hi Akaykus te takon di maid kayuh tu ya wadadan mangitakdog ke dakayu ta kay kayu wada ¹⁸ te impaanlaak ke dida umat hi nangipaanlaan dan dakayu. Kalyok ke dakayun datuwen tataguy lebbeng nan matbal.

¹⁹ Pinhod ku bon ipainilan dakayun nonomnomon dakayu kanun am-in hanadah ibba takun mangulug ad Asia. Ya gapuh nangulugan takun Apu taku ya athi-

di boy kinalin nadan himbale an da Aquila ke Prisila ya nadan makiamu-amung hi bale dan mundaydayaw ke Apu Dios. ²⁰ Ya takon hantudan mangulug hitud Ephesus ya kanan day nonomnomon dakayu.

Deket mundadammu kayun mangulug ya daan mot ipatibo yuy punhimpopohodan yu.

²¹ Ha-oy an hi Pablo an numpatudok ke datuwe ya ha-oy moy mangitudok ketuwen udidina ya kanak di nonomnomon dakayu.

²² Hanada ken adi mamhod ke Apu Jesus ya hana ot ta makastigu da. Hana ot ta mumbangngad mo nan Ap-apu takut ipaptok ditakun am-in.

²³ Ya hana ot ta ipatibon Apu Jesus ta nangamung di ulenan dakayu.

²⁴ Ongal di pamhod kun dakayun am-in gapuh nangulugan yun Jesu Kristo.

2 Corinth

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pablo an pinilin Apu Dios an pun-apostoles Jesu Kristo. Hay ibbak an mangitudok ketuwe ya hi tulang takun hi Timothy. Itudok mih tuwe ke dakayun mangulug hinad Corinth ya nadah mangulug hi udum an bobleh nad Greece.

² Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop da Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay pamaddangan Apu Dios ke ditaku nah punligatan taku

³ Mumpasalamat takun Apu Dios an hi Aman nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo. Hiyay Ama takun ongal di homok na ya hiyay kalpuwan am-in di baddang. ⁴ Baddangan ditakut anusan takun am-in di ligat takut waday innun takun bumaddang nadah udum an munholholtap hi ngannen ligat. Damanan baddangan taku dida gapuh baddang Apu Dios ke ditaku. ⁵ Ongal di punholholtapan taku umat ke Kristo gapuh pangulug takun hiya, mu ongal damdamay pamaddang nan ditaku. ⁶ Man-uket munholholtap kami ya gapuh pamaddang min dakayu ta mihwang kayu. Baddangan dakamin Apu Dios ta waday innun min mamaddang ke dakayun mangippol hi nganneh diyen punholholtapan yun umat hi hinanoltap mi. ⁷ Ongal di dinol min punnanongon yuy pangulug yu te inila min takon di munholholtap kayun umat ke dakami ya baddangan dakayun Apu Dios umat hi namaddanganan dakami.

⁸ Kaibaiba, pinhod min ipainilan dakayuy mipanggep nah nahalman an nunligatan mi handih kawada mih probinsiad Asia te kanan mi pe on mate kami. ⁹ Kanan mi pe on hidiye moy gintud Apu Dios an katayan mi. Mu naat hidiyet panginilaan min bokon hay adol di pangidinolan, mu hi Apu Dios an munmahuh nate. ¹⁰ Hiyay nangihwang ke dakami ke dadiyen katatakut an emi ot katayan, kinali nanongnan madinol kamin ihwang dakamin hiya takon di nganney maat ¹¹ te idasalan dakamin dakayu. Ketuwen dakol kayun mundasal hi kiphodan mi ya dakol boy mumpasalamat ke Apu Dios hi nangngolanah dasal yu.

Hay nibahhawan di planun Pablo an umed Corinth

¹² Maan-anla kamin mangalin maphod di wadah nomnom mi hi pakiki-eyyan mih ibbamin tagu, na-

mam-an dakayu te in-un-unud mih pinhod Apu Dios. Ya hituwe ya gapuh ulen Apu Dios ke dakami, bokon gapuh kabaelan mi.

^{13,14} Hay itudok min dakayu ya abuna nan mabidbid yu ya maawatan yu. Mu takon nin tuwaliy ittay ya abuy maawatan yud uwani ya hana ot ta pakaawwatan yu udum hi algo. Ta hantuh pumbangngadan nan Ap-apu takun hi Jesus ya ongal di pun-amlongan yun dakami, umat hi pun-amlongan min dakayu.

^{15,16} Ongal di dinol kuh pangabulutan yun ha-on, kinali ninomnom ku ot an mumpidwaak an manibon dakayu ta mihamhamad di pangulug yun Jesu Kristo. Te hituwe ot di atok: Hantuh pangayak ad Macedonia ya mundag-uwak hina ya mundag-uwak boh kibangngadak ta wadan baddanganak ke dakayuh pangayak ad Judea. ¹⁷ Mu takon di ugge natuluy hinaen ninomnom ku ya adiyu pangaliy umatak nah tagun adina ipaannung di kalyonan man-ut kananay "Om, atok hinae," mu wadah nomnom nan adina kaya aton hin bokona kiphodan. ¹⁸ Mu adiyak athidi te iun-unud kun Apu Dios an adi munlangkak. ¹⁹ Ya takon hi Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios an intanuttudu min da Silas ke Timothy ke dakayu ya atonan am-in di kalyona te hiya ya maid di ibahhona. ²⁰ Makulug hituwe te hiyay mangipaannung am-in nadah kinalin Apu Dios. Ta hidiyey gapunan kalyon taku ke Jesus di "Amen" an hay kibalina ya madinol kamin Apu Dios an paannungonay kinalinat kidayawana. ²¹ Hi Apu Dios di mangihamad hi pangulug takun Jesu Kristo ta nangamung ya hiya boy namilin ditakun punggunuwona. ²² Ya impaalanan ditakuy Espiritunat pangimatunan an ditakuy tataguna ya hidiyey kitib-anan dawaton takun am-in di kiphodan an kinalin Apu Dios an idat nan ditaku.

²³ Hay gapunan uggeyak immalih na ya, ta muntutuyu kayu nah at-atton yu te gulat nat immaliyak ya wadan binoh-olan dakayu. Hituwe ya iuh-un Apu Dios an makulug te inila nay nomnom ku. ²⁴ Adiyu pangaliy ipapilit min dakayuy pinhod mi te inila min nahamad tuwaliy pangulug yu. Hay pinhod mi ya baddangan dakayu ta umamlong kayun mangun-unud ke Apu takun hi Jesu Kristo.

2 Ta hidiye nan ninomnom kun kudukdul nay adiyak mo umalih na hin mahapul bon boh-olan dakayu ta u-umyung kayu bo. ² Te deket pahakitok di nomnom yu ya dahdi moy mangipaamong ke ha-on

hin bokon dakayu ya abu? ³ Kinali abunay tudok an im-paalik ke dakayu te adik pinhod an deket umaliyak hi-na ya dakayu bon nomnomnomok an mangipaamlong ke ha-on di mangipahakit hi nomnom kuh panib-ak nah ad-adin at-atton yu. Mu inilak an deket mun-am-amlongak hi aliyak ya athidi damdaman dakayu.

⁴ Handih nuntudokak ke dakayu ya makahakkit di nomnom ku ya kumakkaguwak ke dakayu ya munlu-luwaak hi nangitudokak kediye. Hay gapunah nuntu-dokak ya bokon hay pangipahakitak hi nomnom yu, mu man-uke ya pinhod kun inilaon yun ongal di im-paminhod kun dakayu.

Hay pumpakawanan hi bahul di ibban tagu

⁵ Hinaen ibbayun gaga-ihoy in-innat na ya bokon ha-oy ya abuy bina-inana, te takon di dakayu. Mu adik pinhod an halmak di kali kediye inat na ⁶ te ongal moh diyen nungkastigun di dakol ke dakayun hiya.

⁷ Kal-iwan yuh diyen bahul na ya kalyan yu ot ya abu. Te deket adiyu iathidi ya mahakit di punnomnomana ya makaddismaya. ⁸ Kinali kanak di daan mot ipatibo yun makulug di pamhod yun hiya. ⁹ Man-uket nuntu-dokak ke dakayu ya pinhod kun inilaon hin un-unudon yun am-in di ituttuduk ya inat yu nadan kinalik an aton yu. ¹⁰ Madinolak an niptok di aton yu, kinali deket pakawanan yuh diyen tagu ya pakawanak damdama. Te deket mahapul an waday pakawanak ya atok gapun Kristo ta kiphodan yu, ¹¹ ta adi mabalin an e ditaku haulon ke Satanas te inila takuy pangien di punhaul na.

Hay ingkakagun Pablo ad Troas

¹² Handih dimmatongak ad Troas hi ek puntut-tuduwan mipanggep ke Kristo ya tinibok an indadaan nan Ap-apu taku nadan tatagun mangngol kediye ituttuduk. ¹³ Mu madanaganak te maid hi Titus an mangipainilan ha-on hi mipanggep ke dakayuh na. Ot kanak mo nadah mangulug hidiy "Aga, nangamung kayu tedeyan umeyak." Tinaynak dida ot umeyak ad Macedonia ta ek tibon hidi.

Hay ngunun indinol Apu Dios ke ditaku

¹⁴ Ongal di pumpasalamatak ke Apu Dios te gapuh nigappatan takun Kristo ya banaddangan ditakun mangapput ta nangamung. Ta hidiye nan, dakamiy binaal Apu Dios an mangipainilah mipanggep ke Jesu Kristo, takon di daanay pangayan mi ya paddungnay waday nabanglun hamuy. ¹⁵ Te ditakun mangulug ya mialig taku nah nabanglun hamuy di insenson umi-paamlong ke Apu Dios te ditakuy panginilaan di tataguh pangien Jesu Kristo. Ta am-in nadan tatagun tuttuduwan taku, mihwang weno adi ya kay ditaku hamuyon. ¹⁶ Hidiyen intanuttudu taku ya mialig nah

maphod an hamuy an umidat hi kitaguwan nadan mangulug, mu nada keh adi mangulug ya maka-agub an pumate. Hituwen ngunu ya naligat te maid di mak-abael, ¹⁷ mu damanan aton mi te hi Apu Dios di mangi-dat hi kabaelan min mangat ketuwe, mu adi kami umat hi udum an abunay boklaon day gapunah eda puntuttuduwan te hay punnomnom dah kalin Apu Dios ya kay migattang. Mu adi kami athidi ya adi kami munlangkak te binaal dakamin Apu Dios an e mangi-tuttuduh mipanggep ke Jesu Kristo. Hi Apu Dios ya tibtibbonay at-atton mi.

Hay balun ninomnom Apu Dios an aton hi kiphodan taku

3 Kal-ina ya pangali yuy pitpitbal kami te kinalik hidiye, weno pangali yuy umat kami nadah udum an mahapul an waday ipatibo mih tudok ke dakayu ta ahiyu abuluton di ituttudu mi ya mahapul an mumpakapya kamih tudok ke dakayu ta ahi dakami abuluton hanadah pangayan mi. ² Mu dakami ya adimi mahapul di umat ke dadiyen tudok te dakayuy kay tudok an mangipatiboh udum an tatagu te nun-innilah katagutagun nahannotan hi maphod di pangiey gapuh intuttudu mi, kinali kay kayu tudok an mabidbid. ³ Makulug an kay kayu tudok Kristo te kinulug yuy intuttudu mi mipanggep ke hiya. Hay Espiritun nan Dios an wadat nangamung di nangitudok, bokon hay tinta ya bokon hi batuy nitudkana, mu hi nomnom yu.

⁴ Man-uket kalyon mih nae ya madinol kamin abuluton Apu Dios di ngunumi gapuh baddang Kristo. ⁵ Adimi e kanan di kabaelan mih tuwen ngunu te gulat nat kanan miy dakami on inat mi ya makulug an adimi kabaelan. Te hi Apu Dios ya abuy kalpuwan di kabaelan min mangat ketuwen ngunu. ⁶ Hiyay nangidat hi kabaelan min mangipainila nah balun nakitobbalana mipanggep hi kihwangan taku. Hituwen nakitobbalanan ipainilan nan Espiritun Apu Dios ya adi umat nah Tugun Moses. Te hituwen Tugun an nitudok ya katayan di tagu te nan adi mangun-unud ketuwe ya mihi-an ke Apu Dios ta nangamung. Mu nan ipainilan nan Espiritun Apu Dios ya hidiyey kalpuwan di pakitaguwan ke hiya ta nangamung.

⁷ Handih nundawatan Moses kediye Tugun Apu Dios an nitudok hi batu ya namahig an humihhiliy dayaw Apu Dios hi angan Moses ta takon handih mungkauma ya adinadaman itokkol nadan ibbanan holag Israel ke hiya. Deket athidin dayaw di nipatibo handih nidatan diyen Tugun an takon di katayan di pumbalinana ⁸ ya namam-a moy dayaw Apu Dios an mipatibo nah balun nakitobbalanan ipainilan nan Espirituna. ⁹ Te man-ut madayaw hidiyen Tugun an hum-lun hi kakastiguwan nadan adi mangun-unud kediye, mu ongal di dayaw nan balun nakitobbalana mi-

panggep hi kapakawanan di liwat taku ta ibilang di-takun Apu Dios an maphod. ¹⁰ Maid moy dayaw nan Tugun handi hin ipaddung taku nah ongal an dayaw nan balun nakitobbalan Apu Dios. ¹¹ Deket madayaw hidiyen Tugun an napoppog ot ugge nunnanong ya immam-ana mon ong-ongal di dayaw nan balun naki-tobbalan Apu Dios an maid di poppogna.

¹² Ta hidiye nan gapuh dinol mi ketuwe ya natulid kamin mangituttudu. ¹³ Adi kami umat ke Moses handih munhukyung ta mahophopan di angana ta adi ang-angon nadan ibbana nan humilin dayaw Apu Dios an mungkaumah angana. ¹⁴ Hay nomnom nadan Judyu handih done ya kay nahophopan, kinali ingganad uwani ya adida pakaawat hi ine-en nan impitudok Apu Dios hin bidbidon da. Abuna nadan mangulug ke Kristoy damanan pakaawat hi pangi-en Apu Dios. ¹⁵ Takon di ad uwani ya binidbid ken nadan Judyu nan Tugun Moses ya adida pakaawat te nanongnan kay nahophopan di nomnom da. ¹⁶ Mu deket muntutuyuy taguh liwat nat kulugona nan Ap-apu taku ya makaan nan kay nihophop hi nomnom na. ¹⁷ Hidiyen kanak an hi Apu taku ya hidiye nan Espiritun Apu Dios. Ya deket hiyay mawada ke ditaku ya adi mo mahapul an etaku idinol nah Tugun Moses. ¹⁸ Ta hidiye nan am-in takun mangulug ya maid moh diyen kay nihophop hi nomnom taku ta ditakuy kitib-an nan dayaw nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo ya itultuluy nan hannotan di pangi-e taku ta miingngo takun hiya. Hidiyen Apu takun manannot hi pangi-e taku ya hidiye nan Espiritun Apu Dios.

Hay kabaelan takun mangulug an mangippol hi punholholtapan taku gapuh baddang Apu Jesus

4 Gapuh homok Apu Dios ya binaal dakamin e mangituttudu tuh balun impainilana. Kinali adi kami humigan mangingunun tuwe takon di nganney punligligatan mi. ² Inwalong min am-in di mangipabain an pangi-e. Adimi haulon di tataguh pangawisan min didan mangulug ke Jesus. Hi Apu Dios ya inilanan maphod di nomnom mih pangatan min tuwe. Adi kami munlangkak nah pangituttuduwan mih kalina, mu aton min am-in di kabaelan min mangituttuduh makulug ta inilaon nadan mangngol an makulug di itanuttudu mi. ³ Mu takon di iathidi mi ya wada nadan udum an kay nahophopan di punnomnom dan adida maawatan di ituttudu mi, ta gapun diye ya mihi-an dan Apu Dios. ⁴ Hi Satanas an ap-apun am-in di gaga-ihoy nanadag hi punnomnom nadan adi mangulug, kinali adida maawatan di mituttudu mipanggep hi dayaw Kristo an ka-ingngon Apu Dios. ⁵ Bokon hay mipanggep hi adol miy ituttudu mi, mu hay mipanggep ke Jesu Kristo an hiya ya Ap-apu. Hay ya abukalyon mih mipanggep hi adol mi ya dakamiy mut-

tatyu yun munhilbin Jesus. ⁶ Handih naltuwan tun luta ya muntatapol ot kanan Apu Dios di "Pumat-al ka" ya pimmat-al. Hiyay namat-al damdamah nomnom taku ta inilaon takuy dayawnan wadan Kristo.

⁷ Dakamin muntuttudu ya nakapuy kami, mu indinol Apu Dios hituwen ngunu ke dakami te pinhod nan ipainilan hiyay kalpuwan di ongal an kabaelan mi, bokon dakami. ⁸ Dakol di ligat mih emi pangitanuttuduwan hi mipanggep ke Jesus, mu adimi iwalong takon di hin-uddum on matama kamih aton mi, manuke ya madinol kamin wadah Apu Dios an bumaddang ke dakami. ⁹ Dakol day mumpaholholtap ke dakami, mu adi dakami iwalong ke Apu taku. Ittay nadi on edakami patayon, mu gapuh baddang Apu Dios ya nanongnan matagu kami kaya. ¹⁰ Am-in nah emi puntanuttuduwan ya holholtapon miy ligat umat hi hinolholtap Jesus ot ahi mate, mu hituwen ma-ma-at ya kitib-anan mataguh Jesus ke dakami te banaddangan dakami. ¹¹ Ad uwanin matagu kami ya kay mi hanghanggaon di kate gapuh pangatan mih impangunun Jesus. Mu adimi iwalong te hidiyey kitib-anan wadah Jesus an bumaddang ke dakami. ¹² Ya takon di athitun ittay nadi on edakami patayon nah emi puntanuttuduwan, mu ta hay pumbalinana ya midattan kayuh biyag an munnananong.

¹³ Wada nan nitudok nah kalin Apu Dios an kananay "Nangulugak nah Apu taku ot hidiyey ek kalkalyon hi udum." Athidi damdamay at-atton min emi ipainilah udum hantun kinulug mi. ¹⁴ Hi Apu Dios ya minahuwanah Apu Jesus ya madinol kamin athidiy atonan dakami takon di dakayu ta am-in takun mangulug ya ikuyug ditakun Jesus hi kad-an Apu Dios ta makihad takun hiyat nangamung. ¹⁵ Am-in datuwen kinalik an ma-ma-at ke dakami ya mumbalin hi kiphodan yu ta ketuwe ya dumakol di mangulug gapuh ulen Apu Dios ta dumakol di mumpasalamat ke hiyat ki-dayawana.

Hay gangaman taku ya hay mikadwan biyag taku

¹⁶ Hituway gapunan adi kami manghop an mangat nah ngunumi, takon di athitun kumapuy an kumapuy di adol mih kabigabigat, mu mungkihamad boy pangulug min hiya. ¹⁷ Hituwen adi nahalman ya nakatang an punligligatan taku ya mumbalin hi ongal an ki-dayawan takut nangamung hi kad-an Apu Dios. ¹⁸ Kinali adi taku ibilang hantudan matibo tuh lutan mapoppog, mu hay ibilang taku ya nadan adi matibon munnananong ta nangamung.

5 Adi kami manghop te inila min hantun adol takun mialig an bale taku tuh luta ya mapa-i, mu hannotan Apu Dios hi adi mapa-in adol hi langit an munnananong ta nangamung. ² Ongal di punligligatan takud uwani, kinali uma-abtu takun mahanno-

tan tun adol taku nah adi mapa-in adol hi langit. ³ Te deket mate taku ya bokon hay linnawa taku ya abuy wadah langit, mu takon di adol taku ya wada damdama. ⁴ Hantun adol taku tuh luta ya munhol-holtap ya mapa-i, kinali abtuwan takuy kahannotan di adol taku nah adi mapa-i. Adi taku e kanan di abtuwan takuy katayan taku, mu hay abtuwan taku ya hay kahannotan tun adol an mate nah adol an munnananong ta nangamung hi langit. ⁵ Indadaan di-takun Apu Dios an athidiy maat ya hay pangipatib-anan maat hidiye ya impaalinay Espiritunan ditaku.

⁶ Kinali nanongnan madinol takun Apu Dios ya inila takun adi taku makiha-ad ke hiyah kad-ana hin nanongnan matagu takun wada tun adol takun mapa-i. ⁷ Hay pundinol takun makiha-ad takun hiya ya nipu-un hi pangulug takun Jesus. Adi mahapul an tibon taku on ahi taku kinulug. ⁸ Kinali madinol takun Apu Dios takon di taynan taku tun adol taku ya etaku makiha-ad ke Jesus an Ap-apu taku. ⁹ Ta hidiye nan hay umanhan an nomnomon taku ya hay pangipaamlongan takun Apu taku takon di wada taku tuh luta weno hi langit. ¹⁰ Te hi udum hi algo ya ume takun am-in hi hinangngab Kristo ta humalyaon ditakun hiya. Waday oha on dawatonay ginun-ud na mipuun hi in-innat na tuh luta. Ta nadan maphod di inat na ya maphod di gun-udona ya nadan gaga-ihoy inat na ya ad-adiy gun-udona.

Hay balun biyag taku

¹¹ Gapu te inila min katatakut di punhumalyan nan Ap-apu taku ya aton min am-in di kabaelan min mangawis hi tatagu ta mangulug dan hiyat adida makastigu. Hi Apu Dios ya inilanan maid di udum hi wadah nomnom mi ketuwen aton mi mu hay ya abu pangipaamlongan mi ke hiya. Hana ot ta takon di dakayu ya inila yu damdaman athidiy wadah nomnom mi.

¹² Adiyu kanan di pitpitbal kamin dakayuh pangalyak ketuwe, mu man-uket pinhod kun pakaawwatan yuy pangi-emi ya, ta waday dinol yun dakami ya inilaon yuy panumang yu nadah tatagun pakadayyawon day katatagun di tagu an bokon hay kaphod di pangi-e.

¹³ Deket kanan di udum di nahalman kamin kay kami mun-angon muntuttuduh mipanggep ke Apu Dios ya takombo ot kidayawana. Mu madinol kamin inila yun adi kami mun-ango te hay kiphodan yuy at-atton mi.

¹⁴ Man-uket makakkahlu kamin mangitanuttuduh mipanggep ke Kristo ya gapuh impaminhod nan ditaku. Ingkate nay liwat takun am-in an tatagu, kinali takon di hiya ya abuy nate ya kay taku mo nakikaten hiya.

¹⁵ Ingkatenay kiphodan am-in di tatagu ta am-in takun matagu ya bokon hay adol takuy nonomnomon taku, mu nan nangikaten ditakun namahuwan di ipaamlong taku.

¹⁶ Ot gapu ditakun mangulug ya wada moy nigap-patan takun Kristo ya adi taku mo ibilang di kinatagun di tagu umat hi pangat nadan adi mangulug. Takon di handi ya athidiy nangibilang mi ke Kristo, mu ad uwani ya bokon mo athidiy pangibilang min hiya.

¹⁷ Hanan tagun nigappat ke Kristo ya numbalin hi balun tagu te nan pangi-ena handi ya nahannotan hi balu. ¹⁸ Inat Apu Dios am-in datuweh nangitud-akana nah Imbabalanan hi Kristo ot ikatenay liwat taku ta waday innun takun mibangngad ke Apu Dios. Ya di-takun mangulug di nangidinolan Apu Dios an mangi-tuttuduh mipanggep ke hiyah tatagut mibangngad da damdama ke hiya. ¹⁹ Hay pinhod kun kalyon ya kinaan Apu Dios di nakibuhhulan di tagun hiya hi nangitud-akanan Kristo ot mateh krus ta adina mo ibilang di liwat di tagu. Hituway indinol nan dakamin emi itutudu.

²⁰ Kinali intud-ak dakamin Apu Dios ke dakayu ta itutudu miy mipanggep ke Kristo. Te hay ahan pinhod mi ya abuluton yuy inat Kristo ta makaan di pakibuhhulan yun Apu Dios ta mihamad di pakihayyupan yun hiya.

²¹ Hi Jesus ya maid di liwat na, mu gapuh kiphodan taku ya hiyay intud-ak Apu Dios an mangikateh liwat takut deket mangulug takun hiya ya milak-am taku nah kaphod Apu Dios.

6 Hi Apu Dios ya wadat nangamung an bumad-dang tuh ngunumi, kinali dawaton mi anhan ke dakayu ta adiyu pakawaon di ulenan dinawat yu. ² Te kanana nah impitudok nay

“Handih numbaga kayuh baddang ya binaddangan dakayu ya handih nadatngan di algon gintud ku ya inihwang dakayu.”

Ta hidiye nan kalyok ke dakayu an ad uwaniy panangudan Apu Dios nadah mumbagah baddang ke hiya ya ad uwani boy gintud nah kihwangan di tagu.

³ Dakamin muntuttudu ya halipat-an mit maid di emi aton an humlun hi adi pangulugan di tatagu ke Jesus ya maid boy humlun hi eda pamihulan tuh ngunun indinol Apu Dios ke dakami. ⁴ Te pinhod min ipatibon dakami ya makulug an muttatyu dakamin Apu Dios nah emi pangip-ippolan hi dakol an punligligatan mi takon di dakol di gaga-ihoh makapkapyan dakami ⁵ umat hi nunhanoplitan dan dakami, hay nangikalakalabutan dan dakami, hay nun-anambunan dan dakami, hay kaagaagangan mi ya hay katukatukalan mi te takon di hilong ya nahalman di ngunumi. ^{6,7} Mu takon di athidiy na-na-at ke dakami ya ipatibo min muttatyu dakamin Apu Dios nah kaphod mi, nah pangan-anusan mih ligat, nah nanginilaan mih pangi-ena ya nah ulemi. Ya mainilan wada nan Espiritun Apu Dios ke dakami nah nahamad an pamhod mih ibbami ya nah emi pangipainilaan hi makulug an tutudu gapuh ongal an kabaelan Apu Dios an bumad-dang ke dakami hi pangatan min am-in hi ngunumi.

Ya gapu te imbilang dakamin Apu Dios an maphod ya kabaelan mi mon apputon nadan buhul mi an hi Satanas ya nadan ibbana. ⁸ Hin-uddum on midayaw kami, mu hin-uddum on maba-inan kami. Hin-uddum on tobalon dakami, mu hin-uddum on pihulon dakami. Kanan day malangkak kami, takon di makulug di kalkalyon mi. ⁹ Wadaday udum an kanan day maid di nitagtagguwan mi, mu wadaday udum an kalkalyon day kaphod di ngunu mi, kinali nundingngol kami. Ya kabigabigat on hananghanggaon miy katayan mi, mu maphod kayat deyan matagu kami. Datuwe ya naat ta panugun Apu Dios ke dakami, mu uggena in-abulut an mate kami. ¹⁰ Takon di deke on mahakit di nomnom mi ya nanongnan mun-am-amlong kami. Ya takon di kanan day nawotwot kami, mu kay mi bo ipakadangan nadan emi intanuttuduwan an nangulug te nidatan dah biyag an munnananong hi kad-an Apu Dios. Takon di kay kami ma-ma-idan, mu wada nan nahamad an kitaguwan min malpun Apu Dios.

¹¹ Dakayun kaibaibah nad Corinth, kinali min am-in di pinhod min kalyon ke dakayu te ongal di pamhod min dakayu. ¹² Adi kayu munhalinduwah pamhod min dakayu te hay kakulugana ya dakayuy makudang di pamhod nan dakami. ¹³ Hituwey kalyok ke dakayu te ibilang dakayun imbabalek, ta hidiye nan pinhod min ibilang dakami damdaman aammod yu ta waday aton di pamhod yun dakamin umongal umat hi kinaongngal di pamhod min dakayu.

Adi taku makihayyup nadah adi mangulug

¹⁴ Adi kayu makihayyup nadah adi mangulug ke Jesus, te kon damanan mun-unnud di maphod ya ad-adi, nan pat-al ya hilog? ¹⁵ Umat damdaman da Kristo ke Satanas an adi mabalin an eda mun-unnud. Kinali ditaku ken mangulug ya tibon takut adi taku makihayyup nadah adi mangulug te adi miunnud di punnomnom dah punnomnom taku. ¹⁶ Ya adiyu kulugon ya dayawon di kumpulmi, mu abunah Apu Dios an munnananong te ditakun mangulug di kiha-adan nan Dios an wadat nangamung. Man-uke ya kanana nah impitudok nay

“Hanadan mangulug ke ha-on ya diday kiha-adak ta maki-ki-eyak ke didat ha-on di daydayawon dah Dios da ya dida damdamay tataguk.”

¹⁷ Hituwey gapunan kanan Apu Dios di

“Mahapul an adi kayu makihayyup nadah adi mangulug. Ya adiyu aton nadan gaga-ihon at-atton da ta abuluton dakayun ha-on ¹⁸ ta ha-oy hi Amayu ya dakayuy imbabalek. Ha-oy an Ap-apu an Kabaelasan am-in di nangalin tuwe.”

7 Kaibaiba dida, datuwen am-in di kinalin Apu Dios an atonan ditaku. Kinali mahapul an iwalong takun am-in di gaga-ihon at-atton taku ya nonom-

nomon takut ipaanhan takun aton di pinhod Apu Dios ya dayawon taku ot ya abu ta mumbalin takuh maphod.

Hay pun-am-amlongan Pablo

² Maphod ot di nahamad di pamhod yun dakami. Maid met di gaga-ihon inat min dakayu ya maid di ohan dakayun impumbalin mih gaga-ihon, ya maid di emi hinaul ke dakayu. ³ Bokon pamoh-ol kuh tuwe te kinalik ke dakayu handi an ongal di pamhod min dakayu. Ya takon di nganney maat ke dakami ya munnananong hidiyen pamhod min dakayu. ⁴ Ongal di dinol kun nahamad di pangulug yu, kinali iit-ok dakayun ha-on hanadah udum an tatagu. Ta hidiye nan takon di dakol di punholholtapan mi ya ongal di pun-am-amlongan mi gapun dakayu.

⁵ Handih wada kamid Macedonia ya maid di linggop mi te takon di daanay pangayan mi ya waday ligat mi te dakol di humihhingit ke dakami, oha bo ya kumakagu kamih pangiwalongan yuh pangulug yu. ⁶ Mu hi Apu Dios an mangipalinggop hi nomnom ya impalinggop dakamih dimmatngan Titus handih nalpuh na. ⁷ Bokon hay ena dinatngan ya abuy immamlongan mi, mu gapu bo nah kinalinan nangipaamlongan yun hiya te nahannotan moy pangi-eyu. Ya kinalinan pinhodak bon tibon ke dakayu. Hay oha bon nangipaamlong ke dakami ya nan nuntutuyuwon yu nadah gaga-ihon inat yu ya hay naminhodan yun mangun-unud nah in-tudok kun dakayu.

^{8,9} Handi ya nuntutuyuwak te makahakkit di nomnom yu kediyen tudok ku, mu ad uwani ya mun-am-amlongak hi ek nuntutodokan, bokon hay nangipahakitak hi nomnom yu, mu gapuh nuntutuyuwon yu hi gaga-ihon inainat yu, te hidiyey pinhod Apu Dios an aton yu. Ya maphod ta nan tudok kun dakayu ya ugge kim-mawa, mu numbalin hi kiphodan yu ot ya abu. ¹⁰ Hay tagun abulutonay nunliwatanan Apu Dios ta muntutuyu ya hiyay mihwang. Ya maid di gapunan adi maan-anlah diyen tagu. Mu mahmok nan tagun abuna nan numbalinan di gaga-ihon inat nay puntutuyuwon adi muntutuyu ke Apu Dios te mihi-an ta nangamung ke hiya. ¹¹ Mu adi athidin dakayu te gapuh tudok ku ya nuntutuyu kayun Apu Dios nah inat yu. Ot kaanon yu nan ibbayunangat hi gaga-ihon umipabain te tumakut kayuh pangastiguwan Apu Dios ke dakayu. Ketuwey nangipatib-an yun adiyu mo baybay-an di gaga-ihon at-atton di ibbayu, mu inat yuy kabaelan yu ot miphod am-in. Ta deyan pinhod yun abun umaliyak hinat maphod boy punhahayyupan taku. ¹² Bokon hay kiphodan nan tagun numbahul weno nan tagun numbahulana ya abuy gapunah ek nuntutodokan, mu nuntutokak ke dakayu ta inomnom yun Apu Dios di ongal

an pamhod yun dakami. ¹³Ya gapun tuwen maphod an numbalinan di tudok ku ya maan-anla kami.

Hay oha bo ya namam-an mun-am-amlong kami gapuh nangipaamlongan yun Titus hi nangipalinggongan yuh nomnom na handih immalih na. ¹⁴Te handih ugge ni-an immalih na ya kinalik ke hiyan ongal di dinol kun dakayu ya maphod ta impatibo yun hiyan makulug nadan kinalik te gulat na ya maba-inanak hin adi makulug. Ot gapu te makulug dadiyen kinalik ke Titus mipanggep ke dakayu ya makulug mo damdaman amin nadan kinalik ke dakayu handi. ¹⁵Ya ad uwani ya namam-an ongal di pamhod nan dakayu gapuh nangun-undan yuh tugun ku ya gapuh naminhodan yun mangipaamlong ke hiya. ¹⁶Ya takon di ha-oy ya ongal di amlong ku te madinolak moh pangulug yu.

Hay pangidatan nadan mangulug hi baddang da

8 Kaibaiba, pinhod min inilaon yuy ine-en di namaddangan Apu Dios nadah mangulug ad Macedonia. ²Te takon di dakol di numpalpaligatan da ya nanongnan mun-am-amlong da ya takon di nakaw-wotwot da ya dakol di indat dah baddang nadah makahhapul nay baddang. ³Ya inilak an ong-ongal di indat dah baddang mu hay kabaelan da. Ya dida pey kon nomnom kediye ⁴te dida tuwaliy nangalin dakamin ongal di naminhod dan mid-um an bumaddang nadah tatagun Apu Dios ad Jerusalem. ⁵Ongal di amlong mi gapun dida te inun-unud day pinhod Apu Dios hi namaddangan dan dakamin hidiye tuwaliy namnamaon min aton da. Bokon ya abuh diye, mu mapmaphod di inat da te ipaanhan day pangipaamlongan dan Apu Dios am-in hi aton da. ⁶Hituwen inat nadan tatagud Macedonia ya maphod, kinali nom-nomnomon min maphod ot kuma damdama hin itul-tuluy yu nan ammung yun idat yu nadah nawotwot. Kinali iganag-a mih Titus an nangipangpanguluh ammung yu ta mibangngad hinah kad-an yu ta bumaddang an mangamung hi ibaddang yu. ⁷Inilak an maphod di pangie-eyu te nahamad di pangulug yun Jesus, ongal boy kabaelan yun muntuttuduh mipanggep ke hiya ya pakaawwatan yuy mipanggep ke Apu Dios. Ya athidi bon ongal di naminhod yun mangat hi ipangununa ya ongal boy naminhod yun dakami. Am-in datuwe ya maphod, mu mapmaphod ot hin ongal di naminhod yun bumaddang hi ibbayu.

⁸Adik e kalyon hituwet mapilit kayun umidat hi baddang yu, mu ipainilak ke dakayuy pamhod nadan udum an bumaddang nadah nungkawotwot ta deket un-unudon yuh diyen maphod an pangie-eyu ya hidiyey kitib-anan makulug damdamay pamhod yu. ⁹Te inila takuy inat nan Ap-apu takun hi Jesu Kristoh nangipatib-anah ulenan ditaku te takon di wadan am-in di maphod ke hiyah langit ya numbalin hi nawotwot

handih immali tuh luta ot ikate nay liwat takut milakam takun am-in nah maphod an wadan hiya.

¹⁰Hay nomnomnomok ya kudukdulnay gibbuwon yuh naen ammung yun inlappu yu dih toon. Bokon ya abu dakayuy namangulun immidat, mu dakayuy namangulun naminhod an umidat. ¹¹Maphod di punnanongon yuy naminhod yun umidat hi baddang, umat handih lappunat inggana magibbu. Ya idat yuy kumpulmin gol-an yun idat. ¹²Te hay pinhod Apu Dios ya hay naminhod takun umidat. Te deket pinhod takun umidat ya abulutonay kumpulmin gol-an takun idat, itay weno ongal. ^{13,14}Adik bo kanan di ihanakul yun idat di wadan dakayu hi pamaddang yuh ibbayu ta dakayuy maligatan. Mu hay pinhod ku ya deket dakayun wadwada-an ad uwani ya maphod di baddangan yu nadan ma-ma-idan ta deket udum hi algot dakayu damdamay munhapul hi baddang ya diday wadwada-an ya baddangan dakayu damdaman didat mun-iinggo takun maid di maligatan. ¹⁵Umat hi impi-tudok Apu Dios mipanggep handidah aammod takun nangamuamung hi manna handih kawada da nah adi maboblasyon an kananay

“Hanan tagun dakol di inamung na ya maid di ena hawwalon, mu umidat nadah ittay di inamung nat maid di makudangan.”

Hay kitud-akan Titus an e bumaddang nadah mangulug ad Corinth

¹⁶Ongal di pumpasalamatan min Apu Dios te binaddanganah Titus ot gagaid an bumaddang ke dakayu, umat damdaman dakamin gagaid kamin bumaddang ke dakayu. ¹⁷Ya gapu te gagaid an umalih na ya maan-anlan mangabulut hi nangibagaan mi ke hiyan umalin bumaddang ke dakayu te nundadaan pe tuwalin umalih na. ¹⁸Paki-aliyon min hiya tun ohan ibba takun pakatbalon am-in di mangulug hi kabobboble gapu nah itanuttudunan mipanggep ke Apu Dios. ¹⁹Hiya boy pinilin nadan mangulug an mikuyug ke dakamin mangie nah mibaddang nadah mangulug an nungkawotwot. Hituwen ngunun aton mi ya kidayawan Apu Dios ya hituwe boy kitib-anah naminhodan min bumaddang nadah ibba takun mangulug. ²⁰Pakaippap-tok miy pangikap-ongan mi tuh ongal an pihhun naamung ta maid di humlun hi emi katumtumbukan. ²¹Pinhod min aton di maphod an matbal ke Apu Dios ya hi tatagu.

²²Paki-aliyon mi ke da Titus tun ohan ibba takun impakainila min mahlun mangat hi ipangunun Apu Dios ya pakappinhod nan bumaddang ke dakayu, namam-a te ongal moy dinol nan dakayu. ²³Hi ke Titus ya hiyay ib-ibbak an mungngunuh pamaddangan min dakayu. Ya hantudan duwan pun-ibbana ya diday itudak nadan mangulug ya gapuh pangie-eda ya mipa-

dayaw hi Kristo. ²⁴ Ta hidiye nan ipatibo yuy pamhod yun dida ta pangitib-an nadan mangulug hi kabob-boblen makulug di pamhod yu ya inilaon da an makulug di init-oit-ok min kaphod yu.

Hay idat an baddang nadah ibban mangulug

9 Adi mahapul an eyak bo muntudok ke dakayu mipanggep nah amungon yun pihhun ibaddang yu nadah tatagun Apu Dios ad Judea ² te inilak an pinhod yun bumaddang. Ta hidiye nan it-it-ok ku nadah iibba takud Macedonia an dakayun iibba mih nad Greece ya ongal di naminhod yun bumaddang nipalpun dih toon, hituwey gapunan dakol damdama ke diday naminhod an umidat hi baddang. ³ Mu itud-ak kuh na datuwen ibba taku ta tibon dat midadaan nan ibaddang yu te adik pinhod an nan pangit-ok kun dakayu ya kali ya abu. ⁴ Te indani ya wadaday maki-alin ha-on hanadah iMacedonia ya kababain hin ugge nidadaan nan idat yu. Namam-an dakami te init-ok miy naminhod yun bumaddang. ⁵ Hituwey gapunan ninomnom kun kudukdulnay mamangulu datuwen ibba takun umalih nat baddangan dakayun mangidadaan am-in hanadah kinali yun ibaddang yu ta nadadawo hantuh aliyak. Hituwey kitib-anan nomnom yu pe tuwalin umidat hi baddang an bokon pilit.

⁶ Hituwey nomnomon yu: Hanan tagun ittay di itanom na ya ittay boy aniyona, mu nan tagun dakol di itanom na ya dakol boy aniyona. ⁷ Waday oha on nangamung ke hiyan umidat hi ninomnom nan idat. Ya hay pangidatana ya bokon pilit weno ena ayyowan di idat na te hi Apu Dios ya pinhod nan maan-anla tan umidat an adi ukuwon. ⁸ Hiya ya kabaelasan idat am-in di kiphodan yu, ta hidiye nan takon di nganneh diyen mahapul yu ya idat na ya udmana pay di idat nat waday innun yun bumaddang hi ibbayu. ⁹ Te nan makaidat an tagu ya hiyay nialigan nan impitudok Apu Dios an kananay

“Pakaidattana nadan nawotwot ya makaullet nangamung.” †

¹⁰ Hi Apu Dios di mangidat hi itanom nadan muntanom ya hiyay kalpuwan di kanon taku. Hiya boy mangidat hi ngannen mahapul yu ya udmanay idat nan dakayu ta wadan namam-an ong-ongal di ibaddang yuh ibbayu. ¹¹ Ya makulug an dakol di idat Apu Dios ke dakayu ta dakol boy ibaddang yu, ta dumakol da boy mumpasalamat ke hiya gapun diyen ibaddang yun ie min dida. ¹² Te hay pumbalanan diyen idat yu nadah tatagun Apu Dios ya bokon kiphodan da ya abu, mu hidiye boy humlun hi ongal an pumpasalamatan da ke Apu Dios. ¹³ Te hanah pamaddangan yu nadah tatagun Apu Dios ya hidiyey kitib-anan un-unudon yuy ituttudun Kristo ta gapun diye ya dayawon

dah Apu Dios. ¹⁴ Ta hidiye nan ongal di naminhod dan mangidasal ke dakayu gapuh ongal an baddang Apu Dios ke dakayu ot pumbalinon dakayuh makaidat. ¹⁵ Ya mumpasalamat takun am-in ke Apu Dios nah inidat nan kiphodan takun maid di kiingngohana an hidiye nan Imbabalenan intud-ak na tuh luta.

Hay nangitakdogan Pablo hi kalebbenganan mangituttuduh mipanggep ke Jesu Kristo

10 Hay udum ke dakayu ya kanan day ha-on an hi Pablo ya maid di lebbeng kun tumugun te man-u kanuh tudok ku te ipatibok an waday lebbeng ku te nahalman di panugun ku, mu deke kanu bot wadaak hi kad-an yu ya maid di tulid ku. Hay ihumang ku kenaen kinali dan mipanggep ke ha-on ya man-uket kay maid di tulid ku ya pinhod kun iun-unud ke Kristo an maule ya pakaibabba nay adol na. ² Mu wada metlaing di lebbeng kun tumugun, kinali hay ibagak ke dakayu ya iphod yuy pangi-eyu ta adiyak mapilit an bumoh-ol ke dakayu hantuh aliyak hina. Te deket umaliyak hina ya makulug an namahig di boh-ol ku nadah udum ke dakayun mamihupihul ke dakamin kanan day hay pangi-emi ya niingngoh pangi-en di adi mangulug. ³⁴ Man-u te makulug an waday niingngohan min dida te tagu takun am-in, mu hay pangapput mi nadah humanih panginilaan di tatagu mipanggep ke Jesu Kristo ya bokon hay kinalaing di tagu, mu nan kabaelan min malpun Apu Dios. ⁵ Dadiyey pangapput mi nadah mangituttuduh nihalla ya nadan tatagun mumpahhiyan adida pinhod an inilaon hi Apu Dios ta mahanotan di nomnom dat hi Kristoy un-unudon da. ⁶ Madi-nolak an iphod yuy pangi-e yun mangun-unud ke Kristo, mu nada ken nanongnan kahing ya ahimi kastiguwon dida.

⁷ Dakayu ya nadan tibtibbon yu ya abuy ibilang yu. Deket pangaliyu on abuna kayun makangngun-unud ke Jesu Kristo ya mahapul an nomnomon yun bokon dakayu ya abu te takon di dakami ya hiyay paka-un-unudon mi. ⁸ Takon nin di kanan yuy nahalman di pangipadayaw mih kalebbengan min muntuttudu ya adiyak bumain te hituwen kalebbengan mi ya pamaddang min dakayu, bokon hay kadadagan yu. ⁹ Adik pinhod an kay hanan taktakuton dakayu nah tudok ku. ¹⁰ Te kanan di udum di “Adi taku ot kaya un-unudon te man-u nah tudok na te kay ongal di kalebbengana, mu indani ot ta wadah tu ya adi kaya athidi te maid di hilbin nan kalkalyona.” ¹¹ Mu pinhod kun inilaon dadiyen tatagun nan kinali mi nah tudok min dakayu ya hidiyey ahimi aton tuh aliyen mih na.

¹² Adimi iingngoy pangi-emi nadah mumpahhiya te bumain kamin mangiathidi. Ya adi kami umat ke didan dida pe on kanan day mapmaphod da mu hay udum

† Psalm 112:9

an tatagu. Kenaen kinali da ya matibon makudang di nomnom da.

¹³ Dakami ke ya deket ipadayaw miy ngunumi ya bokon ad-adi te hidiye nan impangunun Apu Dios an umat nah nuntuttuduwan min dakayu. ¹⁴ Ya dakayu ya nigappat kayu nah indinol Apu Dios ke dakamin emi tuttuduwan. Hituwey kitib-anan waday kalebbengan min muntuttudu ke dakayu te dakamiy namangulun immalih nan nangituttudu mipanggep ke Kristo. ^{15,16} Ot hay pinhod ku ya maawatan yun dakami ya adi kami umat nadah tatagun pumloh dayaw di inggunun di udum. Te hay gapunah pangihapotan min mangiat hi ngunun indinol Apu Dios ke dakami ya hay pangihamatan mih pangulug yu ta waday aton mi damdaman muntuttudu mipanggep ke Kristo hi udum an boblen maid di immen nuntuttudu. Adimi pinhod an ipadayaw di ngunun di udum, mu abuna nan ngunun indinol Apu Dios ke dakami. ¹⁷ Te kanana nah nitudok an kalin Apu Dios di "Deket waday pinhod di tagun ipadayaw ya nan inat nan Ap-apu takuy ipadayaw na." ¹⁸ Ta hidiye nan hay tagun hiya pey mangalin hiya ya maphod ya adi tobalon Apu Dios, mu nan tagun kanan Apu Dios an maphod ya hiyay tobalona.

Hay humang Pablo hi pamihul nadan adi makulug an apostoles

11 Anusan yu anhan an donglon di kalyok takon di mumpahhiyaak. ² Ha-oy ya kumakkaguwak ke dakayu te adik pinhod an waday udum hi eyu un-unudon an bokon hi Kristo. Ya takon hi Apu Dios ya athidi damdamay pinhod na. Te kay dakayu nan babain nangigawiyak hi ohan lalaki ya ha-oy di mangipaptok ke dakayu ta maid di mamlon dakayu. Hay kipaddungan tuwe ya hi Kristoy inggawik ke dakayu te hay pinhod ku ya hiyay pakappohdon yu ya paka-un-unudon yu. ³ Man-u te inilak an niohhay nomnom yun Kristo, mu kumakkaguwak hi kahaulan yu nadah adi makulug an tuttudu te kal-ina ya umat kayun Eva an hinaul nan nakatallam an ulog. ⁴ Te nalaka kayun maawis nadah udum an umalin muntuttudu, takon di adi miunnud di ituttudu da nah ituttudu min mipanggep ke Jesus. Umat nah kalyon dan bokon hi Jesus ya abuy mangihwang hi tagu ya hinnatkon boy ituttudu dah mipanggep nah Espiritun Apu Dios.

⁵ Midmidngolan kayu ke dadiyen kanan day dida ya apostoles dan maid di kiingngowan da, mu inilak an adiyak nababbaba mu dida. ⁶ Man-u te makulug an adiyak mahapit, mu madinolak an inilak am-in di kalkalyok ya takon di dakayu ya abuluton yu te inila yuy inat min nuntuttudun dakayu.

⁷ Impababak di adol ku handih nuntuttuduwak ke dakayuh pangien Apu Dios ot uggeyak numbagah tangdan ku. Athidiy inat kut kiphodan yu ya kon gaga-

ihoh diye? ⁸ Handih nuntuttuduwak ke dakayu ya nadan udum an mangulug di immidat hi inggangang kuh mahapul ku. Hay daydayuna ot kuma tuwali ya dakayuy nangidat hi mahapul ku handih nuntuttuduwak ke dakayu, mu bokon te nadan udum an mangulug an nalpuh udum an bobley immidat peman hi inggangang kuh mahapul ku. ⁹ Ya handih wadaak hinan nap-uhanak hi mahapul ku ya uggeyak numbagan dakayu te nadan ibba takun mangulug hitud Macedoniay nangialih mahapul ku. Ya takon di ad uwani ya adik idinol ke dakayuy mahapul ku. ¹⁰ Hituwey pumpahhiyaak ya inilan Kriston adik ipatnan mumbagah baddang ke dakayu ya maid di pakaipatikod ketuwen pumpahhiyaak ke dakayun iGreece. ¹¹ Mu takon di athidin adiyak mumbagan dakayu ya adiyu kanan di adi dakayu pinhod ke ha-on, te hi Apu Dios ya inila nan ongal di naminhod kun dakayu.

¹² Man-uket adiyak mumbagah baddang ke dakayu ya adiyak umat nadah kanan day apostoles da. Te indani ya waday pangigadulan dan mangalih "Maid di nunhinnatkonan di pangien Pablo ya hay pangie mi mipanggep hi impangunun Apu Dios te numbagah baddang an umat ke dakami." ¹³ Dadiyen tatagu ya bokon da kaya apostoles te bokon hi Apu Dios di nangitud-ak ke dida, mu langlangkakan dakayun kanan day intud-ak Kristo didan mangipainilah mipanggep ke hiya. ¹⁴ Mu adi taku mamodwong kediye te hi ke tuwali Satanas ya damanan mumbalin hi kay makakkaphod an anghel. ¹⁵ Ta hidiye nan adi taku mamodwong hin nadan ba-ba-alon Satanas ya damanan ipatibo dan kay makaphod di aton da. Mu hantuh udidina ya makastigu da.

Hay numpaligatan Pablo te hay ngununa

¹⁶ Pidwaok an kalyon ke dakayun adiyu e kanan di maid di nomnom ku. Mu deket athidiy punnomnom yun ha-on ya takon, anusanak ta donglon yu tun kalyok ta ipahhiyak hi ittay damdamay kalebbengak an muntuttudu. ¹⁷ Inilak an adi pinhod nan Ap-apu taku tun kalkalyok te kay maid di nomnom ku hi pangituldak an mumpahhiya. ¹⁸ Mu gapu te pinhod yun dongdonglon nadan mumpahhiya ya mapilitanak mo bo damdaman mumpahhiya. ¹⁹ Kanan yuy nanomnoman kayu, mu gulat nat makulug ya tipet eyu dongdonglon nadan makudang di punnomnom na? ²⁰ Gulat nat makulug an nanomnoman kayu ya tipet un-unudon yun am-in di kalyon di kumpulnan tagun dakayu ya takon di pangal-an dakayu, aamihon dakayu ya apapon dakayu ya an-anusan yu? ²¹ Abulutok nan pamihul yun ha-on an kanan yuy adiyak umat ke datuwen tatagu te makulug an bumainak an mangat hi umat nah at-atton dan dakayu.

Mu deket kanan yuy maphod hin natulid di tagun mumpahhiya ya takon di ha-oy ya mumpahhiyaak damdaman umat nadah tatagun makudang di nomnom na. ²² Deket ipahhiya dan Judyu da ya Judyuwak damdama. Deket mumpahhiya da te holag Israel dida ya takon di ha-oy ya holagak damdaman Israel. Ya deke bot ipahhiya dan hi Abraham di nahlagan da ya athidi damdaman ha-on. ²³ Kalyon day diday muttatyun Kristo, mu kudukdulak an muttatyuna. Kay makudang di nomnom kuh pangalyak ke datuwe, mu makulug an nahalhalman di ngunuk mu dida, namin-dakol di nikalabutak gapuh pangun-unudak ke Jesu Kristo, nunholholtapak te hinanoplatak ya athidit nangamung di pangat dan kayak mateh. ²⁴ Naminli-may nanoplakan di ibbak an Judyu ke ha-on hi tulumpulut hiyam an hoplat. ²⁵ Ya numpitlu boy nanoplakan nadan iRoma ke ha-on ya namingham di nanugmilan dan ha-on. Numpitluy napa-iyen di bapor an niluganak ya namingham di nitam-olak hi danum hi ohan algo ya ohan hilong te napa-i nan niluganak an bapor. ²⁶ Ya am-in nan ek nundanallanan ya katatakut di dinammuk: inanagwat kuy nakal-ot an danum hi wangwang, dinamuk di mangakon mamate ot ke ha-on, kadanidani on impatnan nadan Judyu ya bokon Judyun mangat hi gaga-ihon ha-on ya wada nadan kahinkulkuluggon dan Jesus yaden gaga-ihoy nomnom dan ha-on. Ya am-in di nangayak an boble, takon nah baybay ya nah adi maboblayan ya waday numpaligatak. ²⁷ Matukatukalak te namahig di ngunuk ya hinuddum on makudang di inumok, hay kanok ya hay bulwatik, ya hin-uddum on maid di kiha-adak. ²⁸ Dakol pay di udum an hinolholtap kun ligat ku ya hay oha pay ya hay pundanag kuh kabigabigat nadah mangu-lug hi kabobboble. ²⁹ Te deket waday ohan kimmappuy di pangulug nan Jesus on nahalman di kaguk, ya deket waday ohan nunliwat ya mahakit di nomnom ku.

³⁰ Mapilitak an mangalkalih mipanggep hi adol ku, mu maid di udum an ipahhiyak hin bokon hantun ligat ku ya hay kinakudang di kabaalak. ³¹ Hi Apu Dios an Aman nan Ap-apu takun hi Jesus an madayaw ta nangamung ya inila nan makulug am-in tun kinalik. ³² Handi ta-wa wadaak ad Damascus ya nan gobernador hidi an tagun nan patul an hi Aretas ya eyak ot dopapon nah hogpan di boble, ³³ mu nadan ibbak an mangulug ya inha-adak hi ongal an gampa ot ipadalanak hi tawang ot uy-uyonak nah bah-el nan bi-nattun alad an nunlinikkod nah boble ot bumtikak.

Hay inin-inop Pablo

12 Adi maphod an eyak mumpahhiya te maid di hilibina, mu dakayuy gumapu. Ad uwani ya kalyok bon dakayuy impatibon Apu takun ha-on. ² Wada on ohan tagun mangun-unud ke Kristo an tinibok an

timmalakdang hi nakatang hi langit. Himpulut opat moy toon di nala-u handih naatan tuwe, mu uggek inila hin hay adol nay timmalakdang weno hay linnawana ya abu. Hi Apu Dios ya abuy nanginilan diye. ³ Ipidwak an kalyon, wadan hay linnawana ya abuy timmalakdang weno takon di hay adol na, mu uggek inila te ammunah Apu Dios an nanginilan diye. ⁴ Handih kawada nah dih langit ya waday dingngol nah kalin maid di pakaikalih kibalinana ya adi iabulut Apu Dios an kalkalyon hi kumpulnan tagu. ⁵ Gulat na ya lebbeng nan ipahhiyak hidiyen tagu, mu adi te abuna nan kinakudang di kabaalak di ipadayaw ku. ⁶ Mu takon nin di mumpadayawak ya nanongnan adiyak umat hi tagun makudang di nomnom na te takon di mumpadayawak ya abunay makulug an kanalkalyok. Mu adiyak mumpadayaw te adik pinhod an hidiyey gumapuh nahalman di pundayaw di tagun ha-on, mu hay pinhod kuh pundayawan di tagun ha-on ya mipuun hi tinibo dan inat ku ya mipuun hi dingngol dan intut-tuduk.

⁷ Ot gapu te adi pinhod Apu Dios an mumpahhiyaak te gapuh nanib-ak kediyen impainila nan ha-on ya inabulut nah Satanas an mangipaligligat ke ha-on ta maid di innuk an mangipadayaw hi adol ku.

⁸ Numpitluy nundasalak ke Apu takut kaanonah tuwen ligat ku, ⁹ mu kananay "Hay mahapul mu ya hay baddang kun he-at damanan anusam di ligat mu. Te deket waday pungkudangan di kabaalan di tagu ya hidiyey humlun hi pundinolanan ha-on ta baddangak ya hidiyey kalkal-otan hi punggibokanah baddang ku." Hidiyey kanan Jesus, kinali mun-am-amlongak mon mangipadayaw hi kinakudang kun mangan-anus hi ligat ku te deket adiyak pakaanus on magibok kuy baddang Jesu Kriston ha-on. ¹⁰ Ta hidiye nan maan-anlaak an mangabulut hi pungkudangak ya ligat ku, umat hi pumpanadngolan dan ha-on ya hay pumpanholholtapan dan ha-on gapuh pangun-unudak ke Kristo. Te deket waday pungkudangak ya maligatanak ya maudman di kabaalak an idat Jesu Kristo.

Hay pangikakaguwan Pablo nadah tatagud Corinth

¹¹ Kayak ugge nanomnoman an mangalkalih mipanggep hi pangi-ek, mu mapilitak te dakayu. Gulat na ot ta adi kayu midmidngolan ya dakayu kumay manumang nadah mamihupihul ke ha-on. Te takon di maid di bilang kun tagu ya adiyak nababbaba mu nadan kanan yun nungkatag-en apostoles. ¹² Handih kawadak hina ya tinibo yun am-in di inainat kun kitiban di kinaapostoles ku umat hi nangan-anusak hi ligat ku ya hay nangatak hi dakol an milagro. ¹³ Adiyu kanan di hinnatkon di pangibilang kun dakayu mu hay pangi-bilang kuh udum an mangulug, te hay ya abu hinnatkon ya uggeyak numbagah baddang ke dakayu. Ya

deket kanan yuy ad-adih diyen inat ku ya kudukdulnay pakawananak.

¹⁴ Nundadaanak bon umalih na. Hituwe moy pitlunah aliyak, mu nanongnan adiyak mumbagah baddang ke dakayu te hay kiphodan yuy gamgamak bokon hay pihhu yu. Umat hi u-ungan bokon diday mananud hi aammod da, mu hay aammod day mananud ke dida. ¹⁵ Athidin ha-on an maan-anlaak takon di umahok am-in di nganneh diyen wadan ha-on ya munligatak gapun dakayu mu ta baddangan dakayu nah pangulug yu. Hin athituy kaongal di pamhod kun dakayu ya kon adiyak pinhodon damdama?

^{16,17} Dakayu ya inila yun maid di ek numbagaan hi baddang ke dakayu, mu wadan kulugon yu nadan mami-hupihul ke ha-on an kanan day "Man-ut bokon hi Pabloy umalin mangalah pihhu, mu natalam te itud-ak nay udum an tatagun mangalat ahida idat ke hiya." Mu kon waday indat yuh pihhuh indat dan ha-on?

¹⁸ Intud-ak kuh Titus ya nan ibbana, mu kon edakayu hinaul ta waday inala dan dakayu? Maid, te inila yun dakamin duwa ya nun-ingngoy nomnom mi ya hay pangemi.

¹⁹ Wadan pangali yu on intudok mi datuwen dakayu ta panani mi nah ipabahul dan dakami, mu adi te hay kihamadan di pangulug yun Kristoy gapunah nuntudokan min dakayun iibba. Ya inilan Apu Dios an makulug hituwe. ²⁰ Te uma-agolak an kal-inat hantuh aliyak hina ya balawonak hi pamoh-olak ke dakayu hin inilaok an waday adi maphod hi at-atton yun wadaday munhahannu, munhin-a-ammo, mumbibinnoh-ol, waday oha on ammunay adol nay nonomnomona, mumpadngol, muntumbuk, mumpahhiya ya waday oha on ipilit nay pinhod na. ²¹ Makulug an uma-agolak an kal-inat hantuh aliyak hina ya makabba-inanak ke Apu Dios ya u-umyungak hin wadaday ugge nangiwalong nah punliwatan an umat hi pangatan hi malalao, ihuyop di bokon inayan ya aton di kumpulnan kababain.

Hay udidin di tugun Pablo nadah tatagud Corinth

13 Hantuh aliyak hinay pitlunah panib-ak ke dakayu ya deket nanongnan wadan dakayuy gaga-ihoy at-attona ya adik homkon didah kakastiguwan da te un-unudok nan impitudok Apu Dios an kananay "Hanan tagun numbahul ya makastigu hin waday duwa weno tulun mangihadak hi bahul na."

² Handih pidwanah immaliyak hina ya kinalik nadah mangmangat hi gaga-iho ya dakayun am-in an deket adiyu itikod nan gaga-ihon at-atton yu ya adi dakayu homkon, mu kastiguwon dakayu. Kinali ad uwanin nidawwiyak ke dakayu ya deyan ipanomnom ku boh tuwe. ³ Ya gapu te pinhod yun ipatibok di kakuluganan

indat Kristoy kalebbengak an muntuttudu mipanggep ke hiya ya ahik ipatibo hantuh pangastiguwak nadah munliwaliwat hina. Ta nomnomon yun hi Kristo ya ongal di kabaelasan mangastigun dakayu te impatibonan dakayun maid di kudang di kabaelana. ⁴ Makulug an handih natayanah krus ya kay maid di kabaelana, mu namahuwan gapuh kabaelan Apu Dios. Paddungnan dakamin mangulug ke hiya an takon di dakol di pungkudangan di kabaelan mi ya makitagu kamin Jesus, gapuh kabaelan Apu Dios. Kinali maid di pungkudangan mi hi kalebbengan min manugun ke dakayu.

⁵ Nomnomon yu hin makulug an wada weno maid di pangulug yun Jesu Kristo. Te kon uggeyu inilan wadah Kristo ke ditakun mangulug? Mu deket maid di pangulug yun Kristo ya hidiyey kainilaanan bokon dakayu tagun hiya. ⁶ Mu adi athidin dakami te inila min takon di dakayu ya inila yun makulug an tagu dakamin hiya. ⁷ Bokon hay pangipatib-an mih kakuluganan wadah Kristo ke dakamiy nonomnomon mi, mu hay pangidasalan min dakayu ta adiyu aton di gaga-iho. Pinhod min maphod di at-atton yu takon di kediye ya adi mipatiboy kalebbengan min indat Jesu Kristo an mangastigun dakayu. ⁸ Te nan ngunun indat Kristo ke dakami ya baddangan mi nadan tatagu nat mihamad di pangulug da nah makulug an mituttudu mipanggep ke hiya, bokon nan emi haniyan dida. ⁹ Maan-anla kami hin maid di pangipatib-an mih kalebbengan min mangastigu te nihamad di pangulug yu, kinali idasalan dakayu ta mihamad ta nangamung di pangulug yun Jesus. ¹⁰ Hituwey gapunan ipamanguluk hituwen tudok ke dakayu ta hantuh aliyak hina ya adi mahapul an boh-olan dakayu ta adi bo mahakit di punnomnom yun ha-on hi pangipatib-ak hi kalebbengak an indat nan Ap-apu takun mangastigu nadah nunliwat. Te hituwen kalebbengak an indat na ya usalok an bumad-dang ke dakayu ta mihamad di pangulug yu, bokon hay eyu kadadagan.

¹¹ Hay manguddidin kalyok ke dakayun iibba ya pakka-un-unudon yuy tugun Jesus an ip-iphod yuy pangieyu ya un-unudon yuy tugun ku ta mun-uunnud di nomnom yu ta malinggop kayu. Aton yu ke datuwe ya gibokon yun wadah Apu Dios an kalpuwan di pamhod ya linggop. ¹² Ya nah kaam-amungan yu hi pun-dayawan yun Apu Dios ya ipatibo yuy pamhod yuh ibbayu ya makiap-apnga kayun dida.

¹³ Am-in da tun tatagun Apu Dios hitu ya kanan day nonomnomon dakayu.

¹⁴ Hana ot ta nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo ya ulayan dakayun am-in ta gibokon yuy nahamad an pamhod Apu Dios ya gibokon yuy baddang nan Espiritun Apu Dios ta maphod di punhintutulangan yu.

Galatia

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pablo an apostoles an napilin e mangituttuduh mipanggep ke Jesu Kristo. Bokon hay tataguy namilin ha-on an mun-apostoles te bokon diday nangipatakdog ke ha-on, mu hay numpilin ha-on ya maid di udum hin bokon hi Jesu Kristo ya hi Apu Dios an hi Ama takun nunmahun Jesus handih natayana. ² Am-in kami handudah iibba takuh tu ya nonomnomon dakayun mangulug hinah kabobbobled Galatia.

³ Hana ot ta munnananong an wadan ditakuy ule ya linggop an malpun da Apu Dios an hi Ama taku ya hi Apu takun hi Jesu Kristo an ⁴ nangikateh liwat taku ta ihwang ditakuh etaku kilaggatan nah gaga-ihon atoaton di tatagud uwanin tiempo te hidiyey pinhod Ama takun hi Apu Dios ⁵ an madayaw ta inggana. Amen.

Abunay pangulug takun Jesus an mangihwang ke ditakuh liwat taku

⁶ Dakayun mangulug an iGalatia, tipe mo ahan ta maid uhup yaden iwalong yuh Apu Dios an nangibilang ke dakayun imbabalena gapuh ulen Jesu Kristo ke dakayu, ta hay hinnatkon ot ya abun mituttuduy eyu dongdonglon? ⁷ Hay kakulugana ya maid di udum hi makulug an tuttudu mu nan intuttudu min dakayun mipanggep ke Jesu Kristo. Kalyok ke dakayuh tuwe te wadadah nay humauhaul ke dakayun hanunhunniyon dah diyen intuttudu min dakayu. ⁸ Ahi kastiguwon Apu Dios di dahdih diyen umalih nan e muntuttuduh hinnatkon nah intuttudu mi ya hidiyen kastiguna ya holholtapona ta nangamung. Takon di dakami weno kumpulnan anghel hi langit ya kastiguwon Apu Dios ten aton miy athidi. ⁹ Deyan pidwaok an kalyon ke dakayun kastiguwon Apu Dios nan tagun hinnatkon di ituttuduna mu nan inabulut yun intuttudu mi.

¹⁰ Kanan bon di udum di eyak pitpitbal hi tatagu te hay katbalak ya kadkadngolak di gagamgamak. Mu adi athidi. Mainila nah pungkalkalik an adiyak pitpitbal. Te deket hay katbalak hi tataguy gagamgamak ya bokon moh Jesu Kristoy un-unudok.

Hay nun-apostolesan Pablo

¹¹ Iibak dida, teyan kalyok ke dakayu ta inilaon yu an hituwen ituttuduk mipanggep hi kihwangan taku ya bokon hay taguy nalpuwana. ¹² Hituwen ituttuduk ya uggek dingngol hi udum an tatagu ya maid di tagun e

nangituttudun ha-on ketuwe. Te hituwe ya hi Jesu Kristoy nangipainilan ha-on.

¹³ Dingngol yu an ha-oy ya makangngun-unudak handi hi pangi-e min Judyu ya namahig di impangat kun nangipaholholtap nadah mangulug ke Jesus ya inat kun am-in di kabaalak an manadag hi pangulug nadan mangulug ke hiya. ¹⁴ Hanadah katoonak an ibbak an Judyu ya ha-oy di kahamhamadan hi pangun-unud na nah pangi-emi te nahalman di pangitakdog ku nah intuttudun handidan aammod mi.

¹⁵ Mu makaulleh Apu Dios ke ha-on ot piliyonak an munhilbi ke hiya handi tuwali uggeyak nitungo. ¹⁶ Ot handih impainilanan ha-on nan Imbabalena ta ek ituttuduy mipanggep ke hiya nadah bokon Judyu ya uggeyak immeh kumpulnan tagun e numpatuttudu. ¹⁷ Takon hanadah namangulun apostoles an wadad Jerusalem ya uggeyak immen didan e numpatuttudu. Hay ot ya abu inat ku ya nadaggaak ad Arabia ot ahiyak mibangngad ad Damascus.

¹⁸ Handi ya abuh nala-uy tuluy toon ot ahiyak umed Jerusalem an ek tiniboh Pedro ot miha-adak hi kad-anah duwan lingguwan. ¹⁹ Mu maid di udum hi tinibok nadah apostoles hidi, abunah James an tulang nan Apu apu takun hi Jesus. ²⁰ Hituwen intudok ku ya makulug ya inilan Apu Dios an adiyak munlangkak. ²¹ Nala-uh diyen duwan lingguwan ot taynak ad Jerusalem ot umeyak ad Syria ya ad Cilicia. ²² Kediye ya uggeyak nian tinibon nadah mangulug ke Jesu Kristo hi kabobbobled Judea. ²³ Hay ya abu dingngol dah mipanggep ke ha-on ya hay kinalin di udum an tatagun kanan day "Hidiye ken tagu ya nunholholtapon ditakun mangulug ke Jesus ya namahig an inat nan am-in di kabaelanan manadag hi pangulug taku, mu deyan ad uwani ya hi Jesus moy ituttudu na." ²⁴ Kinali daydayawon da moh Apu Dios te nabaliwan di pangi-ek handih nangu-lugak ke Jesus.

Hay nangabulutan nadan mangipangpanguluh mangulug ad Jerusalem an makulug di ituttudun Pablo

2 Nala-uy himpulut opat an toon ot mibangngadak ad Jerusalem an ingkuyug ku da Barnabas ke Titus. ² Immeyak hidi te impainilan Apu Dios an mahapul an umeyak. Dimmatong kamih di ot ayagak nadan mangipangpanguluh mumpangulug ot ab-abbu kamin nunhuhummangan ot kalyok ke diday ek intut-

tudu nadah bokon Judyu mipanggep hi ine-en di pangihwangan Jesu Kristo ke ditaku. Man-uke ya mahapul an abuluton ya takdogan nadan mangipangpanguluy ittutuduk, te deket adida ya kalyon nadan kumahing ke ha-on di adi makulug di ittutuduk. Mu maphod ta inabulut da,³ kinali uggeda impapilit an mumpakugit nan ibbak an hi Titus an bokon Judyu takon di hidiyey pangi-en di Judyu.⁴ Mu wadada nadan udum an Judyun kahinkulkuluggon dan Jesu Kristo an nid-um dan dakamin pinhod dan makugit hi Titus, mu unggemi inabulut. Nakiamu-amung dan dakami te pinhod dan dadagon nan nalibliyan mi nah ine-en di Judyu te hay nangulugan min Jesu Kristo. Man-uke ya pinhod dan ipilit an un-unudon miy pangi-en di Judyu ta diday maunud.⁵ Mu nginohe mi dida te adimi pinhod an makamkamhan hi nihalla nan ittutudu min dakayu mipanggep ke Jesus.

⁶ Hanadan nungkatag-en mangipangpanguluh mangulug hidi ya maid di eda hinannotan ya maid di eda inid-um nah ittutuduk. Takon di kanak di nungkatage dadiyen mangipangpangulu, mu hi punnomnom ku ya nun-iinggo takuh hinangngab Apu Dios.

⁷ Datuwen mangipangpangulu ya abuluton dan ha-oy di nangidinolan Apu Dios an mangipainila mipanggep ke Jesu Kristo nadah bokon Judyu. Athidi damdaman Pedro an hiyay nangidinolan Apu Dios an mangipainilah mipanggep ke Jesu Kristo nadah ibbamin Judyu.

⁸ Nun-ingngoy baddang Apu Dios ke dakamin duwa ke Pedro nah indinol nan ngunumi. Hi Pedroy mun-apostoles nadah Judyu ya ha-oy damdama nadah bokon Judyu.⁹ Da James, hi Pedro, ya hi Juan an dida nadan matbal an mangipangpanguluh mangulug ya inabulut dan hi Apu Dios di nangidat tuh ngunuk. Ta hidiye nan nakialamanu dan dakamin duwa ke Barnabas hi pangipatib-an dan abuluton dan ibba dakamin muntuttudu. Ot inhumhungan min am-in an dakamin Barnabas di nangamung an e muntuttudu nadah bokon Judyu ya dida damdamay e muntuttudu nadah ibbamin Judyu.¹⁰ Hay imbaga dan dakami ya adimi anhan kal-iwan an baddangan nadan nungkawotwot ad Jerusalem. Mu hidiye ke ya takon nin di adida kalyon ot hidiye pe tuwaliy pinhod kun aton.

Hay namoh-olan Pablo ke Pedro

¹¹ Nagibbuh diyen nunhumhunganan mi ot ume kamid Antioch. Indani ya inhawwang Pedroh di. Kediye kawada nah di ya waday inat nan adi maphod ot boh-olak hi hinangngab di dakol an tatagu.¹² Te handih ugge ni-an dimmatong nadan Judyun ibban James ya makikakikan hi Pedro nadah bokon Judyu an mangulug ke Jesus, mu handih dimmatong da ya pinninghan an makikan ot loktat ya intikod na te umagol hi pamihulan nadan ibbamin Judyun mangalin panioy

midmid-um nadah bokon Judyu an ugge nakugit.¹³ Ta hidiye nan takon nadan udum an Judyuh din mangulug ya in-un-unud dan Pedro. Ta am-in da, takon hi Barnabas ya intikod da mon makikan hanadah bokon Judyu, yaden inila dan adi panioh diye.¹⁴ Ot handih ininnilak hidiyen at-atton dan adi miunnud nah mitutudu mipanggep ke Jesu Kristo ya binoh-olak hi Pedro yaden dakol day iibbamin mangulug an mangmangngol. Kanak di "Deyan he-a ya tonok kan Judyu, mu inwalong muy pangi-e takun Judyu te nipainilan he-an adi mo mahapul te maid di hilbina yaden tipe bot ad uwani ya intikod mun midmid-um nadah bokon Judyu? Kenaen at-attom ya pilitom nadan bokon Judyu an mangun-unud hi pangi-e takun Judyu. Nihallah naen inat mu!"

Am-in di tagu, Judyu weno bokon, ya mihwang da hin waday pangulug dan Jesus

¹⁵ Ot ahik kanan ke didan am-in di "Makulug an ditakun Judyu ya adi taku umat nadah bokon Judyu te nakaliwwat an uggeda inila nan Tugun Apu Dios.¹⁶ Mu takon di athidi ya inila taku mo an hay pambalan Apu Dios hi ohan tagu ya gapuh pangulug nan Jesu Kristo, bokon hay pangun-unudana Tugun takun Judyu. Ta hidiye nan takon di ditakun Judyu ya kah-in di nangulug takun Jesu Kristo ta mibilang takun maphod ke Apu Dios, te maid di tagun e matbal ke hiya gapuh pangun-unudana nah Tugun takun Judyu.¹⁷ Ot gapu te takon di ditakun Judyu ya naliwat taku damdama ya mahapul an idinol takun Kristoy pambalan Apu Dios ke ditakut mapakawanan takuh ugge taku nangun-unudana nah Tugun. Ta hidiye nan adi taku mo idinol nah Tugun hi pambalan Apu Dios ke ditaku. Mu adi taku bo kanan di iabulut Kriston munliwat taku te adi mabalin di athidi.

¹⁸ Makahhapul an maawatan takun nihalla taku hin nomnomon takun tobalon ditaku ke Apu Dios gapuh pangun-unudana taku nah Tugun di Judyu. Adi taku mo idinol kediye Tugun te maid moy hilbina, kinali munliwat taku hin etaku bo ittutudun mahapul an un-unudon hidiyen Tugun.¹⁹ Man-uke ya adi taku kabaelan an paka-un-unudon nan Tugun, kinali bokon moh diyen pangidinolan takuh kihwangan taku. Idinol taku ot ya abuh ulen Apu Dios an hidiyey nangikatayan Jesus hi liwat taku ta hi Apu Dios di un-unudon taku.

²⁰ Umat ke ha-on an bokon mo nan Tugun di pangidinolak, mu hi Kristo te paddungnay nakikateyak ke hiya handih natayanah krus. Hay ine-en di nitaguwak ad uwani ya adi umat handi te wada moh Jesu Kristo ke ha-on. Hituwen balun nitaguwak ya gapuh pangulug nah Imbabalen Apu Dios an hi Kristo an ongal di pamhod nan ha-on ot mate ta kiphodak.²¹ Deket nan Tugun di Judyuy pangidinolan takuh pambalan Apu

Dios ke ditaku ya adi taku mo idinol hi ulenan hidiyey gapunah nangitud-akana ke Apu Jesus ot ikatenay liwat taku. Te deket athidi ya maid moy hilbinan ditakuy natayan Jesus hi krus."

Hay pangulugan ke Jesus di pangibilangan Apu Dios an maphod di ohan tagu an bokon hay pangun-unudan hanah Tuguna

3 Anakaya kayun iGalatia! Nakaihallay punnom-nom yu. Tipe ahan ta kahinnaul kayu? Impakain- nila yu bo tuwaliy mipanggep hi natayan Jesu Kristo nah krus yaden antipet ekayu midmidngolan ta hay udum an tuttuduy pinhod yu mon un-unudon?

2 Dakayu ya inila yun dinawat yu nan Espiritun Apu Dios gapuh nangulugan yu nah nituttudu mipanggep ke Jesu Kristo, bokon gapuh nangun-unudan yu nah Tugun di Judyu. **3** Nakaihallay kayu te handih nangilap-puwan yun mangulug ya hay Espiritun Apu Dios di nangidinolan yun bumaddang ke dakayu, yaden ad uwani ke bo ya hay kabaelan yuy pangidinolan yuh pambalan Apu Dios ke dakayu. **4** Kon maid moy hilbin am-in di namaddangan Jesu Kristo ke dakayu? Hana ot anhan ta adi athina! **5** Agat mahmahak ke dakayu, kon hay pangidatan Apu Dios hi Espirituna ya hay pangipatib-anah milagro ya gapu te hay pangun-unudan yu nah Tugun di Judyu, weno gapu te hay nangngolan yu ya hay nangulugan yu ke Jesu Kristo? Inilak ot inila yu an gapu te hay nangulugan yun Jesu Kristo.

6 Wada hanan impitudok Apu Dios mipanggep ketuwe an kananay "Hi Abraham ya imbilang Apu Dios an maphod gapu te hay nangulugan hi Apu Dios ya atonan am-in di kalyona." **7** Hidiyey nomnomon yu an am-in di mangulug ke Apu Dios ya diday mibilang an holag Abraham. **8** Hanah kalin Apu Dios an nitudok tuwali handi ya kananay ibilang nan maphod nadan bokon Judyu mipuun hi pangulug da. Hiyah naey kibalinan nan kalin Apu Dios ke Abraham handih kananay hiyay "Gapu nah pangulug mun ha-on ya mabendisyonan am-in di tagu hin umat nah pangulug muy pangulug da." **9** Ya makulug an indat Apu Dios ke Abraham di kiphodana gapuh pangulug na. Athidi boy atona nadah tatagun mangulug ke hiya.

10 Am-in nadan tatagun idinol day kihwangan da gapuh pangun-unudan dah Tugun Apu Dios an indat nan Moses ya makastigu da, te kanana nah nitudok an kalinay "Makastigu nan tagun adina paka-un-unudon am-in nadan wada nah Tugun an impitudok Apu Dios." **11** Hay oha bo ya impakainnila takun maid di tagun e tobalon Apu Dios an maphod gapuh pangun-unudana nah Tugun, te wada boy impitudok Apu Dios an kananay "Hanan tagun ibilang Apu Dios an maphod gapuh pangulug nan hiya ya midatan hi biyag an munnananong." **12** Te hay pangun-unudan nah Tugun

ya nakahinnatkon hi pangulug ke Jesus. Wada nan nitudok an kananay "Kah-in di paka-un-unudon am-in nadan wada nah Tugun ta ahi damanan midatan takuh biyag an maid di poppog na." Gulat nat damanan pakaun-unud takun am-in nadan Tugun di Judyu ya adi ot kah-in di idinol ke Jesu Kristo.

13 Mu adi taku pakaun-unud, kinali immalih Kristo ta ihwang ditakuh kakastiguwan taku. Ot hiyay nakastigu nah krus an bokon ditaku. Wada tuwaliy nitudok an kananay "Hanan tagun nipatak hi kaiw ya hiyay niayan di kastigu." **14** Hidiyey naat ke Jesus ta hanan kiphodan an kalin Apu Dios handi ke Abraham ya milak-am nadan bokon Judyu gapuh pangulug dan Jesu Kristo ta am-in takun waday pangulug na ya dawaton takuy Espiritun Apu Dios an kinali nan ipaali na.

Hanan Tugun Apu Dios ya nan kinali nan atona

15 Kaibaiba, hituwen kalin Apu Dios ke Abraham an atona ya paddungna nan oggan taku punhuhumman-ganan an deket waday duwan nunhumman-ganan ta numpelma dah papel ya adinadaman e ma-idon weno e udman di kumpulan taguh diyen eda inhumman-gan. **16** Athidi damdama kediyen kalin Apu Dios ke Abraham ya nah ohan holag na. Adina e kanan di am-in di holag Abraham, mu kananay nan ohan holag Abraham di kipaannungan nan kalinan atona. Hidiyen ohan holag Abraham ya hi Jesu Kristo. **17** Hay pinhod kun kalyon ketuwe ya athitu: Hidiyen kalin Apu Dios ke Abraham an atona ya nunnanong. Hituwey kitib-ana: Nala-uy opat di gatut ta tulumpulun toon ot ahina idat nan Tuguna ke Moses. Mu kediyen Tugun ya ugge nama-id ya ugge nahannotan hidiyen kalin Apu Dios ke Abraham te bokon gapu nah Tugun di pambalan Apu Dios ke ditaku. **18** Te gulat nat hay kihwangan ya gapuh pangun-unudan nah Tugun an nidat ke Moses ya maid moy hilbin nan kalin Apu Dios ke Abraham. Mu adi athidi te hay pangihwan-ganan ditaku ya mipuun ya abu nah kinali nan atona. Kinali hituwey nomnomon yu: Hay kihwangan ya gapuh nipaannungan diyen kalin Apu Dios ke Abraham.

19 Wadan pangali yuy "Ta nganne moy hilbin nan Tugun an indat Apu Dios ke Moses?" Hidiye ken Tugun ya nipab-o nah kalinan Abraham ta panginilaan takun naliwat taku. Mu hidiyen Tuguna ya napoppog handih nangaliyan Jesu Kristo an hidiyey immannungan nan kalin Apu Dios ke Abraham. Hay inat Apu Dios an nangidat kediyen Tugun hanadah tataguna ya athitu. Intud-ak na nadan anghel ot diday mangipainila ke Moses ot idat damdaman Moses hidiyen Tugun ke dida te hiyay nangitakdog ke Apu Dios. **20** Mu adi mahapul an waday mangitakdog hi ohan tagu hin munna-

ud an mangibagah pinhod na. Athidiy inat Apu Dios an nunna-ud an nakihummangan ke Abraham.

Indat Apu Dios di Tugunan ditakut patibonan ditakun naliwat taku ya maid di udum an mangihwang ke ditaku hin bokon hi Jesus ya abu

²¹ Wadan pangaliyu boy "Adi mun-unnud nan Tugun Apu Dios ya nadan kinalinan ahina aton." Mu adi athidi te gulat nat hay pangun-unudan taku ketuwen Tugun di pangidatanah biyag takun munnananong ya ibilang ditaku mon hiyan maphod hin un-unudon takuh diyen Tuguna. ²² Mu hay kakulugana ya kanana nah impitudok Apu Dios di am-in di tagu tuh luta ya naliwat da. Kinali mahapul an mangulug dan Jesu Kristo ta ahida mihwang te hituwey kinalin Apu Dios an atona nadah mangulug.

²³ Handi ya mahapul an un-unudon di Tugun Moses, muden hidiyey gumapuh kakastiguwan taku te adi taku kabaelan an un-unudon am-in hidiyen Tugun. Nabayag an athidi inggana impainilan Apu Dios di us-tun pangulug ke Jesu Kristo. ²⁴ Ya nan Tugun di nangituttuduh aton taku inggana handih immalih Jesu Kristo ot inilaon takun hay pangulug takun hiyay pambalan Apu Dios ke ditakun maphod. ²⁵ Ot deyan hi Jesu Kristoy pangidinolan taku, kinali adi mo nimpe mahapul an etaku idinol kediyen Tugun di pambalan Apu Dios ke ditakun maphod.

²⁶ Hay pangibilangan Apu Dios an imbabale ditaku ya hay pangulugan takun Jesu Kristo. ²⁷ Te am-in di mangulug ke Jesus an numpabonyag ya nigappat da mon hiya ta umat moh pangi-enay pangi-eda. ²⁸ Ta hidiye nan maid di nunhihinatkonan di katagutagu, Judyu weno bokon, himbut weno bokon, babai weno laki, te nun-iingngo takun am-in gapuh nigappatan takun Jesu Kristo. ²⁹ Ot ad uwanin nitulang taku mon Jesu Kristo ya ditaku moy mibilang an holag Abraham an manawat nah kiphodan an kinalin Apu Dios an idat na.

4 Hay kiingngohan nan panawatan taku nah kiphodan an kinalin Apu Dios an idat na ya umat nah tawid di unga. Te deket ugge ni-an kimmat-agu ya kay himbut te adinadaman hiyay mumpaptok nah tawid na. ² Mahapul an un-unudona ni-an nadan tinuddun amanan mangipaptok ke hiya ya nan tawid na inggana madatngan nan tiempon pangipaboltanan amanan hiya. ³ Athidi handih ugge taku ni-an nangu-lug an kay taku u-ungan mahapul an dakol di un-unudon takun pangi-en di aammod taku. ⁴ Athidiy na-na-at inggana nadatngan nan tiempon gintud Apu Dios an pangitud-akana nah Imbabalena tuh luta. Ot mumbalin hi tagu te intungon di babai ot umongal an inun-unud nay pangi-en di Judyu an hidiye nan Tugun Apu Dios an indat nan Moses. ⁵ Man-uket immali ya ta ikatenay liwat takut mibilang takun imbabalen Apu

Dios. Inat nah diye ta bokon mo nan Tugun Moses di pangidinolan takuh kihwangan taku.

⁶ Ya hay kitib-anan imbabale ditaku mon Apu Dios ya impaali nan ditaku nan Espiritun nan Imbabale nan hi Jesus. Ta damana mon kanan takuy "Ama" ke Apu Dios. ⁷ Ta hidiye nan bokon taku mo kay himbut te numbalinon ditakun Apu Dios an imbabalenat am-in nadan ipaboltana ya boltanon taku.

Hay danag Pablo hi pangiwalongan nadan mangulug ad Galatia ke Apu Dios

⁸ Handih uggeyu ni-an inilah Apu Dios ya himbut dakayu nadah nalnalgom an adi makulug an dios te diday inanun-unud yu. ⁹ Mu deyan ad uwani ya inila yu moh Apu Dios an nangipatiboh ulenan dakayu, mu tipe bot pinhod yu bon mibangngad nah ine-e yu handin maid di hilbina? Te deket dadiyey un-unudon yu ya kon pinhod yun mumbalin kayun kay himbut ke dadiye? ¹⁰ Teya mo anhan an kanan yuy kah-in di maunud nan Tugun ta waday paniawon yun algo, bulan ya toon. ¹¹ Madanaganak ke dakayu te deket athidi ya maid moy hilbin nan intuttuduk ke dakayu mipanggep hi pangihwangan Apu Dios ke ditaku.

¹² Kaibaiba, hay pinhod ku ot anhan ya iunnud yun ha-on an adik idinol nah Tugun di Judyu. Takon di Judyuwak ya numbalin an umat ke dakayun bokon Judyu te adik mo idinol nah Tugun. Nomnomon yun handih nakiha-adak ke dakayu ya maphod kayun ha-on an maid di eyu impatiboh gaga-iho. ¹³ Ya handih pinghanah nangaliyak hina ya nundogowak ot mabay-bayagak hina, ot waday wayak an nangituttudun dakayu mipanggep nah kiphodan takun inat Jesu Kristo. ¹⁴ Kediyen nundogowak ya naligaligatan kayu gapun ha-on, mu uggeyak impaingle. Maka-apnga kayu ot ya abun kayak anghel Apu Dios weno hi Jesu Kristo. ¹⁵ Handi ya maka-am-amlong kayun ha-on. Ya gulat na nin ta mabalin ya kaanon yuy matayu ta ihulug yun ha-on, mu nganney naat ta e nabaliwan di punnom-nom yun ha-on ya nah intanuttuduk ke dakayu? ¹⁶ Kon balawonak mo ke dakayu te hay pangituttuduwak ke dakayuh makulug?

¹⁷ Kalyok ke dakayun nadan udum an tatagun immalin muntuttudun dakayu ya maphod di ipatibo da, mu gaga-ihoy wadah nomnom da. Te hay pinhod da ya maputtut di nunhintutulangan takut diday un-unudon yu, bokon ha-on. ¹⁸ Man-u te maphod an ipatibo day maphod ke dakayu, mu athidi ot kuma damdaman maphod di wadah nomnom da. Te handih kawadak hina ya maphod di pun-uunnudan taku. Ya takon di maidak hina ya maphod di pangpangayyon takuh diye. ¹⁹ Imbabale didan impakappinhod ku, inila yun handih kawadak hina ya nahalman di hakit di nom-nom ku gapu ke dakayu te pinhod kun abun mangu-

lug kayu. Ot kay ahan ya nangulug kayu ot luminggop di nomnom ku. Mu deyan ad uwani ya athidi boy punggibok kun dakayu te pinhod ku ot anhan an mi-unnud hi panggi-en Jesu Kristoy panggi-eyu. ²⁰ Pinhod ku ot ahan an wadaak hinad uwanin makihumhumman-gan ke dakayu ta adik pabinnugot an kumali, mu munhuhummangan takuh maphod ta inilaok hin nganney innun di pangulug yu te dehtun makadannaganak ke dakayu.

Hituwen ab-abig di kialigan di pumbalanan di pangun-undan hi Tugun Apu Dios an intuttudun Moses

²¹ Dakayun iibba an mangidinol nah Tugun Moses te pangali yu nin on hidiyey kihwangan yu, kon adiyu maawatan ²² nan impitudok Apu Dios mipanggep ke Abraham? Hiya ya duway imbabalena. Hanan oha ya imbabalena ke Hagar an himbut na. Ya nan oha ya imbabalena ke Sarah an bokona himbut. ²³ Hanan imbabalen Abraham nah himbut na ya nitungo, mu bokon hiyay nipaannungnan nan kinalin Apu Dios. Mu nan imbabalena nah inayanan bokon himbut ya nitungon hiyay kipaannungnan nan kinalin Apu Dios.

^{24,25} Datuwen duwan babaiy nialigan nan duwan nakitobbalan Apu Dios. Hay oha ya mipuun nah Tugun an dinawat Moses ad Sinai an ohan bilid hidid Arabia. Hituwey nialigan Hagar ya nadan imbabalena an himbut dan am-in. Mialig bon hiya nadan bimmobled Jerusalem an ipaanhan day pangun-undan da nah Tugun Moses. Ta hidiye nan, kay da himbut hi pangun-undan dan diyen Tugun. ²⁶ Mu nan oha bon nakitobbalan Apu Dios ya nipatibo nah bokon himbut an hi Sarah. Hiya ya mialig an ina takun mangulug an bokon himbut ya mialig bo hiya nah Jerusalem hi langit. ²⁷ Hituwey kibalanan nan impitudok Apu Dios an kananay "He-a an adi pakaimbabalen babai ya mun-am-am-long ka te takon di unggem hiniktaman di hakit di mun-imbabale ya ahi dumakol di imbabalem. Umat ka nah babain tinaynan di inayana, mu ahi daka kaya homkon ke Apu Dios ta dakdakol di imbabalem mu nan babain ugge tinaynan di inayana."

²⁸ Kinali hituwey kalyok ke dakayun iibbak an mangulug, man-uket numbalin takuh imbabalen Apu Dios ya gapu te kinulug taku nan kinalina mipanggep hi pumbalanan takun iimbabalena. Hituwe ya umat ke Isaac an man-uket nawada ya hidiye tuwaliy kinalin Apu Dios ke Abraham. ²⁹ Hi Isaac ya nitungo gapuh kabaelan di Espiritun Apu Dios, mu hi Ismael an tulang na ya adi athidi. Ya inila takun namahig di nunholholtapan Isaac hi impangapangat Ismael. Athidi bon ditakud uwanin mangulug ke Jesu Kristo an munholholtap takuh pangat nadan mangidinol nah Tugun Moses. ³⁰ Mu wada nan impitudok Apu Dios an kananan Abraham di "Itud-ak mu nan himbut mu ya nan imbabale-

na. Te hanan imbabale yu nah himbut ya adinadaman e makiboltan nah ipatawid mu nah imbabale yu nah bokon himbut." ³¹ Kinali iibak dida, maphod ta adi taku mibilang an imbabalen nah himbut an babai ta adi taku mo idinol nah Tugun, mu mibilang takun imbabalen nah bokon himbut ta matbal taku ke Apu Dios gapuh pangulug takun hiya.

Hay nalibliyan gapun Kristo

5 Ad uwanin hi Jesu Kristo moy pangidinolan taku ya tibon yu ta adiyu bo idinol nah Tugun Moses ta adi kayu mibangngad an himbut kediyen Tugun.

² Donglonak an hi tulang yu: Deket mumpakugit kayu te pangaliyu on hidiyey pambalan Apu Dios ke dakayu ya hinaey kitib-anan maid moy hilbin di pangulug yun Jesu Kristo. ³ Deyan ipidwak an kalyon ke dakayu ta pakaddonglon yu, deket mumpakugit kayu te pangaliyu on hidiyey pambalan Apu Dios ke dakayu ya mahapul an paka-un-unudon yun am-in di Tugun di Judyu, te deket adiyu ya hiya damdaman kastiguwon dakayun Apu Dios. ⁴ Hanadan udum an ibbayu an hanan Tugun di Judyuy pangidinolan dah pambalan Apu Dios ke dida ya maid moy hilbin Jesu Kristo ke dida, ta hidiye nan adida mo milak-am nah ulen Apu Dios. ⁵ Mu ditaku ke ya ongal di dinol taku an tobalon ditakun Apu Dios an maphod gapuh pangulug takun Jesu Kristo. Ya baddangan ditaku nah Espiritun Apu Dios an mun-anus an munhood hi ahina pambalan ke ditaku. ⁶ Te ditaku ken mangulug ke Jesu Kristo ya adi importante hin numpakugit taku weno ugge. Te hay importante ya hay pangulug takun mipatiboh pamhod takuh iibba takun tagu.

⁷ Man-u handih lappunan nangulugan yu te nahamad di nangun-undan yu nah makulug an nituttudu, mu tipe bot ad uwani ya eyu inwalong? An dahdi nan e kimmalikalit ekayu nidnidngolan? ⁸ Adinadaman hi Apu Dios an namili ke ditakun tatagunay nangat ke-nae. ⁹ Wada nan kanan dan "Takon di ittay an yeast di mikamo ya palbagona nan tinapay." Hay kiingngohan tuwe ya nan gaga-ihon tagun takon di ohana ya mabalin an agalinana nadan udum. ¹⁰ Mu madinolak an gapuh pangulug yun Jesu Kristo ya adiyu abuluton di hinnatkon an tuttudu mu nan intuttuduk ke dakayu. Hanan tagun nangituttudun dakayuh nihalla ya kastiguwon Apu Dios takon di dahdi diye.

¹¹ Kalyok ke dakayun iibbak dida, gulat nat makulug an ituttuduk an hay panggi-en di Judyuy mahapul an un-unudon ya adiyak ot e punholholtapon hanadah iibak an Judyu. Mu adi makulug, te hay ituttuduk ya mipanggep hi natayan Jesus nah krus, kinali deyan punholholtaponak. ¹² Danae ken tatagun ipilit day pumpakugitan ya kudukdulnay mumpakapun da ot udot. †

¹³ Mu dakayu ken iiba ya pinili dakayun Apu Dios an tatagu nat bokon mo hay Tugun di Judyuy eyu pangidinolan, mu malibli kayu kediyen Tugun. Mu adi gapu te athidi ya eyu bo pangigadulan an mangat hi gaga-ihon pinpinhod di adol yu. Hay mahapul ot ya abu ya munhimpopohodan kayu ta munhimbabaddang kayu. ¹⁴ Te wada nan tugun an kananay "Pohdon yuy ibbayu umat hi naminhod yuh adol yu." Hituwen Tugun di niohhaan am-in nadan Tugun Apu Dios an intutudun Moses. ¹⁵ Mu deket umat kayu nadah ahun pumanatpatte ya tibon yu ot te loktat ya mapa-iy nunhintutulangan yu.

Nunhinnatkon di pinhod di adol taku ya hay pinhod di Espiritun Apu Dios

¹⁶ Kalyok ke dakayu, deket un-unudon yu nan Espiritun Apu Dios ya umannung an bokon nan gaga-ihon pinpinhod di adol yuy maun-unud. ¹⁷ Makulug hituwe te hay pinhod di adol taku ya hinnatkon hanah pinhod di Espiritun Apu Dios, te hay gaga-ihon pinhod di adol taku ya adi pinhod di Espiritun Apu Dios. Kinali nalgat an un-unudon datuwen duwa te pumanulpullo da. ¹⁸ Mu deket hay pinhod di Espiritun Apu Dios di un-unudon taku ya adi mo mahapul an idinol taku nah Tugun Moses.

¹⁹ Makaimmatun ten hay gaga-ihon pinpinhod di adol di un-unudon di ohan tagu te gaga-ihoy punnomnom na ya pangi-ena, umat nah pangihuyopan hi bokon inayan, ²⁰ hay pundayawan hi adi makulug an dios, hay pangatan hi ayak, hay punhinboboh-olan, hay pun-aawwitan, hay munhin-a-amo, hay bungot ya ipilit di pinhod an aton. Ya adi mun-uunnud di punnomnom da, ta hidiye nan munhihi-an da. ²¹ Ya maka-amo dah ibba dan tagu, mumbutobutong da, aton day malalao ya dakol di udum an gaga-ihon at-atton da. Pidwaok bo nan kinalik ke dakayu handi an nan tagun datuwey atoatona ya adinadaman e migappat hi punap-apuwan Apu Dios.

²² Mu nadan tatagun mangun-unud nah Espiritun Apu Dios ya waday pamhod dah ibbada, mun-am-am-long da, malinggop da, adida makabbalo, maule da, maphod da, pundinolan dida, ²³ adida mumpatag-e ya inila dan mangikonoknong hi aton da. Adi mahapul di tugun nah tagun mangat ke datuwe te adida ngohayon di nganneh diyen wada nah Tugun. ²⁴ Hanadan tatagun mangulug ke Jesu Kristo ya kay nakikate nan gaga-ihon kinatagu da ke hiya nah krus ta adida mo pinhod an aton di gaga-ihon impainghan di adol da. ²⁵ Ot gapu te hay Espiritun Apu Dios di kalpuwan tuwen balun nitaguwan taku ya mahapul an un-unudon takun am-in di pinhod na. ²⁶ Ta adi taku

mumpatag-e, adi taku ipaboh-ol di ibba taku ya adi taku amowan di ibba takun tagu.

Hay maphod ya munhimbabaddang taku

6 Dakayun iibba, deket waday inila yuh iiba takun mangulug an gaga-ihoy inat na ya dakayun nahamad di pangulug nay mangipaul-ulen manugun ke hiya. Mu tibon yu te indani ya takon di dakayu ya mumbahul kayu damdama. ² Ya munhimbabaddang kayu ta baddangan yu nadan ibbayun numbahul te hidiyey pangi-en di pangun-unudan yuh tugun Jesu Kristo. ³ Deket wada nan tagun hay punnomnom nah adol na ya natag-e, mu hi kakulugana ya adi, hay adol nay linangkakana. ⁴ Hay ot aton taku ya mahapul an waday oha on nomnomona hin maphod di at-attona weno adi. Deket maphod di inat taku ya adi mahapul an etaku titibbon di nibahhawan di udum ta ahi taku madinol an maphod taku. ⁵ Te waday oha on hiyay nangamung an manumang ke Apu Dios hi in-innat na tuh luta.

⁶ Hanan tagun tuttuduwan dah kalin Apu Dios ya maphod di idat nay nganneh diyen maphod an wadan hiya nah nanuttudun hiya.

⁷ Adiyu e pangaliy ugge inilan Apu Dios di at-atton taku, te hiya ya inilaonan am-in, kinali adi mabalina an etaku ilangkakan. Ta hidiye nan papohdanan takuy aton taku. Inila taku met an nan intanom di ohan tagu ya hidiyey apitona. ⁸ Deket hay gaga-ihon pinpinhod di adol di un-unudon ya paddungnay ligat ya abuy apitonat mapa-iy nitaguwana. Mu nan tagun un-unudonay pinhod di Espiritun Apu Dios ya midatan hi biyag an munnananong an malpuh hiya. ⁹ Kinali adi taku uminglen mangat hi maphod te makulug an idat Apu Dios di gun-udon taku hin adi taku iwalong an mangat hi maphod. ¹⁰ Ta hidiye nan, deket mahapul di ibbay baddang ya lebbengnan bumaddang taku hin waday kabaelan taku, ohan bo ya maphod di bumaddang ta, namam-a nadah iibba takun mangulug ke Apu Dios.

Hay nangudidih tugun Pablo nadah tatagun mangulug ke Jesus ad Galatia

¹¹ Ha-oy moy mangitudok ketuwen mangudidin tugun kun dakayu, kinali deyan o-ongal di panudok ku. ¹² Ipainilik ke dakayu an hanadan tatagun mangipapilit an mumpakugit kayu ya pinhod da ya abun pitpit-bal nadah ibba min Judyu an paka-un-unudon day Tugun Moses. Te gulat nat ipainila da an kulugon dan bokon gapuh pangun-unudan hi Tugun Moses, mu hay natayan Jesu Kristoh krus di kihwangan di tagu ya pihulon nadan ibbamin Judyu dida. ¹³ Man-ut mumpakugit da, mu hay kakulugana ya adida kabaelan an un-unudon am-in nadan wadah Tugun Moses. Mu pinhod dan mumpakugit kayu ta ipahhiya dah ib-

† Hituwen kinalin Pablo ya panaltalangana nadah buhul na.

ba min Judyu an inun-unud yuy kinali da. ¹⁴ Mu ha-oy ke pe ya maid di udum hi ipahhiyak hin bokon ya abunan natayan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristoh krus, te handih natayana ya kayak nakikaten hiya, kinali aduwani ya adik mo aton di pangi-en di adi mangulug ya adik mo ibilang an importante nadan pinpinhod di tatagu tuh luta. ¹⁵ Bokon hay pumpakugitan weno hay adi pumpakugitan di importante te hay tuwali importante ya nan balun nitaguwan gapuh pangulug ke Kristo. ¹⁶ Ya hana ot ta ditakun mangun-unud ketuwe ya malinggop taku ya homkon ditakun Apu Dios, athidi bo nadah tatagunan wadah udum an boble.

¹⁷ Gapu ke datuwen kinalikalik ya hana ot ta adiyu mo danongdonglon hanadan mangipapilit an mahapul an un-unudon di pangi-en di Judyu, ta adi makahakkit di nomnom kun dakayu. Dida ke tuwali ya adida abuluton hantun kinaapostoles ku, mu kon gulat natmakulug an bokon hi Jesus an nangidat ketuwen ngunuk ya uggeyak ot impaholholtap nadah buhul natmaid ot datuwen piklat ku.

¹⁸ Hay mangudidi mon kalyok ke dakayun iibba ya hana ot ta ulayan dakayu ke Apu takun hi Jesu Kristo ta inggana. Amen.

Ephesus

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pablo an pinilin Apu Dios an apostoles Jesu Kristo an e mangipainilah mipanggep ke hiya. Muntudokak ke dakayun iibbak an mangulug hinad Ephesus an makangngun-unud ke Apu takun hi Jesu Kristo. ² Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop an malpu ke da Apu Dios an hi Ama taku ya nan Apu takun hi Jesu Kristo.

Hay kiphodan takun indat Apu Dios gapuh pangulug takun Jesu Kristo

³ Dayawon takuh Apu Dios an hi Aman nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo te indat nan ditakun mangulug am-in di kiphodan an malpuh langit gapuh nitulangan takun Kristo. ⁴ Handih ugge nunlutuwan Apu Dios tuh luta ya pinili ditaku tuwalin tataguna gapun Jesu Kristo ta mibilang takun maphod an maid di liwat takuh hinangngab na. ⁵ Ninomnom na tuwali handin pumbalilon ditakun imbabalena gapu nimpén Kristo. Inat nah tuwe te hidiyey pinhod na ya ongal di pamhod nan ditaku. ⁶ Ta hidiye nan dayawon takuh Apu Dios te impatibo nay ongal an ulenan ditaku gapuh nigappatan taku nah impakappinhod nan Imbabalena an hi Jesu Kristo.

⁷ Ya gapuh nangikatayan Jesu Kristo hi liwat taku ya napakawanan taku ya napoppog di nihbutan takuh liwat. Hituwey kitib-anan maulen abuh Apu Dios ke ditaku an ⁸ maid di kiingngohana. Ketuwey nangipatib-anan hiya ya nakala-ing ya inilanan am-in. ⁹ Impainila mon Apu Dios ke ditakud uwani nan implanuna tuwali handi an kiatan Kristo. ¹⁰ Hidiyen ninomnom nan aton ya iphod nan am-in di wadah langit ya tuh luta ta mihha da hantuh kadatngan di gintud nah pangipaphodanan dida ta hi Jesu Kristoy pun-apu da.

¹¹ Am-in di ma-ma-at ya miunnud nah pinhod Apu Dios an maat an hidiyey ninomnom na tuwali handih pippinghana. Hay ohah ninomnom Apu Dios ya ditakuy piliyonan tataguna gapuh pangulugan takun Jesu Kristo. ¹² Ta hidiye nan dakamin Judyun namangulun nunho-ho-od hi aliyen Kristo ya lebbeng nan hi Apu Dios di dayawon mi te hiyay Katagtag-ayan.

¹³ Takon di dakayun bokon Judyu ya nigappat kayu damdama ke Kristo te handih nangngolan yu nah makulug an tutudu mipanggep hi kihwangan hi liwat ya nangulug kayun hiya ot ibilang dakayun Apu Dios

an tatagunah nangipaaliyanan dakayu nah Espirituna. Ya hidiyen nangipaaliyanah Espirituna ya hidiye tuwaliy kinalina handi. ¹⁴ Hay kawadan di Espiritun Apu Dios ke ditakuy kitib-anan ahi taku dawaton nan kinalin Apu Dios an idat nan ditakun imbabalena hantuh umannungon am-in di planunan ditakut kidayawana.

Hay dasal Pablo ke Jesus mipanggep nadah ibba nan mangulug

¹⁵ Kinali nipalpu handih nangngolak an nahamad di pangulug yun Apu takun hi Jesu Kristo ya ongal di impaminhod yu nadah ibba takun mangulug ¹⁶ ya ongal di pumapasalamat kun Apu Dios. Ta hidiye nan idasadasalan dakayun ha-on ¹⁷ ke Apu Dios an madayaw an Aman nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo ta baddangan dakayu nah Espiritunat manomnoman kayu ya maudman di inila yuh mipanggep ke Apu Dios. ¹⁸ Ya idasadasal ku bon hiyan pat-alanay nomnom yu ta inilaon yuy kaphod nan namnamaon takun biyag an maid di poppognan hidiyey gapunan pinili ditakun tataguna, ta inilaon yu nadan makakkaphod an boltanon taku ¹⁹ ya ta inilaon yun ongal di kabaelan Apu Dios an bumaddang ke ditakun mangulug. Nipati-boh tuwen kabaelana ²⁰ handih nunmahuwanan Jesus hi natayana ot ipab-unah winawwanah langit ta didan duway pun-ap-apun di am-in. ²¹ Ya hay pun-ap-apuwan Jesu Kristo ya nakattag-e mu nadan anghel hi langit ya am-in nadan aap-apu, takon di dahdi, nadan matibo ya nadan adi. Ta athidi ke ya namammam-a mon natagtag-e mu nadan aap-apud uwani ya nadan ahi mun-ap-apu. ²² Indat Apu Dios di lebbeng Jesus an mun-ap-apun am-in hi lintuna. Ya hiyay mangipaptok ke ditakun mangulug ta hiyay kay ulu taku ²³ ya ditakuy kay na adol. Ta hidiye nan maid di e taku pungkudangan te am-in di wadah hiya ya wada damdaman ditakun adol na. Hiyay nangdon am-in hi nganneh diye.

Hay nilak-aman takuh namahuwan Jesu Kristo

2 Handih ugge kayu ni-an nangulug ke Apu Dios ya maid di nitaguwan yun hiya gapuh ngoheyyu ya liwat yu. ² Te kediye ni-an ya nadan gaga-ihon atoaton di tatagu tuh lutay un-unudon yu. Inanun-unud yuh Satanas an ap-apun di gaga-ihon adi matibo ya takon di ad uwani ya hiyay ap-apun nadan adi mangun-unud

ke Apu Dios. ³ Man-u te am-in taku ya umat taku ni-an ke dadiyen tatagu te hanan gaga-ihon pinpinhod di adol ya nomnom takuy inanun-unud taku. Ta hidiye nan lebbeng nan kastiguwon ditakun Apu Dios an umat nadah gaga-ihon tatagu. ⁴ Mu takon di athidi ya namahig di homok Apu Dios ke ditaku ya ongal di impaminhod nan ditaku. ⁵ Ta hidiye nan handi ya kay taku nate gapuh adi taku pangun-unudan ke hiya ya kay ditaku tinagu handih nummahuwanan Jesu Kristo, ta adi taku mo makastigu. Hituwey kitib-anan nihwang taku gapuh ulena. ⁶ Bokon ya abu nan etaku nakita-gun Kristo, mu inggappat ditakun Apu Dios an maki-ap-apun Jesu Kristo hi langit. ⁷ Athidiy inat na ta pangi-patibo nat nangamung hi ongal an baddang na ya ulenan ditakun nitulang ke Jesu Kristo. ⁸ Inihwang ditakun Apu Dios handih nangulugan taku gapuh namahig an ulena. Te ditaku ya maid di kabaelan takun mangihwang hi adol taku. Hay kihwangan taku ya malpun Apu Dios ya abu, ⁹ bokon gapuh maphod an pangi-e. Kinali adinadaman ipahhiya takuy mipanggep ketuwe. ¹⁰ Inihwang ditakun Apu Dios gapuh pangulug takun Jesu Kristo ta aton takuy maphod te hidiye tuwaliy ninomnom nan aton taku.

Am-in di tatagu, Judyu ya bokon, ya nun-iingngo dah hinangngab Apu Dios gapun Kristo

¹¹ Kinali nomnomon yun kaibaiba an handih nitungo kayu ya bokon kayu Judyu, ya gapuh uggeyu numpakugitan ya ibaag dakayu nadah Judyu te dida ya nakugit da. Mu hay pumpakugitan an at-atton di tagu ya marka ya abu. ¹² Handih ugge kayu ni-an nangulug ya maid di nigappatan yun Jesu Kristo. Bokon ya abuh diye te ugge kayu bo nilak-am nah kiphodan nadan Judyu an pinilin Apu Dios an tataguna. Ya ugge kayu nibilang nah kinalinan atona nadah tatagun pinilina. Ta hidiye nan handi ya maid di innun yun mihwang nah kakastiguwan yu te uggeyu inilah Apu Dios. ¹³ Mu ad uwani ya adi mo umat hidi te nigappat kayun Jesu Kristo. Nidawwi kayu handi ke Apu Dios, mu ad uwani ya nihayyup kayun hiya gapuh nangikatayan Jesu Kristoh liwat taku. ¹⁴ Hi Jesus di nangihayyup ke dakamin Judyu ke dakayun bokon Judyu ta ohan pamilya taku mo te kinaana nan nihanih kiohhaan taku ta adi taku mo mumbubuhhulan. ¹⁵ Te handih natayana ya pinoppog na nadan dakol an anun-unudon min Judyu an intugun Moses ta maid moy humlun hi etaku punhahannuwan, mu miohha takun am-in gapuh nigappatan takun hiya. ¹⁶ Ya gapuh natayanah krus ya adi taku mo mumbubuhhulan, mu mun-uunnud takut damanan mihayyup takun am-in ke Apu Dios. ¹⁷ Im-malih Jesus an mangipainilah aton di kihayyupan am-in di tagu ke Apu Dios. Bokon ya abu ke dakamin Judyu an makalin tatagun Apu Dios, mu takon di

dakayun bokon Judyu an nidawwin hiya handi. ¹⁸ Gapuh nangulugan takun Jesu Kristo ya mabalin mon am-in taku, Judyu ya bokon, ya baddangan ditaku nah Espiritun Apu Dios ta waday aton takun mihayyup ke Ama takuh langit.

¹⁹ Ta hidiye nan ad uwani ya bokon kayu mo hingtuguan ke Apu Dios an adi umat handih pinghana, mu mibilang kayu mon tataguna, umat nadah udum an mangulug, ta kay taku ohan pamilya an hi Apu Dios di Ama taku. ²⁰ Hay niohhaan taku ya miingngo nah bale an hi Jesu Kristoy kay taku tukud. † Hanadan apostoles ya nadan profetas di paddungnay timmaddogan nan bale te diday mangipainilah mipanggep ke Kristo. ²¹ Hi Apu Jesus di mangiohhan am-in hi mangulug ta diday maphod an kiha-adan Apu Dios gapuh nigappatan dan hiya. ²² Ya gapu te mangulug kayun hiya ya nibilang kayu damdaman kiha-adan Apu Dios. Mainila an hiya ya miha-ad ke ditaku te waday Espiritunan ditakun am-in.

Hay nidinol hi ngunun Pablo an kiphodan nadan bokon Judyu

3 Kinali ha-oy an hi Pablo, an dehtu tuh kalabut gapuh ek pangituttuduwan hi mipanggep ke Jesus Kristo ke dakayun bokon Judyu ya nanongnan idasadasalan dakayun ha-on. ² Inilak ot dingngol yu an gapuh ulen Apu Dios ya indinol nan ha-on hituwen ngunuk an kiphodan yu. ³ Hanan ugge ni-an nipainilan planun Apu Dios an maat ya ha-oy di nangipainilaana ya impakitudok kuy udum ke datuwe tuh tudok kun dakayu. ⁴ Ta deket bidbidon yu ya inilaon yuh diyen inilak mon ugge nipainila handi mipanggep ke Jesu Kristo. ⁵ Ug-ugge nipainilah tuwen planun Apu Dios, mu ad uwani ya impainilan nan Espirituna nadah pinilinan apostoles na ya profetas na. ⁶ Hituwey planuna: Bokon dakamin Judyu ya abuy kidatan nan kiphodan an idat Apu Dios, mu takon di dakayun bokon Judyu. Imbale ditaku mon am-in ke hiya te inabulut taku nan nituttudu mipanggep ke Jesu Kristo ta kay mo ditaku nan adol na an milak-am nah kinalin Apu Dios an atonan kiphodan taku gapun Jesu Kristo.

⁷ Ya gapuh kaphod Apu Dios ya indinol nan ha-oy an mangipainilah mipanggep ketuwen planuna, ot gapuh ongal an kabaelana ya indatanak hi kabaalak an mangip-iphod an mangat ketuwen ngunuk. ⁸ Ha-oy di kababbabaan am-in hanadah tatagun Apu Dios, muden ha-oy di pinili nan mangituttudu nadah bokon Judyu hi mipanggep nah ongal an kiphodan takun wadan Jesu Kristo. Hidiyen kiphodan ya maid di kiingngohana. ⁹ Napiliyak bon mangipainilan am-in hi taguh innun di kipaannungnan nan planun ugge ni-an impainilan Apu Dios an nunlutu hi am-in. ¹⁰ Hituwen

† *Psalm 118:22-23*

planuy panginilaan nadan ap-apun di anghel hi langit, nadan ap-apun adi matibo maphod ya gaga-iho an nakala-ing hi Apu Dios. Hay kitib-an tuwe ya nan mama-at nadah mangulug. ¹¹ Hinae tuwaliy ninomnom Apu Dios an maat handi ot hi Jesu Kristo an Apu takuy nangipaannungana. ¹² Ad uwani ya madinol takun mangibagan Apu Dios hi nganneh diyen pinhod taku, ot abulutonay dasal taku gapuh nangulugan takun Jesus. ¹³ Ta hidiye nan takon di dehtuwak an munholholtap ya adi kayu madismaya ta e kumapuy di pangulug yun Jesus te hituwen punholholtapak ya kiphodan yu.

Ongal di naminhod Jesu Kristo ke ditakun tataguna

¹⁴ Deket ninomnom ku nan kinalaing Ama takun hi Apu Dios ya nan nahamad an planuna ya ongal di pundayaw kun hiya ¹⁵ an Aman am-in di pamilyan wadah langit ya hi luta. ¹⁶ Ya hay idasal kun hiya an mipuun hi ngannen wadan hiyan mialig an kinadangyana ya wadaonay kabaelan takun am-in an mangihamad hi maphod an kinatagu taku gapuh baddang nan Espiritunan impaali nan ditaku. ¹⁷ Ya gapuh pangulug taku ya gibokon takuy kawadan Jesu Kristo ke ditaku. Ya daan mot am-in taku ya mihamad di pamhod takuh ibba takun tagu, ^{18,19} ta mabalin an ditakun am-in an tatagun Apu Dios ya inilaon takuy mipanggep nah ongal an impaminhod Jesu Kristo ke ditaku. Takon di makudang tun nomnom takun mun-awat kediyen impaminhod na, mu danaey idasadasal ku ta wada ot an loktat ya hay pangi-e taku ya umat nah pangi-en Apu Dios an maid di kudang na.

²⁰ Hi Apu Dios ya madayaw te ongal di kabaelasan mamaddang ke ditaku an nakahhawwal mu hanan ninomnom takun ibagan hiya. ²¹ Ta hay maphod ot ya am-in takun mangulug ya hiyay dayawon takut nangamung gapuh inat Jesu Kristo. Amen.

Mahapul an mun-uunnud am-in di mangulug

4 Hidiyey gapunan nikalabutak an hi tulang yu te hay pangitanuttuduwak hi mipanggep ke Apu taku ya pinhod ku ot anhan an hay pumbibiyag yu ya miunnud nah pinhod Apu Dios te hidiyey gapunah namiliyanan ditaku. ² Hay maphod an aton taku ya mumpakumbaba taku ya umule taku. Ipatibo takuy naminhod takuh ibba taku an anusan takuy at-atton da. ³ Aton takuy kabaelan taku ta hay punlinggopan takun am-in di aton takut munnananong di punoohhaan taku gapuh kawadan nan Espiritun Apu Dios ke ditaku. ⁴ Ditakun mangulug ya mibilang takun ohan adol an umat hi Espiritun Apu Dios an oha ya abu. Ya athidi bon nun-iingngoy namnama taku te hidiyey planun Apu Dios hi namiliyanan ditakun tataguna. ⁵ Ohay Apu taku an hi Kristo, hiya ya abuy kulugon taku ya

hiya metlaing di gapunah numpabonyagan taku. ⁶ Ya oha ya abuh Apu Dios an hiyay Ama takun am-in an mangulug. Hiyay katagtag-ayan, hiyay nangdon hi am-in ya hiya ya wadan ditakun am-in. ⁷ Makulug an mipanggep keh pangulug taku ya nun-iingngoy takun am-in. Mu mipanggep keh kabaelan di hin-oh-an ditakun indat Jesu Kristo ya waday oha on hinnatkon. ⁸ Hituwe ya miunnud nah impitudok Apu Dios an kananay "Handih timmalakdang hi langit dih namahuwana ya hidiyey nangapputanan Satanas ya ingkuyug nay dakol an inihwang na. Indatana didah nunhihinnatkon an kabaelan." ⁹ Ot gapu te kananay "timmalakdang hi langit," ya maawatan takun immali ni-an tuh luta.

¹⁰ Hiyay immali ya hiyay timmalakdang hi langit ta mabalin an takomboy daana ya wadah di te hiya tuwaliy nakatag-e. ¹¹ Hiyay nangidat nadah mangulug hi nunhihinnatkon an kabaelan da. Wadaday pinilinan munapostoles, hay udum ya profetas ya hinnatkon bo nadan muntuttudu nadah tatagut wada ot an mangulug dan hiya. Ya hinnatkon nadan pinili na tuwalin mangipangpangulu ya muntuttudu nadah mangulug nah kaam-amungan da. ¹² In-athitun Jesus an waday oha on indatanah kabaelanat waday innun takun mangat nadah nunhihinnatkon an mingunu ta ditakun mangulug an mibilang an adol Kristo ya mihamad di pangulug takun hiya. ¹³ Ta loktat ya nun-iingngoy kahamad di pangulug taku ya hay panginilaan taku nah Imbabalen Apu Dios an hi Jesu Kristo, ta kediyey miingngoy pangi-e takun hiya. ¹⁴ Ta adi taku mo umat hi u-unga an nalakan mihapitan an deket waday immalin muntuttuduh hinnatkon on nahannotan di nomnom takut na-ala on kinulug takuy adi makulug an ittuttudu da. ¹⁵ Mu hay ot maphod ya ammuna nadan niptok an tuttudy kalkalyon takuh ibba taku gapuh pamhod takun didat mitultuluy an pumpumhod di pangi-e takun am-in, ta miummat hi pangi-en Kristo an mialig an ulu takun mangulug. ¹⁶ Ot gapu te hiyay kay ulu taku ya hiyay kalpuwan am-in di biyag ya kabaelan takut am-in takun kay nunhihinnatkon an parten di adol na ya aton taku nadan nidinol ke ditakun ngunut munhimbabaddang taku gapuh pamhod, ta mihamad di pangulug taku.

Hanadan nangulug ke Jesus ya mahapul an hannotan da moy pangi-eda

¹⁷ Hituwey kalyok ke dakayu: Hay pinhod nan Ap-apu taku ya adiyu mo iunnud hi pangi-en nadan adi mangulug te nihallay punnomnom da. ¹⁸ Kinali adida maawatan di pangi-en Apu Dios ya maid di biyag dan munnananong an malpun hiya. Man-uket uggeda inila hiya ya mangohe da. ¹⁹ Maid di bain da ya gaga-ihon am-in di wadah nomnom da, kinali ilaput dan mangat hi kumpulmin gaga-iho.

²⁰ Mu dakayu ke ya hinnatkon moy pangi-eyu gapuh nanginilaan yun Jesu Kristo ²¹ ot adalon yu ya inun-unud yu nan makulug ya maphod an pangi-en wadan hiya. ²² Iwalong yu mo nadan gaga-ihon pangi-eyu handi an na-ala on inun-unud yuy pinpinhod di adol yu te hidiyey puma-ih nitaguwan yu, ²³ ta hannotan yuy pangi-eyuh maphod. ²⁴ Hay ihannot yu ya nan balun punnomnom ya pangi-en miunnud nah pangi-en Apu Dios. Hay kitib-an tuwe ya nan maphod an aton takuh ibba takun tagu ya hay pangiwalongan hi punliwatan.

²⁵ Am-in taku ya mahapul an adi taku mo munlangkak, mu hay makulug di kalyon takuh ibba taku te am-in takun mangulug ya mibilang taku mon ohan adol Jesu Kristo. ²⁶ Deket waday bimmoh-olan yu ya tibon yu ta bokon hidiyey humlun hi punliwatan yu † ya adiyu pangngapangngayon di boh-ol yu. ²⁷ Te deket adiyu iathidi ya midatan hi Satanas hi waya nan munhaul ke dakayun munliwat. ²⁸ Deket waday makangngakon dakayu ya mahapul an itikod nat mak-ibokla ot ya abu ta waday itanud na ya ibaddang na nadah maligatan an ibbana. ²⁹ Halipat-an yu bot deket makihumhummangan kayu ya bokon hay gaga-iho, mu hay maphod di kalyon yu ta waday ibaddang na nah mangngol. ³⁰ Tibon yu bot adiyu pahakitan nan Espiritun Apu Dios nah aton yu. Nomnomon yun impaalinah diyen Espiritunat panginilaan takun ditakuy tataguna ya nan kawadanan ditakuy kitib-anan ahi pakagibbuwon Apu Dios di kihwangan taku. ³¹ Kal-awan yuy hakit di nomnom yuh ibbayu ya adi kayu kabinnungot. Adi kayu muntututut ya adi kayu mumbaba-agan ya adiyu hingitan di ibbayu. ³² Hay ot ya abu maphod an aton yu ya munhin-uullayan kayu ya homkon yuy ibbayu. Ya deket waday nunhahallaan yu nadah ibbayu ya pakawanan yu dida umat hi numpakawanan Apu Dios hi liwat taku gapun Jesu Kristo.

Hay aton di tatagun mapat-alan di nomnom da

5 Gapu te mibilang taku mon imbabalen Apu Dios an impakappinhod na ya aton takuy kabaelan takut iunnud takuy pangi-e takun hiya. ² Ta hay aton yu ya munhimpopohhodan kayun umat hi impaminhod Jesu Kriston dakayu hi nangikateyanah liwat taku. Hituwen inat Jesus ya impaamlong nah Apu Dios an kay nabanglun niappit ke hiya.

³ Ya dakayun mibilang mon tatagun Apu Dios ya tibon yu ta bokon hay malalaoy at-atton yu, umat hi makibabai ya makilalaki ya adi kayu maka-amo te ditaku ya nakaiddawwi dadiyen at-atton. ⁴ Adi kayu munlabu ya bokon hay malalaoy kalkalyon te adi maphod hituwe ke ditakun imbabalen Apu Dios. Hay

ot ya abu maphod ya mumpasalamat takun Apu Dios gapuh kaphod na. ⁵ Kalyok bon dakayun adi mabalin an migappat hi pun-ap-apuwan da Jesu Kristo ya hi Apu Dios nadan malalaoy at-atton da. Athidi bo nadah pinhod dan ibagin am-in di nganneh diye te hay kakulugana ya nadan tatagun umat hitu ya nan pinhod dan ibagiy impumbalin dan dios da.

⁶ Adi kayu mahaul nadah tatagun mangalin bokon punliwatan danaen kinalik te makulug an bumoh-ol hi Apu Dios nadah mangmangngat ke danaen punliwatan ta kastiguwona dida. ⁷ Adi kayu midmid-um ke didat adi kayu malalit nadah at-atton da. ⁸ Handi ni-an ya kay kayu wadah tapol gapuh liwat yu, mu ad uwani mo ya napat-alan di nomnom yu te nangulug kayun Apu Jesu Kristo. Ta hidiye nan mahapul an hay maphod di aton yu ta kitib-anan makulug an napat-alan moy nomnom yu. ⁹ Hanan tagun nabaliwan moy nomnom nat maphod moy pangi-ena ya maphod ya maandong di at-attona ya hay makulug di un-unudona. ¹⁰ Aton yuy kabaelan yun manginila nadah mangipaamlong ke Apu Dios ta dadiyey aton yu. ¹¹ Adiyu iun-unud hi gaga-ihon at-atton nadan tatagun kay wadah tapol ta panginilaan dan gaga-iho da. ¹² Takon ahan di hay pangalkalyan ya abu ke dadiyen gaga-ihon idaldalunu dan aton ya kababain ahan tutuwa. ¹³ Mu deket ipainila yun didan gaga-ihoy at-atton da ya inilaon day maphod an pangi-et mapat-alan di nomnom da. ¹⁴ Hinaey kabalina nan ohan nitudok an kananay "Dakayun nahuyop, bumangun kayu nah kay yu natayan ta pat-alan dakayun Kristo."

¹⁵ Kinali tibon yuy ine-en di pumbibiyag yu. Hay maphod di aton yu ta kitib-anan nanomnoman kayun adi kayu umat nadah makudang di nomnom na. ¹⁶ Aton yuy kabaelan yun mangat hi maphod te deyan nahalman di kinagaga-ihod uwani. ¹⁷ Kinali adi na-ala on inat di aton, mu mahapul an manomnoman kayu ta inilaon yu nadan pinhod Apu Dios ta dadiyey aton yu. ¹⁸ Bokon hay butong di at-atton yu te hidiyey humlun hi punliwatan. Hay Espiritun Apu Dios ot ya abuy iabulut yun mangipaduttuk hi biyag yu ta hiyay mangonoknong hi aton yu. ¹⁹ Ta deket naamung kayu on ikankanta yu nadan Psalms ya nadan udum an kantan di mangulug hi pundayaw yun Apu Dios ya punnanongon yu ta nangamung hi nomnom yun hiyay daydayawon yu. ²⁰ Ya mahapul an mumpasalamat takut nangamung ke Ama takun hi Apu Dios hi am-in an ma-ma-at ke ditakun ipadalan taku ke Apu Jesu Kristo.

Hay maphod an pangi-en di himbale

²¹ Mahapul an mun-uunnud taku te hidiyey kitib-an di pangun-unudan takun Jesu Kristo.

²² Dakayun nalihin an binabai, maphod di un-unudon yuy inayan yu umat hi pangun-unud yun Apu Je-

† *Psalms 4:4*

su Kristo. ²³ Te hay lalaki ya hiyay mangipangpangulu ya mangipaptok hi inayana, umat ke Kristo an hiyay mangipangpangulu ke ditakun mangulug an mibilang an adol na. Hiya boy mangihwang ke ditaku. ²⁴ Ta hidiye nan dakayun binabai, mahapul an paka-un-unudon yuy inayan yu, umat ke ditakun mangulug an un-unudon takuh Jesu Kristo.

²⁵ Dakayu ke damdaman linalaki ya ipatibo yuy pamhod yuh inayan yu umat hi nangipatib-an Jesu Kristo hi pamhod nan ditakun mangulug an ingkate-nay kiphodan taku. ²⁶ Ta waday aton takun mibilang an tatagun Apu Dios ta hay panibona ya maid di liwat taku gapuh nangulugan takuh kalina ot ahi taku mabonyagan. ²⁷ Ya ta ditakun mangulug an mibilang an inayan Kristo ya makakkaphod takun maid di liwat takuh panibona. ²⁸ Hidiyen ine-en di impaminhod Jesus ke ditakun mangulug di mahapul an pangiu-unudan di lalakh pamhod nah inayana, umat hi naminhod nah adol na. Hay himbale ya kay oha moy adol da, kinali hana ken lalakin naminhod hi inayana ya pinhod na damdamay adol na. ²⁹ Maid di tagun hingitanay adol na, mu ipaptok na ot ya abu. Ta hidiye nan dekat makulug an ibilang nan lalakin adol na damdamay adol nan inayana ya mahapul an ipaptok nat umat ke Jesu Kriston pakaippaptok ditakun mangulug ³⁰ an mibilang an adol na. ³¹ Wada nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay "Hituwey gapunan hay lalaki ya tay-nana nadan ammod nat miaddum nah inayana ta kay da mo ohan adol." ³² Naligat an maawatan hituwe, mu hay ohan kialigan tuwe ya hi Kristo ya ditakun mangulug an mibilang an adol na. ³³ Mu wada damdamay nitatan tuwen dakayu. Dakayu nimpen linalaki ya mahapul an pohdon yuy inayan yu an umat hi impaminhod yuh adol yu, ya dakayu damdaman binabai ya mahapul an maphod di punnomnom yuh inayan yu.

Hay tugun hanadah u-unga ya nadah ammod da

6 Hay maphod ke dakayun u-unga ya un-unudon yuy aammod yu te hidiyey lebbeng nan aton di mangulug ke Apu Jesus, ²³ te hituwey tugun Apu Dios: "Un-unudon yu da amayun inayu." Hituwey mamangulun tugun an waday gun-udon nadan mangun-unud ketuwe. Hay gun-udon nadan mangun-unud ketuwe ya nitudok an kananay "Maphod di maat ke dakayu ya andukkey biyag yu tuh luta."

⁴ Dakayun aammod, adi na-ala on binoh-olan yu nadan imbabale yu ta adiyu pabungoton dida. Hay ot ya abu aton yu ya ip-iphod yuy panugun yun didan miunnud nah pinhod nan Ap-apu takun panugun.

Hay tugun hanadah himbut ya nadah apuda

⁵ Mahapul an dakayun himbut ya paka-un-unudon yu nadan ap-apuyu tuh luta an hay nonomnomon yu

ya hay pangipaamlongan yun dida. Paka-un-unudon yu didan kay hi Jesu Kristoy un-unudon yu. ^{6,7} Adiyu ipatpatibo an makakkahlu kayu ya abu hin wada nadan ap-apuyu ta ekayu pitpitbal, mu hay pangun-unudon yun dida ya mahapul an malpuh nomnom yu te hidiyey pinhod Apu Dios an aton yu gapu te pad-dungnay muttatyu dakayu damdaman Jesu Kristo an bokon hay tagu ya abu. ⁸ Ya inila takun hi Apu Jesus ya idat nay gun-udon takun am-in nah maphod an aton taku, takon di himbut weno bokon.

⁹ Ya dakayu ke damdaman kon muttatyun dida ya athidi ip-iphod yu damdamay pangat yun dida umat hi nanugun kun pangat dan dakayu. Adiyu tanaktakuton dida te inila yun am-in taku, himbut ya bokon, ya nun-iingngoy Apu takun am-in an dehdihi langit ya muniingngoy atonan munhumalyan ditaku.

Hay punhangga takuh panaulan Satanas ke ditaku

¹⁰ Hay manguddidih kalyok ya idinol yun Apu taku ya nah ongal an kabaelasan mamaddang ke ditaku ta mihamad di pangulug takun hiya. ¹¹ Usalon yun am-in di indat Apu Dios an panani yu ta adi kayu maapput hin ipatnan Satanas an munhaul ke dakayu. ¹² Te hay kabuhul taku ya bokon tagu, mu nadan dimonyon aap-apun di gaga-iho. Datuwe ya waday kabaelan da ya am-in nah pangayan da ya ipatibo dah diyen kabaelan da. Diday mangipangpangulu nadah mungngohen Apu Dios tuh luta. ¹³ Om, usalon yuy indat Apu Dios an panani yu ta takon di dakol di punhaul dadiyen gagaihon kabuhul yu ya kabaelasan yun makihanggan didat inggana.

¹⁴ Ta hidiye nan hay aton yu ya kay kayu tindalun nundadaan ta nangamung an makigubat. Hay usalon yun kay yu balikis ya hay pangitakdog yuh makulug an maunud. Ya hay kay yu pananih pagoyu ya hay pangatan yuh maphod ta adi madadag di pangulug yu. ¹⁵ Ya hay kay yu apatut ya hay naminhod yun mangipainila nah ittutudun Apu Dios hi linggopan taku. ¹⁶ Bokon datuwe ya abu, mu mahapul damdaman nahamad di pangulug yu te hidiyey kay yu happiyon mananih punhaul Satanas an kay mundadalang an panan muntutun-ud an mangali. ¹⁷ Idinol yuh nihwanggan yuh liwat yuy mananin dakayu, umat nah tindalun idinol na nah helmet nay pananinah uluna. Ya mundadaan kayun mangikalih kalin Apu Dios an ipanomnom nan Espiritunan dakayu te hituwey kay yu otak.

¹⁸ Takon di nganney ma-ma-at ke ditaku ya idinol taku nah Espiritun Apu Dios an mamaddang ke ditaku nah pundasalan taku. Mundasal takut nangamung ta baddangan ditakun Apu Dios. Ya mahapul bon papohdanan takut adi taku kal-iwan an idasalan nadan ibba takun pinilinan tataguna. ¹⁹ Ya idasalanak damdama ta

ipainilan Apu Dios di kalyok nah ek puntuttuduwan mipanggep ke Apu taku ya adiyak tumakut an mangipainila ketuwen kiphodan an ugge ni-an nipainila.

²⁰ Gapu ketuwen pangipainilaak ke hiya ya dehtuwak an nikalabut, mu takon di athidi ya idasalanak ta adiyak tumakut an muntuttudu te hidiye tuwalyi nidinol an ngunuk hi nangitud-akan nan Ap-apu takun hi Jesus ke ha-on.

²¹ Hi Taykikus an napateg an ibba takun makangngun-unud ke Jesus di ahi mangalkalin dakayuh mi-

panggep hi ma-ma-at ke ha-on hitu ta inilaon yu.

²² Itud-ak kuh kad-an yu ta inilaon yuy mipanggep ke dakamih tu ya ta tumulid kayu.

²³ Iibba dida, hana ot ta hi Apu Dios an hi Ama taku ya hi Apu Jesu Kristo ya palinggopon dakayu ya ihamad day pangulug yu ta munnanong di pumpopohodan yu. ²⁴ Ya hana ot ta hi Apu Dios ya ulayan dakayun am-in an nahamad di naminhod nan Apu takun hi Jesu Kristo.

Philippi

1 Hituwen tudok ya nalpun dakami an hi Pablo ya hi Timothy an muttatyun Jesu Kristo. Muntudok kamin dakayun am-in an mangulug ke Jesu Kristo hinad Philippi ya takon di dakayun mangipangpangulu ya dakayun bumadbaddang nadah mangulug.

² Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop an malpu ke da Apu Dios an hi Ama taku ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay dasal Pablo nadah iPhilippi

³ Deket ninomnom dakayun ha-on on numpasalamatak ke Apu Dios. ⁴ Ya am-in nah pundasalak ya maka-am-amlongak hi pangidasalak ke dakayu, ⁵ te ongal di imbaddang yun ha-on hi nipainilaan nan mipanggep ke Jesus nipalpu handih nangulugan yu ingganad uwani. ⁶ Ya madinolak an hi Apu Dios an bimaddang hi nangulugan yu ya itultuluy nat nanga-mung an mangipaphod hi niatan yun hiya inggana hantuh kibangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

⁷ Athituy punnomnom ku, gapuh ongal an impaminhod kun dakayu ya nilak-am kayuh homok Apu Dios ke ha-on. Dakayuy namaddang ke ha-on handih ek nangitanuttuduwan ya nangitakdogan nah tuttudun Kristo. Ya deyan ingganad uwani wadaak tuh kalabut ya nanongnay onngal an homok yun ha-on. ⁸ Inilan Apu Dios an uma-abtuwak an manibon dakayu te ongal di naminhod kun dakayun nalpun Jesu Kristo.

⁹ Ta hidiye nan idasadasal kun Apu Dios ta mihamad di punhimpopohodan yu, ta umong-ongal di inila yu mipanggep ke hiya, ta umong-ongal di kabaelan yun mun-awat hi pangi-ena ¹⁰ ya ta inilaon yuy makaphod an pangi-et maid di akhupan Jesu Kristoh liwat yu hantuh pumbangngadana. ¹¹ Ya hana ot ta baddangan dakayun Jesu Kristo ta am-in di aton yu ya maphod ta kidayawan Apu Dios.

Maid di e humanih pangipainilaan hi mipanggep ke Jesu Kristo

¹² Dakayun kaibaiba, pinhod kun inilaon yu an hantudan ma-ma-at ke ha-on ya maphod di numbalinana. Te gapu tuh nikalabutak ya namam-an nihinap nan tuttudun nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo. ¹³ Te am-in hantudan tataguh tu, takon hantudan mungguwalyan ha-on ya ininnila dan nikalabutak gapuh pangitanuttuduwak hi mipanggep ke Kristo. ¹⁴ Ya gapuh nikalabu-

tak ya dakol nadah ibba takuy nihamad di pangulug dan Apu taku ot maid di takut dan e muntanuttuduh mipanggep hi kalin Apu Dios.

¹⁵ Man-u te om, wadaday udum an e mangituttuduh mipanggep ke Jesu Kristo gapuh amo dan ha-on te pinhod dan diday makalin muntuttudu. Mu wadaday udum peman an ihapot dan e muntuttudu ¹⁶ gapuh impaminhod dan ha-on te inila dan piniliyak ke Apu Dios an mangitakdog nah mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo. ¹⁷ Mu nadan udum an maka-amon muntuttudu mipanggep ke Kristo ya ad-adiy wadah nomnom da te pinhod dan mam-ahon di ligat ku tuh baludan. ¹⁸ Mu takon di athidiy udum ya maan-anlaak te hay importante ke ha-on ya hay kipainilaan nan tuttuduh mipanggep ke Kristo, takon di maphod weno ad-adiy wadah nomnom nadan udum an muntuttudu.

¹⁹ Ya nanongnan maan-anlaak te inilak an gapuh pangidasadasalan yun ha-on ya gapuh baddang nan Espiritun Jesu Kristo ya mipaeyak. ²⁰ Hay pinhod kun abu ya hay namnamaok ya maid di ek aton hi kababain hi pangatak nah ngunuk, namam-ad uwanin tiempo, mu ta wada ot di tulid kun mangat nah kidayawan Jesu Kristo, takon di hidiyey humlun hi katayak. ²¹ Te ha-oy ke ya ad uwani mataguwak ya hay kidayawan Kristoy pinhod kun aton, mu deke bot mateyak ya namam-an mun-am-amlongak te umeyak hi kad-ana. ²² Mu deket madukdukey biyag kut dak-dakol di maat ku ketuwen ngunun nidinol ke ha-on ya uggek inila mo hin nganney kudkudukdul, mateyak weno adi. ²³ Uggek inila hin nganney mapmaphod ke dadiyen duwa, mu pakappinhod kun umeh kad-an Kristo te hidiyey kapkaphodan. ²⁴ Mu gapuh punnomnom kun dakayu ya kudukdul nay adiyak mate ni-an ta waday atok an bumaddang ke dakayu. ²⁵ Ta hidiye nan inilak an adiyak ni-an matet mabalin an umaliyak hi kad-an yu ta baddangan dakayu ta mihamhamad di pangulug yun Jesu Kristo ta umong-ongal di pun-amlongan yu. ²⁶ Ta wadan am-in kayuh na ya mamam-ay amlong yuh pundayawan yun Jesus Kristo hin mibangngadak hina.

²⁷ Takon di nganney maat ke ha-on, hay importante ya halipat-an yu ta nangamung an mangun-unud nah tuttudun Kristo an kiphodan taku. Ta takon di umaliyak an manibon dakayu weno adiyak ya maphod di donglok mipanggep ke dakayu an mun-uunnud

kayun am-in an mangitakdog kediye mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo an kinulug taku. ²⁸ Adi kayu tumakut nadah humihhingit ke dakayu ta panginilaan dan maapput da te makastigu dat mihi-an dan Apu Dios ta nangamung ya dakayuy pangapputon Apu Dios hi pangihwanganan dakayu te maid di udum hi mangihwang ke dakayu hin bokon hiya ya abu. ²⁹ Adi kayu tumakut, te hay namiliyan Apu Dios ke dakayu ya bokon ya abu hay pangulugan yun Kristo, mu munligat kayu gapuh pangun-unudan yun hiya. ³⁰ Ta hidiye nan am-in taku ya makihangga taku nah buhul Apu Dios. Tinibo yun namahig di nunligaligatak handi gapun hiya ya takon ad uwani ya nanongnan makihananggaak nadah bubuhul na.

Hay pangiu-unudan hi nangipababaan Jesus hi adol na

2 Madinolak an gapuh pangulug yun Kristo ya tumulid kayu ya maalubyag kayu gapuh naminhod nan dakayu. Ya madinolak bon baddangan dakayu nah Espiritun Apu Dios ta munhin-uullayan kayu. ² Ot gapu te athina ya pinhod kun munhimpopohodan kayu ya mun-uunnud di nomnom yu ta namam-an umamlongak. ³ Bokon hay kiphodan yu ya abuy nomnomon yu ya bokon hay katbalan yuh tataguy gagamgaman yu. Mu hay maphod an aton yu ya mumpakumbaba kayun hay nomnomon yun am-in ya kudkudukdul di udum an tatagu mu dakayu. ⁴ Nomnomon yu damdamay kiphodan di ibba yun tagu ta bokon hay kiphodan yu ya abu.

⁵ Hay pangiu-unudan taku ya hay pangien Jesu Kristo

⁶ te takon di Dios tuwali ya maid hi nomnom nan ena ipilit an munnananong kediye kabaelasan mun-apapu. ⁷ Mu hiya pe ot iwalong nah diyen kalebbengana ot mumbalin hi tagun umat ke ditaku ot ibilang na boy adol nan muttaty. ⁸ Impababa nay adol na ot un-unudonay pinhod Apu Dios an maat ke hiya, takon di kababain hidiye natayanah krus. ⁹ Gapun tuwe ya hiyay impadayaw Apu Dios an Katagtag-ayan hi langit ta hiya moy Ap-apun di am-in, ¹⁰ ta hidiye nan am-in nan wadah luta, hi langit, ad dalam ya mundukkun dah pundayaw dan hiya. ¹¹ Ya am-in day tatagu takon di daanay kad-an da ya iuh-u dan makulug an hi Jesu Kristoy Ap-apu ta midayaw hi Apu Dios an hi Ama taku.

Hay pun-amlongan an mangat nah pinhod Apu Dios

¹² Ta hidiye nan dakayun iibba, impaka-un-unud yu nadan tugun ku handih wadaak hi kad-an yu. Ya ad uwanin nidawwiyak ke dakayu ya namam-an halipotpotan yun paka-un-unudon dadiye. Pinhod kun ihamad yun mangun-unud ke Apu Dios an umagol

kayun mangat hi gaga-iho ta mumbalin kayu nah pinhod nan pumbalinan yu an hidiyey gapunah nangihwanganan dakayu. ¹³ Damanan pundinolan yuh Apu Dios te hiyay mamaddang ke dakayun idat nay kabaalan yu ya pamhod yun mangat hi pinhod na.

¹⁴ Hi am-in an aton yu ya adi kayu munlili ya adi kayu makihannu ¹⁵ ta maid di eyu pumbahulan ya maid di gaga-ihon e makalkalin dakayu, ta dakayuy kitib-an di makali tuwalin imbabalen Apu Dios, ta kay kayu bituwon an munhiyo te dakayu ya nakahhinnatkon di pangi-eyu nadah gaga-ihon tatagun nibahhoy punnomnom da, ¹⁶ ta dakayuy pangiang-angan da ya panginilaan da nah mituttudun kalpuwan di biyag an munnananong. Ta deket athituy aton yu ya mun-amamlongak hantuh kibangngadan Kristo te waday hilbin di ek naatuatuwan hi kiphodan yu. ¹⁷ Takon nin di patayonak hitud uwani ya maan-anlaak an mangihulug hi biyag kut miunnud nah pangulug yun Apu Dios ta paddungnay miappit ke hiya ta kidayawana. Kinali makian-anlaak ke dakayu. ¹⁸ Ya athidi ot bon dakayun makian-anla kayun ha-on.

Hanadan ibban Pablo an da Timothy ke Epaproditus

¹⁹ Madinolak an iabulut Apu Jesus an itud-ak kuh Timothy hina ta papohdanana hin nganney ma-ma-at ke dakayuh na ta wada ot an umanlaak hi pangidatdationan ha-on hi nganneh diyen mipanggep ke dakayu. ²⁰ Hiyay itud-ak ku te hiya ya abuy nahamad di pangikagu nan dakayu ya umat hi punnomnom kun dakayuy punnomnom na, ²¹ te nada ken udum hitu ya hay kiphodan da ya abuy nonomnomon dan bokon hay pangatan da nah ipangunun Jesu Kristo ke dida. ²² Mu hi Timothy ya inila takuy kinataguna te kay ku imbabalen binanaddanganak hi ek nangitanutuduwan nah tuttudun Jesus an kiphodan taku. ²³ Hiyay itud-ak kuh kad-an yu, mu indani ni-an ta inilaok hin nganney maat ke ha-on hitu. ²⁴ Mu madinolak an iabulut nan Ap-apu takun ahilyak umalin manibon dakayu hin waday wayak.

²⁵ Muden nomnomnomok ya mahapul an pumbangngadok hina tun ohan intud-ak yun bumaddang ke ha-on an hi Epaproditus. Hiya peman di ohan kay tindalun Jesus an impun-ib-ibbak an nanganangat nah ipangunun Jesus. ²⁶ Pumbangngadok hina te ihik nan umalin manibon dakayu ya madanagan te ininnilanan dingngol yuy nundoghana. ²⁷ Makulug an nundogo ot innang an mate, mu himmok Apu Dios ot pumhod. Himmokak damdama te gulat nat nate, ya nungkid-um hi ligat ku. ²⁸ Kinali namam-an uma-abtuwak hi kibangngadanah kad-an yu ta umamlong kayuh panib-an yun hiya ya makaan di danag ku. ²⁹ Deket umalih na ya umamlong kayu te hiya ya nahamad an ibba takun mangulug ke Apu taku. Ya

bokon ya abu hiyan pangipatib-an yuh apngayu, mu takon nadan udum an umat ke hiyay pangieda. ³⁰ Te bokon hay biyag nay ingkakagunah pangatana nah ngunun Jesu Kristo, ta hidiye nan innang ot an mate hi pamaddang nan ha-on nah ngunuk te maid di innun yun bumaddang ke ha-on te maid kayuh tu.

Hay adi pangidinolan Pablo hi am-in nadah inat nat matbal ke Apu Dios

3 Hay bo ohah kalyok ke dakayun kaibaiba ya pinhod kun mun-am-amlong kayun Apu taku. Takon di ipanidpidwak datuwe mu ta un-unudon yuy tugun kut kiphodan yu.

² Halipat-an yu nadan makallangkak an tatagun kay da ahu te ituttudu dan mahapul an mumpakugit day linalaki ta ahida mabalin an mihwang. ³ Langkak dah diye te bokon hay pumpakugitan di pangimatunan hin tagun Apu Dios di ohan tagu. Ditaku tuwaliy tagun Apu Dios, kinali hiyay dayawon taku gapuh baddang di Espiritunan ditaku ya gapu te hi Jesu Kristoy pundinolan taku an bokon hay pumpakugitan.

⁴ Te gulat nat hay pumpakugitan weno hay in-innat di pangipuunan Apu Dios hi pambalanan ditaku ya timbalak ot an maphod te nabayag di nangihamadak an nangun-unud ke dadiye. ⁵ Te handih mikawalun algoh nitungowak ya nakugitak. Ya tonokak an Judyu te ha-oy di ohan holag Benjamin. Ya deke bot mipanggep hi Tugun min Judyu ya impaka-un-unud ku te ha-oy di ohan makalin Pharisee. ⁶ Ongal di nangitakdog ku nah inun-unud kut namahig an impunholholtap ku nadan mangulug ke Jesus. Impaka-un-unud kun am-in di mipanggep hi pangien di Tugun Moses ya inilak an maid di nungkudangak hi mipanggep ke datuwe.

⁷ Mu am-in datuwen imbilang kun ongal di punhilbiyana ya inwalong ku mot iappit kuy biyag kun Jesu Kristo. ⁸ Te maid di nganneh diyen e miingngo nah gun-udon takuh nanginilaan takun Apu takun hi Jesu Kristo. Inwalong kun am-in datuwe ya ibilang kun maid moy hilbida gapuh naminhod kun abun migapat ke Kristo. ⁹ Kinali ad uwani ya adik mo idinol nah pangun-unudan hi Tugun Moses di pangibilangan Apu Dios an maphod di ohan tagu. Man-uket imbilangak ke Apu Dios an maphod ya gapuh nangulugak ke Kristo. Ta hidiye nan maid di udum hi ek pangidinolan hin bokon hiya ya abu. ¹⁰ Ya hay ahan pinhod ku ya pakainillaok hi Jesu Kristo ya gibokok nan kabaelan di namahuwana. Ya pinhod ku bon milaggat hi nunligligatana ya natayanat mabaliwan di pangiek ta miummat ke hiya ¹¹ ta umannung di namnamaok an mahuwanak damdaman Apu Dios hi udum hi algot makitaguwak ke hiya ta nangamung.

Hay aton taku ta umat hi pangien Jesu Kristoy pangien taku

¹² Adik e kanan di inat kun am-in danae weno hay pangiek ya umat moh pangien Kristo. Mu athidiy pinhod kun maat ke ha-on, kinali atok am-in di kabaalak an mangun-unud ke Jesu Kristo ta mumbalinak nah pinhod nan pumbalinak hi nangihwanganan ha-on.

¹³ Iibba, man-u te makulug an uggeyak ni-an numbalin nah pinhod Jesu Kriston pumbalinak, mu hay atok ya kal-iwak nan na-na-at ke ha-on handi ya iohhak di nomnom ku nah pinhod Apu Dios an atok. ¹⁴ Ta hidiye nan atok am-in di kabaalak an mangipaannung nah pinhod Apu Dios an pumbalinak an hidiyey gapunah namiliyanan ha-on an pangidatana nah kiphodan hi langit gapuh inat Jesu Kristo.

¹⁵ Ditakun nahamad di pangulug na ya mahapul an athidi takuy punnomnom taku ta takon di wada nadan udum an hinnatkon di punnomnom dan adi miunnud ketuwe ya nangamung hi Apu Dios an mamaddang ke didat maawatan da. ¹⁶ Takon di hinnatkon di punnomnom di udum, mu hay makahhapul ya itultuluy takun mangun-unud nah nipainilan ditaku mipanggep ke Kristo.

¹⁷ Iibba, iun-unud yun ha-on, umat nadah udum an iibba taku. Impatibo min am-in di maphod an un-unudon yu, kinali iun-unud yu nadah mangun-unud hi pangien-emi. ¹⁸ Dehtun lumuwaak an munnomnom nadah dakol an tatagun kinalikalik ke dakayu handi te nanongnan ngohayon day natayan Kristoh krus ta mapakawanan di liwat taku. ¹⁹ Datuwen tatagu ya makastigu da an mihi-an dan Apu Dios ta nangamung te hay pinpinhod di adol day kay numbalin an dios da ya nan gaga-ihon at-atton dan kababain di ipahhiya da. Hay gagamgaman da ya nadan wada tuh luta ya abu. ²⁰ Mu ditaku ke pen mangulug ya hi langit di ahi taku kihaadan ta nangamung, ta hidiye nan uma-abtu takuh aliyan Apu Jesu Kristo an mangihwang ke ditakut ikuyug ditakuh kad-ana. ²¹ Hiya an kabaelasan mangipaduttuk am-in hi nganne ya kabaelasan baliwan tun nakapuy an maten adol takut umat hi adol nan namahuwan an adi mate.

Hay tugun hi mipanggep hi kiohhaan, pun-amlongan ya punlinggopan

4 Dakayun iibbak an mangulug, ongal di impaminhod kun dakayu ya pinhod dakayun abun tibon te umipaamlong kayun ha-on. Man-uke ya matibo nah pangulug yun waday hilbin di naatuatuwak. Kinali ihamhamad yun mangun-unud ke Apu taku.

² Dakayu, Yudia ke Sintayke, donglon yu anhan tun kalyok ke dakayu. Hay maphod ya munhindodngol kayu te hidiyey maphod an pangien di mangulug ke

Apu Kristo. ³Ya kalyok ke he-an napateg an ibbak an baddangam datuwen binabai an didan am-in ke da Clemente ya nadan udum an nakingunun dakami. Man-uke ya ongal paman di imbaddang dan dakami handih emi nangipainilaan nah tuttudun nan Ap-apu taku. Takon di adik dida ngadanon ot inilak an impakitudok Apu Dios di ngadan da nah liblun nitudkan nadan idatanah biyag an maid di poppog na.

⁴Hana ot ta am-in kayu ya mun-am-amlong kayu gapuh nigappatan yun Jesu Kristo. Pidwaok bon kalyon an hana ot ta am-in kayu ya mun-am-amlong kayu.

⁵Ipatibo yuy maphod nadah ibbayu ta munhin-uulayan kayu te gagala ya umali nan Ap-apu taku.

⁶Takon di nganney maat ke dakayu ya adi kayu madanagan, mu hay aton yu ot ya abu ya mundasal kayun Apu Dios ta ibaga yuy ngannen mahapul yu ya adiyu kal-iwan an mumpasalamat ke hiya. ⁷Iathidi yu ke ya mawadan dakayuy linggop Apu Dios an mangipakodhol hi nomnom takut adi taku kumagukagu ya adi taku kahinnaul gapuh pangidinolan takun Jesu Kristo. Hidiyen linggop ya adi taku kabaelan an awatan.

⁸Kaibaiba, hay manguddidin kalyok ke dakayu ya ipaanhan yun nomnomon nadan makulug, nadan ki-dayawan ya katbalan, hay maandong an pangi-e ya hay limpiyu ta abuna nadan umidat hi maphod an punnomnom di nomnomon taku. ⁹Un-unudon yu nadan inadal yu ya tinibotibo yu ya dingngol yun ha-on. Deket aton yu datuwe ya munnanong ke dakayuh Apu Dios an umidat hi linggop.

Hay numpasalamatan Pablo nadah tatagud Philippi te hay baddang dan hiya

¹⁰Maka-an-anlaak ya mumpasalamatak ke Apu taku te deyan wada boy impaali yuh baddang yun ha-on. Nabayag an maid di eyu impaali, adi gapu te inwalon-

gak, mu inilak an maid di innun yun mangipaali.

¹¹Nganne innun, adiyak munlili te mapnekak hi ngan-neh diyen wadan ha-on. ¹²Inilak di nganney naligat ya nalam-ay an biyag, kinali takon di nganney maat ke ha-on ad uwanin mataguwak ya umamlongak. Takon di makudang weno nahawwal di mahapul ku ya nun-ingngo metlaing ke ha-on. ¹³Man-uke ya kabaalak di ngannen maat ke ha-on te wadah Jesu Kristo an bu-maddang ke ha-on.

¹⁴Mu takon di athidi ya maphod ahan ta binaddanganak ke dakayu hi ligat ku. ¹⁵Dakayun tatagud Philippi, impakainnila yu an handih nanayanak ad Macedonia handih nangilappuwak an nuntuttuduh mipanggep ke Jesus ya dakayu ya abuy bimmaddang ke ha-on. ¹⁶Takon handih wadaak ad Tesalonika ad Macedonia ya numpaapaali kayuh mahapul ku. ¹⁷Adik e kalkalyon datuwe te gagamgamak di idat yun ha-on, mu man-uke ya waday ahiyu dawaton an idat Apu Dios te hay namaddangan yun ha-on. ¹⁸Dinawat ku nan pihhun impaw-it yun Epaproditus ot ad uwani ya wadan am-in di mahapul ku ya nahawwahawwal bo kaya. Hinaen indat yu ya paddungnay hi Apu Dios di nangidatan yu ya mun-am-amlong bon dakayu ke-naen inat yu. ¹⁹Ta hi Apu Dios an wadan am-in ke hiyay mangidat ke dakayu hi mahapul yu gapuh inat Jesu Kristo hi kiphodan yu.

²⁰Hi Apu Dios an hi Ama takuy nanongnan madayaw ta nangamung. Amen.

²¹Pinhod kun ipainila yun am-in hanadah ibba takuh nan mangulug ke Jesu Kristo an nomnomnomon dakayu ke dakamin ibba yun mangulug hitu. ²²Ya am-in hantudan tatagun Apu Dios hitu, namam-a hantudan mumpunggunuh balen di patul ya kanan day nonomnomon dakayu damdaman dida.

²³Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu Jesu Kristo.

Colossae

1 Hituwen tudok ya nalpun Timothy an ibba taku ya ha-oy an hi Pablo an apostoles an pinilin Apu Dios an mangipainilah mipanggep ke Jesu Kristo. ² Itudok mih tuwe ke dakayun tatagun Apu Dios an ibba min nahamad di pangulug nan Jesu Kristo hinad Colossae.

Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop an malpun Apu Dios an hi Ama taku.

Hay nangidasalan Pablo nadah mangulug ad Colossae
(Ephesus 1:7,13; 1 Tesalonika 2:12)

³ Am-in hi pangidasalan min dakayu ya adimi kal-iwan an mumpasalamat ke Apu Dios an Aman nan Apu takun hi Jesu Kristo ⁴ te dingngol min nahamad di pangulug yun Jesu Kristo ya nahamad di naminhod yun am-in hanadah tatagun Apu Dios. ⁵ Nipalpu dih nanginilaan yu nah makulug an tuttudu mipanggep nah inat Jesus an kiphodan taku ya nahamad di pangulug yu te namnamaon yu nan wadah langit an ih-ihod Apu Dios ke dakayu. Gapu kediyen namnamaon yu ya deyan mangulug kayu ya waday impaminhod yuh ibbayu. ⁶ Hituwen maphod an tuttudu ya mungkipainilah kabobboble. Ya dakol day mungkabaliwan di biyag da gapu kediyen, umat hi nabaliwan di biyag yu handih nangngolan yu ot maawatan yuy mipanggep hi ulen Apu Dios nadah naliwat. ⁷ Inadal yuh tuweh intutudun Epaphras an napateg an ibba takun muttatyun Kristo an bumadbaddang ke dakami ketuwen ipangunun Kristo. ⁸ Kinali nan dakamiy mipanggep hi punhimpopohhodan yun nalpuh Espiritun Apu Dios.

⁹ Kinali kediyen nangngolan mih mipanggep hi pangulug yu ya idasadasalan dakayun dakamit baddangan dakayun Apu Dios ta pakaawwatan yuy tuttudun malpuh Espirituna ya ta inilaon yun am-in di pinhod nan aton yu ¹⁰ ya ta hay pumbibiyag yu ya miunnud nah pinhod nat umamlong. Ta deket athidi ya dakol day mabaddangan nah maphod an aton yu ya madmad-uman di inila yu mipanggep ke hiya. ¹¹ Ya hana ot ta gapuh kabaelan Apu Dios ya ipal-ot dakayu ta mabalina an anusan yuy kumpulnan ligat ¹² ta mun-amamlong kayun mumpasalamat ke Ama taku. Imbilang ditakun tatagu nat mabalina mon migappat taku nah pun-ap-apuwanan munnananong di pat-al. ¹³ Kinaan ditaku nah tapol an pun-ap-apuwan Satanas ot it-an ditaku nah pun-ap-apuwan nan Imbabalenan im-

pakappinhod na ¹⁴ ya gapuh nangikatayan nan Imbabalenah liwat taku ya pakawanan ditakun Apu Dios.

Hay kinatagun Jesu Kristo ya hay ngununa
(Ephesus 1:23; 2:12; 3:19; 4:13,18)

¹⁵ Hi Kristoy pangitib-an takun Apu Dios an adi mati-bo. Hiya an Katagtag-ayan ya wada tuwali ot ahi mawadan am-in tun wadad uwani. ¹⁶ Te am-in tun wada tuh luta ya hi kabunyan, matibo ya adi ya naltu gapu ke Jesu Kristo, takon nadan ongal di kabaelasan aap-apu ya nadan anghel an maphod ya gaga-iho. Am-in di nganneh diye, takon di daana ya lintuna ot midinol ke hiya ta ipaptok nat hiyay madayaw. ¹⁷ Hiya ya wada tuwali ot ahi mawadan am-in tun wadad uwani ya waday panun am-in datuwe te hiyay mangipaptok. ¹⁸ Ya hiyay kay taku ulu ya ditakun mangulug di kay na adol ta hiyay ukod ke ditakun am-in. Hiyay katagtag-ayan te minahuwan Apu Dios ta am-in takun tataguna ya ahi taku mamahuwan damdamah udum hi algo. Hituwey kitib-anan hiyay katagtag-ayan.

¹⁹ Man-uke ya hi Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios ya waday kinaDios na, kinali am-in di wadan Amana ya wada bon hiya te hidiye tuwaliy pinhod Apu Dios. ²⁰ Intud-ak Apu Dios nan Imbabalena tuh luta ta waday inunan mibangngad ke hiya nadan nihi-an an lintuna tuh luta ya hi kabunyan. Ingkatenay liwat taku ta waday aton takun mihayyup ke Apu Dios.

²¹ Handi ya nihi-an takun Apu Dios te buhul ditakun hiya gapuh gaga-ihon wadah nomnom taku ya hay gaga-ihon at-atton taku, ²² mu ad uwani ya maphod ta inabulut ditakun mihayyup ke hiya gapuh nangikatayan nan Imbabalenah liwat taku. Ta hay panibon mon Apu Dios ke ditaku ya maphod taku an maid di liwat taku. ²³ Mu mahapul an itultuluy takun mangidinol nah nituttudun ditaku mipanggep hi natayan Jesu Kristo an hidiyey pangidinolan takuh kihwangan taku. Hituwen nituttudun ditaku ya nundingngol hi kabobboble tuh luta. Ya deyan ha-on an hi Pablo an pinilin Apu Dios an oha nadah muttatyun mangipainilan tuwe.

Hay ngunun indinol Apu Dios ke Pablo

²⁴ Ad uwani ya takon di dehtun munholholtapak gapuh nuntanuttuduwak hi kiphodan yu ya nanongnan maan-anlaak te kayak milaggat nah nunholholtapan

Kristo ta umannung di pinhod nan maat hi nunhol-holtapana gapuh kiphodan takun mangulug an makalin adol na. ²⁵ Ha-oy di ohan pinilin Apu Dios an bumaddang nadah mangulug ta ipainilak am-in nadan kalina, immam-ana ke dakayun bokon Judyu. ²⁶ Itut-tuduk hituwe ta ditakun tataguna ya inilaon taku nan planunan uggena impainila nipalpu dih done ingganad uwani. ²⁷ Ad uwani ya inilaon takuh diyen maphod an ninomnom Apu Dios an aton te hidiye tuwaliy planuna. Pinhod nan ipainilah tataguh kaboboble takon di dakayun bokon Judyu an wadah Kristo ke ditakun mangulug, kinali namnamaon takun milakam nah kidayawan Apu Dios.

²⁸ Ta hidiye nan am-in di pangayan mi ya hay mipanggep ke Kristoy itanuttudu mih tatagu. Aton min am-in di kabaelan min muntuttudu ta mangulug dan Kristo ya ta mihamad di pangulug da gapuh nigappatan dan hiya. ²⁹ Mun-oolotak ketuwen ngunuk takon di naligat te nanongnan ongal di baddang Kristo ke ha-on.

2 Dakayun mangulug ad Colossae ya pinhod kun inilaon yun nahalman di pangidasadasal kun dakayu ya nadan mangulug ad Laodicea takon nadan udum an ugge nanibon ha-on ² te pinhod kun punnanongon yuy pundinol yun Jesu Kristo ta pakainillaon yuy mipanggep ke hiya an hidiye nan ugge impainilan Apu Dios handi. Ya pinhod kun mun-uunnud kayu gapuh impaminhod yuh ibbayu. ³ Hi Jesu Kristoy kay aladdun punlukat am-in nah nitalun nomnom ya kinalaing Apu Dios te hiyay mangipainilan ditaku hi pangi-ena ya hiyay kawad-an am-in di wadan Apu Dios.

⁴ Kalyok ke dakayuh tuwe ta deket wadaday udum an umalin mangituttuduh hinnatkon ya adi kayu mahaul, takon di maphod di pungkalkalli da te langkak hidiyen ituttudu da. ⁵ Takon di maidak hinah kad-an yu ya kayak damdama wada te nonomnomon dakayun ha-on. Ya mun-am-amlongak te nanongnan nahamad di pangulug yun Kristo.

Hi Kristo ya abuy kalpuwan am-in di kiphodan taku

⁶ Deyan inabulut yuh Jesu Kristo an Apu yu ya mahapul an madinol kayun baddangan dakayun hiyah kabigabat an ⁷ paddungnay lumamut kayun hiya ta hiyay mangipatagun dakayu. Kinali mahapul an nahamad di pangulug yun hiya ta miunnud nah nituttudun dakayu. Ya maphod di mumpasalamat takuh ongal ke Apu Dios nah atonan ditaku.

⁸ Halipat-an yu ta adi dakayu ihapitan hanadah umalin e muntuttuduh langkak. Man-ut nakala-ing dan kumali, mu hay ituttudu da ya ugge nalpun Kristo te nalpuh nomnom di tagu ya nadah adi matibon manahaut. ⁹ Hituwey nomnomon yu, numbalin hi taguh Jesu Kristo, mu nanongnan wadan hiyan am-in di kabaelan

Apu Dios. ¹⁰ Ya gapuh nigappatan yun Kristo ya nilakam kayu nah biyag nan maid kudang na. Ya hiyay katagtag-ayan am-in hanadah waday pun-ap-apuwan da, takon nadan adi matibon umat nadah dimonyo ya anghel.

¹¹ Ditakun mangulug ke hiya ya paddungnay nakugit taku, mu hay nakugitan taku ya adi umat hi pangugit di tagu, mu hidiyey nangipatikodan Kriston ditakun mangmangngat nadah gaga-ihon pinpinhod di adol taku. ¹² Te handih numpabonyagan taku ya kay nakilubuk ke hiya nan gaga-ihon kinatagu taku. Mu handih namahuwana ya kay taku nakimahun hiyan nahannotan moy kinatagu taku, te kinulug takuy kabaelan Apu Dios an nunmahun hiya. ¹³ Athituy ine-ena: Dakayun bokon Judyu an ugge ni-an nanginilan Apu Dios ya paddungnay nate kayu gapuh liwat yu, mu paddungnay tinagu dakayun Apu Dios ya pinakawananan am-in di liwat yu gapu te kay kayu nakitagun Kristo handih namahuwana. ¹⁴ Gulat na ya makastigu taku te hay liwat takuh ugge taku nangununudan nah Tugun an indat nan Moses, mu gapuh natayan Jesus hi krus ya pinakawananan am-in di liwat taku ta adi taku makastigu. ¹⁵ Hay nipatakan Jesus hi krus gapuh liwat takuy nangapputanan am-in hanadah dimonyo ya nadan aap-apu da ot mapoppog moy pun-ap-apuwan dan ditaku. Hituwey panginilaan di katagutagu an hi Jesus ya abuy Ap-apu.

¹⁶ Ta hidiye nan halipat-an yu ta adi dakayu haulon hanadah umalin mangibagan mahapul an un-unudon yu nadan dakol an paniawon da, ta waday paniawon yuh makan ya mainum ya waday ngilinin yuh bulan ya algon umat nah Sabadun Tungo. ¹⁷ Datuwen tugun ya adi mo mahapul te kay da ya abu a-on nan makulug an maunud an hi Jesu Kristo. ¹⁸ Adi kayu e paapput nadah mangibaag ke dakayun kanan day diday nakhammad di pangulug da te dida ke ya kay hanan napakumbaba da peman te dakol di paniawon da ya kanan day mahapul an dayawon nadan anghel. Ya dida ke kanu ya waday inin-inop da ya hidiye bo udot di ipaanhan dan e ituttudu. Mu hay kakulugana ya dida kayay mangipatag-eh adol da te hay malpuh nomnom day ituttudu da. ¹⁹ Bokon moh Kristo di pundinolan danaen tatagu. Mu hi Kristo ya hiyay mibilang an ulu taku. Hiyay nangdon ke ditakun kay parten di adol na. Ta hidiye nan mipaptok taku ya mihamad di pangulug takun hiya ta mumbalin taku nah pinhod Apu Dios.

Kay taku nakikaten Jesus ta makitagun taku mo ke hiya

²⁰ Ditakun mangulug ya kay taku nakikaten Jesu Kristo handih natayana ta bokon mo nan gaga-ihon adi matiboy mun-ap-apun ditaku. Mu tipet nanongnan iun-unud yuh un-unudon nadan tatagun ugge nangulug ²¹ an deke on kanan day "Adiyu odnan hidiye,"

“Adiyu kanon hidiye” weno “Adiyu e dapaon hidiye”?
²² Mu am-in datuwen ikakagu da ya adi importante te adida munnanong, mu ahida mama-id. Datuwen maun-unud ya nalpuh nomnom di tagu, ugge nalpun Apu Dios. ²³ Hanadan tatagun mangun-unud ke dadiye ya kay da peman nanomnoman te aton dan am-in di kabaelan dan mangun-unud nah kumpulnan kalyon dan maun-unud takon nin di punholholtapan day pangun-unudan da ya anusan da. Hay pangun-unudan dan datuwe ya kay hanan nababa da peman. Mu am-in dadiyen un-unudon da ya maid di hilbina te adi pakabaddang ke didan mangitikod an mangat nah gagaihon pinhod di adol da.

Hay pangien di balun nitaguwan an malpun Jesus

3 Dakayu ya mibilang kayu mon nakitagun Kristo, ta hidiye nan hay nomnomon yu ya nan midat ke dakayuh langit an pun-ap-apuwan Kristo an inumbun hi winawwan Apu Dios. ² Om, nomnomon yuh diyen kitaguwan yuh langit, bokon hantudan nalgom an wada tuh lutay gagamgaman yu. ³ Te nan nitaguwan taku tuwali ya paddungnay nakikaten Jesu Kristo ot hidiyen nihannot an balun nitaguwan taku ya ipappaptok Jesu Kristo an wadan Apu Dios. ⁴ Hantuh kibangngadan Kristo an kalpuwan di biyag takun mangulug ya mi-gappat takuh dayaw na.

⁵ Ta hidiye nan mahapul an itikod yun mangat nadah gaga-ihon pinpinhod di adol. Adiyu aton di malalao, adi kayu numanomnom hi nganneh diyen gaga-iho. Ya adiyu iummat nah tagun pinhod nan ibagin am-in di nganneh diye, te deket athituy aton yu ya impumbalin yun dios yu nan pinhod yun ibagi. ⁶ Danaen at-atton nadan adi mangun-unud ke Apu Dios di mangipabohol ke hiyat humlun hi pangastiguwanan dida. ⁷ Mu takon di dakayu ya athidiy pangie-eyu handih ugge kayu nangulug.

⁸ Muden ad uwani mon mangulug kayu ya mahapul an itikod yun mangat hi gaga-ihon adiyu hingitan di ibbayun tagu ya adi kayu kabinnoh-ol. Ya adi kayu tumambuk ya adi kayu munlabu ⁹ ya adiyu ilangkakan di ibbayu. Te inwalong yu mo dadiyen gaga-ihon pangie. ¹⁰ Ad uwani ya nahannotan moh baluy pangie taku ya hi Apu Dios an nanannot kediyen pangie taku ya itultuluy nan mangipaphod ke ditakut loktat ya miingngo taku moh pangie-ena ya pakainillaon taku hiya. ¹¹ Ketuwen balun biyag taku ya mun-iingngo taku moh hinangngab Kristo, takon di Judyu ya bokon, ya adi mo importante hin nakugit weno ugge ya adi importante hin himbut weno bokon, nun-adal weno ugge. Man-uke ya wadan ditakun am-in an mangulug hi Jesu Kriston nakattag-e, takon di nganneh nitaguwan taku.

¹² Impakappinhod dakayun Apu Dios ot piliyon dakayun tataguna. Kinali mahapul an munhinhohmok

kayu ya munhin-uulleyan kayu. Maphod boy mumpakumbaba kayu ya mun-anus kayu. ¹³ Ya munhinhuhhulug kayu ya kal-iwan yuy bahul di ibbayun dakayu ta umat ke Apu takun pinakawanaray liwat takun hiya. ¹⁴ Hay makahhapul ya munhimpopohodan kayu te hituwey mangipahamad hi pun-uunudan yu. ¹⁵ Hi Kristoy pangidinolan takuh baddang ta mitultuluy di maphod an punnomnom takuh ibba takut malinggop taku. Te hidiyey gapunah namiliyan Apu Dios ke ditakun mangulug an ohan adol Kristo. Ya maphod di mumpasalamat kayun Apu Dios hi am-in nah atonan dakayu.

¹⁶ Mahapul bon hay umanhan hi nomnomon yu ya nadan intuttudun Kristo ta miunnud hi niptok an punnomnom yu ya kinalaing yun munhintuttudu ya munhintuttugun. Ikanta yu nadan Psalms ya nadan udum an kantan pundayaw ke Apu Dios ya nomnomon yuy pumapasalamatan yun hiya. ¹⁷ Ya nomnomon takut am-in di aton taku ya kalyon taku ya kidayawan nan Ap-apu takun hi Jesus. Ya am-in di pumapasalamatan takun Apu Dios ya ipadalan takun hiya.

Hay mangulug ke Kristo ya mahapul an hay maphod di aton da

¹⁸ Dakayun binabai, maphod di un-unudon yuy in-ayan yu te hidiyey maphod an pangien di mangulug ke Apu taku. ¹⁹ Ya dakayu ke damdaman inayan dan linalaki ya ipatibo yuy impaminhod yun dida ya adi kayu makabbungot ke dida. ²⁰ Ya dakayun u-unga ya adiyu ngohayon di ammod yu ta umamlong hi Apu Dios ke dakayu. ²¹ Dakayu ke damdaman aammod da ya konoknongon yu ta adiyu halman di hong-ak ke dida te kal-ina ya umalmot da ot ya abu.

²² Dakayun himbut, un-unudon yu ta nangamung di ap-apu yu, adiyu ipatibon makakkahlu kayu ya abu ten wada da, mu hay pangun-unudan yun dida ya malpuh nomnom yu ya gapuh pangun-unudan yun Apu Dios, bokon nan ekayu pitpitbal. ²³ Ya am-in di aton yu ya munhuhulu kayun mangat an kay hi Apu takuy ingnungunuwwan yu an bokon hay tagu. ²⁴ Te inila yun hi Apu takun hi Jesu Kristoy mangidat hi gun-udon yu an hidiye nan e pakitaguwan ke hiya. Hay kakulugana ya hiya tuwaliy kon muttatyun ditaku. ²⁵ Ta hanada ke damdaman mangmangngat hi gaga-iho, takon di nganneh nitaguwan da ya kastiguwon Apu Dios dida te hiya ya maid di nangiohhaanah kaphod na te hiya ya maandong di pangat na.

4 Dakayun ap-apun datuwen himbut, mahapul an ip-iphod yuy pangat yun dida. Nomnomon yun wada damdamay Ap-apu yuh langit an hi Apu Dios.

Hay udum an tugun Pablo

²Ya dakayun mangulug, adi kayu uminglen mundasal ya ip-iphod yuy pundasal yu ya mumpasalamat kayun Apu Dios. ³Adiyu kal-iwan ta idasalan dakami ahan damdama ta baddangan dakamin Apu Dios ta waday innun min mangituttudu mipanggep hi pangihangan Kristoh tagu an hituwey ugge impainilan Apu Dios handi ya hituwey gapunah nikalabutak.

⁴Idasalanak bo ke dakayu ta baddanganak ke Apu Dios ta nalakan maawatan di tataguy ituttuduk ke dida.

⁵Deket wada kayuh kad-an nadan adi mangulug ya ituttudu yun dida tun mipanggep ke Jesu Kristo ya tibon yu ta maphod di ipatibo yun dida. ⁶Ya tibon yu bot ip-iphod yun makihummangan ke didat maphod di pangngol dah kalyon yu. Ya deket waday pinhod dan inilaon ya tibon yu ta miptok di panumang yu.

Hay nanguddidih kinalin Pablo nadah iColossae

^{7,8}Itud-ak kuh Taykikus an mangipainilan dakayu hi ma-ma-at ke dakamih tu ta wadan umamlong kayu. Hiyay itud-ak ku te hiyay ohan napateg an iba taku. Iapati na peman an bumaddang ya ibba takun mutatyun Jesu Kristo an Apu taku. ⁹Maki-ali damdama tun ohan kabobl原因 yu an hi Onesimus an oha bon makangngun-unud ya napateg an iba taku. Didan duway ahi mangalkalin dakayu hi mipanggep hi ma-ma-at ke dakami.

¹⁰Hi Aristarchus an ibbak an nikalabut ya kananay nonomnomon dakayun hiya. Athidi bon Marcos an iban Barnabas. Nakali tuwalin dakayu handi an deket

ihawwang Marcos hina ya ipatibo yuy apnga yun hiya.

¹¹Takon di hi Joshua an Justus di ohan ngadana ya nonomnomon dakayun hiya. Datuwen tulu ya abu nadah Judyuh tuy bumadbaddang peman ke ha-on an e mangipainilah mipanggep nah pun-ap-apuwan Apu Dios.

¹²Hi Epaphras an oha bon kabobl原因 yu ya mutatyun Jesu Kristo ya kananay nonomnomon dakayu damdaman hiya. Idasadasalan dakayun hiya te pinhod nan makaihammad di pangulug yun Jesus ya pakainil-laon yun am-in di pinhod Apu Dios an aton yu ta dadiyey un-unudon yu. ¹³Ha-oy ya ihadak kun namahig peman di pangidasadasal nan dakayu ya nadan tatagud Laodicea ya ad Heirapolis.

¹⁴Ya takon hantun napateg an iba takun hi Doktor Lucas ya hi Demas ya kanan day kalyok ke dakayu an nonomnomon dakayun dida.

¹⁵Kalyon yu nadah ibba takun mangulug ad Laodicea ya ke Nympha ya nadan maamuamung hi baleda an nonomnomon mi dida.

¹⁶Deket binidbid yuh tuwen tudok ku ya ipae yud Laodicea ta bidbidon damdaman nadan mangulug hidi. Ya athidi bo nah tudok kun didan maphod di bidbidon yu damdama.

¹⁷Adiyu kal-iwan ta kalyon yun Archipus an mahapul an gibbuwona nan ngunun indinol nan Ap-apu takun hiya.

¹⁸Hituwen udidin di kalyok ke dakayu ya ha-oy mis-mun hi Pabloy nangitudok. Pinhod kun ipainilan nonomnomon dakayu. Nomnomonak damdaman dakayu tuh kalabut ta idasalanak.

Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu Dios.

1 Tesalonika

1 Hituwen tudok ya nalpun dakami an hi Pablo, hi Silas ya hi Timothy. Ipaali min dakayun iTesalonika an mangulug ke Apu Dios an hi Ama taku ya hi Jesu Kristo an Apu taku. Hana ot ta ulayan dakayu ya pal-inggopon dakayun Apu Dios.

Hay ine-en di pangulug nadan tatagud Tesalonika

² Am-in nah pundasalan min Apu Dios ya pakidadasal dakayu ya mumpasalamat kamin hiya mipanggep ke dakayu. ³ Te deket mundasal kamin Ama takun hi Apu Dios ya nonomnomon mi nan maphod an at-atton yu gapuh pangulug yu, hay hinlu yun mangiat hi impangunun nan Ap-apu taku gapuh ongal an pamhod yu ya nan ongal an dinol yuh pumbangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

⁴ Dakayun kaibaiba an pakappinhod Apu Dios, inila min pinili dakayun hiya an pumbalinonan tataguna ⁵ te handih nangipainilaan min dakayu nah tuttudun Jesu Kristo ya ininnila yun hituwe ya bokon tuttudun di tagu ya abu. Mu gapuh baddang di Espiritun Apu Dios ke dakami ya nangulug kayu. Kinali kediye ya ongal di dinol mi kediye intuttudu mi. Ya inila yun handih wada kamih na ya hay kiphodan yuy nonomnomon mi. ⁶ Maphod ta in-un-unud yu ke dakami ya ke Apu takun hi Jesu Kristo ta takon di nahalman di nunholholtapan yu ya inabulut yu nan intuttudu mi ot umamlong kayu te impaamlong dakayu nah Espiritun Apu Dios. ⁷ Ot dakayuy pangiun-unudan nadan mangulug hinah probinsiad Macedonia ya nadah udum an bobled Greece. ⁸ Gapuh pangulug yu ya nundingngol di kalin Apu Dios ad Macedonia ya ad Greece. Bokon ya abuh diy nadngolan di pangulug yu te nundingngol hi udum an boble. Kinali adi mahapul an emi kalkalyon di mipanggep ke dakayu. ⁹ Hanadan tatagu ke dadiyen bobley nangalkalin dakami handih nangaliyan mihna hi mipanggep hi apngayu ya hay nangiwalongan yun mundayaw hi nalgom an dios ot daydayawon yu mo nan makulug an Dios an wadat nangamung. ¹⁰ Ya iitok da bon hanadhad-on yu kanuy kibangngadan nan Imbabalen Apu Dios an hi Jesu Kristo an malpuh langit. Hiya ya minahuwan Apu Dios handih natayanat ihwang ditaku nah namahig an bungot Apu Dios nadah naliwat.

Hay inainat Pablo ad Tesalonika

2 Kaibaiba, inila yun waday hilbin di immaliyan mihna. ² Nahalman di inat dan dakamid Philippi an pinalohalohanan dakami ya pinanadngolan dakami, mu maphod ta impakodhol Apu Dios di nomnom mi ot waday tulid min immalih nan e nuntuttuduh mipanggep ke Jesu Kristo takon di dakol day mamihul ke dakami. ³ Hay nuntuttuduwan min dakayu ot ahi kayu maawis an mangulug ya ugge nipuun hi ad-adin punnomnom te ugge dakayu hinaul weno tinalam.

⁴ Mu timbal Apu Dios di pangi-emi, kinali indinol nan dakamin e ituttuduy mipanggep hi inat Jesu Kristo an kiphodan taku. Bokon hay e pitpitbal hi tataguy gagamgaman mi, mu pinhod min ipaamlong hi Apu Dios an nanginilah nomnom di tagu. ⁵ Ya inila yun unggemi in-ummat nadah udum an muntuttudun humahhaul da. Ugge dakayu inhapitan ke dakami te bokon hay maala min dakayuy ginamgaman mi. Hi Apu Dios ya inila nan makulug hituwe. ⁶ Inilayu bon ugge kami numpadayaw hi tatagu, takon di dakayu weno dahdi, ⁷ takon di lebbeng nan midayaw kami gapuh kinaapostoles min Kristo. Inilayun maule kamin dakayu, umat hi ulen di ina hi imbabalena ⁸ te impakappinhod dakayun dakami, kinali ongal di anla min nuntuttudun dakayu mipanggep ke Jesu Kristo. Oha bo ya nidadaan kamin mate hin hidiyey mahapul hi kiphodan yu.

⁹ Ya inila yu bon kaibaiba an handih nuntuttuduwan min dakayu ya inhapot min nungngunuh hilong ya mapat-al ta dakami pey mamoklah mahapul mi nah puntuttuduwan min dakayu ta adi kami pitpittanud ke dakayu.

¹⁰ Dakayu ya hi Apu Dios di mangiuh-un maphod di in-innat mi. Inilayun maid di numbahulan min dakayun mangulug ya maid di inat mih humlun hi pamihulan yun dakami. ¹¹ Inilayu bon hay nanuttudu min dakayu ya umat hi pangat di ammod hi imbabalena. ¹² Impal-ot miy nomnom yu ya kinalkaliyan dakayu ot ugge kayu nadismaya. Bokon ya abuh diye te kinali min dakayun mahapul an hay pumbibiyag yu ya miunnud nah pinhod Apu Dios an nangayag ke ditaku nah pun-ap-apuwanat makidayaw takun hiya.

¹³ Ya mumpasalamat kamit nangamung ke Apu Dios te handih nangituttuduwan mih kalina ke dakayu ya

bokon dakamiy ninomnom yun nalpuwana, mu inabulut yun makulug an hidiye ya kalin Apu Dios an maddang ke ditakun mangulug.

¹⁴ Kaibaiba, umat kayu nadah tatagun Apu Dios an mangulug ke Jesu Kristo ad Judea an hinolholtap yuy inainat nadan kaboblasyon yu te athidi damdaman didan hinolholtap day inainat di ibba dan Judyu.

¹⁵ Dadiyen Judyuy namatepate handidah profetas ya dida boy namate ke Apu Jesu Kristo. Ya ad uwani bo ya namahig an punholholtapon dakami. Pabobboh-olon dah Apu Dios ya ngohayon dan am-in di tatagu.

¹⁶ Takon nah emi puntuttuduwan hanadah bokon Judyu ta mihwang da ya ta aton dan am-in di kabaelan dan mangipatikod ke dakami. Ta hidiye nan nahalman mo ahan di liwat da ot ad uwani ya namahig di boh-ol Apu Dios ke dida.

Uma-aptuh Pablon e mumbisita nadah iTesalonika

¹⁷ Kaibaiba, ugge nabayag di ugge taku nuntitibowan nipalpun dih nanayanan min dakayu, yaden namahig an nonomnomon dakayu. Inat min am-in di kabaelan min umalih na te uma-abtu kamin manibon dakayu te ¹⁸ pinhod min abun mibangngad hina, namam-an ha-on an hi Pablo an nadandani on ninomnom kun umalih na, mu nibanahho te gapu ke Satanas. ¹⁹ Man-uke ya dakayuy mangipaamlong ke dakami ya dakayuy namnamaon min kay mi gungunan ahimi ipahhiyah hinangngab Apu Jesu Kristo hantuh pumbangngadana gapuh nangulugan yu nah intuttudu min kalin Apu Dios. ²⁰ Makulug an dakayuy mangipadayaw ya mangipaamlong ke dakami.

¹² Indani ya adi kami mo ahan pakaippol hi punnomnom min dakayu ot punhumnganganan mi mon da Timothy an hiyay umalin manibon dakayu ta takon di dakamiy mibatid Athens. Hiyay ohan ibba takun mangulug ya oha bon ibbamin ba-ba-alon Apu Dios an mangituttudu nah inat Jesu Kristo an kiphodan taku. Intud-ak min bumaddang an mangipatulid ke dakayu ta mihamhamad di pangulug yu, ³ ta takon di nahalman di punholholtapan yu gapuh nangulugan yu ya adi kayu madismaya ta adiyu iwalong di pangulug yu te inila yun mahapul an ipala-u takun am-in datuwe te hituwe tuwaliy planun Apu Dios ke ditakun mangulug. ⁴ Takon handih wada takun am-in hina ya kinali min dakayun waday punholholtapan taku gapuh pangulug taku. Ad uwani ya deyan makulug an ma-ma-at. ⁵ Hituwen punholholtapan yuy namam-an mangipadad-danag ke ha-on, kinali itud-ak kuh Timothy ta ena papohdanan hin nganney innun di pangulug yu te kumakkaguwak an kal-ina ya hinaul dakayun Satanas ta maid moy hilbin di nuntanuttuduwan mi.

⁶ Mu maphod ta nibangngad hi Timothy ya mun-amamlong kami te maphod am-in di indatdatong nan

dakami mipanggep hi pangulug yu ya hay punhimpopohodan yu. Kinalina bon nonomnomon dakami ke dakayu ya umabtu kayu kanun manibon dakami, athidi bon dakamin umabtu kamin manibon dakayu.

⁷ Kinali takon di ongal di ligat mi ya nahalman di punholholtapan mi ya hituwen dingngol min kahamad di pangulug yun iibbay mangipal-ot hi nomnom mi. ⁸ Ta malinggop moy punnomnom mi gapuh nahamad an pangulug yu ke Apu taku.

⁹ Adi kami pakaikalih kaongal di pumpasalamatan min Apu Dios gapu ke dakayu ya hay nangipaamlongan yun dakami. ¹⁰ Kabigabigat ya kahilohilong ya idasadasal min Apu Dios di pumbangngadan mih nat baddangan dakayu nah pungkudangan yuh pangulug yu.

¹¹ Hana ot ta paaliyon dakamih na ke Apu Dios an hi Ama taku ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo. ¹² Ya hana ot ta pumbalinon nan Ap-apu takun nahamad di punhimpopohodan yu ya hay pamhod yuh udum an tatagu ta umat hi naminhod min dakayu. ¹³ Ya hay manguddidin kalyok ya hana ot ta pal-oton nan Ap-apu taku an hi Jesu Kristoy nomnom taku ta aton yu nadan pinhod na ta hantuh pumbangngadanan ibbana nadan tataguna ya maid di liwat yuh hinangngab Apu Dios an hi Ama taku.

Hay aton an mangipaamlong ke Apu Dios

4 Inadal yu nan intugun min dakayun kaibaiba mipanggep hi pangi-en di pumbiyag an mangipaamlong ke Apu Dios ot deyan un-unudon yu. Ya gapu ke Jesus an Apu taku ya kalyon min dakayun ihamad yun mangun-unud ketuwen tugun ² te inila yun am-in nadan intugun min dakayu ya nalpun Apu Jesus. ³ Hay pinhod Apu Dios ya maphod di pangi-e ya hay punnomnom. Pinhod na bon iwalong yun am-in di malalao, umat hi makibabai ya makilalaki. ⁴ Mahapul an maphod di pangahawaan yu ta miunnud nah pinhod Apu Dios an aton di himbalet maphod di pumbalinan di nun-ahawaan yu, ⁵ ta adi umat hi pangat nadan tatagun ugge nanginilan Apu Dios an malalaooy aton da. ⁶ Adiyu haulon di ibbayu ta eyu pun-ay-ayyaman di inayan da te kinali min dakayun adi pinhod nan Ap-apu takuy athidi ya namahig di pangastiguna nah mangat hi athidi. ⁷ Te bokon hay pun-gaga-ihawan di namiliyan Apu Dios ke ditakun tataguna, mu pinili ditakun mangat hi maphod. ⁸ Ta hidiye nan hay tagun mungngohen tuwen tugun ya bokon hay taguy ngohayona, mu hi Apu Dios an mangidat hi Espiritunan ditaku.

⁹ Adi mahapul an tugunon dakayu mipanggep hi punhimpopohodan takun mangulug te impainilan tuwalin Apu Dios ke dakayuh tuwe. ¹⁰ Ya hiyah tuwey impatibo yu nadah ibba takun mangulug ad Macedo-

nia. Hay pinhod mi ya punnanongon yuh tuwen pangi-e.^{11,12} Intugun min dakayu handi an hay nomnomon yu ya hay luminggopan di biyag yu, adiyu pakibibiyangan di udum an tatagu ya waday oha on nangamung nan mamoklah mahapul nat adi kayu pitpitanud. Aton yu datuwet pangitib-an nadan adi mangulug hi kaphod yu ta lispituhon dakayu.

Hay pumbangngadan Jesus tuh luta

¹³ Kaibaiba, pinhod min ipainilan dakayu nan ahi maat nadah ibba takun mangulug an nungkakate handi ta adi kayu u-umyung an umat nadah adi mangulug an maid di namnama dan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ¹⁴ Ditaku ya kulugon takun nateh Jesus, mu minahuwan Apu Dios. Ya kulugon taku bon ahina mahuwan am-in nadan mangulug ke Jesus ta hantuh pumbangngadana ya ahina paki-ayon dida.

¹⁵ Hituwey kinalin nan Ap-apu taku mipanggep ke ditakun mangulug: Ditaku ken matagu kediyen pumbangngadana ya bokon ditakuy mamangulu, mu makidihhan taku nadah nungkakaten mangulug an e manamun hiya. ¹⁶ Hantuh aliyanan malpuh langit ya waday donglon takuh nal-ot an kalin mun-ayag ke ditaku ya muntukuk bo nan ap-apun di anghel ya midihhan an gumango nan tangguyub Apu Dios. Ya hay mamangulun maat ya mamahuwan nadan nungkakaten mangulug ke Kristo, ¹⁷ ta ditaku ken matagu kediyen tiempo ya maki-e takun didan e manamu ke Apu taku nah kulabut ta makiha-ad takut nangamung ke hiya. ¹⁸ Kinali maphod ot an hituwey pangal-alubyag taku nadah ibba taku.

Hay panpan-odan takuh aliyen Jesus

5 Kaibaiba, adi mahapul an pakitudok mi hin kakon-anay aliyen nan Ap-apu taku ² te inila yun hay aliyanan munhumalya ya maid maptok umat hi pangihawwangan di mangako nah hilong. ³ Ya hay pangi-en di tatagu kediyen ya makangngindol da, te hay punnomnom da ya malinggop di biyag da ya maid di gaga-ihoh maat ke dida, mu uggeda inilan hingkakatang ya nadadag dan adi mabalin an mihwang da. Umat nah numbutyug an babain deket nadatngan di puntungowana ya adi mabalin an mihwang hi hakit na.

⁴ Mu dakayu ken iibba an mangulug ya adi tapol di nomnom yu, mu napat-alan te inila yuh tuwen ahi maat. Ta deket hantuh aliyanan umat hi pangihawwangan di mangako nah hilong ya adi kayu mamodwong. ⁵ Te am-in takun mangulug ya paddungnay pinat-alan ditakun Jesu Kristo ya tatagu ditakun hiya. Kinali adi taku umat nadah tatagun tapol di nomnom da. ⁶ Ta hidiye nan ditakun mangulug ya mundadaan taku ya ip-iphod takuy pangi-e taku ta adi

taku umat nadah adi mangulug an kay da nahuyop. ⁷ Hay hilong di kahuyopan di tagu ya kediyen boy kadaklan di mabutong ya nadan kinalik an tagun ugge mundadaan ya paddungnay kahinnuyop da ya kabinutong da. ⁸ Mu ditaku ken napat-alan ya ip-iphod takuy pangi-e taku. Ya mahapul an nan nahamad an pangulug ya punhimpopohodan takuy paddungnay happiyo takun punhani takuh gaga-iho. Ya adi taku kal-iwan an mundinol nah nihwangan taku te hay pundinol takuy paddungnay helmet taku. ⁹ Te ugge ditaku pinilin Apu Dios an makastigu, mu pinili ditakun mihwang gapu ke Apu takun hi Jesu Kristo ¹⁰ an nangikateh liwat takut milak-am taku nah biyag an wadan hiya hantuh pumbangngadana tuh luta, takon di matagu taku weno nate taku kediyen tiempo. ¹¹ Ta hidiye nan itultuluy yun munhintuttugun ya munhimbabaddang umat nah at-atton yud uwani ta mihamad di pangulug yu.

Hay udidin tuwen intudok Pablo

¹² Kaibaiba, ibaga mi anhan ke dakayun lispituhon yu ya un-unudon yu nadan pinilin nan Ap-apu takun muntuttudu ya manugun ke dakayu. ¹³ Ya patibo yuy pamhod yu ya punlispitu yun dida gapu nah ngunuda. Ya maphod di mun-uunnud kayu ta malinggop di punhintutulangan yu.

¹⁴ Ibaga mi bon dakayun kaibaiban tugunon yu nadan ibbayun makahigga ta mungngunu da. Ya ipalot yuy nomnom nadan nahalman di danag da, badangan yu nadan makudang di pangulug da ya ulayan yun am-in di tagu. ¹⁵ Tibon yu bot deket waday ad-adin inat di tagu ke dakayu ya bokon hay pangibalowan yuy nonomnomon yu. Mu aton yuy maphod ta nanga-mung hi ibba yun mangulug ya am-in hi tatagu.

¹⁶⁻¹⁸ Hay pinhod Apu Dios ke dakayun mangulug ke Jesu Kristo ya mun-am-amlong kayu ta nangamung, mundasadasal kayu ya mumpasalamat kayun hiya hi am-in an maat ke dakayu.

¹⁹ Adiyu ngohayon nan Espiritun Apu Dios ²⁰ ya adiyu bo pihulon di impituttudun Apu Dios nadah ibba taku. ²¹ Nomnomon yu hin maphod weno adi nadan mituttudun dakayu ta deket maphod ya hidiyey tobalon yu, ²² mu deket gaga-iho ya dukugon yu.

²³ Hana ot ta hi Apu Dios an kalpuwan di linggop ya ipaphod dakayu ta miingngoy pangi-e yuh pangi-ena. Ta am-in di nomnom yu ya aton yu ya miunnud hi pinhod na. Ya ta maid di liwat yu hantuh pumbangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo. ²⁴ Madinolak an hi Apu Dios an namilin ditaku ya atonan am-in datuwe te adina ibahhoy kinalina.

²⁵ Dakayun iibba, idasalan dakami anhan.

²⁶ Kalyon yu bo nadah ibba takun mangulug hinan nonomnomon mi dida.

²⁷ Itugun kun dakayun pinhod nan Ap-apu takun bidon yuh tuwen tudok hi hinangngab am-in nadan iba takuh na. ²⁸ Hana ot ta ulayan dakayun Apu takun hi Jesu Kris- to.

2 Tesalonika

1 Hituwen tudok ya nalpun dakami an hi Pablo, hi Silas, ya hi Timothy. Ipaali min dakayun iTesalonika an mangulug ke Apu Dios an hi Ama taku ya ke Apu Jesu Kristo. ² Hana ot ta ulayan dakayu ya palinggoapon dakayun Ama takun hi Apu Dios ya hi Apu Jesu Kristo.

Numpasalamat hi Pablo ke Apu Dios gapuh kahamad di pangulug nadan iTesalonika

³ Maphod di mumpasalamat kamin Apu Dios ta nangamung gapun dakayu te mungkihamad di pangulug yu ya punhimpopohhodan yu. ⁴ Kinali am-in nah pangayaayan mih emi puntuttuduwan hanadah maamuamung an mangulug ke Apu Dios hi udum an boble ya dakayuy it-ok mi. Kinalikali min didan munam-amlong kami te itultuluy yun mangidinol ke Apu Dios takon di hidiyey gumapuh pangipaligligatan di udum an tatagu ke dakayu.

⁵ Mu gapu ketuwen punholholtapan yu ya waday lebbeng yun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hituwey kitib-anan hiya ya maandong di punhumalyanah tatagu, ⁶ kinali ahina kastiguwon nadan mangipaligligat ke dakayu. ⁷ Ahina poppogon di punligligatan taku hantuh kibangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo an ibbana nadan onngal di kabaelasan anghel an malpuh langit. Mibangngad ke ya waday mundadalang an apuy hi nunlinikkod ke hiya. ⁸ Umalit kastiguwona nadan ugge nanginilan Apu Dios ya nadan adi mangun-unud hi nituttuduh mipanggep ke Apu Jesus. ⁹ Hay kastiguda ya munholholtap da ta nangamung. Ya mihi-an dan Apu taku ta adida tibon nan ongal an kabaelasan maid di pangingingohan. ¹⁰ Kediye Algon aliyana ya namahig di pangidayaw am-in nadan tataguna ke hiya. Ahida mamodwong am-in di mangulug te hay kakinaphod na. Ya takon di dakayu ya ahivu dayawon te kinulug yuy intanuttudu min mipanggep ke hiya.

¹¹ Ta hidiye nan idasadasal mit mipaphod di pangieyu ta miunnud nah pinhod Apu Dios an pumbalanan yuh namilinyan dakayun tataguna. Ya idasal mi bon gapuh kabaelasan ya baddangan dakayun hiya ta waday aton yun mangat nadah maphod an pinhod yun aton an kitib-an di pangulug yu. ¹² Hidiyey dasal mit gapuh pangieyu ya midayaw nan Ap-apu takun hi Jesus ya ipadayaw dakayu damdaman hiya te makaulleh Apu Dios ya hi Apu Jesu Kristo ke ditaku.

Hay aliyen nan kagaga-ihawan an tagu

2 Deket mipanggep nah ahi aliyen nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo ya nan ahi taku kaamungan an manamun hiya ya ² ibagak ke dakayun kaibaiba an adi kayu tumakut weno madanagan hin waday donglon yuh kanan day nadatngan mo kanuy Algon aliyen nan Ap-apu takun munhumalyah tagu. Adiyu kaya kulugon takon di kanan day impaabig Apu Dios ke dida weno kanan day dakamiy nangali weno nangitudok. ³ Adi kayu midngolan takon di nganney kalyon da, te adinadaman e madatngan ni-an hidiyen pumbangngadan Jesus ingganay dakol day mangiwalong ya mungngohe ke Apu Dios ya ingganay ihawwang nan tagun namahig di kinagaga-ihona. Hituwen gaga-ihon tagu ya ahi mipaeh impierno ta munholholtap ta nangamung hidi. ⁴ Hantuh aliyen diyen gaga-ihon tagu ya ngohayonan am-in di mipanggep ke Apu Dios ya nadan dios an daydayawon di udum an tatagu. Hay kanana ya hiyay katagtag-ayan ke didan am-in ya e bo udot umbun nah Templon Apu Dios ta kananay hiyah Apu Dios.

⁵ Kon adiyu manomnom an kinalik ke dakayuy mipanggep ketuwe handih wada takun am-in hina? ⁶ Ya inila yun adi mabalin an ihawwang diyen kagaga-ihawan an tagud uwani, te waday mangiadin hiya. Hiya ya ahi umali hin nadatngan nan nagtud an aliyana. ⁷ Takon ad uwani ya wadada nadan makangohhen Apu Dios, mu ugge ni-an nainilaan hidiyen kagaga-ihawan an tagun mangipangpangulun dida ya adi ni-an umali inggana makaan hidiyen mangiadih aliyana. ⁸ Deket nakaan hidiyen mangiadi ya ahi nuppe umalih tuwen kagaga-ihawan an tagu. Mu hantuh aliyen nan Ap-apu takun hi Jesus ya matiboy ongal an kabaelasan te hong-abanah tuwen tagut mate. ⁹ Hi Satanas di mangidat hi kabaelasan diyen kagaga-ihawan an tagun mangat hi dakol an umipamodwong ta punhaul nah tatagu. ¹⁰ Mahaul day tatagu te nalaing an mangapkapyah gaga-iho. Ya nadan ahina haulon ya makastigu dat mipae dad dalom hi impierno te kahing da nah nahamad an tuttudun kihwangan da. ¹¹ Kinali iabulut Apu Dios an mahaul dat hay langkak an tuttuduy kulugon da. ¹² Hi uddidina ya kastiguwon Apu Dios dida te uggeda kinulug di makulug an tuttudu, mu maan-anla dan mangat hi gaga-iho.

Hanadan pinilin Apu Dios an mihwang

¹³ Mu mahapul an mumpasalamat kamit nangamung ke Apu Dios gapu ke dakayun iibba an pinpinhod nan Ap-apu taku te handih lappuna ya pinili dakayun Apu Dios an mihwang gapuh kabaelan nan Espiritunan nangipaphod ke dakayu ya gapuh nangulugan yu nah makulug an tuttu. ¹⁴ Pinili dakayun Apu Dios an mihwang, kinali intud-ak dakamin e muntuttudun dakayu mipanggep hi pangien-ena te pinhod nan milak-am kayu nah kidayawan Jesu Kristo an hi Apu taku. ¹⁵ Ta hidiye nan dakayun kaibaiba, punnanongon yuy pangulug yu nah intuttudu mi ya nah intudok min dakayu.

¹⁶ Ya hana ot ta hi Jesu Kristo an Apu taku ya hi Apu Dios an Ama takun nakamminhod ke ditaku ya nangipakodhol hi nomnom takut nangamung ya nangipahamad hi dinol taku gapuh ulena ¹⁷ ya patulidon dakayu ya pal-oton dakayun mangat ya mangali hi niptok.

3 Hay manguddidin kalyon min dakayun iibba ya idasalan dakami damdamat midayaw ya mihinap hi gagalah kabobbobley ittuttudu min tuttudun nan Ap-apu taku umat hi naat handi nangituttuduwan min dakayu. ² Pakidasal yu bon Apu Dios ta ihwang dakamih aton nadan gaga-ihon tatagu, te adi am-in di tagu ya mangulug dah ittuttudu mi. ³ Mu waday dinol takun hi Apu taku ya ihamad nay pangulug taku ya ipaptok ditakut maid di kabaelan Satanas an mangat hi gaga-iho ke ditaku. ⁴ Ya madinol kamin itultuluy yun aton nadan intanuttudu min dakayu te baddangan dakayun Apu taku. ⁵ Ya hana ot ta gapuh baddang nan Ap-apu taku ya makaawwatan yuy ine-en di pamhod Apu Dios ya hay ine-en di pangan-anusan hi ligat umat hi inat Kristo.

Mahapul an mungngunuy tagu

⁶ Hay tugun Apu Jesu Kristo an itugun min dakayu ya adi kayu maki-kie nadah ibba takun mangulug an makahigga adida un-unudon di tugun mi mipanggep hi hinlun mungngunu. ⁷ Inila yuy in-innat mi handih wada takun am-in hina, ot hidiye kumay pangiu-un-udan yu. Ugge kami himmigan nungngunu ya ⁸ maid di emi liniblih makan hi nidat ke dakami. Ta hidiye nan takon di naligat ya inhapot min nungngunu takon di hilong ta waday boklaon mih igattang mih mahapul mi ta adi kami pitpittanud ke dakayu. ⁹ Athituy inat mi, mu bokon gapu te maid di lebbeng min mumbagan dakayuh mahapul mi, mu man-uke ya ta waday pangiu-un-udan yu. ¹⁰ Te takon handih wada takun am-in hina ya intugun min dakayu an "Nan tagun adi mungngunu ya adi mangan."

¹¹ Itugun mih tuwe te dingngol min wadada kanun dakayuh makahigga an hay ot ya abu atoaton da ya pakibiyangan day ibbada. ¹² Hi Apu takun hi Jesu Kristo ya adina pinhod di athinan pangie, kinali itugun min dakayun ip-iphod yuy pangie-eyu ya waday oha on pap-tokanay ngunu nat waday pananud nah adol na.

¹³ Dakayun kaibaiba, adi kayu uminglen mangat hi maphod. ¹⁴ Kal-ina ket wadaday adi mangun-unud ketuwen intudok mi ya tibon yu ta adi kayu maki-kien hiya ta wada ot an bumain. ¹⁵ Mu adiyu ibilang an kay yu buhul, mu tugunon yun kay yu tulang.

¹⁶ Hana ot ta hi Jesu Kristo an kalpuwan di linggop ya palinggopon dakayu ta nangamung, takon di nganney maat ke dakayu. Ya hana ot ta ipaptok dakayun hiya ta nangamung.

¹⁷ Ha-oy an ibayun hi Pablo an nangipatudok ke datuwe ya ha-oy moy mangitudok ketuwen udidinan kanak di nonomnomon dakayu. Ya wadan imatunan yu tun panudok ku ya tun pumpilmak. ¹⁸ Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu takun hi Jesu Kristo.

1 Timothy

¹² Hituwen tudok ke he-a Timothy an ibilang kun nateg an imbabalek gapuh pangulug tan duwa ya nalpun ha-on an hi Pablo an apostoles Jesu Kristo. Hi Apu Dios an mangihwang ke ditaku ya hi Jesu Kristo an pangidinolan takuh kihwangan takuy nanuddun ha-on an mun-apostoles.

Hana ot ta nanongnan ulayan daka, homkon daka ya palinggopon dakan da Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay nanugunan Pablo ke Timothy ta tugunona nadan tatagut bokon hay nihallay ituttudu da

³ Hay itugun kun he-a ya din kinalik ot ahiyak umed Macedonia an kanak di munnanong kah nad Ephesus ta tugunom nadan tatagun tumanuttuduh nihalla ta itikod da. ⁴ Ya kalyom nadah tatagut itikod dan umanab-abig nadah kumpulnan na-na-at dih done ya itikod dan tumanonton hi aammod dan nahlagan da te humlun ot ya abuh punhahannuwan da. Yaden maid di ibaddang danaen pangun-unudan hi pinhod Apu Dios te hay bumaddang hi pangun-unudan ya hay pangulug ke Jesus. ⁵ Hay gapunah pangitugunak ketuwe ya ta munhimpopohhodan takun malpuh maphod an nomnom, maphod an pangi-e ya nahamad an pangulug takun Jesu Kristo. ⁶ Mu wadaday udum an nangiwalong ketuwen tugun ta hay nalgonalgom an maid di hilbinay kanalkalyon da. ⁷ Pinhod dan diday makalin muntuttuduh Tugun Apu Dios an dinawat din hi Moses, mu takon di dida ya adida maawatan hidiyen itanuttudu da, yaden nahalman an kanan day niptok da.

⁸ Abuluton takun hituwen Tugun Apu Dios ya maphod ya kiphodan, mu mahapul an nomnomon taku hin dahdiy nangitugunana ⁹ te hituwen Tugun ya bokon nadan maphod an tataguy nangitugunan Apu Dios te hay ine-en di pumbahulan di ipainilana. Hituway mitugun hanadah adi mangun-unud hi olden, nadah mangohe, nadah adi mangun-unud ke Apu Dios, nadah mamateh ammod da, nadah pumate, ¹⁰ nadah ihuyop day bokon da inayan, nadah ihuyop day kaingngo da, lalaki hin lalaki weno babai hin babai, nadah mangibtik hi ibbadan tagut pumbalinon dah himbut da, nadah makallangkak ya am-in nadah adi mangun-unud nah makulug an mituttudu ¹¹ mi-

panggep ke Apu Dios an kalpuwan di amlong an hidiye nan nidinol ke ha-on an ek ituttudu.

Hay ongal an homok Apu Dios ke Pablo

¹² Ongal di pumpasalamatak ke Apu takun hi Jesu Kristo hi nangidatanah olot kun mangiat nah ngununa ya hay nangibilanganan ha-on an ohan pundinolana ot piliyonak an ohan pungngunuwona ¹³ takon di gaga-ihoy kinalikalik mipanggep ke hiya handi ya impunholholtap ku ya pinanadngolak nadan mangulug ke hiya. Mu maphod ahan ta himmokak ke Apu Dios te kediye ya uggeyak ni-an nangulug ke Jesus, ot uggek inilan adi maphod dadiyen inainat ku. ¹⁴ Mu gapu te makaulle nan Ap-apu taku ya ongal di homok nan ha-on ot baddanganak an mangulug ke hiya ya maminhod hi ibbak an tagu. Datuwe ya mabalin an aton taku gapuh pangulug takun Jesu Kristo.

¹⁵ Kinali gulat na ya abuluton am-in di tagun makulug nan kanan day immalih Jesu Kristo tuh lutan mangihwang nadah naliwat ta adi kastiguwon Apu Dios dida. Ya deket nomnomnomok ya ha-oy di nakahalman di liwat na. ¹⁶ Mu takon di nahalman di liwat ku ya himmokak ke Apu Dios, ta mipatiboy ulen Jesu Kristo nadah naliwat an umat ke ha-on ta pangitib-an di udum an tatagun takon di nahalman di liwat di ohan tagu, mu mangulug ke hiya ya midatan hi biyag an maid di poppog na. ¹⁷ Ta hidiye nan dayawon takut nangamung an hi Apu Dios ya abuy makulug an Dios an adi matibo. Hiya ya maid di lappuna ya poppog na ya hiyay mumpatul ta nangamung. Amen.

¹⁸ Datuwen intugun kun he-a Timothy an imbabalek ya miunnud nah nipainilan atom. Un-unudom datuwet apputom di adi maphod. ¹⁹ Ya punnanongom di pangulug mu ya maphod an punnomnom mu. Te wadaday udum an takon di inila da tuwaliy maphod an ununodon, ya ingnguddan dan ugge inun-unud ot hay numbalinana ya nadadag di pangulug dan Jesus. ²⁰ Umat ke da Haymenaus ke Alexander an inwalong ku didat nangamung moh Satanas ke dida. Ta magilat dat adida pihupihulon hi Apu Dios.

Hay niptok an pundayaw ke Apu Dios

2 Kalyok ke he-an hay mahapul an aton taku ya idasalan takuy ibba takun tatagu ta baddangan Apu Dios dida. Ya mumpasalamat takun hiya gapu ke

dida. ² Athidi bon idasalan taku damdama nadan apun di kabobboble ya nadan udum an mangipangpangulu ta maandong di punggubilnu da ke ditaku ya maphod di pangat dat malinggop takun mangun-unud nah maphod an pangi-en hidiyey pinhod Apu Dios an aton taku. ³ Maphod hituwen aton ya umipaamong ke Apu Dios an mangihwang ke ditaku. ⁴ Hiya ya pinhod na damdaman mihwang am-in di tagu ya inilaon day makulug mipanggep ke Jesu Kristo ⁵ te oha ya abuy Dios an mangihwang ke ditaku ya oha ya abuy mangitakdog ke ditaku an hi Jesu Kristo an numbalin hi tagu. ⁶ Hiya ya immali ot ikatenay liwat am-in di tagu handih gintud Apu Dios an aliyana. Hidiyey kitibanan pinhod Apu Dios an mihwang am-in di tagu ta adida makastigu. ⁷ Ya man-uket piniliyak ke Apu Dios an ohan apostoles na ya ta ek ituttuduy makulug nadah bokon Judyu ya nan mipanggep hi kihwangan gapuh pangulug ke Jesu Kristo. Ya bokon langkak hituwen pungalik te makulug.

⁸ Pinhod kun takon di daanan kaam-amungan yun mangulug ya nadan linalakiy mundasal, mu mahapul an datuwen linalaki ya adida aton di punliwatan, adida makihannu ya adida mabungot hi ibbada.

⁹ Ya pinhod kun hanada ke damdaman binabai ya iphod dan mumbulwati ta bokon nadan bumongang ya nan nakangnginay ibulwati da ya adida halman an mangipohopohod hi ang-ang da, umat nadah dakol an pangat hi buuk ya nadan balituk an itanattayun hi adol, ¹⁰ mu hay importante ya hay kaphod di pangi-en hidiyey kitibanan makulug di pangulug di ohan babai.

¹¹ Ya deket nah pundayawan yun Apu Dios ya nadan linalakiy muntuttudu yaden nadan binabai ya pamga day op-opyan mundongdongngol ya mangun-unud da. ¹² Adik iabulut an nadan binabaiy muntuttudu weno mangipangpangulu nadah linalaki nah pundayawan yu, mu mundongdongngol da ya abu. ¹³ Te handih nangapyaan Apu Dios hi tagu ya namanguluy lalaki an hi Adam ot ahina kapyeon nan babai an hi Eva. ¹⁴ Ya bokon hi Adam di nahaul, mu nan babaiy nahaul ot hiyay namangulun nunliwat ke Apu Dios. ¹⁵ Ta gapuh nunliwatan Eva ya mumpalpaligat day binabaih puntungowan da. Mu takon di athidi ya ihwang Apu Dios dida hin itultuluy dan mangulug ya pinhod day ibbada ya inila dan mangonoknong hi adol dat hay maphod di aton da.

Hay maphod an pangi-en di ohan mangipangpangulu luh mangulug

3 Makulug hituwen kali an kananay "Deket pinhod di ohan tagun mangipangpangulu mangulug ya maphod hidiyen ninomnom nan aton." ² Mu nan naminhod an mangipangpangulu mangulug ya mahapul an maphod di pangi-enat maid di pamihulan di tagun

hiya. Ya mahapul an ohay inayanan adi makibabai, mahapul an waday konoknong nah adol na, makaapnga nadah dumung-oh baleda ya mahapul an kabaelasan muntuttuduh kalin Apu Dios. ³ Mahapul an adi mumbutong ya adi ittay nadi on dumaw-e, mu mahapul an hiya ya maule, adi makihanannu ya adina gagamgaman di pihhu. ⁴ Mahapul bon inilanan mangipaptok hi nunhituwana ya inilanan manugun hi imbabalenat makangngun-unud da. ⁵ Te deket adina kabaelasan an mangipaptok hi nunhituwana ya namam-an adina kabaelasan an mangipangpangulu nadah mangulug ke Apu Dios. ⁶ Ya bokon nan ka-kulug nay mangipangpangulu te indani ya ipahhiya nah diyen ngununa ya hidiyey humlun hi pangastiguwan Apu Dios ke hiya, umat ke Satanas. ⁷ Hay oha boh gapunan mahapul an maphod di pangi-ena ya takon nadan adi mangulug ya maphod di kalyon da mipanggep ke hiya. Te deket adi athidi ya ad-adiy punnomnom di tatagun hiya ya hidiyey pangapputan Satanas an kay na kinna.

Hay maphod an pangi-en di ohan bumaddang nah mangipangpangulu mangulug

⁸ Ya hanada ke bon linalakin bumaddang nah mangipangpangulu mangulug ya mahapul damdaman maphod di pangi-eda: Adida munlangkak, adida mumbutong ya adida gagamgaman di pihhu. ⁹ Mahapul an punnanongon day pangulug dan miunnud nah nipaingan kalin Apu Dios ya mahapul an iohha day punnomnom da ketuwe. ¹⁰ Importanten pakainillaon yu ni-an di pangi-e dat deket maphod ya diday pilion yun bumaddang nah mangipangpangulu mangulug.

¹¹ Mahapul an hay inayan da ya maphod di pangi-eda ya adida makattumbuk. Ya mahapul an waday konoknong dah adol da ya damanan pundinolan dida.

¹² Ya hay oha boh itugun ku nadah bumaddang hi mangipangpangulu mangulug ya mahapul an hinoh-ay inayan da, adida makibabai ya kabaelasan dan manugun hi imbabaleda ya kabaelasan dan mangipaptok hi nunhituwan da. ¹³ Man-uke ya nadan napilin bumaddang an maphod di pangat dah ngunuda ya tobalon di tatagu dida. Ya ongal di dinol dan mangalkalih pangulug dan Jesu Kristo.

Hanan nakalligat an maawatan an kulugon taku

¹⁴ Takon di nomnomok an gagalay umaliyak hina ya itudok kun am-in datuwen tugun kun dakayu ¹⁵ ta kalina ket mataktakak ta uhup di aliyak ya inila yuy aton yu nah kaam-amungan yun mundayaw nah Dios an wadat nangamung, te ditakun mangulug di mangitakdog nah makulug an mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo. ¹⁶ Maid di kiingngohan nan impainilan Apu Dios ke ditakun hidiye nan kinulug taku. Hay pangitib-an an makulug hituwe ya wada nan kali an kananay

“Hiya ya immali tuh luta ot mumbalin hi tagu ya im-patibon nan Espiritun Apu Dios an hiya ya makaphod an abu. Hiya ya tinibon nadan anghel ya nipainilay pangi-enah kabobboble ot wadaday nangulug ke hiya. Hay nanguddidi ya impumbangngad Apu Dios hi lan-git an kidayawana.”

Hay pangi-en nadan muntuttuduh nihallan tuttudu

4 Ipainilak ke he-ah tuwen impainilan nan Espiritun Apu Dios: Hi udum hi algo ya wadaday mangiwalong hi pangulug da ke Jesu Kristo te mahaul dah nihallan tuttudun malpu nadah dimonyo. ² Hay ahi mangituttudun datuwe ya nadan tatagun makallangkak an kahinhaphappiton dah maphod, yaden abunay gaga-ihon wadah nomnom da. Dida ya impaingha dan mangat hi gaga-iho, kinali hi punnomnom da ya bokon gaga-iho at-atton da. ³ Hay ituttudun datuwen makallangkak an tatagu ya kanan day liwat di malahin ya panio kanuy udum an makan. Mu am-in di makan ya lintun Apu Dios ta kanon nadan mangulug ya manginilah makulug an mituttudu hin mumpasalamat dan Apu Dios. ⁴ Am-in di lintun Apu Dios ya maphod, maid di panio hin mumpasalamat takun hiya hi nangidatana ke dadiye. ⁵ Mabalina an kanon takun am-in di makan te hidiyey kalyon Apu Dios ya ten mumpasalamat takun hiya hi dasal taku.

Hay pangi-en di ohan muntuttudu mipanggep ke Jesus

⁶ Deket ituttudum datuwen kinalik ke he-a nadah iib-ba takuh na ya maphod kan muntuttudu mipanggep ke Jesu Kristo. Hidiyey kitib-anan nanongnan adaadalom nan mituttudun mangipahamad hi pangulug taku. ⁷ Adim hangudon nadan ab-abig dih donen bokon mipanggep ke Apu Dios te maid di hilbina, mu hay ot ya abu hangudom ya hay pangipal-otam hi nomnom mun mangun-unud ke Apu Dios ⁸ te hidiyey importante. Umat hi exercise an waday ibaddang nan mangipal-ot hi adol, mu kudukdul hin hay nomnom di pal-oton hi pangun-unudan ke Apu Dios te bokon ya abu kiphodan takud uwani, mu kiphodan ta nangamung. ⁹ Hituwen kinalik ya makulug, kinali maphod ot an kulugon di tatagut kiphodan da. ¹⁰ Ta hidiyey nan mahapul an punnanongon takun mangihapot an mangipainilah mipanggep ke Apu Dios, takon di naligat. Te indinol takun hiya an Dios an wadat nangamung an mangipaptok am-in hi tagu, namam-a nadah mangulug ke hiya.

¹¹ Datuwen kinalikalik di ituttudum nadah ibbam hina. ¹² Ya ipatibom di maphod an pangi-em nadah ibbam an mangulug hi punhapitam, hi atom, hi pamhod muh ibbam, hi pangulug mun Apu Dios ya hi maphod an punnomnom mu ta he-ay pangiu-unudan da. Te

deket athidiy atom ya maid di pamihul dan he-a takon di unga ka mu dida. ¹³ Hay atom inggana tuh aliyak ya ibidbid mu nadah tataguy kalin Apu Dios on in-esp-likar mun diday kibalina ya tugunom didat un-un-udon da. ¹⁴ Adim iwalong nan kabaalam an indat Apu Dios ke he-a handih nangihakmowan nadan mangipangpanguluh mangulug hi takle dah ulum ot ipainila dan wadah diyen kabaalam.

¹⁵ Paka-un-unudom datuwen tugun kun he-at tibon di tatagun nahamad di pangulug mu. ¹⁶ Halipat-am ta maphod ta nangamung di pangi-em ya papohdanam ta hay makulug di ituttudum. Deket un-unudom hituwen tugun ku ya bokon he-a ya abuy mihwang, mu takon nadan mangulug hi ituddum.

Hay intugun Pablo an aton Timothy nadah mangulug

5 Adim boh-olan nadan aam-ama hin waday nihal-laan da, mu paulayam an kalyan didan kay mu ama dida. Athidi bo nadah mangat-agun linalakin kay mu dida udidian. ² Ya nada ken iin-ina ya ibilang mu didan kay mu ina dida ya nadan mangat-agun binabai ya ibilang mu didan kay mu dida udidian an maid di malalaoh nomnomom.

³ Dakayun mangulug di mamaddang nadah ibbayun mangulug an binabain nabalun maid di mamaddang ke dida. ⁴ Mu deket waday imbabalen datuwen nabalun binabai weno waday inap-apu da ya lebbeng nan dadiyen mangipaptok ke dida ta kay da pangipabangngad hi nangipaptokan di aammod dan dida, te hituway maphod an pangi-en di mangulug ya hituway pinhod Apu Dios. ⁵ Hanada ken nabalun binabain maid kattog di bumaddang ke dida ya hi Apu Dios ya abuy pundinolan dat kahilohilong ya kabigabigat on dumasadasal da. ⁶ Mu nadan nabalun binabain hay pun-amlongan da ya abu tuh lutay nomnomon da ya takon di matagu da ya kay da nate te maid di hilbi da ke Apu Dios. ⁷ Datuway kalyom an aton nadan mangulug ta maid di makalkalih gaga-iho ke dida. ⁸ Mu deket waday adi mangipaptok hi iibana, immam-anay mismun familyana ya maid di hilbinay pangalyanan hiya ya mangulug ke Jesus. Deket athidiy pangi-ena ya kudukdul nan adi mangulug mu hiya.

⁹ Deket waday nabalun babain naminhod an makingunuh simbaan † ya mahapul an umeh nan-om weno nahawwal hi nan-om di toona ya mahapul bon naminghan ya abun nalahin. ¹⁰ Ya mahapul an nun-in-nilah katagutagun maphod di inainat nan impakaip-paptok nay iimbabale nat nakattugun da, maapnga nadah dumuttuk hi baleda, maulen mamaddang nadah tatagun Apu Dios, uggena inukun bimmanad-

† Datuwen binabain an midatan ketuwen ngunu ya malpuh simbaan di holag da.

dang nadah tatagun maligatan ya itultuluy nan mam-inhod an mangat hi maphod.

¹¹ Adiyu pakipili nadan nabalun binabain ugge ni-an nain-ina te dida ya nalakan malumman di nomnom dat ugge inila ya pinhod dan mumbintan ta iwalong da moy pangingunuwan dah ipangunun Jesu Kristo.

¹² Te deket athidi ya mapihul da te imbahho day kinali dan bumaddang da nadah mangulug. ¹³ Oha bo ya deke on humigada on palpal-iwan dan makibkib-un hi kabalebale ta hay tumbuk ot ya abuy at-atton da, mak-ibibiyang dah udum an tatagu ya hay adi maphod di kanalkalyon da. ¹⁴ Kinali hay pinhod ku ya kudukdul nay mumbintan datuwen nabalun binabain ugge ni-an nain-inat mun-imbabale dat waday ipaptok dah nunhi-tuwan dat bokon diday gumapuh pamihulan ditakun nadah humihingit ke ditakun mangulug. ¹⁵ Te waday udum an nabalun binabain nangiwalong hi pangulug dat hi Satanas moy un-unudon da.

¹⁶ Pidwaok an kalyon ke dakayun mangulug an deket waday tutulang yun binabain nabalun ya dakayuy nangamung an mangipaptok ke dida. Adiyu idinol nadah ibbayun mangulug an mangipaptok ke dida, ta waday innun dan bumaddang damdama nadah udum an nabalun maid di mangipaptok ke dida.

¹⁷ Hay oha bon pinhod kun kalyon ke dakayu ya ti-bon yu ta ustuy idat yuh boklaon nadan mangipang-pangulun maphod di pangat da, namam-a hin mahlun mangituttuduh kalin Apu Dios. ¹⁸ Athituy aton yu te diday nialigan nan impitudok Apu Dios an kananay "Adiyu bobodan di hungahung nan nuwang an mun-ilik ta deke on kinumman hi ittay nah mailik." Ya kanana boy "Hay mungngunu ya mahapul an matang-danan." ¹⁹ Hay oha boh kalyok ke dakayu ya deket waday mipabahul hi ohan mangipangpangulun dakayu ya adi na-ala on kinulug yu, kah-in di waday duwa weno tulun tatagun mangiuh-uh kakulugana. ²⁰ Mu deket nainilan makulug an numbahul ya boh-olan yuh hinangngab nadan ibbayu nah kaam-amungan yu ta donglon nadan udum ta tumakut dan mangiun-unud ke hiya.

²¹ Timothy, un-unudom datuwen itugun kun he-a ya nomnomom an hi Apu Dios, hi Jesu Kristo ya nadan anghel ya inila dah tuwen itugun kun he-a. Deket waday ipanum hi nunhahallaan nadan mangulug ya adim ipahhig hi oha, mu pun-ingngohom di panu-malyam.

²² Adi kayu mahnan an mumpilih mangipangpangulu ke dakayun mangulug, te mahapul an pakainillaon yu ni-an di pangi-eda on ahiyu pinili. Te deket logmon yu ya makibahul kayun hiya hin waday inat nah adi maphod. Kinali halipat-an yu ta maid di eyu aton hi athinan pumbahulan, mu hay maphod am-in di aton yu.

²³ Hay oha boh kalyok ke he-a ya adi abunay danum an inumom, mu damanan uminum kah ittay an mainum ta bumaddang an mangipaphod nah putum an oggan humakit ya nadan udum an dogom an oggan mu gibokon.

²⁴ Ya nomnomom nan kinalik an aton yun mamilih mangipangpangulun dakayu te wadada nadan tata-gun makainnilay gaga-ihon at-atton da, ta hidiye nan makainnilan makastigu dah udum hi algo. Mu waday udum an adi mainilad uwaniy gaga-ihon at-atton da, mu ahi mainilah udum hi algo. ²⁵ Athidi bon waday udum an makainnila nadan maphod an at-aton da. Mu waday maphod an at-aton di udum an adi mainilad uwani, mu ahi mainilah udum hi algo.

Hay aton di himbut

6 Pinhod kun tugunom am-in nadan himbut an mangulug ta adida ngohayon di apu dat maid di pamihulan di tatagu ke Apu Dios ya nan tugunan itut-tudu taku. ² Hanan himbut an mangulug di kon himbut ke hiya ya adi gapu te mangulug dan duwa ya pangali nay adi mahapul an un-unudona diyen apuna, mu namam-a ot an paka-un-unudona te nan kon himbut ke hiya ya mangulug damdama. Ya pininhod bon Apu Dios damdama umat ke hiya.

Mahapul an itugun mu ya ituttudum datuwe ke didat paka-un-unudon da. ³ Mu deket wadada nadan udum an hinnatkon di ituttudu dan adi miunnud nah itut-tudu takun tuttudun Apu Jesu Kristo an hidiyey un-unudon taku ⁴ ya dida nadan mangipahhiyah adol da ya makakuddang di nomnom da. Makihanannu da mipanggep hi kibalinan nan kalin Apu Dios, ta hidiyey gumapuh waday munhin-a-amu, muntututut, munhimpapadngol, mun-oolloman ya ⁵ mun-aawwit te pina-in di gaga-ihoy nomnom da ot iwalong day maku-lug an tuttudu. Ya hay punnomnoman da ya kumadangyan da gapuh pangulug da.

⁶ Mu makulug an nadan mangidinol ke Apu Dios ya ongal di amlong da nadah wadan didan indat Apu Dios, kinali diday mibilang an nahamad an kadangyan. ⁷ Nabalbalol di pangulugan ke Apu Dios mu hay kinadangyan te handih nitungowan taku ya maid di in-ali takuh nganneh diye. Athidi boh katayan takun maid di alan taku nah mihaynod an biyag taku. ⁸ Ta hidiye nan takon di ittay di wadan ditaku ya adi taku mun-un-gu, mu ta wada ot ya abu nadan makahhapul taku, umat hi makan ya bulwati. ⁹ Mu nadan tatagun hay kumadangyanan day gagamgaman da ya kahinnaul da ya aton day nganneh diyen pinpinhod da takon di gaga-iho. Hituwey humlun hi na-ala on inat day aton dan kadadagan dat nangamung. ¹⁰ Hay pangam-gaman hi pihhuy humlun hi pangatan di tataguh nunhi-hinnatkon an gaga-iho. Gapuh pihhu ya dakol day

nangiwalong hi pangulug da ot hay numbalinan diyen inat da ya mahakit di nomnom da.

Hay udidin tugun Pablo ke Timothy

¹¹ Mu he-a Timothy an pinilin Apu Dios an mangitituduh mipanggep ke hiya ya adim un-unudon di at-at-ton datuwen gaga-ihon tatagu. Mu un-unudom di maphod an pangi-e ya nan pinhod Apu Dios an atom, punnanongom di pangulug mu, pohdom di ibbam an tagu ya maule kan dida. Ya anusam am-in di maat ke he-a. ¹² Ihamad muy pangulug mun Jesus takon di naligat ta umat ka nah tagun makiapput te hay nomnomom ya nan midat ke he-an biyag an maid di pop-pog nan hidiyey namiliyan Apu Dios ke he-a. Nipatiboh diyen namiliyan Apu Dios ke he-a handih nangipainilaam hi pangulug mu hinangngab nadan dakol an tatagu. ¹³ Ya nomnomom an hi Apu Dios an nangidat hi biyag di am-in ya hi Jesu Kristo an nangalih makulug hi hinangngab Pontius Pilatu handih nahumalyaana ya inila dah tuwen kalyok ke he-a. ¹⁴ Paka-un-unudom nan nitugun ke he-a ta maid di mipabahul ke he-a ingganah aliyen bon Apu takun hi Jesu Kristo. ¹⁵ Hay aliyen bon Jesus ya gintud Apu Dios an makakkaphod, nakattag-en Ap-apu, Patul di kapatupatul ya Ap-apun am-in di aap-apu. ¹⁶ Hiya ya abuy maid di lappuna ya

poppog na. Adi mabalin an mih-up di tagun hiya te nahalman an humihiliy kiha-adana. Adinadaman tibon di tagu hiya, kinali maid di nanibon hiya. Hiyay madayaw ya katagtag-ayan ta nangamung. Amen.

¹⁷ Ya tugunom bo nadan kakadangyan ad uwani ta adida ipahhiyay kinadangyan da ya bokon nan pihhu dan nalakan mama-id di pangidinolan da, mu idinol da ot ya abun Apu Dios te hiyay mangidaidat am-in hi pun-am-amlongan taku. ¹⁸ Kalyom ke didat aton day maphod ta hidiyey kay da ikadangyan. Mahapul an adida naimut ya adida maka-uku, mu homkon day ib-badan munligligat. ¹⁹ Te deket un-unudon dah tuwe ya madinol dan waday nahamad an ikadangyan dah langit hi udum hi algon hidiye nan biyag an maid di pop-pog na te importanteh tuwe mu hay kinadangyan tuh luta.

²⁰ He-a Timothy, pakaippaptok muy ngunum an indinol Apu Dios ke he-a. Adim hangudon nadan mitutudun bokon kidayawan Apu Dios te maid di hilbin dadiye. Adika midngolan hanadah kalyon di udum an nahamad an adal, te nihalla kaya, ²¹ te hinaey inun-unud di udum ot hay numbalinana ya inwalong day pangulug da.

Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu Dios.

† *Psalms 136:3*

2 Timothy

1 Nalpuh tuwen tudok ke ha-on an hi Pablo an pinilin Apu Dios an apostoles Jesu Kristo ta ipainilak hi tataguy kalin Apu Dios an nadan migappat ke Jesu Kristo ya waday biyag dan maid di poppogna.

² Muntudokak ke he-a Timothy an ibilang kun napateg an imbabalek.

Hana ot ta nanongnan ulayan daka, homkon daka ya palinggopon dakan da Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Intugun Pablo ke Timothy an ihamad nay pangulug na

³ Hanah pundasalak hi kabigabigat ya kahilohilong ke Apu Dios an maphod di nomnom kun mangun-unud ke hiyan umat handidah aammod ku ya mumpasalamatak ta nangamung ke hiya gapuh pangulug mu. ⁴ Deke on ninomnom ku din limmuwaam handih nunhi-anan ta, kinali pinhod kun abun tibon dakat wadan umamlongak. ⁵ Inilak an nan pangulug mun Apu Dios ya umat hi pangulug apum an hi Lois ya hi inam an hi Eunice. ⁶ Kinali ipanomnom kun he-a ta ihamhamad mun mangusal nah kabaalam an indat Apu Dios ke he-a handih nangihakmoak hi taklek hi ulum. ⁷ Te nan Espiritun impaalin Apu Dios ke ditaku ya bokon hiyay kalpuwan di bain, mu hiyay kalpuwan di kabaalam takun mananggih kumpulna ya ittutudu nan ditakuy pamhod hi ibba ya hay pungkonoKnong hi adol.

⁸ Kinali adika bumain an mangituttuduh mipanggep ke Apu takun hi Jesus. Ya adim ibain tun ek nikalabutan gapuh pangun-unudak ke hiya, mu makiholholtapan ha-on gapuh pangituttuduwan mipanggep ke Jesu Kristo ot pal-oton dakan Apu Dios ta damanan ippol muh diyen punholholtapam. ⁹ Inihwang ditakun Apu Dios ot ngadanan ditakun tataguna. Mu bokon gapuh maphod an inat taku, mu gapuh ulenan ditaku gapu ke Jesu Kristo te hidiyey ninomnom na tuwali handih uggena ni-an lintu hantudan wadad uwani. ¹⁰ Ya aduwani ya nipatiboh diyen ulena te handih immaliyan Jesu Kristo an mangihwang ke ditaku ya inapput nay kate hi namahuwana ot impainila nan ditakun midatan takuh biyag an maid di poppog na gapuh pangulugan taku nah mituttudu mipanggep ke hiya.

¹¹ Piniliyak ke Apu Dios an mun-apostoles ta ek ipainilay mipanggep ke Jesu Kristo ya ek ittutuduy ine-en di kihwangan taku gapun hiya. ¹² Hituwey gapunah pun-

holholtapak, mu adiyak bumain te inilak nan kulugok an hi Apu Dios ya madinolak bon kabaalaman ipap-tokak inggana tuh Algon punhumalyaanah tatagu.

¹³ Hay itugun kun he-a ya punnanongom an un-unudon nan niptok an tuttudun dingngol mun ha-on ya punnanongom boy pangulug mu ya pamhod mu gapuh nigappatan takun Jesu Kristo. ¹⁴ Ya nan Espiritun Apu Dios an wada ke ditakun mangulug di pangidinolam an bumaddang ke he-an mangituttudu nah indinol Apu Dios ke he-a.

¹⁵ Inilam, am-in nadan ibba takun mangulug an iAsia ya tinayananak, takon da Pigelus ke Helmogenes.

¹⁶ Mu maphod ni-mo ta wadah Onesiporus an ugge nangibain ke ha-on hi nibaludak ta oggan umalin mangidung-on ha-on ta umamlongak. Hana ot ta baddangan Apu Dios didan hin-am-a. ¹⁷ Handi paman dimatonganah tud Roma ya eyak hinamahamak inggana hinamakak tuh kalabutan. ¹⁸ Ya inilam bo an ongal di imbanaddang na handih wada takuh nad Ephesus. Hana ot ta homkon Apu Dios hantuh pumbangngadan nan Ap-apu takun hi Jesus an munhumalyah tagu.

Hay tugun Pabloh pun-anusan Timothy hi punholholtapanan mangitakdog ke Jesu Kristo

2 He-an imbabalek Timothy, idinol mun Jesu Kristo te hiya ya makaulle. ² Hanan dingngol mun intuttuduk ke dakayun am-in hanadah dakol an tataguy ittutudum damdama nadah damanan pundinolam, ta ittutudu da damdamah udum an tatagu.

³ Ippol muy pakiholholtapam ke dakami gapu nah ngunum te kay ka tindalu Jesu Kristo. ⁴ Hay tindalu ya hay nuntindaluwanay nomnomona, adi makibibiyang hi at-atton di bokon tindalu ta ipaamlong nay apapuna. ⁵ Ya hay makiapput hi ay-ayam ya deket adina un-unudon nan maunud an pun-ay-ayam ya adi manggapput. ⁶ Athidi bo nah mahlun mumpayo an deket impakaippaptok nay iniliyak na ya dakdakol di aniyona. ⁷ Nomnomom datuwen kinalik ot baddangan dakan Apu taku ta maawatam.

⁸ Adim kal-iwan nadan ek itanuttudu mipanggep ke Jesu Kriston holag David an namahuwan. ⁹ Hay ek pangituttuduwan ketuwey gapunan munholholtapak an deyan nabangkilinganak tuh kalabutan an kayak pim-mate. Mu takon di nabangkilinganak ya adinadaman

mipatikod di kalin Apu Dios an kay nabangkilingan te nanongna damdaman mihinap. ¹⁰ Kinali ip-ippolak di ligat kut mihwang nadan pinilin Apu Dios an mangu-lug ke Jesu Kristo ta milak-am dah kidayawan Jesu Kristo an maid di poppog na te hiyay mangihwang ke ditaku. ¹¹ Makulug hituwen kali an kananay

“Deket nilaggat taku nah natayan Kristo ya makitagu takun hiya. ¹² An-anusan taku key ligat takuh pangun-undan takun hiya ya ahi taku makiap-apun hiya. Ya deket ibain taku ya ibain ditaku damdaman hiyan kananay bokon ditaku tagu. ¹³ Ditaku ya takon nin di adi taku un-unudon hi Apu Dios, mu hiya ya nunna-ud an paannungonay kinalina te adi munlangkak.”

Hay pangabulutan Apu Dios hi maphod an mungn-gunu

¹⁴ Ipanomnom mu datuwen kinalik nadah mangulug hina. Ya kalyom ke didan adi pinhod Apu Dios an pun-hahannuwan da nadan maid di maphod hi ibaddang na te dumadag ot ya abuh pangulug nadan mang-mangngol.

¹⁵ Atom am-in di kabaalam an mangat nah mangi-paamlong ke Apu Dios ta matbal kan hiya. Ya hay nip-tok di panuddum hi kali nat adika maba-inan. ¹⁶ Adim hangudon nadan mituttudun bokon kidayawan Apu Dios te maid di hilbin dadiye, mu humlun ot ya abuh kapa-iyang di pangulug di udum. ¹⁷ Te danaen mitut-tudu ya umat nah gulid an ittay ni-an, mu loktat ya ni-hinap hi adol. Hanadan duwan tagun tumanuttuduh athina ya da Haymenaus ke Piletus. ¹⁸ Adi miunnud nah makulug an mituttuduy itanuttudu da te kanan day nagibbu moy kamahuwan di nate. Ta deyan wada-da mo nadan maid di kapotok nay kulugon da. ¹⁹ Mu takon di athinan wadaday mangituttuduh nihalla ya adinadaman mahannotan nan makulug an tuttudun Apu Dios, te mialig nah ongal an batun adi matigan. Athidi bo nadah makulug an nahamad di pangulug dan hiya, te nitudok an kananay “Hi Apu Dios ya inilana nadan tataguna.” Ya kanana boy “Hanadan tata-gun kanan day tagun Apu Dios dida ya mahapul an iwalong day gaga-iho.”

²⁰ Hanah balen di kadangyan ya deya dahdiy nunhi-hinnatkon an ngunut. Wadaday nabalol an nakapyah balitik ya nakapyah silber. Ya wadada boy nalaka an nakapyah kaiw weno pula, mu nan kadangyan ya nan nabalol di pakaikkagunan miusal hin waday bisitana. ²¹ Athidi bo nah tagun deket pinhod nan ibilang Apu Dios ta waday punhilbiyana ya iwalong nan am-in di gaga-ihon at-atonat midadaan hi kumpulnan pinhod Apu Dios an ipangunun hiya.

²² Nomnomom ta adim aton nadan gaga-ihon pun-amlongan di adol an at-aton di mangat-agu, mu hay nomnomom an aton ya hay pangatam hi maphod,

ihamad muy pangulug mu ya pamhod mu ya maphod di pakitulangam nadah nahamad di pundinol dah bad-dang nan Ap-apu taku. ²³ Adim hangudon di nalnal-gom an punhuhummanganan te dadiye ya humlun ya abuh punhahannuwan. ²⁴ Hay pungngunuwon Apu Dios ya adi makihannu, mu maulen am-in hi tatagu, nalaing ya naanus an muntuttudu. ²⁵ Mahapul an paulayanan kalyan nadan kumahing ke hiya ta kay ahan ya baddangan Apu Dios didat muntutuyu dah li-wat dat loktat ya inilaon da nan makulug an tuttudu. ²⁶ Ta kay ahan kaya, ya pumhod di nomnom dat makaan dah konan Satanas an nunhaul ke didan mang-gat hi pinhod na.

Hay pangien di tagu hantuh dandanin madatngan di udidin di algo

3 Hituwey nomnomom an hantuh dandanin ma-datngan di aliyan Jesus ya waday nahalman an ligat ² te hay tatagu kediye ya abunay adol day nonomnomon da ya hay pihhuy gagamgaman da. Wa-day oha on mumpahhiya, padngolan day ibbada, pakangohayyon day aammod da, adida mumpasala-mat hi nibaddang ke dida ya adida nomnomon an un-unudon hi Apu Dios. ³ Maid di pamhod da, adida kal-ivan di hingit dah ibbada, makattumbuk da, maid di kolokla da, makabbungot da ya hihingngitan dan am-in di nganneh diyen maphod. ⁴ Adinadaman pundi-nolan dida te takon di ibbada ya ihdul da. Ya adida nomnomon on inat day aton da, mumpatag-e da ya hay pun-amlongan di adol day nomnomon da an bokon hi Apu Dios. ⁵ Ya it-ok dan mangulug da ya un-unudon dah Apu Dios, mu matiboh pangat dan kahinkulkuluggon da te adida abuluton di baddang Apu Dios an mangipaphod hi pangien-eda. Halipat-am ta adika malalit ke datuwen tatagu.

⁶ Hay udum ke datuwen tatagu ya ume dah kabale-balen e makiap-apnga ya muntuttuduh hinnatkon ta haulon da nadan nalakan maawis an binabain gaga-ihoy atoaton da, ta takon di inila dan gaga-iho ya kapyanan aton da. ⁷ Datuwen binabai ya pinhod dan donglon am-in di kumpulmin mituttudun dida, mu adida pakaawat nah makulug an tuttudu. ⁸ Ya dadiyen tatagun e muntuttuduh hinnatkon ya kahingon day makulug an mituttudu, umat ke da Hanes ke Hambres handih done an kinahing dah Moses. Hanadan muntuttuduh hinnatkon ya gaga-ihoy nomnom da ya adi makulug nan kalyon dan mangulug da. ⁹ Mu adi mangmangnge tuwen at-aton da te ahi inilaon di tatagun langkak dadiyen ituttudu dat adida mo kulu-gon didan umat nimpe ke da Hanes ya hi Hambres.

¹⁰ Mu he-a Timothy ya inilam an adiyak athidi te ha-oy di nangiu-unudam hi puntuttudu, hay pangien-e, hay punnomnom hi pangipaamlongan ke Apu Dios,

hay pangulug, hay anus, hay pamhod hi ibba ya hay pangitultuluyan an mangun-unud ke Jesus takon di nganney naat. ¹¹ Ya inilam boy nangip-ippolak hi namahig an nangipaholholtapan dan ha-on handih nangayak ad Antioch, ad Ikonium ya ad Listera, mu maphod ta impaptokak ke Apu taku. ¹² Mu bokon haoy ya abuy mipaholholtap te am-in nadan naminhod an mangun-unud ke Apu Dios gapuh pangulug dan Jesu Kristo ya mipaholholtap da damdama. ¹³ Hanaden tatagun muntuttuduh hinnatkon ta haulon day ibba dan tagu ya haulon damdaman Satanas didat mungkilodlod di kinagaga-iho da. ¹⁴ Mu he-a Timothy ya itultuluy mun un-unudon nan nituttudun he-an hidiye nan inhamad mun kinulug te inilam an damanan pundinolan dakamin nangituttudun he-a. ¹⁵ Ya inilam an nipalpu handih kaungam ya nitanuttudun he-a nan nitudok an kalin Apu Dios an mamat-al hi nomnom di tagu. Hituwen kalinay panginilaan hi ine-en di pangibaliwan Jesu Kristoh tagu gapuh pangulug ke hiya. ^{16,17} Te am-in nadan impitudok Apu Dios an kalina ya bumaddang ke ditakun mangituttuduh niptok ya manugun hanadah mangat hi gaga-iho ya nibahho. Ya bumaddang nadah mangulug ke Apu Dios ta inilaon dan mangat hi maphod ya ta midadaan dan mangat am-in hanadah pinhod nan aton da.

Hay pangatan Timothy nah ipangunun Apu Dios

4 Hi Apu Dios, ya hi Jesu Kristo an ahi munhumalyan am-in hi tatagu, nate ya matagu hantuh pumbangngadanan mun-ap-apu ya inila dah tuwen itugun kun he-a. ² Atom am-in di kabaalam an mangipainilah kalin Apu Dios takon di ngannen tiempo ya takon di tobalon da weno pihulon da. Ihamad mun muntuttudut mangulug day mangngol. Tugunom nadan mangamangat hi gaga-iho ta itikod da. Ya tugunom damdama nadan mangulug ta ihapot dan mangat hi maphod. An-anusam an muntuttuduh kalin Apu Dios nadah tatagu takon di mabayag ta ahida maawatan. ³ Te wadan tuy algon na-ala ya adi donglon di tataguy makulug an mituttudu te waday oha on e maniboh muntuttudun dida takon di nibahhoy ituttudu dan dida, mu ta miunnud nah pinhod dan donglon. ⁴ Iwalong day makulug an mituttudu ta hay nihallan nalpuh nomnom di taguy un-unudon da. ⁵ Mu he-a ke ya mahapul an takon di nganne ya papohdanam di atom, anusam di nganneh diyen punligatam gapuh pangun-unudam ke Apu taku, itultuluy mun mangituttuduh mipanggep ke Jesu Kristo nadah tatagu ya atom am-in di ipangunun Apu Dios ke he-a.

Hay ligat an impalana-un Pablo

⁶ Kalyok am-in datuwe ke he-a te gagala mon madatngan di tiempon panayanak tuh luta te nun-

dadaanak an mate gapuh pangun-unudak ke Apu Dios. ⁷ Inat kun am-in di kabaalak ot atok di indinol Apu Dios ke ha-on, ot ad uwani ya nagibbu mo. Umatak nah makiapput an nangapput te inun-unud kun am-in di tugunan ha-on ya impunnanong kuy pangulug ku. ⁸ Ot ad uwani ya madinolak an wada nan mihmih-od ke ha-on an hidiye nan makakkaphod an gun-udok an idat nan limpiyun Apu taku hantuh punhumalyaana. Mu bokon ya abu ha-on di pangidatanah athidin gun-udon te takon nadan udum an munho-hood hi kibangngadana.

⁹ Daan mot deket mabalin ya nangin-a-ali kah tu ¹⁰ te deyan nunhintatayyananak. Hi Demas ya hay nitaguwana tuh lutay nonomnomona ot umed Tesalonika. Da ke damdama Cresente ke Titus ya maid dah tu. Imme Cresente ad Galatia ya imme damdamah Titus ad Dalmatia. ^{11,12} Takon hi Taykikus ya maid hitu te intud-ak kud Ephesus ot ammunah Lucas an dehtu. Hantuh aliyam ya ikuyug muh Marcos te mahapul kun bumaddang ke ha-on hi ngunuk. ¹³ Adim kal-iwan ta umali ka ya dag-uwom nan mahdol an bulwatik an imbatik hi balen da Karpus ad Troas. Ya pakial-alam nadan libluk, immam-ana ahan nan naluddun an papel an natudkan.

¹⁴ Hi Alexander an ohan mumpanday ya himpapangey inat nan ha-on, mu nangamung hi Apu Dios an mangibalo. ¹⁵ Kinali halipat-am ot di atonan he-a te namahig di ngohena nah intanuttudu taku.

¹⁶ Handih namangulun nahumalyaak ya maid ahan di nangitakdog ke ha-on te waday oha on timmayan. Mu hana ot ta adi kastiguwon Apu Dios dida. ¹⁷ Mu takon di nunhintatayyananak nadah ibbak ya uggeyak tinaynan ke Apu Dios ot baddanganak ke hiya, ta hidiye nan natulidak an mangitultuluy an mangipainilan am-in nah tuttudun Jesu Kristo nadah bokon Judyu. Gapu boh baddang na ya nihwangak nadah tatagun nunnomnom an mamaten ha-on. ¹⁸ Ot athidibon ihwangak ke hiya hi am-in nadan ad-adin maat ke ha-on ta migappatak nah pun-ap-apuwanah langit. Hiyay midayaw ta nangamung. Amen.

¹⁹ Ahim ahan kalyon nah himbale an da Prisila ke Aquila ya nah hin-am-an da Onesiporus an nomnomnomok dida. ²⁰ Maid hituh Erastus te tinayanak ad Corinth ya hi ke Tropimus ya tinayanak ad Miletus te mundogo. ²¹ Tibom ot ta dumatong kah tu ta ahi madatngan di ahi kotolan.

Hanadan ibba takun mangulug an da Ebulus, hi Puden, hi Linus, hi Kelaudia ya nadan udum an mangulug ya kanan day nonomnomon dakayun dida.

²² Hana ot ta nanongnan wadan dakayu nan Ap-apu taku ya ulayan dakayun Apu Dios.

Titus

1 Hituwen tudok ke he-a Titus ya nalpun ha-on an hi Pablo an muttatyun Apu Dios ya apostoles Jesu Kristo an muntuttudut mihamad di pangulug nadan pinilin Apu Dios an tataguna ya ta maud-udman di inilada mipanggep nah makulug an mituttudu ta mangun-unud dan Apu Dios. ² Hanadan tatagun mangulug kediyen tuttudu ya madinol dan midatan dah biyag an munnananong ta nangamung an hidiye handin kinalin Apu Dios dih pippinghanan idat na nadah mangulug. Hi Apu Dios ya paannungonah tuwe te hiya ya adi munlangkak. ³ Ad uwani ya nadatngan moy gintud nan kipainilaan tuwen tuttudun kiphodan taku. Hi Apu Dios an mangihwang ke ditaku ya indinol nan ha-on an mangipainilan tuwe.

⁴ Hana ot ta he-a Titus an ibilang kun napateg an imbabalek gapuh pangulug ta, ya munnananong an ulayan daka ya palinggopon dakan da Ama takun hi Apu Dios ya hi Jesu Kriston mangihwang ke ditaku.

Hay ngunun Titus ad Crete

⁵ Hay gapunan tinaynan dakan ha-on hinad Crete ya pinhod kun gibbuwom nadan lebbeng nan maat hinan uggek ginibbu ya piliyom nadan mangipangpanguluh mangulug hi kabobbobleh na. Mu nomnomom ot nan intuttuduk ke he-an atom an mamili. ⁶ Hanadan piliyom an mangipangpangulu ya nadan maid di at-atton dah gaga-iho ta maid di humlun hi pamihulan di tatagun dida. Mahapul an hin-oh-ay inayan da ya adida makibabai, mahapul an mangulug nadan imbabaleda ya nakattugun da ya adi kalyon di tataguy mangohe da weno malalaoy at-atton da. ⁷ Ya gapu tedan diday kiukodan nan ipangunun Apu Dios ya mahapul an maid di kadngolan dah gaga-iho, adida ipapilit di pinhod da, adida kabinnungot, adida mumbutong, adida makianawwit ya bokon hay pihhun gagamgaman da. ⁸ Mu hay ot ya abu maphod an aton da ya maapnga dan am-in hi dumung-on dida ya hay maphod ya abuy pinhod dan aton. Mahapul bon waday konoknong dah adol da ya maandong di pangat da. Ya am-in di aton da ya miunnud hi pinhod Apu Dios ya mahapul bon waday ogon da. ⁹ Mahapul an adida iwalong, mu un-unudon da ya ituttudu da nan makulug an tuttudun nipainilan didat ihamad day pangulug nadan mangngol ya ituddu day nihallaan nadan kumahing nah ituttudu da.

¹⁰ Man-uke ya dakol day kahing ya humahhaul an maid di hilbin di kanalyon da, namam-a nadan mangipapilit hi pangien di Judyu. ¹¹ Dadiyen nihallan ituttudu da ya mahapul an mipatikod te dadiyey humlun hi kadadagan di pangulug di dakol an pamilya gapu ahan te maid di bain dadiyen muntuttudun hay pihhuy gangaman da. ¹² Takon din ohan profetas an ihinad Crete ya kananay "Hanadan iCrete ya makallangkak da ya kay da ahun mabungot. Pinhod da bon mamabhug, mu makahigga dan e manamak hi kitaguwan da."

¹³ Makulug paman hituwen kinalina, kinali mahapul an pakatuggunom nadan mangulug hinat mihamad di pangulug da ¹⁴ ta bokon mo nan tuttudun di Judyu ya nan tugun di tatagun nangiwalong nah makulug an tuttuduy un-unudon da.

¹⁵ Hay tagun maphod di punnomnom na te mangu-lug ya adina paniawon nadan dakol an paniawon di udum an tatagu. Mu nadan adi mangulug an immingha dah gaga-iho ya dakol di paniawon da te dinadag tuwalin di gaga-ihoy nomnom da. ¹⁶ Kanan day mangulug dan Apu Dios, mu hay kakulugana ya adida te gaga-ihoy at-atton da. Umipapabboh-ol da ya makan-gohhe da ya maid di kabaelan dan mangat hi maphod.

Hay maphod an mituttudu

2 He-a ke ya mahapul an ituttudum di niptok an miunnud nah makulug an tuttudu. ² Tugunom nadan aam-ama ta waday kolokla da, umat hi panginuman dat malispitu da, ihamad day pangulug dan Jesu Kristo, nahamad di naminhod dah ibbadan tatagu ya punnanongon day pangulug da takon di nganney punligatan da. ³ Tugunom damdama nadan iin-inat hay pangieda ya miunnud nah pinhod Apu Dios. Adida umibaag, adida nahpuh mainum ya hay maphod di ituttudu da ⁴ ya tuttuwan da nadan uung-ungan binabain maminhod hi inayan da ya iimbabaleda, ⁵ waday kolokla da, maphod di punnomnom da, inila dan mangipaptok hi nunhituwan da, maule da ya makangngun-unud dah inayan dat maid di humlun hi pamihulan di tataguh kalin Apu Dios.

⁶ Athidi damdama nadah kakat-agun kalyom ke didat waday kolokla da. ⁷ Mahapul an he-ay pangiu-un-udan dan am-in hi maphod an pangie. Ihypot mun muntuttudut tibon dan papaptokam di ngunum ⁸ ya niptok di ituttudum an adi mapihul ta wada ke nadan

kahing ya maba-inan da te maid di eda pihulon ke ditaku.

⁹Ya tugunom damdama nadan himbut ta makanggun-unud dah kon himbut ke didat adida ngohayon dida, ta am-in di aton da ya umipaamlong nah kon himbut ke dida. ¹⁰Ya adida akawon di nganneh diyen ngunut da, mu ipatibo dah pangi-edan damanan pundinolan didat matibon am-in hi aton day kaphod nan mituttudu mipanggep ke Apu Dios an mangihwang ke ditaku.

¹¹Hi Apu Dios ya impatibo nay ulenan ditaku ta waday innunan mihwang takun am-in an tatagu. ¹²Hituwen ulenay katugunan takun mangiwalong hi adina pinhod, umat nadah ad-adin pinhod di tatagu tuh luta, hay pungkonoknong hi adol ya hay niptok an aton ta miunnud di pumbiyag taku nah pinhod Apu Dios.

¹³Datuwey aton taku hi panpan-odan taku nah Algon ongal di amlong taku. Kediye ahi aliyen nan madayaw an Dios an mangihwang ke ditaku an hi Jesu Kristo ya kediye Algo ya mipatiboy kinatag-ena.

¹⁴Hiya ya inhulug nay biyag na ot ikatenay pamoklaanah liwat takut iwalong takun am-in di gaga-iho ta pumbalinon ditakun tatagunan gagaid an mangat hi maphod.

¹⁵Datuwen kinalik ke he-ay ittuttudum. Ya iusal muy kalebbengam an manugun ta mihamad di pangulug nadan mangngol hi ittuttudum ya boh-olam nadan nihallay pangi-eda. Ya adim iabulut an waday mungngohen he-a.

Hay pangi-en di mangulug ke Jesus

3 Ipanomnom mu nadah mangulug hina ta mangun-unud dah gubilnu ya nadah ap-apu ya midadaan dat nangamung an mangat hi maphod. ²Tugunom didat adida pihulon di ibbada ya adida makihanannu, mu maule da ya ipatibo day maphod am-in hi tatagu. ³Takon di ditaku handi ya makudang di nomnom taku te ugge taku ni-an inilay pangi-en Apu Dios ya pakangohayon takuy kumpulnan tugun. Nahaul taku ot kulugon takuy nihallan tuttuudu ya nan nibahhon pangi-ey impaingha taku ya nadan gaga-ihon pun-amlongan di adol takuy atoaton taku. Maid di udum hi wadah nomnom taku hin bokon hay gaga-iho, amohan takuy ibba takun tagu ya ihihhingit taku dida ya athidi bon ihihhingit ditaku.

⁴Mu hi Apu Dios an mangihwang ke ditakun mangulug ya impatibo nay ulena ya pamhod nan ditaku ⁵ot ihwang ditaku, mu bokon gapuh nangatan takuh maphod, mu gapuh homok na. Nihwang taku te impidwan nan Espiritunay nitungowan takun padungnay inulahan ditaku. ⁶Kinali ongal di baddang Apu Dios hi nangipaaliyanah Espiritunan ditaku gapu ke Jesu Kristo an mangihwang ke ditaku. ⁷Hituwey inat Apu Dios te makaulle ke ditaku ot ibilang ditakun hiyan maphod ta idat nan ditaku nan namnamaon takun biyag an munnananong. ⁸Datuwen tuttuudu ya nahamad an pundinolan taku.

Ta hidiye nan pinhod kun pakaittugun mu datuwe nadah mangulug ta hay maphod di aton da te hituwe ya kiphodan am-in di tagu. ⁹Adika midmid-um nadah nalnalgom di punhuhummanganan da ya nadan tu-manonton hi pangi-en handidan aammod dih done. Ya adika makiawwit weno makihannu mipanggep nah Tugun Moses te maid di hilibina. ¹⁰Ya deket wada on tagun humlun hi kaganodwaan yu ya kalyan yu ta itikod nan mun-athidi, mu deket ipidwa yun kalyan, mu kapyanan kahing ya mihdi ot kattog ta nanga-mung na. ¹¹Te inila yu an nan tagun athidi ya nihallay punnomnom na ya imminghay gaga-ihon hiya ya inilanan hidiyek kakastiguwana.

Hay nanguddidih tugun Pablo ke Titus

¹²Nomnomnomok an itud-ak hi Artemas weno hi Taykikus hinad Crete ta waday mihannot ke he-a. Deket waday dumatong ke dida ya adim ibahhon umalid Nicopolis ta mundammu tah di te ninomnom kun miha-ad hidi hantuh ahi kotolan. ¹³Atom di kabaelam an mamaddang ke Senas an abugadu ya hi Apolos nah umgahan dat wadan am-in di mahapul dah pumbaatan da. ¹⁴Ya kalyam bo nadan ibba takun mangulug ta hay maphod ta nangamung di aton da, umat hi pamaddangan da nadah makahhapul day baddang, te adi maphod an ditakun mangulug ya mumbibiyag takun maid di hilibina.

¹⁵Am-in nadan ibba takuh tu ya kanan day nonomnomon dakan dida ya kalyom bo nadah ibba takun mangulug hinan naminhod ke ditakun nonomnomon mi dida.

Hana ot ta ulayan dakayun Apu Dios.

Pilimon

1 Hituwen tudok ya nalpun Timothy an ibba taku ya ha-on an hi Pablo an dehtun nikalabut gapuh pangitanuttuduwak mipanggep ke Jesu Kristo. Ipaali min he-a Pilimon an napateg an gayyum mi ya ibba min muntuttudu ²ya nadah ibba takun mangulug an oggan maamung hi baleyu ya ke Apiya an ibba takun babain mangulug ya hi Alkipus an ibba takun tindalun Jesu Kristo.

³Hana ot ta hi Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo ya munnananong di ule dan dakayu ya palinggopon dakayu.

Hay pamhod ya pangulug Pilimon

⁴Am-in nah pundasalak ya adik kal-iwan an mumpasalamat ke Apu Dios gapun he-an iba Pilimon ⁵te dingngol kuy mipanggep hi kahamad di pangulug ya pamhod mun Apu takun hi Jesus ya hay pamhod mu nadah ibba takun tatagun Apu Dios. ⁶Ya idasal ku bon gapuh pangulug takun am-in ya inilaon taku nan dakol an kiphodan takun mangulug ke Kristo. ⁷Im-paamlongak ya impatulidak gapu nah nahamad an pamhod mu ya gapuh nangipaamlongam nadah ibba takun tatagun Apu Dios.

Hay nangitugunan Pablo hi pangabulutan Pilimon ke Onesimus

⁸Hay gapunan gulat na ya ipapilit kuy pinhod kun atom ya hay nunhintulangan ta gapuh nigappatan ta ke Kristo, ⁹mu adik pinhod an iathidi. Man-uke ya inilak an nahamad di pamhod mu ihbam. Oha bo ya deyan naam-amaak ya dehtuwak tuh kalabut gapuh pangun-unudak ke Jesu Kristo. ¹⁰Hay pinhod kun ibaga anhan ke he-a ya ulayam nan himbut mun hi Onesimus an binumtik ni-an. Te hiya ya ibilang kun imbabalek te handih nangalihanah tuh kalabut ya tinanuttuduwak ot mangulug mo ke Jesu Kristo. ¹¹Inilak an kediyen binumtikana ya maid di hilbinan he-a, mu maphod ta ad uwani ya numbaluw ta damanan bumaddang ke ditan duwa. ¹²Pumbangngadok hi kad-am, takon di naligat ke ha-on te ongal di naminhod kun hiya. ¹³Pinhod ku ot an makiha-ad ke ha-on ta

baddanganak teden dehtuwak hi kalabut gapuh nangituttuduwak hi mipanggep ke Jesu Kristo ta kay ka wadah tun bumaddang ke ha-on. ¹⁴Mu nangamung ka te adik pinhod an piliton dakan bumaddang ke ha-on te kudukdul nay he-an kon nomnom.

¹⁵Man-uke nin ta tinaynan daka ni-an ke Onesimus ya wadan deket mibangngad ya makiha-ad mon he-at nangamung. ¹⁶Ad uwani ya bokon mo ya abu himbut di pangibilang mun hiya, mu ibilang mun tulang.

Pakappinhod ku hiya, mu nunna-ud an namam-an he-an kon himbut ke hiya. Bokon mu ya abu himbut, mu napateg an tulang mu mo gapuh nanguluganan Apu Jesu Kristo an umat ke dita. ¹⁷Kinali deket ibilangak an tulang mu ya abulutom hi Onesimus umat hi pangabulutam ke ha-on. ¹⁸Ya deket waday inat nan he-ah adadi weno waday utang na ya ha-oy di mamayad.

¹⁹Deyan ha-oy an hi Pabloy mangitudok an abulutok an ha-oy di mamayad hin waday utang nan he-a. Ta hidiye nan daan mot abulutom nimpe hiya. Ongal di namnamak an atom hidiye te inilak an unggem kinaliwan an kay waday utang mun ha-on gapu te ha-oy di nanuttudun he-a ot ahi ka mangulug ot mawadan hey biyag an munnananong ta nangamung. ²⁰Kinali ibagak ahan ke he-a tulang ku an gapuh nigappatan tan Apu Kristo ya atom danaen kinalik ta paamlongonak.

²¹Madinolak an un-unudom danaen ibagak ke he-a, ya inilak an mamam-ay pamhod mun hiya mu nan ibagak ke he-an atom. ²²Deket abuluton Apu Dios di dasal yu ta mipaeyak ya mangin-a-aliyak an manibon dakayu. Kinali deyan pamanguluwok an kalyon ke he-a ta deket mabalin ya idadaan yuy kiha-adak hi baleyu.

Hay udidin di tudok Pablo ke Pilimon

²³Hi Epaphras an dehtu damdaman tuh kalabut gapuh pangitanuttuduwanah mipanggep ke Jesu Kristo ya kananay nonomnomon dakayun hiya. ²⁴Athidi damdamay kinalin nadan ibbak an mungngunuh tun hi Marcos, hi Alistalkus, hi Demas ya hi Lucas.

²⁵Hana ot ta ulayan dakayun Apu Jesu Kristo.

Hebrews

Hanan Imbabalen Apu Dios an punhapitona

1 Handih done ya namindakol ya nunhihinnatkon di inat Apu Dios an nangipainilah kalina handidah aammod taku an hay nunhapitona ya handidan profetas. ² Mu hantudah nanguddidin algo ya nan Imbabalenay nangipainilah kalinan ditaku. Gapu ke hiya ya lintu dan Apu Dios am-in hantudan wadad uwani. Ya hiya boy pinili nan mamoltan am-in ke datuwe. ³ Hiyay kitib-an di kinatag-en Apu Dios an hi Amana. Dida ya naka-ingngo da hi am-in. Te am-in di wadan Apu Dios ya wada bo nah Imbabalena. Hiyay mangipaptok am-in hi naltu. Waday kabaelasan mangat ketuwe. Takon di kalina ya abu ya maat di pinhod na. Handih ingkate-nay kapakawanan di liwat taku ya imbangngad nah langit ot umbun di winawwan Apu Dios an Katagtag-ayan te hidiy ubunanan makiap-apu ke Amana.

Natagtag-eh Jesus mu nadan anghel

⁴ Kinali nainilan hiya ya natagtag-e mu nadan anghel, te takon di hay nangalyan Apu Dios an Imbabalena hiya ya umustuh diyen kitib-anan hiya ya natagtag-e mu nadan anghel. ⁵ Te bokon nadan anghel, mu hiyay nangalyan Apu Dios nah kananay “Imbabale dakan ha-on. Ipainilak mod uwani an ha-oy hi Amam.” †
Ya bokon bo nadan anghel di nangalyana nah kananay “Ha-oy di ahi mainilan Amana ya athidi bon hiyay ahi mainilan Imbabalek.”
⁶ Am-in datuwen kinalina ya nan nakatag-en Imbabale nay nangalyana. Handih nangitud-akan Apu Dios ke hiya tuh luta ya kananay
“Am-in nadan anghel ku ya mahapul an dayawon da tun Imbabalek.” ⁷ Ya hay kinali damdaman Apu Dios mipanggep nadah anghel ya kananay “Hanadan anghel ya ba-ba-alok ya abu didan mangat hi pinhod ku, takon di pumbalinok didah dibdib weno apuy an mundadalang hin pinhod ku.” ††
⁸ Mu hay kinalin bon Apu Dios mipanggep nah Imbabalena ya kananay
“He-a an Dios ya maandong ya munnananong ta nangamung di pun-ap-apuwam di pangat mun mun-ap-apu. ⁹ Pinpinhod muy maphod an pangi-e ya

† *Tibon yuy Psalm 2:7, Acts 13:33 ya Hebrews 5:5.* †† *Psalm 104:4*

kahingngitam di gaga-iho. Kinali ha-oy an Dios an un-unudom ya tinuddu dakan madaydayaw mu nadan ibbam, ta umamlong ka.” ‡

¹⁰ Ya hay impitudok na bo mipanggep nah Imbabalena ya kananay

“Handih lappuna ya lintum di luta, hay kabunyan ya am-in nadan wadad di. ¹¹ Ya ahida mama-id te umat dah bulwatin mumbalin hi layout, mu he-a ke ya wadawada kat nangamung. ¹² Te ahim kaanon datuwen lintum ta hannotam didah balu. Mu he-a ke nimpe ya adika mumbaliw, mu munnananong kat nangamung.” ‡†

¹³ Ya bokon nadan anghel di nangalyan Apu Dios ketuwe an kananay

“Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in di buhul mu.” ‡†

Mu hay nangalyanan tuwe ya hi Jesu Kristo ya abu an Imbabalena.

¹⁴ Te nada ken anghel ya ba-ba-alon Apu Dios ya abu didan bumaddang nadah tatagun mihwang.

Hay ipaanhan taku ya hay kihwangan taku

2 Ta hidiy nan gapu te hi Jesus an Apu takuy katagtag-ayan ya mahapul an ihamad takun mangun-unud nah tugunan dingngol taku te indani ya makal-iwan. ² Hanan Tugun Apu Dios an impainilan nadan anghel na ke Moses ya nipainilay kahamad na. Te nadan ugge nangun-unud kediy ya nakastigu da mipuun hi uggeda nangun-unudan. ³ Ditaku ke ya namammam-ay kastigu taku hin nguddanon takun adi hangudon di kihwangan taku. Hi Apu takuy namangulun nangipainila ketuwen kihwangan taku ya nadan nangngol ke hiya ya diday nangipainilan ditakun makulug hituwe. ⁴ Takon hi Apu Dios ya impatibona an makulug hituwe, te indatana didah kabaelan da ot aton day dakol an milagro ya indat na nadah mangu-lug di nunhihinnatkon an kabaelan dan malpuh Espirituna an miunnud nah pinhod na.

‡ *Psalm 45:6-7* ‡† *Psalm 102:25-27* ‡‡ *Psalm 110:1*

Hanan mangihwang ke ditaku an mangulug

⁵ Hantuh panannotan Apu Dios hantudah wadad uwani hi balu an hidiye nan emi ipaininnilad uwani ya bokon nadan anghel di tinuddu nan mun-ap-apu, mu ditakun tatagu. ⁶ Matiboh tuwe nah nitudok an kinalin din patul an hi David an kananay

“Apu Dios, hay tagu ya nababa, yaden tipet pakan-nomnomom ya pakaippaptok mu dida? ⁷ Lintum dida an nababbaba mu nadan anghel ya abu. Ya impadayaw mu ya totobalom dida, ¹⁸ te diday tinuddum an pun-ap-apun di am-in.” ††

Hidiyen nitudok an kananay tinuddun Apu Dios di tagun mun-ap-apun am-in hi nganneh diye ya ugge ni-an naat, kinali maid ni-an di pangitib-an taku. ⁹ Mu inila takun umannung hituwe gapu nah naat ke Jesus. Te gapuh ulen Apu Dios hi tagu ya impababana ni-an di saad Jesus mu nadan anghel ot mumbalin hi tagu ot ikatenay liwat takun tatagu. Mu ugge numbayag hidiyen nipababana te handih nagibbuy nunholholtagepana ya impatag-en bon Apu Dios. Ot hiya moy nakattag-e ya madayaw an Ap-apu gapuh nangikatayanah liwat taku.

¹⁰ Hi Apu Dios an nunlutun am-in hi nganneh diyen wadad uwani ta kidayawana ya maphod hidiyen nangiabulutanah nunholholtapan Jesus. Te gapuh nangatanah di ya dakol day tatagun nibilang an imbabale nat migappat dah kidayawan Jesus hi langit. Ya hidiyen nunholholtapanay nangipahamad hi pun-ap-apuwanat maid di pungkudanganan mangihwang ke ditaku.

¹¹ Hi Jesus ya ingkate nay liwat takut mapakawanan takut miunnud di pangi-e taku nah pinhod Apu Dios. Bokon ya abuh diye te am-in takun da Jesus ya ohay Ama taku an hi Apu Dios. Ta hidiye nan adi bumain hi Jesus an mangalin tulang ditakun hiya. ¹² Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay

“Apu Dios, ipainilak nadah tutulang kuy mipanggep ke he-a. Ya ahiyak makikankantan didah pundayaw min he-a.” ‡

¹³ Kanana boy

“Hi Apu Dios di pangidinolak.”

Ya kanana boy

“Dehtuwak an midmid-um nadah imbabalen Apu Dios an indinol nan ha-on.”

¹⁴ Ot gapuh tedeyan ditakun imbabalen Apu Dios an kanan Jesus di tulang na ya tagu taku ya abun waday katena ya numbalin hi Jesus hi tagu ot mate ot mamahuwan an hidiyey nangapputanan Satanas an kalpuwan di kate. ¹⁵ Kinali adi taku mo tumakut hi kate. Handi ya hay takut takuh katayan takuy kay nangdon ke ditaku, mu ad uwani ya nalibli taku mo

kediyen tatakutan taku. ¹⁶ Hidiyey kitib-anan ditakun holag Abraham di baddangan Jesus, bokon nadan anghel. ¹⁷ Man-uke ya numbalin hi tagun umat ke ditakut hiktamanay punligatan di tagu ta hummok ke ditaku ya ta pundinolan taku hiyan natag-en padin mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios ta mapakawan di liwat taku. ¹⁸ Kinali hiyay bumaddang ke ditakuh panaulan Satanas ke ditaku te takon di hiya ya impatnan Satanas an haulon ya hiniktamana damdamay ine-en di ligat.

Hi Jesus ya natagtag-e mu hi Moses

3 Ta hidiye nan dakayun kaibaiba an pinilin Apu Dios an tatagunan makiha-ad ke hiyah langit ya iohha takuy nomnom taku ke Jesus an tinuddun Apu Dios an mangitakdog ke hiya ya hiya boy natag-en pa-di nah pangulug taku. ² Hiya ya impaka-un-unud nay pinhod Apu Dios, umat ke Moses an inun-unud nah Apu Dios handih hiyay nun-ap-apuwona handidah aammod takun Judyu an imbilang Apu Dios an tataguna. ³ Mu ugge nun-ingngoy kinatag-en da Jesus ke Moses, te hi Jesus an nunlutuh tagu ya natagtag-e mu hi Moses an lintuna. ⁴ Umat nah balen adi na-ala on nakapya te mahapul an waday mangapya. Athidi bon am-in hantudan wadad uwanin nawadada te winadan Apu Dios. ⁵ Hi Moses ya makangngun-unud ke Apu Dios. Impakaippaptok na handidan mibilang an tatagun Apu Dios ya intuttudu nan diday mipanggep nah ahi ipainilan Apu Dios. Muden hi Moses ya muttatyu ya abu. ⁶ Yaden hi Kristo ya makangngun-unud damdaman ipaptok na nadan tatagun Apu Dios, mu hiya ya bokon muttatyu te hiyay Imbabalena. Ya ditakun mangulug di mibilang an tataguna hin itultuluy takun mangidinol ke Jesu Kristo ya adi taku iwalong nan namnamaon takun hidiye nan pakitaguwan ke hiyan munnananong an mangipaamlong ke ditaku.

Hay pun-iyatuwan nadan tatagun Apu Dios

⁷ Ot gapu te ditakun mangulug ya mibilang takun tatagun Apu Dios ya maawatan taku nan impitudok di Espiritunan kananay

“Kal-ina ket donglon yuy kalyon Apu Dios ad uwani ⁸ ya adiyu ngohayon ta adiyu iummat handidah aammod yun nginohe dah Apu Dios handih niha-ha-adan da nah adi maboblasyon ta panib-an da hin mapoppog di anus nan dida. ^{†9} Mu kanan Apu Dios di ‘Dakol di inat handidan aammod yu dih donen umipaboh-ol ke ha-on, takon di tinibotibo da nadan inat kuh nangipatib-ak hi kabaelak hi nap-at an toon.’ ¹⁰ Hidiyey gapunan bimmoh-olak ke dida ot kanak di ‘Inay mo ahan datuwen tatagu, iwalongak ke dida ya adida un-unudon di tugun ku.’ ¹¹ Ot gapuh namahig an boh-ol ku

† *Psalm 8:5* †† *Psalm 8:4-6* ‡ *Psalm 22:22*

†† *Psalm 95:8-9*

ya insapatak an kanak di 'Adida migappat nah pun-iyatuwan an indadaan kun dida.'" †

¹² Kinali dakayun iibba, tibon yu ta adiyu iummat ke dadiyen makangohhen tatagun adi mangulug, te indani ya iwalong yu nan Dios an wadat nangamung.

¹³ Ot ad uwanin mabalin an inilaon takuy pangi-en Apu Dios ya maphod di munhintuttugun takut nangamung ta adi taku mahaul hi punliwatan ta adi taku ngohayon hi Apu Dios. ¹⁴ Ya deket mitultuluy nan datin pangidinol takun Jesu Kristo ya mihamhamad di pakihayupan takun hiya. ¹⁵ Ya pidwaok bon kalyon nan impitudok Apu Dios an kananay

"Kal-ina ket donglon yuy kalin Apu Dios ad uwani ya adiyu ngohayon ta adiyu iummat handidah aammod yun nginohe dah Apu Dios." ††

¹⁶ Hanadan kinalik an nungngohen Apu Dios ya maid di udum hin bokon handidan tatagun pinoppog Apu Dios di nihbutan dad Egypt handih impangulun Moses ot tumayan dah di. ¹⁷ Ya handih wadada nah adi maboblayan an nunhanawwangan dah nap-at an toon ya impaboh-ol dah Apu Dios te intultuluy dan nunliwat ot dakol di naten dida ot mibati da nah adi maboblayan. ¹⁸ Gapu kediye ngoheda ya bimmobboh-ol hi Apu Dios ot isapatanan kananay "Adi mabalin an e migappat nadan nungngohe nah ninomnom kun eda ot pun-iyatuwan." ¹⁹ Ad uwani ya maawatan taku mon hay gapunan uggeda nigappat ya uggeda kinulug hi Apu Dios.

4 Hidiyen kinali nan e pun-iyatuwan nah makaphod an boblen indadaana ya mabalin damdaman ditaku. Mu mahapul an halipat-an takuy pangi-e takut maid di ohan ditakuy e adi dumatong kediye boble. ² Hituwen kiphodan takun nipainilan ditakud uwani ya nipainila damdama handidah aammod taku dih tiempon Moses. Mu maid di hilbinan dida te uggeda kinulug. ³ Mu ditakun mangulug ya nunna-ud an datngan takuh diyen indadaan Apu Dios an pun-iyatuwan taku. Mu nada ken adi mangulug ya mipanggep ke dida nan impitudok Apu Dios an kananay

"Impaboh-olak ke dida, kinali isapatak an adinadaman makiiyatu dan ha-on."

Hinaen kalin Apu Dios an pun-iyatuwan di tagu ya indadaana tuwali handih ginibunan lintu datuwen wadad uwani. ⁴ Impitudok Apu Dios di mipanggep hi ine-en di nun-iyatuwana handih mikapitun algo. Kananay "Nun-iyatuh Apu Dios handih mikapitun algo nangibbuwanan nunlutu ke datuwen wadad uwani." ⁵ Mu takon di wadah diyen pun-iyatuwan di tagu ya kanana nimpey "Adinadaman eda makiiyatun ha-on." ⁶ Man-uke ya man-ut diday namangulun nangipainilaan Apu Dios mipanggep ketuwen pun-iyatuwan an kiphodan da, mu uggeda kinulug, kinali

uggeda nigappat kediye. Mu takon di athidi ya damanan makiiyatu nadan mangulug ke Apu Dios.

⁷ Impatibonay kakulug tuwe handih impatudok nan David di

"Deket donglon yuy kalyon Apu Dios ad uwani ya adiyu ngohayon." ††

Intudok David hituwe handih nala-uy dakol an toon nipalpu kediye ugge nangipadatngan Apu Dios handidah aammod taku nah indadaanan pun-iyatuwan da.

⁸ Mipatibo ketuwen bokon hidid Israel an nangipanguluwan Joshua ke dadiyen aammod takuy kialigan tuwen kalin Apu Dios an pun-iyatuwan di tataguna.

Te gulat nat hidi ya ugge ot kalin Apu Dios di mipanggep hi oha bon tiempon damanan pakiiyatuwan ke hiya. ⁹ Kinali ditaku ken mibilang an tatagun Apu Dios ya waday ahi taku pun-iyatuwan umat handih nun-iyatuwan Apu Dios hi nagibbuwanan am-in nadah lintuna. ¹⁰ Ot athidi damdama nah tagun makiiyatun Apu Dios an mun-iyatuh ngununa, umat ke Apu Dios handih nangibbuwanah ngununa. ¹¹ Kinali aton takuy kabaelan takut igappat ditakun Apu Dios nah pun-iyatuwana ta adi taku umat handidah aammod taku dih donen uggeda dimmatong nah pangayan dan eda pun-iyatuwan te uggeda inun-unud nan kalin Apu Dios.

¹² Hay kalin Apu Dios ya ongal di kabaelana mu hay katadtadoman an hinalung. Te hay hinalung ya ammunana nan adol an gol-anan gogodon ta budhanay wadad dalam. Mu hana ken kalin Apu Dios ya damanan ipainilana nan nidalom an wadah nomnom ya nan pinhod di tagun aton ta mabudhan am-in di pangi-ena.

¹³ Inilan Apu Dios di ine-en am-in di lintuna. Kinali am-in di wadah nomnom taku ya nadan aton taku ya impakainnila na. Ya hi udum hi algo ya hiyay pangikalyan takun am-in hanadah inat taku tuh luta.

Hi Jesus di natag-en padin mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios

¹⁴ Ot gapu te nibangngad hi Jesus hi langit an hiya nan natag-en padin mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios an hi Amana ya mahapul an itultuluy takun mangulug ke hiya. ¹⁵ Maphod ta itakdog ditakun hiyah hinangngab Amana te homkon ditaku nah punligligatan ya pungkapyuan takun mangun-unud. Te hiya ya napatnaan am-in hi ine-en di kahaulan di tagu, mu ugge nunliwat. ¹⁶ Ta hidiye nan maphod di mundinol takun mundasal takun Apu Dios hi langit an makaulle ya huhummok ta hiyay pumpahmokan takun mumpakawan liwat taku te hiya ya gagaid an bumaddang ke ditaku.

† Psalm 95:11 †† Psalm 95:8-9 ‡ Psalm 95:11

‡† Psalm 95:8-9

Hay mipanggep hi natag-en padi

5 Hay kapiliyan di natag-en padi ya nadah ibbanan tagu. Hiyay mangitakdog ke didah hinangngab Apu Dios ya hiyay mangiappit nah idat di tagu ke Apu Dios ta mapakawanan di liwat da. ² Hiya ya tagu damdaman wadan waday punliwatana. Kinali maawatanay ibbanan tatagu nah kibahhawan da te dakol di uggeda inila mipanggep ke Apu Dios. ³ Kinali deket iappit na nan midat ke Apu Dios ya mahapul an hiyay mamangulun umiappit ta ahina iappit nan idat nadan tatagu ke Apu Dios, te takon di hiya ya waday liwat na. ⁴ Maid di tagun na-ala on pinilinay adol nan mumbalin hi natag-en padi, mu nangamung hi Apu Dios an mamilin hiya, umat hi namiliyanan Aaron an namangulun natag-en padin handidan aammod takun dih done.

⁵ Athidi bon Jesu Kristo an adi na-ala ot tudduwonay adol nan mumbalin hi natag-en padi te hi Apu Dios di nanuddun hiya. Nipainilah tuwe handih kanan Apu Dios ke hiyay

“Imbabale dakan ha-on. Ipainilak mod uwani an hay hi Amam.” †

⁶ Ya kanana boy

“Tinuddu dakan mumpadit nangamung, umat hi kinapadin Melkisidek.” ††

⁷ Handih kawadan Jesus tuh luta ya inloinlot nan nundasadasal ya limmuwaluwah numpahmokana ke Amana te inila nan hiya ya abuy waday kabaelasan managun hiya. Ya gapu te numpakumbaba ot un-unudonay pinhod Amana ya dingngol Amanay dasal na. ⁸ Man-ut hiya ya Imbabalen Apu Dios, mu kah-in di nunligligat hi nangun-unudanan am-in hi pinhod Amana. ⁹ Ginibbu nan am-in di pinhod Amanan hi Apu Dios an aton di natag-en padi, ot mumbalin an mangihwang nadah mangun-unud ke hiyat midatan dah biyag an maid di poppog na. ¹⁰ Ya hiyay tinuddun Apu Dios hi natag-en padin umat hi kinapadin Melkisidek.

Hay tugun hanadah ugge nihamad di pangulug na

¹¹ Wada ot di udum an pinhod kun ituttudun dakayu mipanggep hi ine-en tuwen pumpadiyan Jesus, mu inilak an naligat hituwen mituttudun dakayu te adiyu maawatan, takon di nabayag kayun nangulug. ¹² Gulat na ya damana ot mon muntuttudu kayuh mipanggep hi kalin Apu Dios, mu adinadama te takon ad uwani ya mahapul an ipanidwan dakayu nadan inadaadal yu. Te kay kayu goggolang an hay intannung weno gattak di mabalin an kanon yu, adi kayu ni-an pakakan hi umat hi kanon di kat-agu. ¹³ Umat kayu nadah ka-kulugnan uggeda inilan mangimatun hi niptok weno nihallan

pangi-e. ¹⁴ Adi kayu umat nadah nihamad di pangulug dan hay niptok di aton da ya inila dan mangimatun hi niptok ya nihalla. Diday nialigan nadan mangan hi kanon di kat-agu.

6 Ta hidiye nan adi abuna nadan namangulun inadal taku mipanggep ke Kristo, mu mahapul an adalon taku damdama nadan tuttudunan mangipahamad hi pangulug taku. Te maid di hilbinah pangipanidwaan takun mangadal nadah nagibbun nitutudun ditaku handi umat hi pangiwalongan taku nadah maid di hilbinah hinangngab Apu Dios ya hay mipanggep hi pangulug takun hiya te inila taku mo datuwe. ² Handih lappunah nangulugan taku ya inadal taku boy kibalinan di bonyag, hay pangihakmowan hi takleh ulun di ohan tagun idasalan, hay mipanggep hi kamahuwan di nate ya nan ahi punhumalyaan Apu Dios hi tatagu ta makastigut nangamung nadan naliwat. ³ Ot ad uwani ya adalon taku nadan tuttudun mangipahamad hi pangulug taku, mu mahapul an idinol takuh baddang Apu Dios an mangadal ke datuwe.

⁴ Halipat-an yu te nan tagun manginguddan an mangiwalong hi pangulug nan Jesu Kristo ya adinadaman muntutuyu bot mangulug bon hiya. Te deket naawatan di taguh diyen mituttudun kiphodana te pinat-alan Apu Dios di nomnom na ot hiktamana mo nan ongal an homok na, gibokona moy kabaelasan nan Espiritunan wadan hiya ⁵ ya inilaonay kaphod di kalin Apu Dios ya nan ongal an kabaelasan pangipatib-anah dakol an milagro, ⁶ mu inguddanan inwalong am-in dadiye ya adi mabalin an muntutuyu ta mibangngad bon mangulug. Te deket mabalin di athidi ya ongal di pama-inanan Jesus an Imbabalen Apu Dios hi hinangngab di tatagu te kay na bo ipapidwan pipateh Jesus hi krus.

^{7,8} Hay tagun nangiwalong hi pangulug na ya mialig nah lutan takon di maudaudanan ya abunay holok ya nadan pagit di tummol. Ya nan tagun athidi ya hiyay kastiguwon Apu Dios nah apuy. Mu hay tagun mangitultuluy hi pangulug na ya mialig nah lutan maluwab di mitanom ta waday aniyon nan kon lutan diye. Ya hay tagun athidi ya waday maphod an ih-ih-od Apu Dios ke hiyan gun-udona.

⁹ Mu takon di athituy kalyok ke dakayun kaibaiba ya madinol kamin adi athituy pangi-eyu, te inila min kudkudukdul kayu mu nadan tatagun mialig nah lutan abunay holok ya nadan pagit di tummol hidi ya madinol kamin maphod di aton yu te nihwang kayu. ¹⁰ Te hi Apu Dios an maandong di pangat na ya adina kal-iwan nadan maphod an inat yu ya impatibo yuy naminhod yun hiyah namanaddangan yu nadah ibbayun mangu-lug ya intultuluy yu ingganad uwani. ¹¹ Hay ahan pinhod mi ya waday ohan dakayu on punnanongon yu nan nahamad an pangulug yu inggana umannung nan namnamaon taku. ¹² Hituway ipaanhan mi te adi-

† *Tibon yuy Psalm 2:7, Acts 13:33 ya Hebrews 1:5.* †† *Psalm 110:4*

mi pinhod an ekayu uminglen mangulug. Pinhod min iummat yu nadah mangitultuluy hi pangulug da ya mangan-anus an munho-ho-od hi kipaannungnan nan kinalin Apu Dios an kiphodan taku.

Hay kipaannungnan nan kinalin Apu Dios an atona

¹³ Hay ohan pangiu-unudan ya hi Abraham an hinhin-od nay nipaannungnan di kinalin Apu Dios ke hiya an atona. Handi nangalyan Apu Dios ketuwe ya hay adol nay nangisapataana te maid di udum an natagtag-e mu hiya. ¹⁴ Hituwey insapatana:

“Kalyok ke he-an idat kuy kiphodan, hidiye ya mahlag kat mangaddu ka.”

¹⁵ Inan-anusan Abraham an hinhin-od hidiyen kinalin Apu Dios ke hiya inggana immannung. ¹⁶ Deket waday isapatan di taguh ibbana ya isapatana nah natagtag-e mu hiya. Ya deket nuntobalan da kediye nisapata ya hidiyey poppog di punhallaan da. ¹⁷ Athidi damdaman Apu Dios an insapata nay pangipaannungnan nah kinali nan atona. Hidiyey pangipainilaanan adina hannotan di ninomnom nan aton. ¹⁸ Hi Apu Dios ya adi munlangkak ta ena ibabawi weno ena hannotan di kalyona ya hay isapatana. Kinali ditakun mangulug ke Jesus ya madinol takun manman-od hi kipaannungnan nan kinali nan ditakun kihwangan taku. ^{19,20} Hinaen dinol takuh umannungnan nan kinalin Apu Dios di mangipakodhol hi nomnom takut adi taku iwalong di pangulug takun hiya. Te inila takun udum hi algo ya ume takuh kad-ana. Hidiyen pakihad-adan taku ke hiyah langit ya maid di punhalinduwaan taku te wada moh dih Jesus an kay nangibughul hi kurtina ot humgop nah kuwartun kad-an Apu Dios ta humgop taku damdama. Immen e mangitakdog ke ditakuh di te numbalin hi natag-en padin umat ke Melkasidek.

Hi Melkasidek an natag-en padi

7 Hi Melkasidek ya hiyay patul ni-an ad Salem handih done ya padin Apu Dios an Katagtag-ayan. Waday namingham an mungkibangngad hi Abraham hi eda nakigubatan an inapput da nadan patul an buhul da ya e dinamun Melkasidek ot idasalanah Abraham ta idatan Apu Dios hi kiphodana. ² Indatan damdaman Abraham hi mikapuluh pinlo dah eda nakigubatan. Hay kibalinan nan ngadan an Melkasidek ya “Makakkaphod an Patul.” Ya hay kibalinan di Salem an ngadan diyen boblen numpatulana ya “luminggopan” kinali nginadanan dah “Patul di Linggop.” ³ Ugge nainilay mipanggep hi nitaguwan Melkasidek te maid di nitudok mipanggep ke hiya takon di hay nahlagana, hay aammod na, hay nitungowana ya hay natayana. Hay ya abu inila taku ya hiya ya padit nangamung an umat nah Imbabalen Apu Dios.

⁴ Kinali tibon yuy kinatag-en Melkasidek, takon hi Abraham an madayaw an ammod am-in di Judyu ya indat nan hiyay mikapuluh pinlo dah eda nakigubatan.

⁵ Ya inila takun wadaday udum an pangidatan hi mikapuluh limmu. Dadiye nadan holag Libay an natuddun padin di Judyu. Diday lebbeng nan pangidatan nadan ibbadan holag Abraham hi mikapuluh limmu da te hituwey kanana nah Tugun Moses. ⁶ Mu hi ke Melkasidek ya maid di nanuddun hiya te hiya ya padi tuwali. Kinali takon di bokon holag Libay ya indat damdaman Abraham ke hiyay mikapuluh pinlo dah eda nakigubatan. Hituwey kitib-anan takon di natag-eh Abraham te hiyay nangalyan Apu Dios an midatan hi kiphodan, ya natagtag-e pay hi Melkasidek. Oha bo ya indasalanah Abraham an binendisyonana. ⁷ Ya inila takun hay mangidasal hi ohan tagu ya natatag-e mu nan idasalana. ^{8,9} Hay oha bon mipanggep ke Melkasidek an nangidatan Abraham hi mikapuluh pinlo dah eda nakigubatan ya impitudok Apu Dios an munnananong di numpadiyana. Yaden hanaken holag Libay ya ugge numbayag di numpadiyan da te nate da. Makulug an nadan padin holag Libay ya dawaton day mikapuluh limmun nadan tatagu, mu kay da damdama immidat ke Melkasidek te hiyay nangidatan nan nahlagan dan hi Abraham hi mikapuluh pinlona. ¹⁰ Te takon di ugge ni-an nitungoh Libay handih e nanamuwan Melkasidek ke Abraham ya kay wada ke Abraham te hiya ya holag na.

Hay kinapadin Jesu Kristo

¹¹ Hanadan padin holag Libay an hi Aaron di naman-gulu ya diday natuddun mangiappit nadah idat di tatagun miappit ke Apu Dios te hay kinapadi day nipuunan nan Tugun Apu Dios an impainilanan Moses. Mu gulat na ot ta mabalin an mihwang takuh pangidinolan takun datuwen papadi ya nadan ituttudu da ya adi ot mahapul an intud-ak Apu Dios hi Kriston niingngon Melkasidek di kinapadinan munhilbin padin ditaku. Mu makudang di kinapadi da, kinali nihannot hi Jesu Kristo ke dida. ¹² Ot gapu te nahannotan datuwen padi ya mahapul damdaman mahannotan nan Tugun. ^{13,14} Oha bo ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo an nihannot an padi ya bokon holag Libay, mu holag Judah yaden maid di impainilan Moses an mumpadiy holag Judah.

¹⁵ Mu ad uwani ya nakainnila mon hi Jesu Kristoy natag-en padin umat ke Melkasidek. ¹⁶ Numbalin an padin ugge nipuun nah tugun an abunay holag Libay di mumpadi, mu gapuh kabaelan di biyag nan maid di poppog na. ¹⁷ Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay

“Tinuddu dakan ha-on an mumpadit nangamung umat hi kinapadin Melkasidek.” †

† *Psalm 110:4*

¹⁸ Ot ad uwani ya napoppog hidiyen Tugun Moses mipanggep hi pumpadiyan te waday kudang na.

¹⁹ Man-uke ya maid di ohan tagun makaphod hi hinangngab na gapuh pangun-unudana nah Tugun Moses. Mu maphod ta wada nan nihannot an pangidinolan taku an hi Jesu Kristo. Hiyay pangidinolan takun mangihayyup ke ditakun Apu Dios.

^{20,21} Ya nahamad di kinapadin Jesu Kristo, adi umat nadah padin di Judyun holag Libay te insapatan Apu Dios an kananay

“Ha-oy an Dios ya isapatak an mumpadi kat nangamung. Ya hinaen ninomnom ku ya adi mabalin an mahannotan.”

²² Kinali hi Jesus di kipuunan di umannung nan kudukudul an planun Apu Dios mipanggep hi kihwangngan taku.

²³ Hanada ken papadin holag Libay ya dakol da ta deket natey oha on waday nihannot, kinali maid ke diday munananong an padi. ²⁴ Mu adi umat hidin Jesus te hiyay mumpadit inggana te matagut nangamung.

²⁵ Kinali hiyay ongal di kabaelasan mangihwang nadah mundinol ke hiya ta mihayyup dan Apu Dios te hiya ya wadat nangamung an mangitakdog ke ditaku.

²⁶ Ta hidiye nan hi Jesus tuwalin natag-en padiy mahapul taku. Te hiya ya makakkaphod an abun maid di liwat na, adi umat ke ditakun tatagu. Hiya ya impatagen Apu Dios ta hiyay Katagtag-ayan am-in, takon di nadan wadah langit. ²⁷ Hi Jesus ya adi umat nadah natag-en padin mangitakdog hi tatagu ke Apu Dios an mahapul an kabigabigat on mun-appit dan Apu Dios, mu mun-appit da ni-an gapuh liwat da ne ahida nuppe nun-appit gapuh liwat nadan tatagu. Mu hi Jesus ke ya adi athidi, te numpinghan di nangiappitanah adol na handih nangikatayanah liwat taku. Adi mahapul an ena ipanidwan mun-appit. ²⁸ Handida ken natag-en papadi ya nipuun nah Tugun Moses di napiliyan da. Oha bo ya tagu da ya abun munliwat da damdama. Mu indani ya tinuddun Apu Dios nan Imbabalanan insapata nay pumpadiyana te hiya ya maid di kudang nat nangamung te impaka-un-unud nan am-in di pinhod Amana.

Hi Jesus di mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios

8 Hay ipaanhan kun ipainilan dakayu ya hi Jesus an natag-en padin mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios an Katagtag-ayan an Ap-apuh langit. Hiya ya inumbun hi winawwan Apu Dios. ² Hidiy pumpadiyana nah kiha-adan Apu Dios an bokon nah Tabernacle an kinapayan di tagu.

³ Hay ngunun di natag-en padi ya hiyay mangiappit hi iappit di tatagu ke Apu Dios. Kinali hi Jesus ya mahapul damdaman waday iappit nan Apu Dios, ot hay adol

nay in-appit na. ⁴ Gulat nat nanongnan wadah Jesus tuh luta ya bokon padi te wadada tuwaliy udum an padi tuh lutan oggan mangiappit hi iappit di tatagun kalyon nan Tugun Moses an iappit dan Apu Dios. ⁵ Ya nan Tabernacle an oggan pun-appitan nadan padi ya nun-ingngoy ang-ang na nah wadah langit an nangi-ingngohan Moses. Te handih e pangapyaan Moses nah Tabernacle ya kanan Apu Dios ke hiyay

“Tibom ot ta paka-un-unudom nan umat hi nipatibon he-a nah bilid.”

⁶ Mu mapmaphod di kinapadin Jesu Kristo mu hay kinapadin handidan padi takun Judyu, te hay ngunu dan mangitakdog ke ditaku ya nipuun nah maphod an nakitobbalan Apu Dios mu nan namangulun nakitobbalana, te kinalinan pakawananay liwat di tagu hin idinol dan hiya.

⁷ Gulat nat maid di kudang din namangulun nakitobbalan Apu Dios hi tataguna ya ugge ot nahannotan hi balu. ⁸ Mu nahannotan te tinibon Apu Dios an hay kinakudang ya wadah tatagu te adida pakaun-unud kediyen nakitobbalana ot kananay

“Ha-oy an hi Apu Dios ya ipainilak ke dakayun tataguk an Judyu ad Israel ya Judah an udum hi algo ya waday balun nakitobbalak ke dakayu. ⁹ Hituwe ya hinnatkon dih namangulun impainilak handidah aammod yu handih nangipanguluwak ke didan timmayan ad Egypt. Ya gapu te uggeda inun-unud hidiyen nakitobbalak ke dida ya inwalong ku mo dida. ¹⁰ Mu ahi matatagan nan algon kinalik ke dakayun ipainilak hituwen balun nakitobbalak hi tataguk an holag Israel. Iha-ad kuy tugun kuh nomnom dat hidiyey un-unudon da. Ta ha-oy moy Dios an un-unudon da ya diday tataguk an ipaptok ku. ¹¹ Adi mahapul an waday ahi muntuttudun didat inilaonak an hi Apu Dios. Te inilaonak tuwali ke didan am-in, takon di nganney nitaguwan di hin-oh-an dida, natag-e ya nababa.

¹² Pakawanak di liwat da ya adik mo nonomnomon di nunliwatan dan ha-on.”

¹³ Gapu te kinalin Apu Dios an waday balun nakitobbalanan un-unudon taku ya hituway kitib-anan pinopog na nan namangulun nakitobbalana.

Hay pundayaw nadan Judyu ke Apu Dios handih lapuna ya hay pundayaw takud uwani

9 Handin namangulun nakitobbalan Apu Dios ya intugunay aton nadan tatagunan mundayaw ke hiya. Ya wada boy nakapyah pundayawan dan niabung an tuldanan kanan dan Tabernacle. ² Hidiyen Tabernacle ya waday duwan kuwartuna ya waday mikadwan kurtinan nangodwa ke datuwen kuwartu. Hanah namangulun kuwartun hogpan ya hidiye nan Nasantun Kuwartu. Hidiy kad-an nan dilag ya nan lamesaan an niha-adan di tinapay an miappit ke Apu Dios. ³ Hanan

mikadwan kuwartu ya hidiye nan Nakassantun Kuwartun Apu Dios. ⁴ Hidiy kad-an nan altar an balituk an punggohoban dah nabanglun insenso an miappit bon Apu Dios. Ya wadah di nan kahon an naamoh balituk an hidiye nan kanan dan Kahon an Kakitobbalan Apu Dios nadah Judyu te wadah di nadan duwan batun nitudkan nadan himpulun Tugun Apu Dios an dinawat Moses. Ya wada boh di nan balituk an buhin niha-adan nan manna an ibban din makan an nag-an nalpuh kabunyan an kinakinan handidan aammod takun Judyu. Hanah kahon ya wadah di damdama nan patanong Aaron an himmapping. ⁵ Ya nah tap-on diyen kahon ya wadaday duwan tinattaggun anghel an kitibanan wadah Apu Dios hidi. Pinayyad day payak dan hinophopan da nan hukap diyen kahon di kakaan di liwat te hidiy pangiwaghikan di padi nah dalam di iappit dan Apu Dios. Kalyok datuwe, mu adi mahapul an ek ohhaohhaon datuwed uwani.

⁶ Athinay ine-en nan Tabernacle. Hay ine-e da handi ya kabigabigat on ume nadan padi nah namangulun kuwartu ta eda aton nan ipangunun Apu Dios ke dida. ⁷ Mu hana keh mikadwan kuwartu ya abuna nan natag-en padiy humgop hi maminghan ya abuh hinton. Deket humgop hidi ya mahapul an umal-alah dalam nan niappit an aggayam ta ena iwaghik nah hukap nan kahon ta waday aton Apu Dios an mangaan hi liwat na ya hay liwat di tatagu. ⁸ Hituway ine-en di ngunun handidan papadi nah Tabernacle ya hidiyey nangipatib-an di Espiritun Apu Dios an maid di kalebbengan takun mihayyup ke Apu Dios hin wadah diyen Tabernacle tuh lutan pundayawan di tagu ke hiya. ⁹ Hituway panginilaan takud uwanit maawatan taku. Te man-ut in-anappitan nadan tataguh aggayam ya indatan dah nganneh diyeh Apu Dios handi, mu kapyanan adi luminggop di nomnom da te inila dan nanongnan waday liwat da. ¹⁰ Man-uke ya inanun-unud da nan Tugun Moses hi aton dan mundayaw ke Apu Dios, umat hi pumpaniawan hi udum an makan weno mainum ya hay aton dan munlini. Datuway mahapul an un-unudon da inggana nahannotan hi balun maunud.

¹¹ Naat hituwe handih immalihan Kristo ot hiyay numbalin an natag-en padit dawaton taku nan kiphodan an indadaan Apu Dios. Ad uwani ya dehdi in-gunngunuwan ditaku nah mapmaphod an Tabernacle hidih langit an bokon taguy nangapya ya bokon tuh lutay nabohwatana. ¹² Ya naminghan ya abuy nanginganah dih Tabernacle hi langit an kad-an Apu Dios an maid di inal-alanah dalam di gulding weno bakan ena iappit ke hiya. Hay in-appit nan Apu Dios ya nan dalana handih natayanat mihwang takun mangulug ta waday biyag takun maid di poppog na. ¹³ Hay intutudun nan Tugun Moses an aton hin waday nibah-howan nadan tatagu ya mahapul an e mumpalini nah

padi. Ya hay aton nan padin munlini ya waghikanah diyen taguh dalam di niappit an gulding weno baka. Bokon ke ya nan gubun di ginjob dan impan di baka. Deket nagibbu ya mabalin mon mid-um nadah ibbanan mundayaw ke Apu Dios. ¹⁴ Deket athidiy ine-ena ya immam-ana moy kiatan nan dalam Kristo ke ditaku. Ot gapu te inhulug nay biyag na gapuh liwat taku ya adi mo mahapul an etaku kumakkagun mangun-unud nah pangi-en handidan aammod taku dih donen maid di hilbina ta hay mo ipaanhan taku ya hay pangun-unudan takun Apu Dios an wadat nangamung. Hidiyen inat Jesus ya hidiyey maid di kudang nan niappit ke Apu Dios ta mapakawanan di liwat taku. Inat nah diye gapuh baddang nan Espiritun Apu Dios an maid di lap-puna ya poppog na.

¹⁵ Hi Kristoy mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios nah balun nakitobbalanat am-in takun numbalin hi tataguna ya dawaton taku nan kinalinan boltanon takun munnananong ta nangamung. Manuket mabalin mon maat hinae ya gapu te ingkaten Jesus di liwat takut mabalin an pakawanan Apu Dios takon nadan tatagun ugge nangun-unud hi Tugun Moses.

^{16,17} Hay aton Apu Dios an mangipboltan hanadah kinalinan idat nan ditaku ya umat nah pangat di Judyun kah-in di mate nan tagut ahi mabalin an mikap-ong nadan odona nadah pinhod nan pangipboltanan. Te matagu ke ni-an nan tagu ya adi mabalin an ena ikap-ong di odona. ¹⁸ Athidi bo nah namangulun nakitobbalan Apu Dios an kah-in di waday maklong ta miappit di dalana ke Apu Dios ta ahi mabalin an dawaton di taguy kiphodana. ¹⁹ Hituway kitibanan handih nagibbun impainilan Moses am-in nadan Tugun Apu Dios nadah tatagu ya indadaana nan dalam di impan di baka ot udmanah danum ot itam-ol na nan holok an nabtok hi maingit an tinulid ot waghikana nan liblun nitudokan nan Tugun takon nadan tatagun wadah di. ²⁰ Ya handih pun-iat nah tuwe ya kananay "Hituwen dalay mangipainilan mahapul an un-unudon taku nan Tugun Apu Dios."

²¹ Winaghikan pay Moses nan Tabernacle hi dala takon nadan udum an mausal nah pundayawan da ke Apu Dios. ²² Te hay intutudun Moses an Tugun Apu Dios ya mahapul an waday miappit hi dalam di aggayam ta ahi abuluton Apu Dios di nganneh diyen miusal nah pundayawan dan hiya. Athidi boh liwat dan mahapul an waday maklong an aggayam ta miappit ke Apu Dios di dala nat ahi damanan pakawananay liwat da.

Hay nakaan di liwat taku gapuh natayan Jesu Kristo

²³ Am-in nadan mausal nah pundayawan nah Tabernacle ya ing-ingo ya abu nah nahamad an pundayawan an wadah langit. Dadiyen mausal ya maha-

pul an mawaghikan hi dalan nan niappit an aggayam ta ahi abuluton Apu Dios. Mu hay miappit hi langit ya nabalbalol mu nadan iappit di papadi tuh luta ²⁴ te hay dalan Jesu Kristoy niappit ke Apu Dios handih nangikatanah liwat taku. Ya hay ena nangiappitan ya bokon nah kinapyan di tagu tuh lutan ing-ingo ya abu, mu hidi nah wadah langit. Ta dehdi moh langit ad uwanin mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios. ²⁵ Ya adi mahapul an e ipanidpidwan Jesu Kristo an mangiappit hi dalana ke Apu Dios te damana nan naminghan an nangikatanah liwat taku. Adi umat nah natag-en padi tuh lutan kah-in di katootoon on immieh dalan ena iappit nah Nakasantun Kuwartu. ²⁶ Te gulat nat athidi ya kadaidai mo on nunligat hi Jesus nipalpu dih nunlutuwan Apu Dios tuh luta ingganad uwani. Mu ad uwanin mungkadatngan di popog di luta ya immalih Jesus an nangikateh liwat taku ya ustun diyen naminghan an nangatanan diye.

²⁷ Am-in di tagu ya mahapul an mate, ne ahi nuppe hinumalyan Apu Dios. ²⁸ Athidin Jesu Kristo an naminghan ya abuy nangikatanah kapakawanan di liwat taku. Ya ahi bo mibangngad, mu bokon mo gapuh liwat taku, mu umalit ihwang na nadan mangulug an munho-ho-od hi kibangngadana.

10 Handin Tugun Apu Dios an intuttudun Moses mipanggep hi iappit ke Apu Dios ya adi nahamad te hituwe ya kay ya abu a-on nadan kiphodan taku handih immaliyan Jesu Kristo. Kinali takon di inanon-unud di katagutagun mun-appit dan Apu Dios hi katootoon ya hiya damdaman adina tobalon didan maphod. ² Te gulat nat napakawanan di liwat nadan tatagun umat hidiy nundayaw da ya adida ot nonomomon di liwat dat itikod dan mun-appit hi aggayam ke Apu Dios hi kapakawanan di liwat da. ³ Mu adi athidi te uggeda intikod, mu katootoon on nun-appit da te deke on ninomnom day liwat da. ⁴ Adi mabalin an mapakawanan di liwat gapuh pun-appitan hi dalan di bakaweno gulding ke Apu Dios.

⁵ Ta hidiye nan kanan Kristo ke Apu Dios handih immaliyana tuh lutay

“He-a ya adim mo pinhod di aggayam an miappit ke he-a, kinali winadam tun adol kut miappit ke he-a. ⁶ Ya adika umamlong nadah gobhon dan iappit da weno nadan udum an idat dan he-a ta mapakawanan ot di liwat da. ⁷ Kinali deyan indinol kuy adol kun he-a Apu Dios, ta nangamung kah pinhod mun kiatak ta miun-nud nah kinalim an impitudok mu.”

⁸ Takon di kinalin di Tugun Moses an mahapul nadan miaappit ke Apu Dios ya kinalin Kristo an adi pinhod Apu Dios dadiye. ⁹ Kanan bon Kristoy “Apu Dios, abulutok di pinhod mun maat ke ha-on.” Ketuwey nangipatikodana nah ine-e dan mun-appit ke Apu Dios ot hannotanah balun ine-e. ¹⁰ Ya gapu te inat Jesus nan pinhod Apu Dios an atonan inhulug nay adol nan mi-

appit ya pinakawanan Apu Dios di liwat takun am-in. Adi mahapul an ipidwan Jesus an aton hituwe te umustuy maminghan.

¹¹ Hay ine-en di Judyu ya kabigabigat on mun-appit nadan padi da ke Apu Dios, mu hiya damdaman adi mapakawanan di liwat da. ¹² Mu hi Jesus ya naminghan ya abuy nangiappitanah adol na handih nangikatanah liwat am-in di tagu, mu munnananong di kihilbiyan diyen inat na. Ad uwani ya dehdi inumbun hi winawwan Apu Dios an kitib-an di kinatag-en di saad na. ¹³ Dehdin hadhad-onay pangapputan Apu Dios am-in hanadah buhul nat hiyay tangadon dan Ap-apu da. ¹⁴ Ya gapu kediyen naminghan an nangiappitan Jesus hi adol na ya imbilang Apu Dios nadan tatagun ingkaten Jesus di liwat dan makakkaphod ta nangamung. Dida nan baddaddangan Apu Dios ta makangngun-unud dan hiya. ¹⁵ Takon nan Espiritun Apu Dios ya ihadak na datuwen kinalin Apu Dios an kananay

¹⁶ “Ahi madatngan nan algon ipainilak nan balun nakitobbalak nadah tataguk. Iha-ad kuy tugun kuh nomnom dat hidiyey pinhodon dan un-unudon.”

¹⁷ Kanana boy “Kediyen tiempo ya adik mo nonomomon di liwat da ya nadan gaga-ihon inat da.” ¹⁸ Gapu teden nipainilan pinakawanan Apu Dios di liwat taku, ya adi mo mahapul an umiappit takuh aggayam.

Hay pakihayyupan ke Apu Dios

¹⁹ Kinali kaibaiban mangulug, ad uwani mo ya mabalin an mihayyup taku ke Apu Dios an wadah langit gapuh nangikatanah Jesus hi liwat taku. ²⁰ Handih natayana ya nabik-i nan kurtinan nangodwa nah duwan kuwartu ta maid moy humanih dalanon an umeh kad-an Apu Dios ya ta hiyay pangidalanan.

²¹ Hiya moy natag-en padin mangipaptok ke ditakun tatagun Apu Dios. ²² Kinali hay maphod an aton taku ya ihamad takun mihayyup ke Apu Dios an adi taku munhalinduwa, mu idinol taku ot ya abu ke Jesus an mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios. Te gapuh natayana ya adi mo mabulubulun di nomnom taku gapu nadan gaga-ihon inat taku. Ya gapuh numpabonyagan takuh malin-ong an danum ya makallini takuh hinangngab Apu Dios. ²³ Maphod boy madinol takun ipaannung Apu Dios nan namnamaon takun kiphodan an kinali nan idat na. Te hiya ya maku-lug an atona nan kinalina. ²⁴ Ya nomnomon takun munhimbabaddang takut kihamadan di pangulug di hin-oh-an ditaku ta munhimpopohodan taku ya aton takuy maphod. ²⁵ Adi taku iun-unud nadah nangiwalong hi pangulug dan intikod da mon makiamu-amung an mundayaw ke Apu Dios. Mu ditaku ke pe ya maphod di itultuluy takun munhintuttugun ta mi-

hamad di pangulug takun am-in, namam-ad uwanin nih-up moy kibangngadan nan Ap-apu taku.

²⁶ Deket inguddan takun adi un-unudon nan nipainilan ditakut itultuluy takun munliwat ya maid moy hilbin di nangikatayan Jesus hi liwat taku. Ya hay pumbalinan diye ya makahmok taku te maid di udum an e miappit hi kihwangan taku. ²⁷ Ya deket athidi ya munho-ho-od ke ditaku nan kahumalyaan taku ya nan katatakut an kakastiguwan nah mundadalebdeb an apuy an pangastigun Apu Dios nadah buhul na.

²⁸ Takon nah Tugun Moses ya deket waday mungngohe ya adida homkon, mu pipate da hin waday duwa weno tulun mangiuh-un an makulug an nginohena nan Tugun.

²⁹ Deket athidi ya namam-an makastigu nan tagun mungngohe nah Imbabalen Apu Dios an hi Jesus. Te imbilang nan maid di hilbin di dalanan in-appit nan Apu Dios hi kapakawanan di liwat taku, mipuun nah balun nakitobbalan Apu Dios. Hanan tagun mangat hi athidi ya maid di pangibilang na nah Espiritun Apu Dios an makaullen ditakun naliwat. ³⁰ Makulug an kastiguwon Apu Dios hidiyen tagu te waday kinalinan kananay "Ha-oy di mangibalo nah mangiathidi." Kanana boy "Humalyaok nadan tataguk an mangat hi gaga-iho." ³¹ Kinali katatakut hin nan Dios an wadat nangamung di mangastigun ditaku.

³² Nomnomon yuh tuwe, handih nangulugan yun Jesus ot mapat-alan di nomnom yu ya nahalman di nunligligatan yu, mu impunnanong yuh diyen pangulug yu. ³³ Hin-uddum on pumpadngolan dakayu ya pinalohanah dakayuh hinangngab di dakol an tatagu. Ya hin-uddum on nilagat kayu nadah udum an mangulug an munholholtap. ³⁴ Nilagat kayu nah pumpaligligatan nadan ibbayun mangulug an nikalabut gapuh homok yun dida. Ya takon di nun-alan di buhul yuy limmu yu ya adi mahakit di nomnom yu, mu mun-am-amlong kayu ot ya abu te inila yun munnananong an adi matalak nan maphod an wadan dakayu. ³⁵ Kinali adi kayu madismaya, mu punnanongon yuh naen nahamad an dinol yu, ot ongal di ahiyu gun-udon. ³⁶ Mahapul an anusan yuy kumpulnan ligat ta hay pinhod Apu Dios di un-unudon yu ta idat nan dakayu nan kinali nan gun-udon yuh umaliyan nan ahina ipaali ³⁷ te nitudok di mipanggep ketuwe an kananay

"Gagala mo ya umali nan hadhad-on yu. ³⁸ Hanadan tataguk an nibilang an maphod ya diday mangitultuluy an mangidinol ke ha-on, takon di hidiyey gumapuh punligatan da. Mu wada key mangiwalong hi pangulug nan ha-on ya ad-adiy punnomnomak ke hiya."

³⁹ Hanada ken athidin tatagu ya mihi-an dan Apu Dios. Mu ditaku ke ya punnanongon takuy pangulug takun hiya te hidiyey kihwangan taku.

Hay ine-en di pangulug

11 Hanan tagun waday pangulug nan Apu Dios ya ongal di dinol nan ipaannung Apu Dios am-in nadan kinali nan atonan hidiyey namnamaon taku. Ya takon di adi ni-an matibon maat hidiyen kinalina ya kulugon di tagun maat hidiyey. ² Gapuh pangulug handidan tatagu handih done ya tobalon Apu Dios an maphod da.

³ Ya gapu boh pangulug taku ya ininnila takun handih pinghana ya hay kalin Apu Dios di nunlutu tuh luta ya nadan wadad uwani. Kinali maawatan takun am-in hantudan matibon wadad uwani ya maid da ni-an, mu winadan Apu Dios.

⁴ Hay pangulug Abel di gapunah mapmaphod di in-appit na ke Apu Dios mu hay in-appit Kain. Gapun diyen pangulug Abel ya timbal Apu Dios an maphod di in-appit na ke hiya. Ya takon di nateh Abel dih done ya nanongnan waday naadal takun hiya mipanggep hi pangulug ke Apu Dios.

⁵ Athidi bon Enoch an gapuh pangulug na ya takon di ugge nate ya naala ot awiton Apu Dios hi langit ot maid di pakahamak ke hiya. Hay kanan nan nitudok an kalin Apu Dios ya handih uggena inawit hi Enoch ya ongal di nangipaamlongan Enoch ke hiya. ⁶ Hanan tagun maid di pangulug na ya adinadaman paamlongonah Apu Dios. Te nan tagun pinhod nan mihayyup ke hiya ya mahapul an kulugonan wadah Apu Dios ya kulugona bon baddangan Apu Dios nadan mumbagah baddang na.

⁷ Hi Noah boy oha an gapuh pangulug na ya inidngolay kinalin Apu Dios an waday ahi maat. Inun-unud nah Apu Dios ot mangapyah bapor ot humgop da nadah pamilyanah di ot uggeda nilagat an nalting handih nalbongan di luta. Gapuh pangulug na ya imbilang Apu Dios an maphod, adi umat nadah udum an tatagu kediyen tiempon maid di pangulug da, kinali nalting da.

⁸ Athidi bo ke Abraham an gapuh pangulug na ya inun-unud nay kalin Apu Dios an taynana nan numboblayana ot mit-an nah boblen kinalin Apu Dios an ipaboltanan hiya takon di uggena inilah diyen ena pangayan. ⁹ Gapuh pangulug na ya nun-ottaottan hi ena nakiboblayan nah kinalin Apu Dios an ipaboltana. Hay baleda ya niabbung an tulda te maid di naduttuk hi eda pumboblayan. Athidi damdaman da Isaac an imbabalena ya hi Jacob an inap-apuna yaden nigappat da kediyen kinalin Apu Dios an lutan ipaboltana.

¹⁰ Inanusan Abraham di athidi te namnamaonan ahi mihaad nah nahamad an boblen kinapyan Apu Dios.

^{11,12} Takon hi Sarah an inayan Abraham ya nahamad di pangulug na te hiya ya adi pakaimbabale, namam-a bo udot te nain-ina ya hi ke bo Abraham ya naam-

ama, mu gapuh pangulug da nah kinalin Apu Dios an wadan tuy imbabaleda ya nawadaan hi Sarah ot mun-imbabale. Ot loktat ya dimmakol di holag dan umat hi kinadakol nadan bittuwon hi kabunyan ya umat nah pantal nah pingngit di baybay an adi mabilang.

¹³ Am-in datuwen tatagu ya waday pangulug da ing-gana nate da. Hay kitib-an di pangulug da ya hinoo-hood day pangidatan Apu Dios nah kinalinan dida. Mu ugge impakulug Apu Dios hidiye handih kataguda, mu takon di athidi ya uggeda inwalong di pangulug da an hi udum hi algo ya umannung hidiye. Inila dan bokon hituh lutay panawatan da nah kinalin Apu Dios an idat nan dida, kinali inabulut dan makiboble da ya abu tuh luta. ¹⁴ Datuwen tatagu ya kulugon dan wada nan boblen ahida pangayan ta mihaad dah dit nangamung an hidiyey gagamgaman da. ¹⁵ Adida mo nomnom-nomon nan boblen tinaynan da, te kon gulat na ya ni-bangngad da. ¹⁶ Man-uke ya nan boblen gagamgaman dan pangayan ya kudkudukdul mu nan boblen tinaynan da, te hidiyen boble ya wadah langit an indadaan Apu Dios. Kinali adi bumain hi Apu Dios an mangalin hiyay Dios da, te indadaanana didah pumboblayan da.

^{17,18} Hay oha boh kitib-an di nahamad an pangulug ya hay inat Abraham handih pinatnaan Apu Dios. Gapuh pangulug na ya inabulut nay kinalin Apu Dios an iappit na nan binugtung an imbabalenan hi Isaac, yaden kinalin Apu Dios handi ke hiyan hi Isaac di kahlagan di dakol an tatagu. ¹⁹ Uggena kinawwanan ot ena ot patayon te madinol an waday kabaelan Apu Dios an managuh nate. Ya makulug an kay tinagun Apu Dios te kinalyanah Abraham ot uggena intuluy an in-appit nan imbabalena.

²⁰ Athidi bon Isaac an gapuh pangulug na ya impainila na nadah duwan imbabalenan da Jacob ke Esau an hi udum hi algo ya idat Apu Dios di kiphodan da.

²¹ Athidi bon Jacob an gapuh pangulug na ya handih naka-am-aman dandaniy katenan nihakdol nah patanong na ya dinayaw nah Apu Dios ya indasalana nadan inap-apunan imbabalen Joseph.

²² Ya athidi bon Joseph an gapuh pangulug na ya handih mungkatkate ya kinalinan hi udum hi algo ya taynan nadan holag Israel di Egypt. Ongal di dinol nah nangalyanan tuwe ot ibaganan didan pakial-ala day adol nat eda ilubuk hi kibangngadan dah boble da.

²³ Takon nadan ammod Moses ya gapuh pangulug da ya uggeda timmakut an mangahing nah olden nan patul an mipipaten am-in di ka-itungon linalakin imbabalen di Judyu ot italu dah Moses hi tuluy bulan ni-palpuh nitungowana. Oha bo ya inila dan makakkaphod di kagolang nah hinangngab Apu Dios.

²⁴ Takon hi Moses handih kimmat-aguwana ya gapuh pangulug na ya adina pinhod an mibilang an imbabalen nan babain imbabalen nan patul di Egypt an nangong-ongal ke hiya. ²⁵ Man-uke ya pakudukdulo-

nan mid-um nadah ibbanan tatagun Apu Dios an munligligat mu nan makidkid-um nadah iEgypt nah at-ton dan punliwatan te inila nan nakatang ya abuy pun-am-amlongan da. ²⁶ Hay punnomnom Moses ya kudukdul nay munligligat gapuh pangulug nah aliyen Kristo an tinuddun Apu Dios an ahi mumpatul mu nan ena boltanon am-in di kinadangan an wadad Egypt, te nonomnomonay ahina gun-udon hi ohan algo.

²⁷ Gapu boh pangulug na ya tinayananad Egypt an ugge timmakut hi pamoh-olan nan patul hi panayananah di. Ot takon di nunligligat hidi nah nangayana ya kapyanan hi Apu Dios di inun-unud nan kay na tinibo yaden adi matibo. ²⁸ Ya handih uggeda ni-an tinayanan ad Egypt ya gapuh pangulug na ya inun-unud nay kinalin Apu Dios. Ot hiyay nangipangpangulu nah kanan dan Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios an waghikan da nan pamadingan di babale dah dalam di kalnero. Ta deket umali nan Anghel Apu Dios an mamate nadah linalakin panguluwan an imbabalen nadan iEgypt ya hidiyey pangimatunanat adina ilagat nadan panguluwan an imbabalen nadan Judyu.

²⁹ Handih panayanan nadan Judyu ad Egypt ot pudugon nadan iEgypt dida ot mahkuk da nah kanan dan Maingit an baybay ya binaddangan Apu Dios dida gapuh pangulug dan impunhi-ana nan danum ot waday mamagan dinalan da. Mu handih immagwat da ya impundammu na bo nan danum ot malting nadan iEgypt an mumpamdug ke dida.

³⁰ Handih nundanallanan dah nap-at an toon ya dimmatong dad Jerico. Mu maid di innun dan humgop te waday natag-en binattun alad an nunlinikkod nah boble, mu gapuh pangulug da ya inun-unud da nan kinalin Apu Dios an aton dan likkodon da nan boble hi pituy algo. Ot aton dah diye ya na-ala on natlob nan binattun alad ot humgop da ot pumpate da nadan tataguh di. ³¹ Pinate dan am-in nadan tataguh din adi mangulug ke Apu Dios, mu uggeda inlagat nan ohan babain pabpabbayad nay adol nah linalaki an hi Rahab ya nan pamilyana te gapuh pangulug na ya binaddangan na duwan impamangulun nadan Judyun e nun-siim.

³² Kon mahapul an tagak hi tonton hi tatagun pangitib-an yuh ine-en di pangulug? Gulat nat tontonok nadan ongal di pangulug da ya makudang di tiempo te dakkodakkol da, umat ke da Gideon, hi Barak, hi Samson, hi Jephtah, hi David, hi Samuel ya handidan profetas. ³³ Hay udum ke datuwen tatagu ya hay pangulug day gapunah nanganapputan da nadah eda nakigubatan. Ya maandong di nun-ap-apuwan dah bobleda. Ya dinawat da nadan kinalin Apu Dios an idat nan dida. Nihwang di udum hi e panganan di layon ke dida. ³⁴ Gapu boh pangulug da ya nihwang di udum hi

† *Joshua 6:12-21*

e punggohoban di buhul dan dida te naala ya ugge ginhob di apuy dida. Ya gapu boh pangulug di udum ya nihwang dah pamatayan di buhul dan dida. Ya nadan udum ya nakapuy da, mu gapuh pangulug da ya inumlot dat natulid da mon makigubat ot apputon da nadan immalin e pumloh bobleda. ³⁵ Ya wadada damdamay binabai handin gapuh pangulug da ya namahuwan nadan naten imbabaleda.

Ya impunholholtap day udum ot ahida patayon dida gapuh adida pangiwalongan hi pangulug da te pakudukdulon dan mate mu nan eda iwalong di pangulugan dan Apu Dios. Te inila dan mamahuwan dat waday kudkudukdul an kitaguwan an gun-udon da. ³⁶ Hay udum an mangulug ya nataalanggaan da ya nahuplit da. Hay udum ya nabangkilingan da on nikal-abut da. ³⁷ Ya nunhinnatkon di natayan di udum an mangulug te natugmilan di udum, nagolgot di adol di udum ot magodwa ya natuduk hi ispaday udum ot mate da. Hay udum ya mahmahmok dan nipaholholtap da ya napaligligat da ya makakuddang di mahapul da ot hay bubulwati da ya nakapyah bolat di kalnero weno gulding. ³⁸ Ya hay udum ya nipakaan dah numboblasyon da ot eda mo humanawwangan hanadah adi maboblasyon ya hi bibilid ya niha-ad dah liyang weno lungab. Mu hay kakulugana ya diday maphod an tatagun adida umat nadah adi mangulug an mangipaligligat ke dida.

³⁹ Datuwen tatagu ya tobalon Apu Dios didan maphod gapuh pangulug da, mu uggeda ni-an dinawat nan kinalin Apu Dios ke didan gun-udon da ⁴⁰ te wada nan kudkudukdul an ninomnom Apu Dios an aton ke ditakun am-in, bokon ke dida ya abu. Ya takon di ditakud uwani ya milak-am taku damdama kediye gapuh pangulug taku.

Hi Apu Dios di manugun ke ditakun mangulug

12 Dakol day tatagu dih donen nahamad di pangulug da. Hay pangi-e day pangiu-unudan takun mangulug te kay da ang-angon di pangi-e takud uwani. Kinali mahapul an itikod takun mangmangngat hi nalgom an humaliw-ah pangun-unudan takun Apu Dios. Ya iwalong taku nadan punliwatan an kay mangigagakod ke ditaku ta hay maphod di aton taku ya anusan takun mangat hi pinhod Apu Dios. ² Hi Jesus ya abuy kulugon ya pundinolan taku te hiyay nipuunan di pangulug taku ya hiya boy mangipahamad hi pangulug taku. Te takon di kababain di mipatak hi krus ya uggena ninomnom hidiye te inila nan mun-an-anlah kagibbuwan di ligat na, kinali inippol nan nunholholtap nah krus. Ot ad uwani ya wadah langit an inumbun hi winawwan Apu Dios an mun-ap-apu.

³ Mahapul an nomnomon taku boy nangippolan Jesus hi inainat di naliwat an tatagu ke hiya ta adiyu

nomnomon an maid di hilbin di pangulug hin waday ligat. Adi kayu madismaya, mu ihamad yuy pangulug yu. ⁴ Te takon di makaliggatan kayun mangiwalong hi punliwatan ya maid ni-an ke dakayuy nangikaten diye. ⁵ Kon kinal-iwan yu nan tugun Apu Dios ke ditakun imbabalanan kananay

“Imbabalek, adim langlangkuyyaon di tugun kun he-a, ya adika umalmot hin boh-olan dakan ha-on. ⁶ Manuke ya tugunok ya kastiguwok nadan pinpinhod kun imbabalek.”

⁷ Kinali mahapul an anusan takuy ligat te hidiyey ohah panugun Apu Dios ke ditaku ya hidiye boy kitib-an di pangibilang nan ditakun imbabalena. Kapyanah diyen aton Apu Dios te takon di aammod hituh luta ya tugunon day iimbabale da. ⁸ Hi Apu Dios ya tugunon ditakun am-in an imbabalena. Te deket adi ditaku tugunon ke hiya ya kitib-anan bokon ditaku imbabale.

⁹ Handih u-unga taku ya tugutugunon ditakuh aammod taku, kinali pakalispituhon taku dida. Ya deket athidin paka-un-unudon taku nadan aammod takun wada tuh luta ya namam-a ot kumay pangun-unudan taku ke Ama takun hi Apu Dios an wadah langit ta waday innun takun makitagun hiya ta nangamung.

¹⁰ Hanada ken aammod taku ya tinugun ditaku ya kinastigu ditaku handih kau-unga taku mipuun nah punnomnom da mipanggep hi maphod, mu hi Ama takuh langit ya tugunon ya kastiguwon ditakut kiphodan takut milak-am taku hi kaphod na. ¹¹ Mahakit di nomnom taku hin tugunon ditaku, mu deket natugun taku ya maphod moy pangi-e taku ya luminggop moy punnomnom taku.

Hay pangun-unudan takuh pangi-en Jesus

¹² Hidiye nan dakayu ken kimapuy di pangulug na gapuh punligligatan yu ya ihamad yuy pangulug yun Jesus. ¹³ Itultuluy yun mangun-unud nah maphod an pangi-e ta dakayuy pangitib-an nadan kimapuy di pangulug nat adida mam-ahon an mangiwalong hi pangulug da, mu ihamad da ot ya abu.

¹⁴ Aton yun am-in di kabaelan yun mangip-iphod hi paki-kie yuh ibbayun tagu. Ya hay pinhod nan Ap-apu takuy un-unudon yu te adiyu mo tibon hiya hi udum hi algo hin adiyu un-unudon. ¹⁵ Tibon yu ot ta maid ke dakayuy mangitikod an mundinol nah ulen Apu Dios. Ya maid ke dakayuy mangipangpangulun mangat hi gaga-iho te un-unudon di udum ta loktat ya humlun hi punliwatan di dakol ke Apu Dios. ¹⁶ Halipat-an yu bot maid ke dakayuy mangat hi malalao umat hi makibabai weno makilalaki. Ya tibon yu ta adi kayu umat ke Esau an nginohe nah Apu Dios te takon di hiyay panguluwan ya uggena imbilang nan kalebbenganan panguluwanan an indat ot Apu Dios ke hiya. Te handih naagangan ya na-ala ot ihannot nah diyen kalebben-

gana hi ohan pinnangan ke tulangna. ¹⁷ Inila takun indani ya pinhod nan banggadon hidiyen kalebben-gana, mu adi mo mabalin, takon di munluluwan mumpahpahmok ke amana.

¹⁸ Hay nanginilaan takun Apu Dios ya adi umat hi nanginilaan handidan Judyu dih done. Handih nih-up da nah bilid ad Sinai an eda dawaton nan Tuguna ya timmattakut da te mundadalebdeb nan bilid ya mungngingitit di ahuk na. Ya muntatapol di nunlinikkod ya mumpuwok. ¹⁹ Waday dingngol dah tangguyub ya indani ya dingngol dan kimmalih Apu Dios. Ya timmakut da ot mumpahpahmok dan hiya ta itikod nan kumali, ²⁰ te namahig di takut da nah kinalinan kananay maid di mabalin an mih-up kediyen bilid an kad-ana te takon di aggayam an mih-up hidi ya mahapul an matugmilan ta mate. ²¹ Katatakut hidiyen tinibo dat takon hi Moses ya kananay munggayonggong hi takut na.

²² Athidiy numpainilaan Apu Dios ke dida, mu ditaku ke ya gapuh pangulug takuy nanginilaan takun hiya. Ya handih nangulugan taku ya nigappat taku nadah mundayaw ke hiya nah Bilid an Zion ad Jerusalem hi langit an kad-an nan Dios an wadat nangamung. Ya makiam-amlong taku nadah dakkodakkol an anghel, ²³ nadah imbabalen Apu Dios an nitudok di ngadan dah langit, ya nadah mangulug an impaphod nay pangi-eda handih matagu da. Ya nihayyup takun Apu Dios an munhumalyan am-in hi tagu. ²⁴ Ya nihayyup taku bon Jesus an mangitakdog ke ditaku te hiyay nangi-paannungan Apu Dios nah balun nakitobbalanah pangabulutanan ditaku. Ya gapuh ongal an homok nan ditaku ya nibilang taku nah niatan di dalam Jesus hi natayanat mapakawanan di liwat taku. Adi umat hi niatan di dalam Abel handih natayana an mahapul an mibalo.

²⁵ Athidiy ine-en diyen balun nakitobbalan Apu Dios ke ditaku, kinali mahapul an tibon takut un-unudon takuy tuguna. Hi Apu Dios ya kinastiguna handidan Judyun nungngohe nah punhapitonan hi Moses ot nakammam-a moy pangastiguna hin nan Imbabalenay ngohayon taku. ²⁶ Handih kimmalih Apu Dios nah bilid ad Sinai ya kimmolyog di luta. Mu kinalina bon kananay "Ahik bo iwagot tun luta, takon di kabunyan." ²⁷ Hay pinhod nan kalyon ketuwe ya hantuh pangiwagotana bo ya madadag am-in hantudan lintunat mama-id da. Ya nada ken adi madadag ya munnanong dat nangamung.

²⁸ Ta hidiye nan mumpasalamat takun Apu Dios te ahi taku makiha-ad nah pun-ap-apuwanan adi madadag. Ya mahapul an dayawon taku ya un-unudon takut umamlong ²⁹ te nahalman di pangastigun Apu Dios nadah adi mangun-unud ke hiya. Hiya ya mialig nah apuy an gumhob.

Hay aton an mangipaamlong ke Apu Dios

13 Ditakun kaibaiba an mangulug ke Jesu Kristo, mahapul an itultuluy takun munhimpopohodan. ² Deket wadaday mundag-uh baleyu ya maapnga kayun dida, takon di uggeyu inila dida. Te athidiy inat di udum handidan udum an aammod taku. Ya hin-udum on uggeda inilan anghel gayam hidiyen dimmung-oh baleda. ³ Ya adiyu bo kal-iwan an bumad-dang nadah ibbayun nungkibalud. Homkon yu dida an kay kayu nakibabalud ke dida. Ya athidi bo an homkon yu nadan udum an paligligaton di tatagu an kay kayu damdama makililigat ke dida.

⁴ Ya am-in kayun nangahawa ya mahapul an iohha yuy pamhod yu nah inayan yu ya adiyu ihuyop di bokon yu inayan weno eyu aton di udum an malalao te makulug an kastiguwon Apu Dios di mangiathidi.

⁵ Ya bokon bo hay pihhuy gagamgaman yu ya adiyu unguhan di nganneh diyen wadan dakayu, te wadah Apu Dios an mangipaptok ke ditaku ya idat nay mahapul taku, kinali kananay "Adi dakayu iwalong ya adi dakayu tayanan." ⁶ Kinali madinol taku ke Apu Dios ta waday ohan ditaku on mabalin an kananay

"Hi Apu Dios di bumaddang ke ha-on, kinali adiyak tumakut takon di nganneh aton di tatagun ha-on te dida ya tagu da ya abu." †

⁷ Nomnomon yu handidan namangulun nuntutudun ditakuh kalin Apu Dios. Nomnomon takuy kahamad di pangulug dan Jesu Kristo ta iun-unud takun dida. ⁸ Te hi Jesu Kristo ya adi malumman. Hiya ya munnananong ta nangamung nipalpu handih lap-puna, ad uwani ya ta inggana. ⁹ Adi kayu mid-midngolan hanadah dakol an nungkihallaan mitutudun adi miunnud nah nitanuttudun dakayu. Te hay ya abu aton takut mihamad di pangulug taku ya idinol taku nah ulen Apu Dios, bokon hay pangun-unudan taku nah nitugun mipanggep hi mapanion makan, te maid di magun-ud hi pangun-unudan ke dadiye.

¹⁰ Ditaku ya kinulug takun hi Jesu Kristoy niappit ke Apu Dios an hidiyey nipuunan di nanawatan taku nah kiphodan an malpun Apu Dios. Mu nadan mangitultuluy an mangidinol nah iappit nadan padi nah Tabernacle gapuh pangun-unudan da nah Tugun Moses ya adida milak-am nah kiphodan an nidat ke ditaku.

¹¹ Hay oggan aton nan natag-en padi ya alana nan dalam nan aggayam ta iena nah Nakassantun Kuwartu ta iappit na gapuh liwat di tagu. Mu nan adol diyen naklong ya ie da nah e-elen di boble ne ahida ginhob.

¹² Hituwe ya waday nipaddungana nah naat ke Jesu Kristo te in-e da nah e-elen di boble ot ahida patayon nah krus ta nan immayun dalanay niappit ke Apu Dios ta mapakawanan di liwat di tagu. ¹³ Kinali mahapul an

† *Psalm 118:6*

adi taku mo idinol hi umat nah ine-e taku handi, mu idinol takun Kristo an mangihwang ke ditaku ya abuluton takun milagat nah kababain an natayanah krus.

¹⁴ Kapyannah tuwen maat ke ditakun mangulug te adi taku munnananong an mihaad tuh luta te namna-maon takun mihaad nah boble hi langit an ahi taku kiha-adan ta nangamung. ¹⁵ Ta hidiye nan ditakun mangulug ke Jesus ya mahapul an dayawon takuh Apu Dios ta nangamung hi pangalkalyan takuh kinatagena ta hidiyey kay taku iappit ke hiya. ¹⁶ Ya adi taku kalawan an mangat hi maphod ya munhimbabaddang taku hin waday maligatan ke ditaku te datuway kay taku iappit ke Apu Dios an mangipaamlong ke hiya.

¹⁷ Un-unudon yu nadan mangipangpangulun dakayu ya aton yun am-in di kalyon dan dakayu te diday nangidinolan Apu Dios an mangipaptok ke ditaku nah pangulug taku. Te hi udum hi algo ya mahmahan Apu Dios hin inat da nadan nidinol ke didan aton da. Maphod di un-unudon taku didat maan-anla dan mangat nah ngunuda, te deket ngohayon taku dida ya humiga da mo. Ta deket athidiy maat ya maid moy gunudon taku.

¹⁸ Ya idasalan dakami ke dakayu. Maphod di nomnom mi te inat miy kabaelan min mangat hi maphod te pinhod min matbal am-in hi nganneh diye. ¹⁹ Hay oha bo ya dawatok anhan ke dakayun idasalanak ta kal-ina ot ya gagala ya pumbangngadonak ke Apu Dios hina.

Hay dasal nan nangitudok ketuwe

²⁰ Hi Apu Dios an kalpuwan am-in di linggop ya minahuwana nan Ap-apu takun hi Jesus an madayaw an mangipaptok ke ditakun mangulug an mialig an kalnerona. Hay nangikatayanah liwat takuy nipaannungan nan munnananong an nakitobbalan Apu Dios hi kiphodan taku. ²¹ Ya idasal kun hana ot ta idat Apu Dios di kabaelan takun mangat am-in hi pinhod na ya am-in nadan umipaamlong ke hiya gapuh baddang Jesus Kristo. Hana ot ta hiyay madayaw ta nangamung. Amen.

Hay udidin tun tudok

²² Dakayun iibba, nomnomon yu hantudan kanalyok tuh tudok ku te pinhod ku ot ahan an mihamad di pangulug yu, anusan yun bidbidon ot antikke. ²³ Pinhod kun ipainilan dakayun hi tulang takun hi Timothy an nikalabut ya nipae mo. Ta deket mangindadatong hitut akhupanak ya ikuyug kuh pangaliyak hina.

²⁴ Ipainila yu nadah mangipangpangulun dakayuh na ya nadah maamuamung an tatagun Apu Dios an nonomnomon mi dida. Ya impaad bon nadan iibba takun mangulug hitud Italy an nonomnomon dakayun dida.

²⁵ Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu Dios.

James

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi James an muttatyun da Apu Dios ke Apu takun hi Jesu Kristo. Muntudokak ke dakayun am-in an mangulug ke Jesus an nihinap hi kabobboble ta ipainilak an nonomonomon dakayu, takon di daanay kad-an yu.

Hay punligatan di mangihamad hi pangulug taku

² Dakayun iibbak an mangulug, takon di waday holtapon yuh nganneh diye ya mun-am-amlong kayu ³ te inila takun hay ligat di mangihamad hi pangulug takun Jesu Kristo ta takon di nganneh maat ya munnanong di pangulug takun hiya. ⁴ Kinali mahapul an anusan takuy ligat ta mihamad di pangulug takut maid di pungkudangan di kaphod taku.

⁵ Ya hin kananat wadan dakayuy uggena inila hin nganneh atonan mangun-unud ke Apu Dios ya mundasal ke hiya ot baddangana. Te hi Apu Dios an makaidat ya mun-am-amlong an mamaddang ke di-taku. ⁶ Mu deket mundasal kayu ya adi kayu munhalinduwa, mu madinol kayun idat Apu Dios nan ibaga yu. Man-uke ya nan tagun maid di dinol nah dasal na ya umat nah dalluyun nah baybay an mumbinangngadan an miun-unud nah puluyon di dibdib. ^{7,8} Ya nan tagun munhalinduwa an maid di maptok hi un-unudona ya nihalla hin nomnomonan idat Apu Dios di pinhod na.

Hay pun-amlongan takun mangulug, kadangyan ya nawotwot

⁹ Dakayun iibban nungkawotwot, maan-anla kayu kuma te gapuh nangulugan yu ya nakattag-ey pangibilang Apu Dios ke dakayu. ¹⁰ Ya dakayun iibban kakadangyan an mangulug, maan-anla kayu kuma hi nipababaan yu te imbilang dakayun Apu Dios gapuh nangulugan yu. Man-uke ya hay ine-en di nitaguwan tuh luta ya umat nah habung an gagala on nakleng on nag-a. ¹¹ Te deket nahalman di potang ya mungkakleng di nitanom on nag-ay habung dat adi mo maphod di ang-ang da. Athidi nah kadangyan an ikate nay panapul nah kad-uman di kinadangyana, mu indanit nate ya maid di hilbina te adina itabin di kinadangyana.

Hay kapatnaan ya kahaulan

¹² Hanan tagun nanongnan nahamad di pangulug na, takon di munligigat ya maphod ke hiya te idatan Apu Dios hi biyag an maid di poppog na an hidiye nan kinalinan idat na nadah naminhod ke hiya.

¹³ Deket wadan dakayuy mahaul ta atonay gaga-iho ya adiyu ipanuyun Apu Dios. Te hiya ya adi mahaul hi gaga-iho, kinali adi mabalin an e dakayu haulon ke hiyat aton yuy adina pinhod. ¹⁴ Hay humlun hi kahaulan di tagu ya hay naminhodanan mangun-unud hi gaga-ihon wadah nomnom na. ¹⁵ Kinali deket un-unudon di gaga-ihon wadah nomnom ya maliwat ta, ta hay pumbanagana ya kate an hidiyey kihi-anan ke Apu Dios.

¹⁶ Kinali dakayun iibban mangulug, adiyu kanan di hi Apu Dios di kalpuwan di haul ¹⁷ te am-in di malpun hiyan wadah langit ya makakkaphod an maid di kudang na. Lintuna nadan bittuwon, nan algo ya nan bulan. Dadiyen lintuna ya oggan da malumman, mu hiya ya munnananon an adi malumman di pangi-ena.

¹⁸ Ya hiya ya imbilang ditakun mangulug an imbabale-na handih nanginilaan taku nah makulug an tutuduna te hidiye tuwaliy pinhod nan aton ta mumbalin takun katagtag-ayan am-in hanadah lintuna.

Hay pangun-unudan taku nah kalin Apu Dios

¹⁹ Dakayun iibban mangulug, donglon yu tun kalyok. Hay pinhod ku ya gagaid takun mundongol hi mitutudun kalin Apu Dios ya nomnomon taku on ahi taku kimmali. Ya adi hi ittay on bimmoh-ol taku ²⁰ te maid di ibaddang di boh-ol hi pangatan hi pinhod Apu Dios. ²¹ Ta hidiye nan mahapul an kaanon yun am-in nadan gaga-ihon wadah nomnom yu ya itikod yun am-in di gaga-ihon at-atton yu. Mahapul bon mumpakumbaba kayu ta nan kalin Apu Dios an kinulug yuy un-unudon yun hidiyey mangihwang ke dakayu.

²² Adi taku pangaliy abunay etaku dongdonglon di kalin Apu Dios te mahapul damdaman un-unudon takuh diyen ittutudu na. ²³ Te nan tagun abunay dongdonglonay kalin Apu Dios, mu adina un-unudon ya umat nah tagun nundiggal ²⁴ ot paka-ang-angonay angana ot ume, mu indandani ya kinal-iwanay ang-ang na. ²⁵ Mu nan tagun makulug an un-unudonay kalin Apu Dios an hidiyey mangipatikod hi punliwatan ya

adina kal-iwan nadan dingngol na, mu un-unudonat nangamung. Hituwen taguy baddangan Apu Dios amin nah atona.

²⁶ Hanan tagun kananay hiya ya mangulug, mu adina koloklaon di kalkalyona ya hay adol nay linangkakana ya maid di hilbin nan kananay hiya ya mangulug.

²⁷ Hay ibilang Apu Dios an nahamad di pangulug na ya nan tagun inila nan hummok nadah maligatan, umat nadah nabalun binabai ya nadan napuh-ig an u-ungat baddangana dida. Ya mahapul bon tibonat adina iun-unud nadah gaga-ihon at-atton di tagun adi mangulug.

Pun-iingngohon takuy pangat takuh ibba takun tagu

2 Dakayun iibba, deket kanan yuy mangulug kayun Apu takun hi Jesu Kristo an madayaw an Ap-apu ya mahapul an pun-iingngohon yuy pangat yuh ibba yun tagu, adiyu pakudukdolon di udum. ²³ Umat nah oggan yu kaam-amungan an mundayaw ke Apu Dios an adi maphod nan gapu te hidiyen tagun immali ya kadangyan an numbulwatih mapmaphod ya numbali-tuk ya eyu pab-unon hi maphod an ubunan ta naken nawotwot an nabikbik-iy bulwatina ya muntadtaddog weno eyu pab-unon nah dot-al. ⁴ Hay athitun pangat an pakudukdolon yuy udum gapu te kadangyan ya apapilon yu nadan nawotwot ya malpuh gaga-ihon nom-nom.

⁵ Dakayun iibba, donglon yu tun kalyok. Dakdakol nadah nawotwot di pinilin Apu Dios an mangulug ke hiya, ta hidiye nan diday ibilang nah kakadangyan gapuh pangulug dat dida mah-udot di migappat nah pun-ap-apuwana te hidiyey kinali nan maat nadah naminhod ke hiya. ⁶ Yaden tipet athinay pangat yu nadah nawotwot? Kon uggeyu inilan nadan kakadangan di mangipaligligat ke dakayun hi ittay on edakayu indiklamu? ⁷ Ya kon bokon diday mamihupihul ke Apu takun hi Jesu Kristo an ningadanan takun Kristiano?

⁸ Hay umanhan an tugun an impitudok Apu Dios an un-unudon taku ya kananay "Pohdon yuy ibba yun tagu umat hi naminhod yuh adol yu." Ya maphod hin makulug an un-unudon yu. ⁹ Mu deket abuna nadan kadangyan an pohdon yu ya naliwat kayu te uggeyu inun-unud nan Tugun Apu Dios. ¹⁰ Te nan tagun paka-un-unudona nan Tugun Apu Dios, mu waday ohan nibahhawana ya naliwat damdaman umat nah tagun maid di inun-unud na nadah Tugun Apu Dios. ¹¹ Umat bo nah tagun adina ihuyop di bokona inayan, mu pimate ya naliwat damdama te man-ut inun-unud na nan tugun Apu Dios an kalyonay adim ihuyop di bokon yu inayan, mu uggena inun-unud nan tugun Apu Dios an kananay adika pumate. †

¹² Hay tugun Apu Dios di bumaddang ke ditakut mihwang takuh liwat. Kinali halipat-an takut maphod amin di aton taku ya kalyon taku te ketuwen tugun di kipuunan di ahina punhumalyaan ke ditaku. ¹³ Ta hidiye nan, hay tagun adina homkon di ibbanan tagu ya adi homkon Apu Dios hantuh kahumalyaana. Mu hay tagun homkonay ibbanan tagu ya maid di gapunan e tumakut hantuh punhumalyaan Apu Dios ke hiya.

Hay nahamad an pangulug ya mahapul an mipatiboh aton

¹⁴ Dakayun iibba, deket waday tagun kananay mangulug ke Apu Jesu Kristo, mu maid di kitib-an di nangulugana ya maid di hilbin diyen kananay mangulug te adi gumla nan pangalyanan hiya ya mangulug hi pangabulutan Apu Dios ke hiya. ¹⁵ Deket waday ibbayun makudangan hi bulwatina ya kanona, ¹⁶ kon abunay kanan yuy "Umanamut ka ya adika madangan nah mahapul mu ot hi Apu Dios di nangamung." Maid di hilbin diyen maphod an kinali yu hin takon di wadan dakayu dadiyen mahapul na ya adiyu idatan. ¹⁷ Athidih pangulug an deket abunay kalyon yuy mangulug kayu, mu adiyu ipatibo nah aton yu ya maid metlaing hilbina.

¹⁸ Mu kal-ina ya waday mangalin kananay "Maid di nundiperensiyaana hin nan ohan tagu ya ipaanhanay maphod an atona ya nan oha ya ipaanhan day pangulug na." Mu hay ihumang kun nae ya mahapul an mun-unud danaen duwa, te kon nganney kitib-an di pangulug hin adi aton di maphod? Tibon yu ken ha-on an atok di maphod ta kitib-anan waday pangulug kun Apu Dios.

¹⁹ Ya wada nin an kanan di udum di nahamad di pangulug da te kulugon dan ohay Dios. Om, makulug, mu takon nadan dimonyo ya kulugon dan ohay Dios, kinali gumayonggong dah takut dan hiya. ²⁰ Dakayun maid di nomnom na, kon kah-in di waday pangitib-an yu ta ahiyu inilaon an hay pangulug ya maid di hilbina hin adi mipatibo nah aton?

²¹ Nomnomon yu din ammod takun hi Abraham, hiya ya imbilang Apu Dios an maphod gapuh nangun-unudana nah kinalina ot ena ot iappit nan imbabalenan hi Isaac ke hiya. ²² Hituwen inat Abraham di kitib-anan nahamad di pangulug nan Apu Dios. Hidiyen nangun-unudana pinhod Apu Dios di nangipahamad hi pangulug na. ²³ Hituwen naat di immannungnan nan impitudok Apu Dios an kananay "Hi Abraham ya kinulug nah Apu Dios ot ibilang na hiyan maphod." Ya gapu bon diye ya kanan Apu Dios di gayyum nah Abraham.

^{24,25} Tibon yun hay gapunah pangibilangan Apu Dios an maphod di ohan tagu ya bokon hay pangulug na ya

† Exodus 20:13, Deut. 5:17

abu, mu mahapul damdaman un-unudonay pinhod Apu Dios.

Athidi bon din hi Rahab an babain pabpabbayad nay adol nah linalaki an imbilang bon Apu Dios an maphod gapuh nah maphod an inat nan intalu na nadan tata-gun Apu Dios ot ahina itudduy ohan dalanon dan ni-bangngad hi kampu da ot uggeda nadpap.

Datuwey kitib-anan adi gumlay pangulug ya abu.
²⁶ Kinali nan tagun kananay mangulug, mu adina aton di maphod ya maid di hilbina. Mialig nah adol an deket maid di linnawana ya mate.

Hay pangonoknongan hi kalyon

3 Dakayun iibba, tibon yu ot ta adi na-ala on eyu gangaman an muntuttudu, mu mahapul an pakannomnomon yu te inila takun nahalhalman di punhumalyan Apu Dios nadah muntuttudu mu nadan ittuttuduwan da.

² Ditakun tatagu ya wadan waday kihallaan taku. Mu deket waday tagun pakakonoknong hi tokonat maid di kihallaan di kalyona ya hiyay kapkaphodan ya damana mon konoknongonan am-in di atona. ³ Hay kialigan di toko ya nan gumok an ipakamal hi kabayu an ittay, mu gapun diye ya un-unudon nan kabayuy pinhod nan nuntakken pangipaeyana. ⁴ Hay bo kialigan di toko ya nan gumok hi udun di bapor an ittay damdama, mu damanan bangiwona nan bapor nah pinhod nan munmanehon pangipaeyana takon di ongal nan bapor ya takon di nal-ot di puwok. ⁵ Hay bo toko ya ittay, mu ongal di kabaelan di kalyona, umat nah ittay an apuy an damanan gobhonay himbilidan. ⁶ Makulug an hay toko taku ya kay apuy an manadag ke ditaku te kalpuwan di dakol an gaga-ihon kali. Hituwey punligligatan takun hananghanggaon takuh kabigabigat an hay kalpuwana ya hi Satanas.

⁷ Hay tagu ya damanan ayumonay kumpulnan ag-gayam, hahamuti, nadan mumbulluwan hi luta ya nadan wadah baybay. Makulug an dakol di inayum di tagu ke datuwe. ⁸ Mu maid di tagun kabaelasan kono-knongan di toko na. Hay toko ya kalpuwan di gaga-ihon dumadag an kay kodot an pumate. ⁹ Usalon takuy toko takun mundayaw ke Ama takun hi Apu Dios, mu deke on inusal taku bon mamihul hi ibba takun tagu ta kay taku damdama pinihul hi Apu Dios te kinapya nay tagun umat ke hiya. ¹⁰ Adi maphod an iusal di tokon mundayaw ke Apu Dios on inusal bon mamihul hi ibban tagu. Dakayun kaibaiba, adiyu iathi-di te adi pinhod Apu Dios. ^{11,12} Hay maphod ya adiyu kamkamhan di kalyon yu hi gaga-iho. Te umat hi ob-ob an deket maphod di danum na ya maphod tuwalin adi deke on munlanghi. Ya nan danum nah baybay an adi mainum, adi mabalin an eka humaklung hi mainum an danum hidi. Athidi bo nah tabuyug an adi

mabalin an e bumungah bayya-bat weno hay littukun e bumungah tabuyug.

Hay pangi-en di nanomnoman an tagu

¹³ Hay tagun makulug an nanomnoman ya mahapul an mumpakumbaba ya hay maphod di atona te athituy pangi-en di tagun nakannomnoman. ¹⁴ Mu dakayu ya adiyu kanan di nanomnoman kayu hin munhin-amo kayu ya waday oha on pinhod nan hiyay maunud. ¹⁵ Bokon athidiy ibilang Apu Dios an nanomnoman te hay athidin pangi-e ya umat hi pangi-en di adi mangu-lug an hidiye ya nalpuh dimonyo. ¹⁶ Ta hidiye nan deket wadaday munhin-a-amo ya waday oha on pinhod nan hiyay maunud ya gaga-ihon am-in di maat ya maid di linggop.

¹⁷ Hay tagun ibilang Apu Dios an nanomnoman ya abunay maphod di wadah nomnomna, maid di gaga-iho, pakaippaptok na boy punhintutulangan, waday anus na, adina ipapilit di pinhod na, inila nan hummok hi ibba nah tagu, nun-iingngoy pangibilang nan am-in hi tagu, adi munlangkak ya am-in di atona ya kiphodan di ibbanan tagu. ¹⁸ Hay tagun mangat ke danae ya umat nah muntanom te kay na itanom di maphod an punhintutulangan ya hay ibungana ya nan dakol an maphod an maat.

Hay pangamgaman hi pinpinhod di adol di humlun hi pangihingitan hi ibba

4 Nganney humlun hi punhahallaan yu ya punhin-boboh-olan yu? Hay humlun ya gaga-ihoy nom-nom yun hay gangaman yu ya nan pun-amlongan yu. ² Ta deket adiyu kabaelan an alan di pinhod yu on ittay nadi on pumate kayu. Athidi bon hay amo yuh udum di gapunah pakihannuwan yu hin adi kayu pakaala nah pinhod yun alan ke dida. Hay kakulugana ya adiyu maalay pinhod yun alan te adiyu ibagan Apu Dios. ³ Mu takon nin di mumbaga kayun hiya ya nunna-ud an adina idat te ad-adiy wadah nomnom yu. Mumbaga kayu te iusal yuh pun-an-anlaan yu.

⁴ Adi kayu maphod, uggeyu impunnanong nan insapata yun Apu Dios an kanan yuy hiyay un-unudon yu. Kon uggeyu inila an nan tagun pinpinhod nan iun-unud hi pangi-en nadan adi mangulug ya mungngudan an makibuhul ke Apu Dios? ⁵ Kon pangali yu on maid di hilbin nan impitudok Apu Dios an kananay "Mahakit di nomnomna te bokon hiya an nunlutun ditakuy un-unudon taku." ⁶ Mu takon di athidi ya ongal metlaing di baddang nan ditakut mabalin an un-unudon taku. Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Hanan tagun mumpakumbaba te inila nan makahhapul nay baddang ya hiyay homkon Apu Dios, mu nan tagun mumpahhiya ya hiyay kastiguwona."

⁷ Ta hidiye nan hi Apu Dios di un-unudon taku. Labanon takuh Satanas ot tayanan ditaku kayan hiya. ⁸ Mihayyup takun Apu Dios ot mihayyup damdaman ditaku. Ya dakayu ken munliwaliwat ya mahapul an itikod yu nadan gaga-ihon at-atton yu. Ya dakayu ken munhalinduwah pangulug na ya iohha yuy pangulug yun Apu Dios ta hiyay un-unudon yu. ⁹ U-umyung kayu ya muntutuyu kayuh nunliwatan yu ta bokon nan ekayu umanan-anla yaden naliwat kayu. ¹⁰ Mumpakumbaba taku ke Apu taku ta ipadayaw ditakun hiya.

Hay adi taku pamihulan hi ibba taku

¹¹ Dakayun iibba, adi taku pihulon di ibba taku. Te nan tagun pihulonay ibbana ya pinihul na nan Tugun Apu Dios an kananay mahapul an munhimpopohhoda takun tatagu. Te deket pihulon yuy ibbayu ya hidiyey kitib-anan adiyu un-unudon hidiyen tuguna. ¹² Hi Apu Dios an nalpuwan nan Tugun di waday kalebbenganan munhumalyah tatagu. Hiya ya abuy waday kabaelasan mangihwang weno mangastiguh tagu, kinali adi na-ala on kanan yuy adi maphod di ohan tagu.

Am-in di nomnomon an aton ya idinol ke Apu Dios

¹³ Donglonak ke, deke on kanan yuy "Ad uwani weno hi bigat ya ume kami kediyen boblet mihaad kamihi dih hintoon ta munggatang kamit dumakol di pihhu mi." ¹⁴ Kon inila yuy maat hi bigat weno hi ohhandi? Hay biyag ya umat nah kulabut an man-ut wadan matibo, mu madandani ya nama-id. ¹⁵ Hay ot tuwali wadah nomnom taku ya kanan di "Hi Apu Dios di nangamung hin iabulut nan hituwe weno hidiyey atok." ¹⁶ Mu dakayu ya mumpahhiya kayu te ongal di dinol yuh adol yun bokon ke Apu Dios. Ya hay pangiatididyan yu ya gaga-iho.

¹⁷ Hanan tagun inila nay maphod, mu adina aton ya nunliwat ke Apu Dios.

Hay tugun hi kakadangyan

5 Dakayu ken kakadangyan ya donglon yu tun kalyok ke dakayu. Kudukdul nay u-umyung kayuh punnomnoman yuh ahi pangastiguwan Apu Dios ke dakayuh udum hi algo gapuh liwat yu. ² Maid di hilbin di kinadangyan yu te ahi matalak, maid di hilbin di dakol an bulwati yu te ahi madunut. ³ Ya ahi madadag nadan balituk yu ya pihhuyu. Hidiyey pangimatunan an mahumalya kayu. Ahi dakayu kastiguwon ke Apu Dios te naimut kayu ya tinagan yuy amung hi ikadangyan yu. ⁴ Inilan Apu Dios an hay ingkadangyan yu ya nadan tinangdan di impungngunungunu yuh payo yun uggeyu indat. Ta deyan mumpahpahmok dan Apu

Dios an Kabaelasan am-in. Hiya an Dios ya donglonah tuwen pumphapahmokan dan hiya.

⁵ Pun-an-anlaan yuy nalam-ay an nitaguan yu te wadan am-in di mahapul yu, mu uggeyu ninomnom nan algon pangastiguwan Apu Dios ke dakayu. Umat kayu nah bakan tinaganay kakan hi holok ot tumaba, mu uggena inilan nagtud di algon kaklongana. ⁶ Ya hay bo ohan gaga-ihon inat yu ya takomboy maphod nadan tatagun maid di bahul da ya eyu kattog anhan indiklamu dida ya pinate yu nadan adi pakaiibalo. Abunah tuwen kalyok ke dakayun kakadangyan.

Hay pun-an-anusan takun mangulug

⁷ Mun-anus kayun kaibaiba, anusan takuy ligat inggana hantuh kibangngadan nan Ap-apu takun hi Jesus. Tibon yuy pun-an-anus nadan munliyak an munhood hi udan ta ahida muntanom ne hinhin-od da bot mat-ong ta ahida aniyon. ⁸ Athitu kuma damdamay pun-anus yun munhood hi kibangngadan nan Ap-apu taku. Pakodholon yuy nomnom yu ya mangun-unud kayun hiya te gagala ya umali.

⁹ Dakayun kaibaiba, adi kayu munhimpipihul ya munhintutumbuk ta adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios te gagala mo ya umalin munhumalyah tatagu.

¹⁰ Nomnomon yun kaibaiba handidan profetas an intud-ak Apu Dios an mangipainilah kalinan inan-anusan day ligat, diday pangiun-unudan yun mangan-anus hi punligligatan yu. ¹¹ Inila takun maka-an-anla da mo te inan-anusan day ligat da takon di nahalman di hinol-holtap da. Athidi damdama ke Job an nahalman di nunligligatana, mu inan-anusana ot uggena inwalong di pangulug na. Ya handih udidina ya impatibon Apu Dios di ongal an homok na ya baddang nan hiya. Athidi te ongal di homok ya pamhod Apu Dios hi tataguna.

¹² Hay oha bon importanten kalyok ke dakayun kaibaiba ya adiyu isapatan Apu Dios weno hi kumpulna hin waday kalyon yu. Na-ala ya kanan di om, hin om ya adi, hin adi ta adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios.

¹³ Deket wadan dakayuy maligligatan ya mahapul an mundasal ke Apu Dios. Ya dakayu ke damdaman munam-amlong ya ikankanta yuy pundayaw yun Apu Dios.

¹⁴ Ya deket waday ibba yun mundogo ya maphod di ipaayag na nadan mangipangpangulun dakayun mangulug ta idasalan da ya ha-adan dah lanay adol nah pumbagaan dah baddang Apu Dios ta makaan di dogona. ¹⁵ Deket kediyen pundasalan da ya waday pangulug dan Apu Dios ya makulug an pumhod ya deket waday liwat na ya mapakawanan.

¹⁶ Ta hidiye nan am-in kayu ya waday oha on kalyonay nunliwatanah ibbana ya munhindadasal kayu ta pumhod kayu. Ya nomnomon yun ongal di kabaelasan di dasal nan tagun nahamad di pangulug nan Apu Dios,

¹⁷ umat ke Elijah an ohan profetas Apu Dios dih done. Hiya ya tagun umat ke ditaku, mu inhamahamad nan nundasal ke Apu Dios ta adi umudan, ya makulug pe-man an ug-ugge immudan hi tuluy toon ta onom di bulan. ¹⁸ Ya handih nundasal bot umudan ya immudan ot tumagu day nitanom.

¹⁹ Dakayun kaibaiban mangulug, kal-ina ket wadan dakayuy iwalong nay pangulug na, mu waday ohan dakayun manugun ke hiya ta mibangngad nah makulug an pangulug ²⁰ ya binaddanganah diyen tagu ot ugge nihi-an ke Apu Dios ta nangamung. Ya gapu kediyen inat na ya am-in di liwat diyen tagu ya pakawanan Apu Dios.

1 Pedro

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pedro an ohan natuddun apostoles Jesu Kristo. Muntudokak ke dakayun mangulug an timmayan hi bobleyu ot miwahit kayuh kabobbobleh nad Pontus, ad Galatia, ad Capadocia, ad Asia ya ad Bitinia. ²Dakayuy pinilin Ama takun hi Apu Dios an tataguna te ninomnom na tuwali handih pinghanan ditakuy pumbalinon nan Espiritunan tatagun mangun-unud ke Jesu Kristo ta gapuh natayana ya pakawanan Apu Dios di liwat taku.

Hana ot ta hi Apu Dios ya nanongnan maulen dakayu ya palinggopon dakayu.

Hay kahamad di pangulug taku

³Madayaw hi Apu Dios an hi Aman nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo te hiya ya ongal di homok nan ditaku te gapuh nunmahuwanan Jesu Kristo handih natayana ya waday balun biyag taku. Ta hidiye nan ongal di namnama takun ahi makiha-ad ke hiyat nanga-mung. ⁴Ya waday ih-ih-od nan ditakun hidiye ya munnananong te adi mapa-i ya adi matalak weno malumman. ⁵Ya gapuh kabaelana ya ipaptok ditaku gapuh pangulug takun Jesus ingganay ipaannung na nan nihwangan taku hantuh kapoppogan di luta.

⁶Kinali mun-am-amlong taku takon di dakol di holtapon takud uwani tuh luta. ⁷Te datuwen punligligatan takuy kapatnaan di pangulug taku hin nahamad weno adi. Takon nan balituk an mabalin an mapa-i ya kah-in di ayugon ta mamahmay kinabalituk na. Ot immam-ana mon mahapul an mapatnaan di pangulug takun nabalbalol mu hay balituk. Ta deket makulug an nahamad di pangulug taku ya ditakuy madayaw ya matbal hantuh pumbangngadan Jesu Kristo. ⁸Takon di uggeyu tiniboh Jesus ya kapyanan ongal di pamhod yu ya dinol yun hiya, kinali ongal di amlong yun maid di kiingngohana. ⁹Hay gapun diyen amlong yu ya hay nihwangan yun hidiyey ginun-ud yuh nangulugan yu.

¹⁰Hituwen nihwangan taku gapuh ulen Apu Dios ya impaabig na handidah profetas na dih done. Mu ugge-da nakaawwatan di ine-ena ot adaadalon day mipanggep ketuwe. ¹¹Pinhod dan inilaon hin kakon-ana ya hin nganney innunan maat hidiyen kihwangan te nan Espiritun Kristo an wadan dida ya impainilanan di-day ahi punholholtapan Kristo ya hay ahina kidayawan. ¹²Mu impainilan Apu Dios ke datuwen profetas an bokon kediyen tiempo day umannungana. Ot

deyan ad uwanin tiempo takuy nangipaannungana. Hidiyen inabig dan kiphodan taku ya dadiyey impainilan nadan nangitanuttuduh kalin Apu Dios ke dakayu. Ya hay bimmaddang ke didan immalin e nuntuttudun dakayu ya nan Espiritun Apu Dios an nalpuh langit. Takon nadan anghel ya ihik da damdaman inilaon di mipanggep ketuwe.

Mahapul an midayaw hi Apu Dios hi am-in nah aton taku

¹³Ta hidiye nan mundadaan taku ya halipat-an takut hay maphod di aton taku ya mundinol taku nah ulen Apu Dios ke ditaku hantuh ahi bo aliyen Jesu Kristo.

¹⁴Ot gapu te nibilang taku mon imbabalen Apu Dios ya mahapul an hiya moy un-unudon taku ta bokon nan pangi-e taku handih ugge taku nanginilaan ke hiyay un-unudon taku. ¹⁵Mahapul an maphod taku te hi Apu Dios an nangibilang ke ditakun imbabalena ya makaphod ¹⁶te kanana nah impitudok nay "Mahapul an ip-iphod yuy pangi-e yu ta umat kayun ha-on an makaphodak an abu." †

¹⁷Ya nomnomon yu an nan kanan yun hi Amayu nah pundasalan yu ya nun-iingngoy punhumalyanan am-in hi tagu. Mahmahanan am-in di at-atton taku, kinali mipalpud uwanin matagu taku tuh luta ya mahapul an iphod takuy pangi-e taku an tumakut takun mangat nadah adina pinhod. ¹⁸Te inila yun bokon nadan mau-ma, umat hi pihhu weno balituk di namoklah kakastiguwan taku gapu nah gaga-ihon pangi-en binoltan taku handidah aammod taku, ¹⁹mu hay biyag Kristoy namoklah liwat taku handih immayuy dalana. Hiya ya mialig nah maphod an kalneron oggan iappit handidan aammod taku ke Apu Dios. ²⁰Ninomnom tuwalin Apu Dios an hi Jesus di mangikateh liwat taku handi uggena lintu hantudan wadad uwani. Mu uggena impaannung hituwe ingganad uwanin tuwen madatngan di kapoppogan di luta. ²¹Gapuh inat Jesus ya waday pangulug yu ya dinol yun Apu Dios an nunmahu ke hiya handih natayana ot mumbangngad hi langit an kidayawana. Kinali ad uwani ya hi Apu Dios ya abuy kulugon taku ya pangidinolan takuh pakitaguwan takun munnananong.

²²Ot gapuh pangun-unudan yuh tuttudun Apu Dios ya maphod moy pangi-eyu, ta hidiye nan nahamad

† *Tibon yuy Lebiticus 11:45 ya 19:1-2.*

moy punhimpopohodan yu. Ya mahapul an punnanongon yuh diye. ²³ Wada moy balun biyag taku te handih nangulugan taku nah waday kabaelana ya munnananong an kalin Apu Dios ya nipidwa takun niimbabale an hay nangiimbabalen ditaku ya hi Apu Dios an munnananong ta nangamung. ²⁴ Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay

“Am-in di tagu ya mialig da nah holok an deket nate ya makleng. Ya am-in di kidayawan di tagu ya umat hi habung di holok an deket nakleng ya mag-a. ²⁵ Mu hay kalin nan Ap-apu taku ya munnananong ta nangamung.”

Hituwen kalin nan Ap-apu taku mipanggep hi pamhod nan ditaku ya nituttudu ke dakayu handi.

2 Ya gapu te wadan dakayu nan balun biyag ya mahapul an itikod yun mangat hi gaga-iho. Adi kayu munlangkak, adiyu kahinkulkuluggon, adi kayu makamo ya adi kayu makammadngol. ² Hapulon takuy kalin Apu Dios an umat nah ka-itungon golang an hay inumonay hapulonat mihamad di pangulug yun Jesus an mangihwang ke ditaku. ³ Athidiy aton yu ot ininnila taku mo nan ongal an naminhod Apu Dios ke ditaku.

⁴ Punnanongon takuy pundinol takun Jesu Kristo an kalpuwan di biyag an munnananong, takon di ugge inabulut di udum an tatagu, te hiya ya mialig nah batun pangipataddogan hi bale an binalon nadan mangapyah bale, mu hiyay pinilin Apu Dios an makahapul. ⁵ Ya ditakun wada moy balun biyag na ya iabulut takuy adol takun mialig nah batun mikapyah balen Apu Dios. Pinili ditakun padinan mangiat hi pinhod nan dadiye nadan maphod an aton takun mialig nadah miappit ke hiyan abulutona gapu ke Jesu Kristo.

⁶ Wada nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay “Waday tudduwok an tagud Zion an mialig nah batun makakkaphod an pangipataddogan hi bale. Ya nadan mangidinol ke hiya ya adida muntutuyuh nundinolan dan hiya.”

⁷ Ta hidiye nan ditakun mangidinol ke hiya ya ongal di kiatanan ditaku. Mu nadan adi mundinol ke hiya ya diday nialigan nan impitudok Apu Dios an kananay

“Hanan batun binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di nahamad an pangipataddogan hi bale.” †

⁸ Ya hay bo ohah impitudok Apu Dios ya kananay “Hituwen batuy kihupdugan di tatagu.”

Dadiyen tatagun mihupdug ya diday ugge nangun-unud nah kalin Apu Dios, ta hidiye nan makastigu dan hidiye tuwaliy maat ke dida.

⁹ Mu ditakun mangulug ya pinili ditakun Apu Dios an tataguna ya kay taku niohhan bimmoble te ohay un-unudon taku. Ya ditakuy umat nadah padin pungguuwona. Ya ditaku boy pinili nan mangipainila nah

maphod an inat nan ditaku. Handi ya kay taku wadah tapol te ugge taku inilah Apu Dios, mu ad uwani ya pinat-alan ditakun hiya. ¹⁰ Handi bo ya ugge taku nibilang an tatagun Apu Dios ya ugge taku inilay mipanggep nah homok na. Mu ad uwani ya nibilang takun tataguna ot gibokon takuh diyen homok na.

¹¹ Dakayun kaibaiba, nomnomon takun kay taku bisita ya abu tuh luta te hi langit tuwaliy kiha-adan taku. Ta hidiye nan bokon nadan gaga-ihon pun-an-anlaan di adol takuy gagamgaman taku tuh luta te hidiyey manadag hi pangulug taku. ¹² Hay maphod di ipatibo taku nadah adi mangulug ta takon di pihulon ditaku ya loktat ta inilaon dan nalpun Apu Dios di kaphod takut dayawon da hantuh aliyen nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay pangun-unudan hi ap-apu

¹³ Gapuh pamhod takun Apu Dios ya un-unudon taku nadan aap-apun di gubilnu taku umat hi patul an katagtag-ayan an ap-apun di boble. ¹⁴ Ya un-unudon taku bo nadan aap-apun tinuddunan mangastigu nadah nabahulan ya mambal nadah mangun-unud hi linteg. ¹⁵ Te hay pinhod Apu Dios ya hay maphod di aton takut matikod di kumpulnan oggan kalyon nadan tatagun na-ala on kinali day pinhod da. ¹⁶ Man-u te libli takun mangat hi pinhod taku, mu bokon hidiyey pangigadulan an mangat hi gaga-iho te ditakun nibilang an muttatyun Apu Dios ya mahapul an hay maphod di aton taku. ¹⁷ Lispituhon takuy ibba takun tagu ya ipatibo takuy pamhod taku nadah ibba takun mangulug, tumakut takun mangat nadah adi pinhod Apu Dios ya lispituwon takuy ap-apu tuh boble taku.

Hi Jesus di pangiu-unudan hi pangippolan hi nganen holholtapon taku

¹⁸ Dakayun muttatyun ya mahapul an un-unudon yu ya lispituwon yuy kon muttatyun dakayun. Bokon ya abu nan maule weno maphod di pangat nan dakayuy un-unudon yu, mu takon nadan mabungot an apuy. ¹⁹ Te hay tagun munholholtap gapuh ad-adin nakapyan hiya, mu inippol na te mangun-unud ke Apu Dios ya hiyay matbal. ²⁰ Mu deket waday bahul yu ta hidiyey gapunah pangipaholholtapan dan dakayu ya maid di kidayawan yu takon di ip-ippolan yu. Mu deket takon di maid di bahul yu ya na-ala on impaholholtap dakayu ya tobalon dakayun Apu Dios hi pangippolan yu. ²¹ Te hay pinhod Apu Dios ke ditaku ya ippol takuy punholholtapan takud uwani. Takon hi Kristo ya nunholholtap gapun ditaku, kinali hiyay pangiu-unudan taku. ²² Hiya ya maid di bahul na ya maid di ena nunlangkakan yaden nunholholtap. ²³ Takon di impanadngolan da ya uggena hinumang hi gaga-iho. Ya takon di namahig di nangipaholholtapan dan hiya ya

† *Psalm 118:22-23*

uggena imbalo, mu indinol nan am-in nadan ma-mamat ke hiya ke Apu Dios an maandong di punhumalyana. ²⁴ Ingkaten Jesus nah krus di liwat takut itikod takun munliwat ta hay maphod di aton taku. Ya gapuh natayana ya nihwang taku. ²⁵ Handi ya umat taku nadah kalneron natalak, mu ad uwani ya ni-bangngad taku mo ke Jesus te hiya tuwaliy mangipap-tok ke ditaku.

Hay nitugun hanadah nungkalahin

3 Dakayun binabain nungkalahin, mahapul an iun-nud yun am-in hi pinhod di inayan yu te lebbeng nan hay lakiky maunud. Athituy aton yu ta deket wadan dakayuy adi mangulug di ahawana ya takon di adiyu idutin dida te loktat kaya ot mangulug da ² te tibon dan niptok di at-atton yuh pangun-unudan yun Apu Dios. ³ Adi halman an ipohopohod di pamulwati ya hay buuk weno tayutayunan di adol hi gamgam te bokon hay kaphod di ang-ang di kitib-an di kaphod di tagu. ⁴ Hay nakaballol ke Apu Dios ya nan maphod an pangi-en adi malumman, umat hi ule ya pumpakumbabaan.

⁵ Athidiy pangien handidan binabain makangngun-unud ya mangidinol ke Apu Dios dih done. Dadiyen binabai ya impaka-un-unud day pinhod di inayan da, ⁶ umat ke Sarah an inun-unud nah Abraham an inayana. Hiya ya ibilang nah Abraham an ap-apuna. Dakayu ya mibilang kayun imbabalena hin aton yuy maphod. Deket athidiy aton yu ya maid di kaguwan yu hi e pamoh-olan di inayan yun dakayu.

⁷ Dakayu ke damdaman linalakin nungkalahin ya mahapul an ipaptok yuy inayan yu te nakapuy da mu ditaku. Ya maphod di ulayan yu dida te inila yun nun-ingngoy ulen Apu Dios ke dakayun himbale te takon dida ya idatan Apu Dios didah biyag dan maid di pop-pog na, bokon ditakun linalaki ya abu. Deket athituy aton yu ya donglon Apu Dios di dasal yu.

Adi ibaloy ad-adin inat di ibba, mu ipatiboy maphod ke dida

⁸ Ya hay bo kalyok ke dakayun am-in an mangulug ya maphod di mun-uunnud di nomnom takun munhin-hohmok taku, munhimpopohodan taku umat hi hintutulang, munhin-uullayan taku ya ipababa takuy adol taku. ⁹ Deket waday adi maphod an inat di ibbayun dakayu ya bokon hay pangibalowan yuy nonom-nomon yu. Weno deket pinadngolan dakayu ya adiyu ibalo ta padngolan yu damdama, mu aton yu ot ya abuy maphod ke dida. Te handih pinili dakayun Apu Dios ya kalyonay idat nay maphod ke dakayu, kinali mahapul damdaman ipatibo yuy maphod hi ibbayu.

¹⁰ Te nan nitudok an kalin Apu Dios ya kananay

“Hanan tagun pinhod nan maphod di nitaguwana ya mahapul an adina kalkalyon di adi maphod ya langkak. ¹¹ Mahapul an iwalong nay gaga-ihot hay maphod di atona. Ya mahapul damdaman malinggop di paki-kiayan yuh ibba yun tatagu. ¹² Te hi Apu Dios ya pakaippaptok na nadan maphod di pangi-eda ya umamlong an mangngol hi dasal da, mu namahig di boh-ol na nadah gaga-ihon tatagu.” †

¹³ Kon dahdiy mangat hi gaga-iho ke dakayu hin maphod di aton yu? ¹⁴ Mu hin kananat munholholtap kayuh pangatan yuh maphod ya umamlong kayu! Adi kayu tumakut ya adi kayu madanagan. ¹⁵ Madinol taku ot ya abun Kristo an Apu takut hiyay un-unudon taku. Ya deket wadaday tatagun munmahmah mipanggep hi pangidinolan taku ke hiya ya mahapul an nidadaan takun manumang ke dida. ¹⁶ Mu ipatibo takuy ule ya lispitu takuh panumangan takun dida. Ipatibo yuy kaphod di nomnom yu nah maphod an aton yu ta bu-main nadan mamihupihul ke dakayu gapuh pangulugan yun Kristo.

¹⁷ Kudukdul nay munholholtap ta gapuh pangatan hi maphod hin hidiyey pinhod Apu Dios mu nan eta munholholtap gapuh pangatan hi gaga-iho. ¹⁸ Athidi ke Jesu Kristo an takon di maid di liwat na ya ingkatenay kapakawanan di liwat taku. Hidiyen naminghan an natayanay namoklah liwat takut mihayyup takun Apu Dios. Mu hiya ya namahuwan. ¹⁹ Ya kediye natayanan ugge ni-an namahuwan ya immey linnawana nadah nikalabut an linnawan nadan nate dih done ot ena tutuduwan dida. ²⁰ Dadiye nadan linnawan handidan tatagun ugge nangulug ke Apu Dios handih kataggun Noah. Namahig di anus Apu Dios an nunho-ho-od hi pangulugan da handih pangpangngapyaan Noah nah bapor, mu uggeda nangulug. Kinali nungkalting da handih nalbongan tun luta ot abuna nadan walun tatagun hinumgop nah bapor an nihwang. ²¹ Hituwen nihwangan day kialigan nan pumpabonyagan taku. Te hay pumpabonyagan ya bokon hay kaulahan di lugit di adol, mu hidiyey kipainilaan di namakawanan Apu Dios hi liwat taku mipuun nah kinali taku handih nabonyagan taku an hiyay un-unudon taku. Makulug an mihwang taku gapuh namahuwan Jesu Kristo hi natayana. ²² Ot ad uwani ya dehdi moh Jesus hi langit an inumbun hi winawwan Apu Dios an mun-ap-apu. Ta takon nadan anghel ya am-in nadan wadah din waday kabaelana ya hiyay un-unudon da.

Hay pangan-anusan hi ligat

4 Hi Kristo ya inippol nay nunholholtapana ya inan-anusanay ligat handih kawadana tuh luta, kinali athidi ot damdamay aton taku. Te deket maanusan di ligat ya kabaelan an mangiwalong hi liwat. ² Ta hidiyey

† Psalm 34:12-16

nan mipalpud uwani ya hanan pinhod Apu Dios di aton taku, bokon hay gaga-ihon pinpinhod di adol di un-unudon taku. ³ Impalana-u yu mo nadan gaga-ihon atoaton di adi mangulug, umat nah malalaon aton yu, hay gaga-ihon omnawan di adol ya hay nahalman an pun-inum yu ta mabutong kayu. Ya hay ahan adi pinhod Apu Dios ya hay nundayawan yu nadah adi mangu-lug an dios. ⁴ Ad uwani ya masdaaw nadan adi mangu-lug an ibbayu handi hi nabalbaliwan di pangi-eyu ta deyan pihupihulon dakayu nah adiyu mo pakidkid-uman ke didan mangat hi gaga-iho. ⁵ Mu hi udum hi algo ya ahi humalyaon Apu Dios dida nah gaga-ihon inat da. Te nundadaan an munhumalyah katagutagu, takon nadan nungkakate. ⁶ Kinali takon nadan nate ya nipainilan diday tuttudun Jesu Kristo. Takon di natey adol da, te hidiye tuwaliy maat am-in hi tagu ya mabalalin damdaman makitagu dan Apu Dios hi udum hi algo.

Hay pangatan nah nidinol ke ditaku

⁷ Mungkadatngan moy kapoppogan di luta, kinali mahapul an manomnoman taku ya konoknongon takuy aton takut hay mundasal di ipaptok taku. ⁸ Ya hay ahan mamangulun nomnomon taku ya hay nahamad an punhimpopohodan takut takon di ngan-neh diyen numbahulan di ibba takun ditaku ya pakawanan taku dida. ⁹ Ya deket wadaday dimmung-oh baleyu ya adi kayu mungngudu, mu hay maphod ya maapnga kayun dida. ¹⁰ Am-in taku ya waday kabaelan takun indat Apu Dios ya maphod di iusal taku dadiyen nunhihinnatkon an kabaelan hi kiphodan di ibba takun mangulug. ¹¹ Ta nadan nidatan hi kabaelan an muntuttudu ya mahapul an nan kalin Apu Dios di ituttudu da. Ya nada ken nidatan hi kabaelan an bumaddang hi udum ya mahapul an hidiyey halipot-potan dan aton. Ta am-in di aton taku gapuh baddang Jesu Kriston ditaku ya kidayawan Apu Dios. Hiya ya abuy madayaw ta nangamung te adi matpong di kabaelana. Amen.

Hay punholholtapan di mangulug ke Jesus

¹² Dakayun kaibaiba, adi kayu mamodwong nah punholholtapan yu te athina tuwaliy maat ke ditakun mangulug te hidiyey pamatnan Apu Dios hi pangulug taku. ¹³ Mu abuluton yuy punholholtapan yu gapuh nangulugan yu ta kay kayu nilaggat hi nunholholtapan Kristo ta hantuh pumbanggadana ya umamlong kayuh kipatib-an di dayaw na. ¹⁴ Takon di pihupihulon dakayu nadah adi mangulug gapuh nangulugan yun Kristo ya umamlong kayu te hay nangulugan yuy kitib-anan wadan dakayu nan madayaw an Espiritun Apu Dios an bumaddang. ¹⁵ Hin kananat munholholtap taku ya tibon takut bokon gapuh pangatan takuh gaga-iho

umat hi pumate, mangako, nadan udum an pumbahulan ya hay makibibiyang hi udum an tatagu. ¹⁶ Mu deket hay pangulugan takun Jesu Kristoy gapunah punholholtapan taku ya adi taku bumain. Ya maphod ot di ipadayaw takuh Apu Dios kediyen punholholtapan taku gapuh pangitakdogan takun Jesu Kristo.

¹⁷ Hituwen punholholtapan takuy kitib-anan nalap-puwan moy punhumalyaon Apu Dios hi tagu an hay pamanguluwonan humalyaon ya ditakun tataguna. Deket athidin takon di ditakun tataguna ya humalyaona, namam-a mon nadah adi mangulug nah tuttudun Apu Dios an makastigu da. ¹⁸ Makulug an nahalman di pangastigun Apu Dios nadah adi mangulug te kanana nah impitudok nay

“Takon nan maphod an tagu ya naligat an mihwang. Deket athina ya nganne mo anhan di maat nadah gaga-ihon tatagun mungngohe ke Apu Dios?”

¹⁹ Ta hidiye nan hi Apu Dios di mahapul an pundinolan takuh pangatan takuh maphod, takon di munholholtap taku hin hidiyey pinhod na, te hiyay nunlutun ditaku ya adi ditaku iwalong.

Hay tugun Pedro nadah mangipangpanguluh mangulug ke Jesus

5 Dakayun kapaddung kun mangipangpanguluh mangulug, donglon yu anhan tun itugun kun dakayu. Ha-oy an nanibotiboh nunholholtapan Kristo ya makilak-amak hi kidayawana hantuh pumbanggadana. ² Hay pinhod ku ya ipaptok yu anhan nadan mangulug an indinol Apu Dios ke dakayu. Maphod di umamlong kayun mangipaptok ke dida an bokon nan ekayu mapilpilitan ya bokon hay boklaon yuy gagangaman yu, mu malpu tuwalih puhu yuy pangi-paptokan yu ke dida te hituwey pinhod Apu Dios. ³ Hay aton takun mangipangpangulu nadah nidinol ke ditaku ya adi taku ipapilit ke diday pinhod takun aton da, mu hay maphod ya nan at-atton takuy pangiun-unudan da. ⁴ Ta hantuh pangaliyan nan katagtag-ayan an mumpaptok hi tagu an hi Jesu Kristo ya dawaton taku nan idat nan gun-udon taku an hidiye ya milag-gat takun hiyay midayaw ta nangamung.

Mumpakumbaba taku ke Apu Dios ya nadah ibba takun tatagu

⁵ Dakayun damdaman mumpangat-agu, un-unudon yu nadan pangpanguluwan yu. Ya am-in kayu ya maphod di mumpakumbaba kayu te nitudok nah kalin Apu Dios an kananay “Ibobboh-ol Apu Dios nadan mumpahhiya, mu baddangana nadan mumpakumbaba.” ⁶ Ta hidiye nan mumpakumbaba taku ke Apu Dios ta udum hi algo ya ipadayaw ditakun hiya. ⁷ Am-in nadan pundanagan yu ya idinol yun hiya ta hiyay nangamung te hiyay mangipaptok ke ditaku.

Bokon hi Satanas di un-unudon taku

⁸ Halipat-an yu ta hay maphod di aton yu te hi Satanas an buhul taku ya manamahamak hi dadagona, umat nah layon an manamahamak hi patayonat kanona. ⁹ Kinali ihamad takuy pangulug takut waday kabaelan takun manangga ke Satanas. Te inila yu an takon nadan ibba takun mangulug hi kabobboble ya paligligaton damdaman Satanas dida.

¹⁰ Mu hi kagibbuwan tun nakatang an punligligatan taku ya paphodon ditakun Apu Dios ya ihamad nay pangulug taku ya ipal-ot ditaku te makaulen ditaku. Hiyay namili ke ditakun milak-am nah kidayawanan maid di poppogna gapuh nangulugan takun Kristo.

¹¹ Hay maphod ya hi Apu Dios an maid di kiingngohan di kabaelanay nanongnan dayawon takut nangamung. Amen.

Hay udidin tun tudok

¹² Hituwen antikken tudok kun dakayu ya impitudok kun Silas an ohan ibilang kun napateg an tulang taku. Nuntudokak ke dakayu te pinhod kun tumulid kayun mangun-unud ke Jesu Kristo ya ipainilak ke dakayuy makulug an ine-en di ulen Apu Dios ta hidiyey punnanongon takun pundinolan.

¹³ Am-in hantudan ibba takun mangulug hitud Babilon an pinilin Apu Dios an umat ke dakayu ya kanan day nonomnomon dakayu. Athidi damdama ke Marcos an ibilang kun imbabalek an kananay nonomnomon dakayu. ¹⁴ Ya maphod di deket nundadammu kayun mangulug ya ipatibo yuy punhimpopohodan yu.

Hana ot ta malinggop kayun am-in an mangulug ke Kristo.

2 Pedro

1 Ha-oy an hi Simon Pedro an apostoles ya mutatyun Jesu Kristo ya muntudokak bon dakayun mangulug. Ditaku ya nangulug taku gapuh baddang Jesu Kristo an Dios an mangihwang ke ditakun am-in te hiya ya maphod di atonan maid di nangituppu-ganah baddang na.

² Hana ot ta midatan kayuh munnananong an ule ya linggop hi panginilaan yu mipanggep ke Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesus.

Hay pangi-en di mangulug ke Jesus

³ Hi Apu Dios an ongal di kabaelana ya indat nan am-in di mahapul takuh kihamadan di pangulug takut mabalina an paka-un-unudon takuy pinhod na gapuh nanginilaan taku ke Jesu Kristo an namili ke ditakun milak-am hi kaphod na ya dayaw na. ⁴ Ya gapu ketuwen ongal an kabaelana ya indat nan ditaku nadan makakkaphod an kinalinan idat na. Ta gapun datuwe ya mabalina an iwalong taku nadan gaga-ihon impainghan di tagu tuh luta ta milak-am takuh kaphod na.

⁵ Ta hidiye nan aton takun am-in di kabaelan takun mangat hi maphod an miunnud hi pangulug taku. Ya mahapul bon manomnoman taku ⁶ ya inilaon takun mangonoknong hi adol taku ya anusan takun am-in di punligligatan taku ya paka-un-unudon takuh Apu Dios. ⁷ Ya mahapul an ipatibo takuy maphod an punhintutulan ya punhimpopohodan taku. ⁸ Datuwen am-in di mahapul an aton takut deket ihamhamad takun aton datuwe ya umong-ongal di kihilbiyan di nanginilaan takun Apu Jesu Kristo. ⁹ Hay tagun mangulug ke Jesus, mu adina aton datuwe ya hidiyey kitib-anan adi pakaawat hi pangi-en Apu Dios ya kinal-iwanay napakawanan di liwat na.

¹⁰ Kinali dakayun kaibaiba, mahapul an aton yun am-in di kabaelan yun mangipatiboh kakulug nah namiliyan Apu Dios ke dakayun tataguna te deket iathidi yu ya makulug an maid di e mangihi-an ke dakayun hiya. ¹¹ Ta hi udum hi algo ya ongal di amlong Apu Dios an mangabulut ke ditakun migappat nah maid di poppognan pun-ap-apuwan nan nangihwang ke ditaku an hi Apu Jesu Kristo.

Hay nangipainilaan Pedro hi ahina katayan

¹² Kinali ipanomnom ku bon dakayu datuwe, takon di inila yu ya inun-unud yu tuwali datuwe gapuh ni-

hamadan di pangulug yu. ^{13,14} Inilak an maid uhup ya mateyak te hidiyey impainilan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo ke ha-on. Mu ad uwanin wadaak ni-an tuh luta ya maphod di ipanomnom ku datuwen dakayu. ¹⁵ Ta hidiye nan atok am-in di kabaelak an mangipanomnom ke datuwen dakayuh tudok kut takon hantuh maidak mo ya nanongnan adiyu kal-iwan.

Hay kidayawan Jesu Kristo

¹⁶ Hanan impainila min dakayun mipanggep hi kidayawan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo hantuh pumbanggadana ya makulug, bokon ab-abig an kinap-kapya mi te inang-ang miy kinatag-ena. ^{17,18} Te wada kami nah bilid handih nangipatib-an Ama takun hi Apu Dios hi dayaw Jesus. Ya dingngol mi nan nalpuh langit an kalin Apu Dios an makakkaphod an kananay "Hituwey Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on."

¹⁹ Hidiyen naat di immannunganan nadan inabiabig handidan profetas dih done mipanggep hi kidayawan Jesus. Kinali hay maphod ya ihamad yun inilaon datuwen intudok da te hi Jesus ya mialig nah dilag an pat-alanay tapol an punnomnom ingganay pakainilaon hi Jesus an mialig nah talo.

²⁰ Mu hay ahan iha-ad yuh nomnom yu ya adi mabalina an waday tagun hiya pe ya naawatanay kibalina nan nitudok an kalin Apu Dios te mahapul an nan Espiritun Apu Dios di bumaddang ke hiyat maawatanay kibalina diye. ²¹ Te nan kalin Apu Dios ya ugge nalpuh nomnom handidan profetas, mu impainilan di Espiritun Apu Dios ke dida ot ahida ipainilah tatagu.

Hanadan muntuttuduh nihalla

2 Mu takon di handih done ya wadada handidan adi makulug an profetas an na-ala on kanan day profetas Apu Dios dida. Ya athidi bon wada day ahi mid-um ke dakayun muntuttuduh adi makulug ya adida un-unudon nan Ap-apu takun hi Jesus an namoklah liwat taku, ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwon Apu Dios dida. ² Mu takon di athidi ya dakol di ahi mangiun-unud hi gaga-ihon aton da. Ya gapun diye ya pihulon di tatagu nan makulug an tuttudun un-unudon taku. ³ Hay pangal-an dah pihhu yuy gagamgan man da nah pangitanuttuduwan dah kumpulnan

langkah ke dakayu. Mu hi Apu Dios an munhumalyah tagu ya impakaidaddaana moy kastigu da.

⁴ Makulug an makastigu da te takon di nadan anghel an nunliwat handi ya ugge himmok Apu Dios dida ot ipaena didah impierno ot ingganad uwani ya dedah di nah munhihlong an mipupukung da inggana hantuh kadatngan di punhumalyaan Apu Dios. ⁵ Ya uggena bo himmok handidan tatagu dih donen gaga-ihoy in-inat da ot lobngona tun luta ot malting da. Ot hi Noah an nangitanuttuduh maphod an pangi-en miunnud hi pinhod Apu Dios ya nadan pitun ibbana ya abuy nihwang. ⁶ Athidi bon ugge himmok Apu Dios nadan tatagud Sodom ya ad Gomorrah ot gobhona dida. Athidiy inat nat pangitib-an hi ine-en di pangastigunah tatagun adi mangun-unud ke hiya. ⁷ Mu inihwang nah Lot ya abu te hiya ya makaphod an tagun makahakit di nomnom na gapuh nah tibtibbonah kabigabigat an gaga-ihon atoaton nadan kaboblayana ya nan mangipabain an kanalyon da. ⁹ Hituwey kitib-anan baddangan Apu Dios nadan mangun-unud ke hiya nah punligligatan da, mu nada ken gaga-ihon tatagu ya indadaana moy kastiguda hantuh punhumalyaanah tatagu. ¹⁰ Namammam-ay pangastiguna nadah mangat hi gaga-ihon pinpinhod di adol da ya nadah mungngoheh aap-apu da.

Hanadan kinalik an muntuttuduh nihallan maid di bain da ya ngohayon da nadan natagtag-e mu dida, takon di nadan anghel ya taltalangga da. ¹¹ Yaden datuwen anghel an ongal di kabaelan da ya adida pihulon nadan nababbaba mu didah hinangngab Apu Dios.

¹² Datuwen muntuttuduh nihalla ya aton dan am-in di gaga-ihon pinhod da ya pamaga day pihupihul hi adida maawatan te maid di nomnom dan umat da nah mailom an aggayam an maknat patayon ta kapop-pogan da. ¹³ Nunna-ud an ahida makastigu gapu nadah gaga-ihon inainat da. Maid di bain da te takon di mapat-al ya patpatibo dan aton nadan kababain an pun-amlongan di adol. Ya takon di nah pakiam-amungan dan dakayu ya ibabain dakayu te takon di hidi ya maan-anla dan mangat kediyen kababain an pun-amlongan di adol. ¹⁴ Ya deket waday tinibo dah babai on inomnawan da. Ya ihik dan abun nunliwat ta hauhaulon da nadan ugge nihamad di pangulug dat maki-at da nah at-atton da. Ya pinhod dan ohhaan am-in di nganneh diye. Datuwey gapunah nangalyan Apu Dios an kastiguwona dida. ¹⁵ Inwalong da nan maphod an pangi-en miunnud nah pinhod Apu Dios ta hay un-unudon da ya nan tuttudun din hi Balaam an imbalen Beor an hauhaulonay ibba nat pumpihuwana. ¹⁶ Mu hi Balaam ya binoh-olan Apu Dios an impakalina nan kabayuna ot hidiyey nangipatikod ke Balaam handi nah gaga-ihon at-attona.

¹⁷ Datuwen tatagu ya maid di hilbin di ituttudu da te nihalla. Dida ya mialig da nah natduk an ob-ob ya nan kulabut an kanan di umialih udan on in-en di dibdib. Ta hidiye nan indadaan Apu Dios nan tapottapol an ahina pangipaayan ke didah udum hi algo. ¹⁸ Nahalman di pumpahhiya dan muntuttudu, mu hay kakulugana ya langkah di ituttudu da. Dida boy mangituttuduh gaga-ihon pun-amlongan di adol ta hidiyey punawis da nadah ka-kulugnat ituluy da bon aton nadan gaga-ihon inwalong da. ¹⁹ Hay kanan da ya deket diday un-unudon ya libli takun mangat hi nganneh diye, mu kay da himbut te nadan gaga-ihon at-atton day kon himbut ke dida. Athidiy ine-ena te deket immingha mo nan gaga-ihon atoaton di ohan tagu ya hidiye moy mamaal ke hiyan mangat hi gaga-iho. ²⁰ Hay tagun nangitikod an mangat hi gaga-iho gapuh nanginilaan Apu takun hi Jesu Kristo an mangihwang ke ditaku, mu indani bo ya imbangngad nan mangat hi gaga-iho ya namam-an mahmok te nahalhalman di kastiguna mu handih pinghana. ²¹ Kudukdul nay uggena ininnilay mipanggep nah maphod an pangi-e mu nan ena ininnila yaden indani bo ya ingud-danan inwalong nan maphod an tugun. ²² Hay tagun athidi ya hiyay nialigan nan kali an kananay "Hay ahu ya bangngadonan kanon di in-uta na." Weno "Hay babuy ya takon di inamo ya mibangngad bo nah ena nuntupakan."

Hay kibangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo tuh luta

3 Kaibaiba, hituwey mikadwan tudok kun dakayu. Hay intudok ku ketuwe ya umat bon dih naman-gulun tudok kun pinhod kun ipanomnom ke dakayu nadan maphod an tugun ta dadiyey nonomnomon yu. ² Adiyu kal-iwan nadan impainilan handidan profetas ya nadan impainila min apostoles ke dakayun tugun Apu Jesu Kristo an nangihwang ke ditaku. ³ Ya hay ahan ipanomnom ku bon dakayu ya nan maat hantuh dandanin mapoppog di luta. Ahi dakol di mangilodlod an mangat hi gaga-ihon pinpinhod di adol da ya taltalangga dakayu ⁴ an kanan day "Da-da-an ot hi Jesus an mibangngad? Ehem! Nahanhanot da moy aammod takun nate ya hiyah tuwe tuwaliy ang-ang tun luta nipalpu dih pinghana. Kakon-anay aliyana?" ⁵ Athidiy kanan dadiyey tatagu te nguddanon dan adi kulugon an abunay kalin Apu Dios ot mawaday kabunyan ya luta. Ya hay nalpuwan di luta ya danum ya athidi bon hay danum di kalpuwan di biyag nadan wada tuh luta. ⁶ Ya hay danum boy nama-i nadah matagu tuh luta handih nunlobongan Apu Dios. ⁷ Ya gapuh kabaelan di kalina ya impunnanong nay kabunyan ya luta, mu ahina dadagon hi apuy hantuh punhumalyaana ya pangastiguanah gaga-ihon tatagu.

⁸ Mu adiyu kal-iwan an iibba an am-in di ninomnom Apu Dios an maat ya umannung takon di mabayag weno gagala te hiya ya maid di nunhinnatkonan di hin-algo ya hinlibun toon. ⁹ Man-uket ingganad uwani ya uggena inat handin kinalinan maat ya hanadhad-onay puntutuyuwani am-in di tataguh liwat da te adina pinhod an takon di oha ya e makastigu.

¹⁰ Makulug an umali nan Ap-apu takun munhu-malyah tagu, mu umat hi aliyani di mangakon maid di nanginila. Kediye Algon aliyana ya namahig an mumbungug di gangon di kama-idan di kabunyan ya am-in nadan wadah di ya hantun luta ya maghob.

¹¹ Ot gapu te inila takun athituy ahi maat ya mahapul an hay maphod di aton takut miunnud nah pinhod Apu Dios ¹² ta punho-ho-odan taku kediye Algon gintud na. Ya aton takun am-in di kabaelan takun mangun-unud nah pinhod nat magagalay umaliyan Jesu Kristo. Kediye Algo ya maghob di kabunyan ta madadag am-in nan wadah di. ¹³ Mu takon di athidiy maat ya ditaku ken mangulug ya madinol taku nah kinalin Apu Dios an ahi waday balun langit ya balun lutan pangayan taku. Am-in di wadah di ya maphod.

¹⁴ Ta hidiye nan dakayun kaibaiba, aton yun am-in di kabaelan yun mangun-unud hi pinhod Apu Dios ta hantuh umaliyan Jesu Kristo ya maid di mahamak nah liwat takut maphod di pakihayyupan takun hiya.

¹⁵ Nomnomon yu nan namahig an anus Apu Dios ke ditaku, uggena ni-an ipaalih Jesus ta waday aton nadan adi mangulug an muntutuyuh liwat dat mihwang da. Takon hi Pablo an napateg an ibba taku gapuh kabaelasan indat Apu Dios ya datuwe damdamay intudok nan dakayu. ¹⁶ Om, am-in nah tudok na ya datuwey impainilana. Mu wadaday intudok nan naligat an maawatan ot nada ken adi pakaawat ya hinnatkon moy pangialigan da. Athidi boy aton da nadah udum an impitudok Apu Dios ta hidiyey humlun hi kakastiguwan da.

¹⁷ Mu dakayun kaibaiba, gapu te inila yu mo datuwe ya halipat-an yu ta adi kayu mahaul nah ittutudun datuwen makallangkak ya gaga-ihon tatagu te deket mahaul kayu ya madadag nan nahamad an pangulug yu. ¹⁸ Hay maphod ya ituluy yun inilaon di mipanggep ke Apu Jesu Kristo an nangihwang ke ditaku. Ya ihamad yuy pangulug yun hiya gapuh ulena. Hiyay nanongnan madayaw ta nangamung. Amen.

1 Juan

Hanan kalpuwan di biyag an maid di poppog na

1 Itudok kuh tuwen dakayu ta inilaon yu an nan Kali an mangipainila ke Apu Dios ya kalpuwan di biyag an munnananong. Hiya ya wada tuwali handi ot ahi mawadan am-in hantudan wadad uwani. Immali tuh luta ot donglodonglon miy kinalikali na ya tinibotibo miy inainat na ya nakipanaldang kamin hiya. Hituwey kitib-anan hiya ya makulug an tagu. ² Hituwen kanak an kalpuwan di biyag ya wada tuwali ke Ama takun hi Apu Dios, mu impaali nan ditaku ot tibon mi ya iuh-u min makulug peman. Kinali hay kalkalyon min dakayu ya hay mipanggep ketuwen kalpuwan di biyag an munnananong. ³ Ipainila min dakayu nadan tini-botibo mi ya dingngodingngol mit mihamad di paki-hayyupan taku ke Ama takun hi Apu Dios ya hi Jesu Kristo an Imbabalena. ⁴ Itudok mih tuwen dakayu ta maid di e pungkudangan di amlong taku.

Hay kihayyupan takun Apu Dios

⁵ Athituy dingngol min Kristo an Imbabalen Apu Dios an pinhod min ipainilan dakayu: hi Apu Dios di mialig an pat-al an maid di tapol ke hiya te hiya ya makaphod an abu. ⁶ Kinali deket kanan takuy makihayyup takun Apu Dios, mu gaga-ihoy at-atton takun paddungnay wada takuh tapol ya makallangkak taku, te bokon nadan pinhod nay at-atton taku. ⁷ Mu deket maphod di aton takun umat hi atona ya maphod di punhintutulangan taku, mapakawanan di liwat taku ya paphodonay nitaguwan taku te hituwey gapunah natayan Jesu Kristo an Imbabalena.

⁸ Deke bot kanan takuy maid di liwat taku ya hay adol takuy langkakan taku ya hidiyey kitib-an bon di ugge taku nanginilaan hi makulug an mituttudu mipanggep ke Apu Dios. ⁹ Mu deket ipudnu takuy liwat takun hiya gapu te muntutuyu taku ya makulug an pakawanayan liwat taku ya iphod nay nitaguwan taku te hiya ya maandong di pangat na. Hiya ya pundinolan an atonay kalyona. ¹⁰ Deket ipapilit takun maid di liwat taku ya punlangkakan takuh Apu Dios, hidiyey kitib-anan ugge taku kinulug nan kinalinan am-in di tagu ya naliwat.

Hi Jesu Kristoy mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios

2 Dakayun imbabalek, itudok kuh tuwe an dakayu ta adiyu aton di gaga-iho. Mu kal-ina ket nil-u takun nangat hi gaga-iho ya adi taku ihaut, mu abuluton taku, te hi Jesu Kristo an makaphod tuwaliy mangitakdog ke ditakuh hinangngab Ama takun hi Apu Dios. ² Hiya ya nate ta pakawanan Apu Dios di liwat taku ya bokon hay liwat taku ya abu, mu takon di liwat am-in di tagu tuh luta.

³ Hay kitib-anan makulug an impakainnila takuh Apu Dios ya hay pangun-unudan takuh tuguna. ⁴ Hanan tagun kananay inila nah Apu Dios, mu adina un-unudon di tuguna ya makallangkak ya kahingonay makulug an ittutudun Apu Dios. ⁵ Mu nan tagun mangun-unud hi tugun Apu Dios ya pakappinhod na hiya. Hay pangimatunan taku hin nihayyup takun Apu Dios ya athitu. ⁶ Hanan tagun mangalin hiya ya nihayyup ke Apu Dios ya mahapul an hay pangi-ena ya umat hi pangi-en Jesu Kristo handih kawadana tuh luta.

Mahapul an munhimpopohhodan taku

⁷ Kaibaiba, hituwen itudok kun tugun an munhimpopohhodan taku ya nitugun tuwali handih nangulugan yun Jesus. ⁸ Mu hituwen tugun ya kay balu. Kalyok hituwe te ad uwani ya makaawwatan takuy ine-en di paphod te hidiyey impatibotibon Jesus hi pangi-ena. Ya maphod ta deyan iun-unud takun hiya, ta deyan mungkakaan di tapol an punnomnom taku te wada moy mamat-al ke ditaku an mangipangpanguluh maphod.

⁹ Hanan tagun kananay napat-alan di nomnomna, mu hingitanay ibba nan tagu ya paddungnay tapol di nitaguwana te nanongnan gaga-iho. ¹⁰ Mu nan tagun pohdonay ibbanan tagu ya hiyay napat-alan, ta hidiyey nan maid di gumapuh ena punliwatan. ¹¹ Mu nan tagun hingitanay ibbanan tagu ya paddungnay wadah tapol te gaga-ihoy nomnom na ya athidi boy at-attona. Uggena inilay maat ke hiya te paddungnay kinulap di tapol ta adi mo pakatiboh dalanona.

¹² Muntudokak ke dakayun am-in: dakayun mibilang kun imbabalek, dakayun aam-ama ya dakayun mangat-agun linalaki. Man-uke muntudokak ke dakayun imbabalek ya pinakawanan mon Apu Dios di liwat yu te hidiyey gapunan natayan Kristo. ¹³ Man-uke muntudokak damdaman dakayun aam-ama ya gapuh nanginilaan yun Jesus an wada tuwali handi ot ahi mawadan am-in tun wadad uwani. Ya man-uke muntudokak damdaman dakayun kakat-agun linalaki ya gapuh nangapputan yun Satanas an hiyay humlun hi punliwatan di tatagu. Ya hay oha boh gapunan pundokak ke dakayun imbabalek ya gapuh nanginilaan yun Apu Dios an hi Ama taku.

¹⁴ Pidwaok bon kalyon ke dakayun aam-ama te inila yuh Jesu Kristo an wada tuwali handi ot ahi mawadan am-in tun wadad uwani. Athidi bon dakayun kakat-agun linalaki te nahamad moy pangulug yu gapu te nitanom hi nomnom yuy kalin Apu Dios, kinali inapput yuh Satanas ot ugge dakayu hinaul an nangat hi gaga-iho.

Hanadan adi taku ot gamgaman

¹⁵ Adiyu gamgaman di nganneh diyen wada tuh lutan adi miunnud nah pinhod Apu Dios ya adiyu iun-unud nadah gaga-ihon at-atton nadan ugge nanginilan hiya. Te deket gagamgaman yuy athidi ya hidiyey kitibanan maid di pamhod yun Ama taku. ¹⁶ Te am-in nadan adi miunnud hi pinhod Apu Dios an aton di tatagu tuh luta umat nah malalaon pun-amlongan di adol, hay omnawan di taguh nganneh diyen matibona ya hay pumpahhiyaan di taguh nganneh diyen wadan hiya ya bokon hi Apu Dios di kalpuwan da, mu malpuh nomnom nadan adi mangulug ke hiya. ¹⁷ Hantuda ken wada tuh luta ya nadan gaga-ihon omnawan di tagu ya mungkapoppog da. Mu hana ken tagun mangun-unud hi pinhod Apu Dios ya waday biyag nan maid di poppog na.

Hanan Buhul Jesus

¹⁸ Dakayun imbabalek, mungkadatngan moy kapopogan di luta. Dingngol yu handin ahi waday umalih Buhul Jesus. Ad uwani ya wadada moh tuy dakol an umat kediye buhul na. Ya hidiyey panginilaan takun mungkadatngan di udidin di luta. ¹⁹ Datuwen buhul Jesus ya dida din nakiamuamung ke ditakun mangulug, mu uggeda inun-unud nan inun-unud taku. Gulat nat makulug an ibba taku dida ya nanongna ot an ditakun am-in, mu timmayan dat kitib-anan bokon taku tuwali ibba dida.

²⁰ Mu ditaku ke pe ya wada nan Espiritun Apu Dios an impaalin Jesus ke ditaku, ta hidiye nan inila taku nan makulug an nituttudu. ²¹ Nuntudokak ke dakayu, mu bokon nan ek kanan di uggeyu inilay makulug an

tuttudu, mu man-uke ya inilak an inila yu hin makulug nadan nituttudu weno adi, oha bo ya inila yun am-in nadan nibahhon tuttudu ya adi malpun Apu Dios.

²² Hanan tagun kananay bokon hi Jesus di Kristo an intud-ak Apu Dios an mangipaptok hi tagu ya munlangkak. Hiyay makibuhul ke Jesu Kristo te kahingona didan Hin-ama. ²³ Te nan tagun kahingonah Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios ya kahingona boh Apu Dios an Amana. Mu nan tagun kulugonah Jesu Kristo ya Amana mo damdamah Apu Dios.

²⁴ Adiyu iwalong nan nituttudun dakayu handih nangulugan yun Jesu Kristo ta munnananong an mi-hayyup kayun da Jesus ke Amana. ²⁵ Ya hay kinalin Jesus an idat nan ditaku ya nan biyag an maid di poppog na.

²⁶ Hituwen intudok ku ya mipanggep nadah tatagun nangipatnan manual ke dakayu. ²⁷ Mu ditakun nangipaalian Apu Dios hi Espirituna ya munnanong ke ditakut adi mahapul an waday udum an muntuttudun ditaku. Man-uke ya wadah diyen Espiritun Apu Dios an impaalin Jesus an mangituttuduh am-in hi nganneh diye ya am-in di ipainilana ya makulug an bokon langkak. Hay maphod ya punnanongon takuy pangulug takun Jesu Kristo te hidiyey ohan intuttudun nan Espiritun Apu Dios.

²⁸ Kinali dakayun imbabalek, punnanongon takuy pangulug takun Jesus ta adi taku bumain, mu madinol takun manamun hiya hantuh ahina bo aliyan. ²⁹ Inila takun maandong di pangat Apu Dios ya hidiyey panginilaan taku an nan tagun maandong di pangat na ya hiyay imbabalen Apu Dios.

Ditakun mangulug di imbabalen Apu Dios

3 Ongal di pamhod Ama takun hi Apu Dios ke ditaku, kinali imbilang ditakun imbabalena. Om, ditakun mangulug ke Jesu Kristo ya imbabale ditakun Apu Dios. Mu nada ken adi mangulug ya adida maawatan hituwen pakihayyupan takun Apu Dios te uggeda inila hiya. ² Kaibaiba, ad uwani ya imbabale ditaku mon Apu Dios, mu ugge nipakainilay ahi taku pumbalanan, mu inila takun hantuh kibangngadan Kristo ya ahi taku tibon di makulug an kinataguna ta hituwey gapunan mumbaliw takut umat takun hiya. ³ Ta hidiye nan am-in takun madinol an maat datuwen ditaku ya iwalong takuy punliwatan ta iun-unud takun Kristo an maid di liwat na.

⁴ Hay adi pangun-unudan hi tugun Apu Dios ya punliwatan, kinali nan tagun adi mangun-unud hi tuguna ya maliwat. ⁵ Nomnomon takun hi Kristo an maid di liwat na ya immali tuh luta ot ikate nay kapakawanan di liwat taku. ⁶ Ta hidiye nan deket punnanongon di taguy pangulug nan hiya ya adina ituluy an mangat hi

punliwatan. Mu nan tagun gaga-ihoy at-attona ya uggena inilah Jesus ya ugge nangulug ke hiya.

⁷ Dakayun imbabalek, halipat-an yu ta adi kayu ma-haul nadah tatagun kalyon day adi gaga-ihoy munli-wat. Te nan tagun atonay pohdon Apu Dios an umat hi inat Kristo ya maandong di pangi-ena. ⁸ Mu nan tagun mangat hi gaga-iho ya tagun nan Diyablu, bokon hi Jesus. Te nan Diyablu ya gaga-ihoy at-attona nipalpu tuwali handih pinghana. Ta hidiyey gapunan immali nan Imbabalen Apu Dios ta patikodonah hidiyen at-at-ton nan Diyablu.

⁹ Ditaku ken mangulug ke Jesus ya imbabale ditakun Apu Dios, ta hidiye nan bokon hay gaga-ihoy at-atton taku te wadan ditakuy pangi-en Apu Dios. Ya gapu te hi Apu Dios moy Ama taku ya adi mo mabalin an etaku pangngapangngayon an munliwat. ¹⁰ Hay panginilaan hin nan tagu ya imbabalen Apu Dios weno imbabalen nan Diyablu ya athitu: hanan tagun gaga-ihoy at-at-tona ya maid di impaminhod nah ibbanan tagu ya hiyay imbabalen nan Diyablu. Mu nan tagun maphod di at-attona ya waday pamhod nah ibba nan tagu ya hiyay imbabalen Apu Dios.

Hay maphod ya munhimpopohodan takun am-in

¹¹ Ta hidiye nan mahapul an munhimpopohodan taku te hidiyey nituttudun ditaku handih lappunan nangulugan takun Jesus. ¹² Adi taku iun-unud nah inat din hi Kain an pinate nah tulang na te hiya ke ya tagun Satanas. Pinate nah tulang nan hi Abel te umamoh kaphod tulang na te hiya ke ya gaga-iho. ¹³ Ta hidiye nan adi kayu numanomnom hin nganney gapu nan hi-hingngitan dakayu nadah adi mangulug ke Apu Dios te dida ke ya umat dan Kain an hingngitanah tulang na. ¹⁴ Mu ditaku ya hay punhimpopohodan takuy kitib-anan nihwang takut wada mon ditakuy biyag an maid di poppog na. Mu nada ken tatagun maid di pamhod dah ibbadan tagu ya uggeda nihayyup ke Apu Dios ya munnananong dan maliwat. ¹⁵ Te deket hi-hingngitam di ohan tagu ya kay mu damdama pinateh diyen tagu. Ya inila takun hay pumate ya maid di biyag nan munnananong.

¹⁶ Hay nahamad an impaminhod ya umat hi pamhod Jesus an ingkate nay kiphodan taku. Kinali athidi ot ku-ma damdamay pamhod takuh ibba takun mabalin an ikate takuy kiphodan di ibba taku hin mahapul. ¹⁷ Hay tagun waday kabaelana, mu adina homkon di ibba nan tagun munligligat ya maid di pamhod nan Apu Dios. ¹⁸ Dakayun iimbabale, hay makulug an pamhod ya mahapul an mipatiboh pangat hi kiphodan di ibban tagu, bokon hi kali ya abu. ¹⁹ Deket athidiy pangi-e taku ya hidiyey panginilaan takun tagu ditaku nah makulug an Dios ya madinol takun adi ditaku iwalong. ²⁰ Kinali deket mabulun taku te kanan takuh nomnom

takuy naliwat taku ya inila takun hi Apu Dios ya inilanan am-in, ta hidiye nan madinol takun homkon di-takun hiya.

Hay pundinolan ten mundasal taku

²¹ Kaibaiba, deket inila takun napakawanan di liwat taku ya madinol takun mundasal ke Apu Dios ²² ya am-in nan ibaga takuh pundasalan takun hiya ya idat na te un-unudon takun am-in di tuguna ya aton taku nadan pun-amlongana. ²³ Hay tugunan pinhod nan un-unudon taku ya mangulug taku nah Imbabalanan hi Jesu Kristo ya munhimpopohodan takun am-in. Takon di hi Kristo ya hituwe damdamay intugunan ditaku. ²⁴ Ya am-in nadan mangun-unud nah tugun Apu Dios ya makihin-am-a dan hiya. Ya hay panginilaan takuh kawadan Apu Dios ke ditaku ya nan Espiritunan im-paali nan ditaku.

Hay panginilaan taku hin wada weno maid di Espiritun Apu Dios nadah muntuttudu

4 Dakayun kaibaiba, adi na-ala on eyu kinulug di kumpulnan tagun kananay waday Espiritun Apu Dios ke hiya. Tibon yu ni-an ta inilaon yu hin makulug an nalpuh Espiritun Apu Dios hidiyen ittuttudu na weno ugge, te dakol nadan immeh kabobboblen e nun-tanuttuduh adi makulug. Kanan day profetas da, mu bokon da kaya. ² Hay panginilaan hin makulug an nalpu nah Espiritun Apu Dios nadan ittuttudu da ya hin abuluton da ya ittuttudu dan hi Jesus di tinuddun Apu Dios an Kristo an mangipaptok hi tagu ya numbalin hiya hi tagu. Hidiyey ustun tuttudun malpu nah Espiritun Apu Dios. ³ Mu bokon ke athidiy ittuttudu da mipanggep ke Jesus ya maid kayay Espiritun Apu Dios ke dida. Ya deket adida abuluton hi Jesus ya nun-iingngo da nah Buhul Jesus an dingngol yun ahi umali. Hay kakulugana ya nan ahi maat hi aliyen diyen Buhul Jesus ya nilappu mo te deyan takon di ad uwani ya kahingon di tataguh Jesus.

⁴ Dakayun imbabalek, ditaku ke pe ya tagu ditakun Apu Dios. Inapput taku dadiyen makallangkak an kanan day profetas da, te nalnal-ot nan Espiritun Apu Dios an wadan ditaku mu hi Satanas an niappitan di adi mangulug ke Jesus. ⁵ Dadiyen makallangkak an kanan day profetas da ya diday adi mangulug ke Jesus. Ya hay ittuttudu da ya mipuun hi punnomnom di adi mangulug, kinali nalakan kulugon nadan ibba dan adi mangulug. ⁶ Mu ditakun mangulug ke Jesus ya tagu ditaku nimpun Apu Dios. Ta hidiyey gapuna an nadan nanginilan Apu Dios di mangun-unud hi ittuttudu taku ya nadan bokon tagun Apu Dios di kahing hi ittuttudu taku. Hituwey pangimatunan nah mituttudun nalpuh Espiritun Apu Dios ya nan mituttudun nalpuh Buhul Apu Dios an mangitanuttuduh nihalla.

Hi Apu Dios di kalpuwan di pamhod

⁷ Kaibaiba, hay maphod ya munhimpopohodan taku te hi Apu Dios di kalpuwan di pamhod. Kinali am-in nadan waday pamhod dah ibbada ya inila dah Apu Dios ya diday imbabalena. ⁸ Mu nada ken tagun maid di pamhod dah ibbada ya uggeda inilah Apu Dios te hi Apu Dios ya maid di udum hi wadan hiya hin bokon hay pamhod ya abu. ⁹ Ya hay nangipatib-an Apu Dios hi naminhod nan ditaku ya intud-ak na nan binugtung an Imbabalena tuh lutat waday innun takun mitagun hiyat nangamung. ¹⁰ Athituy nahamad an pamhod. Hay kitib-an di nahamad an pamhod ya bokon hay naminhod takun Apu Dios, mu hay pamhod nan ditaku. Hay nangipatib-anan tuwen pamhod nan ditaku ya hay nangitud-akana nah Imbabalena ot ikatenay kapakawanan di liwat taku. ¹¹ Kaibaiba, deket athinay kahamad di pamhod Apu Dios ke ditaku ya mahapul an munhimpopohodan taku damdama. ¹² Maid di e nanibon Apu Dios, mu deket munhimpopohodan taku ya hidiyey kitib-anan wadah Apu Dios ke ditaku ya umannung mo nan pinhod nan maat ke ditaku gapuh ongal an naminhod nan ditaku.

¹³ Hay nangipaalian Apu Dios nah Espritunan ditakuy panginilaan takun wadah Apu Dios ke ditaku ya athidi bon wada takun hiya. ¹⁴ Ya dakamin nanibon Jesus ya inila min makulug an hiya nan Imbabalen Apu Dios an intud-ak nan mangihwang ke ditakun tatagu, kinali madinol kamin mangalikalih ibba min tagu. ¹⁵ Ya nan tagun mangabulut an Imbabalen Apu Dios hi Jesus ya wadah Apu Dios ke hiya ya wada damdama hiya ke Apu Dios. ¹⁶ Ta hidiye nan madinol taku te inila takun ongal di pamhod Apu Dios ke ditaku.

Maid di udum hi wadan Apu Dios hin bokon hay pamhod. Ya hay tagun pinhodonah Apu Dios ya hay ibba nan tagu ya wadah Apu Dios ke hiya ya wada damdama hiya ke Apu Dios. ¹⁷ Deket nahamad di pamhod takun Apu Dios ya mipatiboh aton taku, ta hidiye nan adi taku tumakut hantuh ahi taku kahumalyaan hi ohan algo te nan at-aton taku ya miunnud hi inat Kristo. ¹⁸ Hay tagun nahamad di pamhod nan Apu Dios ya adi tumakut ke hiya. Mu nan tagun tumakut hi ahina kahumalyaan ya makudang di pamhod nan Apu Dios te hay nahamad an pamhod di mangaan hi takut. Hay gapunan mawaday takut ya hin inilan waday kakastiguwan.

¹⁹ Man-uket waday pamhod taku ya te hi Apu Dios di namangulun naminhod ke ditaku. ²⁰ Hay tagun kananay pinhod nah Apu Dios, mu hingitanay ibbanan tagu ya munlangkak te deket adina pinhod di ibbanan tagun tibotibo na ya immam-ana mo ahan ke Apu Dios an adi matibo. ²¹ Hituwey intugun Kristo ke ditakun un-unudon taku. Kananay "Deket pinhod muh Apu

Dios ya mahapul an pohdom damdamay ibbam an tagu."

Hanan mangipaptok ke ditaku an hi Jesu Kristo

5 Am-in nadan mangulug an hi Jesus ya tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu ya diday imbabalen Apu Dios. Ya nan naminhod ke Ama takun hi Apu Dios ya pohdona damdama nadan imbabalen Apu Dios. ² Te deket pohdon takuh Apu Dios ya un-unudon takuy tuguna ya kon bokon mo nadan imbabale nay pohdon taku damdama? ³ Te deket pohdon takuh Apu Dios ya un-unudon taku mo nadan tuguna. Datuwen tuguna ya adi naligat an un-unudon ⁴ te am-in takun imbabalena ya waday kabaelan takun mangapput am-in hanadah adi maphod tuh luta gapuh pangulug takun Jesus. ⁵ Ta hidiye nan hay mangapput ya abu ya nadan mangulug an Imbabalen Apu Dios hi Jesus.

^{6,8} Handih inalian Jesu Kristo tuh luta ya waday tulun pangitib-an an hiya ya makulug an Imbabalen Apu Dios. Hay mamangulun nipatib-ana ya hay numpabonyaganan Juan. Ya mikadwa ya handih natayanah krus ta mapakawanan di liwat taku. Hay mikatlu ya nan Espritun Apu Dios te makulug am-in di ipainila na. Nun-uunnud datuwen tulun mangipainilan makulug an Imbabalen Apu Dios hi Jesus. ⁹ Deket kulugon takuy kalin di tatagu mipanggep hi inila da ya namam-a ot kuman kulugon taku nan kalin Apu Dios an mangiuh-un Imbabalena Jesus te maid di mibahhoh kalina. ¹⁰ Am-in nadan mangulug nah Imbabalen Apu Dios ya ongal di dinol dan hi Jesus ya makulug an Imbabalen Apu Dios. Mu nada ken adi mangulug hi kinalin Apu Dios mipanggep nah Imbabalena hi Jesus ya punlangkakon dah Apu Dios te adida kulugon di kalina.

¹¹ Athituy kalinin Apu Dios: Indatan ditakuh biyag an maid di poppog na ya hituwen biyag ya malpun Jesu Kristo an Imbabalena. ¹² Kinali am-in nadan mangulug nah Imbabalen Apu Dios ya wadan didah diyen biyag an maid di poppog na. Mu nada ken adi mangulug nah Imbabalena ya maid hidiyen biyag ke dida.

Hay kipuunan di biyag takun munnananong ta nangamung

¹³ Hituwe ya intudok kut dakayun mangulug nah Imbabalen Apu Dios ya inilaon yun waday biyag yun munnananong ta nangamung. ¹⁴ Waday dinol takun mundasal ke Apu Dios ta am-in di ibaga takun hiya ya idat na hin miunnud nah pinhod na. ¹⁵ Deket madinol takun donglonay dasal taku ya inila takun idat nay nganneh diyen ibaga takun hiya.

^{16,17} Am-in di gaga-ihon aton ya liwat. Mu waday nahalman an liwat ya waday liwat an adi. Deket waday tibon yuh ibba yun mangat hi punliwatan, mu hidiyen li-

wat ya adi madam-ot ya idasalan yu ta paphodon Apu Dios ya pakawananah diyen liwat nat mitagun hiya. Adik kanan di eyu idasalan nadan nahalman di liwat da te maid di hilibina, te hidiye ken liwat an ngud-danon dan kahingon hi Jesus ya adi pakawanan Apu Dios.

¹⁸ Mu inila takun adi pangngapangngayon nadan imbabalen Apu Dios an mangat hi gaga-iho te wadah Jesu Kriston Imbabalen Apu Dios an mangipaptok ke didat maid di innun Satanas an manadag ke dida. ¹⁹ Inila

taku an ditakun mangulug ya tatagu ditakun Apu Dios ya am-in nadan adi mangulug ya hi Satanas an gaga-iho ap-apuda. ²⁰ Ya inila takun immali nan Imbabalen Apu Dios ot ipainila nan ditakuh Amanan hiyay makulug an Dios. Ya gapu te mangulug taku ketuwen Imbabalenan hi Jesu Kristo ya nihayyup taku mon hiya. Hiyay makulug an Dios an mangidat hi biyag an munnananong ta nangamung.

²¹ Dakayun imbabalek, tibon yu ta adiyu dayawon di adi makulug an Dios.

2 Juan

1 Ha-oy an ohan ap-apu yu ya muntudokak ke dakayun hin-in-a † an pinilin Apu Dios. Ongal di pamhod kun dakayu. Bokon ha-oy ya abuy naminhod ke dakayu, mu takon nadan nanginilah makulug an tuttudu mipanggep ke Apu Dios. **2** Ongal di pamhod min dakayu gapuh pangulugan takuh kalin Apu Dios an hidiye nan bumaddang ta nangamung ke ditaku.

3 Hana ot ta dawaton takuy ule, homok ya linggop an malpun Apu Dios an hi Ama taku ya nan Imbabalena an hi Jesu Kristo ta mihamad di pangulug taku ya munhimpopohodan taku.

Hay ine-en di pamhod

4 Imma-anlaak hi nanginilaak an wadaday udum nadah imbabalem an mangun-unud ketuwen intugun Ama taku mipanggep hi makulug. **5** Deyan ipaanhan kun kalyon ke he-an munhimpopohodan takun amin. Hituwen tugun an itudok ku ya bokon balu te dingngol taku tuwali handih lappunah nangulugan takun Jesu Kristo. **6** Hay pamhod taku ya mipatiboh pangun-unudan taku nadah tugun Apu Dios. Ya ding-

† Nah kalin di Greek ya maid pottok nay kibalinan tun kanan "hin-in-a" nah verse 1 hin makulug an hin-in-a weno dadiye nadan mangulug. Mu mipanggep nin hanadah mangulug di kibalinana.

gol taku tuwalih tuwen tugun an munhimpopohodan taku nipalpu handih nangulugan takun Jesus.

7 Dakol nadah humauhaul an tataguy nangeh kaboboblen e muntuttuduh langkak. Ya dida an buhul Jesu Kristo ya adida abuluton an hiya ya nitungo ot mumbalin hi tagu. **8** Tibon yu ta waday hilbin di emi intanutudun dakayu ta dawaton yun am-in nan ahi idat Apu Dios. **9** Te hay tagun adi mangitultuluy an mangun-unud nah intuttudun Kristo te hay punnomnom nay unudona ya bokon tagun Apu Dios. Mu nan tagun mangun-unud ke naen intuttudun Jesu Kristo ya hiyay tagun da Ama takun hi Apu Dios ya hi Jesu Kristo an Imbabalena. **10** Hanan tagun umalih baleyu an bokon nan intuttudun Jesu Kristoy ittuttuduna ya adiyu paghapon ya adiyu kalyon di "Maphod ta immali ka." **11** Te deket hangudon yuy umat hidin tagu ya padungnay binaddangan yu nah langkak an ittuttuduna ya makiliwat kayun hiya.

12 Dakol ot di pinhod kun ipainilan dakayu, mu kudukdul nay adik itudok ad uwani te pinhod kun umalih nat ahi taku munhuhummangan ta mun-amamlong takun am-in.

13 Kanan nadan imbabalen nan tulang mun babain pinilin Apu Dios di nonomnomon dakayun dida.

3 Juan

1 Tulang ku Geyus, † ha-oy an ohan ap-apuyu ya muntudokak ke he-a an ohan impakappinhod ku.
² Idasalan dakan ha-on ta adika mundogo ya maphod am-in di maat ke he-a umat hi kahamad di pangulug mu. ³ Ongal di amlong ku handih immali nadan ibba takun mangulug ot kalyon dan ha-on di mipanggep hi kahamad di pangun-unud mu nah intuitudun nan Ap-apu taku. ⁴ Te hay ahan mangipaamlong ke ha-on ya hay pangngolak an dakayun mibilang an iimbabalek ya itultuluy yun mangun-unud nah intuitudun nan Ap-apu taku.

Hay tugun Juan ke Geyus

⁵ Tulang ku, maphod di inat mu te ongal di baddang mu nadah ibba takun mumpangulug takon di uggem dida impakainnila. ⁶ Diday nangalkalih mipanggep hi pamhod mu hantudah mangulug hitu. Deket mundagu dah na ya baddangam bo didah mahapul dah eda puntuttuduwan te hituway pinhod Apu Dios. ⁷ Ibagak ahan an baddangam dida nah mahapul dah eda puntuttuduwan te hay pangi-eda ya adida mumbagah baddang nadah adi mangulug. ⁸ Kinali mahapul an ditakun mangulug di bumaddang ke didat kay taku makibaddang an mangipainila nah makulug an mituttudu.

Hay pangi-en Diotrepes

⁹ Wada tuwali din impialik an tudok kun dakayun mangulug hina mipanggep ketuwe, mu mangohe nan

† Acts 19:29, Romans 16:23 ya 1 Corinth 1:14

hi Diotrepes an pinhod nan hiyay maun-unud, ta hidiye nan adina hangudon di kalyok. ¹⁰ Mu hantuh ahik aliyen hina ya kalyok am-in nadan ad-adin at-at-tona umat nah langkak an kanalyonan mipanggep ke dakami. Hay oha bo ya adina hangudon nadan ibba takun mangihawwang hinah bobleyu. Ya wada ke bon dakayuy manangud ke dida ya namahig di boh-ol nan didat adina pakiamungon dida nah pundayawan yu.

Hay pangi-en Demetrio

¹¹ Mu he-a tulang ku Geyus, bokon hay gaga-ihoy un-unudom. Hay maphod di un-unudom te hay tagun maphod di atona ya hiyay tagun Apu Dios. Mu nan tagun gaga-ihoy atona ya hiyay ugge nanginilan Apu Dios. ¹² Tibom nan ohan ibba takun hi Demetrio an dakol day mangit-ok an hiya ya maphod. Ya matiboy kaphod na nah nahamad an pangun-unud nah makulug an mituttudu. Takon di ha-oy ya kanak di hiya ke peman ya maphod ya takon di dakayu ya inila yun makulug hituwen kinalik.

¹³ Dakol ot di pinhod kun ipainilan dakayu, mu kudukdul nay adik itudok ad uwani ¹⁴ te pinhod kun gagala ya umaliyak hinat ahi taku munhuhumman-gan.

¹⁵ Hana ot ta palinggopon dakan Apu Dios. Ipainilak ke he-a an am-in da tun ibba takuh tu ya kanan day nonomnomon daka. Pinhod kun ipainilam nadah ibba takuh nan nonomnomok damdama dida.

Juda

¹ Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Juda an muttatyun Jesu Kristo ya tulang James. Muntudokak ke dakayun iibbak an napilin tatagun pakappinhod Ama takun hi Apu Dios ya ipappaptok Jesu Kristo.

² Hana ot ta munnananong di homok ya pamhod Apu Dios ke dakayu ya palinggopon dakayuh ustu.

Hanadan muntuttuduh nihallan pangie

³ Kaibaiba, pinhod kun abun itudok nan mipanggep hi kihwangan takun am-in, mu bokon ad uwani. Hay mo kalyok ke dakayu ya kah-in di itultuluy takun mangitakdog nah kinulug taku tuwali te hidiyey impitutudun Apu Dios nadah tatagunan adinadaman malumman. ⁴ Kalyok hituwen dakayu te wadaday mun-ngohen Apu Dios an nid-um ke dakayu handi. Nihallay ituttudu da mipanggep nah ulen Apu Dios ta pangali dat mabalin an aton da nadan adi maphod an pinhod di adol. Ya adida abuluton an hi Jesu Kristo ya abuy maunud an Apu, mu impitudok tuwalin Apu Dios handih done an makastigu nadan tatagun mangiathidi.

⁵ Takon di inila yuy mipanggep ketuwe, mu pinhod kun ipanomnom ke dakayun takon di impangulun Apu Dios nadan tataguna ot tumayan dad Egypt an nihbutan dat adida mo maligligatan, mu indani ya pinatena nadan adi mangulug ke hiya. ⁶ Ipanomnom ku bon dakayuy naat nadah anghel an nangiwalong hi saad dah langit ot ipaen Apu Dios dida nah tapol ta kay da nabobodan hi bangkiling inggana hantuh Algon punhumalyaanat makastigu da. ⁷ Ya adiyu kal-iwan an athidi boy bimmoh-olan Apu Dios nadah tatagud Sodom ya ad Gomorrah ya nadah tataguh nungkih-up an boble ot gohbona dida ot mumbalin dah dap-ul te nahalman di liwat dan inainat day malalao umat hi makilalaki ya makibabai. Hay linalaki ya ihuyop day ibadan linalalaki ya athidi boh binabai ihuyop day ibadan binabai. Hi Apu Dios ya inat nah tuwet ipainilanan am-in hi tatagun takon ad uwani ya wada nan munnananong an apuy an pangastiguna nadah tatagun gaga-iho at-atton da.

⁸ Hanadan kinalik ke dakayun mangituttuduh nihalla ya umat da ke dadiyen kinastigun Apu Dios te gaga-iho nonomnomon da ya hay pun-amlongan di adol day at-atton da. Adida bo ibilang an waday natagtag-e mu dida ya nakababbay panibo da nadah anghel hi

langit. ⁹ Hi Michael an ap-apun di anghel ya uggena inathidi ya wada pay di lispitona nah nakastigun anghel an hi Satanas. Te handih punhannuwan da hin dahdiy mangalah adol Moses ya maid di ad-adih kinali nan hiya. Ammunay kananay "Hi Apu Dios di nangamung an mamoh-ol ke he-a." ¹⁰ Mu datuwen tatagu ya ibaag day kumpulnan adida maawatan. Ya kay da aggayam an adida nomnomon on inat da, kinali ahi munnanong di kastiguwan da. ¹¹ Mahmok da te namahig di kastiguda. Man-uke ya un-unudon day pangien din hi Kain an pinate nah tulang na. Ya umat da ke Balaam handi an gagamgaman day pihhu ot ituttudu day langkak ta haulon day tatagu. Ya kinahing dah Apu Dios, ta hidiye nan ahina dadagon dida. Umat da ke Korah handi an dinadag na te kinahing nah Moses.

¹² Diday pumappa-in dakayu nah kaam-amungan yuh panginomnomon yu nah natayan ya namahuwan Jesus. Hay adol da ya abuy nonomnomon da te malaglagaban dan mangan ya pun-itook day mainum ta mama-idan di udum. Ya maid di ibaddang dah ibbada. Umat da nah nahyung an kulabut an kanan on idgo nay udan, mu e ot ya abu immama-uwani ya in-en di dibdib. Umat da bo nah kaiw an maid pey bungana yaden ahibungaan te adi tuwali bumunga, namama bo te nate te nabagut. ¹³ Umat da bo nah nal-ot an daluyun nah baybay an ihaklit nay nganneh diyen lugit nah pingngit na. Hay kialigan diyen lugit ya nan kababain an at-aton da. Ya umat da nadah mungkakag-an bittuwon an adi bo ya nad-op ta munhihlong mo. Ta hidiye nan indadaan Apu Dios nan tapotapol an ahida kiha-adan ta nangamung.

¹⁴ Hi Enoch an mikapitun an holag Adam di nangabig hi kawadan datuwen gaga-ihon tatagu ya nan ahi maat ke dida. Kananay "Umali nan Ap-apu takun ikuyug nay dakkodakkol an anghel ¹⁵ ta humalyaon dan am-in di tatagu. Hanada ken ugge nangun-unud ke Apu Dios ya makastigu da gapuh nangataatan dah gaga-iho ya gapuh kinalikali dan gaga-iho ke hiya."

¹⁶ Datuwen tatagu ya munlili dah indat Apu Dios an gahat da. Ya hay gaga-ihon pun-an-anlaan di adol di atton da. Deket kumali da on namahig an it-ok dan makakkaphod da. Ya nakala-ing da bon mangihapit ta maawis nan tagun waday maala dan hiya.

Hay tugun Juda nadah mangulug

¹⁷ Mu dakayun iibba, nomnomon yuy kinalin nadan apostoles nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo. ¹⁸ Kanan day "Hantuh mungkadatngan di kapoppogan di luta ya wadaday manaltalangga ke ditakun mangulug ya ahi at-atton di tataguy gaga-ihon pinpinhod di adol da." ¹⁹ Datuwen tataguy humlun hi kapa-iyen di punuunnudan takun mangulug te maid di Espiritun Apu Dios ke dida, kinali abuna nan impainghan di tatagu tuh lutay inila da.

²⁰ Mu dakayun kaibaiba, hay ot ya abu kihamadan di pangulug takun Apu Dios di gamgaman taku. Ya nah pundasalan yu ya mundinol kayu nah Espiritun Apu Dios. ²¹ Punnanong yun mundinol hi pamhod Apu Dios ad uwanin panpan-oddan taku nah biyag takun munnananong ta nangamung an dawaton takun Apu takun hi Jesu Kristo gapuh homok nan ditaku.

²² Maphod boy baddangan taku nadan munhalin-

duwat kay ahan ya un-unudon da nan makulug an tutudun inun-unud taku. ²³ Ya tugunon yu didat mihwang dah kakastiguwan dad dalam. Ya nada ken gaga-ihoy at-atton da ya homkon yu didat awison yu didan mangun-unud ke Apu Dios. Mu tibon yu te indani ya maagalinan kayu ot ya abu nah at-atton da.

Hay kinatag-en Apu Dios

²⁴ Madayaw hi Apu Dios an waday kabaelasan mangipaptok ke ditakut adi taku iwalong di pangulug takun hiya ta udum hi algo ya mumpatibo takun maka-am-amlong an napakawanan hi hinangngab na an nakattag-e. ²⁵ Hiya ya abuy Dios an mangihwang ke ditaku, maid di udum. Hana ot ta gapu ke Apu takun hi Jesu Kristo ya tobalon am-in di tatagun hi Apu Dios di kapkaphodan, katagtag-ayan, nangdon hi am-in ya ongal di kabaelana tuwali handi, ad uwani ya ingaingana. Amen.

Impainilan

1 Hituwen libluy nitudokan am-in di mipanggep hi ahi maat hi udum hi algon impainilan Apu Dios ke Jesu Kristo ta ipainilana damdama nadah mangulug ke hiya. Ha-oy an hi Juan an muttatyun Jesus ya inilak am-in datuwe te intud-ak nay ohan anghel an nangipainilan ha-on. ² Ot datuwen am-in an intudok ku ya dadiyey tinibok ya dingngol kun nalpun Apu Dios an impainilan Jesu Kriston ha-on. ³ Hay tagun mamidbid ya mangulug ke datuwen nitudok tuh liblu ya paamlongon Apu Dios ya mipaamlong bo nan tagun mangidngol ke datuwe te adi mabayag ya maat.

Hay kinali na nadah mangulug nah pitun simbaan

⁴ Hituwen tudok kun dakayun kaibaiban mangulug ke Jesu Kristo nah pitun bobleh nad probinsiad Asia ya nalpun ha-on an hi Juan. Hana ot ta ulayan dakayu ya palinggopon dakayun Apu Dios an wada tuwali handi, ad uwani ya wada ta nangamung. Ya hana ot ta athidi boy aton nan Espiritunan pituy kabaelanah hinangngab Apu Dios an inumbun nah ubunanan munap-apu. ⁵ Athidi bon Jesu Kristo an hana ot ta ulayan dakayu ya palinggopon dakayu. Hiyay pundinolan an mangipainilah pinhod Apu Dios ya hiyay naunna ya katagtag-ayan an minahuwan Apu Dios ya hiyay apapun am-in di ap-apu tuh luta.

Impakappinhod ditakun hiya ya ingkate nah krus di kapakawanan di liwat taku. ⁶ Ot piliyon ditakun makiap-apun hiya ya pinili ditakun padin mangiat hi pinhod Amanan hi Apu Dios. Kinali hana ot ta hiyay munap-apu ya madayaw ta nangamung. Amen.

⁷ Nomnomon yuh tuwe, hiya ya ahi bo umalin nunlinikkod di kulabut ke hiya ya ahi ang-angon am-in di tagu takon nadan namaten hiya. Hanadan ugge nangulug ke hiya ya makatuttuyu da ya tumattakut da. Am-in datuwe ya makulug. Amen.

Hanan in-inop Juan mipanggep ke Jesus an impatibonan Espiritun Apu Dios

⁸ Hi Apu Dios an Kabaelanah am-in ya kananay "Ha-oy di kalpuwan di am-in ya ha-oy di poppog di am-in. Ha-oy an Apun di am-in ya wadaak tuwali handi, ad uwani ya wadaak ta nangamung."

⁹ Ha-oy an hi Juan ya ibbayun migappat nah punapapuan Apu Dios ya umatak ke dakayun ip-ippol ku tun punholholtapak gapuh pangulug takun Jesu Kris-

to. Nipaaliyak hitud Patmos an boblen nigawwah baybay te hituwey kastiguk hi nangituttuduwak hi kalin Apu Dios ya hay nangipainilaak hi impainilan Jesus ke ha-on. ¹⁰ Ohan linggu ya impain-inop nan Espiritun Apu Dios ke ha-on ya waday dingngol kun mungkalih indoggan kun nakal-ot di kalinan kay gangon di tangguyub. ¹¹ Kananay "Itudok mun am-in datuwen tibom ta ipaem nadah mangulug ke Jesus nadah pitun bobled Asia. Datuwen pitun boble ya Ephesus, Smyrna, Pergamum, Tiatira, Sardis, Philadelphia ya Laodicea."

¹² Indanit nunligguwak ta tibok nan mungkalin ha-on ya tinibok on pitun balituk an pangipattukan hi dilag.

¹³ Ya hidi nah gawwan nadan pangipattukan hi dilag ya wada on timmaddog an tagun andukkey bulwatina ya waday in-awako nah balituk. ¹⁴ Hay buuk na ya makabayak ya hay matana ya kay mundadalang an apuy.

¹⁵ Ya hay hukina ya umat nah gombang an humili ya hay kalina ya umat nah bungug di mumpuy-uk an danum. ¹⁶ Inodnan di wawwanay pitun bittuwon ya waday matadom an hinalung hi tokona. Hay angana ya humihhilin umat hi potang nah maka-al-algo.

¹⁷ Handih tinibok ya natu-iyak hi kad-an di hukina ya kayak nate. Indapanan ha-on di wawwan an taklena ot kananay "Adika tumakut. Ha-oy ya wadaak ta nangamung an maid di lappuna ya maid di poppog na.

¹⁸ Nateyak handi, mu tibom an mataguwak ta nangamung. Ha-oy di nangdon hi biyag di tagu ya ha-oy di nangamung hi pangipaeyak hi linnawan da ten nate da. ¹⁹ Itudok mun am-in di tibom, nadan maat ad uwani ya nadan ahi maat. ²⁰ Hay kibalihan nadan pitun bittuwon an tinibom ya dadiye nadan pitun anghel an nip-ong nadah mangulug nah pitun boble. Hay kibalihan nadan pitun balituk an pangipattukan hi dilag ya dadiye nadan mangulug nadah pitun simbaan ke dadiyen boble."

Hay mitugun hanadah mangulug ad Ephesus

2 Kanana boy, "Muntudok ka nah anghel an mangipangpangulu nadah mangulug ad Ephesus ta kalyom di 'Hituwey kinalin nan mangmangdon nah pitun bittuwon hi wawwanan mundaldallanan hi kad-an nadan pitun balituk an pangipattukan hi dilag. ² Inilak am-in di inat yu: Inippoippol yuy ligat ya inhapot yuy ngunu yun mipanggep ke ha-on. Ya inilak bon uggeyu

inun-unud nadan tatagun kanan day apostoles da, mu bokon da kaya te minahmahana yu ya ininnila yun gaga-iho da ya makallangkak da. ³ Ya takon di naligatan kayuh ngunu yu gapun ha-oy ya inippol yu ot uggeyak inwalong. ⁴ Mu hay adik pinhod ke dakayu ya hay pamhod yun ha-on ya adi umat handi lappunah nangulugan yu. Oha bo ya adi kayu munhimpopohodan. ⁵ Nomnomon yu ta adiyu mo iathidi. Ta nan pangi-eyu tuwali handiy punnanongon yu te deket adiyak un-unudon ke dakayu ya umaliyak ta kaanok nan pangipattukan hi dilag hina. ⁶ Mu takon di hidiyey kanak ya nanongnan waday dinol kun dakayu gapuh uggeyu naminhodan nah gaga-ihon at-atton nadan Nicolaitan an adik damdama pinhod. ⁷ Dakayun waday ingana, pakaddonglon yun am-in di kalyon nan Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug an kananay "Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay pangidatak nah kalebbengan an mangan nah bungan di kaiw an kalpuwan di biyag hi kad-an Apu Dios." "

Hay mitugun hanadah mangulug ad Smyrna

⁸ Kanana bon ha-on di "Muntudok ka nah anghel an mangipangpangulu nadah mangulug ad Smyrna ta kalyom di hituwey kalinan nan maid di lappuna ya maid di poppog na. Hiya nan nate, mu namahuwan ot deyan matagu, kananay ⁹ Inilak an maligligatan kayu ya nawotwot kayu, mu hay kakulugana ya kadangyan kayu te ongal di baddang Apu Dios ke dakayu. Ya inilak nan gaga-ihon kalkalyon nadan tatagun Satanas mipanggep ke dakayu. Dadiye nadan mumpahhiyan kanan day Judyu da, mu maid di hilbina te gaga-ihoy pangi-eda. ¹⁰ Donglon yuh tuwe, ahi kayu munholholtap ya hay udum ke dakayu ya ipakalabut nadan tatagun Satanas. Mu adi kayu tumakut te hidiyey pamatnaan dah kahamad di pangulug yun ha-on, oha bo ya adi mabayag an kay himpulun algo ya abu. Adiyu iwalong di pangulug yun ha-on takon di hidiyey humlun hi katayan yu ot waday biyag yun maid di poppog nah kad-an Apu Dios.

¹¹ Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuy kalyon nan Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug an kananay: Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay adi mihi-an ke Apu Dios an hidiyey nan kanan dan mikadwan katayan."

Hay mitugun hanadah mangulug ad Pergamum

¹² Kanana bon ha-on di "Muntudok ka nah anghel an mangipangpangulu nadah mangulug ad Pergamum ta kalyom di 'Hituwey kalinan nan waday matadom an hinalung hi tokona, ¹³ kananay: Inilak an hinaen bobleyu ya kay hinay numboblayan ya pun-ap-apuwan Sa-

tanah. Mu takon di athidi ya inilak an nahamad di pangulug yun ha-on te uggeyu inwalong takon di pinate dah Antipas an ibbayun mangulug an mangituttudu mipanggep ke ha-on. ¹⁴ Hay adik pinhod ya wada nadan ibbayun hay tuttudun Balaam di un-unudon da. Te hi Balaam ya tinuttudduwanah Balak hi atonan mangipaliwat nadah tatagud Israel. Intuttudu nay aton Balak ta ihapitana nadan holag Israel ta kanon da nadan makan an niappit hi adi makulug an dios ya aton day malalao umat hi pangihuyopan hi bokon inayan. ¹⁵ Ya wadada boy ibbayun mangun-unud hi gaga-ihon ituttudun di Nicolaitan. ¹⁶ Kinali muntutuyu kayu ta itikod yu nadan gaga-ihon at-atton yu. Te adi kayu ke ya umaliyak ta hantun hinalung hi tokok di pamatek nadah mangat hi gaga-iho.

¹⁷ Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuy kalyon nan Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug an kananay: Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay pangidatak nah makan an ugge nainila ya idatak bo nah batun mabayak an nitudkan nan balun ngadan an maid di udum hi nanginilan abuna nan pangidatak."

Hay nitugun hanadah mangulug ad Tiatira

¹⁸ Kanana bon ha-on di "Itudok muh tuwe nah anghel an mangipangpangulu nadah mangulug ad Tiatira ta kalyom di 'Hituwey kalinan nan Imbabalen Apu Dios an hay matana ya umat nah mundadalang an apuy ya hay hukina ya umat nah makadangngin gombang an humili. Kananay: ¹⁹ Inilak am-in di at-atton yu, hay pamhod yu, hay pangulug yun ha-on ya nan pangan-anusan yuh ligat di ngunuyu gapun ha-on. Ya inilak bon namam-an maphod di pangi-eyud uwani mu handih lappuna. ²⁰ Mu hay adik pinhod ke dakayu ya hay uggeyu nangipatikodan nah gaga-ihon ituttudun nan babain hi Jesebel an kananay hiya ya profetas Apu Dios, yaden bokon kaya. Ta humlun kediye ya dakol ke dakayun tataguk di mangmangat hi malalao umat hi pangihuyopan hi bokon inayan ya pungan yuy makan an niappit nah adi makulug an dios. ²¹ Nabayag di nunhoodak hi pangitikodanan diyen at-attona, mu takon ahan ot adina pinhod an itikod. ²² Kinali hay atok ya idatak hi dogon holholtapona, takon nadan mangun-unud kediye ituttuduna hin adida muntutuyu ta iwalong dah diyen at-atton da. ²³ Am-in nadan mangun-unud kediye ituttudun Jesebel ya ipipatek ta inilaon nadan mangulug ke ha-on an inilak di nomnom ya hay aton di tagu. Waday ahik idat hi gun-udon di tatagu mipuun hi aton da. ²⁴ Mu dakayun iTiatira an ugge nangun-unud kediye mituttudun pangien Satanas ya adi dakayu idatan hi kabulubulunan yu. ²⁵ Abunay mahapul an punnanon-

gon yuh naen nahamad an pangulug yun ha-on ingana hantuh ahik kibangngadan.

^{26,27} Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay pangidata nah kalebbengan an mun-ap-apuh kabobboble umat hi kalebbengak an indat Aman ha-on. Ya maid di pakaapput ke hiya ya mahapul an hiyay maunud ya nalakay pangapputana nadah gaga-ihon tatagu umat hi kaphikan di buwod. ²⁸ Ya idat ku bon hiya nan talo. ²⁹ Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuh tuwen kalyon nan Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug.”

Hay mitugun hanadah mangulug ad Sardis

3 Kanana bon ha-on di “Muntudok ka nah anghel an mangipangpangulu nadah mangulug ad Sardis ta kalyom di hituwey kalin nan waday pitun kabaelasan Espiritun Apu Dios ke hiya ya nangdon nah pitun bittuwon. Kananay ‘Inilak am-in di mipanggep ke dakayu. Man-ut matagu kayu, mu kay kayu nate te ugge nihamad di pangulug yu. ² Nomnomon yu ta ihamad yuy pangulug yun Apu Dios te deket adiyu ya loktat ot mama-id. Kalyok hituwe te inilak an hay pangi-eyu ya bokon hidiyey pinhod Apu Dios. ³ Nomnomon yu nadan nituttudun dakayu handih lappunat hidiyey un-unudon yu ya muntutuyu kayuh liwat yu te deket adi kayu ya umaliyak ta kastiguwon dakayu ya uggeyu inila hin kakon-ana te hay aliyak ya umat hi aliyon di mangako.

⁴ Mu dakayun o-ohan iSardis an ugge naliwat ya ahi kayu mabulwatiyan hi mabayak an maki-en ha-on te uggeyu inwalong di pangulug yun ha-on. ⁵ Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay mumbulwati damdamah mabayak ya adinadaman makaan di ngadana nah nitudokan di ngadan di tatagun waday biyag nan maid di poppog na. Ya ahik kalyon hi hinangngab Apu Dios ya nadan anghel nan hiyay taguk. ⁶ Dakayun waday ingana, pakaddonglon yu ya un-unudon yuh tuwen kalyon nan Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug.”

Hay mitugun hanadah mangulug ad Philadelphia

⁷ Kanana bon ha-on di “Muntudok ka nah anghel an mangipangpangulu nadah mangulug ad Philadelphia ta kalyom di hituwey kalin nan makaphod an abu ya maid di mibahhoh kalina. Hiyay nangdon nah aladdun David ya deket in-aladdu na nan panto ya maid di pakaibughul. Ya deket imbughul na ya maid di pakaidakig. Kananay ⁸ ‘Inilak di pangi-eyu ya inilak an makudang di kabaelan yu yaden inun-unud yuy intuituduk ya nanongnad uwanin ha-oy di kulugon yu, kinali ibughul ku nan panton hogpan yu. Hituwen panto

ya adinadaman idakig di tagu. ⁹ Donglon yu tun kalyok, nadan makallangkak an tatagun Satanas ya ipah- hiya dan kanan day Judyu da, mu maid di hilbin di kanan day Judyu da. Ahik pundukkunon didah hinangngab yu ta inilaon dan dakayuy pakappinhod ku.

¹⁰ Ya gapu te inun-unud yuy kalik ot anusan yuy ligat yu ya adi dakayu pakililigaton hantuh tiempon aliyon di ligat hi kabobboble tuh luta hantuh ahik pamatnaan am-in hi tagu. ¹¹ Maid uhup ya mibangngadak, kinali punnanongon yuy nahamad an pangulug yun ha-on te deket mahaul kayu ta iwalong yuy pangulug yu ya adi kayu midatan hi gun-udon yu. ¹² Mu hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay pangidata nah gun-udona ya iha-ad ku didan mialig an tukud hi Templon Apu Dios. Ya mihaad dah dit nangamung. Hiyay ahik pangitudkan hi ngadan Apu Dios, hay ngadan nan balun bobled Jerusalem an malpun Apu Dios hi langit ya nan balun ngadan ku. ¹³ Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuy kalyon nan Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug.”

Hay mitugun hanadah mangulug ad Laodicea

¹⁴ Kanana bon ha-on di “Muntudok ka nah anghel an mangipangpangulu nadah mangulug ad Laodicea ta kalyom di ‘Hituwey kalin nan kanan dan Amen an makulug am-in di kalyona ya maphod am-in di atona. Hiyay gapunan lintun Apu Dios am-in tun wadad uwani. Kananay: ¹⁵ Inilak an hay pangi-eyu ya mialig nah danum an adi maatung ya adi matuning, mu nadalnat te maid di ustuh pangulug yu. Man-u te adiyak kahingon ke dakayu, mu maid di ustuh pangulug yun ha-on. ¹⁶ Gapu te athidi kayu ya iwalong dakayun ha-on an umatak nah tagun adina pinhod di danum an nadalnat ta hidiyen nan ibughak na.

¹⁷ Kanan yuy kadangyan kayu te dakol di limmu yu ya wadan am-in di mahapul yu, mu uggeyu inilan nakawotwot kayu, nakulap kayu ya kay kayu ugge numbulwati te maid ke dakayu nan malpun ha-on an ikadangyan di tagu. ¹⁸ Hituwey itugun kun dakayu, kudukdul nay ha-oy di pumbagaan yuh baddang te nan ibaddang kun dakayu ya hidiyey mangihamad hi pangulug yun mialig hi balituk an ikadangyan yu. Ya ha-oy di pumbagaan yuh kabaelan yun mangat hi maphod ta kay hidiyen nan mabayak an ibulwati yu te kababain di ekayu adi mumbulwati. Ya athidi bo nah kulap yun ha-oy di pumbagaan yuh baddang ta paphodok di panibo yu. ¹⁹ Am-in nadan pakappinhod ku ya boh-olak ya kastiguwok dida hin adi maphod di aton da. Kinali kalyok ke dakayun ip-iphod yuy punnomnom yu ta muntutuyu kayuh liwat yu.

²⁰ Donglon yu te deyak hitun mungkugkug hi panto yu ta nan mangngol ta paghaponak ya hiyay

pakistanak. ²¹ Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput umat ke ha-on an impunnonong kun nangununud ke Apu Dios, hiyay ahi makib-un ke ha-on ot deyan nakib-unak ke Ama hituh pun-apuwana. ²² Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuy kalyon nan Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug.”

Hay kidayawan Apu Dios hidih langit

⁴ Nagibbuh tuwe ot ek bo iang-ang ya tinibok on pantoh langit an nibughul. Ya dingngol ku on kalin nan kimmalin ha-on dih pinghanan kay gangon di tangguyub an kananay “Makah tu ta ipatibok ke he-a nan ahi maat.” ² Indani ya gapuh kabaelan nan Espiritun Apu Dios ya tinibok on ubunan hi langit an waday inumbun hi ap-apu. ³ Hay ang-ang di angana ya munlitaak an umat nadah batun kanan dan jasper ya carnelian. Ya waday at-atibungalon nah ubunan an hay ang-ang na ya umat nah batun kanan dan emerald. ⁴ Hanah nunlinikkod kediyen ubunan ya wadada boy duway pulut opat an ubunan di ap-apun wadaday inumbun hi aap-apun numbulwati dah mabayak ya numpongot dah balituk. ⁵ Indani ya waday kil-at, kidul ya nal-ot an bungug an nalpu nah ubunan di ap-apuh langit. Wada boy pitun mundadalang an dilag nah hinangngab nan ubunan di ap-apun dadiyey pangimatan nah pitun kabaelan nan Espiritun Apu Dios. ⁶ Ya hidi nah hinangngab nan ubunan ya wada on kay baybay di kabillog nan munlinnang an kay diggal.

Wadaday opat an matagun muntattaddog hi nunlinikkod kediyen ubunan an namataan am-in di adol da. ⁷ Hanan namangulu ya kay layon di ang-ang na, nan nikadwa ya kay bulug an baka, nan nikatlu ya kay angan di taguy angana ya nan mikap-at ya kay muntayyapan an ongal an hamutiy ang-ang na. ⁸ Am-in datuwen opat an matagu ya waday hin-on-om di payak dan namataan di numbinah-el. Kumananta dah kabigabigat ya kahilohilong an kanan dah kanta day “Makakkaphod, makakkaphod, makakkaphod an Ap-apu an Dios an Kabaelasan am-in. Ya wada tuwali handi, ad uwani ya wada ta inggana.”

⁹ Ikanta day pundayaw da ya pumapasalamat da nah inumbun an Ap-apun wadat nangamung. ¹⁰ Ya deket mungkanta da on nundukun nadan duway pulut opat an aap-apuh hinangngab nan inumbun ta daydayawon da. Nun-ihad day pongot dan balituk hi hinangngab na ot mungkanta dan kanan day

¹¹ “Apu Dios, lebbeng nan dayawon daka te hay kinatag-em, hay ongal an kabaalam ya te lintum ya tinagum di am-in te hidiyey pinhod mu.”

Hay mipanggep nah naluddun an papel ya nan kanan dan Impan di Kalnero

⁵ Indani ya tinibok on naluddun an papel nah wawwan an taklen nan inumbun an Ap-apu. Natudokan di numbinah-el ya pituy pokot nat adinadaman e mabokyag. ² Kal-inadi ya tinibok bo on nakal-ot an anghel an inlot nay kalina. Kananay “Dahdiy waday lebbeng nan mangaan nadah pokot nat bokyagona tun naluddun an papel?” ³ Mu maid di oha hi langit, hi luta ya ad dalam an waday lebbeng nan mamokyag nah naluddun an papel ta tibonay nitudok.

⁴ Indani ya namahig di kogak te maid di ohan lebbeng nan mamokyag kediyen naluddun an papel. ⁵ Kanan nan ohan ap-apuy “Adika kumga. Damanan kabaelan nan kanan dan Layon an holag David an holag din hi Judah. Hiya ya inapput nan am-in di gaga-ihot hiyay waday lebbeng nan mangaan nadah pitun pokot nan papel ta bokyagona.”

⁶ Indani ya tinibok nan kanan dan Impan di Kalneron Apu Dios hi kad-an nan ubunan di ap-apu an timmad-dog nah gawwan nadan opat an matagu ya nadan aap-apu. Hiya ya matibon pinate da handi. Waday pituh hakgud na ya pitun matanan dadiye nadan pitun kabaelan nan Espiritun Apu Dios an nitud-ak tuh luta. ⁷ Imme ot alana nan naluddun an papel nah wawwan an taklen nan inumbun an Ap-apu. ⁸ Kediyen nanggalaana nah papel ya nundukun nadan opat an matagu ya nadan duway pulut opat an aap-apuh hinangngab na ot dayawon da. Waday inodnan dah kay gitala ya duyun balituk an napnuh insenso an hidiyey dasal nadan tatagun Apu Dios.

⁹ Indani ya nungkanta dah balun kantan kanan day “He-ay waday lebbengnan mangala nah naluddun an papel ta kaanom nadan pokot na te hay namatayan dan he-ay namoklam hi liwat di tataguh nunhihinatkon an boble, hay nahlagan da, hay kalida ya hay nitaguwan dat mumbalin dan tatagun Apu Dios. ¹⁰ Impumbalin Apu Dios didah padin mangiat hi pinhod na ya diday ahi mun-ap-apuh kabobboble tuh luta.”

¹¹ Indani bot ek iang-ang ya waday dingngol kuh kalin di dakol an anghel an adida mabilang. Timmad-dog dah nunlinikkod nah inumbun an Ap-apu ya nadan duway pulut opat an aap-apu ya nadan opat an matagu. ¹² Oltoolton day kanta dan kanan day “Hanan kanan dan Impan di Kalnero an nipipate ya lebbeng nan waday inlot na, kinadangyana, laing na ya kabaelana. Ya lebbeng nan malispitu, madayaw ya matbal.”

¹³ Ya dingngol kun mungkanta dan am-in nadan wadahan langit, tuh luta, ad dalam ya nah baybay an kanan day,

“Hanan inumbun an Ap-apu ya nan kanan dan Impan di Kalnero ya matbal da, malispitu da, madayaw da ya ongal di kabaelan dat nangamung.”

¹⁴ Hinumang nadan opat an matagun kanan day “Amen.” Ya nadan ap-apu ya nundukkun dan mundayaw ke dida.

Hay nangaan nadah potok nan naluddun an papel

6 Indani ya tinibok nan kanan dan Impan di Kalnero an kinaana nan namangulun pokot nan naluddun an papel ya dingngol kuy kalin nan ohan matagun kay kidul an kananay “Maka.” ² Ek iang-ang ya wada on mabayak an kabayu. Hanan nuntakke ya waday inodnanah pana ya waday nidat ke hiyah pongot di patul an balituk di nakapyaana. Hiya ya nakangngapput ya imme pay an e makigubat.

³ Hanadan kanan dan Impan di Kalnero ya kinaana nan mikadwan pokot ya dingngol ku nan mikadwan matagun kananay “Maka.” ⁴ Ya wada boy immalih ohan maingit an kabayu. Hanan nuntakke ya waday kabaelasan mangipaalih gubat hituh lutat mumpapat-tey tatagu. Waday nidat ke hiya hi ongal an ispada.

⁵ Hanan kanan dan Impan di Kalnero ya kinaana nan mikatlun pokot ya dingngol ku nan mikatlun matagun kananay “Maka.” Ek iang-ang ya wada on mangitit an kabayu. Hanan nuntakke ya waday inodnanah kilowan. ⁶ Indani ya waday dingngol kuh kalin nalpuh kadan nadan opat an matagun kananay “Kagodwan talub an boga weno hintalub ta kagodwan gahhilang di tangdan hi hin-algo. Adiyu ot ipatag-ey bayad di manteka ya mainum.”

⁷ Kinaan bon nan kanan dan Impan di Kalnero nan nikap-at an pokot ya dingngol ku nan mikap-at an matagu an kananay “Maka.” ⁸ Ek iang-ang ya immali on mabayak an kabayu. Hay ngadan nan nuntakke ya hi kate ya mituntun-ud nan kanan dan kadungayan. Waday kabaelan dan duwan mamateh godwan di kagodwah tatagu tuh luta. Hay pamate da ya hay bitil, hay gubat, hay dogo ya nadan mailom an aggayam.

⁹ Hanan kanan dan Impan di Kalnero ya kinaana nan mikaliman pokot ya tinibok nah da-ul di altar an dehdi day linnawan nadan napatepate gapuh nangitut-tuduwan dah kalin Apu Dios ya te uggeda bimmain an nangalih pangulug dan hiya. ¹⁰ Inlot nadan linnaway kali dan kanan day “Apu Dios, ongal di kabaelan, makaphod kan abu ya maid di mibahhoh kalim. Kakon-anay punhumalyaam nadah tatagun namaten dakamit kastiguwom dida?” ¹¹ Am-in nadan linnawa ya nidatan dah mabayak an bulwati. Ya waday nangalin didan mun-iyatu da ni-an inggana mipipate da nadan udum an ibbadan muttatyun Apu Dios gapuh pangulug dat ahi munhumalyah Apu Dios.

¹² Tinibok bo ya kinaan nan kanan dan Impan di Kalnero nan nikan-om an pokot ya mungkolyog hi nalot. Indani ya tinibok di algon numbalin hi mangitit umat nah mangitit an luput. Hanan bulan ya numbalin hi maingit an kay dala. ¹³ Nungkag-ah luta nadan bituwon hi kabunyan an umat hi kaplagan di bungan di kaiw hin pimmuwok. ¹⁴ Ya nama-id di kabunyan te nala ya kay papel an naluddun. Hanada ken bibilid ya nadan lutan nigawwah baybay ya nadlig da. ¹⁵ Ot am-in nadan ap-apu, nadan nungkatag-ey saad da, nadan ap-apun di tindalu, nadan kakadangan, nadan nungkal-ot an tatagu, nadan himbut ya bokon himbut ya nuntalu dah liliyang ya nadah batuh bibilid.

¹⁶ Kanan da nadah bibilid ya nadah babatuy “Tab-unan dakamit adi dakami tibon nah inumbun an Ap-apu ya nan kanan dan Impan di Kalnero ta adi dakami kastiguwon. ¹⁷ Te ad uwani mo ahan di bimmobboh-olan da ya dahdiy kabaelasan mihangga ke dida?”

Hay mipanggep nadah holag Israel an waday markan Apu Dios ke dida

7 Indanit iang-ang ku bo ya waday opat an anghel an nip-ong da nah nundodommang an pingngit di luta. Impatikod day dibdib ta nan baybay, nan luta ya nadan kaiw ya adida madibdiban. ² Indani ya tinibok boy ohan anghel an nalpu nah timilan di algon waday inodnanah markan nan Dios an wadat nangamung. Inlot nay kalina nadah opat an anghel an nangidattan Apu Dios hi kabaelan dan e manadag hi luta ya hay baybay ot kananay ³ “Adiyu dadagon di luta ya baybay ya nadan kakaiw inggana markaan takun am-in di tuktuk nadan muttatyun Apu Dios.” ⁴ Namarkaan da ot hay dingngol kuh bilang dan nalpuh himpulut duwan imbabalen Israel ya hinggatut ta nap-at ta opat di libu. ⁵ Himpupulut duwan libuy namarkaan an holag Judah, hi Reuben, hi Gad, ⁶ hi Asher, hi Naptali, hi Manasseh, ⁷ hi Simeon, hi Libay, hi Issachar, ⁸ hi Sebulon, hi Joseph ya hi Benjamin.

Hanadan naamung an tatagu

⁹ Indani ya tinibok bo on dakkodakkol an tatagun adida mabilang. Dadiyen tatagu ya timmaddog dah hinangngab nan inumbun an Ap-apu ya nan Impan di Kalnero. Nalpu dadiyen tataguh nunhihinnatkon an boble ya nunhihinnatkon di nahlagan da, hay kalida ya nitaguwan da. Mabayak di bulwatida ya waday inodnan dah tubun di palma. ¹⁰ Inlot day kali dan kanan day “Hi Apu Dios an inumbun tuh ubunan di ap-apu ya hantun kanan dan Impan di Kalneroy mangihwang hi tagu.” ¹¹ Hanadan anghel an muntattaddog nah nunlinikkod kediye inumbun an Ap-apu, nadan opat an matagu ya nadan aap-apu ya nundukkun dah hinangngab Apu Dios ot dayawon da. ¹² Kanan day “Hiya

peman! Hi Apu Dios ya madayaw ya malispitut nanga-mung ya hiyay pumpasalamatan am-in di tatagu te hay kinalaing na ya hay kabaelana. Amen.”

¹³ Hanan ohan naam-ama ya kananan ha-oy di “Dah-di da nadan numbulwatih mabayak? Daanay nalpuwan da?” ¹⁴ Ya kanak di “Uggek inila apu, he-ay nanginginila dida.” Ya kananan ha-oy di “Danae nadan tatagun nihwang handih tiempon di nunholholtapan di tatagu. Mabayak di bulwatida te imbalbal da nah dalan nan kanan dan Impan di Kalnero. ^{†15} Hay gapunan wadadah hinangngab Apu Dios ya un-unudon dan am-in di pinhod na ya daydayawon dah kabigabigat ya kahilohilong nah Templona. Hiyay mangipaptok ke dida ¹⁶ ta adida maagangan, adida mauwo, adida maptangan ya adida maatungan ¹⁷ te nan Impan di Kalneron wadadah di ya umat nah mumpattol an ipangpangulu na nadan ena ipattol nah pun-inuman dan ob-ob an kalpuwan di biyag. Maid moy gumapuh kumgaan dah kad-an Apu Dios.”

Hay nakaan nan mikapitun pokot nan naluddun an papel

8 Kinaan nan kanan dan Impan di Kalnero nan mikapitun pokot nan naluddun an papel ya im-mop-opyan am-in di wadah langit hi kagodwan di oras. ² Indani ya tinibok nadan pitun anghel an tim-maddog hi hinangngab Apu Dios an waday nidat hi hin-oh-an tangguyub ke dida.

³ Indani ya immaliy ohan anghel ot tumaddog nah kad-an di altar an inodnana on balituk an duyun pangiha-adanah insenso. Indatan dah dakol an insenso ot ena gohbon nah balituk an altar ta mid-um hi dasal nadan tatagun Apu Dios. Hanan altar ya wadah hinangngab nan ubunan di ap-apu. ⁴ Hay ahuk nan insenso an inodnan nan anghel ya immeh kad-an Apu Dios an nakidatong hi dasal nadan tataguna. ⁵ Indani ya indalukduk na nan duyun di insenso nah apuy hi altar ot iwele nah luta ya mungkikidul, mungkikil-at ya mungkolyog hi nal-ot.

Hanadan anghel an mangialih ligat hituh lutan waday tangguyub da

⁶ Hanadan pitun anghel an waday tangguyub da ya nundadaan dan mangipagangoh tangguyub da.

⁷ Impagangon nan namangulun anghel di tangguyub na ya nungkag-ah lutay dalalu ya apuy an naduman hi dala. Ya niptokan di dandanin kagodwan di luta ot mungkaghob am-in di wadah di takon nadan kaiw ya holok.

⁸ Impagangon damdaman nan mikadwan anghel di tangguyub na ya wada on kay mundadalang an bilid

an niweleh baybay. ⁹ Ya dandanin kagodwan di baybay di numbalin hi dala ot maten am-in di wadah di. Takon nadan bapor an wadah di ya napa-i da.

¹⁰ Impagangon nan mikatlun anghel di tangguyub na ya wada on mundadalang an ongal an bittuwon an nalpuh kabunyan ot mag-ah dandanin kagodwan di nadanuman tuh luta an dadiye nadan wangwang ya ob-ob. ¹¹ Hay ngadan nan bittuwon ya pait te mumpait di danum nadah nag-ahana. Ot matey dakol an tatagu te ininum da.

¹² Impagangon damdaman nan mikap-at an anghel di tangguyub na ya nama-id di pat-al di pangel di algo, bulan ya bittuwon ot humilong hi dandaniy godwan di algo ya ugge bimmulan hi dandaniy godwan di hilong.

¹³ In-ang-ang kud kabunyan ya waday muntaytaypan an ongal an hamutin pun-itkuk nay “Makahmok an nunna-ud di tatagu tuh luta ten ipagangon nadan nanguddidin tulun anghel di tangguyub da.”

9 Impagangon nan mikaliman anghel di tangguyub na ya tinibok on bittuwon an nag-ah lutan nalpuh kabunyan. Hidiyey nangidatan dah aladdun nan bitun maid di poppog di kadalom na. ² Inaladdu na ot tukabana ya mamuddal di dakkodakkol an ahuk an nalpuh ongngaongngal an apuy ot tumapol di luta te nahaniyan di potang. ³ Indani ya dakol di dudun an nalpu nah ahuk. Nidatan dadiyen dudun hi kabaelan dan tumilod an umat hi scorpion. ⁴ Hay nitugun ke dida ya bokon hay holok, kaiw ya nadan udum an nitanom di dadagon da, mu nadan tatagun maid di markan Apu Dios hi tuktuk da. ⁵ Man-ut adida patayon dida, mu limay bulan an punholholtapon da didah hakit di tilod da. ⁶ Adida pakaippol nah holholtapon da kediyen limay bulan, ta hidiye nan uma-abtu dan mate, mu adinadaman eda mate kediyen tiempo.

⁷ Hay ang-ang dadiyen dudun ya umat da nah kabayun nidadaan an makigubat. Waday inipngot dah kay balituk ya kay angan di taguy anga da. ⁸ Hay buuk da ya kay buuk di babai ya hay bab-a da ya kay bab-an di layon. ⁹ Hay pagoda ya nahaniyan hi gumok an kay happiyo. Hay gangon di payak da ya kay gangon di dakol an kabayun mungguyud hi kalesan mumbutik an e makigubat. ¹⁰ Hay iwit da ya tumilod ya makahakkit an umat hi tilodon di scorpion. Dadiyey pum-paholholtap dah tatagu kediyen limay bulan. ¹¹ Waday ap-apu dan oggan mummandal ke didan hidiye nan anghel an ingkalgaduh nah bitun maid di poppog di kadalom na. Hay ngadanah kalin di Hebrew ya hi Abaddon ya hi kalin di Greek ya hi Appolyon an hay kibalina ya pumappa-i. ¹² Deket magibbuh tuwen katatakut an ligat ya wada boy duwan mitun-ud hi katatakut an ligat.

¹³ Impagangon nan mikan-om an anghel di tangguyub na ya waday dingngol kuh kalin nalpu nadah dugun nan balituk an altar hi hinangngab Apu Dios.

[†] Hay pinhod nan kalyon ya ingkaten hanan kanan dan Impan di Kalneroy kapakawanan di liwat da.

¹⁴ Kanana nah mikan-om an anghel di "Ipaem nadan opat an anghel an nibalud nah ongal an Wangwang an Euphrates." ¹⁵ Dadiye nadan nidadaan an ahi mipaen e mamateh dandaniy kagodwan tatagu tuh luta hin madatngan di tiempon gintud Apu Dios. ¹⁶ Kinali dan ha-on di bilang nadan nuntakkeh kabayu ya kalibulibuy bilang da.

¹⁷ Tinibok nadan kabayu ya nadan numpuntakke ya waday kay happiyon nihanih pagoda. Hay ang-ang da ya maingit an umat hi apuy ya mangitit an umat nah batun sapphire ya kinulalon umat nah sulphur. Hanadan kabayu ya kay ulun di layon di uluda. Ya bumuddal di apuy, ahuk ya sulphur hi tokoda.

¹⁸ Datuwen bumuddal hi toko day mamateh dandanin kagodwan di tatagu tuh luta. ¹⁹ Hanan kabaelan dan pumate ya wadah tokoda ya iwit da. Kay ulog di iwit dan waday uludan kumalat.

²⁰ Takon di athidin nahalman di ligat ya kapyanan adi itikod nadan ugge naten tataguy gaga-ihon at-atton da: umat hi pundayawan da nadah dimonyo ya nadah kinapya dan tinattagun balituk, gumok, giniling, batu ya kaiw an kanan dan dios da. Dadiyen dios da ya adida pakatibo, adida kumali, adida dumngol ya adida dumallan. ²¹ Ya dadiyen tatagu ya adida muntutuyuh pimmatepateyan da, hay nangatan dah ayak ya hay nangatan dah malalao umat hi pangihuyopan hi bokon inayan ya hay ako.

Hanan anghel ya nan ittay an naluddun an papel

10 Indani ya tinibok boy ohan nal-ot an anghel an nalpuh langit. Kay numbulwatih kulabut ya waday at-atibungalon hi uluna. Kay algoy angana ya hay hukina ya kay tukud an mundadalang. ² Waday inodnanah nabokyag an papel. Ya inggattinay wawwan an hukina nah baybay ya nan iggid nah luta. ³ Inlot nay kalina ya kay olmom di layon. Nagibbun kimmali ya himmumang di kidul hi namimpitu. ⁴ Ek ot itudok ya waday kimmalid kabunyan an kananay "Adim ipainila ya adim itudok di kinalin nan kidul."

⁵ Ya nan anghel an tinibok an muntattaddog an inggattinay ohan hukina nah baybay ya nah lutay oha ya intagge nay takle nad kabunyan ⁶ ot munsapata ke Apu Dios an wadat nangamung an nunlutuh luta, kabunyan, baybay ya am-in nadan wadah di. Kananay "Gagala mo. ⁷ Hantuh pangipagangowan nan anghel hi tangguyub na ya maat mo nan impainilan Apu Dios handidah profetas na ya abu."

⁸ Indani bo ya mungkalin ha-on nan wadah langit an kananay "Ume kat em alan nan papel an inodnan nan anghel an inggattinay ohan huki nah baybay ya nah lutay oha."

⁹ Immeyak ot kalyok di alak nan papel an inodnana ya kananay ha-on di "Alam ta kanom. Munlumiy tam-

tam nan kay danum di iyyukan, mu hi putum ya mun-antam." ¹⁰ Inalak ot kanok ya hiya peman an makalummiin kay danum di iyyukan, mu inukmun ku ya mun-antam hi putuk. ¹¹ Ya kanana boy "Mahapul an em kalyon tun kinalin Apu Dios mipanggep nadah ap-ayu ya nadah tatagun nunhihinnatkon di boble da ya nunhihinnatkon di nitaguwan da ya kalida."

11 Nidat ke ha-on on puntopong ya wada on nangalin ha-on an kananay "Ekat em topngon nan Templo ya nan altar nah bohongna ya bilangom nadan tatagun mundayaw ke Apu Dios. ² Mu adim topngon di dolan nan Templo te hidiyey midat nadah bokon tatagun Apu Dios an mangmangat hi kumpulnan gaga-iho kediyen boble an Jerusalem hi nap-at ta duway bulan."

Hanadan duwan tatagun nangalih tugun Apu Dios

³ Kanana boy "Ahik itud-ak nadan duwan tagun numbulwatih langgoten mangipainila nah impainilak ke didan ahi maat hi hinlibut duway gatut ta nan-om di algo."

⁴ Dadiyen duwan taguy mialig nah duwan kaiw an oliba ya nan duwan pangipattukan hi dilag an wadah hinangngab Apu Dios an Apun am-in hi luta. ⁵ Deket waday mangipatnan mangat hi gaga-ihon dida ya waday bumuddal hi apuy hi toko dat hidiyey pamate da. ⁶ Ya waday kabaelan dan mangipatikod hi udan, kinali hantuh ahida pangipainilaan nah impainilan Apu Dios ke dida ya adi umudan. Kabaelan da bon pumbalinon di danum hi dala ya diday nangamung an mangipaalih kumpulnan ligat hituh luta hi kumpulnan tiempo.

⁷ Deket magibbun ipainila da nan impainilan Apu Dios ya bumuddal mo nan katatakut an aggayam an malpun nah bitun maid poppog di kadinalom nat makipatten dida inggana patayona didan duwa. ⁸ Ahi mihaad di adol da nah gawwan di kalata nah nund-ingngol an boblen nipatakan din Apu takuh krus. Ahi-da mate nah boblen ingadanan dah Sodom ya Egypt. ⁹ Ahi punhin-aang-angan di tatagun nunhihinnatkon di bobleda, hay nahlagan da, hay kalida ya hay nitaguwan day adol dadiyen nate hi tulun algot kagodwa ya iadida didan e milubuk. ¹⁰ Am-in di tataguh ya ahida mun-am-amlong hi natayan dadiyen duwan tagu te diday nangialih nahalman an ligat tuh luta. Ta hidiye nan mumpipiyesta da ya munhin-iiddatan dah kumpulmin wadan dida. ¹¹ Mu mala-uy tulun algot kagodwa ya mahuwan Apu Dios dida ta nadan tatagun manibon dida ya tumattakut da. ¹² Dadiyen duwan namahuwan ya waday ahida donglon hi langit an kananay "Umali kayuh tu." Ya nadan buhul da ya ahida ang-angon didan wada nah kulabut an mange dah langit. ¹³ Kediye ya ahi kumolyog hi nal-ot ta mapaiy pangngel diyen boblet matey pituy libun tatagu.

Ahi tumattakut di udum an tatagu ta dayawon da up-
peh Apu Dios hi langit gapuh kabaelana. ¹⁴ Hituwey
mikadwan katatakut an ahi maat an punligligatan di
tatagu. Ya magibbuh tuwe ya waday mikatlu.

Hay nangipagangowan nan mikapitun anghel hi tang- guyub na

¹⁵ Impagangon nan mikapitun anghel di tangguyub
na ya wadaday mungkalih nal-ot hi langit an kanan
day "Am-in mo tuh luta ya hi Apu Dios ya hi Kristoy
mun-ap-aput nangamung." ¹⁶ Ya nadan duway pulut
opat an aap-apun inumbun hanadah ubunan di ap-
apuh hinangngab Apu Dios ya nundukkun dan mun-
dayaw ke hiya ot ¹⁷ kanan day

"Apu Dios an Kabaelanan am-in an wada tuwali handi
ya wadat nangamung, ongal di kabaelam.

Mumpasalamat kami te inlappum an mun-ap-apu ot
patibom di kabaelam. ¹⁸ Bumobboh-ol day adi mangu-
lug te ad uwaniy nadatngan di pangipatib-am hi boh-
ol mu, hay punhumalyaam nadah nate ya hay pangi-
datam hi gun-udon nadan profetas an muttatyum ya
nahad mangulug ke he-a, takon di nganney katatagu
da. Ad uwani boy pangastiguwam am-in hanadah tata-
gan mangmangngat hi gaga-iho tuh luta."

¹⁹ Nibughul di Templon Apu Dios hi langit ya matiboy
Kahon an niha-adan di Nakitobbalana. Indani ya
mungkikil-at, mungkikidul ya waday mumbungug ya
mungkolyog ya nahalman di dalalu.

Hay mipanggep nah babai ya nan kanan dan dragon

12 Indani ya waday numpatibod kabunyan an umi-
pamodwong. Hay ang-ang na ya babain kay
numbulwatih algon humihhili. Kay timmaddog hi bu-
lan ya kay na inipngot hi ulunay himpulut duwan bit-
tuwon. ² Himmigan gagala mo ya muntungo ya puma-
lapalak hi hakit na.

³ Indani ya tinibok ad kabunyan di oha bon umi-
pamodwong. Hay ang-ang na ya ongal an dragon.
Maingit ya pituy ulunan napngotan hi balituk ya him-
puluy hakgud na. ⁴ Hinigid di iwit nay dandani kagod-
wa nadah bittuwon hi kabunyan ot mag-a dah luta. Tu-
mataddog nah kad-an diyen babai ta kanona nan
golang hin mitungo.

⁵ Nuntungo nan babai ya lalakin hiyay ahi mun-ap-
apun am-in hi boble. Ya maid di pakaapput ke hiya ya
mahapul an hiyay maunud. Kal-inadi ya impaalan Apu
Dios nan golang hidih langit hi kad-ana ot ugge kinan
nan dragon. ⁶ Binumtik nan babai ot e miha-ad nah adi
maboblayan an indadaan Apu Dios an kiha-adanat mi-
paptok hi hinlibut duway gatut ta nan-om an algo.

⁷ Indani ya tinibok bon waday gubat hi langit. Hi
Michael an ap-apun di anghel ya nadan anghel na ya
nakigubat da nah dragon ya nadan anghel na. ⁸ Ya

naapput nan dragon ya nadan anghel na. Ot adi mo
nadaman eda miha-ad hidih langit ⁹ ot ogahon da di-
dah luta. Hituwen dragon ya hidiye nan ulog handin
kanan dan dimonyo ya Satanas an humahhaul hi
tatagu tuh luta.

¹⁰ Indani ya waday dingngol kuh nal-ot an kalih did
kabunyan an kananay "Nadatngan moy pangihwan-
gan Apu Dios ke ditaku. Impatibo nay ongal an kaba-
elanan mun-ap-apu. Ya impatibon damdaman Kristo an
mangipaptok hi tagun waday kalebbengana te naap-
put moh Satanas an dakol di oggana ipabahul nadah
ibba takun mangulug hi hinangngab Apu Dios. ¹¹ Inap-
put dadiyen ibba takuh Satanas te gapuh dalam nan
kanan dan Impan di Kalnero dih natayana ya gapuh
nangipainilaan dah kalin Apu Dios takon di hidiyey
humlun hi katayan da. ¹² Kinali mun-am-amlong kayun
wadah langit, mu dakayun wadah luta ya mahmok
kayu te dehna Satanas an nahalman di boh-ol na te
inila nan gagala mon mapoppog di pangatanah pin-
hod na."

¹³ Handih imama-uan nan dragon an nag-ah luta ya
ena nunhamak nan babain nangitungo nah lalaki.

¹⁴ Mu nidatan nan babaih duwan payak an umat hi
payak di ongal an hamutit damanan tumayyap nah adi
maboblayan ta mipaptok hidih tuluy toon ta kagodwa
ta maid di innun nan dragon an mangakhup ke hiya.

¹⁵ Pumbughakan nan dragon nan babai hi dakol an
danum ta pangalinat mianud. ¹⁶ Mu kay bimmaddang
di luta nah babai te natom-ang ot mundaga nan dakol
an danum. ¹⁷ Namahig di boh-ol nan dragon nah babai
ot ena gubaton nadan holag nan babain dadiye nan
mangun-unud hi tugun Apu Dios ya nan intuttudun Je-
sus. ¹⁸ Indani ya imme nan dragon hi pingngit di bay-
bay.

Hanadan duwan katatakut an aggayam

13 Indani bo ya tinibok on katatakut an aggayam
an nalpun nah baybay. Himpuluy hakgud na ya
napngotan am-in. Ya pituy ulunan waday nitudok an
kitib-anan ngohayonah Apu Dios. ² Hay ang-ang na ya
kay leopard. Hay hukina ya kay hukin di bear. Ya hay
tokona ya kay tokon di layon. Indat nan dragon ke-
tuwen aggayam di kabaelana, hay pun-ap-apuwana ya
hay kalebbengana.

³ Matibon naliputan di ohan ulun tuwen aggayam an
kay na ikate, mu napoy-an. Namodwong am-in di
tataguh luta ke hiya, kinali hiyay un-unudon da. ⁴ Ya
nan dragon di daydayawon am-in di tatagu te indat
nay kalebbengana ketuwen aggayam. Ya pakiday-
dayaw dah tuwen aggayam an kanan day "Maid di
pakaingngoh kabaelan tuwen aggayam. Maid di ohan
kabaelanan e makipatten hiya."

⁵ Mangohey pungkalkallin tuwen aggayam ke Apu Dios ya waday kalebbenganan mun-ap-apuh tuluy toon ta kagodwa. ⁶ Gaga-ihoy kanalyona mipanggep ke Apu Dios, hay langit an kiha-adana ya nadan wadah di. ⁷ Nidatan hi kabaelasan makigubat nadah tatagun Apu Dios ya damanan apputona didat hiyay mun-ap-apun am-in hi tataguh kabobboblen nunhihinnatkon di nahlagan da, hay kalida ya hay nitaguwan da. ⁸ Hiyay ahi dayawon am-in di tatagu tuh lutan ugge nitudok di ngadan da nah liblun nitudokan di ngadan nadan tatagun waday mikadwan biyag da. Hituwen liblun nan kanan dan Impan di Kalneron nipipate handi ya nitudok tuwali handi ot ahi maltu tun luta.

⁹ Dakayun waday ingana, pakaddonglon yu tun kalyok ke dakayu ¹⁰ te nunna-ud an maat di implanun Apu Dios an maat nadah tataguna. Deket kananay madpap ta mibalud di ohan ditaku ya nunna-ud an maat. Athidi bon deket kananay hay otak di ikaten di ohan ditaku ya nunna-ud an hidiyey katayana. Kinali ditakun tatagun Apu Dios ya mahapul an ihamad takuy pangulug taku, ta mabalin an ippol taku datuwe hin maat.

¹¹ Indani ya wada boy tinibok hi katatakut an aggayam an nalpud dalom di luta. Duway hakgud nan umat hi hakgud di impan di kalnero, mu hay kalina ya kay kalin nan dragon. ¹² Waday kalebbenganan umat hi kalebbenganan nan namangulun katatakut an aggayam an napoy-an di liput na. Hituwen mikadwan katatakut an aggayam ya pilitonan am-in di tatagun mundayaw nah namangulun katatakut an aggayam.

¹³ Ya umipamodwong di aton tuwen mikadwan katatakut an aggayam. Impaali nah lutay apuy an nalpuh kabunyan ot punhin-aang-angan di tatagu.

¹⁴ Hituwen inat na gapuh kabaelasan nan namangulun katatakut an aggayam di nunhaul nah tatagu. Ot kalyonan didan mahapul an mangapya dah ing-ingon diyen namangulun katatakut an aggayam ta dayawon da. ¹⁵ Waday kabaelasan tuwen mikadwan katatakut an aggayam an idatan hi yahyay kinapya dan ing-ingonat damanan kumali ya damanan patayona nadan adi mundayaw ke hiya.

¹⁶ Ipapilit na bon mamarkaan di tuktuk ya wawwan an taklen am-in di tatagu tuh luta, kadangyan ya nawotwot, nadan maid ya waday saad da, hay himbut ya bokon himbut. ¹⁷ Hay mimarka ke dida ya nan ngadan weno numeron nan ngadan diyen aggayam. Hanada ken maid di mimarkan dida ya adinadaman eda gumatang weno munggattang. ¹⁸ Hituwen mipanggep hi ngadan ya numero ya mahapul di baddang Apu Dios ta ahi taku maawatan di kibalinana. Hidiyen numero an onom di gatut ta nan-om ta onom ya hidiyey numeron di ngadan di tagu.

Hay ap-apun nadan tatagun nihwang

14 In-ang-ang ku nah Bilid an Zion ya tinibok an muntattaddog nan kanan dan Impan di Kalnero ya nadan hinggatut ta nap-at ta opat an libun namarkaan di tuktuk dah ngadan nan Impan di Kalnero ya hay ngadan Amana. ² Indani ya waday dingngol kuh kalin nalpud kabunyan an kay bungug di mumpuy-uk an danum ya nal-ot an kidul. Hidiyen dingngol ku ya umat hi gangon nan oggan da ipagan-gon gitala.

³ Dadiyen hinggatut ta nap-at ta opat an libun tatagu ya timmaddog dah hinangngab nan inumbun an Apu apu, nadan opat an matagu ya nadan duway pulut opat an aap-apu. Pun-ikanta da on balun kanta an dida ya abun nihwang di nanginila. ⁴ Dida ya maphod di inainat da ya nan kanan dan Impan di Kalneroy inununud da takon di daanay nangayana. Dida nadan nihwang an niappit ke Apu Dios ya kediye Impan di Kalnero. ⁵ Maid di eda nunlangkakan ya maid di mipabahul ke dida.

Hay mipanggep nadah tulun anghel

⁶ Indani ya waday tinibok an anghel an muntayyapan hidih kabunyan. Ena kanalkalyon nan munnananong an mituttudu mipanggep ke Apu Dios hi katagutaguh kabobboblen nunhihinnatkon di nahlagan da, hay kalida ya hay nitaguwan da. ⁷ Inlot nay kalinan kananay "Hi Apu Dios di kulugon yu. Ya hiyay dayawon yu te gagala mon madatngan di tiempon punhumalyaanah tatagu tuh luta. Dayawon yu hiya an nunlutun am-in, hay kabunyan, hay baybay ya am-in nan pun-otbolan di danum."

⁸ Nitun-ud an immali nan nikadwan anghel ya kananay "Nadadag! Nadadag moh diyen madayaw an boblen Babilon. Madayaw hidiyen boble, mu nadan tataguh di ya gaga-iho dan abun linalit da nadan tataguh kabobboble tuh lutat adida dayawon hi Apu Dios."

^{9,10} Nitun-ud nan mikatlun anghel ya inlot nay kalinan kananay "Namahig di boh-ol Apu Dios am-in nadah mundayaw nah katatakut an aggayam ya nan kinapya dan ing-ingona ot mamarkaan di tuktuk da weno takle da nah markana. Ta hidiye nan kastiguwona didat holholtapon day atung nan apuy ya nan sulphur ta ahi punhin-aang-angan nadan anghel Apu Dios ya nan kanan dan Impan di Kalnero. ¹¹ Om, holholtapon dadiyen namarkaan an mundaydayaw kediye aggayam hidiyet nangamung. Kahilohilong ya kabigabigat ya munnananong da nah apuy te adinadaman makaan dah di."

¹² Hanadan tatagun Apu Dios an mangun-unud hi tu-guna ya impunnanong day pangulug dan Jesus ya ma-hapul an ippol day punholholtapan da.

Hay punhumalyaan Apu Dios hi tatagu

¹³ Indani ya waday dingngol kuh kalin nalpud kabun-yan an kananay "Itudok muh tuwe: Mipalpud uwani ya paamlongok am-in nadan tatagun munligligat ing-ganah katayan da gapuh pangun-unudan dan Jesus. Kimmali nan Espiritun Apu Dios ot kananay "Makulug an mun-am-amlong dan mun-iyatut ingganan hidiyey pumbalanan di nangun-unudan dan Jesus."

¹⁴ Indanit in-ang-ang ku bo ya wada on mabayak an kulabut ya waday kay tagun inumbun an numpongot hi balituk an waday inodnanah gapas an makatad-dom. ¹⁵ Indani ya limmah-un nan ohan anghel nah Templo ot oltonay kalinan kanana nah inumbun nah kulabut di "Em gapason nadan maani te nadatngan di pun-anian am-in tuh luta." ¹⁶ Ot ume nan inumbun hi kulabut ot ena gapason am-in ot magibbu.

¹⁷ In-ang-ang ku bo ya waday anghel an nalpu nah Temploh langit ya wada damdamay gapas nan makataddom. ¹⁸ Indani ya limmah-un bo nan ohan anghel an nalpu nah kad-an di altar nah Templo. Hidiyen anghel ya hiyay ingkalgaduh apuy. Inlot nay kalina nah anghel an waday inodnanah makataddom an gapas. Kananay "Em burason di bungan nadan grapes hi luta te nal-um da." ^{19,20} Imme nan anghel ot ena burason nadan grapes ot iha-ad na nah pungkopalan. Kimpal na ya kay dalay mamuddal nah pungkopalan ot malbong di ohat kagodwan metroy kadinalom na ya tuluy gatut ta duwan puluy kilo-metroy kadukkena. †

Hay mipanggep nah anghel ya nan manguddidin ligat

15 Wada boy tinibok ad kabunyan an umipamod-wong. Wadaday pitun anghel an waday pitun nunhihinatkon an ligat an ipaali dah tatagu. Hituwey manguddidin pangipatib-an Apu Dios hi boh-ol na.

² Indani ya tinibok on kay baybay di kabillog na ya kay diggal ya mundadalang di ang-ang na. Ya tinibok bo nadan ugge nangun-unud nah katatakut an ag-gayam ya nan ing-ingona ya ugge nangabulut an ma-markaan nah numeron mangitakdog hi ngadana. Muntadtaddog dah pingngit diyen baybay an inodnan day gitalan indat Apu Dios ke dida. ³ Pun-ikanta da nan kantan Moses an muttatyun Apu Dios ya nan kantan nan kanan dan Impan di Kalnero. Kanan dah kanta day

"Apu Dios an Kabaelasan am-in, mamodwong am-in di taguh at-attom. Maandong ya makulug am-in di pangi-em. He-a tuwaliy Ap-apun am-in di tagu ya he-

† Athituy pangastigun Apu Dios.

ay mun-ap-aput nangamung. ⁴ Am-in di tagu ya kulu-gon dakan Ap-apu mi, ya dayawon daka te he-a ya abuy makakkaphod. Am-in di tataguh kabobboble ya umali dan mundayaw ke he-a te tibtibbon am-in di tagu nadan maphod an atom."

⁵ Nagibbu tuwe ya tinibok nan Templon kiha-ha-adan Apu Dios hi langit an nibughul ya ⁶ limmah-un nadan pitun anghel an waday pitun nunhihinatkon an ligat an ipaali da. Numbulwati dah mabayak ya wa-day in-awako dah balituk. ⁷ Hanan oha nadah opat an matagu ya indat na nadah anghel di hin-oh-an duyun balituk an napnu nahalman an boh-ol nan Dios an wadat nangamung. ⁸ Ya napnu nan Temploh ahuk an hidiyey pangimatunan hi kinatag-e ya kabaelasan Apu Dios. Adinadaman waday humgop kediye Templo inggana magibbun am-in nadan nunhihinatkon an ligat an ipaalin nadan pitun anghel.

Hay punhumalyaan Apu Dios ya hay pangastiguwana nadah adi mangun-unud hi tuguna

16 Indani ya wada boy dingngol kuh nal-ot an kalin nalpu nah Templon kanana nadah pitun anghel di "Eyu iduyag hi luta nan boh-ol Apu Dios an niha-ad nah pitun duyu ta munholholtap nadan tataguh luta."

² Induyag nan namangulun anghel hi luta nan niha-ad hi duyuna ya naboblan am-in di adol nadan tata-gun namarkaan hi markan nan katatakut an aggayam ya nanaydayaw nah kinapya dan ing-ingona.

³ Induyag damdaman nan mikadwan anghel hi bay-bay di niha-ad hi duyuna ya numbalin nan danum hi kay dalan di nate ot maten am-in di matagun wadah di.

⁴ Induyag nan mikatlun anghel hi wangwang ya nadah pun-otbolan di danum di niha-ad hi duyuna ya numbalin nan danum hi dala. ⁵ Dingngol kuy kalin nan anghel an ingkalgaduh danum an kananay "Apu Dios, limpiyuh tuwen pangastigum. He-a ya abuy makakkaphod. He-a nan wada tuwali handi ya ad uwani. ⁶ Hidiyen inat muy pangastigum nadah na-mateh tatagum ya haidan profetas mu ta hay dala moy inumon da." ⁷ Waday dingngol kuh kalin nalpun nah altar an kananay "Apu Dios an Kabaelasan am-in, makulug peman an niptok ya limpiyuy pangastigum."

⁸ Hanan mikap-at an anghel ya induyag na nah algoy niha-ad hi duyuna ya namahig di potang an atun-ganay tatagu. ⁹ Ot gapu te mungkaatungan day tataguh potang ya pun-idutan dah Apu Dios an nangi-paali kediye ligat, mu nanongnan adida muntutuyuh liwat da ya adida dayawon.

¹⁰ Induyag nan mikaliman anghel di niha-ad hi duyu-na nah inumbunan nan katatakut an aggayam ya timmapol am-in nah nun-ap-apuwana. Ya pungklat am-in nadan tataguh diy dilada te namahig di punhol-

holtapan da. ¹¹ Ya pun-idutan dah Apu Dios te mahakit ya nungkaboblay adol da, mu nanongnan adida itikod nan gaga-ihon at-atton da.

¹² Induyag nan mikan-om an anghel nah ongal an Wangwang an Euphrates di niha-ad hi duyuna ya nam-ag-anan ot mumbalin hi pundalanan nadan ap-apun malpu nah timilan di algo.

¹³ Indani bo ya tinibok an waday bimmuddal hi tulun gaga-ihon espiritu an kay bakbak di ang-ang da.

Hanan oha ya nalpu nah tokon nan dragon ya nan oha ya nalpuh tokon nan katatakut an aggayam ya nan oha ya nalpuh tokon nan bokon makulug an profetas.

¹⁴ Datuwen tulun gaga-ihon espiritu ya espiritun nadan dimonyon nangipatiboh umipamodwong. Eda ihapihapitan di aap-apuh kabobboble tuh lutat mio-hha dan makigubat ke Apu Dios. Hidiyen ahida pakigubatan ya gintud Apu Dios an pangipatib-anah kabaelana.

^{15,16} Datuwen gaga-ihon espiritu ya eda inamung nadan aap-apuh kabobboblen ahi makigubat ke Apu Dios. Inamung da dida nah lugar an kanan di Hebrew hi Armagedon. Kanan nan Ap-apu takuy donglon yu tun kalyok, ugge nainilay aliyak an umat hi aliyen di mangako nah hilog an maid maptok on inhawwang na. Kinali nadan tatagun nakadaddaan kediyen ahik aliyen ya mun-am-amlong da.

¹⁷ Hanan mikapitun anghel ya induyag na nan niha-ad hi duyuna ya waday dingngol kuh kalin nal-ot an nalpu nah inumbun an Ap-apu nah Templon kananay "Nagibbu mo." ¹⁸ Pinghanadi ya mungkikil-at, mungkikidul ya waday nal-ot an bungug ya kolyog. Maid di athitun kinal-ot di kolyog nipalpu handih nal-tuwan di tagu. ¹⁹ Nuntulun napa-i nan nundingngol an bobled Babilon ya nadadag damdama nadan boble tuh luta. Man-uket inat Apu Dios hidiye ya ninomnom na nadan gaga-ihon inat nadan tatagud Babilon. Hidiyey gapunah bimmoh-olana ot kastiguwona dida.

²⁰ Hanadan bibilid ya lutan nungkigawwah baybay ya nama-id da. ²¹ Wadada boy oongngal ya makaddam-ot an dalalun nalpuh kabunyan an nungkag-ah tatagu. Ot pun-idutan nadan tataguh Apu Dios gapu kediyen nahalman an ligat an impaali nan dida.

Hay kialigan nan babain pabayad nay adol nah linalaki

17 Immaliy oha nadah pitun anghel an waday inodnanah duyu ot kananan ha-oy di "Makat ipati-bok di pangastigun Apu Dios nah babain pabayad nay adol nah linalaki. Hay kialigan tuwen babai ya nan nundingngol an boble nah kad-an di dakol an wang-wang. ² Am-in di aap-apuh kabobboble ya nun-ay-ayyaman dah diyen babai. Ya am-in di tataguh kabobboble ya nabutong da nah impainum diyen babai. Hay kibalinan tuwe ya natuttuduan da nah gaga-ihon at-

atton diyen babai." ³ Indani ya impun-in-inopak nah Espiritun Apu Dios an in-eyak kediyen anghel nah adi maboblayan. Ya tinibok on babain nuntakkeh maingit an aggayam. Pituy uluna ya himpuluy hakgud na ya natanudkan di adol nah gaga-ihon kali mipanggep ke Apu Dios an kitib-anan ngohayona. ⁴ Hanan babai ya numbulwatih maingit ya nunggamgam hi dakol an balituk ya nungkinginan batu ya perlas. Waday inodnanah basun balituk an niha-adan di kinagaga-ihona ya hay kinagaga-ihon nadan tatagun hinaul na. ⁵ Waday nitudok hi tuktuk nan adi mainilay kibalina. Hituwey nitudok: "Hanan nundingngol an boble an Babilon di nangiun-unudan am-in di binabain mumpabayad hi adol dah linalaki ya nangiun-unudan di katagutagun mangat hi gaga-ihon." ⁶ Matibon pad-dungnay nabutong nan babaih dalam nadan tatagun Apu Dios an pinatepate na gapuh pangulug dan Jesus.

Handih tinibok ya nakammodwongak ot ^{7,8} kanan nan anghel ke ha-on di "Adika mamodwong te kalyok ke he-ay kibalina dadiyen tinibom. Hidiyen aggayam an pituy uluna ya himpuluy hakgud nan tinibom an nuntakkayan nan babai ya wada handih done, mu maid ad uwani. Ahi bo humawwang an malpu nah bitun maid di poppog di kadinalom na ta umeh pangayan nadan makastigut nangamung. Ya ahi mamodwong nadan tatagu tuh lutah panib-an dan diyen aggayam. Dida nadan ugge nitudok di ngadan da nah liblun nitudokan di ngadan nadan waday mikadwan biyag da. Hituwen liblu ya nitudok tuwali ot ahi mawadan am-in hantudan wadad uwani.

⁹ Naligat an maawatan di kibalina tuwen aggayam. Ta mahapul an hay nakannomnoman di mun-awat ketuwe. Hanadan pitun ulun nan aggayam ya dadiye nadan pitun bilid an niha-adan nan babai. Hay oha boh kibalina nadan pitun ulu ya dadiye nadan pitun ap-apu. ¹⁰ Mu naapput di lima ot nan mikan-om ya hiyay ap-apud uwani. Nan mikapitu ya hiyay ahi mihannot, mu nakatang ya abuy pun-ap-apuwana.

¹¹ Hidiyen aggayam an wada handih done, mu maid ad uwani ya hiyay mikawalun ap-apu. Kay ap-apu handi te hiyay oha nadah pitun ap-apu, mu umeh pangayan di makastigu. ¹² Hanadan himpulun hakgud na ya dadiye nan himpulun ap-apu, mu uggeda ni-an nun-ap-apu. Ahida midatan hi lebbeng an makiap-apu nah aggayam hi nakatang. ¹³ Datuwen himpulun mun-ap-apu ya nun-iingngoy nomnom da an nan aggayam di pangidatan dah kabaelan da ya kalebbengan da.

¹⁴ Mumbabaddang dan ahi makigubat nah kanan dan Impan di Kalnero, mu apputona dida te hiyay Ap-apun am-in di ap-apu ya hiyay Patul am-in di patul. † Am-in nadan tatagun mikuyug ke hiya ya dadiye nadan napili ya nanongnan nangidinol ke hiya."

† *Psalm 136:3*

¹⁵ Kanan bon nan anghel ke ha-on di "Hanan Wang-wang an tinibom an inumbunan nan babain pabayad nay adol nah linalaki ya hidiyey kialigan nadan dakol an tatagun nunhihinnatkon di bobleda, hay nahlagan da, hay nitaguwan da ya hay kalida. ¹⁶ Hanan himpulan hakgud an dadiye nadan tatagun mun-ap-apu ya nan aggayam ya ahida ihihhingit nan babait bolladan da ya alan dan am-in di wadan hiya. Ahida patayon ta kanon day lamana ya gobhon day gunit na. ¹⁷ Hi Apu Dios di nangipanomnom ke didah pinhod nan maat an pun-uunnudonay nomnom dan mangidat nah aggayam hi kalebbengan ya kabaelan dan mun-ap-apu." ¹⁸ Hay nialigan diyen babain tinibom ya nan nundingngol an boble an pun-ap-apuwan di aap-apuh kabob-boble.

Hay mipanggep nah boble an Babilon ya nan nialigan dadiye nadan tatagun adi mangun-unud ke Apu Dios te hinnatkon di un-unudon da

18 Indani ya tinibok bo on ohan anghel an nalpud kabunyan. Ongal di kalebbengana ya pinatalanay luta te mumbinaang. ² Tinumkuk an kananay "Nadadag, nadadag mo nan nundingngol an boble an Babilon. Numbalin moh pumboblayan di dimonyo ya am-in nadan gaga-ihon espritu. Ya am-in nadan hamutin mangan hi nate ya hidi moy kiha-adan da. ³ Hanadan katagutaguh kabobboble ya inat day umat hi in-innat nadan bimmobled Babilon an namahig an gaga-iho. Takon nadan papatul ya naki-at dah gaga-ihon in-innat dadiyen iBabilon. Ya kimmadangyan nadan mumpunggatang hi kabobboble te ingkandangyan day nungganattangan da ke dadiyen iBabilon hi pumbongangan di tatagu."

⁴ Indani ya dingngol ku boy kalin nalpud kabunyan an kananay "Ume-ele kayun tataguk. Taynan yuh diyen boble. Adi kayu makiliwat hi liwat nadan tataguh di ta adi kayu milaggat hi kastiguda. ⁵ Te nahalman di liwat nadan tataguh din gulat nat punggagat-unon ya datnganay kabunyan. Ya adi kal-iwan Apu Dios dadiyen gaga-ihon inat di tatagu kediye boble. ⁶ Ahida makastigu mipu-un hi inat da. Ya mundubliy kastiguda. Mahapul an mundubliy kastiguda te impunholholtap day ibba dan tagu. ⁷ Midat ke diday nahalman an ligat hi holholtapon da te nahalman di pundayaw dah adol da gapu te kadangyan da ya kanan day wadan am-in di mahapul da ya maid di eda punligatan. Makadinnol di punnomnom dan kanan day 'Adi kami umat nah nabalun babain u-umyung. Dakami ya umat kami nah inayan di patul an maid di ena pundanangan.' ⁸ Ta hidiye nan udum hi algo ya mamingpinghan di ligat dan umali, mabitil da, mundogo da, u-umyung da ya

maghob da te hi Apu Dios an munhumalyan am-in hi tagu ya ongal di kabaelana."

⁹ Hanadan ap-apuh kabobboblen nakiliwat nadah gaga-ihon tataguh di ya ahida u-umyung ya ahida kumogakogah panib-an dan mungkaghob hidiyen boble.

¹⁰ Mibata-an dan adida mih-up te tumakut dah eda kilaggatan. Kanan day "Hinakkayang on e boble an Babilon! Ayyokah diyen nundingngol an boble! Hingkatang ya abu ya nadadag!"

^{11,12} Takon nadan mumpunggatang ya kumogakoga da ya u-umyung da te maid moy gumatang nah eda igattang an balituk, silber, nadan nungkabalol an batu, perlas, luput an nangina, nadan nanginan kaiw, nadan nakapyah nanginan kaiw ya ivory, nadan gumok, giniling, marbol, ¹³ hay bangbanglu, hay insenso, hay mainum ya manteka, hay alina, hay baka, kalnero, kabayu, kalesa ya nadan himbut. ¹⁴ Ahi kanan nadan munggatang di "Am-in nan maphod an pinhod di tagun alan an wadan kediye boble ya nama-id da. Ya maid moy kinadangyan ya dayaw diyen boble."

¹⁵ Mibata-an dadiyen kimmadangyan an munggatang hidi nah boble te tumakut dah kilaggatan da. Ahi-da kumogakoga ya u-umyung da gapun diyen boble, ¹⁶ ya ahida kanan di "Hinakkayang on e boble an Babilon! Ayyokah diyen nundingngol an boble! Dehdin am-in di nungkanginan bulwati, balituk, hay nabalol an batu ya hay perlas. ¹⁷ Hingkatang ya abu ya nama-id am-in dadiyen kinadangyana!"

Am-in nadan mumpungngunuh bapor hi baybay, nadan waday karga da nadah bapor, nadan munlungan, nadan udum an hay pakiboklaan da ya mipanggep hi ngunuh baybay ya mibata-an da. ¹⁸ Ya hantuh tibon day ahuk diyen mungkaghob an boble ya kanan day "Maid di udum an boblen athidiy kinadangyana." ¹⁹ Ahida pun-ihabuwig di dap-ul hi uluda gapuh hakit di nomnom da ya kumogakoga ya u-umyung dan kanan day "Hinakkayang on e boble an Babilon! Ayyokah diyen nundingngol an boble! Hidiye bobley kimmadangyan nadan waday bapor na, mu hingkatang ya abu ya nama-id am-in di wadah di." Hidiyey ahida kalyon.

²⁰ Mu dakayun am-in an wadah langit, dakayun apostoles, profetas ya dakayun tatagun Apu Dios, mun-amalong kayuh nadadagan diyen boble. Kinastigun Apu Dios nadan tatagu kediye boble gapuh gaga-ihon inat dan dakayu.

²¹ Indani bo ya wada on nakakkal-ot an anghel an im-malah ongal an batu ot itongba na nah baybay ot kananay "Athituy kadadagan nan boble an Babilon ta adi mo matibo. ²² Maid moy madngol hi mungkanta, munggitala, mun-ayyuding ya muntangguyub. Ya mama-id mo nadan tatagun manganapyah igattang da ya nadan kagangogangowan gilingan. ²³ Maid moy e matiboh dilag hidi ya maid moy e madngol hi

mumpun-aahawah di. Athidiy kastiguda te nadan mumpunggatang an nalpuh di ya man-ut matbal da, mu hinauhaul day tataguh kabobboble. ²⁴ Nadadag di Babilon te nadan bimmobleh diy namatepateh tatagun Apu Dios ya nadan profetas na. Am-in nadan napate tuh luta ya diday ibilang Apu Dios an namate.”

19 Nagibbuh tuwe ya dingngol ku on kay kalin di dakol an tataguh langit an kanan day “Dayawon takuh Apu Dios. Hiyay madayaw, ongal di kabaelana ya hiyay mangihwang hi tagu. ²³ Hiya ya niptok ya maandong di punhumalya na te dinadag na nan gaga-ihon boblen nun-adalan di tataguh kabobboblen mangat hi gaga-ihon. Hanan ahuk diyen boblen mungkahob ya mumpa-pa-et nangamung ad tap-o. Ya kinastiguna nadan tataguh di te pinatepate da nadan muttatyuna.”

Indani ya pun-itkuk dadiyen tataguh langit an kanan day “Dayawon takuh Apu Dios.” ⁴ Hanadan opat an matagu ya nadan duway pulut opat an aap-apu ya nundukkun dan mundayaw ke Apu Dios an inumbun nah ubunan di ap-apu ot kanan day “Dayawon takuh Apu Dios. Amen.”

⁵ Indani ya waday kimmali nah kad-an di ubunan di ap-apun kananay “Dakayun am-in an muttatyun Apu Dios, takon di dakayun am-in an mangulug ke hiya, takon di nganney katatagu yu ya dayawon takuh Apu Dios.”

Hay pakihamulan taku nah kasal nan Impan di Kalnero

⁶ Wada boy dingngol kuh kalin di dakol an tatagun kay bungug di nal-ot an mumpay-an danum ya kay kidul di dongol nan kanan day “Dayawon takuh Apu Dios an Apu taku. Hiya an Kabaelanan am-in ya Apapun di am-in. ⁷ Mun-am-amlong taku ya mun-an-anla takun am-in ya dayawon takuh Apu Dios. Nadatngan di pungkasan nan kanan dan Impan di Kalnero. Hanan iinena ya nundadaan ⁸ an nabulwatiyan hi nakangngina ya mabayak an humihili.” (Hay nialigan diyen bulwati ya nadan maphod an inat nadan tatagun Apu Dios.)

⁹ Indani ya kanan nan anghel ke ha-on di “Itudok muh tuwen kalyok ‘Mun-am-amlong nadan tatagun naayagan an makihumul nah kasal nan kanan dan Impan di Kalnero.’” Kanana boy “Datuwen kalin Apu Dios ya makulug.”

¹⁰ Nundukkunak hi hinangngab nan anghel ta dayawok, mu kananay “Adiyak dayawon, te ha-oy ya muttatyuwak damdaman umat ke he-a ya nadan iibbam an mangun-unud hi makulug an impainilan Jesus. Ya nun-ingngo takun hi Jesus di etaku ipainila. Hi Apu Dios di dayawom.” Hidiyen impainilan Jesus di mangipakodhol hi nomnom nadan profetas.

Hay mipanggep nah nuntakkeh mabayak an kabayu

¹¹ Tinibok di kabunyan an nuntokang ya wada on mabayak an kabayu. Hanan nuntakke ya nungngadan hi Makulug ya Maphod. Limpuy punhumalyana ya pakigubatana. ¹² Kay dalang di apuy di matana ya dakol di inipngot nan pangimatunan an hiyay Ap-apu. Nitudok di ngadana nah pongot na, mu maid di nanginilah kibalinana, hiya ya abu. ¹³ Ya nadadalay bulwatina. Hay pungngadan dan hiya ya “Kalin Apu Dios.” ¹⁴ Hanadan tindaluh langit ya numbulwati dah nangina, mabayak ya malini. Miun-unud dan hiyan nuntakke dah mabayak an kabayu. ¹⁵ Waday bimmuddal hi matadom an ispadah toko nan hidiyey pangapput na nadah buhul nah kabobboble. Hiyay pun-ap-apun di am-in ya maid di pakaapput ke hiya ya mahapul an hiyay maunud. Ya gapuh boh-ol Apu Dios an Kabaelanan am-in ya kastiguwona dida. ¹⁶ Waday nitudok hi bulwatina ya hi hukinan kananay “Hiyay Patul am-in di patul ya Ap-apun am-in di ap-apu.”

¹⁷ Indani ya waday tinibok hi anghel an timmaddog nah algo. Tinumkuk an kanana nadah hamutin muntaytayyapan hi kabunyan di “Maamung kayun am-in an hamuti te piyestan Apu Dios. ¹⁸ Umali kayu ta pungan yuy adol nadan aap-apun di tatagu, nadan ap-apun di tindalu, nadan tindalu ya nadan kabayu takon nadan nuntakkeh di ya nadan himbut ya bokon himbut, nadan tatagun natag-e ya nababa.”

¹⁹ Tinibok nan katatakut an aggayam, nadan ap-apuh kabobboble ya nadan tindaludan eda makigubat nah nuntakkeh kabayu ya nadan tindaluna, ²⁰ mu nangaput nan nuntakkeh kabayu ya nadan tindaluna. Dimpap da nan katatakut an aggayam ya nan profetas na ot iwele da dida nah apuy an waday sulphur. Hituwen profetas, gapu nah katatakut an aggayam ya impatpatibo nay milagro ot hidiyey nahaulan nadan nundayaw nah katatakut an aggayam an namarkaan hi markana. ²¹ Hanadan ibbada ya pinaten nan nuntakkeh kabayun in-usal na nan ispadan wadah tokona ot pungan nadan hamuti adol da.

Hay mipanggep hi nikalabutan Satanas hi hinlibun toon

20 Indani ya tinibok bo on ohan anghel an nalpuh kabunyan an inodnanay ongal an kawad ya aladdun nan bitun maid poppog di kadinalom na. ² Dimpap na nan dragon an hidiye nan ulog handin kanan dan dimonyo weno hi Satanas ot ibalud nah hinlibuy toon. ³ Inwele na nah bitun maid di poppog di kadinalom na ot idakig nan in-aladdu nat adina mo hauhaulon di tatagu tuh luta. Mala-u keh diyen hinlibuy toon ya ahi mipae ni-an.

⁴Indani ya tinibok nadan ubunan di ap-apu. Hanadan inumbun hidi ya waday lebbeng dan munhumalya. Tinibok bo nadan linnawan handidan tatagun napatepate te hay eda nangipainilaan nah impainilan Jesus ya nan kalin Apu Dios. Uggeda dinayaw nan katatakut an aggayam ya nan nakapyan ing-ingona ya ugge namarkaan di tuktuk da weno takle da nah markan nan katatakut an aggayam. Namahuwan da ot makiap-apu dan Jesus hi hinlibuy toon. ⁵Diday namangulun namahuwan te nadan udum an nate ya adida mamahuwan inggana mala-uy hinlibun toon.

⁶Dadiyen namangulun namahuwan ya mun-am-am-long da te adida mihi-an ke Apu Dios an hidiye nan kanan dan mikadwan katayan. Dida moy padin da Apu Dios ke Jesu Kristo ya diday makiap-apun Jesu Kristo hi hinlibuy toon.

Hay kaapputan Satanas

^{7,8}Hantuh kagibbuwan di hinlibun toon ya mipaeh Satanas ta ena tagan di hauhaul hi tataguh kaboboble. Hanadan dakol an tatagun haulona ya dadiyey kanan dan Gog ke Magog. Amungona didan am-in ta eda makigubat. Hay kadakol da ya umat hi kadakol di lonah pingngit di baybay. ⁹Niwahit dah kabobboble ot likkodon da nan boblen nakappinhod Apu Dios an numboblaysan nadan tataguna, mu immaliy apuy an nalpuh langit ot patayona dida.

¹⁰Hanan dimonyo an hi Satanas an nunhaul ke dida ya niwele nah apuy an waday sulphur. Hidiy niwellyan nan katatakut an aggayam ya nadan bokon makulug an profetas ta hidiy punholholtapan dat nangamung.

Hay punhumalyaan Apu Dios

¹¹Indani ya tinibok on ongal an mabayak an ubunan ya nan inumbun hidi. Ya maid maptok ya nama-id di luta ya kabunyan. ¹²Tinibok nadan nungkakaten tatagu, natag-e ya nadan adi, an muntattaddog dah kad-an di ubunan nan Ap-apu. Ya tinibok nadan liblun nabokyag. Hanan ohan liblu ya nitudokan di ngadan nadan tatagun midatan hi mikadwan biyag an maid di poppog na. Ya nadan udum an liblu ya nitudokan nadan inat di tataguh luta an hidiyey kipuunan di kahumalyaan ya kakastiguwan da. ¹³Kinali am-in day nate takon di daanay kad-an da ya mahumalya da mipuun nadah inat da. ¹⁴Hanan kanan dan kate ya nan kanan dan kadungayan ya niwele da nah apuy an hidiyey kanan dan mikadwan katayan. ¹⁵Hanadan tatagun ugge nitudok di ngadan da nah liblu ya miwele da damdama nah apuy.

Hay mipanggep hi balun kabunyan ya balun luta

21 Indani ya tinibok di balun kabunyan ya balun luta. Hanan namangngulun kabunyan, luta ya baybay ya nama-id da. ²Tinibok an nalpuh langit on makakkaphod an boblen Apu Dios an hidiye nan balun Jerusalem. Hidiyen boble ya naka-iphod Apu Dios umat hi nangiphod dah bulwatin di babain mungkasal. ³Ya dingngol ku on nal-ot an kalin nalpu nah ubunan nan Ap-apu an kananay "Makiha-ad moh Apu Dios nadah tataguna. Makiboblen dida te tataguna dida ya hiyay Dios da. ⁴Ma-idona moy ligat, maid moy dogo, hay mahakit ya hay kate, adi u-umyung di tatagu ya maid moy humlun hi eda kog-an † te mahan-notan mon am-in nadan wada handi."

⁵Kanan nan inumbun di "Ad uwani ya pabaluwok am-in." Kananan ha-oy di "Itudok muh tuwe te hituwen kalik ya makulug ya midinol." ⁶Kananay "Nagibbu mo. Ha-oy ya wadaak tuwali ot ahi mawadan am-in ya wadaak ta nangamung. Ha-oy di kalpuwan di am-in ya ha-oy di poppog di am-in. Hay tagun kay nauwo ya idatak nah danum an maid di bayad nan umidat hi biyag an maid di poppog na. ⁷Hay tagun mangapput an adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya ha-oy di Dios na ya hiyay imbabalek. ⁸Mu nadan ugge nangun-unud ke ha-on te ikakagu day nitaguwan da, nadan nangiwalong hi pangulug dan ha-on, nadan mangmangngat hi gaga-iho, nadan pimmatepate, nadan nangihuyop hi bokon da inayan, nadan nangat hi ayak, nadan makallangkak ya nadan dayawon day adi makulug an dios ya ume da nah apuy an hidiyey kanan dan mikadwan katayan."

Hanan balun Jerusalem

⁹Hanan oha nadah anghel an inodnanay oha nadah pitun niha-adan di ligat ya immali ot kananan ha-on di "Maka ta itudduk ke he-ay iinen nan kanan dan Impan di Kalnero." ¹⁰Indani ya wada nan Espiritun Apu Dios ke ha-on ya in-eyak nah anghel hi tap-on di nakattagen bilid ot ituddu nan ha-on nan makakkaphod an boble an Jerusalem an mana-ul an nalpun Apu Dios hi langit. ¹¹Hidiyen boble ya munlitaak di dayaw Apu Dios an umat nah nabalol an batun kanan dan jasper an munlinnang an kay crystal. ¹²Natag-en binattun alad di nunlinikkod kediyen boble ya himpulut duway hoob na. Ya nip-ong di hin-oh-an anghel an mungguwalya ke dadiyen hoob. Nitudok ke dadiyen hoob di ngadan nadan himpulut duwan holag Israel. ¹³Hintutluy hoob hi numbinbinah-el nah boblen Jerusalem. Tulu nah nangappit hi timilan di algo ya hintutlun nah numpinigging, ya tulu nah nangappit hi kalin-oban di algo. ¹⁴Hanan binattun alad diyen boble ya nipab-un

† *Isaiah 25:8b*

hi himpulut duwan batun nitudokan di ngadan nadan himpulut duwan apostoles nan kanan dan Impan di Kalnero.

¹⁵ Hanan anghel an nakihummangan ke ha-on ya waday inodnanah punlukud an balituk. Hidiyey punlukud na nah boble, nadan hoob na ya hay katag-en nan binattun alad. ¹⁶ Hidiyen boble ya kuwadladun nun-ingngoy kabillog na ya kadukke na. Lingkud nan anghel di kabillog na, kadukkena ya katag-ena ya duway libut opat di gatut an kilometro. ¹⁷ Lingkud na bo nan alad ya duway gatut ta himpulut onom di piye. Umat hi punlukud di taguy nunlukud diyen anghel.

¹⁸ Hay nituping ya nadan nabalol an batun kanan dan jasper. Ya nan boble ya nakapyah namahman balituk an humihhilin umat hi diggal. ¹⁹ Ya nipab-un nan binattun alad nadah nungkalol an batu. Namangulu nan jasper, ahi nan sapphire, nan agate, nan emerald, ²⁰ nan onyx, nan carnelian, chrysolite, nan beryl, nan topaz, nan chalcedony, nan turquoise ot hay nangud-didi ya hidiye nan kanan dan amethyst. ²¹ Hanadan himpulut duwan hoob ya nakapyah himpulut duwan perlas an hin-oh-ay nikapyah ohan hoob. Ya nan kalatah di ya nabalitukan an humihhilin umat hi diggal.

²² Maid di templo dah di te adi mahapul te wadah di Apu Dios an Kabaelasan am-in ya nan kanan dan Impan di Kalnero. ²³ Adi mahapul di algo ya bulan te hay dayaw Apu Dios ya nan kanan dan Impan di Kalneroy mamat-al kediyen boble. ²⁴ Hay pat-al diyen bobley mamat-al hi dalanon di tataguh kabobboble. Ya am-in di papatul hi kabobboblen umalih din mundayaw ya ipainila dan nalpun Apu Dios am-in di dayaw ya kinadangyan da. ²⁵ Munnananong an mibughul nan hoob hidi te adi mahilong hidi. ²⁶ Ya ialin am-in di tatagun umalin mundayaw di kinadangyan dah di. ²⁷ Maid di gaga-ihon miabulut hidi, kinali nadan makallangkak ya nadan mangipabain di at-aton da ya adinadaman eda umeh di. Ammuna nadan nitudok di ngadan da nah liblun inodnan nan kanan dan Impan di Kalnero an nitudkan nadan waday mikadwah biyag day damanan umeh di.

22 Intuddun bon nan anghel ke ha-on on Wangwang an kalpuwan nan danum an umidat hi biyag. Hidiyen danum ya kay crystal te makallin-ong. Nalpuh diyen wangwang nah inumbunan Apu Dios ya nan kanan dan Impan di Kalnero ot ² mundalan nah gawwan nan boble. Ya nunha-ob di kaiw an kalpuwan di biyag nah numbinah-el an pingngit diyen wangwang. Kabulabulan on bumunga dadiyen kaiw ta maminhimpulut duwan bumungah hintoon. Ya punagan di tataguy tubun dadiyen kaiw. ³ Maid di gaga-ihon kediyen boble te hidiy pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kanan dan Impan di Kalnero. Ya hiyay ahi dayawon am-in di muttatyuna. ⁴ Ahida tibon di angana ya

mimarkay ngadanah tuktuk da. ⁵ Adi nimpe humilong kediyen boble te hi Apu Dios di mamat-al, kinali adi mahapul di algo weno ngannen pumat-al. Ya nadan muttatyuna ya makiap-apu dat nangamung.

Hay aliyen Jesus

⁶ Ya kanan nan anghel ke ha-on di "Hi Apu Dios an hi Apu takuy nangipakali nadah profetas ya hiyay nangitud-ak ke ha-on an mangipainila nadah muttatyuna nah gagalanan maat. Am-in datuwe ya makulug ya midinol." ⁷ Kimmalih Jesus an kananay "Donglon yu tun kalyok ke dakayu te nakatang mo ya umaliyak. Am-in nadan mangulug ketuwen nitudok tuh liblu ya munam-amlong da."

⁸ Ha-oy an hi Juan ya dingngol ku ya tinibok am-in datuwe. Kediyen nangngolak ya nanib-ak ke datuwe ya nundukkunak hi hinangngab nan anghel an nangipainilan datuwen ha-on ta dayawok. ⁹ Mu kananay "Adiyak dayawon te nun-ingngoy tan muttatyu ditan Apu Dios, umat nadan ibba takun profetas ya am-in nadan mangulug hi kalin Apu Dios an nitudok ketuwen liblu. Hi Apu Dios di dayawom."

¹⁰ Kanana bon ha-on di "Adiyu italu tun nitudok tuh liblu te nih-up moy tiempon umannung am-in datuwe. ¹¹ Hanadan gaga-ihoy at-atton da ya hidiyey at-atton dat nangamung. Ya nadan maphod di at-atton da ya maphod di at-atton dat nangamung."

¹² Indani ya kimmalih Jesus ke ha-on an kananay "Donglon yu tun kalyok ke dakayu te gagala mo ya umaliyak. Ialik di gun-udon yu mipuun hi in-innat yuh luta. ¹³ Ha-oy ya wadaak tuwali ot ahi mawadan am-in ya wadaak ta nangamung. Ha-oy di kalpuwan di am-in ya ha-oy di poppog di am-in.

¹⁴ Ahi munam-amlong nadan mangat hi maphod te kalebbengan dan midatan hi maphod an biyag an maid di poppog na ya waday kalebbengan dan humgop nadah hoob nan boble. ¹⁵ Mu nadan tatagun humauhaul, nadan mangat hi ayak, nadan ihuyop day bokon da inayan, nadan pimmatepate, nadan daydayawon day adi makulug an dios, nadan makallangkak hi kali ya pangat ya adida makiha-ad kediyen boble.

¹⁶ Ha-oy an hi Jesus di nangitud-ak nah anghel ke dakayu nadah simbaan an e mangipainila mipanggep ke ha-on. Ha-oy di ohan holag David ya ha-oy nan kanan dan talo an makahhiyo nah mungkabigat."

¹⁷ Kanan nan Espiritun Apu Dios ya nan inayan nan Impan di Kalneroy "Makayu." Am-in nadan mangngol ketuwen kalin Apu Dios ya mahapul damdaman aya-gan day ibba dan kanan day "Makayu. Makayun nungkauwo. Abuluton yu tun maid di bayad nan danum an umidat hi biyag an maid di poppog na."

¹⁸ Ha-oy an hi Juan di nangitudok ke datuwen am-in. Ya kalyok ke dakayun hay tagun udmana tun nitudok tuh liblu ya udman Apu Dios di ligat nan umat hi ligat an nakalkali tuh liblu. ¹⁹ Ya hay tagun kudangana tun nitudok tuh liblu ya adi idat Apu Dios di bingay na nah kaiw an kalpuwan di biyag ya nah boblen nakali tuh liblu.

²⁰ Hi Jesus an nangipainilan makulug am-in tun nitudok tuh liblu ya kananay "Gagala mo ya umaliyak." Ot kanak di "Maphod hin umali ka. Umali ka mo Apu Jesus."

²¹ Hana ot ta ulayan dakayun Apu takun hi Jesus. Amen.